
NAZIONALE
13
6
4

DE
REGIS CATHOLICI
PRAESTANTIA,
Eius Regalibus Iuribus, & prærogatiuis
COMMENTARII

CAMILLO BORRELLO I. C.
EQVITE AVRATO, ET PALATINO COMITE
AVTHORE.

Opus, nouitate rei, iucundum; Doctrinarum, ac scientiarum diuersitate perspicuum; Authorum, & scriptorum varietate, eleganter, & laboriosè dispositum:

In quo eiusdem Regis Regnorum, ac Dominiorum suorum Iura, priuilegia, & prerogatiuæ enucleantur.

Omnia insuper Iura Regalia, cum in Feudorum libris, tum alibi dispersim tradita, ad supremos Principes pertinentia, digestis per amplissimos Commentarios locis, nouo, miro, pulchroque ordine declarantur.

Iuris Canonici, & Ciuilis studiosis, Magistratibus, Aduocatis, alijsque omnibus in foro versantibus apprimè necessarium.

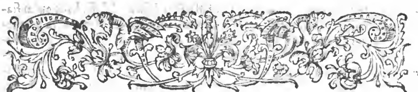
Theologis, Philosophis, Historicis, alijsque humanioribus studijs incumbentibus minimè futurum ingratum.

AD PHILIPPVM AVSTRIVM III. REGEM CATHOLICVM.

MEDIOLANI, Apud Hieronymum Bordonum. M D C XI.
Superiorum permissu. CVM PRIVILEGIO.

Imprimatur.
Fr. Aloysius Bariola Consultor Sancti Officij pro Reuerendiss. Inquisit.
Aloys. Bossius Can. Ordin. Theol. pro Illustriss. Cardin. Archiepiscopo.
Vidit Saccus pro Excellentissimo Senatu.

D. O. M.

PHILIPPO AVSTRIO III.
REGI CATHOLICO
DOMINO SVO CLEMENTISSIMO.

CAMILLVS BORRELLVS F.

RIMA Consiliorum meorum Centuria, Quartus tamen operum meorum labor, sub fœlicissimo, ac Potentissimo PHILIPPI Secundi Parentis tui, Regisque nostri Catholici nomine, in lucem exierat, vti præcursor ad hos Commentarios: quos tunc præmebam, postmodum inuulgandos. Cumque illum eidem Regi direxissem, eius vultum minimè aspexit, inopina enim mors ad melioris vitæ sedem illum transtulerat. Mihi dolendum, à quo viuens alia accipere dedignatus non fuerat. Ego enim non tanti opellæ illius meæ, quam illi consecraueram, amissam auram, quàm Regis luctuosissimum orbi toto casum, ac transitum condolebam. Quis enim Principem illum, qualem, nec præterita viderit, præsens videat, nec futura conspectura sit ætas similem, non lugeat, non lachrimetur? Vita eius cunctis vti speculum lucidissimum, vt exemplar conspicuum, proposita erat, vt haberent quem conspicerent, & conspiciendo imitarentur. Imperio enim, vt Cyrus aiebat, dignus non est, qui subditis non sit melior. Iis virtutum cumulis ornatus erat parens tuus, vt cæteris mundi Principibus inuidiam faceret. Subditi tamen hoc liuore, atque inuidia gestiebant, nacti Regem seculorum omnium Maximum, quem hilares, ac voto vnanimi, non pro subditorum suorum tantum, sed totius Christiani populi, sed totius orbis beneficio, moras longiores huic vitæ facturum, immò perenni æuo incolumem seruandum, DEO permittente, cre-

debant. Sed vana hominum spes, fuit fallaci credulitate delusa: hanc enim fragilem humanarum rerum miseriam abijciens, immarcescibilem alteram anhelans, dissolui, more Apostoli, concupiuit, & esse cum CHRISTO, Paradisum petijt, vbi cum Beatis actionum, virtutumque suarum, æterna consequutus est præmia. Hoc tamen omnes vnico fouemur solatio, quòd Maiestatem tuam, in primo adolescentiæ ingressu florentem, Regnorum omnium, ac virtutum suarum hæredem reliquerit, ac Dominiorum omnium Rempublicam omni Politiæ genere præstantem. Comites etiam Aulicos, Primates, Principesque viros, qui vernantem ætatis tuæ florem, quasi circumuallati, & ante murales foueant, ac moderentur. Sed ante oculos, Maiores tui Tibi se offerunt, in quorum summis, & Magnanimis actibus specularis. Te Aui, Ataui que tui stimulant, & ad Magnanimos actus impellunt. Hinc post Regis, ac parentis tui solutas inferias, statim nobis aliud serenissimum lumen illuxit, cum Maiestatem tuam, coniugem sibi copulasse percepimus, MARGARITAM Austriacam, CAROLI Archiducis Austriæ filiam; FERDINANDI Archiducis, summæ expectationis Adolescentis, Principumque fratrum, sororem; RODVLPHI Secundi Summi Romanorum Imperatoris, ac strenuissimi neptem, Virginem forma, omnibusque alijs, & corporis, & animi doribus præfulgentem, ex tot Principum, Regum, ac Imperatorum Seminario ortam, quo ex complexu perpetuam, ac splendidissimam tuæ familiæ prolem fœcundam speramus. Accessit his, quòd ISABELLA soror tua, Virgo Princeps, corporis encomio, ac animi consilio pollens, nupsit ALBERTO Archiduci, eiusdem Imperatoris fratri, cuius virtus Orbi Christiano cognitissima est, vt qui gradus quandoque Ecclesiasticos professus, Pastorem se vigilantissimum, & Gubernatorem prudentissimum; demum arma indutus, acerrimum, atque strenuissimum bellatorem, ac Ducem se exhibuit. Quorum matrimoniorum splendorem à CLEMENTE Octauo Summo Romano Pontifice, summo studio, summaque hilaritate, ac effusa liberalitate ornatum, vlla alia similem vidit ætas. Cum igitur Parens tuus viueret, suarum actionum operibus motus, vt subditum decuit, hos commentarios, quibus de CATHOLICI REGIS PRÆSTANTIA Titulum dederam, molitus sum, in quibus Prerogatiuas omnes eiusdem Regis, suorum Regnorum, ac Statuum, Regaliorum, iura omnia, & propugnacula conscripsi. Illo demum humanis functo, quadam consternatione prolapsus, ac penè diffisus eram, quòd quarto tunc opere, nunc verò quinto eius præueniens interitus, me labefactasset; quasi incassum laborassem, quominus maiora præteritis argumenta mei quandoque animi illi notiora fierent. Sed in tanta Principum ob tuæ Maiestatis caussam, hilaritate, in communi omnium populorum lætitia, ac plausu, eiusdem animi vires reassumpsi, cui benignam auram præstitit FRANCISCVS MARIA Secundus Vrbinatium Dux, Princeps omni seculo celebris, cuius liberalitate, munificentia, alijsq; summis virtutũ officijs erectus, promptæ voluntati meæ, vires additæ fuere, vt tandẽ hos Commentarios fęlicissimo Maiestatis tuæ nomini consecrarem.

Cre-

Crebertimum etiam mihi calcar addidit olim Don ANTONIVS CARDENAS de Corduba, Sueſſæ, & Vaen Dux Optimus, Maieſtatis tuæ apud eundem Romanum Pontificem Orator, & Legatus, Princeps rerum experimento, atque conſilio Maximus: quorum iudicio, atque authoritate commotus, quod HENRICO Guzmanno, Comiti Oliuares, Ioanni à Stunica Mirandæ Comiti, & Labagneſæ Marchioni, Don Ferdinando de Caſtro, Comiti Lemos, & Andradæ, ac Marchioni Sarriæ, ac Don Franciſco de Caſtro Comiti Caſtri, & Don Ioanni Alphonſo Pimentel de Herrera, Comiti Beneuentæ, Iuſtiſſimis, & omni æuo memorabilibus Principibus Regni Neapolitani tunc Proregibus pollicitus fueram; nunc ſub Don Petri de Caſtro Comitis Lemos, & Andradæ, ac Sarriæ Marchionis, Maieſtatis tuę Locumtenentis fœliciſſima adminiſtratione, profero. Cumque Catholici Regis prærogatiuas huic libro inſeruerim, Maieſtatem tuam, ſucceſſores omnes tuos, Regna, Status, ac Dominia reſpicit. Idcircum tuum ſit opus, tibi iure debetur, tuoq; Catholico nomini dedicare non ſum veritus. Suſcipias igitur Maximè Regum omnium illud hilari, ac ſerena fronte, vti elaboratum abs tuo humillimo, Regni huius Neapolitani ſubdito. Nec miretur Maieſtas tua, quòd primus omnium, inter tot Proceres, ſcientiarum omnium peritiſſimos, rem ità arduam præſumpſerim, tentauerim, ac molitus fuerim, & quaſi vorticoſum Mare inter tot ſcopulos, & procellas inexpertus pertranſire, & ad portum peruenire crediderim. DEI enim Optimi Maximi beneficio, à quo omne donum progreditur, ipſaq; rei ſcribendæ magnitudine, adiutus, illam ad eam perduxi metam, qua exilis conatus meus potuit, ac roris Diuini gratia mihi indulſit. Non enim ego talis eram Atlas, vt tam magni Regis molem ſuſtinere potuiſſem; Aut Apelles, cui ſoli Venerem pingere datum fuerat; vt corporis robore, aut eleganti artificio, & colorum excellentia, eleuarem, ac pingerem. Vnde cum opus ſumpſerim viribus meis non reſpondens, ſatis erit in ſummis rerum apicibus, animo non defeciſſe, & ſub onere graui, curuo corpore pondus ſuſtinere, craſſiſque coloribus, impolito, rudique penicillo delineare; quàm otio marceſcentem, atque oſcitantem deliteſcere. Principes ſuos aliqui, Columnis, Statuis, Imaginibus, Auro, Argento, vaſibus affabrè factis, Lapillis, Gemmiſque pretioſis, & vnionibus, prima inaugurationis vice honorare contendunt: Thure, Mirrha, Balſamo, Thymiamate, alijs odoribus, ac ſuffumigijs reuereri. Ego Regi mundi Maximo, potentiſſimo, atque ditiſſimo, è cuius ſinu Argentum, Aurum, omniaque orbis pretioſiora, quaſi ab inextinguibili fonte, ac perenni diuitiarum flumine, dimanant, hoc exile donum, omni tamen ſeculo duraturum, offero. Aliud enim pretioſius, quod in vaſtiſſimo Maieſtatis tuæ Templo offerrem, non habebam. Inter Magnorum, Grauiumque virorum vota, hanc rudem, ac impolitam Tabellam, Deuoti

animi caussa, appendo. Maiestatem tuam arbitror DEI Optimi Maximi exemplo, ità Potentum virorum, vt humilium oblationes æquo animo acceptur am. Quod si Maiestas Tua facere dignabitur, Ingenium meum ad progressus maiores subleuabit.

ILLVSTRISSIMO,
ET EXCELLENTISS. DOMINO
DON PETRO DE CASTRO
COMITI LEMOS, ET ANDRADAE,
AC SARRIÆ MARCHIONI IN REGNO NEAPOLITANO
Locumtenenti Regio, & Capitaneo Generali.

Camillus Borrellus I. C. fœlicitatem.

EGES omnes, Principesq; populorum causa creati sunt, & cum illorum onus subditorum regimen respiciat, dum id operantur, tunc omni iure optimi appellantur. Sin autem illorum commoda tantum attenderent, praui tunc, inutilesq; Principes iudicabuntur. Hinc Principes omnem sui curam habere minimè debent, sed proprijs eorundem sensibus explosis, ita se ipsos regere, vt promptiores, & solidiores pro Repub. fiant. Eo igitur modo amplectenda est sui ipsius cura, ac diligentia, vt ab ijs omnibus, quæ Regium animum illustrant, minimè declinent, populorumq; sibi commissorum eam curam gerant, vt vnico, eodemq; tempore, sibi ipsis sint vtiles, & subditos populos optimè contineant. Suam itaque ipsorum authoritatem eo modo curent, vt proprium decorem non amittant, aliasq; virtutes omnes in se ita contineant, vt Regium nomen, non relinquant. Quibus armati, fructus edant in populorum directione, qui à seueris, optimisq; Principibus expectandi sunt. Suam enim eo modo dignitatem tuebuntur, & tunc sibi ipsis, suisq; populis, optimè consultum erit, ac illorum beneuolentiam lucrabuntur. Quid enim Principi proderit, quòd habeat firmam armatorum hominum custodiam? quando non pro illius tantum authoritate seruanda, sed ad continendos in obedientia subditos, vel ad timorem illis concutiendum, arguatur, vt Plutarchus est author. Et hæc est firma, ac vera subditorum in eo, qui eis præest, beneuolentia, quæ est optima erga suum Dominum voluntas, quæ, & ipsa itidem ex bonis Principis actibus nascitur. Hinc Claudianus ait.

Non sic excubiæ, nec circumstantia pila,
Quàm tutatur Amor.

Optimè hinc Philippus Tertius Rex noster, suorum Gentilium industriam imitatus, in suæ adolescentiæ cunabulis, Regna auspicatus, suis placere subditis studuit, illos ad sui beneuolentiam alliciens, non modo pœnarum condonationem delinquentibus remittendo, sed ordine admirabili, Regnorum administrationibus Principes viros eligendo, qui gratiam

Regiam populis summa hilaritate patefacerent, & futuris malorum, atque facinorum igniculis præcauerent. Hæc statim in hoc Regno Neapolitano inspeximus dum Illustrissimum, & Excellentissimum Dominum Ferdinandum de Castro Comitem Lemos, & Andradæ, ac Marchionem Sarriæ primum suum Locumtenentem præfecit, Principem omni virtutum genere cumulatum, quem Summus Pontifex magno in honore habuit, dum eiusdem Regis nomine, missus est, promptam à sui Regni primordio Sanctæ Ecclesiæ, eidemq; Summo Pontifici, obedientiam, & obsequium, Regnaque omnia offerens pro sustinenda Summi Pontificatus magnitudine, illiusq; Imperio protegendo. Vtinã illum mors non ita celeriter nobis abstulisset: reliquit enim Regnum prauis hominibus purgatum, omniumq; specierum genere repletum. Quo Principe parente tuo iam ad cælum delato, substulit Regni pondus Don Franciscus de Castro, Castri Comes, suus filius, frater tuus, qui ea industria in Adolescentiæ flore Regnum moderatus est, vt nulli prædecessorum, ac ætatis grauioris inuidere debeat. Nunc tandem post Don Ioannis Alphonsi Pimentel de Herrera Comitis Beneuentæ optimi Principis gubernationem, Te post Patris, ac Fratris incorruptam administrationem, omniq; seculo memorabilem, eidem Regno præposuit, quem (vt Poeta ait) & Pater Aeneas, & Auunculus excitat Hector. Summa lætitia populi congratulantur, expectatè venisti, senum Baculus, infirmorum medicus, superborum humiliator, humilium exaltator, oppressorum releuator, bonorum defensor, maleficorum vindex, vrbis tutor, populi curator, pupillorum adiutor, viduarum custos, Religiosorum protector, literatorum fautor, clementiæ seminator, & iustitiæ exhibitor. His virtutibus cumulatus Regnum hoc releuabis. Rex Inuictissimus corporibus Regni huius, multiplici morborum qualitate affectis, Medicum elegit, qui non solum infirmitatum prognostica, symptomatum causas, humorum prauitates, febrium expulsiones, curabit, sed conualescentiam, & corporum conseruationem, & salutem inducere anhelabit. Nunc iam commentarios istos Regi nostro dicatos, Tuæ Excellentiæ medio, fœlici fato, resignandos curaui, non modo vt Regi debitum impenderem, sed vt tuæ Excellentiæ mei animi argumentum ostenderem; scelus enim maximum facerem, si id tuo fauore non explerem. Nam Scipio Africanus, & si Pompei Magni familiaris esset, non tamen Consulatum appetere suæ gloriæ esse conspexit, si, ipso reluctante, id faceret. Vnde Pompeio se totum tradidit, cuius ope, atque industria, sui desiderij compos factus est. Operis, & authoris patrocinium, Princeps excellentissime, tibi offero, literatorum adiutor. Maximorum Principum hoc proprium est, & ad illos solos pertinet: quod si feceris, eris pro Virgilio Mecænas, pro Cicerone Atticus, & pro gratitudine tui in me officij apud posteros perpetuum nomen, ac perennem famam tibi comparabis.

Tipographus Lectori Beneuolo S.

Ne mireris benignissimè Lector, si hi Commentarij, tam diù desiderati, ac in alijs operibus ab authore antea editis, nominati, non prius in lucem editi fuerint. Septem enim continuis annis in Ciuitate Venetiarum latuere, & nescio quo fato, illorum euulgatio facta non fuerit, sed diù dilata, à qua tandem author illos reuocauit: Ideoq; in eis non videbis aliquos nouissimos relatos, nisi quos in Catalogo descripsit. Author enim hoc proprium sempet habuit, vt omnium scientiarum scriptoribus summos honores, ac summas laudes exhibeat. Nam à cunabulis imbutus studijs Dialecticæ, Philosophiç, Theologiæ, Historiæ, quæ cum legali Philosophia, ità coniunxit, vt pratum herbarum diuersarum, ac florum dici possit illius opus. Hoc autem boni ex mora huius impressionis emersit, quòd interim magno labore, & indefesso studio absoluit secundam consiliorum centuriam. Volumen de Magistratuum edictis, quatuor libris distinctum: Commentarios ad Arborem Austriacam, & Lusitaniæ, ac Gothorum Regum, quæ proximè in lucem proferentur. Hos autem Commentarios absoluit anno 1597. & idcirco nec Epistolas mutare voluit. Illos legere ne dedigneris, nec iudicium dabis, nisi illorum lectione ad finem, vsque protracta. Cum enim grauem contineant materiam, eò grauissimum illius ingenij acumen admiraberis.

Hæc autem animaduertas, quæso: Primò addenda esse ad cap. XLIII. sub num. 64. quæ posita sunt ante Indicem in fine operis. Sunt enim maximè necessaria ad illud caput magnificandum.

Deinde, etiam ad cap. LXXI. addendum esse casum inibi subsequentem, qui in authoris Archetypo sexagesimus secundus erat. Hęc boni consule. Vale, & fruere.

MV-

MVTII IVLIANI I. C. CARMEN
AD LECTOREM.

ON sic Ingenijs, doctrina, & Græcia præstans
Olim læta fuit, propter sanctissima legum
Dogmata, quæ sacro dictauit gentibus ore
Prudens, & rara insignis pietate Lycurgus,
Vt Latium totum gestit, lateq; triumphat,
Postquam docta legit, docti monumenta Camilli,
Quæ vigili studio, multoq; labore tot annis
Conscripsit, Regis noscant decora inclita nostri,
Vt Populi, & Gentes, alijs quos Phœbus in oris
Aspicit, atque alijs viuunt sub legibus, vtq;
Agnoscant, quantum se extendant Iura PHILIPPI,
Gloria, Fama, Decus, Nomen, suprema Potestas.

POMPILII RVBEI V. I. D. Bisatiani in opere de Regis Catholici præstantia Illustris D. Camilli Borrelli I. C. Equitis Aurati, & Palatini Comitis, scientiarum omnium eruditissimi Carmen Dialogicum.

Typographus, & Liber.

Ictibus assiduis, modo quis mea limina turbat?
Sum liber æterni Nominis, eia aperi.
Quid petis? Excudi Venetis, signisq;, notisq;.
Ingredere. En adsum. Dic age cuius opus?
Borrelli est: num forte latet te fama Camilli?
Iam recolo: Impressi plurima scripta viri.
De compromissis opus edidit, Additamenta
Bellugæ, & miro consilia ingenio.
Ecquid habet liber iste noui? Noua plurima. sed quæ?
Ni graue sit referam. Non graue erit, referas.
CATHOLICI, Inuicti, patet hic Præstantia Regis,
Sanguinis Austriaci, priscaq; Nobilitas.
Continet Imperia, Vrbes, Fasces, Bella, Triumphos,
Regnorum series, Magnanimosq; Duces.
Hic fortes, sanctosq; viros, hic sanguine claros;
Et virtute, Domi, Militiæq; graues.
Iura, Magistratus, Studia, Artes, Stemmata, Ritus,
Intactam Regis, virgineamque fidem.
Ancipites legum sensus, opulentaque Regna,
Et quæcunque potens sceptra PHILIPPVS habet.
Grande opus, & mira amplectens. His plura supersunt.
Sit satis. ô serui linquite cœpta opera.
Hoc opus accipite, & celeri subducite Prælo,
Auratisque notis, ponite sic Titulum.
Rex Regum Austriacus, lux legum at in Orbe Camillus,
Ille orbi, Hic legi, stamina longa trahant.

PAVLI

PAVLI Portarelli Neapolitani in Opere de Regis Catholici præstantia ab Illustri I.C. Camillo Borrello, omnigenæ scientiæ candore conspicuo, composito.

Carmen.

AVstriaci seriem generis, tot Regibus auctam,
Terris, qui leges, quique dedere Mari.
Qui populos alio domuere sub axe iacentes,
Imperio quorum paret vterque polus.
Borrellus chartis pergit reserare disertis,
Atque Philippe tuum concelebrare decus.
Et quantum emineat tanti Præstantia Regis,
Supra omnes Reges per sacra iura docet.
Attollit nomenque suum, Famamque Camillus
Hæc Regum summo dum monumenta dicat.

Eiusdem Portarelli ad Lectorem Epigramma.

QVàm latè imperij protendas sceptra PHILIPPVS,
Siuè per Eoas, occiduasque Plagas.
Regnorumque eius decora, & quæ commoda rerum,
Quæque sit vbertas, Gloria, Priscus Honos.
Quæ studia, & leges fuerint, Ritusque per Vrbis,
Quæque hominum sortes, fortuitæq; vices.
Iura, Magistratus, Tituli, qui sanguine Clari,
Doctrina, & forti, qui valuere manu.
Qui Iudex, Præses, Consul, Prætorque, Tribunus,
Orator, Miles, quique Senator, Eques.
Qui foris, atque Domi, qui Belli, aut tempore Pacis,
Aeternum nomen promeruere suis.
Cuncta hæc, lux legum amplectitur ecce Camillus,
A Tota vt sciri posteritate queant.

FABII Contis Neapolitani ad Illustrem Virum D. Camillum Borrellum I.C. Eminentissimum.

Carmen.

HActenus Austriaci, cui tot monumenta PHILIPPI
Esset concessum scribere, nemo fuit.
Id tibi seruabant superi, Te culmina rerum
Digna, & tu dignns pandere solus eras.
Solus inaccessam potuisti voluere Molem,
O Claros inter, Clare Camille, Viros.
Regia Materies, lucem tibi parturit, & Tu
Lucida quæ fuerant lucidiora facis.

Eiusdem

Eiusdem pro totius operis argumento Distichon.

ET genus, & Proauos, & Regna, & iura PHILIPPI,
Et Titulos omnes, hic liber vnus habet.

AD POTENTISSIMVM, ET CATHOLICISSIMVM PHILIPPVM III. AVSTRIVM REGEM

Ioannis Francisci Marci Vetrani Presbyteri Carmen.

NOn Indis cedunt Gemmis, ò Maximè Regum,
Mentis Borrellus quas tibi promit opes;
Maiorum scribens Titulos, & facta Tuorum,
Regnandi normam monstrat, & ille viam.
Accipe scripta viri tanti, Rex, fronte serena,
Qui facis aspectu cuncta serena tuo.

Ad Virum Illustrem, vtriusque Iurisconsultissimum D. Camillum Borrellum, eiusdem Presbyteri Carmen.

STemmata, Regis opes, Genus, Imperium, acta PHILIPPI,
Ordine cum pandas docte Camille suo.
Legibus, Historijs, Annalibus, omnia firmas,
Responsa, vt superent quæ dare Apollo solet.
Heroum manibus, versabitur omne per æuum,
Arte, quòd eximia, Nobile scribis opus.

Eiusdem ad eundem Carmen.

REgibus, Austriacum præfers dum iure PHILIPPVM,
Orbis terrarum, sanguine, & Imperio.
Ecce opulenta tuæ referas emporia mentis,
Priscos Historicos vincis, & Arte sophos.

Ad elegantissimum I.C. omniq; eruditione cumularissimum D. Camillum Borrellum, cum suo libro de Regis Catholici Præstantia vltimam imposuisset manum F. Petrus Bocius Alerinus Franciscanus concionator ex minoribus strictioris obseruantiæ Carmen.

DAntur ab effectu interdum si nomina nobis,
Ipse Camillus eris, ipse Borrellus eris.
Romulus est illud, Gemma est ex Iaspide & illud,
Sic magis hinc Diues, sis magis inde potens.
Diuitias leges, virtus vt cætera honores
Portendunt, Patriæ nomen Oliua docet.
Debet id Austriacus, noster Rex ipse PHILIPPVS,
Quin reor, vt valet, & debet vtrunque redet,

CA-

CATALOGVS

Authorum omnium, quibus vsus est in his commentarijs suis de Regis Catholici præstantia.

A

Bbas Antiquus
Abbas Panormitanus
Abbas Vrspergensis
Ablauius.
Abdias Babilonius
Abdalanachar Maurus
Abrahamus Ortelius
Achilles Personalis.
Achilles Pedroccha
Accursius Florentinus
Adamus Delphius
Ado Viennensis
Adrianus Cardinalis
Adrianus Barlandus
Adrianus Puluçus
Adrianus Turnebus
Ægidius Romanus
Ægidius Bellemera
Ægidius Thomatus
Ælianus
Ælius Donatus
Ælius Lampridius
Ælius Spartianus
Æmilius Probus
Æmilius Ferretus
Æneas de Falconibus
Æneas Gazæus
Æneas Syluius
Aganus
Aggennius Vrbicus
Alanus Copus
Alanus
Alardus Amsterladamus
Albericus de Maletis
Albericus de Rosate
Albericus Oliua
Albertus Argentinus
Albertus Gandinus
Albertus Bolognetus
Albertus Brunus
Albertus Galeotus
Albertus Pighius
Albertus Magnus
Albertus Pius Carpensis
Albertus Crantius
Alexander Aphrodisæus
Alexander Tartagnus
Alexander ab Alexandro
Alexander de Neuo
Alexander Losçus
Alexander Sardus
Alexander Sculretus
Alexander Ales
Alexander Raudensis
Alexander Valignanus
Alexander Guagninus
Alexander Sciaticus
Alchuinus
Alphonsus Aluarez
Alphonsus de Castro
Alphonsus Veruesius
Alphonsus de Carthagena
Alphonsus Gomez
Alphonsus Tostadus
Alphonsus Hoieda
Alphonsus Montaluus
Alphonsus Vlloa
Alphonsus Ciccarellus
Alphonsus Gomesius
Aluarus Pelagius
Aluarus Vallascus
Amanellus de claris aquis
Amatus Lusitanus
Ambrosius Sanctus
Ambrosius de Vignate
Ambrosius Catharinus
Ambrosius Opizzonus
Ambrosius Paræus
Amezebetrisus
Ammianus Marcellinus
Amodeus Iustinus
Amodeus de Ponte
Anastasius Synaita
Anastasius Platus.
Anastasius Germonius
Andreas Acconzaiocus de Barulo
Andreas de Isernia
Andreas Barbatia
Andreas ab Exea
Andreas Alciatus
Andreas Tiraquellus
Andreas Lacuna
Andreas Gail
Andreas Eborensis
Andreas Philopator
Anellus Arcamonus
Angelus de Vbaldis
Angelus de Castro
Angelus Gambilionus
Angelus Clauasius
Angelus de Periglis.
Angelus Politianus
Angelus Mattheatius
Annibal Troysius
Annibal Scotus
Annonius
Anselmus Sanctus
Antoninus Archiep. Florēt.
Antoninus Tessaurus
Antonius de Alexandro
Antonius Augustinus
Antonius de Buttio
Antonius Burgos
Antonius Bonfinius
Antonius de Canario
Antonius Capicius
Antonius Campanus
Antonius Corsetus
Antonius Contius
Antonius Maria Coratius
Antonius Franciscus de Doctoribus
Antonius Gamma
Antonius Goueanus
Antonius Guibertus
Antonius Gomez
Antonius Massa gallesius
Antonius Nebrissensis
Antonius Negusantius
Antonius Nicellus
Antonius de Prato veteri
Antonius Paganus
Antonius Rondinellus
Antonius Rosellus
Antonius Sebastianus
Antonius Rambaudi
Antonius Scappius
Antonius Sola
Antonius Telesius
Antonius Gabrielius
Antonius Tremolius
Antonius Musa Brasauola
Antonius Polus
Antonius Vacca
Aphthonius Rethor
Apollonius Thianeus
Appianus Alexandrinus
Apuleius Madaurensis
Archidiaconus
Architrenius
Aristides Adrinopolitanus
Aristoteles Stagyrita
Aristophanes.
Arius Pinellus
Arnaldus Albertinus
Arnaldus de Villanoua
Arnoldus Ferronus
Arnoldus Vuilon
Arnulphus Ruzæus
Arrianus Nicomedensis
Ascanius Clementinus
Ascanius Marinnengus
Asconius Pedianus
Astensis
Athanasius sanctus
Atheneus
Auenzoar
Aueroes Cordubensis
Augustinus Sanctus
Augustinu: Berous
Augustinus Triumphus
Augustinus Bonfranciscus
Augustinus Steuchus
Augustinus Niphus

Catalogus Authorum omnium.

Augustinus Curio
Aulus Gellius
Aurelius Augustinus
Aurelius Cassiodorus
Aurelius Corbulus
Antonius Burdegalensis
Aymarus Riuallius
Aymo Albertastensis
Aymo Crauetta
Aymo Publicius
Aymoinus
Azo Bononiensis.

B

Baldus de Vbaldis
Baldus de Bartholinis
Balionus de Monte Vbiano
Bagarottus
Baptista Platina
Baptista de S. Blasio
Baptista Carmelita
Baptista Fulgosius
Baptista Pius
Barnabas Brissonius
Bartolus de Saxoferrato
Bartolus de Hurio
Bartolus Scarampus
Bartholomeus Bellenzinus
Bartholomeus Brixiensis
Bartholomeus Bertazzolus
Bartholomeus Brunatius
Bartholomeus de Capua
Bartholomeus Cepolla
Bartholomeus Camerarius
Bartholomeus Carranza
Bartholomeus Cassęneus
Bartholomeus Fumens
Bartholomeus Salycetus
Bartholomeus Anglicus
Bartholomeus Socinus
Bartholomeus Martialis
Bartholomeus Sybilla
Bartholomeus Facius
Bartholomeus Vgolinus
Beatus Rhenanus
Beda.
Benedictus de Barzis
Benedictus Capra
Benedictus Canophilus
Benedictus Curtius Symphorianus
Benedictus de Plumbino
Benedictus Vadus
Benedictus Peretius
Benedictus Gulielmus
Benuentus Straccha
Bermondus Choueronius
Bernardinus Landrianus
Bernardinus Corius
Bernardinus Scodobius
Bernardinus Alfanus
Bernardinus Bombinus
Bernardinus Arualus
Bernardinus Telesius
Bernardinus Pandus
Bernardinus Sanctus
Bernardinus Galeota
Bernardinus de Busto
Bernardus Sanctus
Bernardus Compostellanus
Bernardus Lucemburgus
Bernardus Diaz
Bernardus Saccus
Berardus Gerardus
Bertrandus Argentręus
Betosius Caldęus
Bisgnetus
Boetius Seuetinus
Bonauentura Sanctus
Bonifacius Vitalinus
Bonus de Curtili
Borgninus Caualcanus
Branorus à Sole
Burchardus Vuormatiensis

C

Cæsar Lambertinus
Cæsar Contardus
Cæsar Vrsillus
Cęsar Baronius Cardinalis
Caius Iulius Cęsar
Caius Sempronius
Callimachus
Camillus Plautius
Camillus Cautius
Camillus Vistarinus
Camillus Campegius
Capella Tholosana
Cardinalis Zabarella
Carolus Guarnaccia
Carolus degrassalio
Carolus de Tocco
Carolus Ruinus
Carolus Sigonius
Carolus Tapia
Carolus Clusius
Cassiodorus
Cataldinus de Viso
Catellianus Cotta
Cato
Cato Saccus
Catullus Poeta
Cebetes Thebanus
Celius Augustinius
Celsus Hugo
Christophorus de Castellione
Christophorus Porcus
Christophorus Longolius
Christophorus Milęus
Christophorus Variensis
Christophorus Robusterius
Chrisostomus Sanctus
Chrisostomus Iauellus
Christianus Adrichomius
Ciccus Loffredus
Claudius Seysellus
Claudius Cantiuncula
Claudius Bertazzolus
Claudius Battandier
Claudius Minos
Claudius Ptolomeus
Claudius Fromenteus
Claudianus Poeta
Clemens Romanus
Clemens Alexandrinus
Constantinus Harmenopulus
Constantinus Capriolus
Constantius Landus
Constantius Rogerius
Collectarius
Conradus Brunus
Conradus Esius
Consaluus de Oiuiedo
Cornelius Benincasius
Cornelius Iansenius
Cornelius Mussus
Cornelius Vitignanus
Cornelius Celsus
Cornelius Tacitus
Cornelius Kempius
Cosmas Guimier
Cuthbertus Tonstallus
Cynus de Pistorio
Cyprianus Sanctus
Cyrillus Alexandrinus
Cyrillus Fulgeonius

D

Damianus Goes
Damianus Roscius
Demetrius Alabaldus
Demochares
Demosthenes
Dethardus Horsthius
Didacus Couarruuias
Dio Niceus
Dionysius Halicarnaseus
Dionysius Carthusianus
Dionysius Areopagita
Dionysius Gothofredus
Diodorus Siculus
Diogenes Laertius
Dioscorides
Diomedes Mariconda
Dominicus de Sancto Geminiano
Dominicus Soto
Dominicus Bannes
Dominicus Nanus Mirobellus
Donatus Antonius Fina
Donatus Antonius Ferrus
Donatus Ælius
Dynus de Mugello.

E

Eguinarthus
Eguinarius Baro
Elbertus Leoninus
Elysius Calentius
Emanuel à Costa
Emanuel Suarez
Empedocles Agrigentinus
Enguerrantius Gallus Hist.
Enimundus Bonesidius
Ephrem
Epitectus
Epiphanius
Episcopus Gerundensis
Ernestus Costhimannus
Euripedes Poeta
Eusebius Cęsariensis
Eustathius
Euthimius
Eutropius
Eymericus.

F

Fabianus de Monte S. Sabini
Fabius Pictor
Fabius Montelco
Fabius Accorombonus

Fa-

Catalogus Authorum omnium.

Fabius Quintilianus
Fabius de Anna
Fabius Turrettus
Federic. Petrutius de Senis
Federicus Schench
Federicus Scotus
Fœlicianus Capitonus
Felynus Sandeus
Ferdinandus Vasquius
Ferdinandus Paez
Ferdinandus Loazes
Ferdinandus Perez de Guzman
Ferdinandus Abduensis
Festus Pompeius
Flaminius de Rubeis
Flaminius Parisius
Flauius Blondus
Flauius Iosephus
Flauius Vopiscus
Florianus de Sancto Petro
Fontenus
Fortunius Garzia
Franciscus Accursius
Franciscus Accoltus Aretinus
Franciscus de Amicis
Franciscus Balduinus
Franciscus Belforestius
Franciscus Beccius
Franciscus Brunus
Franciscus Bursatus
Franciscus Connanus
Franciscus de Crema
Franciscus Curtius Senior
Franciscus Curtius Iunior
Franciscus Caldas Pereyra
Franciscus Duarenus
Franciscus Ferrettus Anconitanus
Franciscus Forerius
Franciscus Gratianus
Franciscus Gonzagha
Franciscus Guicciardinus
Franciscus Georgius
Franciscus Marius Grappaldus
Franciscus Herculanus
Franciscus Lucanus
Franciscus Lopez
Franciscus Marcus
Francisc. Maironus.
Francisc. Mantica Cardin.
Franciscus Marzarius
Franciscus Niconitius
Franciscus Ponzinibus
Franciscus Patritius
Franciscus Porcellinus
Franciscus Petrarcha
Franciscus Pegna
Franciscus Purpuratus
Franciscus Polletus
Franciscus Platea
Franciscus Personalis
Franciscus Squillacensis
Franciscus Suarez
Franciscus Sonsbechius
Franciscus Syluius
Franciscus Royas
Franciscus Robortellus
Franciscus de Ramponibus
Franciscus Sansouinus
Franciscus Sarmientus
Franciscus Torrensis
Francisc. Tertius de Crema
Franciscus Taraffa
Franciscus Vargas
Franciscus Veggius
Franciscus Viuius
Franciscus Turzanus
Franciscus Zabarella
Franciscus Zoannettus
Fridericus Lumnius
Froffardus Historicus Gallus.

G

Gabinius Lete
Gabriel Biel
Gabriel Saraina
Gabriel Paleottus Cardinalis
Gabriel Prateolus
Gabriel Fallopius
Galeatius de S. Seuerino
Galeatius Capella
Galenus Medicus
Gaspar Calderinus
Gaspar Caballinus
Gaspar Vallascus
Gaspar de Perusio
Gaspar Contarenus
Garzias Hortus
Garzias Mastrillus
Gaudentius Merula
Gennadius
Gentilis de Albertino
Georgius Natta
Georgius Agricola
Gerardus Geldenhaurius
Gerardus Mulert
Gerardus Candidus
Gerardus Mazzolius
Gilbertus Porrectanus
Gilbertus Genebrardus
Goffredus Beneuentanus
Goffredus de Trano
Gothifredus Beringeus
Gracia Pisanus
Gregorius Magnus
Gregorius Haloander
Gregorius Lopez
Gregorius Nazianzenus
Gregorius Cortesius Cardinalis
Gregorius Turonensis
Gregorius Nyssæus
Guido de Baisio Archidiaconus
Guido de Suzzaria
Guido Papę
Guido Rauennas
Guido Gualterius
Guido Pancirolus
Guerinus Piso
Gulielmus Durandus
Gulielmus Benedictus
Gulielmus Budæus
Gulielmus Cassiodorus
Gulielmus de Ludo
Gulielmus Hannetonius
Gulielmus Maynerius
Gulielmus de Monteforti
Gulielmus de Perno
Gulielmus Redoanus
Gulielmus Peraldus
Gulielmus Fornerius
Gulielmus Episcopus Tyri
Gulielmus Paradinus
Gulielmus de Monte Lauduno
Gulielmus de Cuneo
Gulielmus de Rubione
Gulielmus Rouille
Gulielmus Varanus
Gulielmus Zenocarus
Gundissaluus Illescas
Gundissaluus Villadiego.

H

Haito Armenus
Harthmannus Harthmannus
Harthmannus Schedel
Halsebacchius Viennensis
Henricus Hostiensis
Henricus Friburgensis
Henricus Standonus
Hellanicus
Hercules Strozza
Hermes
Hermannus contractus
Hermogenes Tarsensis
Herodianus
Herodotus
Hestiæus
Hesychius
Hieronymus Sanctus
Hieronymus Buttigella
Hieronymus Cagnolus
Hieronymus Cucchalon
Hieronymus Cardanus
Hieronymus Catena
Hieronymus Benzonus
Hieronymus de Colle
Hieronymus Ægyptius
Hieronymus Fracus Conneftagius
Hieronymus de Francisco
Hieronymus Gratus
Hieronymus Gabrielius
Hieronymus Gigas
Hieronymus Groslot
Hieronymus Gebulherus
Hieronymus de Laurentijs
Hieronymus Manfredus
Hieronymus de Montemurlo
Hieronymus Mercurialis
Hieronymus Paulus
Hieronymus Torniellus
Hieronymus Tortus
Hieronymus Montius Gallus
Hieronymus Sapcotus Anglus
Hieronymus Treutlerus
Hieronymus Vtinensis
Hieronymus Vitus
Hieronymus Maggius
Hieronymus Zanchettinus
Hilarius
Hippolytus de Marsilijs
Hippolytus Riminaldus
Hippolytus Bonacossa
Hirtius
Horatius Venusinus Poeta
Horatius Lucius
Hormanotus Detus
Horus Apollo

Catalogus Authorum omnium.

Homerus Poeta
Honofrius Panuinius
Hugo Carensis Cardinalis
Hugo Donellus
Hugo Victorinus
Hygginus.

I

Iacobinus de S. Georgio.
Iacobinus Riminaldus
Iacobus de Ardizzone
Iacobus Aluarotus
Iacobus de Arena
Iacobus Aemilianus
Iacobus de Ayello
Iacobus de Beluisio
Iacobus Butrigarius
Iacobus Botnan
Iacobus Benius
Iacobus Boniour
Iacobus Bonaudi
Iacobus Card. de Vitriaco
Iacobus Concenatius
Iacobus Cuiacius
Iacobus Dauentrius
Iacobus Horrhoita
Iacobus Machellus
Iacobus Menochius
Iacobus Marchantus
Iacobus Maynoldus
Iacobus Manlius Friburgensis
Iacobus Meyerus
Iacobus Mandellus
Iacobus Naclantus
Iacobus Nouellus
Iacobus de Nigris
Iacobus Perez de Valentia
Iacobus Philippus Portius
Iacobus de Puteo Cardinalis
Iacobus Philippus Bergomas
Iacobus Rebatius
Iacobus Reuardus
Iacobus Spiegellius
Iacobus Sprenger
Iacobus Simancas
Iacobus Sadoletus
Iacobus Sanazarius
Iacobus Vuimphelingus
Iacobus de Zocchis
Iacobutius de Franchis
Iafreuus Lanfrancus
Ianus Pelusius
Ianus Langlæus
Ianus Iuuenis
Ignarius
Iason Maynus
Ioachimus Mynsingerus
Ioachimus Hopperus
Ioachimus Vadianus
Ioannes Arcamonius
Ioannes de Amicis
Ioannes de Anania
Ioannes de Arnono
Ioannes Andreas
Ioannes Aquila
Ioannes Annius
Ioannes Aquilanus
Ioannes Auentinus
Ioannes Anglicus
Ioannes Bellonus
Ioannes Berberij
Ioannes Blanchi
Ioannes Bessianus
Ioannes Bolognettus
Ioannes Aubanus Boemus
Ioannes Brunellus
Ioannes Bodinus
Ioannes Boterus
Ioannes Botta
Ioannes Brechæus
Ioannes de Barros
Ioannes de Bassolis
Ioannes Calderinus.
Ioannes Cephalus
Ioannes Crotus
Ioannes Copus
Ioannes Candidus
Ioannes Corasius
Ioannes Cassianus
Ioannes Crispus de montibus
Ioannes Chrisostomus
Ioannes Chrisippus
Ioannes Capistranus
Ioannes Clercus
Ioannes Coclæus
Ioannes Caramanius
Ioannes Cyparissotus
Ioannes de Deo
Ioannes Duns Scotus
Ioannes Damascenus
Ioannes Dilectus Durante
Ioannes Ecchius
Ioannes Faber
Ioannes Ferrault
Ioannes Ferus
Ioannes Fichardus
Ioannes Fischerus Cardinalis
Ioannes de Firmo
Ioannes Ferrarius Montanus
Ioannes Gatronis
Ioannes Gerson
Ioannes Genesius Sepulueda
Ioannes de Grassis
Ioannes Gillotus
Ioannes Gomara
Ioannes Grandis
Ioannes Godous
Ioannes Gualterius
Ioannes Gonzalez de Mendozza
Ioannes Himbertus
Ioannes Holimanus
Ioannes Hugonis Leucestriensis
Ioannes Hoinotomus
Ioannes Heroldus
Ioannes Imola
Ioannes Igneus
Ioannes Lignanus
Ioannes Lecerier
Ioannes Lucius
Ioannes Lopez
Ioannes Lucidus
Ioannes Mauritius
Ioannes Milis
Ioannes Millæus
Ioannes Mansuerius
Ioannes Monachi
Ioannes Montayne
Ioannes de Monteferrato
Ioannes Montolonius
Ioannes Martialis
Ioannes Molanus
Ioannes Mesue
Ioannes Magnus
Ioannes Mariana
Ioannes Mantienco
Ioannes Neuizanus
Ioannes Nauclerus
Ioannes Picus Mirandula
Ioannes Paponius
Ioannes de Platea
Ioannes Pierius Valerianus
Ioannes Philippus
Ioannes Raymundus
Ioannes Raynaudi
Ioannes Robertus Aurelianensis
Ioannes Ronchegallus
Ioannes à Roberteria
Ioannes Rogerains Trochæus
Ioannes Redin
Ioannes Roffensis Cardinalis
Ioannes Sanxon
Ioannes Staphilæus
Ioannes Sicardus
Ioannes Simoneta
Ioannes de Selua
Ioannes Stabius
Ioannes Seruilius
Ioannes Sotteallus
Ioannes Sunnier
Ioannes Teutonicus
Ioannes de Terra Rubea
Ioannes Tritthemius
Ioannes Turrecremata
Ioannes Tilius
Ioannes Viguerius
Ioannes de Vanquel
Ioannes Vasæus
Ioannes Vaudus
Ioannes Zonaras
Io. Antonius de S. Georgio
Io. Antonius Rubeus
Io. Antonius Trigona
Io. Antonius Viperanus
Io. Antonius Niger
Io. Antonius Piperonus
Io. Antonius Cannetius
Io. Antonius Lanarius
Io. Annibal de Canonicis
Io. Baptista Afinius
Io. Baptista Egnatius
Io. Baptista Bouius
Io. Baptista Caccialupus
Io. Baptista Castellionus
Io. Baptista Rosellus
Io. Baptista Ferrettus
Io. Baptista Zilettus
Io. Baptista Plotus
Io. Baptista Carrafa
Io. Baptista Campegius
Io. Baptista Antonucius
Io. Baptista Bernardus
Io. Baptista Baiardus
Io. Baptista Pigna
Io. Baptista Villalobos
Io. Baptista Lupus

Io.

Catalogus Authorum omnium.

Ioan.Bernardus Piaz
Ioan.Franciscus Balbus
Ioan.Francisç. Guicciardinus
Io.Francisc.Ozerius
Io. Franciscus Pauinus
Io. Franciscus Picus Mirandula
Io.Franciscus Ponzinibius
Io.Franciscus Ripa
Io. Franciscus Purpuratus
Io.Franciscus de Ponte
Io.Franciscus Scaglionus
Ioan.Franciscus Fara
Ioan.Francisc.Braocia
Ioan.Ferrarius Montanus
Io. Gaspar Hortigas
Io.Hieronymus Albanus Cardin.
Io.Iacobus de Canibus
Io. Iacobus de Leonardis
Io.Ludouicus Viues
Io.Laurentius Anania
Io.Maria Riminaldus
Io.Maria Monticellus
Io.Michael Brutus
Io. Marcus Aquilinus
Io. Nicolaus Arelatanus
Io.Nicolaus Gimonteus
Io.Paulus Lancelottus
Io.Petrus de Ferrarijs
Io.Petrus Bimius
Io. Pyrrhus Anglebermeus
Io.Petrus Maffeus
Io.Petrus Surdus
Io.Thomas Minadous
Io. Thomas Marinus
Io. Vincentius Annius
Iodocus Damhouderius
Iosephus Angles
Iosephus Steuanus.
Iosephus Ludouicus
Iosephus Mascardus
Iosephus Gonzalez
Iosephus à Costa
Iouinianus Pontanus
Innocentius Sanctus
Innocentius Quartus
Iornandes.
Isidorus
Isocrates
Iuo Carnotensis
Iunilius
Iulius Cæsar
Iulius Celsus
Iulius Solinus
Iulius Pollux
Iulius Ferrettus
Iulius Frontinus
Iulius Scarlatinus
Iulius Clarus
Iustinus Martir
Iustinus Historicus
Iustus Velsius
Iustus Lipsius
Iuo Carnotensis
Iuuenalis.

L

LActantius Firmianus
Ladislaus Sundhchunius
Laelius de Tuscia
Lambertinus de Ramponibus
Lancelottus Decius
Lancelottus Galiaula
Lancelottus Conradus
Lancelottus Gallia
Lancelottus Politus
Lancinius
Lanfrancus de Oriano
Laonicus Calcondilis
Lapus de Castellionchio
Lapus Sancti Miniati
Laurentius de Pinu
Laurentius de Rodulphis
Laurentius Calcaneus
Laurentius Syluanus
Laurentius Grimalius
Laurentius Valla
Laurentius Chircouius
Laurus de Palatijs
Lazarus Baifius
Lelius Taurellus
Lelius Zanchus
Lelius Zecchus
Leo de Castro
Leo Affer
Leo Hebræus
Leo Hostiensis
Leo Baptista Albertus
Leonardus Aretinus
Leonardus Vairus
Leuinus Lemnius
Lilius Gregorius Giraldus
Liuius Historicus
Lucas de Penna
Lucius Paulus
Lucius Florus
Lucius Anneus Seneca
Lucius Fenestella
Lucius Marineus
Lucanus Poeta.
Lucianus
Lucretius Poeta
Ludouicus Pontanus Romanus
Ludouicus Bologninus
Ludouicus Molina Theologus
Ludouicus Molina I.C.
Ludouicus Cęlius Rhodigin.
Ludouicus Carbonus
Ludouicus Sardus
Ludouicus Charondas
Ludouicus Gozadinus
Ludouicus Carrerius
Ludouicus Schora
Ludouicus Nugarola
Ludouicus Areostus
Ludouicus Catus
Ludouicus Dulcis
Ludouicus Zantus
Ludouicus Guicciardinus
Ludouicus Gomez
Ludouicus Maiorana
Ludouicus Pelletanus
Ludouicus Montaltus
Ludouicus Alferius
Ludouicus de Peguiera.

M

MAcrobius
Mambrinus Roscus
Manetho Ægyptius
Manilius Poeta
Maffeus Veggius Poeta
Marcus Varro
Marcus Tullius Cicero
Marcus de Perusio
Marcus Marullus
Marcus Cato
Marcus Maurus Vetranius
Marcus Mantua
Marcus Guatius
Marcus Antonius Baueria
Marcus Antonius Blancus
Marcus Antonius Natta
Marcus Antonius Cucchus
Marcus Antonius Sabellicus
Marcus Antonius Bardus
Marcus Antonius Peregrinus
Marcus Antonius Marsilius
Marianus Socinus Senior
Marianus Socinus Iunior
Marinus de Caramanico
Marinus Freccia
Marius Saxus
Marius Salomonius
Marius Anguissola
Marsilius Ficinus
Marsilius Cagnatus
Martinus de Fano
Martinus Mesiartius
Martinus Silimani
Martinus Laudensis
Martinus Azpilcueta
Martinus Monter
Martinus Egnatius
Martinus Cromerus
Martialis Poeta
Martianus Capella
Masuerius
Mattheus Afflictus
Mattheus Brunus
Mattheus Mathesilanus
Matthias de Midoan
Maximilianus Transiluanus
Melchior Cano
Menander
Methastenes Persa
Michael Cifuentes
Michael Timotheus
Michael Grassus
Michael Calidonius
Michael Ritius
Michael Bucchingerus
Michael ab Aguirre
Michael Eylingerus
Michael Zapullus
Mochus
Moderatus Columella
Montius Gallus
Morienus
Moses Barcepha

N

NAtalis Comes
Napodanus Sebastianus
Nellus de Sancto Geminiano
Nepos de Monte Albano
Nicasius à Voerda
Niceta Thelogus

Nicetas Choniata.
Nicephorus Calistus.
Nicolaus de Tudeschis Abbas
Nicolaus Bellonus
Nicolaus Boerius
Nicolaus Milis
Nicolaus Euerardus
Nicolaus Plonius
Nicolaus Pignolatus
Nicolaus Spinellus de Neapoli
Nicolaus de Vbaldis
Nicolaus Vigelius
Nicolaus Antonius Grauatius
Nicolaus Perottus
Nicolaus Pernus
Nicolaus Gilius
Nicolaus Biesius
Nicolaus Lyra
Nicolaus Vestus
Nicolaus Maiorana
Nicolaus Mariconda
Nicolaus Festasius
Nicolaus Florentinus
Nicolaus Monardes
Nicolaus Grucchius
Nicolaus Fara
Nicolaus Polionus
Nicolaus Leonicus
Nicolaus Matharellus
Nicolaus Moronus
Nicolaus Sanderus

O

Ocrauianus Vestrius
Octauianus Cacheranus
Octauius Simoncellus
Odoffredus Beneuentanus
Odoardus de Saudè
Oldradus de Ponte
Olaus Magnus
Onofrius Panuinius
Origenes Adamantius
Orpheus Poeta
Otho Phrisingensis
Ouidius

P

Paces scala
Palladius Soranus
Pamphilus Mollus
Pamphilus Saxus
Panormitanus Abbas
Pantaleo Cremensis
Pandolphus Collenucius
Pardolphus Pratæius
Paris de Puteo
Paulus de Castro
Paulus de Cittadinis
Paulus Grillandus
Paulus Leonius
Paulus de Monte pico
Paulus de Roma
Paulus Merenda
Paulus Æmilius
Paulus Æ gineta
Paulus Diaconus
Paulus Grysaldus
Paulus Orosius
Paulus Morigius
Paulus Fuscus Episcop. Rauellens.
Paulus Regius Episc. Aquensis
Paulus Palatius
Paulus Iouius
Paulus Manutius
Pausanias
Pelbartus à Themsuar
Peregrinus Ianuinus
Petronius Arbiter
Petrinus Bellus
Petrus Ancharanus
Petrus Antiboli
Petrus Ærodius
Petrus Andreas Gammarus
Petrus Andreas Mattheolus
Petrus Antonius Anguissola
Petrus Antonius Petra
Petrus de Aragonia
Petrus de Bellapertica
petrus Belluga
petrus Benintendius
petrus de Bexutio
petrus de Boatorijs
petrus Bembus
petrus Boccarinus
petrus Blesensis
petrus Calefatus
petrus Costalius
petrus Cenedo
petrus Corneyo
petrus Crinitus
petrus Cratepolius
petrus de Cieca
petrus Damiani
petrus Philippus Corneus
Petrus Diaconus
Petrus Duennas
Petrus Faber
Petrus Follerius
Petrus Gregorius Tholosanus
Petrus de Gregorio Siculus
Petrus Gerardus
Petrus Iacobus de Aureliaco
Petrus Ioannes Ancharanus
Petrus Lesuandier
Petrus Lonottus
Petrus Lombardus
Petrus Lindebergius
Petrus Magdalenus
Petrus Moncada
Petrus de Monte
Petrus Nicolaus Mozzius
Petrus à Nauarra
Petrus Martir
Petrus Montio
Petrus Mexia
Petrus de Palude
Petrus de Plaza
Petrus Prchius
Petrus Piccolus
Petrus Paulus Parisius
Petrus Rauenna
Petrus Rebuffus
Petrus Royzius
Petrus Santerna
Petrus Stella
Petrus Suberti
Petrus de Vinea
Petrus Vbaldus
Petrus Vnzola
Phalaris
Phanucius de Phanucijs
Philemon
Philo Iudæus
Philippus Cominius
Philippus à Casolis
Philippus Beroaldus
Philippus Broydeus
Philippus Decius
Philippus Francus
Philippus Gallæus
Philostratus
Plato
Placentinus
Planudes
Plautus
Plinius Senior
Plinius Cæcilius
Plotinus
Plotius Gryphius
Plutarchus
Polybius
Polydorus Vergilius
Pomponius Mella
Pomponius Iærus
Pompilius Rubeus
Porphirius
Pouellus
Priscianus.
Prosopius
Propertius Poeta
Prosper Aquitanicus
Prosper Carauita
Prosper Cafechus
Prudentius
Ptolomeus
Pyleus
Pithagoras.

Q

Qvintus Curtius
Quintilianus Rhenor.
Quintilianus Mandesius
Quintilius Episc. Lilion.

R

Rabbeanus Maurus
Rabbi Moyses
Radeuicus &c.
Raph. Fulgosius
Raph. Comensis
Raphel Volater.
Raymundus Barchinonensis
Raymundus Lullius
Raynaldus Corsus
Raynaldus Rodulphus
Raynerius de Forliuio
Razis
Remigius de Gonny
Reginaldus Polus
Remundus Ruffus
Renatus Choppinus
Restaurus Castaldus
Rhegino
Riccardus de Salyceto
Riccardus de Media villa
Riccardus Ferfthonus
Ridleuus
Robertus Bellarmin. Card.

Ro-

Catalogus Authorum omnium.

Robertus Gugghinus
Robertus Monacus
Robertus Maranta
Robertus Vallensis
Rocchus de Curte
Rodericus Xuarez
Rodericus Sanctius Zamorensis
Roderic. Ximenes Archiep. Tolet.
Roffredus de Epiphanio Beneur.
Rolandinus Passagerius
Rolandus à Valle
Rolandus Cauagnolius
Rolandinus Rodulphinus
Ruardus Tapperus
Rupertus Monacus.

S

Sallustius Historicus
Sallustius de Perusio
Sanctes Arduinus
Sanctes Pagninus
Sebastianus Biant
Sebastianus Sapia
Sebastianus Vantius
Sebastianus Eritius
Sebastianus Medices
Sebastianus Foxius
Sebastianus Napodanus
Sebast. Minturnus Episc. Vxent.
Seneca Philosophus
Seneca Tragediographus
Serapio
Seruius Maurus
Seuerianus
Sextus Aurolius Victor
Sfortia Oddus
Sigebertus
Sigismundus Loffredus
Sigismundus liber Baro
Signorolus Homodeus
Siluester Aldobrandinus
Siluester Prierius
Silius Italicus Poeta
Simplicius
Simon Metaphrastes
Simon de Præcis.
Simon Maiolus
Solon
Sophocles
Sozomenus
Stephanus Bertrandi
Stephanus Aufresius
Stephanus Forcatulus
Stephanus Theupolus
Stephanus Guatius
Stanislaus Osius Cardin.
Stanislaus Rescius
Statius Poeta
Suetonius Tranquillus
Simmachus.

T

Tabiena
Tancredus de Corneto
Terentius
Tertullianus
Tibullus Poeta
Tiberius Decianus
Titus Liuius
Theodorus Nihemensis
Theodorus Balsamonus
Theobaldus Fagotius
Theophilus
Theophilactus
Theodoretus
Thobias Nonius
Thomas de Aquino
Thomas Riplouatatius
Thomas Campeggius
Thomas Ferratius
Thomas Elysius
Thomas Doccius
Thomas de Vio Cardinalis
Thomas Parpallia
Thomas Grammaticus
Thomas Bocius
Thomas Facellus
Thomas de Argentina
Thomas Abdus
Thomas Morus
Torquatus Tassus
Troilus Maluetius
Tucydides
Tyndarus

V

Vaconius à Vacuna
Valerius Flaccus
Valerius Maximus
Valesius Tridentinus
Valentinus Forster
Vannocius Berengucius
Vbbo Emmius
Vbbertinus Zuccardus
Vbertus de Bobio
Vbertus de Bonaccurso
Vbertus Folietta
Vdalrichus Zasius
Veggetius
Velleius Paterculus
Victruuius
Victorinus Mansus
Viglius Zuicchemus
Vincentius Letinensis
Vincentius Beluacensis
Vincentius Herculanus
Vincentius Paleottus
Vincentius Cartarius
Vincentius de Franchis
Vincentius Carrotius
Vincentius Maxilla
Vindelinus Schellinch
Virgilius Maro
Virginius Boccatius
Vitalis Cambanis
Vitus Amerbachius
Volcatius Gallicanus
Volusius Metianus
Vuolphgangus Drechselerus
Vuolphgangus Lazius
Vuitichindes Saxo

X

Xenophon
Xiphilinus.

Z

Zanchinus Vgolinus
Zenzelinus de Cassano.

FINIS.

OMNIVM CAPITVM

In his Commentarijs contentorum Argumenta, ex quibus, quæ materia in quolibet capite tractatur, perſpici poteſt.

PRÆFATIO.

Cauſſa quæ fuit compoſitionis horum Commentariorum. Mundi Rectorum prærogatiuæ, ordines, & loci ad ſimilitudinem Regni cœleſtis ſunt. Quis ſit Dei ac ſpirituum locus, & quis inter eos ordo. Militans Eccleſia ad Triumphantis ſimilitudinem conſtituta. Neapolitani Regni adminiſtrationis ſeries. Philippi III. nunc regnantis laudes. Cauſſæ item aliæ quibus motus author Commentaria hæc perfecit, & euulgauit.

CAPVT PRIMVM.

Ominis boni impoſitio, optima ratione procuranda. Quo die apud diuerſas nationes hominibus nomina imponerentur? Circumciſio, quo die fieret? comparatio aliorum ad Philippum Regem Catholicum.

CAP. II.

Verborum (DEI GRATIA) ſignificata: quare ijs vtatur Philippus Rex Catholicus? ampliſſimè enucleatur.

CAP. III.

Quòd dignitas Regalis ſit monarchica, ampliſſima fit diſcuſſio illius, & Democratiæ, Ariſtocratiæ, ac aliarum, per multa Hiſtoriarum exempla.

CAP. IV.

Auſtriacæ Familiæ Nobilitas, & Antiquitas, ex qua Rex Catholicus originem habet. Deducitur duplex Geneologia, cum appoſitione Arborum, Paterni, & Materni generis, & quòd illa omnes ferè mundi Monarchias excedit.

CAP. V.

Rex Catholicus omnia intra Regalia ſupremo Principi ſpectantia retinet, & quæ nam illa ſint? & pluribus ſequentibus capitibus commentarijs ornatur. cap. 1. Quæ ſint Regal. in Feudis.

CAP. VI.

Armandiæ in textu enumeratæ, quæ ſint? & noua declaratio à Doctoribus alijs minimè cognita, inducitur.

CAP. VII.

Viarum omnium declaratio, & omnia, quæ ad hanc materiam neceſſaria ſunt, enucleantur.

CAP. VIII.

Flumina, & Aquarum decurſus, cuius ſint. illorum vſus, & quando interdictus? & cuncta, quæ ad materiam faciunt, ad longum diſcutiuntur.

CAP. IX.

Portuum, ac portorij plena enucleatio, & quæ materiam iſtam concernunt.

CAP. X.

Ripatica quæ ſint? & ius Riparum quod ſit? & materia iſta longè digeritur.

CAP. XI.

Vectigalia quomodo, à quibus, qua ex cauſſa, ac quibus ex rebus exigantur? Vectigalium ſeges enucleatur.

CAP. XII.

Monetarum materia longo diſcurſu exagitatur, ità, vt vix deſiderari in illius tractatione, aliud poſſit.

CAP. XIII.

Mulctarum, ac pœnarum compendia, quæ ſint? Inter mulctas, ac pœnas differentiæ traditæ ſunt.

CAP. XIV.

Bonorum vacantium ſucceſſio, cui debeatur: cui, ac quando denegetur?

CAP. XV.

Bona, quando ab indignis auferantur, qua ex cauſſa, & quando denegetur?

CAP. XVI.

Contrahentium inceſtas Nuptias bona, quando Fiſco quærantur, quando de Regalibus illa ſint? Omnis Inceſtarum, & non inceſtarum nuptiarum materia plena deſcribitur.

CAP. XVII.

Cum Rex Catholicus habeat condemnatorum, & proſcriptorum bona; Quæ ſit condemnatio? Quæ proſcriptio? quomodo erant illarum antiquæ formulæ? ac multa alia, ex quibus materia completa deſcripta eſt.

CAP. XVIII.

Angariæ, & Perangariæ ad Regem pertinent, cum ſint de Regalibus, quarum materia in Foro verſatilis eſt, vti concernens ſeruitia perſonalia inter ſubditos, ac Dominos, quorum occaſione emergit litium omnium ſeminarium.

CAP. XIX.

Plauſtrorum, Nauiumq; ſeruitia de Regalibus ſunt. Quibus caſibus deſeruiunt? an in rebus Bellicis? Quo tempore illorum vſus inuentus eſt? Quando, & quibus in bellis claſſes memorabiles factæ ſint? Quando, quibuſve in caſibus cum animalibus per ſubditos Dominis, & Baronibus ſeruitia debeantur?

CAP. XX.

Quæ ſit extraordinaria collatio? Quæ collecta? quod Indictum? Quæ ſint ſubuentiones, & adiutoria? quod

quod Fodrum? quis illa imponat? nonnulla alia subduntur ad materiam facientia.

CAP. XXI.

Magistratuum creatio est de Regalibus. Quomodo apud Romanos fierent? quomodo ab eis ad Principes, & ab eis vsque ad Barones magistratuum creatio, & potestas peruenerit? Quæ in creandis magistratibus requirantur.

CAP. XXII.

Argentariorum officium quod? Argentariæ intelligentiam, reiectis aliquorum diuinationibus, explicauimus. Aliqua quoad cambiorum materiam enucleantur. Argentariorum officium an sit de Regalibus.

CAP. XXIII.

Quæ Palatia Regalium iure contineantur? Num intelligantur Palatia Prætoria, in quibus iura redduntur? Qua immunitate gaudeant Principum Palatia? multa hic noua traduntur.

CAP. XXIV.

Piscationum materia agitatur, & quando illa sit de Regalibus, & quando prohiberi possit, remissiuè? An Imperator hoc in loco, & hic allegato, scripserit, de Piscationum, an de Picariorum materia.

CAP. XXV.

Salinæ, salisq; vectigal, quando primo institutum, quando ad Principem spectent? Quis illarum vsus in Regno Neapolitano? Quis apud Hispanos, Gallos, Britannos, aliosq; Principes? Quæ celebres Salinæ? alia nonnulla ad hanc materiam pertinentia declarantur. Salsæ res, quo tempore, quave parte mensæ apud antiquos ponerentur.

CAP. XXVI.

In læsæ Maiestatis diuinæ crimine, cui bona applicentur, Ecclesiastico ne, an profano Principi? Quid si clericus fuerit Hæreticus? Si laicus, an debeantur supremo Principi, vel medio iuridico, siue Baroni, si eius subditus sit in culpa? Quid in committente crimen læsæ Maiestatis humanæ, quando bona publicentur? pluraq; ad materiam concernentia adducta sunt.

CAP. XXVII.

Thesauri, quando ad Principem spectent? tradita est omnis thesaurorum materia, ac plenè enucleata per decem, & octo Regulas, quibus omnis ambiguitas est succinctè expleta.

CAP. XXVIII.

Fodinarum, Auri, Argenti, Æris, Ferri, Calybis, aliorumq; metallorum, & Aluminis, Picis, Cotis, Eboris, aliarumq; rerum materia enucleatur: Et quando de Regalibus illa sint.

CAP. XXIX.

Ducum, aliarumq; dignitatum creatio ad Principem spectare, remissiuè, conclusum est.

CAP. XXX.

Tabellionum, & notariorum creatio de Regalibus est. Quæ incumbant Notario creando, præsertim in Regno Neapolitano? Spurij an Tabelliones fiant? An Tabelliones ab vno Principe facti publicarum scripturarum in iurisdictione alterius Principis faciundi potestatem habeant? Quid in Tabellionibus à Summo Pontifice creatis? Alia plura, quæ hanc materiam exornant, traduntur.

CAP. XXXI.

Ferendarum legum potestas, Principum opus est. Longa serie describitur, quo pacto à principio ad tempora vsque nostra, ferendarum legum potestas, & illarum authoritas gradatim deducta fuerit.

CAP. XXXII.

Bella indicere, fœdera, ac paces sancire, de Regalibus esse. Quando bellum ortum habuerit? Quæ apud Romanos belli indicendi forma? Qui militum delectus? Quod iusiurandum? Quomodo fieret exercitus eductio? Illorum stipendia? Arma? Exercitationes? Missiones à militia? Vacationes? Commeatus? Donatia? Iustum, vt sit bellum, quæ exigantur? Bellum in Turcas, & Hæreticos, an permissum sit? Opiniones Manichæorum, Oecolampadij, Erasmi Roterodami, Cornelij Aggrippæ, Lutheri, aliorumq; Hæreticorum, qui in Turcas non licere bellari censuerant, quadraginta fundamentis euersæ sunt. Christiano Principi contra alium Christianum Principem bellum gerenti, non licere infidelium auxilio vti, conclusum est. An clerici bellum gerant?

CAP. XXXIII.

Regalis iuris est immunitates, ac priuilegia concedere. Sexdecim Regulis materia est ad plenum enucleata.

CAP. XXXIV.

Scholas, in quibus publicè legatur, siue studia, & vniuersitates, collegiave instituere ad Principem pertinet, cum de Regalibus sit.

CAP. XXXV.

Legitimare, & natalibus restituere de Regalibus est. An vnius Principis subditus, alterius Principis subditum legitimet? Legitimandi potestas concedi alteri an possit? Septem conclusionibus hæc materia expletur.

CAP. XXXVI.

Nundinæ, & Mercatus sunt de Regalibus. Quæ apud Romanos Nundinæ dicebantur: Quive illas concedebant. Quorsum illarum adinuentio facta fuerit? Festis diebus, an fieri valeant? An in Ecclesijs, An in præiudicium vicinarum Nundinarum aliæ concedi possint? Mercatorum, & Nundinarum differentiæ, quæ sint. Ex antiquorum vsibus in hac materia nonnulla inducuntur.

CAP. XXXVII.

Arces, Castra, Fortellitiaq; ædificare, iuris est Regalis, Barones an noua ædificent? An diruta restaurent? Plura in materiæ dilucidatione ex Historijs tradita sunt, præsertim ad intellectum Constitutionis Regni Neapolitani.

CAP. XXXVIII.

Exilio missos, Relegatos, Bannitos, Deportatos, condemnatosq; restituere, vel gratia dignos facere, Indulgere, securitatem, saluoconductum concedere, ad Principem spectat. Quando id liceat, quibusve ex causis, Duodecim declarationibus absoluimus.

CAP. XXXIX.

Appellationis, ac prouocationis ius à sententijs ad Principem spectar, estq; de Regalibus. Plura ad prouocandi, atque appellandi materiam necessaria ex antiquitatum scriptoribus, & è tenebris eruta, tradita sunt.

CAP. XL.

Catholicus Rex habet plures Academias, studia, & vniuersitates, quàm alius quispiam Princeps. Omnes enumerantur, sic etiam aliæ totius Orbis Christiani antiquissimæ, atque Hebræorum, & Regni Neapolitani, enucleantur.

CAP. XLI.

Pulcherrimo, Catholici, Nomine, Hispani Reges decorantur. Et quando, à quibus, quoue in loco id nomen illis honoris tributum fuit? Multi Principes cen-

censentur, qui ex euentibus, alijsque actibus, nomina sortiti sunt. Quid Catholici nomine contineatur?

CAP. XLII.

Quomodo per actus exhibitos, Catholici Reges, hoc nomen promeruerint. Quos pro CHRISTI Ecclesia, fideq; actus fecerint. Qui Reges hoc adimpleuerint, amplè traditum est.

CAP. XLIII.

Nouarum Insularum adinuentio. Quibus ex gentibus illæ habitatæ fuerint. Magnam esse Catholico Regi gloriam, quòd nouæ Insulæ illi deputatæ fuerint.

CAP. XLIV.

Quando Regi Catholico, Christianæ fidei defensoris, Titulus datus sit. Quoue iure ei competat.

CAP. XLV.

Maximarum Diuitiarum copia, ac prærogatiua lætatur Philippus Rex Catholicus, ob quod nulli Principi humano inuidere concluditur.

CAP. XLVI.

Coronarum species à Romanis obseruari solitæ, declarantur. Regnorum, Dominatuum, ac Titulorum omnium Regis Catholici series describitur. Quo iure illa quæsierint? Quoue tempore? non iniuria, vel Tyrannide, sed ratione, ac lege præuia acquisitionem factam fuisse, abundè concluditur.

CAP. XLVII.

Catholicum Regem, vti Hispaniarum, Neapolis, siue Siciliæ Regem, Imperatori, alterive humano Principi non esse subditum. An Rex Galliæ subiaceat Imperio? Num pro Regno Neapolitano, siue Siculo, Rex Catholicus Summum Romanum Pontificem recognoscat? Regnum Siculum à Neapolitano, an diuersum sit? Quis sit census annuus, qui pro Regno Neapolitano datur? Quando Summus Pontifex, Imperia, Regna, & Dominia de gente in gentem transferat? Auenionensis Ciuitas, quomodo apud Ecclesiam Romanam reperiatur? Quomodo Ciuitas Beneuentana? Pro Archiducatu Austriæ, Ducatu Burgundiæ, Comitatu Flandriæ, an recognoscatur Rex Galliæ.

CAP. XLVIII.

Monarcha est in suis Regnis Rex Catholicus. Obiectum, quòd subsit Romano Pontifici, resoluitur.

CAP. XLIX.

Rex Catholicus, non solum vti Rex Hierusalem, & Siciliæ, sed tanquam Rex Hispaniarum oleo sancto inungitur. Quando Regum vnctio inuenta sit? Quo oleo fiat? Quis personæ locus inungitur? à quo fiat vnctio? Quid illa significet? Quot sint sanctorum oleorum species, declaratur. Quibus modis, & quibus concurreuribus fian.? Quid sit Balsamum, & in quo loco nascatur? Qui sunt alij Reges, qui vnguntur? multa tradita sunt, de vnctione Pontificum, & Prælatorum, Imperatorum insuper, atque Regum, & aliorum Principum.

CAP. L.

Catholicus Rex in suis Regnis, ac Dominijs, habet nominationes Prælatorum in vim Iurispatronatus. A quo tempore hoc ius habeat? ex qua causa? Discutitur opinio quorundam Gallorum scriptorum, qui contrarium asseuerarunt. Qui alij Reges, ac Principes hoc ius habeant? A quibus debet abstinere, qui ijs prærogatiuis gaudent?

CAP. LI.

In Hispaniæ Regnis Alienigenæ, atque exteri ad Prælaturas, & Sacerdotia, ac beneficia Ecclesiastica non admittuntur, sed eorundem Regnorum naturales. Et qua ratione id fiat?

CAP. LII.

Quomodo Papa Iuripatronatus laicorum, & præsertim Regis Catholici in Hispania derogare valeat?

CAP. LIII.

In Insula Regni Siciliæ Rex Catholicus est Summi Pontificis, atque Apostolicæ Sedis Legatus de latere, & cognoscit de appellationibus Ecclesiasticorum or dinariorum per suum Tribunal Regium, Monarchiæ appellatum. Quo tempore, quoue Pontifice fuit facta eiusdem Priuilegij concessio? Quæ sit legati de latere potestas.

CAP. LIV.

Episcopi manus Regum Hispaniæ, antiquissima obseruatione, osculantur. Aluari Pelagij opinio super hoc puncto discutitur.

CAP. LV.

Rex Catholicus, Diuina virtute, Demonibus obsessos sanat; Galliæ, & Angliæ Reges Strumas. Ex sacris literis ad hanc rem traduntur plura.

CAP. LVI.

Regna, & Dominia Catholici Regis, hæreditaria sunt, ad quorum successionem admmittuntur inter Masculos primogeniti, inter fœminas masculus.

CAP. LVII.

In Regnis Catholici Regis, etiam fœminæ succedunt. Agitur incidenter plenè de lege salica apud Gallos; & multa noua ad illam aperiuntur.

CAP. LVIII.

Catholici Hispaniarum Reges in Imperatores eligi possunt.

CAP. LIX.

Hispani Reges ex Papæ permissu Decimarum concessionem habent. A quo Pontifice facta extitit? Quo tempore? Qoid de Decimis beneficialibus, quæ passim imponuntur?

CAP. LX.

Peculiare, ac proprium est Neapolitanorum, seu Siculorum Regum, appellari, Sacram Maiestatem; assignantur rationes. Maiestas quid sit? Quare dicatur, Sacrum Regium Consilium Neapolitanum?

CAP. LXI.

Austriaca Catholici Regis familia, plures habuit, Comites, Duces, Reges, & Imperatores, quàm alia quæpiam.

CAP. LXII.

Licet Rex Catholicus habeat, Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, suos Feudatarios cum plenissima iurisdictione, mero, mixtoq; imperio, & gladij potestate, cognoscit tamen in pluribus casibus,

bus, qui enumerantur, ad solam eiusdem Regis Curiam, suosq; Magistratus, pertinentes.

CAP. LXIII.

A Sacerdotibus, Clericis, & personis Ecclesiasticis in nonnullis casibus enumeratis collectas exigit, qui tamen discutiuntur.

CAP. LXIV.

Prælati feudatarij præstant Regi iuramentum. Quot in feudali materia iuramentorum species sint? & pulcherrima in hac materia amplè enucleantur. Quæ illorum formulę?

CAP. LXV.

Patres in Regnis Catholici Regis, filios habent sub eorum potestate. An Galli similiter? & contra quorundam Doctorum opiniones latè discutitur. De Patriciatus dignitate multa dicuntur.

CAP. LXVI.

Iuridici, Senatorum, & Consiliariorum consessus, & conuentus plures Regi Catholico pro ministranda iustitia inseruiunt. Quot illi, & quibus in locis sint? quę illis incumbunt? quæ salaria? quę stipendia?

CAP. LXVII.

Bellum indicere potest Rex Catholicus, idq; iure, & authoritate probatur.

CAP. LXVIII.

Antiquiora, & commodiora Regna, & Dominia possidet Rex Catholicus. Antiquitates à diluuij tempore, & commoditates ad viuum assignantur.

CAP. LXIX.

Expellit Rex Catholicus à suis Regnis, atque expellendi potestate fungitur, Iudæos, idq; optimis rationibus.

CAP. LXX.

Tam in suis Regnis, quàm alibi natis, Rex Catholicus plures Sanctos viros, quorum memoria, & reliquijs congaudet Ecclesia, habet. Hi maiori ex parte enumerantur. Sanctitatis plures sunt diffinitiones traditæ ex Theologis, ac Platone, Aristotele, & alijs, quę plenè discutiuntur.

CAP. LXXI.

Magistratus Regij in statibus Catholici Regis, cognoscunt casus descriptos, qui sapere videntur spiritualitatem, vel videntur Ecclesiastici, qui ad longum discutiuntur.

CAP. LXXII.

Deus Optimus Maximus, suiq; sancti, plura dignati sunt miracula operari ad prædecessorum Regum Catholicorum gratiam, quorum aliqua recensentur.

CAP. LXXIII.

Prælati habentes iurisdictiones laicales, debent laicos, non Ecclesiasticos magistratus constituere.

CAP. LXXIV.

Multi equitum ordines sub Catholico Rege existunt, quorum ipse Dominus, & supremus Magister est, ac sub ipso militant. Qui illi sint? à quo adinuenti? Quo tempore? Quid illis incumbat? Omnes alij Equites aliorum Principū recensentur. Quis fuerit Equestris ordo apud Romanos? ex antiquitatibus ista plenè declarantur.

CAP. LXXV.

Fractę Naues, & Naufragantium bona, Regum Hispaniæ, & Neapolis sunt. Hęc quęstio disceptatur, & cum quibusdam declarationibus conclusio elicitur.

CAP. LXXVI.

Plures habet ciuitates in suis Regnis Rex Catholicus, Primates, Archiepiscopales, & Episcopales, quę enumerantur.

CAP. LXXVII.

Arma gentilitia, siue insignia familiæ Austriacę, & Francorum, nec non Gothorum Regum declarantur.

CAP. LXXVIII.

Sub Dominio Philippi Regis Catholici aliquarum notabilissimarum, & vtilissimarum pro toto mundo, rerum adinuentio facta narratur, quibus totius Orbis commoditas maxima emicuit.

CAP. LXXIX.

Armorum peritia viri clarissimi recensentur, qui ex Regnis Philippi Regis Catholici fuere, & hi, qui sub illis fortissimè dimicarunt.

CAP. LXXX.

Plures habuit in suis Dominijs Rex Catholicus, viros scientiarum omnium genere clarissimos, quorum antiquiores aliqui commemorantur.

CAP. LXXXI.

Regna Catholici Regis, quam fidem Christianam semel susceperunt, nunquam reliquerunt; Et Hispaniæ Regna, & si per octingentos circiter annos, fuerint, ac steterint à Mauris, & Sarracenis occupata, nunquam IESV CHRISTI fides ibi inter mortua fuit, sed semper viguit. Sic in Italia, & alijs locis dicitur.

CAP. LXXXII.

Bellicosę, & fortissimę gentes in Regis Catholici Regnis extitere, ac modò extant, plurimaq; grauissima, ac periculosa bella gessere.

CAP. LXXXIII.

Ex vtraque linea Paterna scilicet, & Materna Philippi secundi Regis Catholici, plures viri sancti prodiere.

CAP. LXXXIV.

Iustitia, Prudentia, Fortitudine, & Temperantia, earumq; partibus, quæ declarantur, ornatus est Philippus Rex Catholicus.

FINIS.

Dominus sit Benedictus.

ILLVSTRISSIMORVM, AC ADMODVM ILLVSTRIVM

DD. Regiorum Magistratuum perpetuorum, Qui Vrbem, Regnumq; Neapolis, Iustitiæ moderatione Illustrant, Nomina.

In Sanctiori, siue Collaterali Consilio assistunt.

Fuluius de Constantio I.C. Marchio Corleti Regens.
Ioannes Montoya de Cardona Proregens.
Don Petrus de Castellet I.C. Regens.
Marcus Antonius de Ponte I.C. Regens pro Regno Neapolis in Hispania.

Laurentius Polus I.C. Regens pro Regno Neapolis in Hispania.

Andreas de Salazar Regni Neapolis Regius Secretarius.

Regij Consiliarij in sacro Consilio Sanctæ Claræ in Palatio Capuanæ.

Don Ioannes Sances de Luna I.C. Propræsidens, & Proprothonotarius.

Scipio de Curte I. C.
Fœlix de Ianuario I. C.
Cæsar Freccia I. C.
Ioannes Reiz de Valdeuieso I.C.
Don Aloysius Xiaraua I. C.
Marcus Antonius Morra I. C.
Aloysius Valcarcel. I. C.
Pomponius Saluus I. C.
Ioannes Andreas de Georgio I. C.
Didacus de Salinas I. C.
Cæsar Alderisius I. C.
Fabius Riccardus I. C.
Carolus Tapia I. C.
Iacobus de Franchis I. C.
Ioannes Baptista de Leonardis I. C.
Didacus Lopez I. C.
Didacus Parexa I. C.
Pirrhus Paganus I. C.
Rodericus de Aybar I. C.
Ambrosius Santyago Villalobos I. C.
Gaspar Palatius I. C.
Alphonsus de Vargas I. C.

Laurentius de Franchis I. C. & in Magna Curia Vicariæ Fisci Regij Aduocatus.

In Regia Camera Summariæ Præsidentes Regij Togati, & non Togati.

Ioannes Alphonsus Suarez I. C. Magni Camerarij Locumtenens.

Ioannes Montoya de Cardona I. C.
Don Bernardinus Montaluus I. C.
Ioannes Aloysius Mormilis I. C.
Claudius Blanditius.
Iulius Cæsar Minadous I. C.
Don Didacus de Vera I. C.
Iacobus Salutius I. C.
Dominus Quintana.

Ioannes Hieronymus Natalis I. C. Patrimonij Regij Aduocatus.

AD EVNDEM ORDINEM
AMPLISSIMVM MAGISTRATVVM
CAMILLI BORRELLI I. C.
Equitis Aurati, & Palatini Comitis.

PRÆFATIONIS ARGVMENTVM.

Caussa quæ fuit compositionis horum Commentariorum. Mundi Rectorum prærogatiuæ, ordines, & loci ad similitudinem Regni cœlestis sunt. Quis sit Dei ac spirituum locus, & quis inter eos ordo. Militans Ecclesia ad Triumphantis similitudinem constituta. Neapolitani Regni administrationis series. Philippi III. nunc regnantis laudes. Caussæ item aliæ quibus motus author Commentaria hæc perfecit, & euulgauit.

COMPENDIVM.

1 *Caussa, quæ fuit compositionis horum commentariorum.*
2 *Ingenia parca fuere in enarrandis Catholici Regis encomiis.*
3 *Author hos commentarios scripsit, non tamen inani gloria tactus.*
4 *Vnita virtus fortior.*
5 *Reipublicæ interest, tractare de Principum actibus.*
6 *Regis finis est, vt Regnum prosperetur.*
7 *Rex Pastor appellatur.*
8 *Regnum ad quid institutum?*
9 *Principatus omnis, & potestas à DEO est.*
10 *DEVS creauit omnia cum pondere, numero, & mensura.*
11 *DEVS Aeternus, nullum habet Principium, rerum omnium initium.*
12 *Intellectus cap. 23. Hieremiæ.*
13 *Intellectus Psalm. 138. Dauid.*
14 *Intellectus cap. 9. Amos.*
15 *Augustini dictum, an DEVS dicatur esse in loco, & quomodo?*
16 *Hieronymi dictum, quomodo DEVS vbique esse dicatur? nu. 18. 24. 25. 26.*
17 *Hilarij dictum super eodem.*
19 *Ambrosij super eodem.*
20 *Gregorij super eodem.*
21 *Bernardi dictum super eadem quæstione.*
22 *Senecæ dictum in idem.*
23 *Intellectus cap. 4. Deuteronomij, ac plurium locorum sacræ scripturæ quomodo DEVS dicatur esse vbique.*
27 *Solium DEI quid?*
28 *Sedes Dei qualis?*
29 *Ordo qualis in personis Diuinis?*
30 *Sanctissima Virgo exaltata est super Angelorum Choros.*
31 *Sanctissima Virgo in Cælo decimum Chorum facit.*
32 *In CHRISTO creata sunt omnia.*
33 *Angelorum, et cælestium Spirituum creatio quando facta fuerit, & an creata ante creaturam visibilem? num. 34. 35. 36. 37. Authoris opinio. nu. 38. 39. 40. 41.*
37 *Primi hominis creatio, quare facta?*
41 *Intellectus c. Firmiter. de summa Trinit. & Fid. Cathol.*
42 *Angeli quo ordine dispositi sint.*
43 *Roberti Bellarmini S. R. E. Cardinalis laudes.*

PRAEFATIO.

44 *Angelorum Hierarchiae quid sint, & quot ordines habeant?*

45 *Legio Angelorum quot habeat vnitates? num. 46.*

47 *Sedes pro cuiusq; merito in caelo stabilita.*

48 *Sancta Ecclesia militans ad triumphantis Ecclesiae Symbolum stabilita.*

49 *Prophanorum Principum ordo, quo pacto stabilitus.*

Gabrielis Paleoti Cardinalis S.R.E. laudes.

50 *Philippus Rex Catholicus ad summum humanarum rerũ fastigium euectus est.*

51 *Regna fortitudine, & Iustitia conseruantur, ex opinione Aristotelis.*

52 *Pilippus Rex Catholicus acerrimus sanctae Ecclesiae defensor.*

53 *Italia non nisi Italis superatur.*

54 *Alexander Macedo militibus suis, non exteris breui tempore Mundi Monarchiam quaesiuit.*

55 *Militibus exteris, Mercenarijs, vel auxiliaribus, rarò victoria quaeritur.*

56 *Ioanni Regi Pannoniae quod malum accidit, dum contra Austriacos vti voluit Turcarum auxilio.*

57 *Nicienses, quae mala perpessi sunt, dum Franciscus Primus Rex Galliae sub Duce Aenobarbo, Turcarum auxilio vsus est.*

58 *Reges custodiuntur à ciuibus, Tyranni verò à militibus externis mercede cõductis.*

59 *Authoris aetate Regis Locumtenentes, qui Regnum Neapolis gubernarunt, qui fuere, illorumq; laudes.*

Perafannus Ribera Alcalanorum Dux.

Antonius Perenottus de Granuela S.R.E. Cardinalis.

Indicus Hurtadus Mendocius Marchio Mendesaris.

Ioannes à Stunica Petrepertiae Princeps, Regni Castellae Commendatarius.

Petrus Gironus Ossunae Dux.

Ioannes à Stunica Mirandae Comes, & Marchio Labagnesiae.

Henricus Guzmannus Comes Oliuares.

Ferdinandus de Castro Lemos, & Andradae Comes.

Franciscus de Castro illius filius.

Ioannes Alphonsus Pimentellus, Benauentae Comes.

60 *Proregis Neapolis potestas.*

61 *Septem Regni Neapolitani officia Principalia, & qui nunc illa moderentur?*

62 *Consilium Status, ac belli in Regno Neapolis.*

63 *Consilium iustitiae in Regno Neapolis apud quos resideat?*

64 *Magistratus Regij perpetui à Rege, temporales verò à Prorege eliguntur.*

65 *Regentes, ac supremi Consiliarij assistunt Regi dum est in Regno, & ipso absente Proregi.*

66 *Consilium, cur Sanctae Clarae appelletur?*

67 *In Regia Camera Summariae, quot Praesidentes assideant?*

68 *Magistratus existentes in Magna Curia Vicariae causarum Capitalium?*

69 *Magistratus existente in Magna Curia causarum Ciuilium.*

70 *Prouinciae quot in Regno, & quot Magistratus sint in illis?*

71 *Vrbs Neapolis Regum Regia, & illius laudes.*

72 *Cur protelata horum commentariorum editio?*

73 *Philippus Tertius Rex Catholicus, magnae spei apud subditos ex suis actibus.*

AD EVNDEM ORDINEM
AMPLISSIMVM MAGISTRATVVM
CAMILLI BORRELLI I. C.
Equitis Aurati, & Palatini Comitis.

PRAEFATIO.

COMMENTATIONIS nostræ ordo exigit, ratioque expostulat, vt de Catholici Regis Præstantia, Iuribusque scripturi, rationes antea, & caussas aliquas in medium deduceremus, ex quibus ad harum lucubrationum, atque † laborum nostrorum subeundum onus, compulsi fuerimus.
1 Illud autem primum conspeximus, parcam fuisse Italiam, itidemque Hispaniam, omnium etiam Regnorum eidem Regi subditorum,
2 ac illorum grauium virorum ingenia, in sui Regis † enarrandis laudibus, decoris, & prærogatiuæ, atque potentiæ robore describendo, & in sui amplissimi Imperij Maiestate enucleanda, in eius Immunitatum, Priuilegiorum, Nobilitatis, Diuitiarum, ac opum, & bonorum omnium cumulo delineando: ab ijs etenim enuntiandis, subditi omnes, ne vel immodestiæ, inanis gloriæ, assentationis, affectationis, aut superbiæ fastu arguerentur, quasi Naues à scopulis abstinuere. Ego primus rudi, quodammodo agrestique calamo scribere agressus, modestiæ huius terminos, ac fines egressus sum.
3 Nulla tamen gloriæ vanitate, aut assentatione † tactus, sola scribendæ huius rei delectatione commotus, eiusdem Regis iura, è scriptorum diuersis penetralibus, quasi in commune quoddam ærarium deducerem. Lapilli enim, Gemmæ, Vniones, Aurum, & Argentum, in terræ visceribus recondita, paruos splendoris igniculos proferunt; in vnum tamen redacta, & coaceruata, maculis, vitijsque purgata, nobiliora exeunt, & micantiora refulgent. 1
4 Vnita † enim virtus, virtute in partes diuisa, fortior. Illa verò, non solum ex Pontificum, Cæsarumque iuribus, sed Iure Diuino, Sacra Theologia, Philosophia, Dialectica, Historia, omnium scientiarum scriptoribus, illorumque arcanis, ex vmbra in lucem produxi. Eos imitatus, qui è diuersis fontium diuerticulis, in vnum riuulos ducentes, flumen perenne conficiunt. Nec id mihi vitio, aut maculæ tribuendum erit, quòd ea ex caussa, eiusdem Catholici Regis iura in vnum conscripserim, vt eidem Regi gratus fierem: quod & si negauerim nunquam, non tamen illud sic annuo, vt qui hanc de me

ipso opinionem conciperent, non diluam, ex ijs, quæ in capite vltimo
horum commentariorum, declaraui. Maximoperè conducit etiam Reipu-
blicæ, Summorum Principum Encomia sciri, ac celebrari. Nam Isocrates
in Oration. 2. ad Nicoclem Cypri Regem scribens, inquit; Tractare de Prin
5 cipum actibus † est Reipublicæ vtilius. Qui enim plebæios tantum erudiunt,
illis tantum prosunt; qui verò ad Virtutes Dominantes adhortantur, vtrisq;
emolumento sunt. Hoc enim optimo, & pulchro Lenocinio, Principes alij
pulchra virtutum æmulatione, pro aucupandis actionum laudibus, ad simi-
lia, & maiora anhelabunt. Illi verò debitus honor, ac decor exhibebitur.
Nam, vt D. Thomas de Regimin. Principum. lib. 3. cap. 11. ait: Finis Regis
6 est, vt prosperetur regimen, † & per Regem homines conseruentur. Qua-
7 mobrem Plato de Regno. lib. 16. pluries Regem, Pastorem † appellauit.
Sic Homerus, Agamemnonem, Populorum pastorem nominauit. Hinc
Laurentius Grimalius de optimo Senatore. lib. 2. inquit; Regnum propter
8 bonorum virorum præsidium, contra sceleratos, & impios, ac † improbos
homines institutum, huicque summa potestas concessa est, vt vindex iniu-
riarum, custos libertatis, ac iudex cuiusque virtutis, ac vitiorum esset. Om-
9 nis autem Principatus, & potestas, cùm à DEO † sit, & quæ à DEO sunt
ordinata sunt, vt inquit Paulus Apostol. ad Rom. cap. 13. Regna verò, sta-
tus, Principatus ordinatè procedunt; Reges, Principes, Mundique recto-
res, suas habent prærogatiuas, suos ordines, rectè dispositos. Suus cuique
locus, suus cuique honor, statutus est ad Regni cœlestis similitudinem.

Sic DEVS (Illustrissimi, atque amplissimi viri) Optimus Maximus,
10 suo cum pondere, numero, ordine, & mensura, cum cuncta † creauerit,
& creata gubernet; Vti Æternus, nullum habens principium, rerum om-
11 nium initium, à cæteris † mensuris est liber; à loco est omni ex parte so-
lutus. Si enim illum consideremus vbi sit, vt corpora, vel corporum for-
mæ in loco, proculdubio, vti incorporeus, Deus nullibi est. Si considere-
mus esse alicubi, quia sit vbique, ita vt omnia contineat, & à nullo conti-
neatur; Sic Deus vbique esse dicetur; & tamen nusquam, quia nec abest vlli
loco, nec vllo capitur loco. Ita scripturæ sacræ testimonia intelligenda
12 sunt. Hieremiæ cap. 23. † Nunquid non cœlum, & terram ego impleo,
13 & Dauid † Psalmo 138. Quò ibo à spiritu tuo? & quò à facie tua fugiam?
Si ascendero in cœlum, tu illic es: si descendero in infernum ades. & Amos
14 † cap. 9. Si descenderint vsque ad infernum, inde manus mea educet eos: &
ascenderint vsque in cœlum, inde detraham eos. Vnde Salomon Sapientiæ
cap. 8. Attingit ergo à fine vsq; ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter,
15 Quàm optimè Augustinus de præsentia † Dei ad Dardanum. c. 57. Si ascende-
ro (inquit) in cœlum tu illic es, si descendero ad infernum ades. Quia substan-
tialiter Deus vbiq; diffusus, sic est Deus per cuncta diffusus, vt non sit qualitas

mundi

mundi, sed substantia creatrix mundi, sine labore regens, & sine onere continens mundum: non tamen per spatia locorum, quasi mole diffusa, ità vt in dimidio mundi, corpore sit dimidius, & in alio dimidio dimidius, atque ità per totum totus; sed in solo cœlo totus, & in sola terra totus. Et in Cęlo, & in terra totus solus, & nullo contentus loco, sed in seipso, vbique totus. Ita Pater, ita Filius, ita Spiritus sanctus, ita Trinitas vnus Deus. Hæc ibidem Augustinus. Et idem latius confirmat ibidem cap. 7. & 8. Et
16 de eodem Hieronymus in Epist. ad Ephesios. cap. 2. inquit: † Deus vbique est, & totus vbique est, à quo quis potest separari, cum in eo sint omnia? Et ipse per Ieremiam cap. 23. loquatur: Ego Deus appropinquans, & non de
17 longè. Hæc Hieronymus. Hinc Hilarius in Psalm. † 118. Nihil à Deo va-
18 cat, nihil indiget, vbique est. Idem Augustin. Super illud † Pater noster, qui es in Cœlis. Deus (inquit) in se ipso est sicut Alpha, & Omega; In Mundo sicut rector, & author; in Angelis, sicut sapor, & decor; In Ecclesia, sicut pater familias in domo; In anima sicut sponsus in Thalamo; In iustis sicut adiutor, & protector; In reprobis, sicut pauor, & horror. Idem Augustinus super Ioan. sermon. 19. Deus tibi totum est; Si esuris, panis tibi est; Si sitis, aqua tibi est; Si in tenebris es, lumen tibi est; Si nudus es, immortalitate tibi vestis est. Et in Psalm. 136. Deus totus oculus est, quia omnia videt; totus manus est, quia omnia operatur; totus pes est, quia vbique est. Confir-
19 mat hoc Ambrosius † in Lucam. lib. 1. Non in loco (inquit) Deus videtur, sed mundo corde; nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circumscribitur visu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu, & cum absens est, videtur; & cum præsens est, non videtur. Vnde Gregorius libro 16.
20 Moralium. cap. 47. † Creator quippe hominum, in parte non est, quia vbiq; est; & tunc minus inuenitur, quando is, qui vbique totus est, in parte quæritur. Et Bernard. de considerat. † lib. 5. Hoc tibi de Deo compertum sit, quòd nusquam sit, qui non clauditur loco; nusquam non sit, qui non excluditur loco. Hoc & Ethnicus Seneca ad Lucillium Epist. 41. libro 7. fatetur:
21 † Propè est (inquit) à te Deus, tecum est, intus est, ità dico Lucili, sacer intra nos spiritus sedet, malorum, bonorumque nostrorum obseruator, & custos. Hic, prout à nobis tractatus est, ità nos ipse tractat. Bonus vir sine Deo, nemo est. An potest aliquis supra fortunam, nisi ab illo adiutus exurgere? Ille dat consilia magnifica, & recta. In vnoquoque virorum bonorum, quis Deus incertum est. Habitat tamen Deus. Hæc profundissimè Seneca. Modis itaque iam dictis, Deus habitare dicitur in Cœlis, ibiq; sedem habere, ac dexteram, & sinistram; Cęlumq; Empyreum sedem eius esse, supraq; Cœlos in Maiestatis
23 suæ Throno stare dicitur. Vnde † Deuteron. c. 4. Scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo, quòd Dominus ipse est DEVS in Cęlo sursum, & in Terra deorsum, & non sit alius. Et iterum cap. 10. En Domini Dei tui Cęlum est,

& Cœlum Cœli, Terra, & omnia, quæ in ea ſunt. Et cap. 26. dicitur: De excelſo cœlorum habitaculo. Et Ioſuæ. capit. 2. Dominus enim Deus veſter, ipſe eſt Deus in Cœlo ſurſum, & in terra deorſum. Sic præcabatur Salomon. lib. 3. Regum. cap. 8. Domine Deus Iſrael, non eſt ſimilis tui, Deus in Cęlo deſuper, & ſuper terram deorſum. Et Ioſaphat lib. 2. Paralipom. capit. 20. Domine Deus patrum noſtrorum, tu es Deus in Cœlo, & Dominaris cunctis Regnis gentium. Et cap. 30. Et exaudita eſt vox eorum, peruenitq; oratio in habitaculum ſanctum Cœli. Et Dauid Pſalm. 2. Qui habitat in Cœlis. Et Pſalm. 10. Dominus in Cœlo ſedes eius. Et Pſalm. 102. Dominus in Cœlo parauit ſedem ſuam. Et Pſalm. 113. Deus autem noſter in Cœlo. Et Pſalm. 122. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in Cœlis. Et Salomon Prouerb. cap. 30. Deus enim in Cœlo. Et Eſaias. cap. 66. Cœlum ſedes mea, Terra autem ſcabellum pedum meorum. Et lib. 2. Machab. capit. 3. Nam ipſe, qui habitat in Cœlis habitationem. Et Matthæi. cap. 5. Ego autem dico vobis: Non iurare omnino: neque per Cœlum, quia Thronus Dei eſt neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum eius. Et ibidem. Filij patris veſtri, qui in Cœlis eſt. Et CHRISTVS IESVS in oratione, quam ipſe docuit Matth. capit. 6. Pater noſter, qui es in Cœlis. Et iterum capit. 7. Pater veſter, qui in Cœlis eſt. Et cap. 10. Pater meus, qui in Cęlis eſt. capit. 12. Patris mei, qui in Cęlis eſt, cap. 23. Vnus eſt enim pater veſter, qui in Cęlis eſt. Et Paulus Apoſtolus ad Ephæſios. capit. 6. Quia illorum, & veſter Dominus eſt in Cœlis. Et ad Hebræos. capit. 7. Cœlum mihi ſedes eſt. Et alibi pluries in ſcriptura ſacra. Dei autem ſedes ſuper Cœlos eleuata dicitur, & in ſede Maieſtatis ſuæ excelſior. Vnde Iob cap. 11. dicitur: Excelſior Cęlo eſt, & quid facies? profundior inferno, & vnde cognoſces? Longior terra menſura eius, & latior mari: ſi ſubuerterit omnia, vel in vnum coarctauerit, quis contradicet ei? Et Eſaiæ cap. 6. ſcriptum eſt: Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum, & plena erat Domus Maieſtate eius. Quod, & dicitur Matth. capit. 23. Qui iurat in Cœlo, iurat in Throno Dei, & in eo, qui ſedet ſuper eum. Et iterum Iob. capit. 22. An cogitas, quòd Deus excelſior Cęlo ſit, & ſuper ſtellarum verticem ſublimetur. Et Dauid Pſalm. 67. Pſallite Deo, qui aſcendit ſuper Cęlum Cęli ad Orientem. Sed quia ſubijciuntur ei Cœli, idcirco dicitur Cęlum ſedes eius. Ante enim Cęlorum, & Terrarum creationem, erat Deus in ſe ipſo, vt ex Auguſtino documus, & declarat Magiſter ſententiar. libro primo, diſtinct. 37. articulo primo, vbi latè SS. DD. Hinc ordinata eſt eius ſedes altiſſima, & ex-
24 celſior in Trinitate permanens, de quibus † rectè Auguſtin. Contra aduerſar. legis, & prophetar. libro 1. capit. 11. Deus (ait) nec ſine Cœlo, ſedis indiguit, nec facto Cœlo ſedem, tamquam finitis erroribus, peregrinus inuenit. Potens eſt enim beatiſſimè permanere in ſemetipſo, templo autem

ſuo

suo, quod sunt omnes Angeli sancti, & homines sic impartire habitationem suam, vt illi ex ipso habeant tale bonum, quo beati esse possint. Non ex eis ille talem domum, sine qua beatus esse non possit. Et iterum idem Au-
25 gustin. in lib. de † Fide, & Symbolo. cap. 7. Credimus (inquit,) quòd sedet ad dexteram Dei patris: nec ideo tamen, quasi humana forma circumscriptum esse Deum Patrem arbitrandum est, vt de illo cogitantibus, dextrum, aut sinistrum latus, animo occurrat; aut id ipsum, quòd sedere pater dicitur, flexis poplitibus; fieri putandum est, ne illud incidamus sacrilegium, quo execratur Apostolus eos, qui commutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilis hominis; tale enim simulachrum Deo nefas est, Christiano in templo collocare, multo magis in corde nefarium est, vbi verè est templum Dei, si à terrena cupiditate, atque errore mundetur. Ad dexteram ergo intelligendum est, dictum esse in summa beatitudine, vbi iustitia, & pax, & gaudium est, sicut ad sinistram hædi constituti sunt, idest in miseria, propter iniquitates, & labores, atque cruciatus. Sedere ergo quod dicitur Deus, non membrorum positionem, sed iudiciariam significat potestatem, qua illa Maiestas unquam caret, semper digna dignis tribuendo, quamuis in extremo iudicio multò manifestius inter homines vnigeniti filij Dei, Iudicis viuorum, atque mortuorum claritas indu-
26 bitata futura sit. Et idem Augustinus † de Agone Christiano. cap. 26. Sed dextera (inquit) patris est beatitudo perpetua, quæ sanctis datur, sicut sinistra eius rectissimè dicitur miseria perpetua, quæ impijs datur. Et ita intelligi oportet illud Esaiæ capit. 6. Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & exercitum cœli à dextris eius, & à sinistris.
Vt constet, quis ordo in Cœlo à Domino constitutus sit. de quo sic loquitur
27 Gregorius lib. 2. Moralium capit. 20. Quid enim (inquit) solium † Dei, nisi Angelicas potestates accipimus, quarum mentibus altius præsidens, inferius cuncta disponit? Et quid exercitus Cœli, nisi ministrantium Angelorum multitudo describitur? Quid est ergo, quòd exercitus Cœli à dextris, & sinistris eius stare perhibetur? Deus enim, qui ità est intra omnia, vt etiam sit extra omnia, nec dextra, nec sinistra concluditur: Sed dextra Dei, Angelorum pars electa, sinistra autem Dei pars Angelorum reproba designatur. Non enim ministrant Deo solummodo boni, qui adiuuent, sed etiam mali, qui probent. Et iterum pulchrè, & subtilissimè idem Gregorius in eodem
28 lib. capit. 11. † Per sedem (ait) cui præsidet, intelligitur esse interius, supraq;. Per pugillum, quo continet, exterius, subterque signatur. Quia enim ipse manet intra omnia, ipse extra omnia, ipse super omnia, ipse infra omnia. Et superior est per potentiam, & inferior per sustentationem, exterior per magnitudinem, interior per subtilitatem. Sursum regens, Deorsum continés, extra circundans, interius penetrans. Nec alia ex parte superior, alia inferior, nec alia ex parte exterior, alia manet interior; Sed vnus, idemq; totus vbiq;.

Præſidendo ſuſtinens, ſuſtinendo præſidens, circundando penetrans, penetrando circundans. Vnde ſuperius præſidens, inde inferius ſuſtinens, & vndè exterius ambiens, inde interius replens. Siue inquietudine ſuperius regens, ſine labore inferius ſuſtinens, interius ſine extenuatione penetrans, exterius ſine extenſione circundans. Eſt itaque inferior, & ſuperior ſine loco. Eſt amplus ſine latitudine, ſubtilis ſine extenuatione. Hæc Gregorius. Nouiſſimè ſatis eleganter ſcripſit Victorinus Manſus Epiſcopus Arianenſis in Harmonia Theologica. lib. 24. cap. 1.

Suprema itaque DEI ſedes, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, conſtituta eſt, eo quo diximus modo, ex ſanctis Eccleſiæ Doctoribus, & eiuſdem Sanctæ Eccleſiæ traditionibus, quæ, & ſi ordinatè tradatur, Patrem primam eſſe perſonam, & filium ſecundam, & Spiritum ſanctum Tertiam, id tamen intelligendum eſt, non quòd dicant ordinem; cum in Diuinis non ſit ordo, ſecun-
29 dum † poſitionem, nec ſecundum anteceſſionem, ne tollatur ſimultas, & æqualitas æternitatis; eſt tamen ibi ordo ſecundum originem, & emanationem. Pater enim intellectu, & memoria ſua fœcunda ſe ipſum perfectiſſimè intelligendo, generat notitiam ſibi ſimilem, nempè Verbum, & ex reciproco eorum amore ſpirant Spiritum ſanctum. In hac productione adeſt ordo, ne detur confuſio in diuinis, prius enim generatur filius, poſtmodum ſpiratur Spiritus ſanctus, non prioritate temporis, ſed originis. Et idcirco ſicut in diuinis non datur numerus propriè; non autem, vt in re, ſed in intellectu poſitiuus, & niſi cum determinatione, puta in productione perſonarum; ſic ibi non eſt ordo ſimpliciter, niſi cum determinatione, ſcilicet ordo originis, quo vnus eſt ab alio, vt patet ex Bonauentura, Ricchardo, Scoto, & Thoma.

Sanctiſſima, & intemerata, Glorioſiſſima Virgo Maria ſubſequitur, ca-
30 nente Sancta Eccleſia, quòd exaltata eſt ſuper choros Angelorum † ad cœleſtia Regna: & poſt antiquiores Theologos ſcripſere Bartholomeus Sybilla Monopolitanus in Specul. Peregrinarum quæſtionum. Decade. 2. cap. 10. Antoninus Florentin. in ſumma par. 4. tit. 15. §. 15. & è noſtris Accurſ. in l. Omnes dies. C. de Ferijs. Marc. Anton. Natta in Oration. de Aſſumpt. Beatæ Virgi-
31 nis. Hinc dicunt † Beatiſſimam Virginem in cœlo Decimum Chorum facere.

Subſequuntur Sanctorum ſpirituum ordines à Deo creati, iuxta verba Apo-
32 ſtoli Pauli ad Coloſſenſes. cap. 1. dum ait: Quia in Chriſto creata † ſunt omnia, ſiue quæ in cœlis, ſiue quæ in terra ſunt, viſibilia, & inuiſibilia, ſiue Angeli, ſiue Archangeli, ſiue Throni, ſiue Dominationes, ſiue Principatus, ſiue Poteſtates, omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt. Quo pacto verò Angeli dicantur eſſe in loco, & alia hanc materiam reſpicientia, ſcribit Magiſter ſententiarum. libro 2. diſtinct. 2. vbi Scotus. quæſtione 5. & 6. Horum verò
33 ſpirituum, ac cœleſtium virtutum creationem, fuiſſe † à Deo factam, ante huius viſibilis creaturæ creationem, præſertim hominis, nonnulli Theolo-

gi

gi ſcripſere, quod ſecundum ſeptuaginta interpretes probari apertè dicunt, ex illo. Iob. capit. 38. Quando facta ſunt ſydera, laudauerunt me voce magna, omnes Angeli mei. Et ità illum locum ad hunc propoſitum inducit Ioannes Caſſianus Collation. 8. cap. 7. Innititur hæc opinio alia etiam authoritate Eccleſiaſtici. capit. 1. dum dicitur. Prior omnium creata eſt ſapientia: quod exponunt, ideſt Natura Angelica. Hanc opinionem tenuere D. Baſilius in Hexaemeron. homil. 1. Ioannes Damaſcenus de Fide Orthodoxa lib. 2. capit. 3. Æneas Gazæus in Theophraſto. Hilarius de Trinit. lib. 12. in fin. Ioan. Chryſoſtomus de Prouidentia Dei. lib. 1. Iſidorus de Summo bono. lib. primo. capit. 12. Tertullian. de Trinitate. Origenes Adamantius in Periarchon. lib. 1. & 2. cap. 1. Anaſtaſius Synaita in Hexaemeron. libr. 1. Ioan. Cypariſſotus rerum Theologalium. Decade. 8. cap. 3. & 4. & alij relati à Ludouico de Molin in primum D. Thom. quæſt. 61. artic. 3. Gregorius Nazianzenus in Oration. Panegyrica in Natiuitatem Chriſti. Nicetas in Commentar. eiuſdem Panegyrici. Cyrillus Alexandrin. in Ioan. lib. 6. Idem Chryſoſtomus in Homel. in Geneſim. Seuerianus, Diodorus, & Procopius in Præfation. Commentar. in Geneſim. Ambroſius in Hexaemeron. lib. 1. capit. 5. Hieronym. in Epiſtola ad Titum capit. 1. & in Epiſtol. 102. ad Damaſum. Lactanti. Firmianus. libro 2. capit. 9. Beda ſeparatarum quæſt. capit. 9. Anſelmus de Imagine Mundi. libro 7. capit. 1. Moſes Barçepha de Paradiſo. parte 2. capit. 7.

34 Aduerſum autem tenuere nonnulli † Angelos cum alijs rebus viſibilibus creatos fuiſſe, quam tenuit Auguſtin. de Ciuitate Dei. lib. 11. cap. 7. & 32. Epiphanius contra hæreſes. lib. 2. Hæreſi. 65. Alcuinus de Diuinis officijs. tit. de Die ſancti. Gennadius de Eccleſiaſticis dogmatibus Rabanus Maurus de Inſtitut. clericor. lib. 2. cap. 42. Achatius in lib. Selectar. quæſtion. Iunilius in Hexaemeron. Hugo de Sanct. Victore in Annotat. in Geneſim. cap. 5. Rupertus Abbas in Geneſim. libro 1. capit. 10. vſque ad fin. Hugo Carenſis Cardinalis in Geneſim. capit. 1. Albertus Magnus in Summa. par. 1. de quatuor cœnis. quæſt. 12. artic. 1. Thomas de Aquin. par. 1. quæſt. 46. art. 3. Alexand. de Ales. par. 2. quæſt. 19. artic. 1. Bonauentura parte 1. quæſt. 3. artic. 2. Auguſtinus Steucus de rebus incorporalibus, & inuiſibilibus. Et Scholaſtici omnes, quos refert nouiſſimè Aſcanius Martinengus in Gloſſ. magna in Geneſim. parte 1. Tom. 1. cap. 1. ante eum Benedictus Pererius commentar. in Geneſim. lib. 1.

Harum opinionum nulla eſt aſpernabilis, ità enim ſuam in loco allegato
35 probauit Auguſtinus, vt alteram minimè reprobet, ſed ſuam † cuiq; eligere permittit, dum tamen ſpirituales ſubſtantias à Deo creatas non neget, nec ipſi Deo, faciat coæternas. Nam, vt Theodoretus ſuper Geneſim. q. 3. conclu-
36 dit, Omnia quæcunque extant, ſanctiſſima † Trinitate excepta, naturam habent creationi obnoxiã. Sequitur Pelbartus à Themſuar in Roſario ſacræ Theologiæ in ver. Natura Angelica. §. 8. & per totum. Tom. 2. Paulus Gryſaldus

Decisionum Catholicar. §. Angeli. num. 7. plura de his subtiliter scribit Franciscus Georgius in Harmonia Mundi Cantico 1. Tomo 3. capit. 3. & 4. Ioannes Picus Mirandula in Heptaplum. lib. 3. capit. 3. & Ioannes Franciscus Picus Mirandul. de Præno. lib. 9. capit. 4. Marsilius Ficinus in Theolog. Platon. lib. 1. capit. 1. & in Platon. de legibus Dialog. 1. & in Timæum. cap. 27. Leo Hebræus de Amor. Dialog. 3. Augustin. Steuchus de Perenni Philosophi. lib. 8. capit. 3. & 4. & pluribus sequentib. Ioan. Baptista Bernard. in Seminar. Philosophiæ. §. Angeli. Tomo 3. Ioan. Laurentius Anania de Natura Dæmon. lib. 1.

Si tamen dictarum opinionum optio mihi concessa esset, primam ego eli-
37 gerem, quam † hac ratione, licet vulgata, non tamen, quòd ego viderim, ad hunc finem, ab aliquo adhuc perpensa, corroborarem. Hominis primi creationem, tametsi ad summam DEI bonitatem, & creati vtilitatem, fa-
38 ctam fuisse, Theologi omnes † concludant; vt post Augustinum de Doctrina Christiana. lib. 1. cap. 13. Concludit Petrus Lombardus Magister sententiarum. lib. 2. distinct. 1. Aliam etiam ob causam, factam fuisse hominis ip-
39 sius creationem, nempe † ad reparandum Angelorum casum, & restaurandam illorum ruinam, tradidit idem Augustinus de Ciuitate Dei. libro 2. capit. 1. & in Enchiridio. capit. 29. Non quòd si Angelus non peccasset, creatus, ac factus homo non fuisset, sed quòd inter alias caussas præcipuas, ista sit. vt dicit idem Magister sentent. lib. 2. distinct. 1. Albertus Magnus in Compendio Theolog. lib. 2. cap. 24. & tradidit Leo Nonus Summus Pontifex in cap. Hi duo. de consecrat. distinct. 1. Dominicus Nanus in Polyanthea. §. Angeli. §. Homo. Franc. Gratianus in Compend. iuris Canonici. parte 1. distinct. 5. titul. de Hymnis. num. 140. Cum igitur ad reparationem Angelorum homo creatus extiterit, necessariò sequitur, illorum casum, ac ruinam, & eò magis creationem, antea fuisse. Ijs illud iungi poterit, quòd
40 inter cætera super naturalia Adamo † primo parenti reuelata, asserunt, illi reuelatum fuisse horribilem illum eorundem Angelorum casum, quòd ob superbiam cœlo deturbati, plurimas cœlestium sedium vacuas reliquissent. Huius enim casus, & ruinæ cognitio, multum prodesse Adamo poterat, vt eum in humilitate, & diuinæ legis obedientia, & timore seueritatis diuini iudicij, ac iustitiæ contineret. Maximo etiam gaudio animum eius complebat, nosse tantas illas ruinas cęlestes, per homines terrenos, qui ex ipsius stirpe progenerandi erant, reparari, ac refici debere. vt scripsit Ambrosius Catharinus Senensis Archiepiscopus noster Consanus in suis Commentarijs in Genesim. super capit. 1. in illis verbis. Et benedixit illis dicens, Crescite, & multiplicate. Cuius opinionem ex professo sequitur Benedict. Pererius in Genesim. lib. 5. quæst. 4. Tomo 1. Reuelatio itaque casus Angelorum, præsupponit eundem casum, ac ruinam, atque creationem præcessisse.

Sed

Sed vt veritatem aliquorum verborum ambitu non contegam, pro vlti-
41 ma opinione iudicauit Lateranenſe Concilium † ſub Innocentio Tertio in cap. Firmiter. extra de Summa Trinit. & fid. Cathol. ibi, Creator omnium, viſibilium, & inuiſibilium, ſpiritualium, & corporalium, qui ſua omnipotenti virtute, ſimul ab initio temporis, vtramque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet, & mundanam. Quam conſtitutionem firmauit, & Commentarijs ornauit D. Thomas de Aquin. inſertus operibus Eymerici in Directot. Inquiſit. par. 1. Cuius Concilij ſententiam hac in re probat. Fœlician. Capitonus explication. Catholic. lib. 3. cap. 60. Quod & nos Sanctæ Eccleſiæ iudicio relinquimus.

Hi verò Angelicorum ſpirituum chori ordinati ſunt. Ad Diuinam etenim prouidentiam, à qua creati fuere, pertinet, vt in rebus congruus ordo ſeruetur, vt à ſupremis ad infima deſcendatur, ità vt inferiores ſpirituales creaturæ, per ſuperiores altiori loco poſitas, gubernentur. Illorum itaque
42 ordines ſic poſiti, & ordinati ſunt: Superiori namque loco, † Seraphim, Cherubim, & Throni. Secundò verò, ſiue medio, Dominationes, Virtutes, & Poteſtates. In tertiò, ſiue inferiori, ſunt Principatus, Archangeli, & Angeli. de his Gregorius Moralium lib. 32. capit. 25. & habetur in capit. Principium. §. Nouem. de pœnit. diſtinct. 2. Nouem dixit, Genera lapidum, quia nimirum nouem ſunt ordines Angelorum. Nam cum per ſacra eloquia, Angeli, & Archangeli, Throni, Dominationes, Virtutes, Principatus, Poteſtates, Cherubim, & Seraphim, aperta narratione memorantur, quantæ ſint ſupernorum ciuium diſtinctiones, oſtenditur. Hæc Gregorius. Nec ambigendum eſt, eſſe inter Angelos Præfecturam quandam, & ſubiectionem, & alios alijs præeſſe, vt ex eodem Dionyſio, & Gregorio eleganter docuit Ro-
43 bertus Bellarminus, non † ætatis noſtræ ſolum, ſed omni æuo, ſcientiarum omnium ærarium, & Summi Cardinalium Collegij perpetuum ornamentum, operum ſuorum. lib. 3. de clericis. capit. 7. Tomo 2. Hierarchiæ tres, Græco nomine, quaſi tres ſacrorum ſpirituum Principatus, & quælibet Hie-
44 rarchia habet tres † ordines, ſiue choros. Quos ità D. Diouyſius in libro de cęleſti Hierarchia, tetulit, quem ſequutus eſt D. Thomas de Aquino in Summa contra Gentiles. lib. 3. cap. 78. 79. 80. Vbi etiam ſoluit differentiam à ſituatione, quam retulit D. Gregorius. Quemlibet chorum, ſiue ordinem
45 habere ſex mille, ſexcentas, ſexaginta † ſex legiones, & legionem quamlibet
46 tot habere † vnitates, vt ſcripſit Albertus Magnus in Compendio Theologiæ. lib. 2. cap. 13. ſed hoc ſcit Diuina Maieſtas. Sed quod dixi Angelos in cœlo locum habere, id intelligendum eſt eſſe in loco diffinitiuè, non circumſcriptiuè, vt dicit Magiſter lib. 1. ſentent. diſtinct. 37. poſt Ioannem Damaſcenum. Et quatenus D. Thomas in eadem diſtinct. 37. quæſt. 2. artic. 1. dixerit Angelos eſſe in loco per operationem, vt ibi eſſe dicatur, vbi operatur, ſicut anima dicitur eſſe in corpore, quia ibi operatur per operationem viuifi-

cati-

catiuam, sic Angeli operentur, aliquem effectum in tali loco causando, vel circa corpus locatum operando, siue motum, siue lumen, idest illuminando mentem, vel custodiendo, vel aliquid aliud. Tamen contra eum sentit Scotus ibi, & alij, quòd Angeli in loco dicantur per suæ præsentiæ exhibitionem determinatiuè, vel diffinitiuè. Et præsertim, quòd Angeli, vt plurimum sunt in Cœlo Empyreo, & tamen non operantur, sed vident Deum, & eo fruuntur, nec tamen operantur operatione transeunte in corpus, vel in cœlum, cum illud cœlum non sit mutabile, nec mobile. Et alia plura ad hanc opinionem corroborandam, scribit Pelbartus de Themsuar in Rosario Sacræ
47 Theologiæ in verb. Angeli. §. 58. lib. 2. Sic sancti suos habent locos. Est † enim in cœlo pro cuiusq; merito sedes stabilita, dicente CHRISTO Ioan. cap. 14. In domo patris mei mansiones multæ sunt.

Ad triumphantis etiam Ecclesiæ Symbolum, in terris sancta militans Ecclesia
48 constituta est, Fundatore Domino Nostro Iesu Christo, qui illam sui pretiosi sanguinis effusione fundauit, suumq; Vicarium Petrum constituit, ac successores eius eundem locum tenent. Idcirco Summus Romanus Pontifex Domini Nostri Iesu Christi vices gerit in terris, ipse caput est, & sub eius vexillo omnis Christiana congregatio militat. Hic gradatim suos habet ministros, Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Vicarios, Abbates, Præpositos, Archidiaconos, Archipresbyteros, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, aliosque inferioribus ordinibus insignitos, quibus Ecclesiasticum, spiritualeque imperium regitur.

Ad illorum similitudinem alij ordinati sunt, qui mundum regant, & pro-
49 fanarum † rerum curam gerant, Imperatores Romani, Reges, Principes, Duces, Marchiones, Lanthgrauij, Burgrauij, Comites, Barones, Præsides, Senatores, Consiliarij, alijq; Magistratus ordinati. Reges ipsi inter se ipsos, Principesque suas habent prærogatiuas, Iura, singularia Priuilegia, & immunitates, quibus alijs præstant: Sic Deus Optimus Maximus rerum omnium author, & Princeps gradus omnes rebus ordine, quibus essent diuisi constituit alias loco superiore, alias inferiore; perfectiorem alijs naturam; imperfectiorem alijs impertiuit; hominum gradus, cum maioribus, tum minoribus officijs distinxit; idque vniuersi orbis pulchritudo, & necessitas, ac perfecta forma requirebat. vt dicit D. Thom. in secunda secundæ. quæst. 183. artic. 2. & 3. quem sequitur Prælatorum quidam Cicero, & Togatorum decus Gabriel Cardinal. Paleotus de Imaginib. lib. 1. cap. 7.

Constat autem hos Principes magnifieri, ac admodum honorari, quibus hæc competunt, & quorum Regna, ritè, ac rectè ordinata conspiciuntur, & ideo perpetuis laudibus, ac sempiternis encomijs celebrari merentur. Horum, & si non parum multi reperiantur, nulli tamen humano Principi cædit Rex Catholicus: adeò enim suorum Regnorum Politia ordinata est, vt quo nos fruimur, nullibi gentium tranquilliori statu subditi fruantur: nec enim

mihi

mihi fas erit, ſuorum omnium Regnorum, ac ſtatuum adminiſtrationem referre, ex hoc enim vno gubernandi Regimine Neapolitani Regni, quo ordine, & ratione regantur alia, perſpici poteſt. Quis autem regimen iſtud non admiretur?* Et quis regendi Maieſtatem ab hoc non addiſcat, vel addiſcendi normam capere abhorreat?

Catholicus Rex noſter, Illuſtriſsimi, & Ampliſſimi Patres, ad ſummum,
50 Diuina gratia † operante, hoc humanarum rerum faſtigium aſcendit, quo ad tempora vſque noſtra, vllus vnquam Chriſtianus Princeps fortaſſis peruenit, vt non immerito illius fœlicitatem, magnitudinem, proſperum, ac tranquilliſſimum rerum ſucceſſum admirentur. Principes omnes, non Chriſtiani ſolum, ſed & Barbari, ac exterarum gentium nationes in tam præexcelſo Dominiorum progreſſu, illum conſtitutum conſpicientes, formidant, timent, & pauent, illius etiam conſuetudinem, & amicitiam varijs medijs procurant, & concupiſcunt. Cauſſæ verò, ex quibus huic Principi læta omnia, proſpera, & tranquilla obueniunt, non longè quærendæ ſunt. Regna enim,
51 vt Ariſtoteles inquit, poſſidentur, & † conſeruantur, Fortitudine, & Iuſtitia, ac ijs, quæ illis ſubſeruiunt. Hinc Iuſtinianus Imperator dicebat, Maieſtatem Imperatoriam, legibus armatam, & armis decoratam, eſſe debere, vt bellorum, & pacis tempore optimè gubernaretur, & Princeps victor exiſteret, non modo in hoſtilibus Prælijs, ſed per legitimos tramites, calumniantium iniquitates expelleret, indeq; religioſiſſimus iuris obſeruator, & victis hoſtibus triumphator magnificus fieret, quorum vtramque viam ſe perfeciſſe, DEO annuente, fatetur. Hoc dogmate fœliciter vſus Carolus Cæſar, fœlicius Philippus Secundus eius filius, fœliciſſimè verò PHILIPPVS Tertius nunc Regnans, qui Patris, Auique exempla imitando perſequitur, quem maiora facturum, & præceſſorum acta ſuperaturum (Deo fouente) ſperamus. Fortitudine enim in bellicis rebus vtitur, animi, & corporis viribus Regnum hoc Neapolitanum ab hoſtium inſidijs tutum, ſecurumq; conſeruans. Pro continente enim terrarum curſu Regnum iſtud per limitaneos fines, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, eiuſque Summi Pontificis ſtatum reſpicit. Cæteræ Regni partes Mari circundantur. In conſpectu Maritimo, Inſula Siciliæ, & Status Sereniſſimi Venetorum Dominij ſiti ſunt, à quorum partibus nulla formidine præmitur. Non à Sancta Eccleſia, tamquam Iuſtitiæ, & æquitatis cultrice, à qua Regnum, Regni ciues, ac Rex ipſe, gratijs, & fauoribus perenni ætate duraturis, in dies cumulantur.
52 Cùm præſertim idem Rex, eiuſdem Eccleſiæ ſit acerrimus † defenſor, ac Amantiſſimus fautor. Non à Republica Venetorum, quæ ſuis contenta Dominijs, aliena minimè appetit, & ſumma eundem Regem, Regnique ciues beneuolentia proſequitur. Non à Siculis, tamquàm noſtris conciuibus, ac eidem Regi ſubditis. Quatenus verò idem Regnum Ionio, & Adriatico Mari eſt expoſitum, ipſumque Turcarum Principis incurſibus ſubiacens, patensq;,

patensq;,nulla nos idcirco cura sollicitat, cum ab eadem Republica securum
fiat. Suam etiam Rex, perpetuam, solemnemque Equitum, Grauis, ac læuis
armaturæ Peditum etiam Hispanorum, ac Regni contribulorum militiam
tenet. Nouam etiam aliam, ac optimam, & diligenti ordine institutam,
quæ & in momentaneis, atque inopinatis successuum euentibus, in ictu oculi
prompta est. Raro enim Mercenarijs, Auxiliarijs, exterisque militibus
Rex vtitur. Experimento enim certissimo vidimus Romanam Rempublicam
caput extulisse, ac tot Reges, & Regna subdidisse, tot victorias reportasse,
vt totum orbem suo subiecerit Imperio, cum suis militibus, non exteris,
non barbaris, contra hostes, inimicos Reges, ac aduersas nationes
53 vteretur. Vulgatum enim illud semper fuit, semper est, ac semper erit † Italiam
nunquàm, nisi Italis posse superari. Sic Alexander Macedo, suis mili-
54 tibus sociatus, eius Monarchiam breui tempore ad magnum culmen † euexit.
Exteri milites, siue mercenarij illi fuerint, siue auxiliares, perrarò,
55 & si victoriam bellatori pepererint, non † ex victoribus victos reddiderunt.
Siue enim militaris licentia illa sit, siue Victoriæ gloria, siue Inuidiæ liuor,
vel Auaritiæ cupiditas, aut quæuis alia caussa sit, in maxima rerum discrimina
plerunque illos adducunt. Ioannes Rex Pannoniæ, dum cum Austriacis bel-
56 lum † agitaret, Turcas auxiliares habuit, & tamen illis fœdè seruire post-
modum coactus extitit. Nicienses prospexerunt, quot eis mala prouenerint
57 à Turcis sub Ænobarbo Duce, dum Franciscus,† primus Galliæ Rex, illorum
auxilio vsus fuit. Sic etiam Carolus Bellicosus Dux Burgundiæ, ob Heluet
icorum militum Auxiliariorum defectum, quos mercede conduxerat, qui
in acie illum fortissimè dimicantem, ac inter Gallos hostes se intrepidè conferentem,
eorum suffragio destitutus, occubuit. Mercenarij enim ob ignauiam;
Auxiliares autem ob potentiam, semper periculo pleni sunt. Hoc
innuere voluit Aristoteles Politic. lib. 3. capit. 10. Dum inquit, Reges custo-
58 diri à ciuibus, Tyrannos autem † ab externis mercede conductis. Hi enim,
cum suos habeant ob Tyrannidem infestos, exteros pecunia in suum auxiliũ
inuocant. Illi verò cum iustum moderentur eorum Dominium, bona omnia,
statum, ac vitam ipsam suis subditis confidunt. Insuper Catholicus
Rex suas in hoc Regno, Arces inexpugnabiles habet, & suis militibus, ac
bellicis machinis optimè munitas. Turres etiam maritimas, singulis quibusque
tribus milliaribus circiter erectas, ità, vt vna aliam, saltem proximam
conspiciat, ad conspiciendas inimicorum, aut pyratarum classes, &
per ignis eleuationem, signa incursus hostium inuicem exhibentes, Instrumentis
ad pugnandum, & propulsandum aptis, custodibus etiam, ac Magistratibus
accommodatas. Cum autem Rex ipse vbique præsentia esse nequeat,
administris vti cogitur. Expertos autem, primariosque viros, qui
vtriusque fortunæ aleam quandoque subierint, belli scilicet, ac pacis artibus
exercitatos, vt regni gubernacula moderentur, eligere solet. A primis,
vt re-

vt recolo, studiorum meorum cunabulis, dum penè vndecim annorum es-
59 sem, noui Neapoli Perafannum † Riberam, Alcabanorum Ducem; Anto-
nium Perenottum S.R.E. Cardinalem; Indicum Hurtadum Mendocium,
Marchionem Mondesaris; Ioannem à Stunica, Petræ pertiæ Principem, ac
Regni Castellæ commendatarium maiorem; Petrum Gironum, Ossunæ Du-
cem; Ioannem à Stunica alterum, Mirandæ Comitem, & Labagnesæ Mar-
chionem; Henricum Guzmannum, Comitem Oliuares; Ferdinandum de
Castro, Lemmos, & Andradæ Comitem; Franciscum de Castro, eius filium;
& modo Ioannem Alphonsum, Pimentellum, Beneuentæ Comitem; Viros
Principes, Catholicorum Regum charos, & illorum Locumtenentes, quos
armorum exercitatio, morum modestia, rerum experimenta, Iustitia, Pru-
dentia, Fortitudo, Temperantia, aliæque virtutes, Clarissimos, ac memo-
rabiles reddiderunt, ac Regnum ipsum, summa authoritate, ac dexteritate
rexerunt. Prorex enim ipse, qui immediatè Regis locum sustinet, & belli
60 † & pacis tempore, administrationi omni præest. Adsunt præterea Magi-
61 stratus septem, qui septem, quæ appellant † officia Principalia, exercent. Hi
sunt, Magnus Regni Comestabulus, Magnus Iustitiarius, Magnus Admira-
tus, Magnus Camerarius, Loghotheta, & Prothonotarius, Magnus Sene-
scallus, & Magnus Cancellarius; quorum officiorum munia, & prærogatiuę,
quæ vnicuique conueniant, ad alium opportuniorem dicendi locum reser-
uantur. Dum hos commentarios scribimus, hæc officia gerunt, Marcus An-
tonius Columna Iunior, Tagliacotij Dux, Magnus Regni Comestabulus;
Ferdinandus Gonzaga, Princeps Melficti, Comes Guastallæ, & Campibassi,
Magnus Iustitiarius; Mattheus de Capua, Princeps Conchæ, & Comes Pale-
næ, Magnus Admiratus; Indicus Daualus, Piscariæ, ac Vasthi Marchio, Ma-
gnus Camerarius; Ioannes Andreas Doria, Princeps Melphiæ, Logotheta, &
Prothonotarius; Indicus de Gueuara, Bouini Dux, magnus Senescallus; Cos-
mus Pinellus, Dux Acheruntiæ, & Marchio Galatulæ, Magnus Cancellarius.
Hi non tantum priscæ eorum Nobilitatis, suorumque maiorum, rerumque
ab eis gestarum magnitudine, quàm eorum proprijs virtutibus, ac magnani-
mis actibus, seipsos mundo claros exhibent. Itidem Prorex, tam in rebus
status, ac Bellicis, quàm exhibitioni Iustitiæ, consulendis, habet supremos
62 † viros Principes à Rege Præpositos, quorum omnium ipse caput est. Sunt
autem clarissimi Proceres, claritate Natalium, rerum gestarum iugi experi-
mento, & frequenti vsu, notissimi; quorum Iudicio, status, ac bellorum mo-
63 tus regulantur. Quantum verò ad Iustitiam populis exhibendam † attinet,
Rex Consiliarios, Præsidentes, Iudices, ac Magistratus eligit, suo benepla-
64 cito perpetuos aliquos, temporales † aliquos, qui à Prorege electi diiudi-
cant. In supremo enim Consilio, ad Regis, siue Principis latus, dum in Re-
gno adest, vel eius Locumtenentis, absente illo, Supremi Consiliarij, siue

Regentes

65 † Regentes assistitis, ad quos pro administranda Iustitia, omnis Regni Neapolitani machina spectat, quo in loco sedetis viri Nobilissimi, consilij maturitate, actionum exhibitarum gloria, corporis, animiq; virtutibus adeo clari, vt vestris actibus Reipublicæ neruus omnis, tam optimè regatur, vt sapientum omnium virorum iudicio, melius desiderari nequeat, assistente actuum vestrorum annotatore Regni Neapolitani Secretario, viro fidissimo. In sacro
66 Consilio, (quod Sanctæ Claræ appellant, cuius rei rationem reddo infra capit. 54.) ad hæc vsque tempora eligebantur à Rege sexdecim Consiliarij perpetui, quorum numerum, quum ob caussarum multitudinem, tum etiam ob promptiorem, & magis celerem illatum expeditionem, ad vigesimum nouissimè numerum, vltra illius Præsidentem, deduxit PHILIPPVS Tertius Rex Catholicus. Hos Senatores, & Consiliarios, non tantum in vtroque iure Consultissimos, sed probitate morum, natalium splendore, rerum, & caussarum exercitatione, ac scientiarum omnium eruditione, conspicuos elegit. Apud vos enim, caussarum, præsertim grauissimarum omnium, commissa est cura, & à vestris iudicijs appellatio nulla conceditur, sed illa, tamquam à Præfecto Prætorio lata, statim exequuntur, vix reclamatione, vel supplicatio-
67 ne concessa. Apud Cameram vero † Regiam Summariæ Decem sederis; Septem Iurisconsulti, & Togati, quorum primus est Magni Camerarij Locumtenens, qui in capite sedet, sex alij subsequuntur Præsidentes; & duo alij minimè Togati; adest etiam Iurisconsultus Regij Patrimonij Aduocatus. Locumtenens causas Præsidentibus committit. Apud vos Cameræ Regis, ac Patrimonij, Feudales, ac Regales, Fiscique Regij iura omnia decernuntur, assistente votorum, & Decretorum annotatore Cameræ Regiæ Secretario, fidissimo. Vos vti supremos legum vertices, & in Fori versura splendidissimos viros Rex delegit, quorum nutu Feudorum, Regalium, & Fisci, ac Patrimonij iura iustissimè moderantur. In Magna Curia Vicariæ consessus adest cau-
68 sarum † criminalium, & ciuilium alter, quibus præest Regens vnus, vt modo est Don Franciscus Ioannis de Torres, qui sustinet Magni Iustitiarij personam, & caussas omnes Iudicibus committit. In consessu capitalium caussarum duo Consiliarij vltimo loco creati semper per biennium assistunt, alij Iudices duraturi biennio à Prorege creantur. In eodem consessu pro Fisco Regio adest vnus Iurisconsultus Regij Fisci Patronus, qui perpetuus à Rege seligitur. Hi omnes caussas à Regente eis commissas agitant, & diffiniunt, suntq; Iurisconsultissimi, incorruptibilis, atque intrepidi iudicij, ità vt, pro certo affirmare ausim, nullibi gentium capitales caussas, tam seuerè, ac recta Iudicij statera, vt in hac Magna Curia ventilari, aliorum quorumlibet tribunalium, sit
69 bona venia dictum. In consessu caussarum ciuilium adsunt † sed alij Iudices biennales à Prorege selecti, viri eruditissimi, & legalis scientiæ splendore ce-
70 lebres. In Prouincijs, excepta Campaniæ ora, vndecim † adsunt Iuridici

conuen-

conuentus, quibus præsunt Prouinciales Iustitiarij, & Gubernatores, Principes viri, ac Nobilissimi Equites, apud quos sunt Auditores Regij, & Fisci Regij Patroni, Iurisconsulti graues, per quos Prouinciæ moderantur. Et ne sim plus debito longior, omitto Magistratus alios recensere, cum de totius Regni Neapolitani Magistratibus libellus moliendus sit.

Ex hac præclarissima, & diligentissima Regni Neapolitani administratione, qua otiosè, & tranquillissimè fruimur, cæterorum Regnorum gubernatio consideratur; cum sub Regis nostri culmine, aurea prima illa ætatis secula ad nos peruenisse videamus, semotisque bellorum turbinibus, pacata omnia conspiciamus. Sed quid mirum? Vrbem elegit Neapolim, non solum eorundem † Regum Regiam, sed caput vrbium cæterarum, in qua curialium omnium virorum cætus residet. Populus inhibi frequenti concursu abundat. Muris, Turribus, Propugnaculis, & Arcibus cincta, suam fortitudinem seruat: Tuta est ijs ab omnium incursibus. Templa, Monasteria, Loca pia, Hospitalia, multorumq; virorum, piæ, & Catholicæ congregationes ibi reperiuntur. In ijs Religionis, Pietatis, & Charitatis opera ità exercentur, ut meliora, & splendidiora exerceri minimè possint. Ædificia item, tum publica, tū priuata, elegantissimè constructa; viæ lateritiæ, splendidè cōplanatæ; Pellucidi currentis aquæ fontes, aquæ ductus limpidissimi, suburbia, pomeriaq; nobilissima, omniū fructuum desiderabiliū copia referta. Prata herbis, ac floribus speciosissima; fruguū abundātia, vinorum præciosissimorum summa feracitas: Portus ad importandas, ac reportandas merces commodissimus: Fora venalia rerum omnium, vt Emporium nobilissimum videatur à Natura, & Arte cumulatum. Regionem, in qua fundata est, si inspicias, loci amenitate, omnes ferè Orbis ciuitates exuperat. Hanc bonis omnibus cumulat, exactissima, & intrepida moderatorum vrbis eiusdem dexteritas, qui electi nominantur, qui sunt sex numero, quinque ex nobilitate quinque Sedilium, siue Platearum nobilium vrbis; & vnus quasi popularium, ac ciuium omnium Tribunus, quorum cura, Regimen cuiusque Reipublicæ excellit. Huius Vrbis Historiam dum hæc sub prælo sunt, nouissimè scribit Iulius Cæsar Capacius, & morum elegantia, & scientiarum eruditione conspicuus.

Cum igitur (viri Principes) quemadmodum in Cęlis, vbi DEI Optimi Maximi, cum sanctis spirituum ordinibus, sanctisque utris æterna triumphat Ecclesia, & ad Diuinum illa nutum, sic ritè, ac ordinatè disposita; Et in terris, eadem ordinis rectitudine à CHRISTO fundata militat Ecclesia. Sic etiam Mundi Rectores, ac terreni Principes, pulchra serie constituti sunt, vt dignitas una maiori alteri subiaceat: Hæc præcedet, & illa subsequatur. Eam ob causam uiuente PHILIPPO Secundo Rege Catholico, Regum ad diem vsque suum Maximo, illius iura in unum coaceruaueram, quo ex labore, suprema illius authoritas, sic vnitè congesta, omnibus nota fieret. Se-

quuto

72 quuto † demum illius interitu, librum hunc proieceram, tineis, pulueriſque abſumendum tradideram, ac illum igni, flammiſque cremandum propoſueram; ni ſummi aliqui Principes, ac Magiſtratus ſupremi, qui hæc mea ſcripta, meoſque conatus quandoque viderant, ab inſtituto me diuertiſſent. Efflare interim cępit pergrandis quædam PHILIPPI Tertij nunc Regnantis fama, qua motus ab incœpto actiter deſtiti, quæ cum voce, & opere in dies crebrior, & illuſtrior fieret, ità vt rectè de eo dici poſſit illud, quod olim Alexandro filio, Philippum Patrem dixiſſe ferunt: Paruum illi eſſe Macedoniæ Regnum, neceſſe eſſe alia Regna quærere. Nam & ſi ampliſſima ſint illi Regna, ità vt omnes Chriſtianos Principes, ac Reges ad hanc vſque ætatem ille ſuperet, Animus tamen Regius ad rerum magnitudinem, ità promptus, & procliuis eſt, vt alijs longè maioribus, pluribuſque decorari mereatur. Maximam idcirco populi ſuorum Regnorum ſpem conceperunt, optimo ordi-
73 ne recturum Regna, ac ſuos maiores ſuperaturum, dum nonnullorũ † Magiſtratuum, atq; conſiliariorum, ab eo optimè factam inſpexere electionẽ. Vlla enim ex re coniectari futurũ regimen melius poteſt, quàm ex actibus ad Reipublicæ adminiſtrationẽ, & commune bonum, rectè ordinatis, qualis eſt Magiſtratuum, pro iuſtitia præſertim populis adminiſtranda, electio. Nam non temerè, nec præcipitanter, vlliſque motus eſt humanis affectibus, dum ad illorum electionem proceſſit, ſed eos elegit, quos ſibi, alijſque ſummis viris, probatos eſſe cognouit. Sic à modo in futurum ſpetamus, in Republica Regem noſtrum, magna virtute, ſumma ſapientia, ac diuina ſanè prudentia imbutum, omnia ſanctè, iuſtoque moderamine gubernaturum. Regis namque cor, cum in manu DEI ſit, omni conſilio, prudentia, ac ſapientia, non tam quæſita, & propria, quàm etiam à DEO eius pectori infuſa, ornatum eſſe cognoſcimus. Cum tamen vnus ille ſit, & homo, humanitate non alienus, omnia ad eius Regna gubernanda, exactè abſque alijs adminiſtris perficere nequit. Eam igitur ob cauſam ſpectatos viros ſeligere conuenit, quorum opera, rectè illa adminiſtrentur. Imprudens enim populus, atque imperita multitudo, mente, conſilioque carens, illa prudentia vacua eſt, ipſa tamen rectè moderabitur, ſumma, atque perfecta Magiſtratuum electio. Hi enim è numero grauium Virorum, ſapientia, prudentia, conſilio, rerum geſtarum encomio, & gloria ſelecti, Reipublicæ, atque Regnorum ſaluti, & commodo intenti, tamquam ex alta ſpecula, Tumultibus, ſeditionibus, periculis, alijſque turbinibus proſpicient, vt eadem Regna, per quàm optimè gubernentur, coaleſcant, & moderentur. Vitia, prauoſque actus, arrogantiam, pertinaciam, ſuperbiam, ac proprios affectus odio habebunt: Inimicitias, & ſimultates procul pellent: fidem ſeruabunt: mores bonos, iuſtas ciuitatum obſeruationes, leges Regnorum, atque legitimas ſanctiones, amplectentur, & cuſtodient: Innocentium miſerebuntur: Tueri bonos, ac optimos, &

mos, &

mos, & vltione prosequi malos, perditosque procurabunt. In iustitiæ exhibitione non prætce, pretio, amore, odio, rancore, aut vindicta iudicabunt, sed nec ad dextram, neque ad sinistram declinantes, æqualem stateram tenentes, Deum, & veritatem præ oculis habentes, se ipsos ex pura conscientia, & sincero corde in sententiarum prolatione exhibebunt. Sic Respublica, & ciuilis hominum congregatio, ac illorum vita, concentu vnanimi, ac voto concordi, concinnè, ac prosperè seruabitur, Hominum cætus multiplicabitur. Tumultus, seditiones, iniquitates, & scelera fugabunt, & eorum loco quietem, pacem, concordiam, & tranquillitatem introducent, quibus oppida, ac ciuitates reddentur ampliores, & Prouinciæ lætitia exultabunt. Ijs officijs, se dignos benignitate Regia, & non perperam electos esse iudicabitur, & Principis animus, videns virtute præditos suis populis præposuisse, ad maiora, ac potiora inclinabitur. Hæc omnia, ex rectis, quæ videmus, principijs, & maiora, ab optimo Rege, in ætatis flore existente, in annorum futurorum progressu, & nos, ortusque nostros visuros speramus. Sic Reges omnes, Principesque, eorum modestiam, cunctasque virtutes, omnibus exhibent, vt alijs exemplar, ac simulachrum constituant, in quo iugiter conspiciant, & oculos figant. Illius itaque iura, prærogatiuas, immunitates, priuilegia, potentiam, aliaque cum scripserim, ante ora vestrorum Magistratuum supremorum, Nobilitatis, Populique Principis Vrbis exhibere curaui. Ex oblatione ista vestris summis Consessibus Magistratuum supremæ, Vrbis Neapolis, Principisque populi, cuius capite omne Regnum gubernatur, facta, opus istud meum, & ipsum caput altius eleuabit. Et si opus sumpserim, dispersum, disseminatum, ac difficile, vt ad finem optimum illud deduxisse, vix credibile videatur: fateor tamen inanem, ac desperatum penè laborem scribendum sumpsisse. Indefessus tamen, & inuincibilis is labor semper boni aliquid operatur. Hinc Agricola terram terit, & colit, glebas conterit, & stirpes euellit, vt agrum pro posse fertilissimum reddat, & dum centum colligere spes erat, & quinquaginta colligit, eo fructu contentus tranquillissimè viuit. Conatus hic meus difficillimus extitit, tum quia materia altissima, vires meas superabat, & illam sparsam, quasi Apis more, dispersas herbas, & flores, omnis generis scriptorum hinc inde euoluere coactus eram: Tum, & multo plus, quia opus meum, in octoginta quatuor capitibus diuisum, ac digestum, eo mihi illud præmere durius fuit, quia cum vnumquodque caput diuersam materiam contineret, & quot capita scriberem, toties sensus omnes, intellectumque meum, aliò diuertere cogebar. In hisce tamen vigilijs, scriptisque nostris, non adeo contemnenda ratione, nonnulla nos à veteribus tradita ornauimus, obscura aliqua enucleauimus, confusa nonnulla elucidauimus, prætermissa etiam quàm plura in medium deduximus, noua etiam non parum multa prodidimus. Ac vt corpori cæco lumen, muto vocem, mortuo animam, vt videat, loquatur, & ambulat, DEO iuuante,

vitæ

vitæ ſpiritum, animamq; inſufflauimus. Quòd ſi minùs commodè magna hæc meſſis ad falcem deducta eſt, excuſationem, ac purgationem habemus, quòd Agricolatio noſtra vberiores, ac fertiliores agros non habeat. Non alij deerunt, qui fertiliorem hunc campum reddere poterunt. Nobis ſat erit, inuentum hoc noſtrum eſſe, ac nullos antea id tentaſſe. Accipite igitur, viri Principes, quorum nutibus gubernamur, & regimur, labores hos noſtros, illosq; perlegere, non dedignemini, nam illorum lectionem minimè aſpernaturos eſſe confidimus. Nam Ciuitas hæc quam colitis, communis eſt totius Regni Patria, in ea ſtudia noſtra peregimus, & quæ in dies didicimus, Principibus viris in omni ſcientiarum genere petitiſſimis communicamus, quam ſuis in locis, non pro merito, ſed pro poſſe, à vero non declinantes, laudauimus, & illius cum antiquitatem, tum etiam excellentiam enucleauimus. Vtinam ſic ſemper Religioni Chriſtianæ intenta, tranquillè, & ab omni ſeditionum turbine aliena, DEO obedientiam, Regi fidem, ſibi decorem, omniumq; incrementa virtutum, reliquis Regni populis regimen ſalubre, vt modo vobis miniſtrantibus, & ſucceſſoribus veſtris iugiter, ad extremi uſque iudicij diem, præſtet. Quod ob ſuam ſanctam miſericordiam faxit Sanctiſſima Trinitas, cui ſemper ſit Laus, Honor, Gloria, & Imperium.

DE REGIS CATHOLICI PRAESTANTIA,

EIVS REGALIBVS IVRIBVS,

Et prærogatiuis, Commentarij,

CAMILLO BORRELLO IVRISCONSVLTO,

Equite Aurato, & Palatino Comite, Auctore.

ARGVMENTVM. CAP. I.

Nominis boni impositio optima ratione procuranda. Quo die apud diuersas nationes nomina imponebantur: Circuncisio quo die fieret: comparatio aliorum ad Philippum Regem Catholicum.

COMPENDIVM.

1 *Impositionis Nominum maxima ratio habēda est.*
2 *DEVS nomina prima imposuit.*
3 *Adam cunctis rebus, ac animalibus nomina imposuit.*
4 *Rector nominare debet subditos.*
5 *Adam ob scientiam, & notitiam congruentia nomina imposuit.*
6 *Hebraorum lingua an prima fuerit?*
7 *Primos homines nutu tantum suam voluntatem explicasse, falsum est.*
8 *Nomina optima, vt filijs imponantur, magna parentibus cura esse debet.*
9 *Nomen honesti hominis assumere, malum non est.*
10 *Nominibus pulchris nuncupari, ciuitatis est ornamentum.*
11 *Nomen pulchrum, probitatis, & honestatis est argumentum.*
12 *Equus pernicissimus victis Alanis, inter milites fortitus, semper Probo Imperatori cessit. nu. 13.*
14 *Nomen turpe habens, quando in se habeat tortura iudicium?*
15 *Sergius Secundus, Summus Pontifex, an verè vocaretur, Os porci? num. 16.*
17 *Hominis mutatio in sacra Scriptura boni ominis, et maioris significationis, actus dicebatur.*
18 *Abram mutato nomine, Abraham dictus, multarum gentium pater constitutus.*
19 *Iacob, mutato nomine Israel dictus.*
20 *Oseas filius Num, vocatus Iosue.*
21 *Abraham figura Petri.*
22 *Iacob interpretatur supplantator.*
23 *Israel idest anima videntes Deum interpretatur.*
24 *Oseas interpretatur Deus saluabit.*
25 *Iosue interpretatur, Dominus Saluator.*
26 *Simon Bar Iona, vocatus est Petrus.*
27 *Romani, quos à statu plabeo ad equestrem ordinem, aliumue digniorem proponebant, nomina antiquorum nobilium imponebant.*
28 *Romani, maribus die nono, Faminis die octauo nomina imponebant, & quare? num. 29. & 30.*
30 *Numerus par fœmina impar masculo tribuitur.*
31 *An intra triginta dies Romani nomina imponerēt.*
32 *Circumcisio apud Hebraos octauo die fiebat, & nomina imponebantur, & quare. num. 33.*
34 *Circūcisio apud Arabes fiebat decimo tertio anno.*
34 *Graci nomina septimo die imponebant.*
34 *Circuncisio apud Fessam Mauritania Vrbem septimo etiam die fit, & latitia illius diei.*
35 *Nomen Sancti alicuius imponendum secundum Concil. Trident.*
36 *Baptismus omni atate, & tempore datur.*
37 *Philippi Secundi Regis Catholici dies, Mensis, & annus natalis.*
38 *Philippi Secundi Regis Catholici parentes.*
39 *Philippus Amynta filius, magni Alexandri pater.*
40 *Philippus appellatus primus Christianus Imperator.*
41 *Martia Otalicia Seuera Philippi Imperatoris vxor.*

42 *Carolus Quintus Cæsar, Philippo filio patris sui nomen imposuit.*
43 *Nomen malum assumere, turpe est.*
44 *Similitudo nominis, affectionis causam producit.*
45 *Nomen celebrius si quis habet, tantò alijs melior esse debet.*
46 *Nominis efficacia non paruos gignit effectus.*

CAP. PRIMVM.

Vantum attinet ad No-
minum impositionem,
maximam rationē habe
ri oportere, amplissimè
1 disputauit † Plato in
Cratylo. Cuius antea
exemplum nobis tradi-
tum est ab Omnipoten-
ti DEO, qui Creatis rebus nomina prima
2 imposuit, dum † dixit: Appellauitque Lu-
cem, Diem,& tenebras, Noctem. Et ibidem:
Vocauitque Deus firmamentum, Cœlum. &
post pauca. Vocauit DEVS aridam, Terram,
Congregationesque aquarum appellauit Ma
ria. vt latius habetur Genes. cap. 1. & 2. Sic
postmodum facta primi hominis creatione,
illi nomen imponens dixit: Adam vbi es? &
paulò inferius, inquit: Ecce Adam quasi
vnus ex nobis factus est: vt habetur Genes.
capit. 3. & Adam ipse cunctis animantibus,
3 scilicet † omnibus bestijs terræ, & vniuersis
volatilibus cœli, nomina imposuit. vt patet
Genes. cap. 2. cuius quidem rei iudicium ex
quorundam Doctorum sententia, hæc protu-
lit Moses Bar Cephas de Paradiso lib. 1. cap.
28. Quidam (inquit) putant Adamum voce,
quę sensu percipi, audirique posset, pronun-
ciata, singulis animantium speciebus, volu-
erumque nomina indidisse, cum editiore col
liculo terræ pro Paradiso insidentem, augu-
staq; amictū Maiestate,& splendorē quem ha-
bitu prę se ferebat, solis radios superantem,
illa summissis capitibus, prona, neq; prę ni-
mio decore, quo ille splēdebat, intueri ipsum
audentia, singulatim prętenrirent, suisque ab
illo appellarentur ex ordine, nominibus (nā
neq; Israelitæ quiuerunt Mosis vultum inspi-
cere, ob fulgorem quo collucebat. Exod. cap.
34. neq; valemus oculorum aciē intendere in
solem propter resplendēs iubar, quo circun-
datus est) veluti verbi gratia cū Taurum ille
nomine cieret, audito nomine suo, Taurus
transibat coram illo, capite demisso, neque
obtueri ipsum potens: similiter nominatim
citatus Equus, agnoscebat nomen, pręteri
batq;, deiecta ceruice, neq; Adam conspe-
ctum sustinens. Cuius Historiæ veritatem cō-
probans pulcherrimè Philo Iudæus in lib.
de Mundi Opificio, sic inquit: Perpulchrè au-
tem,& impositio nominum assignatur primō
homini; ad sapientiam enim, & Regnum per-
tinet. At ille sapiens est suimet ipse discipu-
lus, & Doctor per Dei gratiam, & insuper,
Rex quoq;. Decet autem rectorem, vt appel-
4 let vnum quemq; † subditorum. Eximiā vero
oportet fuisse imperandi vim in primo illo
homine, quem accuratè formatum DEVS se-
cundo post honore dignatus, sub pręfectum
sibi Rectorem aliarum rerum omnium cōsti-
tuit. Hæc Philo. Ab Adamo autem nomina
animalibus quibusque imposita fuisse con-
gruentia scribit Alphonsus Tostatus super
Genesim. cap. 13. q. 344. sic dicens. Adamum
nomina imposuisse, vt ipse per scientiam, quā
5 habebat animalium, & per † notitiam plu-
rimarum vocum, quam acceperat, nomina
conderet, atq; imponeret animalibus, singu-
lorum naturis, ritè cōgruentia. Hoc idem in-
quit Fœlicianus Capitonus Explicationum
Catholicarum lib. primo. Explic. 7. dum ait:
Nomina autem quum à rerum proprietati-
bus sumi oporteat, necesse fuit animalium
proprietates nouisse Adam, antequam illis
nomina imponeret. Quod ante eos in loco
citato idem Philo dixerat: Nō quod dubita-
ret, (ait) Ignotum enim Deo nihil, sed sibi
conscius, quòd rationalem in mortali natu-
ram fecerit, suapte vi mobilem, ne ipse esset
vitij particeps, itaq; periculum faciebat iam
noti, tamquam præceptor, insitum ei habi-
tum excitans,& ad cōtemplationem operum
suorum prouocans, vt eis ex tempore nomi-
na imponeret, nec impropria, nec inconue-
nientia, sed disertè rerum proprietates ex-
primentia. Linguam verò, qua Adamus nomi
na imposuit, Hebræam fuisse post multos no
uissimè scribit Benedictus Pererius Commē-
6 tariorum † in Genesim lib. 5. Tomo 1. quam
dicit primam linguarum omniū fuisse. Quo-
rum opinionem ego minimè probaui in Apo
logia in sententiam Pilati Aquilæ repertam,
quam cum scripsissem longo antea tempore,
fuit tamen Typis tradita in Anno Domini
1587. vbi Caldeorum linguam, primam fuis-
se contendi, verè ne an secus, aliorum sit iu-
dicium.

Meritò igitur quorundam Philosophorum
sententiæ refelluntur, qui dicebant primos
7 homines, primò voluntatem suam † nutu si-
gnificasse, deinde sermonis initia tentasse, ac
singulis quibusque rebus nomina imponēdo,
loquendi perfecisse rationem. Contra quos
scripsit Lactantius Firmian. Diuinar. Institu-
tionum. lib. 6. c. 10. quamquam alio modo illū
referat Gulielmus Fornerius Selectionū lib.
1. cap. 5. Sed hi mundanarum scientiarum eru
diti disciplina, ac Philosophia, Diuinæ scri-
pturæ arcana nescientes, hæc phantasmata
sibi

fibi ipfis figurarunt.

Maxima idcirco prærogatiua lætari de-
bet PHILIPPVS Rex Catholicus, cum pul-
chertimo fit adotnatus nomine. Magna enim
cura parentibus inemnbit, vt quàm optima fi
8 lijs nomina † imponant, vt dieir Sũmus Pon-
tifex in Clem. Exiui. §. cæterũ. in fi. vbi hoc an
notauit Catdinal. Florentin. de Verb. Signi-
fic. Nihil enim mali eft, honefti hominis no-
9 men † affumere. l. facta. §. fi in dãda. ff. ad Tre
bell. vbi de fuo nomine gloriatnr Accurfius
(quem tamen reptehendit Philipp. Deci. in l.
2 § appellata. nu. 4. in fin. ff. fi cert. pet. in vlti-
ma lect.) de quo etiã Iacobin. de sãct. Georg.
in Inueftitur. Feudal. in verbo. Carolus. nu.
1. & latè Ludouic. Cælius Rhodigin. Antiq.
lection. lib. 13. cap. 1. & 6. quibus annecti
poffunt, quæ fctibit Frãcif. Pattitius de Infti-
tut. Reipub. lib. 6. Titul. 7. Accedit fi quidem
10 ad ornamentum (inquit) Ciuitatis, † cines
pulchtis nominibus nuncupati: turpis enim
nominatio, itã de dignitate aliquid detrahe-
re videtur, vt honefta addete, qua in re pa-
rentum diligentia in denominandis infanti-
bus laudanda eft, & præcipuè eum in ea re,
nihil impendij faciant, & filios non parum ot
nent. Pulchrum etenim nomen totius ptobi-
11 tatis, & honeftatis eft argumentum, † vt mul
ta cõgerens voluit Gulielm. Benedict. in Re-
pet c. Raynutius. in eodẽ verbo. nu. 55 de Te
ftamẽt. De nomine optimo non granabor le-
pidum facinus referre. Sub Tacito Impera-
tore, victis Alanis, Equus veloeiffimus inter
hoftium fpolia repertus eft, non admodũ in-
12 gens, vel decorus, fed perniciffimus, † vt qni
die qualibet centũ milliaria perficiebat, idq;
octo, ac decẽ diebns continuabat. Eum Pto-
bus, qui in Oriente fub illo Imperatote Dux
militum erat, fortiti in vrna intet milites iuf-
fit: tractum ex vrna nomen Ptobi eft. furre-
xerunt quatuor qui eodẽ nomine vocabãtur,
intetq; illos cõtentio magna effecta eft, fic, &
tettiò, & quartò, femper Probi nomen emi-
euit, cum Duci placuiffet, vt toties pattite-
tur. Militibus iudicandam rem Dux temifit;
Exeteitus caufam dectreuit, & Probo Duci
13 † Equum applicuit, vti qui Probi nomen ha-
beret, & probior alijs omnibus haberetut, vt
eft author Flauius Vopifeus in Probo.

Hine eft, quòd habens malũ, ac turpe no-
men in eriminibus, contra fe torturæ indiciũ
14 facit, faltem alijs † cõcnrrentibus iudieijs. Io.
Audt. in c. eum fecundum. de Præbend. vbi
inquit itã dixiffe fororem fuam. Matian. Soc.
fenior in c. cum dilecta. de exceffib. prælaror.
Thom. Grammat. in confil. criminal. 40. num.
12. Matfil. in l. 1. nn. 71. ff. de quæftionib. & in
pract. erim. §. expedita. nu. 52. poft Alexãd. in
confil. 5. vol. 2. Paul. Metend. in confil. 103. nu.
15. Anaftaf. Germon. de Indult. Apoftolic. §.
Hieronymo. nnm. 4. & feq. Propterea Sergius
Secundus Summus Pontifex, quòd turpi no-
15 mine vocaretur, fcilicet † Os porci, mutato
nomine Sergius appellari noluit, vt fcribit
Baptifta Platina, in quam fententiam omnes
poft modũ Hiftorici iuetunt, præfertim poft
alios Albert. Crantius Metropolis. lib. 2. c. 2.
& è noftris Abbas Panormit. in proœmio De-
cretalium. nu. 8. vbi Felyn. nu. 38 Gemin. in
Proœm. Sexti. n. 13. vbi Ioan. de Vãquel. concl.
1. Lãcellot. Contad. in Templo Iudicũ. lib. 2.
c. 1. §. 2. in verbo. Generalia in electione. fub
nu. 8. Anaftaf. Germon. de Indult. Apoftolie.
in §. fixtus. nu. 2. cum pluribus feq. Iacob. Me-
noch. de arbitrat. iudic. quæft. lib. 2. Centur.
4. cafu. 318. nu. 3. & feq. & quãplures allegans
Petrus Cenedo Collectan. Iurif. Canonici. 13.
nu. 1. parte 3.

Hoe autem vix credere poffum, nec vetnm
effe contenderem, quando inuetifimile vide
16 tut, fanctos Sacerdotes † in fonte Baptifma-
tis, dũ puer hoe Sacramento initiaretur, per-
miffuros, ꝙ tam indecorum nomen puero im
poneretur: quod tantò minus credete dignũ
erit, quantò à Nobilifsima Romanotum ftir-
pe ortũ fuiffe tradant: nec enim putandũ eft
parentes Nobili ortos familia, tam vitupeto-
fum filio nomen dari confentiffe. Ab euentu
verò iocosè aliquod ptobrofum nomen dari
illi ante Pontificatnm adeptum, non inuerifi-
mile foret, qnando non itã pridem illi Car-
dinali dictum fuit, de Simia; & alij nonnulli,
alijs etiã prauis nominibus infigniti fuere,
quorum aliqui ad Põtificiam dignitatem per-
uenere: non tamen, idcirco dicendũ illos pra
ua ea nomina in Baptifmatis lauacro ha-
buiffe.

Mea antem fert opinio, alia fanctiori, atq;
altiori caufa motum fuiffe eundem Summum
Pontificem ad fui nominis mntationẽ à Spi-
17 ritufancto ei reuelatam. Nã & nominũ † mu-
tatio in facra fctiptura porioris alicuius, ac
maioris fignificationis actũ denotauit: vnde
Genef. cap. 17. DEVS dixit: Nec vltra vocabi-
tur nomẽ tuũ Abram, fed appellaberis Abra-
18 ham, quia † patrem multarum gentium confti
tui te, faciamq; te crefcere vehementiffimè,
& ponam te in gentibus, Regesq; ex te egre-
diẽtur. Hoc idẽ feruatum fuit in Iacob, dum
Genef. cap. 35. inquit: Nõ vocaberis vltra Ia-
cob, fed Ifrael erit nomen tuũ, & appellauit
19 eum † Ifrael, dixitq; ei, Ego Deus omnipo-
tens, crefce, & multiplicare: gentes, & populi
nationum ex te erunt, Reges de Lumbis tuis
egredientur. Sic & Moyfes, Ofee filium Num,
20 † vocauit Iofue, vt habetur Numer. cap. 13. &
fctibit Hieronym. in Pfalm. 76. in fin. Vnde fi-
cuti Abrahamo, qui figura fuit Petri, dum no

21 minis†mutatio facta extitit, larga generatiō
promittitur,sic Petro generatio pascenda cō-
mittitur. Ab illo iustificanda procedunt, in
hoc iustificata fundātur; quod ille sperat,hic
accipit. Illi dicitur,Faciam te in gentem ma-
gnam: huic dicitur,Faciam te piscatorem ho-
minū. Illi dicitur,In semine tuo benedicētur
oēs gētes: huic dicitur, Iudicabis duodecim
tribus Israel.Illi dr̄, Vt stellæ erit semen tuū:
huic dicitur, Tibi dabo claues Regni Cælo-
rum. At per hoc ille fęcunditate seminis be-
nedicti impletur: hic ante semen ipsum Euā-
gelizaturus asciscitur. Abrahæ pro filijs cla-
ritas moustratur Astrorum: sed Petro tradun
tur Regna Cælorū. Hæc Hierony. in lib. de ve
ra Circuncisione,dixit,dum Abrahamum Pe-
tri typum esse conscripsit. Similiter per mu-
tationem nominis Iacob in Israel,aliud desi-
22 gnatur,quia Iacob †supplantator, prius sup-
plantāda esse seculi vitia,& postea esse Israel
23 idest, animæ videntes †DEVM,& oculis cor
dis contēplantes eundē, vt censuit idem Hie
ronymus in Psal.113. vt esset actiuæ vitæ muta
tio in contemplatiuā,& de seculari quodam-
modo in Pontificalem,vel Ecclesiasticam. Sic
24 Oseas,cū dicatur Deus saluabit,mutato† no
mine in Iosue portendat,Dominus Saluator,
25 vt quod erat spe, videretur effectu,in repræ-
sentatione D. N. IESV CHRISTI. In Typo
itaque Petri,futuri in locum Christi, cui erat
committenda Ecclesia dici potest illud,à ne-
mine, (q̄ viderim huc vsq;)ad hoc propositū
adductum,qđ habetur Esaię.c.62. Et vocabi-
tur tibi nomen nouum, quod os Dn̄i nomina
bit. Vt eodem modo suum volens Vicarium
cōstituere CHRISTVS Dn̄s dixit,Matthęi ca.
26 16. Beatus es†Simon Bar Iona,quia Caro, &
sanguis nō reuelauit tibi,sed pater meus,qui
in cęlis est;& ego dico tibi,quia tu es Petrus,
& super hanc Petrā ędificabo ecclesiam meā,
& portæ inferi nō præualebunt aduersus eā.
Et iterum Ioannis. c.1. Tu es Simon filius Io-
na,tu vocaberis Cephas, quod interpretatur
Petrus. Ex quibus à Dn̄o Iesu, à Simone non
Pontifice, in futurū Pontificem, mutatum est
in nomen Petri, super qua erat fundaturus ec
clesiā; Petra autē erat Christus. vt dicit Pau-
lus. 1.Corinth.c.10. Mutatio itaq; Pontifica-
lium nominū ex inductis exemplis, illud si-
gnificat, vt cum sit Pontifex, Expurget vetus
fermentū (iuxta illud Pauli. 1.Corinth.c.5.)
& induat nouū hominē, & sit noua consper-
sio,iuxta documētū Samuelis ad Saul,de quo
lib.1.Reg.c.10.Et insiliet (inquit) in te spiri-
tus Domini,& prophetabis cum eis,& muta-
beris in uirum alium, quæ mutatio est illa,de
qua Dauid Ps.76.Mutatio dexteræ excelsi. &
vt inquit Clemens Alexandr. li.1.Pædagogi.
c.5.Nomen nouum,quod est recens, æternū,
impollutum,simplex. Apud antiquos Roma-
27 nos etiam vsus inualuit, vt † quos ad eque-
strem dignitatem, aut prætorijs ornamentis
honestabant,vel Ciuitate donabant,explosis,
& obsoletis veteribus nominibus, veterum,
ac Nobilium Romanorum nomina vsurpa-
rent; ne quid obsoleti nominis nota, collato
honori officeret. Hinc pro Demetrio Mega
Siculo,cum Dolabella à Cæsare Ciuitatis do-
natæ immunitatem impetrasset, deposito ve-
teri nomine P. Cornelius appellatus fuit, vt
refert Cicero. lib.13.epist.37.Alex. ab Alex.
Dierum. Genial lib.2.cap.29.

Romani nomina imponebāt, Maribus die
28 †nono, Fæminis vero die octauo, & hi dies
Lustrici dicebantur. vt scribit Festus Pompe-
ius in verb.Lustricus. & Macrobius lib. 1. Sa-
turnal c.16. Petr.Crinit. de Honesta discipli-
na.c.4.Alexād.abAlexandr.Dierū Genial.lib.
2. c.25.Frācíscus Marius Grappald.de expli-
cat.verbor.post libros de Partibus Ædium.in
in verb.Lustricus & ab illo die nono, Nondi-
nam Deam ijdem Romani colebant, vt post
Vectiū Prætextatum scripserunt Alexand. ab
Alexan.& Petr. Crinit.in locis prædictis;quæ
Nundina postea dicta est,à qua fortè,& Nun-
dinæ dictæ sunt.quæ mercatus appellātur, de
quibus latissimè dicam infra cap. 36. Quare
29 autē Fęminis die octauo, & Maribus† nono.
imponebātur nomina, plures assignat ratio-
nes,& illas quidem Arithmeticas,Geometri-
cas, & Mathematicas Plutarchus Problem.
102. Sed illam ego rationem addiderim: Fę-
minam dici Marē imperfectum, respectu Ma-
ris, vnde cum numerus octonarius, respectu
nouenarij sit imperfectus,optimum fuit,Ma-
rem die perfectiori, fęminā imperfectiori,no
minibus insigniri. Nec enim nouū est ēt apud
antiquos, imparibus numeris potiusq̄ pari-
bus vehemētiores vires, assignari solitas,qđ,
& Hieronymus,Origenes,ac alij in Genes. 7.
fatentur. Alia etiam congruit ratio, quia par
30 numerus†fęminæ,impar vero masculo tribuā
tur.vt post Platonē censuit Macrob. in Somn.
Scipio.lib.1.cap.6.& iterum lib.2. cap.2.

Intra triginta aūt dies,filijs noīa apud Ro
manos eosdem,ex edicto M.Antonini, fuisse
solita imponi, scripsisse Iulium Capitolinum
in eius vita refert è nostris Anton. Gubertus
de Sponsalib.& matrim. tit. de His, qui nupt.
31 contrah.poss.nu.40.Quia nō agitur† ibidem
ex professo de Hominum impositione, q̄ in-
tra triginta dies nomina imponerentur, sed
q̄ facerent liberorum professionē intra dies
triginta,noīe imposito, idest à die noīs impo
siti, & hoc tū, vt cōstaret,quorū essent filij.tū
ex alijs causis. Quinimò Capitolin⁹ meus,ni-
si mendosus sit,vt ego arbitror, dicit (intra
tres dies)cuius verba apponere instituā, & si

se

se habent. Inter hæc(inquit) liberales causas
ita muniuit,vt primus inberet apud Præfectos
Ærarij Saturni vnumqnemq; ciuium natos li-
beros profiteri, intra tertium diē nomine im-
posito per prouincias tabulariorum publico-
rum vsum instituit. Apud Hebreos cum nomen
tempore circumcisionis imponeretur,circum-
31 cisionis dies † octauus à natiuitate stabilitus
erat.ita mandauit Deus Abrahæ Genesi c. 17.
Infans (inquit) octo dierum circumcidetur in
vobis. Sic etiam mādatum fuit Moysi.Leuitici
c.12. Mulier(inquit) si suscepto semine pepe-
rit masculū,immunda erit septem diebus iux-
ta dies separationis mēstruæ, & die octauo cir
cumcidetur infantulus.Quod,& seruatum fuit
in Christo, vt habetur Lucę.cap.2.vbi dicitur:
& postq̄ cōsummati sunt dies octo, vt circun-
cideretur puer, vocatū est nomen eius IESVS.
33 Cuius rei causam† reddidit ibi Beda, & ante
ipsum Augustin.Quæstionum veter. Testamen.
c. 29. Ioseph. Antiquit.Iudaicar. lib.1.cap.10.
11.& 12. Hierony.in Epistol.ad Galathas.c.3.
in fin.& lib.1.Aduersus Iouinianum. & in Hie-
remiam.c.9. & in Ezechielem. cap.20.Lactant.
Firmian. Diuin. inst.lib.4. cap.17.& nouissimè
postq̄ ista scripseram Benedictus Pererius in
Genesim. c.17. Tomo. 3. qui omnium opinio-
nes induxit luculentissimè, & alia tradidit Fe-
lician.Capitonus explicat.Catholic.lib. 3. Ex-
plicat. 56. & 57. Cyprian. libro 1. Epist. 11.
ad Pomponium.Pelbartus à Temsuhar in Ro-
sar. Sacræ Theolog.verbo,lex.2. §.2.in fin.To-
mo.3.& Tatius in verbo Circumcisio.Tomo 4.
Arabes vero in Decimotertio anno circumci-
34 dere† solitos esse,& hac ætate Ismaelem fuisse
circumcisum scribit Ioseph.in dicto lib.1.c.12.
Apud Græcos autem, Nominis impositionem
35 septimo† die fieri solitam fuisse, nec ante, ex
multis scribit Aristoteles de Histor. Animal.
lib.7.cap.vltimo.Septimo etiā natiuitatis die,
36 circumciditur puer† apud Fessam Mauritanię
vrbem quo die maxima in lætitia coniuncti
permanent, munuscula etiā omnes circūciso-
ri faciunt.vt latè scribit Leo Afer rer. African.
lib 3. Quamquam Athenienses die decimo, fa
cto prius sacrificio,& acceptis conuiuio Ami-
cis, propinquisq; vt refert Alexander ab Ale-
xand.dierum Genial.lib.2.cap.25.& Alexand.
Sard.de Morib.gentium.lib.1.c.8. Nec mihi ar
ridet Astrologorum opinio, dicētium Magnā
vim, stellas operari in nominum impositione;
de quibus Andr.Tiraquell.de nobilit. cap. 26.
nu. 8. & seq. Quia apud nos ista relinquimus.
Vnde optimè patres decreuerunt in Concilio
Tridentino,Cathechismum edendum fore, in
quo edito sub tit. de Baptism. in fin. dicitur:
Ad extremū verò,Baptizato nomē imponitur,
37 †quod quidem ab aliquo sumendum est, qui
propter excellentem animi pietatem, & reli-

gionem,in sanctorum numerum relatus est,ita
enim facilè fiet, vt quiuis nominis similitudi-
ne,ad virtutis, & sanctitatis imitationem ex-
citetur. Datur autem Baptismus quacunque
38 ætate, & quocunque tempore, † vt nouissimè
decreuit Concilium Trident.sess.7. Canon.12.
Gloss.in c. venerabilis de Consecrat. distinct.
4.Armilla.in §.Baptismus.nu. 34. & seq. Gry-
fald.Decis.Cathol §.Baptismus.nu. 17.

Carolus Quintus Cæsar,vt inter omnia,quę
Christianissimum Imperatorem decuit, exple-
ret,(vt expleuit)officia, hoc peculiare habuit,
vt filios omnes, filiasque sanctorū nominibus
insigniret, atque sanctarum. Regi itaque no-
stro Catholico Philippi nomen imposuit, cum
39 †natus esset die 21.Maij 1527. In oppido tunc
Florentissimo Vallis Oleti, (Valladolid Hispa-
ni dicunt) quod Pinciam latini nominant, in
40 Prouincia Galleciæ ex Elizabetha matre, †
Emanuelis Portugalliæ Regis filia, vt inter
alios testantur Lucius Marinæus rerum Hi-
spanicarum.lib.7.in fin.& Michael Bucchinge-
rus in Histor. Ecclesiastica. nona. fol. 277. &
mirum dictu, quo die ista transcribimus idem
dies vigesimus primus est mensis Maij Anni
Domini nostri IESV CHRISTI 1597. quo die
finitus est annus septuagenarius,ob quod pro
totius Christianæ Reipublicę beneficio,Deum
omnipotentem oramus, vt ad annos totidem
illum conseruet incolumem per IESVM
CHRISTVM Dominum nostrum, quando
preces nostræ indignæ sunt.

Non autem sine magno, occultoq; Dei Op-
timi Max. misterio,ac beneficio,id nomen sor-
titus est. Multi enim hoc nomine viri Princi-
41 cipes claruere, inter hos Philippus† Amyntæ
filius, Alexandri Magni pater, Rex Macedo-
niæ,militaris Rei peritissimus, gestisq; rebus
Clarissimus,qui paruum Macedoniæ Regnum
ad centum quadraginta populos ampliauerat.
de quo latè Iustinus lib.8 & 9. Paulus Orosius
lib.3.cap. 12. 13. & 14. Eutropius lib.4.cap.1.
& 2.Ioannes Zonaras Annalium lib.2. Diodo-
rus Siculus in Philippo. Quàm vero ampliora
Regna habeat Philippus Rex noster, dicam
infra cap.46.

Qui primus etiam Imperatorum omnium
42 Christianus factus sit, is Philippus † appella-
tus est, qui Imperio præfuit in anno Domini
246. mortuus postmodum in anno Domini.
251.prout eius acta referunt Sextus Aurelius
Victor in Epitome in Philippo.Eusebius lib.6.
cap.25.Orosius lib.7.cap 13. Platina in Fabia-
no. Ioan. Zonar. Annalium. lib. 3. Alexander
Scultetus in Chronographia in anno Domini
2 5 1. Ioan. Baptista Egnatius Romanorum
Princip.in Philippo.Ioānes Lucidus de Emen-
dat.Temp.lib.9.Petrus Messia in vita eiusdem
Philippi. Honofrius Panninius in Commētar.

Fastorum.lib.2.post Pomponium Lætum.lib.2. & nouissimè Paul. Motigia.in Histor.Religionum.cap.65. Huic Imperatori literas scripsisse Origenem de fide loquentes ac Seueræ eius vxori retulit Platina. A quo confunditur illorum opinio, qui censuerunt, nullam Philippum Imperatorem vxorem habuisse. Sed clarius eos confundit Panuinius in loco proximè relato, vbi meminit Monetæ Martiæ Ota-
43 liti ę Seueræ † Phillppi coniugis. De eodem Philippo patre, Otalicia vxore, & Philippo filio, plura scribit Sebastianus Eritius in Comment. Numismatum.& ante eos Addo Viennensis Chronicorum. Ætat. 6. Albertus Crantius in Saxonia.lib.3.cap. 3. ijs adde Ioannem Coras. Miscellan.Iuris. lib.4.cap. 23.& Didac. Couar.pract.quęstion. cap.31. sub num 1. Qui hoc idem fatentur, licet hos omnes authores non retulerint. Quámque dum ista transcribi curamus vidi Thom. Bozium lib. 2. cap. 1. de Statu Italiæ, qui dicit Philippum crudelitate nimia laborasse, ex Flauio Vopisco,& Iulio Capitolino, hic in Gordiano iuniore, ille in Aureliano, quod non officit, quia non ideo excluditur quin Christianus fuerit, quia isti Historici, quę dicunt odio Christianorum, obloquuntur.

Voluit Carolus Cæsar Regi nostro Philippi nomen imponere, vt Philippi patris sui infe-
44 rias, ac memoriam† suscitaret; Quod non absque ratione factum fuisse credendum est, tum vt Clarissimi patris nomen magnificaret; tum etiam, vt is, in auitas virtutes specularetur. Nam & Philippus Primus Maximiliani Cæsaris filius, & Philippi Secundi nunc Regnantis Auus, fuit ea motum, ac virtutum animi, illa corporis fortitudine, ac vi, eaque excellenti, totius Corporis forma, eo vultus decore dotatus, vt nullus suæ ætatis Princeps posset ei ęquari. Decimo sexto namque ætatis suæ anno, maximo plausu, maximaque populorum omnium lætitia fuit Brabantiæ Princeps inauguratus, & in suæ Adolescentię flore contra Carolum Principem, Geldriam recuperare armis, ac bello instituit, ac fœlicissimè maximam illius partem suo Imperio reduxit, totamq; illam acquisiuisset, nisi eum eo concordiam idem Carolus Geldriæ Dux inhiuisset. Magnáq; sui expectationem Mūdus conceperat, ni mors in iuuentæ initio, dum annum ageret vigesimum octauum de medio rapuisset, cuius mortem omnes regiones lachrimis eiularunt. Erat enim Princeps, qui pro omnium beneficio natus videbatur, omnibus prospicere, omnibusque consulere suum erat studium: cuius mortem per dies octodecim stella Crinita præcessit. de eius virtutibus latè scribit Hadrianus Barlandus in Histo. Brabantiæ.cap. 164. cum pluribus seq. Iacob.Marchantus.de Rebus Flandriæ Memorabil.cap.3. alijque quàm plures Historici. Nec enim modicum videtur, vt quis prædecessorum nomen ferat, cuius intuitu multa fieri solent. Nihil enim mali est, honesti hominis nomen assumere, vt inquit Caius in d.l facta.§. si in danda. ff.ad Senat. Consult. Trebell. l.hoc iure. §. fini ff.de Donat.& notatur.in l.cum filius. §.pater. ff. de leg. 2. vbi testator Sempronio nepoti plus tribuendum statuit in honorem nominis sui, cuius nomen gerebat, vt ibi docet Accursius. Sicut è contrario malum nomen assume-
49 re turpe esse Merianus† asseruit.in l.sed sciendum.ff.ad Trebell. vnde in dubitationem adducunt, an institutio, legatum, vel dispositio facta cuipiam, si nomen, & cognomen testatoris assumat, existentibus, tali nomine,& cognomine turpibus, an debeatur hæreditas aut legatum: qua de Re Guido.Pap.in Decis.Gratianop.251.& Bartholom.Bertazzol. in consil. ciuil.76.num.19. vol. 1. latissimè Ludouic.de Molin.de Hispan.primog.lib.2. cap.14. nu.25. & post eum nouissimè ad satietatem Antoninus Tessaur. in Decis.Pedemont.270. num. 16. & ad materiam Philip.Deci.in consil.273. col. 2. Causa autem est maximæ affectionis simi-
46 litudo nominis, vt pluribus† cōprobat Andr. Tiraquell.in legib.Connub.l.5.nu.27. & quanto quis alijs differentius, ac celebrius nomen
47 † hæreditauit, tāto melior effici debet, vt dicit Apostol.ad Hebræos cap.1. quæ, quantum ad quærendam virtutum gloriam, apud Philippum Regem Catholicum, profecerint, ex iam dicendis in operis progressu apparebunt. Eiusdem enim nominis efficacia, non paruos
48 gignit effectus † habetur in l. filiæ. §. Titia. ff. de cond.& demonstrat. & dixi in Consil. 96. nu.7.8. Centur. 1. faciunt notata per Stephan. Forcatul.in Auiatio iuris ciuilis. cap. 10.nu.3. Optimè igitur Romani in boni ominis signū, in delectu militum faciēdo, primum militem, optimum nomen habentem, vocabant, vt dico infra cap.32.nu.20.

ARGVMENTVM.

CAP. II.

Verborum, DEI GRATIA, quibus vtitur Rex Catholicus, amplissima declaratio enucleatur.

COMPENDIVM.

1 *Philippus Secundus Rex Catholicus à superbia alienus.*

2 *Rex Catholicus, Dei gratia, se Regem vocat.*

3 *Reges Galliæ, Dei gratia, se Reges appellant.*

4 Gra-

4 *Gratiæ, in re qualibet Deo agendæ.*
5 *Gratiam Deo agens, ab eo plurimum diligitur.*
6 *Iustorum acta, in libro vitæ scripta sunt.*
7 *Deus ingratis cōminatur, quòd in eis appropinquat iudicium.*
8 *Saul à Deo Rex electus, ingratus factus, ab ipso abhominatus.*
9 *Humilis, coram Deo inuenit gratiam.*
10 *Deus, humilibus dat gratiam.*
11 *Philippus Secundus Rex Catholicus superbos semper odit.*
12 *Superbia est sæuissima, & immanissima bestia.*
13 *Superbiæ operationes pessimæ, & quales?*
14 *Superborum sedes Deus euertit, ac sedere facit mites.*
15 *Philippi Secundi Regis Catholici, humilitatis exemplum.*
16 *Verba, Dei Gratia, quid significent.*
17 *Francisci Duareni libellus, cui Titulus, Defensiō pro libertate Ecclesiæ Gallicanæ, iure prohibitus.*
18 *Carolus Quintus Cæsar, hoc titulo, Dei Gratiā, vtebatur.*

CAP. SECVNDVM.

LIcet suprema, vltra omnes terræ Principes,
Gloria, Catholicus Rex præfulgeat; Astu
aliquo tamen minimè tumidus est, sed intra
modestiæ circulos, vitam semper duxit, ab
1 omni superbiæ contagio semotam, † omnem
sui Altissimi status eminentiam, ad Dei Op-
timi Maximi Gloriam referens, cum titu-
lum sui Regni ad Deum direxerit, semper-
que dirigat, se DEI GRATIA Regem
2 nominando, sic † semper, ab antiquissimo
temporum curriculo, seruarunt Catholici
Hispaniarum, Hierusalem, Neapolis, ac Si-
3 ciliæ Reges, quod † & Reges etiam Galli ob-
seruarunt. vt scribit Petr. Rebuff. in Cōcord.
Franciæ. in Proœm. in verb. Dei gratia. Au-
thoritate Pauli. 1. Corinth. cap. 15. Gratia
Dei sum id, quod sum. Hæc autem verba, ex
4 alijs Illustriora facias. Quia semper in † re
qualibet, Gratiæ Deo agendæ sunt. Vnde
Paulus ad Philemonem cap. vnico. Gratias
(inquit) Ago Domino Deo meo. Et idem
Apostolus omnibus semper sic salutem im-
pertit. vt patet ad Roman. capit. 16. 2. Co-
rinth. cap. 13. & ad Galathas. cap. 6. ad Phi-
lippenses. cap. 4. & 1. Thessalonicens. cap. 4.
Cum Deus omnis Gratiæ sit author. 1. Petri.
cap. 5. Gratia, & veritas per Iesum Christum
facta est. Ostendunt autem, qui agunt gra-
5 tiam Deo, ab illo plurimum † diligi. Ideo
pluries in scriptura notatur, quòd quis in-
uenerit gratiam coram Domino: vt de hoc
dicitur Genes. cap. 6. Noe verò inuenit gra-
tiam coram Deo. Quæ verba Mosis magno
cum Misterio annotata sunt, vbi Ambrosius
in lib. de Noe, & Arca, dicit non sine magno
ministerio ita dixisse, antea enim aliorum
hominum peccata, & scelera narrauerat, ex
quibus commotus dixerat: Delebo homi-
nem, quem creaui à facie terræ, ab homine
vsque ad animantia, & cætera. Statim osten-
6 dit, quòd iustorum acta scripta † sunt in li-
bro vitæ, & subsequutus est. Noe verò inue-
nit gratiam coram Deo. Ad condemnatio-
nem errantium, & ad expressionem pietatis
Diuinæ, quòd hominem iustum non obum-
brat aliorum offensio. Et de Thobia habe-
tur Thobiæ cap. 1. Et quoniam memor fuit
Domini, in toto corde suo, dedit illi Deus
gratiam in conspectu Salmanasar Regis. Et
de Iudith similiter dicitur Iudith. cap. 10.
Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, &
omne consilium tui cordis, sua virtute cor-
roboret, vt glorietur super te Hierusalem, &
sit nomen tuum in numero sanctorum, &
iustorum.

Catholici Principes considerantes illud
Salomonis Prouerbior. cap. 8. Per me Reges
Regnant: Ne ingratitudinem in Deum om-
nis Imperij, & Maiestatis authorem, qui de
stercore erigere solet pauperem, & colloca-
re cum Principibus populi sui, referre ei-
dem Deo Optimo Maximo viderentur, qui
dignatus est, per tot sæcula, & annorum cur-
ricula Austriacam Domum ad maximam
Christiani Orbis Monarchiam exaltare, vt
dicam cap. seq. Ideo Dei gratia se Reges di-
7 cunt; Nam & Deus comminatur † ingratis,
quòd in eos appropinquat Dei iudicium.
4. Esdræ. cap. 8. Ingrati enim fides, tamquam
hybernalis glacies tabescet. vt dicitur Sa-
pientiæ. cap. 16. & nihilominus sua Miseri-
cordia Deus etiam ingratos fouet, vt dici-
tur Lucæ. cap. 6. Quia ipse benignus est su-
per ingratos & malos. Hinc Saul Rex ele-
ctus, de quo dicitur. 1. Regum cap. 9. Quod
non erat vir de filijs Israel melior illo: In-
8 gratus tamen in Deum factus, † ab eo abho-
minatus, 1. Regum cap. 15. dicitur: Factum
est verbum Domini ad Samuel, dicens: Pœ-
nitet me quòd constituerim Saul Regem,
quoniam dereliquit me, & verba mea opere
non impleuit, & post pauca ibidem dicitur:
Pro eo quod abiecisti sermonem Domini, abie-
cit te Dominus, ne sis Rex.

Nec etiam superbia elati, sibi Regalem
titulum assumunt, sed obediūt præcepto Sa-
lomonis Prouerb. cap. 11. Qui bonus (inquit)
est, hauriet sibi gratiam a Domino: qui au-
tem confidit in cogitationibus suis, impie
agit. Hinc optimum Principibus consilium
dat Ecclesiastic. cap. 3. Quanto Magnus es,
hu-

9 humilia te in omnibus, & coram Deo † inuenies gratiam, quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur. Sic Beatæ, & semper gloriosę MARIÆ virgini, cum ab Angelo dictum esset. Luc.cap.1. Aue gratia plena: Illa legationem Dei per Angelum ad propriam superbiam ob merita nō tumescens, sed humillimè cum suam humilitatem cogitaret; subiunxit Angelus: Inuenisti enim gratiam apud Dominum. Quia, vt
10 Iacobus cap.4. ait: Deus humilibus dat † Gratiam, sicuti ibi dicitur, Quòd superbis resistit: sic dicitur. 1. Petri. c.5. Ad hunc effectum Seneca in Hercule Furente ait.

Sequitur Superbos, Victor à tergo Deus.

Hinc Dauid Psalm. 118. ait: Confundantur superbi. & Salomon Prouerbior. Cap. 15. ait: Domui superborum demolietur Dominus: & Micheas. cap. 2. ait. Non ambulabitis superbi. Idcirco in cunctis suis actibus, superbiam semper respuit Rex noster. Et vt à
11 Principibus quibusdam † Aulicis percepi, eundem Regem superbos semper odisse. Vnde rectè Augustin. Sermon. 31. Tolle superbiam, & Diuitiæ non nocebunt. Et vt Isidorus de summo bono. lib. 3. dicit: Quosdam superbos diuites, rerum copia facit elatos, quorum non sunt opes in vitio, sed voluntas. Nam crimen in rebus non est, sed in vsu agentis. Est enim sæuissima, & cunctis re-
12 bus immanissima † bestia, superbia, vt inquit Cassianus de institut. renuntiant. lib. 12. c. 1. Hinc rectè inquit, Innocentius in libello de Vilitate conditionis humanæ. Superbia Tur-
13 rim euertit, † linguas confudit, prostrauit gloriam, suspendit Aman, interfecit Nicanorem, peremit Antiochum, Pharaonem submersit, & Sennacherib interemit. Sedes Ducum superborum destruxit Deus, & radices gentium superbarum arefecit. Huc spectat illud Gregor. Moral. lib. 14. cap. 91. Qui per superbiam, atque inanem gloriam, proximos iuxta se despiciunt, superiora, quæ vltra illos sunt, nullatenus appræhendunt. Quia, vt dicit Gulielmus Peraldus in summa virtutum, & viciorum. Titul. de superbia. Superbia est caligo mentis, quæ suum subiectum infatuat, & excecat, omni bono denudat, Deo, & hominibus odibilem reddit. Quibus concinunt versus Horatij. lib. 1. Ode. 34.

Valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat Deus.

Et iterum ad hunc propositum idem Horat. lib. 3. Ode. 4.

Vim temperatam, Dij quoq; prouehunt.
In maius: ijdem odere vires
Omne nefas animo, mauentes.

Reges enim nostri considerarunt, potestatem omnem à Deo esse, vt dicit Paulus ad Romanos cap. 13. Et in manu Dei potestates terræ esse, vt dicitur Ecclesiastici. cap. 10. vbi etiam dicitur: quòd sedes Ducum su-
14 perborum † Deus euertit, & sedere pro eis facit mites. & quòd Matth. cap. 23. habetur: Qui se humiliat, exaltabitur: vnde inter virtutes, suprema humilitas laude digna est, ad quod Seneca in Thieste.

Laus vera humili, sæpe contingit viro.

Quia, vt Claudianus dicebat.

Magna repentè ruunt, summa cadunt subito.

Et vt idem Claudianus de 4. Honorij consulatu inquit.

Inquinat egregios adiuncta superbia mores.

Et Euripedes eleganter ait.

Cum videris in sublime quempiam elatum,
Splendidis gloriantem opibus, ac genere,
Superciliòque supra fortem suam Fastuosum,
Illius Cęlerem Diuinitus expecta breui vindictā.

Vnde Ouidius Tristium lib. 3.

Tu quoque formida nimium sublimia semper,
Propositique precor contrahe vela tui.

Et Propertius lib. 3. Elegia 3.

Alter remus aquas, alter tibi radat harenas
Tutus eris: Medio maxima turba mari est.

Omnia autem Mundi bona, omnemq; potestatem humilitas temperat, qua humilita-
15 te Philippus † Secundus Rex Catholicus à Deo Optimo Maximo recognoscat, vnicum exempli locum proferam in Pragmatica prima Abolitionis ad fauorem delinquentium facta sub Rubric. de indultis. dum ait: Accepto insignis Victoriæ Nuntio, quo, Diuino imprimis munere, deinde vero ductu, ac virtute Illustriss. fratris nostri Charissimi Don Ioannis Austriæ, Fęderatorumq; nostrorum Classis Præfecti, numerosa Turcarum Tyranni Classis, nuper apud Echinadas Insulas, inhito prælio superata, capta, ac penè delera fuerat; Nihil nobis antiquius fuit, quam vt ea, quæ Catholicum Regem decet Pietate, Immortali Deo, bonorum omnium Authori, gratias ageremus. Itaque publicis per omnia Regna, quæ Diuina Prouidentia, nobis regenda commisit, decretis supplicationibus, quibus, & nos ipsi supplices interfuimus, ad omnia sacra Templa, maximo populorum concursu, Deo gratiæ actę, omniaque præterea, quæ ad augendam publicam lætitiam, pertinebant, hilaritatis signa edita fuerunt. Omitto alia verba. Ex quibus quanta Pietas, Humilitasque Regem nostrum extollant, omnibus (ni fallor) successoribus Regibus exemplo erit.

Exposuere aliqui verba illa. (DEI gratia) significare, ꝙ à Deo solo, & Ense Regna posside-
16 deat, † vt annotauit post alios, quos allegat Frācisc. Marc. in Decis. Delphin. 163. n. 1. vol. 1.

Sed

ſed hæc verba mihi non ſatisfaciunt, expoſitioq́; iſta non recognoſcit Eccleſiam, eiuſq́; Summum Pontificem, & quorundam prauorum ſcriptorum hoc fuit peculiare, vt Romanam Eccleſiam omnium Dñam ſemper odirent, quale peſſimum exemplum præſtitit, vir
17 alioqui grauis Franciſcus Duarenus, qui † libellum illum tollẽdum emiſit, cui titulus eſt: Defenſio pro libertate Eccleſiæ Gallicanæ. Carolus etiam Quintus Cæſar, hoc in ſuo Di-
18 plomatum omnium exordio principium † apponere ſolebat. de quo latius Reſtaurus Caſtaldus de Imperator. q.43.nu.8. alij, vt lubet, exponant.

ARGVMENTVM. CAP. III.

Quòd Regalis dignitas ſit Monarchica, ampliſſima ſit diſcuſſio, ac eius ſtatus, ac Democratiæ, & aliarum, per multa exempla.

COMPENDIVM.

1 *Monarchicus Regendi ſtatus in vnius gubernatione conſiſtit..*
2 *Ariſtocratia eſt optimatum ſtatus.*
Democratia, multorum. num. 13.
Demarchia, Popularium. num. 14.
Olygarchia, Paucorum.
3 *Olygarchia multa continet diſcrimina.*
4 *Decem viri ferendarum legum gratia creati ſine prouocatione, immanes, ac inſolentes.*
5 *Ap. Claudius ex Decem uiris inſano Virginiæ amore incenſus, mali facinoris cauſa extitit.*
6 *Virginia puella à Virginio patre occiſa.*
Populus ob Appij Claudij dirum facinus decem viros, abdicare coegit.
7 *Appius Claudius morte mulctatus.*
8 *Triginta Rectorum Athenienſium à Lyſandro datorum, inſolentia.*
9 *Triginta Duces Longobardi poſt Clephonem creati, ob inſolentiam ſublati.*
10 *Duces duodecim, ſiue Palatini, ſeu Vaiuodæ apud Polonos poſt Lechum primum creati, ſublati fuere.*
11 *Quinque viri creati ab Henrico Cardinali Rege Portugalliæ, vt in Interregno gubernarent, & cauſam ſucceſſionis Regni decernerent, quid fecerint?*
Quinque Viri, fuere Georgius Almeida Archiepiſcopus Olyſſiponenſis, Ioannes Maſcharenias, Franciſcus Saa, Ioannes Tellius, Didacus Lopius Soſa.
12 *Olygarchia ſtatus, omnibus eſt odio.*
13 *Democratia continet ſub ſe Ochlocraticum ſtatum.*
15 *Athenienſium Reſpublica à populo recta ad nihilum deducta. num. 16.17.*
Carthaginenſes, Syracuſani, Megarenſes, Thebani, Tarentini Florentini, Genuenſes, Senenſes. Argentinenſes, Lindaui Suitenſes, Vranij, Vnderualdi, Glarenſes, Tugij, Bernates, & Tigurini, dum à populis recti fuere, plurima damna perpeſſi. num. 19 20 21.23.24.25.26.27.28.
18 *Carthago formidabilis, ſub Hannone, Bomilcare, Amilcare, & Annibale, ſed hijs orbata, cecidit.*
22 *Tarentum, Calabriæ, Apuliæ, ac Lucaniæ, caput.*
29 *Bernates, & Tigurini Illuſtres habent familias, quibus cum populo mixtim gubernantur.*
30 *Venetorum. Lucẽſium, & Raguſinorum ſiue Epidauriorum Reſpublica, quo modo gubernentur. num. 31. 32.33.34.87.88.*
35 *Xenophon Athenienſium ſtatum damnabat.*
36 *Reſpublica omnis, mente, conſilio, & prudentia regitur.*
37 *Athenienſes Phocionem virum Clariſſimum morte damnarunt, & oſſa extra fines proiecerunt, quæ mulier Megarenſis domi ſua collegit. nu. 38.*
39 *Phocion Quatragies quinquies Athenienſium exercituum Imperator, vitam ſine macula tranſegit.*
40 *Anacharſis Philoſophus Scytha Athenienſium Rempublicam deriſit, & quæ ex cauſa?*
41 *Fugiendus eſt locus, in quo viuitur ex ſolius famæ popularis arbitrio.*
42 *Populus dicitur bellua.*
43 *Populus huc, atq; illuc facile voluitur.*
44 *Vulgus indoctum appellatur.*
45 *Populus omnis temerarius eſt, demens, deſidioſus, promptiſſimus ad mutandam ſententiam.*
46 *Prælatorum, ac ſacerdotum à populis electorum deputatio nonnunquam praua.*
47 *Vrbis Romæ prima diſcordia à nexu debitorum proceſſit.*
48 *L. Menenij Agrippæ virtus, in conciliando cum patribus populo.*
49 *Vrbis Romæ ſecũda diſcordia à decemviris conflata.*
50 *Tertia vrbis diſcordia fuit prohibitio matrimoniorum popularium cum patribus.*
51 *Lex Canulaia permiſit matrimonia inter populum, & patritios.*
52 *Quarta vrbis diſcordia ex quibus conflata.*
53 *Seditiones Gracchorum, Marij, Apulei, Saturnini, Syllæ, Catilinæ ac aliorum, vnde ortum habuere.*
54 *Populus præceps fertur per deuia.*
55 *Periander Corinthius a Populo, lapidibus obrutus, & quare.*
56 *Vulgi ingenium mutabile.*
57 *Populi mutatio ſententiarum maxima.*
58 *In vulgo non conſilium, non ratio, nec alia quædam bona.*
59 *Populi, aut multitudinis natura ea eſt, vt humiliter ſeruiat, vel ſuperbè dominetur.*
60 *Multitudo ſeditionis mater.*
61 *Deus, prædixit Iacob, quòd Reges ex eius Lumbis egrederentur.*
62 *Cum Dauid, miſericordiam conſtituis Deus.*
63 *Cappadoces à Romanis Regem petierunt.*
64 *Darius, vnius imperium præferendum dixit.*
65 *Olygarchici, & Democratici ob eorum ambitionem, Rempublicam vaſtant.*
66 *Principis vnius ſtatus monarchicus probatus.*
67 *Entia omnia, cupiunt rectè gubernari.*
68 *Recta gubernatio per vnum fit.*
69 *Vnitas omnium Radix.*
70 *Ab vnitate viſibilia, atq; inuiſibilia procedunt.*
71 *Vnus Dominus, vnum baptiſma, & vna fides.*
72 *Per vnum potius, quàm per plures Reſpublica conſulitur.*

73 *Ro-*

73 *Romulus Remum fratrem, ex tam laui causa occidit, quòd muros vrbis transilire voluisset.*
74 *Ardieus Pamphiliæ Tyrannus, patrem ac fratrem natu maiorem interfecit.*
75 *Osyris Aegyptius à Tiphone fratre occisus.*
76 *Cambyses Persarum Rex Smerdem, siue Mergidem fratrem de medio sustulit.*
77 *Mithridates Ponti Rex, matrem, fratrem ac sex filios occidit.*
78 *Heraclius Imperator Phocam patrem occidit.*
79 *Prusias, Nicomedem Bithiniæ Regem interfecit.*
80 *Alexius Isaacium Angelum, oculis, Imperio, vitaque priuauit.*
81 *Alfrida nouerca Odoardum secundum Angliæ Regem, veneno extinxit.*
82 *Iugurtha, Adherbalem, & Hiempsalem Mycipsæ filios pro Numidia Regno occidit.*
83 *Ionathas Hebræorum Pontifex Iesum fratrem neci tradidit.*
84 *Aristobolus Iudeæ Rex, Antigonum fratrem Regni consortem occidit.*
85 *Antiochus Seleuco patre functo, fratrem occidit.*
86 *Mempricus Rex Britāniæ, Malim fratrem occidit.*
Theodoricus, Theodebertum,
Boleslaus Vuenceslaum fratrem.
Haldanus, Roem, & Scatonem fratres,
Fengo, Horuendilum,
Amletus Fengonem,
Canis Scala, Eurigantum,
Bartholomeus, Antonium,
Franciscus, & Hugolinus Gonzaga, Hugolinum fratrem.
Herminifredus, Bertarium fratrem,
Perinus Fulgosius, Nicolaum,
Pinus Ordelafus, Franciscum fratrem.
87 *Melius est regi per bonum Regem, quam per bonam legem.*
89 *Melior est bonus Rex, quàm bona lex.*
90 *Romana vrbs à sui Principio, monarchico statu recta, nunc per Dei gratiam sub vno Pontifice ad pristinum statum reuersa.*

CAP. TERTIVM.

QVæ Personam respicit, vltra omnes sese illa Catholici Regis Præstantia offert, quod Regali sit præditus dignitate, atque exornatus, cuius antiquitatem, inaugurationem ac alia nonnulla, ad Regum dignitatem pertinentia dico, de Feudis Dignitatum, libro 2. cap....

Regalem verò dignitatem, quòad gerendam subditorum curam, necessariam fuisse,
1 vt quæ Monarchicum regendi † statum respi
cit, qui in vnius tantum gubernatione, ac dominatu versatur, nonnullis luce clarioribus argumentis, fulciri posset. In cuius Theorematis conclusione, ratione, authoritate, atq; exemplis probanda, nimium laborarunt, ac insudarunt antiquorum, & nouorum clarissimorum Virorum, ac Philosophorum inge-
2 nia. Alij enim Aristocratiam, quæ † optimatū
statum respicit; Democratiam alij, quæ multorum; Demarchiam, quæ Popularium; Olygarchiam alij, quæ paucorum dominationem respicit, pro cuiusq; voluntatis arbitrio laudauerunt. Ego autem cum alijs multis Monarchiam probando, rationes omittam, exēplis maiori ex parte, atque antiquorum, & nouissimorum Populorum successibus, ad digitum, vt aiunt, demonstrare conabor. Quæ enim Populorum Regimini sint vtilia, ac fructum afferant, quæue damnosa, ac pernitiem inducant, ipsi rerum euentus, exitusq; comprobant, in quorum commemoratione, ni fallor, omnis Reipublicæ gubernandæ, mentis acies, atque oculus figendus est.
3 Olygarchiam autem, vt † ab vltima initiū
sumam, nonnulla habere, & perplexa, & inuoluta rerum, & euentuum discrimina, Princeps omnium Romanus Populus ostendit, apud quem decem Virorum constitutio, qui ferendarum legum causa creati fuerant, magno Vrbi detrimento extitit. Hi enim cum
4 sine prouocatione ordinati † essent, illa im-
manitate atque insolentia processere, vt cateruati, ac Patritiorum Iuuenum turmis stipati, superbissimè cuncta gererent: Illorumque facinus, eò usque peruenit, vt non erubuerit A. Claudius, ipsorum vnus, insano
5 † Virginiæ, non amore solum, sed furore ac-
census, illam prius pecunia corrumpere adortus, atque illa intrepidè resistente, alio etiam medio suæ intentioni satisfacere ratus, clientem subornauit, qui eam inseruitutem corā eo ipso Iudice publicè assereret, spē vincendi certam concipiens, quòd ipse accusator occultus esset. & publicus Iudex: cumq; Virginius pater, filiam additam respiceret, veniam quærens, vt filiæ vltima verba diceret, cultro à Lanio accepto, Hoc te vno, inquit,
6 modo filia in libertatem vindico. † & pectus
deinde puellæ transfigit. Et ad Tribunal respiciens Te, inquit, Appi, tuumq; caput sanguine hoc consecro. Qua facti nouitate, dolore, & ira percitus Populus, illos Magistra-
7 tu abdicare coegit. Appius † Claudius in car
cere ductus, ibiq; necatus; alij morte, vel exilio mulctati, vt narrāt Liuius lib. 3. Eutropius rerum Romanarum lib. 1. c. 12. Valerius Maxim. lib. 6. c. 1. Andreas Eborensis Exemplorum memorabiliū. lib. 1. tit. de Castitate. Luc. Florus de Gestis Roman. Epith. lib. 1 c. 24. nouissime Carolus Sigonius, & Honofrius Panuinius in Fastorum commētarijs. Post Plin. Cæcilinum de Viris illustrib. ca. 21. Simile est Clarissimum Rei exemplum, Triginta Recto-
8 rum, seu Tyrannorum † Atheniensium, quos

illis

illis dederat Lysander, cum illorum insolentiam Populus ferre non posset, prælio illos fudit, vt est author Plutarchus in Alcibiade,
9 & in Lysandro. Sic & triginta Duces † Longobardi, qui post Clephonem creati fuere, sublati sunt decennio transacto, cum sæuus illorum Dominatus Populo displicuisset, vt sunt Authores Paul. diaconus de Gestis Longobardorum. lib. 2. in fin. & lib. 3. cap. 8. Bernardus Saccus Historiæ Ticinensis lib. 8. c. 13. & 14. Carolus Sigonius de Regno Italiæ. lib. 1. Et idcirco passim, is gubernandę Reipublicę ordo, apud plures alios populos, è medio sublatus est. Apud Polonos exẽplum adest percelebrè: Cum enim post Lechum
10 primũ absq; prole defunctum † Duces duodecim, seu Palatinos, (Voieuodas ipsi appellant) pro gerenda Republica creassent, & in initio Magistratũ rectè gererẽt, ad Ambitionem postmodum versi, dum quisq; suo nutu omnia geri, atq; administrari concupisceret, & suam rem, ac priuatam potentiam ad augere studeret, ab illorum Regimine discesserunt. vt meminit Martinus Crome. Historiæ Polon. li. 2. Pari etiã modo temporibus hisce nouissimis, experimẽto cognouimus, multas calamitates passũ fuisse Portugallię Regnũ, dum enim mortuo, inuictissimi animi, Sebastiano Rege, ac in eius locum suffecto Henrico Cardinale, ageretur de futuro post eius mortem Rege, cum ipse rum ob impedimenta ordinum, tum etiam ob senectam, successores suo ex corpore non haberet, quinque illi grauissimi Equites Gubernatores electi
11 Georgius† Dalmeida Archiepiscopus Olysiponensis, Franciscus Sada, Regius Camerarius Maior, Ioannes Tellius, Ioannes Mascarenias, & Didacus Lopius de Sosa, Præsideus in Consilio Iustitiæ, vt in Interregno gubernarent, & causam successionis Lusitanici Regni de Iure decernerent. Hij verò, eo suam consultationem in longum frustrarunt, quòd multa ex inde mala suborta sint, vt si initio, antequam bellici apparatus vltra progrederentur, intrepidè illorum iudicium aperuissent, & pacatè Regni possessionem Philippo Regi, iure debitam, tradidissent, nullũ Regni Ciuibus detrimentũ, nulla mali occasio nata esset, vt optimè scriptum reliquerunt Io. Ant. Viperanus in cõmentarijs de Obtenta Portugallia; Hieronymus Francus Conuestagius Genuensis Historię Portugalliæ lib. 3. & iterum lib. 4. Multis possem præclarissimis Historiarum exemplis ostendere, hunc Olygarchicum regendi modum, fuisse semper Populis, bonorum, rerum, & personarum perditioni, exitiovè, nequissimum, quæ ex professo omittere volui. Hic etenim status omnibus
12 † est odio, vt qui cum constet ex potentioribus atq; opulentioribus, suis potius quàm publicis vtilitatibus, consulunt, vt rectè admonuit Hermogenes Tarsensis in Rethoricis cap. de Politijs.

Democraticus autem status, cum dicatur ille, cum bonorum ciuium multitudo domi-
13 nium † moderatur, cõplectitur etiam Ochlocraticũ, quando per pessimos atque audaces ciues fit moderatio, vt idem Hermog. author
14 est. ac etiam Demarchicum, cũ † dominatus per populares regitur; Vnde Democratia cum sit multorum adunata conuentio, in ijs omnibus, & boni, & mali, & optimates, plębei, atque infimi vnà insimul ingeruntur. Siue enim Viritim, siue Tributim, siue Curiatim, siue Centuriatim suffragia ferãt, ac Iura Maiestatis habeãt, Popularis omnimodo ista gubernatio appellabitur. Harum omnium innumera traderem exempla, sed Atheniensium
15 † Resp. antesignana se offert, quæ populo regebatur, Carthaginensium, Syracusanorum, Megarensiũ, Thebanorũ, Tarentinorum, Florentinorum, Genuensium, Senensiũ, Argentinensium, Lindaniorum, Suirensium, Vraniorum, Vnderualdorum, Glarensium, Tugiorũ, Bernatum, & Tigurinorum, aliarumq; Ciuitatũ, atq; Rerũpu. ex Heluetijs. Sed longa rerum experientia, continuus actionum mundanarũ vsus edocuit, quàm praui Rerump. à
16 populis gubernatarum, exitus† vt plurimum extitere. Athenienses enim, etsi populo regerentur, ac magna quodammodo Imperij incrementa, eadem administratione acquisiuerint, tamdiù floruerunt, quãdiù Imperia, Potestates, Honores maximos, nonnisi ditiori-
17 bus, ac opulentioribus, & optimatibus † cõtulerunt, vsque ad Periclis tempora, quo authore, cũ ab Areopagitarũ Senatu, ad populum fuissent translata Cõsilia, statim Ciuitas, & Resp. mente, consilioq; nudata, & vacua in deterius ruit. Perstitit tamen, atq; effloruit, dũ Pericle, Alcibiade, Trasibulo, Themistocle, Aristide, alijsq; multis est vsa, quorum consilio, quasi Ducum, & Principum Imperiũ regeretur. Itaque Carthago tamdiù non pa-
18 rum † multis, formidabilis visa est, donec suos Hannones, Bomilcares, Amilcares, & Annibales habuit; ijs tamen orbata adnihilum, atque ad puluerem est redacta. Megarenses
19 † autem (Platone authore) nimia solius populi licentia sunt penitus deleti. Thebani, Pe-
20 lopida, & Epaminunda ducibus† deficientibus, & ipsi extincti sũt, authore Plutarcho, in
21 Epaminunda. Tarentinos † & si nunc illos florẽtes sub Philippo Rege nostro modo conspicimus atque superstites, non tamen illis adeo populus profuit, quin Pyrrho Epirotarum Rege accersito, vt bellum cum Romanis, vnà gererent, & cõ diuersa vtriuq; fortuna

na

na gesto, sic per multos annos dilato, Romanis tamen cæsisse Tarentinos, & de eis Triũphos egisse planum est, præsertim (Sigonio authore) C. Fabritiũ, C. Iuniũ, Q. Fabium Gurgitem, C. Claudium. Sp. Caruilium, & L. Papyrium. vel (Panuinio authore) Æmilium Barbulam, C. Fabritium Luscinium, & Sp. Caruilium Maximum. Et ita illorum Rempu. pœnitus defeciſſe. Quãquam & Calabriæ, Apuliæ,
22 totiusq; Lucaniç, Tarentum † caput fuisse, memoriæ tradiderit, Liuius lib. 8. & lib. 27. Lucius Florus in Epith. de gestis Romanor. lib. 1. cap. 18. de quorum Republica Aristoteles lib. Politicorum. 6. capit. 5. Herodotus lib. 4. in Melpomene, & nouissimè Iannus iuuenis de Tarentinorum Historia lib. 8. diligentissimè illam à temporum iniuria vindi-
23 cauit. Florentini, & Senenses, varijs † agitati procellis, & ipsi perpessi sunt infinita propemodum detrimenta; Florentiæ enim Ciuitas populari recta Imperio, Nobilitati semper inimica in maximis perturbationibus pluries incidit. Vndè ibi tot exilia, proscriptiones, bonorum direptiones domorũ euersiones homicidia, aliaq; grauissima facinora surrexere, itaut numquã quieuerint nisi dum sub vnius Magni Ducis Medicei fuit subdita Imperio: de quorum Rep. multa scribit Ioannes Michael Brut. Hist. Florent. lib. 1. & pluries. Sic etiam Senenses ob ciuium, & popularium, atq; Nobilium dissensiones, tum Pandolphi Petrucij tempore, tum indè successiuis temporibus multas perpessi calamitates, tãdem sub eiusdẽ Magni Ducis Imperio, tranquilliori quietè viunt. de quibus Paulus Iouius, & alij. Genuẽsiũ autẽ Resp. & si nũc sua
24 ipsius libertate fruatur † populi tamen seditiones, ac tumultus quandoq; grauissimos, ac formidabiles euitare nequiuit. Gubernandi autem celebrem gerunt industriam; Gubernatores enim, & conscientia, & experientia probatissimos, & incorruptibilem vnũ Ducẽ eligunt, quibus quasi capite & membris opti-
25 mè regũtur. Eodẽ modo † Argentinenses, ob odiũ plebis eum nobilitate, plebeius populus omnem ferè Nobilitatem momento su-
26 stulit: sic etiam, † & Lindauij. Habere etiã frequentes ciuium perturbationes Heluetios Montanos, Vranos, Suitenses, Vnderualdos, Tugios, Glarenses, Abbaticellanos, palam est, cum etiam Sellularijs, ac opificibus, modò
27 puberibus, summam Reip. † potestatem, Magistratus omnes ac maxima Imperia tribuãt. Eodem modo Rheti ad publica suffragia, atq;
28 Comitia cum † ducuntur, tãquam omnino popularia, difficillimè regi possunt, facilè commouentur, & commoti difficillimè placan-
29 tur. Licet Bernates, & Tigurini Illustres † & Nobiles habeant familias, quibus cũ, & popularibus infimul Magistratibus tribuunt, & idcirco ità non seditionibus sunt prompti, sed ad quietem stabiliores. Aliæ vero Heluetiorum Ciuitates in Resp. virescentes, alijs ex causis libertate fruuntur, quas omnes referre præsentis speculationis minimè esse videtur. Quo verò ad Serenissimam Venetorũ Remp.
30 † ac etiam Lucensium, & Ragusinorum, siuè Epidauriorum, longè aliter dicendũ est, cum optimo fruantur libertatis Imperio, & Resp. illorum, non innitantur populari administratione, sed vt plurimum Aristocratia vtuntur, cum habeãt optimatum, & Nobiliorum regimina, & præsertim vrbs Venetiarum, solæ nobilitati, aut saltim non ignobili, vel viro virtute insigni, vel de Rep. benemerito admitti concessum, cui à Magistratuum ordine fuerit ad ius tributum, siuè indigena ille fuerit, siuè aduena, sed tamen eadem Resp. in Monatchicum etiam statum dirigitur; Cũ vnum
31 Ducem † eligat, qui præfinitũ tempus Gubernandi non habet, sed dum viuit præsidet, & Regiam potestatem præsefert, eãdemq; speciem, grauitatem, dignitatẽ, atq; Maiestatem Regis seruat. vt scribit Marcus Antonius Sabellicus Historiar. Venetarũ, Decade prima. lib. 1. & lib. 2. & Gaspar Contaren. de Repub. Venetorum lib. 1. Quo verò ad Lucenses, ij an-
32 tiquiores tantũmodo familias † ad Imperiũ admittunt, quę paucissimè sunt, habentq; centum vigiuti Senatores, & cum potestate annua ex Senatoribus Decem viros, ac Princi-
33 pem vexilliferum, quem Confalonerium † appellant, eligunt, qui etiam vnius Principis, ac capiti loco similiter habetur. Eodem modo Epidaurij seu Rhagusini, apud quos
34 viginti quatuor † sunt nobilissimæ familiæ, Imperij publici participes, ex quibus magnũ Concilium trecentorum virorum, qui annum vigesimum tetigerint, eligũt, ex ijs sexaginta Ciues capiuntur capiendi consilij causa, & prouocationũ, litium priuatarum trecentos aureos excedentium, ac etiam Iudiciorũ publicorum, in quibus agitur de ciuiũ fortunis, fama, & capite: habent, & triginta viros prouocationũ, earum litium, quæ trecẽtos ducatos non excedunt. Libellorũ Magistros quinque, ac secretius consilium Duodecim virorum, cum annuo Principe, qui caput est Regiminis, ac Monarchiæ, quo ordine ab omni statu popularium, purissimè, sincerissimè, ac optimè regitur. Eodem etiam pacto Augustani, & Nurimbergenses.

Vnde de Republica, quæ vel ex multitudine ciuium, ac Optimatum regitur, inquit Plato de Rep. lib. 16. Cęterum multorum administrationẽ per omnia debilẽ, vtpotè, quæ ad alias comparata, nihil magnificum, siuè bonum, siuè malum efficere possit: propterea, & Ma-

Magistratus ad exigua redacti, multosq; di-
uisi sunt, quapropter legitimarum omnium
rerū publicarum hęc deterrima est, iniquarū
optima. Hinc de Atheniensium Rep. Xeno-
phon Philosophorum prudentissimus, dixit:
35 Ego statū Atheniensium probare † non pos-
sum, quòd eam Reip. formam amplexantur,
in qua improbi, & flagitiosi meliore sunt con
ditione, quàm viri boni, ac innocentes. Res-
36 publica enim mente, † consilio, & prudentia
regitur, quæ omnia insimul iuncta in multitu-
dine minimè reperiuntur, nec in illa, discipli-
na ea præcellit, qua secūdū mentem, Ciuitas
(vt Platoni placuit) optimè regatur; & idcir-
co illorum Democratiam, populares Nundi-
nas appellauit, in quibus venalia omnia repe
riuntur. Vnde iidē Athenienses eorum Plebis
scito, vna cum alijs Phocionem virum Cla-
37 rissimum † morti damnarunt, quā ille intrepi-
dè absq; faciei pallore sustinuit. Cadauer ex
tra fines insepultum proiecerunt, prolectum
38 mulier Megarensis collegit, & † combussit,
ossa in sinum collecta, noctu domi portauit
ac his verbis ad focū defodit: Apud vos (ait)
Optimi Penates, has boni viri reliquias depo
no, eas vos, cum Athenięses ad mētem redie-
rint, patrio reddite Sepulcro. Et post modum
Athenienses modico interuallo edocti qua-
lem moderationis, & Iustitię Presidem Custo
demq; amisissent, statuam ei ex ære posuere,
ossaq; publicè extulere: accusatores Rei Ca-
pitalis damnarunt, illosq; necauerūt, vt sunt
Authores, Plutarchus, & Æmilius Probus in
39 Phocione. Et tamen † Quadragies quinquies,
Atheniensis exercitus Imperator creatus, vi-
tā sine labe, summa cum integritate, ac mode-
stia transegerat; tam iniqua sunt Populorum
iudicia, tamq; immania illorum Imperia: Iis
ex causis ab eisdem Atheniensibus etiam in
exilium acti sunt Aristides, Themistocles, &
Tucydides. Vnde non mirum si Anacharsis
Philosophus Scytha, Athenis cū peruenisset,
40 viros Philosophię, ac aliarum scientiarū ad-
mirabiles inspecturus, Risum continere non
potuit; eo quòd videret grauissimorum viro-
rum vitas, à iudicio infimæ, atq; abiectæ plæ-
bis pendere. Hinc Frācıscus Petrarch. Epist.
familiar. lib. 1. c. 8. inquit: Omnem locum fu-
gias, vbi aut turpiter, aut cū pompa viuitur
41 ad solius † famæ popularis arbitrium. Vulgi
enim opiniones in maxima inconstātia, atq;
veritatis ignoratione versantur: vt Cicero ait
de Natura Deorū lib. 1. furore enim, non con
silio vel prudentia omnia gerit: vt de illo re-
ctè scribit Virgilius lib. 1. Aeneidos.
Sæuitque animis ignobile vulgus,
Iamq; faces, & saxa volant, furor arma ministrat.
Quid enim boni à vulgo, populoq; expectari
vnq̄ potest, vt qui bellua à Platone appelle-
42 tur, quasi † rationis totius, & Sapientiæ ex-
pers, & quò numerosior est, eò stolidior re-
putabitur: magna enim bestia tunc appella-
bitur multorū capitū, vt Horatius ait: de cu-
ius stoliditate optimè inquit Virg. in Aetna.
Nec te decipiant stolidi mendacia vulgi.
43 Idcirco huc, atq; illuc † sine difficultate fal-
laciter: voluitur, & in contrarias sententias
fertur, vt idem Virgilius lib. 2. Aenid.
Scinditur incertum studia in contraria vulgus.
Et iterum idem Virg. in Cyro.
Irritaque expertum fallacis præmia vulgi.
Nihil iniquius vulgari iudicio, super quo fa-
ma fundata est, vt inquit Petrarcha lib. Epist.
fami. 1. c. 1. de cuius iniquitate ait Angelus
Politianus.
Non opportunus iniqui
Iudicio vulgi.
Cum enim indoctum, ac imperitū sit vulgus,
quo modo poterit recti cōsilij acta p̄ soluere?
44 Indoctum † illud vocat Apuleius: Imperitum
Columella lib. 9. Ideo populi sententiæ sem-
per in ambiguo sunt, de quo Stat. lib. 10.
Nec non ancipitis pugnat sententia vulgi.
Ideo mutabile illud est, & in eodem statu mi-
nimè permaneus. Vnde Valerius Flacc. lib. 1.
Argonauticon.
Regnique acuat mutabile vulgus.
Rectè itaque inquit Phalaris ad Egisippum
scribens: Ego igitur, & quicunq; nō omnino
stultus est, mallem, vt incerta me multitudo
sibilis, quā honoribus prosequeretur. & dein-
45 de ait: Populus omnis † temerarius est, de-
mēs, desidiosus, promptissimus in quodcūq;
contigerit, mutare sententiam, perfidus, in-
certus, velox, proditor, fraudulētus, voce tan
tum vtilis, & ad irā, & laudem facilis. De cu-
ius mobilitate, Syllius Italicus lib. 10. ait
Carceribus non dum reseratis, mobile vulgus.
Optimè itaq; Salustius in Iugurthino inquit:
Nā vulgus, vti plerunq; solet, maximè Numi-
darū, ingenio mobili, seditiosum, atq; discor-
diosum erat cupidum nouarum rerū, quieti,
& ocio aduersum. Et Boethius de consulat.
Philosoph. libro 1. Prosa. 4. ait, Qui nunc
populi rumores? quàm dissonæ, multiplicesq;
sententiæ? pudet reminisci. Nihil enim vul-
go incertius, nihil obscurius hominum volun
tate, vt inquit Cic. in orat. pro L. Muræna. &
in magnis etiam viris non est habendus, qui
ab imperitæ multitudinis errore dependet. vt
Cicero lib. Officiorū 1. inquit. Proindè fœlix
beatusq; esse nullo pacto potest, quē vulgus
appellat beatum, vt dicit Philo in lib. de Pro-
uide. Dei. Propterea Seneca ad Lucilliū Epist.
29. dicebat Nunquam volui populo placere;
nam quæ ego scio, non probat populus; quæ
probat populus, ego nescio. de quo Iuuena-
lis inquit Satyr. 10.
Turba tremēs sequitur fortunam semper, & odit
Damnatos, idem populus. si Nursia Thusco

Fauisset, si oppressa foret secura Senectus
Principis, hac ipsa Seianum diceret hora
Augustum.

Et alter Seneca in Tragedia Hyppoliti ait:
Tradere turpi fasces populus
Gaudet, eosdem colit, atque odit.

Et iterum idem Seneca in Octauia ait:
O funestus multis populi
Diuusq; fauor, qui cum flatu
Vela secundo ratis impleuit
Vexitq; procul; languidus idem
Deserit alto, saeuoque Mari.

Inde popularem Episcoporum electionem reprehendit Chrysostom. lib. 3. de Sacerdotio
46 dicēs:† Itò iā hinc, ac publica festa spectato, ea dico in quibus dignitatum Ecclesiasticarū electiones de more fiont, & tam multis videbis ibi criminationibus lacerari Episcopum, quanta est tota illa subditorum multitudo, quibus eligendi potestas concessa est: hos omnes tam in multas factiones scindi, neq; inter se consentire, neq; cū eo, cui forte Episcopatus delatus est, conuenire videas, sed vnusquisque à suis vnius partibus stat, alius hunc, alius illum eligens. & de eadem re Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum ait: Nonnunquam errat, populi, plebisque iudicium, & in sacerdotibus comprobādis, vnusquisq; suis moribus fauet, vt nō tam bonum, quàm sui similem quaerat praepositum. Ex ijs etenim populorum electionibus, maximę clades, ac populorum tumultus exoriuntur, vt inquit Simon Metaphrastes. cap. 5. & doctissimè plenius differit Stanislaus Osius Cardinalis Varmiensis de Confess. Catholic. fidei Tit. de Sacramento ordinis. cap. 54. Hinc de ordinationibus, quae fiunt apud Haereticos dicit Tertullianus in lib. de Prescription. Haereticorum. Ordinationes eorum temerariae, leues, inconstantes, nunc Neophitos conlocant, nunc saeculo obstrictos, nunc apostatas nostros, vt gloria eos obligent, quia veritate non possūt: nusq̄ facilius pręficitur quā in Castris Rebellium, vt ipsum esse ibi promereri est: itaq; alios hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras lector: hodiè Presbyter, quis cras laicus: nam & apud eos laicis Sacerdotalia munera iniungunrur. Quę omnia latius comprobat Ioannes Cardinalis Roffensis, in Lutherum Articul. 13. Et ex alio etiā Populi varietas apparet, quia immemores Israelitae, quòd ab omnipotēti Deo, Moysis manu fuerant ex Aegypto deducti, & tamen contra eum murmurabant, quid biberent? Exodi. c. 15. Et post modum ob viruli aurei erectionem, atque adorationem à Dño percussi. Exodi. c. 32. ob quod populum stultum appellauit Moyses, & insipientem. Deut. c. 32. Sic & Dauidē populus lapidare voluit, ob captiuitatem, quam fecerant Amalecitae, vt paret lib. 1. Regum cap. 30. Ex ijs exemplis omnibus patet, quàm pessimi rerū exitus sortiantur Reipublicę illi, quę populari statu regitur. Inde illud Pythagorae apud Stobaeum Serm. 44. inducitur: Omnis honestae rei status (inquit) malus Iudex est vulgus, quorum igitur laudes contemptui haberes, eorundem vituperia quoq; spernas. Hinc Sopater ī Epist. ad Hemeterium, quomodo administrandus sit commissus Magistratus. Ne respexeris (ait) ad falsas vulgi opiniones, sed veritatis rationē omnibus praeferto. Inde Epitectus inquit: vt nec Anser clangore, nec ouis balatu perterretur, ità te neq; stolidae multitudinis vox terrefaciat. His iungenda quae dicit Euripedes in supplicibus.

Quando pra ira populus in furorem agitur,
Aequè, ac ignis vehemens vix extingui potest.

Multa possem in medium exempla proferre, diuersarum Rerum publicarū, & Nationum, quae populari statu ipsarum imperia gubernarunt, quibus ostenderem funditus esse deletas, sed cū ista peculiari libro egeant, ex professo relinquo. Breui solum cōtentus compendio, acta inducens Principis totius orbis populi Romani, cuius Regimini illud tantū prae iudicium semper attulit, cùm contentio patrum, ac Plebis intercessit, vndè semper perniciosae clades obortae sunt. Nam prima vrbis
47 †discordia, ex debitorum nexu processit: hi enim cum foeneratoribus essent obnoxij, & populares nimium praemererentur promissis illos Manius Valerius Maximus Dictator mitigauit, & ad pugnam contra Volscos in castra eduxit. Parta postmodum victoria, cum populo promissa non seruarentur, & exinde Valerius Dictatura abdicaret, vnde Maximi sibi nomen quaesiuit, Plebs statim in Auentinū montem secessit vt dicit Paulus Orosius lib. 2. cap. 6. & Eutropius lib. 1. cap. 11. vel trans Anienē amnē, vt placuit Liuio lib. 2. Cuius Plebis se-
48 cessio, nisi per blandae Orationis † Meoenij Agrippae virtute sedata esset, Maximum vrbi nocumentum, ac flebile damnum fuisset; quae placidam quittem consequuta non esset, nisi potestatē habuissent Tribunos eligendi, quorum robore, & virtute populus aduersus pa-
49 tres tueretur. Secundam† verò, Decemuiratus (de quo semper meminimus) libido conflauit. Sic eadem Plebs iterum aliam discor-
50 diam excitauit. Indignata enim, †quòd duodecim Tabularum Legibus Plebi cum patribus inhire matrimonia vetitum fuerar, nunq̄ quieuit, donec C. Canuleio Duce, & Promul-
51 gatore, †vti eiusdem Plebis Tribuno, Lex lata est. permittens promiscua Plebeiorum cum patribus matrimonia. Author Liuius lib. 4. in principio. Dionysi. Halicarnassens Antiquit. lib. 10. & 11. Lucius Florus Epith. de Gestis Romanorum lib. 1. cap. 15. Fenestella de Ma-

Magistra, cap. 10. Pomponius Lætus cap. 18.
August. de Ciuitate Dei lib 3. c. 17. Dicam Deo
Auspice in Commentatio legum antiquarum.
52 Nec dissimile factum extitit, † dũ Plebs eadem
in Ianiculum secessit, de qua sic inquit Plin. lib.
16. c. 10. Q. Hortentius Dictator, cum Plebs se-
cessisset in Ianiculum Legem in Esculeto tulit,
vt quod ea iussisset, omnes Quirites teneret.
Secessionis vero occasio, & causa fuit, de qua
idẽ Florus lib. 11. ait: Plebs propter æs alienũ
post graues & longas seditiones ad vltimum
secessit in Ianiculum, vndè à Q. Hortensio Di-
53 ctatore deducta est. Hinc etiam seditiones †
Gracchorum, Marij, Apulei, Saturnini, Drusi,
Scyllæ, Catilinæ, ac aliorũ quàm plurimorum,
quorum infinitus propemodum est numerus,
quibus aduersitatibus, plebs nonnunquam, ac
Populus causam præbuerunt. Hic enim per
54 deuias rationes præceps † fertur, nec causa-
rum, & factorum rationum momenta quærit,
sed sola vnius tantum per sępe hominis voce
ad famam succrescente, ruit in peius, ac ad fa-
cinora nonnulla protrahitur. Nec scelera ista
Romanorum vrbem solummodo affecerunt,
sed, & (vt de ipsis etiam verba faciam) Athe-
niẽses eadem præstiterunt: dum enim cum Eu-
molpo bellum gerunt, Periandro, (non illi Co-
rinthio) qui quęsturam administrabat & anno-
næ caritas esset, populo ipsi parcè frumenta
55 administrando, diuidẽti, isq; † ob hoc optimè
Ciuitati consulens, proditionis accusatus, iu-
dicio sistens, pęna illata est, facto enim à plebe
impetu, lapidibus obrutus interijt: vt refert Ba
ptist. Fulgos. lib. 9. cap. 7. Alexander ab Alex.
Dierum Genialium. lib. 2. cap. 2. Andr. Eboren-
sis exemplorum memorabilium. lib. 1. titulo de
56 violentia. Tam enim mutabile est vulgi † in-
genium, atq; perplexum, vt quid constanter
velit, aut nolit, non facilè intelligi possit, vt di
cebat Demosthenes Olynthiaca prima. Est
enim in imperfecta multitudine varietas, &
incõstantia, & crebra tamquam tempestatum,
57 sic sentẽtiarum † commutatio, vt inquit Cice-
ro in Orat. pro domo sua. Nam, vt idem Cice-
ro in Orat. pro C. Planco. ait: In vulgo non est
58 consilium, non ratio, non discrimen, non † di-
ligentia, sapientesq; ea quæ populus fecisset,
semper ferenda, non semper laudanda dixe-
runt. Hinc Scipio apud Liuium. lib. 28. Multi-
tudinem, maris natura agitari dixit, quòd licet
58 † immobile sit, agitatur tamen aura & ventis,
aut tranquilli si sint, aut procellosi. Nec ijs fi-
59 dẽda videtur Reip. libertas, cum natura † mul-
titudinis (vt idem Liui. lib. 24. inquit) ea sit vt
aut humiliter seruiat, aut superbè dominetur.
Nam optimè Fabius Quintilianus declam. 2.
cõcludit, nihil facilius esse, quam in quemlibet
affectum mouere populũ. Quia (vt dicit Chry-
sost. in Ioan. Homelia. 42.) Multitudinis, in-
stabilis voluntas est. Idcirco multitudinem
minimè sequendam, censuit August. in Psal 39.
60 Nã & populi multitudo, † seditionis mater est,
vt inquit idem Chrysost. in Matthe. Homel. 1.
Propterea sequitur magis Pseudoprophetas,
quàm Prophetas: vt voluit Hieronym. in Ezec-
chielem. cap. 14.

Itaque non ex prædictis solum constat, Mo-
narchicum statum esse optimum, ac omnibus
alijs meliorem, ac præferendum, sed etiam ex
scripturæ testimonijs. Deus enim Opt. Max.
Iacob Patriarchæ benedicens, inter cætera
quasi altum quoddam illi præsagiens, prædi-
61 xit, quòd Reges † ex lumbis eius egrederẽtur,
Genes. cap. 35. & Moysi etiam præcepit, vt de
numero fratrum suorum Regem eligeret, nec
alterius gentis Regem faceret, qui non esset
frater suus. vt habetur Deuterono. cap. 17. Et
Anna soror Moysi dixit lib. 1. Regum. cap. 2.
Dominus iudicabit fines terræ, & dabit Impe-
rium Regi suo. Hinc ex Domini Dei mãdato,
dixit Nathan Propheta Dauid lib. 2. Regum
cap. 12. Ego vnxi te in Regem Israel. Vnde Sa-
lomon: Tu fecisti (inquit) cũ Dauid patre meo
62 † misericordiam magnam, & constituisti me
Regem pro eo: nunc ergo, Domine Deus, im-
pleatur sermo tuus, quem pollicitus es Dauid
patri meo. Tu enim me fecisti Regem super
populum tuum multum, qui tam innumerabi-
lis est, quàm puluis terræ. vt dicitur lib. 2. Para-
lipomen. cap. 1. Sic inquit Iob. c. 36. Et Reges
in solio collocat in perpetuum, & illi erigun-
tur. Et in persona Christi scripsit Dauid Psal. 2.
Ego autem constitutus sum Rex ab eo, super
Sion montem sanctum eius. Et Salomon Pro-
uerbiorum cap. 8. Per me Reges regnant, & le-
gum conditores iusta decernunt. Sic iterum,
Sapientiæ cap. 9. ait, Tu elegisti me Regem po-
pulo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filia-
rum. & Hierem. cap. 1. Ego constitui te super
Gentes, & Regna. & habetur in Extrauag. Su-
per gentes. De consuetud. vbi dixi. Hoc idem
dixit Petrus Epist. 1. cap. 2. Subiecti estote om-
ni humanæ creaturæ propter Deum, siue Regi,
quasi præcellenti, siue Ducibus. probatam igi-
tur potestatem à Deo ex dictis apparet.

Propterea Cappadoces, eũ Regem, quo sem
per vsi erant, non haberent ob Regalis lineæ,
stirpisq;, defectum, cum essent Romanorum, &
amici, & socij, & ob id ab illis gratijs cumula-
ti, ac libertate donati, quam omnino abdica-
runt; illos tamen rogarũt, vt Rex sibi ipsis da-
63 retur, quod vehementer † admirantes Romani,
quasi homines inuenissent, libertatem respuen
tes, ex communi omniũ Patrum consilio, Ario-
barzanem, latini nominis socium, Regem illis
elegerunt. Alex. ab Alexandro dierum Genia-
lium. lib. 2. c. 27. Mortuo itidem Cãbyse, occi-
sisque Magis, qui insidiosè Persarũ Imperium
occupauerãt, cum proposita discussio esset in-
ter Otanem, Intaphernem, Gobryam, Megabi-

tum, Aspathinem, Hydarnem, & Dariũ, Persarũ Primores, quo pacto deinceps res Persica Re-
64 geretur, præualuit Darij† sentẽtia, qua rem in vnius viri Imperiũ deferendam esse cõsuluit: & idcirco ipse sibi ipsi, suoq; iudicio, Regale Persarum Imperiũ, sceptrumq; parauit. authore Herodoto lib. 3. Rex enim, qui in Monarchia agit, non habens, cui præ oĩbus alijs inuideat, inquantum fieri potest, optima peragit. Oligarchici verò, Democratici alijq; huiusmodi, ob
65 suam ipsorum† ambitionem, sibi inuicem inuidẽtes Rempublicam vastant, vt inquit Isocrates in Nicocle. Orat. 3. Et ipsam Monarchiam, vltra antiquos probarũt D. Thom. de Aquino. de Regimin. Principum. lib. 1. c. 3. & 5. Plutarch. in lib. de Trib. Reip. gener. Augustinus Niphus. de Regnãdi Peritia lib. 1. c. 1. & 2. & in lib. de vera Regnand. libert. lib. 1. cap. 12. Principis tñ
66 vnius † statum Monarchicũ probauit Anton. Floren. in Summ. par. 4. Tit. 5. c. 4. §. 4. Ægidi. de Regim. Princip. par. 2. lib. 3. c. 3. & 4. Felin. in c. quæ in Ecclesiarum. col. antep. de Const. Ioan. Lecerier de primogenit. q. 7. Ioan. de Selua de benefic. par. 1. q. 5. Bartholom. de Casseneo in consuetud Burgund. in rub. de Fiedz. & Catalogo Gloriẹ Mundi. Parte vltima consid. 55. Petrus Rebuffi in declarat. feudal. Notab. 26. Frãcisc. Patritius de inst. Reipublicæ lib. 1. tit. 1. Petrus de Ancharan. in Consid. 339. Barthom. Socin. in cons. 165. col. 6. vol. 2. Hinc Plato Laodamanti scribens ait: Nã si putãt aliqui legum quarumlibet pŏsitione, Ciuitatem q̃noque bene constitui posse, nisi sit cum authoritate Præsidens Ciuitati, quotidianæ omnium vitæ moderator, adeo vt sit temperata, & fortis tam in seruis quàm in liberis, non rectè putant.

Rationem congruentem ex Aristotele capi-
67 mus; Entia enim omnia cupiunt† rectè gubernari, quæ gubernatio per Principatuum pluralitatem fieri nequit, ideoq; per vnum rectius
68 gubernabũtur, vt is Aristoteles† docuit lib. 12. Metaphisices. 56. in fin. Seqtur è nostris Anton. Corsetus de Potestate, & Excellentia Regia parte 4. q. 71. nu. 33. & par. 5. q. 74. num. 1. cum duobus seqq. Gubernari enim per vnũ vtilitati publicæ conuenit, potiusq̃ per plures. Bald. in l. quibus. col. 2. vers. pone consuetudo. C. de secund. nupt. Andr. Sicul. in cons. 18. vol. 2. Ioan. Cephal. in consil. 12. num. 23. vol. 1. Tiraquel. in tract. nobil. c. fi. nu. 155. nouissimè Ludo. Carbonus de legib. lib. 3. c. 6. Quemadmodum Mũdus ab vno Deo creatus, sic etiam vno creatore gubernatur, ac regitur, dicit Anton. Florent. in Sum. par. 4. tit. 5. c. 4. §. 4. Deus ipse vnus mundũ creauit Genes. c. 1. Qui & vnus est. Deuterõn. c. 6. Marci. c. 12. Quam veritatem fateri etiam priscos Philosophos, compertum, & comprobatum est, ipso ab vno omnia creata, vti ex Mercurio Trismegisto, dixisse Pythagoram volunt, dum dixit, ἡ μονὰς ῥίζα πάντων. Idest, vnitas
69 Radix† omnium, quasi fons, & origo, vt Eusebius est author. Hunc sequutus Agrigentinus Empedocles eius discipulus qui versiculos illos protulit, quos Aristoteles in lib. de Mundo retulit, dum ait.

πάνθ᾽ ὅσ᾽ ἦν ὅσα τ᾽ ἔστι καὶ ἔσται ὀπίσσω
δένδρεά τ᾽ ἐβεβλάστηκε, καὶ ἀνέρες, ἠδὲ γυναῖκες,
θῆρές τ᾽ οἰωνοί τ᾽, καὶ ὑδατοθρέμμονες ἰχθῦς,
καί τε θεοὶ δολιχαίωνες, τιμῇσι φέριστοι.

Qui ità latinè sonare videntur.

Ab vno
Quæ fuerint, quæ sint, quæ post ventura sequentur;
Et plantæ viruere, Mares, & fœmina quæ quæ,
Atq; feræ, volucresq;, habitantesq; æquora pisces,
Longæuiq; Dei, quorum est veneranda potestas.

Vnde vnitatem celebrauit Empedocles, à
70 qua dicit visibilia, & inuisibilia esse† profecta, & nata, præterita, pręsentia, & futura, quicquid Mari, terraq; nascitur; Pisces, Feras, Aues, & demum ipsos Deos, idest Angelos, (quod vltimum omiserat Moyses.) Hoc ipsum, & Zeno, Parmenides, & Melissus asseruerunt, vt Aristoteles est Author, quos reprehendere minimè debuit in lib. 1. Methaphisicæ, cap. 2. 3. & 4. & lib. 3. cap. 5. Idem censuit Plato, qui scribens Hermiæ, Erasto, & Corisco ait: Testãdo Deum rerum omnium Ducem, præsentium, & futurarum, ac Ducis, & causæ Patrem, Dominum. Vbi latissimè prosequitur Marsilius Ficinus. Hoc etiam comprobatur à Francisco Georgio, in Harmonia Mundi, Cantici primi, Toni primi, cap. 6. referente versiculos Sophoclis dicẽtis;

In veritate solus vnus est Deus
Qui Cęlum, & terram capacem condidit.

Cum itaq; vnus Deus verus Optimus sit Creator omnium, ab ipso etiam solo omnia mũdana reguntur, vti latissimè ex infinitis propemodum cõprobaui de Magistratuum Edictis lib. 2. cap. 1. vnus est enim Dominus, vna fides, vnũ
71 † Baptisma, vnus Deus, & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. Paulus ad Ephes. cap. 4. Vna Ecclesia, vt comprobant Cyprian. lib. 2. c. 12. & lib. 1. Epist. 6. & ad Magnum filium lib. Epist. 1. Ignatius in Epistol. ad Philippens. Clemens Alexandrin. in Oration. ad libros Stromaton. Michael Buchingerus in Histor. Ecclesiastic. in verbo. Vna Ecclesia. Hinc Hieronymus ad Rusticũ Monachũ. In Apibus (ait) Princeps vnus, Grues vnam sequuntur ordine literaro, Imperator vnus, Iudex vnius Prouinciæ. C. In Apibus, 7. q. 1. Per
72 vnum † enim satius, quàm per plures Reipub. consulitur. Pomponius in l. 2. §. Deinde quia difficile. ff. de origine iur. Nec est in hoc argumenti genere concludendo, nimius labor sumendus, quando Sacra Scriptura hoc firmissimè docet, vnum Regem administrare oportere. Ezecchiel. cap. 37. vbi dicitur: Et faciam eos in gentem vnam in terra, in montibus Israel, & Rex vnus erit omnibus imperãs, & non erũt

vltra

vltra duæ gentes, nec diuidentur amplius in
duo Regna.& Zacchar.c.14.dicitur: Et erit Dn̄s
Rex ſuper omnem terram. In die illa erit Dn̄s
vnus,& erit nomen vnum. hinc habetur. lib.2.
Maccha.c.1. Tu ſolus es Rex bonus. Exemplis
etenim quamplurıbus experimento viſum eſt,
quàm male,quàmq; difficiliter Imperia,ac Re-
gna à pluribus inſimul moderentur,& tam fer
uentem,inſatiabilem,effrenem, & indomitam
eſſe cuiq; regnandi cupiditatem,vt mirum nō
videatur,eò homines furiosè,& flagranter ra-
ptos,vt non parentibus, nō fratribus,non alijs
ſanguine iunctis,non amicis,aut quauis neceſ-
ſitudine obſtrictis,pepercerint, vt ſoli ad Im-
periorū,ac Regnorum ſuperba culmina,euehe
rentur,& conſeruarētur. Sic Romulus Remum
73 fratrem, quòd muros tranſilire † voluiſſet, ex
tam fragili, ac leui cauſa,vt ſolus Regnum au-
ſpicaretur, morti tradidit. Sic occiſo primum
Numitore Auo fratre, & ſocero,Aui Regnum,
muros fratris, Templum ſoceri,ac Sabinarum
impias nuptias ambiens,virorum,Parentumq;
cruore auſpicatus eſt. Paulus Oroſius Hiſtor.
lib.2.c.1. Eutropius Rerum Romanorum lib.1.
cap.4. Plutarchus in Romulo. Plinius Cęcilius
de viris illuſtribus c.1.& 2.& alij Hiſtorici. de
quo Lucanus.

Fraterno primi maduerunt ſanguine muri.

Et Ouidius in Ibin.

Vtq; Remo muros auſus tranſire recentes,
Noxia ſint capiti, ruſtica tela tuo.

Sic Etheocles, & Polynices, fratres, dum de
Regno Thebarum inuicem bella gerunt,ambo
ſuccumbunt. de quibus Virg. in Culice.

Ac diſcordantes Cadmæo ſanguine fratres
Iam truculenta ferunt, infeſtaq; lumina corpus
Alter in alterius, iamq; aduerſantes vterq;
Impia Germani, manat pro ſanguine dextra.

Ardieum etiam quendam Pamphiliæ Tyran-
74 num, & patrem, & fratrem natu maiorem † in-
terfeciſſe,commemorat Plato lib.31. Dialo.10.
Sic Oſyris in Ægypto,iuſtè regnans,à Typho-
75 ne impio,ac nephario fratre interimitur † Be-
roſus lib.5. Diodorus Siculus Antiquit. lib.1.
& 6. licet nonulla fabuloſa referat Natalis Co-
mes Mythologiæ lib.5. cap.13. Simili immani-
76 tate Cābyſes † Perſarum Rex,Pręxaſpis Perſæ
medio,vel Comaris (vt alij) Smerdem, ſiue Mer
gidem fratrem è medio vitæ ſuſtulit,vt Regno
77 ſolus potiretur. Parimodo Mithridates † Pon-
ti Rex matrem,fratrē,& liberos ſex interemit.
Heraclius Imperator Phocam patrem domi-
78 nandi libidine † obtruncari curauit. Sic & Ni-
79 comedes Pruſiam Bythiniæ Regem morti † tra
didit. Alexius Iſaacium Angelum, oculis,Im
80 perio, & vita priuauit. † Mithridates etiam ab
Orode fratre Parthorum Rege occiditur. Et
Egeltrududi filij amore Odoardus Secundus
81 Anglorum Rex à venatione rediens † ab Alfri-
da nouerca veneno extinguitur. Adherbalis,
82 † & Hiēpſalis, Micipſę filij, à Iugurtha patrue-
le occiduntur pro Numidiæ Regno. Ioannes
etiam Pontifex Hebreorum, quem alij Iona-
83 tham † appellant, Ieſum alium eiuſdem digni-
tatis affectatæ ſuſpectum habitum, fratrem ne-
ci tradidit. Ariſtobolus Iudeæ Rex, Antigonū
84 fratrem Regni conſortem † occidi mandauit.
Anthiocus etiam Seleuci filius, patre mortuo,
85 vt ſolus † dominaretur, fratrem vita exuit. Sic
86 Mempricus Rex Britanniæ, † Malim fratrem.
Theodoricus Theodebertum Francorum Re-
gem. Boleslaus Boemorum Rex Vuenceſlaum
fratrem. Haldanus, Roem,& Scatonem fratres,
Danorum Reges; ac Feugo Horuendilium, &
Amletus Feugonem, ſimiliter Danorū Reges.
Canis de Scala Veronēſium Princeps Eriganū
fratrem. Et Bartholomeus eiuſdem Ciuitatis
Princeps Antonium fratrem. Franciſcus, & Hu
golinus Gonzaga, Hugolinum fratrem Mātuę
Principem. Herminefredus Thoringorū Rex,
Bertarium fratrem. Perinus Fregoſius Genuæ
Princeps Nicolaum: Et Pinus Ordelaphus, Fo-
roliuiēſium dominio,vt potiretur, Franciſcum
eius Germanum de medio ſuſtulerunt. Eodem
pacto Clodomyri pupillos, fratris ſui filios
Childebertus Francorum Rex vita ſpoliauit.
Sic & Moſes Orchanni Turcarum Imperatori
nepoti mortem intulit. Et Ioannes Galeatius
Barnabam Vicecomitem extinxit. Sic & Ludo-
uicus Sfortia Ioannem Galeatium illiuſque fi-
lium,nepotem,ac pronepotem reſpectiuè, do-
minandi cauſa, veneno ſuſtulit. De his omni-
bus relatis ſcripſere, Herodotus.lib.3 Iuſtinus
lib.1. Oroſius lib.6. cap.2.& 5. Eutropius lib.6.
& 7. Ioannes Zonaras annalium, parte. 2. Lu-
douicus Cælius Rhodigin. antiq. lect lib.16.
Nicetas Choniata annal. Cōſtantinopol. lib.3.
Raphael Volateranus. Gregor. Turonēſ. lib.4.
Polydor. Vergili. in Hiſtor. Anglic. Salluſtius
in Iugurthin. Ioſephus antiquit. Iudaicar. lib.
11. cap.7. Carolus Sigonius de Rep. Hæbreor.
lib.5. cap.2. Zonaras annali. parte 1. Albertus
Crantius. Daniæ lib.1. cap.13. & 19. Ioannes
Magnus Hiſtoriæ Gothorum lib.1. c.27. Rober
tus Guaghinus. Paul. Æmilius & Ioānes Tilius
in Chronico Regni Franciæ. Paulus Iouius,
Bernardinus Corius,& alij Hiſtorici,& Arnol-
dus Ferronus, de Regibus Galliæ. lib.1. in Ca-
rolo 8. quia iuxta illud Lucani lib.1. Bellorum
ciuilium.

Nulla fides Regni ſocijs, omniſq; poteſtas
Impatiens conſortis erit.

Et Seneca in Thieſte cap. 5.

Non capit Regnum duos.

Et Statius lib.1. Thebaidos.

Inde Regendi
Sæuus Amor, ruptaq; vires, iuriſq; ſecundi,
Ambitus impatiens, & ſummo dulcius vnum
Stare loco, ſocijſq; comes diſcordia Regnis.

Et paulò poſt idem Statius ibidem.

Sed nuda potestas.
Armauit fratres, pugna est de paupere Regno.
Vnde Ouidius ait:
Non benè cum socijs Regna, venusq; manent.
Ad istud Axioma corroborãdum inducit Aristoteles versiculos Homeri dicentis, sic latino Eloquio translatos.
Multos esse Duces haud quanquam proderit esto
Rex vnus, Princeps vnus, qui publica tractet.
Nee obstabit præfatis, quòd Resp. Genuẽsium, & Venetorum, Lucensium, & Rhagusinorum
87 videamns † tantopere floruisse, ac florere in
dies, quia illorũ Imperia, non Senatorum, aliorumq; Consiliariorum tãtum, sed vnius Ducis
tamq̃ capitis, persona pro Rege vtũtur, vt non
88 immeritò veluti Rex alter habeatur, † vt scribit Gaspar Contarenus de Magistratibus, & Repub. Venetorum lib. 1. & 2. & supra tetigimus. Imitantur enim ij Lacedemonios, qui Regnum cum Republica iungebant, Regem præficientes. Authore Fran. Patricio de Inst. Reipublicæ. lib. 5. in Proœmio. Hinc iudicauit Bartol. in l. præsenti per illum tex. in prin. nu. 1. C. de His qui ad Eccles. confug. quòd melius est
89 Regi per bonum Regẽ, q̃ per bonam legẽ: † ꝙ
sequitur Bal. in l. lex hoc iure. nu. 1. ff. de iust. & iur. ꝙ melior est Bonus Rex, q̃ bona lex: & antea ibidem dixerat: quòd ex necessitate nati sunt Reges, quia omnia indigẽt Capite. & prosequitur Corset. de potest. & Excellẽtia Regia, par. 4. q. 67. nu. 30. quibus astipulantur tradita à Lãcellotto Cõrad. in Templo Iudicum. lib. 1. §. 1. q. 2. nu. 19. & c. 2. §. 2. nu. 2. & Iacob. Philip. Portius in consil. 167. nu. 42. Vnde concludendum est cum Francisco Petrarcha, qui lib. 3. Africæ inquit.
-- Nam Rege sub vno
Optimus est Patria status.
& cum Ambrosio. lib. 1. de Abraham. c. 3. vbi inquit: Indiuisa domus duos non sustinet.
Non negauerim tamen Rempublicam Romanorum, habuisse quidem statum Monarchicum, Aristocraticum, Democraticum, Demarchicum, & Olygarchicum, tamen in principio, habuit statum Monarchiæ sub Regibus, & mutato statu in Aristocratiam, Democratiam, Demarchiam, & Olygarchiam, tãdem iterum sub
90 Principibus, & Imperatoribus reuersa † est ad
Monarchicum: vt tetigi etiam inferius cap. 31. & nunc Roma per Dei gratiam sub vno est omnium Principum capite Summo Pontifice.

ARGVMENTVM CAP. IIII.

Austriacæ familiæ nobilitas ex qua Rex Catholicus ortum ducit, amplissimè deducitur, fitq; Genealogiæ Arbor, & alia etiam materni generis.

COMPENDIVM.

1 *Austriaca familia Nobilitas. num. 24.*
2 *Nobiliores, & antiquiores claritate præferuntur.*
3 *Antiquius quod est, eo venerabilius.*
4 *Nobilis supernaturalis dicitur is, qui est in gloria.*
5 *Nobilitas apud Deum est claritas virtutum.*
6 *Quoad quæstiones nobilitatem concernentes multi scripsere, remissiuè.*
7 *Nobilis, quis ex claris natalibus appellatur.*
8 *Nobilitas est maiorum claritas.*
9 *Oriũ quẽ esse ex Illustri familia magnificiendũ est.*
10 *Amalorum Regum Gothorum claritas.*
11 *Charmides laudatur, quòd longa serie à Solone originem ducat.*
12 *Vir vnus Heroicus totam gentem illustrat.*
13 *Nobiles esse homines, Reipublica vtile est.*
14 *In quærendis honoribus Auorum nobilitas, virtusq; quæritur.*
15 *Natura melioris nobiles, q̃ ignobiles, ex Platone.*
16 *Virtutis maximum argumentum, ab antiqua nobilitate auspicari.*
17 *Christus ex Regum genere originem ducit.*
18 *Imaginum vsus apud Romanos enucleatur.*
19 *Plinij locus dilucidatur.*
20 *Imago, quid, & quid designet?*
21 *C. Cæsar in suo Porticu imagines illorum habuit, quæ Rempublicam auxerant.*
22 *Loca Senatoria à populo distincta erant in Theatro.*
23 *Maria Virgo Regali ex progenie.*
25 *Post Noe Monarchia initium habuerunt.*
26 *Monarchia prima Assyriorum, seu Caldeorum.*
27 *Nembroth, & Belus, primi Ciuitates ædificarunt.*
28 *Ninus Rex Primus Monarchia Assyriorum Princeps, & demum vsque ad finem alij numerantur.*
29 *Monarchia Caldæorum, seu Asiyriorum durauit annis mille ducentis triginta quinque, sed alij aliter. nu. 30.*
31 *Monarchia secunda Medorum.*
32 *Arbaces Medus, huius Monarchia primus.*
33 *Monarchia hac quot annis durauit. nu. 34.*
35 *Monarchia tertia Persarum.*
36 *Cyrus huius Monarchia Primus.*
37 *Monarchia Persarum durauit annis ducentis triginta, & mensibus tribus.*
38 *Monarchia quarta Macedonum.*
39 *Alexander Magnus, huius Monarchia primus.*
40 *Monarchia Macedonum durauit annis centum quinquaginta nouem, & mensibus octo.*
41 *Monarchia quinta Syriorum, & Asiaticorum.*
42 *Antigonus primus huius Monarchia Rex.*
43 *Monarchia Syriorum, & Asiaticorum durauit annis ducentum sexaginta quinq;.*
44 *Monarchia sexta Aegyptiorum.*
45 *Ptolomaus Lagi filius Aegyptiorum Rex, Monarchia huius primus.*
46 *Monarchia Aegyptiorum durauit annis ducentum quinquaginta septem.*
47 *Monarchia septima Romanorum.*
48 *Romulus, primus Monarchia Romanorum Rex.*

49 Mo-

49 Monarchia Romanorum sub Regibus, durauit annis ducentis quadraginta quinque.

50 Ab vrbe condita Romuli tempore, vsq; ad C. Cæsaris vsurpationem, fluxerunt anni septingenti, & duo.

51 Austriaca familia excedit omnes Monarchias.

52 Fabia gens Romanorum illustris, & quanto tempore durauit. nu. 53. 54.

55 Iulia familia, Antonia, Aimilia, Valesia, Posthumia, Claudia, Seruilia, Cornelia, Licinia, Cæcilia, Domitia, Marcella, Fuluia, Sempronia, & Martia quanto tempore steterint. nu. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70.

59 Stephanus Forcatulus I.C. Cõsultus deducit lineam Henrici III. Galliæ Regis à gente Valesia Romana.

71 Veneta vrbis Respublica, Romanæ Monarchiæ imitatrix, æmulaq;, eiusq; laudes.

72 Venetorum Imperium, viris nobilissimis, virtute omni conspicuis regitur.

73 Venetæ Monarchiæ initium.

74 Paulucius Heracleanus Primus Venetæ Reip. Dux.

75 Venetæ vrbis Monarchia, quanto tempore durauit.

76 Familia Austriaca deducitur, relinquẽdo antiquiora tempora à Dagoberto Francorum, siue Franconiæ Rege, & sic etiam Gallorum Regum prima series vsq; ad Pipinum. nu. 89.

77 Regũ Galliæ linea à Pipino vsq; ad Hugonẽ Capetũ.

78 Regũ Galliæ linea ab Hugone Capeto, vsq; ad Henricum 3. nouissimè defunctum.

79 Henrico Octauo Angliæ Rege corrupto in fide, subditi in deterius lapsi sunt.

80 Elizabeta Angliæ Regina, post mortẽ Mariæ sãctissimæ Reginæ, dominãte, Regnũ in peiora delapsum.

81 Principes, ac viri Christiani in Anglia existentes, ob Reginæ timorem clam fidem Christi colunt.

82 Othomanorũ Imperatorũ familia ab eiusdẽ Othomani initio, vsq; modo quatuordecim Imperatores habuit.

83 Austriaca familia è Germanorũ semine originẽ ducit.

84 Germania fons vera Nobilitatis.

85 Germani, quasi nobilitatis germen.

86 Germanorum laudes ex Antonio Campano.

87 Germanorum laudes ex Iacobo Vuimphelingo.

88 Philippi Regis Catholici linea eadem, quæ & Priorum Galliæ Regum, à Dagoberto Frãciæ, siue Franconiæ Rege originem ducens. num. 89.

90 Austriaci semper in vijs Domini ambulauerunt.

91 Francia an à Franco carnifice denominetur?

92 Francia an à Francone quodam Hectoris Troiani filio denominetur. num. 93.

94 Hector Troianus vnicum filium Astianactam, siue Scamandrum habuit.

95 Sicambri Germani sunt.

96 Franconia in Germania sita est.

97 Herbipolis Vuirtzpurg appellata, & Marcopolis, & quare?

98 Bamberga, & Nuremberga Ciuitates Franconiæ.

99 Galliæ Regnum, Franciæ denominatum ab illa Regione, quæ Franconia dicitur.

100 Franciscus Connanus I. C. Gallus, eiusq; virtutes laudantur.

101 Francia vnde dicta?

102 Genealogica arbor Austriaca ab anno 306. Domini nostri IESV Christi.

103 Authores, ex quibus est arbor confecta.

104 Austriaca familia vincit Monarchias per annos descriptos.

105 Austriaca familia vincit familias Romanorum numeratas.

106 Austriaca familia superat Venetorum Monarchiam per annos ibi descriptos.

107 Austriaca familia superat Regũ Gallorum per plures annos durationem.

108 Austriacam familiam ex Perleonibus quibusdam Romanis, Falso sibi persuasit Raphael Volaterranus. nu. 109. 110. 112. 113.

111 Austriacam Genealogiam scripsere cõplures clarissimi viri, qui describuntur.

114 Maroueus, an fuerit Clodij filius? nu. 115. 116.

117 Gloriosũ est ex matre clarissima originem ducere.

118 Vincula duo efficacissima sunt.

119 Fauilla Dux Cãtabriæ author maternæ stirpis Philippi Secundi Regis Catholici.

120 Fides Christiana sẽper stetit apud Hispanos etiam potientibus rerum Sarracenis.

121 Maternum Philippi genus à Gothis Regibus originem ducit.

122 Arbor materni generis Philippi II. Regis Catholici, facta ex multis authoribus, qui referuntur.

123 Familiæ Austriacæ splendor, & antiquitas nimium præstans.

124 Ille inter pares præcedit, qui prior dignitatem quæsiuit.

125 In sessionibus is ordo seruatur, qui ex ordine promotionis ostenditur.

126 Minor irasci minimè debet, quòd maior ei præferatur.

127 Meliori sanguine ortus, cæteris paribus præfertur.

128 Philippus Secundus Rex Catholicus gradu supremo ità sublatus, vt Christianorum Principum nullus ad similem aspirauerit.

CAP. QVARTVM.

FAmiliæ Austriacæ nobilitas, ex qua progenitus est Philippus Rex Catholicus, mirum
in modum præfulget, ob eius, quũ Antiquita-
1 tem, tum etiam † splẽdorem, vt ex qua seminarium tot Principũ, Regum, atq; Imperatorum, effluxit; & etiam modo inter Orbis omnes familias, caput extollit. Vnde eidem Regi cõuenit illud Ecclesiastes. cap. 10 Beata terra, cuius Rex nobilis est: & non immeritò exinde ortus idem Rex nobilissimus, non alicui Mundano Principi inuidet, sed potius ex isto etiam capite alij eidem inuident: nobiliores enim, &
2 generis Antiquitate clariores, alijs † præferuntur. l. 2 §. Quæ omnia. vers. Vir ab antiqua. C. de veter. iur. enucleand. Bald. in §. In nomine. De pace Constant. in feudis. Innocent. in c. 1. de Maior. & obed. Bal. in Rub. C. pro socio. Alex. in l. 1. ff. de Alb. scrib. concinit, quod habetur.

in

in §. Item testium fides. 4.q.4. Petr. Gerard.in singul.33.Nobiles,& Andr.Tiraquell.de nobilit.cap.15. per totum. Quo enim quid est antiquius,eo† venerabilius est. vt inquit Aristoteles.lib.10.Metaphysic.c.2.quem ad hunc antiquę nobilitatis encomiū inducit Federic. Scotus in consil.28.num.20.lib.6. Tomo 1.Anton. Gamma in decis. Lusitan.1. nu. 5. Nec idcirco negauerim nonnullas apud Christianos Principes familias reperiri,nobilissimas, & antiquissimas, fortè sua antiquitate Austriacam excedentes;non tamen hæ omnibus numeris absolutæ inueniri poterunt,vt alias habeant qualitates,quibus Illustriores redditæ fuerint.

3

Nec in huius rei,de qua scribimus progressu, loquimur de nobilitate diuina,siue supernaturali,uam de ea apud conspectum Æterni Iudicis quærendū est, apud quem ille nobilis dici-

4 tur,qui est in gloria. † de quo scribit Magister sentētiar.lib.2.distinct.12.vbi cōmuniter Theologi.& de hac ita dicit Hieronymus ad Celantiam. Summa apud Deum nobilitas est,clarum

5 esse virtutibus.†Vnde in c.illud.& in c.seq.40. distinct. dicitur,Gratiam Christi, virtute, non loci, nec generis nobilitate acquiri; de qua nunc vlterius nihil scribimus.

Neq; in casu,de quo scribimus,lōga discussione opus erit:An intelligamus de nobilitate proueniente ex prædecessorum, vel propria virtute?vel Diuitiarū sua,vel antecessorum copia ? vel quia à populo ex consuetudine eius progenies,& familia nobilis reputetur? Aut ex clarissima per longam annorum seriem producta ? Quia hæc oīa concurrere in ista progenie passim suo cuiq; loco demonstrabimus.Ex quibus ostendere conabimur, non modo partes singulas,quæ ad familiam Regiam,& Imperialem , omniq; ex capite vera nobilitate fulgentem, sed longo interuallo, alias ingenti maximorum,ac splendidorum actuum progressu,superare.Necessarium deniq;non erit,hoc in loco asserere,Quid sit nobilitas? Vnde dicatur? Quot modis quæratur?aliaq; huiusmodi, in quibus enucleandis, hic locus necessarius non vi-

6 detur; † cum super hoc argumenti genere, latissimè scripserint.Bartol.in l. 1.C.de Dignitat. lib.10. habetur in l.nobiliores. vbi Bald. C.de Commer.& mercat.Patis de Puteo de re militar.lib.7.§.Quia sæpe. Barth. Cæpoll. in tract. de Imperat. milit. deleg. § Nobilitatis. Barth. Socin.in consil.246.col.1.vol.2. Petr.Rebuff.in tract.Nomination.q.12.Andr.Tiraquel. de nobilit.c.15. & c.19.Lancellot. Conrad. in Templo Iudicum.in tract. de Duello.par.3,conclu, 76.Nicola.Biesi' de Republica. lib. 4.Polybius Histor. lib. 12. Guido Papæ in decis. Gratian. 376.Iacob.Menoch.de arbitrar. Iud.quęst.lib. 2.cētur.1.casu 67.Renatus Choppinus in Consuetud. Andegauēsi.c.63.nu.3. de quibus opportunius suis in locis, dum se occasio, in operis prosequutione præsentabit, verba faciemus nō derelinquendo tū cursum operis necessarium.

Illud tantum in hoc capite describendum duximus, de nobili ex claris natalibus orto, q

7 nobilis†appellabitur.Clem.2.de sententia ex-

8 communic.Cum nobilitas sit quædam † maiorū claritas,vt docet Aristotel lib. 2. Rethoric. Quis enim non super aurum existimet, consan

9 guineum† esse Illustri Prosapia ortum ? vt inquit Dominic.de Soto de Iustit. & iur. lib.9.q. 7.artic.3.Hinc de Amalorūm Gothorum Regū familia, inquit Athalaricus apud Cassiodorum

10 lib.8. Variar. cap.2. Quæuis claritas† generis Amalis cædit : & sicuti qui ex vobis nascitur, origo Senatoria nuncupatur ; ità qui ex hac familia progreditur,Regno dignissimus appro

11 batur.Vnde Critias Charmidē † laudat, quòd longa serie nobilitatem ex Solonis genere traheret:vt est author Plato in Charmide, siue de Temperantia.lib.20. Vbi Marsilius Ficinus ait: Nobiles idcirco alijs exempla præstare . Vnde qui virtute contēdunt.ab ipsa sui generis origine,quò alijs præpolleant, initium auspicantur : vt docet Isocratres in Panathenaico,siue Oration.11. Vnus enim vir Heroicus.totā gen-

12 tem illustrat:†vt ait Demosthenes Olynthiata prima.& Cic. in Orat.pro Sextio, inquit: Omnes boni , semper nobilitati fauemus : & quia

13 Reipublicæ†vtile est, nobiles esse homines,dignos maioribus suis,& quia valere debet apud nos , senex clarorum hominum de Republica meritorum,memoria,etiam mortuorum.

Hinc in adipiscendis honoribus, Auorū vir

14 tuti,atq; nobilitati,maximè tribuerunt.†Cyn. in l.prouidendum. C. de postuland. Hostiens. Ioan.Andr.& Abb.Panor.in c. clerici. de Iud. facit tex.in l.tam dementis.ibi ; ex genere eorum nobiliores sunt. C. de Episc.aud. similis text.in l.si furiosi. C.de nupt. voluit Iacob.Aluarot.in c.1.§.Cęteri quoq; num.6.quis dicat. Dux.vel Marchio. Hoc idē probant verba Platonis in Alcibiade: Consentaneum(inquit)est,

15 meliores esse naturas† nobili in genere,quàm in ignobili. Vnde optimè inquit Anneus Seneca in Octauia cap.6.

Pulchrum eminere est inter illustres viros.

Magnum namq; virtutis argumentum est, vt inquit Socrates , ab antiquo nobilitatis ge-

16 nere auspicari † vnde idem Isocrates , tum in Euagora,tum in Nicocle Cypriorum Rege,inducit,eundem Nicoclem dicentem: Neq; (inquit) cum Regibus pleribusq; cōmune in liberorum procreatione, mihi consilium fuit; nec decorum esse putaui,alios ex abiectiore, alios è clariore liberos progenerate ; neque horum alios nothos, alios vero genuinos relinquere: sed vt omnes potius eadem pollerent natura, quam tum à patre,tum à matre referrent: mortalium quidem, ad patrem meum Euagoram: Semideorum Heroum ad Aeacidas : Deorum

ad

ad Iouem, vt adeò nemo quiſquam de meo ſan-
guine in mũdum editorum, hoc generis Stem-
mate priuaretur.

Hinc dicit Dionyſius Halicarnaſſeus. lib. 2.
Quòd Athenienſium Reſpublica illo tempore
florebat, cum Patricios appellabant ex Illuſtri-
bus Familijs, & pollentes opibus, penes quos
Ciuitatis Regimen fuiſſet. Bernard. in Epiſtol.
ad Gualternm de Claro mõte. Genus (inquit)
clarum, corpus aptũ, forma euidens, ingenium
velox, eruditionis vtilitas, & morum honeſtas,
glorioſa quidem ſunt. Hinc Paris Iouis, &
Electræ genus ducere gloriatur ad Helenam
ſcribens apud Ouidium in Heroidis inquit,

Non ego coniugium generoſa degener opto,
Nec mea, crede mihi, turpiter vxor eris.
Pleiada, ſi quæras in noſtra gente, Iouemq;
Inuenies, medios, vt taceamus, Auos.

Iiſdem etiã medijs Siphacem extollit Fran-
ciſcus Petrarcha lib. 3. Africæ, dicens

Nomen fortaſſe Siphacis
Audiſti, cunctos illum præcedere Reges
Fama refert, opibus, nec Auorũ sãguine quiſquã
Altior incedit.

Sic Matth. cap. 1. alijq; Euangelici ſcripto-
17 res, Chriſtum laudant, ex Regum† genere ori-
ginem ducere. Vnde Chryſoſtomus in eũdem
Matth cap. 14. Non illius (inquit) Fabri, quem
putatis; ſed Fabricatoris omnium, qui fabrica-
tus eſt auroram, & ſolem. & paulò poſt. Radix
fuit ſtirpis Regiæ.

Conſtat autem apud Romanos adeò cele-
brem fuiſſe antiquorũ Patriciorum, Equitum,
nobilium, atq; eorum, qui animi, vel corporis
virtute claruiſſent, memoriam, vt proprium il-
lis fuerit eorundem nomina, quoquo modo
poſſent, perpetua reddere. Et hinc poſteris per
imaginum appoſitionem exempla reliquerũt,
quibus veluti æmulatione, & quadam inuidia,
optimè operandi, veluti quoſdam ſtimulos re-
ſignarent; quinimmo illis incitarentur, vt non
torpeſcerent. Domos itaq;, & Atria imagini-
bus replebant, ibidemq; aſſeruabant (Nam in
locis publicis longè aliter fieri ſolebat, vt in
toto tit. de Statuis, & imaginib. & nos de his
dicimus in Neanomologia. cap. ....) ad quas
ſucceſſores pro virtutum incitamento, veluti
confugerent, ſeq; ipſos anteceſſorum ſuorum
imaginibus minimè indignos, aut degeneres
18 arbitrarentur. Qua† de re, & huiuſmodi Ro-
manorum vſus, ſuboſcurè quodammodo ità
ſcribit Plin. lib. 35. cap. 2. dum ait: Apud maio-
res in Atrijs hæ erant, quæ ſpectarentur, non
ſigna externorum artificum, nec æra, aut mar-
mora, expreſſi cera vultus, ſingulis diſponeban-
tur armarijs, vt eſſent imagines, quæ comitarẽtur
Gentilicia funera, ſemperq; defuncto aliquo,
totus aderat, qui vnquã fuerat populus. Stem-
mata verò lineis diſcurrebant ad imagines pi-
ctas. Tablina codicibus implebantur, & monu-
mẽtis rerũ in Magiſtratu geſtarum. Aliæ foris,
& circa limina, animorum ingentium imagines
erant, affixis hoſtium ſpolijs, quæ nec emptori
refringere liceret, triumphabantq; etiam dñis
mutatis, ipſæ domus, & erat ſtimulatio igneus
(ex probantibus tectis) quotidie imbellem do-
minum intrare in alienum triũphum: Huc vſq;
Plinius. Qui obſcurè nimium, ac perplexè lo-
quutus eſt, quẽ ſi paulliſper declaremus, totam
antiquarum imaginum Hiſtoriã, breui verborũ
19 conceptu, explicuiſſe demonſtrabimus. †Hoc
vero dixit Plinius, ac dicere voluit. Quòd in
Atrijs ex Pictura, maiorum ponebantur imagi-
nes in armarijs, quæ funera ſucceſſorum comi-
tabantur, & Stemmata ideſt gradus cõſangui-
nitatis, vnde ille fortè deſcẽderat imaginibus
per lineas deſcripta erant. Et Tablina ideſt quæ-
dam capſulæ implebãtur Codicibus, in quibus
res illius deſcriptæ erãt, & monumenta rerum
geſtarum in Magiſtratu, & ibidem reponeban-
tur, argentum cęlatum, veſtis Stragula, ſigna, &
Magiſtratus ornamenta. Et ſic procedebant acta
imaginum, & monumẽtorum intra domos. Fo-
ris vero imagines aliæ erant, circumq; limina
illorum virorum, qui ingenti animo fuiſſent,
affixis opimis hoſtiũ ſpolijs, quæ erant in mu-
ris depictæ, ipſaſq; nec emptor domorũ fran-
gere poterat, ita quòd Domus, etiam Dño mu-
tato, triumphabant. Hiq; triumphi, atq; imagi-
nes, quia nouo Dño, antiqui Dñi virtutes ex-
probrabant, ſtimuli erant, vt videntes illorum
Triumphos, noui Dñi, veluti imbelles, ad virtu-
tem, & gloriam impellerentur. de his poſt Vi-
truuium Franciſc. Marius Grappaldus de par-
tibus Ædium. lib. 1. Et idcirco hæ foris imagi-
nes, vel in atrijs in primis domorum partibus
ponebantur, vt omnium oculis, eſſent ante om-
nia prępoſitæ, ac veluti Anteſignanæ. Hoc idẽ
breuioribus verbis perſtrinxit Valerius lib. 5.
c. 8. dum de Manlio Torquato verba feciſſet,
qui filium Decium Syllanũ à Prouincia Mace-
donia, cui pęrat, accuſatũ, Republica, & domo
indignũ iudicaſſet, & à cõſpectu ſuo abire iuſ-
ſiſſet, illeq; ob id dedecore affectus, proprio
ſuſpendio occubuiſſet, aſſeruit patrẽ, nec exe-
quijs filij intereſſe voluiſſe, eo, quod videbat (inqt)
ſe in eo Atrio cõſediſſe, in quo imperioſi illi
Torquati (anteceſſoris ſui, qui proprium filiũ ſe-
curi percuſſiſſet) ſeueritate cõſpicua, imago po-
ſita erat, prudentiſſimoq; viro ſuccurrebat effi-
gies Maiorum ſuorum cum Titulis ſuis; idcir-
co in prima ædiũm parte poni ſolere, vt illo-
rum virtutes, poſteri non conſpicerent ſolum,
ſed etiam imitarentur. Hæc ille. Sic & Poly-
bius Hiſtoriarum lib. 6. ait: Eſt autem imago,
20 inſignis alicuius† viri ſimulachrum, oris ſimi-
litudinem, artificioſè effictam, coloribus, pig-
mentiſque adumbratam referens, quam in in-
ſigniori, & celebriori domus parte, poſitam, li-
gneo armario includebant. & Cic. in Orat. pro

C. Rabirio ait. Delecta imago ipsa, ad poste-
ritatis memoriam prodira. Qua de re satis,
cû ista præscriberem, multa scripsisse conspexi
Carolum Sigonium de Antiquo iure ciuium
Roman. lib. 2. cap 20. & nouissimè Iustnm Li-
psium electorum lib. 1. cap. 29. Ex quibus pa-
tet, plurimum nobilitati apud Romanos sem-
21 per tributum fuisse. Ideo C. Cæsar in † por-
ticu suo, eorum, qui Rempublicam incremen-
tis auxerãt, imagines posuisse, plurimum lau-
datus fuit. Antonius vero Caracalla, & Ale-
xander Seuerus eorum parentum Triumphos
pingi curauerunt. Ita nobilissima suorum de-
cessorum gesta memoriæ commendantes. Me-
morabile hoc exemplum sufficere credam, quo
quanto in pretio nobilitas apud Romanos ha-
beretur, appareat. Cum enim in Theatro in
Spectaculorum conspectione promiscuè no-
biles, & plebei conspicerent, ac Patricios, &
Plebeios indiscretè cõsistere. vt inquit Liuius
lib. 34. Sex. Ælium Pætum, & C. Cornelium Ce-
thegum Censores gratiam ingentem apud Se-
natorium ordinem peperisse, quòd Ludis Ro-
manis Ædilibus curulibus imperarũt, vt loca
22 † Senatoria à Populo secernerent, nam antea
in promiscuo spectabant, vt scribit Asconius
Pædianus in Orat. pro Cornelio. Qua ex cau-
sa L. Rhoscius Otho tribunus plebis, idem con
firmando, tulit legem Rhosciam Theatralem,
vt ibidem Auspice domino dicemus in illa-
rum Commentarijs. Tantum itaque omni tem-
pore nobilitati traditum est, vt & Sacra Elo-
quia, ac sancta Ecclesia quotidiè cantet, Rega-
23 li ex † progenie fuisse Mariam. Sic nobilissi-
morum Principum meminit Moyses Numer.
cap. 1.

Si igitur antiquissimæ nobilitati iugiter fuit
delatum, operę pretium dicere, atque assere-
24 te cogimur, Familiam † Austriacam, clarissi-
mè, tamquàm fulgentissimum sidus, splende-
scere, & proinde inter alios Principes, P H I-
L I P P V M Catholicum Regem, ex ea proge-
nitũ, caput extollere, ac præstare. Si enim tem-
pora computentur, Monarchiæ conspiciantur,
Annales euoluantur, si deniq; familiæ Impe-
riales, Regales, ac antiqua nobilitate conspi-
cuæ animaduertantur, fateri cogimur, ipsam
Antiquiorem esse, & longiori seculorum cur-
riculo, deductam, ac omni virtutũ genere præ-
stantem, aliosq; Imperatores, ac Reges, mini-
mè vereri: illamque particulari Dei Optimi
Max. beneficio, ac Dono, pro totius Christia-
ni Orbis vtilitate propagatam. Et vt digito,
ac manu ductis quibusdam exemplis, hoc sta-
bilire valeam, breui Historiarum exemplo,
temporibus computatis, hoc firmare, & refer-
re minimè grauabor.

A secunda itaque Mundi ętate, nempe à se-
culo post vniuersale Diluuium conspiciẽdum
25 est, † quo Noe Secundus Gentium pater, ac
Princeps cũ sua familia ab Omnipotenti Deo,
vt esset totius Mundi Seminarium fuit à Deo
seruatus: atq; Monarchias, & Regna, Imperia,
& Principatus consideremus, & quanto tem-
porum interuallo, atq; curriculo illa duraue-
rint: ijs etenim perspectis, hanc Austriacorum
familiam, & antiquitate, & virtutum gloria, at-
que rerum gestarum ornamento, insigniorem
esse apparebit.

Prima itaq; Caldeorum, seu Assyriorum Mo-
26 narchia antesignana se offert, quam † recita-
bo, omisso Nembrotho, ac Belo eius filio, cum
non regnauerint, sed Ciuitates tantum ædifi-
27 cauerint † de quibus habetur Genes. cap. 11.
28 Primus autem qui regnare cœpit, fuit † Ni-
nus Beli filius, ac Nembrothi Nepos, qui Ni-
nam, seu Niniuem Ciuitatem Magnam con-
struxit, hic regnauit annis quinquaginta duo-
bus. Secundus, Semiramis Ascalonita, Nini
vxor, quæ Ninum iuniorem impuberem non
dum Regno aptum conspiciens, virilem se-
xum mentita, Indos, Aethiopas, diuersasque
gentes edomuit, & Babilonem instaurauit, &
hæc regnauit annis quadraginta duobus. Ter-
tius Ninus iunior, siue Ninias Zameis, Semi-
ramidis filius, qui regnauit, annis triginta
octo. Quartus, Arius, annis triginta. Quintus,
Aralius, annis quadraginta. Sextus, Baleus,
cognomento Xerses, annis triginta. Septi-
mus, Armathritis, annis triginta octo. Octa-
uus, Belochus annis triginta quinque. Nonus,
Baleus, annis quinquaginta duobus. Deci-
mus, Althades, annis triginta duobus. Vnde-
cimus, Mamitus, annis triginta. Duodecimus,
Manchaleus annis triginta. Decimus tertius,
Sferus annis viginti. Decimus quartus, Ma-
melus annis triginta. Decimus quintus, Spa-
retus, annis quadraginta. Decimus sextus,
Ascatades, annis quadraginta vno. Decimus
septimus Amyntes, annis quadraginta quinq;.
Decimus octauus Blochus iunior, annis vigin-
ti quinq;. Decimus nonus, Belopares, annis tri-
ginta. Vigesimus, Lãprides, annis triginta duo
bus. Vigesimus primus, Sosares annis viginti.
Vigesimus secũdus, Lampares, annis triginta.
Vigesimus tertius Pannias, annis quadraginta
quinque. Vigesimus quartus Sosarmus, annis
decem, & nouem. Vigesimus quintus, Mitreus
annis viginti septem. Vigesimus sextus Tau-
tanes, annis triginta duobus. Vigesimus septi-
mus, Teuteus annis quadraginta. Vigesimus
octauus, Timæus, annis triginta. Vigesimus no
nus, Dercilus, annis quadraginta. Trigesimus
Eupales, annis triginta octo. Trigesimus pri-
mus, Lahosthenes, annis quadraginta quinq;.
Trigesimus secundus, Pyrithidias, annis tri-
ginta. Trigesimus tertius Ofratheus, annis vi-
ginti. Trigesimus quartus Ofraganeus, annis
quinquaginta. Trigesimus quintus, Aschra Za-
pes, annis quadraginta duobus. Trigesimus
sextus

sextus,& vltimus, Tonosconcoletos,(Sardana-
palum Græci vocāt)annis quindecim,quo tem
pore hæc Monarchia finem habuit, & durauit
29 annis mille, ducētis †triginta quinque. Vt post
Berosum Chaldæū de Antiquitatib. lib.4 & 5.
Manethonem Ægyptium, & Methasthenem
Persam, & Eusebium Cæsariensem, voluit Dio-
doe.Sieulus lib. 3.& si dissētiat in numero Re-
gum, & annorum. supranotatos tamen sequi-
tur Iustinus lib.1.Ioan. Zonaras Annalium. lib.
1. Christoph. Myleus de scribenda vniuersit.
rerū histor. lib.3. Christianus Adrichomius in
Theatro Terræ sanctæ. in Manasse. 2. Dixi in
Apologia aduersus sententiam Pilati Aquilæ
repertam, quam ad Sixtum Quintum Pontifi-
cem direxi. Quàmquàm hanc Monarchiam du
30 rasse tantummodo, mille,& septuaginta† an-
nis, scripserit Velleius Patereulus. Histor. Ro-
man.lib.1.

31 Secunda subsequuta est Medorum † Monar-
chia, quam à Sardanapalo rapuit Arbaces Me-
32 dus, qui eam†tenuit annis viginti octo. Secun
dus, subsequitur Mandanes, annis quinquagin
ta. Tertius, Sosarmon, annis triginta. Quartus,
Arthicarmines, annis quinquaginta. Quintus,
Arbianes, annis viginti duob⁹. Sextus, Arceus
annis quadraginta. Septimus Arthienes annis
viginti duobus. Octauus, Astibares annis vi-
ginti. Nonus Astyages annis triginta. Et sic
33 ista finem habuit, annis ducentis † nonaginta
duobus. Licet duos alios Reges enumeret
Diodorus Sieulus lib. 3. Scilicet Arthibanem
post Arthienem, & Apādam siue Astyagem. de
34 quo Herodot.lib.1. Quos tamen trecentis†qn-
quaginta annis regnasse scribit Iustinus. lib.1.
Sed videndi erunt Idem Ioan.Zonaras, lib.1.&
Myleus vbi supra. lib.3. ac etiam Adrichomius
in Theatro Terræ sanctæ. in Manasse.2.

35 Tertia Persarum† Monarchia successit, quæ
36 à Cyro initium habuit,& † regnauit annis tri-
ginta. Secundus, Cambyses, qui regnauit annis
septem,& mensibus tribus. Tertius, Smerdis,
& Frater, mensibus septem. Quartus, Darius,
annis triginta sex. Quintus, Xerses annis vi-
ginti. Sextus, Arthabanus, qui illum occidit,
mensibus septem. Septimus Artaxerses lon-
gimanus, annis quadraginta. Octauus Xerses
mensibus duobus. Nonus Sogdianus, mensi-
bus octo. Decimus Darius Nothus, annis de-
cem,& nouē. Vndecimus, Artaxerses Magnus,
siue Darius Memnon, annis quadraginta. Duo-
decimus, Artaxerses Ochus, annis viginti sex.
Decimus tertius Arses annis quatuor. Deci-
mus quartus, Darius, Arsami filius, qui,& Con-
domanus dicitur, annis sex. Horū Monarchia
37 est terminata annis† ducentis triginta,& men
sibus tribus. de his habetur Daniel. cap.5. 6.&
7.& habetur. 2 Paralipomen. c.36. & 1. Esdræ,
c.1.3.4.6.7 &. 9.& lib.2.Esdræ. cap. 12. & lib.3.
Esdræ. c.1.2.3.5.7.& 8. & lib.4. Esdræ. cap.1.&
lib.1.Machab.cap.2.& 2.Machab.cap.1. Isaiæ.
cap. 44. 45. Esther c. 11. 12. 13. 16. Herodotus
lib.1. Eusebius,& Iustinus lib. supra relato. Io-
seph. Antiquit. Iudaicar. lib. 11. c.4. & 5. Paul.
Orosius lib.2. cap.7. 8. 9. 10. 11. Adrichomius
in Chronico in anno Mundi 3406. 3443.& seq.

Quarta postmodum subsequitur mundi
38 †Monarchia Macedonum cuius primum, ac ve
39 rum caput, ipse Alexander † Magnus fuit, qui
rerum potitus est annis duodecim. Alij autem
qui post ipsum sequuntur in partes diuisum
obtinuerunt eius imperium. Secundus subse-
quutus est, Arideus, qui regnauit annis septē.
Tertius Cassander, qui regnauit annis decem,
& octo. Quartus Antipater,& Aleander, annis
quatuor. Quintus, Demetrius, annis sex. Sex-
tus Pyrrhus, mensibus sex. Septimus Lysima-
ch⁹, annis quinq;. Octauus Ptolomeus Κεραυνὸς
anno vno. Nonus Meleagrus, mēsibus duobus.
Decimus Antipater, anno vno. Vndecimus
Sosthenes, annis duobus. Duodecimus, Anti-
gonus Gonathas, annis triginta sex. Decimus
tertius Demetrius, annis decem. Decimus quar
tus Antigonus, annis quindecim. Decimus qn-
tus Philippus annis quadraginta duobus. De-
cimus sextus,& vltimus Perseus, annis decem.
Qui si iungantur insimul faciunt annos, cētum
40 quinquaginta nouem,& menses† octo. Docet
Eusebius vbi supra. Iustinus. lib. 33. Ioā. Zonar.
lib.1. Diodorus, & Plutarchus in Alexandro.
Quintus Curtius, & Arrianus Nicomedensis
de Gestis Alexandri. Ioseph. Antiquit. Iudaic.
lib. 11. cap. 8. Gulielmus Episcop. Tyri. de Bel-
lo sacro. lib. 11. cap. 30.

Quinta post Alexandri mortem, Monarchia
diuisa extit inter proximè dictos, stetitq; pe-
41 nes†Syrios,& Asiaticos, in qua primus regna-
42 uit Antigonus †annis decem, & octo. Secun-
dus Demetrius Πολιορκητὸς, annis decem,& se-
ptem. Tertius, Seleucus Nicanor, annis trigin-
ta duobus. Quartus Antiochus Sother, annis
decem,& nouem. Quintus Antiochus Theos,
annis quindecim. Sextus Seleucus Gallinicus,
annis viginti. Septimus, Seleucus Ceraunos, an
nis tribus. Octauus Antiochus Magnus, annis
triginta sex. Nonus, Seleucus Philopator, an-
nis duodecim. Decimus, Antiochus Epipha-
nes, annis vndecim. Vndecimus, Antiochus
Eupator, annis duobus. Duodecimus, Deme-
trius Sother, annis viginti duobus, Decimus
tertius, Alexander, annis decem. Decimus
quartus, Demetrius annis tribus. Decimus qn-
tus, Antiochus Sidetes, annis nouem. Decimus
sextus, iterum Demetrius, annis quatuor. De-
cimus septimus, Antiochus Gryphus, annis
duodecim. Decimus octauus, Antiochus Cyzi-
zenus, annis decem, & octo. Decimus nonus,
Philippus, annis duobus. Qui faciunt summam
43 annorū ducentorū† sexaginta quinque, vt pla
cuit Eusebio, alijsq; Historicis supra narratis,

Sexta

Sexta postmodum surrexit Aegyptiorum
44 † Monarchia,incipiẽs à Ptolomæo† Lagi filio,
45 qui regnauit annis triginta sex. Secũdus Ptolomæus Philadelphus,annis triginta octo. Tertius Ptolomæus Euergetes, annis viginti sex. Quartus, Ptolomæus Philopator, annis decẽ, & septem. Quintus Ptolomæus Epiphanes,annis viginti quatuor. Sextus, Ptolomęus Euergetes secundus, annis viginti, aut secundum aliquos,viginti nouem. Septimus, Ptolomæus Phischon,siue Sother, annis decem & septem. Octauus Ptolomæus Alexander, annis decem. Nonus,Ptolomæus Laterus, annis octo. Decimus,Ptolomæus Dionysius,annis triginta. Vndecimus,Cleopatra,annis viginti duobus.Qui
46 ascendunt ad summam annorum† ducentorũ quinquaginta septem,vt communiter tradiderunt Eusebius,& alij in locis supra allegatis,& tetigit Tertullianus contra Iudæos.
47 Septima Romanorum Monarchia etiam †viguit,Quę sub Regibus primo fuit,sub Romulo,
48 annis † triginta nouem. Sub Numa Pompilio, annis quadraginta vno; sub Iullo Hostilio, annis triginta duobus.Sub Anco Martio,annis viginti quatuor. Sub Lucio Tarquinio Prisco, annis triginta septem.Sub Seruio Tullio annis triginta quatuor. Sub Lucio Tarquinio Superbo, annis triginta quinque: qui faciunt numerũ an
49 norũ ducẽtorum quadraginta duorũ,† quibus rerum Roma potita minimè fuit, sed principiũ Regnandi dedit. Exactis demũ Regibus,ab ipso Regifugio,vsque ad Cæsarem,quo tpe Vrbs Roma,nomẽ Reipublicæ sumpsit,ac per Dictatores,Consules,aliosq; Magistratus illã propagauit,ita vt à principio,vsq; ad Cæsaris vsurpa tionẽ,in totum effluxerint anni septingenti, &
50 duo,intra † quos totum ferè terrarum orbem tunc cognitũ subiugauit. Huius Monarchiæ authores sunt,non solum latini,sed Gręci,sed om nium ferè linguarũ scriptores. inter quos Liuius, Orosius, Eutropius, Eusebius,Iosephus, Egisippus,Dio Nicæus, Dionysius Halicarnasseus, Polybius, Paterculus, alijq; ppemodum infiniti,antiqui,ac nouissimi scriptores. Si calculẽtur itaq; singularum Monarchiarum anni,
51 apparebit† Austriacam familiam iam excedere. Calculatio autem vniuscuiusq; ita erit, & vna quæq; durauit scilicet.

Monarchia.	Caldęorum annis	1235.
	Medorum annis	292.
	Persarum annis	230. mens. 3.
	Macedonum annis	159. mens. 8.
	Syriorum annis	265.
	Ægyptiorum annis	257.
	Romanorum annis.	702.

A quibus, ipsarumve qualibet,si extrahãtur anni,aut Reges,quibus,aut descendentium lineæ intercisæ extiterunt, aut quia Reges, non per legitimas successiones, sed ex diuersis familijs,vi,aut potentia,Dominia quęsierunt,luce ipsa clarius apparebit, nullam earundem Monarchiam ad annos,quos Austriacorum familia iunxit,peruenisse.

Sic etiam,antiquas quasdam Romanorũ Familias nobilissimas,vel illas ex ordine Senatorio,ac Patricio,vel ex Plebe,nobilitati allectas enumerabo,quarum nobilitas,vel Imperio,aut saltim Regno dignas fuisse scribunt,quæ summam nobilitatem,& quãdam antiquitatem referunt, & Magistratus in Republica summos, maximosq; adeptæ sunt.Qui enim hæc videbunt,ac legent,quantũ pro veritate enucleanda labores assumpserim,conspicient.
52 Fabia primum gens, Familiaq; Illustris,† se offert,quæ à C.Fabio.C.Filio, Vibulano ortum originemq; habuit,Vrbis cõditæ anno. 269. vt testantur Dionysius Halicarnasseus.lib.8. & 9. Liuius lib. 11.quæ tñ durauit, ad annum vsque vrbis.743.Quo tẽpore d.sijt in Q.Fabio. Q. F. Q. Nepote,vt post Dionem lib.54. Historicosque alios, scripserunt Cassiodorus, Sigonius, Panuinius,& alij in Fastorũ Romanorum Com
53 mẽtarijs,& eius duratio fuit† per annos 474. Hæc illa est Fabiorũ familia memorabilis,quorum trecentos in armorum conflictu, pro pa-
54 tria acerrimè pugnantes,vna† dies abstulit,im pubere tantum vno superstite, quorum Historiam,lõga serie, retuli in Apologia Italo idiomate conscripta contra sententiã Pilati,Aquilæ repertam,ad quam lectores reuoco.

Iuliorum familia à C. Iulio.L. F.anno vrbis. 264.initium habuit, vt scribit Dionysius lib.8.
55 & durauit†vsq; ad C.Caligulam Cæsarem, vt refert Dio.lib.58.circa annum vrbis.795. & sic peruenit ad annos 535.

Antoniorum a T. Antonio Merenda anno Vrb.cond. 303. Dionysius lib. 10. Liuius lib.3. vsque ad L. Antonium. M. F.M. N. anno vrbis.
56 712.& sic finem habuit† in annis 409.

Aimilia, quam,& Aemiliã dicunt,quæ suum principiũ auspicata est. Vrb. cond. anno. 269. à L. Aimilio, Mamercini F. Dionysius lib. 8. & 9. Diodor. Sicul.lib. 11. vsq; ad M. Aimiliũ Scaurum anno vrbis 649. vt refert Cic. de leg. lib.3. & in Orat. pro Sextio. & lib. 2. de Ora-
57 tore. Valet.Maxim.lib.3.cap.2.& 7.&† sic permansit annis 380.

Valesia Familia à P.Valerio Volusi F Voluso anno vrbis 246. vt est author Cic. Academic. quæst.lib.6. Dionys.lib.5. Liuius lib.2. vsq; ad M.Valeriũ M.F. M.N. Messallam.vt voluit Plin. lib.17.cap.25. Valer.lib.2.cap.1.Aulus Gellius
58 Noct.Atticar.lib.15.cap.11.& sic perstitit† annis 353.à qua scribit Stephanus Forcatulus de
59 ducere † Seminariũ nouissimos Galliæ Reges, vt Hërico 3. scribit de Origine Gẽtis Valesiæ.

Posthumi Familia à P. Posthumio Q. Filio, Tuberto.anno Vrb.cõd. 248.Dionys.lib.5.& 6. cero.de legib.lib.2.Plutarchus in Publicola:durauit vsq; ad Sp.Posthumiũ Sp.F. Sp. Nepotem

Al-

60 Albinum,anno vrbis 663.vt Caſsiodorus,† a-
lijq; annotarunt,& ſic annis 415.
Claudia gens ab Aɛ̃t. Clauſo Regillenſi an-
no V. C. 258.Sueton.in Tiberio. Dionyſ.lib.5.
& 6. Liuius lib.11. Cornel.Tacit.lib.11.Plin.lib.
35.cap.3.vſq; ad P.Claudium. Ap. F.Gn.N.Pul-
chrum anno 697.vt teſtatur Dio.lib. 39. Cicer.
lib.3.de legib.& in lib.de Auruſpicum Reſpon
ſis. & ad Atticum lib. 1. Plutarch. in Cicer. &
61 †ſic annis 439.
62 Seruiliorum familia†à P.Seruilio P.F.anno,
258.Dionyſius.lib.5. Liuius lib.11. vſq; ad an-
num 551.quo fuit C.Seruilius C.F. P.N.Gemi-
nus,vt ſcribit idem Liuius. lib. 29. & ſic ſtetit
annis.293.
63 Cornelia à Ser.Cornelio Maluginenſi † L.F.
anno.568.Dionyſius lib.8. Liuius lib.11.vſque
ad P. Cornelium P. F. Gn. N. Lentulum, Mar-
cellinum anno vrbis. 735. Dio.lib.54.& ſic an-
nis 467.

Ex Plebis vero claris Familijs.

Liciniorum familia,quæ ortũ habuit à P. Li-
cinio Caluo anno V. C. 353. vt ſcribit Liuius
lib.5.vſq;ad L.Licinium L.F. Murenam,anno.
691.Dio. lib.37. Cic.in Orat.pro Muræna.Plu-
64 tarch. in Cic.& †durauit annis 338.
Cæcilia à L.Cæcilio C.F.Metello anno V.C.
469.Lucius Flotus ſiue potius Liuius in Epit.
15.vſq; ad Q.Cæcilium Gn. F.Q. N. Metellum
65 Pium.anno.†701.Hirtius lib.5. Dio.lib.43.vn-
de durauit annis.232.
66 Domitiorum familia, † quæ anno vrbis 421.
originem habuit à Gn.Domitio Caluino, vt di
cit Liuius lib.8. durauit vſq; ad annum vrbis
circiter 830.ad Gn.Domitium Gn.F.Aenobar-
bum adoptatum à Domitiano Cæſare,& ſic vi-
guit annis 409.
Marcellorum deinde gens à Marco Claudio
67 Marcello initium habuit anno.422.† vt refert
Liuius lib. 8. vſq; ad M. Claudium M. F.M.N.
Marcellum, anno 703. vt dicit Hirtius lib. 8.
Dio.lib.40.Sueton. Tranquill. in Cæſare. vnde
durauit annis.281.
Fuluiorum vero à L.Fuluio L.F.L.N. Curro
in anno V.C. 431.Liuius lib. 8. vſq; ad M. Ful-
68 uiũ.†M.F.Q N.anno 628.Velleius Paterculus
lib.2.Appian.Alexãdrin. Bellorum ciuil.lib.1.
Plutarch.in Gracch. & ſic durauit annis. 197.
Semproniorum, quæ à P.Sempronio Sopho
anno 443.Diodorus Siculus lib.20.Plin.lib.33.
cap.1.Liuius lib.9. vſq; C. Sempronium Grac-
chum Quæſtorem. anno.630. vt voluerũt Ap-
pian.Alexandrin.lib.1.&Cicero in Bruto.& ſic
69 †manſit annis 187.
Martiorum deniq; familia, quæ à C.Martio
L.F.C.N Rutilio,anno vrbis cõditæ.396. Dio-
dor. lib.16. Liuius lib.10. vſq; ad C. Martium
L.F.L.N. Cenſorinum anno. 745. Plin. lib. 33.
70 c. 10. Dio.lib.55.& ſic permanſit†annis. 349.
Durauerunt itaq; ipſarum quælibet.

Fabia annis	474	Cornelia annis	467
Iulia	535	Licinia	338
Antonia	409	Cæcilia	232
Aimilia	380	Domitia	409
Valeſia	353	Marcella	281
Poſthumia	415	Fulnia	197
Claudia	439	Sempronia	187
Seruilia	293	Martia	349

Venetiæ vrbis Monarchiam, minimè omit-
71 tam,quæ non æmula, imitatrix tamen†Roma-
ni imperij fuit,cuius laudes, (& ſi ferè inenar-
rabiles ſint, noſtriſq; humeris impares) aliqũ
protuli ad Petrum Bellugã in Specul. Princip.
in præfatione. Rub.22.in ver. Veneti. Illorum
tamen Reſpublica, ſuum largiſsimum diutius
72 propagauit Imperium.† Sed quid mirum? Vi-
ris ſemper nobiliſsimis recta, atq; Chriſtianæ
religionis,ſicuti obſeruãtiſsimis, ſic etiam ze-
lantiſsimis, iuſtitiæ,modeſtiæ, omniumq́; mo-
ralium, ciuiliumq́; virtutum genere cõſpicuis,
quorum diligentia, induſtria, atq; conſilio ad
tantam prouecta eſt Monarchiam, vt non ſo-
lum Italiæ mundi Dominæ decus, famamq́; ſer
uauerit,ſed Chriſtiano orbi ſpecimen regendi
dederit, & Barbaris mundi Principibus æmu-
la,ameniſsima libertate,& Principatu fruatur.
Sic Deus,&Dominus noſter ad extremum vſq;
iudicij diem illam ſeruet incolumem. Ab anno
73 autem Domini noſtri Ieſu†Chriſti 697. quo in
Reipublicæ formã redacta eſt, ſuos elegit Du-
ces,ac Reipublicæ ipſius Principes, qui Regis
quodammodo nomen retineret, ac cum alijs
ſuis ſupremis Magiſtratibus eam regeret:quo-
rum nomina, ac tempora, veluti in Faſtis qui-
buſdam,Romanorum exemplo, quatenus per-
74 cipere potui referam. Primus † omnium Dux
fuit Paulucius Heracleanus, qui Principatum
tenuit,annis viginti,& menſibus ſex.Secundus
Marcellus Heracleanus,annis nouem.Horleus
Vrſus Heraclean⁹, ſiue Ypatus annis vndecim.
Theodatus Ypatus annis tredecim. Gableus,ſi
ue Galla,anno vno.Dominicus Monegarius an
nis quinque. Mauritius Heracleanus ſiue Gal-
baius annis vndecim.Ioãnes Mauritij filius an-
nis duodecim.Obelerius Tribunus, Beatus, &
Valentinus inſimul,annis quinq;. Angelus Par
ticiacus annis decem, & octo.Iuſtinianus eius
filius anno vno.Ioãnes Particiacus annis octo.
Petrus Tradonicus,ſiue Gradonicus annis tri-
ginta vno. Vrſus Particiacus, annis decem, &
ſeptem. Ioannes Particiacus Secundus annis
ſex.Petrus Candianus menſibus quinq;. Petrus
Tribunus,annis viginti vno. Vrſus Badoarius,
annis viginti vno. Petrus Candianus Secũdus,
annis duobus.Petrus Vrſi Badoarij filius,annis
duobus.Candianus annis ſeptem. Petrus Can-
diani filius annis decem,& ſeptem.Petrus Vr-
ſeolus Sanctus, annis duobus. Vitalis Candia-
nus anno vno. Tribunus Memmus, annis qua-
tuordecim.Petrus Vrſeolus magni animi Dux,

annis viginti duobus. Otho Vrseolus, annis quinq;. Petrus Centranicus, siue Barbolanus annis quatuor. Vrsus Petri Vrseoli filius Patriarcha Gradensis, anno vno. Dñicus Flabenicus, annis duodecim. Dñicus Contarenus, annis viginti sex Dñicus Siluius, annis tredecim. Vitalis Falerius annis duodecim. Vitalis Michaelius, annis quatuor. Ordelaphus Falerius, annis viginti vno. Dominicus Michaelius annis vndecim. Petrus Polanus annis viginti vno. Dominicus Maurocenus, annis octo. Vitalis Michaelius, annis decem, & septem. Sebastianus Zianus annis septem. Aureus Maripetrus, annis nouem. Henricus Dandolus, annis tredecim. Petrus Zianus, annis viginti duobus. Iacobus Theupolus, annis viginti. Marinus Maurocenus, annis quatuor. Raynerius Zenus, annis decem, & septem. Laurentius Theupolus, annis sex. Iacobus Contarenus, annis sex. Ioannes Dandolus, annis decem. Petrus Gradenicus, annis duodecim, & mensibus nouem. Marinus Georgius, mensibus decem. Ioannes Superantius, annis sexdecim, & mensibus sex. Franciscus Dandolus, annis vndecim. Bartholomeus Gradenicus, annis duobus, mensibus nouem. Andreas Dandolus, annis duodecim. Marinus Falerius mensibus nouem. Ioannes Gradenicus, anno vno. Ioannes Delphinus, annis quinque. Laurentius Celsus annis 4. mensis decem. Marcus Cornarius annis duobus, & mensibus octo. Andreas Contarenus, annis quatuordecim. Michael Maurocenus mensibus quatuor. Antonius Venerius, annis viginti duobus. Michael Stenus, annis tredecim. Thomas Mocenigus, annis decem, & mensibus tribus. Franciscus Foscarus, annis triginta quatuor. Pasqualis Maripetrus, annis quatuor, & mensibus sex. Christophorus Maurus annis nouem, & mensibus sex. Nicolaus Tronus anno vno, & mensibus octo. Nicolaus Marcellus, anno vno, & mensibus tribus. Petrus Mocenigus, anno vno, & mensibus duobus. Andreas Vendraminus, anno vno. Ioannes Mocenigus, annis septem. Marcus Barbadicus mẽsibus nouem. Augustinus Barbadicus, annis quindecim, men. 9. diebus 18. Leonardus Lauretanus annis decẽ, & nouem men. 8. diebus 20. Antonius Grimanus, anno vno, men. 11. Andreas Criptus annis 15. men. septem. Petrus Laudus annis 6. mensibus 6. Franciscus Donatus annis 7. men. 6. I. Marcus Antonius Triuisanus anno 1. Franciscus Venerius, anno 1. men. 1. Laurẽtius Priolus, annis tribus. Hieronymus Priolus, annis 7. Petrus Lauredanus annis quatuor. Aloysius Mocenigus annis 7. Sebastianus Venetius anno vno. Nicolaus de Ponte annis 7. Pasqualis Ciconia annis 10. Marinus Grimanus nunc viuens ab annis 1595. Quorũ tẽpora si cõputentur ab anno iã dicto 697. apparebit ipsã Rem-

75 publicam Nongentorum † annorum spatio Imperium remisisse, ac ducentos per annos Romanorum Monarchiam vicisse.

Gallorũ Regum initiũ si auspicetur à Pharamundo Rege cæptum in anno. 420 Natiuitatis CHRISTI Saluatoris, per cursum viginti circiter Regum, in vna, eademq; familia perstitit, vsq; ad annum Dñi 751. Quo Pipinus, Caroli Martelli filius, alterius generis, & familiæ, Galliarũ Regno potitus est, Childerico Rege exacto: inter quos fluxerunt anni 331. vt patet ex Sigeberto, Guaghino, Paulo Æmilio, Io. Tilio, & alijs, in Gallorũ Regũ Chronologia, quo tẽpore Pharamundi, siue Merouei linea, & sanguis in Gallicis Regibus extinctus est.

Sed inchoãdo, vt dicam inferius, à Dagober-
76 to† Francorum siue Franconiæ Rege, qui fuit anno Dñi 306. vsq; ad Pipinum supranotatum, cucurrerunt anni 445. in quibus apud Gallos
77 defecit Dagoberti Regis linea. A Pipino† post modum Rege, vsq; ad Hugonis Capeti Regnũ, eiusq; Regni primordia, quibus secunda vice Gallorum res ad aliam conuolauit Familiam, intercesserunt anni circiter 237. quibus pœni-
78 tus est extincta. Ab Hugone demum† Capeto Rege, vsq; ad Henricum Regem III. nouissimè, duro, atq; acerbissimo casu mactatũ, cuius cæde Regalis hæc prosapia defecit in anno 1589. lapsi sũt anni 601. Sic diuisi Angliç Principes, nec in vnum conuenientes, sub Henrico VIII.
79 Angliæ Rege, subditi † in deterius lapsi sunt: quo mortuo Maria filia sãctç memoriç Regina, Philippi Regis Catholici vxore, Regnũ denuo vitijs, sordibusq; Hæreticis purgatum extitit: Eaq; demũ (infçlici Anglorũ fato) absq; liberis
80 defuncta, in Elizabetham† Annç Bolenç filiam delato Regno, factũ est, vt Anglicanum Regnũ iam olim fidei Christianæ propugnaculum, ab eadem fide defecerit omniumq; gẽtium ludibriũ videatur. Et si qui Principes, Christianiq;
81 viri† ibidẽ (Deo sic permittente) Christi fidem sequãtur, id occulto facere coguntur, vel si publicè id fecerint, bonorũ, ac sanguinis effusione Martirio glorioso desecerunt; aut bona, patriãq; relinquentes, & proprios lares deserentes, in Italiã, aliasq; Christiani populi partes commigrarũt, vt saltem animarum suarum saluti consulant. Sed Credo Dñm nostrum Iesum Christum, cuius manus abbreuiata non est, ijs malis remedium allaturum.

Othomanorum etiam Regum, atq; Imperatorum exempla similiter in prõptu sunt, quorum Imperij initiũ ab anno Dñi 1301. quo eidẽ Im-
82 perio† Principium dedit Othomanus, rectaq; linea ab eo quatuordecim Imperatores deriuarunt vsq; Amurathem Imperatorẽ, nũc sceptra tenentem hoc anno 1597. effluxerunt anni ducenti nonaginta sex, vt sunt authores Paulus Iouius in Turcarũ Historia. & post Laonicum Calcocõdylem, ac Vuolfgangum Drechslerum

sterum in Sarracenorũ, & Turcarũ Chronicon, scribit Cælius Augustinius Historiæ Sarracenicæ lib. 3. in fi. Othomanus enim Principatũ tenuit annis 27. Orchannes filius annis 22. Amurathes annis 23. Baiazethes Amurathis filius, annis 25. Cyriscelebes, qui Calepinus appellatus est, annis sex. Orchannes filius, anno vno. Mahometes huius frater, annis quatuordecim. Amurathes Secundus, annis 31. Mahometes Secundus, annis 32. Baiazethes Secundus, annis 30. Zelimus annis octo. Solimanus, annis 46. Zelimus Secundus annis octo. Amorathes Tertius hoc anno 1597. regnans annis . . . . .

E Germanorum Principũ seminario Austriaca Regis Catholici familia†prodijt, vndè optimè Caius Iulius Cæsar, (sine Iulius Celsus ille sit) Viget (inquit) in Germanis †fons veræ nobilitatis. refert; & sequitur Hierony. Cagnol. in Proemio Digestorum. nu. 61. Hinc Germani dicti sunt, quasi†nobilitatis Germen, vt dicit Glo. in c. quorundã. 34. distin. Aluarus Pelagius de Planctu Ecclesiæ lib. 1. c. 41. qui dicit: A nobili germine Germanos dictos. de his Antoni. Campanus. Illi (inquit) Domi concordes, foris strenui, & acquisierũt Imperiũ, & tantam Illustrium virorum†multitudinem pepererunt, vt per reliquũ orbem, veluti Colonijs nobilitatis vsq; quaq; deductis, familias, nobilissimasq;, & Regias propagauerint: nec vlla sit familia in Gallijs, nec Regia quidẽ, nulla in Hispania, aut in Italia, paulò Illustrior, quæ si antiquitatem repetat suam, non statim è Germania esse prædicet, & veluti è seminario quodã veræ nobilitatis è vobis venisse glorietur. Hæc Cãpanus. Vndè his dictis rectè cõcludit Iacobus Vuimphelingus Rerum Germanicarum. c. 69. Fõtem †nobilitatis viuum, & perennem, fuisse Germaniam, aut mare potius, qđ oẽs prouincias Europæ, suo splendore, velut æstu quodam nobilitatis inundauit, dum in Galliam, in Hispaniam, in Italiã, nationesq; alias propagauit Imperium. Non immeritò itaq; ad Germanorum grãtiã, & ad cæptã scribendi seriem procedentes, dicimus, ꝙ Austriacæ familiæ amplitudo, antiquitas, & Maiestas eò vsq; peruenit, vt nulla ei antiquitatis splendore, claritatis fulgore, alijsve dotibus, pręponi, ac ne æquari quidem valeat. De illius autẽ propagatione; atq; progressu, nunc verba faciemus, de alijs verò in operis prosequutione longo stilo dicemus.

At de Gentilicijs, ac Philippi Regis Catholici antecessoribus id dicimus, ex eodem fonte, lineaq; ortam esse primorũ Galliæ Regum familiam, qua, & ipsius Philippi† familia deducta est. Vtriusq; igitur, sicuti origo, sic & claritas est, quod & fatetur Alphonsus de Carthagena Episcopus Burgensis in Anacephaleosi de Regibus Hispaniæ. c. 75. Anno enim Dñi nostri IESV CHRISTI 306 initiũ habuit, (omitto antiquiora tempora, tum ob scriptorum, ac temporum obscuritatem, tum ne in fabulosam narrationẽ incurram) à DAGOBERTO† Franconiæ Rege, cuius successores, ob bellorum calamitates, Ducum, ac Comitum titulis, aliquorum temporũ interuallo, contenti fuere. DAGOBERTVS autẽ Vualtheri Franconiæ Regis filius fuit, cui vltra alios, Genebaldus filius successit, (hunc Genebon. Frãcorũ Regẽ aliqui scriptores appellant) q insimul cũ Carasio, Gallias inuasit, contra quos oppugnatorem Maximianũ habuit, & deinceps post Genebaldum, Dagobertus II. à quo per lineæ rectæ, & nunq̃ intercisæ tramitem vsq; ad Philippum Austrium, Regẽ Catholicum, modo rerum potientem, & Rodulphum II. Imperatorem, Cæsarem semper Augustum, nunc Romani Imperij sceptra moderantem, fœlicissimè peruenit.

Nec mihi arridet, quorundã Gallorũ scriptorũ authoritas, qui dixerũt Galliã, idcirco Franciã†denominatã à Franco quodã Carnifice in eodẽ Regno in Regem prius promoto ex Bartholomæi Angli in lib. de Proprietatibus rerũ: cuius opinionẽ refellit Io. Mairus Illustrationum Galliæ. lib. 3. Quã opinionem vti viri Angli, Gallorum odiosi, nec ego veram censeo.

Et similiter minus recipienda erit illorũ conclusio, qui censuerunt Franciã à quodam Franco, seu†Francone, Hectoris Troiani filio, denominatam, qui vna cum Antenore ab Ilij excidio veniens, apud Gallos consederit, & inde relicto Galliæ nomine, Franciæ nouom nomen tributum, vt voluit Vincentius Beluacensis in Specul. Historiali lib. 2. cap. 66. Cosmas Guimier in Pragmatic. Sanctione. in Proemio. in verb. Francorum. Iacob. Philippus Bergomas supplementi Chronicorum lib. 3. Robert. Guaghinus Historiar. Galliæ. lib. 1. cap. 3. & ex Fasciculo Tẽporũ Carolus de Grassalio Regal. Franciæ. lib. 1. Iure. 2. Hoc enim Fabulosum esse, vel ipsa veritas†ostendit, cum velint suum Genus ad Troianos referre, quasi non alia gens Barbara melior, antiquior, aut nobilior, ipsis Troianis extiterit. Tam cæcutimus in asserendo mendacio, rei præsertim incognitę, & quæ nullo potest, vel dicto, vel argumento coadiuuari. Omnes si quidem Græci, Latinique scriptores, qui Troianorum, & Græcorum bella scripsere, nunquàm Hectori præter vnicum tantum filiom, quem† Astyanactam viros sapientiores, Scamandrum verò mulieres Troianas, eum appellasse scribit Plato in Cratylo: quem ex alta Turri Vlyssis mandato asserunt præcipitatum. de quo Ouidius Metamorphoseos lib. 13. inquit:

Mittitur Astyanax illis de Turribus.

Hinc Andromachen Hectoris vxorẽ, & Astyanactis matrẽ ab Hectore ipso in somnis monitam, vt natũ vnicum è periculo vrbis eriperet, inducit Seneca in Troade. cap. 6. dum ait:

Depelle somnos, inquit, & natum eripe

O fida

O fida coniux, lateat, hac vana est salus
Omitte fletus, Troia, quòd cecidit, gemis?
Vtinam taceret tota, Festina, Amoue
Quocunq; nostra paruulam stirpem, domus.

Quo postmodum mortuo, Andromachen dona Ascanio Aeneæ filio, dantem, ac gementem ità inducit Virgilius Aeneidos lib. 3. dum ait:
Nec minus Andromache digressi mœsta supremo
Fert picturatas auri sub tegmine vestes.
Et Phrygiã Ascanio Chlamidem, nec cedit honori,
Textilibusq; onerat donis, ac talia fatur.
Accipe & hæc, manuũ tibi quæ monumenta mearum
Sint, Puer, & longũ Andromachès testentur amorem
Coniugis Hectoreæ: cape dona extrema tuorum,
O mihi sola mei super Astyanactis imago,
Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat,
Et nunc æquali tecum pubesceret æuo.

Et Fasciculum illũ temporũ in certo authore vagantem, minimè recipiendum esse dicerem, tamq̃ Historiarum veritatem non describentem. Quinimmò Doctor quidem quisquis ille fuerit, qui totius mũdi Chronicon magnũ composuit, asseruit, Francum Hectoris filium dedisse nomen Regno Francorum; & Sicambriam consedisse, & sic intelligi de Germania
95 non de Gallia, cum Sicambri † Germani sint, vt docet Strabo lib. 4. Quos dicit habitare iuxta Rhenum, propè Sueuos, & illos appellat Sugambros; sic & Ado Viennesis Chronicorum Aetate 6. quo in loco tradidit, eosdem Francos fuisse inter Danubium, & Meotidas Paludes, & illorũ opere Romanos, Valentis, atq; Valentiniani tẽporibus vsos fuisse aduersus Alamannos ab eis rebellãtes, illosq; superasse. Hoc idẽ minimè videtur P. Aemilius negare in Gallorũ Historia lib. 1. Nam ità exorditur dicens. Post victos Alanos (ità enim illos nominat) in ea Germaniæ regione consedisse, quæ Franconia dicitur. Qua authoritate nil clarius adduci potest. De ijs etiã Carolus Sigonius de Imperio
96 Occidentali lib. 10. Est autem Franconia † in Germania inter Turingos, & Sueuos, habetq; Ciuitates plures, Herbipolim inter alias appellatam, Episcopalẽ sedem, cuius Episcopus, est eiusdem Frãconiæ Dux, & Princeps. Eaq; vrbs Germanica lingua Vuirtzpurg dicitur, quasi Burgus Vuirtz, quod verbum, vinum mustum significat, cuius illa Regio est feracissima. Eadem vrbs à Tritrhemio, & ab aliquibus alijs
97 Mareopolis appellatur, † nominis causam minimè assignantes. Cuius ego denominationis causam assignarem, quòd dicatur Marcopolis, quasi Marcomiri Ciuitas, alludendo ad antiqũssimi illius Ducis nomen, cuius Ciuitatis Princeps est, Dñsq;. Aliæ itidem Ciuitates maximæ sunt in eadem Franconia, vt sunt Bambergensis, atq; Nurembergensis, quæ Bauariæ contermina est, & finitima, estq; totius Europæ nobi
98 lissimum † Emporium, vt testatur post alios Gaudentius Metula in Silua variæ lectionis lib. 5. c. 31. Vnde sine dubio dicẽdum est, Galliæ
99 Regnũ, Frãciæ denominationẽ sortitum † fuisse, à Franconiæ Ducibus, Regibusque: vt post Procopiũ voluit Io. Zonar. lib. 3. in Leone Isaurico. & Albertus Crãtius in Saxonia lib. 1. c. 24. & 25. & iterum lib. 2. c. 1. cuius verba placuit hic subijcere, quia ad Austriacorum denominationem etiam conducunt. Parebat (inquit) Francis iamdiù Austrasia (ea est Metensis Prouincia, nam quæ nũc Austria dicitur, tunc Norica, diù post so-tita est Austriæ vocabulum). Parebat Sueuia, Baioaria, & quæ prima Frãcis nomen dedit Frãcia Germaniæ, nunc per iniuriam appellata Franconia, cum verum illi nomen Galli abstulerint. Seruant tamen nonnulli scriptores, illi Prouinciæ suum nomen, & honorem, vt Frãciam vocent orientalem. Sed hoc vix patiuntur Galli, pro solita gentis elatione, indignati (si Dijs placet) q̃ Germanos Patres, & Regni sui fundatores iubeãtur agnoscere. Hæc ad literã Crantius. Hoc idẽ ex pluribus cõprobat Gulielmus Paradinus de antiquo statu Burgũdiæ. c. 4. Sic Io. Magnus Archiepiscopus Vpsalẽsis in Historia Suenon. & Gothor. lib. 15. c. 13. vbi sic inquit: Athaulfus tota Gothorum gente Comitatus in Gallias transitũ accelerauit, inimicos Romani Imperij, Sueuos, Alanos, Frãcos, Vuandalos, qui tunc eas, trãsito Rheno iuxta Stilichonis machinationẽ, occupauerãt, expugnaturus: cuius aduentum Sueui, & Alani formidãtes, lũctis viribus in Hispanias trãsiuerunt. Franci vero ad Parisios translati sunt, vbi nomẽ suũ inuehentes Regnũ fundauerunt, qđ per incrementa plurima hodie quoq; floret. Hæc Magnus: qđ & per transitũ tenuit Laurentius Valla in Historia Ferdinãdi Aragonei lib. 1. & ante ipsum Procopius de Bello Gothorũ lib. 1. Vnde fabulosa paruifaciẽs, eorũdẽ suorum Gallorum Historiam deridet, vir omnium
100 † virtutũ, ac morũ genere Clarissim. Frãcisc. Connanus Cõmentar. Iuris ciuilis lib. 2. c. 9. dicẽs: Ridenda esse, quę Galli dicunt, & comminiscuntur: de Troianis, & hac vanitate, ait, laborasse Romanos, & Venetos, aliosq; Europæ Populos, eorum origines ad Troianos referentes. Quod de Venetis dixerat Plin. lib. 3. cap. 18. quem cum alijs multis retuli ad Bellugam in Specul. Princip. Rub. 22. §. Et quia. in verbo. Veneti. Et illam Franci Troiani, seu Franconis Historiam se non credere scribit Io. Boccatius genealogiæ Deorum lib. 6. c. 25. Francosq; à Franchis, seu Frãconibus Germaniæ populis appellatos esse scribit Bernardinus Corius Historiarum lib. 2. Idem nouissimè confirmat Bilibaldus Pirkeimerus in Descriptione Germaniæ. Supra hos (inquit) iuxta Rhenum habitabant Sicambri à quibus Franci ortum sumpsere: quod quidem multis argumentis ostendi potest. Nugentur Gallię scriptores quicquid velint de Troianæ gentis ori-

origine, & Ciuitate illa magna Sicambria appellata, meris mendacijs constructa, omnia enim illa fabulosa existunt, Hæc Bilibaldus. Hinc Antonius Contius Disput. Iuris ciuil. lib. 1. cap. 12. in fin. dicit: Francorum consuetudinē fuisse à Germanis, vnde vel orti, vel cum quibus diù morati sūt, tractam. Hinc Ioachim. Vadeinus in Gallia inquit: Porrò, & gentis, & Regni, eeu auspicata, fæliciaq; nomina posteritas retinuit, hodieq; incolæ Franci, Regnumque horum amplum, & pótens Francorum dicitur. Quantum vero ad Romanos attinet, satis dixi in Apologia, quam pluries allegaui, aduersus sententiam Pilati, Aquilæ repertam. Nec enim tantæ molis fuit Ilij excidium, vt ex illius fragmentis, ac gentibus, quasi omnia totius orbis humana semina ex illis progressa sint, ac tam latè, tutoq; orbis omnis apertus illis fuerit. Concludam itaque cum Aristide in Panathenaica Orat. 13. Tomo 1. Multi (inquit) cum nihil rerum suarum, de quo iure glorientur, proferre possint, ad Troiana confugiunt tempora, ac de gloria cōtendunt, quamquam nec sic aliquid, quod habeant commune afferunt.

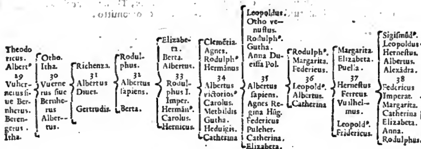
Nec illorum opinioni subscribendum esse censeo, qui dicunt appellatos Francos à Va-
101 lentiniano, quasi ob opera, illi ab eis præstita, sint liberi effecti, vt post Vincent. Beluacensem voluit Gulielm. Benedict. in Rep. c. Raynutius. in ver. Duas habens filias. num. 77. de testament. Tū quia hoc sapit Diuinationem; Tū, & multò plus, quia isti quorum opera Valentinianus vsus est, sunt Franci iam dicti Germani; Tum quia, si Historici videantur, ante Valentiniani Imperatoris tempora Franci appellabantur. Et isti Franci Germani, nunquam Imperio subditi fuere, quinimò ex Gallijs Romanos exclusferunt, & ipsi superiores euaserunt. vt rectè Crātius ait, nec negat Germanograp. lib. 3.

Et vt longa, atq; obscura Historiarum caligine, temporumque varietate, lectores non inuoluam, veritati inseruiens, rem breuibus absoluam, ponamq; veram Austriacæ Genealogiæ
102 Arborem ab anno relato 306. quā carptim, nec sine maximo labore, & diligenti studio sumpsimus, atq; excerpsimus, è nonnullorum scriptorum, atq; Historicorum penetralibus. Et licet audiam à nonnullis scriptoribus opus hoc factum fuisse, præsertim à Ioanne Stabio, quod opus ad meque vsque minimè peruenit; scripserint alij quicquid voluerint, videbitur tamen ex descriptione Arboris à me erectæ, cum nonnullis sicuti assentire, sic pariformiter cum alijs dissentire: Ne autem ex nostro illam confinxisse aliqui arbitrentur cerebro, testes proferam à quibus eam mutuauimus, cellulasque omnes arboris specialiter probare potuissem, tamen si id fecissem necessarius mihi liber in hoc solo conficiendo fuisset, & ideo omisi, paratus, cuique petenti ex actissimam rationem reddere. Nam commentarios Latinos ad omnes cellulas feci, quē Philippo Regi Catholico ac Rodulpho Cæsari, alijsque Principibus dirigam. Authores verò ij sunt.
103 Regino, Sigebertus, Annonius, Aymoinus, Ioannes Tritthemius, Petrus de Vinea, Gregorius Turonensis, Ado Viennēsis, Otho Phrysingensis, Ioannes Auentinus, Albertus Argentinus, Ioannes Nauclerus, Theodorus Nihemensis, Halscbaechius Viennensis, Flauius Blondus, Henricus Friburgensis, Paulus Aemilius, Robertus Guaghinus, Michael Eysingerus, Paulus Diaconus, Hieronymus Gebulherius, Paulus Orosius, Berardus Gerardus, Aeneas Siluius, Vuolfgangus Lazius, Albertus Crantius, Vuolfgāgus Drechserus, Cęlius Augustinius, Iacobus Spiegellius, Eutropius, Ioannes Lucidus, Michael Ritius, Ioannes Magnus, Gulielmus Zenocarus, Ioannes Stabius, Petrus Gregorius, Olaus Magnus, Genebrardus, Ioannes Bodinus, Carolus Sigonius, Martinus Cromerus, Alexander Scultetus, Pandolphus Collenucius, Christianus Adrichomius, Thomas Facellus, & alij complures, quos omitto.

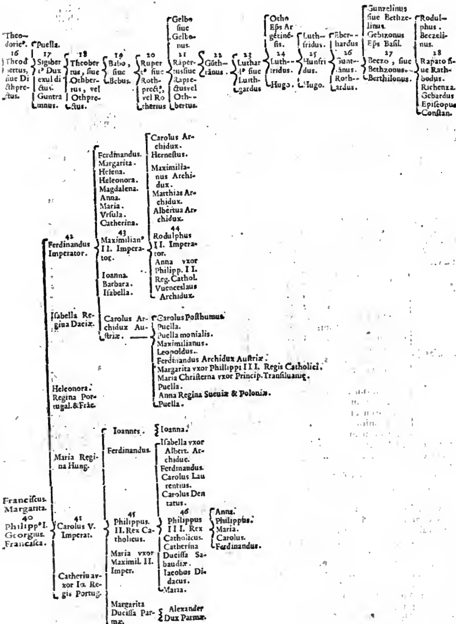
Sequitur Arbor.

Camilli Borelli I.C. Equitis Aurati, & Palatini Comitis Arbor Auſtriaca ab anno Domini 306.

generis Philippi Regis ita se habet.

HÆC igitur generosa progenies, cum nobilissimam, atq; praeclarissimam seriem produxerit, à qua tot Principes, Reges, & Imperatores manauerint, & hodie ex singulari Dei Optimi Maximi beneficio, & gratia supremum altitudinis gradum obtineat, cui dubium erit, Philippum Regem Catholicum ab ea progenitum, suprema omnium prærogatiua lætari? Vincit enim, ac temporum curriculo excedit, ad annum hunc 1597.

104 Monarchias,†
- Caldæorū per annos 56.
- Medorum per annos 999.
- Persarum per annos 1055. mēs. 9.
- Macedonū per annos 1055. mēs. 4.
- Syriorum per annos 1026.
- Ægyptiorū per annos 1034.
- Romanorū per annos 589.

Licet in ijs sint plurimi Reges alterius familiæ, quàm prædecessorum Regum, & in Monarchia Romanorum non est vis facienda, cum nō nisi sub septem Regibus genealogiæ possit cōsideratio fieri: reliqua autem tēpora sub Magistratibus transactā ab eodem fonte, & genere, eum non propagauerint, nihil obstarent. Supra relatas etiam antiquas, ac nobiles eiusdem Romanæ vrbis superat

105 Familias,†
- Fabiorum annis 817.
- Iuliorum annis 756.
- Antoniorum annis 882.
- Aimiliorum annis 911.
- Valesiorum annis 1038.
- Posthumiorum annis 876.
- Claudiorum annis 852.
- Seruiliorum annis 998.
- Corneliorum annis 824.
- Liciniorum annis 953.
- Cæciliorum annis 1059.
- Domitiorum annis 882.
- Marcellorum annis 1010.
- Fuluiorum annis 1094.
- Semproniorum annis 1104.
- Martiorum annis 942.

106 Superat etiam † Venetorū Monarchiam, hoc anno currente 1597. & eorundem Imperium annis 594.

107 Superat† Regum Gallorum scilicet.
Suorum Gentilium à Dagoberto ad Pipinum annis 846.
Pipini vsq; ad Hugonem Capetū annis 1054.
Capeti vsq; ad Hēricum Tertium annis 690.
Turcarum ab Othomano vsq; ad Amurathem nunc regnantem, qui est annus Domini 1597. annis 995.

Dū opus hoc sub prælo datū esset, audiui quosdam dicere, nulla viua, aut sufficienti ratione, aut veritate, quę Historiarū ꝓpria est, suffulti,
108 Austriacorū familiā† ex Perleonibus Romanis originem traxisse iterū opinionē: Raphaelis Volaterrani lib. Antropologię 23. iam antiquatam, subsequuti, qui eam coniecturalem fabellam sibi confinxerunt. Afferunt enim duos Petri Leonis Nepotes ob seditiones Roma discessisse, apud Germanos iuisse, ibiq; ob Illustrissimorū fortè Equitum, ac Virorū inopiam tanto Imperio, ac Monarchiæ caput fecisse. De
109 huius tū Historiæ† vanitate, q̃ optimè loquitur Iacobus Spiegellius Iurisconsultus Salestadiensis ad Ligurinum lib. 1. dum ait: Nec nos mouere debet, quorundam stultitia, suam originem ad Romanos referentium: qui si scirent nullam in Italia nobilitatem esse, quā non Germani eo aduexerint, non haurirent aquam è riuulis ipso fonte contempto. Ridicula sanè, quod Volaterranos Diui Maximiliani Augusti progenitores, ait, fuisse quosdā, nescio Perleones Romanos, cum pura sit è Francorum sanguine, Principibus Austriæ, Burgundiæ, Brabantiæ, Hollādiæq; origo. Hæc Spiegellius. Sic de eisdem intelligere voluit Iacobus Vuimphelingus in Epith. Rerum Germanicar. c. 69. Nam quis (inquit) obsecro familiā Gallorum Regū, tam laudatam protulit? & post modicum. Quis Hispaniæ domum tam insignem, quæ nunc Regnum obtinet, & propè ad Lybiā vsq; protenditur? Istius tū commigrationis, neminem Italorum Historicorum (mirum est) meminisse, præter solum Volaterranum, & eos, qui illius errorē sequuti sunt: Qui q; dicunt hanc fecisse commigrationem Petrum, ac Rodulphum, fratres fuisse, ibiq; diuitias magnas asportasse, & apud Lucernæ Lacū consedisse; & Rodulphum Argentinensem Episcopum fuisse, & Petrum hunc fuisse Comitē Habspurgensem, & Auum hūc fuisse Rodulphi Comitis Habspurgensis, primi Imperatoris Austriaci. Quàm breui
110 tempore† isti assertores hos profugos Imperatores faciunt, ex priuatis sanè hominibus ad tantum Imperij culmen, euehendo: saneq; ridiculum videtur istud, nec homini mentis capaci acceptabile; cæcutire faciunt, qui hæc di-
111 cunt, Grauissimos humanarum† rerum scriptores, Ioānem Tritthemium Abbatem Spanheymēsem, Iacobum Manlium Friburgensem, Ioannem Stabium, Ladislaum Sundheimium, Ioannem Auentinum, Hieronymum Gebulhorum, Iacobum Spiegellium, Vuolfgangum Laziū, omnesq; alios grauissimos authores, quos supra allegauimus, qui Genealogiam referunt. Et tamen ipsimet contrarij assertores Rodulpho primo Imperatori, Albertum Diuitem
112 †Vuernheri filium Aui tribuūt. Considerandum insuper Genealogiæ Iam dicti Arboris authores, maiori ex parte Germanos fuisse, qui Germanicorum Principū genealogias melius quàm Itali cognouerunt. Quod tantò plus repudiandum est, quādo scimus Petrum Leonis filium, nomine Papæ in instrumēto pacis inhitæ inter Henricum Quintum Imperatorem, ac Summum Pontificē in anno IIII. & pro eodem Papa spoponderat, vt testatur Carolus Sigonius

hius de Regno Italiæ.lib.10.quo loci tradidit, Romę postmodum bellũ exortum inter ipsum
113 Imperatorem, suosq; Germanos, †ac ipsos Romanos, & Imperatorem vulneratum,& plures Germanos ibidem occubuisse: & idcirco Imperatorem coactum fuisse Germaniam profugere. Ex quibus haud creditu dignum est, hos Pettos Leones voluisse Germaniam petere,cum ibidem haberet Imperatorem, ac Germanos hostes,inermes, non amicis,non militibus stipatis, & seipsos euidenti periculo,inter Os(vt dicitur) & offam interponentes. Vnde verior est eorundem Germanorum traditio; quam ex antiquis Atchiuijs, atq; sctiptutis clariorem,veriorem, & planiorem fecerunt.

Arbori etiam supra signato,opponũt, q̃ post Clodium Ctinitum Pharamũdi filium, assignetur Męroueus Clodij filius,&Childerici pater, cum tamen dicant Mæroueum minimè fuisse
114 †Clodij, filium. Nec enim ego negabo apud sctiptotes, hoc fuisse in dubiũ reuocatũ: Nam Gregorius Turon.Histor.lib.2.c.9. inquit: De huius stirpe quidam Męroueum Regem fuisse asserũt,cuius fuit filius Childericus. Et Paulus Aemilius de eodẽ Mæroueo loquutus inquit: Clodioni Regi, siue filius, siue (quando variãt authores)alienus successerat. Tñ Addo Viennensis Chronicorum Aetate 6.inquit: Clodione defuncto, qui viginti annis Francis regnauit,Męroueus successit, à quo Francorum Reges Mærouingi sunt appellati. Et quamquàm Addo non dixerit, an fuerit Clodionis filius, tñ Albertus Cratius in Saxonia.lib.1.c.23. ait: Frãci iam recens ex Germania Rhenum transgressi in Gallias, quorum Rex Mæroueus, qui
115 †Clodioni patri successit. Et Germanographus lib. 2. postq̃ loquutus erat de Clodione, inquit: Succedenteq; in Regno filio Męroueo, tota ferè Gallia vsq; ad Rhenum subacta est à Francis.Similiter, & Ioan. Lucidus de emẽdatione Tẽpor.lib.10. c. 8. enarrato Regno Phatamundi ait:Clodius filius eius regnauit annis decem,& octo,vsq; ad annum Dñi 448.Mæroueus filius eius regnauit annis decem, vsq; ad annum Dñi 458.à quo Frãci cognominati sunt Mærouingi, vt ait Sigebertus. Hæc Lucidus. Etiam confirmat Alphonsus de Carthagen. in Anacephal.de Regib.Hispan.c.13.Vt interim omittã alios huiusmodi opinionis assertores, ex quibus genealogię recta linea currit. Nec
116 mihi aliqui dicant asserentes Mæroueũ†Clodionis filium non fuisse, sed sanguine coniunctum, ac filiũ Sunni fratris Richimeri,filiorum Genebaldi vltimi Ducis Frãcorum, qui est secundus in suprascripta arbore:nihil enim præiudicaret genealogiæ, cum sit ex eodem fonte, & errorem hunc clarum est, non afficere Familiam, & si Mæroueus Sunni filius fuisset. Cætera omnia plana sunt. & latius dico in præfatione commentariorum dictæ Arboris.

Matetnum præterea Philippi Regis Catholici Genus,magnificiendum esse, nemo negabit:ex matre enim clarissima originem ducere
117 gloriosum est † vt probat post multos, quos allegat, Andr.Tiraq. de nobilitat. c.18.nu.25. cum pluribus seq. Bartholom. de Cassan. in Gloria Mundi.parte 8.consideraт.8.Vnde Virgilius Æneidos.lib.11.

Genus huic materna superbum
Nobilitas dabat,incertum de patre ferebat.

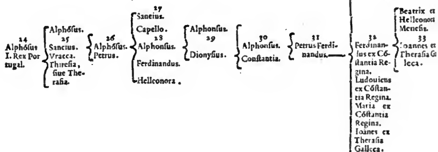
Sunt enim duo amplissima nobilitatis vincula,
118 quæ†efficacissimè operantur,vt in specie de Nobilitate asserit Alphonsus Gomez in Rep. Regulæ, Expectatiuarum § fin. parte 3.Cæpimus autem exordium à Fafila,siue Faulla Du-
119 ce†Cindasuindi Regis filio,& Recindasuindi,ac Theodofredi fratre, de quibus Rodericus Archiepisc. Toletan. Histor. lib. 3.cap. 16. & nouissimè Ioan.Mariana Rerum Hispanicar. lib.6.cap.19. & 20. Hic fuerat relegatus à Flauio Egica,vel vt alij Egita,Rege, qui demum à Vitiza Egitæ filio,Regni hærede,ac successore, in capite fuste vulneratus, interijt, illiq; successit Pelagius filius Cantabriæ,atq; Gallecíæ Princeps, penes quem,suosq; subditos,potientibus in Hispania Sarracenis, fides Christiana
120 †semper stetit,vt suo loco dicam, à quo postea per lineam rectam maternum Philippi genus eduximus,quod & scribit Rodericus Sanctius de Origine Principatus. parte 1. fol. 60. Ferdinand. Vasquius controuers. Illustrium. cap.22.nu.15.Ioan.Marian.vbi supra cap.20.& nouissimè Ferdinãd.Perez de Gusman Histor. lib.7.titul.9.cap.1.in fi. sed melius est vt paulò superius arborem veriorem subnectamus.

Philippi itaq; Regis Catholici Maternum ge
121 nus,à Gothis Regib⁹ ducitur,†quotũ actiones,siue ad originẽ, & antiquitatẽ spectemus, siue ad virtutẽ bellicã,siue ad literarum studia, ac studiosorũ virorũ prouectionẽ, siue ad Regnorũ rectã administrationẽ, siue ad Christianæ fidei exaltationẽ,& sanctarũ ecclesiarum,& piorum locorũ erectionẽ,Ciuitatũ,& publicorum ædificiorũ reparationẽ,siue ad virtutes,& corporis,& animi dotes,supremis Principibus spectantes, nulla ratio, populus nullus, nulla deniq; gens erit,quę eã,ne superare,sed ei nec æquari vnq̃ possit: totũ enim ferè mũdum sub eorum Imperio deduxerũt,vt alibi scripsimus. & dicit Roderic.Sãct.de origin.Princip.fol.54
122 Ex reliquijs itaq; Ablabij,†Dionis, Iornãdi, Agathij,Guidi Rauennatis,Flauij Blondi, Raphaelis Volaterrani, Procopij, Leonardi Aretini, Æneæ Siluij, Alberti Crantij, Pandolphi Collenucij, Martini Cromeri,Alphonsi Cartagenæ, Roderici Toletani, Lucij Marinei, Ioannis Magni, Hieronymi Franchi Connestagij, Iani iuuenis,& aliorum scriptorum,genealogicam arborem maternæ stirpis confecimus, quam subijciemus,& est huiusmodi.

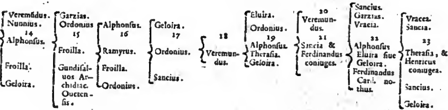
E CIN

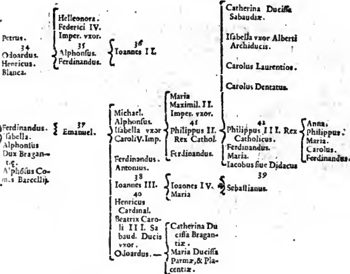

Camilli Borrelli Iurisconsulti, Equitis Aurati, & Palatini Comitis Arbor Gothorum, & Lusitaniæ Regum, à quibus Maternum genus trahit Philippus I I. Rex Catholicus.

Philippi Regis ita se habet.

FAmiliæ itaq;,cum splendore , tum antiqui-
tate,è temporum progressu, PHILIPPVM
Regem Catholicum alijs præstare minimè no-
123 uum† est.arg.l.Si chorus.§.1.Ibi Rusticos se-
nes.ff. de leg.3 glo. in c. Cum in iuuentute. in
verbo.Ad senilē.de presumpt. Antiquior enim
124 iuniorem præcedit,vt in eo,qui† prior Con-
sul factus est,& in illis, qui pares sunt,ille pre-
cedit,qui prior dignitatem adeptus est. l. 1. C.
de Consulibus. lib. 12. Is enim in consessibus
125 ordo seruandus est,quem ordo ipse †proue-
ctionis ostendit.l.1.ff.de Alb.scrib.l.Rescripto.
in princip. ibi , prout quisq; decurio creatus
est.l.vt gradatim,in princip.l. Honores. §. Ge-
rēdorum.ff.de munerib.& honor.l.1.C.de pro-
positis sacri cubic. lib. 12. Nec minor debet
126 irasci,quòd maior ei præferatur † c.Qui resi-
stit.11.q.3. Quia , & in Cælo mansiones multæ
sunt. Maximè cum simus in familijs ordinatis,
&non de nouo ordinādis,vel nouis dignitati-
bus acquirendis:iuxta dictum Bartol. in l.Mo-
ribus.§ Prius.nu.12.ff. de vulg. & pupill. vnde
cæteris paribus præfertur ille , qui est meliori
127 sanguine† ortus, inquit Bald. in l.Nemini.in
fi.C.de aduocat.diuers.iudicior.Fely.in Rubr.
de maior. & obed. nu.3. de quibus plenissimè
scripserunt Petr. Anton.Angussol.in consil.19.
num.9.lib.3.Iacob.Philipp. Port.in consil.164.
nu.3 & in consil.167.nu. 61. Iacobus Menoch.
in cons. 136.vol.2.Petr.Rebuff.in Tract.Nomi-
natim.q.21.Guid.Pācirol.in cons.6. nu.9.vol.1.
Michael ab Aguirre de success.Portugall. par-
te.2.num.270.dixi post Petr. Bellug.in Specul.
Princip. Rub. 6. sub num. 23. in verb Antiqua
præfertur.

Post tot igitur Monarchias , post tot clarissi-
mas, Principum,atq; Regum familias, iam pe-
nè obliteratas,nō sine euidentissimo Dei Op-
timi Maximi iudicio,conseruatā videmus Au-
striadum familiam,in qua residet idem Philip-
128 pus Rex Catholicus † in gradu ità sublato,
ad quem Christianorum Principum nullus for
tassis vnq̄ peruenit:& in eo Diuina manu pro-
tegitur, vt Christianæ Reipublicæ sit optimè
consultum : iuxta illud supra allegatum Salo-
monis Prouerb. cap.8. Per me Reges regnant.
& eiusdem Salomonis lib.3. Regum, cap. 2. &
nunc(inquit)viuit Deus,qui firmauit me,& col
locauit me super solium Dauid patris mei.

ARGVMENTVM CAP. V.

Habet Rex Catholicus iura Regalia, & quæ illa sint? Commentatijs ornatur.c.1.Quæ sint Regal.multis capitibus sequentibus.

COMPENDIVM.

1 *Author hic commentarios ponit ad c.1.Quæ sint Regalia. per plura capita in discursu operis.*
2 *Regalia dicuntur,quæ sunt Principi reseruata.*
3 *Iurisconsulti Bononienses,qui resignari debere Regalia Imperatori, & quæ illa essent, describuntur.*
4 *Regalia ponuntur pro Iure, & potestate conferendi beneficia, seu Feuda Regalia.*
5 *Regalia etiā appellantur,Iura Fiscalia,& de Mensa.*
6 *Regalia appellantur Feuda Dignitatum, puta Ducatus,Marchionatus , & similium.*
7 *Regalia dicuntur ecclesiæ, quæ sunt iurapatronatus.*
8 *Regalia dicuntur vestimenta, & insignia inaugurationum Regum.*
9 *Regalia confert summus Pontifex,& Imperator.*
10 *Imperium, omnesq; dignitates tamquam à Principio,dependent à Papa.*
11 *Intellectus c.1.quæ sint Regal. nu.12.*
13 *Reges Regalia conferunt.*
14 *Dux Mediolani, confert Regalia.*
15 *Dux Sabaudiæ similiter.*
16 *Dux Mantuæ confert Regalia.*
17 *Regalia confert Dux Ferraræ.*
18 *Marchio Montis ferrati potest regalia conferre.*
19 *Dux Florentiæ,& Senarum potest conferre Regalia.*
20 *Comes Astensis confert Regalia.*
21 *Dominus Fani confert Regalia.*
23 *Serenissima Venetorum Respublica , confert Regalia,sic etiam Genuensium.*
24 *Episcopi,& Prælati alij Ecclesiastici , an conferant Regalia.*
25 *Rex Catholicus,Vti Rex Siciliæ, & Apuliæ confert Regalia.*
26 *Rex Hispaniæ habet omnia Iura Regalia.*
27 *Regalia,quare Principibus concessa fuerint?*

CAP. V.

CAtholicus Rex in suis Regnis , & Dominijs,
omnia iura Imperialia habet, & in sui posse,
ac dominio sūt illa omnia,quæ in Imperatoris
Dominio,ac potestate reperiūtur.Omnia enim
Regalia iura,& quę sūt de Regalibus possidet,
eiq; omnia illa competūt. Declarari tñ cōgruū
oīa Regalia eidē spectantia. Sunt aūt annume-
rata, quæ sint Regal.in Feudis. Quod capitulū
tamq̄ longa commentatione indigēs , quātum
1 †vires nostræ sufficiunt, & res expostulabit,ad
verbum enucleare,minimè grauabimur,vt non
modo alijs,scribendi onus amputemus, sed ali
qua noua ad eiusdem capitis dilucidationem
afferamus , quo solemni dote circumscripto,
alia Regalia iura subijciemus , quæ in eodem
capite ab Imperatore ex professo omissa fue-
re.Et si minus sufficienter hoc implebimus,viā
tamen aperiemus acutioribus ingenijs, vt ele-
gantiori,ac subtiliori Minerua, clarius hoc ex-
plere valeant. Ad verba itaq; contextus acce-
dendo: REGALIÆ : Duo videnda sunt.

Primò, quæ dicantur ista Regalia ? Secundò,
quis illa conferat? Regalia itaq; pluribus mo-
dis nuncupantur . Primò omnia iura Imperij;
& hoc modo dicuntur,omnia,quæ sunt Princi-
pi re-

2 pi reseruata,†vt declarat Bald.in c.3. de offic.
legat. Petrus de Gregotio Siculus de concess.
Feud.par.7.q.5.nu.1.cum pluribus seq. Et hoc
est quod statuit, & declarat Imperator Fride-
ricus Primus ad se pertinere, & ad Imperium.
Obtenta enim victoria, & præsertim in Italia,
priuauit omneis Ciuitates Italiæ iure cõferen
di Regalia,& ad se auocauit. Et quæ illa essent
declarat in dicto c.1.Quæ sint Regalia. Qđ est
factũ ab eodem Friderico, vt voluerũt in dicta
Rub. Andr.de Isernia,Iacobus Aluarot. Matth.
de Afflict. & alij. Et voluit Bal. in tit. de Pace
Cõstant.in verb.in criminalibus. Et hoc est, qđ
dicit Radeuicus lib.1.cap. 5. Deindè super iu-
stitia(inquit)Regni,& de Regalibus,quæ lõgo
iàm tempore,seù temeritate peruadẽtium, seu
neglectu Regum,Imperio deperierant;studio-
sè differens, cum nullam possent inuenire de-
fensionẽ excusationis, Primates, & Ciuitates,
vno ore, vno assensu, in manum Principis Re-
galia reddidere, primique resignantium Me-
diolanenses extitere. De quo etiam Carolus
Sigonius de Regno Italiæ.lib.12. Quibus rebus
(inquit)perfectis,tùm de Regni iure cõstituen
do retulit,eiusq; rei cognitionẽ,eisdem Bono-
niensibus Iurisconsultis, atq; alijs ex Lombar-
dia adiunctis 9. Kal. Decembris commisit. Ab
his Iudicatum est, Italiam Imperatori, iure à
Carolo Magno tradito,Regalia vniuersa debe-
re. Quo facto Cõsules Mediolanenses,partum
in Ciuitates Imperium,atque Principes,& Ci-
uitates oẽs,Regalia oĩa dimiserũt. Iurisconsul-
ti aũt Bononienses illi fuere, quos ibidẽ retu-
3 lit Sigonius,scilicet,Bulgarus, Martinus†Iaco
bus, & Hugo. De qua Regaliũ resignatione à
Ciuitatibus facta eidẽ Friderico, Hotomanus,
refert hos pulchros versiculos Guntheri.

Postea sollicitè Regni de Iure Vetusto
Quæstio mota fuit; quod desuetudine longa
Priscus inumbrabat neglecti temporis error.
Ac primum Ligures, super hoc à Rege rogati,
Vectigal, Portus, cudenda iura monetæ,
Cumque Molendinis, Telonea, Flumina, Pontes
Id quoque, quod Fodrum, vulgari nomine dicunt,
Et Capitolitium certo sub tempore censum.
Hæc Ligures sacro tribuerunt omnia Fisco.

Et idcircò ponitur pro iure,ac potestate confe
rendi Feuda,& beneficia Regalia,quæ persce-
4 perum†conferebãtur; vt docuit Otho Frising.
Chronic.lib.7. c.14. & ad hunc modum Rega-
lia appellauit Bal.in c.1.in princ.n.8 Episcop.
vel Abb.Quę etiam cõmuni iure Fiscalia,& de
5 mensa,qñq; appellantur, †vt notat Bart.in l.Si
vacantia.C.de bon.vac lib. 10. ¶ Secundò Re-
galia appellantur qñque Feuda Dignitatum,
6 Ducatus,Marchiæ†Comitatus,& similium.c.1.
de Feud.March.& cap.1.§.1. de leg.Conrad.
Francisc.Sonsbech, iuris Feud. Parte 6.num.6.
7 ¶ Tertiò dicũtur regalia† Ecclesiæ,vel Iura pa-
tronatus ad collationem, siue nominationem

Principum,ac Regum spectantia, & eorum se-
cularium.Principum, qui se intromittunt sedi-
bus vacantibus in tutela redditnũ Ecclesiasti-
corũ: de quibus Ioan.Monachi In c.Generali.
de elect.in 6.& in c.2.de præben.in 6.& nouis-
simè Arnulphus Ruzeus. de iure Regalior. in
præfation. par. 2.& Philippus Probus in tract.
eiusdem tituli,q.1.in fin.prout est Rex Catho-
licus, de quibus dicemus infra. cap.50. & 51.
¶ Quartò dicũtur Regalia vẽstimẽta,& insignia
8 inaugurationum†eorundẽ Regum: vt est testis
Vuitichindes saxo. lib. 1. Super altare (inquit)
Regalia insignia posita erãt;Gladius cum Bal-
teo; Chlamys cum Armillis, Baculus cum sce-
ptro,ac Diademate. Et Luitprandus Ticinẽsis
lib.2.c.7.ait Conradus Imperator coronã, scè-
ptrum,& cuncta,quæ Regalia sunt indumenta,
in medium venire præcepit.
¶ Quis autem Regalia conferat? planũ est. Pon
tificem maximũ. Imperatorẽ. Reges, Pontifices
Minores, Principes, ac Respublicas, superiorẽ
aliquẽ minimè recognoscentes. De Pontifice
9 non solum†in rebus Ecclesiæ Romanæ & alia-
rũ. Bal.in c.1.col.1.vbi Cardin. Alexand.& Ias.
Qui Feud.dar.poss. Sed etiã Imperio vacante,
non populus Romanus, sed Papa solus succe-
dit. Clem.Pastoralis. de re iud. plenè Martin.
Laud.& Card. Alex. in d.c.1. de Feud.March.
Quia Imperium, & oẽs dignitates, tanq̃ à pri-
10 mo principio, dependent à Papa † vt in c.Ad
Apostolicæ de re iud.in 6. Ioan. Andr. & alij in
dicta Clem.Pastoralis. Bald.in cons.274.in cõs.
330.vol.3. Idem Laudens.in tract. de Princip.
§.34.Claudi⁹ de Seisell.in Specul.Feudal.Rub.
Qui Feud. dar.poss.col.1.Lancelot.Conrad.in
Tẽplo om.iud.lib.2.c.1.§.1.q.1. in fine, de quo
latè scripsi Controuers. Forens. Centur.1.c.16
per totum. Andr. de Isern.in c. Imperialem. §.
Fin.n.34.de prohibit.alien per Frideric. Guid.
Panciroli.in cõs.119.nu.32.vol.1. Rimin senior.
in cons.81.nu.26.vol.1. De Imperatore loqui-
11 tur tex.†in d.c.1.Quæ sint Regal. & omnes sua
prædicti. De regibus similiter loquitur idem
12 textus. Quia non loquitur†Fridericus vti Im-
perator, quia alias illa iura appellasset Impe-
rialia; sed loqutur tanq̃ Rex Italiæ, de iuribus,
quæ ibidem habebat. Sed q alij insuper Reges
habent eandem potestatem conferendi Rega-
13 lia, notum est;† Quia quilibet Rex est Monar-
cha in Regno suo. c.scitote. 7. q.3. Et voluerũt
Andr. de Isern. Aluarot. Afflict. & cæteri. in di-
cta Rub. Quæ sint Regalia. Vbi specialiter lo-
quuntur de Rege nostro Siciliæ. Et ego latè di
xi de compromiss §.3.Gloss.nu.47.& latissimè
Cõtrouers. Forẽs. c.1. nu.49.cum pluribus seq.
Centur.1. De alijs verò Principibus habẽtibus
iura Imperialia idem est dicendũ. Vt de Du-
14 ce Mediolani†Paul.de Castr.in cons 14.vol.2.
Menoch.in cõs.1.nu.17.in 2. Cardin.Paris in
cõs.1.nu.25.vol.1. Peregrin. in d.c.1.col 1. Quæ

O fida coniux, lateat, hac vana est salus
Omitte fletus, Troia, quòd cecidit, gemis?
Vtinam taceret tota, Festina, Amoue
Quocunq; nostra paruulam stirpem, domus.

Quo postmodum mortuo, Andromachen dona Ascanio Aeneæ filio, dantem, ac gementem ità inducit Virgilius Aeneidos lib. 3. dum ait:
Nec minus Andromache digressi mœsta supremo
Fert picturatas auri sub tegmine vestes.
Et Phrygiã Ascanio Chlamidem, nec cedit honori,
Textilibusq; onerat donis, ac talia fatur.
Accipe & hæc, manuũ tibi quæ monumenta mearum
Sint, Puer, & longũ Andromaches testentur amorem
Coniugis Hectoreæ: cape dona extrema tuorum,
O mihi sola mei super Astyanactis imago,
Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat,
Et nunc æquali tecum pubesceret æuo.

Et Fasciculum illũ temporũ in certo authore vagantem, minimè recipiendum esse dicerem, tamq̃ Historiarum veritatem non describentem. Quinimmò Doctor quidem quisquis ille fuerit, qui totius mũdi Chronicon magnũ composuit, asseruit, Francum Hectoris filium dedisse nomen Regno Frsncorum, & Sicambriam consedisse, & sic intelligi de Germania
95 non de Gallia, cum Sicambri† Germani sint, vt docet Strab. lib. 4. Quos dicit habitare iuxta Rhenum, propè Sueuos, & illos appellat Sugambros, sic & Ado Viennesis Chronicorum Aetate 6. quo in loco tradidit, eosdem Francos fuisse inter Danubium, & Meotidas Paludes, & illorũ opere Romanos, Valentis, atq; Valentiniani tẽporibus vsos fuisse aduersus Alamanos ab eis rebellãtes, illosq; superasse. Hoc idẽ minimè videtur P. Aemilius negare in Gallorũ Historia lib. 1. Nam ità exorditur dicens. Post victos Alanos (ità enim illos nominat) in ea Germaniæ regione consedisse, quæ Franconia dicitur. Qua authoritate nil clarius adduci potest. De ijs etiã Carolus Sigonius de Imperio
96 Occidentali lib. 10. Est autem Franconia † in Germania inter Turingos, & Sueuos, habetq; Ciuitates plures, Herbipolim inter alias appellatam, Episcopalẽ sedem, cuius Episcopus, est eiusdem Frãconiæ Dux, & Princeps. Eaq; vrbs Germanica lingua Vuirtzpurg dicitur, quasi Burgus Vuirtz, quod verbum, vinum mustum significat, cuius illa Regio est feracissima. Eadem vrbs à Tritthemio, & ab aliquibus alijs
97 Marcopolis appellatur, † nominis causam minimè assignantes. Cuius ego denominationis causam assignarem, quòd dicatur Marcopolis, quasi Marcomiri Ciuitas, alludendo ad antiq̃ssimi illius Ducis nomen, cuius Ciuitatis Princeps est, Dñsq;. Aliæ itidem Ciuitates maximæ sunt in eadem Franconia, vt sunt Bambergensis, atq; Nurembergensis, quæ Bauariæ contermina est, & finitima, estq; totius Europæ nobi
98 lissimum † Emporium, vt testatur post alios Gaudentius Merula in Silua variæ lectionis lib. 5. c. 31. Vnde sine dubio dicẽdum est, Galliæ
99 Regnũ, Frãciæ denominationẽ fortitum† fuisse, à Franconiæ Ducibus, Regibusque: vt post Procopiũ voluit Io. Zonar. lib. 3. in Leone Isaurico. & Albertus Crãtius in Saxonia lib. 1. c. 24. & 25. & iterum lib. 2. c. 1. cuius verba placuit hic subijcere, quia ad Austriacorum denominationem etiam conducunt. Parebat (inquit) Francis iamdiù Austrasia (ea est Metensis Prouincia, nam quæ nũc Austria dicitur, tunc Norica, diù post so-tita est Austriæ vocabulum). Parebat Sueuia, Baioaria, & quæ prima Frãcis nomen dedit Frãcia Germaniæ, nunc per iniuriam appellata Franconia, cum verum illi nomen Galli abstulerint. Seruant tamen nonnulli scriptores, illi Prouinciæ suum nomen, & honorem, vt Frãciam vocent orientalem. Sed hoc vix patiuntur Galli, pro solita gentis elatione, indignati (si Dijs placet) q Germanos Patres, & Regni sui fundatores iubeãtur agnoscere. Hæc ad literã Crantius. Hoc idẽ pluribus cõprobat Gulielmus Paradinus de antiquo statu Burgũdiæ. c. 4. Sic Io. Magnus Archiepiscopus Vpsalẽsis in Historia Suenon. & Gothor. lib. 15. c. 13. vbi sic inquit: Athaulfus tota Gothorum gente Comitatus in Gallias transitũ accelerauit, inimicos Romani Imperij, Sueuos, Alanos, Frãcos, Vuandalos, qui tunc eas, trãsito Rheno iuxta Stilichonis machinationẽ, occupauerãt, expugnaturus: cuius aduentum Sueui, & Alani formidãtes, iũctis viribus in Hispanias trãsieretunt. Franci vero ad Parisios translati sunt, vbi nomẽ suũ inuehentes Regnũ fundauerunt, qđ per incrementa plurima hodie quoq; floret. Hæc Magnus: qđ & per transitũ tenuit Laurentius Valla in Historia Ferdinãdi Aragonei lib. 1. & ante ipsum Procopius de Bello Gothorũ lib. 1. Vnde fabulosa paruificiẽs, corundẽ suorum Gallorum Historiam deridet, vir omnium
100 † virtutũ, ac motũ genere Clarissim' Frãcisc. Connanus Cõmentar. Iuris ciuilis lib. 2. c. 9. dicẽs: Ridenda esse, quę Galli dicunt, & comminiscuntur: de Troianis, & hac vanitate, ait, laborasse Romanos, & Venetos, aliosq; Europæ Populos, eorum origines ad Troianos referentes. Quod de Venetis dixerat Plin. lib. 3. cap. 18. quem cum alijs multis retuli ad Bellugam in Specul. Princip. Rub. 22. §. Et quia. in verbo. Veneti. Et illam Franci Troiani, seu Franconis Historiam se non credere scribit Io. Boccatius genealogiæ Deorum lib. 6. c. 35. Francosq; à Franchis, seu Frãconibus Germaniæ populis appellatos esse scribit Bernardinus Corius Historiarum lib. 2. Idem nouissimè confirmat Bilibaldus Pirkeimerus in Description. Germaniæ. Supra hos (inquit) iuxta Rhenum habitabant Sicambri à quibus Franci ortum sumpsere: quod quidem multis argumentis ostendi potest. Nugentur Gallię scriptores quicquid velint de Troianæ gentis ori-

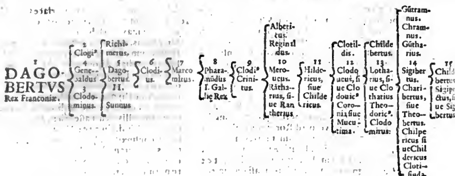
origine, & Ciuitate illa magna Sicambria ap-
pellata, meris mendacijs conſtructa, omnia
enim illa fabuloſa exiſtunt, Hæc Bilibaldus.
Hinc Antonius Contius Diſput. Iuris ciuil.
lib.1.cap.12.in fin.dicit: Francorum conſuetu-
diné fuiſſe à Germanis, vnde vel orti, vel cum
quibus diù morati sūt, tractam. Hinc Ioachim.
Vadeinus in Gallia inquit: Porrò, & gentis, &
Regni, ceu auſpicata, fæliciaq; nomina poſte-
ritas retinuit, hodieq; incolæ Franci, Regnum-
que horum amplum, & potens Francorum di-
citur. Quantum vero ad Romanos attinet, ſa-
tis dixi in Apologia, quam pluries allegaui,
aduerſus ſententiam Pilati, Aquilæ repertam.
Nec enim tantæ molis fuit Ilij excidium, vt ex
illius fragmentis, ac gentibus, quaſi omnia to-
tius orbis humana ſemina ex illis progreſſa
ſint, ac tam latè, tutoq; orbis omnis apertus il-
lis fuerit. Concludam itaque cum Ariſtide in
Panathenaica Orat.13. Tomo 1. Multi (inquit)
cum nihil rerum ſuarum, de quo iure glorien-
tur, proferre poſſint, ad Troiana confugiunt
tempora, ac de gloria cōtendunt, quamquàm
nec ſic aliquid, quod habeant commune af-
ferunt.

Nec illorum opinioni ſubſcribendum eſſe
cenſeo, qui dicunt appellatos Francos à Va-
101 lentiniano, quaſi †ob opera, illi ab eis præſti-
ta, ſint liberi effecti, vt poſt Vincent. Beluacen-
ſem voluit Gulielm. Benedict. in Rep. c. Raynu
tius. in ver. Duas habens filias. num. 77. de te-
ſtament. Tū quia hoc ſapit Diuinationem; Tū,
& multò plus, quia iſti quorum opera Valenti-
nianus vſus eſt, ſunt Franci iam dicti Germani;
Tum quia, ſi Hiſtorici videantur, ante Valenti-
niani Imperatoris tempora Franci appellaban
tur. Et iſti Franci Germani, nunquam Imperio
ſubditi fuere, quinimò ex Gallijs Romanos
excluſerunt, & ipſi ſuperiores euaſerunt. vt re-
ctè Crātius ait, nec negat Germanograp.lib.3.

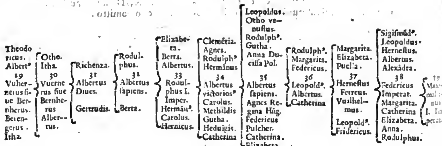
Et vt longa, atq; obſcura Hiſtoriarum cali-
gine, temporumque varietate, lectores non in-
uoluam, veritati inſeruiens, rem breuibus ab-
ſoluam, ponamq; veram Auſtriacę Genealogiæ
102 Arborem ab anno relato 306. quā †carptim,
nec ſine maximo labore, & diligenti ſtudio
ſumpſimus, atq; excerpſimus, è nonnullorum
ſcriptorum, atq; Hiſtoricorum penetralibus.
Et licet audiam à nonnullis ſcriptoribus opus
hoc factum fuiſſe, præſertim à Ioanne Stabio,
quod opus ad me huc vſque minimè peruenit;
ſcripſerint alij quicquid voluerint, videbitur
tamen ex deſcriptione Arboris à me erectæ,
cum nonnullis ſicuti aſſentire, ſic pariformi-
ter cum alijs diſſentire: Ne autem ex noſtro
illam confinxiſſe aliqui arbitrentur cerebro,
teſtes proferam à quibus eam mutuauimus,
cellulasque omnes arboris ſpecialiter proba-
re potuiſſem, tamen ſi id feciſſem neceſſarius
mihi liber in hoc ſolo conficiendo fuiſſet, &
ideo omiſi, paratus, cuique petenti ex actiſſi-
mam rationem reddere. Nam commentarios
Latinos ad omnes cellulas feci, quē Philippo
Regi Catholico ac Rodulpho Cæſari, alijſque
Principibus dirigam. Authores verò ij ſunt.
103 †Reglno, Sigebertus, Annonius, Aymoinus,
Ioannes Tritthemius, Petrus de Vinea, Gre-
gorius Turonenſis, Ado Viennēſis, Otho Phry-
ſingenſis, Ioannes Auentinus, Albertus Argen-
tinus, Ioannes Nauclerus, Theodorus Nihe-
menſis, Halſebacchius Viennenſis, Flauius
Blondus, Henricus Friburgenſis, Paulus Aemi-
lius, Robertus Guaghinus, Michael Eyſinge-
rus, Paulus Diaconus, Hieronymus Gebulhe-
rius, Paulus Oroſius, Berardus Gerardus,
Aeneas Siluius, Vuolfgangus Lazius, Albertus
Crantius, Vuolfgāgus Drechſerus, Cęlius Au-
guſtinius, Iacobus Spiegellius, Eutropius,
Ioannes Lucidus, Michael Ritius, Ioannes Ma-
gnus, Gulielmus Zenocarus, Ioannes Stabius,
Petrus Gregorius, Olaus Magnus, Genebrar-
dus, Ioannes Bodinus, Carolus Sigonius,
Martinus Cromerus, Alexander Sculterus,
Pandolphus Collenucius, Chriſtianus Adri-
chomius, Thomas Facellus, & alij complu-
res, quos omitto.

Sequitur Arbor.

Austriaca Arbor autem Paterni

Camilli Borelli I.C. Equitis Aurati, & Palatini Comitis Arbor Austriaca ab anno Domini 306.

-4 A   a

generis Philippi Regis ita ſe habet.

Theodoric⁹.
16 Theodbertus, ſiue Diethpreetus.

Puella.
17 Sigibert⁹ Dux exul dictus.
Guntramnus.

18 Theobertus, ſiue Othbertus, vel Othpreetus.

19 Babo, ſiue Bebus.

20 Rupert⁹ ſiue Rothprect⁹, vel Rotherius

Gelbo ſiue Gelbonus.
21 Rāpertusſiue Rāpreetusvel Othbertus.

22 Gūthrānus.

23 Luthard⁹ ſiue Luithgardus

Otho Eṗs Argētinēſis.
24 Luthfridus.
Hugo.

Luthfridus.
25 Hunfridus.
Hugo.

Eberhardus
26 Guntrānus.
Rothardus.

Gunzelinus ſiue Bethzelinus.
Gebizonus Eṗs Baſil.
27 Beczo, ſiue Bethzonus.
Berthilonus.

Rodulphus.
Beczelinus.
28 Rapato ſiue Rathbodus.
Richenza.
Gebardus Epiſcopus Conſtan.

Franciſcus.
Margarita.
40 Philipp⁹ I.
Georgius.
Franciſca.

41 Carolus V. Imperat.

42 Ferdinandus Imperator.

Ferdinandus.
Margarita.
Helena.
Heleonora.
Magdalena.
Anna.
Maria.
Vrſula.
Catherina.
43 Maximilian⁹ II. Imperator.
Ioanna.
Barbara.
Iſabella.
Carolus Archidux Auſtriæ.

Carolus Archidux.
Herneſtus.
Maximilianus Archidux.
Matthias Archidux.
Albertus Archidux.
44 Rodulphus II. Imperator.
Anna vxor Philipp. II. Reg. Cathol.
Vuenceslaus Archidux.

Carolus Poſthumus.
Puella.
Puella monialis.
Maximilianus.
Leopoldus.
Ferdinandus Archidux Auſtriæ.
Margarita vxor Philippi III. Regis Catholici.
Maria Chriſterna vxor Princip. Tranſiluaniæ.
Puella.
Anna Regina Sueuiæ & Poloniæ.
Puella.

Iſabella Regina Daciæ.

Heleonora. Regina Portugal. & Frāc.

Maria Regina Hung.

Catherina vxor Io. Regis Portug.

Ioannes.
Ioanna.

Ferdinandus.
45 Philippus. II. Rex Catholicus.
Maria vxor Maximil. II. Imper.
Margarita Ducissa Parmæ.

Iſabella vxor Albert. Archiduc.
Ferdinandus.
Carolus Laurentius.
Carolus Dentatus.
46 Philippus III. Rex Catholicus.
Catherina Duciſſa Sabaudiæ.
Iacobus Didacus.
Maria.

Anna.
Philippus.
Maria.
Carolus.
Ferdinandus.

Alexander Dux Parmæ.

HÆC igitur generosa progenies, cum nobilissimam, atq; praeclarissimam seriem produxerit, à qua tot Principes, Reges, & Imperatores manauerint, & hodie ex singulari Dei Optimi Maximi beneficio, & gratia supremum altitudinis gradum obtineat, cui dubium erit, Philippum Regem Catholicum ab ea progenitum, suprema omnium praerogatiua laetari? Vincit enim, ac temporum curriculo excedit, ad annum hunc 1597.

104 Monarchias,†
- Caldeorū per annos 56.
- Medorum per annos 999.
- Persarum per annos 1055. mēs. 9.
- Macedonū per annos 105 5. mēs. 4.
- Syriorum per annos 1026.
- Ægyptiorū per annos 1034.
- Romanorū per annos 589.

Licet in ijs sint plurimi Reges alterius familię, quàm praedecessorum Regum, & in Monarchia Romanorum non est vis facienda, cum nō nisi sub septem Regibus genealogiae possit cōsideratio fieri: reliqua autem tēpora sub Magistratibus transactā ab eodem fonte, & genere, eum non propagauerint, nihil obstarent. Supra relatas etiam antiquas, ac nobiles eiusdem Romanae vrbis superat

105 Familias,†

Fabiorum annis	817.
Iuliorum annis	756.
Antoniorum annis	882.
Aimiliorum annis	911.
Valesiorum annis	1038.
Posthumiorum annis	876.
Claudiorum annis	852.
Seruiliorum annis	958.
Corneliorum annis	824.
Liciniorum annis	953.
Cęciliorum annis	1059.
Domitiorum annis	882.
Marcellorum annis	1010.
Fuluiorum annis	1094.
Semproniorum annis	1104.
Martiorum annis	942.

106 Superat etiam † Venetorū Monarchiam, hoc anno currente 1597. & eorundem Imperium annis 594.

107 Superat † Regum Gallorum scilicet.
Suorum Gentilium à Dagoberto ad Pipinum annis 846.
Pipini vsq; ad Hugonem Capetū annis 1054.
Capeti vsq; ad Hēricum Tertium annis 690.
Turcarum ab Othomano vsq; ad Amurathem nunc regnantem, qui est annus Domini 1597. annis 995.

Dū opus hoc sub prelo datū esset, audiui quosdam dicere, nulla viua, aut sufficienti ratione, aut veritate, quę Historiarū ppria est, fulsulti,

108 Austriacorū familiā † ex Perleonibus Romanis originem traxisse iterū opinionē: Raphaelis Volaterrani lib. Antropologię 23. iam antiquatam, subsequuti, qui eam coniecturalem fabellam sibi confinxerunt. Asserunt enim duos Petri Leonis Nepotes ob seditiones Roma discessisse, apud Germanos iuisse, ibiq; ob Illustrissimorū fortē Equitum, ac Virorū inopiam tanto Imperio, ac Monarchiae caput fecisse. De

109 huius tū Historia † vanitate, q̄ optimè loquitur Iacobus Spiegellius Iurisconsultus Salestadiensis ad Ligurinum lib. 1. dum ait: Nec nos mouere debet, quorundam stultitia, suam originem ad Romanos referentium: qui si scirent nullam in Italia nobilitatem esse, quā non Germani eo aduexerint, non haurirent aquam è riuulis ipso fonte contempto. Ridicula sanè, quod Volaterranus Diui Maximiliani Augusti progenitores, ait, fuisse quosdā, nescio Perleones Romanos, cum pura sit è Francorum sanguine, Principibus Austriae, Burgundiae, Brabantiae, Hollādiaeq; origo. Haec Spiegellius. Sic de eisdem intelligere voluit Iacobus Vuimphelingus in Epith. Rerum Germanicar. c. 69. Nam quis (inquit) obsecro familiā Gallorum Regū, tam laudatam protulit? & post modicum. Quis Hispaniae domum tam insignem, quae nunc Regnum obtinet, & propè ad Lybiā vsq; protenditur? Istius tū commigrationis, neminem Italorum Historicorum (mirum est) meminisse, praeter solum Volaterranum, & eos, qui illius errorē sequuti sunt: Quiq; dicunt hanc fecisse commigrationem Petrum, ac Rodulphum, fratres fuisse, ibiq; diuitias magnas asportasse, & apud Lucernae Lacū consedisse; & Rodulphum Argentinensem Episcopum fuisse, & Petrum hunc fuisse Comitē Habspurgensem, & Auum hūc fuisse Rodulphi Comitis Habspurgensis, primi Imperatoris Austriaci. Quàm breui

110 tempore † isti assertores hos profugos Imperatores faciunt, ex priuatis sanè hominibus ad tantum Imperij culmen, eu chendo: saueq; tidiculum videtur istud, nec homini mentis capaci acceptabile; caecutire faciunt, qui haec di-

111 cunt, Grauissimos humanarum † rerum scriptores, Ioānem Trithemium Abbatem Spanheymēsem, Iacobum Manlium Friburgensem, Ioannem Stabium, Ladislaum Sundheimium, Ioannem Auentinum, Hieronymum Gebulhorum, Iacobum Spiegellium, Vuolfgangum Laziū, omnesq; alios grauissimos authores, quos supra allegauimus, qui Genealogiam referunt. Et tamen ipsimet contrarij assertores Rodulpho primo Imperatori, Albertum Diuitem

112 † Vuetnheri filium Auū tribuūt. Considerandum insuper Genealogiae Iam dicti Arboris authores, maiori ex parte Germanos fuisse, qui Germanicorum Principū genealogias melius quàm Itali cognouerunt. Quod tantò plus repudiandum est, quādo scimus Petrum Leonis filium, nomine Papae in instrumēto pacis inhitae inter Henricum Quintum Imperatorem, ac Summum Pontificē in anno IIII. & pro eodem Papa spoponderat, vt testatur Carolus Sigonius

hius de Regno Italiæ.lib.10.quo loci tradidit, Romę postmodum bellū exortum inter ipsum
113 Imperatorem, suosq; Germanos, † ac ipsos Romanos, & Imperatorem vulneratum, & plures Germanos ibidem occubuisse: & idcirco Imperatorem coactum fuisse Germaniam profugere. Ex quibus haud creditu dignum est, hos Petros Leones voluisse Germaniam petere, cum ibidem haberet Imperatorem, ac Germanos hostes, inermes, non amicis, non militibus stipatis, & seipsos euidenti periculo, inter Os (vt dicitur) & offam interponentes. Vnde verior est eorundem Germanorum traditio, quam ex antiquis Atchiuijs, atq; scripturis clariorem, vetiorem, & planiorem fecerunt.

Arboti etiam supra signaro, opponūt, q̃ post Clodium Crinitum Pharamūdi filium, assignetur Meroueus Clodij filius, & Childerici pater, cum tamen dicant Mæroueum minimè fuisse
114 † Clodij, filium. Nec enim ego negabo apud scriptores, hoc fuisse in dubiū reuocatū: Nam Gregorius Turon. Histor. lib. 2. c. 9. inquit: De huius stirpe quidam Meroueum Regem fuisse asserūt, cuius fuit filius Childericus. Et Paulus Aemilius de eodē Mæroueo loquutus inquit: Clodioni Regi, siue filius, siue (quando variāt authores) alienus successerat. Tū Addo Viennensis Chronicorum Aetate 6. inquir: Clodione defuncto, qui viginti annis Francis regnauit, Meroueus successit, à quo Francorum Reges Mærouingi sunt appellati. Et quamquam Addo non dixerit, an fuerit Clodionis filius, tū Albertus Crātius in Saxonia. lib. 1. c. 23. ait: Frāci iam recens ex Germania Rhenum transgressi in Gallias, quorum Rex Mæroueus, qui
115 † Clodioni patri successit. Et Germanographus lib. 2. postq̃ loquutus erat de Clodione, inquit: Succedentēq; in Regno filio Meroueo, tota ferè Gallia vsq; ad Rhenum subacta est à Francis. Similiter, & Ioan. Lucidus de emēdatione Tēpor. lib. 10. c. 8. enarrato Regno Pharamundi ait: Clodius filius eius regnauit annis decem, & octo, vsq; ad annum Dñi 448. Mæroueus filius eius regnauit annis decem, vsq; ad annum Dñi 458. à quo Frāci cognominati sunt Mærouingi, vt ait Sigebertus. Hæc Lucidus. Etiam confirmat Alphonsus de Carthagen. in Anacephal. de Regib. Hispan. c. 13. Vt interim omittā alios huiusmodi opinionis assertores, ex quibus genealogię recta linea currit. Nec
116 mihi aliqui dicant asserentes Mæroueū † Clodionis filium non fuisse, sed sanguine coniunctum, ac filiū Sunni fratris Richimeri, filiorum Genebaldi vltimi Ducis Frācorum, qui est secundus in supradscripta arbore: nihil enim præindicaret genealogiæ, cum sit ex eodem fonte, & errorem hunc clarum est, non afficere Familiam, & si Mæroueus Sunni filius fuisset. Cætera omnia plana sunt. & larius dico in præfatione commentariorum dictæ Arboris.

Maternum præterea Philippi Regis Catholici Genus, magnificandum esse, nemo negabit: ex matre enim clarissima originem ducere
117 gloriosum est † vt probat post multos, quos allegat, Andr. Tiraq. de nobilitat. c. 18. nu. 25. cum pluribus seq. Bartholom. de Cassan. in Gloria Mundi. parte 8. consideràt. 8. Vnde Virgilius Æneidos. lib. 11.

Genus huic materna superbum
Nobilitas dabat, incertum de patre ferebat.

Sunt enim duo amplissima nobilitatis vincula,
118 quæ † efficacissimè operantur, vt in specie de Nobilitate asserit Alphonsus Gomez in Rep. Regulæ, Expectatiuarum § fin. parte 3. Cæpimus autem exordium à Fafila, siue Fauila Du-
119 ce † Cindasuindi Regis filio, & Recindasuindi, ac Theodofredi fratre, de quibus Rodericus Archiepisc. Toleran. Histor. lib. 3. cap. 16. & nouissimè Ioan. Mariana Rerum Hispanicar. lib. 6. cap. 19. & 20. Hic fuerat relegatus à Flauio Egica, vel vt alij Egita, Rege, qui deinum à Vitiza Egitæ filio, Regni hærede, ac successore, in capite fuste vulneratus, interijt, illiq; successit Pelagius filius Cantabriæ, atq; Galleciæ Princeps, penes quem, suosq; subditos, potientibus in Hispania Sarracenis, fides Christiana
120 † semper stetit, vt suo loco dicam, à quo postea per lineam rectam maternum Philippi genus eduximus, quod & scribit Rodericus Sanctius de Origine Principatus. parte 1. fol. 60. Ferdinand. Vasquius controuers. Illustrium. cap. 22. nu. 15. Ioan. Marian. vbi supra cap. 20. & nouissimè Ferdinād. Perez de Gusman Histor. lib. 7. titul. 9. cap. 3. in fi. sed melius est vt paulò superius arborem veriorem subnectamus.

Philippi itaq; Regis Catholici Maternum ge-
121 nus, à Gothis Regib⁹ ducitur, † quorū actiones, siue ad originē, & antiquitatē spectemus, siue ad virtutē bellicā, siue ad literarum studia, ac studiosorū virorū prouectionē, siue ad Regnorū rectā administrationē, siue ad Christianæ fidei exaltationē, & sanctatū ecclesiarum, & piorum locorū erectionē, Ciuitatū, & publicorum ædificiorū reparationē, siue ad virtutes, & corporis, & animi dotes, supremis Principibus spectantes, nulla ratio, populus nullus, nulla deniq; gens erit, quę eā, ne superare, sed ei nec æquari vnq̃ possit: totū enim ferè mūdum sub eorum Imperio deduxerūt, vt alibi scripsimus. & dicit Roderic. Sāct. de origin. Princip. fol. 54
122 Ex reliquijs itaq; Ablabij, † Dionis, Iornādi, Agathij, Guidi Rauennatis, Flauij Blondi, Raphaelis Volaterrani, Procopij, Leonardi Aretini, Æneæ Siluij, Alberti Crantij, Pandolphi Collenucij, Mattini Cromeri, Alphonsi Cartagenæ, Roderici Toletani, Lucij Marinei, Ioannis Magni, Hieronymi Franchi Conneilagii, Iani iuuenis, & aliorum scriptorum, genealogicam arborem maternæ stirpis confecimus, quam subijciemus, & est huiusmodi.

1 CINDASVINDVS.
- Theodofredus.
- 6 Fauilla I.
  - 7 Pelagius.
    - 8 Fauilla I I.
      - 9 Ormiſenda, & Alphonſus cõiuges.
        - Odiſinda ſiue Fgimada.
        - Froilla.
        - 10 I'meraons, ſiue Vimeranus.
        - Mauregatus Alphon. F. ex ancilla.
          - 11 Veremundus.
            - 12 Ramyrus.
              - 13 Ordonius.
            - Garzias.
- 2 Recinduſuindus.
  - 3 Theodofredus.
    - Theodofredus.
    - 4 Acoſta.
    - 5 Rodericus.

Camilli Borrelli Iuriſconſulti, Equitis Aurati, & Palatini Comitis Arbor Gothorum, & Luſitaniæ Regum, à quibus Maternum genus trahit Philippus I I. Rex Catholicus.

24 Alphõſus I. Rex Portugal.
- Alphõſus.
- 25 Sancius.
  - 26 Alphõſus.
    - 27 Sancius.
    - Capello.
    - 28 Alphonſus.
      - Alphonſus.
      - 29 Dionyſius.
        - 30 Alphonſus.
          - 31 Petrus Ferdinandus.
            - Beatrix ex Agnete Caſtria.
            - Alphõſus ex Agnete Caſtria.
            - Ioãnes ex Agnete Caſtria.
            - Dionyſius ex Agnete Caſtria.
            - 32 Ferdinandus ex Cõſtantia Regina.
              - Beatrix ex Helleonora Meneſia.
              - 33 Ioannes ex Therafia Galleca.
            - Ludouicus ex Cõſtantia Regina.
            - Maria ex Cõſtantia Regina.
            - Ioãnes ex Therafia Galleca.
        - Conſtantia.
    - Ferdinandus.
    - Helleonora.
  - Petrus.
- Vracca.
- Thireſia, ſiue Theraſia.

Philippi Regis ita ſe habet.

Veremũdus.
Nunoius.
14 Alphonſus.
Froilla.
Geloira.

Garzias.
Ordonius 15
Froilla.
Gundiſal-uos Ar-chidiac.
Ouetco-ſis.

Alphonſus.
16 Ramyrus.
Froilla.
Ordonius.

Geloira.
17 Ordonius.
Sancius.

18 Veremun-dus.

Eluira.
Ordonius.
19 Alphonſus.
Therafia.
Geloira.

20 Veremun-dus.
21 Sancia & Ferdinandus coniuges.

Sancius.
Garzias.
Vraeia.
22 Alphonſus
Eluira ſiue Geloira.
Ferdinandus Card. no-thus.

Vracea.
Sancia.
23 Theraſia, & Henricus coniuges.
Sancius.
Geloira.

Petrus.
34 Odoardus.
Henricus.
Blanca.
Ferdinandus.
Iſabella.
Alphonſus Dux Bragan-tiæ.
Alphõſus Co-mes Barcellij.

Helleonora. Federici IV. Imper. vxor.
35 Alphonſus.
Ferdinandus.

36 Ioannes II.

37 Emanuel.

Michael.
Alphonſus.
Iſabella vxor CaroliV.Imp.
Ferdinandus.
Antoonius.
38 Ioannes III.
40 Henricus Cardinal.
Beatrix Caroli III. Sabaud. Ducis vxor.
Odoardus. —

Maria Maximil. II. Imper. vxor.
41 Philippus II. Rex Cathol.
Ferdinandus.

Ioannes IV.
Maria

Catherina Duciſſa Bragantiæ.
Maria Duciſſa Parmæ, & Placentiæ.

Catherina Duciſſa Sabaodiæ.
Iſabella vxor Alberti Archiducis.
Carolus Laurentius.
Carolus Dentatus.
42 Philippus III. Rex Catholicus.
Ferdinandus.
Maria.
Iacobus ſiue Didacus

39 Sebaſtianus.

Anna.
Philippus.
Maria.
Carolus.
Ferdinandus.

Familiæ itaq; cum splendore, tum antiquitate, è temporum progressu, PHILIPPVM Regem Catholicum alijs præstare minimè no-
123 uum † est. arg. l. Si chorus. §. 1. Ibi Rusticos senes. ff. de leg. 3 glo. in c. Cum in iuuentute. in verbo. Ad senilē. de presumpt. Antiquior enim
124 iuniorem præcedit, vt in eo, qui † prior Consul factus est, & in illis, qui pares sunt, ille precedit, qui prior dignitatem adeptus est. l. 1. C. de Consulibus. lib. 12. Is enim in consessibus
125 ordo seruandus est, quem ordo ipse † proue- ctionis ostendit. l. 1. ff. de Alb. scrib. l. Rescripto. in princip. ibi, prout quisq; decurio creatus est. l. vt gradatim, in princip. l. Honores. §. Gerēdorum. ff. de munerib. & honor. l. 1. C. de propositis sacri cubic. lib. 12. Nec minor debet
126 irasci, quòd maior ei præferatur † c. Qui resistit. 11. q. 3. Quia, & in Cælo mansiones multæ sunt. Maximè cum simus in familijs ordinaris, & non de nouo ordinādis, vel nouis dignitatibus acquirendis: iuxta dictum Bartol. in l. Moribus. § Prius. nu. 12. ff. de vulg. & pupill. vnde cæteris paribus præfertur ille, qui est meliori
127 sanguine † ortus, inquit Bald. in l. Nemini. in fi. C. de aduocat. diuers. iudicior. Fely. in Rubr. de maior. & obed. nu. 3. de quibus plenissimè scripserunt Petr. Anton. Angussol. in consil. 19. num. 9. lib. 3. Iacob. Philipp. Port. in consil. 164. nu. 3 & in consil. 167. nu. 61. Iacobus Menoch. in cons. 136. vol. 2 Petr. Rebuff. in Tract. Nominatim. q. 21. Guid. Pācirol. in cons. 6. nu. 9. vol. 1. Michael ab Aguirre de success. Portugall. parte. 2. num. 270. dixi post Petr. Bellug. in Specul. Princip. Rub. 6. sub num. 23. in verb Antiqua præfertur.

Post tot igitur Monarchias, post tot clarissimas, Principum, atq; Regum familias, iam penè obliteratas, nō sine euidentissimo Dei Optimi Maximi iudicio, conseruatā videmus Austriadum familiam, in qua resident idem Philip-
128 pus Rex Catholicus † in gradu ita sublato, ad quem Christianorum Principum nullus fortassis vnq̄ peruenit: & in eo Diuina manu protegitur, vt Christianæ Reipublicæ sit optimè consultum: iuxta illud supra allegatum Salomonis Prouerb. cap. 8. Per me Reges regnant. & eiusdem Salomonis lib. 3. Regum, cap. 2. & nunc (inquit) viuit Deus, qui firmauit me, & collocauit me super solium Dauid patris mei.

ARGVMENTVM CAP. V.

Habet Rex Catholicus iura Regalia, & quæ illa sint? Commentatijs ornatur. c. 1. Quæ sint Regal. multis capitibus sequentibus.

COMPENDIVM.

1 *Author hic commentarios ponit ad c. 1. Quæ sint Regalia. per plura capita in discursu operis.*
2 *Regalia dicuntur, quæ sunt Principi reseruata.*
3 *Iurisconsulti Bononienses, qui resignari debere Regalia Imperatori, & quæ illa essent, describuntur.*
4 *Regalia ponuntur pro Iure, & potestate conferendi beneficia, seu Feuda Regalia.*
5 *Regalia etiā appellantur, Iura Fiscalia, & de Mensa.*
6 *Regalia appellantur Feuda Dignitatum, puta Ducatus, Marchionatus, & similium.*
7 *Regalia dicuntur ecclesiæ, quæ sunt iurapatronatus.*
8 *Regalia dicuntur vestimenta, & insignia inaugurationum Regum.*
9 *Regalia confert summus Pontifex, & Imperator.*
10 *Imperium, omnesq; dignitates tamquam à Principio, dependens à Papa.*
11 *Intellectus c. 1. quæ sint Regal. nu. 12.*
13 *Reges Regalia conferunt.*
14 *Dux Mediolani, confert Regalia.*
15 *Dux Sabaudiæ similiter.*
16 *Dux Mantuæ confert Regalia.*
17 *Regalia confert Dux Ferrariæ.*
18 *Marchio Montis ferrati potest regalia conferre.*
19 *Dux Florentiæ, & Senarum potest conferre Regalia.*
20 *Comes Astensis confert Regalia.*
21 *Dominus Fani confert Regalia.*
23 *Serenissima Venetorum Respublica, confert Regalia, sic etiam Genuensium.*
24 *Episcopi, & Prælati alij Ecclesiastici, an conferant Regalia.*
25 *Rex Catholicus, Vti Rex Siciliæ, & Apuliæ confert Regalia.*
26 *Rex Hispaniæ habet omnia Iura Regalia.*
27 *Regalia, quare Principibus concessa fuerint?*

CAP. V.

Catholicus Rex in suis Regnis, & Dominijs, omnia iura Imperialia habet, & in sui posse, ac dominio sūt illa omnia, quæ in Imperatoris Dominio, ac potestate reperiūtur. Omnia enim Regalia iura, & quę sūt de Regalibus possidet, eiq; omnia illa competūt. Declarari r̄ñ cōgruū oīa Regalia eidē spectantia. Sunt aūt annumerata, quæ sint Regal. in Feudis. Quod capitulū tamq̄ longa commentatione indigēs, quárum
1 † vires nostræ sufficiunt, & res expostulabit, ad verbum enucleare, minimè grauabimur, vt non modo alijs, scribendi onus amputemus, sed aliqua noua ad eiusdem capitis dilucidationem afferamus, quo solemni dote circumscripto, alia Regalia iura subijciemus, quæ in eodem capite ab Imperatore ex professo omissa fuere. Et si minus sufficienter hoc implebimus, viā tamen aperiemus acutioribus ingenijs, vt eleganriori, ac subtiliori Minerua, clarius hoc explere valeant. Ad verba itaq; contextus accedendo: REGALIÆ: Duo videnda sunt.

Primò, quæ dicantur ista Regalia? Secundò, quis illa conferat? Regalia itaq; pluribus modis nuncupantur. Primò omnia iura Imperij; & hoc modo dicuntur, omnia, quæ sunt Princi- pi re-

2 pi referuata,† vt declarat Bald. in c. 3. de offic.
legat. Petrus de Gregorio Siculus de conceff.
Feud. par. 7. q. 5. nu. 1. cum pluribus seq. Et hoc
est quod statuit, & declarat Imperator Fride-
ricus Primus ad se pertinere, & ad Imperium.
Obtenta enim victoria, & præsertim in Italia,
priuauit omneis Ciuitates Italiæ iure cōferen
di Regalia, & ad se auocauit. Erqnæ illa essent
declarat in dicto c. 1. Quæ sint Regalia. Qđ est
factū ab eodem Friderico, vt voluerūt in dicta
Rub. Andr. de Isernia, Iacobus Aluarot. Matth.
de Afflict. & alij. Et voluit Bal. in tit. de Pace
Cōstant. In verb. in criminalibus. Et hoc est, qđ
dicit Radeuicus lib. 2. cap. 5. Deindè super iu-
stitia (inquit) Regni, & de Regalibus, quæ lōgo
iam tempore, seu temeritate peruadentium, seu
neglectu Regum, Imperio deperierant; studio-
sè differens, cum nullam possent inuenire de-
fensionē excusationis, Primates, & Ciuitates,
vno ore, vno assensu, in manum Principis Re-
galia reddidere, primique resignantium Me-
diolanenses extitere. De quo etiam Carolus
Sigonius de Regno Italiæ. lib. 12. Quibus rebus
(inquit) perfectis, tùm de Regni iure cōstituen
do retulit, eiusq; rei cognitionē, eisdem Bono-
nienfibus Iurisconsultis, atq; alijs ex Lombar-
dia adiunctis 9. Kal. Decembris commisit. Ab
his iudicatum est, Italiam Imperatori, iure à
Carolo Magno tradito, Regalia vniuersa debe-
re. Quo facto Cōsules Mediolanenses, partum
in Ciuitates Imperium, atque Principes, & Ci-
uitates oēs, Regalia oīa dimiserūt. Iurisconsul-
ti aūt Bononienses illi fuere, quos ibidē retu-
3 lit Sigonius, scilicet, Bulgarus, Martinus† Iaco
bus, & Hugo. De qua Regaliū resignatione à
Ciuitatibus facta eidē Friderico, Hotomanus,
refert hos pulchros versiculos Guntheri.

Postea sollicitè Regni de iure Vetusto
Quæstio mota fuit; quod desuetudine longa
Priscus inumbrabat neglecti temporis error.
Ac primum Ligures, super hoc à Rege rogati,
Vectigal, Portus, cudenda iura moneta,
Cumque Molendinis, Telonea, Flumina, Pontes
Id quoque, quod Fodrum, vulgari nomine dicunt,
Et Capitolitium certo sub tempore censum.
Hæc Ligures sacro tribuerunt omnia Fisco.

Et idcircò ponitur pro iure, ac potestate confe
rendi Feuda, & beneficia Regalia, quæ perfece-
4 ptrum† conferebātur; vt docuit Otho Frising.
Chronic. lib. 7. c. 14. & ad hunc modum Rega-
lia appellauit Bal. in c. 1. in princ. n. 8. Episcop.
vel Abb. Quę etiam cōmuni iure Fiscalia, & de
5 mensa, qnq; appellantur, † vt notat Bart. in l. Si
vacantia. C. de bon vac lib. 10. ¶ Secundò Re-
galia appellantur qnque Feuda Dignitatum,
6 Ducatus, Marchiæ† Comitatus, & similium. c. 1.
ce Feud. March. & cap. 1. §. 1. de leg. Conrad.
Francisc. Sonsbech. iuris Feud. Parte 6. num. 6.
7 ¶ Tertiò dicūtur regalia† Ecclesiæ, vel Iura pa-
tronatus ad collationem, siue nominationem
Principum, ac Regum spectantia, & eorum se-
cularium Principum, qui se intromittunt sedi-
bus vacantibus in tutela redditū Ecclesiasti-
corū: de quibus Ioan. Monachi. In c. Generali
de elect. in 6. & in c. 2. de præben. in 6. & nouis-
simè Arnulphus Ruzeus. de iure Regalior. in
præfation. par. 2. & Philippus Probus in tract.
eiusdem tituli. q. 1. in fin. prout est Rex Catho-
licus, de quibus dicemus infra. cap. 10. & 51.
¶ Quartò dicūtur Regalia vestimēta, & insignia
8 inaugurationum† eorundē Regum: vt est testis
Vuitichindes saxo. lib. 2. Super altare (inquit)
Regalia insignia posita erāt; Gladius cum Bal-
teo; Chlamys cum Armillis, baculus cum sce-
ptro, ac Diademate. Et Luitprandus Ticinēsis
lib. 2. c. 7. ait Conradus Imperator coronā, sce-
ptrum, & cuncta, quæ Regalia sunt indumenta,
in medium venire præcepit.
¶ Quis autem Regalia conferat? planū est. Pon
tificem maximū. Imperatorē. Reges, Pontifices
Minores, Principes, ac Respublicas, superiorē
aliquē minimè recognoscentes. De Pontifice
9 non solum† in rebus Ecclesiæ Romanæ & alia-
rū. Bal. in c. 1. col. 1. vbi Cardin. Alexand. & Ias.
Qui Feud. dar. poss. Sed etiā Imperio vacante,
non populus Romanus, sed Papa solus succe-
dit. Clem. Pastoralis. de re iud. plenè Martin.
Laud. & Card. Alex. in d. c. 1. de Feud. March.
Quia Imperium, & oēs dignitates, tanq̃ à pri-
10 mo principio, dependent à Papa † vt in c. Ad
Apostolicæ de re iud. in 6. Ioan. Andr. & alij in
dicta Clem. Pastoralis. Bald. in cons. 274. in cōs.
330. vol. 3. Idem Laudens. in tract. de Princip.
§. 34. Claudi' de Seisell. in Specul. Feudal. Rub.
Qui Feud. dar. poss. col. 1. Lancelot. Conrad. in
Tēplo om. ind. lib. 2. c. 1. §. 1. q. 1. in fine. de quo
latè scripsi Controuers. Forens. Centur. 1. c. 16
per totum. Andr. de Isern. in c. Imperialem. §.
Fin. n. 34. de prohibit. alien per Frideric. Guid.
Panciroll. in cōs. 119. nu. 32. vol. 1. Rimin. senior.
in cons. 81. nu. 26. vol. 2. De Imperatore loqui-
11 tur tex. † in d. c. 1. Quæ sint Regal. & omnes su-
pradicti. De regibus similiter loquitur idem
12 textus. Quia non loquitur† Fridericus vt Im-
perator, quia alias illa iura appellasset Impe-
rialia; sed loqtur, tanq̃ Rex Italiæ, de Iuribus,
quæ ibidem habebat. Sed q̃ alij insuper Reges
habent eandem potestatem conferendi Rega-
13 lia, notum est; † Quia quilibet Rex est Monar-
cha in Regno suo. c. scitote. 7. q. 3. Et voluerūt
Andr. de Isern. Aluarot. Afflict. & cæteri. in di-
cta Rub. Quæ sint Regalia. Vbi specialiter lo-
quuntur de Rege nostro Siciliæ. Et ego latè di
xi de compromiss. §. 3. Gloss. nu. 47. & latissimè
Cōtrouers. Forēs. c. 11. nu. 49. cum pluribus seq.
Centur. 1. De alijs verò Principibus habētibus
iura Imperialia idem est dicendū. Vt de Du-
14 ce Mediolani† Paul. de Castr. in cons. 14. vol. 2.
Menoch. in cōsi. 20. nu. 17. in 2. Chedin. Paris in
cōs. 1. nu. 25. vol. 1. Pregiosit. in d. c. 1. col. 1. Quę

F sint

fint Reg.Francisc.Bursat.in cons.4.nu.21.vol.1.
15 ¶De Duce Sabaudiæ† voluit Bartho.Socin.in
cons.4.nu.23.vol.3.Ias. in consil. 227. vol.2.Ia-
cob.de Sanct.Georg.in inuest.Feud.in §.Caro-
lus.in verbo.Dubitatur etiam. nu. 2. Octauian.
Cacher.in decis.Ped.155.nu.1. latissimè omniū
Antonius Sola in Decretis Sabaudiæ. in Proæ-
mio.in verbo.Amedeus.Glos.1.per totum.¶De
16 Duce Mātuæ†idē Card.Paris.in cons.69.nu.3.
17 vol.1.¶De Duce Ferrariæ†Felin.in cap.cum à
nobis de testib.Rimin.senior.in cōs. 444.nu.5.
vol.3.Federic.Scot.in cons.28.nu.116. cum plu
ribus seq.lib.6.Tom.1.M.Ant.Natta in cōs.638.
vol.3.& Iacob. Philipp.Porti. in cons.167. nu.
18 99.101.¶De Marchione Montisferrati†voluit
Marc.Anton.Natta in cons. 487. nu.9. vol.3. &
Io.Petr.Surd.in cōs.127.nu.4.vol.1.¶ De Duce
19 †Florentiæ,& Senarum,post alios Prosper Pa-
scthus in cons.13. num. 5. vol. 1. ¶ De Comite
20 Astensi,†Albertus Brunus in cons.45.num.18.
21 ¶De Pādolpho Domino Fani† Ludouic.Rom.
in cons.59.num.3. ¶De Republica Venetorum
22 †Bal.in Rub.ff.de rer.diuis.col.4. Guidus Pan-
cirol.in cons.13.nu.13.vol.1.Menoch. in consil.
2.nu.63.in consil.75.num.98. vol.1. Portius in
23 cōs.106.n.14.& 18. ¶De Republica† Genuen-
sium,Iacob.de Sanct. Georg.in inuest. Feud.in
§.Carolus.in verbo.Quæro imprimis.num.2.5.
latissimè post alios Iacob. Menoch. in consil.2.
nu.53.cum pluribus seq. & in cōs. 100. nu. 166.
vol.1.& Iacob.Philipp. Portius in consil. 130.
24 n.17. ¶De Episcopis,†vt sicut de Ecclesiasticis
prius diximus,ità cum eis finem hunc inducа-
mus,vt in Rubro,& Nigro.Episcop.vel Abb.in
Feud. & voluit Ioan. de Firmo in tractatu de
Episcop.lib.4.par.4.per totum. & latius quàm
alius declarat Claudius de Seisello in Specul.
Feud.tit.Qui Feud. dar.poss. par.2. versic.Se-
cundò videndū restat. per plures chartas, am-
pliat,ac limitat , & declarat hanc Regulam. &
antè ipsū latius Iacobus de Ardizon.in Sum
ma.c.8.incip.in Feudum,& c.9.incip.in supra-
scriptis. & benè etiam Gulielmus Hānetonius
iuris Feudorum lib.1.c.5. vbi plenissimè Fran-
cisc.Curt.in tract.Fend.par. 2.q.1. 7.22.Vlda-
rich.Zas.in epith.Feud.cap.5.nu.42.47.55.60.
Frācisc.Duaren.in Comment.Feud.c.6.num.1.
cum pluribus seq.Petr.Rebuff.in declarat.Feu-
dorum.diuision.pri.2.3.& 4.Petr.de Bella per-
tica.in tract.Feudor.tit.3.vbi plenissimè,vt di-
stinctè.Francisc.Sonsbecius Iuris Feud.par.4.
nu.16.& parte 6.nu.1.& parte 10.nu.15. Et no-
uissimè Petrus Nicolaus Mozzius de Feudis.
tit.de his q Feud. dar.poss.nu.4. cū plurib seq.
25 Rex autem noster,vti Rex Siciliæ habet† om
nia iura Regalia,vt per Bal.in dicto. c.1.col.fi.
vers.Vltimo nota.nu.8.Quę sint Regalia.glo.&
Andr.de Isern.in Proęm.Cōst.Regni.& Matth.
de Afflict.in Prælud. Constit.Regni. q.1. nu.4.
& q.15.num.1.& q.24.Ipatin. Vincent.Annius.
in Const.Cōstitutionem Diuæ memoriæ,nu. 4.
cum pluribus seq.& Ioseph Cumia in Ritib.Si-
cil.cap.5.num.6.Guliel Pernus.in tract.de Re-
gina,& Rege col.3. vers.Item Princeps habet.
Marinus Freccia de subfend.Baron.lib.1.titul.
de origine Baronum nu.34. Cum pluribus seq.
qui alios allegat. Syluester Aldobrandinus in-
ter consil.Rimin.senior. in consil.722. num. 7.
& 8. vol. 4. & Prosper Pasethus in consil. 13.
vol.1.Cardinal.Paris. in consil. 27. num 4. cum
pluribus seq. vol. 1. latissimè.Sigismundus Lo-
fredus in Paraphrasi Feudorum. in c. 1. col. 1.
vers.Quæritur. De duobus fratrib.de nouo be-
nefic.inuest. Barthol. Bertazolius in consil. ci-
uil.40.num.21.22.vol.1. Alex.post Bald.in l.1.
nu.4.C. Vnde cogn. qui loquuntur specialiter
de Rege Apuliæ. De eodem verò Rege Catho-
lico.vti Rege Hispaniarum,ipsum habere om-
26 nia† Regalia in eisdem Regnis , & Dominijs,
probatione non indiget; Cum illam validissi-
mis armis,inuicto Marte, & Catholicissima ani
mi præstantia ab Arabum , Maurorum, Sarace-
norum,& Infidelium faucibus eripuerit. cap.
Adrianus.63.distinct.Gulielmus à Mōteferrat.
de success. Regum. Dubio 1. num. 40. vers. ex
quibus proximis dictis. Rodericus Sanctius Za
morens. de origin.Princip.par.1. col.35. vers.
7.fol.57. Alphonsus Aluarez. in Specul. Ro-
ma.Pontificis.cap. 31. post Innocent. in c.& si
necesse.de don.int.vir.& vx.Afflict.in prælud.
Const.Regni.q.15.nu.1.
27 Quarè autem Regalia Principibus concessa
fuerint,ac permissa,vt de illis disponant, & tri
buta exigant,tractauit in specie Matth. de Af-
flict.in rub.Quæ sint Reg.q.4.nu.7.& 8.Et ego
tetigi in consil.1.Centur.2.

ARGVMENTVM CAP. VI.

Armandiæ quæ sint, & declaratur noua opinio ab alijs Doctoribus minimè cognita.

COMPENDIVM.

1 *Armandia quæ sint? nu.9.15.*
2 *Solus Princeps disponit de armificatione, & Fabricensibus.*
3 *Maiestatis crimen est,bellum gerere , delectum habere, & exercitum comparare.*
4 *Fabricenses appellantur, quia arma bellica fabricant.*
5 *Arma bellica quæ?*
6 *Fabricenses præfectum Fabrorum habebant.*
7 *Pęna esportantium hostibus arma.*
8 *Excommunicatus est,qui Saracenis,alijsq; fidei Christianæ hostibus apportat arma.*
9 *Armandia putatur esse gabella ex solutione animalium.*
10 *Intellectus.c.dispensationes 1. q.7.*

11 *Man-*

11 *Mandra gracè, & latinè dicitur locus, seu receptaculum Bouum, Vaccarum, ouium, & similium.*
12 *Armamentum Calcydensium quod?*
13 *Machina, res ad belli apparatum necessaria dicuntur.*
14 *Bellicarum Machinarum inuentores qui?*
15 *Intellectus.c.1.Quæ sint Regal. in verb. Armandia.*
16 *Armamentarium Phylonis mille nauium.*
17 *Nauale Hermionensium.*
18 *Nauale Athenienfium.*
19 *Nauale latinè Italicè, Arsenale, quasi verbis corruptis, Ars naualis, dicunt vulgò, Arzana.*
20 *Nauale pulchrum, ac mirabile Venetorum describitur.*
21 *Nauale nouum Neapoli factum.*
22 *Nauale apud nouas Insulas in Ciuitate Goa.*
23 *Armatur nauis dum conficitur, vel reficitur.*
24 *Mandro fuit, qui à remo, & naui ad Imperium sublatus fuit.*

C A P. V I.

IMPERATOR dicit de Regalibus esse
Armandias. Doctores in dicto c.1. Quæ sint
Regal. in expositione huius vocabuli, pluri-
1 mum † laborarunt; Et imprimis Andreas de
Isernia, (qui adeò iura Feudalia nouit, vt si-
ne ipso in Terra obscuritate laboraretur; Vnũ
quodque enim verbum ab eo prolatum fuit,
non sinè maximo mysterio. Eius enim lectu-
ra non debet per discursum, ac transitum, sed
ad punctum considerari.) Primò itaque ipse
dicit, apud aliquos, hæc verba, non dicere Ar-
mandiæ; sed Amęnæ viæ: & hanc literam ipse
refutat; Quia non solum viæ Amęnæ, sed etiam
lutuosæ, sunt publici iuris. Vndè exponit ipse
Armandias, quasi armificationes, quæ sunt pu-
blici iuris; & competit Fabricensibus; Et soli
2 Principi licet illud disponere † arg. l. Iure. C. de
Fabric. lib. 11. & in auct. de Arm. in princip. vbi
statutum fuit ad solum Principem spectare ar-
ma fieri facere; illaque priuatis vendi facere,
& armamentum in qualibet Ciuitate tenere.
His enim bella, & exercitus congregantur, at-
que conficiũtur. Et propterea Iustinianus No-
uella. 85. inquit: Maiestatis quidem crimen esse
constat, iniussu Principis bellum gerere, dele-
3 ctum habere, exercitum † comparare. l. 3. ff. Ad
leg. Iul. Maiest. Erat enim Fabricensium schola,
ac militia certa, qui arma bellica fabricabant,
4 & indè Fabricenses † appellabantur, vt decla-
rat Accursius in Rub. de Fabric. Hi erant sub
Magistro officiorum, vt in l. 2. 3. 6. & 7. C. eo. tit.
& declarat Iac. Cuiac. in dicta Nouella 85, vbi
5 dicit: quòd Arma erant, Scuta, Clibana, † Sa-
gittæ, Arcus, Spatæ, hastæ, balistæ. Hi Fabricen-
6 ses Præfectum Fabrorum † habebant; vt Veget.
de re milit. lib. 2. inquit. Quamquàm Iustinia-
nus mandauerit in dicta Nouella 85. quòd ar-
ma, quæ conficiebantur, reponerentur in pu-
blico Armamentario, quod erat sub cura Patrũ
Ciuitatis. Vndè nimirum si ad euitanda bella,
& consequenter ne venditio armorum fieret
Barbaris, si hæc permissio fieret priuatis homi-
nibus: siuè enim Principis permissu, Barbaris,
hostibusve, arma vendere, ferrumq; factum, vel
infectũ distrahere, minimè licet. Perniciosum
namq; Romano Imperio, & proditioni proxi-
mum est, Barbaros, quos indigere conuenit te-
lis, eos, vt validiores reddantur, instruere. Vn-
dè contrafacientibus bonorum Fisco appli-
7 candorum, † & capitalis subitio pœnæ immi-
net ab Imperatore Marco in l. fi. C. quæ res ex-
por. non deb. Et indè arma Romanis sumere
permissum non erat absque Senatus licentia,
vt dicit Liu. lib. 1. ibi: Libertatem vnicuique
prius reddendam esse, quàm arma danda. Et
iterum. Oratores (inquit) Latinorum à Senatu
petebant, vt, aut mitterent subsidium, aut seip-
sos tuendorum finium causa capere arma si-
nerent. Et idem Liu. lib. 3. Consules, & armare
plebem, & inermem pari, timebant; Incerti
quod malum repentinum, externum an inte-
stinum, ab odio plebis, an à seruili fraude vr-
bem inuasisset. Sedabãt tumultus, sedando in-
terdum mouebant. Nec enim poterat, pauida,
& consternata multitudo regi Imperio; dant
tamen Arma. Hinc etiam in excommunicatio-
nem incidit, qui Arma Saracenis, alijsque fidei
8 Christianæ † hostibus apportat: & ab ea non ni-
si à Sum. Pontifice absoluitur. c. Ita quorũdam.
c. Ad liberãdã c. Quod olim. de Iudę. & Sarac.
Et est casus, qui quotãnis in die cænæ Dñi per
Sum. Pontificẽ publicatur. de quo in extrauag.
Io. 22. 1. eo. tit. & in extrauag. 1. eo. tit. in com-
munib. Et tractauit Mart. Nauar. in Manual. c.
27. sub nu. 63. Et antè eum, Ioan. de Capistran.
de potest. Papæ. par. 3 2. partis. Sed Io. Ant. de
S. Georgio Præpositus, dicit esse quandam Ga-
bellam ex solutione animalium, ità vocatam.
9 † iuxtà. l. 1. §. 1. ff. de Abig. Mandros enim Gręc-
cè, Latinè, ouis, vt notat Glos. in c. Dispẽsatio-
nes 1 q. 7. in tit cap. quæ dicit de Archiman-
drita, quasi Principe Ouiũ. Hanc expositionem
sequitur Iacob. Aluarot. Quæ expositio nõ fa-
cit ad rem: Mandros enim, vt ipse dicit ex Glo.
10 in d. c. Dispẽsationes, † non loqtur de ouibus,
quibus manducandi, & lanificij causa vtimur;
sed de ouibus, rationalibus, subditis Episco-
po, & Archiepiscopo, & similibus & sic loqui-
tur de Animabus. Iustin. Histor. lib 1. & § 1. in
Auct de Monach. & l. 4. C de Sum. Trinit. & fi-
de Cath. ¶ Insuper Mandra. & Græcè, & latinè
appellatur locus, in quo est cubile, seu rece-
11 ptaculum † vaccarum, ouium, bouum, & simi-
lium. Vnde arridet mihi, quòd Imperator de
Armorũ receptaculo dicere voluerit, & sic de
Armamẽtario, de quo dictum est in principio.
Quod & probat etiam Capicius. in Inuestitur.
Feudal. §. Feudorum Regalia. col. 1. fol. mi-

hi 278. Alias verò declarationes, & explicationes, quas afferunt hoc in loco Doctores, exponêtes quòd loquitur de Mari, & de Maris Admirato, literæ nullo pacto conueniunt; Et propterea nos declarabimus infrà in hoc c. nu. 23. ¶Quò verò ad Armorum materiam, quando liceat asportare, vendere, vel alienare, & omnia ad hanc materiam in facto practicabilem opportuna, latissimè dixi de Magistratuum edictis. lib. 3 cap. 17. Ibi me remitto. ¶Nec est absonum dicere hoc in loco, Armandias intelligi de Armamẽtario, qui locus est (vt suprà dictum est) non modò reponendorum armorum, sed etiam rerum naualium, & ad nauticam classem spectanrium: vt de Armamentario Chalciden-
12 sium† incenso dicit Liuius. lib. 31. Conflagrarunt (inquit) & horrea Regia, & Armamentarium cum ingenti apparatu Machinarum, tor-
13 mentorumq;. Sunt† verò Machinæ res ad belli apparatum necessariæ, de quibus Virgil. lib. 2. Aeneid.

Aut qua Machina belli.

Et Mirandula ait:

Machina terrifico, quam fulminat aenea Bombo.

Et Quintilianus dicit:

O Magni noxia Mundi
Machina.

14 Bellicarum Machinarum inuentores † Eudoxũ, & Architã scribit Plutarchus in M. Marcello & Polydorus Vergilius de Inuẽtor. rerum. lib. 2. c. 11. Aries Machina Muralis, de qua Plin. lib. 7. c. 56. Tormenta etiã bellica dicuntur, de quibus Cæsar Belli Gallici lib. 2. Ad extremas fossas castella constituit, ibiq; tormenta collocauit. ¶Vndè ego putarim Armamenrariæ po-
15 tius† dici debere, vt & locum non modò Armorum, ac bellicorũ tormentorũ, & machinarum sit conseruatorium, sed etiam nauinm. Vt est factum olim à Phylone Athenis, vt testatur
16 Plin. lib. 7. c. 37. Phylonis† (inquit) Armamentario mille Nauium. Qui locus latinè Naualis appellatur: vt erat apud Athenienses Phalęrus locus naualis à Phalęro Iasonis in expeditione Colchidis socio erectus, & nomen sortitus; & postmodum factus in Piræeo sublata ab eo curia, Themistoclis opera; vt est author Pausanias in Acticis; vel opera Lycurgi Lychophronis filij; de quo idem Pausanias in eodem libro. Ad belli autem vsus (inquit) scutorum, & iaculorũ numerũ auxit, Classem suppleuit, vt quadringentæ triremes ad nauales pugnas deduci possent. Et paulò post. Ac dum Reip. præesset, nauale in Piræeo, & in eo loco (quod lycium dicitur) Gymnasium erexit. Sic & de
17 nauali Hermionensium† meminit idem Pausanias in Corinthiacis. De nauali Atheniensium
18 † Plutarchus in Sylla ait: Nec multò post venit in Syllæ potestatẽ Piræeum, cuius pleraq; ornamenta inflãmauit, in quibus Armamentarium Phylonis, inclitum opus, fuit. de quo Plato lib.
24. In Gorgia. Scis vtiq; (inquit) hæc naualia, & mænia Athenarum, portusque dispositionem partim Themistoclis, partim Periclis, non opificum consilio esse constructa. ¶ Naualem
19 hunc locum † lingua Italica, & propriè apud Venetos Arsenale, seù Arzana appellant: quasi Ars naualis. Prout est celeberrimus apud eosdem Venetos; quem locum breuiter delineauit Mar. Ant. Sabel. de situ vrbis Venetæ
20 lib. 2. cap. 2. † Publicum (inquit) hinc nauale visitur, cuius mænia venienti, vastè se pandunt; immensum opus, ac ità longè, latèque excurrens, vt viginti circiter stadia circuitu pareat, vndique validè munitum. Sed intus, si quis omnia collustret, haud facilè expediet, nauale nè, an Armamentarium potius sit dicendum: Siquidem præter ingentem triremium numerum, in pontibus stantium ad omnem occasionem paratarum; præter alia nauigia, & multa, & varia; quisquis vim tormẽtorum maximam, Arcuum, Sagittarum, Telorum omnis generis, quorum amplissima sunt conclauia referta; Siquis Anchorarum, Velorum, Funium, Remorum, omnisque nautice rei stupendum inspexerit apparatum; fateatur necesse est, nullum esse tàm arduum bellum, tàm diuturnum nullum, siuè terrestre, siuè maritimum, ad quod instruendum, id nauale non abundè esser Arma suffecturum. Quem locum dùm longiori stylo describsisset Gaspar Contarenus de Magistratibus, & Rep. Venetorum lib. 4. in fine, inquit: Sunt præterea nonnulla atria benè ampla, in quibus ingens armorum copia, tormentorum, ac telorum servatur, ad vsus belli; Nec non magna vis velorum, remorum, Armamentorumque omnium, in suis quæque cellis condita est: vt cum Senatus armandam classem decreuerit, omnia in promptu sint, quæ ad Rempublicam requiruntur. de quo idem Sabellicus in oraculo inquit:

Naualia mirum
Ni hac sint. Ecce rudes longo nunc ordine sidunt,
Pontibus aquata tercentum fronte carina,
Ecquę congeries sparsi, qua immensa rudentum
Materies, vasta iacet hæc contortilis aula?
Aut quos remorum cerno confusus acernos?
Velaque Trabięeum Boream fractura, notumque
Structilibus congesta Tholis, vneosque Tenaces,
Vel qua vulnificis telis stipata recumbunt
Tecta adoperta procul; nì olim menitta vetustas
Esset vana Deo, Seui hæc sacraria Martis
Credere, & aequorei poteram penetralia Regis.
Tot Galea, Clypeique caui, tot protinus enses
Argolicas potuere manus armare, Phrygasque,
Inter Pergameas arces, Ripasque fouenteis
Fatalis Scamandre tuas, Te in Battra mouentem
Nine, & Abydenis metantem Persida Campis.

Sic etiam Neapoli Philippo Rege mandante, Nauale nouum magnum factum est, solemni,
21 miroq; artificio† ædificatum, Didaco Lopez Hur-

Hurtado Mendozzo Mondesaris Marchione, Locum Regis tenente,& ordinante. ¶ Eodem modo,& apud Nouas Insulas in Ciuitate Goa
21 †Nauale factum fuit, Authore diligenti viro Alphonso de Alburquerque, qua commoditate aliarum Insularum occupatio facilior facta fuit. ¶ Armandiæ enim appellari potuerunt loca,prò nanibus armãdis statuta. Armari Nauis
23 dicitur,dũ conficitur†vel reficitur.l.Interdum ibi,& ad armandam eam.ff.Qui pot.in píg.habe. ¶ Huic Rei concinnam aptabo fabellicam Historiam,quę nón longè est à scopo. Mandro fuit quidam,qui à Remo,& Naui,sublatus fuit
24 †ad Imperium, vt testatur Pierius Hieroglyphicor. lib. 53. Indeq; Naualia appellata Armandriæ,vt caperent denominationem ab eo, qui eiusdem exercitij cũ esset, ad Imperij culmen,euectus esset. ¶ Itaq; Regium sanè est, atque è re Principum, Armamentarium hoc facere:Nè fortè si priuatis id permitteretur,eorundem Principum Status, & Dominia ad nihilum redigerentur.

ARGVMENTVM CAP. VII.

Viarum omnium declaratio, & omnia ad ipsarum materiam pertinentia enucleantur.

COMPENDIVM.

1 *Via publica sunt de Regalibus.*
2 *Via publica dicitur,cuius solum publicum est.*
3 *Opus priuatum in via publica fieri nequit.*
4 *Via publica in porrectum octo pedes, in anfractum sexdecim habere debet.*
5 *Anfractum quid?*
6 *Pedum mensura, ac digitorum quanta esse debet,remissiuè.*
7 *Via sacra Roma,qua erat?*
8 *Via rustica extra vrbẽ,vel Consulares,vel Pratoria.*
9 *Via extra Vrbem Romanam,Glarea marginabantur, & substruebantur.*
10 *Viarum curatores erant Aediles Curules.*
11 *Aedilium procuratio triplex,qua declaratur.*
12 *Quo iure nitatur author ad probandum,curam viarum ad Aediles pertinuisse.*
13 *In via stercora,morticinia,coria, aliaque id genus proyci non debent.*
14 *Via à Magistratibus Gracis curabantur, vt essent complanata,neuè perfoderentur.*
15 *Principes, totam viarum curam sui Iuris fecerunt.*
16 *Basilica via,dicuntur via Regia.*
17 *Propè vias publicas,Romani faciebant palatia, diuersoria,sepulchra, & similia.*
18 *Via publica per quem reficiantur? & nu.21.*
19 *Inquilinus an refectioni via sit obnoxius, vel illud recipiet à Dominis?*
20 *Ecclesia an teneantur ad refectionem viarum?*
21 *Via vicinales, seu priuata, an communes sint, vel priuatorum?*

CAP. VII.

1 POstquã Imperator dicit Vias Publicas†esse de Regalibus de quo latè Ludouic.Bolognin.in cons.55. nu. 2. Videndum est,quæ sint Publicæ,quæ priuatæ,& quæ vicinales:& postmodum videndum est; an textus loquatur de Vijs Vrbanis,an verò de Rusticis Hęc,vt cognoscantur, distinctè videndum erit de singulis.
2 ¶ Via publica est,cuius solũ†publicum est,relictum ab eo, qui ius faciendi illas publicas habuit;vt eã publicè iretur, & cõmearetur. Vulpian.in l.2 §.Viam.§. Viarũ. ff. Nequid in loco public.l.fi.ff. de via pub.Et idcirco operis pri-
3 uati faciendi†in his ius non est.dicta.l.2.§ Ait prær.l. Si in publico.in fi.l.2. ff de via pub.notant hoc in loco Isern.& alij.Francisc. Aretin. in cõs.30.Bartholom.Cæpoll.de seruit. Rustic. prædiorum.c.de seruit.viæ in princip. ¶ Via au-
4 tem debet esse in porrectum octo † pedum; in
5 anfractũ sexdecim. Anfractum verò flexũ†exponit Varro de lingua latina, lib.6. Anfractum (inquit) ab origine flexum,duplici dictum,ab ambitu,& frangendo.Ab eo leges iubent in directo pedum octo esse,in anfractu sexdecim,id est in flexu.Quã refert Caius.in l.Vię latitudo. ff.de seruit.Rustic.præd.Potest tñ latior,vel angustior reddi,dùm tractamus de seruitute,etiã cõuentis pactis.l.Via cõstitui.in princ.& l.Certo generi.§ Latitudo.ff. eo.tit.& l.Si tam angusti.C.de seruit.Cæpoll. vbi supra.q.2.& 3. Pandulphus Prateius in iuris prudentia veteri 12. tabul.l.12. ¶ Pedũ verò mensura, ac digitorum
6 quãta†debeat esse,tractãt suprà notati doctores,& plenius Alexander ab Alexandro Dierũ Genialiũ lib.2.c.20. ¶ Hæ viæ publicæ,aliæ consulares,aliæ Prætoriæ dicebantur apud Romanos,vt inquit tex.in dicto.§. Viarũ. ¶ Viæ intus Ciuitatẽ Romanã plures commemorãtur. Via
7 sacra,erat nobilissima† inter Vrbanas,& celeberrima, vt meminit Sextus Pompeius. In hac fuit Regia Numæ Põpilij,vt est testis Asconius Pedianus. Anci Martij, vt refert Iulius Solinus in Polyhistore cap.1.C Iulij Cæsaris, vt est author Suet.Tranquil. Per istam triumphãtes ad Capitolium ascendebãt de qua Propert. lib.2.

Actiaque in sacra currere rostra via.

In ea Templũ Faustinæ, vt dicit Flauius Vopiscus in Gallieno minore. de ea Plin.lib.19.c.1. Cornel.Tacitus lib.20. ¶ Erat via Noua.de qua Liuius lib.1.Aelius Spartia.in Caracalla.Ouid. lib.6.Fastorum.

Fortè reuertebar festis Vestalibus illa,
Quã noua Romano, nunc via iuncta foro est.

¶ Erat via lata, via fornicata, via recta, & via alta. Et istæ erant celebriores. ¶ Fuere etiam
8 † viæ Rusticæ extrà vrbẽ,quę dicebantur Consulares, vel Prætoriæ, à Consulum,Prætorum, vel aliorũ nominibus, quibus vel authoribus, vel procuratoribus deductæ erãt. Puta Flami-

nia ab vrbe Ariminũ vſq;. Æmilia ab Arimino
Aquileiam. Appia, vſq; ad Brundusinm;& ſic
ſimiles: Caſſia,Clodia,Annia,Auguſta,Albana,
Latina , Setina, Aurelia, Pompeia, Domitia,
Cornelia,Quinctia, Salaria, Cimina, Portuen-
ſis,Oſtiẽſis,Præneſtina, Poſthumia, & aliæ,quæ
apud Hiſtoricos commemorantur, quæ publi-
cæ dicebantut. Quarum cura,Romana Repu-
blica vigente,ad Cenſores pertinuit;Quorum
functio erat,vt Vrbanas vias Silice; quas verò
extrà vrbem habebant, Glarea marginandas,
9 ac ſubſtruendas †ſtatuerent. vt eſt Author Li-
uius lib. 41. in fin. ¶ Hinc modum legibus ſta-
tuendum cõſiderans Cicero lib.3. de legibus,
inquit: Cenſores Populi, Ciuitates, Soboles,
familias,pecuniasq; cenſento: vrbis Templa,
vias,aquam,ærarium,vectigalia tuẽto;Populiq;
partes in Tribus diſtribuũto. ¶ De quibus etiã
meminit Io. Zonar. Annal.lib.2.Munus autem
illorũ erat, vectigalia publica locare; viarum,
publicarumq; ædium curationem ſuſcipere,
ad Ædiles Curules etiam pertinuit; & idcir-
10 co viarum† curatores appellati, & Magiſtra-
tus.vt in l.Qui vias publicas.ff.de dam. infect.
d.l.2.§.Hoc interdictũ.ff.Ne quid in loco.pub.
Seneca de Morte Claudij Cæſaris in princip.
De quibus ex Cicerone ver.7. de Magiſtrat.
quoad Ædiles ait;Curruliũ autem triplex fuit
11 procuratio; Primùm, vt ludos facerent: †De-
indè,vt ædes ſacras,publicaſq;, item vias pu-
blicas tuerentur; Poſtremò vt ne in Mancipio-
rum venditione,& menſuris fraus admittere-
tur. ¶ Sed miror tot authores, ad probandam
viarum curam, ad Aediles currules ſpectaſſe;
12 quarè textum Papiniani clarum†non aſporta-
uerint.in l.Aediles ff.de via.pub. Curabãt au-
tem,eorumq; officio cogebãt dños ędificiorũ,
vel agrorum vicinorum, vt prò modo vicini-
tatis cuiuſq; repararentur, & emendarentur.
Inſuper mandabant, nequis effoderet,neq; ſub
rueret vias,nec in eis aliquid conſtruerent,cõ-
ſtructum diruerent,curarent purgari. Nõ ſter-
13 cora,non morticinia,† nec coria in eis iacere,
nec in illis rixam permitterent;quæ iter in via
publica impedirent, frangere, & conſcindere
poterant.d.l.2.ff.de via pub.l.lectos. ff. de pe-
ricul. & commod. rei vend.¶Sic & apud Græ-
cos Magiſtratus erant,qui in vrbe publicorum
14 itinerum † curam agerent; vt illæ complana-
rentur,neuè perſoderentur, aut congeſtis ag-
geribus obruerentur;neuè quid in via militari
ædificaretur.vt refert Plato lib 6.de legib.¶Sic
fecerunt Alexand.Seuer. alijq; Imperat. Dio.
lib.53.& 54.Suet.in Auguſto.Lamprid.in Ale-
xan. Poſtmodum totam illarum cognitionem,
15 & curam Principes ſui †iuris fecerunt,vt in d.
c.1.quæ ſint Regal.Ludo.Bolognin.in conſ.55.
nu.2 ¶ Tales verò Publicæ viæ,appellantur Ba-
ſilicæ.in d.l.2 §.Viarum.quæ nihil aliud ſonat,
16 quàm quòd Regiæ.†Nec fuit nouum,ita enim
& in ſacra Pagina appellantur, dum Iſraelitæ
viam petierũt à Sehone, Amorrheorum Rege.
Numeri.c.21.Via Regia gradiemur,donec trã-
ſierimus terminos tuos. Quam itidem eadem
ſcriptura publicam viam appellat.Deuterono.
cap.6. Tranſibimus per terram tuam, publica
gradiemur via,non declinabimus ad dextram,
neq; ad ſiniſtram. Propè has vias publicas erãt
Palatia, diuerſoria, & ſepulchra Romanorum,
quæ fiebant magna impenſa, vt, tranſeuntibus
17 eſſent †admirationi, de quibus Cic. in Orat.
pro Milon.Procop.de Bell.Goth.lib.1.& Iuue-
nalis Satir.1.

Experiar quid concedatur in illos
Quorum Flaminia tegitur cinis,atq; latina.

Beatus Rhen.ad Senec. de Morte Claudij. &
Ioan.Baptiſt.Aſin.in l.1.In princip.nu.46.ff.de
religio.& ſumpt. fu. ¶Quis tñ teneatur illas re
parare,ac reficere?Palam eſt, Vrbicas vias eſſe
18 reparandas per habentes domos† vicinas.di-
cta.l.ædiles.§.Conſtruant.& l.fin.ff.de via pub.
Matth.de Afflict. in tract. Protomixeos. §. Eſt
autem.nu.6.Guido Pap.in Deciſ.Gratianorum
444.nu.2. Et ſi domus erunt locatæ, ſolutio, &
reparatio fiet per Inquilinos, ſed excomputa-
19 buntur†poſtmodum à Dñis in ſalario penſio-
nis.Guid.in d.Deciſ.444.nu.3. ¶ Vias verò ex-
trà Ciuitatem per habentes territoria vicina,
& etiam cõtribuunt Communitates. dicta.l.2.
20 §.Viarum.Etiam†ſi ſint Eccleſiæ,& Pia loca ha-
bentia temporales poſſeſſiones in neceſſitate
tenentur.auct. de eccleſ. Tit.§. Ad hæc ſanci-
mus.Gulielm. Bened. in c. Raynutius.in verb.
Domum.nu.17.& in verbo. & vxorem nomine
Adelaſiam.num.1030. de Teſta. Iul. Ferret. de
Gabell.nu.581.Iacob.Nouel.de iure protomix.
in princip.nu.6.& nu.19.arg.l. Per Bithiniam.
vbi Barto.C.de immunit.nemin.cõced. lib.10.
Franciſc.Lucan.de Fiſco.parte.3.nu.26. Ludo.
Bolog.in l.Qui viã.nu.25.ff.de oper.noui nunt.
Lud.Rom. in ſingul. 817. Corſet. in ſingul. in
verbo.Munitio.Frãciſc.Marc.in deciſ. Delphi.
594.nu.6.vol.1. ¶ Hoc modo in Regno vtimur
in vrbicis.Tàm enim Neapoli,quàm in alijs vr
bibus, Ciues interſe ſolutiones, vel gabellas
imponunt, quibus viæ reficiuntur. Aliæ verò
Publicæ viæ per Regnum Regiæ ſunt, quibus
imminet ſolutio ſtatuta prò vijs Publicis, quæ
fit per ſubditos, & Regia Curia illarum habet
curam, tùm pro illis deducendis, & compla-
nandis,& lapidibus laſtricandis,tum de nouo
deducendis,& ſuis temporibus reparandis, &
21 reficiẽdis. †de quibus, q̃plurima ad materiam
ſatis neceſſaria ſcripſi Controuerſ.Forenſ.c.1.
n.195.& c.26.nu.51.cum pluribus ſeq. Centur.
1.Et multa ſcripſerũt Petr.Gregor.Syntagmat.
iuris vniuer.lib.1.c.2. nu.5.& lib.3.c.13.per to
tum.par.1.Marcus Anton.Bardus.de iure Pro-
tomixeos.§.1.per totum.Thom.Gram.in conſ.
ciuil.132.Renat. Choppin.in cõſuetud.Ande-
gau.

gan.lib.1.tit.4.c.43.nu.3.p.1. Ioan. Pyrrhus in Consuetud. Aurelian. Titul. de seruit.cap.15.& 16. Ioan.Sanxon. in Consuetud. Turon Tit. des Droictz de penges. Articul.4. Ioan. Vincentius Annius.singul.582.remissiuè Iosephus Cumia in Ritibus Siciliæ.cap.104.nu.45. Vdalrichus Zas.in cons.14.nume.8.vol.1. Et post eum Andr. Gail. Practic Obser. lib.2 Obser.64. nu. 3. cum pluribus seq. Et Bartholom. Bertazzolius in Consil.ciuil.41.nu.79.vol.1.Anton. Capic.vbi suprà. § Viæ vero Priuatæ, an Vicina-
22 les † an Communes sint, vel priuatorum, aut Vicinorum, vel publicæ. dicit Vlpian. in d.l.2. §.Viam, cum pluribus. seq. & tractant omnes supradicti.

ARGVMENTVM CAP. VIII.

Fluminum, & Aquarum, ac illorum vsus, & materia succinctè digesta.

COMPENDIVM.

1 *Flumina Nauigabilia, & ea, ex quibus fiunt nauigabilia de Regalibus sunt, nu.6. & 9.*

2 *Impedienti Nauigationem in Flumine interdictum datur: & num.3.*

4 *Nauium exercitium, Reipublicæ vtile.*

5 *Flumina reddunt Ciuitates Illustriores, vt in Belgio, Germania, Italia, & apud Chinos.*

7 *Flumina hyeme tantum fluentia, æstate vero arentia, publica non appellantur, sed Torrentia, & nu. 8.*

10 *Flumina minimè Nauigabilia, si semper fluunt, dicũtur publica, & si ex ijs alia nauigabilia minimè fiant.*

11 *Fluminum publicorum proprietas est Principis, vsus vero communis est omnibus.*

12 *Flumine pro bibendo, pro nauigando vnus quisque vtitur.*

13 *Aquam ex Flumine Nauigabili, vel ex eo, quod fit nauigabile, ducere absque Principis permissu, non liceat.*

14 *Princeps, an possit concedere facultatem alicui, vt ex flumine Nauigabili, vel ex eo, quod fit Nauigabile, aquam extrahat?*

15 *Vtilitas publica, quàm priuata potius inspicitur.*

16 *Themistocles Fluminum Curationi insistens extrahenti aquam è flumine prohibuit, indicta pœna.*

17 *M. Portius Cato, & L. Valerius Censores, omnem Aquam publicam, Fontium, Aquaductuum, siue Fluminum, in locum priuatũ fluentem, ademerũt.*

18 *Mercimonia sunt Reipublicæ necessaria.*

19 *Mundus sine mercatura viuere nequit.*

20 *Commercia, & mercatura sunt de Iure gentium.*

21 *Aquam ducere de flumine publico non nauigabili, & quod non intrat in nauigabile, nisi Princeps, vel Senatus vetet, omnibus licet.*

22 *Concessioni æquiparatur immemorabilis temporis cursus, & nu.39.*

23 *Concessio, & extractio Aquarum fieri nequit absque illorum monitione, quorum interest.*

24 *Priuilegium Principis de educendis aquis intelligitur, reseruato Iure antiquiori.*

25 *Priuilegia vtilitati publicæ damnosa, reiicienda sunt.*

26 *Concessio extrahendæ aquæ, intelligi debet, dum tamen Flumen non excrescat, & cursus Aquæ impediatur.*

27 *Aquæ ducendæ Priuilegium dari potest pluribus, si omnibus sufficiat.*

28 *Alueus Fluminis, quando ex facto Alluuionis, vel ex facto hominis mutetur, cuius sit, publici ne, an priuati Iuris? & nu.29.*

30 *Pulchra Controuersia super Tiberis inũdatione prohibenda, Neronis tempore Romæ agitata, & num. 31. 32. 33.*

34 *Fines territoriorũ, ac Iurisdictionum non mutantur, ex mutatione Fluminum, vel Alueorum.*

35 *Fluminis Alueus, siue cursus communis est pro diuiso, vsque ad medietatem. nu.36.*

36 *Aquæ vsus communis pro indiuiso; Alueus vero cõmunis pro diuiso.*

37 *Flumina, Aquæ, illarum Cursus, siue Aluei sunt Baronum in Regno, sed vide nu.38. vsque ad 55.*

38 *Intellectus Const. Consuetudinem prauam §.fi.nu.48.*

40 *Dispositio refertur ad proximè præcedentia.*

41 *Statutum, aut lex submouens præscriptionem, non extenduntur ad præscriptionem centenariam, vel immemorabilem.*

42 *Præscriptio immemorabilis sufficit etiam in Feudalibus, vel Regalibus.*

43 *In præscribendis Principi reseruatis, requiruntur Principis scientia, & patientia.*

44 *Præscriptio immemorabilis scientiam, & patientiã non requirit, quia ex temporis cursu præsumuntur. nume. 45.*

46 *In præscriptione immemorabili sufficit Baronũ, atq; officialium scientia.*

47 *Intellectus. Const. Quadragenalem.*

49 *Prædium, vsum, & proprietatem designat.*

50 *Alueus est tamquam Stomachus, Venter, aut Lectus fluminis.*

51 *Alueus cedit Flumini, & Aquis.*

52 *In Publicis rebus, præfertur ille, qui prius præoccupationem fecit.*

53 *Argumentum ab Vsu Viæ, ad Vsum Aquæ validũ est.*

54 *In deriuanda aqua à Flumine publico, sufficit præscriptio, ac tempus immemorabile.*

55 *Lucæ de Penna Opinio improbata.*

56 *Aquam extrahere licet de flumine nauigabili, pro commoditate, dum tamen nauigatio non impediatur, & aqua in idem flumen reuertatur.*

CAP. VIII.

De regalibus sunt Flumina Nauigabilia Vel flumina, ex quibus fiunt Nauigabilia;
1 vt dicit † tex. in dicto.capit. 1. quæ sint Regal. Quemadmodum enim datur interdictum contrà illum, qui per viam publicam impedimentum præstiterit, quòminus per illam quis eat; Eodem modo, & in flumine publico, si nauigatio

2 tio † impediatur. l. Vnica. §. Hoc interdicto. ff.
vt in flumin. public. nauig. lice. Vndè Impera-
tor dicit esse de Regalibus Flumina Nauigabi
lia; & alia flumina fluentia ad flumen, quod fit
nauigabile. Eaque consideratio sola est in ista
materia; nè nauigationis cursus impediatur,
pro publica populorum vtilitate. Et ideò Præ-
tor edictum fecerat, nequid in flumine publi-
co, ripàue eius faciat; vel immittat, quo sta-
3 tio, iterue Nauigij deterius † sit, fiat. l. 1. in prin
cip. & §. Ait prætor. & §. Nauigij. ff. de Flumin.
4 Nauium enim exercitium † ad summam Rei-
publicæ pertinet. l. 1. §. Si is, qui nauem. ff. de
exercit. & voluit Benuenut. Stracca de Naui-
bus. parte. 1. nu. 1. Quibus ab vno loco ad aliū
Merces asportantur earum rerum, quæ ibi non
reperiantur; vel ità raro, vt per earum transue-
ctionem, illarum rerum vsus abundantior, &
vtilior reddatur. Sic Flumen Tiberis Vrbi Ro-
mæ; Padus pluribus Ciuitatibus Cisalpinis;
Arnus Florentiæ; Plura flumina in Germania,
& Belgia, & in Regnis Chinarum, alijsque par
5 tibus, quæ reddunt, & Ciuitates, † & Regiones
Illustriores. Vndè nimirum si talia flumina de
Regalibus sint, in quibus absque Principis li-
centia, & permissu, aliquid fieri nequit. & tex-
6 tus † in dicto c. 1. quæ sint Regal. captus est ex
allegatis legibus. & ex l. Si autem. §. Si flumē na
uigabile. ff. de Aqua plu. arcend. quemad hoc
propositum retulit Aluarotus. in d. cap. 1. quæ
sint Regal. Et notatur in l. Quominus ff de Flu
min. in l. fin. C. de Aquæduct. lib. 10. Et in l. 1. §.
Permittitur. ff. de Aqua quotid. & æstiual. Ar-
chidia. in cap. Ecclesia. 13. q. 1. Petr. Belluga in
specul. Princip Rubr. 28. § Per quam. num. 10.
dū hæc typis dantur Io. Petrus Bimius in con-
sil. 33. nu. 9. vol. 1.

¶ Publica Flumina dicūtur, flumina perēnia,
q̄ semper fluūt. Alia verò, quæ nō semper fluūt.
sed tantum hyeme, æstate verò arescunt, publi
7 ca † minimè appellantur; sed Torrentia. l. 1. §.
Item fluminum. ff. fluminib. Et latissimè Chop-
pin. in Consuetud. Andegauens. lib. 1. tit. 1. ca.
29. nu 6. parte 1. Ioach. Mynsing. in §. prædia.
Inst. de Rer. diuis. Alexand. in consil. 194. Vol.
2. in consil. 130. & in consil. 203. vol. 6. Barthol.
Socin. in cons. 79. vol. 3. Federic. Scot. in consil.
9. nu. 1. 2. lib. 4. Tom. 1 Elbertus Leonin. in cons.
9. nu. 1. 2. vol. 1. Antonius Gouean. Variarū lect.
lib. 1. cap. 36. nu. 3. ¶ Quinimmò etiā quæ sem-
per fluunt, etiam si æstate arescant, non desi-
8 nunt perennia, ac publica † dici, & appellari.
vt in dicta l. 1. §. 1. Francisc. Veggius, in cons. 1.
nu. 14. vol. 1. Maria. Nepos. in consil. 60. num. 3.
vol. 3. Gerardus Mazzol. in consil. 4. nu. 11. vol.
1. ¶ Quia tamen Materia ista in facto quoti-
diè accidit; plures conclusiones ex ea reci-
piendæ sunt; ex quarum positione, plureis iu-
ris articulos declaramus.

¶ Prima, quòd Flumina Nauigabilia, & ea
ex quibus aliqua crescunt, & nauigabilia sūt,
9 sunt de † Regalibus, & dicuntur publica. d. c.
1. Quæ sint Regal. Bart. in d. l. Quominus. q. 2.
nu. 4. Angel. in l. Fluminum. in princ. de damn.
inf. Bald. in consil. 62. vol. 3. Marian. Socin. Nep.
in cons. 60. nu. 3. vol. 3. Riminald. Sen. in consil.
197. num. 19. vol. 1. Steph. Forcatul. in Necyo-
mant. Iuris Dialog. 84. nu. 1.

¶ Secunda; Quòd Flumina etiam minimè
nauigabilia, dicuntur publica, quando semper
10 fluunt; etiam quòd ex ijs alia nauigabilia † mi
nimè fiant. dicta l. 1. § Flumen à Riuo. & §. Flu-
minū. Bart. in dicta l. Quominus. sub nu. 1. Ale-
xand. in dicto consil. 194. & in dicto cons. 203.
Dec. in cons. 244. num. 4. Curt. Sen. in cons. 33.
Barth Soncin. in d. cōs. 79. Cepoll. de seruit. Ru
stic. prædiorum. tit. de Aquæductu. q. 3. Franci-
scus Marc. in Decis. Delphin. 416. nu. 6. vol. 1. &
in Decis. 344. nu. 2. 4. vol. 2. Rol. à Valle in cons.
97. nu. 1. vol. 3 Francisc. Veggius in consil. 1. nu.
14. & in cons. 20. nu. 1. vol. 1. Rimin. Sen. in con
sil. 197. num. 1. vol. 1.

¶ Tertia Conclusio; Quòd Fluminum Pu-
blicorum proprietas est Principis; Vsus verò
11 communis est omnibus. † Gloss. in l. Item La-
pilli. vbi Bald. colu. 1. ff. de rer. diuis. & l. Flumi-
num. in principi. ff. de Damn. infect. & §. 1. In si.
de Rer. diuis. l. Nemo & l. Riparum. ff de Rer.
diuis. Dec. in d. cons. 244. nu. 4. Ripa in dicta l.
Quominus. nu. 5. 6. Alex. in cons. 57. col. 4. volu.
6. Carol. Ruin in cons. 191. col. 1. vol. 1. Franci-
scus Veggius. in cons. 1. nu. 3. volum. 1. Gerald.
Mazzoll. in consil 4. nu. 77. 138. vol. 1. Francisc.
Marc. in dicta decis 416. nu. 2. vol. 1. Iacobin. de
Sanct. Georg. in Inuest. feud. in verbo Flumini-
bus. nu. 1 & 4. Francisc. Connan. Comment. Iu-
ris ciuilis. lib. 3. cap. 2. sub nu. 2. August. Berous
in consil. 140. nu. 4. Cum pluribus seq. volum. 3.
¶ Vndè vnusquisque potest illis vti pro biben
do, pro nauigando, (*vt dictum est*). pro pecori
bus. Vis enim ei facienda non est, quominus
12 pecus † ad flumen publicum, ripamue flumi-
nis publici appellat. Vt, post Melam, voluit Vl
pianus in l. Vnica. §. fin. ff. vt in flumin. public.
nauig. Vigelius in Methodo Iuris ciuilis. lib. 8.
cap. 7. tit. de fluminibus. §. 3. Pro Molendinis,
vt dicam alibi, & pro Piscatoribus, vt dicam in
verbo Piscationes. Ad supradicta faciunt quæ
dicit Ouidius.

Quid probibetis aquas, vsus communis Aquarū est.

Quem refert, & sequitur Vaconius à vacu-
na Declarationum Iuris ciuilis lib. 1. capit. 11.
nu. 4. & ad propositum voluit nouissimè El-
bertus Leonin. in d. cons. 9. nu. 4. Centur. 1.

¶ Quarra Conclusio; Quòd de Flumine Na-
uigabili, vel ex eo, per quod fit nauigabile sine
13 Principis licentia, & permissu † aquam duce-
re non licet. l. Si autem. § fin. & l. Quod Princi-
pis. ff. de Aqu. plu arcen l. 2. §. Siquis à Princi-
pe. ff. Nequid in loc. pub. l. Quominus in fi. ff de
Flu-

Flumin.l.1.§.Permittitur.l.3.§.1.ff. de Aq. cotid.& æstiual. Post alios Veggius in dicto con fil.1.nu.3.volu.1.Francisc. Marc in dicta decis. 416.nu.5.vol.1.Riminald.Sen.in conf.197. nu. 12.vol.1.Roland.à Vall.in conf.97.nu.2.vol.3. dum hæc Typis dantur Ioan. Petrus Bimius in confil.33.num.7.vol.1.

¶ Sed ego dico omnia præfata Iura loqui in flumine publico,non nauigabili; neque in his fluminibus, ex quibus fiunt flumina nauigabilia: vt ex omnibus præfatis Iuribus patet; In quibus arbitror (excepta potestate absoluta, & ratione minimè regulata) Non posse Principem concedere extractionem aquæ ex dictis fluminibus; Quia noceret causæ, & rationi po
14 sitæ in substantia † dicti c.1.Quæ Regalia. Scilicet, ne impediatur cursus Nauigationis. Quia etsi Principum sunt flumina præfata nauigabilia,& publica; sunt tamen quoad proprietatem, non tamen quoad vsum,publicum, & communem. Quia non potest Princeps impedire subditos,qui ab æterno aquis sunt vsi, in nauigando. Et esset contrà publicam vtilitatem Reipublicæ, quę potius spectari debet,
15 quàm illa † alicuius priuati,qui haberet potestatem à Principe. l.fi.§.fin. C. de Caduc. toll. auct.Res quę.vbi DD C. Communi de leg.Qui nimmò. cum in simili vertatur incommoditas, & damnum publicum. Ideò attenditur vtilitas in communi,& in publico,potius, quàm vtilitas Cæsaris,Imperatoris, vel eius Fisci. in d. l. fin.§.Cū autem.& §. Hæc autem. ¶ Quamobrē sunt ad hanc rem nonnulla præclarissima exēpla. Themistocles enim apud Grecos (vt Plutarchus refert) cognitioni, & curationi flu-
16 minum † præfectus,contrà aquam ducentes, mulctam seuerissimè dixit. Sic etiam Romæ.
17 M.Portius † Cato,ac L.Valerius Censores,omnem aquam publicam,seù fontium,& Aquæductuum,seù fluminum publicorum,in priuatum ædificium,aut Agrum fluentem, ademerunt. Tantumque abest,vt ad circumscribenda Ciuitatis Iura,sua se possessione,& longo vsu tuerētur,vt hoc nomine eos diutius deliquisse commemoratent; vt dicit Plutarch. in Catone. Si namque Princeps alicui priuato flumina nauigabilia cōcederet,mercimonias tolleret de
18 medio,quæ † Reipublicæ ità necessariæ sunt. vt in l.2.ff.de Nūdin. Est enim Mercatura Amica Populis; quia Mundus non potest sinè Mer-
19 caturis † viuere; vt dicit Bal. extra de Cleric. Peregr. & multa dicit Andr.Tiraquell.de Nobilitate.cap.33.per totum & Benuenut. Stracca de Mercatura,par.2.num.1. & pluribus seq. Maximè quia Princeps non potest tollere ea, quæ sunt de Iure Gentium. vt volunt Abb.Felyn.Dec.& Berous in c. Quæ in Ecclesiarū. de cōstit.& DD.in l.fin.C. si contrà ius, vel vtilit. pub.Bald.in c.1.§ fin.de ijs,qui feud.dar. poss. Portius in conf.6.nu.36.Roland.à Vall.in con
20 fil.9.nu.3.vol.2.Commercia † verò.& mercaturæ sunt de Iure Gentium.vt in l.ex hoc Iure.ff. de Iust.& Iur.vt declarat Vaconius à Vacuna. Declarat. Iuris Ciuilis.lib.1.cap.15.Ergò Princeps non potest illa cōcedere.Hæc dicta sint non quoad propriam, & absolutam Principis potestatem; quia in illa subsisto. Et huius opinionis (postquàm ista scripseram) reperi Luc. de Pen.in d.l.Vsum.C.de Aquæduct. licet non scribat argumenta.

¶ Quinta Conclusio est: Omnibus licere aquam ducere de flumine publico non nauiga-
21 bili, & quod non intrat † in Nauigabili, nisi Princeps,vel Senatus vetet. Notatur in dicta l. Quominus in 1.Responso.d.l. Si in publico.§. Sinè permissu.ff.de Aqu.plu.ar.l.Seruitutes. la 3. § & l.Imperatores.ff.de seruit.rust. præd.& d. l. 1. §. Permittitur. ff.de Aqu.quotid. & æsti vbi Accurs.& notatur in l.2.& l.fi.C.de Aquæduct.lib.11.Alex.in dicto consil.203. volum.6. Ruin.in d.consil 94.vol.4.Roland.à Vall. in dicto consil 97.nu.3.vol.3.Veggius in dicto con fil.1.nume.92.vol.1. aduertit optimè Stephan. Forcatul.in Necyomant.Iur.Dialog.85.nu.45.

¶ Declarādum est hoc procedere etiam siquis per tempus immemorabile duxerit aquam de flumine publico.Quia tali casu Iuribus Vulga-
22 ribus æquiperatur temporis cursus † concessioni à Principe factæ. vt est tex.in l.Vsum. C. de Aquæduct. ¶ Secundò declarandum, dum tamen non fiat alteri præiudicium. Ità quòd notificetur concessio, & extractio aquarum il-
23 lis,quorum † interest.vt in d.l.fin. C.de Aquæduct.ibi:Et alijs,quorum interest intimatis,vel intimandis. Ex hoc videtur etiam de mente Bald.de Pace Constantiæ in verbo Detrimentum.dicentis:Priuilegium Principis de extrahendis aquis intelligi debere, reseruata com-
24 moditate alterius † habentis priuilegium anterius,& sentit Ripa in d.l. Quominus. nu.12. qui allegat.l.Si quis per diuinam.C.de Aquæduct.lib.11.vbi Priuilegium simile intelligitur de aqua,quæ superest vsibus Reipublicæ.Quia
25 Priuilegia Publicæ vtilitati † damnosa, recipienda non sunt.l.Nec damnosa.C.de Precib. Imperat.offer.l.2.C.de Priuileg.Schol. libr.12. Et voluit Riminald.Sen.in conf.197. num. 13. volu. 1. Vbi dicit,quòd Concessio extrahendi aquā de flumine publico,intelligi debet; dùm
26 tamen flumen † non excrescat,& cursus aquæ impediatur. Quem ibi sequitur Hippolyt. Riminald.in Apostillis. Quod procedit etiam si Princeps,Aquæ ducendæ, motu proprio facultatem concesserit; per ea,quæ tradit Felyn. in c.Cęterum.col.5. de Rescript. & Ripa in loco suprà allegato. ¶ Et Princeps potest Aquæ ducendæ licentiam dare pluribus; dummodo
27 † omnibus sufficiat: vt dicit Præposit. hic colum.1.allegat.tex.in l.Lucio.de Aqu.Cotid.& æstiual.

¶ Sex-

¶ Sexta Conclusio sit; Quòd vbi flumen ex facto Alluuionis murat Alueum; Alueus remanet vicinis prædia habentibus. Si autem mutatio, vel exiccatio fiat facto hominis, tunc Alueus remanet Publicus, & Principis, vel eius,
28 cui concedatur.† ¶ Hoc pluribus argumentis pro Seren. Duce Florentię consuluerunt Francisc. Veggius in dicto consil. 1. per totum. vol. 1. Et Augustinus Berous in consil. 140. vol. 3. Et fuit ita determinatum; vt per Gerardum Mazzollum in consil. 4. per totum. volu. 1. Faciunt ad prædicta, quæ latissimè scripsit Federic. Scotus in consil. 9. lib. 4. Tomo 1. Hoc autem declarandum arbitrater, dum tamen, quando fit Al
29 uei mutatio, per eum, qui mutat † emptus fuerit locus, in quo factus fuerit nouus Alueus, vt optimè tradidit Iacob. Mandell. in consil. 82. nu. 3. cum duobus seq. & Prosper Pasethus in consil. 16. nu. 22. vol. 1. Sed, & de mutatione fluminis Clanni, quod in Atnum ingreditur, loquuti sunt supranarrati primi cõsulentes. Modo vero referam memorabile Iudicium alias Romæ agitatũ, cuius meminerunt Dio Nicęus lib 57. & Cornel. Tac Annal. lib. 1. Cum flumen Tiberis ob solitam Aquarum illuuiem, multas
30 † Vrbis partes magno cum incommodo corrupisset, vt penè in Vrbe nauigatio fieri potuisset; Tiberius Imperator ex inundatione, atque aquarum abundantia fieri arbitratus, quæ ex alijs fluminibus, quæ in Tyberim fluerẽt; Quinque Senatoribus mandauit, vt diligenter viderent, quòd æstate flumen non deficeret, nec hyeme ex cresceret, sed quàm maximè ęqualis flueret. Aruntius, atque Ateius in Senatu retulerunt, quòd flumina, & Lacus, ex quibus exundationes Tyberis excrescebant, aliò verterentur. Quibusdam, relata causa, placuit auerti, & mutari Alueos, & Tiberio dignum in Tyberi hoc opus esse. Nihil Vrbi Romæ vtilius, commodius, salubrius, & tutius accidere posse. Piso contra, Nihil mutandum, Naturã ipsam mortalium rebus optimè consuluisse, quæ sua ora, suos Cursus, suos Alueos, sua itinera fluminibus, vtque otiginem, & sua capita, ità, & suos fines dederit. Opus ipsum impossibile esse, tentare id aduersus naturalem rigorem, & Alueos fluminibus facere, qui fluendo eos sibi naturaliter faciunt. Porrò, & spectandas religiones sociorum, qui sacra, & Lucos, & Aras, patrijs amnibus dicauissent. Periculum esse, ne dum exundationes, & incrementa, vitare velint, in defectiones, & depressiones incidant. Pertinere ad amplitudinem Vrbis, eam copioso, & plenissimo, non raro, atque minore flumine ablui, & transmeari; & ipsum Tyberim, si loqui posset, nolle prorsus accolis fluuijs orbatum, minore gloria fluere. Nec solam Romanorum vtilitatem inspiciendam esse, sed nequa etiam vicinis, & accolis iniuria fiat. Ripas, hoc amplius, ne quidem muniendas, cum incommodo accolentium. Denique Tyberim non solius Populi Romani esse, sed aliarum etiam gentiũ; & publicum, non priuatum esse. Itaquàm auditæ sunt Municipiorum, Coloniarumque le-
31 gationes, Orãtibus Florẽtinis, ne Clanis † motus solito Alueo in Amnem Arnum cum magno suo incommodo transferretur. Interamnatibus, pessum ituros fęcundissimos Italiæ campos, si Nat (id enim parabatur) in riuos dedu-
32 ctus, super stagnauisset. Reatini Velinum † Lacum obstrui tecusabant, quippe erupturum in adiacentia loca. Itaq; siue Preces Coloniarum, siue difficultas operum, siue superstitio valuit,
33 in sententiam † Pisonis concessum est.

Septima Conclusio est: Ex mutatione fluminis, vel Aluei, non mutari fines territoriorum,
34 aut Iurisdictionum, † palam est. l. Item si fundi. §. Sed si Insula. ff. de Vsufr. & quemadmod. quis Vta. l. In Agris. ff. de Acquir. rer. domin. Bart. in Tract. Alluuionum. § Acquiritur. in fin. Hieronym. de Monte in Tract Finium Regundor. cap 24 num. 1. cum alijs seq. Ægid. Boss. in tit de Principe Priuil. 277. 280 Francisc. Marc. in Decis Delphin. 343. nu. 1. 3. Vol. 2 & Bartholom Berrazzol in consil. ciuil. 41. nu. 118. vol. 1.

Octaua conclusio est: Quòd flumen diuidẽs duo Territoria, est commune vtriusque loci, quò ad vsum aquarum; possunt namque communiter piscari, bibere, lauare, ac similia facere, & hoc pro indiuiso. Quò verò ad fluminum cursum, seu illorum Alueum, est communis pro
35 diuiso; scilicet † vniuscuiusque vsque ad medietatem. l. Adeo § fin. ff. de Acquir. rer. Dom. l. 2 § Præterea ff de Aqua pluuia Arcend. Bart. in Tract. Tyberiadis. §. Acquiritur. par. 1. Bal. in consil. 57. vol. 3. dicens: Vsum Aquæ esse cõ-
36 munem † pro indiuiso propter motum Aquę; Alueum verò communem esse pro diuiso. Hoc tamen declarandum est procedere, nisi appareat vnum esse Dominum totius fluminis, & in illo Dominari solitum. Cepoll. in Tract. Seruitutum. rit de Flumin. versus finem. Franc. Marcus in Decis. Delphin. 345. num 3 vol 2. Anton. Capic in Inuestit. Feud §. Feudorum clausulæ. in uerbo Fluminibus. vers. Flumen existens.

Nona Conclusio: Quòd Flumina, Aquę, illarumque decursus, siue Aluei ex concessione Regia in hoc Regno, sunt Baronum, & Domi-
37 norum † Feudorum. vt dicit Luc de Penn. in dicta l. Vsum. col. 1. arg. l. 1. C. de Mancip. & colon patrimon. lib. 11. quem sequitur Anton. Capic. in Inuestit. Feud §. Feudorum clausulæ. in Verb Fluminib vers. In Regno constat. & Matth. de Afflict. in Decis. Neap 388. nu. t3. & dum ista imprimuntur censuit D. Regens Lanarius. in consil. 39. nu. 5.

Ex hoc dicto Lucæ de Penna, Doctores Regni, conclusionem cęperunt, & subditi ex illa à Dominis, ac Baronibus nimium grauantur, illique contradicete, quasi piaculum ducunt,

vbi

vbi Lucas ex hoc infert, quòd si aliquis per tē-
pus immemorabile, ex Aquarum de cursu, aut
flumine publico aquam duxerit, quòd præscri-
ptione minimè obstante, Bato siue Feudi Do-
38 minus † tuebitur. arg. Regni. Const. Consuetu
dinem prauam. §. fin. quæ vult, quòd prædium,
seu prædia ad Feudum, siue Feudi partem spe-
ctātia absque aliquo certo taxato seruitio, præ
scriptione quacunque temporis non obstante,
Domino restituantur. Sed Matth. de Afflict. in
d. c. 1. in verb. Flumina. num. 4. circa finem. Quæ
sint Regal. contrarium censuit, & rectè, meo iu
dicio. Mouetur ille hoc vnico Argumento: ꝙ
quemadmodum Princeps ex certa scientia, po
test separare rem particularem à Feudo, & il-
lam reducere in Allodialem, seu Burgensaticā
naturam: vt concludit Andr. de Isern. in c. 1. de
Controuers. Feud. apud pares terminand. Eo-
dem modo poterit facere, & operari, præscri-
ptio tanti temporis, cuius contrarium hominū
memoria non extet, quæ operatur idem, ac pri
39 uilegium † Regis. l. Hoc Iure. §. Ductus Aquæ.
ff. de Aqu. Quotid. & æstiual. Secūdò ego robo
ratem, quia eadem Constitutio dicit, quòd Præ
scriptio quantumcunque temporis non prosit;
& tamen antea loquutus non fuerat Impera-
tor de præscriptione immemoriali, sed de præ
scriptione triginta annorū, & sic videtur sum-
mouere præscriptionem tantummodo nomi-
40 natam, vt referatur † ad proximè præcedētia.
arg. l. Talis scriptura. § fi. cum similib. ff. de leg.
1. late Cardin. in Clem. 1. §. 2. de supplend. ne-
glig. prælat. Latius Viralis Cambanis in Tract.
Clausularum. in §. Clausula in principio. col. 1.
Tertiò, qualibet lex, dispositio, aut statutum,
remouens præscriptionem, numquam cense-
41 tur tollere, † aut submouere præscriptionem
Centenariam, vel immemorabilem: vt conclu-
dit Alexand. in consil. 61. in fin. vol. 1. Ripa in
dicta l. Quominus. nu. 100. Matth. de Afflict. in
Decis. Neapol. 254. nu. 5 Nicol. Boerius in De-
cis. Burdegal. 39. nu. 11. Andr. Tiraquell. in Re-
tract. Conuentional. §. 1. Gloss. 2. num. 25. Marc.
Anton. Natta in consil. 154. nu. 7. vol. 1. Ioan. Ce
phal. in consil. 403. nu. 59. vol. 3. nouissimè Clau
dius Bertazzol. inter consil. Ciuilia Bartholo-
mei Patris in consil. 71. nu. 56. volu. 1. Vnde di-
cta Constitutio alias præscriptionum species,
non autem Centenariam, vel immemorabilem
reijcere censetur. Quartò, & si essemus in Feu
dalibus, vel Regalibus, sufficit præscriptio im-
42 memorabilis. † c. Super quibusdam. §. Præte-
rea. de verb signific. Francisc. Aretin. in consil.
30. in secundo dubio. in fin. Aymo Crauett. de
Antiquitat. Temp. Parte 4 §. Absolutis. nu. 13.
Dec. in consil. 341. col. pen. & nouissimè alios
referens Thobias Nonius in consil. 83. nu. 11.
Tiber. Decian. in consil. 24. num. 112. 113. vol. 1.
Et quando præscribuntur Principi reseruata,
licet ad inducendam præscriptionem multa
requirantur, et inter cætera, exigatur Princi-
43 pis † scientia, & patientia. Bald. in consil. 352.
nu. 3. vol. 1. ante eum Oldrad. in consil. 254. sub
nu. 4. Tamen in simili præscriptione, hanc sciē-
44 tiam non requiri, censuit † Alex. in consil. 6.
nu. 4. vol. 1. Curt. Iun. in cōs. 158. nu. 12. Io. Ant.
Rubr. Alexand. in consil. 21. nume. 6. Quinim-
mo ex temporum curriculo talem scientiam,
45 ac patientiam † præsumi, voluit Calder. in cō-
sil. 15. tit. de Præben. Dec. in consil. 185. col. pe-
46 nult. & sufficeret scientia † Baronum, ac suo-
rum officialium. Bartol. in l. si Publicanus. §. fi.
ff. de Publican. Bald. in consil. 145. circa finem.
vol. 2. Paul. de Castro in consil. 203. vol. 1. Quin
tò, argumentum sumo ex Const. Regni. Qua-
47 dragenalem. in qua † dicitur, quòd in Publi-
cis Rebus contra Fiscum, centum annorū Cur-
riculo præscribitur. Sed flumina sunt Publica,
vt supra probatum fuit, ergo in illis præscri-
ptio locum sibi vendicat. Sextò, text. in dicta
48 Const. Consuetudinem prauam. §. fin. dicit, † ꝙ
si prædium, aut prædia, reddititia feudo, vel
parti ipsius Feudi, sint præscripta, quòd similis
præscriptio minimè iuuat. Et tamen loquitur
de Prædijs, quæ ex recta legis dispositione, &
49 vsum, & proprietatem rei significant. † l. Quæ-
stio. 115. ff. de verb. signific. Possessio (inquit)
ergo vsus, Ager proprietatis loci est, Prædium
vtriusque supra scriptæ, Generale nomen est.
Refertur autem ad rem immobilem, & ità vsus
obtinuit, vt concludit Franc. Connanus Com-
mentat. Iuris Ciuil. lib. 4. cap. 10. sub nu. 5. Ergo
non loquitur de Aquis, quæ inter immobilia
non cōputantur. Et si fortè quis diceret, quòd
& si flumen, vel Aqua non sint immobiles, at-
tamen alueus, in quo iacet immobilis est: vbi
autem flumen est, & ibi alueus existit, & con-
uertuntur: vt dicit Bart. in Tract. de Alueo. ver
sic. Relicto. col. 1. Bald. in Rubr. de Rer. diuis.
nu. 8. & 27. est namque Alueus tamquā Venter,
50 siue Stomachus Fluminis, † & tāquam lectus;
cum sicut stomachus Vinum retinet, sic Alueus
Aquam. Responderi enim potest, præfata non
obstare; Tum quia in isto casu ratio haberi nō
debet de Alueo, cum tractemus tantum modo
de extractione Aquæ, et sic non de Alueo,
qui quoad diuertendam Aquam considerari
non debet, cum non turbetur Alueus: Tum ēt
quia Aqua est Dominans, et similiter Flumen;
Alueus vero est subiectum, nec datur Alueus
sine flumine; appellabitur enim sine illo, Ter-
ra, & flumen necesse est vt habeat Alueum, su-
per quo iter faciat, & fluat. Et ideo Flumen, et
Aqua tantummodo in hoc negocio considera-
buntur. Licet enim alias quicquid super impo-
nitur, cedat solo; tamē in Aquis est secus, quia
51 solum idest Alueus † cedit flumini, & Aquis,
& efficitur eiusdem Iuris, cuius est flumen, vt
dicit hoc esse mirabile Bartol. de Alueo. in ver
bo. Cuius. per tex. in l. Adeo. §. quòd si toto. ff.
de

de Acquir.rer.dom.Bald.in dicta Rubr.de Rerum diuis.num.21.27.Castrens.in l.Fluminum. nu.1.ff.de Damu.Infect.Bald.in c.1.§.siquis de Manso.in fin.de Controuers. Inuestitur. Ias. in d.l.Quominus.nu.45.vbi Ripa.num.42.& dum ista prælo data sunt. dicit Io. Anton.Lanarius Regens in consil.2. nu.4.

Septimò principaliter dicitur,quòd eum flumina publica nou Nauigabilia, (quia de ijs in præsenti quæstione loquimur) sint, & publiea, & Commuuia, sequitur quòd in ijs, quæ sunt publica, præfertur ille, qui per extractionem
52 Aquæ,illam† præoeeupauit. l.1.§.1.ff. Ne quid
in loeo publ. arguẽdo ab vsu viæ ad vsũ Aquę,
53 quod † Argumentum de Iure validum est.l.1.
§.2.ff. Vt iu flum.publ.nauig.lie. & ideirco occupanti datur interdictum.l.1.§.Quod autem. ff.de Aqua Quotid.& æstiual.

Octauò,& vltimò, in deriuatione Aquæ à flu-
54 mine publieo, suffieit tempus †immemorabi-
le. d. §. Ductus Aquæ. quem tex. ita intellexit Accurs. in l. Seruitutes. ff. de Seruit. Ioan. de Platea in l. Diligenter. nu. 2. C. de Aquæduct. lib.11.Ioan. Petr. Ferrar. in Pract. in Forma libell. iu'Action. Confess. in verbo, Seruitus aquæductus. num. 19. Ex quibus, omissis alijs, quæ induci possent, eenseo opinionem Affli-
55 cti esse Veriorem, omissa † Lucę de Pen.opi-
nione. Insuper in Regno videmus esse plures Ciuitates, in quibus Domini,& Barones,nihil Iuris habent in Fluminibus,& partieulares,ae subditi habẽt ibidẽ Molendina, Trapeta Olearia,& similia. A quas etiam extrahunt, & Hortos, ac Prata irrigant. Et Sacrum Concilium Neapolitanum in Dominis habentibus flumina,sępe,ac sępius decernit, lieere pro ciuium commoditate, riuos Aquarum extrahere, ae diuertere,dummodo alteri non noceant,& cõmoditas vtentium non turbetur, nec noceat. Molendinis,Ferrarijs, vel alijs introitibus Dominorum; vel quia aqua iterum in idem flumen ingrediatur; vt quemadmodum à flumine Nauigabili, licitum est pro commoditate extrahere Aquam,dummodo, (vt dictum est) nauigatio non impediatur, vel etiam dum ta-
56 men Aqua in eodem flumine † reuertatur; vt
ex multis coneludit Corn. in cons. 268. litera O.P. la secunda:vol.4. Sic etiam in alijs fluminibus publicis minimè nauigabilibus, in quibus non militant tot rationes. Quoad fluminum materiam hæc diximus,quæ sufficiant:reliqua verò quoad piseationem, & molendina, alibi scripsimus,& scribemus, si Deus dabit.

ARGVMENTVM CAP. IX.

Portuum, ac Portorij enucleatio,& eorum, quæ ad materiam faciunt.

COMPENDIVM.

1 *Portus quid? nu.2.3.7.*
2 *Portus pro domo.*
4 *Portus,vt bonus sit,quæ necessaria sunt ?*
5 *Portus naturalis è conspectu Insulam habere debet.*
6 *Portus noua Carthaginis in Hispania tutissimus.*
Andrea Doria dictum notabile de portu Carthaginis,& de alijs portubus tutioribus mundi.
8 *Statio dieitur vbi naues securè stare possunt.*
9 *Pronerbium. In Portu res est.*
10 *Charmuta,portus Arabum,capax duorum mille nauium.& nu.11.*
12 *Portus Athenienfium in Munychia.*
13 *Portus eorundem in Phalero.*
14 *Portus Sciriadis Atheniensium.*
15 *Portus Goz apud Teculeum Hea oppidum in Africa.*
Portus Sela apud Fessanos.
16 *Portus Ioppe.*
17 *De portu Ielles.*
18 *Portus Melela.*
19 *De portubus Horami, & Marsa Elcabiri in Regno Telensino.*
20 *Portus,Hunanin,& Melsacaber.*
21 *Portus Lupię inter Brundusium, & Hydruntem,ab Hadriano ædificatus.*
22 *De duobus Syracusanorum Portubus.*
23 *Mustuganin*
24 *Temenfust*
Sucaicada in Regno Constantina
25 *Elmabdia*
Zidib
(23–25: *Portus.*)
26 *Alexandrinus*
27 *Portus Hostia à Claudio Cæsare constructus.*
28 *Portus* — *Gandanensis.* *Brugensis.* *Tornacensis.*
29 *De Portu Neapolitano.*
30 *In Portu Neapolitano adest turris, in qua Lampas est nocte lucens, Nauigantibus apta.*
31 *In Portu Alexandriæ, Turris adest in qua ignis nauigantibus ostendi solet.*
32 *Claudius Cæsar,Turrim constituit,in portu Hostiensi ad similitudinem Phari Alexandrini, vt ad nocturnos ignes,nauigantes tutò dirigerent.*
33 *Portus in Ciuitate Genuæ.*
34 *Portus in Gallia apud Aquas mortuas.*
35 *Portus Puteolanus,Iulius appellatus.nu.36.*
37 *Portus Securus in Insula sanctæ Crucis,siue Brasili.*
38 *Portumnus Portuum custos.*
39 *Ino Portumni mater, siue Leucothea, quam Latini Matutam appellant, nautarum custos dicitur fabulosè.*
40 *Ludi Portumnales.*
41 *Portumni Imago cum clauibus in manu pingebatur, & quare ?*
42 *Mulieri ad viri domum eunti claues traduntur, in Dominij signum.*

43 Cla-

43 Clauium ademptio in vxore, diuortij signum.
44 Claues Iano tributa, quid significant?
45 Portuum reditus ex bonis, qua importantur, & exportantur, sunt de Regalibus.
46 Vectigal portus, quod portoriũ appellatur. & nu. 47.
48 Comes portus, eiusq; Vicarius Romæ erat, qui harum rerum curam gerebat.
49 Naucleri in portu peruenientes in quam Prouinciam ituri sunt profitebuntur.
50 Apportari bona, & arma, prohibentur Mauris, Barbaris, & Saracenis, ac fidei Christianæ hostibus, ac Ferrum. & nu 51.
52 Sal, Frumentum, & Cotit asportari non possunt ad inimicos.
53 Aurum pro mancipijs, alijsq; speciebus comparandis apud inimicos asportari non licet.
54 Nec animalia ad illorum regiones.
55 Hostes, commeatu, armis, telis, equis, aliavè re iuuare illicitum est.
56 Portantes equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, canapem, funem, & alia bona excommunicantur ab Ecclesia, & Summus Pontificibus, si dentur fidei Christianæ hostibus.
57 Contra eosdem asportantes quotannis fit processus & excõmunicantur per Bullã in die Cenæ Domini.
58 Commercij cum hostibus prohibitio fit, ne Regum, ac Regnorum Arcana sciantur.
59 Regij Portulani rerum maritimarum sunt in Regno. num. 60.
60 Intellectus. c. Regni. Cum nihil prosint. & c. Vs illorum fraudibus. c. Super extractione.
61 Domini Terrarum non possunt portus nouos facere.
62 Concedens Ciuitatem, an veniat portus, qui est ibidem?
63 Portus sunt publici iuris.
64 Delinquentes in portu, à quo cognoscantur? Consl. Dignum. Consl. Ea quæ ad Decus.
65 In portu omnes conferre tenentur.
66 Intellectus. l. In tantum. in prin. ff. de rer. diuis.
67 Naulum quid est?
68 Portisores, sunt exactores in portu.

CAP. IX.

Esse de Regalibus portus notissimum est, & inferius dicam. Portus (inquit Vlpianus)
1 appellatus† est conclusus locus, quo importantur merces, & inde exportantur, eaq; nihilominus statio est conclusa, atq; munita; inde Angiportum dictum est. l. Portus. ff. de verb. signific. Sed portũ (inqt Festus) frequẽter maiores pro
2 domo† posuerunt. Vnde Varro de lingua Latina lib. 4 Ambitus (inquit) parietis in vrbe Sestertius pes esto. & Volusius Metianus in lib. de Asse. Quod, & voluit Francisc. Marius Grappaldus de partib. Aedium. tit. de verb. explicat. in verbo. Portus.

Sed portum hoc in loco accipiendum ducimus, de loco in flumine, aut mari existente ad securã nauium stationem, tũ ad euitandos Maris impetus, procellarum, & tempestatum; tum
3 vt ab inimicis, & Piratis statio sit † secura. de quo Vitruuius lib. 5. c. 12. Ioachim. Mynsinger. in §. Flumina autẽ. nu. 3. in verb. Portus. Instit. de rer. diuis. Leo Bapt. Albert. Floren. rei Architectonicæ. lib. 4. c. 8. inquit: Alij portum nauigij stabulum esse, fortassis interprætabũtur. Estò id vti vis, & carcer (de quo antè dixerat) & stabulum, & cõceptaculum. Certè si portus cuiusq; proprium est, nauim à procellarum impetu ad se recipere, tueri profectò necesse est. Et post multa dicit, quæ ad portum sunt necessaria. Quòd sit amplus, capax, & cõmodus,
4 ità q naues † securæ ingrediantur, & ibi permaneant; à ventis quoad fieri potest remotus; sit profundus in ingressu, sinu, ac Ripis; & à sordibus quibusque purgatus; pellucidas aquas vicinas habeat: Sit montibus vicinus, vt è longinquo à nauigantibus cõspiciatur: Porticum habeat in quo possint nauigantes se recipere: Templum, in quo orationibus vacent, & sacra videant: Arcus contectos, in quibus, quæ asportantur bona, & merces separatim reponantur: Turres duas ab vtraq; portus parte: Ignem, seu lampadas noctu lucentes, vt à longinquo noctis tẽpore à Nauigantibus conspiciantur: Cathenis claudatur ferreis, vt tuta, sit, & secura ibidem statio. Hæc omnia, aliaq; in manu factis portubus necessaria esse, & locus, ac Regio, melius demonstrabunt. In portu, Angiportum necessarium esse nemo ambigit, illumq; Angiportum appellari dico locum, qui in ingressu nauium pateat, angustum habens ad portum aditum, quasi, Augens, siue Stringens portum, & Angustum illius ingressum faciens. Portus naturalis in loco, ille probandus est, qui è con
5 spectu Insulam† habeat, vt promontoria, quibus vndarum fluctus frangantur, & cũruaturæ illæ introrsus, tutiores ab omni Tempestatis iniuria reddãtur: vt dicit Francisc. Patritius de Inst. Reipubli. lib. 7. tit. 12 pulchros in id allegans versiculos Virgilij lib. 1. dum ait:

Est in secessu longo, locus, Insula portum
Efficit, obiectu laterum, quibus omnis ab alto
Frangitur, inq; sinus scindit sese vnda reductos.

Sic est portus nouæ Carthaginis in Hispania, ob insulam in conspectu positam, tutissimus, de quo magnum Andream Doriã, dicere solitum accepimus, in Mediterraneo mari, tres
6 tutissimos illum scire† portus, Menses Iulium, & Augustum, & portum Carthaginis in Hispania, vt refert Ioan. Boterus Relatio. Vniuersal. lib. 1. cap. 7.
7 Cuius portus secura † statio inter alia notatur, de quo rectè Vulpianus. in l. 1. in princip. & in § Stationem. ff. de Fluminib. inquit. Ne quid in flumine publico, ripàve eius facias, vel immittas, quo statio, itervè Nauigij deterius sit, fiat. & ibidem; Stationem dicimus à stando; is igitur locus demonstratur vbicunque naues

8 †tute stare possunt. & ibidem. Ne quid in mari, inuè, littore, quo portus, statio, iterue Nauigio deterius fiat. & ibi pluries. de his D. Cyprianus. lib. 3. cap. 13. inquit: Quid enim si in mari portus aliquis munitionibus suis ruptis, infestus, & periculosus esse nauibus cœperit, nonnè nauigantes ad proximos portus naues suas dirigunt, vbi sit tutus, & salutaris introitus, & statio secura? Hinc factum est, vt dum securum aliquod negotium esse dicere velimus, iuxta Plauti dictum in Merc. In portu
9 †res est, dicimus.

Portus memorabiles plures reperiuntur; Apud Thamudenos Arabes esse portum Char-
10 muta†appellatum, satis commodum, sinum habentem satis aspectu iucundum, cui mons imminet ambitu centum stadiorum: isque portus habet ingressum duorum iugerum, flumine magno, & irriguo in eum fluente; habet in prospectu Insulam aquis redundantem, hortisque
11 accommodam; capax est, ac patens† duobus mille nauibus; cuius meminit Diodorus Sicul. lib. 4. De Tribus Athenarum portibus. Post alios Pausanias in Acticis in Princip. In Muny-
12 chia primus, † in quo erat Templum Dianæ Munychiæ: Credebatur enim apud Græcos, Dianam portubus præesse; vnde ille versus Græcè Callimachi, sic ait:

κ' ἀστὰ καὶ λιμένεσσιν ἐπίουρος.
καὶ μὲν ἐγώ

Qui latinè ità sonant:

Nam præfecta vijs, & portubus ipsa fereris.

13 In Phalero erat alius, †in quo Templum Ce-
14 reris. Tertius Sciriadis, cum† Templo Mineruę. Sic, & idem Pausanias in Laconicis, commemorat portum Achillis, propè Tenarum pro-
15 montorium. De portu Goz† apud Teculetum Hez oppidum, Africæ celeberrimo, & de portu Selæ apud Fessanos, meminit Leo Afer lib.
16 2. & 3 De portu†Ioppe habetur Esdræ 3. c. 5. & lib. 2. Paralipom. cap. 2. & de portu Atheniensium facto, Themistoclis, & Periclis consilio, scribit Plato in Gorgia. lib. 24. De portu
17 Ielles in quo frequētissimè naues†se recipiūt, atque à maris sæuitia seruātur illesæ. meminit Idem Leo Afer. lib. 3. & ibidem de portu Mele-
18 la.† Et de duobus portubus in Regno Telen-
19 sino, Horami, & Marsæ†Elcabiri in quibus Venetorum, & Genuensium copia maxima con-
20 fluebat. Sic de portu Hunania, & † de portu Melsacabir, post modum à Regibus nostris Hispanis occupatis, loquitur idem Leo Afer lib. 4 Eodem modo portum Lupiæ ædificasse Ha-
21 drianum† Cæsarem, inter Brundusium, & Hydruntem, quam antiquos Sybarim appellasse, scribit Pausanias in Eliacis. De duobus portu-
22 bus Syracusanorum † memorabilibus, scribit Cicero in Verr. Action. 6. Thucidydes Belli Peloponnēsia. lib. 7. & nouissimè plenius Thomas Facellus, rerum Sicularum decade prima.

23 lib. 4. cap. 1. De portu Mugustanin, †& de portu Temendfust. Scribit Leo Afer. lib. 4. Et de
24 portu†Sutaicada in Regno Constantinæ, Genuensibus accommodo: & de portu Elmahdia,
25 † de portu Zidib, Leo Afer lib. 4. 5. & 6. & de
26 portu † Alexandriæ Aegypti idem Leo lib. 8.
27 De portu Hostiæ † à Claudio Cæsare constructo. Scribit Sueton. Tranquill. in Claudio c. 21.
28 De portubus Gandauensi, Brugensi, † & Tornacensi, scripsit Iacobus Meyer. Histor. Flandr.
29 lib. 1. De portu Neapolitano† scribit Barthol. Veronens. de seruitut. Rusticorum præd. c. 28.
30 in fi. Apud quem Turris &, in qua adest†Lampas nocte lucens, nauigantibus visa, de qua scribit Matth. de Afflict. in decis. Neapol. 392. & Sigismund. Loffredus in consil. 21. per to-
31 tum. Simile † seruatum fuit apud Alexādriam in qua Turris erat Pharos nomine, ex qua ignis à longè nauigantibus ostendebatur. vt restatur Iosephus de Bello Iudaico lib 6. cap 6. Quod, & refert Plin lib. 36. cap 12. dicens: Idem esse Puteolis (vt statim dicam) & Rauennæ. Eodem modo Turrim extruxit in portu Hostiēsi, quem
32 supra†nominauimus, Claudius Cęsar, ad similitudinem Phari Alexandrinæ. vt ad nocturnos Ignes cursum nauigia dirigerēt, authore Sueton. in Claud. cap. 21. Sic etiam in Ciuitate
33 †Genuæ, vt testatur Ioan. de Platea. in l. pen. C. de naufrag. lib. 10. & etiam apud aquas mor
34 tuas†in Gallia, vt scribit Petr. Rebuff. in decla-
35 rat. Feudal. 38. Erat, & in sinu † Puteolorum portus Iulius de quo Virgilius lib. 2. Georgicorum ait:

An memorem portus? Lucrinoq; addita claustra?
Atq; indignantem magnis stridoribus æquor?
Iulia qua Ponto longè sonat vnda refuso,
Tyrrhenusq; fretis immittitur æstus Auernis.

De quo portu ex Suetonio, Virgilio, Horatio, & Iuuenale, postquàm hæc scripseram vidi
36 fuisse scriptum, †in Commentarijs, per Iulium Cæsarem Capacium virum eruditissimum Historiarum Puteolarum. cap 5. qui dum hæc dantur prælo, ac impressioni, diligentissimè, & ad lōgum exatauit & per Hieronymū Mercurialē de Arte Gymnastica. lib. 3. cap. 13. Hinc portus
37 Securus appellatus† in Insula Sanctæ Crucis, siue Brasili, cuius meminit Ioānes Petrus Masseus Histor. Indic. lib. 2.

Vnde Portumnus, quem Græci Palæmonem
38 appellant, apud gentes fuit habitas†Portuum Custos de quo sic Euripedes in Iphigenia.

Fili Marinæ Leucotheæ, Custos bone
O Nauium Palæmon, estò mi bonus.

Sic, & Ino, siue Leucotheam, matrē Portumni, quam Latini Matutam appellarunt, Nauta-
39 rum† Custodem, fabulantes confinxerunt: de qua verba faciēs Orpheus in Hymnis ità inqt:
Aduoco Leucotheam, Dea, quæ venerabilis, atq;
Multa potens, Bacchum puerum, quæ nutrijt olim;
Audi diua Maris, quæ Nautas, quæ Regis vndas,
Flu-

Fluctibus, & gaudes, seruatrix alma virorum,
Vt tibi collibuit, fulcant tuta alta Carina.

Et Virgilius lib.2.Georgicorum.

Votaq; seruati, soluent in littore Nautæ,
Glauco Panopeæ, & Inoo Melicertæ.

Idcirco à Romanis die Augusti decimosepti-
40 mo, fiebant ludi † Portumnales, vt est author Lilius Gregor. Giraldus. Pingebatur autem
41 Portumnus cum clauibus in manu, quasi † q; sub eo portuum essent Custodiæ, vt scribit Vincentius Cartarius in Cōmentarijs de Deorum imaginibus. Hinc inoleuit, vt mulieri ad viri Domos eunti claues traderentur; vt Do-
42 mus† viri Dominium penes ipsam esse demonstrarent, vt scribit Macrobius. Et Diuortij, ex inde argumentum, traditur in legibus duode-
43 cim tabul. per clauium† ademptionem. Hinc Cicero Philippica. 2. inquit, Mimam exegit, claues ademit. Et Iano similiter claues tribuū-
44 tur, quę securitatis essent Symbolum;† & ideo eius tempore domos, & sanctitate,& religione, fuisse munitas, scribit Fabius Pictor, quem sequitur Ioan. Pier. Valerianus Hieroglyphic. lib.48. Similiter, & Plutoni pro insigni claues erant, vt est author Pausanias in Eliacis, vnde Orpheus in Hymno Plutonis inquit scribens.

Pluto, qui terræ claues, & Regna gubernas.

His modo libatis, ac præhabitis, concludendum est, portus esse de Regalibus, reditusq;, ac solutiones quæ fiunt de bonis ac mercibus,
45 quæ importantur, †atq; exportantur, vt in dicto.cap.1.in verbo. portus. Quæ sint Regal. vbi idem tenuerunt Andr. de Iser.Bal. Aluarot. & cæteri. Vnde Vulpianus; Publica vectigalia intelligere debemus, ex quibus vectigal Fiscus
46 capit, quale est vectigal† portus. in l. Inter publica in fin. ff. de verbo. signific. & Donatus in Phormione Terentij ait: Magistri Tributorum idest Publicani, operam in portu dabant, inferēdarum rerum, & efferendarum vectigal exi-
47 gentes. Quod portorium appellauit† Alphenus in l.In lege Censoria. ff.de verb. significat. & Imperatores in l.3. C.de vectigal.& Cōmiss. l.eum plures. 60. §.Vehiculum.ff. locat.& conduct.Io. Maurit.in Rep l.vnicæ. col.24. vers.& hoc vero. C. quo loco mul. muner. sub.lib.10. de quibus Seneca de benefic.lib 6.cap.18.Plato(inquit)cum flumen mane transijsset, nec ab illo quicquam portitor exegisset. Et antè eum Cicero lib.offic.1. Improbantur ij quæstus, qui in odia hominum incurrunt, vt portitorum, & fœneratorum.& Idem Cicero ad Quintū Frat. Qui nuper in portorijs Italiæ tollendis, non tam de portorio, quàm de nonnullis iniurijs portitorum, quærebantur. Plaut. in Asinar. Iam ego hūc portitorē priuabo portorio.& Lucill. lib.12 E portu exportant clam culum, ne portorium dent. & Cicero de Inuent. lib.1. Nam si Rhodijs (inquit) turpe non est portorium locate, nec Hermacreonti quidem turpe est conducere. De portitore Virgil.lib.6. Æneidos.

Portitor has horrendas aquas, & flumina seruat,
Terribili squallore Charon.

48 In vrbe Roma, Comes erat† portus,& etiam Vicarius, qui harum rerum curam gerebant, vt est apud Cassiodorum lib. Variarum 7. cap.9. & 23. Ad istud autem officium illa pertinebāt, quæ Gratianus Imperator constituit, dum inquit: Saluberrima sanctione censemus, ne merces illicitæ ad nationes barbaras deferantur, & quæcunque naues ex quolibet portu, seu littore dimittuntur, nullam concussionem; vel damna sustineant; ità tamen, vt earum Naucle-
49 ri deponant in quam† prouinciam ituri sunt, vt hoc manifesto, nulla contra eos postea indignatio, seu concussio; quoquomodo procedat. vt in l. Vnica. C. de littor. & itiner. custod. lib. 12. Loca, ad quæ asportatio non permittitur sunt hostium, Barbarorum, Maurorum, Sa-
50 racenorum, & Hæreticorum, †ad quos prohibitum est mercimonij causa nauigare, Vinum, Oleum,& alia liquamina deferre. l.1.l.2.C.quæ res exportar. non poss. vbi dicit Accurs. idem procedere in alijs rebus aridis, scilicet, victualibus, ex rationis identitate. Sic etiam prohi-
51 bentur ferrum, † ac omne armorum genus ad illos asportare. vt in dicta. l.2. Nec etiam cotem ad acuendum ferrum, sal, & frumentum. l.
52 cotem. † in princ. ff. de Publican. & vectigal. Nec ad eosdem Barbaros licet aurum trāsferre pro mancipijs, aut alijs rebus, comparādis-
53 que † speciebus. l.2. C. de Commerc. & merc.
54 Nec ad illorum solum animalia †transducere. l. Vsurpationem. C. de vectigal.& commiss. Hostesvè commeatu, Armis, Telis, Equis, Pecunia,
55 aliavè aliqua re †adiuuare. l. Cuiusq;. ff. ad leg. Iul. maiestat. Bartol. in l. Hostes. ff. de Captiu. & postlimin. reuer. Hinc etiam ab Ecclesia, & Summis Pontificibus, excommunicantur deferentes equos, arma, ferrum, filum ferri, stānum,
56 Chalybem, omniaq; Metallorum genera, †atq; bellica instrumēta, lignamina, Canapem, funes, tam ex ipso Canape, q̄ ex quacunq; alia materia, & ipsam materiam, aliaq; huiusmodi, quibus Christianos impugnant, Saracenis, Turcis, & alijs Christi nomini, ac Fidei, inimicis habetur in c. Ità quorundam. cap. Quod olim. c. Significauit. c. Ad liberandam. extra. de Iudęis. & Ioannes. PP. 22. in extrauag. Ita quorundam.& in extrauag. Multa. eod. tit. multa ad hunc finem scribit Alexand in consil. 130. per totum. vol.7. Nicola. Boer. in decis. Burdegal. 177. & in decis. 178. Marquard. de Susannis, de Iudæis. parte. 1. cap.5. num.1. vsque ad num.7. Et super ijs singulis quibusque annis fit processus in die Cœnæ Domini, & fit Bulla excommunica-
57 tionis per Summum Romanum † Pontificem, qui pro tempore reperitur, de quo latissimè scribit Martin. Nauarrus in Summa Confessarior. cap. 27. per totum præsertim, num. 63.

Fit etiam ista merceium,& commercij prohibitio,ne Regum, ac Regnorum arcana ab hosti-
58 bus fidei Christianæ,vel alijs†percipiantur.vt in l,Mercatores. C. de Commerc. & mercat.& voluit Benuenut.Stracca de mercatur.parte 4. nu.10. cum pluribus seq.In hoc Regno Neapo-
59 li sunt Regij Pottulani † rerum maritimarum, de quorum officio,& quæ illis incumbunt,quæ multa sunt,habetur in Const.Regni.Cum nihil prosint.& in Const.Vt illorum fraudibus,& in
60 Cōst. sup extractione. Estq; vnus†Portulanus Neapoli;alius Apuliæ,q dicitur Portulanus,& secretus, residetq; Baroli; Alius Aprutij;alius in Prouincijs Hydrūti,& Bari;alius apud Brutios,seu Calabros;alius in Prouincia Comitatus Molisij.Sunt præter eos alij Portulani, qui non curant maritima, de quibus Matth.de Afflict.in Constitutionib.Regni in Rubric.de offic.Magistr.Camer.& in Rub.de offic.secreti.& in Cōst.Iustitiarij nomen.in fi.& Io.Ant. Niget in Cōst.Regni. supra allegatis. Cumq; Portus sint de Regalibus,vt dictū est,& in hoc Regno Sint Regis,sequitur nec Barones,nec aliosDominos habentes Ciuitates, vel oppida in locis Maritimis, illos facere suos, aut aliquid iuris habere, vt è nostris scribit Marin. Freccia de subfeud.Baron.lib.1.Tit.de offic.admirat.n.26. cum duobus seq. Nisi illos haberent ex Regis permissione,quod nunq̄ fieri vidimus.Nec Dñi
61 terrarum,aut Ciuitatum possunt†Nouos Portus facere: vt voluit Anton. Capic. in inuestit. Feud § Feudorū Regalia in verbo. Portus.fol. mihi.279.Post Andr. de Isern. in Const.Regni. Si quando,vti ipsum allegat idem Capicius.in verbo.Feudorum clausulę.§ Portubus.iu princip.fol.112.

Sed si Princeps concedit Ciuitatem in Feudum,in qua est portus,an cēseatur,& portum,
62 ac illius†redditus cōcessisse?Bartol.in l.Cęsar. num. 1.ff.de Publican.dicit quòd Portus venit Ciuitatis appellatione. Glo.in c.Vbi periculū. §.Porro.in verbo. Cum sua curia.de elect.in 6. vbi dicit, quòd Ciuitatis appellatione continetur portus.sequitur etiam Petr.Santerna de Sponsionib.Mercator.parte 3.nu.38.39.Sed in casu isto,salua Bartoli pace,contrarium est verius: concessa enim à Principe alicui Ciuitate, vbi sit portus,nisi exprimatur portus,non censetur concessus. Reditus enim portibus debitus,& imminens est affixus ossibus Regijs, à cuius persona separari nequit. Lucas de Pena in l.3. quando C.de bon.vacan.Quia sunt por-
63 tus publici†iuris,vt dictum est. vt in l. Nemo. in fin.ff.de rer.diuis. Et ideo quoad vsum sunt omniū.§.Flumina ff. eo. tit. Quo verò ad protectionem,& proprietatem sunt Principis.l.2. ff. Ne quid in flum. pub. Quo verò ad iurisdictionem in ijs qui delinquerunt in portu aliud dicendum; quia portus dicitur de districtu,& Territorio eiusdem Ciuitatis,& ita procedunt contraria; videtur enim illo casu iurisdictio-
64 nem contulisse.†Alexand.in consil.23. col. 2. vol.5.Andr. de Isern.in c.Imperialem.§.Preterea si inter duos.de Proh. feud. alien.p Feder. Regalia autem sunt in specie exprimēda. cap. In generali.de offic.vicar.in 6. c.In generali.Si de feud.fuer.contro.& in Regno probatur per Const.Dignum.& per Const.Ea,quæ ad decus.

Vnum tamen animaduerti oportet,quòd tam ad instructionem,quàm ad reparationem portus,omnes conferre tenētur,cum fiat pro com-
65 muni omniū†vtilitate.l. Ad portus. C.de operib.public.Nec idcirco portus erit ędificantiū, vt videtur innuere Barthol. Veron. in dicto c. de portu. & Afflict. in dicto c.1. in verbo Portus.sub nu.2.Quæ sint Regal. Quia dicunt esse Principis ędificantis.arg.l.In tantū.in princip.
66 ff.de rer.diuis.†qui text.non loquitur de Principe ædificante,nec de Portu, sed de piscationibus, vt possit ponere casam in littore maris, in qua se recipiant,cū text.in dicta l. In tātum. veniat ad declarationem, & ampliationem legis ibi præcedentis in finalibus verbis:Nec loquitur de portu, sed de Casa quæ est propriè Piscatorum,rusticorum, & pauperum iuxta illud Virgilij Buccolicorum Egloga 2.

Atque humiles habitare Casas.

Et Pontanus ait:

Nec puduisse tenues,accubuisse Casas:

Ouid.lib.3.Fastorum inquit.

Et pudet in paruis nomen habere Casis.

Quæ plurunq;, & frondibus,& straminibus ex luto, & ex ligno solent ædificari, vt de Primo Ouid.lib.4.Fastorum.ait:

Sunt,quibus è ramis frondea facta casa est.

De Secundo Propertius lib.2.

Straminea posset Dux habitare Casa.

De Tertio Strozza pater.

Et luteam solida struxerit arte casam.

De Quarto Theodoretus,Qui ligneam(inquit) casulam sibi struat.

Naulum etiam vocari solet,quod in Portu pro
67 nauibus solui assolet:† vt docet Vulpianus. in l.Huius.ff. Qui potior.in pignor. hab. N.si potius sit illud, qđ datur pro vectura.Iuxta.l.Sed addes.§. Si quis mulierem.ff.locar. de quo loquitur Francisc. Marc. in decis. Delphin. 350. vol.2.vbi loquitur de Naulo, quod exigitur in loco limitropho,seu communi, ac intermedio inter duos dños,cui nam debeatur? Exactores autem vectigalis in portu, verè, vt dictum est,
68 portitores†appellabantur. vt post Ascon. Pedianum in Diuinat.voluit Carol. Sigon. de antiquo iure ciuium Roman. lib.2. cap.4.

ARGVMENTVM CAP. X.

Riparia quæ sint, & quod sit Riparum ius, & materia hæc perfectè digeritur.

COM-

COMPENDIVM.

1 *Ripatica sunt de Regalibus.*
Ripatica, an Riparia dici debeant?
2 *Riparum vsus publicus est.*
3 *Littorum vsus publicus est.*
4 *Aer, Aqua profluens, Mare, & Littora maris communia sunt.*
5 *Ripa est vsu publica.*
6 *Ripæ, an sint eorum, qui propè prædia habent?*
7 *Ripa, an sint de parte fluminum? nu. 9.*
8 *Ripaticum est solutio, quæ pro appulsu ad ripas fit. num. 10.*
11 *Ripæ appellatione non continetur incrementũ, quod recipit flumen ex imbribus. nu. 13.*
12 *Ripa quid?*
14 *Ripa à Dominis habentibus prædia vicina, an alienari possit?*
15 *Ripa in venditione prædij vicini, venit.*
16 *Ripa de se, vt plurimum inutilis.*
17 *Melones fiunt in Ripa Maris apud Barolum.*
18 *Dominus prædij, an muniat Ripam à vi ac impetu, & inundatione fluminis. nu. 19. 20.*
21 *Munimenta quis facit, vt aqua sibi non noceat, alias non permittitur. nu. 24.*
22 *Aggeres ad vicini odium fieri nequeunt.*
23 *Cautio damni infecti danda est per eum qui aggeres facit, & quomodo. nu. 27.*
25 *Quando incommodum vicino non est magnum permittuntur aggeres fieri.*
26 *Aggeres cum fiunt, & causatur incommodum nauigationi, locum habet interdictum.*
28 *Aggeres fiunt secundum artis peritiam.*
29 *Hirundines docuerunt, aggeres fieri ad comprimendos fluminum impetus.*

CAP. X.

RIpatica etiam inter Regalia connumerauit Federicus in dicto cap. 1. Quę sint Re-
1 galia. † Licet Riparia potius dicendum fuisset, à Ripa dictum, quæ est Fluminum, & Torrentium, Maris autem dicitur Littus, iuxta illud Iulij Cæsaris de Bello Gallico. lib. 6. Difficili (inquit) transitu flumen, ripisque præruptis; cui concinit Ouidius lib. Metamorphoseos 1.

Pro Ripis Littora pulsant.

Hinc dicit Iustinianus, Riparum quoque
2 vsus publicus est, & iuris gentium, sicut † ipsius fluminis. in § Riparum. Inst. de rer. diuis. & paulò post in §. Littorum. Inst. eod. tit. Litto-
3 rum (inquit) quoque † vsus publicus est, & iuris gentium, sicut, & ipsius Maris. Et Martianus ait: Communia sunt ista, Aer, Aqua profluens,
4 † Mare, & per hoc Littora Maris in l. quædam. in fin. ff. eo. tit. Idem dicit in l. Nemo igitur. in princip. ff. eo. tit. & Caius ibidem in l. Riparum. Quod aduertit etiam Accurs. in dicto. §. Riparum. in dicto. § Littorum. & in dicta. l. Riparum. in prima Glossa. Vnde non loquitur. Federicus in dicto c. 1. Quæ sint Regal. quòd
5 Ripa sit de Regalibus, cum sit vsu † publica dicta. l. Riparum. & §. Riparum. & l. Vnica. ff. de Rip. muniend.

Breuiter non confundamus terminos, sed dicendum est, vt rectè iura enucleentur, quòd cum supra ex eodem Imperatore dixerimus, quòd Flumina nauigabilia, & illa, ex quibus fiunt nauigabilia, Principis Regalia sunt, & sic loquuti fuimus de alueo: nunc autem non eodem modo dicendum erit de ripis, ex quo respectu Dominij, ac proprietatis sunt illorum,
6 qui prædia † propè ripas habent. dicta. l. Riparum, & dicto. §. Riparum. & scribit Corn. in consil 99. litera. g. vol. 2. Franciſc. Veggius in consil. 1. num. 10. vol. 1. Riminal. senior. in cons. 444. nu. 39. vol. 3. plenè Forcatulus in Necyomant. iuris. Dialog. 86. nu. 2. Licet illarum vsus sit publicus. Nec enim rationi congruit, quòd fieret fluminum nauigatio, & Domini riparum, nauigantes ad easdem ripas diuertentes, repellerēt: Tum quia esset contra nauigantium libertatem, atque vtilitatem; tum etiam, quia necesse foret, vt qui semel flumina nauigare cœpisset, perpetuò in flumine consisteret, nec nunquam ripis applicaret, si ab vnoquoque à ripa sua repelleretur; Quod satis absurdum esse nemo vnquam negabit. Nec iure fluminum censentur, vt quemadmodum, flumina ipsa Principum Regalia sunt, sic, & ripæ sint,
7 cum † & illæ de eisdem fluminibus minimè dicantur. l. 1. §. In flumine. ff. de fluminib. ibi. Et quod in ripa fit, non videatur in flumine publico factũ, annotauit Franciſc. Marc. in decis. Delph. 346. num. 5. vol. 1. Augustin. Berous in cōs. 177. nu. 19. vol. 3. Ideoq; solum id Principi
8 debebitur ripaticum, † quod est quædam solutionis species pro appulsu ad ripas, estque præmium, quod Princeps capit pro tuta nauigatione fluminum, & securo appulsu, & statione in ripis, ad Portus similitudinem. Nec
9 obstant † dicta Andr. de Isern. in dicto cap. 1. in verbo. Ripatica. dicentis, idem iuris esse de Ripa, sicut de flumine; cum intelligatur istud quoad titulum, ne quid in flumine publico, ripavè eius fiat. Et intelligitur etiam quoad solutiones reddituum, quæ sunt sub protectione Principis, & tanquàm publica sunt inalienabilia. vt in l. Sed Celsus. ff. de cōtrah. empt. dicitque Andr. hæc Principes sibi vsurpasse. Bal. vero ibidem dicit, qđ Ripatica sunt solutiones,
10 quę fiunt † à transeuntibus flumina per nauiculam de Ripa ad Ripam: & hinc credo quòd Romæ in Tyberi fiunt solutiones, & alibi, & de hoc dicendum erit infra dum dicemus de Pontibus, & Scaphis, vt infra cap. 11.

Ripa autem intelligitur illa, quæ cōtinetur à flumine tenente naturalem, ac solitum sui cursus rigorem, nec in ripæ appellatione continebitur incrementũ, quod aliquando flumen
11 imbribus, ac procellarum, & pluuiarum † abundantia receperit. vt dicitur in l. 1. §. Ripa. vbi

Accurſ.ff.de Fluminib.& voluit Fräciſc. Marc.
in dicta deciſ.Delph.346.n.6.vol.2. Eſtq; Ripa
12 terrenum,†quod ſuo curſu naturaliter flumen
retinet. Alexand. in conſil.44.col.1.vol.6.Bar-
tholom.Socin.in conſ.79.nu.8.in fin.vol.3.Qui
dicit, quòd ſi hyeme aquatum impetu, & im-
bribus flumen creuerit,quod vltra ſolitum cur
13 ſum aqua retigerit, non † dicetur Ripa, ſed
aquarum inundatio, quæ ſolitam Ripam non
mutat. refert,& ſequitur Franciſc. Veggius in
dicto conſ.1.nu.11.& 12.vol.1.Federic.Scotus
in conſil.9.nu.32.& 33.lib.4. tomo 1. Stephan.
Forcatul.in Necyom.iuris.Dialog. 86. nu.2.

An autem, Ripa fluminis à Dominis haben-
14 tibus contigua,& vicina prædia†alienari per-
mittatur? Ex ſupra notatis videtur dicendum
alienationem fieri poſſe.arg.dictæ.l. Riparum.
& dicti.§ Riparum. prout in ſpecie concludit
Albertus Brunus in conſ.13 nu.1.& per totum,
vbi concludit, Riparum venditionem fieri po-
tuiſſe, quæ ſunt inter Ciuitatis mœnia, & foſ-
ſata; quem in ſpecie ſequitur Iacob. Mandell.
in conſ.16.num. 17. Sed tamen contrarium eſt
dicēdum:nam Fluminum Ripæ cum ſint publi-
co, & communi omnium vſui deſtinatæ, nunq̃
venduntur,prout nec vendi ſoluerunt. vt poſt
Bartol.in tract.Tyberiadis. voluit Barthol.Ve-
ronenſ. de ſeruitut. Ruſtic. præd. tit. de Ripa,
ſub nu.7. verſ.Incontrarium allegatur. & Lau-
rent.Calcan.in conſ.90.nu.10. ſequitur Hiero-
nym.de Monte in tract Finium Regundorum.
cap 23.nu. 3.In venditione tamen Prædij vici-
15 ni Ripa†venit,& quodammodo venditioni ac
cedit.cenſuit Ripa in dicta. l.Quominus. n.73.
ſequitur Io. Cephal.in conſ. 586. nu.27.vol.4.
Franciſc.Marc in deciſ.Delph 111.nu.44.vol 2.
Rimin.ſenior in conſ.444.num.22.vol.3.& Fe-
deric.Scot.in conſ.7.in fin.lib.3.Tomo 1.Alias
fruſtratoria, & inutilis eſſet Dominis prædio-
rum vicinorum illa proprietas, & Dominium,
niſi cum prædio accederent Ripæ, venditioni
16 factę.Ripa enim de per ſe,†vt plurimum inuti-
lis, & ſterilis eſt. iuxta illud, Ripæ.in dicta. l.
Quominus. nu. 74. allegantis illud Ouidij in
Heroidis in Epiſtola Oenone ad Paridem.

Quid facis Oenone? quid Arena ſemina mandas?
Non profecturis littora bubus aras.

Quem refert, ac ſequitur Barth. Bertazzol. in
conſil.ciuil 60.nu 20.vol.1.quibus ſimile eſt il-
lud Iuuenalis.

Nos tamen hæc agimus, tenuiq; in puluere ſulcos
Ducimus, & ſterili littus verſamus aratro.

Cum Ripæ, vt plurimum, ſui natura ſterilibus
arenis tantum abundent: iuxta illud Baptiſtæ
Mantuani dum ait:

Stabat Arenoſæ frondens in margine Ripæ.

Niſi ſimus in Maritimo littore Baroli, in quo
17 æſtiuis temporibus,Melones,ſiue Pepones†fa
ciunt Hortulani Aquaticos,& guſtu,ac dulce-
dine,& magnitudine eximios.

Dominus autem Prædij, an poſſit Ripam ag-
18 geribus munire, vt ſibi fluminis aqua † non
noceat, ſed illius impetum compeſcat? vide-
batur dicendum, non licere; munitiones enim
facere minimè licet.arg. l.1.in princ.& per to-
tum.ff.de fluminib.& per titulum: Ne quid in
flumine publico, ripauè eius fiat;adeo vt tam
per Rubrum,quàm per Nigrum facta videatur
prohibitio. Reſpondeas tamē licere. Quamuis
enim fluminis naturalem curſum, opere manu
facto, aliò non liceat auertere; tñ Ripam ſuam
aduerſus rapidi Amnis impetum,munire pro-
19 hibitum non eſt.†dicit Gordianus in l.1. C.de
Alluuionibus & palud.Ripas enim Fluminum
publicorum reficere,& munire,vtiliſsimū eſſe,
Vlpianus aſſeruit.in l.1.§.Ripas ff.de Ripa mu-
niend. Interdictum enim, ne quid in flumine
publico, ſi quid Ripæ muniendæ cauſa fiat, lo-
cū non habet.l.1 § Labeo ſcribit. ff.de Flumin.
Contra enim tale interdictum, plerunq; vtili-
tas ſuadet,exceptionem dari. Pone enim gran
de damnum flumen ei dare ſolitum, & prędia
eius depopulari: Si fortè aggeres, aut quam
aliam munitionem adhibuit,vt agrum ſuū tue-
retur, eaq; res curſum fluminis aliquantulum
20 † immutauerit, cur ei non conſulatur? inquit
Vulpianus in dicta l. 1.§.Sūt autem; in verſ.Sed
& ſi aliqua. ff. Ne quid in flum. publ. Maximè
21 dū munimenta facit, vt aqua†ſibi non noceat.
vt in l.In ſumma. §. Idem labeo ait ſi vicinus.
ff.de aqu.plu.arcend.tenet.Barthol. Veronenſ.
de ſeruit.Ruſtic.prædi.tit.de Aggerib.cap.37.
col.1. verſ. Sed quid ſi flumen publicum. & q.
ſeq.& in Titul.de Torrente. cap.38. in fin.poſt
Bart.in dicta.l.Quominus. q.11.nu.21. vbi etiā
Ripa. nu.80.cum pluribus ſeq.Corn.in cōſ.99.
vol.2.latiſſimè Cardin.Pariſ.in conſil. 105. per
totum.vol.1.& nouiſsimè Vēdelin. Schellinch.
Action.& except.Forenſ.par.2.tit.de action. in
factum. fol.mihi.232. & ſeq Io.Criſp.de Mont.
in Formul.Action. num. 55. Molliuntur tamen
iam dicta pluribus modis.

Primò, dum tamen quis non faciat aggeres
22 ad vicini odium, quia tunc non †permittitur.
l.1 §.Neratius ſcribit.ff.de Aqu.plu.arcend. qui
ità intelligi debet, quando nimia curioſitate
hoc factum fuerit.

Secundò,licet, dum modo in annos decē præ
23 ſtetur cautio damni† infecti, vel per eum non
ſtet,quominus detur ſatiſdatio.vt in dicta.l.1.
in princ. ff.de Ripa.mun. & voluit Io. Criſp.in
dicto. nu 55.

Tertiò,vt opus aggerum, neceſſariò factū ſit,
24 vt facienti damnum, & nocumentum†non ob-
ueniat.ita notatur in dicto.§. Item Labeo ait ſi
vicinus. Et ſi vicino fiat incommodum idem
erit,dum tamen incommodum maximum non
25 ſit.† dicta.l.1.§.Sunt autem.in verſ.Neq; enim
Ripæ ff Ne quid in flumin.publ.& in dicta.l.1.
C. de Alluuion. Cardin. Pariſ. in conſil. 105.
nu.16.

nu.16.25.& 26.vol.1. Tunc enim prohiberetur; Secus si vicinorũ damnum,& nocumẽtum modicum esset, sed facientis aggeres maximum vtile, tunc enim de illo curandum non erit, vt supra notati Doctores censuerunt.

Quartò, tunc demum licitam esse Aggerum, & Riparum accommodationem, quando nauigatio non impediatur, nec illi incommodum
26 fiat, alias tunc † opus esset interdicto. de quo in dicta l.1.ff.de Fluminib. & in §. Prohibitoria. Inst.de Interd.& dicta l.Vnica.§.Merito.ff. de Rip.Mun. Francisc.Marc.in Decis.111.num. 20.& in Decis.112.num. 3. vol.1. & voluit Io. Crisp.de Montibus in dicto tract. de Terminis Actionum.num.55.

Quintò, quòd eadem cautio, siue satisdatio in annos decem prestanda boni viri arbitratu, præstetur ante inchoatum opus, alias erit lo-
27 cus † actioni legis Aquiliæ, non autem interdicto.d.l.1.in princ.& circa finem.vers.Etenim curãdum fuit.ff.de Rip.Mun.& voluit Florian. de S.Petro in l.Si fistulæ.vbi text. ff. de Seruit. vrb præd.& voluit Vendelin.& Io.Crisp. in locis allegatis.

28 Aggeres verò faciendi erunt secundum † artis peritiam.de quibus plenè Leo Bap.Albert. Architectur.lib.10.cap.10.Quos ad fluminum impetus comprimendos Hirundines docuisse
29 homines,† scribit Ioan. Pierius Hieroglyphicor. lib.22.

ARGVMENTVM CAP. XI.

Vectigalium leges hic enucleatur, quando, & à quibus, qua ex causa, ex quibus rationibus, & rebus exigatur.

COMPENDIVM.

1 *Teloneum quid, & vnde dicatur? num.4. 5.7.*
2 *Telesphori vectigalium exactores.*
3 *Telonium, quod Ciconiam apud Hispanos nominant, quid sit?*
6 *Quadragesima solutio quid?*
8 *Telòs gracè, latinè Vectigal.*
9 *Telonarij qui?*
10 *Vectigal quod ex Pascuo reddebatur prius dictum apud Romanos.*
11 *Publicanus ex Cato qui? nu.12.*
13 *Publicanus, quasi publicas canis ex authore.*
14 *Publicum pro vectigali accipitur.*
15 *Vectigalia per publicanos tuentur.*
16 *Agri vectigales dicantur, qui à Fisco, vel Municipibus, non à priuatis conducti sunt.*
17 *Publicani, siue exactores, an Mãcipes appellarẽtur.*
18 *Mancipes dicebantur publicanorum principes, sed vide num.19.*
20 *Octauarij, qui octauam redituum partem exigebant, dicti sunt.*
21 *Decuma erat vectigal, quod exigebatur ex frugibus siculorum.*
22 *Vicesima erat illorum, qui manumittebantur.*
23 *Vicesima exigebatur, Augusto mandante, ob heredibus extraneis.*
24 *Vicesima quinta exigi solita erat à vendentibus Mancipia.*
25 *Quadragesima soluebatur pro litibus, & iudicijs conceptis.*
26 *Centesima, & Ducentesima erat rerum venalium.*
27 *Rex Catholicus, quod vectigal exigit in Hispania? L.7.tit.2.Partita 5.Hispan.*
28 *Vectigalia Publicanis locabãtur à Censoribus apud Romanos.*
29 *Locatio Vectigalium fieri non poterat, nisi publicè, populo inspiciente.nu.30.*
31 *Publicani an essent ex ordine Equestri ciuium Romanorum.nu.32.*
33 *Alexandri ab Alexandro Laus.*
34 *Vectigalium indictio, & exactio de Regalibus est ad Principem spectans. nu. 35.*
36 *Vectigalia indicere etiam ad Reges spectat.*
37 *Venetorum Respublica vectigalia indicit, & aliæ etiam.*
38 *Dux Sabaudiæ similiter.*
39 *Alij Domini, ac Ciuitates habentes Iura Principum. num.40.41.*
42 *An præscriptione quæratur ius imponendi vectigal?*
43 *Passagij, ac pedagij vectigal est in Regale, ac Principum.*
44 *Pedagium est vectigal, cuius solum fit à transeuntibus pede.*
45 *Guidagia, quæ sint?*
46 *Iura Passagij, Pontagij, Barcagij sunt, quæ exiguntur pro passu Ponte, & Barca.*
47 *Concesso territorio, dicitur concessum ius Pedagij.*
48 *Vectigal passus, pedagij, ac passagij, solui debet à trãseuntibus forensibus.*
49 *Pons super flumẽ factus, viæ appellatione continetur.*
50 *Pontem facere, in via, aut flumine publico, priuato non licet.*
51 *Pontes, & viæ aptantur in Regno ex ordine Regiæ Cameræ.*
52 *Censores vias silice sternendas in vrbe, glarea extra vrbem, ac Pontes multis in locis faciendos, primi omnium locauerunt.*
53 *Pons rescissus, Horatio Cocliti magnum Pietatis Patriæ argumentum.*
54 *Pontem Lapideum Traianus supra Istrum, siue Danubium fecit.*
55 *Exactio vectigalis, siue passus in pontibus, & similibus locis, vt itinerantes tuti à latronum incursibus fiant.*
56 *Loca exactionum vectigalis passus secura esse debent.nu.65.*
57 *Dominus vectigal passus exigens tenetur pro scelere in via patrato.*
58 *Exigentes vectigal passus tenentur de robaria, vel delinquentem exhibere. nu 59.*
60 *Dominus passus dans bulletam transeuntibus, fiduciam,*

ciam, & securitatem dare censetur

61 *Intellectus Const. Regni. Super incisionibus.*

Intellectus Const. Si damna clandestina.

Intellectus cap. Regis Caroli Primi. Clandestinis. & c. Statuimus.

Intellectus iurium Regis Caroli Secundi. v. Item statuimus. quòd pœna, & c. Constitutionem.

62 *Bariselli Prouinciales constitutio in Regno ad quid.*

63 *Barifelli in Regno Constituti fuere à Petro Toleto Regni Prorege.*

64 *Exigentes vectigal passus, an teneantur ad refectionem pontium.*

66 *Pontes dicuntur facti ex ligno. nu. 80.*

67 *Pontes dicuntur etiam fabricati ex lapidibus, vel ex ædificatione cum arcubus.*

Pons vnde dicatur. nu. 79.

68 *Ponto Nauicula species est.*

69 *Scapha, vulgo Italorum, Schiffo dicitur.*

70 *Scapha Naui instrumentum.*

71 *Scapha quid à Naui differat? nu. 72.*

73 *Naui confiscata, an confiscetur Scapha?*

74 *Scapha, an sit de substantia Nauis, vel naui accommodata?*

75 *Cymba quid sit?*

76 *Lyntres qui?*

77 *Vectigal pedagij, vel simile, si exigi solitum in ponte, vel Scapha, an si mutetur flumē, vel alueus possit exigi? nu. 78. 81. 82. 83. 84.*

85 *Vectigal si exigi solet in flumine, an is qui vado fluminis pede transit teneatur soluere? nu. 91.*

86 *Vadum quid. nu 87. 90.*

88 *Prouerbium. In vado res est, quasi in tuto.*

89 *Vadimonium pro securitate sumitur.*

91 *Vires hominum contra vires fluminum non sufficiũt.*

93 *Ponti potiusq; flumini, quis fidere debet.*

94 *Fluminum transitus periculosus.*

95 *Dominus passagij, ac vectigalis exactor, an teneatur, si quis disrobatus sit extra viam?*

96 *Viâ quis rectâ, & solitâ, & non per Alpes ire debet.*

97 *Pœna, qua debetur trāseuntibus non facta solutione, Cui debetur Domino, an conductori?*

98 *Quando res incidat incommissum. nu. 99.*

100 *Pœna fraudantium vectigalia cui debeantur? nu. 101. 102.*

102 *Declaratur dictum Guid. Pap. in decis. 477.*

103 *Immunem se pratendens à solutione vectigalis, an debeat docere de immunitate.*

104 *Scholares debent petere bullettam à Gabellario, alias libri incidunt in commissum.*

105 *Immunis, & Priuilegiatus à vectigali tenetur perfectè consignare Datiario.*

106 *Clericus, quamquàm sit immunis, debet consignare fidem Gabellario.*

107 *Scholaris excusatur à commisso non ostendens immunitatem, si ostendat libros, quos secum ducit à studio, vel similia.*

108 *Immunes notorij, non debent facere professionem immunitatis.*

109 *Vectigalis exactor, si non stat in loco exactionis, viator transibit impunè.*

110 *Vectigalis exactor in Regno Neapolitano debet stare in loco destinato.*

111 *In Portu Siculo lege Censoria quid euehebatur pro solutione portorij seruorum pro vsu destinatorum.*

C A P. X I.

VEctigalia, & ipsa iuris Regalis ad Principem spectāt, vt statim dicetur, & Telonea interpretantur. Teloneum autem, mēsam Publicanorum, in qua vectigal exigitur, significari omnes vnico ore tradiderunt, †dictumque

1 afferunt à τελώνιον græcè, quod vectigal significat. Vel dicuntur Telesphora, quia Telesphori vocantur† vectigalium exactores ab Andrea

2 Alciato in l. Pupillus §. Decuriones. ff. de verb. signific. Aut iuxta Nicol. Perotti Sypontini traditionem, dicuntur à Telone, quod est instrumentum, vnci forma confectum, rostro

3 aduncato, qui lingua Hispanica, Ciconia † dicitur, ad similitudinē ferè rostri Ciconiarum factum, ità vt dici possint Telonarij, quasi vincinatores, trahentes ad se reditus, & vectigales. Vel dicuntur cū duplici litera L. Tellonea,

4 quia sit vectigal appellatum à Tellure, †quòd rerum, quæ per terram vehūtur ea solutio fiat.

Sed antequam aliò diuertam, aptissima, atq; huic verbo consentanea verba referrē minimè grauabor Io. Cassiani collation. 21. cap. 28. qui sic de quadragesima alloquitur: Et fortasse (inquit) ipsa Decimatio rectè, quasi ab vsu Telo-

5 nei, quadragesima† nōmen acceperit: ità enim illa publica vocatur exactio, ex quo tāta lucri portio, Regis commodis deputatur, quantum, & à nobis à Rege omnium sæculorum pro vsu vitæ nostræ, legitimum quadragesimæ vectigal exigitur. Hæc Cassianus. Quæ autē ista quadra-

6 gesima erat, & pro quibus† solutio fieri solita erat, loquuntur Arcadius, & Honorius in l. Omnium. C. Theodos. de indulg. debitor. & statim dicam vberius.

Isidorus aūt Ethimolog. lib. 10. inquit: Telo-

7 nium est locus in portu Maris, † vbi mercium, nauium, & nautarum emolumenta redduntur. Telos enim Græcè, vt Beda dicit, Latinè vecti-

8 gal dicitur: † & à Telone, dicuntur Telonearij, colligentes tributum nauium pro Rege. Hinc Gl. in c. si testes. §. Inuiti. in verbo. Publicani. 4.

9 q. 3. exponit: Publicani, idest Telonearij, † quorum de numero fuit Mattheus Apostolus, vt patet Matt. c. 9. Lucæ c. 5. & voluit Aluarus Pelagius de Planctu ecclesi. lib. 2. c. 46. de quo Teloneo meminit etiā tex. in c. Si quis Romipetas. 24. q. 3. Vectigal etiam à principio vocatū

10 est, q͂ populus† Romanus habebat ex Pascuo: per illud Plinij. lib. 18 cap. 3. Etiam nunc, inq͂t, in tabulis censorijs, pascua dicuntur omnia, ex quibus, populus reditus habet, quia diù solum hoc vectigal fuerat.

Verissimū aūt vectigal illud est, q͂d pro rebus,

quæ

quæ vehuntur publicè exoluitur, & huius ve-
ctigalis exactores Publicanos vocamus: de qui
bus Caius inquit: Eum, qui vectigal populi Ro
11 mani conductum habet,†Publicanum appella
mus. l.Eum, qui vectigal. ff. de verb. significat.
Omnes etiam, qui à Fisco vectigal conduxe-
12 rint, Publicani appellãtur.†l.1.§.Hic titulus.ff.
de Publican.Dicitur enim (me iudice) Publi-
canus, quasi publicus Canis, qui non solũ tran-
13 seuntes † mordeat, sed venatione quadam in
eosdem tamq; immanis fera, velut in lepores,
grassetur, & sæuiat. Hi enim Canina quadam fa
melica rabie accensi, transeuntium pecunias,
esuriendo deuorant, vel Publicanum pro re-
dimendo publico inuigilantem; vnde à publi-
co dictus est Publicanus: publicum verò pro
14 †vectigali accipitur. Cic. ad Q. Frat. Hic ità te
versari, vt & publicanis satisfacias, præsertim
publicis malè redemptis. Qđ & voluit Guliel.
Bud. in l. Miles. § Qui operas. ff. ex quib. caus.
maior. Indè publicani dicuntur, qui publico
15 †fruuntur. Vulpian. in dicta l. 1. ff. de Publican.
Sic dicitur ꝙ vectigalia per Publicanos tuean
tur. Victorinus. lib. 8. cap. 7. & agri vectigales
appellantur, qui siue à Fisco, siue à Municipi-
16 bus, non autẽ à priuatis† conducti sunt. Andr.
Alciat. lib. 3. Dispunct. cap. 10. Iacob. Spiegell.
in lexico iuris. §. vectigal. Io. Maurit. in dicta l.
vnica. col. 26. vers. His deniq; accedit. C. quo
loc. Mulier. oper. subir. lib. 11. Ioseph Gõzalez
variar. quæst. c. 28. nu 12. Hi exactores non mo-
17 do Publicani, sed mancipes†vocabantur. vt vo
luit Mauritius in loco supra allegato. Et ex
Ascon. Pedi. de Diuinat. in princip. voluit Io.
Bræcheus in dicta. l. Eum, qui vectigal. num. 5.
Sed verius est mancipes fuisse ipsorum Publi-
18 canorum† Principes, vt ex eodem Asconio re-
fert Frãc. Siluius Ambian in Orat. Cic. pro Gn.
Plancio. & annotauit Budæus in l. In naue ff lo-
cat. Quod, & idẽ Cicero prius dixerat in Verr.
5. & concinit text. in l. Qui fideiussor. ff. loc. so-
lebantq; (vt ex Higino de limitibus, dicit Al-
ciat. in dicto lib. 3. dispunct. cap 10) Mancipes
dici, qui per centum annos, vel qui nos condu
19 cebãt† territoria, & ij demum lucri causa sub
locabant alijs, qui dicebantur publicani Popu
lus autem Romanus sibi caueri faciebat à man
cipibus, & idcirco præstita ab illis fideiussione
non tenebantur Publicani ipsi aliam Reipubli
cæ præstare: & hoc dubium substulit, & clarum
facit Pomponius in dicta l. Qui fideiussor. su
pra allegata.

Octauam redituum partem pro vectigali sol-
20 uebant, & idcirco Octauarij sunt† vocati, & ab
ea nullus erat immunis. l. Ex præstatione. l. à
legatis. l. vniuersi. C. de vectigal. & commissis.
& l. Si cum heredes. C. locat. Decima præterea
ab aratoribus exigebatur. vt inquit Alex. ab
Alexandro dierum genialium. lib. 4. cap 10 Sic
Thraces à Philippo Macedone validis copijs
aggressi, aliquot prælijs commissis, semper vi-
ctor, debellatos cõpulit, vt decimas Macedo-
nibus darent vt testatur Diodor. Sicul. lib. 16.
cap. 18. Erat, & Decuma, quã pendebant Siculi
21 ex frugibus omnibus, quas † recolligebant: de
qua Liuius. lib. 41 Cic. in Ver Act. 5. & è nostris
Francisc. Hotoman. in §. per traditionem. in fi.
Inst. de rer. diuis. Appian. Alexand. lib. 1. qui di
cit aliarum frugum fuisse. Quintam. Erat, & Vi-
22 cesima illorum, qui manumittebantur:† cuius
meminit Liuius lib. 7. Vbi Gn. Manlio Consule
(inquit) ab altero Consule, nihil memorabile
gestũ, nisi quod legem, nouo exemplo ad Su-
trium in castris tributim de Vicesima eorum,
qui manumittebantur, tulit. Patres, qui ea lege
haud parum vectigal inopi ærario additum es-
se, authores fuerunt. vnde de ea Cicero ad At-
ticum lib. 2. Epistol. 16. Portorijs (inquit) Italiæ
sub latis, agro Campano diuiso, quod vectigal
super est domesticum præter vicesimam? quæ
mihi videtur vna conciuncula, clamore pedis-
sequorum nostrorum esse peritura. Quod ad-
uertit etiam Vdalrich. Zas. in Catalogo legum
antiquarum. in lege Manlia. vers. Fuit, & alia.
Vicesima etiam hæreditatum, extraneis hære-
23 dibus ab Augusto† irrogata, cui' meminit tex.
in l fi. C. de edict. Diui Adriani toll. de qua pri-
mum scripsisse Ofilium Iurisc. refert Põpon.
in l. 2. §. ex his. ff. de origin. iur. de hac etiã refe
rens Pliniũ iuniorem lib. 7. Epistol. 14. Ad Co-
teliã, scribit Iacob. Reuardus Ambiguitatum
iuris lib. 3. cap. 16. Et suis hæredibus remissam,
& extraneis tantum impositam à Traiano scri
psit. Plinius iunior in Panegyrico ad Traianũ.
& Alexander ab Alex. lib. 4. c. 10. Erat & Vice-
sima quinta vectigal, quo tenebantur, qui man
24 cipia† vendebãt, cuius meminit Cornel. Tacit.
lib. Annal. 13. dum ait: Vectigal quoque quin-
tæ, & Vicesimæ venalium mancipiorum, remis-
sum specie, magis q̃ vi, quia cum venditor pen
dere iuberetur, in partem pretij emptoribus
accrescebat. Hoc tamen vectigal post modum
ad quinquagesimam deductum fuit authore
Dione lib. 55. Sed hanc quintam, & vigesimam
sui Principatus initio à Nerone remissam, scri-
bit Tacitus in loco allegato. & Alex. ab Ale-
xãdro. lib. 4. cap. 10. Et quadragesimæ vectigal
25 erat solutio† statuta ꝓ litibus, & iudicijs con-
ceptis. vt est author Sueton. in Caligula. Sed &
quadragesima, & quinquagesima fuerunt Ne-
ronis tempore abolitæ, & sic alia, quæ ex illici-
tis auctionibus, nomina publicani inuenerant.
vt refert Tacitus in dicto lib. 13. & Budæus de
Asse lib. 4. Fuit, & Centesima, & ducentesima
26 † rerum venalium, quorum vectigalium memi-
nerunt Tacit. lib. 1. & 2 & Sueton. in Caligula.
c. 16 Rex noster Catholicus exigit in Hispania
27 vectigalia antiqua: ex nouis † vero, non nisi
duas partes relicta tertia Ciuitatibus, & locis,
vt in legibus Alphonsi partita. 5. l. 7. tit. 2. Quæ
est

est conformis dispositioni Iuris communis in
l.fin.vbi Accurs.C.de Vectig.& Commiss. Mar-
tin.Laudens.de Fisco.§.56.

Eorundem Vectigalium locatio, apnd Ro-
manos ipsis Publicanis fiebat à Censoribus,vt
28 † dicit Liuius lib.39.& 43. Nec tamen locatio
nem facere poterant,nisi publicè populo inspi
29 ciente. † Vnde Cicer. de lege Agrar. contra
Rullum.ait;Censoribus Vectigalia Locare,ni-
si in conspectu Populi Romani,non licet, Decē
30 viris uendere, † vel in vltimis terris licebit?
Et hoc,vt sinistra,collusionom,ac fraudis suspi
cio excluderetur.Quod & habetur in l. fin. C.
Venden.reb.ciuit.lib.10.vbi Ioan.de Platea,&
Luc.de Penna.& latè Roland. à Valle in cons.
90.vol.1.& Iacob.Menoch.in cons. 80. per to-
tum.vol.1. & voluit Octauius Simōcell.de De-
cret.Minor.in Pręfat.nu.95.Et sic etiā cauetur
Iuribus hui' Regni Neapolitani, qbus vtimur.

Publicani maiori ex parte ex Romanorum
Ciuium ordine fuere,ex Equestri ordine: pro-
31 batur † ex verissimo omnium Romanarum an-
tiquitatum relatore Cicerone,qui in Oration.
pro Leg.Manilia inquit; Nam,& Publicani ho
mines, & honestissimi, & ornatissimi. Et paulò
post idem Cicero ibidem ait; Etenim si vecti-
galia neruos esse Reipublicę semper duximus;
eum certè ordinem,qui exercet illa,firmamen
tum cęterorum ordinum rectè esse dicemus.Et
apertius idem Cicero in Orat.pro C.Planco.
Adiungā (ait) si vis id,quod tu etiam huic obes
se putas,patrem publicanum, qoi ordo,quan-
to adiumento sit in honore, quis nescit? Flos
enim Equitum Romanorum,ornamentum Ci-
32 uitatis,Firmamentum † Reipublicæ, Publica-
norum ordine continetor. Et iterum in Orat.
pro C.Rabirio iquit:C.Curius Princeps Eque
stris Ordinis, fortissimus,& maximus Publica
nus. Vnde Alexander ab Alexandro, omnium
33 † qoi ab Vrbe Neapoli vnquam exierint,(alio
rum pace sit dictum) antiquitatum diligentis-
simus scrutator.lib.2.Genial. Dierum. cap.29.
Si quidem (inquit) Principes Equestris Ordi-
nis,Olim Publicani fuere,flosque Equitum Ro
manorum, Publicanotum ordine contineba-
tut.Qua de re multa apud Carolum Sigonium
de antiquo iure Ciuium Roman. lib.2.cap.4.

Vectigaliū itaq; tū indictio, tum exactio ius
est Principis, ad priuatos nequaq̄ pertiuens:
34 † vt docet Federicus in dicto cap. 1.Quæ sint
Regal. Illa namq; absque Imperatoris præce-
pto,neq; Præsidi,neque curatori, neque Curiæ
35 constituere licet: † dicit Hermogenianus in l.
Vectigalia in princip. ff. de Publican. & vecti-
gal. l. 1.l. Non solent. C. Noua Vectigal. Im-
pon.non poss. Angel.in consil.290. Thema est
tale.col. fin. ante ipsum Signorol. de Homod.
in consil.109. latè Corn. in consil. 199. vol. 1.
Io.de Fermo in Tract.de Gabell. parte.1. nu.1.
33. Anton. Corset. de Potestat. & Excell. Re-
gia.parte 4.quæst.48 Barthol. Socin. in cons.7.
nu.2.vol.3.Petr.Antiboli in Tract.de Munerib.
par.2.§.Restat.n. 1.Quod sicuri in Imperato-
36 re,ità procedit etiam in Regibus † Henr. Bo-
hic. in c.cum te.de Re Iudic. Specul. in tit.de
Caus.poss.&propriet.§ Quia verum.& post eū
Martin.Laud.de Fisco.§.68. Hoc idē pertinet
ad quemlibet alium Principem, vel Rempubli
cam,habentem iura Regalia, vt de Serenissima
37 † Venetorū Republica voluit Angel. in dicto
cons.290. De Republica Florētinorum scribit
Petr.de Anchar.in cons.2.Abb. Panor.in cons.
38 20.vol.1.De Serenissimo Duce † Sabaudiæ vo-
luit Barth.Socin.in cons.4 vol.3.Iason in cons.
227.vol.2.Octauian. Cacher. in decis. Pedem.
39 155. Et de Dominis † Malatestis voluit Ra-
phael.Comens.in cons. 162.per totum.De Se-
40 nensibus † idem Abb Panor.in consil.20. vol.
1.Et sic de alijs Ciuitatibus Italiæ, ac aliorum
41 locorum habentibus Iura † Regalia,de quibus
Martin.Laudens.de Fisco. §.56. & promiscuè
Lancelot.Conrad.in Templo Iudicum.lib.1.c.
1.§.4.in verbo Collectas.nu.1.Quod procedit
etiam si quis iure imponendi Vectigal, tempo
re,cuius non extet hominum memoria in con
42 trarium vsus † fuerit,absque Principis, vel al-
terius scientia,absque bona fide,& absque titu
lo.Si verum dicit Bald.in consil.370.& in con-
sil.468.vol.3.& in consil.340. & in consil. 445.
vol.5.Salicet.in l. Vectigalia.C.Noua Vectigal.
impon.non poss.Alex.in cons.6.vol. 1. Ioachy.
Mynsing,Obseruat.Camer. Imp.24.in fi.Cēt.4.

Hoc in loco,minimè loquar de Collectis, &
Tributis,alijsue nouis impositionibus, de qui
bus dicemus in locis congruis, sed sequemur
ordinem contentum in dicto c.1.Quæ sint Re-
gal.omittētes etiam loqui de Solutionibus Ri
parum,Fluminum,ac Nauigationum, quia de
his supra scripsimus, dum Fluminum, Riparū,
& Portuum mentionem fecimus; nunc tantum
prosequemur. Vectigalia,Iura passus,pedagij,
siue passagij,ac de mercibus,& Rebus quæ ter
ra vehuntur.

Pedagij, siue Passagij Vectigal, cuius à tran
seuntibus per itinera,fit solutio, ius Imperia-
le,Regum,aliorumque Principum similia Iura
habentium, Priuilegio, aut consuetudine est;
43 de quo in specie loquitur † Abb. Panor. in c.
Innouamus,post Gl.nu.6.de censib. Idē Panor.
in c.super quibusdā.de verbor. signific.Bal. in
consil.242.vol.2 Petr.de Anchar.in clem. Præ-
44 senti.nu.10.de Cens.Dicitur autem † Pedagiū
à Pede,q̄ à transeuntibus pede fiat. Io. Andr.
in cap. Quamquam in Nouell.de Censib. in 6.
Rolan.Cauagnol. in Decret.Montisferrat.25.
§.7.nu.3.4. Vel dicitur à Peda,quæ secundum
Festum Pompeium,dicitur humanū Vestigiū.
Sunt, & Guidagia Vectigalia, pro itinere tutè
45 faciendo † statuta, vt voluit idem Panorm. in
dicto c.Super quibusdam.nu.7.Hoc est vulgare
la-

Italorum Passagij, Pontagij, & Barcagij Iura
46 Principū appellauit, quæ exiguntur pro † passu, Ponte, & Barca: de quibus scripsit Petr. Belluga in Specul. Principum. Rub. 28. §. Per quā. nume. 8. & sequ.

Exactio, itaque iam dicta Pedagij, venit cōcesso Territorio, cū eidem Territorio sit cohę
47 rens † Bald. in consil. 239. vol. 4. Et dum concederetur in Priuilegijs, vt plerunq; fieri assolet in Regno, intelligitur cōcessum ipsum ius exigendi Pedagium. Bart. in l. Aquilius Regulus. nu. 2. in fin. ff. de donat. & in l. Cotem. §. Qui maximos. nu. 5 ff de Publican. & Vectig. Dictaque Vectigalis, passus, pedagij, seu Passagij solutio fit à forensibus transeuntibus per locum.
48 † Bald. in d. c. 1. nu. 7. Quæ sint Reg. arg. l. Pen. § Nauem C. locat. Et plerunque fiunt solutiones istę in locis nemorosis, & ob Latronum suspitionem, non tutis. Fiunt etiam ob transitum Fluminum, & Stagnorum, in quibus facti extiterunt Pōtes, Naues, vel Scaphæ, ob aquarum, & Fluminum eorundem pericula. Pons enim
49 super Flumen factus viæ appellatione † continetur. Bald. in l. fin. ff. seruit. Rustic. præd. Vbi dicit; Statutum loquens de delictis in via publica, intelligi similiter si fiant in Ponte; cum veniat appellatione viæ publicæ. Vnde quemadmodum vię publicæ Principum sunt, vt latè deduximus supra dum de via loquuti fuimus. cap. 7. similiter, & pontes In Vijs, ac publicis fluminibus existentes; vt voluit Barthol. Veron. de Seruit. Vrban. præd. cap. 70. de Ponte. in fin. Et ideò non licet priuaro in via publi
50 ca, aut in flumine † publico pontem facere. l. 2. §. tractatum. ff. Ne quid in loc. publ. & in l. fin. ff. de Flumin Quæ iura intelligerem procedere in flumine Nauigabili, vel in flumine ex quo aliquod sit nauigabile. Sed quatenus ille ex hoc vellet vti iure exigendi; hoc enim facere nequiret, quia spectat ad Principem: vel si ex hoc viæ publicæ deformarentur, vel aliquo pacto deprauarentur. Aliàs videmus, præsertim in Regno Neapolitano, multas Ciuitates, & Oppida, pro communi vtilitate Pontes in fluminibus ędificare, in qua ædificatione publica versatur vtilitas, & tamen cum ipsi non exigāt Iura passus, pedagij, vel Vectigalis, superiores Regij non reluctanr. Quid enim ad Principem superiorem, quòd quis faciat Pontem suo sumptu ad Publicam vtilitatem absque Reipublicę, & transeuntium onere? Quin immo Curia Regia, & pręsertim Regia Camera pro Iuribus Portulaniarum per terram, omnibus Regni Ciuitatibus, & communitatibus mandat, quòd vnaqueq; in suo territorio, & districtu, Publicas vias aptet, & nemora; Nec non Pontes reparet in locis, in quibus hactenus fuerunt. Vi-
51 detur enim tunc † de iure permitti, licet de iure non tenerentur. Florian. de S. Petro. in l. fin. in princip. versic. & nota. & vers. Puto tamen. ff. de Seruitut.

Quando pro aliquo Ponte exigitur Pedagium, aut Ius passagij, quis tenetur ad eiusdē Pontis reparationem, r ędificationemue illo destructo? Dicendum est, quemadmodum diximus alias de vijs publicis supra cap. 7. postq̄ Pontes veniunt viarum appellatione, vt proximè diximus. Ad illorum tamen omnes, etiam Ecclesiasticæ personæ, contributionem tenebūtur, cum sit pro communi omnium vtilitate, ac salute. vulg. l. Ad instructiones. C. de Sacrof. Eccles. & remissiuè Bernardin. Alfanus in Collectan. 111. & dicam latius infra capit. 63. vers. 8. Hæc autem procedunt in vijs Regijs, ac publicis, vt illas populi reparare teneantur. Curante tamen id Principe, vel eius Curia Regia, eiusque Magistratibus. Sic olim Romani ex publico per Viarum publicarum curatores aptare, atque ædificare Pontes faciebant; vt est author Liuius lib. 41. dum ait: Censores vias ster
52 nendas † silice in Vrbe, Glarea extra Vrbem, substruendas, Marginandasq; primi omnium locauerunt, Pontesq; multis in locis faciēdos. Onuphrius Panulnius in Vrbis Rom commēt. tit. de Mancipibus viarum. Hinc de Anco Martio idem Liuius lib. 1. Id (inquit) non muro solum, sed etiam ob commoditatem itineris Pōte sublicio, tum primum in Tyberim facto, cō-
53 iungi Vrbi placuit. Sed hic post modum † rescissus, Horatio Coclitì perpetuum famæ monumentum extitit, eodem Liuio teste. lib 2. Sic Traianus Princeps in Istro, seu Danubio, lapi-
54 deum Pontem † fecit, opus sanè mirabile, & sęculis memorandum, quem expressim describit Dio in Traiano. Nec dissimile fecit Philippus Rex Catholicus in hoc Regno, procurante id primum Perafanno Ribera Alcalauorum Duce, Prorege, ac Principe immortalis memoriæ, cuius mentionem feci in Controuers. 26. sub num. 46. Centur. 1. Fecit, & Pontem mirabilem supra mare a Puteoli ad Baias C. Caligula. scribit Sueton. in Caligul. cap. 12. & post eum Iulius Cesar Capacius in Historia Puteolana. ca. 6. Triū millium, & sexcentorū passuum is erat.

In alijs autem locis, in quibus alij Principes, Barones, Domini, aut Ciuitates, alięue personæ pedagium, vel aliud Vectigal exigerent, si poos, vel scapha destrueti essent, arb trer eosdem eorum sumptibus reparare cogēdos, vt incommoda patiantur in refectione, ob cōmoda, quæ exigunt per ipsam exactionem. Nō enim alia ex causa itinerantes pro transitu Pedagia, vel Vectigal soluunt, ac Domini istud exigunt nisi vt itinera, ac transitus securos, & pacatos à Latronibus reddant, & prouinciam, locumque prauis hominibus expurgatos te-
55 neant: Regalia ipsa † retinentes, quasi Regia manu transeuntes tutos reddendo. l. 3. & l. Cōgruit ff. de offic. præsid. Publicæ enim vtilitati congruit, vt incędentes valeant, absque aliquo metu,

metu, & periculo commeari: semper enim ea
loca, per quæ vulgò iter fieri solet, eandem se-
56 curitatem habere † debent. l. 1. §. Summa. ff. de
his, qui deiecer. vel effud. l. si putator. ff. Ad leg.
Aquil. Hinc adeo Dominus tenetur territoriũ
suum scrutari facere, vt pro scelere in eo pa-
57 trato teneatur; quia tenetur † operari, vt se-
curè incedant. dicit Flor. in l. In lege. §. Quo-
ties. in fin. ff. Ad leg. Aquil. & in hoc est origina
le dictum Archidicon. in c. Si quis Romipetas.
24. q. 3. dicentis; quòd exigentes pedagia, ac
vectigalia tenentur secura facere itinera, & lo
ca eorũ, aliàs si succedat Robaria, aut ipsi tene
58 buntur, aut debent malefactorẽ exhibere. † se-
quitur Bald. in c. 1. §. Conuenticulas. n. 7. de Pa
ce Iur. firm. faciunt notata per Bartol. in l. Ne
quid. nu. 1. 2. ff. de Incend. Ruin. & Naufragi. Se
quitur Iacobin. de S. Georg. in Inuestitur. Feu-
dali in verbo Marchio in Italia. versic. Quæri-
tur etiam. sub nu. 4. vbi Marchiones, Comites,
& Barones terrarum, tenentur tenere stratam
securam in omnibus locis, in quibus colligunt
pedagium: & ideo si quis derobatur in illo ter
ritorio, præfati Domini tenentur emendare dã
na. per dictum Archidiaconi in loco allegato,
59 † & eiusdem Bald. in c. I. col. 2. in verbo Mar-
chio. Qui feudum dat. poss. Eo enim ipso, quòd
Dominus facit dare Bullettam transeuntibus,
videtur illis dare fiduciam, & securitatem per
60 totum † suum territorium, vt ex Odoffredo
in auth. Habita. C. Ne fil. pro patre. & Bald. in d.
c. 1. Quæ sint Regal. Voluit idem Iacobin. vbi
supra. in fin. sequitur Vdalrich. Zas. in cons. 14.
nu. 8. volu. 1. & plures alios allegans Andreas
Gail. Practic. obseru. lib. 2. Obseru. 64. per totũ.

Quæ proximè diximus faciunt ad intelle-
ctum, nonnullorum statutorum Italiæ, aliorũq;
locorum, disponentium, quòd Villæ, & commu
nitates teneantur ad emendationem damno-
rum, ac delictorum commissorum in eorum ter
ritorijs, vt in specie est in hoc Regno Neapoli
tano dispositum per Imperatorem Fridericũ
61 in Const. super † incisionibus. & in Constit. si
damna clandestina. & per Carolum Regem pri
mum in c. Clandestinis. in c. Statuimus. & Caro
lum secundum Regem. per c. Item Statuimus
quòd pœnæ, & c. Cõstitutionem. de quibus scri-
bit latissimè Paris de Puteo in Tract. Syndicat.
in verbo Robaria per totum. & per Thom. Grã
mat. in Decis. Neapol. 47. per quam apparet Sa
crum Consilium absoluisse à pœnis dictarum le
gum Regni, Vniuersitatem S. Seuerini, & Ciui-
tatem Theanensem. Hodie tamen eadem iura
non obseruantur, ex quo Regia Curia sibi Cu-
stodiam Prouinciarum assumpsit, tenendo in
qualibet Prouincia Capitaneũ cum militibus,
62 † quem Barrisellum vocant: pro quorum Sala-
rio facta est indictio exactionis à Populis Re-
gni, denariorum duorum pro quolibet focula
ri. vt dicit Ioan. Anton. Niger. in dicto Regni
c. Clandestinis. sub num. 14. 32. Primusq; illam
63 constituit Petrus Tolerus Marchio Villæ † frã
chæ, Caroli Cæsaris locũt. anno 1550. vt testa-
tur Carolus Tapia Eruditissimus Iurisconsult.
in Rub. de Constit. Princip. cap. 4. nume. 79. Ex
quibus cum dicti Barriselli, & milites teneant
onus dictarum prouinciarum, deberent etiam
furta, quæ à Viarum grassatoribus fiunt, atque
damna Clandestina emendare. Verum ista
emẽdatio recessit ab Aula, & subditi persoluũt
impositionem pro eorũ salario: & quòd plus
est quotidie per singula prouinciæ loca hospi-
tantur, & malefactorum numerus adeo creuit
in hoc Regno, vt rumorem ad cunctas Chri-
stiani Orbis partes peruenisse credam. Et cum
aliquas Regni Prouincias, & præsertim Apru-
tij, Regiæ visitationis gratia missus, peragra-
rem, & coram Generalibus, ac particularibus
visitatoribus, alijsq; Regijs Magistratibus ver-
ba facerem, grauiter contendi, has pestes nun-
quam à Regno propelli posse, nisi inter alia re
media, ad dictarum Constitutionum, Capitu-
rũ, ac iurium obseruationẽ, Barrisellis abolo-
litis, regrederemur. & latius istud contestatus
sum in Discursu in materia bannitorũ, quem
Italo sermone conscriptum ad Don Henricũ
Guzman, Proregem Regni Neapolitani dignis
simũ, & Integerrimum direxi. Quia & si Prore-
ges, alijque supremi Regij Magistratus omnia
remedia adhibeant, nõtamen furor illorũ cæs-
sat. Causæ multę ibi dẽ à me traditæ sunt, & plu
res omissæ, ne dicatur, me ponere os in cęlum.

Alij autem Domini, qui exigunt Vectigalia
à transeuntibus, causam assignare minimè Va-
leo, quare Tutissima itinera manutenere non
debeant, ac proprijs illorum sumptibus, ipso-
64 rum † Pontium refectionem, ac reparationem
facere non teneantur: vt tenuit Barth. Cepoll.
in dicto cap. 70. de Ponte. q. 3.

Vbiq; autem exigentes Pedagia, & Vectiga-
lia, vt supra diximus, vel id faciunt vt nemora
65 tuta reddantur, ac itinera ipsa ab incursu † La
tronum; vel in fluminibus, vt quis securus red
datur; tenentur reficere Pontes, & Scaphas ne
aquarum immersione obruantur. Pontes verò
66 dicuntur propriè dum sunt † facti ex ligno. vt
voluit Bartol. in l. supra iter. in princip. nu. 1. ff.
de Aqua plu. arc. Sed communiter etiam Ar-
cus Lapidei, vel ex fabrica supra fllumina A-
67 quarum fabricati, & Erecti Pontes † appellan-
tur. vt dicit idem Bartol. in dicta l. supra iter.
de quo Lucan. lib. 4. inquit.

Saxeus ingenti, quem pons amplectitur Arcu.

Et Marcus Antonius Sabellicus

Tu quoque marmoreis superabere Pontibus olim.

Nec illorum opinioni ego adhæreo, qui pontẽ
à ponendo dicunt appellari; sed potius à Põto
ne dicitur. Ponto autem Nauiculæ species est,
68 quæ † in Nauibus asportatur, quam nostrorũ
Italorum Vulgus, Battello, nominat; & ità in-
telli-

telligitur illud Virgilij. lib. 10. Æneidos.

Interea Aeneas socios de puppibus altis
Pontibus exponit.

Et Iulius Cæsar Belli Gallici lib. 3. Pontones (quod est genus nauium Gallicarum) Lyssi relinquit. Et Apuleius. Si vado non poterunt, Pontonibus transibunt. Et quemadmodum flumina Pontonibus traijciuntur, sic pontes ad il lotum similitudinem pro transmeando flumine, deseruiunt. Cui concinit, quod dicit Paul. in l. fin. ff. de seruit. rustic. præd. & annotauit Ant. Gouean. Variat. Lect. iuris lib. 1. cap. 36. num. 1. & Iacob. Spiegell. in Lexico in verbo.

69 Pontones. Scapha † similiter sic vulgò Italorum dicitur, ac etiam, Schiffo: de qua Sueton. in Cæsare verba facit dicens: Eruptione hostium compulsus in Scapham, pluribus eodem præcipitantibus, cum desiluisset in mare, nando per ducentos passus euasit ad proximam nauem. Et Idem Cæsar lib. 4. Quod cum animaduertisset Cæsar, Scaphas lõgarum nauium, item speculatoria nauigia, militibus compleri iussit. Cicer. lib. 2. de inuent. Rhetor. Postea aliquanto ipsos quoque tempestas vehementius iactare cæpit, vsque adeo, vt Dominus nauis, cum idem gubernator esset, in Scaphã confugeret. Et Liuius lib. 35. Inde acceptus Sca-

70 pha in arcem confugit. Ideo eam, nauis † instrumentum appellauit Iabozenus: quamquam Paulus mediocritate, non specie dicat à naui

71 differre: † in l. fin. ff. de fund. instruct. & inst. leg. Cui se subscripsit Alphenus, dum nauis partem dixit non esse Scapham, sed per se par-

72 uam† nauiculam. in l Scapham. ff. de euict. Idcirco Scapham à naui separatim vendicãdam voluit Vlpianus in l. Marcellus. §. Armamenta. ff. de rei vendicat. In Pœnis vero, naui cõfisca-

73 ta, non confiscatur† Scapha. vt dicit Bald. in l. 3. num. 6. in fin. C. de nautico fœnor. de Scapha etiam Callistratus in l. Nauis. ff. ad leg. Rhod. de iact. de quibus amplè Benuenutus Stracca de mercatur. tit. de naui. parte 2. num. 19. Et si Scapha non est de nauis substantia, est tamen

74 eius aptitudini, & vsui accommodata, † vt placuit Vitruuio lib. 10. cap. 10. & optimè Guliel. Forner. in l. Malum. in princip. ff. de verbo. significat. In traijciendis itaque fluminibus, lacubus, & stagnis, sunt alia vascula, vt Cymbæ,

75 quæ † idem significare videntur, iuxta illud Ouidij lib. 1. Metamorph.

Cymba sedet alter adunca.

Et Virgil. lib. 6. Æneidos.

Gemuit sub pondere Cymba.

Et Propertius lib. 4.

Illa petit Nilum. Cymba malè nixa fugaci.

76 Sunt. & Lyntres, † de quibus Cic. in Orat. pro Mil. Repente Lyntribus in eam Insulam, materiam, calcem, cæmenta, atque arma conuexit. & Cæsar Commẽt. lib. 7. Conquirit etiam Lyntres, has magno sonitu remorum incitatas, in eandem partem mittit. Ex hoc dicto remibus lynttes operari voluit Cæsar. sed in partibus nostris Lyntres in lacubus, & stagnis conto exercẽtur, iuxta illud Virgilij lib. 6. Aeneidos.

Ipse ratem conto subigit, velisq; ministrat
Et Ferruginea subuectat corpora Cymba.

De his omnibus, qui satiari velit, accedat ad exquisitissimos commentarios Lazari Baysi de Re Nauali. Ex his notorium fit, quòd deficiente ponte, Nauicula, Scapha, Cymba, Lyntre, hisq; similibus, in locis, in quibus exigitur vectigal, is prouidere debet, cui vectigalis emolumenta quærũtur. In via autem Regia, ex iam dictis ex populorum solutionibus prouidendum erit: vt dixi supra cap. 7. vbi laté.

Quid si vectigal, pedagium, aut quid simile percipiebatur in ponte, vel Scapha alicuius flu minis, demum flumen mutauit alucum, an de-

77 beatur† pedagium, vel mutato loco, etiã loco primi debeatur? Barth. Veronẽs. de seruit. rust. præd. c. 34. de alueo. col. 1. vers. Quid aũt si alueus. post Bal. in rub. ff. de rer. diuis. nu. 28. censuit pedagium non deberi, quia ponte mutato,

78 † alius censetur pons argum. l. 3. § Item Iulianus ff. de eo quod cert. loc. & l. fin. ff. de seruit. rustic. præd. ex quo pons dicitur à pono ponis, & sic à stabilitate. Sed ista vltima ratio mihi non satisfacit per ea, quæ superius dixi, quòd pons dicitur à Pontone, idest nauicula

79 † apta ad traijciendum flumen, quo casu similiter diceretur pons. Et si dicatur pontem dici à pono Ponis, vendicaret sibi locum in no uo ponte, vt omnibus est notum. Si autem diceremus dici à stabilitate, neq; hoc sibi locum vendicaret, nisi in ponte, vel arcu marmoreo, & sic non solueremus quæstionem. Tantò plus, quia si ponatur pontem dici à stabilitate esset cõtra Bartoli opinionem in dicta. l Supra iter.

80 Qui censuit pontem verè appellari† ligneum: Quod fuit etiam de mente Dyni, & Alberici de Rosate in l. Hoc iure. §. Si aquam. ff. de aqua quotid. & æstiual. sequitur Ias. in dicta l. Quominus. num. 106. cum duobus seq. ff. de Fluminib. Anton. Capic. in inuestitur. feudal. §. Feudorum clausulæ. in verbo pontibus. vers. Et quando flumen. Sebastia. Medices de Casibus fortuit. parte 2. quæst. 8. num. 10. Vnde mihi videtur aliter dicendum fore: Quod, aut fuit concessum ius exigendi vectigal, vel pedagium in tali ponte, designando illum, & lo-

81 cum; & tunc Ponte† destructo pedagium non debetur, nisi in loco hoc veteri, pons nouus tedificetur; secus si superius, vel inferius. vt in l. si locus. in princip. & in fin. ff. Quemadmod. seruit. amitt. Itã Bald. in l. Si plures. num. 14. C. de condit. insert. Idem dico si flumen pontem non destruxerit, sed alibi cursum diuerterit, & demum ad primum locum

82 reuertatur, quia pedagium † exigi poterit.
sequitur Francisc. Marc. in Decis. Delphin. 79.
in fin. volum. 1. Antè ipsum Ripa in dicta. l.
Quominus. num. 116. ff. de fluminibus. Seba-
stian. Medic. vbi supra. num. 11. Aut fuit facta
83 concessio exactionis vectigalis à † Principe
potestatem habēte, super Ponte talis fluminis,
constructo, vel construendo, vel in tali flumi-
ne: & tunc dicerem mutato alueo posse confi-
cere Pontem alium in eodem flumine, quia flu
men loco loci designatum est: & est idem flu-
men. l. Filię suæ. §. fin. ff. de condit. & demōstrat.
Cum flumen dicatur aqua fluens. Bald. in rub.
ff. de rer. diuis. Aut alueus fluminis mutatus
est vnico impetu; & tunc si est cōstituta peda-
84 gij† solutio in Pōte, cessat: aut paulatim facta
est mutatio, & tunc pedagium exigi poterit;
quia censetur idem alueus, idemq; flumen. di-
cto. §. Aqua. ità concludit Bald. in dicta rubr.
num. 28. sequitur Iason in dicta. l. Quominus.
nu. 106. & Capic. in loco proximè citato.

Ambigi potest; Si in flumine non est consti-
tutum passagium, seu vectigalis, pedagijque so
lutio, sed in Ponte transeundo, qui vt vectiga-
lis pensionem vitaret, vado fluminis transire,
85 vult, an teneatur ad vectigalis, siue† pedagij
solutionem? Anteq̄ propositæ ambiguitatis re-
solutio assignetur, videndum erit, quid sit va-
dum. Accursius præcursor noster in dicta l. fin.
86 ff. de seruit. rustic. præd. exponit† vado, idest
per gradus quosdam lapideos: & sic videtur
intelligere de Ponte lapideo ex fabrica erecto
per arcus ab vna ripa ad aliam, & in summitate
ascenditur per gradus quosdam lapideos; Et
hoc modo non benè diceret. Quæ sua declara-
tio literæ non congruit, vnde confugiamus ad
aliam; quòd vadum est pars fluminis, stagni, la-
cus, vel maris, sic parum profunda, vt pedibus
87 †transiri valeat. Liuius lib. 8. Pontem, quia va-
do nusquam trāsitus erat, facere instituit. Hinc
illud Lucani lib. 8.

Flumineis vix tuta vadis.

Et Anneus Seneca in Tragedia ....

Vbi Lerna puro gelida perlucet vado.

Et Baptista Mantuanus

Sunt tenui flumina pressa vado.

Sic illud interpretatur Iacob. Spiegell. in Lexi-
co. in ver. vadum. Et sicut in profundo pericu-
lum, sic in vado securitas. Vnde prouerbio di-
88 citur, Rem esse in † vado, dum in tuto rem es-
se ostendere velimus: ab illo Terentij dicto in
Andria, dum ait,

Omnis Res in vado est.

Hinc vadimonium pro securitate vsurpatum
89 scimus in iure nostro, † vt benè annorauit Bu-
dæus in l. fin. ff. de orig iur. vnde per vadū tran-
sire fluminis, per locum securum transire dici-
tur. Nisi intelligamus Accurs. intelligere vo-
90 luisse, Gradus † illos lapideos, esse quosdam
lapides in fluminibus positos per rectam li-
neam, ammouibiles, sibi inuicē respondentes,
super quibus per extensos passus fieri potest
transitus, quos pluribus in locis ipsi vidimus
in fluminibus paruis. Nunc vero his dictis re-
spondendum est quæstioni. Bald. in l. 3. nu. 4. C.
de Priuileg. Fisci. arguit ab vtraq; parte, & tan-
dem concludit quòd ille non teneatur ad pe-
dagium. atq. quorundam iurium Longobardo-
rum, & postmodum se remittit ad consuetu-
dinem; quem sequitur Antonius Capic. in lo-
co supra allegato. vers. Et si quis habet. Sed
91 ego temperarem, † opinionem Baldi sic pro-
cedere quando concessio exigendi vectigal es-
set facta, & imposita transeunti per Pontem.
Secus vero si esset imposita transeunti flumen,
quia tunc siue per Pontem, siue per vadum,
tenebitur vectigal soluere. Præsertim quia via-
tores transeuntes, potius per Pontem ire de-
bent, quàm se ipsos aquarum fluctibus com-
mittere, quia vires hominum contra vites flu-
92 minum † non sufficiūt. l. Cæsar. ff. de publican.
Nec debet quis fidere flumini, & aquis, sed po
tius per Pontem accedere, quo alij veterem
93 viam non relinquentes, † per transeunt. l. cum
proponas. vbi Alberic. de Rosat. num. 3. C. de
Nautic. fænor. inde Apost. Paul. 2. Corint. cap.
11. dicit esse pericula in fluminibus: cum plu-
94 ra† multorum hominum exempla pateant, qui
relictis Pontibus, volentes flumina ingredi,
statim aquis absorpti, ac suffocati extitere.
Melius est ergo, modicum illud vectigal per-
soluere, quàm illud retinendo euidenti peri-
culo se exponere, quasi vitam, cōtra fidei Chri-
stianæ præceptum, modicæ parsimoniæ post ha
bere. Hanc eandem opinionem concludere vi-
detur dum ista typis excutiuntur D. Regens
Io. Anton. Lanarius in consil. 11. num. 2.

Cum supra hoc eodem capite dixerimus,
Dominos locorum, in quo vectigal exigitur,
de Robaria in eorum territorio facta, teneri,
videndum erit, an teneantur, si disrobatus
95 quis fuerit extra† viam? Dicendum est secun-
dum Bald. in l. 1. in princip. num. 1. ff. de his, qui
deiecerint, vel effuder. Quòd non tenetur,
cum teneatur ire per viam rectam, & non per
96 Alpes: †quem sequitur Florian. in §. Summa.
Paris de Puteo in tracta. Syndicat. in verbo.
Robatia num. 3.

Quæ pœna imminet transeuntibus, non sol-
uentibus vectigal, & cui applicetur, Domino
proprietatis locantis, an vero conductori ve-
97 ctigalis? † Quoad pœnam nulli dubium, quod
res incidunt in commissum. l. Si publicanus. §.
de rebus. l. Imperatores. §. Idem rescripserunt.
l Fraudati in princ. l. Cotem. §. eam rē. l. com-
missa. l. Interdum. in princ. & § Si propter ne-
cessitatē. §. Diui. vbi Accurs. in secunda lectur.
ff. de Publican. & vect. l. 1. l. 2. C. de vectigal.
&

& commifs. Aymo Craueta in conf. 115. nu. 1. volum. 1. Panormit. in consil. 68. in princ. vol. 1. Iulius Ferrett. de Gabell. num. 143. Io. Sanxon in Consuetud. Turonens. titul. 6. cap. 7. Art. 7. in princip. Sed hæc dicta recipiunt interpretationem, ac declarationem: Tunc res incidere in commissum, quando non est facta professio publicano, neque solutio; Secus vero si fuit
98 facta professio, non tamen solutio, quia † tunc non incidit res incommissum. vt in dicta. l. fin. §. Diui. el secundo. ff. de Publican. Salicet. in l. Neq;. C. de vectigal. vbi narrans quo modo res incidat incommissum, dicit; quod aut est omissa professio, & solutio, & tota res perditur; aut professio non est omissa, sed solutio, & tunc
99 octaua, quæ solui debebat, duplicatur. † Panor. in dicto consil. 68. Rapha. Comens. in consil. 5. col. 2. Ferret. in tract. de Gabell. num. 193. 238. Latè Roland. à Vall. in consil. 42. nu. 8. vol. 3.

Quò verò ad acquisitionem cui debeantur
100 pœnæ fraudantium vectigalia? † Guido Papæ in decis. Gratianop. 477. num. 2. 3. dicit, deberi domino proprietatis. sequitur eandem opinionem Nicol. Boer. in Consuetud. Biturig. Titul. des Costumes des Fiefz, & cens. §. 9. in fin. Io. Sanxon in Consuetud. Turonens. Titul. 6. Des Proictz de Peages, & costumes. cap. 7. articul. 1. quæst. 4. Sed contrarium esse verum dicendum est: quòd immò tam res, quæ cadunt
101 in commissum, † quàm aliæ pœnæ debeantur conductori, & sic vsufructuario, & non Domino proprietatis, locanti. tex. est incauillabilis in l. Si quis. C. de vectig. & Commifs. vbi Bald. & Salicet. & voluit expressè idem Bald. in cap. 1. §. Sciendum. num. 2. de Feudi cognit. argum. l. creditor. in princip. vbi Cyn. ff de actio. emptio. Prosp. Pafeth. in consil. 190. sub num. 1. volum. 1. Nec obstant opposita in contrarium, quia loquuntur in diuerso casu, quando res incidit in commissum, ratione Laudemij non soluti, & in emphyteusi, quia illud ius est ratione directi Dominij, quod ius est perpetuum, ac permanens penes Dominum directum. Sed in casu nostro tractamus de pœna, quæ non est permanens, aut durabilis, sed momentanea. Nec obstat dictum Guid. Papæ in
102 † dicta decis. 477. quòd consueuerit illa Curia Parlamenti decernere pro domino proprietatis; quia poterat esse diuersus casus, & poterant esse etiam diuersa pacta, fortè ad fauorem domini locantis. Et demum ipse tenet contrarium. & ista opinio est securior, quia si pœnæ essent locantium, & non conductorum, ipsi conductores de facili deluderentur in exactione, quia excluso metu pœnæ illorum qui fraudem committunt, & ipsi transeuntes nihil persoluerent, quod cum sit absurdum, ex his videtur conductores esse in tuto.

Qui à vectigali, siue pedagio se prætendit immunem, an debeat exactori docere de eius immunitate, portando diploma, priuilegium, vel literas, aut Bulletam docentem de fide
103 immunitatis, & quòd bona † sint sua? Dicendum est breuiter, vnumquemq; teneri professionem Immunitatis exactori pedagij facere, ex notatis in l. fin. §. Quoties. ff. de publican. & vectigal. Vbi dicitur, Scholarem (quamquam immunis sit) debere petere bulletam à Ga-
104 bellario, alias libri incidunt † in commissum. Bartol. in dicta l. fin. §. Diuus. num. 2. dicens, quòd priuilegiatus à Gabellis, tenetur perfe-
105 ctè consignare † bona Datiario. sequitur Francisc. Marc. in decis. Delphin. 285. in fin. volum. 1. & in decis. 41. sub num. 6. volum. 2. Io. Sanxon in Consuetud. Turonens. titul. 6. cap. 7. articul. 3. Quod etiam procedere in cle-
106 ricis, licet sint immunes, † voluit Roland. à Valle in consil. 71. num. 22. vol. 4. Quamquam Scholari condonandum esse, si appareant signa illum esse scholarem, puta ex matricula, habitu, libris, via forte à studij loco ducête, ac
107 similibus, excusari à cōmisso, voluit; † alios plures allegans Bernardin. Scodob. in Rep. Auth. Habita. cap. 8. Veniant. num. 1. C. Ne fil. pro patre. Horat. Lucius de Priuileg, Schol. Priuileg. 54. qui dicit tanto plus procedere, quando scholares essent minores. Quinimmò, quòd nulla sit facienda professio rerum, aut personarum, quæ notoriè sunt immunes, atque
108 exemptæ, nec bona incidant † in commissum, post Petr. de Anchar. in Clem. vltima. col. 2. de cêsib. voluit Ioan. Cephal. in cons. 451. nu. 268. cum pluribus seq. vol. 4.

Si exactor pedagij, aut vectigalis non est in loco, in quo fieri solet exactio, & viator iter faciens pertransijt absque solutione pensionis, & vectigalis, an teneatur ad pœnam? Breuibus
109 dicendum erit, quòd si trâsierit per † locum, in quo stare solebat gabellarius, siue exactor, & ibidem nō fuerit persistere inuentus, aliqua pœna non tenebitur. Sic tenuit Io. de Firmo in tract. de gabellis par. vltim. q. 15. in princ. quem refert, & sequitur Rolan. à Valle in cons. 42. nu. 10. vol. 3. Rationi enim non cōuenit, vt qui itineri est accinctus, extra suos lares, ac domum teneatur quærere exactorem, iterq; suum longius facere. Sibi debet prouidere exactor, vt in loco permaneat, ibiq; exigat, ne ex suo ocio, vel negligentia, cogatur maximo suo damno aliò diuertere, ac suum iter cæptum non perficere. Vnde optimè fecit in hoc Regno Neapolitano Catholicus Rex noster, dum generaliter edixit, vt exactores vectigalium, fine passus, locum eligât in itinere, in quo exigât, & oibus notus sit exactionis locus, ibidēq;
110 † insignia; & arma lapidibus marmoreis, vel pictura erigant, vel insculpi faciant; & modus exactionis, ac solutionis staturus, magnis lite-

H 2 ris

ris in marmore, vel penicello insculptus appareat, & prescriptus sit. Ibidē ex actor assistat, aliàs transiens ad nihilum tenebitur. Sumptus autem mihi videtur hic vsus à Iustiniano in Nouella. 128. vbi appellantur ij custodes publicarum tabularum. Et antiquius in Portu Si-
111 culo, lege Censoria cautum erat † scripto, inter cætera: Seruos, quos domo quis ducet suo vsu, pro his portorium ne dato. cuius meminit Alphenus in l. In lege. ff. de verbo. signif. Erat autem Tabula Ænea, lapidea, vel lignea, quid cuiusque rei nomine vectigalis penderetur, vt pluribus, quę omitto, probat vir eruditissimus Guliel. Fornerius in dicta. l. In lege. & iterum idem Fornerius Select. lib. 1. cap. 25.

Satis per terram nauigauimus, cōtra Pythagoræ præceptum: quod contra eos facit, qui vectigalia, ac similes conductiones ineunt, quæ turbulentæ sunt, & idcirco recusandæ. vt dicit Clemens Alexandrin. lib. 5. Stromaton. Hoc modico vectigali vectigal contentetur.

ARGVMENTVM CAP. XII.

Monetarum omnis materia hic deducta est, ità vt vix aliud desideretur in eo genere.

COMPENDIVM.

1 *Monetarum inuentum infaustum hominibus.*
2 *Monetam formare, ac cudere Principis est.*
3 *Monetam cudunt Papa, Imperator, Reges, Principes, ac Respublica, qua habent iura Principum. nu. 4.*
5 *Renati Choppini I. C. Andeganensis laudes.*
6 *Monetam cudere, priuato non licet.*
7 *Iuris publici, qua sunt, priuatis non licent, sine permissu Principis.*
8 *Moneta publica forma percutitur.*
9 *Moneta cudenda ius à Principe conceditur.*
10 *Moneta cudenda ius competit prascriptione immemorabili.*
11 *Monetarum, quis primus percussor extiterit?*
12 *Phydo Corinthius an primus monetam percusserit?*
13 *Thare pater Abraha an monetam percusserit?*
14 *Cain Abelis frater, anxiè diuitijs cumulandis incubuit.*
15 *Ianus an monetam primus percusserit?*
16 *Ianus, an idem, quòd Noa.*
17 *Siclus argenteus, an esset moneta?*
18 *Siclus facit viginti Obolos.*
Oboli duo faciunt scrupulum.
Scrupuli tres faciunt drachmam.
19 *Drachma octo faciunt vnciam.*
20 *Monetarum signatarum principium, quando Roma?*
21 *Moneta principis cudentis imaginem habere debet, & esse proba, ac iusti ponderis.*
22 *Imago in moneta, quomodo?*
23 *Probitas moneta in quo consistat? nu. 24.*
25 *Intellectus Const. Adulterinam. nu. 45.*
26 *Antoninus Caracalla pecuniam, & monetam adulterinam faciebat.*
27 *Sic Liuius Drusus, qui as argento miscebat.*
28 *Pondus moneta in quo consistat?*
29 *Expensa an includantur in valore moneta.*
30 *Expensa monetarum, an debeant fieri de publico? num. 31.*
32 *Alchimia, siue ars Chimica, an permissa sit? nu. 33. 36. 37.*
34 *Ars chimica, quantum detrimenti afferat.*
35 *Authores, qui de Alchimia, siue de Chimica arte scripsere recensentur.*
38 *Monetam Imperatoris cudens, qua pœna puniatur?*
39 *Monetam falsam cudēti apud Aegyptios, amba manus amputabantur. nu. 87.*
40 *Monetam Regis, Principis alterius, vel Reipub. fabricans, qua pœna teneatur? nu. 41.*
42 *Intellectus l. 2. C. de fals. monet. nu. 50.*
43 *Capitis pęna, mortis pœnam significat. nu. 44.*
46 *Intellectus Const. Qui nummos. nu 54.*
47 *Monetam abradens, tondens, & tingens, qua pœna teneatur? nu. 48. 49. 52. 55. 56. 57.*
51 *Tincturis, quomodo fit adulteratio moneta.*
53 *Auro, quomodo fit vitium.*
54 *Intellectus, c. Regni. Iam sape. nu 62. 86.*
Intellectus Prag. Essendo che. sub tit. de monetis?
58 *Expendens monetam stanneam, vel plumbeam. num. 60.*
59 *Expendens falsam monetam, & si ab alio illam habueris, tenetur ad restitutionem.*
61 *Contra monetarum falsarios proceditur veluti contra reos læsæ maiestatis. nu. 62.*
63 *Confiscatur. Domus, in qua falsa moneta fabricatur.*
64 *Quid si erit domus viduarum, aut pupillorum?*
65 *Dominus domus, in qua moneta conficitur, an puniatur? nu. 66.*
67 *Si dominus domus, vel Area, in qua reperitur moneta falsa, non ostendit, à quo habuerit: sic etiam si reperirentur ferramenta ad cudendam monetam. nu. 68.*
69 *Monetam aream, vel alterius vilis materiæ qui condiderit, qua pęna puniatur? nu. 71. 72.*
70 *Domus appellatione, non venit domuncula.*
73 *Monetam bonam faciens, sine tamen licentia Principis, qua pęna puniatur?*
74 *Monetam bonam cudens sine Principis licentia incurrit crimen inobedientia, non autem falsi.*
75 *Monetam cudentem sciens, & non reuelans, punitur.*
76 *Reuelare quisq; tenetur Falsantes monetas, reos Maiestatis, ac similes.*
77 *Monetam publicam, vel Principis liquefaciens, fundens, vel destruens, qua pęna teneatur.*
78 *Aurifex, qui monetam fudit, vt de auret, vel animo faciendi vasa non punitur.*
79 *Monetam falsam fabricare incipiens, non tamen perficiens, quo modo teneatur? nu. 80. 81. 82.*
83 *Monetam Principis imagine signatam recusans, quomodo teneatur? nu. 84. 85. 86.*

88 Mo-

88 *Monetario non ex fide pecuniam versanti Galba manus amputauit, & mensæ affixit.*
89 *Commodus, Perennium, qui sua imagine monetam fabricauerat, morti tradidit.*
90 *Numismati subditorum nomina apponi indecorum.*
91 *Quis monetariorum index.*

CAP. XII.

NVnc se offert alia vectigalis species, scilicet Monetarum artificium, quo maxima mortalium pars anxiatur, ac præmitur. Vtinam
1 infaustum istud adinuentum † ab hominum cognitione fuisset alienũ, quia Auri sacra fames, mundum in diuersa non traheret, nec eorundem corpora, & animos pessũdaret. Sic tamen Deo Optimo Maximo placuit: cõmodũ enim, necessariumq; fuit inuentum, sed ob commoditatem, & necessitatem, pessima cumulandi, ac Regnandi cupiditas inuexit.
2 Monetam itaq; formare, & cudere † Principis opus est. vt ĩ dicto e. 1. Quæ sint Reg. vbi Andr. de Isern. Bal. Præposit. Aluarot. Afflict. & cæteri. Martin. Laudens. in tract. de monetis. lib. 1. num. 1. Francisc. Curtius in tract. eiusdem tit. nu. 1. Fabian. de Mõte sãcti Sabini de emption. & vendit. q. 5. in princip. Francisc. Marc. in decisio. Delphin. 152. num. 1. in decis. 186. num. 1. vol. 1. in decis. 614. num. 1. in decis. 648. vol. 2. Lancellot. Conrad. in Templ. omn. iudicũ. lib. 1. cap. 1. §. 4. in verb. Monetæ cudendæ. nu. 1. Ioachimus Mynsinger. obseruat. 24. Centur. 4. Qui asseruerunt hoc procedere in Papa, Imperato-
3 re, † Regibus, Rebus publicis, ac alijs habentibus iura Principis, & specialiter in Rege Catholico, vt de Rege Aragoniæ notatur in cap. Quanto. de iureiur. de Rege Hispaniarum. Gabriel Biel. de Monet. col. 6. vers. Circa prædicta dubitatur. & de Rege huius Regni Neapolitani. Andr. de Iser. Afflict. & alij. Anton Capic. in inuestit. Feud. §. Feudorum Regalia. In ver-
4 bo. Monetæ. Quoad † Respublicas, est text. notabilis in l. creditor. ff. de solut. quem didici ab
5 eruditissimo viro Renato † Choppino in Consuetud. Andegau. lib. 1. tit. de iurisd. Andeg. c. 3. nu. 7. parte 1. cuius authoris opera magnifacio, nõ modo, vti omnium scientiarum promptuaria, sed quia morum, ac modestiæ studijs, refer ta sunt. Et post Gaspar. Caball. ad Const. Picen. lib. 4. c. 64. in gl. A. & Io. Mantieneo Recollect. lib. 5. titul. 10. l. 1. glo. 13. voluit Petr. Cenedo Collect. iuris Canonici. 80. nu. 4. parte 2.
6 Priuato autẽ ius cudendi monetam † permissum non est. Host. Panor. Imol. & alij in dicto c. quanto. Bartol. Salycet. & alij. in l. fi. C. de falf. monet. quæ enim publici iuris sunt, sine Prin-
7 cipis pmissu, priuatis non † licent. l. 2. §. Si quis à Principe. ff. Ne quid in loc. public. Moneta
8 autẽ publica forma percutitur † l. 1. ff. de contrah. empt. & dicã infra, ergo priuato non permittitur. Priuilegio aũt per Principem conce-
9 ditur ius monetę cudendę tex. † vbi Zenzelin. de Cassanis in extrauag. Io. PP. 22. Prodiens in verb. Priuilegiũ, & hoc Priuilegio potiebatur in Regno, Ciuitas Aquilæ, vt testatur Paris de Puteo in tract. Syndicat. tit. de Excessib. Baron. sub nu. 13. Quemadmodũ eriã, & consuetu-
10 dine immemorabili simile ius † competere potest. vt concludunt Guid. Pap. in decis. Gratianop. 498. & Mynsinger. in dicta obseruat. 24. centur. 4. Ægid. Bossius in tit. de Monet. s. nu. 1.
Quis autem pecuniarum, ac monetarum per-
11 cussor primus extiterit, † diuersæ à scriptoribus afferuntur opiniones. Strabo lib. 8. retulit Phædonem, seu Phidonem quendam Æginæ primum fuisse, Argẽtumque signare docuisse. Herodotus. lib. 1. Lydis hanc palmam tribuit. Augustin. Niphus in libell. de Diuitijs. cap. 13.
12 Dicit Phydonem fuisse Corinthiorum † Legislatorem, & primum monetam signasse. Albericus de Rosate in Dictionario in verb. Monetæ.
13 dicit fuisse Tharæ patrem † Abrahæ, quem sequitur Guido Papæ. in decis. Gratianop. 498. in fin. Io. Coras. Miscellan. lib. 3. cap. 13. num. 2. Vnde Tarentinorũ Numi, de quibus post Aristotelem scribit Ianus Iuuenis de Tarentin. Histor. in Præfat. Cain Abeli fratrem, & Ada-
14 mi filium, anxiè cumulandis † pecunijs incubuisse, ex Iosepho scribit Polyd. Vergil. de Inuent. rerum lib. 2. cap. 20. Quod non reperi scripsisse, aut dixisse Iosephum; sed hoc tantum, quòd auarè inhiabat Diuitijs. Sed Ma-
15 crob. lib. 1. Saturnal. cap. 5. dicit Ianum † primum pecuniam signasse, & Saturnum Classe peruectum excepisse, à quo cum bona nonnulla didicisset, ac Regni confirmationem accepisset, monetam æream signatam, vna parte effigiem bifrontem, nauim altera expressit. hunc sequitur Polydor. loco supra allegato. referunt illos versiculos Ouidij. lib. 1. Fastorum, dũ ait:

Multa quidem didici, sed Cur Nanalis in Aere
Altera signata est, altera forma biceps?
At bona posteritas puppim formauit in Aere
Hospitis aduentum testificata Dei.

De quo Plutarc. Problemat. 40. & Pierius in Hieroglyphicis.

Sed omittendo in re seria opiniones Fabulosas, & ad veritatis campum accedendo, illa veritas videtur. Ianum fuisse Noha, qui
16 cum nouissimus † esset anterioris ætatis reliquus, & pater futuri sequentis seculi post Diluuium; vt ex Beroso, Fabio Pictore, & Catone, latè docuimus, in Apologia Catholica, Italo idiomate confecta in sententiam Pilati, Aquilæ repertam, ad quã lectores remittimus; Tantũ abest, vt eius successores, pecunias in illius memoriam fecerint, Bifrontis imaginem hominis ex causa iam dicta monstrantem; Nauim ex altera, Arcam denotantem, ex sacræ scripturæ Historia; vt memoriæ relinqueret, pri-

mum ipsum fuisse, qui nauigandi vsum po-
steris in mundo reliquisset. Hinc, si rectè me-
moria teneo, Raphael Volaterranus, Arianum
primam prouinciæ illius Ciuitatem dicit, &
Aram Iani appellari; quod nõ sine admiratio-
ne aliquando considerabam, cum in eiusdem
Ciuitatis territorio, non alia numismata fue-
rint inuenta, vel inueniantur hoc modo signa-
ta. Sic postmodum posteri, vt inter cæteros,
monetam insignauerunt. Abraham, vt sepeliret
Saram vxorē emit agrum ab Ephron quadrin-
17 gentis Siclis†. Argenteis probatæ monetæ pu-
blicæ: vt patet Genes. c. 23. Erat autem Siclus,
18 viginti† obolos. vt habetur Exodi. c. 30. Oboli
autem duo faciunt scrupulum, Scrupuli tres
19 faciunt Drachmam, Drachmæ† octo faciũt vn-
ciã. Et secundũ Hierony. in Ezechiel. c. 4. & 45.
Siclus stater est, hoc est Drachmæ quatuor. Ità
concludit Demetrius Alabaldus, de ponderi-
bus, & Volusius Metianus similiter de ponde-
ribus, & post ipsos Guliel. Bud. de Asse. lib. 1.

Quo verò tempore apud populum Roma-
20 num, pecuniarum signatarum principium† ex-
titit, post Plin. lib. 33. c. 4. & Didacum Couar.
cõputaui tēpora, & breuibus emēdaui, vt dixi
ad Petr. Bellugam in Specul. Principũ. Rub. 36.

Vt dicatur autem perfecta, ac bona moneta,
21 quæ cõtinere debet? Tria debent adesse,† ima-
go Principis, vt sit proba, & debiti ponderis.

Quoad primũ, de Principis imagine, patet
ex eisdem Iani Numismatibus, in quibus eius
effigies insculpta est. Vnde Antiochus Rex
permittit Simoni Summo Sacerdoti, vt faceret
monetam propriam; dum ait. 1. Machab. cap. 15.
Et permitto tibi facere percussuram proprij
Numismatis in Regione tua. Et Matth. cap. 22.
inquit Christus; Ostendite mihi numisma cen-
sus. & paulò post. Cuius est Imago hæc, & su-
perscriptio? dicunt ei: Cæsaris. & notatur in l.
1. & l. fin. C. de vet. numism. potest. lib. 10. Fa-
ciunt, quæ scribit Iuuenalis Satyra. 14.

Cum sit causa mali tanti, & discriminis huius
Concisum Argentum in titulos, facieq; minutas.

Et hæc Principis imago est forma, & chara-
cter, de qua loquuntur Doctores suprascripti
in hac materia; quod pecunia Principis, aut al-
22 terius, qui potestatem† habet, imaginem habe-
re oporteat: vt loqtur Albert. Brunus in tract.
de Monetis. particul. 1. nu. 15. & dixi ad Bellu-
gam in dicta Rub. 36. in finali apostill. Vnde
optimè Cassiodorus lib. Variar. 7. cap. 32. Ta-
men omnino (inquit) monetæ debet integri-
tas quæri, vbi, & vultus noster imprimitur, &
generalis vtilitas inuenitur. Quid nam erit tu-
tum, si in nostra peccetur effigie? & quam su-
biectus corde venerari debet, manu sacrilega
violare festinet? Hinc Vlpianus de imagine
23 Philippi in pecunia† loqtur in l. Quintus mu-
tius. la 2. §. Sin autem. ff. de aur. & argent. legat.

Quoad secundũ, scilicet probitatem, aliud
non denotatur, nisi quòd materia non sit adul-
terata; debet enim esse pecunia, aurea, argen-
tea, vel ærea; & inter has species non esse mix-
24 turam, puta aurum cum argento, † vel æs cum
auro, aut argento; vel illas decolorando, alte-
riusvè coloris, quàm illæ sint, eas reducendo:
contra. l. Quicunq; nummos. ff. ad leg. Cornel.
de fals. super quo optimè reparauit in hoc Re-
gno Neapolitano Rex Rogerius, qui Adulte-
rinam monetam cudentibus, pœnam capitis,
& bonorum mulctam irrogauit. in Const. Adul
25 terinam. † vbi Glos. Andr. de Isern. Matth. de
Afflict. & alij. Probitas itaq; consistit, vt mate-
ria adulterata non sit. Hic concinit illud supra
adductum Genes. cap. 23. ibi (probatæ mone-
tæ.) Sic Plautus in Persa dicit: Probi nummi.
Liuius lib. 32. Argentum (inquit) id probum
non esse, quæstores renuntiauerunt. Hinc vi-
26 tio datur Antonino† Caracallæ Imp. à Dione,
& Xiphilino, quòd pecuniam adulterinam, pro
auro æs inauratum, pro argento plumbum ar-
gentatum, daret. Sic de Liuio Druso Tribuno
27 plebis, quòd octauam † æris partem argento
miscuerit, retulit Plin. lib. 33. cap. 3.

Quo verò ad põdus, qđ est vltimũ requisitũ,
exigitur, ꝙ sit æquale in massa, siue materia
28 non elaborata, sicut dum est signata, nec † in-
cludantur expensæ in cudendo. Gloss. Andr.
de Barulo, & Io. de Platea in l. 1. C. de veter.
numism. potest. lib. 10. Idem Platea in l. Quo-
ties. C. de Ponder. & aur. illa. lib. eo. Afflict. in
dicta Const. Adulterinam. num. 5. Sed Innoc.
in dicto c. Quanto. de iureiur. dicit: quòd mi-
nimè deducantur expensæ, in moneta cuden-
29 da exhibitæ, ita quòd sit maior† valor, qui mo-
netæ tribuitur respectu expensarum erogata-
rum, quàm sit valor consistens in sola, ac sim-
plici materia. Quam opinionē ego veriorem
cēseo, nõ obstante, ꝙ Bart. in l. 1. §. Cui certum.
num. 1. in fin. ff. de aur. & arg. leg. tenuerit con-
30 tra Innocent. Quòd expensæ debeant† fieri de
publico: authoritate l. 1. ff. de contrah. empt.
Ex quo ego dico verum esse, & probari in eo
textu, quòd Paulus Iurisconsultus ibi dixerit,
pecuniam publico sumptu esse faciendam. Sed
tamen istud sanè intelligendum est, quando
Moneta fieret per Rempublicam, vt tunc illius
expensis cudatur; Sed quando, vt nunc agi-
mus, loquimur in Regibus, qui eam ex propria
materia cudere faciunt, secus est dicendum;
& ità intellexisse Innocētium; quia si Princeps
solam materiam poneret, & nihilominus ex-
pensæ de publico fierent, Reges, Principesque
omnes nihil perderent, dum nihil expendunt,
sed id de publico erogaretur. Insuper dum Iu-
31 riscõsultus dicit, expensis† publicis cudēdam,
intelligi debet de populo Romano. arg. l. Bo-
na Ciuitatis. ff. de Verb. signif. & scribit Theo-
philus. in §. Flumina. Inst. de Rer. diuis. Vel ex-
pensis publicis, idest ipsius fisci; iuxta notata

in

in l. Inter publica. ff. de verb. ſignif. Vnde ſi Fiſcus expenſas faceret, quæ ex Bartoli. & ſequacium opinione, deberent ex publico fieri, Reges, ac Fiſcus nihil expenderent. Benè arbitror veram eſſe illorum opinionem, quando vigeret Romanum Imperium, vt ante Iuriſconſultos erat. Et idem ſeruandum hodie eſt in Republica Venetorum, Genuenſium, Lucenſium, Raguſinorum, atq; ſimilium. Quam Innocentij opinionem tenuit Afflict. in d. c. 1. in verbo Monetæ. Quæ ſint Regal. & ſimiliter contra eundem Bartol. tenet Angel. de Clauas. in Summa. §. Falſarius. nu. 6. Gabriel Biel in libell. de Moneta. verſ. Secūdo notādum. qui inquit, ſententiam Innocentij cōmuniter teneri. Petr. Belluga in Specul. Princip. Rub. 36. nu. 7. & 10. vbi dicit quòd Opinio legiſtarum euanuit, & per totum Orbem ſeruatur opinio Canoniſtarum. Albert. Brun. in Tract. de Augument. Monet. Concluſ. 1. nu. 2. 8. & 15. Didacus Couar. de Veter. Numiſ. Collati. cap. 7. num. 5. Hippolyt. Bonacoſſ. in Commun. Opin. Crim. §. Moneta. Matth. de Afflict. in deciſ. Neapol. 90. ſub num. 4. in qua ſequitur Innocentium. Tamen non dicit Innocent. in d. c. Quanto. vti eum refert. Afflict. quod expenſæ debeant fieri de publico; cum potius dicat quòd expenſæ fiant ſumptibus, & onere Regio.

Doctores in d. c. 1. in verbo Monetæ. tractāt, An ex Alchimia Monetæ fieri, & an illa ſit lici-
32 ta, eaque ars † permittatur? Quoad primum Vaniſſima videtur mihi quæſtio; quia ſi Aurū, Argentum, vel æs, puri erunt, cui dubium erit, ex illis poſſe Monetas fieri? illarum verò exercitium concedendum erit ab habente poteſtatem, ex ijs, quæ ſupra diximus. Quo verò ad
33 operationem † huius Artis Chimicæ, num ſit permiſſa? Et quis ambigit, quòd omnes artes, quæ fiunt ad finem laborandi in ſudore Vultus, iuxta ſententiam Dei omnipotentis hominibus traditam, ac ad bonum finem, & vtatur medijs permiſſis, quod illa virtus Maxima ſit? Ex terra enim, alijsq; rebus, Aurum, Argentū, aliaq; metalla trahere, ad humanæ vitæ vſum commodiorem, atque honeſtiorem percurrendum, laudabile eſt. Iſtis namq; anguſtijs ſe homo addixit, vt pro auro acquirendo, artificio aurum inueniat, & aurum auro vendat, ex terræ enim viſceribus, quam ſic Deus creauit, omnia naſcuntur, ſiue in Fodinis, ſiue Montibus, ſiue fluminibus, ſiue alio quouis artificio, illa
34 quærantur. Sed hæc Ars † grauiſſimorum virorum ingenia exercuit, bona conſumpſit, vitā extinxit, & quàm plurimos ad paupertatē extremā induxit; Inter quos quàm plurimi Principes viri extitere, qui credentes in hac vita fragili, ſtabile Regnum aliquod ſibi ipſis præparari, Auri Montes, Argentique flumina, vaniſſima quadam ſpe ſibi promiſerunt, & vaniſſima etiam expectatione fruſtrati, inopiſſimi euaſerunt. Horum infinita propemodum exempla, in medium adducerem, quæ quia à leuiſſimi intellectus hominibus facta ſunt, omittere decreui. Qui vero Auri, Argenti, Aeris, Ferri, chalybis, aliorumq; ſimilium, naturam, inuenta, & Artes callere intendit, habet illorum opera, qui horum laborum ferè inutilium, quæ eorum cerebris confinxerunt, conſpicere pote-
35 runt; nempè, Auicennæ, † Alberti Magni, Io. Chryſippi, Io. Anglici, Raymundi Lullij, Lancinij, Morieni, Arnaldi de Villanoua, Roberti Vallenſis, Georgij Agricolæ, & nouiſſimè Vanocij Berengucij Senenſis in libris Pyrotechniæ, quos refert Petr. Gregorius in Sintaxi Artis Mirabilis. lib. 37. per totum. & multa ante ipſum Germanographus lib. 1. & 3. quos, alioſque ſimiles conſulant, qui fortè ocium habēt, vt ijs vacare valeant, quorum finis alius non expectatur, præterquam olei, bonorum, ætatis, ac temporum iactura. Ego verò humillimè omnipotentem Deum teſtem inuoco, quòd ſi modico ſumptu, quis hac via mihi Auri Montes, modico tempore acquiri facere promitteret, potius (ſi mihi dici fas eſt) ſomno mihi parum amico, alijsq; indignis profeſsioni meæ vanitatibus incumberem, quàm iſta cogitarem. Sed irriſione magna digni ſunt Chymici, qui imaginandi vi, Aurum, & Argētum poſsidere profitentur; de quo loquitur Leonardus Vairus Epiſcopus Puteolanus de Faſcino lib. 2. cap. 3.

Ars vero Chymiſtarum, vt dictum eſt, permiſſa eſt, ſi modo non fraudulenter, ſed purè ex
36 † naturalibus cauſis fiat, & non Magicis, ac ſuperſtitioſis artibus; & dum tamen monetæ, vel vaſa quæ fiunt, vendantur, vt ſunt; Bona, & Ve-
37 ra pro bonis, ac veris; falſa, & ficta † pro falſis, ac fictis: vt tenuit Oldrad. in conſ. 74. Caietan. in ſumma. §. Alchimia. Syluester in §. Alchimia. per totum: & nouiſsimè alijs comprobat Petrus à Nauarra de reſtitut. Ablat. lib. 3. cap. 2. num. 65. cum duobus ſeq.

Quouerò ad pęnam conſtitutā, facienti bonam, Adulterinam, vel falſam monetam. Conſtituenda per me erunt plura capita, ex quibus materia minimè inuoluatur; ex illorum namq; reſolutione, omnes ceſſabunt, & tollentur ambiguitates.

Primum caput eſt; in Cudente, aut falſificante
38 te monetam Imperatoris, qui flammarū † exuſtionibus condemnatur. l. Si quis nummos. vbi Salycet. C. de Falſ. monet. Hoſtienſ. Ioan. Andr. Io. de Imol. in dicto c. Quanto. de Iureiur. Bartol. in l Quicunque. ff. de Falſ. Alexand. in conſil. 121. num. 1. vol. 7. Didac. Couarru. de Veter. numiſmat. collat. cap. 8. nu. 2. Iacob. Menoch. de Arbitrar. Iud. Quæſt. lib. 2. Centur. 4. Caſu 316. ſub nu. 8. cum pluribus ſeq. & antè eum Franciſc. Viuius. in Commun. opin. §. Monetam falſam. nu. 2. Iul. Clar. in §. Falſum. num. 47. Matth. de Afflict. in d. c. 1. in verbo Monetæ. nu. 3. Lancelotus

cellotus Conrad.in Templo iudic.lib.1.cap.1.
§.4.in verbo.Monetæ cudendæ.nu.5. Io.Aqui-
la de Monet.potest.cap.10. & apud Ægyptios
illorum lege, falsam monetam cudentibus am
39 bæ manus † amputabantur. vt voluit Diodor.
Siculus.lib.2. Et peccant mortaliter, vt nouis-
simè concludit Petrus à Nauarra de restit.Ab-
lat. lib.3.cap.1.nu.310.
Secundum, de falsificante monetam Regis,
alterius Principis,vel Reipublicæ, aut Ciuita-
40 tis,qui†capitis pœna plectendus est. l.1. §.Sin
vero.C.eod. tit. Quam declarauerunt esse pœ-
nam deportationis.Salycet.in dicta.l.1. col. 2.
& in l.2.vbi Bald.C.eo. tit.Alexan.in l.Elegan
ter.§.Qui reprobos.ff.de pignor.act & in con-
sil.104.per totum.vol.1.Raph.Comens.in cons.
138.col.pen.Marsil.in l. Qui falsam. ff. de fals.
& in consil.71.nu.11. vol.1. Io Aquila in dicto
cap.10.vers inde elicitur, & ità esse Concilian
da eadem duo iura, scilicet. l.1. §. Sin vero.&
dicta.l.Si quis. C. de fals.monet. Iulius Scarla-
tinus in consil.115. nu.3.4. vol.1. Crim.diuers.
Tamē eadem exustionis flammarum, vt in præ
cedenti versiculo dictum est,plectūtur qui sui
Regis, Principis, vel Reipublicæ iura Princi-
pis habentis. monetam falsificant: ac pœnam
41 præfatam † habere locum in Principe non suo
superiore: censuerunt Lācellor.Conrad.in lo-
co supra allegato.num. 5. Matth. de Afflict.in
Const.Regni. Adulterinam. num. 3. & ità esse
intelligenda,quæ dicunt Comens.Alex.Marsil.
& alij vbi supra voluit Cardin. Paris. in consil.
169.num.5.vol.4.Iacob.Menoch. in dicto casu
316.num.26.43.& antè eos Barthol. Cæpoll.in
consil.crim.17.Visa commissione.col.4. vers.Et
ideo videtur q dictus Andreas. Quem sequi-
tur Ægid.Boss.in titul.de falsa monet. num.6.
42 Quinimmò ego † censeo.l.1. supra allegatam.
intelligi de eadem pęna.l. Si quis nummos. ex
quo.l.1. fuit facta prius,directa ad Ianuarium,
quæ fuit facta in anno secūdo Consulatus Con
stantini,& dicta.l.Si quis. fuit facta,in septimo
Consulatu eiusdē Imperatoris,directa ad Ter-
tullum. vt est videre in Codice Theodosiano
lib.9.sub tit.de fals.monet. Quinimmò illę le-
ges, quas in Codice Theodosiano habemus,
non sic reperiuntur,sed ita fuere à compilato-
ribus reductæ, atq; exemplatæ ex pluribus le-
gibus ibidem existētibus. Dicta autem Capitis
43 pęna, mortis pęnam† significat, vt patet ex l.
Vnica. C. Theod. Si quis solidi circul. quæ est
eiusdem Cōstantini data ad Leontium,tractās
de pœna rodentium, ac adulterantium mone-
tam,quæ dicit; Si quis aliter fecerit,aut capi-
te puniri debet,aut flammis tradi,vel alia pœ-
na mortifera.Et sic declarat pœnā capitis. esse
44 †mortiferam. de qua latius dixi de Magistra-
tuum edictis lib.2.cap.8. Et in hoc Regno per
45 Const.Adulterinam† quæ imponit pœnam ca-
pitis, & bonorum publicationis, pœnam mor-
tis infligunt. Et sic etiam per Const. Qui num-
46 mos.†Et sic passim monetarij falsi suspendun-
tur. de quo scribit Thom. Gram. in decis. 36.
num. 12.in decis.72.& 74. Follet.in fragm.post
pract crimin.num. 193.& seq.
Tertium,caput, de Abradente,Tondente,ac
47 Tingente monetam; si liber est. bestijs† subij-
citur; si seru⁹ vltimo supplicio afficitur. l.Qui-
cunq;. vbi DD ff. de fals.Dyn.in cōsil. 38. nu.8.
Aluaror.in dicto c.1.in verbo. Monetæ.nu.3.in
fin.vbi Afflict.n.3.& 18.Quæ sint.Regal.Iacob.
Philipp. Portr.in consil. 7.nu.9. Petr.Foll.in di-
ctis Fragment.num. 195.& seq Boss.vbi supra.
nu.9.Scarlatin.nu.10. & 11. Conradus.num.6.
Bonacoss.in commun.opin.crim §.Moneta.Io.
Aquil. de potest. Monet. in dicto.cap.10. vers.
Extenditur procedere.Viuius in dicto. §. Mo-
neta.sub nu.2 Menoch.in dicto casu.316.nu.6.
7.34.cum pluribus seq. Iacob. Nonell.in praxi
Crimin.in rub.cōtra Monetarios. nu.10.remis-
siuè Iul.Clar. in d.§.Falsum. nu.48. Io. Ant.de
Nigr.in c.Regni. Vt quæ ab excellentia.nu. 11.
Quod declarauerunt aliqui procedere in mu-
48 tilante,vel abradente † aureas tantum mone-
tas,non alterius speciei, inter quos est Hippo-
lyt.de Marsil.in allegato cons.71 nu.11.Couar.
in dicto c.8.nu.5. & fin.Clar. vbi supra.nu 48.
Quò ad hoc caput ego in aduersum censeo, q
49 siue † in libero,siue in seruo,sit mortis pœna,
imposita per Constantinum in dicta. l.2. C. de
fals. Monet. & apparet ex dicta. l. Vnica. C.
Theod.Si quis solid.circul.vbi de ijs loquitur,
vti benè aduertit Menoch⁹ in dicto casu 316.
nu.35.reprehēdens Marsil.& Couar.Maximèq;
hoc suaderi potest, qa dicta.l.1. C.de Fals.mo-
50 net.†loquitur de Adulterina moneta. Adulte-
ratur verò,cum facies mutatur, vt altera appa-
reat, quàm sit;puta argentea appareat aurea,
& sic daretur argentum pro auro, vel æs pro
51 auro. Tincturis enim fit adulteratio,† vt à co-
lore proprio mutetur. vt dicit Petr. Gregor.
Syntagmat.iuris vniuersi lib 36.cap.2.num.30.
& Dyn.in dicto cons.38. nu.8.& 9 Sicuti adul-
terata dicitur facies mulieris,dum est fuco il-
linita.Quò verò ad declarationem in Tonden-
te,vel abradente solam monetam auream, ego
52 idem arbitror†procedere,sicut in aurea.arg.l.
Lege Cornelia la prima.in princip.ff. de falsis.
quæ loqtur pęnam.l. Corneliæ de falsis locum
habere,quicquid vitij in auro factum extiterit:
Quod ad intellectum huius declarationis, &
totius huius capitis deseruit.Posset namq; vi-
53 tium auro† fieri actiuè,& passiuè.Actiuè dum
aurum suo colore,& fusione materiam,vel mo-
netam argenteam, vel æream tegeret. Passiuè
dum moneta aurea,tonsura pciditur.Ista enim
suo pondere fraudaretur, illa vero colorata,
falsitatem contegeret. In hoc Regno, vt dixi-
mus,pęna mortis, & bonorū publicationis in-
distinctè seruatur.arg dictæ Const.Qui nūmos.
&

54 † & c. Regni. Iam ſæpe. & Prag. licet vigore.
ac Prag. Eſſendo che.Sub tit.de Monetis.& ità
ſeruatur,vt per Foller. in.dicto.num. 193. 194.
Thom.Grammatic. in dicta deciſ. 36.nu. 12. &
in deciſ.72.& 74. Niger in dicto c. Regni. Iam
ſępe.nu. 11.Quicquid dixerit Lallus de Tuſcia
in dicta Conſt. Qui nummos.in fin.
Declaratur Secundò nõ procedere in Tondẽ
te monetã ſuperflui ponderis,dum abraſione,
55 † vel inciſione facta,remanet iuſtum põdus.vt
declarauerũt Marſil in d.l. Qui falſam.nu.100.
56 Andr.Alciar.in † cõſ 461.quos refert Menoch.
vbi ſupra.nu.36.Qui illorum opinionem minimè
probat, quam nec ego probarem; non modo,
quia monetæ ſunt factæ à Principe , & præſumuntur
iuſto pondere factæ , vt Menoch.dicit ;
Sed etiam ex alio , meo quidem iudicio;
quia & ſi ſuperfluo pondere eſſent , ſuperflua
illa quantitas auri,& argenti,non eſt illius tondentis,
aut abradentis,ſed fuit Regis, ac Principis,
qui illam cudi fecit, quod non poſſet recta
conſcientia tondens , vel abradens ſibi applicare,
cum non ſit ſuum. Quod nouiſſimè videtur
etiã firmare Petr. Nauar. de reſtitut.ablator.
lib.3.cap.1.nu.325.328. Et quamuis replicaretur,
ꝙ Moneta erat effecta tondentis,tñ eſt
effecta ſua ſolum pro concurrenti quantitate
iuſti ponderis à Rege ſtabiliti , & ſuperfluum
cenſetur alienum . In ſuper temerarium quodammodo
iudicari oportet,Reges,vel Principes
monetam cudentes, ſubditos , alioſuè habere,
quodammodo eius, ac ſuorum Magiſtratuum
monetariorũ,cenſores . Magna præterea
daretur occaſio monetas diminuendi, in qua
diminutione, atq; cenſura,conſiderandam fore
arbitror, malam lucrifaciendi intentionem.
Declaratur Tertiò,nõ procedere in tonden-
57 te † monetam forenſem, & alterius Principis
ac Dñi exteri,vt cõcludit Marſil.in dicto conſ.
71.nu.10.11.Scarlatin.in dicto cõſ.115. nu.10.
Crim.diuerſ.vol.1.Quã concluſionem,nec ego
reciperẽ ſic indiſtinctè:pœna tñ ordinaria non
plecterem, ſed ſine pœna aliqua corporali,aut
alia pecuniaria pertranſire minimè ſinerem;
qñ Ægyptiorum lege ſupra allegata etiam tondenti
circum circa monetam,ambæ manus amputabantur:
vt ſcribit Diodor.Sicul.lib.2.
Quartum caput eſt de illo,qui expendit mo-
58 netam falſam,ſtanneã,plumbeam,vel alio † modo,
quia tenebitur pœna legis Corneliæ de falſis,
quam tulit L. Cornelius, Lucij F. Publij N.
Sylla dictator, cuius meminit Vlpian.in dicta.
l.lege Cornelia.§. Eadem ff. de falſ.& ego dicam
in Commentario legum peculiari nomine
inſignitarum, ſi Deus voluerit. Bart. in dicta
l Lege.nu.3 vbi dicit:hac pœna teneri ſolũ
expendentem ſtanneos,vel plumbeos; In alijs
verò modis puniri extra ordinariè.arg. l. Saccularij.
vbi idem Bart ff. de extraord. crimin.
Matth.de Afflict. in Conſt. Adulterinam.nu.9.
& in dicto c.1. in verbo.Monetæ.num.16.Quæ
ſint Regal. ante ipsũ Alex. in conſ.121. vol.7.
Iul.Clar.in dicto.§.Falſum.nu.49. Iſtud autem
caput,quod eſt magis in vſu,recipit nonnullas
declarationes,relatas à Menoch.in dicto Caſu
316.nu.51.vſq; ad finem;ad quem remitto Lectores.
Super his tñ declarationibus vltra relatos
per Menochiũ addas Dyn.in dicto conſ.
38.num.8.Iacob Nouell.in praxi crim.in Rub.
Contra monetarios.nu.7.8.9.Emanuel. Suarez
in Theſaur.recept.ſent.§. Moneta.nu.197.cum
tribus ſeq. Lancellot. Conrad. in dicto verbo,
Monetæ cudendæ.nu. 6. in fin. Io. Aquilam in
dicto tract.de Monetar. poteſt.c.9. verſ.Quintò,
& vltimò.& cap.10. verſ.Extenditur procedere.
antè ipſos Barth. Veronenſ. in conſ.crim.
78. col.1. Hippolyt. de Marſil. in conſil. 47. &
Niger in dicto c.Regni.Vt quæ ab excellentia.
nu.14. Crauet.in conſ.144. nu.4.vol.1. Expen-
59 dentes autem falſas monetas tenentur † ad reſtitutionem,
nec excuſantur, quòd ipſi illas
ab alijs receperint. vt docuit Gabr. Biel in dicto
tract.Monetarum. Concluſ.3.& 4. Secundò
declara non procedere in expendente Mone-
60 tam reprobam , nec † in loco currentem , vel
vſualem.Bald.in conſil.398.nu.1.vol.3.Alex.in
dicta.l. Eleganter. §.Qui reprobos & in dicto
conſil.104.vol 1.Afflict.in dicta Conſt.Adulterinam.
nu.2.Iacob. Menoch. vbi ſupra.num.19.
21.Iacob.Nouel.in loco allegato.nu. 3. Cardinal.
Pariſ.in dicto conſ.169.nu.27.vol.4.vbi loquitur
in ſpecie de expendẽte . quod & tenuit
Petr.Nauar. de reſtit.Ablat. lib.3.c.1.nu.326.
Quintum caput, quia contra hos monetarum
falſarios proceditur tamq; cõtra culpatos cri-
61 minis † læſæ maieſtatis humanæ.dicta.l.1. C.de
falſ. monet. Barthol. Cæpoll.in dicto conſ. 17.
col.4. Foller.in dictis Fragment.num.193 194.
Aegyd.Boſs.in dicto tit, de falſa monet. nu.6.
Iacob. Nouell.vbi ſupra.nu.1.Rolan.à Valle in
conſil.73.nu.7.vol.3. Quod declaratum eſt , &
62 cauetur in hoc † Regno Neapolitano ſuis legibus.
vt in dicto c.Iam ſæpè. vbi Doctores,& voluit
Barthol.de Caſſen.in conſuetud.Burgund.
Rub.2 §.1.in princip. nu.21.
Sextum caput , non immeritò præcedenti ſimile,
imponitur pęna domus confiſcandæ , in
63 qua ſcelus monetæ falſæ fabricãdæ, † commiſſum
fuit.l.1. C.de falſ. ment. Caſſęneus vbi ſupra.
nu. 21. Io. Aquila de Monetarum poteſtatib.
parte 1. cap.8. in fin. & procedit,vt ſtatim
dicam.Quod declaratur non procedere in do-
64 mibus viduarum, ſeu † pupillorum,pro quibus
tutores tenebuntur: vt notatur in dicta l. 1. &
Hippolit.in dicta. l. Qui falſam. num.62. ff.de
falſ. ſi ipſorum ſcientia id factum fuerit .
Septimum caput eſt, de Dño domus , in qua
tale facinus patratum fuit,qui punitur ſi ſtaret
in eadem domo, vel proximo in loco, etiam ꝙ
65 ignoraret: niſi cũ ſciuerit,ſtatim † reuelauerit:
quia

quia tunc pœnam euitabit, alias pœnæ obno-
xius erit. vt in d.l.1.§.Domus.C.de fals. Mone-
66 ta.Secus vero, si † Dñs domus à longè staret.
iuxta ibidem notata. Quod sequitur Glos. &
Doctor.in dicto c.Quanto. de iurerando. Boss.
vbi supra.nu.7.Io.Aquila in loco allegato. par
te 1.cap.8.vers.Sextum quòd is.

Octauum, si falsa moneta est reperta in do-
mo, aut in Arca: quo casu ostendere debet à
67 quo† illam habuerit,alias punietur;cum præ-
sumatur ipsum illam fabricasse, & cudisse. Bal.
in cons.155.vol.3. Cardin. Paris.in dicto cons.
169.nu.30.vol.4. Menoch. in dicto loco supra
allegato.nu.64.& 65.Fuit autē originalis opi-
nio Cyn. in l. Maiorem. C. de fals. relata per
Matth.de Afflict.in Const.Adulterinam. nu.7.
Idem erit si in domo reperirentur ferramenta,
68 aut alia instrumenta† pro cudenda moneta.vt
post Marsil.voluit Boss.vbi supra. nu. 7.

Nonum caput,de illo,qui æream,aliamuè mo
dici valoris, ac vilissimam monetam cuderit:
69 † qui aliqua pœna puniri debet.Alexan.in di-
cto consil.104.col.2.vers.Præterea vbicunque.
vol.1.arg.l.Senatus.§.Marcellus.ff.de leg.1.vbi
70 dicitur;Appellatione domus,non venire†do-
munculam.de quo per Corn. in cons.25. vol.3.
Nicol.Boer.in decis.Burdegal.230.per totum.
Matth.de Affl.in decis. Neap.129. nu. 15. Hip-
polit.de Marsil.in pract. Crim.§. Er quia.nu.6.
& Alex. sequitur idem Marsil.in cōs.71. dicēs:
Excusari à pęna ordinaria. Ante ipsū Philipp.
Deci.in c.Maioribus.col 1.de pb. Aegid. Boss.
de falsa monet.num.4 Matth.de Affl.in Const.
Adulterinam.nu.4.Fabius Monteleo in practi-
ca arbitral.par.3. 4. partis princ.nu 400.quem
refert, & sequitur Menoch. in dicto casu 316.
nu.33.& 41 Sebastia.Medices de regul. iur. re-
gul. 5. Ampliat. 124. Ferdinand. Vasquius de
success.resolut.lib.1.§ 7. num. 39. Declaratur
tamen pœnam mortis naturalis locum non ha-
71 bere in casu isto,sed tm̄ pœnā†deportationis.
vt voluit Azo in Sūma.C.de fals. monet.Iacob.
de Aren.& Cyn.in d.l.2.C. eo.tit.Io.de Platea
in l.fi. C. de veter.numismi. potest. Afft.in dicta
Cōst.Adulterinā. nu.4. Vel saltim puniri posse
72 extraordinaria pœna† vt post Marsil.& Monte
leon.voluit Menoch.d. num.41. Et Magna Cu-
ria in hoc Regno Neapolitano, sic arduè pro-
cedit in falsificante monetam æream,sicuti au-
ream,& sic procedit in condemnationibus; vt
vidi in multis causis.

Decimum caput est, de faciente monetam bo
73 nam respectu materiæ,& ponderis†absq; Prin
cipis licentia, & permissu: is etiam falsi puni-
tur.Glos.& Doct.in l.Sacrilegij.§.Qui cum mo
neta. ff.ad leg. Iul.peculat.Gloss.& Doct.in di-
cto c.Quanto.de iureiur.Alexan.& alij in l.sin-
gularia.ff.Si cert.petat.Iacob.Aluarot.in dicto
c.1.nu.3.vbi & Præposit.col.3. Quæ sint regal.
Boss.n.2.Io.Aquila de potestat.monetar.par.1.
c.9.vers.Inde elicitur. Tunc enim Principis au
thoritatem sibi vsurpat. Cui concinit dictum
Bartol.in l.Qui falsam.nu.2.ff.de fals. dicentis:
Monetam falsam dici eam, quæ cuditur ab eo,
74 qui non†habet publicam cudendi authorita-
tem;quamq̄ hoc modo fabricantem, non inci-
dere in falsum,sed tātum in crimen inobedien-
tiæ,censuit Hippolit.de Marsil.in d. l.Qui fal-
sam.nu.66.eius tñ opinionem resellit, ac refu-
tat Petr.Nauar.de restitut.Ablatorū.lib. 3. c.1.
sub num.313. cum pluribus seq.

Vndecimum caput erit, de sciente,& habente
notitiam eius,qui cudit monetā falsam:si enim
75 non†reuelauit,videtur consentire,& æquè pu-
niretur.l.lege cornelia.§ 2.ff.de falsis. l.1.C.de
fals monet. Et est speciale in falsa moneta, in
crimine læsæ maiestatis, ac similibus, vt vnus-
76 quisq; delinquentes manifestare teneatur. †vt
docuit Bartol.in dicta l. lex cornelia.in princ.
nu.2.Afflict.in dicta Const.Adulterinam. n.10.
Io.Aquila in dicta prima par.c.7.in princip.

Duodecimum caput, de eo,qui monetā prin-
77 cipis; seu publicā liquefacit,vel fudit,vt† de-
struat; Tenetur enim eadem pœna falsifican-
tium monetam.voluit Barto.in d.l.Lege Corne
lia.in princ.nu.1. ibi, idest factos, & bonos de-
struxerit. quem ibi sequitur Salycet. & Io. de
Platea in d.l. fi.C. de vet.numis.potest. Afflict.
in Const.Regni.Qui nūmos.num. 3. Lancellot.
Conrad.in dicto.verb.Monetæ cudendæ.in fin.
Declaratur tñ non procedere in aurifice, qui
78 monetam†liquefacit, causa deaurandi, vel fa-
ciendi vasa aurea,vel argentea;quia non puni-
tur,vt voluit Salicet.in l.1. & l.fi.C.de fals.mo-
net.Frācisc.Curt.de monetis.q. 7.nu.21.Niger
in dicto c.Vt quæ ab excellentia.nu.13.Cæpol.
in d.cons.crim.78.Hippolit.Bonacossa in com.
opi.crim.§.Moneta. & sic passim vsus inualuit.

Decimū tertiū caput est,de eo, qui cępit mo-
netam falsam cudere, non tñ perfecit; quia is
79 pęna falsantis monetam non punitur.†Paulus
in l.Qui falsam.in princ.ff.de fals.Voluit Andr.
de Isern.in dicta Cōst.Regni.Adulterinam.vbi
inquit: Titulum de falsa moneta, non habere
locum in eo,qui incæperit, & non finierit,quia
pęnituit: quia dicit intelligi debere perfectè,
& integrè.arg.dictæ.l.Qui falsam.sequitur Bal.
in l.3.nu.2.C.de Nautic.fænor. & in cons.356.
vol.1.Marsil.in d.l.Qui falsam.nu.68.ff.de fals.
latè Affl.in dicto c.1.in verbo monetæ. nu.16.
Quæ sint regal.Card.Paris.in cons. 169. nu.24.
vol.1 Tho.Gram.in decis.74. Menoch. in dicto
casu 316.num.23. & 24.Nouell.in dicta pract.
crim tit.Contra monetarios.n.2.Anton.Capic.
in decis.Neapol.284.Prosper Paseth.in cōs.77.
nu.3.vol.1.Io.Aquila in dicto tract. par.1.c.10.
vers.Deniq; ex supra dictis. Niger in dicto c.
Regni.Vt quæ ab excellentia.nu.10.Petr.Greg.
Sintagmat.iuris vniuers.lib.36. cap.2. num.32.
& ante hos nouissimos Bonifac. Vitalin. in tit.

de

de Pœn. falsantis monetam.num. 1.
Declaratur tñ procedere, ꝙ non puniatur
pœna ordinaria,non tñ,ꝙ sit immunis à pœna.
80 † Raphael Comens. in consil. 138. col. penult.
Alex.in d.cons. 104.vol.1. & in hoc Regno nul
la habetur ratio,ꝙ monetam non finierit,& in-
distinctè, licet adhuc formata non fuerit, sed
solum ꝙ quis incœperit, punitur vltimo sup-
plicio; vt per Gramm. in dicta decis.74.in fin.
Declaratur secundò,tunc demum ordinaria
pœna non puniri,qui inchoauerint, & nõ per-
fecerint,dum tñ, pœnitentia ducti suum spon-
tè crimen detexerint; ac apud suum superio-
81 rem crimen † reuelauerint; secus verò si non
perfecerint, quia non potuerunt, impediti;
puta ꝙ in facinore deprehensi cõplere nequi-
uerint; vel pœnitentia fuerit post denũciatio-
nem iudici,ac superiori factam;quia tunc pœ-
82 næ locus erit. † Bart. in d. l. q falsam. vbi Mats.
nu.68 in fi.& post Didacum Conarr. in clem. si
furiosus. par.2.in princ. nu.11. de homicid. &
Fab.Montel.in pract.arbitral.par.3. princ. nu.
391. Voluit Menoch. vbi supra. num.24.& Io.
Aquila in dicto cap.10. vbi supra.
Decimum quartum,& vltimum caput est. de
83 recusante accipere monetam, in qua est † im-
pressa Principis imago, qui punitur pœna ex-
traordinaria.vt in l.1. C.de vet. numis. potest.
lib.10. Afflict.in d.c. t.in ver monetæ num.8.&
23.quæ sint Regal. & in Constit. Regni. si quis
campsor.num.5.
Declaratur primò, vt procedat,dum tñ mo-
84 neta sit bonæ ligæ,& iusti † ponderis, & con-
currens cum Principis charactere; alias nõ te-
netur reprobam pecuniam accipere.d.l.elegã-
ter.§.qui reprobos. ff.de pignor.action.
Declaratur secundò, procedere in recusan-
te,aut refutante monetam sui Principis: Secus
85 verò si alterius Principis monetam † refutaue
rit;quia illã accipere non cogitur. Luc.de Pen.
in d.l.1.Afflict.in d.verb.monetæ.num.8.& 23.
Quod sublimitarem, nisi illa moneta alterius
Principis exteri expenderetur ex ordine sui
superioris, quo stante refutari non posset.
Declaratur tertiò,in Regno,refutantem mo
86 netam teneri ad pœnã duarum † vnciarum,seu
duodecim ducatorũ. vt in d.ca.regni. Iã sępe.
Diuersimodè apud diuersos Principes,& Re
spublicas,hoc scelere falsæ monetæ notatis,pę
na statuta est. Ægyptij,(vt supra dixi) ambarũ
87 manuum † amputationẽ huius criminis Reo
inferunt. Diod.lib.2. sic fecit Galba; nam,& in
88 Hispania Numulario non ex fide versanti † pe
cuniam,manus amputauit, mẽsæq; eius affixit.
vt est author Sueton. in Sergio Galba cap.9.
Et commodus Imperator Perennium morti
tradidit,quia cum sua imagine monetam per-
89 cusserat: affectatæ enim Tyrannidis signũ † no
toriũ erat. vt ait Herodianus.lib.1. Nihil enim
tam proprium Principes ducunt, quàm nomi-
na,vultus,& insignia in monetis insculpere. Pri
uatorum nomina publicis operibus imponi p-
mittunt; numismati vero nomina subditorum
90 apponi † indecorum semper est habitũ. multa
ad hanc rem illustrandam eleganter scribit Pe
trus Aerodius. Decretorum lib.5. tit.11. c.1.
Huius autẽ criminis reos,quis iudicet, quisu
uè illorum Iudex competens erit, & quis illo-
rum inquisitionis cognitor,& præsertim in ter
ra baronis,aut alterius,quàm supremi Princi-
pis, delictum commiserit, vel subditus fuerit?
Dicendum est,quòd quamuis cognitio, & cri-
minis punitio spectet ad merum imperium, &
sic illi,qui esset inuestitus de mero imperio: vt
sunt omnes Domini in Regno, qui possent in
simili procedere; tñ in omnibus Priuilegijs or-
dinarijs,iste casus excipitur,ac ipsi Principi su
premo reseruatur. vt voluit Afflict. in dicto c.
1.in verb.monetæ.nu.19. Quæ sint regal. Renat.
Choppin.de Doman. Fran.lib.2. tit.7.num 15.
19.& 20.& Petr.Gregor.Sintag. iuris vniu. lib.
36.cap.2.nu.28. Cui Principi absq; dubio spe-
91 ctat, † cum læsæ maiestatis crimen sit. l 2. C.de
fals. monet. Vidi quandoq; à Principe ob ma-
ximam causam, cognitionem huius criminis
Inferiori fuisse concessam;& in specie vidi pri
uilegium à Rege Ferdinando,in quo huius cri
minis cognitionem Magno Cõsaluo Ferdinan-
do de Corduba, Magno Capitaneo concessit.
Sed tñ si Principi alicui adessem,qui huius gra
tiæ munus alicui conferre vellet,nunquàm hãc
cognitionem dari consulerem, nisi illi daretur
ius monetæ cudendæ, cum imagine beneficia-
rij; & illo tantum casu concederem hanc co-
gnitionem suæ monetæ,non aũt Principis. Et
si qñ de falsante monetã Principis, media cau-
sæ tm̃ permitterem, sentẽtiã verò,& quicquid
inde sequitur, Magistratibus Principum, quo-
rum Maiestas læsa est,omnia remitterem.& di-
cam infra cap.16.& cap.62.
Quò verò ad monetæ mutationem, an, & qñ
à Principe fieri valeat, & quæ requirantur?
Declarat Petr. Belluga in Specul. Principum.
Rub.36.vbi ego dixi.

ARGVMENTVM CAP. XIII.

De mulctarum, ac pęnarum compendijs agi-
tur. quæ illa sint; inter mulctas, ac pœnas
differentiæ.

COMPENDIVM.

1 *Mulcta,ac pęnæ sunt de regalibus.*
2 *Mulcta, ac pęna debentur domino iurisdictionis, ac meri, mixtiq; Imperij.*
3 *Mulctæ, & obuentiones, iurisdictionum emolumenta sunt.*
4 *Mulcta est pecuniaria,pœna verò pecuniaria,& personalis.*
5 *Quadrupli,ac dupli pœna pecuniariæ sunt.*
6 *Pęna à lege,mulcta ab homine constituitur.*

7 *Mulcta*

7 *Mulcta mutabilis, loco, tempore, & personis; pœna firma, & certa. nu. 8.*

9 *Pęna debetur officio Iudicis mercenario: mulcta nobili. num. 10.*

11 *Pęna à quocunque cui commissa est; mulcta non nisi ab eo cui iudicandi munus publicè competit.*

12 *Pęna non remittuntur, nisi à solo Principe; mulcta augetur, & minuitur à Iudice. nu. 13.*

14 *Pęna pecuniaria plerunq; parti adiudicatur; Mulcta verò criminali iudicio ab exactoribus Fisco infertur. num. 15.*

16 *Mulcta infamiam, aut ignominiam damnato non inferunt; sed pęna infert. nu. 17.*

18 *Pęna indictor semel suo officio fungitur; Mulcta verò, potest moderare, atq; iterum cognoscere. nu. 19.*

20 *A pęna si imponitur, regulariter non prouocatur; à mulcta vero sic. nu. 21.*

22 *Pęna, & mulcta concessa non dicuntur, nisi in priuilegio, vel cancessione exprimantur.*

23 *Barones, ac beneficiarij regulariter in locum Regis, siue Principis succedunt.*

24 *Pęna, ac mulcta pro murorum reparatione imposita non confiscantur alicui, sed reparationi dantur.*

25 *Mulcta vnde dicatur? nu. 26.*

27 *Pęna ad quid inuenta sint, & quot genera illarum sint, latè ac remissiuè traditum est.*

28 *Mulctarum compendia intra annum exiguntur.*

C A P. XIII.

MVlctæ, & pęnæ de Regalibus, & Principi
1 reseruatis sunt: vt in dicto. † c. 1. Quæ sint
regal. & notatur in l. Mulctarũ. C. de mod. mul-
ctar. Sunt enim istæ mulctæ, ac obuentiones Fi-
sci: vt in l. 1. ff. Si quis ius dicent. non ob temp.
l. 2. §. 1. vbi Accurs. ff. Si quis in ius vocat. non
iet. Illi enim debentur mulctæ, ac pœnæ, qui iu-
2 risdictionis, ac † meri Imperij Dñs est, cuius sũt
fructus. Andr. de Isern. in c. 1. §. Si vero viola-
tor pacis. nu. 26. vers Et attende quia condem-
nationes. de Pace tenend. & eius violatoribus.
Bartol. in l. Imperium. num. 8. & 12. ff. de iurisd.
omn. iud. Paris de Puteo de reintegrat. feud.
cap. 203. Quidam baro. nu. 8. fol. 112. Iacobin.
de sancto Georg. in inuestit. feudal. §. Et cum
mero, mixtoque Imperio. num. 6. Sunt enim hæ
3 mulctæ, & obuentiones iurisdictionum † emo-
lumenta. Bartol. in l. fin. ff. solut. matr. Bald. in
l. fi. C. de fruct & lit. expens. Iacobin. vbi supra.
in verbo. Marchio. §. Dubitatur. nu. 2. Christo-
phor. de Castellion. in cons. 4. nu. 17. & 18. Io. Pe
trus Surdus in cons. 83 nu. 10. vol. 1. Latius di-
xi in cons. 1. nu. 4. 6. 59 63. & per totum cent. 1.
vbi scripsi plenè: An concessis prouentibus per
Regẽ, veniant mulctæ, ac pœnæ pecuniariæ, cõ-
fiscationes bonorũ, & cõpositiones in delictis?
Mulctæ vero à pœnis in nonnullis differunt.
Primò, quia mulcta est animaduersio pecunia-
ria; Pœna aũt, & pecuniaria, & personalis, capi
4 tis, & † existimationis irrogari solet. Paulus in
l. Aliud §. Inter mulctam. ff. de verb. signif. Vn-
de dupli, & quadrupli pęnæ ex. 12. Tabularum
5 legib. licet pecuniariæ, tñ † pœnæ sunt §. Pęna-
les. & p totũ Inst. de actionib. l. fi. C. de litigios.
Secundò differunt, quia pęna à lege est con-
6 stitura; mulcta verò à Iudice † imponitur ac in-
ducitur. dicta. l. Aliud. §. 1. Constanrin. Harme-
nop. in Promptuar. iur lib 6. tit. 3. § Inret mul-
ctam. Iacob. Aluarot. & Matth. de Afflict. in di-
cto. c. 1. Quæ sint Reg. in verbo. Mulctarum. &
ideo insurgir, quòd.
Tertiò differunt, quia mulcta est incerta, &
7 pro tempore, loco, persona, dignitate, † ætate,
alijsq; circumstantijs æstimatur. l. Perspicien-
dum. l. Aut facta. ff. de Pęnis. l. Quid ergo. §. Pę-
na grauior. ff. de his qui notantur infam. l. 3. C.
8 ex quib. caus. infam. irrogat. Pęna vero † firma
est, ac certa, à lege stabilita, nec illã Iudex mu-
tare, aut remittere potest. l. Seruos. C. Ad leg.
Iul. de republi. & dicam infra.
9 Quartò, Pęnæ debentur officio Iudicis † mer-
cenario, quod accusationi, atq; actioni deser-
10 uit; Mulctæ verò officio Iudicis Nobili. † Bart.
in l. Iudex posteaquàm. in princip. vbi Alexan.
num. 3. ff. de re iud.
Quintò, quia pœna à quocunque cui delicti
commissio, & exequutio commissa est, exequi-
tur, atq; imponitur; Mulctæ verò non imponun
11 tur, nisi † ab illis, quibus iudicandi munus pu-
blicè competit, & penes quos legis actio com-
missa est. l. 2. ff. de Iudic. & notatur in dicta l.
Aliud. in fin.
Sextò differunt, quia pœnæ non remittuntur,
12 nisi à solo Principe, qui est † supra legem l. Prin
ceps. ff. de legib. & in eo omnis pœna est arbi-
traria, sueq; motu arbitrium vertere, ac volue-
re potest Bald. in l. 1. col. 8. C. de summa Trinit.
Thom. Grammat. in decis. Neap. 36. num. 12.
Barth. de Cassęneo in Gloria mundi par. 5. con-
siderat. 24. Thom. in 2 2. q. 68. in fin. & hoc re-
13 gulariter. Mulcta item † potest per Iudicem au
geri, ac minui; pœna verò non. vt in dicta. l.
Aliud §. Et mulcta.
Septimò, pęna præsertim pecuniaria, & ad-
14 uersario, & hæredi plerũq; adiudicatur † l. Om
nes. l. Constitutionibus. ff. de act. & obligat. l. fi.
ff. de furt. §. Pęnales. inst. de perpetuis, & tẽpor.
act. l. Pupillum § In hæredes. l. Pænalia. ff. de re-
gul. iur. l. fi. ff. de iniur. l. 3. ff. de sepulchr. violat.
de quo latissimè Petr. Faber. de regu. iur. antiq.
c. 38 per totũ. Mulctæ verò exigũtur criminali
15 iudicio † à deputatis exactorib. & inde Fisco
inferuntur. d. l. Mulctarum. C. de mod. mulct.
Octauò, mulctæ infamiã, aut ignominiã dam-
16 nato † non inferũt. d. l. 1. C. de mod. mulcta. sed
17 pœna reo ignominiam † infert. l. Infamem. ff de
Public. iud. l. Diuus. ff de iniur. l. Non potest. ff.
de furt. quod ego latius differo Consil. cent. 2.
Nonò, differũt, quia Iudex, qui semel pœnam
indixit, functus suo officio dicitur, & ideo mu-
tandi,

tandi, aut reuocandi potestatem non habet, &
18 Iudex esse† desijt. l. Quod iussit. l. Iudex. l. Paulus. & l. Acta. §. De amplianda. ff. de re iudic. l. Solent. §. Sicut. ff. de offic. proconsul. l. fin. ff. de offic. procur. Cæsar. l. Nō potest. ff. de furt. l. Aut damnum §. Fin. l. Mores. §. Istè. l. Diui fratres. in princ. ff. de pœnis. l. Prima. §. Fin. ff. de quæst. l. Post sententiam. C. de sent. & interloc. omn. iudic. l. 1. C. sentent. rescind. non poss. Mulctæ verò Iudex, officio suo functus minimè dicitur,
19 quin† iterum possit de illa denuo cognoscere, illamq; moderari, & temperare; & in casu inopiæ, quòd mulcta damnatus soluendo non sit, illam remittere. l. Illicitas. §. Fin. ff. de offic. Præsid. l. Fin. C. de mod. mulct.

Decimò, & vltimò, de pœna regulariter prouocatio nō est; simul atq; enim victus quis est eius maleficij, cuius pęna statuta fuit, statim ea
20 †debetur. At mulctæ prouocatio est, nec ante debetur, q̄ aut non est prouocatū, aut prouoca-
21 tor victus† est. vt in l. Si qua pęna. ff. de verb. signif. de his differētijs latè Andr. de Iser. Aluarot. Pręposi. Bal. Afflict. & alij. in d. c. 1. Quæ sint Regal. & melius q̄ alius qs piā Guliel. Forner. in d. l. Aliud est fraus. & in dicta l. Si qua pœna.

Ex ijs palam fit, tam mulctas, q̄ pœnas Regaliorum iure esse, & ideo cōcessa non videntur, nisi in diplomate, aut priuilegio exprimantur,
22 †iuxta alias dicta. & voluit Aluarot. in c. 1. §. Si quis alium. col. fi. de Pace tenend. pro ut fieri consueuit in hoc Regno, vt testatur latè Anton. Capic. In Inuestit. Feudal. §. Feudorū clausulæ. in verb. cum mulctarū, pœnarumq; compendijs. in princip. fol. 126. col. 2. Quo casu, dū conceduntur, in locum Regis, ac Principis, Barones, ac Feudatarij, & beneficiarij succedunt.
23 †arg. notatorū p Innoc. in c. Cœterū. de iudic. in c. Cū ad sedem. de rest. spoliat. Capic. vbi supra. & ego deduxi consil. 1. Centur. prima.

Vnum tamen aduertendum fore cēseo, quòd siue Magistratus Regius is sit, siue Dñs, aut Baro quispiam alius, cui mulctarum, ac pœnatum concessio facta fuerit, & mulctas indixerint ijs, qui murorum, aut viarum reparationem nō fecerint, tales nec Fisco deberi, nec alteri Domi-
24 no, sed in illorum reparationem† debent erogari. l. Pen. §. Fin. C. de offic. rector. prouinc. l. Vnica. § Fin. C. de ratiocin. oper. pub. Lucas de Pen. in l. Vnica. col. 2. C. de palat. & domib. Dominic. lib. 11. voluit Capic vbi supra. vers. Pęnæ autem. Quod pessimè seruari vide in Regno, cū enim Portulani Regij, quàm alij baronales mulctas ad vsum viarum minimè conuertunt, quamuis exigantur impositiones pro aptatione viarum à Curia impositæ.

25 Mulcta vnde† dicatur? post Varronem docet Aulus Gell. Noct. Att. lib. 11. cap. 1. Budæus de Asse lib. 5 & post eos Io. Brechæus. in dicta. l. Aliud est fraus. §. Inter mulctam. num. 3. ff. de verbo. signific. Sed ego arbitror mulctam ap-
26 pellari à verbo Mulgeo, †quod significat, lac è Mammis extraho. Vnde illud Virgilij in Bucolicis Egloga 3.

Iungat vulpes, & mulgeat hircos.

A Magistratibus enim mulcta è bonis non obtemperantis ita exigitur, vt quasi ad lactis similitudinem extrahatur. Lac enim cum sanguis sit in mammis, papillisq; albificatus, & concoctus: vt dixi consil. 60. num. 24. Centur. 1. & extractus postmodum lac dicitur: sic mulcta ex bonis, quæ sunt secundus sanguis, vt ille ait, extracta, eodem modo appellabitur.

Pęnatum autem materiam, ad quid illæ inuentæ sint? quæ illæ sint à iure præfixæ? quot illarum species? Tum antiquas, tum nouas, ab om-
27 ni antiquorum† scriptorum schola amplissimè tradidi. de Magistratuum Edictis. lib. 2. cap. 8. ibi lectores remitto, quos comment. si Deus concesserit, propediē in lucē dare contendam.

Mulctarum compendia intra annum tantum
28 exigi posse, voluit ex multis† Petr. Peckius de iure sistendi. cap. 30. per totum. ad quem lectores aduoco.

ARGVMENTVM CAP. XIV.

Bonorum vacantium successio, quando, & cui debeatur, & cui denegetur.

COMPENDIVM.

1 *Bona vacantia ad Principem spectant.*
2 *Vacantia bona, quare, & vnde dicantur?*
3 *Intellectus Const. Regni. Dohana. nu 20. & 36.*
4 *Theodoricus Rex, quid dixerit, quoad bona vacantia, & caduca.*
5 *Rex Galliæ habet bona vacantia.*
6 *Respublicæ habētes iura Principis habent bona vacantia.*
7 *Fiscum habet Pontifex, Imperator, & Rex.*
8 *Coniuncti vsq; ad quem gradum in bonis vacātibus, Fiscum excludunt? nu. 9. 10.*
11 *Fiscus naturalem, ac spurium excludit, nisi sit restitutus natalibus. nu. 12. 29.*
13 *Obsidibus in obsidatu morientibus succedit Fiscus.*
14 *Fiscus in bonis in obsidatu quęsitis succedit.*
15 *Frater ordinis minorum sancti Francisci, an Fiscum excludat?*
16 *Fiscus, an excludatur à substitutis?*
17 *Fiscus, an excludatur, à socio cui insimul à Principe donatio facta fuerit.*
18 *Patronus viuens in successione liberti, an excludat Fiscum?*
19 *Vir vxori superstes, & è contra, an excludant Fiscum? num. 20. 21. 22. 23. Quid lege. 12. Tabularum 24.*
25 *Vxorum formulæ apud Romanos duæ, quæ vxor simpliciter, & quæ vxor materfamilias. nu. 26. 27.*
28 *Legis Solonis. 13. 14. ac 12. Tabularum declaratio.*

30 *Fiscus an excludat filium adoptiuum.*
31 *Expositis, quis succedit?*
32 *Bald. dictum in l. si qua illustris. nu. 6. C. ad Orfician. declaratur.*
33 *Cyrus expositus Persarum Regno successit.*
34 *Lamisio expositus Regno Longobardorum praficitur.*
35 *Fiscus quando expositis succedit?*
36 *Fiscus dum in Regno succedit, tertiam partem erogat pro defuncti anima.*
37 *Tutor an fisco praferatur in succedendo? numer. 38. 39. 40.*
41 *Intellectus. l. Quo tutela. ff. de Reg. iur. num. 44. 45.*
42 *Tutor ad vniuersitatem patrimonij vbicunque siti datus intelligitur.*
43 *Alimẽta extra proprios lares, quis quarere nõ debet.*
46 *Successionem qui sperant, bona tueri debent, ne dilapidentur.*
47 *Collegia, confraternitates, & curiales, an succedant mortuo collegiali, confratri, & curiali, excluso fisco? num. 48.*
48 *Legio, quot militum erat.*
49 *Cohors quot militum?*
Manipulus quot militum esset?
50 *Rub. C. de hared. decur. declaratur, & omnes ll. illius tituli.*
51 *Peregrino quis succedit? num. 52. 53.*
54 *Commilitones, an excluso fisco succedant militi?*
55 *Furioso, quis succedit? num. 56.*
56 *Hospitale furiosorum Neapoli.*
57 *Nobili moriente, an fiscus excludatur ab altero nobili eiusdem congregationis, vel sedilis, vt dicunt Neapoli. num. 58. 59.*
59 *Baldi dictum in l. 1. C. de hared. decur. improbatur.*
60 *Gentiles, qui dicantur.*
61 *Bona vacantia quanto tempore contra fiscum prascribantur? & quando currere incipiat. num. 62.*
63 *Delatores, qui sunt.*
64 *Delatoribus Tiberius Casar fidem prastabat. Sic Vitellius, Domitianus, & Constantinus. nu. 65.*
66 *Delatores Nero compressit, & illorum pramia ad quartam deducta sunt, & ideo quadruplatores appellati: hos alter etiam puniuit. num. 67.*
68 *Ouilius Macrinus delatores persequutus.*
69 *Ad deferendum omnes admittebantur exceptis clarissimis viris.*
70 *Mulieres, praterquam se ipsas, deferre non poterant.*
71 *Delatores esse non poterant Veterani, milites, & damnati.*
72 *Domini deferri non poterant.*
73 *Patroni à libertis non deferebantur.*
74 *Tutor, vel Curator, non deferebant pupillum, vel adultum.*
75 *Inquisitores S. officij, in fide errantes deferri cupiunt.*
76 *Qui committit contra Religionem, omnibus est iniurius.*
77 *Maior offensio est in Maiestate Diuina.*
78 *Intellectus Const. Regni. Inconsultilem.*
79 *An Hareticus omnis sit denunciandus nulla facta prius fraterna correctione? num. 80. 81.*
82 *Regum proditores, rebelles Principum, & Reipubl. hostes denunciandi sunt.*
83 *Feudo priuatur vassallus, non reuelans Dominum interfecturum esse.*

C A P. XIV.

AD Fiscum Principis spectãt, defunctorum hæreditates, & bona, dum moriuntur ab intestato, nullis relictis personis, ad quos iure legitimo succedendi facultas deuoluatur: idcirco vacantia illa appellantur, & ad Principis
1 †Bursam accedunt, vt Callistratus ait in l. 1. §. Diuus Pius. ff. de iur. Fisci. l. 1 l. Vacantia. l. Si vacantia. C. de bonis vac. lib. 10. l. fin §. cum autẽ in superiore. C. de caduc. toll. l. fin. §. Tali itaq; ordinatione. C. de curat. furios. habetur. in dicto c. 1. quæ sint regal. Bartol. in dicta l. vacantia. & in l. fin. nu. 50. versic. secundo casu. C. de Sum. Trinit. & fid. Cathol. Abb. Panorm. in consil. 6. num. 2. versic. Ex his infero. vol. 2 Alex. in consil. 31. col. 1. vol. 1. Albert Brun. in consil. 43. num. 20. Neuiz. apud eundem. in consil. 12. num. 101. Iacob. de S. Georg. in inuestitur. feudal. in verb præsentes. num. 4. Nicol. de Vbald. de success. ab intest. par. vlt. Andr. Tiraq. i tract. Le Mort saisit le Vif. par. 2. Declar. 14. num. 11. Nicol. Boer. in decis. Burdegal. 50. num. 14. nouissimè Antonius Sola in decret. Sabaud. in decret. Rempub. par. 2. Glo 7. num. 4. cum pluribus seq. Petrus de Gregor. Sicul. de concession. Feud. q 5. num. 10. & q. 7. num. 2.

2 Dicuntur autem vacãtia, †quum nullum Dominum habeant, & illius bona fuerint, cuius hæres nullus est: Et verbum hoc vacans, puræ latinitatis minimè dicitur, nisi deduceretur à verbo vaco, vt dicantur isto casu, bona vacãtia, scilicet libera, ac nullius Dñio subdita: iuxta illud Cic. Tuscul. quęst. lib. 2. Amplitudo (inquit) animi vna est oĩum rerũ pulcherrima, eoq; pulchrior, si vacet populo, nec plausum captans, sed tm̃ ipsa delectet. Caduca ista bona etiã appellari solent ab Imperatoribus in l. Si vacantia. C. de bon. vacant. lib. 10. Caduca etiam illa appellauerũt Archadius, & Honorius. C. Theodosian. de incorporat. quòd probat Bertrand. Argentreus in consuet. Britan. in Protheoria. nu. 5. Bona præfata vacantia nõ Imperatori solum, sed Regibus, & Principibus, ac Reipublicæ, quæ Principis vice fungeretur, & Dñis, Baronibusq;, quibus Regalia concessa sunt, de-
3 bentur. Et in Regno isto † expeditum est, per Const. Regni. Dohanæ. de secretis. ibi: Sine hærede decesserit, nec filium, nec filiam legitimam, aut aliquem ascendentium, vel descendentium, aut ex latere venientium, qui ad successionem ipsius ab intestato possit de iure venire, reliquerit; nec testamẽtum fecerit, &c. vbi hoc concludunt Andr. de Isern. & Matth. de Afflict. & annotauit idem Afflict. in dicto

cap. 1.

cap. 1. in verb. Bona vacantia. num. 12. in fin.
4 ¶De Theodorico Rege† Gothorũ, Comiti re-
rum priuatarum scribit Cassiodor.lib.6.variar.
cap.8.Caduca (inquit) Bona non finis esse va-
cantia,ità quod vsurpatio potuit inuadere, tu
in Fiscum nostrum facis iustis compendijs ob-
tinere, proximos defunctorum nobis legaliter
5 anteponis. ¶De Rege Galliæ† idẽ scribit Fran-
cisc.Marc.in decis. Delphin. 297.num.2.vol.1.
Nec de his ambigendum, cum vt pluries dixi-
mus, supremorum Imperatorum, Principumq;
iure fungantur. Sic etiam in alijs Regibus, qui-
buscunq; dicit Afflict. in loco allegato. nu.12.
6 in fin. ¶De Ciuitatibus etiam† habentibus iu-
ra Principis, & Imperij, vt sunt Respub. Sere-
niss. Venetorum, Genuensium, Lucensium, Ra-
gusinorum, atq; similium, quæ habent Fiscum,
& obtinent iura Imperij, ac bona vacantia. vt
voluit Bartol. in d.l.1.nu.11. C.de bon.vacan.
Sed ex isto Bartoli dicto, post Bal.in c. Ad hoc.
col.3.de allod. solos summum Pontificem, Im-
7 peratorem, ac Reges dicantur† habere Fiscum
voluit Io. Vincent. Annius in singul. 220. vbi
dicit. Ipso patrocinante, fuisse prohibitam Se-
renissimam Reginam Poloniæ tenere procura-
torem Fiscalem in Statu Ducatus Bari, & in iu-
risdictione criminali Griptaliæ. Sed isto casu
respondetur: Reginam fuisse prohibitam, non
tamquam Reginam tenere Fiscum, quia in Re-
gno erat tãquam subfeudataria Regis nostri,
& hoc non habebat in priuilegio. Sed non id-
circo in illa, & alijs Baronibus Regni, prohibi-
tum est succedere in bonis vacantibus. vt post
Io.de Platea, & Iacob Rebuffi, in l. Cornicula-
tij.C.de apparitor.præfect.prӕt.lib. 11. voluit
Nicol. Boer. in dicta decis.50. num. 14. in fin.
Nicolaus Vbald. vbi supra, & etiam Anton. So-
la. in loco supra allegato.

Vsque ad quem tñ gradum coniuncti esse de-
bent, vt Fiscum à bonis vacantibus excludant?
8 † Renat. Chopp. de Doman. Franciæ lib. 1. tit.
13.nu.7. multas retulit opiniones sibi inuicem
aduersantes. Communis tamẽ omnium senten
9 tia est vsq; ad Decimum gradum † coniunctos
Fiscum excludere. arg.§. Hoc loco. vbi Angel.
de Aretio. Inst. de success. cognat. habetur in l.
pen.C.vnd.cogn.Nicol.de Vbald.vbi sup.col.2.
Consanguinitatis tamen, vel gradus successio-
nis probatio per coniunctum defuncti succes-
10 sionem prætendẽtem† facienda est. vt per Mas-
uer.in pract.titul.de probar.nu.18. & seq.vers.
Item si Fiscus quem sequitur Andr. Tiraquell.
de retract. Consanguin.§ 1. Gloss. 16. num. 9.
Aliqua ad materiam colliguntur dum hæc ty-
pis excluduntur, ex Flaminio de Rubeis in
consil.16.num.23.& 54.vol.1.

Axioma itaq; tale ponendum erit. Fiscus Im-
peratoris, Regis, Reipublicæ, Baronis, vel Do-
mini, Defuncto cum testamẽto, ac nemine ad-
eunte, aut ab intestato, & nemine intra decimũ
gradum existente, qui ad successionem aspiret,
tamquam in bonis vacantibus succedit.

Primò extenditur istud axioma, procedere, &
si filius naturalis, aut spurius sit in medio: Fi-
scus enim, spuriũ, ac naturalẽ, tamq̃ incapacẽ,
11 † præuenit: vt voluit Nicol. de Vbaldis. in dicta
par.4.in princ. Si tñ nemo alius existeret, con-
clusio ista non ita passim reciperetur; sed sal-
tem cum moderamine, traditionis portionum
sibi spectantium. iuxtà amplissimè tradita ab
Illustriss. Card. Paleoto. de Nothis, & Spur.
c.38.per totum. Et similiter si per subsequens
matrimonium, vel ab habente potestatem fue-
rit legitimatus, seruatis tñ de iure seruandis,
12 quoad citationẽ† coniunctorũ. arg. notatorum
per Barthol. Socin. in cons. 226. & 246. & 251.
vol.2. Sigismund. Loffred. in cons.1.& 8. Augu-
stin. Berous in cons.23. nu.14.vol.2. Iacob. Phi-
lipp. Port. in cons.105. per totum. Francisc. Bur-
sat. in cons.72.& 76.vol.1. Aym. Crauet. in con-
sil.138. Hierony. Gabriel. in consil. 31. vol.1.&
in cons.21.22. & 103. vol.2. Thomas Doccius
in consil.153. per totum. Barthol. Bertazzol. in
cons. ciuil.91.nu.1.vol.1. Io. Petr. Surd. in con-
sil.1. per totum. vol. 1. Qui alios multos refe-
runt, quos omitto.

Secundò extenditur procedere etiam in obsi-
dibus, ijs enim in obsidatu morientibus, succe
13 dit† Fiscus. l. Diuus commodus. ff.de iur. Fisc.
Nec de ijs disponere, aut testari possunt. l. Ob-
sides. ff. de Testament. Hoc tñ subtemperatur
procedere in bonis in obsidatu quæsitis; secus
autem in alijs, quæ prius habebat, in quibus
14 † succedunt ab intestato venientes. l. In frau-
dem.§. Bona. ff.de iur. Fisc.

Tertiò extẽditur, & si fuerit frater ordinis mi
15 norũ S. Francisci in medio, qui† nec ipse Fiscũ
excludere poterit. arg. Clem. Exiui. de verb. si-
gnif & eorũ, q̃ habẽtur in Auct. ingressi. C.de sa
crosanct.eccle. sup quo dicendũ iuxta cõclusiones,
quas tradidi controuers. 17. per totũ. Cent. 1.

Temperandum est tñ primũ Axioma, pluribus
modis. Primò excludi Fiscum à substitutis, qui
16 eidem† præferũtur. l. vnica.§ His ita. C.de ca-
duc.toll. Accurs. in d.l.1. in verb. legitimo. C.de
bon.vacant.lib.10. Gerard. Mulert. ad Rolãdin.
de vltim. volunt. tit. de success. ab intestato sub
nu.32. omittendo pro nunc Ferdinand. Vasq.
de success. progress. lib.2. in præf. num. 12 Qui
videtur esse in opinione contraria.

Secundò temperandum est, Fiscum excludi à
consocio, cui à Principe coniunctim fuit facta
17 donatio, quia† si alter socius sine hæreditate
decesserit excluso Fisco, socius admittitur l.
Vnica. C. si liber. Imper. soc. lib. 10. Alex. Curt.
Crot. Socin. iun. Zas. in l. Simili & Tirio. ff. de
verb. oblig. Lud. Bolognin. in cons.1. Marian.
Nepos. in consil.73. vol.1. Restaur. Castald. de
Imperat. quęst.110. casu 105. Mulert. vbi supra.
Ægid. Bellemer. in consil.23. num.5. Afflict. de

iure Protomixeos. in rub. sub num. 24.

Tertiò tempera, nõ procedere, moriente Liberto, superstite patrono, quia in succedendo,
18 iste Fiscum † excluderet. vt in l. Si quis praesbyter. Ibi; Aut patrono legibus debentur. C. de Episcop. & Cleric. §. Sed nostra. & tot. Titul. inst. de success. libert.

Quartò, tempera, Si viro morienti, vxor superuiueret, vel econtra, alter ipsorum super-
19 stes † fuerit, quia vxor viro, & econuerso, excluso Fisco, admittitur. l. 1. C. vnd. vir. & vxo. gloss. in d. l. 1. C. de bon. vac. Gerard. Mulert. vbi sup. nu. 32. Corn. in cons. 324. vol. 4. And. de Iser. in Cõst. Regni. Praesenti lege decernimus. & in c. 1. in verbo. Bona vacantia. nu. 19. & 20. Quae sint Regal. vbi Aluarot. sub nu. 4. dum allegar. l. 1. C. vnd. vir. & vx. ibidem Afflict. nu. 2. & in dicto tract. Prothomix. in rub. sub nu. 24. Idem procedit si vir est clericus, & in vxore eius. vt post Odoffr. in sum. de success. ab intestat. sequitur idem tenens, ac referẽs Alberic. de Rosat. & post eum Ias. in dicta l. 1. C. vnd. vir, & vx. quos refert. Tiraquell. Le Mort saisit le vif. parte 2. declarat. 14. nu. 1. Istaq; opinio, quod vir, & vxor inuicem succedant, & excludant Fiscum, facit ad intellectũ eiusdem Cõst.
20 Regni Dohanae † de secretis. vbi enumerantur personae Fiscum excludentes, & tandem ibi nõ fit mentio viri, & vxoris: quinimmò in Regno
21 virum, & vxorem excludi à Fisco † voluit glo. in dicta Const. Dohanae in fin. quam sequitur Lallus de Tuscia in dicta Const. praesenti. nu. 4. Andr. de Iser. in dicta Const. sentit cõtrarium,
22 quòd immo † vxor non excludatur à Fisco. Quem sequitur ibidem Afflict. q. 4. num. 9. optimis rationibus, vt ex ipsis est videre: Quod confirmari potest per aliam rationem; quia, & si enumerauerit personas à quibus Fiscus excluditur, inter quos non ponitur vir, & vxor; Tamen cẽsetur illud remisisse dispositioni iuris communis l. commodissimè cum similib. ff. de liber. & posth. Nisi consuetudo esset in loco, per quam hi à Fisco excludi soluerint, quae esset obseruãda. vt ibi dicit Afflict. Hoc etiam
23 optimè declarauit Theodoricus † Gothorum Rex, qui scribens Epiphanio viro spectabili, consulari Prouinciç Dalmatiae apud Cassiodorũ lib. 5. varia. cap. 24. ait: Ioannã Andreae quondam iugali suo successisse, legis munere perhibetur; quae intestata nullis existentibus proximis, luce dicitur esse priuata, cuius substantia à diuersis, nullo legitimo iure suffultis, vsurpatione voluntaria suggeritur possideri. Et quã caduca bona, Fisco nostro competere, legum cauta decreuerunt. & quae sequuntur. & post Alexan. in cons. 31. vol. 1. quem refert, & sequitur Anton. Sola in Decretis Sabaudiae. in Decreto Rempublicam. Glo. 7. nu. 4. Choppiu. de Doman. Franciae. lib. 1. tit. 13. sub num. 8.

Nouum tñ id minimè videatur, sed ab antiqua
24 legum 12. Tabularum † dispositione de promptum, quibus cauebatur, matrem familias viro, virum ei, haeredes inuicem fieri: ità enim ea de re scribit Dionys. Halicarnas. lib. 2. ex Romuli instituto prius factum fuisse, & postmodum in 12. Tabulas relatum; Legis verba illa sunt: Vt quae mulier viro in manum conueniret, ea mulier illi viro materfamilias esset; Rerũq; ipsius oĩum, ac sacrorum socia, suaq; ei haeres fieret: item vt hic illi. Erant autẽ apud Romanos duae
25 vxorum formulç, quae vxor † simpliciter: Et quç vxor mater familias. Materfamilias autem dici nequibat, nisi in mariti manum conuenisset; & è contra vir in vxoris manum, & inde pater familias diceretur. Hinc Vlpianus Instit. c. 22. & 29. dixit. Vxorem, quae in manu est, in potestatẽ haberi. Vnde Cic. in Top. lib. 3. ait: Quòd si Fabiae ità à viro est legata pecunia, si ei viro Materfamilias esset; si ea in manum viri non conuenerat, nihil deberi. Quo in loco Boetius cap. 11. inquit: Quae vxores quç in manum per coemptionem cõuenerant, hae matresfamilias loquebantur: & post pauca. Vir ità: An sibi mulier materfamilias esse vellet? Illa respõdebat, velle. Item, mulier interrogabat: an vir sibi paterfamilias esse vellet? Ille respondebat, velle. itaq; mulier viri conueniebat in manum, & vocabantur hae nuptiae per coemptionem, & erat mulier materfamilias viro, loco filiae: quam solemnitatẽ in suis institutis Vlpianus exponit. Haec scribit Boetius. Huc spectant alia verba eiusdem Ciceronis in eodem lib. 3. Top. dum
26 dicit: Cum mulier viro in manum † conuenit, omnia quae mulieris fuerunt, viri sunt, dotis nomine. Atqui hoc idẽ videtur, quod dixit Aulus Gellius Noct. Attic. lib. 18. c. 6. Matrem autem
27 familias (inquit) appellatam † esse eam solam, quae esset in mariti manu, mancipioque; aut in eius, in cuius maritus manu, mancipioq; esset; quoniam nõ in matrimonium tm̃, sed in familiam quoq; mariti, & in sui haeredis locum venisset. Dictum verò hoc anteà fuerat à Cic. in Orat. pro M. Caelio. Non enim (inquit) quaeuis vxor, statim materfamilias est, sed ea sola, quae in mariti manu, mancipioque est. Sequitur Ludouic. Charondas ad Vlpianum Titul. 4. optimè Francisc. Connan. Comment. Iuris ciuil. lib. 8. cap. 3. nu. 3. Io. Brechaeus in l. Pronuntiatum. num. 5. ff. de verb. signif. Non omittam tamen Pardulphum Prateium, diligentem antiquitatum perscrutatorem in iuris prudentia veteri Solonis l. 13. & 14. leges, sensum, ac literas istas separasse, illasq; ad diuersos effect⁹ traxisse, vt
28 ità sonarẽt, vt dum lex ait: Mulier viro † legitimè coniuncta, fortunatum, & sacrarum socia illi esto, vtque domus ille dominus, ità, & illa domina. Deinde illam Prateius diuidens, facit aliam legem. Filia vti patri, ità defuncto viro haeres estò. Quam ipse declarat in filia, nõ ita intelligẽdo admitterem: Cum enim loqua-

tur

tur de viro defuncto, quid necesse est in vltimis verbis de filia obloqui? Nisi eo modo verba cõiungantur, prò ut illã retulit Aymar. Riual. Histor. iuris ciuil. lib. 1. dũ ex Dionysio ait: Vt mulier, quæ viro per sacras leges coniuncta esset, pecuniarum omnium, sacrorumq; socia esset, viroq; defuncto, vt filia patri succederet. Nil aliud designans, nisi vxorem eò modo defuncto viro succedere, quàm vt filium patri. & ita Pratæius rectè dixerit.

Quintò tempera, Si morienti spurius legiti-
29 matus superuiueret, quia ab eo† Fiscus excluderetur, vt supra dixi.

Sextò tẽpera, in filijs adoptiuis, qui, & ipsi Fi-
30 scum† excludũt. l. 1. §. fi. l. 2 §. Parui aũt refert. ff de suis, & legit. hæred. §. Per adoptionẽ. Inst. de legitim. agnator. success. l. Cũ adoptiuis. C. de adopt. Glo. fi. in l. Vacãtia. C. de bon. vacan. lib. 10. simile dicimus in filio Arrogato.

Septimò tẽpera, in successione expositorum,
31 qbus succedit Hospitale, Fisco excluso. † Bald. in l. Si qua illustris. nu. 6. in fi. vers. & ideo expositis. C. Ad Senatus. Orfician. Glo. in l. Nutritoribus. C. commun. de success. Sed hoc Baldi dictum ego declararem procedere, qñ infans expositus, esset ab hospitali educatus; alias non viderem causam, quare hospitale succederet, cum nullã in hoc adducat legem, nec causam assignet, nec id reperiatur iure cautũ: & ratione educationis succedere quis alicui minimè debet, cũ dicat idem Bal. in d. l. Nutritoribus,
32 q educatio ius succedendi † minimè tribuat. Quia oẽs Cauponæ, & Tabernarij succederẽt, quod dictũ nephas est. Tñ qñq; vidimus educatores educatis morientibus successisse. Sic
33 Cyrus exposit'† Persarũ Regno succesit, eoq;
34 potitus est. vt scribit Herodot. lib. 1. Sic et† Lamissio puer in lacunã à matre positus, ab Agilmũdo Lõgobardorũ Rege educatus, ipso mortuo, educatoris Regnum sortitus est. vt scribit Paul. Diac. de Gest. Longob. lib. 1. cap. 3. Petrus Mesia in Silua var. lect. lib. 2. c. 32. Simon Maiolus in Irregularit. lib. 1. c. 11. nu. 3. & antè ipsum Alexan. ab Alexãdro Dierum Genialium lib. 2. c. 31. Quæ omnia pro Baldi opinione minimè congruunt, quia supra relati, non tam in Regno iure successorio, q̃ electione, vel sortitione peruenere: sua tñ opinio bona est, & pro causa pia hospitalis. Stricto tñ iure attẽto, Fiscus eius locum occuparet; Ne videatur, vt Iustinianus ait, quasi cõtracto quodam mercimonio, ius pietatis exercuisse. vt in l. Fin. C. de infantib. & Languid. exposit. Nisi quatenus, cum erogatis expensis concurreret. arg. notatorum in l. Patrem. C. de nupt. alias semper Fiscus suc
35 cederet, † vt nouissimè censuit Antonius Sola in Decretis Sabaudiæ in Decreto. Abusionib. Glos. 3. in fin. sub tit. de captur. debitoris.

Octauò, declara tũ Regnicola, q quoties Fiscus succedit, tñ tertia pars bonorũ per ministros Regios pauperibus pro illius defuncti
36 † anima, erogatur. vt in d. Cõst. Dohanæ in fin.

Nonò declara non procedere in tutore, cum
37 & ipse, Fisco† successionem eripiat, † vt ex glo: in l. Quo tutela. ff. de regul. iur. voluerunt Dyn. Alberic. & Corn. in l. 1. C. vnd. vir. & vx. Bald. in d. l. Si qua illustris. nu. 6. in fin. Afflict. in d. c. 1. in verbo. Bona vacantia. nu. 4. Amanell. de Claris aquis in singul. 242. Quam opinionem de-
38 clarãt fore intelligẽdã, si modo pupillus† moriatur, dũ est sub tutela, & eadem tutela durante; alias supradicta opinio minimè pcederet.
39 Supra dictam opinionem† reprobauit Bart. in l. Quo tutela. & in d. l. Nutritoribus. quem sequuntur Angel. Iud. Roman. & Ias. in d. l. 1. C. vnd. vir. & vx. Andr. Tiraquell. in tract. Le mort saisit le vif. parte 2. Declarat. 14. n. 5. vbi dicit:
40 Quod in Francia, numq̃ scit seruari, q† Tutor succedat. & hos sequitur Hierony. Cagnol. in d. l. Quo tutela. nu. 6. Licet Borgninus Caualcanus de tutor. & curat. nu. 336. dicat quòd ipse componeret quæstionem per medium.

Hoc ego non admitterem; quia non esset dubium decidere, sed ambiguitatẽ trãsfigere. Sed dico me satis mirari hos doctores grauissimos in commentitias fabulas istas incidisse, quia
41 aut tex. in d. l. Quo tutela. † intelligi debet hoc pacto, quòd Iurisc. hoc dicere voluerit; quod cum plures essent tutores, tutelam forte affectantes, vel illam recusantes, Hæreditas, idest bona hæreditaria ad illum perueniant, scilicet consetuãda, non iure succedendi, ad quem tu-
42 tela redit; Cum tutor ad vniuersitatem† patrimonij, vbicunq; bona sint, datus intelligatur. §. Datus. inst. de excus. tut. l. Si propter litem. §. Fin. ff. eo. tit. Nisi fœminæ (ait Iurisc.) hæredes intercedant; quia eo casu hæreditaria bona, si fortè tutor exterus esset, bona omnia ad illum non peruenirent; cum fœmina hæres alimenta debeat habere in patria; ne dũ tutor bona hæreditaria foris portauerit, mulier alimẽtis indigens per viam ad petenda alimenta inedia periret, contra ius. de quo latè dixi cõtrouers. Forens. 64. nu. 60. centur. 1. vel ne incongruum facere cogatur, & contra eius pudicitiam ex-
43 tra proprios, patriosq; lares alimenta† quærere. arg. l. Si dissepteτut. ff. vbi pupill. educar. de-
44 beat. Aut tex. in dicta l. Quo tutela† intelligendus est, vt verè intelligi oporter, quòd Iurisc. ibi tradẽs regulam, ordine peruerso loquutus artificiosè fuerit. Quasiq; is debeat sensus esse: Eò tutela redit, quò hæreditas peruenit: Vt dicamus Iurisicon. id voluisse dicere: Ad eum tutelam spectare, & illum admitti, ad quem hæreditas spectat. Quod etiã videtur de mente Hieronym. Cagnoli, & Io. Ferratij Montani in dicta l. Quo tutela. Hunc ego intellectum
45 † Illustrabo ex alio, cum arbitrer Vlpianum hanc Regulam sumpsisse ex Legibus 12. Tabularum. Qui successionem (ait) sperant,

Tutores Súto. Cuius meminit Aymarus Riuallius Histor.Iuris ciuilis.lib.2. Hoc idem confirmat ipse met Vlpianus, dum loquitur,quæ legitimæ dicantur tutelæ.Item ijs(ait)qui ad legitimã hæreditatem admitti possunt; hoc summa prouidentia, vt qui sperarent hanc habere
46 †successionem,ijdem tuerentur†bona, ne dilapidarentur.in l.1.ff.de legitim.tutor.cuius meminit Pandulphus Prateius in iuris prudentia veteri in legibus Solonis.l.19.Et dum tex.in d. l.Quo tutela. subsequitur (Nisi fœminæ hæredes intercederent)dicas Iurisc.respondere tacitæ obiectioni,quasi quis diceret.Arguo contra; quia mulieres regulariter ad tutelam non admittuntur,& tamen succedũt.Iurisc.Respondet:Nisi fœminæ hæredes intercedant,quia illæ,& si ad successionem admittantur, non tamẽ regulariter ad tutelam; exceptis tũ matre, & auia. Et hic mihi videtur verus intellectus. Sed scrutentur melius alij subtiliores. Quod, his iam præscriptis, tenuit Petrus Faber de regul.iur.antiqui.l.10.& l.73.

Decimò declara nõ procedere axioma propositum in collegijs,confraternitatibus,& curialibus defunctis; quia nullis existẽtibus personis ad successionem aspirantibus, & collegialis fuerit mortuus, collegiales alij Fiscum
47 †excludent.l.1.cum quatuor legibus seq.C.de hæred.decur.vbi Salycet.annotauit. & hoc idẽ voluit Bart.in l. Si quis filio. §. Eius.nu.2.ff.de iniust.rupt.& irrit.rest.latè Benedict.Capra in conf.156.nu.21.Matth.de Afflict. in tract. Prothomixeos.in rubric.sub num.24. Sed ego non istam declarationem sic planè reciperem, nec
48 habere locum declarationem,nisi in illis†collegijs,de quibus in dicto titulo. C.de hæredit. curial. quia d.l.1. loquitur in collegio nauicularioru, de quibus habetur in l. His, qui naues. ff.de vacat.mun.& in l.Sẽper. §.Negotiatores, cum pluribus subseq.ff. de iur.immunit.Guliel. Budæus in l.1.ff.de arbitr.latè Lazarus Baysus de Re Nauali. Et l. 2. in dicto titulo. continet aliud:Quia Cõstãtinus scribit ad Bonsũ Equitum magistrum, & tota illa lex,loquitur de militibus, & de legionibus, quæ, vt scribit Alex. ab Alex. Genial. dier.lib.1 c.5. Vna quæq; Romuli tempore erat peditum trium mille,Equitum vero trecentorum : & dicta erat legio, ab eligendo,vt Varro lib.4. ait. & erat decem co-
49 hortum: Cohors† verò decem Manipulorum: Manipulus verò vigintiquinq; militum : adeo quod quęlibet legio erat militum octo mille,& quingentorum. Sed Liuius lib 7.dicit habuisse legionem quãlibet, quinq; millia, & quadringentos.Aliter etiam describit Nonius Marcellus,quia in qualibet cohorte, ponit numerum diuersum Peditum,& Equitũ, & omnes dicit, ascendere ad numerum Peditum sex mille, & Equitum sexcentorum triginta duorum. Et sic etiam loquitur de Cuneis, & vexillationibus, de quo dico in Neanomologia. Tertia.l.eiusdẽ tituli,de Cohartalibus, de quibus dico in eodem libro. Et l. 4. loquitur de curialibus, qui sunt Decuriones,vt ibidem patet, & etiam loquitur rubrica ibidem. Et in l. Si quis curialis. C. de Episcop.& cleric. Et l.5. Quæ est finalis, loquitur de fabricẽsibus, de quibus dixi supra c.6. de Armãdijs. Ex ijs patet totũ illum titulũ
50 in separatis casibus loqui,nõ aũt† in cõfraternitatib',vniuersitatibus,& collegijs;qa ista nõ appellãtur collegia,q̃ sua requisita babere debent. de quibus Guido Papæ in decis. Gratianop.258.latè Io.Brecheus,& post eum elegantissimè Guliel. Forner.in l. Neratius.ff.de verbor.signific.& Paul.Fuscus de visitat.lib.2.c.1. per totum.Michael Timotheus in praxi visitandi lib.2.tract.8. c.7. & latius ego de Magistratuum edict.lib.2.c... vbi dico. Ob eam itaque causam, arbitror declarationem supradictam procedere in eisdem collegijs in dicto titulo de hæred.decur.contentis; non autẽ in alijs,à quibus Fiscus minimè excluditur,cum sit vocatus deficiẽtibus successoribus.d.l.1. cum simil. C. de bon.vac.lib. 10. prout in huius capitis principio diximus.Quòd ista alia collegia succedant,exorbitans est à iure communi,idcirco non extenditur.l.Quod vero cõtra ff.de legib. cum cõcor.Collegia vero pia semper excipio, de quibus alius erit dicendi locus.

Vndecimò declara non procedere in Peregrino moriente absq; legitimis hæredibus; qa
51 in eius bonis succedit Episcopus, † qui capit bona dispensanda ad causas pias, eo intestato morienti,iuxta dispositionem Imperatoris Friderici in Auct. Omnes Peregrini C. commun. de success.& habetur in corpore, vnde sumpta est,in§.Omnes peregrini.de Statut.& consuetudin. contra libert. eccles. in Feudis. quod optimè declarat Petrus à Nauarra de restitut. Ablator. lib.4. cap.2. num. 62. Sanè tamen in-
52 telligenda erunt in ijs peregrinis, † qui extra proprios lares,ac patriam peregrinãtur,& ibidem moriantur, ità vt pro extraneis reputentur.vt dicit Alberic.in Auct. de non eligen.secundo nub. Nec etiam de Peregrinis, qui non sunt ciues Romani, ad quos iura Quiritum nõ pertinẽt.vt in l.1.C.de hæred.instit. Nec etiam ad Peregrinos, scilicet deportatos, qui ea de causa, ex testamento hæredes scripti, aliquid
53 capere†nequeunt. l.Sed,& si. §. Solemus. ff.de hæred.instit. de quibus agit Andr.Alciat.lib. 1. Parergon.cap.15.

Duodecimò,declarandum est non procedere in milite, qui si decedat absq; legitimis hæredibus, commilitones eiusdem cohortis ad-
54 mittuntur:† vt supra dictum est,excluso pœnitus Fisco.vt in d.l.2. C.de hæredit.decurion.& voluit Bartol.in dicto §.Eius.

Decimotertiò declara, secus esse, si moriatur furiosus,quia & si requisiti successores legitimi,

gitimi,illorũ curam habere noluerunt;Tamen,
qui curam habent,ij excluso fisco,illorum suc-
55 cessionem obtinebunt. † seruata forma dispo-
sitionis text.in § Si quis de prædictis.Auct.Vt
cum.de appell.cognosc.& in auct. Liberi.inde
sumpta.C de Episcopal.audient. Hoc facit ad
Hospitale furiosorum Ciuitatis Neapolis, in
56 quo † nonnulli furiosi moriuntur, quia si for-
mã præfatam nõ seruauerint ab Hospitali ex-
cluderentur etiã legitimi successores. Sed as-
feratur antiquitatis aliquod vestigiũ ad eorũ
confirmationem:Cicero enim in lib.2.Rethori
corum ad Herennium. ex lege 12. Tabularum
caueri ait,vt Agnati,& Gẽtiles furiosi,& illius.
bonorũ curam suscipiant.Et Vlpianus institu
tionum.cap.12.idem asseruit.Quod,& Iustinia
nus ait,in §.2.Inst.de curat.furios. Hinc Mode
ratus Columell.Rei Rusticæ.lib.1.Portius qui-
dem Cato (inquit) censebat in emendo agro,
inspiciendoq; præcipuè duo esse considerãda,
salubritatem cœli,& vbertatem loci,quorum si
alterutrum deesset,& nihilominus vellet in co
lere,mente esse captum,atque ad Agnatos,&
Gentiles deducendum.

Decimoquarto, declara non procedere in
Nobili moriente, vel aggregato, aut existente
57 in † aliqua nobilium congregatione:vt nuper
fuit Neap. & aliquibus alijs,Regni Neapolita-
ni Ciuitatibus, in quibus sunt nobiliũ congre-
gationes,quæ Sedilia appellantur;quia vno ex
his nobilibus, absq; legitimis hæredibus mo-
riente,fisco excluso, alij nobiles eiusdẽ Aulæ,
Congregationis,siue Sedilis,succedunt.vt vo-
luit Matth.de Afflict. in d.cap.1. in verb.bona
58 vacantia. nu.5.quæ sint Regal.Quod ego† mi-
nimè admitto, cum moueatur ex dicto eiusdẽ
Bald. in l. 1. C. de hæred. de cur. Quo in loco
Baldus, minimè dicit hoc suum præsuppositũ,
ac opinionem, nec aliquid, vt pro ipso faciat.
Sed loquitur in nobilibus, qui habent aliquos
suos homines Dominos, vt si moriantur sine le
gitimis hęredibus excluso fisco, isti Dñi Nobi-
les succedẽt. Et istud est ratione Dominij,aut
seruitutis debitę domino,& hoc non procedit
in nobilibus horũ sediliũ, seu Platearum, cum
ęqualiter se prætendant nobiles, & inter eos
nullus est,qui sit aliorum Dñs. At potius Bald.
voluit dicere de Dominis Iuridicis. siue Baro-
nibus Fiscũ habentibus,quod nobilibus,siue hære
dibus,ac successoribus morientibus, succedãt
Dñi,& sic est dictum primi Axiomatis,siue Re
59 gulæ.Nec videtur Baldum † in casu Colonorũ
Censitorũ optimè dicere; quia text. in d.l.fin.
quem ipse allegat, dicit non posse vocare Do-
minos pro causis ciuilibus;& hoc ibi est ob re-
uerentiam, vt ipse dicit;Et quod non possint inui-
to Dño prædia alienari, quia illud est ratione
census, per quẽ Dñs retinet dominiũ directũ,
& non idcirco dicendum erit,vnũ nobilẽ alte-
ri succedere.An fortè afferre possumus ad Af-
flicti,eiusq; sequaciũ gratiam, dicere, vt fortè
placeret sibi,suisq; nobilibus Sedilis Nidi,cu-
ius ipse se profitebatur, & pro eius dicto faciat,
quod ex legis 12.Tabularũ producã,dum secun-
dum Ciceronem in lib.1.Rethor.ad Hæren.sic
illã retulit. Si paterfamilias intestatus morit,
familia,pecuniaq; eius, Agnatorũ, Gẽtiliumq;
estò. Idem Cic.in lib.2. Topicorum, plenè de-
clarauit,qui Gentiles appellentur,dũ ait:Gen-
tiles sunt,qui inter se eodem nomine sunt,qui
ab ingenuis oriundi sunt, quorum maiorũ ne-
mo seruitutem seruiuit,qui capite non sunt di
minuti.& idem Cic.de Aruspicum responsis.
& de Orator.lib.1.Nonne (inquit) in ea causa
fuit,oratoribus de toto stirpis, & Gentilitatis
iure dicendum? Sic idem Cicer. lib.1. Tuscul.
quæst. Phærecides Syrus, primũ dixit, animos
esse sempiternos,antiquus sanè.fuit enim meo
regnante Gentili. Et intelligebat de S.Tullio.
Sed ista faciunt pro mea, non pro Afflicti opi-
nione; Gentiles enim non intelliguntur nobi-
les totius consessus, sed tantum, qui sunt eius-
dem familiæ,nullo gradu coniuncti,præterquã
60 †Gentilitatis, & in id expendi possunt verba
Plinij lib.19.cap.1.In Serranorum (inquit) Fa-
milia, gentilitium esse fœminas linea veste nõ
vti.Eaq; inter Agnatos, & Gentiles intercedit
differentia, vt isti de eadem familia tm̃ appel-
lentur, illi vero sanguinis vinculo sint ligati.

Aduertẽdum tñ erit,Bona vacantia.quadrien
61 nij spatio contra Fiscũ† præscribi.Papinianus
in l.Intra quatuor.ff.de diuers.& tempor.præ-
script.l.1.§.Diu'.ff.de iure Fisci.l.1. C.de qua-
drien.præscript. Dyn.in tract. præscript. titul.
24.nu.1.Angel. & Io.de Imol.in l.Furtũ.§ Fun-
di. ff. de vsucap. & ante eos Azo in Summa.C.
de bonis vacant.in fi.Ioan. Francisc.Balbus de
præscript. prima parte vltimæ partis princip.
q.1.nu.49. & remissiuè tangit Aegid. Bossius in
tit.de Bonis vac.nu.8. Andr.Tiraquell.in tract.
Le Mort saisit le vif.parte 2.Declarat.14.n.11.
Renatus Choppin. de Doman. Franciæ lib. 3.
Tit 9.num.8.Hoc tñ dictum multas recipit de-
clarationes,quę ab eisdem authoribus referun
tur,& illas retulit præsertim Marc.Anton. Pe-
regrin.de iure Fisci.lib.6. Tit.de præscript.Fi-
scal.nu.40.Cætera vero, quæ ad hãc materiam
Doctores comminiscũtur in dicto verb. Bona
vacantia. vti Inutilia, ex professo omitto.

Tempus autem præscriptionis iam dictæ, à
62 die,quo delator denũciationem †fecerit,cur-
rere incipit.voluit text. in d.l. Intra quatuor.
63 Delatores autem † sunt illi, qui vel maleficia,
vel alia ad priuatam, aut publicam vindictam
spectantia,denunciãt, aut in Fisci beneficium,
qui apud Doctores nostros,denunciatores,vel
publici,vel secreti appellantur. de quibus per
Hostiens.in summa.tit.de denũciat.§.1. Specul.
in tit.de denun.Angel.de Aret. in tract.Male-
ficior. in verb. Nec non ad denunciationem.

Salycet.

Salyc.in l.Ea quidē. C.de accusat. Hippoly. de Marſ.in pra&.crim. §.Principium. nu.22. Lancellot. Conrad.in lib. de offic. præror.in cauſ. crim. 1. c. 9.§.3. tit.de denunciatione.Cauſas, quas iſti deferût varias eſſe voluit Calliſtratus. in l. 1. ff.de iur.fiſci. Ex Traiani edicto,delatores fuiſſe admiſſos. habetur in l.Edicto.ff.eod.
64 tit. Ijs ſiue verum dixiſſent, ſiue † Mendaciū, Tiberius Cæſar fidem præſtitit, de quo ità inquit Corñel. Tacitus Annalium lib. 4. Sic delatores genus hominum,publico exitio repertū,& pœnis quidēm, nunquam ſatis coercitū, per præmia eliciebantur:Et iterum de illorum temporum calamirate per Delatores Tiberij, idē Tacitus lib. Annal.6. Suſcepit Cęſtius accuſationem,ꝙ maximè exitiabile tulere illa tē pora,cū primores Senatus,infimas eriā delatio nes exercerent;Alij propalam,mulri per occul tum,neque diſceruentes alienos à coniunctis, amicos ab ignotis,ꝙ repens, aut vetuſtate obſcurū,perinde in foro, in conuiuio quaque de re loquuti,incuſabanrur,vt quis præuenire, & reum deſtinare poterat, pars ad ſubſidium ſui, plures infecti,quaſi valerudine,& cōractu.Hęc Tacitus.Eodem modo illos Virellius, Domitia
65 nus, & Conſtantinus† in precio habuere,quāquam Domitianum delatores expulſiſſe iocetur Martialis lib. 1.Epigr.4. dum ait:

Turba grauis paci,placidaq; inimica quieti,
Quæ ſemper miſeras ſollicitabat opes.
Tradita Getulis, nec cępit Arena Nocentes,
Et Delator habet, quod dabat exilium.
Exulat Auſonia, profugus Delator ab vrbe,
Impenſis vitam Principis annumeres.

Nero alioqui Princeps nequiſſimus, eorūdem licentiam quodammodo compreſſir, illorum
66 † præmia ad quartam reducens,vnde quadruplatores appellari. Antoninus vero, melius,ꝗ ſi non probarent,capitali pœna illos affecir, ſi
67 probarenr,obtulit præmiū,ſed illos fecit† infames. Opilius Macrinus illos perſequurus eſt
68 † acriter,& repertos pęnis affecit.Sed tñ rectè inquit Annibal Scotus ad Tacitū.Eos,qui pec cantes in Principem, vel in Rempublicam,detulerInt,dignos præmio illos verò, qui quodcunque agitur, ac omnium actiones rimantur, & facta, & dicta in crimen detorquenr, fœdiſſimum genus eſſe, & Tyrannici miniſterij fomentum. Omnes itaq; admittebātur exceptis
69 clariſſimis viris. † Martianus in l. Deferre. in princip. ff.de iur.fiſci. Exceptis etiam mulieri-
70 bus, vr † ibidem annotatur.Niſi mulieres deferrent ſe ipſas. vt in l.Air Diuus Traianus. in princip.ff.eod. it.& in l. 1. C. de his, qui ſe defer. lib.10. & voluit Gulielmus Forner. quem ſæpius honoris.& meriri gratia nominamus.in l.1.ff.de verb.ſignific. Arcebantur eriam Vete-
71 rani,Milites,& damnati† in d.l.Deferre.Vude videbarur eriam anriquitus quodammodo infames eſſe,poſtquā ſeruis, Delatores eſſe permittebatur.l.Mulierem. § fin. ff.de Accuſat.Nō
72 poteranr autem Dominos deferre.† l.2.§.Imperaror.ff.de iur. fiſci. & in l.fin. C.de Delatorib.lib.10. Eodem modo nec liberti contra pa
73 tronos.† dicto §. Imperator. Nec procurator principalem, nec tutor, aur curator, pupillum,
74 † vel adultum.d.l.Deferre.§.Item eos. Vbi idē haberur de vendirore. Mea fert ſententia,illos tantūmodo delatores laudādos,& præmijs ho neſtandos,qui fidei Chriſtianæ Hoſtes, & Hæreticos,illorumq; ſectas detegūt. Vnde Inquiſitores ſancti Officij, generale edictum profe runt,ſuper Chriſtianæ fidei cultu, & ꝙ ſi quos
75 in fide errare†ſciuerint,ipſis referanr. c.excōmunicamus. §. Adijcimus.de Hæretic.Et quia quod committitur in Dei religionem,omnium
76 †cenſetur iniuria.l.Manicheos. C.de Hæretic. Vnde ſuam propriā cenſetur iniuriā proſequi, ralia qui deferr. Nam ſi in crimine læſæ maieſtatis humanæ ſit ſimilis deuunciatio, quantò
77 magis diuinę,in qua maior†eſt offenſio.l.Quiſquis.C.Ad leg.iul.Maieſt.& cauetur in Regno
78 per Conſt.†In confutilem.facta ab Imperarore Friderico. cuius ad hunc propoſitum deferendi Hæreticos meminit Zanchinus de Hæretic.c.11.Nicol. Eymericus in Director. Inquiſ. tit.de ſecundo modo procedend.in cauſ.fidei. parte 3.Comment.15.vbi Franciſc. Pegna elegāter ſicuti ſemper.& voluit Camillus.Cāpeg. ad Zanchin.de Hæret.cap. 8. Iacob. Simancas. in praxi Hæreſeos.ritul.23.Quinimmò denun-
79 ciandus eſt † Hæreticus omnis, nulla ei facta fraterna correctione, cuius meminit CHRISTVS in Euāgelio.vr optimè probat Alphōſ. de Caſtro de iuſta Hæreric. punit.lib.2.c 25.& poſt Bernardinum Arualum,Arnaldum Albertinum,Sotum,& Melchiorem Canum, quos retulir,voluir Simancas.vbi ſupra.num.6.

Duas afferunt limitationes, qbus minimè ſubſcriberem: vnam Alphonſus de Caſtr. in loco relato.Alteram S.Tho.in 2. 2. q.33.art.3. Quorum primus aſſeruit,denunciationem ab eo ſta tim non eſſe faciēdam, qui aliquod erroneum,
80 vel hæreticum†audinir, nec ſcit an ille ſit verè Hęreticus,qui ea protulit,& idcirco prius fraternè monendū cenſuit. Secūdus vero D.Tho.
81 qui inquit,ꝗ certò quis ſcit,aliquē†facili via, ſi corripiatur,ab errore, vel hæreſi diſceſſurū, tunc monitionem fraternam præcedere oportere.Vtroq; enim caſu eſſet,Diuinare,& ex cor rectione poſſet alrius eleuari,ac in ſua opinione perrinacius ſiſtere, ideoq; minimè ad correctionem procedēdū eſſe dijudicarem, quod & cenſuit Franciſc.Pegna ad Eymeric. in director.pat.2.Cōment.18. Vnde omiſſa correctione,denunciationem ante omnia faciēdam eſſe cenſerem. Simulanr enim ſemper Hæretici, ſe corripi, & correptos eſſe, & ſemper in peius dilabuntur; ideo illos dicit ſcriptura vēturos in veſtimentis ouium, & tantò peiorem correctionem

ctionem esse dijudico, quantò diutius modo ad fidem, modo contra illam, mente, & corde infirmi. huc, & illuc mira inconstantia diuertunt. Ad materiam transeamus.

Denunciari etiam aliud debere concludo: si quid contra summum Pontificem, Regem, Principem, aut Rempublicam moliretur: proditores enim Regni, Regum rebelles, Principum, ac
82 Reipublicæ hostes, reuelãdi† sunt. §. Quin vero. Auct. Vt liceat matri, & auiæ. Ludouic. Roman. in singul. 785. Nunquid. arg. l. Metrodorũ. ff. de pęnis Matth. de Afflict. in c. 1. §. Præterea. col. 1. quæ fuit prima caus. benef. amittend. congerit plura Quintilian. Mãdos. ingratitud. cap. 62. causa. 16. Priuatur enim feudo vassallus, si
83 interficiendum esse† Dñm, ei non reuelauerit. dicto. c. 1. §. Præterea. quæ sit prim. caus. benef. amitt. vbi Afflict. nu. 2. 3. idem Afflict. in c. 1. §. Item si quis. num. 96. Quib. modis Feud. amitt. ante eum Iacob. Ardizon. in summa iuris feudor. cap. 55. Iul. Clar. de feudo. q. 57. Francisc. Curt. de feud. par. 4. caus. 26. Gulielmus Hannetonius iuris feudor. lib. 3. cap. 11. Francisc. Duaren. in consuetud. feud. c. 14. nu. 10. Ioan. Ferrar. Montanus in vsus feudales lib. 4. cap. 1. caus. 13. Franciscus Sonsbechius iuris feudor. parte 12. num. 15.

ARGVMENTVM CAP. XV.

Bona quando ab indignis auferantur? quando, & qua ex causa? & quibus denegetur.

COMPENDIVM.

1 *Bona quæ auferuntur ab indignis de iure regali sunt. num. 5.*
2 *Casus, in quibus, etiam data indignitate Fiscus non succedit retulit Afflictus. Sed meliori, ac longiori ordine Vasquius. nu. 3.*
4 *Capita indignitatis remissiuè.*
6 *Hæres defuncti voluntatem non implens, an priuetur hæreditate. nu. 7.*
7 *Sepeliens defunctum in alia sepultura, quam testator non elegit, an hæreditate priuetur? nu. 8.*
9 *Indignus donec non condemnetur, mouet actiones hæreditarias, diuiditq; cum cohærede.*
10 *Indignus retinet iura sepulchrorum.*
11 *Iura sepulchrorum habent filij familias, emancipati, siue hæredes sint, siue ab hæreditate abstinuerint.*
12 *Hæres coactus restituere hæreditatem per fideicommissum, retinet sepulchra.*
13 *Filius perduellis specialiter perdit ius sepulchri.*
14 *Hęres succedit, & si vulnerauerit testatorem, si ob hanc causam, non fuerit indignus, vel exhæres iudicatus.*
15 *Causa reuocationum ad successores minimè trãseunt.*
16 *Hæres non vlciscens mortem defuncti, non priuatur hæreditate, si ab altero accusante præuentus fuerit.*
17 *Hæres nõ iudicatur indignus, si non accusauerit, quia non sit certus author necis defuncti.*
18 *Hæres minor non vindicans necem defuncti, non priuatur, vt indignus.*
19 *Sfortiæ Oddi opinio.*
20 *Hæres non vindicans necem defuncti, hodie non priuatur, vt indignus.*
21 *Sub optimo Principe, Fisci causa mala est.*
22 *Principes edicentes accusationum remissiones non fieri, perperam agunt.*
23 *Pro sententia præsumendum est.*
24 *Defunctus si remittit, non tenetur in aliquo hæres ad similem actionem.*
25 *Principalis si remittit, & vindicta prosequutio remissa censetur.*
26 *Hæres tenetur habere ratum factum defuncti.*
27 *Remissio expreßè facta censetur perpetua.*
28 *Succedendo ex statuto, licet non prosequatur accusationem tamen non censetur patrem suũ accusare.*
29 *Dauid licet inimicus, tamen fleuit Absalon filium suum, & inimicum.*
30 *Pater magis corripit filium, quàm abdicat.*
31 *Pater dat filio causam essendi, viuendi, & discendi, & quomodo?*
32 *Patris ignominia, turpitudo est filiorum.*
33 *Pater honorandus à filio obsequijs.*
34 *Scipio Africanus iuniori Africano seniori officia pietatis exhibuit, se interponens ipsi, & Annibali.*
35 *Pater non est testis contra filium, nec è contra.*
36 *Irenes Imperatrix Constantinopolitana Cõstantinum filium decennem, obcęcauit, Imperioq; priuauit.*
37 *Hæres accusans testamentum de falso, ante sententiæ prolationem, desistens, non tractatur à Fisco, vt indignus.*
38 *Cohæredum vnus falsi accusatus, potest alter legatum petere exclusi Fisco.*
39 *Fiscus, & si succedat in locum indigni, ac hæredis ipsius, secus tamen in bonis aliundè hæredi indigni obuentis. nu. 40.*
41 *Fiscus succedit in hæreditate quãdo testator instituit prius capacem, & postea incapacẽ scienter. nu. 42.*
42 *Testatori nescienti incapacitatem instituti non succedit Fiscus.*
43 *Fiscus non succedit incapaci ex sola turpitudine sua, vt patet in exemplis.*
44 *Fiscus non succedit, sed fratres consanguinei, fratri instituenti turpem personam.*
45 *Maritus iure licito occidẽs vxorem, habet lucra matrimonialia excluso Fisco.*
46 *Aduocatus Fisci prosequens delationem, & accusationem testamenti de falso institutam, non excluditur à lucro sibi per testamentum delato secus si esset Aduocatus voluntarius. nu. 47.*
48 *Aduocatus, exercens aduocationis officium contra testamentum paternum, non priuatur legitima.*
49 *Fiscus excluditur, si ante aditam hæreditatem indignus moritur.*
50 *Hæreditas, vel legatũ, quod aufertur ab indigno ob delictũ certa persona, illi, & nõ Fisco applicatur.*
51 *Stuprum vidua facit iniuriam filijs, quibus, & non Fisco hæreditas applicabitur.*
52 *Ex immaturis Nuptijs, mortuo fit iniuria.*

53 Ex-

53 *Exceptio indignitatis à fisco, non ab alio opponitur.*
54 *Filij spurij publicè instituti excludunt fiscum. sed vide. num. 55. 56. 57. 58.*
58 *Tacita fides accommodata cum defuncto, de tradendo hareditatem, vel legatum incapaci, probatur per confessionem haredis.*
59 *Quando haredi credatur de tacita fide accommodata? num. 60.*
Intellectus. l. Senatus. §. Senatus. & l. edicto. ff. de iur. fisci.
60 *Tacita fidei accommodatio debet probari.*
61 *Tacita fides probatur per cautionem domesticam, vel chirographum.*
62 *Verbum (domestica) quomodo interpretatur?*
63 *Chirographum est scriptura priuata, propria alicuius manu subscripta.*
64 *Chirographum tribus testibus firmatum, habetur tãquam scriptura publica.*
65 *Legata Donatistis adempta, excluso fisco, fratri honesto viro tributa, ex loco celebri D. Augustini.*

C A P. X V.

HOc iuris regalis caput, bonorum, quæ au-
ferũtur ab indignis, & Fisco applicãtur,
1 probatur † per tex. in dicto c. 1. in verb. Quæ ab
indignis. Quæ sint Regal. Longa tñ non vide-
tur egere commentatione, cum textus ponat
Regulam, ac eiusdem Regulæ limitationẽ; In-
sudauit ibidem Matth. de Afflict. in assignandis
tribus causis, ex quibus Fiscus succedat: enu-
2 merat etiam casus in quibus, etiam data † indi-
gnitate (vt sic loquar) Fiscus minimè admitti-
tur. Sed longiori stilo, ac ordine meliori hanc
3 rem præstitit Ferdinand. Vasq. de † success. re-
solution. lib. 2. §. 20. Tomo. 2. Capita vero indi-
gnitatis, & incapacitatis, ex quibus Fiscus suc
4 cedit, putà ꝙ quis defunctum † interfecerit, in-
dignum aliquem testator dixerit, defuncti ne-
cem vltus non fuerit, testamentum oppugna-
uerit, testati aliquẽ prohibuerit, aduersus de-
functum ingratitudinis causam quampiam fe-
cerit, status causam mouerit, conuentiones, ac
pacta quælibet de viuentis hæreditate egerit,
in Magistratu vxorem duxerit, vxorem eã, quæ
à lege prohibita fuerit ducens, si rem alienam
sciens vẽdiderit, dolosè res in inuentario non
posuerit, iussui testatoris si non obedierit, ca-
ptiuum redimere neglexerit, tacitam fidem de
restituenda hæreditate incapaci accommoda-
uerit, & ijs multa similia, de quibus plenè ha-
betur in titul. ff. & C. de his quib. vt indignis.
Vnde in ijs, & similibus causis bona de regali-
5 bus esse, & ad Fiscum spectare, † originale est
ex l. 1. ff. de iur. fisc. l. Papinianus. § Meminisse.
ff. de inoffic. testa. cum mille simil.

Hæc seges amplissima est, ex cuius fructibus Fisco ius quæritur, vnde paucos, non tñ adeo inutiles casus afferam, ad declarationem & limitationem acquisitionis Fiscalis, quæ ex materia incapaciũ, ac indignorũ illi quęritur; quibus inductis maxima negocij pars pcepta erit.

Sunt vero nonnulli casus, in quibus nõ obstante indignitate, Fiscus excluditur, quorũ duodecim refert Afflict. vbi supra. ex quibus aliquos referam, qui declaratione indigebunt, & dicam alios ab eo minime dictos.

Primò, & si hęres, defuncti voluntatem non
adimplẽs, eius hæreditate priuetur. vulg. Auct.
6 Hoc † amplius. C. de fideicommiss. Tñ, si hæres
non soluerit expensas funeris, aut errauerit,
non obediendo præcepto sibi dato à testato-
re, vt in aliqua sepultura sepeliretur, indignus
7 † non efficitur, nec hæreditate priuabitur. l. Nõ
oportet. C de his quib. vt indign. Vnde hæres,
qui sepelitur in aliqua ecclesia, diuersa ab illa,
quam testator reliquerit, non priuatur hęredi-
8 tate tamq̃ indignus, † vt post multos consuluit
Iacob. Mandell. in cons. 48. quẽ refert, & seqtur
Sebastia. Medic. in tract. de sepultur. q. 22. p. 2.

Secundò hæres indignus nõ perdit successio-
nem, nisi condemnetur, & pendente condem-
natione, & donec illa facta non fuerit, omnia
tamq̃ hęres facere potest, petere hęreditatem,
9 diuidere cum cohærede, mouere † actiones hæ-
reditarias, & similia. l. His consequenter. §. Sed
an. vbi gloss. notab. ff. famil. herciscund. Bald. in
l. Ex facto. §. Iulianus Longinus. vers. Adde ad
istũ. ff. de vulg. & pupill. quicquid videatur di-
cere idem Bal. in l. 1. C. de his quib. vt indign.
cum contrarium pateat ex iuribus allegatis. &
videtur tenere Bart. in d. l. 1. nu. 5. vsq; ad fin.

Tertiò etiam si indignus fuerit hæres, sepul-
10 chrorum † tñ iura retinebit. l. Si quis fuerit. ff.
de relig. & sumpt. fun. l. Quia pinde. ff. Ad Tre-
bell. iura sepulchrorum habent filij, cuiuscunq;
sexus fuerint, siue familias, siue emancipati, si-
11 ue hæredes sint, siue † ab hæreditate abstinue-
rint. l. Vel q̃ pater. ff. de religios. & sumpt. fun.
Idcirco hæres coactus iure fideicommissi hæ-
12 reditatem restituere, ius sepulchri † retinet. vt
in d. l. Quia pinde. & multis cõprobat Medic.
de sepult. par. 1. q. 15. nu. 12. Vnde non mirum
si hæredi indigno remanent. Nec obstat l. 1. §.
Interdum ff. de suis, & leg. Vbi dicitur, filiũ il-
lius, qui perduellionis fuerit damnatus, ius
13 sepulchrorũ amittere. Quia illud † est speciale, ob criminis, scelerisq; immanitatem. Quod probat Asin. in dicta l. Si quis fuerit. in fin.

Quartò, succedit hæres, & si testatorem vul-
14 nerauerit, si non ob hanc causam, fuerit † exhę-
res, vel indignus à testatore habit⁹. arg. §. Cau-
sas. Auct. Vt cum. de Appell. cognos. vt voluit
Bald. in l. Hæreditas. nu 7. C. de his quib. vt in-
dign. arg. l. Fin C. de reuoc. don. vbi dicit, tunc
demum ex causis indignitatis, seu ingratitudi-
nis reuocari donationes, si à donatoribus fue-
rint reuocatæ; quia alias hæ causæ reuocatio-
15 num ad successores † minimè transeunt, quod
comprobauit Lud. Rom. in cons. 26. num. 10. in
fin.

fin. Io.Petr. Ferrar. in pract. Forma libell. quo
agitur pro donat. in verbo Irreuocabiliter. nu.
11. & ad materiam Barthol. Cepoll. in l.fin.C.
de vſucap.pro donat. Cumq; Fiſcus ſit hæres.
vt Bald. voluit in d.l 1. in princ. C. de his quib.
vt indign. ſequitur ipſum hanc cauſam indi-
gnitatis allegare nō poſſe, cum indignitas hoc
caſu non iudicetur.

Quintò, & ſi ponamus eſſe verum Theorema,
quod hęres mortem defuncti, ſaltem accuſando nō
vlciſcatur, indignus eius hæreditate iudice-
tur, vt in præfatis locis ampliſsimè demōſtra-
16 tur. Non tñ hoc ſibi † locum vendicabit, ſi ab al
tero vindicante, vel accuſante præuentus fue-
rit. l. Sotorem. C. de his quib. vt indign. Rolan.
à Valle de lucro dotis. q.62. num.6.

Sextò, nō iudicatur indignus hæres, qui non
accuſauerit mortē defuncti, quia incognitus,
17 & † incertus eſt author necis defuncti; & id-
circo Fiſcus non admittitur. l. Si ideo. C. eod.
titul. Roland. in dicta. quæſt 62. num.4.

Septimò, & ſi ponamus verum eſſe, quod hæres
teneatur via iuris defuncti necem vindicare, &
vlciſci (quod nō ità, Chriſtianè loquendo, paſ-
ſim probauerim) non tñ ſi minor is fuerit, hære
18 ditate † priuabitur. tex. in l.1. C. in quib. cauſ. in
integ. reſt. non eſt neceſs. l. Minoribus. C. de in-
dign. Lud. Roman. in ſingul. 271. Tu habes. vbi
dicit ità ipſum conſuluiſſe, vt patet per eun-
dem Roman. in conſ.279. viſis nu.1. Petr. Plaza
in epitom. delictor. cap.32. nu.7. in fi. & poſt ip
ſū Franciſc. Caldas Pereyra de reſtit. in integr.
in verbo Vel aduerſarij dolo. n.65. Quod pro-
cedit etiā ſi maior factus non proſequeretur.
vt dicit gloſ. in d.l. 1. Andr. Tiraquel. in tract.
Ceſs. cauſ. par.2. limit.4. nu.6. Qui alios addu-
cit. Quicquid in contrarium in hoc vltimo di-
cto tenuerit Sfortia Oddus de reſtit. in integr.
19 par.2. q.83. art.5. nu. 56. Durare † enim cenſuit
Priuilegium pręfatum, etiam aduentu maioris
ætatis. Bald in d.l Minoribus num.10. in fin.

Octauò, dicta opinio, quod hæres non vendicans
necem defuncti priuetur hæreditate, & Fiſco
20 applicetur, hodie minimè † ſeruatur. vt poſt
Foller. in praxi crim. fol.45. nu 32. voluit illum
referens Iul. Clarus in pract. crim. q 79. nu.7. &
in hoc Regno nō vidi illam ſeruari, præſertim
in Regijs tribunalibus; cum per Dei gratiam
Philippus Rex noſter iſtis mendicitatibus non
indigeat, ſed cōtentus ſit patrimonio, & anti-
quiſsimis ſuis redditibus: & nulla eſt materia,
quæ minus torqueat ſubditos in hoc Regno, quàm
bonorum confiſcatio: vnde ſuccedit illud Tra-
iani apud Plinium iuniorem in Panegyrico, quod
21 ſub optimo † Principe, Fiſci cauſa mala eſt.

Nonò, & ſi in loco aliquo apud aliquos Prin
cipes non bonæ conſcientiæ, obſeruaretur, vt
ob inultam defuncti necem velint bona hære-
dum, vt ab indignis capere, (quod non ad mo-
dum Chriſtiani exempli eſſe arbitror, & admi-
ratus quandoque fuerim, nonnullorum Chri-
ſtianorum Imperatorum, ac Principū, cur quo-
22 rundam † Ethnicorum Principum leges non
aboleuerint, per indirectum cogentes accuſa-
tores ad proſequendas accuſationes, ac re-
miſſiones non faciendas, nec paces cum delin-
quentibus, nutrientes diſcordias, quæ videtur
quodammodo ſeminaria zizaniarū, cuius ego
contrarium conſulere auſus ſum, Accuſatorem
in foro animę, proximo ſuo, actu accuſationem
remittere oportere, vt videbitur, ſi Deus vo-
luerit in meis Forenſibus cōttouerſijs centur.
2.) tñ in caſu præmiſſo, ſufficit hæredem proſe-
quutum fuiſſe accuſationem de morte defun-
cti ad primam vſq; ſententiam, ità vt ſi per eam
reus abſolutus extiterit, pro eadem ſententia
23 præſumendum † ſit. arg. l. Hætennius. § Caia. ff.
de euict. Excuſat. enim ipſum hæredem, ſenten
tiæ authoritas. vt in d.l. Minoribus. vbi Bal. in
princ. & n.9. ità vt nō cogatur vlterius proſequi.

Decimò ex eodē fonte pendet, quod Fiſcus non
excludit hæredem, tamquam indignum ob nō pro-
ſequutionem necis defuncti, quando defunctus in
24 vltimis fortè agēs, cædis offenſam † remiſiſſet:
iuxta notata in l. Athletæ. §. Dat remiſſionem:
vbi etiam Bal. ff. de excuſ. tut. Per principalis
namq; offenſi remiſſionem vindictæ proſequu-
25 tio remiſſa † cenſetur, & condonata. l. Non ſo-
lum. §. Proinde. ff. de iniur. & poſt Petr. Plaz. in
Epitom. delictor. c.6. propè finem. voluit Iul.
Clar. in § Iniuria. num. 12. Tenetur enim hæres
26 factum defuncti † habere ratum. vulg. l. Cum à
matre. cum concor. C. de rei vend. Quia remiſ-
27 ſio expreſsè facta, cenſetur perpetua. † Alciat.
in tract. præſumpt. regul.2. præſumpt. 36. nu. 1.
ſequitur nouiſſimè Franciſc. Perſonal. in conſil.
3. num.50. vol.1.

Vndecimò, vbicunq; aliquis, teſtatori occiſo
ſuccedit per patrem ſuccedentis, licet nō pro-
ſequatur vindictam, vel accuſationem, non tñ
amittit hæreditatem, quia non cogitur patrem
28 ſuum accuſare: † vt ex Alberico Roſate refert.
Iaſon in d.l. 1. ſub num.4. C. de indign. Nicol.
Boer. in deciſ.25. nu.13. Rolan. à Valle de lucro
dot. q. 62. nu. 9. quod dicunt procedere etiam
è contra, quando filius occidiſſet teſtatorem, qui pa
trem inſtituiſſet eadem ratione arg. l. Si adul-
terium cum inceſtu. §. Liberto. ff. de adult. Quis
enim tam iniquus pater eſſe velit, qui in filium
cauſam criminalis iudicij inſtituere velit ob
acquiſitionem hæreditariam? Cum & ſi paren-
tes à filijs quandoq; iniuria laceſſiti ſint, in eos tñ
amoris ſemper, & miſericordiæ actus effudūt.
Sic Dauid Abſalonem habuit filium, qui & ſi
Ammone fratre proditoriè occiſo, à Patre is
rebellaſſet, eumq; Regno deieciſſet, paternis
concubinis palam abuſus eſſet, & in eum mit-
tens exercitum, milites tñ ſuos monuit, ne in
eum ſæuirent, & tādem in prælio cæſum ama-
29 riſſimè eiulās † fleuit, & luxit, vt diuinę tradūt

Hi-

Historiæ. lib. 2. Regum.cap.13. vsq; ad cap.19.
Quia & si filij in parentes quandoq; grauiter
errent, illos tñ minimè persequũtur:filiũ enim
30 pater mauult corrigere,q̃ †abdicare.vt ait Fa-
bius Quintilianus Declam. 7. Dat enim pater
tria filio beneficia,causam essendi,generando:
31 Causam viuendi,†educãdo:& causam discen-
di, informando. vt docet Aristoteles Moral.
Nichom.lib.8.cap.11.& 12. vbi dicit:Parentes
amare liberos tamq̃ aliquid sui existẽtes. Quis
aũt tam ingratus filius, qui,vt hæreditarijs di-
uitijs affluat,in patrem,illiusq; vitã intendat?
32 Cũ patris ignominia,turpitudo sit † filiorum:
vt inquit Chrysostomus in Epist. Pauli ad Phi-
lippenses.Serm.9.Hinc Ambrosius in Mattheũ
inquit: Primus gradus pietatis est iste,vt quos
33 authores tibi voluit esse Deus,honores†obse-
quijs, abstineas contumelijs, nec vultu læden-
da est pietas parentum.Hoc modo perhibent,
Anchisi patri, Æneam filium, obsequia præsti-
tisse, flãmis illum eripiens humeris substinen-
do. Sic etiam Scipio Africanus iunior,Africa-
no seniori officia exhibuit ,quia vix dũ Tyro-
cinij militiam ingressus,se inter Annibalem,&
34 patrem armatum ponẽs,Saucium illum† libe-
rauit . vt est Author Valer. lib.5. Ideoque iura
amorem vtrinq; prospicientes, patrem contra
35 filium, testem esse non posse censuerunt, †uec
è contra.vt pluribus comprobant Io. Monachi
in defensorio iuris.Rubric.contra testes.nu.4.
Nellus in tract.except.artic.19.nu.14.Corn.in
consil.221.nu.5.vol.1.Angel.in l.Parentes. nu.
1.C.de Testib.Thom.Grammat.in Decis.Neap.
48.nu.13.Nisi esset sæuitia, quemadmodum ea
fuit, qua Irenes Leonis Imperatoris Constan-
36 tinopolitani vxor † abusa est, quæ Constanti-
num filium decennem custodia inclusum te-
nuit, cui oculos primum effodi iussit, & eum
demum Imperio priuauit. vt testatur Ioannes
Zonaras Annalium Constantinopolitanorum.
lib.3.Sic possem alijs exemplis,non solum hãc
rem cõprobare, sed longè maiora afferre, qui-
bus filiorũ ingratitudines erga proprios parẽ-
tes patefacerem,quæ, ne ijs immorer, omitto.

Duodecimò,Hęres,qui accusauit testamen-
tum de falso, & ante prolationem sentẽtię de-
stitit,minimè indignus dicitur,nec Fiscus illũ
37 † excludet.l.Alia causa.C.de Indign. Ias. in l.
1.C.eo.tit.& ante ipsum Paul.de Castr. in l.Pa
pinianus.§.Meminisse.ff.de Inoffic.testam.

Decimo tertiò, si vnus cohæredum falsi ac-
cusatus est, quo in testamento quisque legatũ
38 ab altero petit, potest † illud capere excluso
Fisco,l Papinianus.ff.de his, quib. vt indign.

Decimo quartò, Fiscus succedit non solum
Indigno, sed successori etiam ipsius indigni,
puta non solum occisori alicuius, sed etiam
39 hæredi ipsius†occisoris,vt in l.Lucius Titius.
la 1.in fin ff.de Iur.Fis.& in l.Vnica.in fin.ff.de
Portionib. quæ lib.damnat. concedunt.siue in
aliquibus libris in l fin.ff.de bonis damnatorũ.
Secus tamen in bonis,quę aliunde habuit,quã
40 ab indigno, vel occisore, quia † ab ijs Fiscus
excluditur. Bartol.in d.l.Lucius, & voluit Io.
de Amic.in consil.10.nu.2.3.

Decimo quintò,licet Fiscus succedat in bo
nis testatoris,qui prius instituit hæredes capa
ces,& postmodum in alio testamẽto posterio-
41 ri instituisset † incapaces. l.Cum quædam. ff.de
Indign. Quia hoc procedit, si in fraudem le-
gis hoc testator fecisset: secus autem si nullã
fraudem in secundo fecerit,puta quia ignora-
uit testator hæredes scriptos, incapaces esse,
quia tunc probata incapacitatis ignorantia,
42 Fiscus † excluditur, voluit Ferdinandus Vas-
quius de success.resolut.lib.2.§.20. sub nu.26.
vers.trigesimo amplia.& vers.Fallit.

Decimo sextò,si incapacitas prouenit ex so
la turpitudine hæredis,Fiscus excluditur,pu-
43 ta†quia hæres est Mimus, Parasitus, aut Hi-
strio,vel mulier hæres sistit in Lupanari:Tunc
enim Fiscus non succedit,vti patet ex allega-
tis per Vasq.vbi sup.nu 38.39. vers. Hactenus.
& vers.Stat ergo conclusio.

Decimo septimò hinc etiam, frater,& soror
consanguinei, Fisco excluso, admittuntur ad
successionem fratris, aut sororis, quæ turpem
44 personã instituit†l Fratres, vel sorores.l.Fra-
tris,vel sororis.vbi Accursi.C.de inoffic. testa.

Decimo octauò,similiter excluditur Fiscus,
quando maritus de iure communi,seu ex Sta-
tutorum forma potest occidere vxorem, quia
45 non idcirco maritus†priuabitur lucris matri-
monialibus. Bartol.Angel.& Ias.in l. Si ab ho-
stibus.§.Si vir.ff.solut.matrim.Philipp Deci.in
l. 1.in fin. C.vnd.vir.& vxor. Matth.Matthesil.
Notab. 73. Nota vnam doctrinam. post alios
Rolan. à Valle. de Lucr. Dor. q.63. & Ioan.de
Amic.in dicto consil.10.per totum.quod facit
ad intellectum Const.Regni.Si maritus.& eo-
rum quæ dicit Bald.in l.1.Imperator.ff.de sta-
tu hom.& Felin. in c. Si verò.col.2. in princip.
de sentent. excommunic. Quamq̃ contrarium
asseruerint Bal.Castrens.Imol.Aretin.& Alex.
in d.§. Si vir. de cuius dicti veritate dico de
Magistrat.edictis.lib.3. c. Interim videri pote
rit. Ægid.Boss.in tit.de his qb. vt indign.n.22.

Decimo nonò, aduocatus Fisci, qui vt suo
officio satisfaciat, prosequitur delationem,&
accusationem,puta testamenti, de falso insti-
tutam, non excluditur per Fiscum à lucro sibi
46 per idem testamẽtum†delato.l.Post legatum.
§.Aduocatum Fisci.ff.de indign.Bart.in l. Tu-
torem,sub nu.2.ff eo.tit. Secus vero in eo, qui
voluntarium Aduocationis officium præstitit
47 in accusatione falsi, contra†testamentum in-
troducta,quia iste à Fisco excluderur.d.l. Post
legatum. §.Sunt qui putant.& l.fin. in princ.ff.
de inoffic.testam Hoc tñ vltimum declararem
non procedere in eo,q pręberet aduocationis
offi-

48 officium contra testamentũ † paternum, vt non
priuetur legitima: & sic etiã in filio patroni, ꝓ-
benti officium aduocandi accusatori liberti. vt
in l. Qui cũ natu. § Si patroni. ff. de bonis libert.
Vigesimò excluditur Fiscus, & cohæredes ad
mittuntur, quando ante aditam, vel repudia-
49 tam hæreditatem † indignus moritur. vt voluit
notabiliter Paul. de Castr. in l. Hæreditas. nu. 1.
quem ibi simpliciter sequitur Alexan. num. 2.
C. de indig. Bossius vbi supra. nu. 18. Corn. in
consil. 310. litera I. vol. 1.
Vigesimoprimò, si hæreditas, vel legatum au-
fertur ab indigno ob delictũ, quod respicit in-
iuriam certæ personæ, tunc talis hæreditas, vel
50 legatum, † illi personæ, nõ Fisco applicabitur.
vt elegãter dicit Augustin. Berous in cons. 32.
in sexto dubio. nu. 22. cum pluribus seq. vol. 2.
vbi post nonnullos, quos allegat, dicit: quòd si
est factum legatum vxori à viro, & illa post
eius mortem stuprum cõmiserit, tale relictum
venientibus ab intestato debetur: quia per stu-
51 prum fit iniuria filijs. † Bartol. in l. Pen. C. de
Adult. Alex. in l. 2. ff. de vulg. & pupill. subst. fit
etenim mortuo viro iniuria ex immaturis nu-
52 ptijs, quanto † magis ex stupro? § Fin. in Auct.
de restit. & ea quæ par. §. Sin autem. Auct. de
nupt. vt multis comprobat Octauian. Cacher.
in decis. Pedem. 77. per totum.
Vigesimo secũdò, nunquàm hæredi, aut lega-
tario indignitas nocet, vel illos excludit, si qs-
piam indignitatis exceptionem opposuerit; qa
ista exceptio soli Fisco, non alteri competit,
ideoq; si alter quisq̃ hoc obijceret, semper re-
53 pellitur, & hæreditas, ac legatum ab ipsis † mi-
nimè auferetur. Glo. in l. His consequenter. § 1.
ff. famil. hercisc. Bald. in l. Hæreditas. nu. 9. C. de
indign. in consil 480. nu. 4. vol. 1. Alex. in cons.
136. vol. 7. Corne. in cons. 150. in fin. vol. 2. Bar-
thol. Socin. in cons. 84. in fin. vol. 4. Marc. Ant.
Natta in cons. 462. nu. 27. vol. 2. Didac. Couar.
in Epith. de sponsal. par. 2. cap. 6. § 8. num. 23.
Ioan. Petr. Surdus in consil. 1. nu. 89. vol. 1.
Vigesimo tertiò, & si spurij quodammodo in-
digni à legibus iudicentur, si tamen apertè, ac
publicè hæredes instituti fuerint, illos succe-
54 dere, ac Fiscum excludere † notoriũ est, vt post
Salicet. Alciat. Crauett. & Boer. voluit Cardin.
Paleotus de Nothis, & Spurijs. c. 40. per totũ.
Aut saltem, & si habeantur pro non scriptis hæ
redibus, succedent substituti, si extant, vel ab
55 intestato † venientes, Fisco excluso. Corn. in
cons. 310. vol. 1. & in consil. 222. vol. 4. & ante
ipsum latissimè Paul. de Castro in cons. 306.
vol. 1. Alex. in cons. 202. vol. 6. Rapha. Fulgos. in
cons. 43. in fin. & Marian. Socin. iunior in cons.
111. nu. 12. vol. 3. Item excluderetur Fiscus, quan
do institutus esset spurius, cum conditione, ꝙ
56 si incapax esset, succederet alius, quia † exclu-
so Fisco, substitutus capiet hæreditatẽ. vt post
Bartol. in consil. 118. Oducius. voluit Alex. in
consil. 51. vol. 2. M. Anton. Natta in consil. 246.
nu. 8. in cons. 247. nu. 1. vol. 2. Hierony. Gabriel.
in consil. 104. in fin. vol. 1. cum allegatis nouis-
simè ab Antonino Tessauro in decis. Pedem.
127. nu. 4. Quod declaratur, non procedere vbi-
cunq; testator, alium clã instituisset hæredem,
& hic institutus de illa, spurio restituenda, fi-
57 dem accõmodasset, tũc enim Fiscus † auferret,
vt concludit Barthol. Socin. in dicto consil. 84.
per totum. vol. 4. Deci. in cons. 311. nu. 5. Andr.
Barbat. in cõs. 46. vol. 1. Lud. Sardus de legitim.
c. fin. in fin. alios referens Simon de Prætis de
interp. vltim. volunt. lib. 5. Interpret. 1. Dubit. 1.
nu. 45. par. 2. Gerard. Mazzol. in cons. 31. nu. 26.
cum duobus seq. vol. 1. Et ad probandam taci-
tam præstitam fidem, dicunt sufficere confes-
58 sionem hæredis, † qui fidem præstitit. vt voluit
Francisc. de Ramponib. inter consil. Cald. 25.
sub tit. de testam. Corn. in cons. 310. supra alle-
gato. vol. 1. Simon de Prætis vbi supra nu. 46.
Hoc tñ proximè dictum, ego minimè sic indi-
stinctè, & ieiunè admitterem. Pone enim, quòd
hæres fraudem faciat, se ipsum Fisco deferens
59 ad acquirendam sibi † dimidiam, vel tertiam
partem. iuxta. l. Senatus. § Senatus. & l. Edicto.
ff. de iur. Fisc. Et sic non esset credendum sibi
60 ipsi ad sui vtilitatem: tacitę enim fidei † accom
modatæ debet probatio fieri. vt censuerũt Bal.
in dicto consil. 480. nu. 4. vol. 1. Alex. in dicto
consil. 202. vol. 6. Deci. in dicto cons. 311. in fi.
Vnde clarum est, obligatorium instrumentum,
seu promissionem de restituendo, spurio non
nocere, tamq̃ actum per scripturam publicam,
& notoriã: Sed tacita fides probatur per cau-
61 tionem domesticam, vel † chirographũ. l. In ta-
citis. vbi hoc voluit Bart. ff. de leg. 1. tex. in l. In
fraudem. ff. de indig. Et in casu isto, cautio do-
mestica, & chirographum, idem erunt: de qbus
in d. l. In tacitis. Cautio enim nil aliud est, q̃ se-
curitas domestica, quasi illorum de eadem do-
mo, & familia: ità vt I. C. nil aliud præsuppo-
nat, quàm sit tacita scriptura familiaribus con
62 ueniens, ità enim † interpretari oportet verba
illa (domestica.) arg. l. 2. ff. Ad Senat. consult.
Syllan. l. Præsenti. § Sanè. vbi Glo. C. de his qui
ad eccles. confug. Bart. & Bal. in l. Respiciendũ.
§ Furta. ff. de pęnis. Chirographum autem, scri
pturam esse priuatam, q̃ sua cuiusq; scribitur
63 manu, † notatur in l. Chirographis ff. de admi-
ni. tutor. Alciatus in l. Procurator. C. de eden.
Alex. ab Alexan. Dierum Genial. lib. 2. cap. 30.
vbi & Authographum appellat, quod quis sua
manu scribit, quasi ab Authore confectum.
Hinc ego censeo, quòd si huiusmodi scriptu-
ra, post testatoris mortem esset confecta, suspe
cta haberetur, ad euitandam fraudis suspicio-
nem, cuius supra meminimus: vnde tunc no-
cere quodammodo arbitrarer, si tempore te-
stamenti, adhuc viuente testatore facta fuisset.
Simili modo dicendum esset, si hoc chirogra-

phum factum fuisset, ac tribus testium subscriptionibus firmatum, quia tunc tamq̄ publica
64 scriptura † iudicabitur.arg.l.Scripturas.C.Qui pot.in pig.habe. illaque sic existente habenda esset tamq̄ publica, & spurio minimè nocere, quia non diceretur, clam, vel tacitè facta: & de hoc priuato instrumento arbitror dixisse Antonium Gomez in l.Tauri.9. num.24.

Hos viginti tres casus iungas cum illis duodecim ab Afflict. vbi supra traditis, omittendo reliquos, qui faciliter à curioso inueniri q̄unt, quorum aliqui reperiuntur apud Iacob. Cuiacium. in Nouell. prima col.1. Nouissimè dum hæc typis dantur Flaminius de Rubeis in consil.16. per totum. vol.1.

Antequem caput hoc finiam, memorabile incapacium, ac indignorum exemplū proferam, relatum ab Augustin. Contra Parmenianum. lib.1. estq; huiusmodi. Quædam (inquit) mulier Donatista, testamento legata in aliquos suę communionis, & hæresis contulerat Frater hæres institutus, legata nulla esse dixit, & pro nō scriptis haberi oportere, quæ contra legem Theodosianam, hæreticis incapacibus, & intestabilibus, scripta, atq; relicta essent: sed, & Imperatoribus Archadio, & Honorio supplicauit.
65 Hi, adempta † Donatistis legata omnia, fratri Nobili, & Honesto viro, & Catholico restitui iusserunt, non Fisco: ex lege Papia de Caducis. Hæc Augustinus. de his Caducis meminit Caius in l.Cū Fisco.ff.ad S.C.Syllan. & in l.Quod si in diem §. Pridie. §. Ait Senatus.ff. de Petit. hæred.l.Vnica.§.Et quemadmodum.§. Et cum lex.§.Cum igitur. §. Et cum triplici. C. de caducis toll.& dicam alibi.

ARGVMENTVM CAP. XVI.

Contrahentium incestas nuptias bona quādo de regalibus sint: & Omnis nuptiarum incestarum materia nouissimè enucleatur.

COMPENDIVM.

1 *Deus Optimus Maximus matrimonij institutor.*
2 *Matrimonium in lasciuientis carnis remedium datum post hominis prævaricationem.*
3 *Caro corrupit viam suam. num.4.*
5 *Qui matrimonium damnarunt, & ex quibus.*
6 *Sapienti, an vxor ducenda?*
7 *Nubere volentibus consilium datur, ob incontinentiam, vt nubant potius, quàm vrantur.*
8 *Nuptiatis detestatio ex Piperona.*
9 *Cur, qui voluptatibus concubitus se exercuerunt, languidiores fiant?*
10 *Sine Matrimonio humanum genus vel rueret, vel flagitijs cresceret.*
11 *Matrimonij sacramentum magnum est.*
12 *In Matrimonio ex duobus fit vna caro.*
13 *Martini Lutheri error.*
14 *Sine carnis luxuria pauci inueniuntur.*
15 *Luxuria inimica Deo, & inimica virtutibus.*
16 *Fornicationem prohibuit Apostolus.*
17 *Venereorum concupiscentia, corpus commutant, & insanias faciant.*
18 *Epularum mala.*
19 *Matrimonium, quo modo Baptismate, & cognatione spirituali impediatur. num.20.23.24.25.27.*
20 *Ex Baptismate nouem propinquitates insurgunt.*
21 *Per Cathechismum contrahitur cognatio spiritualis.*
22 *Cathechizatio fit ante fores Ecclesiæ.*
23 *Cognatio spiritualis impedit matrimonium contrahendum, non dirimit contractum.*
24 *Quatuor vincula cognationis spiritualis contrahuntur ex baptismo.*
25 *Cognatio spiritualis an contrahatur etiam cum vxore suscipientis puerum?*
26 *Ex tactu lintealis, quo est obuolutus puer, an contrahatur cognatio spiritualis.*
27 *An tactus carnis requiratur ad spiritualem cognationem?*
28 *Baptismatis administrator sacerdos.*
29 *Mulier, an baptizet in casu necessitatis?*
30 *Hæreticus an baptizet?*
Iudæus, an baptizet?
31 *Paganus an baptizet? num.32.*
33 *Baptismus, præsente presbytero, non fit per Diaconum; præsente Diacono, non per subdiaconū; præsente Subdiacono, non per Clericum; præsente Clerico, non per laicum; præsente homine, non per fœminam.*
34 *Cognatio spiritualis, an cum pagano Baptizante contrahatur?*
35 *Baptismus est sacramentorum omnium fundamentū.*
36 *Paganus, vel Iudæus cum Christiana se commiscentes contrahunt affinitatem.*
37 *Paternitas semel per actum quæsita deleri nequit.*
38 *Matrimoniū carnale Iudæi cū Christiana interdictū.*
39 *Iudæi habent omnes actiones legales Romanis competentes.*
40 *Principale regulat accessorium.*
41 *In conficiendis, & dispensandis sacramentis nudum ministerium exhibetur, & diuinitus operatur Dominus. num.42.*
43 *Infans puerum tenens in baptismate cognationem spiritualem an contrahat? num.47.*
44 *Nauarri opinio reprobatur.*
45 *Argumentum à cognatione naturali, & matrimoniali ad spiritualem valet.*
46 *Matrimonium carnale requirit consensum.*
47 *Infans matrimonium carnale non contrahit. num.58.*
48 *Consensus est actus à voluntate dependens.*
49 *Contrahentium voluntas exigitur in matrimonio carnali.*
50 *Infans voluntatem non habet.*
Infans quicquid velit ignorat.
51 *Voluntas quid est, eiusq; diffinitio. num.52.*
53 *Voluntatis magistra, & præceptrix ratio.*

54 In-

34 *Infantes non habent vſum rationis.*
Infantes neſciunt diſcernere bonum à malo.
55 *Infans, Furioſo, Fatuo, & amenti æquiparatur.*
56 *Furioſus matrimonium contrahere nequit.*
57 *In Furioſo, ac mente capto, nulla cadit voluntas.*
59 *Conſenſus plenus non adeſt, niſi poſt pubertatem.*
60 *Matrimonium impedit inuita, & coacta voluntas.*
61 *Infans dicitur inuitus.*
62 *Matrimonia libera eſſe debent.*
63 *Matrimonium contrahere melius eſt, quàm cognationem ſpiritualem.*
64 *Cognatio ſpiritualis ſacramentum non eſt.*
65 *Infans æquiparatur dormienti.*
66 *Dormiens caret locutione, voce, & auditu.*
67 *Dormiens de membrorum mutilatione, ac de homicidio non tenetur.*
68 *Dormientes inter miſeros ponuntur.*
69 *Ex nimio ſomno infirmitates generantur, quæ declarantur.*
70 *Somnus eſt ligamentum omnium ſenſuum.*
71 *Dormientes dicuntur quaſi mortui, Galeno.*
72 *Infans non præſumitur doli capax.*
73 *Infantes ſeptennio minores, & mentiri, & verum dicere, & confiteri non dicuntur.*
74 *Infans niſi fuerit pubertati proximus non dicetur doli capax.*
75 *Omne peccatum, Blaſphemia comparatũ, eſt minus.*
76 *Infantes delicto minimè obligantur.*
Infans non poteſt peierare, quia non iurat.
Furioſi, & Phrenetici non iurant, nec iuramento ſe obligant.
Intellectus gloſſ. in cap. Mulier. 32. quæſt. 2.
Proximi pubertati, quando dicantur.
Lex generalis recipit reſtrictionem ab aliis legibus.
77 *Statutum reiiciens omnes exceptiones, non intelligitur reiicere, quæ ex capite eorundem ſtatutorum procedunt.*
78 *Monachi, & Regulares cognationem non contrahunt ſpiritualem.*
79 *Futurorum incerta veritas.*
80 *Futura ſolus Deus ante prævidet, ac præſcit.*
81 *In antiquis eſt ſapientia.*
82 *Infantes, vt ſenes, ita benè ſentire nequeunt.*
83 *Cognatio ſpiritualis contrahitur in ſacramento confirmationis.*
84 *In confirmatione, cum quibus contrahitur cognatio ſpiritualis.*
85 *In ſacramento confeſſionis, an contrahatur cognatio ſpiritualis, & cum quibus.*
86 *Legalis cognatio, per adoptionem, & arrogationem contrahitur.*
87 *Adoptionis, & arrogationis, an ſint diuerſæ ſpecies?*
Petri Fabr. & Franc. Notomani opinio improbatur.
88 *Genus eſt, quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, in eo quod quid ſit.*
89 *Species generi ſubiicitur, & prædicatur de pluribus differentibus numero.*
90 *Intellectus l. 1. l. ſecunda. ff. de adopt. num. 97. 98.*
91 *Aequiuocum habet vnum nomen, ſed ſubſtantiæ ratio diuerſa.*
92 *Genus debet eſſe prius, & antè ſpeciem.*
93 *Generis cuiuſq; plures debent eſſe ſpecies.*
94 *Species non poteſt prædicari de genere.*
95 *Species debent ordinari ſub genere.*
96 *Genus, & ſpecies differunt.*
99 *Speciem pro genere, quandoque appellant Iureconſ.*
100 *Adoptio quid eſt? nu. 101.*
101 *Adoptio eſt naturæ ſimilitudo, vt filium quis habeat, quem non genuerunt.*
102 *Adoptio actus eſt legitimus, naturam imitans.*
103 *Adoptio corã quibus Magiſtratibus fiebat. nu. 104.*
105 *Arrogationis formula. nu. 106.*
107 *Caii Iuriſc. & Gellii conciliatio.*
108 *Conſanguinitas quid eſt?*
109 *Affinitas quid eſt?*
110 *Affinitas etiam ex coitu illicito contrahitur.*
111 *Matrimonium permiſſum inter Adamũ, & Euam.*
112 *An ante Adæ peccatum, eſſent futuri coitus abſque eo, an fuiſſẽt futuri voluptatibus corporeis obnoxii. nu. 113. 114. 115.*
116 *Matrimonium inter Amram, & Iocabed contractum extitit in tertio gradu.*
Arbor Amram, & Iocabed.
117 *Matrimonium olim contractum inter conſobrinos.*
118 *Gradus prohibitionis matrimonii ex lege Moſis. num. 141.*
119 *Vxorem defuncti fratris ſine prole alter ſuſcipiebat.*
120 *Iure ciuili inter aſcendentes, & deſcendentes in infinitum matrimonium contrahi non poteſt.*
121 *Ioanni Baptiſtæ mors ab Herode illata, quare? num. 142.*
122 *Gregorius Pontifex, & Concilium Lugdunenſe matrimonium prohibuerũt vſq; ad ſeptimum gradũ.*
124 *Alexii Comneni Imperatoris Conſtantinopolitani prohibitio graduum matrimonii.*
124 *Matrimonii prohibitio vſque ad quartum gradum per quos?*
125 *Adam, & Noe ſi hodie viuerẽt matrimonium contraherent. nu. 127.*
126 *Matrimoniũ elapſo quarto gradu etiam inter aſcendentes, & deſcendentes contrahitur.*
127 *Ioannis Ferrarii Montani I. C. grauiſſimi opinio improbatur.*
128 *Matrimonium quãdo impediatur in affinitate proueniente ex illicita copula carnali.*
129 *Summus Pontifex in Matrimonio non ſolum diſpenſat in cauſis, & caſibus collateralibus, ſed etiam id poteſt in cauſis aſcendentium, & deſcendentiũ. nu. 130. 131. 146. 147. 151. 154.*
131 *Summus Pontifex etſi non ſoluerit diſpenſare inter aſcendentes, & deſcendentes, tamen id facere poteſt. nu. 155.*
132 *An contra præcepta euangelica poſſit diſpenſari? nu. 133. 134.*
134 *Deus regulas dedit generales, Vicarius tamen ſuus ex cauſa limitat.*
135 *Eccleſia pro tempore variè agit quoad diſpenſationes.*
136 *Petrus in adminiſtratione maior fuit Paulo.*

137 *Minor quatuordecim annis obligatur diabolo ex peccato mortali.*
138 *Minor ad professionē in monasterio non admittitur.*
139 *Papa an cum cōuersis ad fidem dispenset, vt vxores retineant?*
140 *Ius naturale omnia animalia docuit.*
141 *Graduum prohibitorum ad contrahendum matrimonia obseruatio, non est iuris naturalis.*
142 *Cur Ioannes Baptista improbabat matrimonium Herodis nu.* 143.
144 *Regna Ituraa, Trachonitidis, Gaulonitidis, Batanea, & Paneadis, cui fuere legata?*
145 *Herodias filia erat Aristoboli, & Berenices, neptis Herodis.*
148 *Dispensationes matrimoniorum ex causa fiunt.*
149 *Matrimoniorum dispensationes quandoq; fiunt ob Regnorum conseruationem.*
150 *Emanuel Rex Portugallia vnam post aliam tres duxit sorores in vxores.*
151 *Haretici sunt, qui dicunt gradus matrimonij ab ecclesia dispensari non posse.*
153 *Vbi militat eadem ratio locum habet eadem dispositio.*
156 *Myrrha Vesanus amor in Cinyram patrem.*
157 *Menaphron propriam matrem deperiuit.*
158 *Artaxerxes Persarum Rex Atossam filiam vxorem duxit.*
159 *Oedipus Laio patre mortuo, Iocastam matrem duxit vxorem.*
160 *Semiramis Ninum filium Amoris postulauit.*
161 *Semiramidis lex iniquissima, quòd cuique liceret appetere illa coniugia, qua cuique placerent, omissa omni natura reuerentia.*
162 *Incesta nuptia prohibita illa dicuntur, qua ob impedimēta proueniunt cōsanguinitatis & affinitatis.*
163 *Incestum quando dicatur. nu.* 181. 182.
164 *Incestus an committatur cum monialis nu.* 166.
165 *Qui se religioni vouerunt matrimonium contrahere minimè possunt.*
167 *Elapso anno irreuocabiliter quis monachus erit.*
168 *Presbyter, & sacerdos post obtentum habitum sacerdotij, & consecrationem, matrimonium contrahere non potest.*
169 *Sacerdotium, castitatem pracipuam habere decet.*
170 *Iustitia publica honestatis impedimentum.*
171 *Intellectus Concil. Trident. sess.* 24. *de reform. c.* 3.
172 *Henrici Octaui Regis Anglia, & Catherina Regina controuersia magna.*
173 *Pro Regina Catherina scripsere multi, qui annumerantur.*
174 *Herodis matrimonium, quo modo malo exitu finitum.*
175 *Herodes, & Herodias in Hispaniam fugati.*
176 *Titus Vespasianus ob matrimonium cum Domitia vxore fratris, dum moreretur, pœnituit.*
177 *Claudius Casar consanguineorum matrimonia semper quasiuit.*
178 *Messalina Barbati Messala filia, meretricum Princeps. nu* 179.
180 *Antoninus Caracalla probrit afficitur, quòd Iuliam nouercam duxit vxorem.*
182 *Veneris cingulum Cestos.*
183 *Cingulum Veneris ad viri domū asportabat vxor.*
184 *Loros, seu Baltheus, quo vxor cingebatur.*
185 *Iuppiter, hortator Venerem, vt relictis bellis, matrimonia curet.*
186 *Cestus siue Baltheus continebat illa, qua enumerantur.*
187 *Cestum, amabilitatem, & cupidinem continuisse.*
188 *Cingulum, ac Zona pro virginitate sumebatur, & noua nupta illo cingebatur. no.* 189.
190 *Zonam soluere, ac cingulum, est virginitatem exuere. nu.* 194.
191 *Athenis erat Templū Diana soluizonia, quo leuata partu mulieres, Zonam Diana solutam dicebant.*
192 *Zonas donari solitas Diana, Veneri corollas.*
193 *Cestos cum diphthongo, est genus claua.*
195 *Pœna publicationis bonorum cōtra eos, qui contrahunt incestas nuptias, est de regalibus.*
196 *Pœna contrahentium incestas nuptias intelligitur in nuptijs prohibitis de iure ciuili. Sed vide. num.* 197. *vbi quòd intelligitur de prohibitis iure canonico. nu.* 198.
199 *Pœna contrahentium incestas nuptias, non habet locum contractis sponsalibus, sed in matrimonio carnaliter consumato.*
200 *Incestus iure ponitur, qui citra matrimonij causam coit.*
201 *Pœna contrahentium incestas nuptias, non habent locum, si nesciuissent impedimenta.*
202 *Pœna locus non est contrahentibus nuptias ex illicita fornicatione.*
203 *Pœna contrahentium incestas nuptias locum nō habent in sponsalibus de futuro contractis, salua dispensatione Summi Pontificis.*
204 *Contrahens scienter incestas nuptias, vel sponsalia consumpta per carnis copulam, an incidat in pœnam cle.* 1. *de consang. & affi. remissiuè.*
205 *Bona contrahentium incestas nuptias publicantur, & in eis locum non habet Auth. Bona dānatorum.*

CAP. XVI.

ANtequàm de bonis contrahentium incestas nuptias, q̃ de regalibus sunt, loquamur, altius quædam repetenda erunt, vt ex ijs postmodum scriptis, vniuersa tradita habeantur, quæ quoquo modo ad hunc tractatum desiderari poterunt.

DEVS optimus maximus in Paradiso matri-
1 monium instituit, dum primo parēti† Adamo, Euæq; dixit: Crescite, & multiplicamini, & implete terrā. Genes. c. 2. & laтè diximus de compromiss. §. 2. Glo. 1. n. 96. Fuitq; matrimonij institutio ante hoīs præuaricationē in officium tm̃, in suscipiendæ, educandæ, ac nutriendæ prolis ministerium: vt dixi cons. 49. nu. 49. cum pluribus seq. centur. 1. Post verò hominis præuaricationem, datum eriā ei in remedium lasciuiētiæ
2 †carnis, & incōtinentiæ. Sed videntes postmodum

dum filij Dei, filias hoīum, q́ essēt pulchræ, acceperunt sibi vxores ex omnibus, quas elegerāt. Et paulò pòst: quia vniuersa caro corruperat
3 viam suam. Genes. †cap. 6. ex cuius literę sensu, quid collegerit Ambros. de Noe, & Arca lib. 1. cap. 4. vnusquisq; videre poterit. & ante eum Lactant. Firmian. diuinar. instit. lib. 2. c. 14. Iustinus Martyr in Apolog. Ad Senatum Roman.
4 Tertullian. in lib. de Habitu mulier. & eius† ēt sententiæ fuit Clemens Alex. Stromat. lib. 5. Quos errasse scribit Ioan. Chrisost. in Genesim. Homel. 22. Cyril. lib. 2. Allegoriar. in Penthateucum Serm. 1. Io. Cassian. Collation. lib. 12. c. 8. Theodoretus in Epitome diuinorum decretor. c. 7. & nouissimè Fęlcianus Capitonus explication. Catholic. lib. 1. Explicat. 9. & seq. & ea ex causa matrimonij status optimus semper est habitus.

Nec defuere quàm plurimi ex Ethnicis, qui
5 matrimonij statū apprimè† damnarēt: sic enim ex Græco in Latinum ducta est Menandri sententia dicentis:

Vxorem habere, & liberorum esse parentem,
O Parmeno, multas in vita follicitudines affert.

Et Euripides in Alceftide ait:

Fęlices aio, homines innuptos, & sine liberis.

Hinc illud Iuuenalis Satyra. 6.

Semper habet lites, alternaq; iurgia lectus,
In quo nupta iacet, minimum dormitur in illo,
Tunc grauis illa viro, tunc orba Tigride peior,
Cum simulat gemitus occulti conscia facti,
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Vberibus semper lachrymis.

Vnde Terentius in Adelphis ait:

Duxi vxorem: quam ibi non miseriam vidi? nati filij:
Alia cura. Porro autē, dū studeo illis, vt quàm plurimū
Facerem, contriui in quærendo vitā, atq; ætatē meam.
Nūc exacta ætate, hoc fructi. pro labore ab his fero,
Odium, meam autem mortem expectant.

Sic Plautus in Sticho:

Facile inuenies, & peiorem, & peius moratam pater,
Quàm illa fuit: meliorē neq; tu reperies, neq; sol videt.

Alios einsdem Plauti versus facetissimos ad hunc finem addncit Marquardus de Susannis de Cęlibat. sacerdotū nō abrogando par. 2. c. 4. Sic illa mulier apud eūdē Plautū in Penulo ait:

Postquàm illuxit aurora cessauimus ex industria
Ambæ lauari, atq; fricari, aut tergeri, aut ornari,
Poliri, expoliri, pingi, fingi.

Et ad idē Terentius in Heantontimorumenō ait:

Nosti mores mulierū: dum Poliuntur, dum Comuntur
Annus est.

Sic Ouidius de Arte Amandi lib. 3. ait:

Fæmina canitiem germanis inficit herbis,
Et meliore vero quæritur arte color.
Fæmina procedit densissima crinibus emptis,
Proq; suis alios efficit ære suos.
Quid de velle loquar, non iam segmenta requiro,
Nec quæ de Tyrio Murice lana rubet.

Lepidissimum Epigramma, incerti tū Authoris Græci latinitate donatum refert Hieronymus Sapcotus Anglus in l. Nominis. ff. de verb. signi. cuius verba ipse referam, vt ipse retulit, quia pulchra sunt.

Fęlix primum quidem, qui nihil cuiquam debet;
Mox, qui vxoris expers; Tertiò, qui sine liberis est.
Quòd si furēs, qs duxerit vxorē, gratiā habet si humarit
Statim nuptam, postquàm dotem acceperit vberem.

Hugo de sancto Victore, in libello ad socium
6 volentem nubere, inquit: Non vxor† ducenda est sapienti. Primùm, quia studia Philosophiæ impedit, nec potest quisq̄ libris, & vxori pariter inseruire. Multa sunt, quæ matronarum vsibus necessaria sunt, videlicet, præciosæ vestes, aurum, gemmæ, sumptus, ancillæ, suppellex varia: deinde per totas noctes garrulæ quæstiones. Illa ornatior procedit in publicū, hæc honoratur ab oibus, ego in conuentu fęminarum misera despicior. Cur aspiciebas vicinā? Quid cū Ancilla loquebaris? de foro veniēs q̄d attulisti? Nō Amicū habere possumus, nō sodalē; alterius amorē, suū suspicatur odiū. Hæc notabiliter Hugo. Et hoc idē innuebat Gregorius Moraliū lib. 11. Bonū (ait) est coniugium, sed mala sunt, quæ circa illud ex huiusmodi cura succrescunt. Quod latius deducam in Commentarijs ad Plutarchum de præceptis connubialib. c. 2.

Licet autē nonnulla coniugij, ac matrimonij incommoda possent assignari, non tū matrimonij bona idcirco deficient, quæ longè maiora sunt, ac saniori opinione, rationeq; firmanda. Omittere possem voluptates, illecębras, quarum causa incontinentibus consilium datur,
7 nubere melius† esse, quàm vri: iuxta dictum Apostoli Pauli. 1. Corinth. c. 7. nam, vt habet Virgilius in Buccolicis Egloga. 2.

Trahit sua quemque voluptas.

Voluptatis autem mala nonnulla sunt: longa nimis sunt illius examina, de quibus Silius Italicus belli punici lib. 15. inquit:

Inde aspice latè
Florentes quondam luxus, quas verterit vrbes:
Quippe, nec ira Deum tantum, nec tela nec hostes,
Quantùm sola noces animis illapsa voluptas.
Ebrietas tibi fida Comes, tibi luxus, & atris
Circa te semper volitans infamia pennis.

Hinc Cic. de Fin. Bon. & mal. lib. 2. Nos verò, inquit, (si quidem in voluptate sunt omnia) longè, multumq; superamur à bestijs, quibus ipsa terra fundit ex se se pastus varios, varieq; abūdantes, nihil laborantibus: nobis autē vix, aut ne vix quidem, suppetunt multo labore quærentibus. Vnde optimè Piperonus de omni vero
8 officio lib. 2. c. 3. inquit: Voluptas enim† rationi hominis inimica omne consiliū impedit, & ità mentis perstringit oculos, vt quādiu voluptati indulgemus, nil rectè mēte agitare, nil ratione, vel cogitatione cōseq valeam: & quò maior est, & longior, eò omne animi lumen extinguit: & cū ad omne flagitiū sola voluptate

excitemur, non improba solũ,sed detestabilis, & pestifera iudicãda est. Quia etiã falsæ sunt, & vmbratiles quæq; corporis voluptates;tũ q̃a breuissimæ, & plenæ sollicitudinis; in medijs namq; voluptatum Ludis suspiramus nonunquàm, ac ludis peractis discedimus tristiores: Tum etiam, quia mixtæ dolori, si quidem appetitio indiga,dolor quidam est;nam corporis voluptates,quas vsus rarior commendat, tam diù percipiuntur, quàm diù egestas,& appetitio permanet.Hæc Piperonus. Nõ ab re igitur Aristot.Proble.22.sect.4.causam reddit, cur q
9 †voluptatibus concubitus se exercuerunt, languidiores efficiantur? Dicitq; semen ex omni corporis parte excerni, vnde quasi ruitura tota corporis compactio quatitur. Dicẽdum verò est,moderatas,& ad necessarium vitæ vsum, corporis voluptates esse,sicut est cibus ad hominis vitam necessarius, & concubitus propagãdæ sobolis studio legitimè inhitus;quorum neuter est sine delectatione carnali, q̃ ad vsum naturalem pet temperautiã redacta,libido esse non potest:& si improbæ nõ sint,in eis tñ summum bonum esse nequit, quod perenne est, & p̃manés, cũ hæ voluptates interpollatæ sint, & tẽporariæ.Sed q̃s matrimonij,& cõiugij bona, numerare vnq̃ poterit? Vnde benè Sophocles.

Qua nam Domus inter homines vnquam beatis
Diuitijs, & delicijs absq; bona muliere excreuit?

Infinita verò sunt matrimonij, atque coniugij cõmoda,in quibus scribi liber oporteret,vixq; sufficeret.Sufficit autem prolis susceptio ad so
10 bolẽ propagandam.Sine matrimonio, †& coniugio humanum genus,vel rueret,vel flagitijs, cresceret. Vnde vitandarũ fornicationum,congruum, sanctũmque remedium fuit, non apud nos fide Christiana imbutos solum,sed & apud Ethnicos, Barbarosq;: vndè rectè cecinit Euripides in Antigone.

Astrictus nuptijs haud amplius est liber,
Vnum vero hoc habet commodi, quoniam affinitati
Bona coniunctus,ab omni peccato sibi cauet.

11 Matrimonij itaq; Sacramentum†magnũ est, vt dicit Apostolus ad Epheseos c. 5. Et demũ subiũgit.In Christo,& ecclesia. Cum enim consensus animorum, nuptias faciat. l. Nuptias.ff. de regul.iur l.Cum fuerit ff. de condit. & demonstrat.Vt Christi, atq; ecclesiæ coniunctionem repræsentet, corporum permixtio subsequitur.c. Cũ societas. c.Institutum.27.q.2.Tũc enim consensu præuio, subsequenteq; concubitu,in vnum,veluti corpus,vir, & vxor coale-
12 scunt,& ex duobus vna, eadẽmq; caro fit. Genes.c.2.& habetur in c.Non est dubium. c cum societas.c.lex.2.q.2.Hinc rectè magister sententiarum.lib.4.distinct.17.Consensus (ait)coniugum, copulam spiritalem Christi,& Ecclesiæ,q̃ fit per charitatem, significat, commixtio verò sexuum,illam significat: quæ fit per naturæ conformitatem.Hinc etiam Matthei c.19.Christus inquit:Quos ergo Deus coniunxit, homo non separet. Nec Martini Lutheri impostura ad illa Pauli verba obstat, (sacramentum hoc) non
13 diceret†sacramẽtum in Græcis,sed misterium: Nam idem esse, & sua oppositanihil obstare recte differuit Alphonsus de Castro aduersus hæreses lib.11.tit.de nuptijs. Hæresi.3.

. Sed cũ humana natura facilè labatur ad delicta,& prona,procliuisq; sit ad malum; idcirco luxibus, luxurijsq; ad dictus homo, omnia
14 virtutum semina commaculat;cũ † sine carnis luxuria pauci inueniantur.c.Quia tua.in fi.50. Distinct. quàm benè Hieronymus ad Damasũ, & August.in lib.de Doctrina Christiana dicũt: Luxuria inimica Deo, inimica virtutibus, per-
15 dit † omnem substantiam. de qua sic Seneca in Octauia.cap.5.

Totum per orbem maximum exortum est malum,
Luxuria,pestis blanda,cui dedit vires,
Roburq;, longum tempus,atq; error grauis.

Et ibidem subsequitur idem Seneca.

Luxuria victrix, orbis immensas opes
Iam pridem auaris manibus,vt perdat, rapit.

Quibus annecti possunt, quæ in laudem Stiliconis dicit Claudianus. lib 2.

Nec te iucunda fronte fefellit,
Luxuries pra dulce malum, quòd dedita semper
Corporis arbitrijs, hebetat caligine sensus,
Membraq; Circeis effœminat acrius herbis.
Blanda quidem vultu.sed qua non terrior vlla
Interius, fucata genas, & amicta dolosis
Illecebris, tornos auro circum ligat hydros:
Illa voluptatum multos innexuit hamis.

Omissis verò vxoribus, meretricios complexus,aduersus sacra matrimonij fœdera, homines sequuntur, contra præceptum Dñi:de quo Deuteronomij. c. 23. Non erit meretrix de filiabus Israel,nec Scortator. Vnde fornicationẽ
16 †prohibuit Apostol.ad Corinth.c.6. & Thobias c.4. dicebat: Attende fili mi à fornicatione, & præter vxorem tuam nunq̃ patiaris crimen scire. Huc pertinet illud Salomonis Prouerb.c. 29. Qui nutrit scortum,perdit substantiam. Et similiter parabola Christi quæ habetur Lucæ.c.15.de adolescente luxurioso, qui oẽm substantiam perdidit. Vnde docet Aristoteles lib.7.Moralium Nichomachiorum,q̃ concupiscentiæ Venereorum manifestè corpus immu-
17 tant,& infamias†faciunt. Idcirco dicitur,q̃ luxuria sapientes infatuat.cap.Salomon. 32.q 4. c.Sacerdos 3 q.7. Ideo dicitur q̃ Ammõ ægrotabat ob amorem Thamar.2.Regum.cap.13.ljs cõcinunt,q̃ scribit Seneca ad Lucilliũ.Epist.24.
18 Epulæ cruditatẽ afferunt; †ebrietates neruorũ torporẽ,tremorẽq;,libidines, pedũ,manuũ, articulorũ oĩum deprauationes. Eo vsq; igitur humanorũ actuũ profusa luxuriæ insania, p̃cessit,vt p̃prijs vxorib.minimè contenta,alienarũ mulierũ cõcubitum quærat;& illis minimè exsatiata,ad incestæ libidinis oblectamenta,pro-

curſte, iſtigſteq; maligno ſpiritu, pgrediatur.
Vt itaque recto ordine, ac tramite ad propo
ſitæ ſpeciei, ac tractationis campum proceda-
mus, plura videnda erunt, quibus præcognitis
tota ſeges illius habebitur. Primò videndum
erit, Quot modis committatur inceſtus? Vnde
dicatur? Ad quam inceſtarum nuptiarum ſpe-
ciem hæc bonorum publicatio locum habeat?
Ad Primi itaq; reſolutionem, vt inceſtarum
nuptiarum, vera doctrina, atque regula habea-
tur, prohibitiones graduum edocendæ erunt,
quibus traditis. illa cognitio ſubſequens faci-
lis erit. Et quemadmodum ſpiritualia carnali-
bus præponenda ſunt, ſic de ſpirituali prius im
pedimento contrahendi, videndum erit. Spiri-
tualis cognatio tribus modis contrahitur, qui
impedimentum faciunt, quominus matrimo-
nia, iuxta Ritus Catholicæ Eccleſiæ, permittã-
tur, Baptiſmate, Cõfirmatione, & Confeſſione.
Regula itaq; ſit: Inter Baptizantem Sacerdotẽ,
& Baptizatam matrimonium, non cõtrahi; nec
inter Matrem Baptizati, ac Baptizantem; aut
19 † Patrem Baptizati, & Matrem Baptizantis. c.
Omnes. c. Non debet. 30. q. 1. ca. fin. de cognat.
ſpirit. Nec inter filios Baptizati, & Baptizãtis;
nec inter leuantes, ſeu tenentes ad fontem Ba-
ptiſmatis, & leuatum, vel leuatam; aut filios le-
uantis, vel inter ipſos leuantes, ſeu ſuſcipien-
tes, & parentes ſuſcepti, vel leuati. c. Martinus.
de Cognat Spirit. Et ex Baptiſmo nouem pro-
20 pinquitates inſurgunt, † iuxta regulam tradi-
tam ab Hoſtiẽſe. in ſumma eiuſdem tit. §. Quot
eius. Prima propinquitas inter ſacerdotem Ba
ptizantem, & Baptizatum; & hæc dicitur, Filia-
tio. Secunda propinquitas inter Sacerdotem
Baptizantem, & patrem Baptizati; & dicitur
compaternitas. Tertia inter eundem Sacerdo-
tem, & Matrem Baptizati; & dicitur, commater
nitas. Quarta, inter filios Sacerdotis. ſi quos ha
ber, (fortè quia ſit ſacerdos coniugatus, aut ha
bita vxore vnica, & Virgine, & ex ea habitis fi-
lijs) & hæc dicitur fraternitas; vt in dicto cap.
Omnes. & in c. Ità. 30. q. 3. Quinta inter ſuſcipiẽ
tem, ſiue leuantem de Baptiſmo, & puerum ſu-
ſceptum, & leuatum; & dicitur, filiatio. Sexta
inter puerum Baptizatum, & vxorem ſuſcipiẽ-
tis, ſiue leuantis; & ſimiliter dicitur, filiatio. Se-
ptima, inter Baptizatum, & filios ſuſcipientis;
& dicitur ſimiliter, fraternitas. Octaua, inter
ſuſcipientem, & patrem ſuſcepti; & ſimiliter,
dicitur compaternitas. Nona inter ſuſcipien-
tem, ſiue leuantem, & matrem ſuſcepti, ſiue le-
uati; & dicitur compaternitas. Hæc omnia ha-
bétur. 30. q. 3. per totum. & in c. Si quis vnus. c.
Spiritualem. c. Poſt vxoris. 30. q. 4. & in c. 1. & in
dicto c. Martinus. c. Veniens. c. Tua. de Cognat.
Spirituali. latè per ſummiſtas Angel. Clauas. in
ſumma. §. Matrimonium. 3. verſ. Impedimẽtum
ſeptimum. Armill. in § Matrimonium. nu. 9 Mat
tiuum Meſnartium in Epit. legum Pontifical.
lib. 4. tit. 11. & 12. Ioan. Paul. Lancelott. Inſt. Ca-
nonic. lib. 2. tit. de Triplic. Cognat. §. Nõ ſolum.
Marc, Anton Cucch. Inſt. Canonicar. Minor. lib.
3. tit. 15. Franc. Gratian. in Compend. Iuris Ca-
nonici. parte. 5. ſub num. 24. Sebaſtian. Medic. in
ſumma Decreti. q 30. artic. 1. Sub hoc etiam Ba
ptiſmi impedimento, contrahitur cognatio ſpi
21 ritualis per † Catechiſmum. Dicitur autem
Catechiſmus inſtructio illa, quæ Baptiſmum
præcedit; catechizare enim inſtruere eſt. ca. An
te vigeſimum. de conſecrat. diſtinct. 4. Et iſta
22 Catechizatio † hodie fit ante fores Eccleſiæ.
Abb. Panor. in Rub. de cognat. ſpirit. Qui au-
tem aſſiſtendo tenet, ſeu leuat in Catechiſmo,
Cognatus fit ſpiritualis, ex quo impeditur ma-
23 trimonium † contrahendum, non autem diri-
mitur contractum. c. Contracto. de cognat. ſpi-
rit. cap 2. eo. tit. in 6.
Nouiſſimè vero Tridentini Concilij Decre-
to, prouiſum extitit, Quatuor Vincula cogna-
24 tionis † Spiritualis ex Baptiſmo contrahi, ſci-
licet; Primum, inter Baptizantem. & Baptizatũ.
Secundum inter ſuſcipientem, & Patrẽ, ac Ma-
trem Baptizati. Tertium inter ſuſcipientem, &
Baptizatum. Quartũ inter Sacerdotem Bapti-
zantem, & Patrem, ac Matrem Baptizati. vt pa-
tet in c. Docet. ſeſſ. 24. de reformat. Gratianus,
& Medic. in locis relatis. Paul. Gryſald. Deciſ.
Cathol. §. Baptiſmus nume. 66. & alia traddidit
Petr. Cenedo in collectan. Iuris Canonici. 38.
nume. 3. & ſeq. parte 1.
Inſuper ceſſat hodie diſputatio, hactenus fa
cta inter Doctores; An tenente, vel ſuſcipiente
puerum in Baptiſmo, intelligatur cognatio ſpi
25 ritualis contracta † inter vxorem etiam illius
ſuſcipientis, & è contra? Super quo Pius Quin
tus Pontifex Max. In Conſt. incip. Cum illius
vicem. facta in anno Dñi 1568. ſtatuit, nullam
intelligi cõtractam ſpiritualem cognationem,
ità ꝙ matrimoniũ cũ ijs, licitè cõtrahi poteſt.
Ex ijs nouiſſimis prouiſionibus, ſublatã fuiſ-
ſe arbitror abuſionem, quam in pleriſq; locis
introductam iam diù fuiſſe perceperam; quia
26 ex contactu linteoli, quo fuerat † obuolutus
puer, dum fuerat Baptizatus, ſpiritualis cogna
tio contrahebatur; pluribusq; diebus poſt ba-
ptiſmum iſte panniculus aſſeruabatur pro ex-
plendo illo actu, ad illorum commoditatem.
Quam, & ſi iudicauerim maximam incuriam,
non fuit tñ actum ſine authoritate, cum Domi-
nic. de ſãcto Gemin. iſtud fateatur in c. Quam-
uis. nu. 5. de cognat. ſpiritual. in 6. Authoritas
intercedit Archidiac. in c. fin. 30. q. 4. vbi ſanè
intelligendũ erat; ſi linteolus tunc tangeretur,
cũ illo inuolutus eſſet, & tangeretur dũ bapti-
zabatur. quod probat etiam Philipp. Franciſ. in
dicto c. Quamuis. dicens de tactu linteoli etiã
in Ciuitate Peruſij eius patria moris fuiſſe.
Quod dicit etiam Ioan. Baptiſt. Ferrett. in con
ſil. 377. num. 6. vol. 2. In quo vltimo, ego vim nõ
face-

facerem,quia præsupposito casu quòd tangantur panni,dum puer Baptizatur, iam dicerem contrahi spiritualem cognationem : nec enim Sacris Canonibus scriptum reperitur,vt ista cognatio contrahatur,tactum carnis nudum fieri
27 debere per suscipientem † in susceptum, vel susceptam,quia Adultos,adultasq; inspicimus ad Sacramenta Baptismatis,& Confirmationis venire,nec idcirco Adulti, vel Adultæ carnem tãgi oportere,& idcirco sufficere, quòd sic indutus,vel induta,puer, puellaue teneatur. Saluo sẽper Catholicæ Romanæ Ecclesiæ iudicio.
28 Baptismatis administrator est † Sacerdos.c. Constat.de Consecr.dist.4. Concil.Trid. sess.7. de Sacrament.in genere.cap.10. Et in casu necessitatis, etiam diaconus præsente Præsbitero; de illius licentia.c.Diacones.cap.Diaconi. 93.distinct.c.Sanctum.c. In necessitate.de con
29 secrat.dist.4. Quinimmo etiam † mulier in casibus iam dictis.d.c Diacones.Et Hæreticus similiter.c.siue hæreticus. ca.Romanus. ead.Di
30 stinct. Iudęus etiam † rectè potest baptizare.
31 c.A quodam. ibidem. Sic etiam † Paganus. vt in dicto.c.Romanus. His iungã notabilia Verba ad hunc propositum facientia, quæ scribit Gregor.Nazianz.in Oration. in Sanctum Lauacrum,dicens; Noli mihi dignitates eorum,qui te purgant,curiosè expendere,neque ex maiorum prosapia,iudica;etenim alius alio melior, vel humilior, ac te vnusquisque est sublimior. Cęterum ita considera: sint Anuli duo,Aureus hic.Ferreus alius,vterq; eadem Regia imagine sculptus;cęrę ambo imprimãtur,quid inter signũ hoc,& illud intererit? Nihil .Discerne materiã in cęra,etiam si sapiẽtissimus existas.Dic quod nam ferri , quod vè sit auri signaculum ? sed quo pacto vnum est, quia inter materiam , & characterem est diuersitas; Itã,& vbi sit omnis baptizator,quia tam & si conditione excellat,æqualis tamen Baptismatis vis est,ac vnusquisq; tibi æqualis sit expurgator, qui fide eadem est formatus. Hinc Ioan.Chrisostomus in Epistolam Pauli ad Hebræos.capit.10. Homel. 27.Cum obtuleris (inquit) praces, & subscriptam acceperis chartam non requiris quali calamo subscripserit Rex,neque in quali charta, neque quali atramento , sed vnum tantummodo quæris, si Rex subscripsit : Sic & in Baptismo,charta conscientia , calamus lingua sacerdotis est, Manus gratia spiritus sancti : siue ergo per me,vel per illum, officio fungitur Sacerdotis, ipsa manus scribit, nos ministri sumus, non authores.Quia,vt ait Augustin.contra Donatistas cap.10.Non pollũt mali bonos,in eodem agro,in eadem Arca,in eisdem Pascuis, in eisdem retibus constituti; quia non eis comunicant boni, sed Altari,& Sacramentis D E I. sic lib.3. cõtra.Crescenium Grammaticum,ca. 8 ait Cresconius: Dei quidem est dare incremẽtum,sed sicut,qui plantat, & rigat,non nisi colonus fidelis,& diligens quæritur: Sic etiam in Sacramento Baptismatis,non nisi fidelis,& iustissimus operarius adhibeť. Quasi vero quòd infidelis colonus plantauerit: propter eius infidelitatem,non germiner vis seminis, & fecunditas terræ,cęlique tempories hanc efficaciam, diuinitus non acceperint. Idem Augustin.ibidem c.5.prius dixerat,siue à fideli,siue à perfido dispensatore Sacramentum quisque percipiat,non sanctificat, nisi Deus.Pluta similia tradidit Alardus Aemsterladamus in Selectis similitudinibus. fol. 535.

Quæ sanè tamen intelligenda sunt, vt procedant,si modo id faciant,eo modo, & intentio-
32 ne,† vt facit Ecclesia. scribit Ioan. Paul. Lancelott.Instit. Canonic.lib.2. tit. de Baptism. §. Baptizandi.§.sed, & si quis. Cucchus Inst. Earundem lib.3.tit.2.vers.Et quamuis.Conc.Tridentin.sess.7. de Baptism.Canone 4. Paul.Grysald.Decis.Catholicar.§.Baptismus. nu.16.47. Iosephus Angles Florum Theolog.quæst.titul. de Baptism.q.3.conclus.1. cum pluribus seqq. Ioan. Sotteall. in Summa Pontificalium. §. Baptismus nu.12.cum pluribus seq. Obseruari autem debere censerem hijs casibus, vt præsente
33 † Præsbitero,& id facere valente,non fiat per Diaconum;præsente Diacono. nõ agat Laicus; præsente Laico,non mulier;præsente fideli, no agat Infidelis:vt ex Diuo Thoma , & alijs multis scribit Armilla.in § Baptismus.nu.41.

Ex iam dictis,Ambiguitas oritur:An cum Pa-
34 gano Baptizante intelligatur contracta † cognatio spiritualis? Super hoc respõdetur,quòd quemadmodum non dum carnalem vitam habeus,non potest esse cognatus alterius carnaliter; sic expers vitæ spiritualis, non potest esse alterius cognatus spiritualiter. vt concludit D.Thom.lib 4.sentent.distinct.42.q.1.art.3.quẽ nouissimè sequitur Martin. Nauarr. in consil. 3. sub titul. de Baptis. Sed idem antea tenuerant Ricchard. de Media Villa, & Petr. de Palude , quos refert Clauas in summa. §. Baptismus. vers.Impedimentum septimum. nu.10. vbi cõprobat ex tex.& glos.in c.1. de Præsbiter. nõ Baptizat.ministr.vbi dicitur Baptismũ esse om
35 nium Sacramentorum, † fundamentum ; Contrarium autem tenuit Gloss. in c. In baptismate. de consecrat. dist.4. quam sequitur Clauas. vbi supra.nu.10.Quæ opinio mihi placet, quia
36 quemadmodum si † paganus, vel Iudæus cum Christiana se commiscentes, vt nemo negabit, carnalem affinitatem contrahent;cum affinitas etiam per illicitam copulam carnalem contrahatur. c. Per tuas. de probat.vt post Didac. Couarr.in Epith.de Sponsalib.par.4.q.6.§ 7.nu.3. dixi de Compromiss.§.1.gloss.4.nu.23. dicitur contracta per Carnis copulam , quia actus copulæ amborum,affinitatis est causa.Eodem modo,& in cognatione spirituali , quia cum eidẽ permittatur Pagano , vel Iudæo Baptizare , si bapti-

baptizauerit,iam per Baptismatis collationē,
factus est Baptizati pater.vt in c.1. de cognat.
spiritual.in 6.Quæ paternitas semel per actum
37 quæsita † deleri nequit. Interdictum est enim
carnale matrimonium Iudæi cum Christiana;
38 † & è contra:vt iure canonum patet ex c. Caue.28.q.1.& de iure ciuili. l.Nequis. C. de Iudæis.Dicitur tamen coniugium,licet non sit ratum.vt ex Augustin.dicit tex.in c.Siquis iudæi cè.ead.causa,& quæst. Vnde eodē modo quod factum est per Iudæos,ac Paganos per Baptismum,iam factum est, quamquàm ratum nō ha-
39 beatur. Habēt insuper Iudæi omnes† actiones legales,Romanis competentes.l.Iudæi.la 1. C. de Iudæis. Sed Romani ità baptizantes cōtrahunt cognationem spiritualem,ergo & Iudæi. Mirum in modum etiam facit.Cui conceditur, quod principale est, conceditur accessorium: Iudęis conceditur principale,scilicet potestas baptizandi, ergo & eis conceduntur accessoria, scilicet ipsa cognatio spiritualis baptismi accessoria. Maior probatur in c. Accessorium. de Reg.iur.in 6. & in l. Cum principalis. ff. de regu.iur.Minor probatur in dicto c.Romanus. & supra dixi.Ergo sequitur cōclusio vera.Corroboratur etiam quia ipsum principale regu-
40 lat†accessorium.l.Soluitur. §.1. § Fin. l.Antepen.ff.qb.mod.pign.vel hypoth. l.2. C. de luition. pigno. & ità pro nunc resideo.

Aliud etiam non relinquam, ꝙ tam in conficiendis,quàm in dispensandis sacramentis,ni-
41 hil præter nudum † ministerium exhibēt,quia Non qui plantat,neq; qui rigat,sed qui dat incrementum,ille est.c. Multi.1.q. 1. Vnde illius personam referunt,qui illa instituit,& præsertim in baptismo.c.Baptismus.de consecrat.distinc.4.Idcirco in illorum ministratione,& ex-
42 hibitione diuinitus operatur†Dñs.dicto c.Baptismus.& c.Panis.de cōsecrat.dist. 2.c.Verbū. de pęnit.dist. 1.Panor.in Rep.c.Extirpandę.§. Qui vero.de præben. Vnde eum in sacramento baptismatis operetur Dñs,sequitur Dñicam illam operationē,more solito suā habere oportere seqlā spiritualis cognationis subseqntis.

Sed maius dubiū est: Num infans,puerum tenens in baptismate, cognationem spiritualem
43 contrahat? †Martin.Nauarr. in cons.1.titu.de cognatio. spirit.dicit esse quæstionem nouam, &difficilem,& per plures rationes tenet,ꝙ infans doli capax licitè in sacro fonte teneat puerum, & consequenter contrahat spiritualē cognationem, & ex hoc sequitur in eo,locum habere matrimonij impedimenta, per plura argumenta ab eo relata.

Mihi tñ Doctoris Nauarri, (viri, & si grauissi-
44 mi,) opinio prædicta non satisfacit.† Præsuppono autem ante omnia, licitum esse argumentari à cognatione naturali, seu matrimonlali
45 ad spiritualem cognationem, & hoc† ꝓbatur. in c Inter corporalia.de translat.Episcop.& in c.Sicut 7.q.1.Cardin.Zabarell.in clem.1.§.Quę etiam q.3.de concession. præben.Socin. senior in cons.92.col.3.vol.1. Lauren.Calcan.in cons. 11.col.2.Ias.in Auct.ingressi.n.24.C.de sacros. eccles.Ioan.Neuizan.in Sylua nuptial.§.Nō est nubendum.sub nu.223.Petr.Andr. Gammar.in Dialectica legal.lib.2. Ioan. de Arnono in Topica. c.23. & nouissimè Ioannes à Reberteria. Topicorum.lib.4.c.15.Nunc dico,in matrimonio carnali ad ipsum perficiendum requiritur
46 †consensus.l.Nuptias.ff.de regu.iur.& 27.q.2. in summa.& in c. sufficiat.c. scripsit. c.1.& pluribus alijs de sponsal.Infans autē in matrimonio cōtrahendo consensum non præstat.c.Tuę. de sponsal. Ergo infans matrimonium carnale
47 nō†contrahit.c.Puberes.de spōsalib. Impuber. c.vnico.eod.tit.in 6 l. Minorem.ff.de ritu nup. § 1.Inst.de nupt. Est autem cōsensus actus vo-
48 luntatis, & ab ipsa voluntate †proficiscens. vt post alios dicit Anton.Florētin.in summa.par. 1.Titul. 4.c.9. Infans eandem voluntatem non habet,vt statim dicā. Secundò in matrimonio
49 carnali exigitur contrahentiū†voluntas.Chrisostom. in Matth. & habetur in c.Matrimoniū. & c. Omnis res.27.q.2. Sed infans nullā habet
50 voluntatem,quia quicquid videt†ignorat.l.Si infanti.l. Potuit. C.de iur.delib.l. Pupillus nec velle.ff.de regul.iur.& l.Furiosi.ff.eo.tit. l.Qui ad certum.ff.locat.l.Qui seruū. vbi glos. & alij. ff.de acqui.hæred.l.1.C.de fals.monet.Barthol. Socin.in cons.207.col.4.vers.Aliter etiā rñdeo. vol.2. Borgnin. Caualcan. de Tutor. & curat. nu.68.vbi dicit,non habere infantem,neq; velle,neq; nolle.Ludo.Gozadin. in cons 33.nu.8. vbi dicit: Idcirco nullū actum facere posse infantem:quod & voluerunt Hierony.Cagnol.in l.In eo.§ Pupillus.& in l.Pupillum.ff.de regul. iur.Deci.& Ioan.Ferrar. Mōtanus, ac cæteri in d.l Pupillus nec velle.ff.de regu.iur.Petr.Faber de regul.iur.Antiqui.cap.5. Ioan.Frācisc.Fara de essentia infantis.cap.13.nu.9. Marc.Anton. Natta in consil.434.nu. 10.vol 2. Zasi. in tract. de Iudæis. q.2. Est enim voluntas deliberatio
51 animi intelligentis, & acceptantis†id,qđ vult; vel, est animi motus sine coactione. Bald. in l. In ementis.col.3.vers.Modo venio ad quæstio-
52 nem.C.de contrah.empt.Vel voluntas†est appetitus boni cū ratione. Aristoteles.1. Rethor. cap. 10. Hæc autem minimè reperiuntur in infante,quia(vt dictum est)ipsius voluntatis ma-
53 gistra,& præceptrix †ratio est, & dicit etiam Ioan.Ludouic. Viues de Anima lib. 2. cap. de volūtate.Vitus Amerbacchius de anima lib. 3. Infantes autem non habent intellectum, nec
54 vsum rationis, nec discretionis, vt sciant†discernere bonum à malo. l. In sponsalibus. la 2. ff.de sponsal.§.Pupillus. Inst. de inutil.stipulat. l.Pupillus si fari.ff.de acquir.hæred.l.Coram.ff. de verb.signific.l.Diem proferre. §. Coram. ff. de arbitr.plura afferunt Andreas Alciat. Ioan.

Brechæ.

Brechę.& Gul.Forner.in d. l. Coram. ante eos
Archidiac.in cap.Illud 15.q. 1. Hostienſ.in ca.
Exhibita.de homicid. vnde cum non poſſit in-
fans voluntate operari,cum illam non habeat,
ſequitur matrimonium carnale cõtrahere non
poſſe, & ſic etiam ſpirituale. Tertiò ex ijs ſe-
55 quitur,ꝙ infans, fatuo,amenti,furioſo,†phræ-
netico,ac mẽte capto ęquiparatur. §.Pupillus.
Inſt.de inutil.ſtipul.l.1.§ Adipiſcimur.ff.de ac-
quir.poſſeſa.§.Præterea.Inſt.quib. non eſt per-
miſs.facer.teſt.l.Fulcinius.§. Adeo.ff. ex quib.
cauſ.in poſſeſs.eat.Sed furioſus, & ijs ſimilea,
56 matrimonium†contrahere nequeunt,& ſi con
traxerint nulliter faciũt, quamq̃ ante furorem
factum non dirimat c.Neq; furioſus.32. q.7.c.
Dilectus.de ſponſalib.l.Patre furioſo.ff.de ijs,
qui ſunt ſui,vel alien.iur.Caiua.in l.Furor.ff.de
ſponſalib.Paulua in l. Oratione diui Marci. in
fin.ff.de ritu nupt.Hoſtienſ.in Sum. tit. de ma-
trim.§.Quatuor.nu.15.Antonius Gubertus de
matrimon.titul.de ija,q nupt.contrahere poſſ.
57 nu.126.Nulla enim voluntas † cadit in mente
capto.vt dicit Bald.in l.Humanitatis. not.4.C.
de impub. & alijs ſubſtit. Ergo nec infans illi
58 æquiparatus†cõtrahere matrimonium poteſt.
c.Puberes.c.Atteſtationea. c.Ex literis.de ſpõ-
ſalib.impub l. Quæſitum. & l.In ſponſalibus.ff.
de ſponſalib.§.1.Inſt.de nupt. maximè cum in
matrimonio plenus cõſenſua exigatur, qui nõ
59 adeſt,niſi†poſt pubertatem d.l. Nuptias. ff.de
reg.iur.§. Nuptiaa.Auct.de nupt.§ Illud.Auct.
Quib. mod.natur.effic. legit.c. Cum locum.de
ſponſalib.dicto.c.Sufficit. c. Matrimonium.27.
q.2.l.Fin.C.de repud. Simon Maiolus de irre-
gul.lib.3.c.25.ſub nu.17. Si matrimonium car-
nale non contrahit,igitur nec ſpirituale, vt di-
ximua. Quartò inuitua matrimonium non con
trahit,vel cognationẽ ſpiritualem;quia, vt di-
ximus in primo, & ſecundo fundamento, exi-
git cognatio ſpiritualis voluntariũ cõſenſum;
hinc inuita, & coacta voluntaa matrimonium
60 †impedit c.Cum locum.c.De muliere. & vtro
61 biq; Panor. de ſponſalib.Sed infans † dicitur
inuitus.vt in l. Inuitum. ff.de ſeruit. vrb.præd.
Ergo cognationem ſpiritualem non contrahit.
62 Quintò,matrimonia libera eſſe debẽt†c.Gem-
ma.de ſponſal.l.Nec filium. l Nec ab initio. C.
de nupt.l. Titia.in princ. vbi pulchrè Zaſ. ff.de
verb.oblig.Sed ſic eſt,ꝙ,ſi infans poſſet,tenen
do ad baptiſmatis fontem,puerũ,vel puellam,
& acquirendo ſpiritualem cognationem impe
diretur matrimonium contrahere, per illũ in
uitum, & inuoluntarium actum, vt dictum eſt;
ergo permittendum non eſt infantem admitti,
vt libera matrimonia remaneant contrahenda.
63 Sextò meliua matrimonium†erit cõtrahere,q̃
cognationem ſpiritualem:quia vtſupra dictum
eſt,matrimonium primum omnium ſacramen-
torum, à Deo in officium naturæ, vt diximus,
& in Paradiſo conſtitutum, & inter Eccleſiæ
ſacramenta numeratum: Cognatio vero ſpiri-
64 tualis,†ſacramentum non eſt.Ex matrimonio
autem multa proueniunt bona, vt diximus, &
latius declarat Hoſtiẽſ. in Sũma de matrimon.
§. Et quare contrahatur. & §. Quis ſit effectus.
& ibi inter cætera bona ennmerata, eſt primũ,
quod ſupra diximus,ſacramentum hoc magnũ
eſſe:ſecundò ſobolia ſuſceptio, atq; educatio.
de quo diximus. conſil.49.nu.49.51.Centur.1.
Tertiò,euitatur fornicatio. Ex cognatione ve-
ro ſpirituali non naſcuntur,niſi impedimenta,
& ſimplex illa dilectio,quæ ex cognatione na-
ſcitur, minimè æqualis dilectioni inter coniu-
ges, ac filios naſcenti in matrimonio: ergo po-
tius dicendum eſt in hoc caſu dubij tenendam
eſſe opinionem iſtam, quæ facit pro libertate
matrimonij,ac ſacramenti, q̃ dubiæ cognatio-
65 nis.Septimò,& vltimo,quia†infans,æquipara-
tur dormienti. l.1.§.Adipiſcimur.l. Quamuia.
§.Infans.ff.de acquir.poſſeſs. ſequitur Cardin.
Paleotus in deciſ.524.Franciſcus exprima.n.3.
lib.3.Sed dormiens non poteſt tenere,& ſuſci-
pere in baptiſmo: ergo infans dormienti æq-
paratus, non poteſt baptizandum ſuſcipere.
Maior probatur, vtſupra. Minor eſt notoria, &
66 etiam ſuadetur ratione;quia† caret loquutio-
ne,voce,& auditu.Bartol.in l.Sãcimus.in prin-
cip. C.ad trebell. & ideo dormiens æquipara-
tur furioſo.c Maiores.in fi.de baptiſm.& ideo
non tenetur de homicidio,nec de membrorum
67 †mutilatione. Clem. 2. de homicid.Nec dor-
miena dicitur peccare.Glo.in c.Teſtamentũ.6.
68 diſtinct.Et dormientes † inter miſeros ponit.
Bald.in l.Pen. C.de teſtam.milit. Vnde vulga-
tum illud Tyronum Scholarium, vigilantibus,
& non dormientibus iura ſubuenire. Hinc ex
69 nimio,& importuno†ſomno, infirmitates ge-
nerantur,pituita, corporis infrigidatio, innati
caloris extinctio,memoriæ deſtructio,Nauſea,
malua corporis habitus.Paulus Ægineta. lib.1.
latè Hierony.Cardanua de Sanitat.tuẽd. lib.3.
c 89.& 90.Donatus Antoniua Ferrus.de Poda-
gra.tract.3.c.5.vnde ad illius odium,atq; dete-
ſtationem dixit Ouidiua lib.5. Elegiarum.

Stulte quid eſt ſomnus, gelida niſi mortis imago?
Longa quieſcendi tempora fata dabunt.
Infœlix tota, quicunq; quieſcere nocte
Suſtinet,& ſomnos præmia magna vocat.

70 Eſt enim ſomnus ligamentum † omnium ſen-
ſuum,vt dicit Ariſtoteles.in lib. de Somno, &
Vigilia. Ideo dormientes dicuntur quaſi mor-
71 tui†,à Galeno.lib. 3. de Cauſis Pulſus. cap.9.
imaginem quandam mortis,vel inter liminium
vitæ,mortiſque, vt qui dormit, nec dici poſſit
mortu',nec videatur viuere:dicit Io.Ludouic.
Viues.de Anima.lib.2.cap.de Somno.Sequitur
inde infantes,ijs aſsimilatoa, ſuſcipere pueros
nõ poſſe.Ex quibus,& alijs non probarem opi-
nionem Nauarri,niſi in caſibua infra dicendis.
Non obſtant eius fundamenta. Primum non
obſtat,

obstat, quòd præsumatur infans doli capax, & Marsil. in l. Infans. ff. de sicar. dicat vidisse pueros sex, & septem annorum fuisse doli capaces. & Gregorius lib. 4. Dialogorum referat, filium quinquennem ab vlnis patris fuisse à Diabolo ereptum: quia non est verum infans
72 † præsumatur doli capax, ex quo si in maiore non præsumitur dolus, l. Merito. ff. Pro socio. Quanto minus præsumetur in infante. Doli autem capaces esse nequeunt, infantes si sint minores septennio; tunc enim, & mentiri, & verû
73 dicere, & côfiteri, & negare posse † dicunt. Gl. in c. 1. in ver. Grandiusculis. de delict. pueror. arg. ca. Paruuli. de consecr. dist. 4. habetur in l. Impuberem. ff. de furt. in l. Impuberê. ff. de falsi. l. Sed & si quęcunq;. §. Sed & si infans. ff. ad leg. aquil. l. Hæredibus. §. Item in causa. ff. de dol. mal. l. Apud Celsum. §. Si quis non tutor. ff. eo. tit. l. Pupillû qui. ff. de reg. iur. à sensu côtrario. Curt. post Castr. in auct. sacramenta puberum. nu. 26. C. si aduers. vend. Io. de Anan. in d. ca. 1. de Delict. pueror. vbi etiâ pulchrè Andr. Barb. in apostill. ad Panormit. Marian. Socin. Senior in c. Ad audientiam. nu. 13. de Homicid. Ioan. Igneus in l. excipiuntur. nume. 35. ff. Ad Syllan. Petr. Plaza in Epit. delictor. lib. 1. cap. 32. nu. 4. Petrus Duen. in Regal. 259. lim. 3. Natta in consil. 434. nu. 15. vol. 2. Blanc. in Pract. Crim. §. Imbecillitate. nu. 6. & seq. Nec enim dicitur Doli
74 capax infans, nisi sit pubertati † proximus: vt in dictis iuribus demonstratur, & iam dicti omnes annotarunt, alijq; relati à Natta in d. cons. 434. Nec obstat illud relatum à D. Gregorio Dialog. lib. 4. quia illud potius fuit ob paternâ punitionem, quàm filij; cum blasphemantê puerum, & blasphemijs assuetû, côniuentibus oculis, ac fortè iocans, illum non corripuisset: nec enim debet pater puerum lasciuientem non redarguere, ne sibi opponatur illud Salomonis, qui dixit, parcentem baculo, filium odere. Criminis pręterea, delictiq; atrocitas î causa fuit, cum omne delictum, peccatumue Blasphemiæ
75 comparatum, sit minus, † vt scripsi de Magistratuum Edictis. lib. 3. cap. 1. & aliqua tradidi in consil. 43. per totum. Centur. 1. Insuper videtur contra Iuris Regulas, Infantem puniri ex delicto, maximè cum non est proximus puber-
76 tati: & idcirco dicitur infantes delicto † minimè obligari. dicta l. pupillû. ff. de Regul. Iur. d. l. Infans. ff. de S. car. l. excipiuntur. ff. ad Senatus consult. Syllan. Angel. in Tract. Maleficiorum. in verbo, Scienter, & dolosè. nu. 6. vbi Augustin. dicit ipsum euasisse puerum vnum qui in Ripa Padi occiderat quendam facchinum. Doctores omnes in clem. 1. vbi text. de Homicic. Matth. de Afflict. in Consil. Terminum vitæ. nu. 21. Ludouic. Carrer. in Pract. Crim. §. Homicidium. 6. siue §. circa quartum. nu. 2. Anton. Gomez. in Epitom. Delict. cap. 1. nu. 57. & plenissimè Petr. Plaza in Epith. delictor. cap. 32. nu. 1. Iacob. Simancas in praxi Hæresens. tit. 47. n. 11. Marc. Anton. Blanc. in pract. crimin. §. Postq. nu. 87. & §. Imbecillitate. nu. 1. Claudius Battandier. regul. crim. 59 sub nu 8. Iul. Clar. in pract. crimin. q. 60. nu. 1. Hippolyt. Bonacoss. in commun. opiu. crim. §. Infans. par. 1. Nec etiam casus à Gregorio enarratus debet haberi inconsideratione ista, quia est de raro accidentibus, ad quæ iura minimè accommodantur. l. Ex ijs. & l. Nam ad ea. ff. de legib. Quinimò nunq̃ infantem præsumi, nec esse doli capacem, nisi pupillos, seu impuberes pubertati proximos, voluit tex. in l. Apud celsum. §. In tutore. ibi: Iulianus quoq;. ff. de doli mal. except. l. Hæredibus. in fin. ff. de dol. text. in d. l. Pupillum. ff. de reg. iur. & in l. Impuberem. ff. de furt. & Blanc. in dicto §. Imbecillitate. num. 7. vbi ex ijs dicit frustratoriam esse hâc quæstionem, cum infans nunq̃ possit dici doli capax. & hoc idem dicit Battandier. in dicta regul. 59. nû. 8 arg. §. In sûma. Inst. de oblig. quæ ex delict. nascunt.

Secundum non obstat, quia infans non iurat, & ideo non potest peierare: cum, quod magis est, nec pupillus peierat, cum nô dicatur scienter fallere, & iusiurandum non obseruare. vt in l. Qui iurasse. in princ. ff. de iureiur. Idcirco pupillo iuramentum non defertur. l. Iusiurandû. la prima. §. Pupillus. l. Iusiurandum. la 4. §. pupillo. ff. de iureiur. l. Videamus. in princ. ff. de in lit. iur. habetur in c. Paruuli. in c. Pueri 22. q. 5. Hostiens. in summa tit. de iure iur. §. Quot Comites. vers. & in iudicio. & tui. Specul. in tit. de teste. §. 1. nu. 34. vers. At impubes. Et cum iam probatum sit, infantes, phræneticis, furiosis, & dementibus æquiparari, ijq; minimè iurent, nec se obligent iuramêto, vt in eisdem iuribus habetur. voluit Bartol. in l. Qui habet. §. Si pupillus. ff. de tutel. Bald. in l. 2. q. 10. C. de rescind. vend. ergo nec infantes obligabit iuramentum, ità vt dici valeât periuri. Prætereà infantes promissionem aliquam, vel contractû facere nequeunt iuribus vulgatis: vnde quodlibet illorum iuramentum, super contractu nullo, nullum erit, illosq; minimè ligabit. Cardin. Florentin. in cle. 1. §. Porrò. not. 6. q. 4. de re iudic. Diuersa insuper est disputatio, an fiat periurus à causa, de qua agimus, cum ex primo actu iurandi, videtur satis apparere esse quodammodo doli capacem, quod non esset in quæstione nostra.

Tertium non obstat, quia tam tex. quàm glo. in dicto c. Mulier. 32. q. 2. loquûtur de impubere proximo pubertati, ac doli capace, & nô de infante, vnde non solum non facit pro dicto Doct. Nauarri, sed côtra ipsum. Huic dicto concinit tex. in c. 1. 20. q. 1. & ibidem Glos. in summa. in verb. Quod intra annos. Secundò tex. in dicto c. Mulier. dicit, tunc obligari, quando pater consentit. Et similiter loquitur de iuramento, in quo nos minimè loquimur.

Quartum

Quartum non obstat,quia inducta ab eo,lo-
quuntur in impubere doli capace,& saltem ma
iore septennio,& sic non de Infante,vt ità de-
bet intelligi,prout scribit Simon Maiolus de ir
regulat.lib.5.cap.48.sub nu.11. Proximi autem
pubertati,tam fęmina,quam Masculus,non istę
ætati infantiæ dicuntur,vt post nõ nullos quos
allegat,voluit Menoch. de Arbitr.Iudic.quęst.
lib.2.Centur.1.casu 57.per totum.& Latius Io.
Franc.Fara de Essen.Infantis.per plura capita.

Quintum fundamentum nec obstat,quòd cũ
lex non distinguat,sed generaliter loquatur,te
nentem, vel leuantem contrahere cognationẽ
spiritualem,quòd comprehenduntur infantes;
cum non distinxerit inter sexum,ac sexum,in-
ter ætatem,& ætatem,Iuuenem,& senem,pue-
rum,& Infantem,quòd idcirco in omnibus lo-
cum habeat. Ex quo præfata rectè intelligenda
sunt,vt lex generalis,restrictionem recipiat ab
alijs legibus:vt patet ex allegatis per Bart. So-
cin.in l.omnis.nu.2.ff.de except. Rei Iud. dum
ait:quod si statutum reijceret omnes exceptio
nes contra Instrumentum,non cẽsentur reiectę
aliæ exceptiones, quæ ex capite eorundem sta
77 tutorum † procedunt. arg.Eorum,quæ scribit
Bartol.in l.1.§.parui.ff.Quod vi,aut clam.cum
cumulatis per Augustin.Beroum.in consil.116.
nu.17.& in consil.190.nu.1.vol.3.Vnde,& si lex
generaliter,& Canones loquerentur,non tamẽ
comprehenduntur casus expressi per alias le-
ges,aut Canones prouisi. Data igitur vt præ-
scripsimus, infantiũ incapacitate, sequitur le-
gem,vt ipse ait,generalem,ipsos minimè com-
prehendere:sequeretur enim exinde Abbates,
Canonicos regulares,Monachos,similesq; &
ipsos,qui mundo mortui iudicantur, similiter
comprehendi , vt pueros leuare, & ad fontem
Baptismatis tenere possent, ac spiritualem co-
78 gnationem contrahere, quod † absurdum est,
c.Placuit.16.q.1.c. Non licet.el.1. de Consecr.
distinct.4.Armilla in §.Matrimonium.num.13.
vtique idcirco non releuat. Quin immò si ge-
neraliter esset permissum, cum de Infante sic
prohibitiua prouisio, cessabit generalis per-
missio.l.1.§.Idem quæritur.ff.de Aqu Cotid.&
ęstiual.l.Sabinus.cum concord.ff.Commun.Di-
uidund. & notat Constantius Rogerius de le-
gis potentia.§ Congruum.num.5.

Sextum fundamentum Nauarri non obstat,
quinimmo eidem Doctori satis indignũ, postq̃
dicit,leuatum de Baptismo maiorem spem ha-
bere debere in Infante, quã in Sene, ob immi-
nẽtiam mortis in isto,& spem vitæ in illo. Quis
autem negabit,certum incerto melius esse? Se-
nis Authoritas,Grauitasq; pręsens est,Infantis
autem futura;vnde melius est actus,ac spem po
nere in senibus præsentibus,ac certis,quàm in
infantibus,dubijs,incertis, ac futuris, quorum
79 † dubia,& indeterminata veritas est.Aristote-
les 1. de interpret. Futura enim est Dei solius,
80 ante præuidere, † ac præscire.c.qđ aũt.16.q.5.
illa enim non sunt in cognitione humana.Glos.
in verbo Humani.in Extrauag. Ioannis 22.Vni
ca.de Torneam. & latius dico controuers. fo-
rens.28.Centur.1.Insuper istã spem instruendi
puerum leuatum, posse collocari melius in se-
nem,quàm in infantem futurum iuuenem,quo tẽ-
pore egebit, tutius est: qa vt habetur Iob cap.
81 12. In antiquis est † sapientia , & in multo tẽ-
pore Prudẽtia.& Ecclesiastici cap.25.habetur:
Quam speciosum Caniciei iudicium. Quia vt
dicit Hieronym.ad Nepotianum. Amor sapien
tiæ , & marescente corpore dilectorem suum
non deserit.Vnde pulcherrimè inquit Ambro-
sius lib. 1. Hexameron ; Quid naturam, ait, ac
cusas, ò Homo ? habet illa impedimenta quæ-
dam, senectutem,& infirmitatem, sed senectus
ipsa in bonis moribus dulcior, in cõsilijs subti
lior, ad constantiam subeundæ mortis potior,
ad reprimendas libidines fortior ; infirmitas
corporis sobrietas mentis est . Hinc Seneca de
Beneficijs. Iuueni Parendum, seni iubendũ est.
Aristoteles. lib.Physicor.7. dixit: Infantes ità
82 benè sentire,sicut Senes † non possunt.& libr.
7.Politicorum : In iunioribus dixit esse poten-
tiam,in senioribus Prudentiam. Nam experien
tia docet, senes ob antiquitatem ætatis multa
scire. Sic Ouidius lib. Metamorphoseos.14.

Etenim mihi multa vetustas
Scire dedit.

Idemque Ouidius Senis officium describens
lib.9.Metamorph. inquit.

Iura Senes norint,& quid liceatque, nefasque
Fasq; sit inquirant,legumq; examina seruent.

Septimum fundamẽtum,minus obstat,quia,
ex iam dictis patet Responsio.

Secundo modo,Spiritualis cognatio,confir-
83 mationis Sacramento contrahitur;Et † omit-
tendo id probare, antiquorum Canonum di-
ctamine,vel Iuris Pontificij Doctorum Autho-
ritate,sufficier amodo dispositionem Sacri Cõ
cilij Tridentini enarrare,in quo Sess.24. cap.2.
de reformat. Matrimonij, dispositum est, cum
ijs tantum personis contrahi , scilicet , inter
84 † confirmantem,& confirmatum: Inter confir-
mantem,& confirmati Patrem, & Matrem . In-
ter confirmatum , & suscipientem. Quod non
rectè declaratum fuit apud Simonẽ Maiolum ;
de irregul.lib.3.cap.25 num.14.

Tertio modo spiritualis cognatio contrahi-
85 tur Sacramento confessionis, inter†Confessa-
rium,(quem confessorem appellamus,)& con-
fitentem,qui filius,aut filia spiritualis appella-
tur. cauetur in c.Omnes.c.Si quis Sacerdos. c.
fin.30.q.1.Ioan.Bernard.Diaz in Pract.crim.Ca
non.cap.76.post Ioannem de Selua de Benefic.
par.3.q.3.in fin.Pęnitentiale Roman. titul.3. c.
20.vbi Anton.August.post Burchardum Vuor-
matiensem.lib.19.Petr.Gregor. Sintagmat.Iur.
Vniu.li.9.c.11.n.18.& lib.10.c.5.sub.n.5.par.2.

De

De spirituali cognatione satis, superq; dictum extitit, restat vt ad legalem cognationem pergamus, & vltimo loco ad naturalem, siue Carnalem.

Legalis cognatio per adoptionem,& arroga-
86 tionem† contrahitur vt in c.Vnico.de cognat. legal.c.1.30.q.3. Estq; illa triplex proximitas. Prima, inter adoptantem, seu arrogantem,& ipsum adoptatum, seu arrogatum.Secunda inter adopratum,seu arrogatum,& filios naturales, & legitimos adoptantis, seu arrogantis. Tertia,inrer vxorem adoptantis,siue arrogantis,& eundem adoptatum, siue arrogatum,& illius descendentes; & inter adoptantem,siue arrogantem, & vxorem adoptati,siue arrogati,& ab illa descendentes. Latè declarat Hostiens. tit. de cognat.legal. per totum.Armilla in summa. §. Matrimonium.nu. 16. cum pluribus seq. Maiolus de irregul. lib.3. cap.25. sub num.14. Martin. Mesnartius in epitom. legum Pontifical. lib.4. titul.11.&.12.in fin. Io. Paul. Lancellot.Inst.Canonic.lib. 2. titul. de triplici cognation.§.Legalis Ricchard. Bonauentur.& D.Thom.in 4.sentent. Distinct.42. q.2.artic.3. Anronin.Florentin.in summa. par.3.tit.1.c.13. Sebastian. Medic. in summa Decreti. quæstionis 3.quæst.3.articul.1.

Adoptionis,& arrogationis dixit diuersas esse species, cuius Genus sit eadem adoptio.
87 Petrus Faber† Semestrium.lib.2.cap.21.quod nec negauit Francisc. Hotoman.in Comment. verbor. Iuris. Sed ego non video, quo modo, quauè ratione id dixerint hi viri, alioqui grauissimi, Philosophiæ, omniumq; antiquitatum præstantissimi exquisitores, cum vulgatum sit apud illos etiam, qui prima tantum Dialecticæ, atque Philosophiæ primordia salutarunt,
88 Genus esse,quod prædicatur† de pluribus differentibus specie,in eo,quod quid sit:vt apud Philosophos notum est, præsertim apud Aristotelem lib.1. Topicor.cap.4. Porphirium ca.
89 2.Prædicabilium:Species vero subijcitur† Generi, & prædicatur de pluribus differentibus numero:vt idem Porphirius testatur ca.3. Prędicabilium: & è nostris Accursius. in §. Plebs. inst. de iur.nat. gent.& ciuil. & Petrus Gregorius Syntaxis artis mirabilis. lib. 2. cap. 10. & lib.7.cap.1.Exempli causa,animal est genus,habet sub se plures species, puta Homines, Boues,Equos,Oues,& similia. Species puta humana, habet sub se plures numero, qui indiuidui vocantur,vt Petrus,Paulus,Andreas,& similes. Vnde in proposito,ego loco generis ponerem filiationem,quæ tamq̃ genus contineret sub se plures species filiorum, scilicet legitimorum, & naturalium, spuriorum, adoptiuorum,arrogatorum,& similium.Quælibet demũ earũdem specierum,habebit plures numero differentes, Franciscum,Ioannem,Antonium, & similes.
90 Sed Modestinus in l.1. & Caius † in l.2. ff. de adopt.videntur idem dixisse,scilicet adoptionem, genus esse:Primus enim dicit,quòd adoptionis nomen generale est,& in duas species diuiditur. Alter vero dicit, generalis enim adoptio,duobus modis fit.Ex quibus patet, adoptionẽ genus appellari,& duas illius esse species,adoptionem,& arrogationem.Sed aduertendum est,Modestinum in dicta l.1.non intellexisse,adoptionis nomen esse genus,sed dicit esse generale: volens nil aliud significare,præterquam vniuersale:& ad hoc facit illud Ciceronis lib. 1. de inuention. rethor. Cum de genere (inquit)negocij controuersia est, cõstitutio generalis vocatur. Exemplo res fit clarior. Canis est nomen vniuersale, siue (vt Philoso-
91 phi dicunt)Æquiuocum,quorũ † nomẽ vnum, substantiæ vero ratio diuersa. vt dicit Aristoteles in antepredicamentis.Vbi Auerroes ait: Æquiuoca esse, quæ significant rem plusquam vnam, inter quas non est pęnitus conuenientia aliqua.Vnde Canis nomẽ Aequiuocum est,habens sub plures species, non tamquam sub genere, sed tamq̃ sub eodem nomine,quia Canis vocatur stella,Canis latrans, & Canis Marinus piscis; Nec idcirco Canis dicetur genus. Sic adoptio est nomen vniuersale, non tamen genericum:quia si adoptio esset genus,debet esse
92 prior, & ante speciem, vt nec† conuertantur, vt dicit Aristoteles in Prædicamentis.cap.14.è nostris Iacobus Boniour in l.1. nu.4. ff.de Iust. & iur. Ideo si adoptio esset genus,& ipsa eadẽ esset species,essent vna insimul,& non daretur prioritas inter eos, quod esset in via peripatetica pęnitus falsum. Secundò genetis cuiusli-
93 bet,plures† debent esse species,& inter se differentes.Aristotel.lib.11. Metaphys. cap.10.& lib.4.Topicorum cap. 6. Ideoque communiter apud Philosophos traditum est, genus saluari non posse in vnica specie. Vnde in casu isto,si adoptio est genus,& arrogatio est species,stare non posset genus cum vnica specie.Tertiò si adoptio genus esset,& adoptio species, prædicaretur ipsa species de genere, & sic ordine præpostero, cum genus prædicetur de specie-
94 bus,& species pdicari† non possint de genere. Aristot.lib.3. Metaphys.c.10. Ergo &c.Quartò si hæc ambo,adoptio,& arrogatio sũt species,
95 debuissent ordinati sub genere,† vt dicit idem Atistot.lib.1.Metaphy.c.39.Sed modo non haberent genus,ergo stare nõ possent.Quintò,ge-
96 nus,& species differũt.vt probat è nostris Bal. in l.Mutuũ.§.Mediũ.nu.4.ff.si cert.pet.nouissimè eleganter tradidit Angel. Mattheacius de via vniuersi iuris lib.2.c.25.n.7.Sed in casu isto esset adoptio genus,& eadẽ esset species,& sic nõ essent differẽtes,ergo stare nõ possent. Sextò,Modestinus,& Caius,sic intelliguntur:Nam
97 Modestinus † in d.l.1. Secundum intellectum à me supranarratũ videtur apertè innuere, dũ ait: (filios familias, non solum natura, verum

etiam adoptiones faciunt) nil aliud enim dicere voluit, nisi filiationem nobis facere, non solum naturam; scilicet per legitimam coniunctionem, ac per matrimonium; sed etiam per adoptionē,& arrogationem,quasi eādem filiationē in illo legis initio pro genere posuisset, & subsequentes,pro speciebus. Quod videtur cōfirmari per Caium in d.l.2.dum subsequitur:
98 † generalis enim adoptio, duobus modis fit. Vnde videtur easdem diuersificare, in modo faciēdi, quia alias si adoptio per Modestinum in d.l. 1. poneretur loco generis, contradiceret Caio in d.l.2.dicenti:Adoptionē,& arrogationem esse generales, & fieri duobus modis. Septimò,Iureconsulti, ac Doct. Nostri hoc dicendi modo plerunq; abutuntur, speciem pro
99 genere,quandoq; † appellando. vt in §. Plebs. Inst.de iur.natur.gent.& ciuil. Sic alibi Vlpianus,Indiuiduum, vt Stichū, speciem appellat. in l.Cum res. ff. de leg. 1.

Est autē adoptio, legitimus,& gratuitus actus,
100 quo quis etiā extraneū in suam † Familiam, ac in filium deligit.vt habetur in d.l.1.l.2.ff.de adopt. quæ l.2. Sumpta est ab eodem Caio in suis institutionibus hoc eodē titulo,vbi dixit: quę est naturæ similitudo, vt quis filium habere
101 valeat, quem† non generauit. Ioan.Ferrar. Montanus in princip.inst.de adoptionib.inqt: Adoptionem esse legitimum actum per quem in alterius potestatem,quis transfertur. Simili modo loquitur Francisc.Connanus Cōmentar. iuris ciuilis lib.2. cap.15. sub num.1.Adoptio-
102 nem† esse actum legitimum,naturam imitantem ad solatium eorum, qui liberos non habent,inuentum.sequitur Ioan.à Reberteria disputationum iuris lib.3.Proposito 1.

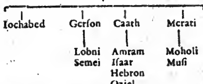
Adoptio,& arrogatio eundem finem acquirendoru liberorū licet operarētur,diuersimode tū
103 fiebāt.Adoptio enim minores Iudices†requirebat,puta Prætorē, Præsidē,similesq; Arrogario verò maiores,scilicet populū. Hoc aūt vsu fuisse, anteq̃ fuisset Reipublicæ authoritas à populo translata in Principē, postmodū verò qđ fieri solitū erat corā populo, fieri cœpit co-
104 rā†Principe,qđ & Iustinianus per censuit in institutionib.& notatur in d l.1.ff.de adoptionib. Atrogationis formulā coram populo fieri
105 solitā tradidit† Aulus Gellius Noctiū Attic. lib.5 c.19.quæ huiusmodi erat,ex quo dicta,arrogatio in alienā familiā transitus per populi
106 rogationē fiebat hoc modo. Velitis, †iubeatis,vti L.Valerius L.Titio, tā iure,legeq; filius siet,vtiq; ei vitæ,necisq; in eū potestas siet;vti patrēdo.filio est.Hoc ità,vt dixi. Vos Quirites
107 Rogo.Inter Caiū Iutisc. & Aulum Gelliū,†illud discrimē inspicitur: iste enim à populi rogatione,ille vero à rogatione vtrinq; facta patris arrogatoris, & filij arrogati, & proinde arrogationem appellatā fuisse censuerunt.Vnde benè in loco supra relato scribit Cōnanus, dicta istorū diuersa intelligi oportere; quemlibet sui seculi vsum retulisse, ac vera dixisse. Tum maximè id probandum est, ex quo Aulus Gellius sub Antonino Pio, qui Hadriano successit Principi, floruit: Caius verò sub Antonino Bassiano Caracallo,& sic octoginta postmodum circiter annos; vt Aymarus Riuallius Historiæ iuris ciuilis.lib.4. testatur. de legali cognatione satis dicta sint.

Naturalis aūt cognatio illa erit, quæ consanguinitate, vel affinitate contrahitur. Est verò consanguinitas personarum vinculum, ab eo-
108 dem†stipite descendentium,carnali propagatione cōtractū, & idcirco dicitur sanguinis vnitas.Hostiens.in Sūma. tit.de consanguinit. & affin.§.Quid sit cōsanguinitas. Affinitas aūt
109 est,quā personarū proximitas ex etiā†ex veniens,omni carens prius parentela:ex eo dicta quasi duorū fit ad eundē finē vnitas. Hostiēs.in tit.de affi §.Quid sit affinitas. Et dicitur cōtra-
110 cta nō modo ex iustis nuptijs,sed etiā†ex illicito,& dānato coitu c.1.c. descriptionē. De eo,qui cogno.cōsang. vx. suæ. Multos cōgerit Petrus Cenedo collectan.iuris canon.35.nu.1. parte.2. Quoto gradu in præmissis consanguinitate, & affinitate matrimonium cōtrahatur? Rem dilucidè explanabo, nec vt multi fecerunt, tractationem hanc inordinatè confundam: Obseruabo itaque temporum curricula, & sic doctina fiet illustrior.

Primum itaque nascentis hominis initio, con iugium permissum extitit inter Adamum, &
111 †Euam,licet illa ex ipso processerit,sic tunc requirēte humani generis propagatione: Nam ex quo inter eos nulla processerat Natiuitatis Euę ab Adamo,alicuius Maris,ac fœminę commixtio, vt ex humano carnis coitu producta, aut nata diceretur: Tum, & multò plus, quia ità Deus Optimus Maximus,Suę Maiestatis diuinæ iudicio,homini conducere decreuisset.vt scribit D. Augustinus de Ciuitate Dei. lib. 15. cap.16.& in c.Igitur 35. quæst. 1. Tum maximè si opinio Chrysostomi super Genes.Homel.18. & Procopij sup Genes c.4.Euthimij in Psal.50. Qua censuerunt,ante horum primorū parentū
112 peccatū,nullos inter eos coit'†futuros,neq; obnoxios huiusmodi corporeis voluptatibus: quasi status ille integer, ac perfectus eas non pateretur,existimātes coitū fieri nequaq̃ posse absq; libidine,& brutali voluptate,sed propagationē faciendā fuisse tū modo diuina volūtate. Quā opinionē antea tenuisse Gregorium Nyssēū in lib.de cōposit.hom.c.14. & 18 & Iacobū de Botnā, vt retulit Moses Barcephas de Paradiso par.1.c.23.& 25.Quē Nyssēum refert etiam D.Thom.de Aquin. par.1.q. 98. artic.2.
113 Dicūt itaq; Nysseus, &†Bornan.Deum paulominus ab Angelis homines creasse, & hominem ante admissum peccatū,quasi Angelum fuisse,sed p peccatū ruisse, & per ipsam resurrectionem

restionem esse ad pristinam conditionem redituri: Ergo si post resurrectionem erimus sicut Angeli, consequitur etiam tales fuisse ante peccatum: Atqui Angeli non iunguntur amplexu, ergo neq; homines iuncti fuissent, nisi peccassent, sed sicut Angeli absq; nuptijs millies mille sunt,& Myriades Myriadum numero superant, ita nos quoq;. Hæc Nyssenus. Botnan
114 vero. Ex quibus † quæso(ait)nuptijs editus est Adã? Quos passus ipse dolores, vt Euam pareret? Millies Angelorũ millia stant corã Deo: Nec tñ eorum vllus vtero gestatus, aut grauida aluo,cũ doloribus in lucem editus est. Multò magis existimandũ est,opificem Deum, homines absq; nuptijs procreaturum fuisse,sicut primos quoq; illos parentes, è quibus vniuersa hæc generis humani posteritas nata est, procreauit. Hæc Botnan. Barcephas vero,dum supra,ac alia retulisset,subiunxit: Conficitur ergo ex ijs,quæ ad huc dicta sunt,homines in Paradiso absque vllo nuptiali complexu re ipsa, fęctificaturos fuisse, sed eo modo, quem solus, opifex DEVS nouit. Tamen hæc opinio videtur improbata ex dicto D. Augustini de Ciuit. Dei lib. 14. cap. dicẽtis: Absit, vt suspicemur,
115 non† potuisse fieri, sine libidinis morbo,sed eo volũtatis nutu, mouerentur illa mẽbra, quo cętera,& sine ardore,& illecebroso stimulo, cũ trãquillitate animæ, & corporis. Quamobrem futuræ erãt ante peccatum laudabiles nuptiæ, & viri,atq; fęminæ coniunctiones, per quas humanum genus, non more Angelico, sed humano multiplicaretur. Hæc Augustinus. Quod & probauit D. Thomas vbi supra. Quos sequitur nouissimè Fęlicianus Capitonus explicationũ Catholicarum. lib. 1. Explicatione 6. per totum. apud quos reperiuntur fundamenta, quibus nitũtur,& exceptiones, quibus obiecta refellũtur. Quare reuertamur, vnde prius digresſi sumus.

Secundò fuit contractum matrimonium in tertio gradu inter Amrã,& Iochabed, vt patet
116 †Exodi.cap.6. & Numeri cap.26. quam scriptura Sacra vocat Patruelem, sed nos Amitam appellamus,cum esset soror patris. Porrò Leui in Aegypto genuit Iocabet, & Gerson, Caath, & Merari, vt melius patet hac figura.

Vnde Amram cũ acceperit vxorem Iochabed, erat illa soror Caath patris sui, ex quibus nati sunt Moyses, Aaron,& Maria. vt habetur etiam lib. 1. Paralypom. c. 6. Sic etiam filiæ Salphaad, scilicet Maala, Thersa, Hegla, Melcha, & Noa; nupserunt filijs patrui sui, de familia Manasse, qui fuit filius Ioseph. vt habetur Numeri. c. 36. Et inter Patrueles, seu consobrinos, cũ Tobias
117 † Iunior vxorem duxerit Saram filiam Raguelis sui patrui: vt patet Tobiæ. cap. 7.

Tertiò superuenit lex à DEO data Moysi, quæ
118 facta fuit prohibitio, vt cum proxima † eiusdem sanguinis, atque affine non fieret matrimonium, neque commixtio; & enumerantur ibidem plures gradus prohibiti: vt habetur Leuitic. cap. 18. & 20.

Quartò loco, Mosis etiam lege cautum fuit, vt defuncto fratre, relicta vxore sine filijs, alteri fratri, vel proximo subseqnti, priore ceden-
119 te, idre † propinquitatis vxor daretur, vt suscitare posset semen fratris, vel proximi sui: vt patet Deuteron. c. 25. & Ruth. c. 4. Alias si is frater superstes recusaret, Discalceati Domus appellaretur. vt post modum de hoc dicam.

Quintò, iure ciuili Pãdectarum, & Codicis in infinitum inter ascendentes, & descendentes
120 † prohibitio contrahendi matrimonia facta est, vt habetur in l. Sororis. l. Nuptiæ consistere l. Fin. de ritu nupt. Confirmauit hoc Imperator Alexander in l. Liberi.& Imperatores Diocletianus,& Maximianus in l. Nemini. C. de nupt. & nouissimè Imperator Iustinianus in § Nam à quarundam. Inst. eo. tit. Et inter collaterales erat prohibitio, vt frater non duceret sororem in vxorem, & è contra, nec ex sorore Neptem, aut Proneptem, nec Amitam, aut Materteram. d. l. Sororis.& l. Nemini. vbi habetur etiã prohibitio, inter affines, vt Socer,& Socrus, Gener, Nurus, Nouerca, Vitricus, Priuignus, Priuigna. l. Non facile. § Affines.& § Nomina. ff. de gradibus. Affin. inter quos vir, & vxor non numerãtur, cum ipsi Affinitatis causa sint, vt ibidem dicit Accurs.& habetur in l. Seruus. ff. de condit. ob caus. notatur in c. 1. de sponsalib.& matrimo. in 6. Quamq̃ quoad collaterales, potuisse matrimoniũ fieri inter patrueles, seu consobrinos, voluerũt Arcadius,& Honorius in l. Celebrandis. C. de nupt.& diximus supra. vers. 2.

Sextò gradatim dicunt, Diuum Io. Baptistam, dixisse Herodi: Nõ licet tibi accipere vxorem
121 Philippi fratris tui: quod dicunt fuisse † in causa, vt ab Herode capite truncaretur. de quo Matth. c. 14. Marc. c. 6. Luc. c. 9. Iosephus antiqt. Iudaicar. lib. 18. c. 6. in fin.& c. 7. Ioannes Zonaras Annaliũ lib. 1. Sed hoc idẽ cauebatur, vt dictũ est per legẽ Moysi datam. Leuit. c. 18. & 20.

Septimò, Gregorius Pontifex ad Episcopos Galliæ, Nicolaus Papa ad suffraganeos Ecclesiæ Amalphitanæ, & Concilium Lugdunense,
122 matrimonia † prohibuerunt vsque ad septimum gradum. vt in c. Progeniem. c. de consanguinitate. & c. Nulli. 35. quæst. 3. quod & dicitur etiã ibidem in c. Quædam lex.& in c. con-

tradicimus. Declarauerunt hoc idem Isidorus
lib.9. Ethymolog. cap. 3. & 6. & in c. Series. &
in cap. Parentelæ 35. q. 5. & idem Isidorus lib.
Ethymolog. 11. cap. 6. in cap. Consanguinitas.
35. q. 4. Sic etiam quoad gradus affinitatis tra-
diderunt, Gregorius, Isidorus, & Iulius Papa
in c. Porrò. 35. q. 5. in c. Aequaliter in c. Sanè. in
c. Nullum. in c. De affinitate. & Fabianus Papa.
in cap. De propinquis. cap. Et hoc quoq; 35. q.
3. Magister sentent. libr. 4. distinct. 40. 41.
Eadem etiam prohibitio apud Patriarchas, &
Constantinopolitanos Imperatores vsu fuit, vt
vsq; ad septimum gradum inclusiuè, matrimo-
123 nia prohiberentur. vt per Constitutionem †
Alexij Comueni, missam ad Nicolaum Patriar-
cham Constantinopolitanum, de qua per Eni-
muudum Bouefidium iuris Orientalis lib. 1. &
2. Hoc idē fecerunt Emanuel Comuenus, Isaa-
cius Angelus Imperatores ibidē, & alij Patriar
chæ, & præsertim idē Nicolaus, Sisinnius, Ale-
xius, Michael, Lucas, Basilius, Archridenus, &
Demetrius Chomatenus, vt eiusdē iuris Orien
talis. lib. 2. & 3. coustat. Quamquam ijdem in
sextu gradu dispensauerint iu mattimonio in-
ter Irenem, & Ioannem Cantacuzenum, Cæsa-
res, ex dispensatioue Basilij Chamateræ Pa-
triarchæ: sed mihi videtur, quòd illi computa-
bant gradus secundum ius ciuile.

Octauò, Innocentius Tertius in Concilio La-
teranensi secundo. c. 50. & 52. & habetur in c.
Non debet. & in cap. fin. per Gregorium IX. de
consanguin. & Aff. decreuit prohibitionē con-
trahendi matrimonium, tam in consanguinita-
124 te, quàm affinitate, quartum gradum † nō ex-
cedere. Confirmatum hoc fuit nouissimè per
Concil. Trident. sess. 24. Canone 3. & de refor-
mation. matrimon. c. 4. Nauarrus in Manuali.
c. 22. nu. 41. cum pluribus seq. Ioan. Paul. Lan-
cellot. instit Canonic. lib. 2. tit. de Triplici co-
gnation. §. Constitutum igitur. Marc. Anton.
Cucch. Instit. Canonic. lib. 3. tit. 8. vers. Item co-
gnati. & titul. 13. vers. Sed quo vnusquisque.
Ioan. Sotteall. in Summa Pontifical. §. Matrimo-
nium. n. 6. 7. Paul. Grysald. decis. Cathol. §. Ma-
trimonium. num. 11. Iosephus Angles Florum
Theolog. quæst. par. 1. q. de impedimento con-
sanguinitatis, articul. 3 per totum.

Vnde, dum aliqui Canonistæ, ac Ciuilistæ di-
125 xerunt, quod si Adam, vel Noe hodie † viue-
rēt, & vellent vxorem ducere, q minimè id fa-
cere possent. quod videtur dixisse Armill. in §.
Dispensatio. nu. 9. & in §. Matrimonium. nu. 25.
Ex quo per supradicta apparet verum nō esse,
quinimmò etiam in linea ascendentium, & de-
126 scendentium, elapso quarto † Gradu, matri-
monium contrahere liceret, vt innuit tex. no-
torius in dicto c. Non debet. voluit Goffred.
de Trano in Summa tit. de Consanguin. & affin.
col. 2. vers. Item qritur, an hodie. Martin. Mes-
nartius in Epithom. legum Pontifical. lib. 4. tit.
14 propè finem. Angel. de Clauas. in §. Matri-
monium 3. vers. Impedimentum sextum. nu. 1.
in fin. Ioan. Paponus in Rep. præcepti. Non Me-
chaberis. lib. 1. vers. Vigesimo septimo. Licet
cōtrarium tenuerint Ioan. Andr. Hostiens. quos
sequitur Abbas iu dicto cap. Non debet, nu. 8.
Sequuti Accursium in l. Nuptiæ 3. ff. de ritu
nupt. quod repetit idem Accurs. in §. Ergo. in
verbo, In infinitum. Inst. de nupt. Quorum opi-
nio, non aliter, quàm iure ciuili defendi pos-
set; A quo discedim', quoad matrimonia. Hos
sequitur Cucch. vbi supra. Ego primam opi-
nionem Goffredi, & aliorum veram censeo, vt
127 magis admirer Ioannem Ferrarium † Mon-
tanum in principio Inst. de nuptijs. Virum gra
uissimum, dixisse in hoc non esse aliquod im-
mutatum à iure Pontificio, id quod fuerat pro-
nisum à iure ciuili, quoad ascendentes, & de-
scendentes: & idcirco dicit Adamum Proto-
plastum parentem omnium, si hodie inter vi-
uos ageret, ægrè vxorem habiturum. Iu hoc tñ
Ecclesiæ iudicium semper obseruabo.

In hac opinione hodie accedo facilius ex di-
spositione Sacri Cōcil. Tridēt. qđ decreuit esse
Anathema illū, qui gradus in Leuitico tautum
expressos, matrimonia impedire dicunt, nec
posse ecclesiam in nonnullis illorū dispensa-
re, & constitnere, vt plures impediant, & diri-
mant. Et sic deinceps statuit per plures cano-
nes. Ex quibus patet, q cum Sūmus Pōtifex, &
Conciliū Lateranense statuerint, vsq; ad quar-
tum gradum inclusiuè, matrimonia prohiberi,
idq; Concil. Trident. non negauerit: Sequitur
opinionē vltimo loco traditā refelli, ac veram
nō esse. Hinc optimè in loco supra relato dixit
Iosephus Angles, q illud consanguinitatis vin
culū esset inter Adā, ac Noe, & nos hodie, sicut
inter Gallos, & Hispanos. & idcirco post quar-
tum gradum matrimonia non impediri: & di-
cam aliquid paulò post quoad hunc punctum.

Quò verò ad affinitatē, q̄ contrahitur ex illi-
cita copula carnali, omissa dispositione anti-
quorū canonū, & iuriū. Concil. Triden. in dicta
sess. 24. de reformat. matrimon. c. 4. censuit. In
primo, & secundo gradu, matrimonium impe-
128 diri, & in vlteriotibus gradibus † contractū
non dirimi. Et cū ambiguitas insurgeret, an in
vlterioribus gradibus contrahendū matrimo-
nium impediretur, Pius V. Summus Pōtifex in
Const. incip. Ad Romanum. facta in anno Dñi
nostri 1566. censuit, statuitq; non impediri ali-
quo pacto. Quod & scribit Nauarr' in Manual.
Confess. cap. 22. nu. 43. Ioan. Baptista Antonu-
cius in Cathechesi Neapolit. lib. 1. cap. 14.

Sed quoad impedimenta iam supra narrata,
ex causa dispensat Summus Pontifex, vt matri-
monium contrahatur, non obstantibus ijsdem
129 propinquitatis † gradibus: Idq; non solum
in gradu collateraliū, sed etiam ascēdentium,
& descendentium locum sibi vendicare cen-
setem.

ferem. Quamuis cõtrarium tenuerit Hostienſ. in tit. de diſpenſat. §. Quis poſsit. Et Doctores pręſertim Abb. Panor. in c. Literas. de reſtit. ſpo liat. Specul. in tit. de diſpenſat. §. Nunc. verſ. 6. Chriſtophor. Portius inſt. de gradib. in expoſit. Arboris. verſ. Circa quartũ. Ant. Roſell. in tract. de Concil. ſub tit. Summus Pontifex an poſsit diſpenſare, vbi dicit: Papam inter aſcendentes
130 in infinitũ nõ poſſe† diſpenſare. quos refert, & ſequitur nouiſsimè Lancellot. Cõrad. in tẽplo Iudic. lib. 2. cap. 1. De Pontefice Maximo. §. 4. in verb. Papæ poteſtas in matrimonio. num. 9.

Ego autem, ſaluo Summi Põtificis, & eccleſiæ Romanæ Iudicio, & ſi fatear, non conſueuiſſe Papam in ſimilibus diſpenſare, non tñ idcirco
131 dicendũ erit, ei denegari potentiã, quin† ex publica vtilitate, maximaque, & vrgentiſsima cauſa diſpẽſare valeat: Nec videtur, id ſacrum Tridenr. Concil. ſeſſ 24. de reformat. matrimo. c. 5. in fine. denegaſſe. Quia cum generaliter in illo capitulo, de contrahentibus ſcienter in prohibitis gradibus, verba feciſſet, in fine ait: In cõtrahendis matrimonijs, vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel rarò, idque ex cauſa, & gratis. In ſecundo gradu nunq̃ diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cau ſam. Et tamen non loquitur de aſcendentibus, deſcendentibus, nec de collateralibus, adeo quòd loquitur generaliſsimè.

Petrus de Palude in ſecundo ſentent. diſt. 40. & alij, qui contrariæ innituntur ſententiæ, dicunt ꝙ præcepta graduum prohibitionis matrimonij contenta in Leuitico. cap. 18. & 20. Modo etiam poſt euangelicam legem, obligẽt ad culpam mortalem, & idcirco non poſſe con
132 tra illa diſpenſari. † Sed contrarium tenuerunt communiter Theologi præſertim Alexander de Ales par. 3. q. 27. Membro. 4. artic. 3. §. 1. & eadem parte. q. 35. Membro. 6. Ioan. Scotus in 4. Diſtinct. 40. & 42. Io. Baſſolis, Thomas de Argentina, Gulielmus de Rubione, Cardinalis Caietanus, Vuendelinus, & alij relati ab Alphonſo de Caſtro de poteſtat. legis pœnal. lib. 1. cap. 12. Qui dicunt pœnas iam ex illis legibus ſtatutas, eſſe ſublatas.

Nec obſtat, ꝙ Papa contra ius diuinũ, aut naturale diſpenſaret, & idcirco hoc facere minimè poſſet, vt præfati contrarium aſſerentes in propoſita facti ſpecie cõcluſerunt. Quia Rñdetur, ꝙ ex hoc nõ eſſet tollere ius diuinum, ſed modificare, ac mollificare, aut limitare; intelliguntur enim eadem iura prohibitiua, hoc fie-
133 ri, niſi† ſubſit cauſa. Panor. in c. fi. n. 3. de conſuetud. vbi dicit poſſe ius diuinum ex cauſa limitari, quia DEVS dedit regulas generales: Tñ
134 Vicarius ſuus, ex cauſa limitabit, cũ† habuerit pleniſsimã poteſtatẽ, vt quodcunq; ligaret, & cęt. Idcirco attenditur Summi Pontificis diſpenſatio. Deci. in c Ne initaris de Cõſt. Ægid. bellemera. in cõſ. 28. verſ. 6. Eccleſiã enim poſſe legem ſtatuere, quã tẽporũ neceſsitas, & opor-
135 tunitas tulerit, palam ęſt: Hinc variè per† diſpẽſationis rõnem pro tempore agit. Iuo Carnotenſ. Epiſtol. 265. & 285. quę refert, & ſequitur Ioſephus Steuanus de poteſtat. coactiuæ Romani Pontificis lib. 1. cap. 12. nu. 9. in fin. Et in his, q̃ non ſunt iuris naturalis, nec cõtra mores, nec contra fidem Chriſti, benè Papa poteſt diſpenſare, etiam contra authoritatẽ Apoſtoli, q̃a Papa maior eſt Apoſtolo, ſicut Petrus maioris fuit authoritatis, quàm Paulus in admi-
136 niſtratione† c. 1. §. 1. 21. diſtln. Vnde cum Papa ſit loco Petri, ſic maior eſt Paulo. c. Paulus. c. Puto. 2. q. 7. c. In nouo. 21. Diſtin. Hæc refert, & ſequitur Ioan. de Capiſtran. de poteſtat. Papæ. par. 3. Quid eſt ergo, ꝙ lege naturæ, minor qua-
137 tuordecim annis, obligatur Diabolo† ex peccato mortali. c. Paruuli. de pęnit. diſtin. 4. c. Eos qui. de conſecrat. diſtin. 4. c. Omnis. de pęnit. & remiſs. Clem. 1. de homicid. Et tñ de iure canonum ex regiſtro Diui Gregorij, ad Monaſte-
138 rii profeſsionem† non admittitur. c. Quia in inſulis. de regul. c. 1. 20. q. 1. c. Si in qualibet. c. Puella. 20. q. 2. Martin. Meſnarti in Epith. Pontificalium legum. lib 3. tit. 31. ex multis comprobat Io. Sotteall. in Summa Pontifical. §. Monachus. nu. 2. & nouiſsimè Regius Senator Carolus Tapia de reb. religioſis. in verbo. Ingreſſi. c. 6. nu. 11. Quomodo ergo in veteri lege, & in noua Matth. c. 19. Chriſtus inq̃t: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet? Et cum cõuerſis
139 ad fidem diſpenſat, vt vxores retineãt, † & ſi fuerint in gradu prohibito. in c. Gaudemus. in princ. de Diuort? Et tamen diuini iuris prohibitio extat in Leuitico. Quid eſt in cauſa, ꝙ Innocentius III. Liuonienſi Epiſcopo ſcribit, licere illis cum relictis fratrum, matrimonia retinere, de quo in c. fin. de Diuort?

Nec illud inſuper magnifaciendũ eſt, ꝙ Summus Pontifex non diſpenſat contra leges iuris naturalis: Quia hoc recipit alium intellectum, Nam dicendum eſt in caſu præmiſſo, commixtionem, & coniunctionem illam Maris, & fœminæ eſſe de iure naturali, cum ſit communis omnibus animãtibus, non ſolum Mari homini, ac fœminæ, ſed brutis, alijſque, idcirco dicit Imperator, ius naturale eſſe, quod omnia ani-
140 malia † docuit. In princip. Inſt. de iure natural. Gent. & Ciuil. ex hoc ſequeretur, quòd ſi principia iuris naturæ inſpiceremus, coniunctio, & commixtio omnis brutaliter indiſtinctè, cum omnibus eſſet permiſſa, nulla habita ratione parentelæ, aut conſanguinitatis, dũ tamen eſſet maris, ac fęminæ; quod eſt contra lęgis præceptum: nam per legem Moyſi datam, hoc illuſtratum eſt, vt cognoſcerent, quibus cum perſonis turpe eſſet cõmiſceri: Adeo quòd, & ſi cõcederemus Principia inſtitutionis matrimonij, eſſe naturalia (de cuius tamen veritate diximus in capitis huius fronte) ve-

scribit Accurs.in §.1.Inst.de iur.nat.gent.& ci uil.Illo tamen in loco meritò scriptores Imperiales,dixerunt(Hinc Maris,& Feminę coniunctio,quā nos matrimonium appellamus) quasi innuerent, illam tm̄ coniunctionem esse iuris naturalis:quò verò ad matrimonij contractum inter ascendentes, & descendentes, esse iuris gentium: vt plusquam notoriè docuit Paulus in l.fin.ff.de ritu nupt. Graduum insuper pro-
141 hibitorū obseruatio, †atq; adinuentio nunquàm à quouis, iurisnaturalis appellabitur, sed tm̄ iuris legis Mosis:Leuit,cap.18.& 20.ac Pontificum,& Imperatorum, aliorumq; legum latorum,vt nemo negabit. Vnde sequitur ꝙ dispensatio illa nō esset cōtra ius naturale, neq; diuinum:tunc enim irā esset dispensatio,quando diceret Pontifex ꝙ nullus matrimonium contraheret, vel quòd matrimonialirer copulati insimul non commiscerentur; quasi tunc dispensatio respiceret coniunctionem,ac com mixtionem illam, quæ primordio iuris naturalis innititur: secus verò quoad dispensationem,atq; habilitationem in gradibus.

Insuper si in graduum enumeratione, & prohibitione dispensatio fieri non posset,sed omnino seruanda dispositio Leuitici in dicto c. 18.& 20. Videtur tunc ijs aduersari dictoque Diui Ioānis Baptistæ, qui ꝓhibuit Herodi accipere Herodiadem vxorem Philippi fratris sui;Quod habetur Deuteronom. c.25.& Ruth. cap.4.In quibus locis dicitur;non obstante dispositione dictarum legum;frarrem non modo potuisse accipere vxorem fratris sui,sed etiam cogebatur illam accipere fratre moriente sine liberis,vt illius semē,& fortè nomē suscitarer.

Sed dicendum est, illa iura deseruire pro regula, vt frater fratris vxorē accipere non posset. Quam limitat eadem lex non procedere vbicunque frater absque filijs moreretur per
142 iura supra dicta: Maximè quia dictum†præcursoris ex eo mouebatur, ꝙ viueret Philippus frater:& tamen lex dicit, ꝙ illo moriente alius frater illam accipit. Quod & si Matth.in dicto cap.14.Marc.cap.6.& Luc.cap.9.non fateantur dicere,quod viueret; tamen hoc fatetur Diuus Hierony. in Matth. in dicto cap. 14. Albertus Magnus, Nicolaus de Lyra,& Thom. de Aquino relati per Sigismund. Loffred. in consil.50.sub nu.69.& Cardinal.Paris.in cons. 68.nu.75. vol. 4. Quod credo illos didicisse à Iosepho antiquit.Iudaic. lib.18.cap.7.vbi hoc innuit.quem sequitur Nicephor. Histor.ecclesiasticæ. lib.1. cap.19. Tertullianus vero, dicit, ꝙ Philippus erat defunctus, vt refert Postilla ad Nicephorum in loco allegato.

Aliæ sanè causæ,sed ambiguæ possent afferri, ob quas D.Io. Baptista matrimonium Herodi, eum Herodiade prohibebat, quarum alij non meminerunt, (sicut Euangeliorum scriptores, nec illius mētionem fecerint, quòd Philippus frater viueret; & sicuti illam, sic alias omiserunt,cum ex professo D.Io.Baptistæ Historiam ibidem nō describant, sed per transitum, sumpta occasione, ꝙ cum Herodes audiret IESV Christi miracula,credebat Ioan.Baptistam surrexisse, quem decollari fecerat:& sic sequūtur hanc breuē matrimonij Herodiani Historiam) quarum vna videtur posse dici (& si contra-
143 dicat Iosepho,& alijs)quòd Philippus † habebat filiam:Herodes enim saltatricem, filiam Herodiadis habuit vitæ,ac Neeis præcursoris, matre instigante,sollicitatricem; nec enim,per ea,quæ ego inspexi,dicūt Historici, cuius nam filia esset: Cum ex Tertulliano, illam puellam filiam fuisse eiusdem Philippi,dicat Apostillator ad Nicephorum. Vnde vt hæc omnia concordērur,dicère possumus,quòd Philippus viuente ad huc Philippo patre, diem obierit, & postmodum Philippus parer absq; liberis; Ex
144 inde Regna scilicet † Itureæ,Trachonitidis, Gaulonitidis,Bataneæ,& Paneadis,sibi ab Herode seniore patre, extremo suæ voluntatis co dicillo,relicta, ac eidē Philippo legata. vt per Ioseph.antiquitat.Iudaic.lib.17. cap.10. & de Bello Iudaico.lib.2. cap.4.Fuissent huius Philippi filijs data. Hinc mortuo Philippo, Tiberius Cæsar eius iam dictum Principatum, Imperij nomine gubernari fecit; quē Tiberio defuncto,Claudius Cæsar,Agrippæ Regi iuniori, Herodis huius nepoti,donauit.vt scribit Iosephus de Bello Iudaic.lib.2. cap.17. & lib.3.c.2. Altera assignari posset, quia Herodias erat soror Agrippæ maioris, & Aristoboli sui frattis
145 filia,† vt scribit idem Iosephus antiquitat. lib.18.cap.7.& Ioan.Zonar.Annaliū lib.1.Quia Herodes senior habuit filios plures,inter quos habuit Aristobolum, & Herodem hunc iunlorem Tetrarcham appellatū.Ex Aristobolo nati sunt Agrippa,& Herodias,quæ neptis sibi erat ex fratre nata ex Berenice. Ex ijs causis omnibus,quæ obscenæ videbantur, Ioannes matrimonium damnabat.

Coniectari potest ex alio etiam,Summū Pontificem dici posse ꝙ dispensare valeat super dicta Leuitici prohibitione, cum illa prohibitio facta fuerit, ob longiorem tunc vitæ hominum
146 cursum, ob quem,alijs†minimè coniunctis, temporum lapsu intercedente, nubere poterant. Nuper autem cum vita hominum angustior reddita fuerit (vt latius deduxi in Apologia in sententiam Pilati, Aquilæ repettam) tm̄ abest, vt iure meriro, Summus Pontifex dispensare valeret in prohibitis casibus,humanę prorogationis,ac prolis susceptioni studendo; vt ex causa fierent qñq; matrimonia cum sanguine iunctis, ne dum vitam breuissimam trahendo,expectarentur omnes graduum disiunctiones, morti iungerent, & marrimonia aliqñ omitterentur. At inuincibili, meo iudicio, ratione,posset ista opinio tueri,quia cū tenentes opi-

opinionem,idcirco Pōtificē in gradibus ascen
147 dentium,& descendentium† dispēsandi ius
non habere,tamq̃ in Leuitico prohibitis,quasi
quòd cum sit iuris diuini prohibitio,hoc face-
re Summus Pōtifex prohibeatur;Tunc respon-
detur,positionem hanc (si vera esset)ex omni
sui parte veram esse oportere, & non partim
illam permitti, partim vero prohiberi. Vnde
cum sit vnica determinatio,debet omnia pari-
formiter determinare. arg. l. Commodissimè,
ff. de lib. & posthum. Sed per eosdem contra-
rium asserentes, in gradibus collateralium,di-
citur Papam posse dispensare, prout iam plu-
ries per sedem Apostolicam fuit dispēsatum,
& in dies,occurrētibus necessitatibus,dispen-
satur, ergo illorum dictum cōfunditur,vt pos-
sit dispensare etiam cum ascendentibus, & de-
scendentibus ex iustis causis,postq̃ prohibitio
est vniformis; & ex eodem tomo, & loco. Ex
148 causa verò dispensationes has fieri † posse,
probant Cardin. Paris. in dicto cōs.68. vol.4.&
Sigismund. Loffred.in cons. 50. Bellemer.in di-
cto cons. 38. nouissimè ad satietatem Alphon-
sus de Castro de potestat.leg.penal. lib.1.c.12.
Sunt autē vrgentissimæ causæ: ad fugādabella,
ad seruandam pacem,ne etiam Regna,aut sta-
149 tus † ad alienigenas, & extraneas personas
transmittantur. Hinc Emanuel Rex Portugal-
150 liæ vnam post aliam,tres duxit vxores,†Ca-
tholicorum Regum filias. Ferdinādus Primus
Rex Neapoli duxit vxorem Ioannam de Ara-
gonia Ioannis Regis Aragonum filiam, secun-
do sibi consanguinitatis gradu coniunctā.Fer-
dinandus itidem secūdus, patris sui sororem.
& multa horū exempla sunt obuia. Hinc etiam
famosissima illa causa Angliæ,de qua infra di-
cam. Hanc etiam opinionem,q̄ Papa dispēset
151 in gradibus ascēdentiū,& †descendentium,
quibusdam personis exceptis,tenuit Iosephus
Angles Florū Theologal.quæst. par.2. in quæ-
stione de impedimento consanguinitatis, per
plures conclusiones. & inter assertores Hære-
ticos post Concilium Tridentinum enumerat
illos,qui dicunt gradus matrimonij non posse
152 ab ecclesia dispēsari,† Paulus Grysaldus De-
cision.Catholicarum.§.Matrimonium.num.22.
Eadē enim ratio assignatur in gradu ascenden-
tium,& descendentium, quæ & collateralium;
scilicet ne reueletur turpitudo illorum,atq; il-
larum: vnde sicut in collateralibus militat, ac
licet,sic militare debet, & licere in ascenden-
tibus,ac descendentibus:vt sicuti eadem ratiò
153 militat in vtroq;,eadem & dispositione†re-
guletur. Vulg.l.Illud. ff.ad leg.aquil.§.Duorū.
Inst. de nupt. sic nouissimè tenuit Anastasius
Germon de Sacrorum immunitat.lib.3.cap.11.
nu.104. dicens: In gradibus verò de iure diui-
no prohibitis, ne contrahatur matrimonium:
Quia præceptum illud non ēst iuris naturalis,
ex iusta,& necessariā causa, Pontificem Maxi-
mum, non æquè alium inferiorem, indulgere
posse: Ipsumq; id pluribus probasse dicit ani-
maduers.lib 1. cap. 16. (quod opus ad manus
nostras nondū peruenit.) Cōstat autem, q̄ cum
prohibitio vigore Canonum Pōtificalium sta-
bilita sit vsq; ad quartum gradum inclusiuè,ob
vitæ currētis breuitatem nunq̃ casus occurrit,
neq; occurrere idcirco posset, quo in quarto
154 gradu consanguinitatis inter†ascendentes,
ac descendentes matrimonium contrahatur,
vt inter patrem, & abneptem: vt Ioan. Paulus
Lancellot. in loco supra relato considerauit;
quia in ijs currunt quatuor personarum æta-
tes,in quibus ad minus currerent centum tri-
ginta anni, qua ætate necesse esset esse marem,
aut fœminam,qui deberent contrahere cū ma-
re,aut puella annorum quatuordecim. Ex cau-
sis itaq; vrgentissimis, ac rationabilibus posse
Pontificē dispensare,si vellet, exploratissimum
esse concludo:saluo tñ Ecclesiæ iudicio,eiusq;
Summi Pontificis,cui humiliter me subijcio.

Hæc ad probandam Pontificis Maximi potē
tiam,breuissimè tacta sint,ac delibata. Nusquā
verò legitur, Pontifices in id genus dispensa-
155 tionum incidisse, † aut aliter dispensasse, nec
Christianos aliquos id tractasse, aut proposuis
se. Cum enim Romani Pontifices,Petri sint suc
cessores,& Christi Domini Nostri Vicarij, &
Spiritu sancto protegente,regantur, Quis Pon
tificum fuit vnquam,vel erit,qui inter Patrem,
filiam,matrem aut filium matrimonium contra
here non abhorruerit? cum Ethnicæ etiam gē-
tes,maximopere detestarę illa sintisic de Vesa-
156 no Myrrhæ Amore†in Cinyrā, dicit Ouidius
lib.10.Metamorphoseos, dum ait:

Accipit obsceno Genitor sua viscera lecto,
Virgineosque metus leuat, hortaturque timentem,
Plena Patris Thalamis excedit, & impia diro
Semina fert vtero,conceptaque crimina portat.

Et idem Ouidius lib.1.de Arte Amandi inquit:

Myrrha patrem,sed non vt filia debet, amauit.

De qua Elysius Calentius:

Myrrha patris vetitum,potuit temerare cubile.

De qua etiam plura nouissimè scripsit Natalis
Comes Mythologiæ.lib.5.cap.16.Sic de Mene-
157 phrone dicitur, qui matrem propriam † de-
periuit, de quo Ouidius lib.7.Metamorph.

In qua cum Matre Menephron
Concubiturus erat sauarum more ferarum.

158 Sic Artaxerses † Persarum Rex Atossam filiā
vxorem duxit,vt est author Plutarchus in eius
vita. Patisathis Darium filium,vt dicit Agathius
de bello Gothorum. lib.2. de qua Paulus Oro-
sius lib.1.cap.4. Damnatur Oedipus, quòd Io-
159 castam matrem, Laio † patre Mortuo, Vxo-
rem duxerit: de quo Claudianus in Eutro-
pium inquit:

Oedipodes Matrē,natam duxisse Thyestes, Cantatur.

De quo Anneus Seneca in Thebaide.cap.1. in-
quit,sub nomine eiusdem Oedipi:

Occidi

Occidi patrem,
Sed matrem amaui, prob loqui Hymeneum pudet,
Tędasque nostras, has quoque inuitum pati
Te coge pęnas, Facinus ignotum, efferum,
Inusitatum fave, quod populi horreant,
Quod esse factum nulla non ætas neget,
Quod Parricidam pudeat. In patrios Thoros
Tuli paterno sanguine aspersas manus,
Scelerisque pretium maius accepi scelus.
Leue est paternum facinus, in thalamos meos,
Deducta mater, ne parum scelerum foret,
Fęcunda, nullum crimen hoc maius potest
Natura ferre.

Et Statius lib. 1. Thebaidos:

Scandere quin etiam thalamos hic impius hæres
Patris, & immerita gremium incestare Parentis
Appetijt, proprios monstro reuolutus in ortus.

Semiramidem cęteris cõmendabilem actibus, quòd Nini filij amorem postulauerit, dam
160 nat † Iustin. Historiar. lib. 1. Augustin. de Ciuitate Dei lib. 18. cap. 2. de hac Baptista Mantuanus ait:

Concubitus Nati longęua Semiramis ardet.

Qua de causa, vt infandum hoc facinus tegeret, legem illa protulit, vt inter parentes, ac filios, nulla delata reuerentia naturæ, de coniu-
161 gijs † appetendis, quod cuiq; libitum esset, id licitũ, ac permissum haberetur: vt dicit Paulus Orosius. Histor. lib. 1. cap. 4. Nullus itaque Pontificum similia attentauit, quamq̃ ei dicatur illud Hieremiæ. cap. 1. Constitui te super gentes, & Regna, vt euellas, & destruas, ædifices, & plantes. Et fuerit Pontifex constitutus Cephas, idest capot omnium gentium; & cum Simon prius vocaretur, fuit vocatus Petrus à Petra super qua ædificãda erat Ecclesia: Petra autem erat Christus, cui omnia tradita sunt in cœlo, & in terra, qui eidem Petro dixerat, vt suas oues pasceret, adeo quòd Papę Tribunal, Christi dicitur.

Quoad matrimonij impedimenta ex consanguinitate, & affinitate prouenientia q̃plura diximus, ex quibus constat de gradibus, in quibus connubia interdicuntur, si scienter matrimonia, in quendam veluti Catholicæ Ecclesiæ contemptum contraherentur, minimeq; ob id
162 fuisse permissas, & incestas † nuprias appellari, vt inquit Gelasius Papa in c. Lex illa. 36 q. 1. Incestum vero constat esse cõsanguineorum, vel affinium abusum, vt quoad ascendentes, &
163 descendentes, † supra diximus. Sic etiã quoad collaterales, cum fratre, & sorore, cum relicta fratris, cum Nouerca, cum Cõsobrina, cum relicta Auunculi, cum filia Patrui, cũ filia Auunculi, cum sorore vxoris defunctæ, cum Priuigna, cum nuru, cum Parruo, cum Auunculo, cũ Sorore vxoris, cum Amita, cum Matertera, & alijs de quibus Leuitici. c. 18. & 20. & in Concilijs Agathensi, Epaunensi, Aurelianẽsi. 1. & 3. Aruetnicensi, Parisiensi. 1. Antisiodorensi, Romano 3. & Elibertino, vt refert Sotteal. in Summa Pontifical. §. In eesta coniunctio. num. 2. & seq. Andr. Barbat. in cons. 23. vol. 2. Sic etiã, vt dictũ est, cum filijs adoptiuis, arrogatis, spiritualibus, & similibus. Committitur etiam ince-
164 stus cum Moniali, vt tenuerunt † multi, quos refert Iulius Clarus in §. Incestus. num. 2. Licet tam si secularis cum moniali, q̃ si sęcularis cum Religioso, se immiscuerit, simplicem illam appellauerit fornicationem idem Clar. in §. Fornicatio. num. 15. & seq. quoad sceleris grauitatem dicam statim.

Sed probatissimum est, illum, illamuè, qui se religioni vouerunt matrimonium contrahere
165 † minimè posse. c. Veniens. Qui cleric. vel vouent. Quod sine dubio procedit in eo, qui suscepit habitum, ac professionem fecit, vt si iste matrimonium contrahat, vxore semota, ad religionem redire cogatur. c. Meminimus. eo. tit. Vnde de Virginibus Velatis, & quę professionem fecerunt, intelligitur illud Hieronymi Cõtra Iouinianum. Virgines (ait) quæ post consecrationem nupserint, nõ tam adulteræ sont,
166 q̃ † incestæ. vt in c. fin. 27. distin. & c. Si nupserit. ead. distin. Quæ supra iã diximus, in solemni, vt dicunt, voto sibi locum vendicabunt. In simplici vero religioso, aut moniali vouente, aliter dicendum: Quia & si pro voti trãsgressione mulctetur, matrimonium tamen contrahit, nisi pubes erit, & continuato habitu secundum votum, ea, quæ officio monachi incũbunt,
167 expleuerit, elapso anno, irreuocabiliter † Monachus erit. arg. Glos. in dicto c. Meminimus. in verbo. Professionẽ. & in verbo. Nec habitum. & annotauit Io. Papon. in consuetud. Borboniens. §. 319. in verbo. Profession expresse ou taisible. Sic Præsbyter, & Sacerdos, post obtentum habitum sacerdotij, atq; consecrationem,
168 matrimonium contrahere † nõ potest. c. Præsbyter. 27. distin. & c. Quoniam præsbyteri 28. distinct. & in vtraq; distinctione sunt plura capitula ad id faciẽtia, & plura alia retolit Andr. Tiraquel. de legib. Connubial. l. 15. nu. 118. cum pluribus seq. Decet enim sacerdotium castitatem habere præcipuam; quod non solum rationi consentaneum esse probatur, sed solem-
169 niter † ex sacris scripturæ testimonijs præstitit Thomas Campegius Episcopus Feltrensis. de Cælibatu sacerdotum non abrogando. per totum. Et pinguiori stilo rem hanc illustriorem reddidit Marquardus Susannius in Commentar. eiusdem titul. parte 1. cap. 2. & 8. & per totum. Vbi ex sacris scripturarum Arcanis, Historijs, omniq; scriptorum genere, quod de sacerdotibus diximus, comprobat. Et idem Susannius eadem par. cap. 9. Latissimè de Virginibus Deo dicatis, prosequutus est. Et alia ad hanc materiã spectantia scribit Simon Maiolus Episcopus Vulturariensis de irregularit. lib. 1. cap. 19. Sic etiã respondit Io. Episcopus

Catri

Citri ad Constantinum Cabasilã Archiepiscopũ Dyrracchij, & etiã Theodorus Balsamonus Patriarcha Antiochenus iuris orientalis. lib. 3. Iustitiæ publicæ honestatis impedimentum, similiter matrimonium impedit, & cõtractum dirimit. Est autem publicæ honestatis iustitia, quæ ex legitimia oritur sponsalibus mulieris, quæ ei coniuncta est, cum qua nunc matrimonium contrahere desiderat. Inhonesti enim, ac turpissimi videtur exempli, vt ei, quis nubat,
170 cuius coniunctam† sponsalia frangendo, deseperit. de hoc habetur in dicto c. Non debet. de consanguin. & affin. Sed hodie per Tridentinum Cõcilium, hoc impedimentum primum gradum nõ excedit, si sponsalia valida extiterint, quia si valida non erunt, nullum exinde
171 †impedimentum obstabit. Vt patet sess. 24. de reformat. matrim. cap. 3. Hoc idem declarauit Theodosiua Patriarcha iuris oriẽtal. lib. 2. Nauarra in Manual. cap. 22. nu. 57. Maiolus de irregular. lib. 3. c. 25. sub nu. 57. Lancellot. Instit. Canonic. lib. 2. Titul. Quæ matrimon. imped. poss. §. Publicæ quoque honestatis.

Huc spectat controuersia maxima, quæ totius orbis Christiani ingenia exercuit, cuius supra per transitum meminimus. Henricus Octauus
172 Rex† Angliæ, vxorem duxit Catherinam, Catholicorum Regum Ferdinandi, & Elizabethæ filiam: postmodum spiritu nequam ductus, matrimonium, ea ex causa dirimere tentauit, q cũ Arturo fratre primogenito iam defuncto, sponsalia prius contracta fuerant. Cognita autem causa per Iuliũ Secundum Pontificem Maximum, constitoq; q ob imbecillã eorum ætatem, non solum consummata sponsalia non fuerant, sed nec etiã consumare potuerant, superstiteq; Catherina sponsa, virgineq; intacta reperta, ex iustissimis causis cum Henrico matrimonium contractum, de eiusdem Summi Pontificis voluntate; Impedimento iustitiæ publicæ honestatis, qđ humani, positiuiq; iuris esse, notorium est, minimè obstante. Quia tũ iniqui Regia voto sententia nõ cęsserat, super eadem re totius Christiani orbis viri primarij consulti sunt: & pro Summi Põtificis sententia omnes censuerunt: cuius rei latissimè meminit Nicolaus Sanderus de Schismate Anglicano. lib. 1. Doctores, qui super ea re scripsere hi sunt.
173 †Gulielmus Varamus Archiepiscopus Cantuariensis, Cuthbertus Tonstallus Londinẽsis prius, & postea Dunelmensis Episcopus, Nicolaus Vestus Eliensis, Ioannes Clercus Bathoniensis, Ioannes Fisherus Roffensis, postea Cardinalis, Henricus Stãdicius Asaphensis, omnes Episcopi. & Abbates Thomas Abelus, Riccardus Fetherstonus, Pouellus, & Ridlæus, Thomas Morus eiusdem Regis Angliæ Cancellarius, & Ioannes Holimanus Bristoliensis Episcopus, omnes Angli. Nec non Franciscus Royas, Alphonsus Veruesius, Alphõsus de Castro, Ioannes Genesius Sepulueda, Aluarus Gomesius, Hispani, ac Lusitani. Ioannes Cochlæus Germanus, Ludouicus Schora Belga, Eguinarius Baro, Franciscus Duarenus, & Franciscus Connanus. Galli. Thomas de Vio, postea Cardinalis, Comes Ludouicus Nugarola Veronensis, & Sigismundus Loffredus, (qui solemniter scripsit) Itali. Cui Loffredo se subscripserunt infrascripti Impetiales Magistratus, Ioannes Sunnier Vicecãcellarius, Hieronymus de Colle Regens, & Cõsiliarius Collateralis, Cicchus Loffredus Presidẽs Regij Cõcilij, Hieronymus de Francisco Regius Consiliarius, & Locumtenens Magni Camerarij, Ioãnes Martialis Regius Consiliarius, Antonius Capicius Regius Consiliarius, Thomas Minadous Regius Consiliarius, Nicolaus Maiorana Regius Consiliarius, Bernardinus Galeota Regius Cõsiliarius, Bernardinus Sanctus Regius Consiliarius, Thomas Grammaticus Regius Cõsiliarius, Bartholomeus Martialis, Nicolaus Maricõda, Io. Franciscus Brancia, Galeatius de sancto Seuerino, Marius Saxus, & Gentilis de Albertino supremi tunc Aduocati, qui temporũ successu, & ipsi maiori ex parte Consiliarij Regij extitere.

Omnino autem, nihil absurdius audiri in similibus potest, q̃ q matrimonia citra necessitatem, & Sanctæ sedis dispensationem cum consanguineis, & affinibus contrahantur: vnde Plutarch. Problem. 6. inquit, superioribus tempori bus, quę se aliqua necessitudine attigissent, vxores, nõ ducebant, quemadmodum nec nunc sorores; ex quibus; vt plurimum malos, rerũ euentus inspeximus, & cum illis perperam actum
174 fuisse, qui nuptiis similibus inhiarunt. † Herodis, de quo iã diximus, exemplum in prom-
175 ptu est, qui cum Herodiade† in Hispaniã fugatus, profugus ibi cum vxore moritur. vt dicit Iosephus de Bello Iudaico. lib. 2. c. 8. & nouissimè meminit Christian. Adrichomi. in Theatro Terræ sanctæ. sub Chronico anni D. Nostri
176 IESV Christi. 39. Sic Titum Vespasianum, refert Tranquillus, febrim nactum, & moribundũ, cum lectiia transferretur, suspexisse, dimotis plagulis, cęlum, multumq; conquęstum, sibi vitam eripi immerenti, neque vllum suũ factũ pęnitendum, excepto dũtaxat vno, quod quale fuerit, neque tunc prodidisse. Quibusdam tñ succurrisse in opinionem, bonum Imperatorẽ recordatum, consuetudinem, quã cum fratris vxore Domicia habuerat. Eodem etiam malo
177 Claudius Cæsar, † coniunctarũ matrimonijs mulierũ infœlicissimus Princeps: nam, & Messa-
178 linã Barbati Messallæ, cõsobrini sui filiã, †Meretricũ omnium Principem, vxorẽ habuit, scortum infamissimã, vt quæ strenuam rem gesserat, vna nocte hominũ viginti quinque congressus sustinendo, quã nouissimè occidi fecit. Eaque de medio sublata, Agrippinam, Germanici fratris sui filiam vxorem duxit, quã accepisse sub exitu

exitu vitæ pœnituit, vnde infœliciter eius me-
179 dio veneno extinctum † referunt Suetonius
Trãquillus in Claudio c.45. Cornelius Tacitus
Histor.lib.11.De Messalina vero Plinius lib.10.
c.63. Messalina (inquit) Claudij Cæsaris con-
iux, hanc Regalem existimãs Palmam elegit id
in certamen, Nobilissimam è prostitutis Ancil-
lam, mercennariæ stipis, eamque die, ac nocte
superauit, quinto, & vicesimo concubitu. de
qua post multa Iuuenalis Satyra 6.

Excepit blanda intrantes, atque æra poposcit,
Mox Lenone suas iam dimittente puellas,
Tristis abit, sed quod potuit, tamen vltima cellam
Clausit, adhuc ardens rigida tentigine vulua,
Et lassata viris non dum satiata recessit.

Frãciscus Petrarcha de Remedijs vtriusq; for-
tunæ. lib.2. Dialogo.21. de Claudio loquutus
sic inquit: Seu qñ hic adulteratum fortunatus
coniugũ Princeps fuit, eiusdem Messalinã, sum
mum Imperij probrum loquar, quæ secordem
virum, ac Cæsareum deserens cubile, noctu Lu-
panaria circuibat, illa faciens, quæ referri etiã
pudor prohibet. Bassianus item Antoninus, qui
Caracalla appellatus, probris afficitur, quòd Iu
180 liam † nouercã duxit vxorem. Illa enim cum
ob negligẽtiam maximã corporis partẽ nudas-
set, Antoninus, inquit: Vellem si liceret; Prom-
ptè illa respondit. Si libet, licet, An nascis te Im
peratorem esse, & leges dare, non accipere. Vn
de facto matrimonio illã duxit. de quo Aelius
Spartianus inquit: Quo audito, furor incondi-
tus ad effectũ criminis roboratus est, nuptiasq;
eas celebrauit, quasi sciret se leges dare, cũ ve-
rè solus prohibere debuisset. matrem enim, (nõ
alio dicenda erat nomine) duxit vxorem, ad
Parricidium iunxit incęstum. Hæc Spartianus.
de quo, & Eutropius rerum Romanarũ. lib.10.
cap.10. Plura improbitatis huius exempla tra-
derem: ne infamium scælerum tamen facta cõ-
memorem, ex professo omitto. Inde ad viam,
vnde digressus sum, reuertor.

Incestus, itaq; dicitur, vt Nonio Marcello pla
cet, quasi non castus: in eos, qui non castè nu-
181 ptias † ineunt. Alij autem, sine cestu dictum
182 volunt. Erat cestus † Veneris Cingulum, quo
contrahentes nouas nuptias, honestatis ergò
vtebantur. Cingulum hoc virgo ad viri domũ
183 asportabat, appellabatur † verò, vt diximus,
Veneris Cingulum, quo ipsa Martem; Iuno Io-
uem conciliauit à Græcis κεστὸς dictum, estque
Lorus interpũctus, acuuè pictus, commune fę-
minarum ornamentum. De illo Veneris Cesto
Martialis ait:

Vt Martis reuocetur amor, summiq; Tonantis,
A te Iuno petit Ceston, & ipsa Venus.

Hic Lorus, siue Baltheus erat, quo virgo cin-
gebatur ad virum itura diuersi coloris: In ple-
risq; Italiæ locis hæc Cinctura vsu venit, & vir-
ginibus, & mulieribus, quæ portant Cingulum
quẽdam Sericum, diuersi, vel Vnicoloris, inter
punctis argenteis, cum fibula, qua laxatur, ac
stringitur: ornamẽti illius fœminei species est,
184 ac inter muliebria ornamenta † illũ reponit.
in l. Vestis. ff. de aur. & arg. leg. vbi de ornamen
tis præcingendi. Sunt autem (inquit) hęc Zona,
seu Cingulum. Hinc Gallos olim operam dare
soluisse, ne fierent obæsi, ac ventrosi, & punire
solitos iuuenem, certam Zonæ mensuram exce
dentem, scribit Strabo Geographię lib.4. & re-
fert Lazarus Bayfus de Re Vestiaria. cap.8. In-
deq; dictum voluisse antiquos, Virginem por-
tantem viro Zonam, non cibo, potuique vltra
necessarium, appetituram fore.

Sed agite quæso lectores, aliquantulum anti-
quitatis arcana scrutemur, vt hæc rectè intelli
gantur. Fabulosa illa æui senioris ætas, Deis il-
lis, Deabusq; ludibriosis, quos, quasq; sibi con-
finxerat, quid proprium tribuere solebat, cuiq;
conueniens, & quodammodo peculiare: Hinc
185 Iupiter † Venerem hortatur, vt bella relin-
quat, & matrimonia curet apud Homerũ lib.4.
Illiados, dum, omittendo Græca, ait:

Tum Venerem alloquitur, Tum soluit talibus ora:
Filia non ars est tibi bellica tradita, sed tu
Virgineas rixas, sed tu connubia cura.
Hac Mars, hac teneat communia munera Pallas.

Vnde Veneri Baltheum iniunxerunt, siue Ce-
186 stum, discolorem, in quo suauitas, † collo-
quia dulcia, beneuolentia, blãditiæ, suasiones,
fraudes, veneficiaq; includebãtur. De quo Ce-
sto ibidem Homerus inquit:

Sic ait, & Lorum Cesti de pectore soluit,
In quo blanditiæ plures mortalia corda
Mulcentes inerant, sermo iucundus, amores,
Gratia, quæ mentem falsa dulcedine fucant.

Hic erat Baltheus, hic erat Cestus Veneris,
quia cum ei, Virginum, matrimoniorumq; cu-
ra tradita esset, virgines ad virum accedentes,
hoc Baltheo, hac Zona, cinguloq; ornatas esse
conducit, Blãditijs, iucũdis sermonibus, amo-
re, & gratijs, quibus cum Maritos mulceant, ac
in eorũ amorem conquirãt. Vnde Cestus, ama-
bilitas, & cupido, non immeritò appellatur
187 † ab Angelo Politiano Miscellaneorum.c.12.
Nec silentio id, quod verius est, prætereo,
Cingulum istud, ac Zonam pro virginitate ipsa
188 sumi, † quam per virum solui dicebant, dum
ille virginitatis vincula reserabat. De hoc Sex-
tus Pompeius lib.3. ait: Cingulum esse Zonam,
189 qua noua nupta † pcingebatur, quod vir in
lecto soluebat: vnde Catullus Epigram.2.

Qui Zonam soluit, diù ligatam.

Et iterum Epigrammat. 62. ad Ianuam:

Nec quærendum aliunde foret neruosius illud,
Quod posset Zonam soluere Virgineam.

Pausanias in Achaicis, scribit locum ibi esse,
cui ζωστήρ. idest zosteri, nomen inditum est,
quæ vox Cingulum sonat. Quo in loco Lato-
nam soluisse Zonam dicitur. Hinc illud Ouidij
in Heroidis.

Ce-

Castaq; fallaci Zona recincta manu.

190 At idem est, etiam Zonam † soluere, ac peperisse, aut parere; nec enim sine virginitatis solutione partus venit, excepta mundi Dña. Hinc Apollonius in Argonauticis est author, Athe-

191 nis Templum erectum fuisse Dianæ † Soluizoniæ, quo læuatæ partu mulieres Zonam Dianæ solutam dicebãt. Natalis Comes Mythologiæ lib. 3. c. 18. refert ad hũc ꝓpositũ, post versiculos Græcos, infrascriptos latinos Apollonij:

Prima soluta mihi, postremaq; Zona, quòd ipsa
Inuidit multos natos Lucina Misella.

Refert etiam illud Agathiæ, denotans coronas

192 donari solitas Veneri, & Zonas † Dianæ, hoc Carmine.

Mineruæ crines posuit, Veneriq; corollas,
Dianæ Zonam candida Callirhoe.
Nactà procum fuit hæc, quem tota mente petebat,
Atq; Maris mater, facta fuit generis.

Huc spectant artificiosa carmina, ac versiculi sensu profundi, de Zona loquentes, quos scribit Martialis lib. 14.

Longa satis nunc sum; dulci sed pondere venter,
Si tumeat, fiam tunc tibi Zona breuis.

De hoc Cesto plura dicit Andr. Tiraquell. de legib. connubialib. l. 3. num. 31. Ioan. Papon. in præcepto. Non Mœchaberis. lib. 1. sub verſ. de Incestu. Petr. Gregor. Syntagmat. Iuris vniuerſ. lib. 9. cap. 11. num. 2.

193 De Cæstu vero pugillati † per Dipthongum, qđ est genus Clauæ, pilas plumbeas Iouis Bubulis appẽsas habẽs, quo Dares, & Entellus pugnarũt; de qua pugna Virgil. lib. 5. Æneidos.

Sin crudo fidit pugnam committere Cæstu.

Et idem Virgilius lib. 3. Gergicorum ait:

Cursibus, & crudo decertat Græcia cæstu.

de quo exercitationis genere pluta ex antiquatũ reconditis locis, retulir Hieronymus Mercurialis artis Gymnasticæ. lib. 2. cap. 9.

Vnde dicere voluerunt, incestas nuptias, idcirco appellatas, quasi absq; cęstu, absq; Zona Virginea, honoris, & honestatis matrimonialis insigne. Quod & si dici queat, non tñ verum erit, nisi dum de Virginum matrimonijs loquerentur: & sic cum viduis consanguineis, & in gradu prohibitis illa æthymologia locum non haberet, ꝙ foret absonum. Nisi dicamus comprehendi, & ipsas accipiẽdo largè Zonam pro

194 pudore, & honestate. † quam deponũt etiam viduæ, dum maritales complexus, secunda, vel vlteriori vice subeunt. Alias primam Nonij Ethymologiam probarem.

Pœna publicationis bonorum contra eos, qui

195 cõtrahũt incestas nuptias de regalibus † esse, patet in dicto c. 1. in verbo. Bona cõttahentiũ. Quæ sint regal. & ex authoritate etiam Iustiniani. in Auct. Incestas C. de incest. nupt. & in corpore vnde sumitur; & vtrobiq; fatẽtur Doctores. Quæ publicatio in casu isto locum habebit in matrimonio, & nuptijs prohibitis de

196 iure ciuili, non aũt † de iure canonico. vt voluerunt Caldetin. in conſ. fin. tit. de cõsanguin. & affinit. Petr. de Anchar. in conſ. 391. Videtur prima facie. Dominic. de sanct. Gemin. in conſ. 71. nu. 5. Alex. in conſ. 229. nu. 7. vol. 6. Deci. in conſ. 268. nu. 5. Ioan. Fab. in §. pen. circa finem. Inſt. de nupt. Augustin. de Arim. ad Angel. in tract. Malefi. in verbo. Che me hai adulterato. in fin. vbi Landria. hãc opinionem tenuit Hieron. Grat. in consil. 100. nu. 23. vol. 1. Alciat. in c. cũ contingat. nu. 53. & seq. de iureiur. Nicola. Boer. in decis. Burdegal. 318 n. 5. Marsil. in singul. 254. in fi. quos refert, & sequitur Ioan. Cephal. in consil. 126. num. 5. vol. 2. Ijs adde Petr. Follet. in pract. crim. Canon. c. 4. nu. 94. 95. Iul. Clar. in §. Incestũ. n. 6. Emmanuel. Suarez i Thesaur. recep. sẽt. §. Incestũ. n. 29. & §. Nuptię. n. 76

Contrarium tñ, ꝙ pœnæ impositæ de iure ciuili currant contra illos, qui contrahunt ince-

197 stas nuptias † prohibitas de iure Canonico, tenuit Signotol. de Homod. in consil. 25. & ità etiam consuluit Card. vti refert, ac tenet Abb. Panorm. in cap. Et si necesse. num. 10. 11. de donat. inter vir. & vx. tenuit Philipp. Dec. in conſ. 158. per totum. Io. Bernard. Diaz. in Pract. criminal. Canon. ca. 78. sub nu. 4. Lancell. Conrad. de offic. prætor. in cauſ. crim. tit. de Incestuosis. nu. 9. Io. Bapt. Villalob. in com. opin. §. Nuptiæ, nu. 48. Idem Dec. in l. fin. nu. 7. C. vnd. legit. Io. Franciſc. Ripa in l. 1. num. 16. C. de eden. Paul. Grilland. de pęnis omnifar. coitus. q. 3. num. 4. Matth. de Afflict. in dicto verb. Bona conrrahẽtium incestas nuptias. col. 1. Io. Crotus in Rub. ſol. matrim. num. 49. Aegid. Boſſ. in tit. de coitu damnat. & punib. nu. 71. Vincent. Hercul. in l. 1. §. lex Falcid. in fi. ff. ad leg. Falcid. Remissiuè Bern. Alfan. collect. iur. 309. Didac. Couarr. in Epit. lib. 4. decret. par. 2. c 6. nu. 18. vbi dicit esse communem opinionem. Aluarot. & Pręposit. in dicto cap. 1. quæ sint regal. Rosell. de succeſſ. ab intest. nu. 105. & videtur de mente Petr. Greg. sintagm. iur. vniuerſ. lib. 9. cap. 11. num. 4.

Vnde hæc videtur communior, & sequenda, quia Philipp. Dec. in d. conſ. 268. perfunctoriè dicit duo verba, vnde non debet haberi in considerationem, nisi qđ dixit in d. l. fin. & in d. cõsil. 158. vbi latè tractat materiã. consequenter tã Anchar. in d. conſ. 391. quam Hippolyt. in dicto singul. 254. alijq; plures extrahendi essent à prima opinione, cum non loquantur de casu proposito, sed tantum, qñ quis carnis flagitium cũ vna sorore secretò commisit, & postmodũ publicè contrahit matrimoniũ cum altera; in quo casu possent fieri plures diuersitatis rationes, quæ nõ militarẽt in casu, de quo agimus. Et pro hac opinione vltima, ego cõsiderarem prohibitionem primã non esse de iure Canonu, vt ipsi dicunt, & ponderant, ꝙ tales Canones sint facti post leges permittẽtes publicationẽ bonorum contrahentibus incestas nuptias: nam di-

co

co prohibitionẽ esse de iure diuino ex Leuitic.
in d.ca.18. & 20.& proinde dum Imperatores
postmodum imposuerunt bonorũ confiscando
198 rũ pœnas contrahentibus nuptias † incestas,
vtique de incestis iure diuino loqui videntur,
& non de alius iuribus .
Et vt talis pœna locũ habeat, non sufficit, ꝙ
fint contracta sponsalia,nisi fuerit matrimoniũ
199 carnali copula consumatum † c. Et si neces-
se. vbi Ant.de Butr.Panormit. Præposit.& alij.
de donat.int.vit. & vx. Bald. de Bartolinis de
dote.par.11.num.3. 7. vers.sextus casus. in fin.
Matth. de Afflict.in d.c.1.in vet. Bona contra-
hentium.nu.9.Ant.Gomez.in l.Tauri.50.nu.15.
Quinimmò hæc pœna cessabit in cõmittẽtibus
incestum flagitio carnis circumscripta matri-
monij causa; tunc enim alijs pœnis in incestuo
200 sos à iure† statutis,locus erit.Iacob.de Are.
Cyn.& Bald.in dicta auct.Incestas. Marian.Se-
nior in cons.12.col. fin.vol.1.Matth.de Afflict.
vbi supra.nu.3.Nicol.Boer.in decis.264.Et iam
dictæ pœnæ locus erit, cum à principio impe-
dimenta sciuissent,secus verò,si ignorauerint,
201 qa pęnæ † locus nõ erit.Gloss.notab.in clem.
1.de consanguin.& affin. Felyn. in c.examina-
ta.de iudic.Didac.Couart.in Epitom.de spon-
salib. par.2.c.6.§.8.Petrus Duẽnas.Regul.150.
limit.1. Ex iã dictis sequit̃,supra notatæ pęnæ
locũ nõ esse,qñ matrimoniũ inter coniũctos es-
set contractum,ex illicita fornicatione attinen
202 tes, cum ista† fornicatio de iure ciuili nõ sit
prohibita. vt tenuit Glos. in §. Affinitatis. Inst.
de nupt. Corn.in cons. 114. vol.2. & post alios
Nicol.Boer.in dicta decis.164.sub nu.13.Si au-
tem contraherentur sponsalia de futuro inter
coniunctos, cum reseruatione dispensationis
203 Summi†Pontificis,tunc sine dubio pęnæ non
erit locus : vt post Anton. de Butrio, & Nicol.
Boerium tenuit Iul.Clar.in dicto. § Incestum.
n.9.Et sic videmus in facto hodie omnia spon-
salia contrahi , alias inconueniens esset prius,
Summo Pontifici pro dispensatione ꝑces offer
re,& porrigere, & petita obtinere,& his factis
de Matrimonio colloqui ; quia ex re qualibet
etiam læuissima possent non concordari,& ma-
trimonium ad effectum minimè duci , & tunc
Summi Põtificis diploma esset ludibrio obten-
tum,quod dicendum minimè videtur.Quò ve-
rò ad alias pœnas incestus , non est hic locus,
& ego tango de magistratuum edict. lib. 1.c.8,
An vero contrahens scienter incestas nuptias,
vel sponsalia,quæ consumantur per Carnis de-
214 bitum,incidat† in excõmunicationem con-
tentam in Cle. 1. de consanguin. & affin. post
dispositionem Concil. Trid. contra Doctorem
Nauarrum scripsi consil.89.Centur.1.
Aduertendum fore censeo bona contrahen-
tium incestas nuptias publicari , nec in eis ha-
205 bere † locum auct. Bona damnatorum.C.de
bonis proscriptor. vt voluit Ioan. Cephal. in
cõs.79.nu.21.vol.1. Sequitur referẽs Alphanus
in Collectan. 499. vide aliqua nouissimè ꝑ An-
ton.de Gãma in decis.Lusitan. 352.per totum.

ARGVMENTVM. CAP. XVII.

Cum habeat Rex Catholicus condemnatorum, & proscriptorum bona , tamquam de Regalibus , quæ sit condemnatio, quæ proscriptio, & quomodo erat antiqua illarum formula , & alia quoad materiam enucleantur.

COMPENDIVM.

1 *Bona condemnatorum, & proscriptorum sunt de Regalibus.*
2 *Condemnare, an sit idem,quòd damnare .*
3 *Condemnati dicuntur per iustam sententiam .*
4 *Absolutionis formula apud Romanos, & condemnationis . num.5.*
6 *Comperendinatio, quãdo causa differtur in alterũ diẽ.*
7 *Proscriptio quid? num 8 10.11.*
9 *Augures habebant templum in loco excelso.*
11 *Proscripta bona, qua dicebantur. num.12.16.*
13 *Proscriptus hodie quis appellatur ?*
16 *Syllæ proscriptiones.*
17 *Bona proscripta, qua dicebantur? & qua exiguntur.*
Bonis pro debito proscriptis,poterat præstari sponsio.
18 *Sponsionis, ac satisdationis formula .*
19 *Supplicium , bonorum publicatio sequebatur apud Romanos.*
20 *Domus euersio , & demolitio quando?*
21 *Amittens libertatem,& ciuitatem de iure ciuili,bona amittebat. num.22.*
23 *Casus in quibus publicantur bona remissiuè.*
24 *Iustinianus leges publicationem bonorum ponentes antiquauit .*
25 *Intellectus Constitutionum , Inconsutilem , Apostatanses, Vsurariorum, & Comes.*
26 *Certi casus sunt in Regno Neapolitano publicationis bonorum .*
Auth.Bona damnatorum. seruatur in Regno .

C A P. XVII.

CVM bona condemnatorum,& proscripto-
1 rum† sint de regalibus , vt in c. 1. Quæ sint
regalia. & illa habeat Rex Catholicus, conse-
quens erit hoc in loco tractari materiam pu-
blicationis bonorum, quam primis tantum la-
bris, declarando prius quid sit condemnatio,
quid etiam proscriptio, attingam .

Condemnare idem esse , ac damnare arbitratus est Iacob. Spiegellius in lexico . Ex vera tũ verbi Etymologia, hanc ego inter verbum condemnare,& damnare differentiam assignarem: ꝙ primũ referatur ad plures Iudices in eadem

Decuria

Decuria aliquem cōdemnantes, vt exponatur,
condemnare,idest simul, omniumq; suffragijs,
& nemine contradicente , vel pluribus iudici-
bus in idem cōcurrentibus , sententiā ferenti-
bus;à con & damno,idest simul damno . Dam-
nate vero,quando per vnum Iudicem est facta
sententia,& condemnatio.Sed tamen,vt vide-
2 mus,in iure nostro† promiscuè,vnum pro alio
sæpè capitur : vt declarat Andr. de Iser. in d.
cap.1.In verbo. Condemnatorum. Intelligitur
tamen per iustam sententiam , aliàs non dice-
3 rentur † condemnati . arg. l. 4. §. Condemna-
tum.ff. de re iudic.

Vrgente olim Romanorum Republica , con-
demnationes certo modo ac forma depotatis
fiebāt.Aut enim causa erat clara, ita vt potuis-
4 set procedi† ad absolutionem, vel condemna-
tionem;& proferebatur per Iudices tabella in
casu absolutionis,cum litera,illam denotante,
tali pacto. A. aut causa erat in casu condem-
nationis , & tunc proferebatur tabella cum li-
5 tera illam† denotante,scilicet.C.Si autem cau-
sa esset obscura, tunc fiebat Ampliatio,& pro-
ferebantur in tabella litteræ. N.L. quæ non li-
quere designabant . vt horum meminit Cicer.
in Orat.pro Cecinna. & iterū in Verrem actio-
ne 3.& 4.& Aulus Gellius.Noct.Attic.lib.14.c.
2.Valerius lib. 8. ca.1.vbi agitur de causa Coc-
tæ.Idem Cicero.Rhetoric.ad heren.lib.4. Erat
6 & comperendinatio , quando† in alterum, aut
tertiū diem causa differebatur quorū meminit
Frācisc.Hotoman. in Cōment. verb. Iuris.§. Am
pliatio. nouissimè Francisc. Polletus in Histor.
Fori Roman lib.4.c.15.& latius dixi in Apolo
gia aduersus sentētiā Pilati Aquilæ repertam.

Proscriptionem verò apud veteres Latinos
authores ambiguitatem habuisse scribit erudi-
7 tissimus† Petr.Faber.lib.2.Semestrium.cap.16.
Sed tamen illius meminit Horatius lib. 1. Ser-
monum.Satyra.7. dum ait:

Proscripti Regis Rupili pus,atque venenum.

8 De ipsa proscriptione† pluribus in locis me-
minit Cic. præsertim lib. offic. 3. Quo in loco
posuit contentionem inter Titum Claudium
Centimalum, & P.Calpurnium Lanarium,quæ
sic se habet . Augures iusserunt , vt Claudius
domos in monte Ælio demoliretur : is pro-
scripsit insulam , illamque vendidit P. Calpur-
nio , cui demolitionem Augures denuncia-
runt , demolita insula est . Egit Calphurnius
contra Claudium . M. Cato aduersus Clau-
dium sententiam dixit, quia proscriptionem
fecisset post iussionem demolitionis . Nec obi-
ter relinquam , vt plana fiant Ciceronis verba,
dicere, augures habuisse arcem , seu templum
9 †In loco excelso ; erat autem in Monte Tar-
peio,qua ex arce auguria captabāt. Vnde cum
insula, (quæ domus est via circumdata, vt ma-
gnatum domus esse solent, qualem , videmus
Neapoli esse palatium Prætorium, in quo sunt
omnium Regiorum Tribunaliū Decuriæ;Qua-
lem,etiam videmus Aquilæ palatium,quod ea
Cōmunitas pro habitatione Serenissimæ Mar-
garitę de Austria proprijs sumptibus olim ere-
xerat) Titi Claudij alta esset,ità vt augures of-
ficio captandi auguria impediret , iussum fuit
10 Claudio,vt illam demoliri faceret,†qui vt sibi
præcaueret statim illam proscripsit , ac vena-
lem fecit . De quorum augurum more . Liuius
lib. 1. Valer.lib. 1. cap. 1. Fenestell. de Magistr.
cap.4.Pomponius Lætus de sacerdotijs. cap.5.
De ipsa proscriptione agit Cicero de lege
Agrar.contra Rullum Orat.3.& in Orat. pro L.
Flacco.in Orat.pro P. Sextio.Seneca de diuin.
prouident.cap.3. de benefic.lib.4. c.12. Alex.
ab Alexand. Dierum genial.lib.3. c.23.Guliel.
Budæus in l.1.ff.de Iust.& iur.Andr.Alciat. lib.
4.Parergon.cap.2.Franc.Duaren. Disputation.
anniuersar.lib.2.cap.4.Iacob. Reuardus ambi-
guitat.iuris.lib.4.cap.2. Francisc. Pollet.in Hi-
stor.Fori Roman.lib.5.cap.2.

Vndè proscripta dicebātur bona venalia ex-
11 posita: Et proscripti dicebantur homines;†&
horum proscriptorū hominum bona de rega-
libus esse dictum est . Itaq; constituta est inter
proscriptionem bonorū , & hominū illa, quam
diximus,differentia. Proscripti homines dice-
bātur,qui ob scælus aliquod in exilium mitte-
bantur;& huc pertinent verba Cic.in Orat.pro
Domo sua. Hanc vos (inquit) Pontifices, Tribo-
ni plebis,potestatē dabitis,vt proscribere pos-
12 sit, quos† velit? Idem Cicer. pro Sext. Roscio
Amerin.Cum proscriberētur homines . de hoc
etiam loquitur idem Cic. in Ver. Acti. 3. Lex
Cornelia (inquit) proscriptū iuuare vetat. Pro-
scriptum ego hominē apud Romanos post Syl-
13 læ tēpora,illū dicerem, quē† apud nos hodie,
& plerosq; populos,Bannitū appellamus.Quā
primus apud Romanos eosdē in cāpum dedu-
xit. L.Cornelius L.F.P.N.Sylla, qui se dictato-
rē perpetuū nominauit. Is enim cū ferè Maie-
state Regia,omnia decerneret,Marianis victis,
cum vrbem esset ingressus , in Circo Maximo,
sex mille coactos trucidauit , & vrbē infinitis,
& fędis cędibus inundauit; ità vt coactus fue-
rit (vt in eodem Sylla Plutarchus est author)
14 quidam ex iuuentute C. Metellus† in Senatu,
eundem Syllam percunctari . Quis tandem es-
set malorum finis?& quo vsq; progressum, istis
factis expectarent , temperaturum ? Depræca-
mur (subiunxit) non eorum , quos tu tollere
deliberasti , supplicia : Sed dubitationem eo-
rum , quos tu statuisti conseruare . Vbi Sylla
respondit : Non dum certum se esse quos es-
set incolumes relicturus . Tum Metellus: Quin
igitur, inquit , expromis , quos velis punire ?
Et tum primum Sylla , proscripsit octoginta
15 † iniussu aliorum Magistratuum: Alio die du-
centos viginti : Mox tertio non pauciores
addidit. Ei qui seruasset proscriptum, mul-

ctiam capitalem ascripsit: Nec fratrem, nec filium, nec parentes excepit. Percussori, præmium cędis, bina taléta, etiam si seruus Dñm, etiam si genitorem interfecisset filius. Quod verò omnium visum est iniquissimum, notauit proscriptorum liberos, nepotesq; infamia, omniumq; publicauit bona. Atq; eorum, qui ex odio, vel ira necabátur, exiguus erat numerus, præ illis qui bonorum causa tollebantur: itá vt dicere potuissent homicidæ, hûc ædes amplæ, illum Horti, & alium Thermæ occiderunt. Vnde Q. Aurelius, vir quietus, cum aliorum doleret infortunia, ac in forum venisset, & proscriptos legens, suo nomine ibidem reperto: Veh
16 mihi (inqt) misero, fundus mihi Albanus† procurat necem: paululumq; progressus, à quodam eum insequente interemptus est. De quo inquit Paulus Orosius lib. 5. c. 19. Tunc Sylla, authore Furfidio Primipilari, primus infamem illam Tabulam proscriptionis, induxit. Quem eadem verba referens, sequitur Eutropius. lib. 5. c. 3. Hinc Alexander Sardus de Moribus gentium. lib. 1. cap. 30. inquit: Impunes erant damnatorum filij; L. tamen Sylla primus, eorum, quos proscripserat, filios, Magistratu abdicato, Senatu eiecit. De hac ipsa lege in Orat. ꝓ Sex. Roscio ait: Scriptū enim itá dicunt esse, vt eorū bona veneant, qui proscripti sunt. Hanc eandem legē, generali alia lege probauit L. Valerius Flaccus Interrex, qui legē tulit, vt qcquid L. Cornelius Sylla fecisset, id ratum esset. vt refert Cicero Agrar. 3. Appianus Alexandrin. Bello. Ciuil. lib. 1. de qua etiam Seneca de diuina Prouidentia. cap. 3. inquit: Videant largum in foro sãguinem, & supra Seruilianum lacum (id enim proscriptionis spoliarium est) Senatorum capita, & passim vagationes per vrbem, percussorum greges, & multa millia ciuiū Romanorum, vno loco post fidem, imò per ipsam fidem, trucidata. Videant ista, qui exulare non possunt. Quid ergo Fęlix est L. Sylla, ꝙ illi discedenti ad forum gladius submouetur; quòd capita consularium virorum patitur ostēdi; & precium cædis per quæstorem, ac tabulas publicas numerat? & hæc omnia facit ille, qui legem Corneliam tulit. Hæc Seneca. Sic Plinius lib. 36. cap. 17. Vnde enim (inquit) Virricus Sylla, & Metella mater proscriptionum sectrix. De quibus proscriptis loquuntur Honorius, & Theodosius Principes in l. Si quis 20. C. Theodos. de Pœnis.

17 Bonorum† autem proscriptio ex iam dictis patet. Proscribere enim nil aliud est, nisi libellum quendam rei venali affigere, vel tabellam, quibus ꝙ ea res venalis sit, cognoscatur: vt vidimus heri Neapoli in Palatijs, Fundis, Oppidis, aut Ciuitatibus, quæ venditioni exponuntur. Et huc spectat causa Titi Claudij, & Calphurnij supra relata, ex Cic. in offic. Sic idem Cic. ad Attic. lib. 12. Horti, quam in diem proscripti sint, ad me scribas. & lib. 16. Iste (ait) lęcare incipit, non proscripta, neq; edicta die. & Idem Cic. eo. lib. 16. epist. 15. Meminit de agro Buthrotiorum proscripto, quorū causam tuebatur Pōponius Atticus viuente Cæsare, eamque eiusdē Attici gratia L. Planco admodum commendat. Proscriptionem bonorum supra relatam, probat etiā Francisc. Syluius ad Cic. in Orat. pro Lucio Flacco. Hinc de Curatore bonorum inquit Francisc. Polletus in Histor. Fori Romani lib. 5. c. 4. At ex veteri iure per triginta dies debuit quis possidere, intra quos si nemo satisdaret, poterat iure suo bona possessa proscribere, publicè libellis affixis, venalia. Pēdentibus affixis libellis bonorum venundationi expositorum pro creditore ad satisdandum pro debito, qui satisdabat hac forma vtebatur, quam profert idem Seneca de benefic. lib. 4. c. 12. Spondeo pro iudicato, & suspen-
18 sum amici bonis libellum deijcio:† creditoribus eius me obligaturus, vt possim seruare proscriptum, ipse proscriptionis periculū subeo. Quod sequitur Philippus Broidęus ad Polletum allegans textum Pulchrum Venulei in l. fin. §. Si ad ianuam. ff. Quod vi, aut clam. vbi de Tabulis ad ianuam fixis loquitur. & de hoc agit etiam Francisc. Duarenus in loco supra in princip. allegato.

Romani pro grauibus scęleribus, consueuerant, etiam bona adimere, ac publicare, publicisq; vsibus destinare, vt supplicium Domini,
19 bonorum† publicatio sequeretur. Sic eiectis Tarquinijs Regibus illorum Ager Marti dicatus, Campus Martius appellatus est: vt Liuius scribit. lib. 2. Et C. Cassij domꝰ ob affectati Regni crimen, die perduellionis dicta, inter cæ-
20 tera, domus euersa, ac demolita,† & Area ibidē facta, & ante Telluris ædem. Sic Ædes Monetæ dicatæ, quæ quondam M. Manlij Capitolini fuerant, ob Regni affectationem. Eademq; ex causa Æquimelium dictum est ex domo Sp. Melij. Pluraq; sunt huiusmodi exempla prodita ab Alex. de Alex. Genial. dier. lib. 3. cap. 23. Vnde de Adriano scribit Ælius Spartianus in Adriano. Damnatorum bona in Fiscum priuatum redigi vetuit: omni summa in Aerario publico recepta. Hinc scribit Cornel. Tacit. lib. 5. Annal. Bona Seiani ablata Aerario, vt in Fiscum cogerentur. Eodem modo Volcatius Gallicanus in Auidio Cassio. Senatus (inquit) illum hostē appellauit, bonaq; eius proscripsit, quæ Antoninus in priuatum ærarium congeri noluit: quare Senatu præcipiente, in ærarium publicum sunt relata. Ad quæ faciūt, quæ scripsit accuratissimè eruditissimus Iurisc. Ioachimus Hopperus de vera iuris prudentia. lib. 8. tit. 23.

Iure autē cōmuni Pandect. ex omni delicto, quo quis per deportationem, ciuitatem, aut
21 †libertatem amittebat, vel vitam, eorundem bona publicabantur: & si in sententia de publicandis

blicandis bonis dictum quid non fuisset. vt in l.1. vbi Accurs. & Bart. & alij. ff. de bon. damnar. l. In metallum. l. Deportati. & l. fin. C. eo. tit. l. 1. ff. si pend. appell. Poterat verò Iudex, non solum partem, sed etiam omnia bona, condem
22 nato in sua sententia† reseruare. Bald. in l. Si qua militi. §. 1. ff. ex quib. caus. maior. Francisc. Aretin. in l. Eius. §. Si cui. col. 2. ff. de testam. Sed multi enixè laborarunt, ostendere casus, in qui bus bonorum publicatio sibi locum vendicat:
23 inter quos septuaginta† duos enumerauit Barthol. de Casseneo in consuetud. Burgund. Rub. 2. Des confiscations. §. 1. per totum. Matth. de Afflict. in Constit. Regni: Patarenorum. sub. num. 15. cum pluribus seq. Lancellot. Conrad. de offic. Prætor. in caus crim. §. 3. tit. de public. bon. per totum.

Iustiniani tamen Principis clementia, omnes
24 leges ante ipsum bonorũ publicationem† permittentes latæ, antiquatæ fuerunt. §. fin. Auct. Vt nulli iudicum. & habetur in Auct. Bona damnatorum. C. de bonis proscriptor. per quæ iura vsus inualuit, vt in crimine læsæ maiestatis diuinæ, & humanæ tantummodo bonorum publicatio obseruetur. de quo plenè Bartholom. Cepoll. in consil. crim. 17. per totum. Deci. in consil. 235. & 252. num. 5. Iul. Clar. in pract. crimin. q. 78. Declarauit hoc etiam Fridericus Imperat. in d. cap. 1. Quæ sint Regal. ibi (condemnatorum, & proscriptorum, secundum q; in nouis constitutionibus cauetur) volens Imperator bona condemnatorum, & proscriptorum queri, & publicari in casibus per Iustinianum Imperatorem vltimo loco prouisis. Aut si dicere fortè voluit Federicus, de constitutionibus ab ipso factis in Regno Neapolitano, contra Hæreticos, Apostatantes, Vsurarios, Perduelles, Guerram mouentes, ac similes. vt
25 in Const. †Inconsutilem. in Const. Apostatantes. in Const. Vsurariorum. in Const. Comes.

In Regno Neapolitano, vsus inualuit in certis supradictis casibus bonorũ publicationem,
26 fieri: & †in reliquis ibidem, & vbiq; ferè gentium seruari dispositionem Auct. Bona damnatorum. supra allegatæ. vbi non adest consuetudo, statutum, vel cõstitutio contraria: vt post alios antiquiores voluit Alberic. de Rosat. 3. parte statutorum q. 18. Cepoll. in d. consil. 17. Deci. in consil. 442. nu. 6. Nicola. Boer. in decis. Burdegal. 264. nu. 15. Hierony. Cagnol. in l. Ea sola. nu. 7. ff. de regul. iur. vbi etiam Io. Ferrar. Montan. voluit Diaz in regul. 54. Nouell. in practic. Crimin. §. Scire debes. num. 5. Petr. Plaza in Epith. delict. cap. 23. sub. num. 10. Roland. à Valle in consil. 97. & 98. num. 5. vol. 2. Lancellot. Conrad. Io. Cephal. & Iul. Clar. in locis supra allegatis.

Doctores in d. c. 1. in verbo Cõdemnatorum, & proscriptorum. Quę sint Regal. coaceruarũt multa quoad confiscationem, & bonorum publicationem: in qua materia satis confusè processerunt, à quorum caligine pedes retraho, ne fiam confusior, satis contentus hæc pauca retulisse ex antiquis litterarum arcanis, quæ ad declarationem verborum iam dictorum, satis superq; sufficient.

ARGVMENT. CAP. XVIII.

Angariæ, & perangariæ ad Regem pertinent, cum de Regalibus sint: cum sit illarum declaratio, in lucem profertur in foro versatilis materia seruitiorum personalium subditorum, ac Dominorum, & Baronum, quæ est cunctarum litium seminarium.

COMPENDIVM.

1 *Subditos Angarios, & Perangarios habere de Regalibus est.*
2 *Angaria opus est, quod fit à subdito, sũptibus domini.*
3 *Perangaria est opus, quod fit sumptibus vassalli.*
4 *Angararius quis?*
Constit. Regni. Prosequentes. §. Constituentes. Intellectus.
5 *Seruitiorum causa multæ lites in Tribunalibus Regiis inter Dominos, & vassallos.*
6 *Vassalli regulariter, nõ tenentur Domino seruitia præstare absque salario.*
7 *Seruitia à vassallis Domino non debentur, & si de illis se obligauerint; quia hæ obligationes absq; Regio assensu fieri nequeunt nu. 38.*
8 *Intellectus Const Regni. Quia frequenter. nu. 38. 40.*
9 *Seruitus à gentibus introducta.*
10 *Pœna corporali, quis obligari non potest. nu. 11.*
12 *Membrorum suorum nemo dominus.*
13 *Dominandi potestas de iure gentium introducta est.*
14 *Seruitiis Curiæ Regiæ quis est obnoxius, & an seruitiis Baronum?*
Intellectus Const. Regni. Omnes officiales.
15 *Intellectus c. Regni. Quod nullus officialis. Regis Caroli II.*
16 *Seruitia non debentur per vassallos, si competentem familiam Curia, aut Baro haberet.*
17 *Seruitia si imponuntur, salarium debetur.*
18 *Seruitia à vassallis debentur, dum tamen à propriis seruitiis non extrahantur.*
19 *Charitas omnis perfecta incipit à se ipso.*
20 *Baro, & Dominus, an vassallos conuocet implorando auxilium contra Bannitos pro illorum captura, & persequutione? nu. 21. 22.*
23 *Vassalli non tenentur, vbi sunt pauci & Banniti maiores numero; quia est vis maior, cui resisti non possec.*
24 *Receptans bannitos, qui plures numero cum essent, per vim sibi aperiri, & receptari fecerunt, non tenetur de receptatione.*

35 *Seruitia imponi debent personis solitis.*
Doctoribus, Medicis, ac similibus seruitia non imponuntur.
36 *Illustres persona à sordidis seruitijs sunt immunes.*
37 *Excusantur à seruitijs sexu, valetudine, & aetate.*
38 *Seruitia imponi oportet, qua conueniant dignitati, professioni, sexui, & aetati. num. 29.*
29 *Intellectus Prag. Regis Ferdinandi incip. Ad perpetuam. sub tit. de salario. eo. qui mitt. per Cur.*
30 *Seruitia, an praestentur per substitutum?*
31 *Barones vnum hominem habere an debeant, quem erarium, siue Camerarium vocant, qui curat eorum negotia. num. 32.*
33 *Princeps Dominus est personarum.*
34 *Clausula Priuilegiorum, & inuestiturarum, cum Angarijs, & Perangarijs declaratur. nume. 35. 41. 42.*
36 *Clausula generales, & ordinaria non nocent tertio.*
37 *Quod non licet per contractum, nec licebit per consuetudinem, vel praescriptionem.*
39 *Taciti, & expressi eadem est vis.*
40 *Intellectus Prag. 10. Audiuimus. Caroli V. tit. de Baronib.*
41 *Intellectus Prag. Caroli V. incip. Ad nostras. tit. de Baron.*
43 *Seruitia illicita semper à Dominis praesumuntur extorta.*
44 *Vassallorum plures sunt species, remissiuè.*
45 *Vassalli, ac subditi clientelares apud Graecos, & Romanos.*
46 *Patronorum in Clientes officia, quae erant?*
47 *Clientum officia in patronos, qua?*
48 *Patres, & Patroni dicebantur, vt tamquam Patres clientibus patrocinarentur.*
49 *Romulus Patricijs plebem commendauit.*
50 *Facinus maximum extimatum, si clientes derisui essent habiti.*
51 *Lege 12. Tabul. qui Clienti fraudem fecisset, sacer erat.*
52 *Apud Persas, Indos; maximum crimen est, clientem fallere.*
53 *Seruitium praestatur Domino ex feudi natura, maximè si ex tenore inuestiturae deberetur. num. 54.*
55 *Seruitium militare onus feudi est, & quomodo praestatur. num. 56 57.*
57 *Seruitij feudalis loco, praestatur hodie adoha. nu. 62.*
58 *Intellectus c. Regni incip. Item statuimus, quòd Comites, Barones.*
59 *Fidelitas, non seruitium, est de natura feudi.*
60 *Vbi feudum conceditur simpliciter, nulla seruitij mentione habita, non tenebitur Regi vassallus, nisi ad illa sex de quibus. in c. 1. de Noua forma fidel.*
61 *Seruitium, quod per Regem remitti potest.*
62 *Adoha seruitium est taxatum in Regno. num 63.*
Barones in Regno quando teneantur in bello seruire.
64 *Subuentio, vel adiutorium, quod debent vassalli Domino, consistit in quatuor casibus in Regno Neapolitano.*
Intellectus. Const. Regni. Quamplurimum.
65 *Subuentio facienda Imperatori, vel Regi, quid requirat?*

CAP. XVIII.

SVbditos Angarios, ac Perangarios habere
1 de Regalibus est; vt probat † tex. in d. c. 1. in verbo. Angariarum, & Perangariarum. Quae sint Regal. Hodie in hoc Regno, multi Barones habent vassallos Angarios, non autem omnes Perangarios. Angaria enim dicitur opus,
2 † quod vassallus facere tenetur Domino, sumptibus tamen, atque expensis eiusdem Domi-
3 ni. Perangaria verò, quando fit opus † sumptibus, & expensis eiusdem vassalli seruientis. vt post Accursium, Andr. de Isern. Aluarot. Hotoman. Luc. de Penna, & alios declaraui ad Bellugam in Speculo Princip. Rub. 46. §. Donum. in verbo. Perangaria. nouissimè Ludouic. Carbo. lib. 9. cap. 7. Petr. de Grego. Sicul. de cōcess. Feud. parte 7. quaest. 6. num. 1. Angararium verò appellat Villanum, siue Rusticum idem Fe-
4 dericus Imperator in Constit. Regni. † Prosequentes. §. Constituentes. vbi Andr. de Isern. & Io. Mauritius in Rep. l. Vnicae. col. 31. vers. In quo maximè. C. quo loc. mulier. muner. sub. quod scribit etiam Roland. Cauagnol. in decret. Montisfer. 72. §. 1. num. 11. & seq.

Hoc in loco, personalium seruitiorum, ac operum materia discutienda est, in Regno, Regijsque Tribunalibus, praesertim in Regio Consilio, & vulgata, & frequentissima, ob infinitas propemodum lites, quae ex ea causa in Regno inter subditos, & Dominos introducuntur.
5 † Isti enim, quia Iurisdictionem plenam, metum, mixtumque imperium habent, gladijque potestatem gerunt, eo brachio vtuntur, & per impositiones, exactionesque poenarum, & per carcerum illationes, ac similibus medijs, & artibus, vt vexati seruitia praestent, timore perditionis bonorum, ac personarum metu, illa contra ius, & fas extorqueant. Illi vero ab ijs stimulati, & penè consumpti Consilium adeunt, vt à grauaminibus releuentur. Et vtinam in hac materia, tamquam regula, aliqua norma praefixa esset, vt ijs malis, antidotum promptum esset.

Ne optima haec seruitiorum, ac operum ex parte Dominorum, & pauperrima ex parte vassallorum, seges confundatur, Regulam profeream, cum aliquibus declarationibus ad ipsam sufficientibus, & si alia fortè desiderarentur, alij addant.

Regula est, subditos nō teneri ad seruitia Do-
6 mino praestanda absq; stipendio, † seu salario, l. Illicitas. §. Illicita. ff. de offic. praesid. Et in l. Operae enim. ff. de oper. libert. dicitur: operae enim eo loco edi debēt, vbi Patronus moratur, sumptu scilicet, & vectura patroni. Qui textus ad hoc elegantissimus est, atque incauillabilis,

&

& ad hunc propoſitum illum allegauit Oldrad. in conſil. 134. ſub num. 3. Bald. in l. Qui manumittitur. in fin. C. de oper. lib. Matth. de Affliƈt. in Conſt. Regni. Omnes officiales. ſub nu. 2. vbi adhoc inducit quædam iura, quæ, (vt mihi videtur) ad rem non faciunt. nouiſſimè Marinus Freccia de ſubfeud. Baron. lib. 2. Authoritate 37. per totum.

Ampliatur in hoc Regno Neapolitano, vt & ſi ſubditi per contractum, ſe vellent obligare
7 †ad ſeruitia aliqua, alicui Domino perpetuò præſtanda, non poſſent: cum diƈtæ obligationes inter Dominum, & vaſſallos fieri ſine Regis aſſenſu nequeant: Ipſe enim Rex ſolus eſt perſonarum Dominus, vt inquit Federicus Im-
8 perator in Conſt. Regni. Quia frequenter. †vbi Affliƈt. num. 2. multa inducit ad hûc finem, quæ apud eum videri poterunt. Nec enim poteſt quis ſe ad perpetua ſeruitia obligare, contra iuris naturalis diſpoſitionem, quo omnes li-
9 beri naſcebantur, & ſeruitus à gentibus †introduƈta ſit. l. Quod attinet. ff. de regul. iur. §. Bella. Inſt. de iure natur. gēt. & ciuil. latè Franciſc. Connanus Comment. iuris ciuilis. lib. 1. cap. 5. ſub num. 7. Vacon. à Vacun. declarat. iuris ciuilis. lib. 1. Declarat. 15. Nicol. Boer. in conſuetud. Biturigenſ. titu. des coſtumes, & vſages. §. 1. in verb. Suy te. col. 2. Fortunius Garzia in l. Manumiſſiones, ff. de inſtit. & iur. Iacob. Reuardus de iuris ambiguitat. lib. 1. cap. 1. nu. 9. Io. à Reberteria Diſputat. iuriſ. lib. 1. propoſit. 7. Erneſtus Coſtman. Diſputat. 1. Theſi. 6.
10 Idcirco† quis nō poteſt ſe obligare ad pęnam corporalē, vt habetur in c. Cum homo 23. q. 5. Bald. in l. Ob æs. C. de præd. minor. Aut pęnam,
11 qua†faciat ſe percuti. Bartol. in l. 1. §. Vſq; ff.
12 de iniur. Cum ſuorum, nec membrorum†ſit do minus. l. Liber homo. vbi plura ſimilia inducit Florian. de ſanƈto Petro. ff. ad leg. aquil. Et do-
13 minandi poteſtas poſt modum† ex gentium iure ſit introduƈta. l. Si id quod. ff. de condit. Indeb. Petr. Faber de regul. iur. Antiqui. cap. 21.

Declara primò, tunc demum ſubditum, ac vaſallum mitti poſſe, quando mitteretur pro ſeruitijs curiæ Regiæ: ſecus autem ſi pro ſeruitijs eiuſdē Baronis, aut Domini, priuatis, aut pro-
14 prijs, mitti†vellēt; vt primo caſu teneantur, ſecundo verò minimè: vt eſt cautum in hoc Neapolitano Regno à Federico Imperatore. in
15 Conſtit. Omnes †officiales, & per Regem Carolum II. in c. Regni. Quod nullus officialis. Concernit enim diſpoſitio iſta, Regiæ Curiæ ſeruitium, cuius Regiæ Curiæ perſonam ſuſtinet. Nā ſi pro ſuis priuatis operibus, publicum ſeruitium minimè concernentibus, ſeruitium imponeretur, ſuam priuatam, propriamq; vtilitatem concerneret, contra mentes diƈtorum legum latorum. & ità ſentit Sebaſtian. Neapodan. in c. Regni. Subditorum. nu. 20. Paris de Puteo de Syndic. tit. de exceſſib. Baronum. nu. 4. cum pluribus ſeq. Io. Anton. Niger. in c. Regni. Grauamina. num. 37.

Sub declara autem, tunc demum hanc declarationem procedere, ac ipſos pro curiæ ſeruitijs mitti poſſe, ſi ipſi domini, ac Barones non haberent competentem familiam ſuæ curiæ, quæ ei deſeruire poſſet; quia ſi ſuam competentem familiam haberent, tunc cogi non poſſent.
16 †arg. l. Si qui §. Sin autem. C. de his, qui latrones. & l. Si quis in hoc genus. §. fin. C. de epiſc. & cleric. tex. notab. in l. 1. C Ne ruſtican. lib. 11. cuius meminit Renatus Choppin. de priuileg. ruſtic. lib. 1. cap. 1. parte 1. & tunc demum ſi competentem familiam non haberent, & ſub-
17 ditis ſiue ruſticis, ſeruitia imponere†vellent, ſalarium habere debebunt. Sebaſtian. in diƈto cap. Subditorum. ſub num. 20. & Matth. de Affliƈt. in diƈta Conſt. Omnes officiales. Nec mirum, quia idem eſt etiam, dum volūnt vti ſeruitijs cum animalibus ſubditorum, vt tunc demum poſsint, ſi propria non habeant, vt dicam in cap. ſeq. eodem modo in ſeruitijs perſonalibus, vt non fiant, cum Dominus competentem familiam habeat, ne fortè brutum animal maioris ſit prærogatiuæ in hoc, quàm homo, quod eſſet abſurdum.

Declara ſecundò, vt cum tenentur ſubditi ad ſeruitia domino, ac opera exhibenda, procedat, dum tamen à proprijs operibus, & ſer-
18 uitijs† non abſtrahantur. vt fuit decretum per Regium Conſilium authore Thoma Grammat. in Deciſ. Neapol. 67. num. 3. & 6. Quo loci cauſa non redditur, tamen hanc puto rationem; quia dum ſubditus debet operari, & ſibi, & Baroni, præferri debeat ſeruitium proprium ſubditi ipſi ſeruitio Baronali; cum iuxta vulga-
19 tum, charitas perfeƈta† inchoet à ſe ipſo. cap. Qui vult ordinatè. De pęniteut. diſtin. 3. Hinc Terent. in Andria. Verum (inquit) eſt illud verbum, vulgò, quod dici ſolet: Omnes ſibi melius eſſe velle, quàm alteri.

Declara tertiò, ex præfatis poſſe ſuperiorem ſubditos, & vaſſallos cōuocare, ac illorum ſuffragium implorare contra Bannitos, contumaces, & delinquentes pro illorum perſequutio-
20 ne, & captura. †arg. d. l. Si qui. §. fin. C. de his, qui latron. Bald. & Salycet. in d. l. Si quis in hoc genus. Angel. in l. 1. C. de Nili Agger. non rumpend. Andr. de Iſern. in cap. 1. §. Receptatores. de pace iur. firmand. Paris de Puteo de Syndic. §. Brachium. in princip.

Quod ſubdeclaratur, & intelligitur, vt ſupra diximus, ſi cōpetentem familiam non habeat:
21 inuocatur enim † hoc brachium in ſubſidium. Alberic. de Roſate in l. Epiſcopale iudiciū. C. de epiſcop. audient. Felin. in c. Cum non ab homine. in princip. ext. de iudic. ſequitur Franc. Marc. in deciſ. Delphin. 773. in fi. vol. 1. Recipit etiam nōnullas alias declarationes, de quibus latius dico de Magiſtratuū ediƈtis lib. 3. cap.

Sub declaratur secundò, quã requisiti ad præ-
standum seruitium pro capiendis malefactori-
bus, congruè possent ij delinquentes capi, nec
adsit periculum, aut probabilis timor: quo ca-
22 su minimè tenerentur† d.l.2. §. Siu autem.ibi.
Memor periculi sui.C.de his,qui latron.Andr.
de Isern.in c.1.§.Sin autem omnibus. De pace
tenend.eadem ratione,quia potius propriæ ip
sorum saluti,quàm alienæ prouidere tenentur.
arg.l.Præses C.de seruit.& aqua. Simile etiam
esset,si malefactorum numerus est maximus,&
requisiti ad auxilium, ac seruitium præstãdum
pauciores essent, ita quòd vis esset maior,cui
23 reparari non † posset. arg. Eorum, quæ dicit
Floria.in l.In omnibus. in fin.ff.de noxalib.act.
qui ait: Non teneri de receptatione eum, qui
per numerum plurium bãnitorum, coactus est
24 aperire,& illos† receptare. sequitur Marsil. in
l.Eiusdem.§.Item is.nu.5.ff. de sicar.& in l.1.§.
Præterea.num.28.ff.de quæst.sequitur Roland.
à Valle in consil.45.nu.86.vol.1.
Sub declaratur tertiò, dummodo impositio
seruitiorum,operum, atq; onerũ, fiat personis
solitis, & habilibus, non autem insolitis,puta
25 Doctoribus,†Medicis,& similibus.arg.l.Medi
cos.C. de professor. & med.lib.10.& ad mate-
riam Francisc.Aretin.in cons.94. in princ.Ripa
responso 168.Sic etiam in personis illustribus,
26 quæ à sordidis ijs seruitijs sunt † immunes.l.
Maximarum.& l.fi.C.de excusat.munet. lib.10.
Eodem modo in senibus, infirmis, mulieribus,
corpore debilitatis, alijsq; huiusmodi, quos,
27 vel sexus,vel†valetudo,aut ætas excusat.l.3.§.
Corporalia. ff. de munerib. & honorib. l. 2. §.
Quem ita.ff.de vacat.muner. Dños enim,supe-
riores,& iudices,onera,atq; seruitia imponen
28 tes,quæ dignitati,professioni,sexui,†vel ætati
cõgruant,considerare oportet. l.1.C. de excus.
mun.lib. 10. Bald.in l.fin. C.de obseq. patron.
præstand. Hoc idem statuit Rex Ferdinandus.
29 in prag.incip.Ad perpetuam rei† memoriam,
sub titul.de salar.eor.qui mittunt. per curiam.
ibi: Quæ statum, & conditionem eorũ deceãt.
Hinc Regium Neapolitanum Cõsilium,in dies
decernit,has operas, & seruitia, fieri debere p
solitos, & habiles. De istis excusationibus, &
30 an†simili casu debeant seruire per substitutũ.
latissimè Iacob. Ardizon.in summa Feudorum.
cap.69.incip. Excusatur.& Io. Ferrar.Mõtanus
in vsus Feudor.lib.6. cap.3.
Declara quartò, vt aliqui Doctores Regni di-
cere consueuerunt:licere Dñis terrarum vnum
hominem habere, cui exactionem, ac procura-
tionem bonorum, & introitum feudaliũ com
mittere valeant, expensis, ac salario Dñi; puta
dare vnum Ærarium , seu Camerlingum, qui
31 Dñi†negotia,& exactiones faciat.vt in specie
concludit Marin.Freccia de subfeud.Baronum
lib.2.Authoritate 37. Sed subditos non teneri
refert fuisse per Regiũ Cõcilium decisum An-
ton.Capic. in decis.Neap.118.Quod pluribus
alijs argumentis cõprobat idem Capic.in de-
cis.168.Inoleuit autem Regni vsus ꝙ Barones
habeant Aerarios, seu Conseruatores pro con
seruandis fructibus Feudi: & ità seruare Re-
32 gium Concilium in decernendo statuta†mer-
cede, vt testatur Præsidẽs de Franchis in decis.
128.in princip. Et idcirco in vno eodemque
pũcto ex eodem tribunali,nasci possunt diuer-
sæ sententiæ, quod meo iudicio, personarum,
scripturarum, ac factorum diuersitas in causa
est;alias esset necesse dicere,quòd indiget hoc
decisione Regia.
Vbi verò Priuilegia, siue diplomata Regia,
apertè loquerentur de seruitiorũ,ac operũ per
sonaliũ præstatione per subditos Dominis fa-
cienda; Tunc quia esset lex scripta Principis, ꝗ
33 dominus est personarum,† obseruanda erit.§.
Sed qđ Principi.cum concord. inst. de iur.nat.
gent.& ciuil.etiã si esset dura, & aspera. l.pro-
spexit.ff.Qui,& à quib. Si verò non extarent,
nisi priuilegia ordinaria, cũ clausula vulgata,
34 (cum Angarijs, & Perangarijs) † nullo pacto
tunc viã ijs seruitijs aperirẽ.Et si contrariũ di-
cat Paris de Puteo de Syndicat.tit.de Excessib.
Baron.sub n.6.quẽ sequitur Marin. Freccia vbi
supra,dicentes: Tunc cogi homines ad seruiẽ-
dum,si dicta clausula aderit;salario tñ interce-
dente, vt est Angariarum natura, vt illa verba
aliquid operentur.arg.l.Nõ aliter.cũ simil.ib.ff.
de leg.3.& pſertim si operatio fit vltra ius cõ-
mune.l.1.ff.ad municip.l.si quando.ff.de leg.1.
c.cũ his.de Priuileg.Quod mihi videtur nõ ob-
stare,quia istud argumentũ ipsorũ, si esset verũ
ꝙ similis clausula faceret hanc operationẽ, se-
queretur etiã in perangarijs posse id facere,in
quibus tenerentur ad operas,operantiũ,& ser-
uientiũ sumptibus; Quod vti absurdũ Docto-
res,& ipsi etiã abhorruerunt,nec Regij officia-
les admittunt. Idcirco corruit illorum funda-
mentum:Maximè cum sit vna clausula pluribus
verbis Dño prospiciens , vnde debet illa pari-
formiter determinare. l.cõmodissimè. ff.de lib.
& posthum. Vt quemadmodum vigore clausu-
35 læ præfatæ† non intelliguntur seruitia Peran-
gariæ,ità nec Angariæ.Illud item replicari po-
test, priuilegia facta per clausulas ordinarias,
36 solitas,& generales,non afficere tertiũ. †c. su-
per eo.de offic.deleg.Alexãd.in cons.25. col.2.
vol.2.August.Berous in cons.146. nu. 12.vol.3.
Et in oĩbus ferè priuilegijs in hoc Regno,si in-
spiciantur,adsunt hæc clausulæ; & sic teneren-
tur omnes subditi Baronũ ad dictorũ seruitio-
rũ præstationem, quod est à veritate alienum.
Quinimmò in hoc Regno, nec vim facerem in
cõsuetudine, etiã legitimè præscripta, qua Do
minus , vel Baro aliquis prætenderet sibi præ-
stari solita fuisse seruitia, nisi cum illa concur-
reret etiam cõcessio,& priuilegium:quia quod
37 non licet†,per contractum, nec licet per con-
sue-

suetudinem, vel præscriptionem. arg. l. Non im
possibile. ff de pact. Signorel. de Homod. in con
38 sil 19. Quæritur. col. fin. sed per † cõtractum ex-
pressum, vt supradictum est, in hoc Regno, non
licet. dicta Const. quia frequenter. ergo nec
per consuetudinem præscriptam. Maximè per
cõsuetudinem, quæ cum sit tacitus populi con
39 sensus, si non licet expressè, nec tacitè: † cum
taciti, & expressi eadem sit vis. arg. l. Qui ad
certum. cum similib ff. locat.

Hæc opinio in isto Regno vberius compro-
batur, ex pragmatica Caroli V. Imperatoris.
40 10. incip. Audiuimus † etiã sub tit. de baronib.
& eorũ offic. ibi: In dies exactiones, & varias
impositiones, angarias, & alia diuersa graua-
mina. & post pauca inquit: Mandamus quod dicti
Barones, aut vtiles Dñi, ex nunc in antea nullas
imponãt, aut imponi faciãt nouas exactiones,
aut gabellas, nec noua seruitia, nouasuè anga-
rias, aut alia noua onera inducant, aut induci
faciant, directè, vel indirectè, sine expressa li-
centia nostra, aut Vice Regis generalis, si talis
casus occurrerit, quo fieri debeat. Per quam
Prag. Carolus Cæsar se conformat cum dicta
Const. Quia frequẽter. Federici Cæsaris, supra
relata. Et alia clarior pragm. est eiusdem Caro
41 li † Imperatoris. sub nu. 16. Incip. Ad nostras.
sub eod. tit. in qua expressè declarat, clausulã
(cum angarijs, & perangarijs) esse de consue-
42 tudine, & stilo antiquo huius Regni, nec † ex
inde velle, quòd nouæ angariæ, & seruitia im-
posita censeantur, nisi illa, quæ tempore con-
cessionis, & priuilegij legitimè probabuntur.
cuius pragmaticæ mentionẽ fecit Tho. Gram.
in decis. 67. & Niger in d. c. Grauamina. nu. 25.
Quia præsertim seruitia illicita semp à Princi-
43 pe præsumũtur † extorta; vt dicit Bald. in Pa-
ce constantiæ in ver. Pactiones. num. 1. Martin.
Laudens. de Princip. §. 95. quæ probatio esset
difficilis. Vtinã autem materia ista non ducat
plures impios magistratus, qui obsecundant
Dominis, ad inferos; dum aliquos vassallus
damnant ad seruitia, quæ si semel etiã per De-
cretum possessorium, ac momentaneũ lite pen-
dente concessum, præstari cogerentur, nunquã
amodo seruitia cessabunt, quia in alio sæculo
expectabitur terminatio petitorij.

In casu seruitiorũ, ac operum præstandorũ,
ineunda est differentia subditorũ, ac vassallo-
rum, cuiusmodi qualitatis illi sint; Alij namq;
44 perpetui, alij † conditionales, Ascriptitij. Cẽ-
siti, Inquilini, Mensatæ, Originarij, & Cliente-
lares. de quib⁹ plenè Accurs. in Rub. C. de agri
col. & censib. Specul. in tit. de Feud. §. fin. ali-
quid. Petr. Foller. in Const. Ascriptitios. nu. 2. &
Renatus Choppin. in Cõsuetud. Andegauens.
lib. 1 tit. de Iurisd. Andega. cap. 30. nu. 1. par. 1.
Nullus tamen horum apud nos vsus, & nisi ima
go quædam Clientelaris Vassalli, & idcirco de
ipso tantum pro nunc dicemus.

Clientelares subditi, non apud nouissimos
solum, sed apud antiquos fuisse probatur, tũ
45 Græcos, † tum Romanos. Thessali hos habue-
re clientes, quos Penestas vocabant, vel Mne-
stas; hos vti seruos habebant, vt voluit Athe-
neus Dipnosophistor. lib. 6. ca. 7. Et Athenien-
ses, qui illos Thetas vocabant, ob ministeria: &
iste mos tantisper apud illos valuit, donec ad
superbiam in eos, & Clientum contemptũ de-
ficientes, & virtutes, & Rempublicam penitus
amiserunt. Hoc autem institutum apud Roma-
nos Romulus, meliori, ac suauiori ordine firma
uit, ità vt nequa dissensio inter ciues oriretur.
Plebeis namque hominibus, qui erant à Patri-
cijs diuisi, permisit, vt ipsorum quilibet, patro-
num, quem ex Patribus vellet, cooptaret. Patro
46 norum officia hæc erant. † Clientibus de Iure
respondere; absentiũ, ac præsentium æquè cu-
ram agere; lites pro cliẽtibus, eo pacto, quo pa
tres pro filijs suscipere; Accusatorum impetus
repellere; nec testimoniũ in clientem ferre, co
47 gi poterant. Clientũ vero † hæc mutuò erant,
vt patronos colerent, honorarent; Dotem ipso
rum tenuiorum filiabus conferrent; testimoniũ
aduersus patronum non dicerent. Hæc Plutar-
chus in Romulo. Vtinam hæc officia hodie in-
ter Dominos, & subditos essent. Vnde optimè
48 Plutarchus ibi dicit; Patres † appellatos, quasi
Patrum officijs fungerentur; ac Patronos, à pa
trocinando, atque auxilium eis ferẽdo. Et plu-
ra inter ipsos mutua officia recensuit, Diony-
sius Halicarnas. Antiquit. Rom lib. 2 vbi tandẽ
49 ait. Commendauit Romulus † Patricijs Ple-
beios, optione cuiq; è vulgo data, vt quem vel-
let, sibi patronum legeret. Hanc Pardulphus
Prateius in iurisprudentiá veteri. Romuli. l. 16.
recensuit: Plebæi, quem sibi ex Patricijs patro-
num volent, deligunto. Vnde Aul. Gell. Noct.
Atti. lib. 5. cap. 12. ex Massurio Sabino Iuris Ci-
uilis. libr. 3. In officijs (inquit) apud maiores,
ità obseruatum est. Primum tutelæ, Deinde Ho
spiti, Deinde Clienti, tum Cognato, postea Af
fini. & ex M. Catone in Orat. ad Censores ait:
Quòd maiores Sanctius habuere defendi pu-
pillos, quam Clientem non fallere. Aduer-
sus cognatos pro Cliente testatur, testimoniũ
aduersus Clientem nemo dicit. Patrem pri-
mum, postea Patronum proximum nomen ha-
bere. Et iterum idem Gell. libr. 10. capit. 1. sic
(ait) clientem in fidem acceptum chariorem
haberi, quàm propinquos, tuendumq; esse cõ
tra cognatos, censuit. Neque peius vllum faci-
nus extimatum est, quàm si quis probaretur,
50 clientem derisui † habuisse. De ijs plura scri-
bit Eguinarius Baro de Iure Beneficior. libr. 1.
cap. 1. Francisc. Hotoman. in legib. 12. Tab. & in
Comment. Verbor. Iuris. § Cliens. & in dispu-
tat. Feudistica. cap. 2. & iterum ca. 32. Petr. Gre-
gor. Sintagmat. Iuris vniuers. lib. 6. c. 2. nu. 26. &
27. lib. 14. c. 10. num. 4. cum duobus seq. lib. 47.
cap. 7.

kap.7. nu. 16. cum alijs subseq. plura Francisc. Connan.Commentar.Iur.Ciuil.lib.1.cap.7.nouissimè idem Francisc.Polletus in Historia Fori Romani.lib.2 c.10.Io.Bodinus de repub.lib.1.cap.7.Lege vero ipsa.12.Tabul. qui fraudem
51 fecisset clienti,sacer erat.† vt Pardulphus,Hotomanus, & alij probarunt. Vt non omittam Alex.ab Alex.Genial.Dier.lib.6.c.10. Qui retulit apud Persas,& Indos, Magni criminis in-
52 star fuisse,clientem † fallere:& horum lege cautum fuisse, vt qui clientem decepisset, quique ter mendacio abusus fuisset, illi per omnem vitam silentium indicebatur,nulloq; honore,aut magistratu dignus habebatur. Vnde Virgilius lib.6.Æneidos inquit: Patronos clientes fraudantes pati pœnam,dum ait:

& fraus innexa clienti,

& post pauca.

Saxum ingens voluunt.

Et de ijs patronorum, & clientum officijs,spero me latius dictũ de feudis dignitatũ c....

Declara amodò q̃nto loco, secus esse in præ-
53 statione seruitiorum pro feudo, pro quo † ex ꝓpria Feudi natura tenetur Dño vassallus seruire.vt in c.1.in princ.Hic Finitur lex.in c.1.in fin.In quib. caus. feud.amitt.c.1.in princip. de feud.fin.culpa non amittend.c.1.§.Firmiter.de prohib. feud. alien. per Feder. Et hoc planius
54 procedit † vbicunq; seruitium ex inuestituræ forma deberetur. vt probatur in c.1.§.Sed nec alia iustior. Quæ fuit prima caus. benef. amittend.Bald.in c.1. nu.2.3. An mut. vel alias imperfect. feud. reti. & videtur etiam de mente Iacob.de Ardizon.in Summa feud. c.69.incip. Excusatur autẽ.Io. Ferrar. Mont. in vsus feud. lib.6.c.3.vers.Exposuimus fermè. Io.Ant.Cannet.Siculus in Rep.c.Si aliquem Regni Siciliæ. §.Sed non sic.num.35.Io. Thom. de Marin. de Generib.& qualit.feud.lib.1.tit.18.nu.7. Estq;
55 hoc † seruitium militare onus feudi. Andr.de Isern.in c.1 §.quid ergo.num.5. de inuestit.de
56 re alien.fact.& in Const.Regni. † Si quis post litem.Et præstatur militare seruitium Domino cum vno equo armato pro redditu annuo quarumlibet vnciarum viginti, vt in Regno; & in alijs secundum morem, & naturã feudi. Andr. in c.1.vers.Huius autẽ generis.nu.13. ex quib. caus.feud.amittat.& iterum in c.1. § Similiter potest.nu.6.de Capitan.qui cur.vend.Paris de Puteo de reintegr.feud.c.93.& circa.n.11.f.66.

Matth. de Afflict.in d.§.Similiter potest.nu. 3.dicit:Nescire vnde acceperit Andr.de Isern. ꝙ fiat seruitium cum tribus equis. Nam loco seruitij hodie præstat Adoha,quæ est loco ser-
57 uitij pecuniarij,† seruata forma. c. Imperialẽ. § Firmiter de prohibit. feud. alien. per Federic. Sed errat Afflictus dum repræhẽdit indebitè Andræam;nam vbi supra Andr. non loquitur,nisi de vno equo, & non de tribus. Verum est ꝙ idẽ Andr.in c.1.in fi. Quis dicatur Dux, dicit ꝙ seruiat Regi tribus mẽsibus cum equis solitis, & sic intelligitur de vno equo. Nec dicit ibi verbum Andr.de tribus equis, vti illum intellexit Afflict. Sed de tribus mensibus, sed benè verũ est,hoc dixisse eundẽ And. de Isern. in d.§.Similiter potest.nu.1.ibi,In Regno Siciliæ.vbi dicit de tribus equis,& de tribus mensibus,quam materiã adohæ,dũ hęc transcribũtur, vidi diligentissimè tractatam per Fabium
58 de Anna cons.3. num.1.cum seq.vol.1. Et hoc est propter † dispositionem. c.Regni.Item statuimus.ꝙ Comites,Barones,& alij.vbi dicitur tantummodo de seruitio trium mensium,& in hoc benè,& optimè dixit Andr.huius capituli memor. Sed benè est verum, ꝙ de illis meminit Ant. Capic. in Decis. Neapol.10.num.14.

Tu vero dicas,seruitium nullo pacto,nisi ex inuestitura appareat,esse de natura feudi,pront oĩa iura allegata loqui videntur, iuxta conuentionem; cum de Natura feudi non sit serui
59 tium,sed fidelitas. † Andr.de Iser. in d.cap.1. vers.Huius autem.num.17. Ex quib.caus.Feud. amitt. Et sic quando simpliciter feudum conce
60 ditur,nulla seruitij mentione habita,non † tenetur Vassallus Regi, nisi ad illa sex contenta in c.1.de Form.fidelit.& in c.1.de Noua forma fidelit.videlicet Incolume, Tutum, Honestum, Vtile,Facile,Possibile. De quibus sic Andr. in d.c.1.§.Firmiter.nu.6.de Capitan. qui cur. vendid.Barth.Camerarius in Rep. c. Imperialem.colu.20.& colu.35.de Prohib.feud.Alien. per Federic.vbi ista seruitia ex forma fidelitatis, dicit esse intrinseca feudi; seruite verò in bello sumptibus proprijs,est seruitium extrinsecum:& hoc dicit ibi posse per Regem remit-
61 ti; † primum verò dicit esse dubitabile. vt illũ etiam refert Io.Thom.de Marinis lib.1. titu.7. nu.9.in fin.Sed etiam primum remitti posse,demonstrari potest ex illo Alberti Crantij in Dania lib.7.cap.35.Rex (inquit) auditis partium allegationibus rem ità diremit, vt Marchio Romulus (is Brandeburgensis Marchio erat) supra pecuniam, quam pro redimendis captiuis Duci debebat, remitteret homagiale seruitiũ, quod habebat in quibusdã terris Vuandalicis.

Eius autem seruitij, quod Baro tenebitur præstare Regi in Regno, successit annua solutio pecuniaria,quæ vocatur Adoha, & taxata
62 † est in Regno. vt per Affl.in d.§.Similiter potest.per totũ.Idem Afflict.in decis. Neap. 252. & in decis.265.nu.51.Sigismund.Loffred.in cõsil.1.num.118.Marinus Freccia de subfeud Baron.lib.2. Authorit.5.per totum.Anton.Capic. in inuestitur.Feudal.§.Fenda Adohant.per totum.& latius apud Iacob.de Aiello in tract.de iure Adohæ.apud quos habes quantitatem soluendam;& quo pacto seruetur in feudis Nobilibus; quo modo in feudis de Tabula, seu consistentibus in solo; quid in feudis consistentibus in pecunia annua, vt in Dohana, aut similibus;

libus: Cui detur optio, Regi, an vassallo velle
seruitia, vel pecuniam, & è contra: Et an fiat so
lutio per primogenitum, etiam si alij secundo,
63 vel vlteriori gradu geniti haberent † vitam, &
militiam: Latissimè inuenies apud eosdē scri-
ptores, quæ omnia locum habent in Dominis,
siue Baronibus beneficiarijs, siue Feudatarijs
Regijs. plura etiam nouissimè scribit Io. Vin-
cent. Annius in rep. c. 1. nu. 149. cum pluribus
seq. de vassall. decrepit. ætat. & in allegation.
86. nu. 3. Quoad alia seruitia pecuniaria debita
à subditis eisdem Baronibus, ac Dñis, aliter di
cendum, vt supra dicti dicūt, & aliqua nos scri-
psimus in consil. 1. per totum. centur. 1.

Quando autem, & quanto tempore Barones
in hoc Regno Neapolitano teneantur seruire
Regi in bello, & cuius sumptibus, dico infra
cap. 32. nu. 229. & seq. & cap. 20. num. 55.

Tenentur tamen subditi in Regno dare cha-
ritatiuum subsidium, seu subuētionem, (Adiu-
torium in Regno vocant) vt in Const. Quam-
64 plurimum. Sūt † autē quatuor casus, in quibus
coguntur ei subuenire. Primò pro redimenda
Dñi persona, capti ab hostibus Regis, & in eius
seruitio. Secundò pro faciendo filio milite.
Tertiò pro maritanda filia, vel sorore. Quartò
pro emenda Ciuitate, Castro, aut terra. Si verò
tractabimus de subuentione facienda Impera
65 tori, vel Regi, tūc alia duo addenda sunt, † sci-
licet pro exercitu Imperiali, & pro corredo
Imperiali. Specul. in tit. de Feud. §. 1. nu. 97 vbi
Io. Andr Io. de Anan. in consil. 177. col. 4. in fin.
Oldrad. in cons. 234. Iason in l. Placet rationa-
bilis. nu. 5. C. de sacros. eccles. Matth. de Afflict.
in Decis. Neap. 165. nu. 54. Anton. Capic. in De-
cis. 184. Guido Pap. in decis. 57. Nicol. Boer. in
Decis. Burdegal. 126. 127. 128. 129. 130. & 131.
Iacobin. de Sancto Georg. in Inuestitur. Feud.
in verbo. Qui quidem inuestiti. nu. 75. cum seq.
Barthol. de Cassen. in cōsuetud. Burgund. Rub.
3. §. 4. in princ. nu. 8. & in verb. Mariagge d'vne
fillè. num. 1. Andr. Tiraq. de iure primog. q. 69.
Marin. Freccia de subfeud. Baro. lib. 2. Auth. 2.
Latè etiam Io. Sainxon in consuetud. Turonēs.
tit. 8. de Loyaulx aydes. artic. 2. & 4. apud quos
repetiuntur omnes quæstiones materiam con-
cernentes, quæ apud ipsos videri poterunt.

Quoad seruitia autē personalia vassallorum,
66 ac subditorū, in casu, in quo ad seruitium † te-
nentur salario mediante, taxata est in Regno
quātitas solutionis; pro quolibet enim millia-
ri statuti sunt denarij quatuor: Si vero iniun
gatur seruitium in loco, fit solutio prout inter
67 ciues. Ita cautum est prag. Regis † Ferdinandi.
incip. Ad perpetuā § Salarium autem. sub tit.
de salar. eor. qui mitt. per cur. eo tñ casu à pro-
68 prijs, vt diximus seruitijs nō extrahuntur. † vt
per Gram. in dicta Decis. 67. sub nu. 3. Latè Ni-
ger. in dicto c. Grauamina. nu. 38. cum pluribus
seq. & monentur per diem ante exhibendum
seruitiū, vt sępiuscnlè decernit sacrū Concilīū.

Non omitto, ꝙ diù, ac pluries certatum est in
69 Regno, & adhuc quotidie in Iudicio † dedu-
citur, si salarium debeat solui pro accessu. & re
cessu, de quo nouissimè D. Præsidens de Fran-
chis in Decis. Neap. 152. Cætera hāc materiam
concernentia, dicam in sequenti capite. Modo
autem per noua iura ampliatum est salarium.

ARGVMENT. CAP. XIX.

Plaustrorum, Nauiumq; seruitia de Regalibus esse: Quibus casibus deseruiāt: an in rebus bellicis: quo tempore inuentus illorū vsus: quando classes memorabiles factæ: quibus in bellis: quādo, & quomodo seruitia à subditis cum animalibus Dominis, & Baronibus debeantur.

COMPENDIVM.

1 *Plaustrum vocatur signū cęleste, quas Vrsas uocamus.*
2 *Plaustrum currus dicitur.*
3 *Plostrum, & Plaustrum idem.*
4 *Currus Genus, habet sub se plures species.*
5 *Arcirma Plaustri species, Arcerā alij uocant. nu. 6. 7.*
8 *Petoritum vehiculi genus.*
9 *Esseda, vel essedum vehiculi species apud Belgas.*
10 *Cantherium vehiculi species.*
11 *Carrum siue Carrus, vehiculum quatuor Rotarum.*
12 *Carruca duas habet Rotas.*
13 *Carpentum quid?*
14 *Cisium vehiculum duarum Rotarum.*
15 *Thensa vehiculi species.*
16 *Rheda leuius vehiculum.*
17 *Conians Britannorum vehiculum.*
18 *Pilentum Hispanorum vehiculum.*
19 *Materia faciendi currus, quæ?*
20 *Curruum Rota quandoque stanno ornata.*
21 *Carrucarū ornatus Argēteī, & aurei, etiā nūc. nu. 22.*
23 *Carrucas pellibus operibant Romani; sic, alijsq; modis hodie Neapoli.*
24 *In festo Septimontij Romæ vehiculo vti non licebat.*
25 *Lycurgus apud Athenienses in Festo mysteriorum, ne curru mulieres vterentur, vetuit.*
26 *Plaustrorum præstatio est de Regalibus.*
27 *Intellectus l. 2. 3. C. de Curs. pub. lib. 12. nu. 29. 30.*
28 *Cursum celerem equorum (quos Postas appellamus) Cyro, Xersi, & Augusto tribuunt.*
30 *Euectiones, quæ?*
31 *Regis iura, in quo consistebant, in scriptura sacra.*
32 *Curribus vti in bellis, moris antiquissimi fuit.*
33 *Falcati currus in bello.*
34 *Rex Chanaam in exercitu suo habuit Nongentos falcatos currus.*
35 *Philisthæi pugnaturi cum Israelitis, habebant triginta milia currus.*

Da-

36 David ex exercitu Syrorum cępit septingentos currus: Salomon mille & quadringentos. num. 37.
38 Antiochus Eupator armauit contra Iudæam habebat trecentos currus cum falcibus.
39 Romani in bello vtebantur curribus.
40 Darius Rex Persarum currus ducentos in exercitu habuit.
41 Porus Rex Indiæ currus bismille habuit.
42 Gothi, ac Suenones falcatis curribus vtuntur.
43 Bothnij, & Lappones pro vehendis curribus vtuntur Rangiferis animalibus quadricornibus, ad similitudinem ferè ceruorum.
44 Cyrus Rex Persarum pugnaturus in Crasum portauit ducentos currus falcatos.
45 Seleucus, & Antiochus in Antigonum armarunt currus centum viginti.
46 Sesosis Aegypti Rex habuit currus bello aptos octo millia, & viginti.
47 Ninus Rex Assyriorum habuit currus paulò minus decem mille, & sexcentos.
48 Bombi anei, aliaq; arma curribus in bello portãtur.
49 Currus sunt Naues terrenæ, & Naues currus maritimi.
50 Naues in maritimis bellis necessariæ.
51 Ophir in scriptura sacra, qui locus erat.
52 Philippus Rex Catholicus ad Salomonis similitudinem pro asportando auro, argento, & pretiosis lapidibus, & vnionibus, vtitur Nauibus.
53 Naues bellicæ.
54 Nauium primus inuentor quis. num. 55. vbi de Noe.
56 De Rè nauali Polydorus, Virgilius, & Lazarus Baifus disertissimus I. C. scripsere.
57 Naues solebant Rubricari, quod & modo fit.
58 Demetrius Rex quingentas naues armauit in Ptolomeum Philopatorem.
59 Xerxes cum Græcis pugnaturus habuit Naues Rostratas milleducentas, Naues onerarias tres mille.
60 Athenienses pugnaturi in Syracusanos habuere Triremes centum quadraginta.
61 Cæsar in Antoniũ naues habuit ducẽtũ quinquaginta.
62 Antonius in Cæsarem Naues quingentas.
63 Nauis ingentissima dono missa Ptolomæo ab Hierone Syracusano Iuniore, cuius author Archias Corinthius. num 64.
65 Nauim Hieronis in mare misit Archimedes Syracusanus.
65 Nauis Hieronis forma.
66 Mithridates habuit Naues instructas ducentas.
67 Romani intra dies sexaginta à lignorum incisione, Naues in Anchoris posuere centum triginta.
68 C. Duillius primus Romanorum contra Carthaginenses, Naualem triumphum obtinuit.
69 Germanicus Imperator classem mille Nauium præparauit.
70 Scipio quingentas Atheniensium naues incendio cõsumpsit.
71 Naualis pugna à Rogerio Siciliæ Rege contra Emmanuelem Imperatorem Constantinopolitanum.
72 Naualis classis Othomannorum in Rhodios: Solimani in Viennam, & Zighettum: Selimi in Melitam insulam. numero 73.
74 Nauale prælium, Summi Pontificis, Regis Catholici, & Venetorum, in Turcas.
75 Philippus Rex Catholicus in Elizabetham Angliæ Reginam armauit classem Triremium, ac Nauium quingentarum, & quindecim. Eius exitus. num. 76.
77 Nauium exercitium ad summam Reipublicæ vtilitatem necessarium.
78 Naues Ecclesiarum, ac prælatorum, an teneantur tẽpore bellorum.
79 Ab Angarijs, Perangarijs, & Plaustrorum præstationibus nemo excusatur.
80 Nauis Prælati, vel Ecclesiæ, si fuerit ab hostibus incensa, erit Reipublicæ periculum soluẽdi. nu. 81.
82 Quando Ecclesia, vel prælati cum secularibus teneantur præstare hæc seruitia. num. 83.
84 Leo quartus Summus Pontifex, & populum congregari iussit, & ipse personaliter iuit ad propulsandos Sarracenos è Portu Christianorum.
85 Imperator homines nauibus ascriptos habere debet.
86 Homines, & Animalia, Currus, & Plaustra supremo Principi seruire debent, salario tamen mediante. num. 87.
87 Salarium pro seruitijs statutum in Regno, quod est?
Intellectus Const. Sic nostra seruitia. nu. 98. 99. 100.
Intellectus. c. Grauamina. Carol. I. num. 89.
Intellectus. c. Quod nullus. Caroli II. num. 90.
88 Intellectus. Const. Sic nostra seruitia.
Intellectus Prag. Ad perpetuam. Regis Ferdinandi. sub tit. De salar. car. qui mitt. per cur. num. 96.
91 Disposita in officialibus, an habeãt locũ in Baronibus.
92 Rex non appellatur officialis.
93 Rex Alfonsus I. communicauit iurisdictionem, merũ, ac mixtum Imperium Comitibus, Baronibus, ac Dominis Regni.
94 A Rubrica sumitur argumentum.
95 Rubrica declarat nigrum.
97 Animalia deputata ad Centimulum, & Pistrinum pro macinatione frumenti, non tenentur ad seruitia Baronum.
98 Baro habens animalia propria non potest vti animalibus subditorum.
99 Animalia si moriuntur in seruitio culpa Baronis, tenetur ad pretij restitutionem. num. 101.
102 Solutio salarij an debeatur pro accessu, & recessu.
103 Seruitium, an debeatur Baroni etiam extra territorium suæ iurisdictionis?
104 Decisio Regij Consilij.

C A P. X I X.

EX eodem text. cap. 1. Quæ sint regal. in verb. Plaustrorum, & nauium. Doctores agitare cęperunt materiam, de præstatione seruitiorum, quæ fit Regi cum animalibus, ac nauibus, & curribus. Idcirco prius declaranda sunt verba dicti textus, qui loquitur de Plaustris, nauibusque, & demum ad alia descẽdemus necessaria, quoad Barones.

Plaustrum est signum, seu sydera septentrionalia,

nalia, quas vrsas appellamus, maiorem, & mi-
1 norem. † Vtrumq; constat ex quatuor stellis, di-
spositis in quadrangulū, quæ rotarum currum effigiem
referunt, & alijs tribus quæ equis currum tra-
hentibus, assimilantur. Sed pluribus alijs stellis
constare scilicet Vrsam maiorē viginti septem
stellis intra se, & octo extra se: Vrsam verò mi-
norem, quæ & Arctos dicitur, siue Cynosura,
octo stellis perfici. Concludit nouissimè Petr.
Gregorius Syntaxis Art. Mirab. lib. 8. c. 26. &
28. de his Ouid. Metamorph. lib. 10.

Flexerat obliquo plaustrum temone Bootes.

& Seneca in Oedipo:

Quasq; despectat, vertice summo
Sydus Arcadium, geminumq; plaustrum.

Helicem Græci Vrsam maiorem, Cynosuram
minorem, idest canis caudam vocant de qui-
bus Ouidius in Tristibus ait:

Esse duas arctos, quarum Cynosura notatur
Sidonijs, Helicem Graia carina notet.

de hoc autem sydere minimè loquitur Impe-
rator in dicto. c. 1. Quæ sint regal.
2 Plaustrum alio modo, currus † dicitur: de quo
Virgil. loquitur Georgic. lib. 1. dum ait:

Tardaq; Eleusinæ matris voluentia plaustra.

& idem Virgil. lib. 3. Georgic. ait:

Non illa grauibus quisquam iuga ducere plaustris.

& Ouidius lib. 2. Metamorphoseos:

Quamuis tardus eras, & tē tua plaustra tenebant.

Ac Silius Italicus lib. 12.

Lubrica roboreis aderant substramina plaustris.

Idem Virgilius lib. 11. Aeneidos.

Nec plaustris cessant vectare gementibus Ornos.

& M. Antonius Sabellicus:

Agricolasq; boues plaustris domitate sonoris.

de quo Cic. de diuinat. lib. 1. Se interfectum, in
plaustrum à caupone esse coniectum. & plo-
3 strum † illud appellauit Cato de re rustica. c. 71.
dum ait: Quot iuga bouum, mulorum, asino-
rum habebis, totidem plostra esse oportet.
Curruum verò, ac vehiculorum species plu-
res sunt; fuereq; apud veteres Birotæ aliæ, &
Quadrirotæ: & diuersæ erant, materia, magni-
4 tudine, ac artificio. Currus igitur † genus est;
illius autem species plures, Arcirma siue Ar-
cera, Plaustrum, Petoritum, Esseda, Carherium,
Carrum, Carruca, Carpentum, Cisium, Thensa,
Kheda, Couinum, & Pilentum.

Arcirma, vt Festus Pōpeius scribit, erat Plau-
stri modici genus, quo homo gestari solebat.
5 Hūc † currus speciem Arceram ego potius ap-
6 pellarem, † & hoc non sine authoritate maxi-
ma, quādo de illa loquitur Lex. 12. Tabularū,
dum ait: Si quis in ius vocatur, si morbus, æui-
tasq; vitium esset, qui in ius vocabit iumentū
7 dato: si nolit, arceram † ne sternito. quam refert
Aulus Gellius Noctium Acticarum lib. 20. c. 1. vbi de
hoc inducit Sextum Cæcilium Iurisc. disputan
tem cum Phauorino Philosopho. vbi dicit. Ar-
cera vocabatur plostrum tectum vndiq; & mu-
nitum, quasi arca quædam magna vestimentis
instrata, qua nimis ægri, aut senes portari cu-
bantes solebant. Cuius ante ipsum meminerat
Varro de lingua Latina. lib. 4. Vehiculum (in-
quit) ab alijs etiam dictum, Arcera, quæ etiam
in 12. Tabulis appellatur. de Arcera etiam lo-
quuntur Aymarus Riuallius Histor. iuris ciuil.
lib. 2. Pardulphus, Charondas, & Zas. in eisdem
legibus. Plaustrum supra declaratum est, & de
eo meminit scriptura sacra Genes. c. 45. Præci-
pe (inquit Pharao Iosepho) etiam, vt tollāt Plau-
stra de terra Aegypti ad subuectionem paruu-
lorum suorum, & cōiugum. & post pauca. Qui-
bus dedit Ioseph Plaustra, secūdum Pharaonis
Imperium, & cibaria in itinere. & Numeri cap.
7. Munera coram Dño sex plaustra tecta, cum
duodecim bobus. & alibi pluries, in eadem scri
8 ptura. Petoritum vehiculi genus † Belgis pe-
culiare de quo Horat. lib. 1. Sermon.

Atq; Caballi
Ducendi, ducenda petorita.

Et promiscuè idem Horat. lib. 2. Epistol. de plu
ribus illorum speciebus.

Esseda festinant, pilenta, petorita, naues.

Sed Gallicum petoritæ vocabulum dicit Quin
tilianus Orator. Instit. lib. 1. cap. 5. Esseda, siue
9 † essedum in neutro genere vehiculi species,
eisdem belgis frequēns de quo Horat. vbi su-
pra. & Seneca ad Lucill. lib. 7. Epist. 57. In his
(inquit) quæ me sine auocatione circumstre-
punt, Essedus transcurrentes pono. de qua etiā
Virgil. lib. 3. Georgic. inquit:

Belgica, vel molli, melius feret Esseda collo.

10 Cantherium vehiculi † species est, quo M. Ca-
tonem vehi solitum fuisse etiam appensis Hip
poperis, refert idem Seneca lib. 13. epistol. 87.
11 Carrum vero, siue Carrus, † erat vehiculum,
quatuor rotarum. Cęsar, aut Cælsus belli Galli-
ci lib. 1. Alteri (ait) ad impedimenta, & carros
suos se cōtulerunt. Et Hircius lib. 6. Pompeius
eo die, per viarum angustias, carra complura,
12 mulosq; Lanistas retraxit. Carruca † vero duas
habebat rotas, de qua Plin. lib. 33. c. 11. Carru-
cas ex Argento cęlare inuenimus; de qua
Martialis lib. 5.

Nec ferratus ibat ante carrucam.

de hac etiam loquitur Esaias cap. 66. Adducēt
omnes fratres vestros de cunctis gentibus do-
nū Dñi in equis, & in quadrigis, & in lecticis,
& in mulis, & in carrucis. Carpentum autem,
13 quasi † à carmenta inuentum Euandri matre,
de quo Ouidius lib. 1. Fastorum.

Nam prius Ausonias matres carpenta vehebant.

& Iuuenalis Satyra. 6.

Volucri Carpento rapitur cęler Damasippus.

de quo habetur 2. Reg. cap. 12. Circum egit su-
per eos ferrata carpenta. & 1. Paralip. cap. 20.
Et fecit super eos tribulas, & trahas, & ferrata
carpenta transire, vt dissecarentur, & contere-
14 rētur. Cisium, vehiculū est † duarum Rotarum,
de

de quo Vlpianus in l.Item quæritur.in principi.ff.locat.si Cisiarius (inquit) dũ cęteros transire contendit, Cisium euertit,& seruum quassauit, vel occidit, puto ex locato esse in eum
15 actionem.Thẽsæ sunt vehicula,† de quibus loquitur Cic.in Orat.pro Gn.Planco.Desiderabor (inquit)si Thensarum mentionem fecero, cum tu id prædixeris, sine Thensis autem quod pôtero dicere? Vnde Asconius Pedian° ait:Thensæ sacra vehicula erant, quibus in spectaculis sacra pompa vehebatur. Vnde eleganter Seruius in illud Virgilij lib. 1.Aeneidos:

Hic currus fuit.

Inquit,vel Thensa, quæ dicitur à θεῖς idest, à re diuina, & qua Deorum simulachra portantur. Hinc Cicero de Aurusp. Respon. inquit: Te appello Lẽtule,cuius Sacerdotij sunt Thensæ,curricula,præcentio,ludi,libationes. Et Liuius lib.5.Quę Augustissima vestis est,Thensas ducentibus,Triumphantibusuè, ea vestiti me-
16 dio ædium,eburneis sellis sedere. Rheda†autem erat leuius vehiculum, quo nobiliores in villas gestabantur, quod vocabulum Gallicum esse scribit Fabius Quintil.Orator.Instit.lib.1. cap.5. sed de ea Cic. ad Att.lib.5. Dictaui (inquit)sedens in Rheda. & de ipsa Iuuenalis Satira.4. dicit:

Blandaq; deuexæ iactaret basia Rhedæ.

Inde Epithedium de quo Virgilius:

Tritoq; Epirhedia collo.

17 Couinus Britanorum† vehiculum est,authore Pomponio Mela lib.3.cap.3. inde Couinarius Auriga illius.de quo Cornel. Tacit.in vita Iu-
18 lij Agricolæ.Pilentum†vero vehiculum est Hispanorum,de quo Virgilius lib.8. Aeneidos:

Casta ducebant sacra per vrbem,
Pilentis Matres in mollibus.

Curruum omnium specierum iam dictarũ,nullos tamen authores testes afferens meminit Alexand.ab Alexan. Genial. dier. lib. 2.c.30.

Materiam dicit Plin.lib. 16. cap.42. faciendi
19 currus,esse Abietẽ;† Axibus Rotarũ, Illicem, Fraxinum,& Vlmum. & ita etiam nunc in Axibus,præsertim Curruum,vtimur,ad agrestia,& campestria deputatorum.

Diuersas autem illarum formas fuisse, certissimum est,& etiam modo videmus. Alia namq; forma sunt currus, qui Bobus trahuntur: alia qui equis ad calcem,Lapides, Arenam, Argillam asportandam deducũtur: Alia etiam quadrigarum,Carrucarumq; quibus asportatione virorum, ac mulierũ Nobilium in Ciuitatibus, & extra illas vtimur in vijs pro faciliori commoditate. Refert Hippocrates Medicorũ omnium sicuti vetustissimus, ità & Excellentissimus,ex Homeri sentẽtia in lib. de Aere.aquis,
20 & locis. Quòd Rotæ suo tempore stanno† ornabantur. Plautus vero in Aulularia; Tota vehicula ebore ornata fuisse refert. Sed Plin.lib. 34.c.17. scribit, suo tempore vidisse, tota vehicula,& Esseda, Auro, atque Argento insignita.
21 † Modò autem hic vsus adeo inualuit, vt pudeat,non videre solum, sed scribere etiã,quan
22 ta luxuria † præsertim Neapoli, ex auro,& argento,redimita conspiciantur. Plutarch.in Romanor. Problemat. inqt: Solitos fuisse Roma-
23 nos,pellib° †operire vehicula. In Regno Neapolitano, Carrucæ operiuntur ob pluuiarum, frigorum, & pulueris imminentiam, pellibus excentis, alijsq; pannorum,sericorũ, auri,atq; argenti operimentis.Vnde idem Plutarch.ibidem retulit: eosdem Romanos in festo Septi-
24 montij,prohibuisse†ne vehiculo vti liceret,ne vrbs,festiq; diei celebratio impediretur. Hanc constitutionem à Græcis mutuatos fuisse Romanos arbitror.Legimus enim Lycurgũ Atheniensibus legem dedisse , ne in Mysteriorũ Fe-
25 sto,†mulieres curru veherentur: in quam cum prior eiusdem Lycurgi vxor deliquisset, mariti lege damnata, pœnam luit. vt retulit Aelianus de varia Histor. lib. 13. & nos in Diarijs annotationibus retulimus. Protulit etiã de ijs amplexi Hieron. Mercurialis de Arte Gymnastica.lib.3.c.10. alijq; nonnulli, quos omittimus.

Ex textu autẽ dicti c.1.Quæ sint regal.cõstat,
26 ꝙ Plaustrorum præstatio est de regalibus, † & eidem soli Principi permittitur illa vti; quod & ibidem.dicunt Andr.de Isern.Afflict.& alij, qui inducunt.l.2.& l.3.C. de curs.public.lib.12.
27 Hæ tñ leges , †meo iudicio ad hanc rem minimè faciũt,nec ei congruere videntur: Ea nãq; iura loquuntur de equis cursui publico deputatis: (quas Postas publicè appellamus) & in hoc Regno Regium munus est, & officium appellatur,Magistri postarum,qui vulgò appellari solet,Corriero Maggiore. Hic ponit itinerũ stationes per viam,qua cursus publicus,currentibus,& pernicibus Equis,ijsq; mutatis fieri solet, ità vt modicum horarum spatio ,longa itinera perficiantur: de hoc loquitur I. C. in l. a.ff.de in ius vocand.Qui appellatur Veredus: & Cursores, Veredarijs,vt optimè censuit Io. Corasius Miscellan.iuris.lib.2.c.14.num.4.& dixi alias ad Bellugã in Specul.Princip.Rub.46. §.Donum.in verb.Perangaria, quo loci ad hũc propositum nõnullos retuli, & præsertim Cassiodorum variar.lib.2.c.31. Vbi Gothorum Rex Theodoricus, Dromonarijs præcepit excursum cum Veredarijs per alueum Padi more solito facere,vt diuiso labore, equis publicis subueniatur.Quàm celeris cursus inuentionem, Xe-
28 nophon†in Cyri Pędia , eidem Cyro tribuit: Herodotus in Vrania,Xersi: & Suetonius Tranquill.Augusto,vt in eo refert. c.49. His, itaque
29 equis publicè deputatis,Imperator† Constantinus in d.l.a. inhibet,Præsidibus,ac rationalibus vti,excepto,vt ibi dicitur,Pręfecto Prætorio. Imperator vero Arcadius in d. l. 3. pcepit ꝙ à Iudicibus, & viarum custodibus,euectio-
30 nes postulentur: Quæ sunt† Diplomata, &

Char-

Chartulæ signatæ à Principe, qbus ordinatur, ꝙ equis ferētes euectiones, vtantur. Sic in Regno Neapolitano singulis quibusque circiter octo milliarijs, sunt Stationes Equorum, cursui publico deputatorũ, qui nō alias equos exhibēt cursori, nisi chartā Magistri postarum, portet, qua ita solet ordinari. Stationarij Regiarum Postarum, à Neapoli, puta ad Ciuitatē Hydruntinam, vel Licij apud Salentinos, cum omni pernicitate hanc postam currite, & horam receptionis, & consignationis, vnusquisq; annotet in calce præsentium literarum. Vnde hæ leges meo iudicio ad hunc propositum, minimè congruunt, sed quare, & ad quem vsum Imperator in dicto loco sibi Plaustrorũ, curruum, ac nauiũ præstationes reseruauit, ex antiquioribus studijs aperire conabor.

Non est nouum, vt Reges tollere faciant plaustra pro eorũ vsibus; vt patet per illud Pharaonis, de quo meminimus supra ex Genesi c. 45. vbi dicitur. Feceruntq; filij Israel, vt mandatum fuerat, quibus dedit Ioseph Plaustra secũdũ Pharaonis Imperiũ. Et iterum Genes. c. 46. dicitur. Surrexit autem Iacob à Puteo iuramenti, tuleruntq; eum filij cum paruulis, & vxoribus suis in Plaustris, quæ miserat Pharao ad portandũ senem, & omnia, quæ possederat in terra Chanaam. Eodem etiam pacto, vt Thēsæ, Plaustra fuerunt ad portandas res diuinas, prout quæsita fuerunt pro asportanda arca Domini, vt patet 1. Reg. cap. 6. ibi: Nunc ergo arripite, & facite Plaustrũ nouum vnum: & duas vaccas fętas, quibus nō est impositum iugum, iungite in Plaustro, & recludite vitulos earum Domi. Tolletisq; arcā Dñi, & ponetis in Plaustro, & vasa aurea, q̃ exoluistis ei pro delicto; ponetis in capsellā ad latum eius: & dimittite eam, vt vadat. Sic & Dauid Rex dum ex domo Abinadab cępit arcā eandē, Plaustro nouo imposuit, vt patet lib. 2. Regũ c. 6. Et imposuerunt arcam Dei super Plaustrũ nouũ, tulerũtq; eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa. & eadē verba sunt 1. Paralipom. c. 13. & iterum. 3. Esdr. c. 5. vbi dicitur. Et dederunt pecuniam lapidarijs, & fabris, & potũ, & pabula cum gaudio. Et dedērũt Carra Sidonijs, & Tyrijs, vt trāsueherēt illis de Libano trabes Cedrinas, & facerēt rates in Ioppe Portu, secũdũ decretũ, quod scriptum erat eis à Cyro Rege Persarum. hoc nouissimè ego induco, quo Regia Curia niti potest, vt curribus vtatur ad portāda ligna, p Remigibus, & Triremib' Regijs, vulgò Trascini, vocat C. Reg.

Ex ijs patet, tum in vsum diuinorum, tum in vsum præparationum bellicarum, Reges Plaustribus, curribus, & quadrigis, vsos fuisse. Hinc Samuel petēti populo Regē, vt illũ à petitione diuerteret, illius officia, ac iura Regis, ex Dei præcepto enarrans 1. Reg. c. 8. Dixit itaq; Samuel omnia verba Dñi ad populum, qui petierat à se Regem, & ait: Hoc erit ius Regis, qui
31 † Imperaturus est vobis. Filios vestros tollet, &
ponet in curribus suis: facietq; sibi equites, &
præcursores quadrigarum suarũ, & constituet
sibi tribunos, Centuriones, & Aratores agrorũ
suorũ, & messores segetũ, & Fabros armorũ, &
curruũ suorũ. Hinc Pharao Aegypti Rex, dũ persequi volebat Israelitas, currũ ascendit, & sexcentos alios currus, & Duces totius exercitus
secum ducens, quibus cum etiā in mari rubro
submersus est. Exodi c. 14. & Deuteron. c. 11. Et
32 fuisse antiquissimi moris, curribus † vti in bellis
eadē sacra scriptura docet Deut. c. 20. Si exieris (inqt) ad bellũ cōtra hostes tuos, & videris
equitatus, & currus, & maiorem, q̃ tu habeas,
aduersarij exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dñs tuus tecũ est, q eduxit te de
terra Aegypti. Sic etiā dũ Iosue pugnauit contra Reges Asor, Madon, Semerō, Achsaph, Aquilonis, Chananæum, Amorrhęũ, Hethæum, Pherezæum, Iebusęum, & Heuæum, illos Dño protegente prostrauit, omnes deleuit, Equos subneruauit, & omnes currus exercitus cōbussit, vt
patet Iosue c. 11. Inde cũ peterent filij Ioseph,
Manassæ, & Ephraim dilatationē possessionis,
eo ꝙ creuerat populus, & modicum habebant
territorium, idq; instetissent apud Iosue, illeq;
ordinasset, vt ampliarent eorum possessionem
contra Chananæum illi replicarunt, quòd Chananæi erant fortissimi, quia ferreis curribus
vtebantur, habetur Iosue cap. 17.

Et nō solum in exercitu aderant Currus pro
vehēdis frugibus ad militum victum, ac etiam
quibus cum arma, aliæq; bellicæ instructiones
efferebantur, sed habebant etiam ad bellādum
33 Falcatos currus, † vt habetur Iudicum. cap. 1.
Habuit Iaben Rex Chanaā in exercitu suo, No-
34 ningentos falcatos Currus, vt patet † Iudicum.
c. 4. Et dũ Philisthijm ppararũt se ad pugnandũ
cũ Israelitis, erant sex mille Equites, & triginta
35 millia † currus, vltra pedites, vt patet lib. 1.
Reg. c. 13. Quinimmò de triginta duobus millibus curribus. dicitur 1. Paralipom. cap. 19.
Quod, nisi scriptura sacra diceret, vix crederetur: opus namq; fuerat habere boues sexaginta quatuor millia, vltra eos, qui pro militũ victu, & carne necessarij erant. Dauid victo exercitu Regis Soba, reliquit sibi currus centum.
habetur 2. Reg. c. 18. & primo Paralipom c. 18.
Et idem Dauid ex Syris occidit quadraginta
36 millia equites, & cępit septingētos † currus. vt
patet 2. Reg. cap. 10. Salomon pariter mortuo
Dauid patre, fecit sibi duodecim millia equi-
37 tes, & mille, & quadringentos † currus: vt habetur lib. 3. Reg. cap. 10. Rex Antiochus Eupator cōtra Iudæā armauit peditum centum decem millia, equitum quinq; millia, Elephantos
38 viginti duos, & currus cum † falcibus trecentos 2. Machab. cap. 13. Hactenus ex sacris eloquijs deprompsimus, ad testificandum, quòd
currus, & Plaustra, ijsque similia ad bello-

rum vſus apud Antiquos deſeruierũt regibus.
Romanorum præterea, aliarumque plurium
39 gentiũ hic vſus, peculiaris fuit: †vnde Sueton.
Tranquill. in Auguſto. Quadrigas, (inquit) Bigasq; & Equos deſultorios agitauerunt iuuenes nobiliſſimi: Carros etiam pro vallo obiecerunt. Et antea Darius Perſarum Rex, cum
Alexandro congreſſurus, ducentos Falcatos
40 currus † in exercitu habuit, quorum formam
ſcribit Diodorus Siculus in Alexandro, & Arrianus Nicomedenſis lib. 3. Sic Porus Indiæ
41 Rex bis mille †currus in exercitu contra Alexandrum duxit. Totidem, & habuiſſe Aggramenem Gangaridarum, & Parrhaſiorum Regem, retulit Quintus Curt. de Geſtis Alexan. lib. 8. Quamquam Arrianus lib. 5. trecentorum curruum mentionem fecerit. Illorum tamen numerum alio pacto, refert Olaus Magnus de reb. Septentrional. lib. 9. cap. 2. & 3. Quo loci aſſeruit; Gothos etiam, ac Suenones, falcatis
42 curribus vſos † fuiſſe. Quinimmò idem Olaus
lib. 11. cap. 37. & lib. 17. cap. 26. cum tribus ſeq. retulit Bothmios, & Lappones vti Rangiferis
43 pro †vehendis curribus, qui ſunt ad magnitudinem, atq; ſimilitudinem ceruorum, cum tribus tamen cornibus, & cum ijs quotidie iter faciunt milliarium circiter centum quinquaginta. Cyrus prętereа Perſarũ Rex contra Crę-
44 ſum pugnaturus, ducentos falcatos † currus,
habuit: vt eſt author Io. Zonar. Annal. lib. 1. Seleucus, & Antiochus in Antigonum, vltra equi-
45 tes, ac pedites † armarunt currus cẽtum viginti, vt eſt author Plutarch. in Demetrio. Seſoſis verò Aegypti Rex, dum in Arabiam, & Lybiã ſe
46 accinxit, currus habuit bello aptos, octo † millia, & viginti, vt narrat Diodor. Antiquit. lib. 2. Eodẽ modo Ninus Aſſyriorũ Rex, in Bactrianos pugnaturus, pedites habuit decies, & septies centum millia, equites ducentũ millia, currus vero falcatos, paulominus, decem mille, &
47 † ſexcentos, vt refert idem Diodorus lib. 3.
Conſtat igitur ex ijs, quæ diximus, Principes Plauſtrorũ, ac Curruum iura ad bellorũ præſertim vſus ſibi reſeruaſſe: licet tẽporibus noſtris in bellis falcatorum currum vſum non introducant: Pro aſportandis tñ omnibus terreſtris belli neceſſarijs, ijs vtantur. Bombi enim ænei,
48 † Arma, & omnia ad belli apparatum, & commeatum, præſertim Annona, ijs ducũtur, & ob id ſupremorum tm̃ Principũ iura ſunt, q̃ nunq̃ ſubditis, ſiue Baronibus conceſſa, vel vidimus, vel audiuimus. Vñ Principes curribus vtuntur,
49 tanq̃ terrenis nauibus, & nauibus, † tanq̃ maritimis curribus. Propterea Chij licet immunes eſsẽt, nõ tñ à nauiũ pſtatione. Tucydides lib. 7.
Naues aũt ſic Principis ſeruitio reſeruantur, tanq̃ & ipſæ in maritimis bellis opportunæ: nã
50 † tabſq; illis, non annona, non arma, non inſtrumenta bellica, non milites, nec ipſi Duces, Principeſque pugnaturi, ab vno Regno, ad aliud transferri poſſent. Vnde non immeritè hanc ſibi Princeps, authoritatẽ, & prærogatiuam aſſeruauit. Hinc Sacra ſcriptura docuit, Ioſophat Regem, feciſſe ſibi Claſſem nauium in Mari, vt facerent nauigationem in Ophir, propter aurũ, vt habetur lib. 3. Regum. c. 21. Similiter ibidem ſuam nauium claſſem, miſit Salomon, vnde aſportauerunt quadringenta quinquaginta auri talenta, vt patet 2. Paralip. c. 8. & 9. Naues autẽ Ioſophat ſunt à tempeſtate colliſæ, ꝙ fœdus percuſſerat cum Ochozia Rege Iſrael, homine impijſſimo 2. Paralipom. c. 20. Erat autem
51 † Ophir locus Indię. vt ſcribit Chriſtian' Adrichomius in Theatro terrę Sanctæ. in Tribu Phares. c. 15. Hinc optimè facit Philippus Rex noſter Catholicus, qui annis ſingulis ad Salomo-
52 nis † ſimilitudinem, naues habet inſtructas ad aſportandũ Aurũ, Argentum, Smaragdos, Hyacintos, Vniones aliaq; prætioſa à ſuis Indiarũ Regnis. Ad vsũ autẽ Armorũ, ac Bellorũ, inſtructas fuiſſe naues, patet ex eo, ꝙ Antiochus Aegyptũ cœpit in multitudine graui, in Elephantis, curribus, & copioſa nauium multitudine, vt ſcriptum eſt lib. 1. Machab. c. 1. Sic etiam ſcribit Simoni Pontifici idem Antiochus, electam (inquit) feci multitudinem exercitus, & feci
53 naues † bellicas. vt habetur lib. 1. Machab. cap. 15. & lib. 2. Machab. cap. 4.
Quoad q̃ſtionẽ, quis prius nauẽ formauerit, quis prius inſtruxerit? Mythologi multa effu-
54 derunt † ex Poetarum figmentis fabuloſa, à veritate extranea, quę qui cupit videre adeat Polydorum Virgilium de inuẽtorib. rerum. lib. 3. cap. 15. Quoad veritatem tñ, Ego alias meam aperui opinionem, in Apologia Catholica aduerſus ſententiam Pilati, Aquilæ repertam quã Italo Idiomate habui, & Sixto Quinto olim Summo Pontifici tranſmiſi; Vbi Noe communem omnium in ſecunda ætate parentem, na-
55 uis primæ † inſtitutorem fuiſſe ex ipſa ſcriptura cõprobaui, & ex Beroſo, Methaſtene, Fabio Pictore, & alijs. Quo in loco Iacobi Orrohuitę, atq; Ephrem opiniones retuli, dicentium Paradiſum illum, in quo à Deo poſitus extitit Adã primus parens, fuiſſe vltra Oceanũ, ac demũ, ipſo ab illo pulſo, oẽs ſuos ſucceſſores, vſque ad Noe, circa locum Paradiſi habitaſſe, & demũ Diluuij tẽpore, nauim ędificaſſe, qua vecti fuerint, ceſſantibus aquis, ad iſtã, quã nunc terrã colimus, & habitamus. Quã opinionẽ, tũ ex rei euidẽtia, tũ ex eadẽ ſcriptura, refutaui.
Nauigiorum plures ſunt ſpecies, quas enumerare, non eſt præſentis ſpeculationis: qui has ſcire deſiderant, conſulant eundem Poly-
56 dorum Vergilium † & nouiſſimè Lazarum Baiphum de Re nauali. Vbi latiſſimè egit, de Nauibus, onerarijs, longis, ac omnibus illarum ſpeciebus, tam Maris, quàm fluuiorũ, lacuum, ſtagnorum, ac ſimilium. Plurium ipſarum ſpecies ponit etiam Olaus Magnus de gentibus

Septen-

Septentrionalibus.lib. 10. cap. 2. Cum sex seq.
vbi de aliquarum nauium speciebus, quibus
vtuntur Septentrionales.
Ad apparatus bellicos, omni Nauigiorũ spe-
cie vsi sunt Principes, ac Maritimæ classis Im-
peratores, Oẽs Reges, ac Respublicæ, qui eorũ
Imperia adaugere curarunt, quiuè contra ho-
stes vltionẽ aliquã, vel iniuriarũ propulsanda-
rum causa, aut ampliandi, dilatandiq; Status
occasione, aut nouas sedes, nouosq; subditos
acquirendo. Plura essent in promptu exempla,
quorum aliqua sufficiet demonstrare, quorum
ex relatione vsq; ad tempora nostra, vsus de-
ductus pateat. Iamq; iuxta nostrum morem, ex
sacrorum eloquiorum fontibus, exẽpla aliqua
protulimus, vt paulò antè dictum est: Nunc ex
prophanis scriptoribus alia, quæ se offerunt,
proferemus, vt de nauibus Aegyptiorum, scri-
bit Herodot. lib. 2. Solebant naues rubricari,
57 prout etiam modo videmus, quibusdam Ru-
beis lineis, & naues, & Remigia omnia, vt plu-
rimũ illo colore tingi: de quo Herodot. lib. 3.
Athenienses cum septuaginta Nauibus Aegi-
netas vicerunt, vt est author idem Herodotus
lib. 6. Naues circiter quingentas in Ptolomæũ
58 Philopatorem armauit† Demetrius, vt memo-
riæ prodidit Plutarchus in Demetrio. Sic Xer-
sem cum Græcis pugnaturum, habuisse ferunt
59 naues Rostratas † mille ducentas; onerarias
tres mille: licet de mille, & ducentis tm̃, & Græ
corũ naues, fuisse tm̃modo centum octoginta,
referat Plutarch. in Themistocle. de qbus agit
etiam Herodot. lib. 7. Iidem Athenienses con-
tra Syracusanos pugnaturi, centum, & quadra-
60 ginta †triremes habuerunt. vt dicit Plutarchus
in Alcibiad. Exercitus Cæsaris in Antonium,
61 naues habuit ducentum †quinquaginta. Anto-
62 nij verò in illum, naues quingentas; †licet alij
velint, centum septuaginta tãtummodo: inter
quos Paulus Orosius lib. 6. c. 16. & Eutropius.
lib. 7. cap. 1. Et passim videmus bella maxima,
nauali pugna, confecta fuisse. Hinc Polybius
lib. 6. Inter quas (inquit) erant naues quadra-
ginta, quarum viginti constratæ, omni nautico
apparatu egregiè instructæ, reliquæ triremes,
biremes, & actuariæ erant. Hinc de Ptolomæo
Philadelpho dicit Athenæus Dipnosophist.
lib. 5. cap. . Philadelphus autem multos Re-
ges opibus superauit, eratq; apparatuum om-
nium ambitiosè studiosus, nauium itaq; copia,
& numero omnes superabat: quæ verò maxi-
ma apud se habebat Nauigia, hæc erant, tri
ginta ordinum duæ: viginti, vna: Tredecim
ordinum, quatuor: Duodecim, duæ: Vnde-
cim ordinum, Quatuordecim: Nonem ordi-
num, Triginta: Nepteres, triginta septem: Ne-
xeres quinque: Quinque remes, decem, & se-
ptem: Earum verò nauium, quæ à quadrite-
me ad Triremiolas vsque descendebant, du-
plus erat ad has numerus: Quæ autem ad In-
sulas deductæ fuerant, & in vrbes, quibus im-
perabat ipse, & Lybiam, plures erant quater
millenis. Hæc Atheneus. In eodem etiam li-
bro, describit eiusdem Ptolomæi nauem miræ
magnitudinis, & celebris Symmettiæ, penè ha
ctenus inauditæ, cuius meminit etiam Plutar-
chus in Demetrio. Sed hanc nauem factam non
fuisse Ptolomæi opera, sed illam in dono mis-
63 sam, frumento onustam ab Hierone † Syracu-
64 sano iuniore, quam fecerat Archias † Corin-
thius Architectus, qui post modum artem re-
perire nequiuit, qua aquis illam super impo-
neret; quod facillimè tandem factum fuit ab
65 Archimede Syracusano, cuius† tamẽ formam,
& singula mira dictu, & auditu, in illa conten-
ta, describit Thomas Facellus Histori. Siculat.
Decade. 1. lib. 4. cap. 1. Mithridates etiam ha-
66 buit naues Remigio † instructas, ducentas. vt
dicit Plutarch. in Sylla. Romanis prætereà, cu-
ra maxima naualis classis fuit, vt patet ex re-
latis à Liuio. lib. 27. Hinc ijdem Romani, (hoc
a dimplente C. Duilio Coss.) Classem posue-
runt nauium in Anchoris centum triginta,
67 †intra dies sexaginta, quàm arbores Cęsæ es-
sent, vt refert Eutropius lib. 2. Sed fuisse naues
centum sexaginta, retulit Lucius Florus in
Epithom. de Gestis Romanor. lib. 2. cap. 2. Io.
Zonar. Annal. lib. 2. & Thom. Facell. Historiar.
Sicular. Decade. 2. lib. 4. cap. 3. Et idem ob
victoriam partam cum Carthaginensibus, pri-
68 mus Naualem Triumphum obtinuit, † & toto
vitæ tempore dum à cœna rediret, prælucere
Fanalia, & præcinere sibi Tibicines iussit. vt
est author Florus in loco citato. & antè eum
Cic. in lib. de senectute, inducit Catonem, sic
dicentem. C. Duillium M. F. qui Pœnos pri-
mus Classe deuicerat, redeuntem à Cœna, se-
nem sæpe vidi puer, delectabatur crebro Fa-
nali, & Tubicine, quæ sibi nullo exemplo, pri-
uatus sumpserat, tantam licentiam dabat Glo-
ria. De quo sic Valer. Max. lib. 3. cap. 6. Caius
autem Duellius (inquit) qui primus naualem
triumphum ex Pœnis retulit, quotiescunque
epulaturus erat, ad funalem cęreum præeunte
Tibicine, & Fidicine à Cœna domum reuerti
solitus est, insignem bellicæ rei successum, no-
cturna celebratione testando. De hoc etiam
scribit Plin. lib. 34. cap. 5. Iul. Frontin. Strata-
gemmatum. lib. 2. cap. 3. Eodem modo Germa-
nicus diuersæ speciei, classem mille nauium
69 †præparauit, vt scribit Cornel. Tacit. Anna-
lium. lib. 2. Naualem etiam pugnam inter Phi-
lippum, & Attalum describit pulchrè Poly-
bius. lib. 16. Aliam longè acriorem inter Athe-
nienses, & Syracusanos, Thucydides belli Pe-
loponnesiaci. lib. 7. Et aliquando eorundem
70 Atheniensium quingentas naues† Scipio con-
cremauit, ac de eis triumphum egit, quem de-
scribit Plutarchus in Scipione. Naualẽ etiã prę
71 lium, quod gestum est à Rogerio† Sicilię Rege

contra Emmanuelem Constantinopolitanū Imperatorē, & Petrū Bolanū Venetorum Ducem, descripserūt Nicetas Choniata Annaliū Constantinopol. Emmanuelis Imperat.lib.2.Marc. Anton.Sabell.Histor. Venetæ Decade. 1. lib.7. & Flaccus Historiar.Sicular. Decade. 2. lib. 7. c.3.Omitto recentiorum temporum conflictus
72 Nauticos,præsertim† Othomannorum in Rhodios,quem optimè scripsit Arnoldus Ferronus
73 Histor.Gallicę.lib.6. Solimāni apud† Viénam, & Zighetum ; ac Selymi in Melitam cuius memoriam habemus,vti in principio adolescētiæ nostræ gesti. Memorabilissimum autē fędus in eundem Selymum,illud fuit, quod inierunt Pius V.Pont. Max.Philippus II. Rex Catholi-
74 cus, † ac Serenissima Venetorum Respublica, dum apud Insulas Echinadas illius Classem profligarūt. Sed tempore nostro omnium memorabilissima , atque potentissima maritima Classis fuit, quam idem Philippus Rex in Eli-
75 zabetham Anglorum Reginam, parauit† anno 1588.Quingentarum,& quindecim nauium,ac triremium,cum instructissimo apparatu, Equitum,militum, & nauiculariorum, ascēdentium ad numerum nonaginta trium millium, & viginti duorum,cum omni commoditate victus, & aliorū necessariorū;quibus tam impiæ fœminæ temeritatē opprimeret,ac insulā ad Christi cultū redigeret,pro vt iā victoriā certissimam tenebat. Sed vel Principū inter se ipsos æmu-
76 lantiū† astu;vel nescio,quo malo,Id fuerit,negotiū euanuit.Dabit tñ Deus his quoq; finem, & Regi Nostro semper optima, & Catholica ineunti Consilia,& vires,& robur,& vitam.Cuius meminit etiam Anastasius Germonius de sacror.immunit.lib.3.cap.13.num. 41.

Pro ijs itaq; exequēdis,nauium præstationes faciendæ erunt, ac Plaustra , & animalia exhibenda, ad summam namq; Reipublicæ vtilita-
77 tem pertinet nauium† exercitium, vt dicit Vlpianus in l.1.§.Si is,qui nauem.in vers.licet autem.ff.de exercitor. act. Benuenut. Stracch. de Mercatur.tit.de nauib.nn.1.non modò in casu proposito bellorū , sed aliarū specierum transuectione: A quibus oneribus,nec naues eccle-
78 siæ,vel Prælatorum,aut aliarū dignitatum† excusantur. vt censuerunt Theodosius,& Valentinianus in l.Iubemus nullam. C. de sacrosc.eccles. q̃ iterum est repetita in l.fin. C. de nauib. non excus.lib.11. l. Nullus penitus. C. de curs. Public.lib.12. Sic etiam ab Angarijs, Peranga-
79 rijs, ac Plaustrorū præstationibus , † neminem excusari,habetur in l.Neminē.C.eo.tit.Io.Mauririus in Rep.l.Vnicæ.col.46.versicul.Aduersari tñ.C.quo lo c.mnl.muner. sub. & voluit Luc. de Penna in l.fi.C.de nauib. non excus.lib. 10. vbi dicit: ꝙ si nauis Prælati, vel ecclesiæ fuerit capta ab hostibus,& incensa,hoc ibit Reipubli
80 cæ† periculo.Qđ pcedit,si salariū ei de publi-
81 co nō† dabatur.arg.l.Si quis domū.& l.Videamus.§.Sed hoc.ff.locat.l.Arborib.§.Nauis ff. de vsufruct.l.Si vt certo.§.Interdū.& l.fi.ff.cōmod.

Controuersum est aūt inter scriptores,an Ecclesiæ,& personę ecclesiasticæ,possint à secula-
82 ribus Principibus in ijs præstationibus grauari?Super quo,posse† tenuit Innoc.in c.Nō minus.de immunit.eccles.Cuius contrariū tenuit ibi Abb.Panormit, Et quamq̃ diuersi in diuersas processerint sententias.Ego tñ sentirem,vt
83 quoties ad profligandos hostes legitimos , ac fidei Christianæ† inimicos,ijs opus esset adiutorijs, vt tunc & Religiosi, & Ecclesiæ teneantur cum eorum nauibus sæcularem Principem adiuuare,cum id fiat pro totius Reipublicæ custodia,& salute , ne ciues alicuius Regni inter quos ecclesiæ,ac religiosi reperiuntur,periclitentur, & vt custodiantur, iuxta illud Ambrosij lib.officior.1.c.27.Fortitudo(inquit)q̃ bello tuetur à Barbaris patriam, vel domi defendit infirmos,vel à latronibus socios, plena iustitia est.vt notatur in c. Fortitudo. 23.q.3 Hinc pro Saracenis è Christianorū portu propulsandis,
84 congregari populū iussit, & ipse obuiā † exijt Leo IIII.Summus Pontifex.in c.Igitur.23.q.8. Sed istud dubium sanctæ ecclesiæ iudicio relinquo Homines tamen nauibus ascriptos, habe-
85 re debet Imperator. † vt in l. 1. C. de Classic. lib.10.Martin.Laudens. de Principe. §. 340.

Quantum verò attinet ad homines,& anima-
86 lia pro vehēdis curribus,plaustris,† alijsq; seruitijs,deberi supremo Principi , non est ambigendum.& hoc ex tex.dicti c.1.Quæ sint regal. in verbo. Plaustrorū.Quod,& voluit Io.Ferrat. Montan. in vsus Feudor. lib 6.cap.4. Salarium tamen illis solui debet, quod in hoc Neapolitano Regno taxarū fuit, lege Friderici Impe-
87 ratoris in Const.Sic nostra† seruitia.& ita etiā cautum fuit per Carolū I. in c. Regni . Grauamina.& à Carolo II. in c. Quòd nullus . & voluit Matth. de Afflict. in Const.Regni. Omnes officiales.nu.1.& 2.Paris de Puteo in tract.Syndicat.in verb. Captus. §. An officialis. per totum.& in verb.Officialis si statutum. in fin.

Ampliatur ista regula. Barones et posse subditorū aīalia ad sua seruitia, soluto tñ salario, vocate: & ita Doct.Regni interpretātur dictā Cōst.
88 Sic nostra seruitia,† de quo dicit vnum verbum Matth.de Afflict.in dicta Const.Oēs officiales. nu.7.Qui dictā Const.trahit ad Barones. Estq; taxarū salariū per dictā Constit.& nouissimè à Rege Ferdinando in prag.incip.Ad perpetuā. Sub tit.de Salario eorū,qui mittuntur à Curia. Sed meo iudicio eadem iura pro Dñis, & Baronibus minimè faciunt,cum illa eadē loquantur in officialibus, ac Magistratibus Regijs, illorumq; ministris,& familiaribus;& nullibi in
89 eis fiat Baronū mentio.Similiter nec Rex† Carolus I. in dicto c.Grauamina.neq; Carolus II.
90 in dicto c.Quòd nullus. † loquūtur vnq̃ de Baronibus , sed tm̃ de eisdem Regijs Magistratibus:

bus: Quia si voluissent de eis loqui, iam exp̄ssissent cum diuersa sit nominatio officialium, & Baronū, & diuersa habeant nomina, & diuersa etiā sequatur dispositio. l. Nō codicillū. cū si mil. C. de codicill. & ab vno ad alterū nō debita sit illatio. l. Papinianus exuli. ff. de minorib.

Nec me mouet, q̄ Matth. de Afflict. in Const. Regni Capitaneorū. nu. 9. vers. Aduerte q̄ tunc temporis. dixerit; Barones dici officiales Re-
91 gios, & idcirco disposita in officialibus, † locū habeāt in Baronibus: quē sequitur Petr. Foller. ibidē. nu. 146. Tum quia ex seipso hoc dicit Afflict. nulla motus, lege, ratione, vel authoritate: & idcirco ei obstat dispositio. §. Cōsideremus. in Auth. de Trient. & semiss. Tum etiā, quia officialis, dicitur minister Magistratus, vt annotarunt Iacobus Spiegel. & Hotomanus: Barones autē Magistratus ministri minimè dicuntur, cū ipsi habeant potestatem creādi suos officiales sub alternatiuè, ac magistratus, per quādā similitudinem Regiam, ad cuius personam spectat
92 a Magistratuum creatio: Vnde sicuti Rex† non appellatur officialis, ità nec Baro. Demū si per verba Afflicti, dictæ Constitutiones trahi vellētad Barones, esset mera diuinatio, in qua con uinceretur ex suo etiā dicto in Const. Ea quæ ad Decus. notab. primo. nu. 1. in fin. vbi inquit:
93 Regem Alphōsum† primum de Aragonia, fuisse, qui cępit communicare iurisdictionē, atq; merum, & mixtum Imperiū Comitibus, & Baronibus Regni, & alios Reges subsequentes, confirmasse; cum per prius iurisdictionem non ha berent: Vnde officiales Regij dici non poterāt. Seqtur exinde q̄ cū Fridericus Imperator II. illarum Cōstit. author, mortuus fuerit in anno 1251. & Rex Alphonsus I. fuerit in anno Dñi 1434. & sic intercesserint circiter anni 183. vt nullo pacto stabilita ab Alphonso, retrò trahi possint ad Friderici tempora, nec ad leges ab illo dispositas. Ex quibus sanè meo iudicio, Matth. de Afflict. p̄petā istud asseruit. Et ideo dictam Constit. per vim & violentiam voluntariam traxerunt ad Barones. Sed meliorem in die iudicij opinionem Christus Dñs discernet, Quia cū nec Imperator de illis loquatur: Nō Carolus Primus, in d. c. Grauamina, qui expresse loquitur de officialibus Regijs, ibi: Nec aliquis noster officialis. & ibi: pro seruitio nostræ curiæ. Nec Carolus Secundus in d. c. Quòd nullus. qui in rubrica loqtur expressim dicens q̄ nullus. pro seruitijs nostris aliquem mittat proprio sumptu. & sic loquitur etiam nigrum dicti c. Quòd nullus. conformiter suæ rubricæ,
94 à qua sumitur argumētum. † l. 1. §. Quoniā dies. ff. si cert. pet. l. Imperator. ff. de in diem adiect. Ludouic. Roman. in cons. 32. col. 2. vers. Secūdo principaliter. Marian. Socin. senior. in c. Significantibus. col. 1. de libell. oblat. Philipp. Deci. in rub. extra de Cōstit. Laurent. Calcan. in cōs. 70. col. 5. Vnde cum dictæ Constit. sint claræ, nō est dubitandum. Cum q̄n etiam essent varij intellectus legis, attendatur rubrica Io. Andr. ad Specul. in tit. de disputat. & allegation. §. fin. in
95 fi. Alex. in cons. 70. nu. 8. vol. 7. Quia rubrica declarat Nigrum† Alex. in d. l. 1. num. 8. ff. si cert. petat. & idcirco rubrica allegatur ad decisionem causarum, cū habeat orationem perfectā. Alex. vbi supra. nu. 4. Iason in cons. 205. num. 4. vol. 2. Curt. iun. in cōs. 5. nu. 15. Nec etiam Rex Ferdinandus, qui nouissimis temporibus taxa-
96 uit salarium in dicta Prag. † Ad perpetuam. loquutus est, nisi de Regijs officialibus: ibi. Pro Curiæ seruitijs. & ibi: per Thesaurarium. per q̄ verba in casu ibidem contento, mandauit fieri solutionem per Regium generalem Thesaurarium, seu perceptorem pecuniarum Fiscalium: Qui si voluisset loqui de Baronibus, censuisset solutionem faciendam per Barones, eorū ærarios, ac negotiorum gestores, & factores. sed cum à Regni sapientibus ità Constitutiones illæ fuerint interpretatæ, illi sibi videant. Si tamen illorum interpretatio quandoque vera fuerit, & obseruabilis, Tunc

Temperanda erit, primò, Vt non procedat in animalibus deputatis ad Pistrinum, seu Centi-
97 mulum pro† macinatione frumenti; vt statuit Rex Carolus Primus in c. Regni. Item iustitiarij, & sub officiales. & voluit Afflict. in dicta Const. Omnes officiales. num. 5. Niger in d. cap. Regni. Grauamina. num. 42. Lallus de Tuscia in dicta Const. Omnes officiales. num. 3.

Temperāda Secundò erit, Tunc demum illam procedere, vbicunq; Dñi, & Barones propria illorū animalia nō haberent: quia si secus esset,
98 non possent subditos† grauare. Ità Fridericus in d. Const. Sic nostra. vbi Isern. Afflict. & cæteri. Quod etiā iure cōmuni comprobatur, vt latius induxi supra in c. præcedenti. nu. 16. 21. & sic terminauit Regium Consiliū in magno conflictu sapientum pro oppido Oliueti: & cum Dominus vēdidisset animalia, & vxor haberet alia, Consilium decreuit idem.

Tempera Tertiò, Vt si animalia, eius culpa, cui seruitium præstatur, morerentur, fiet do-
99 mino animalium debita † pretij restitutio: vt statuit idem Fridericus Imperator in d. Const.
100 Sic nostra seruitia. † vbi Andr. de Iser. & Lallus. quia isto casu est in culpa: vel progrediendo vltra terminum, vel tempus statutū, vel ali-
101 ter: Cum culpa casum† præcedit. iuxta notata per Castrēs. in l. Videamus. in princ. ff. locat. & ante ipsum Bart. in l. Si v certo. §. Interdum. ff. commodat. Deci. in cons. 473 nu. 5. Rolan. à Vall. in cōs. 86. ad finem. vol. 3 Francisc. Bursat. in cons. 11. nu. 31. vol. 1. & ad materiam Deci. Cagnol. & Io. Ferrar. Montan. in l. Contractus. §. Animallum. ff. de regul. iur. Io. Bapt. Plot. in l. Si q̄n. nu. 550. C. vnd. vi. Hippolyt. Bonacoss. de Equo. q. 148. 161. & 396. & Vincent. Carroc. de locat. & cōduct. lib. 2. tit. de dol. & cul. p totū.

Tempera quartò, Vt eidem Dño animalium, 102 fiat solutio salarij ꝓ accessu, & recessu:† vt refert alias fuisse decisum per Regiam Cameram Io. Ant. Niger. in d. c. Grauamina. nu. 38. quamquam diuersimodè reperiatur Decisũ ꝑ Regiũ Consilium, ita quòd ista quæstio, ore Principis terminari deberet, vt omnium disputãtium arguméta, & dubitatio submoueantur: vnusqsq; enim censet pro ut spiritus bonus, siue quisqs ille fuerit, sibi dictauerit, vel ad subditorũ, (& id rarò) vel Baronum fauorem: Ego verò pro quæstionis veritate oportuniori loco rem disputabo. Vnum pro nunc dicam, debere illos, in quorum manibus cõsistit resolutio, dubitationem Regi proponere; Cũ illa oẽs Regni subditos teneat oppressos: ex tanti enim Catholicissimi Regis vigilãtia in amouendis subditorum grauaminibus, huic morbo debita adhiberetur medela. Credere enim prouisurum, ꝙ in casu præstationis seruitiorum (si forte hãc ansam, ac viam pro Baronibus aperiret, quod vix facturum arbitrarer pro suę conscientiæ sinceritate) quòd præstaretur salarium pro accessu, & recessu, & pro dietis, quibus pro ipsis vacarent, fieret solutio, pro ut inter ciues. Et ꝙ plus salaria reciperent incrementa, considerãdo, ꝙ quo tempore Rex Ferdinandus taxauit salarium, modius frumenti erat valoris vnius Caroleni, siue regalis, quorũ decem, faciunt vnum ducatum; nũc autem (proh dolor) quilibet modius in hoc Regno constat, triginta Carolenis, siue Regalibus, qui faciunt tres ducatos. Pro caritate namq; annonæ, pro spatio centum viginti milliariorum, homo cum animali, habent sex Carlenos, qui nõ ei sufficiunt pro hospitio suo, & animalis: Vnde pauper seruitium præstans, cogitur vendere suum, vt sibi, & animali alimenta subministret: Consummendo in itinere vestes, calceos, & animalia: & pro quiete nocturna ęstatem agit sub die, & diem sub puluere: Et hieme in stabulo, cum animali, terra est lectus eius. Vtinam ad Regis aures quandoq; hæc detrimenta perueniant. Sed nescio, q̃ causa sit differentiæ ꝙ officiales permittunt, ꝙ curia Regia soluat ꝓ accessu, & recessu; Barones verò maiori priuilegio gaudeãt, vt tãtum vnicam accessus solutionem soluant?

Qui verò tenentur ad seruitij præstationem, an illud præstare debeant extra locum iurisdi-
103 ctionis ipsius† Domini? dicam in cap. seq. in fin. sed optimis rationibus dicit subditos non teneri extra territoriũ, Marin. Freccia de sub feud. Baron. lib. 2. author. 30. vbi dicit itã plures terminasse Galeotum Fonsecam I. C. Hispanum, Regium Consiliarium, cuius opinionem ipse sequitur, & ego illaam amplector. Quamquam nouissimé idem Regium Consilium, con-
104 trariũ† decreuerit pro Illustriss. D. Ascanio Pignatello Duce contra Ciuitatem Bisaccij, cum quadam tamen reseruatione. authoritate Io. Vincentij Annij sing. 560. & in alijs etiam causis, dũmodo infra prouinciã, vel prope illã.

ARGVMENT. CAP. XX.

Quæ sit extraordinaria collatio? Quæ collecta? Quod Indictum? quæ sint Subuentiones, & adiutoria? Quod Fodrum? aliaq; nonnulla traduntur ad hanc materiam: & quis ea imponat?

COMPENDIVM.

1 *Collatio appellatur collecta.*
2 *Collatio extraordinaria iuris ex Regalis.*
3 *Ordinaria collecta quid?*
4 *Collecta extraordinaria, dicitur quod superuenit per accidens, & variatè, quia imponitur inopinatè.*
5 *Collecta extraordinaria solet imponi pro primo fęlici aduentu, Imperatoris, Regis, Proconsulis, & Legati.*
6 *Collecta extraordinaria dicitur, quando imponitur ob imminens bellum, & dicitur tunc Superindictum.*
7 *Super indictũ quandoq; munus ordinariũ appellatur.*
8 *Expeditio significat militum exitum ad bellum.*
9 *In expeditione militari dicitur, qui itineri accinctus est ad bellum, ac procinctu, sed & qui in castris degit.*
10 *In expeditione militari dicitur qui pro suscipiẽda corona Imperiali, Regali, vel Principali accinctus est.*
11 *Fodrum apud Germanos Equorum Pabulum dicitur, seu vide num. 12. 13. & 14.*
14 *Parata quid?*
15 *Mansionaticum quid?*
16 *Ordinariam collectam imponit Imperator, Rex, aliq̃que Superiorem non recognoscentes.*
17 *Extraordinariã collectam imponere similiter est de Regalibus.*
18 *Ciuitates, oppida, castra, & villa superiorem recognoscentes, non solum non imponunt collectam ordinariã, sed nec extraordinariam. sed vide nu. 19.*
20 *Collectam, dum sibi ex necessitate imponit Vniuersitas, non requiritur Principis permissio.*
21 *Collecta si imponitur pro Donatiuo Principi facienda, tunc Principis authoritas requiritur.*
22 *Intellectus Pragm. incip. Ancorche. Ducis Ossuna.*
23 *Donare Principi, vel Domino Vniuersitates nequeũt, quinimmò, nec congregari pro donãdo absq; Principis licentia in hoc Regno. num. 24.*
25 *Licentia Donandi concessa, an maior pars alijs non consentientibus possit donare?*
26 *Domini terrarum, ac Barones ab alijs inuestiti, collectas subditis non imponunt.*
27 *Collectam non imponunt aliqui, licet habeant merũ, & mixtum Imperium.*
28 *Barones, an imponant collectas ordinarias Sancta Maria? num. 29.*
30 *Vassalli in duobus casibus tenentur Regi, & in quatuor Baroni, qui declarantur. num. 31. 32.*
31 *Intellectus Consil. Regni. Quamplurimum.*
32 *Baroni in quatuor casibus subueniunt Vassallus.*

33 Sub-

33 Subuentio debetur Baroni habenti ciuilẽ iurisdictionẽ.

34 Baroni, an debeatur Subuentio pro filia spuria maritanda?

35 Baroni, an debeatur Subuentio pro filia Monachãda?

36 Baroni, an debeatur Subuentio non solum pro prima filia maritanda, sed secunda, tertia, & deinceps?

37 Baroni facienti filium Doctorem, an debeatur Subuentio?

38 Extraordinariam Collectam Imperator, Rex, ac Princeps imponit, erogatis suis redditibus, si non sufficientem pecuniam suam habeat.

39 Principes, imponunt collectas extraordinarias, nisi suos reditus in vanis rebus consumerent.

40 Rex expendere non debet pro vasibus aureis, canibus, & Falconibus. nu. 41.

42 Philippus Rex Catholicus religiosissimus, sic etiam. Rodulphus Secundus Romanorum Imperator.

43 Respublica Venetorum, Genuensium, Lucensium, & Ragusinorum, religiosissima.

44 Duces Sabaudia, Florentia, Ferraria, Mantua, Vrbini, alijq; Italia Principes religiosissimi.

45 Rex, & Baro an eodem tempore à subditis Subuentionem petant?

46 Pro bello in infideles, ac fidei Christiana hostes, pro reparandis illorum incursionibus, pro Christiani status tuitione, & iusti belli illatione, ab extraordinarijs Collectis nemo excusatur. nu. 47.

An ecclesia ad eam collectam, & persona ecclesiastica teneantur. & nu. 48.

49 Nicephori Constantinopolitani Imperatoris Facinus contra ecclesias, & monasteria.

50 Regi Collectam extraordinariam imponenti, existenti extra Regnum, an eam subditi ibidem offerre debeant, an verò sufficiat illam suis Magistratibus in Regno consignari?

51 Seruitium personale Regi debitum, an debeatur extra Regnum, vel tantummodo in Regno? nu. 53.

52 Seruitium consistens in pecunia an sufficiat cõsignari Thesaurario Regis in Regno.

54 Donatiua, qua imponuntur in Regno, quando fiunt, & qua ex causa, & in cuius locum subrogata dicantur?

CAP. XX.

COllationẽ, ex Cicerone, & Asconio Pediano, Collectam appellauit Gull. Budæus
1 † in tit. de offic. Quæstor. in annotat. prioribus. Et idcircò ista, dicitur Imperialis, ac Principis impositio, solutionis faciẽdæ per subditos insimul, quasi illam simul omnes conferant in ipsius Principis iuuamen, ac subuentionem. De ista loquitur Liu. lib. 4. Patres (inquit) benè cœptam rem perseueranter tueri, cõferte ipsi primi; Et quia non dum argentum signatum erat, æs graue, Plaustris quidam ad ærarium conuehentes, speciosam etiã collationem faciebant. Hinc Plin. Nepos Traianum laudans in Panegyrico, inquit: Te collationes remisisse, donatiuum reddidisse. Diciturq; hanc extraordina-
2 riam collationem, esse iuris regalis. † in dicto c. 1. Quæ sint regal. quasi ordinariã Collectam, à contrario sensu, cuilibet etiam Regalia iura non habenti, indicere liceat; cuius rei veritas, ex inferius dicendis apparebit.

Habemus itaq; Collationem, Collectam, & Indictionem ordinariam, & extraordinariã. Or-
3 dinaria † Collecta dicitur, quoties lege, constitutione Principis, vel Senatusc. ordinato, ac determinato tempore, puta de Anno in annũ, aut de biennio in biennium, vel aliter, huiusmodi solutio indicitur, & in illa certa quædam forma obseruatur. l. In honoribus. §. Qui muneris. ff. de muner. & honor. l. Hi qui. ff. de va. muner. l. 1. C. eo. tit. lib. 10. Specul. in tit. de Cleric. coniug. vers. Ad huius autem. Archidiac. & Io. Andr. in c. 1. de immunit. eccles. in 6. in Nouell. Bartol. in l. 2. num. 5. ff. de iur. immun. & in l. 1. nu. 40. C. de mulier. & in quo loc. lib. 10. Bal. in l. 1. §. Quod si nemo. col. pen. vers. Super quarto. ff. Quod cuiusq; vniuers. nom. & in l. Placet. col. 1. C. de sacros. eccles. Francisc. Marc. in decis. Delphin. 458. nu. 14. vol. 1. Io. Maurit. in d. l. Vnica. col. 40. 41. vers. Horum deniq. C. de mul. & in quo loc. Iul. Ferrett. in tract. de gabell. nu. 475. Nicol. Festas. de Aestimo. par. 2. cap. 1. nu. 29. de Collecta nouissimè Ludouic. Carbonus lib. 9. cap. 7. Petr. de Gregorio Sicul. de concess. feud. parte 7. q. 5. nu. 13. & q. 7. num. 2.

Extraordinaria Collecta, siue munus, dicitur illud, quod superuenit per accidens, & varia-
4 tum, † cum imponatur inopinatè. arg. l. Sed etsi per prætorem. §. Sed cum feriæ. ff. ex quib. caus. maior. Andr. de Iser. in d. c. 1. in verbo. Extraordinaria collatio. vbi cæteri Doct. voluit Bart. in cons. 180. Francisc. Areti. in cons. 133. col. 3. vers. Sed tñ Iul. Ferret. & Festas. vbi supra. & ante eos Bal. in c. 1. §. 1. nu. 16. de Pace Constant. Augustin. Berous in cons. 150. nu. 9. cum pluribus seq. vol. 3. De ista collecta Doctores nostri ponunt exempla, puta qñ Imperator, Rex, vel Princeps, subsidium vellet, pro suo primo fœ-
5 lici aduentu, † siue Procõsulis, vel legati. l. Obseruare. §. Antequam l. Si in aliam. vbi glos. & Bart. ff. de offic. proconsul. & legat. Domini de Rota in antiq. in decis. 341. Francisc. Marc. in decis. 5025. num. 8. vol. 1. Vel dum indicitur ob
6 imminens bellum, aut guerram, & tũc tale † extraordinarium munus, alio etiã nomine Superindictum appellabitur; licet illud dicat patrimoniale Accurs. in Rub. C. de supindict. lib. 10. habetur in l. 2. C. de muner. patrim. Bald. in l. fi. nu. 5. C. sin. cens. vel reliq. Alexand. in l. Si ex toto. nu. 8. ff. de leg. 1. Masuer. in pract. tit. de Tallijs. nu. 2. ante eos Specu. in tit. de feud. §. Quoniam. num. 67. & antè illum noster Regnicola Roffred. de Epiphanio Beneuentan. de libell. parte 5. Rubric. Sacrament. cuiuslib. vassal. n. 3. Matth. de Afflict. in decis. Neap. 265. n. 54. vers. Item, vt dictum est pro seruitio Regis, vel sui exer-

exercitus.Marc.Ant.Natta in conſ.397.num.8.
vol.2.Petr.Grego.Sintagmat.iuris vniuerſ. lib.
3.c.7.nu.3. parte 1.Manric.in d.l.Vnica.col.41.
Franciſc.Marc.in deciſ.458.nu.23.par.prima.
Io. Petr. Surdus in conſil. 146. num. 20. vol. 1.
Quàmquam etiam ſuperindictum, munus ordi
7 narium†appellauerit Bartholom. de Caſſen.in
cõſuetud.Burgund.Rub.1.§.4.In verb. Indire.
impoter.nu.36.de quo ſuper indicto, alias ver
ba plurima feci ad Bellugã in Specul. princip.
rub.46.in verſ.Sũt & alia, ſub nu.3. vbi Belluga
poſuit exempla aliorum caſuum.Imperator au
tem Fridericus in d.c.1. Quæ ſint regal. loqui-
tur de expeditione in materia bellica. Expe-
ditio enim nil aliud ſignificat, p̃terq̃ militum
8 †exitum ad Bellum. Cic.Epiſtol. Famil.lib.14.
ad Catonem.Expedito,inquit,exercitu,ità no-
ctu iter feci.Liu.lib.24. cum legione expedita
profectus.Salluſt.in Iugurth.Numidas equites
expeditos educit.Colum.lib. 2.c. 4. Expediti
milites læuioris armaturæ,& ſine impedimen-
tis.iterum idem Salluſt. in Iugurth. Marius in-
terea exercitu in hybernaculis cõpoſito, cum
expeditis cohortibus, & parte equitatus pro-
ficiſcitur in loca ſolita. Et in expeditione mi-
litari dicitur eſſe,non ſolum,qui itineri ad bel
lum accinctus eſt,ac in ipſo procinctu,ſed etiã
9 ſi in caſtris degeret.†Iuſtinian.in princip.& in
§.Poſt miſſionem. Inſtit. de militar. teſtam. ſic
Antoninus in l.1.ibi:Militis in expeditione oc
cupati.& Cõſtantinus in l. Milites. ibi:Milites
in expeditione degentes.& idem Iuſtinian.in
l.Ne quidam.ibi : Sancimus ijs ſolis,qui in ex-
peditionibus occupati. C. de Militar. teſtam.
Quod optimè declarauit Franc. Connan.Com
ment.iuris ciuilis.lib.9.c.5. nu.9.& Paul. Leo-
nius de ſubſtitutionib.in compẽdioſa.nu.101.
105.108. Similiter pro ſuſcipienda Corona,Im
10 periali,†Regali,ac principali.arg.c.1.§.Vt au-
tem.de allodijs.& cap.1.§. Firmiter. vbi Iſern.
nu.30.de prohibita feud. alien. per Feder.Ho-
ſtienſ.in Summa tit.de feud.§.Quibus. verſ.Itẽ
amittit vaſſallus. Afflict.in c.1.§. Item ſi quis.
nu.80.Quib.mod.Feud.amitt.& in dicta deciſ.
265.nu.103.Latè Reſtaur.Caſtald. de Imperat.
q.57.Marin.Freccia. lib.1.authoritat.22.

Aliquando iſta ſolutionis collatio, appellata
11 fuit Fodrũ,quod apud Germanos † Equorum
pabulum appellatur,quàmq̃ & Hominũ etiam
pabulum dicitur,non equorum ſolum:cum Fo
drum, fuiſſe frumentum, atq; hordeum,ac res
alias victui opportunas ad exercitum Impera-
12 torium,vt interpretatus eſt†Petrus de Vineis.
lib.Epiſtol.2.cap.19.Vnde Carol.Sigon.de Re-
gno Italiæ. lib. 7. de Othone verba faciens in-
quit:Tributa vero,quæ ille à Francis inſtituta,
retinuit,fuere:Foderum, Parata, & Mãſionati-
cum. Foderum ſumma quædam frumenti fuit,
13 quam†aduenienti in Italiam Regi,populi ſol-
uere tenebantur,pro quo ſæpe etiam extimata
14 pecunia pendebatur. Parata,ſumptus, †quem
ijdem in vias, ponteſq; fluminum, quà tranſi-
turus, aut quò aditurus Rex erat, reficiendos
15 impendere.Manſionaticum†ſumptus,in tecta,
& cætera,quæ Regio exercitui,in agro Hoſpi-
tanti neceſſaria præbere iubebãtur.Sed de hoc
confusè loquitur idem Imperator Fridericus
de Pace Conſtantiæ. ibi : Nobis autem intran-
tibus Lombardiam,Fodrum conſuetum,& Re-
gale præſtabunt. De hoc etiam Otho Phriſin-
genſis de Frideric.lib.2.c.15.ait: Mos enim an
tiquus,ex quo Romanum Imperium ad Frãcos
deriuatum eſt,ad noſtra vſq; deductus eſt tem
pora, vt quotieſcunq; Reges Italiam ingredi
deſtinauerint, gnaros quoſlibet de familiari-
bus ſuis præmittãt, qui ſingulas Ciuitates,ſeu
oppida peragrando, ea,quæ ad Fiſcum Rega-
lem ſpectant, quæ ab accolis,Fodrum dicitur,
exquirant. Hinc idem Sigonius de Regno Ita-
liæ lib.12. inquit : Initio anni,cum Fridericus
Albæ Natalem Domini celebraret, nuncios in
Tuſciam, & Campaniam ad Fodrum Regium
colligendum, & Principes ad creandos in vr-
bibus Conſules alium aliò deſtinauit.
16 Ordinariam autem collectã,Imperator,†Rex,
Princeps,ac Reſpublica, ſuperiorem non reco
gnoſcentes,imponere ſolent, atq; indicunt.l.
Nõ ſolẽt.vbi Salycet. C.Noua vectigal. impon.
non poſs.dicto.c.1. in verbo. Vectigalia. Quæ
ſint Regal.Doctor.in c.Cum Apoſtolus.& in c.
Innouamus.vbi Panor. de cenſib. Io.de Firmo
de Gabell.parte 1.nu.1. & ſeq.Bartol. in l.1.§.
Quòd ſi nemo. ff. Quod cuiuſq; vniuerſ. nom.
Alexand.in conſil.145.vol.2. Anton.Corſet.de
poteſtat.& excellent.Regia.parte 4.q.48.Petr.
Antiboli de Munerib.p.2 §.Reſtat.nu.1. Corn.
in conſ.149.nu.11.vol.1.Barthol.Socin.in conſ.
7.nu.2.vol.3.Angel.Gambilion. in conſil. 101.
nu.7.vol.1.Marian.Nepos in conſil.98. num.16.
vol.3.M.Anton.Natta in conſ.301.vol.2.Andr.
Alciat.in cõſ.493.nu.4.Ægid. Thomat.in tract.
de Collect.fol.357.nu.4. Lancellot. Conrad.in
Templo Iudicum.lib.1.§.4. in verb. Collectas,
& gabellas. per totũ. Ioſephus Ludouic.in de-
ciſ.Peruſin.43.nu.3.vol.1.Cardinal. Pariſius in
conſil.25.nu.65.vol.1.Roland.à Valle in conſ.
1.nu.62.vol.2. Latè Andreas Gail. Practic. Ob-
ſeruat. lib.2. Obſeruat. 52. & 53. & nouiſſimè
Surd.in conſil.262.num.28. vol. 2. & dum hæc
Typis mandantur cenſuit D.Regens Lanarius.
in conſil.4.num.6.

Extraordinarias verò collectas,ſimiliter im-
ponere eſt de Principi reſeruatis, & regalis in
17 ris eſt,†vt habetur in d.c.1.in verb. Extraordi-
naria collatio.Quę ſint regal.vbi Andr.de Iſer.
& cæteri Doctor. Vnde ad Principem, & Re-
ſpublicas habẽtes Iura Principis,illas impone
re ſpectat,vt ſupra dicti Doctores cenſuerunt.

Aliæ antẽ Ciuitates,oppida,Caſtra,ac villæ,q̃
18 ſuperiores habẽt, id facere non poſſe,nec†ex-
traordi-

tra ordinarias collectas, etiam pro necessitati-
bus Reipublicæ, illiusq; vtilitate, imponere,
absq; eiusdem Principis permissu, exploratis-
simum est: nisi fortè cõmunem Bursam, seu com
munes introitus, ac redditus minimè haberẽt;
19 tunc enim, vt subueniant† proprijs eorum ne-
cessitatibus collectam imponunt. arg. d. l. 1. §.
Quod si nemo. vbi Bartol. num. 2. 3. ff. Quod cu-
iusq;. vniuers. nom. arg. l. Omnes. la 2. C. de ope-
rib. pub. & voluit Specul. in tit. de exeq. senten.
§. Sequitur. vers. Quid si vniuersitas. Guid. Pa-
pæ. in decis. Gratianop. 87. nu. 1. & in decis. 424.
post Alexan. in cons. 145. vol. 2. & in cons. 124.
col. 2. vers. Quo autẽ. vol. 4. amplè Nicol. Boer.
in decis. Burdegal. 60. nu. 5. nouissimè Antoni-
nus Thesaur. in decis. Pedem. 257. nu. 1. Nico-
laus Festasius de Aestimo. par. 2. c. 2. num. 8. &
post Luc. de Pen. in l. fin. C. ex quib. caus. mun.
lib. 10. Anton. Capic. in inuestitur. Feudal. in
verb. Feudor. clausulæ. §. Collectis. vers. Colle-
ctarum tertia species. Petrus Gregor. Sintagm.
iuris vniuers. lib. 3. c. 7. nu. 10. Et in tali casu ne-
20 cessitatis, dum† vniuersitates sibi collectas im
ponunt non exigitur aliqua Principis permis-
sio. Bartol. in d. l. Vnica. nu. 24. C. de mul. & in
quo loc. lib. 10. Secus si fieret pro communi to
tius Reipublicę bono, puta pro donatiuo Prin
21 cipi faciendo, & similibus, tunc enim† Princi-
pis licentia exigitur. l. Placet. C. de sacros. eccl.
l. 1. C. de superindict. lib. 10. Bart. vbi supra quẽ
sequitur Guid. Pap. in d. Decis. 87. nu. 9. Iacob.
Rebuff. in d. l. Vnica. vbi Io. Mauric. & amplissi-
mè Stephan. Aufr. ad Capell. Tholos. in decis.
347. & Nicol. Boer. in d. Decis. 60. num. 7. Hæc
faciunt ad intellectum Regiarum Pragmatica-
rum in hoc Regno, prohibentium, † quòd Ciui-
tates, & vniuersitates possint donare: quinim-
mò per Pragmaticam Don Petri de Giron Du-
cis Ossunæ, olim Proregis Generalis, factã sub
die 27. Ianuarij 1584. incip. Anchor che. dispo-
situm est, nec licere Ciuitatibus, atq; vniuersi-
tatibus congregari pro recipienda conclusio-
ne, ac decreto faciendo de donando Principi,
aut alteri cuiuis, etiam si in congregatione, vel
conclusione reseruaretur Regius assensus, li-
centia, & beneplacitum; sed ante omnia exi-
gitur, q porrigatur supplicatio, & obtinea-
tur licentia, vt possit congregari pro causa
præfata. Quia isto casu non solum prohibita
23 est donatio præfata, & † collectæ impositio,
tanquam ambitiosa, vt dicit Bartol. in dicto.
§. Quòd si nemo. nu. 3. Sed coadunatio, & con-
gregatio vniuersitatis pro eliciendo voto de
24 donando absq; Principis licentia: † iuxta am-
plissimè tradita per Corn. in cons. 127. per to-
tum. vol. 2. Quinimmò etiã in casu, quo daretur
licentia Regia pro donãdo alicui, arbitror nõ
sufficere maiorem partem Ciuitatis ad donan
dum, sed obligari tñ modo consentientes; ce-
teros verò absentes, aut non consentientes mi-
25 nimè teneri; argumento† eorum, quæ scripsit
Francisc. Purpurat. in cons. 428. nu. 84. vbi di-
cit: q isti actus sunt voluntarij, & in ijs vna fa-
ba nigra impedit actum. vt concludit etiam
M. Anton. Natta in consil. 215. nu. 4. & 5. vol. 1.
quem refert, & sequitur Antonin. Thesaur. in
d. Decis. 257. sub n. 4. & nuper amplissimè con
sului pro Ciuitate Bisatij contra Dñm Ascaniũ
Pignatellum eius Dñm Ducem Illustrissimum.
Domini vero Ciuitatum, oppidorum, & Ca-
strorum, puta Duces, Marchiones, Comites, &
Barones, ab alijs de feudis, & Ciuitatibus inue
26 stiti, collectas imponere minimè possunt† sub-
ditis: vt certissimum esse censuit Bald. in l. Ex
hoc iure. ff. de iust. & iur. & in l. Cum multa. in
fi. C. de Bonis quæ lib. & asserentium contra-
rium opinio, locum habet in Dñis, qui iure Im-
perij, & absoluti Principis funguntur, quia etiã
q quis habeat merum, ac mixtum imperium,
27 non † ideo collectandi potestatem habebit. vt
voluit Bartol. in l. 1. nu. 2. & in fi. C. de excusat.
mun. lib. 10. & Bald. in l. Hi, quibus. C. de fidei-
commiss. libertat. fusissimè Iacobin. de sancto
Georg. in inuestitur. feudal. §. Qui quidem in-
uestiti. nu. 75. cũ pluribus seqq. vbi inter alios
allegat Alberic. in rub. ff. de muner. & honor.
dicentem hodie propter longam vacationem
Imperij, Reges, Comites, Barones, aliosq; cru-
deles tyrannos, subditis suis imponere colle-
ctas pro libito voluntatis, nulla etiam necessi-
tate, vel vtilitate vrgẽte, ne dũ laicis, sed etiam
ecclesijs, & eorum bonis, maximè in Italia. Et
idcirco Nicol. Festas. de extimo in loco supra
allegato perperam reprehendit Thom. Par-
palliam in d. l. Placet. num. 30.

Limitant tamen istud dictum Doctores, præ-
sertim Regni Neapolitani, secus esse in colle-
28 ctis ordinarijs† sanctæ Mariæ de mense Augu-
sti, & similibus: Fuit dictũ istud originale Luc.
de Pen. in l. fi. col. 2. vers. Huius gratia subijcio
quæstionem. C. de exact. tribut. lib. 10. quem se-
quitur Paris de Puteo de reintegration. feud.
c. 171. incip. Baro. nu. 1. fol. 97. & Anton. Capic.
in inuestit. feudal. in verb. Feudorum clausulæ.
§. Collectis. in princip. Sed ista limitatio tunc
operabitur suum effectum, qñ Baro ius exigen-
di collectam vnico, eodemq; tẽpore, atq; vni-
29 formiter, legitimo† temporum curriculo præ-
scripserit, & ita post Iacobi. de S. Georgio. vbi
supra. Loqtur Capic. in d. §. Collectis. quia eo
casu posset quodammodo tolerari. Sed ego hu
ius collectæ speciem nouam ab istis adinuen-
tam, quodammodo in ridiculis habeo, cum iu-
re non probetur, & à sæculo audita non fuerit;
nec viderim aliqua Baronũ priuilegia, aut in-
uestituras, cum insertione huiusmodi collecta-
rum Et si qñ hoc haberẽt, arbitror ex Rustico-
rum adinuentione istud dictum, repertum, qui
cum esse soleant Baronalium introituum exa-
ctores, Camerarij, siue Aerarij, & ipsi annales,
&

& folent in fine, ac in mense Augusti reditus,
& introitus Baronales exigere,& pecuniarios
quosdam reditus colligere à subfeudatarijs
Baronum debẽtibus Baroni, quid annuum,pu-
ta,vniuersitas Oliueti soluit quotannis in men
se Augusti Dño, vncias duodecim, quæ sũt ob
subfeudum, mediante Regio assensu, conces-
sum vniuersitati Baiulationis,iurium passus,&
plateæ,quæ quodammodo collecta appellabi-
tur: & hanc arbitror fuisse Lucæ de Penna in-
tentionem, quæ monstratur ex suis verbis. ibi:
Bonorum possessores.

Sed ego,ex tot doctorum nostrorum confu-
sionibus, breuibus me expediens, dico quod
30 sentio. De iure communi,†ad sex tm̃ casus te-
netur vassallus Dño,quorum duo primi,sunt in
Regno ipsi Regi solummodo reseruati:alij ve-
rò Baronibus.Reseruati Regi sunt, pro exerci-
tu Imperatoris, Regis, siue Principis,vt dixi-
mus pro expeditione militum supra. Alter pro
Corredo Imperiali, quod exponunt pro tran-
situ Imperatoris, siue Regis per illum locum.
de qbus scripsit Specul. in tit. de Feud.§ Quo-
niam.col.pen.Hostiens.de immun.eccl.§.1.Bal.
in c.1.§.Similem.de Capitul.Contad.& in l.Cũ
multi. C.de bonis quæ lib. Latissimè Ias.in d.l.
Placet.C.de sacros.eccles.& hæc pręcipua sunt
Regum reseruata, respectu vassallorũ,qui sunt
subalternati sub Dño Baronum;quia in subdi-
tis existentibus in Ciuitatibus, & locis Doma-
nialibus immediatè Regi, ac Principi subie-
ctis, secus erit; quia tenebuntur ad omnes sex
casus.de Corredo meminit etiam Rex Guliel-
31 mus in Const. Regni.Quamplurimum.†Quod
eo loco arbitror loqui de lectis,pro hospitan-
dis militibus necessarijs.
32 Baronibus cõpetunt alij quatuor casus. †Pri-
mus,pro filia,vel sorore Dñi maritanda.Secun
dus pro milite faciendo. Tertius pro redimen
do ab hostibus Dño. Quartus pro emenda Ci-
uitate,vel Terra.Qui casus in Regno statuti sũt
exigẽdi à Baronibus per Regem Gulielmum.
in dicta Const.Quamplurimum.quos etiam de
iure communi, veros esse censuit Specul.in d.
tit.de feud.§.Quoniam.nu.67.ante ipsum Rof-
fred.Beneuentan.de libell.parte 5.Rub.Sacra-
ment.cuiuslib.vass.nu.3.Oldrad.in consil.234.
Matth.de Afflict.in decis.Neapol.265.num.54.
Masuer.in pract. tit. de Tallijs nu. 6. Io.Sain-
son in Consuetud.Turonens.tit.8.art.1.& 2.

Nonnullas,quoad materiam subuẽtionum fa-
ciendarum à subditis.& vassallis,eorum Dñis,
quæstiones formarũt Doctores, quas amplissi-
mè tractarunt Andr. de Iser. Matth. de Afflict.
Lallus de Tuscia.&alij in d. Const. Quamplu-
rimum.Illa verò disputabilis est: An debeatur
adiutorium, seu subuentio Baroni habenti ci-
uilem,vel ei,qui habet criminalem iurisdictio-
33 nem?quòd debeatur† Dño habẽti iurisdictio-
nem ciuilẽ concludit Marinus Freccia de sub-
feud.Baron.lib.2.Authorit.2.nu.21.in fin.& ita
fuisse Decisum per Regium Consilium refert
Io.Vincent.Annius in Allegation.105.pro Ba-
rone S.Arsenij.vt testatur Vincent. de Frãchis
Præsidens in decis.Neap.131.

An exigatur ista subuentio per Dñm à sub-
ditis, & Hominibus suis, pro maritanda filia
34 spuria?Quòd nõ,†tenuit Iacobin.de S.Georg.
in inuestitur. feudal. §. Qui quidem inuestiti.
nu.79.qui tenuit hanc opinionem contra Mar-
tin. Laud.in cap.1.An apud Iudic.vel cur.Do-
min.quæst. feud: termi.vbi contrarium consu-
luisse asseruit, & primus istam quæstionem for
mauerat.& opinionem eãdem Iacobini tenuit
Nicol.Boer.in decis.127 & in decis. 240.n.20.
& Io.Anton. Cannetius Siculus.in Rep.cap.Si
aliquem.Regni Sicilię.§.Ad illam quæstionem
per totum.fol.332.

Sed an debeatur adiutorium, seu subuentio
35 pro filia Monachanda? quod sic.† censuit Af-
flict.in Decis.Neap.348.Bartholom.de Cassen.
in consuetud.Burgund.rub.1.§ 4 In verb. Ma-
riage d'vne fille.nu.4.Cesar Vrsillus ad Afflict.
in decis.265.num.59.Iacobin.in d. §. Qui qui-
dem inuestiti.num.80.in fin.

An vero debeatur adiutorium pro secunda,
tertia, vel deinceps,filia maritanda? quòd de-
36 beatur†tenuit Afflict.in d. Const.Quampluri-
mum.nu. 10. Sed cõtrarium, quòd non debea-
tur,nisi pro prima filia. censuit Guid. Papæ. in
Decis.Gratianop.57.in fi. sequitur Io. Sainxon
in consuetudin.Turonens.tit.8.artic.4. Cassen.
vbi supra.in princ.de qbus videndus est Andr.
Tiraquell.in rep. l. Boues. §. Hoc sermone in
princ.num.14.ff. de verbor.signific. & in tract.
primogen.q.70.in princ.& Thom.Grammat.in
cons.ciuil.68.Quæ conclusio sine maxima dif-
ficultate resolui non potest: & hanc vltimam
partẽ negatiuã ego tenerẽ in Regno,licet sciã
per Regiũ Cõciliũ qñq; determinatũ cõtrariũ.

Sed an debeatur adiutorium Baroni, facien
37 ti filium†Doctorẽ?Post Guerin. Pison.Hispan.
in prælud.feud. Io. Vincent. Annius in singul.
14.tenuit deberi. Sed aduersum antea, vt ipse
etiã refert,tenuerat Marin.Freccia de subfeud.
Baron.lib.2.Authoritat.2. nu.15. cuius opinio-
ni accedo,cum esset maxima extensio ad Con-
stitutionem, nec credo aliquem Baronẽ in hũc
campũ descendisse: & si hoc proponeret, cre-
do à Iudicibus non esse admissurum:cũ sit lon-
gè diuersa ratio,vt alibi dicam.

Primam itaq; conclusionem extraordinariæ
collationis iam dictæ ab Imperatore, ac Princi
pe, ac Regibus indici posse dicendum est:cum
38 Rex reditibus suis errogatis. †sufficiẽtem pe-
cuniam fortè non habeat.l.Neminem.in fin.C.
de sacros.eccles.vbi etiam Bal. hoc annotauit.
Idem Bald.in c.Conquerente.in fin.de offic. or
dinar.Luc.de Penna in l. Agros. C.de fund.li-
mitroph.lib.10.& in l.1. C. de superindict. lib.

eod.

eod. Paris de Put. de reintegrat. feud. tit. de
verbor.significat.in verb. Adoha.
Secundò insuper, cum Rex fortè non expen-
deret suas pecunias, suosq; reditus in rebus
vanis, vestibus, ac rebus alijs delicatis; quia si
39 in ijs consumeret,†impositionẽ facere nequi-
ret. Andr.de Iser. in dicto verb.& extraodina-
ria collatio. sub nu.13.quę ibi sequitur Matth.
de Afflict.nu.2.vbi inquit: Non debere Regem
40 expendere † pro vassellis aureis, canibus, &
Falconibus ad solatium suum. Anton.Capic.in
inuestitur.feudal.in verbo.Collectis. vers.Tem
poribus. Hinc ad Thomam Messanensem scri-
bens Francisc. Petrarcha lib. Epistolar. Famil.
Epistol.1. Nostri (inquit) Reges de saporibus
41 epularum,†de volatu Auium iudicare possũt,
de ingenijs hominum non possunt. Quid dice-
ret Temporibus nostris, si viueret? Heu quàm
difficile illi esset silentium continere. Eò enim
prolabi vidimus Principes aliquos, vt inde om
nis Fidei Christianæ, omnis Ecclesiæ Romanæ
calamitas orta sit. Principes illi ventri, somno,
& delitijs dediti, maxima,& cruenta Christia-
no Orbi flagella dedere. Quid Henricus Con-
deus, Quid Gulielmus Nassaus, Quid Elizabe-
tha Anglicana, in Christianum orbem non ma-
li effuderunt? Videt Deus,& cum tempus erit,
recordabitur plebis suæ, quam filij sui sangui-
ne prætiosissimo redemit. Vtinam viuerent præ
cedentis seculi Principes optimi, Carolus V.
Imperator, Franciscus Primus Franciæ Rex,
Hẽricus filius, Carolus Nonus huius filius, Hen
ricus Septimus Angliæ Rex, qui Christiana in-
genia cognouerunt, & putridos Hæreticorum
virorum fructus, literis traditos aboleuerunt.
Viuant pro Christiani populi pietate, ac tran-
quillitate Rodulphus Secundus Romanorum
42 Imperator, Philippus Rex† Catholicus, alijq;
religiosissimi Principes, qui non solum in Hæ-
reticos, ac Reipublicæ Christianæ hostes, sed
in Turcas, Mauros, Sarracenos, Tartaros, maxi-
ma non solum fortitudinis, sed religionis, om-
niumq; virtutum exempla tradidere. Sic Ve-
43 netorum, Genuẽsium, Lucensium, † Ragusino-
rumque Respublicæ. Sic Sabaudiæ, Florentiæ,
Ferrariæ, Vrbini, Mantuæq; Duces: alijq; Italiæ
44 Christiani Principes† anhelarunt.
Tertiò prætcrea extraordinariæ collationis,
atq; indictionis munus per Principem imponi
tur, cum tñ, non simul, eodemq; tẽpore, & Rex,
seu Princeps, ac Baro, eius intermedius, siue
sub alternus Dñus, eandem subuentionem, vel
45 adiutorium non peterent: tunc enim† subditi
duplici onere grauari minimè possent. l. Nauis
onustæ. § Cum autem. ff. ad leg. Rhod. de iact.
Andr. de Isern. in dicto verb. Extraordinaria
collatio: vers. Sed tunc vassalli baronum. Sequi-
tur ibidem Io. Anton. de S. Georgio præposit.
Mediol.& Matth. de Afflict. sub nu.6. & Iaco-
bus Aluarot. Hoc idem tenuit Iacobi. de Sãcto
Georgio in Tract. de Homagijs. col. 10. Et eo
casu non benè censuit Anton. Capicius in d.§.
Feudorũ clausulæ. in verb. Collectis. vers. Tem
poribus verò. in fin. Qui censuit, eandem colle-
ctam, eo casu soluendam esse potius Baroni, q̃
Regi. Quia intelligi debet, dum tamen ipsi Ba
rones eidem Regi præstent eandem collatio-
nem, & obsequium, seruitiumq;, quoad loca Ba
ronibus subdita. Quia secus in locis immedia
tè subditis Regi, & Domanialibus.
Ab ijs extraordinarijs Imperatorum, Regum,
Principumq; indictionibus & extraordinarijs
collationibus, pro Reipublicæ necessitate, ac
beneficio statutis, nemo excusabitur, quin ec-
clesiæ, & clerici teneantur. Pro bello enim in
infideles, & defensione ab eorum incursioni-
bus, proq; fidei Christianæ hostiũ profligatio-
ne, pro Regni, ac Status tuitione, ac iusto bel-
46 lo, & quando† necessitas commune bonum re-
spiciat, omnimodo tenebuntur. c. Non minus.
c. Peruenit. de immunit. eccles. & vtrobiq; In-
nocent. & probatur. in l.1.C. de indict. lib. 10. l.
Maximarum. C. de excus. muner. lib. eo. l. Cum
ad felicissimam. C. quib. munerib. vel præstat.
nem. lice. se excus. lib. eo. l. Placer. ibi. Aduenti-
tiæ necessitatis sarcina. & in l. Neminem C. de
sacros. eccles. l. Nullius. C. de Cursu public. l. 1.
& l.2. C. de nauib. non excus. lib. 10. Oldrad. in
consil. 98. per totum. Anton. de Butr. & alij in
d.c. Non minus. & in d.c. Peruenit. Martin. Lau
den. de Princip. §. 433 Petr. Belluga in Specul.
Princip. Rub. 46. vers. Sunt & aliæ. sub num. 6.
Petr. de Anchar. in cons. 96. Latè Luc. de Penna
in d.l. Cùm ad fœlicissimam. Francisc. Marc. in
decis. Delph. 1025. nu. 12. vol. 1. & in decis. 101.
nu. 3. vol. 2. Io. de Firmo in tract. de Gabell. par.
7. q. 7. Anton. Capic. in inuestit. Feudal. titul. de
feudor. clausul. §. Collectis. vers. Clerici. Io. An-
ton. Niger. in extrauagant. Clementis Septimi.
de vit. & honest. cleric. in verbo. Priuilegio. per
totum. Petr. Follet. in Const. Regni. Prædeces-
sorum nostrorum. nu. 7. Lancellot. Conrad. in
Templo Iudicum lib. 1. §. 4. in verb. Collectas.
nu. 6. 7. Iacob. Mandel. in consil. 1. nu. 9. Frãcisc.
Bursat. in consil. 16. num. 20 vol. 1. Latius quàm
alius quisquam hãc materiã tractauit Io. Mau-
ric. Dolan. Burgund. Philippi Regis Catholici
olim Consiliarius in Rep. dictæ l. Vnicæ. C. de
mul. & in quo loc. col 45. cum pluribus seq. Et
posse Reges imponere Census, Tallias, & Tri-
buta pro Regni defensione, & pro alia quacun
que causa, rationabiliter pertinente ad bonum
47 cõmune, & dum necessitatis† metas nõ trans-
grediuntur, censuit D. Thomas de Aquino de
Regimin. Principum. lib. 3. cap. 11. & 20. vbi ar-
guit, & concludit hoc Theorema duobus pul-
cherrimis fundamentis, quæ ibidem videri po-
terunt, ne idem transcribam.
Vt cumq; igitur hæc conclusio supra notata
se habeat, si eo modo sic simpliciter intelliga-
tur,

tur, ego admodum dubitarem; quia vt ea, quæ dicunt supra allegati Doctores, procederetur, plura meo iudicio exigerentur: puta clericorum, siue Religiosorum, ac Prælatorum voluntas: Vrgens causa, quæ commodum, vtilitatem, ac pietatem earũdem ecclesiarum, respiceret, & Religiosorum, ineuitabilis, & pcisa necessi-
48 tas; & supra omnia Summi Pontificis † licẽtia: vt annotauit idem Mauritius in loco supra allegato. Foller. in dicta Consl. Prædecessorum nostrorum. Philipp. Franc. in c. 1. de immunit. eccles. in 6. & apparet ex scriptis per Renatũ Choppin. de Domanio Franciæ. lib. 1. tit. 14. & de Sacra Politia Forensi. cap. 2. & in cõsuetud. Andegauen. lib. 1. tit. de iurisdict. Andegauen. cap. 31. per totum. Ne fortè Religiosi, & Christiani Principes, impium sectarẽtur exemplum
49 Nicephori Phocæ Imperatoris † Constantinopolitani, qui bellorũ intuitu, partem salariorũ ademit Senatoribus: Donationes Ecclesijs, ac Monasterijs ab alijs prædecessoribus Imperatoribus factas aboleuit: interimq; vetuit, ne de nouo Monasteria construerentur: nec aliæ venerabiles domus ædificarentur, nisi Eremitarum cellæ in locis desertis, sine aliqua possessionum acquisitione. cuius cõstitutionis meminit Enimundus Bonefidius iuris Orientalis lib. 1. & ad hanc materiam ego plenè scripsi in consl. 74. nu. 32. cum pluribus seq. Centur. 1. Sed illa, & hæc omnia sanctæ Romanæ ecclesiæ, & eius Summi Pontificis iudicio, remitto.

Quid autem, si extra Regnum Rex reperiretur, egeretq; collecta iam dicta, an subditi ibidem illam erogare cogantur, vel sufficiat illam
50 in eodem Regno, † Regijs magistratibus deputatis cõsignari? Vulgatum est, ibi esse Romam, & Curiam vbi Papa fuerit. Innocẽt. in c. Ego. de iureiur. & vbi Imperator ibi etiam Roma. l. a. §. Miles. vbi hoc notauit Bald. ff. de His qui notan. infam. Ludouic. Roma. In singul. 145. idem Bal. in l. 2. §. Legatis. ff. de iud. Abb. Panor. in c. fin. de for. compet. tex. Notabilis. in l. 1. §. Romam. C. de veter. iur. enucl. & vbi est Rex, ibi est Regnum, eiusq; territorium. Andr. de Iser. & Bald. in c. 1. quib. mod. feud. amitt. Et idcirco quando debetur seruitium personale, ibidem
51 extra † Regnum nõ debetur, & in seruitijs personalibus hoc verum censeo. Quando vero seruitium cõsisteret in pecunia, puta in collatione, siue collecta, Adoha, & similibus, tunc sufficiet illam consignari in eodem Regno suis
52 Thesaurarijs, † perceptoribus, ac officialibus: vt ex Andrea de Isernia in pluribus locis. voluit Matth. de Afflict. in dicta decis. Neap. 265. nu. 50. 51. & latius Restaurus Castaldus de Imperator. q. 57. per totum. Alias incongruum, atque satis inconueniens foret, subditos cogi ad so[l]uendum eorum pecuniarium obsequiũ extra Regnum Imperatori, Regi, aut Principi, in cuius asportatione, & illius custodia, & securitate necessarius foret quidam gentium exercitus alius, & indebitè cogerẽtur pro itinerum sumptibus plus debito expendere: quod semper oderunt Reges nostri Catholici, qui pecuniam è loco ad locum magno illorum sumptu per cambia, ac euectiones, & permutationes Mercatorum, & Argentariorum, transferre consueuerunt.

Quæ verò de seruitijs personalibus non deberi extra Regnum, diximus, sigillatim locum habent in Bello, in quo Barones non tenentur
53 nisi bellum sit in Regno, & tunc † non est in potestate Regis petere seruitium, vel Adoham, q̃ præstatur loco seruitij, vt voluit Andr. de Isern. in c. 1. §. Firmiter. de prohib. feud. alienat. per Frideric. & in cap. 1. §. Sed nec est alia iustior. nu. 34. Quæ sit prima caus. benefic. amitt. dico supra cap. 18. nu. 53. cum pluribus seq. & c. 32. num. 229. & seq.

Donatiua autem, quæ in dies imponuntur
54 in Regno, quomodo appellentur, qua ex † causa imponantur, & in cuius impositionis loco subrogata intelligantur, dico latè in consil. 1. per totum. Centur. 2.

ARGVMENTVM CAP. XXI.

Magistratuum creatio est de Regalibus. Quomodo apud Romanos fierẽt, quo studio ad Principes, & ab eis vsq; ad Barones, & ipsos magistratus, potestas peruenerit. Quæ in Magistratibus creandis requirantur.

COMPENDIVM.

1 *Iurisdictionem omnem temporalem ab ecclesia depen dere quandoq; scripsit author.*
2 *Romanam gentem Reges prius rexere, deinde Magistratus.*
3 *Populus Romanus magistratus creabat.*
4 *Populi appellatione, & Patritij, & plebei veniunt.*
5 *Imperium non omnibus Magistratibus Romanis concessum erat.*
6 *Caroli Sigonij lapsus.*
7 *Senatores, patres etiam dicebantur.*
8 *Romani ob violentiam Lucretia illatam Reges vrbe repulerunt.*
9 *Potestas à populo translata est in Principem.*
10 *Quo vrbis anno vni Principi Romanus populus parere cœpit.*
11 *Quo die Augustus primò consalutatus.*
12 *Monarchia Græcè, vnius dominationem significat.*
13 *Potestas in vnum Principem venit.*
14 *Magistratus cuiuslibet iurisdictio, atq; potestas, etiã minima, à Principe manat.*
15 *Iurisdictionem concedit, Rex, Princeps, Respublica, lex, & consuetudo, legitimè præscripta.*

16 Ba-

16 *Barones à Principe iurisdictiones habent.*
17 *Iurisdictia omnis, mediatè, vel immediatè pendet à Principe.*
18 *Iurisdictio, q̃ manat à Principe propria appellatur.*
19 *Duces, Marchiones, Comites, & Barones priuilegiorũ vigore Magistratus constituunt. nu. 20.*
30 *Intellectus Const Regni. Ea qua ad Decuosnii*
21 *Magistratus creantur ad iustitiam ministrandam.*
22 *Iustitiam seruare, summum in hac vita bonum est.*
23 *Iustitiam ministraturus sex scapulos fugiat, qui declarantur.*
24 *Prace Bethsabee matris, Salomon dedit Abisag Sunamitidem Adonia.*
25 *Antiochenses pracibus flexerunt Demetrium Regem, ne Iudat, eiues suos amplius occiderent.*
26 *Iudex, Pauperum misericordia, aut pracibus moueri non debet. nu. 29.*
27 *Iudices sæpe ob inuidiam adimunt diuiti, & propter misericordiam addunt pauperi.*
28 *Lachrymis quis facilè mouetur.*
30 *Oratorum art, hyppochritarum fraudes, lachryma periclitantium, multas à vero, rectoque iudicio amouerunt.*
31 *Iudex pratia moueri non debet.*
32 *Sententia venalis nulla est. nu. 33.*
34 *Auaritia iudicantium leges perimit.*
35 *Mali Iudices, non merita causarum, sed pecuniarum; non iura sed munera: non iustitiam, sed pecuniam, attendunt.*
36 *Solon, leges Aranearum telas, appellabat, & quarè?*
37 *Iustitia propriam vtilitatem negligit.*
38 *In Iudices malos Alami dictum pulchrum.*
39 *Principes omnes, deberent esse Cambyses.*
40 *Principes se exonerant ab ijs q̃ patrantur per Magistratus, dum visitatores contra illos mittunt.*
41 *Magistratus, vel diuites, vel pauperes scientia probatos, ambos autem pramijs, & stipendijs honestatos esse oportet.*
42 *Argenteis pugna telis, & omnia vinces.*
43 *Amore, & affectione iustitia facienda non est.*
44 *Dum amico, ac propinquo placere contendimus, amore peruerti Iudicium cognoscimus.*
45 *Amantes de Forma iudicare nequeunt.*
46 *Iudex occupatus affectibus, inquirenda veritatis, rationem amittit.*
47 *Mulierum amor multos ducit ad perditianem.*
48 *Qui liuore, aut odia iudicat, perperam facit.*
49 *M. Aemilius Lepidus, & Fuluius Flaccus cum prius adiosi essent, censores creati, odia deposuerunt.*
50 *Sext. Liuius Salinator, & Claudius Nero, odia deposuerunt.*
51 *Principes, qui ob bonum publicum odia deposuerũt.*
52 *Iustitia non odio, sed bono zelo exercenda.*
53 *Iudices non ira, non furore laudabiles.*
54 *Irà, & celeritas ad benè consulendum contraria.*
55 *Ira, cupiditas, & libido homines præcipitant. nu. 56.*
57 *Ex ira contra pares, dissidia, expulsiones, bella contra iustitiam nata sunt.*
58 *Ex cupiditate, fraudes, & latrocinia.*
59 *Ex libidine stupra, adulteria, & corruptela omnes.*
60 *Iratus nihil facit.*
61 *Iudex quis esse non debet, nisi valeat virtute disrumpere iniquitates.*
62 *Iudicaturus, quid facere debeat, ex Philone.*
63 *Timor in iudice de medio tollendus est.*
64 *Iustitia ex Anselmo quid est?*
65 *Iudicibus, & Magistratibus quid exprobrabit IESVS CHRISTVS in die iudicij.*
Pauli Regij Episcopi Equensis Laudes.

CAP. XXI.

CVm aliquando in meis controuersijs, consilijsq; petente tunc Illustriss. & Reueren
diss. D. Vincẽtio Iustiniano S.R.E. Cardin. olim
1 Dño meo, scripserim, iurisdictionẽ† oẽm, tem-
poralẽ etiã, ab Ecclesia, eiusq; Sũmo Pontifice,
1 dependere: ibiq; tradiderim, vnde tẽpalis iuris-
dictio exordiũ sumpserit, ibi: Deo Auspice, in
2. Centuria videbitur: Sat nunc erit, q̃tum suf-
ficere videbitur, iurisdictionũ primordia, & cõ
stituendorũ Magistratuũ initia delibare, q̃tum
propositi Axiomatis materia expostulabit.
Græcos, Latinosq; scriptores: nũc seq licebit,
illorũ scripta nunc referre sufficiat. Romanam
a gentem† Reges prius rexere: Exactis Regibus,
Dictator, Cõsules, Prætores, alijq; Magistratus.
Romulus vrbis Princeps, ne in Patricios, quos
in Senatorum album creauerat, videretur esse
propensus, populo aliquid concedere voluit:
3 Vt Magistratus crearet, leges† sciscceret, & bella
decerneret. Testatur Dionys Halicarnass. lib. 2.
qđ & nouissimè firmauit Paul. Manut. in lib. de
legib. Roman. dicens: Hoc à Romulo fuisse san
citũ, ne nimis in ordinẽ Patriciũ videretur esse
propensus: datũ aliqd populo voluit, vt in eius
suffragijs, Magistratus crearet, leges sciscceret,
bella decerneret. Vñ Põpon. Læt. de Magistrat.
Roman. c. de Potestate Senatus & Plebis. inqt:
Populus Magistratus creabat, lege sanciebat,
bella decernebat. Quod confirmat Pardulph.
Pratæius in iuris prudentia veteri, Romuli. le-
ge. 5. Populos (inqt) Magistratus creanto, leges
sciscunto, bella decernunto. Hinc idem Pom-
pon. Læt. in lib. de legib. in princip. dicit: Magi-
stratũ dici cęptũ, cum à populo fuisset creatus
Magister populi, ideſt Dictator: Quẽ è nostris
sequitur Hierony. Cagnol. in l. 2. n. 164. & 253.
ff. de origin. iur. vbi etiã ex eodẽ Dionys. Hali-
carnass. lib. 2. dicit, hoc cautũ fuisse à Valerio
Publicola, vt q aliter q̃ à populo, Magistratũ ac
ciperet, sacer esset. Corroboratur ex Plutarcho
in illiꝰ vita, vbi inter cętera cauisse dicit: Altera, q̃ de sacrando capite eius, q Magistratũ absque populi suffragio cępisset. Cui se subscripsit Frãcisc. Hotoman. in Indice legum. in Valeria.

Nec vim aliquã facio in his, q̃ dicit Pratęius id facere potuisse populum, consentiente iã Senatu. Istud enim ambiguitatem non habet, cum non dubitetur an plebs potuisset Magistratum creare: quia tunc illius declaratio erat

quærenda : minimè tñ id dubitandũ est in populo, cuius appellatione, & plebis infimæ, &
4 Patritij,& Senatores† comphendũtur.ex dicto Iustiniani Principis. in §.Lex est.in verbo.popull.Inst. de iur.nat.gent.& ciuil.Quãmq̃ Vdalrichus Zasius in legũ Antiquar.Catalogo,nihil de creãdis Magistratibus à populo factũ fuisse scribat,sed tm̃ in suo Cõsulatu P. Valerium cauisse, Ne quis Romæ haberet Imperiũ,nisi cui à populo datũ esset:de Magistratu tñ sub silentio præterijt. Nec videtur nouum esse, si dicimus,Magistratum ab Imperio differre: cum nõ omnibus Magistratibus Romæ concessum esset
5 Imperium,† vt ex Historiarum lectione, etiam iuniores percipere possunt: & notant Doctores, præsertim Anto. Gooeanus purgatissimus I.C.in l.Imperium.ff.de iurisd.omn.iudic.Non tñ silentio prætereũdum duxi ex iam dictis mirari me aliqñ solitum fuisse, cur Carolus Sigo-
6 nius.lib.1.de antiq.iure† Ciuium Rom.cap.20. asseruerit,sub Regibus, nullum in vrbe Magistratum fuisse, præter Tribunũ celerum,(& secundum aliquos,) Quæstorem. Neq; enim Liuius, neq; Pompon. Lætus,alijq; omnes negarunt,centum Senatores lectos à Romulo,cuius consensu,atq; consilio oĩa gereret,quos ob ho-
7 norẽ Patres,ob ætatem† Senatores,appellauit. vt Fenestella de Magistratib.c.1.retulit.de quo etiam Eutropius Rerum Roman.lib.1.c.4.Centum(inquit)ex senioribus elegit,quorum consilio oĩa ageret, quos Senatores propter senectutẽ,Patres ob similitudinẽ curæ, nominauit. Cumq; ad Senatores postmodũ nihil referret, elatus Victorijs,& Regnandi consuetudine tumidus,ab eis in Capreæ Paludibus, discerptus fertur.vt testãtur Plutarch.in Romulo. Lucius Flor.in Epithome. lib. 1. c.1. Aymar.Riuallius Historiæ Iuris ciuilis lib.1.c.3.Prateius.vbi supra. Ferrandus Abduensis explicationũ lib. 1. c.7.Paul.Manut.de Senatu c.1.Publiũ itaq; Valerium Consulem in Collatini Consulis locum suffectum,hoc tm̃ cauisse refert Riuallius lib.2. Quòd cũ bonis,capite sacraretur, q Regni occupandi consilia inijsset, q̃q̃ plebi,siue populo (vt eius vtar verbis) officia à Romulo concessa hæc fuerunt: Magistratus oẽs creare,leges sciscere,vel condere,deq; bello,pacẽue decernere.Quod è nouissimis refert Panuinius in Reipub.Roma.Comment.lib.2.Tm̃ igitur abest, vt si Magistratus Romuli non fuissent tẽpore,in manũ populo data potestas illos creandi fuisset, nec Regnũ sine eis administrare potuisset.

Idem itaq; populus vltionem Lucretiæ, pudi-
8 cæ mulieris,facturus,Reges destituit,vrbe† expulit,Bruto,& Collatino Ducibus,sublato Regum nomine. Exactis illis, ex perpetuo,vnoq; Rege,Annuos,& duos Consules,mutato Regũ nomine,creat,quibus summam totius Regiminis tradidit, penesq; ipsum populum ab exactis Regibus Summa Imperij stetit,quingentis circiter Annis, vsque ad Consulatum secũdum C.Iulij Cæsaris, sub quo libertas populo adempta est, & omnis postmodum ipsius potestas,
9 ab eodem populo,translata† est in vnum Principem. de qua Sext. Aurelius Victor in Octauiano , sic inquit : Anno vrbis conditæ septingentesimo vigesimo secundo,ab exactis Regi-
10 bus quadringentesimo† octogesimoq; mos Romæ repetitus, vni prorsus parendi : pro Rege Imperatori,vel solẽniori nomine, Augusto appellato.& Paul.Oros.lib.6.c.18. Anno , inquit, ab vrbe 726.ipso Imperante Cæsare Augusto, & L.Apuleio Cõsulibus,Cæsar victor ab Oriente rediens,Octauo Idus Ianuarij,vrbem Triplici Triumpho ingressus est:ac tum primum ipse Iani portas, sopitis oĩbus, finitisq; bellis ciui-
11 libus,clausit.Hoc die primũ Augustus† consalutatus est , quod nomẽ cunctis antea inuiolatũ, & huc vsq; cæteris inausum, Dñis tm̃ orbis licitè vsurpatũ, apicem declarat Imperij: atq; ex eodem die summa rerum,ac potestatum,pe-
12 nes vnu cæpit esse,& mansit,quod Græci† Monarchiam vocant.Quod sequitur parum variatis verbis Eutropius lib.7.c.2.Vnde omnis po-
13 testas venit in vnũ Principẽ, probatur † etiam in l.1.C. de veter.iur.enucle.l.fin. C.de legib.l. 1.post princip.C.de offic.præfect.præt.in c.venerabilẽ.de elect.c.Ad Apostolicæ. de re iud. in 6.in Cle.1.de iureiur. & in c. 1.§. Iudices.& §.Ad decus.de pace iuram. firmand. Probatur etiã Doct.authoritate, Andr.de Isern.in c.1.in verb.Potestas creand. Magistrat. Quæ sint Regal.vbi præposit.col.5.Afflict.Hotoman.& alij. Oldra.in cõs.69.in princ.Francisc. Marc.in decis.187.nu.2.vol.1.Lancellot. Conrad.in Templo Iudicum.lib.1.c.1.§.4.in verb. Legem generalem.nu.3. Marc. Anton. Natta in consil. 512. nu.1. & 4. & in consil.636. nu.15,vol.3.Quæli-
14 bet enim cuiuslibet etiam minima† Magistratus iurisdictio,atq; potestas cõferri ab alio nõ potest,præterq̃ à Principe, vel eius authoritate mediata,vel immediata.arg.l.Et qa.ff.de iurisd. omn.Iudic.Alex.in l.1.nu.11. in fi.ff.eo.tit.& in l.Imperiũ.nu.9. ff.eo.tit.Bal. in vsibus Feud.in tit.de Allodijs.nu.2. Idẽ Bal.in pace Constantiæ. §. In iurisdictione. Vt non immerito solus Rex,Princeps, Respublica,lex,aut consuetudo
15 legitimè pscripta, iurisdictionẽ† cõcedãt.c.1. de offic.ord.c.Cũ cõtingat. vbi Panor.de offic. ord.Cõrad.in Tẽplo oĩum iud.vbi sup.in verb. Iurisdictiones cõcedit.n.1.& 2.Io.Frãcis.Paui.de potestat. Capit.sed.vac.p.1.princ.q.2.Nicol. Boer.in cõsuetud.Bituricẽs. tit.de iurisd.omn. iudic.§. 1.& Barthol.de Cassen.in cõsuetud.Burgund.rub.1.in verb. es Droicts d'icelles.n.101. Ab ipsis demũ Principibus,& alijs diffunditur iurisdictio, & potestas in alios Dños , & Barones,gradus inferioris,& minoris prorogatiuæ,ve-
16 lut in quosdã riuulos† pẽdẽtes ab oĩum fonte Principe: sicut olim à Romano populo manabat,

bat, ità nũc à Principe post trāslatā in ipsum à
populo potestatē: Qui (vt ait Plinius Nepos in
Epistolis) pro vtilitate cōmuni, solus oīum curas, laboresq; suscipit. Ex illius itaq; fonte, salubri tēperamento ad nos decurrere videtur.
vt inqt Claud. Cantiũcula de offic. Iudic. lib. 1.
& 2. Nullamq; dubitationē habet, iurisdictio-
17 nem† oēm, mediatè, vel immediatè à Principe
ortū habere: vt in d. c. 1. Quæ sint Regal. & scri
bit Bal. in c. 1. §. Ad hæc. de pac. iur. firman. Fran
cisc. Marc. in decis. Delphin. 278 nu. 3. & in decis. 616. vol. 1. latè M. Anton. Natta in cons. 636.
nu. 126. vol. 3. Ludouic. de Molina de Hispano.
Primogen. lib. 1. cap. 25. nu. 12 par. 1. M. Anton.
Peregrin. de iure Fisci. lib. 1. titul. 1. num. 10. &
seq. Anton. Capic. in inuestit. Feudal. tit. Feud.
clausulæ. § Quod possit creare Capitaneos. Id-
18 circo propria appellatur† Iurisdictio, q manat
à Principe: vt voluit Cassidor. lib. variar. 6. cap.
15. & Io. Ferrarius Montan. in vsus feudorum.
lib. 6. cap. 4. de quo latè Petr. Nunius de exequendis mandatis Regum. cap. 1. nu. 1. 2.
A Baronibus postmodum manat in officiales,
19 & Magistratus: & ideo Principes, Duces, †Mar
chiones, Comites, & Barones, ex eorũ priuilegijs, & diplomatibus, magistratus, & officiales
constituunt, in eorũ Ciuitatibus, Oppidis, Castris, & villis: maximè in Regno Neapolitano
20 per Cōst. Regni. †Ea, q ad Decus. vbi glo. Iser.
& Affl. & voluit Capic. in d. §. Quòd possit creare Capitaneos. fol. 128. & faciunt, q etiam diximus de Magistratuum edictis. lib. 1. c. 1. per
totum. & nouissimè Petr. de Gregorio Siculus
de Feud. concess. parte 1. q. 10. num. 12. & 13.
Et dum in dicto c. 1. Quæ sint regali. dixisset
Imperator. potestas creandorũ Magistratuum:
21 subiunxit (Ad iustitiam expediendam) †Hoc
opus, hic labor est, qui sunt hi magistratus, qui
iustitiam expediāt, verè dicere possumus cum
Virgilio lib. 1. Aeneidos.

Apparent rari nantes in gurgite vasto.

Iudices enim, ac Magistratus, qui iuri dicundo
sunt propositi, à Iudicij redditione aberrare,
qñq; nonnulla concutiunt. Nā Iustitiæ doctrina (vt in Sophista Isocrates est author) literis
22 disci nequit. †Summũ in hac vita bonum iustitiam tñ esse, seruare. c. Cum deuotissimam 12. q.
2. Iustus enim non solũ in operibus suis in hac
vita splendescit, vt dicit Salomon Prouerb. c. 4.
dum ait: Iustorum semita, quasi lux splendens
procedit, & crescit vsq; ad perfectam diem. Et
Dauid Psal. 91. Iustus, vt palma florebit, sicut
Cedrus Libani multiplicabitur. Et iterũ Ps 96.
Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia. Sed
etiam perenniter in alia vita: iuxta illud Psal.
105 Beati, qui custodiunt iudiciũ, & faciunt Iu
stitiā in omni tēpore. & iterũ Psal. 111. In memoria æterna erit iustus, ab auditione mala nō
timebit. Et Salomon Prouerb. c. 10. Benedictio
Domini super caput iusti. & cap. 20. Iustus, qui
ambulat in simplicitate sua, beatos post se relinquet. Et Sapientiæ c. 3. dicitur: Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget
illos tormentum mortis. visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace.

Sex autē sunt (meo iudicio) q Iudices, ac Magistratus, qn Iustitiā exhibeant, impediunt: &
qui ijs mouentur à iustitiæ scopo aberrant, &
in maximos præsentis vitæ errores dilabũtur,
ac in alterius æui perēnitate, pœnis cruciabun-
23 tur æternis. Hos igitur sex scopulos† fugiāt, ne
Prece, Pretio, Amore, Odio, Ira, aut Timore, &
formidine, moueantur, qui perennibus aquis
immergi, aut naufragium pati nolunt.

Prece moueri non debet Magistratus ad iustitiam faciendam, populisq; ministrandam, cũ
ad illi' exhibitionē ex officij debito, teneatur.
Preces enim multa operantur: Hinc ad preces
24 Bethsabeę matris, Salomō† dedit Adonię Abisag Sunamitidē. vt patet 3. Reg. c. 2. Sic etiā An
tiochenses pcibus flexerunt Regē Demetrium,
25 ne Iudęi, † ciues suos amplius occiderēt, vt ha
betur Machab. lib. 1. c. 11. Nec etiā pauperum
26 misericordia, aut pcibus† moueri debet. Vnde
Exodi c. 23. Pauperis etiā non misereberis in
iudicio. & iterũ ibidē: Non declinabis in iudiciũ pauperis. & Leuit. c. 19. Nō cōsideres causam pauperis, nec honorē multũ potentis. Nec
enim faciēda est ob aliquorũ deprecationem
acceptio in iudicio. Hinc dicitur Prouer. c. 18.
Accipere personā impij in iudicio, non est bo
nũ, vt declines à veritate iudicij. Vnde Aurel.
Cassiodor. sup illud Ps. 14. Et operatur iustitiā.
Iustitia (inqt) nō nouit patrē, non nouit matrē,
veritatē nouit, psonā nō accipit, Deũ imitatur.
& Sallust. in Catilin. inqt: Oēs hoīes. q de rebus
dubijs consulunt ab Odio, Ira, Amicitia, atque
Misericordia vacuos esse decet. Vnde Terent.
27 in Comędia vltima ait: Iudices sæpe† propter
inuidiā adimunt diuiti, aut propter misericordiā addunt pauperi. & August. in Apologetic.
lib. 1. Nec omisso iudicio sis etiam pauperi in
mala causa misericors: cui si parcis, cultello
pcutis cor, & tantò nequiorem reddis, quantò
iustũ sibi fauere videt. Et lachrymis Iudex moueri nequit, q pro verbis, & misericordia, qñq;
deseruiunt. iuxta illud Ouidij. lib. 3. de Ponto.

Interdum lachryma, pondera vocis habent.

Debet enim lachrymis viam amputare, & statim repellere, ne ob illas ad petita concedē-
28 dat facilè moueatur: quia iuxta illud eiusdem
Ouidij de Arte Amandi. lib. 1.

Et lachryma prosunt, lachrymis Adamāta moue bis.

Vnde quàm maximè operationis, illas esse asseruit idem Ouidius de Ponto lib. 1.

Quodq; facis, lachrymis opus est, nō sanguine, dixit.
Sæpe per has flecti Principis ira solet.

Optimè igitur Callistrat. in l. Obseruandũ. ff. de
offic. præsidis. Neq; , inquit, precibus calamito
29 sorũ† illachrymari oportet: id enim nō est con
stātis, & recti Iudicis, cuius animi motũ, vultus
detegit. de quo, & Ambrosius lib. 1. officiorum.

& habetur in c.Est iniusta.23.q.4. Itaq;(inqt) si
qs Latronē,filijs deṗcantibus motus,& lachry-
mis coniugis eius inflexus, absoluendū putat,
cui adhuc latrocinandi aspirat affectus:nonne
innocētes tradet exitio, qui liberat multorum
exitia cogitantem? Hinc rectè Diodor. Sicul.
30 lib.2 Sanè(ait)Oratorum† ars, Hypocritarum
fraudes,lachrymę periclitāriū,multos à recto,
veroq; iudicio auerterunt:Quinimmò si poten
rū,ac magnatum ṗcibus iudex non moueatur,
vtiq; & illi eius famā magnificabunt,vt dicunt
Dñi de Rota in antiq. decis. 820.de hoc etiam
Philo Iudęus in lib.de Iudice:Præter iam dicta
(inqt)&aliud qddā mirādū ṗcipitur,ne in iudi
cio misereamur pauperē. Et paulò post ibidē.
Nā miseratio debetur infęlicib.qsqs aūt spōte
malè facit,nō infęlix,sed iniquus est:cęterū ini
qs pęna ṗponitur, sicut iustis honor, & ṗmiū.
Prætio aūt, vltra ṗmissa stipēdia, ad iustitiam
31 faciendā,moueri iudicē† ṗniciosissimū est.In-
de ēt si qs iustā snīam ṗtio tñ, proferat,nullius
erit momenti qđ facit, ac simoniā cōmittit,vt
ex D.Gregorio habetur in c.Qui rectè 11.q.3.
& ex D.Augustino ad Macedoniū in c.Non sa-
nè 14. q.5. & illa snīa venalis, venaleq; iudiciū
32 dicitur, ac nullitati† subiacet. c. Ei qui.§.Ve-
nales 2.q.6.& c.Nō licet.11.q. 3. Cito violatur
auro iustitia,nullamq; reus pertimescit culpā,
quā redimere numis existimat. c.Pauper 11.q.
33 5.Venalē enim snīam nullitati†subiacere,no-
torium est. c.Vendentes 1.q.3. Glos. in c. Cum
æterni.de sent.& re iud.in 6.l.Venales. C. quā-
do ṗuocar.non est necess Paris de Put.in tract.
de Syndicat.§.Corruptio.Nicol.Boer.in decis.
Burdegal.153.Sebastia.Vant.de nullit.titul.de
nullitat.ex defect.process.nu.135.& seq.Aluar.
Pelag.de Plāctu eccles.lib.2.c.41.vers.Quadra-
gesimo tertio. Et ego multa dixi ad hunc pro-
positū,& sacris eloquijs, & Historijs.de Com-
promiss §. 3. glos.4.nu.95.cū pluribus seq.qui-
bus addenda sunt, q̄ habētur Deuter.c.27.Ma-
ledictus,qui accipit munera,vt percutiat aīam
sanguinis innocentis,& dicet omnis populus.
Amen.& lib.2.Paralipom.c.19.dicitur, Nō esse
apud Deum cupidinē munerū. Vnde iudex im
pius,qui cupidus est,deridetur. Prouerb.c.17.
Munera de sinu impius accipit,vt peruertat se-
miras iudicij. Ex quo , vt dicitur Ecclesiastici
c.20.Xenia,& dona excæcant oculos iudicum,
& quasi mutus in ore,auertit correctiones eo-
rū.Et Isidorus dicit: Humanū peruerti iudiciū
inter cętera ex auaritia,cupiditate, & præmio
muneris alicuius,vt dicatur quē corrūpi.Idem
34 Soliloqor.lib.1.c.1.Perimit leges auaritia† iu
dicātiū,ṗmia,& dona legibus iura tollūt, vbi-
que pecunia vincit,vbiq; venale iudicium est.
Sic inqt Innocent.Papa,in lib.de Miseria hois.
35 Iudices mali,non attēdūt merita causarū,† sed
pecuniarū: non iura, sed munera:nō iustitiam,
sed pecuniā. Et Cic.in lib.de Orat.inqt:Plures
hoies iudicare cupiditate. Hinc nō solū amor,
& odiū,sed propriū cōmodum,operatur q̄ iu-
dex verū non cognoscat. vt inquit Aristoteles
in lib.1.Rhet.Ob hāc causā Solō leges Aranea-
36 rū† telas esse dicebat, in qbus,si qđ debile in-
ciderit,retinetur : Graue aūt, tela rescissa, per
trāsit,vt inqt Diogenes Laertius lib.1.in Solo-
ne.Qđ & Anacharsi Scythæ etiā tribuit, Valer.
Max.lib.7.c.2.Vndè bene Horatius lib.2.Serm.

Dicam si potero, malè verum examinat omnis
Corruptus Iudex .

Propterea Philo Iudęus in lib. de Iudice : Se-
cundum (inquit)Iudicis præceptum est,ne ac-
cipiat munera:nam munera(vt lex ait)excęcāt
oculos , officiunt iustitiæ , mentem à recta via
cogunt decedere . Iustum itaq; iudicis munus
esse honestum, & æquum præferre vtilitati,de-
scribit Horatius lib.4.Carminum, Ode.9.

Sed quoties bonus , atq; fidus
Iudex honestum pratulit vtili ,
Reijcit alto , dona nocentium
Vultu, & per obstantes cateruas
Explicuit sua victor arma .

Iudicē rectū,ac iustitiæ administratorē refert
37 Ambrosius in lib.de offic.Iustitiā †illam esse,q̄
propriā vtilitatē negligit , vt seruet cōmunem
æquitatem.Et idem Ambrosius in lib.de Para-
diso dicit: Veram iustitiā magis alijs prodesse,
q̄ sibi,& vtilitates suas negligit,cōmunia emo-
lumenta præponēs. Hinc Mosem cauisse refert
Iosephus Antiquit.Iudaic. lib.4.cap.vlt.Vt iu-
dices,quicquid decernerent,valere debeat,ni-
si cōstaret,pecunijs fore corruptos. Sed in de-
corū est,cum ob iudicum corruptionem, pessi
mi dimittuntur , & boni pauperes vltrici cen-
sura ṗsequūtur:de hoc rectè Iuuenalis Satir.2.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas .

Et Terent.in Phorm.actu vlt. Non rectè (inqt)
Accipitri rēditur, neq; Miluo,Qui bonis malè
faciūt nobis:Illis,q nihil faciūt, tenditur. Hæc
pulchra verba protulit Alanus in lib.de Com-
planctu naturæ. Si aūt(inqt)iudicis,vel Aduo-
38 cati sulphuret†pecunia,Orphei Lyra, Carmen
Amphionis,Musa Virgilij, voce pecuniæ suffo-
cantur.quid plura?Vbi nummus loquitur,Tul-
liani Eloquij tuba raucescit : vbi nūm⁹ militat,
Hectoreæ militiæ fulgura compescuntur : vbi
pugnat pecunia, virtus expugnatur Herculea.
Nūmus vincit , Nūmus regnat,nūmus imperat
vniuersis . Hæc Alanus.Oporteret idcirco Im-
peratores,Reges,& Principes oēs esse Camby
39 ses,†vt sedentiū sellas in Tribunalibus ex ho-
minum Corijs facerent , vt metu vnius iniqui
iudicis,alij rectè , & purè viuere addiscerent.
De hoc Herodotus Historiar.lib.5.,& ego dixi
De Magistrar. Edictis.lib 2. cap.8. Sed conspi-
cio Principes omnes , & Superiores eorū con-
40 scientias† exonerare, visitatores optimo zelo
destinare, Magistratuumque, & illorū operum
recognitores , vt illorum bona acta, præmijs
honestentur, mala verò pœnis debitis coer-
ceantur. Sed nescio, quo fato, ædificium opti-

mis

mis fundamẽtis compilatum citò corruat. Hic
tã silentio conticescam, quia, & ego visitatorũ Regiorum officijs incubui, & adhuc ea messis in herba est, & nunc dum ista prælo dantur
apud Brusios, siue Calabros etiã Regiæ Visitationi incumbo. Quò vero ad Magistraruum administrationes, id mihi denuò recantandũ est:
vel diuites illos præponendos esse, vel paupe-
41 peres, scientia, & morum † honestate probatos:
ambos verò, magnis præmijs, ac salarijs conseruandos, vt furandi materiã, & licitandi iustitiam, euitare possint, ac omnis tollatur occasio
perperã faciũdi, aliaue salubria remedia adhibeantur: de qbus latissimè scripsi de Magistrat.
edictis. lib. 1. c. 11. Quæ concludi possent cum
Petronio arbitro in Satyra dum inquit:

Ergo iudicium, nihil est, quàm publica merces.

Quotus enim quisq; Magistratũ hoc modo, &
forma sibi vsurpat, dici potest: Virtutem, ac Sapientiã, Testudine vinci: Hoc est nũmo testudinis imagine insignito: quorũ vsus apud Peloponnesos fuit: vt post Iul. Polluc. Augustinus
Niphus est author in libell. de Diuitijs. cap. 23.
Vnde Demon ille Apollioi Pythio cõclusus, di-
42 cebat. Argẽteis † pugna telis, & omnia vinces.
Amore aũt Iudicũ Decurias diuersimodè moueri, iam satis est cognitum, quia & eo iustitia
43 † peruerti solet. Amore enim, & sanguinis affectione, amicorum, cõiunctorũ, propinquorũ,
& præterea mulierum, nonnulla fieri videmus,
quæ sunt satis incongrua, in ipsorum gratiam,
& animi affectũ. Vndè Isidor. de Summo bono
lib. 3. c. 58. Amore, rectum peruerti iudicium,
44 inquit, dum † Amico, aut propinquis placere
contendimus. Habetur. in c. 1. 3. q. 5. c. Quatuor.
c. Quicunq; 11. q. 3. plura Andre. Tiraq. de pœnis. caus. 51. nu. 65. & iterum nu. 81. Commiserationẽ namq; excitant, affectusq; mouent, vbi
Puerorũ, vxorũ, amicorũ, cæterorũq; similium
inductiones, magno ijs adiumento esse solent.
vt inquit Hermogenes Tarsẽsis in Rhetor. lib.
45 1. de Statibus. c. 14. Et quẽadmodũ amãtes † de
forma iudicare non possunt, quia sensũ oculorũ pmit amor: itá omnem inqrendæ veritatis ra-
46 tionẽ Iudex † amittit occupatus affectibus, estu
fertur, & velut rapido flumini, obsequitur. vt
dicit Fab. Quintil. Instit. Orator. lib. 1. c. 4. Idcirco eos, qui de rebus dubijs consulunt, amicitia
vacuos esse debere, dicit Sallust. in Catilin. Sic
etiam amor mulierum, multos ducit ad perdi-
47 tionem, & magnas † afferre solet calamitates.
Pausanias lib. 1. Sic Appius Claudius, & eius occasione, oẽs decẽuiri officio functi sunt. Ideo
Cic. lib. 4. Tuscul. Quæst. dicit: Nullã esse profectò animi ex perturbationibus vehementiorẽ,
quàm amorem. Hinc Diodor. Sicul. lib. 2. Videre quidem licet, aut errore, aut affectione aliqua, aut misericordia, aut oratione, dicentis,
sæpius reos fuisse ab Iudicibus absolutos.
Odio verò, aliqua Magistratus facere, pernicio-
sum est: qa quẽadmodũ, qui affectu, aut amore
obstringitur ad iudicandũ, perperã agit, sic per
odiũ, affectui, & amori contrariũ itidẽ erit. Iudex enim, qui non ex iudicij amore, sed liuore
48 odij, sñiam profert, iniustũ † facit iudiciũ. c. Episcop⁹. § fi. 11. q. 3. Quatuor enumerat Isidorus,
p q̃ humanũ peruertitur iudiciũ, quorũ vnum,
odiũ est. vt in d. c. Quatuor 11. q. 3. Itá Aristoteles lib. 1. Rethoric. dicit: Odium, amor, & proprium cõmodũ, cognoscere verũ non faciunt.
Odio, & alijs moueri ad iudicãdũ aliquos, dãnat Cic. in lib. de Orat. Vnde laudem maximã
tribuũt Historici M. Aemilio Lepido, & Fuluio
49 Flacco, amplissimis viris, ac sũmo loco † in Ciuitate pditis, & nobili genere, q cũ grauissima
simultate, atq; odio, diù insimul cõflictarẽtur,
Magistratu censuræ honestati, statim, & odia
deposuerũt, insimulq; cõplexi: existimãtes viri
amplissimi non oportere eos in priuatis odijs
dissidere, cũ essent publica potestate inuocti: vt
refert Valer. lib. 4. c. 3. & Aul. Gel. Noct. Act. lib.
12 c. 8. Idẽ etiã tribuũt Sex. Liuio Salinatori, &
Claudio Neroni, q cũ odio simul dissentirent,
50 † & Neronis causa Salinatór exiliũ sustineret:
post octo annos ab exilio reuocatus, Neroni in
consulatu collega datus, oẽs odij ardores dimittentes, & pristinæ simultatis obliti, publici
Magistratus munijs, omni animi cõcordia, att ẽdẽtes, deinceps semp amore cõplexi sũt: vt est
author idẽ Valerius vbi supra. Omitto multorũ
Principũ exẽpla, q simultates, & odia ptermiserunt: vt Alphonsi Regis Castellæ cũ Alphõso
51 † Rege Legionis: Raymũdi, & Garziæ Nauarri:
Nicolai II. Põtificis, & Roberti Guiscardi: Caroli VI. Galliæ Regis, ac Richardi Regis Britãniæ: Renati Ducis Lotharingiæ, & Antonij Comitis Vadimõtis: Caroli Aurelianensis, & Philippi Burgũdi Ducũ: Ludouici Galliæ, & Odoardi Britãniæ Regũ: Ludouici Gõzaghæ Mãtuæ,
& Barnabæ Vicecomitis Mediolani Principũ:
Galeatij Vicecomitis, & Actij Estẽsis Ferrariæ
Ducis: Lothi Pisaui, & Obiecti Spinulæ: Sfortiæ
Attẽduli, & Pãdolphelli Alopi: Petri Fulgosij,
& Io. Philippi Flisci: Alphonsi Siciliæ Regis, &
Philippi Mariæ Ducis Mediol. Herculis Ducis
Ferrariæ, & Federici Ducis Mantuæ: Quotum
Principũ, extincta odia, & simultates cancellatas describit Baptista Fulgos. lib. 4. c. 2. Et in sũ-
52 ma, iustitia haud odio, sed bono tñ zelo † exercenda est. c. sex. 23. q. 3. Quia æqui iudicis est, nihil in odium alicuius audire, vel in gratiã, sed
sincerè ad ius reddẽdũ in causa, oĩa expẽdere,
vt inqr Plutarch. in lib. de offic. auditoris. Cui
concinunt verba Sophoclis in Aiace dum ait:

Nec te violentus animus vllo modo cogat
Odisse quempiã tantopere, vt iustitiam conculces.

Ira verò Iudicẽ excandescere, nõ debere, sed illã mitigare, illãq; potius, misericordia, & æqtate cõmiscere salubri⁹ est: Illi etenim laudabiles
53 iudices appellãtur, in qb⁹ † nõ ira, nõ furor, sed

ratio dominatur. c. Illa c. Ira c. Cũ apud Thessalonicam. c. Summopere. 11. q. 3. c. Siquid 15. q. 7. c. Siquid 86. distinct. Vnde in lib. de Orat. Cic. inquit: Plura multò homines iudicãt odio, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut dolore, aut lætitia, aut spe, aut timore, aut errore, aut aliqua promotione mentis, q̃ veritate, aut præscripto, aut in eis norma aliqua, aut iudicij formula, aut legibus. Et Sallust. in Catilin. inter alia, Ab ira vacuos dicit esse debere eos, qui de dubijs rebus consulunt. & Cic. lib. offic. 1. In iuris (inquit) æqualitate exercenda, etiam est facultas, & altitudo animi, ne irascamur, aut intempestiuè accedẽtibus, aut imprudenter rogantibus in morositatem inutilem, & odiosam incidamus. Hinc celeritatem, & iram
54 † dicit ad bene consulendum esse contrarias Tucydides belli Peloponesiaci. lib. 3. Quàm pulchrè de Ira scribit Lactan. Firmia. Diuinar. Institut. lib. 6. cap. 19. dicens: Tres sunt igitur affectus, qui homines in omnia facinora præci-
55 pites agunt, Ira, Cupiditas, † Libido. Propterea Poetæ tres furias esse dixerunt, quæ mẽtes hominum exagitant, Ira vltionem desiderat, Cupiditas opes, Libido voluptates. Et post pauca dicit: Sed verũ imperiti, & rationis ignari, eos affectus, qui sunt homini ad vsus bonos dati, exterminauerunt, & latius q̃ ratio postu-
56 lat, euagãtur; † indè iniustè, atq; impiè viuitur.
57 Vtuntur ira contra pares; hinc † dissidia, hinc expulsiones, hinc bella contra iustitiam nata sunt. Vtuntur cupiditate ad cõgregãdas opes;
58 hinc fraudes, † hinc latrocinia, hinc omnia scelerum genera orta sunt. Vtũtur libidine ad ca-
59 piendas tm̃ voluptates; hinc † stupra, hinc adulteria, hinc corruptelæ omnes extiterunt. Quicunq; igitur illos affectus intra fines suos redegerit, (quod ignorantes Deum facere non possunt) hic patiens, hic fortis, hic iustus est. Hæc Firmianus. Nec mirum est, Iudicem ab iracundia alienum esse debere, cũ Iudex ratione moueri debeat, quæ in iracundo minimè reperitur: Vnde Terent. in Adelph. inquit:

Ah me miserum, vix sum compos animi
Ità ardeo iracundia.

Et in Heautontimorumeno.

Præ iracundia
Menedeme non sum apud me.

Hinc Gregor. lib. Moralium 5. inquit: Per iram sapientia perditur, vt quid, quouè ordine agendum sit, nesciatur. Cohibenda itaq; erit ira Iudicum, ne insipientes, aut inordinati reputentur: seruentq; illud Architæ Tarentini, qui villico iratus, Iam te, (inquit,) cæderem, ni iratus essem. Cuius meminit Valer. Max. lib. 4. cap. 1. Andreas Eborensis exemplorum, tit. de animi moderatione. Et ante ipsum Hierony. in Ioelem Prophetam. cap. . Est ira (inquit) quæ iustitiam Dei non operatur, & furori proxima menti suæ vim eripit, intãtum, vt labia tremãt, dentes concrepent, vultus pallore mutetur. Et idcirco rectè Cic. lib. offic. 1. Prohibenda (ait) est maximè ira in puniendo: nunquàm enim, qui iratus accedit ad pœnam, mediocritatem illam tenebit, quæ est inter nimium, & parum. Vnde Claudianus inquit:

In iaculum quodcunq; gerit, dementia mutat:
Omnibus armatur Rabies, pro cuspide ferri
Cuncta volant, dum dextra ferox in vulnera sæuit,
Pro telo geritur, quicquid suggesserit ira.

Et Valer. Flaccus lib. 2. Argonauticon:

Hirtaq; gentis pallentibus ira,
Et Dolus, & Rabies.

Et Statius lib. 7. Thebaidos:

Primis salit impetus Amens
E foribus, cæcumq; nephas, iraq; rubentes.

Propterea Isocrates ad Nicoclem de Regno.
60 Orat. 2. dicit: quòd Iratus nihil faciat. † Quia, vt Planudes vulgato versiculo inquit:

Impedit ira animum, ne possit cernere verum.

Timore autem affici Magistratum, imperiti, atq; debilis hominis est, & ad iustitiam exhi-
61 bendam, inepti. † Hinc Ecclesiastici cap. 7. dicitur: Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute disrumpere iniquitates: ne fortè extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in agilitate tua. Isidor. de summo bono. lib. 3. cap. 58. inter alia, quibus peruertatur humanum iudicium, dicit esse timorem: dum potestatis alicuius metu, ac pauore, veritatem loqui pertimescimus. & Cic. in lib. de Orat. Iudici à timore præcauendum fore dixit. Constat autem viros iudicandi muneri præfectos, fortitudine egere. iuxta illud Platonis lib. 2. de legib. Fortitudinis (inquit) quia nõ debet propter ignauiam, & formidinem ex eodem ore, quo iudicaturus, Deos inuocauit, ignauiter iniquũ iudicium promulgare. Ità etiam Cic. in Orat. pro Sextio. Sudandum est ijs, qui Magistratum gerunt; Pro communibus commodis, adeundæ inimicitiæ, subeundæ sæpè pro Republica tempestates, cum multis audacibus, improbis, non nunq̃ etiam potentibus, dimicandum: quæ quidem sine fortitudine fieri non queunt. Quàm pulchrè Platonizans Philo Iudæus in lib. de Iu-
62 dice. Is, inquit: qui ad iudicandum † ascendit Tribunal, iudicari se non minus, q̃ iudicare cogitet: & vna cum potestate assumat Prudentiã, ne decipiatur: Iustitiam, vt suum cuiq; tribuat: Fortitudinem, ne flectatur precibus, aut misericordia, quominus animaduertat in cõuictos sceleris. Nec possit dicere illud Terẽtij in Andria. Vix sum apud me, ità animus commotus est metu. Quantam timor potentiam habeat exprimit Martialis lib. 11.

Quid? si me tonsor, cum stricta nouacula supra est,
Tunc libertatem, diuitiasq; roget.
Promittam? nec enim rogat illo tempore tonsor:
Latro rogat, res est imperiosa timor.

Sed vt rectè Virgil. lib. 4. Aeneid. inquit:

De-

Degeneres animos timor arguit.

63 Ideo, & resecandus, & de medio† tollendus timor, vt dicit Ouidius. lib. 3. de Ponto.

Desine mitem animum, vano infamare timore,
Saua, quid in placidis saxa vereris aquis?

Concinũt dicta Io. Chrisostomi in sermone de S. Io. Baptista dum ait: Facile deuiat à Iustitia, qui in causis, non Deum, sed homines pertimescit. Vndè benè Horatius lib. 3. Carmin. Ode 3.

Iustum, & tenacem propositi virum
Non ciuium ardor, praua iubentium,
Non vultus instantis Tyranni,
Mente quatit solida: neq; Auster
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna manus Iouis,
Si fractus illabatur orbis
Impauidum ferient Ruinæ.

Seruare aurè, atq; amplecti oportere Iudices, ac Magistratus ad iustitiæ expeditionem electos, quæ scribit Anselmus in lib. Cur Deus ho-
64 mo, qui ait: Iustitia† est animi libertas, tribuẽs vnicuiq; propriam dignitatem, maiori reuerentiam, pari cõcordiam, minori disciplinam, Deo obedientiam, sibi sanctimoniam, inimico patientiam, egeno operosam misericordiam. Hęc Anselmus. Et ego Indicum memoriæ reducerem, ꝙ recordentur, mortales se esse, ex terra natos, ibidem regressuros, & post non longi temporis spatium morti proximos, ac in Iudicij vltimi die, ob modicam huius vitę lętitiam, exactam rationem redituros: & qui iniquè iudicauerint, perpetuis pęnis addicẽdos; & quò maiora, altioraq; gessere negotia, eò maiorem & strictiorem rationem redituros: Perquirendosq; an populum Dei neglexerint? an grauamina importabilia iniunxerint? an manus humano sanguine consperserint? illorumq; cruorem indebitè effuderint? an bona illorum disceerpserint? an pecunias diuitiasq; subditorũ corraserint? CHRISTVS Summus Iudex afferet illud Ezechielis. cap. 34. Lac comedebaris,
65 †& lanis operiabamini: & quod crassum erat, occidebatis: gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit, non consolidastis: & quod ægrorum non sanastis: quod confractũ est, nõ alligastis: & quod abiectum est, non reduxistis: & quod perierat, non quæsistis: Sed cum austeritate imperabaris eis, & cum potentia. Et alia, quæ ibidem describuntur; q̃ si commemoratenr, rectum facerent iudicium, & iustitiam. Multa ad hoc propositum, dum transcribuntur, vidi scripsisse Illustrem, ac Reu. Virum Paulum Regium Episcopum Equensem Dialogo 4. & 7. par. 2. quos pulchrè Iralo idiomate de miseria humanæ vitæ conscripsit.

ARGVMENTVM CAP. XXII.

Argentariorum officium quod? Argentariæ intelligentiam, reiectis diuinationibus aliquorum Doctorum explicantur. Aliqua, quoad materiam cambiorum enucleantur. Argentariorum officium, an sit de Regalibus?

COMPENDIVM.

1 *Argentum appendix est ad Iudices.*
2 *Intellectus c. 1. in verb. Argentaria. nu. 3. 4.*
4 *Argentarij, sunt publici Baucherij.*
5 *Argentarij officium, publicam causam cõtinet. nu. 14.*
6 *Argentariorum, & Nummulariorum officium à Fisco proponebatur.*
7 *Argentarios, ac Nũmularios Romæ primus omnium Tarquinius Priscus Rex instituit.*
8 *Argentariorum loco, sunt hodie publici Campsores, & Baucherij.*
9 *Taberna Argentaria quæ? nu. 14.*
10 *Mensarij, siue Mensularij ab Argentarijs diuersi erant vt sibi persuasit Sigonius.*
11 *Caroli Sigonij opinio improbata.*
Quinque viri Mensarij qui essent, & quod illorum officium? & ad quid creati? nu. 12.
13 *Commissarij redẽptionales Regni adinuenti per Magistratus Regios in Regno Neapolitano, qui mittuntur ad vrbes, ac loca graui mole debitorum oppressa, similes sunt, Romanorum olim viris Mensarijs.*
14 *Argentarij publicas, non priuatas rationes administrabant.*
15 *Argentarij ex publico à Principe constituebantur.*
16 *Argentarij fidem publicam cum haberent, & ideo fideles iudicabantur.*
17 *Decoctores, quos vulgo (Banchi falliti) vocamus, ad bonorum cessionem non admittuntur.*
18 *Decoctores dicũtur, solum vertere, & quid hac verba significent?*
19 *Decoctores dicuntur, Foro cedere, & quid illa verba significent? nu. 20.*
Intellectus l. Si hominem. §. Quoties. ff. deposit. & l. fi. ff. de curat. bon. dand.
20 *Foro cędere, quid significet?*
21 *Argentariorum, ac Nummulariorum officium, & Campsorum, quid continet?*
22 *Campsum, cambium dicitur. ex Ennio Priscianus.*
23 *Campsores idest Permutatores.*
24 *Campsores de iure ciuili ex cambio fœnus recipiebant.*
25 *Cambij iure, an absque peccato aliquid recipiatur vltra sortem?*
26 *Cambiorum subtilis, & perplexa materia, ipsis ferè tantum mercatoribus cognita, à Doctoribus, ob negotiorum subtilitates, & perplexitates, vix intelligibilis.*
27 *Cambij exercitatio delicentia Principis exercenda.*
28 *Contra leges ciuiles solus Princeps statuit.*
29 *Ferdinandi Fornarij I.C. Regentis, & Locumtenentis Magni Camerarij laudes.*

CAP.

C A P. X X I I.

FRidericus Imperator, q̃ prouidè post Magistratuum creationes in c. 1. Quæ sint Regal. Argentariam subiunxit, quasi argentũ ap-
1 pendix velutī quædam sit ad Iudices.
Multa ad illius textus intelligentiam ibidem
2 effuderũt Andr. de Iser. & alij Doctores:† cuncta tamen illorum dicta, rendunt ad Aurifodinas, minerasq; Argẽti, Aeris, Ferri, ac similium, meoq; iudicio contra Imperatoris mentem, & extra scopum, nisi mea me fallat opinio, & nisi ipse errem, vt alij.
Doctores nostri, quoad illius textus declarationem, non considerauerunt Imperatoris dicta, cuius intentio fuit aperire, ac patefacere
3 illa tantum† capita Regaliorum, quæ illis Lombardiæ Ciuitatibus concedebantur, recognoscens supprema iura Principi spectantium in illis Italiæ partibus: Cætera vero, quæ de Regalibus quidem sunt, non tñ ibi ab Imperatore enumerata, quorum in d. c. 1. Quæ sint Regal. Imperator non meminit, nos latius per plura capita post modum explicabimus.
Vnde in illo textu, omissis aliorum opinionibus, quæ mihi futiles videntur, Iacobum Aluarotum in hoc magnifacio. & illos, qui eum sequuti sunt, qui textum illum declararunt, lo-
4 qui† de Argentarijs, (quos Bancherios publicos appellamus,) deq; illorum locis, & officijs. Argentarij namq; officium publicum continet
5 causam.† l. Argẽtarius §. Ideo autẽ. ff. de edẽd. Illorumq; officium publicam haber fidem. notatur in l. Si ventri. §. In bonis. ff. de priuileg. cred. Argentariorum, namq; & nummulariorũ officium à Fisco proponebatur: vt ibidem an-
6 notauit† Accursius in verb. Publicam: Hanc argentariorum expositionẽ ex Terẽtio, Plauto, Herodiano, Vitruuio, & alijs tradidit Gul. Budeus in annotat. prioribus in l. Si hominem. §. Quoties. ff. depofit. & ipsum non allegando, eiusdẽ opinionis est Vaconius à Vacuna declarat. iuris ciuil. lib. 1. Declar. 14. num. 1. cum pluribus seq. Francisc. Hotoman. in d. c. 1. Quæ sint Regal. & diligenter Iacob. Cuiacius in nouell. 136. Io. Bap. Lupus in c. Nauiganti. Comment. 3. §. 2 nu. 49. 50. & nouissimè Petr. Greg. Sintagmat. iuris vniuersf. lib. 21. cap. 9. num. 11. parte 3. Ioseph Cumia in ritib. Sicil. cap. 19. num. 92. 93. & seq.
Hos argentarios, nummulariosq; Romæ pri-
7 mus instituit L. Tarquinius† Priscus, habebãtque Mensas, & Tabernas argentarias tenebãt, propè, ac circa ædem Castoris: vt scribit Dio. Nicæus Histor. lib. 3. Eorundem Nummulariorum, & argentariorum meminerunt Iurisc. in tit. de edendo. Quorum loco, temporibus no-
8 stris, sunt publici† Campsores, siue Bancherij, vt dicit Cumia in dicto c. 19. n. 95. Et Menoch.
9 vbi supra. De istis Tabernis† Argentarijs meminit Vlpianus in l. Qui tabernas. ff. de cõtrah. empt. & in l. Tabernæ. & in l. Instructam. ff. de verb. signific. Paulus in l. Inde Tabernacula. ff. eod. tit. Idem Paulus in l. Tabernæ. & Neratius in l. Cum quæritur. ff. de Fund. instr. & instrum. legat. & Scęuola in l. Tabernam. ff. eo. tit. & multa effudit ad hunc propositum satis diligenter Io. Brechæus in d. l. Tabernæ. cum duabus seq. vbi etiam Guliel. Forner. ff. de verb. signif.
Carolus Sigonius Antiquitatum scrutator egregius de antiquo iure ciuium Roman. lib. 2. cap. 11. sibi persuasit diuersos fuisse Mẽsarios,
10 seu Mensulatios† ab argẽtarijs: istos enim priuatas rationes fecisse, illos verò publicã: quem sub obscurè, ac sub dubio sequutus fuit Iacob. Menoch. de arbitrar. iudicum quæst. lib. 2. centur. 1. casu 91. nu. 6. & seq. qui non ea, qua debuit, ac solitus est dilucidatione, rẽ extricauit.
11 Ego sub bona vtriusq; venia † aliter sentio: Nam Mensarij quinque viri, prima vice Romæ creati fuere, de quibus Liui. lib. 7. & Fenestel. de Magistrat. cap. 20. creatio ipsorum fuit publicè suscepta, nõn tñ illorum officium, Reipublicæ corpus in vnum respiciebat, sed particulares tm̃ homines, & illorum bona, quatenus à fœneratorum manibus eriperentur, qui ciues ipsos coram Magistratibus vexabant: Cumque tarda essent (vt Liuius ait) nomina debitorum, illaq; impeditiora, ità q̃ non sufficerent illorum bona in ærarium posita ad illorum debita exsoluenda: Propterea ij Magistratus creati, vt creditoribus satisfacerent, ex ære congregato à diuersis ciuibus, quoad gratiam vtriusq; debitoris scilicet, & creditoris, & inde fiebat solutio. Quod cõprobatur ex dicto Flauij Vopisci. in vita Taciti Imperat. versus finem. Argentum (inquit) mensale, quod priuatus habuerat, ministerijs conuiuiorum, quæ in Templis fieret, dedicauit. cuius antè nos meminit Petr. Faber semestr. lib. 1. cap. 6 in fin. Hos autẽ quinque viros, quodammodo coacta fuit Respub.
12 Romana eligere, vt ciuiũ dissensioni, quæ erat ob debita fœnora, remedium salutare afferret, cuius dissensionis, & causæ mẽtionẽ feci supra c. 3. & annotauit Luc. Florus in Epith. de gest. Roman. lib. 1. c. 11. Ideoq; illud officiũ erat ex ære coadunato, quantitates à priuatis debitas creditoribus dispensare, & priuatorum cõmodum illud officium respiciebat, non autem publicũ. Nisi ex ambiguitate, ne ob secessionem Plebis in Mõtem sacrum, vel in Ianiculum, aut trans Anienem, Respublica damnũ pateretur, quod facere iam cæperant ex impotentia solutionis debitorũ, quã facere nequibant: Ideoq; secundariũ Reipublicę detrimentum respiciebat. Huius rei exemplum tradam singulare, in
13 Regno Neapolitano à Collaterali† Concilio, & Regia Camera Summariæ vsurpatum, atque inuentum, satisq; consonum, & vt spero, ab omnibus, qui ista, quandoq; lecturi fuerint, amplectendum,

ctendum, vt istis quinq; viris mensarijs similes
sint, officiales, siue Magistratus redéptionales.
Hos mittit Curia Regia Ciuitatibus, & vrbi-
bus graui mole, onereq; debitorum oppressis,
qui ex Ciuium Fortunis, collectis, solutionibus
vectigalium, & gabellarum, passim vrbium, ac
Ciuitatum debita exsoluunt, ne Rectores, seu
Antiani vniuersitatũ solutiones ipsas, ac pecu-
nias ad alium vsum destinent, vel sibi ipsis ap-
plicent, intuitu quorundam simulatorum ser-
uitiorum, & Ciuitates, illarumq; habitatores
quotidie in deterius collabantur.

Quò verò ad argẽtarios, aduersum etiam af-
fero, illos publicas rationes, non autem priua-
torum administrasse, & Tabernas Argentarias
circa Forum tenuisse, quod factum non extitis-
set, in loco vt publico à Principe ponerentur,
ni & illæ publicæ fuissent, publica tractarent,
14 † & eorum officia, ac libri fidem publicam ha-
buissent. Ad huius dicti confirmationem, ante
omnia dictum affero Vitruuij lib. 5. cap. 1. Igi-
tur (inquit) circũ spectacula, spatiosiora inter
columnia distribuantur, circaq; in porticibus
argentariæ tabernæ, Menianaq; superioribus
coaxationibus, collocentur, quæ & ad vsum, &
ad vectigalia publica, rectè erunt disposita. Vn
de priuatis qñq; factam potestatem ædificãdi
Domos circa idem forum, & factas Porticus,
& Tabernas, quæ iuris sunt publici, retulit Li-
uius lib. 1. Ab eodem (inquit) Rege, & circa Fo
rum, priuatis ædificanda diuisa sunt loca, por-
ticus, Tabernæq; factæ. Insuper, vt dictum est,
argentarij Magistratus facti sunt, quorum libri
fidem publicam habuisse, iam proximè supra
docuimus: fidem vero publicam, homini priua
to tribuere, & Magistratum illum creare, Prin-
cipis opus esse, satis probatũ fuit supra. c. 21.
Nec præter ea inficiari potest, hos argẽtarios,
& publica, & priuata negocia tractasse, cum pe
cunias acciperent, & darent, vt à modo in Ban
chis fieri videmus. Locus, etiam & Magistratus
15 publicus erat, & ex publico à Principe † con-
stituebatur. hoc dicit Vlpianus in d. l. Qui Ta-
bernas. ff. de contrah. empt. Qui Tabernas (in-
quit) Argẽtarias, vel cæteras, quæ in solo publi
co sunt, vendidit, non solum, sed ius vendidit:
cum istæ Tabernæ publicę sint, quarum vsus ad
priuatos pertinet. Quod & Caius fatetur in l.
Argẽtarius in princip. ff. de eden. dum inquit:
Publicam illos causam habere. Hinc Frideri-
cus in d. verb. Argentariæ. in d. cap. 1. Quæ sint
Regal. adeo publici iuris esse censuit argenta-
rias, vt inter Principum Regalia, & illas collo-
cauerit. & quamq̃ hunc intellectum inibi ali-
qui derideant, & alibi etiam; ijs tamen satis re
spondeo dum de Fodinis loquela facienda est
infra cap. 28. in princip.

Isti itaq; Argẽtarij, siue Bancherij, cum fidem
publicã habeant, & pecunias manibus tractẽt,
16 † & ob eam artem fideles iudicentur, vt dicit
Isocrates in Trapezitico, siue Oration. 18. Ho-
rumq; libris & scripturis fides publica habea-
tur, ità vt in actibus Iudicialibus, ac extra iudi
cium fidem faciãt, & idcirco actorum suorum
publicas rationes, librosq; conficiant. vt in d. l.
Argentarius. Ex eadem causa oritur, vt ijdem
decoctores, quos (Banchi falliti) nominamus,
17 † ad bonorum cessionem non admittãtur. arg.
l. fi. §. fin. ff. Quæ in fraud. cred. Bartol. in l. Alia
§. Eleganter. in fin. ff. solut. matrim. Bald. in l. 1.
nu. 8. in fin. C. qui bon. ced. poss. & in cons. 249.
18 vol. 1. Qui dicuntur solum vertere. † in l. Super.
C. de mãcip. & colon. patr. lib. 10. Quasi ob de-
coctionem locum mutare, & à creditorum fa-
cie aufugere. Hinc Cic. in Orat. pro Cęcinna.
Qui volunt (inquit) pœnam aliquam subterfu-
gere, aut calamitatem, eo solum vertant, & Li-
uius lib. 3. Collegæ eorum, exilij gratia, solum
verterunt. Dicuntur etiam hi apud Iurisconsul
19 tos, † foro cedere. l. Si hominem §. Quoties. ff.
Deposit. & in l. fi. ff. de curat. bon. dand. & licet
diuersimodã ibi expositionem Accursius co-
netur afferre, nil aliud tamen significabit, nisi
vt diximus, & amplissimè comprobauit Andr.
Tiraq. de reuocan. donat. in verb. bona. n. 5. vbi
affert ad hunc propositũ, pulchros, & apposi-
tissimos versiculos Iuuenalis Satyr. 11. dicẽtis.

Inde vbi Paulum
Nescio quid superest, & pallet fœnoris author,
Qui vertere solum, Baias, & ad Ostia currunt,
Cadere namq; Foro, iã non est sibi deterius quàm
Aesquilias à feruenti migrare Suburra.

Dicũtur autem, me iudice, & Iuriscõsultorum
20 verba obseruante, Foro † cædere, quasi totam
Tabernam nummulariam, creditoribus cęde-
re, ac relinquere, ob negotiorũ decoctionem,
vt quem admodum illæ in foro erant (vt iam
pridem diximus) sic etiam dicantur, Foro ei-
dem cędere.

Eorundem argentariorum, nũmulariorum, &
campsorum officium est, Depositam pecuniam
21 † cõseruare, depositãtibus restituere, aut alijs
eorum mandato, eandem etiam permutare, in-
terdum gratis, interdum fœnore intercedẽte,
qđ Collybas apud Græcos appellatur: & per-
mutationes hodie cambia appellantur, & inde
campsores, quasi cambiatores: Cãpsum enim,
22 † Cambium dicitur, vt ex Ennio docet Priscia-
nus lib. 10. cap. 2. vbi ait: Campsant, idest per-
mutant, quasi à latino verbo, cãbio, cuius præ-
23 teritum perfectum, facit † campsi: Inde cãpso-
res, quasi permutatores. cuius rei meminit Al-
ciatus. lib. 1. Parergon. cap. 45. Tiraquel. de re-
tract. consanguin. §. 30. Glos. 1. nu. 1. & nouissi-
mè, qui illos sequitur Io. Baptista Lupus de
vsur. Comment. 3. §. 2. num. 47.

Ob permutationes autem pecuniarum fœnus
accipiebant, vt diximus, præsertim dum pecu-
niam alibi redderent, quàm vbi recipissent. Po
terant autem Iure ciuili, tale fœnus recipere,
id q;

84 idq; optima ratione, quam†elegantem affero ex Pomponio in l.Si in Asia.in princip.ff.deposit. Si in Asia (inquit) depositum fuerit, vt Romæ reddatur, videtur id actum, vt non impensa eius id fiat, apud quem depositum sit, sed eius, qui deposuit. Vnde considerabitur, vt is cui depositum sit, dum cogitur alteri loco pecuniam reddere, fortè sibi incongruo, ratione itinerum, & expensarum, & ideirco videmus in hac specie aliquid plus accipere, & ità ser-
85 uari, nec peccatum†cõmitti. vt post alios censuit Armillà in verb. Campsor. vers. Secundum. Quo in genere considerat, Cambia redundare in maximum commodum Mercatorũ, ac Reipublicæ, permutando pro Nundinis pecunias de vno Regno in alterum, & euitantur difficultates, quæ occurrerẽt in asportatione effectuali pecuniæ de vno loco in alium, ob incursus latronum, naufragiorum, tempestatum, & aliorum casuum. Sed hæc Cambiorum materia perplexa est, dependens à modis, & qualitatibus pluribus Campsorum, & Mercatorum, vix intelligibilibus, etiam ab ipsis subtilissimis Doctoribus, nisi ipsi itidem mercatores edoceant.
86 †Quam materiam optimè, atq; eruditè tractauit Dominicus de Soto de iustit. & iur. lib. 6. q.8.artic.1. & 2. Angel. de Clauas. in summa.§. Vsura.1. nu. 51. Siluester Prietius in summa. §. Vsura.il 4. Tabiena. §. Vsura.15. Caietanus in verb. Cãbium. Armilla. in verb. Campsor. Mart. Nauar. in summa. cap. 17. num. 283. post Anton. Florentin. in Summa parte 2. titul. 1. c. 7. §. 47. cum seq. Laurent. de Rodulph. de vsur. parte 2. q.26. Caieta. in tract. de Cambijs. Idem Nauar. in tit. de empt. & vend. in consil. 8. & in tit. de vsur. in consil. 1. parte 2. Sebastian. Medices. in Sũma peccator. Capital. tit. 6. q. 95. Io. Baptist. Lupus in d. Cõment. 3. §. 2. per totum. Hierony. Gabrielius in consil 155. nu. 23. 24. vol. 1. & in consil. 158. per totum. vol. 2 latissimè Augustin. Berous in consil. 194. volum. 1. & in consil. 33. nu. 12. & in consil. 107. num. 52. vol. 3. Simon de Prætis in consil. 151. vol. 1.

Et ista cambij exercitatio, atq; exactio ex eo,
87 sine Principis licentia, fieri nequit, †tum quia eorum scripturæ à Principe concedente fidem capiunt, qui posset similia cambia, & exactiones, & negociationes prohibere, iuxta tradita per Io. Baptist. Lup. in loco supra allegato. nu. 52. Tum, & multò plus quia, vt dictum est, eorum scripturis fides publica adhibetur, contra iuris scripti dispositionem, vt credatur scripturæ & Cartulæ priuatæ: sed contra ius, non
88 licet alicui facere, vel statuere, nisi† soli Principi. l. Princeps. ff. de legib. Oldrad. in cons. 75. nu. 1. Ergo & illorum campsorum, argentariorum, ac bancheriorum approbatio, atq; creatio ad Principem spectat: & ideo hi in Regno, Curia Regia concedente, argentariam bancheriam aperiũt, præstantq; idoneas fideiussiones in Regia Camera Summariæ, & alia adimplent
29 necessaria, vt mihi etiam affirmauit†Ferdinandus Fornarius I.C. Regens, & in eadem Regia Camera Locumtenens Magni Camerarij.

ARGVMENTVM CAP. XXIII.

Quæ palatia Regaliũ iure contineantur? Num intelligantur palatia Prætoria, in quibus iura redduntur? Qua immunitate gaudeant Principum palatia? multa hic noua habentur.

COMPENDIVM.

1 *Quæ palatia sint de Regalibus?*
Principes in locis insignibus solent habitare, ac Palatia habere.
2 *Sacratas Deo domos habitare, Principi non permittitur.*
3 *Iudices, & Magistratus Regñ, vbi adsunt Principum Palatia, priuatorum domos inhabitare nequeunt, nec priuati in eis. num. 5.*
4 *Imperialia, ac Principum Palatia priuatorum domibus cohærere non debent.*
5 *Palatia Regia illi habitant, quibus facta est deputatio.*
6 *Palatia Principum à priuatis præscribi nequeunt.*
7 *Palatia prætoria, in quibus iura reddũtur, alteri vsui destinari nequeunt.*
8 *Palatij Magnæ Curiæ Vicariæ Magnanimitas, & structura in vrbe Neapolis.*
9 *Palatia duo alia Regia in Ciuitate Neapolitana, vltra Arces.*
10 *Palatia dicuntur Imperatorum, Regum, Principum, aliorumque Magnatum.*
11 *Palatium Salomonis.*
12 *Christiani Reges, capta Hierosolyma Salomonis Palatium habitarant.*
13 *Templa dicanda Dijs, & Magistratibus domus principales erigendæ.*
14 *Palatium magnum sibi ædificauit Hierosolymis, Helena Adiabenorum Regina.*
15 *Contra facientes Palatia magna, inuehit Afflictus, sed quanto plus hodie diceret.*
16 *Superbia humana, quam in loco prolapsa est.*
17 *Caroli Principis Hispaniarum, Philippi II. filij pulchrum dictum in eum, qui Madridi, Magnum habebat Palatium.*
18 *Palatia non solum Principum, sed aliorum etiam dicuntur.*
19 *Palatia appellantur habitationes Episcoporum.*
20 *Principum Palatia, immunitate, vt ex ijs delinquentes non extrahantur, gaudent, nisi de Principis licentia, vel nisi sint proditores.*
21 *Palatium dicitur Principis per Antonomasiam, & non exprimendi sunt in illa contutus.*
22 *Ius Plateæ in Regno.*
23 *Ciuitas an teneatur dare Episcopo palatiũ remissiue.*

CAP.

CAP. XXIII.

VM Fridericus Imperator in dicto c.1. Quę sint Regal. posuit Palatia. And. de Isern. exposuit, ea Palatia,
1 † ac Domos esse de Regalibus, quæ Imperator habere solet in ciuitatibus. Sed Bald. arbitratus est, textum loqui de Palatijs deputatis ad Iustitiam Populis exhibendam. Præposit. Matth. de Afflict. Francisc. Hotoman. & alij, vtramque expositionem probarunt.

Nos etiam vtramque amplectimur, & dum dicitur, (Palatia in ciuitatibus consuetis) non immeritò: nec enim Imperatores, Reges, Principesque in omni loco humili habitare solent, sed in vrbibus, ciuitatibus, ac locis insignibus; eligere enim solent plerunque Metropoles Gętium, quales olim Imperatores Romani Romam, & eandem hodie Summi Romani Pontifices, Ac Hodie Imperatores Viennam, Spiram, & alias Germaniæ Vrbes, alijque Principes Magnas solent ciuitates deligere. Sic Turcarum Imperatores Constātinopolim, tum ob decorem, tum etiam ob familiæ, & Magistratuū commoditatem. Istaque Palatia in his consuetis Ciuitatibus de Regalibus sunt, ad priuatos minimè pertinentia. Quemadmodum enim Sacratas, dicatasque Deo Domos, Ecclesias, &
2 loca, humano Principi inhabitare nefas, † atq; impium est, omnibusque Deo rebus semel dicatis. l. Sancimus. 1. C. de Sacrosf. Eccl. §. sacræ. Inst. de Rer. diuis. Vnde etiam Prætor edictum proponebat, Ne quid in loco sacro fieret, de quo optimè scribit Ioachim Hopper de Vera Iuris Prudentia lib. 6. tit. 7. eodem modo Princeps, qui Vice Dei in terris administrando fungitur, & Palatia, domosque inhabitans, authoritatem loco tribuit, priuatis inconuenit eadē possidere.

Idcirco vbi sunt Principis Palatia, vel Prætoria, Iudices Imperiales, vel Regij, priuatorum
3 † domos habitare nequeunt, sed in illis cogantur incolarum facere, vt illorum reparationi, dum necessitas ingruerit, valeant prouidere. vt in l. Nulli Iudicum. C. de offic. Rector. Pro-
4 uin. & alteri priuato in eis habitare † non licet. l. Vnica. C. de Palatijs, & Dumib. dominic. libr. 11. Quin immo eadem Imperialia, & Regia Palatia, priuatorum domibus cohærere non debent, ne Principum secreta sciantur, & in eis illi tantum cohabitant, quos earundem Maie-
5 statum † vsibus est facta deputatio. l. Quicunq; C. de operib. public. Et ex alio etiam, ne qua ex cohærentia, vel vicinitate domorum possit Imperatori, vel Regi, aliqua proditio fieri. Nec
6 eadem † Principum Palatia à priuatis pręscribi possunt. l. Præscriptio. C. de operib. pub. l. fin. C. de Sacrosf. Eccles. l. fin. C. de Fund. & fal. tib. rei dominic. lib. 11.

Prætoria etiam, Principumque Palatia pro reddendo Iure deputata, & in quibus Iudices,
7 † Magistratusque resident, non possunt alteri quàm, ei vsui destinari. l. Prætoria. C. de operib.
8 pub. Hinc in Regno habemus in Ciuitate † Neapolis Palatium Magnæ Curiæ Vicariæ, quod est nobilissimum, in Insulam formatum, nulli ædificio, nec publico, nec priuato cohęrens, sed publicis vijs circundatum, in quo resident Regiū Consilium, Tribunal Regiæ Cameræ Summariæ, Tribunal eiusdem Magnæ Curiæ, causarū criminalium, & Ciuilium, & Tribunal Magnæ
9 Curiæ Siclæ. Adsunt etiam † Neapoli alia Palatia Regia duo, Vnum extra Vrbis mœnia obsitum Pomerijs, & Aquis irriguum, vulgo appellatum (Poggio Regale,) & est in Orientali Vrbis parte. Alterum vero, in quo resident Regis Generales locumtenentes in altera Vrbis parte Meridionali, Vltra Arces Regias, quę omnia sunt in Insulam deducta.

Et licet Palatia, ac Domus promiscuè quandoque appellentur; Verè tamen loquendo, Im
10 peratorum, Regum, † Principumque Palaria appellatur, aliorumque Magnatum. c. Conuenior. 23. q. 8. vt nouissimè declarat etiam Ioan.
1 Hoinotomus. in §. Sacræ. sub nu. 4. Inst. de Rer. diuision. Sic dicitur lib. 4. Reg. capit. 15. Quòd Azarias Rex Iuda percussus Lepra à Domino habitauit in domo libera seorsum, & Ioathan filius eius, gubernabat Palatium, & iudicabat Populum terræ. Et Salomon ędificauit Domum nomini Domini, & Palatium sibi; & idcircò dixit, Hytā Rex Tyri: Benedictus Dominus Deus Israel, qui fecit Cœlum, & Terram, qui dedit Dauid Regi filium sapientem, & eruditum, & sensatum, atque prudentem, vt ædificaret Do-
11 mino domum, † & Palatium sibi. patet libr. 2. Paralip cap. 2. de quo Salomonis Palatio, habetur lib. 3. Reg. cap. 7. & 10. & per Ioseph. Antiquitat. Iudaicar. lib. 8. c. 5. Quo in Palatio post
12 mudum, capta Hierosolyma, & † Christiani Reges Palatium habuerunt, vt est author Guliel. Tyrius de Bello Sacro lib. 12. c. 7. Et pluries in scriptura sacra de Palatio Regio fit mentio. Esther. cap. 1. & 2. cum pluribus alijs seq. Eodem modo Esaiæ. cap. 39. Erunt Eunuchi in Palatio Regis Babylonis. & Daniel. cap. 1. & 4. & alibi pluries in scriptura sacra habitationes Regum Palatia appellantur. Vnde Plato lib. de legib. 6. postquàm dixisset de ædificatione Tēplorum circa Forum facienda; Iuxta hæc Magistratuum (inquit) Iudicumque Palatia, in quibus quasi sacrarissimis, iustam, & accipient, & ferent sentētiam, partim quidem tamquàm de Rebus sacris iudicaturi, partim verò tamquā iudicantium Deorum, ibi sint Delubra, ibi etiā iudiciaria Domicilia, in quibus de homicidijs, cęterisq; capitalibus iniurijs, iudicatur. Quem secutus Aristot. lib. Politic. 7. cap. 12. inquit. Templa dijs immortalibus dicata, & Principales

13 les † Magistratuum Domos, locum oportunũ, & eundem habere debent. Pari modo in Ciuitate Hierosolymæ, ad occidentem Templi partem, erat à Macchabæis in præ excelso loco ędificatum Palatium, ex quo Vrbem, & quæ in ea fiebant contemplari volentibus pulcherrimus patebat prospectus; quod postea Agrippa Rex insigni amplitudine in Regiam sibi construxit, vt est author Ioseph. Antiquit. Iudaicar. lib. 20.
14 cap. 7. Et Helena † Adiabenorum Regina, Palatium sibi magnum erexit Hierosolymis in Monte Acra, de quo scribit Ioseph. Antiquit. Iudai. lib. 20. cap. 2. & de Bello iudaico. lib. 6. c. 6. & 7. & lib. 7. cap. 13. & plura Christianus Adrichomius in Theatro Terræ sanctæ in Præscriptione Hierosolymorum. nu. 73. & de Palatinis, & eorum Domibus agit Plin. lib. 36. cap. 5. Matth. de Afflict. in dicto c. 1. in verbo Palatia. Quæ fiut Regal. nimiam facit exaggerationem contra quosdam Nobiles Neapolitanos,
15 qui vltra illorum posse facerent † palatia sibi ipsis magna. Verum si hodie viueret altius intonaret; quia non Neapoli solum, sed vbique locorum in Regno, etiam à Priuatis hominibus construi conspicimus sumptuosa ædificia, vt absque dubio Imperatorum, ac Regum, habitatione, dignissima videantur. Ijs dicere possumus, quæ dicit de eo, qui gloriabatur, maximas ædes habere, quem inducit Francisc. Petrarch. de Remedijs vtriusque Fortunæ. libr. 1. Dialogo. 34. illique respondit: Vbi Fures Latitent, Tu Vageris, serui luxurientur, Vulgus hęreat, liguriant Parasiti, multiplicis tedij capax locus, & plura alia lib. 2. Dialogo 62. Nam hu-
16 mana superbia. eò † prolapsa est, vt iterum illa tempora esse abitrer. quibus homines Genes. cap. 11. dixerunt; Venite faciamus nobis Ciuitatem, & Turrim, cuius culmen pertingat ad cęlum, & celebremus nomen nostrum, antequam diuidamur in vniuersas terras. Quia ab infimę plebis hominibus, Domos, & Palatia construi videmus, illaque ædificia, quasi hę fabricarum structuræ nomen illis pariturę sint immortale; cum similes ædificiorum moles, re vera aliud non præ se ferant, quàm cuiusdam excellentis architecti industriam, & (vt cum Petrarcha loquat) diligentiam: Dominus autem domus, q̃ expensas erogauerit inanes, nudumque nomẽ aucupetur, nil aliud habeat, quarum in extremo, vltimoq; iudicij die, exactas rationes redditurus erit; qua in materia non nullos conspexi, eo vanitatis studio inductos, vt in ædificando tantum profusè effundant, vt dum moriuntur, domum solam, vacuam, & expeditam successoribus relinquant: quam ij postmodum, vt sibi ipsis alimenta præparent, vendere, vt plurimum coguntur. Alios verò ædificare conspicuas domos, quas demum, non habentes ęqualem illis suppellectilem scopis tenent mundatas, aut non habentes quid negotij grauis ibi aliquid tractare, lanificij, vel aliquid huius sordidi artificij opus gerere ibidem cogũtur. Mille sunt in hac spe eie furoris, & insaniæ modi, q̃bus superba vexatur humana fragilitas, quos omitto. Vtinam cogitatent, primos illos antiquiores Pattes, primam illã vsq; ad Diluuium vniuersale ætatem, sine ædificijs ttãsegisse, sed per tentotia, antraq; habitationes egisse, & tamen longiotis temporis, fortiorisq; complexionis vitam produxisse. Modò verò ætate infirmiori, quætimus magnas domorum altitudines, ac illustrium supellectilium illecebris opprimimur, quibus etiam humillimorum, ac infimæ artis hominũ congeries hodie abundant; nec cogitamus hac in vita nos Ciuitatem permanentem minimè habere, sed futuram inquirere: Hoc dicere optimè voluit Ludouicus Areostus Ferrariensis poeta celebris, dum in sua domo, quasi non alta quæsiuisset ædificia, supra portam hos posuit versiculos.

Parua, sed apta mihi, sed nulli obnoxia, sed non
Sordida, parta meo, sed tamen are, domus.

Sic etiam Io. Pagliarẽsis supremus Iurisc. Senensis, nunq̃ domum, aut emere, aut ædificare voluit, sed cõductã semper inhabitauit. Quàm
18 etiam celeberrimè Carolus Philippi † II. Catholici Regis olim filius, in ipso Adolescentiæ flore, per Madridi oppidum, animi causa iter faciens, dum Aulici cuiusdam Magnum palatiũ conspexisset, & quasi Regiæ persimile ęmulumq;, cuius nam esset quærẽs, Domini nomen audiens, quàm Christianè respondit: Magna nimis cauea, tam paruulæ Aui.

Sed non modo supremorum Principum, sed aliorum etiam, qñq;, palatia appellari, dixerũt
19 † Doctores præsertim Bald. Socin. Iacobin. de S. Georg. in l. Pleri ;. ff. de in ius voc. latissimè Remigius de Gonny de immunitat. eccles. Ampliation. 21. Sic etiam Episcoporum habitatio-
20 nes palatia appellantur: † vt voluerunt Io. de Imol. & Cardinal. in Clem. 1. de immunit. eccl. Angel. de Clauas. in summa. §. Immunitas. nu. 2. Syluester in verbo. Immunitas 3. nu. 1. Gulielm. de Monte Laudun. in Clem. 1. de Pęnit. & remiss. Oldr. in cons. 55. in fi. Alberic. de Rosat. in l. 2. C. de his, q ad eccles. cõfug. Gulielm. Mayuet. in l. Nemo. nu. 33. ff. de regul. iur.

Hæc principum palatia, illa gaudent immunitate, quòd delinquens ab eis non extrahitur, nisi de speciali eorundem Regũ, ac Principum
21 † mandato, vel nisi proditionis insimuletur, vt voluit Montaluus in glos. pen. in fin. in l. 7. Fori. titul. 5. lib. 1.

Si committitur insuper Maleficium in Palatio Principis, vel potestatis, libellus accusatorius poterit nõ continere cõfines palatij, quasi per Antonomasiam, & excellentiam satis sit
22 † demonstratus. Bartol. in l. Demonstratio falsa. nu. 17. ff. de condit. & demonstrat. & in l. 2. ff. de liber. & posthum. Bal. & Imol. in l. Si quis in fundi

Fundi vocabulò.ff.de leg.3. Angel. & Imol.in l.
Cum pater.ff.de leg.2.Ludouic.Roman.in l.Si
certi conditio.ff.si cert. pet. Aliam ego reddo
causam,& nouam,quia cum (ut supra tradidi-
mus) Principum, Magistratuumque Palatia,ne
mini cohærere debeant, sed in Insula cōstitui;
idcireo sustinetur libellus sine cōfinibus, quia
cōfines nō habet, pter viā,qua circundatum est.
Non omitto,quòd Francisc.Hotoman.in Cō
ment.Feudor.in d.c.1. Quæ sint Regal.dicit il-
lum tex.debere corrigi, & quòd dicat Placia,
vel Placita,non palatia; quæ uerba significant
forum nundinarium,à Verbo Germano Platz,
quod Plateam significat. Quoad forum Nun-
dinarium,quòd hoc diceret ego non probo,de
quo dico latissimè omnium infra capit. 36.sed
quoad Plateam probari potest; nam Plateæ viæ
sunt,& loca ampliora,ac latiora in vrbibus,vbi
Vrbis homines conueniunt, de quibus dicere
voluit Ælius Lampridius in Aeliogabalo. Pla-
teas in Palatio strauit. Quod ius Plateæ tetigit
23 † Ant.Capic. in Inuestitura Feudali. in verbo
Feudorum Clausulæ. §.Plateis, & Iuribus Pla-
tearum. licet ipse non declaret. Quoad Pla-
teas iam constitutæ sunt in viis publicis,de qui
bus egimus latè supra. cap.7.
De Palatiis scripsi aliqua. in cons.2. per to-
24 tum. Centur. 1. vbi egi, an Ciuitas † teneatur
dare Episcopo palatium,dum nouiter ex oppi
do,seu Castro ad Ciuitatem erigitur?

ARGVMENTVM CAP. XXIV.

Piscationum materia agitatur,& quando illa sit de Regalibus,& quando prohiberi possit, remissiuè? An Imperator in loco hic allegato scripserit de Piscationum materia, an Picariarum?

COMPENDIVM.

1 *Piscationum materiam alibi tractauit author.*
Piscationes sunt de Regalibus.
2 *Piscari cuilibet licitum in Mari, ac Fluminibus publicis.*
3 *Reditus Piscationum sunt de Regalibus.*
4 *Rex Catholicus,quos reditus ex Piscibus habet in Ciuitate Neapolis.*
5 *Piscium vectigal institutum à Myride Aegyptiorum Rege in lacu ingenti effosso arte mirabili, & vxori concessum. num.6.*
7 *Piscari quando non liceat remissiuè.*
8 *Piscari aliquem in loco publico solum,quando licitū?*
Antonii Orificii Iurisconsulti Præsidis Consilii Regii Laus.
9 *Piscatio,cur Clericis permissa,venatio minimè.*
10 *Vxores Cyanippi,& Aemilii Sybaritis à Canibus Laceratæ.*
11 *Iulius Cæsar Cæsarius I.C. poeta celebris. hominem occidit, quem credebat.*
12 *Vliares Bellisarii Eques Ioannem eodem modo occidit.*
13 *Anacharsis venando à fratre occisus.*
14 *Ludouicus Caroli Balbi filius Aprum premens, intorto aliundè telo transfixus.*
15 *Intellectus c.1.in verb.Piscationum.Quæ sint Regalia. castigando,dicendum esse picariarum.*
Gulielmi Fornerii I.C. Laudes.

CAP. XXIV.

De Piscationibus,& illarum segete,
materiaque Latius, quàm alius
1 quispiam explicui † de Magistra-
tuum Edictis.lib.3.cap.... vbi le-
ctores reijcio. Esse verò de Regali-
bus censuit Imperator.in d.c.1.in verb. Pisca-
tionum. Quæ sint Regal.
Quoad Piscationem statuatur Regula firma.
2 Licitum esse cuilibet piscari,& in Mari, † & in
Fluminibus publicis.§.Flumina.Inst.de Rer.di
uis.l.2.l.3.ff.eo.tit.Sed aduertendum quòd Fri-
dericus Imperator in illo textu, non loquitur
3 de Piscationibus; sed tantum † de illarum re-
ditibus,quos forte ex Piscationibus haberet:
& habetur in l.Inter publica.ff.de verb.signifi-
cat.secundum communem currentem lectutā,
vt legit etiam ibi Io.Brechæus.De Piscationum
verò reditibus ibi loqui Imperatorem volue-
runt ibidem Andr. de Iser. Aluarot. Præposit.
Afflict.Hotoman.& alij Doct.Ponit exemplum
Afflict.in Ciuitate Neapolis,in qua Rex habet
4 sextam partem Redituum † ex Piscationibus
prouenientium, vel eorum pretium.prout etiā
scribit Iacobin.de S. Georgio in Inuestit. Feu-
dal.§.Et cum piscationibus,& in §.Fluminibus.
nu.11.12.& post ipsum Anton. Capic. in Inue-
stit. feud. §. Feudorum Clausulæ. in verbo Pi-
scherijs. Exemplum antiquius, & celebre est,
Vectigalis piscium instituti à Myride Aegy-
5 ptiorum † Rege,in Lacu propè Nilum, ingen-
ti magnitudine effosso,in quo erant duæ Pyra-
mides altitudine stadij; super his statuas quoq;
duas lapideas,vnā sibi, Vxori alteram in Thro
no sedentes collocauit,in lacus medio,qui pro
fundus erat,& magnus valdè,vt qui ambitu es-
set stadiorum trium mille, & sexcentorum, in
quo viginti duorum piscium genera essent.Pi-
scium Vectigal vxori concessum,ad vnguento-
rum, & reliqui corporis cultui vsum, ac ne-
cessitatem accommodatum,idque pendit sin-
gulis diebus Argentij Talentum. de quo Dio-
dorus Siculus lib.2. Talentum verò Agyptium
6 † viginti librarum fuisse scribit Budeus de as-
se. lib. 3.
Ad Regulam Piscationum,quòd cuique lici
7 ta sit, Quinque affert limitationes † Iacobin.
in loco supra allegato, quas ad verbū, vna tā-
tum addita,refert Ant.Capic.vbi sup.Quarum
illa mihi memorabilis videtur, qua alius pisca

8 ri prohibetur in loco † Fluminis; in quo diu quis piscatus sit, & alios piscari phibuit. arg. l. Si quisquã. ff. de diuers. & Tempor. præscrip. qui text. in magno Aduocatorum conflictu, in secundo studiorum meorum legalium anno, magnũ mihi honorem præbuit, dum ex improuiso illũ produxi coram Antonio Orificio Regio tunc Consiliario, & postmodum eiusdem Consilij Præsidente, Iurisconsulto Excellentissimo, quẽ suppleui vice Io. Marci Aquilini, & Antonij Dauid Aduocatorum qui punctum fouebant ex alijs: & Orificius legem illam, quam sciebat, ab illis desideraret: quod & suppleui etiam authoritate Philippi Decij in consil. 197. & 271. de hoc plenè loquentis. Quod comprobans Orificius, qua erat humanitate, capere fecit Iserniam, & Iacobinum de S. Georgio, quos, vti tunc Tyro, non videram; qui eandem opinionem confirmabant. Quo circa semper dum vixit me coluit, cuius anima Paradisi gaudijs fruatur. Quo in casu contra alium prohibentem dari interdictum, vti possidentis voluit Ioachim. Mynsinger. in §. Et quidem. in verb. communia. Inst. de rer. diuis.

Quærit Matth. de Afflict. in d. c. 1. in verbo Pi-
9 scationum. cur Clericis † venatio prohibeatur, Piscatio permittatur? vt in c. Esau. 86. Distinct. redditq; ibi plures rationes quas non refero. Plures nouissimè etiam reddidit Raynaldus Corses Indagation. iur. lib. 3. c. 14. Vltra illos, Ego aliam reddo non proijciendam, nempe ob imminentiora pericula in venatione, quàm in Piscatione, occasione instrumentorum, occasione proximiorum, & occasione propriæ personæ. Instrumentorum, quia in venatione sunt necessarij, vel Canes, vel Arma; in piscatione tantũ Rete. Canes egent alimentis, quæ potius danda sunt filijs hominum, quam canibus, qui morsibus etiam offendere possunt. Arma, & ijs offendere possent seipsos, & proximos intuitu venationis: Nam sagittæ, & sclopi ictus emissi, offendere alium, quàm feram possunt, & canes alium discerpere, vt vxor Cya-
10 nippi Thessali, & vxor † Aemilij Sybaritis Itali, ex Regno Neapolitano, quas à Canibus, eas feras credentibus, discerptas fuisse commemorat Plutarchus in Paralell. cap. 41. & 43. Sic in Patria Nicolaus Calsonus Sagittæ ictu occiditur à consocio, dum ille Aprum crederet inter Vepres delitescẽtem. Eodem pacto Iulius Cę-
11 sar † Cęsarius Nucerinus Doctor, Poeta elegãs, cũ venationi quadam die cum socijs dedisset operam, de seto, albescente quodammodo cęlo, ex socijs vnus cuidam arbori innitens, nocturnam auem, quasi cum socijs colludẽs dum imitatur, auem Doctor credens, sclopũ in eum direxit, caput illius solum videns, & tandẽ miserè occidit. Ob Crimen in Magna curia carceratus, Iudices factum intuiti, illum dimiserũt. Simile antea acciderat; Nam & Vliares Belli-
12 sarij † Ducis eques, Ioannem ducentem exercitum in Gilimerem telo confixit, auem confingere credens. cuius casum recitat Procopius de bello Vuandalico lib. 4. & hinc clericus irregularis fieri posset. Personæ etiam suæ occasione: quia dum quis piscatur, vti valet Instrumento ad mortem minimè apto de sui natura, puta Rete, vel alio, sicut Augustus, qui Hamo piscabatur, & alij alijs instrumentis. Secus verò in venatione, in qua multa superstant pericula, qbus venator exponitur. Vnde Anacharsis Philosophus, venationis studio assuetus, à
13 fratre sagitta percussus † interijt. vt refert Diogenes Laertius in eius vita. Simili modo Ludouicus Caroli Balbi Imperatoris, & Galliæ
14 Regis † filius, Aprum Venabulo præmẽs, in torto aliunde telo, transfigitur. vt Paulus Æmilius in Carolo Balbo docuit. vel vt alij voluerunt, fuit Carolo manus eius frater, vt testatur Carolus Sigonius de Regno Italiæ. lib. 5.

Quò verò ad Piscarium vectigal, de quo in d.
15 l. Inter publica. ff. de verb. signific. † Gulielmus Fornerius omni scius Iurisconsultus ibidẽ censuit, restituendum esse ibi textum secundum Pandectas Florentinas, vt dicat (Picariarum) & sic loquatur de Pice Fossili, quam dicit esse veram lectionem, de quo ego dicam latius infra cap. 28.

ARGVMENT. CAP. XXV.

Salinæ, salisq; vectigal, quando prima vice institutum? Quando ad Principẽ spectent, quis illarum vsus in Regno Neapolitano, quis apud Hispanos, Gallos, Britannos, aliosq; Principes? Quæ celebres salinæ? alia multa ad istã materiam pertinentia declarantur. Salsæ res; quo tempore, quaue mensæ parte apud Antiquos ponerentur?

COMPENDIVM.

1 *Ancus Martius Rex propè Ostiam primus salinas instituit, & salis congiarium populo dedit.*
Vectigal salis M. Liuius Censor, qui inde Salinator dictus est, primus inuenit.
2 *Congiarium salis munus Imperatorium est.*
3 *Lysimachus Rex apud Thraces salis vectigal primus exegit.*
4 *Sales Metallici, sunt Sal Gemmæ, Sal Harmoniacus, Sal Alcali, Salis Spuma, seu Halinitrum.*
5 *Sale, & sole corporibus nihil vtilius.*
6 *Salis montes inueniri, & vasa sculptilia inde fieri notum est.*
7 *Salina publica, et Principis qua sint?*

8 Sa-

8 *Salinas etiam homines priuati habere poßunt, & tunc non ſuns Principis.nu. 9.*

10 *Intellectus.c. 1. in verb. Salinarum. Quæ ſint regal.*

11 *In ſalinis conſuetudo attenditur, & circa vectigalia earundem ſalis.nu. 12.*

13 *Sal vendi non poteſt impunè ſine Principis, vel ſuorum officialium ad id deputatorum permiſſu.*

14 *Intellectus Conſt. Regni. Magiſtros* Fundicarios.

15 *Mercatores portantes ſal in Regno, tenentur vendere illud Regiæ Curiæ, ſi voluerint: ſi noluerint, vendunt ad eorum libitum, ſolutis Regiæ Curiæ iuribus.*

16 *Intellectus Ritus Regiæ Cameræ 65. cum quinq; ſeq. ſub tit. de iur. ſalis.*

17 *Sal quis cogitur vendere inuitus, vt ſupra proximè, & num. 19.*

18 *Laborans in venis metalli inueniendis pro qualibet vncia metalli, dat octo ſcrupulos Fiſco.*

19 *Opinio Capicij improbata.*

20 *Salis impoſitio in Regno, fuit facta per Fridericum Imperatorem, non per Alphonſum Regem, vt aliqui aſſerant, nu. 21.*

22 *Philippus Pulcher in Gallia vectigal ſalis prius inſtituit. nu 23.*

24 *Ioannis Bodini dictum improbatur.*

25 *Gulielmus de Naſſau Auraugiæ Princeps Belgiæ tranquillitatis turbator.*

26 *Argentinenſes quàm optimè cognouerunt Gulielmi de Naſſau perfidiam.*

27 *Ius ſalinarum, & ius Tiragij ſalis exigitur in Gallia, maximè in Delphinata per flumen Iſara, & per Druentiam, & Rhodanum.*

28 *Salinas Luneburgenſes Ioannes Branſuicenſis inuenit.*

29 *Poloni abundant ſale, ità vt in partibus occidentalibus illud pro mercatura mittant.*

30 *Septentrionales, quo modo ſalem conficiant.*

31 *Hiſpania vberes habet ſalinas.*

32 *Hungaria ſalinas habet, & ſalis vectigal.*

33 *Regni Neapolitani ſalinæ ſunt vberrimæ.*

34 *Sicilia ſuas habet ſalinas.*

35 *In Iudæa eſt mare ſalis appellatum, in quo fuere Ciuitates Sodoma, & Gomorrha.*

36 *Vallis ſalinarum, in qua Dauid percuſſit Idumæorum octodecim millia.*
Ioab ibi percuſſit duodecim millia.
Amaſias ibidem ſtrauit viginti millia.

37 *Prope mare, ſiue lacum in Tribu Iuda ſunt ſalinæ, & Ciuitas ſalis appellata.*

38 *Princeps concedens Feuda cum ſalinis, ſi non adſunt ſalinæ publicæ, an intelligantur conceſſa vectigalia pro ſalinis priuatorum.*

39 *Clauſulæ generales in conceſsione, an operentur, vt intelligatur facta conceſsio ſalinarum.*

40 *Priuatus ſi ſit ſolitus vendere liberè ſal, an Princeps imponat ſuper eo nouum vectig al? nu. 42. 42.*

41 *Princeps ſupremus noua vectigalia inſtituit.*

43 *Intellectus.c Regni. Item quòd iuſtitiarij, & Iudices. Intellectus Prag. Caroli V. Incip. Audiuimus etiam. ſub tit. de Baronibus, & eor. off.*

44 *Si Princeps conceſſerit omnia iura vectigalia, & ſimilia, ſolum reſeruauit quòd recipiant ſal ab ipſo, an ſi mercatores tranſeant cum ſale, vectigal ſit ipſius inueſtientis, an inueſtiti?*

45 *Pro flumine ad ſalem faciendum commodo, magna prælia geſta inter Hermunduros, & Cattos.*

46 *Sal, aut generatur, aut fit, quomodo generetur, & quomodo fiat?*

47 *Sal Tarentinum quale?*

48 *Sal Aethiopum, Nigritarum, Numidarum, & Barbarorum.*

49 *Aragonij, Vaſcones, & Burgundi ſalem habent, vt fructum naturalem.*

50 *Antiqui primas Menſas à ſalſis rebus inchoabant.*

51 *Sal pro anima datum animali ne puteſceret inquit Chryſippus.*

52 *Salis operatio in corpore humano.*

53 *Panes ſale conditi leniores.*

54 *Sal dentium ſtuporem tollit.*

55 *Salſedo nimia Melancholicum humorem generat.*

56 *Salſa cibaria quid mali operentur?*

57 *Apud Græcos ſal in primis menſis appoui ſolitum, vti amicitiæ, & boni omnis Symbolum.*

CAP. XXV.

ANcus Martius primus Romæ Sali-
nas propè Oſtiam inſtituit, & Salis
1 congiarium populo † dedit: vt eſt
author Liuius lib. 1. Salarium au-
tem vectigal apud eoſdem M. Li-
uius Cenſor, primus conſtituit, cui exinde Sa-
linatoris nomen, datum extitit, vt dicit idem
Liuius lib. 29. Ob quod errauit Petr. Crinitus
de Honeſta diſciplina. lib. 3. c. 5. dum dicit, pri-
mũ Salis vectigal ab Anco Martio impoſitum:
cum, vt diximus, Ancum Martium inſtituiſſe
Salinas, & populo donaſſe appareat. Congia-
rium enim munus Imperatorium, ac Principis
2 † erat, quod populo dabatur: vt eſt Author Se-
neca de beneficio lib. 4. cap. 28. vectigal autem
ſalinum conſtitutum poſtmodum. De ijs Ro-
manorum Salinis ſcribit Liuius lib. 7. Gulielm.
3 Budæus de Aſſe lib. 4. Apud Thraces vero † pri
mus, q ſalis vectigal inſtituit fuit Lyſimachus
Rex. vt ſcribit Athænæus Dipnoſophiſtorum.
lib. 3. cap. 1. Et ab eo poſtea remiſſum ex cau-
ſa ibidem aſſignata, quam fictam, & ſimulatam
crediderim.

Sed derelinquentes omnia ſalis genera, com-
memoremus Metallicos ſales, vt eſt, Sal gem-
4 ma, † ſal Harmoniacum, ſal Alcali, ſalis Spuma,
ſeu Halinitrum. de quibus poſtmodum dicemus.
& de ijs agit Dioſcorides lib. 5. c. 58. Amatus
Luſitanus in Dioſcoridem. lib. 8. Enarrat. 153.
& lib. 5. Enarrat. 90. & 91. Albert. Magnus de
Miner. Tract. 2. cap. 2. lib. 5.

Sed loquamur de ſale, quo in cibis vtimur,
de quo rectè Plin. lib. 31. cap. 9. inquit: Nihil
5 eſſe † corporibus, ſale, & ſole vtilius. vbi plura

ad falis laudē protulit,prẹfertim Plaro in Sym
pofio, dicit ipfius laudē à poetis celebratam,
ob admirandam & præcifam illius vtiliratem.
Quam magnopere extollit Plinius pluries, in
eodem lib.31.c.7.cuius etiā laudes fcribit Lu-
cius Marineus Sicul. de rebus Hifpaniæ. lib. 1.
c.10. & plura nouiffimè Marcus Anton. Marfi-
lius Archiepifcopus Salernitan' in Hydragio-
logia.fect.2.c.4.per totum. alia nonnulla tradi
dit Io. Mefue in lib.de Medicinis Simplicibus
purgātibus.lib.2.Sect.2. c.16.& antea Galenus
de fimplicium Medicament.facultatibus lib.9.
c.30 & lib.11.cap.50.Ante ipfos Ariftoteles in
lib. de fenfu,& fenfat. c.4.& 5. & de rebus au-
ditu admirabilibus, & alibi fæpe. & Auerroes
lib.5.Colliget cap.43.& montes falis inueniri,
6 & vafa † fculptilia fieri ex eo,dicit Ariftot.vbi
fupra & D.Tho.de Aqui.de fenf.& fenfat.lect.
10.c.11.prout nūc ego dū Calabrię Regię vifi
tationi vaco,vafa plura ex fale cōfecta habeo.
Salinæ illæ Principis funt, q̄ vel in loco eiuf-
dem Principis, vel in loco publico fitæ funt: &
tunc illarum vectigal publicum appellabitur:
7 vt† dicit Caius in l.1. in princ. ff. quod cuiufq.
vniuerf.nom.& habetur in l. Inter publica §.1.
ff.de verb. fignif. & fcribit Alex.in l.Diuortio.
§.Si vir.num.4.poft Lud.Rom. ff. folut.matr.&
tunc ipfe folus, eiusq́ue miniftri habent falis
vendendi ius,& authoritatem, & exigendi pu-
blicum vectigal.
8 Salinas etiam priuati homines † habere pof-
sūt,patet ex Vlpiano in l. Forma.§ Salinę quo-
que.ff.de cenfib.Idem Vlpianus.in l. Magis pu-
to.§. Sed & fi Salinas. ff de reb.cor. & habetur
in l.Generali.§ Vxori.& § Idem quæfiuit.ff de
vfu,& vfufr.legat. l. Sed & ij.in princ. ff.de pu-
blic.& vectigal.Et ifto cafu, quando in priua-
9 torum fundis effent† Salinæ,non effent Princi-
pis.fed priuatorum; vt voluerunt Lud.Rom.&
Alexand.in d. §. Si vir. vbi dicunt non obftare
10 tex.in d.c.1.in verb.Salinarū.† Quæ fint Regal.
Quia ille text. loquitur de Salinis inuentis in
fundo publico, non autem in priuato. Verum-
tamen eft,omnes Principes fibi vfurpaffe,vt ip
fi foli vēdant fal, aut per fuos præpofitos ven-
di faciant fubditis, cum fit maximum, vtiliffi-
mum, & continuum vectigal, nunquam defi-
ciens: cum vita humana,fale neceffario egeat.
11 Et in ijs vectigalibus Salis feruandā† effe con
fuetudinem feruari folitam, cenfuerunt, antè
omnes Andr.de Ifer.& poft ipfum, Bald. Alua-
rot. Martin. Laudenf. Præpofit. Afflict. & alij
in dicto verb. Salinarum. ità etiam voluit Flo-
rian. de Sancto Pett. in l. Aequiffimum.§.Inde
quæfitū.ff. de vfufruct. & quemadm.quis.vtat.
12 Expreffim etenim † in Salinis confuetudo at-
tenditur,& feruatur.vt habetur in c.Super qui-
bufdam.§. Præterea.vbi in fpecie agitur de Sa-
linis de verb.fignificat. hoc idem voluit Alex.
in confil.86.Vifa inquifitione, in princ. vol.4.
Raphael Comenf.in conf.162.p totū. Deci. in
conf.292.in princip.Rolanđ.à Vall.in conf.42.
nu.24.vol.3.Thob.Nonius in conf.83.num.11.
& p totū.Anton.Capic.in inueft.Feudal.§.Feu
dorū claufulę in verb. Salinis.poft Iacobin.de
S.Georg.in inueftit.in verb.& cum Argentifo-
dinis.Aug.Berous in conf.51.vol.1.Io.Cephal.
in cōf.519.vol.4.Marian. Socin.Nep.in cōf.80.
nu.40.vol.3. Francifc. Marc. in decif.Delphin.
128.& 385.vol.1.in decif.38.& 39.volum.2.Io.
Brechæus. & poft ipfum Guliel. Forner. in d.l.
Inter publica. vbi ante ipfos Barthol. Cæpoll.
ff.de verb.fignific. Renat.Choppin.de Doman.
Franciæ.lib.1. tit.16. nu.12. Petr.Gregor.Syn-
tagmat.iuris vniuerf.lib.3.c.10.in princ. parte
prima.& Io.Bodin.de Repub.lib.6.cap.10.
Vnde in hoc Napolitano Regno, falis vecti-
gal eft de Regalibus,ac Principi fpectantibus:
Rex enim nofter populis omnibus, annuū fal
tribuit,& priuatorum fal.nec vēdi impunè po-
teft,abfque quorundam Regiorum officialium
13 †permiffione. Et inftitutum hoc fuiffe à Fri-
derico Imperatore in hoc Regno dicit Matth.
de Afflict.in d.verb. Salinarum.in princ.& ca-
14 uetur expreffè per Cōftit. Regni. † Magiftros
Fundicarios. factam ab eodem Friderico vbi
per Andr.de Ifern.Lallum de Tufcia,& Afflict.
in qua Conftitutione habetur etiam,mercato-
rem portātem falē cum Nauibus à locis extra
15 Regnum,& applicantē in Regno,†teneri ven-
dere illum Regiæ Curiæ,fi voluerit:fin autē no
luerit, vendere poterit cui placuerit, folutis
eidem Regiæ Curiæ iuribus, feruata forma ri-
tuum Regiæ Cameræ fummariæ fub tit.de iure
16 † falis.Ritu 65.cū quinq; fequentibus Dum tñ
fiat dicta vēditio (vt ibi dicitur)in groffum,nō
ad minutū. Et hic vnus eft de cafibus, quibus
17 †cogitur quis inuitus vendere bona fua per d.
Conftit. cuius difpofitio defendi poteft. arg.l.
1.C.de metallar. lib.11. vbi laborans ad venas
metallorū inueniēdas, pro qualibet vncia me-
18 talli,debet Fifco,octo fcrupulos,†& refiduum
vēdat cōpetenti p̄tio Regio Fifco. Vbi Luc.de
Pen. dicit facere pro Regia Curia in opere Sa-
linarum,cogit enim oēs facientes fal in falinis
19 proprijs,ipsū fal Fifco † vendere. Sed fubiun-
git, Bonum effe q̄ iuftitia prætij melius ferua-
retur. Hoc idem refert,& fequitur Capic.in di-
cta Inueftit. Feudal. in verb. Salinis. in fin. Ex
quibus perperam dixit idem Capicius in verb.
Collectis. verf. In Regno autem Siciliæ. Quòd
20 impofitio falis dicitur in Regno † facta per
Regem Alphonfum: cum pateat factam fuiffe
per Fridericum Imperatorē longo antea tem-
pore. Nifi dicamus iura falis dandi, atq; vēden
di inuenta à Friderico Imperatore: Impofitio
nē verò folutionis annuæ, quæ fit per populos
Regni, factam fuiffe ab eodem Alphonfo, qui
21 †conuenit cū Regnicolis, de p̄bendo cuilibet
Foculari annuum modium falis, pro quo acci-
peret

peret collectam, & ſolutionem annuorum Car
lenorum quinque ab eiſdem Regnicolis, me-
diantibus Regijs litteris expeditis in Anno
Domini 1451. Quas retulit Regius Conſilia-
rius meritiſſimus Carolus Tapia de Conſtitut.
Princip. in Rubr. c. 4 nu. 54. vbi dicit, pro mẽſu-
ratoribus eiuſdem ſalis per Curiá Regiá exigi
alios granos duos pro foculari, ac modio ſalis.

Alij etiam Principes á populis eiſdem ſubdi-
tis ſalis vectigal exigunt, & ſal illis præbent, vt
22 in † Gallia in anno 1286. á Philippo Pulchro
prius inſtitutum iſtud vectigal memoriæ pro-
ditum eſt, tẽporariè tamen, ob bellorum tumul
tus, & Turbines, & iſta impoſitio in Gallia ap-
pellatur (la gabelle.) A Philippo Valeſio poſt-
modum in anno 1328. & in anno 1342. ordina-
23 riè inſtitutã fuiſſe † refert Robert. Guaghinus
in Hiſtor. Gallic. lib. 8 & Iacobus Meyerus Hi-
ſtor. Flandricæ. lib. 12. Cõfirmatũ poſtmodum
hoc vectigal in anno 1364. á Carolo Sapiente,
vt refert in eodẽ Carolo Paulus Aemilius Hi-
ſtor. Gallicæ lib. 9. Quod teſtãtur etiam Io. Bo-
din. & Petr. Gregorius in locis relatis. Tam &
ſi Bodinus in de Repub. lib. 6. cap. 2. lamente-
tur, vectigal illud, repertum fuiſſe ex cauſa ne-
ceſſitatis, imminentium bellorum tempore, &
poſtmodum bellis iam pacatis, abijſſe in ordi-
narium vectigal, & quòd in ſalinis Pictonum,
modius ſalis Pariſienſi menſura, olim duobus
aureis vendi ſolitus, nũc viginti aureis venda-
tur. Vnde dicit, Principes cauere oportere á
nouis vectigaliũ indictionibus, (quod ego in-
telligo verũ, neceſſitate nõ ſuggerente, & Prin-
cipe de ſuo ſufficienter habente) & hinc, ſuis
dictis fauendo rebellantibus. dicit ortam ſedi-
tionem Belgarum Philippo Auſtrio Regi Ca-
tholico rebellantium, ꝙ Ferdinandus Dux Al-
24 banus, Regis locumtenens † decimã venalium
rerum imperaſſet. Quæ decima, (ſi legantur ve
ri Belgarũ rerũ ſcriptores) nunq̃ nec impoſita,
nec exacta fuit. Et rebellantiũ occaſio lõgè an-
tea, q̃ illarum cura Albano Duci demãdata eſ-
ſet, orta fuerat, & poſt modum eo miniſtrante
confirmata: At fęderibus inhitis, ac firmatis,
quo tẽpore Io. Auſtrius Regis Germanus eoſ-
dẽ populos regebat, legatis Imperialibus me-
diantibus, alijsq; omnibus benignitatis, & cle-
mentiæ modis, in illis ſanciendis á Rege con-
ceſsis, nunq̃ inobedientiæ, ac animi pertinacis
malum, propoſitiq; illorũ obſtaculum, relique-
runt, á Diabolo quaſi occupati, vt ſatisfacerẽt
25 iniuſtis Gulielmi † de Naſſau Aurangiæ Princi-
cipis deſiderijs: quietem, trãquillitatem, bona,
propriumque ſanguinem perturbantes. Quam
enim vtilitatem ex inteſtinis ibidem bellis ge-
ſtis, captare vnq̃ Belgici populi valuere? Vt
enim Principis perfidiæ obtẽperarẽt, qui Deo
primũ, eccleſiæ Catholicæ Romanæ, eiuſq; tra-
ditionibus, hoſtis factus, peruerſorũ hominum,
Martini Lutheri, Io. Caluini, atq; aliorũ Chri-
ſtianæ fidei hoſtiũ, dogmata amplecterentur?
Deo O. Max. demũ Regi ſuo naturali, ac tẽpo-
rali Dño, cuius poteſtas à Deo eſt, rebellis, pro
ditorq; effectus populus obedientiã denegan
do? Et ſic ſuo peſſimo, & nequiſſimo facinoris
exẽplo, nõ ſubditis ſolũ, vilis, abiectæq; plebis,
ſed viris nobiliſsimis, & armorũ, & literarum
clariſsimis, vt idẽ facerent pſuadendo. Hæ sũt
rebellantiũ cauſæ, non quas virulẽtas, ſuo mo-
re, Bodinus effudit, nec vectigaliũ nouorũ indi
ctiones, q̃ bellorũ, turbinumq; populatiũ tpe,
iuſtiſsimè imponũtur á Regib⁹, Principibusq;.
Quæ enim iuſtior. q̃ vnq̃ pietati Chriſtianæ ac-
cõmodatior, melior, q̃ á deſciſcẽtibus populis
tributa exigere, pſertim, aberrantibus ab eccle
ſia, & Chriſtiana religione, quam ſuus author
Chriſtus proprij ſanguinis effuſione, & cruore
26 ſtabiliuit? Optimè Argentinenſes † eiuſdẽ Gu-
lielmi acta cognouerunt Germani, apud quos
cognita ſua pfidia, ibidẽ exiſtẽs, paruulo naui-
gio, noctu fugere coact⁹ extitit, & Mogũtiã ſe
recipere, cũ oẽm & Germanię, & Belgiæ turba
tionẽ in ipsũ ſolũ, malorũ ẽt culpas traderent:
qui niſi clãculari fuga ſibi cõſuluiſſet, fortè ab
ijs ſuæ perfidiæ. nõ ſine maximo, & apud Deũ,
& orbem terrarum decore, pęnas ſuſtinuiſſet.

Sed redeamus ad rẽ vñ digreſſi ſumus. Apud
Gallos ſalinarũ vectigal exigitur, & in Delphi-
natu ſimiliter, nõ modo ius ſalinarũ, ſed ius ti-
27 ragij ſalis † trã terra, q̃ etiam per flumen Iſaræ
propè Gratianopolim. vt ſcribit Frãciſc. Marc.
in deciſ. Delphin. 128 & in deciſ. 575 parte 1.
& ſic per Druentiam & Rhodanum, vt teſtatur
idem Frãciſc. Marc. in deciſ Delphin. 38. vol. 2.

Laudauit Ioannem, Brunſuicenſis Ducis fra-
trem Albert. Crantius in Saxunia. lib. 8. cap. 27.
Quòd nouam, atq; vberiorem Salis venam in
28 Salinis Luneburgenſibus † reperiſſet: quam ſub
eiuſdem Principis iuribus eſſe conſtat.

Habent, & Poloni abundantẽ ſalis commodi-
tatem, itá vt in partibus occidentalibus illud
29 pro Mercatura † mittant. vt dicit Germanogra-
phus lib. 4. Nã Salinas habẽt magnas in Agro
Craccouienſi, quarũ vigeſima à Præmislao Re-
ge, Decima vero á Vẽceslao Bohemo, Craeco-
uienſi Epiſcopo fuit ppetuo iure donata. teſte
Martino Cromero Hiſt. Polonic. lib 11. & ideo
hẽt Zuppas, quas vocãt, & ſalinas, ac illarũ ve-
ctigalia Habẽt etiã alias ſalinas in faucib. Car
pathi Mõtis, ppè Hungariã, quarũ meminit idẽ
Cromer. lib. 28. Ita, vt quãdoq; militibus ſtipen
dium ex Salinis conſtitutum fuerit, conſtat ex
eodem Cromero. lib. 24. & apud Bochnam. &
Veliſcã Salinæ ſunt, itá vt montes ibi exiſtant
ſalis, quos ihidẽ proprijs oculis conſpexiſſe. in
anno 1518. ſcribit Olaus Magnus de rebus Se-
ptentrionalib. lib. 13 cap. 43. Veliſcę autem Sa-
linæ, milliario vno cũ dimidio Bochna, millia-
rio quinto ab vrbe Craccouiẽſi. diſtant, & illa-
rum opera pellucida ad Chryſtalli ſimilitudi-

nem,pluribus refert idē Cromerus. lib. 9. Quo autem modo, septentrionales salem conficiāt,
30 † scribit idem Olaus in dicto cap. 43. & 44. Quo in loco scribit, apud Suenones, seu Suecos, & Gothos ad euitandas expensas potius exoticum emisse à Nauibus Hispanis, Gallicis, Britannicis, & Lusitanicis, quàm salem proprium conficere.

Hispania, multas, atq; vberrimas habet salinas, nō modo factitium salem, sed effossititium
31 facientes, † ex quibus Regi prouentus plurimi obueniunt: testatur Iulius Solinus in Polyhistore. cap. 25. præsertim apud Saguntinos puteos, & Caneas; & apud Ripagorcium, montes salis exiſtūt ad lapidicinarum similitudinem, in Valle Antiquetæ, in Valle Atencæ, apud oppidum salinarum, & aliud oppidum, nuncupatum (Salinas de oro) sic, & apud Nouanos, Nauarros populos, vt testis est Lucius Marineus de rebus Hispanicis. lib. 1. cap. 10.

Hungariæ Reges maximum vectigal habēt ex
32 salinis, ꝑpè fontes Tibisci, & in loco † Sighet, vt est author Vuolphgangus Lazius in Reipublicæ Roman. Commentar. lib. 3.

Et non solum In Regno Neapolitano Rex non ſtet habet salinas in terra Baroli, Mãfredoniæ,
33 † Calabriæ, & alibi vberrimas vltra omnes Reges: Sed etiam in Insula Siciliæ habet fruga-
34 lissimas salinas, tum salis fossitij, tum † effectitij apud Ennenses, Nicosienses, Cameratenses, Platanenses, ac etiam Drepani, Camerinæ, & Maccari, & propè Pachynum, ac Pelorum promontoria, ac centum ripas. Est autem coloris lucidi, Albi, Rubei, & alibi nigri. vt scribit Tho. Facellus Rerum Sicularum lib. 1. cap. 4. & 5. & lib. 4. cap. 1. Deccade prima. Apud territorium Gelonum eiusdem Insulæ, est sal eius naturæ, & fulgoris, quòd in eo tamquàm in speculo imagines repræsentantur. vt dicit Plin. lib. 31. cap. 7. Facellus lib. 5. cap. 3. lib. 10. cap. 1. Decade prima.

In Iudæa etiam, est mare mortuum, siue sal-
35 sum, aut salis, in quo fuerunt Ciuitates † Sodoma, & Gomorra, ac aliæ Ciuitates, vbi vltra omnes maris aquas, qua illa salsedinem habet, ac propè linguam maris, siue lacus, est vallis, sali-
36 narum appellata, in qua † Dauid percussit Idumæorū octodecim millia, Ioab duodecim millia, & Amasias viginti millia: patet Numer. cap. 34. Ezechiel. c. 47. Zacchar. c. 14. lib. 2. Reg. c. 8. lib. 4. Reg. cap. 14. Dauid Psalm. 58. Psalm. 59. lib. 1. Paralipom. cap. 18. lib. 2. Paralipom. c. 25. lib. 1. Macchab c. 11. Propè eundem lacum, siue mare in Tribu Iuda sūt salinæ, & propè salinas
37 est Ciuitas salis, vt de salinis meminit † Ezech. cap. 47. lib. Macchab. 1. cap. 10. & 11. & de Ciuitate salis habetur Iosue. cap. 15.

Habemus itaq; salinas posse esse, & publicas, & priuatas, modo, quo dictum fuit: Siue autem de Regalibus illæ sint, siuè priuatorum, tamen vectigal ipsarum Principi spectat. Hine verosimiliter posset dubitari, an Reges, aut alij Principes, Feuda concedentes cum salinis, si ipsi de publico eas non habent, intelligatur concessum vectigal salinarum, apud priuatos existentium? In quo dubio, responderi potest, ob expressionem illarum, intelligi concessas sali-
38 nas publicas, & Principum, aut † vectigal pro salinis priuatorum, attenta tamen consuetudine. vt dicunt Andr. de Isernia Bald. Aluarot. Laudēs. Præposit. Afflict. & alij. in d. c. 1. in verb. Salinarum. Quæ sint regal. Iacobin. de S. Georgio in dicto verb. Cum Argentifodinis. Capicius in d. verb. Salinis. Berous in dicto cōs. 51. nu. 56. 27. vol. 2. Si verò concessio, vel inuestitura esset generalis cū iurisdictionibus, iuribus, prouentibus, & alijs verbis, & clausulis generalibus, similiter nō ambigitur, intelligi etiam factam concessionem salinarum, & eius vecti-
39 galis, vt ex multis concludit † Paul. de Castr. in cons. 63. vol. 1. Raphael Comens. in d. consil. 162. & post ipsos Marian. Soci. iunior. in d. cons. 80. per totū. & nu. 40. vol. 3. & Io. Ceph. in cons. 539. vol. 4. Nouius in consil. 83. supra allegato.
40 Quid si priuatus salinas haberet, & † sal vendere solitus esset, liberè absq; alicuius gabellę, vel alicuius vectigalis solutione, & Princeps, vel Dñs imponeret super eo nouum vectigal, aut gabellam, an de ipso sale post modum fieri posset venditio, & [illegible] deberet gabella? Cum sit seruanda in ijs consuetudo, vt iam pluries dictum extitit, ex Isernia, Aluaroto, Laudensē, Præposito, & alijs: Videtur in hac facti specie, similiter dicendum, stante solutione, minimè hactenus facta, eandem solutionem vectigalis, vel gabellæ, minimè fieri debere. vt censuit Petr. de Anchar. in consil. 264. in fin. Roland. à Valle in cōs. 42. nu. 24. vol. 3. & in specie voluit Thob. Nouius in d. consil. 83. num. 11. In salinis etiam, quòd essent de regalibus, præsupponit tñ ꝓsctiptionem immemorabilem, & cuius initij hominū memoria non extaret. Sed breuiter ego distinguerē, ꝙ aut imponitur vectigal nouum per Pricipem supremum habentem iura Maiestatis, & supremi Imperij, & tunc vectigal
41 † soluendum foret, cum ipse possit nouas Gabellas instituere. l. Vectigalia. ff. de publican. & vectigalib. l. Non solent. C. noua vectigal. Inst. non poss. Barthol. Socin. in cons. 7. nu. 2. vol. 3. Ias. in l. Placet. num. 22. C. de sacros. ecclesijs. & hoc intelligendum est, secundum ea, quæ nos diximus supra capite 11. & 20. Aut impositio fit per alium inferiorem Dñum, & Baronem, & tunc vectigalis, seu gabellæ solutio fieri nō de-
42 beret. † vt deducit Lancellot. Conrad. in Templo iudic. lib. 1. c. 1. de Imperator. §. 4. in verb. Collectas. Et in hoc Regno Neapolitano expeditum est fieri non posse per cap. Regni. Item quòd Iustitiarij, & Iudices. & Pragmat. Caroli
43 † Quinti Imperatoris. incip. Audiuimus etiam.

sub

ſub titul. de Baronibus, & eor. offic.
Sed quid ſi Princeps ſupremus, conceſſerit
omnia Iura, Tallias, vectigalia, Telonea, redi-
tus, & alios prouentus omnes ad ipſum ſpe-
ctantes, reſeruato, quòd teneatur inueſtitus, &
ſui vaſſalli recipere ſal ab ipſo concedente. An
ſi tranſeant mercatores exteri cũ ſale, vel cum
Nauigijs per locum ipſius inueſtiti, ſolutio di-
44 cti ſalis per tranſientis, ſit, aut † eſſe debeat ip-
ſius inueſtiti? Hanc quæſtionem inter alios ex-
plicauit Alexand. in d. conſ. 86. vol. 4. vbi ſcri-
pſit quæſtionem inter commune Ciuitatis Bo-
noniæ, & conductores: & cõcluſit, eoſdem con-
ductores Gabellarum, & Datiorum fore abſol-
uendos ab inquiſitione, quòd à tranſeuntibus,
& portantibus ſalem, gabellam exegiſſent. Sic
etiam in facti cõtingentia tractatur inter Pon-
tificios, & Dños de Malateſtis, vt per Comenſ.
in d. cõſ. 162. Similis quæſtio ventilata olim in-
ter Rempublicam Florentinam, & Communi-
tatem Ciuitatis Volaterræ, quæ habuerunt ius
ſalinarum ab ipſa Republica Florẽtina, & poſt
modum conceſſerat nouos puteos faciẽdi ſal
alteri. de quo per Deci. in d. cõſ. 292. & in pro-
prijs terminis inter Camerã Apoſtolicam con
cedentem, & Ducem Ferrariæ Feudatarium, an
poſſet Dux exigere gabellam ſalis ab exteris
portãtibus, & tranſeuntibus cum ſale cum na-
uigijs per flumen Padi: pro Duce reſpõdit Io.
Cephal. in d conſ. 539. vol. 4. Ijs concinunt ſcri
pta, pro Sereniſs. Regina Hungariæ, contra Se-
reniſs. Regem Romanorum, ſuper quo ſcripſit
Marian. Socin. iunior in d. cõſ 80. vol. 3. & La-
tius Roland. à Valle in d. conſil. 42. vol. 3.
Inter potiſſimas vitæ huius commoditates, ſa
lis abundantia præſtat, & ideo cũ Dei Optimi
Maximi gratia, ac ſingulari Catholici Regis no
ſtri beneficio omnia eius Regna, Dominiaque
maxima libertate viuendi fruãtur, Deo gratiæ
ſemper habendæ, & pro eiuſdem Regis ſalute
depræcandum. Nam ſcimus inter Hermundu-
45 ros, Cattoſq; magno † certatum fuiſſe prælio,
ſuper flumine vtriq; contermino obtinendo,
quod pro ſale gignendo erat accommodum: ſi
cuti ſcribit Cornel. Tacit. lib. Annal. 13. in fin.
his verbis dicens: Iudè indulgentia numinum
illo in amne, illiſq; ſiluis, ſalem prouenire, non
vt alias apud gentes eluuie maris, areſcente
vnda, ſed ſemper ardẽtem arborum ſtruem fu-
ſa, contrarijs inter ſe elementis, igne, atq; aqs
cõcrerum. Inde eſt, quod dicit Plin. lib. 31. c. 7.
46 quòd ſal, aut fiat, † aut generetur, quia genera-
tur in Montibus ſub terram etiam effoſsis gle-
barum cuniculis. Fit autẽ diuerſimodè, vel ex
aqua maris, aut fluminũ, vel puteorũ, vt ex plu
ribus (vt ſupra) authoribus tradidimus. De ſale
47 † Tarentino loquitur Plin. vbi ſupra: & Ianus
Iuuenis de Tarentinorum Hiſtoria lib. 4. c. 1.
48 De Aethiopibus vero, Nigritis, † Numidis, &
Barbaris, ſic dicit Leo Afer Hiſtor. Afric. 9.
Africa (inquit) potioti ex parte aliud ſal nõ ha-
bet, præter id, quod ex ſpecuum ſalinis, velut
Marmor, aut Geſſum, Cãdidi, Rubei, & Cineri-
cij coloris effoditur. Barbaria ſale abundat, Nu
midia mediocriter, Nigritarum autem Regio,
præcipuè Aethiopia interior, vbi dimidio Au-
reo libra venditur, ſale caret. Harum autem re
gionũ populi, ſal ſupra mẽſam imponere non
conſueuerunt, ſed fruſtulum ſalis manu con-
tinentes, in ſingulas panis buccellas, ne multũ
aſſumãt, lingunt. In aliquot Barbariæ lacubus,
& paludibus æſtiuo tempore, ſal congelatur,
planum, & candidum, veluti in locis Feſſanæ
Ciuitati, vicinis. Hæc Leo: Hinc apud Arago-
49 nios, Vaſcones, & Burgũdos, ſalẽ † eſſe natura-
lem fructũ, vt qui ibidẽ ex montibus gignatur,
ſcribit Io. Philippus in Reſponſ. 28. num. 29.
Apud antiquos autem in primis menſis à re-
50 bus ſalſis inchoandum erat. vt † ſcribit Corne-
lius Celſus lib. 1. cap. 2. Cibus (inquit) à ſalſa-
mentis, oleribus, ſimilibuſq; rebus, melius in-
cipit. quẽ refert Marſilius Cagnatus Veronen-
ſis. in Diſputation. de ordine in cibis ſeruãdo.
Hinc Medicorum verſiculi decantantur.

Sal primò poni debuit, primoq; reponi,
Non benè menſa tibi ponitur abſq; ſale.

Cibos enim ſal cõdit, id eſt, ſapidiores efficit,
Hinc alij verſiculi vulgati.

Nam ſapit eſca male, quæ datur abſq; ſale.

Et idcirco animali, ne puteſceret, ſalem pro
51 anima datum eſſe dicebat † Chryſippus, vt te-
ſtatur Cicero de natur. Deor. lib. 2. & è noſtris
refert Io. Copus de Fructib. lib. 1. titul. 1. cap. 4.
Inſuper ſal vim habet vehementer ſiccam, &
aſtringentem, atq; idcirco quicquid in corpo-
ribus humidũ eſt, id omne depaſcit, reliquum
52 aſtrictione leniter † contrahit: vt voluit Galen.
de ſimplic. Medicam. Facultat. lib. 2. c. 50 dicẽs:
Nam ſal quicquid in corporibus humidũ eſt,
id quodammodo abſumit, & quod reliquum
eſt ſubſtantiæ ſolidæ aſtrictione contrahit, ac
proinde etiã conditura ſua, carnes ſeruat. Hęc
Galenus. Hinc panes ſale cõditi læuiores ſunt,
53 q̃ panes † non Taliti: quia ſal ex ſiccare poteſt,
ex quo incorrupta ſeruantur, quæ confecta ſa-
le reponimus: abſumitur enim à ſale, deſicca-
turq; humor, qui ex calore putreſcit, & in pa-
ne humor à ſale conſumitur. vt inquit Ariſtote
les ſection. 21. Problemat. 5. Hinc ſal dentium
54 ſtuporem tollit, quia † macerat, & liquefacit hu
morem, & ſic acorem etiã extrudit. Idem Ari-
ſtotel. Problem. 38. ſect. 1. Abſtinendum verò
eſſe à nimia ſalſedine, ob humorem, quem ge-
55 nerat, † Melãcholicum: Docet Galenus. in lib.
de Atra bile. c. 4. Multam namq; in cibarijs ſal-
ſedinem improbat Auicen. 3. Fen. 13. quia om-
nia ſalſa, acuta, vaporoſa, ſunt, os ſtomachi læ-
dentia, prauumq; alimẽtum exhibentia. Vnde
Razis lib. 3. ad Almanſorem. cap. 27. de ſale di-
56 cit: Cibaria valde ſalſa ſanguinem adurũt, † vi-
ſum

sum debilitant, coitum minuunt, pruritum, scabiem, serpigines, impetigines, ac morpheam pariunt, atque vrinæ meatus excoriant. Adurunt sanguinem, & debilitant visum, ob nimiā siccitatem, quæ oculis est contraria, quorum natura aquea est. Teste Aristotel. in lib. de Sensu, & sensat. cap. 2. Semen diminuunt, quia humiditates corporis omnes, præsertim semen exsiccant. Scabiem, denique & pruritum generant, quia humores patiūtur acutum, & mordicatiuum, qui horum omnium causa existit. Sanguinem adurunt, & pruritusa omniū generant excrementa, & hepatis caliditatem augēt. Apud Græcos verò, vsu fuisse in primis mensis apponi ad ostendendum Amicitiæ Vinculum,
57 Symbolūq; † & ominis boni causa. inqt Alex. ab Alexand. Dier. Genial. lib. 5. cap. 21. Io. Pierius Valerian. Hieroglyphic. lib. 31. Quare ve-
58 rò sal in oleo non liquefiat, † scribit Aristot. Meteor. lib. 4. c. 1. Moderatus Columella Rei Rusticæ. lib. 12. cap. 50. Marsilius Cagnatus Variarum obseruation. lib. 1. cap. 10.

Hoc modico sale sint contenta Salinarum prata, qui sapidiora illa volet, Salis sui aliquid addat, quia nos ijs remisisse, qui materiā exornarunt satis habemus, cum noua etiam nonnulla illis applicauerimus.

ARGVMENT. CAP. XXVI.

In læsæ Maiestatis Diuinæ crimine cui bona applicentur, Ecclesiastico, an seculari Principi? Quid si Clericus sit hęreticus? Si Laicus an debeatur supremo Principi, vel medio iuridico, siue Baroni, si eius subditus sit in culpa? Quid in committente crimen læsæ Maiestatis humanæ, quando bona publicentur? pluraque ad Materiam concernentia, adducta sunt.

COMPENDIVM.

1 *Longè maius est, Maiestatem Diuinam, quàm humanam offendere.*
2 *Quot modis hæresis committatur, & requisita, vt quis dicatur hæreticus remissiuè.*
3 *Bona hæreticorum confiscantur, nihilo filijs relicto.*
4 *Bonorum appellatione, quid contineatur?*
5 *Clerici hæretici bona cui applicentur?*
6 *Laici hæretici bona cui applicentur? & quid hodie obseruetur. num. 7.*
8 *Bona laici hæretici in Statu Mediolani, cui applicētur.*
9 *In Hispania, bona laici Hæretici cui applicentur.*
10 *Bona Hæretici à die criminis patrati confiscata intelliguntur.*
11 *Hæreticis suorum bonorum administratio à die criminis interdicitur,*
12 *Edictum fit, vt bona hæretici reuelentur, & fit omnium annotatio, & descriptio.*
13 *Crimen hæresis quoad bonorum confiscationem morte non extinguitur.*
14 *Declaratio quem esse hæreticum fieri potest etiam post quadraginta annos.*
15 *Bona hæretici, cui debentur Domino supremo, an medio iuridico, siue Baroni? num. 16. 17. 18.*
19 *Bona hæretici feudalia, vel emphyteotica, an confiscentur, Domino directo? num. 20.*
21 *Hæreticus siue clericus, siue laicus ad fidem rediens, an bona recuperent?*
22 *Verba. Ipso iure. habent vim latæ sententiæ.*
23 *Verbum. Misericordia. quid significet?*
24 *Propinquis prius dandum est.*
25 *Ius in bonis, quæritur per sententiam.*
26 *Ferdinandus Rex Neapolis, filias Rossani Principis sui rebellis magna cōstituta dote, nuptui tradidit.*
27 *Regis Maiestas appellatur.*
28 *Pœnæ Maiestatis læsæ locum habent in Rege Neapolitano.*
29 *Quot modis humana Maiestas lædatur, remissiuè.*
30 *Potestati, qui resistit, Dei ordinationi resistit.*
31 *Bona committentis crimen læsæ Maiestatis humanæ confiscantur.*
32 *Lucilla Commodi Imperatoris soror cum alijs coniuratis. Maiestatis damnata.*
Theodosius Magnus Arcadio filio Constantinopoli, Rufinum, & Honorio Romæ, Stiliconem, Tutores reliquit.
33 *Rufinus, & Stilico, ingrati, Maiestatis læsæ pœnas subierunt.*
34 *Ferdinandus Aragonius ab Henrico fratre Castellæ Rege, Ioanni puero Tutor relictus, cum posset Regnum ipse quærere, magnanimo exemplo, Puero conseruauit.*
35 *Tennes, quia Sydonios Ciues suos prodidisset, interfectus ab Artaxerse Persarum Rege.*
36 *C. Chæream & Lupum, quòd C. Caligulam Imperatorem occidissent, Claudius Cæsar morti tradidit.*
37 *Imperatorem à suis interfici inuisum Romanis.*
38 *Proditor inuisus est Legi, Deo, Naturæ, ac Hominibus, quos simul violat.*
Aulici in domibus Principum zizanias non susurrent, vel praua in alios moliantur.
39 *Caroli Principis Hispaniarum Philippi Secundi mors, ob seminatores aulicos prauos.*

CAP. XXVI.

ET si criminis Maiestatis læsę seges plenissimè exculta sit à Doctoribus, qui criminalia iudicia scripserunt, & nouissimus hotum Hieronymus Gigas, qui illam exactissimè explicauit, itā vt superuacaneum, & inutile, quodammodo videatur, alia scribere, quin ab ipso, & alijs satinę nostræ Iureconsultis, nō fuerit expletum. Non tamen idcirco desinam, quin pauca subijciam, seruato Imperatoris Friderici ordine, in dicto c. 1. in Verb. Bona committentium crimen læsę

Maie-

Maiestatis. Quæ sint Regal. ad eiusdem textus elucidationem.

Proditione Maiestas læditur, aperta, vel occulta, Aut Diuina, aut Humana. Diuina igitur, (vt semper à Diuinis inchoemus) Maiestas læditur ab Hæreticis, & fidei Christianæ hostibus, & longè maius est Diuinam, quàm huma-
1 nam † Maiestatem offendere. vt notatur in c. Vrgentis. de Hæret. & voluit idem Fridericus. in Auct. Gazarof. C. de Hæret. & in Const. Regni. In consutilem. Salicet. in l. 2. C. Ad leg. Iul. Maiest. Ioan. de Imol. & Cardin. Zabarell. in Clem. Vnica. §. Sane. q. 22. de Vsur. Ang. in tract. Malef. in verb. Che hai tradito la patria tua. Io. de Turrecrem. in Summa. de Eccles. lib. 4. par. 2. cap. 12. Zanchinus Vgolin. de Hæretic. cap. 2. Ludouic. Carrer. de Hæretic. nu. 6. & seq. Paul. Grilland. de Hæret. q. 2. Gundissaluus Villadiegh. de Hæret. q. 1. Conrad. Brun. de Hæret. libr. 1. capit. 2. Bernard. Comens. in Lucern. Inquisitor. § Hæresis. Arnald. Albertin. de Agnoscend. assertion. Catholic. vel Hæretic. q. 1. q. 2. Et alibi pluries, Eymericus in Director. Inquisit. par. 2. q. 2. 31. & 32. vbi latissimè alios allegat Francisc. Pegnæ, apud quos habetur, quot modis cō
2 mittatur Hæresis, & tequisita, † vt quis dicatur, Verè, proptiè, vel impropriè hæreticus.

Committentium itaque Scelus criminis Maiestatis in Deum bona, scilicet Hæreticorum confiscantur, & si Catholicos filios habeant; cū
3 in alijs criminibus, etiam † in quibus bona cōfiscantur, secus quandoque fit, tamen in hoc crimine nulla filiorum ratio habetur d. c. Vergentis. & c. Cum secundum. de Hæret. in 6. dicta Auct. Gazarof. in fin. habetur in l. fin. C. de Bon. proscript. l. Manicheos. C. de Hæret. Gloss. in Summa. 23. q. 7. Bartol. in l. Si debitor ff. de his quę in fraud. credit. Felyn. in c. Cum nobis. de Præscript. Bernard. Diaz. in Pract. Crim. Can. c. 108. Gundissaluus. de Hęret. q. 15. Iacob. Siman. in Enchirid. Violatæ Religion. titul. 56. & Instit. Catholic. tit. 9. Francisc Squillacen. de Fid. Cathol. cap. 30. Bernard. Comen. in Lucern. Inquisit. §. Bona. Alphons. de Castr. de Iusta Hęretic. punit. lib. 2. cap. 5. & 6. Grilland. de Hæretic. q. 3. Albert. Brun. in consil. 31. Iul. Clar. in §. Hæresis. nu. 11. 12. Zanchin. de Hęret. cap. 25. Iacob. Menoch. in cons. 99. nu. 163. 165. vol. 1. Bonorum vero appellatione isto casu, intelligun-
4 tur, Immobilia, mobilia, † mouentia, Iura, & actiones, & quicquid bonorum continebitur. arg. l. Bonorum. l. Mouentium. ff. de verb. signif. & in d. c. Cum secundum.

Bona vero Hæretici, cui applicentur? distinctione opus est, aut loquimur de Clerico, aut de Laico, Clerici bona, aut patrimonialia,
5 aut Ecclesiæ, & similiter Monachorum, quę fortè post professionem, siue probationem quæsiuisset, quę impediente professione, sibi acquirere non poterat, & ista bona Ecclesiæ, Clericorum, & Monachorum, quæsita post professionem sunt Ecclesiæ. c. Cum olim. el 2. de Præbēd. c. Vnico. 18. q. 1. Clericorum autem bona propria, vel patrimonialia, & Monachorum quæsita ante professionem, applicantur Fisco Officij Inquisitionis. text. in Cle. 2. in princip. vbi Gloss. in verb. Ecclesiatū. de Hæret. Dominic. de S. Gemin. in c. Accusatus. §. Sacerdotes. in princip. nu. 3. de Hæret. in 6. Cardinal. Zabarell. in d. Clem. 2. §. Inquisitoribus. q. 3. & 4. Ant. Scappius de Iur. non scripto. lib. 5. cap. 133. nu. 2. Ego dixi ad Bellugam in Specul. Princ. Rub. 11. §. Viso. in verb. Ad princ pem. in fin. sequitur Petr. Cenedo in Collectan. Iur. Canon. par. 2. Collect. 55. nu 6.

Bona vero laici hæretici, Dominis Tempo-
6 ralibus, & secularibus Principibus applicabuntur. † vt in d. c. Vergentis. habetur in capit. excommunicamus § Damnati. de Hæret. in 6. vbi DD. & in d. cap. cum secundum, & in dicta l. Manicheos. prout etiam in Hispania Fisco Regis nostri applicari, scribit Didac. Couar. variat. resol. lib. 2. cap. 9. nume. 12.

Hodie autem, quantum ad bona. Hæretici laici, aliter seruatur, quia illa tripliciter diui-
7 duntur, † quarum vna pars datur Episcopo, seu Inquisitori. Secunda, Ecclesiæ Romanæ, siue eius Fisco. Tertia vero Fisco temporali ordinario illius loci, vbi erit Hæreticus, vt in specie scribit Felyn. in c. Irrefragabili. § Cęterum. sub nu. 1. de offic. ordin. dum ait: Et quando fui Romæ, tempore Sixti, vidi in libraria Papę. in lib. de Inquisitor. Hæresis, multas extrauagantes, in quibus derogatur dispositioni dicti c. Cum secundum. taxādo, quòd bona condēnati de Hæresi applicentur Sedi Apostolicæ, ordinario, & Inquisitori. refert Iul. Clar. in d. §. Hæresis. nu. 12. Syluest. de Prierio in Summa. §. Hæresis. 2. nu. 12. Ant. Florent in Summa parte 3. tit. 18. cap. 2. §. 7. Ægid. Boss. in tit. de Hæret. sub nu. 33. qui allegat Petr. de Anchar. in cons. 15. vbi nihil de ista triplici diuisione. Illa tamen constitutis apparet facta per Innocentiū 4. in anno 1252. Incip. Ad extirpanda. sub data Perusij, idibus Maij, quam hodie videmus insertam post opus Eymerici. fol. 8. adest alia cōstitutio confirmatoria iam dictæ, facta per Clementem 4. Ad extirpanda. facta in anno. 1265. sub data Perusij. 3. Nonas Nouembris. est ibidem. fol. 57. Bernard. Comens. in Lucerna Inquisitor. §. Bona. num. 5. 6. & ità mitiganda esse mihi videtur, & intelligenda, quæ scribit Roland. à Vall. in cons. 8. vol. 3. & Francisc. Bursat. in cons. 43. vol. 1. prout nouissimè declarat Frācisc. Pegna ad Eymeric. in Director. Inquisit. par. 3. q. 109. & ità etiam intelliguntur, quæ dicit Camill. Campeg. ad Zanchin. cap. 26. & dicit Iul. Clar. in dicto §. Hæresis. n. 12. dicens ob-
8 seruari in senatu Mediolani † per Fiscum Regium Capi omnia bona, & poni ad proclama, & ven-

venditione illorum facta, vnicuique sua portio
assignatur: In Hispania verò omnia bona ap-
9 plicari Fisco Regio, tam Laicorum, † quam cle
ricorum etiam beneficia Ecclesiastica. voluit
Didac. Couartuuias variar. resolut. lib. 2. cap. 9.
nu. 12 & refert Clar. in d. §. Hæresis. nu. 12.
Dictaque Hæreticorum bona à die patrati
10 criminis ipso iure confiscata intelliguntur † l.
4. C. de Hæret. & notatur in d. c. Vergẽtis. & in
d. c. Cum secundum. Lucerna Inquisitor. §. Bo-
na hæreticorum. in princ. Simanc. in Pract. Hæ-
reseos. tit. 6. nu. 4. Idcircò hæreticis à die com
missi criminis omnium suorum bonorum ad-
11 ministratio† interdicitur. d. c. Cum secundum.
Clar. in dicto §. Hęresis. nu. 12. Et interim nec
vendere, nec alienare poterunt, quinimmo In-
quisitores, & Fiscus, etiam sine prętio à posses-
sorum manibus eadem bona vendicabunt, vt
reddendo huius conclusionis rationem voluit
Bernard. Comens. in d. Lucerna inquisit. in d. §.
Bona. nu. 4. Et fit eorundem bonorum annota-
tio, atque descriptio, & fit edictum ad alia bo-
12 na † reuelanda, atque indicanda. l. Si quis in-
tra. C. dę Bonis proscriptor. Zanchin. de Hære-
tic. cap. 25. in fin. Exigitur tamen declaratoria
Iudicis Inquisitoris, vel Ecclesiastici sentẽtia,
& post sententiam Princeps secularis se intro-
mittit in bonis prædictis, voluit Gloss. in d. Cle
ment. 2. in verb. Ecclesiæ. de Hęret. Io. de Anan.
& Panor. in d. c. Vergentis. Zanchin. in d. cap.
25. Cardinal. Paris. in cons. 2. nu. 178. Vol. 4. no-
uissimè Martin. Nauarr. in consil. 12. nu. 4. tit. de
Hæret. par. 2. & ante eos Alberic. de Rosat. in
d. l. Manicheos. Cardin. Zabarell. in consil. 128.
Corn. in cons. 79. litera d. vol. 3. & in cons 222.
literę d. vol. 4. quæ sententia etiam post mortẽ
Hæretici proferri potest, cum quoad bonorum
capturam, confiscationem, & publicationem,
13 crimen hoc † morte non extinguatur. vt nota
tur in c. Accusatus. §. In eo verò. de Hæretic. in
6. Gloss. in c. A nobis. in verb. Mortuos. de sent.
excomm. Gloss. in summa. 24. q. 2. Abb. Panor. in
d. cap. Vergentis. Gemin. in d. § In eo verò. vbi
14 gloss. dicit hanc declarationem fieri posse † ẽt
post quadraginta annos à die mortis eorundẽ
Hæreticorum. Sequitur Bernard. Comens. in
d. § Bona. nu. 1. 3. in Lucerna Inquisitorum.
Solet autem quæri, an bonorum eadem pu-
blicatio, debeatur supremo Principi, puta Sum
mo Pontifici, Imperatori, Regi, Ducibus, vel
Principibus, qui fruuntur iure Maiestatis, an ve
ro Dominis inferioribus, Baronibus, vel subfeu
datarijs? In qua, communi calculo, omnes re-
15 sponderunt, deberi † Domino inferiori media
to, non autem supremo Principi, sed ipsi tan-
tum, qui Dominus reperitur loci, in quo erit
Hæreticus, & in quo sita sunt bona, vt notatur
in d. c. Vergentis. & c. Cum secundum. voluit
Bernard. in Lucerna Inquisit §. Bona. nu. 7. Do-
ctor. in d. c. Cum secundum. Aymo Crauett. in
consil. 128. nu. 6. vers. Secundo. post Matth. de
Afflict. in Decis. Neapol. 282. num. 12. 16. Guid.
Pap. in decis. Gratianop. 76. faciunt notata per
Alexand. in consil. 16. in fin. in consil. 31. col. 2.
vol. 1. Bartholom. Socin. in consil. 23. col. fin. in
princip. vol. 2. Qui videntur tenere, hæc omnia
pocedere in bonis immobilibus, secus verò in
Mobilibus, quòd illa pertineant ad iudicem
16 confiscantem † vt est de mente Alexand. in
consil. 111. vol 4. & post illum, ac Socinum, quẽ
allegat voluit Catellian Cotta in Memorab.
confiscatio bonorum. Aegid. Boss. in tit. de Hæ-
retic. nume. 62. Iacob. Simancas in Praxi Hære-
seos. tit. 56. nu. 8. Quamuis Gemin. in d. c. Cum
secundum. §. Confiscationes. dicat aliter dispu
rando tenuisse Riccard. Malumbre, & Io. Cal-
derinum, ex quorum dictis videtur rem dedu-
ci in dubitationem, ac etiam per allegata à Frã
cisc. Aretin. in cons. 10. Tamen communis opi-
nio, videtur sequenda, de qua supra diximus.
& etiam ex allegatis per Philipp. Franc. in d. §.
Confiscationes. col. 1. Ego autem quoad bona
in diuersis territorijs sita in casu confiscatio-
nis bonorum pro Hæresi, dicerem duas portio
nes, quæ debentur inquisitori pro Hæresi, siue
Iudici Ecclesiastico, & Ecclesię Romanę, atque
17 eius Fisco deberi, vbicunque fuerint. † Quo
verò ad portionem seculari Domino spectan-
tem, deberi illi Iudici, in cuius Dominio Hæ-
reticus erat, & cuius opere, atque auxilio Iudi
ces sacrarum Inquisitionum, adiuti fuissent:
postpositis notatis in d. c. Vergentis. attentis
solummodo relatis Constitutionibus Innocen
tij 4. & Clementis. 4. & his, quæ dicunt Gemin.
& Philipp. Francis. in d. §. Confiscationes. Vide
tur enim eosdem Summos Pontifices, illa ex
causa, portionem secularibus Principibus re-
seruasse, ob fauorem, & auxilium officialibus
S. Inquisitionis actu præstandum. Verum si bo-
na sint fortè in alieno territorio alterius tem-
poralis Domini, qui hos labores, atque one-
18 ra † minimè subierit, nec subeat, causam non
video, cur illi debeantur: vt per quàm optimè
considerauit Francisc. Pegna ad Eymericum in
Directorio Inquisitor. par. 3. q. 109. Comment.
158. col. 11. vers. Itaque omissa dispositione. &
Vers. Hinc consequenter. & Vers. Cum autem.
Siue autem Clericus, siue laicus fuerit de Hæ
resi condemnatus, & bona eius habeant Domi
num directum, Emphyteosis, vel Feudi ratio-
19 ne, illa tamen† in confiscationem non veniunt,
sed ad proprium Dominum redibunt. c. Impe-
rialem. § Illud quoque. de Prohib. Feud. alien.
p Frider. c. Fœlicis. §. Si qua verò. de Pęn. in 6.
& habetur in §. Sancimus. Auct. de Alien. & Em
phyteosi. latissimè Oldrad. in cons. 17. per totũ.
Bart. in l. si finita. §. Si de vectigalibus. nu. 3. 6.
ff. de Damn. Infect. Philipp. Franc. in d. §. Confi-
scationes. pulchrè more suo Alexand. in cons.
23 vol. 1. & in consil. 9. vol. 2. Barthol. de Cæsęu.

in

ib Conſuetud. Burgund. Rub.1.§.5. in verb. S'il
n'hà grace du prince.nume.81.& Rub.2.§.1.in
verb.Et appertient la confiſcation.numer.2.&
§.3.in princip.num.1.Capell.Tholoſ. in deciſ.
150.vbi Aufrer.Paul.de Caſtr. in conſ.340.Ni-
col.Boer.in conſuetud.Bituricenſ.Rub.Des co
ſtumes cõcernans les iuges,& leur Iuriditioni
§.1.col.2.Guido Papæ in deciſ.Gratianop.438.
in fin. Licet in Emphyteoſi contrarium tenue-
20 rit † Cardinal.Zabarell.in Clem.2. in verb. In-
quiſitoribus.q.7.de Hæret.quem ſequitur Ber-
nard.Diaz.in Pract.Crim.Canonic.cap.106.nu.
17.Non tamen recedendum arbitror, à præfa-
ta communi Doctorum opinione.

In dubium ducitur.Si hæreticus ad fidem re
uertatur, ad priſtinum an reducatur? Quàm
plurimi tenuerunt,clericum,recuperare,& Ec-
21 cleſiaſtica beneficia,& bona:† ſimiliterque lai
cum,& bona recuperare,& pęnas euitare, ſi ad
Eccleſiæ gremium redierint,pęnitentiam ſubi-
turi:quos refert,& ſequitur Cardinal. Pariſ. in
conſil.1.per totum.& in conſ.2.num.177. cum
pluribus ſeq.vol.4.quem refert. Iul.Clar. in d.
§.Hæreſis.num.7.in fin.Petrus Rebuffi de Paci-
fic.Poſſeſſor.num.235.Eymeric.in Director.In-
quiſit.parte 3.q.109. 110.Zanchin. Vgolin. de
Hæretic.cap.25.ſub nu.3.Paul.Grilland.de Hę
ret. q. 6. Sed alij, tenuerunt contrarium, vt in
ſpecie contra Zanchinum tenuit Iacob.Siman-
cas in Cathol.Inſtit.capit.14.& in Praxi Hære-
ſeos. tit.57.nu.3.4.vbi in ſpecie aſſeruit, dece-
ptos Pariſium, & Rebuffum. Idem ſentit An-
dræas Alciat.in c.Pernicioſam. nu.74. de offic.
ordin. Franciſc. Pegna ad Eymericum in d. q.
109.Quorum opinionem, ego veriorem cenſe-
rem quoad bona, maximè ſi prolata eſſet ſen-
tentia; quia tunc nulla apud me eſſet dubita-
tio,quin vllo pacto bona recuperet ad ſecula-
rem Principem deuoluta. Tam & ſi idem cen-
ſeam ante ſententiam, cum bona ipſo iure in-
telligantur confiſcata,vt apparet in dicto.cap.
Cum ſecundum, quæ eſt lex nouiſſima, & facta
poſt c.Vergentis.in quo videntur, hi, qui con-
trarium aſſeuerarunt,ſe fundare. Ibi enim Sum
mus Pontifex,omiſſa parentheſi ait,Bona hęre
ticorum ipſo iure de fratrum noſtrorum con-
ſilio, decernimus confiſcata. quæ verba, ipſo
22 Iure, habent vim latæ † ſententiæ, & promul-
gatæ, ità vt nec aliud iudicis miniſterium re-
quiratur,ex notatis ad ſatietatem per Andr.Ti
raquell. de Reuocand.donat.in verb.Reuerta-
tur.nu.21.cum infinitis propè modum ſeq.poſt
Neizan.in conſil.6. & Octauian. Cacheran.in
deciſ.Pedemontan.2.nu.6.& ex multis compro
bat Roland.à Vall.in conſ.61.nu.20.cum pluri
bus ſeq. vol.2. & alijs adductis per Hippolyt.
Bonacoſſ.in 99.Crimin. §. Ipſo iure.vnde con-
trariorum ſententia cum innitatur text.dicti c.
Vergentis. ſequitur diſpoſitionem illam tunc
temporis veram fuiſſe, vſque ad tempus, quo
fuit facta diſpoſitio dicti c. Cum ſecũdum.Ma
ximè quia Innocent.3.in d. c.Vergentis. dicat
eſse in poſse ſecularium Principum, an miſere
ri eos voluerint. Quo caſu illorũ bonorum re-
ſtitutionem,remittit Principum eorundem Mi
23 ſericordiæ. Quæ verba, † & ſi important boni
viri Arbitrium, iuxta ea, quæ nos tradidimus
de compromiſs.§.2.Gloſs.6.nu.45.Attamen ea
verba,Miſericordiæ,poſſunt iuſtitiam denota-
re iuxta illud Iacob,quod habetur Geneſ.cap.
47.Facies mihi miſericordiam,& veritatem,&
Ioſue. cap.2.Faciemus in te miſericordiam. &
veritatem.& lib.2.Regum.cap.2.Et nunc retri-
buet nobis Dominus Miſericordiam,& verita-
tem. & Dauid Pſalm.68. Quoniam benigna eſt
miſericordia tua.& Pſal.118.Fac cũ ſeruo tuo,
ſecundum miſericordiam tuam. Sic Salomon
Prouerb.cap.14.Miſericordia,& veritas præpa
rant bona. Et ſi paſſim in ſcriptura ſacra, Miſe-
ricordia pro Iuſtitia,ſicuti eſt aperta ſententẽ-
tia eiuſdem Salomonis Prouerbiorum.cap.21.
Facere Miſericordiam, & Iudicium,magis pla
cet Domino,quàm victimæ. At palam eſt,quòd
dum quis facit iudicium, iuſtitiam exhibet, vt
vnicuique intuenti patet. Eodem modo intel-
ligitur Illud Oſeæ.cap.4.Non eſt miſericordia,
non eſt ſcientia Dei in terra. Sic illud lib.1.Ma
chab.capi.2. Dauid in ſua Miſericordia conſe-
quutus eſt ſedem Regni in ſecula. Vnde in ca-
ſu iſto dicere poſſumus illud Auguſtin.in Apo
loget. lib.1.Nec (inquit) omiſso iudicio,ſis &
pauperi in mala cauſa miſericors,cui ſi parcis,
cultello percutis cor, & tanto nequiorem ad-
dis, quãto iuſtum ſibi fauere videt. Et pulchrè
ad hunc propoſitum concinunt verba Chryſo-
ſtomi ſuper Matth. Si autem (inquit) contem-
pta iuſtitia, miſericordia obſeruetur, ipſa mi-
ſericordia non eſt miſericordia, ſed fatuitas.
Maximè cum ſimus in miſericordia corporali,
quæ in diſtribuendo, ordinata eſſe debet; pri-
24 mò enim dandum † eſt propinquis, alijs poſt-
modum.c.Eſt probãda. c. in ſingulas.in ſin.86.
diſtinct.Et in caſu neceſſitatis,iuſtis potius tũc
dandum eſt,quàm peccantibus. c.Fratrem no-
ſtrum.§ In ipſa ead. diſtinct.86. Nam, vt Cice-
ro lib.Rethoric.2.inquit: Eorũ miſereri opor-
tet,qui propter Fortunam, non propter crimẽ
in miſerijs ſunt. Nullo modo itaque eos, qui
Hæretici ſunt,& ſi iterum redeant, ad bonorũ
reſtitutionem,ex præcepto Iuſtitiæ admitten-
dos fore cenſerem. Satis enim cũ peruerſis ui-
ris clementer agi videtur, ſi cæteræ illis pęnæ
condonentur, ac remittantur: vt rectè admo-
nuit Pegna in d.q.109.Quam opinionẽ eò eni-
xius probarem,ſi poſt ſententiam,Hæretici bo
norum reſtitutionem prætenderent, cum illo
caſu,quæſitum ſit Principi Laico per ſententiã
25 ius in † bonis.vt per Bald.in l.fin. C.de Fruct.
& lit.expenſ.Petr.Foll.in Fragment.poſt Pract.
Crim.nu.140.Ad quod rectè concinit tex. in l.
Inter

Inter claras. fiue in l.Liquet.§.Nos. C. de Summa Trinit.& fid.Catholic.in qua Ioannes Summus Pontifex, Imperatorem rogat pro Hæretico,si redeat ad Ecclesiæ vnitatem. Quod & perpendit Alciat.in d.c.Perniciosam. num.74. Non negauerim tamen Principes Christianos, ac feculares,si quando corde fincero,& fide nō ficta,Hæretici ad eorum errorum confefsionē processerint, & Ecclesiæ mandatis fatisfecerint, ad eiusque gremium pia mente cum lachrymarum effufione,& delictorum aperta cōfefsione deuenerint,piè, ac misericorditer actutos, vt faltim pro bonorum publicatorum quantitate victus tantum, ac fustentationis gratia,reliquum vitæ tempus, pofsint peragere,ex benignitate, & clementia tamen,rectè fa
26 cturos, imitantes Ferdinandum † Neapolitanum Regem. Is enim filias Principis Roffani, qui in ipsum Maiestatis crimen admiferat, ex illius bonis publicatis, largifsima, ditifsimaq; dote tributa, nuptui tradidit. vt testatur Hieronym.Gigas de Crimin.læfæ Maieft.lib.3. tit. de Pęnis.q.15.nume.2.quem refert,& fequitur Francifc.Pegna ad Eymeric.in directōr. par.2. cap.10.in fin. Hæc omnia Ecclesiæ Iudicio fub mitto,& de publicatione bonorū pro læfa Maiestate Diuina, fatis.

Humana verò Maiestas offendi dicitur,fi Populus Romanus,Refpublica,Princeps, & Magiftratus offendantur.l.1.ff.Ad leg.Iul.Maieft.Re
27 gis etiam † appellatur Maiestas.l.1. C.Vt Nem. priuat.& Dicam infra cap.60. præfertim Regū Neapolitanorum, feu Siciliæ ratio Maiestatis habenda, vt in eis pęnæ maiestatis læfæ locum
28 habeant. † Andr.de Ifer. in c.1. in verb. Bona committentium crimen læfæ Maiestatis.fub nume.9.verf. Voluerunt autem dicere.

Quot autem, quibusque modis,humanæ Ma
29 iestatis crimen committatur, patet † in toto tit. Horum. & Codic. Ad leg.Iul.Maieft. quos voluit enumerare Matth.de Afflict. in d.verb. Bona committentium.nu.36. recenfuitque modos quadraginta quinque,vt ibidem videri poterunt:nam fuperfluum eft illos ex integro recenfere,quos longius pofuit Hieronym.Gigas in tract.de Crimin.lęfæ Maiestar.per totum,ad quos lectores reijcimus,& ad illos, qui poft ip fum fcripfere,quos refert Iulius Clar.in §.Lęfę Maiestatis. & fexaginta vnum Cafus enumerauit Lancellot.Conrad.de Offic. Prætor.in caufis Criminalib.lib.1.cap.9. §.3. tit.de læfæ Maiestat.Reis.& Bofsius in tit. de Crimin. Maieft. Cyrillus Fulgeon.in Summula Crimin.parte 2. tit.de publ.Iud.§.3.nu.1. cum pluribus fequentibus. latifsimè etiam Caffen. in confuet.Burg. Rub. Des Confifcationf. per totum.Ioan. Sanxon.in confuetud.Turo.tit.26.artic.3.gloff.fin.

Crimen iftud Maximum eft, pefsimique exēpli,cum directò fit contra Principes, Dominatus, & Poteftates, ita vt iure meritò acerrimè puniatur,cum is,qui poteftati refiftit,Dei ordi
30 nationi refiftat, iuxta † dictum Apostoli ad Roman.cap.13. Idcirco optimè fancitum eft, granifsimis pęnis affligi,hoc pefsimo crimine
31 notatos,pęna publicationis † bonorum:vt hic dicit Imperator.in d.verb. Bona comittētium. & concordat l.Quifquis. C.Ad leg.Iul. Maieft. & alijs pęnis, quæ ab ijsdem Doctoribus annotantur,& nos quoque retigimus de Magistratuum edictis.lib.2. cap.8. Eo enim crudelis eft in Principem imaginatio, ac in illius mortem, & perditionem cogitatio, vt in fuos etiā Principes quandoque fęnire cogantur,vt pęnarum metu, ab huiufmodi flagitijs cæteri terreātur. Hinc Lucilla Commodi Imperatoris foror,na
32 tu maior, cum nollet † Crifpinæ Imperatoris vxori cædere,nec vellet ei Imperatorios honores exhiberi, idque ægro fζrens animo,cū Quadrato Quintiano, alijfque Senatoribus de Imperatore occidendo in Senatu Cōfilia inhiuit, coniuratione detecta, ac proditione indicata, & compręhenfo in facinore Quadrato, Lucilla, alijque rei damnati funt. tefte Herodiano. lib. 1. Dum Imperatores Arcadius, & Honorius condiderunt dictam l.Quifquis. iuftifsimā caufam habuerunt. Nam Theodofius Magnus illorum pater ex Placilla moriens,adhuc immatura ætate eofdem filios confpiciens,& ineptos ad regendam Imperij molem, confilio, & tutelæ illis addidit, Arcadio Constantinopoli Rufinum, Honorio Romæ Stiliconem, & fic in fatis cōcedens vltimo loco cauit.Hi verò abie-
33 ctis morum,† pietatis,& gratitudinis officijs, Rufinus Alaricum Gothorum Regem, vt fuo capiti Oriētalis Imperij coronam imponeret; Stilico vero,vt Eucherium filium,Romanorum Imperio proponeret, Suenones,Vuandalofq;, fecretis infidijs,follicitarunt; detectis verò infidijs, Stilico Rauennæ à militibus, vel vt alij, Romæ occifus eft:caput verò Rufini ante portas Constantinopolis ftetit affixum, cuius rei meminerunt Sozomenus lib.8.cap.1.lib 9.cap. 4. Paulus Orofius lib.7. cap. 27. & 28. Eutropius Rer.Roman. libr. 13. Ij omnes, vano ambitionis fastu tumidi,vt vnus fibi,filio alter Imperatoriam purpuram induerent, cum nihilo, nifi vefte ab Imperatore differrent,mortem ne fariam inhire voluerunt, illis proditionem parantes, quibus parens optimus filiorum vitas, Imperijque rutelam reliquerat. Non fic Ferdi-
34 nandus Rex Aragonius,† qui ab Henrico fratre Castellę Rege,impuberi filio relictus rutor, eo modo Regnum gubernauit, vt cum in Magno Castellæ conuentu,actum fuiffet,vt eidem Ferdinando Regnum deferretur,ifque diffimulans illud accepturum,ftata die,accinctus Magna Clamide Regia, cum omnium iterum fuffragia poftulaffet, ijque Regnum ei deferrent, is repentè Nepotem paruulum è Clamyde arripiens,collo fuftinens, inquit En Castelonenfes,

ses, Regem vestrũ: Ioannes est Rex. Et ita puero nomen erat. Sicq; alij fuerũt subsequuti, vt discerẽt homines plus pietatem, officiumq; in suos esse, quàm Regnum. Vt inquit Laurentius Valla de Histor. Ferdinand. lib. 1. Baptista Fulgosius lib. 6. Lucius Marineus tet. Hispanicarum. lib. 11. c. 40. Scitum est enim vulgatum illud: Proditionem per sæpe amari, proditorem minimè. Hinc cum Sidonios Ciues suos Tenes
35 prodidisset ab Artaxerse Persarum Rege † interfectus est, vt narrat Diodor. Siculus Bibliothecaes lib. 16. Sic Alexander Macedo Bessum, q Darium Persarum Regem, Dñm suum, & inimicum Alexãdri proditoriè occidisset, similiter de medio sustulit. vt tradiderunt Diodor. Sicul. lib. 17. & in Alexãdro. ac Iustinus lib. 12. Plutarch. in Alexãdro. Quintus Curtius Histor. lib. 6. Arrianus Nicomedensis lib. 4. & nos latè diximus de Magistratuum edictis. lib. 2. c. 8. Ità Claudius Imperator occidi fecit Caiũ Chæream eius Tribunũ, & Lupum, qui Caium
36 Caligulam †occiderant, actũq; Ipsius laudasset. vt refert Iosephus Antiquit. Iudaic. lib. 19. c. 3. Vnde emersit illa pulchra responsio Q. Cæpionis Cõsulis, ei, qui caput Viriati latronum Ducis, qui tñ Romanis terrorem incusserat, ad illud ei exhiberet, præmium occisionis petẽs; Nunquam (inquit) Romanis placuisse, Impera-
37 torem à suis militibus †interfici. Quia, vt rectè inquit Gorgias in Palamede: Proditor inuisus est legi, naturæ, Dijs, Hominibusq; quos simul
38 omnes violat.† Hinc discãt homines Dñorum fidei ad mortem vsq; seruirè, quia proditionis pœnę in ipsos imminent: & si quando a seueris Principum correptionibus euadunt, sibi ipsis quandoq; scelerum pœnas infligunt, vt Iudas Iscariotes fecit. Discant pręterea Aulici, qui in Regum domibus reperiuntur, vt non fictas, ac simulatas illis proditiones susuttent, nec zizanias, ac seditionum discordias seminent, quę in maximum, & inęstimabile Regnorum, ac subditorum damnum proueniũt: Quia iudicem expectabunt tremendum in extremo iudicij die, quo saltem pœnas non effugient. Qđ malo nostro detrimẽto metimus, ob Caro-
39 li Hispaniarũ Principis, Philippi† Maximi, Catholici Regis nostri, filij mortẽ, ac virtutes eius nobis arreptas, ob quorũdã Principũ Aulicorũ in illũ rancorẽ, ac odio habentium insimulationes, quibus vitescentẽ Caroli V. Aui virtutem, in Carolum iuniorem Nepotem, in ipso Adolescentiæ flore, contriuerunt: cũ is, (vt maximi erat animi) dolore, animiq; tristitia affectus, in corporis dissenteriam incidisset, morti proximus, sacrosanctis, Regum more Christianorum, sacramentis receptis, Domini nostri Iesu Christi Crucifixi, in manu imaginem tenẽs, enixè rogauit, vt suis parceret peccatis, nec Regi eius patenti vitio verteret, sed illis etiã parceret, qui inter ipsum Regem patrem, ac ipsum, falsas discordias seminassent. Et licet is mortuus fuerit, superest tamẽ nobis Philippus III. Hispaniarum Princeps, in quo omnis subditorum spes fixa est, patris, aui, aliorumque maiorum vestigia sequuturus.

ARGVM. CAP. XXVII.

Thesauri quãdo ad Principem spectent: tradita est omnis Thesaurorum materia, ac plenè enucleata per decem, & octo regulas, quibus succinctè expleta est omnis ambiguitas.

COMPENDIVM.

1 *Thesaurus vocabatur carcer Messeniorum.*
2 *Ex carcere veniunt pœnæ, mulctæ, & Thesauri.*
3 *Thesaurus quid est?*
4 *Thesaurus cui applicetur?*
5 *Thesaurum inueniens in suo, casu, vel industria, suum facit, & an hoc sit de iure digestorum tantũ. nu. 6.*
7 *Thesaurus inuentus artibus, ac illusionibus magicis, etiam in suo, cedit Fisco.*
8 *Qui Magicis artibus ditari quærunt, in hoc mundo sunt pauperiores, in alio cruciabuntur in Inferno.*
9 *Thesauros inuenire credentes magicis artibus, semper decipiuntur.*
Tiberius Cæsar Trasullum Magum semper habuit.
10 *Magicorum hominum genus potentibus inuidum, sperantibus fallax.*
11 *Vates, coniectores, & haruspices cum videbat, nil ineptius se videre dicebat Diogenes.*
12 *Elcasin hominum genus apud Fessam Mauritania vrbem, qui inuenire thesauros profitentur.*
13 *Magia authorem Mosem quomodo intelligatur. Petri Criniti error.*
14 *Plinij locus declaratur.*
15 *Magia, dicitur perspectiua scientia, & declaratur ex Philone Iudæo.*
16 *Magia, quomodo adulterata, & deprauata.*
17 *Thesaurum inueniens in fundo alieno, priuato, aut publico Cæsaris, Ciuitatis, vel Fisci quid lucretur. nu. 18. 20. 21. 22.*
19 *Intellectus l. Hispan. 45. tit. 28. Partita 3. legũ Hisp.*
23 *Thesaurum inueniens in loco sacro, religioso, in monumẽtis, vel in locis publicis, quid lucretur? nu. 24. 25. 26. 27. 28.*
29 *P. Plẽminius Romanorũ legatus cathenis ab eis vinctus, q Thesauros à Tẽplo Proserpinæ apud Locros Regni Neapolitani rapuerat, tam diù detentus in carcere, donec, thesauro restituto, vitam egit. nu. 30.*
31 *Thesauri inuenti in re vendita portio ad emptorem spectat. nu. 34. 37. 39. 40.*
32 *Thesaurus dicitur donum fortunæ.*
33 *Thesaurus dicitur donum Dei.*
35 *Aurea mensa Delphica inuenta in iactu retis, post longam controuersiam à Solone Apollini Delphico addicta. nu. 36.*
37 *Apollonij Thianei iudicium coram Phraorte Indo-*

Q rum

rum Rege in Thesauro inuento in re vendita, inter emptorem, & venditorem.

38 *In re dubia partiri rem per medium est anicularum sententia.*

41 *Thesaurum in Nemore inuentum deberi Episcopo, vt qui in pauperes diuidat. nu. 42.*

43 *Thesaurus inuentus in fundo emphiteoticario, an partiatur inter dominum directum, & vtilem. nu. 44.*

45 *Thesaurum, vel pecuniam, bellorum, aliauè causa, vel casu, in muro, aliouè reponens, sibi deberi, non emptori loci. nu. 46. 47. 48.*

49 *Thesaurus inuentus in fundo debetur vsufructuario, non domino proprietatis.*

50 *Thesaurus in fundo hypothecato repertus, non debetur habenti hypothecam.*

51 *Thesaurus inuentus in fundo Feudali, debetur inuestito, non domino directo.*

52 *Thesaurus inuẽtus in re dotali, durante matrimonio, marito; soluto verò vxori debetur. nu. 53.*

54 *Thesaurus inuentus in fundo legitimo tempore praescripto, praescribenti debetur.*

55 *Thesaurus est capientis prius, non autem videntis anterius.*

56 *Thesaurus, vel pecunia inuenta in re locata, locatoris, non conductoris erit.*

57 *Thesaurus inuentus in agro per colonum, seu operarium mercenarium, cui debetur, domino, an ipsi colono. nu. 58.*

59 *Thesaurus inuentus per seruum meum, in quo Titius habet vsufructũ, in fundo meo, mei proprietarij erit.*

60 *Thesaurus inuentus opera canis, debetur illius Domino.*

61 *Asini cuiusdam narratio pulchra apud Leonem Africanum.*

62 *Thesaurus inuentus in re, quam quis possidet iure maioratus, possessori non debetur.*

63 *Thesaurus cui debeatur in Regno Neapolitano?*

64 *Intellectus Const. Regni. Dohanae.*

65 *Intellectus c. Regni. Incip. Praedicti magistri procuratores. Caroli I.*

66 *Intellectus. c. Regni. Quia non decet. Caroli II.*

67 *Statua reperta in Regno Neapoli tempore Ducis Roberti Guiscardi, ac eius Historia.*

68 *Thesauros subfodere terra visceribus irrationabile est.*

69 *Thesauros occultantes, sibi ipsis fraudem faciunt, & alijs pecunias relinquunt.*

70 *Thesauros occultantium pessimus finis.*

71 *Scientia abscondita, & Thesaurus inuisus, inutiles. num. 83.*

72 *Thesauros suos alijs ostendere quandoq; malum.*

73 *Apud Graecos Thesauri dicebantur, & Donaria, & Vota, quae Dijs faciebant.*

74 *Myronis Sycioniorum Tyranni Thesaurus qualis.*

75 *Carthaginensium Thesaurus quis?*

76 *Thesaurus Epydamniorum.*

77 *Thesauri Sybaritarum, Cyreneorum, Selinũtiorum, Metapuntinorũ, Megarensiũ, & Geloniũ remissiuè.*

78 *Graeci bella gesturi, Thesaurum in Insula Delo reposuerunt.*

79 *Athenienses verò reposuerunt Delphis.*

80 *Macedones in oppido Quinda, iuxta Tarsum.*

81 *Hebrai Thesauros quandoq; in Templis, quandoque in sepulchris calabant.*

82 *Romani Thesauros tenebant in Aerario.*

84 *Nicephorus Imperator, ab officialibus diuitibus ex pauperibus factis, bona postulabat figurans Thesauros aliquos occultos reperisse.*

85 *Tamburlani Christianum iudicium super Thesauri inuentione.*

86 *In sequentibus author describit alia quae sunt de Regalibus Principum.*

CAP. XXVII.

MEssenij carcerem habebãt, aura, ventisq;
minimè obnoxium, & ob id tetrum illum
1 iudicabant, cui nomen erat, Thesaurus, † vt est
author Alex. ab Alex. Dier. Genial. lib. 3. c. 5. Si
de hoc carcere Fridericus Imperator in d. c. 1.
in verb. Et dimidiũ Thesauri. Quae sint Regal.
intelligere voluisset, nõ se rãtopere Principes,
immò Magistratus affligerent pro illius acqui
sitione. Sed, vt agamus aliquando iocos. Prin-
cipum sint carceres omnes, vt sunt, ipsi potesta
tem habeant, & carcerãdi, & à carceribus edu
cendi. Nec mirum, si apud eosdem Messenios,
Carcer Thesaurus appellaretur, quia in eo est
2 officina fertilior omnis Thesauri. Inde † veniũt
poenae, mulctę, pęnarum compendia, composi-
tiones, trãsactiones, & ex carcerum Thesauris,
reperiuntur, Thesaurorum inuentores, ibi tor-
menta patiuntur, bona sua Principibus pẽdũt:
vt vulgare dictũ verificetur; Carcerem prouen-
tus facere. Satis risimus, ad seria reuertamur.

Paulus in l. Nunquàm ff. de acquir. rer. dom.
dicit: Thesaurum esse depositionem quandam
3 † pecuniae, cuius non extat memoria, vt iam
Dominum nõ habeat: Haec dicta sunt pro de-
scriptione rei, de qua agimus.

4 Cui applicetur Thesaurus, res admodum † am
bigua est, ex intellectu quorundã iurium, quae
videntur insimul pugnare. Ideo, vt materiam
extricatius absoluam (nisi eam, vt alij, intrica-
uero) per quasdã breues Regulas, cũ suis decla
rationibus, negotio, vt potero, finẽ imponam.

Prima regula sit: Thesaurum, quẽ quis in suo
5 inuenit, casu, vel industria, suum † facit. vt post
Adrianum Principem censuit Leo Imperator.
in l. 1. C. de Thesaur. lib. 10. ac etiam Iustinia-
nus in §. Thesauros. Instit. de rer. diuis. glos. in
c. Si quid inuenisti 14. q. 5. Anton Gomez in l.
Taurin. 45. n. 51. Io. Bapt. Villalobos. opin. com-
mun. §. Thesaurus. num. 111. Sed idem Gomez
vbi supra dicit isto casu Thesaurum esse totum
Domini. arg. eorum, quae scribit Paul in l. Nun-
quàm nuda. §. Thesaurus. ff. de acquir. rer. dom.
ibi: Sic enim fit eius, qui inuenerit, quòd non
alterius sit. Sed istud erat † de iure digestorũ,
secus de iure nouissimo per legem Friderici. in
d. cap. 1. Quae sint Regal.

De-

Declara tamen hanc Regulam, quòd vbi quis
inuenisset Thesaurum Magicis artibus, atque
illusionibus, tũc enim non sibi, sed Fisco quæ-
7 ritur, & si † in suo quis reperiret. d. l. 1. C. de The
saur. lib. 10. l. 1. C. de malefic. & mathemat.
Nec immeritò, quia hi Deum derelinquentes,
bonorum omnium largitorem, credunt Demo-
num, illorumque illusionibus ditari, de quibus
nouissimè Io. Laurentius Anania de Natura
Demonum lib. 4. Quocirca (inquit) res non su-
spitione caret, ꝙ oẽs Thesauri, aut humo, aut
aqua, tẽporũ iniuria obruti, Antichristo à De-
monibus custodiantur. Ex ijs aũt incidunt in
maiorẽ miseriam: experientia enim docet, eos
8 esse viliores, & in hoc † mundo pauperiores, &
in alio ęternis inferni pęnis cruciabuntur. cap.
Nec mirũ. 26. q. 4. c. Firmissime. de hæretic. De-
relinquunt enim vias Dñi nostri Iesu Christi, &
falsis demonũ pręstigijs illaqueãtur. Vnde non
immeritò, eos, q̃ his maleficis, superstitiosis, ac
Magicis artibus Thesauros inuenire credunt,
9 minimè vnq̃ illos inuenire, sed semper † deci-
pi, voluit Paul. Grillãd. de sortileg. q. 3. nu. 9.
Anton. Gomez. in l. 45. Tauri. n. 5. & Io. Baptista
Villalob. opin. com. §. Thesaurus. nu. 11. quam
opinionem sequutus videtur, sed vtinam pio,
ac sincero corde, vt ipse profitetur Io. Bodin.
de Magorum Demonomania. lib. 3. cap. 3. plura
exempla quæ suo tempore acciderunt, in-
ducens. Hoc enim maleficorum hominum Ge-
nus, semper prohibitum, semper odiosum fuit:
Sic ex Męcenatis consilio, Augustus illos vrbe
eiecit, & postmodum Tiberius. Sed nescio qua
arte, nisi eorundem Demonum impostura, &
artibus, & prohibeantur, & quandoque horum
hominum commercia tacitè, & conniuentibus
oculis, admittantur: & ideo ipse Tiberius Co-
mitem semper habuit Trasullum Magum: &
idcirco optimè dicit Cornelius Tacitus An-
10 nalium lib. 17. Hoc † hominum genus potenti-
bus infidum, sperantibus fallax, in Ciuitate no
stra, & vetabitur semper, & retinebitur. Confir-
mat Dio. Nicæus lib. 49. Alexandrini, vt Suidas
est author, melius fecerunt, dum videbant di-
recto prohibitionem illorum fieri non posse,
meliori consilio annuum tributum statuerunt
exigendum ab Astrologis huiusmodi, atque ab
illis, qui illos cõsulebant. Benè Diogenes, cum
11 vates, coniectores, & Aruspices † videbar, nil
ineptius se videre dicebat: Sicuti nil homine
solertius, dum prouinciarum Præsides, Philoso
phos, Medicos, & Oratores aspiceret. Illorum
enim artibus, quas profitentur, nihil fallacius,
nihilq; futilius, inuenitur: vt ex pluribus com-
probaui in cons. 18. nu. 16. vsq; ad finẽ. Cent. 1.
& nouissimè Ioachimus Hopperus Frisius Phi-
lippi Regis Catholici in inferiori Germania
Consiliarius satis eleganter: de vera iuris pru-
dentia. lib. 6. Titul. 28. Vnde quosdam Thesau-
rorum inuentores, (quos Elcasiu nominãt) qui

asserant, esse Thesauros arte magorum recon-
12 ditos, & eadem arte reperiri, deridet apud † vr
bem Fessæ Leo Afer Historiar. lib. 13. Huius
Magiæ authorẽ Mosem scribit Plin. lib. 30. c. 1.
13 vti illum refert Petrus Crinitus † de honest. di-
sciplin. lib. 9. cap. 5. Sed censura dignus Crini-
tus, cum Plinius hoc non asserat, sed dicit, (est,
& alia Magiæ factio à Mose & cęt.) Vnde quæ
14 à Moyse facta extiterunt, cum inspexerit † Pli-
nius diuerso ab alijs modo operata fuisse, tm̃
abest, vt inter illos Magos eum non habuerit,
cũ Dei Omnipotentis miraculo supra naturali
vsus fuerit. Et idcirco Magia Mosis vera scien-
tia dicitur, non ista, q̃ adulterata, magiæ nomẽ
retinet, quarũ melius est, vt ad vinũ referamus,
q̃ prudentissimè scribit Philo Iudæus in lib. de
specialibus legibus Decalogi, dũ ait: Verã qdẽ
15 illã Magiã, hoc est perspectiuam † scientiã, per
quam naturæ opera cernuntur clarius, vt hone
stã, expetendamq; non plebeij solũ sectãtur, sed
etiã Reges, Regũ maximi, pręsertim Persici, tam
curiosi harũ artiũ, vt regnare nõ liceat, nisi eum
magis versato familiariter. Ex hac adulterata,
deprauataq; descendũt, quas maximè proprio
16 vocabulo malas † artes dicimus, circulatorum,
ariolorũq; studia, & mulierũ, mancipiorũq; ne
quissimorum expiationes, lustrationesq; pro-
fitẽtium, mutationesq; amoris in odium, aut è
diuerso in amorem odij, per quasdam potio-
nes amatorias, & incantamenta idonea, atque
his dolis inuncant simplicissimum quemq;, do
nec in calamitates ingẽtes pertrahant, vt non-
nunquàm magnæ familiæ eõcidant. Hæc Philo.
Secũda regula principalis est: ꝙ inueniẽs The
saurum in fundo alieno, priuato, vel publico,
Cęsaris, Ciuitatis, vel Fisci, dimidiam illius par
17 tẽ cõsequitur, † alterã habebit, Fiscus, Ciuitas,
Cæsar, vel psona priuata, in quo, casu tñ alio q̃
fortuito, sit facta inuẽtio: vt post eundẽ Adria-
nũ Cæsarẽ, voluit Iustinian. in d. §. Thesauros.
& in d. l. 1. C. de Thesaur. lib. 10. queadmodum
diximus supra de inueniente in fundo pprio.
Primò declara, hãc regulam procedere, ꝙ in
totum quis lucrabitur Thesaurum, non data
opera inuentũ in locis publicis, qui in nullius
bonis sunt, vt in plateis, foris, vijs publicis, &
similibus, nec eo casu alteri danda portio erit;
18 solummodo enim inuentori † cædit. vt volue-
runt Cyn. & Bald. in l. Item lapilli. ff. de rer. di-
uis. arg. l. 3. ff. de iur. Fisc. & dicta l. 1. vbi Lucas
de Pen. C. de Thesaur. lib. 10. Quod, & dispo-
19 nitur Hispanis legibus. l. 45. Titul. 28. † partita.
3. refert, & sequitur Anton. Gomez in dicta l.
Taurin. 45. num. 51.
Declara secundò, ꝙ si qs de industria, dataq;
opera, & nõ fortuitò casu, ignorãtibus, vel in-
uitis Dñis, in alienis locis, seu terris, Thesaurũ
20 inuenerit, ille † Dño loci debetur, nulla inuẽto
ri parte assignata. vt in d. l. 1. C. de Thesaur. lib.
10. & à cõttario sẽsu pbatur in d. §. Thesauros.

Declara tertiò, quòd si quis Thesaurum inue-
niat, in loco, ex quo fisco pars debeatur, & Fi-
sci partem suppresserit, totum perdit, & in pę-
21 nam de suo† tantundem erogabit. l. Non intel-
ligitur. §. Fin. vbi glos. ff. de iur. Fisc.

Declara quartò, quòd si quis in alieno fundo
pecuniam inuenerit, & illam inde extraxerit,
& loci Dñs partem petat, quasi Thesaurum in-
uenisset, inuentor vero asserat Thesaurum non
esse, isto casu, agenti fundi Dño, incumbet pro-
22 bare Thesaurum fuisse, & interim inuẽtor† pe-
cuniæ possessor erit. §. Commodum. Inst. de in-
terdict. & probatio fiet seruata forma, & modo
tradito in l. Si arbiter. ff. de Probat. sicuti è con
uerso reus poterit per suas exceptiones pro-
bare, fuisse pecuniã depositam, aut alio modo,
& ꝙ de eadem pecunia est memoria, iuxta no-
tata in l. Ab ea parte. ff. de probat.

Tertia principalis regula sit: ꝙ inueniẽs The-
saurum in loco sacro, vel religioso, in monu-
mentis, vel in locis publicis, erit pro dimidia
23 Fisci, pro alia† dimidia inuentoris. l. 3. §. Si in
locis. ff. de iur. Fisc. Angel. de Clauas. in summa.
Thesaurus. vers. Si verò inuenta. nu. 1. Io. Petr.
Ferrar. in pract. forma libell. Actionis Realis. §.
Iure Dominij. nu. 16. Martin. Nauarr. in summa.
cap. 17. num. 175. Sed contrarium est commu-
nius ꝙ medietas sit inuentoris, alia medietas
debeatur, rei sacræ, Ecclesiæ, vel religiosæ, vel
24 loco † publico, in quo reperiatur. voluerunt
Clauas. Nauar. & Papiens. vbi supra. & Bartol.
de Cassæneo in consuetud. Burgund. Rub. 1. §.
1. num. 20. & seq. Anton. Gomez. in dicta l. 45.
Tauri. num 52.

Declara primò, procedere hãc regulam, dum
tamen casu fortuito, & nõn data opera, vel ma
25 gicis artibus† Thesaurus fuisset inuentus: iux-
ta text. in dicto c. 1. in verb. Et dimidium The-
sauri. Quæ sint reg. & diximus supra.

Declara secundò, istam regulam, procedere
de iure Digestorum, secus vero de iure nouis-
26 simo Iustiniani, quo† totum inuentor Thesau-
rum lucrabitur. vt in dicto §. Thesauros.

Declara tertiò, eandem regulam, hodie ex iu
re obseruato, posteriori loco facto, Callistrati
27 opinionẽ† in d. l. 3. §. fi. fuisse demũ approbatã
à Friderico Imperatore. in d. c. 1. Quæ sint re-
gal. vt si nõ data opera inuẽtio facta fuerit, par
tiatur pro medietate Fisco, ꝓ altera inuẽtori.

Quartò declara ipsam regulam, videri mihi
iniustos Imperatores dum eas leges condide-
runt. postq̃ ecclesiæ, loco sacro, aut religioso, in
quo inuenirentur, nihil tribuunt, quibus debe-
28 ret recta, ac iusta saltim† medietas, ac portio
assignari, vt Christianè, ac rectè censuerunt.
Angel. de Aret. in dicto §. Thesauros. vbi hoc
etiã tenuit Eguinarius Baro. & voluit Angel.
de Clauas. in summa. §. Inuẽtum. 4. & Syluester
Prierius in summa. §. Eodem. quos refert, & se-
quitur Didac. Couar. in relect. c. Peccatum. de
regul. iur. in 6. parte 3. §. 2. nu. 3. vers. Sed apud
nos. Quam tribus argumentis comprobat Ia-
cob. Aluarot. in c. 1. col. fin. Quæ sint regal.

Nec id piaculum videatur, ne à Romanis tũc
Gentilibus vincamur, qui P. Plemminium eo-
rum legatum, quòd Thesauros à Templo Pro-
serpinæ apud Locros Regni Neapolitani, spo-
29 liauerat, catenis vinctum† carcerarunt, & tam
diù tenuerũt, quoad in carcere mortu' fuerit,
& Thesauri Templo restituti, petentibus Lo-
crẽsiũ legatis; quorũ natu maior, inter alia hęc
verba habuit, quæ referã, pro ut sic illa posuit
Titus Liuius lib. 29. Fanum (inquit legatus) est
apud nos Proserpinæ, de cuius sanctitate Tem
pli, credo aliquam famã ad vos peruenisse, Pyr
30 rhi bello, qui cũ† Sicilia rediens, Locros classe
præterueheretur inter alia fęda, quæ propter
fidem nostram erga vos, in Ciuitatem nostram
facinora edidit, Thesauros quoq; Proserpinæ,
intactos ad eam diem, spoliauit, atq; ità pecu-
nia in naues imposita, ipse terra est profectus.
Quid ergo euenit P. C. Classis postero die, fœ-
dissima tẽpestate, lacerata, oẽsq; naues, q̃ sacrã
pecuniã habebant in littora nostra eiectæ sunt,
qua tãta clade, edoctus tandẽ Deos esse, super-
bissimus Rex, pecuniã oẽm inq̃sitam, in Thesau
ros Proserpinæ referri iussit, nec tñ illi vnq̃ po
stea prosperè quicquã euenit, pulsusq; Italia,
ignobili, atq; inhonesta morte, temerè nocte
ingressus Argos, occubuit. Hæc legatus apud
Liuiũ. Hoc idẽ fecerũt, & secũdò contra alios,
qui idẽ Templũ Thesauris spoliauerant. Idem
Liuius lib. 31. Et huius opinionis fuit prius,
quam postmodum malè reuocauit, Frideric.
Scotus in consil. 15. in fin. lib. 6. Tomo 1.

Quarta regula est: ꝙ inuento Thesauro in re
vendita, portio contingens Dño fundi, spectat
ad emptorem, non autem ad venditorem; quia
31 translatum† est in ipsum, omnium iurium fun-
di Dominium: eò maximè quòd cum Thesau-
32 rus dicatur Fortunæ donum. †vt in l. Si is qui.
ff. de acquir. rer. dom. (licet nos cum Impera-
33 tore dicamus † esse donum Dei, vt in l. 1. C. de
Thesaur. lib. 10.) Io. de Amon. Problem. 29. Pe-
trus Gerardus in singul. 95. Et ideo censuerũt
venditorem agere non posse remedio rescisso-
rio, vigore. l. 2. C. de rescind. vend. cõtra empto
34 rem, qui Thesaurũ in re vendita, ac empta† in-
uenerit, vt contra Ludouic. Rom. qui cõtrariũ
dixerat, concluserunt Francisc. Aret. & Claud.
Aquens. in l. Si qs cũ aliter. ff. de verb. obligat.
Barthol. Socin. in cons. 48. vol. 4. & alij quos re-
tulit Hierony. Cagnol. in rep. in d. l. 2. nu. 171.
quem nouissimè sequitur Hieronym. Gabriel.
in consil. 168. num. 26. vol. 1.

Non verebor cõcinere Historiam, quã refert
Diogenes Laertius in Thalete Milesio, & post
35 †eum Valerius lib. 4. cap. 1. Cum Lebedei ia-
ctum retis emissent, Aurea mensa Delphica à
Rete extracta est, vnde concertatio maxima

facta fuit, inter Piscatores vedentes, & emptores, qui Apollinem consuluerunt, cuius esse deberet, à quo Græcis verbis responsum exitit, per versus ità latinè sonantes.

Phœbum de Tripode rogas Milesia pubes
Huic Tripodem addito, cuius sapientia prima est.

Tunc illi Taleti mensam dederunt, ille Bianti, Bias Pittaco, & sic deinceps vnus sapientum alteri ex septem, & vltimo loco, res ad Solo-
36 nem venit, qui ad † eũdem Apollinem mensam transtulit. Quod credo vnumquemq; fecisse ad euitandum Auaritiæ vitium, & Prudeotiæ, ac Sapientiæ arrogantiam. Et Solon nouissimus coniectura ductus est, ꝙ de Tripode differentia erat, cuius vsus in Téplo Apollinis tñ erat, cui dari voluit. Huic persimilem quæstionem, non tñ illius decisionẽ, retulit Suetonius Tranquill⁹ in lib. de Rethoribus Illustribus. Hos tñ sequutus est Apollonius Thyaneus, qui casum Phraorti Iudorum Regi terminauit, illius, quĩ agrum vendiderat, in quo Thesaurus erat, oe-
37 mini † cognitus, nec multo post, terra dehiscẽs capsam protulit, q̃ aurũ patefecit, ortæ vtrinq; contẽtiones fuere inter emptorẽ, ac vẽditorẽ, Thesaurũ qlibet ad se spectare dicens. Cõsultus Apollonius, de vita amborũ inquirit, & emptori vti bono viro illũ addicit, cui Deorum immortalium dono datum asserebat; & venditori eorundẽ volũtate denegatum, dicens partiri inter ipsos decernere noluisse, vt quæ Aui-
38 cularum † sententia dici posset, vt est author Philostratus de vita Apollonij. lib. 2. c. 15.

Declara primò, non procedere in pecuniæ reconditæ inuentore, quæ & ipsa † non emptori, sed vẽditori cædit l. Si vir vxori. ff. solut. matr. Iacob. Concenatius quæstion. iuris. lib. 4 c. 9. nu. 5. Ioan. Ferrarius Mõtan. in d. §. Thesauros. propè finem. Inst. de rer. diuis.

Declara secundò, eandem Regulam non procedere, quoties vẽditor in venditione, sibi reseruasset Thesaurum, qui fortè aliquãdo in re
40 vendita † reperiretur: tunc enim vẽditoris erit l. 1. §. Si conuenit. ff. deposit. Andr. de Isern. & Aluaro. in d. c. 1. Quæ sint regal.

Quinta regula est: Thesaurum in nemore inuentum, Episcopo exhibendum, vt is inter
41 † Christi paupetes distribuat. Hostiens. in c. Cũ ru. de vsur. Bartol. & Alex. in l. Rem quæ nobis. ff. de acquir. possess. & in l. Interdum. §. Quod ex naufragio. vbi Ioan. de Imol. ff. eo. tit. Bald. in l. 1. ff. de rer. diuis.

Declara istam regulam, si Dominus proclama-
42 re facto, non reperiatur, † vt Hostiens. Bartol. Bald. Imol. & Alex. in dictis locis annotarunt; sed quis faceret hoc proclama?

Sexta regula principalis est, ꝙ directus Dñs inueniens Thesaurum in fundo Emphyteoticario per æquales portiones cum vtili Domi-
43 no † partiatur. l. 1. ff. Si ager vectigal. vel emphiteot. Aluarus Vaez de iure emphyteotic. q. 15. nu. 1. Author reprobatus in cõsuetud. Pariens. §. 37. Glos. 10. nu. 48. & qui nouissimè illos retulit Ludouic. de Molina de Hispao. Primogen. lib. 1. c. 23. nu. 7. par. 1. Iacob. Concenatius quæstionũ iuris. lib. 4. c. 9 nu. 3. Et Petr. Gregor. Sintagmar. iuris vniuers. lib. 3. c. 11. nu. 3. parte 1.

Declara, illam procedere, quando directus Dñs inuenisset: si verò vel ipse Dñs vtilis, vel
44 Emphyteoticarius inuenisset Thesaurum, † totum ipsi vtili Domino, vel Emphyteoticario quæritur per supradicta. Sic etiã si tertius inuenisset in eodem fundo, & pro portione agãt directus, & vtilis, præfertur eo casu vtilis Dominus. habetur in l. In causæ. in fin. Vbi Bart. ff. de procurat. Angel. de Aret. in d. §. Thesauros. vers. Quæro quid si.

Septima regula est: quòd si quis recondidit. pecuniam, aliamuè rem in muro, Belloũ timo-
45 re, † talioue casu, & causa, vendirq; locũ, in quo reposita est, pecunia eadem emptoris non erit, sed eius, qui illam reposuit, vel suorum successorum. arg. d. l. A tutore. vbi hoc voluit Bart. ff. de rei vend. quem sequitur Aretin. in d. §. Thesauros. circa finẽ. vbi dicit ità illo anno consuluisse. Petr. Gerard. de Petra sancta in sing. 95.

Declara, hanc regulã procedere vbi ex errore hanc venditionẽ fecisset, alias si sciẽs ibi pecuniam esse, vendiderit, nihilq; exceperit, tunc videbitur, & pecunia, & omnia ibidẽ existẽtia
46 in emptorẽ † transtulisse. l. Cãpanus ff. de oper. libert. l. 1. ff. de cõdit. indeb. Aluarot. & Præpositus in d. c. 1. Quæ sint rega. vbi Aluarot. dicit idem esse in vendente tunicam, in qua erat pecunia, quam ignorabat, quia pecunia erit sua:
47 secus verò si illam sciuisset, quia † fieret emptoris l. 1. ff. de his quæ in testam. delent.

Declara secundò, secus esse in inueniẽte The-
48 saurum, quia fit emptoris, iuxta † ea quæ tradidimus supra hoc eodem capite Regul. 4.

Octaua regula est: ꝙ vsufructuario debetur Thesaurus. si ipse illũ inuenerit in loco, in quo vsumfructum habet, & non domino proprietatis: & si tertius reperit, nihil debetur proprie-
46 tario, sed vsufructuario, & † inuentori. argum. dictæ. l. 1. ff. si ager vectigal. iuxta terminos tamen dictæ l. Si is qui. §. Quòd si seruus. ff. de aequiren. rer. dom. Angel. in dicto. §. Thesauros. Aluarot. in dicto. cap. 1. Quæ sint Regal. & Iacob. Concenatius quæstion. iuris. lib. 4. cap. 9. num. 3. & num. 20.

Nona regula est: ꝙ si inuenit quis Thesaurum in fundo sibi hypothecato, non dicitur inuenisse in proprio fundo, nec cum eo, tamẽ cum
50 Dño † tractabitur. vt in d. l. Si is qui. §. fin. ff. de acquir. rer. dom. l. Seruos suos. § Eos vero. ff. de leg. 3. glos. in d. l. 1. C. de Thesaur lib. 10. Angel. in dicto. §. Thesauros. Aluarot. in dicto cap. 1. col. fin. vers. Sed quid in creditore.

Decima regula est in Feudatario, siue vassallo: ꝗa non Dño directo, sed ipsi Feudatario Thesaurum

saurum inuentum in re feudali notorium est, 51 quemadmodũ† supradiximus de Emphyteota, & voluit Gloss. Angel. & alij. in d. §. Thesauros. Andr. de Isern. Aluarot. & Præposit. in d. c. 1. Quæ sint Regal. Gulielm. Benedict. in Rep. c. Raynutius. in verb. Cætera bona. nu. 54. de Test. Impius author in consuetud. Parisiens. §. 37. gl. 10 nu. 48. Renatus Choppin. de Doman. Franciæ. lib. 2. titul. 5. nu. 17. Cũ pluribus seqq. Ludouic. de Molina vbi supra. num. 7.

Vndecima regula est, quòd inuentio Thesauri 52 in re dotali spectat ad maritum, durante† matrimonio, quo ad portionem soli: & si ipse inuenerit, altera portio, suo etiam iure, vti inuētori sibi debebitur: soluto verò matrimonio, illa portio, quam vti fundi, ac soli Dominus cœperat, vxori debebitur. vt concludunt Bart. Alex. & cæteri. in d. l. Diuortio. §. Si vir. & §. Si fundũ. post Accurs. ibidem. ff. solut. matr. Glo. in d. l. 1. C. de Thesaur. lib. 10. Molina vbi supra. num. 6. Angel. in d. §. Thesauros. col. pen. vers. quid si maritus. Renatus Choppinus vbi supra. nu. 20. Ioan. Coras. Miscellan. lib. 5. cap. 14. nu. 7.

Declara supradictam regulam procedere, qñ fundus, vel locus datus esset in dotem inæstimatus, vt tũc demum ita partiatur Thesaurus, secus verò si fundus esset datus æstimatus, qa æstimatio cum faciat emptionem, sequitur marito vti emptori pro solo portionem Thesauri deberi, si ab alio fuerit repertus, & totus si ab 53 ipso † marito. censuit Petr. Gregor. Sintagmat. iuris vniuers. lib. 3. c. 11. nu. 4. p. 1. Et ita quoq; respondi Antonio de Andrea à Carbonaria, qui sub foculari, in quo fiebat ignis, dum in domum vxoriam, quã inæstimatã habuerat, quandã pecuniarũ quantitatẽ ab vxoris prædecessoribus reconditam, inuenisset, vxori deberi.

Duodecima regula est, quòd inueniens Thesaurum in fundo legitimè, ac debito modo pręscripto, 54 est† ipsius præscribentis. iuxta tradita ab Angel. de Aret. in d. §. Thesauros. col. penul. versicul. quid si quis præscripsit.

Decima tertia regula est, quòd si vnus videt Thesaurum, alter vero capit, capientis est, non 55 autem† videntis. vt habetur. in l. 3. §. Neratius. vbi Alex. & alij. ff. de acquir. poss. (quicquid ibi voluerit Accurs. in verb. Motus, qui expressè contra illum textum loquitur) & sic voluerunt Aluarot. & Præposit. in d. c. 1. Quæ sint regal. arg. l. Si barsatorã. C. de fideius. & quod voluit Cyn. & alij in l. Lapilli. ff. de acquir. rer. dom. hanc eãdem opinionem sequitur Ioan. Ferrar. Montanus in d. §. Thesauros. in fin.

Decima quarta Regula erit, ꝙ pecunia inuen 56 ta in re locata est locatoris, non autem† conductoris. vt scribit Vincẽr. Carrocius de locat. & cõduct. parte 2. tit. de Thesauris. vbi allegat Bartol. in d. l. A tutore. Angel. in d. §. Thesauros. Petr. Gerard. in d Singul. 95. Io. de Arnon. problemat. 29. qui nihil de quęstione inter conductorem, & locatorem loquuntur, sed de emptore, & venditore, sed tamen per ea, quæ diximus poterit ista quæstio decidi.

Decima quinta Regula erit, in colono, seu operario mercenario; quia si fodiendo, vel la57 borando† in agro, in quo est conductus ad laborandum, dimidium sibi, & dimidium Dño territorij partietur. arg. d. l. Si is qui. §. Quod si creditor. ff. de acquir. rer. dom. voluit Accurs. in d. §. Thesauros. in verb. suo. sequitur ibidem Angel. col. pen. versicul. In eadem glossa ibi. qđ si mercenarius, quamq̃ incontrarium ipsum alleget Petr. Gregor. vbi supra. num. 4.

Declara non procedere hanc regulam, si da58 ta opera, Dominus eundem operarium † ad inueniẽdum, conduxisset, quia tunc Dño nihil debetur. l. Qui proprio. §. Procurator. vt in cæteris. ff. de procurat. Angel. Aretin. in loco proximè allegato. Iacob. Concenat. quæst. iuris. lib. 4. cap. 9. nu. 36. Frideric. Scotus in consil. 15. in fin. lib. 6. Tomo primo.

Decima sexta regula erit, quòd si meus seruus, in quo Titius vsumfructum habet, in meo 59 † territorio Thesaurum inuenerit, non vsufructuarij Titij, Thesaurus erit, cum seruus acquisierit Domino, sed mei ipsius, serui proprietarij. arg. d. l. Si is. §. Quod si. ff. de acqui. rer. dom. Iacob. Concenatius vbi supra. nu. 16. 32.

Decima septima regula erit, ꝙ si Canis ad id edoctus, reperierit Thesaurum, Thesaurus erit 60 Dñi ipsius † canis. vt docuit Florian. de S. Petro. in l. Statuæ. ff. de vsufruct. Quod credo idcirco esse, vt quemadmodum Canis feram in venãdo capiens, illam Domino quærit, eodem modo faciat in Thesauro. Quod arbitrarer procedere, q̃diu Dñs Canis pñs esset. arg. §. Feræ. instit. de rer. diuis. Sed quoad istam Thesaurorum inuentionem, credo esse merum somnium, posse medio Canum reperiri, quia ex alia calliditate, & astutia isti circuitores, & mendicantes validi, illos edocent, quibusdam verborum signis, vt denarios illos cognoscant. Nisi fortè Diabolus esset sub Canis forma, qui hæc sciret, sicuti sub Canis specie illũ tenuisse Henricum Corneliũ Agrippam, scribit Paulus Iouius in Elogijs, in illius vita. Sed magna res est, horum hominum Histrionum industria, qui Camelos, Asinos, Canes, & animalia similia edocent, & saltare, & alia facere, quæ nisi viderētur, vix credibilia essent. Recitabo fabellam huiusmodi concinnam, quam proprijs oculis cospexisse veridicus testis est Leo Afer Histor. lib. 8. Vbi dicit in quodam suburbio Alcairi, 61 ab ea Ciuitate vno milliari† distãte Bebelloch dicto, vidisse Histrionem, suo ipsius Histrionis Asino dicentem, Sulthanum magni operis ędificium meditari, & proinde omnibus Alcairi Asinis opus esse. Tum Asinũ repentè in solum prolapsum, cæpisse in aera pedes attollere, ventrẽ turgefacere, & oculos quasi exanimis claudere.

dere; Et interim Histrio casum mortui quasi Asini conquæritur, & à circumstantibus petit, vt pro emendo alio ipsum adinuēt, coacta per circuitum pecunia. Tum demū Histrio: Ne credatis (inquit) mortuum meum Asinum, sed simulauit istud pro Domino paupere, & illum licet multis cæderet flagellis, nunq̄ loco se dimouit. Hinc denuo Histrio: scitote, inquit, Sulthanum crastina luce velle Triumphum exhibere, fœminasq; omnes venustas & nobiles inuitauit ad spectaculum, vt super pulcherrimos Asinos inequitent, & Auenam, & præstantem Nili aquam potandam exhibeant. Quibus verbis vix absolutis, Asinus in pedes erectus, lætitia exultans prosilit, & dum ei vetulam, vt velit asportare, proponit; ille caput, & aures complicat, & incipit altero pede claudicare: at audito quòd velit portare iuuenculam, & ex circuitu illam eligat, ille lætitia plenus, honestiorem, & pulchriorem eligit, & capite illam tangit. Nunc ad alia.

Decima octaua, & vltima regula sit, Thesaurum inuentum in re, quam quis possidet Maioratus iure, vt sunt in Hispania, non deberi alii

62 quo modo†possessori, ex multis cōcludit Lud. de Molina de Hispan. primogen. lib. 1. cap. 33. per totum. parte 1.

63 Regni autem huius Neapolitani iuribus†aliter cauetur. Nam primo per Const. Regni. Dohanæ, factam à Rege Gulielmo, Thesauros in-

64 distinctè Fisco deberi† censuit. Secundò fuit facta dispositio per Fridericum Imperatorem in d.c. 1. Quæ sint regal. Tertia dispositio facta per Regem Carolum Primū. in c. Regni. incip.

65 Prædicti†Magistri procuratores. vbi nihil circa acquisitionem innouauit, sed tm̄ statuit, q̄ defetentes Thesaurum, non audiantur, nisi præstito iuramento, quòd delationem malitiosè non fecerint, sed quòd capiāt informationem, nec personas capiāt, absq; speciali Regis mandato, nisi constet de inuento Thesauro, vel appareat ex verosimilibus coniecturis; & nō procedant ad torturam sine speciali mandato; & quòd statim processum transmittant. Quarta

66 fuit lex Regis Caroli† Secundi in c. Regni incip. Quia non decet. qua statuit, Thesaurum inuentum in proprio solo, esse inuentoris: & in alijs videtur se conformare cum dispositione. l. 1. C. de Thesaur. lib. 10. vt per Andr. de Isern. & Matth. de Afflict. in d.c. 1. Quæ sint Regalia. idem Afflict. in dicta Const. Dohanæ. & in decis. Neapol. 321. nu. 7. Anton. Capic. in dicta Inuestit. Feudal. in §. Feudorum clausulæ. in verb. Cum inuentionibus, & Thesauris, & referunt etiam Renat. Choppin. de Doman. Franciæ. lib. 2. titul. 5. in fin. & Petr. Gregorius Syntagmat. lib. 1. cap. 11. num. 6. parte 2. licet referant solam constitutionem, non autem capitula, cum fortè illa alia iura non viderint.

Sed & Ducis Roberti Guiscardi tempore in Regno Neapolis, reperta est statua, habens in

67 capite scripturam dicentem.† Calendis Maijs Oriente Sole Aureum caput habebo. Cuius scripturæ sensus à quodam Sarraceno Mago interpretatus est, vt primo die Maij in ortu solis, in loco, in quo Statuæ caput Vmbrā faciebat, fuit effosio facta, ibiq; magnus auri cumulus, atque Thesaurus inuētus, quem sibi, vt Dominus, Robertus quæsiuit. Pandolphus Collenucius Histor. Neap. lib. 3. Quamq̄ ista Sarraceni interpretatio, non tam arte malefica, q̄ intellectus subtilitate potius facta fuit, cum etiam anilis muliercula iudicium hoc idem penetrare potuisset.

Thesauros subfodere in terræ visceribus absque necessaria causa, non hominis, sed irratio-

68 nalis bestiæ mihi facinus †videtur, vt benè cecinisse videatur Horatium lib. 1. Serm. Satyr. 1. dum inquit:

Quid iuuat immensum te argenti pondus, & auri
Furtim defossa tumidum deponere terra.

Et qui illos occultant, contra seipsos, aliosque fraudem faciunt, & pecunias alijs relinquunt,

69 †qui eas dissipant: vndè rectè inquit Plautus in Aulularia.

Heu me miserum, miserum perij,
Malè perditus, pessimè ornatus eo.
Tantum gemiti, & mala molestia,
Hic dies mihi obtulit famem, & pauperiem.
Perditissimus ego sum omnium in terra.
Nam quid mihi vita opus est, qui tantum auri
Perdidi, qđ custodiui sedulò? egomet me fraudaui,
Animumq; meum, geniumq; meum, nunc eo alij
Lætificantur meo malo, & damno. Pati nequeo.

Sic etiam ex Epigrammate Græco Diogenis Laertij, transtulit in Epigrammatis Ausonius, qui occultantium Thesauros, pessimum finem

70 indicat, dum† ait:

Qui laqueum collo nectebat, reperit aurum,
Thesauriq; loco, deposuit laqueum.
At qui condiderat, postquàm non reperit aurum,
Aptauit collo, quem reperit laqueum.

Quod è nostris in Thesaurizantium iniquitatem, & rapinas, vt id præmium reportent, retulit Ioannes Ferrarius Mōtanus in dicto §. Thesauros. in princip.

Idcirco apud Thobiam. cap. 12. dicitur: Meliorem esse orationem cum ieiunio, & eleęmosina, magis quàm Thesauros auri recondere. dicuntur enim Thesauri impietatis à Salomone Prouerb. cap. 10. & iterum idem Salomon Prouerb. cap. 21. Qui congregat Thesauros lingua mendacij, vanus, & excors est, & impingetur ad laqueos mortis: rapinæ impiorum detrahēt eos, qui noluerunt facere iudicium. & Ecclesiastic. cap. 20. dicitur: Sapientia absconsa, &

71 Thesaurus†inuisus, quæ vtilitas in vtrisq;? Vnde ibidem cap. 31. dicit, Beatum, qui non sperauit in pecuniæ Thesauris. & cap. 41. dicit similiter. Et Ideo cum ostendisset Ezechias Rex legatis Babilonis, fuerunt per eundem Regem

rapti.

72 rapti.† Esaię.cap.39.& habetur.4.Reg.cap.20. propterea Hieremias cap.17.dicit: Omnes Thesauros Tuos in direptionem dabo.& cap.20.& cunctos Thesauros Regum Iuda, dabo in manu inimicorum eorum. Sic dicitur de Antiocho Rege, qui accepit Thesauros Iuda lib. 1. Machab.cap.1.& Accepit Argentum,& Aurum,& vasa concupiscibilia, & accepit Thesauros occultos, quos inuenit, & sublatis omnibus abijt in terram suam. Et Christus Matthei cap.6. inquit: Nolite Thesaurizare vobis Thesauros in terra, vbi erugo,& tinea demolitur, & vbi fures effodiunt,& furantur.

Apud Græcos vsus erat vocari Thesauros, Donaria, seu vota, quę Dijs aliquibus consecrabantur, ij autem Thesauri erant quandoque
73 Imagines Deorum,† vel hominum, erant Historiæ memorabiles,& similia, ex Auro, Argento, Aere, marmore, aut ebore, vel lignis cedrinis à sculptoribus, aut illustribus scriptoribus, aut pictoribus manufacti, & ibi apponentium signa insculpta erant. sic Pausanias lib. 6. in Eliacis describit Thesauros à diuersis Populis apud Altin positos, vt scribit de Thesauro
74 Sycioniorum, quem posuit Myron † Sycioniorum Tyrannus, parta victoria Curuli, Olympiade.33. & sunt duo Talami Ærei, valoris quingentorum Talentorum. Sic etiam Scuta, Galeę, Ocreæ, Enses,& alia etiam à Myonibus dedicata. Eodem modo ponit Thesaurum positum à
75 Carthaginensibus, qui posuerunt Iouem ingētis magnitudinis,& linteas Loricas tres. The-
76 saurum etiam cōmemorat † Epydamniorum, in quo est Atlas. cęlum sustinens. Et Historia Herculis apud Hesperidū hortos. Thesaurum
77 † etiam Sybaritarum, describit, Cyreneorum, Selinuntiorum, Metapontinorum, Megarensiū, & Gelonum.

Quo vero ad Aureos, Argenteos, aliarumq; rerum Thesauros. Respublicæ,& Reges habuerunt locos, Aerario, atque conseruationi pecuniarum, ac Thesaurorum deputatos, quibus nō modo ad ostentationem, sed etiam bellorum, aliarumque calamitatum tempore vterentur: sicut Græci dum communi consilio conspira-
78 bant, † in Delo insula pecunias reposuerunt, bella gerere volentes. Athenienses omni tem-
79 pore, intactos Thesauros Delphis† tenuerunt.
80 Macedones in oppido Quinda, iuxta † Tarsum. Siracusani in Labdalo castello munito. Assirij Susis. Cambises in Palestina apud Gazam, quam Aerarium Persæ nocant. Deiotares in peio Phrygiæ. Lysimachus apud Pergamum. Iugurtha in Thala,& Capsa Numidarum. Hebræi in Thrace, & Tauro Hiericuntis. Tigranes in Bambensa, & Olena. Apud Perram Armenij, Babilonij Reges in Zeugma. vt describit Alexand.ab Alex. Dierum Geniali.lib.2.cap.2. Ijdem Hæbrei, quandoque in Templis, quan-
81 doque in Sepulchris † etiam Thesauros condiderunt. Vnde Hircanus Pontifex, & Rex Hebræorum è Sepulchro Dauidis ingentes pecunias expressit, ad tria millia talenta ascendentes: vt est author Iosephus Antiquit. Iudaicar. lib.13.capit.16. Ioan.Zonaras Annalium lib.1. Christianus Adrichomius in Theatro Terræ Sanctæ in Descriptione Hierusalem.sub nu.22.
82 Romanorum verò Thesaurus in Aerarijs† conditus fuit. Sed tria illorum fuisse constat, Vnū in Aede Saturni, in quo Ciuium Tributa, Sociorum vectigalia,& Prædæ Imperatorum, quo et dinarij sumptus sustinebantur. Alterū, in quo pecunia ea solum collata, que pro Gallico bello seruabatur. vt scribit Appianus Alexandrin. bellorum Ciuilium. libr.2. Tertium verò erat Sanctius Aerarium, in quo Vicesimarium Aurū conseruabatur, quod pro vltimis tantum Reipublicæ casibus deseruiebat, vt docet Liuius. lib.27. & nouissimè Carol. Sigonius de Antiquo Iure Ciuium Romanorum.libr.2. capit.16. Quamquam, vt plurimum vnum Aerarij locum in Saturni Aede habuerint Romani, tamen diuisos locos, quia ærarium pro bello Gallico, fuit temporale:& Aerarium Sanctius similiter, cum deseruiret, pro nouissimis Reipublicæ casibus, periculis, & calamitatibus, quæ seruata fuerunt eodem in loco in Saturni ædibus, diuisis tantum Stationibus, cum de vno tātum, collectiuè ærario meminerint omnes Historici. Alexander Sardus de Moribus Gentium. libr. 2 c 6. Francisc. Pollet. in Histor. Fori Rom. lib. 1. cap.3. Ioan Corasius Miscellan. libr.3. cap.11. in fin. sic circumfertur à Turcarum Imperatore pro Magnis necessitatibus teneri Sanctius ærarium. Dauid autem Thesaurorum suorum ærarium habuit. in quo erant Auri Talenta cētum millia, Argenti vero mille Talentorum millia. vt habetur lib.1. Paralipom. capit.22. à quo discant Reges alij.

Quàm pessimè, (vt iterum idem recantem) Thesauros humi suffodere, aut aquarum cursi-
83 bus obruere, quorū custodes Demones † Telchines, nominatos asseruit pro Antichristi tempore, vt eis ad alliciēdos mortales, vtatur Io. Laurentius Ananias de Natura Demonum.lib. 4. Sic & Principes, cui nam Thesauri cęderent, diuersi diuersa censuerunt, pro Auaritia, luxuque aliqui: pro Magnanimitate, liberalitateque alij statuerunt, vt optimè aduertit Iacobus Cuiacius Obseruation.lib.10.cap.17. Omnium pes-
84 simè Nicephorus † Imperator Constantinopolitanus qui à Pretoribus, qui diultes ex pauperibus facti conspicerentur, tamquam secretum aliquem Thesaurum inuenissent bona postulari per suam Constitutionem iussit: quam retulit latinam faciens Enymundus Bonefidius Iuris Orientalis. lib.1. Sed boni Principis memorabile, inuentionis Thesauri, exemplum recitabo. Atticus Herodis Attici pater ingentem Thesaurum inuenit, cuius Rei ad Impera-

torem

torem Neruam in hunc modum scripsit. Thesaurum domi meæ Imperator, comperi, Quid eo fieri Iubes? Humanè Imperator respondit: Vtere ijs, quæ inuenisti. Atticus rursus scripsit: At Thesauri magnitudine superor. Nerua respondit: Abutere inuēto, quod tuum est. Philostratus de Viris Sophistis. Io. Zonaras Annalium. parte 2. Aliud pro quadam coronide exēplum referam. Agricola inter arandum Thesaurum reperit, quem ad se non pertinere iudicans, Tamberlanem Imperatorem adijt, & Thesaurum ei notificauit. Satrapes ipsi Principi spectare suadebant: at Tamberlanus, Rusti-
85 ci † esse, iudicauit. è nostris refert Renatus Choppinus de Doman. Franciæ. libr. 2. tit. 5. nu. 23. Quamquam non Principi, sed Dijs deberi, censuerit Plato de legib. lib. 11. in princip.

Quantum verò attinet ad Thesaurorum exactionem, quę fit à Rege Nostro, Ætate mea Thesauri in Regno Neapolitano nulli inuēti sunt, quorum ego meminerim. Nam Gemmæ, Aurū, Argentum, aliaque supellectilis pręetiosa, in terræ visceribus non effodiuntur, sed in cōtinuis, non modo Principum vsibus, atque delicijs, sed infimorum quorundam, ac vilissimorum hominum domesticis seruitijs, ac domibus, Auri, Argenti, Iocallumque manipulares vsus esse videmus, vt nulla sit à modo, non in vestium, non Auri, non Gemmarum, ac prætiosarum rerum vsu inter Nobiles, ignobilesque discretio. (qua de re alibi dico,) & Hac Thesauri Scriptura ornata sit Friderici Imperatoris constitutio in d. c. 1. Quæ sint Regal. cui iam finis datus est. Nūc
86 † ad alia Principum Iura, ab eo non edocta, (Deo iuuante) pergamus.

ARGVMENT. CAP. XXVIII.

Fodinarum Auri, Argenti, Æris, Ferri, calybis, aliorumque Metallorum, & Aluminis, Picis, Cotis, Eborum, aliarumque rerum, materia enucleatur, & quādo de Regalibus illa sint.

COMPENDIVM.

1 *Intellectus c. 1. in verb. Argentaria. Quæ sint Regal.*
2 *Auri nobilior substantia.*
3 *Fodinæ, Auri, Argenti, aliorumque Metallorum sunt de Regalibus nu. 15. 16. 17 21.*
4 *Intellectus l. 1. C. de Metallar. lib. 11.*
5 *Comes Metallorum.*
6 *Principi, quid debetur pro auro, et alijs Metallis. n. 9. Intellectus l. Per annos. C. de Metallar. lib. 11.*
7 *Intelletius l. Ob Metallicum. C. eo tit.*
8 *Pro saxis, & Marmoribus est danda decima fisco. num. 19. 28.*
9 *Pro solutione Auri pro singulis debentur Fisco Principis quotannis septem scrupuli. nu. 18.*
10 *Balluca quid significat.*
11 *Scrupulus quid? qui solet appellari scriptula.*
12 *Vncia continet viginti quatuor scrupulos.*
13 *Libra conficitur ex duodecim vncijs.*
14 *Libra vocatur, As, & Pondo.*
20 *Iacobi Aluaroti opinio improbata.*
22 *Fodinarum concessione, quid veniat? nu. 23. 34. 38.*
23 *Metallorum species quot sunt?*
Aurum, Argentū, Electrum, Aes, Stannum, Plumbum, & ferrum sunt Metallica. nume. 34.
24 *Sal, Sulphur, Alumen, Marmor, & Creta an sint Metallica? num. 25. 26.*
27 *Lapidicina, quæ?*
29 *Lapis Parius qui?*
30 *Lapis Ligusticus?*
31 *Lapis Ophites quis?*
Lapis Laconicus.
Lapis Porphireticus, Leucostictos dicitur.
Chij primi Lapides versicolores dedere.
32 *Baßaltes Lapides qui?*
Lapides Onychites.
33 *Lapidis Caristij mirabilis natura.*
35 *Ferrariam habere, priuatis non licet.*
36 *Ferrum terreum est.*
37 *Calybs, siue Azarium est Ferrum densum.*
38 *Pix an veniat Fodinarum appellatione.*
39 *Adamas in Nouis Insulis reperitur effossilis.*
Adamantes excedentes Pondus triginta Mangelorum in Insulis nouis, sunt Regis Catholici.
Mangelus pondus est quinque granorum frumenti.
40 *Lapis Bebazaar est mineralis, & Fodinalis.*
41 *Ebur effossitium reperiri an possit, varia sententia. nume. 42.*
43 *Arte fieri poße, Aurum, & Argentum vanißimè multi scripsere.*
44 *In concessione, vel inuestitura Feudali, an veniant Fodinæ?*
45 *Alienum fundum, an quis ingrediatur, pro Metallorum, vel saxorum inuentione? nu. 46. 47. 48. 49.*
50 *Fodina Auri, Argenti, & aliorū metallorum in Regno Neapolitano, sunt Regis.*
51 *Intellectus c. Regni. Quia non decet. Caroli Secundi. Alumen, an sit de Fodinis.*
52 *Iacobus Sanazarius Neapolitanus Poeta Illustris.*
53 *Intellectus Const. Regni. Inter multas. nu. 54.*
55 *Principes faciles non sint ad credendas esto Auri, vel Argenti Fodinas.*
56 *Neroni probro datur, quòd Cęselio Baßo Pano Fodinas magnas promittenti, nimis crediderit.*
57 *In effodiendis metallis labores, & pericula.*
58 *In Fodinarū Cauernis, multi occisi sunt, & suffocati.*
59 *Demones in Fodinis, an versentur?*
60 *Feudum à Principe constituitur Auri, Argenti, & aliarum metallorum, Lapidis, Calcis, Arenę, Picis, Cretæ, ac aliorum.*
61 *Rex Catholicus in Nouis Insulis, præsertim in Insula Sancti Dominici, plures habet Fodinas.*

CAP. XXVIII.

SI afferere velimus Imperatorem Fridericum in d. c. 1. Quæ sint Regal. (quod hactenus supra

pra per nonnulla capita, iusto commẽtario ex-
posuimus) in verb. Argentariæ, quòd ex illo ver
bo, Fodinas Auri, Argenti, aliorumque Metallo
1 rum,† de Regalibus esse voluerit, iam in nihi-
lo hodie nobis opus sunt Rubricæ, ac leges si-
tuatæ sub tit. C. de Metallar. & Metall. lib. 11. cũ
illæ leges, vt infra hoc eodem capite dicemus,
etiam amodò in hac facti specie sint seruandæ:
quod latius prosequuti fuimus supra cap. 22.
vbi egimus de Argentarijs, quo loco opinionẽ
veriorem Iacobi Aluaroti prosequuti fuimus,
& aliorum, quòd Imperator in d. verb. Argenta
riæ, non de Fodinis, sed de officio Argentarij
loquatur: & nunc idem dicimus, quicquid alij
ibidem dixerint, præsertim Matth. de Afflict.
qui in decis. Neapol. 321. dicit, hũc intellectum
esse vanum, & contra literam. Sed nos in eadẽ
priori sententia perseueramus, alias enim (vt
& hoc addam) si dum nominauit Argentarias,
de Fodinis, Auri, Argenti, & alijs Metallis di-
xisset, quod est Nobilius, & prætiosius, nõ pro-
tulisset solum de Argento, cuius appellatione
Aurum non contineretur; quin potius de Au-
ro, & sic metallo nobiliori, vt id caperet, quod
alia metalla præcedit; cum huius respectu,
alia deteriora appellentur ab Ouidio Meta-
morphos. lib. 1.

Subijtq; Argentea proles
Auro deterior, fuluo prætiosior ære.

Inde sæpe constat in scriptura sacra, Aurum pu-
2 rissimum appellari, ob illius nobiliorem † sub-
stantiam; vt apparet Exodi, capit. 25. & 37. & 3.
Regum. cap. 6. & 7. Vndè nunc ultra numerata
à Friderico, alia proferamus: & cum in præceden
ti capitulo de Thesauris dixerimus, nũc de Me
tallorũ Fodinis, ex quibus Thesauri fiũt, dicam*.

Auri, Argẽti, aliorumq; Metallorum Fodinas
Digestorũ iure non esse Principum, nec de Re
3 galibus † docuit Papinianus in l. Diuortio. §. Si
vir. in verb. Sed si cretæ fodinæ. ff. solut. matri-
monio. l. Item si fundi. ff. de vsufruct. & quem-
admod. quis vtat. Vnde fodinarum collegium
approbauit Iurisconsultus. in l. 1. ff. Quod cu-
iusque vniuers. nom.

Vnde Fodinas, Auri, Argenti, cunctorumque
aliorum metallorum, iuris Regalis nõ esse con
tendi potest, quòd illæ totæ Principum sint; li-
cet minimè negem Principi suam portionem
4 deberi; & huc spectant notata † in l. 1. C. de me-
tallar. lib. 11. Quæ constituit metallarium, scili-
cet eum, qui vult metallorum exercitio se in-
gerere, teneri pro ingressu ad id officium, siue
Collegium, in balluca exsoluere prima vice
octonos scrupulos, & residuum si vendere vo-
luerint, Fisco vendant. Quæ constitutio dirigi-
tur ad Cresconium Comitem metallorũ. Quò
verò ad solutionem ordinariã per quemlibet
5 † annuatim faciendam, diuersimodè constitu-
tum fuit, tum in solutione pro auro, tum etiam
pro alijs metallis marmoribus, & saxis. Pro au
ro enim stabilitum, ordinatumq; fuit singulis
annis per quẽlibet metallarium inferri septem
6 † Auri scrupulos. vt in l. Per annos. C. eod. tit.
Pro alijs verò metallis, extra aurum, Principi,
& eius Fisco stabilita est solutio vnciarũ qua-
tuordecim pro singulis. vt in l. Ob metallicũ.
7 C. eod. tit. † Quam legem, (omissis aliorum am-
bagibus, & diuinationibus,) sic intelligi debe-
re profitebor, nec facinus aliquod committe-
re arbitror; vt illa procedat, vt pro Canone
Metallico constat inferri libris, scilicet Fisci,
vncias quatuordecim Ballucæ, idest in Pilleo-
lis (vt proximè dicam) pro singulis, scilicet ho
minibus, (vt ego conijcio) non autem libris, vt
aliqui asserunt, vt cõcordet cum d. l. Per annos.
ibi, (singulos) & ibi (& hominem) & d. l. Per
annos. fuit facta per Valentinianum iuniorem,
Arcadium, & Honorium, Archadio II. & Ru-
phino Coss. & d. l. Ob metallicum. fuerit facta
per Valentinianum seniorem, & Valentem, lon
go antea interuallo, Fl. Lupicino, & Iouino
Coss. Pro saxis vero, & marmoribus est statu-
8 ta decima † soluenda Fisco, & alia decima Do-
mino soli. vt in l. Cuncti. C. eo. tit. & in hoc con
sistit ius Regale, Fisco competens in metallis.
Quia (vt Epilogum faciam) pro aggregatione,
siue allectione ad officiũ, fit solutio octo scru-
pulorum, prima, & vnica vice: Pro auri solutio-
ne debentur Fisco quotannis per singulos, se-
9 ptẽ † scrupuli. De alijs metallis vnciæ quatuor-
decim, pro libra secundum quosdam, vt dixi-
mus. Pro lapidibus, & marmoribus decima Fi-
sco, & altera parti. Ex quibus constat minus re
ctè (si mea me opinio non fallit) hactenus à do
ctoribus declaratas fuisse leges in dicto titulo
de Metallarijs. Nostra vero interpretatio con-
grua est, & rationi admodum cõsentanea; cum
aurum, vt dictum est, prætiosius sit, idcirco in
solutione minorem canonem exigit, nẽpe se-
ptem scrupulorum. Pro alijs vero vncias qua-
tuordecim pro singulis hominibus, seruata ta-
men consuetudine libris Fisci deberi. Et pro
saxis, & marmoribus, vigesimam solui, scilicet
decimam Fisco, alteram vero decimam Domi-
no. Sed declaranda sunt verba obscuriora in
eisdem legibus cõtenta, quid sit Balluca? quid
scrupulus? quid vncia? quid libra?
10 Balluca Accurs. in d. l. 1. C. de Metall. lib. 11.
in verb. Octonos. exponit duobus modis: vno
idest vtilitate publica, altero pro vase lucente,
quasi lucem baiulans. Cui videtur quodammo
do accedere Andr. Alciat. in Rub. C. eo. tit. dũ
dicit: Balucam esse vas, in quo fundebatur au-
rum. Sed veritati potius accedit opinio Plinij
in lib. 33. cap. 4. Qui dicit, Palacras Hispani, alij
Palacranas, ijdem, quod minutum est Balucem
vocant. adeo quòd istæ Balucæ sunt minuta au
ri fragmenta, secundum Plinij interpretatio-
nem, quæ ad tex. illum satis consonant. & ipsi
Plinio potius credendum, à quo credo Valen-

tinianum,

tinianum,& Valentem Imperatores, illarum legum cōditores, desumpsisse verbum istud Ballucæ; cum fuerint post Plinium, qui fuit Titi,& Vespasiani temporibus, per annos circiter trecentos ante eosdem Imperatores, à cuius Plinij verbis absonum esset discedere. Quem nouissimè reperi sequutum fuisse Antonium Nebrisensem. in lexico. in verb. Balluca. & ideo Imperatores dicere voluerunt in Pilcolis minutis, nondum fusis, ac liquefactis. Quod, & placuit Gulielm. Budęo omnium literarum speculo in lib. de Asse. 4. hanc Ballucem Itali, præsertim Florentini (Ballote) appellant, & apud nos, Balluccie, vocantur. Non autem intelligas de Ballote herba, quę dicitur Marrhubium nigrum, de qua Dioscorides, & ibi Mattheolus. lib. 3. capit. 100.

Quò verò ad scrupulum apud Volusium Metianum in libro de Ponderib. vocatur alio no-
11 mine, † scriptula, & scriptuli, Nota illius antiqua erat .... Obolum alio modo vocari scribit Demetrius Alabaldus. in lib. de Minutijs. Sed duos obolos scruplum facere, retulit Budæus de Asse. lib. 1. & omnes concludunt, viginti quatuor scrupulos, Vnciam facere. Quod, & Beda fatetur in lib. de computo. cap. de Ratione vnciarū. Budęus de Asse. lib. 2. & lib. 3. nota tamē hodie cōmunis fit hoc modo: . . . &c. & secūdum Petrum Diaconum fit hoc modo. ℔.
12 Vncia autem, Viginti quatuor † scrupulos retinet, cuius nota antiqua hæc erat — quatuor
13 duodecim, libram conficiunt, † vt Volusius Metianus scribit. & post modum alia nota infrascripta significabat, secūdū Petrū Diaconū....
14 Libra vero, & As nuncupatur † etiam apud nostros, & Pondo: vt est author Varro de lingua latin. lib. 1. Budęus de Asse. lib. 1. & lib. 3. cōficitur libra ex duodecim Vncijs. de hac plenè Budæus, qui ponit ponderum differentiam inter Iurisconsultos, & Medicos, & diuersarum gentium, sic etiam sub quodam breuiario fecit Pet. Greg. Syntaxeon Artis Mirabilis. li. 15. c. 13.

Inoleuit tamen, communis Doctorum conclusio, has Auri, Argenti, ac aliorum Metallorum Fodinas, esse de Regalibus, ac Principi su-
15 premo † spectantibus. arg. l. Inter publica. ff. de verb. signific. & Toto tit. C. de Metallar. lib. 11. & in d. c. 1. Quæ sint Regal. Petr. de Gregorio Sicul. de conceß. Feud. par. 8. q. 10. nu. 2. & pro ijs, qui indistinctè tenent hanc conclusionem, faciam infrascriptas declarationes.

Declara primò, supradictam opinionem, procedere in Metallis, in solo publico repertis, vt illa tantummodo ad Principem pertineant, &
16 sint † de Regalibus. Florian. de Sancto Petro in l. Æquissimum. §. Quæsitum. ff. de Vsufruct. Iacobin. de Sanct. Georg. in Inuestitur. Feudal. in verb. cum Argentifodinis. num. 2. post Martin. Laudens. in d. c. 1. Quæ sint Regal. Quod intelligendum est, data inuentori portione, vt diximus supra cap. præcedenti de Thesauris.

Declara secundò procedere supradictā opinionem quoad solutionem dictorum octo scrupulorum soluendorum in Ingressu officij, & ag-
17 gregatione ad † Collegium Metallariorū: iuxta dictam l. 1. C. de Metallar. lib. 11. ac ēt quoad solutionem septem scrupulorum à singulis hominibus annuā faciendam ab Aurilegulis: iuxta. l. Per annos. C. eod. tit. Ac vncias quatuordecim soluendum per quemlibet: iuxta dictam. l.
18 Ob metallicum. C. eod. tit. quod intelligi† debet, vt diximus, pro singulis metallarijs in annos, & nō pro singulis libris, quia hæc ineptics notoria est, non opertere intelligi, vt ipsi dicunt, pro singulis libris solui vncias quatuordecim; quia esset solutio vltra libram pro libra, cum libra sit vnciarum duodecim, vnde soluere vncias quatuordecim, pro vncijs duodecim, esset ridicula interpretatio, & puerilis. Ac
19 Decimam Fisco, & aliam † soli Domino pro Lapidicinis, & Marmoribus in locis priuatorum l. Cuncti. C. eod. tit.

Nec obstabit opinio Iacobi Aluaroti, & Præ-
20 positi in d. c. 1. Quæ sint Regal. † asserentium easdem leges, in eodem titulo esse correctas per illum tex. in d. verb. Argentariæ. Nam contrarium, quòd immo correctæ non fuerint, dixerunt ibidem Andr. de Isern. & Matth. de Afflict. in d. verb. Argētariæ ex authoritate Gloss. in d. l. Inter publica. vbi hoc voluit Andr. Alciatus. & Afflict. in decis. supra allegat. 321. refert; & sequitur Marc. Anton. Peregrin. de Iure Fisci. lib. 4. tit. 2. nu. 1 2. Secundo quia, vt dixi supra hoc eodem capite, & in d. c. 22. supra, Fridericus Imperator in dicto c. 1. in verbo Argentariæ; quæ sint Regal. non loquitur aliquo pacto de Fodinis.

Declara tertiò, non procedere supradictam opinionem in Metallis, quæ reperiuntur in fundis, ac locis priuatis, quia in ijs attendi-
21 tur consuetudo, † iuxta tradita post Isern. & Aluarotum per Anton. Capici. in d. Inuestitur. Feudal. §. Feudorum clausulæ. in verb. Cum fodinis. & in omni Metallo reperto in prædijs priuatorum, quòd non detur, nisi portio sua Fisco, etiam de Auro. loquitur. l. 1. C. de Metallar. lib. 11. ibi, (Competentia ex largitionibus nostris prætia suscipiant,) si enim Fisci essent, ad quid opus esset prætio? Alij, vt lubet, respondeant.

Quæ autem in concessione Fodinarum Me-
22 tallicarum † intelligantur, longa res est, & ex Isidoro lib. 16. Ethimologiar. dicit Luc. de Penna. in rub. C. de Metallar. lib. 11. Septem esse Me-
23 tallorum † species, Aurum, † Argentum, Electrū, æs, Stamnum, Plumbum, & Ferrum. Gulielmus Fornetius uerò in d. l. Inter publica. § Publica. vltra aliqua ex supradictis, addidit, Salem, Sul-
24 phurem, † Alumen, Marmor, & Cretam: ad quæ facit tex. in l. In venditionibus. ff. de contrah. empt.

empt.ibi, Vel Argenro simile venir, & Lapidicina. vt in l. 3. §. fin ff. de Reb. eorum. faciunt nota ta per Nicol. Boer. in decis. Burdegal. 18. in decis. 19. in decis. 51. nu. 2. Ioan. de Imol. in consil. 87. & Sigismund. Loffredus in consil. 28. refert Cęsar. Visill. ad Afflict. in dicta decis. 321. Iacob. Spiegell. in Lexico. in verb. Metallum. Qui
25 etiam de Alumine inquit, Metalli† nomine venire per dictam. l. 3. in fin. ff. de Reb. eorum. in text. ibi στυπτηρία, idest Stypteria, Scilicet Alumen, vt exponit Spiegell. in verbo Stypteria. Quod nec negauit Afflict. in d. decis. 321. Qui dixit, esse Alumen inter Metalla, non autem,
26 quòd sit † de Principi reseruatis, si fuerit in loco priuati: verum tamen S. C. decreuit contrarium in illa decisione, vt refert Anton. Capic. in dicto §. cum Fodinis. in verb. Alumen. & sequitur etiā Restaur. Castald. de Imperat. q. 110. vers. Vigesimo ortauo. idem Afflict. in dicto ver bo Argentariæ. nume. 11.

Lapidicinam verò appellant, vbi lapides verè cędantur, nō autem illa in qua cędi possent,
27 † & sic requirit actum, non potentiam. Bartol. in l. In lege. ff. de contrah. empt. Et intelligitur, illam dici publicam Lapidicinam, & Principi spectare Ius Decimæ, quando ex consuetudine
28 † fuerit hactenus ità obseruatum. l. Venditor. §. Si constat. ff. commun. præd. vbi hoc etiam voluit Florian. de Sanct. Petr. & voluit Renatus Choppin. in consuetudin. Andegauens. libr. 1. tit. 1. in princip. nu. 7. par. 1. Quod intelligerem de Cotibus ad acuēdū ferrum. iuxta. l. Corem. ff. de Publican. & Vectigalib. Vel de Marmoribus quibusdam pratiosis, vt voluit Peregrin. vbi supra. nu. 13. Vel alijs lapidibus magni prærij, & valoris, quorum proprietas ad Principē spectat, & pertinet. Quid enim si lapides ma-
29 ximi sumptus fuerint, vt est lapis † Parius Cādidus, qui reperitur in Insula Paron, vna ex Cycladibus, de qua Virgilius lib. 1. Æneidos.

Olearon, Niueamque Paron.

Et in Cyri Idem Virgilius, inquit.

Marmoreumque Paron.

De eadem eriam Plin. lib. 4. cap. 12. & lib. 36.
30 c. 5. Apud nos sunt marmora † Ligustica, siue Carrariensia, olim Lapidicinæ Lunenses. Sunt
31 & Lapidicinæ † Ophites, à Maculis distinctis ad modum Serpentum, vnde nomen accepere. Laconici lapides virides, cunctis hilariores. Lapidicinę Porphyriticę, quarum Lapides candidis interiectis maculis, siue punctis, ipsæ rubētis lapis Leucostictos dicitur. Chij autē pri
32 mi marmora versicoloria dedere. Bassaltes Lapides, sunt ferrei coloris, & duritiæ. Onychites ex Arabiæ montibus, è quibus Vasapotoria fecit P. Lentulus Spinter. Sunt Alabastrites, Numidici, variaque illorum genera, & Lapidicinæ, de quibus Plinius disserit diuersis in locis.
33 Lapis etiam Carystius non † omittendus, ex quo dicunt, non solum fieri columnas, sed nexiles, & textiles illos esse, & vestes ex eis fieri; quæ vbi sordescunt in flammam proiectæ, non secus emundantur, quàm si maculas elueris, vt est author Strabo lib. 10. quem sequitur Petr. Crinitus de Honesta Disciplin. lib. 3. cap. 11. de Lapidicinis Thebaicis, & Pentelicis, alijsque pluribus, post Theophrastum in lib. de Lapidibus, scripsit idem Plin. lib. 36. c. 22. Pausanias in Laconicis. Albertus Magnus in libris Mineralium, qui dicit de Lapidibus scripsisse ante eū, Hermetem, Euatem Arabum Regem, Dioscoridem, Aaronem, & Iosephum, vt commemorat Ioan. Baptista Bernardus in Seminario rorius Philosophiæ. Tomo 2. titu. de lapidib. alijque non parum multi.

Ferrum vero, & ipsum venire in Fodinarum
34 concessione palam est, & diximus† supra ex Isidoro, & Luca de Penna. & voluit Anton. Capicius. in Inuest. §. Feudorum Clausulæ. in verb.
35 Dohanis. Idcirco priuatis Ferrariam † habere, illicitum est. Iacob. Cuiacius. in Nouella. 85. in princip. motus authoritate. l. fin. §. Magnus Antoninus. ff. de Publican. & Vectigal. qui tamen rext. id minimè probat. Ferrum autem
36 † terreum est, vt Aristoteles dicit lib. 4. Meteorol. cap. 1. Vnde Cicero lib. 2. de Natura Deorum, Ferrū ex Terræ cauernis elicimus. de hoc Plin. lib. 34. cap. 14. & 15. Sebastian. Foxius de Natur. Philosop. lib. 3. cap. 6. Vannocius Bereguci. Pyrothecniæ. lib. 1. cap. 6.
37 De Calybe, siue Azario, † quod est ferrum densius dicimus idem, quod de ferro diximus. & voluit Andr. de Isern. & Matth. de Afflict. in const. Regni. Magistros fundicarios. Anton. Capic. in dicta Inuest. vbi supra. voluit Albert. Magnus Mineral. lib. 4. tract. 2. cap. 8.
38 Quoad Picem, † similiter includi in Fodinis censuit Capic. vbi supra. & facit text. in d. l. Inter verba. secundum litteram Florētinam, quia loco (Piscariarum) dicit (Picariarum)

Adamas etiam reperitur effossilis in Fodi-
39 nis, ac rupibus in Nouis† Insulis. pcipuè in prouincia Benager, ex quibus Magnum Regi Nostro Lucrum pendet, quia omnes Adamantes excedētes pondus rriginta Mangelorum sunt Regis, & contrafacientibus, bona omnia, & personæ, loco penæ, Fisco cędunt. Mangelus vero pondus est quinque granorum frumenti. testatur Garzias Hortus Aromatum Simplicium occidentalium. lib. 1. cap. 48. & per plura capita loquitur ibi de alijs gemmis.

Lapis quoque Behazaar, & ipse Mineralis,
40 & fodinalis, † de quo, & eius virtutibus, scripsit Serapio. in Histor. Medicinal. c. 36. Razis, tum in continente, tūm ad Almanzorem. Amezebetrifus in lib. virtute plāt. lapid. & Animal. Abdalanarch Maurus, qui dicit hoc lapide curatum Maramamoliuū Regem, eique qui lapidem illi dederat, donasse Palatium Regale in Ciuitate Cordubæ. Auenzoar in Theisir. Auerroes

toes in Colliget. Rabbi Moyses in lib. de Venenis. Tract. 1. c. 3. Petr. Andr. Mattheolus in Dioscoridem lib. 4. in Napello, & lib. 5. c. 37. Vbi etiam Andr. Lacuna, Segobiensis: Valesius Tridentin. in pract. lib. 7. Sanres Arduinus Pisaurensis. in lib. de Venenis. Hierony. Mōtius Gallus Chirurgiæ lib. 3. Amatus Lusitanus ad Dioscorid. lib. 2. Anton. Musa Brauola ad Antidotarium Mesuæ. in proœm. Nicol. Florenti. Serm. 4. tract. 4. c. 3. Petrus de Apono Conciliator. de Venenis. c. 81. Idem Amatus Lusitan. centur. 3. Curat. 74. & 83. nouissimè Ambros. Paræus de Anatome human. corpor. lib. 20. c. 36. Tamen in Indijs Orientalibus gigni in ventre ouis, vel Hirci censuit Io. Hugonius in nauigatione Indiarum cap. 87. vbi plura de ipso effudit, & de vero eius nomine, & appellatione.

41 Eodem modo, & de ebore † effossitio dicere possumus. de quo Plin. lib. 36. cap. 18. post Theophrastum, quod & refert, ac sequitur nouissimè Marsilius Cagnatus variarum obseruationum lib. 3. c. 17. & illud reperiri dicit Andr. Lacuna.

42 ad Dioscoridem. lib. 2. c. 50. Hoc tamen † reprobat Garzias Hortus in Historia simplicium Aromatum lib. 1. cap. 14.

Vltra verò effosionē metallorū, posse, aurum, atq; argentum arte fieri multis rationibus persuadere conati sunt, Albertus Magnus in libris

43 Mineralium, † Georgius Agricola de re metallica. Vanoeius Berengutius in libris Pyrothecniæ, Sebastianus Foxius de naturali Philosoph. & alij, quos annotaui supra cap. 12.

In generali autem concessione, & inuestitura per Principem alicui facta, an veniant omnes.

44 † metallorū fodinæ? Quòd veniant scribit Paul. de Castr. in cons. 63. & post alios, quos inducit, voluit Marian. Socin. Nepos in cons. 80. per totū. vol. 3. Qđ ego procedere dicere seruata forma notatorū in toto tit. C. de metallar. lib. 11. Et specialiter non concedere, quo ad fodinas auri, & argenti præsertim si cōcessionis tēpore non essent, sed ex interuallo longo postmodū, emergerent, vel detegerentur. In alijs autē metallis per ea, quæ diximus, illud ius vectigalis quod ipsi Principi spectabat, fore concessum.

Illud ꝓterea in controuersiam deducitur, an

45 possit, quis ingredi fundum alienum † pro metallorum, lapidum, saxorumq; inuentione quā in re Paul. de Castr. in l. Diuortio. §. Si vir. ff. solut. matrim. censuit posse id fieri ob publicam vtilitatē, argum. l. Cuncti. l. Quosdā. C. de metallar. lib. 11. & fuit ante eū opinio Accursij in d. l. Quosdā. dum concludit contra Pyleum. & Castrens. sequitur Barthol. Veron. de seruit. rustic. præd. c. de montib. col. 1. vers. Quæro an sit licitum, & vers. Sed quid si sunt Venę. Ludouic. Roman. in singul. 611. Regula est.

Declara hoc ꝓcedere licitū esse ingressum, dū

46 tamen Dño damnū nō fiat, puta ꝙ fundus † fieret inutilis, vel supra effosionem, quam intēdit prosequi, sit sita Dominus. arg. dict. l. Venditor §. Constat. ff. commun. præd. voluit Accurs. in d. l. Quosdam. & Castrens. & Cepolla vbi supra.

Declara secundò, licitum esse ingredi, & effo-

47 dere, dummodo sint lapides prætiosi, ac † marmora, nō autem si sint lapides, quibus communiter vtimur. vt voluerunt Paul. de Castro. & Barthol. Veron. in locis allegatis.

Declara tertiò illā opinionē ꝓcedere, dummodo alias ille tertius fecisset ꝓ prius expensas aliquas pro effodiendo, quia tunc licebit, ratione earūdem expensarum erogatarum; secus verò si nouiter quis ingredi vellet, & effosionem faceret, quia non liceret; ex quo expensarum ratio non militaret, & consequēter hoc

48 melius, & † commodius liceret proprio fundi Dño exequi, q̃ extraneo. arg. l. Qui luminibus. ff. de seruitut. vrban. præd. l. Altius. C. de seruit. & voluit Barthol. Veronens. in loco allegato. Ioan. de Imol. in cons. 87. & in cons. 114.

Declara quartò, tunc ingresū licitū fore metallarijs, ac lapidū incisorib⁹, aliisq; extraneis,

49 † qñ essent metallarij, ex publico constituti, vel haberent inuestiturā, ac priuilegiū à Principe. Bart. & Ioan. de Platea in d. l. Cuncti. & voluit Aegid. Boss. in tit. de metallar. & Argenti fod. nu. 1. 2. M. Anton. Peregrin. de iure Fisci lib. 4. tit. 2. num. 14. Plures alij casus enumerantur, quando quia possit vicini fundum ingredi, & quando non liceat, quorum aliqui videri possunt apud Bossium in loco allegato.

Regni Neapolitani iuribus, quoad Fodinas

50 † cautū est, Regis illas esse, quoad fodinas auri, argēti, & aliorum metallorum, & ab antiquo Regē in eodē iure sibi cōpetenti conseruatum, semp extitisse, nec eas in iuribus Thesauri annumerari: vt per Regē Carolum II. fuit proni-

51 sum. in c. Regni. Quia † nō decet. vbi Doctores. Matth. de Afflict. in decis. 321. nu. 3. & in dicto c. 1. in verb. Argentariæ, dicit: ꝙ vertente lite Aluminis, quod nascebatur in fundo Dominorum Iacobi Sanazarij, & fratris, (Hic Iacobus

52 † Sannazarius fuit ille Poeta Illustris, Italo, & Latino idiomate clarus, qui libros de Partu Virginis, aliosq; orbi notissimos euulgauit) quidam Neapolitani Doctores, ꝓtendentes ius aluminis ad Regē ꝑtinere in hoc Regno Nea-

53 politano, allegabant Const. Regni. Inter † multas. §. Prædicta autem. In qua Const. sunt infrascripta verba, videlicet: Demania etiam, & morticia, & excadentias, Graneterias, Piscarias, herbas, alumina, & generaliter omnia & cæt. vbi idem Afflict. nu. 12. in fi. inquit: dicit textum dicere aliminis, quasi ꝙ herbæ alimoniam præstent: Et ideo dicit Aduocatos, qui allegabant dictā Constitutionem pro Fisco, fuisse derisos. Ego censeo cum illis Aduocatis cōtra Afflict. & ꝙ derisio fieri non debuit. Primò, quia vidi plures libros, antiquos, & nouissimos constitutionū huius Regni, in quibus omnibus non

reperi aliqua verba, nisi supradicta. Secundò, quia si littera diceret eo modo, quo Afflict. illam corrigere voluit, insulsa esset, & Imperatorio sermone indigna loquutio: Nam si herbæ Aliminis essent de Regalibus, & ad Principem spectantibus, omnes ferè herbæ de regalibus essent, qa, quasi oẽs pro alimẽtis vel hoĩum, vel aĩalium irrationabiliũ deputatæ, Principis essent: nec haberemus lactucas, & alias herbas pro primis mensis, ac pro condiẽdis cibis deputatas, non olera pro comedẽdo, vnde dicere possemus illud Hierem. Trenor. c. 5. Aquam nostrã pecunia bibimus, ligna nostra ptio comparauimus. Tertiò si Imperator Fridericus dixis-
54 set (Herbas Alimiuis) esse † de Regalibus, & Principi spectantibus, sequeretur stolidè dictũ fuisse, herbas aliminis esse de regalibus, quod est ab Imperatoria Maiestate satis alienũ. Vnde dicas verũ esse, Imperatorem asseruisse herbas Principis esse, scilicet illas deputatas pascuis, & psettim deputatis pro ouiarijs, vt in Regia Dohana Menæ pecudũ Apuliæ; de cuius iuribus, & antiquitate ad Curiam Regiã spectantibus loquitur Marinus Freccia de subfeud. Baron. lib. 2. Authorit. 46. num. 12. & seq. Carolus Tapia meritissimus Regius Cõsiliarius de Constit. Princip. c. 4. nu. 97. Et sic sequũtur postmodum verba (Alumina) nec dicunt aliminis nec Aluminis, vt ipse loquitur.

In ijs auri, atq; argenti fodinis, aduertendi sunt Principes, ne se nimium prõptos, faciles,
55 & † credulos statim exhibeãt, nisi veritate percepta, ne forta vltra vanas expensas, ac sumptuum erogationes, vana etiam spe delusi re-
56 periantur: vt probro datur Neroni, qui † Cæselio Basso Pœno statim fidem habuit, cuius demum relatione, & iudicio frustratus remansit; vt scribit Cornel. Tacitus Annal. lib. 16. Idem etiam in Thesaurorum inuentione obseruandum esse diiudico, vt Principes se non ita faciles communicent.

In effodiendis verò Metallis, magnus labor existit, magna pericula imminent, & idcirco perditis quibusdam hominibus, leges ad metalla fodienda pœnas inflixerunt. Fossoribus
57 enim continuus exercitij † labor, continuata pericula, & quo interius terram suffodiunt, eò periculosius incedunt, cadunt Montium ripæ, ac Terrarum glebæ, quibus multi suffocantur, & nemine sepeliente, sibi ipsis sepulturam inueniũt. Alia multa à scriptoribus pericula, quę metallici homines subeunt, nempè ictuum fulminum, quibus percutiuntur sæpe hoĩes, montesq;, quo in loco dicunt esse metallorum fodinas Olaus Magnus de rebus Septentrional. lib. 6. c. 11. Sic etiam pericula Dęmonum, qui hisce in caueis latent, quos dicunt laborare, & alia multa in Fodinis operari, & multos eorum
58 medio necatos in eisdem † cauernis inclusos. vt post Germanogr. latè scribit idem Olaus lib. 6. cap. 10. & nouissimè Io. Laurentius Anania de natura Dæmonũ lib. 4. De his etiam Rodulphus Agrigola in lib. de Animantibus subterran. inquit: Subterraneorum Animantium haberi possunt dæmones, qui in quibusdam fodinis versantur, quorum duplex est genus: Vnum
59 † truculentum, & aspectu terribile, quod plerunq; metallicis infestum, inimicumq; est: Alterum mite, quod sub dubio amplectitur. Stephan. Theupolus, Academic. cõtẽpl. lib. 6. c. 10.

Idcirco, in summa, Feudum constitui potest à Principe in Fodinis, auri, argenti, ferri, plum-
60 bi, & † cæterorum metallorum, lapidis, calcis, arenæ, picis, cretæ, & sulphuris. l. Item si. l. Si cuius §. Inde. ff. de vsufruct. Francisc. Hotoman. in disputat. Feudistica. cap. 16.

Habet autem argenti fodinas plures Rex Catholicus, & præcipuè in Insulis nouis, in Insu-
61 la † præsertim Sancti Dominici, vt refert Nicolaus Monardes Hispalẽsis Simplicium Aromat. lib. 1. cap. 16.

ARGVM. CAP. XXIX.

Ducum, aliarumq; dignitatum creatio ad Principem spectare, remissiuè conclusum est.

COMPENDIVM.

1 *Creare Duces, Marchiones, Comites, & aliam dignitatem, ad Pontificem Max. Imperatores, Reges, & supremos Principes spectat.*

2 *Intellectus c. 1. in verbo. Magistratuum creatio. Quæ sint Reg.*

3 *Fabius de Anna creatus à Rege Consiliarius ob eius virtutes.*

CAP. XXIX.

AD Pontificem Maximum, Imperatorem, ac Reges, supremosq; ac sui iuris Principes spectare, Ducum, Marchionum, Comitum, alia-
1 rum dignitatum gradus † creationem titulisq; honorificis insignire, notorium est. vt notant Doct. in d. c. 1. in verb. Creandorũ magistratuũ. Quæ sint. Regal. Quamq̃ in illo textu, de hoc
2 loqui non arbitrer, sed tm̃ † de creatione Magistratuum pro expediẽda iustitia, vt dixi supra. c. 21. Verum tñ hoc Doctores notarunt in c. 1. Quis dicatur Dux, & Marchio. & quibus alijs competat, aliaq; nonnulla ad materiam istam pertinentia. scribit Luc. de Pen. in l. Contra publicã. vers. septimo. C. de re milit. lib. 12. Aegid. Bos. in tit. de Regal. num. 11. Marin. Freccia de sub feud. Baron. tit. de Duce. Anton. Sola in Decrer. Sabaudiæ in proæm. in verb. Dux. Gloss. 2. nu. 3. 4. Nouissimè Seraphinus Oliuarius Rotæ Romanæ Auditor facundissimus in decis. 133. nu. 2. vol. 1. & latius ego, Deo auspice, dicã in Commẽtarijs de Feudis dignitatum. Restaur. Castald. de Imperator. q. 110. vers. Decimo. nouissimè

nissimè dum ista transcribuntur Fabius de Anna in cons. 66. nu.8.vol.1. quod antea dixerat
3 in consil.44.nu.15.vol.eo.Nunc dum †ista dantur prælo iure merito creatus Regius Consiliarius in Senatu Neapolitano à Catholico Philippo III. Rege nostro nunc etiam Regna administrare initiante.

ARGVM. CAP. XXX.

Tabellionum, & notariorum creatio de Regalibus est: Quæ incumbant notario creando? Quid in Regno Neapolitano? Spurij, an tabelliones fiant? An tabelliones ab vno Principe facti, publicarum scripturarum in iurisdictione alterius Principis faciundi potestatem habeant? In specie à Summo Pontifice creati? Aliaq; nonnulla ad materiam spectantia plenè hic traduntur.

COMPENDIVM.

1 Tabellionum, ac notariorum creatio de Regalibus est, & ad Principem spectat.
2 Papa, ac Imperator Tabelliones creant.
3 Reges creant Tabelliones.
4 Rex Siciliæ creat solus in suo Regno Tabelliones.
5 Respublica Venetorum, Genuensium, Lucensium, Ragusinorum, Tabelliones faciunt.
6 Duces Mediolani, Sabaudiæ, Florentiæ, Ferrariæ, Mantuæ, & Vrbini, Tabelliones creant.
7 Archiepiscopi, Episcopi, Comites Palatini, creati à Papa, Imperatore, ac Principibus alijs, Tabelliones faciunt.
8 Potestatem habentes creandi notarios, ac tabelliones, ipsos creant.
9 Fridericus Imperator pœnam excæcationis linguæ imposuit, ijs, qui præter ipsum, & habentes ab eo potestatem, tabelliones crearent.
10 Creandus tabellio per se, non per alium coram superiore debet se præsentare.
11 Creandus notarius debet examinari, & de quibus?
12 Tabelliones aliqui, vix scribere sciunt.
13 In Regno Neapolitano per Curiam Regiam fit examinatio notarij creandi.
Intellectus Const. Regni. In locis Demanij. num. 18. 27. 35.
14 Contractus illicitos facientes pœnas incurrunt.
15 Examinatio tabellionis creandi fieri debet ab ipsis examinatoribus, præuio ipsorum iuramẽto. & quid iuramentum continere debet. nu. 16.
17 In notario creando exigitur priuilegium Principis creantis.
18 In Regno Neapolitano tabelliones creantur à Rege.
19 Creandi notarij nõ debent esse Villani, Angarij, Perangarij, ac viles.
Intellectus Const. Regni. Incip. Constitutione præsenti
20 Angarij, & Perangarij, qui sint.
21 Villani, qui sint? nu.27.
22 Vrbana villa quæ sit?
23 Prætorium quid appellauerit Vlpianus.
24 Rustica Villa, quæ?
25 Fructuaria villa quæ?
26 Villa à vehendo appellatur.
28 Viles, qui dicantur?
29 Nuncij viles sunt.
30 Bastardi, & illegitimi, sunt viles.
31 Porcorum custodes viles sunt.
32 Artifices omnes viles artes exercentes, viles sunt.
33 Lenones, ipsorumq; filij, viles dicuntur.
34 Tabelliones creandi in Regno an debeant esse vassalli prælatorum?
36 Barones in Regno Neapolitano Notarios creare nequeunt. nu. 37.
38 Prothonotarius in Regno, vel eius Viceprothonotarius, creat tabelliones.
39 Prælati Barones creant tabelliones pro rebus spiritualibus.
40 Si Princeps concessit Feudum cum omnibus regalibus, an veniat tabellionum creatio. nu.41.
42 Spurij, & incestuosi an tabelliones creari valeant? nu.44.48.49.50.
43 Intellectus Const. Regni. Præsenti.
44 Tabellionatus vile ministerium.
45 Tabelliones seruiunt Reipublicæ.
46 Tabellionatus, ac notariatus artem exercens decurio, decurionatu priuatur.
47 Nobilis creatus notarius, tenetur ad collectas, & tallias ignobilium.
48 Notarius Principis, dignitatem habet.
49 Spurius non potest esse notarius ad banchum iudicis.
50 Spurius legitimatus per Principem fieri potest tabellio.
51 Spurius non fit tabellio, vbi est legitimus contradictor.
52 Spurius semel admissus ad notariorum ordinem, non potest impediri illum exercere.
53 Papa, & Imperator, an possint notarios, & tabelliones creare, vnus in iurisdictione alterius. nu 54.55.
54 Tabelliones, & dignitates an in toto orbe creare possint, Pontifex & Imperator.
56 Summus Pontifex quoad spiritualia vbiq; locorum creare potest tabelliones.
57 Pontifex, & Imperator creant Comites Palatinos, & equites vbiq; locorum.
58 Notarij Apostolici in Regno Neapolitano, an conficiant instrumenta, & testamenta, & illa probent?
59 Matthei de Afflict. Ioan. de Amic. & Vincent. Maxillæ cautela frigida.
60 Testator si declaret suam intentionem coram testibus, qui redigantur in scriptis, an probent?
61 Notarij à Pontifice creati, si à Regiis magistratibus examinarentur, approbantur eorum acta
62 Instrumentum factum à notario in vno Regno, quo modo fidem faciet in alio?

63 Tabellio, & Notarius, an habeat poteſtatem ſcripturam recipere à ſcheda alterius notarij.

64 Tabellionibus, poteſtatem leuãdi ſcripturam de ſcheda alterius notarij dare, eſt de Regalibus, & ad Principem ſpectantibus.

65 Scriptura notarij, à qua recipere debet reaſſumptionem alter notarius, debet continere, quòd ſic originalis, ſcripta ab ipſo, cõtinens annum, indictionem, menſem, diem, locum, teſtes, & rogitum.

66 An ſi in prothocollo, ſiue ſcheda tabellionis reperiatur ſcriptura, ſed non manu notarij, ſed alicnius ſui ſcriptoris, vel amanuenſis, vel ſuper aliqua minuta facta à Doctoribus, poſsit alter notarius reaſſumptionem facere? nu. 67. 68.

69 Intellectus Conſt. Baiulos, & omnes Iudices.

70 Intellectus Prag. Regis Ferdinandi. incip. Conſtitutionem Diui Friderici.

Intellectus Prag. eiuſdem Ferdinandi. incip. Eandem Conſtitutionem.

71 Partes cogi poſſunt ad recipiendum inſtrumentum groſſatum.

72 A ſcheda Tabellionis, ſiue Notarij viuẽtis, an alius reaſſumat, ſi ille ſit abſens.

73 In reaſſumendo inſtrumento Notarij viuentis requiritur Iudicis authoritas.

74 Notarius punitur pęna falſi, ſi reaſſumit inſtrumentum non interuenientibus requiſitis.

75 Tabellionẽ, & notariũ eſſe, quo modo probatur. n. 76.

76 Notarium, ac Tabellionem eſſe ſufficit probari, quòd publicè exercitium geſſerit, ſtipulando, & rogitus faciendo.

77 In inſtrumento antiquo, ſufficit probari, quòd ille pro notario, & Tabellione ſe gerebat.

78 In inſtrumento antiquo, ſufficit probatio per famam.

79 Notarius in Regno Neapolitano non oſtendens priuilegium punitur de falſo.

Intellectus Pragmatica Ducis Oſſuna. incip. Eſſendo peruenuto.

CAP. XXX.

TAbellionum, ac notariorũ creatio, eſt de
1 Regalibus, ſed & ad Principẽ† ſpectat. Idcirco illos creat Põtifex Maximus, Imperator, Reges, Duces, ac Principes, Reſpublicæ, quiq; Imperij iura habent. De Papa, & Imperatore, ꝙ
2 tabelliones, & notarios faciant. † habetur in c. 1. & 2. Cum P. Tabellio. de fid. inſtrument. Hoſtienſ. & Innoc. in d. c. Cum P. Tabellio. Hoſtiẽſ. in ſumma tit. de fid. inſtrum. §. Quibus. Specul. de inſtrum. edition. § Reſtat. verſ. Sed quis poteſt. Oldrad. latè in cõſ. 75. qui allegat. l. Actuarios. C. de numer. & actuar. lib. 12. & §. Si vero. ibi. Tabellio qui auctoritatẽ habet à nobis. in auct. de tabell. Lucas de Pen. in l. Contra publicam. verſ. Decimo. C. de re milit. lib. 12. Nicol. Boer. in deciſ. Burdegal. 50. num. 16. Laucellot. Conrad. in templo omn. Iud. lib. 1. c. 1. de Imperat. §. 4. in verb. Comites Palatinos nu. 3. Petr. Vnzola artis notar. q: 2. Anton. Sola in Decret.
3 Sabaud. q. 2. De Regibus, ꝙ † & ipſi notarios, creant probatur in c. Per venerabilẽ. §. De filijs ergo. ibi, ꝙ per ſeipſum. Qui fil. ſint legitim. voluit Io. Iacob. de Canib. in tract. de offic. Tabell. §. Quis poſſit. col. 1. verſ. Item ſecundò poſſunt notarios. Et pſertim de Rege noſtro Siciliæ, ꝙ
4 ipſe ſolus† in Regno creat Tabelliones. voluit Andr. de Iſern. in c. 1. §. Callidis. nu. 11. cũ duobus ſeqq. de prohib. feud. alien. per Frideric. & in c. 1. in verb. Poteſtas creandorũ magiſtratuũ. nu. 24. Quæ ſint Regal. Matth. de Affl. in c. Imperialem. notab. 13. nu. 16. de prohib. feud. alien.
5 per Frideric. Idẽ dicendũ eſt† de Sereniſsimis Rebuſpublicis, Venetorum, Genuenſium, Lucenſium, Raguſinorum, & alijs, ac de Sereniſſi-
6 mis Ducibus Mediolani, †Sabaudiæ, Florentię, Ferrariæ, Mãtuæ, & Vrbini, & ſimilibus, q habẽt iura Imperij, & ſupremorũ Principum, per ea, q̃ dixi in conſ. 2. nu. 151. & ſeq. Cent. 1. Sic etiam
7 dicendũ eſt† de Archiepiſcopis, Epiſcopis, Comitibus Palatinis, creatis à Papa. Imperatore, ac Principibus alijs eãdem poteſtatem habentibus. l. Generali. C. de tabul. lib. 10. Hoſtienſ. in ſumma. tit. de fid inſttum. §. Quibus. Bartol. in l. 1. nu. 2. ff. de offic. proconſul. & in l. Nõ aliter. ff. de adoption. Iacob. Aluarot. in d. c. 1. num. 6. Quæ ſint regal. Benedict. Capra in cõſ. 2. nu. 12. Io. Iacob. de Canib. in d. §. Quis poſsit. col. 2. verſ. Item tertiò. Et Generaliter idẽ dicendum
8 eſt de omnibus authoritatem, † & poteſtatem ſimilem habentibus. Io. Pyrrhus Angleber. in conſuetud. Aurelian. tit. de execution. inſtrum. c. 18. Hinc pterq̃ ab ipſo creari Notarios prohibuit Imperator Fridericus, vel ab eo poteſtatẽ habente, prout ipſe maximã hanc authoritatẽ dederat Gaſpari de Ariate, & pſtabatur corã Comite Thadæo de Languſco iuramentum,
9 contrafacienti† excaeationis linguæ pęnã impoſuit. vt recitat Bernardi. Corius Hiſtor. lib. 1.

Quę autẽ ei, qui creandus Tabellio eſt incumbant? Plura ponit Specul. in tit. de inſtr. edit. §. Reſtat. nu. 37. Primò vero requiritur, ꝙ per ſe, nõ
10 autẽ per aliũ† debet ſe pſentare corã eo, à quo eſt Tabellio creandus, hic enim actus explicari nequit, niſi per ipſum, ob alia neceſſaria, quæ ei incumbunt; cum eligatur induſtria perſonæ, q̃ per aliũ explicari nõ poteſt. l. 1. §. Nc autem. C. de caduc. toll. c. fin. de offic. delegat. & propter alia plura, q̃ facere debet, vt dicã. Secũdò
11 exigitur examinatio † facienda vel ab eo, qui illũ conſtituet notariũ, vel per examinatorẽ ad id deputatũ, aut ab eo electũ. Qui examinabitur de Grãmatica, de congrua latinitate, recta ſcribẽdi ortographia, de peritia, & cognitione cõtractuũ, vltimarũ voluntatũ, & actuũ iudicialiũ; ſi ſciat formulas contractuũ, & vires clauſularũ, notulas deſcriptas apud eos, q de illa arte ſcripſerunt, puta Rolãdini Paſſagerij Bononiẽſis, & aliorũ. Qua examinatione facta, examinator de idoneitate illius, q Tabellio faciẽdus eſt, relationẽ faciat. arg. c. 1. de ſerutin. ſicuti fit

in

in Doctorādo de quo latè Bernardi.Scodob.in rep. Auct.Habira.c.20. incip.Vel Magistro suo. n.23.C.ne fil.ꝑ patr.Iacob.Benius de priuileg. Iurisc.par. 2. Priuilegio.31. sub nu.6. Vbi inqt examinatores esse debere peritos eiusdē facultatis. Sed quoad ista meo tempore, nullum vidi nō probarum in hoc exercitio, sed veh examinatorum animabus,si approbant quoscunq; indistinctè,sicuti ego nonnullos vidi tabellio-
11 nes† creatos,qui vix scribere sciunt,& aliquos vidi,qui notarij effecti,instrumenta scripserūt, q̄ à peritissimis legi nequiuerūt,& fuit mandatū à Regio Cōsilio,ꝙ ipsi de lōginquo accederent Neapoli ad instrumēta legenda,tñ illis lectis,debebant exercitio illos priuare. Quorum examinatio ex huius Regni iuribus, per eandē Regiam Curiā facienda est.vt in Const.In locis
13 †Demanij.in fin. per quam videtur etiam decidi quæstio tractata à Doctoribus iuris communis,an notarij debeant scire leges.de qua Accurs.in l.Generali. C. de tabular. lib.12.qui tenuit,qđ scire debeāt leges, ac iura.quem sequitur Specul.in tit.de fid.instrum.§. Restat.n.43.
14 rationē assignant,ne cōtractus† illicitos conficientes,in pœnas incurrāt, & puniātur.l.Iubemus.§ His tabellionibus.C.de sacrof.eccles.l.1. C.vt nem.ad suū patrocin. lib.11.l.4.C.de Eunuch.q̄ opinio etiā in hoc Regno seruāda est, vt in d. Cōst. In locis Demanij.in fi.ibi:Et etiā iuris scripti. Qđ tñ intelligitur,vt non cogantur exqsitè, sed grosso quodā modo iura scire, vt voluit Bart.in d.l.Generali.vbi dicit,nō exigi scientiā Iurisc.aut Doct. Hæc tñ approbatio
15 fieri deberet ab examinatoribus præuio† ipsorū iuramēnto:licet Bal.velit in l.Cōparationes C.de fid.instrum.sufficere, ꝙ à principio iusiurandum præstitissent, de officij diligentia exequenda. Tertiò,tabellio iuramentū præstat,de obseruanda fidelitate ei, cui iurat,& à quo no
16 tarius creatur;& ꝙ si sciuerit dānū,qđ sibi† tractaretur fieri,per nunciū,per literas, vel per se reuelabit;ꝙ quę audiet,q̄ videbit,& de quibus fuerit requisitus, sine commixtione falsitatis instrumenta conficiet,ac officium suū fideliter exercebit; ꝙ sibi iniuncta secreta retinebit; ꝙ cōtractus vsurarios,& prohibitos nō conficiet; ꝙ de instrumētis oibus,de qbus rogabitur,originale in Protocollis retinebit,nihil addet,vel minuet diuersū ab eo, qđ gestū,vel actū fuerit; ꝙ amore,odio, timore, & cupiditate remotis, suum exercitium legaliter exequetur. iuxta ea,q̄ habētur in tit.Qualiter vassall.iurare deb. fidelit. in feudis. & habetur in c. de forma. 32. q vltima.& voluit Specul.in loco allegato. Bartol.in l.Iubemus.C.de sacrof.eccles.Quartò ex igitur expeditio potestatis exercendę artis no
17 tariæ,seu diploma, & priuilegium † Principis illum creātis. Specul.vbi supra.nu.37. post Hostiens.Et ista sua potestas est, vt credatur pelli mortuæ ab ipso conficiendæ.

In hoc Regno Neapolitano,alia requruntur in creatione notarij. Primò debet creari à Rege,
18 †vt in Const.Regni.In locis Demanij.Iser.Afflict.& alij in locis allegatis Prosp. Carauit.in
19 Ritu 188.nu.9.Secundò non debent † esse Villani,Angarij,vel Perangarij,neq; viles.vt dicit Frideric.in Const.Regni.Constitutione psenti.
20 †Qui sunt Angarij,& perāgarij satis supra docuimus.c.18.Villani aūt sunt,q in villa habitāt,
21 inde Villani nuncupati, †non aūt in Ciuitate, pro quo sufficit afferre vnū, q sufficit ꝑ oibus, Guliel. Budęū,q in l.2. ff.de origin.iur. Villani (inquit) dicūtur,ꝙ villę(vnde villici dicti) ascripti,& colonariæ cōditioni addicti,aut ipsi sint, aut eorū maiores fuerint, quarū rerum vestigia non obscura,multis in locis extāt, quod tñ nomen loquentiū inscitia in contumeliam iā vertit;villanum enim,& vilem vernacula simplicitas confundit:Hæc Budæus. Villam vero tripartitam dixit Columell.rei Rusticæ.lib.1.c.6. sci
22 licet, vrbanā, rusticam,& fructuariā.† Vrbana pars elegantior erat,pro ipsius Dñi habitatio-
23 ne,quā Prætorij nomine† nūcupauit Vlpianus
24 in l.Plenū.ff.de vsu,& habit.Rustica† villæ pars vilissima,quam coloni villici, vineatores,arboratores habitabant, & rustico tñ instrumento erat accōmodata: & hanc dicit maiorē esse debere,ꝙ vrbana. Varro de re rustic.lib.1.c.13.de qua latè Renatus Choppin. de priuil.rusticor.
25 lib.2.c.3.n.4.Fructuaria† vero tertia pars villę erat,vbi fructus conseruantur,& inde euehuntur.M.Cato rei rusticæ.c.8. & Varro in d.c.13.
26 Palladius.lib.1.titu. 8.18.& 19.Inde villa † dicitur à vehendo, ꝙ ex illa vehantur,& euehantur fructus,dum recolliguntur,& dū seruntur. vt Columella in loco allegato inquit, qđ & voluit Francisc.Cōnan.Cōment.iuris ciuil. lib. 4.
27 c.10.nu.5.Vnde de ijs villanis videtur † loqui voluisse Fridericum in d. Cōst. In locis Demanij.Viles verò personæ, q̄ ab eodem Friderico ibidem prohibentur ad notariatus officiū per
28 uenire sūt† homicidiarij Bald.in auth. Si dicatur.col.fi.vers. Tertio casu.C.de testib. Sūt etiā
29 Nūcij† Bal.in l.Si vt proponis.q.2. C.de exeq. rei iudic.Sunt† Bastardi, & illegitmi,vt voluit Alex.in cons.49.vol.4.arg.l.Humilem.C.de in-
31 cest.nupt.Sunt custodientes† porcos,vendentes sal,& oleū.Accurs.& Bart.in l. Ne qs. C. de dignit.lib.12.Sūt oēs artifices,viles artes faciētes.Bart.in l.Ex libero.ff.de quęst Sunt, & leno
33 nes,& lenonū† filij,malisq; moribus imburi,vt in d.l.Humilem.vbi Bal.C.de incest.nupt.& de alijs similib⁹.dixi ad Bellug.in Specu. Princip. rub.11.§. Vidēdū in verb.Ioculatores.& in verb. Buffones.q̄ dicta nostra terulit,& sequtur Petrus Cenedo.in Collectan. iuris Canonici 37.n.20.
34 p 1.Tertiò nō debēt esse† subditi aliquorū Prę latorū,aut aliquorū Baronū, sed immediatè ipsi Regi tantūmodo, & sic de Ciuitatibus,& locis,q funt de Domanio ipsius Regis.vt in dicta

35 Const.in locis Demanij.† Hoc tamẽ meo tempore obseruari non video, cum vassalli, & subditi Prælatorum, ac Baronum indistinctè per Curiam Regiam Tabelliones creentur. Vnde
36 opinio illorũ,qui sentierũt, Tabelliones†creari posse per Barones in eorũ locis, vt post Oldrad.in d.cons.75. voluerunt plures relati per Boer.in decis.Burdeg.50.n.16. & in decis.242. nu.2.Io.Iacob.de Canib. de Tabellion.§.Quos possit.q.5. Didac.Couar.Pract.quæst.c.19.vers. Authoritas autẽ.Bernardin.Pand. de exequut. Instrument.par.1. declarat.3.nu.26.Nullo mo-
37 do † obseruatur in isto Regno,in quo apparet Barones,aliosq; terrarũ,ac Ciuitatũ Dños,præter Regẽ,eiusq; Regiã Curiam posse Tabelliones creare.vt dicit Andr.de Iser.in d.Const.In locis Demanij. vbi Afflict. num.4.cum duobus seq.Paris de Puteo de Syndicat. tit. de excess. Baron.nu.13.Carauit. in ritu 188. nu.9.Fitque
38 talis creatio per † Prothonotariũ Regni,eiusque vice Prothonotarium, quod officium administratur per Præsidentem consilij. vt scribit Marin.Freccia de subfeud.Baron. lib. 1. tit.de officio Logothetæ.nu.8.9.& per totum.& post eos dixi ad Bellug.in Specul.Princip. rub.6.in verb.Prothonotarius.

Declara primò non procedere in prælatis Dominis,quia possent eosdem notarios, & tabel-
39 liones creare†pro rebus eorũ spiritualibus.vt dicit idẽ Afflict. in d.Const. In locis demanij. nu.6. Cumq; constitutio loquatur generaliter, nõ cõpræhẽdit personas ecclesiasticas,& prælatos sub cõstitutione Principis secularis.arg. notatorũ per Anton.de Butr.in c.Cum nuper. ext. de Decim.Io. de Imol.in c. Vt animarum. de Constit.in 6.sed hoc cogitãdũ est seriosius.

Declara secundò,non procedere, si Princeps concessisset,feudũ cũ omnibus regalibus, quia tunc inuestiti,tabelliones creare possent, quia
40 per Priuilegiũ†posset ista concessio fieri. vt voluit Innocent.in c. fi.de fide instrumen. Afflict. vbi supra.nu.6.Cõtrariũ tñ tenuit Luc. de Pen. in l.1.C.de priuileg. scholar.lib.12. dicens: nõ modo in generali Regaliũ concessione, non venire Monetarũ cõcessionẽ, & tabellionũ creationẽ,sed nec etiã si expsse concederentur, cũ
41 in priuatũ nõ cadant,sed vti Regũ†ossibus cohęrẽtia,non posse ab illis separari. sequtur etiã Paris de Puteo,vbi supra sub nu.13.in fi. sed vide,q̃ dixi supra hoc eodẽ c.n.6.cũ pluribus.seqq.

Spurij vero,atq; incestuosi,an,vtsupra terigimus, ad tabellionatus exercitiũ accedere valeãt? Hanc quæstionẽ diuersimodè inuenimus
42 ab vtraq; parte†defensam. Etenim Alex.in cõsil.80.vol.2. cẽsuit nullo pacto spurios admittẽdos fore ad tabellionatus exercitiũ. l.Generaliter.§.Spurios.ff.de decurion.& authoritate Bart.in l.Eadẽ.vbi hoc ipsum tenuit. ff.Ad leg. Iul.repetũd.sequtur Hippolyt. de Marsil.in singul.273.circa finem.Carolus Ruin. in cons.35. nu.14.vol.4.dicẽtes:Hos spurios esse infames, & repelli ab omni dignitate. vt voluit Azo in summa.C.ex quib.caus.infam.irrog.col.pen.& notariatum esse dignitatẽ.l.1.C.de Mand.princip.arg.l.1.C.de dignit.lib.10.Contrariam verò partem,q̃ immò spurij,notariatus,ac tabellionatus officiũ, seu exercitiũ obtinere valeãt, & ad illud admitti debeant,tenuerunt,Gaspar Calderin.in cons.2.sub tit.de fide instrum.Angel.in cons.284.Felin.in c.1.de fid.instrument. Matth.de Afflict.in Cõst. Regni. Instrumentorum robur.nu.21. Et in Regno etiã prima opinio ꝓbatur,q̃ spurij esse nequeunt notarij, vt
43 decreuit†Rex Rogerius.in d. Const.Præsentii

Sed mihi placuit, & ad huc arridet prima opinio,si loquamur de iure communi, ex quo tabellionatus nõ est dignitas, sed vile officiũ, ac
44 †ministeriũ, itã vt serui publici appellentur.l. Non aliter.ff.de adoptio.l.Impuberẽ.C.eo.tit. non q̃ serui verè sint,sed seruorũ instar, publicè seruire cogantur.vt dicit Oldrad.in cõs.75.
45 Seruiunt enim†Reipublicæ.l.2.C.de tabul.lib. 10. Hinc decurio exercens artem notariatus,
46 Decurionatum†perdit. notatur in d. l. 2. Voluit Saliçet.in l.Si quis decurio.ff.de fals.l.Vniuersos. C.de decurion. voluit Guido Papæ. in decis.Gratianop.90. vbi inquit, nobilẽ creatũ
47 notariũ,teneri† ad tallias, & collectas ignobiliũ:qđ sequtur Aymo Crauet.in cons.163. nu.1. Lancellot.Conrad.de decur.nu.7. & seq.Vnde cum notariatus non sit, nisi vile ministerium, dicendum est ab eo, spurios non arceri.

Declara primò hanc quæstionem,q̃ esse notarium Principis spurium non posse,notoriũ est, cum notarius Principis dignitatem habeat, &
48 ab ipsa spurij arceantur: † sic procedit tex.in d.l.1.C.de mandat.Princip.Martin.Laudens.in tract. de officialib. Deminorum.§. 119. & in tract.de dignitat.§.62.Andr. Tiraquell. de nobilitat.cap.30.num.8.

Declara secũdò,spuriũ nõ posse assumi pro no
49 tatio ad bancũ,ac tribunal Iudicis:† vt voluit Bartol.in d.l.Eadem.Alexan.in dicto cõsil.80. col. 1. vol.2. sed hoc minimè seruatur.

Declara tertiò,secus esse, si fortè spurius esset legitimatus à Principe,vel alio potestatem habẽte;tunc enim ad Tabellionatũ admitteretur.
50 †voluit Angel.in dicto consil.284. in fin.

Declara quartò, tunc spurium non admitti, quando habet legitimum competitorem,secus vero si legitimus contradictor, non existat:
15 † voluit Lancellot. Conrad. vbi supra. num.9. & Cardinal. Paleottus. de Notis, & spurijs. cap. 56. sub num. 4.

Declara quintò secus esse, si à principio esset admissus, & in notariorum ordinem allectus,
52 quia illud exequi, atq;† exercere poterit.arg. eorum quæ scribit Ioan. Lecerier. de primogenitur. lib. 1. quæst.15. Lancellot. Conrad.in loco supra allegato.num.10.

Ta-

Tabelliones creati à Pontifice Maximo,vel
ab Imperatore , puta ille in terris Imperij, hic
53 vero † in Terris Pontificis, An poſſint exequi
& valeant dictum officiũ?Et Communiter non-
nulli tenuerunt Summum Pontificem,& Impe-
ratorem,poſſe in toto orbe terrarum Tabellio
nes creare,cum dicant poſſe in toto orbe, om-
54 nibusque locis Doctores, & † Milites ordina-
re:vt ſentiunt omnes Antiqui Doctores Cano-
niſtæ Laurent.Vincent.Tancred.Bernard.Inno
ceut.& Hoſtienſ.in c. Per venerabilem. Qui fil.
ſint legit. & tenuit Io.Iacob.de Canib.in tract.
deTabell.§.Quis poſſit.col.1.Rota in Nouis de
ciſ.291. Inſtrumenta. Iacob. Philipp. Porti. in
conſ.163.nu.17. nouiſſimè dum hæc tranſcribũ
tur Ioannes Petr.Surdus in conſ.257. nume.11.
vol.2. Contrarium vero quòd non poſſint Ta-
belliones creare , niſi in locis ſubditis eorum
55 Iuriſdictioni,tam † Pontifex Maximus , quam
Imperator.tenuerunt Andr.de Iſern.Matth.de
Afflict.& alij in Conſt.Regni. Inſtrumentorum
robur. cum ſeparatæ ſint Iuriſdictiones. Vnde
ipſi inferunt,non poſſe Notarium,& Tabellio-
nem Apoſtolicum,in Regno conficere negotia
ſecularia;& ſi conficiat , nullam illa probatio-
nem facere,& quòd ità ſuo tempore fuerit de-
terminatum refert ibidem Barthol. de Capua ,
& tempore Regis Ferdinandi primi ſimiliter
retulit Afflict. Sed quoad ſpiritualia poſſe ſum
56 mum † Pontificem vbique locorum hoc face-
re , quibus concinunt quæ ſcribit Petr.Rebuff.
in Conſt. Galliæ de liter.obligator.tit.2. Gloſſ.
1.nu.37.par.1.Sequitur Proſper Carauit.in Ri-
tu.166. nu.8. Nec obeſt quòd Summus Ponti-
57 fex,& Imperator poſſunt † creare Comites Pa-
latinos , & Equites facere , nam longè diuerſa
ratio eſt , Quia dum creantur Comites , Equi-
tes , Doctores, conferunt eis dignitates, quæ
ſunt in actu meræ voluntatis Pontificum,& Im
peratorum,de quibus iuuante Domino,dicam
latius, de feudis dignitatũ : ad quæ iungenda
ſunt dicta Lancelott.Conrad.in Templo iudic.
lib.1.§.4.c.1.de Imper.in verb. Dignitatem cõ-
fert.In Tabellionibus verò tractat de Re præ-
iudiciali, dando fidem ſcripturis ab eis confi-
ciendis,quæ authoritas dari non poteſt, à non
proprio Principe .

In teſtamentis vero confectis ab iſtis nota-
rijs,& Tabellionibus Apoſtolicis,& Imperiali
58 bus, affert † Cautelam Matth. de Afflict. in d.
Conſtit. Inſtrumentorum.nu.12.Ioan.de Ami-
cis in conſ.116.ſequitur Vincent.Maxilla in cõ-
ſuetud. Bari. tit.Si ex teſtament.agatur. §.cum
quid.num.1.Quòd ſeptem teſtes,qui interſue-
runt ſimili teſtamento deponant firmiter de
voluntate teſtatoris, & ſolemnitate , & ſic fidẽ
59 facient. Quæ cautela nimis frigida mihi † vi-
detur, quia probatio in caſu præmiſſo non na-
ſcitur ex ſcriptura notarij confirmata , ſed ex
actu iudiciali,Prætoriæ receptionis teſtiũ,exa-
minatorum, ac receptorum iudicis authorita-
te,& iudicij calore,quod de iure eſt in quacũ-
que ſcriptura priuata:quinimmo etiam ſi ex nõ
60 ſcripto , teſtator ſuam † declaraſſet intentio-
nem , teſtium examinatio idem operaretur. vt
poſt Bartol.in auct.Si quis. C.de Teſta.Bald.in
conſ.53.vol.3.& Iaſon.in conſ.67.vol.3. voluit
Ioan.Dilect.Durant de Arte teſtand.tit.a.Cau
tel.7. Si tamen illa Cautela tenenda foret , ve-
ra eſſet, quando teſtes reciperentur à Regijs
officialibus,iterumque examinarentur,ſic etiã
tutior eſſet:ſic etiam eſſet , ſi notarij à Pontifi-
ce,vel ab eo poteſtatem habente,creati,iterũ à
Regijs Magiſtratibus examinarẽtur ſuper ido
61 neitate,& confirmarentur;quia † tunc ipſorum
inſtrumenta erunt valida , illaque ab ipſis fieri
poterunt.vt poſt Ægyd.Bellam.Boer. & Gabr.
quos allegat,voluit Ant.Sola in Decret.Sabau-
diæ.tit.de Tabell.Decreto.Inter artes. gloſſ. a.
nu.1.Sed tamen hoc eſt figmẽtum,quia iſto ca-
ſu ex confirmatione Regia dicerentur creati à
Rege,potius quàm notarij Pontificij.

Quando autem Inſtrumentum confectum à
Notario in vno Regno , fidem faciat in alio ?
62 † Expeditum eſt , tunc plenam fidem facere,
quando iudex , vel ſuperior loci, in quo fit in-
ſtrumentum, faceret approbatorias literas , ꝙ
qui inſtrumentum ſcripſerit,publicus ſit nota-
rius , & authoritate Regia creatus . vt voluit
Matth.de Affli.in deciſ.Neapol. 251. quem re-
fert,& ſequitur Nicol.Boet.in deciſ.Burdegal.
154. Et ijſdem literis teſtimonialibus Iudicũ,
& ſuperiorum credi,obſeruatum eſſe , teſtatur
Ioan.Petr.Ferrar. in pract. in form.opponendi
contra Inſtrumenta.§. Nõ fuit.quos poſt alios,
quos allegat,ſequitur Anton.Sola in Conſt Sa-
baud.tit.de oppoſit.contra form.extrinſec.in-
ſtrumenti.in Decreto.Quãdo in iudicio.Gloſſ.
2.num.14. Cui adderem etiam,exigi quòd illa
ſcriptura ſit facta ſolemniter,ſaltim attenta re-
gione,in qua facta fuerit, & fides ciuitatis , ex
qua eſt Tabellio, vel confectum fuiſſet Inſtru-
mentum, vt dicit Carauita in Ritu. 188.nu.1.8.
dicuntur vulgò iſtæ literæ legalitatis .

An vero,qui creatus eſt Tabellio, poteſtatẽ
habeat,à Scheda alterius Notarij, & Tabellio-
63 nis † ſcripturam recipere , & num talis rece-
ptio fidem faciat ? Authoritas Tabellionum
in conficiendis ſcripturis , intelligitur quoad
ſcripturas,& Inſtrumenta, de quibus ipſi roga
buntur,non autem de alienis. Vnde in Priuile-
gijs Tabellionum poteſtatem inſerere ſolent ,
leuandi , ac reaſſumendi ſcripturas à Schedis,
ſeu Protocollis aliorum notariorum , & iſtud
etiam eſt de Regalibus , & Principi ſpectanti-
64 bus. † vt notatur in d. c. eum P. Tabellio. vbi
Abb.Panormit.& ità vtimur in Regno Neapo-
lis: Debet tamen ſcriptura illius notarij,conti-
nere,quòd ſit Originalis,ſcripta ab ipſo,conti-
nens Annum,Indictionem,Menſem, Diem,Lo-
cum,

65 cum, Testes, rogitum, † & habeat potestatem (vt dixi) illa sumendi vt post Cyn. Bald. Salicet. Alexand. Castrensf. Felinum, Decium, Ruin. Curtium, Crauett. Nattam, Neuizzan. Rolãdum, & alios censuit Anton. Sola. in Decreto Sabaud. Et si super. Gloss. 2. sub nu. 7. & per totum, & ante ipsum plura enumerant Matth. de Afflict. vbi Vrsill. in decis. Napol. 6. & amplissimè Nicol. Boer. in decis. Burdegal. 36. Bernard. Pardus de Exequut. Instrum. par. 1. declarat. 8. per totum, & vltra eos, & ante ipsos, licet nouissimè editus Paris de Put. de Reassumption. Instrumentor.

Quid dicendum erit, si in prothocollo, siue scheda Notarij appareat originale, non tamen manu eiusdem notarij scriptum, sed alterius, puta quia tenet scribas amanuenses, vt faciunt Tabelliones Neapolitani, qui scripserint originale de ordine, vel mandante, aut dictante Notario, vel super minuta, quæ fieri solet, & reuideri à Doctoribus, ac alijs illius artis peritis, supet quo Notarius rogatus fuerit, & hæc scriptura reperiatur inter scripturas illius Notarij, An per aliũ notariũ habentẽ potestatẽ reassumendi scripturas à Scheda aliena, possit hãc

66 † Reassumere? Posset dici, quòd talis scriptura nullo modo possit reassumi, quia à principio nulla fuerit, cum non possit Notarius ab initio rogatus alteri committere, vt scriberet. vt in §. Nos autem de Tabell. in Auct. cuius authoritate ità voluit Bald. in cons. 307. colum. 2. vol. 5. Alexand. in consil. 166. col. 2. volu. 2. & in cons. 198. nu. 1. vol. 7. & alios adducens Aymo Crauetta in cons. 72. nu. 3. vol. 1. Ex quibus dicendum videtur, reassumptionẽ fieri nõ posse.

Contrariam vero sententiam tenuit Cardinal. Paris. in cons. 28. nu. 30. 31. volu. 2. vbi dicit,

67 posse † dari minutam notario manu aliena factam, vt super ea stipulationem faciat. Et ideo istæ opiniones conciliari poterunt, & tunc demum originale scriptũ manu vnius possit per alterum Notarium reassumi, & in publicam formam redigi, quando apparent coniecturæ aliquæ fuisse ab illo notario stipulatum, rogitus tempore, puta ex descriptione Iudicis, aut testium facta manu eiusdem notarij, vel super vi uetent testes Instrumenrarij, qui hoc testificentur, aut appareat subscriptio eiusdem Notarij, qua fatetur factum, quia ex ijs apparebit de veritate, & reassumptio fieri posset, & in publicam formam reduci; vt videtur de mente eiusdem Cardinal. in d. consil. 28. & voluit Angel. in conf. 400. Alexand. in cons. 48. volu. 1. in cons. 50. vol. 3. Deci. in cons. 447. nu. 10. Carol. Ruin. in cons. 131. vol. 5. Thom. Grammat. in Decis. Neap. 106. nu. 29. 30. Iacob. Menoch. in cons. 42. vol. 1. cui se subscribit Ioan. Cephal. in consil. 409. nu. 38. & per totum. volu. 3. & in consil. 520. num. 24. vol. 4. Aym. Crauett. in d. conf. 72. nu. 3. in fi. Carauita in Ritu. 34. nu. 4. Alias enim sine subscriptione notarij mortui, si reperiatur

68 in filza † vel Prothocollo, manu aliena scriptũ, non censeo reassumi posse, quia daretur materia faciendi falsitates, & conficiendi falsa instrumenta, & ità in specie loquuntur Grãmat. Menoch. & Cephal. in locis allegatis. Quæ locum sibi vendicant, dum agimus de mortui Notarij scriptura in eius scripturis reperta in publicam formam trahenda. Hinc ad euitandas falsitates in Regno Neapolitano, prouisum extitit, vt nullum notarij spatium relinquant albæ paginæ in Prothocollo, sed instrumenta, vt fuerunt rogata, sic vnum post aliud describant. per Pragmaticam nouissimã. Et antea cautius prouisum fuerat per Fridericum Imperatorem

69 † in Const. Baiulos, & omnes Iudices. Quòd notarij à die Rogitus infra hebdomadam consignarent instrumenta partibus. Quam in specie confirmauit Ferdinandus Rex Catholicus

70 † in Prag. Incip. Constitutionem Diui Friderici, & per aliam prag. Incip. Eandem Constitutionem. Quæ fuit diligentissima prouisio ad excludendas cogitationes falsitatum, quæ per transcursum temporis fieri solebant, & reassumptis Instrumentis, partes cogebantur illa accipere, & salarium petere. ad quod facit, quod scribit Io. Sanxon in consuetud. Turon. tit. Des Droictę de Castellaniæ. artic. 1. in verb. S'aulx à contract. circa finem. vbi dicit, posse cogi par-

71 tes à notario ad recipiendum † eorum Instrumentum grossatum.

Quando vero ageremus de reassumendo Instrumento notarij absentis, tunc secus dicendũ erit, nempè, quòd non sit faciẽda reassumptio;

72 nam à prothocollo viuentis † notarij, nemo reassumit Instrumentum, vt in contextu dictæ Authenticæ de Tabellionib. l. 1. ff. de offic. consul. Alexand. in cons. 120. vol. 1. Tum etiam quia

73 in eo reassumendo † requiritur Iudicis authoritas. Afflict. in d. decis. 6. nu. 4. Maxilla in consuetud. Bari. § contingit. de fide instrument.

Et dum notarius reassumit in publicam formam instrumentum, non interuenientibus re-

74 quisitis, de quibus diximus, punitur † pęna falsi: vt voluit Bart. in Auth. de Tabellionib. § Illius autem. & Ludouic. Bolognin. in consil. 30. quos refert, & sequitur Vrsill ad Afflict. in decis. 6. num. 7. nouissimè Ioan. Baptista Baiard. in Pract. Crim. § Falsum. nu. 149.

75 Esse vero Tabellionem, ac notarium, † quibus modis probetur? ad quæstionis resolutionem plura dixerunt Doctores nostri, è quorum dictis, hoc resoluerem distinguendo. Quòd aut tractatur de validitate, vel inualiditate Instrumenti inter partes aliquas, quarum altera dicit illum, qui confecit instrumentum non fuisse notarium: & tunc quia quis notarius nõ nascitur & creatio notariatus est facti; probãda erit, & hoc casu sufficit probari quòd ille fuerit in quasi possessione notariatus, publicè exercitium

76 tium notatij faciendo, † stipulationes, atq; rogitus Instrumentorum conficiendo, ijque rogitus demonstrentur. vt voluit Speculat. in tit. de Fide Instrum. §. postremo. vers. Quid ergo si tabellio. Innocēt. in c. Dilectus. de fid. Instrum. Bartol. in l. Barbarius. ff. de offic. præt. Bald. in l. Comparationes. C. de fid. Instrum. Matth. de Afflict. in decis. Neap. 251. nu. 5. Maximè quando tractaretur de Instrumento antiquo, tunc enim
77 sufficit probatio putatiua, quòd talis † gesserit se pro notario publicè, & sufficiet. vt scripsit Deci. in consi. 36. nu. 3. Hippolyt. de Marsil. in l. Si quis ne quæstio. colu. pen. ff de Quæstion. Philipp. Corn. in cons. 142. litera. A. vol. 3. Latè Andr. Alciat. de Præsumpt. Regul. 3. Præsumpt. 13. per totum vbi Ioan. Nicol. Arelatanus in Apostill. & cum tractamus de Instrumēto antiquo,
78 sufficit probatio per famam, illum fuisse † notarium. voluit Francisc. Aretin. in consil. 37. sequendo ordinem. col. 1. post Anton. de Buttio. in c. 1. de fid. Instrum. & voluit Deci. in d. consi. 36. Aut tractatur de eodem puniendo de falso, vel quòd sibi Notarij Authoritatem assumpserit, & tūc probāda erit qualitas Notariatus per matriculam, in qua fuerit descriptus, vt notarius, vel per Priuilegium, aut diploma authoritatis notariæ sibi concessæ per Principem, vel superiorem. vt voluit Ias. in d. l. Barbarius. num. 48. & ità procedunt scripta per Aymon. Crauett. in cons. 72. nu. 1. & in Regno per Pragmaticam, nouissimam factam per Ducem Ossunæ. in anno. 1585. incip. Essendo peruenuto.
79 † quæ est nume. 5. dispositum est, quòd Notarius non ostendens Priuilegium Regio sigillo munitum punitur de falso.

ARGVMENT. CAP. XXXI.

Ferendarum legum potestas Principum opus est. Longa Serie traditur, à Principio, ad tempora vsque nostra, quo modo ferendarum legum potestas, ipsarumq; authoritas, deducta sit.

COMPENDIVM.

1 *DEVS Optimus Max. Adamo primam legem sanciuit.*
2 *Lex, à Deo Adamo data, fuit tamquam lex matrix, & primordialis.*
3 *Romulus leges fecit, quas Curiatas appellauit, & quare?*
4 *Romani sub statu Monarchico, habuere Regum, & Imperatorum constitutiones, insertas Codici, libris Institutionum, & Authenticorum, siue Nouellarum.*
5 *Sub statu Aristocratico, habuere senatus consulta.*
6 *Sub Democratico, Prætorum edicta.*
7 *Sub Demarchico, Plebiscita.*
8 *Sub Olygarchico, non nullas leges particulari nomine insignitas, quæ referuntur.*
9 *Exactis Regibus Romanis, Populus sibi legis condendæ potestatem assumpsit.*
10 *A Populo potestas omnis translata est in Principem. num. 15.*
11 *Legis Regiæ declaratio, magnas difficultates pluribus tribuit. num. 12.*
12 *Franc. Hottomanni, quoad legem Regiam Iudicium.*
13 *Authoris de ipsa Regia lege sententia.*
14 *Rectum quodcunque est, Regia lex dicitur.*
16 *Lex est, quodcunque Imperator eauit, ac voluit.*
17 *Legum condendarum potestas ad Principem spectat.*
18 *Reges omnes in Regnis suis suprema vtuntur potestate.*
19 *Reges leges faciunt in suis Regnis. nu. 20. 37.*
21 *Nouus Rex, noua lex.*
22 *Rex in Regno plenitudinem habet potestatis.*
23 *Rex Neapoli, & Siciliæ habet legis condendæ authoritatem.*
24 *Rex Hispaniæ potestatem habet legis condendæ.*
25 *Principis authoritas subditos obligat.*
26 *Respublica, puta Venetorum, & alia, leges facere possunt.*
27 *Dux Sabaudus legem condit.*
28 *Dux Mediolani legem facit.*
29 *Dux Ferrariæ legem statuit.*
30 *Dux Vrbini legem fert.*
31 *Marchio Montisferrati similiter.*
32 *Omnes, Iure Principis supremi fungentes, leges decernunt.*
33 *Leges condere non sufficit, nisi adsit Principis authoritas, qui obseruari illas faciat.*
34 *Leges nos ordinant ad Commune bonum.*
35 *Lex habet vim cogentem.*
Princeps habet virtutem coactiuam.
36 *Regis officium est Iubere.*
37 *Principis est authoritatem legibus præbere.*
38 *Princeps, licet solutus sit legibus, tamen secundum leges viuere debet.*
39 *Rex plurimum roboris legi addit, quando factis ipsam approbat.*
40 *Balij, Tutoresque Principum, leges faciunt.*
41 *Anna tutrix comitis Sabaudiæ leges condidit.*
42 *Tutrix Ducis Mediolani similiter.*

CAP. XXXI.

Legem condere, & Imperij esse, vt demonstrate possem, apud me, vel scripturæ sacræ authoritas sufficeret, qua Principis, ac Maiestatis opus esse, contenderem. Deus enim optimus Maximus, supremꝰ Mūdi Dominus, Principum Princeps, (qui tantæ authoritatis, & potentiæ Dominus est, vt cum sibi videtur, Suscitet à terra inopem, & de stercore erigat pauperem; vt collocet eum cum Principibus, cū Principibus Populi sui; vt dicit Dauid Psal. 112.) cū Adamum primum Parentem nostrum creasset, Paradisumque illi voluptatis assignasset, ibique illū, vt operaretur, & custodiret eum, posuisset,
1 primam † tamen illi normam, legemque sanciuit, dicens: Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno

ligno autē scientiæ boni, ac mali, ne comedas. In quocunq; enim die comederis ex eo, morte morieris. vt dicitur Genes. cap. 2. & ista lex fuit
1 tamq̃ matrix, & primordialis omnium † præceptorum Dei: vt dicit, ac probat Tertullianus aduersus Iudęos. in princip. Sic post modum, Moysi, quibus populū Dei regeret, alias leges tradidit. Exodi c. 20. cum pluribus seq. sic passim in Leuitico, sic in Deuteronomio. Sic etiā eidem Moysi Deus inquit: Exodi. c. 24. Ascende ad me in Montem, & estò ibi, daboque tibi Tabulas lapideas, & legem, ac mandata, quæ scripsi, vt doceas eos. Ad Reges autem spectare legem condere docuit Salomon. Prouerb. c. 8. dum ait: Per me Reges regnant, & legū conditores iusta decernunt.

Senatus, Populusque Romanus, vt dicam, authores fuerunt, post Græcos, vt aliæ orbis partes leges haberent, ac facerent, & ipse regeretur, vt sub breui verborum compendio commemorabo; insimulque dicam quomodo ex inde ad Principes ferendarum legum potestas fuerit delata. Romulus itaque Rex, cum Populum
3 in triginta Curias diuisisset, leges † quasdam ipse tulit, quas Curiatas appellauit, & sic deinceps, Reges alij succedentes, alias & ipsi leges ediderunt, & fecerunt, vt è nostris Iure consultis Pandectarum scriptoribus Pomponius retulit. in l. 2. ff. de origin. Iur. Hinc dixit Ouidius lib. 15. Metamorph.

Populis æquata duobus
Romule iura dabas.

Estque cognitissimum, quemadmodum ipse Romulus, alijque sequentes Reges leges tulerunt; patetq; larius apud Liuium, Dionysium, Orosium, Eutropium, aliosque Romanarum rerum scriptores. Nam ostendam, Populum, Imperiumque Romanæ Reipublicæ, habuisse quidem diuersos administrandæ Reipublicæ modos, vt Monarchicum, Aristocraticum, Democraticum, Demarchicum, & Olygarchicū; principium tamen, ac finem Monarchiæ, dilexisse; & ob id leges habuit ex omnium præfatorum Genere. Sub statu enim Monarchico habuit
4 † Regum, & Imperatorum placita, & constitutiones, quæ sunt in libris Elementorum, siue Institutionum, Codicis, Nouellarum, & Authenti
5 corum. Sub † Aristocratico, autem omnia Senatus consulta, quę passim, cuiusmodi Macedonianum, Velleianum, Tertullianum, Volusianū, Orphicianum, Trebellianum, Rubrianum, Æmilianum, ac plura in Pandectis, & Codice, conscripta, & commemorata videmus. Sub Demo
6 cratico † verò habuit multorum Prętorum edi
7 cta. Sub Demarchico, † habuit omnia Plæbis
8 scita. Sub Olygarchico † autem, plures leges habuit peculiari nomine insignitas, vt Aurelia, Iulia, Cinthia, Sempronia, aliæq; plures, quas tractauerunt. Zas. in Catalogo legum. Hotoman. Riuallius, Antonius Augustinus, & alij, & ego quandoque dicam, si Deus dabit. Quorum Regendi statuū multa subtiliter odorauit, atq; enarrauit Ioachim. Hopper. de Vera Iuris prudentia. lib. 5. tit. 5. & diximus supra cap. 3.

Cum itaq; ob Adulterij, & Violentiæ in Lucretiam crimen, Romani Reges exegissent, le-gis condendæ potestatem totam sibi Populus
9 assumpsit, † quam à Romulo ferè concessam habuerat. Et huc pertinet illa lex, quæ in duodecim Tabulis scripta erat. Populus Magistratus creanto, leges sciscunto, bella decernunto. Cuius meminit Pardulphus Prateius in Iuris prudentia Veteri, sub legibus Romuli. l. 5. & ante eum Dionys. Halicarnass. lib. 2. de qua etiam Pompon. Lętus de Magistratib. Roman. cap. de Potestate Senatus, & Plębis, dicens: Populus Magistratum creabat, leges sanciebat, de bello decernebat. Sic etiam Aymarus Riuallius de Histor. Iuris ciuilis lib. 2. inquit: Plębi, siue Populo à Romulo concessā à Principio esse, hæc fuerunt; Magistratus omnes creare, leges sciscere, vel condere, deque Bello, paceuē decernere. Idem fatetur. Honophrius Panuinius in Reipubl. Romanæ commentar. lib. 2.

A populo demum potestas omnis translata
10 † est in Principē. l. 1. C. de veteri iure enucleād. l. fin. C. de legib. & const. & l. 1. post princip. C. de offic. præf. prætor. Africę. Istamq; trāslationem factam esse in Principem, lata lege Regia de ipsius Principis Imperio hæ leges dixerūt. Cuius Regię legis magna orta est inter scriptores altercatio. Quasi quòd cum iam Reges essent Vrbe exacti, dici amplius non posset Regiam legem latam fuisse, quorum nomen iam
11 aboleuerāt Romani. Vnde super eius legis † interpretatione, non modica difficultas emersit; qua in re non modò laborauit Accursius, alijq; antiquiores, sed nouissimis temporibus Iurisconsulti eminentissimi, atq; Romanarum antiquitatum, & Historiarum peritissimi Vldaricus Zasius, Hieronymus Cagnolus, Mtrius Salomonius, Carolus Sigonius, Franciscus Hotomannus, Antonius Augustinus, Franciscus Polletus, & alij, qui inter se nimium pugnarūt, super ista ambiguitate, quam ego (ni fallor) tanta difficultate indignam dijudico.

Franciscus Hottomānus. in §. Quod Principi placuit. Inst. de iure natural. gent. & ciuili. dicit: ipsum primum omnium, hāc legem Regiā, à tam multis Doctissimis, & diligentissimis viris quæsitam, ex Liuio, & Romanis antiquita-
12 tibus in lucem † eruisse: retulitq; sua dicta, ad ea, quæ antea scripserat, in Indice legum Romanarum. Quo in loco multa dixit, quorum nouissimè congeriem ad verbum sequitur Anton. Augustinus Archiepiscopus Tarraconen. de legib. in lege Regia. dicit autem: Legē Regiam latam fuisse ineunte Regnum Romulo, qua populus omnem ei potestatem in se concessit. Quasi diccre velit, populum, omnem ei,

idest

idest Principi, potestatem in se, idest populum, concessisse. Nititur authoritate Liuij lib. 34. Qui dicente L. Valerio ait, ex vtro tandem genere ea lex esse videtur, quam abrogamus? An vetus Regia lex, simul cum ipsa Vrbe nata? Quasi ex hac authoritate Liuij tueri, velit, eam legem à populo ad fauorem Romuli ab exordio nascentis vrbis latam, & Regiem dictam. Sed hoc dictum verum est, cõclusio autem ambiguitatem nõ resoluit. Sed in ridiculos quosdam complexus scriptores abierunt: ex quorũ omnium dictis, quę in suo cuiusq; genere vera esse existimo, sed ità digerenda sunt, vt ad legum prefatarum intellectum, & Iurisconsultorũ, ac Imperatorũ dicta enucleanda proficiant.

Mea itaq; fert opinio, verum esse, ꝙ populus Romanus in Romulum Regem propensus, om-
13 nem † legis condendæ potestatem transtulerit: tueri namq; illam absq; legibus minimè potuisset, illisq; ad vnum contradicentibus, nequaquã per leges aliquas populum fuisset coarcturus, nisi & ipsi sub Rege, & illius legibus viuere constituissent. Vnde data est Romulo potestas condendæ legis à populo, qui leges aliquas fecit, quarum catalogum facit Ayma. Riuallius Historiæ iuris ciuilis lib. 1. & Pardulphus Prateius iu iuris prudentia veteri. alijq; nonnulli. Sic alij Romanorũ Reges subsequuti sunt, aliasq; leges complures fecerunt, eadem authoritate olim prædecessori Romulo tributa. Tempore autem Romuli, quia diuiserat in triginta curias, siue partes Vrbem, Ideo traditas leges, Curiatas appellauit, cum Decuriones ipsarum Curiatarum legum medio, & præscripto, causas deciderent. Romulum imitati Reges alij, leges alias, vt diximus, ediderunt, quas leges Regias, à Regibus conditas in vnũ congessit Sextus Papirius Iuris Consultus, & idcirco ab eius labore sumpto, Ius Papirianũ appellatum extitit: de quo Pomponius in d. l. 2. in princip. ff. de orig. Iur. Ijs Regibus post modum, Vrbe exactis, Populus in libertatem vocatus, iterum in suam potestatem redactus est, & in eum iterum condendæ legis potestas redijt; quam per Consules, Prætores, Prudentes, & Plæbem diuersimodè, dũ potitus est totius ferè orbis imperio, exercuit. Post modum Augusti Cæsaris temporibus, cum Senatui, Populoq; Romano placuit (sic disponente Deo) orbis Imperium in vnum transferre, ex lege Regia, quam prius, scilicet habebat, quando per Reges gubernabatur, redactam in libris Papirianis, eidem populo placuit transferri, non in Regem, (quia nomen Regium, ob scęlus in Lucretiam, oderaut) sed in vnum Principem omnem potestatem, qui eodem Imperio vteretur Monarchico, quo Reges prius vtebantur per legem Regiam, per authoritatẽ Romulo à Populo tributam: Vt is Princeps esset in illis terminis in quibus erat Romuli tempore ipse idẽ Romulus, illisq; legibus gubernaretur, quibus ille per legem Regiam gubernarat: Scilicet nõ ijs legibus, quibus vsa erat Respublica, dum tenuit Imperium. Inde est quòd Populus Romanus, ac Senatus alijq; Magistratus non habuerunt hactenus legis condendæ potestatem, sed Augustus, alijque nonnulli Imperatores, permiserunt Romanis, Consules, Prætores, Cẽsores, aliosque Magistratus honoris causa, & decoris, quo populi gratitudinem non eluderent, & quo volente ad Principatum peruenerant. Hæc mea opinio est, quam ex Liuio, Dionysio Halicarnasseo, Eutropio, alisque Romanarum rerum scriptoribus, collegi. Qui alterius opinionis sentẽtiam tueri volueris, videat Zasi. & Cagnol. in d. l. 2 ff. de Origin. Iur. Francisc. Hottoman. in Catalogo Legum in l. Regia. Iacob. Spiegell. in lexico. in §. Lex Regia. Marium Salomonium, & eundem Hottoman. in d. § Quod Principi. Ant. August. de legib. in Regia. Carol. Sigon. de Antiquo Iure Ciuiũ Roman. lib. 1. cap. 5. Francisc. Pollet. in Histor. Fori Romani. lib. 3. cap. 11. Meam tamen sententiam fouent mirum in modum, quę post Dionem Nicęum, & Cornelium Tacitum, scribit Ludouic. Charoudas. in appendice legum Antiquar. à Zasio tractatarum in c. de lege Regia.

An vero aliud agens dicere institues, quæ dicit Plato lib. 7. in Minoë cum legis Regiæ mentionem fecerit, dum ait: Quodcunque rectum
14 est, Regia lex existit; non rectum † verò nequaquam lex Regia. Nil aliud fortè innuens, quam Regiam legem dici, quæ rectum cõstituat, quasi à Regendo Regiam dici.

Hinc Prudentissimi Iurisconf. antiquissima illa Populi Romani acta inspicientes, Imperatorum successorum temporibus, dixerunt, le-
15 gis condendæ potestatem esse in vnum † Principem translatam. ita Vlpianus in l. 1. ff. de Constit. Princip. inquit: Quod Principi placuit, legis habet vigorem; vtpotè cum lege Regia, quæ de Imperio eius lata est, Populus Romanus, ei, & in eum omne suum Imperium, & potestatem statuit, & contulit. Quodcunque igitur Imperator per Epistolam, & subscriptionẽ
16 statuit, † vel cognoscens decreuit, vel de plano interloquutus est, vel edicto præcepit, legẽ esse constat. vt dicunt subsequuti postmodum Compilatores in §. Quod Principi. Inst. de Iur. natur. gent. & ciuil. Vnde idem Iustinianus in l. fin. C. de legib. dixit In præsenti tempore, leges condere, soli Imperatori cõcessum est. ibi, Constitutione optimi Principis, in l. Et Ideo. ff. de legib. & const. Princip. Remanet itaque firma conclusio, ad Principem spectare, conden-
17 darum † legum potestatem.

Non Imperatoris Romani soli, sed reges omnes legum condendarum potestatẽ habent, ex authoritatibus Sacrarum scripturarum, iam supra allegatis. Hi maximè Reges, qui sui Iu-
ris

ris sunt,& superiorem nō recognoscunt,prout
est Rex noster, vt dicam infra c.47. & 48. Om-
18 nesque alij Reges , in Regnis suis † suprema
vtuntur potestate. Bart.in l.1.in princ.ff.Quod
quisque Iuris.Bald.in l.1. ff.de origin. Iuris. &
in Rub. Digestorum.col.4.vbi dicit;hoc esse ve
rum,quamquam Rex ab alio Regnum suum re-
cognoscat in Feudum. Quod nec antea nega-
uit Andr. de Isern.in c.1.in fin.de Inuestitur. de
Re alien.facta.nouissimè Ludouicus Carbonus
de legib.lib.2.cap.9.lib.3. cap.6.Et idcirco Re-
19 ges † posse leges facere inquit Io. Thracensis
Curopalata , & Magnus Drungatius Viglæ ad
constitutionem Alexij Comneni Imperatoris
Constantinopolitani,dum dicit; Regibus autē
permissa est legis ferendæ potestas : Opus sanè
Regium ad cōmunem Reipublicæ vtilitatem.
vt refert Enimundus Bonefidius Iuris orien-
talis. lib.1.in Constitutionibus Alexij Comnē.
tit. de sponsalib.Constat igitur Regem quemli
20 bet † posse legem condere in Regno suo , vt
probatur etiam in l. Humanum.& in d.l.fin.C.
de legib.voluit Bald. in d. l. ff. de Const. prin-
21 cip.Et idcirco dicitur:Nouus Rex, noua † lex:
vt dicit Cyn.in Proæm.Digest.col.5.& in l. De-
cernimus. C. de Sacros.Eccles. Lucas de Penn.
in l.Contra publicam.vers.Primo. C.de Re mi-
litar. lib. 12. Et Rex in Regno suo est Impera-
tor,& illi æquiparatur.Bald. in l.Exemplo.col.
2.C.de Probat. Albert. Brun.in cons.45.nu.14.
22 Et ideo dicitur habere in Regno † plenitudi-
nem potestatis, vt voluit Petr.Philipp.Corn.in
cons.299.nu.7.vol.1. Et specialiter Regem hu-
23 ius Regni Neapolitani, & Siculi, habere † po-
testatem legis condendæ voluit Matth. de Af-
fli.in Prælud.Constit.Regni.q.1.num.1.& idcir
co.idem Affl.ibidem.q.2.censuit:Regem huius
Regni posse facere legem generalem , contra
legem positiuam Romanorum . Similiter, &
24 tanquam Regem † Hispaniæ. voluit Petrus
Belluga in Specul. Princip. Rub. 11. §. His igi-
tur per totum. Alfonsius Montalius in Procem.
legum Fori Noui. in verb. Lejes,& in verb. Dō
Alfonso . Hinc de Rege Galliæ inquit Francis.
Connanus. Comment.Iuris Ciuil. lib. 1.cap. 8.
sub nu.2. Nos,qui Regibus paremus,non com-
25 munis sponsio,† sed Principis authoritas alle-
gat legibus,sequitur Carolus Degrassal.Regal.
Frāciæ.lib. 1. Iure. 7. Hoc idem facere possunt
Respublicæ,quæ à Principū iugo collæ subtrha
26 xerunt, vt sunt † Serenissimæ Respublicæ , Ve-
netorum, & aliæ.vt post Bald.censuit Afflict.in
d.q.2.num.2.De Serenissimus Ducibus, De Sa-
27 baudo † Octauian. Cacher. in decis. Pedem.
155. nu. 1. Et idcirco possunt leges condere .
Andr. de Iser.& Afflict.in rubr.Quæ sint regal.
28 nu.17.De Duce Mediolani† Castrens.in consil.
34.vol.2.Raphael Fulgos. in cōs.8.Curt.senior.
29 in cons.66.col.1.De Duce† Ferrariæ.Alexan. in
consil.29.vol.5.Carol.Ruin. in cons. 13.nu.6. &
in consil.200. nu.2. vol.2.Rimin.senior in con
sil.213.vol.1.Cardinal.Patis. in consil. 1.nu.25.
30 vol.1. De Duce†Vrbini latè Io.Iacob. de Leo-
nard. inter consil.Albert.Brun.consil. 117. per
totum. Iacob.Menoch. in consil. 92. vol. 1. De
31 Marchione Montisferrati. † Barthol. Socin. In
consil. 133. vol.2. Et de ijs omnibus , ac simili-
bus,Ducibus, Marchionibus, & Comitibus,iu-
32 re Principis fungentibus,leges† condere per-
missum est. Albert. Brun. in consil 41.num.21.
Aym. Crauett.in consil. 135.nu.2.Carol. Ruin.
in consil. 134. nu.9.vol.5.Lancellot.Conrad.in
Templo omn.iudic.lib.1.c. 1. de Imperat.§.4.
in verb.Legem condere generalem.sub num.6.
Anto.Sola in Decret.Sabaudiæ.in proœm.Glos.
1. per totum.Gloss.3.nu.16.Antonin. Thesaur.
in proœm.decis.Pedemontan. num.14.ante eos
Luc. de Pen.in d.l. Contra publicam. vers.1.C.
de re militar.lib. 12. Io Pett.Surd. in consi.152.
nu.20.& in consil. 210.num.25.vol.2.

Optimè itaq; Plato lib. 16. in Dialog. de Re-
gno inquit : Patet autem quodammodo legum
lationem, ad dignitatem Regiā pertinere, sed
esse optimum,non leges quidem valere, sed ho
minem prudentem , Regiumq;. Vnde Platonis
opinio illa est,leges condere,ad Reges specta-
re,sed Regium hominem,ac prudentem esse de
bere. Eò autem respicit Platonis dictum,vt le-
gem condere non sufficiat , nisi adsit Princeps
33 meritò† Regens, qui illas obseruari præcipiat.
Et huc pertinēt, q̄ scripsit Aristoteles Ethicor.
lib.10.c.9.dum ait. : Patris quidem præceptio,
vires non habet , neq; necessitatem, neq; vllius
omnino vnius viri, nisi sit Rex, aut aliqs talis.
Lex autem vim habet cogentem . Quæ Aristo-
teles ab eodem Platone mutuatus est , in loco
iam relato:Cum etenim eorum,q̄ iam diximus,
vellet rationem reddere , hæc Plato subiunxit:
Quoniam lex nequit , quod optimum omnium
est,& iustissimum sincerè cōprehendendo,sem-
per ita,vt operæ pretium est, præcipere, quan-
do hominum, actionumq; dissimilitudo , insta-
bilisq; rerum humanarum conditio,facit vt ars
nulla simplex quicquā, & in vniuersum de om-
nibus, perq; omne tempus valens, constituere
possit. Legem verò cernimus ad hoc ipsum ni-
ti,quasi hominem quendam pertinacem,& im-
peritum, qui nihil,quā quod ipse constituisset,
fieri permittat . Sed nec rogari etiā,si quid no-
ui præter illius ordinem, potius, meliusq; ali-
cui videatur . Ita enim vt dicebas . Lex animas
cogit . Hæc Plato . Hoc idem optimè sequitur
Aegid.de Regim.Principum. lib.3.cap.3.& 27.
parte 2. Duobus modis (inquit) probatur non
esse cuiuslibet hominis , leges condere . Vno
34 quia leges nos ordināt ad commune† bonum:
& cuius est ordinare,ac dirigere ad aliquod bo
num, eiusdem est condere leges,& regulas ten
dentes in bonum illud . Cum igitur Principis
sit curare commune bonū,& ad illud subiectos
di-

dirigere: planè relinquitur, ad eundem pertinere, vt leges condat. Altero vero modo id ipsum probatur, quia leges habẽt vim cogẽtem:
35 †cogere verò non potest, nisi Princeps, vel alter, qui summam habeat potestatem, ergo ab eo dumtaxat, leges fieri possunt. Hæc pulchrè Ægidius. His concinit, quæ dicit Philo de vita
36 Mosis lib. 2. Regis (ait) officiũ est, iubere, †quæ oportet fieri, & vetare à q̃bus abstinere decet. Cæterum iussio faciẽdorum, & interdictorum, cauendorũ, propriè ad legem pertinet, atq; ità consequitur, vt Rex animata lex sit, lex verò sit Rex iustissimus. Constat vero ex ijs, vtrunq; necessarium esse, & legem, & Regem, qui eam tueatur, & secundum illam, subditos viuere cogat; Hinc illud Menandri:

Validum quid lex est, si Regentem habeat.

Principis itaq; opus est. leges condere, & ab
37 alijs latas ipse cõfirmare, & authoritatẽ †suam præbere illis, vt sustineantur. l. Normam. C. de offic. p̃fect. p̃tor. orient. Cuius est enim cõdere legem, eius est derogare, abrogare, obrogare, subrogare, interp̃tari, & antiquare. l. Princeps. ff. de legib. l. 1. ff. de constit. Princip. l. Saluius. ff. de legat. p̃stand. l. 1. l. 3. l. Leges sacratissimæ. l. fin. C. de legib. latè Perr. Greg. Sintagmat. iuris vniuers. lib. 47. c. 20. num. 8. par. vltim. Oportet autem multa Principem rimari, leges facientem, q̃ annotauit Isidorus. in c. Erit autem lex. 4. distinct. q̃ per plura capita latius ego prosequutus sum de Magistratuum edictis. lib. 2.

Illud autẽ imprimis, Principi legem faciẽti animaduertendum fore arbitror, vt eam ipse legem sanciat, vt illi ipse lator legis obtẽperet, qualem Tullum Hostiliũ Romanorum Regem fuisse commemorat Cornel. Tacit. Annal. lib. 3.
38 Licet enim Princeps solutus sit legibus, †secundum leges tamẽ viuere debet. l. Digna vox. C. de legib. Namq; Rex plurimũ roboris addit
39 legi suę, qñ factis ipsis eam approbat, ne†dum verbis, & iussu. vt in Comment. de Iustit. & iure inquit Stephan. Forcatulus. c. 8. in fin. Vndè rectè Ausonius in Pittaci sententijs.

Pareto legi, quisquis legem sanxeris.

& Iacobus Sanazarius ad Fridericum Aragoneum Regem, inquit:

Publica nimirum res tunc sibi constat, & æquum
Imperium, cum Rex, quod iubet, ipse facit.

Istudq; ius legis condendæ, non ad Principes solum ipsos spectat, sed eum casus dabit, vt ipsis in ætate impubere pupillis existẽtibus, Ba-
40 lij, tutoresq; ipsorum † facere leges possint. Dicitur enim tutela, vis, potestasq; in capite libero, §. 1. Inst. de tutel. cũ tribuat potestatis plenitudinẽ. l. Cũ vna. §. Tutor. ff. de appell. seq̃tur, & ipsos hac p̃rogatiua frui. Sic de Anna tutri-
41 ce Comitis tunc Sabaudiæ †respondit Bald in consil. 294. & in consil. 376. vol. 5. Et de Tutrice
42 † Ducis Mediolani, habetur apud Raphaelem Comensem. in consil. 101.

ARGVM. CAP. XXXII.

Bella indicere, fœdera, paces sancire de Regalibus esse. Quando bella ortum habuerint? Quæ forma belli indicendi? Qui delectus militum? Quod iusiurandum? Quomodo fieret exercitus eductio? Stipendia? Arma? Exercitationes? Missiones à militia? Vacationes? Commeatus? Donaria? Iustum vt sit bellum, quæ exigantur? Bellum in Turcas, Hæreticos, an permissum sit? Opiniones Manicheorum, Oecolampadij, Erasmi Rhoterodami, Cornelij Agrippæ, Lutheri, qui in Turcas bellari non licere censuerant, quadraginta fundamentis, euersæ sunt. Christiano Principi contra alium Christianum Principem in bello, infidelium auxilio vti non licere, concluditur. An clerici bellum gerant?

COMPENDIVM.

1 *DEVS Bellum primum Michaeli Angelorum Principi in Luciferum decreuit.*
2 *Intellectus l. Ex hoc iure ff. de iust. & iur.*
3 *Papa bellum indicit.*
4 *Princeps secularis bellum indicit.*
5 *Priuatus bellum indicens in crimen Maiestatis læsæ incidit.*
6 *Reges Hispaniæ possunt bellum indicere.*
7 *Principe mortuo, bellum ab eo indictum cessat.*
8 *Armorum studio, & belli gloria clarissimi ætate nostra Rodulphus II. Imperator, Albertus, Hernestus, & Maximilianus Austrij Archiduces fratres. num. 9.*
10 *Alexander Farnesius bellorum exercitio clarus.*
11 *Carolus Emanuel Dux Sabaudiæ militia clarissimus.*
12 *Henricus Borbonius inter huius ætatis Principes, Dux bellorum expertissimus.*
13 *Ferdinandus Loffredus Triuici Marchio militum Regni Tribunus in Belgio, & Gallia, quàm fortiter, & strenuè se gessit.*
14 *Populus Romanus, Romuli lege, bella decernebat.*
15 *Belli indicendi apud Romanos formula ab Anco Martio in vsum ducta. nu. 16.*
16 *Pater Patratus Fœcialium Princeps.*
17 *Hasta apud Carthaginenses belli signum.*
18 *Marti, vti bellorum authori, Aries tribuitur.*
19 *Romani, si bellum indicendum erat Amico Regi, per legatos prius Amicitiæ renunciabant.*

20 *In delectu militum Romani, primum militem boni nominis in boni ominis signum, vocabant.*
21 *Milites, qui arma ferre possent, conscribebantur, non autem senes, vel sacerdotes.*
22 *Athenienses prima mensis die, militum delectum faciebant.*
23 *Sacramentum, ac Iusiurandum militum, quomodo prastabatur? nu. 24. 25. 26. 27. 28.*
26 *Iusiurandum, secundum authorem quomodo praestabatur?*
29 *Iusiurandum dabatur militibus iunioribus.*
30 *Iurantes milites, qua promittebant. nu. 31.*
32 *Militum exercitus per Consulem educebatur, factis prius sacris.*
33 *Exercitus Imperator purpurea clamide paludatus prodibat.*
34 *In Vexillis prima cohortis Ducis effigies portabatur.*
Ex arario à Quastoribus dabantur signa, Aquila, Lupi, Minotauri, Equi, Apri.
35 *Aquila pro Locrensibus portendit ipsis victoriam.*
36 *Persarum Reges, pro insigni Aquilam auream, portabant.*
37 *Cymbri pro insigni Taurum.*
Franci orientales, Leonem.
Gepida, Nauim.
Burgundiones, serpentem spiris sinuosum.
38 *Signa militaria dabantur homini procera statura, qui moueri loco non poterat sine Principis iussu.*
39 *Militibus à Romanis stipendium nullum datum ducentos circiter per annos.*
40 *Equiti dabant Romani equos duos, vt altero deficiente in alterum desilir t.*
41 *Arma militum Romanorum qua?*
42 *Parma alba dabatur militibus Tyronibus, vt in ea postea pingerent, ac scriberent eorum acta.*
43 *Parma erat scutum paruum, quod Ancyle dicebatur.*
44 *Exercitia militum ante pugnam. nu. 45.*
46 *Equites Neapolitani exercent ludus Gladiatorios.*
47 *Signum futura pugna apud Romanos quod?*
48 *Tessera quid?*
49 *Buccina in castris pratorijs, & Consularibus diuersè pulsabat.*
50 *Lituus Buccina genus.*
51 *Cornicines qui?*
52 *Missio à militia triplex.*
53 *Honesta missio à militia qua? nu. 58. 60.*
54 *Vacatio à militia dabatur maiori annorum quinquaginta.*
55 *Milites in bello viginti annis seruiebant.*
56 *Vacationem omnem, quando milites habebant.*
57 *Vacare à militia dicebatur, qui ex priuilegio Principis etiam ante statutum tempus, dimittebatur.*
59 *Missio testibus probari potest.*
61 *Causaria militia missio qua?*
62 *Ignominiosa militia missio qua?*
63 *Formula missionis ignominiosa à militia. Alia. nu. 64. 65.*
66 *Exauthoratio qua?*
67 *Exauthoratus militia eiectus è Castris dicitur.*
68 *Arrianus I. C. an ille sit, qui res Alexandri Macedonis conscripsit.*
69 *Exauthoratus militia, afficiebatur infamia, & dicebatur ignominiosè à militia missus.*
70 *Alexandri Seueri magna vis animi in milites contra ipsum tumultuantes in castris.*
71 *Intellectus l. Qui cum vno. §. Exauthoratus. ff. de re militar.*
72 *Gulielmus Budaus, Petrus Faber, & Ianus Langlaus, tria lumina.*
73 *Commeatus ab exercitu abeundi facultas erat, iustis ex causis concedebatur.*
74 *Commeatus codicillis fiebat.*
75 *Commeatui, qui ad statutum diem non reuertabatur, aliquibus ex causis excusabatur.*
76 *Donaria pramiaq; militum, qua?*
77 *Torques aurei, & talenta quibus militibus dabantur?*
78 *Militares pœna quat remissiuè.*
79 *Petrus Albezinus Romanus I. C. elegans apud Regios Prouinciales Samnites Fisci Regij patronus.*
80 *Paces, & Fœdera Romani faciebant Fœcialium sacerdotum media.*
81 *Formula pacis remissiuè.*
82 *Bellum geritur, vt in pace degatur.*
83 *Pax inquirenda.*
84 *Numa Pompilius Roma pacis templum erexit.*
85 *Pax est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, & consortium charitatis.*
86 *Ocium Respublicas omnes, & omnia Regna peruertit.*
87 *Cynea ad Pyrrhum Regem nobile dictum.*
88 *An vim vi repellere liceat?*
89 *Defendendi facultas, etiam brutis à natura tributa.*
90 *Bona sunt vita, ac substantia hominum.*
91 *Bellum moueri potest pro defensione, & bonorum ablatorum restitutione.*
92 *Bellum pro iniuria pro pulsanda, pro patria defensione.*
93 *Bellum pro compescendis contumacibus, & rebellibus moueri debet.*
94 *Carolus Quintus Austriacus in Gaudenses clemens.*
95 *Philippi II. Regis Catholici in nonnullos Hollandia, Zelandia, ac Phrysia populos, bellum ex causa.*
96 *Bellum licitum est, contra Turcas, Mauros, Saracenos, Hareticos, ac fidei Christiana hostes. nu. 176. 178.*
97 *Belli indicendi causa iusta esse debet.*
98 *Bellum indicendum Principe mandante.*
99 *Principis authoritas in bello indicendo intelligitur Pontificis, Imperatoris, ac Regum, praesertim de Rege Hispania. nu. 100.*
101 *Bellum indicendum est, optimo fine attento, ad vitandum malum, & bonum introducendum.*
102 *Carols V. & aliorum Germania Principum optima intentio in bello gerendo contra Hareticos.*
103 *Philippi Regis Catholici similiter.*
104 *Rodulphi II. Imperatoris optimus zelus, dum bellum in Turcas gerit.*

105 Ca-

105 *Caroli IX. Regis Galliæ magna uis animi, & Christiana intentio in hæreticos profligandos.*

106 *Diffidatio bellum præcedere debet, alias diceretur proditorium. sed vide nu. 107.*

108 *In bello gerendo in hæreticos, & infideles, nulla diffidatio exigitur.*

109 *Monitio, an diffidatio in bello indicendo requiratur?*

110 *Monitio in bello quid significet?*

111 *Diffidatus quis dicatur iure belli, vt possit molestari?*

112 *Contra diffidatum, an intelligatur data authoritas illum offendendi?*

113 *Bellum nullo modo suscipiendum esse, hæresis fuit.*

114 *Bellum geri posse per Christianos Principes in Turcas, Mauros, ac Hæreticos notorium est, & contraria opinio hæretica est.*

115 *Manes, & sequaces sui, reprehenderunt Maysem, quod bella gessisset: & sic nouissimè Io. Oecolampadius, Erasmus Rotherodamus, & Henricus Cornelius Agrippa. nu. 116. contra hos author ad longum prosequitur. nu. 117 cum pluribus seq.*

118 *Michael Archangelus præliatus cum Lucifero, quem vicit.*

119 *Abraham pugnauit cõtra Regem Chodorlahomor, & socios Reges.*

120 *Simeon, & Leui, aliiq; filij Iacob cœperunt Ciuitatem Sichem, & depopulati sunt eam.*

121 *Iosue in ore gladij pugnauit, & fugauit Amalech, & populum eius.*

122 *Muyses ob aurei vituli adorationem præcepit filiis Leui, vt occiderent fratres, propinquos, & amicos.*

123 *Idem Moyses pugnauit in Chananæos, & Amorrhæos, & possederunt terras eorum.*

124 *Moyses, & Phinees filius Eleazari sacerdotis bellum gesserunt contra Madianitas.*

125 *Deus Israelitis dedit bellorum leges.*

126 *Iosue filius Nun bellum gessit in vrbem Iericho, vrbem Hai, & Gabaonitas, iubente Domino.*

127 *Contra Iosue iratus est Dominus, quòd contra Chananæos, Pherezæos, & Iebusæos non pugnauerit, ita vt ad vnum illos non deleuerit.*

128 *Debora vxor Lapidath cum Barach deleuerunt Iaban Regem Canaban.*

129 *Ex mandato Domini Gedeon cæsa vidit centum viginti millia hominum bellatorum.*

130 *Iephte Principum Galaath Dux pugnauit fortiter contra filios Ammon, quos vicit; & contra filios Ephraim nu. 131.*

132 *Bella Samsonis Dominus permisit.*

133 *Israelitæ, bellarunt ob adulterium cum filijs Beniamin.*

134 *Gabaa Ciuitas patria Saul, vbi sepultus à Dauide.*

135 *Amalecitæ cœperunt vrbem Siceleg, & captiuas, duxerunt Abigail, & Achinoam vxores Dauid.*

136 *Dauid pugnauit contra Philisthæos, destruxit filios Ammon, & Regias vrbes Ammonitarum. num. 137.*

138 *Philadelphia, quare sic dicta?*

139 *Dauid bellauit contra Absalon filium.*

140 *Achab Domino mãdante pugnauit cõtra Ben-adad Regem Syriæ, & plaga magna affecit illos prima & secunda vice. nu. 141.*

142 *Filij Ruben, Gad, & dimidia tribus Manassæ, bellum gesserunt cum Agarenis, & obtenta magna victoria, & insignis præda, quæ refertur.*

143 *Iudith pro Ciuitate Bethuliæ Holofernum occidit.*

144 *Iesu Naue, & Dauid laudantur in scriptura sacra.*

145 *In bello Mori non ità dedecorosum est.*

146 *Esaias lætatur, quòd Dominus in bellis expugnabit Assur.*

147 *Comminatio bellica à Deo facta Sedechiæ Regi per os Hieremiæ.*

148 *Hieremias ad bellum armari prouocat. nu. 149.*

150 *Ioeles Propheta facit idem.*

151 *Mathatias moriens accendit filios ad bellandum contra exercitum Regis Antiochi.*

152 *Iudas Machabæus, & fratres bella gesserunt plurima.*

153 *Quantum sibi Iesus Christus in centurione milite complacuit.*

154 *Christus Dominus prædixit bella fieri oportere.*

155 *Io. Baptista probauit militiam.*

156 *Concussiones, quæ sint?*

157 *Christus Petro non dixit, quòd proijceret gladium, sed quòd poneret in locum suum.*

158 *Christus Dominus probauit decertationem.*

159 *Quatuor militum Centuriones Christo placuerunt. num. 160.*

161 *Deus vocauit se pluries, Dominum exercituum.*

162 *Liber bellorum Domini deperditus, nu. 163.*

164 *Liber iustorum deperditus, & non reperitur.*

165 *Liber de verbis dierum, non reperitur.*

166 *Liber Nathan prophetæ, & liber Abiæ Salonitis, non inueniuntur.*

167 *Liber Salomonis, de natura lignorum, herbarum, iumentorum, volucrum, reptilium, & piscium, non inuenitur.*

168 *Liber verborum Domini deperditus.*

169 *Militare, in se delictum non est.*

170 *Bella gessit Moyses diuina sequutus Imperia.*

171 *Belli probatio per Augustinum quare?*

172 *Bella geri posse dixerunt Nicolaus Papa, Gregorius Magnus, Leo Quartus, & alij.*

173 *Bellum geri pro tuitione patriæ à barbaris, vel domi defendere infirmos, plena iustitia est.*

174 *Qui Pontifices, aduersus Turcas, aliosq; infideles, bellum esse gerendum decreuerunt.*

175 *Bella exercentur, vel pro iustitia conseruanda, vel acquirenda à seruante iniustitiam.*

177 *Principes Christiani, qui in Turcas bella gesserunt.*

179 *Bellum, an gerendum sit, si Turcæ pacem quærerent?*

180 *Phillippus II. Rex Catholicus subditis in inferiori Germania obedientiam offerentibus, vt illos viuere fineret eorum placito, numquam, ne læderetur fidei candor, aures præbuit.*

Caroli IX. Regis Galliæ tempore, hæreticorum ruina initari potuit.

181 *Christiano Principi bellum gerere volenti in alium Christianum Principem, an liceat infidelium auxilio vti? nu. 182. 183. 184. 185. vsq; ad nu. 221.*
186 *Iudas Machabaus vsus est auxilio Romanorum. nu. 209.*
187 *Tyrus vrbs Phanicia apud Syros, patria Vlpiani, contraxit Fœdus cum Romanis. nu. 210.*
188 *Iosue fecit Fœdus cum Gabaonitis. num. 210. 211. 212. 213.*
189 *Dauid coniunxit se cum Achi Rege Geth. nu. 214.*
190 *Deus cum Abraham, & successoribus, exclusis alijs gentibus, fœdus iniuit. nu. 215.*
191 *Inimici an esse debeamus inimicorum amici nostri? nu. 198.*
192 *Dauid percussit fœdus in Hebron. nu. 215.*
193 *Filij Israel confœderationem fecerunt cum Iephte contra Ammonitas. nu. 216. 217.*
194 *Dauid contraxit confœderationem cum Amasai contra Saulem. nu. 217.*
195 *Ionathas filius Saul, & Dauid percusserunt fœdus. nu. 217.*
196 *Dauid fecit confœderationem cum Abner de domo Saulis, pro gerendo bello contra eundem.*
199 *Legis implementũ in Dei dilectione cõsistit. n. 200.*
201 *Ineunda nõ est amicitia cum hominibus Deos alios adorantibus.*
202 *Impijs auxilium non prabendum, nec amicitia iungenda his, qui oderunt Dominum.*
203 *Bos in scriptura Iudaicum populum, Asinus autem populum Gentilem significat.*
204 *Cum infidelibus iugum ducere non licet.*
205 *Non recipienti Euangelicam doctrinam, nec aue dicendum.*
206 *Paulus Apostolus ne se iungeret cum infidelibus, dissensionem posuit inter Saducaos, & Pharisaos.*
207 *Hareticus omnis, post primam, ac secundam monitionem, vitandus est.*
208 *Cum ijs, qui oderunt Deum nõ licet fœdera iungere.*
209 *Antiochus Rex Syria, erat gentilis.*
210 *Phanices erant gentiles.*
211 *Nathinnei qui?*
216 *In Ciuitate Hebron sepulti, Adam, Abraham, Isaac, & Iacob.*
218 *Ioannes Rex Pannonia, malè Turcarũ auxilio vsus.*
219 *Franciscus I. Gallia Rex vsus Turcarum auxilio Aeno barbo Duce contra Nicienses, & pessimus rerum exitus inde.*
220 *Elizabetha Anglia Regina auxilia petijt ab Amurathe Turcarum Principe, vt Rodulphum II. Imperatorem, & Philippum II. Regem Catholicum oppugnares.*
221 *Clerici, an proprijs manibus bellum gerãt? nu. 222. 223. 224.*
225 *Clericus in bello iusto potest genericè alios ad pugnam hortari, dicens viriliter pugnate, aut simili modo.*
226 *Intellectus. c. Quod in dubijs. de pœnitent.*
227 *Beatus Ioãnes de Capistrano in bello cõtra Turcas.*
228 *Clerici in bello iniusto, & si adsint sine armis, aut prafecti, vel Tribuni officia assumpserint, irregulares efficiuntur.*
229 *Barones in Regno Neapolitano debent seruire Regi in bello, quanto tempore, & quot equis, & an si bellum sit extra Regnum 230.*

CAP. XXXII.

SVmmus Cœlorum, Terrarumque Dominus DEVS, supremus omnium Princeps, Michaeli Angelorũ Principi in Luciferum, eiusq;
1 sequaces bellũ decreuit: eumq; militiæ illius Principem fecit. Is enim Lucifer, cum se æqualem DEO facere voluisset, & in suũ Dominum, & Creatorem supremæ Maiestatis crimen, scælusq; admisisset, aliosq; ad id faciundum impulisset, factum est bellum magnum, quod commemorat Diuus Ioannes Apocalypsi. cap. 12. Et factum (inquit) est prælium magnum in Cœlo, MICHAEL, & Angeli eius præliabantur cum Dracone, & Draco pugnabat, & Angeli eius, & non valuerunt, neq; locus inuentus est eorum amplius in cœlo. Et proiectus est Draco ille Magnus, serpens antiquus, qui vocatur Diabolus, & Satanas, qui seducit vniuersum orbem: & proiectus est in terrã, & Angeli eius cum illo missi sunt. de quo antea Esaias c. 14. dicebat. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo, in cęlum conscendam, super astra DEI exaltabo solium meum, & sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem Nubium, & similis ero altissimo, veruntamen ad Infernum detraheris in profundũ laci. de eodem habetur Ezechiel. c. 28. Narrabo eius excellentiam, & casum inquit: Tu signaculũ similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, in delitijs Paradisi Dei fuisti. Omnis lapis prætiosus operimentum tuũ, Sardius, Topatius, Iaspis, Chrysolitus, & Onix, & Berillus, Saphirus, & Carbunculus, & Smaragdus. Aurum opus decoris tui, & foramina tua in die, qua cõditus es, præparata sunt. Tu Cherub extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti, perfectus in vijs tuis à die conditionis tuæ, donec inuenta est iniqtas in te. In multitudine negotiationis tuæ, repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti, & eieci te de monte Dei, & perdidi te, ò Cherub protegens de medio lapidũ ignitorũ, & eleuatũ est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiã tuã in decore tuo, in terrã proieci te. Hæc Ezechiel. Qm verò Angeli spiritus sunt, corporalis cõcertatio cũ sanguinis effusione, non erat; nec armis pugnabant ferreis, manuq; factis, quibus offendi incorporei spiritus nequeunt: Sed in illo intellectuali certamine, arma erant, ignitus Gladius verbi DEI, quo inter inuisibiles spiritus bellum geritur, & iam Lucifer à diuina gratia dereli-

derelictus,immersus peccatis, inermis euaserat,vnde à Cęlorũ sedibus est eiectus: Hinc dicit CHRISTVS Luc. c.10. Videbam Sathanã sicut fulgur,cadentẽ de cęlo.His sacræ scri-
2 pturæ verbis, redditur vana† Iurisc. opinio in l.Ex hoc iure. ff. de Iust.& iur. Qui dicũt Bella esse de iure gentium. Quamq̃ illi nullam habebãt diuinæ huius legis cognitionem. Belli causa itaq; Diabolus, indictio belli retorta in illũ, permittente Deo,pugnantibus Angelis.

Inde apparet, Principis opus esse bellum indicere,vt de Principe Ecclesiastico, Sũmo Pontifice,de se ipso loqtur Leo IV. in c.Igitur. 23.
3 q.8.† Pro quo(inquit)congregari nostrum præcipimus populum, maritimumq́; ad littus descendere decreuimus, & egressi sumus Roma. & ibidem in c.Omni.& in c. Hortatu.& iterum habetur.in c.Iustum.& in c.Dominus.in fin.23. q.2. Simile dicitur in Principe seculari, vt vel
4 eo mandante, vel indicente, bellum † moueri debeat.l.Vnica.C.Vt arm.vsus.lib.10.162.Nulli prorsus nobis inscijs, atq; inconsultis, quorumlibet armorum mouẽdorum copia tribuatur.Itã etiam inquit Augustinus.in c.Quid culpatus.§.Ordo 23. q.1. Ordo autem ille naturali mortalium paci accõmodatus hoc poscit, vt suscipiendi belli authoritas, atq; consilium penes Principes sit. Idcirco, q iniussu Principis, bellũ gesserit, delectumuè habuerit,Maiestatis
5 crimen† incurrit. vt inquit Martianus in l.3. §. Eadẽ lege.ff. Ad leg.Iul. Maiest l.Neminem.C. de re milit.lib.12. Innoc.in c. Olim.il 1. col.1. de restit.spoliat.Andr.de Isern.in c.1.in princ. nu.7.& 12.Hic finitur lex.& in c.1.in verb.Condemnatorum.nu.20. Quæ sint Regal. & in c. 1. nu.3.Quib.mod.feud. amitt.Math. de Afflict. in c.1.§. Bona contrahentium nu.18. Quæ sint Regal. Iacobin. de S. Georg.in inuest.Feudal. in verb. Et promiserunt. num. 9. Martin. Laudens.in tract.de bello.§.Vltimo.Hieronym. Gigas de Crimin.lęsæ Maiestatis.lib.1.tit.1.q.31. & 53. Francisc. Marc. in decis. Delphina.114. nu.4.vol.1. Restaur.Castald. de Imperat.q.110. §.111. Petr. Gregor. Sintagmat. iuris vniuers. lib.48. cap. 16. num. 9. parte vltima. Andreas Gail de pace publica.lib. 1.cap.4.num.4.6.Sebastian. Medices in summa Decreti 23.q.2. & 3 Artic. 1.Bartholom. Fum. in Summa Armill. §.Bellum.num.1.Io.de Anan. Cardin.& Felin. in c.1.de Homicid. Tabiena in § Irregularitas 3.nu.20. Thom.de Aquin.2.2.q.40.& post eum Siluester in Summa. §. Bellum il 1. q. 1. Simon Maiol.de irregularit.lib.5. c.49.nu.7. Riminal. senior in consil.81. num.7. vol.1. & Dominic. Soto de Iustit.& iur. lib.5. quæst. 3. Articul.5. Alphonsus de Castro aduersus hæreses. lib.3. § Bellum. Hæresi.2. Lucas de Pen. in l. Contra publicam.versicul.3. C.de re militar.lib.12. Et Reges,qui sui iuris sunt; & superiorem non recognoscunt,bellum indicunt,vt de nostris Re-
6 gibus Hispaniæ † censuit Didac.Couarr.in relect.c.Peccatum.parte 2.§.9.nu.2. 9. Adeoq́ue Principum ossibus est voluntaria indicẽdi belli potestas allegata, vt Principe mortuo, bellũ
7 ab eo indictum, cesset. † arg. l. 4.ff.locat.cuius authoritate itã voluit Bal.in rep.l.1.nu.19.in fi. C.de sacrosanct.eccles.subiungens ob eam causam, testamẽtum Borgarotij de Marciano Comitis, factũ tempore belli, & dum esset Obses apud Pisanos,captus,& testatus,mortuo Hẽrico Imperatore,qui bellum indixerat,ex quo bellum, & obsidatus cessabant,ideirco testamentum illius ibidẽ mortui,itã tueri potuisse.arg. l. Qui à latronibus. ff.de testam. quẽ sequitur Claud. Aquẽs.in l.Ex hoc iure.nu.28.ff.de Iustit.& iur. quos refert,& sequitur Hippolyt.Rimin.ad Riminald.seniorem in d.consil.81. vol.1.

Sed ne incassum operatio mea vilescat,aliqua de belli exercitijs, ac de militia scribere propono,cum neminem huc vsq; viderim,qui materiam hãc aperuerit. Scribam idcirco aliqua, quæ fortè non ingrata videbuntur ijs,qui à longe hæc mea scripta videbunt:quia si domi,nostrisq́; tantum placere studerem, aut commentarijs leges nostras confarcirem,fasciculisque chartarũ pragmaticos,aliosq́; in iudicijs agentes,quasi emptitium nomen aucupando exsatiarem: Aut silentio potius vitam meam trãsigerem. Sed ne videar Principes viros,qui militiæ studia sequuntur,pˀsertim eos, qui ætate nostra,non Fabios,Marcellos,Cæsarẽ,Alexandrũ, aliosq́; antiquos armorum studio peritissimos, ęquarunt,sed longo interuallo superarunt,par uifacere,quales sũt,Rodulphus II. Imperator,
8 †semper Augustus,qui cum Turcarum Tyrãno congressus tot Victorias reportauit: Albertus,
9 †Herneſtus, & Maximilianus Archiduces fratres, qui in tantis bellorũ conflictibus vigoris inuicti specimen dederunt:Sic Alexander Far-
10 nesius Parmæ,†& Placentiæ Dux,qui toties in inferiori Germania, & in Gallia victricia semper arma circumtulit,Philippi Regis Catholi-
11 ci vices sustinens: Carolus † etiam Emanuel Dux Sabaudiæ, qui suas animi,& corporis dotes admirabiles toti orbi patefecit, dum cum Rege Hẽrico Borbonio,pluries cõgressi,vtrinque semper acerrimè pugnatum est.Nec enim
12 negauerim Henricum Borbonium† inter ætatis nostræ Principes viros, expertissimum Ducem, Vigilantissimum militem, ac liberalissimũ militiæ Imperatorẽ se gessisse. Vtinã sicuti modò audiuimus transmisisse suos legatos ad summũ Pontificẽ,vt ad Christianissimũ Galliæ Regnũ promoueatur,quod faxit Deus pro Quiete nõ solũ Galliæ,sed totius Christiani orbis.Sic et
13 Ferdinandus Loffredus Triuici †Marchio, qui modò in Belgio,& in Gallia militũ Regni Neapolitani Tribun' fortiter,& acerrimè animi sui cõsilia,& corporis vires intrepidas in dies ostẽdit.Horũ principũ Altissimo iudicio,hęc subij-

tio, quæ ex scripturæ sacræ, Romanorum, aliarumq; gentium Historijs, & Arcanis excerpsi, quę breuiter, & succinctè, quantum potero, quo ad antiquorum militiam, velut in Campo, ac in Theatro, patefaciam.

Quia, vt pluries dixi, à populo, potestas translata est in Principem, videndum erat: Quis apud Romanos indicandi belli, authoritatem haberet? Quæuè forma, & modus indicendi bellum, erat? Super his, repetēda sunt, quæ præcedenti capite diximus, & illa quodammodo reuoluendo, dicendum est, authoritatem indicendi belli apud populū fuisse: idq; probatur
14 †quasi pactionali Romuli lege, dū inqt: Populus magistratus creanto, leges sciscunto, bella decernūto. quam retulit Pardulphus Pratæius in iuris prudentia veteri in lege Romuli 5. & Dionys. Halicarnas. lib. 2. & Pompon. Lętus in libello de Magistrat. Roma. c. de Potestate Senatus, & Plebis hoc dicit: Populus Magistratus creabat, leges sanciebat, & de bello decernebat. Aymar. Riual. Histor. iuris ciuilis. lib. 2. ait: Plæbi, siue populo à Romulo concessa à Principio esse, hęc fuerūt: Magistratus omnes creare, leges sciscere, vel condere, deq; bello, paceuè decernere. Idem dixit Panuinius in Reipubl. Roman. Commentarijs. lib. 2.

Formula verò hæc obseruabatur in bello indicendo, ex Aequicolis originem ducens, ab An-
15 co †Martio in vsum posita. Accedebat Romanorum legatus ad fines eorum, vnde res repetebantur, Capite velato, lanæ autem filum, erat velamē, & hæc verba proferebat. Audi Iupiter, Audite fines (nominabat autē quarū gentiū diceret) Audiat fas. Ego sum publicus Nuncius populi Romani, iustè, pieq; legatus venio, verbisq; meis fides fit. Si ego (ait) iniustè, impieq; illos hoīes, illasq; res dedier, populo Romano, mihiq; exposco, tum patriæ cōpotem me nunq̄ sinas esse. Hæc cū fines supra scandit, hæc quicunq; ei primus vir obuius fuerit, hæc portam ingrediens, hæc forū ingressus, paucis verbis, carminis, concipiendiq; Iusiurādi mutatis peragit. Si non dedūtur, q̄ exposcit, diebus tribus, & triginta (tot enim solemnes sunt) peractis, bellū ità indicit. Audi Iupiter, & tu Iuno, Quirine, Dijq; oēs Cęlestes, vosq; terrestres, vosq; Inferni audite. Ego vos testor (Populumq; illū, quicūq; est, nominat) iniustū esse, neq; ius persoluere: Sed de istis rebus in patria maiores natu cōsulemus, quo pacto ius nostrum adipiscamur. Cum his Nuncijs Romā ad consulendum redit. Confestim Rex, Dictator, Consul, siue qs alius, Senatū habuerit, ex his fermè patres consulit verbis. Quarū rerum, litium, causarum, condixit pater Patratus populi Romani, patri Patrato Priscorum Latinorū, hominibus Priscis Latinis, quas res nec dederunt, nec soluerunt, nec fecerūt, quas res dari, fieri, solui oportuit. Demū ei, quem primū sententiam rogabat. Dic (inquit) qd cēses? Tum ille, puro, pioq; duello, q̄ reddas censeo, itaq; consentio, consciscoq;. Inde alij ordine rogabantur. Qn̄q; pars maior eorū, qui aderant, in eandem sententiam ibat. Huius formulæ meminit Liuius lib. 1. Fenestella de Sacerdotijs Romanorum. c. 10. Rogatio autem suffragiorū fiebat Centuriatis Comitijs. vt docet Liuius. lib. 31. vbi agit de Bello in Philippum, ac Macedoniam transmittendo, rogante P. Sulpitio Consule. Neminem autem Historiarum lectioni, vel modicè versatum, ignorare arbitror, Centuriatas Comitias, Tributas, & Curiatas, quarum multa docuit Nicolaus Grucchius Rothomagensis in libris quos conscripsit de Comitijs Romanorum.

Elapsis demum tribus, & triginta diebus, & non redditis rebus, quę repetebantur: vnus ex Fęcialium Sacerdotum Collegio, quorum Prin-
16 ceps, pater †Patratus erat, & Hastam ferratam, aut sanguineam pręustam (illis solemnibus verbis, quæ refert Liuius) in fines eorum proijciebat, tribus puberibus præsentibus, vel arietem, ex quibus bellum iustè indictum intelligebatur. Hasta aūt apud Carthaginēses belli signum
17 †erat: Vnde Romanis Hastā miserūt, qua professi sunt, velle cū illis bella committere. Aries verò, & idē signū erat. Simulatq; enim illis Cornua creuerunt, non in suæ speciei iā animalia insiliunt, sed alia aīalia lacessunt, sed & hoīes etiā appetunt, quasi ad bellū prouocātes. Hinc
18 Marti Aries tribuitur, vti bellorū † authori: vt Pierius in Hieroglyphicis. lib. 10. tradidit. Vel Arietem immittebant, quasi declararēt eorum agros cōpascuos fore. vt dicit Alex. Sardus de Morib. Gentiū. lib. 3. c. 1. Et illa Liuij verba huc pertinere arbitror, dum ait: Fęcialem, qui legatus in fines accedit, asportare fasciā laneā, vti belli indicium, cum lana non nisi ab arietibus habeatur. Hæc autem obseruatio, apud populum Romanum fuit, cum hæ gentes, quibus cum bellum ineundum erat, finitimæ essent. At si in longinquis indicendum erat, proijciebatur Hasta vltra columnam, quæ erat pro Templo Bellonæ, per Consulem, vt testatur Alexander Sardus in loco allegato. & ante ipsum Alexander ab Alexandro Dier. Genial. lib. 5. c. 14. Quod Bellonæ Templū, sicut & Martis, Romani intra vrbem non admiserunt, sed quarto milliario extra portam Capenā, quasi potius quietis, & pacis, quàm bellorum omina esse voluerunt. vt idem Alex. Dier. Genial. lib. 1. c. 4. animaduertit. Sed quando Bellum indicendum
19 erat alicui Regi, Romanorum antea †Amico, socioque, per legatos prius Amicitiæ renunciabant. Sic legatos miserunt Gn. Seruilium, Ap. Claudium, & T. Annium Luscum ad Persen Macedoniæ Regem, antequam cum eo bellum consererent.

Delectùm vero militum, cū Romani faciebāt,
20 nil satius putauerūt, quàm vt primus †miles, in

boni

boni ominis Signum, bono,& optimo nomine fieret: & hoc dixit Cic. de Diuinat.lib.2.In delectu Consules obseruant,vt primus miles, fiat bono nomine.Senes verò,ac Sacerdotes nomi-
21 na non dabant: Eos autē qui Arma ferre † possent, conscribebant. vt tradidit Dionys. Halicarnass.lib.10.Delectus militum autem à Romanis non habebatur ferijs latinis,nec Saturnalibus.de quibus Festus Pompeius.& Macrob.lib. 1.Saturnal. cap. 16. ante eos Cicero de Natur. Deor.lib.1. Apud Athenienses, militum dele-
22 ctus fiebat prima † die Mensis. Alex. Sard. de Morib. gentium.lib.3.cap.2.

Sacramentum,ac Iusiurandum milites delecti præstabant; Florente Republica in nomen
23 † Senatus,Populiq; Romani;& post modum in Imperatorum Nomen, & sic suo tempore seruatum fuisse Calendis Ianuarij, refert Plutarchus in Galba. & Dio lib. 57. Sacramenti verò formulā posuit Aulus Gell. Noct. Attic. lib.16.
24 cap.4.his verbis. In Magistratu † C.Lælij. C.F. Coss.L.Cornelij P.F.Consulis. In exercitu, decemq; millia passuum propè, Furtum nō facies dolo malo,solus,neq; cū pluribus,pluris Nummi argentei,in dies singulos. Extra hastā.Hastile, ligna,pabulum, Vtrem, Follem, Faculam, si quid ibi inueneris, sustulerisuè, quod tuum nō erit, quod pluris nummi Argentei erit, vti tu ad C.Lælium.C.F.consulem.L.ve Cornelium.P. F.Coss.siue ad quem eorū,alter iussetit, proferas,aut profitebere in Triduo, Domino suo,cuius id censebis esse, reddes, vti quod rectè factum esse,notes.& sic eum sequitur Carolus Sigonius de Antiquo iure Ciuium Romanor.lib. 1.cap.15.Ego autem pace ipsorum, nec Sacra-
25 mentum,nec Iusiurandum esse dijudico † id quod relatum est, sed potius verba illa esse,leges,prohibitiones militares fuisse,quæ in exercitu, & castris obseruari deberent: sed Iusiu-
26 randum fuisse,vnico verbo, † (Vt adessent) quod interpretatur,vt Exercitui, Castris,Consulibus, & exercitus Imperatoribus adessent, nec inde discederēt.Quib'ad stipulatur Liuius lib.10.Ex eo enim Liuij loco, patet aliud fuisse Militum Iusiurandum,aliud verò Sacramentum. Quia Sacramentum iureiurando intercèdente illud erat,quod refert idem Liuius in loco citato,ex Vetusta Samnitium Religione de-
27 promptum.† Sacrificio (inquit) perfecto, per uiatorem Imperator acciri iubebat, nobilissimum quemq; e genere, factisq; singuli introducebantur. Erat cum alius apparatus Sacri, qui perfundere religione animum posset, tum in loco circa,omni contecto,ara in medio, victimæque circa cæsæ, & circumstantes Centuriones strictis gladijs. Admouebatur altaribus miles,magis,vt victima, quàm vt sacri particeps, adigebaturque iureiurando,quæ visa, auditaq; in eo loco essent, non enunciaturum. dein iurare cogebatur diro quodam carmine in exe-
crationem capitis,familiæque, & Stirpis composito, nisi isset in prælium, quò Imperatores duxissent:& si aut ipse ex acie fugisset, aut si quem fugientem vidisset,non ex templo occidisset.Hæc Liuius. Ex quibus apparet hoc Iusiurandi insigne, Sacramentum appellatum fuisse, quia fieret circum Sacerdotes, Sacrificia, & victimas,atque aras, & qui ità execrando iurare renuebat,ibi occidebatur(vt Liuius ait)Causas illas fore intueor,cum, vt alij sponte exēplo,præstarent,tū etiam,quia dum quis renuebat Sacramentum illud præstare, aut deliberatæ proditionis, aut desertionis militiæ, redargui tacitè videbatur; vel illum militiæ ineptū, segnem, & mortis timidum conspiciebant.Iusiurandum verò simplex alio modo erat, differens à iam dicto Sacramento, quod,& idem et Liuius libr.22. asseruit, dum ait: Milites tunc, (quod nunquam antea factum erat) Iureiuran
28 do † à Tribunis Militum adacti, Iussu Consulum conuenturos, neque iniussu abituros. Et ideo istud iusiurandū à superioribus quæsitum esse scribit Alex.ab Alex.Dierum Genial.lib.1. cap.19.Erant verò exceptiones, quibus si non adessent, vel abessent excusabantur;nisi harum causa subesset; Funus familiare, Feriæ Vindemiales,Calendæque, quæ non eius rei causa in eum diem collatæ sint, quo is eo die minus esset;Morbus sonticus, Auspiciumuè, quod sine piaculo pręterire non liceat;Sacrificium ue anniuersarium,quòd rectè fieri non posset, nisi ipsius eo die sit ius, hostisuè status,con dictusuè dies cum hoste,si cui eorum, harumce,quæ causa erit,cum se postridie,quàm per eas causas licebit,eo die venturum, aditurumque cum qui eum pagum,Vicum,oppidumuè delegerit.quarum exceptionū meminit Aul.Gell.Noct.Attic. lib.16.cap.4.At notorium est,quò ad iusiurandum,militibus Iunioribus tātum dari solitum:
29 † Liuius testis est locupletissimus pluribus in locis, quos etiam retulit Carol. Sigon. in loco supra allegato. Quia,ut ego conijcio, militia durabat ad annos vsque viginti:sufficiebat autem in principio Militiæ Iuramentum præstitū fuisse. & hoc suaderi potest ex illo Cornel. Tacit.lib.Annal.16.Eodem(inquit)anno,delectus per Galliam Narbonensem,Africamq;, & Asiā habiti sunt,supplendis Illyrici Legionibus: Ex quibus ætate,aut valetudine fessi, Sacramento soluebantur. Concinunt ijs iam supra relatis, quæ eiusdem Reipub.Romanæ tempore scribit Vegetius de Re militari.lib.2. Milites (inquit) iurare solent,& ideo militiæ Sacramenta dicū-
30 tur. Iurant autem se omnia † strenuè facturos, quæ præceperit Imperator, nunquam desertures Militiam pro Republ.Romana. Sic & nouissimè Imperatorum tempore, & præsertim de Militibus Iuliani Imperatoris refert Ammianus Marcellinus lib. 21. Iussique Vniuersi (in-
31 quit) in eius nomē † iurare solemniter,gladijs

ceruicibus suis admotis, sub execrationibus
diris, verbis iurauere conceptis, omnes pro
eo casus, quoad vitam profuderint, si id ne-
cessitas exegerit, perlaturos.

Educebatur exercitus per Consulem, factis
32 prius † Sacris, sub quo, & alij Duces erant, Pre-
tores etiam, Proconsules, legati, Tribuni mili-
tares, alijq; ministri. de his Liuius. lib. 42. Exer-
33 citus † Imperator, Clamyde Purpurea Paluda-
tus, licet quandoque Sextus Pompeius Ceru-
lea vsus fuerit. Ducis effigies à prima Cohor-
34 te in vexillis portabatur: † Ex Ærario à Quæ-
storibus signa consuli dabantur, Aquila, Lupi,
Minotauri, Equi, Apri: Licet C. Marius in secũ-
do Consulatu, solam Aquilam, Conto lõgo pre-
fixam, retinuerit. de his Liuius lib. 3. & 4. Cur
autem militare signum Aquila esset, hanc dicit
causam Lactant. Firmian. de Falsa Relig. lib. 1. c.
11. Cæsar (inquit) in Arato refert, Aglaosthe-
nem dicere, Iouem cum ex Insula Nixo aduer
sus Titanas proficisceretur; & sacrificium face
ret in littore, Aquilam ei in auspiciũ aduolas-
se, quam victor, bono omine acceptam, tutelæ
suæ subiugarit. Historia etiam ante illi conse-
disse Aquilam in capite, atq; illi Regnum pot
tendisse restatur. Hæc Firmianus. Vnde pro in-
signibus Vexillorum inquit Lucanus:

V: notę fulsere Aquilæ.

& Claudianus ait:

Stant bellatrices Aquilæ, sæuique Dracones.

35 Vnde ex parte Locrorum † cum staret Aquila,
portendit illis Victoriam, cùm milites quinde-
cim millia, ducenta, & Viginti millia Croto
niensium profligarint: Cuius meminit Pierius
Hirroglyphic. lib. 19. vbi alia multa. Persarum
36 etiã Reges pro Insigni aurеam Aquilã † aspor
37 tabant, Cymbri † Taurum, Franci Orienrales
Leonem, Gepidæ Nauim, Burgundiones Serpẽ
tem Spiris Sinuosum, atque Elurum. vt scribit
Gulielm. Paradinus de Antiq. Statu Burgund.
cap. 11. Dabantur autem eis signa ista militaria,
qui altæ, proceræque staturæ esset, vt ostenta-
38 riora essent, eaque mouere † minimè poterãt,
absque eius Imperatoris Exercitus iussu, vt vo
luit Liuius lib. 22.

Stipendium ducentos circiter per annos à
39 Romanis, † minimè datum militibus, vt testa-
tur Liuius libr. 4. propè finem. Quo loci dicit,
Anxure Volscorũ Vrbe capta, Senatum decre-
uisse, vt Stipendium miles de publico accipe-
40 ret. Dabantur etiam Equiti † ipsi, Equi publi-
ci duo, vt altero desudante, in alterum desiliret
(vt hodie vsu esse videmus in Militibus Regijs
Cataphractis, siue grauis armaturæ) & frumen
tum dabatur Militibus, & vestis, vt Polybius
ait. Pediti militi in singulos dies pro Salario
deni asses dabantur. vt scribit Liu. libr. 6. Suet.
in Augusto cap... Cornel. Tacit. lib. 1. Hoc de-
clarare conatur Gul. Budeus de Asse. lib. 5.

41 Arma Militum Romanorum, † Galea, sica la-
tere dextro, sinistro gladius, Hasta, Securis, Ser-
ra, Falx, Cathena, Scuta Coriacea oblonga, fer-
rea Lamina superimposita, lorica pro cingen-
do pectore, caligæ præacutis clauis, & crebris
conspicuæ. Tyronibus dabatur Parma Alba,
quæ erat breue scutum rotundum, de quo Liu.
lib. 8. inquit: Quem cuspide, Parmaque annixũ
Manlius terrę affixit. De ea Virgilius lib Ænei-
dos. 11. inquit:

Parmaque inglorius alba.

Et Statius lib. 11. Thebaidos.

Et Fulua Metallo
Parma micet.

Et Syllius Italicus lib. 5. ait:

Nec cruda tardarunt tegmina Parmæ.

Et iterum lib. 14. ait:

Cuius cælata gerebat
Taurum Parma trucem.

Et Propertius lib. 14.

Picta, nec inducto fulgebat Parma Pyropo.

Ac Iouiuianus Pontanus:

Parmerium bellica Parma iuuat.

42 Tyronibs autem idcirco † dabatur Alba, vt in
ea post, actionum suarum titulos depingerent:
vt aliqua tradidit Liuius lib. 3. Vocabatur hoc
43 paruum † scutum Ancyle, Teste Nonio Marcel
lo. Et nullum habebat angulum, sed vndique
erat recisum, de quo Ouidius lib. 5. Fastorum.

Ecce Ancyle vocant. quòd ob omni parte recisum est.
Quaque oculis spectet, Angulus omnis abest.

His etiam dabantur hasta pura sine ferro. Alio-
rum fortè populorum Arma enarraui de Magi-
stratuum Edictis lib. 3. cap....

Pugnaturi Milites Romani, Exercitationi
prius, Iubente exercitus Imperatore, incumbe-
44 bant, Edendo aliquoties † Gladiatorium mu-
nus, Venationes ferarum quandoque, ac simili-
bus, vt sic Sanguine effuso, Pugnæ quadam ima
gine, Nemesis se, idest Fortunæ vis quędam ex-
pleret, vel vt insuescerent milites, sanguinem,
vulnera, atq; cędes inspectare. vt retulit Ælius
Spartianus in Pupieno, & in Albino. Quod, &
fecisse Commodum Imperatorem refert Iulius
Capitolinus in eius vita. & Herodianus in eius
45 Histor. lib. 1. Et qui bellis erant vacaturi, † ac
militiam, & eius disciplinam comparaturi, pu-
gnam exercebant contra defixum palum, quam
describit ad literam Vegetius de Re Militari.
lib. 1. cap. 11. quem sequitur, ac refert Hierony-
mus Mercurialis de Arte Gymnastica. libr. 3. c.
4. Palus autem erat defixus in terram, sex pe-
dibus eminens, cõtra quem, vt contra aduersa-
riũ, diuersimodè se agebat, nunc quasi insiliẽs,
nunc verò quasi insultatus. Sic nostri Equites
46 Neapolitani ponunt ligneam † Hominis sta-
tuam, affabrè factam, & penicello coloribus a-
dumbratam, quam Baiulum, italo Idiomate di-
ctam (Il Facchino) & appellatam. Toto itaque
pernicium Equorum cursu Equitantes in illius
personam, hastas, Lanceasque rumpunt latius

ho-

horum ludorum memini de Magistratuum Edictis. lib. 3. cap. .... Signum verò futuræ pugnæ
47 erat † Purpurea vestis super Tabernaculum Imperatoris posita, Vexillū, Sonus Tubę, aliaq; de quibus Alexander Sardus de Motibus Gentium lib. 3. cap. 6. vbi docuit quo modo agmina in hostes dirigerent. De signis concentus Tubarum, & Cornuum apud Romanos notum est, & si quando legiones silentio educendæ fo
48 rent, Tesserā fuisse accepimus. De Tessera † Liuius lib. 7. Cęteris omnibus tesserā dari iubet, de eadem meminit Virgilius lib. 7. Aeneidos.

Classica iamque sonant, Et bello Tessera signum.

49 Tamen Buccina † in Prætorijs Castris semel, in Consularibus verò, bis dabatur signum, qua tuba Pedites, Equites verò Lituo ad pugnam vocati sępe notatum est. Erat autem Lituus, (non ille Romuli Baculus, quo Augures vtebātur de quo Cicer. lib. 1. de Diuin. & Aulus Gellius. Noctium Attic. lib. 5. cap. 8.) Festus Pom-
50 peius dicit. Lituus est Buccinæ Genus † incuruum, gracilem edens vocem, quo in bello vtebātur, cuius meminit Virgilius. lib. 6. Æneidos.

Et lituo pugnas insignis obibat, & Hasta.

Et Lucanus lib. 1.

Stridor Lituum, Clangorque Tubarum.

De his signis Tubarum, & aliorum instrumentorum, loquitur idem Virgilius libr. 7. Aeneidos, dum ait,

Signaque ferre iuuat, sonitusque audire Tubarum.

Eratque mos militaris, vt quoties mouenda erant signa, castrauè, & ad reliqua Belli munia,
51 soli † cornicines signum darent: Excubias verò, somnique, & Vigiliarum tempora, Buccina designarent. Si autem legiones ducendæ in hostes, & acie decernendum foret, aut receptui canendum, & cornua, & Tubæ eodem concentu canerent. Si Conciones aduocarent, aut Silentium indicerent, per Tibicinem indicebatur. Quando verò in bellorum acie manus conferebant, ipsa signa Militaria in media locabantur acie, vt pro signis Antesignani, post signa alia pugnaret Acies. vt horum mentionem fecit Alexand. ab Alexandr. Dierum Genial. lib. 4. capitulo 2.

Missionis à Militia, Triplex ponitur causa
52 † à Iurisconsulto Martiano in l. Milites agrū. §. Missionum. ff. de Re milit. Honesta, Causaria, & Ignominiosa. Missio ex Honesta causa, quæ datur, militiæ tempore adimpleto. Causaria, duæ datur militi, ob animi, vel corporis impedimenta, quibus quis, militiæ minus idoneus est. Ignominiosa verò, ob delictum, & ista concernit pęnas militares, de quibus alibi dicam.

Honesta missio, plura sub se capita continet, nempè Vacationem ob ætatem, vt minimè ap-
53 tam † militiæ, puta ob nimiam adolescentiam, vel ob senium, quibus dabatur Stipendiū emeritum, vt veteranis, & qui iam militiæ tempore perfuncti sunt. de quo Liuius lib. 7. Alijs emeritā stipendia dicendo, Alios graues iam ætate, aut viribus parum validos. Et Idem Liuius. lib. 22. inducit Sp. Ligustinum, veteranum militem dicentem. Viginti duo stipendia annua in exercitu emerita habeo, & maior annis sum quinquaginta, quòd si mihi nec stipendia omnia emerita essent, nec dum ætas vacationem daret, tamen cum quatuor milites pro me vno dare possem, ęquum erat me dimitti. de his Lucanus. libro primo.

Quæ sedes erit emeritis? quæ rura dabuntur?
Quæ Miles veteranus aret, quæ mœnia fessis?

Et Ouidius lib. 4. de Tristibus inquit.

Miles, vt emeritis non est satis vtilis armis.

Militare autem permissum erat ab anno ætatis cuiusque Decimo septimo; Vacatio dabatur
54 ei, qui maior † erat annis quinquaginta, vt docet Liuius lib. 42. Tempus autem, quo debe-
55 bant in bellis deseruire erant † anni viginti, vt habetur in l. Viginti. C. de Re militar. lib. 12. & in l. Veteranis. C. de His, qui non implet. stipend. lib. 10. quod si videatur, non omnes Historiarum scriptores perscrutari potuerunt. Isti verò, qui habebant Honestam militiæ vacationem, fungebantur Priuilegijs veteranorum.
56 Si autem militassent in Vexillatione, aut † Legione, habebant omnem Vacationem à Ciuilibus muneribus, & honoribus, de quibus in l. 1. 2. 3. 4. & 5. ff. de Priuileg. Veteran. in l. Veteranis. C. Quand. prouoc. non est necess. l. 1. 2. C. de Excus. Veteran. de his agit Sueton. Tranq. in Galba. cap. 10. Vegetius de Re militar. libr. 2. c. 1. & Liuius lib. 8. Cæsar Belli Gallici lib. 2. Vacare etiam militia ex causa honesta dicebantur, qui ante lapsum, & cursum illorum Viginti an-
57 norum, ex Principis † priuilegio dimittebantur. vt in l. 2. §. Ignominiæ. ff. de His, qui notant. Infam. Exemplum nobile est apud Liuium. lib. 29. Erectis (inquit) expectatione Patribus subiecerunt, Colonias Latinas duodecim, quę Q. Fabio, & Q. Fuluio Coss. abnuissent milites dare, eas annum iam fermè Sextum, Vacationem militiæ, quasi honoris, & beneficij causa habere, cum interim boni, obedientesque socij, pro fide, atq; obsequio Imperij Romani continuis omnium annorum delectibus exhausti essent. Quandoque etiā ex Decreto Senatus: ad quod facit illud Ciceronis. Pub. (inquit) Vatienus Agro à Senatu, & vacatione donatus. Alia mis-
58 sio etiam finito bello fiebat, habito † ab Imperatore, Duce, vel Tribuno suo, honestæ dimissionis diplomate. vt scribit Vuolphgangus Lazius in Reipublicæ Roman. Commentar. lib. 4. cap. 7. & habemus apud nostros in l. Laudabile. ibi (Sacras solitas Epistolas,) vbi Accurs. C. de Aduoc. diuers. iudic. Vocantur hæ literæ testimoniales apud Veget. de Re milit. lib. 2. cap. 3. Contubernalibus (inquit) completis stipendijs, per testimoniales ex more dimissis. Atque
59 hi codicilli, & missionis † scripturæ, testibus pro-

probantur.l.Si solemnibus. C.de Fid. Instrum. Missio etiam dabatur,si ad certum tempus fuis
60 sent milites † assumpti, finito tempore,illa fie bat.Accurs.in l.2.§ Ignominiæ.in verb. Emeritis.ff.de Infamib.

Causaria, siue necessaria Militiæ missio fiebat,ob senium,animi, vel corporis vitium, vel
61 ob valetudinem, † quibus ex causis militia dimittebatur. l.2. C.de His, qui non implet.stipend. De hac causaria missione est illud Sueton.Tranquilli in Vespasiano. cap.1. Nonnulli (inquit) cum ad huc ordines duceret,Sacramẽ to solutum per causam valetudinis tradunt. Sic etiam Cornelius Tacitus lib.Annali.13.inquit:Igitur Corbulo, dimissis quibus Senecta, aut valitudo aduersa erat,supplementum periuit.& idem Tacitus lib.16.Eodem (inquit)anno per Galliam Narbonensem, Africamque,& Asiam,delectus habiti sunt, supplendis Illyrici legionibus,ex quibus ætate,aut valetudine fessi, Sacramento soluebantur.

Ignominiosa autem missio, fiebat ob viriũ, ac delictum:& ideo Princeps, qui illum dimittit declarare debet, cur miles mittatur, & in
62 specie illum ignominiæ causa † dimittere. vt dicit Vlpianus in d.l.2.§.Ignominiæ.ff.de his, qui notant.infam.Hanc Missionis nobilem formulam habemus apud Hirtium. de bello African.lib.1 C.Auiene (inquit) quòd in Italia,milites Populi Romani contra Rempublicam in-
63 stigasti, tapinasque per municipia † fecisti, quòdque mihi,Reique publicæ inutilis fuisti, & pro militibus tuam familiam,iumentaque in Naues imposuisti,tuaque opera, militibusque, tempore necessario Respub.caret; ob eas res, ignominiæ causa,ab exercitu meo te remoueo, hodieque ex Africa abesse, & quantum potes proficisci iubeo. Quibus verbis,is,qui mittitur infamia notatur.l 3.C.de Re milit.lib.12.Ignominiosa etiam militiæ missio dicebatur, & si expressum nõ esset in missione,ignominiæ causa dimissum, patet ex alijs exemplis eiusdem Hirtij de bello Africano.lib.5.Itemq; (inquit)
64 te † A. Fontei,quòd Tribunus militum seditiosus,malusque ciuis fuisti,te ab exercitu dimitto. Altero autem exemplo ibidem. T.Alliene. M.Tyro.C.Clusiane, cum ordines in meo exercitu beneficio,nõ virtute consecuti, ità vos ges
65 seritis,vt neque bello fortes,neque pace † boni,aut vtiles fueritis,& magis in seditione,cõcitandisque militibus aduersariorum nostrorum,Imperatoris,quàm pudoris, modestiæq;, fueritis studiosiores , indignos vos esse arbitror,qui in meo exercitu ordines ducatis,missosque facio.& quantum potestis abesse ex Africa Iubeo. Quæ duo exempla, & si non contineant verba, quæ declarant militia missos ignominiosè,tamen idem continere haud aliquem dubitaturum arbitror.

Inter huius etiam ignominiosæ missionis causas, atque effectus ponunt nonnulli exau-
66 thorationem: Est autem † exauthorare insignia militaria detrahere. Vlpianus in dicto §. Ignominiosè. Exauthoratus enim miliria re-
67 motus dicitur † & è Castris eiectus. vt dicit Arrianus Iurisconsultus,(quem dicit esse scri-
68 ptorem illum rerũ Gestarum † Alexandri Macedonis Aymarus Riuallius in Histor.Iuris ciuilis.libr.5. vel Arrius Menander vt dicit, licet nemine authore Sebastian. Medices de legibus,& statut. par.1.q.4) in l.Qui de libertate. ff. de liberal.caus.& in l.Qui cum vno. §.Exauthoratus.ff.de Re militar. Et qui exauthoratus erat, ignominiosè missus à militia dicebatur:
69 afficiebatur enim infamia,† vt dicit Vlpianus. in d. § Ignominiosè. quamquam dictum non fuisset,eum ignominiæ causa exauthorasse, vt ibidem habetur. Exauthorationis formulam dicunt, quam fecit Alexander Seuerus Imperator, qui cum apud Antiochiam milites nonnullos lauacris muliebribus, ac delitijs vacare competisset, in vinculis coniecit, Quod cum in exercitu auditũ esset,mota seditio est, ęgrè ferentes, qđ socij essent in vincula cõiecti.Vndè Imperator Tribunal ascendit,vinctis omnibus circum astantibus, & ad milites concionẽ habuit,quam refert Ælius Lampridius in Alexãdro Seuero;& in ea illorũ mores,& vitia im probat, cũ & de sumẽdo supplicio minaretur, & tumultus maior fieret, his verbis subiunxit
70 Imperator: Qui in concione estis, † vocem in bello contra hostem, non contra Imperatorem vestrum, necessariam emittite. Certè Campi ductores vestri, hanc vos docuerunt, contra Sarmatas,& Germanos, ac Persas emittere,nõ cõtra eum,qui acceptam à Prouincialibus Annonam, qui vestem, qui stipendia vobis attribuit. Continete igitur vocem truculentam,& campo,ac bellis necessariam,ne vos hodie omnes,vno ore,atque vna voce Quirites dimittã: & incertum an Quirites;Non enim digni estis, qui vel Romanæ Plæbis sitis, si ius Romanum non agnoscitis. Et cum vehementius frementent,ac ferro quoque minarentur. Deponite, inquit,dextras contra hostes erigendas,si fortes estis;me enim ista nõ terrent.Si enim vnum hominem occideritis,non nobis deerit Respublica,non Senatus, non Populus Romanus,qui de vobis vindicet. Et cum illi exclamarent, ac fremerent,ille: Quirites (inquit) discedite,atque arma deponite. Mirando exemplo, depositis armis,depositis etiam sagulis militaribus, omnes non ad castra, sed ad diuersoria varia recesserunt; Tuncque primum intellectum est, quantum eius seueritas posset. Hæc Lampridius. Et quamquam in dicta l.Qui cum vno. §.
71 † Ex authoratus.dicatur exauthoratum eo nomine infamem non esse.Respondeti potest:idcirco ibi infamem non fieri, quia ille exauthoratus dederat se militiæ ob vitandam litem,

Quod

Qđ & placuit Accursio. in d. §. Ignominiæ. in
Verb. Efficit. Plura tradidissem Historiarũ exẽ
pla, verum quia reperi exactè tractata per Gu-
lielmum Bud. in Annotat. prioribus ad Pande-
ctas. in d. l. 2. ff. de infamib. per Petrum Fabrum
Semestrium. lib. 1. c. 17. & Ianum Langlæũ Ocij
72 Semestris. lib. 13. ca. 1. Qui † sunt tria lumina,
omnium Historiarum, atq; antiquitatũ splen-
dore micantia, idcirco subsisto.
73 Commeatus verò, quæ facultas † abeũdi ab
exercitu erat, iustis ex causis concedebatur: ge
rẽdi alicuius negocij priuati gratia, aut domus
visendæ causa, dabaturq; temporalis, habita
negocij, ac itineris, & temporis ratione: ꝙ si ad
cõmeatus diem non is venisset, tamquã eman-
sor habebatur, (qui diù vagatus ad Castra re-
74 uertebatur) cuius commeatus† facultas codi-
cillis fiebat, vt horũ omnium meminerunt Mo-
destinus. in l. Desertũ. § Emansor. & §. Si quis
ad diem. & in l. Qui commeatu. ff. de re militar.
Hinc de discendentibus absque codicillis di-
cit Liuius lib. 23. Magna pars sine cõmeatibus
dilabebatur. Excusabatur autem, qui ad diem
cõmeatui statutũ, non reuertebatur aliquibus
75 ex causis, quas † narrauerũt, Modestinus in d.
§ Si quis ad diẽ. & Paulus in d. l. Qui cõmeatu.
Donaria dabat Dux Militibus victoria rela-
ta, ac præmia: primum illis, qui in pugna victo-
76 res fuissent, quos † hasta pura donabat. Roma
nis ciuibus Torques argenteos, Armillas ve-
rò, & Coronas ex auro, primus omnium do-
nauit A. Posthumius Dictator apud lacũ Re-
77 gillum, castris latinorum† expugnatis: vt scri-
bit Plin. lib. 33. c. 2. Torques verò Aureos, & ta-
lenta dabantur Externis, & Auxiliaribus mili-
tibus, qui acriter pugnassent: vt dicit Plin. in
dicto loco. Dabant etiã ipsi Romanis coronas
ciuicas, murales, obsidionales, donaria, pone-
bantur statuæ, Imagines: sepeliebantur pecu-
nia publica ad sonum Tibiæ, sequentibus Tri-
bunis, Senatoribus, & Magistratibus: laudaban
tur publica oratione in foro. de quibus idem
Plin. lib. 6. c. 28. lib. 22. c. 5. dabant etiam Victo-
ribus ouationes, dabant, & Triumphos. de his
Aulus Gellius. Noctium atticarum lib. 5. cap. 5.
Flauius Blond. de Roma Triumph. lib. 6. & lib.
10. Raph. Volaterran. Philologiæ. libr. 26. Plin.
lib. 16. capit. 4. Liuius. libr. 3. 10. 30. & 37. &
alibi pluries. Latè Alexand. ab Alexandro Die-
rum Genial. lib. 6. c. 6. Alexander Sardus de Mo
rib. gent. lib. 3. cap. 10. & 11.
78 Pęnæ verò militares multæ † fuerunt, quarũ
ego latè memini de Magistratuum edictis. lib.
2. c. 8. quibus me refero, ne eandem telam re-
texere videar, quod opus spero propediẽ edi-
turum. Scripsit autem Italo idiomate libellum
79 de Militaribus pœnis elegans† Iurisconsultus
Petrus Albizinus Romanus, apud Sãnites Pro-
uinciales Regij Fisci Patronus, quẽ pro sua hu-
manitate pluribus diebus me videre permisit.

80 Pacem verò, Fęderaq; Romani † faciebant,
medio fęcialium Sacerdotũ, in quibus ferien-
dis Patris Patrati opera, & Authoritas exige-
bantur. Pacis autẽ, Fęderumq; formulam vides
apud Liuium. lib. 1. & 38. vbi adest formula
81 facta cũ Rege Antiocho: ac etiã formula † Pa-
cis facta cum Ætolis: de his etiã Sueton. Tran-
quill. in Claudio. ca. 16. Fenestella de Sacerdo-
tijs Romanorum. ca 9. & 10. & nouissimè plus-
quã alius Alex. ab Alex. Dier. Gen. lib. 4 c. 23 &
lib. 5. c. 3. Qui omnem huius rei vsum atque Hi-
storiam descripserunt Fieri verò nequaquã po
terant absque Dictatoris, Consulis, Prætoris,
aut populi iussu, vt idem Alexander vbi supra
est author.
Pacis itaq; studia, & si belli studij contraria
sint, vnum tñ alterum consequitur: cũ, vt Ari-
stoteles ait, bellum conficiatur, vt in pace de-
82 gatur: † quod comprobaui ex multis. in primis
Adolescentiæ annis de compromiss. § 1. gloss.
1. per totũ. Pacis verò commoda, belli incom-
moditatibus præferri debere, nemo non sanus
dixerit, vt ibidem pluribus disserui. Nunc ta-
men prouectior factus, auctarium faciam. Ar-
taxerses enim exemplum nobis prębuit, quan-
tum esse debeat propensum Principũ studium,
vt sibi ipsis, subditisque Regnis pacem conser-
uent, dum Esther capit. 13. inquit. Vt absque
vllo terrore vitam silentio transigentes, optata
83 cũctis mortalibus pace fruerentur † Hinc Da-
uid Psal. 33. dicebat: Inquire pacem, & perse-
quere eam. Vnde Salomon Prouerb cap. 17. in-
quit. Qui pacis ineunt consilia, sequitur eos
gaudium. Et Esai. c. 9. Christum honorabili ti-
tulo adornans inquit: Paruulus enim natus est
nobis, & filius datus est nobis & factus est Prin
cipatus super humerum eius, & vocabitur no-
men eius admirabilis, Consiliarius. Deus. For-
tis, pater futuri sæculi, Princeps pacis, multi-
plicabitur eius Imperium, & pacis non erit fi-
nis. Inde præceptũ dedit Paulus ad Hebræos
c. 12. Pacem sequimini cum omnibus, & san-
ctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. &
Petrus Epistola. 1. cap. 3. dicit: Inquirat pacem,
& sequatur eam. Infinitæ propemodum in scri
ptura sacra authoritates, quibus ad pacẽ pro-
uocamur: quam etiam Ethnici Reges venerati
sunt, vnde Numa Pompilius Romæ, Pacis Tem
84 plum erexit, cui semper† studuit, æquè, ac bel-
lo: vt Liuius scribit lib. 1. meminitq; Clemens
Alexandrinus Stromatum lib. 5 Quia vt Augu
stinus in lib. de verbis Domini c. 158. ait: Pax
85 est serenitas mentis, † tranquillitas animi, sim
plicitas cordis, vinculum amoris & cõsortium
charitatis. Et Isidorus de summo bono. lib. 3.
Optandum esse (inquit) vt boni pacem habeãt
ad inuicem. Dunstanus Archiepiscopus Can-
tuariensis, diuino monitus spiritu, dum Egda-
rus susciperet Anglici Regni diadema, quàm-
diù ille viueret, pacem Anglię futurã prędixit.

Et

Et pro notissimo exemplo Historici illum afferunt, quòd nihil Regni finibus passus sit, quòd à pacis quiete, alienum foret. vt Marulus tradidit lib. 3. sic alium laudat ob hoc Virgilius lib. 8. Æneidos quòd.

Aureaq; (vt perhibent) illo sub Rege fuere
Sæcula, sic placida populos in pace regebat.

Quem imitatus est Mapheus Vegius dum ait:

Et iam compositos fœlici in pace regebat
Dardanidas

Optimè itaq; de pace cecinit Euripedes in Cresphonte, dum inquit:

O pax opulenta, & beatos inter pulcherrima diuos
Desiderium me tui habet, ô quàm tarda moraris,
At quimetuo, ne prius laboriosa vincar senecta,
Quàm iucundum tui tempus inspexero,
Cātusq; pulchri colores, cōuiuiaq; coronis gaudētia.
Huc ades ô veneranda, hanc ad vrbem,
Aedibus inimicam expelle seditionem.

Et Aristophanes in Georgicis ait:

O pax prædiues, & iugum bonum,
Vtinam mihi immuni à bello contingeret
Fodere incuruato, lotoq; haurire vinum,
Pauem optimum, & raphanum ferenti.

Et Ouidius lib. 2. Fastorum:

Sub iugo bos veniat, sub terras semen aratas,
Pax Cererem nutrit, pacis alumna Ceres.

Vnde Philemon in Pyrrho inquit pulcherrimè:

Inquirunt, (vt audio) Philosophi
Et multum in hoc assumunt temporis,
Quid nam sit bonum, nec dum vllus inuenit, quid sit,
Hæc etiam intricant magis quàm quid bonum sit.
At rusticus ego, Terramq; fodiens nunc bona
Pacis inueni ô Iuppiter charissime
Amabilis illius, & benignissima diua.
Nuptias, festa, cognatos, liberos, amicos,
Diuitias, sanitatem, annonam, vinum, voluptatem,
Pax confert. quòd si hæc omnia defecerint
Perijt omnis communiter viuentium vita.

Sic etiam pulchrè eandem pacem collaudat Tibullus lib. 1. Elegia 10. dum ait:

Intereà pax arua colat, pax candida primum
Duxit araturos sub iuga curua boues.
Pax aluit vites, & succos condidit vuæ
Funderet, vt nato testa paterna merum.
Pace bidens, vomerq; vigent, at tristia duri
Militis in tenebris occupat arma situs.

Et Silius Italicus lib. 11. Belli Punici:

Pax optima rerum
Quas homini nouisse datum est: pax vna Triumphis
Innumeris potior, pax custodire salutem
Et ciues æquare potens.

Laudauit, & ipsam hoc Encomio Ouidius lib. 1. Fastorum dicens:

Frondibus Actiacis comptos redimita capillos
Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
Dum desunt hostes, desit quoq; causa Triumphi
Tu ducibus bello, gloria maior eris.

Hinc idem Ouidius lib. 3. de Arte Amādi, inquit:

Candida pax homines, trux decet ira feras.

Vndè iterum Aristophanes inquit:

O stulte, stulte, hæc omnia paci insunt;
Vt ruri aliquis in prædio habitet
Immunis à Forensibus negotijs,
Proprium possidens iugum bonum,
Balantes vt audiat oues,
Capraq; vocem ad mulctram emulgenda,
Obsonijs autem vtatur condris, & turdis
Neq; expectet in foro venales pisciculos
Triduanos, magni pracij, contrectatos
Piscium venditoris iniquissima manu.

Vnde Isocrates in oration. 13. inquit: Propter eos, qui pacem amplectendā esse, hortati sunt, nunq̄ quicquam damni accepimus; At propter eos, qui procliues sunt ad Bellum, in plerasq;, easq; non paruas calamitates, incidimus. Xenophon Historiarum lib. 1. recitat Bella ab Athenienfibus gesta cum Lacedemonijs per annos quatuor causa Beotiorum. Experebant pacē Beoti, Lacedemonij non recusabant; fuit tandem in controuersia deductum, an & Athenienses pacem cum ijsdem Lacedemonijs facere deberent, reluctantibus Argiuis, quā de re Andocides in Orat. de pace, quæ est inter Orationes Aristidis. Tomo 4. persuasit Athenienfibus pacem fore ineundā, pluribus illam argumentis fulciendo, & hoc dicere voluit Cicero, dum illum Ennij versiculum retulit.

Cedant Arma Togæ.

Summè itaq; pax custodienda est nobis, cum reconciliati simus Deo per Iesum Christum, cui nos per carnem suam reconciliauit, ac pacem tribuit: vt inquit Hieronym. in prima Pauli ad Ephesios. c. 1. & idcirco maximum esse Dei donum, superans omnem sensum, & custodiens corda, intellectusq; sanctorum, & esse serenitatem quandam, atq; tranquillitatē animæ quiescentis, & vniuersam tempestatem, & turbinem perturbationum fugantē, dicit idem Hieronymus ibidem cap. vlt. Rectè itaq; Herodotus Historiarum lib. 1. inquit: Nec enim quispiam ità amens est, vt bellum, q̄ pacem, præoptet. Sed lamentis admodum cruciatur Salustius in Iugurthino, alijq; non pauci Historiarum scriptores, q pace Romanorum Respublica, eiusq; Imperium fuerit euersum. Ego autem non pacem internitionis causam fuisse di-
86 iudico, sed ocium, quod† Respublicas omnes, omnia deniq; peruertit, & cum ocio luxus, luxuriaq;. Hæc sunt illa vitiorum omnium examina, quibus concitati populi, in dissensiones, ac ciuilia bella trahuntur, seq; inuicem confligant, & ad nihilum reducunt; Hinc illud Catulli ad Lesbiam.

Ocium Reges prius, & Beatas
Perdidit vrbes.

Pax verò nunq̄ praua operatur, non enim pacem dare veram sine Amore est sui ipsius, & proximi. Qui demum alios amat, nō odit: quos verò odio non prosequimur, nec bellis prosequimur,

quimur, aut pugna lacessimus. Dum pace fruimur, negocijs vacamus, terrã colimus, fructus vberes colligimus, nec tempus inaniter consumimus: dies bellis nõ teruntur, sumptibus bona minimè diripiuntur, non annonas, non fruges, non commeatus, non apparatus bellicos, nec stipendia aliqua militibus pendimus. Ex ijs stateram æquilibrio facere possumus, ac inspicere, quàm maximè pax bello præstet, quam extremum iudicij diem antecedere debere, notissimum est. Quàm optimè, Cineas ille apud Plutarchum in Pyrrho, hæc omnia animaduertit. Libeat mihi illius verba referre. Cineas vir magni ingenij, Demosthenis auditor, qui maximè vires dicendi illius assequi videbatur. Pyrrhum ad Italiam inclinatum cernẽs, nactus aliquã illum ociosum in huiusmodi sermonem adduxit. Egregij quidẽ Bello Romani esse di-
87 cuntur, †multisq; bellicosis gentibus imperare, ꝙ si eos superare nobis Dij dederint, quid tunc agemus Pyrrhe? Ad hæc Pyrrhus: De te haud quaq; obscura rogas: nulla supererit illic Ciuitas, vel Barbara, vel Græca, quæ deuictis Romanis, nos queat sustinere: verũ illico totã tenebimus Italiã, cuius magnitudinẽ, virtutẽ, opes, si quidem aliũ, te certè non est par ignorare. Vbi paulisper subticuit Cyneas. Occupata (inquit) Italia Rex quid agemus? Pyrrhus, qui nondum mẽtem eius perspiceret, Vicina (infit) Sicilia est, manus porrigit insula diues, & populosa, & captu facilis. Nã ab Agathoclis excessu seditionibus illic omnia, licentiaq; Ciuitatum, & præcipitantia tenentur concionatorum. Probabilia narras, inquit Cineas. Sed quid? num Sicilia occupata, finis erit belli? Tũ, inquit, Deus victoriam nobis, & successum tribuat, his ingentium argumentorum vtemur præludijs. Quis enim Africa tẽperet, & Carthagine? His autem victis nullus nobis resistet hostis. Ità est, inquit Cineas, & victis omnibus, ac rerum potiti, quid tum? Ridens Pyrrhus; in alto ocio, inquit, viuemus bone vir, compotabimus quotidie, & mutuis nos sermonibus oblectabimur. Huc Cineas cum Pyrrhum sermone duxisset, & nunc quid obstat, inquit, quominus compotemus, atq; ocium inter nos traducamus, cũ iam teneamus hæc, & citra negocium ad manum sint. Quæ per sanguinem, per multos sudores, per discrimina perituri sumus, multasq; calamitates allaturi alijs, & accepturi. De his nunc satis. Nunc transeamus ad alia.

Quæ autẽ exiguntur, vt bellũ iustũ appellari possit, ac ritè inferri dicatur? Plures causæ illæ sũt, quas enumerabimus distinctè ne terminos confundamus, & iustæ illæ sint, puta, prima pro sua propria defensione. Secũda, ꝓ defensione rerũ suarũ. Tertia, pro recuperãdis rebus ablatis. Quarta, pro defensione patriæ. Quinta, cõtra subditos rebelles, & cõtumaces. Sexta, contra Turcas, infideles, & fidei Christianæ hostes.

Prima, pro sui ipsius defensione, & propulsan-
88 da iniuria. Vim vi repellere licet. † l. Vt vim. ff. de Iustit. & iur. ꝗ pugnandi, bellandi, ac defen-
89 dendi facultas, etiam brutis à natura † tributa est l. 1. §. Vim vi. ff. de vi, ac vi armat. l. 1. §. Cum arietes. ff. si quadrup. pauper. fecisse dicat. c. 1. in prin. Hic finitur lex. in Feud. Vaconius à Vacuna declaration. Iuris ciuil. lib. 1. declarat. 21. nu. 7. Secunda, & Tertia, probantur, quia res no-
90 stræ, bona, & patrimonium, sunt † hominũ vita, ac substantia. l. In pecudũ. in fi. ff. de vsur. l. Aduocati. vbi Accurs. in verb: vitam. Vbi Bal. etiã. C. de Aduoc. diuers. iudicior. & probatur in l. 3. §. Cum igitur. ff. de vi, & vi armat. Vnde pro illorum defensione, vel ablatorum restitutio-
91 ne, † bellum moueri iustè dicitur. c. Ius naturale 1. distin. c. Iustum. ibi, Rebus repetendis 23. q. 2. c. Olim il 1. de restit. spoliat. l. 1. 2. C. quãd. lice. vnicuiq; sin. iud. se vindic. voluit Io. Blanchi. in sũma Feudor. tit. quib. mod. Feud. amitt. §. Et debet dñm. quẽ refert, & seqtur Iacobin. de sanct. Georg. in inuestitur. Feudal. §. Et promiserũt. nu. 10. Angel. de Clauas. § Bellum. sub
92 nu. 4. vers. Tertiò res. Quarta causa, pro † defensione patriæ, vel Ciuitatis, vel iniuriæ ab ea propulsandæ, probatur in c. Dominus noster. 23. q. 2. Diuus Thom. de Aquino in 2. 2. q. 40. Barthol Fumeus in summa Armilla. §. Bellum. Hinc Cassiodorus lib. variar. 1. c. 20. Vnicuique sua patria charior est, dũ supra omnia saluum fore quæritur, vbi ab ipsis cunabulis commoratur. Feris datum est, Agros, siluasq; quærere, hominibus autem fores patrias super cuncta diligere. Aues ipsæ per aera vagãtes, proprios nidos amant: Erratiles feræ cubilia dumosa festinant: Voluptuosi pisces, cauernas suas perquirunt: cunctaq; animalia ibi se norunt, refugere, vbi longissima cupiunt ætate constare. Hæc Cassiodorus. Vnde Cicero Philippica 12. Omnibus bonis expedit saluam esse Rempublicã. Propterea Ouidius lib. 1. de Ponto, inqt:

Nescio, qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Et Silius Italicus lib. 12. Belli punici ait:

Sed enim non fœmina cessit,
Mente æquare viros, & laudis poscere partem:
Omnis præ se se portans, capitisq;, manusq;
Antiquum decus, ac direpta monilia collo
Certatim matrona ruit, belloq; ministrant.

Ob patriæ amorem, quæ gesta sint, alibi meminimi. Et S. Tho. 2. 2. q. 80. art. 1. dicit, patriæ, & parentum nomine, consanguineos omnes, affines, amicos, ciues, contineri. Quinta belli causa est, ad compescendos subditos cõtumaces, & rebelles, & hos similes, contra quos belli
93 † causa iusta est. l. 1. ff. Si qs iusdicẽt. nõ obtẽp. l. Qui restituere. ff. de rei vẽdic. l. Nõ est in singulis. ff. de reg. iuris c. Si nulla 23. q. 8. Angelic. in dicto. § Bellum. num. 4. versic. 2. & Armilla in d. § Bellum. nu. 2. Iacob. in d. §. Et promiserunt.

sub nu.9.Quod non est de contumacibus Indicialibus semper dicendũ,qnia de ijs differo de contumacis vindicta. c. .. Sed de veris contumacibus,& rebellibus cõmittẽtibus proditionẽ,Felloniã,aut rebellionẽ;quiq; dño suo obedire,& colla submittere renuunt,& in eos proditionis, & maiestatis scelus cõmittunt:de quibus supra dixi.c 16. Iustã hanc belli causam ha
94 bebat Carolus V.Austriacus Cæsar,dum† Gandenses in eum rebellarũt, quos potuisset bello opprimere, & tñ clementia in illos vsus,qua il
95 lorũ perfidiã vicit. Eodẽ modo† Philippus filius Rex Catholicus in nonnullos Hollandiæ, Zelandiæ, ac Phrisiæ Principes viros qui omissis cunctis,diuini, atq; humani iuris legibus,in suũ Dñm insiluerunt, obedientiæ obsequium illi denegantes,statum eius occupãtes, contra quos perẽni vsus est,vtetnrq; bello,donec Principatus suus debito veneretur obseqnio,& donec errore agnito ad cor redibunt,& eius clementiam experiri non dedignabuntur. Et ab ijs subseqnitur Sexta, & vltima causa,quæ est cõtra Christianæ fidei hostes, Turcas,Mauros, Saracenos,Hæreticos, ac similes, contra quos
96 licita est belli gerendi † occasio. l. Hostes.vbi Bart.ff.de capt.& postlim.reuers.Innocẽt.in d. c.Olim il 1.de restit.spoliat. Iacob.vbi sup.n.9. Ludouic. Carrer.de Hæretic.n.155.cũ pluribus seq. Alphons.de Castro de iusta hæret.punit.c. 14.Andr.Gail.de pace publica.lib.1.c.4.nn.40. & seq.Anton.Gãma in decis.Lusitan.335.nu. 1. & statim inferius dicam. Et ista pro nunc sufficiãt quoad legitimationẽ causarũ,superest dicere,q̃ requirãtur,vt bellũ possit iustũ appellari.

Primò diximus, causã esse debere iustã belli
97 indicẽdi,quibus iũgẽda† sunt,q̃ scribit Lãcellot. Conrad.in Tẽplo omn.Iudic.lib.1.§.3.in verb. Bella. Petrus Nauarra de restitut. ablatorum. lib.2.c.3.num.258. parte 1. & remissiuè plures alios allegans Petrus Cenedo in Collectan. iuris Canonici 50.num.1. parte 1.

Secundò requiritur, q adsit Authoritas Principis bellum indicentis, vt in principio huius
98 † capitis diximus.& habetur in d. c.Culpatur. 23.q.1.cap.Iustum 23.q.2.l.Vnica.C.Vt armor. vsus.Innocent. in d.c. Olim. & hoc intelligen-
99 dum est de Papa, † Imperatore,ac Regibus,& alijs Principibus superiorem non recognoscen
100 tibus,vt de Rege nostro Hispaniæ† dicit Angelic.in summa.§.Bellũ.nu.1.Armilla in §.Bellum.nu.1.Didac.Couar.in d.c.Peccatum.in relect. par.2.§.9. num.2. 9. Dominic. de Soto de Iustit.& iur.lib. 5.q.3.Articul.5. Sebastian.Medices in summa Decreti 23. quæst. 2. Francisc. Gratianus in Compendio iuris Canonici.parte 7.distinct 3.5.De iusto bello.

Tertiò requiritur intentio,seu animus,vt op-
101 timo id fiat proposito,scilicet ad malum† vitandum,& bonum promouendum. c.Militare. 23.q.1.& dicunt supra annotati Doctores:Hęc
102 intentio Caroli† Cæsaris fuit,aliorũq; Principum Germaniæ,dum contra Hæreticos mili-
103 tarunt. Hæc Philippi Regis Catholici† dum contra aliquos fidei hostes ætatis nostræ perpetuis laborauit, laboratq; ærumnis,vt Ecclesiam Dei tueatur incolumem. Hæc Rodulphi
104 † Secũdi Imperatoris intentio, aduersus Turcas,Tartarosque, contra quos modo acerrimè pugnat, & nõnullas reportauit victorias.Deus Opt.Max.illũ defendat, & protegat, vt valeat Romanũ dilatare Imperium. Hæc olim Caroli IX Galliæ Regis in primo ętatis flore Catholi-
105 ca intẽtio fuit,q† post sublatũ à tutela ingũ, adiutus à Ghisijs,alijsq; Principibus,visis Hugonistarũ, aliorũq; Hæreticorũ q malo Galliæ fato, admissi fuerãt, progressibus,dũ vixit,ad sexaginta circiter millia illorum deleuit. Verum illi longioris æui vita superstes fuisset, qa aliã meliorem aleam sortita essent Galliæ Regna,nec tot bellis essent lacera, & profligata.

Quartò requiritur,vt pcedat antea monitio,
106 siue diffidatio,alias diceretur bellũ† inferri proditoriè. arg.c.1. de Homicid.In 6.Bal.in l. Si manumissori.C.de obseq.patr.præstan.idem Bald.in l.2.nu 71. C. de seruit.& aqua.Martin. Laudens.de Bello.§.37.& §.39.Lancellot.Conrad.in Tẽplo iudic.lib.1.c.1.§.3.in verb.Bellũ. nu.5.ante eos Angel.in cons.14.col.1. Hinc ijs concinunt dicta per Cic.lib.offic. 1.Bella(inqt) non nisi iustis de causis suscipiantur,nec inferãtur,nisi rebus repetitis,nisi solẽniter denunciata,ne sæuiatur supra modũ in victos.Et huc pertinent, q̃ Romani facere consueuerant per patrẽ Patratum,& Fœciales, anteq̃ bella inferrentur, quæ supra hoc eodem capite diximus. Sed hoc requisitum non est vndequaq; verum,
107 neq; omni ex parte,† atq; indifferenter, sed tñ in casu,quo tractaretur de inferendo bello per aliquem Christianum Principẽ in alterum Dñm Christianũ: Secus vero si ageret Christianus Princeps cũ Turca,Infidelibus, Hæreticis, vel alijs Christianæ fidei hostibus,vt statim dicam:quia inter Christianos Principes,hanc monitionem, ac diffidationem requiri necessariũ duco.Hostiẽs.& Io.Andr.in d.c.1.de Homicid. in 6. & post Dominic. voluit ibidem Philipp. Franc.col.2.notab.10.11.Bal.in auct.Itẽ nulla. nu.2.notab.5. C.de episc.& cler Iacob.de sãct. Georg.in inuest. Feud. in d.§. & promiserunt. nu.9. Si vero Christianus Princeps cũ infideli,
108 vel hæretico bellum gerere † vellet, vtiq; talem monitionem existimo minime exigi,sed cũ eo, tractandum esset,tamquàm contra hostem, iuxta illud Virgilij lib.2. Æneidos.

Dolus,an virtus, quis in hoste requirat?

Animaduertendum tamen esse dijudico,ad-
109 modũ differre monitionem † à diffidatione, quia si supra notatum vsum populi Romani, inspiciamus, vtiq; monitio illa quædam amicabilis præcedebat, vt fieret,vel restitueretur,

quod

quod petebatur, & postmodum elapsis tribus,
& triginta diebus, nisi petita, facta fuissent, in-
dicebatur bellum cum illa solemnitate, quam
supra retulimus. Monitionem verò hoc loco
capi pro exhortatione quadam, vt quid fiat,
aut non fiat, aut restituatur, & est modus qui-
110 dam † humanitatis, & humilitatis. arg. c. Igno-
rantia. 38. distinct. Qua præuia monitione non
exequuta, tunc demum subsequitur diffidatio,
quia diffidatur, ac diffidatus, & Bannitus de-
111 claratur ille talis, † ità vt possit tamq̃ hostis
impunè offendi vt optimè declarauit Florian.
de sancto Petro. in l. Si is, qui binas, in fin. ff. de
vsufr. & idcirco diffidando, dicitur tribui li-
112 centia, ad diffidatum † offendendum. vt dicit
Angel. in dicto cons. 14. & Bald. in l. 3. C. ad
leg. Falcid. vbi hoc voluit idem Angel. post
Bald. eius Germanum. idem Bald. in dicta auct.
Item nulla. nu. 2. & optimè declarat Dominic.
de sanct. Gemin. in dicto c. 1. § Fin. num. 11. de
Homicid. in 6. Et vno diffidato, omnes eius
complices censentur diffidati. Bald. in d. l. 2.
nu. 70. C. de seruitut. & aqua.

Ex iam dictis duæ Hæreses confunduntur,
113 quarum † prima, nullum omnino bellum su-
scipiendum esse, asseruit. Altera verò, quæ
114 per † Christianos Principes in Turcas, aliosq;
infideles, bellum geri non posse, nec deberi,
tradidit.

Primæ huius Hęresis, author fuit Manes, quē
sequuti sunt omnes sui sequaces Manichei,
115 † Ij reprehenderunt Moysem, quod bella gesse-
rit, vt testatur Augustin Contra Faustū lib. 22.
116 c. 74. Sequuti sūt illā postmodū † Io. Oecolā-
padius, Erasmus Roterodamus, & horū imita-
tor nouissimè Hēricus Cornel. Agrippa in lib.
de vanitat. sciētiar. vt refert Alphōsus de Ca-
stro aduersus hæreses lib. 3. tit. de bello. Hæresi
1. refert etiā Paulus Grysaldus Decis. Cathol.
§ Bellum. nu. 1. & nouissimè Petrus Cenedo in
Collectaneo iuris Canonici. 59. nu. 1. p. 1. Asse-
ruit autē Agrippa Christū improbasse Bellum,
dū post impugnationem artis militaris, dixit;
atq; laudaui: Diuinus ille Plato, ipseq; Augu-
stinus, & Bernardus Catholici in Ecclesia Do-
ctores, hanc alicubi probauerunt, & Pontificia
decreta illā non improbant: Licet Christus, &
Apostoli longè aliter sentiant: Tandem vel re-
pugnant Christo nō infimū in ecclesia gradum
obtinuit. Hæc Agrippa. Ex quibus docet aper-
tè Christū Bella prohibuisse. Quā hæresim, & si
præsentaneis authoritatibus, atq; argumentis
117 † ijdem Doct. Theologi, oppressetint; nouis-
simus tū ego illā fulciā, non solum rationibus
ab eis inductis, sed nouis etiam. Ex sua namq;
traditione crediderunt hæretici totū Christia-
nū orbem, eiusq; Principes inuoluere, vt nūq;
potuissēt ex hac opinione quiescere, & ex de-
sidia improuisò opprimi. Ex horum namq; se-
cta Martinus Lutherus alterā, quā supra dixi,
sibi cōfinxit, nēpè nō licere cōtra Turcas bella
facere: vnde iactis fundamentis in discussione
primæ hæresis, & altera ipso iure erit resoluta.

Primū itaq; fundamētū se offert ad opprimē-
dā rā peruicacē traditionē, qđ supra in princi-
pio huius capitis allegauimus; qđ nemo illo-
rum induxit, illud ex Io. Apocalypsis c. 10. vbi
118 Micheal, † & Angeli eius præliauerunt cum
Lucifero, vt Ibi diximus, qua de re scripsit
Magister sententiar. lib. 2. Distin. 3. 4. & 5.

Secundò, Deus dat præmia ijs, qui iuridicè
certant; quia probat illorū actū: alias illos prę-
mijs dignos nō faceret: sed qui bellum gesse-
runt legitimè fuerunt à Deo pmio affecti, pro-
bando illorum bella, ergò legitimè bellantes,
non solum placent Deo, sed præmio digni sūt.
Maior probatur 2. Timoth. ca. 2. Coronabitur,
qui legitimè certauerit. Minor pbatur Genes.
cap. 14. & 15. vbi ponitur Historia Abrahami,
119 † qui pugnauit contra Regem Chodorlaho-
mor, & Reges socios, contra quos expediuit
vernaculos trecentos decem, & octo, quibus
insequutus est eos, recuperauitq; Loth fratrē
suum, aliosq; captiuos, omnemq; illorum sub-
stantiam secum duxit, illosq; profligando, vi-
ctoriam reportauit: ideo Rex Sodomæ ei gra-
tulatum occurrit: Melchisedech Rex Salem il-
lum excepit, & benedixit: & ob reportatam vi-
ctoriam Deus promisit illi mercedē magnam.
Quam Dei promissionem, ac benedictionem
si bellū illi displicuisset, ac Deo gratū nō fuis-
set, minimè habuisset, nec præmia inde subse-
quuta essent, ergo sequitur conclusio.

Tertiò, Simeon, & Leui atq; alij filij Iacob
120 armati introierūt Ciuitatem † Sichem, & de-
populati sunt eam, & occiderunt Hemor, & fi-
lium eius Sichem, ob stuprum Dinæ illorum so-
rori illatū: Oues, & Armenta, Asinos, vastantes,
q̃ in Domibus, & in agris erant, paruulos, &
vxores illorū captiuos duxerunt. patet Genes.
c. 34. Iosephus antiquit. Iudaicar. lib. 1. cap. 18.
& Ciuitas erat in Tribu Ephraim, vt illam de-
scribit ibidem Christianus Adrichomius in
Theatro terræ sanctæ. nu. 91.

Quartò. etiā facit, quia Moyses pcepit Iosue,
vt viros eligeret, & pugnaret contra Amalech,
& populum eius: In ore gladij igitur Iosue pu-
121 gnauit, fugauitq; Amalech, & populum eius:
Vnde Dñus dixit ad Moysē, scribe hoc ob mo-
nimētū in libro, & trade auribus Iosue, delebo
enim memoriam Amalech sub cœlo. vt patet
Exodi c. 17. Deuter. cap. 25. & scribit Iosephus
antiquit. Iudaic. lib. 3. cap. 2. Vnde si bella ex
iustis causis (vt diximus) permissa non essent,
Moyses, & Aaron Deo gratissimi non permi-
sissent, ac si Deo gratum non fuisset bellum,
cum Amalecitis gestum, vtiq; non dixisset, vt
illius in libro Historiam scriberet, & memo-
riam faceret sempiternam.

Quintò ob aurei vituli adorationē, præcepit

Moyses filijs Leui, vt occiderent fratres, ami-
122 cos, & propinquos, & die illa triginta† tria
millia circiter hominum occiderunt: vt habe-
tur Exodi. cap. 32.

Sextò, similiter Moyses, alijq; Israelitæ, quia
Rex Chananęorũ. & Sehõ Rex Amorrehorum,
123 noluerunt † ipsis concedere transitum viæ,
nec prætio oblato aquam, pugnauerũt, & per-
cusserunt eos in ore gladij. & possederunt ter-
ras illorum: dixitq; Deus ad illum: Ne timeas
eum, quia in manu tua tradidi illum, & om-
nem populum, ac terram eius, ostendens quàm
grata illi fuerit bellandi occasio. vt scriptum
est Numeri c. 21. Iudic. c. 11. sequitur Ioseph.
Antiquitat. Iudaicar. lib. 4. cap. 4. & 5.

Septimò, notum est etiam, iubente Domino,
Moysen, & Phinees filium Eleazari sacerdotis
124 † processisse ad bellum contra Madianitas,
vicisse, mares occidisse, mulieres cępisse, ma-
gnamq; ex illis prædam retulisse. habetur Nu-
meri cap. 25. in fin. & cap. 31.

Octauò, nulli dubium, Deum Optimum Ma-
ximum, Hebręis, siue Israelitis dedisse, ac tra-
125 disse† Bellorum leges, quomodo, quouè or-
dine procedendum esset cum hostibus ad bel-
lum: vt patet Deuteron. cap. 20. de quibus agit
etiam Iosephus antiquit. Iudaicar. lib. 3. c. 11.
In vanum autem leges pro bellis exercendis
traditæ fuissent, si illos à bellorum exercitio
vellet abstineri? quod quàm fuerit dictu, audi-
tuq; absurdum, silebo.

Nonò, eodem etiam pacto, mandante Domi-
126 no, Iosue filius Nun, bella gessit, † debella-
uitq; vrbem Iericho, & aduersus vrbem Hai, &
eius Reges, Gabaon, aliasque Ciuitates, & Re-
ges trans Iordanem: de quibus habetur in li-
bro Iosue vsque ad cap. 10. quorum bellorum
meminit idem Ioseph. antiquitat. Iudaic. lib. 5.
cap. 1. Quæ omnia bella, Dominus Deus mi-
nimè aspernatus est.

Decimò, Iudas filius Iacob, iubente Domi-
no, & ipse belligerauit post Iosue contra Cha-
nanæos, & Pherezæos, & Iebusęos, vt patet Iu-
127 dicum. c. 1. contra† quos iratus est Dominus,
quòd ad vnum omnes minimè deleuerint, &
Aras illorum non subuerterint. vt habetur Iu-
dicum. cap. 2.

128 Vndecimò, Debora Prophetissa † vxor La-
pidoth cum Barac, deleuerunt exercitum Ia-
bin Regis Chanaam, & medio Iahel vxoris
Haber Cinæi, occiderunt Sisarã Regis Ducem,
& exercitũ Principẽ, vt scribitur Iudicum. c. 4.

Duodecimò, quid clarius inspicere velint
129 aduersarij, quàm si considerabunt † Gedeo-
nis Historiam, qui ex mandato Domini cum
Trecentis viris, ad pugnam prodiens, vidit ex
Madianitis cęsa centum viginti millia homi-
num bellatorum, & educentium gladium: vt
habetur Iudic. cap. 8.

130 Decimo tertiò, & Iephte factus† Dux Prin-
cipum Galaad, pugnauit fortiter contra filios
Ammon, quos deuicit; tradiditq; illos Domi-
nus in manus suas: vt traditum est. Iudic. c. 11.
& scribit Iosephus antiquit. Iudaicar. lib. 5. c. 9.
Idemq; Iephte contra filios Ephraim pugna-
131 uit fortiter cæsis † ex eis quadraginta duo-
bus millibus hominum. Iudic. cap. 12.

Decimo quartò, probauit Dominus Bella
132 Samsonis, qui cum Asini Maxilla† occidit in
pugna mille viros. Iudic. cap. 15.

Decimo quintò, filij Israel, ob adulterij scæ-
lus patratum, inierunt prælium cum filijs Ben-
133 iamin, † & occiderunt viros bellatores vigin
ti quinq; millia, & centum: vt patet Iudicum
c. 20. vbi apparet, illos destruxisse Ciuitatem
Gabaa, in qua natus erat Saul, primus Rex Is-
134 rael, ibiq; sepultus à Dauide, †quam postea
reędificauit Asa Rex Iuda. vt habetur lib. 3. Re-
gum cap. 15. & lib. 2. Paralipom. cap. 16.

Decimo sextò, cum Amalecitæ cœpissent
vrbem Siccleg, & captiuas duxissent Abigail,
135 & Achinoam, † vxores Dauid, totumq; po-
pulum, & cunctam substantiam, nonne perre-
xit idem Dauid, & persequutus est eos, quos
omnes Dominus tradidit in manu sua, pugnãs
à vespera ad vesperam, recuperatis vxoribus,
& omni populo, & omni substantia, annuente
Domino Deo nostro. Habetur lib. 1. Regum.
cap. 30. Ioseph. antiquit. iudaicar. lib. 6. cap. 15.
Idem etiam Dauid, Domino opem præstante,
136 bellauit cõtra† Philistijm, ipsosq; vicit: scri-
ptura est lib. 2. Reg. c. 5. Sic etiam misit Ioab,
& exercitum suum, & vastauerunt filios Am-
mon, & Rabba vrbem Regiam cępit, destruxit-
137 que omnes vrbes † filiorum Ammon, & Re-
gum Ammonitarum. habetur 2. Reg. cap. 11. 12.
& 13. Quam postmodum cœpit Ptolomeus Phi
ladelphus Ægypti Rex, & ex suo nomine Phi-
138 ladelphiam nuncupauit, † & nomen restituit,
quousque peruenit ad manus Christianorum,
quam dum tenuerũt Metropolis erat, & sub se
duodecim Episcopos habebat: vt dicit Guliel-
mus Episcopus Tyri de bello sacro lib. 14. c. 12.
139 Gessit, & bellum contra Absalon † filiũ suum
2. Regum cap. 16. 17. & 18.

Decimo septimò, ex mãdato Domini pugna
140 uit Achab Rex Israel contra Benadad † Re-
gem Syriæ, prima vice, primoq; anno & plaga
magna percussit Syriam. Secũdo anno percus-
141 sit ex Syris † centum millia peditũ. patet
lib. 3. Reg. cap. 20.

Decimo octauò & filij Ruben, Gad, & dimi-
diæ tribus Manassæ pugnam fecerunt contra
Agarenos, & Deum inuocauerunt dum pręlia-
rẽtur, & obtinuerunt victoriam, appellatumq;
142 est bellum Domini; & ex Agarenis † capti
sunt homines centum millia, & Cameli quin-
quaginta millia, & oues ducentæ quinquagin-
ta millia, & Asini duo millia: vt scriptum est.
Paralipomen. lib. 1. cap. 5.

Decimo nonò, nonne, & Manus Domini fuit cum Iudith, vt iret, quasi armiger, ad bellandum pro Ciuitate Betuliæ, & omni Iudæa, & quem timuerant Holofernem, exercitus Assy-
143 riorum Regis Principē, † & ne bellarent susceperant, ipsa sola illum contriuit, illiusq; caput amputauit: cui fuerunt à Pontefice Maximo gratiæ redditæ, benedictiones tributæ, & à populo acclamationes factæ? vt patet Iudith à cap. 14. vsq; ad finem totius libri.

Vigesimò, nisi bellandi peritia Deo fuisset accepta, non tantopere Iesus Naue collaudare-
144 tur, † ac Dauid: vt de primo habetur Ecclesiastici. c. 46. de secundo Ecclesiast. cap. 47.

Vigesimo primò, in vallem visionis facit exprobationem Esaias & opprobrio tradidit, quod homines sui non essent mortui in bello, neque interfecti gladio: quasi quòd in bello mori non
145 † itá dedecorosū sit, vt voluit idē Esaias c. 22.

Vigesimo secūdò, sic gloriatur idem Esaias: A voce (inquit) Domini pauebit Assur virga percussus, & erit trāsitus virgæ fundatus, quem requiescere faciet Dominus super eum in Tim
146 panis, & Cytharis, & in bellis † pcipuis expugnabit eos. vt habetur Esaiæ cap. 30.

Vigesimo tertiò, si bella fieri non deberent, vtique non comminatio facta esset Sedechiæ
147 † Regi per Hieremiam cap. 21. Et debellabo (inquit) ego vos in manu extenta, & in brachio forti, & in furore, & in indignatione, & in ira grandi.

Vigesimo quartò, quàm optimè idem Hie-
148 remias canit, & armat ad bellum † dicens, præparate scutum, & clypeum, & procedite ad bellum in galeis: Polite lanceas, induite vos loricis. vt habetur. Hierem. cap. 46.

Vigesimo quintò, idem propheta similiter
149 ad bellum incitat, dum ait: Super † terram Dominatorum ascende, & super habitatores eius visita, dissipa, & interfice, quæ post eos sunt, ait Dominus, & fac iuxta omnia, quæ præcepi tibi, vox belli in terra, & contritio magna. Hierem. cap. 50.

Vigesimo sextò, alius propheta ait: Quia Dominus loquutus est, clamate hoc in gentibus, sanctificate bellum, suscitate robustos, acce-
150 dant, † ascendant omnes viri bellatores: concidite aratra vestra in gladios, & ligones vestros in lanceas. Habetur Ioelis cap. 3.

Vigesimo septimò, Matathias moriens, non
151 destitit pro lege Dei accendere filios † ad bellandum cōtra exercitum, ac milites Regis Antiochi. vt habetur 1. Machabæorum cap. 2. & sic postmodum, Deo volente, à Iuda Macha-
152 bæo, & eius fratribus † tot bella gesta sunt, & tot victoriæ reportatæ de quibus pleni sunt Machabæorum libri.

Vigesimo octauò, centurio apud Mattheum cap. 8. cum à Iesu Christo gratiam quæreret, vt puer suus sanaretur, dixit: nam, & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic vade, & vadit, & alio veni, & venit. Vnde Christus non modo non ei imperauit, vt militiam non ageret, sed excla-
153 mauit: Amen dico † vobis, non inueni tantam fidem in Israel. Si enim militando errasset, & prauum opus fecisse diceretur, vtiq; vel ei gratiā nō fecisset, aut faciēs, vt à militia abstineret, phibuisset; prout alijs facere solebat.

Vigesimo nonò, facit etiam dictum Christi, qui dum loqueretur de venturo mundi fine, ac iudicij die, inquit: Audituri enim estis prælia, & opiniones præliorum. Videte ne turbemini,
154 oportet enim hæc fieri. † sed non dum est finis. vt patet Matthæi. cap. 24. Lucæ. cap. 21. Vnde dicit bella fieri oportere. De his latissimè Iosephus à Cotta de Temporibus nouissimis lib. 1. cap. 14. lib. 2. cap. 8. 9.

Trigesimò, facit illud Diui Io. Baptistæ, de quo in Euangelio dicitur: Interrogabant eum, & milites dicentes, quid faciemus, & nos? & ait illis. Neminem cōcutiatis, neq; calumniam
155 faciatis, & contenti estote † stipendijs vestris. vt dicitur Lucæ cap. 3. Nec tamen illis prohibuit, vt minimè militarent, immò probauit militiam, dum dixit, quòd in illo militiæ exercitio neminem concuterent, & nulli calumniam facerent, sed contenti essent eorum stipendijs: nec prohibuit arma, & quòd militiam exercerent: concussionem prohibuit, quæ nil aliud
156 est, nisi officij † intuitu, per minas, aut oppressionem pecunias petere. l. 1. l. 2. ff. de concuss. Glo. in c. Paratus. in fine 23. q. 1. Insephi Anglef. flor. Theolog. par. 2. q. de restit. ex bell. concl. 1.

Trigesimo primò, cum Petrus tempore Dominicæ Passionis, gladium emisit, strinxitq; ac
157 serui Principis sacerdotum auriculam † amputauit, Christus inquit: Conuerte gladium tuum in locum suum: vt scriptum est Matthei cap. 26. quod verbum, tuum, Dominium denotat, vt & Petrus Dominus sit gladij tēporalis; dum dicit in locum suum, denotat, quòd conseruetur in manu Pontificis, vt Pōtificis, & sanctæ Ecclesiæ; & vt alibi plenius dixi: vnde si gladij operatio necessaria non esset, ad quid oporteret illum conseruari?

Trigesimo secundò, ex verbis Christi coram Pilato dictis apparet milites pro Rege decertare posse: dum Ioan. c. 18. † inquit: Si Regnum meum esset de hoc mundo, ministri mei vtique
158 decertarent † pro me, ne traderer Iudæis.

Trigesimo tertiò, admodum sibi complacuit
159 Dominus noster Iesus Christus † in centurionibus militum, quorum quatuor in scripturis
160 cōmemorantur, nimium † cōmendati. Primus de quo dictū est supra hoc eodem capite, vers. 28. Secundus, qui tempore Passionis Domini Nostri Iesu Christi, dixit: Verè filius Dei erat iste. Lucæ cap. 23. Tertius est Cornelius Centurio, qui Petro Amicus fuit, de quo dicit Lu-

eas Act.cap. 10. Vir autem quidam erat in Cæ-
ſarea, nomine Cornelius Centurio, cohortis
q̃ dicitur Italica, Religioſus, ac timens Deum
cum omni domo ſua. Quartus verò Centurio,
qui Paulum bene tractauit: de quo ſcribitur
Act.cap. 27. ſi improbata itaq; illorum Centu-
rionum militaris exercitatio erat, non illos
tantis laudibus, ac virtutibus in ſacra pagina
videremus?

Trigeſimo quartò, ſi bellica ars prohibita eſ-
ſet à Deo tamq̃ peſſima, non vtiq; tot vicibus,
peculiari ſe nomine Deus Optimus, Domini
161 exercituum † decoraſſet 1. Regum cap. 4.&
17.lib. 2.Regum c.5.6.& 7.lib. 3. Regum.c.18.
& 22.lib.4. Regum c.3. & 19.lib. 1. Paralipom.
cap.11.& 19.lib.2.Paralip.c.18.Iſaiæ cap.5.19.
21.37.& 47.Amos.c.4.]& alibi pluries.

Trigeſimo quintò, Adeo verum eſt, nõ fuiſſe
prohibita à Deo bella, quòd fuerit factus liber
162 peculiaris, cui titulus erat, liber Bellorũ † Do
mini. de quo fit mentio Num.cap.21. quem li-
163 brum non reperiri, † ſed deperditum fuiſſe
164 aſſerunt, quemadmodum, & † librum iuſto-
rum, de quo meminit Ioſue cap. 10. & librum
165 de verbis † dierum, de quo habetur lib. 2.
Paralipom.c.9. Sic & librum Nathan Prophe-
166 tæ, † Ahiæ Silõitis, & aliorum. Eodem modo
libros Salomonis de Natura lignorum, Herba-
167 rum, iumentorum, volucrum, † reptilium, &
Piſcium, ac Carmina eiuſdem Salomonis. de
quibus ſcriptum eſt lib.3.Regum cap.4 Sic di-
cit Gloſſa Rabani ordinaria in dicto c. 10. Io-
ſue vbi ait: Hunc librum nuſquam reperiri aſ-
168 ſeuerant, ſicuti librum verborum † Domini,
cuius in libro Numerorũ mentio fit Num. 21.
Hæc Rabanus. Vnde ſi bella adeo reprobata
extitiſſent, ad quid in ijſdem libris commemo
rata erat Bella Domini?

Trigeſimo ſextò, Auguſtinus de verbis Do-
mini, ſecundum Mattheum, Sermon. 19. Non
169 enim (inquit) militare † delictum eſt, ſed pro-
pter prædam militare peccatũ eſt. Nec Rem-
publicam gerere criminoſum eſt, ſed ideo ge-
rere Rempublicam, vt rem familiarem potius
augeas, videtur eſſe dãnabile. Propterea enim
prouidentia quadam, militantibus ſunt ſtipen
dia conſtituta, ne dum ſumptus quæritur, præ-
da graſſetur. & idem Auguſtin. lib. 22. Contra
Fauſtum. cap.74. Nec bella (inquit) per Moſen
geſta, miretur, aut horreat, quia, & in illis Di-
170 uina † ſequutus Imperia, nõ ſæuiens, ſed obe-
diens fuit: Nec Deus cum iubebat illa, ſæuie-
bat, ſed digna dignis tribuebat, dignoſque re-
tribuebat. Quid enim culpatur in bello, an q̃a
moriuntur quandoq; morituri, vt dominentur
in pace victuri? Hoc reprehendere, timido-
rum eſt, non religioſorum. Nocendi cupiditas,
vlciſcendi crudelitas, implacatus, atque impla
cabilis animus, feritas rebellandi, libido do-
minandi, & ſimilia, hæc ſunt, quæ in bellis iu-
re culpantur, quæ plerunq; ita culpantur, vt
etiam iure puniantur. Et ſic plura ſequuntur
in illo capite. Vnde idem Auguſtin. de Ciuit.
Dei lib.4. c.15. inquit. Proinde belligerare, &
171 pro domitis gentibus, dilatare Regnũ, † ma-
lis videtur fœlicitas, bonis neceſsitas: Sed q̃a
peius eſſet, vt iniurioſi Iuſtioribus dominaren-
tur, ideo non incongruè dicitur etiam iſta fœ-
licitas. Et ad Marcellinum Epiſtola 5. ait: Nam
ſi Chriſtiana diſciplina, omnia bella culparet,
hoc potius militibus conſilium ſalutis peten-
tibus in Euangelio diceretur, vt abijcerent ar-
ma, ſeq; militiæ ſubtraherent. Dictum eſt au-
tem eis: Neminem concuſſeritis; nulli calum-
niam feceritis; ſufficiat vobis ſtipendium ve-
ſtrum. Quibus proprium ſtipendium ſufficere
debere, pręcepit, militare vtiq; non prohibuit.
Hæc Auguſtinus. Sic etiam alij Pontifices de-
172 creuerunt, Nicolaus † Papa, Gregorius Ma-
gnus, Leo Quartus, & alij. in c. Si nullam. c. Vt
pridem. c. Vos c. Omni timore. c. Igitur 23.q 8.
Sic D. Ambroſius. Fortitudo (inquit) quæ bello
173 tuetur patriã † à Barbaris, vel domi defendit
infirmos, plena iuſtitia eſt. ĩ c. Fortitudo 23.q.3

Trigeſimo ſeptimò, ſanctiſsimi, ſummiq; Ro-
mani Pontifices Turcis, Infidelibuſq; bellum
174 inferendum † decreuerunt, Vrbanus Secun-
dus, Paſqualis Secundus, Gelaſius, Caliſtus Se-
cũdus, Eugenius Tertius, Lucius Tertius, Gre-
gorius Octauus, Clemens Tertius, Cęleſtinus
Tertius, Innocentius Tertius, Honorius Ter-
tius, Gregorius Nonus, Innocentius Quartus,
Alexãder Quartus, Gregorius Decimus, Ioan-
nes Vigeſimus ſecundus, Martinus Quartus,
Innocentius Sextus, Vrbanus Quintus, alijq́ue
complures, vt Baptiſta Platina, alijq; Põtificia-
rum Hiſtoriarum ſcriptores tradiderunt. Sic
etiam Pius Secũdus, qui in ipſo actu perſona-
liter apud Anconam, anteq̃ claſsi ſe immittere
vellet, ſpiritum reddidit. Et noſtro æuo Pius
Quintus idem decreuit, & dum hæc tranſcri-
buntur Clemens Octauus ſimiliter Bellum fo-
uit Imperatoris contra Turcam, auxiliares illi
copias mittendo. Et tamen ipſi Summi Roma-
ni Pontifices ſunt, qui Petri Cathredam ſan-
ctiſsimè gubernarunt, ac Spiritu ſancto ducti
eadẽ bella decreuerunt. Quid igitur Lutherus,
alijq; verba effundunt, contrarium aſſerentes?

Trigeſimo octauò, attenditur in bellis geren-
dis, præſertim in Turcas, Infideles, & fidei Chri
ſtianæ inimicos, maxima Chriſtianæ Reipubli-
175 cæ vtilitas. † Exercẽtur enim bella pro iuſti-
tia, vel conſeruanda, vel acquirenda ab aduer-
ſario obſeruante iniuſtitiam ex cauſis iam ſu-
pra narratis: quia, vt Propheta ait: Pſalm. 84.
Iuſtitia, & pax oſculatæ ſunt. Vnde pro iuſti-
tiæ exequutione, bellum in Turcas inferri ne-
ceſſe eſt, vel ipſo prouocante aduerſario, vt vis
176 vi † repellatur, l. Vt vim. ff. de iuſt. & iur. vel
nullo prouocante, Chriſtianis impellentibus,

non

non modo pro recuperandis Prouincijs, Imperijsq; deperditis, sed etiam pro nouis quærendis: vt verificari possit illud Dauid Psal. 18. In omnem terram exiuit sonus eorum. & illud Apostolis dictum à Christo, Marci cap. 16. Ite in vniuersum mundum, & prædicate Euangelium omni creaturæ: & tamen in vtroque capite, quanta sit Christianæ Reipublicæ vtilitas, nemo non videt.

Trigesimo nonò, Bonifacius Corsicæ Comes, Hugo Rex Italiæ, Ramyrus Rex Galletiæ,
177 † Otho Primus Imperator, Henricus Secundus Imperator, Carolus Magnus, & Ludouicus Reges Galliæ, Robertus Horthmannus, Rogerius Rex Siciliæ, Boemundus, Gothifredus Bullonius, Balduini plures, Dominicus Michaelius Dux Venetorum, Ferdinãdus Rex Hispaniæ, Ioannes Huniades, Matthias, & Ladislaus Rex Hungariæ, Carolus Quintus Imperator, Philippus Rex Catholicus, Respublica Venetorum, Genuensium, Lucensium, alijq; non parũ multi, Christiani Principes, qui diuersis temporibus, Sarracenos, Arabes, Turcas, Mauros, Hæreticos, & Fidei Christianæ hostes deuicerunt, & pessundederunt. In vanum igitur laborauerunt? absit, vt dici possit tam insulsa, & gravis vesania, quam nullus, nisi eadem hæresi maculatus, vnquàm dixerit.

Quadragesimo, & vltimò, hanc opinionem, Bella fieri posse, & iusta esse dum fiunt per Prin
178 cipes † Christianos, contra Turcas, Mauros Sarracenos, Hæreticos, & Christianæ fidei aduersantes, tenuerunt grauissimi Sancti, & Ecclesiæ Doctores, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, & Gregorius, ac Isidorus in locis supra allegaris. Oldrad. in cons. 72. Bart. in l. 1. C. de Pagan. Armilla. in summa. §. Bellum. Andr. Gail. de Pac. public. lib. 1. c. 4. nu. 40. Io. Brunell. in Rep. c. 1. de Homicid. par. 4. nu. 10. & 12. Sebastian. Medic. in Concor. decreti. 2. q. 1. art. 1. & 2. Ioannes Cardinalis Roffens. in Lutherum. art. 33. & 34. Ioan. Paulus Lancellot. in libell. de Comparat. Vtriusque Iur. colu. 3. Iacobin. de Sancto Georg. in Inuest. feud. § Et promiserunt. sub nu. 9. Aluar. Pelag. de Planctu Eccle. lib. 1. cap. 37. Didac. Couar. in Relect. c. Peccatum. par. 2. § 9. & §. 10. Alfons. de Castro Aduers. hæres. lib. 3. tit. de Bello. Hæresi. 1. & 2. Paulus Grysaldus decision. Catholicar. §. Bellum. nu. 1. & 2. Tiber. Decian. de Re Criminaria lib. 5. capit. 42. nu. 3. & 4. Ioseph. Angles Flores Theologal. quæst. in tit. de Restir. ex bello. conclus. 4. par. 2. Lelius Zanchus de milire Secular. & Milite Sacro. lib. 1. cap. 13. num. 8. & cap. 49. per totum. nouissimè Ludouic. Carbonus de legib. lib. 18 cap. 7. Antonius Gamma in decis. Lusitan. 335. num. 1.

Quando verò Turcæ pacem quærerent, paciq́ue assentirent, Bellum in ferri non posse, cẽ-
179 suit † Concilium Vuormaciense, cap. 47. vt refert Ioan. Sotteall. in summa Pontificalium. §. Bellum. Sed ego considerarem, quando pax proponeretur ad Christianæ Reipublicæ beneficium, alias dubitarem. Quid enim si Hæretici cum Catholicis Pacem vellent, ipsi tamen vellent in eorum erroribus perseuerare? peruersi enim isti, si bellis non vexarentur, vtique in sua pertinacia starent. Quod remitto eiusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Iudicio, eiusque Summi
180 Pontificis. Quàm rectè Philippus Rex † Catholicus, qui oblatam pacem, dum sineret illos viuere in eorum credulitate pluries oblatam à suis subditis in inferiori Germania, nunquè acceptauit. Vtinam sic actum esset in Gallia, dum Carolus Nonus Rex in minoribus agebar, quia non tot ruinæ, ac procellæ Regnum illud obruissent.

An autem liceat Christiano Principi ad profligandos in bello hostes, Infidelium auxilio
181 † vti? Ego facerem quæstionem hanc Trimẽbrem. Quia si loquimur de pecunia auxiliari,
182 quæ daretur ab Infideli Principe, † alicui Christiano Principi fideli pro belli subsidio, tunc sine dubio censerem hoc non esse de genere prohibitorum: Quia si Turcarum Imperator, vellet donare suum Imperium Ecclesiæ Romanæ, crederem Summum Pontificem, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & Prælatos, minimè recusaturos. Aut loquimur de subsidio fortè dando fideli ab infideli ad profli-
183 gandum † Principem infidelem, & tunc censerem idem esse, & licitè fieri: iuxta illud Hierem. cap. 51. Ecce ego iudicabo causam tuam, & vlciscar vltionem tuam: Et Esaias. cap. 1. Heu cõsolabor super hostibus, & vindicabor de inimicis meis. Aut sumus, cum Princeps Christianus, vult vti Turcarum, vel infidelium au-
184 xilio cõrra † alium Christianum Principem: & in hoc dubio resoluendo magna est Doctorum perplexitas. Abbas Panormit. in c. Quod super. nu. 15. de Voto, & voti redempt. dicit cõ-
185 clusiuè in bello iusto licere † infidelium vti auxilio: & sic dicit tenere Oldrad. in cons. 67. in quo nihil de hoc. Sed Oldrad. tractauit istã quæstionem in cons. 71. Incip. Nunquid. & latius hanc opinionem probat Ioan. Brunell. in d. c. 1. de Homicid. par. 4. conclus. 11. nu. 28. qui refert aliqua argumenta inducta per Oldrad. in loco supra allegato, & aliqua sua, quæ sunt infrascripta. Primò, quia Iudas Machabæus
186 vsus est fœdere, auxilio, ac societate † Romanorum, cõrra Antiochum Ægypti, ac Syriæ Regem infidelem. patet lib. 1. Machab. capit. 8. Se-
187 cũdò mouetur, quòd Tyrus † Phœniciæ apud Syros Patria Vlpiani, contraxit fœdus cum Romanis. Idem Vlpian. in l. 1. ff. de censib. Tertiò quòd Iosue contraxit confœderationem cum
188 Gabaonitis, vt † habetur Iosue cap. 9. Quar-
189 tò, quia Dauid se coniunxit cum † Achi Rege Geth, vt pugnaret contra Saul Regem: vt patet

cens: Non est tutus ad Herodem regressus, nec
208 expedit † cum his, qui oderunt Deum fœderá
iungere, nec de religione cum malignantibus
inire consilia, quorum familiaritas infantiam
Christi studiosè prosequitur. Vnde ad idem
Hieronym. in Matth. c. 2. Idcirco magos reuersos,
ait, in Regiones suas, quia infidelitati non
erant immiscendi Iudæorum.

Modò non obstant in contrarium adducta.
Primum nō obstat, quia & si Machabæi Romanorum
auxilio vsi sunt, tamen illud licitè fecerunt,
quia bellum illis erat cum Antiocho
209 Rege Syriæ, & Aegypti, qui erat, & ipse † gentilis,
& idcirco societas, & Fœdus illis permittebatur,
vt diximus in secundo argumento vltimę
opinionis. Secundum, non obstat, per tex.
in d. l. 1. ff. de cēsib. quia non facit ad casum, de
quo agitur: quid enim ad rem, quòd Phœnices
210 † gentiles inierant fœdus cum Romanis similiter
gentilibus? Insuper quod dicit Vlpianus
fuit post Christi Domini aduentum, quo
tempore nec Romani Imperatores, nec Phœnices
Christi fidem susceperant. Tertium non
obstat, quia Iosue cōtraxit fœdus cum Gabaonitis,
qui sponte se obtulerunt Iosue seruire,
tamquàm serui; seruis autem vtimur sine salario,
ac stipēdio, vti Barbaris, seu mauis animalibus
brutis. Vnde non est dare societatem inter
Dominum, & seruos, sed potius superioritatem,
& subiectionem: Vnde fuerunt constituti
aquarij, lignarijq; in Templo, & perpetuo
211 ibidem mancipati seruitio, & † dicti Nathinęi,
idest dati, vel donati Templo ad seruiendum.
Permisit etiam Dominus ad cōfusionem
Amorrhęorum, permittendo minus malum, vt
euitaret maius. Præterea quoad Gabaonitas,
illi fraude, & tacita veritate obtinuerunt fœdus,
& societatem cum Iosue, figurantes autem
212 illos † de longinquo venire, & esse de
longinquis regionibus, nec fuit à Iosue, & Israelitico
populo detecta fraus, nisi facto iuramento
de eis non occidendis; vnde ista fraus
contra legem non fuit aliter operata scienter
à Iosue. Insuper, & si Ciuitas Gabaon esset He-
213 uęorum, † tamen statim fuit data tribubus Israelitarum,
illamq; obtinuerunt Leuitæ; quàmquàm
Gabaon esset de Tribu Beniamin, vt patet
Iosue. cap. 21. lib. 1. Paralipom. c. 9. & 16. de
his agit etiam Carolus Sigonius de Republ.
Hebræo. lib. 6. cap. 7. Quartum non obstat, quia
Dauid non fecit fœdus cum Achi Rege Geth,
vt bellum gereret, sed ad illum deflexerat fugiens
à facie Saul eum persequētis, vt euitaret
mortem, cum ex Dei voluntate, & prouidentia
saluatus esset, quasi constituendus esset in Regē
Israel: nec aliquo modo militauit, bellumuè
gessit pro Achi, cum fuissent à Philistæis recusati
tamq̄ suspecti. vt patet in dicto 1. lib. Reg.
c. 29. Pugnauit autem Dauid contra Amalecitas,
quia acceperant Ciuitatem Siceleg, & du-
214 xerāt captiuas eius vxores, idq; bellum † fœliciter
gestum est, Deo Domino ita mandante,
vt habetur lib. 1. Reg. c. 30. Quintum non obstat,
quia promissio à Deo Abrahæ facta, & semini
eius, non fuit ad exercenda bella, sed pro
215 Christo venturo, ac nascituro, & † Ecclesia
fundanda. Sextum non obstat, quin immo facit
pro opinione nostra, vt diximus in primo
argumento. Septimum non obstat, quia si ex
aduerso consideratum fuisset illud fundamentum,
non fuisset allegatus ille contextus pro
eorum opinione, tamq̄ ipsis cōtrarius: Ex quo
tribus Israel percusserunt fœdus cum Dauid,
& conuenerunt ad eum in Hebron, vbi vnxerunt
ipsum in Regem: vnde non fuit initum
fœdus cum extraneis, sed cum suis, qui conuenerunt
in eam Ciuitatem ad vngendum eum
in Regem: & licet Ciuitas fuisset Philisthinorum,
tamen per prius in ea dicebantur sepul-
216 ti quatuor Patriarchæ, Adam, Abrahā, † Isaac,
& Iacob, (licet quoad Adam, dicāt aliqui, fuisse
Caluariæ sepultum) quæ Ciuitas similiter
fuit Leuitarum, anteq̄ Dauid esset, eratq; vna
ex Ciuitatibus refugij: vt habetur Genesi c. 35.
& lib. 1. Paralipom. cap. 3. Octauum non obstat,
quia Iephte dum fecit Fœdus cum Israelitis,
217 fecit illud cum suis, non † alienigenis: Iephte
enim Israelitarum Iudex fuit, vt habetur Iudicum
cap. 12. Et natus, ac sepultus fuerat in Ciuitate
Galaad, quæ Ciuitas fuerat tradita longo
antea tempore, dimidiæ tribui Gad, & dimidiæ
tribui Manasse, quam prius è manibus
Amorrheorum cœperat Galaad filius Machir,
qui fuerat filius Manassę, de hoc habetur Num.
c. 32. Deuteron. c. 3. Iosue cap. 13. & alibi etiam
lib. 1. Paralipomenon c. 2. & voluit D. Hieron.
de locis Hebræis in verbo Galaad. Nonum non
obstat, quia Amsai, & cæteri erant Israelitæ, vnde
contraxit societatem cum suis, & non cum
extraneis. Decimum similiter ex eadem causa
non obstabit, quia & si Dauid contraxit societatem,
& amicitiam cum Ionatha filio Saulis, tñ
erant eiusdem gēris. Vndecimum, & vltimum,
habet eādem resolutionē, vt præcedens. Postquam
absolui hanc quęstionem reperi illā agitasse
Octauian. Cacher. in disput. post decision.
qui nonnulla dixit, quæ ego nō tetigi, & è conuerso.
Hāc opinionem alios referens nouissimè
dum hæc trāscribūtur tenuit Fab. de Anna
in consil. 7. nu. 12. vol. 1. nunc meritissimus
Regius Consiliarius, nuper vita functus. Conclusio
itaq; remanet, nō licere Christiano Principi
contra Christianum Principem, vti Infidelium
hominū auxilio. Id tamen totum Catholicæ
Ecclesiæ Romanæ Iudicio remitto.

Hinc impietatis, & dedecoris vitio vertunt
Ioan. Pannoniæ Regi, qui vt Austriacorum intentionem
bello eluderet, Turcarū auxiliares
218 copias habuit, † à quibus eo inductus extitit,
vt fœdè eorundem Turcarum Principi ser-

n.tia

nitia, ac obsequia pstare coactus fuerit. Eodẽ
modo Franciscus Primus Galliæ Rex, vt Nyciã
219 †Ciuitatem opprimeret Turcarum societa-
tem contraxit, Aenobarbo militiæ Principe
vtens, à quo tãdem Nycienses in maximã stra-
gem suorum deducti sunt, & in nouissimos hu-
manarum calamitatum cruciatus inciderunt:
vt sunt authores Ioannes Zilius in Chronico
Regum Galliæ, & nouissimè Arnoldus Ferro.
Rerum Gallicar. lib. 9. in Francisco primo. Sic
220 Elizabetha Angliæ Regina†cum suis confę-
deratis eiusdem farinæ, quæsiuit cum Amura-
thæ Turcarum Principe, vt suos impelleret ad
Hungariæ, & Boemiæ Regna infestanda aduer
sus Rodulphum Imperatorem, & Brutios, Me-
tapontinos, Tarentinosq; & alia Regni Nea-
politani loca, & Philippum Regem Catholi-
cum cunctaret; vt ijs distracti Principes Chri-
stianitatis supremi, & ipsa respiraret. Vtinã, &
ipsa ad cor redeat, & ecclesiæ vnitatẽ foueat.

Nunquid autem clerici, alijq; sacris ordini-
bus insigniti, possint proprijs manibus, ac per-
221 sonis†iustum bellum gerere? Breuiter dicen
dum est, etiam si iustum bellum fuerit, simili-
bus personis bellare minimè licere, nec enim
possunt, etiam iusto in bello, manu sua, mutila-
re, vel occidere, quin irregularitatem incurrãt.
c. Petitio. vbi Ioan. Andr. Calderin. Cardin. Fe-
lin. & alij. extra. de Homicid. c. Clericis. 23. q. 8.
Quinimmo, & si ipsi eorum manibus non muti-
lent, vulnerent, vel occidant, sed hortentur oc-
222 cidentes, dicendo, date, † vulnerate, occidi-
te, fiunt irregulares. Specul. in tit. de dispẽsat.
§. Iuxta. vers. Clericus ergo. Siluester de Prie-
rio in summa. §. Bellum. il 3. q. 2. Diuus Thom.
in secunda 2. q. 40. & 64. artic. 4. cũ multis alijs
ad satietatem relatis à Petro Cenedo in Col-
lectan. iuris Canonici 59 num. 2. parte 1. plura
dum hi commentarij typis dati sunt, de ea re
scribit nouissimè Flaminius de Rubeis in con
fil. 15. num. 12. cum seq. vol. 1.

Primò declara, secus esse, mandante Ponti-
223 fice, quia absq; irregularitatis periculo, †da-
re potest clerico pugnandi licentiam in bello
iusto, cum irregularitas sit de iure positiuo.
c. Is qui. de sentent. excomm. in 6. & ità voluit
Calderin. in dicto cap. Petitio. & Armilla. in §.
Bellum. num. 40.

Secũdò declara, secus esse, si quis solummo-
do regat in bello iusto, pura, quia gubernat cle
ricus nauem pro resistendo hostibus, aut pro
ipsis arcendis, aut fatigandis; quia tunc si nul-
224 la alia intentio subsit, †licitũ est, & irregula-
ritatem clericus non incurrit. Specul. in dicto.
§. Iuxta. vers. clericus ergo. in fin. post Glos. in
c. Quod in dubijs. de pen.

Tertiò declara, posse clericũ, ac religiosum
in bello iusto, ad pugnam hortari, dicens, viri-
225 litee pugnate, vel similia verba. †c. Hortatu.
c. Igitur. c. Vt pridem 23. q. 8. & c. Maximianus
23. q. 3. & cap. Hadrianus 63. distinct. Siluester
Prierius in d. §. Bellum. 3. q. 2. Martin. Nauar. in
cõs. 1. nu. 16. vers. quinto. Quòd licet. tit. de his,
quæ vi. Simon. Maiolus de irregular. lib. 5. c. 49.
nu. 1. 2. & Aluarus Pelagius de planctu eccles.
lib. 1. c. 48. col. 18. vers. Item clericus arma. Nec
226 † obest text. in d. c. Quod in dubijs. ibi (inci-
rant) quia, vt ibidem dicunt Glos. & Innocent.
ac alij, intelligunt, de incitantibus in bello in
iusto: Sic præsentialiter sub Ioan. Hunniade
227 B. Ioannes de Capistrano † exercitum ex-
hortabat Turcarum Tyranno obsidente Bello-
gradum, quam Albam Gręcam vocant, quo die
ex Turcis quadraginta circiter millia occisi
sũt, maximaq; victoria reportata: de quo Beati
Ioan. de Capistrano actu, & vita latè Aeneas
Syluius in Historia Boemica. Io. Tritthemius
de scriptoribus ecclesiasticis. Latè eius vitæ
scriptores Nicolaus Fara, Hieronymus Vtinen
sis, & Christophorus Varisiẽsis, & insuper Fla-
uius Blondus de Italia illustrata. Region. 12.
Albert. Crantius in Saxonia. lib. 11. cap. 35. & in
Metropol. lib. 12. c. 39. Vuolphgangus Drech-
selus in Chronico de reb. Turcicis. in anno
1456. sub Alphonso Cardinali de Carauagial
Hispano pro Papa militante fuisse scribit Ni-
colaus Dolionus Histor. lib. 4. latè etiam Fran-
ciscus Gonzaga in Historia Seraphica Frãcisc.

Supradicta omnia procedere intelliguntur
in bello iusto, quia in bello iniusto, quocunq;
modo Clerici, ac Religiosi adsint, irregularita
tem incurrunt, etiam si adsint sine armis, vel
228 Præfecti, aut tribuni militũ officiũ, quis †as-
sumpserit: vt notatur in d. c. Quod in dubijs. &
in c. Sentẽtiã. Ne cleric. vel monachi. c. Si quis
post. distinct. 51. Panor. & Felin. in d. c. Petitio.
Specul. in d. §. Infra. vers. Sed nunquid clerici;
Syluester. in d. §. Homicidium. & Maiolus in
dicto cap. 49. sub num. 5.

In hoc Regno Neapolitano Barones tenen-
tur Regi seruire in bello, cũ illis equis, tribus
229 mensibus, si ex† Fendo habeat annuas vigin
ti vncias: vt latius dixi supra c. 18. nu. 53. vsq; ad
nu. 63. inclusiuè. cuius loco diximus ibidẽ suc-
cessisse annuam solutionem Adohæ, de his ha-
betur in c. Regni. Item statuimus ꝙ Comites,
Barones, & alij. Sed est aduertẽdũ, quòd illud
230 † seruitium præstatur à Baronibus, quando
bellum est in Regno Neapolitano, vt cõcludit
Andr. de Iser. in c. 1. §. Sed nec est alia iustior.
nu. 34. Quæ sit prima causa benefic. amittend.
& dixi etiam. cap. 20. num. 53.

ARGVM. CAP. XXXIII.

Regalis iuris est, immunitates, ac priui-
legia concedere. Sexdecim regulis ma
teria est ad plenum enucleata.

COM-

COMPENDIVM.

1 Immunitatis conceſſio denotat Priuilegium.
2 Principis proprium eſt à collectis, & muneribus immunitatem concedere. num. 3. 4.
5 Priuilegio aliquid concedi, contra ius eſt.
6 Priuilegium dicitur lex priuata.
7 Legem condere, ad Principem ſpectat.
8 Priuilegium, ſecundum ius commune, priuilegium non appellatur, niſi concedatur inhabili.
9 Priuilegia immunitatum tendunt contra Fiſcum, & ſunt damnoſa.
10 Vtilitas publica priuata præfertur.
11 Quod portatur à pluribus, melius portatur, quàm à paucioribus.
12 Princeps concedens alicui Collectarum Immunitatem, an compenſet quantitatem, immunitatis in ſua portione? num. 13.
14 Immunitas conceſſa, non extenditur ad munera ordinaria à iure ſtabilita.
15 Priuilegium immunitatis, non extenditur ad munera patrimonialia.
16 Priuilegium immunitatis vni conceſſum pro aliqua re, pro eadem ſi ſoluit, conceſſionarius non obſtringeretur ad ſoluendum, ſi concedens prius non ſoluiſſet.
17 Priuilegium cenſetur immunitates conceſsiſſe, quæ ad concedentem ſpectabant.
18 Priuilegium ſtrictè interpretatur, ſi ad alicuius importunitatem conceſſum fuiſſet, ſecus ſi motu proprio. num. 19.
20 Priuilegium ſi eſt ampliſsimum extenditur ad omnia immunitatum capita.
21 Immunitatis Priuilegium extenditur etiam quoad bona poſtmodum quæſita.
22 Quæſita poſtmodum, non includuntur Priuilegio immunitatis conceſſo, ſi per verba ſimplicia; ſecus ſi per verba generalia ampliſſima.
23 Immunitatis priuilegium conceſſum perſonæ, extenditur ad bona præſentia, & futura.
24 Priuilegium immunitatis habet locum etiam in bonis poſtea quæſitis per ſubrogationem bonorum priorum, quibus conceſſa erat immunitas.
25 Bona ſubrogata gaudent priuilegio bonorum eorum loco ſubrogatorum. num. 26.
27 Priuilegium immunitatis conceſſum à Principe iura Imperij habente, tunc id ad quod tenebatur immunis, reſpiciet cæteros de vniuerſitate.
28 Priuilegio immunitatis non obſtante, tenetur tempore belli priuilegiatus ſoluere.
29 Priuilegium immunitatis conceſſum alicui, an extendatur ad eius colonos? num. 30. & 31.
32 Priuilegium immunitatis, non afficit vniuerſitatem, niſi adſit clauſula, non obſtante.
33 Vniuerſitas cognoſcens ſuperiorem, an concedat immunitatem. num. 34. 35.
36 Vniuerſitates in Regno Neapolitano nec directè, nec indirectè poſſunt alijs donare.
37 Intellectus Prag. incip. Perche. §. 18. ſub tit. de Adminiſtrat. vniuerſ.
Intellectus Prag. Ducis Offunæ. Incip. Ancorche.
38 Immunis, & priuilegiatus, non ſolum gaudet immunitate, ſed debet eſſe particeps omnium vtilitatum, & redituum communium.
39 Priuilegium immunitatis, non extenditur ad ſolutionem Laudemij.
40 Priuilegia immunitatum conceduntur ob ſexuum, & corporum debilitatem, numerum liberorum, paupertatem, conditionem, ordinem, dignitatem, religionem, abſentiam Reipublicæ cauſa, & alia, quæ declarantur.
41 Immunitatum priuilegia probanda ſunt.
42 M. Antonius Philoſophus edixit, vt prætendentes immunitatem per documenta oſtenderent.

CAP. XXXIII.

1 IMmunitatis cõceſsio† denotat Priuilegium,
vt voluit Bartol. in l. Nec infames. nu. 1. C. de
decur. lib. 10. A collectis enim, & muneribus,
nemo immunitatem concedit, niſi Princeps,
2 cuius† proprium eſt. vt in l. Sunt munera. ff. de
vacat. muner. & habetur in l. 1. C. de his, qui à
princ. vac. & habetur in toto tit. C. de immun.
nem. conced. Bart. in l. 2. nu. 1. ff. de iur. immun.
& in d. l. Nemo. in princip. Luc. de Penn. in l.
Contra publicam. verſ. 13. & 14. C. de re milit.
lib. 12. Io. Cephal. in conſil. 58. vol. 1. & nouiſſimè Surd. in conſil. 278. nu. 7. vol. 2. Vndè optimè Io. de Platea. in d. l. vnica. C. de his qui à
princip. lib. 10. cenſuit: Idcirco, conceſsionem
3 priuilegij immunitatis, † eſſe principibus reſeruatam, nec alijs paſſim Iudicibus, aut ſuperioribus Magiſtratibus tributam, quia plures
eſſent, qui priuilegia immunitatis acquirerẽt,
illaq; facilè precibus, prece, pretio, aut ambitione aſſequerentur: & idcirco ferè nullus eſſet, qui munera ſolueret: & ſic eſſet malè Regi,
& Reipublicæ conſultum. Aliam reddidit rationẽ Io. Mauritius in rep. l. Vnicæ, C. quo loc.
mul. mun. ſub. col. mihi 291, verſ. Cui, & alia annecti poterit. Idcirco ſcilicet, Principi facultatem hanc reſeruatam fuiſſe, in ſupremæ poteſtatis, ac ſuperioritatis effigiem, eo quòd ad
4 ſolum Principem †ſpectet illam concedere. quod
& voluit Cardinal. Pariſ. in conſ. 69 in princip.
vol. 1. Petrus Bellnga in Specul. Princip. rub. 46.
in princ. n. 7. vbi dixi in verb. Vacuatis. Ioſeph.
Ludouic. in deciſ. Peruſin. 3. num. 4. Io. Bodin.
de Repub. lib. 1. cap. fin. nouiſsimè Carol. Tapia Regius nunc Conſiliarius de Conſt. Princip. in rub. cap. 4. nu. 30.
Nec mirum, quia cum priuata quædam lex ſit
5 Priuilegium, & ſit contra Ius cõmune† aliquid
concedi per priuilegium: vt in cap. Abbate. de
verb. ſignificat. l. Ius ciuile. ff. de iuſt. & iur. l. 1.
C. de Theſaur. lib. 10. Bartol. in l. Nulla. ff. de le-
6 gi. Et idcirco dicitur† lex priuata. Bald. in l. Eã
quam. col. 10. verſ. Interrogatus fui. C. de fidei-
com. & in l. Quæ ex relationib. C. de leg. Alex.
in

in l. Beneficium. ff. de Constit. Princip. sequitur,
7 quòd cum ad Principem spectet † legem condere, vt latè dixi supra. cap. 31. ad eundem etiã spectat immunitatum priuilegia concedere, quæ dicuntur priuatorum leges, & ideo Priuilegium secundum Ius commune priuilegium
8 † non appellabitur, nisi concedatur Inhabili. Innocent. in c. 1. de Rescript. Nam ea appellat leges Priuatorum. Isidor. lib. Ethimolog. 9. c. 18. & habetur in c. Priuilegia. 4. distinct. Gloss. in c. 1. in verb. Noscatur. de const. in 6.

Immunitatum tamen Priuilegia, non ità faciliè à Principibus conceduntur, nec ità passim à Magistratibus probantur; tendunt enim
9 contra Fiscum, & ei sunt † damnosa. l. fin. C. Si contra ius, vel vtilit. pub. l. 1. C. de Præcib. Imper. offerer. Maximè etiam cum alijs damnum inferant, quibus iniunguntur illa munera, atque onera persoluenda, in quibus immunes fierent priuilegiati; adeo, vt commodum priuatū præferreretur vtilitati publicæ, contra ordina-
10 riam † iuris Regulam. l. Actione. ff. Pro soc. l. Vnica. §. pen. C. de Caduc. toll. quia prius portabatur à pluribus, quod postmodum portabi
11 tur † à paucioribus. l. Omniũ. C. de omni agro. desert. Et ideo dicuntur immunitates contra publicam vtilitatem. per Gloss. in l. Si ita scriptum. ff. de leg. 2. Petr. de Anchar. in conf. 269. Io. Cephal. in conf. 553. nu. 15. vol. 4. Propterea ad dilucidationem materiæ huius, faciam aliquas conclusiones, ex quibus illa fiet clarior.

Prima declaratio est facienda: Quod immunitatis Priuilegium, concessum à Principe potestatem habente, intelligitur, vt portionem illius, cui immunitas conceditur, imputet Princeps sibi in suam partem; ità quòd tanto
12 † minus exigat ab illa Ciuitate, vel communitate, quanta est immunitas concessa. arg. l. Actores. vbi hoc voluit Luc. de Pen. C. de exact. Tribut. lib. 10. ante ipsum specul. in tit. de Censib. §. Nunc dicendum. vers. Quid si vniuersitas. vbi dicit, quòd si quis eximuntur ab annua solutione superiori debita per aliquam vniuersitatem, eo casu portiones exemptorũ, & priuilegiatorum, nõ tenebuntur soluere alij eiusdem vniuersitatis. Ità etiã Io. Andr. & Hostiens. in c. 2. de Immunit. Eccles. Gulielm. de Cun. Raynet. de Forlin. & Alberic. de Rosat. in l. Si vnus. §. Si Pactus. vbi & Angel. ff. de Pact. Henric. Bohic. post Gloss. in c. Pastoralis. in fin. de Priuileg. Petr. de Anchar. in conf. 260. col. 2. vbi inquit; Quòd si vniuersitas alicuius terræ debet annuas centum libras superiori, & ille à dicta solutione aliquem eximit, dicta portio
13 exempti † ex computatur concedenti. Ità etiã Alex. in conf. 136. col. 4. vers. Imò fortius. volu. 2. Vbi dicit: A tali portione exempti vniuersitatem exgrauandam. Anton. Capic. In Inuestit. Feudali. §. Feudorum Clausulę. in verbo Collectis. col. 15. vers. Priuilegiatus à Principe. fol. mihi 123. sequitur hanc eandem opinionem; Ias. in l. Auus neptis. nu. 9. ff. de Pact. Nicolaus Festas. in tract. de Æstimo. par. 4. cap. 2. nu. 71. vers. Contrarium videtur. & num. 81. vers. At si immunis. Io. Cephal. in conf. 58. num. 49. vol. 1.

Secunda declaratio sit: Quod immunitas alicui simpliciter concessa non extenditur ad mu
14 nera † ordinaria à Iure stabilita. l. In honoribus §. Qui muneris. ff de vacat. & excusat. muner. Barr. & alij in l. 1. C. de Vacat. pub. mun. lib. 10. latè Io. de Amic. in conf. 18. nu. 6. cum pluribus seq. quē sequitur Nicol. Festas. de Aestim. par. 4. cap. 7. nu. 46. Alex. in conf. 30. nu. 14. vol. 5. Octanian. Cacheran in decis. Pedem. 95. nu. 50. nouissimè dum hæc prælo danrur. Io. Petr. Bimius in conf. 11. nu. 56. vol. 1.

Tertia declaratio sit: Quod Priuilegium immunitatis non procedit, quoad munera patrimonialia: his enim oneribus, quæ patrimonio
15 indicuntur, † nulla priuilegia præstant vacationem. l. His oneribus. in princ. ff. de Vacat. mun. l. Qui immunitatem. C. de Munerib. Patrim. lib. 10. Alex. in d. cõs. 30 vol. 5. Luc. de Pen. in Rub. C. de excus. muner. nu. 2. libr. 10. Steph. Aufrer. in Decis. Tholos. 348. in fin. Gerard. Mazzoll. in consil. 70. num. 13. vol. 1.

Quarta declaratio sit: Quod habentes bona Principis sibi concessa, gaudebunt eadem im-
16 munitate, qua † antea gaudebant, vt consuluit Riminald. Senior. in conf. 201. nume. 4. vol. 2. & post ipsum in concessione facta quorundã Territoriorũ Comiti Friderico Masseo per Serenissimum Ducem Mantuæ: quòd gauderet cõcessionarius eadem prærogatiua scripsit Barthol. Bertazzol. in conf. ciuil. 42. nu. 6. vol. 1.

Quinta declaratio erit: Quod immunitatem concedens, censetur facere immunem illorum tantum onerum, de quibus eidem concedenti solutio, vel portio aliqua spectabat; Secus erit in alijs fortè oneribus, ex quibus
17 † deberentur solutiones alijs personis, quàm concedenti. vt post Gregor. Lopez. in l. 11. tit. 18. in verb. Lo el deue hauer. partita 3. Voluit Carol. Tapia. de Constit. Princip. in Rub. c. 4. num. 35. & vltra eos Capell. Tholos. in d. decis. 348. vbi etiam Stephan. Aufrer. in Apostill.

Sexta conclusio, ac Regula sit: Immunitatis Priuilegium, tunc demum esse obseruandũ, quando proprio eiusdem Principis, ac potestatem habentis, Motu, concessum foret; secus verò, si ad alicuius petentis importunam instã-
18 tiam esset obtentum; tunc enim, aut † nullum est, aut strictè interpretandum. l. fin. C. Si contra ius, vel vtilit. pub. l. Siquis fine. C. de Vectigal. & commiss. l. Vacuatis. C. de Decur. libr. 10. Ioan Andr. in c. Peruenit. de Immun. Eccles. Steph. Aufrer. Ad Capell. Tholos. in decis. 348. Quando autem proprio Principis motu con-
19 cederetur, tunc Immunitas † seruanda foret, & fiet latissima interpretatio. Io. Andr. vbi supra,

pra.& ibidem Abb.Panor.num.16.Tho.Grammat.in decis. Neap. 59. num.55. Marc. Anton. Natta in consil.340 num.6. vol. 2.& nouissimè Io.Petr.Surd.in consil.140.nu.59.& 60.vol.2.

Septima conclusio, ac regula sit: Quod vbi priuilegiū immunitatis est concessum amplissimè, ab omnibus, & quibuscunq; muneribus, & impositionibus, ordinarijs, & extraordinarijs, realibus, & personalibus, impositis, & imponendis, tunc priuilegiatus consequitur plena-
20 riā immunitatem.†Bart.in l.2. ff.de int. immu. Steph.Aufrer.ad Capel.Tholos.in d.decis.348. in fin.Io. Ceph.in consil. 150. nu.9.vol.1. Mazzoll. in consil. 70. num. 15. vol. 1. dico latè in consil. 1.centur.2.

Octaua declaratio est: Quod immunitatis priuilegium extēditur, etiam quoad bona post
21 modum† quæsita.cap.Quia circo. de priuileg. Bart.in cons.59.Commune Spoleti.nu.4.Alex. in consil.178. col.3.vers.Ego pro hoc adduco. vol.2.I.C.Eruditissimus Fabius de Anna.Regi' nunc motu proprio creatus à Rege Catholico Consiliarius in singul.698. post opera Ioan. Vincentij Anoij sui Genitoris. Bertazzol. in consil.ciuil.27.nu 30.vol.1.Natta in consil.66. num.13.& in consil. 160.nu.23. vol.1.Francisc. Bursat.in consil. 16.num.77. vol. 1. Aug.Berous in consil. 173. num.27.vol.1. Iacob.Menoch.in cōs. 106.nu.269.vol.2. Carol.Ruin.in cons.217. nu.17.vol.1.Surdus in consil.262.num.5.vol.2. Cardinal.Paris.in consil.68.num.7. 10.vol.1.& plures alios allegans Octauian. Cacher. in decis.Pedem.136.num.1.Idem Fabius Anna dum hæc transcribuntur. in consil.61.nu.15.vol.1.

Mollienda tamen est supradicta Regula, ac
22 declaratio, quòd tunc procedat, quando† per verba satis generalia priuilegiū esset concessum: Secus si simpliciter: qa tunc bona postmodū quæsita non cōprehendunt, vt post alios dicit Ægid.Boss.in tit.de Principe. nu. 154.

23 Secundò mollienda est, vt procedat,† quando esset concessa immunitas personæ, vt eo casu comprehendat bona præsentia, & futura: vt post Alexan.in consil.191.Incip.Ex præmisso. col.2. vol.2. & Cardinal.Paris.in consil.68. vol. 1. voluit illos referens Iacob. Menoch. in consil.70.num.2.vol.1.

Nona declaratio, ac regula erit: Quod priuilegium immunitatis procederet etiam in bonis subrogatis in locum bonorum, quæ fortè
24 habuerant immunitatem† antea. vt per Bal.in consil. 112.nu.4.vol.1.vbi inquit: Regulariter, priuilegium immunitatis concessum, non extendi ad bona postea q̄sita: nisi illa bona succederent in locum illorū priorū bonorum priuilegiatorum, quia per illam subrogationem censentur esse loco priorum, cum eadē prærogatiua,† & immunitate, & causa arg.l.Si rē. & præ. tiū.ff.de petit.hæred. l. Venditor hæreditatis. ff.de hæred.vel act.vend.l.Cum tabernam.ff.de pignor. cū similib. allegatis per Alex. in dicto consil. 193.vol.2.& Matth. de Afflict.in c. 1.in verb. Portus.nu.18. Quæ sint Regal. vbi dicit:
26 Quod immunitas † non extenditur ad bona postea quęsita, nisi ex prioribus bonis radicem trahant. & nouissimè Syluest. Aldobrandin. in consil.63. num.19. vol.1.

Decima declaratio, ac Regula erit: Quod vbi immunitas est concessa per Principem supremum, & habentem iura Principis, ac Imperij, tūc omne onus pro quo ille priuilegiatus gaudet immunitate, respiciet alios de Communi-
27 tate, Ciuitate,† ac alios illius populi: vt voluerunt Io.Andr. & Panor.in d. c. Peruenit.Felin. in c.Accedentes.num. 7. de præsumpt. Steph. Aufrer. in Capell. Tholos in d. decis. 348.sub conclus.4. Hierony.Cagnol.in l.2.nu.216.C.de pact.int. empt. & vend. & alios referens Barthol. Bertazz. in consil.ciuil.27.num.33.vol.1. Menoch in consil. 70. nu.9.vol.1.

Vndecima declaratio erit: Priuilegij immunitatem belli casum nō respicere: quia illa non obstāte, priuilegiatus tenebitur subire bellica
28 onera.† Alex. in l.Si ex toto. vbi ff. de leg. 1. Paul.de Castr.in l.Ad instructionē.in ff.C.de sacrosf.eccles.Bald.in cons. 106.vol.5. Io.Frācisc. Ripa.in tract. de Peste.tit.de remed.prȩseruat. num.16. Io. Baptista Plotus.in consil.96.vol.1. Alex.Raud.de Analog.lib.1.c.22. nu.30. Francisc.Bursat.in cōs.16.nu.71.& 72.vol.1.M.Ant. Natta in cons.63.& 65.vol.1.Octauian.Cacher. in decis.Pedem.38.nu.10.& in decis.91.per totum.Francisc.Marc.in decis.Delphi.458.vol.1. Io.Cephal.in cons.451.nu.294.vol. 4. habet tamen hæc opinio multas limitationes, ac sub declarationes de quibus per Nattam vbi supra. & Io. Cephal.in cons.58. vol.1.& Io.Petr. Surd. in consil. 146. sub nu.10. vol.1. & ego latissimè in consil. 1. centur.2.

Duodecima declaratio, siue regula est: Quod eadē immunitas non trāsit ad colonos partiarios, & conductores: Sed hoc non obstante con
29 ductor tenebitur ad onera:† vt dicit Io.de Amic. in cōs.18. per totū.quē refert, & sequitur Nicol. Festas.de Æstimo.par.4.c.7.num.49. hoc idem tenuit Io. Cephal. in cons.553. nu.32.vol.4.faciunt notata per Ducn.regul.100.Ampliation. 2.Vincent. Carroc. de locar.& conduct. par.2. tit.de colon.priuilegiat.& in tit.de iur. immunitatis.Petr.Anton.Anguissola in cons.21.nu.5. lib.7.Quod ante eos tenuerant Frideric.de Senis. in cons.111. col.4. vers. Item quæritur an Rustici. Bald.in cons.31. vol.1. Augustin.Bero. in cons.173.nu.67.vol.1.

Sed contrarium tenuerunt idem Festas. p 4. cap.2. num. 50. Cum pluribus seq. Octauian. Carhcran.in decis.Pedem.83. per totum.quos refert.& sequitur Francisc.Bursat.in consil.16. sub num.78.vol.1.Gerard.Mazzol.in consil.70. num.24.vol.1.

V Sed

Sed dicendum est breuibus: Quod si loquimur, an priuilegiatus possit transferre ius suæ immunitatis in colonum: & tunc dicẽdum est
30 non posse,† & hoc modo procedit dictum Io. de Amic. in d. consil. 18. & Festasij in d. par. 4. cap. 7. num. 49. maximè quando immunitas est concessa personæ: quia tunc nõ egreditur personam ipsius priuilegiati. Aut immunitas est
31 realis, concernens† ipsas res, & fructus, & tunc procedit secunda opinio, quòd coloni partiarij erunt immunes ob illam portionem rerum, & fructuum. vt voluerunt Nicol. Boer. in decis. Burdegal. 213. num. 18. in fin. Anton. Capic. in Decis. 12. Carauit. in ritu. 66. num. 26. cum alijs allegatis per Vincent. Carrocium. de locat. & cond. parte 2. tit. de collect. num. 8. & par. 3. tit. de decim.

Decima tertia declaratio erit: Priuilegium immunitatis nõ afficere vniuersitatem, & communitatem, nisi in eo sit clausula non obstan-
32 tibus.† d. l. Vacuatis. & l. Nec damnosa. C. de præcib. Imperat. offerend. vt voluit Aufrer. ad Capell. Tholos. in d. decis. 348. Ante eum Alex. in consil 101. vol. 1.

Decima quarta declaratio sit: Posse Vniuersitatem, seu Ciuitatem, ac Cõmunitatem, etiam si recognosceret superiorem, cõcedere immunitatem ex causa, & ob seruitiorum remunera-
33 tionem: probanturq; seruitia eius† vniuersitatis assertione. Ita Alex. in d. consil. 101. vol. 1. in consil. 30. in tertio dubio. vol. 5. Ias. in cons. 101. vol. 4. Carol. Ruin. in consil. 175. col. 3. & in consil. 217. vol. 1. quos refert, & sequitur Roland. à Valle in consil. 5. num. 8. cum seq. vol. 1. & Guidus Pancirol. in consil. 157. & 158. vol. 1. Declara tamen posse hoc fieri per vniuersitatem, vt possit concedere immunitatem ad tem-
34 pus, etiam sine † superioris permissu, vt post Bartol. in l. 2. ff. de iur. immun. & in d. l. Vacuatis. in fin. voluit Elbertus Leoninus in consil. 87. num. 6. Declara secundò, posse vniuersitatem totalem, & perpetuam immunitatem con-
35 cedere, accedente tamen assensu† Principis. vt in d. l. Vacuatis. & in l. 1. C. de his qui à Princip. Idem Elbertus in dicto consil. 87. num. 7.
36 Declara tertiò secus in Regno †Neapolitano: quia directè, vel indirectè prohibentur vniuersitates donare, vel relaxare. vt in prag. 5. Incip.
37 Perche.† § 18. de administrat. vniuers. & alia pragmatica emanata tẽpore Ducis Ossunæ incip. Ancorche. facta in anno 1584. prohibentur Vniuersitates facere Cõgregationẽ pro facienda aliqua donatione, etiã locis pijs, sine licentia Regia. Et fuit factũ ad obuiãdũ latrocinijs, q̃ fiũt, per administratores Vniuersitatũ, q ponebant quantitates magnas dedisse ecclesijs.

Decima quinta declaratio, & regula sit: Quòd immunitatis Priuilegio munitus, non solũ gaudebit ea immunitate, sed gaudebit omnibus
38 vtilitatibus,† & reditibus communibus. arg. l. Municeps. ff. ad municip. Alex. in cõs. 32. vol. 5. Marc. Anton. Natta in consil. 44. num. 4. vol. 1. quos refert, & sequitur Sutd. in cons. 58. nu. 10. & seq. vol. 1.

Decima sexta declaratio, & regula sit: Quòd priuilegium immunitatis nõ extenditur quo-
39 ad solutionem Laudemij quod debetur, †immunitatis priuilegio non obstante. vt voluit Marian. Socin. Nepos. in consil. 70. nu. 29. vol. 3. & Iacob. Menoch. in consil. 297. vol. 3.

His sum breuissimè contentus quoad materiam priuilegij immunitatis: Qui plura desideraret, videat apud supra relatos Doctores multa ab eis scripta, & nouissimè quem vidi dum hæc exemplarẽtur, per Rolandum Cauagnolium in Obseruat. ad Montisferrati Decretum. 52. per totum. Conceditur autem immunitas ob ætatem, sexum, corporis debilitatem,
40 numerum † filiorum, paupertatem, conditionem, ordinem, dignitatem, religionem, absentiam Reipublicæ causa, remunerationem seruitiorum præstitorum. Ludouic. Carbon. de legib. lib. 9. cap. 7.

Immunitatum autem priuilegia non præsumuntur, sed tamquam in facto, & contra ius
41 † emanata probanda sunt. Vnde M. Antonius Philosophus, publicos Tabellarios constituit, vt si quisquam liberalem †causam prætẽderet, eiusdem libertatis, & immunitatis priuilegia, ac documenta per publicas attestationes, Romam ferret. vt post Iulium Capitolinum in M. Antonio Philosopho, scribit Alex. ab Alex. Dier. Genial. lib. 4. cap. 10.

ARGVM. CAP. XXXIV.

Scholas, in quibus publicè legatur, siue Studia, & Vniuersitates, Collegiauè instituere ad Principem pertinet.

COMPENDIVM.

1 *Collegia, Congregationes, Scholæ, Academiæ inconsulto Principe fieri nequeunt.*
2 *Congregationes, & Academiæ idcirco requirunt Principis authoritatem, ne sub intuitu boni, malum coeatur.*
3 *Numa Pompilius Sodalitia Romæ primus instituit: Tarquinius superbus illorum conciones prohibuit.*
4 *Concilia Achaicarum nationum, ne in perniciem Romanorum coirent, Memmius Consul aboleuit.*
5 *Ius visitandi Collegia à Concilio Tridentino Prælatis commissum.*
6 *Collegia, Academiæ, & Studia ex legitima præscriptione immemorabili introducta regulãtur, vt alia ex Principum concessione. nu. 9.*
6 *Immemorabilis præscriptio vim tituli habet. nu 9.*
Collegia artificum approbatorum non veniunt sub prohibitione Collegiorum.
8 *Studia, Academiæ, & Collegia Studiorũ causa, non veniunt*

veniunt sub prohibitione collegiorum, & monopoliorum.

9 *Studia, & Collegia, atq; Academia præscriptione quæsita, non extenduntur ad actum magisterij, & Doctorandi.*

10 *In Ciuitate Salernitana ex præscriptione immemorabili, promouentur ad gradum Doctorãdi in Philosophia, medicina, & artibus.*

11 *Ius erigendi Studia, & Academias solius Principis est nu. 15. 16.*

12 *Principis authoritas in concedendis Academijs, & Studijs sufficit quoquomodo apparere.*

13 *Principes exhibent reuerentiam Studijs, & Vniuersitatibus.*

14 *In erigendis Studijs Theologicis Summi Pontificis authoritas requiritur.*

15 *Studium Dolæ in Burgundia, & Studium Louanij in Brabãtia Martini V. Pontificis authoritate erectũ.*

16 *An in Studijs erigendis requiratur, tum Pontificis, tum etiam Principis laici licentia?*

CAP. XXXIV.

ERigi, ac fieri minimè possunt Conuentus, Congregationes, Cõllegia, Scholæ, in quibus legatur, aut Vniuersitates, & Studia publi-
1 ca, non concedentibus, aut † mãdantibus, Summo Põtifice, Imperatore, Rege, aut alio supremo Principe iura Imperij habente. vt habetur. in proœm. Digest. §. Hæc autẽ tria. vbi Bartol. nu 2. Bal. Alberic. & cæteri, præsertim. Hierony. Cagnol. nu. 233. & 247. & habet in auct. Habita. C. fil. pro patr. & notatur in c. 1. vbi Gemin. & alij Doct. de priuileg. in 6. & in Clem. 2. de Magistr. Glos. in Clem. dudum §. Ab olim. in verb. generalibus. de Sepultur. vbi Petr. de Anchar. in princ. nu. 9. & Cardin. & alij Latè M. Anton. Nat. in cõs. 657. nu. 1. vol. 4. & nouissimè Io. Gaspar Hortigas meritissimus in Regno Aragonũ Regius Cõsiliarius in Respõso pro Gymnasio Cæsaraugustano. p. 1. nu. 16. & antea Io. de Vanquel. in d. c. 2. conclus. 1. de priuileg. in 6. & in d. Clem. Dudum. conclus. 3. vbi latè.

Causa vero, ob quam hi Conuentus, atq; Congregationes fieri prohibentur inconsulto Principe, eoq; non concedente, est; quia in illorum Cõuẽtibus, sub recti, ac bonorũ operũ specie, in Reipublicæ detrimentum nonnulla patrari possent, & sub prætextu boni huiusmodi, illicitũ
2 † Collegiũ coeatur. vt inqt Martianus Iurisc. in l. 1. ff. de colleg. illic. Vnde sub Nicoclis Cypriorum Regis persona Isocrates. Orat. 3. Neq; Sodalitia, inquit, neq; cõuentus præter meum cõsilium facite. Tales namq; cõuentus, in alijs rebus publicis exhuberant, in Monarchijs au-
3 tem noxij sunt. Vnde cum † Numa Rex Sodalitia Romæ, primus instituisset, Tarquinius superbus nihil melius putauit, q̃ dum illas sustulit. & illorũ cõciones prohibuit: vt docet Dionysius Halicarn. lib. 6. Hinc oĩa Concilia Phoocensium, Beotorum, aliarumq; Acharnanicarũ
4 nationum, ne in † Romanorũ perniciem coirẽt, aboleuit Mẽmi' Cõsul: vt docet Liuius lib. 35.

Rectè itaq; patres in Concil. Trid. Sess. 22. cap. 8. de reformatione statuerunt: Episcopos, etiam, tamq̃ Sedis Apostolicæ delegatos, habere ius visitãdi Hospitalia, Collegia quæcunq;,
5 ac Confraternitates † laicorum, etiam, quas Scolas, siue quocunq; alio nomine nuncupatas: Sic etiam eorũdem Studiorum, ac Vniuersitatum reformatio, in statu Romano Pontifici immediatè subdito, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, alijsq; committitur ab eodem Concil. Trident. sess. 25. c. 2. incip. Cogit. cuius Rei meminit Michael Timotheus de institut. visitãdi. lib. 1. c. 36. Tract. 4. & in praxi visit. lib. 2. cap. 6. Paul. de Fusco, de visitatione Ecclesiæ. lib. 7. c. 19. nu. 2. Io. Frãcisc. Pauin. in Baculo Pastoral. par. 2. q. 7. Petr. Suberti de vinea Christi. parte 2. cap. 9. Port. lib. 5. conclus. 6. ego dixi in consil. 81. centur. 1.

Quæ declarãtur procedere, non solũ quoad Studia generalia, & Vniuersitates, in q̃bus sciẽtiarum studia legãtur ex priuilegio Principũ, sed etiã si cui Ciuitati, vel vrbi hæc iura spectẽt
6 ex antiquissima, & immemorabili † temporum præscriptione: vt post Iacob. de Aren. voluerũt Bart. in d. § Hæc autem tria. nu. 2. vbi Bald. post Cyn. & Rayner. de Forliuio. Petr. de Anchar. in dicta Cle. Dudum. nu. 9. vbi Ioan. de Vanquel. conclus. 3. Iacob. Philipp. Portius in consil. 87.
7 nu. 9. quia præscriptio immemorabilis, vim † habet tituli, ac priuilegij. l. Hoc iure. §. Ductus aquæ. ff. de aqu. quotid. & æstiual. vt in simili latè probaui in consil. 32. nu. 52. 58. cum pluribus seq. centur. 1.

Sub prohibitione itaq; Congregationum, Collegiorũ, & Monopoliorũ, (de quibus abũdè dico de Magistrat. edict. lib. 3. c. ... & in cõs. ... per totum. centur. 1.) non veniunt Collegia artificũ, ac aliorũ, de quibus Doctores supra narrati scripserũt. Neq; etiã Scholæ, & Vniuersita-
8 tes, † studiorũ causa congregatæ, atq; erectæ, ob cõmune Reipublicæ bonũ: cũ sint ista Collegia à iure approbata. vt per Bart. in l. fi. nu. 7. ff. de colleg. illicit. Bal. Ludouic. Bologni. & Scodob. in auct. Habita. C. ne fil. pro patr. Petr. de Iesuandier de priuileg. Doct. q. 82. par. 4. Horat. Lucius de priuileg. scholar. priuileg. 50. Iacob. Benius de priuileg. iurisc. parte 1. Priuileg. 10. Idẽ Hortigas in dicto patrocinio. par. 2. nu. 43. & Restaur. Castald. de Imperat. q. 110. casu 180.

Supradictã vero præscriptionẽ sufficere, quoad tribuendã facultatẽ legendi in aliqua Ciui-
9 tate, non tñ procedere dicũt, quoad actũ † Magisterij, siue Doctorandi. vt dicit Bal. in d. §. Hæc autẽ tria. vbi eũ sequitur Cagnol. nu. 243. cuius contrariũ etiam video obseruari in Regno apud Ciuitatem Salerni, quæ non solum ex antiquissima, & immemorabili præscriptione tenet publicum studium scientiarum, sed

etiam quotidie, illud Collegium promouet ad
10 gradum Doctoratus, Artium Medicinæ, † ac Philosophiæ. Cætera vero pertinentia ad studia, vniuersitates, & Academias, & quibus in Ciuitatibus studia erigenda sunt, latissimè dico infra cap. 40. vbi videndum est.

Ius itaq; erigendi studia publica, vniuersitates, Collegia, & Academias, Baronibus, ac alijs inferioris notæ hominibus iura Principū
11 nō habentibus, non competit: sed soli † supremo Principi illud spectat: vt supra diximus, & post alios voluit Frācisc. Marc. in decis. Delph. 349. nu. 1. & 2. vol. 1. Renatus Choppin. de Doman. Franciæ. lib. 3. tit. 27. sub nu. 1. 25. Io. Vincent. Annius in allegat. 130. nu. 8. vol. 2. De qua Principum volūtate sufficit quoquo modo ap-
12 parere: † puta, quia aliquid donaret alicui Collegio, aut Academiæ, vel scriberet ad eandem Congregationem, illam vocando Academiam, Collegium, aut Sodalitium, ex simili enim nominatione, censetur suam authoritatem, & licentiam concessisse. arg. eorum quæ notantur in proœm. Decretalium. Quod Gregorius Nonus, Summus Pontifex, direxit Doctoribus, & scholaribus studij Bononiensis. Et sic Bonifacius VIII. in Proœmio Sexti, vt post Innocent. in c. Cum ab Ecclesiarum. de offic. ordin. voluit Panor. in d. Proœm. Decretal. nu. 4. Felin. nu. 24. Solent enim Principes ijs Academijs, Generalibusq; studijs, & vniuersitatibus, in quibus publica vertitur vtilitas, pro literarum, & studio-
13 rum euectione, reuerentiam † exhibere. vt in l. Quicquid C. de Aduoc. diuers. iud. cum ex ijs, omnium Togatorum ordo sumatur.

Summi Pontificis licentiam in erigendo Col
14 legio exquisitam esse dijudico, præsertim † vbi de studijs Theologicis esset tractādum, aut saltem Episcopi. arg. cap. De quibusdam. 37. distinct. sic in erigendo Dolæ Gymnasio in Burgundia, & Louanij in Brabātia, Martini Quinti
15 † Summi Pontificis diploma intercessit. Sed in
16 simili, & Sūmi † Pōtificis, & laici Principis licentiam requiri, scribit Io. Faber in l. 1. nu. 7. cum pluribus seq. C. de sum. Trinit. & fid. Cathol. & in l. Tanta. num. 6. C. de veter. iur. enucleand.

ARGVM. CAP. XXXV.

Legitimare, & natalibus restituere de Regalibus est. An vnius Principis subditus, alterius Principis subditum legitimet? Legitimandi potestas concedi alteri, an possit? Septem conclusionibus hæc materia expletur.

COMPENDIVM.

1 *Legitimatio est ad Alchimiæ symbolum.*
2 *Spurios natalibus restituere ad Principem spectat.*
3 *Natalium defectum Princeps tollit. nu. 7.*
4 *Imperator, & Reges Natalibus restituunt.*
5 *Legitimatio solius Principis donum est.*
6 *Spurius omnis infamis, ac vilis conditionis.*
8 *Spurios legitimare de Regalibus est.*
9 *Seraphinus Oliuarius Rota Auditor meritissimus.*
10 *Potestas legitimandi à Papa, Imperatore, Rege, & Principibus delegari potest.*
11 *Naturales legitimandi potestatem habens, non comprehendit spurios.*
12 *Princeps vnus, an legitimet subditum alterius Principis?*
13 *Summus Pontifex in Statu Ecclesiastico legitimat quoad spiritualitatem, & temporalitatem.*
14 *Legitimatio facta per Papam, quo ad honores, & sacros ordines valet, etiam in terris Imperij.*
15 *Legitimatio Imperatorum non est habilis ad sacros ordines.*
16 *Legitimatio facta per Papam in terris Imperij, an valeat quoad successiones, & officia temporalia?*
17 *Imperator non potest legitimare filium sacerdotis, nec quoad temporalia.*
18 *Imperator, an vbiq; gentium legitimet quoad temporalia, & honores?*
19 *Princeps secularis non legitimat, vt quis succedat in Emphyteosi ecclesiastica. quid in priuata? nu. 20.*
21 *Legitimari quis potest, vt succedat in emphyteosi ecclesiastica à particulari potestatem habente, & in legitimatione ità dicatur.*
22 *Legitimatus ad succedendum succedit in bonis sitis in statu Principis legitimantis, non in alijs.*

CAP. XXXV.

Legitimationem ad Alchimiæ Symbolum
1 esse, dixit ille, qui iura omnia † calluit Bal. in c. 1. col. 9. de Cōstit. quia, cum Alchimia optimi auri, atq; puri argenti similitudinem referat, illa tamen haud sit vera auri, vel argenti substantia: Sic ille, qui spurius, aut illegitimus est, velari legitimatione per omnia credit, quod sibi verè natura non permisit. Cum tamen qui nascitur, natum non esse facere nequeat, nec parentum suorum ipse culpam habeat, commiserendnm est nato, ne desperationis campum ingressus ad peiora labatur, & ob id optimè Principes faciunt, dum illos naturæ, pristinæq; ingenuitati, natalibusq; restituunt.
2 Ad Principem † vero spectare, hos spurios, nefarios, vel incestuosos legitimare, clarissimū est. habetur in §. Illud. auct. quib. mod. natural. effic. sui. in §. Si qs vero. auct. qb. mod. natural. effic. legit. In quibus patet hanc nataliū restitu
3 tionē, † & illorum defectū, Imperatorē tollere posse. Simile habetur. in auct. Præterea. in auct. Itē fine. in auct. Si qs liberos. C. de natural. lib. Sic & Pōtifex Maximus. habetur in c. Per Venerabilē. Qui fil. sint legitim. vbi patet idem pro-
4 cedere † in Regibus Imperatorē non recognoscen-

scentibus,vt est Rex Catholicus in Regnis Hi-
spaniæ,Siciliæ,seu Neapolis, & alijs; sic etiam
in alijs Principibus similibus. Quod, & tenuit
Rota in Nouis, in Decisio.200. Incip.Inferior.
5 Vnde legitimationem donum†esse solius Prin
cipis,inquit Bal.in l.1.sub nu.2. C.de iur.aure.
Anul.vbi dicit: quòd Princeps de non esse,du
cit ad esse. Et cum omnis Spurius sit infamis,
6 vilisq; † conditionis l. fin. C.de naturalib.lib.
Azo in summa titu. de infam. Solus Princeps
7 †restituit.Idem Bald. in l. Nam ita diuus.ff.de
adopt.Paul.de Castr.in consil.225.Ias. in l.Gal
lus §. Et quid si tantum. num. 105. ff. de lib.&
posthum.Deci.in consil. 150. sub num.6. vers.
Quarto nō obstat.Cardin.Paris. in cons.1.n.51.
in cons.7.nu.41.vol.2. Ad Principem verò per-
8 tinere per rescriptum suum† legitimare , ac id
de regalibus esse,& Principi reseruatis,conclu
dit Luc. de Penn.in l. Contra publicam.versic.
21.& 23.C.de re milit. lib. 12. Restaur. Castal.
de Imperat. q. 10. vers. Decimo quarto. post
Abb.Panor.Cardinal.Alex.& alios in di.c.Per
venerabilem.Portius in consil. 105.nu.14.An-
ton. Gomez in l.Tauri. 10. nu.64. versicul.Se-
cundò principaliter.Lācellot.Conrad.in Tem
plo Iudic.lib.1.c.1.§.4. in verb.Legitimos om-
nino.nu.1.Renatus Choppin.de Doman.Frāc.
lib.1.tit.11. num.12.Petr.Gregor.Sintagmat.iu-
ris vniuers. lib.6.cap.7. num.33.in fin.parte 1.
9 Seraphinus Oliuarius†meritissimus Rotæ Ro-
manæ auditor.in Decis. Nouissimis 133. nu. 21.
lib.1.Io.Petr.Surd.in cons.110. nu.42.vol.2.

Animaduertendum autem censeo hoc in lo
co,me non agere de alijs modis, quibus legiti
matio fieri valeat spuriorum,sed tantummodo
de legitimatione, quæ fit per Principis rescri-
ptum, quam esse de Regalibus censui,omitten
do alia remedia,quibus Spurij restituantur,de
quibus diffusè agunt in eorum tractatibus de
legitimatione.Martin. Laudens. Anton. Rosell.
& Ludouic.Sardus.quia facerem tractatum de
legitimatione , quod lōgè est à mea intētione.

Potestas vero legitimādi per rescriptum po-
test à Papa , Imperatore, ac Regibus, & simili-
bus delegari, & concedi Comitibus Palatinis,
10 †alijsq; personis, qui eorum potestatem alijs
sub delegare nequeunt. In omnibus autem at-
tenduntur verba tributæ eis potestatis,nec ex.
tenduntur vltra contenta in eorum priuile-
gijs,vt voluit Deci.in consil.288.num. 6.Ias.in
dicto §. Et quid si tantum. num.97.106.142.vn-
de, qui habet potestatem legitimandi natura-
11 les , non potest legitimare † Spurios.vt voluit
Anton.Rosell.de legitim.lib.2.tit.de caus.ma-
ter.legit.num 57. & Ludouic. Sardus de natu-
ralibus.liber.parte 2.titul.de legitimat.per re-
script.nu.35. 36. vbi de alijs casibus similibus,
& multa ponit Augustin.Berous in consil.176.
& 177.vol.2.

Princeps vnus, an subditum alterius Princi-
pis legitimare valeat? Ista quæstio est intrica-
12 ta,quam† extricare intendo per infrascriptas
breues conclusiones in hac materia.

Prima sit conclusio : Pontificem Maximum,
in terris Ecclesiæ posse legitimare, quoad spi-
13 ritualitatem, † & temporalitatem , vt notatur
in d. c. Per venerabilem . voluit Rota in d.de-
cis.200. Inferior.In nouis.

Secunda cōclusio:Legitimatio facta per Pa-
pam,etiam in terris Imperij,valet quoad hono
14 res,& ordines†sacros.vt voluit Gul.Benedict.
in Rep.c.Raynutius.in verb.Et vxorem nomi-
ne Adælasiam . num.197. cum pluribus seq. de
testam. Quinimmo si quis legitimaretur ab
Imperatore , non esset habilis ad ordines sa-
15 cros, in quibus plura†requiruntur.vt latè per
Simon.Maiol.de irregular.lib.1.cap. 8. per to-
tum.& cap. 9. notat Gloss. in c. Lege Impera-
torum 10. distinct. in c. Si officia secularia 59.
dist.latè Petr.Gregor. Sintag.iuris vniuers. lib.
45.cap.7.num 11.

Tertia conclusio: Legitimatio facta per Pa-
pam in terris Imperij , quo ad successiones,&
temporalia officia , ac secularia tenenda, non
16 tenet: solum tamen† quoad terras temporalis
iurisdictionis ipsius.Gloss. in c. Lege Impera-
torum 10.distinct.in c.Si officia.Gloss.& Ioan.
de Lignano.in d.c.Per venerabilem.Alexan.in
consil.67.col.fi.vers.Facit quod. vol. 1.Currius
iun.in consil.136.num.7. Guido.Pap.in singul.
130. Io.Baptist. Villalob. in commun. opin.§.
Legitimatus.nu.76.Roland.à Valle in cōsil.88.
nu.25.vol.1.Bald.in Margarita in verb.Legiti-
mare.n.2.Gul.Benedi.in c. Raynutius.in verb.
Vxorē nomine Adelasiā.in prælud.4.nu.197.de
testam.& nouissimè alios allegās Cōstātin. Ca-
priolus.de success.ab intest. lib. 1.n.223.& seq.

Quarta conclusio: Imperator non legitima-
17 bit filiū sacerdotis, nec quoad tēporalia:†vo-
luit Signorol. Homod. in consil. 127. & ità de
terminatum fuisse meminit Renatus Choppin.
de Doman. Fran.lib. 1.tit. 11.nu. 12.

Quinta conclusio: Imperatorem quoad suc-
cessionem, & dignitates seculares posse vbiq;
gentium legitimare , differuerunt distinguen-
18 do.† Anton. de Rosell. de legitimat. lib.2.in
princip. Lud.Sardus de naturalib.lib.in d.Ru-
bric.de legitim.per rescript.per totum.Nicol.
de Vbald.de success.ab intest. parte 1.nu.106.
& seq. Petr. Gregor. Sintagmat. iuris vniuers.
lib.45.cap.7.in fin. Lancellot. Conrad. vbi su-
pra sub num. 4. Restaur. Castald. de Imper. q.
110. versic. 14.

Sexta conclusio: Non potest quis per Princi-
pem secularem legitimari , vt succedat in Em-
19 phyteosi†Ecclesiastica. Bald.in l.Generaliter.
§ Cum autem. C.de instit. & substit.Alexan.in
consil.60.colum.1.vol.2.Carol. Ruin.in consil.
158.nu.5.vol.5. Secus verò in emphyteosi pri-
uati, quia legitimatus admittitur,etiam super

20 † Rescriptum Principis Ecclesiastici, vel Temporalis legitimaretur. vt post Bal. in d. §. Cum autem. & Ioan. Anton. Rub. Alexan. in l. Gallus. §. Quidam rectè. sub nu. 160. ff. de lib. & posth. voluit Iulius Clar. de emphyteosi. q. 31. in princip. Anton. Gabriel. de com. opin. tit. de legitim. conclus. 1. num. 29.

Septima conclusio: Legitimari quis potest, ab habente in specie potestatem legitimandi quoad succedendum in emphyteosi ecclesia-
21 stica, si in legitimatione † ita fuerit dictũ. Deci. in d. §. Cum autem. nu. 23. Hierony. Gratus in consil. 79. num. 14. vol. 1. Ludouic. Gozadin. in consil. 25. nu. 12. Nicol. Boer. in decis. Burdegal. 223. nu. 6. Hierony. Gigas de pensionib. eccles. q. 16. nu. 6. Card. Paleot. de Noth. & spur. c. 31. Ascan. Clement. de patria potestat. c. 5. nu. 57.

Octaua conclusio: Quòd legitimatus ad succedendum, non succedit, nisi in bonis sitis in
22 territorio subdito Principi legitimãti, † secus in bonis sitis alibi in territorio illi nõ subdito. c. Per venerabilem. supra allegato. Bald. in l. Cunctos populos. nu. 75. C. de summa trinit. & fid. Cath. Rolandus Cauagnolius in Decreto Montisferr. 73. §. 1. q. 9. nu. 17.

ARGVM. CAP. XXXVI.

Nundinæ, & Mercatus sunt de Regalibus. Quæ apud Romanos Nundinæ dicebantur? Quiuè illas concedebant? ad quid illarum adinuentio facta fuerit? Festis diebus, an fieri valeant? an in Ecclesijs? an in præiudicium vicinarum cõcedi aliæ possint? Mercatus, & Nundinarum differentiæ quæ sint? multa traduntur ad hanc materiam ex antiquorum vsibus.

COMPENDIVM.

1 *Fora nonnulla apud Romanos, quæ declarantur.*
2 *Macellum Romæ quid?*
3 *Nundinæ statutæ fuere dum conueniebant homines ex agris in vrbem.*
4 *Nono die veniebant ad Mercatum, quia octo diebus vacabant rei rusticæ. nu. 7.*
5 *Nundinæ appellatæ à nono die, quo fiebãt. nu. 6. & 7.*
8 *Trinundinum, spatium viginti septem dierum, quibus lex proposita pendebat. nu. 9.*
10 *Nundinarum concedendarum ius apud Senatũ Romanum prius erat.*
11 *Nundinæ postmodum ad Principem spectant, qui illas concedit. nu. 26.*
12 *Nundinæ Germanica lingua appellantur Platz.*
13 *Nundinæ solemnes quæ? nu. 19.*
Nundinarum ius præscriptione immemorabili quæritur.
14 *Præscriptio immemorabilis vim habet tituli, & regalis concessionis.*
15 *Decisio Regij Consilij Neapolitani.*
16 *Nundinæ per priuilegium à Principe concessæ, vel præscriptione quæsitæ, an possint per Principem cassari? nu. 17. 18.*
18 *Priuilegium Nundinarum concessam per Principem titulo oneroso, non potest per ipsum cassari.*
19 *Mercatus quid? an differant à Nundinis. nu. 20.*
20 *Disposita in nundinis habent locum in mercatis.*
21 *Intellectus l. Vnica. C. de nundin.*
22 *Lex disponens duo nomina debet illa pariformiter terminare.*
23 *Magistratuum creatio spectat ad Principem.*
24 *Commercia sunt de iure gentium.*
25 *Emptiones, & venditiones sunt de iure gentium.*
26 *Mercatus, qui fieri solent qualibet hebdomada, Salerni, & Alibi, ac Perusij, quomodo appellentur, an fiant sine Principis permissu?*
27 *Nundinarum Priuilegium amittitur, si spatio annorum decem illo vsus non fuerit. sed vide nu. 28.*
28 *Si impeditus quis spatio decem annorum priuilegio vsus non fuerit nundinarum, illud non amittitur.*
29 *Nundinarum priuilegium ecclesia concessum, non amittitur si spatio annorum decem eo vsus non fuerit.*
30 *Si pro nundinis concessis soluitur quid annuum, non cadit non vtens priuilegio.*
31 *Nundinæ non admittuntur, si alius habet eodem tempore nundinas in loco per decem milliaria vicino. Sed vide nu. 32. 33 34.*
32 *Concessio nundinarum facta censetur, vt nemini sit præiudicialis.*
34 *Carmagnolia sub Marchionatu Sebusiano, siue Saluciarum. Carignanum sub Ducatu Sabaudiæ.*
35 *In nundinis adest immunitas vectigalium, & gabellarum nu. 36.*
37 *In nundinis pro antea gestis, pro debito antea contracto, pro repræsalijs cogi non possunt.*
38 *Pro cõtractibus factis in nundinis ibi sortitur forum.*
39 *Accedentes ad nundinas, tuti esse debent in accessu, mora, & recessu. nu. 40.*
41 *Rex Carolus Primus vetuit arrestari in stratis, & in Mercantiis bona venalia.*
42 *Intellectus. c. Regni. Item nullus.*
43 *In causis nundinarum proceditur summariè. nu. 44.*
44 *Causæ indecisæ remanentes in curijs nundinarijs, remanent tractanda in curia loci, & seruatur ordo illius Curiæ, & non nundinarum.*
45 *A Curia nũdinarum ad quem appellctur, ad Regem, Baronem, vel alium Magistratum.*
46 *Mercatori vnius Regni, non licet facere nundinas in Regnis alienis. nu. 47.*
48 *Apud Numidas forum nundinarium vocen, nomine.*
49 *In Regno Marocchi in Regione Nea in oppido Hadecchi, adest forum nundinarium.*
50 *Fora nundinaria in Hucbaila, Regum Fessæ, & in Mecnasa. nu. 51.*
52 *In Ciuitate Fessæ est Mercatum in suburbijs, in Agla, in Beniachamet, in Guardan. nu. 53.*

In

54 *In Regno Telensiuo, sunt nundinæ in Elmohascar, in Gesetri, in Bona, siue Hyppona.*
In Regno Constantinæ, & Tuneti in Lothophago: Apud Numidas in Teusar.
55 *Apud Christianos plures nundinæ, quæ recensentur.*
56 *Diebus festis Deo, Beata Mariæ, Sanctis dicatis, an nundinæ fiant.*
57 *Sabbata celebrabantur de vespera ad vesperas.*
58 *Festum Azymorum Pascha, siue Phase, durabat septem diebus.*
59 *Festum Hebdomadum, siue Penthecostes, & quid fiebat.*
60 *Festum Tubarum, quod celebrabatur prima die mensis Tisri, idest Septembris.*
61 *Festum expiationum, quale erat.*
62 *Festum tabernaculorum quod?*
Festa plura Hebræorum.
63 *Neomeniarum.*
64 *Enceniorum.*
65 *Purificationis templi.*
66 *Ignis.*
Iudith.
Ieiunij ob memoriam Nabuchdonosor.
Victoria obtenta à Iuda Machabæo.
Ieiunij Hester.
Sortium maius, & minus.
Enceniorum templi Zorobabelis.
Ieiunij ob mortem Godoliæ.
Planctus filia Iephtha.
67 *Festa, quæ fiebant septimo quoq; anno?*
68 *Festum sabbatarium quinquagesimo quoq; anno.*
69 *Peccatum non interuenire inter vendentes, & ementes, difficile est.*
70 *Festis diebus, mercatus, & nundinas fieri prohibitum est.*
71 *Nundinæ in ecclesiis celebrandæ non sunt. nu. 79.*
72 *IESVS CHRISTVS prophetarum omnium Princeps, & Dominus.*
73 *In ecclesia acclamationes fieri nequeunt.*
74 *Ecclesia negocij immunes esse debent.*
75 *Nundinarum negociationes, & Fori tumultus ab ecclesia arcendi sunt.*
76 *Iudas Machabæus, & fratres videntes Templum prophanari, sciderunt sibi vestimenta.*
77 *Lycurgus in Misteriorum festo, prohibuit, ne mulieres curru veherentur.*
78 *Neapolitana Matrona in Festiuitatibus cū Carrucis.*

CAP. XXXVI.

NVndinæ, Mercatus, Fora, & Emporia, quasi idem nomen sortita sunt: pro Rusticorum præsertim (vt dicam) commoditate nun-
1 dinarum inuentio facta fuit. Hinc † apud Romanos erant fora nonnulla, forum Boarium, in quo Boues, & animalia vendebantur: Piscatorium, in quo Pisces: Suarium, in quo Sues: Olitorium, in quo Olera, & herbæ vendi solebant: Sic, & forum cupidinis, quæ fora postmodum
2 in vnum deducta, appellata sunt, Macellum, † vt est testis M. Varro de ling. Latina. lib. 4. de quibus etiam Alexander ab Alexan. Dier. Genial. lib. 2. cap. 12.

Romæ, statutæ erant nundinæ, quia homines
3 conueniebant ex agris in vrbem † vt dicit Plutarchus Problem. 41. Et nono quoq; die nundinæ fiebant. Vnde Festus Pompeius. Nundinas (inquit) feriarum diem esse voluerunt antiqui, vt rustici conuenirent, mercandi, vendendiq; causa: eumq; nefastum; ne si liceret cum populo agi, interpellarentur nūdinatores. Vacabāt autem diebus octo in agris Rusticæ rei,
4 & nono in Ciuitatem † ad Mercatum accedebant, tantæ Romanis Agriculturæ cura erat: In nūdinis postmodum eo die proprijs negocijs, & mercibus prouisuri conueniebant: vt inquit Macrobius Saturnaliorum. lib. 1. c. 16. Francisc. Siluius in Oration. Cic. pro L. Flacco. Idcirco
5 autem nundinæ appellatæ fuere † à Nono die, quo fiebant: vt inquit Dionys. Halicarn. lib. 2. Plutarch. in Coriolano. Vnde idē Dionys. lib. 7.
6 Nūdinæ (inquit) nono quoq; die † celebrabantur, vt nunc etiam, quo plebs agrestis in vrbem ad mercatum conueniebat, finiendisq; litibus & ad suffragia ferenda de negocijs publicis, quorum ius erat penes populum, aut de quibus Senatus retulisset ad eū. Reliquis septem diebus ruri degebant, quod magna pars operaretur ob paupertatem suis manibus. Et ante eos M. Varro rei rusticæ. lib. 2. cap. 1. Itaq; annum (inquit) diuiserūt, vt nonis modo diebus,
7 vrbanas res † vsurparent, reliquis septem, vt rura colerent. & post Moderatum Columellam. Francisc. Patritius de instit. Reipublicæ lib. 1. tit. 7. qui dicit idcirco dictas nundinas, quasi nouendinas. Vnde legitur in legibus 12. Tabularum, de debitore confitente debitum, & tertijs nundinis fit commemoratio. de quibus per Aulum Gell. Noctium Atticar. lib. 20. cap. 1. per Riuallium Zasium, Prateium, & Hotomanum. in Cōmentar. ll. 12. Tabul. Conueniebant etiam
8 in nundinis alia † ex causa, quia Trinundino, idest tribus nundinis, quæ viginti septem dierum spacio terminantur, lex promulgata erat,
9 † promulgariq; solita, tantoq; tempore, & interuallo, lex erat proposita, & proscripta, ità vt illam legem expendere posset populus, qua alligari oporteret. Et cum stetisset primo, atq; altero nundino, pendens in Tabulis, si nemo contradiceret, lex firma remanebat, & in ærarium inferebatur. vt nouissimè censuit Frācisc. Pollerus in Historia Fori Romani, lib. 4. c. 8. de quo etiam per Nicol. Grucchium in epithome de Comitijs Roman. lib. 1. c. 4. de horum veritate dico de Magistrat. edictis. lib. 1. cap. . .

Ius nundinarum concedere apud Senatum
10 prius fuit, † vt est apud Pliniū iuniorem Epist. lib. 5. c. 4. & 14. Ad Valerianum, vbi narrat causam, & sententiam ex causa ortam. Apud quem assentationis, seu modestiæ causa, siue apud

Con-

Cõsules, Claudium Imperatorem, publicis le-
gibus se subijcientem, Ius Nundinarum in sua
prædia petijsse, author est Suetonius in Clau-
dio. cap. . . Post modum ius Principis hoc con
11 cedere † & ad ipsum pertinuisse illas permit-
tere, & à Principe supplicari solitas, constat
ex Modestino in l. 1. ff. de Nundin. & habetur in
l. vnica. C. eo. tit. vbi hoc voluit Bald. hoc idem
firmauit Petrus Rebuff. in Const. Galliæ. Tomo
2. tit. de Magistr. Artific. art. 4. Glos. 2. nu. 1. Fran
cisc. Hotoman. in titu. Quæ sint Regal. in Verb.
Palatia. vbi dicit in lingua Germanica Nundi-
12 nas † appellari, Platz. Anton. Capic. in Inue-
stitur. Feud. §. Feudorũ Clausulæ. in verb. Mer-
catis. Marc. Anton. Natta in cons. 511. per totũ
& in cons. 512. nume. 4. 5. vol. 3. Ioan. Sanxon in
Consuetud. Turonens. tit. 5. art. 1. in verb. Foi-
res, & Marchez. Renatus Choppin. de Doman.
Franciæ. lib. 1. titu. 12. nu. 8. & seq. Idem Chop-
pin. in consuetud. Andegauens. lib. 1. tit. 4. cap.
43. nu. 7. Petr. Gregor. Sintagmat. Iuris vniuers.
lib. 25. cap. 3. num. 3. & 4. Ioan. Bodinus de Re-
pub. lib. 1. cap. 10. in fin. Francisc. Marc. in decis.
Delphin. 53. nu. 3. & 4. vol. 1. & in decis. 415. per
totum. vol. 2. & iterum in decis. 513. vol. 2. quæ
decisio est duplicata cum iam dicta decis. 53.
vol. 1. Quæ omnia intelligi debent, in Nundi-
13 nis, vt † dicunt, solemnibus, vt inquir Bald. in
d. l. 1 C. de Nundin. Quæ autem sint istæ solem-
nes, dicerem ex eo esse, quòd in ijs conceden-
dis interueniant Principum Priuilegia, in qui-
bus concedantur Iurisdictio, & immunitates,
quæ immunitatum, & Iurisdictionis concessio,
concernit vtiq; caput Regalium concessionũ.
Ampliatur supradicta conclusio, idem esse
in concessione tacita, pura ex præscriptione im
memorabili, per quam appareat, aliquem Do-
minum, aut aliquam ciuitatem, atque commu-
nitatem præscripsisse Ius Nundinarum: quia ta
lis præscriptio vim sibi vendicabit Priuilegij,
14 atque particularis, & Regalis concessionis † c.
Super quibusdam §. Præterea. de verbor. signi-
fic. l. Hoc iure. §. Duct' aquæ. ff. de Aqua quotid.
& æstiu. & sic me Patrocinante in Anno. 1580.
decreuit cõsilium Neapolitanum ad fauorem
Ciuitatis Bisatij, vt Syndicus, qui pro tempore
15 erit † in eadem Ciuitatem, administret quot-
annis in perpetuum, Iurisdictionem Nundina-
rum Sancti Vrbani à die 19. Mensis Maij, per to
rum diem vigesimum septimum eiusdem Men-
sis, cum cognitione causarum Ciuilium, Crimi
nalium, & Mixtarum, mero, mixtoque Imperio,
prout nunc administrat. & facta fuit sententia
referente. Admodum Illustr. D. Francisco Al-
derisio Regio consiliario, & causæ cõmissario.
Tempera tamen præfatam conclusionem, &
ampliationem procedere permittente Princi-
pe, alias ipso reuocãre, tam priuilegium, quàm
16 præscriptio † non operabuntur: vt ex multis
pro Marchione Montisferrati contra vniuersi-
tatem Pontisturiæ subtilissimè scripsit Marc.
Ant. Natta in d. cons. 511. & cons. 512. per totũ.
vol. 3. vbi consuluit eandem vniuersitatem, quę
se fundabat in Priuilegio, & præscriptione im-
memorabili habere ius Nundinarum, posse eo-
dem Iure priuari à Principe, Priuilegio, & præ
17 scriptione † non obstante. Et quamquam Io.
Ceph. in cons. 342. vol. 3. contrarium consuluis-
set, scribens pro eadem vniuersitate Pontistu-
riæ contra vniuersitatem Tridini, tamen pro
Tridinensibus fuit Iudicatum.
Sublimitanda est præfata temperatio, vt nõ
procedat, si Priuilegium Iuris Nundinarum
concessum esset à Principe per viam cõtractus
vel titulo oneroso aliquo, habito pro illius cõ-
18 cessione; quia tunc reuocatio † fieri nõ posset.
Bal. in l. Qui se patris. col. 8. vers. Hoc scias. C.
vnde liber. Natta in d. cõs. 512. nu. 15. 22. vol. 3.
& ego alias latius dixi in consil. 1. centur. 2.
Tempera secundò, primã conclusionem pro-
cedere in solemnibus, vt dictum est, nundinis,
19 † secus vero in Mercatis; puta vt fiant bis in
hebdomada. vt post Nicol. de Martarell. voluit
Bald. in d. l. 1. num. 1. vbi ponit exemplum, fieri
hoc bis in hebdomada in Ciuitate Paduæ, & in
Ciuitate Perusij quolibet Sabbato, vt ego etiã
ibi vidi: & in Regno Neapolis sunt nonnulli
Mercatus similes in pluribus locis. Quod &
tenuit ibidẽ Paul. de Castro. & Francisc. Marc.
in d. Decis. 53. vol. 1. quod probat etiam Ant.
Capic. in d. §. Mercatis. Eandem sententiam
postq̃ hæc scripserã nouissimè sequitur Anto-
ninus Tessaur. in decis Pedem. 264. nu. 4. vol. 1.
Sed ego sentirem cõtrarium, cum sciam nul
lam assignari differentiam inter Mercatus, &
nũdinas: videtur enim vnum, idemq;, licet sub
diuerso nomine, & vulgo Italorum nomine,
Mercati appellantur, suntq; idem, & nundinæ,
sicq; eiusdem vocabuli allusio se habet à com-
muni vsu, vnde disposita in nundinis locum ha
20 bẽt † in mercatis. arg. l. 2. §. Appellata. ff. si cert.
petat. Signorol. Homod. in consil. 60. col. 2. in
fin. Alex. & Ias. in l. 1. ff. de acquir. poss. Corn. in
consil. 199. litera b. la 2. vol. 1. & plura nouis-
simè inducit Ioan. à Roberteria Topicorum.
lib. 1. cap. 4. & antè ipsum Ioan. Neuizan. in Syl
ua nuptial. § Non est nubendũ. nu. 198. & Io. de
Arnono in Topica. cap. 2. Secundò ad idem
dico, quòd Imperatores in d. l. Vnica. C. de nun
21 din. vnica determinatione idem dixerunt † de
nundinis, & de mercatis, nec ponunt diuersi-
tatem: vnde cum vnica lex determinet, ac re-
22 spiciat duo nomina, idem significãtia, † debet
ea pariter determinare. l. Commodissimè. ff. de
liber. & posthum. cum concord. Et cum tam in
vno, quàm in altero, in rubro, & nigro sit facta
determinatio, seruari debet in vtroque. Ter-
tiò, quia absurdum videtur, cum non sit causa
differentiæ, vt requiratur Principis concessio
in vno, plusq̃ in alio, cum in omnibus merca-
tis,

tis, & nundinis lites accidant, actusq; iurisdictionales administrentur, per officiales mercatus, & nundinarios: qui iurisdictionis actus, nō administrentur nisi per Magistratus, quorum
23 creatio originariè pendet† à Principe. vt in d. c. 1. Quæ sint regal. & dixi supra. c. 21. Quartò, & vltimò, & si dicant, commercia fieri in mer-
24 catis, quæ sunt† de iure gentium. l. Ex hoc iure. Cum similib. ff. de iust. & iur. & quòd idcirco Principis opus, & concessio minimè requiratur. Responderi ijs potest, ad hunc propositum hæc minimè facere; quia & si emptiones,
25 & venditiones† ibidem enumeratæ sint de iure gentium, & hæc absque Principis alicuius permissione, ab hominibus fieri queant. Non tamen verificatur istud assumptum, quia idem dici posset de bello, quod ibidem asseruit Iurisconsultus esse de iure gentium, & ideo sine alicuius Principis iussione à quocunq; priuato fieri posset: Sed re vera bella fieri nequeunt sine Principis iussu, vt latè deduximus supra. cap. 32. Ideo nec alia ibidem nominata. Quinimmò arguendo eodem argumēto, si per eos asseritur, commercia esse de iure gentium, non tamen sola illa commercia, quæ fiunt in mercatis, vt ipsi dicunt, erunt de iure gentium, sed omnia commercia; & si fierent in illis nūdinis, quas ipsi dicunt, solemnibus, & sic resultaret, quòd nec in illis haberet locum cōcessio Principis; quod cum absurdum sit, minimè credendum est: nomen enim commercij, non modo conuenit Mercatis, sed etiam nundinis, vnde eadem dispositio sibi locū vēdicabit in vtroq; l. Si idem. cum simil. C. de codicill. vbi verò esset quædam coadunatio hominum, vt solent in solēnibus festiuitatibus, in quibus accedunt pauperes, rustici, & mulieres apportantes, olera, fructus, gallinas, anseres, columbas, & alias aues, aliaq; comestibilia, vt vidi in Ciuitate Salerni quolibet die festo, & quolibet primo die Dominico cuiuslibet mensis ante ecclesiam Sancti Petri: & Mōtisfusculo, quolibet die Sab-
26 bati: & Perusij, † ac alijs locis similibus: censerem in his casibus, non exigi Principis concessionem, & ijs in locis dicerem, procedere opinionem Baldi, & aliorum sequacium. Et in Regno Neapolitano, Mercatus appellari possunt illæ congregationes, quæ fiunt in quibusdam locis, quas vulgus appellat Dohanas, in quibus in Hebdomada tribus diebus interpellatis, fiūt commercia frumentaria, & ibidem à Rusticis, & mulierib⁹ apportātur aues, gallinę, fructus, & olera, vt videmus Salerni, Beneuenti, Auellini, Atripaldæ, & alijs in locis, & tamen fieri nequeunt absque Principis concessione, vt vsus longeuus obseruat.

Tempera: Tertiò, tūc demum iuris nundinarum concessionem exerceri posse, si modo decem annorum spatio, tantoq; interuallo non steterit, is qui nundinarū concessionem habuit,
27 quo priuilegio† vsus non fuerit. l. 1. ff. de nund. Glos. in d. l. Vnica. C. eo. tit. Archidiacon. in c. 1. in fin. 25. q. 2. Abb. Panor. in consil. 18. num. 4. in consil. 61. num. 8. vol. 2. Petr. Bellug. in Specul. Princip. Rub. 47. § Sciendum, sub nu. 5. Anton. Capic. in decis. Neapol. 134. num. 2. Alexan. in consil. 31. col. 2. vol. 5. qui cōsuluit pro quibusdam de Zobolis Regiēsibus, pro quibus in eodem casu consuluit Riminald. senior in consil. 307. nu. 9. in consil. 388. nu. 9. vol. 2. & ad materiam Hieron. Gabriel. in consil. 162. nu. 1. vol. 1. & in consil. 151. nu. 10. vol. 2. Francisc. Marc. in dicta decis. 53. nu. 4. vol. 1. Petr. Gregor. in dicto cap. 3. num. 10.

Limitatur hoc tribus modis. Primò, si non steterit per eum, qui habet priuilegium, quin ipso vteretur, sed ex alia causa. quid enim si peste, bello, ac similibus impedimentis necessarijs, seu ineuitabilibus steterit, quo minus illud exerceret? Vtrique his casibus illud non
28 †amittitur. arg. l. Et Attilicinus. ff. de seruitut. vrban. pd. Glos. Anton. de Butr. & Abb. Panor. in c. Abbate sancti Syluani de verb. signific.

Secundò limita nō procedere, vbi priuilegiū faciendi nundinas esset alicui ecclesiæ concessum; tūnc enim requiruntur anni quadraginta,
29 vt† concessione, & priuilegio cadat. c. de quarta. c. Illud. de præscript. cum concor. Io. Andr. & Felin. in c. Cum accessissent. de Const.

Tertiò limita, nō procedere, si concedens, qd annuum, loco census, & tributi sibi exigeret, vel reseruasset: tunc enim nundinarum conces-
30 sionarius priuilegio† sibi tributo nunq̄ cadet, vel amittet, vt dicit originaliter Alberic. de Rosat. in l. De quibus col. 57. ff. de legib. sequitur Felin. in dicto c. Illud. de præscript. quas limitationes cum alijs, quæ non faciunt ad materiam refert Io. Francisc. Balb. de præscript. 4. parte 5. partis princip. q. 4.

Dum verò cōceduntur, hæc nundinarum, ac Mercatorum priuilegia, illa non admittuntur, si adsint alij mercatus, vel nūdinæ eodem tempore in locis conuicinis spatio decem millia-
31 riorum antea concessa: † quia præfertur is, qui prior priuilegium habuerit. arg. l. Qui prior. ff. de iud. & nouissimè voluit Antoninus Tessaur. in Decision. Pedemon. 264. in fin. vol. 1.

Sed mihi non sic indistinctè ista conclusio est recipienda, nisi quando Princeps, alias nundinas, & mercatus esse in locis propinquis nesciuisset, quia tunc censerem veram esse præfatam opinionem; & videtur facta concessio,
32 vt nemini† sit præiudicialis, ac citra tertij præiudicium. l. 2. §. Merito. ff. Ne quid in loc. publ. c. Ex multiplici. & c. Suggestum. de Decim. cum simil. Quando vero Principi non sit obreptum, sed fuerit ei facta assertio de vicino habente idem ius nundinarum, & nihilominus concederet aliud priuilegium, posset illi primo præiudicare, postq̄ posset regulariter, vt dixi, priuilegium

uilegium expresſè teuocate: vt ſupra Retuli
33 ex † Natta in conſ.511.& conſ.512.vol.3. Vnde optimè decreuit Senatus Pedemontanus, dum dixit: Licere Carmagnolienſibus habere Nundinas, non obſtantibus Nundinis, quas ea dem die habebant Carignanenſes: de quibus idem Teſaurus in d. deciſ.264. in fin. Maximè
34 cũ eſſent Carmagnolia ſub Marchionatu † Sebuſiano, ſiue Saluciarum, & Carignanum ſub Ducatu Sabaudiæ, & ſic ſub diuerſis Dominijs, ſed modo ſubDominio eiuſdem Domini Sereniſsimi Ducis Sabaudi.

Et vt facilius, ac ſecurius Mercatores in Nũdinis concurrerent, pro communi Populorum vtilitate, Imperatores conſtituerunt immunitatem euntibus, moram trahentibus, & recedẽtibus à Nundinis, & ab illis aliquod Ius Pedagij, Gabellæ, Vectigalis, etiam ratione territo-
35 rij, vel loci, in quo moram † traherent, minimè exigatur. text. Gloſſ. Doct. præſertim Bald. in l. Vnica. C. de Nundin. Sequitur Franciſc. Marc. in Deciſ. Delphin. allegata. 415. in fi. vol. 2. Ant. Capic. in dicta Inueſtitura. feud. §. Feudorum clauſulæ. in verb. Mercatis. verſ. Ciuitates. Sed in hoc Regno malè ſeruatur, quia in
36 † pleriſq; Nundinis, ſunt tot exactiones, vt à multis locis ſint nundinæ derelictæ, quia non modo non ſeruantur immunitates, ſed, neſcio quo iure, nouæ ſolutiones ſint adinuentæ, conniuentibus ſuperioribus.

Inſuper de antea geſtis, vel debito antea cõtracto, nec capi poſſunt pro repreſalijs, nec ibi
37 dem † conueniri, aut moleſtari poſſunt. notatur in Auth. Vt nõ fiant pignorat. Bart. & Bald. in d. l. vnica. C. de Nundin. Io. Sanxon in Conſuetud. Turonenſ. tit.5. art.1. in verb. Fores, & Marchez. Sed pro contractibus ibidem factis,
38 benè conueniuntur, ac ſortiuntur ibidem † forum. l. Hæres. §. Proinde. ff. de iudic. Accurſius in d. l. vnica. in verb. conueniant. & dixi latè ad Bellugam in Specul. Princip. Rub. 11. §. Viſum eſt. in verb. in contractibus. verſ. octauo limita.

Sic etiam debent eſſe tuti in loco, & ſecuri
39 in acceſſu, mora, & receſſu. † vt dicit Bald. in d. l. vnica. Io. Calderin. & Petr. de Anchar. in c. 2. de iureiur. in 6. l. Vnicur. ff. de Sepulch. violat. Io. Sanxon. vbi ſupra. Quæ ſecuritas, ſtatim conceſſis à Principe Nundinis, dicitur & ipſa
40 conceſſa, eum per Principem † concedatur. vt per Io. de Firmo in Tract. de Gabell. 2. p. 8. partis princip. nu. 19. ſequitur Benuenutus Straccha de Mercatur. par. 1. ſub nume. 92. & in hoc Regno Neapolitano Rex Carolus Primus, ve-
41 tuit arreſtari in ſtratis, & in † mercatis bona
42 venalia. vt in cap. Regni. † Item nullus.

In cauſis inſuper Nundinarijs proceditur Summariè, ſimpliciter, & de plano, non ordinariè, ſed veritate ſola inſpecta per ſimplicẽ co-
43 gnitionem: † vt latè congerit Straccha de Mercatur. par. vlt. c. 1. per totum. Robert. Marant. in Specul. Aur. par. 4. diſt. 9. num. 49. Ioſephus Cumia in Ritibus Siciliæ. c. 38. in fi. in Rub. nu. 401. Dec. in conſ. 7. num. 5. Io. Cæphal. in conſ. 492. nume. 28. volum. 4. Sed ſi in Nundinis fuerint aliquæ cauſæ agitatæ, & remanent ſic indeciſæ, & interim labitur tempus Nundinarum, & & cauſæ transferuntur ad tribunal Iudicis ordinarij illius loci; Hoc caſu non ſeruabitur ordo iudiciarius, a e ſummarius fori nundinarij,
44 ſed illius † fori. arg. l. Cunctos populos. C. de ſumma trinit. & fide Cathol. voluit expreſsè Bald. in l. Receptilia. nu. 7. C. de Conſtit. pecun. Et ad materiam ego ſcripſi in conſil. 86. cent. 1. vbi tractata eſt materia: An à ſententia nundi-
45 narum, † appelletur ad officiales Regis, vel ad officiales Principis Domini loci, vbi vis nundinarum conceſſum eſſet alicui Ciuitati?

In hac tamen materia notari conuenit, non licere mercatori, vnius Regni facere nundinas
46 † in Regnis alienis: vt Theodoſius, & Honorius ſtatuerunt in l. Mercatores. in princ. C. de commer. & mercat. Tiberius Decian nouiſſimè in tractat. Criminal. lib. 7. c. 17. nu. 20. Et licet videamus quotidie ſeruari contrariũ. Sed non abſq; cauſa, ne ſub mercaturæ colore ſiant explorationes, & reuelationes ſecretorũ Regni, quę quandoq; iuuant, & quandoq; nocent. Nihilominus ſub Mercaturæ occaſione alienorũ
47 Regnorum, & bona, & merces habemus † quibus vtimur: nullo enim modo hominum vita commodè haberi poſſet: ijs enim publicæ vtilitati ſuccurritur, nundiniſq; optimè Reipublicæ, & hominum commoditati ſubuenitur: in ijs enim exteræ gẽtes, nationesque accedunt, & à diuerſis Regionibus, diuerſę mercium ſpecies circumferuntur. Hinc Salluſtius in Iugurthino: Erat (inquit) haud longè ab eo itinere, quo Metellius pergebat, oppidum Numida-
48 rum, nomine † Vacca, Forum rerum venalium totius Regni, maximè celebratum, vbi, & incolere, & mercari conſueuerant, Italici generis multi mortales. Sic de nundinis in oppido Ha-
49 decchi in † Regione Nea, Regũ Marocchi, refert Leo Afer. lib. 2. Suntq; apud illos (inquit) ſingulis quoque annis Nundinæ, ad quas vicinæ nationes conuenire ſolent: magnam apud hos inuenies, Armentorum, Lanæ, Butiri, Olei, Ferri, & Stanni copiam, durantq; illis nũdinæ dies quindecim. Idem Leo refert lib. 3. in Nu-
50 chaila oppido † Regũ Feſſæ, eſſe nundinas An-
51 nales. Et in Mecnaſa, † Singulis (inquit) Lunæ diebus, forum hic frequentiſſimum extra vrbis Mœnia reperias, ad quod Arabes vicini cõfluere ſolẽt. Hic Boues, Caſtores, aliaque id genus animalia emuntur: neq; Butiri, neq; Lanæ hic deſiderabis affluentiam, quæ omnia paruò admodum emuntur. Idem Leo, paulò poſt, miro artificio factum forum mercatorum in Ciuita-
52 te † Feſſæ deſcribit, & mercatum etiam in ſuburbijs, quo nec in Africa, nec in Aſia, nec in

Italia,

Italia,vidiſſe frequentiorem,aut habentem ma
iorem rerum,& mercium copiam,aſſeruit. Eo-
53 dem modo † in Agla,in Beniachmer, in Guar-
dan: Et lib. 4. idem Leo, ſcribit de Nundinis
54 Regni Telenſini,in Elmohaſcar,† in Geſeiri,in
Bona,ſiue Hyppona.& lib.5. de Nundinis Re-
gum Tuneti,In Lotophago,& in Montibus Cō
ſtantinæ.Et apud Numidas,in Teuſar.Sunt pre
terea diuerſarum Nationum Nobiliſſima Fora,
& Emporia, receptaculaque Mercium, vt eſt
55 Malea,† Ormutium,Conſtantinopolis,Alexan
dria,Neapolis,Meſſana,Genua, Antuerpia,Am
ſterdā,Dantz,Francfordia, Nuremberga, Lug-
dunum,Fulgineum, Recanetum, ſiue Riciniū,
Lancianum, Foggia,Salernum, Luceria,& aliæ
multæ Ciuitates, in quibus eſt coucurſus om-
nium commerciorum.

Diebus autem Deo Omnipotenti,Beatæ Vir
gini,atque Sanctis dicatis, Nundinas facien-
56 das non eſſe, † etiam Iure Diuino prohibitum
eſt, vt patet Leuitici. cap. 19. Sabbata mea cu-
ſtodite. Hebræi enim dum Feſta celebrabant,
præſertim Sabbata, non ſolum ab omni opere
abſtinebāt,ſed nec ignē accendebār.Inchoabat
autem Feſtum à Veſpere ad ſequentes Veſpe-
ras, vt dixi in Apologia Catholica aduerſus
Tententiam Pilati, repertam in Ciuitate Aqui-
lę:& habetur Deuteron.capit.23.à Veſpere ad
57 veſperā celebrabitis Sabbata veſtra. † de quo
Sabbati die, dicitur Exodi. cap. 20. Memento,
vt diem Sabbati Sanctifices. paulò enim poſt.
Sex enim diebus fecit Cęlum,& Terram,& om
nia, quæ in eis ſunt, & requieuit in die ſepti-
mo. Idcirco benedixit Dominus diei Sabbati,
& ſanctificauit eum. Et Exodi.cap.35.Non ſuc-
cendetis ignem in omnibus habitaculis veſtris
per diem Sabbati.& Leuitici.capit.23.Sex die-
bus facietis opus,dies ſeptimus, quia Sabbati
requies eſt,vocabitur Sanctus;nullum opus fa-
cietis in eo. Et vltra dies Sabbati, alios dies fe
58 ſtos habebant Hebræi. Feſtum † Azimorum,
ſeu Paſchæ,ſiue Phaſe,quod durabat ſeptē die-
bus, à decimaquarta die menſis Niſan, ideſt
Martij, per totum diem vigeſimumprimum
eiuſdem, qui celebrior erat, & nullum opus
ficbat in illo. de quo habetur Exodi. capit. 12.
Leuitici.cap.23.Deuteronom.cap.16.Sex (in-
quit) diebus comederis Azima, & in die ſep-
tima, quia collecta eſt Domini Dei tui,non fa-
cies opus & Latius dixi in eadem Apologia.
Secūdum Feſtum erat Hebdomadum, ſiue Pen
59 tecoſtes,† quia Decima ſexta die primi men-
ſis, prima vice ponebant falcem in Meſſem, ac
Manipulum Spicarum Primitiarum Domino
offerebant: & ab illo die ſeptem Hebdomadæ
ſequebantur,quibus meſſis explebatur, in qua-
draginta nouem diebus,quibus factis Penteco
ſten celebrabant, vt ſcriptum eſt Leuitici cap.
23. Numeri. cap. 18. Deuteronom. capit. 16. &
ſcribit Ioſephus Antiquit.Iudaic.libr.3. cap...
& latius ego tradidi in eadem Apologia. Ter-
60 rium erat Feſtum † Tubarum, quod celebra-
bant prima die Menſis Tiſri,ideſt Septembris,
in memoriam diei, quo Tubis clangentibus,
Deus dedit Moyſi legem in Monte Sinai. de
hoc fit mentio Leuitici.cap.23. Quartum erat
61 Feſtum expiationum, † quod celebrabant die
decima eiuſdem Menſis Septembris, quo die
etiam ieiunium faciebant in peccatorum ex-
piationem, & ſacrificia, & Holocauſta offere-
bant Domino; de quo habetur Leuitici. capit.
16.& iterum cap.53.Hieremiæ cap. 26. per Io-
ſeph.de Bello Iudaic.lib.6.c... Quintum verò
62 Feſtum erat Tabernaculorum, † (quod Græci
Scenophegia appellant) ſiue collectarum,quia
erat feſtum collectionis omnium fructuum: vt
habetur. Leuitici.capit.23.& Numer.capit.29.
Deuteronom.cap.16.& prius Exodi.cap.23. &
34.in quibus locis habetur, quòd fiebat ſeptē
diebus à die decimo quinto Menſis Septēbris,
& dies octauus erat requies. de hoc etiam ha-
betur Hieremiæ. cap.8.

Alia etiam complura feſta habebant,ſcilicet
63 Neomeniarum † quæ fiebant primò die,cuiuſ-
libet Menſis. Vt ampliſſimè ſcripſit ex ſacris
ſcripturæ Arcanis nouiſſimè Paulus Minerua
de Neomenijs Salomonis lib. 1. & libr.2. Alex.
ab Alexand.Genial.dier. libro tertio capit.18.
64 Feſtum Enceniorum Templi Salomonis † ſub
die 23.Septembris. Feſtum Purificationis Tem
65 pli per Iudam † Machabęum. Feſtum ignis Cę
66 leſtis † ſuſcitati. Feſtum Iudith. Feſtum Ieiu-
nij,ob memoriam obſidionis Nabuchdonoſor.
Feſtum Victoriæ obtentæ à Iuda Machabęo cō-
tra Nicanorem. Feſtum Ieiunij Heſther. Feſta
Sortium Maius,& Minus. Feſtum Enceniorum
Templi Zorobabelis. Feſtum Ieiunij ob mor-
rem Godoliæ. Feſtum planctus filiæ Iephtæ Iu-
67 dicis Iſrael. Erant etiam Feſta, † quæ fiebant
ſeptimo quoque anno, de quo Exodi. cap.23.
Leuitici cap.35. Deuteronomij cap. 15. Erat ēt
68 Feſtum Sabbatarium † anno quinquageſimo
quoque,qui dicebatur annus Iubilæi: de quo
habetur Leuitici.c. 25. Vnde cum difficile ſit,
69 inter vendentes, & ementes † peccatum non
interuenire: vt in c.Qualitas.de pœnit. diſtinct.
5.Idcirco Mercatus, & Nūdinas diebus Feſtis,
fieri prohibitum eſt, reiecta omni conſuetudi-
70 ne † in contrarium, velut impia. vt in c. 1. vbi
Hoſtienſ.& Panor.de Fer.& decreuit etiam Ca
rolùs Magnus in l.1.tit. de Fer. in Longobard.
& ſcribit Petr. Gregor. Sintagmar. Iuris vni-
uerſ.lib.25.cap.3.nu.8.afferens illud Eſdræ.lib.
2.cap.13.dum obiurgauit filios Iuda, quòd in
die Sabbati emerent piſces, & Venalia à Ti-
rijs,& clauſit portas Hieruſalem die Sabbati:
& appoſuit cuſtodes,ne ingrederetur aliquod
onus in ciuitate:& fecit manere negoriatores,
& vendentes vniuerſa venalia foris Hieruſalē.
71 Nec etiā in Eccleſijs celebrandæ ſunt † Nū-
dinæ,

dinę, quia, vt dicitur Esaię.capitu.56. Domus mea, domus orationis vocabitur, cunctis populis. & Ieremiæ cap. 7. Nunquid ergo spelunca latronum facta est domus ista, in qua inuocatū est nomen meum in oculis vestris. Ego sum, ego vidi, dicit Dominus. Quorum Prophetarū dicta assumens, Sanctorum, & Prophetarū om-
72 nium Princeps, ac Dominus † IESVS CHRISTVS. Matthęi cap.21. Eiecit vendentes, & ementes de templo, & mensas numulariorum, & cathredas vendentium columbas, euertit dicens: scriptum est, Domus mea, Domus Orationis vocabitur, vos autem fecistis illam speluncam latronum. & idem habetur Marci. cap. 11. Quorum authoritate Petrus Suberti de Cultu Vineæ Domini. Parte 2.cap.9.inquit: Ad Ecclesias debet esse deuotus ingressus, quieta cōuersatio, Deo grata, & aspicientibus placida.
73 Non debent in eis fieri † acclamationes, seditiones, impetus, confabulationes: nec in eis, & in cœmeterijs, debent teneri Trapezitæ, fora, Nundinæ, mercata, negociationes, secularium iudiciorum placita, ac consistoria. vt in c. Decet. de Immunitat. Ecclesi. in 6. Nec mirum, quia Ecclesias ab ijs negotiationibus immunes es-
74 se † debere, docuit etiam Origenes in c. Et hęc diximus. 16.q.7. ibi: hoc ergo facto, omnia Christus eiecit in ministerio spiritualium actuum suorum: & tunc quod fecit visibiliter egit, eijciens vendentes, & ementes de templo, & mensas nūmulariorum euertens, Cathredas vendētium Columbas dissipauit ad correctionem populi, vt non pro mundanis, festiuitates in nomine Dei celebrent, nec emptionibus, & venditionibus vacent in loco non cōpetenti, in quo non debent emere, nec vendere, sed orationibus tantum vacare, & congregari, quasi in domo Orationis. Hæc Origenes. & habetur in c. eijciens. 88. distinct. quod in specie prosequitur Ioan. Francisc. Pauinus de visitarion. par. 1. q.7. versic. Et quoniam Domum Domini. vbi in
75 specie asseruit negociationes † Nundinarum, & Fori tumultus esse ab Ecclesia arcendos. Paulus Fuscus de visitat. lib.1. cap.28. nu.4. & 5.
76 Habemus exemplum Iudæ † Machabęi, & fratrum, qui videntes Templi prophanationem, sciderunt sibi vestimenta sua, & planxerunt planctu magno, imponentes cinerem super caput suum: cęcideruntque super faciem, & exclamauerunt in Cęlum. vt scriptum est lib.1. Machab. cap.4. quod retuletunt etiam Paul. Fusc. vbi supra. & Michael Timoth. in Praxi visitandi lib. 2. cap.58. Sed vbique quotidie, non sine maximo Christiani Gregis dedecore, contrarium fieri videmus: quamquam Prælati acerrimi honoris, & Diuini cultus zelatores, minimè id permittant. Et nimirum, ne ab Ethnicis vin-
77 camur. Nam scimus Lycurgum† Atheniēsibus legem posuisse, ne mulieres in Mysteriorum festo, curru veherentur. In quam cum prima omnium lycurgi vxor deliquisset, mariti lege dānata extitit. vt docet Ælianus de varia Histo-
78 ria. lib. 13. In quem errorem Neapolitanæ † Matronæ quotidiæ incidunt, cum in Ecclesijs, & eorum solemnitatibus, & festis tantam habeāt Carrucarum copiam, quòd ob illarum multitudinem plerasque vidi contentiones obortas, & crimina patrari, cui facinori adhibenda foret honesta prouisio. Vnde concludendum est cum Basilio Magno in lib. Regularum fusius disputatarum. cap.40. dum ait: Vetum enim
79 verò, neque † Nundinationes illæ, quæ ad sepulcra Sanctorum Martyrum, celebrari solitæ sunt, conuenire nobis putandæ sunt: neq; enim vllam aliam ob causam, adesse Christiani in dierum nominibus Martyrum Festorum celebritatibus debent, quàm orandi causa, & vt Sāctorum constantiæ admoniti, in qua illi, ne pietatem amitterent, ad necem vsque fortiter perseuerarunt, ipsi quoque ad similis fortitudinis æmulationem incitentur. Hæc Basilius. vbi plura. Sed hactenus pro diuiti Nūdinarum dote, hæc dicta breuiter sufficiant.

ARGVMENT. CAP. XXXVII.

Arces, Castra, Fortellitiaque ædificare, Iuris esse Regalis. Barones, an noua ædificent? an diruta reparent? Plura in materiæ dilucidatione ex Historijs tradita sunt, præsertim ad intellectū constitutionis Regni Neapolitani.

COMPENDIVM.

1 *Priuatus Arcem constituere nequit.*
2 *Arcem ad æmulationem facere, prohibitū est. nu. 14.*
3 *Aedificare cuilibet, regulariter licitum est.*
Aedificia Iuris gentium sunt.
4 *Arx pro Castrametatione ad æmulationem fieri non potest.*
5 *Arces, & Castra noua facere, vetera ædificia incastellare, illicitum absque Principis permissu.*
6 *Bella sunt Iuris gentium.*
7 *Arces, Castra, Turres, Fortellitia absque Principis licentia fieri nequeunt, cum sint de Regalibus. sed vide. nu. 8.9.*
10 *In Reędificanda Ecclesia non diruta, non exigitur Episcopi licentia.*
11 *Aedificium funditus destructum, si readificatur, dicitur nouum opus.*
12 *Fortellitium destructum funditus ob alicuius rebellionem, si rebellis, vel filij reconciliati fuerint, non readificabunt absque Principis venia.*
13 *Aedificiorum reparatio, si ædificia nunquam fuissent habitata fieri, non potest: si autem habitata fuerint, reparatio permittitur.*
15 *Aedificium dirutum ordine, vel mandato superioris, non potest reparari.*

16 Ciui-

16 *Ciuitas destructa ordine superioris omnia priuilegia amittit, secus si ordine alicuius tyranni, quia priuilegia manent.*
17 *Census ob Castrum debitus, an Castro diruta debeatur?*
18 *Intellectus Const. Regni. Castra munitiones. nu. 20.*
Intellectus Const. in locis Domanij. nu. 20.
19 *Arces, & Castra in Regno Neapolitano, tam in terris Domanij quàm Baronum, nec noua facere, nec collapsa reparare permittitur, sine Regis licentia.*
21 *Aedificari in solo alieno, non permittitur.*
22 *Baronibus cur non permittitur, Castra, & arces ædificare.*
23 *Dominus directus forma non mutata potest arcem reparare.*
24 *Rex potest Castrum Baronis fortificare.*
25 *Ius superioritatis semper intelligitur Domino reseruatum.*
26 *Rex in terra Baronis, tempore belli, potest custodiam ponere.*
27 *Priuati apud Anglos, & Moscobeuitas arces non habēt, & in omni statu Monarchico prohiberi debet.*
28 *Christiani Principes, ac Turcæ qui habent Statum Monarchicum arces suas habent.*
Emanuel Rex Portugalliæ in nouis Insulis Arces plurimas erigi curauit.
29 *Francisci Almeidæ medio Arces ædificatæ ad Quiloam, ad Mombazam, ad Goam, Calecutum, Cellanum, Cianum, Catmum, Malacam, Maldiuas, Patemum, Socotoram, Ternatem, & alia loca. num. 30.*
31 *Reges Chinarum nullis utuntur Arcibus.*
32 *In Rebus publicis Arces sunt pessima, & quare? num. 33.*
34 *Arx Tyranni sedes dicitur.*
35 *Thebanis quantum Arx nocuerit.*
36 *Locrēses incauti, à Dionysio capti, illi seruire coacti.*
37 *Tarentini, ob Arcem, quid passi?*
38 *T. Flaminius, Acrocorinthum Demetriadem, & Calcydem Arces, solo æquauit.*
39 *Syracusani Atradinam Arcem deleuerunt.*
Tymoleon Corinthius alias Syracusanorum arces sustulit.
40 *Franciscus Maria Ruuereus senior Vrbini Dux, Francisci Secundi, nunc dominantis Auus, omnes sui Dominij Arces diruit, & Venetias confugit, arbitratus mortuo Alexandro Sexto illum perfequēte iterum Dominia recuperaturum, vt post modum subsequutum fuit.*
41 *Florentini, Carolo Octauo Galliæ Regi Arces dederunt sub bona fide, nec sine maximo ipsorum malo.*
42 *Arx in Ciuitate Tyri inexpugnabilis.*
43 *Arx Sion, quam occupauit Dauid.*
44 *Arx Sion, vocata est Arx Regia, domus Dauid, sedes, solium, & Thronus Dauid.*

CAP. XXXVII.

Arces, Castella, & Fortelitia ædificare, ac de nouo erigere ad Principem spectat, il larum erectio supremam Principis potestatem
1 respicit: Priuatus enim arcem† si construeret, aut rebellandi se à Domini superioritate habere animum ostenderet, vel einsdem Domini æmulatione quadā id facere, quod permissum
2 †non est. l. Opus l. Si legatum. in fin. l. De operibus. ff. de operib. public. l. Nemo. C. eo. tit. l. In nomine Dñi §. Interea verò. C. de offic. præfect. pr. Afric. l. 2. C. de fund. Limitroph lib. 11. Hinc Bart. in l. Sodales. nu. 5. ff. de colleg. illic. dicit nō licere Ciuitati alicui, sine superioris pmissu, facere ædificiorum collectionem, maximè qñ esset ad alterius Ciuitatis æmulationē. quē sequitur Paul. de Castr. in l. Ex hoc iure. nu. 35. vers. sequitur aliud verbum. in tex. ædificia. ff. de iustit. & iur. vbi etiam Ias. nu. 6. cū pluribus seq. vbi ponunt Regulam incontrarium cuili-
3 bet licère ædificare, cū ædificia sint† iuris gentium. arg. d. l. Ex hoc iure. & idcirco omnibus sint permissa. Et tamen ipsi declararunt, hoc procedere dum tamen non fiant ad æmulatio-
4 nē alterius per supradicta, vel pro† castrametatione. Quibus concinunt scripta per Marrin. Laud. in tract. de Castellanis. & Castris. §. 9. Cū multis adductis p Nicol. Boer. in Decis. Burdegalens. 320 p totū. post Innoc. in c. Pisanis. col. 5. de restit. spoliat. Vbi dicit nō licere noua Ca
5 stra facere, nec vetera † ædificia posse de nouo absq; superioris permissu incastellare. sequitur Abb. Panor. in c. Cū ecclesia. nu. 11. de elect.

Sed, vt ego alias dixi, hoc eodē libro supra c. 32 Non idcirco arces, Castella, aut fortelitia ædificare licere, mihi videtur, qꝫ ædificia sint iurisgentium; quia vt supra etiam scripsi c. 36.
6 qꝫ licet bella † sint iurisgentium, non ideo tñ illa priuati indicere possunt absq; Principis licentia, & permissu. Vnde eodem pacto, quoad castellorum, seu arciū constructionem, quando sui natura ita construerentur, vt in bellorum occasionibus vti illis quis posset, faciēdo ibidem coadunationem armorum, & congregationes armatorum hominum ibi fieri possent, vel ad Castellū aduersus alienos impetus defendēdum, vel alijs posset dari, ac præstari materia exteris Principibus ibidem se recipiēdi, aliaq; ibidē possent moliri, ex qbus status Dñi posset periclitari, aut seditio aliqua oriri, nunq̃ censerē, nec permitterē fieri, absq; superioris, ac dominantis mandato. l. Per prouincias. vbi Glo. & Bal. C. de ædific. priuat. & ante Baldum Andreas de Iser. in Const. Regni. Castra. Munitiones. in fin. Vnde vt loquamur prius de iuris cōmunis dispositione, ex illa dicendū videtur, & postmodum dicam quatnor verba ex dispositione iurium huius Regni Neapolitani.

Communi itaq; iuris dispositione, noua Ca-
7 stra, atq; ædificia, turres, & fortalitia absq; Principis† authoritate, & permissione, non licere, supra firmatum est. Hoc dictum tamen plures recipit declarationes.

Prima declaratio sit: vt tunc demum, verum sit noua Castra, & Turres erigere non licere

 priuatis.

priuatis, vel antiqua,atq; vetera reficere;quando eadem antiqua ædificia, turres, & fortelitia,sunt pœnitus,ac funditus diruta: secus verò si ædificia, vel muri erecti essent subsistentes, qui ruinam fortè minarentur, vel adhuc
8 †pristina reperiretur materia; quia tunc refectio,& reparatio permissa est.argum.l.1.§ Aedificare.vbi hoc voluit Angel.ff.de Mortuo infer.l.3.§.Reficere.ff.de itin.actuque priuat.& authoritate eorundem iurium voluit Petr. de Ancharan.in cap.Consuluit.de Iudæ.facit tex. in l.Si ità legatum sit. §. Fin. ff.de leg.1. Vbi si
9 domus legata ità particulatim † reficiatur, vt nihil ex pristina materia superfit, manet legatum, secus si domus sit destructa,& alia ædificetur, quia legatum non debetur. Hinc Hostiensis post Goffred.de Trano.in summa titul. de eccles. ædif. in fin. dicit idcirco in reædi-
10 ficanda† Ecclesia non diruta, non requiri licentiam Episcopi: secus verò in Ecclesia diruta: quia in illa requiritur licentia Episcopi, quasi sit noua. Sic etiam Synagoga si funditus corruat, ædificari nequit. Panormit. in dicto cap.Consuluit. de Iudæis.Ad hanc sententiam concinit tex.in l. Inter stipulantem. §.Sacram. ff de verb.obligat.vbi probatur, quòd quando
11 † ædificium est funditus destructum, si reædificatur,dicitur nouum opus. Vnde Doctor.in l.1.§.Si quis ædificium.ff. de oper.noui nũciat. dicunt, quòd si vetus ædificium est funditus destructum, & reficitur, tunc potest ei nouum opus nunciari, quia dicitur de nouo facere: si verò non esset funditus destructum, etit secus. argum.notatorum per Paul.de Castr. in l. Fin. princip.ff.de vsucap.Iaf.in l.Quominus colum. penul.ff. de Fluminibus latè Vdalrich. Zas. in dicto §. Sacram.Feli.in cap. Cum accessissent. num.56.de Constit.plenè Marquard.de Susan. de Iudæis.parte prima cap.3.num.8. cum pluribus seq. & num.11. ex Bald.in l.Si vt proponis.la 2.C.de nupr.dicit: quòd si extat Constitutio Ecclesiæ, quòd nullum fiat fortelitium sine consensu Papę,& aliquod fortelitium fuit
12 † funditus destructum ob alicuius rebellionem, quòd rebellis reconciliatus, vel eius filij,non poterunt inconsulto Papa reficere. arg. Gloss.in c. de Monachis 18.quæst. 1. dicentis: quòd si Monasterium est ex toto destructum, non possunt Monachi illud reficere sine consensu Papę,sicuti nec à principio illud potuissent facere: Secus si non ex toto esset destructum,quia possent reparare.

Secundò declarandum est: tunc demum reparationem ædificiorum licitam esse, quando dicta ædificia per prius fuissent habitata; secus
13 † si illa nunquàm habitata fuissent: tunc enim habitatio minimè permitteretur. Innoc. in dicto.cap.Pisanis. Abb.Panor.in d. cap.Cum ecclesia.num.11.de elect.& in dicto cap. Pisanis.

Tertiò declarandum est; reparationem, vel nouorum operum ędificationem illicitam esse, & minimè permissam,quãdo,vt dictum est fie-
14 ret†ad æmulationem. Innoc. Anton. de Butr. & Panor.in d. cap. Pisanis.Lud.Roman.in rep. l.Si verò. §. De vero. Fallent.44. ff.solut.matr. Felin.in dicto c.Cum accessissent. num. 59. vbi dicunt secus esse si concurrentibus alijs iam dictis,non fieret ad æmulationem, sed ad conseruationem,vel augumentum patrimonij,honoris, ac iurium suorum.

Quartò declarandum videtur: quòd si Castrum,aut Fortelitium hostium impetu, vel incursionibus vastatum esset,tunc reparatio permittatur;secus verò,si dirutum,vel deuastatum foret ordine,vel mandato superioris;quia tũc
15 reædificatio, vel reparatio esset † prohibita. arg.Glos.in c.Priuilegium. de regul.iur.in 6.& in c. Et hoc diximus.in verb.Destructa.16.q.7. glos. in c.Statutum. de elect.in 6.Panor.in c.2. col.2.vers. Nota quòd destructa. de oper. noui nunt. vbi inquit, quòd si ciuitas destruitur or-
16 dine † superioris, omnia Ciuitatis Priuilegia sublata sunt; secus si ex facto alicuius Tyranni, vel ab hostibus destrueretur,quia tunc omnia priuilegia remanebunt. Innocent.& alij in dicto cap.2.de oper.nou.nunt. præsertim Anton. de Butr. & Petr. de Ancharan. & ante eos ibidem Henric. Bohic. versic. super eo. Guielm. de Monte Laudun. in dicto cap. Priuilegium.de regul.iur.in 6. Alexan.& Iaf.in l.Gregè.ff.de leg.1.Felin.in cap.Cum dilecta.col.fin. de rescript. Bald. in consil.321. vol.4.& multa ad propositum idem Felin. in dicto cap. Cum accessissent. Alexand. in consil.43. volum. 1.
17 Lud.Roman.in cons.417.vbi tractat: An sit† debetur census ob Castrum, debeatur Castro diruto. de quo etiam Hippolyt.de Marsil.de Fideiuss. num.222. Cum pluribus seq.plura longius scribit Remigius de Gonny de Immunitat Eccles. in verb. Ecclesia destructa. per totum. ante eos Luc.de Penna in l.fi.C.de exact. tribut.lib.10.& in l.1.& 2.C.de quibus muner. nem.lic. se excus.lib.eo. latè Marth. de Afflict. in Const.Regni.Castra,munitiones.per totum. Io.Anton.Niger in c.Regni.Grauamina.nu.73. 74.& in c.Regni.Itẽ statuimus.Iacob. Mandel. in consil.16. Iacobin. de Sãcto Georg.in inuestitur.Feudal. in verb.De Castro Rubei Mõtis. per totum. Anton.Capic.in inuestit.Feudal.§. Feudorum clausulæ.in verb. Fortelitijs.

In hoc Regno, habemus duas Constitutio-
18 nes,primam allegatam. Castra†Munitiones,& Turres.Alterã incip.In locis Demanij.Per primam Rex Gulielmus,mandat Castra, munitiones, & Turres erectas ab obitu Diui Gulielmi sui consobrini, quæ per curiam ab eo in Castro Capuanę,Ciuitatis Neapolis,sine sua licentia dirui non poterant,mandat quòd illa lege reuocara,omnia diruantur, vsque ad Natiuitatem Domini proximam,tunc sequentem.Man-

dat

dat insuper nec alicui licere munitiones dirutas reficere sine Principis licentia. Per secundam mandat, non fieri in locis Domanij ædificia noua, vel pro defensione, vel pro munimine, dicens satis sufficere subditis munitiones Regias ad tuendos Regni fideles. de qua Constit. Petr. de Gregorio Sicul. de conces. Feud. parte 2. q. 2. num. 11.

Ex quibus iuribus ego dico omnimodo, tam in terris Baronum, quàm in terris Domanij, scilicet immediatè Regi subditis, nō licere cuiq̃, nec noua facere castra, Turres, vel munitiones;
19 nec vetera collapsa, vel diruta reficere † absq; Regis licētia: vt videtur etiā de mente Matth. de Afflict. in decis. Neapol. 392. num. 14. 15. Super quo casu in Consilio agitato, consuluerat Sigismund. Loffred. in consil. 21. per totum. Et idcirco, salua pace, arbitror minus benè dixisse Andr. de Isern. & Afflict. in dicta Const. Castra. quòd prohibitio sit tantummodo facta in locis Domanij, secus verò in alijs. & sic censuerunt posse in solo suo, Dominos, Castra, &
20 Turres erigere. Quia † si pro fortelitio, censeo perperam illos intellexisse sensum, & verba constitutionum præfatarum; cum eo casu in terris Baronum etiam militaret ratio turbationis status, & scandalorum, quæ indè possent oriri. Baronibos tamen hoc solum permissum esse censerem, facere palatia in eorum oppidis ratione commodioris habitationis, non autem fortelitij; alias prima illa Constitutio ad nihilum deseruiret. Secunda enim nullam habet dubitationem, ex quo loca Domanij, cum sint tantummodo Regis, ædificatio inibi omni priuato illicita est, quoad munimen, quia ædificaretur in solo alieno, quod de
21 iure non † permittitur. Faciunt notata per Bal. in l. 1. col. 2. ff. Quod cuiusq; vniuers. nom. vbi inquit: quòd Castrum, seu fortelitium non potest construi, nisi authoritate Principis, quando illud Castrum, seu Fortelitium fit ad Guerram, vel æmulationem, vnde attenditur finis. idem Bald. in l. Ex hoc iure. num. 13. ff. de Iu-
22 stit. & iur. Et hinc est, quòd si Baronibus † liceret, Castra, & ædificia absque Principis permissu pro Fortelitio erigere, sequeretur non posse Regem, vel Principem superiorem, tempore necessitatis, & belli, custodire Castrum: cuius contrarium patet ex notatis per Bald. in capit. 1. §. Quid ergo. de inuestitur. de re alien. fact. Faciunt notata per Alberic. de Rosat. in l. fin. ff. de vsu. & habitat. vbi ex illo textu asseruit, posse Dominum directum Castri,
24 † eius forma non mutata, reficere, & fortificare, sed Rex est Dominus directus in Regno, vt scribit Marin. Freccia de subfeud. Baron. lib. 2. Authoritat. 4. numero 9. 10. Ergo potest
24 Castrum Baronis ipse fortificare. † Quod, & voluit Afflict. in dicto §. Quid ergo. num. 25. vbi dicit, esse idcirco, quia semper intelligitur
25 Domino reseruatum † ius superioritatis. Hanc eandem sententiam tenet Cepolla de seruit. vrban. præd. cap. de Solo, seu Area. in fin. Albert. Brun. in consil. 87. num. 18. cum alijs nouissimè allegatis à Ioanne Petro Surd. in consil. 210. num 31. volum. 2. Vnde alias fuit decisum posse Regem in terra Baronis custodiam
26 † ponere tempore belli. vt per Anton. Capic. in decis. Neapol. 27. num. 6. post Iacobin. in dicta inuestitur. in verb. De Castro Rubei Montis. numero 13. & alios, quos nouissimè refert Ioan. Vincent. Annius in alleg. 94. num. 9. vbi dicit ità fuisse decisum in Consilio Collaterali in Castro Ducis Andriæ, & in alleg. 130. nu. 14. Et sic obseruauit Curia Regia tempore belli moti in Regno à Paulo Papa Quarto, dum custodiuit Castrum Ciuitatis Ariani, Ciuitatis Venusiæ, Sanctæ Agathæ in Apulia, & alijs in locis Regni.

Vnde in statu Monarchico, priuatas arces habere, non solum apud Anglos, & Moschouitas, sed totius Africæ, atque Orientis Re-
27 gna, per eorum Reges † prohibitum esse, scribit Ioan. Bodin. de Repub. lib. 5. cap. 5. Reges autem, ac Principes Monarchas illas habere,
28 vtilissimum est, ac ad modū necessarium: † vnde non solum apud Christianos Principes omnes, sed etiam apud Turcas, aliosq; Barbaros, sunt frequenti vsu inductæ. Optimè igitur Emanuel Rex Portugalliæ in insulis nouis, ar-
29 ces † iugiter erigi curauit, & tutè fundari. Sic Francisci Almeidæ, viri strenuissimi medio ad
30 Quildam Arx ædificata est, † ad Mombazam, ad Goam, Calecutum, Ceilanum, Ciaulum, Cainum, Malacam, Maldinas, Pacenum, Socoteram, Ternatem, & in locis pluribus; tum per alios Reges successores, tum per nostros, aliorum Illustrium virorum medio, fundatæ sunt. quorum meminit Ioan. Petr. Mapheus Historiar. Indicarum. lib. 3. & 4. & pluribus alijs.
31 Quàmquàm Chinarum Reges, nullis † vtantur arcibus, sed omnis ipsorum vis bellica, in Vrbium Portis, in Militum multitudine, tum terrestri, tum Nautico apparatu consistat. vt scribit Ioannes Gonzalez Mendoza Rerum Chinarum lib. 1 per totum.

In Ciuitatibus verò, quæ Reipublicæ munenere funguntur, arces admodum periculosæ sunt, & ideo pessimæ: quia Ciues imbelles fa-
32 ciunt, & ad ignauiam † prouocant, hostes ad obsidionem, populos ad defectionem, Principes ad Tyrannidem. Ideo Aristoteles in Politicis asseruit, inutiles, atq; periculosas esse in
33 optimè constituta † Republica arces, & illas præbere Tyrannidis oportunitatē. Et propter ea Asconius Pedianus asserit: arcem Tyranni
34 † sedem esse; Ciuiles enim discordias, & simultates fouent. Sic laborantibus inter se factione Thebanis, vna pars, vt alteri resisteret, cum
35 apud eosdem Thebanos † Phæbidas Lacede-

moniæ classis Præfectus,Hospitalitatis iure diuertisset,ei persuasit, vt Cadmeam Arcem occuparet,quod cum fecisset, Thebani apud Lacedemonios conquesti sunt, quòd Hospitalitatis iura violata essent. Responderunt,id non publico, sed priuato Consilio actum fuisse, & vt rei testimonium facerent, eundem Phæbidam,pecunia mulctatum, ab exercitu amouerunt. Et sic passim libertate priuati steterunt, donec Pelopidas vir strenuns, illam recupera-
36 uit. Hanc eandem Fortunæ aleã,experti† Locrenses, qui incauti, seniori Dionysio coacti seruire,cum ij minus diligenter,& priuatorum domos, & arcem ostendissent: quam,vti malè custoditam,cum occupasset, Adulteria,stupra, raptus,libidiues, furta, prædationes, & homicidia, sunt per pessi. Eodem modo Tarentini,
37 †ob arcem, Dirapati coacti, cum ad Annibalem defecissent,& arcem teneret,M.Liuius Salinator, & illi pſto affuisset Q. Fabius Maxim. Arcem, atq; Vrbem, maximo cum ciuium detrimento,recuperauit. Quorum meminit Plutarch. in Apophtegmatis. Cicero, & alij, ac Ianus iuuenis de Tarentinorum fortuna. lib.6. c. 10. 11. 12.Vnde optimè. T. Flaminius Acro-
38 corinthum,†Demetriadem, & Calcydem, Arces à Philippo iuniore Macedoniæ Rege, erectas, quas Græciæ compedes appellabat, solo æquauit, ne defectiones molireutur. Sic Acra-
39 dinam arcem,veteres † Syracusani deleuerũt: de qua latè Thomas Facellus Rer. Sicul.Decade.2. lib. 5. cap. 1. alias etiam arces, tamquam Tyrannorum sedes in eadem vrbe Syracusia, deleuit Timoleõ Corinthius, vt testatur idem Facell. lib. 3. Decad. 2. cap. 3. Optimè igitur
40 Francifcus Maria Ruuereus † senior, Vrbini Dux, Serenissimi Francisci Mariæ iunioris dominantis Auus, omnes ditionis suæ arces diruit, & Venetias confugit, arbitratus mortuo Alexandro Sexto Pontifice illum persequente, iterum Dominia recuperaturum: cum Cæsar Borgia filius,Arces non haberet,quibus se continere posset, vt iam postmodum subse-
41 quutum fuit.Florẽtini† pariter à Petro Mediceo,quodammodo coacti,Carolo Octauo Galliæ Regi,sub bona fide,Arces,Sarzanensem,Pisanam, & alias, cum concessissent,pœnitentia ducti, illum vti per duellem Ciuitate eiecerũt. Francisc.Guicciardin.Histor.lib.1.Petrus Bembus Historiæ Venetæ. lib.2.

Plurium præterea Arcium fit mentio in scriptura sacra, vt de arce munitissima in Ciuita-
42 te Tyri, † quæ erat inexpugnabilibus propugnaculis,& turribus munitissima, de cuius pulchritudine loquitur Ezechiel c.16. & 27. Plin. lib.5.c.19.Quintus Curtius Historiar. Alexan. lib.4. Gulielmus Episcopus Tyri de bello sacro lib.12. cap.6.& lib.13. c.5. Ioan. Heroldus in continuatione eiusdem Histor. lib.2. cap.2.
43 & 6.Sic etiam erat Arx Sion,quam†occupauit Dauid Rex, de qua habetur lib.2. Regum c.5. in qua postmodum habitauit idem Dauid, ea expugnata.lib.2. Regum cap.5. 7.& 11.& omnes alij Reges ibidem habitauerunt. lib.3.Regum.cap.1.& lib.1.Paralip.cap.11.& 17.& vo-
44 cata est Arx†Regia,domus Dauid,& quandoque sedes, solium,& Thronus Dauid,item Aula,& domus Regis. de qua Ioseph. de Bell.Iudaico lib.6. cap.6. In hac arce, nouissimè stetit Antiochus Syriæ Rex, Tyrannorum crudelissimus.de qua lib.1. Machab.cap.1.& alibi plurries.& lib.2. Machab. c.13.& 14. Cum pluribus seq. Quam postmodũ expugnauit Simon Machabæus. vt testatur Ioseph. Autiquit.Iudaic. lib.13.cap.9.

ARGVM. CAP. XXXVIII.

Exilio missos, relegatos, bannitos,deportatos condemnatosq; restituere, vel gratia dignos facere, indulgere securitatem,saluum conductum concedere, ad Principem spectat. Quando id liceat, quibusuè ex causis? duodecim declarationibus absoluimus.

COMPENDIVM.

1 *Supremi Principis ius est, condemnatis indulgere, bannitis fidem, securitatem, ac saluum conductum concedere,deportatos,exulesq; restituere.*
2 *Commeatum,remeatumq; exuli,nemo,nisi Imperator, dare,& concedere valet.*
3 *Solius Principis est, gratiam facere,delictis indulgere, famã restituere.*
4 *Pontifex Maximus tamquam Princeps supremus in suo Dominio restituit bannitos, & exules ad famam.nu.23.*
5 *Cardinalium Collegium, sede vacante, restituit exules,& bannitos.*
6 *Episcopi an bannitos, & exules restituant?*
7 *Inquisitores prauitatis hæreticæ,an similiter bannitos, & exules restituant?*
8 *Imperator tamquam supremus Princeps in suo statu, aliiq; Principes,& Respublica habentes iura Imperij,restituunt deportatos,& exules,& indulgent damnatis.*
9 *Principes Regalia non habentes,nec indulgent damnatis,nec bannitos restituunt.*
10 *Comites,& Barones, an indulgeant condemnatis,ac restituant bannitos?*
11 *Indulgentia intelligitur de præteritis delictis, non de futuris.*
12 *Delinquendi occasio danda non est.*
13 *Indulgentia non extenditur ad pœnam parti debitam, sed de pœna sibi spectante. nu. 39.*

14 Prin-

14 Principes, indulgere, vel remittere non soluerunt, non habita partis remissione.

15 Principes pro bono pacis solent ius parti competens remittere.

16 Indulgentia Principis, vel gratia non nocet iuribus partis, si pax inter eas non sequitur.

17 Princeps licet regulariter pœnam parti debitam remittere nequeat, potest tamen parti silentium imponere, & audientiam denegare.

18 Princeps remittens pœnam, non censetur remittere maculam infamiæ, honoris, vel dignitatis, nisi adessent verba ampla & generalia. nu. 19.

20 Barones, gratias criminum non faciunt, si ex priuilegio potestatem non habent, ex speciali enim concessione reseruata Principi, veniunt. nu. 21.

22 Barones, vbi pro delicto imminet pœna pecuniaria, possunt gratias facere.

23 Principes indulgentes, aut gratiam facientes in statu eorum iurisdictionis, non in alijs facere poterunt.

24 Papa etiam in statu alieno, intuitu dignitatum Ecclesiasticarum gratiam facit.

25 Summus Pontifex in quibusuis mundi partibus, obtinet Principatum.

26 In concernentibus spiritualia Pontifex Max. dispensat in toto orbe Christiano.

27 Gratia facta per Principem, non intelligitur ad bona, & pecunias Fisco quæsitas. nu. 30.

Verbum, indulgemus, quid significat?

28 Verbum gratiam facimus, vel restituimus, quid significat?

29 Verbũ, indulgemus, & reddimus bona. qd significat?

31 Bona Feudalia, an recuperentur si fiat gratia?

32 Feudum si est antiquum, an fiat nouum si postmodum apponitur clausula, & quatenus opus est de nouo concedimus.

33 Princeps restituens in integrum, videtur illum reducere in statu, in quo erat ante delictum.

34 Indulgentia à Principe concessa bannito, & forudicato ob delicta, an operetur quod feudalia recuperentur. nu. 36.

35 Intellectus. Const. Regni. Pœnam eorum.

37 Dictio &, exponitur, id est.

38 Indulgentiam habens, an recuperet bona alienata per Fiscum?

40 An per gratiam, vel indulgentiam veniant restituenda bona?

41 Indulgentia, vel abolitio generalis, an extendatur ad delinquentes existentes in carcere? nu. 42.

43 Indulgentia, vel gratia, an sit producenda coram magistratibus? nu. 45. 50.

44 Ordinarij iurisdictio, resoluitur Principe mandante.

46 Gratiarum concessiones, an interinentur? nu. 51.

47 Interinatio est cognitio causæ, an praces in supplicatione porrecta vera sint.

48 Gratia generalis, non producitur corã Magistratibus.

49 Gratia, & indulgentia motu proprio facta, de plenitudine potestatis, & ex certa scientia, non debet præsentari.

50 Citatio partis, an requiratur dum producitur gratia? nu 51.

52 Præsentatio, & interinatio gratiæ non exigitur, quando agitur de pœna extraordinaria.

53 De esse gratiæ, an sit scriptura, & an illa requiratur. num. 55. & 56.

54 Gratia testibus probari potest.

57 Gratia an præsentetur à principali, vel à procuratore, vel alio? nu. 58. 59.

60 Lex semper loquitur.

61 Banniti, & contumaces debent ne personaliter comparere ad petendam gratiæ exequutionem. nu. 62.

62 An quilibet admittatur ad petendam gratiam pro bannito.

63 Fiscus citari, & audiri debet dum producuntur indulgentiæ, siue gratiæ.

64 Intellectus prag. 4. incip. Item che. sub tit. de offic. Magist. instit.

65 Intellectus prag. 8. incip. Vogliamo. eod. tit.

66 Indulgentia, & decretũ Fisco non audito, est nullum.

67 Indulgentia, siue gratia Principis, si appareat, quòd praces veritatem non contineant, Iudex manum non apponat, sed Principi referat, quia per appositionẽ manuũ Principis, inferiorũ manus dicuntur ligatæ.

68 Indulgentia, & gratia nõ procedit, si non omnes delictorum qualitates expressæ sint.

69 Abolitionum, gratiarum, & indulgentiarum causæ iustæ esse debent.

70 Rationabilis in Principe causa dicitur voluntas.

71 Apud Hebræos in die Phasè, id est transitus, siue Pascha, vnus delinquens liberabatur.

72 Carcerati in diebus Natalitijs, & Paschalibus solent sub fideiussoribus relaxari.

73 Paschatis dies intelligantur per septem ante, & totidem post.

74 Indulgentia, gratia, & abolitiones fieri solent ob publicam lætitiam.

Paces, & fœdera inter Principes sunt legitima abolitionum causa.

75 Indulgentia fiũt, dum Prima vice Rex, aut Princeps, Regnum, aut statum ingreditur.

76 Philippus II. Rex Catholicus, dum Regni possessionem cœpit, indulgentiam generalem emanauit.

77 Abolitio, & indulgentia fieri solet, ob particularem suæ domus dignitatem.

78 Ob filiorum natiuitatem fit indulgentia, & criminum abolitio. nu. 80. 81.

79 Magnificum, exemplum Myris Aegypti Regis erga populum in filij natiuitate.

82 Philippus Rex Catholicus, ob partam victoriã cum Turca, & ob filij natiuitatem, generalem fecit indulgentiam. nu. 83. 84.

85 In abolitionibus, & indulgentijs delictorum, quæ capita solent reseruari?

86 Reges Catholici, quos casus reseruare solent in abolitionibus.

87 Io. Baptista Baiardus I.C. Parmensis, authoris amicus laudatur.

CAP. XXXVIII.

SVpremi Principis est indulgere cõdẽnatis, saluum conductũ, securitatemq; concedere ban-

1 nitis,exulibus,ac deportatis, eosq; famæ† re-
stituere. Vnde Vlpia.in l.1.in fin.ff.de quæst.in-
quit: Sed Præses Prouinciæ, eum, quem dam-
nauit,restituere non potest, cum nec pecunia-
riam sententiam suam teuocare possit. Quid
igitur? Principi eum scribere oportet,si quan-
do ei,eius, qui nocens videbatur,postea ratio
innocentiæ constiterit.l.Si interueniente. ff.ad
Senatusconsult.Turpil.l.1 §.Sequitur.ff.de po-
stul. idem dixit Marcellus in l. Relegati. ff. de
pen.ibi:Nemo potest commeatum,remeatum-
2 uè†dare exuli, nisi Imperator ex aliqua causa.
l.Diui fratres.in princ.ff. de pen. l. Acta.§.Fin.
ff.de re iudic. l.1. & per totum.C.de sent.pass.
l.Rescripta.C.de precib.Imper.offer.Bart.in l.
Gallus.§.Et quid si tantũ.ff de liber.& posthu.
Idem Bartol.in d.l.Relegati.Angel de Aret.in
§.1. col.pen. in princ. Inst.quib. mod.ius pat.
pot.sol.Lucas de Pen.in l.Contra publicam.C.
de re milit.lib.12.Nell.in trac.Bannitor.prima
par. 2.Tempor.q.15.Vitalis Cambanis in tract.
clausul. in Clausul. Nil nouar. secur. pend. Sa-
lyc.in l.Cum indulgentia. col.pen.vers.Ego di
stinguo.C.de sent.passis. Rubeus Alexandrin.
in consil.50.num.12.Aegid. Boss. in tit.de re-
med.ex sola Clem.princip.num.51. Iul.Clarus
in pract. crim.q.59.nu.2.Bald.in c.At si clerici.
de iudic.Martin.Lauden.de Princip.§.426.Ro
land.à Valle in consil. 4. nu.57.vol.3.Vnde so-
3 lius est †Principis, gratiam facere,delictis in-
dulgere,& famę restituere.Bartol.in l.Non om
nes.§.Qui transfugit. ff.de re milit.Iacobin.de
Sancto Georg. in inuestit. Feud. §. Princeps:
vers.Quarta specialitas.Octauian.Cacheran.in
decis.Pedem.101.num.1.

Et in primis facere hoc potest Summus Ro-
manus Pontifex, qui quod facit Imperator in
Imperio,facit in Statu, & Dominio suo: resti-
4 tuit Bannitos,& Exules†ad famam, ac statum,
cũ sit Princeps supremus. arg. notatorum per
Innocent.in c.Cum te.de re iudicat. Bald.in l.
1.§.Eum qui.nu.2. ff.de postuland.& in consil.
40.nu.1. vol.4. Crauet.in consil.9. num.5.ante
eos Specul.in tit. de Accusat. §. 2. Bartol.in l.
Infamem.num.13. ff. de public.iud. Lancellot.
Conrad.in templ.omn.iudic.lib.1.cap.1.tit.de
Imperator.§ 4.in verb.Dãnatos.nu.1. & lib. 2.
c.1.tit.de Põtifice Maxim. §.2.in verb.Pontifi-
cis præstantia.sub nu.2. vers.Item damnatos.

Cardinalium Collegium, idem facere posse
5 Sede Pontificia vacante notatur in c.Constan-
tinus 98.Distinct. voluit hoc Petr. de Anchar.
in d.c.Cum te. nu.8.Sequitur Panor.ibi nu.12.
Felin. nu.10.Angel.in consil.326. nu.6.Angel.
de Clauas.in summa.§ Imperia.nu.13.Martin.
Laudens.de Cardinal.lib.4.§.32.& 33.Cardin.
Albanus.in l.1. §. De qua re.nu.1. ff.de postul.
& hæc est communis opinio, licet contrariũ te-
nuerit Io.de Lignan.vt dicit idẽ Laudẽs.& te-
nuit Andr.Barbat.in Cle.Ne Romani.de elect.

6 An autem, & Episcopi, hoc idem facere†va-
leant? latè hãc controuersiã disputarunt Hen-
rich.Boich.Panor Anchar.Deci.Felin.& alij in
d.c. Cum te. Io. de Turre Cremat. in c. Si quis
præsbyter.7.q.1.Io.de Firmo.de Episcopo. lib.
4.parte 4.nu.15. Similiter dicendum est in In-
7 quisitore Hæreticæ prauitatis,†qꝑ data potesta
te ab Apostolica Sede, possit. Alberic. de Ro-
sat.in rub.C.de senrent. pass. & hæc de Eccle-
siasticis personis dicta sint.

Imperator, autem potest hoc facere, vt dictũ
est in principio huius capitis. Possũt,& Reges,
Principes,Duces,Marchiones,Comites,& Re-
spublicæ,quæ habent iura Regalia, & aliquem
non recognoscentes, & qui iure supremi Prin-
cipis funguntur:exiliatos enim,& deportatos
reuocant.& gratias ijs faciunt,crimina abolẽt,
8 delinquentibus† remittunt,ipsisq; indulgent,
per ea, quæ supra diximus, & quæ ad longum
scribit Octauian. Cacher.in d.decis.Pedemon.
101. per totum. Si autem supremorum Princi-
pum iura, & Regalium concessionem non ha-
9 berent, vtiq; hæc facere† minimè possent:vt di
cit ibi Octauian. Cacher. & huc conferunt di-
cta per Bartol.in l.1,§.De qua re.ff.de postul.&
in d.l.Infamem. in fin. ff.de pub. iud.& in l.fin.
nu.12.C.de sent.pass.Alex in cons.114.in prin-
cip.vol.2.Andr.Barbat.in d.Clem.Ne Romani.
nu.8.Bonifac. de Vitalinis in pract.crim.in tit.
de relaxat.carcerat.q.6.Syluester Aldobrãdin.
in §. Masculi.nu.18.Inst. de curator. Ideo re-
fert Aegid.Boss.in dicto tit. de remed. ex sola
Clem.princ.nu.51.Tempore,quo Galli Medio-
lani dominabantur,ipsum vidisse quendã Feu-
datarij subditum, suspensum,cum gratia collo
annexa: quod post Octauian. in d. Decis.101.
nu.4.refert nouissimè Anton.Sola in Const.Sa-
baudiæ in decreto indulgentiam. Glos. Vnica.
sub nu.7.tit.de indulg.vbi disputarunt,an Co-
10 mites,†alijq; Barones hoc facere possint.Hoc
tamẽ totum ex verbis inuestiturarum, ac priui
legiorum pendet. Plures tamen supranarrata
conclusio recipit declarationes, ne materia ta
men obumbretur, illas breuiter enarrabo.

Primò declara: Has gratias, siue indulgen-
tias,de præteritis tãtum delictis intelligi,non
11 † autem extendi ad futura, ne detur materia
delinquendi: quia remitteretur futurus dolus
quod fieri nequit. l.Si vnus. §. Illud nulla.ff.de
pact.Barthol.Socin.in consil.282.col 4.vol.2.&
post.Bald.& Castrens.Iason.in l Rescripta.n.8.
C.de præcib.Imper.offerend.In promptu enim
12 †esset delinquendi occasio, & materia delicti
se offerret,quod concedi nequit. l.Conuenire.
ff.de pact.dotalib.Salicet.in l.2. C.de General.
abolition.Angel.in cõsil.62.in secundo dubio.
Alberic.in q.56.in vlt.par.Statut.Hieron.Grat.
in consil.137.vol.1. & in consil.143.vol.2.

Secundò declara: Hoc procedere, quoad
pœnã concedenti Principi debitam, nõ autem
ad

13 ad pœnã† quæ parti debetur: Cui nequit Prin
ceps, aut alius concedens indulgentias, præiu-
dicium tribuere. Doctor. in l. 2. C. de in ius voc.
Andr. de Iser. in c. 1. in verb. Bona committen-
tium crimen læsæ Maiestatis. nu. 74. vbi Matth.
de Afflict. nu. 53. idem Afflict. in verb. Pęnarũ.
nu. 13. Concinunt, quæ scripsit Carolus Ruin.
in consil. 60. vol. 5. Cardinal. Parisius in conf. 1.
vol. 4. Idcirco non consueuerũt Principes, abs-
14 que partis cõcordia, & remissione, pœnas† re-
mittere, aut gratias facere. vt dicit Boss. in d.
tit. de remed. ex sol. Princip. Clem. nu. 24. antè
eum Petr. de Anchar. in cons. 161. col. 2. Panot.
in consil. 6. sub nu. 4. vol. 2. Thom. Gram. in voto
vlt. in fin. Bartholom. Bertazzol. in consil. crim.
104. nu. 4. vol. 1. & Paris de Puteo de Syndicat.
in verb. Pœna. cap. An si tempore. num. 2. & in
verb. Compositio. nu. 6.

Sed pro bono pacis, posse Principem etiam
15 ius parti competens, remittere: † voluit Deci.
in cons. 520. nu. 5. Ferdinand. Vasq. cõtrouers.
Illustr. c. 4. num. 11. quos refert, & sequitur Iul.
Clar. in pract. q. 59. nu. 3. Latè Io. Baptista Plot.
in consil. 78. nu. 32. Io. Anton. de Nigris. in cap.
Regni. Misericordiam. nu. 8. Non tamen subse-
quuta pace inter partes, indulgentia, vel gra-
16 tia† Principis, iuribus partis nocebit. Cachet.
in Decis. Pedem. 138. nu. 11. Alex. in consil. 136.
vol. 1. Nellus in tract. Bannit. in 1. parte 3. Tem-
poris q. 9. Ludouic. Gomez. in regul. de non tol
lend. iur. quæsit. q. 18. in fin. Anton. Sola in de-
cret. Sabaud. sub tit. de indulgent. & remiss. in
decreto. Abusus. Glos. 2. num. 13. Et licet Prin-
ceps nõ possit pœnam parti debitam remitte-
17 re, potest tamen† parti silentium imponere, &
audientiã denegare. vt per Doctor. in l. Gallus.
§ Et quid si tantum. ff. de liber. & posthum. &
denegare, ac ꝓhiberi facere vt latè post Curr.
iun. in consil. 310. num. 72. vol. 3. voluit Claud.
Berrazz. ad Barth. Bertazzol. in consil. crimin.
163. vol. 1. quem refert, & sequitur nouissimè
dum hæc Typis dantur Io. Baptista Baiard. in
pract. crimin. q. 59. num. 6. & 7.

Tertiò declara: Quòd, & si facta sit gratia,
vel indulgentia à Principe per quam sit remis-
sa pœna, non tamen illa extenditur ad pœnam
infamiæ, honoris, & dignitatis; nec enim illam
18 † maculam tollit. l. fin. C. de general. abolit. l. 1.
& l Generalis. C. de sent. pass. Niger in d. c. Mi-
sericordiam. nu. 9. Roland. à Vall. in consil. 45.
nu. 3. vol. 4. Quod intelligitur, quando simpli-
citer facta esset: Secus si in Indulgentia princi
19 pis adessent † verba ampla, & generalia. vt vo
luit Cardin. Paris. in conf. 1. nu. 26. vol. 4 & sta-
tim dicam.

Quartò declara: Per inferiores à Principe,
& per Barones regulariter fieri non posse, vt
indulgentiam faciant, & gratias. vt dictum fuit
in principio; quia si hoc non habent ex Priuile
20 gio, † minimè possunt. Batt. in l. Ambitiosa.
nu. 8. ff. de Decret. ab ordin. faciend. Bart. So-
cin. in cons. 83. num. 3. vol. 4. Iacob. Menoch. de
Arbitrar. Iud. quæst. lib. 1. q. 91. nu. 2. vbi dicit;
Quod, & si in generali concessione, non veniũt
21 Principi reseruata, veniunt tamen† ex specia-
li concessione, vt concludunt omnes. in l. 1. ff.
de offic. eius. Steph. Aufrer. ad Capell. Tholos.
in decis. 229. Quamquam posse facere gratiam
Barones ante sententiam, & hoc ius præscrip-
sisse, dum hæc typis dantur, censuit Regens
Lanarius in cõs. 5. nu. 15. ibi. An post sententiã.

Quintò, vbi pro delicto est statuta pęna pe-
cuniaria, tunc declarandũ est: Barones, aliosq;
22 Castrorum Dominos posse † gratias facere. vt
concludit Carol. Ruin. in cons. 2. num. 5. vol. 4.
Aym. Crauett. in cons. 438. nu. 9. Anton. Sola il-
los referens in Decret. Sabaud. in Decreto. Gra
tiam. Gloss. Vnica. nume. 6. titu. de Indulg. re
miss. & Grat.

Sextò declara: Restitutionem siue Indulgen
tiam, & Gratiam delicti, fieri posse à Principi-
bus, in eorum tamen Iurisdictionibus; puta à
Papa in Statu Ecclesiastico Romanæ Ecclesiæ,
23 non † autem in alienis Iurisdictionibus. In-
noc. in d. c. Cũ re. vbi Panor. & Felyn. post Hẽ-
ric. Boich. Bald. & Anch. extra de re Iudic. Bar-
tol. in l. 1 §. De qua re. vbi Alberic. ff. de Postu-
lan. idem Bartol. in d. l. Infamem. nu. 3. ff. de Pu-
blic. Iud. Io. de Turrecremat. in c. Euphemium.
2. q. 3. Ne resultet controuersia Iurisdictionum
& inde scandala oriantur. Et supradicta locum
habent in Papa, & alijs Principibus, quo ad re-
stitutionem, aut indulgentiam rerum tempo-
ralium; secus verò si Papa gratiam faceret, In-
dulgentiam, vel dispensationem concederet,
24 respectu † dignitatum Ecclesiasticarum con-
cedendarum; quia tunc ei permittitur. Innoc.
in d. c. Cum re. Bartol. in d. § De qua re. Luc.
de Pen. in l. fin. C. de His, qui spont. mun. sub
lib. 10. Angel. de Clauas. in Summa. § Infamia.
nume. 13. In quibuscunque enim Mundi parti-
25 bus, summus Romanus † Põtifex, obtinet Prin
cipatum. c. 1. de Statu Regul. in 6. latè Io. de Ca-
pistran. de Potestat. Pap. par. 3. Secundæ Partis.
in princip. & idcirco in concernentibus spiri-
26 tualia dispensat in toto orbe Christiano. † vt
latè congerit Lancellor. Conrad. in templ. Iu-
dic. lib. 2. §. 4. de potestat. Pontific. per plura Ca
pita. Eadem ratione dicendum est, quoad alios
Principes Laicos, ad obtinendas Temporales
dignitates, per supradicta. Et generalis aboli-
tio criminum extenditur etiam ad subditos
Baronum cum sit gratia largè interpretanda,
& est de reseruatis Principi, licet contrarium
tenuerit nouissimè D. Regens Lanarius in con-
sil. 52. per totum. vt alibi fusius dicam.

Septimò declara: Quòd, & si fuerit facta gra
tia, vel Indulgentia, ac restitutio ad pristinum
statum, non tamen extenditur ad bona, aut pe-
cunias, confiscata, ac publicata, etiamsi Prin-
ceps

27 ceps vtatur, † verbo, Indulgemus. vt voluit Gloss. in §. Pari ratione. Instit. Quib. mod. Ius patr. potest. soluit. Bart. in d. §. Et quid si tantū. vbi Ias. nu. 78. & Marian. Iunior. nu. 108. Augustin. Berous in cons. 76. nu. 104. & 107. volum. 1. Sed secus erit, si Princeps dixerit, Gratiam facimus, vel restituimus, quia censetur ei etiam
28 bonorum † gratia facta, & Fiscus tenebitur ad illorum restitutionem. l. 1. l. fin. vbi Bartol. nu. 11. C. de sent. pass. Alex. in l. Si marito. in princ. nu. 4. ff. solut. matr. Iul. Clar. in pract. q. 59. nu. 6.
29 Simili modo, si Princeps diceret, † indulgemus, & reddimus bona. Andr. de Iser. in cap. 1. nu. 2. de Vassall. decrep. ætat. Recuperabuntur
30 verò isto casu bona penes † Fiscum existentia, & non alienata. d. l. 1. vbi Bart. & d. l. fin. C. de sent. pass. Cardinal. Parisius in cons. 69. nu. 196. vol. 3. & in d. cons. 1. nu. 21. vol. 4. Io. Crotus in cons. 117. nu. 13. Latè Roland. à Valle in consil. 45. nu. 4. & 19. in fin. vol. 4. Bona etiam Feuda-
31 lia † recuperabuntur, in quibus si adest feudū Antiquum, non idcirco appellabitur Feudum nouum, quàmquam Princeps dixisset; Et qua-
32 tenus opus est de nouo † concedimus. Andr. de Iser. in d. c. 1. nu. 3. vers. Idem si non restituitur in integrū. de Vassall. decrepit. ætat. Matth. de Afflict. in c. 1. notab. 6. nu. 27. Hic finitur lex. Princeps enim restituens in integrum, vtique illum reponit, ac reducit in eo statu pristino,
33 in quo † ante delictum erat. arg. l. Quod si minor. §. Restitutio. vbi Bart. nu. 1. & Alberic. nu. 6. ff. de Minorib. Thom. Grammat. in decis. Neapol. 91. nu. 11. Octauian. Cacheran. in decis. Pedem. 9. nu. 5. cum concordant. adductis per Io. Bott. in cons. 110. nume. 27. Achill. Pedrocch. in cons. 16. nu. 111. vol. 1. Fab. Turrett. in cons. 99. num. 29. vol. 1. Non enim mutat primam Feudi naturam; vt nouissimè dicit D. Regens de Ponte in consil. 69. nu. 10. vol. 1. vbi dicit fuisse de-
34 cisum quòd Indulgentia concessa † à Rege Andreæ de Ebulo iā per prius Bannito, & foriu dicato ob delicta, & inciderat in pęnam Con-
35 stit. Regni. † Pęnam eorum. qua habebatur pro mortuo; & idcirco bona Feudalia peruenerāt ad Dominam Aureliam de Ebulo filiam: & tamen Andræas restitutus, litem intentauerat cō tra filiam petendo Feuda, vti nouiter à Rege inuestitus. cuius contrarium fuit decisum. Et
36 quando Princeps diceret: Reddimus † bona, & quatenus opus est de nouo concedimus, & constat de Principis Intentione, quòd voluerit nouam concessionem facere, tunc iudicabitur, vt feudum nouum; & tunc dicit exponi verba illa, Reddimus, & de nouo, &c. quod il-
37 la † dictio (&) exponatur, idest. And. de Iser. in d. c. 1. nu. 4. de Vassall. decrepit ętat. quod cū aliqua distinctione tetigit Io. Thom. de Marin. de Generib. & qualitat. Feud lib. 1. titu. 3. nu. 8. Sigismund. Loffred. in cons. 41. per totum. eandem materiam inuolutè tractauit Io. Ant. Cannetius Siculus in Extrauag. Volentes. Regni Siciliæ. in c. Incip. Sed occurrit. fol. mihi. 118. sed melius, ac dilucidius explicuit Io. Vincen. de Anna in Rep. d. c. 1. nu. 172. vsque ad finem. de Vassall. decrepit. ætat. Qui omnes plenè tractant, quando recuperentur bona alienata per
38 † Fiscum, penes alios existentia. & vltra eos scripsit etiam Io. Anton. Niger in d. c. Regni. Misericordiam. num. 10. Et de pœna, aut parte pœnę, quæ applicanda foret parti, ad saturita-
39 tem † Barth. Bertazzol. in d. cons. Crimin. 165. vol. 1. vbi Claud. eius filius. An autem per gra-
40 tiam, vel Indulgentiam, † veniant restituenda bona? Quid si illa fuerint Feudalia? quid si publicata ipso Iure? Quid si in alium trāslata per contractū? Inuestituram, aliòue modo? aliaśq; plures hanc materiam concernentes, tractauit plenè Sfortia Oddus de restit. in integr. q. 98. & 99. ac eleganter etiam Carolus Tapia, de cō stitut. princip. in rub. cap. 3. & idem Bertazzol. in consil. crim. 267. vol. 2.

Octauò declara: Indulgentiam, siue gratiam generalem non extendi ad inquisitos, & delin
41 quentes † existentes in carceribus. Bart. in l. 2. ff. de Custod. Reor. Quod dictum procedit in indultu superessorio, quia non proceditur durante supersessionis tempore. Alias autem in generali indulgentia delictorum, etiam car-
42 cerati † comprehenduntur. Idem Bartol. in l. Domitianus. ff. Ad Senat. Consult. Turpil. & in l. Si is, qui pro emptore. colu. 17. ff. de Vsucap. Bald. in c. 2. col. 2. de Transact. & etiam ad carceratos extendi, & ita Mediolani obseruari asseruit Iul. Clar. in d. q. 59. nu. 15.

Nonò declara: Indulgentiam, siue gratiam Principis, esse producendam coram Magistratibus, ad quos spectat causarum cognitio, seu ad illos, qui delicti processum, & causam tra-
43 ctarunt; vel vbi reus † delictum commiserit. Auth. Qua in Prouincia. C. Vbi de crimin. agi oport. vel vbi Princeps mandauerit, aut cui. l. 1. l. 2. C. Vbi caus. Fiscal. Luc. de Penn. in l. contra. col. 1. C. de re milit. lib. 12. cum eius sit de-
44 mere, cuius est Iurisdictionem † mandare. Resoluitur enim ordinarij Iurisdictio, Principe mandante, vel delegante. l. Iudicium soluitur. ff. de Iudic. & dum Princeps ciuiles causas alijs delegat, etiam si subditi sint Baronum, ad quos spectaret cognitio eorundem Vassallorum, his iudicibus iniuriam non facit. Bald. in l. 1. ff. de rer. diuis. Curt. Iun. in cons. 2. cum hic sit casus supremus ad Principis authoritatem spectans. Ideoq; Indulgentia, & gratia Magistratibus exhibetur, vt videatur an præces porrectæ,
45 † veritate nitantur: vt in Senatu Flandrico obseruari scribit Iodoc. Damhouder. in Enchiridio Crimin. cap. 147. nu. 13. simili modo in Senatu Mediolani. Iul. Clar. in d. q. 59. num. 11. Et in Senatu Sabaudiæ, refert Anton. Sola in Decret. Sabaudiæ. tit. de Indulgen. remiss. & grat. in De-

in Decreto. Abuſus. Gloſſ. 1. nu. 3. cum pluribus
46 ſeq. vbi dicit requiri, quòd † cõceſsiones gratiarum interinentur. Eſt autem interinatio, co
47 gnitio ipſius cauſæ, an preces in † ſupplicatione porrectæ veræ ſint. vt voluit Caſſan. in conſil. 39. in fin. & Cravett. in conſ. 592. Sed & hoc vidi obſeruari in Magna Curia Vicariæ, & alijs
48 Tribunalibus Regijs, quia † gratia, & indulgentia Generalis publicè prius emanata, non aliter producitur, ſed ſubſequitur decretum, quòd talis gaudeat gratia, vel indulgẽtia. Sed quando alicui fit gratia, aut indulgentia particularis, illa producenda eſt. Quando autem gratia, vel indulgentia facta eſt ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis, illius præſen-
49 tatio, non † eſt neceſſaria. Bald. in l. Nam ita Diuus. q. 1. ff. de Adopt. Alexand. in conſ. 2. col. 5. volu. 1. Anton. Rambaudi ad Guidon. Pap. in deciſ. 420. Anton. Sola, qui hæc refert vbi ſupra. nu. 5. Non exigitur præſentatio, niſi in caſu quo non adeſt pax, vel remiſsio partis, aut
50 eius concordia; tunc enim † requiritur, cum illius intereſſe controuertatur. Gloſſ. & Doct. in l. Venia. C. de in ius Voc. Thom. Gram. in cõſil. Crim. 35. num. 15. Paris de Puteo, de Syndicat. in verbo Compoſitio. nu. 22. Propter illius enim vocationem, & citationem neceſſariam. arg. l. De unoquoque. ff. de re Iudicat. Arbitror,
51 vt ſupra, præſentationem † fore neceſſariam. & ità procedit, quod dicit Franc. Marc. in deciſ. Delphin. 504. vol. 1. Nec exigi interinationem, ac præſentationem gratię, quando agitur
52 de pœna extraordinaria impoſita per † Principem, vt dicit Clar. in d. q. 59. nu. 11. Hoc tamẽ ego non admitterem: Quid enim ſi Princeps pro aliquo facinore Triremium pęnam impoſuerit, vel pecuniariam, Magiſtratus eo caſu pęnas imponerent, Quæſtores, ſiue exactores pęnam pecuniariam pro delicto exigerent: nam quid ſciret Quæſtor, ærarius, vel exactor, quòd delinquenti Princeps gratiam feciſſet, niſi reſcriptum, vel codicillos, eius rei fidem facientes, exhiberet? Vnde melius erit indulgentiã illam iudicialiter producere, quàm circuitum inutilem facere.

Vnus tamen mihi ſcrupulus remanet, quo quæſtio quodammodo dubia redditur, quòd gratiarum, & indulgentiarum reſcripta præſentari, ac exhiberi non debeant, cum de eſſe gra
53 tiæ non ſit ſcriptura, & ſine ſcriptura † fieri valeat. Bald. in Auth. Si qua per calumniam. in fin. C. de Epiſcop. & Cleric. Boſſ. vbi ſupra. nu. 54. Vnde dicunt illam, teſtibus probari poſſe.
54 † arg. notatorum in c. Inſtitutionis. 25. q. 2. & per Bald. in l. Humanum. C de legib. Ant. Gomez. in l. Tauri. 41. nume. 2. Et hinc non expirat per mortem concedentis. c. Si cui nullo. cap. Si gratioſè. de Præbend. in 6.

Sed contrarium frequentius tenetur, quòd in gratia ſupremi Principis, de ſubſtantia ſit

55 † Scriptura l. Sacri afflatus. C. de Diuerſ. Reſcript. Rota in Nouis in Deciſ. 17. in princip. Archid. in Proœm. Sexti. Abb. Panor. in c. Cum olim. de Priuileg. Matth. de Afflict. in deciſ. Neap. 253. nu. 3. & in deciſ. 274. ſub nu. 5. & in deciſ. 319. ſub nu. 10. Vincent. Maxilla in Conſuetud. Bari. §. Viuæ Vocis. in fin. tit. de Teſtib. Et quamquam hæc opinio habeat multos contradictores, tamen dicendum eſt, ad probationem gratiæ exigi ſcripturam; ſcilicet, quòd fue
56 rit gratia expedita, & deperdita † ità loquitur. Afflict. in d. deciſ. 274. nu. 5. & ante ipſum Bald. in l. Humanum. Io. de Selua in tract. de Benefic. par. 1. q. 2. col. 11. verſ. Quintum beneficiũ & par. 3. q. 22. Franciſc. Marc. in deciſ. Delphina. 1023. nu. 8. vol. 1. M. Ant. Natta in conſ. 402. nu. 31. & in conſ. 420. nu. 11. & per totum vol. 2. Raynald. Corſus ad conſil. Oldrad. 324. & latè, ac eleganter Lud. de Molin. de Hiſpanor. Primogen. cap. 7. nu. 55. cum pluribus ſeq. & cap. 8. nu. 8. lib 2. par. 1. latius quàm alius quiſpiam Cornel. Benicaſius. de Conſtitutionib. q. 9. per totum. & nos alibi diximus de Magiſtratuum edictis lib. 2. cap. 10. nu. 27. vbi relationem habeamus. Ex quibus ſatius eſt gratiæ præſentationem Iudicibus fieri debere, & ita cenſeo.

Decimò declara: Eandem indulgentiam, ſiue gratiam, illiuſque codicillos, perſonaliter à Reis præſentari debere ab ipſo principali, non
57 † à procuratore. c. Veniens. de Accuſ. l. Accuſatore. §. Ad crimen. ff. de Pub. Iud. Io. Papon. Arreſto 3. tit. 17. lib. 24. plures allegans Nicol. Boerius in deciſ. Burdegal. 65. nu. 10. Anton. Sola in Conſtitution. Sabaud. in Decret. Indulgẽtiam. Gloſſ. Vnica. nu. 14. & 15. tit. de Indulg. remiſſ. & grat. Petr. Rebuff. ad Conſtit. Galliæ. tit. de Contumac. & def. art. 4. gl. Vnica. nu. 7. & 8. allegat Aufrer. idẽ tenentem in Arreſto parlamenti. 222. Quinimmò nõ ſolum requiri pręſentationem faciendam gratiæ per Principalem, ſed ipſum in carceribus conſtituendum, & demum diſcuti ſuper viribus gratiæ, & in dulgentiæ per iura ab ipſo inducta, nouiſſimè, ac optimè concludit Hieronym. de Laurentijs in deciſ. Auenionenſ. 47. per totum. Magnam tamen ego conſiderationem, & vim facerem, quoad cauſarum, & factorum qualitates: quia ſi ageretur de cauſa, in qua non tractaretur, niſi de pęna pecuniaria; aut de pęna non excedẽte relegationem; vel in qua ſui natura non habet locum tortura; vt tunc demum, cum iura in illis, & in omnibus cauſis, in quibus procurator admittitur, in omnibus illis admitterem præſentationem reſcripti, vel gratiæ, non modo per principalem, ſed per procuratorem. In alijs verò caſibus, dicerem principalem debe-
58 re ſcripturam gratiæ producere, † iuxta diſtinctiones Doctorum, & præcipuè poſt alios per Io. Ant. Rub. Alexandrin. in tract. de poteſtat. procurat. in cauſ. Criminal. ſiue in Rep. dicti.

cti §. Ad crimen. per totum. Et idcirco omnes Doctores allegati, qui hanc opinionem tenuerunt, sunt Galli, & mouentur Constitutione Ludouici. 12. facta in anno 1499. Art. 116. de qua Rebuff. vbi supra.

Quò verò ad constituendum principalē in carceribus, similiter, non ità indistinctè admitterem, sed solum vbi tractatur de citanda parte: & ità loquitur Hierony. de Laurent. in d. decis. Aueniou. 47. quā nouissimè retulit Antonin. Tessaurus in decis. Pedem. 21. in fin. Et etiam, quando tractaretur de Ambiguitate Gratiæ, an sit valida; puta quòd fuisset ad partis instantiam, & posset esse subreptitia; vel haberet locum pœna personalis, criminalis, ne fieret elusoria, iuxta tradita per Doctor. in d. §. Ad crimen. Secus verò in gratijs, siue indulgentijs,
59 quę fierent † Motu proprio Principis, vt statim dicam, in quibus partis falsa suggestio, aut obreptio esse nequit, & præsertim in Indulgentia, quæ fieret per Principem, motu proprio illam facientem, quæ tamquam lex à Principe emanata, nulla egeret, vel partis præsentatione; cum sit lex facta à Rege, cuius sui officiales, ac Magistratus supremi, notitiam habere præsumuntur, & debent; ideoq; illam, vt supra dixi, præsentari, aut produci non oportere, per principalem, nec per alios, videtur mihi satis rationabile. Nam ipsa Generalis gratia, vel indulgentia promulgata, non eget exhibi-
60 tione, vel præsentatione, quia † lex semper loquitur. l. Arrianus. C. de Hæret. cum concor. Et quamquam Banniti, seu delinquentes, præsertim, qui sunt contumaces, quibus de iure solet denegari Audientia, nec audiuntur per Procu-
61 ratorem, & deberent personaliter † comparere ad petendum indulgētiam, & gratiam. Nellus in tract. Bannitorum. in 2. par. 2. Temporis. q. 14. & habemus in Regno Magnæ Curiæ Vicariæ Ritum 220. vbi hoc voluit Carauit. & ante eum Petr. Follcr. in Praxi Crim. §. Foriudicētur. nu. 35. & idem Carauita in Ritu. 169. nu. 4. Tamen vidi practicam in Regno, in qua banniti, qui alios bannitos occiderunt, & intendunt gaudere indultu eis promisso per diplomata, & proclamata Regia, cōparere solent per procuratores & alios coniunctos, & petunt decerni illos debere gaudere indultis, absque personali eorum comparitione, vel constitutione in carceribus: & ità passim obseruat Magna Curia Vicariæ, non obstantibus allegatis, quòd
62 etiam quilibet † admittatur ad petendū, quòd gaudeat indulgentia. vt per eundem Carauitā in Pragmatica 1. de Exulibus. nu. 168.

Vndecimò declara: Quòd tempore quo indulgentiæ, & gratiæ præfatæ producuntur audiatur, & citetur Fiscus causarum Criminaliū
63 pro † suo interesse: vt dicit Andr. de Iser. in c. 1. nu. 1. in princip. de Capitul. Conrad. refert, & sequitur D Præsidēs de Frāchis in decis. Neap. 116. in fin. concinunt notata per Bald. in l. Rescripta. C. de Precib. imper. Offeren. & in Regno cauetur Regia Pragmatica edita tempo-
64 re Don Petri de Toledo † in anno 1532. quæ est 4. sub tit. de offic. Iustit. seu Magnæ Cur. Vicar. Incip. Item che. & altera facta 1557. tempore Don Francisci Pacequi. nu. 8. Incip. Voglia-
65 mo. † sub eo. tit. Et non audito Regio fisco, ipsoque minimè præsente, in dubiè Indulgen-
66 tia, & decretum inde subsequutum † essent nulla. l. Non intelligitur. §. Diuus. l. Si Fiscus alicui ff. de Iur. Fisc. l. fin. C. de Aduocat. Fisc. l. 2. C. Si aduers. Fisc. l. fin. C. de Bon. Vacan. libr. 10. l. Omnes. C. de Delator. lib. 10.

Duodecimò declara: Quòd si fortè gratia, vel Indulgentia fuisset exhibita, & præsentata, at Iudici videatur qualitates in supplicatione insertas veras non esse; vel aliquid videat, quò minus indulgentiam locum non habere inspiciat; interim ex hoc, ipse manum non apponit, sed viderur deuolui ad superiorem, siue Prin-
67 cipem; quo casu manus† inferioris Iudicis ligatæ sunt. c Cum inferior. de Maiorit. & obed. c. Vt nostrum. de Appell. l. Minor autem Magistratus. in princ. ff. de Minorib. Innoc. in c. Inter dilectos. de excess. prælat. Lud. Roman. in consil. 12. nu. 2. & in cons. 335. nu. 6. Petr. de Anch. In cons. 57. Aymo Crauetta in cons. 137. num. 8. & idcirco arbitror eundem Iudicem, Principi rescribere oportere.

Decimo tertiò declara: Securitatē, seu saluū conductum, indulgentiam, seu gratiam tunc
68 demum procedere, si omnium delictorū † qualitates exprimantur; vt post alios quos allegat. voluit Bart Bertazz. In cons. crim. 104. num. 2. 3. vol. 3. & ante ipsum Iacob. Menoch. de Arbitr. Iud. quæst. lib. 2. Centur. 3. casu. 201.

Causæ vero Abolitionum, Gratiarum, & indulgentiarum, tā in generalibus gratijs, quàm specialibus, Iustæ illæ esse debent, ac rationabiles, quę ipso iure in Principe præsumi solent,
69 vt iusta † causa moueri præsumatur. l. Relegati. in fin. ff. de Pęnis. amplè Florian. de S. Petr. in l. Si irruptioni. §. Ad officiū. col. 2. ff. Fin. Regund. latè Ludouic. Roma. in cons. 436. nu. 19. & latius Andr. Alciat. in Tract. Præsumption. Regul. 3. Præsumpt. 8. nu. 1. cum pluribus sequ. vbi optimè Io. Nicol. Arelatan. in apostill. Ta-
70 men dici solet rationabilem † in principe causam, aliam non esse, nisi voluntatem; cui concinit illud Iunij Iuuenalis satira. 6. dum ait:

Hoc volo, sic iubeo, sufficit pro ratione voluntas.

Solent gratiæ, Abolitiones, & Indulgentiæ cōcedi delinquentibus, & facinorosis hominibus, in die Paschalis Resurrectionis Dominicę Iesu Christi Domini Nostri; quemadmodum in Veteri scriptura faciebant in festo Phasè, idest transitus Israelitarum à seruitute Pharaonis, ac Ægyptiorum; in cuius memoriam apud He-
71 bræos, † vnus è carceribus liberabatur malefa-

factor: vt patet Matth. cap. 27. & Io. Cap. 18. vbi Iudæi Barabbam potius, quàm Christum Domi num liberarunt. Quem solemnem, & misericor dia dignum vsum subsequuti sunt Christiani Principes, Valentinianus, Valens, Gratia nus, & Theodosius. vt habetur in l. Ob diem. l. Paschę. l. Paschalis. l. Religio. l. Nemo deinceps. C. Theod. de Indulg. crimin. Hinc vsu venit cõmunis Curiarum Stylus, vt in diebus, ac tempo ribus Natalibus, & Paschalibus Domini Nostri Iesu Christi, carcerati soleant sub fideiussori-
72 bus † relaxari. vt in l. Nemo deinceps. C. de Episc. aud. quæ eadem est, quæ fuit supra allegata ex Codice Theodosiano. Simile voluit Francisc. Marc. in decis. Delph. 409. vol. 1. Intel liguntur autem Paschatis dies, per septem an-
73 te † & totidem post diē Paschæ. l. 2. C. de Fer. Fieri etiam solent similes indulgentiæ, & gra-
74 tiæ ob publicam lætitiam, puta † inita pace, ac fœderibus inter Principes: vt fuit olim factū in anno Domini. 1544. dum fuit facta pax inter inuictissimum Imperatorem Carolum V. & Christianissimum Franciscum I. Galliarum Regem. & iterum in Anno 1559. Inter Catholicū Regem Philippum Austrium, & Christianissimum Henricum Galliæ Regem: quarum memi nerunt Arnoldus Ferronus Historiæ Gallicæ lib. 9. & Io. Tilius in Chronico Francorum Regum. Io. Thomas Freigius in supplemento ad Tilium. & Mambrinus Roseus Fabrianen. Histor. libr. 5.

Dum Principes etiam prima vice Regnum, aut ciuitatem ingrediuntur, Abolitiones fieri
75 consueuere. † Nicol. Boer. in decis. Burdeg. 217. nu 21. Vt fecit Philippus Rex noster Catho
76 licus, dum Regnorum inaugurationem, † ac possessionem cœpit. in anno 1554. Aut ob par ticularem suæ domus dignitatem, vel honorē,
77 † generalis, ac specialis criminum abolitio fie ri solet, & gratiarum concessio. Luc. de Penna in l. Contra publicā. C. de re militar. lib. 12. Roland. à Vall. in cons. 4. nume. 58. vol. 3. Similiter
78 † in effusa lætitia ob filiorum natiuitatem. vt fecit Cōstantinus. in l. 1. C. Theodos. de Indulg. crimin. lib. 9. Præclarum huius facinoris exem-
79 plum referam, quo Myris † Aegypti Rex, alios Principes ad idem faciundum prouocaret. Nato enim ei filio Sesosi, qui post eum Rex fuit, omnes, qui eodem die nati sunt in vnum congregari fecit, ac nutriri suis sumptibus, educari, eodemque exercitio, ac disciplinis erudiri, existimans hoc pacto simul educatos, atq; instructos, tum Amiciores inuicem, tum audentiores, meliores in bello futuros, vt ad longum refert Diodor. Siculus Antiquit. lib. 2. Cui concinit, quod dicit Chrisostom. in Matth. capit. 3. Homil. 3. Solent, ait, Reges nato sibi filio indul
80 gentiam in † Regno suo donare. Et hoc vocatur Euangelium, quod datur ob Iucundum Nūcium, & canuntur Epinicia, quæ sunt Laudatio nes ob partam Victoriam, vel ob filium Prin-
81 cipi † natum: de quo Sueton. in Nerone. capit. 43. & è nostris Gulielm. Budæus in Annotat. Posteriorib. in l. Falsus. ff. de Furt. Sic Rex noster Philippus tempore Victoriæ obtentæ contra
82 Turcas, & ob filium † tunc ei natum fecit generalem indulgentiam, in anno 1572. & hic est dies insignis, ob quem Abolitio à Principibus
83 emanat: † de quo Paulus in l. Abolitio. ff. ad Turpil. vbi hoc notat Accurs. Sic, & ob partam
84 Victoriam † scribit Martianus in l. Vel ob rem. vbi Accurs. ff. eo. tit.

Excipi verò solent ab his Abolitionibus, & Indulgentijs, Criminis læsæ Maiestatis Diuinę,
85 & humanæ † Rei, Venefici, Malefici, Monetarum violatores, Falsarij, Homicidæ, Incestus Rei, Sepulchrorum violarores, Sacrilegi, Adul teri, Stupratores, Vitij nefandi rei, delinquentes intuitu habendæ indulgentiæ, idem delictū reiterantes, & Curiæ officialibus resistētes: qui casus maiori ex parte sunt inclusi ijs Iuribus, quæ ex Theodosiano Codice retulimus, & promiscuè habetur in l Minimè. ff. de Religios. & sumpt. Fun. in § Neq; in Auct. de Mandat. Princip. l. Quisquis. l. 5. §. denique. C. Ad leg. Iul. Maiest. l. 3. C. de Episcop. aud. c. fin. de Immunit. Eccles. Andr. Barbat. in Rep. c. Testimonium. col. 9. de Testib. & in c. Super literis. de Rescript. Gulielm. Bened. in c. Raynutius. in Verb. Mortuo itaque testatore. num. 112. de Testam. & in Q. An liceat occidere peccatorem. par. 3. num. 31. Bart. ante eos. in l. Lucius. ff. Ad Turp. & in l. De Pupillo. §. in Prouinciali. ff. de oper. noui nunci. Ang. in tract. Malefic. in verb. Nec non ad querelam. Zanchin. in tract. de Hæretic. c. 38 vbi Camillus Campeg. in Apostillis. faciunt notata per Remig. de Gonny in Tract. de Immunitat. Eccles. Fall. 13. 15. 18. Hippolyt. de Marsil. in Rub. de Fals. nu. 12. Iacob. Menoch. de Arbitrar. Iud. quæst. lib. 2. casu. 36. Paris de Puteo de Syndicat. in ver. Carcer. in cap. Licet dicatur. num. 2.

Reges nostri in omnibus ferè Abolitionibus reseruarunt casus vtriusque Maiestatis læsæ,
86 † Monetarum, resistentium Magistratibus Re gijs, Nefandorum Criminosorum, & Falsi, ac semper habita partium concordia, salrem intra tot menses, & interim à loco partium offen sarum abstineant: quæ omnia sunt Christianissimo, & Catholico Principe digna. Dum hæc prælo dantur, vidi multa quæ ad hanc materiā
87 eleganter scripsit † Io. Baptista Baiardus in Pract. Crim. q. 59. per totum. quem amo ob vitæ etiam, morumque elegantiam, cum multis me obsequijs coluerit, dum ciuitatem Aquilæ per transirem.

ARGVM. CAP. XXXIX.

Appellationis, ac prouocationis ius à sen-

tentijs,

tentijs, ad Principem spectat,& est de Regalibus.Plura ad prouocandi,& appellandi materiam necessaria,ex Antiquitatum scriptoribus tradita sunt, & è tenebris eruta.

COMPENDIVM.

1 *Priuatorum hominum vim, & iniuriam propulsare iuris naturalis est.*
2 *Qui parcit virga, odit filium.*
3 *Adolescentis Erithrei Historia.*
4 *Magistratus sunt parentum loco cum subditis.*
5 *Magistratibus vim inferentibus, prouocatione resistitur.*
Oppressi, vt releuentur appellant.nu.9.
6 *Appellatio,iudicantium iniquitatem,vel Imperitiam corrigit.*
7 *Appellationis remedium, non ad iniquitatis defensionem, sed ad innocentia præsidium institutum. num.8.*
9 *Appellatio, & prouocatio inuenta sunt, vt oppresi releuentur, & iudicanti materia delinquendi amputetur.*
10 *Negocia melius coram pluribus, quàm coram vno examinantur.*
11 *Defensionibus via precludi non debet, cum sint iuris naturalis.*
12 *Appellatio est iuris naturalis.*
13 *Causas appellatione remota cõmittit solus Princeps.*
14 *Appellatio quoad principia est iuris naturalis, quoad formam est iuris ciuilis.*
15 *Statutum auferens appellationem non valet.*
16 *Appellatio in biduo in causa propria prius fiebat: Tridui verò in causa aliena.*
17 *Appellationis faciendæ,hodie est decem dierum spatium.*
18 *A Saule oppressi, habebant recursus ad Dauid.*
19 *Angeli Boni à Luciferi grauamine ad Deum appellarunt.*
20 *Deus cognitor grauaminis inter Adamum, & Diabolum opprimentem.*
21 *Sanguis Abel clamauit appellans ad Dominum pro grauamine à Cain habito.*
22 *Clamor filiorum Israël, eripuit eos de manu Pharaonis.*
23 *Moyses constitutis Iudicibus,reseruauit sibi difficilia cognoscere.*
24 *Paulus Apostolus coram Iudeis à Festo appellauit ad Cæsarem.*
25 *Apud Romanos appellatio prima per Horatium, qui Victoriam contra Albanos obtinuerat, qui pro uocauit ad Populum.*
26 *P.Valerius Poplicola dictus, quòd esset in Populum propensus.*
27 *P. Valerius Poplicola legem de prouocatione tulit.*
28 *L.Valerius Poplicola Potitus, & M.Horatius Barbatus lege cauerunt,vt nullus magistratus sine prouocatione fieret.*
29 *Eandem legem confirmauit M. Valerius Coruus, & Q. Apuleius Pansa.*
30 *Decem viri creati sine prouocatione.*
31 *A Dictatore prouocatio non dabatur. Sed vide contrarium.nu.32.33.*
33 *L. Papirij Dictatoris magnanimum Iudicium, cum Q.Fabio Magistro Equitum, qui in consulto Papirio Imperatore, feliciter tamẽ pugnauerat.nu.34.*
35 *A Prætore quandoque appellabatur ad consulem.*
36 *Appellatiõ,ac prouocatio non concedebatur longius, quàm mille passus ab vrbe.*
37 *Sacrum Concilium Neapolitanum statuere facit appellationis Iudicem in loco,aut saltem in Prouincia per duodecim milliaria.*
38 *Prouinciales appellabant ad Romanos,quamuis longo interualli spatio.*
39 *Causa appellationum, Concessa simpliciter castri Iurisdictione, concessæ non intelliguntur.nu.40.*
41 *Concesso mero,ac mixto Imperio, & omnimoda Iurisdictione,non veniunt causa secunda.*
42 *Specialiter,nisi fuerint concessa appellationes, concessæ non intelliguntur.*
43 *Intellectus Const. Iustitiarij.*

CAP. XXXIX.

PRiuatorum hominum iniurias, & vim propulsare, cuique naturali Iure permissum
1 † est.l.Vt vim.ff.de Iust.& Iur.Filio autẽ cõtra patrem illum verberantem, id negatur. l.3.l 4. l.fin.C.de Patr. potest.l.Vnica. C.de Emendat. propinq. Nam,& Salomon Prouerb.cap.13.in-
2 quit; Qui parcit virgæ,odit † filium suum. Seuera enim patri de Iure Diuino in filios castigatio permittebatur.Vnde Deuteron.c.21. dicitur: Si genuerit homo filium contumacem, & proteruum,qui non audierit patris, ac matris Imperium,& coercitus obedire contẽpserit,apprehendent eum, & ducent ad Seniores ciuitatis illius.& ad portam Iudicij, dicentq; ad eos: Filius noster iste proteruus, & contumax est, monita nostra audire contemnit,com messationibus vacat, & luxuriæ, atque conuiuijs. Lapidibus eum obruet Populus Ciuitatis,& morietur, vt auferatis malum de medio vestri,& vniuersus Israel audiens pertimescat. Ad qđ facit,qđ retulit Ælianus in Varia Histor.
3 lib... quòd Adolescens† Erithreus,cũ stetisset sub Zenonis Philosophi disciplina, Erithream reuersus,quid nam Sapientiæ didicisset sub tãto Præceptore,interroganti Patri, dixit:In dies demonstraturum.Postmodũ paucis diebus interpositis, indignante Patre, ac eum verberibus afficiente,quietus, & tolerans filius dixit; Hoc didicisse,facile sustinere parentis sui irã, & non ægrè ferre,nec indignari. Quemadmodum igitur patri,ità nec Magistratui obsisten-
4 dũ est:Sunt enim † Magistratus cũ Subditis Parentũ loco, cũ debeant cũ ipsis se paternè gerere,tamq̃ Patres filijs.§.Eos autem.in Auct. vt Iudic.

Iudic. sine quoq. suffrag. & in §. Festinabis. in Auth. de Mand. Princip. ibi: Paternam eis exhibens prouidentiā. Accurs. in §. Interim. in verb. Iudex in Auth. de defensor. Ciuit. Hinc Imperator, dicit ipsum reputare, subditos, vt filios, & Nepotes. in l. Si qs filiū. C. de inofficios. testam. Hinc etiā dat consilium Ecclesiasticus cap. 4. In iudicando (inquit) esto pupillis misericors, vt pater: & pro viro Matri illorum; & eris tu, velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui, magis quàm mater.

Magistratibus itaq;, vim, aut iniuriam inferentibus, vel aliqd grauaminis tribuentibus, nō ità facilè resisti potest, aut debet; sed prouocatio
5 †contra illorū vim, sæuitiam, proteruiā, crudelitatem, imperitiam, atq; iniustitiam adinuenta est; quæ oppressis quodāmodo subuenit. Nam, vt Cicero de legibus lib. 3. inquit: sed quæro, quid hac re sit turpius, quàm sine prouocatione Senator. Vnde Zepherinus Pontifex. Ad Romanam (inquit) Ecclesiam, ab omnibus, maximè tamen ab oppressis, est appellādum, & con-
5 currendum, † quasi ad matrem, vt eius vberibus nutriātur, authoritate defendantur, à suis oppressionibus releuentur, quia non potest, nec debet mater obliuisci filium suum. vt in c. Ad Romanum. el 2. 2. q. 6. Vnde Vlpianus: Appellandi vsus, quā in sit vetus, quāmq; necessarius, nemo est, qui nesciat, quippè eum iniqui-
6 tatem iudicantium, vel imperitiam† corrigat. l. 1. ff. de appel. & relat. Io. Paul. Lācellot. Instit. Canonic. lib. 3. Titul. de appell. in princip. de illius tamen vetustate inferius dicam. Hinc Summus Pontifex in c. Cum speciali. §. Porro. de appell. dicit: Appellationem, illiusq; remedium, non ad defensionem iniquitatis, sed
7 ad præsidium † innocentiæ, institutum de quo etiā Andr. Gail. pract. obseruat. lib. 1. obseruat. 128. nu. 5. Io. Ferrar. Montan. de appellat. lib. 1. cap. 1. vers. Modo nequis. Vnde benè Aurelius Cassiodor. lib. variar. 9. Epistol. 18. Appellari (inquit) à subiecto Iudicibus ordinarijs in vna causa, secūdò non patimur, ne quod ad reme-
8 dium † repertum est innocentis, Asylum quodammodo videatur esse criminosis. Inuenta autem extitit appellatio, atq; prouocatio, (vt pro nunc vtrunq; confundam) vt oppressus releuetur, & iudici iudicāti, materia delinquēdi
9 amputetur. † vt ex. l. 1. C. de appell. dicit Menoch. de Arbitr. Iudic. q. lib. 1. q. 70. nu. 3. Quia negotiū diligentius, ac rectius examinabitur
10 coram pluribus, q̄ †corā vno. vt in l. Addictos. C. de appell. vbi Accurs. in verb. Diligētius. vbi allegauit l. Addictos. C. de Episcop. aud. quam dicit esse similē de verbo ad verbum, licet non ita sit. Ne insuper via præcluderetur defensio-
11 nibus, quæ sunt iuris † naturalis. l. Scientiam §. Qui cū aliter. ff. ad leg. Aquiliam. Clem. Pastoralis. de re iudic. l. Defensionis facultas. C. de iur. Fisci. lib. 10. Innocent. in c. Cū inter. de exceptiōn. quibus iuribus habetur; Ea, q̄ sūt iuris naturalis, per Principē tolli non posse: sed appellatio habens qdā primordia ad defendēdū,
12 est iuris naturalis. vt † voluit Andr. de Isern. in cap. 1. in verb. Bona committentiū crimen læsæ Maiestatis. nu. 17. & 18. Quæ sint Regal. voluit Alex. in cons. 112. in princ. vol. 5. Io. Vincēt. de Anna in Rep. c. 1. n. 205. de vass. decrepit. ætat. Et ideo, secundum eos, Princeps, cum nō posset tollere defensiones, non posset causam delegare, appellatione remota. Et tū id potest supremus Princeps, non autem alius inferior à
13 † Principe. l. 1. §. Interdum. ff. quib. appell. non lic. de cuius clausulæ vigore latè Viralis Cambanis in tract. clausularum. sub tit. de Clausul. appell. remot. & Celsus Hugo in tract. clausul. de clausulis rescriptor. in verb. Clausula appellatione remota. & plenius Conrad. in Templo omni. Iud. lib. 1. cap. 1. §. 4. in verb. Ius positiuum tollit. vers. Tertiò quæro nu. 5. vberius tamen Robert. Lancellot. de attentat. appellatio. pend. parte 2. cap. 12. limitat. 8. princip. & per totum, qui alios referunt, quod præsentis speculationis minimè est.

Sed appellatio iuxta veras cōclusiones, quoad inuentionem, est iuris naturalis, quoad for-
14 mā † verò est iuris Ciuilis. Sētit. Alciat. in prac. Ciuil. par. 3. titul. de appellat. quia, vt ipse dicit ius manu Regia reddebatur, nec erant inuentæ actiones, & illarum formulæ, ac solemnitates iudiciorum, & appellationum. argum. l. 2. ff. de orig. iur. voluit. Conrad. vbi supra. & in verb. Sententiam appellabilem. num. 6. Hinc Bartol. in l. Omnes, populi. nu. 24. ff. de iust. & iure. dicit: non valere statutum auferens appel
15 lationem: Quia † defensionem auferret. Andr. Gail. Pract. obseruatio. lib. 1. obseruat. 135. num. 13. & iuris esse naturalis, illam asseruit Iodoc. Damhoud. in pract. ciuil. cap. 229. Hierem. Treutler. disputat. Select. lib. 2. disputat. 33. Thesi. prima.

Appellatio antea digestorum iure, Bidui à
16 die prolatæ sententiæ erat in causa † propria: Tridui verò in causa aliena. l. 1. §. Biduum. & §. In propria. ff. quand. appell. sit. l. eos. §. Si autem. C. de appell. Amanell. in singul. 67. Barthol. Brunatius in Agone tit. de prouocationibus, & appell. num. 1. Iacob. Cuiacius in Nouell. 23. per quam dicitur hodie dari decem
17 † dierum spatium: vt in Auth. Hodie. C. de appellat. & ex corpore vnde sumpta est, in §. 1. Auth. de appellat. & intra quæ tempor. & habetur in cap. Anteriorum 2. quæst. 6. & in l. fin. C. Vt lit. pend. voluit Dyn. de præscriptionibus. titul. 17. Petrus Iacob. de Aureliac. in pract. titul. de action. de Constitut. pecun. §. Appellatio in scriptis. vers. Item dicitur coram vobis. & versic. Item rectè dicitur à decem diebus. sub num. 13. & 14. Hierony. Treutler. vbi supra Thesi. prima, & Thesi. 2. &

dum hæc exemplo datentur vidi diligenter tractantem Io. Ferrar. Montanum in tract. de appellat.lib.2.cap.4.

Antiquissimam verò appellandi consuetudinem à grauaminibus ad alios potentes superiores fuisse, neminem ambigere arbitror. Inducit ad hoc,vnicum exemplum Andr.de Iser. in d.§. Præterea si inter duos. nu.30.vbi dicit;
18 quòd ab omnibus oppressis à Saule,† habebatur recursus ad Dauid , vt patet lib.1. Regum. cap.22. Non tamen illud exemplum congruere videtur; ex quo ille recursus ad Dauid, non erat vti ad superiorem ; cum ad huc Saul Rex viueret,& in Throno sederet. Requitenda igitur erunt priora tempora,ac posteriora, videndum igitur est de iure Diuino , & post modum de vsu Romanorum.

Tu autem, hæc omnia altius personabis, dicēs : Quòd cum Lucifer esset ab altissimo Deo creatus, in suprema,non solum gradus,sed omnis pulchritudinis prærogatiua : isq; superbia tumidus, nō ad Deum Creatorem,sed ad suam ipsius gloriam omnia referēs,voluit,in Monarchia,æqualem se Deo Creatori reddere, & Angelicam naturam in sui voluntatem ad apostatandum protrahere:Vnde Angeli boni,cōuersi ad Deū,ei adhæsere charitate: Mali verò auersi,odio, atq; inuidia à Deo diuisi. Angeli itaq; boni perstiterunt Deū intuiti , ipso reuelante, eiusq; gratia cooperante,ipsorū beatitudinem præscientes (vt Magister sentent.inquit,lib.2. dist.4.& 5.)vnde à Luciferi grauamine,ad Deū
19 appellantes,alium†Monarchię Dñm,qui noua grauamina, & oppressiones , quę sequacibus, bonorum Angelicæ cohorti afferre intēdebat, non ferentes, in diuinam sapientiam speculantes,fortes facti sunt,& in prælio Magno,cuius meminimus supra. c. 32. apud Deū supremum iudicem , inimicorum suorum, & litigantium victoriam , sententiamq; reportarunt : & hæc prima appellatio,sic finem habuit .

Post modum in controuersia eiusdem Diaboli,cum primis parentibus , ab eo oppressis coram Deo iudicij agitatio facta extitit , qua,
20 per appellationis,& defensionis remediū,†ab opprimente humanæ naturę inimico,eodemq; impulsore grauante, cognita, ius vnicuiq; pro admissi facinoris tributum fuit. Adamo, ꝙ sui dies essent ærumnarū pleni, & in sui vultus sudore,pane suo vesceretur. Euæ,ꝙ in dolore pareret,& sub potestate viri esset. Diabolo,ꝙ maledictus esset præ omnibus animalibus , & bestijs agri;ꝙ super ventrē graderetur,puluerem comedendo omnibus diebus vitæ suæ ; ꝙ esset inimicitia inter ipsum , & mulierem, & semen vtriusq ; & ipsa cōtereret caput eius. vt patet Genes.c.3.Eodē pacto,oppresso,atq;occiso Abel à fratre suo Cain,vt dicitur Genes. c.4. vox sanguinis ipsius clamauit ad Dñm, qui existēs
21 Iudex,cognita causa grauaminis†illati,sententiam protulit , ꝙ maledictus esset Cain super terram , quæ aperuerat os suum , & susceperat sanguinem fratris sui de manu sua : quæ etiam operata,non daret fructus suos,& ꝙ profugus esset super terram. Sic etiam Deus,Moysem in dicem cōstituit inter Israelitas, & Pharaonem, illos opprimētem,dum Exodi c.3.inquit: Cla-
22 mor ergo filiorum † Israel venit ad me, vidiq; afflictionem eorū, qua ab Ægyptijs opprimuntur: sed veni,& mittam te ad Pharaonē, vt educas populum meum , filios Israel , de Ægypto. Hinc idem Moyses , constitutis Iudicibus, qui causas populi iudicarent , reseruauit tamen sibi in superioritatis signum,vt maiora,& grauiora illi referrerentur . vt patet Exodi c. 18. & Deuteron. cap. 1. inquit idem Moses: Quòd si difficile aliquid vobis visum fuerit, referte
23 †ad me, & ego audiam . Omittam complura alia depromete ex veteri sacra scriptura , ne diutius in natrandis alijs, lectorem occupem. Benè etiam nouissimè Paulus Apostolus , qui Hierosolymis accusatus à Iudæis coram Festo,
24 appellauit† ad Cæsarem prius,tū denuò ꝑsentibus Agrippa Rege,& Berenice vxore,ad quē fuit dimissus,vt apud Lucā Actuū. c. 25. & 26.

Apud Romanos,priusꝗ hanc legum molem, qua pręmimur,haberemus: quoad prouocationes,atq; appellationes , vsus idē erat.Primam apud eosdem appellationem, vt cōspexi,Tulli
25 †Hostilij,tēpore fuisse, quo Horatius,victoriā de tribus fratribus tergeminis Curiatijs Albanis, fęliciter reportauit,Romæ imperiū contra Albanos quæsiuit : & dum quasi ouās Romam ingrederetur,Horatiā sororē,ꝙ illa lachrymaretur vnum ex tergeminis,sibi in sponsum deputatū,occidisse : Hic de fratricidio statim ad Tullū Regē raptus: Is, inquit, Duumuiros,qui Horatio perduellionem iudicent,secūdum leges facio. Lex duri Carminis hæc erat Duūuiri perduellionē iudicēt:si à Duumuiris prouocarit , prouocatione certato : si vincent, caput obnubito,infęlici arbori,reste suspendito,verberato,vel intra Pomerium,vel extra Pomeriū. Duumuiri causa cognita, cōdemnarunt.Horatius prouocauit populum.Ille virtutis admiratione,potiusꝗ iustitia causæ motus,patris etiā lachrymis , singulariq; beneficio, quo patriam deuouerat,in prouocationis causa absoluit. Aut hor Liuius lib. 1.& istā primā apud Romanos
26 prouocationē reperio. P.Valerius demū† Poplicola, qui ex quo in populū propensus esset, Poplicolæ nomē retulit, Cōsul creatus exactis Regibus,in locū L.Tarquinij Collatini,Lucre-
27 tiæ viri,qui se cōsulatu abdicauerat,legem† de prouocatione protulit , cuius meminir Liuius lib.2.illaq; erat,vt à Consulibus , alijsq; Magistratibus ad populum fieret prouocatio.Cuius,vt Dionys. Halicarnas. lib. 5. verba retulit. Plutarch.in Valerio Publicola. Val. Max. lib.4. c.1.Hotom.Paulus Manutius,& Anto.Augustinus

nus in Valeria poſt Vdalrich. Zaſi. in Catalogo
Legũ Antiquar. meminerũt. Fuit autẽ facta an-
no vrbis. 245. ſecundum Liuium, quem ſequi-
tur Carolus Sigonius, & Honofrius Panuinius
in Faſtis eorundem Romanorum. Eiuſdem fa-
miliæ ſucceſſores, eandem legem prouocatio-
nis confirmarunt, prout in anno Vrbis 304.
L. Valerius P. F. P. Nepos Poplicola potitus,
dum Conſulatum geſſit cum M. Horatio. M. F.
28 M. N. Barbato, eam protulit: Ne† vllum quis
Magiſtratum ſine prouocatione crearet. Qui
creaſſet, eum, iuſq; faſq; eſſet occidi: neuè cæ-
des capitalis noxæ haberetur. Quam referunt
Liui. lib. 3. Dionyſ. lib. 10. quam dicit Liui. à
M. Duillio Tribuno plæbis, rogatam, & etiam à
M. Horatio; & idcirco à pleriſq; ea lex, & Ho-
ratia, & qnq; Duillia appellatur. Tertia vice
M. Valerius M. F. M. N. appellatus Coruus V.
29 Conſul cum Q. Apuleio Panſa, eandem† legem
cõfirmauit, & validiori forma ſanciuit. author
Liui. lib. 10. Anno Vrbis 453. Solis decem viris
30 poteſtas data eſt† ſine prouocatione. vt docet
31 idem Liui. lib. 3. Sic etiam à Dictatore† prouo-
catio non dabatur, quod factum fuit, dum crea
tus extitit M. Valerius Voleſi F. Voluſus, qui
in Dictatura fuit Maximus appellatus: vt ſcri-
bit Liui. lib. 2. Licet primus antea creatus Di-
ctator fuiſſet T. Lartius Flauus à Q. Cloelio Si-
culo Collega Conſule, quem aliqui T. Largium
appellant, Anno Nono ab exactis Regibus. Ab
eo autem ad populum, nec ad alium prouoca-
ri potuiſſe, vltra Liuium, alij etiam dixere: vt
Dionyſ. lib. 5. Macrob. lib. 1. Saturnal. Feſt. Pom-
peius lib. 13. Feueſtell. de Magiſtrat. lib. 1. c. 8.
Sigon. & Panuin. in Faſtis. Io. Zonar. Annal. lib.
2. Plenius autẽ, & perfectius quàm alius quiſ-
piam Alex. ab Alex. Dier. Genial. lib. 4. cap. 23.
Alexand. Sardus de Moribus Gentium. lib. 2.
cap. 14. Sed tamen aliquando, etiam à Dictato-
32 re prouocatio fuit ad populum, † & ad Plębis
Tribunos: vt memorabile habemus exemplum
apud Liui. lib. 8. Dum Q. Fabius Maximus Ru-
33 tilianus Magiſter Equitum† pugnaſſet fœlici-
ter aduerſus Samnites abſente L. Papirio Di-
ctatore, magnáq; , ac memorabilem victoriam
reportaſſet: adueniens Dictator, Claſsico ad
concionem vocauit, factoq; ſilentio, præco, Q.
Fabium Magiſtrum Equitum citauit. Is ad Tri-
bunal acceſsit, ibiq; à Dictatore poſt ſolemnes
interrogationes, ac reſponſiones, quòd contra
Imperium Dictatoris, ipſo Inconſulto, manus
cum hoſte conſeruiſſet, morti damnauit: ortaq;
in Exercitum penè ſeditione, qui Q. Fabio fa-
uebat, quo cum ipſi Victoriam reportauerant,
& ſe interpoſuit, vt L. Papirius Dictator à ſen-
tẽtia diſcederet, ſicq; etiam interceſſerunt Le-
gati apud eum exiſtentes: qui aliud obtinere
nequiuerunt, niſi, vt in ſequentem diem, ſen-
tentiæ executio differretur. Iuſſuſq; Magi-
ſter Equitum, vt poſtero die adeſſet. Dubitans
autem Dictatoris Iram exarſuram magis, clam
è Caſtris ſe ſubducens, Romam profugit:
quem proſequutus Dictator, & ibidem illum
morti damnatum conclamauit, & præhendi eũ
iuſsit. Pro Dictatoris Imperio conſeruando,
Senatus illum rogauit, vt pœnam obliteraret:
Populus itidem ob præclarum Victoriæ faci-
nus actum, ob merita Fabij patris, qui ter Con-
ſul, & iterum Dictator fuerat: nec ab opinio-
ne ſua diſcedere voluit. Vnde Fabius Pater,
verba protulit appellationis, & prouocatio-
nis. Quandoquidem (inquit) apud te, nec au-
thoritas Senatus; nec ætas mea, cui orbitatem
paras; nec virtus, nobilitaſque Magiſtri Equi-
tum, à te ipſo nominati, valet; nec preces,
quæ ſæpe Hoſtem mitigauere, quæ Deorum
Iras placant; Tribunos plæbis appello, & pro-
uoco ad populum. Quæ ampliori ſtilo ſcri-
bit Liui. dicto lib. 8. Sed tamen ſi rectè exem-
plum conſideretur, prouocatio, iure ordina-
rio admiſſa non fuit; Cum Populus, Senatus,
Tribuni, & Plæbs omnis obteſtationes, & præ-
ces pro illo obtulerint Dictatori, vt veniam
erroris Adoleſcenti concederet. M. Fabius Pa-
ter, Fabius Filius contentione obliti ad Ge-
nua procumbentes, deprecari iram Dictatoris
non ceſſauerint. Tum Dictator, Silentio fa-
34 cto. Benè habet (inquit) Quirites: vicit† di-
ſciplina Militaris, vicit Imperij Maieſtas, quæ
in diſcrimine fuerunt; an vlla poſt hanc diem
eſſent. Non Noxæ eximitur Q. Fabius, qui
cõtra edictum Imperatoris, pugnauit: ſed No-
xæ damnatus, donatur populo Romano, do-
natur Tribuniciæ poteſtati, præcarium, non iu-
ſtum auxilium ferenti. Viue Q. Fabi, Fęliciori
hoc conſenſu Ciuitatis ad tuendum te, quàm
qua paulò ante exultabas, victoria. Viue id fa-
cinus auſus, cuius tibi, ne parẽs, quidem, ſi eo-
dem loco fuiſſet, quo fuit L. Papirius, veniam
dediſſet. Mecum, vt voles, reuerteris in gra-
tiam. Populo Romano, cui vitam debes, nihil
maius præſtiteris, quàm ſi hæc tibi dies, ſatis
documenti dederit, vt Bello, ac Pace, pati legi-
tima Imperia poſsis. Ex quibus à Liuio relatis
Q. Fabius dimiſſus liber fuit, non quòd prouo-
catione obtinuerit, quàm quòd ab eodem Di-
ctatore, tam diù rogato, pœna condonata eſt.
Et ſic prouocatio à Dictatore minimè permiſ-
ſa erat, vt nonnulli profeſsi ſunt: Pliu. Cæcil.
de Vir. Illuſtrib. cap. 31. & 32. Eutrop. Rerum
Roman. lib. 2. cap. 2. Valer. Maxim. lib. 2. cap. 2.
Iul. Frontin. Stratagemat. lib. 4. cap. 1.

Aduertendum tamen cenſeo, non ſemper
appellationes, ac prouocationes ad populum
Romanum, factas fuiſſe, ſed à Prætore quãdo-
35 que† ad Cõſulem. Extat percelebre exemplum
apud Valer. lib. 7. c. 7. Genutius enim quidam
liber homo, genitalia ſibi ſponte ſua ampu-
tauerat: cum eſſet ſacerdos Magnæ Matris, id-
eſt Cybeles, à Neuiano Sardinij liberto inſti-

tutus hæres, bonorum possessionem secundum tabulas à Gn. Oreste Vrbano Prætore obtinuit. A Surdinio eiectus, eodem Prætore mandante in bona Neuiani restituitur. Surdinius Æmilium Lepidum Mamercum Consulem appellauit. Is decreuit, Genutiũ videri, ius, actionemq; restitutionis in iure postulandæ, non habuisse; nec obtinere potuisse, aut debuisse; itaq; iure appellatum. Quod è nostris retulerũt Petrus Ærodius Decret. lib. 3. titul. 8. cap. 1. & Ianus Langlęus Ocij semestris. lib. 7. cap. 5.

Sed & illud Antiquitatis Romanæ, quoad prouocationes, annotatione dignum censui: Concessas illas non fuisse ab vrbe longius mil-
36 le † passus: vt scribit Liui. lib. 3. Omnes (inquit) id iussuros, quòd Consules vellent; neq; enim prouocationem esse lõgius ab vrbe mille passuum: & Tribunos, si eo veniant in alia turba Quiritium, subiectos fore Consulari Imperio. quod & retulit Gulielm. Budæus in l. Si in aliquam. ff. de offic. proconf. & legat. Io. Brechæus in l. Mille passus. in fin. ff. de verb. signific. His aptari potest vsus introductus, ac seruari soli-
37 tus † in Regio Concilio Neapolitano, in quo pluries diffinitum extitit, iuridicos Dominos, habentes ex Priuilegio cognitionem secundarum causarum, siue appellationum, vt ponant appellationum Iudices in Ciuitate, aut saltem in prouincia, pro subditorum commoditate: ne cogantur contra Iudices grauantes, appellationis remedio vti, maximo ipsorum, & bonorum, & personatum detrimento: ne cogantur plus erogare in itineribus faciendis, quàm ex substantia litis agitandæ essent sumpturi. contra tex. in l. Mediterraneæ. C. de Annon. & tribut. lib. 10. voluit Lud. Roman. in consil. 50. num. 3.

Proximè dicta intelligo processisse dum prouocabatur, & appellatio introducebatur à Magistratibus in vrbe administrantibus. Prouinciales enim, & si longissimo distabant itinere,
38 ad Romanos † appellabant. Nam P. Antonius cum Prætor Prouincialis extitisset in Macedonia, accusatus coram Marco Lucullo Prætore, ad Tribunos prouocauit, vt est testis Plutarch. in Cæsare. Sic Paulus Apostolus à Festo Hierosolymis existente, Cæsarem Romæ appellauit, vt supra diximus.

His ex antiquiratum arcanis præhabitis, & prægustatis, dicẽdum est: has appellationum, ac prouocationum causas ad Principes spectare suptemos: nec intelligi concessas in simplici concessione Castri cum iurisdictione facta:
39 sed Principibus † reseruatas. arg. d. cap. 1. in verb. Potestas creandorum magistratuum. Quæ sint Regal. & voluit Oldrad. in consil. 161. nu. 6. 7. Vnde facta per Principem concessione Ca-
stri, cum iurisdictione: non idcirco pertinebit
40 inuestiro, ius cognoscendi causas † appellationum. vt dicit Angel. in l. 1. §. Qui mandatam. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. Quem refert, & sequitur Martin. Laudens in tract. de Castellanis. §. 22. Iacobin. de Sancto Georg. in Inuestitur. Feudal. §. Cum mero, mixtoq; imperio. sub nu. 9. vbi ait: Quòd cognitio ipsarum causarum appellationum, non venit in generali concessione, meti, ac mixti Imperij, & omni-
41 modæ † iurisdictionis. Idem Iacobin. in d. inuestit. in verb. Et dicti vassalli. nu. 36. 37. Curtius iunior in tract. Feudor. parte 7. versic. 12. Anton. Capic. in inuestitur. Feudal. §. Feudorum accessoria. vers. Appellationum causæ. Marin. Freccia. de subfeud. Baron. lib. 2. authorit. 13. num. 6. & Authorit. 24. Quod declarant præfati procedere, nisi specialiter fuerint con
42 cessæ appellationes, & illarum † cognitio, de quo latè dixerat author improbatus in consuetud. Parisiens. tit. 1. glos. 5. in verb. Le Fief.

Et in hoc Regno Neapolitano est expeditum: Inuestitum de feudo cum iurisdictione, non censeri inuestitutum, quoad secundas causas, vel appellationes. Regula est enim in Regno, à Baronibus appellari ad Iustitiariũ Regium, si non habet Baro inuestitus, causas ap-
43 pellationum. vt in Const. Iustitiarij. † & dicit Io. Thomas Minadous in Rep. Constit. In aliquibus in verb. Comitum. nu. 9.

ARGVM. CAP. XL.

Catholicus Rex habet plures Academias, Studia, ac Vniuersitates, quàm alius quispiam Princeps, omnesq; enumerantur. Sic etiam aliæ totius orbis. Et Studia antiquissima Regni Neapolitani.

COMPENDIVM.

1 *Principi studiorum cura esse debet.*
2 *Disciplinarum cura debet esse publica.*
3 *Alexander Macedo, & Scipio Africanus ex Academijs prodierunt.*
4 *Theagenes Philosophus Cynicus quotidie in Traiani Gymnasio disputabat.*
5 *In Gymnasijs Romæ disputabant, Philosophi, Rhetores, reliquiq; studiosi.*
6 *Rex curare debet, vt in suo Regno litterarum studia floreant.*
7 *Philippus Rex Catholicus curauit vt in suis Regnis studia florerent.*
8 *Studium Vrbis Romæ antiquissimum.*
9 *Romani, Eloquentia, & vi armorum totum sibi terrarum orbem subiugarunt.*
10 *Mæcenatis dictum ad Augustum, vt studia litterarum, atque Armorum foueret.*
11 *Senatusconsultum Romanorum verum ne an fuerit,* vt

vt Philosophi, ac Rhetores vrbe eijcerentur.nu.12.
12 *Philosophi in Ciuitate Romana retenti sunt, Rhetores exclusi.*
13 *Cæsar Dictator eloquentia præditus.*
14 *Augustus Eloquens,& studiosus multa scripsit.*
15 *Tiberius Artes liberales studiosissimè coluit.*
16 *Germanicus Imperator ingenium habuit vtraq; eloquentia præditum,& multa composuit.*
17 *Claudius Imperator, Historiam scripsit quadraginta trium voluminum à eade Cæsaris,vsq; ad sua tempora.*
18 *Sergius Galba Imperator Iuri operam dedit.*
19 *Studium Romanum fouit Innocentius IIII. Summus Pontifex,& auxerunt Bonifacius Octauus,Leo Decimus,aliiq; Pontifices.nu.20.*
21 *Bononiense studium an Theodosij priuilegio fungatur.nu.22.23.24.25.*
26 *Lotharius Iurisconsultus Cremonensis.*
27 *Bononiense priuilegium à Summis Pontificibus approbatum.*
28 *Perusini Gymnasij excellentia describitur.*
29 *Ludouicus Sesius I.C.Perusinus,cum aliquibus scholaribus in Lacu Trasimeno aquis submersus.*
30 *Raynaldus Rodulphus, Io.Paulus Lancellotus, Bernardinus Alphanus I.C. Perusini.*
Iulius Oradinus I. C. Perusinus Episcopus eiusdem Ciuitatis Rota Romana Auditorum Decanus.
Franciscus Cantucius I. C. Perusinus Rota Romana Auditor.
Robertus Lancellotus I. C. Perusinus Aduocatus Romanus.
Sfortius Oddus I. C.Perusinus.
31 *Collegia duo Perusij sunt, vnum sapientia veteris,alterum sapientia noua, erecta à duobus Cardinalibus.nu.32.*
33 *Maceratense studium celeberrimum à Paulo 3. & Leone 10. erectum,& priuilegijs ornatum.*
34 *Antonius Angelicius, Ioannes Pelicanus, Octauianus Niger, Manes Costa, & Alexander Centius I.C. famosissimi.*
35 *Firmanum studium in Marchia erectum à Sixto V. Summo Pontifice.*
36 *Schola Pragensis in Boemia erecta à Carolo Quarto Imperatore.*
37 *Vratislauiensis schola.*
38 *Gymnasium Coloniense Agrippinum.*
39 *Friburgense Gymnasium in Brisgoia, à Conrado 4. vel Alberto Archiduce Austria erectum.*
40 *Vuirtembergense studium erectum à Friderico 4. Imperatore.*
41 *Thubingensis schola à Sixto Quarto Pontefice.*
42 *Heyldebergense studiū à Ruperto Comite Palatino.*
43 *Lypsiense Gymnasium.*
44 *Vienna Austria studium à quo erectum?*
45 *Ingolstadiensis schola, Dilingana,Marpurgensis,Helmstadiana.*
46 *Polonia studium apud Cazimiram Ciuitatem.*
47 *Cracouiensis schola apud Polonos ab Vladislao Iagellono Rege.*
48 *Parisiensis Academia à quo originem habuit? & quando?nu.49.50.*
51 *Pictauensis schola.*
52 *Tholosana schola, ac Vniuersitas Famosa.nu.53.*
54 *Aurelianensis Academia à Clemente V. Pontifice, & Philippo 4. Rege Gallia.*
55 *Andegauense studium à Carolo V. Rege Gallia.*
56 *Ioannes Bodinus,Petrus Aerodius, & Renatus Chopinus I.C. Andegauēses celebratissimi. nu.57.58.*
59 *Caturcensis schola.*
60 *Cadomensis schola instituta ab Henrico 6. Anglia, atq; Gallia Rege.*
61 *Burdegalensis schola.*
62 *Biturigensis schola.*
63 *Auenionensis,& Aquensis schola.*
64 *Viennensis Academia in Delphinatu.*
65 *Montispessulani studium antiquissimum,in quo multi Iurisconsulti Excellentissimi floruerunt, qui enumerantur.nu.66.*
67 *Oxoniensis Academia in Anglia.nu.69.72.*
68 *Cantabrigensis schola.nu.69.70.71.*
73 *Schola Scotia, Sancti Andrea Abedornensis,& Glasboniensis à quibus erecta,& quando.nu.74.75.*
76 *Elizabetha Anglorum Regina in Mariam Stuardam Scotia Reginam facinus pessimum.*
77 *Hybernia Academia in Vuallia.*
78 *Patauini Gymnasij magnificentia.*
79 *Vercellense studium.*
80 *Taurinense Gymnasium.*
81 *Montis Regalis studium.*
82 *Pisanum Gymnasium.*
83 *Senense studium,eiusq; Iurisconsulti.nu.84.*
85 *Ferrariense studium,in quo viri clarissimi floruerūt. num.86.*
87 *Rhegiensis schola,& viri graues ex ea. nu.88.*
89 *Mutinensis Academia antiquitas, ac viri clarissimi. num. 90.*
91 *Parmensis schola.*
92 *Placentia Academia.*
93 *Neapolitanum Gymnasium, & eius antiquitas, & clari viri,qui ibidem studuerunt.nu. 98. 99. 100. 101.102.103.104. 105.*
94 *Dignitates à Principe conceduntur.*
95 *Intellectus Const.Iustitiarios Regionum.*
Intellectus Const.Aduocatorum officium.
Intellectus.Const.Aduocatos.
97 *Aduocandi officium inconsulto Principe exerceri non poterat.*
99 *Virgilius Neapoli studijs vacauit, & ibi sepultus. nu.100.101.*
101 *Sanazari sepulchro versus Petri Bēbi Cardinalis.*
102 *Silius Italicus Neapoli studuit.*
106 *Neapolitana vrbs Romanis fidelis.*
107 *Salernitanum Gymnasium antiquissimum,claris viris effulsit.nu.108.110. 112.115.*
109 *Salernum Northmannorum Regum Regia.*
111 *Intellectus Const.Vtilitati.*
Intellectus Const. In terra qualibet.
113 *Arnaldi de Villanoua opera haretica reprobata.*
114 *Franciscus Pegna Doctor Rota Romana meritissimus Auditor.*

116 *Messana studium erectum à Philippo Rege Catholico.*
117 *Ioannes Bolognettus I. C. praeceptor primus Messanensis studij lector.*
118 *Iacobi Galli I. C. Neapolitani praeceptoris laudes.*
119 *Catinense studium, & clarissimi viri in eo florentes.*
120 *Palentia studium in Hispania ab anno 1209.*
121 *Salamanticensis Academia, & illius magnificentia. nu. 122.*
Don Petri de vera ab Aragonia I. C. Hispani, Consiliarij Neapolitani laudes.
123 *Collegia Salmantina, & à quibus instituta. nu. 124.*
125 *Pincianum studium.*
126 *Pincia, dicta vulgo (Valladolid) in Ciuitatem erecta à Clemente VIII. Summo Pontifice.*
127 *Complutensis schola, quando, & à quo erecta, & quot ibi Cathredæ. nu. 128. 129.*
130 *Saguntina Academia.*
131 *Oxomensis schola.*
132 *Hispalense studium.*
133 *Granatense gymnasium.*
134 *Illipula; & Illiberis quæ? nu. 135.*
136 *Ossuna schola.*
137 *Conymbricensis Academia magnanimitas.*
138 *Cæsaraugustanum Gymnasium. nu. 139. 140.*
141 *Iurisconsulti celeberrimi Cæsaraugustani.*
142 *Cæsaraugusta, & Salduba, an idem sint?*
143 *Ilerdense gymnasium.*
144 *Oscensis Academia, à quo instituta, & illius viri, & de ea Ciuitate. nu. 145. 146.*
147 *Valentia studium.*
148 *Oriolanum studiũ, eiusq; laudes Ciuitatis. nu. 149.*
150 *Barchinonense, Tarraconense, & Perpenianense studia, at Gerundense.*
151 *Dola studium in Burgundia, & illius Iurisconsulti. nu. 152.*
153 *Duacense studium in Belgio.*
154 *Louanij studium, eiusq; magnanimitas.*
155 *Dauentriæ schola.*
156 *Mediolanense gymnasium.*
157 *Papiensis schola. nu. 158.*
159 *Maiorea studium.*
160 *Gaditanum Gymnasium. nu. 161.*
162 *Studia omnia Philippo Regi quot?*
163 *Metapontus, Heraclea, Croton, & Tarentum antiquissima studia nu. 164.*
165 *Pythagoras in Regno Neapolitano floruit, & illius schola. nu. 166. 167*
168 *Pythagoras primus, sapientes, Philosophos appellauit. nu. 177.*
169 *Scientia qua pacta ad nos peruenere. nu. 170. 171. 172. 173.*
173 *Moses cœpit litteris se exercere.*
174 *Litterarũ inuẽtores apud Græcos, & Italos. nu. 175.*
175 *Pherecides Syrus apud Græcos scholam instituit.*
176 *Draco, & Solon Athenienfibus leges dedere.*
Chilon Lacedemonijs.
Bias Prieneis.
Pythacus Mytileneis.
Cleobolus Lyndijs.
Periander Corinthijs.
Tales Milesijs.
177 *Pythagoras sapientiam Philosophiam primus appellauit.*
178 *Philosophia Ionica, & Italica.*
179 *Pythagoras Numam Pompilium edocuit.*
180 *Numa duodecim libros scripsit, in quibus sacra, & Pontificalia erant, & in suo monumento recondi voluit.*
181 *Druida à Pythagora edocti. nu. 182. 183.*
184 *Druidarum vita superstitionibus, & Magijs dedita.*
185 *Druidas Tiberius Cæsar sustulit. nu. 186.*
187 *Druidarum nulla extat scientia, aut scientiæ vestigium.*
188 *Synagoga non semper ecclesiam significat.*
189 *Synagoga vbi Doctores leges interpretabantur, & docebant.*
190 *Philosophorum Hebræorum secta, Esseni, Pharisæi, Sadducæi.*
191 *Secta apud Iudæos, Basmotheorum, Hemorobaptistarum, Hebioneorum.*
192 *Synagoga Libertinorum, & Cyrenensium.*
193 *Schola apud Hebræos.*
194 *Scribarum officium quod erat?*
195 *Philippus Rex Catholicus Mexici in Regno Mexicano studium instituit.*
196 *Academia aliarum gentium.*
197 *Hæretici falsò dixerũt litterarum studia esse vana.*
198 *Ioannes Vuiclepb studia, & Academias falsò damnauit.*
Muamedes scientiarum, ac legis disputationes rescidit, ne detegeretur sua legis prauitas.
199 *Assertiones Vuiclephi in Concilio Constantiensi, vti hæretica damnata.*
200 *Academiarum, ac Studiorum, & Vniuersitatum erectio iuris Regalis est, & ad Principem spectãs.*

CAP. XL.

Regiarum virtutum nulla sublimior, altior, nulla honestior, nullaq; ad Regẽdam, subditorũ, hominumq; societatem, aptior, vel firmior, quæuè Magnanimum Principem, omniq; capite præstantem, efficiat, quàm vt studiorum
1 †cura assidua illi sit, Gymnasiorum, ac Vniuersitatum, & Collegiorum (vt vocant) quibus vndiq; adolescentes hæreant, ibidemq; scientiarum arcana addiscant: vnde illorum ingenia, virtutũ flores germinent, ac fructus edant, quibus ornatũ genus humanũ, præsentis humanæ vitæ cursum sic recto tramite dirigat, vt ad futuri seculi, futuræq; vitæ metã, gloriamq; fęlicissimè postmodũ perueniat. Proinde Aristoteles lib. Politicor. 8. cap. 1. & duobus seqq. Do-
2 cuit disciplinarum curam † publicam esse debere, non priuatam: quia ad particularium curam, quàmq̃ respicere videatur, Ciuitatem tamen respicit: vnusquisq; enim, Ciuitatis particula est: Inde vniuscuiusq; doctrina Ciuitatem respicit. Vnde apud Gręcos, erudiendorũ adolescẽtum Ludos Philosophi aperiebant, & ex

illotum

illorum Academia, veluti ex Rerũ publicarum seminario,& Reges optimi,& Duces celeberri mi ꝓdibãt. Sic Alexãder Macedo,sic & Scipio
3 apud Romanos,ex Academijs † sapientũ prodierũt: vt refert Laurẽtius Grimalius de optimo senatore.lib.1.Hinc Gymnasia prodierũt,q̃ & si exercitationibus Instruebantur, locum tñ habebant, in quo scientiarum studia enucleabantur. Sic Romæ in Traiani Gymnasio,quoti-
4 die disputasse † Theagenem quendam Philosophum Cynicum, retulit Galenus lib.13. Methodus Medendi;vti illum refert Hieronymus Mercurialis de Arte Gymnastica.lib.1.capit.7. dicens: Primum itaque genus in Gymnasijs cõ
5 uersantium erant † Philosophi,Rhetores,reliquique,qui studijs delectabantur,ibi legebant, colloquebantur,inter seque disputabant. Aegydius de Regim.Princip.par.2.lib.3. c. 8. Curare(inquit) Rex debet,vt in Regno suo vigeant
6 studia † litterarum; vt ibi sint multi sapientes, & industrij,ne subditi sui sint ignorantiæ tenebris inuoluti. Vnde alibi ad Bellugam in speculo Principum. Rub.6. in Verb.Merita. Principes aliquos commemoraui,qui euectioni studiorum optimè vacarunt: Quos nouissimè, & alios commemorat Io. Gaspar Hortigas in Patrocinio pro Gymnasio Cæsaraugustano. par. 2.nu.2.cum plurib.sequ. Huius virtutis actionẽ Philippus Rex Catholicus expleuit,inque suis
7 † Regnis,& Statibus clarissima Studia,ac Gymnasia,fouit,& iugiter fouet, quorum omnium infra hoc eodem capite commemorabimus illa,quæ ad nostram notitiam peruenerunt.

Habet itaque S.Rom.Ecclesia,eiusque Summus Pontifex,sua Gymnasia, Studiaque celeberrima: Et Romanum imprimis. cuius memi-
7 nit † Vlpianus in l.Si longius. § fin.ff.de Iudic. & Theodosius Imperator in l.vnica.C.de Sind. libera lib.Vrb. Rom. & Constantinop. libr.11. Qua autem celebritate illud antea fuerit, hoc solum sufficiet Argumentum, quòd Romani, Eloquentia,consilioq;, & vi Armorũ totum si-
9 bi † Orbem terrarum subegerint,ita vt nõ multo Sermone opus sit ad conclusionem istam firmandam. Hoc passim,amissa orbis Monarchia, Imperatores fouerunt. Hinc Moecenas Augustum Cæsarem colloquitur apud Dionem Cassium lib.2.Hoc (inquit) te summopere hortor, instituas,Vt Patricij,Equestrisque ordinis homines, dum adhuc pueritiam agunt, ludos li-
10 terarios frequentent: † Adolescentes autem facti,Equos,& Arma tractare discant,ad vtrunque Doctoribus publicis.certo stipendio conductis. Ità enim statim à puero discentes,atq; exercentes,omnia ea,quæ adultis sunt vsitpãda, ad omnia negotia aptiores habebis. Optimi enim,& Egregij Principis est,nõ modo ipse vt omnia ex officio agat, verum, vt qua ratione, etiam reliqui omnes, quàm optimi fiant, prospicere. Quamquam ijdem Romani anno vrbis.593. C. Fannio Strabone, & M. Valerio Messalla coss. per M. Pomponium Prætorem Se
11 natum † consuluerunt de Rhetoribus,& Philosophis. De ea re ita censuerunt. Vt M.Pomponius Prætor animaduerteret,curaretque (vt ei è Repub.fideque sua uideretur) vti Romæ, ne essent. post modum anno Vrbis.662. Censores irã,conspecto illo Senatus consulto, Edixerũt. Gn. Domitius Aenobarbus,& L.Licinius Crassus: Renunciatum est nobis esse homines, qui nouum genus disciplinæ instituerunt, ad quos iuuentus in ludum conueniat: eos sibi nomen imposuisse,latinos Rhetores. Ibi homines adolescentulos dies totos desidere, Maiores nostri,qui liberos suos discere, & quos in ludos itare vellent,instituerunt. Hæc noua, quæ præter consuetudinem,ac morem Maiorum, fiunt, neque placent, neque recta videntur. Qua propter,& ijs,qui eos ludos habent, & ijs, qui eò venire consueuerunt, visum est faciendum, vt ostenderemus nostram sententiam, nobis non placere. Hoc edictũ retulit Tacitus de Oratoribus;& Aulus Gellius Noct.Acticar.libr.15.c. 11.& è Nostris Francisc.Polletus in Historia Fori Romani lib.1.cap.5.Non tamen ex hoc edicto ludos, & Gymnasia literarum ab vrbe Roma pulsa fuisse comprehendo: sed habuisse ludos literarios idem edictum demonstrat.Alterum verò caput,de quo Senatus consultus fuerat, quod Philosophos respiciebat, à Censoribus omissum fuit,ità vt permissi illi fuerint;pul
12 sis solum † Rhetoribus. quorum expulsionis reddens causam idem Crassus, apud Ciceron. Orator.lib.3. inquit: Quòd nihil præter impudentiam illi docuissent Rhetores, quam propagari in Ciuitate Prudente, videnteque Censore,nefas est. Hoc autem solum Genus hominũ vrbe eiectum est; non quòd Romani,Eloquentiam oderint,quàm vltra omnes semper amplexi sunt; sed quia praua illorum Doctrina Censoribus visa fuit. Cumque hoc Censorum edictum parum ante Ciceronis tempora fuisset, si Rhetoricæ artis veram Doctinam illi docuissent,edictum illud ab eo non laudaretur, & in vanũ ille idem Cicero suos Rethoricorum libros conscripsisset. Verum doctrinæ, disciplinæ impudentia id in causa fuit. Videmus enim
13 Cæsarem Dictatorem eloquentia † præditum, multaque scripta composuisse. vt Suetonius
14 est Author. cap... Eodem modo, & † Augustus,vt testatur idem Tranquillus.cap.84 & 85. Eloquentiam (inquit) studiaque liberalia ab ætate prima,cupidè,& laboriosissimè exercuit. Scribit etiam eundem Augustum prosa oratione multa scripsisse, & præsertim Hortationes ad Philosophiam,ac etiam Poeticam.Sic etiam
15 Tiberius, † artes liberales vtriusque generis studiosissimè coluit; & tam oratione soluta, q̃ etiam Carmina Lyrica composuit,vt idem Sueton.in eius vita.cap.70.71. testatur. Germanicus

16 cus præterea † Cæsar, ingenium habuit in vtroque eloquentiæ, doctrinæque genere præcellens.Orauit causas,etiam triumphales, atq; inter cætera studiorum monumenta reliquit, & comędias gręcas. Idem Tranquill. in Germanico. c. 3. Claudius Imperator. Historiam
17 † in Adolescentia Hortante Tito Liuio,scribere aggressus est, post cędem Cæsaris initiũ sumens,aliaque etiam tempora prosequutus per quadraginta tria volumina; & de sua vita octo volumina. Aduersus Asinium Gallum, Asinij Pollionis filium Ciceronis defensionem composuit,maximaque cura,non solum Latina,sed Græca studia sequutus est.Sueton. in Claud. c. 42.& seq. Sergius, & ipse Galba inter alias li-
18 berales disciplinas Iuri operam † dedit.Suet. in eo.cap.5. Eodem modo,& alij Imperatores prosequuti sunt, quorum aliqui ad sciẽtiarum culmina peruenerunt;idque facere minimè potuissent, Si literarij ludi, & Scholæ Romæ non fuissent. Hoc studium Romanum ab Innocen-
19 tio IV. potest sumere † fomentum in d. c. cum de diuersis. de Priuileg. in 6. vbi dat Priuilegium Studij generalis cuicunque loco erit Sedes Apostolica. Gymnasium istud Maximis Pri
20 uilegijs exornarunt Bonifacius † VIII. Leo X. alijque Summi Romani Pontifices, vt testatur Horatius Lucius de Priuileg.Scholar.Priuileg. 100. sub tit.De his,qui Gaudent Priuileg.Scholar.sub nu.23.Iacob. Benius de Priuileg. Iurisconsultorum.in princ.sub nu.10.Io.Staphileus de liter.Grat.& Instit. §.Circa tertiam. nu. 48. fol.mihi 94.Barthol. de Casseneo. in Catalogo Gloriæ Mundi.par.10.considerat.32.col.6.versic.Consulerem tamen. nouissimè Io. Gaspar Hortigas in Patrocin. pro Gymnas. Cæsaraugust.par.2.nume. 116.

Bononiense prætcrea Gymnasium sub eodẽ
21 Summo Romano Pontifice floret, † adeo vt Studiorum mater appellari soleat. Sed nunc minimè loquimur de Bononia Galliæ, siue de Bononia Pannoniæ,sed de Bononia Hetruriæ, cuius quondam Princeps extitit, Felsina antea dicta. vt scribit Plin.lib.3.cap.5.vbi Antiquissimum viguit omnium litterarum, præsertim vtriusque Iuris studium, ex Priuileg. Theodo-
22 sij † Imperatoris,vt dicit Gloss. in clem. 1. de Magistr. Sed illa priuilegia abrogata fuisse à Iustiniano Imperatore, aliqui perhibent cum vetuerit Iura interpręrari vbique,prætcrquàm in veteri, & Noua Roma, & in vrbe Beryto. vt in d.l.1.C de stud.liberal.vrb.Romæ.lib.11.habita tamen ratione temporum,satis est illã antea Gymnasij Priuilegium habuisse. Quamquã
23 minimè credendum arbitrer,Theodosiũ † Iuris ciuilis interpretandi priuilegium Ciuitati Bononiæ concessisse vtrentur quando innuere Bartol.in d.§.Hæc autem tria scimus Theodosij tempore,nulla in Christiani orbis parte Ius ciuile legi cępisse, cum à Iustiniani Temporibus,Iura in ordinem fuerint redacta.Vnde veram Bartol.opinionem sentio, Lotharium potius id Priuilegium concessisse. Potuit tamen Theodosius Theologiæ,Philosophiæ, & Oratoriæ artis,ac Medicinæ Gymnasium concedere, non autem Iuris,quod ad huc in pandectas redactum non fuerat. Quam Bartoli opinionem de Lothario corroborant dicta Caroli Sigonij de Regno Italiæ.libr.7.Qui in Othone Magno primo. in fine inquit: Literarũ ea ætate studia
24 fermè nulla, nisi Philosophiæ, ac Theologiæ. Nam ius ciuile Romanum vsq; ad Lotharium Imperatorem,qui Henricũ est insequutus, propè Italiæ fuit incognitum, & Medicorum vsus fuit maior,quàm dignitas. Poetæ,& Oratores, si qui hoc nomine digni erãt,sibi potius,quàm populo cauebant. Hæc Sigonius. Sed ambigendum arbitror, nec Lotharium Imperatorẽ id fecisse,& Carolum Sigonium in hoc errasse; cum illa,quę in mediũ afferuntur de Lothario, quoad studiũ Bononiense, intelligi possint de
25 Lothario Iurisconsulto,qui in eodẽ† Gymnasio legit: de quo adduco, quandam formulam ab eodem Sigonio relatam de Regno Italiæ. lib.15.quæ est eiusmodi. Nos consules ex authoritate,& consensu totius Consilij,Lothario
26 † Cremonensi promittimus,neque nos,neque successores nostros, ipsum aliquo Sacramento adacturos, quo plus Communi Bononiæ obstringatur,neque coacturos, vt Scholam in Vrbe Bononiæ regar. Ego vero Lotharius iuro, me nusquã,nisi Bononiæ,legum Scholas tecturum,neque authorem futurum, vt Schola Bononiæ minuatur: & si quem comperero ei rei studere, me primo quoque tempore indicaturum Consulibus,aut Prætori, qui pro tempore fuerint,eisque auxilio futurum. Ex quibus dicendum est,de hoc Lothario Iurisconsulto potius dicere voluisse,quàm de Imperatore. Non relinquam vero intactum.hunc Lotharium Beneuentanum ex Regno Neapolitano fuisse, vt infra dicam.cap.80.siue tamen Beneuentanus is fuerit,siue Cremonensis alij videant,satis sit aperuisse dubium. Non debet tamen ambigi, studium Bononiense supremæ semper authoritatis,& prærogatiuæ illud fuisse, ac etiam num
27 esse,approbatum, vt diximus † à tot Pontificibus,vt à Gregorio IX. in Proęmio Decretalium. Qui Pontifex creatus fuit in anno Domini 1227.& Vixit in Pontificatu annis quatuordecim, mensibus quinque diebus tribus. & sic per Bonifacium VIII. Qui fuit in anno circiter. 1294. & per Clementem V. in anno. 1305. iste in Proæmio Clementinarum „ille in proemio Sexti. Gloss.in d.Proæm Decretal. Accurs. & Doctores in Rub.C.de stud.liber.vrb. Rom. Paul.de Castr.in l.Hæres.§. Si quis. nu.12.ff.de Iudic. Angel.in §.Item Romæ. in princip.Inst. de excus.Tutor.Io.de Imol.in d. Clem. 1. nu. 4. de Magistr.Horat.Lucius vbi supra. sub nu.23.

Bar.

Barthol. de Cassen. in d. consid. 32. Iacob. Benius. vbi supra. sub num. 10. Lapus S. Miniati in proœm. sexti. nu. 2. 4. de huius studij laudibus plura Germanograph. lib. 2. & aliqua Bernardin. Scodob. in Rep. Auct. Habita. in proœm. nu. 3. & ideo Bald. ibi nu. 6. ex his videtur perperam dixisse per mille annos ibidem studium fuisse. Adest ibidem erectum Hispanorum collegium, opera, diligentia, & liberalitate Aegidij Albornotij. S. R. E. Cardinalis, ex quo veluti ex Equo Troiano, viri, ac Iurisconsulti Hispani clarissimi prodeunt, quibus pro omnium Regiorum Tribunalium, ornamento vtitur Rex Catholicus.

Perusinum Gymnasium, & ipsum celeberri-
28 mum extitit, & nunc etiā viget, cui sufficit † ob eius excellentiam ibi Bartolum, Baldum, Angelum, Petrum, quasi initia dedisse. Huius autem studij, & vniuersitatis, meminit Bartol. in d. auct. Habita. nu. 4. 7. vbi Bald. num. 6. Philipp. Franc. in d. c. 2. nu. 6. de Priuil. in 6. Ang. in d. §. Itē Romæ. Horatius Lutius, & Iacobus Benius in locis supra deductis: Habuit suos semper Iureconsultos, qui miris eandem Ciuitatem Landibus cumularunt, quales ibi meo tempore amicissimos, & patris loco habui, & cognoui,
29 Ludouicum † Sensium, malo fato post modum in Trasimeno Perusiæ lacu, cum suis quibusdā Scholaribus, dum ociaretur nauigando, aquis
30 obrutum: Raynaldum † Rodulphum, Io. Paulum Lancelottum, Bernardinū Alfanum, quos vltimo loco ibidem vidi, & magna mihi grati animi officia exhibuerūt. Aberant tunc è Ciuitate Iulius Oradinus, paulò tūc antea vita functus, & Franciscus Cantucius, qui ambo fuere in Sacra Rota Romana Auditores. Aberat, etiā Robertus Lancelottus Io. Pauli frater, & Sfortia Oddus, alijque quàm plurimi Iurisconsulti
31 Excellentissimi. Sunt ibidem Duo † Collegia, Vnum Sapientiæ Veteris appellatum, alterum verò Sapiētiæ nouæ, in quorum quolibet quinquaginta Scholares Summo studio, vigilantia, & abundantia educantur; dum tamen ciues nō sint, nec vicini ad triginta millia passuū à Ciuitate. Primum istorum Collegiorum erectum fuit à Petro Capotio S. R. E. Cardinali, alterū verò ab alio similiter Cardinali. Primi autem
32 meminit † Baptista Platina in Gregorio 4. de studio Restaur. Castald. de Imperatore. q. 110. casu. 180.

Maceratensem etiam Scholam, ac illius Ciuitatis Studium solemne, ac celeberrimum extat, Pauli III. ac Leonis X. aliorumq; Summo-
33 rum Pontificum Priuilegijs † decoratum, cuius meminerunt Horatius Lutius, & Iacobus Benius in locis supra deductis. Et hoc similiter longo tempore Rectum est à proprijs Iureconsultis, eximiæ scientiæ viris. Noui ego ibi-
34 dem eiusdem studij professores † Antonium Angelucium, Ioannem Pelicanum, (qui tempore Sixti V. in Alma Vrbe Roma Senator extitit,) Octauianum Nigrum, Manentem costam, Alexandrum Cencium aliosq; iam plures summos, Sapientiæ, & Sciētiæ viros. Ab Angelucio tamen sui pluribus diebus honorificè detētus, & summis gratijs cumulatus: Itaque mecum quotidiè ferè erant Quadraginta Summi Collegij Doctores, quibus cum de diuersarū scientiarum, ac studiorum ambiguitatibus disserebamus, quos spero me propediē reuisurū limina Gloriosissimæ Virg. Lauretanæ Visitaturus.
35 Firmanum etiam Gymnasium † in Marchia Anconitana, erectum est à Sixto V. Summo Pōtificè, plurimis, ac maximis Priuilegijs cumulatum.

Boemi suas habent Scholas Magnificas, Pra-
36 gensem † inprimis, erectam à Carolo IV. Imperatore in Anno. 1370. vt post Æneam Siluiū in Historia Boemica. Scribit Germanographus
37 Geograph. lib. 3. & Vratislauiēsem † idem meminit, licet aliqui sub Polonia illam ponant: est autem apud Schlesiam.

Germania omnis, plures habet vniuersitates, & studia, ac celebratissima Gymnasia.
38 Colonia † Agrippina habuit illud in anno. 1378. ab Vrbano Papa VI.
39 Friburgum † Brisgoiæ habet suum Gymnasium erectum à Conrado IV. in anno 1250. vel vt alij, & melius in anno. 1460. ab Alberto Austriæ Archiduce.
40 Studium Vuirtembergense † institutum à Friderico IV. Imperatore Hernesti filio, anno Domini circiter. 1453.
41 Thubingensis † Schola erecta est anno Domini 1477. ad Instantiam Comitum Eberardi de Vuirtemberga, & Mathildis matris, authoritate Sixti IV. Summi Pontificis.
42 Heyldebergense † Gymnasium in anno Domini 1346. fundatum à Ruperto Comite Palatino.
43 Lipsia † etiam habet Gymnasium Florētissimum apud Misuenses, Turingos, & Inferiores Saxones: fuit enim institutum ex translatione tunc à Gymnasio Pragensi in anno. 1408. ab Roberto Bauaro.
44 Vienna † Austriæ celeberrimam habet Academiam studiorum, constitutam, vt aliqui asserunt, à Rodulpho IV. in anno 1365. Quod veritati non respondet, sed potius fuit factum in anno 1379. seu 1380. ab Alberto Austriaco Alberti sapientis filio.
45 Ingolstadiensis † etiam Academia, Dilingana, Marpurgensis, Helmsthadiana, aliæque quàm plures. de quibus Germanograph. lib. 3. quarum etiā meminit Hieronym. Treutlerus in Selectis Disputationibus. & Detharsus Horsthius in Axiomatibus ad Pandectas. Iacobus Benius de priuileg. Iurisconsul. in proœm. numero 10.

Poloniæ etiam Reges alias habent Academias

mias,celebratiſſimas. Nam Cazimirus II. Magnus appellatus, illam inchoauit in anno,Domini circiter 1362.in ciuitate Cazimiræ quam
46 iniquo literarum † fato morte præuentus ad finem ducere non potuit. Poſtmodum ad florentiſſimam illam perducta eſt perfectionem
47 Craccouiæ tum vt ſtudia ibidē legātur†Theologiæ,Philoſophiæ,Tum vtriuſque Iuris in anno 1401. ab Vladiſlao Iagellono Rege,magnis ſtaturis, ex Regis functionibus ſtipendijs: vt meminit Martin. Cromer. Hiſtoriæ Polonicæ. lib.12.& 16.

Gallia ſua etiam habet Gymnaſia,nulli ſecū-
48 da: Pariſienſe primum,† vt quod dicunt à Carolo Magno inſtitutum,ſolum quo ad Theologiam,Philoſophiam,Medicinam, & Artes,non autem, quoad ſtudium vtriuſque Iuris. Cuius meminit tex.in cle.1.vbi gloſſ.& latè Cardinal. Zabarell. de Magiſtr. Qui ſcribunt hoc feciſſe operantibus Rabano,Alchuino,Claudio,& Heſtoro quibuſdam;ſcilicet Claudio è Scotia, Rabano verò, Alchuino, ac Heſtore ex Anglia è
49 diſcipulis Bedæ.& hoc fuiſſe in anno † Domini.740. ex Guaghino lib.4. Antonino Florentino Hiſtoriar.par.2.lib.14. cap.4. §. 12. vel loco Heſtoris,aliqui dicunt Ioannem, quos omnes Scotos fuiſſe dicit Germanograph.lib.2.vbi refert etiam Baptiſtam Pium, & quoſdam etiam verſus Architrenij,& Euſtathij Pruteni.Nō loquuntur autem ij de Rabano altero Monacho Fuldenſi,& mihi videtur falſum,quoad an
50 nos Caroli Magni, † cum in anno.800. fuerit Rex Galliæ, niſi ſit error in notulis. hoc idem proſequitur Caſſęn. in dicta conſider.32.col.1. Iacob.Benius.nu.12.Horatius Lucius in dicto num.23.in fin.

Pictauenſis Schola, ſecundum obtinet locū in Gallia, vbi omnium ſcientiarum ſtudia flo-
51 rent,† Pontificum, Regumque Priuilegijs decorata,vt ſcribit Caſſæne. vbi ſupra. & Germanograph.lib.2.& Benius vbi ſupra Pictones vulgò appellantur.

Tholoſanum Gymnaſium Florentiſſimum, ac celeberrimum illud exiſtit, ex quo viri omnium ſcientiarum Grauiſſimi prodiere: quam
52 vniuerſitatem Galliæ Famoſam † dicit Io. Faber.in d.§ Item Rom.in fi.de excuſat.tut.Quæ fuit à Ioanne 22. Summo Pontifice conſtituta, vt teſtatur Iacob.Philipp.Bergomas ſupplemēti Chronicorum lib.7.Caſſæn.& Benius in locis allegatis. huius memin.idem Faber.in Rub. C.
53 de Acceſſorib.hoc in † auditorio publicè deinde reſpondit Franciſc. Accurſius. vt teſtatur Bart. in l. Vnica. C. de ſent. quæ pro eo quod Inter. huius ſtudij mentionem poſt Gulielmū de Cun.facit Bald.in l.omnia.nu.3.4.C.de Epiſcop. & Cleric. Renatus Choppin. de Doman. Franciæ.lib.3.tit.27.nu.15. Plures ex iſta Academia ſupremi Iuriſconſulti floruere, prout ætate noſtra Fabri,& Modo Petrus Gregorius, omnium ſcientiarum, ac diſciplinarum ſtudijs eruditi, alijque complurimi.
54 Aurelianenſis Academia, † & ipſa commemoratur à Bald.in dicta l.Vnica.C.de ſentent. quæ pro eo quod inter. de qua Ioan. Pyrrhus in Panegyrico Aurelianenſi.& Caſſęn.in d.conſideratione 32. qui dicit neſcire, quando hæc Academia ortum habuerit.Sed Renatus Choppinus in loco proximè allegato.nu.16.dicit illam inſtituiſſe Clementem Quintum Summum Pontificem, & Philippum Quartum Regem. in anno 1305.& in anno.1312. & in ea legiſſe Gulielmum Cuneum,& Petrum de Bella pertica ex authoritate Bartoli in d.l.Vnica.
55 Andegauenſe Gymnaſium, & ipſum † pariter antiquiſſimè floruit,ab Anno Domini.1364. à Carolo Quinto Rege inſtitutum, confirmatū à Carolo ſexto,eius filio.anno 1383.& à Carolo 7.in anno 1433.vt meminit Choppin.in loco ſupra allegato.nu.12.Ex eo,quàm plurimi ſem per ſapientiſsimi Viri effluxere, & ætate no-
56 ſtra † Ioannes Bodinus,ſicut ſcientia multiplici edoctus,vtinam non ita procaci lingua, & odio,in Summos Romanos Pontifices,in Principes,ac fidei Chriſtianæ mores effudiſſet, cu-
57 ius oppoſitum apparet in Petro † Aerodio, &
58 Renato † Choppino, Andibus, Qui coniunctas habuerunt, non modo ſcientiarum omnium,ſed morum, & modeſtiæ, ac Chriſtianæ, felicitatis congruas,ac debitas actiones,egregiaſque animi dotes.
59 Caturcenſis Schola initium † habuit à Ioanne.22. Summo Pontifice. vt refert Gulielm. Benedict.in Rep.c.Raynutius.in Verb.Et vxorem nomine Adelaſiam,in ſucceſſione ab Inteſtato. nu.233.de Teſtam.Barth. de Caſſęn. vbi ſupra. Iacob.Benius in dicto Proœm.nu.12.latè Claudius Fromenreus in Epiſtol. liminari ad Gulielmi Benedicti opera, directa ad Talabardū Benedictum,Gulielmi filium.

Cadomenſis Academiæ in Normandia inſti-
60 tutor fuit,Henricus Sextus Rex Angliæ, † & Galliæ, (de quo dixi ſupra cap.57.) in Anno 1433.de quo Iacob.Benius in dicto Proœm.nu. 12.Renatus Choppin.de Doman. Franciæ. lib. 3.titul.27.num.18.
61 Burdegalenſis Scholæ † mentionem facit Iacob.Benius de Priuileg.Iuriſconſult.in Proœm. numero 12.

Bituri genſis Academia in Aquitania,A Re-
62 ge erecta eſt in anno Domini † 1473. vt ſcribit Choppinus in loco proximè allegato. ſub nu.17.quam commemorat Caſſęn. vbi ſupra, & Iacob. Benius. & Theobaldus Fagotius apud Germanographum. lib. 2. & pluribus in locis Eguinarius Baro,præſertim in Epiſtola ad Ioānem Bertrandum.in lib. de Benefic.ad horten ſium. qui in eadem floruit. ſic & Andreas Alciatus,& Franciſc.Duarenus,ac alij.
63 Auenionenſis,& Aquenſis,Academiarū† meminit

minit Iacob. Benius vbi supra nu. 12. & Francisc. Marc. in Decis. Delph. 349. vol. 1.

64 Viennensis scholæ in Delphinatu, † meminit idem Benius vbi supra. & ante ipsum Cassæn. considerat. 32. col. 6.

65 Montis Pessulani studium, & illud † antiquissimum est, in quo legit Placentinus, & Azo, vt testatur idem Azo in principio summæ trium lib. codicis, & voluit Bald. in proœm. Decretal. colum. 6. Nicol. Boer. ad Dyn. de regul. iur. in Proœm. Additione. fin. Ioan. Fabr. in §. 1. Inst. de societat. Barthol. de Cassæne. in Catalog. Gloriæ mund. parte 12. Considerat. 61. In hoc stu-
66 dio † floruerunt Iacobus, & Petrus Rebuffi, & ante eos Antiquus Doctor Petrus Iacobus de Aureliaco, vt ipse testatur in Proœm. suæ practicæ, & nouissimè compluribus illam exornat Academiam Ioannes Philipp. in Proœmio responsorum. nu. 35.

Anglia suas habet antiquissimas Academias,
67 Oxoniensem † de qua loquitur Summus Pontifex in Cle. 1. de Magistr. vbi latè Cardinal. Zabarell. & Cassæn. in Catalogo Gloriæ Mūdi par. 10. consideration. 32. col. 6. Habet etiam Cāta-
68 brigiēsem † Iacob. Benius in loco allegato. Nec credendum est antiquissima studia ibidem non fuisse, quando Carolus Magnus pro initiando Parisiensi Gymnasio, vt dictum est, Anglorum, & Scotorum virorum opera vsus est. Quarum Vniuersitatum post Reginaldum Polum Cardinalem meminit Nicolaus Sanderus de Schismate Anglicano. lib. 1. & 3. & alibi sæpe. Ex ijs
69 olim Academijs, maximus † in Christiana Republica litterarum splendor emicuit, sanctissimaq; illarum disciplinarū seueritas, omnibus exemplo fuit, prout hodie, procurante sicmaligno Christianæ fidei hoste, Deo Optimo Maximo sic permittente, muliercul is aperta esse
70 † deplorat Andreas Philopator in edictū Elizabethæ. sectione 3. nu. 234. Sed tamē Scholam Cantabrigiensem, seu Cantuariensem instituit
71 Sigisbertus † primus Anglorum Orientalium
72 Rex. Anno 630. Oxonij vero Aluredus † Rex anno 895. refert Choppin. vbi supra nu. 19.

Scotorum Regum Scholæ, & Academiæ sancti
73 Andreę † erecta à Iacobo Kēnedo in Anno
74 Domini 1410. Abedornensis † ab Elphinstone
75 Episcopo: Tertia in Ciuitate † Glastoniēsi, iam penè obliteratę, ac destitutæ, ab Episcopis iam diù institutæ, & prædecessorum Regum liberalitatæ substētatæ, de quibus in eadē Clem. 1. de Magistr. Sed hodie eiusdem Elizabethæ malis, pessimisq; actibus cum aliquibus suæ intentionis nobilibus eiusdem Regni Scotiæ, & simulata sanguinis beneuolentia cum Maria
76 † Stuarda Regina; quā cōtra ius naturale, gentium, & ciuile, contra omne iuris, & honestatis debitum, iniqua morte mulctauit; non solum Academias, sed totum Regnum irruptionibus impijs, nefarijs cædibus, ac iniustis rapinis perdidit, & ad nihilum ferè redegit. Sed vt in prouerbio est. Non semper lilia florent.

Eodem pacto dici potest de Academia Hyber-
77 niæ in Vuallia, cuius † meminit idem Pontifex. in dicta Cle. 1. de Magistr. de His Philopator ad Edictum Elizabethæ. sect. 2.

Venetiarum Clarissima Respublica, & ipsa habet suum Florentissimum Gymnasium, in vrbe
78 Patauio, † in quo ab immemorabili hominum memoria viguit. vt post Iacob. de Aren. in d. §. hęc autem tria. voluit Bart. ibi nu. 3. Bald. nu. 8. vbi etiam Alberic. & cæteri. Gloss. in d. Clem. Dudum. in Verb. Generalibus. de Sepultur. quā ibi sequitur Cardinal. Zabarell. q. 15. Abb. Panor. in c. Tuæ. sub nu. 3. Horat. Lucius de Priuileg. Scholat. tit. de His, qui gaud. priuileg. Scholar. sub nu. 23. & post Tiber. Decian. in cons. 14. num. 41. vol. 1. Ioan. Gaspar Hortigas in Patrocin. pro Gymnasio Cęsaraugustan. par. 1. sub nu. 15. post eum Iacob. Benius vbi supra. num. 9. & seq. & antea Lapus Sancti Miniati in Proœm. Sexti. nu. 3. & Ioann. de Vanquel. in d. Clem. Dudum. concl. 3. Bernardinus Scodobius. in Auct. Habita. cap. 6. nu. 8. C. Ne fil. pro patr. & Bartholom. de Cassęn. in Catalogo Gloriæ Mundi. par. 10. Considerat. 32. col. 1. Munster. libr. 2. Iacob. Philipp. Port. in cons. 87. nu. 9. In hoc Gymnasio Patauino, dum ista imprimuntur, primam Iuris Ciuilis de sero Cathredam regit Admodum Illustris vir D. Iacobus Gallus Neapolitanus pręceptor meus, sciētiarum, ac omnium virtutum receptaculum.

Dux Sabaudiæ, habet sua suprema Gymna-
79 sia, ac studia, Vercellarum imprimis, † in quo olim legisse Vbertum de Bobio, scribit Iacobin. de Sancto Georg. in Inuest. Feudal. in verb. Carolus. nume. 4. in fin. ac etiam Ricchard. Malumbr. vt scribit Hieronym. Cagnol. in d. § Hęc autem tria. nu. 244. Iacob. Benius. vbi supra. nu. 11 post Bart. in d. §. hæc autem tria. sub num. 3.
80 Taurinense Gymnasium † similiter est florentissimum, Allobrogorum ducum industria, & diligentia, vt testatur Germanograph. libr. 2. & nouissimè M. Anton. Natta in consil. 657. per totum. vol. 4. & vltimo loco Antouinus Tessaurus in Præfat. nu. 4. ad Decisiones.

Montis Regalis etiam Studium, nouissimè
81 † erectum, & institutum super cuius concessione, & cum studio Taurinensi, competentia consuluit Natta in dicto cons. 657. vol. 4.

Magnus Dux Hetrurię, habet etiam antiquis-
82 simum Gymnasium Pysanum, † cuius meminit Germograph. lib. 2. Iacob. Benius in d. Proœm. nu. 10. in fin. floruit olim in hac Academia Bulgarus, Francisc. Tigrini, & Andręas de Pisis. Huius scholæ mentionem facit Petr. de Anch. in Clem. 1. nu. 3. d Mag. Cotta. in Mem. Iurisperitus. Hanc scholam pluribus annis rexit Alexander Raudensis, modo Andreas Facchinus ambo Iurisconsultorum lumina.

Senense

Senense etiam studium, & ipsum Nobilissi-
83 mum fuit,† cuius meminit Petr.de Ancharan. in d.Clem.Dudum. vbi dicit ipsum per tres annos legisse, publico ære à Republica tunc conductum. Et dicit Card. in dicta Clem. dudum. §. Ab olim, quòd fuerat destructum, tamen tempore Pauli de Eleazarijs fuisse reformatū. Ha-
84 buit hæc vniuersitas† Fridericum Petrucium, Marianum Seniorem, Bartholomeum, & Marianum Iuniorem Socinos, Thomam Doctium, Lancellotum Politum, Franciscum Parritium, Marcellum Berengucium, & Ioannem Berengucium Preceptorem meum eloquentissimum, aliosque complures. Senensis Academiæ fuit etiam Ricardus de Petronibus. S. R.E.Cardinalis, cuius opera vsus fuit Bonifacius Octauus in compilatione sexti. Ioannes Paliarensis, Baldi Præceptor.

Dux Ferrariæ suas habet Academias, Ferra-
85 riensem † ante omnia, impetrato per Albertū Quintum Ferrariæ Ducem à Bonifacio Nono Diplomate studij Generalis scientiarum omnium: fuitque factum in anno Domini 1391. Vocato Bartholomeo de Salyceto, qui ibidem primo conductus legit. quod & refert Horatius Lucius vbi supra sub num.23.dicens fuisse in anno 1316.quod tamen erroneum est. cuius meminit etiam Card.in d.Clem.Dudum.de sepult. Angel.Gambilionus de Aretio in proæm. super Inst.vbi dicit in eodem studio legisse, & conductum fuisse. Iacob.Benius.vbi supra. nu. 10. Scodobius in dicta Auct.Habita. cap.6. sub nu.9.& nouissimè Io. Baptista Pigna de Principibus Antestinis.lib.5. qui erectionem studij huius ad annum præfatum.1391.confert Fridericus Scotus in consil.28. nu.154.lib.6.Rom.1. Floruerunt in hoc Gymnasio Iurisconsulti cla-
86 rissimi,† Felynus Sandeus, Ludouicus Catus, Ioannes Ronchegallus, Ioannes Maria, Iacopinus, & Hippolytus Riminaldi, Ioannes Cepha lus, Bartholomæus Bertazzolius, Prosper Pasethus, Hippolyt. Bonacossa, Claudius Bertazzolius, alijque complures: sed dum hæc Prælo tradita sunt, Ferraria ad Romanam Ecclesiam redijt.

87 Rhegiense etiam † Gymnasium est sub Duce Ferrariæ, cuius studij meminit Bartol. in proęm.Digestor.§.Hæc autem tria. sub num.3.
88 Benius in d. nu.11. antiquus doctor † floruit Rhegij Philippus à Casolis, ac etiam Carolus Ruinus, Guidus Pancirolus, Præuidelius Gerardus Mazolus, Petrus Ioannes Ancharanus, alijq; non parum multi aliarum scientiarum præclarissimi authores, Vincentius Cartarius, & nouissimè eruditissimus Gabriel Zinanus, non solum scientia, sed morum candore Clarissimus.

Mutinæ Ciuitas, & suā habuit antiquissimam
89 Academiam, quæ est ex primis† Italiæ Gymnasijs clara: nam ibi legerunt Doctores, & Iurisconsulti antiquissimi, Pileus, Gulielmus Durandi, qui speculator dicitur, Guido de Suzzaria, Nicolaus Matarellus, & alij. vt post Azonem, Specul. Ioan.Andr. Nicolaum de Neapoli, Paulum de Castro, Bartholom. Cepoll. quos allegat. voluit, ac ꝓbat optimè Bernardin. Scodob.in d.Auct. habita.c.6. nu.11.In suæ Patriæ tutelam. Cuius etiam meminit Bartol. in dicto §.Hæc autem tria, sub nu.3.Bald.in l.Præcibus. C.de Impub. & alij. sub.Ioan.Baptista Caccialup.de Mod.studend.Nati sunt sub hac Acade-
90 mia Iacobus† Sadoletus Cardinalis, Bartholomeus, & Franciscus Bellenzini, Gregorius Cardinalis Cortesius, & nostra ætate Carolus Sigonius, Gabriel Fallopius, Michaelius, Vessalius, alijq; quàm plurimi in omni scientiarum genere cultissimi viri. Sed hæ Ciuitates hodie sub Dñio sunt Serenissimi Don Cæsaris Estensis, Ducis Mutinæ, & Regij, qui sponte Sedi Apostolicæ, eiusq; Summo Pontifici cæssit Vrbem Ferrariæ, studuitq; potius suæ Animæ consulere, ac Deo placere, quàm mundo: Sub cuius fœlicissimo auspicio, arbitror, tum Rhegij, tum Mutinæ restituendas pristino Candori litterarum Academias.

Dux Parmæ suas etiā Vniuersitates, & Aca-
91 demias habet, Parmēsem, cuius† meminit Bart. in dicto. §. Hæc autem tria, sub nu.3. & Iacob. Benius in loco allegato. sub num. 111. Ex hac Academia fuit Vgolinus Fontana, Franciscus Lucanus, & ante ipsum Iacobus de Arena. & ex nouissimis vltra alios, Ludouicus Zuntus. Quam nuper erexisse iterum, audio Serenissimum Raynutium Farnesium Ducem, & non sine suarum magno virtutum encomio, liberaliter fouere.

92 Placentina Ciuitas, & suam tenet† Academiam, ac Gymnasium quod & si fuerat intermissum, tamē de eius instauratione scribit Frideric.Scotus.in consil.4. nu.24. lib.5.Tomo 1. in quo floruerunt Raphael Fulgosius, Petrus Antonius, & Marius Anguisola, Fridericus Scotus, Cornelius Mussus, aliiq; plures.

Philippus autem Rex Catholicus, Humano nulli Principi inuidet, in Academiarum, Studiorum, ac Gymnasiorum contentione. Habet enim in suis Regnis, ac Dominijs, Scholas, quæ alijs quibusq;, cum temporis antiquitate, regimine, diligentia, ornatu, atq; magnificētia, tum etiam liberalitate, atque scholarium concursu, minimè cedant, si non apprimè præstent, quarum aliquas etiam describere conabor.

Neapolitanum Gymnasium, à Friderico II.
93 Imperatore in anno 1244. erectum fuisse, † in omni sciētiarum genere, scribit Marinus Freccia de subfeud. Baron.lib.1. titul. de offic.Magni Cancellarij.nu.16.& hoc fuit in vltimo vitæ Friderici anno: dicitq; non fuisse solitos in Regno admitti aliquos ad suscipiendas causas ꝓ alijs Aduocationis, & patrocinij gratia, nisi

facta

facta approbatione à Doctoribus, q̃ produce-
bantur ab eis corã Magno Regni Cancellario,
& tunc demũ ille licentiã,& priuilegium expe
diebat:& ita vidisse quandã licentiã per Petrũ
de Vineã eiusdẽ Regni Prothonotarium, factã
in anno 1218. Sed ego vix cõsidero istud respi
cere studiũ,vel Academiã.Potest enim Ciuitas
habere ius studij,& q̃ ibidem sciẽtiæ profiteau
tur,sed Doctorandi licentia,minimè habeatur:
quam dare potest Ciuitas, Vniuersitas,Acade-
mia , vel Collegium, præcedente tñ Principis
94 concessione:cũ dignitates à Principe† conce-
dantur.c.1.Quæ sint Regal. Sed dictæ licentiæ
patrocinandi,& aduocãdi idcirco requireban
tur, quia alias absq; consensu Principis in Re-
gno , idem Fridericus prohibuerat. per tex. in
95 Cõst.†Iustitiarios Regionum certis . & Const.
96 Aduocatorũ†officium.& Const. Aduocatos.&
97 idẽ antea cautum erat de iure cõmuni in l.Ne-
mini. l. Iubemus. C. de Aduocat. diuers. Iudi-
cior. & l.Iubemus C. de Aduocat. diuers.Iudi-
cum. Dicit tamen Freccia, antiquius studium
scientiarum Neapoli fuisse : non tamen decla-
rat tempora,aut procedit vlterius.

Per lõga autẽ interualla.ante Friderici tẽpo-
ra eadem Neapolitana Ciuitas Gymnasia,Aca-
98 demias,†ac sciẽtiarum omniũ suas scholas ha
buit, quæ semper ibi floruere : Proinde Virgi-
99 lium,† Latinorũ Poetarũ Principem,Neapoli-
tanis in scholis,latinis,græcisq; litteris, operã
nauasse, scripsere Donatus,alijq; eius vitæ scri
ptores:quod,& Seruius,& Macrobius annota-
rũt: & Georgicorum libros Neapoli scripsisse
idem Virgilius lib. Georgic.4.testatur dicens,

Hæc super Aruorum cultu,pecorumq; canebam,
Et super arboribus, Cæsar dum magnus ad altum
Fulminat Euphratem bello, victorque volentes
Per populos dat iura,viamq; affectat Olympo.
Illo Virgilium, me tempore dulcis alebat
Parthenope, studijs florentem ignobilis oci.

Fatetur hoc ipsum de Virgilio,quòd sua Poe-
mata ibidem composuerit ad Antimachum
scribens Iouinianus Pontanus dum ait :

Hinc Musa placidis, falicum docuere sub vmbris
Sebethus liquidis, quà fluit huber aquis.
Inde specu exceptus, viridisq; in Rupe Veseui.
Pastor agens cecinit, Tytire coge pecus.
Huc ades ò Melibœe, caper tibi saluus,& hedi,
Item domum saturi, nox venit,ite greges.
Post latas segetes, quo sidere vertere terram
Conueniat, Baccho qui sit & aptus ager.
Cura bonum quæ sit, pecori quis cultus habendo
Et docuit pressis, mella liquare fauis.
Felix aruorum cultu, felicior armis,
Dum profugum Aeneam, dum canit arma virum.

Inde moriens Virgilius ipse Brundusij, vo-
100 luit & cadauer suum Neapoli †asportari,&
ibidẽ tumulari,relinquẽs carmen in sepulchro
ab ipso cõpositũ, quod est tale iam vulgatum.

Mantua me genuit,Calabri rapuere,tenet nunc
Parthenope, cecini Pascua, rura,Duces.

101 De cuius sepultura Petrus Bembus † Cardi-
nalis,optimè lusit,dũ in sepulchro Actij Since-
ri Sanazarij, apud Mergelinã Neapoli, inquit:

Da sacro cineri flores, hic ille Maroni
Sincerus,Musa proximus,vt Tumulo.

In eadem Academia Neapolitana studia pe-
regisse, maximam etiam vitæ partem exegisse
102 †Silium Italicum , magni nominis Poetam,
notum est . Sic & Aeschinem Oratorem Maxi-
mũ.De Neapoli studijs plura referunt Statius,
Horatius,& Papinianus , de quibus,& Martia-
lis lib.5.Ad Toranium scribens ait :

Et quas docta Neapolis creauit.

Senecam studijs vacasse Neapoli, ipse etiam si
bi est testis. De huius studij laudibus plura di-
cit Paris d Puteo de Syndicatu in proœ. & post
ipsum Horatius Lucius de Priuileg.Scholar.in
fi. sub tit.de his, q. gaud.priuileg.scholar.n.23.
Successu tẽporis eandẽ Academiã priuilegijs
cumulauit,ac doctorandi, & Graduandi in ea,
103 normam tradidit Ioanna Regina † in anno
1428.Vnum proferã pro omnibus,qui de Nea-
politana Academia scribit Strabonẽ'qui lib.6.
inquit.Plurimi è Roma Neapolim secessum fa-
104 cientes,victum Græcanico†Ritu perducunt,
aut quietis,atq; ocij gratia: Præsertim,qui eru
ditioni dant operam, aut remissioris vitæ desi-
derio , maximè quos senectus affligit, vel ad-
uersa valitudo. Pleriq; etiam Romani,eodem
viuendi genere delectati, cũ tantã mortalium
multitudinẽ in simili degentem instituto, ipsa
in Ciuitate versari contẽplẽtur,studiosè,ac li-
benter vrbẽ incoluut, ibi ducẽtes ætatem.Hęc
Strabo . Optimè denique Matth. de Afflict. in
Cõst. Vtilitati. nu.1.dicit: In Ciuitate Neapoli
105 fuisse studium ante Aduẽtum Dñi†Nostri Ie-
su Christi.Sed & d ipso,& alijs Academijs Re-
gni Neapolitani,latius dicam in fine huius ca-
pitis: Ne interim aliorũ studiorũ memoriã de-
relinquã.Hæc Neapolitana Ciuitas ea sẽp vir-
106 tute fuit nobilis,q.a† sẽp Romanis fuit fide-
lis.vt dicit Velleius Patercul.Histor.Rom.lib.1.

Salernitanũ etiam Gymnasiũ,& ipsũ antiqs-
107 simũ est,quoad oẽs scientias,†& si antiquius
ibidẽ ante Iustiniani Augusti tẽpora, Philoso-
phiæ,Medicinæ,aliarumq; liberaliũ scientiarũ
studium viguerit . & post modũ vtriusq; iuris:
licet quoad Doctoratus Insulas , non permit-
tant officiales Regij, scholares Graduari in
108 vtroq; iure,nisi†Neapoli,sed tñ in Philoso-
phia,Medicina, & Artibus . Hæc enim Ciuitas
quondã Neapolitani Regni,caput fuit,primo-
109 rumq; huius† Regni Regum nempè North-
mannorum dulcissima,& amplissima sedes.Vn-
de idem Fridericus Imperator, vetuit nullũ in
110 Regno sibi Medici nomẽ † assumere, nec ali-
quo pacto mederi,nisi primo Salerni,in cõuẽtu
publico Magistrorum iudicio cõprobatus fuis-
set.Nemini etiam licere constituit,aut potesta
tem habere legendi Chirurgiam , ac Medici-
nam,nisi Salerni , aut Neapoli. Nec aliquẽ sibi

nisi exinde Magistri nomen assumere, vt in d.
111 Constit. Vtilitati. †& iterum in Cōst. In terra qualibet. vbi reddit rationem Matth. de Afflict. quare Imperator ibi proponat Ciuitatē Salerni, Ciuitati Napolis. Antiqſſimū verò esse hoc Salernitanū Gymnasiū, scribit nouissimè M. Antonius Marsilius Archiepisc. Salernitan. in Hydragialogia. p. 2. c. 27. nu. 23. Quantæ Authoritatis fuerit Gymnasiū istud, ex eo patet, q̄ Collegium Salernitanum scripsit librum illum præ-
112 clarissimū, cui titulus, †Schola Salernitana, q̄ in Regis Angliæ gratiā factus est, & postmodū commenti dote ornatus ab Arnaldo de Villanoua, Philosopho, ac Medico: vt de eo restatur Io. Andr. in c. Consilium. de obseruat. ieiun. & ad Specul. in tit. de crimin. falsi. in rubr. in fin. Quamq̄ multa huius Arnaldi opera, fuerint vti
113 †hæretica, reprobata. vt dicit Bernar. de Lutzemburgo in Catalogo hæretic. lib. 2. Gabriel Prateolus de Vitis & sectis Hæretic. c. 69. Eymericus in director. Inquisitor. p. 2. q. 11. & 28.
114 & vtrobiq; diligēter Doct. Frācifcus† Pegna, nūc sacræ Rotę Romanę meritissimus Auditor. & nouissimè Damian. Roscius de Sectis Hæret. in Arnaldo: & ego etiā aliqua dixi cōtra eūdē in cōs. 28. n. 39. cū seqq Cent. 1. Hoc studiū ius
115 ciuile profitendo publicè rexerūt † pluribus annis, Paulus Leonius Patauinus, Io. Bolognettus Præceptor, Io. Berēgucius Senēsis, & Albertus Bolognettus S.R. E. Card. Præceptores similiter mei: necnō insignes Iureconf. eiusdem patriæ, Io. Nicolaus Vicarius, Nicolaus Capograssus, Carolus de Rogerijs, Io. Angelus Papius, Sebastianus Maffa, Io. Iacobus Corbillesius olim p̄ceptor meus in libris institutionū, nūc iuris canonici publicus professor eruditissimus, Io. Laurentius de Rogerijs, non minus auorū, q̄ sua scientia Illustris, q paulò ante primā iuris ciuilis de sero lecturā ibidē p̄fitebat. Nunc verò eandē Neapoli regit. Quoad Philosophiæ studia, ac medicinæ, illud studiū ornarūt Augustinus Niphus Suessanus, M. Antonius Zimara S. Petrinas Hydruntinus, Io. Antonius Tessaurus de Corneto, Frācifcus Storella Alexanensis Hydruntinus, Antonellus Rogerius, Io. Nicolaus Rogerius filius, Frācifcus Alfan°, Adrianus Autofinus, Andreas Mattheus Tesaurerius, Pyrrhus Alfanus Philosophus, & demū Iurifconf. ac Publicus professor Salerni, & Neapoli, Hieronymus Vitalianus, & Iulius Tesaurus Io. Antonij filius, qui modo ex ordine Regio Philosophiam publicè profitetur! Quos ego ab Antonello Rogerio, & oēs subseq̄ntes præceptores Excellentiſs. habui, in Dialectica, & Philosophia: quorū virtutes illorum fama, ac opera commendant. Et Metellus Grillus nunc eiusdem Collegij Prior dignissimus.

Messanæ studiū in Insula Siciliæ præclarum erectum est: ibidem omnium scientiarū Academia instituta fuit ab eodē Philippo II. Austrio
116 †Rege Catholico, in qua vice prima, publico Nobilis eiusdem Ciuitatis Messanæ stipendio,
117 legit Io. †Bolognettus Bononiēsis I. C. Famosissimus, q nullis meis eget laudibus, cū sit mūdo notissimus, quē Salerni primo studij iuris ciuilis anno præceptorē habui. In hoc Messanēsi studio idē Bolognettus eodē primo anno bis in die legit, lecturā matutinā, & vespertinā. De huius Ciuitatis laudibus, & Historia latè Thomas Facellus Histor. Sicul. Decade. 1. lib. 2. c. 1. & plurima idem præceptor Bolognettus in conf. 1. In eodē studio paulò ante primā iuris
118 ciuilis Cathedrā rexit Iacob. †Gallus Neapolitanus præceptor meus I. C. Excell. & Eloquentissimus, ac sciētiarū omniū Coriphæus elegantissimus, quē Regni Neapolitani iuuentus scholastica, absentem vocat, & collachrimatur.

Catinense studiū in eadē Siciliæ insula anti-
119 quius extitit, è quo exijt ille, † qui pro omnibus sufficit Nicolaus de Tudeschis. Abbas Panormitanus dictus, S.R.E. Cardin. ob cuius famosissima in ius canonicū commētaria immortalitati est donatus. De hac vrbe plura scribit Thom. Facell. in Histor. Sicul. Decade prima. lib. 3. c. 1. In ea nostro tempore floruit Iosephus Cumia, qui ex suis scriptis, sibi celebre nomen quæsiuit. Huius vero Ciuitatis antiquissimum fuisse Gymnasium, vt quod à M. Marcello Romanorum consule ordinatum fuerit, testatur idem Facellus Decade. 2. lib. 5. cap. 1.

Hispaniæ vero studia, celeberrima, & illa sūt,
120 Palentinū aūt ipsorū oīum† antiquus, qd̄ postmodū Salmanticæ trāslatum extitit, (vt dicam infra) fuit autē institutum à Petro Rege Aragonum. 2. in anno Dñi 1209. vt testatur Lucius Marin. in Histor. Hispanic. lib. 3. cap. 1. nouissimè Ioan. Mariana. lib. 11. cap. 2. Quamq̄ idem Mariana lib. 13. cap. 1. dicat ab Alphonso II. Raymundi, filio Petri, patre institutum fuisse.

Salmanticæ Academiæ in Hispania meminit
121 Sūmus Pontifex in Cle. 1. de Magistr. †vbi dicit Cardinal. Zabarella ipsum nescire quando fuit institutum illud studium. Idem dicit Bart. de Cassæn. in Catalogo parte. 10. Consider. 32. Tamen, fuit à dicta Academia Palentina supra narrata, translatum Salmanticę in anno circiter 1239. à Ferdinando III. eiusdem Alphonsi iam dicti Nepote, ob loci commoditatem, salubri etiā ex secessu, & ameno, labente inde Amne Torme. vt testatur idem Mariana dicto lib. 13. c. 1. Temporibus nostris est celeberrimum
122 studium, ac supremum† inter omnia Christiani orbis Gymnasia. Ibidem enim omnium linguarum Chaldeę, Hebreæ, Arabicæ, Græcæ, Latinæque exercitamenta enucleantur: vbi in quacuuq; facultate Magistri, ac Doctores eximij eminent, & ibidem ex diuersis Christiani orbis partibus numerosus Scholarium concursus habetur: vt suo tēpore, eos, qui studijs litterarum operam nauabant, numeratos, & ad septem milliū numerum ascenderent, scribit Lucius Matineus Sicul. Histor. Hispanic. lib. 2. c. 3.

Quod

Quod mihi ẽt affirmauit Illust. Dñs Don Petrus
de Vera ab Aragonia Iurisconf. Hispanus omnium scientiarũ genere eruditissimus, Regius
in Senatu Neapolitano Cõsiliarius, & Senatorũ Decanus, & modo Præses. Huius Gymnasij
meminit Horatius Lucius in loco supra allegato. nu. 23. in fin. Iacob. Benius. num. 13. Plura
etiam sũt ibidem particularia Collegia à Summis Viris passim erecta, censibus, ac maximis
redditibus ditata, in quibus collegiales scholares Collegij sumptibus litteris vacant, quo-
123 rum vnũ † à Iacobo Annaio Archiepiscopo
Hispalensi institutum, ac diuitijs honestatum
fuit. Aliud ab Alphonso Fonseco Archiepisco-
124 po† Toletano, ædificatum, institutum, ac dote ornatum. Sũt tamen alia plura Collegia. Ex
quorum Academia in Theologia, Philosophia,
vtroq; Iure, Medicina, alijsq; facultatibus cum
multiplicium linguarum cognitione, in dies,
viros clarissimos exijsse, ac exire conspicimus.
Ego legi apud Ferdinandum Fornarium I.C.
celebrem, Regentẽ, & in Regia Camera locum
tenentem, Priuilegium confirmationis studij
Salmanticens. ab Innocentio VIII. emanatum.

Pincianum Gymnasium, situm est in oppido,
quod Hispanorũ sermone (Valladolid) cognominatur. Oppidũ hoc Ciuitatibus quibusq; nõ
125 æquandum tñ, sed anteponendũ† est. Habet
enim à latere flumẽ Pisuergæ, studijs liberalibus, disciplinis, artibusq; excultum, sacris ædibus, collegijs, ac cœnobijs ornatissimũ, mercato
rũ cõmercio nobile, omni humanarũ rerum copia affluens, ædificijs, foris, mœnibusq; illustre,
& cunctis deniq; rebus, Principi, Christianæq;
Ciuitati necessarijs refertissimũ: quorũ meminit Lucius Marineus Histor. Hispan. lib. 3. c. 1.
Ob cuius dotes supremas, audio nouissimè à
126 Clemente† VIII. Summo Pontifice in Ciuitatem erectum, & Episcopi dignitate ornatum.
127 Cõplutẽsis schola in eadẽ† Ciuitate, q̃ Hispanorũ vulgari lingua, Alcalà d'Henares, dicitur,
à Flumine præterlabente sic dicta, à Francisco
128 Ximeneo de Cisneros† Cardinali, & Archiepiscopo Toletano, ordinis S. Frãcisci, sũmis instituta, ac honestata diuitijs in anno 1517. Plura sunt ibidẽ Collegia, plures Lectorũ Cathe-
129 dræ in omni† linguarũ, & scientiarũ genere.
Grãmaticales enim Cathedræ sex: Rethorices,
Artis oratoriæ, & Historię quatuor: Græcanicæ
tres, Hebreæ tres, Artium octo, Mathematicæ
vna, Moralis Philosophiæ vna, Medicinæ quatuor, legum, Canonumq; sex, Theologiæ totidem, sua cuiq; sunt statuta stipẽdia. Huius Academiæ meminit Marinens Histor. Hispan. lib. 2.
cap. 3. Io. Mariana, de Rebus Hispan.
130 Saguntina Academia, † & ipsa est in Ciuitate Sagunthi, q̃ ab Annibale deleta est ob fidei
cõstantiã, quã Romanis seruarunt, & ex veteribus muris alia facta: quam idcirco, Muruiero
appellari dicunt, quasi muri veteres. Huius Ciuitatis ędificationẽ ad Zacinthos refert Strabo
lib. 3. vbi ex huius vrbis vastatione, Romanos
grauiter, & ægrè tulisse, & propterea secundi
belli punici initia inde sũpta fuisse. Huius meminit etiã Plin. lib. 3. c. 3. de qua sic inquit Põponius Mela lib. 2. c. 4. Vrbes cõplexus, & alias
quidem, sed notissimas Valentiã & Saguntum
illã fide, hãc erumnis inclitam. Huius etiã meminit Episcopus Gerundensis Paralipom. Hispaniæ. lib. 1. c. 19. Lucius Marineus Sicul. in Histor. Hispani. lib. 12. c. 19. Cuius scholæ mentionem fecit Iacob. Benius. vbi supra. sub nu. 12.
Quãmq̃ idem Marineus lib. 2. c. 3. in fin. dicit
hanc Ciuitatem non esse illam antiquam Saguntum, quod verisimum esse, nemo negat,
cum illa fuerit (vt dictum est) deleta.
131 Oxomensis etiã Ciuitas† suũ habet studium,
credo verissimũ mutatis qbusdã litteris, esse illam Ciuitatem, quam Vxamam appellat Plin.
lib. 3. c. 3. vt dicatur Ciuitas Vxamensis, quod
& credit etiam Marineus. lib. 2. cap. 3.
132 Hispalense studium celebre est, cũ sit† in Ciuitate Hispalis, de qua Lucius Marineus lib. 19.
c. 20. sic scribit: Est enim ambitu magna, forma
rotunda, visu pulchra, tẽplis celebris, sacerdotibus exculta, multis equitib⁹ nobilis, ciuibus
plena, domib⁹ insignis, plateis, & vicis hilaris,
hortis, & fontibus amęna, tuta propugnaculis,
mœnibus cincta, defensa portis, & turribus, cãpis iucunda, agrorum frugibus abundans, oliuetis, & magnis oliuis, & oleo fœlix, mercatorũ cõmercijs diues, artibus adornata mechanicis, & liberalibus studijs Illustris. Hęc Marine⁹.
De Hispalensi cõuentu, ac Ciuitate in vlteriori
Hispania sub Bętica scribit Plin. lib. 3. c. 1. vbi illã cognomine Romuleam appellat. Germanograph. lib. 2. Io. Boemus de moribus gentiũ. lib.
3. c. 14. Io. Laurentius Anania in Fabrica Mũdi
in Europa. lib. 1. & dum hæc transcribuntur, de
Hispali amplè tractat Io. Boterus Relationum
lib. 1. in Bętica. Ante eos Episcopus Gerũdens.
Paralip. Hispanię. lib. 1. c. 19. ità inquit. Hispalis
dicta est à prioribus antiquis, postea vero à Iulio Cæsare Iulia Romulea appellata, vt Straboni placuit, à cuius nomine vulgara loquutio
originẽ traxit, vt Siuilia appelletur, tamq̃ à Iulio Cæsare instaurata, & dicatur Ciuitas Iulia,
referũtq; p̃fatũ Cæsarẽ eandẽ vrbẽ cõstruxisse,
qđ tñ verum non est, cum apud Titum Liuium,
Cõmẽtariaq; p̃fati C. Iulij Cæsaris, ac Luciũ,
plurimosq; scriptores antiquiores, fiat eius Ciuitatis mentio. Potuit tñ Iulius Cæsar instaurasse labentem, auxisse, ac dilatasse: obtinuit tñ
moderna literarũ loquutio, vt pristino nomine
ab eis nuncupetur. Hæc Gerundensis. Vulgo tñ
Hispanorũ appellatur Sibilia, de qua nouissimè
Mariana. de rebus Hispan. lib. 1. c. 4. & lib. 13.
c. 7. & 8. & ante Pomponius Mela lib. 4. cap. 4.
133 Granatæ studiũ, & ipsum celeberrimum† extitit, ab huius Ciuitatis nomine Granatæ Regnum appellatum extitit, vt dixi supra cap. 46.
Episcopus Gerundensis Paralip. Hispan. lib. 1.

c.19.censuit, Granatam mutasse nomen,& esse illam,quæ Claudio Ptolomæo est Illipula Magna. Verum ipse errat,quia Ptolom. lib.2. c.4. ponit Illipulam Magnam,quam dicit Ilpam, &
134 Illipulam quæ est minor.†& postmodum ponit Illiberim,Liberiam dictam,quam dicit esse Granatam caput Regni. Quod eodem modo, & Strabo lib.3.in fine meminit de Ilipa.& lib. 4.circa principium dicit ex mõtibus Pyreneis duo flumina progredi, scilicet Rhuscenonem,
135 & Illibetim,†ex quibus vterq; eiusdem nominis Ciuitatem habet. Hoc idem confirmatur ex Plinio.lib.3.c.1.vbi dicit Eliberi, quod Liberini,Ilipula,quæ laus:& paulò inferius Ilipa cognomine Magna. & inferius. dicit Illipula minor. Ex qbus satis liquet,Illiberim,siue Eliberim prius illã fuisse: qđ, & fatetur Io.Mariana. lib.1.c.4. in fi.& ante ipsum Io. Laurentius Anania in Fabrica Mundi, in Europa.lib.1.

Ossuna,& ipsa studium,& scholas suas habet,
136 hæc autẽ Ciuitas antiquis,†Vrso dicebatur, vt est apud Plin. lib.3. c.1.dicentẽ. Vrso,q̃ Genua vrbanorũ. Quam nouissimè Io.Mariana de Rebus Hispan. lib.13.cap.1. Vrsao appellat,vt in eius indice in dictione Vrsao.Sed,& Lucius Marineus Rerum Hispanicar.lib.2.cap.2.Ossunates appellat.

Conymbricensis autem Academia in Lusita-
137 nia,erecta est à Ioãne secũdo Rege,†Alphõsi Quinti filio, quæ à summis, præclarissimisq; viris in omni sciẽtiarum genere in dies excreuit: vnde omni in disciplinarum genere, liberalibus artibus, & scientijs viri eruditissimi efluxerunt: quam nouissimè amplissimis priuilegijs decorauit Philippus II.Rex Catholicus. cuius meminerunt Hieronymus Francus Conestagius in Histor.Portugall. lib.2. & Io.Ant. Viperanus de obtenta Portugallia. in fin. Episcopus Gerundens.in Paralipom.Hispan.lib.1. cap.19. Huius Ciuitatis mentionem facit, Colymbrium, ipsam vocando. Similiter Lucius Marineus.lib.2. ca.3. Huius studij meminit Io. Laurentius Anania in Fabrica Mundi,in Europa.lib.1.& ante eum. Germanographus lib. 2.

Cæsaraugusta vrbs,& suum habet studium ge
138 nerale scientiarum omnium,quod†quidẽ in artibus antiquissimum fuit,postmodum in anno D.Nostri Iesu Christi 1474. per Sixtũ Quartum Pontificem Maximum cõfirmatum,& quatenus opus erat de nouo concessum,cum potestate Graduandi,seu Doctorandi, ad supplicationem Ferdinandi Regis Aragonum, vt idem
139 priuilegium asserit.†Quamq̃ in Regno Aragonum dicto anno, nullus huius nominis Rex in eo Regno esset,sed Ioannes Alphõsi Quinti filius.Sed tñ arbitror supplicationẽ Sedi Apostolicæ porrectam tempore Regis Ferdinandi Ioannis Primi filij. & expeditionem fuisse dilatam vsq; ad tempora Sixti. Hoc idem Priuilegium iterum ab codẽ Sixto IIII. fuit renouatum,in anno Domini 1476. & demum amplitum à Rege Ioanne II.anno 1477.Postmodum
140 in anno 1541.Inuictissimus Dñs†Carolus V. Imperator,& Rex Aragonum confirmauit omnium præfatarum scientiarum, ac iuris Canonici, & legalis, & Theologiæ studiũ generale, non solum concedendo ei priuilegia studij Parisiensis,& Ilerdensis,sed quorũcumq; studiorum generaliũ. & vltimo loco amplissimè extitit confirmatũ per Paulum IIII Summũ Pontificem,qui cõcessit huic Ciuitati,studium generale in artibus.& naturali,ac morali Philosophia,Medicina,Theologia,iure Canonico, Ciuili, ac qbusuis licitis facultatibus,& scientijs ad instar Salmaticensis, Vallis Oleti, Ilerdẽsis, ac aliorũ Regnorũ Hispaniæ Vniuersitatum,& studiorũ generalium. De huius studij,atq; Academiæ,ac Ciuitatis, quæ caput est Regni Aragonum latissimè tradidit Lucius Marineus de Reb.Hispanie. lib.3. c.2. Vasseus in Chronico Hispan. c.20. latissimè omniũ Io.Gaspar Hortigas in patrocinio pro Gymnasio Cæsaraugust. per totũ:& post ipsu,multos cumulans,Petrus Cenedo Collecta.iuris canonici par.1 Collect. 43.nu.6. Qui Iurisconsulti eruditissimi, atque
141 †elegantissimi partes omnes expleuerunt, qbus patriæ authoritatẽ,& dignitatẽ tuerẽtur, tũ quo ad antiqtatẽ, tũ quo ad alias partes ad amplissimæ Ciuitatis decorẽ necessarias. Huius studij meminit Germanographus lib. 2. Iacob.Benius de priuileg. Iurisc.in proœmio. sub nu.12. dicunt illã esse aliqui supradictorum, q̃ olim salduba dicebatur, qđ ego non recipio, cũ Põponius Mella lib.2.c.4.antiqssimus,ac ve
142 tissim' scriptor,cõmemoret†separatim Saldubã,& Cæsaraugustam, licet Plin.lib.3.cap.1. & cap.3. videatur facere pro illorum opinione, tamen non est præsentis speculationis.

Ilerdense Gymnasium in ipsa Ciuitate ere-
143 ctũ est, q̃ vulgari Hispanorũ†idiomate(Lerida) dicitur, de qua Ciuitate plura scribit Lucius Marineus Ret.Hispanie.lib.10. c.21. ante eum Strabo. lib.3.Plin. lib.3. c.3. Hoc studium antiquissimum esse patet ex priuilegijs studij Cæsaraugustani, in quibus inter cætera conceduntur prærogatiuæ studij Ilerdensis, & fuisse institutũ in anno Dñi 1300. à Regibus Aragoniæ scribit Io.Marian. lib. 15.ca.3.cuius studij meminit Germanographus lib.2.Ioã.Laurent. Anan.in Europa. lib.1. & Io.Gaspar Hortigas in Patrocin.pro Gymnas.Cæsaraugust.p.1.sub nu.31.Io.Boterus Relationũ vniuers.lib.1.c.4.

Oscensis verò Academia in eodem Regno
144 Aragoniæ, antiquissima est,vt quæ à Sertorio in anno Vrbis circiter 660. sua initia habuit,qui ad captandas Hispanorũ voluntates, ac eorum beneuolentiam disciplinas, & Gymnasia,ac ludos litterarios instituit.de quo Episcopus Gerũdensis Paralipomenon Hispaniæ, lib.8.cap.9.inquit:Auxitq; indignationem Hi-

spa-

145 ſpanorum immenſa Sertorij ab initio † hu-
manitas,in crudelitatem cōuerſa. Is enim cum
ab initio pueros Hiſpanorum obſides ſibi aſsi-
gnari iuſsiſſet, & in Oſcha vrbe tenuiſſet, illos
liberalibus ſtudijs, alijsq́; bonis artibus, eru-
diebat. de quo Ioannes Mariana lib. 3. cap. 13.
Quæ(inquit)illa ſtudia,vt diuturna eſſent,arte
prouidebat, ſapientiæ profeſſoribus ex Italia
aduocatis,atq; litterario Gymnaſio Oſcæ con-
ſtituto, ad quod filij procerum mitti curabat,
cunctas nationes non magis Armis, quàm ſa-
pientiæ ſtudijs,illuſtrari dictitās; neque fas eſ-
ſe,ea laude cædere Romanis,quos rebus cæte-
ris exequarent. Huius etiam Scholæ meminit
Lucius Marineus lib. 3. cap. 2. Ioan. Laurentius
Anania.in Europa. De hac Schola plenè ſcrip-
ſiſſe audio Martinum Mōter in propugnaculo
pro Oſcenſi Gymnaſio, & illum in eodem ſtu-
dio præceptorem habuiſſe ſcribit Petrus Ce-
nedo Collectan.iuris Canonici. Parte 1. Colle-
ctan.24.nu.18. ad quos ſufficit me remittere le
ctores, de quo etiam plura ſcribit Idem Ioan.
Gaſpar in patrocinio pro Gymnaſio Cæſarau-
guſtano. Hæc Ciuitas Ileoſca dicitur Straboni
lib. 3. Marineo in loco allegato, Iſca, de cuius
146 veritate alibi dicam. de Oſca † ſcripſit Plin.
lib.3.cap.1.Sed hanc Ciuitatem non eſſe illam
Oſcam Sertorij idem Hortigas vbi ſupra. p. 2.
num. 100. ſed aliam Bęticam, quod diſcrimen
ego reſoluere nolo.
147 Valentię vrbs habet etiā † Generale ſtudium,
inquit Lucius Marineus de Reb. Hiſpan. lib. 3.
cap.4.Ioan.Laurent.Anania in Fabrica Mundi.
in Europa.lib.1.nouiſsimè Io.Mariana Hiſtorię
Hiſpaniæ.lib. 12. cap. 19. Iacob.Benius. vbi ſu-
pra nu.12. Ioan.Gaſpar Hortigas in Patrocin.
pro Gymnaſ. Cæſarauguſt. parte 1. nu.31. dixi
ſupra aliqua de vrbe Valentia dum tractaui de
illius Regno cap.46.
148 Oriolanum etiam ſtudium non omitto, † de
quo idem Ioan.Gaſpar Hortigas in loco proxi
mè allegato.cuius Ciuitatis Oriolæ.ſcribit ali-
qua Marineus Siculus lib. 3. cap. 4. Dicunt hæ
149 Ciuitatem illā eſſe(Oringin)antiquam † opu
lentiſsimam,quam expugnauit Lucius Scipio,
vt voluit Epiſcopus Gerundens. Paralipom. Hi
ſpaniæ.lib. 2. c.18. & 19. de ea Ciuitate, Orin-
gine, deq́ue eius expugnatione ſcribit Liuius
lib. 28. de Oriola optimè Anania in Fabrica
Mundi.in Europa.
150 Barchinonenſe Gymnaſium † Tarraconenſe,
& Perpennianenſe retulit ſub Cataloniæ Re-
gno,ac etiam Gerundenſe.Ioan.Gaſpar Horti-
gas in dicto Patrocinio pro Gymnaſio Cæſar-
Auguſtano.parte 1.nu.31.
Expeditis nunc Academijs,ac ſtudij, quæ re-
periuntur in Dominio Philippi Regis Catholi
ci in Regnis Hiſpaniæ, nunc alia eiuſdem Re-
gis, quæ alibi ſunt enumeremus.
Dolenſis Ciuitatis ſchola, in Burgundia in
151 anno Dñi 1426. à Philippo Probo Duce † ere-
cta eſt, vt teſtatur Gilbertus Cognatus in Com
mentar.de ſuperiori Burgundia. Hanc Scholā
cōmemorat Barth.de Caſſen. in Catalogo Glo-
riæ Mundi.p.10.conſiderat.32.vbi dicit ipſum
etiā ſtudijs operā dediſſe. & Iacob. Benius de
priuileg. Iuriſconſ. in proœm.ſub nu.12.Cuius
152 ſtudij pluries meminit Nicolaus † Bellonus
pſertim in Epiſtola liminari ad eius cōſilia, vbi
dicit in illo ſtudio pluribus annis legiſſe publi
cō ſtipēdio: & in Oratione habita in primo au
ſpicio lectionū, q̄ eſt in Calce libri vltimi ſup-
putationum Belloni.nonnulla in libris Ioannis
Mauritij Dolani, & habere etiā priuilegium à
Martino V. Summo Pontifice, teſtatur Renatus
Choppin.de Doman.Franci.lib.3.tit.27.un.24.
153 Duacenſe Gymnaſium † in Belgio,cuius me-
moriam fecit Iacobus Benius in loco ſupra al
legato. ab hoc clariſſimi, & Illuſtres in dies in
omni ſcientia viri prodeunt.
154 Louanij adeſt Gymnaſium, † à Ioanne IIII.
Brabātiæ Duce erectū in anno 1426. aſſentien
te eodem Martino V. Sūmo Romano Pōtifice,
vt teſtatur idem Renatus Choppin. de Doma-
nio Franciæ.lib.3. c.27. nu. 24. & arbitror eo-
dem tēpore,quo,& ſtudium Dolanum erectum
fuiſſe, æmulatione virtutis Ducum ſuorum. Et
licet ſtudium omnium ſcientiarum, excepta
Theologia, ibidem floruiſſet, poſtea verò eo-
rundem ſtudiorum, ac ſcientiarum conceſſio-
nem factam extitiſſe, ſcribit Adrianus Barlau-
dus in Hiſtoria Brabantiæ lib.1.cap.85.& Iaco
bus Meyerus in Hiſtoria Belgica. lib. 16.
Dauentriæ etiā floruit ſcientiarū ſchola, ſiue
155 Hollandiæ, ſiue Friſiæ illam tribuas † propè
Traiectū,de qua loquitur Adrianus Barlandus
in Hiſtoria Brabantica.poſt c. fin. In Traiecto.
156 Mediolanēſe Gymnaſiū cōmemorat † Bal.in
cōſ.77.vol.5.Bartbol.de Caſſen.in Gloria Mun
di.Par. 10.conſiderat. 32. Paulus Iouius in Hi-
ſtoria. Poſtilla ad Abb.Panor. in c. Tuæ frater-
nitatis,in verb. Paduano. de cleric. non reſid.
Iacob.Benius in loco pluries allegato.num.11.
Hierony.Cagnol.in d.§.Hæc autē ria. nu.248.
157 Papiēſis vero ſchola litteraria, & illa † quidem
eſt Florentiſſima,ac ſecundum aliquos in anno
Dñi Noſtri Ieſu Chriſti 804. fuit à Carolo Ma-
gno erecta,vt voluit Cardinal Zabarell.in dicta
Clem. 1.de Magiſtr.Robert.Guaghin.in hiſtor.
Gallic.lib.4.Antonin.Florentin. par.2. Tit.14.
cap.4.§.12.Hanc tamen in anno 1370.per Ga-
158 leatium II. hortāte Frāciſco Petrarcha † ma
ximis Priuilegijs ornatam,& præſertim ſtudio
Generali ſcientiarum, ab Otthone Magno, &
Carolo Quarto Imperatoribus, teſtis eſt Rena-
tus Choppinus.de Domanio Franciæ lib.3.tir.
27. ſub num.23. Quamquam Carolus Sigonius
de Regno Italiæ lib. 7. Othone Primo dicat,
nulla tunc in Italia iuris ciuilis, preterq̄ Theo
logiæ,ac Philoſophiæ ſtudia fuiſſe. Quod ego

sic verum fateor, vt ità florentes scholas non
habuissent, sed vt illa ferebat ætas, eo modo ex
titisse, vt essent legalium studiorum, ac sciẽtia-
rum homines petiti, qui iura decernerent, ac
desidia litigãtium resoluerent, ne sine lege, si-
neq; ratione causæ agitarentur. Eandem Aca-
demiam nunc florentem faciunt Ioannes Ba-
ptista Costa Papiẽsis, Polydorus Ripa Medio-
lanensis Iuriscõsulti celebres, quorum scripta
veri fidem testantur.
159 Maiorca suum habet scientiarum† studium,
vt scribit Germanographus lib. 2. Huius Ciui-
tatis, & insulæ, multa scripsi supra vbi egi de
Regnis Catholici Regis cap.46. nu. 171. & seq.
vbi me remitto.
160 Gadis, siue Calis habet etiam † suum Gym-
nasium, de quo scripsit Mambrinus Rosens Fa-
brianensis in vita Traiani Imperatoris col. 1.
161 & 2. Hanc vrbem Tirij condiderunt, † vt est
author Velleius Paterculus Histor. Roman. lib.
1. Plini. lib. 5. cap. 19. Ioan. Boter. Relationum
vniuersal. lib. 1. cap. 9.
Sufficit in Regis Catholici Regnis, atq; Do-
minijs enumerasse hæc triginta, & vnum studia
162 †scientiarum: & nonnulla alia etiam omisi-
mus, cum hæc sufficiant, quibus valeamus con-
cludere nullum in mundo Regem, aut Princi-
pem esse, qui ei possit in hoc singularissimo vi-
tæ decore æquari.
Sed antequam caput hoc concludamus, non
à Re alienum videbitur, nec modestiæ aduer-
sari videmur, si iterum antiquissimas, & memo-
rabilissimas, sciẽtiarũ Academias Regni Nea-
politani commemorabimus, quibus lecturi vi-
deant, nõ debere nos alijs palmam studiorum
præbere, vel alijs inferiores videri, quando in
his, omnibus præ esse conspicimus. Quis enim
Historiarum lectioni, vel modicè versatus, hæc
non considerabit, nostramq; opinionem non
confirmabit, ac frequenti calculo non tuebi-
163 tur? Metapontus enim, † Heraclea, Croton,
& Tarentum, fuerunt antiquissimæ Mathemati-
carum, Philosophicarum, omniumq; discipli-
narum, scientiarum, ac studiorum, scholæ, &
Academiæ celeberrimæ, à quibus omnes ferè,
ni fallor, Philosophorum sectæ prodiere. De
his autẽ Ciuitatibus, plura scribit Strabo. lib. 6.
Pomponius Mela. lib. 2. cap. 2. Iulius Solin. in
Polyhistore. cap. 7. Plin. lib. 2. cap. 96. & lib. 3.
cap. 11. Quarum tres hodie super sunt Ciuita-
164 tes nobilissimæ, & † fortissimæ Croto, & Ta-
rentum, & Heraclea, quæ vulgari Italo nostro
idiomate, Gieraci, appellatur. Pythagora enim
165 † Samius, cum iuuenis adhuc esset, sciendi
studio flagrans, Ægyptum petijt, à Policrate
Sami Domino, Amasidi Ægyptiorum Regi com
mendatus. à quibus illorum doctrinas edoctus
est: apud Caldęos post modum illorũ linguam,
siderum cursus, motusque, mundiq; originem
didicit. Reuersus Cretã cũ Epimenide, alijsq;
sapientibus congressus, Samum redijt, vbi Poli
crates illum odio prosequi ob eius sapientiam
cœpit: vnde inuidiæ cędens Italiam petijt, &
166 Crotonem † vrbem coluit, ibiq; non solum
viuendi leges dedit, sed Scholam nobilissimam
exercuit, à qua vti perenni scientiarũ, omnium
fonte, tot Clarissimi Discipuli, ac Philosophi
prodiere; à quibus post modũ omnis ferè Phi-
losophorum sciẽtia manauit. Eius enim disci-
puli, quò ille Academiam habuerat viuens, mo-
do Crotonę, Tarenti, Metaponti, modo Hera-
cleæ in magna Græcia, ac Brutiorũ ora, ijdem
scholas habuere. Discipulos inter cæteros ha-
167 buit, † Empedoclem, Epicharmũ, Architam,
Eudoxum, Alchmeonem, Hippasũ, Philolaum,
Lysiam, Zenonem, & alios, qui sectam Pytha-
goreorum sustinuerunt, & adeo constantem, &
Illustrem eam fecerunt, vt cũ prius Philosophi,
& disciplinis, ac scientijs eruditi, sapientes
168 appellarẽtur; ipse Pythagoras primus † mo-
destiam morum, cum scientia connectens, se
non sapientem, sed Philosophum idest scien-
tiæ, ac sapientiæ amatorẽ dixerit. vt de ijs om-
nibus latius est videre apud Diogenem Laer-
tium. lib. 8. quod & scribit etiam pluries, & in
Epistolis, & in toto opere Plato, ac Aristoteles
similiter. Herodotus in Terpsicore. lib. 5. Cic.
de Orator. lib. 2. Liuius lib. 1. & lib. 40. Valerius
lib. 8. c. 7. Philostratus in vita Apollonij Thia-
nei. lib. 6. c. 6. Iustin. lib. 20. Eutrop. Rerum Ro-
manar. lib. 1. cap. 10. Plutarchus in Numa Pom-
pilio. Francisc. Petrarcha rerũ memorãdarum.
lib. 1. Tract. 2. cap. 13. Alexander ab Alexan-
dro Dierum Genial. lib. 1. cap. 30. Baptista Ful-
gos. lib. 3. cap. 4. Ianus iuuenis de Tarentinor.
Histor. lib. 3. cap. 2. & 3. Thom. Bozius de statu
Italiæ. lib. 1. cap. 1. & 4. Eusebius de præparat.
Euangelica. lib. 10. Polydorus Virgil. de inuen-
tor. Rer. lib. 1. c. 16. Apuleius. lib. 2. Floridorum.
In ea Apologia, quam proximis annis, Italo
idiomate scriptam, aduersus quandam Pilati
sententiam in Ciuitate Aquilæ repertam, & ad
Sixtum Quintum Pontificẽ Maximũ directam,
169 quo pacto ad nos vsque † scientiarum gene-
ra peruenerint latè differui: Nunc eandem can
tilenam repetens dico; Adamum primum om-
nium parentem, Omnipotentis DEI manu for-
matum, omnium scientiarũ Archarium factum
fuisse, illasq; viuæ vocis energia, & oraculo,
170 posteros, successoresq; docuisse, † ità vt per
traditiones seniorũ, vnius ad alterum, fuerint
ad Mathusalẽ propagatæ: illarumq; memoriã,
tamq̃ in solidissimo studiorum Museo, vsq; ad
Noa parentem, veluti secundum peruenisse, so-
lidasq; disciplinas, & scientias omnes in ipso
171 conseruatas extitisse: qui, & illas † vsq; ad
Abrahamum, cæterosq; successores fęlicissimè
docuit. Nec enim vlla existẽte iam litterarum
inuentione, aut compagine, poterant aliter, q̃
tenaci memoria contineri. Abrahamus igitur
suorum

172 †suorum maiorum doctrina imbutus, cœle-
stem fabricam, mundiq; ordinem inspiciēs, de
illius creatione, & origine, ac de DEO illorum
Creatore, & administratore, & rectore sanctè
prædicationē, & disciplinam apud Chaldæos
instituit. Eodem etiam modo cū Ægyptiorum
sacerdotibus egit, vnde Aegyptij illorū scien
tias, ex Chaldæorum traditionibus, & scholis
habuisse profitentur, q̄ inde ad Assyrios, Phœ-
nices, Tyrios, & Æthiopas peruenere. Vnde ab
Abrahamo de Vr Chaldæorum educto, omnia
scientiarum germina prodiere, vsq; etiam ad
Hebræos, & Iosephum, qui easdem apud Pha-
raonem Aegypti Regem docens, post modum
interpretabatur. Hinc declināte in peius mun
do, nec tenaciter memoria se exercente, Moy-
ses, ita DEO mandante, scriptis, litterisq; cœ-
173 pit se exercere: sic Diuinas enucleās† tradi-
tiones, quarum principia etiam apud Aegy-
ptios remansere, quibus in dies illorum sacer-
dotes se exercebant, Mercutiusque Trismegi-
174 stus inter cæteros viguit. Hinc etiā illas† a-
pud Græcos Cadmus, apud Italos Euander, aut
Nicostrata, vel Carmenta mater. Apud He-
bræos post Abrahami, successorumq; curricu-
la, penes Sacerdotes, ac Reges est propagata.
175 Et hinc † Phærecides Syrus apud Græcos
176 scholam instituit: Hinc Draco, † & Solon, qui
litteris etiam Aegyptijs instructus, Athenien-
ses viuendi mores, & leges edocuerunt. Chi-
lon Lacedemonijs tradidit, Bias Prienæis, Py-
tacus Mytilenæis, Cleobolus Lyndijs, Perian-
der Corinthijs, & Thales Milesijs, Ideoque ij
Græciæ sapientes appellati fuere. Ab ijs, vt
prædiximus, Pythagoras ille, siue Samius, siue
Tyrrhenus ille fuerit, ac Italus, (vt aliq volūt)
in Italiam venit, à quo, eum prius sapientia
177 †appellaretur, fuit Philosophia cognomina-
178 ta, vnde illorum Philosophia Ionica, † horū
verò Italica dicta fuit. Hæc denique Pythago-
reorum Philosophia, illorumq; disciplina Ro-
179 mam edocuit, atque Numam † Pompilium
ad Religionis cultum allectauit. Notum esto
enim eundem Numam libros duodecim scrip-
sisse, tum Græcè, tum Latinè, in quibus Pytha-
gorica sacra, & Pōtificalia continerentur, eosq;
voluisse in suo monumento recondi, ne sacra,
& arcana in vulgus, ac propalam ederentur, vt
scribit Petrus Crinitus de Honesta Disciplin.
lib. 9. cap. 1. Verum tamen Numæ Pompilij tem
pore Pythagoras nō fuit. sed Tarquinij super-
bi, vt docet Liuius lib. 1. Cicero. de Orat. lib. 2.
& Tusculan. quęst. lib. 1. Eusebius in Olympiad.
64. Aul. Gell. noct. Attic. lib. 17. cap. 21. & aper-
tis iam Alpibus, conditaque Massilia, etiam in
181 Gallias, ad Druidas, illam cognoscētes† de-
ducta est. Ij cum antea nihil scriberent, aut lit-
teris traderent, sacra exinde, ciuiliaq; institu-
ta, Græcis litteris mandarunt, ac scribere cœ-
perunt. Stephanus Forcatulus I. C. de Gallorū
Imperio. lib. 1. censuit aduersum, quòd à Drui-
dibus Pythagoras multa didicerit, cum per
multos illi annos plusquam mille illū præces-
182 serint. Siue tū ante † illi fuerint, siue post, vel
contemporanei, parui refert, cum vtrunq; rem
non tangat. Totum id, quod asserit ex alio non
pendet quàm quòd ex Italica scientia suos sa-
pientes prodire ab negat, tantum illi nationi
amica fuit sua ipsius Philautia, vt vel hoc etiā
sibi ipsis statuant, vt illorum sapientiam par-
ticulari ipsorum dono, è cœlo ad illorū solum
gratiā demissam credāt. Esto enim, quòd Drui-
des aliqua docuerint eūdem Pythagoram, quę
fortè in sua peregrinatione non didicerat: vel
eundem Pytaghotam eosdem alia docuerit,
quæ ipsi in vno, eodemque loco persistentes,
minimè didicissent, hoc tamen piaculum non
erit. Contrarium tamen scriptores omnes antu
mant, & præsertim Ammian. Marcelin. lib. 15.
quem idē Forcatulus pro sua opinione aspor-
tāt, verum pro eo ad nil aliud facit, nisi q̄ in-
ter studia Galliæ, erāt plures sectæ, scilicet Bar
dorum, Eubagum, & Druidum, & quòd ijs
Druidæ erant ingenijs celsiores. Sed tamen di
183 eit, quòd Autoritas Pythagoræ decreuit, † q̄
sodalitijs astringerentur consortijs, & q̄ occul
tarum, atque altarum rerum quæstionibus eri-
gerentur despectarent humana, animasque im
mortales pronūciarent. Ex quibus demonstra-
tur, quæ Pythagoras eos docuerit. Nec enim
irrepræhensibilis temporibus illis, Pythagoræ
vita, Druidorum disciplinis egebat, quando il
184 lorū † vita omnis superstitionibus, & Magij
immersa erat, ex Quercuū, Roborumq; folijs,
visco, alijsq; huiuscemodi inanibus, & futili-
bus humanos actus gubernātes, homines etiā
rigidissimè, & crudelissimè immolantes, & ei-
bis etiam apponentes: quorum sacrificia dete-
statur Strabo lib. 4. Quorum etiam obscœnum
185 viuendi Ritum sustulit Tiberius† Cæsar, ho-
minum horum fallaciam, & sacrificia effera, in-
tuitus. vt docet Plinius lib. 16. c. 44. & lib. 24.
cap. 11. lib. 29. cap. 3. lib. 30. cap. 1. & in Mona
Insula inter Britanniam, & Hyberniam existen
tem, vbi tamquàm profugi se reduxerant, suis
186 ipsis sacrificijs, ignibusq; † cōsumpti, & abo-
liti sunt. vt testatur Cornelius Tacitus Annali.
lib. 14. Plin. lib. 4. cap. 16. vbi de Mona. & Chri-
stophorus Mileus de scribenda vniuersit. Re-
rum Historia. lib. 5. & aliquid Petrus Crinitus
de Honesta Disciplin. lib. 10. cap. 6. Eorundem
187 † autem Druidum nulla extat scientiarum
aliquarum traditarum, vel memoria, vel Disci-
plina. De Pythagoræ doctrina scribit etiā Ioa-
chimus Vadianus in Epithome de Tribus ter-
ræ partibus. In Italia.

Apud Hebræos (vt ad iter cæptum reuertar)
ex inde initia habuerunt Scholæ, & Sinagogæ,
nec enim in Sacra pagina, Sinagoga semper Ec
188 clesiā significabit, vt fuit† Caroli Sigonij de
Repub.

Repub. Hebræor. lib. 3. cap. 8. Opinio. Quando Synagogam, illam ego fateor, vbi legum
189 Doctores leges docebant,† illasq; interpretabantur; Quin immò vt diuersa quandoq; sumuntur, per illud Salomonis Prouerbior. capit.5. Penè (inquit) fui in omni malo in medio Ecclesiæ, & Sinagogæ cum per prius ibidem antea dixisset. Hæc audiui vocem docentiũ me,& magistris non inclinaui aurem meã: Hoc probatur etiam Matthæi cap.4. qui de IESV CHRISTO loquens air: Docens in Synagogis eorum. & iterum Matth. cap. 9. Et circuibat Iesus omnes Ciuitates, & Castella, docens in Synagogis eorum.& iterum cap. 13. Et veniẽs in patriam suam, & docebat eos in Synagogis eorum, ità vt mirarentur, & dicerent, vnde huic sapientia hæc,& virtutes? In eisdem itaque Synagogis docentes, Cathedras, vnde docerent, & legerent habebant: & hoe est, de quo habetur Matth. cap. 23. Amant enim primos recubitus in cęnis,& primas cathedras in Synagogis. & simili modo, Marci cap.1. dicitur, Et ingrediuntur Caphanaum,& statim Sabbatis ingressus in Synagogam, docebat eos,& stupebant super doctrina eius. Erat enim docens eos, quasi potestatem habens,& non sicut scribæ.& iterum Marci cap.6. Et facto Sabbato cępit in Synagoga docere, & multi audiẽtes admirabantur de doctrina eius.& cap.12. Cauete à scribis, qui volunt in stolis ambulare, & salutari in foro, & in primis Cathedris sedere in Synagogis. & Lucæ eap. 4. Et ipse docebat in Synagogis eorũ.& ibidem. Et venit Nazareth, vbi erat nutritus,& intrauit secundum consuetudinem suam in Synagogam,& surrexit legere.& Lucę c.6. Factum est,& in alio Sabbato, vt intraret in Synagogam, & doceret. & cap.11. Veh vobis Pharisæis, quia diligitis primas Cathedras in Synagogis.& cap.13. Erat autem docens in Synagoga eorum Sabbatis. & cap. 20. Attendite à scribis, qui ambulant in stolis, & amant salutationes in foro, & primas Cathredas in Synagogis. & Ioan. cap.6. Hæc dixit in Synagoga docens, in Capharnaum. Hinc idem Christus Iudæorum Pontifici, respõdens dixit, Ioan. cap. 18. Ego semper docui in Synagoga. Vnde apud Iudæos diuersæ sectæ, diuersæque illorum Synagogæ erant, eorundẽ Philosopho-
190 rum ac sapientum, † Esseni, Pharisæi, & Saducæi: de quorum Scholis, disciplinis,& varietatibus scribit Iosephus. Antiquit. Iudaicar. lib.18.c.2.& de Bello Iudaico. lib. 2. c.7. quos meminit etiam Matth. c. 22. vbi hoc etiam testatur Hieronymus. Quod & scribit Io. Zonar. Historiar. lib.1. Et vltra illos apud Iudæos erãt
191 etiam Basmothei,† Hemoro Baptistæ,& Hebronæi, quos omnes cõmemorat Clemens Romanus lib.6. Constitution. Apostolicar. cap.6. Hinc tempore Stephani Prothomartiris inquit Lucas Actor. c. 6. Surrexerunt autem quidam de Synagoga, quæ appellatur Libertinorum, &
192 † Cyrenensiuum,& Alexandrinorum, & eorum, qui erant à Cilicia,& Asia disputãtes cum Stephano. & iterum de Paulo, & Barnaba loquutus Lucas Actor. cap. 13. inquit, & ingressi sinagogam die Sabbathorum sederunt. Post lectionem autem legis, & prophetarum, miserũt Principes Synagogæ ad eos. & Idem Lucas Actorum cap.17. Venerunt Thessalonicam vbi erat Synagoga Iudæorum: secundum consuetudinem autem Paulus introiuit ad eos, & per Sabbatha tria disserebat eis de scripturis. & paulò post. Disputabat igitur in Synagoga cũ Iudæis. Et dum idem Paulus esset Corinthi dicit Lucas Actorum. cap. 18. Et disputabat in Synagoga per omne Sabbatum. Ex quibus ap-
193 paret † scholas fuisse etiam apud Hebræos,
194 aliasq; gentes, & Scribarum officium† illud fuisse, vt tamquam Doctores Sabbatis, in Synagogis docerent, vt inquit Philo de vita Mosis. lib.5. Moris fuit Sabbatis operam dare Philosophiæ, Principe antecedente, & docente, quę opus facto, & dicto essent, reliquis audientibus, ex quo nunc etiam Philosophantur Sabbatis patrio more, nam Oratoria in Ciuitatibus, Scholæ sunt omnium virtutum, quibus Diuina, humanaque intelliguntur, & corriguntur. Hactenus Philo.

Quàm optimè igitur Rex Catholicus, qui etiam in orbe Nouo studia vniuersalia scientiarum suis sumptibus exerceri, pro ut est vni-
195 uersale studium in Regno† Messicano in ipsa Messici vrbe, vt post Martinum Egnatium in eius nauigatione, refert Ioannes Gonzalez de Mendozza in dicta nauigatione cap. 4.

Superuacaneũ mihi videtur describere Scholas,& studia antiquorum Romanorum, Chaldæorum, Aegyptiorum, Gymnosophistarum, Græcorum, Cõstantinopolitanorum, aliarumq;
196 Gentium, præsertim apud† Principes Christianos, apud Chinos, populosq; alios, & quibus insignibus tribuatur Doctorandi authoritas, quouè iure potestas hæc inuecta fuit,& qua ex causa, cum cuique sinrobuia, de Doctorum enim inuentione, & insignijs Latius dico de Magistratuum edictis lib.1. cap.7.

Ex ijs, illorum Hæreticorum Doctrina confunditur, qui dixerũt vana esse generaliter stu-
197 dia, & gentilitate etiam † vana adinuenta, & Ecclesiæ tantum proficere, quantum Diabolus. Cuius prauissimæ impudentię,& nequissi-
198 mi delirij, fuit † author Ioannes Vuitcleph Hæreticus. Hanc ego assertionem putaui, non solum Deo,& Ecclesiæ esse contrariam, sed ipsi eodem Diabolo: & facere tertiam quandam speciem (si dici fas est) plusquã Diabolicam, quia Diabolus intuitu studiorum, & scientiæ pellexit primos parentes ad patrandum facinus, dicẽs illis: Eritis sicut Dij scientes bonũ,& malũ:& scientiarũ sectatoribus, vt plurimum,

prauas

prauas opiniones suggerit, relinquēs stolidos, ac scientiarum ignaros in statu eorum. Hic autem hæreticus Archidiabolus propositionem fecit, qua mundus inscitia, & ignorantia inuolueretur, ne scientiarum, atq; studiorū medio, detegerentur eius, aliorumq; Hæreticorū opera praua, atq; nepharia: & fuit Muamedis discipulus resuscitator, qui disputationes præscidit ne eius legis sordities manifesta fieret. Huius

199 Impij Viri assertiones † meritò per Ecclesiam fuerunt damnatę in Concilio Constantiensi. Session. 8. de quo latè Gabriel Prateolus de Vitis Hereticor. in Ioanne Vuitclepho contra quem scribit Alphōsus de Castro aduersus Hæreses. lib. 13. Damianus Roscius de Hæresibus. §. Scientia. num. 4.

Academiarum verò, ac studiorum Vniuersalium constitutio, erectio, & creatio Iuris

200 † Regij, ac Principis est, nec per priuatū hoc fieri permittitur, vt latius dixi supra cap. 34.

Plura sunt in Hispania Collegia, alijsque in Regnis Catholici Regis, quę vti longo sermone indigentia, omitto, ne plus debito librum onerem.

ARGVMENT. CAP. XLI.

Pulcherrimo Catholici nomine Rex Hispaniç decoratur. Quādo primum hic honoris titulus eisdem Regibus datus? Quis dederit? Quo in loco? Quid Catholici nomen significet? Plures, qui ab euentibus diuersa agnomina sortiti sunt recensentur.

COMPENDIVM.

1 *Rex Hispaniarum dicitur Catholicus. 23.*
2 *Alexandri Macedonis virtutes, superbia, & vitijs maculata.*
3 *Iouis vitia, & lasciuiæ.*
4 *Iouis filij ex meretricibus.*
5 *Nomina, quæ pluribus ab euentu contingerunt.*
6 *Iactantia, & inanis gloria, vbique sibi arcem, ac sedem facit.*
7 *Domitianus Imperator Dominus, ac Deus appellari voluit.*
8 *Heliogabali Imperatoris vitia.*
9 *Iactantiam sequitur ruina.*
10 *Ferdinandus Aragonum Rex, an ipse primo loco Catholicus dictus?*
11 *Alphonsus I. Cantabriæ Ducis filius, & Pelagij Regis ex Hermisenda gener, an primus Catholicus appellatus?*
12 *Reccaredus Rex Hispaniarum, & Gothorum Primus Catholicus appellatus. nu. 13. 14. 16. 17.*
15 *Ciriola Episcopi Arriani facinus.*
18 *Gregorius Magnus de Reccaredo scribit Leandro Episcopo Hispalensi, & eidem Reccaredo.*
19 *Rex Hispaniarum non potest esse, nisi sit Catholicus.*
20 *Rex Hispaniarum dicitur Serenissimus.*
21 *Illustris.*
22 *Religiosissimus.*
23 *Catholicus.*
24 *Catholicissimus.*
25 *Mithridates Rex Ponti dicebatur Magnus.*
Pompeius Magnus.
26 *Herodes Ascalonita Magnus.*
27 *Tāburlanus Scythia Rex Magnus dictus Tamithau, siuè Tamor langué, vel Temir Cutlu. nu. 28. 29.*
30 *Cangio Magnus Tartarorum Imperator.*
31 *Turcarum Imperator Magnum se appellat.*
32 *Alphonsus III. Rex Hispaniæ Magnus dictus.*
33 *Casimirus II. Rex Poloniæ magnus dictus.*
34 *Matthæus Vicecomes Dux Mediolani magnus.*
Canis de Scala Magnus.
35 *Alphonsus Rex Neapolitanus appellatus magnanimus.*
36 *Laurentius Medices, ob eius virtutes Magnificus dictus, & eius laudes.*
37 *Cosmus Medices à Pio Quinto Summo Pontifice, Magnus Hetruriæ Dux creatus.*
38 *Reges Galliæ appellantur excellentissimi.*
39 *Gloriosi.*
40 *Illustres.*
Magnifici.
41 *Christianissimi.*
42 *Reges Hispani dicuntur gloriosi.*
43 *Clarissimi, & Christianissimi.*
44 *Author reuocat, quæ adolescens dixerat.*
45 *Consilium mutare de bono in melius sapientis est.*
46 *Ioannem Papam fœminam non fuisse.*
47 *Ioannes VIII. Papa, & Alphonsus Rex Galleciæ contemporanei.*
48 *Catholicus dicitur fidelis.*
49 *Præcepta Catholica dicuntur vniuersalia.*
50 *Diacatholicon medicina vniuersalis.*
51 *Fides Christiana dicitur Catholica idest vniuersalis.*
52 *Religio dicitur Catholica.*
53 *Collegium monachorum, & clericorum dicitur Catholicum.*
54 *Ecclesia dicitur Catholica idest vniuersalis.*
55 *Christus est supra omnem Ecclesiam.*
56 *Prædicatores non prædicabunt, nisi mittantur.*
57 *Ecclesia non est diuisa in partes, & assimilatur tunicæ Christi inconsutili.*

CAP. XLI.

Hispanis Regibus, aptari fortasis metaphoricè possunt, quæ Dominus DEVS ad Abraham Genes. c. 12. Magnificabo, inquit, nomen tuum, erisq; benedictus. Cum eisdem Re-
1 gibus, Catholici † Agnomen inditum fuerit, & hoc agnomine in gentem magnam magnificati extiterint. Tantò autem illud magnificentius est, & Illustrius, quantò nec suo, nec prædecessorum suorum astu, vel gloria illud sibi appropriarunt.

priarunt. Alexander Macedo, adeò iactantię,
arrogantiæ, atque superbiæ incubuit, vt cũctas
eius virtutes, ac magnificas in bellorum exer-
2 citationibus artes, eisdem† vitijs commacula-
uerit. Inter illa, hoc etiam fuit, vt Magni agno-
mine non contentus, eo delitij peruenerit, vt
fastidiens Philippum Regem Patrem, ac in pa-
trem habere dedignatus, Iouis Ammonis filiũ
vocari, ac publicè appellari studuerit, quasi Iu-
piter ille Magnus apud ipsum DEVS habere-
tur, vt hunc sibi genitorem fastu aucupare cõ-
cupiuerit; & quẽ sibi natura verum Patrẽ con-
cesserat, abnegaret. In quantis mortalis huius
vitæ latebris cęcutiẽs cadit humana superbia.
Regem, ac verũ Patrem actis ciuilibus, bellicis-
q́ue magnificum repulit, vt alium quæreret pa-
trem, vitijs deditum, & lasciuijs immersum.
3 †De quo quàm rectè scrutatur Arnobius dispu
tationum aduersus gentes. lib. 4. Potest, inquit,
vlla granior contumelia Ioui vestro infligi, aut
quicquam aliud, quod labefactet, aut destruat
Deorum Principis authoritatem, quàm quòd
eum creditis, voluptatibus aliquando libidi-
nosis victum, & in fœmineos appetitus inflam
mati pectoris incaluisse feruore. Et quis non
4 numeret filios, † quos ei tribuunt, Minoem, &
Rhadamantum ex Europa; Pelasgum è Niobe;
Arcadem ex Calisto; Argum, & Sarpedonem
ex Laodamia; Herculem ex Alcmena; Tayge-
tum, & Saonem ex Taygete; Castorem, Pollu-
cem, Helenam, & Clytemnestrã è Leda; Zetum
ex Antiope; Perseum ex Danae. Quis tot po-
terit enumerare? Vnde Poeta ille ait:

Fit Taurus, Cygnus, Satyrus, Aurumq; ob amorem,
Europa, Ledes, Antiopa, Danaes.

Quàm in formam non mutatus, vt suis poti-
retur amoribus? quas mulieres non adulterijs,
stupris, ac fornicationibus nõ maculauit? quas
non rapuit? Quid? quòd etiam in Ganimedem,
ac masculos suam libidinem expleuit? Menda-
cijs, crudelitate, temeritate, cunctisq́; sceleri-
bus abundauit. de quibus plenissimè Natalis
Comes Mithologiæ lib. 2. De quo etiam deri-
dendo inqt Clemens Alexãdrinus in Oration.
adhortatoria ad Gentes. In quantã libidinem
processit ille Iupiter, qui tot noctes cum Alc-
mena transegit in delitijs. de quo plura scri-
psere Io. Boccatius in Genealogia Deorũ. Li-
lius Gregorius Gyraldus de Dijs Gẽtium. Vin-
centius Chartarius de Deorum imaginibus.
5 Sic M. Valesius Volusus Maximi, † & Poplico-
læ agnomẽ vsurpauit: Scipio Æmilianus Asia-
tici: Pub. Scipio Africani: Metellus. Numidici:
L. Cornelius Fœlicis: P. Seruilius Isaurici: Q.
Cęcilius Cretici: alijq́; non parum multi glo-
riosa sibi ipsis agnomina vindicarunt: in qui-
bus non tam virtutes, quàm arrogantia, super-
bia, & iactantia denotantur. Eadem enim ina-
nis gloria, & humanorum actuum insolens ia-
6 ctantia, vbiq; sibi arcem facit, † ac tenet, vt in-
quit Io. Chrysostomus in Epistol. Pauli ad Co-
rinth. Homil. 27.

Sic Sapor Persarum Rex etiam inter Stellas
partem habere voluit, dum ad Constantinum
Imperatorem scribens, se Solis, ac Lunæ fra-
trem appellauit: vt habet Ammian. Marcellin.
Histor. lib. 17. Domitianus Imperator, Domi-
7 nus, †ac Deus appellari voluit, non contentus
terrarum Imperio, cœlestes honores occupare
destinans. Itidem fecit vitiorum vas, & offici-
8 na Heliogabalus, qui curtui insedens, † Tygri-
bus ducto, se Cybelem, Bacchumq́; cognomi-
nauit. Omitto alios plurimos de quibus apud
Valerium lib. 9. cap. 5. Baptistam Fulgos. lib. 9.
c. 5. Andream Eborensem. in titul. de Superbia.
Sed quæres vbi isti à modo sint? Et quo subla-
ti mortis genere? Nõne maiori ex parte vene-
no, aliauè morte violenta è viuis sublati? quia
vt ait Chrisost. in Matth. Homil. 6. Iactantiam
9 †subsequitur ruina.

Non sic Reges nostri, Catholici nomẽ quæ-
sierunt, sed clarorum virorum vocibus, Sum-
morum Põtificum elogijs, & Oecumenicorum
Conciliorum acclamationibus, hoc titulo, &
alijs gloriosis agnominibus honestari fuere. Et
10 nonnulli volucre, Ferdinandum † Ioannis II.
Aragonum Regis filium, & alterius Ioannis II.
Castellæ Regis, ex Isabella filia, generum Hi-
spaniarum Regẽ, Catholici Regis nomine in-
signitum, in anno Domin. 1477. vt dicit Io. Mi-
chael Brutus Histor. Florent. lib 6. & nouissimè
D. Regens Mayuoldus de Titulis Philippi Re-
gis: Alij verò contra, Catholicum prima vice
11 nominatum fuisse Alphonsum † I. Petri Cãta-
briæ Ducis filium, & Pelagij Regis ex Ermisen
da filia generum, quia Gallæciam, & quàm plu
ra oppida à Sarracenis recuperauerit in anno
D. circiter. 739. vt voluit Alphõsus de Cartha-
gena Episcopus Burgen. in Anacephaleosi de
Regibus Hispanis. c. 47. Michael Ritius Neapo
litanus de Regibus Hispan. lib. 2. Roderic. Ar-
chiepisc. Toletanus in Chronico Hispan. lib. 4.
cap. 5. vbi hunc Alphonsum, Adelphonsum no
minat. & similiter idẽ voluit Lucius Marineus
Siculus de reb. Hispanicis. lib. 7. in princip. Io.
Laurẽtius Anania in Fabrica Mũdi. in Europa.

Ego verò, antiquiori tempore, Hispaniarum
Regibus hoc nomen datum fuisse demonstro.
Gloriosissimus enim Gothorũ, & Suenorum,
12 qui tum Hispaniæ Rex erat, Reccaredus, †mor
tuo Leouigildo Rege patre, quem aliqui Leo-
nigildum appellãt, quarto sui Regni anno, qui
tũc erat Annus D. N. Iesu Christi 594. Tertium
Toletanum Concilium congregauit, adhibitis
Metropolitanis, Mausona Emeritensi, Euphe-
mio Tarraconensi, Leandro Hispalensi, Mige-
tio Narbonensi, & Panthardo Braccharensi, Ar
chiepiscopis, ac eorum suffraganeis, qui nume-
rum septuaginta duorum, (vel ut alij volunt)
sexaginta duorum expleuerũt. Hic igitur Patri

in Regno succedens, moribus illum nõ est prosequutus, nec fide. Ille enim Arrianæ sectæ acerrimum se defensorem: hic verò Catholicæ
13 fidei†assertorem statim exhibuit. Ille Regnum
terrenum augere studuit: hic cœleste simul, &
terrenum Principatum irà curauit, vt istũ transitorium, illum verò sempiternum æstimaret.
Quo circa iam dictam Synodum in Regali illa
vrbe ex diuersis Hispaniæ, & Galliæ partibus
Prælatos conuocando in vnum habuit, & congregauit. Apud quos orationem habuit piam,
atq; humilissimam, in qua longa serie proposuir, non esse iam diutius immorandum, quin
Arrij sectatores, illius hæreses abijcerent, &
14 Catholicissimam Ecclesiæ fidem †reciperent.
Ducentos enim circiter per annos illius tam
impij, atq; immanissimi hominis labes, ac secta, maximam Christiani orbis partem infecerat. Illam igirur ab orbe Christiano eliminari
concupiscẽs, Diuino spiritu inflammatus, contendens, rarione, atq; exemplis Catholicam veritatem confirmauit. Quòd nunq̃ ab Arrianis
infirmos aliquos curatos vidisset; & è contra
à Catholicis, ęgros sanitati restitutos, mortuos
suscitatos, aliaq; stupenda miracula exhibita,
quorũ operationes ab alijs minimè fieri possunt, nisi à viris sanctis, & DEO gratis. Memoria etiam repetebat, antecessorum suorum tempore, patris sui præsertim, Arrianum quẽdam
Episcopum: qui diù iactauerat cæcis lumen illum restituere; cęco simulanti cęcitatem tacto,
perpetuæ cæcitati damnatum, & ideo Episcopum illum abijsse confusum, de quo statim di-
15 cam. Is fuit Citiola quidam Episcopus†Arrianus, qui, vt videretur miracula facere, dedit
cuidam aureos quinquaginta, vt manè sequenti, se transeuntem expectaret, & tamquam à natiuitate cæcum, se simulando, ab ipso luminis
gratiã posceret. Ille quæstu auidus omnia pro
voro pollicitus. Tum transeunte per publicam
viam, ac plateam Episcopo postulat, vt sibi cæcitatis gratiam, reddẽdo lumina, faceret: Tum
Episcopo illius oculos tãgente, cęcus verè statim magno dolore euasit: ità, vt ille clamare
coactus fuerit. Veh mihi quia seductus sum ab
inimico Diuinæ legis. Veh quia DEVM per pecuniam irridere volui, & quinquaginta aureos
accepi, vt hoc facinus perpetrarem. Ecce (inquit illi Pseudo Episcopo Ciriolę) Aurũ tuum,
redde mihi lumen meum, quod dolo tuo perdidi. Et côuocans magna voce Episcopos Catholicos, Vindemialem, Longinũ, & Eugenium,
illos rogat, vt visum sibi restituant pro vt præcedente fidei professione, & Arrianarum assertionum repulsatione, Eugenius Episcopus, vir
DEI, Catholicum, sanctissimæ crucis signo super oculos facto, Diuina operante gratia, pristinæ luci restitnit. vt testatur Gregorius Turonensis Historiar. lib. 2. & nouissimè Alanus Co
16 pus Anglus Dialogo. 6. c. 19. Et ,pinde †Recca-
redus Rex quendam librum protulit scriptum,
vt relegeretur sua assertio: Quo lecto, & ab Episcopis intellecto, in eo confessus est Catholicã fidem iuxta Canones quatuor Conciliorum
Generalium, quæ omnia à Concilio eorũdem
Prælatorum cõfirmata, & recepta: & in eadem
Synodo multa fuere gesta, quæ in libris iuris
Pontificijs redacta sunt, & ab vniuersali Ecclesia, Summisq; Pontificibus confirmata. Vnde
ab vniuerso Concilio vnanimi voce acclamatũ est: Ad laudes DEI Optimi Maximi, ac Dñi
Nostri Iesu Christi, & Spiritus sancti. Et abiecta, & eliminata est ab omni Gothorũ, ac Suenonum gente Arriana perfidia. Et conclamationes redditæ Regi à Cõcilio hac forma. Rec
17 caredo Regi RELIGIOSISSIMO,†GLORIOSISSIMO, PIISSIMO, ET VERE CATHOLICO. Cui Concilio subscripsit idem Rex, & Bada gloriosa Regina eius coniux, & omnes Metropolitæ, & Episcopi. Hoc ipsum constat per
scripturas veras in summa Conciliorum vol. 3.
in Tertio Concilio Toletano, quod huius rei
causa actũ fuit. Testantur etiam Gregorius Turonens. Histor. lib. 9. cap. 15. Rodericus Archiepiscopus Toletanus Chronicor. lib. 2. cap. 15.
Alphonsus de Cartagena Episcop. Burgens. in
Anacephaleosi. cap. 25. Michael Ritius de Regibus Hispan. lib. 1. Vnde Diuus Gregorius Magnus lib. Epistol. 1. Epist. 41. Scribens Sancto
18 Leandro Episcopo†Hispalensi dicit. Explere
autem loquendo nullatenus valeo gaudium
meum, quòd communem filium Reccaredum
Gloriosissimum Regem ad Catholicam fidem,
integerrima agnoui deuotione conuersum. &
idem Gregorius lib. 7. Epist. 126. Lætatur eidem Reccaredo Regi de abolitione Arrianæ
impietatis. Quę omnia idem Rex operatus est,
Spiritu Sancto ductus, iugiq; conuersatione, &
consuetudine sanctorũ virorum, Isidori, Leandri, & Fulgentij Episcoporum, à quorum consilio ne discederet, Leouigildus Rex pater moriens præceperat: vt est author. Io. Magnus
Archiepiscopus Vpsalensis Historię Gothor. &
Suenon. lib. 16. c. 9. & 10. Lucius Marineus Siculus in Historia Hispanica. lib. 5. vbi agens de
sanctis, & Martyribus Hispaniæ, scribit de sanctis Fulgentio, Leandro, & Isidoro. de quibus
egi pluries in ijs cõmentarijs. Propterea cum
videam in eodem Concilio sic acclamatum.
Cui à DEO æternum meritum, nisi vero ORTODOXO Reccaredo Regi? Cui præsens Gloria, & æterna, nisi vero DEI amatori Reccaredo Regi? Quæ latius habentur, in eodem Concilio, quòd celebratum quidam asseruerunt in
Anno D.N. Iesu Christi 589. tẽpore Pelagij II.
Summi Põtificis. Sed tamen potius sub Gregorio Magno factum fuisse constat ex supra noratis eiusdem Pontificis authoritatibus. Fuisse
autem actum post annum 590. quo fuit Diuus
Gregorius Pontifex creatus, vt per Sigonium,
&

& Genebrardum. Ab eo igitur tempore Hi-
spani Reges in fide Catholica perseuerantes,
non tantum hoc nomen sibi à Concilio tribu-
tũ conseruarunt, sed longè celebrius semper,
& fęlicius pijs actibus propagarunt. De quo
Reccaredo nouissimè lingua Italica Io. Bote-
rus de legibus status. lib.1.c.10. & de hoc etiã
certiorem feci Scipionem Mazzellam, qui di-
xit,itá se deducturum in vita Regis Ferdinan-
di Primi,cum moliatur scribere eorumdem Re
gum Neapolitanorum vitas Italo idiomate.
Hinc dum Rex Hispaniarum creatur, ac ad
Regni culmina ascendit,Catholicæ fidei asser-
19 tor † esse debet. vt concluditur in Concilio
Toletano.8. c.10. Quamobrem eius dignitatis
apicem non sortitur, nec ante conscendit Re-
gni sedem, quàm inter reliqua cõditionum sa-
cramenta,pollicitus fuerit, se quẽquam in Re-
gno suo fidem Violantem Catholicam, nõ per-
missurum. Vt itidem cautum est in Concilio
Toletano.6.c.8 & docet Io.Sotreallus in Sum-
ma Põtificalium.§.Hispania.Hinc etiam Theo-
doricus Gothorum, Hispaniæ,& Italiæ Rex ap
20 pellatur Serenissimus.† in c. Cõcilia.17. distin.
Et dum Innocentius III.Summus Põtifex scri-
bens Regi Aragoniæ in c. Quanto. de iureiur.
21 Illustris†titulo illum honorauit.Et alibi. Sise-
butus Rex Hispaniæ Gothorum, & Suenonum
22 appellatur Religiosissimus† in Concilio Tole
tano.in c.de Iudæis.45. distinct. in c.Maiores.
de Baptis.Io.Magnus de Histor.Gothor.lib 16.
23 cap.14. Et Hispaniarum Rex,Catholicus† ap-
pellatur,vt ꝑ Barth. de Cassen in Catalog.Glo-
riæ Mundi.p.5.Consideration. 31. & 32. Quin-
24 immò Catholicissimus † à Petro Belluga in
Specul.Principum.Rub.14 § Veniamus.nu.11.
Nec requiruntur plura testimonia ad hoc pro-
bandum, quia plurima inspicere licet in iure
Canonum Summorum Põtificum Constitutio-
nes.ac epistolas, quibus Catholici titulo Phi-
lippus Rex,suiq; prædecessores vocati semper
fuere, vt modo appellantur.
Non inuidet itaq; Rex Hispaniarum,ac Sici
25 lię,Catholicus,quòd Mithridates†Parthorum
Rex,Magni sibi nomen quæsierit.vt dicit Iusti-
nus Historiar.lib.42.Et quòd Põpeius Magnus
etiam appellaretur, vt sunt authores Liuius
lib.9. Orosius lib. 6.c. 13. Eutropius lib.6.Non
26 Herodi Magno†Ascalonitæ. de quo diximus
in Apologia Catholica in sententiã Pilati Aqui-
27 læ repertam. Non etiam Tãberlano,qui † Ma-
gnus etiã appellatus est, de quo Baptista Ful-
gos.lib.2.c.2.lib.3.cap.4.lib.9.capit.5. Pandol-
phus Collenucius Historiar Neapol.lib. 1.in fi.
Vuolphgangus Drechslerus de Reb.Turcicis.
sub anno 1397. Hic, vt aliqui volunt, appella-
28 batur † Tamithan, siue Tamor languè. Tarta-
rorum enim lingua, Tamor erat propriũ illius
Principis nomen, Languè autem Claudum si-
gnificat, prout iam Claudum fuisse perhibet
Garzias Hortus Simplicium Aromatum. lib.2.
cap.28. Quamquam alij asseruerunt illum vo-
29 catum fuisse † Temir Cutlu: Temir enim idest
Fęlix,Cutlu idem est,quòd Ferreus, siue Belli-
cosus eorum lingua. vt dicit Matthias de Mi-
doan Sarmatiæ lib.1. c. 10. quem refert, & se-
quitur Carolus Clusius ad Hortum in supra al-
30 legato. cap.28. Nec inuidet † Cangio Magno
Tartarorum Imperatori: Can enim illorum pa
tria lingua,Imperatorem designat; & idcirco
posteri omnes Can Magni appellari consueue-
rũt,vt dicit Haito Armenus de Regibus Oriẽ-
tis. & Cęlius Augustinius Historiæ Sarraceni-
cæ. lib.3. Nec etiam Turcarum Imperatori,qui
31 † se Magnum nominat, idque cęptum à Mua-
mede Secundo,quo tempore Christianis Prin-
cipibus duo Imperia abstulit,Trapezuntinum,
& Constantinopolitanum,& Regna duodecim
ademit,ac ducentas Vrbes cępit;vt sunt autho
res Paulus Iouius,Cęlius Augustinius, & Vuol
phgangus Drechslerus.Nec etiam inuidet Al-
32 phõso Tertio Regi,qui† ob eius facta egregia,
Magni nomen promeruit.de quo Rodetic.Ar-
chiepisc. Toletan.Historiar.lib 5.cap.15.vsque
ad c.20. exclusiuè: Alphonsus Episcopus Bur-
gens. in Anacephaleosi de Regib. Hispanis.ca.
56. Lucius Marineus Histor. Hispanicar. lib.7.
33 Nec Casimiro † Secundo Regi Polonorũ, qui
& ipse Magnus est nominatus. vt per Martin.
Cromerum Histor.Polonic.lib.12.Albert.Crãt.
in Vuandalia.lib.2.c.3.& lib.11. c.35. Nec etiã
34 Mattheo† Magno Vicecomiti Duci Mediolanẽ
sium, non † Magno Canide Scala,Non Alphon
35 so † Regi Neapolitano Magnanimo appella-
to; de quo post nonnullos, quos adduximus,
plura diximus ad Bellugam in Specul. Princi-
pum.in princ. in verb. Alphonsum. Non inui-
36 det itidem Laurenrio † Mediceo, qui ob sin-
gulares animi sui dotes Magnifici nomen pro-
meruit, sub quo Musæ omnes adeò floruere,vt
& Platonis,Aristotelis, aliorumq; quamplurimũ
Philosophorum, aliorumq; scriptorum opera
latino sermoni elegantiora, eius mandato suæ
domi interpetata, & restituta fuerint: sub eo,&
ex eius domo,veluti ex Equo Troiano milita-
runt Bessario Cardinalis, Frãciscus Bandinus,
Antonius Allius, Argyropolus, Angelus Poli-
tianus, Christophorus Landinus, Carolus, &
Christophorus Marsupini, Bernardus Nutus,
Thomas Beneius, Ioannes Caualcantius, Ioan-
nes Lascaris, Marsilius Ficinus,Demetrius Cal
condilis, alijq; multi, qui suis scriptis orbem
Christianum illustrarunt. Vtinam plures Lau-
rentij reperirentur,quia bonarum literarũ stu-
dia, reciperent incrementum. Ego huius sum-
mi viri actibus ardens, dũ illius statuam,è Pe-
rusia rediens,in Ecclesia Sanctæ Mariæ de An-
gelis propè Assisium, in qua habitant Fratres
Franciscani minores, strictioris obseruantiæ,
conspexissem,pluties in eum suspitans Pictorẽ
ac-

accersitū foui, qui mihi ex illa statua effigiem
efformauit, quam gratissimè in meo museo
obseruo. de quo plura Paulus Iouius in Elo-
gijs,alijq; scriptores. Nō inuidet insuper Cos-
mo Mediceo,qui ob sua innumerabilia corpo-
ris, & animi encomia à Pio V.Pontifice Maxi-
37 mo Magni† Ducis Hetruriæ titulo honoratus
est. Non deniq; inuidet Galliæ Regibus, qui
38 Excellentissimi appellantur.†c.Excellentissi-
39 mus 11.q.3.appellantur gloriosi.c.†Hæc quip-
40 pe.3.q.6 Dicūtur Illustres.c.†Nouit.de Iudic.
Dicuntur Magnifici.in c.Nouit.de offic.deleg.
Barth.de Cassen.in Gloria Mundi.parte 5.con-
siderat. 30. & 31.& in Consuetud. Burgund.
Rub.8.§.3.in verb. Ab intestato. nu.25. Et ap-
41 lantur†Christianissimi,authoritate. extrauag.
Prodiēs.Ioānis xxij.de Crim.Falf. vt dicit Ca-
rol. de Grassal. Regal. Franciæ.lib. 1. Iure 3.
Cassen.in locis supra allegatis.Iacobus Bonau-
di in Panegyrico.Gulielm. Benedict. in rep.c.
Raynutius. in verbo. Et vxorem nomine Ade-
lasiam. Decis 2. nu.73. de Testam.Nicol.Boer.
de authorit Magni consil.in Addit.1.num.48.
Ioan.Anton.Niger.in extrauag. Clem.7.de vi-
ta.& honest cleric.in verb.Catholici.num.6.&
Restaurus Castaldus de Imperator. q.59.nu.7.
Ioannes Octauus Summus Pontifex in anno
853.quo fuit creatus, & vixit ad annum vsque
855. scribens Regi Hispaniarum Adelphonso,
42 vocauit eum gloriosum, † Clarissimum, &
43 † Christianissimum. vt patet ex duabus Epi-
stolis, relatis ad litteram à Roderico Archi-
episcop. lib. 5. cap. 17. Et quatenus dicerent
illum fuisse Fœminam, vt asseruit Baptista Pla-
tina,& post Antoninum Archiepiscopum Flo-
rentinum,& Franciscum Marcum, nos quoque
scripsimus de Compromiss. §. 2. gloss. 4. sub
num. 22. Tamen dicimus, quod & si fœmina
fuisset, quæ egisset valida essent,vt dicit Fran-
cisc. Marc.in decis.Delphinal. 1305. in fin.vol.
1. & voluit nouissimè Alanus Copus. Dialog.
1.cap.8. Nec verum est illum fœminam fuisse;
& licet ego, vbi supra, contrarium affirmaue-
rim,tamen mea opinio tunc fuit relatiua ad il-
los,quos retuli:& ex nunc,more Diui Augusti-
ni,eam opinionem recanto: melius à me ipso
correctione offerens,quàm ab alio illam expe-
ctare. Cum præsertim, quæ tunc scripsi in æta-
44 tis adolescentis † flore constitutus essem, ità
vt dicere possim illud Pauli Apostoli.Quando
eram paruulus loquebar, vt paruulus, nunc
autem maior factus euacuaui ea, quæ sunt par
uuli. Mutare enim consilium de bono in me-
45 lius sapientis est. Quia illi opinioni † caput
fecerunt ex Latinis Sigibertus,ex Græcis Lao-
nicus Calcondilis. vt inquit Alanus Copus in
46 dicto cap.8.Non fuisse autem† fœminam ante
eosdem tenuit Bartholomeus Carranza, vti
eum refert Michael Bucchingerus Historiæ
Ecclesiasticæ. fol.214. & metam fabulam hanc
esse contendit Honuphrius Panuinius ad Pla-
tinam: quod & nouissimè corroborat Simon
Maiolus Episcop. Vulturariensis de irregula-
rit. lib. 1. capit.28.num.10.cum pluribus seqq.
47 Eandem vero Epistolam fuisse factam† in an-
no 883. scripsit Lucius Marineus Histor. Hi-
spanic. lib. 7. quo in anno erat in Sede Sum-
mus Pontifex Ioannes ille Romanus creatus
post Adrianum Secundū; sed dicere voluit an-
no 882. Ex quo Pontifex ille mortuus est 18.
Calendas Ianuarias, quæ sunt ad diem xv. De-
cembris anni 882. quia sequentibus diebus
Natalitijs Domini,fuit creatus Martinus II. vt
testatur post alios Carolus Sigonius de Re-
gno Italię.lib. 5.& nouissimè Christianus Adri-
chomius in Chronicō anni 882.Et ab hoc Pon
tifice Ioanne Epistolam eam emanasse fatēn-
dum est: quia hic Alphonsus Rex regnauit ab
anno 846. quo erat annorum xiv. & durauit
alijs annis xlvj.per totum annum 892. Explo-
sa opinione illorum, qui assererent emanasse
ab illo Ioanne Maguntiaco: ea præsertim con-
sideratione, quia Vrbs Roma, Secundum An-
tonini Augusti Itinerarium, distat à Compo-
stella, & Gallecia per duo fermè millia millia-
ria.Si scribebat Pontifex vti Regi Gallecię, &
Ioannes ille fabulosus non durasset, nisi duo-
bus annis, & mense vno, consequens erit, vix
auditam fuisse electionem,& creationem Pon-
tificis, quod fuisset audita mors in partibus tā
longinquis; cum iste Ioannes fuerit electus
Pontifex (vt asserunt) in anno 853. Et mor-
tuus anno 855. Quo tempore Alphonsus ad-
modum Adolescens bella aliqua non gesserat,
ex quibus motus fuisset Pontifex ad scriben-
dum eidem Regi. Verius igitur erit, ac veri-
tati simile, quòd cum postmodum in ætate
prouectiori, tot clarissima acta gessisset, quòd
Ioannes alius Romanus Pontifex ei scripse-
rit: Tanto plus cum illum Ioannem omnes
scriptores Ecclesiastici in Pontificum nume-
rum non aggregent, nec in Catalogo ipsorum
ponant: pro ut nouissimè nullam de illo men-
tionem facit Carolus Sigonius in dicto lib. 5.
vbi post Leonis Quarti, ponit electionem Be-
nedicti Tertij, Nicolai Primi, Adriani Secūdi,
& postmodum Ioannis Octaui.Hoc idem facit
Adrichomius.

Omnes autem titulos Honorificos reliquerunt Reges Hispani, solo Catholici titulo retento: nomen, quorumlibet omnium,& grauius,& Maiestate dignum eorum. Siue enim Ca-
48 tholicus exponatur fidelis, † ac Fidei Chri-
stianæ obseruator Zelantissimus; cum,quam se-
mel CHRISTI fidem susceperint,nunquam
abhorruerint, & indefessè seruauerint: vt ca-
pitur à Gloss.in Clem. 1. §.Regula. vbi Cardi-
nal.de statu Monach. & nos diximus ad Bellu-
gam in Specul. Principum. Rub. 6. in verb. Fi-
deles. pro ut Reges nostri, qui nunc in viuis

agunt, aliĳque illorum anteceſſores præſtite-
runt: vt latiſſimè dicemus in Capite ſeq. De-
clarat id verbum Fabius Quintilian. Inſtitut.
Orator. lib.2. cap.13. vbi dicit in Arte Orato-
49 ria ipſum ſemper alligare ſe ad præcepra † Ca-
tholica, ideſt vniuerſalia. Græcè enim, Catho-
lici dicuntur vniuerſales, idiomate Latino-
rum. Hinc apud Medicos, ea Medicaminis
50 compoſitio extat, quæ † Diacatholicon nun-
cupatur, quæ confectio eſt abſque nocumento
omnes humores euacuans, & ſine incommo-
ditate ipſos vniuerſaliter reſpiciens, de qua
apud Nicolaum in Antidotario, & apud Pla-
tearium de Salerno, & apud Ioānem Iacobum
Manlium.

Hinc Iſidorus lib. Ethimolog. 10. exponit
verbum Catholicum, ideſt vniuerſale. Vnde
Reges noſtri appellantur Catholici, quia Chri
ſtiani Fideles, & Fides Chriſtiana dicitur Ca-
51 tholica, ideſt † vniuerſalis, cuius ipſi Reges
Hiſpani curam, & tutelam fidiſſimam habue-
runt, & habent. probatur in c. Excommunica-
mus. in princ. extra. de Hæretic. in Rubricis
extra. de ſumma Trinit. & Fid. Cathol. & in 6.
in Clementinis extrauagantibus. & in l. Li-
quet. & tot. titulo. C. eo. Archidiacon. in c. Fun-
damenta. de elect. in 6. Sic & Religio dicitur
52 Catholica † l.1. C. de ſumma Trinit. & fid. Ca-
tho. l. Mathematicos. l. Nemo. C. de Epiſcopal.
Audien. & Collegium Monachorum, & Cleri-
53 corum Catholicum † nuncupatur. in l.1. C. de
ſacroſ. Eccleſ. Sic etiam ſancta Romana Eccle-
ſia, Catholica, & vniuerſalis appellatur, totum
54 † complectens, & comprehendens mundum.
c.1.21.q.4. cap. Hæc eſt. 24.q.1. & in extrauag.
Vnam ſanctam. de Maior. & obed. in communi-
bus. l. Si quis in hoc genus. C. de Epiſcop. &
Cleric. l. Decernimus. C. de Epiſcopal. audien-
tia. l.1. C. de his, qui ad eccleſ. confug. Hæc no-
ſtra eſt eccleſia, quæ nulla gente, nullaque Pro-
uincia reſtringitur, ſed vniuerſalis eſt, & toto
terrarum orbe diffuſa, & ab Apoſtolis prædi-
cata ex ordinatione Chriſti illius capitis, qui
55 eſt ſupra † omnem eccleſiam: vt inquit Paulus
ad Ephæſ. cap.1. & ipſe dedit Apoſtolis man-
datum, vt prædicarent Euangelium omni crea-
turæ. Matth. cap.10. Vt euntes Baptizarent om
nes gentes. Matth. cap. vltimo. Nec enim ſi miſ-
ſi nō fuiſſent, prædicare potuiſſent. Quomodo
56 enim prædicabunt, niſi † mittantur? dicit Pau-
lus ad Romanos. cap.10. Hinc verificatur illud
Dauid Pſalm. 18. In omnem terram exiuit ſo-
nus eorum, & in fines orbis terrę verba eorum.
Vnde Apoſtolus ad Romanos cap.1. Gratias
ago (inquit) DEO meo, pro omnibus vobis,
quia fides noſtra annunciatur in vniuerſo mun
do. Ideoq; Catholica Eccleſia, ſancta dicitur,
quia vniuerſalis, De qua latiſſimè Auguſtinus
de vera Religione cap.7. & ad Donatiſtas Epi
ſtol. 166. Beda in Cantica Canticorum cap.6.
Deſignata per inconſutilem CHRISTI tuni-
cam, quæ non fuit, ſicut veſtimenta, diuiſa in
57 partes, † ſed ſuper illā totam miſerunt ſortem.
de qua habetur Ioan. cap.19. ſuper quo Augu-
ſtinus tract.118. inquit: Tunica autem inconſu-
tilis, ne aliquando diſſuatur, ad vnum perue-
nit, quia in vnum omnes colligit. Sicut in Apo-
ſtolis, cum eſſet etiam ipſe numerus duodena-
rius, ideſt quadripartitus in ternos, & omnes
eſſent interrogati, ſolus Petrus reſpondit: Tu
es Chriſtus filius Dei viui. Et ei dicitur: Tibi
dabo claues Regni cęlorum: tamquam ligan-
di, & ſoluēdi ſolus acceperit poteſtatem, cum,
& illud vnus pro omnibus dixerit: & hoc cum
omnibus, tamquam perſonam gerens ipſius
vnitatis acceperit. Ideo vnus pro omnibus,
quia vnitus eſt in omnibus. Vnde, & hic cum
dixiſſet, (Deſuper contexta) addidit (per to-
tum) quod ſi referamus ad id, quod ſignificat,
nemo eius eſt expers, quæ pertinere ad totum
inuenitur, à quo toto, ſicut Græca indicat lin
gua, Catholica vocatur Eccleſia. Hæc Auguſti-
nus. de quo etiam optimè Fridericus Impera-
tor in Cōſt. Regni. Incōſutilem. vbi DD. noſtri.

Cum itaq; Reges noſtri Catholici nomine illuſtrentur, & ſic quodammodo conſtituti ad mundi vniuerſalitatem, ſcilicet ad ſeminanda ſanctæ Chriſtianæ Eccleſiæ. & fidei fundimenta, ac præcepta ad diuerſa mundi climata, ac Regiones, ad extremas incognitarum Prouinciarum plagas ſeminandum DEI Optimi Maximi Ieſu Chriſti Sanctum Euangelium. Reliquum erit, vt hoc Axioma multis ſcripturæ ſacræ teſtimonijs probemus, vt pateat hoc, Catholicos Reges, eorumq; Familiam ad hanc Eccleſiæ Catholicæ propagationem, & defenſionem diuina Gratia fuiſſe vocatos, & demū firmiſſimis iſtud exemplis comprobetur, quæ vt faciliori via, ac methodo breuiori adimpleantur, ſequenti capite complectemur.

ARGVMENT. CAP. XLII.

Quomodo per actus exhibitos, Catholici Reges, hoc nomen promeruerint: quos pro Chriſti Eccleſia, fideq; actus fecerint: & qui Reges hoc impleuerint: amplè traditum eſt.

COMPENDIVM.

1 *Fortitudo deſtruitur, niſi conſilio fulciatur.*
2 *Eccleſia Catholica dicitur per vniuerſum orbem diffuſa.*
3 *Catholon gracè, totum dicitur.*
4 *Catholicus vir quis ſit declaratur.*
5 *Catholici Reges pro fide Chriſti quæ perpeſſi ſunt.*

6 Author

6 *Author in enarrandis Catholicorum Regum actibus, omissis fabulis, vt multorum mos fuit, veritatis simplicitate vsus.*
7 *Sisebuti Hispaniarum Regis virtutes.*
8 *Nonaginta Iudæorum millia baptizari fecit.*
Acephalorum hæresim sustulit. nu. 9.
Concilio Hispalensi Sanctus Isidorus interfuit.
Acephali Hæretici quid sentiebant?
10 *Ciudasuindi Regis Hispani virtutes. nu. 11. 12.*
11 *Libros Moralium Diui Gregorij originales habuit.*
12 *Taio Episcopus Cæsaraugustanus pro eisdem libris ad Pontificem nuntius.*
13 *Miraculum pro libris Moralium Gregorij.*
14 *Bamba Regis Hispani virtutes.*
Ducentas septuaginta Naues Arabum cum hominibus incendio consumpsit.
15 *Pelagius Cantabriæ Dux Asturum, & Legionis Regnum à manibus Arabum vindicauit.*
Viginti millia Arabes interfecit.
16 *Alphonsus Pelagij gener, Galliciam, atque alias prouincias à Sarracenis accepit.*
17 *Alphonsus Castus, septuaginta millia Arabes prostrauit.*
18 *Ei per Angelum in Ouetensi Ecclesia Crux asportata.*
19 *Carolum Magnum, Rolandum, quem Orlandum vulgus appellat,) de vicit.*
20 *Ramyri Regis Veremundi filij virtutes.*
21 *Ordonij Ramiri filij virtutes.*
Muzam Regem Arabum, & duodecim millia Arabes occidit.
Zeith Regem Canariæ, & Muzerez Regem Salmanticæ vicit.
22 *Alphonsi III. virtutes, cognomento Magni.*
Portugalliæ Regnum à Sarracenis ademit.
Abohalim Ducem Arabum cœpit.
Thesauros pauperibus erogauit.
Diui Iacobi Ecclesiam exornauit.
23 *Ordonij Secundi Regis virtutes.*
24 *Veremundi Regis virtutes.*
25 *Ferdinandi Sanctij Maioris filij virtutes.*
Portugalliam, & Coimbram Ciuitatem obtinuit.
26 *Alphonsus VI. Toletum Sarracenis pulsis, cœpit.*
27 *Alphonsus Nonus Rex ducenta Sarracenorum millia occidit.*
Ferdinandus III. Rex, Cordubam, Hispalim, Giēnam, & Vandaluziam quæsiuit.
28 *Alphōsus Decimus, Astronomus, Imperator electus, Murciam acquisiuit.*
Sanctius Quartus Tarifam cœpit.
29 *Ferdinādus Sāctij Quarti filius Gibaltarrā obtinuit.*
30 *Alphonsus Vndecimus, Reges Granatæ, & Benamarin vicit. Alcalam, & Algeziram cœpit.*
31 *Algezira quid?*
32 *Iacobus Fortunatus Rex Valentiam, & Maiorcam à Mauris eripuit.*
33 *Ferdinandus V. Rex Ioannis Aragoniæ Regis filius, Iustus cognominatus.*
34 *Granatam Sarracenis eripuit, ipsosq; ex Hispania fugauit.*
35 *Nauarræ Regnum, Castellæ Regno adiecit, Pontifice concedente.*
Ioannes II. Allebretus Nauarræ Rex Hæreticus declaratus.
36 *Iudæos Ferdinandus Hispania expulit.*
37 *In Africa Melillam, Orannum, Mersalcabir portum, Trabacam, quæ Bugia dicitur, & Tripolim suo Imperio adiecit.*
38 *Christophori Columbi Genuensis virtutes. nu. 40.*
39 *Eo Duce Ferdinandus Insulas Indiarum, Nouum orbem, & Oceanum Mare quæsiuit.*
41 *Roberti Guiscardi Northmanni Ducis virtutes.*
42 *Siciliæ Insulam Sarracenis eiectis quæsiuit.*
Dux Apuliæ, & Calabriæ à Pontifice factus.
43 *Gregorium VII. Summum Pontificem in arce Hadriani ab Henrico Imperatore carceratum libertati restituit.*
44 *Archiepiscopalem Ecclesiam Salernitanam ædificauit.*
45 *Rogerius Northmānus Roberti frater victoriam contra Sarracenos in Insula Sicilia habuit.*
46 *Diuus Georgius pro Rogerio militauit.*
47 *Melitam Insulam Sarracenis eripuit.*
Vrbanus II. Pontifex Rogerium creauit Apostolicæ Sedis Legatum perpetuum.
48 *Rogerius Roberti filius primus Siciliæ Rex.*
49 *Africam, quā Elmagdia Arabes appellāt, occupauit. Regem Tuneti Tributarium fecit.*
50 *Insulam Corcyram, Eubœam, Corinthum, Thebas, Dyrrachium cœpit.*
51 *Burgos Constantinopolitanos incendit.*
52 *Ludouicum Galliæ Regem à Turcis eripuit.*
53 *Boemundi virtutes.*
54 *Boemundus ad bellum sacrum processit.*
55 *Reblata, Antiochia appellabatur.*
56 *Lanceam qua à Longino percussus D. N. Iesus Christus obtinuit, pro vexillo illam portans.*
57 *Centum millia Sarracenos occidit, quindecim millia Camelos cœpit.*
58 *Boemundus Rex Antiochiæ publicè acclamatus.*
59 *Berithum Phœniciæ vrbem cœpit.*
60 *In bello sacro nihil boni gestum sine Boemundo, & cum illo omnia benè processerunt.*
61 *Sancti Sabini reliquiæ aliquæ apud Canusium.*
62 *Sanctus Sabinus à Sede Apostolica missus in Anthemium Patriarcham Constantinopolitanum.*
63 *Sancti Sabini aliæ reliquiæ, cum alijs sanctorum reliquijs repertæ in Ciuitate Lesinensi in monte Gargano in Apulia.*
64 *Tancredus Northmannus Laodiceam ab Imperio Constantinopolitano ademit. nu 65.*
66 *Gulielmus Rex Siciliæ Mali filius, vicit Iosephum Marocci Regem, filiamq; Virginem captiuam abduxit.*
67 *Classem quadraginta Triremium in Syriam misit, cuius aduentu obsidionem soluit Saladinus, alijsque virtutibus emicuit.*
68 *Maria à Pyratis secura fecit.*
69 *Alphonsus Ferdinādi primi Aragonum Regis filius, Lotophagos, Insulam, Gerbim appellatam, cœpit.*

Bopherium Regem victum cum exercitu, occidit.
70 *Hidruntinam ciuitatem à Turcis recuperauit.*
71 *Ferdinandi, & Elizabetha virtutes.*
72 *Caroli Quinti Cæsaris virtutes.*
73 *Eiusdem sermo ad Principes electores in causa Lutheri.*
74 *Carolus Quintus Tertius Africanus appellatus.*
75 *Andraas Doria, & Ferdinandus Gonzaga Duces Maximi.*
76 *Periclis Atheniensis pulcherrimum dictum.*
77 *Orbis Carolinus à Carolo Quinto dictus.*
78 *Synodus in Ciuitate Mexicana.*
79 *Philippi Secundi Regis Catholici virtutes, non possunt leui penicillo describi.*
80 *Nicolai Sdrini Comitis pro fide constantia, & virtus*
81 *Ioannes Austrius Classis Maxima Imperator.*
82 *Victoria contra Turcas in Echinada.*

CAP. XLII.

DIcit Esaias c. 19. Rex Fortis dominabitur eorum. Nō tñ corporalis solum fortitudo dominatur, sed sapientiæ admixta, & conglutinata. Hinc Salomon Prouerbior. c. 24. ait: Vir sapiens, fortis est; & vir doctus robustus, & vali-
2 dus. Valdè enim fortitudo destruitur, nisi† per cōsiliū fulciatur; quia quò plus se posse conspicit, eò virtus sine moderamine in deterius ruit. inquir Gregor. lib. 5. Moral. Cum itaq; Catholici Reges nostri, nomen rei, ac effectui consequens reddere, Maxima Dei Opt. Max. semper gratia adiuti sunt, vt pro fide Catholica, & Ecclesia Romana, maxima munera subirēt, feruenti animo, piaque audacia, ad exteras gentes, Christi nomen, fidemq; propagarent: quia iuxta illud Virgilij lib. 4. Aeneidos.

Audentes fortuna iuuat.

Idcirco mala, damnaq; quàm plurima, subire non dubitarunt, vt Ecclesiam Dei, quàm Christus suo sanguine fundauit, eiusq; fidem ad vltimos terræ fines deducerent. super illud Virgilij. lib. 6. Aeneidos.

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

Aspicientes etenim, mentisq; acie intuentes, ipsos Catholici nomen referre, Ecclesiam Christi, & Catholicam, à quo hoc glorioso stemmate insigniti fuerant, ampliare studuerunt. Iuxta illud Eusebij Emisseni, qui Ecclesiam Catholicā interpretatur, idest per vniuersum orbem
3 †gratia corruscante, diffusam. Inquit enim Augustin. de Tempor. Sermo. 131. Ecclesia vna est, quam maiores nostri Catholicam nominarunt, vt ex ipso nomine ostenderent, quia per totum est Secundum totum enim Catholon græcè dicitur. de qua Cyrillus Hierosolymitan. Catechesi. vlti. Catholica vocatur (inquit) ꝙ per oēm diffusa sit orbē habitabilē, à finibus terræ vsq; ad fines terræ. Vnde exiuit illa vox, à sācto Spiritu sāctis Apostolis inspirata, in Symbolo. Vnā sanctam Ecclesiā Catholicam. Quam omnes, vno ore interpretantur vniuersalē, per omnes mūdi partes diffusam. Sic Io. Cassianus de Instit. Cœnobior. lib. 1. c. 3. dū de veste Monachi loquitur, ait: Quicquid inter famulos Dei præsumitur ab vno, vel paucis, nec Catholicè per omne corpus fraternitatis tenetur, aut superfluum, aut elatum est.

Non immeritò itaq; Catholici appellantur Reges nostri, cum eis Catholicorū nomen con
4 ueniat: Verus autem vir Catholicus † dicitur, quemadmodū illum describit Vincentius Lirinensis. in lib. Aduersus profanas omn. hæreseon nouation. dum ait. Ille est verus germanus Catholicus, qui veritatem Dei, qui Ecclesiam, qui Christi corpus diligit; qui diuinæ religioni, qui Catholicæ fidei, nihil præponit, nō hominis cuiuspiam authoritatem, nō amorem, non ingenium, non eloquentiam, non philosophiam, sed hæc cuncta despiciens, & in fide fixus, & stabilis permanens, quicquid vniuersaliter antiquitus ecclesiam Catholicam tenuisse cognouerit, id solum sibi tenendum, credendumque decernit. Et paulò inferius. In ipsa (inquit) Catholica Ecclesia magnopere curandum est, vt id teneamus, quod vbique, quod semper, quod ab omnibus creditum, hoc est enim verè, proprieque Catholicum, quod ipsa uis nominis, ratioque declarat, quæ omnia verè vniuersaliter compræhendit. Hæc Vincentius. Quàm enixè enim laborauerint, sudores
5 effuderint, Bona Regna, & sanguinem† cōtempserint Catholici Reges nostri, eius Hispaniarum, Siciliæ, Italiæ Domini, & Prædecessores vsque ad dies nostros, vt Ecclesia Romana ad Sarracenos, Mauros, Arabes, Turcos, Hæreticos, illisque omnes hostes propagaretur, dilataretur, ac restitueretur, Bonè Deus, enumerare cuperem, sed necesse esset Historiarum Christianarum ferè omnium libros transcribere, magnaq; volumina conficere, quæ nimis in longū producerentur. Aliquorum tamen exempla non præteream, quæ mihi scribenti, aliudq; agenti se obtulerunt, vera illa quidem, & à fabulis aliena: hęc enim, aliaq; similia, & fabulosa quædam veluti portenta speculari nolui, in enarrandis nostrorum Catholicorum Regum
6 actibus: †quorundam scriptorum morem perosus, qui suorum Principum origines, & progressus scriptenti, quædam simulata præstigia, & coniectiones interposuerunt, quibus moti lectores, etiam illorum veritatem nauseati sunt, cum indignas illorum Principum simulationes, moliti sint.

Sisebutus, ante omnes, mihi se offert, Gotho-
7 rum, Suenonum, ac Hispanorum† Rex, qui fuit Anno D. N. Iesu Christi. 616. cuius insignis ea in Ecclesiam Romanam, & Christi fidem pietas patuit, quòd vi, præcibusque, Nonaginta
8 Iudæorum millia, sacro† Baptismatis lauacro insignitos, Christianæ fidei aggregauit. & Acephalorum Hæresim in Hispalensi Concilio sustulit

ſuſtulit in quo præclariſſimus eiuſdem Hiſpa-
lenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, Sanctus Iſido-
rus Doctor Egregius interfuit. Alias etiã præ-
claras victorias contra Africanos, & Mauros,
& fidei Chriſtianæ hoſtes, reportauit. vt te-
ſtantur Roderic. Archiepiſc. Toletan. Hiſtor.
Hiſpanicar.lib.2.cap. 17. Alphonſus de Carta-
gena Epiſcopus Burgenſis in Anacephaleoſi
Regũ Hiſpanor.cap.31. Lucius Marineus Rer.
Hiſpanic.lib.6. circa finem. Io. Magnus Archi-
epiſc. Vpſalenſis Hiſtor. Gothor.lib. 16.cap.14.
& Concilium Hiſpalenſe 2. cap. 12.13.vbi dam
9 natur eorundem Acephalorum † Hæreſis, qui
duas naturas in Chriſto negabant, & diuinam
tantum modo ei tribuebant,& illam fuiſſe paſ-
ſam: & eius opinionis etiam narratur ibi qui-
dam Epiſcopus Syrus, qui repræhenditur, &
damnatur,eiuſq; conuerſionis Hiſtoria deſcri-
bitur. Hanc Hæreſim damnauit Gelaſius Papa,
dum ſcripſit contra Neſtorium. Boetius in lib.
de Duabus naturis.Io.Damaſcenus de fide or-
todox.lib.3.per plura capita. Alphõſus de Ca-
ſtro contra hæreſes titul. de Chriſto. Hæreſi.4.
Aurelius Prudentius in Apotheoſi. Paul.Gry-
ſald.Decif.Catholicar.§. Chriſtus.nu.16. Nice-
phorus Hiſtor.Eccleſiaſt.lib...cap.14. Damia-
nus Roſc.de agnoſcẽdis Hęreſibus.§.Chriſtus.
nu.18.& de ſectis Hæreticor.tit. de Acephalis.

Secundò ſe loco offert Cindaſuindus Rex,
10 cuius erga Prælatos, & Eccleſiæ Paſtores† Ze-
lus,& erga Eccleſiam Catholicam Amor,faciũt
ipſum perenni laude celebrandum. Prælatos
enim prouentibus,priuilegijs,ac maxima liber
tate honeſtauit, præcedentiarum diſſenſiones
compoſuit,ſeptimumq; Toletanum Cõcilium,
ad eiuſdem Eccleſiæ cultum, neceſſitatemque
procurauit. Hic etiam tanta ſpe bonorum ope
rum,ac fide ductus, vt eodem Concilio proban
11 te, pro habendis Moralium † libris Diui Gre-
12 gorij, Taionem Cæſarauguſtanum † Epiſco-
pum,virum,& vitæ ſanctitate,& litterarum pe-
ritia clarum, ac præſtantem Romæ ad Sũmum
Pontificem deſtinauerit, qui rogans Summum
Pontificem, quaſi res eſſet inuentu difficilis,in
Bibliothecę Apoſtolicæ Armario in dies à Pon
tifice verbis detinebatur. Videns autem Taio,
13 ſuo itinere,ac Regis deſiderio fruſtrari,†ora-
tionis viã elegit, & in Baſilica Principis Apo-
ſtolorum,conniuentibus oſtiarijs pernoctauit,
lamentationes plurimas, lachrymis mixtas ef-
fundens,ibidemq; perſiſtens, circa mediæ no-
ctis ſilẽtia, vidit Eccleſiam luminibus illuſtra-
tam, illamq; ſanctorum pſallẽtium voce,agmi-
nibus plenã. Territus viſione Epiſcopus, quaſi
examinis iacens,ex illis,oratione facta,duo,al
bis veſtibus indui ad eum acceſſerũt, & quaſi
tam longi itineris cauſam neſcientes, qrebant:
quibus,vt par erat,reſpõdit.Quæſiuit poſt mo-
dum, quæ caterua illa, illeq; Comitatus eſſet,
quiq; illi duo Principes viri. At illi dixerũt,Pe-
trus, & Paulus,alij vero illorũ ſucceſſores, qui
in iſta Baſilica requieſcunt:Vnuſq; illorum di-
xit,& ego ſum Gregorius,cuius libros qſiuiſti,
& pro eis tãtopere laboraſti: dixitq; locum in
armario,in quo reperiebantur,ibiq; inueniret.
Procumbens Epiſcopus,vt illis reuerentiã ex-
hiberet,illi euanuerunt, mirantibus Taione,&
Oſtiarijs.Manè demum narrata Pontifici viſio-
ne,libri in loco inuenti ſunt,& à Pontifice tra-
diti,& in Hiſpanias ad Regem delati. vt refert
Archiepiſcopus Toletan. lib.2.cap.20. Io.Ma-
14 gnus lib.16.cap. 20. Bamba quoq; † Rex erga
Arabes Chriſtianæ fidei hoſtes ita ſe geſſit, vt
ducentas ſeptuaginta illorum naues, cum ho-
minibus incendio conſumpſerit, vt ſunt teſtes
Rodericus vbi ſupra.lib,3.cap.1.Alphonſus de
Carragena in Anacephaleoſi . cap. 39. Archi-
epiſcop. Vpſalenſis. lib. 16.cap.22.Sic Pelagius
15 Fauillæ Cantabriæ Ducis filius,†qui Aſturum,
& Legionis Regnum quæſiuit, viginti millia
Arabes interfecit, alioſq; turbauit,& Alchmã
eorum Principem occidit. Archiepiſcop. To-
letan. lib.4. cap. 1. Cum pluribus ſeq. Epiſco-
pus Burgenſis in Anacephaleoſi.cap.45.& Epi
ſcopus Gerundẽſis Paralipomenon Hiſpaniæ
lib.3. c. vlt. Sed centum viginti millia Mauros
occiſos ſcribit Ferdi.Perez de Guſman.Hiſtor.
lib.1.tit.6.c.9. Alphonſus etiam Pelagij gener,
16 dictus†Catholicus,Galleciam,aliaſq; prouin-
cias à Sarracenis eripuit. Roderic.Toleta.li.4.
cap.5.Alphonſus de Cartagen. c. 47. Illorum-
que millia quinquaginta occidit. Lucius Ma-
rineus. Hiſtor. Hiſpanic. lib. 7. Circa princip.
Alphonſus alter cognomento Caſtus, Arabum
17 † ſeptuaginta millia proſtrauit, occiſo etiam
Mugay illorum Duce, Aſturiam tranquillam
reddidit.Toletan. vbi ſupra. lib.4. cap.8.Bur-
genſ. cap.53. Huic Regi Ouetenſem Eccleſiam
18 reparanti, ac reædificanti, per† Angelum mi-
raculosè fuit Crux aſportata, quæ inter illius
Eccleſiæ reliquias, magna cum deuotione, ac
veneratione, aſſeruatur. Toletan.lib. 4. cap.9.
Marineus lib. 5. in fin. & lib. 7. Hunc Regem
19 deuiciſſe Carolum † Magnum, & Rolandum,
(quem vulgus Orlandum appellat) alioſque
Galliæ pares. Quamquàm Paulus Aemilius in
eodem Carolo Magno,dixerit hũc Adelphon-
ſum à Gallis militibus à Carolo Magno miſſis
adiutũ,& idcirco victoriam reportaſſe. Sed tũ
rem aliter ſe habere ſcripſere nonnulli: nempè
quòd cum hic Alphonſus filios non haberet,
Carolum Magnum ſecretò dicitur inuitaſſe ad
obtinẽdam Hiſpaniam,ratus, ac deſiderio mo-
tus, vt ſubditorum beneficio prouideret,& in
futurum eiſdem Principem illum Glorioſum
in Dominũ relinqueret: Iſtud autem cõſilium,
Hiſpaniarum Principes, Magnateſq; minimè
probaſſe,& inde, coactum Regem legationem
reuocare:Proinde ira percitum Carolum, &
Galliæ Principes exercitum Magnum duxiſſe,

& alterum itidem ab Alphonso, & Magnatibus paratum, & in Valle Hospita appellara, Præliatum,& ibi Carolum, suosq; victos fuisse, & maximam Gallis stragem illaram, indeque Caroli Vallem appellatam, quam Rōcisuallem dicunt. quod veridicè scripserunt Rodericus. Archiepiscop. Toleran. lib.4.cap.10. Cum duobus sequentibus. Alphōsus de Carragena.c.53. Cælius Augustinus Curio Histor. Sarracenicæ. lib. 2. & Adelphonsum virtute sua victoriam reportasse scribit Ado Viennensis. Chronicorum Ætate 6. Ramirus,(quem Ranymirum alij
20 vocant) Veremundi † Regis filius, in Regno post Alphonsum Castum, in extremis laborantem,& id præcipientem, in Regem assumptus, Northmannotum gentem tunc Paganam, & crudelem, quæ ad Pharum Gallecia applicuerat, repulit, succensis septuaginta illorum Nauibus. Similiter Magnum hic prælium in Campestribus apud Calagurram cū Arabibus egit: cumq; ob Arabum multitudinem dubitaret, nocte illi Sanctus Iacobus Apostolus apparēs, confortans eum monuit, vt sequenti die ad bellum procederet, ex quo esset victoriam reportaturus. Manè procedens, visionem dixit Episcopis, & Magnatibus. Illi Deo prius gratias agentes, ad pugnam, Beatissimi Apostoli oraculo roborati processerunt, & cōserto cum eis acerrimo bello, cæsis Arabum septuaginta millia, victoriam obtinuit: visusq; in bello vexillum baiulans Diuus Iacobus, equo insedens Albo: & pro obrentæ victotiæ voto, eius Ecclesiæ pro quolibet Bouum, vel iumentorum iugero, quandam frumenti quantitatem permisit, etiam num multis soluentibus in Hispania obseruatam. Hinc in bellis consueuerunt Hispani, Deum inuocare, & Diuum Iacobum, vt sunt rerum harum Authores Rodericus, Alphonsus, Marineus, & alij in locis allegatis.
21 Ordonius etiam† Ramyri filius, Muzam Cordubæ Regem, cū duodecim millibus Arabum eius militum trucidauit, ac plębem numero maiorem, ac donaria eidem Muzæ missa à Carolo Galliæ Rege, vt cum Hispanis confereret, idem Rex Gloriosus, suiq; milites habuerunt, illaq; obtinuerunt. Idem Rex Ordonius alios Reges Arabes, Zeyt Regem Cantiæ, & Muzerez Regem Salmanticæ, vicit, multis cæsis, & eorum plæbe, ac vulgo, cum vxoribus vēditioni expositis. vt ijdem Historici retulerunt. Alphōsus prætetea Tertius Ordonij Regis filius,
22 †cognomento Magnus, ob eius magna facinora sic appellatus, rotum Portugalliæ siue Lusitaniæ Regnum Sarracenis ademit: Abhoalim Arabum Ducem captū, pro prætio Aureorum centum millium libertati donauit. Thesauros à patre relictos Ecclesijs, & pauperibus erogauit. Ecclesiamq; Diui Iacobi, tunc terream, Quadratis lapidibus, & Columnis exornauit.
23 Otdonius Secundus† Alphōsi huius filius contra eosdē Arabes & Sarracenos plura belli exercuit,& semel tantum victus, de cœtero omnes victorias reportauit. Eodem modo Veremun-
24 dus Secundus, †Ordonij Tertij filius, bello Almansorem Arabum Regem vicit. Ferdinandus
25 Sācij Maioris filius, Aragonum, Nauarræ, †Castellæ,& Legionis Rex, Coimbram, ac Magnam Portugallię partē à Sarracenis eripuit. Hic bellicosissimus habitus est, & Coimbram diuturna obsidione oppugnatam, Sancto Iacobo, visibiliter, & miraculosè apparente, obtinuit. Al-
26 phonsus Sextus Ferdinandi filius, †Sarracenis pulsis, Toletum recuperauit. Sic & Alphonsus Septimus, Sanctij Tertij filius, & Alphonsi Sexti, ex Vracca gener, multa itidem oppida, eisdem Sarracenis eripuit. Alphonsus Nonus, dictus, bonus, qui cum Sarracenis prælio commisso, ducenta millia illorum interfecit. Ferdi-
27 nandus†quoq; tertius. Alphōsi, Legionis Regis filius, Cordubam, Hispalim, Giennam, totamq; Vādaluziam recuperauit, & Sarracenos ex tota Hispania in Granatam compulit, vt sūt testes omnium iam dictorum prænominati Historici. & Io. Magnus Histor. Gothor. & Suen.
28 lib.16.c.27 Alphonsus etiam† Decimus Astronomus, Imperator electus, Murciam à Sarracenis eripuit. Sanctius Quartus Alphonsi Astro-
29 nomi filius, Tarifam. † Ferdinandus Sanctij Quarti filius, Gibaltatā, quæ dicebatur prius, Gibel Tarif, à Tarifo Arabe Duce, & Gibel mons, Arabibus dicitur. Alphonsus demum
30 †Vndecimus, Ferdinandi Regis filius, Reges Granatæ,& Benamarin vicit: Alcalam,& Algeziram, quam viginti tribus mensibus tenuerat
31 oppugnatā deuicit. Est autem Algezira, †quā Arabes Geseir nominant, Latini vero Algiram, seu Algerium. Hæc Ciuitas est Maioricæ,& Minoricæ proxima, & Mesgana prius dicebatur, ab Afris condita,& ex familia Mesgana conditores illius fuerunt, cuius loci feracitatem, ac delitias plenè descripsit Leo Afer Historiarū Africanar. lib.4. Sic etiam Iacobus Fortunatus,
32 †Petri Secundi Aragonum Regis filius, sua virtute, Valentiam, Insulamq; Maioricam Sarracenis eripuit: Omittendo tamen antiquiores, no-
33 uissimè nobis occurrit Ferdinandus† Quintus Aragoniæ, atq; Siciliæ Rex, Ioannis I. Aragonū Regis filius, Iustus cognominatus. hic Gra-
34 natæ Regnum Sarracenis, & Mauris† ademit, cosq; omnes sua virtute, & robore deleuit, & Hispania expulit; quam septingentos per annos circiter tenuerant: vnde ex hac virtute, & Gloria, quæ omnes quorumuis glorias superat, Catholici, voce publica, nomen validius in eo firmatum fuit. Hic etiam Regno Castellæ,
35 Nauarræ Regnum † adiecit, Pontifice concedente, eo quòd Ioannes Secundus Allebretus Rex, Gallotum Regem, contra Summum Pontificem,& illius Ecclesiam adiuuerat, qui diris execratus, Hæresis, siue Diuinæ Maiestatis reus

de-

declaratus fuerat, vt infra latius dicã.c.46.Hic
36 etiam Iudæos ex omni † Hispania eiecit. Hic
37 similiter in Africa suo Imperio adiecit † Melillam, Oranum, Mersalcabir portum, Tabracã, quę Bugia vocatur,& Tripolim,inter Afros Regna,& Sceptra sua deducens. Hic etiam eo potissimum laudandus, quia ad nonas Mundi plagas, ac partes Christianã fidem primus induxit; seminari, ac propagari curauit,dum in
38 anno Domini Nostri Iesu Christi 1492.†Christophorum Columbum Genuensem pro nouis quærendis sedibus transmisit, & occidentales Insulas Maris Oceani, quas nunc Noui Orbis appellant,Magno Dei Optimi Maximi iudicio, Spiritu sancto Duce, primus adinuenit,& Insularum Indiarum, Noui Orbis, & Maris Oceani
39 † Rex effectus est vt dicam infra dicto cap.46. de huius Regis,ac viri Christophori Laudibus
40 plures† scripti sunt libri,præsertim ab Anton. Nebrissensi,qui etiã de Bello Nauarriensi scripsit libros duos. de eodem Michael Ritius de Regibus Hispanic.lib.3. in fin.Cęlius Augustinius Histor. Sarracenic.lib.2. propè finem. Albertus Crantius in Saxon.lib.13.c.8. Bodin.de Repub.lib.3.c.7.Thom. Facellus Rerũ Sicular. Decade.1.lib.9.cap.11.Laurentius Valla lib.3. Lucius Marineus de Reb.Hispanic.libri 19.20. & 21.Leo Afer. lib. 1. 3. 4. & 5. Consaluus de Ouiedo,& Io. Gomara in Histor. Noui orbis. Hieronymus Benzonius Mediolan. in Histor. eiusdem tit.lib.1.Petr.Messia in Sylua varię lectionum.par.5. p totũ. Marcus Guatius in Proœm. Histor.Baptista Fulgos.lib.1.c.1. lib.6.cap.5.& 11.Honufrius Panuinius in Commentar. Imperij Roman.Ludou. Dulcis in Diario. sub 7.Ian. Io.Magnus Histor.Gothor.& Suenon.lib.16.c. 27.Marquardus Susannius de Iudæis.lib.1.c.7. num.1. Nicolaus Monardes in Histor. Simplicium Aromatum. lib. 1. in Procem. Paulus Iouius de viris illustribus bellicis. lib.4.

Hactenus de quorundam Hispanorum Regum actibus, pro fidei Christianæ ampliatione,& propagatione pro nunc dictum sit: Nunc alios antecessores Reges eiusdem Dominij Regis nostri, qui eandem normam tenuerunt, vt fidem,quã semel in Sacro Baptismatis fonte susceperunt,non dereliquerunt solum, sed viuo Marte pro ea propaganda, omnem,& bonorũ, & personarum aleam susceperunt,enumerabo.

Et vt antiquiores alios omittamus, Maximũ Christianæ fidei,& Ecclesiæ propugnaculum se offert Robertus Guiscardus Northmannus,
41 Dux † Apuliæ,Calabriæ, & Siciliæ,qui eãdem Siciliæ Insulam à Sarracenis habitatam,magna
42 ex parte ad Christi fidem† reduxit, & ob id Dux Apuliæ,& Calabriæ,& Siciliæ Dominus à Pontifice Romano effectus est. Insuper Gregorium Septimum Summum Romanum Pontificem, in Castro Adriani Opera Henrici Impe-
43 ratoris † obsessum,& carceratum, pristinæ libertati restituit. Infinitas propemodum Ecclesias ædificauit,ac dotauit, præcipuè Ecclesiam
44 Archiepiscopalem Salernitanam pretiosis †lapidibus,columnis,alijsq; ornamentis,maximo sumptu erexit, & redditibus honestauit.Platina in vita Gregorij Septimi. Facellus Histor, Sicul.Decad.2.lib.7. c.1.Michael Ritius de Regib. Siciliæ.lib.1.Pandolf. Collenucius.Histor. Neap.lib.3.Baptista Fulgos.lib.4. c.2.Carol.Sigonius de Regno Italiæ.lib.9. Quo,& honore,
45 & gloria fulget Rogerius Roberti frater,† qui modico militũ numero stipatus, maximã apud Cyramum Siciliæ Sarracenorum cladem operatus est. In cuius exercitu miraculosè visus est omnibus publicè, Eques quidam,vltra omnes præstanti forma, equo albo insedens, can-
46 dida † veste indutus, super quam rubea crux conspiciebatur, aspectu lucidus, vt Sol,hastam manu gerens, in cuius acumine plumea Crux pendebat. Eius præsentia milites magna erecti fiducia,ità vt omnes Sarracenos deleuerint. Ex eo die cõfessus est Rogerius, Diuũ GEORGIVM illum Equitem fuisse, cuius semper in suis actibus fuerat studiosus,& ex manu Dei victoriã reportasse,testatus est. Vnde statim,in Sacræ scripturæ authoritatẽ prorupit, de qua Dauid Psalm.117. Dextera Domini fecit virtutẽ; Dextera Dñi exaltauit me. & de hinc his verbis semper vsus est, in principio omnium Priuilegiorum ab ipso emanatorum. Ob quam Victoriæ congratulationẽ,ad Alexandrum Secundum Summum Pontificẽ, misit quatuor Came-
47 los Sarracenorũ præda onustos:Hic etiã† Melitam Insulam,eisdem Sarracenis eripuit.Huic Vrbanus Secundus Summus Pontifex, ac suis successoribus, legati perpetui authoritatẽ concessit. sub data Salerni die 5.Iulij 1098. vt latius dicam infra ca.53. & supradicti Historici
48 retulerunt.Hunc sequutus est Rogerius,†Roberti filius,eisdem virtutibus ornatus, qui primus Regni Siciliæ titulo Regali insignit' Principatu Capuæ, & Ducatu Apuliæ ab Anacleto Pontifice,ac Lucio Secundo, Cęlestino Secundo, & Eugenio Tertio Summis Pontificibus. Hic instructa classe validissima, Lybiam cõtra Sarracenos inuasit, ipsos depredauit, & Afri-
49 cam, quam† Elmagdia Arabes appellant,aliaque loca occupauit. Ità vt Rex Tuneti formidine ductus,Tributũ illi promiserit,& circiter triginta annorum spacio,iugiter fuit solutum. Hic itidem,vt Christianis Principibus opẽ ferret,qui ad sacrum bellũ Hierosolimitanũ profecti fuerant, & ab Emanuele Secundo,Cõstantinopolitano Imperatore,qui ipsos in Palestina agentes infestabat, bellum intulit solus, ità
50 vt Insulas †Corcyrensem, Eubœam,& Corynthum, Thebas,Dyrracchium, aliasque complu
51 rimas,ei eripuit,Burgos Cõstantinopolis † incendit, ipso Imperatore vidente, ac Ludoui-
52 cum † Franciæ Regem, quem Sarraceni captũ
por-

portabant, classe sua, de illis victoriam reportãdo, liberum fecit. vt dicunt Michael Ritius, & Thomas Facellus vbi supra. Leo Afer. lib. 5. & Ioan. Tilius in Chronicon Francorum. in Ludouico iuniore. Collenucius in Histor. Neapolit. lib. 3. Quamquàm opera Georgij Prætoris Rogerij Regis liberatum, scripserit Paul. Aemilius in eius vita. & Carolus Sigonius de Regno Italiæ lib. 15. Nullus tamen alius scriptorum præfatorum, vel quispiam hoc dixit. verius tamen est, Rogerium in ea classe personaliter interfuisse; ad quid igitur commemorare conuenit, eos qui sunt in seruitio, vbi Dominus præcipiens exequitur? Quasi ægreferant Rogerium Regem, illud Christianæ pietatis officium expleuisse, cogitantes idcirco maximas Principis illius glorias virtutum, è medio tollere, & debitam tanti Regis decori laudem, silentio obliterare. Quod, & si ab eius Prætore, ipso præsente factum esset, ab ipso factum, exequutumq; censebitur.

His postponendus minimè erit, animi inui-
53 ctissimi Princeps Boemundus, Rogerij iam† dicti frater maior, sed omnium illius ætatis maximus. cuius virtute, quæ nam vnq̃ cõspici maior, immò similis, aut considerari poterit, non video. Hic in succedendi iure Roberto Duci, patri, ad Dominij possessionem admittendus fuerat, tamen Rogerius frater nouissimus cum non permitteret, quia iuxta illud Ouidij lib. 1. Metamorphoseos.

Fratrum quoq; gratia rara est.

Cumq; acerrimi ad consetenda, conficiendaque insimul bella ex vtraq; parte classe instructa, paratissimi essent, puuxit tamen vtrunque amor fraternus, sanguinisq; coniunctio, sed in Boemundo pietas alia Christiana, & pia gloria peruicit. Amor enim propagandi, ac dilatandi Christi Imperium, proq; illius Ecclesię exaltatione, & Regno adaugendo, quæsita, & quæ sua erant terrena contempsit, hoc solum inhiauit, vt Ecclesiæ Catholicæ pugil fieret, & pugnator, ac bellator acerrimus, terrena Ecclesiæ Christi Regna quærere intuitus, vt inde sibi æterna, & immarcessibilia quæreret. Accinctus
54 itaq; est bello sacro, cũ alijs Christianis† Principibus sociatus, pro Hierosolyma capienda. Electa itaq; Italorum militum manu ad viginti millium numerum ascendente, Altum parata classe petijt. Et dum Antiochiam (quæ in sa-
55 cra scriptura Reblata † appellatur) Ciuitatem Magnam, quadringẽtis sexaginta Turribus circundaram, magna corporis, animiq; virtute, & alacritate obsideret, magnaq; in dies virtutis, ac pietatis exempla ostenderet, quæ etiam ad Pyrrhum Antiochenũ Ciuem primarium peruenerũt, vt & illum ad Principis dilectionem, atq; amorem pellicerẽt. Vnde is Pyrrhus, alijq; Ciues Boemundum Imperio vrbis Principem desiderantes, eidem post longam obsidionem, vrbem dederunt. Percussus demum idem Boemundus in oppugnatione Arcis, sagitta quadam in femore, aliquandiu in lecto iacuit languidus, saluti prouidere intendens, quando ex improuiso sentijt, recuperaturos Antiochiam, superuenire Corbanem Militiæ Regis Persarum Principem, & Sesandolum, Cassiani Regis Antiochiæ filium. Inde lecto surgens, quamquàm langueus, & conualescens, cũ exercitu obuiam fit inimicis, illisq; pugnandi copiam faciẽs. Exercitus autem inimicus à monte, cui se continebat, diuelli nequaquàm volebat: Videns autem Boemundus ipsum, eiusque exercitum in magna rerum penutia, & egestate reperiri, decertare instituit, etiam loco eius exercitui satis incommodo, ac iniquo. Prælata igitur Lancea, qua Longinus Christi Domini
56 latum† transfixit, vti solemnissimo, & antesignano vexillo, in exercitum Barbarorum irrupit, illosq; licet acerrimè resistẽtes cęsit, & fu-
57 dit, ac ad numerum illorum, centum† millia occidit, in quorum Castris quindecim millia Camelos reperit, ac magnam rerum copiam, qua, omnis in exercitu Boemundi penuria cessauit: qua obtenta victoria, publicè Princeps, & Rex
58 Antiochiæ † acclamatus est. Hic post modum Pyrrachium obsedit, & Alexium Imperatorem Cõstantinopolitanum ab Asiatico in Christianos bello infestẽdo, auocauit, & in ea pacta induxit, vt Francis securum iter permitteret, vt etiam absq; maleficio, possent in Asiam transfretare: cum quo pace inita, Boemundus cum Classe sua, secũda vice, Christianorum animos recreauit. ità vt eius medio Balduinus Rex Hierusalem, obtinuerit Beritum Phœniciæ vrbem, Tyro Metropolitano obtemperantem,
59 sitam inter† Sydonem, & Biblum. Et post infinitas res optimè gestas, tanto viro dignas, pro Christiana Repub. perpessas, Antiochiæ moritur dignus perẽniori vita, licet meliorem quęsierit. Hæc, aliaque permulta pro ampliando, Christianæ Reipublicæ nomine hic Princeps optimus sustinuit. de quibus plenè scripserunt Robertus Monacus, Gulielmus Tyri Episcopus eiusdem sacri Belli scriptor Historicus. lib. 9. c. 11. Platina in Vrbano II. & in Paschale II. Michael Bucching. Histor. Ecclesiasticæ nouæ. in eodem Vrbano II. Collenucius Histor. Neapolit. lib. 3. Paulus Aemil. de Regib. Galliæ. in Philippo II. Michael Ritius de Regib. Sicil. lib. 1. Vuolfgangus Drechslerus in Chronicon Turcar. Augustin. Curio Historiæ Saracenic. lib. 3. Facellus Ret. Sicular. Decad. 2. lib. 7. cap. 3. & è nostris Petrus Gregor. Sintag. iur. vniuers. lib. 15. c. 5. num. 5. vol. 2. Quod clarius explicarunt M. Anton. Sabellic. Flauius Blõdus, & Sebastianus Brand, ità vt sine Boemundo in illa expe-
60 ditione † nihil præclarè gestum fuerit, & cum ipso solo, plurima, vt concludit Albert. Crãtius in Noruegia. lib. 4. cap. 13. vbi dicit: Posse perstringi

ſtringi breuiter huius Principis geſta, ſed opus eſſe integram, longamq; Hiſtoriã texere. Cumque eſſet Antiochiæ mortuus, corpus tamen in Italia aſportatum eſt, & apud Canuſiũ in Apulia ſepultum, in Eccleſia ſancti Sabini ab eiſdem Northmannis Principibus ædificata, vbi extra Eccleſiam in quodam angulo eſt erecta quædam Capella Magna, ordine Orbiculari ædificata, in altum ſe erigens, tribus circumquaque, aut quatuor Albarum columnarum marmorearum ordinibus eleuata, ſe in altum erigentibus, ſemper anguſtioribus: Intus verò Sepulchrum illius adeſt, albis, ſed magnis lapidibus obſignatum. Ianuam habet Capella ex Cupro, (quod æs Cyprium vocant) affabrè elaboratam, & optimè obſeratam. Adeſt in Eccleſia pars reliquiarum Corporis ſancti Sabini
61 † Epiſcopi, & Confeſſoris, condita in loco Eccleſiæ inferiori, ſub Altare quodã marmoreo, ex cuius reliquijs, quas ter, aut quater veneratus ſum, maxima ſuauitas, nimiaq; odoris fragrantia exit. Hic enim aduerſus Anthemium
62 † Patriarcham Cõſtantinopolitanũ ſedis Apoſtolicæ legatione perfunctus eſt, & ob ſenium viuens caligatus eſt oculis, & demum ſanctiſſimè Deo vitam reddidit, plurimis poſt vitam miraculis conſpicuus. de quo Gregorius Dialog. lib. 2. cap. 15. lib. 3. cap. 5. & nouiſſimè antiquitatum diligentiſſimus ſcrutator Cæſar Baronius, nunc meritiſſimus Cardinalis. in Martyrolog. ſub 9. Februarij. Cumque hanc ſanctiſſimam viſitaui Eccleſiam, itidem ſemper feci in Regis Boemundi Capella, pro cuius anima ſemper Dominũ rogaui. Itã potentes, & amatæ ſunt Principum virtutes, vt poſt multa ſæcula, reuereantur, & magnificantur. Dum hæc prælo dantur, reliqua pars corporis, & reliquiarum
63 † ſancti Sabini, † cũ ſeptem alijs ſanctorum corporibus, reperta ſunt apud Ciuitatem Leſinẽſem in Monte Gargano Apuliæ, & aſportata Neapoli in Eccleſia ſanctæ Mariæ Annunciatæ ſeruantur in Arculis, Argento, auroq; fulgentibus, habita prius generali proceſſione, & Letanijs, quibus & ipſe interfui ad laudẽ Dei omnipotentis. Hunc ſequutus eſt Tancredus
64 Boemũdi † Nepos, & Rogerij Regis filius, eiuſdem Boemundi Principis virtutum æmulator egregius, qui abſente in Italiã Boemundo, atq; in Galliam pro ſuſceptione Conſtãtiæ vxoris, Philippi Secundi, Galliarum Regis filiæ, In Ciuitate Antiochiæ locum eius ſuſtinuit: Laodi-
65 ceam hic à Cõſtantinopolitano † Imperio ademit, vt dicunt Platina in Paſchale II. Crantius vbi ſupra. & alij Hiſtoriarum ſcriptores. Sic &
66 Gulielmus Secũdus, Gulielmi Mali filius, † Siciliæ Rex, qui bellum mouit aduerſus Ioſephũ Marocci Regem ex Luntunorum familia, ipſumq; vicit, filiamq; captiuam duxit, quã nec vnquam reſtituit, donec non fuit ſibi reſtitura Africa, quã Abdul Mumen Gulielmo Patri eripuerat. Dum etiã Tyri vrbs à Chriſtianis poſeſſa, obſideretur à Saladino Sarracenorũ Rege, ac obſeſſi grauiſsimè premerentur, miſit hic
67 Claſſem quadraginta † Triremium, optimè inſtructam ſub Margaritonni Siculi regimine, militiæ maritimæ viri expertiſsimi, quorum aduentu, Conradus Montisferrati Marchio, Tyri gubernator, & Capitaneus lætitiam maximam cœpit: ex cuius claſsis aduentu, Saladinus turpiſsimè ab obſidione diſceſsit. Idem Gulielmus Federico Secundo Ænobarbo Imperatori, Philippo Regi Galliæ, Riccardo Regi Angliæ, ac Othoni Duci Burgundiæ, cum eorum Claſsibus pro bello ſacro euntibus, maximas commoditates in Regnis ſuis conceſsit: Maria
68 à Pyratis † ſecura reddidit; eorundemq; Principum Claſsi, frumenta pro bello neceſſaria ex Apulia, & Sicilia ſubminiſtrauit. Et cum quamplures Eccleſias, ac Monaſteria ædificaſſet, & diuitijs honeſtaſſet, præcipuè Abbatiam Mõtis Regalis, in ſuæ ætatis flore, anno ſuæ vitæ trigeſimo ſexto, acerba nimium morte ſublatus eſt. Plura de illo ſcripſerunt Collenucius Hiſtor. Neapolit. lib. 3. Thom. Facellus Rerum Sicular. Decade. 2. lib. 7. cap. 5. & è noſtris Marin. Freccia de ſubfeud. Baron. lib. 1. Tit. de Antiquo ſtatu Regni. ſub nu. 26. Alphonſum prætereà
69 † Ferdinandi primi Aragonum Regis, filium proferam, qui in Inſulam Lotophagos in Africa traiecit (dicitur autem Inſula alio nomine Geluium, ſiue Gerbis) cum exercitu, primiſq; congreſsibus Bopherio Rege in acie occiſo, victor redijt, illius exercitu victo. Contra Tur-
70 cas Hidruntinã † Ciuitatem recuperauit, aliaque geſsit, de quibus plenè ſcribit Bartholom. Facius de geſtis Alphonſi lib. 4. Leo Afer in Hiſtor. African. lib. 5. Michael Ritius Regum Siciliæ lib. 4. Collenucius lib. 6. Ioan. Baptiſta Carrapha lib. 8. Baptiſta Fulgoſ. lib. 3. cap. 6. in fin. Facellus Hiſtor. Sicul. Decad. 2. lib. 9. cap. 9. Quis autem huius inclitiſsimi Regis virtutes enumeret? Quis earum vel mediocriter cumulum facere poterit? vtinam vel ad medietatem ſcriptores illas deſcripſerint, cuius acta ſcripſit idem Facius, & Anton. Panorm. & idem in Epiſtolis, & diximus etiam nos aliqua ad Petr. Bellugam in Specul. Principum. in proœmio in verb. Alphonſum. Ferdinandus Rex
71 hũc ſequutus eſt, eiuſq; virilis † animi vxor Elizabetha Regina. Hic ſuperato Alphonſo Rege, qui Regni Caſtellæ partem occupauerat, recuperatoq; Regno Granatenſi à Mauris, & Sarracenis, ipſis Hiſpania pulſis. Et in Africa (vt ſupra diximus hoc eodem capite) obtenta Melilla, Orano, Buxia, & ſubacto Tripoli, Barbaros pdomuit, vt Hiſtorici, quos ſupra allegauimus, teſtãtur, & dicã infra c. 46. de quo optimè cecinit Petrus Crinitus Poematum lib. 2. dũ ait:

Olim tuetur te ſuperum Pater,
Sacroſque crines, caſſide Martia

Fecit

Fecit verendos, & triplici ſimul
Armauit Clypeo latus.
Pridem Cathenis ſubdita ferreis
Fortuna votis obſequitur tuis.
Idemque certis ſidera motibus
Portendunt penitus Tibi.
Virtute tantum conficies tua,
Quantum nec alter milite Maximo
Perfecit vnquam. Te populi optimè
Cuſtodem fidei colunt.
Tu ſigna Mauris rapta minantibus
Ferrande Regum Victor, Hibericas
Refers ad vndas hinc Mentis adeſt
Immortale decus tuis.
Per te nephanda frena libidini
Iniecta quondam Sacrilegum genus;
Bethis, reſumptis legibus, impiam
Euaſit veterem luem.
Et vera ſenſim Numine cęlitum
Iam ritè diſcens, conſtituit Pari
Nexu reuinci iuſtitiam, & fidem
Conſtantique animo tenet.
Te vidit Atrox, fulmina Cantaber
Torquentem, & iſta Mœnia Barbara
Confracta gentis, nam tibi pro ſacris,
Pugnanti ſuperi fauent.
Per te ſurgit Gens Aragonia
Tu ſolus aucta per numeros ſuos
Virtute Princeps, in ſuperas plagas
Aſcenſum facilem paras.
Vnus ſuperſtas maximè Principum
Vindex futurus, numine, qui tuo
Chriſti cadentem militiam Regas,
Et pacem Italiæ feras.
Maiora virtus auſpicijs tuis
Molitur ò Rex inclyte; nam tibi
Nil delegatum, ſic pietas meret,
Et tantum fidei Decus.
Tu perge fœlix, quo ſuperi vocant,
Ferrande. & olim rapta fauentibus
Tot ſigna Fatis, dein animos tibi
Formandi Patrios Deos.

Carolum Quintum Imperatorem ſubijciam,
cuius, in fouenda, tuenda, propaganda, ac di-
72 latanda†Chriſtiana Fide, & Pietate, induſtriã,
animũq;. & actus exhibitos, ſi deſcribere vel-
lem, in medio deficerem; Superant enim geſtæ
res innumerabiles omnem dicendi artem, ſu-
perant ſcriptoris cuiuslibet ingeniũ: vana eſ-
ſent dicentium eloquia, orator quilibet ſum-
ma dicendi induſtria clarus, deficeret. Vnde
ſumma tantum quædam rerum capita tangam,
quibus appareat, quantum omnes ante ipſum
Principes ſit egreſſus. Se illud imprimis offert,
quòd cum Martinus Lutherus ſuarum Hære-
ſum in Chriſtianam Rempublicam ex ore Dia-
boli congeriem ſeminaſſet, illas, animi, corpo-
riſq; viribus, ipſaſq; omni ope extinguere pro
curauit. Hic enim anno ſecundo, ex quo fuit
Imperator creatus, in anno Domini 1521. in
Vuorma Germaniæ Ciuitate apud Vangiones,
Dietam congregauit, in qua Principes, & Im-
perij ordines conuenerunt, apud quos ità lo-
quutũ fuiſſe ſcripſere omnes. Minimè vos igno
rare arbitror, Principes, me à Chriſtianiſſimis
73 †Imperatoribus Germaniæ, à Catholicis Re-
gibus Hiſpanis, ab Archiducibus Auſtriæ, & à
Ducibus Burgundiæ originem trahere, qui ab
ipſis etiam incunabulis, ac primis pueritiæ an-
nis, Eccleſiæ Romanæ obſequentiſſimi extite-
re, inq; illius fide ad mortem vſq; perſtiterunt,
ſemperq; Catholicæ fidei, ſacrorum Rituum,
Decretorum, ordinationum, ad honorem Dei,
fidei incrementum, & animarum ſalutem, de-
fenſores, atq; protectores extiterunt. Hinc fa-
ctum eſt, vt illis vitæ terminos tranſgreſsis,
naturæ quodam ordine, ac veluti hæreditario
iure reliquerint obſeruationes illas, nobis pro
futuras in dies, vt illorum veſtigia imitantes,
ac ipſorum exemplis permoti, veras vitæ vias
luſtrando, fœliciſsimæ, morti, finiq; appropin-
quaremus. Quemadmodum itaque Principes
illi ſeruarunt, & bonorum Principum gloriam,
ac finem optimum ſunt conſequuti: ſic nos il-
lorum ſucceſſores facere decreuimus, vt benè
acta vita, Deo benignum ſpiritũ reddere poſ-
ſimus. Ad hũc igitur finem iſthac peruenimus,
vt quę noſtri prædeceſſores ad hunc vſq; diem
obſeruarunt, eorundem nos defenſores ac pro
tectores efficiamur, quod huc vſq;, Deo iuuan-
te, obſeruauimus, ac exequuti fuimus. Illudq;
non nouũ aliquod eſt, vel inauditum, ſed quod
hactenus in Cõſtantienſi, & in alijs ſacris Con-
cilijs concluſum fuerat, diffinitum eſt. Verum
quia, notum eſt, hunc Lutherum, ſua ipſius opi
nione deceptum, totius Chriſtianæ Reipubli-
cę intellectus, ac iudicia, inuoluere, turbare, &
contendere, illa, quę Chriſtianorum hominum
longo vſu, comprobata fuere, auferendo: Sua
autem opinio, ſi vera eſſet, Rempublicam Chri
ſtianam, tot Summos Pontifices, tot ſanctos Ec
cleſię Doctores, totum deniq; Catholicum, &
Chriſtianum orbem erroneè ad hũc diem vſq;
vixiſſe, nos in falſam credulitatem deducere
credit? Quod quàm ſit omni humano intelle-
ctui, omniq; veritati contrarium, vos ipſi Prin-
cipes, prędeceſſoreſq; veſtri, omneſq; alij viri
graues dijudicent. Firmiſsimè itaq; decreui,
Regna mea potius, Imperium, Potẽtatus, Ami-
cos, corpus, ſanguinem, vitã, ſpiritumq; meum
effundere, omniq; periculo exponere, quàm vt
patiar, tam infauſtum, peſsimum, infœliciſsi-
mumq́ue principium, vlterius progrediatur.
Illud memoria repetens, maximo mihi dede-
cori fore, nec mihi ipſi tantum, ſed vobis, gen-
ti Germanicę, tam optimè ſemper celebratę,
quod Summorum Pontificum, ſanctę Romanę
Eccleſię priuilegijs, ac diplomatibus abundè
pateat, iuſtitię aſſertores, & fidei Chriſtianę
pro-

protectores, & propugnatores, & dici, & appellari. Quod summæ authoritatis, ac decoris non modici vobis est. Vndè nostris tēporibus, non hæreses solum, sed errorum quorumlibet suspicio, aut quicquid modicū id fuerit, quod Christianam Religionem quoquomodo debilitaret, ferendum non est. Quod si in Christianorum aliquorum cordibus, venenum aliquod caderet, & radices ibidem fieri sinamus, totisque viribus nostris illud minimè propellētes, Deum omnipotentem prius offenderemus, & maximo id nobis à successoribus probro daretur, ac infami vitio labefactaremur; quòd permisissemus actum omni prorsus vituperatione dignum. Cum igitur externa die in Conuentu vestro obstinaram, induraramq; Lutheri respōsionem audiuissemus, meis his verbis vos certissimos reddo, me grauissimè, & ægerrimè angi, quòd tam diù contra illum, eiusque falsissimam Doctrinam, inquisitionem facere distulerim. Ideoq; illum de cætero numquàm me amplius auditurum polliceor, & propterea illum extra Curiam iuxta formam securitatis reddi ci præcipio, seruaris cōditionibus omnibus in illa cōtentis, omittanturq; suæ prædicationes, & scripta, omnisq; mouendæ seditionis in populos tollatur occasio. Contra ipsum verò ijs medijs procedere constituo, quibus contra asserentes manifestas hæreses, iura decreuerunt. Vos itaq; tamquam optimos, fidelesq; Christianæ fidei assertores, voco, vt idē, pro ut vestrum fert officiū, dignitasq; Christiana, faciatis, pro vestra, vt tenemini dignitate, atq; authoritate.

Hoc fuit Adolescentis Imperatoris in causa fidei exactissimum, probatissimumque iudicium, nulli Christianorū Imperatorum Secundum. Optimum, maioris superueniētis ætatis, incorruptæ fidei, Christianæq; pietatis, & charitatis argumentum. Vnde in primis illi se obtulerunt bella Belgica, Frisica, & Artesiaca, illata authore Carolo ab Egmunda Sicambrorum Duce, qui & si Frisiorum, & Gallorū opera vteretur, ab eodem tamen Imperatore victi fuere. Eundem finem habuit popularium bellum, quòd Rusticorum appellant, in Germania ortum, ex immutata per Lutherum Religione, quo in bello, cum bis pugnatum fuisset intra quadraginta dies, centum quadraginta millia hominum ab eiusdem Cæsaris Ducibus, militibusque cęsa fuere, quod & luctui Cæsari fuit ob subditorum internitionem, & gaudio, quia pœnas violatæ Religionis sustinuissent. Hic etiam adhuc iuuenis Marranos, quasdam Saracenorum reliquias, à Regnis Hispanię expulit, & circiter quadraginta millia Barbarorum occidit. Solimanum etiam Turcarum Principem, qui Viēnam Austriæ vrbem Metropolim, quam cum trecentis millibus hominum obsederat, iunctis suis copijs, cum illis Ferdinandi Regis fratris, magna clade suis illata, Constantinopolim reuerti coegit. Secunda vice, cum idem Solimanus, tertiò post anno ad Viennæ obsidionem, Austriæ, & Germaniæ internitionem duplo maiores copias adduxisset; cum de totali Germaniæ alea, statuq; ageretur; Cæsar ex Belgica cum exercitu progressus, eo modo operam suam nauauit, vt cū tertio minori militum numero, Bellum Principi Barbaro obtulisset, detrectauit ille congressum, & ad sua Regna, nō sine maxima suorū Clade rediens, Austriā, Germaniāq; reliquit: vnde nō apud Christianos Principes solum, sed nationes gētiles, Barbarasque, Conseruatoris Germanię tunc sibi Gloriosissimum nomen quæsiuit. Quam gloriam continuare intendens, vt maiori Turcas, illorumque Principèm formidine percuteret, Andrea Auria Melphiensi Principe Duce, Maritimarum rerum singularissimo, & expertissimo viro, Patras, Methonem (in qua olim sagitta emissa, oculum amisit Philippus Alexandri Macedonis pater) & Coronem apud Græcos Peloponensiacos in Sinu Messenico, vrbes cæpit, ibiq; Cæsariana Trophea erecta sunt, Turcicis eiectis. Hinc Græci liberatorem suum, Cęsarem Carolum appellauere, & publicè pro eius Monarchia, & Imperio ad Christum Dominum vota persoluerunt. In Germania demū Citeriori, cum Anabaptistarum hæreticorum secta, authore Ioanne Leydano Sartore Hollando, surrexisset, vrbemque Monasteriensem in Vuestphalia præsidij loco, hæretici tenerent; Tandem Imperatoris iussu, Episcopo, Vrbem oppugnāte, obsessis ad extremum miseriarum adductis, capta est vrbs, & Leydanus Rex, grauissimas suæ temeritatis, sed tāto facinori modicas, pœnas perpessus est, forpicibus ignitis laceratus, lancea transfixus, ad furcarum in alto loco suspendium positus est. Non minori etiam gloria Carolus Cæsar post modum Carthaginense bellum instituit, instructa etenim Classe tercentum quinquaginta nauium Hispania Africam nauigauit, ibiq; Tunetum Lybiæ, ac Numidarum Regiam cœpit, Golleta Arce sibi retēta, Muleassem Regem illis dedit, quem Aenobarbus, (Barbarossam vocant) prius expulerat: quem sibi vectigalem, & beneficiarium fecit. Aenobarbus autē pugnandi vim quandam alacritatis ostentādo, terrorem Cæsari incutere credens, ibi cum bis centum millibus peditum, & sex decim millibus Equitum, pugnæ se offerens, tādem propulsus est, & aufugere coactus. Illoque die Imperator viginti vnū millia Christianos, qui tamq̄ serui Barbarorum vinculis detinebantur, ex captiuis liberos fecit: vnde ab omni Christiana Republica, Tertius Africanus est appellatus. Eodē etiam modo apud
74 Epirum, & Corfinium, resistentiam fecit contra eundem Solymanum Turcarum Dominum, qui sociatus cum Aiace, & Mustapha Bassà, alijsq; bellici Consilij Ducibus, ac Aenobarbo, Lutci

Bassà,

Bassa,& Ionisbeco,magna illorum clade recepta,fugauit eum, vt cum dedecore discedere coactus fuerit. Sequēti anno apud Dalmatas, Castrum nouum, cum duabus munitissimis ar
75 cibus,Andreaꝉ Auria, & Ferdinando Gonzaga Ducibus, maxima Turcis clade illata, sub Cæsaris Imperio venit. In Anno demum 1541. Maxima classe instructa, Mauritaniam Imperator petijt, Algeriam, siue Algeziram, Gesteir Arabibus dictam, recuperaturus; quam prius ceperat Alphonsus Vndecimus, vt supra diximus,hoc eodem capite; quo in loco,cum ventis potius, ac Tempestatibus, Terra, Marique pugnatū fuit,ità vt Imperator,videns, timēsq; aliquam Dei Optimi Maximi iram,piè, sanctèque lustratione suum animum expiauit,Deo se reconcilians,sumpta sacra finaxi: & cum in accliui, ac salebroso loco,cum Turcis, Maurisq; semel, iterumq; manus conseruisset(inspiciebat autem ventos, pluuiasque contrarias)milites,vt naues ascenderent,iussit,& Bugiam petijt,& inde Hispanias contendit; dicens verba aurea Christiano Imperatore digna: Malle ipsum, Christianum vnum seruare,quàm mille Mauros,Turcos,Penosq; occidere. Quia si gloriosum est Duci, & patriæ plurimos hostium peruicisse,quantò magis lætum patriæ, & Ducibus beatum potest videri,suorum vel nullos, vel paucissimos perdidisse? vt inquit Eutrop. lib.4. cap.1. Illud Periclis Atheniensis imitan-
76 do,quem morti proximum,amici cumꝉ de victorijs,& eloquentia collaudarent, ille apertis oculis,loqui nixus: Desinant,inquit,mirari victoriam, & eloquentiam; quia illas Fortuna, prout suas sibi vendicabat: sed quòd efferrent laudibus, quòd cum longo tempore Athenas vixisset, nemo ipsius causa lugubrem vestem vnquàm induerat.voluit Baptista Fulgos.lib.5. vnde Imperator Diuinæ potius voluntati parere voluit, quæ tunc temporis, non permittebat, vt de hoc triumpharet,se ipsum vincēdo. vnde obsequētissimi illius milites, hoc dicterio vsi sunt.

Alibi Carolus Agmina.
Argira sese, & aera,
Et Maria vicit omnia.

Hæc summatim, ac breuissimè dicta sint de actibus Caroli Cæsaris, tum erga Turcas, Paganos, ac fidei Christianæ hostes, tum etiam cōtra Hæreticos, fidei hostes peiores, tāquàm familiares.

Vnumomninm facinus commemorabo, in quo Carolus Cæsar omnes mundi Reges excel
77 lit,quo Nouumꝉorbem Carolinum,ab eius nomine appellatum in extremis orbis partibus quæsiuit in Mexico, ac Peruaco. In Ciuitatem verò Mexicanam, in anno Domini Nostri Iesu Christi 1524. vti Vicarius Papę Clementis VII. ab eodem Imperatore,missus fuit, Frater Martinus de Valentia, alijs Monachis sociatus, & ab eo prædicatum extitit prima vice sacrosanctum Iesu Christi Euangelium,cum maximo fidei Christianæ incremento, & cum illis,qui fi-
78 dem Christianam adepti sunt.Synodusꝉin eadem Ciuitate facta est, Præsidente eodem fratre Martino,eiusdem Papæ Vicario, in qua inter cætera statutum extitit: vt abiectis eorum ritibus, ritus sanctæ, atq; Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ amplecterentur, vnamq; tantum vxorem retinerent, ex veteribus, quas habebant, quam vellent: & more Christiano sublata fuerunt Idola à templis, posita Cruce, & Beatæ Mariæ Virginis imagine. Tantoque ardore,fideiq; feruore capta, & amplexa est Euangelij pdicatio, vt in solo Regno Mexicano, septem hominum milliones(immo alij dicūt quatuordecim) sacrum Baptismatis sacramentum suscepisse perhibeant: In decem & octo prælijs, decem & octo Reges subactos fuisse commemorant in Regno Mexicano sub Ferdinando Cortesio,in Regno Peruaco sub Francisco Pizzarro. Ciuitatem Mexicanam esse centum, & viginti millia domorū:municipia verò illi contigua,& vicina,septem,quindecim,viginti,triginta,quadraginta,sexaginta,septuaginta millia domorum esse testantur. Fuit deuictus ibi Abatalibà, vltimus Rex, siue potius Imperator,cum multos sub se Reges haberet.Sunt ibidem constituti Prælati Ecclesiastici, Archiepiscopus sancti Dominici, qui habet sex Episcopos suffraganeos, Cubensem, Boriquensem, Honduranum,Panamanum,Carthagenam, & siue Martæ. Archiepiscopus Mexicanus, cui subsunt, septem Episcopi,Xalifcomus,Mechauacanus,Guaxaca,Tascala,Guatimala,Chiapa, & Nicaragua.Archiepiscopus Peruacanus,cui subsunt Episcopi Cusconus, Quitonus, Chatcas, & alij. Duo sunt ibi Gubernatores, siue Proreges,Regis Locumtenentes, vnus in Meridionali, ac locis mediterraneis,& habitat in Regia Ciuitate Peruaci. Alter in Mari Septentrionali, & eius littoribus,locis,ac prouincijs Mediterraneis,& habitat in Mexico.Gubernatores inferiores, siue Proconsules plurimi, vt in Boriqueno, Panama, Carthagena, & Venezuela. Sunt præterea Adelātadi,Præsides Prouinciarum. Sunt, & Alcaldi ordinarij,qui sunt Vrbium Prætores. Et sunt Consulares Prouinciæ,in maioribus Ciuitatibus habitantes,quos Corregidores appellāt, quorum electio,& designatio pertinet ad duos Proreges in suis Regnis,seu mauis Imperijs.Perstrinxisse sufficiat, quàm breuissimè verborum apparatu, & tam angusta scribendi formula, acta vnius Imperatoris,tam egregij,Maximi,& Optimi,& de Republica Christiana.& Ecclesia Romana, tā optimè meriti, vt ante eum nullus id præstiterit: & qui post eum fuerit suarum virtutum æmulator, sola eius vestigia,& exempla imitando, ingentem, & indicibilem sibi gloriam compa-

tabit.

ſabit. Hæc omnia longiori ſtilo exarauit Paulus Iouius in Hiſtorijs. Ioan. Franciſc. Guicciardiaus. lib. 13. 14. 15. 16. Ludouicus Dulcis, Poſt Alphonſum Vlloam, & Petrum Meſſiam in eius vita. Idem Meſsia in Sylua variæ lection. parte vltim. Io. Godous de Bello Germanico. Ioannes Seruilius de coniuratione Gheldrenſium. Germanographus. lib. 2. Patres Societatis Ieſu Alexander Valignanus, Odoardus de Sande in eorum Epiſtolis. Hieronym. Benzonius in Hiſtor. noui orbis. Petrus Martir de nouo orbe. Decade. 2. lib. 6. Lopez de India occident. Ioannes de Barros decade 1. lib. 2. c. 25. pluſq; alius Gulielmus Zenocar. de Repub. Carol. Fontenus de Hiſtor. Catholic. lib. 1. & per totum. Lucius Marinęus Hiſtor. Hiſp. lib. 21. in fin. Franciſc. Robortellus in eius Orat. funebri. Io. Laurent. Anania in Fabric. Mundi tract. 4. Galeatius Capella in Hiſtor. Mediolanēſi. Lancellot. Conradus in Tēplo iudic. Reſtaur. Caſtald. de Imperat. in pluribus quæſt. Ianus Peluſius in Cōcione ꝓ inſula Melita ad proceres Chriſtianos. Io. Baptiſta Ferret. in cōſ. 32. n. 32.

Nunc, vt ad calcem perueniam, de Philippo Auſtrio, Caroli Cæſaris filio, Rege Catholico dicendum ſupereſt, in cuius actibus explicandis, meſſis quidem magna eſt, latiſſimus etiam cāpus, meſſores autem inualidi, ac imbecilles. Nec vires meas ſufficere arbitror, ſi minimam officiorum omniū, quæ pro Eccleſia Catholica Romana, eiuſq; tranquilliſſimo ſtatu manutenendo, pro fide Chriſtiana, non modo tuenda, ſed ad nouiſſimas orbis incogniti partes deducenda, exhibuerit. Aliqua tm̄ ſūmis digitis tangā, quo eius Catholiciſsimus zelus appareat.

79 Non enim tanti Regis† actiones lęui periculo ſcribi queūt, qū ſolemnis Hiſtoria exigitur. Vt igitur oſtenderet Philippus Rex Catholicus, nō ſibi, ac ſuis, ſed populis, ſed Chriſtianæ Reipublicæ inuigilare, illiuſq; pacem, & tranquillitatem omnibus neruis procurare. Primum, ne Turcarum immaniſsimus Princeps, qui quotidiano in Rēpublicam Chriſtianam, inuidiæ, ac Tyrannidis liuore angebatur, fieret ſuæ voluntatis compos, expeditionem muniriſsimā claſſis maritimæ miſit ad expugnandā arcem Pinnonis de Velez, quam tā diù obſeſſam tenuit, donec illam obtinuit, ac expugnauit, non ſine multorum ſuorum militū, & Turcarum Clade. In Anno poſtea 1565. Idem Solymanus Turcarum Imperator, tum Chriſtianæ fidei, tum peculiari odio, quo milites Hieroſolymitanos S. Io. Baptiſtæ, proſequebatur, quemadmodum illos in anno 1522. Ab Inſula Rhodienſi, fugauerat; ſic ad interiora Chriſtianitatis Regna penetrare intēdens, apparatu maximo ad Melitem Inſulam, eiſdē militibus in eodem anno 1522. à Carolo Cæſare conceſſam, cum ingentiſsima claſſe miſit, vt inde etiam illos fugaret, poſt igitur validiſsimam à mēſe Maio, ad menſem Septembris oppugnationem, quam excellentiſsimi milites, ac ciues fortiter ſuſtinuerūt, cum tamen eſſent in maximum rerum omnium diſcrimen redacti, ob perpeſſos continuatos labores: Rex ipſe apparatu maritimo benè inſtructo, ac victualibus onuſto, Inſulæ claſſem auxiliarem miſit, quibus adeo conſternati fuere Turcarum, ac aliorum ſociorum animi, vt nullo confecto negotio amiſsis ex illorum exercitu circiter viginti ſex millibus hominū, Conſtātinopolim turpiter rediere. Turcarum itaq; Dominus ira percitus, quam cum non poſſet in Regem noſtrum enomere, in Maximilianum Auſtrium Imperatorem, Regis patruelem, in Vngariam exercitum direxit: cui Rex copias etiā & ſuppetias miſit, & quamuis, omnē aleam Solymanus operatus eſſet, duas Arces tantum cępit Iuliam, & Zighet, cum cęde viginti quinque milliū hominum, & Solymani morte notabili; licet in expugnatione Zighet honeſtiſsima

80 morte perijſſet Nicolaus† Sdrinus Comes Arcis Gubernator, qui in eadem oppugnatione fortiſsimi, ac ſtrenuiſsimi Ducis memoriā ſempiternam reliquit. Eodem ferè tempore in Gallia, Hæretici, fideiq; Chriſtianæ rebelles in eorum Regem Carolum nonū, Ludouico Borbonio Duce Condæo authore, bella mouent, & in ipſum Dominum coniurant: cui tum ob ſanguinis coniunctionē, tum ob publicam vtilitatem, & Catholicæ fidei defenſionem, magnam pecuniæ quātitatem Rex, & Armatam militum manum præſtitit. Sequuta ſunt poſt modum bella Belgica, ſeu Flādrica, quibus ſemper Catholicus Rex, charitate, & amore, quæſiuit finem imponere, pacem, & trāquillitatem eidem Belgię procurando. Verum aliquorum Hæreticorum fidei Chriſtianę hoſtium, odio, Rex ſuo deſiderio fruſtratus eſt. Quibus bellis, nulla laceſsiti iniuria, contra Regem aliqui Galli Principes operā nauarunt. Inter hos fuit Franciſcus Regis Galliæ frater, Dux Alenconij, vt Regis noſtri beneficia, atque auxilia (omittendo alia) ingratitudine commacularent. Cumq; iam diù pugnatum extiterit, ita vt omnium Regnorum redditus Belgica bella conſumpſerint, factum eſt autē, ob malorum diuturnitatem, & Regis animi inuincibilem vim, atq; ardorem, quo ex fidei Chriſtianæ cauſa ꝑmebatur, vt nunq̄ illorū petitionibus inclinari potuerit, vt eos fineret viuere eorum placito, quoad Eccleſiaſtica dogmata, quo caſu plenā obedientiā promittebāt. Nunq̄ verò acceptare id placuit, ne fidei Chriſtianæ, eiuſq; vitæ integritati minimū detraheretur. Voluit autē Rex ſequi ꝑceptū Deuteron. c. 18. Quādo (inquit) ingreſſus fueris terram, quam Dñus Deus tuus dabit tibi, caue ne imitari velis abhominationes illarum gētium, nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, ducens per ignem, aut qui ariolos ſciſcitatur, & obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit

maleficus, nec incantator, neq; Pythones consulat, nec Diuinos, & quærant à mortuis veritatem. Simile habetur Leuitici. c. 20. Et tamen ob Dei omnipotentis gratiam, & Principum, Ducum, ac Tribunorum Regiorum industriam, præsertim Alexãdri Farnesij, Parmæ, & Placentiæ Ducis, ac Regis ex sorore nepotis vigilantiam, inuictosq; corporis, animiq; labores & demum ipso vita functo cum magno Reipublicæ Christianæ detrimento; ob præsentiam, & visibile robur Alberti Austrij Archiducis Serenissimi protege totius inferioris Germaniæ Gubernatoris, ac nonnullorum Principum virorum Belgarum, aliorumq; subditorum, qui resipuerunt, maiori ex parte, tum Christo Domino, eiusque Ecclesiæ, tum Regi Domino obedientiam præstat. Demum ijs Rex non modicè occupatus, in Regno Granatæ quidam ad fidem nouiter conuersi, rebelles facti bellum, & tumultus, ac seditiones parabant: coactus igitur personaliter accedere, vbi Granatæ Regnum tranquillitate donauit, ac restituit. Solimano demum in fatis concesso, Zelimus filius, Imperium suscipiens in nihilo meliorem habuit animum, quàm noctibus, diebusque excogitare, quo nam modo, quibusuè medijs, posset non Christianos solum Principes infestare, sed illos delere, & si vires illi suffecissent ab humanis Christi nomen abolere. Ijs conatibus maximis viribus, resistẽdum esse Rex ratus est, percussit itaq; fœdus cum summo Pontifice Pio V. & cum Serenissima Venetorum Republica, à quibus parata classe instructissima, cui Regiæ classi præfuit Ioannes Au-
81 strius Serenissimus † Regis frater: clasi Pontificiæ Marcus Antonius Columna: Clasi Venetæ Sebastianus Venetius: sed totius exercitus Imperator idem Ioannes: à quibus pugnatum est apud Echinadas, & tandem Deo iuuante, & laborantibus ijs Principibus, nostri victoriam reportarũt, authore, & generalissimo omnium
82 eodem Austrio, quà die septima Octobris anni. 1571. sanctæ Iustinæ Virgini, ac Martiri sanctissimæ dicatæ, petierunt ex Turcis triginta duo millia, & capti tres mille, & quingenti, & liberati à dura seruitute qndecim millia Christiani, captæ centum quadraginta triremes, & submersæ octoginta: vnde quotannis celebratur festiuitas sanctæ Mariæ de victoria. Sequenti post modum anno maiori apparatu, Maria orientalia peragrata sunt, & nusquàm Turcæ visi. Horum meminerunt Io. Antonius Viperanus, Mambrinus Roseus post Historias Collenucij, Hieronymus Catena in vita Pij V. & omnes nouissimi Historici. Ex his breuiter adductis patet Regibus nostris meritò CATHOLICI nomen datum fuisse.

ARGVMEN. CAP. XLIII.

Nouarum Insularum adinuentio quibus ex gentibus illæ habitatę fuerint? Magnam esse Catholico Regi gloriam, quod ipsi deputatæ fuerint.

COMPENDIVM.

1 *Insularum Indiarum gentes, quæ ex progenie, & loco fuat?*
2 *Deus vniuersale diluuium in mundo dimisit.*
3 *Homines ex putri materia generari perperam censuit Auicenna.*
4 *Decem Tribus Israelitarum tempore Oseæ Regis captiua facta sunt.*
5 *Salmanasar Aßyriorum Rex venit Iudæam.*
6 *Esdræ libri tertius, & quartus inter Apochryphos.*
7 *Nouarum Insularum positio, & nauigatio geographis incognita.*
8 *Catholicorum Regum acta excedunt acta Alexandri Macedonis.*
9 *Petri prædicatio vbi fuit.*
10 *Iacobi Maioris.*
11 *Iacobi Minoris.*
12 *Philippi.*
13 *Bartholomæi.*
14 *Andreæ.*
15 *Thomæ.*
16 *Matthæi.*
17 *Thadæi.*
18 *Simonis Chananæi.*
19 *Matthiæ.*
20 *Ioannis.*
21 *Pauli.*
22 *Dionysij Areopagitæ.*
23 *Barnabæ.*
24 *Omnia quæ in scriptura sacra sunt oportet impleri.*
25 *Habitatores noui orbis, ac insularum Indiarum sunt ex decem tribus Israelitarum.*
Isaias dicitur Apostolus, & Euangelista.
26 *Crux Christi appellatur verum signum.*
27 *Petrus Aluarus crucem affixit arbori in insula, quæ ideo sancta Crucis est nominata, cuius ligno multi sani facti sunt. nu. 28.*
29 *Alphonsus Congi Princeps Cruce vsus victoriam reportauit.*
30 *Sibilla, quasi virgines Fatidicæ.*
31 *Dictio vrb. in scriptura sacra. nu. 33.*
32 *Cymbalum alarum in scriptura quid significat.*
34 *Flumina in scriptura sacra pro quatuor Euangelijs. nu. 36. 52.*
35 *Aethiopia pro ecclesia gentilium.*
37 *Christus mediator Dei, & hominum.*
38 *Sacerdotes, & prædicatores, qui mittuntur ad prædicandum dicuntur legati.*
39 *Ecclesia vas dicitur.*
40 *Christus vas dicitur.*
41 *Biblus est planta, ex qua naues fiunt.*
42 *Papyrus planta est, ex qua naues conficiuntur.*

Sa-

43 *Sacerdotes Angeli dicuntur.*
44 *Actus geminatio robur maius inducit.*
45 *Locus de quo Isaias est Ecclesia Dei.*
46 *Mons Sion ecclesia Dei.*
47 *Cantare Canticum nouum, est prædicare Iesum Christum Dei filium, passum, & Crucifixum.*
48 *Nomen nouum, est nomen Christianorum.*
49 *Plenitudo est consumatio prædicationis Euangelicæ.*
50 *Gloria Domini Christus est.*
51 *Laus, Deum significat.*
53 *Thesauri, dicuntur loca intima, & reconditissima in terræ visceribus.*
54 *Principium Christus est.*
55 *Insularum Indiarum Principes legationem miserunt Gregorio XIII. & Sixto V. Summis Pontificibus.*
56 *Domus Iuda dicitur Christus.*
57 *Aquilo in scriptura, quandoq; Diabolus.*
58 *Quo anno fuit decem Tribuum exterminatio?*
59 *Catholicorum Principiũ Austriacorũ, gloria maxima.*
60 *Rex Catholicus deputatus ad reducendos populos Insularum nouarum.*
61 *Ecclesia Dei nondum est completa, quia habet quo crescat. nu. 62.*
63 *Ciuitas supra montem posita est ecclesia.*
64 *Regis Insula Thedori dictum notabile quoad Insularum nouarum acquisitionem.*

CAP. XLIII.

Catholici Reges, hoc semper studuerunt, vt nomen hoc, eis iudicio sanctæ Ecclesiæ tributum, actu conseruarent, vt CHRISTI sacro sanctum Euangelium, fidesq; Christiana ad incognitas, & inuisas gentes seminaretur. Ad hoc autem magis confirmandum, meam sententiam aperire conabor: ex meis autem scriptis doce-
1 bo, quæ nam gentes † illæ fuerint, quoue ex parte seminatæ, quæ insulas Indiarum, ac nouum orbem inhabitantes, si nunquam ijs in locis nauigatio peruenit.

Firmissimum est sacrosanctæ scripturæ testimonium à Moyse descriptum, à Catholica Ecclesia cõfirmatum, ab orthodoxis eiusdem sanctæ Ecclesiæ Doctoribus approbatum, & à cuncto populo Christiano receptum: Deum Opti-
2 mum Maximum vniuersale diluuium † in terris immisisse, quo omnes gentes, animãtia omnia, in cunctis mundi partibus fuere deleta, Noe cum familia, animalibusq; in arca inclusis, ac piscibus exceptis: quo ex parte, & filijs, quam videmus, & inspicimus nunc hominum seriem, ortam fuisse didicimus. Cũ vero curreret mundus in subtiliores rerum cogitatus, & permutationes, diuersis temporibus, Hispanorũ Regum beneficio, nouum orbem, nouasq;, & inuisas insulas, hominibus habitas, reperisse cum intelligerem; illarumq; inuentionem partim legẽdo, & intelligendo, partim à fide dignis percipere: Id cogitatione pluries, ac pluries meeũ tacita mente reuolui, quasi admirantis personam suscipiens, soliloquio quodã mihi dicebam. Nunquid istas insulas diluuium vniuersale non tetigit? Nunqd in tanta terrarũ, ac Maris altitudine illæ positæ sunt, vt Maria tunc tumida ad illarum cacumina non peruenerint, nec illas obruerint? & hoc mihi ipsi statim resoluebã ex scriptura Genes. c. 7. vbi dicitur: Et aquæ præualuerunt nimis super terram, opertiq; sũt omnes mõtes excelsi sub vniuerso cœlo. Quod & Berosus affirmat lib. 1. dicens. Anno septuagesimo octauo ab inchoata naui, ex improuiso exundauit Oceanus, & omnia maria mediterranea, flumina quoq;, ac fontes ab imo ebullientes inundauerunt supra omnes montes, accedentibus, atq; impetuosissimè, & supra naturam è cœlo copiosissimis imbribus, multis diebus concurrentibus. Itã omne humanum genus aquis suffocatum, excepto Noe, cum familia sua, quæ naui erepta est. Hæc Berosus. De quo Philo Iudæus de vita Mosis lib. 2. Similiter (inquit) In illo memorabili Diluuio, quãdo penè vniuersi homines interierunt, sola Noe familia proditur euasisse incolumis. Qđ. & confirmat Iosephus antiquitat. Iudaicar. lib. 1. c. 3. quod, & ego firmabam ex alio etiam, quia non modo istæ insulæ non sunt in loco eminentiori, vel editiori, sed in oris Oceani magis imis, ità vt nostræ habitationis intuitu, antipodes, (vt Paulus Iouius ait) appellari possint. Nec etiam dicendum est, è cœlo ante diluuiũ emissas gentes ad eos locos habitandos, & ibidem à Diluuio seruatas peculiari priuilegio inta-
3 ctas. Aut homines † ibidem natos, & generatos ex terra, vel ex putri materia, vt stolidè censuit Auicenna, quem rectè confutat Auerroes. lib. 8. Physicor. tex. 46.

Vt igitur opinionem meam vnde gentes illæ emerserint, adducam, verum fateri volo, esse il las decem tribus Israelitarũ, quæ tẽpore Oseæ
4 Regis † captiuatæ sunt, vt inferius dicam. Nec ego id primus dixi, quando diuino spiritu Augustin. in Epistol. ad Ensichium inquit: Non est prædicatum euangelium in vniuerso orbe, sed hoc facto, veniet consumatio mundi. Et cõtra Epistolam Donatistę ait: Sunt enim ad huc non nullæ gentes, in quibus nondũ est euangelium prædicatum: necesse est autem adimpleri omnia, q̃ de Christo. & ecclesia ꝑdicta sũt. Quæ refert, & sequitur D. Thomas. in prima, 2. q. 106. art. 4. Vndè ex ijs pulchrè Isidorus de Isolanis Mediolanensis, ordinis ꝑdicatorũ de imperio militãtis Ecclesi. lib. 1. tit. 6. q. 2. inquit: Ea propter sicut post Apostolos multæ nationes ad fidem Catholicã venere, ita fiet in nouissimis diebus de his, qui habitant insulas remotissimas magni maris Oceani. Et ante nos etiã id ꝑstitit, ac ꝑsignauit Fridericus Lumlus in eo libello, quẽ de extremo Dei iudicio appellauit, vbi doctè, ac eleganter hanc rem explicuit: cuius opinio cum mihi placuerit, illam sequi statui, alia etiã inducendo ab eo minimè adducta, & illam

corroborando, qoam tamen omnino sanctæ ecclesiæ indicio humilitet remitto.

Anno Oleæ Regis super Israel nono cootra ipsum ascendit Salmanasar Rex Assyriorum: iam enim penè seruus eius effectus erat, & ꝙ reddebat illi tributum, nec amplius persoluere intendebat. Hinc dicto nono anno ascendit
5 ipse† Salmanasar, & cepit Samariam, & transtulit Israel io Assytios: posuitq; eos in Hala, & in Habor iuxta fluuium Gozan, in Ciuitatibus Medorum. Factum est eoim, cum peccassent filij Israel Dño Deo suo, qui eduxerat eos de terra Ægypti, de manu Pharaonis Regis Ægypti, coluerunt Deos alienos, & ambulauerunt iuxta ritum gentium quas consumpserat Dñs io conspectu filiorũ Israel, & Regũ Israel, quia similiter fecerant. vsq; ibi. Et dereliquerunt omnia ꝑcepta Dñi Dei sui, feceruntq; sibi conflatiles duos vitulos, & lucos, & adoraoerunt vniuersam militiam cœli, fermeruntq; Baal, & consecraoerunt filios suos, & filias suas per ignem, & diuinationibus inseruiebant, & augurijs, & tradiderunt se, vt facerent malũ coram Dño, vt irritarẽt eum. Iratusq; est Dñs vehementer Israeli, & abstulit eos à conspectu suo, & non remansit, nisi tribus Iuda tantommodo. vt latius Habetur lib. 4. Reg. c. 17. Hoc idem latissimè prosequitur in somnio Nehemias, vt habetur Esdrę 4 cap. 13. Vbi pater loquotus est de filio, & narrat somnium dicens. Et quoniam vidisti eum colligentẽ ad se aliam multitudinem pacificam: Hæ sunt decem tribus, quæ captiuæ factæ sunt de Terra sua in diebus Oseæ Regis, quem captiuũ duxit Salmanasar Rex Assyriorum, & transtulit eos trans flumen, & translati sunt in terram aliam. Ipsi autem dederunt sibi cõsilium hoc, vt derelinquerent multitudinem gentium, & proficiscerentur in vlteriorem Regionem, vbi nunq̃ inhabitauit genus humanũ vel ibi obseruare legitima sua, quæ non fuerãt seruantes in Regione sua. Per introitus autem angustos fluminis, Euphrarem introierũt. Fecit enim ei tunc altissimus signa, & statuit venas fluminis, vsq; quo trãsirent. Hæc Esdras. Et q̃q̃ tertius, & quartus liber Esdrę sint inter Apo-
6 chryphos. &† inter vereris scripturæ libros nõ annumerentur, vt nouissimè Decreuit Concil. Trident. sess. 4 c. 1. tamen sufficit concordare cum authoritate supra posita ex libris Reg. de quo etiã loqtur Augustin. de Ciuit. Dei lib. 17. c. 3. Quid deniq; actum sit de his decem tribubus amplius aliquo in loco scriptura nõ loquitur: Idcirco homines in hoc nouo orbe reperros, ac in hisce Insulis, & Mediterraneis locis esse illos homines, qui ex tã lõga tribuum serie à dictis decem tribubus descenderunt, arbitratus sum, & in hoc dici, & appellari posse verè Catholicos Reges nostros, & in maximã illorum gloriã in hac temporum vocatione nouissima, Austriacæ Domui seruatos, vt illorum ope ad Christi gremium, & eius ecclesiam aggregentur, ipsorumq; medio apud eos Christi Euangelium prædicaretur, & verificaretur illud Dauid Psal. 18. In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. quod & replicaui Paul. ad Romanos cap. 10. Habuit enim Africa, Asia, & Europa prædicationem, tum per Apostolos, ac cæteros Ecclesiæ sanctos, Prælatos, & Doctores, ac prædicatores. In hoc nouo orbe autem, ac Insulis, magna ex parte, Diuina suffragante gratia, Iesu Christi Domini nostri Euãgelium prædicatum fuit, & in dies prædicatur, ipsis Regibus Catholicis prædicationẽ operãtibus medio Illustrium virorum, Dioi Dominici, Diui Frãcisci, Dioi Augustini, Societatis Iesu, aliarumq; sanctarum Religionum, quorum mioisterio, surrexit veluti quædam noua progenies Christianæ Reipublicæ vnita, & hoc spectãt Carmina Virgilij lib. 6. Aeneidos.

Huius in Aduentu, iam nunc, & Caspia Regna,
Responsis horrent diuum, & Mæotica tellus,
Et septem gemini turbant trepida hostia Nili.

Ista noui orbis, & insularum nauigatio, &
7 inuētio, fuit incognita Plinio, Ptolomæo, †Straboni, Solino, alijsque Cosmographis: vt docet Alanus Copus Anglus Dialogo 6. cap. 34. vbi inquit: Hoc adinuentum Ferdinandi, Caroli,
8 aliorũq; nostrorum† Regum Catholicorũ, facta Alexandri Macedonis, Iulij Cæsaris, aliorũque præclarorũ virorũ, longo interuallo excedere.

Prædicarunt Apostoli ex præcepto Christi,
9 Petrus †ptimo in Iudæa Ponto, Galacia, Cap-
10 padocia, Asia, & Bithinia. Iacobus† Maior io
11 Hispania. Iacob' minor† Hierosolymis. Philip-
12 pus† in Scythia. Bartholome'† in India, Lyca-
13 onia, & Armenia. Andreas† item in Scythia &
14 Achaia. Thomas† apud Parthos, Medos, Persas,
15 Hircanos, in India superiori, & inferiori. Mat-
16 thęus in Iudęa† primũ, post modum in Aethio
17 pia, & Macedonia. Thadæus, q, & Iodas† dice-
batur, in Iudęa, Galilæa, Samaria, Idumæa, Ara-
bia, Syria, Mesopotamia, & Perside. Simoo Cha
18 nanæus, †in Aegypto, Africa, Britãnia, & Per-
19 side. Matthias† in Iudæa, & Aethiopia. Ioãnes
20 io Asia, †apud Parthos etiam, & Phrygios. Pau
21 lus† in Hispania, in Græcia, in Iudæa, & alibi.
Marcus in Italia Tarenti, Aquileię, & diuersis
22 iu locis. Dionysius† Areopagita in Gallia. Bar
23 nabas† in Gallia Cisalpina. Et sic diuersis temporibus, diuersiq; in diuersis mondi partibus prędicationis euangelicæ munus exhibuerunt. Vnde, vt verificaretur illud Dauid supra allegatum, Psal. 18. In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum: Nisi prædicatio in orbe nouo, ac Insulis extremis facta fuisset, ac passim fieret, nulli dubium, ꝙ Prophetia iam dicta nõ esset adimpleta. Verũ necesse est omnia in Prophetis, & factis scri-
24 ptutis descripta adimpleti, dicente † Christo Dño

Dño Matth. cap. 5. Amen quippe dico vobis,
donec tranſeat cęlum, & terra, iota vnum, aut
vnus apex non præteribit à lege donec omnia
fiant. Et Lucæ cap. 16. Facilius eſt autem cœ-
lum, & terram præterire, quam de lege vnum
apicem cadere. & idem Propheta Pſal. 71. Do-
minabitur à Mari vſque ad Mare, & à flumine
vſq; ad fines orbis terræ. Vnde demus princi-
pium ad corroborandam opinionem ſupradi-
ctam, quòd hæ decem tribus, ſunt habitatores
25 noui † orbis, & Inſularum; idque ex ſacra
ſcriptura, & inchoabo ab Iſaia, qui, vt dicit
Hieronymus in Epiſt. ad Euſtochium, dicitur
Apoſtolus, & Euangeliſta, & eius ſcriptura
continet omnia ſacramenta.

Iſaias itaque cap. 5. cum dixiſſet, quòd Do-
minus abiecerat populum ſuum, & iratus erat
furor ſuus in illum, ex quo abiecerant legem
Domini exercituum: Ne propter abiectionem
in deſperationem iteut, ſpem illis promittit,
dicens: In his omnibus non eſt auerſus furor
eius, ſed ad huc manus eius extenta. Quaſi nõ
obſtantibus peccatis, ob quæ illos eiecerat, di-
cit furorem domini non eſſe iratum, ſed adhuc
illos eleuare, auxilij, & miſericordiæ manus il-
lis porrigendo, ſubiungens. (Et eleuabit ſignũ
in nationibus procul, & ſibilabit ad eum de fi-
nibus terræ, & ecce feſtinus velociter veniet.)
Signum vero, quod fuit eleuatum huic popu-
lo in Inſulis extremis, fuit Crux: ipſa enim
26 †appellatur verum ſignum, de quo Matt. cap.
24. Tunc parebit ſignum filij hominis in cœlo;
vbi Hieronym. inquit, ſignum eſſe Crucem.
Vnde cum primum fuit facta prima Inſularum
inuentio, qui locus dicitur Braſilis, cui Ferdi-
nandus Corteſius prius applicuit, & poſtmo-
dum Petrus Aluarus Crucem affixit, & ideo il-
lam Inſulam Sanctæ Crucis nomine decorauit,
27 quia tempeſtate ibidem delatus † Crucem in
ſumma cuiuſdã Arboris parte affixit, & in infi-
ma parte Miſſam cuncto exercitu audiente ce-
lebrari curauit. Huius Crucis ligno multi ſani
28 effecti ſunt à morbis, † quibus detinebantur;
illaq; magnarum reliquiarum loco habita fuit;
eamque multi milites, eo loco amouere coacti,
nunquam mouere valuerunt; indeq; Dęmones
effugatos, reſponſaq; eis amplius minimè de-
diſſe, teſtantur Ioan. de Barros. Indiarum. lib 5.
cap. 2. Franciſc. Lopez Indiar. occidental. par.
2. c. 34. & 46. Sic etiam Alphonſus Congi Prin-
ceps, quem Congerum aliqui dicunt; in Cuma-
29 na, & alibi, Cruce† vſus, miraculosè victoriam
reportauit. Lopez vbi ſupra. ca. 81. Barros De-
cad. 3. cap. 11. ſequitur Alanus Copus Dialog.
4. cap. 16. & dum ibidem dicit Iſaias. (Sibila-
bit) deſignat diuinorum ſecretorum prædica-
tionem, ac reuelationem; Id enim Sibilatio ſi-
gnificat. Indeque dictæ fuerunt Sibillæ, quaſi
30 † Virgines fatidicæ, quæ Diuina ſecreta, &
Conſilia manifeſtabant. Vnde ad Sibilum, ideſt

prædicationem Diuinæ, & Chriſtianæ fidei. (Et ecce feſtinus velociter veniet.) Quaſi populus ille feſtinus veniet velociter ad ſuſcipiendam fidem, vel ſacrum Baptiſmatis lauacrum. Vel feſtinus, poſt hanc prædicationem, velociter veniet, ad eum iudicandum, quaſi poſt abſolutam hanc prædicationem veniet extremus iudicij vniuerſalis dies. Et hæ ſunt forſan reliquiæ, de quibus idem Iſaias capit. 10. (Et erit in die illa, non adijciet reſiduum Iſrael, & hi, qui fugerint de domo Iacob inniti ſuper eo, qui percutit eos, ſed innitetur ſuper Dominũ Sanctum Iſrael in veritate. Reliquiæ conuertentur, reliquię, in quam, Iacob ad Deum fortẽ. Si enim fuerit populus tuus Iſrael, quaſi arena Maris, reliquiæ conuertentur ex eo, conſummatio abbreuiata inundabit iuſtitiam. Cõſummationem enim, & abbreuiationem Dñs Deus exercituum faciet in medio omnis terræ.) Ex quibus verbis patet has reliquias eſſe illas gentes, poſt quarum aggregationem erit iudiciũ vniuerſale. Hinc Hieronym. in Iſaiam dicto c. 5. exponendo ex aliorum mente, dicit intelligi de eleuatione ſigni Crucis, quo vocat gentes, qui depoſitis peccatorum oneribus, velociter venerint, & crediderint. Qui ſenſus ſibi non placet, tamen noſtris temporibus verificatur in hominibus illarum Inſularum.

Sed apertiorem videbitis hanc opinionẽ firmati ex dicto eiuſdẽ Iſaiæ. ca. 11. dicentis. (Et erit in die illa: Adijciet Dominus ſecundò manum ſuam ad poſſidendum reſiduũ populi ſui, quod relinquetur ab Aſſyrijs, & ab Ægypto, & à Phethros, & ab Aethiopia, & ab Aelam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab Inſulis Maris. Et leuabit ſignum in nationes. & cõgregabit profugos Iſrael, & diſperſos Iuda colliget à quatuor plagis terrę.) Quę verba clariſſimè demõſtrant, vocationẽ illarum Tribuũ à Nouo orbe, & extremis Inſulis. Nam vbi dicitur: Adijciet Dominus ſecundò manum ſuam, & quæ ſequuntur; nil aliud ſignificat, niſi ꝙ ſecunda vice vocabit eos, reſpectu primę vocationis, qñ in manu forti prima vice Iſraeliticum populum reduxit à manibus Pharaonis. (Reſiduũ populi ſui,) ideſt reſiduũ illarum tribuum iam in finibus terræ exterminatarum. (Ab Inſulis Maris) nihil meo iudicio apertius dici potuit, vt concludi poſſit illas tribus in his Inſulis eſſe. (Congregabit profugos Iſrael.) Confirmat, quæ ſupra diximus, ꝙ loquatur de illis decem tribubus Iſraelitarum, quos dicit profugos, ideſt procul tũc fugatos in extremis terræ. (Diſperſos colliget à quatuor plagis terræ,) Iſraelitæ diſperſi ſunt, poſtquam Deus illos ab ſe diuiſit, & illos longè ab humanis habitationibus aſportauit.

Altius etiã idem Propheta. c. 18. (Veh terræ (inquit) Cymbalo alarũ, quæ eſt trans flumina Aethiopiæ, q mittit in Mare legatos, & in vaſis Papyri ſuper aquas. Ite Angeli veloces ad gẽ-

tem conuulsam,& dilaceratam:ad populum ter
ribilem, post quem non est alius:ad gẽtem ex-
pectãtem,expectantem, & conculcatam, cuius
diripuerũt flumina terram eius. & paulò post,
Cum eleuatum fuerit signum in Montibus, vi-
debitis:& clangorem Tubæ auditis.) Hæc ver-
ba exponenda sunt, quia clarè demonstrant has
tribus esse illas, de quibus loquitur. (Veh ter-
ræ Cymbalo alarũ.) Mirari posset aliquis quo-
dammodo,quòd cum Propheta secundum no-
strã interpretationem, loqui velit de tribuum
vocatione ad ecclesiam, & ad fidem Christia-
nam, quòd proposuerit dictionem (Veh) quæ
31 est dolentis: Nam respondetur† diuersimodè
capi solere in scriptura sacra:aliquando dolen
tis,aliquando verò admirantis, vt in hoc loco
intelligi docet Adamus Delphius.Quinimmò
Sanctes Pagninus hoc in loco, pro(veh) ponit
(o).Et Franciscus Forerius,vertit, Heus.Quasi
velint dicere,Heus tu ò Terra , quæ ab habita-
bili orbe, tam longo interuallo , semota es, vt
de te nihil,nisi Cymbalum alarum (quod soni-
32 tũ interpretatus est†Symmachus)vt intellige-
retur, quòd nihil de eis, nisi quẽdam sonitum,
aut strepitum alarum, quasi auium transuolan-
tium,percipimus . Vel melius, vt exponamus,
veh, secundum Hieronym.super Amos. cap.5.
Quòd dictio (veh) vltimum pœnarum signifi-
33 cet. † Ita vt in textu proposito dicendum sit.
O terra quæ tanta locorum distantia , à nobis
separata es,veh,idest,nunc finis vltimus est pœ
narum perpessarum , quas tam diù sustinuisti
Idololatriã sequuta . Sequitur (Cymbalo ala-
rum)Terra habẽs Cymbalum alarum,nil aliud
significat, Terra, q̃ homines charitatem non
habentes: quod in Euangelio apparet. de qua
Apostolus primo Corinth. c. 13.Si linguis ho-
minum loquar,& Angelorum , charitatem au-
tem non habeam, factus sum veluti ęs sonans,
aut Cymbalum tinniens. Et dum ibi dicit(trãs
flumina Aethiopiæ) nil aliud significare vide-
tur,quàm illud , quod diximus ex Esdra , & li-
bris Regum, dum Deus aperuit illis tribubus
Flumina,& aquas , vt transirent ad extraneos,
& extremos terrarum locos, vbi ad præsens re
periuntur . Vel significant ea verba aliud; nam
34 flumina † in scriptura capiuntur pro quatuor
Euangelijs . vt dicit Hieronym.in Psal. 112. Et
35 Æthiopia pro Ecclesia † gentilium . vt dicit
idem Hieronym. in Cantica Canticorum. Ho-
mel.2.vt intelligatur,quòd illæ gentes sint po-
sitæ trans flumina , idest vltra prædicationem
Euangelij Ecclesij Dei viui, quam acceperũt
gentes. Præterea dici potest,eosdem esse trans
flumina,idest vltra prædicationem,Æthiopiæ,
quæ in scriptura capitur pro ardore, quasi illi
non receperint ad huc prędicationem ardoris
amoris,& charitatis Dei & proximi, edoctam
à Christo: de quo Lucæ c.12. Ignem veni mit-
tere in terram,& quid volo,nisi vt accendatur?
& alibi pluries. & edoctam etiam prædicatio-
nẽ charitatis in scriptura sacra, quæ interpræ-
36 tatur†per flumina. iuxta illud Dauid Psal. 64.
Flumen Dei repletũ est aquis.In textu ibi,(qui
mittit in Mare legatos) significat legatos , qui
mittuntur ab Ecclesia, eiusq; Summo Põtifice,
& sunt discipuli, & prædicatores;quemadmo-
dum, & Christus appellatus est primus Eccle-
siæ suæ prædicator, qui missus est de cœlo me-
37 diator Dei,&†hominũ:pro ut declarauit Hie-
ronym.in Abdiam cap.1.& sic accipi debet il-
lud Prouerb.cap. 25. Sicut frigus niuis in die
messis,ità legatus fidelis ei, qui misit eum.Vn-
de sacerdotes, qui ad prædicandum missi sunt
38 in partibus illis,legati†dicuntur, & legatione
Christi fungi certum est, quibus ipse dedit po
testatem legationis;dum Ioan. c.20. dixit : Si-
cut misit me pater,& ego mitto vos.Quàm ad
hunc propositum eleganter , ac doctè inquit
Stanislaus Hosius Cardinalis Varmiensis in
confessione Catholicæ fidei. cap. 53. agens de
Sacerdotio . Quomodo autem (ait) vel ad
quid misit filium pater , nisi, vt inter Deum,&
homines pacem faceret ? Ad hoc igitur ipsum
suos in vniuersum orbem, filius misit sacerdo-
tes,& Episcopos, vt eorum ministerio,recon-
ciliarentur Deo, si qui se ab illo disiunxissent,
peccatisq; suis offendissent.Hæc Hosius.Sequi
tur in tex. ibi (in vasis Papyri super aquas) in
vasis papyri, intelligitur cum litteris Aposto-
licis,ob potestatem eis tributam à Sũmo Pon-
tifice , & eius Ecclesia, quæ vas dicitur. apud
39 †Lucam Actuum. cap.10. Vel exponi potest,
quòd mittuntur legati in vasis, idest in Chri-
40 sto, qui† vas dicitur, vt capitur apud Dauid
Psalm.30. Factus sum tamquam vas perditum.
Sed melius, quia septuaginta interpretes hũc
locum Isaiæ, in illis verbis (in vasis Papyri)di-
xerunt , (Epistolas Biblinas super aquam) su-
per quorum dicto dicendum esset aptando ad
causam,de qua scribimus, Biblinas Epistolas,
dici Epistolas confectas ex charta : iuxta illud
Ioannis in Apocalypsi,cap.10.vbi scribit se vi-
disse Angelum fortem descendentem de cœ-
lo,amictum Nube, habentẽ in manu βιβλαρίδιον
idest Biblaridion,apertum.designando librum
ex chartis cõfectum . Quinimmò.siue dicamus
in textu dici, Bibli,siue Papyri, dici potest fore
41 Naues ex Biblo,quæ est†Planta, ex qua in Ae-
gypto fiebant Naues, iuxta illud Lucani lib.3.
Bellorum Ciuilium dicentis.

Nondum flumineas Memphis contexere Biblos.
Nouerat.

Siue dicamus, vt communis textus dicit(in
vasis papyri,)idem dicendum videbitur,idest,
in Nauibus ex papyro:q̃d, & voluit Plin.lib.6.
c.22. dũ ait: Quia Papyraceis Nauibus, Arma-
mentisq; Nili peteretur. & lib.13.c.11.ex ipso
42 † quidem (inquit) papyro, nauigia texunt.de
quo idem Lucan.lib.4.

Con-

Conficitur bibula Memphytis Cymba papyro.
Cuius meminit Apuleius de Asino lib... Modosi Papyrum Aegyptiam, argutia Nilotici Calami, & amplissimè Melchior Guillandinus Patauinus, in Commentarijs de Papyro. vbi hanc Biblidis, ac papyri materiā ex Græcis, Latinisque scriptoribus, abstrusa, ac recondita quædam enucleando diligentissimè pertractauit. Subsequitur in textu ibi (Ite Angeli veloces & quæ sequuntur.) Non potuit Isaias clarius dicere, quòd vocer ad Christi fidem, Euāgelium, atq; Ecclesiam illas decē tribus, vt ad eos iter
43 faciant Angeli, † scilicet sacerdotes, prædicatores, ac pastores Ecclesiastici missi: prout scribit Ioānes Apocalypsi cap. 2 & 3. Dum scripsit Angelis Ecclesiarum, Ephesi, Smirnæ, Pergami, Thyatiræ, Sardis, Philadelphiæ, & Laodiceæ: quia intelligitur de pastoribus, & sacerdotibus, quarum Ciuitatum memini in consil. 26. nu. 15. cum pluribus seq, Centur. 1. Itā etiam habetur Malachiæ. cap. 2. Angelus Domini exercituū est. Eodem modo dicit Paul. 1. Corinth. cap. 11. Ideo (Inquit) mulier debet velamen habere super caput suum propter Angelos. Ministri enim per quos Deus loquitur, Angeli sunt: vt est illud Apostol. ad Galatas. cap. 3. vbi faciens mētionem legis datę per Deum Moysi, Ordinata (inquit) per Angelos in manu Mediatoris. Hinc ad Virginem Beatissimam à Deo missus est Angelus, vt ei reuelaret Diuinum incarnationis misterium. Vnde Gregor. lib. 11. Moral. cap. 7. inquit: Angeli quippe. idest Nuncij, in sacro eloquio, nonnunquam prædicatores vocantur: & Angelos pro sacerdotibus ponit Chrisostomus Iauellus de Celsitudine Philosophiæ Moralis diuinæ par. 3. Tractat. 1. c. 2. vers. Sexto opera bona Sequitur. (Ad gentem conuulsam) idest confutatam, & separatam. Sequitur (Dilaceratam) est quoddam Metaphoricum scribendi genus, idest quasi perditam; iuxta illud Ciceronis in Orat. pro Milone. Annum integrum ad dilacerandam Rempublicam. Et omittendo alia verba, ne plus debito sim longior. Sequitur ibi, (cuius diripuerunt flumina terram eius) idest dum prius apertæ sunt aquę, vt transirent, & post modum sunt clausæ, vt separarent eos à priori, & natiua illorum habitatione. Sequuntur in eodem capite finalia verba ibi, (à gente expectante, expectāte) quia du
44 plicatio verborū inducit geminationē† actus. arg. l. Ballista. cum concor. ff. Ad Trebell. Significat ideo expectationes duas, vel per duas ętates expectasse, scilicet à separatione illorum facta, vsque ad Christum, & secunda à Christo vsque ad illorum aggregationem, siue secundum Christi aduentum, & ideo bis fuit facta expectationis reiteratio. Sequuntur alia verba ibi (ad locum nominis Domini exercituum, Montem Sion.) Quia paulò ante Isaias dixerat, ab hoc populo fore deferendum munus, nunc designat locum, in quo deferendum erit, scilicet ad locū nominis Domini exercituum,
45 montem Sion. Locus autem est† Ecclesia Dei, itā vt vocentur ad offerendum munus sacrificiorum in Ecclesia Dei, quæ locus appellatur à Dauid. Psalm. 131. Donec inueniam locum Domini. & Sophoniæ. cap. 2. Adorabunt eum viri de loco sancto. & Luc. Act. cap. 6. Aduersus locum sanctum. Sic Genes. cap. 28. Verè Dominus est in loco isto. & c. 35. Appellauitque nomen loci illius, Domus Dei, & lib. 3. Reg. cap. 8. Et orauit in hoc loco. & lib. 2. Paralipom. cap. 6. Quicunque orauerit in loco isto. Sequitur ibi
46 (Montem Sion) idest Ecclesiā. † iuxta illud Dauid Psalm. 67. Mons, in quo beneplacitum est Deo, habitare in eo. Sion, militantem etiam Ecclesiam significat: & huc pertinet illud Ioelis. cap. 2. Canite tuba in Sion. Et Abdiæ cap. 1. Et in Monte Sion erit saluatio.

Idem Isaias. cap. 41. ait, (Viderunt insulæ, & timuerunt, extrema terræ obstupuerunt, appropinquauerunt, & accesserunt.) In accessu Christianorum, & prædicatorum in insulis, & locis extremis terræ, viderunt populi illarum Insularum homines nostros, & timuerunt: cum viderent nostros eo habitu, & vestibus; & timuerunt non solum ex ictibus bombardarum, & similium, quæ non videbant; sed videntes miracula fieri à Christianis: vnde ex ipsorum actibus obstupuerūt ex rerum, & miraculorū apud eos nouitate: ob quæ appropinquauerunt, scilicet ad nostros, & accesserūt, scilicet ad fidē.

Et iterum idem Isaias cap. 42. inquit (Cantate Domino canticum nouum, laus eius ab extremis terræ: qui descēditis in mare, & plenitudo eius Insulæ, & habitatores earum) & post pauca. (Ponent Dño gloriam, & laudem eius in insulis nunclabūt) & demum sequitur (ponam flumina in insulas, & stagna arefaciam) sic etiā cecinit Dauid Psalm. 97. Cantate Domino canticum nouum. Vbi Hieronymus inquit: Cātare
47 † Canticum nouum, nihil est, nisi cantare Dei filium passum, & crucifixum, quod nunq̄ prius fuit auditum. Noua res nouum habet Canticum. Homo quidem est, qui passus est, sed vos cantate Domino: Passus est quasi homo, sed saluauit quasi Deus. Et propterea inquit Isaias.
48 cap. 62. & vocabitur nomen nouum. † Nomen nouum Christianorum est. Hæc Hieronymus. Ex quibus Propheta innuit, ab extremis terræ cantandum esse nomen Iesu Christi: & ab eis, qui descenderunt in mare; quasi ab illis, qui ad has regiones, atq; Insulas longinquas in extremis terræ sitas, accedunt; cum, vt prædiximus, quasi Antipodes nostri videātur. Sequitur, (& plenitudo eius Insulæ, & habitatores earū) nil aliud dicit, nisi quòd cum plenitudo sit contraria rei vacuæ, & hæ Insulæ Cantici Christi vsq; huc essent vacuæ; cū apud eos prædicatio facta non fuisset: modò ex prædicatione factæ sunt

sunt plenæ, saturæ, & crassiores cum habitatoribus suis. Vel altius dicendum est: dici posse, has Insulas, & illarum habitatores esse pleni-
49 tudinem, † scilicet consummationem prędicationis Euangelicæ. iuxta illud Ecclesiastici. c. 1. Plenitudo sapientiæ est timere Deum. & illud Ioan. cap. 16. Petite, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. & Apostol. ad Roma. c. 13. Plenitudo ergo legis, est dilectio. Dum sequitur (ponent Domino gloriam) idem est, ac si dixisset: apud illos in insulis ponent Domino
50 gloriam, gloria vero Domini † Christus est, dicente Apostolo ad Ephesios. cap. 1. Vt Deus Domini nostri Iesu Christi, pater gloriæ det vobis spiritum sapientiæ. Idcirco apud eundem Apostolum, Hebręorum cap. 1. Ipse Saluator splendor gloriæ, & figura substantiæ Dei appellatur, hoc innuens, vt sacerdotes, & prædicatores doceant ibidem Ecclesiam Christi, ac fidem. & dum sequitur, (Et laudem eius nūciabunt) significat nil aliud, nisi quòd ibidē Deus, & Iesus Christus laudētur, & annunciētur: laus
51 enim nil aliud est, nisi ipse Deus. † iuxta illud Hieremiæ. cap. 17. Quoniam laus mea tu es. & Exodi c. 15. Fortitudo mea, & laus mea Deus. Quod repetijt Dauid Psal. 117. Fortitudo mea, & laus mea Dominus. Inde Hieronymus laudem aliam præter Christum non esse seruandam, scripsit ad Oceanum, de ferendis opprobrijs. Dum vero subsequitur. (Ponam flumina in insulas) flumina, vt prædiximus, interpraetan
52 tur Euangelia, † volēs innuere, quòd in insulis, facier euangelia prædicari. Sed dum ait, (& stagna arefaciam) quia cum fint mortui in aquis Idolorum, per prædicationem Euangelicæ charitatis stagna exiccabit, tollendo Idolorum, ac Demonum culturam.

Isaias cap. 43. demum clarius dixit. (Noli timere, quia ego sum tecum: ab Oriēte adducam semen tuum, & ab Occidente congregabo te: dicam Aquiloni dā, & Austro noli prohibere: affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ.) quæ verba de noui orbis, atq; extremis Insularum partibus intelligi, mea interprætatione non indigere arbitror. Huc conferunt, quæ dicit Matth. cap. 24. A quatuor ventis colliget eos, quod interpraetatur Augustin. in Ioan. Tract. 118. A quatuor mundi partibus, Aquilone, Meridie, Oriente, & Occidente. de quo benè Paulus Palatius in Matth. vbi supra ex Dauide Psal. 134. dicit: quòd producit Deus ventos de Thesauris suis. vbi exponit, idest ab
53 intimis, & reconditissimis † terræ visceribus. Congregari à quatuor ventis, est congregare ex abditissimis terræ locis. vel illos reuocare à falsa doctrina, vt dicit Paulus ad Ephæsios. c. 4. Vt iam nō simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vēto Doctrinæ. Sic, & Iacob. c. 1. Postulet autem in fide (inquit) nihil hæsitans: qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à

vento mouetur, & circūfertur. Et hoc est, quod prohibet Ecclesiasticus cap. 5. Non ventiles te in omnem ventum. Subiungit Isaias in eodem capite (Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini: ecce ego facio noua) relinqre priora, & antiqua, est mutare in melius, dum fiunt noua: ita capitur illud eiusdem Isaiæ. cap. 65. Ego creo cęlos nouos, & terram nouam: Non q alios faciat, sed commutet in melius, vt ibidē Hieronymus dicit. Vbi etiam inquit, quòd qui cōuertuntur ab Idololatria, dicuntur in nouum mutari. Sic in loco isto, quasi abijciāt priora sacrificia, vetera, ac diabolica, & capiant sacramenta nouæ legis à Christo instituta. Iuxta illud Paul. 1. Corinth. cap. 5. Expurgate vetus fermentū, vt sitis noua conspersio. Et ad Ephęsios cap. 4. Deponite vos secundum pristinam conuersationem, veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris: renouamini autem spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis.

Sed lucidius idem Propheta Isaias cap. 49. (Audite Insulæ, & attendite populi de longe) & paulò post (parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fęces Israel conuertendas) & post modum (Ecce isti de longe venient, & ecce illi ab Aquilone, & Mari, & isti de terra Australi. Laudate cœli, & exulta terra, iubilate montes laudem, quia consolatus est Dominus populum suū, & pauperum suorum miserebitur.) Vocari autem per supradicta verba illas decē tribus, videtur manifestissimum, & idcirco hic diutius non immorandum.

Iterum verò idem Propheta cap. 51. clarē dicit, (Attēdite populē meus, & tribus mea me audite) & deinde dicit. (Me insulæ expectabunt, & brachium meum sustinebunt) & demum sequitur. (Et nunc qui redempti sunt à Dño, reuertentur, & venient in Sion laudātes.) Reuersio est à loco, in quo missi fuerāt, & à via mala, qua dispersi fuerant, & venient in Sion, scilicet in Ecclesia Christiana, vt dictum fuit.

Prosequitur Isaias cap. 60. (Tunc videbis, & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum: quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi.) & ibidem sequitur (Me enim Insulæ expectant, & naues maris in principio, vt adducam filios tuos de longe: argentum eorum, & aurum eorum cum eis). Quę verba satis notoria sūt ad opinionē nostram fulciendam: Nec enim relinquendum est illas Insulas expectasse Christum, illiusque Euangelij prædicationem, & naues maris in principio, vt adducātur filij illi de longe: prin-
54 pium enim † Christus est, cui erant credituri. sic Ioan. cap. 8. Tu quis es? principium, qui, & loquor vobis. & Apocalypſ. c. 1. Ego sum Alpha, & Omega, principium, & finis. Aurum, verò atq; argentum, ac Margaritas, aliasq; diuitias,

tias, quas inde habet Rex Catholicus, iam omnibus notum est.

Isaias cap. vltimo. volens concludere vocationem istarum tribuum, & ab eis descendentium inquit: (Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum: venio, vt congregem eum omnibus gentibus, & linguis. & venient, & videbunt gloriam meam: Et ponam in eis signum, & mittam ex eis, qui saluati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, & Lydiam, tenentes sagittam: in Italiam, & Græciam ad insulas, longè, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam: Et annunciabunt gloriam meam gentibus, & adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus, donum Domino, in equis, in quadrigis, in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad Montem sanctum meum Hierusalem) Quæ authoritas notissima est, nec videtur mihi sermonem effundere ad eam pro opinione nostra interpretandam. Iam enim clarissimum est, Principes illarum insularum per longa itinera, & nauigationes personaliter; legationes maximas misisse ad summum Pôtificem
55 † Gregorium XIII. & demum dona prætiosissima asportasse: & per Sixtum V. Summum Pontificem fuisse cum benedictione dimissos, cuius rei peculiarem edidit Historiam Guido Gualterius.

Ieremiæ etiam pulcherrimo testimonio comprobatur, qui cap. 3. inquit. (In diebus illis ibit domus Iuda ad domum Israel, & venient simul de terra Aquilonis ad terram, quam dedi patribus vestris.) Domus autem Iuda dici-
56 tur Christus, qui † descêdit è progenie Dauid, & domus Israel dicuntur decem tribus, vt dicit Hieronymus in Isaiam cap. 5. ad quod ego adduco illud Io. Apocalyp. cap. 5. dum, de Christo dicit: Vicit Leo de Tribu Iuda. volens per Tribum Iuda, Christum intelligi. Vnde Ieremias ait: In diebus illis domus Iuda, idest Christi fides, & eius Ecclesia, ibit ad domum Israel, idest ad decem tribus, & venient simul, quasi sub vna fide. De terra Aquilonis, scilicet de terra Diaboli, vbi Diabolus colebatur; qa Aqui-
57 lo in scriptura qñque † diabolus intelligitur, iuxta illud Isaiæ cap. 24. Ab Aquilone funus.

Sed idê Ieremias cap. 23. clarius intonuit, dicens (Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dñs, & nô dicêt vltra, Viuit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra Aegypti, sed viuit Dominus, qui eduxit, & adduxit semen domus Israel de terra Aquilonis, & de cunctis terris, ad quas eieceram eos illuc, & habitabût in terra sua. Meminit Propheta de eductione Israelitarum à manu Pharaonis, & Aegyptiorû, sed dicit, non esse solum benedicendum Deum, q eduxit filios Israel de Aegypto, sed benedicendum etiam, quia adduxit semen Israelitarum de illis terris, ad quas eieeerat illos Dominus, vt in principio capitis dictum est: qua authoritate pro opinione nostra firmanda, melior desiderari nequit.

Sed audi eundem Prophetam Ierem. c. 31. qui certius aperuit hoc, dum ait: (Ecce ego adducam eos de terra Aquilonis, & congregabo eos ab extremis terræ: inter quos erunt cæcus, & claudus, & prægnans, & pariens simul, cœtus magnus reuertentium huc. In fletu venient, & in misericordia reducam eos: & adducam eos per torrentes aquarum in via recta, & non impingent in ea, quia factus sum Israeli pater, & Ephraim primogenitus meus. Audite verbum Domini gentes, & annunciate in insulis, quæ procul sunt, & dicite: Qui dispersit Israel congregabit eum, & custodiet eû, sicut pastor gregem suum.) Quæ verba apertissimè patefaciunt de residuo tribuum Israelitarum Prophetam loquutum fuisse.

Splendidius prosequitur Ieremias cap. 32. dicês: (Ecce ego congregabo eos de vniuersis terris, ad quas eieci eos in furore meo, & in ira mea, & in indignatione grâdi, & reducam eos ad locum istum, & habitare eos faciam confidenter. Et erût mihi in populum, & ego ero eis in Deum) & iterum cap. 50. (Reducam Israel ad habitaculum suum, & pascetur.) Ex quibus Ieremiæ authoritatibus, nimirum hæc opinio fit illustrior.

Ezechielis autem Prophetæ cap. 37. authoritas fulgentissima est, dum ait: (Ecce ego assumam filios Israel de medio nationum, ad quas abierunt, & congregabo eos vndiq;, & adducam eos ad humum suam. Et faciam eos in gentem vnam in terra, in montibus Israel, & Rex vnus erit omnibus imperans: & nô erunt vltra duæ gentes, nec diuidentur amplius in duo Regna. Neque pollℎentur amplius in Idolis suis, & saluos eos faciam de vniuersis sedibus, in quibus peccauerunt, & emundabo eos, & erunt mihi populus, & ego ero eis Deus.) Quæ authoritas sola sufficeret.

Oseas etiam cap. 3: idem confirmat, dicens: (Sed & ego expectabo te, quia dies multos sedebunt filij Israel sine Rege, sine Principe, & sine sacrificio, & sine Altari, & sine Ephòd, & sine Teraphim. Et post hæc reuertentur filij Israel, & quærent Dominum Deum suum, & Dauid Regem suum, & pauebunt ad Dominum, & ad bonum eius nouissimo dierum.

Sophonias cap. 3. eandem sententiam aperit dicens: (Vltra flumina Aethiopiæ inde supplices mei, filij dispersorum meorum deferêt munus mihi.) & post pauca ait: (Reliquiæ Israel non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, & nô inuenietur in ore eorum lingua dolosa, quoniam ipsi pascentur, & accubabunt, & non erit, qui exterreat.)

Hactenus dictum extitit, ac, ni fallor, sacris scripturæ sâctæ testimonijs probatum, nouum orbem, insulasque in extremis terræ finibus, repertas,

repertas, quæ sub nostri Catholici,& Clementissimi Regis Dominio reguntur, ab illis decem tribubus, earumq; successoribus habitatas esse, quæ Dei Opt. Maximi profundissimo, & impenetrabili iudicio à facie eius exterminatæ fuerunt, & per eadem sacra Prophetarũ, & scripturarũ eloquia,ad Christi fidem,& eius Ecclesiam istis temporibus,vt piè creditur,nouissimis,vocatæ. Earum autem exterminatio,
58 fuit anno primo 12. Olympiadis. & † anno 738. ante eiusdem Domini Nostri Iesu Christi Natiuitatem: itaq; vsq; ad præsentẽ annũ eiusdem Natiuitatis 1592. quo hæc scribimus,sunt exacti, anni 2330. & ab anno 1492. quo principiũ reductionis ad fidem ortum habuit, sunt anni centum. Quæ omnia profectò magna sunt consideratione digna, vt tam insignis populi deductio,per tot seculorum secula,longo temporum curriculo seruata,medio eorũdem Catholicorum Regum fieret: Maximaque est illis gloria,ꝙ ipsi gratiã obtinuerint, & inuenerint
59 coram Deo. Benedicite Dominum † Catholici Principes, ꝙ per annos bis mille ducentos triginta, nõ alios Imperatores,Reges,aut Principes elegerit,sed vosmetipsos rebus ijs secundis præposuit, & quotidie vobis nouos illorũ populos concedit,& vestra diligenti industria ad Ecclesiæ sanctæ,& Catholicæ gremium reducit. Videtur itaque Rex Catholicus tamquam
60 Moses electus † ad reducendos populos Israelitas à seruitute Diaboli, cui huc vsque steterunt obstricti. Huic Regi cõuenienter dici possunt verba Isaiæ. cap.49. Dedi te in Fędus populi mei,vt suscitares terram,& possideres hęreditates dissipatas, & diceres ijs, qui vincti sunt, Exite ; & qui in tenebris sunt, reuelamini. Ambrosius enim in Psal.118. sermon.15. inquit: Dispersi sunt autem Iudæi;vt reliquię eorum saluæ fierent, secundum electionẽ gratiæ. Ista autem gratia,volẽte Domino Deo nostro, nostrorum Catholicorum Regũ medio operatur,quia Christus dixerat Ioannis.ca.10. Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili,& illas oportet me adducere, & vocem meam audiẽt, & fiet vnum ouile, & vnus pastor. Et idcirco Matthæi.c.8.dixit: Quapropter multi ab Oriẽte,& Occidente veniẽt, & recũbẽt cũ Abrahã, Isaac,& Iacob in Regno cęlorum.& idem Luc.
61 c.13. Non enim tota est cõpleta Ecclesia † Christi. Quia,vt Augustin. in Matth.ait: Adhuc ha-
62 bet Ecclesia,quo † crescat,donec illud impleatur, Dominabitur à Mari,vsque ad Mare. Quieuit enim (vt Oseas c.7.inquit)paulum Ciuitas à commixtione fermenti,donec fermentaretur totum. Ciuitas autem (vt Matth.ca.5.ha-
63 betur) est Ecclesia supra Montem posita, † Et super illis verbis eiusdem Matth.c.24. (Prædicabitur in toto orbe Euangeliũ) inquit Paulus Palatius; Cui rei ab annis sexaginta, opera nauatur strenuè: diebus nostris, ignotæ omnibus seculis nationes audierũt Euangeliũ Christi. Hanc autem prædicationis operationẽ,non nisi Reges nostri exhibuerũt. Quinimmò apud ipsos eosdem populos,vaticinium quodam de Regibus nostris, ꝙ essent ad eos missuri, referam , quod scribit Maximilianus Transiluanus ad Cardinalem Saltzburgensem , vbi de Rege Insulæ Theodori, ad quem Imperator Carolus dona quædam miserat, ait. Hic cũ munera,quæ ab Hispanis, tamquàm à Carolo Cæsare missa, acciperet, suspiciens in Cœlum, Iam , inquit,
64 † biennium agitur,cũ vos à Maximo Rege Regum ad inquirẽdas has terras, dimissos cognoui. Quare Aduentus vester ram mihi gratior, iucundiorq; est , quanto animi mei dubitatione,diutius mihi præscitus fuit. Et cũ nihil huiusmodi euenire scio , quòd nõ iam diũ supernorum decreto statutum sit, non ero is,qui supernis nutibus aduersari moliar,sed volens,libensq; post hac deposito Regio fastu, me tantũmodo Regis vestri nomine,huius insulæ procurationem gerere existimabo. Similia etiam Regni sui proceribus edicebat Magnus Can, Rex de Mõte Suma,diem adesse Vaticinij,quo prænunciarentur, externi venturi,ac dominaturi. Hæc Transiluanus. Nec miretur quispiam, quia nouarum insularum inuentionem DEVS Opt. Max. etiã ore Ethnicorũ fateri. ac pdici voluit,vt dicit L.Anneus Seneca in Tragedia.

Veniet annis
Secula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat Tellus, Typhisq; nouos
Detegat orbes.

Sancta igitur lętetur mater Ecclesia Catholica,quæ Catholicum à Deo nacta est Regem,
65 cui tãquam alteri Iosuæ, † dicitur illud Deuteronomij. cap.31.& Iosuę.cap.1.Confortare, & esto robustus;tu enim introduces populum in terram,quam daturum se patribus eorum iurauit Dominus , & tu eam sorte diuides : Quæ iam dicta fuere quoad expositionem sacrorum eloquiorum , omnia iudicio sanctæ Ecclesiæ, eiusq; Summi Romani Pontificis subijcienda constituo , quibus si probari contingerit,probata volo; sin autẽ aduersus iudicauerint,flammis tradãtur; Christianæ enim pietatis studio ad Principum Christianorum mentem ad similia excitãdam,atq; fouendã hęc omnia protuli. Quæ quoad Catholici verbũ, dicta sufficiãt.

ARGVMENT. CAP. XLIV.

Quando Regi Catholico,Christianæ Fidei defensoris titulus datus sit , quouè iure ei competat?

COMPENDIVM.

1 *Fidei defensor dicitur Philippus Rex Catholicus dum fuit Rex Angliæ.*

Leo

2 *Leo Decimus Pontifex Maximus concessit titulum, fidei defensoris Henrico VIII. Regi Angliæ, quia Commentarios contra Martinum Lutherum Hæreticum conscripserat.*

3 *Sixtus Quintus Pontifex Maximus Philippum Regẽ Catholicum Angliæ Regem declarauit.*

4 *Rogerij Regis Neapoli titulus pius.*

CAP. XLIV.

CHristianæ fidei defensor appellatur Rex
Catholicus Philippus, non modo, quia
1 † Rex Angliæ fuit, dum Henrici Octaui Regis
filiam Mariam Serenissimam, ac sanctissimam
habuit, & cum Regno simul vxorem, & titulũ
quæsiuit: quem, ob Commentarios per Henri-
2 cum † in Lutherum conscriptos, titulum con-
cesserat Leo Decimus Summus Pontifex, vt pa
tet per luculentam eius Constitutionem ab eo
dem Pontifice factam, anno Domini Nostri Ie-
su Christi 1521. cuius meminit Fonrenus in Hi
storia Catholica. lib. 5. Franciscus Sansouinus
in Chronologia, & Nicolaus Sãderus de Schis-
mate Anglicano. lib. 1. Sed etiam, quia ex suis
actionibus patet, nullũ per multa secula Prin-
cipem extitisse, vel extare (aliorum sit omniũ
pace dictũ) qui in exhibendis opportunis pro
fide Christiana auxilijs ei possit æquiparari,
ideoq; hoc nomen sibi deberi, optimè dicit Mi
chael Bucchingerus in Histor. Catholica noua.
fol. mihi 277. col. 1. in fin. Quo titulo etiam mo-
do iure vtitur, cum Sixtus Quintus Pontifex
Maximus, conspiciens propensum eiusdem Re
gis animum, ac indefessos labores, quos pro
Christi fide, eiusq; sancta Ecclesia, omni cona-
tu exhibuit, exhibetq;, ipsum Angliæ, ac Britan
3 niæ Regem † declarauerit, vt amplè dicam in-
frà cap. 46.

Hic titulus insuper defensoris fidei, eidem
Regi debetur, tamquã vtriusque Siciliæ Regi:
hoc enim titulo, ac decore, se honestabat Ro-
4 gerius Northmannus † Rex Siciliæ, scilicet Ro
gerius in Christo Pius, Rex potens, & Christia
norum adiutor, atque defensor. vt est author
Thomas Facellus Historiar. Siculatũ. Decade.
2. lib. 7. cap. 3. in fi.

ARGVM. CAP. XLV.

Maximarum Diuitiarum copia, ac prærogatiua lætatur Philippus Rex Catholicus, ob quod nulli humano Principi inuidere concluditur.

COMPENDIVM.

1 *Neruus rerum omnium humanæ vitæ, sunt Diuitiæ.*

2 *Turcarum Principis redditus.*

3 *Philippi Regis Catholici redditus.*

4 *Maxima gloria in maximo Imperio consistit.*

5 *Nobilitatem quis acquirit per subiectos.*

6 *Pecuniæ omnia obediunt. num. 19.*

7 *Hispaniæ Rex cunctis præcedit cum plures habeat diuitias.*

8 *Rex Catholicus fortasse maior Rex, qui sit in mundo.*

9 *Philippi Regis Catholici Respublica felicissima, cum multis ciuibus resplendeat.*

10 *Neapolitana ciuitas multis ornata ciuibus.*

11 *Philippus Rex Macedoniæ, gloriabatur suum Imperium auro potius, quàm armis auxisse.*

12 *Multi in sacra scriptura laudantur ob diuitias.*

13 *Salomon gloriabatur in opibus vltra alios Reges.*

14 *Erasmi Rotherodami hæresis.*

15 *Antiquæ diuitiæ nobiliores sunt.*

16 *Diuitijs humanæ necessitati subuenitur.*

17 *Galesius Diues in Italia.*

18 *Inter quatuor huius vitæ bona, diuitias enumerauit Plato.*

20 *Auri, ac pecuniarum potentia.*

21 *Arabum Diuitiæ.*

22 *Diuitiæ Regum celebrantur.*

23 *Bona dicuntur alter sanguis.*

24 *Pecunia omnium Regina.*

25 *Nobiles non suspenduntur furca.*

26 *Plebeius Diues non suspenditur.*

27 *Bona appellantur, quia beant, idest beatos faciunt.*

28 *Beatus dicitur benè auctus.*

29 *Decus, & honestas familiarum per diuitias conseruantur.*

30 *Familiarum nobilitas, ac puritas egestate sordescit.*

31 *Siphax Numidiæ Rex laudatur ob diuitias.*

32 *Honorẽ, & dignitatem consequi dicitur, qui ab aliquo est hæres relictus, vel ei bona relicta.*

33 *Phraotes Indiarum Rex gloriabatur habere diuitias, sed quas amicis impartiebatur.*

34 *Rex Catholicus maiorem redituum partem pro Ecclesiæ, & fidei Christianæ defensione erogat.*

35 *Rex Catholicus terrenorum bonorum augendorum insatiabili cupiditate non angitur.*

36 *Bonæ, vel malæ dicuntur Diuitiæ pro vtentium qualitate.*

37 *Beare est prodesse.*

38 *Diuitiæ, vt bonissimus non efficiunt, sed disciplina.*

39 *Diuitiæ quando bonæ, & quando malæ dicantur, ex Augustino.*

40 *Qui tractarunt de præcedentia Serenissimorum Ducum Florentiæ, & Ferrariæ.*

41 *Ezechias Rex imputatus, quòd Thesauros, & Diuitias ostendisset legatis Regis Babilonis.*

CAP. XLV.

BIas ille, qui vnus ex septem Græciæ sapiẽ-
tibus appellatur, Rerum omniũ vitæ hu-
1 ius neruum, esse diuitias † asseruit, vt scribit
Diogenes Laertius in eius vita. libro 1. Vnde
Rex noster Catholicus cum sit tot Regnorum,
quibus præest, Dominus, magnasq; habeat di-
uitias, melius suorum Regnorum poterit ha-
benas moderari: habet enim maiores reddi-
tus,

tus, quàm Imperator Turcarum: Nam iste Tur
2 carum Princeps† vix habet introitus ascendẽtes ad decem milliones auri quolibet anno, computatis omnibus redditibus ex statu Asiatico, in quo est Natolia, Armenia, Assiria, Cilicia, Cappadocia, Mesopotamia, Bursia, Alexandria, Alcairum, & Cyprus. Et ex statu existente in Africa, in quo est Tripolis, & Algerium. Et ex statu existente in Europa, in quo est Mysia, Thracia, Seruia, Macedonia, Thessalia, Bossina, Bulgaria, & alię prouincię, ex quibus oĩbus
3 hos introitus vix percipit. Rex vero † noster habet circiter quatuordecim milliones auri quotãnis ex suis statibus. Nam ex solo Regno Neapolitano habet annuos ducatos, siue aureos, milliones duos, & noningentos nonaginta sex millia, & noningentos triginta septem aureos: vt testatur Eruditissimus Carolus Tapia, dum ista prælo dantur, Regius Cõsiliarius meritissimus. de Constit. Princip. in Rub. ca. 4. num. 101. Quis enim ipso Rege Catholico, tot Regnorum, titulorum, & dignitatum gloria copiosior? Quis terrenorum bonorũ affluentior? Quis inter Christianos huc vsq; Imperarores, Reges, ac Principes ditior? Huic benè conuenit illud Salomonis Prouerb. c. 14. dicentis. In multitudine populi, dignitas Regis, & in paucitate Plæbis, ignominia Principis. Quia, vt est author Sallustius in Catilinario. Maxima glo-
4 ria in† Maximo Imperio putatur. Hinc ait Gregorius. In lata gente gloria est Regis, & in diminutione Plæbis, contritio Principis. vt habetur in c. Ecclesia. §. Item Dauid. 1. q. 4. Paris de Puteo de Syndicat. titul. de Excessib. Reg. nu.
5 35. Nobilitatem † enim quis acquirit per subiectos. §. Generaliter. in verb. Nobiliotes. vbi Accurs. in auct. Vt const. quæ de dignit. & per diuitias, quis cæteris præfertur in honoribus. l. Honor. §. de honoribus. in verb. facultates. ff. de Muneib. & honor. quia vt Salomon Eccle-
6 siastes. cap. 10. ait: Omnia† pecuniæ obediunt. plura ad hanc rem effudit Barthol. de Cassen. in Catalog. Gloriæ mundi. par. 8. consideratᵃ. 22. par. 11. considerat. 27. par. 12. consider. 54. quem sequitur Frideric. Scotus in cõs. 28. nu. 41. cum pluribus seq. lib. 6. Tomo 1 & Tho. Grammatic. in consil. ciuil. 169. nu 10. Vbi ait: Hispa-
7 niæ Regem cunctis† præferri, cum multa ei Regna sint subiecta, & ei pareant. Sic etiam de eodem Hispaniæ Rege, quòd habeat septem Regna, & septem Coronas, & quòd inde habet maiorem gloriam. idem Cassen. vbi supra parte 5. considerat. 27. in fin. quem sequitur Marc. Anton. Natta in consil. 638. nu. 19 in fin. vol. 3. Quod pro Rege nostro Philippo inductũ fuisse in Ciuitate Venetiarũ scribit Iacob. Philipp. Portius in consil. 167. nu. 85. & præceptor meus Io. Bolognet. in cõs. 1. nu. 209. in fi. qui dicit, ob hoc Regem Catholicum esse maiorem Regem
8 fortè, qui sit in† mundo. hoc idem dicit Petrus Lindebergius Rerum Europæ memorabil. lib. 2. &c. hoc ipsum fatetur ipsa impia Elizabeta Anglica, in edicto facto in anno preterito. 1591. vbi de Philippo Rege nostro sermonem effundens dicit: Plures enim hodie coronas, plura Regna, & nationes, plures etiam diuitias terrenas possidet, quàm vlli antea maiorum suorum, aut vllus vnquàm Christianus Princeps habuit. Placet Deo, quòd etiam ex hostibus veritas pateat. Sed & infra cap. 46. Latius describere conabor longiori stilo seriem Regnorum, Dominiorum, & statuum Regis Catholici, ad quam Christianus Princeps alius huc vsq; minimè ascẽdit. Vnde Philippi Rempublicam fœlicissimam esse dicẽdum est, cum multis, ac
9 penè infinitis† Ciuibus resplendeat ornata. vt dicit Cassiodorus variarum lib. 6. cap. 11 Hinc idem Cassiodorus cap. 24. Laudat Neapolita-
10 nam† vrbem, vti adornatam multitudine Ciuium. Demosthenes Olynthiaca. 1. cẽsuit, quòd in omnibus pecunia est opus, sine qua (inquit) nihil rectè fieri potest. Propterea Philippus Macedo, Auro potius quàm armis, imperium
11 suum† auxisse gloriabatur. vt est author Diod. Siculus in eius vita. Et Deuteronom. cap. 8. habetur: Deum nobis vires tribuere, vt diuitias acquiramus. Nam, & eadem scriptura meminit
12 † Abrahamum, Lothum, Iacob, Esau, Isaac, Laban, Iob, Dauid, aliosq; multos, in pecoribus, auro, argento, & Regnis diuites fuisse. Genes. cap. 13. 14. 26. 30. 31. & 36. Iob. c. 1. Et Salomon gloriatur seipsum opibus excessisse omnes, q
13 ante ipsum fuerunt in† Ierusalem. vt dicit Ecclesiastes. cap. 2 & habetur 3. Regum c. 10. Hinc de viro iusto diuitias possidente, dicit Dauid Psalm. 111. Generatio rectorum benedicetur: gloria, & diuitiæ in domo eius, & iustitia eius manet in seculum seculi.

Ex ijs illorum Hæreticorum secta confunditur, qui Christianos, vt salui fieri possint, diuitias ab renunciare debere cẽsuerunt. Inter hos
14 Erasmus† Rotherodamus emicuit, qui sub boni, ac sancti viri effigie, ac sub dulci verborum eloquio, ac lenocinio, infinitas propemodum hæreses aspersit, cuius errores, quandoque in vnum congessimus. Alijq; hæretici fuerũt, qui Apostolici nominati, sectæ contrariæ, contra quos scripsit Augustin. de Hæresibus. cap. 40. & post eum Thom. de Aquino contra gentiles. lib. 3. cap. 127. in fin. Paul. Grysal. Decision. Catholic. §. Diuitiæ. nu. 1. 2. nouissimè Damianus Roscius de Hæreticorum sectis. in verb. Apostolici. Alphons. de Castro contra Hæreses. lib. 12. in verb. Paupertas. Hæresi. 2. & vltimo loco Sebastian. Medices in Sũma Hæresum. in verb. Apostoli.

Aristoteles. lib. 2. Rethoricorum, censuit. an-
15 tiquiores diuitias nobiliores esse, & illas† nobiliores homines efficere, quàm diuitias nuper quæsitas, Rex Catholicus, & si nonnulla

Regna

Regna habeat nouissimè quæsita, habet tamen
multa antiquissimo iure quæsita, quæ omnia
absque iuris alicuius præiudicio acquisiuisse
iure, non iniuria, passim inferius cap. 46. de-
monstrabimus. Ab assumpto itaq; axiomate
non diuertendo, ante Aristotelem Isocrates in
in Orat. 1. quæ Parænesis inscribitur ad Demo-
nicum dicit: Explora diuitias, res, & facultates
apparare. Nobilitatis enim lumen diuitijs
15 illustratur, sicuti egestate adimitur, & protsus
extinguitur. vt post. Franc. Curtium sen. in con
sil. 51. nu. 7. in consil. 53. num. 12. dum typis ista
mandantur, volnit Io. Petr. Bimius in consil. a.
nu. 35. vol. 1. Ijs enim omni humanæ necessita-
16 ti subuenitur † iuxta illud Horatij:

Panis vt ematur, olus, vini sextarius, adde
Quis humana sibi doleat natura negatis

17 Hinc de antiquis diuitijs, in Latio † Galesum
quendam ditissimum commemorauit Virgi-
lius lib. 7. Aeneidos.

Corpora multa virum circa, seniorq; Galesus
Dum paci mediam se offert, iustissimus vnus,
Qui fuit Ausonijsq; olim ditissimus aruis.
Quinq; greges illi Balantum, quina redibant
Armenta, & terram centum verrebat aratris.

18 Ideo quatuor esse bona humana, quorũ † vnũ,
esse diuitias censuit Plato de legib. lib. 34. Dia-
logo 1. Ad cõmoditatẽ enim, & viuendi facul-
tatẽ, pecuniæ, & opes ꝑparantur. Vnde optimè
ait Christophorus Myleus de scribenda vniuer
sitatis rer. Historia lib. 2. cui Prudentiæ titulus
est: Diuitias (inquit) & opulentiam comparãt,
quam laborum, & periculorum præmium, atq;
perfugium, homines statuunt; quo quasi instru
mento iuuantur, ad vsus vitæ degendæ necessa-
rios, ad cõmoditatem rerum acquirẽdarum, ad
liberalitatem, inferenda salutari indigentibus,
ope, & ad gratificandi facultatẽ, ijs, quibus pro
uisũ, ac cõsultũ volũr. Inde Petronius arbiter.

Quisquis habet nummos, secura nauiget aura,
Fortunamque suo temperet arbitrio.
Vxorem ducat Danaen, ipsumque licebit
Acrisium semper credere, quòd Danaen.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat causas, sitque Catone prior.
Iurisconsultus paret, non paret habento,
Atq; esto quicquid Seruius, & Labeo.
Multa loquor, quiduis nummis præsentibus opta,
Et veniet: Clausum possidet Arca Iouem.

19 Opibus enim, & diuitijs, cuncta † obtempera-
re ex Salomone supra diximus, de quarum po-
tentia Horatius lib. 2. Satyr. 3.

Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, diuina, humanaque pulchris
Diuitijs parent: quas, qui construxerit, ille
Clarus erit, Fortis, Iustus, Sapiens, etiam Rex,
Et quicquid volet, hoc veluti virtute paratum
Sperauit magnæ laudi fore.

20 Et de auri, ac pecuniarum † potentia optimè
Ouidius Elegiarum lib. 3. inquit:

Iuppiter admonitus, nihil esse potentius auro,
Corrupta prætium Virginis ipse fuit.
Dum mater aberat, durus pater, ipsa seuera,
Aerati postes, Ferrea Turris erat.
Sed postquàm sapiens in munera venit Adulter,
Præbuit ipsa sinus, & dare iussa dedit.

Huc etiam concinunt, quæ dicit de natura
rerum Lucretius lib. 5.

Posterius res inuenta est, aurumque repertum,
Quod facilè, & validis, & pulchris dẽpsit honorem.
Diuitioris enim, sectam plerumque sequuntur
Quamlibet, & fortes, & pulchro corpore creti.

Cum Helenam vellet Paris ad sui amorem
pellicere, diuitias sibi, ac patri, ingentes esse
asseruit, latum imperium, & opima Regna, de
quibus Ouidius in Heroidis ait:

Sceptra parens Asiæ, qua nulla beatior ora est,
Finibus immensis, vix obeunda, tenet.
Innumeras vrbes, atq; aurea tecta videbis,
Quæq; suos dicas templa decere Deos.
Ilion aspicies, firmataque turribus altis
Mœnia, Phœbeæ structa canore Lyræ.
Quid tibi de turba narrem, numeroque virorum?
Vix populum tellus sustinet illa suum.
Occurrent denso tibi Troades agmine Matres,
Nec capient Phrygias atria nostra nurus.
O quoties dices, quàm pauper Achaia nostra est.
Vna domus quæuis, vrbis habebit opes,

21 Et de Arabũ † diuitijs. Stat. lib. 5. Siluarũ dixit,

Arabumque potentes
Diuitias mallet.

Et Baptista Mantuanus inquit:

Hominemq; opulentibus auctam
Fortunæq;, animæq; bonis.

22 Regum etenim † diuitiæ, atq; opes celebrãtur,
cum Reges deceant, vt de eis Manilius ait:

Regales, vt opes, & sacra araria serueat.

23 Alter enim † sanguis appellantur bona, vt in-
quit Bal. in l. Aduocati. per illum tex. C. de
Aduoc. diuersor. iudicior. arg. Gloss. in l. Lexq;
tutores. §. Lex itaque in verb. vitam. C. de Ad-
ministrat. tut. de quo nos latè dicimus in Nea-
nomologia. cap. . . Et omnes diuites posse di-
ci Principes, cum pecunia sit omnium Reginã
24 † vt inquit Cardin. in Clem. 1. q. 6. de Baptism.
Hippolyt. de Marsil. in l. 1. §. Præterea. nu. 44.
ff. de quæst. Et idcirco, quemadmodum nobi-
25 les, non suspenduntur furca: † vt notatur in l.
Capitalium. ff. de Pœnis. & nos latè scripsimus
de Magistratuum edictis. lib. 2. cap. 8. Eodem
26 modo, nec etiam Plæbeius Diues. † vt voluit
Bart. in dicta l. Capitalium. §. Serui. Felin. in c.
Cum quis. col. 2. vers. Tertia declaratio. ex. de
iureiur. Ioan. Lopez in Rep. Rubr. de Donat.
int. vir. & vxor. §. 10. num. 19. Vnde bona ap-
27 pellantur, quia beant, hoc est beatos † faciunt.
vt dicit Vlpianus in l. Bonorum. la prima. ff. de
verbor. significat. Estque per concinnam verbi
allusionem, potius quàm per Etymum. Beatum
28 (exponit Isidorus lib. 10.) quasi † benè auctũ: vt

Cc no-

nouissimè refert Gulielm. Fornerius in dicta l. Bonorum. Cõstat autem, Decus, honestatemq; familiarum, per diuitias, ac bona conseruari,
29 quæ† per egestatem pereunt. l. 1. ff. de custod. reorum. §. Scimus. auct. de testib. Albert. Brunus de statuto exclud. fœmin. articul. 2. & iterum. Articul. 3. Augustin. Bero. in consil. 115. nu. 5. in consil. 121. nu. 61. vol. 2. Cardinal. Paris. in consil. 6. nu. 15. vol. 3. Sicuti è conuerso, fa-
30 miliarum † puritas, atque nobilitas, egestate sordescit. l. Quisquis. C. Ad leg. Iul. Maiestat. Riminald. senior in consil. 243. nu. 36. in consil. 253. nu. 20. vol. 2. Guidus Pancirol. in consil. 129. num. 15. in consil. 188. num. 1. volum. 1. & alios referens Paulus Leonius in consil. 1. num. 71. lib. 1.

31 Hinc Scipio Africanus, Syphacem† Numidiæ Regem, alijs præstare, aliosq; antecedere, inter cætera ex opibus, & Diuitijs asseruit apud Franciscum Petrarcham libro 3. Africæ, dum inquit:

Nomen fortasse Syphacis
Audisti, cunctos illum præcedere Reges,
Fama refert, opibus. Nec Auorũ sanguine quisquàm.
Altior incedit, populis, vel vbere Regno.

Vnde apud Iurisconsultos receptum est, honorem, ac dignitatem quandam illum habere, qui hæres ab aliquo institutus sit, vel ei bona
32 † relicta. vt in l. Sed & si susceperit. §. Sed & si proponas. ff. de iudic. ibi: Qui honorem habitũ. l. Iulianus. §. Sed & si varia. ibi: Qui honore proprio ff. Si quis omiss. caus. testam. l. Sed & si mortis. § Hoc autẽ. ibi: Sed cui honor. l. Filium. §. Sed & si portio. ff. de leg. prẹstand. Hinc rectè
33 Phraotes Indorum Rex, Diuitias ipsum† vltra cæteros homines possidere asseruit, sed quas Amicis etiam suppeditabat, vt refert Philostratus in vita Apollonij. lib. 1. cap. 11.

Quæ tanto splẽdidiora sunt in Rege Catholico, cum diuitijs minimè abutatur, sed maiori ex parte, redditus omnes, & tributa Regia, pro
34 fidei Catholicæ, † & Romanæ Ecclesiæ defensione erogauerit, & modo etiam eroget; vt in ijs bellis, non modo totam consumpserit substantiam, ac etiam num consumet, sed & si mora paululum in exigendis Regijs pecunijs intercedat, cum maximo suorum introituum incommodo, ac detrimento pecunias mutuo recipit, ità quòd decem Regna emere ex pecunijs potuisset, erogatis in bellis Belgicis, in Turcas, Mauros, Hæreticos, in Belgio, Gallia, Anglia, alijsq; locis. Omitto quæ erogauerit, & quotidiè liberaliter eroget in Ecclesijs, Xenodochijs, ac Collegijs pijs, erigendis, ditandis, reparandis; in prælatis Ecclesiæ sustentandis, alijsq; pijs, ac sanctis operibus explendis: quæ omnia si hactenus conseruasset, Thesaurorum suorum suppellex, omnes mundi Thesauros excederet. Vnde cum sic vtatur diuitijs, vt ei opponi minimè possit, illud Dauid Psalm. 33. Diuites eguerunt, & esurierunt. Et Luc. cap. 6. Veh vobis diuites, quia recepistis consolationem vestram: procedunt enim ista in Regibus, qui ocio, ludis, luxui, auaritiæ, luxuriẹ, alijsq; vitijs indebitè cõsumunt: quorum è numero longè est Philippus Rex Catholicus, qui terrena despiciens pauperibus confert, & humiles erigit, & sic in cœlo inuenit Thesaurum immarcescibilem, in quem nullus cadit interitus, vbi nulla est tinea, nullusque latro illum surripit. Cui conuenit illud Dauid Psalm. 111. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. & antea Psal. 73. Pauper, & inops laudabunt nomen tuum. Sunt enim Regi nostro diuitiæ, iuxta illud Salomonis Prouerb. cap. 13. Redemptio animæ viri, propriæ diuitiæ. vt de hoc latissimè scribit Sixtus tertius in libell. de diuitijs. Nec enim Regi nostro auiditas, vel insatiabilis explẽdi cor-
35 potis, aut bonorum terrenorum † cupido, accedit: cum obediat dicto Prophetæ Psalm. 61. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere: & optimè inquit Paul. 1. ad Thimoth. c. 6. Diuitibus huius mundi præcipe, non sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo, qui præstat nobis abundè omnia ad fruendum: benefacere, diuites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare, Thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, vt appræhendant veram vitam. Sunt autem diuitiæ vel bonæ, vel malæ, ad vtramque enim partem pro ar-
36 birrio, vel qualitate vtentium† transferuntur: vt dicit Io. Cassianus de Collationib. patrum. Collation. 2. cap. 9. Non enim qui habet, & seruat, sed qui impertit est diues. Impertitio, & communicatio, non autem possessio, beatum reddit, inquit Clemens Alexandrin. in Pedagogo. lib. 3. cap. 6. Vnde de Iosepho illo diuite ab Arimathia, de quo Matth. cap. 28. inquit Rabanus: Magnæ dignitatis apud sæculum, sed maioris dignitatis apud Deum fuit, quia non erat diues diuitiarum amore, sed tantummodo possessione: Ideo diuites non excluduntur à Discipulatu Saluatoris; iste enim diues erat, & discipulus, quia non pecuniæ amator, sed ipsius distributor. Sic Beda in Luc. cap. 2. Non reprætheditur (inquit) diues, quòd terram coluerit, vel fructus in horrea congregauerit, sed quod fiduciam vitæ in illis posuerit, nec pauperibus erogauerit, vt ab eis reciperetur in æterna tabernacula. Huic concinit, quod Isocrates in Parænesi, ad Demonicum scribens monuit: Honora (inquit) præsentem substantiam tuam, duplici de causa, tum vt ingens damnum exsoluas, tum prædito virtutibus amico infortunato feras opem. Hoc, idem dicebat Ethnicus Vulpianus in d. l. Bona. Bona ex eo dicuntur, quòd beant, hoc est beatos faciunt, subiun-
37 git, Beare† enim est prodesse. quibus verbis apertè concludit, bona non dici, nec appellari,

nisi ijs alteri prosit. Vnde cõcludit D. Thomas contra Gentiles. lib. 3. cap. 127. Consequens est (ait) quòd nec secundum se etiam, diuitiarum possessio est illicita, si ordo rationis seruetur, ità scilicet, quod iustè homo possideat, quæ habet, & quod in eis finem voluntatis suæ, non constituat, & quod eis debito modo vtatur ad
38 suam. & aliorũ vtilitatem. Sic fuit etiam † Cebetis Thebani Philosophi sententia, in Tabula. in fin. dum ait: Non igitur, vt boni simus, diuitiæ efficiunt, sed disciplinæ. Et parum post. Neque igitur quibusdam ditari conducit, eum vti diuitijs non sciant. Sic mihi videtur, quo modo igitur, id quis bonum esse iudicet, quod plerunque non adesse satius est? Nullo modo, siquidem igitur, quĩ diuitijs rectè, & peritè vti sciat, benè viuet, sin minus malè. Verisimè mihi id dicere videris. Hæc Cebes. vbi Iustus Velsius Haganus in Commentar. ad Cebetem lib. 6. inquit: Et si diuitiæ bonos non faciunt, aptiorem tamen actionum secundum virtutem reddant profectum, ac proinde vitam beatiorem efficiant. affert illos Horatij Versiculos ad Albium lib. 1. Epistolarum, quos non referre grauabor.

Non tu corpus eras sine pectore, Dĩ tibi formam,
Dĩ tibi diuitias dederant, artemq; fruendi
Quid voueat dulci nutricula, m aius alumno,
Qui sapere, & fari posit, qui sentiat, & cui
Gratia, fama, valetudo contingat abundè,
Et mundus victus, non deficiente crumena.

Quoad diuitiarum præstantiam, atq; excellentiã, & quomodo bonæ dicãtur. & quomodo
39 malæ, † multa docuit Augustinus Niphus in libello de diuitijs. præsertim c. 31. vsq; ad c. 39. inclusiuè. Andr. Tiraquel. de reuocand. donat. in verbo. Bona. per totum. & in tract. nobilitatis. c. 3. & in specie quoad prærogatiuam tractauit amplè Frideric. Scotus in dicto consf. 28. Iacob. Philipp. Portius in consil. 167. M. Anton.
40 Natta in consil. 238. vol. 3. qui agunt † de præcedenria Serenissimorũ Ducum Florentiæ, & Ferrariæ. Tetigit multa ad propositũ Ludouic. de Molina de Hispanor. primogenijs lib. 1. cap. 2. nu. 25. parte. 1. Io. Anton. Piperonus de omni vero officio. lib. 2. cap. 2 ad quos modo nos referre sufficiat. Concludendum igitur est, Regem Catholicum diuitiarum copia supra omnes fulgere. Nec enarraui suppellectilem Regiam, tum quia ad hanc rem non concinit, quã credibile est omnem decorem maximum ha-
41 bere; Tum etiam quia † Ezechias Rex imputatus fuit à Propheta, quòd omnes Thesauros, & suppellectilem Regiam ostendisset legatis Merodach Regis Babylonis. vt patet Isaiæ. c. 39. Reliquum erit, Regna, Dominia, titulosq; Catholici Regis inserere, quauè via, quouè ordine ad ipsum peruenerint, quæ pro maiori lectorum commoditate, Deo auspice, sequenti capite, explicabimus.

ARGVM. CAP. XLVI.

Coronarum species hactenus à Romanis obseruari solitæ declarantur. Regnorum, ac Dominatuum, & titulorum omnium Regis Catholici series describitur, quo iure ista quæsierit, quoue tempore? & non iniuria, vel Tyrannide, sed ratione legis præuia acquisitionem factam extitisse, abundè concluditur.

COMPENDIVM.

1 *Stephani Guatij Casalensis laudes.*
2 *Franciscus I. Galliæ Rex à multis seculis optimus.*
3 *Saporis Persarum Regis superbia, & vanitas.*
4 *Attila Hunnorum Rex, Flagellum Dei, & populorum terrorem se appellauit. ponitur titulus. nu. 5.*
6 *Attilæ Ensis apud Moldauia Principem repertus cum titulo.*
7 *Apud Tartaros Princeps, Xalobam titulo, se ornabat, quia Xa Rex, Lobam, Mundi, Persarum lingua interpratatur.*
8 *Artaxerxis Persarum Regis titulus.*
9 *Titulis ornari cong uis, decet.*
10 *Christi titulus erat, Dominus, & Magistrl.*
11 *Francisci I. Galliæ Regis titulus.*
12 *Prouinciæ dicuntur procul victæ.*
13 *Paupertas, & tenuitas in Rege sunt indecentia.*
14 *Hominum paupertas, inopia, & mali mores ad perturbandam Rempub. apti.*
15 *Regnum sine Thesauris congruè stare nequit.*
16 *L. Siccius Dentatus ob res præclarè gestas, quibus donis fuit à Romanis honestatus.*
17 *Ciuica Corona erat Romanis gloria maioris.*
18 *Antiochi Epiphanis Syriæ Regis in Ciuitate Daphni triumphus.*
19 *Triumphi vanissimi laudatores, perdita tantum vita hommes.*
20 *Caudemi Philosophi Atheniensis ad Darium Persarum Regem responsum.*
21 *Darij ira, atq; indignatio in Caudemum, quem occidi iussit.*
22 *Tituli honorifici exprimi debent.*
23 *Iacobi Mainoldi I. C. Cremonensis Regentis laudes.*
24 *Hierusalem Rex apud Christianos primus Gotthifredus Bullonius Belga.*
25 *Regnum Hierusalem apud Christianos, quanto tempore stetit.*
26 *Cassanus Rex Tartarorum, Christi fidem adeptus.*
27 *Philippi Pulchri Galliæ Regis segnities ad porrigenda sacro bello adiumenta per Pontificem requisita.*
28 *Hierusalem Regnum, quo iure, & ordine ad Regem Catholicum peruenerit. nu. 34. 35. 40.*
29 *Campaniæ Comitibus nullum ius in Regno Hierusalem.*

30 *Regnum Syriorum primogenito debetur.*
31 *Primogenitus semper succedit in Regnis.*
32 *Cypri Regibus in Regno Hierusalem nullum ius competit.*
33 *Reges Angliæ in Regno Hierusalem aliquod ius non habent.*
36 *Rex Galliæ in Regno Hierusalem nihil habet. nu. 37. 40.*
37 *Bart. in l. Id, quod apud hostes, ff. de leg. 1. declaratur.*
38 *Rex Siciliæ, & Neapolis ius habet in Regno Hierosolymitano.*
39 *Fridericus II. uti Rex Siciliæ, & Neapolis, coronatus fuit Rex Hierusalem.*
41 *Rex Hierusalem Reges alios præcedit.*
42 *Hispania in duas partes diuisa.*
43 *Hispaniarum Regna, temporum mutatione, mutarunt nomina.*
44 *Castulo Ciuitas olim Hispaniæ magna.*
45 *Helce Annibalis uxor Castulonensis fuit.*
46 *Regnum Castellæ quo iure ad Philippum Regem Catholicum spectet?*
47 *Regnum Legionis vnitum Regno Castellæ.*
48 *Legionensis Ciuitas, triginta & septem Regum corpora conseruat.*
49 *Regnum Legionis ad Philippum Regem Catholicum spectat.*
50 *Legionensis Ciuitas primam in Hispanicis conuentibus vocem habebat.*
51 *Burgensis Ciuitas primam hodie vocem habet.*
52 *Regnum Legionis dotis nomine ad Ferdinandum I. Hispaniæ Regem peruenit.*
53 *Regnum Aragoniæ primum post Mauros expulsos habuit Henuecum Aristam Regem.*
54 *Iustitia Aragonum.*
55 *Crux alba, quæ in Pyreneis montibus apparuit Regi Henuecco Aristæ.*
56 *Aragonia Regnum, quo ordine ad Philippum Regem Catholicum peruenit?*
57 *Aragonia Regnum ab Imperio liberum est.*
58 *Valentia Ciuitas, Regni caput, & eius laudes.*
59 *Valentiam primus à Mauris recuperauit Rodericus Cidus.*
Valentiam à Mauris occupatam, iterum recuperauit Iacobus Fortunatus Rex Aragoniæ, Petri II. filius.
60 *Toleti Ciuitas, & vbi sita, & eius laudes.*
61 *Toletum Vrbs Regia Gothorum Regum sedes.*
Toletanus Antistes Hispaniarum Primas factus ab Vrbano II. Summo Pontifice.
62 *Toletanam Ciuitatem à Mauris recuperauit Alphonsus IV. Rex.*
63 *Officiũ, quo vtuntur sacerdotes Toletani, & de eo miraculum.*
64 *Toleti Regnum, quo iure ad Philippum Regem Catholicum spectet.*
65 *Granatæ Regnum, Bethicum dictum.*
66 *Bethis fluuius, Maurorum voce Guadalquibir, dictus, Hispanicè Guadiana.*
67 *Granatæ Regnum à Ferdinando Rege ad Philippum Regem Catholicum peruenit.*
68 *Granatæ vrbis situs, Amenitas, ac laudes.*
69 *Grana tinctoria, dederunt Granatæ vrbi nomen.*
70 *Hispalis Regnum, in Bethica situatum.*
71 *Hispalis Regnum, quo ordine peruenerit ad Philippum Regem Catholicum?*
72 *Hispalensis Ciuitatis situs, amenitas, & laudes.*
73 *Hispalis Ciuitas, quæ Sibilia nominatur, Noui orbis nauigationibus nobilis.*
74 *Corduba Regnum, & Ciuitas à Ferdinando capta.*
75 *Corduba vtriusq; Senecæ patria.*
76 *Gibraltar, Calpe montes primus.*
77 *Calpe vrbs, quæ nũc Tariffa dicitur, & quare. nu. 83.*
78 *Tartessus Ciuitas, quæ, & Carteja.*
79 *Carteja in coloniam à Romanis data, iis qui natierãt ex militibus Romanis, & mulieribus, ac vxoribus Hispanis.*
80 *Gibraltaris, siue Calpa, & Abila montes, Herculis columnæ dicta.*
81 *Iulianus Comes Septa Hispaniarũ perditionũ author*
82 *Caba Comitis Iuliani filia à Roderico Rege stupro violata.*
83 *Gibraltar, quasi Gibel Tarie, vel Tarif, mons enim Arabibus Gibel, Taric, vel Tarif Principis Arabi nomen.*
84 *Gibraltaris Regio, à Mauris recuperata per Ferdinandum IV. Sanctii IV. Regis filium.*
85 *Gibraltaris Regio, & Bethica omnis, Andaluzia dicta, à Ferdinando, & Elizabetha Regibus, expulsis ad vnum Mauris, recuperata.*
86 *Gibraltaris Regnum, quo modo ad Philippum, Regem Catholicum peruenerit?*
87 *Murtia siue Murgis Ciuitas, Oreola quandoq; dicta, in Bethica est.*
88 *Murtia Regnum ad Philippum Regem Catholicum quo modo transmissum?*
89 *Gienna, Iaen dicta, & Montesia & quare?*
90 *Giennam occupatã tenuit Abenbut de genere Abohagez Regis Cæsaraugustani.*
91 *Giennæ Regnum, qua via ad Philippum Regem Catholicum spectet?*
92 *Gallecia Regnum, Castellæ Regno proximum, & flumine Dorio à Lusitania diuisum.*
93 *Gallecia Regnum vnde ad Philippum Regem Catholicum peruenerit.*
94 *Catalonia, an dicatur Gothlonia, vel Gothorum Colonia, vel Gothlania, quasi Gothi, & Alani. nu. 95.*
96 *Illergetæ vocati ab Illerda.*
Illerda latinè, Hispanicè hodie Leryda dicitur.
97 *Illerda Ciuitas, studiis, aliisq; dotibus, & victoria Cæsaris cõtra Varronem, Petreium & Afranium, Pompei præfectos, memorabilis.*
98 *Catalonia Regnum ad Regem Catholicum, quo modo spectet?*
99 *Nauarra, Vasconia, Vasconumque Regnum antea dictum.*
100 *Nauarra Regnum Hennecus Arista primus à Mauris eripuit. nu. 111.*
101 *Quãto tempore apud Gothos Hispaniarum Reges, Nauarra steterit?*
102 *Nauarra, quo iure ad Philippum Regem Catholicum peruenit?*

103 *Navarræ Regnum, an successoribus Io. Allebreti, olim Regis, debeat à Philippo Rege Catholico restitui?*

Io. Bodini, quoad Navarræ Regnum perfida criminatio.

104 *Martini ab Azpilcueta Doctoris Navarri, quoad illud Regnum opinio fucata contra Regem Catholicum.*

Martini Doctoris Navarri dictum explosum.

105 *Io. Bodinus, cum Lutheranis, Caluinistis, & Hugonistis Hæreticis sentisse videtur.*

106 *Regis Catholici in Doctorem Navarrum fauoris, & liberalitatis exemplum.*

107 *Io. Allebreti, olim Navarræ Regis, indigni in Ecclesiam Romanam, & eius Summum Pontificem actus, sed vide nu. 120.*

108 *Summus Pontifex iustissimè processit contra Io. Regem Navarræ.*

109 *Regnum Navarræ fuit iustè concessum* Ferdinando *Regi. nu. 113.*

110 *Summus Pontifex trãsfert Regna de gẽte in gentem.*

112 *Res de facili reuertitur ad naturam suam.*

114 *Transitum via impedire est contra ius diuinum.*

115 *Moses petijt transitum à Sehon Rege Hesebon.*

116 *Iudas Machabæus petijt transitum per Ciuitatem Ephron.*

117 *Ferdinandus Rex Catholicus desponsauit Germanam Fuxeam, sororem Comitis de Fois.*

118 *Germana* Fuxea *cessit Regni Navarræ iura Ferdinando Regi.*

119 *Renati Choppini I.C. Andegaui laudes.*

121 *Rogerij Guiscardi actus cum Emanuele Comneno Imperatore Constantinopolitano, quoad transitum exercitus.*

122 *Theobaldus Campaniæ Comes, dum nupsit Blancæ Sanctij Sapientis filiæ, iuramit pro se, & successoribus, tenere fœdus perpetuũ cũ Hispanarũ Regibus.*

123 *Feudum, an ob periurium amittatur.*

124 *Hungari, Pannonij sunt appellati.*

125 *Sicambria, Hungarici Regni caput, Buda nominata à fratre Attilæ.*

126 *Attilæ progenies, & successores qui?*

127 *Geiza primus Pannoniæ Christianus Rex.*

128 *S. Adalbertus Episcopus Pragensis.*

129 *Stephanus Rex Hungariæ in catalogum sanctorum relatus.*

130 *In Regno Hũgariæ, quod ius habet Rex Catholicus?*

131 *Titulũ Regis Hungariæ ex pacto tenent Austriaci.*

132 *Quoue modo tenet illum Rodulphus II. Imperator?*

133 *Dalmatia, Croatiaq; quo iure spectant ad Regem Catholicum.*

134 *Dalmatia, & Croatia ex magna Slauorum gente originem ducunt.*

135 *Dalmatiam, Croatiamq; possederunt Reges Neapolitani. nu. 137.*

136 *Zara, siue Iadera vendita Venetis centum mille florenis.*

137 *Regi Siciliæ, & Neapoli competit ius super Dalmatia, & Croatia. nu. 138.*

138 Robertus *Northmannus, ac eius successores, Dalmatiæ Ciuitates, atq; insulas cœperũt, q̃ referũtur.*

139 *Regnum Neapolitanum, ac Siculum, utriusque Siciliæ nomine, appellatur.*

140 *Michael Balbus Amorrhæus Imperator Constantinopolitanus à Iudæis, nihil nisi circumcisione differebat.*

141 *Euphemij Græci, qui pro Imperatore Constantinopolitano stabat in insula Siciliæ, dirum facinus.*

142 *Ephemij proditione in insula Siciliæ, quadraginta mille Saraceni.*

143 Robertus, *Boemũdus, & Rogerius insulam Siciliæ, Saracenis purgarunt.*

144 *Regnum Neapolitanum, & Siculum, sub Imperio* Romano *prius fuere.*

145 Regnum *Neapolitanum, & Siculum, quomodo ad Regem Catholicum peruenere?*

146 *Responsum Iolao factum de Siciliæ insula, quàm vanum fuerit.*

147 *Sardinia num sit in Mari Lybico, an Africo?*

148 *Ichnusa dicta Sardinia, & quare?*

Sandaliotes dicta Sardinia.

149 *Sandalia Episcoporum calcei.*

150 *Sardinia frumenti, ouium, vini, piscium, aliarumque rerum feracissima.*

151 *Sardinia nec Lupos, nec venenosos serpẽtes gignit.*

152 *Sardi Musacto Rege dominante à Pisanis victi, Christi fidem amplexi sunt.*

153 *Entius* Friderici II. *Imperatoris filius à* Bononien*sibus, Mutinensium medio captus extitit.*

154 Iacobus *Aragonensis à Bonifacio* VIII. *Sum. Pontifice* Regno *Sardiniæ inuestitus fuit.*

155 *Sardinia Insula ab Alphonso* IV. *Rege, Miti appellato, Aragoniæ Regno adiecta.*

156 *Sardiniæ Regnum, quomodo ad Philippum* Regem *Catholicum peruenerit?*

157 *Ossa S. Augustini Episcopi, Summi Ecclesiæ Doctoris, eb insula Sardiniæ Papiam translata à Luitprando Longobardorum Rege.*

158 *Corsicæ insula, Cyrnos græcè appellata.*

159 *Corsica modico interuallo à Sardinia distat.*

160 *Corsica à Carolo Magno, Ecclesiæ Romanæ donata.*

161 *Corsicæ donationem Ecclesiæ factam confirmauit Ludouicus Pius Imperator.*

162 *Corsica à Sarracenorũ manib. per Genuẽses erepta.*

163 *Corsica, Iacobo* II. *Aragonũ Regi à Bonifacio* VIII. *Sum. Põtifice cõcessa, & Aragoniæ Regno adiecta.*

164 *Iuramentum pro Insula Corsicæ Ecclesiæ Romanæ præstiterunt Iacobus Rex Aragonum, & Alphonsus eius filius.*

165 *Philippus Rex Catholicus, quid iuris, & à quo habeat in Regno Corsico?*

166 *Maioricæ, & Minoricæ insulæ* Baleares *dictæ.*

167 *Beniamitæ, & habitatores Gabaa fundis se exercuerunt in bello Israelitarum.*

168 *Dauid funda vsus in Philisthæos.*

169 *Baleares adeo funda se exercebant, vt pueris cibum sumere non liceret, nisi illum in altum positum, funda deijcerent.*

170 *Cynecij Aegyptij cibum dabant illis, cum signum quoddam fundæ percepissent.*

171 *Maioricæ ſtudium, in quo opera leguntur Raymundi Lulli illorum conterranei.*

Baleares inſula fertiliſſima.

172 *Baleares Inſulæ, cuniculis refertiſſimæ, contra quos militare præſidium ab Auguſto poſitum.*

173 *Baleares inſulæ à Mauris erepta per Raymundum Berengarium III. Barcinonæ Comitem.*

174 *Iacobus Fortunatus Petri II. Aragonum Regis filius, Maioricam denuo à Mauris recuperauit.*

175 *Baleares inſulæ, quo pacto ad Philippum Regem Catholicum peruenere?*

176 *In Regno Marocci, quod ius, & vnde habeat Philippus Rex Catholicus?*

177 *Orani Ciuitas, quo in loco Africæ poſita?*

178 *Orani Ciuitas Reſpublica erat, quæ cum Telenſinis Regibus infinita bella exercuit.*

179 *Orania à Ferdinando, & Elizabetha Catholicis Regibus occupata. nu. 180.*

180 *Franciſci Ximenes de Ciſneros S.R.E. Cardinalis, Archiepiſcopi Toletani virtus in capienda Orania.*

181 *Portus Merſalcabir prope Oraniam latiſsimus à Telenſinis Regibus olim conditus.*

182 *Orani Regnum ad Philippum Regem Catholicum ſpectat.*

183 *Algezira, ſiue Algerium, vel Argira.*

184 *Algezira vrbis conditores Afri ex Meſgana familia oriundi; Vnde Meſgana aliquando appellata.*

185 *Algezira aliquando ſub Regibus Telenſinorum.*

186 *Algezira quandoq; ſub Regibus Bugiæ.*

187 *Algezira à Ferdinando, & Elizabeta Regibus Catholicis capta, & quotannis eiſdem ſoluiũ tributũ.*

Ferdinando mortuo, Barbaroſſa Algeziræ Regnum occupauit.

188 *Carolus V. Cæſar, vt Argiram recuperaret, infœlici Marte pugnauit cum tempeſtatibus, & procellis.*

189 *Angliæ, & Britonum Regnum ab Elizabetha, Domino permittente regitur.*

190 *Pius V. Pontifex Max. Elizabetham Regno priuauit, & ſubditos à iuramentis abſoluit.*

191 *Sixtus V. Pontifex Max. Regno Angliæ, Philippũ II. Auſtrium Regem Catholicum inueſtiuit.*

192 *Elizabetha Angliæ Regina, caput Eccleſiæ ſe fecit, & nefandum iuramentum quoad Eccleſiaſtica, & ſpiritualia præſtari paſſa eſt.*

193 *Pontifices Romani quoad Regnum Angliæ habent transferendi poteſtatem. nu. 194. 195. 196.*

194 *Pontifex Maximus, & Romana Eccleſia mille marchas annuas habent, ſeptingentas pro Regno Angliæ, & trecentas pro Regno Hyberniæ. nu. 195.*

197 *Regnum Angliæ, tamquam Eccleſiæ Feudum effectum, concedi potuit Regi Catholico à Summo Pontifice.*

198 *Philippus Rex Catholicus in Regno Angliæ habet, vti Flandriæ Comes, trecentas marchas.*

199 *Henricus VI. Rex Angliæ fuit vltimus de domo Lancaſtria.*

Quomodo ſuccedat Philippus Rex Catholicus in Regno Angliæ, & Lancaſtria familia.

200 *Inſula Canaria, Fortunata appellata.*

201 *Inſulæ Fortunatæ ſunt beatorum ſedes appellatę.*

201 *Clearchus Solenſis de inſulis Fortunatis ſcripſit.*

203 *Plutarchi de Fortunatis inſulis dictum.*

204 *Inſulę Fortunatę, ſex nominatæ à Plinio, ſed æuo noſtro duodecim ſunt, quę exprimuntur. nu. 205.*

206 *Henricus III. Rex Caſtellę, Feudi nomine inſulas Canarias, ſiue Fortunatas Io. Bethacourtio Gallo, conceſsit.*

207 *Eugenius IV. Pontifex Max. inſulas Canarię conceſſit Ioanni II. Henrici Regis filio.*

208 *Canarię Ciuitati Epiſcopi dignitas erecta.*

209 *Canarię inſulæ ad Philippum Regem Catholicum translatę.*

210 *Luſitanię Regnum, vltima Regnorum Philippi acquiſitio.*

211 *Sebaſtianus Rex Luſitanię cum Rege Feſſę Mauro, pugnans cęcidit.*

212 *Luſitanici Regni translatio, ac Deciſio ad fauorem Philippi Regis Catholici ceſsit.*

213 *Franciſci Aluarez de Ribera I.C. & Regentis allegationes pro Rege Catholico, quoad ſucceſsionem Regni Luſitanici.*

214 *Michael ab Aguirra I.C. Apologiam ſcripſit pro Regno Portugallię Philippo Regi Catholico quęſito.*

215 *Regnum Luſitanię olim Dotalitij iure ab Hiſpanis Regibus datum Tharesię.*

216 *Regnum Luſitanię ad Philippum tranſmiſſum Regem Catholicum.*

217 *Regnorũ Noui orbis acquiſitio à diuerſis cõſcripta.*

218 *Inſulę Noui orbis quæ?*

219 *Chriſtophorus Columbus Inſularum nouarum primus inuentor.*

220 *Ferdinandus Corteſius, ſecundam nauigationem inſtituit.*

221 *Ferdinandus Magaglianes, tertiò nauigauit, & eius inuentiones.*

222 *Blaſcus Nunnius vnionum inſulas Hiſpanorum Imperio adiecit.*

223 *Didaci Almagri, & Franciſci Pizzarri acta.*

224 *Alexander VI. Summus Pontifex inueſtiuit Reges Catholicos Nouo orbe, & Mari Oceano.*

225 *Lucij Marinęi Hiſtorici opinio ab authore improbata.*

226 *C. Cęſar Britanniam tantum peruenit.*

227 *Neptunus Maris Imperator cur dictus.*

228 *Mare Oceanum Reges Catholici centum annorum ſpatio poſsedere.*

229 *Maris proprium ius, ſi quis poſſederit, contra vti prohibentem, interdictum competit.*

230 *Pontifici Max. cur liceat Oceanum mare concedere. nu. 232.*

231 *Arca, ſiue Nauis, Eccleſię figura.*

233 *Alexander III. Summus Pontifex conceſsit Reipublicę Venetorum per Annuli inueſtituram, Veneti maris poſſeſsionem.*

234 *Maris pars illius eſſe cẽſetur, cuius sũt loca vicina.*

235 *Antiochię Principatus, quo iure ad Philippum Regem Catholicum ſpectet?*

236 *Antiochia pulchra Ciuitas ad Orontem fluuium Syriæ poſita.*

237 *Auſtria, Pannonia ſuperior prius appellata.*

Ar-

238 *Archiducatus Austriæ à Rodulpho I. Imperatore, erectus.*

239 *Archidux Austriæ, quo modo sit Philippus Rex Catholicus? nu 233.*

240 *Austria duo Consilia, siue Parlamenta, vnum Viennæ, alterum Ae-oponti, siue in Isprucb.*
Archidux precedit Duces.

241 *Archiepiscopus precedit Episcopos.*

242 *Regum Romanorum filij Archiduces dicuntur, & an primogeniti solum.*

244 *Burgundia sub gente Germanorum.*

245 *Burgundia, & Burgundiones, quomodo sic appellati?*

246 *Burgundi, quando Christianam fidem susceperint?*

247 *Burgundia Regnum prius, ac suos Reges habuit.*

248 *Burgundi Duces, Regia pollent dignitate.*

249 *Clotildis Chilperici Burgundi Regis filia, Galliæ Regina, Clodouæum virum Christianum fecit.*

250 *Burgundia, quando in Ducatum, & Comitatum redacta.*

251 *Rodulphus Burgundiæ Rex, Henricum Conradi II. Imperatoris filium, hæredem fecit.*

252 *Corādus Cæsar Burgūdiæ annis XV. præfuit. n. 253.*

254 *Burgundiæ iura quo medio ad Philippum Regem Catholicum peruenere?*

255 *Franciscus I. Rex Galliæ cessit Carolo Cæsari omnia Burgundici status iura.*

256 *Burgundia semper antiquitus libera fuit.*

257 *Delphinalis status suo iure, non lege salica regi.*

258 *Burgundiæ status successio, quomodo reguletur, & an ad fæminas illa perueniat?*

259 *Britannia Armorica, quomodo ad Reges Gallos peruenerit?*

260 *Mercurij Gattinaræ consilium, dū detineretur Franciscus I Rex Galliæ.*

261 *Mediolanensis Ducatus, quo modo ad Philippum Regem Catholicum pertineat? num. 262. 274. 275.*

263 *Mediolani Ducatus concessio ad Imperatorē spectat.*

264 *Feudatarius an teneatur intra annum, & diem petere inuestituræ renouationem, & iuramentum præstare? num 266.*

265 *Miles ad petendam inuestituram, an habeat annum & mensem? nu. 266.*

267 *Renouatio inuestituræ, necessaria est, alias Feudatarius feudo cadit, sed vide. nu. 268.*

268 *Iuramentum, quando liget successorem? nu. 269.*

270 *Renouatio inuestituræ, & iuramentum reddit dominum directum securiorem.*

271 *Beneficia non conferuntur in inuitum.*

272 *Beneficia Principum conferūtur absenti, & inuito.*

273 *Beneficia feudalia alicui personæ data, datarij intuitu, ipsius beneficiarij morte extinguntur.*

276 *Infirma Regum Galliæ, quoad Mediolanensem Ducatum, ratio. nu. 278.*

277 *Nuptiarum conditio, si nuptiæ solemniter non impleantur, minimè verificatur.*

279 *Mediolanensia iura Franciscus I. Rex Galliæ cessit Carolo V. Cæsari.*

280 *Brabantia Tungrorum Regio prius dicta.*

281 *Louanium Brabantiæ Ciuitas, vbi scientiarum omnium Academia.*

282 *Bruxelles Brabantiæ Ducum, ac Principum sedes, Regiaque.*
Diuæ Gudulæ templum nobile, apud Bruxellas.

283 *Antuerpia Brabantiæ, & totius Christianitatis, nobilissimum rerum omnium emporium.*

284 *Mechlinia Ciuitas Brabantiæ nobilis, consilium habet Regium, alijsque laudibus cumulata.*

285 *Brabantiæ Domini, Comites Louanij, & Brabantiæ prius dicebantur.*

286 *Philippi Regis Catholici iura sunt in Ducatu Brabantiæ clara. nu. 293.*

287 *Lotharingia, Austrasia prius dicta.*

288 *Lotharingia, quo iure ad Philippum Regem Catholicum pertineat?*

289 *Masculus semper fœminæ præfertur.*

290 *Regna, & Ducatus diuidi, regulariter, nequeunt.*

291 *Feuda in Gallia diuisibilia sunt.*

292 *Lotharingiæ Ducatus, est Romanorum Imperatorum beneficium.*

294 *Lemburgi Ducatus Ducibus Brabantiæ adiectus.*

295 *Lemburgi Ducatus, quo iure ad Philippum Regem Catholicum pertineat?*

296 *Lucemburgi Ducatus, quo modo ad Regem Catholicum Philippum peruenerit? num. 297. 298. 299.*

297 *Philippus pius Dux Burgundiæ, Ducatum Lucemburgi pecunia redemit.*

298 *Carolus V. Cæsar, in Baptismo Dux Lucemburgi primò creatus.*

300 *Geldriæ primus Comes creatus Otho de Nassau.*

301 *Geldriæ Dux primus creatus Reynoldus II. a Ludouico Bauaro Imperatore.*

302 *Geldriæ Ducatum ab Arnoldo, emit Carolus Dux Burgundiæ.*

303 *Dux Geldriæ à Carolo V. Cæsare, priuatus Geldria, Iuliaco, Cleuensi, & Bergensi.*

304 *Caroli Cæsaris clementia in Geldrensem victum.*

305 *Geldriæ Ducatum, peruenisse ad Philippum Regem, quo iure ostenditur.*

306 *Athenarum vrbs nobilissima, qua, & omnium scientiarum studio fuit illustris.*

307 *Vrbs Athenarum, quo iure ad Philippū pertineat?*

308 *Constantia Regis Rogerij Siculi neptis, Athenarum Dux.*

309 *Rogerius Siciliæ Rex Constantinopolim capere potuit.*

310 *Balduinus V I I I. Securis dictus, Imperator Constantinopolitanus, & Achaiæ Princeps.*

311 *Philippus Rex Catholicus Athenarum Dux, quo modo?*

312 *Athenæ captæ à Carolo Cæsare.*

313 *Neopatria Naupactus latinè.*

314 *Lugensi Ciuitati Episcopus concessus.*

315 *Naupactus in Aetholia est.*

316 *Naupactus à nauium compactu sic dictus.*

317 *Apud vrbē Naupactum Leuinus Consul applicuit, gesturus bellum contra Philippū, & Acarnanes.*

318 *Naupactus à Carolo V. Cæsare superata.*

319 *Naupacticum bellum contra Turcas actum à Summo Pontifice, Philippo Rege Catholico, & Serenissima*

nissima Venetorum Republica Ioãne Austrio Duce.

320 Neopatrij dicuntur etiam Neoportuenses in Flandria ad mare siti.

321 Dominia,& status, qui Regibus dotalitij, vel donationis iure obueniunt, non indicantur vt ipsorum Regna.

322 Tholosanus Comitatus Galliæ Regno adiectus, non regulatur legibus Galliæ: sic Comitatus Ascensis. nu. 323.

324 Britannia Armorica Anna dotalitium fuit.
Anna matrimonia, quo modo processerint, & quàm funestè eius vita processerit. nu. 325.

325 Britannia multis seculis suos Duces habuit.

326 Britannia Armorica successio ad Isabellam, & Catherinam Regis Philippi Catholici filias delata.

327 Britannia Armorica olim sub Rollone, siue Roberto Northmanno.

328 In Britannia Armorica residet summus Senatus.

329 Senatus Armorici nonnulli Senatores grauissimi numerantur.

330 Philippus Rex Catholicus, vti Dux Burgundiæ,& Brabãtiæ, sacri Romani Imperij Marchio dicitur.

331 Flandria Comes, Marchio sacri Romani Imperij dicitur.

332 Horistani Marchionatus in Sardinia est.

333 Ciuitas Arborea in Sardinia erat, quæ hodie Horistang dicitur.

334 In Ciuitate Horistang est imago Crucifixi antiqua à Nicodemo facta.

335 Marchionatus hic ad Philippum Regem Catholicum spectat.

335 Gotiani Marchionatus in Hispania situs, vt Damianus Goes asseruit.

336 Barchinonensis Ciuitatis antiquitas, & laudes.

337 Barchinona Comitatus, quo modo ad Philippum Regem Catholicum pertinet?

338 Ruscino latine, Hispanorum vulgo, Rossillon, appellatur.

339 Apud Ruscinonem Galli Reguli Annibali venienti ad Italiæ interitum se iunxerunt.

340 Ruscinonis Comitatus ad Philippũ Regem spectat.

341 Ruscinonis Comitatus pignoris loco datus à Io. Castella Rege Ludouico XI. Gallorum Regi.

342 Ruscinonis Comitatus à Carolo VIII. Galliæ Rege, Ferdinando Regi Catholico restitutus.

343 Cerdania insimul cum Ruscinone oppignerata tunc temporis.

344 Flandria Comitatus ad Regem Catholicum spectat. nu. 348 350 356.

345 Flandria Comitatus, omnes Christiani orbis Comitatus excedit.

346 Gandaui in Flandria natus Carolus V. Cæsar.

347 Carolus V. Principes alios gloria superauit.

349 Fœmina ad Comitatum Flandriæ admittitur.

351 Iacobus Marchantus elegantissimus scriptor.

352 Arscsia Comitatus, Artois dictus, Attrebates latinè dicuntur.

353 Alexia Ciuitas, Arras vulgo, siue Arazzo dicta, & in eo fiunt panni pulcherrimi, qui dicuntur, Panni d'Arazzo. nu. 354.

355 Flandriam semper Galli Reges ambierunt.

357 Flandria iura qualibet Carolo V. Cæsari, refutauit Franciscus I. Rex Galliæ.

358 Hannonia, vulgò illorum Heina ult appellatur.

359 Hannonia Comitatus, quomodo ad Regem Philippum perueniat?
Hollandia Batauia dicitur.

360 Batani virtute præcipui.

361 Batani crines aurei coloris habent.

362 Hollandia Comitatus quando, & à quo institutus? Quomodo Hollandia ad Philippum Regem venerit?

363 Hollandi magnis vtuntur nauibus.

364 Hollandini Nautica rei peritissimi.

365 Batauos in sui custodia adhibuis Caligula Imperator.

366 Hollãdi cũ Danis, Saxonibus, & Frisijs confœderati.

367 Hollandia Comitissa Margarita partus numerosus.

368 Hollandia maris impetus sæuos passa, & patitur.

369 Hollandia Imperij beneficium, & Feudum.

370 Zelandia nomen Maritimam terram significat.

371 Zelandia insula Orientales, & Occidẽtales septem.

372 Vuilhelmi Germania Regis filius Florentius, primus Hollandia Comes.

373 Zelandia insula quo modo ad Philippum Regem Catholicum spectent?

374 Namurcensis Ciuitas, sui Comitatus caput.

375 Namurcensi in Arce se recepit Ioannes Austrius, cum populi in Belgio rebellarent.

376 Namurcensis Comitatus, fide, & gentium nobilitate decorus.

377 Namurcensem Comitatum Philippus Pius Burgundia Dux emit.

378 Zutphem oppidum apud Geldrios, quo modo ad Philippum Regem Catholicum spectet?

379 Burgundiæ Comitatus, Nuythlãdia quãdoq; dicta.

380 Vesontium Burgundici Comitatus Metropolis.

381 Burgundicus Comitatus Imperiale Feudum, ac beneficium est.

382 Iuramenti præstiti per Comitem Burgundiæ, Imperatori formula.

383 Dola in Comitatu Burgundiæ habet Senatum, & studiorum Academiam.

384 Habspurgensis Comitatus possidetur per Serenissimos Maximiliani Imperatoris filios.

385 Philippus Rex Catholicus Habspurgẽsis Comes est.

386 Tyrolis Comitatus cum Ducatu Carinthiæ ad Austriacam familiam peruenit.

387 Paulus Ziegllerus Episcopus Curiensis Maximiliano Cæsari inuestituram fecit.

388 Cantabriam, Hispani Biscaiam dicunt.

389 Cantabria Duces, authores primi, vt Mauri Hispania pellerentur.

390 Cantabriæ Dominium ad Philippum Regem Catholicum spectat.

391 Molina nobilissimum Hispania oppidum.

392 Trutta piscis fluuialis nobilissimus, omni ætate, omniq; complexioni, etiam infirmis permissus.

393 Maltues oppidum in Brabantia quomodo ad Catholicum Regem spectat?

394 Frisia Orientalis, & Occidentalis, est Philippi Regis

gis Catholici tota: in Orientali habes oppidum nobilissimum Linghen.
395 *Stauera Metropolis quondam in Vuislergoa.*
396 *Franeca oppidum nobilissimum, musarum domicilium.*
397 *Leouardia Ciuitatis laudes, vbi est Senatus Frisicus.*
398 *Vbbo Emmius Frisicarum Historiarum verissimus, & diligentissimus scriptor.*
399 *Radbodi Regis Frisij ad Vuolfrantum Antistitem turpissimum dictum.*
400 *Vuolfrantus cultum Christi in Frisia propagauit.*
401 *Frisij à Nerone fuere Ciuitate Romana donati.*
402 *Sanctus Ludgerus Frisius ab vtero sanctificatus, & Saxonum Apostolus dictus.*
403 *Frisios sibi vindicauit Philippus Dux Burgundiæ.*
404 *Mechlinia Ciuitatis situs & laudes.*
405 *Mechlinia habet Concilium Regium.*
406 *Mechlinia, quomodo ad Regem Philippum pertineat?*
407 *Vltraiectum, vel Traiectum latinè, sed illorum lingua Vtrecht.*
408 *Adrianus VI. Summus Pontifex Vltraiectinus.*
409 *Dauentria Ciuitatis situs, & studiorum Academia. nu. 412.*
410 *Vltraiectum quo pacto ad Philippum Regem venerit?*
411 *Transiselana Regio quæ?*
413 *Groninga Dominus Philippus Rex Catholicus. nu. 414.*

CAP. XLVI.

Stephanus Guatius Casalensis, vir, non Medicinæ, ac Philosophiæ solum professione clarus, sed cunctarum scientiarũ exercitatione
1 eruditus † in Dialogo II. cui Principis Vallachiæ nomen effinxit, scripsit quandoq; Franciscum I. Galliæ Regem, visis Caroli V. Imperatoris titulis, quibus etiam Philippus II. Rex Catholicus eius filius vtitur, suis, qui à secretis erant, commisisse, vt in suis litteris, ipsum Galliæ tantum Regem, ac Gonissæ Dominum, insigni titulo honestarent. Vir iste hoc modo, Carolo Cæsari iactantiæ vitium tribuit. Miratus sum virum hunc, bonarum litterarum studiosum, quem corpore inuisum, ob suas operationes enixè dilexeram, quòd paucis ab hinc annis, Italo idiomate libros Ciuilium Conuersationum emiserat, multæ eruditionis opus, quo mores, illorumq; obseruationes edocuit; quo pacto modestiæ terminos egrediens, cōtra propria documenta, Carolũ Principem ab hac superbia alienum, sic lacessiuit? proq; suæ opinionis tutela, & Clypeo, Rege omnium à multis
2 seculis optimo, † eiusq; persona vtatur, eodē tempore hunc Regem inuidiæ insimulando; ità vt videatur vir iste contra sua ipsius documenta egisse. Nec credo ipsum voluisse in illorum Principum numero aggregare, qui superbis, aliquibusque tumidis titulis se nequire adornarunt, quales sunt Saporis Persarum Regis tituli ex suis litteris apparentes, quas refert Ammianus Marcellinus lib. 17. Quarum titulus erat. Rex Regum Sapor, particeps syde-
3 rum, frater Solis, & Lunæ, † Constantio Cæsari fratri meo, salutem plurimā dico: cuius in hac specie annotauit audaciam Petr. Criuit. de honesta disciplina. lib. 2. c. 9. Sic Attila Hunnotũ
4 Rex, flagellum Dei, ac † populorum terrorē, se vocari voluit. vt inquit Platina in Leone I. & Fulgosius. lib. 8. c. 14. vbi inquit: Centum, & viginti quatuor annis vixisse: fortasse tādiù Dei numine seruatus, vt corruptos Imperij mores, postquam læniter non corrigebantur, Attilæ sæuitia mulctaret. Andr. Eborensis exemplorũ in tit. de seneδ. Albertus Crantius in Suetia. lib. 3. c. 3 Michael Bucchinger. in Histor. Ecclesiastic. sub Leone I. fol. 158. Io. Magnus Histor. Gothor. & Suenon. lib. 9. cap. 6. Io. Candidus in Histor. Aquileiensi. lib. 2. Sed Io. Nicolaus Dolionus in Compendio vniuersalis Histor. lib. 2. refert eius titulũ hoc modo. Attila Bedehutz
5 filius, † nepos Magni Nembroth, nutritus in Engaddi, Hunnorum, Medotũ, Gothorũ, & Danorum Dei Gratia Rex, terror mundi, & flagellum Dei. Quem titulum legisse dicit, latina lingua scriptum in quodam ense palmorũ septē,
6 † apud Moldauię Principem repertum in loco subterraneo pretiosis lapidibus ornatũ. Cuius tituli setiem apud hunc solum ad hoc vsq; tempus me legisse memini. Quoad alia iam dicta nōnulla profert Stephanus Forcatulus de Gallor. Imper. lib 5. Ioan. Baptista Pigna in Histor. Estensi. lib. 1. His titulis inauditis vtuntur Imperatores Turcarum, aliiq; Barbari Principes, & Christianæ fidei hostes, vt ille etiam apud
7 Tartaros, qui † Xaloham se titulo ornabat, idest Rex mundi, Xa enim Rex, Loham mundi notat Persarum lingua: vt voluit Garzias Hortus simplicium Aromatum lib 2. cap. 28.

Tituli verò, quibus Carolus Cæsar vtebatur, vtiturq; modo Philippus filius, reprehendi minimè possunt; quando videmus in scriptura sacra Esther. c. 13. & 16. edictum Artaxerxis Re-
8 gis, hoc titulo. † Rex Magnus Artaxerxes ab India vsque ad Aethiopiam, centum viginti septem prouinciarum Ducibus, ac Principibus, qui nostræ iussioni obediunt, salutem. Narratio enim facti est. Quis enim nescit idcirco sibi proposuisse hos titulos ad conseruandũ illorum Dominiũ, & possessionem; vt titulum videntes, scirent ea Regna, eidem subesse, & sua esse? Maiori namque ex parte in Carolum trāslata fuerūt à Ferdinādo Rege Catholico Auo, vnde vti illius hæres, iisdem necesse erat titulis frui. Dignitas Regalis cum per sacrā inunctionem continuetur, ab Ecclesia ordinatā, vt infra cap. 49. docebimus, nil mali fit, cũ dignitas ab ecclesia collata, suis titulis honoretur. Si enim

9 enim hæc licita † minimè essent, tollēdi à mūdo sunt tituli omnes. Ad quid nos vocari Doctores? Ad quid ergo Summi Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, Respublicæ sui iuris, dignitatum titulos adinuenerunt, Principes, Duces, Marchiones, Comites, Lātgrauios, Burgrauios, equites, milites, nobilesq; alios creādo? Ad quid traderent insignia honorum, Coronas, Torques, Armillas, annulos, ijsque similia? Nonne Christus, cum darentur ei tituli dignitatum à suis discipulis, hoc probauit, cum dixit Io. cap. 13. Vos vocatis me, Magister, &
10 Domine; & † benè dicitis: sum etenim? & iterum. c. 18. dum dixit Pilatus Christo, Ergo Rex es tu? & ille respondit: Tu dicis, quia Rex sum ego. Dū ergo Carolus ijs titulis vteretur, optimè fecit: erat etenim. Vnde non debuit hoc, quod licebat, Carolo Cæsari vitio verti. Nec credo Franciscum Galliæ Regem ijs minutijs se immiscuisse, cum idcirco ipse sibi alios titulos non daret; cum præter Galliam, Regna alia non haberet. Nam dum alijs potiebatur Dominijs, titulis vtebatur suis. Videantur concordata Franciæ apud Petrum Rebuffum, quia vi-
11 debit hic titulus.† Franciscus Dei gratia Frācorum Rex, Mediolani Dux, Astensis Comes, & Genuę Dominus. Missa itaq; sint hęc omnia, tamquam futilia, & aliò tēdentia, & ad tractationis seriem descendamus.

Deus Optimus Maximus pro singularissima præclarissimi Principis Gloria, permisit, vt Regi Catholico, à cunctis mundi partibus obedientia præstetur, & obsequium; nec fecit taliter omni nationi: Dicere idcirco potetit, vt Salomon Ecclesiastes. cap. 2. Coaceruaui mihi argentum, & aurum, & substantias Regum, & prouinciarum. Prouinciæ enim procul, & lon-
12 gè victæ appellātur:† vt alibi diximus ad Bellugam. in Specul. princip. Rub. 11. §. Iam supra. sub nu. 1. in verb. Prouincia. In Rege enim ob Regnorum gubernationem, ob bellorū casus, aliasq; propemodū occasiones infinitas, tenui
13 tas † ac paupertas, indecētia sunt. Vnde Theodoricus apud Cassiodorum lib. variar. 1. ca. 19. inquit: Indigentiam iustè fugimus, quæ suadet excessus, dum perniciosa res est in imperante tenuitas. Et quidam rectè dixit; Periculosissimum animal est Rex pauper. Hinc de paupertate Gn. Pisonis inquit Sallustius in Catilinario. Erat eodem tempore Gn. Piso, Adolescens Nobilis, Summæ audaciæ, egēs, factiosus, quem
14 ad perturbādam Rempublicā, inopia, ac † mali mores stimulabāt. Vnde D. Tho. de Regimin. Princip. lib. 2. c. 7. Diuitiæ (ait) sunt Regi necessariæ, atq; etiam Thesaurus; quia sine illis con-
15 gruè Regnum regere non † potest. Est enim pecunia instrumentum rerū agendarū, & quasi fideiussor futuræ necessitatis. Parantur etiā nouiter per diuitias Regna. Hinc Liu. lib. 33. verba faciens de Attalo Pergami Rege. Huic (inquit) viro præter diuitias, nihil ad spē Regni, fortuna dederat. His simul prudēter, simul magnificè vtendo, effecit, primum vt sibi, deinde vt alijs, non indignus videretur Regno. Ad quid autem hæc Regibus necessaria sint, ibidem D. Thomas subtiliter scribit.

L. Siccium Dentatum magnificaciunt Historiarum scriptores, quod ob actus præclaros pro Romanorum Repub. gestos, donatus fuerit Hastis
16 puris † duodeuiginti, Phalaris viginti quinq; Torquibus tribus & octoginta, Armillis cētum sexaginta, Coronis viginti sex, scilicet Ciuicis quatuordecim, Aureis octo, Muralibus tribus, Obsidionali vna, Fisco æris, captiuis decem, Bobus viginti. vt est author Plin. lib. 7. cap. 28. & Aulus Gell. Noct. Attic. lib. 2. c. 13. Ciuica corona apud Romanos donabatur, qui Ciuitatem, vel Ciuem seruasset, eratque vel Quercina, vel Ilignea. Cur vero ex eorundem Arborū folijs fieret, plures reddidit Pierius Hieroglyphicot. lib. 5. Et nos diximus de Magistratuum
17 Edictis lib. 1. cap. 7. Erat vero† Ciuica corona, gloriæ maioris, & supremæ laudis, quia excedebat Coronam auream, cum videretur maioris efficaciæ, ciuem, vel Ciuitatē seruare, quàm hostem frangere. Alex. ab Alex. Dier. Genial. lib. 4. c. 18. Si igitur in seruandis ciuibus, aut Ciuitate, tanti decoris causa, coronæ, similiaq; dabantur, quæ ornamentorum concinnitas reperiri poterit, quæ decerni vnquàm, vel statui Regi Catholico valeat, quæ millenæ parti suorum actuum sit sufficiens? quos subditos, quæ Castra, Oppida, Ciuitates, Vrbes, Prouincias, Regnaq; non seruauit? Non solum ab Turcarum immanissimi Tyranni manibus, sed etiam Hæreticis Christianam fidem, atq; Ecclesiam turbantibus; tot bella gerendo, ne sui Christiani Athletæ ab ipsis inficerentur, & eorum fœcibus commacularentur? Cum Aemilius Paulus magnificè de Persis, ac Macedonibus triū-
18 phum egisset, inuidia motus† Antiochus Epiphanes Siriæ Rex per omnem Græciam, suaq; Regna edixit, vt stata die, in Daphni Ciuitate Asiæ, ad conspiciendos solemnes ludos accederent. Cumq; ex Græcia, alijsq; Regionibus, copiosus hominum numerus accurrisset, ludos hoc spectaculo fieri fecit, hoc pacto magno titulo, & solemni pompa famā quærere credens. Quinque millia formosiores Græciæ iuuenes, induti Romanorum more primas partes occupabant: Quinque millia alij ex Mysia, similiter sequebātur: Ex Thraccia alij tres mille: Galatæ quinque millia quartum locum tenebant. Post illos magna aliorum multitudo, Argēteis Clypeis ornata, qui Argiraspides idcirco vocabantur: Hos mille, & quadringenti gladiatores insequebantur. Equitatus postmodum veniebat, quorū mille equites equis insidentes, equi auro, argentoq; fulgentes, equites in capite auream sertam ferebant, quos simili ornatu alij mille

mille præcedebant,& socij dicebãtur. Cohors amicorum Regis dein sequebatur, quos mille equites ex nobilitate equis insidentes comitabantur. Post hos ex Regia turba equitantes mille alij veniebant. Hæc turba belli,& exercitus virtus, ac neruus dicebatur; quibus cum iuncti erant mille, & quingenti grauis armaturæ, siue Cataphracti milites. Omnes Equitantes induti super erant militari veste, multis animalium figuris seminata, auro,& argento redimita. Mille demum Carrucæ veniebãt, quarum quælibet à sex equis trahebatur: & aliæ postmodum quadraginta à quatuor equis. Post has sequebatur Carruca cum triginta sex alijs, quæ ab Elephantis ducebantur. Post illas aderant octingenti iuuenes, aureis quibusdam sertis, ac ornamentis decorati: Boues opimi mille, trecenta spectra cum octingentis Elephantorum Dentibus, visu admirabilibus incedebant. Post modum magna, & ferè innumerabilis statuarum, ac simulachrorum, nõ Deorum solum, sed Demonum, ac aliorum virorum Illustrium multitudo sequebatur: quæ ad ostentationem maximam amicta erant pulchris vestibus, pretiosis lapillis, auro, aliaq; insigni materia. Aderant,& quædam Tabulæ, quæ basibus fulciebantur, in quibus tituli, nomina, & gesta illorum conscripta erant, in quorum memoriam erectę fuerant. His accedebant Diei, Noctis, Cœli, Auroræ, ac Solstitij simulachra. Insequebantur duo mille serui portantes infinita propemodum vasa aurea,& argentea, quorum minusculum, mille Drachmarum valoris erat. Post hos pergebant sexcenti adolescẽtes, Regi in Aula inseruientes, aureis vestibus induti. Et demum ducentæ ornatæ mulieres, earum manibus aureas pixides portantes, è quibus odorifera vnguenta turbis spargebant. Istas sequebantur quadraginta mulieres, quæ argenteis, & octoginta, quæ aureis lecticis portabantur: vestibus prætiosissimis indutæ ac Margaritis, lapillis,& vnionibus immensi prætij adornatæ. Hoc pacto Ciuitatem lustrabant. Statuti etiam fuere triginta dies ad cõficiendos ludos Gladiatorios, Venatorios, Palestras, & Pancratios, aliosq; similes. Iisdem diebus in publicũ Gymnasium cuilibet ingredi fas erat, vngiq; poterant ex quindecim speciebus vnguentorũ prætiosorum, quæ aureis vasibus asseruabãtur. Plura insuper loca disposita erant, cum mille, & quingentis mensis Regali pompa ornatis, in quibus splendidè, & lautissimè edebant. Hoc insigni spectaculo, suæ gloriæ posteris famam reliquit. Cuius rei seriem recensuit Nicolaus Leonicus variæ Historiæ, lib. 2. cap. 93. Rex iste quid, in vanitatis huiusmodi ostentatione vtilitatis recepit? Scurræ, Mimi,†vagabundi, ac
19 perditæ vitæ homines, qui his vanis illecebris, ac Principum scęleribus, insulsisq; fatuitatibus oblectantur, ob mãducationes, epulas, atq; ingurgitationes, sumptus hos consumpserunt. Pulchra admodum gloria, vt fallaci, stultoque vulgo placeret, spectacula hęc vanissima,& momento transeuntia exhibere? quæ dum fierent ab ijs, qui fortè ore illa laudabant, dum gulæ indulgebant, clanculum postmodum irridebantur? Non Regis officium istud est, sed immanis belluæ, in infami negotio, in turpi inanis gloriæ vento, pecunias consumere, bonaq; distrahere? Bona, diuitięq; populorum, labores, ac sudores sunt subditorum. Quis autem nescit, quòd inducit ægro sudores medicus, vt sanitatem restituat? sanguinem per venæ sectionem elicit, vt postmodũ robustiorem efficiat? Princeps subditorum medicus est, sudorem,& sanguinem extrahit, vt tamquàm superior, subditos vita instruat, exemplo commoneat, opere defendat, armis tueatur. Vnusquisque in libertatem se vindicare studeret, tamen pãder Principi censum, tributa exsoluit subditus, vt æquè ab eo, opere, opibus.& exemplo foueatur, peruersi puniantur, & boni præmijs honestentur. Hi sunt Maximorum Principum indici veræ gloriæ igniculi. Mallem ego, qui Principum cõparatione vermis sum, viuus defodi, quàm apud posteros hoc indecoro encomio celebrari. Benè, optimeq; Alexandri inimicus Can-
20 demus† Arheniẽsis, qui magno in prætio apud Darium Persarum Imperatorem, Alexãdri aduersarium, existens, ordinato ille pulcherrimè, ac vaga pompa exercitu, cum sibi ipsi Imperator de illo complaceret, videns suas copias auro fulgentes, lanceas, aliaq; arma, argento promicantia, ac magno apparatu facto inimicum opprimere credẽs, Caudemum scrutatus, quid sibi de exercitu suo videretur? Inexpectatum responsum ille referens. Hic(inquit) tanti apparatus exercitus, hæc tot gentium, & totius Orientis excita à suis sedibus moles, finitimis potest esse terribilis: nitet purpura, auroq; fulger, armis,& opulentia, quantã qui oculis non subiacere, animis concipi nõ possent. Sed Macedonum Acies torua sanè,& inculta, Clypeis, Hastisq; immobiles cuneos, & conserta robora virorum teget. Ipsi Phalangem vocant, peditum stabile agmen, vir viro, Armis arma conserta sunt. Audent obsistere, circuire, discurrere, in cornu mutare pugnam, non Duces, magis quàm milites callent; & ne auri, argentiq; studio teneri putes: Ad hoc illa disciplina, pauperrare magistra sterit. Fatigatis humus cubile est: Cibus, quem occupati parát, satiat. Tempora sõni arctiora, quàm noctis, sunt. Iã Thessali Equites, & Acharnanes, Etholique inuicta bello manus, fundis credo,& hastis igne duratis repellentur? Pari robore opus est. In illa terra, quæ hos genuit, auxilia quærenda sunt. Argentum istud, atq; aurum, ad conducẽdum Militem mitte. Hæc Caudemus. Tunc Darius
21 veritatis† impatiens, hospitem, ac supplicem, tunc

tùnc maximè vtilia suadentem, abstrahi iussit ad capitale supplicium. Ille, Habeo (inquit) pararum mortis meæ vltorem; expetet pœnas consilij mei spreti, ipse quem tibi suasi. Hæc aliq; multa vociferantem, bi, quibus imperatum erat, iugulāt.vt refert Quint. Curt.Histor. Alexand.lib.3. Si Darius Caudemum audisset, & inani gloriæ, quæ solos oculos visu delectat, non studuisset, fortè suum Imperium non concidisset; Sin minus, apud posteros horum duorum immanium scelerum non fuisset maculatus. Hæc gesta immania, & execrabilia, à nostrorum Principum mente semper absint.

Suas igitur Romani habeant Armillas, Phaleras, Currus, Trophæa, Arcus, Colossos, Coronas. Suas præferant imagines, ac Statuas. Suum habeant Assytiorum, & Persarum Reges apparentis solum gloriæ, ac famæ testimonium. Lubrica hæc. & vana sunt, ad decus, laudemq́ue inutilia. Quibus verò titulis ornentur Reges
22 Catholici, quibus coronis decorentur† exprimendi sunt. vt in Clem. pastoralis.§. Ac alias. de re iudic. Restaurus Castald. de Imperat. q, 42.nu.7. Declarabo illa igitur Regna, eorumq; Dominia, quantum tamē res expostulabit; cum toti terrarum orbi cognita sint,

A Regno itaq; Hierusalem titulum summam, vt Reges nostri facere consueuerunt, ac deinde passim alia enarrabo. In hoc tamen capite vrar industria, ac diligentia, quam exactissimè præstitit eruditissimus Iurisconsultus D.Iaco-
23 bus† Mainoldus Cremonensis, qui peculiarem fecit librum de titulis Philippi Regis, ac tabulas; qui meritò nunc est Regens meritissimus apud eandem Catholicam Maiestatem. Spero autem post terga huius viri, me operam, & industriam non amissurum, præstitit ipse prima fundamenta, super quibus ædificium construere non grauabor, & aliquos addam titulos, aliquos ex suis etiam declarabo, & aliquos etiam fortè aliquibus incognitos in lucem edncam.

REX HIERVSALEM. Ante omnia ego posui Regnum Hierusalem, concipiendo spem quandoq; Regum Catholicorum medio, fore iterum ad Christianos Principes restituēdum, Omittendo etiam Regnum Hierusalem antiquissimam, ac etiam nouissimā, tempore quo in vnum coadunati Christiani Principes, Regnum Hierusalem, & Ciuitatem quæsiuerunt, cuius Regni Rex primus fuit Gotbifredus
24 †Bullonius Belga, Dux Lotharingiæ: Cui mortuo successit Balduinus frater; huic Balduinus II. Fulcho, Balduinus III. Almericus, Balduinus IV. Balduinus V. & Guido Lusignanus: cuius Regni tempore à Saladino Sarracenorum Rege, Hierosolima capta est, Anno Domini nostri Iesu Christi 1189, ob dissensiones inter ipsum, & Raymundum Comitem Tholosæ, ac Tripolis, quo facta est eiusdem Iudeę, ac Palestinæ iactura, post octoginta, & sex annos,
25 quibus ad† Christianorum manus peruenerat. Hi dum inter se ipsos dissentirent, à vigilanti hoste, oppressi sunt. Sic iterum in anno 1300.
26 cum Cassanus† Rex Tartarorum esset Christianam fidem adeptus, ac cœpisset à Sarracenorum manibus Hierosolimam, totamq; Syriam, vicisserq; Persas, Aegyptiorumq; Imperiū deuicisset, legatis ad Bonifacium Pōtificem missis, vt communi animo, & consilio à Manibus Barbarorum, Regnum perpetuo vindicarent,
27 ac Summus Pōtifex ad Philippum † pulchrum Galliæ Regem legatos destinasset: ille cū Guidone Comite Flandriæ, eiusq; filio Roberto, quos perfidiosè vinculis manciparat, contendens, Pontificem audire noluit; nec Carceratos, sponte se ad bellum Syriacum accingere volentes, vnquàm dimisit, donec Flandriam ferro, igneq;, & Rapinis vastatam, occupauit: sicq; iterum potiti Sarraceni, Regno restituti sunt. vt est autbor Iacobus Meyerus Annal. Flandriæ. lib. 10. Tanta operatio diaboli est, qui seminat inter Principes Zizanias, quo minus, quàm fidei Christianæ vtilia sunt, omittantur, proprium commodum, ac interesse præponentes publico. Itaq;, vt ad debitam tractationis materiam reuertamur, Regnum Hierosolymitanum recuperare credentes, inter cæteros Conradus Montisferrati Marchio, factus Rex Hierusalem, quia cœpit vxorem Isabellam Reginam, Almerici Regis Hierusalem filiam, quam alij Sibillam (vt Sansouinus) vocant, ex quibus nata est Iole, siue Maria, quæ fuit prima vxor Ioannis de Brenda vltimi Regis Hierusalem; ex quibus nata est Iole, seu Iolanta filia, quæ desponsata fuit Friderico II. Imperatori, ac Regi vtriusque Siciliæ in vrbe Roma per Gregorium IX. Summum Pontificem, præsente Ioanne Rege, qui titulum Regni Hierosolimitani ei in dotem tradidit, sic persuadente Ioanne, quòd nisi Friderici persona, & industria ad hoc eligeretur, Iam de Regno Hierusalem actū erat. Et ob hanc causam Regnū Hierusalē peruenit ad Reges Siciliæ, & Neapolis,
28 & præsertim† ad Regem nostrum Catholicum. Hæc omnia probant Historici, & Legistæ. Historici præsertim Michael Ritius de Regibus Hierusalem lib. 1. & de Regibus Siciliæ. lib. 1. Pandolphus Collenucius Histor. Neapolit. lib. 4. Albert. Crantius in Metrop. lib. 7. cap. 16. & in Saxonia lib. 7. cap. 30. lib. 8. cap 3. Abb. Vrspergens. in Chronico. Friderici II. Paul. Æmilius de Regibus Franciæ. in Philipp. Augusto. in fi. Baptista Platina. in Honor. III. Gregor. IX. & Innocentio IV. Petr. Messia in vita Friderici II. Iacobus Mainoldus de titul. Philippi Regis. in Hierusalem. Baptista Fulgosius. lib. 5. c. 1. lib. 6. cap. 5. lib. 7. c. 2. Thomas Facellus Histor. Sicul. Decade 2. lib. 8. c. 2. Vuolfgangus Drechslerus. in Chronicon Sarracenor. Bernardinus Corius in Histor. Mediol. lib. 2. Guliel. Zenocatus

rus de Repnb. Caroli. lib. 3. Collation. 23. Ger-
manographus lib. 3. Carol. Sigonius de Regno
Italiæ. lib. 14. Io. Baptiſta Carrafa. Hiſtor. Nea-
pol. lib. 4. Legiſtæ vero ſunt Andr. de Iſern. in
Cōſt. Regni. Statuim°. Matth. de Affl. in proęm.
Conſt. Regni. §. Nos itaq; nu. 3. Marinus Frec-
cia de ſub feud. Baron. lib. 1. ſub Rub. de anti-
quo ſtatu Regni. n. 28. Petr. Gregor. Sintagmat.
iur. vniuerſ. lib. 15. c. 5. nu. 5. vol. 2. Et dum Re-
gnum Hierusalem per Papam donatur Carolo,
non obſtat, quod illud non poſſideret, quia ſe-
mel fuerat ab eccleſia poſſeſſum, ideo ob ſpem
poſtliminij Papa potuit transferre. Bart. in l. Id
quod. ff. de leg. 1. Petr. Anton. Petra de fideic.
q. 12. num. 23.

Nec Cāpaniæ Comites poſſunt in hoc titulo
29 ptendere, aut in ipſo Regno† ex perſona Hen-
rici Comitis Cāpaniæ, qui duxerat in vxorem
Iſabellā Reginā, Conradi Marchionis Montis-
ferrati, ac Regis, ſecūda vice; tū quia ab Iſabel-
la habuit tm̄ dotem in Comitatu Tyri, titulo
Regni Hieruſalē pęnitus refutato: vt dicit Mi-
chael Riccius de Regib. Hieruſalē lib. 1. Tum
etiā quia Iſabella, non poterat transferre titu-
lū Regni Hieruſalem ad filias ſecundi matri-
monij, ſcilicet Agnetem, Meliſinam, & Aliſiam,
cum Regnum eſſet quęſitum filiæ primogenitæ
ex Rege Conrado Montisferrati, ſcilicet Ma-
riæ, ſiue Iolæ, quæ fuit vxor poſtea Ioannis de
Brenna, à quibus nata eſt vxor Friderici II. Im-
peratoris. Vnde Marię, ſiue Iolæ Regnum Sy-
riorum, & Paleſtinæ debebatur, tamq̃ primoge
30 nitę, † vt in ſpecie quoad ſucceſſionem Regni
Syriorū, Aſſyriorū, Phęniciæ, Paleſtinæ, ac Me-
ſopotamiæ ex Plinio. lib. 5. c. 12: Herodot. lib. 7.
Euſebio de Pręparat. Euāg. lib. 10 voluit Andr.
Tiraq. de iure primogen. in præfat. nu. 31. Indu
cēs exemplū Demetrij in Regno Syriæ ob mor
tem Antiochi fratris. ex Iuſtino lib. 34. & Lucio
Floro lib 46. Vnde Bal. in l. Ex hoc iure col. 2.
verſ. Quarto quęritur. ff. de iuſt. & iur. dicit: Sem
31 per fuit, & ſemper erit, quòd † primogenitus
ſuccedit in Regno. Quod ſequitur Ludouic. de
Molina de Hiſpanor. primogen. in præf. nu. 30.

Minus etiā id attentare poterunt Cypri Re-
ges, eo ꝙ Guido Luſignanus acceperit in vxo-
32 rem † Sibillam ſororem Iſabellæ Reginæ ſupra
nominatæ, quia eadem Sibilla, tamquàm ſecun-
dogenita Balduini IV. & ſoror ſecunda Alme-
rici Regis, non poterat, transferre iure licito
in Guidonem virum, Regnum, quod minimè
habebat, cum eſſet Iſabellę primogenitæ, vt ſu-
pra dictum eſt.

Nec conſequenter in eo ius aliquod habent
Reges Angliæ, ꝙ Riccardus Angliæ Rex, Cy-
33 pri † inſulam cum cępiſſet, illam vendiderit
Tēplarijs militibus, qui illā retrouendidiſſent
eidē Guidoni Luſignano; & ꝙ Luſignanus po-
titus fuerit inſula Cypri, & in Riccardū à Lu-
ſignano fuiſſet translatus titulus Regni Hie-
ruſalem: tum quia Luſignanus, vt dictū eſt, ius
nō habebat, & ideo illud dare nō poterat Ric-
cardo Regi Anglo; Tum & multo plus; Quia
Guido Luſignanus vti vir Sibillę adminiſtraue
rat Regnū pro Gulielmo filio Balduini V. quo
in pupillari ætate mortuo, in eo inſidioſè, &
nulla ratione ſe ingeſſit; quod omnes ſuprano-
minati Hiſtoriarum ſcriptores fatentur.

Alia capita, ex quibus dicunt Reges Siciliæ,
ac Neapoli habere titulū Regni Hieroſolymi-
tani, omitto, quia nullius ſunt momēti, & quia
de facili ſubmouentur, reticeo. A Friderico
itaq; II. Imperatore per euidētem ſeriem Re-
gum, & ſucceſſorū, eiuſdem tituli Regni Hie-
34 roſolymitani facta eſt † in Regibus vtriuſq; Si-
ciliæ. Hinc Robertum Siciliæ Regem, Hieroſo-
35 lymorum † Regem appellauit Franciſc. Petrar-
cha Rer. Memorand. lib. 1. c. 9. Tractat. 1. Et ſic
poſt alios Reges, vſq; ad præſentem diem, &
Philippum Regem Catholicum fuit obſerua-
tum, & ad præſens ſeruatur.

Tanto minus obſtat, ꝙ Reges Franciæ dicāt
36 declaratos eſſe Reges † Hieruſalē: vt dicit Ca-
rolus de Graſſalio Regal. Franciæ lib. 1. iure 1.
& illis fuiſſe à Pontifice conceſſum, authorita-
te Bart. in l. Id qđ apud hoſtes. nu. 2. ff de leg. 1.
Quia dicēdum eſt, Bartholum malè Hiſtoriam
37 percepiſſe, licet † confuſè verum dixerit: quia
fuit Carolo Andegauenſi confirmatū Regnum
Hieruſalem; non vti Regi Galliæ, (cum re uera
Rex Galliæ non eſſet) ſed vti Regi vtriuſq; Si-
ciliæ, ſcilicet Neapolis, vti nouiter inueſtito
de illis; quibus Regnis cum annexum eſſet Re-
gnum Hieruſalem, ità fuit conceſſum. Conceſ-
ſio enim primo loco erat facta Friderico II.
Imperatori eiuſdem Regni Hieruſalem in an-
no Domini 1221. dū cōtrhaxit matrimonium
cum Iole, ſiue Iolanta, vt dicit Collenucius
lib. 4. & alij allegati. Confirmatio verò Caroli
Andegauenſis fuit facta in anno 1265. eodem
modo, & ordine, vt prius erat.

Quinimmò iura Catholici Regis ſuper eo-
dem Regno Hieroſolymitano, etiam ſi dota-
litia promiſſio facta non fuiſſet, vtiq; quæſita
38 eſſent † Regibus vtriuſque Siciliæ, per acqui-
ſitionem ab eo factam, quia iam fuerat amiſ-
ſum Regnum Hieruſalem à Guidone Luſigna-
no vltimo Rege, & fuit quæſitum poſtmodum
ab eodē Friderico cuius præſentia ſtatim Re-
gni poſſeſſionem quæſiuit, & in eadem Ciui-
39 tate † Hieroſolymitana ſolemniter fuit coro-
natus Rex in die Dominicæ Reſurrectionis,
anni Domini noſtri Ieſu Chriſti 1229. vt teſtan-
tur omnes Hiſtorici, præſertim Facellus poſt
alios. Decade 2. lib. 8. cap. 2. & Collenucius.
Hiſtor. Neapol. lib. 4. Quē ſequitur per eadem
verba Ioan. Baptiſta Carraſa. lib. 4. Ex quibus
cum virtute, authoritate, ac præſentia propria
idem Fridericus Rex vtriuſque Siciliæ, ſcilicet
Neapolis, Regnum Hieruſalem quæſierit, in-
uanum erit requirere ceſsiones, & dotationes.
Nec facit mentionem Bartol. in d. l. Id quod

apud.conceſſionem factam fuiſſe Regi Galliæ,
40 ſed ſolum dicit factam fuiſſe † Carolo Regi;
ideoq; quis poterit facere declarationem, &
ſubiutelligere Regem Galliæ? Vnde intelligen
da ſunt ſecundum intentionem, & veritatem
Hiſtoriarum, quæ in hoc errare non poterunt,
vt melius, ac perfectius intellesit Petr. Greg.
Sintagmat. Iur. vniuerſ. lib. 18. c. 2. nu. 4. par. 2.
licet antea hoc idem profeſſus fuiſſet lib. 6.
cap. 2. ſub nu. 12. par. 1.

Et ideo ſicuti Carolus de Graſſalio, dicit; qꝫ
ipſe Rex Galliæ, vti Rex Hieroſolymorum de-
41 bet præcedere ex ordine † ſcripturæ. arg. no-
tatorum per Iacob. Aluarotum. in c. 1. in prin-
cip. num. 17. Quis dicatur Dux, vel Marchio.
Vbi enumerat Reges, qui vnguntur: enumera-
tis Imperatoribus Romano, & Conſtantinopo
litano, ſubiecit ſtatim de Rege Hieroſolymi-
tano. Ità dicendũ eſt in caſu noſtro, poſtquàm
conſtat Regem noſtrum, eſſe Regem Hieruſa-
lem iure Poſtliminij. iuxta notata per Bártol.
in dicta l. Id quod apud. vt ipſe poſt Impera-
torem omnes præcedat.

CASTELLAE. Hiſpaniam diuiſerunt anti-
42 qui ſcriptores, in duas partes† vlteriorem, &
citeriorem. vt dicit Plin. lib. 3. cap. 1. 2. & 3. Vl-
terior Hiſpania continet Luſitaniam, ſiue Por-
tugalliam, & Bethicam, ſiue Granatam, de qui-
bus dicam inferius. Citerior verò, continet,
Caſtellæ Regnum, Legionis, Galleciæ, Catha-
loniæ, Aragonum, & Nauarræ, de quibus Pro-
lom. lib. 2. Strabo. lib. 3. Iul. Solin. in Polyhi-
ſtore. cap. 25. & de vno quoq; ipſorum ſigilla-
tim dicam infra, hoc eodem capite. Regna au-
43 tem Hiſpaniarum, mutatione † temporum, mu-
tarunt & nomina, ab antiquis quodam modo
diuerſa. Caſtellæ itaq; Regnum, Caſtulonenſe
antea dicebatur, à Caſtulo Ciuitate olim ma-
44 gna; de qua † Liuius lib. 24. Caſtulo vrbs Hiſpa
niæ, valida, ac nobilis, vndè fuit Helce vxor
45 † Annibalis. cuius meminit idẽ Liuius. lib. 28.
Diuiditur autem Caſtellæ Regnũ in duo, quæ
vulgo Hiſpanórum ſermone appellautur, (Ca-
ſtilla la vieja, y Caſtilla la nueua,) eſt iſtud
Caſtellæ Regnum, iuxta Regna Nauarræ, Tole-
ti, Legionis, & Portugalliæ. Hoc Regnũ Caſtel-
46 læ ad Philippum Regem Catholicum † ex legi-
tima, & iuridica ſucceſſione pertinet lõga Re-
gum ſerie. A Ferdinando enim Sanctij Maio-
ris filio, qui Aragonum etiam, & Nauarræ Rex
erat, ab anno Dñi 1025. initium Regni habuit,
cũ prius Comitatus Caſtellæ appellaretur: pri-
musq; hic Rex Caſtellæ appellatus fuit, ad qđ
per Eluiram matrem peruenit: à quo Ferdinan
do Rex noſter Catholicus per lineam vnius, &
viginti Regum vſq; ad Carolum Cæſarem pa-
trẽ, peruenit; cui Carolo ex Ioanna matre, Fer-
dinandi, & Elizabethæ filia, Philippi magni, ac
primi vxore, obuenerat; & ab eodem Impera-
tore ad Philippum II. Regẽ Catholicũ, nũc re-
gnantem deuolutum eſt; à quo tranſmittetur
ad ſucceſſores, per Dei gratiam, vſq; ad extre-
mum Iudicij diẽ. Voluerunt Roderic. Archiep.
Toletan. de Regib. Hiſpan. lib. 4. c. 1. cum pluri-
bus ſeqq. & lib. 6. c. 9. Alphonſus de Carthage-
na in Anacephaleoſi Regũ Hiſpanor. c. 45. cum
pluribus ſeq. Io. Laurentius Anania in Fabrica
Mundi. in Europa. & Io. Boterus Relation. vni-
uerſal. lib. 1. c. 11. Licet potuiſſem producere
longiorem lineam à Pelagio Duce Cantabriæ.
Huius Regni caput eſſe Ciuitatem Burgẽſem,
ſcribit Alphonſus Montaluus in proœm. legum
Fori noui. in verb. De Caſtilla.

LEGIONIS. Reguum iſtud Legionis, eo-
47 dem, quo diximus tempore, vnitũ extitit † Ca-
ſtellæ Regno, eſtq; ſitum inter Nauarram, Ca-
ſtellam, Luſitaniam, & Galleciam. Huic Regno
nomen dedit Ciuitas Legionenſis, quæ Legio
Germanica appellatur, ſed apud Hiſpanos di-
citur (Leon) quæ Ciuitas eſt nobiliſsima, pul-
cherrimo Templo memorabiliſſima, in quo tri-
48 ginta, & † ſeptem Regum corpora condita sũt,
& vnius Imperatoris. Teſtatur Luci⁹ Marineus
Hiſtoriar. Hiſpanicar. lib. 3. Regiq; Catholico
49 eodem ſucceſſorio ordine † peruenit, quo pro-
ximè dictum eſt de Regno Caſtellæ, cum quo
eſt vnitum: vt dicit Rodericus Archiepiſcop.
Toletan. lib. 6. c. 9. & lib. 9. c. 15. Hęc Ciuitas Le-
gionenſis dum à Regibus Curiæ congregaban
50 tur, primam vocem † habebat: quod nuper reti-
51 net Ciuitas Burgẽſis, † vt refert Ananias in Eu-
ropa. & ità etiam à pluribus mihi relatum eſt.
Hoc Regnum dotis nomine ad Ferdinandum
52 † primum peruenit, vt poſt Ioannem Lopez de
Obtẽtione Nauarræ par. 6. §. 8. voluit Ludouic.
de Molina de Hiſpanor. Primogenijs lib. 2. c. 14.
num. 41. & ſeq. de eo Io. Boterus Relation. vni-
uerſal. lib. 1. cap. 11.

ARAGONVM. Aragoniæ Regnũ proximum
eſt Cataloniæ Regno, Hibero flumine diuidẽte,
ab alio latere mõtibus Iubaldæ, & ab alio mon
tibus Pyreneis. Omitto antiqores Aragonum
53 Reges. Tñ † in anno Dñi. 912. Hennecus ex gen
te Gothica dictus Ariſta I. ab Aragonia cum
Mauros expuliſſet, Princeps à populis electus
eſt. Quo tẽpore ob eius corporis vires, & ani-
mi virtutes, Principatus ei à populis ſpõte de-
latus, cui ſubditi colla ſubmiſerunt, cũ ipſo le-
ges ſtabilitæ, ac pacta inita fuere, vt æquis legi
bus vteretur, ac Iudex cõſtitueretur, q̃ Iuſtitia
54 † Aragonũ appellaretur, prout etiã modo, &
Reges, & ſubditi vtũtur. de qua Aragonum Iu-
ſtitia ſcripſit Petr. Belluga in Spec. Princip. rub.
6. ſub nu. 6. vbi ego dixi in verb. Iuſtitia Arago
nũ. Hic Ariſta dictus eſt meo iudicio, quia ſicut
Ariſta, ſumma pars ſpicarũ eſt ad tuẽda frumen
torũ grana à rapientibus Auibus. Iuxta illud
Ciceronis in Catone. Fudit (inqt) frugẽ, ſpicæ
ordine ſtructã, vt contra Auiũ minorũ morſus,
muniiã vallo Ariſtarũ. Eodẽ modo Hennecus
hic Ariſta, Chriſtianos à Maurorũ infeſtatione
redderet tutos. Huc ſpectat illud militũ Brac

cato-

catorũ iuniorũ, qui sub Præsentiali militabant Hieroglyphicum. de quo Pierius Hieroglyph. lib.56. Huic Aristæ inter Pyreneos, & Suprarbros mõtes (vt ei primo reuelatũ fuerat) appa-
55 ruit Crux Alba,† vt eodẽ vexillo, ac insignĩ vteretur, vt vsus fuit. Ab hoc itaq;, vsq; ad Annũ Dñi 1017. recta linea Regnũ istud trãsijt ad Ramirum, (quem aliqui Ranymirum dicunt) ex quo fuit diuisum Regnum Aragonum ab alijs Regnis, cum Garzias Ramyri frater, Nauarræ Regnum habuisset: à quo Ramyro, per annos quingẽtos septuaginta quinq;, successione legitima intercedente, vsq; ad annum hũc 1592.
56 Ad Philippum† Secundũ Regem Catholicum peruenit; filiũ, & Arborem sic statuendo. Ramyrus, Sãctius III. Petrus, Alphonsus Petri frater, Ramyrus II. Monachus, Petronilla Ramyri F. & Raymundi Barchinonæ Comitis vxor, Alphonsus II. Petrus II. Iacob⁹ Fortunatus, Petrus III. Alphonsus III. Largus, & Castus Petri F. Iacobus II. Largi frater, Petrus IV. Ceremoniosus, Ioannes, Martinus, Ferdinandus, Ioannis I. Filius Alphõsus V. Ioannes II. Alphõsi V. frater, Ferdinandus II. Ioannis II. filius, Ioanna Philippi Archiducis Austriæ vxor, Ferdinandi II. F. Carolus Cæsar, Philippus nũc Regnãs, à quo trãsmittetur ad Philippum III. & eius successores. de ijs scripsere Roderic. Archiep. Toletan. Histor. Hispan. lib.5. c.20. 21. 22. 23. & 25. & iterum lib.6. per totum. Alphonsus de Carthagen. in Anacephaleosi. c.69. cum pluribus seq. Luc. Marineus Sicul. lib.8. per totum. Thomas Facellus Rer. Sicular. Decade 2. lib.9. c.2. & 3. Io. Boterus Relationum vniuers. lib.1. c.5. Petr. Belluga in Specul. Princip. Rub.1. num.6. in fin. Rub.6. sub nu.6. & plenè D. Regès Mainoldus. in Aragonia. de hoc Regno meminit Andr. de Isern. in proem Constit. Regni. Hoc Regnum li
57 berum est† ab Imperio, vt dicit Gemin. in cap. Grandi. nu.10. de supplend. neglig. prælat. in 6. & dico infra. cap.47. & 48.

VALENTIAE. Ab hac Ciuitate Regni titulus deductus est. Valentia enim Ciuitas est,
58 † quæ primis quibusque in Hispania minimè cedit, cum sit meritò totius Regni huius caput; à mari tribus passuum millibus distans. de qua Plin. lib.3. cap.3. Ptolomeus lib.2. cap.6. Pomponius Mela lib.2. cap.4. de cuius laudibus plura scribit Lucius Marinæus de Reb. Hispan. lib.3. cap.4. & ordine scripturæ I.C. illam præposuit Lusitanis in l. In Lusitania. in princip. ff. de cẽso. vbi dicit, illam Italici iuris fuisse priuilegio decoratam. Et Aragoniæ præcedere prætendit suus Ciuis Petr. Belluga in Specul. Principum Rub.6. Sed hoc sciunt melius Aragonenses, & Valentini. de Regno Valentiæ meminit Io. Boterus Relation. vniuersal. lib.1. cap.6. & antè ipsum Cælius Augustinius Histor. Saraccen. lib.2. ac nouissimè Io. Ma-
59 riana Rer. Hispanic. lib.11. cap.19. Vrbem† Valentiã à Mauris magna alacritate prius eripuit Rodericus Cidus: & demum iterum ad Mauros deuoluta, illam recuperauit Iacobus Fortunatus Rex Aragoniæ, Petri Secundi filius. de hac vrbe, & Regno loquitur. Leo Afer. lib.2.

TOLETI. Ciuitas hæc Toleti, in medio Hispaniæ, atque in eius vmbilico propè tra-
60 ctum † Tarraconense in Lusitania posita, siue in Castella, situ inexpugnabilis quam; maiori ex parte Tagus amnis circuit, atque ab incursionibus hostium, belli temporibus tuetur, muris validissimis, & centum quinquaginta Turribus est munita, soli, cœlique vbertate cæteris præstat, atque serenitate. In ea maximus est ciuium, Illustriumq; virorum numerus, ac splendor. Templum habet amplissimum, & pulcherrimum, forma conspicuum, ædificijs, & structura magnificum, ornamentis ditissimum, & sacerdotum ministerijs celeberrimũ. Huius Antistes, atque Archiepiscopus, secundus à Rege est, atq; Hispaniarum Primas. Hac in Ciuitate Leouigildus Reccaredi Regis pater Regni se-
61 dem fixit; vnde vrbs Regia† nuncupari cępta est, ac Gothorũ Regum sedes euasit, ac nomen retinuit. Primatum ibidem constituit Vrbanus II. Summus Pontifex, vt in eius vita testatur Baptista Platina. Hæc Ciuitas à Mauris, & Saracenis occupata tẽpore Roderici vltimi Gothorum Regis; recuperata post modum anno
62 1085. ab Alphonso† IV. Castellæ Rege, Sanctij II. filio, expulso Hyaia Almeonis Regis Sarraceni filio secundo genito, ac Mezquita eorundem Maurorum facta est Christi Ecclesia. Hic idem Rex, Bernardum ordinis Cluniacensis, Ecclesiæ Toletanæ præfecit. Miraculum quoddam referam. Vtebantur Hispani in eorum ec-
63 clesijs in dicẽdis diuinis horis, & officijs, † Gothico officio; quod erat Gothis litteris exaratum, à S. Isidoro olim, & Leandro translatum, eoq; in Ecclesia etiam Toletana vtebantur, & populus idem desiderabat. Rex verò, Constantiaq; Regina vxor, cũ legato idem volente, contrarium sentiebant; eaq; de causa tumultus grauis exoritur, vt non prius sedaretur, q̃ singulari certamine diffiniretur, vno à Rege electo, à populo altero: quibus congredientibus, miles Regis succubuit, populis exultantibus, q eorũ miles pro Toletano officio victor fuisset. Cui armorũ iudicio, fluctuante, ac impellẽte Regina, Rex minimè acquieuit. Vnde ad sedandam populi ferociã, à primate, legato, & Clero ieiunium indictum fuit, peractę; orationes, & demũ vtraq; parte volente, super magnã ignis congeriem vtriusq; officij, Toletani scilicet, & Gallicani, libri positi fuere. Operante autẽ incendio, Gallicanus liber consũptus est, intacto remanente Toletano, Hispanoq; officij libro. vt testatur. Roderic. Toletan. lib.6. c.23. & 24. & 25. lib.8. cap.3. Io. Boterus Relationum vniuersalium lib.1. cap.11. Hoc Regnum autem ad

64 Philippum † Regem Catholicum peruenit eo ordine,atq; successione, quo & Regna Castellæ,atq; Legionis, de quibus supra hoc eodem capite, scripsimus.

GRANATAE. Regnum hoc Bethici nomi-
65 ne prius appellabatur,à Bæthi flumine†(quod Maurorum voce Guadalquibir dicitur) denominatū.Ipsum à Lusitania Ana fluuius, (quem
66 Guadiana†vocant) diuidit: A Maurorum manibus captum à Ferdinando Rege, & Regina Elizabeta,vxore, fugatis quasi vltimo ipsorum exterminio, Mauris. A quibus vti alia Regna, recta succedendi linea, ac ordine, iure merito
67 ad Catholicum † Regem peruenit.Plin. cap.1. & 2.lib.3.Lucius Marinæus.lib.20.cap.1.2.3.& 4. Roder. Archiepisc. Toletan. lib.6. c.32.Cęlius Augustinius Histor. Sarrac. lib. 2. Paulus Morigia in Histor. Religi. cap.59. Io. Boterus Relation.vniuers. lib.1.cap.8. Ciuitas hæc duo
68 †amplexatur Montes,ab Amne Darro diuiditur. In altero montium Arcem habet fortissimam, Alhambra adhuc Mauro nomine appellatam.Domus pulchrę,& maiori ex parte lareritiæ fuut:hortos abundantes, irriguos aquis, Fōtes habet vndis pellucidis scaturientes: circuitus est duodecim circiter passuum millia, pulcherrimis muris cincta, continentes mille, & triginta propugnacula fortia:duodecim tenet portas. Pulchra, quoad aerem,temperies; Territorium, omniū, quæ ad vitæ humanæ vsū sunt necessaria,copiosum : dicebatur pars Illiberis.Ab hac Ciuitate Granatæ,Regno nomen
69 inditum. Granata† dicta,à Granis Tinctorijs, pulchri coloris, quorum copia ibi est magna, quibus panni tam pulchro, viuoq; colore inficiuntur, quem latini Coccum appellant, Itali (carmosino)dicunt. de quo Antonius Telesius in libell. de Coloribus. cap 8. & nos plura diximus in Apologia aduersus sententiam Pilati,in Ciuitate Aquilæ repertam.

HISPALIS. Est Hispalis similiter in Bæthi-
70 ca,siue Granatæ Regno. & in illo†annumeratur.Capta enim Bęthica ab Alphōso VI. Ferdinandi primi filio, magna Sarracenorum clade facta: Hispalis tamen remansit intacta. Cum verò postea eadem vrbs fuisset capta à Ferdinando III. Alphonsi Legionis Regis filio, qui illam ab eisdem Sarracenis eripuit,à quo tempore fuit eidem titulus Regni, separatim tributus, eodem etiam ordine successionis, sicut
71 & Granata ad Philippum† Regē,nunc Regnantem peruenit, & transmittetur(Deo auspice) ad Philippum iuniorem, & post modū successiuè ad alios in perpetuum.Hæc Hispalis Ciui-
72 tas † pulcherrima est, Bæthi flumine irrigua, propè quam in Oceanum ingreditur.Ibi Nauigiorum copia semper existit,diuersarum mercium,ibidem applicantium gratia, quibus ex mercibus, ac nauigatione est effecta diuitijs celeberrima.Olim Romanorum Colonia fuit, & ex quatuor iuridicis conuentibus,vnus Hispalensis erat. Plin. lib.3. cap.1. Solin.in Polyhistot.cap.25. Pompon.Mela lib.2.cap.4. lib.3. cap.1. Ptolomeus lib.2. cap.4.Marinæus.lib.1. 2.& 19. Archiepiscop.Toler.lib.6.c.32.Alphōs. Episcop.Burgens. In Anacephal.c.83.vbi dicit Ferdinandum longa obsidione illam afflixisse, cuius claues ei ab Arabibus idcirco traditæ fuere. Sibiliam hodie hanc Ciuitatem vocant,
73 Indiarum,ac Noui orbis,†nauigationibus nobilem.Cuius Regni meminit Io.Boterus Relation.vniuers.lib.1.c.9.& Cælius Augustin.in Histor. Sarracen.lib.4.Leo Afer Rerū.Afric.lib.2.

CORDVBAE. Eodem tempore, quo,& Hispalis,eodem bello ab eodem Rege Ferdinan-
74 do †capta fuit Corduba,ijsdemq; iuribus,eodemq; ordine successorio, ad Philippum II. nunc regnantem peruenit,vt authores eosdem habeo,quos supra retuli. Propè eam est etiam idem Bæthis fluuius;de qua Martialis lib.9.ait:

Qua diues placidum, Corduba Bathin amat.

75 Patria fuit† vtriusq; Senecæ, & Lucani Poetæ, & Auerrois Philosophi,vnde Martialis. lib.9.

Duosq; Senecas, vnicumq; Lucanum.

Vnde de illa rectè censuerunt scriptores, & præsertim Baptista Mantuanus dum ait:

Corduba præstantum genitrix facunda virorum.

de qua Roderic. Toletan. lib.7.c.8. lib.9.c.16. & 17. Leo Afer Rer. African.lib.2.

76 GIBRALTARIS. † Calpe montes prius dicti sunt apud antiquos latinos, qui licet latitudine magni nōn sint,in altitudinem tamen erecti ingentes sunt,& ad mare vsq; porriguntur; Abilæ monti Mauritaniæ, siue Africæ obiecti sunt. Sub monte Calpe vrbs eodem nomine si-
77 ta est, † quæ hodie Tariffa dicitur, quæ Belon prius dicebatur, sicut aliqui voluerunt appellata.Ego Tartessum illam fuisse cēseo, Carthe-
78 jam à nostris appellatam.†ex Plinio lib.3.c.1. ibi:Cartheja, Tartessos à Græcis dicta. & Strabo.lib.3.Nōnulli(inquit) Tartessum huius temporis Carthejam appellant. Ptolom.lib. 2. c.4. Liuius lib.38.Columell.lib.10. Horū verba faciens Pausanias in Eliacis dicit: Tartessum cettè fluuiū Hispaniæ esse tradunt, ostijs duobus in mare descendentē:Amni cognominē vrbem inter vtrunq; alueum sitam, omnium vero Hispaniæ fluminum maximum, & prælatis vorticosum gurgitib', Bęthin huius ętaris homines nominant.Sūt,& qui Prisco nomine Tartessum Carpian vocitatam dicant. Hæc Pausanias. & D.Hieronymus in Proęmio lib.2.ad Galatas.Et oppidum(inquit) Tartesson, quod nūc vocatur Cartheja,Iones Gręci homines locasse referuntur.& Pomponius Mela lib. 2. cap. 4. vbi asserēs suam patriā esse.In eo (inquit) Cartheja,vt qdā putant,aliqū Tartessos,& quam transuecti ex Africa Phænices habitāt, atq; vnde nos sumus.Quo nullū, neq; melius,neq; verius testimoniū.Hanc Ciuitatē laudat Pausanias ex ære

in

in loco sup. allegato. & Strabo in d.lib.3.Laudat, ex piscibus Murice, & Purpura dicens. In Cartheja verò Cerycas idest, Murices, & purpuras librarum decem. Data fuit olim à Ro-
79 manis hæc † Ciuitas in Coloniam, natis ex militibus Romanis, & Mulieribus Hispanis.vt scribit Liu.lib.42. Carol. Sigon. de antiq. iur. ciui.Roman.lib.1.cap.6.Cuius nouissimè dum hæc transcribuntur meminit etiam Thomas Bozius de statu Italiæ.lib.1.Duos hos montes, quos modici freti latitudo interfluit,Herculis
80 columnas† appellarunt. Hinc Herodot. lib.4. de Samijs verba faciens: Herculeas (inquit) transuecti columnas, peruenerunt in Tartessum. Quarum etiam mentionem fecit Iosephus de bello Iudaic. lib.2. cap.16. Gibraltar,hodie locum dicunt, à tempore, quo deuicto Roderico vltimo Gothorum Rege, Hispanias pos-
81 sidēte ex proditione Iuliani† Comitis Septæ, cui fuerat à Rege illata iniuria ob violatam
82 Cabam† Virginem Comitis filiam,fuit à Mauris captum, Duce Tarif Abenzarcha, vel Taric Abentiet,à quibus ob victoriam,quam primus in illo loco,ex Arabibus reportauit,Monti nomen tributum, Gebel Tatic, vel Gebel Tarif.
83 †Gebel enim Arabibus mons est,Tarif,vel Taric,illius nomen fuit, & proinde Tartessus,vel Cartheja Tariffa hodie appellatur. A Maurorū
84 itaq; manibus recuperata est illa Regio † per Ferdinandum IV.Sanctij IV. filium in anno circiter 1295. & post modicum tempus perdita iterum,recuperata ab Henrico IV. Ioannis II. Regis filio, anno circiter 1454.& demum cum tota Bethica,siue Granata, in qua montes con-
85 tinentur,Andaluzia dicta,à fœlicissimis† Ferdinando,& Elizabetha Regibus,expulsa omni Maurorum, & Sarracenorū impietate ad Christi fidem adiuncta; à quibus ad Ioannā Filiam,
86 Caroli Cæsaris matrem, & ad Carolum,& †ab eo ad Philippum nunc Regnātem fœlicissimè peruenit, & ad suos, Deo volente,transmittetur. Quorum meminerunt Quint. Curtius Hist.Alexandri.lib.9. Isocrates in Oration.12. ad Philippum. Diodor. Sicul.antiquit. lib 4. Pausanias in Eliac. Leo Afer. lib.1. Rodetic. Archiepiscop. Tolet. lib.3.c.18. & 19.Alphonsus Eps Burgens.in Anacephaleos.cap.86. Eps Gerundensis Paralipomen Hispan.cap.17.Vincent. Beluacen.in Specul. Naturali.lib.32.c.16. Herodotus.lib.1. Philostrat. in vita Apollonij. lib.5.c.1.Io. Boter.Relation. vniuers. lib.1.c.9.
87 MVRTIÆ. Murgis † hæc Ciuitas Plinio dicta lib 3. cap.1. est autem, & ipsa in Bethica, siue Granatæ Regno, Oreola quandoq; dicta. Murtia ipsa, ac omnia Regno adiacētia à Maurorum,& Arabum manibus capta per Alphonsum Decimum Astronomum.vt voluit alter Alphonsus de Carthagena in dicta Anacephaleosi. c.84. & ab hac via recta transiuit, ad Re-
88 gem Catholicum Philippum † Secundum. Vel si mauis à Iacobo Fortunato, Petri II. Aragoniæ Regis filio.vt voluit Lucius Marineus Rer. Hispanic. lib.10. cap. 15. Michael Riccius de Regib. Hispan. lib 3. Cælius Augustinus Curio Histor. Sarracen. lib. 2. Boterus Relation. vniuersal.lib.1.cap.7.

GIENNAE. Iaen adhuc Hispani illam nomi-
89 minant: Montesia dicebatur, † & Iaen Arabum lingua vtuntur in hoc nomine conseruando: quod verbum, rerum copiam designat, quibus locus ille maximè abundat: & hanc significationem sibi à Mauris quibusdā dictam refert Lucius Marinæus lib. 2. cap. 2. Montesam illam vocat Ptolom. lib. 2. cap. 6. In eiusdem Bæthicæ regionibus est situata; Eratque fortissimum oppidum, quod à Mauris occupabatur, & præsertim illud tenebat Abenhut
90 † de genere Abohaget Regis Cæsaraugustani. vt voluit Roderic. Toletan.lib.9.cap.12.13. & 14. Quibus fuit ereptum à Ferdinando III. vt diximus supra de Regno Cordubæ. de quibus scripsit idem Marinæus.lib 5. cap.5. & ijs
91 causis,ac rationibus à Philippo † Rege possidetur. de quo Regno meminit Cælius Augustin.Histor. Sarracen. lib. 2. Boterus Relation. vniuersal.lib.1.cap 9.

GALLÆCIÆ.Regnum Gallæciæ est pro-
92 ximum Regno Castellæ,& Legionis,† quod flumen Dorius diuidit à Lusitania, quod cum à Mauris teneretur. Alphonsus I. Asturum,& Legionis Rex,Catholicus etiam appellatus, Petri Ducis Cantabriæ filius, ac Pelagij ex Etmisenda filia gener, à Mauris, & Sarracenis eripuit: & postea à Froilla, eius filio tutatum ab illorum incursionibus,& sic passim per lineam iam
93 pluries dictam, ad Maiestatem† eiusdem Philippi Regis Catholici deuenit, vtsupra notati Historici testificantur. & de hoc loquitur Boter.Relation. vniuers.lib.1. cap.12.

CATHALONIAE. Siue nomen antiquū re-
94 tinuerit, vt dicatur Gothlonia † à Gothis, siue Gothorum Colonia: aut, vt Flauius Blondus asserit, Gothi, & Alani, eam Regionem composito nomine significent. quasi Gothalania, ab his duabus nationibus Gothorum, &
95 Alanorum, qui illam promiscuè† habitarunt: vt ità declarauit Pandolphus Collenucius Histor.Neapolit.lib.1.Albertus Crātius in Suecia lib.4.cap.29.& Io. Magnus Historiæ Gothor.& Suenon. lib.16. cap. 7. Antiquitus verò fuere Illergetæ vocati, ab Illerda vrbe, quæ hodie
96 † Lerida dicitur.vt notauit Ptolom.lib.2. c.1. Plin.lib. 3. cap. 3. Est inter Cæsaraugustam, & Barchinonem posita, litterarum antiquissimo Gymnasio celebris,pulchris ædificijs, ac templis ornata, fertili solo conspicua, ad ripas Sicoris fluminis posita, ob victoriam Cæsaris, quam contra M. Varronem, M. Petteium, & Afranium Magni Pompei Præfectos obtinuit,
97 † memorabilis.de quibus Liuius lib.28. Tarra-

conenfis etiam prius dicebatur à Tarracone
vrbe, Scipionum opere. Vel ab Otogerio Ca-
thalo, qui fuit vnus ex nouem Ducibus missis
à Carolo Magno ad pugnandum contra Mau-
ros, quod scribit Marineus lib.9. Cathaloniam
98 eo ordine ad Regem Catholicum † venisse, quo
& Valentia, ac Regnum Aragonum ex comper
to est, & docuit Petrus Belluga in Specul. Prin
cipum. Rub.34.§.fin.n.1. de Cathalonia scribit
etiam nouissimè Io. Boterus Relationum vni-
uersalium. lib.1. cap.4.

NAVARRÆ. Vasconum Regnum antea di
99 cebatur, quod nouissimè Nauarræ † Regnum
dicitur. Priusquam dicam, qua via Regnum
istud ad Philippum Regem Catholicum per-
uenerit, aliqua tempora priora sunt repeten-
da, & ab illis postmodum ad tempora nostra
descendemus. In Anno igitur Iesu Christi Do-
100 mini nostri.912. Indicus, siue Hennecus † co-
gnomento, Arista, ex Gothorum Regum fami-
lia, Nauarræ Regnum à Maurorum manibus
exemit, post quem spacio nonaginta octo an-
norum per quatuor alios Reges via recta vsq;
ad Sancti; maioris filium Ramyrum peruenit
anno. 1017. à quo per decem, & octo Reges,
vsque ad Annum 1479. quo successerunt Fer-
dinandus, & Elizabetha Reges Catholici con-
iuges, per annos circiter quadringentos sexa-
ginta, recta quadam linea transmissum est. Ste-
tit igitur Regnum istud penes Reges ex Go-
101 thorum familia † vsque ad annum Dñi 1228.
Quo Blanca filia Sanctij sapientis Regis, nupsit
Theobaldo Comiti Campaniæ, & ab ijs stetit
Regnum penes Gallos, ac ex illorum origine
vsque ad annum Domini 1387. quo Carolus
Tertius iunior Nauarræ Rex, mortuus tandem
in anno 1399. Filia eius Blanca, nupsit Marti-
no Regi Siciliæ, Martini Aragonum Regis fi-
lio, quo mortuo nupsit Ioanni, Ferdinandi pri-
mi Aragonum Regis filio Secundo. Post quem
dierum quindecim spatio successit Gasto Fo-
xensis. Post modum Phœbus spatio annorum
viginti quinque. demum Ioannes Allebretus
Druidum Comes, & post ipsum Ferdinandus
102 Rex Catholicus, † & ab ipso Ioanna, & ab ea
Carolus Cæsar, & ab ipso Philippus nunc Re-
gnans. de quibus plenè D. Regès Iacobus Mai-
noldus scribit.

Acquisitionem hanc Catholicorum Regum,
nonnulli criminantur, quasi Reges Catholici
in foro conscientiæ restituere istud Regnum
104 † teneantur successoribus Allebreti: inter
quos nimium se torquet, suo more Ioãnes Bo-
dinus de Republ. lib.1. cap.9. inuehitque con-
tra Iulium Secundum Pontificem Maximum,
qui illud Ferdinando Regi concessit. Martinus
104 † Azpilcueta Doctor Nauarrus in libello de
Finibus Humanorũ Actuum, quem scribit Don
Gabrieli della Cueua Duci Alburquequensi,
dum quærit se excusare, quòd odio ipsum ha-
beret Philippus Rex Catholicus; quasi dixerit,
in foro conscientiæ Regnum restitui debere,
& quædam alia à Doctore Nauarro in aerefi-
gurata, quæ nunquam ad Regem Catholicum,
ne cogitatione quidem peruenerunt; ostendit
per excusationem hanc minimè peritam, ma-
nifestam sui accusationem, quòd in eo, de quo
se ipsum dicit accusatum, cũ nunquàm id fue-
rit, verè id in mente gereret, propensus in an-
tiquum suum Regem naturalem: quod & si ex-
cusatione dignum foret, non tamen viro, &
Doctori iuris vtriusq;, & præsertim canonici
consumatissimo, qui cum in expurgandis con-
scientiæ casibus tam diù annos consumpserit,
considerare oportebat in foro conscientiæ re-
stitutionem fieri non oportere, quia dicta Bo-
dini, non adeo magnifacienda sunt, quando
eius verba nil aliud sapiũt, quàm innatam scri
ptoris naturã, qui cum ex suis scriptis demon-
105 stret, & cum † Lutheranis, cum Caluinistis, &
Hugonistis sentire, palam est, odio tenere Ec-
clesiam Romanam, eiusque summos pro tem-
pore Pontifices. Contra quem à primo anno,
quo sua scripta in lucem prodierunt, iam cu-
mulaueram errorum suorum iustum volumen,
contra quos scribere inchoaueram, alijs tamen
impedimentis perficere opus non valui. Ad
Doctorem Nauarrum redeo, qui debuit consi-
106 derare, Catholicũ Regem † iam ex professo
cognouisse hominem studijs deditum, & tam-
quàm scientia, & probitate plenum, illum satis
superque honorasse: vt ipse testatur in lib. de
reddit. Eccles. q.1. nu.95 Nec enim tanti Regis
intererat, cũ Doctorem Nauarrum, patronum
aduersarium haberet, cum bis mille Regi ho-
mines forent eiusdem fariæ, & scientiæ, vt
quasi opinionem vuius hominis pertimesce-
ret; contra quem facile erat, plures opponere,
qui Doctori Nauarro non solum obsisterẽt, sed
eius opinionem omnino nihil facerent. An
fortè formidabat Rex, vt dictũ à Nauarro cre-
deretur, vt de Pythagora dici solitum fuerat,
ipse dixit? Sed agè quatuor verba eius causæ
cõstitutionis proferam: Si Ioannes Allebretus
107 † olim Nauarræ Rex, contra Ecclesiam Ro-
manam, cum Ludouico XII. Galliæ Rege, Ec-
clesiam eandem impugnante; Pontificem delu-
dente; Concilium contra Pontificis volunta-
tem, quinque tantum Cardiualium suæ natio-
nis fauore innixum, moliente; Italiam deua-
stare comminante; (vt pluribus in locis fece-
runt) Iustis Pôtificis, tamquàm Pij, & amantis-
simi patris monitionibus minimè obtemperan
te; & cum ipso arma sumente; excommunica-
tionis arma Ecclesiastica paruifaciente; dam-
na, & ruinas Italiæ, & statui Ecclesiastico infli-
gente; dum populorum afflictiones, hominum
interneciones, domorum incẽdia, Ecclesiarum
deuastationes, & rapinas, sacrilegia, stupraq;,
& flagitia etiã in Deo sacratas Virgines, aliaq;
praua

praua cõmisissent, sic deludi Iesu Christi Vicarium, sic Pontificiam potestatem destrui, & annihilari quodammodo, summum illum Ecclesiæ Catholicæ Pontificem obdormire in vtramque aurem debere credebãt? Coactus tandem armis Ecclesiasticis vti, & contra Ecclesiæ rebelles ꝓcedere, qui tot scelera patrare, ipsamque Pontificis statuam æream comminuere, & in illam more ferino sæuire, quorũ aliqua describit Anton. Nebrissensis de bello Nauariens. lib. 2. cap. 2. Ex pluribus igitur licuit Summo
108 † Pontifici contra eundem Regem; qui in pluribus capitibus in excommunicationem, hæresimq; inciderat, & in excommunicatione Pontificia perseuerabat, ipsam delendo, & monitiones contemnendo; tamq̃ rebellem Ecclesiæ factum, & putridum Ecclesiæ membrum, Pontificia authoritate ipsum à fidelium cætu eijcere, & Regno priuare: vt in Appẽdice post Collenuciũ in Historia Neapolit. scribit Mambrinus Roseus lib. 1. vol. 2. vt optimè in foro Pœnitentiæ decernit Iosephus Angles Flor. Theolog. quæst. tit. de testit. ex bello. conclus. 7. parte 2. & è nostris Anastasius Germonius de sacror. immunitat. lib. 3. cap. 13. nu. 41. Qui
109 dicunt istud Regnum iure† legitimo cõcessum fuisse Ferdinando Regi, & successoribus. Nec de quæstione ista dubitandum, quando exactè illam tractauit Ioan. Lopez in Commentarijs de Regno Nauarræ, vt audiui, cum huc vsque non licuerit mihi illum videre. Habere autem Summum Pontificem potestatem trans-
110 ferendi Regna † ex causa ab vno ad alium, non est nouum, nec credo aliquem de hoc dubitaturum; quod latius comprobatur ex controuersia, quam scripsi impellente me Illustrissimo, & Reuerendiss. Dño Cardinali S. R. E. Vincentio Iustiniano vbi tractaui, num potestas Tẽporalis mediatè, vel immediatè à Deo pendeat? ad quem me refero, quia edenda erit in secunda Centur. controuers. Forens. siue consiliorum.

Hoc vnum mirificè notandum censeo quoad Regnum Nauarræ, quòd primus, qui illud
111 eripuit†de manibus Maurorum, cum fuerit Hennecus Arista, & alij successores Hispaniarum Reges Regnum ipsum possederint, nõ mirum si res, & Feudũ, ac Regnum de facili Deus permiserit, venire ad successores priorum Regum, cum res de facili reuertãtur ad naturam
112 suam†primæuam. arg. c. Ab exordio. 25. Distinct. c. fin. 16. q. 4. c. Cũ dilectus. de cõsuetud. l. Si vnus. § Pactus ne peteret. ff. de pact. maximè cum ijdem Reges Regnum quæsijssent à Barbarorum manibus, labore, ærumnis, & sanguinũ effusione. Ipsi autem, qui ex eodem sanguine non fuerunt, Regnum ingressi sunt absq; sudore per medium Blanchæ filiæ Sanctij sapientis. II. quę nupsit Theobaldo Comiti Campaniæ: Et post modum temporis successu altera Blancha Caroli III. Iunioris Regis Nauarrę primogenita, cum nupsisset Martino iuniori Regi Siciliæ, Martini senioris Regis Aragonũ filio, Regnum apud Hispanos stetit. Quo mortuo, Ioanni primo Ferdinandi primi Regis Aragonum filio nupsit, & similiter apud eosdem remansit. Ex his enim nati Blanca iunior primogenita nupta, seu desponsata Henrico Quarto Castellæ, & Legionis Regi; & Leonora secundogenita nupta Gastoni Comiti Foxensi, siue de Fois, malis artibus, ac veneno, opera Foxensis, & Leonoræ coniugum è medio sublata Blãca, vt Nauarræ Regno potirentur; quin decim tantum dierum spatio Regno aspirarunt, & mortuus est, relicto Ioanne filio, à quo Phœbus, & à Phœbo alter Phœbus iunior: qui omnes vix annis viginti quatuor Regno potiti sunt, & extincti, superstite Catherina, quæ nupsit Ioanni Allebreto vltimo Regi ex ea familia, qui tenuit Regnum octo circiter annis. A cuius manibus illum eripuit Ferdinandus
113 Rex Catholicus † inuictis armis: Cuius acquisitionem defendunt iam dicta, præter ea, alia etiam: quia cum simul iuncti essent contra Pontificem, & is Pontifex fœdus haberet cum Ferdinando, & cum Rege Anglo ad profligandum Ludouicum Galliæ Regem, contra quem per Aquitaniam ingredi, viam petebant, sed tamen prius per Nauarrorum Regis confines transeundum erat, hoc instanter, & Anglus, & Hispanus à Nauarro petebant. Quod Gallus Rex præsentiẽs per Amanium Allebretũ Dorualum legatum apud Nauarrũ institit, vt Anglos Aquitania pelleret, quod facere ille negauit. Dumque ille instaret, vt hostium transitum impediret, Nauarrus se impedire posse negauit. Tandem precibus victus, & coactus, ac etiam largitionibus inductus, quòd Stephanus Poncherius, & Petrus Viachius, arbitri honorarij addixissent suæ ditioni Principatum Biarnensem, antiquato decreto Senatus, quo Regi Gallo fuerat addictus antea, fœdus cum Ludouico inijt. Vnde quis illi persuaserat, vt transitum impediret, quando illum concedere debuerat? quod factum, non Historici solum al legati, sed nouissimè Ioannes Nicolaus Doliónus in Compendio Historiar. lib. 5. & antea dixerat Arnoldus Ferronus Historiarum Galliæ.
114 lib. 4. Transitum† vero impedire contra ius diuinum est, vt patet exemplo Mosis Deuteronom. cap. 2. dum ibi dicitur: Misit ergo nũcios de solitudine Cademoth ad Sehon Regem He-
115 sebon† verbis pacificis dicens: Transibimus per terram tuam; publica gradiemur via, non declinabimus neq; ad dexteram, neq; ad sinistram; alimenta precio vende nobis, vt vescamur, aquam pecunia tribue, & sic bibemus. Tantum est, vt nobis concedas transitum, sicut fecerunt filij Esau, qui habitant in Seir, & Moabitæ, qui morantur in At, donec veniamus ad

Ior-

Iordanem,& transeamus ad terram, quam Do-
minus Deus noster daturus est nobis. Noluit-
que Sehon Rex Hesebon dare transitum, sub-
iungit. Dixitq; Dominus ad me. Ecce cępi tibi
tradere Sehon,& terram eius: incipe possidere
eam: Illos verò omnes occiderunt in ore gla-
dij,& Ciuitates illorum destruxerunt. quorum
meminit Iosue cap.2.& 9.& 12. & lib.3. Esdræ.
cap.9.& hoc idem cecinit Dauid Psalm.134.&
135.& Num.cap.21.& Iudicum.cap.11. Sic Iu-
116 das Machabæus,† cum duceret exercitum,&
trāsitus illi per Ciuitatem Ephron esset neces-
sarius, cum aliunde illum non haberet, quem
per nūcios modestè petijsset, & negaretur; fer-
ro sibi, & exercitui, ac armis viam aperuit, vr-
bem expugnauit, cępit, deleuit,& incendit; tan
tiq; ex Ciuitate illa deleti sunt, vt virilis tan-
tum sexus strages viginti quinque millia homi
num facta fuerit, eiusq; possessiones,& bona il
lorum possederit: vt scriptum est Machabæor.
lib.1. cap.5. & scribit Iosephus antiq. Iudaic.
lib.12.cap.12. Ex quibus patet minus rectè sen
tire illos, qui dicunt Regnum hoc nullo iure
fuisse quæsitum: Post cuius acquisitionē idem
117 Ferdinandus Rex † Catholicus, licet senex,
cum despōsasset Germanam Fuxeam Comitis
de Fois sororem, Regis Ludouici XII. ex soro-
re neptem, de quo Mambrin. Roseus Historiat.
118 lib. 9. illa cęssit eidem † Regi Ferdinando,
omnia iura Nauarri Regni, quatenus aliquid
iuris illi competeret. quod, & idem Bodinus
asseruit dicto lib.1. cap.9. Sed iam transeamus
vlterius.

Renatus Choppinus de Domanio Franciæ.
lib.3.cap.1.nu.10. inquit: Nauarros, si tot Prin
cipes, ac Principum familias, non essent exper-
ti, iugum extranei Principis, nunc existentis,
(de Rege nostro loquitur) detrectassent:

Troiaq; nunc stares, Priamiq; arx alta maneret.

Miratus sum virum Iureconsultissimum, quem
119 semper mihi inter maximos† duxi,& Histo-
riarum scrutatorem diligentissimum,& de Pon
tificibus, Ecclesia Romana,& illorum authori-
tate, ac Maiestate, optimè meritum, quo iure
proruperit ad Nauarrorum animos accenden-
dum, ipsosq; impellendum, vt Regi suo rebel-
larēt. Debuit Ludouicum Regem imputare, q;
120 quasi coactum Ioannem† Allebretum Regem
induxerit, eiq; prauum consilium præbuerit, vt
suæ saluti consuleret, propriam amitteret, sub
spe defensionis, ac recuperationis faciendæ,
quam nunquàm præstitit: qua spe delusus, re-
māsit ille Rex sine Regno: cum debuisset Ioan
nem Regem taxare, quod proprio detrimento
nō prouiderit, cum iter negauit, omni iure de-
bitum. Cur non proposuerat sibi exemplū Ro-
berti Guiscardi filij Rogerij? qui ob iter non
cōcessum, ac transitum minimè datum per sua
121 Regna† ab Emanuele Comneno Imperato-
re Constantinopolitano, exercitui Christiano-
rum Principum, qui ad recuperandam Ciuita-
tem Hierusalem, ac Iesu Christi sepulchrū tran
sierat; ægrè ferens transitum tributum, dulcia-
ria, aliaq; comestibilia, quo exercitum perde-
ret, cum confecisset; ira percitus, solus illi bel-
lum intulit, insulasq; Corcyrem, ac Eubeam,
Corynthum insuper, Thebas, Dyrrachiū, alias-
que complures vrbes eripuit; ipsoq; vidente
Imperatore, Burgos Constantinopolitanos in-
cendit. vt latius dixi supra. cap.42. Sed tantæ
sunt nostrorum Catholicorum Principum vir-
tutes, illa in subditos beneuolentia vtuntur,
vt etiam non subditorum, sed externorum ani-
mos rapiant. Nonne à principio, quo prima vi-
ce Blanca Sanctij Sapientis filia nupsit Theo-
122 baldo Comiti Cāpano, iurauit vir† ille, pro
se, ac successoribus perpetuis futuris tempo-
ribus fœdus tenere cū Hispaniarum Regibus,
& nūquam illos fallere? vt veridicè ipse etiam
Ioannes Alebretus Rex dixit? quod optimè, ac
fideliter retulit Arnold. Ferron. in dicta Histor.
Gallic. lib. 9. quo stante incidit in periurium,
123 ex quo † feudum amittit. vt post Alexand. in
consil.103.nu.15.vol.1. voluit Curt. iun. in con
sil.137. nu.17. Matth. de Afflict. in c.1.§ Nam si
quis.nu.34.& in §. Similiter.nu.26. Quib. mod.
feud. amitt. licet non ex omni periurio, feudo
priuetur. vt in c.1.§. Illud. quæ sit prima caus.
benef. amitt. & voluerunt supranotati Docto-
res.& Franc. Sonsbech. iuris feud. parte 11.
nu. 12. Non enim præstitit iter Regi Catholi-
co, nec victualia per iter; & receptabat, ac vnio
nem fecerat cum hostibus eiusdem; ex quibus,
& alijs debebat Regnum perdere, de quibus
latissimè Raph. Comens. in consil.161. Ioan. de
Anan. in consil.7. Hieronym. Grat. in consil.1.
num.76.80. vol.1. Omitto causas alias enume-
rare, ne plus debito detinear; satis enim cau-
tius fuit subditis, vt quæsiti olim à manibus
Maurorum,& ad fidem Catholicam redacti Hi
spanorum Regum opera, ac ipsi possiderentur
à Catholicis Regibus, cum omnem Hispaniam
Oceano Mari circundatam, & diuino iudicio,
altissimis Pyreneis montibus clausam, possi-
deant, & ipsam à Gallijs diuisam, nō rectè sta-
re sub alieno Dominio in angulo eiusdem ter-
ræ,& sub Principe de Republica Christiana nō
benè merito. Sub nostris namq; Principibus il
lorum fides semper candida fuit, ac intacta Ec-
clesiæ Romanæ obseruata, quod fortè sub alio
Principe ambiguum est, an eis obuenisset, ha-
bent enim exempla vicinorum, qui à fide Ca-
tholica discesserunt.

HVNGARIÆ. Pannoni apud Latinos sunt
124 Hungari appellati, *nóvvas* Gręci dicunt.† Scy
thica gens, Hunnica dicta, quæ cum Attila eo-
rum Rege has prouincias, & loca consedit,
125 caput Regni faciens Sicambriam, quæ † Bu-
da antiqua dicitur à Buda, seu Beda, vel Bela
Attilæ fratre, quod fuit anno Domini Nostri

Iesu

Iesu Christi circiter 400. Hanc gentem postea ab Atnulpho Imperatore, dicunt vocatam, vt eos socios haberet, dum cum Morauis bellum gerere deberet. Hi Germaniam primo aduentu vastarunt, Græciam, Macedoniamq;, & multas eorundem locorũ Ciuitates subegere, quas tributa pendere coegerunt. Italiam ingressi magno agmine, bis, ac ter, victoriam reportarunt. Ij post modum in Pannonijs resederunt sub diuersis illorũ Regibus post Attilam; quorum aliqui successores in Scythiam rediere.

126 Post enim Attilæ mortem, Aladarius, † & Caba filij pro Regni successione decertarũt. Succubuit autem Aladarius in bello cum Ardarico Gepidarũ Rege, & Caba filius alter in Scythiam reuersus est. Hunni verò maiori ex parte in Pannoniam remanserunt. Cumq; iam diù sine Rege stetissent, per legatos in Scythiam trãsmissos, Attilæ successores vocarunt: Cumq; Caba filius Attilæ, genuisset Fedonem, Fedo Vgech, Vgech verò Elendum, Elendus autem Almum, Almus verò Arsadum, hic Arsadus iterum ex Attilæ successoribus fuit Pãnonię Rex; post quem Zalthan filius, & ab eo Tossonus, & ab hoc Gaiza, qui fuit primus Pannoniæ Rex,
127 †qui fidem Christianam esset amplexus, qui
128 fuit Baptizatus à sancto Adalberto† Episcopo Pragensi, vna cum Stephano eius filio, qui similiter fuit in vita, & morte miraculorũ glo-
129 ria clarus, † & in sanctorum numero relatus, & hoc fuit in anno Christi 997. quotum omnium meminit Aeneas Siluius Histor. Bohemicæ cap. 16. Io. Candid. Histor. Aquileiens. lib. 3. Germanographus. lib. 3. Martin. Cromer. Histor. Polonic. lib. 3. Cæsar Cardinalis Baronius ad Martyrolog. die 23. Aprilis. Anton. Bonfinius Historiar. Vngaricar. Decade. 2. lib. 1. Albertus Crantius in Vuandalia. lib. 6. cap. 5. in Saxonia. lib. 4. cap. 29. & in Metropoli. lib. 4. c. 3. & sic Vngaria per plures successores, & alios etiam in sanctorum numero relatos Reges gubernata extitit. de quibus vltra iam allegatos scribit Michael Ritius de Regib. Hungar. lib. 1.
130 in fin. & lib. 2. in princip. Ius, quod† habet Rex Catholicus in Regno Hũgariæ tamquàm Rex Neapoli, & Siciliæ, descendit ex eo quòd Rex Carolus II. habuit vxorem Mariam filiam Stephani V. Regis Hungariæ: quia mortuo Ladislao IV. Rege Stephani filio absq; prole, successit in Regno eadem Maria, & ex eius persona Carolus vir, & Carolus Martellus Mariæ filius, qui fuit per Sedis Apostolicæ legatum Coronatus Rex Hungariæ: vt testãtur Pãdolphus Collenucius Histor. Neap. lib. 5. & qui eum ad verbum sequitur Io. Baptist. Carrafa. lib. 5. Michael Ritius Regum Hũgar. lib. 2. Et post eum fuit alter Carolus, dictus ab Italis Carobertus, cum Carolus Humbertus diceretur: ab Hungaris tamen Carolus dicebatur, Rex potentissimus, qui annis decem, & nouem moderatus est; & post ipsum reliquit filios Ludouicum, Andream, & Stephanũ. In Regno successit ei Ludouicus, qui quadraginta, & vno annis regnauit, fuitq; electus Rex Poloniæ, quorũ Regnum tenuit annis duodecim, vt sunt testes Michael Ritius in lib. 2. & Martin. Chromer. in Histor. Polon. lib. 13. Huic successit Maria filia, vxor Sigismundi Cæsaris, à quibus nata est Elizabetha, quæ nupsit Alberto Austrio Imperatori Quinto eius nominis, sed Secundo Cæsari; ex quibus natus est Ladislaus, qui & ipse successit in Regno, à quibus Reges Catholici titulũ
131 habuere: † ex pacto etiam cum eo inito, vt titulum Regis Hungariæ, Austriaci retinerent: vt dicit Vuolfgangus Lazius in Genealog. Austriaca. lib. 2. Ab anno autem 1517. peruenit in Ferdinãdum Austriacum Imperatorem, à quo in Maximilianum Imperatorem filium, & ab eo
132 in Rodulphum Secundum nunc† Imperatorẽ, & Hungariæ Regem. Horum meminit Petr. Messia in Vuenceslao cap. 1. Collenuc. lib. 5. Carrafa. lib. 5. Cromerus lib. 13. & 14. Michael Ritius. de Regib. Hungar. lib. 2.

DALMATIAE, CROATIAEQVE. Et si con-
133 cludi potuisset eodem iure, Catholicũ† Regem hoc titulo insigniri, quo, & Regno Hungariæ; ponuntur tamen tamquè diuersa. Sunt verò Dalmatia, & Croatia ambo in Illyria, omnes
134 originem ducentes, ex magna † Slauorum gente. Non solum enim, Dalmatæ, Illyrij, Carpathij, Istrij, Hungari, sed etiã Bulgari, Bosnenses, Moschi, Pomerani, Carni, Croatæ, Russij, alijq; permulti, vt est videre apud Iornandem de Reb. Gethicis. Gregorium in Epist ad Episcopos Istriæ. Vuitichindẽ de Reb Saxonum. Martin. Cromer. Rer. Polonic. lib. 1. & 3. Dalma-
135 tiam enim, Croatiamq; possederunt † Neapolitani Reges, vbi subiecerũt Dyrrhacchium. Fuere enim Dyrrhachij Duces, ac Zaræ in eadẽ Dalmatia Domini, quam Iaderam, vocat Põponius Mela. lib. 2. cap. 1. in fi. & iterum illam ven-
136 didit Venetis Ladislaus Rex pro † Florenis centum mille; vt sunt authores Collenucius, & Carrafa in Historijs. lib. 5. Io. Nicolaus Dolionus Histor. lib. 4. Ex alia etiam antiquiori cau-
137 sa cõpetit ius Regi Catholico, vti Regi† Siciliæ, & Neapolis super Dalmatia, & Croatia, ex quo Robertus Guiscardus Northmannus
138 †Dux Apuliæ, & Calabriæ, ac Boemundus, & Rogerius I. Siciliæ, & Neapolis Rex, diuersis tẽporibus, Thebas, Corinthum, Thraciam, Dalmatiam, Dyrrhachium, & Eubœam, ac alia illarum Prouinciarum oppida cœperunt, ac subegerunt, atq; expugnarunt: ac Michaelem Diocrisiariũ Imperatorem occiderunt, & Alexium Comnenum Imperij consortem fugarunt, magna illorum facta occisione. Post quorum victoriam, Reges nostri suis titulis sunt honorati. de quibus Collenucius Histor. lib. 3. Zonaras Annal. lib. 3. Nicetas Choniata Annal. Cõstãtinop. lib. 1.

lib.1.& 2.& pluries.Carrafa lib.3. Michael Ritius de Regib.Sicil.lib.1.Thom. Facell.Histor. Sicul.Decade.2. lib.7. Dolionus in Compend. Historic.lib.3.Iisdem etiã titulis vtebatur Carolns Cæsar, vt dicit Gulielmus Zenocarus in ei' vita. & patet ex suis legib',& Pragmaticis.

VTRIVSQVE SICILIAE. Neapolitanum
139 Regnũm, ac Siculum nomine vtriusque† Siciliæ appellari', hoc vltimum vltra Pharum,illud verò Neapolitanum citra Pharum, cum dicant Siciliæ Insulam cum suo continente Calabria fuisse prius iunctam,scripsi ad Bellugã in Specul.princip.in procem.in verb. Siciliæ. Quibus nunc adde Ouidium Metamorphos. lib.15. dicentem:

Nunc freta circumeunt,Zanchle quoq; iũcta fuisse Dicitur Italiæ, donec confinia Ponti Abstulit, & media tellurem reppulit vnda.

Insula autem Siciliæ per Sarracenos,& Arabes occupata extitit tẽpore Michaelis Balbi Amorthæi Imperatoris. Erat enim Siciliæ Insula sub Orientis Imperio, vt in hoc libro pluries diximus,ipso Imperatore negligentissimè se gerẽ-
140 te, vt qui cum esset Amorrhæus, nihilo à Iudæis differebat, præterquam quòd Circumcisione non vtebatur:in cæteris verò multa nepharia asserebat, & inter cætera,vsui sacrarum imaginum erat infestus: & ob hoc Nicolaus Papa I. Pontifex miræ sanctitatis, plures ad eum Epistolas direxit, pietate Christiana, & sanctitate refertas,vt in operibus eiusdem Pontificis videri possunt. Huius Imperatoris tempore pro eo, Siciliæ insulam regebat Euphe-
141 mius † Græcus, qui amore cuiusdam Monialis Virginis accensus,eo furoris,ac Iræ,percitus est, vt suorum Militum manu Armata,Virginem inuitam, ac reluctantem è Monasterio extraxerit, ad domum asportanerit,virginitatem maculauerit, & in concubinam habuerit; Non Dei, non propriæ conscientiæ,non hominum timorem pertimescens. Cumque duo fratres puellæ, Italiæ Exarchum adiissent, ac de sceleris iniquitate conquererentur; Ille timore,vel amore in puniendo facinore, conniuẽs, ac negligens, toti Insulæ multarum, & grauiũ erumnarũ causam præbuit. Videntes enim illi Exarchum cõtra ius,ac fas,maleficium consensu tacito velare, Constantinopolim petierunt, & rem omnem Michaeli Imperatori detulerũt; qui,licet similis criminis, & ipse ibidẽ reus esset, Exarcho in mandatis ordinauit,vt Euphemio pœnas daret,ipsumq; ligatum,naso truncaret, & per ciuitatem sic circumductum, morti traderet. Euphemius Imperatoris ordinẽ pręsentiens,eidem rebellat, Maurosq; adiens, de tradenda illis Siciliæ insula cõuenit, ab Abrahamo Albo,tunc apud Caruenum ciuitatẽ Rege. Tuneti enim ciuitas,quæ post modũ Regni titulum dedit,parua tunc villa erat.Fuerũt sub Alcamo, Duce Saraceno missi in eadem insula
142 quadraginta mille Sarracenĩ,qui ab anno circiter 821. quo ista sunt gesta,per ducentos triginta quinque alios ferè annos Insulam tenuerunt. Quamqnam anno 828. hoc fuisse Vuolfgangus Drechslerus, & demum illis in anno 830. strenuè obstitisse Bonifacium Corsicæ Comitem, & deinde Georgiũ Maniacem Prothnspatarium Constantinopolitanum ab Imperatore missum. Tamen Io. Zonaras Annal. lib. 3. Euphemium fuisse Siculum;quod verũ non esse veritas ipsa demonstrat, vt melius dicit Thomas Facellus Historiar. Siculat. Decade.2. lib. 6.cap.1. Sed Zonaras vui Græcus, & Siculorum odiosus,voluit noram hanc à Græcis eximere, vt Siculos infamaret,& notam ipsam eis tribueret. Iacuit itaque tam longo tempore eadẽ insula sub Satracenorum, & Maurorum Imperio, Christianis Principibus tam facinus indignum ferentibus, & oscitantibus: donec Robertus
143 † Dux, Rogerius, & Boemundus Principes Northmanni, maculam hanc à Christianæ Reipublicæ nomine deleuerunt, & ad Catholicæ Ecclesię obedientiam gremiumque reduxerũt. Et hoc modo insulæ Regnum,Siciliæ vltra appellatum fuit. Simili modo, cum quæsiuissent Regnum Neapolitanum, similiter, Siciliæ citra appellatum fuit. Quantum autem attinet ad eorundem Regnorum Dominiũ antiquius,
144 nulli dubium, illa † Romanorum Imperio subiacuisse, à quorum manibus Gothi illa eripuerunt,& ab eis Vuandali,ab Vuandalis Longobardi,& post Lõgobardos,Imperatores,præcipuè Græci,à quibus venit, præsertim insula, ad Sarracenos, ab ipsis ad Northmannos, qui primi fuere,qui Regni titulum quæsierũt (quo autẽ iure, & quomodo Ecclesia Romana in eis ius habeat,latè dicã infra cap.47.) Northmannis successere Sueni, post Sueuos Andegauenses,& ab his Aragonenses, & ab his postmndũ
145 transmissa sunt Regna ad Austriacos,† penes quos hodie hæc Regna reperiuntur, & perpetuò (Deo permittente) conseruabuntur;eodẽ, quo pluries diximus ordine,sicut in Hispaniarum Regnis hoc eodem capite declarauimus. De his latè Hugo Falcandus,Pandolphus Collenucius,Carrafa,Facellus,ac alij Historici plenè scripsere. De insula etiam meminit Anselmus de Imagine Mundi. lib.1.cap.20.Vincent. Belluacensis in Specul.naturali.lib.32. cap.20. Petr.Belluga in Specul.princip.Rub.34.§.Vltimo. num.1. Quando autem inuestitura horum Regnorum à Romanis Pontificibus facta fuerit dicam infra ca.47.48. Vnde ridiculum redditur,quod scribit Diodor. Sicul. antiquit.lib. 5. fuisse Iolao à Deo responsum;In insula Sici-
146 liæ eius Coloniam, libertate † perpetua fruituram.Quàm vana aurem fuerit hæc illorũ Dęmoniorum prophetia, non est cur ego laborẽ, quia iam nulla maior libertas,quàm sub Catholico Rege reperiti.

SAR-

SARDINIAE. Lybicum Mare tenere Sardi-
147 niam insulam, scribit Salustius. † Africum
scribit Pompon. Mela lib.2.cap.5.& Sardiniam
à Sardoo Herculis filio appellari voluerunt: vl
tra alios Strabo lib.3.Iul.Solin.in Polyhistor.
c.9. dicta quandoque à Myrsilo, & Chrysippo
Ichnusa à similitudine vestigij humani, quod
148 ἴχνος, † Græci dicunt. Vel vt Timæus, & alij
Sandaliotes dicta à Soleæ effigia, quam Græci,
σανδάλιον appellant. Hinc Episcoporum Calcei
149 † Sandalia vocãtur. Hodie Sardigna, vt Plin.
est author.lib.3. cap.7. Multarum, diuersarumque gentium, diuersis quoque temporibus hãc
insulam gentes habitarunt, eorumq; Colonias
deduxerunt, quas latè descripsit Pausanias lib.
10. Hæc insula fertilis est, ac frumenti feracis-
150 sima, † ouium, caseorum, vini, piscium, aliarumque rerum: de qua Baptista Pius

Quum in Sardinia feraces agros.

& Franciscus Petrarcha

Et crasso diues Sardinia cœlo.

Ob Aquilonis verò flatum, quo insula caret, eoq;
non purgatur, aerem esse ibi pestilentem profitentur: quamquam ibidem nec Lupos gi-
151 gni, nec serpẽtes † venenosos ibi esse velint,
de quibus promiscuè Silius Italicus:

Serpentum tellus pura, ac viduata veneno,
Sed tristes cœlo, & multa vitiata palude.

Vnde Lucius Florus Sardiniam pestilentem appellauit, de qua, & Martialis ait.

Nullo fata loco possis excludere, cum Mors
Venerit in medio Tibure, Sardinia est.

Hinc Cicero, Tigellium quendam Sardum hominem, ait, patria sua, esse pestilentiorem. de eadẽ
insula plura scripsit Nicolaus Leonicus de varia Histor.lib 1. cap.1. quæ acceperat à Pausania in loco supra allegato. & similiter Beatus
Anselmus de Imagine Mũdi. lib.1.c.20.Tom.1.
alia multa tradidit Diodor.Sicul.lib.6.Germanographus.lib.2.Frãcisc. Ferrettus Eques Anconitan. Dialogo Nocturno. 8.Thomas Facellus Histor.Sicul.Decade.1.lib.1.c.1.& ante eos
Aristoteles de Reb. auditu admirabilibus.cap.
95: Fuit hæc insula sub eisdẽ, Romanis.& successiue Gothis, Grecis, ac Sarracenis: Ex quibus
dum esset, Musacto Sarracenorum Rege domi-
152 nante à Pisanis insula capta† victi Sardi, Christiano nomini, & Christianæ fidei obtemperare coacti fuere. Et cum illi, contracta iterũ manu, Sardiniam recuperassent; Pisani, & Genuenses societate contracta, communibus viribus,
bello, Sarracenos agressi, illos insulę discedere
coegerunt. Ex victoria Genuensibus præda, Pisanis insula cęssit. Hi insulam per quatuor iudices maiores administrarunt, qui temporum
cursu, perfidia ducti, insulam sibi ipsis quæsierunt Reges effecti, sicq; paulatim à Pisanis discesserũt. Inter hos Reges Boriso dictus vnus,
alius Torcitorius, Entius etiam Federici Imperatoris naturalis filius, de quo plura Collenucius in Histor. Neapolit. lib. 4. & Albertus
Crantius in Saxonia lib. 8. cap. 18. qui Muti-
153 nensium medio † à Bononiensibus captus
extitit in anno D. N. Iesu Christi.1250.quo anno mortuus est Federicus eius genitor postmodũ in anno 1297.vel circiter, Bonifacius Octa-
154 uus Regno Sardiniæ inuestiuit † Iacobum
Aragoneum, vt testatur idem Collenucius lib.
5. Et demum Alphonsus IV. Mitis appellatus,
qui patre viuente cõtra Sardos, qui ad Pisanos
defecerant, expeditionem habuit, & victoriam
155 reportauit, ac insulam † Aragoniæ Regno
adiecit in anno 1327. Ab hoc deinde per alios
Reges, (vt de alijs Regnis supradictum fuit)
156 ad Philippum † Regem Catholicum peruenit, de quibus etiam Lucius Marinęus rerũ Hispanic.lib.11. capit.22.& 23.& Petr. Bellug.in
Specul.princip.Rub.34.§.Vltimo. nu.1. Habet
insula hæc ciuitates plures, quarum pulchrior,
& aliarum maxima, structura, & situ munitissima Callaris est. Ex ista insula, Diui Augustini
Episcopi Hipponensis, & Catholicæ Ecclesiæ
157 Doctoris Maximi, sacratissima ossa, quę † à Sarracenis impiè fœdabantur, translata sunt Papiam, opera Luitprandi Longobardorum Regis, qui indignum hoc facinus tollere cupiens
à Sarracenis maximo illa pretio redemit. Qui
cum Genuã peruenisse audiuisset, ibi illis obuiam fuit, quæ cum miraculorum magnitudine
fulgerent, magno honore ipse coluit: cumq; eo
ex loco à ministris, vlla nec arte, nec vi moueri possent, re vehementer turbatus Rex, in terram prostratus, flexis genibus: Sancte cõfessor
(inquit) si tua hinc ossa tolli, & Papiam trãsferri propitius patieris, spondeo me Templũ
in tui honorem ędificaturũ. Quæ vbi vota concepit, ossa subito, nullo molimine sustulit, & Papiam, effusa cum Clero obuiam Ciuitate, deuexit: vt sunt authores Bernardus Saccus Histor.
Ticinẽs.lib.10.c.2.Carolus Sigonius de Regno
Italiæ. lib.3. post Paulum Diaconum de Gestis
Longobard.lib.6.ca.14.& Adonem Viennens.
Chronicor. Ætate 6. Mitram tamẽ, ac Baculum
eiusdem Sãctissimi viri adhuc in Sardinia asseruari scribit elegans Iurisconsultus Io. Franciscus Fara Saxarensis in Commentar. de rebus
Sardois; vbi plura de eadem insula scripsit, ac
nonnulla etiam Vincent. Beluacens. in Specul.
natural. lib.32. cap.21. & in Specul. Historial.
lib.1. cap.83.

158 CORSICAE. Insula Corsica† à Græcis Cyrnos appellata Ptolomæo.lib.3. c.2. & Diodor.
lib.6. de qua multa ibidẽ tradidit. Strabo.lib.5.
Plin. lib.4. cap.6. Anselmus de Imagine Mũdi.
lib.1.c.20.Tomo 1.Vinc. Beluacens. in Specul.
natural.lib.32. c.21. In Mari Ligustico sita est,
159 modico distat interuallo mille† circiter passuũ ab insula Sardiniæ. vt scripsit Nicolaus Leonic. variæ histor.lib.1.c.1.pluraq; de hac insula scribit Pausanias lib.10. Hæc eadem donata
fuit

160 fuit à Carolo Magno † Ecclesiæ Romanæ. vt
testatur Paul.Æmil. in eius vita.Ioan. Tilius in
Chronic. Regum Gallor. in eodem Carolo.
& voluit Carol. Sigonius de Regno Italiæ.lib.
3.Eandem etiam insulam Corsicam eidem Ec-
161 clesiæ donando confirmauit † Ludouicus
Pius Imperator in anno circiter. 817. vt testis
est idem Sigonius. libr. 4 Occupata post mo-
dum à Sarracenis Corsica, vnde Corsis fuit da-
ta à Leone IV. Summo Pőtifice tunc temporis
in Burgo, quæ Ciuitas Leonina dicebatur, ha-
bitatio. vt scribit Cælius Augustinius Histor.
Sarracenic. libro secundo. Illa à Sarraceno-
162 rum manibus à Genuensibus † est erepta,
quos expullerunt Pisani.Eandem post modum
Bonifacius Octauus summus Pontifex per in-
163 uestituram concessit † Iacobo II. Regi Ara-
gonum, & semper postmodum cum Aragoniæ
Regno stetit vnita. Vnde idem Iacobus Rex,
& Alphonsus eius filius Apostolicæ sedi exin-
de, fidei sacramētum apud acta eiusdem sedis
164 Apostolicæ descripta † præstiterunt; Quibus
Summus Pontifex census portionem, quam
pro eisdem Sardiniæ, & Corsicæ Regnis tene-
bantur, remisit. A quibus ius habet Rex Ca-
165 tholicus, vt dictū est de Regno † Aragoniæ,
sibiq; spectat ad eundem Regem, ob inuestitu-
ram ei factam ab Apostolica sede, tamquā Do-
mina per donationem Caroli Magni, Pipini,
Carolomani, Ludouici Pij, & aliorum; Et quā-
quàm hanc insulam possideant Genuenses, iu-
re ne, an iniuria non est meum: Philippi enim
nostri Regis Catholici gratia omnes fouentur.
Vnde non mirum si ab eo Genuensium Respu-
blica in possessione minimè turbatur. Tū quia
est de omni Christianorum Repūblica optimè
merita; Tum etiam quia maxima virorū Prin-
cipum Genuēsium multitudo in omnibus suis
Regnis, Dominia magna, & amplissima possi-
deat, & ob eorū innumeras Diuitias, toti Chri
stiano Orbi sunt præsto, & in asperis conflicti-
bus, ac necessitatibus, Principes Maximos co-
rum opibus semper adiuuarunt.

MAIORICÆ, & MINORICÆ. Istæ insu-
læ Balearides appellatæ, (quæ à Græcis Gym-
166 nesiæ dicuntur) à fundæ ictu: quia rectius,
quàm reliqui funda lapides iacerent. vt voluit
Diodorus Siculus libro 6. de quibus Virgilius
lib. 1. Georgic.

Stuppea torquentem Balearis verbera Fundæ.

Sic etiam Beniamitę, atque habitatores Gabaa,
cum essent pugnaturi, cū alijs Israelitis ob sce-
lus patratum in vxorem Leuitæ, inter cæteros
167 † habuerunt eos, qui fundis ad certū iacien-
res, vt capillum quoque possent percutere. vt
habetur Iudic. c. 20. & scribit Ioseph. antiquit.
168 Iudaicar. lib. 5. c. 2. Et Dauid funda † vsus ad-
uersus Philistæos, qua Goliā occidit. lib. 1. Re-
gum. c. 17. Hebræosq; funditores optimos ap-
pellauit idem Ioseph. antiquitat. iudaic. lib. 4.
cap. 5. fundæ inuentionem Plin. lib. 7. cap. 56.
Phœnicibus tribuit. Adeo verò Baleares ia̋cta
fundæ periti erāt, vt apud eos pueris cibo ve-
169 sci non † permitteretur, nisi illo, in loco su-
blimi posito, funda deiecto vterentur: vt post
Lycophronem, tradidit Lucius Florus lib. 3.
cap. 8. & habetur apud Liuium Epithom. lib.
60. & ante eos Aristoteles de rebus auditu ad-
mirabilib. cap. 88. quod, licet Aristotelem non
allegauerit, nouissimè probat Hieronym. Mer-
curialis de Arte Gymnastic. lib. 2. cap. 12. vbi
etiam adducit versus Ouidij. lib. 2. Methamor-
phos dicentis.

Non secus ex arsit, quàm cum Balearica plūbum
Funda iacit, volat illud, & in candescit eundo.

Erat etiam idem vsus Cyneciorum Aethiopū,
qui pueros impuberes exercebant ad certum
signū iacere, solis cibū præbentes ijs, qui signū
170 † tetigissent, vt narrat Diodor. Sicul. lib. 4. &
6. Duæ autem sunt hæ insulæ, quarū prima cir-
cuitus est circiter quadrigentorum octoginta
millia passuum. In ea Ciuitas Maiorica, in qua
Gymnasium adest. Altera vero insula, Minori-
ca appellata, tertia parte minoris circuitus, q̄
prima. Hæ insulæ fertilissimæ sunt, & omnium
rerum, quarum hominū vita indiget, abundan-
tissimæ; cuniculis refertissimæ, ità vt contrà il-
los, quia agros vastabant, ab Augusto militare
171 præsidium petitū † fuerit. vt est author Plin.
lib 8. ca. 55. Hæc Regna, cum alijs paruis adia-
cētibus insulis in anno Domini 1113. Raymū-
172 dus Berēgarius † Tertius, Barcinonæ Comes
IX. Genuensium, ac Pisanorū auxilijs adiutus
à Mauris, & Sarracenis eripuit; dumq; ipseà
suis Barcinonensibus, à Sarracenis obsessis, ac-
cersiretur, Regna eisdem Genuēsibus, ac Pisa-
nis commendauit, à quorū manibus iterū Mau
ri illa eripuerunt. Ob id, Pisani iterum rogatu
Paschalis II. Summi Pontificis, vt Mauros ex
Balearibus insulis pellerent, Pontificis deside-
rio annuētes, parata classe, dum ad Volaterra-
na vada, ventum præstolantur, Lucenses illorū
vrbem, defensoribus vacuā inuadunt. Ipsi Flo-
rentinorum auxilio adiuti, Lucensibus expul-
sis vrbem tutati sunt, vt Baptista Platina in Pa-
schali II. est author. Ità vt vsque ad annum
1131. quo Raymundus mortuus fuit, insula-
rum Balearium res inter mortua fuerit. Donec
in anno 1229 Iacobus Fortunatus Petri II. Re-
gis Aragonum filius instructa acie à Sarrace-
norum manibus Maioricam recuperauit, vt in-
174 ter † alios testatur Regens Mainoldus de
titul. Philippi Regis. Ante eū Lucius Marineus
rerum Hispanic. lib. 10. cap. 15. lib. 11. cap. 27. à
quo demum in Regnis eisdem successit Philip
pus Rex Catholicus, vt dictū est in Regno Ara
gonum. Quamquàm Baptista Platina in Gre-
gorio IX. dicat recuperatam Maioricam à po-
testate Maurorum per Regem Ferdinandum
Aragonem; vt cumq; tū res se habeat, sufficit
recto

recto ordine, ac successione ad Philippum nūc
175 Regnantem peruenisse, † quorum meminerunt
tam de Maiorica, quàm de Minorica Ioan.
Baptista Carrafa Histor. Neapolit. lib. 5. & Franciscus
Ferrettus in Nocturno. 8. Ioan. Laurentius
Anan. in Fabric. Mundi. Tractatu. 1. Strabo.
lib 5. Beatus Anselmus de imagin. mundi.
lib. 1. cap 20. tomo 1. Iul. Solin. in Polyhist c. 25.
Vincent. Beluacens. in Specul. Historial lib. 1.
cap. 83 & in Specul. natural. lib. 32. cap. 21. Vegetius
de re militar. lib. 1. Polydorus Vergil.
de Inuentorib. rer. lib. 2. cap. 11. Petr. Bellug. in
Specul Princip. rub. 18 § Per quam num. 15. &
rub. 54. §. vltim. num. 1. Leo Afer in Histor.
African. lib 2.

MAROCCI. Est Regnū Marocci in Barbaria,
super quo, præsertim in Prouincia Duccala,
176 Rex † Catholicus ius habet ex successione
Regum Portugalliæ, dum illam prouinciam
totam expugnarunt cum exercitu quingentorum
Equitum profligando Marocci Regem
pugnantem cū duodecim millibus equitibus
Arabibus, vt testatur Leo Afer. in Historia
Africæ. lib 2 dum loquitur de oppido Azafi.
licet modo reperiatur recuperatum penes
eosdem Reges Barbaros, spem tamē habemus
postliminij.

ORANI. Ciuitas Oraniæ, Maxima, ac frequētissima,
177 ab Afris ad Mediterraneum † Mare
constructa, & in ea Africæ Regione posita,
quæ Regno Murciæ in Hispania opponitur,
munitissima illa, ac fortissima est. Quo tempore
fuit capta, insignis erat & Aedificiorum. Templorum,
Collegiorum, Xenodochiorū, Balneorum,
atq; hospitiorum, eleganti forma extructa;
Muris vndiq; altissimis cincta, Catalanorum,
ac Genuensium mercatorum frequentia
primum copiosa. Respublica erat, quæ perpe-
178 tuos cum Telensinorum Rege † bellorū conflictus
exercebat, illáq; vir consularis quidam
Primarius gubernabat, milites tenebat, q mercatorum
sumptibus alebātur; quibus cum Catalanos,
Baleares, aliosq; vexabat, ita vt Ciuitas
Christianorum mancipiorum plena esset.
179 Qua in dignitate moti Ferdinandus. & † Elizabeta
Hispaniæ Reges, vt Christianos liberarent,
classe ingenti Oraniam aggressi, & infœlici
primum Marte pugnatum est. Verum aliquibus
demum mēsibus inter lapsis Don Francisci
Ximenes de Cisneros, Archiepiscopi To-
180 letani, † & S. R. E. Cardinalis medio, instructiori
Classe dimissa, Oraniam occuparunt in
Anno 1507. Propè Oraniam est oppidum Mersalcabir
nūcupatum, quod fuerat ad Mare conditum
à Rege Telensinorum, in quo est Portus
181 † latissimus. quo, alium reperiri posse latiorem,
difficile est, ab eisdem Christianis occupatum.
Ab ijsdem postmodum Regibus, Regnum
illud iure legitimo succedendi transmissum est
182 † ad Philippum Regem Catholicum, de quibus
scribunt Lucius Marin. Rer. Hispanic. lib.
21. cap 11. Leo Africanus in Description. Africæ
lib. 4. in Orania in Mersalcabir. & in Mustuganin.
& Ioan. Laurentius Anania, in Fabrica
Mundi. Tractat. 3.

ALGEZIRAE. Afris Gescir, nobis insulam
183 sonat, est autem latinis dicta Algezira. † siue
Algira, vel Algerium, inde desumptum nomen
putant, quòd insulis Maioricæ, & Minoricæ, atque
Geuisæ adiaceat. Conditores huius vrbis
Afros fuisse dicunt, ex familia Mesgana originem
trahentes, quare, & apud antiquos Mesgana
fuit appellata. Spaciosissima erat Ciui-
184 tas, muris † elegantissimis, atque munitissimis
cincta, ædificia sumptuosa, & ars quælibet
suum habet locum. Hospitiorum, Templorū, ac
Balneorum mira elegantia. Templū maximum
habet, & amplissimū in Maris littore positum.
In ea parte, quæ Mare respicit, deambulacrum
habet, eius Ciuitatis Muro super instructum,
amœnissimum quod maris fluctibus alluitur.
Hortos habet in suburbio, omnibus fructuum
generibus refertissimos. Flumen nobile habet
Ciuitas à parte Orientali. Planiciem habet in
latum ferè triginta, in longum vero quadraginta
quinq; milliaria, estq; omnis generis fructi-
185 bus feracissima. Paruit olim † Telensinorum
186 Regum Imperio, & post Regum † Bugiæ. In
anno Domini circiter 1340. Alphonsus Vndecimus
Rex Castellæ, & Legionis hanc vrbem
quæsiuit. author est Lucius Marineus Histor.
Hispanic. lib. 7. cap. 1. Quæ successu temporum
amissa, iterum à Ferdinando Rege, & Elizabe-
187 ta coniuge recuperata, tributum † quotānis
eidem Regi numeratum fuit. Quo Ferdinando
mortuo Barbarossa Argiræ Regnum occupauit:
quo Telensini occiso, Carolus Cæsar V. in
anno 1541. instructissima classe sociatus eam
188 recuperare † procurauit; quo in loco cū ventis,
ac tempestatibus, terra, mariq; infœliciter
pugnatum extitit: vt latius dixi supra c. 42. ne
idem hic repetam ibi me remitto; nam & ibi
dixi, non modò in Africa eundem Regem supradicta
quæsiuisse, sed Mellilam, Trabacam,
(quæ Bugia dicitur) & Tripolim.

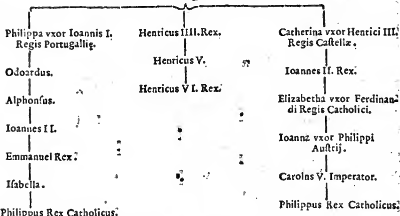
ANGLIAE. Et si Regnum Angliæ, ac Brito-
189 nes per Elizabetā Reginam, sic Domino † volente,
administrentur; In Anno tamen Domini
nostri Iesu Christi 1569. Pius V. Pontifex Maximus
per suam Constitutionem incip. Regnans
in excelsis. illam Regno, & omnibus Dominijs
190 † priuauit, & subditos omnes ab eius nexibus,
& iuramentis absoluit. Postmodum in anno
1588. Sixtus V. Pontifex Maximus de eodem
Regno, ac Britonū, inuestiuit Philippum
191 Regem Catholicum, vt primo quoque † tempore
illa inuadat, capiat, & occupet, & Regno,
illiusq; Dominijs cunctis, illa ipsa ab Apostolica
Sede recognoscat in Feudum; declarauitq;
eandem Elizabetham, Rebellem, Perduellem,

Ee Hæ-

Hæreticam,excommunicatam,& Anathematis
fulmine ictam,Regio titulo, ac dignitate indi-
gnam , & priuatam , vt latius meminit Petrus
Lindebergius Rer. Europæ Memorabil. lib. 2.
Quia ipsa se caput Ecclesiæ fassa est , sibiq; iu-
ramentū quoad spiritualia, & ecclesiastica,sa-
192 tis†nephandum præstari passa est.vt per Ni-
col.Sander.de Schismate Anglican.lib.3.Adeo
quòd Claues Ecclesiæ, ausa est in Pontificiæ
potestatis detrimentum,sibi vsurpare.Nec du-
biū est,aut in ambiguitatem reuocandum, Pon
tifices Maximos potestatem hanc habuisse, &
habere priuandi eandem Reginam suis Domi-
nijs, per ea , quæ hoc eodem capite diximus,
dū de Regno Nauarræ loquuti fuimus : & mul-
ta ad propositum tradidit Anastasius Germo-
nius. de sacrorum immunitat. lib. 3. cap. 13.
num.42.cum pluribus seq. nouissimè Ludoui-
cus Carbonus de legib.lib.3.cap.6.& nos ple-
nius egimus alibi . Ex alio etiam , quoad Re-
gnum Angliæ Pontifices Romani habēr super
193 eo†trāsferendi potestatem: nā in anno Do-
mini 1213.Ioannes Rex Angliæ Regnum illud
ab Apostolica Romana Sede recognouit,ac il-
lud ei vectigal fecit ; non solum autem illud,
sed etiam Hybernicum , vt testatur Iacobus
Meyerus Annal.Flandriæ lib.8 dicens.Ioannes
Anglus metu perterritus,suisq; rebus diffisus,
cum Pandulpho Romani Pōtificis Legato , pa-
cem composuit , pulsos Episcopos in patriam
reuocauit , Angliamque , & Hyberniam Sedi
Apostolicæ in æternum fecit vectigales , per
magnum auri pondus in singulos annos pen-
dere pollicitus . Hæc Meyerus. de quo Ioanne
Angliæ Rege, hæc scribit Flauius Blondus Hi-
stor.Decade 2.lib.6.Tunc (inquit) Ioānes Rex
Anglorum , vires suas Regi Francorum impa-
res fore veritus,ad Innocentij Tertij Pontifi-
cis Romani misericordiam confugit. Namque
Angliā , Hyberniamq; Romanæ Ecclesiæ Feu-
datarias ex fœdere constituens , centum auri
Marchas pro vtraq; Insula quotannis soluere
est pollicitus. Et Polydorus Vergilius Histor.
lib. 15.Non multo post(inquit) Ioannes perin-
dè , ac Innocentius Papa mandarat , primum
Diadema capiti ademptum , Pandulpho Papæ
Legato tradidit, nunquàm id, aut ipse,aut hæ-
redes accepturi,nisi à Pōtifice Romano. Tum
Pandulphus, tamquàm Pōtificis Vicarius,Dia-
dema illi restituit. Sed quoad census solutio-
nem , varia tradiderunt Historiarum scripto-
res.Nam hac de re ità scripsit Antoninus Flo-
rentinus Histor.parte 3.titul.19.§ 5.Anno (in-
quit) 1223. Ioannes Rex Anglorum spontè de
consilio suorum Principum obtulit , ac liberè
concessit Deo , & Apostolis eius sanctissimis
Petro,& Paulo , & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, &
Domino Papæ Innocentio Tertio , totum An-
194 gliæ Regnum,& Hyberniæ pariter†cum om
nibus iuribus , & pertinentijs suis ; & fecit,ac
iurauit homagium pro dictis Regnis dicto In-
nocentio Papæ, vt illa de cætero, vt Feudata-
rius ab ipso Papa , & successoribus eius, tene-
ret ; statuitq; , vt pro omni seruitio dictarum
Regionum (saluo per omnia Donario Beati
Petri) Romana Ecclesia, annuatim mille mar-
chas perciperet:Septingentas pro Regno An-
195 gliæ , † & trecentas pro Regno Hyberniæ.
Hæc Antoninus . Quod factum fuisse in anno
1212. scribit Ioan. Bodinus de Republic.lib.1.
cap. 9. Quinimmo, & antea in anno circiter
1160. Henricus Rex Angliæ hoc idem promi-
serat Alexandro Tertio Summo Pontifici ; vt
196 Baptista Platina, testatur in eius vita.†dum
ait: His autem rebus iureiurando confirmatis,
Regni Anglici titulum , in se , atq; in hæredes
suos transferri meruit , Pontifice annuente.
Hinc obseruatum est, vt omnes Anglici Reges
à Romano Pontifice Regni iura recognoscāt.
Hæc Platina . Ex ijs liquido constat,quòd cum
Romana Ecclesia in eisdem Regnis ius habe-
ret , potuit eadem Philippo Regi Catholico
absque dubio concedere , cum ex præfatis ef-
197 fecta essent Feuda Ecclesiæ , † vt nouissimè
concludit Sfortia Oddus de restit. in integr.
q.92. articul.9.nu.95.Habebat,& antea Philip-
pus Rex Catholicus ius in eisdem Regnis , vti
198 Comes Flandriæ trecentarum † Marcharum
annuarum in annos singulos sibi debitarum
ex censu promisso olim anno D.N Iesu Christi
1066. per Gulielmum Angliæ Regem. vt scri-
bit Iacob. Meyerus Historic. Flandricar.lib 3.
Ex alio etiam competit ius in Regno Angliæ
Catholico Regi , Quia vltimus legitimus Rex
199 de domo Lancastria fuit Henricus † Sextus
Rex Angliæ, qui expulsus, ac occisus ab Odo-
ardo Duce Eboracensi,continuauit Tyrannicè
Regni vsurpationem , vsque ad Elizabetham
nunc Regnantem . Deficiente itaque, Henrico
Sexto , absq; masculina prole,supererant Phi-
lippa vxor Ioannis I. Regis Portugalliæ,& Ca
therina vxor Henrici I I I. Regis Castellæ , ex
quo Odoardus Princeps Vualliæ filius eiusdē
Henrici VI. opera eiusdem Ducis Eboracensis
fuerat veneno extinctus : Vnde successio spe-
ctabat ad illas vti Henrico VI.proximiores,sic
enim Genealogia se habet .

Ioannes,

Ioannes, & Blanca coniuges Lancastriæ Duces.

Vnde Rex Catholicus potius, vt consuleret Christianæ Reipublicæ, quàm Dominandi desiderio accēsus, vt insulam illam iterum abiecto errore, ad Christi fidem reduceret, in Anno 1588. potentissimam classem instruxit, vt Reginā debellaret, frustratus tñ fuit sua opinione: de quo tātopere gloriatur eadem Elizabeta in illo suo edicto facto. in anno Dñi 1591. sub die 18. Octobris. de quo meminit idem Lindebergius. lib. 2. Sed tñ hæc sua, aliorumue gratulatio magnifacienda non est: sunt enim hæc omnia posita in manu Dei, tamquàm facta Regū. Deus enim Optimus Max. permittit, qñq; impium exaltari, vt ad pęnitentiam illum præstoletur, vel grauiori pęna illum affligat, & casu maiori deprimat; aut ad bonorum, ac perfectorum exercitationem. Manebit autem pro illa suus dies: vt optimè aduertit Andreas Philopator ad edictum Elazabethæ. sect. 2. nu. 150. non enim abbreuiata est manus Domini. Inducit Philopator exemplum illud Iudicum. c. 10. vbi Israelitæ ter à Deo moniti, vt filios Tribus Beniamin insequerentur. Tamen bis Israelitæ fugati; Tertia tñ vice Beniamitæ afflicti sunt.

INSVLARVM CANARIÆ. Ab an-
200 tiquis Latinis scriptoribus vocatæ sunt† Insulæ Fortunatæ. De his scribit Plato in Critia, siue Atlantico circa finem. Vocantur etiam Insulæ Atlanticæ; quia in cōspectu Atlantis Mauritaniæ montis sitæ sunt. de qbus insulis loqtur etiam Aristoteles de reb. audit. Admirabilib. c. 82. & Strabo lib. 3. de illis ait: Nominatimq; Insulas quasdam Fortunatas celebrant, quas in præsentiarum commonstratas, nouimus nō longè admodum à Mauritaniæ promontorijs disiunctas, quæ Gadibus oppositæ sunt. His in lo-
201 cis Beatorum† sedes esse, Elysiosq; campos vocari, cecinit Homerus lib. Odysseæ 4. dū ait:

ἀλλά σ' ἐς Ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅτι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς,
τῇ περ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν·
οὐ νιφετός, οὔτ' ἂρ χειμὼν πολὺς οὔτε ποτ' ὄμβρος.
ἀλλ' αἰεὶ Ζεφύροιο λιγυπνείοντος ἀήτας
Ὠκεανὸς ἀνίησιν ἀναψύχειν ἀνθρώπους.

Qui versus ità interpretantur latinitate donati:

Te verò Elysium ad campum, vel ad vltima terra
Cęlestes mittent, flauens vbi nunc Rhadamantus.
Victus vbi facilis, nō Nix, non frigora, & Imbres;
Stridula sed semper Zephyrorum sibilat Aura,
Quam placida Oceanus, mittit per amœna vireta.

Hūc imitatus Virgilius lib 6. Aeneidos inquit:

Deuenere locos lętos, & amœna vireta
Fortunatorum nemorum, sedesque Beatas.
Largior hic Campos ęther, & lumine vestit
Purpureo, solemque suum sua sidera norunt.

De ijsdem Tibullus lib. 1.

Hic choreæ, cantusq; vigent, passimque vagantes
Dulce sonant tenui gutture carmen aues.
Fert Casiam non culta seges, totosq; per agros,
Floret odoratis terra benigna rosis.
Ac iuuenum series, teneris immixta puellis
Ludit, & assiduè prælia miscet amor.

202 Clearchum Solensē† scripsisse legimus: Beatorū insulas fuisse iuxta Herculis Briarei colūnas, ad quas in Gades & Tyrius, & Græcus postea Hercules, accessit: vt est author Aristoteles in dicto lib. de reb. auditu admirabilib. De his
203 ità scribit Plutarchus in Sertorio. At qa†(inquit) salū vehemente Zephiro intumuit, nauesque Sertorij cōplures ob læuitatē in littus scopulosū expulit obliquas, ipse paucis nauibus cū Mari per tēpestatē, & per hostes summoueretur terra, dies decē cū aduersis fluctibus, & sęua luctatus tēpestate, magno labore sustinuit. Vbi cęciderūt vēti, delatus in insulas quasdam

est, dispersas, sitientes, vbi commoratus est. Ex quibus soluens, transmissoque freto Gaditano, dextrorsum flectens ad eam Hispaniæ oram, quæ exposita Oceano est applicat, paulò supra ostia Bætis, qui in Oceanum Atlanticum se exonetās circumiectæ Hispaniæ nomen dedit. Hic Nautæ quidam conueniunt eum, modo ex insulis Atlanticis aduecti. Sunt hæ duæ per angusto diuulsæ freto, & distant ab Africa, Duodecies centena millia passuum, Fortunatæ appellātur. Imbres habent moderatos, sed ratos plerunq;, molles ventos, & rorantes. Vnde solum bonum est, & vber. Non sementi modo, & Plantis, sed & sua sponte profundit fructus qui copia, & suauitate, populū alere ociosum, abunde citra laborem, hominumq; fatigationem valeant. Cœlum ambit has Insulas temporum moderatione, & vicissitudinis mediocritate, lęne. Namque ex hac plaga illuc perflant Boreæ, & Subsolani propter tantum interualli, in locum delati vastum dissipantur, & anteq̄ eo perferantur, vim suam amittunt. Qui circumfunduntur Marini Cauri, atque Zephiri lentas pluuias ex Pelago, & raras afferentes. Sæpius autem humentibus serenitatibus refrigerantes alunt lęniter. Vnde fides vsq; ad barbaros petlata, firma est, campos Elysios eo loco, & Beatorum sedes, quas decantauit Homerus, esse. Hęc Plutarchus. Quamquàm Iulius Solinus in Polyhistore. cap. 25. Tres Insulas Fortunatas nominet, è quibus solum vocabulū dicit, esse signandum. quem sequitur Fridericus Scotus in consil. 16. num. 4. lib. 6. tom. 1. Plinius lib. 6. cap. 32.

204 † Sex Insulas istas enumerat: Primam Ombrion, duas Iunonias, Quartam Capprariam, Quintam Niuariā, & Sextam Canariam. Quem sequitur Vincētius Beluacen. in Specul. Historial. lib. 1. cap. 79. Nostro æuo Duodecim sunt Insulæ, alijs tamen nominibus appellatæ, quarum aliquæ minimè habitātur, nomina illarum

205 sunt, † Canaria, Lanzarote, Forteuentura, Teneriffa, Ferra, Gratiosa, Sancta Clara, Allegrezza, Palma, Gomera, Rocca, & Insula Luporum: quæ omnes à Canaria, Canarię denominantur, vt Plinius ait, à multitudine Canum ingentis magnitudinis; vel vt alij dicunt à multitudine Cannarum, ex quibus Saccharum conficitur. De his etiam scribit Ananias in Fabrica mundi in tractat. 3. Hæ insulæ tempore Henrici III. Regis Castellæ à Militibus Cantabris, & Hispalensibus, qui ibi adnauigarunt, cognitæ fuerunt, quarum vnam Lanzarotem cœperunt, & Regem, eiusq; vxorem, qui eis Auxilio fuerat, vt alium idem pretendentem opprimeret, & captos in Hispanias asportarunt. Qua nouitate motus Hēricus Rex, vt Canarias ob-

206 tineret, † Ioanni Benthacourtio, militi Gallo Fendi nomine concessit, naues ei, militesque pro belli usu assignando, qui duas Insulas Lanzarotem, & Forteuenturam expugnauit, & ad melioris vitæ Christianæ fidem dedūxit. Demum in anno 1431. Eugenius IV. Summus Pon-

207 tifex, Ioanni Secundo† Henrici Regis filio concessit. Quæ postea mediante pecunia ad Ferdinandum Perazam peruenerūt, qui in vanū pro alijs Insulis laborauit. At successu temporis illarum duas Comitatus titulo decoratas, Gomeram, & Ferream, Ferdinandus Catholicus Rex, Elizabethę vir, Didaco Heredię concessit, qui pro alijs capiendis viros strenuos Petrum Veram, & Alphonsum Moxicam, destinauit, qui tribus annis in ea re peragenda consumptis, Canariam Insulam maiorem subiece-

208 runt, in qua† vti aliarum Insularum Metropoli Episcopalis dignitas est erecta. Aliæque Insulæ Palma, & Teneriffa ab eodem Rege sub

209 actæ, & ab ipso † ad Philippum Regem Catholicum iusto successionis ordine peruenerunt, quo, & Regnum Castellæ. De his multa, ac diuersa scripserunt Anton. Nebrissensis Historiar. Hispanicar. Decade 1. lib. 1. cap. 1. & lib. 4. cap. 3. Lucius Marinæus lib. 19. cap. 15. Paulus Moriggius in Histor. Religion. cap. 59. Ioannes Bodinus de Republic. lib. 1. cap. 9. Gaudentius Merula in Sylua variæ lectionis lib. 5. cap. 40.

LVSITANIÆ, ET ALGARBIORVM.

Inter acquisitiones Regnorum Hispaniæ, placeuit mihi Portugalliæ, & Algarbiorum Regna

210 inserere, quamuis fuerit † vltima Regis Catholici, ac nouissima acquisitio. Supra cap 4. describimus Arborem Regiæ Genealogiæ ex materno genere Philippi Regis Catholici, qua apparet linea recta successionis hæc Regna ad eundem Regem spectare. Mortuo Sebastiano

211 † Rege Lusitaniæ, infœlici casu, pugnando cum Mauris cum Rege Fessæ, successit Henricus Cardinalis, sexagenario maior, cuius tempore introducta est cōtrouersia magna successionis, concurrentes fuere Raynutius Farnesius Parmæ, & Placentiæ Dux, filius Mariæ, quæ erat filia Odoardi, filij Emanuelis Regis Lusitaniæ: Catherina Brangantiæ Ducissa, quæ erat eiusdem Odoardi filia: Antonius Prior Crati filius naturalis Ludouici, filij eiusdem Emanuelis: Ac Philippus Rex Catholicus filius Isabellæ filiæ eiusdem Emanuelis Regis. Quo in negotio grauissimi omniū prætendentium Iureconsulti consuluere, & tamen decisio cessit

212 ad fauorem † Regis Catholici. Quieuerunt etiā Raynutius, & Catherina, non autē quieuit Antonius. Is enim pertinaciter suæ opinioni fidere voluit, ac inniti infimæ Plębis hoibus, nec voluit redire ad cor, & iura sua modica cognoscere, & rē in Philippi Regis manibus reponere, à quo ob Gētilitiā necessitudinem potuit supremis, & maximis fauoribus affici. Sed Gallis ipse, Anglisq; aliqbus confisus, fortunā, ipsiusq; aleam tētare voluit, ob quod in maximum miseriarum cumulum, vana spe ductus, cæcidit; Nec Prudētia, qua erat ornatus, præuidere valuit.

luit (Regnandi namque cupiditas, sublimium etiam virorum intellectus obtenebrare solet) eos, qui ei bella suadebant, non amore, vel beneuolentia, sed odio potius, & inuidia moueri, cum viderent Philippum Regem Catholicum, Dei Optimi Maximi beneficio, & suarum virtutum merito, ad illam Graduum sublimitatem eleuatum, ad quam nullus fortassis vnquàm Regum, aut Imperatorum Christianorum peruenit, illamque si non viribus, corde saltem æstuantem iram in eum hoc pacto euomerent. Super iuribus Regi Catholico spectantibus super iisdem Regnis plurimi scripserei inter quos cum essem ferè nouus Tyro ostendit mihi suas allegationes pro Philippo factas
213 † Franciscus Aluarez de Ribera I. C. Excellentissimus, & Christianis animi dotibus conspicuus, in hoc Regno in supremo Collaterali Concilio Regens meritissimus; & dum hæc transcribuntur, apud Catholicam Maiestatem in Cõcilio supremo Italiæ Consiliarius: in quibus, & iure, & Historiarum exemplis Philippi causam optimè tutatus est. Scripsere, & alij plerique. Et post adeptam Regnum scripsit Mi-
214 chael ab Aguirre† Apologiam contra alios, qui pro Raynutio, Catherina, & Antonio scripserant, in qua pulchro ordine illorum fundamenta euacuauit, quam impressam suis manibus mihi dono dedit. Senator in Cõcilio Neapolitano postmodũ à Rege creatus, diẽ obijt. Historiam hanc latinè scripsit Ioannes Antonius Viperanus in Commentarijs de obtenta Portugallia. & plenius, ac frugalius Hieronymus Francus Connestagius Genuensis, qui Historiam Italo Idiomate vno volumine, decem libris diuisam, miro, & conspicuo ordine, non modo facti, sed iuris seriem prætexendo, optimè conscripsit. Regnum vero Lusitaniæ, seu Portugalliæ, ac Algarbiorum ex eisdem Castellæ, & Legionis Regibus processisse, nulli dubium est. Quia quoad Lusitaniam notoriũ est,
215 Alphonsum VI Ferdinandi † Primi filium, & Sanctij Maioris Nepotem, Tharesiam filiam nuptui dedisse Henrico Comiti Lotharingiæ, qui ex inde primus Portugalliæ Rex dictus est. Vnde processerunt Reges Portugalliæ, qui
216 ad eundem Philippum† Regnum cum titulo transmiserunt. vt scripserunt Rodericus Toletanus lib. 6. cap. 21. & lib. 7. cap. 5. & Alphonsus de Carthagena Episcopus Burgensis in Anacephaleosi. cap. 75. Quoad Algarbium, vulgo dictum Algerbe, vero similiter processit ab eisdem Regibus; vt ab Alphonso X. fuit sub Comitatus titulo datum Alphonso III. Portugalliæ Regi, ex quibus genitus fuit Dionysius Rex Portugalliæ, qui se primus Algarbij Regem nominauit. Alphonsus de Carthagena. cap. 84. Lucius Marine. lib. 7. cap. 2. & Michael Ritius de Regibus Hispaniæ. lib. 3. in Alphonso Decimo. Choppin. de Doman. Franciæ. titul. 1. sub nu. 9. dixi in Cõmentarijs Genealogia Regum Lusitaniæ in Philip. 2.

INSVLARVM INDIARVM, TERRAE FIRMAE, NOVI ORBIS, AC MARIS OCEANI. Eorundem Regnorum, & acquisitionis Historię, permulta volumina à diuersis Latinis, ac Hispanis scriptoribus exarata sunt, quorum substantiam, breui verborum compen
217 dio referam. Nouus † orbis appellatus est, tam loca Peninsularia, & Insulæ passim quæ sitæ diuersis temporibus, quàm etiam Terra firma. Et quemadmodũ India illa Asiæ maxima prius cognita, Orientem claudit, sic ista Occidẽtem. Terra firma ad Septentrionem vergit, Hispania noua, & Terra Florida appellatur. Peruti vero Regnum dicitur terra ad Occidẽtem ver
218 gens. Insulæ † verò hæc sunt, Hspaniola, Cuba, Iamaica. Guanahana. Hayra, quæ sancti Dominici Insula dicitur, Desiderata, Crux, Matinina, Monteferrata, Sancta Maria Rotunda, S. Martinus, S. Maria antiqua, S. Cruce, Buchema, S. Thomas, Paria, Guanaxia, Iguerra, Vera, Zorobara, Aurea Vnionũ, Zebutha, Hicaragna, Guattimala, Chiuera, Tolmanna, Agama, Canada, Arcadia, Agugna, Ocelaga, Orbellãda. Granozza, S. Petrus. Maida, Orlanda. Briona, Florita, Bermuda, Maugna, Guanina, Zugarea, Malhada, Iucatan, Cartagena, Cubagna, Cumana, Taraquil, Quahutemallan, Quiuiria, Arma, Popaian, Caramanta, Quimbara, Quita, Puna, Guanca camba, Caicos, Zabana, Iumenra, Maiguana, Sauana, Curates, Bonica, Maiogora, Babocca, Maniga, Bahama, Bada, Guadalupe, Antica, Amona, Mangalatea, Clauigna, Simbrero, S. Christoforus, S. Vicẽtius, Goa, Aliaq; propemodum infinitæ, quæ constituũt Nouum Orbem, in quibus sunt Regna Messici, Peruti, ac Insulæ Moluchæ; vt diximus supra cap. 42. Ab anno enim Domini Nostri Iesu Christi 1492. Ex liberalitate Regum Ferdinandi, & Elizabethæ coniugum, medio Christophori Columbi
219 esse factam primam illarum Insularum † inuentionem, quem ob id Oceani Maris Admiratum creauerunt, notum est. Et quamquàm Inuidia, quę semper magnorum factorum Comes est, nonnulli quæsierint apud eosdem Reges, varijs illum calumnijs cumulare, incorruptum tamen eorundem Regum iudicium, non permisit, vt tanti viri facinora præclarissima, Inuidia, aut liuore, aut ingrati officij redditione deturparentur. Eo tamen, non sine Reipublicæ Christianæ maxima iactura, ac omniũ rectè considerantium dolore, vitæ sublato, alij non defuere, qui virtutis suæ æmulatores, eodem itinere progressi, tutiori tamen aura affecti, quasi illius vestigia imitantes, vlterius prosequuti sunt: inter cęteros grauis memorię Fer
220 dinandus † Cortesius, qui in Regno Messicano, Mutezuma Potẽtissimo Imperatore deleto à Carolo V. Cęsare Gubernationem supremam

obtinuit, Marchionatus Vallis Nuaxacæ titu-
lo, ac per nouam Hispaniã rei militaris supre-
mus præfectus, creatus est: qui Inuidiæ etiam
virus euitare nequiuit, quod ei minimè no-
cuit, & ipse parum postmodum in fatis con-
cessit. Huic Ferdinandus alter Magaglianus
211 inuicti vir†animi, ac non minoris virtutis, &
prudẽtiæ successit. Hic enim fretum antea nec
auditum, nec cognitum, adinuenit, quod po-
stea sortitum est eius nomen, vt fretum Maga-
glianum dicatur, & in ipso ab Occidente in
Orientem trãsgredi faciliter posse docuit. Hic
magnam Insulam Zebutham reperit, & cum il-
lorum Rege fœdus iniuit, & dum cum princi-
pe insulæ Mauthanæ bellum gereret pro Chri-
sti Domini nostri fide, sagitta percussus, inte-
rijt, & migrauit ad cœlũ. Blascus Nunius vnio-
212 nũ†insulas Hispaniæ Imperio adiecit. Maie-
statis autem reus factus, ob affectati illius Im-
perij libidinem, atq; suspitionem, capitis pœ-
nam sustinuit. Huic Didacus Almagrus, & Fran
213 ciscus Pizzarrus†succedentes, Magnũ Peruti
Regnum quæsierunt, & demum sibi ipsis super
dominandi pcedentia cõtendentes, Almagrus
Pizzarri opera laqueo strangulatus, Pizzarrus
paucis post annis, domi ab Almagri confœde-
ratis occisus est. Ad Philippum itaq; Catholi-
cum Regem peruenere à Ferdinando, Ioanna
filia, Carolo Imperatore Philippi patre. Iisque
Regibus concessio facta fuit ab Alexandro
214 †Sexto Summo Romano Pontifice sub data
4. Nonas Maias, anni 1493. vt horum omnium
meminere ex nostris Alphonsus Aluarez in
Specul. Roman. Pontific. cap. 31. Francisc. Var-
gas in lib. de Episcop. Inn. dict. Alanus Copus
Dialog. 6. cap. 9. Anastas. Gernius de sacror.
immunit. lib. 3. cap. 13. nu. 30. 31. & omnes Hi-
storici præsertim Ioan. Laurent. Anania in Fa-
bric. Mundi. tractat. 4. Lucius Marinæus in Hist.
Hispanic. lib. 19. cap. 16. Francisc. Lopez. in Hi-
stor. Indiar. Ioan. de Barros in Commentar.
earundem latissimè Petrus de Cieca in Histor.
Magni Regni Peruti. Ioan. Bodin. de Repub.
lib. 1. cap. 9. Ioan. Nicol. Dolionus in Compen-
dio Histor. lib. 4. Thom. Bozius de statu Italiæ,
lib 4. cap. 1. Ioan. Petr. Maphæus in Histor. In-
dic. lib. 1. & 8. & plúries. Gaudentius Merula in
Sylua variæ lectio. lib. 5. per totum. Petrus Mes-
sia in Sylua sua parte 4. cap. 1.

Lucius tamen Marinęus in dicto lib. 19. cap.
16. supra allegato, dicit in quadam dicti Noui
orbis insula, fuisse Augusti Cæsaris Numisma
repertum, quo dicit fuisse gloriam nouis his
nauigantibus ereptam, quòd earundem insu-
larum nauigatio Romanorum tunc dominan-
tium tempore fuerit cognita. Quod certè mi-
215 randũ mihi videtur, nec dici à tãto viro†de-
buisse fatendum est. Quo iure enim hanc fabu-
lam, atque imposturam sibi persuaderi fecit,
anili potius fœminæ dignam; non modo non
Historico, vt ipse profitetur, sed ne obtusioris
ingenij viro credendã? Si enim oĩum mũdi gen
tium libri videantur, non Caldæorum, non He-
bræorum, Aegyptiorum, Græcorum, nec qua-
rumuis aliarum nationum historiæ itá gene-
rales, ac singulariter, & distinctè conscriptæ
reperientur, quæ non transgrediantur solum,
sed ne æquari, aut comparari Romanorum Hi-
storijs valeant: quorum non modo bellorũ ge-
sta aduersus exteras gentes, diuersos Reges
per totum orbem, sed omnes penè Annales,
quinimmo Fasti dies, ac Diariæ res, memoriæ
mandatæ fuerint. Quid enim illud est, quod
eius Consiculus scribit Diodorus antiquitat.
lib. 4. Verum (inquit) de Regionibus, quæ arctũ
spectant, deque Britannicis rebus non referen-
tur à nobis, cum C. Cæsaris, qui Romanum vs-
que Britanniam Imperium protulit; easq; oras
incognitas antea, notas effecit, gesta comple-
ctemur. Et iterum idem Diodorus lib. 6. de in-
sulis referens. Quarum (ait) maxima est Britan-
nia, priscis temporibus, nullius aduenæ Impe-
rium experta: neq; enim Dionysium, neq; Her-
culem, neq; Heroa, aut Ducem quempiam, ac-
216 cepimus eos bello tentasse: nunc† C. Cæsar,
q propter gestas res, Deus est appellatus, prius
omnium Britannis subactis, certum eos dare
tributum coegit. Hæc Diodorus. Si igitur scri-
ptor iste Historiarum Maximus, Britanniã per
uenisse C. Cæsarem, pro miraculo habuit, hacte
nusq; ibidem neminem ante fuisse commemo-
ret: Quid est, quod effutit ad nouas has insu-
las Augustum Cæsarem peruenisse? Cur nulli
mundi hominum Historico, aut scriptori cui-
piam id innotuit? Cum autem omnium gesta
Reipublicæ Romanæ, suorumq; Principum ex
tot Illustrium scriptorum voluminibus appa-
reant, in vanum hanc sibi imposturam persua-
deri permisit, vt hac fabella, & mendacio suas
Historias fœdaret. Nõne potuit miles, aut alius
quispiam ex Hispania, Italia, vel aliunde plura
Augusti Cæsaris, aut aliorum Principum Nu-
mismata deferre, illaq; vt reperirentur disse-
minare? Aut non ne potuit illa habens suaque
euoluẽs circumstantibus dicere, Hoc ego Nu-
misma in hac insula reperi? Sed hæc omnia, cũ
à vero sint aliena, neminem sanè mentis hoc
credo nõ habiturum in fabulis. Vnde de hisce
Noui orbis Regnis rectè Alanus Copus, & ip-
se Anglus Dialogo. 6. cap. 9. Quæ (inquit) an-
tea ne extitisse quidem, vllis vnquã libris est
traditum, vlla fama, & auditione acceptum.

Quò verò ad Oceani Maris Dominium, ad
Catholicum Regem pertinere nulli dubiũ est.
Quemadmodum enim Fabulatores, Neptunũ,
227 quòd primus† Mare nauigasset, maris Impe-
ratorem appellatum asserunt, vt scribit Diodo
rus Sicul. lib. 6. dicens; De ijs verò alijs ex Sa-
turno, & Rhea natis, Neptunus, secundum opi-
nionem Creteusium primus nauigãdi arte in-
uenta,

uenta, classem instituit, eiusq; præfectus est à Saturno factus; quapropter traditum est posteris, Neptunum imperasse Mari, sacraq; ei à nauigantibus facta. Et hinc apud Virgilium lib. 1. Aeneidos, Neptunus inducitur, qui se iactat contra Aeolum:

Non illi Imperium Pelagi, sæuumque tridentem, Sed mihi sortè datum.

Sic Maris Regem eundem appellat Silius Italicus. lib. 17.

Talibus alloquitur Regem Maris.

Vnde illum aquarum parentem appellat Hesiodus dicens.

Aut Deus, ipsarumq; parens Neptunus aquarū.

Eodem modo, cum primam Oceani Occidentalis Maris nauigationē, Ferdinandus Rex Catholicus, instituerit, palam est eiusdē maris Imperium illi, eiusque successoribus deberi, quod etiam legitimo centum annorum spatio posse-
228 dere † Reges nostri. arg. l. si quisquam. ff. de Diuers. & tēp. præscript. Hinc si maris propriū
229 ius ad aliquem pertineat, vti† possidētis interdictum ei competit, si prohibeatur ius suū exercere. vt inquit Paulus in l. Sanè si maris. ff. de Iniur. Ijs accedit priuilegium cōcessionis, eisdem Regibus factum à Sūmo Pontifice, qui concedendi maris potestatem habet, vt statim dicam, & ideo Maris Oceani, & insularum Dominus est, & illi leges statuit Rex Catholicus, vt dicit Alphonsus Aluarez in Specul. Roman. Pontific. c. 31. col. 2. & Petrus Nauarrus de restitut. ablator. lib. 4. c. 2. num. 85. par. 2.

Sed omissa fabulatione ad veritatis Typum
230 accedens, ratio, cur Pontifici licitū † est Mare Oceanū concedere, illa mihi probabilior videtur. Nam secundus Pater Gētium Noa ex inuestitura à Deo sibi facta, Maris Dominium, ac possessionem accepit, dum sibi Nauem, (quam Scriptura sacra Arcam nominat, quia foris arceat, vt inquit Varro de lingua latina. lib. 4.) constitui fecit, eaq; facta sibi dixit, Ingredere tu, & omnis domus tua in Arcam: quā ingressam, Dominus de foris clausit, & cum Naui corporalem possessionē cępit. vt habetur Genes. cap. 6. & 7. Berosus lib. 1. & 2. Ioseph. Antiquit. Iudaic. lib. 1. cap. 3. Arca, autem siue Nauis, cū
231 fit † Ecclesiæ figura, vt probarunt Origenes Adamantius in Genes. c. 6. homil. 2. Augustinus contra Faustum lib. 12. cap. 14. Rupertus commentar. in Genes. lib. 4. cap. 7 t. & Noe fit Christi figura: sicut enim per vnū Noe seruatus est orbis, sic per Christum seruantur oēs: Et quemadmodum Noe per lignum conseruauit reliquias humani generis, ità Christus per lignum Crucis, & suam passionem, humanum genus à morte redemit. vt post antiquiores nouissimè censuit Benedictus Pererius in Genes. libr. 10. disputation. 12. nu. 85. in fi. par. 2. Idemq; Christus fundauit Ecclesiam supra firmam Petram, quæ erat Christus ipse. Nam, & ipse Maris erat Dominus, vnde cum pedibus naturalem Maris possessionem præmeret, admirantes ij, qui vi-
232 debant, dixerunt Matth. ca. 8. Quis est † hic, cui venti, & Mare obediunt? de quo Marcus Antonius Sabellicus in Genethliaco inquit:

Terga insueta potens Glauci sua planta cucurrit Nereos.

Quid? quòd etiam suis sanctis Christus Pontificibus hoc ius transmisit, cum omnem suā potestatem Petro contulerit: vt amplè probaui in Apologia aduersus sententiam Pilati, Aquilæ repertam, & alibi. Tātum igitur abest, vt penes Ecclesiam, ac illius Summum Pontificē non remanserit eiusdem concedendi Maris Iuris au-
233 thoritas. Hinc † Venetiarū Serenissimæ Reipublicæ, eiusq; nomine, Sebastiano Zanæ Duci XL. concessa fuit per Anulū Veneti Maris possessio ab Alexandro III. Pontifice Maximo. vt scripserunt M. Ant. Sabellic. Histor. Decade. 1. lib. 7. Gabriel Simeonius de origin. Venetorum. lib. 2. & Ioan. Nicolaus Dolionus in Compend. Histor. par. 3. sic dicitur Mare Venetum, Ligusticum, Creticum, Siculum, Tuscum, alijsq; nominibus: Illius enim, cuius sunt vicina loca
234 Mediterranea, censetur † pars Maris. l. Venditor. ff. commun. præd. gloss. in c. Vbi periculū. de elect. in 6. vbi Dominic. de Sanct. Gemin. in §. Porro. Dec. in c. licet causam. ext. de probat. & latissimè Bartholom. Veronens. de seruitut. vrban. præd. cap. 26. vbi meminit de Mare Venetorum, & Genuensium. & Ang. Mattheacius de via vniuers. iuris. lib. 1. c. 36. vbi meminit de eisdem, & latè de Dominio, ac possessione Maris noui orbis, & insularū Indiarū Regibus nostris Hispanis, & Lusitanis facta. Alios nunc titulos prosequamur, & si Regi Catholico sufficiebat titulus, Terræ firmæ, ac Maris Oceani Dominum, ac Regem dici; cum potiatur hoc in mundo illis, ea fœlicitate, qua nemo quispiam. Nam Deus à principio Cœlum, & terram creauit, In quibus cōtinebatur, & aqua, vt patet Genes. c. 1. & optimè concludit amicus noster Bernardinus Telesius de rerum natura. lib. 1. c. 11. & 12. Vnde satis est in hac vita Regem Catholicum Terram possidere, ac Maria: possidebit, & consequetur Cælum suis virtutibus, operibusq; quæsitum, cum Deus Optimus Maximus dignabitur illum vocare ad fruendos suarum actionum fructus.

ANTIOCHIAE PRINCEPS. Quoad Principatus dignitatem nihil hic dicam, sed in cōmentarijs de feudis dignitatum. Quantum au-
235 tem attinet † ad Dominium Antiochiæ, spectare ad Regem Catholicum vti Regem Neapoli, & Siciliæ, difficultatem non habet, cuius Principatum, Regnumq; possedit Boemundus Northmannus Roberti Guiscardi Ducis filius, & sui successores, vt scribit Marc. Ant. Sabellicus Histor. Decad. 1. lib. 5. & Celius Augustinius Histor. Sarracenicæ. lib. 3. ac Vuolphgan-

gus

gus Drechslerus in Chron. Sarracen. Eſt autem
236 Antiochia† pulchra Syriæ Ciuitas ad Oron-
tem fluuium poſita, cuius meminit Strabo. lib.
15. Plin. lib. 5. cap. 21. & lib. 11. cap. 5. Et ſi Iaco-
bus Vuimphelingus Rer. Germanicar. cap. 29.
dicat poſt Boemundum fuiſſe Antiochiæ Prin-
cipem Raymundum, Auſtrię Ducis filium Boe-
mundi Generum.
ARCHIDVX AVSTRIÆ. Pannonia ſupe-
237 rior fuit prius appellata Auſtria; † quæ ex
Oriente terminatur Hūgaria, quæ dicitur Pan-
nonia inferior; Ex occidente Bauaria; à Meri-
die Stiria, & eius montibus, atq; Illiridis; à Se-
ptentrione verò parte Danubij, ſiue Iſtri. Nori-
cum verſus, & montem Cætium, quem Germa-
ni Calemberg dicunt. Longitudo eius ſex die-
rum, latitudo vero trium. Terra nobilis, irrigua
aquis, vt quam ſecat Danubius, alijq́ue amnes
feracem faciunt. Vitibus conſita, lignis copio-
ſa, agro fertili, piſcibus abundans, vino exube-
rans, ità vt Bohæmis, Morauis, Sleſijs, & Baua-
ris in præbendo vino ſatisfaciat, & opes inde
maximas colligat. Ciuitatem habet Viennam,
Auſtriacorum Principū ſedem memorabilem.
Hi à principio Marchiones Auſtriæ appellati
fuere, vſq; ad tempora Hērici Marchionis, qui
à Friderico I. in Anno 1156. ex Marchione,
Dux creatus extitit. Et demum ſucceſſu tempo
ris, cum Ducatus Dominium ad Rodulphum I.
Habſpurgēſem Comitem, & Imperatorem per-
ueniſſet, Auſtriamq́; Alberto filio donaſſet, cū
Imperiali authoritate fulgeret, Ducatum Au-
ſtriæ, Archiducatum nominauit. Licet feciſſe
hoc Fridericum Maximiliani patrem, aliqui
238 exiſtiment, Rodulphum verò † fuiſſe commu
niter traditum eſt, ipſumq́; primum hanc Ar-
chiducatus dignitatem reperiſſe: quod, & Mar
tinus Cromerus ſcripſit in Hiſtoria Polon. lib.
9. in fi. à quibus cum, (vt ſupra c. 4. docuimus,)
recta linea paterni generis deſcendat Philip-
239 pus Rex † Catholicus, ea dignitatis præro-
gatiua ad deſcendentes omnes progreſſa eſt.
De his agunt Ptolom. lib. 2. cap. 15. Aeneas Syl-
uius. Germanographus lib. 3. Meſſias in Fride-
rico I. Io. Candidus in Hiſtor. Aquileiæ. lib. 5.
Carol. Sigon. de Regno Italiæ. lib. 13. Huic ſu-
periori Pānoniæ, ſiue Auſtriæ, acceſſerunt, Sty-
ria, Carinthia, Carnia, Goritia, Croatia, Cilia,
Tyrolis, quæ poſsidētur per Sereniſſimos Au-
ſtriacos, Duces, & præſertim per Inuictiſſimum
Principem Rodulphum II. Auſtrium Impera-
240 torem. Quoad iuſtitiæ moderationem, † duo
ibidem ſunt Conſilia, ſiue Parlamenta, vnum
Viennæ, ſub quo Auſtria, Carinthia, Styria, Car-
nia, Cilia, Goritia, & Hiſtria. Alterum Aeno-
ponti, ſiue in Iſpruch, ſub quo Sueuicæ ditio-
nes, Veldkirchium, Sungoia, Alſatia, Briſgoia,
& Tyrolis. Et vti Archidux præcedere debet
241 Duces omnes, quemadmodum † Archiepiſco
pus præcedit Epiſcopos, vti Epiſcoporū Prin-
ceps. c. Cleros 21. Diſtinct. & voluit Barthol. de
Caſſen. in Catalog. Gloriæ mūdi. parte 5. Cōſid.
44. Archiduces Auſtriæ, Epiſcopatus Curiēſis,
apud Rhetos, ſiue Griſones, Pincernæ dicūtur,
ſicut Domini de Marmoribus Mareſcialli, &
Comites Amaſij Dapiferi, vt annotauit Ger-
manographus lib. 3. vbi egit de Epiſcopatu Cu
rienſi. Sed Archiduces nominari Regum Ro-
242 manorum filios † primogenitos, voluit Fran-
ciſc. Marc. in Deciſ. Delphina. 163. vol. 1. Et hoc
modo competere poſſe Philippo Regi, vti Ca-
roli Cæſaris filio. Sed video apud Auſtriacos,
omnes Imperatoris filios Archiduces nomi-
243 nari; Regi etiam noſtro ſpectare vti † Bur-
gundiæ Duci, vt placuit etiam eidem Franci-
ſco Marco, vbi ſupra. Ideo Auſtriacum Ducem
Regali poteſtate inſignitum, retulit Frideric.
Scotus in conſil. 28. nu. 167. lib. 6. tom. 1.
DVX BVRGVNDIÆ. Sub Germanorum
204 † gentibus Burgundiam conſtituit Plin. lib.
4. c. 14. vt qui ab Vuandalis deſcendant, quia
cum ſub Honorio I. Hunnos, Francos, & Go-
thos eſſent imitati, in Galliam irruerunt, & in
loco, in quo conſederunt. Burgos quoſdam fa-
cientes, Burgundia locus appellatus eſt, & ipſi
245 demū † Burgundiones appellati, vt dicit Lu-
cas de Penna in l. Cum qui curiæ. C. de Fund.
rei priuat. lib. 11. quos nonnulli volunt Druſi,
ac Tiberij temporibus in magnam gētem coa-
luiſſe, ac poſtmodum Valentinianum Impera-
torem illis vſum fuiſſe ad Rheni ripas, & eorū
gētis octoginta millia habuiſſe auxiliares, qui-
bus in Gallijs Saxones, inuictam animi, & cor-
poris ferocia Germanorum gentem viciſſe, &
illos in Gallijs cōſediſſe, & paulo poſt eos Chri
ſtianam fidem recepiſſe. vt eſt teſtis Eutropius
rer. Romanar. lib. 12. quem ſequitur nouiſſimè
Carolus Sigonius de Imperio Occidental. lib.
7. Hiq́; appellati poſt modum Hædui, Veſon-
tij, Lingones, Cabilonenſes, & Matiſconenſes,
qui in anno circiter Domini Noſtri Ieſu Chri-
246 ſti 415. Chriſtianam † fidem ſint adepti. vt
teſtatur Albertus Crantius in Vuandalia. lib. 1.
cap. 5. lib. 2. c. 6. & 7. & in Saxonia lib. 12. c. 14.
Paul. Æmil. in Clodion. 2. Germanographus li-
bro 2. & à principio Burgundiæ Regnum fuiſ-
ſe vltra Rhenum, & citra Rhenum Valentiam,
Delphinatum, & Sabaudos. Burgundia igitur
247 Regnum prius erat, habuitq́; ſuos † Reges,
Gundiocum, Gundehaldum, Gondegiſillum,
Childepertum, Gothomarum, Sigiſmundum,
Gundemarum, Trophiniū, Gunthramū. Gunth-
ramum alterum, Ioannem, Stephanum, Diocū,
Sigiſmundum II. Sigiſmundum III. Sigiſmun-
dum IV. & Rodulphos. de quibus ſcribit Al-
bertus Crantius in Vuandalia. lib. 2. c. 6. vſq; ad
cap. 11. Carol. Sigonius de Imper. Occidental.
lib. 13. & de Gunderico, & Hilperico Burgun-
dionum Regibus, agit idē Sigonius vbi ſupra.
lib. 14. & de alijs. lib. 15. Vndè optime Burgun-

dos

248 dos Duces † Regia Pollere dignitate ſcri-
pſit Federicus Scotus in conſ.28. nu.167.lib 6.
Tom.1. Burgundionum Regum ſemini multũ
debet Gallia, quia per Clotildim Galliæ Regi-
nam filiam Chilperici Burgundionum Regis,
249 vxorem Clodouæus Galliæ Rex† Christianã
fidem adeptus eſt: vt teſtatur Paulus Aemilius
in Clodouæo 1. Sigon. de Imperio occidenta-
li.lib.5. & Io. Tilius in Chronicon Galliæ anni
490. ſub Clodouæo & nouiſſimè Gulielmus Pa
radinus de antiquo ſtatu Burgundiæ. cap. 12.
Poſtmodum, ſiue inuidia id fuerit, ſiue Gallo-
rum aliquorum tunc Regum aſtu, ſiue plurium
filiorũ diuiſione, Regni diuiſio ſubſequuta fue
250 rit, Burgundiaq; † in Ducatum, & Comitatũ
redacta, cauſas ponit Bernardus Saccus Hiſtor.
Ticinenſ.lib.7. cap.19. & fin. Tandem in anno
Domini Noſtri Ieſu Chriſti circiter 1025. Ro-
dulphus Rex Burgundiæ, Romę exiſtens, teſta-
mento Regni hæredem ſcripſit Hẽricum Con-
251 radi II. Imperatoris filium, eius † nepotem.
vt teſtatur Germanographus.lib.2. Petrus Meſ-
ſias in vita Conradi II. Carolus Sigonius de
Regno Italiæ. lib.8. vel eidem Conrado Cæſari
Regnum ceſſiſſe. vt dicit Gulielmus Paradinus
in dicto.cap.12. vbi dicit Idcirco Regem Ger-
manis potius fauiſſe, quàm Frãcis, ex quo vxor
Francica veneficijs, ne liberos gigneret, ema-
ſculauerat. Is autem Conradus Cæſar Burgun-
252 dionibus annis † quindecim præfuit, vt inqt
idem Paradinus cap. 6. in fine. & alij Hiſtorici
ſupra allegati. Hæc aptari poſſunt, quæ iam di-
ximus ad illum Rodulphum, qui poſt Carolum
Simplicem, in anno Domini 927. Rex Galliæ
fuit, quia ille per duodecim annos Regnũ re-
nuit, vt teſtatur Robertus Guaghinus, & Paul.
Aemilius. Hinc videmus quòd hoc Rodulpho
mortuo, Rodulphus alter, Burgundiæ Rex pro
Gallici Regni acquiſitione pugnauit cum Lu-
douico trãſmarino, Caroli Simplicis filio. Poſt
mortem enim Rodulphi I. filij eiuſdem Caroli
Simplicis, & Galliæ Regnum obtinuit, illudq;
ſpatio decem, duodecimuè annorum circiter,
quibus vixit, & Caroli Simplicis refutatione, &
procerum conſenſu poſſedit. vt ſunt authores
P.Aemilius, & Ioan. Tilius ac Michael Ritius
de Regib. Galliæ, lib.1. in fin. Et hinc nonnulli
Burgũdiæ Domini in Gallici Regni ſucceſſio-
ne prætenderũt, iure ne, an iniuria, non eſt ſpe-
culationis noſtræ. Nos autem de Burgundiæ
Dominio agimus, quod à principio liberi iu-
ris fuit, & Burgundiæ Domini cum Gallorum
Regibus, armis contendiſſe, fœdera, paces, ac
matrimonia inſimul contraxiſſe, pluſquàm no-
tum eſt Vnde cum Burgundi Reges, præſertim
ipſe Rodulphus, Burgundiam Conrado Cæſa-
ri, vel Hẽrico filio conceſſerit, non eſt cur Gal-
liæ Reges in ea iuris habeant. Et quatenus di-
cunt, in anno 1001. Henricum Burgundiæ Re-
gem, nullis relictis liberis decedẽtem, Rober-
to Galliæ Regi, Burgundiam reliquiſſe, vt te-
ſtantur Aemilius, & Tilius. & iſtud fuiſſe anno
quinto illius Roberti. Non tamen hoc concor-
dat veritati, & temporum Hiſtoriæ, alijſq; ſcri-
ptoribus; præſertim, qui dicunt in anno 1032.
dum aſſerunt, eo tempore Rodulphum reli-
quiſſe hæredem Henricum Conradi filium, vel
eundem Cõradum, & cum, (vt ait Petrus Meſ-
ſias, & alij) Henricus lamentaretur, quòd Ro-
bertus Rex Galliæ indebitè ſibi Regnum oc-
cupauerat, quo iure prę ſupponunt Regnum il-
li datum, aut legatum ab Henrico, ſi ille diſ-
ſentiebat? Quærelabatur autem de Regni oc-
cupatione Burgundici. in anno 1025. Et ſic vi-
uente Roberto, qui mortuus eſt in anno 1031.
Niſi dicere vellent Henricum hunc fuiſſe Con-
radi filium, qui deceſſiſſet ſine filijs, atque hoc
relictum feciſſe: & hoc itidem veritati minimè
reſpondet, quia Henricus filios reliquit, nam
hic Henricus III. huius nominis erat, qui mo-
riens, Hẽricum alterum filium & tres fęminas,
reliquit. Vnde aut impreſſorum vitio, vel ma-
lignitate aliqua id ſcriptum extitiſſe, Hẽricum
mortuũ fuiſſe abſque filijs. Sed dicere debuiſ-
ſe, Henricum hæredem Regni Burgundici reli
ctũ, mortuo ſine liberis Rodulpho. Nec etiam
obſtat, quod aſſerunt in montibus Pyreneis
Carolum Magnum Imperatorem occidiſſe in
bello Samſonem Burgundiorum Regem, ſeu
Regulum, (vt illi Galli ſcriptores illũ aſſerunt)
Tum quia non concludit, nec conſtat, quòd &
ſi Samſon victus fuiſſet, idcirco Regnum Bur-
gundicum Carolus cępiſſet, cum potuiſſent ex
eo hæredes ſuperuixiſſe. Tum etiam, quia vix
credibile eſt, Burgundiæ, (vt illi appellant) Re-
gulum Carolo Magno voluiſſe bellum inferre,
aut illi contraire, inimicum, aut odioſum eſſe
voluiſſe, quem ſciret, non ſolum Galliæ domi-
nari, ſed Romanorum Imperatorem eſſe, & nõ
Chriſtiano tunc à modo orbi, ſed etiam Chri-
ſtiani nominis hoſtibus, admodum formidabi-
lem, & ſe apertiſſimo bonorum, ac vitæ pericu
lo exponere. Tum maximè ſi hac vera eſſent,
iam conſtat, poſt Caroli Magni tempora, plu-
res ſuos, ac proprios Reges habuiſſe Burgun-
diam, & quàm plurimos, & Maximos habuiſſe
Galliam, qui haud permiſiſſent in Gallicæ co-
ronæ detrimentum, vnum Burgũdiæ (vt dicũt)
Regulum, ipſum Burgundiæ Regnum occupa-
re. Vel fortè dicant ob victoriam tunc obten-
tam à Carolo Magno, vti Imperatore, ad Impe-
rialem Cameram ea iura tranſmiſſa. Illud cer-
to certius eſt, Cõradum Cęſarem Burgundio-
253 num Regnum † obtinuiſſe, & poſſediſſe, &
Odonem Campaniæ Comitem reluctantem, ac
occupare illud tentantem, viciſſe, & Conrado
ſe tradidiſſe, & ab illo veniã obtinuiſſe. Agen-
te poſtmodum in Italia Conrado, idem Odo,
ſiue Otho, promiſſorum, fidei, & gratiæ imme-
mor, in Lotharingiam ingreditur, eum tamen
Gothello

Gothello Dux vicit,victúque caput, Cæsari in
Italiam gratulationis ergò, misit. vt est author
Æmilius lib.3.in Henrico I. Sed tamen succes-
354 sionis lege, ac iure † ad Philippum Regem
Catholicum Burgūdiæ Ducatum spectare, cla-
rissimum est. Nam Ioanni Duci successit Philip-
pus Pius appellatus; Philippo autem Carolus
Bellicosus; Carolo autem successit Maria filia,
Maximiliano Archiduci Austriæ, & post mo-
dum Imperatori nupta; Maximiliano,& Marię
successit Philippus alter; & Philippo Carolus
V. Cæsar;& Carolo Philippus Rex Catholicus.
vt horum omnium sunt testes Albertus Cran-
tius in Vuandalia.lib.2. cap.14. lib.13. cap.11.
Paul. Æmil. Histor. Galli. lib. 10. in Ludoui-
co Vndecimo, & Philipp. Argenton.de Histor.
Ludou. 11. & Burgund. lib.4. cap. 13. Marcus
Gnatius Histor. lib.primo in princip. Michael
Ritius de Regibus Galliæ. lib. tertio. Martin.
Cromer. Histor.Polonicæ.lib.28.Michael Bru-
tus Histor. Florent. lib. 6. Dolionus in Com-
pend Histor.lib.4.omnia iam dicta plenius cor
roborantur,ex cessione facta per Franciscum I.
355 Gallorum † Regem Carolo V.Imperatori in
anno 1515. & alia facta in anno 1529.ex qui-
bus omnis Burgundia ei debetur,omissa dispo
sitione prætensæ legis Salicæ, (de qua dicam
infra cap. 57.) quæ lex quoad successionem
Burgundiæ locum non habet; quæ iuris Fran-
cici dispositione minimè regitur, cum Gallicæ
356 coronæ non sit. Liberam enim † illam fuisse
contendit Paradinus de antiquo statu Burgun
diæ. cap. 8. & quamquàm Burgundia pluries
apud Gallos Reges fuerit vnita, iura tamē Re-
gni vniti conseruantur,vt scribit D. Regens de
Ponte in consil.51.volum. 1. & nos diximus in
consil.70.Centuria. 1. Et licet Gulielmus Para-
dinus in eodem libro de antiquo statu Burgun
diæ.cap.10.contendat,Burgundiam lege Sali-
ca, uti Regnum Galliæ, iudicari, ac ita quan-
doq; diffinitum fuisse, & plures alij Doctores
Galli idem censuerint; Tamen cōtrariū uerius
est ex prænarratis. sic enim iudicatum fuit de
357 statu Delphinali, iure suo † proprio, & non
Salico illum regi. vt voluit Bartol. in l.Si con-
uenerit.§.Si nuda.ff.de pignorat.actio. sequun
tur Doctores Gallici Cosmas Guimier.in Prag-
matic.Sanctio.in proœm.in verb.Delphinatum,
& Francisc.Marc.in Decis.Delphin. 1024.nu.1.
vol.1. & in decis.360. nu.6. vol.2.Sed quid re-
spondere vnquam verè poterunt, quòd idem
Paradinus in dicto cap.10. asseruit Burgundiæ
Regnum prima vice trāslatum in Clodouæum
Galliæ Regem,per Clothildem Reginam, Bur-
gundi filiam, & tamen si Burgundiæ Regnum
Salica lege regeretur, iam seruatum extitisset
cum illud factum ius salicum, asserant Phara-
mundi Regis tempore,& sic lōgo antea inter-
uallo. Idem vltimo loco seruatum fuit in eo-
dem statu Burgundico:nam dum Roberto Du-
ce mortuo, peruenit Burgundia ad Ioannem
358 Galliæ Regem, fuit medio † Ioannæ matris
eiusdem Ioānis Regis Galliæ,quæ fuerat Ami-
ta Philippi Ducis Burgundi, à qua natus erat
Ioannes,vt scribit Paul.Æmil.in Ioanne. Idcir-
co seruare debēt idem ius in Austriacis, quod
sibi ipsis cum alijs seruarunt. Memoria etiam
renere debent, grauem armis contentionem
exortam inter Ludouicum Vndecimum Gal-
liæ Regem, qui partem Ducatus Burgundiæ,
nullo iure occupauerat; & Maximilianum Cæ-
sarem, qui cum haberet penes Gādenses filios
paruulos ex Maria coniuge, Philippum scili-
cet,& Margaritam, ipsis Gandensibus violēter
cogentibus factum est, vt eidem Carolo Del-
phino Octauo, desponsaretur Margarita; Bur-
gundia inter alia dominia sibi Dotalitij iuris
occasione concessa, & Delphino Margarita
transmissa. vt sunt testes Paulus Aemil. in Lu-
douico Vndecimo, & in Carolo VIII. Alber-
tus Crantius in Vuand.lib.2.cap.15.& 16. Phi-
lipp. Cominius vbi supra. lib. 6. cap. 7. & 9.
cap.130.Michael Ritius de Regib.Galliæ.lib.3.
Martin. Cromer.Histor.Polonic.lib.28.& Ioan.
Tilius in Chronic. sub. Lud.XI.& Carol. VIII.
Dissolutis itaq; inter Carolum, & Margaritam
sponsalibus,quo iure dotes retinebuntur?Bur-
gundiam sic haud Christianis artibus ex nu-
ptijs puellæ Margaritæ Serenissimæ. Britāniam
359 Armoricam ex arreptione † Annæ in matri-
monium cōtra publicæ honestatis impedimen
ta,Galli Reges arripuerunt;cū Ludouicus XII.
duriori,& turpiori medio eandem Annam du-
xit,vt post Crantium, docet Germanographus
lib.2.Ijs conuenir illud Cornelij Taciti Anna-
liū lib. 1. Qui scribit Segestem priuatū odium
auxisse in Arminium generum. quòd eius filiā,
alij promissam,pactamq; rapuisset: Ex ijs enim
capitales oriri inimicitias inquit Summus Pon
tifex in c.Accedens il 2. ex.Vt lit.nō contestat.
Sed cessarent hæ difficultates, si dum detine-
360 batur†Frāciscus Rex Galliæ,consilium Mer-
curij Gattinatæ sequuti essent, de quo Guic-
ciardin.Histor.lib. 16.

DVX MEDIOLANI. Sermocinatione lon-
ga opus non est, ad concludendum, quòd Me-
diolanense Imperium ad Catholicum Regem
361 Philippum† pertineat. Occupato enim Me-
diolani Dominio à Ludouico XII. Galliæ Re-
ge in anno 1499.cum ab illo expulsisset Ludo-
uicum Mariam Sfortiam Vicecomitē, Morum
appellatum, tunc Ducem, illumq; sequēti an-
no, captum, & captiuum ductum in Galliam,
tamdiù asseruauit in carcerem, donec in anno
1508.in fatis concessit.vt latissimè scribit Pau-
lus Iouius in eius vita. Creatus postmodum
Dux Maximilianus Sfortia eius filius in anno
1512. Expulsus similiter ab eisdem Gallis in
anno 1515. ibidemq; seruatus moritur in an-
no 1534. Ijs postmodū currētibus,à Carolo V.
Cæ-

Cæsare crearetur Dux Franciscus Maria II. Sfortia in anno 1522. Quo creato, restituitur eius Dominio in anno 1530. & demum moritur in anno 1535. Cui succedit idem Carolus
262 Quintus Imperator, & ab ipso † Philippus filius.

Ducatus autem Mediolanensis concessio ab Imperij authoritate dependet. Curtius senior in consil.73 nu.28. sequitur Lancellor.Gallia.
263 in.consil.24.nu. 10. † cum pateat Ioannem Galeatium Vicecomitem Ducatum habuisse ab Vuenceslao Imperatore in anno 1395. & Ludouicus illum obtinuit à Maximiliano Cæsare in anno 1494. nec id factū ab Imperatore absq; ratione, quia hæredes Ioannis Galeatij primo loco inuestiti ab Vuenceslao Imperatore, minimè inuestituras, ac illarum renouationes ab Imperatoribus, qui pro tempore fuerunt obtinuissent; vt inter alios scribit Ioannes Franciscus Guicciardinus Historiar. lib. 1. Qui licet dicat famam insurrexisse, quòd suus prædecessor fuisset veneno extinctus, tamen nulla datur rei huius certitudo: quinimmo afferuatum cadauer duobus diebus insepultum, ab illa imputatione Ludouicus remansit immunis, vt testatur Dolionus in Compendio Histor. lib. 4. De iure autem, hæredes Ioannis Galeatij ab Imperatore inuestiri, tenebantur renouationem in-
264 uestituræ intra annum, & diem † petere, ac iuramentum præstare, alias Feudo priuari poterunt. cap.1. vers. Et è conuerso. Quæ sit prima caus. benefic. amitt. cap.1.5. Præterea si quis. de prohibit. Feud. alien. per Frideric. c.1. in princ. de Capitul. Conrad. Andr. de Isern. in dicto §. Præterea. nu.27. Dyn. Mugellanus in tract. præscript. titul.21. in fin. vbi loquitur de vno anno.
265 Miles vero † habet annum, & mensem vt in c.1. quo temp. miles vbi glos. hoc annotauit licet dici possit, etiam in milite seruari annum, & diem, ex authoritate dicti. §. Præterea. facti per Fridericum, quæ est vltima dispositio, & tamquàm vltima obseruanda. Sed annum, &
265 diem requiri alias priuatur Feudo, † voluit etiam Iacob. de Ardizon. in Summa. cap.41. & debet. Petr. de Bellapertica in tract. Feudorū titul.13. num.1. & per totum. Iacobin. de sanct. Georg in inuestitur. Feudal. § Et cum pacto. nu.41. & in §. Qui quidem. nu.45. 46. Francisc. Duaren. de Feud. cap.14. nu.3. Francisc. Curr. parte 4. causa 23 Guliel. Hanneton. iuris Feudor. lib 3 cap 4 Claudius de Seisell. in Specul. Feud. tit. qui Feud. dar. poss. ful. mihi 252. vers. Et illud intelligo. & fol 255. vers. Prædicta tamen intelligo habetur in obseruat. feudal. 36. Iul. Clar. in § Feud. quest.49. latissimè Frācisc. Sonsbechius in Commentarijs feudor. par. 11. nu 5. cum pluribus seq. Gulielm. Pern. in consil. Feudal.24. num.4. Marin. Freccia de subfeud. lib.3 different.29.30. Francisc. Hotoman. in disputat. Feudistic. cap.27. versus finem. Bald. ante eos. in consil.301. num.6. vol. 1. latè Io. Vincent. Annius in rep. Rubr. de vassall. decrepir. ætat. num.21. cum pluribus seq. Quod recipit plures declarationes, quæ apud præfatos reperiri possunt.

Renouatio verò inuestituræ fit, quia dicitur per eam portari Domino reuerentia, & recognoscatur in Dominum, ac superiorem, alias
267 dicatur cadere † in commissum. Andr. Isern. Bald. Aluarot. & alij in dicto c.1. Quæ sit prima caus. benefic. amitt. Guido Papæ in Decis. Gratianop.164. Cardinal. Zabarell. in cōsil.74. Hieronym. Grat. in consil.9. num.62. vol. 1. Rationem istam non probauit Iul Clar. in loco supra allegato. Sed dicit idcirco renouationem inuestituræ requiri, ac ipsius iuramenti præstationem, quia iuramentum patris non ligabat filium, & hæredem, & proinde requiri ipsam renouationem. Quæ ratio vtiq; tanto viro indigna fuit, cum iuramentum, & si successorem
268 non † obseruantem, non faciat periurum: vt habetur in auct. de iuram. à moriente præstit. cum simil. Tamen istud intelligitur, quoad reatum periurij, & in foro animæ: & ità intelligitur dictum Innocent. in c. Veritatis. de iureiur. vbi inquit: Iuramentum, quoad periurium esse
269 personale, quo verò ad obseruationem † contractus, & promissionis secus. Ita Bald. in l. fin. nu.16. C. de pact. & alia plura adducens voluit Anton. Corset. de virib. iuram. priuileg.21. Ego verò censeo id iuramentum, ac renouationem hæredis requiri, ob maius robur fidei, atq; obseruantiæ, vt Imperator, vel Princeps ob noua-
280 tionem iuramentorum † reddatur securior de vassallorum, ac feudatariorum promissis, ac fide. Hinc illud Ioan. Tritthemij in anno 1356. cap.35. Carolus (inquit) Quartus Imperator ex Italia reuersus in Ciuitate Metensi cōuentum habuit solemnem Principum, vbi omnes ferè totius Regni Principes concurrentes, Regalia sua de manu Imperatoris de more susciperet. Alteram causam ego designarem; q cum Feudi concessio, beneficij quædam collatio sit, vt ex diffinitione feudi ab omnibus est traditum,
271 † eaq; in inuitum non conferantur. l Inuito. cum concord. ff. de regul. iur. Et ectò, quòd be-
272 neficia Principum absenti cōferantur, & † inuito. vt in toto tit. C. si liberal. imperial. ab inuito tamen minimè acquiritur: vt plura adducēs censuit Petrus Faber de regul. iur. antiqui. c.69. & idcirco illius persona requiritur; Cum præsertim beneficia Feudalia personæ alicui
273 data, illiusq; intuitu, † Beneficiarij morte extinguantur arg. l.1. C. de priuileg. dot. l. Priuilegia. ff. de regul. iuris. vnde necesse est, successoris personam exigi, alias Feudum Domino aperitur. Cum ijs nunc aliud agens pertrāseo, plura suo loco dicturus. Insuper Philipus Rex Ca-
274 tholicus venit ad successionem † Status Mediolanensis ex dispositione testamentaria Philippi

lippi Mariæ Vicecomitis, à quo institutus fuit hæres Alphonsus Rex Neapoli,& Aragoniæ,& vocato ad se Raymundo Bouillo, qui pro eodem Alphonso Rege apud ipsum Philippum Mariam militabat aduersus Venetos,contra ipsum tunc bellum gerentes;eidem, Alphonsi nomine, omnes Mediolani Ducatus Arces consignari fecit. Quinimmo Raymundus iuramentum, fidemq; exegit à Guidone Antonio Faentino, Carolo Gonzaga, Ludouico Vermio, ac à filijs Ludouici Sanseuerini, de fide in Alphonsi partes conseruanda: qui postmodum Mediolanensi populo, libertatem quærenti adhærentes,Iusiurandi, fideiq; religione contempta, non solum arces reddiderunt, sed pecunias Philippi,& Castra eiusdem Raymundi,populati fuere, arces demum fuere solo æquatæ. vt testantur Pandolf. Collenucius Historiar. Neapoli,lib.6.Ioan. Baptista Carrafa. lib. 8. & Ioan.Francisc.Guicciardin.Histor.lib.1. Ideoque Philippus Rex Catholicus qui in eiusdem Regis, ac Regni iuribus successit, meritò Me-
275 diolani Ducatû† possedit,ac possidet. Quamquàm ab Imperatore Maximiliano Ducatus inuestitutam obtinuisse Ludouicum XII. Galliæ Regem, contendat Renatus Choppinus de Domanio Franciæ. lib.1.titul 6.nu.21. côcessio tamen conditionalis fuit, vt Ludouicus Rex, eiusque posteri successores, beneficiario iure
276 Mediolani† Duces appellarentur si Claudiâ filiam primogenitam, cum dote Ducatus Britanniæ Carolo Hispaniarum Principi darent, Regis Catholici patri, & ipsius nepoti, alioquin si hæ nuptiæ ad promissum non peruenissent,Ducatus Mediolani ad eundem Catolum nepotem recto iure transferretur. Vnde cum Claudia nupsisset Francisco Duci Angolismêsi, qui eodem Ludouico socero mortuo,Rex Galliæ fuit,tantum abest, vt inuestitura conditionalis,conditione nô impleta euanuerit,& omni prætenso iure ceciderit: nam conditio nuptiarum implenda erat ab ipso Rege honorato sub tali conditione, ità vt effectualiter nu-
277 ptiæ implerentur. †l. Cum fuerit sub hac. & l Hæc conditio.ff. de condit. & demonstrat. & Bart.Bald.Paul. de Castr. & Aret. in l.fin. ff.de vulg.& pupill. & notatur in l. Sancimus. C.de nupt.

Nec obest aliud oppositum, quòd Ludouicus Duodecimus præfatum Mediolani Ducatû prætendat ex persona Valentinæ eius Auiæ,
278 ac sibi † iure deberi contendat, vt scribit Franc Marc.in decis. Delphin.362.vol.2. Tum quia non obstat illa prætensa successio, vt nouissimè scribit Alexand. Raudens. de Analog. lib.1.cap 40.num.34. Tum, & multo plus,quia prima inuestitura ab Vuenceslao Augusto concessa, vt matium libe totum linea cessante, Imperiale esset patrimonium: vt optimè intellexit Renatus Choppinus de Doman. Franciæ. lib.1.tit.6.nu.21.vbi ait:Ea de causa egisse Ludouicum Valentinæ Mediolanensis nepotem consulto,cum Maximiliano Cæsare, numerata (vt ipse dicit) pecunia, procuratore Georgio Ambosio,in hanc formulâ; vt Ludouicus eiusque gener ex Claudia filia,ac posteri successores,Beneficiario iure.Mediolani Duces appellarentur. Ambosius namq; ex Annalium libris didicerat, Philippo sublato, Valentinæ fratre, Fridericum III. Cæsarem, Ducatum côdixisse, Imperiale beneficium, mascula prole deleta. Fridericus verò,cùm pacis vtriq; semper,quàm bellorum, fuerit amantior, armati Sfortiæ factionibus cessit. At qui Sfortia,pertenui Blanchæ,Philippi nothæ vxorio iure,Insubres vendicabat. Hæc Choppinus,verè protulit,si verbum addidisset.quòd Ludouico Maximilianus Mediolanense Dominium concedebat, & genero,idest Carolo Quinto Austrio,vtsupra annotauimus: Benè igitur Frâciscus Primus Rex Galliæ, ius suum nullius esse momenti prospi-
279 ciens,cessit † Carolo Cæsari omnê actionem Cis Alpes sibi fortè spectantem. Quorum meminit Arnoldus Ferronus Histor. Gallic.lib.9.

BRABANTIÆ, Tungrorum Regio antea,
280 nunc Brabantia apud nouissimos † appellata, & de nomine, vnde dicta sit, diuersimodè scriptores contendunt. Nobilissima Prouincia est, quæ ab Orientis parte Mosa; Occidentis verò vltimâ habet Niuellam; Meridiei autem Episcopatum Leodiensem, & Comitatum Namurcensem; Ex parte verò Septentrionis, habet Oceanum. Continet vigintisex oppida Mœnijs circundata, & decem,& octo priuilegiata,& septingentas villas. Ciuitatum Primatiæ Quatuor: Louanium,quæ circuitus est passuum circiter quatuor mille,amenissimo in lo-
281 co sita,in qua Academia est † scientiarum omnium, & præsertim Theologiæ nobilissima,in qua semper excellentissimi viri floruere. Primus omnium illam instituit Ioannes Quartus, Antonij Ducis Brabantiæ filius, in anno 1426. qui in fatis concessit in anno 1427. Sed eandem Academiâ, alijs pluribus Cathedris,maioribusq; stipendijs,ditauit,ac nobilitauit Philippus Secundus Rex Catholicus. Bruxelles,
282 quæ est Principum, † ac Brabantiæ Ducum Regia,ac Sedes,Aulicorum frequêtia,fontium copia, Ciuicatum domorum, aliarumq; splendore nobilissima. Templum habet Diuæ Gudulæ Magnificentissimum. Huius Ciues, præsertim mulieres, præ cæteris opes suas vestitu
283 ostentant. Antuerpia,ad† Schaldam flumen sita,in ea est nobilissimum, atq; celeberrimum rerum omnium emporium, à Germanis,Italis, Hispanis,Gallis,Britannis,alijsque frequenta-
284 tum. Mechlinia, † distans quatuor milliaria Bruxella,& Louanio; Vrbs situ, ac opere munitissima,vicos habet amplos,&nitidos.Habet Consilium Regium,& ædes sacras magnificentissimas,

tiſſimas, aeris clementiam, & ſalubritatem, incolas ſermone blandos, moribus manſuetos, comes, ciuiles, ac bellicoſos, cum res bellica inſtat. Brabantini Domini Comites Louanij,
285 & Brabantiæ † prius dicebantur, poſtmodum autem Duces: primuſque illorum Henricus Tertius, & alij ſucceſſores, vt Germanographus. libro ſecundo. eſt author. Sed ex Eulogijs ſepulchrorum Caroli Martelli, & Pipini eius filij, apparet antea etiam Duces vocatos. Sic etiam in anno 1106. quo erat Gothifredus Barbatus Dux; & ſic per plures Duces proſequutum eſt nomen Ducum, quorum ſeriem omitto. In anno tandem 1430. fuit Philippus Secundus Pius dictus, à quo natus eſt Carolus bellicoſus, & à Carolo Maria, & ab ea Philippus Maximiliani filius, à quibus Carolus Quintus Cæſar, & ab eo Philippus
286 Rex † Catholicus nunc Dux, qui manum Ducatus porriget Philippo iuniori Regi futuro, eiuſque ſucceſſoribus. Quorum meminit Philippus Cominius de Geſtis Ludouic. Vndecimi. cap. 80. fol. 150. Martin. Cromer. in Hiſtor. Polon. lib. 28. Ioannes Seruilius de coniurat. Gheldriæ. Petrus Comeyus Hiſpanus in Comment. Flandr. Gulielm. Zenocar. de Repub. Caroli. lib. 3.

LOTHARINGIÆ. Ab aliquibus Lotharingia, Auſtraſia prius dicebatur,
287 † Lotharingia dicta poſtea à Lothario Ludouici Pij, Imperatoris filio, cui obuenerat in portionem ex diuiſione inter fratres facta, vt dicit Paulus Aemilius in Carolo Caluo. & Carolus Sigonius de Regno Italiæ. lib. quinto. Ad Regem autem Catholicum, ſpectauiſſe, &
288 ſpectare † Principatum hunc, exploratiſſimum eſt. Nec enim dubium eſt, Philippum Audacem, Ioannis Secundi Galliæ Regis filium, fuiſſe Lotharingiæ Ducem. Huic Philippo ſucceſſerunt Ioannes Dux Burgundiæ, & Antonius Dux Brabantiæ. Ex Antonio nati ſunt Ioannes, & Philippus, qui ſine liberis obierunt, vnde illis ſucceſſit Philippus alter, Ioannis Ducis Burgundiæ filius, Pius nominatus, & Philippo Carolus bellicoſus, & Carolo Maria, & inde alij vſque ad Philippum Regem Catholicum, vt paulò ante diximus ſupra de Ducatu Brabantiæ: & de Ducatu Lotharingiæ, ſpectare ad Philippum eundem, conſtat ex Genealogia poſita per Germanographum lib. ſecundo. Nec enim Renatus Ludouici Andegauenſis filius ſuccedere poterat Ioanni, & Philippo filijs Antonij Ducis Brabantiæ, ſed quemadmodum Philippus Ioannis Ducis Burgundiæ filius, & Caroli Bellicoſi pater, ſucceſſit ijs, vti proximior in Brabantiæ Ducatu, eodem modo ſuccedere debebat, in Ducatu Lotharingo, poſt habito Renato, vti remotiori in gradu: Et licet fuiſſent in gradu æquales morienti, tamen vti maſculus, data paritate Dux erat præferendus Carolus Philippi Pij Ducis filius. Yolanti Renati filiæ fœminæ. In Regnis namque, & Principatibus, muliere, ac maſculo in pari gradu exiſtentibus, ſemper
289 † maſculus præferri debet. Bal. in l. In multis ff de ſtatu homin. Guid. Pap. in deciſ. Gratianop. 16. latè Michael ab Aguirre de ſucceſſ Regni Portugall. p. 2. nu. 129. Aut ſaltem ſi æquali gradu erant Philippus, & Renatus, mortuis Ioanne, & Philippo Antonij filijs, debebant æqualiter Ducatum diuidere. Et quamquàm Regna, & Ducatus diuidi regulariter nequeât.
290 † arg. c. Imperialem §. Præterea de prohibit. feud. alien. per Frideric. & in cap. 1. §. Omnes. Si de feudo defunct. cõt. ſit int. dom. & agnat. vaſſall. Tamen ſi Lotharingiæ Ducatus ponatur eſſe in Gallia, ibidem conſuetudine rece-
291 ptum eſt, Feuda † diuiſibilia eſſe, titulo dignitatis apud vnum indiuiſibile remanente. Ioan. Raynan. in Compræhenſor. Feudal. in c. Imperialem. in quinta diuiſione. Guid. Pap. in Deciſ. Gratianop 477. ſub num. 1, voluit Nicol. Boer. in conſuetud. Bituricenſ. in tit. Des coſtumes des Fiefz. §. 2. in Addit. incip. Ad de Barth. Socin. & in titul. des coſtumes concernans les teſtaments. §. 2. colum. 3. Ioan. Sanxon in conſuetud. Turon. Tit. des ſucceſſions. des Fiefz. Articul. 14. Ioan. Le cerier. de primogenir. libro 2. quæſt. 2. Petr. Rebuff. in Declat. feud. diuiſ. 12. num. 27. & latius vltra omnes Anton. Capic. in inueſtitur Feud § Feudorum diuiſio. per totum. Si verò Ducatus eſſet in Germania, dicendum ſimiliter ſecundum annotationes præfatorum Doctorum. Cum maximè pateretur commodam diuiſionem, vt ſimile factum eſſe in Gallia nonnullis exemplis demonſtrare poſſem, & etiam in eadem Lotharingia, quæ pluries fuit diuiſa ab eo modo, quo prius erat. Eſt autem Ducatus Lotharingiæ
292 beneficium Romanorum † Imperatorum, vt ſcribunt Germanographus lib. 2. alijq; complu
293 res. Iura autem † eadẽ habet Rex Catholicus in hoc Ducatu, quæ habet in Brabantino.

LEMBVRGI. Vſque ad annum Domini 1172. Comitatus titulo dicebatur Lemburgum. Ab Henricis Imperatoribus demum ad Ducatus dignitatem euectum. Stetit propemodum pluribus annis Ducatus iſte ſub Gheldriæ Comitibus. Sed in anno 1293. ſub-
294 ditus fuit Ducibus † Brabantiæ, vt eſt author Germanographus lib. 2. Hinc ſiue reſpiciamus ad Brabantiæ Duces, de quibus ſupra diximus; ſiue Gheldriæ, de quibus dicemus; ſiue ad Duces Burgundiæ, de quibus ſimiliter diximus; ad eundem Philippum Regem
295 † Catholicum, eſt legitimo iure deuolutus. de his plura Germanographus vbi ſupra. & libro tertio. Martin. Cromer. in Hiſtor. Polon.

lib. 28. Philipp. Cominius de Gestis Ludoui-
ci Vndecimi capitulo 80. folio 150. Guliel-
mus Paradinus de Antiquo Statu Burgund.
cap. 1 fol. 5.

LVCEMBVRGI. Ad Catholicũ Regem
296 Philippum Ducatus iste peruenit,ex†legiti-
mo Ducum Burgundiæ iure succedendi, vt su-
perius dictum fuit,& voluit idem Philipp. Co
minius. vbi supra in d.cap.80. fol. 150.& Cro-
merus dicto lib.28. Et quamuis Casimirus Po-
loniæ Rex ex persona Elizabethæ vxoris, &
Gulielmus Dux Saxoniæ ex persona Annæ, si-
militer vxoris filiarum Elizabethæ filiæ Sigis-
mundi Cæsaris, qui fuerat frater Vuenceslai
Cæsaris, prætendissent quædam succedendi iu
ra in hoc Ducatu; ab vtroq; tamen magna da-
297 ta pecuniæ summa redemit†Phillippus Pius
Dux Burgundiæ, à quo Austriaci nostri eorum
iura habuerunt, possident,posterisq;.Deo Au-
spice, transmittent. Ista Ducatus dignitas eo
memorabilior debet esse Regi nostro Catho-
298 lico, vt quæ prima fuerit illa data, † inuicti
animi, & corporis Principi Carolo Cæsari à
Philippo patre in sacro Baptismatis lauacro,
vt memoriæ prodidit Germanographus lib. 2.
Gulielm.Zenocar.de Repub. Caroli. lib. 1. Ar-
ridet ijs, quòd Antonius, qui fuerat Burgun-
diæ,ac Brabantiæ Dux, in vxorem primam ha-
buerat Ioannam filiam, & hæredem Valerani
Comitis Lucemburgi, qua defuncta, Elizabe-
tham, Comitis Goriciæ filiam eiusdem Vuen-
ceslai Cæsaris,sanguine iunctam in vxorem se-
cundam duxit, concesso, vel dotis, vel, vt alij
volunt, pignoris iure, eodem Ducatu Lucem-
299 burgensi.quem†post modum pleno iure sua
pecunia redemit Carolus Bellicosus Dux. vt
nouissimè scribit Renatus Choppinus de Do-
man. Franciæ. libro 3. titul.6. num.48.Guliel-
mus Paradinus de antiquo Statu Burgundiæ.
cap. 1. fol. 5. Gulielmus Zenocar. de Republ.
Caroli. lib.3.

GELDRIÆ. Inter Rhenum, ac Mo-
sam flumina Geldria sita est; ab Oriente Du-
catum Cliuensem, ab Occidente Brabantiam,
à Meridie Ducatum Iuliacum, Gulch Germa-
norum lingua vulgo appellatum,à Septentrio-
ne vero Frisiam, & Mare Germanicum habet.
In ea oppida viginti octo muris circumdata,
aperta vero tria, Villæ, siue Pagi trecenti re-
periuntur. Antiquiori tempore præfectos ha-
buit, Secundo Comites, Duces Tertio. Præfe-
cti durauerunt ab anno 910. vsque ad annum
300 1079. Quo Otho Comes de Nassau † ab
Hẽrico Tertio Imperatore fuit primus Comes
creatus, quem multi sunt prosequuti vsque ad
Reinoldum Secundum, qui à Ludouico Baua-
ro Imperatore in anno 1329. fuit primus Dux
301 †creatus, à quo semper Duces perseuera-
runt. plurimis itaque familiarum, ac Ducum
mutationibus omittendo,venit ad manus Du-
cum Iuliacensium: cumque esset Dux Arnol-
dus ab Egmond, ab Adolpho filio captus, in
carcerem truditur, qui transactis mensibus
nonnullis, est postmodum libertati traditus.
Filio itaque in patris contumacia perseueran-
te, atque illius gratiam minimè procurante,
Arnoldus Carolo Burgundiæ Duci Geldriæ
302 †Ducatum vendidit,accedente desuper Fri
derici Imperatoris authoritate, à quo etiam
Arnoldo in vltimis constituto, idem Carolus
fuit hæres institutus, qui eundem Adolphum
in custodia tamdiù habuit, vsque quo à Gan-
dauensibus mortuo Carolo, fuit suæ libertati
traditus. Ipse autem cum in Tornacensi bello
processisset, ibidem moritur,quo mortuo Ma-
ximilianus Mariæ Caroli eiusdem, Ducis Bur-
gundiæ filiæ vir, Geldriam per multos annos
possedit. Demum Carolus Adolphi filius, Du-
catum recuperauit. Sed in anno 1538. Gu-
lielmus Secundus Dux Cliuensis, Iuliacensis,
& Bergensis à Geldrensibus de facto Dux
creatur. Qui demum in anno 1542. fecit con-
iurationem cum ijsdem Geldrensibus, & cum
Francisco Valesio Rege Galliæ, & Antuer-
piam in Brabantia, magna ducta militum ma-
nu capere, & oppugnare contendit, cum mul-
ta antea eiusdem Ducatus oppida ex impro-
uiso cœpisset, & ex eodem tempore, factum
extitit, vt Ducatum Lucemburgensem Rex
Gallus infestaret, tamen ambo eorum spe fru-
strati fuere. Dux enim à Flandria, Brabanti-
nis, & Antuerpiensibus ciuibus,magna animi,
& corporis alacritate repulsus est. Et sequen-
303 ti anno, maximo belli apparatu, Dux, †Gel-
drensi, Iuliacensi, Cliuensi,& Bergensi Duca-
tu priuatus extitit, & à Carolo Quinto Cæsa-
te oppressus bello. Cumque se postmodum
304 in imperatoris Clementiam, † & benigni-
tatem confidisset, & eius se præsentiæ exhi-
buisset, pietate motus, excepta Geldria, alijs
Dominijs cum certis statutis conditionibus,
Donatus extitit, data ei vxore filia Ferdinan-
di, tunc Regis; & postmodum Romanorum
Imperatoris,de quibus plenè scripserunt, Ger
manographus.lib.3. Philipp.Cominius de Ge-
stis Ludouici Vndecimi cap. 100. folio 182.
Ioan. Seruilius de coniuratione Geldrens. in
fin. Petrus Cornerus Hispanus in Commentar.
Flandriæ. Gulielmus Zenocar. de Republ. Ca-
roli. lib. 3. Vnde cum Ducatus emptus pecu-
nia esset à Carolo Burgundiæ Duce, tantum
abest, vt à Maria eius filia Maximiliano nupta
ad alios successores, vt dictum est, vsque ad
305 Philippum nunc † Regnantem is Ducatus
peruenerit.

ATHENARVM. Rem breuibus expli-
cabo, ne longa sermocinatione factum verita-
tis inuoluam. Ciuitas Athenarum Græciæ no-
bilissima,

306 bilissima, qua† aliquandiù Respublica fuit,
in Achaia sita est, disciplinarum, scientiarumq;
omnium altrix celeberrima, quam miris effert
laudibus Cicero de Orator. lib. 1. Cumque
notissima Ciuitas sit, & de illa nonnulla dixerim ad Plutarchum in præceptis Connubialibus. cap. 2. nunc cætera silentio inuoluam.
Quo verò iure Philippus Rex Catholicus A-
307 thenarum Dux† dicatur, non multopere insudandum est. Clarum enim est, quod Fridericus Primus cognomento Aenobarbus, dum esset Hierosolymorum expeditioni accinctus, fractaq; fide ab Isaacio Angelo Comneno Constantinopolitano Imperatore, qui promiserat suo exercitui, transeunti ad partes Palestinæ, nō modo in aliquo minimè aduersari, sed præsto fore, ac transitum securum præbere, illiq; prodesse: & non solum promissa non impleuit, sed suo Græcorum exercitu contracto, Friderici exercitum insultauit, quem cū delere, aut saltem opprimere credidisset, ab illo grauiter oppressus fuit, ità vt illum graui pecuniarum quantitate, damna omnia reficere coegerit, & ni præmatura illi mors obuiam fuisset, multò maiora, peioraq; perpessus esset. Hinc Henri-
308 cus filius, illi succedēs, ob Constantiam† Rogerij Siciliæ Regis Neptē, & Regni hæredem, non solum Athenarum, sed Achaiæ, ac totius Constantinopolitani Imperij se titulo decorauit, illumq; ad posteros Siciliæ Reges transmisit. Testem habeo scriptorem, & ipsum Græcum Nicetam Coniatam Annal. Constantinopolitan. in Isaacio Comneno. lib. 2. Idq; etiam patet quia in potestate Rogerij Siciliæ Regis
309 fuerat, suo Marte† Constantinopolim vrbem capere, vt est author idem Niceta in Emanuele Comneno. lib. 2. in fin. Tum, & multò plus, quia Balduinus VIII. Securis dictus, Flandriæ, & Hānoniæ Comes in anno Domini 1204. factus
310 fuit Imperator† Constantinopolitanus, & Achaiæ Princeps, per quē vltimo loco successio peruenit ad Margaritam Malleanam III. quæ nupsit Philippo Audaci Burgundiæ Duci, à quibus ortus est Ioannes: à Ioāne Philippus Pius II. à Philippo Carolus bellicosus; à Carolo Maria, nupta Maximiliano Austrio, ab eis Philippus: à Philippo Carolus Cæsar, & ab eo Philippus Rex Catholicus, qui modo regnat, &
311 postmodum Philippus † iunior, qui, auspice Domino regnabit. de his plenè scribit Germanographus. lib. 2. Nicetas Choniata in Alexio Duce. lib. 1. Pandolphus Collenucius Histor. Neapolit. lib. 4. Michael Ritius de Regib. Siciliæ. lib. 1. Honophr. Panuinius de Imperatorib. Gabriel Simeonius de Origin. Venetor. lib. 2. in fin. & lib 3. Nouissimum ius etiam habet Phi
312 lippus Rex à Carolo Cæsare patre, à quo† Athenas captas fuisse, testis est Guliel. Zenocar. de Repub. Caroli. lib. 3. faciūt nouissimè scripta
à Io. Marian in Histor. Hispan. lib. 15. cap. 14.

NEOPATRIÆ. Naupontus latinè appella-
313 tur, oppidū Histriæ, quod Tauriscorum† Colonia fuit, vt placuit Straboni lib. 7. de quo, & Velleius Paterculus Histor. Roman. lib. 2. quam Ciuitatem Lubianam vocant, latinè vero Lucensem, à Lugea Palude, ibidem contigua, appellata, de qua ibidem Strabo. Cui Ciuitati petente Friderico Austrio Cęsare, fuit Episcopus
314 cōcessus, vt† testatur Io Candidus in Histor. Aquilegiens. lib. 4. Siue potius Naupactus ille
315 sit, qui ad Regem Catholicum spectat, qui† in Aetholia, siue apud Locros situs est in Maris littore in sinu Corinthiaco positus; quem hodie Lepantum dicunt, nunc à Turcarum Principe possessus, qui prius à Venetorum Republica possidebatur, vt dicit Vuolfgāgus Drechslerus in Chronico Turcar. captus eodem tempore à principio, quo & Constantinopolis eisdem Venetis, in eorum portionem cum Mari Aegeo, Ionio, & adiacentibus insulis fuit consignata, dum Balduinus fuit Constantinopolitanus Imperator creatus, vt supra iam proximè diximus. Et idcirco de hoc Ducatu, post Athenarum Ducatum fit mentio, & de ipso dicendum est, vt diximus de Athenis. Huius meminit Strabo. lib. 8. & 9. Latius quàm alius quispiam Pausanias lib. 10. Dictum est autem Naupactum ex eo, quòd cum Dores, Aristomachi filios essent sequuti, ibiq; Classem ædificassent,
316 qua in Peloponnesum transierunt, † à nauium compactu, vrbi nomen datum fuisse, Pausanias perhibet. Hinc Duce Demosthene Athenienses contra Ætholos bellum gerentes, Naupactum expugnare non destiterunt, vt est author Plutarch. in Demosthene. & Tucydides belli Peloponensiac. lib. 3. prout ad eorūdem Atheniensium manus peruenit, vt ait idem Tucy-
317 dides libro 7. Huic vrbi Læuinus † Consul applicuit, dum contra Acarnanes, & Philippum pro populo Romano bellum gessit. vt est author Liu. lib. 26. Ibidem etiam ab Aetholis Concilium habitum, vt à Romanis deficerent, vt defecerunt: vt declarat Liu. lib. 35. & 36. in quibus de Ætholorum victoria agitur. & tradit Luc. Flor. in Epith. de gest. Roman.
318 lib. 2. cap. 9. Naupactum † etiam superatum fuisse à Carolo Quinto Cæsare retulit Guliel. Zenocar. de Repub. Carol. lib. 3. Non mirum
319 igitur si eodem in loco † cruentum bellum gestum est, Duce Ioāne Austrio, Classis fœderis Summi Pontificis, Philippi Regis, ac Serenissimæ Venetæ Reipublicæ, Principe, contra Turcas; qua victoria, vtinam vti sciuissent, quia Philippi Regis nostri Catholici Ducatus esset optimè renouatus. Dicere etiam possumus, Neopatriam dici, & appellari Neoportuen-
320 ses, qui † in Flandria, ad Mare siti sunt, de quibus ter, aut quater meminit Germanogra-

phus lib. 2. & Ptolom. lib. 2. cap. 3. in fin. & Io. Mariana nouissimè in Histor. Hispan. lib. 15. cap. 14.

BRITANNIÆ. Ducatus, & Dominatio Britanniæ continentis ad Philippum Regem Catholicum spectare exploratum est, ex persona Isabellæ eius secundæ vxoris, filiæ Henrici Primi Valesij Regis Galliæ, defuncto à modo Henrico Rege Galliæ Secundo absque sobole: cuius Isabellæ meminit Martin. Nauarrus de Regular. Commentar. 3. sub num. 7. Ducatus enim Britanniæ fuerat Dotalitium Annæ, filiæ Francisci vltimi Ducis Britanniæ, quo casu non iudicatur de illo, vt de Regno Franciæ. Quod enim Regibus obuenit, & ab eis quæsitum est, Donationibus, Dotalitijs, &
321 alijs modis, non iudicatur† quemadmodum de Regno, sed alijs iuribus communibus, vt tradidit Francisc. Marc. in Decis. Delphin. 478. volum. 2. notauerat antea Bartol. in l. Si conuenerit. la 2. §. Si nuda. num. 3. ff. de pignorat. actio. Alexand. in consil. 151. volum. 2. Paris de Puteo, de reintegrat. Feud. cap. 100. Bonæ. nu. 5. 6. fol. 66. vt de hoc Britanniæ Ducatu in specie dicit Bertrandus Argentreus in cõsuetud. Britann. articul. 266. in verb. Tiltre. sub num. 7. quamquàm dixerit in anno 1531. fuisse vnitum Regno Galliæ, quod an fieri potuerit, ijs inauditis, quibus ius competebat, ipsi sibi dicant; dum tamen eorum Regis causa non pronuncient. Quod nec negauit Marcus Guatius Historiar. lib. 1. in princ. & Carol. de Grassalio Regal. Franc. lib. 1. iure 17. Vndè optimè dixerat Bartol. in dicto. §. Si nuda. quòd Comitatus Tholosæ adiectus licet esset Regno Fran
322 ciæ, illius tamen legibus † regi non debebat. quem supradicti Doctores sequuti sunt. Sic Astensis Comitatus dum erat Galliæ Regno vnitus, non iudicari secundum iura Fran
323 cica, nec † dici, aut appellari vnum, idemque corpus, voluit Albertus Brunus in consil. 97. num. 4. Et eundem Comitatum Astensem, tamquam postea quæsitum non iudicari secundum decreta Sabaudiæ voluit ex eisdem iuribus nouissimè Anton. Sola in Cõstit. Sabaudiæ in Decret. Yolant. primæ partis gloss. vlti. num. 10. Licet pro sua opinione Bartol. opinionem allegauerit Arnulphus Ruzeus de iure regaliorum. priuileg. 39. num. 8. Anna hæc
324 Regina, cuius† dotalitium fuit Britannia Armorica, Maximiliano Cæsari erat prius desponsata, & antequàm illa ad sponsum duceretur, à Carolo VIII. Galliæ Rege erepta est, quam sibi vxorem duxit, quo sine prole (vt Deus permiserat) mortuo, Carolo mandante, Ludouico Duodecimo iam pridem eius sororio. fuit Thoro iuncta, moti omnes, vt Britones ipsi sub Galliarum corona conseruarentur, quibus semper fuerant infesti. Quàm autem vltimus, qui illam habuit, repudiata Ioanna Ludouici Vndecimi Galliæ Regis filia, optimè se gesserit, ipsi nunc in alio sæculo sibi videant. de quorum actu sic benè loquitur Albertus Crãtius in Saxonia. lib. 1. cap. 21. Multis verò sæculis Ducem
325 suum sortita † est Britannia, vsque ad ætatem nostram, qua nouissimus Dux Franciscus, sola filia relicta decedens, Romanorum Regi Maximiliano cum desponsa filia eius potiundæ spem fecit, sed præuenit eum Rex Franciæ Carolus Octauus, qui deductam puellam Romanorum Regi, vbi Franciam pertransire constituit, detinuit, sibi iunxit, Reginam vocauit, & ipse moriens sine prole, successori suo Ludouico, pridem Aurelianensi Duci, & sororio suo, relictam coniugem habere fecit, monstruosis semper nuptijs infœlicem fœminam, nulli prouenientem marito, nisi quem iure tenere non poterat. Hæc Crantius. Bernardin. Corius Histor. lib. 6. & 7. in fin. & Dolionus in Compend. Histor. lib. 4. Vnde cum ipsi tot Principum Austriacorum personas grauiter offendissent, contra Diuinos, & humanos honores, ac etiam mores Principum, violento ordine, ac peruerso, vt Dominatus terrenos haberent, vti non sint veriti, nouit ille, per quem Reges regnant, vt ad eandem Maximiliani familiam, & successores viam successionis dicti Ducatus aperuerit, filiabus eiusdem Reginæ Isabellæ,
326 & Philippi Regis Catholici, † Isabellæ, & Catherinæ successionem Britanniæ præparando. Alio etiam modo Philippus Rex Catholicus in Britanniæ Ducatu sua iura habet, vti Neapolis, ac Sicilia Rex, cũ sui iuris Britannia fue-
327 rit† sub Roberto Northmanno, qui Rollo antea cognominabatur, qui Gellam Caroli simplicis Galliæ Regis filiam vxorem duxit: licet antea magnã Galliæ partẽ occupassent Northmanni à tempore Caroli Calui, & successorum, apud quos Britonum etiam prouincia accessit, cum Northmannia, ab eorum nomine sic dicta, cum prius Neustria appellaretur, ac Britonum Regnum, fuerint Dotalitij loco, eidem Gillæ tributa: de quibus Guaghinus Histor. lib. 5. cap. 3. Paul. Aemil. in Carol. Crasso. & deinceps. Io. Tilius in Chronico eorundem. Pandulph. Collenuc. Histor. Neap. lib. 2. & 3. Ioan. Baptista Carrafa. lib. 2. & 3. Albert. Cranti. in Noruegia. lib. 2. c. 16. lib. 3. c. 14. & in Saxonia lib. 1. c. 21. & in Vuandalia. lib. 2. cap. 25. vbi de Northmannis inquit: Omnis primi Caroli latissima ditio, quatuor Regulis subdita regebatur. Constat ergo illo tempore Northmannos per Ligerim Turonos succendisse, per Sequanam Parisios obsedisse, Carolum Galliæ Regem, adactum armis, vexationem Regni auro redemisse. Hæc Crantius. Habuerunt à principio Reges Britones, vt de Riothimo Britonum Rege, cuius auxilium quæsiuit Anthe-

mius

mius Imperator contra Euricum Gothorum, & Suenonum Regem, de quo Io. Magnus Histor. lib. 15. cap. 25. Carol. Sigon. de Imperio Occidentali. libr. 14. Roderic. Archiepiscop. Toletan. Histor. lib. 2 cap. 10. & de Salome Britonum Rege, cuius opere, & auxilijs eosdem quandoq; Northmannos represserat Carolus Caluus, testatur idem Crantius in Noruegia. lib. 2. cap. 7. Postmodum Gallorum Regum authoritas, non sustinuit alios, præter ipsos Regio nomine insigniri; sed Comites Britonum sunt appellati, vt liquet ex Epistola 116. D. Bernardi ad Hermengardam Britanniæ Comitissam. & de hoc Comitatu in c. Ex tenore. de foro competent. & in cap. Accedens. Vt lit. non
328 contestat. Atmorica Britannia nunc† appellatur, in qua suus residet Gallorum Regum Senatus, in quo Excellentissimi legum vertices
329 sunt cooptati, inter quos non ita pride† erāt, Nicolaus Valla, Betttandus Argentreus, Nicolaus Alixantius, Guido Lefratius, Ianus Hubeus, Iacobus Gourreus, Iacobus Bougius, Michael Bougius, Ianus Chatnerius, Iacobus Budeus, Ianus Budeus, Ludouicus Broillonius, Gulielmus Haroifsius, Hieronymus Valla, Ianus Paynius, Renatus Crispinus, Franciscus Calonius, Petrus Brulonius, Andreas Guillartius, & quos refert Ianus Langleus, alijq; permulti. Quoad hunc Ducatum, quas rationes dixi faciunt, quæ scripsi supra de Ducatu Mediolani. Vnde quo iure non restituatur Dominis, non video.

MARCHIO SACRI ROMANI IMPERII. Hactenus de Ducatibus, nunc de Marchionatibus, postmodum de Comitatibus, de quibus dicam in Commentarijs de Feudor. dignitatibus. Hoc titulo insignitur Rex Catholicus, ex
330 eo etiam, quia † Dux Brabantiæ, & Burgundiæ, vt fecerunt alij Duces eius prædecessores; de quibus Bartholom. de Cassen. in consuetud. Burgundiæ in proœm. in verb. Marquef. & in verb. Du sanct. Impeir. Dicit Sacri Romani Imperij, quia Imperium, omnisq; secularis iurisdictio, siue profana, ab Ecclesiastica dependet, & sic ab Ecclesia Romana, eiusq; Summo Pontifice, de quo alias dixi ad Perr. Bellugam in Specul. Princip. Rub. 6. in verb. A cœlesti Maiestate. & dicam latius alibi. Insuper idem Rex est Sacri Romani Imperij Marchio, tamquàm
331 Flandriæ † Comes, cum ab Imperio illum dependere tamquam feudalem, dixerit Germanographus lib. 2. in Balduino IV. sed ego dicam infra latius, quando dicam de Comitatu Flandriæ.

HORISTANI. Marchionatus iste Horistani
332 in insula Sardiniæ situs est, † licet Damianus Goes, dicat situm esse in Hispania, sed re vera est in Sardinia, & Horistang appellatur. Priscis
333 autem temporibus ibidem † Ciuitas Arborea dicebatur, in qua Sardorum Iudices assistebant, quo tempore insula partim à Pisanis, à Genuēsibus pars altera teneretur, quibus cum reliqui ex Sardois fœdus habebant. Itaque ea in Ciuitate, vti à Sardis retenta, in qua illarum reliquiæ seruabātur. Marchionatus titulus fuit stabilitus; cum sita sit in loco plano, propè mare, commodum habens portum occidentem versus, & Stagna Piscibus copiosa retineat. In eadem Ciuitate est antiqua Crucifixi imago, maximæ apud ciues venerationis, vt quæ à Ni-
334 codemo Christi discipulo facta† fuerit. Quo iure ad Catholicum Regem spectet, respicienda erunt, quæ supra hoc eodem capite de Sardinia diximus, & de hoc Marchionatu agit Germanographus. lib. 2. sub tribus capitibus.

GOTIANI. Marchionatum Gotiani si-
335 tū esse in Hispania scribit idem† Damianus Goes: Aut fortè illa Regio est, quæ Gothia dicitur, estque propè Burgundiam, de qua Carolus de Grassalio Regal. Franciæ lib. 1. Iure 19. nihilque de hoc Marchionatu huc vsq; memini me legisse.

COMES BARCHINONAE. De Regis Catholici Comitatibus nunc agimus. Multa, ac diuersa, quo ad vrbis Barchinonæ cōditores, scripta repeniuntur, quæ omittēda esse putauimus.
336 Barchinonensis † Ciuitas antiqua est, eiusq; Comitatus, vt qui antequàm Aragoniæ Regno vniretur, plures, ac plures strenuissimos Comites habuerit. Ab anno circiter 825. fuit Giffreus quidam, vel, vt alij dicunt, Iafredus, cui successit Iafredus II. dictus Pilosus; huic Miron, Mironi Iafredus Tertius, & huic Iafredo Borrellus eius patruelis, Borrello Raymundus filius; & isti Berengarius Raymundi Borrelli filius: & Berengario Raymundus II. postea Raymundus III. demum Raymundus IV. Qui Petronillam, siue Vraccam Ramyri Monachi Aragoniæ Regis filiam vxorem duxit, anno Domini 1147. & sic deinceps Comitatus Barchinonensis Aragoniæ Regno accessit. Hinc iste Comitatus eodem succedendi ordine, quo &
337 Regnum Aragoniæ † ad Philippum Regem Catholicum peruenit. De his scripsere Luc. Marinæus Histor. Hispan. lib. 8. Germanographus lib. 2. Ado Viennens. Chronic. Aetate 6. sub anno 410. 796. 802. Roderic. Archiepisc. Toletan. de Regib. Hispa. lib. 6. c. 2. & 3. Paulus Morigius in Histor. religion. cap. 62. Boterus Relation. vniuers. lib. 1. cap. 4.

RUSCINONIS, ET CERREDANIAE. Rosillon dici vulgo, latinè vero Ruscino-
338 nem † appellari, & esse propè Pyreneos montes scripsit Plin. lib. 3. cap. 4. Perpignanum apud Ptolom. lib. 2. cap. 10. à flumine sic appellari voluit Strabo lib. 4. E Pyrene (inquit) Rusceno, & illiberis, Amnes exeūt, è quibus vterque eiusdem nominis, vrbem habet. Ruscenonem Romanorum Coloniam sub Aquitania Secunda, ex Cornelio Tacito, scribit Hono-

phrius Panuinius. Hic locus ex eo memorabi-
lis redditur, quia venienti prima vice Anniba-
339 li, aliquot† Gallorum Reguli ad illum acce-
dentes, fędus cum illo percusserunt ad Italiæ
perditionem. vt scribit Liu. lib. 21. Comitatum
hunc ad Catholicum Regem pertinere, clarif-
340 simum † est, cum ab Aragoniæ Regibus, &
Barchinonæ Comitibus, possessus fuerit. Hinc
Alphonsus Raymundi Comitis Barchinonen-
sis, & Ramyri Monachi Regis Aragonum ge-
neri, filius, Turolium condidit, & Comitatui
Ruscinonis adiecit. vt est author Lucius Mari-
næus Histor. Hispanic. lib. 10. cap. 6. Quem Co-
mitatum postmodum possedit Iacobus Fortu-
natus Rex Aragoniæ, qui moriens Iacobo filio
Secūdogenito vna cum Regno Maioricarum,
Comitatum istum reliquit. Idē Lucius lib. 10.
cap. 23. Vnde Petrus IV. Rex Aragonum, Ce-
remoniosus appellatus, dictis Comitatibus, &
Maioricarum Regno, Iacobum ipsum priuauit,
cum ei denegaret obsequium feudali iure de-
bitū præstare. vt voluit idem Marinæus lib. 11.
cap. 27. & idcirco Ioannes Ferdinandi Magni
Aragonum, & Castellæ Regis pater, illum pi-
gnoris loco dedit Ludouico XI. Gallorum
341 †Regi pro ducatis trecentis mille; vnde ob
illius restitutionem, magnæ, ac grauissimæ con
tentiones inter Gallos, & Hispanos obortæ
fuere; cum Galli Reges restitutionem facere
recusarent, contra omnes iuris, & conuentio-
num pollicitationes: tandem ægrè restitutio
342 † facta fuit eidem Ferdinando Regi à Ca-
rolo VIII. Galliæ Rege. vt testantur Paul. Ae-
milius, Arnoldus Ferronus, & Io. Tilius in Lu-
douico XI. & in Carolo VIII. & Marcus Gua-
tius Historiar. cap. 1. Petrus Messias in Maximi-
liano. cap. 1. Lucius Marin. Histor. Hispan. lib.
21. cap. 11. post Bernar. Corium, Ioan. Francisc.
Guicciardin. lib. 7. Boterus Relation. vniuers.
lib. 1. cap. 4. Quàmquam, vt dixi, ægro animo
id factum fuerit, nec sine maximo bellorum
apparatu, vt de animi ægritudine scribit Guic-
ciard. & de bello testatur Anton. Nebrissensis
Histor. ar. Ferdin. lib. 3. Decade 2. cap. 1. 2. & 3.
de quibus etiam Renatus Choppinus de Do-
man. Franciæ. lib. 3. titul. 16. in fin. omissis opi-
nionibus Guatij, & Messiæ, qui dicūt oppigne-
343 ratas Ruscinonem, & † Sardiniam, quia est
corruptio litteræ, quæ debebat dicere Serda-
niam, & non Sardiniam, quia appellatur Cer-
dania, seu Ceretania: de quibus populis, illos
esse sub Pyreneis Alpibus, loquūtur Plin. lib. 3.
cap. 3. Episcopus Gerundens. Paralipom. Hi-
span. lib. 1. cap. 19. & Petrus Belluga in Specul.
Princip. rub. 28. § Per quam. nu. 15.

FLANDRIAE. Comitatum Flādriæ ad Re-
gem Catholicum spectare, eo ordine, quem
344 † diximus de Burgundia, clarum est. Est au-
tem Flandria in inferiori Germaniæ parte po-
sita, Belgiaq; appellatur, quos Morinos etiam
vocabulo antiquiori, appellari solitos, nonnul-
li voluere. Comitatus iste omnes Christiani
345 † Orbis Comitatus excedit, tum Status am-
plitudine, & excellentia; tum gentium, & habi-
tatorū splendore. & gloria. Illustrissimos, enim,
& clarissimos, & litterarum peritia, & armo-
rum exercitio viros semper exhibuit, & in dies
producit; Et, vt supra alias diximus, Flandriæ
Comites Cōstantinopolitani Imperatores ex-
titerunt. Sed vt Antiquiores omittamus, suf-
ficiet pro omnibus vnus, Imperator Carolus
346 Quintus Cæsar Austriacus, cuius ortu† Gan-
daui Ciuitas enitet; cuius natiuitate semper il
lustris reputabitur, quia si gesta eius comme-
memorentur, nec Alexandro Macedoni, Cæsa-
ri, Augusto, Traiano, alteriue, cuius Principi
inuidet, quinimmo in hoc solus vicit, quòd fe-
rè omnes antea Principes, Christianæ virtutis
347 gloria† superauit. Plana est terra, fertilis, om
niq; mercium genere abundantissima, nego-
tiorum omnium commoda ei præbentibus va-
rijs nauigabilibus fluminibus, quibus terra il-
la omnis penè irrigua fit. Gens nobilis, & bel-
licosa, populus omnis artificiorū omnium in-
dustria clarissimus. Habet Ciuitates, oppida,
& villas speciosissimas: vrbes muris circunda-
tas triginta vnā, sine muris quadraginta, siue
triginta nouem. Pagos habet mille, centum
quinquaginta quatuor, quorum aliqui Ciuita-
tes excedunt, quod elegantissimè descripsit
Iacobus Marchantus de Rebus Flandriæ me-
morabilibus. cap. 4. & per totum. Vnde satius
esset illa Regni, quàm Comitatus titulo deco-
348 rari. Philippo† Regi Catholico Comitatum
iure peruenisse iam compertum habetur, quia
eo iure ad illum peruenit, quo, & Burgundia:
vt supra dictum fuit, & voluit Bartholom. de
Cassān. in cōsuetud. Burgun. in proæm. in verb.
Flandres. Estq; Feudum in quo fœmina admit-
titur proximior, excluso masculo remotiori,
349 idq; longeuo vsu† receptū est in hoc Comi-
tatu: Nam in anno Domini 1191. defuncto ab-
sque filijs Philippo Alsatio Comite, Theodori-
ci filio, successit Margarita soror, nupta prius
Balduino Comiti Hannonię, qui exinde factus
est etiam Flandriæ Comes, & demum Impera-
tor Constantinopolitanus. Huic in Comitatu
successit primo Ioanna eius filia, quæ nupsit
Ferdinando Regi Portugalliæ, & eo mortuo,
Thomæ Comitis Sabaudiæ fratri: & cum nullos
ex ijs viris liberos genuisset, ea mortua succes-
sit Margarita eius soror secundogenita, quæ
primum Bocchardo, & secūdo loco Gulielmo
Dampetræ nupsit. In anno demum 1383. succe
dit Margarita Tertia Ludouici Malleani filia,
hæc Margarita nubit Philippo Audaci, Burgun
diæ Duci, & Flandriæ Comitatum illi adiecit,
quem subsequitur Ioannes filius, & Ioanni Phi
lippus Pius, Philippo Carolus Bellicosus, Ca-
rolo Maria, Mariæ Philippus, Philippo Carolus

350 Quintus Cæsar,& Cæsari † Philippus modo viuēs Comes. de qbus Roderic. Archiep. Toletan. Histor. lib 5. c.23. Philippus Cominius de gestis Lud. 11. & Burgund. lib. 4. c. 13. & lib 6. c. 3. Paulus Moriggius in Histor. religion. c. 63. è nostris Renatus Choppinus de Doman. Franciæ. lib. 1. titul. 4. nu. 15. Iacob. Meyerus Annal. Flādr. lib. 13. & alibi sæpe. Ioan. Boterus in Relat. vniuersal. lib. 1. cap. 58. Sed omnium melius
351 illam† descripsit Iacobus Marchantus † in Commentar. de reb Flandr. Memorabilibus.

ARTESIAE. Materna illorum lingua, Ar-
352 tois, dicitur Comitatus, funt† autem isti Atrebates, prope Piccardiam, vt docet Plin. lib. 4. cap. 17. Ptolom. lib. 2. cap. 9 Albert. Crantius in Saxonia. lib. 11. c. 25. Vrbs illorum Merropolis, est Latinis, ac Cæsari Alexia, vulgo illorum
353 Arras, nostrorum vero † Italorum, Arazzo, & aliquibus, ex illius nationis Auxerre: de qua loquitur Diodorus Siculus. lib. 5. In hac Ciuitate Panni, quibus Parietes Domorum Magnatum, Principum, atque Nobilium teguntur, mi
354 ro artificio, & inuentione † conficiuntur: vt scripsere Io. Laurērius Anania in Fabric. Mundi. in Europa. tract 1. & Ioan. Boter. Relation. vniuersal. lib. 1. c. 52 In quibus non solum pretiū admirari conuenit, quā in figuras, atq; imagines, quæ adeo naturalia imitantur, vt ambiguum videatur, an à pictoribus colores, meliori, ac elegantiori stilo, penicillo apponi valeāt. Quāmquā Seruius Maurus ad Vergil. in lib. 3. Georgicorum, dicat, in Aula Attali Regis Asię prius fuisse visos, atque repertos: illius, in quā, qui populum Romanum hæredem scripserat. vt sequitur Polydor. Virgilius, de Inuentorib. rer. lib. 3. c. 6 Habet duodecim alias Ciuitates, vel oppida muris circundata. & octingentos quinquaginta sex Pagos, seu Villas. Sub Comitatu Flandriæ iam diu erat Artesia, ac postmodū dotalitij iure data Elisæ, seu Isabellæ, sorori Balduini Comitis Flandriæ. & Hānoniæ, ac Imperatoris Constantinopolitani, dum datur nuptui Ludouico Galliæ Regi: quo tempore diuisam fuisse Artesiam à Flandriæ Comitatu, scribit Germanographus lib. 2. sub Comitibus Flādriæ sub nu. 20. Verum est Elisam, seu Isabellam nupsisse, non tamen Ludouico, sed Philippo Ludouici VII. Galliæ Regis filio, vt testātur Aemilius lib. 6. Tilius in Chronico Gallorum. sub anno 1180. Matrimonij huius authorē fuisse dicunt, Philippū Auūculum eiusdem Elisæ, seu Isabellæ, Flandrię Comitem, vt etiam idem Aemilius est author, quod asserit etiam Iacobus Regens Mainoldus de Titulis Philippi. in Artesia. Quo vero ad dotis assignationē, quòd hic Comitatus fuerit datus eidē Elisæ, seu Isabellæ, computationi temporū, ac Historiarum veritati minimè respondet, asserit enim Germanographus Balduinum Elisæ, seu Isabellæ fratrem, dum Adrinopolim obsideret vita functum anno Domini 1205. ac post eiusdem Balduini fratris obitum, illā nupsisse: & tñ ex Paulo Aemilio, Ioanne Tilio, & alijs Gallicis Historicis constat, matrimonium factum extitisse in anno 1180. & sic (eisdem authoribus) spatio annorum viginti sex antea nupserat, quàm fratris obitus fuisset; Vnde non correspondet veritati, voluisse viuēte fratre, ac ibidem bellum gerente, & sui gloriam mundo ostentante, illū statu, & Dominio priuare. Insuper ab anno 1180. post idem matrimonium superuixit idē Philippus Alsatius Auunculus, vsq; ad annum 1191. & sic per annos 11. quo spacio, nunquam vel Elisa, vel vir, nisi idem Philippus Attrebates possedit. Quo Philippo mortuo, Margarita Alsatia eius soror, ex Theodorico communi patre nata, tenuit eundem Comitatum per tres annos, & vita functa est, successitq; ei Balduinus eiusdem Margaritæ filius, qui per alios vndecim annos Comitatū tenuit, ac possedit. Ex ijs constat Matrimonum iam verè in anno 1180. fuisse contractum, iuxta opinionem Historicorum Gallorum, sed quoad dotem fuisse impositam. Quæ ex alio capite suadetur, quia dum moritur Balduinus Elisæ frater in anno 1205. iam antea Philippus Auunculus in fatis obierat in anno 1191. vt dictum fuit: vnde non poterat mortuus ei Comitatum non suum viuente adhuc Balduino consignare. Hoc solum mihi coniectura persuadeo, Philippum Galliæ Regem, fecisse quidem matrimonium, sub spe Comitatus Flandriæ consequendi, cum respiceret puellam à Philippo educatam, nō vt neptem, sed vt filiam; ipsum liberis carere, Philippum insuper iactasse puellam fore eius hæredem futuram; & vidisse insuper Balduinum fratrem lōgo terrarum tractu absentem, maximis bellis implicitum, & ad maiorem gradum aspirare, quæ omnia operata fuerint, vt spes fuerit certa & Flandrici, & Artesij status, ipsum ex matrimonio futurum dominum (quod non negat Aemilius) cumq; illum hæc spes fefellisset, armis autem pro vxoria dote Comitatū quęsiuisse, quod factum extitisse constat, tempore, quo Margarita Alsatia, & Balduini, ac Elisæ mater, Comitatum possideret, tuncque illum eripuisse, vt Aemilius scripsit. Gallorum enim Re-
355 ges † aliquando quæsierunt eorum Imperio subijcere, non Flandriam solum, sed Artesiam, Hannoniam, Hollandiā, Northmanniam, Aquitaniam, Burgundiam, Brabantiam, & omnia illis adiacentia: siue consortium Impatientes, siue ampliandi Imperij desiderio. Potuerunt autem omnia facili via fieri, agēte Margarita mu liere, existentibus tum Philippo Alsatio in Syria, vbi apud Ptolemaidam vita functus est: ac etiam ibidem stante Balduino nepote, & sic nemine contradicente. Sed estō quòd Philippus Alsatius Flandriæ Comes, Isabellæ, siue Elisæ nepoti Artesiam pro dotalitio spopondisset,

dislet,

dissset,quo iute id facere potuisset? Cum Attesia sua non esset, sed Balduini nepotis, quæ vna cum Hannonia à Balduino patre fuerat ei relicta: Hinc Balduinus iste Elisæ frater, mortua Margarita matre, à Syria reuersus, iure occupauit Hannoniam, Attrebates, Flandriam, ac etiam Viromanduos inuasit, vti bona ad eum pertinentia, vt ipse Paulus Aemilius est author. Veriorem tādem arbitror eam sententiam, quam eodem in loco, paulò inferius idem P.Æmilius protulit, nempè rem cōcordia, & transactione finitam, ne Elisa, siue Isabella, absque dote Philippo Regi Augusto nupta videretur, medio vxoris eiusdem Balduini Mariæ, Henrici Comitis Campaniæ filiæ, (vt Germanographus censuit) siue Theobaldi, (vt Æmilius scribit) quæ cum esset eiusdem Philippi Regis ex sorore Nepos, pepigit, vt Regi daretur dos, pro qua assignarentur Attrebates, Odemarenses, Essedinenses, & Lendenses, ac illud totum, quod in occidentem vergebat. Primus verò Attrebatium Comes, fuit Sanctus Ludouicus, Ludouici filius, qui postmodum existens Rex, Attrebatium Comitatum Roberto fratri contulit: qui moriens reliquit Philippum, & Mathildem filios: præmoriens autem Philippus, reliquit Robertum II. primogenitum, ac Mathildam eius Amitam. Inter quos est orta controuersia de iure succedendi, Robertus II. ex persona Philippi Patris Comitatum prætendebat, & debere excludi Mathildā vti fœminam. Ex aduerso illa prætendente Robertum II. excludi, ipsamq; ad successionem admitti, cum tempore mortis Philippi, super viueret Robertus I. Philippi pater, quo stante, non poterat transmisisse ad filiū, quod nunquā habuit, sed ipsa debebat admitti, cum teneret primum locum tempore mortis Roberti I. patris. Pro qua Marilda fuit Decretum, Philippo Pulchro Galliæ Rege iudicante, in anno 1302. vel vt alij volūt in anno 1309. vt testatur Paul. Aemilius, ac Io.Tilius. Quæ Mathilda tunc tēporis nupta est Odoni Burgundiæ Duci, cui Attrebatum Comitatus in dotem datus fuit. Ex Odone, & Mathilda nati sunt, Robertus alter, Ioanna, & Blanca. Mortuo Roberto sine filijs, succedit Ioanna, quæ nupserat Philippo Lōgo Galliæ Regi. Ex quibus nascitur Ioanna, Margarita, & Maria. Ioāna nubit Odoni Duci Burgundiæ, Margarita Ludouico Niuernensi Comiti Flandriæ, & Maria Viennensi Delphino. Ex Ioanna, & Odone nascitur Philippus, ex Philippo Philippus alter Dux Burgundiæ, & Comes Artesiæ, quo mortuo Ioannes Rex Galliæ succedit in Ducatu Burgundiæ. Margarita verò secunda filia Philippi longi, nupta Ludouico Niuernensi, succedit Comitatui Burgundiæ, & Artesiæ, quæ dum moritur reliquit Ludouicum Malleanum filium. ex Ludouico nascitur Margarita Malleana, quæ nubit Philippo Audaci Duci Burgūdiæ, cui dedit Comitatum Flandriæ, Comitatum Burgundiæ, & Artesiæ, & sic fuerunt vniti cum Ducatu Burgundo: Philippo Audaci succedit Ioannes, Ioanni verò Philippus Secundus Pius, Philippo Carolus bellicosus, Carolo bellicoso Maria nupta Maximiliano, Mariæ Philippus, Philippo Carolus

356 Quintus Augustus, & Carolo Philippus† Rex Catholicus, de quorum Hispanorū nostrorum Regū successione, & possessione scribit etiam Renatus Choppinus de Doman. Franc. lib. 2. tit. 12. num. 10. & in consuetud. Andegauensi tit. de communib. Gallicar. consuetud. præceptis. cap. 5. num. 3. par. 1. Idcirco idem author in dicto Domanio Franciæ grauiter conqueritur, quòd cum Flandros, & Attrebates Carolus Cæsar possideret, Regius Actor, Capello Patrono Regio causam orante, & Principe illorum cognoscente, decretum fuerit, in ius vocati Carolum, & inijci manum in Agros Gallicæ Coronæ clientelares, & hoc decretum fuisse in anno 1522. & iterum in anno 1536. Sed aliorum iudicum hoc debebat esse iudiciū, an in Gallia debuisset litigium fieri; Sed quis Imperatorem Carolum in ius vocauit? & si vocatus fuisset, quis paruisset? Vnde quod personę facere nequibant, agris id facere instituerunt. Sed nec istud factum fuit, ne videretur illos prosequi Nubes, aut aquam verberare. De Artesiæ Comitatu agit etiam Philippus Comin. de Gesti Lud. II. capit. 96. fol. 176. Sed omnia hæc prætensa iura ceciderūt, dū Carolus VIII.

357 Galliæ Rex, Hispano† Principi omnia eadem refutauit, ac restituit, vt retulit Ioan. Francisc. Guicciardin. Historiat. lib. 1. Ex quo in morte Caroli Bellicosi, absentibus veris successorib*, Galliæ Rex omnia clanculum inuaserat. Sic eidem renuntiauit Frāciscus I. Rex Galliæ. Lud. Guicciar. Comm. lib. 1.

HANNONIAE. Apud Hannonios, eorum

358 vulgari Idiomate, Hainault appellatur† Hānonia suos habet confines, Flandriam, Brabantiam, Campaniam, Piccardiam, Schaldim, Namurcum, & ditiones Episcopatus Leodiensis. Apud scriptores non est adeo clara, eorundem Comitū, & distincta notitia, vel origo, sed tantum Comitatus Montensis quia mons, est prima Comitatus Ciuitas, vnde prius Comites nomen assumebāt, quod temporum progressu ad torius Hannonię Comitatum, illiusque nomen deduxerunt, ac tamquam nobilius asciuerunt, Sed ex obscuris tenebris hanc tādem tabulam Hannoniæ Comitum eruimus, omittentes longiora, & præcedentia secula, & ita Arborem Hannonij progressus describimus, inchoando ab anno Domini.

1035. Balduinus Pius Comes.

1067. Balduinus Montensis Balduini Pij F.

1070. Arnolphus Pij F.

Et ex hac serie, crediderim hunc primū esse

ex

ex quo Richildis Mater, filia Raynerij Comitis Montensis Hannoniæ, nupserat Balduino Montensi; quo mortuo, & Richildes, & Arnolphus filius, cum Roberto patruo contendebant; cum Robertus statum eisdem eripere conaretur, & idcirco acerrimè dimicarunt, quo in prælio vi ginti duo millia hominum occubuere. Vnde cũ peiores haberent partes, & Richildis fœmina, & Arnolphus puer, bellum gerere minimè valentes, pecuniæ defectu, magnam idcirco pecuniæ quantitatem mulier ab Episcopo Leodiẽsi habuit, vt pro Hannonia profiteretur, vt professa est, se esse Ecclesiæ Leodiensis beneficiariam, siue, vt nostri dicunt, feudatariam: & cum iterum bellum acrius renouassent, mulier aliquid minimè obtinuit, sed tandem victor bello, profligato illorum exercitu.

1071. Robertus Frisius.

1093. Robertus Hierosolymitanus Frisij F.

1111. Balduinus securis Hierosolymitani F.

1119. Carolus Canuti Regis Daniæ F. hæres Amitinus natus ex Canuto, & ex Adela, siue Adelisa, Roberti Frisij Filia. huius indicibiles sunt virtutes, & tandem Brugis occisus est.

1127. Gulielmus Dux Northmandorum, siue Normandiæ, Balduini pij pronepos, natus ex Roberto filio Mathildis Pij filiæ, & Gulielmi Ducis Normandiæ: Hic Maximas super successione contentiones habuit cum Theodorico Alsatio, & cum Arnulpho Nepote Caroli Canuti ex sorore, & tandem vicit, & Dominiũ Comitatus restituit, & odio tributorum à subditis pessimè tenebatur, tandem pugnans cum Theodorico, sagitta ballistæ percussus interijt.

1129. Theodoricus Alsatius Roberti Frisij, ex Filia Nepos.

1150. Margarita Alsatia Theodorici F. Nubit Balduino, qui cũ moreretur, Philippus Alsatius Flandriæ comes, ex Margarita vxore Flã driam cum Hannonia vniuit, & bella quieuerunt, & hic est ille Balduinus, qui adeptus est Constantinopolitanum Imperium.

1205. Ioanna Balduini, & Margaritæ filia.

1244. Margarita II. Ioanæ soror, q̃ nupsit Gui doni Dampetræ ijs successerũt gradatim postmodum alij comites, vt est apud Germanographum lib. 1. & in Tabulis Regentis Mainoldi, dum agunt de Comitatu Flandriæ, de quo, & nos supra egimus, & subsequuntur vsq; ad Phi

359 lippum Regem Catholicum, nunc † Regnantem: de quorum Genealogia Germanographus vbi supra fol. 122. Philipp. Cõmini. de Gestis Burgundi, & Lud. XI. cap. 80. fol. 149. & seq. & post Robert. Guaghin Renatus Choppin. de Doman. Franciæ. lib 3. tit. 6. nu. 33. Albert. Crantius in Noruegia. lib. 4. c. 12. & 14. Rodetic. Toletan. lib. 5. cap 23.

HOLANDIAE. Batauia appellatur Hollandia, & Hollandi ex inde Bataui. de his Cornelius Tacitus de Populis Germaniæ. Omnium

360 harum gentium (ait) virtute præcipui Batauí. & idem Tacitus lib. 2. Annalium. & iterum Historiar. lib. 2. & li. 4. de quibus inquit Lucan. Bellor. ciuil. lib. 1.

Vangiones, Batauique truces.

& Baptista Egnatius.

Contra autem fortem Frisium, Batauumq; ferocem.

361 Illos autem habere crines † coloris Aurei di cit, Syllius Italicus lib. 3. dum ait:

Iam puer auricomo performidare Batauo.

Hollandiæ Comitatus, quando institutus, & à 362 quo, & Comitum successiones. † vsq; ad Philippum Caroli Cæsaris filium, nunc Regem, posuit plenè Germanographus. lib. 2. & 3. Cominius de Gestis Lud. II. & Philippi Burgundi. c. 80. fol. 105. Io. Tritthem. Chron. ca. 29 Martin. Chromer. Histor. Polonic. li. 28. Renatus Choppin. de Doman. Franc. lib. 3. tit. 6. nu. 50. Francisc. Hotoman. in disputation. Feudalic. ca. 10. circa finem. & cap. 15. circa medium.

De Hollandibus dicit Albert. Crantius in 363 Vuandalia. lib. 10. c. 28. Quòd magnis † vtuntur nauibus. & lib. 12. ca. 15. dicit Hollandiam ex frugum, quãdoq; Annona in asprissimis necessitatibus adduci, sed nunquã Annonas sentire, donec Portus Galliæ Hollandis pareant: de quo etiam in Vuandalia. lib. 14. ca. 18 & subiungens. Tum Hollandini (inquit) noxium genus hominum, ꝙ populandis terris natum est, diffusum per Regiones Orientis, Liuoniã Prusiam, Pomeraniam, coemebant omnia, quæ ibi essent frumenta. Sed hoc eis non debebat à Crantio, vitio verti, ꝙ faciebant eorum negotia, pretio exhibito. Vnde idem Crantius in Saxonia. lib. 11. c. 29. dicit, Hollandinos Nauticæ 364 rei peritissimos † esse. Nec eidem Crantio in Saxonia. lib. 1. ca. 3. assentior, qui censuit, Batauos hodie esse Geldrenses. cum notorium sit esse diuersos, ac diuerso in loco sitos, de his hæc dicit Alexander ab Alexand. Dier. Genial. lib. 1. cap. 28. Bataui (inquit) & Germani, Regem, quem delegere, attollere humeris, & scuto exceptum, subcollare per vices, pro Regio fastigio obseruarunt. Hinc illos Equestri honore delectari, cẽsuit idem Alex. lib. 2. cap. 19. Achæis (ait) Equestris honor, veluti præcipuo semper munere præcelluit, sicuti Germanis, qui Bataui dicuntur. Et in sui corporis 365 † Custodia Batauos adhibuit Caligula Imperator, vt est author idem Alexand. lib. 6. cap. 22. Ob Mare, & Flumina, nauigationibus accommoda, eos diuitijs abundare, scribit Barthol. Anglicus in lib. de Proprietatib. Rer. tit. de Prouincijs: quem sequitur Bartholom. de Cassen. in Consuetud. Burgun. in Proœm. in verb. Hollande. Cuius gens (inquit) elegans est corpore, robusta viribus, audax animo, venusta facie, honesta moribus, deuota Deo, fida hominibus, & pacifica minus prędijs intendens, & raptibus. Hollandi quandoque cum

Fri-

Frideleuo Danorum Rege,eum Frisijs,& Saxonibus, & cum Heruillo illorum Principe fuere
366 † confæderati, vt fcribit Io. Magnus in Hiftor. Gothor.& Suenon.lib.4. cap.17.

Duo memorabilia,quæ diuerfis temporibus in Hollandia acciderunt, referre minimè grauabor. Vnum, quòd in anno Domini 1314.in Hollãdia accidiffe referunt, Margaritã Hollan
367 diæ comitẽ,qua † parte Rhenus Oceanũ illabitur,trecentos fexaginta filios viuos,itá vt Baptifmi caracterem acciperent, vno partu ediddiffe: vt fcribit Oftenti loco fuiffe Baptifta Fulgof.lib.1.cap.6.Andreas Eborenfis Exemplor. Memorab.lib.2. tit. de Miraculis. Gaudentius Merula in Sylua variæ lectiõn. lib.3.cap.11.Et in Monafterio Diui Benardi propè Hayam Batauiæ oppidum, Hiftoriam effe in Marmore incifam tetigi in confil.28.nu.38. Centur.1. Alexand.Randenf. de Analogis. lib.1. cap.24.nu.22.qui refert Guliel. Benedict. in Rep.c. Raynutius.in verb.Sobolem,quã geftabat in vtero nu.3. parte.2. de teftam. qui dicit ipfum hoc legiffe in Hiftoria Gallica. Alterum vero,quòd
368 eadem Hollandia† pluries Maris impetu,& tempeftate mirum in modum fuit afflicta,quãuis aliquando & Flandria, & Frifia, finitimæq; gentes idem damnum perpeffę fuerint,& præfertim in anno 1134.& iterum, in anno 1135. de qua inundatione itá inquit Iacobus Meyerus Hiftor. Flandric. lib.5. Oceanus iterum fe effudit in continentem, bonamq́ue Flandriæ, Hollandiæ,ac Frifiæ partem, fubito fubmerfit, magna tum hominum, tum pecudum,multitudine extincta. Et iterum in anno 1334. de quo idem Meyerus.lib.12.Eodem (inquit)anno,in ferijs diui Clementis, menfe Nouẽbri,Ventus, Fulgur, & tonitrua facta funt, quanta poft hominũ memoriam nemo vidit, vel audiuit: quia Cœli intemperię,mare trans omnes fe aggeres eiecit, ruptifq́ue omnibus obftaculis, multos pagos, cum hominibus fimul, & pecuarijs in Flandris, Zelandia, Hollandia, & Frifia, miferando fpectaculo abforpfit. & in anno 1257. idem Meyerus lib.13. nocte Natalis domini,dicit fuiffe Maris inundationem maximam,ac diluuium, & quatuor officia fubmerfa fuiffe, hominesq; , ac alia animalia magno numero extincta. Sed memorabilius eft illud anni 1377. de quo idem author eodem libro, qui enumerat viginti circiter oppida fubmerfa. In anno 1404. lib.14. enumerat alia oppida fubmerfa, Sic in anno 1421. vt eft author idem Meyerus. lib.16. Eodem modo in anno 1529. vel vt alij 1530. de qua inundatione Ludouic. Guicciardin.lib.1.Circa idem tempus (inquit) in Belgio maritimo,puta in Frifijs,Batauis.Zelandis, ac Flandris,qui omnes Imperatori, & Auftriadum familiæ hærent:nec nõ in Morinis,Armoricis,ac alijs Franciæ fubiectis populis, Oceano finitimis,coorta,folito maior, vndarum tẽpeftas (propter Circium, & Corũ ventos,pertinacifsimè tunc reflãtes fub Septentrionibus, mare fortè infolentius æftuabat) abforptis integris Colonijs, cladem incredibilem hominibus intulit.brutorum, beftiarumq; infinitã ftragem ædidit,rerum denique iacturam inæftimabilem vtrobique fecit. Hæc Guicciardinus. de quibus etiam Germanographus.li.3. Ludouic. Dulcis in Diario. Vtinam ifta, ob peccatorum ingluuiem non accidant:depręcandum tamen eft,vt ifta Dominus auertat, queádmodũ Noè cum familia ab aquis vniuerfalis diluuij faluos reddidit.Sed tamen ipfi debent Arcæ quę Ecclefiam Catholicam reprefentat, hærere, non vano,ac libero viuendi ritu hærefes amplecti, itá vt totius mũdi facti fint ludibrio, cum fint perduelles Chrifto, & Domino temporali.
369 Eft tamen Hollandia Imperij † beneficium, fiue feudum,idcirco nunquã Gallis parere voluerunt: vt fcribit Iacob. Meyer. Annal. Flãdr. lib.7.& 14.& patet ex fcriptis. Vnde inquit Io. Thritthemius Chronic. cap. 19. Albertus Rex Romanorum (loquitur de Alberto Auftriaco) Hollandiæ comitatum Ioanni Comiti Hannoniæ in Feudum femper accipiendum cõceffit. Loquitur autem de Ioanne II. & fupranotatã authoritatem, refert, & fequitur.
370 ZELANDIAE. Nomen † Zelandiæ, maritimam terram fignificat,fed Comitatus hic conftat ex quindecim, fiue fexdecim infulis: fitus eft in confpectu Flandriæ,& Brabantiæ,fed ex Orientis parte, & Meridiei duobus Bracchijs fluminis Scaldæ cingitur. Incerti fitus Infulæ funt, modo enim maiores fiunt, modo decrefcunt, prout fluminis Schaldæ vis,ac imperus, & Maris inundatio, operantur. Præcipuæ vero
371 infulæ feptem funt, tres †Orientales.& quatuor Occidentales. Orientales dicuntur, Scouæ, Duelant, & Tolen. Occidentales Vualachren,Scalden, Zutbeuerlant, Nortbeuerlant. Habet proximas infulas Fioniam, Iflandiam, & Orcades,quarum præcipua eft Selandia, vulgo Sialandia dicta, quæ habet Daniæ Regnum proximum, quam defcribit Albertus Crantius in Dania.lib. 1.cap.1.quem fequirur Germanographus.lib.2.& 3.& aliquid de ea Io. Magnus Hiftor. Gothor.& Suenon. lib.2. cap.22.Ioan. Laurẽtius Anania in Fabrica Mundi. in Europ. tractat.1.nouifsimè Io. Boterus Relation.vni-
372 uerfal.lib.6.c.57. Primum Zelandiæ† Comitem fuiffe Florentiũ Vuilielmi Germaniæ Regis filium, fibiq; datum pro Dotalitio Beatricis Vidi Dampetræ Comitis Flandriæ filiæ in anno 1220.vt fcribit Renatus Choppin.de Doman.Franciæ.lib.3. titul.6.nu.51.vel, vt alij.in anno 1255.Sed Germanographus. lib.3. dicir, primum Comitem Selandiæ fuiffe Vuilielmum Florentij tertij filium, & Theodorici VII. fratrem.in anno 1203. vnde earundem infulatum Comitatus cum Hollandia ad Duces Burguados

dos Flandriæ Dominos peruenerunt, vt est au-
thor idē Choppin. vbi supra. & testatur etiam
Cominius de gestis Philippi Burgund. cap. 80.
fol. 150. Marcus Guarius Histor.cap.1.Martin.
Chromer.Histor.Polonicæ.lib.28.Eodem itaq;
373 modo † ad Philippum Regem Catholicum
spectant Selandiæ insulæ, vt dictum est in Bur-
gundia,& Flandria,qua in loco habeatur rela-
tio. Comitatus etiam iste feudi Imperium est,
vt dictum est in Hollandia, vti allegaui autho-
res hoc dicentes, qui dicunt etiam de Selan-
dia: Sed istæ insulæ graui bellorum mole affli-
ctæ Principis Aurengiæ, ac aliorum adhæren-
tium voluntati assentientes, ductiq; habitato-
res libertate viuēdi, omissa Christiana, ac vera
Doctrina. Philippo etiā Regi Catholico, sicut
Romanæ, & Catholicæ Ecclesiæ sunt rebelles.
374 NAMVRCI. Ciuitas Namurcensis,† ca-
put est sui Comitatus, propè Mosam fluuium,
iuxta Leodienses, Hannoniam,& Brabantiam.
Habet arcem fortissimā, in qua se recepit Don
375 Ioannes Austriæ,dū alij rebellarent†in Bel-
gio. Habet oppida muris cincta tria, Bouiniū,
Carlement, & Valencurt; habet & pagos cen-
376 tum octoginta duos. Comitatus iste†fide,&
nobilitate gentium decorus. Ne noua, ac lon-
ga serie Comitum ordinem describam,hoc so-
lum commemoro, fuisse Comitatum hunc em-
377 ptum à Philippo Pio Burgundiæ † Duce, à
quo transmissus ad Carolū bellicosum,& ab ip
so ad Mariam filiam, & sic deinceps vsque ad
Philippum Regem Catholicū nunc Comitem,
recta succedēdi via. de quibus Philipp. Comi-
nius de gestis Philippi Burgundi, & Ludouici
Vndecimi cap.80. fol.150. Martin. Cromer.in
Histor. Polon.lib 28. Anania in Fabric.Mundi.
in Europ.Tract.1.Renat.Choppin. de Doman.
Franciæ.lib.3.titul 6.num.54. qui allegat. c.Si-
gnificauit. de rescript. quod loquitur de Co-
mitissa Namurci.

ZVTPHENI. Oppidum hoc apud Gel-
378 drios situm est, eoque modo†ad Philippum
Regem Catholicum spectat,quo & Geldriæ,vt
supra diximus, quia in anno circiter 910.Vui-
chardus Geldriæ Dominus, Comitis Zutpha-
niæ filiam,vxorem habuit, & idcirco regiones
fuerunt insimul vnitę,vt testatur Germanogra-
phus lib.3.& deinde ad singulos Geldriæ Do-
minos, Comitatus transmissus est, vt ibidem
dictum fuit.Ioan.Boter.Relation.vniuers.lib.1.
cap.61.parte 1.

BVRGVNDIÆ. Comitatus iste, prius
vnitus erat cum Ducatu Burgundiæ, vt dictum
est superius, dum verba fecimus de Ducatu
379 Burgundiæ, † Noythlandia sæpius dicta. vt
dicit Germanographus lib.3. Gulielm.Paradi-
nus de antiquo statu Burgund. cap.5.Metropo
380 lis illarum Vesontium † Ptolom.Geograph.
in Europ. tabul.3. cap.9.Ad Imperium spectat
381 † feudum hoc,subditum Conradi II.tempo-
re à Rodulpho tunc Burgundiæ Rege,vt refert
Crantius in Vuandal.lib.1. cap.10. in fin.Hinc
Philippus Audax Burgundiæ Dux,Ioānis Gal-
liæ Regis filius,à Carolo IV.Imperatore,suorū
procuratorum, ac legatorum medio eundem
Comitatum recognouit in feudum hac formu
382 la.Nos Burghardus Burgrauius†Magdebur-
gensis,Magister Imperialis Curiæ & Aegydius
de Soycourt, procuratores,& Nuncij Illustris,
& Magnifici Principis Domini Philippi Ducis
Turonensis,& Comitis Burgundiæ, authorita-
te procuratoria, qua fungimur in hac parte,
Comitatum Burgundiæ à Serenissimo, & Inui-
ctissimo Principe, & Domino Carolo IV. Ro-
manorū Imperatore, semper Augusto, & Boe-
miæ Rege Illustri, tamquàm Imperatore Ro-
mano,ad cuius iurisdictionem,collationem,&
proprietatem idem Comitatus esse dignosci-
tur,in Feudum accepimus, & in ipsa susceptio
ne, in animā præfati Domini nostri Ducis Tu-
ronensis, & Comitis Burgundiæ iurauimus,ꝙ
Dominus noster prædictus præfato Domino
suo Imperatori, & sacro Imperio occasione di
cti Comitatus,fidelis erit,& obediens. Datum
Nurembergæ 18. Calend. Februar. Indict. 5.
Anni 1362. Et dum loquitur de Delphinatu
spectante ad Imperatoris collationem, in eo
includebatur Comitatus Burgundiæ, vt patet
per verba Theodori Nihemensis Histor. lib. 2.
Tract. 6. cap.25. ita scribentis. Idem Carolus
huius nominis quartus nobilem Principatum,
Delphinatum vulgariter nuncupatum, qui est
vna de septem prouincijs Regni Arelarensis,
quod etiam Burgundiæ nuncupatur, transtulit
in Regem Francorum, sub colore, quòd Pri-
mogenitus Regni Fràcię dictum Principatum,
tamquam vassallus Imperij,teneret in feudum,
& indè Delphinus vocaretur. & idem repetit
cap.36. Quod confirmat Ioan. Nauclerus Ge-
nerat.45.scribens: Imperatorem Carolum IV.
ea conditione consensisse, vt primogenitus
Regis, tamquàm vassallus teneret eundem ab
Imperio. Quod nec etiam negauit Gulielmus
Paradinus de antiquo statu Burgund.cap 9 in
fin.In hoc Comitatu, qui possidetur à Catholi-
co Rege,iam olim possesso à Carolo bellicoso,
iam ad ipsum spectare, vna cum Ducatu,vt su-
pra dictum est, dubium non est, cum sit noto-
ria, & successio,& possessio. Habet hic Comi-
tatus,in tres partes diuisus, tres alias Ciuita-
383 tes,Gray, Salinam, & Dolam,quatum†Dola
habet Concilium,seu Parlamentum, & studio-
rum academiam; habet Villas, seu Pagos mil-
le, & octingentos. Vesontium autem gerit se
pro Ciuitate Imperiali, cuius Rex Capitaneus
est, sed omnes sunt natura, & situ fortissimæ,
quarum nouissimè meminit Ioan.Boterus Re-
lationum vniuers.lib.1.cap.33.parte 1.de Aca-
demia Dolensi dico supra cap.40. & de Parla-
mento Dolano infra cap. . .

HA-

HABSPVRGII. Austriacam Domum
Habspurgi Comitatum retinere debere explo
ratissimum est: possidetur autem à Serenissi-
384 mis Maximiliani Imperatoris † filijs eius-
dem familiæ. Nam alias, omittendo vetustiora
secula, supra cap.4. diximus, hanc familiam no
bilissimam, atq; antiquissimam, Franconiæ Re-
gum seminarium fuisse, & Galliæ primos Re-
ges ab ea dictos Franciæ à Franconibus quos
dixerunt illam eandem Franciam denominan
do, In Germania iam longissimo temporum
curriculo conseruata est. & quàmquàm decre-
mentum quoddam passa sit, vt solo Franconiæ
postmodum Ducatu, ac Habspurgi Comitatu
fuerit contenta, ac pluribus annis eo se Domi-
natu continuerit. Iterum verò, Deo sic benè fa-
miliam prosperante, sub Rodulpho primo, Co
mite, iterum caput altius extulit, vt non modo
nitori pristino, sed ad Imperiale culmen eue-
cta sit, & adhuc, Deo volente, conseruatur. Nil
385 mirum igitur, si Philippus† Rex Catholicus
eiusdem familiæ planta, fulgentissimo hoc ti-
tulo decoratur.

TYROLIS. De Comitatu Tyrolis eadem
retetenda erunt, quæ proximè de Comitatu
Habspurgij diximus, cum reperiatur apud eos
386 dem. Peruenit † autem ad familiam Austria-
cam cum Ducatu Carinthiæ in anno Domini
circiter 1291. cum Albertus Victoriosus appel
latus, Rodulphi Imperatoris filius, duxisset
vxorem Elizabetham Menhardi Carinthiæ Du
cis. & Tyrolis Comitis filiam, qui post modum
moriens eidem Alberto testamento reliquit
Carinthiam, & Tyrolum, vt est author Germa-
nographus. lib. 3. in Alberto Rodulphi filio,
quicquid aliqui aliter narrauerint. Hic Comi-
tatus iam diù postmodum conseruatus fuit, vt
à modo conseruatur in eorundem Austriadum
familia. de quo Io. Laurentius Anania in Fa-
brica Mundi. Tract. 1. Gulielmus Zenocar. de
Repub. Caroli Maximi. lib. 3. Renatus Choppi-
nus de Doman. Franciæ. lib. 3. tit. 6 num. 58. Et
hinc credo motum fuisse Paulum Zieglierum
387 †Episcopum Curiensem ad faciendam Co-
mitatus inuestituram Maximiliano Cæsari, in
anno 1516. eiusdem Comitatus Tyrolensis,
ob antiquam inuestituram, & antiquiora iura
sibi spectantia super Comitatu. de qua inuesti-
tura idem Germanographus. lib. 3. vbi de Epi-
scopatu Curiensi egit.

DOMINVS CANTABRIÆ. Hactenus de
Comitatibus dictum est, nunc de Dominati-
bus dicendum erit. Et non immerito Domina-
tus Cantabriæ præmittitur. Est vero Cãtabria,
388 quam Hispani† Bizcaiam appellant. Memo-
rabilis est enim, & Cantabrorum, & Asturum
natio, & gloria insignis, quos hodie Gallecos
nominamus. Roderico enim vltimo Gothorũ
Rege mortuo, ac deleto, vt supra diximus, dum
de Rege Castellæ, & Legionis verba fecimus,
apud ipsos conseruatæ extiterunt, & Gotho-
rum, Hispanorum, & Christianorum reliquiæ.
Hi enim Pelagio, Fauillæ Ducis Cantabriæ filio
Duce, ac Principe, Principes extiterunt. vt Sar
389 raceni, Arabes, ac Mauri †pellerentur, & eo-
rum nomen in Hispania penitus deleretur. vt
dixi infra cap.79. Et ab eodem Pelagio ad Phi
390 lippum † Regem Catholicum, quemadmo-
dum Castellæ, & Legionis Regnum, & hic Do-
minatus peruenit, vt ibidem diximus, & supra
cap.4. & de his Io. Magnus Histor. Gothor. &
Suen. lib. 16. cap. 27. Paul. Æmil. lib. 2. in Carolo
Martello.

MOLINÆ. Siue dicat Molinæ, siue Mali-
nes, de vtroq; dicendum est. Quo enim ad Mo-
391 linam, dicendũ est, ipsam esse oppidum† no-
bilissimum, & Memorabile, in Hispania situm,
omni rerum, ac bonorum copia abundans, &
præsertim, quæ ad vitæ humanæ vsum sunt ne-
cessaria, Arietibus, Lanis, Carnibus, Caseo, pi-
scibus abundantissima. Præsertim eo piscium
genere, quod nos Itali, Tructam appellamus,
Hispani Trucchiam appellãt; quorum piscium
copia, Molina satis abundat. alij Latini, Turtu-
res appellant. Est autem piscis iste nobilissi-
392 mus, qui omni ætati, †omniq; complexioni
infirmis, à Medicis datur, & exhiberi potest.
Hoc experimur in patria mea, quæ hos pisces
loco alteri in Italia nemini inuidet. de ijs latè
Donatus Antonius Ferrus Triuicanus de Po-
dagra. Tract. 3. cap. 14. & ante ipsum Hierony.
Cardanus de sanitat. Tuend. lib. 3. c. 7. De op-
pido Molinæ latè Lucius Marineus de Histor.
Hispanic. lib. 3. cap. 2. Si verò de oppido Mali-
nes, siue Ciuitate regitur ferè proprio regimi-
ne, est tamen in Brabantia, ideoque de ea, vt
de Brabantia Philippus Rex Catholicus meri-
393 to† titulari potest, tãquàm Dominus. Habet
inter cætera extra Ciuitatẽ Memorabile Mo-
nasterium monialium, vbi permanent circiter
millæ, & quingentæ. Quomodo verò hæc Ciui-
tas regatur describit nouissimè Io. Boter. Rela-
tion. vniuersal. par. 1. lib. 1. cap. 59

FRISIAE. De Frisijs fit mentio in c. Vo-
lumus 11. q. 1. Ij diuiduntur in Orientales, &
Occidentales. Orientalis ex se regitur, & in ea
394 Philippus† Rex Catholicus, quasi Dominũ,
& possessionem retinens, habet oppidum Lin-
ghen, licet paruum: habet tamen territorium,
& arcem validissimam. Occidentalis vero Fri-
siæ Philippus Rex Catholicus est Dominus, il-
lamq; possedit Carolus pater, alijq; prædeces-
sores. vt dicam. Patet autem ab Isela, seu extre-
mo Rheni ostio, vsq; ad Amasum fluuium. Di-
niditur in tres status, videlicet Vuestergoam,
Ostergoam, & Septem siluas. Enumerat Ciuita-
tes in eis tresdecim, & villas quadringentas
nonaginta. Io. Boter. Relation. vniuersal. parte
1. lib 1. c. 68. Sed in Vuistergoa est Staueta Illu-
395 stris quondã † Metropolis Frisiorum, nunc
op-

396 oppidum. Franeca Musarum † domicilium, vrbs Amœna,& munditiæ nitida. Sneca, Harlinga, Slota, Hindelopa, Vuorcumum, Ilsta, & Bolsuerclia. Villas habet, seu Pagos centum viginti septem. Ostergoa, habet Groningam, de qua in fra dicam: habet Leoardiam quæ Ciuitatum Frisiæ maxima,& splendidissima, ædificijs sacris,& profanis, publicis, & priuatis, nobilium præsertim Atrijs magnificis Illustris: vicis tersa, nitida,& munda, opulenta, populosa, cultu, & moribus hominum præcellēs, munitionibus
397 in ambitu cincta, sedes† summi Senatus Frisici. Habet etiam Docuam, cum portu commodo, ac alias duodecim præfecturas. Habet, & villas, siue pagos centū viginti septem. Tertia verò pars septē syluarū, palustris est,& sabulosi soli. Habet & syluas quasdā, q̄ ei nomen dederunt. Oppida, siue pfecturas habet octo,& villas septuaginta septē, quorum omniū numerus ad numerum trecētorū sexaginta trium ascendit, vt nouissimè optimè descripsit Vbbo Emmius Historiarum Frisicarum lib. 1. qui per de-
398 cem libros Frisicarū gentium, ac rerum† antiquitates à temporum iniuria ad annum vsq; 1256. vindicauit; à quo spero scripta alia subsequentia ad ætatem vsq; nostram, habiturum. de eadem Frisia, sic Iacobus Dauentrius apud Germanographum lib. 3. in Frisia. Ad quam tñ (inquit) differentiam, occidentalis à nonnullis vocatur, paretq; ab Isela, seu extremo Rheni ostio ad Amasum vsque fluuium, Ostergoiam, Vuistergoiam, septem syluas, Groningam inclitam vrbem, cum circumiacenti territorio complectens; pecore, pascuis exuberās, & pagis, ac ædificijs, plusq̄ vlla alia regio exculta; cui Fransiselana, cum Drenta, Tuentaq; iungitur, quæ omnes Cæsaris Caroli V. hæreditario adiectæ Imperio, fœliciter florescunt sub eius Dño. Hæc ille. Habuit tñ antiquorum memoria Frisia suos Reges. Hinc de Radbodo Rege legitur, quòd cum ab Vuolfranro Episcopo, vellet sacris Baptismatis aquis lustrari, in anno Domini 718. teneretque pedem vnum in aqua, & alterum eleuatum, ad Vuolfrantum conuersus,
399 De maioribus†(inquit) meis, Episcope, quid sentis? plures ne eorum in Paradiso, an apud Inferos esse credis? Ad quæ Episcopus, cum plures apud Inferos esse respondisset; subiecit, Satius igitur mihi est, vt plures, quàm paucio res sequar. Simulq; pedem à lauacro retulit,& propositum mutauit, ac pristinæ superstitioni se dedit: sed triduo post, admirabili Dei Opt. Maximi iudicio, subita morte Radbodus interijt, & Episcopus suæ prædicationis officiū incessanter prosequens, totam prouinciam
400 †ad Christi cultum reduxit. vt in supra allegaro loco retulit Germanograph. lib. 3.& Vbbo Emmius Histor. Frisicar. lib. 4. sub anno 718.
401 Frisij fuere Ciuitate Romana donati à †Nerone, dum Romæ Frisiorum legati essent. vt scribit Cornel. Tacit. Annal. lib. 13. quo in loco refert illos dixisse; Nullum mortalium armis, aut fide ante Germanos esse. Quod deridet alio forte odio, Albert. Cranrius in Vuandalia. lib. 10. cap. 32. & in Saxonia. lib. 11. cap. 6. Habuirante Saxoniam Christi fidem, prædicante Diuo Bonifacio Archiepiscopo Moguntino; post cuius prædicationem S. Ludgerus Frisius
402 †ab vtero sanctificatus prædicationis sanctæ officio, tam ardenter incubuit, vt meritò in Saxonia prædicans, Saxonum Apostolus memoretur. vt dicit idem Crant. in Metropol. lib. 1. c. 5. & 7. Tritthemius de viris Illustrib. ord. sanct. Benedicti. lib. 2. cap. 196. cuius magnanimos pro Christi fiu ... oores scribit idem Emmius Historiar. Frisicarum. lib. 4. & 5. Negari tamē nequaquàm potest quod ipse Emmius scribit, Frisios ab Carolo primum Martello, & demum Carolo Magno in sua libertate positos: solum tamen illis relictum fuisse aliquando præfectum, ac Antistites; habuisseque proprias patrias leges ab eisdem vel formatas, vel confirmatas, quas retulit idem Vbbo. lib. 5. licet Albertus Crantius eius gentis (vt præ se ostendir,) inimicus in Vuandalia lib. 10. c. 31. dicat hæc esse fabulosa, ac vana, & à Quarto Carolo, tantum habita, cui nequaquàm accedo. Iactati tamen pluries Frisij, Danorum, ac Saxonum incursionibus; vt meminit Germanograph. lib. 4. Tamen Flandriæ Comes Frisiæ partem cœpit Robertus, qui idcirco Frisius appellatus est, in anno 1063. vt scribit Meyerus Annal. Flandr. lib. 3. Tandem in anno 1248. Gulielmus Secundus Comes Hollandiæ, Florentij IV. filius, cum Frisijs bellum gerens anno Dominij sui septimo occubuit. Postmodum in anno 1304. Gulielmus III. Ioānis Hannoniæ Comitis, ac Hollandiæ II. filius, factus est Frisiæ Dñs. Quem sequutus est Gulielmus IV. illius filius in anno 1337. Quo mortuo sine filijs successit Margarita soror, vxor Ludouici Bauari Imperatoris. Post eum Gulielmus Quintus Margaritæ, & Bauari filius. Et demum moritur Gulielmus absque filijs,& illi succedit Albertus Bauari filius: & eidem Alberto succedit Gulielmus VI. filius; post Gulielmum Iacoba filia; qua defuncta sine prole omnem eius ditionem, præter-
403 rim Frisios, sibi vendicauit Philippus † Pius Dux Burgundiæ in anno 1435. ex persona Margaritæ matris, filiæ Alberti, ac sororis Gulielmi VI. Philippo succedit Carolus bellicosus; Carolo Maria, Mariæ Philippus, Philippo Carolus Quintus Cęsar; Carolo, Philippus Rex Catholicus. vt per Genealogiam refert Germanograph. lib. 3. Qui lib. 4. dicit in anno 1230. fuisse magnam inundationem, & multa hominum millia, ac animaliū fuisse deleta, ex Iacobo Dauentriensi: quod retulit etiā in annum 1233. Vbbo Emmius Hist. Frisicar. lib. 10. Vnde de Flandris, Hollandis, Selandis, ac Frisijs,

has tempestatum procellas, ac maris æstus, & inundationes patientibus Gerardus Geldenhaurius Nouiomagus in parua Histor. Germaniæ inferioris. Constat (inquit) inter maritimos Flandros, Selandos, Hollandos, Frisios, colles illos aeuatus (Duni vulgo dicuntur) quos rerum pareus Deus, terminum Mari circumdedit, olim non tam latè per ruptos, ac dissitos fuisse, quàm nunc sunt. Cœlestis enim pater, peccatis nostris, ad iracundiam prouocatus, horridis tempestatibus, terras admodum fertiles in salsissimum mare intra ducentos annos conuertit. Sed nos infœlices planè, & vecordes, naturæ ascribimus, quod solis sceleribus nostris imputandum erat. Hæc Nouiomagus. Frisiam vero ad Duces Burgundiæ, ac Flādriæ Comites pertinere, scripsit Bartholom. de Cassæn. in Consuet. Burgundiæ. in proœm. in verb. de Friz. c. de inundationibus Hadrian. Barland. in Histor. Brabantic. cap. 85.

MECHLINIAE. Ciuitas est Mechlinia Brabantiæ, de qua sic inquit Hadrianus Barlandus, in Chronica Ducum Brabantiæ. in fin.
404 †Mechlinia situ, & opere munitissima, quæ ipsa quoque suas habet, minimè vulgares dotes. Aeris multam clemētiam, & salubritatem; in colas sermone blādos, moribus mansuetos, comes, ciuiles, bellicosos etiam, vbi res exigit. Placet in hac vrbe vicorum amplitudo, placet
405 munditics. Habet Concilium† Regium, habet, & ædes sacras complures, sed duas, quæ longè cæteris antecellunt. Deiparæ vnam, & alteram diui Rumoldi, ornatissimam, cum Turri, quæ, & magnifica est, & altitudine spectabilis. Hæc Barlandus. Tamen in anno 1333. Ludouicus Niuernensis eandem Ciuitatem, vti Comes Flandriæ, emit ab Adolpho Episcopo Leodiensi, & à Reginaldo, siue Reinoldo Principe Geldrensi. de quo actu sic Iacob. Meyerus Annal. Flandriæ lib. 12. inquit: Eodem anno postquàm Ludouicus Comes emisset oppidum Mechliniam, ortum bellum Brabanticum. Emit autem ab Adolpho Episcopo Leodiensi, & Reginaldo Comite Geldriæ, qui tum coniuncti, id oppidi possidebant: vsus ea in re consilio intimi sui aulici Gulielmi Auxonij. Centum millia nummū Turonensium pretium erat. aliter centum sexaginta millia regalium monetæ Franciæ. Sed Brabantiæ Dux Ioannes, quo minus Mechliniani in verba iurarent Ludouici, intercessit. Nempe ea pars, quam Geldrius vendiderat, quando eius esset beneficium, absq; eius assensu, vendi illam posse negabar. Alteram item partem, ære antistiti persoluto, retinere contendebat; propterea, φ ad sui Principatus corpus, totam Mechliniam, pertinere asseuerabat: Hęc Meyerus. Vnde orta sunt bella inter Comitem Flandriæ, & Ducem Brabantiæ. Controuersia autem concordia oblirerata est, qua Ludouicus Comes Flandrię cessit Ioanni Duci Brabantię totam Mechliniam, pro octoginta sex millibus aureorum regalium, iuramento à Clemente Pontifice solutus, quo tenebatur id oppidi nunq̄ alienare. Sed priusq̄ Ioānes numeraret, Ludouicus in viuis esse desijt. vt dicit idem Meyerus in dicto lib. 12. sub anno 1346. Sed Iacobus Marchātius de Rebus Flandriæ memorabilibus. cap. 21. aliter sentit, dicens: Ludouicum Maleanum supradicti Generum, duabus ex causis bellum restaurasse: Mechlinium enim esse sui iuris contendebat, atq; occupabat, decemq; millia nummum Florentinorum in dotem promissa quotannis per solui, assignarique cupiebat; belloq; illato hostes vicit, totamque Brabantiam, assumpto ditionis titulo vendicauit, donec ita transactum fuit, vt Mechlinia Flandriæ annecteretur, & dotis nomine Antuerpiam possideret, titulumq; Ducis Brabantiæ ipse quidem ascriberet, sed ad hæredes nō transferret. Hæc Marchantius. Peruenit tandem Flandria, & Brabantia penes vnum Principem, medio Margaritæ Maleanæ, & idcirco ad Regem Catholicū legitima suc-
406 cessione † peruenit. Concilium, siue Parlamentum ibidem instituit Carolus bellicosus. vt scribit Iacob. Meyerus Hist. Flandr. lib. 17. Sed tamen, siue sit sub Flandria, siue Brabantia ad eundem Dominum spectat: Neutri autem ipsorum hodie connumerari, vel annecti, sed ex se ipsa separatim appellari censeo, ex his, quæ semper satis optimè scribit idem Iacob. Marchantius in loco supra allegato. in d. c. 21. in fi. Quòd Philippus Bonus Brabantiæ Dux, vt Armoru occasiones amoueret, effecit, vt Mechlinia à Flandriæ nexu libera, regionem per se efficeret. Et idcirco separatim Philippus Rex Catholicus, se Mechliniæ Dominum appellat, tam obseruator est suorum maiorū promissis.

VLTRAIECTI. Hanc Ciuitatem Hollādiæ, aliqui tribuunt, dicitur ab alijs latinè Traie-
407 ctum, † vulgari illorum idiomate dicitur Vtrecht, situm inter Hollandiam, & Geldriam, Episcopi Traiectenses erant in temporalibus, & spiritualibus Principes totius Comitatus, magnumq; terrarum, oppidorum, ac Comitatum spacium possidebant. Alij sub Frisia illam ponunt: vt cumq; tū res se habeat, haud dubiè Ciuitas est nobilissima, & publicarum, & priuatarum ædiū pulchritudine, & clero conspicua. Habet celeberrima Canonicorū Collegia, in quibus Principē locum tenet, quod est Diui Martini. Habet Antistitem, qui in sactis latissimè imperat. Qui tam Diues, ac potens erat, vt si quando opus erat, quadraginta hominum millia ad bellum potuisset armare. Ex hac vr-
408 be fuit † Hadrianus Papa Sextus, supremi nominis Pontifex. A Traiecto non longè si-
409 ta est Dauentria, † in qua floruit, ac floret bonarum omnium litterarum Schola. Henricus tandem Bauarus Episcopus Vltraiecti-

aus

nus, cum à Carolo Geldriæ Duce, nimijs afficeretur molestijs, Caroli Quinti Austriaci Cęsaris, Brabantiæ Ducis, & Hollandiæ Comitis auxilia, atque suffragia petijt, & cum illo de suorum Principum spiritualium, & temporalium consilio maiori parte conuenit, vt Henricus quod iuris temporalis haberet in Principatu Vltraiectiuo, & in omni Regione, etiam vltra Isselam fluuium eidem Carolo Imperatori,
410 vti † Brabantię Duci, & Hollandiæ Comiti, cederet, eiusque hæredibus, & successoribus vtriusque sexus. Vnde Imperator Ciuitatem, & nonnulla oppida à Geldrio occupata recuperauit. Episcopus omnē iurisdictionem temporalem à se abdicauit, & Carolo vti Brabantiæ Duci, & Hollandiæ Comiti concessit, prouentus, bona, agros, montes, colles, syluas, flumina, omnia ad tēporalitatem spectantia transtulit; reseruando sibi tantum modo spiritualia iura, super quibus Clementis Papæ Septimi consensus accessit in anno 1527. & seq. de quo latissimè Germanographus lib. 3. Hadrianus Barlandus in Chron. Brabantiæ in fin. nouissimè Io. Boter. Relation. vniuersal. parte 1. lib. 1. cap. 61. à Carolo Imperatore transijt ad Philippum Regem Catholicum filium.

TRANSILVANIAE. Quia status Traiectensis, complectitur loca Cis Isalam fluuium, &
411 habet etiam trans Isalam, idcirco, ne † illud quod est vltra flumen verteretur in dubium, cessio facta ab Henrico Episcopo Vltraiectino Carolo Cæsari, fuit etiam Trans Isalam, & hæc ditio vocatur Transisselana, eorum vero lingua, Oueríssel. Continet autem iste Dominatus, plures Ciuitates, ac oppida muris circumdata, quorum præcipuę Dauentria, & Campea,
412 Dauentria nobilis etiam litterarum † Academia, habet etiam centum viginti circiter Villas sine Pagos, de quibus supradicti scriptores loquuntur.

GRONINGAE. Ciuitatis huius Groningæ, se dominum profitetur Rex Catholicus,
413 † vt ostendat maiorem vrbis nobilitatem, atque excellentiam: alias enim necessarium minimè foret, cum enim illa in Occidua Frisiæ ora sit, & Rex Catholicus illius Dominus sit, omnium interiacētium vrbium, & oppidorum, villarum, & pagorum, dominus erit. Ad Philippum autem Burgundiæ Ducem olim peruenit, à quo recta via in Philippum Regem peruenit. Hanc olim durante vita ad Carolum Geldriæ Ducem peruenisse, & concessam fuisse constat, quo mortuo, & Carolo Cæsari, &
414 Philippo Regi Catholico † peruenit. De ea Germanographus lib. 3. in Frisia. Iacobus Dauentriēsis apud eum Martin. Nauar. de reddit. benefic. Ecclesiasticor. q. 1. num. 95. Ptol. lib. 2. cap. 11. Boter. Relat. vniuersal. parte 1. lib. 1. c. 62. Sed omnia, quæ pertinent ad vrbis eiusdem decorem, administrationem, authoritatem, & statum, nouissimè plusquàm eleganter, si dici potest, prosequitur Vbbo Emmius Histor. Frisicar. lib. 1. ad quem sufficit remissio, quia luculentissimè hoc præstitit. Hæc de Philippi Regis Catholici titulis prodire in publicum volui, in quibus enucleandis magno adiumento mihi fuit opus eiusdem Domini Iacobi Maynoldi de titulis Philippi Regis, vt nō immeritò virtutū suarum gratia, à Rege in suum supremū Italicū Consiliū Regens assumptus fuerit ad ipsius Regis latus in Hispania.

ARGVM. CAP. XLVII.

Catholicum Regem, vti Hispaniarum, Neapolis, & Sicilię Regē, Imperatori, alterivè humano, & laico Principi nō esse subditū. An Rex Galliæ subiaceat Imperio? Num pro Regno Neapolitano, & Siculo, Rex Catholicus Sūmum Romanum Pontificem recognoscat? Regnum Siculum, à Neapolitano an diuersa sint? Quis sit Census annuus, qui pro eis datur? Quando Summus Pontifex, Imperia, Regna, & Dominia de gente in gētem transferat? Aueniònensis Ciuitas, quo modo reperiatur penes Ecclesiam Romanam? Quomodo Ciuitas Beneuentana? Pro Archiducatu Austriæ, Ducatu Burgundiæ, Comitatu Flandriæ, an recognoscatur Rex Galliæ?

COMPENDIVM.

1 *Rex Hispaniarum liber est, & alteri laico Principi non subiacet.*
2 *Rex Aragonum liber est.*
3 *Reges Hispani eadem Regna à Maurorū manibus eripuere.*
4 *Gallia Imperio minimè subdita. nu. 8. 9.*
5 *Rex Neapoli, & Sicilia liber est.*
6 *Rex Indiarum, & Noui Orbis ab omni Dominio temporali liber est.*
7 *Rex Hierusalem liber est.*
10 *Imperator Pontifici subditus est.*
11 *Imperio ad Germanos translato, omnes prærogatiuæ Imperiales fuere ibidem translata.*
12 *Hungari, & Boemi Imperio subditi.*
13 *Reges Neapoli, & Sicilia, Ecclesia Romana personam sustinent.*
14 *Noui orbis acquisitio, Imperio ignota.*
15 *Regna Neapoli, seu Sicilia de patrimonio Ecclesia Romana fuerunt.*

16 *Regnum Neapolitanum appellatur etiam Sicilia.*
17 *Regnum Siciliæ intelligitur ne tantummodo de insula Sicilia?*
18 *Regnum Neapolitanum, & Siculum Roma rerum pottente sub eius imperio erat.*
19 *Diuisio facta inter Imperatores Orientis, & Occidentis.*
20 *Donatio à Constantino facta Syluestro Summo Pontifici.*
21 *Donationis præfatæ, exemplar sequitur.*
22 *Ludouicus Pius Imperator, non solum donationem à Constantino factam confirmauit, sed aliam etiam clariorem fecit.*
23 *Donationis Ludouici Pij exemplum.*
24 *Regnum Neapolitanum ad manus Roberti Guiscardi Northmanni.*
25 *Robertus Guiscardus Regni Neapolitani concessionem habuit non solum ab Anacleto, sed à Nicolao Secundo, & alijs Pontificibus. nu. 26.*
27 *Robertus Guiscardus acerrimè defendit Gregorium Septimum Summum Pontificem à Clemente Antipapa.*
28 *Census pro Regno Neapolitano fuit mille Fartorum; alij dicunt esse quadraginta octo mille aureorum annuorum; alij tantum quadraginta mille. Hodie est ductorum septem mille. nu. 29. 30. 31. 32.*
33 *Rex ab alio Regnum tenens in Feudum, censetur Dominus supremus.*
34 *Feuda omnia singularia in Regno Apuliæ sunt de Dominio Regis, licet totum Regnum recognoscat Rex ab ecclesia.*
35 *Reseruatis aliquibus in concessione, cętera concessa intelliguntur.*
36 *Rex in Regno, concedit, infeudat, reuocat, & facit quodlibet.*
37 *Reges omnes de Feudis particularibus disponunt.*
38 *Dum Rex infeudat Duces, Marchiones, Comites, & Barones retinet ipse directum Dominium.*
39 *Maius, efficaciusq; donum, quod à maiori datur.*
40 *Maius bonum est habere dignitatem ab Imperatore, quàm ab alio inferiore.*
41 *Doctor creatus à Papa, vel Imperatore præcedit creatum ab alijs inferioribus.*
42 *Habentes inuestituras à Pontifice, vel Imperatore, habent supremas potestates, suprema tantum recognitione concedentibus remanente, vt sunt, Duces Mediolani, Ferrariæ, Mantuę, Vrbini, & similes.*
43 *Christo cęlestis, & Terreni imperij claues concessæ.*
44 *Christus Petro omnem potestatem spiritualem, & temporalem concessit.*
45 *Papa est super Regna.*
46 *Imperatores à Summo Pontifice coronantur.*
47 *Lotharius Imperator ab Innocentio II. Romæ coronatur.*
48 *Fridericus primus coronam cœpit ab Adriano IV. Summo Pontifice.*
49 *Carolus Magnus à Leone III.*
50 *Ludouicus Pius, & Emẽgarda vxor à Stephano IV.*
51 *Ludouicus Lotharij filius à Sergio II. & ab Adriano II.*
52 *Carolus Caluus à Ioanne VIII.*
53 *Carolus Crassus, ab eodem.*
Vido, à Stephano V.
Lambertus à Formoso.
Ludouicus III. à Benedicto IV.
54 *Berengarius à Ioanne X.*
55 *Otho Magnus à Ioanne XII.*
56 *Otho Tertius à Gregorio V.*
Henricus primus à Benedicto VIII.
Henricus II. & Agneta coniux à Clemente II.
Henricus IV. à Pasquale II.
Carolus V. à Clemente VII.
57 *Summus Pontifex Romanus transfert Imperium de gente in gentem.*
58 *Imperium ab Oriente fuit translatum in Occidentem.*
59 *Summo Pontifici spectat examinare personam electam in Regem Romanorum.*
60 *Imperium cur translatum fuit à Græcis in Germanos? remissiuè.*
61 *Summus Pontifex ex causa deponit Imperatorem.*
62 *Zacharias Summus Pontifex Regnũ Galliæ eripuit Chilperico, siue Childerico, & contulit Pipino.*
63 *Philippum primum Galliæ Regem diris affecit Vrbanus II. Summus Pontifex, & Aqua, & igni interdixit.*
64 *Summus Pontifex comminatus est Regi Vngariæ, ni votum impleret Regno priuaturum.*
65 *Summus Pontifex in Regnis, in quibus proceditur per electionem, an possit priuare?*
66 *In Regnis Angliæ, atque Hyberniæ Pontifex potestatem habet.*
67 *Pius Quintus Pontifex Elizabetham Anglię Reginam diris affecit.*
68 *Cultus diuinus Anglię olim restitutus per Philippum Regem Catholicum, & Mariam coniuges.*
Vrbanus Sextus Pontifex Carolum Vngarię Regem Regno priuauit.
69 *Iulius II. Pontifex Ioannem Allebretum Nauarrę Regem Regno priuauit.*
70 *Regnum Scotię mutare, ac auferre vni, dareque alteri, potest Summus Pontifex.*
71 *Henricus III. Imperator à Gregorio VII. depositus.*
72 *Sententia Summi Pontificis, dum deposuit Henricum Tertium Imperatorem.*
73 *Alexander III. Fridericum Imperio amouit. Innocentius III. Othonem. Gregorius IX. & Innocentius IV. Fridericum II. Ioãnes XXII. & Clemens VI. Ludouicum Bauarum.*
74 *Sixtus Quintus Pontifex Max. Henricum Principem Condensem damnauit.*
75 *Principes optimi, Summo Pontifici colla submittunt.*
76 *Theodosius Imperator se humiliauit D. Ambrosio Archiepiscopo Mediolani.*
77 *Constantini Magni Imperatoris in Prælatos Concilij Niceni, humilitas. nu. 78.*
79 *Philippi Pulchri Galliæ Regis in Summum Pontificem temeritas.*
80 *Philippus Pulcher miserabili morte occubuit. nu. 81.*
81 *A Summi Romani Pontificis gremio se eximere, inexpiabile est.*

83 *Peccat quis nō faciēdo, quod de iure facere tenetur.*
84 *Delphinalis status Imperio subditus.*
85 *Caroli Noni Galliæ Regis virtutes, & immotura mors malorum plurimorum causa.*
86 *Gallorum Principum ad fidei zelum progressus optimos desiderat author.*
87 *Auenio Ciuitas Ecclesiæ Romanæ data à Ioanna Neapolis Regina, & quare? nu. 89. 90. 91.*
88 *Author Deo, & Ecclesiæ placere studet, non autem mundanis principibus.*
92 *Auenio Ciuitas in Gallia, refugij Ciuitas, atque Asylum.*
93 *Ciuitas refugij in Tribu Nepthalim.*
Ciuitas refugij in Tribu Iuda.
94 *Ciuitas refugij in Tribu Ephraim.*
95 *Ciuitas refugij in Tribu Ruben.*
96 *Ciuitas refugij in Tribu Manasse.*
97 *Ciuitas refugij in Tribu Gad.*
98 *Bethsura Ciuitas refugij.*
99 *Refugium ad eas Ciuitates, quanto tempore durabat.*
100 *Ciuitas Beneuentana in Regno Neapoli Ecclesiæ Romanæ data. nu. 101.*
102 *Archiducatus Austriæ sub Imperio.*
103 *Rodulphi primi Imperatoris bellum in Ottocarum Boemiæ Regem.*
104 *Ab Archiducatu Austriæ nulla datur appellatio.*
105 *Burgundi, Reges suos habebant.*
106 *Appellationes à Burgundia, mittebantur ad Parlamentum Parisiense. nu. 111.*
107 *Burgundiones Italici iuris sunt.*
108 *Burgundia Feudum Imperiale. nu. 169.*
109 *A Francisco Galliæ Rege cessum Carolo V. Cæsari ius superioritatis Burgundicæ. nu. 110.*
112 *Bald. in auth. statuimus. C. de Episcop. & cleric. declaratur.*
113 *Cessia facta Carolo Cæsari per Regem Franciscum primum, iurium status Burgundici.*
114 *Franciscus primus Galliæ Rex, consilium quæsiuit, vt promissa Carolo Cæsari non adimpleret.*
115 *Ioannes de Selua Præses, consuluit, vt promissa Carolo Cæsari facta, Franciscus primus Rex Galliæ, non impleret.*
116 *Promissiones vi, ac metu extortæ an seruandæ sint?*
117 *Andreas Alciatus in libello de singulari certamine, sub fictis quæstionibus scripsit pro Rege Francisco, contra Carolum Quintum Cæsarem.*
118 *Princeps non cogitur suorum consiliariorum iudicium sequi.*
119 *Persona sola dignitas, metum non inducit.*
120 *In dignitate positus non censetur vim, aut calumniam inferre.*
121 *Dignitas vnius non est alieni nociua.*
122 *Carolus V. Cæsar iustitiæ fons.*
123 *Metus exceptio allegari nequit ab agente in curia Papæ, vel Imperatoris.*
124 *Metus ei præsumitur inferri, qui est subditus, vel cui non audet respondere.*
125 *Franciscus I. Galliæ Rex inuicti animi Princeps.*
126 *Metus consideratur attenta personæ qualitate.*
127 *Metus vllus inter pares potentia Principes.*
128 *Metus allegari nequit, vbi non adest cruciatus corporis, vel mortis timor.*
129 *Philippi Galliæ Regis, ac Ludouici eius filij in Ferdinandum Sancij Regis Lusitaniæ filium carceratio, vt ad iniquas pactiones illum, vti Flandriæ Comitem, adigeret.*
130 *Philippi Pulchri Galliæ Regis in Guidonem Flandriæ Comitem impietas, ac in eius filiam virginem. nu. 131.*
132 *Ludouici XII. Galliæ Regis in Ludouicum Sfortiam Mediolani Ducem, & Ascanium fratrem Cardinalem, impietas.*
133 *Caroli Comitis Andegauensis in Conradinum Regem immanitas.*
134 *Metum inducit carcer iniustus.*
135 *Victus victoris seruus iure belli fit.*
136 *Bona in bello capta capientium fiunt. nu. 137.*
138 *Lege 12. Tabularum caueri, aduersus hostem æternam authoritatem esse.*
139 *Quæ in bello capiuntur, iure diuino capientiū fiunt.*
140 *Marcelli Consulis causa, an capta in bello Siciliæ iure capta essent.*
141 *Victor victo, quæ imperaret, imponebat.*
142 *Duces Romanorū ex victis spolia opima asportabant.*
143 *L. Cornelius Silla victorum Prænestinorum homines occidi mandauit extra mœnia, & cadauera illorum per agros spargi.*
144 *Athenienses victos Thasios mulctarunt pro libito.*
145 *Carthaginensium Legati à Scipione victore veniam petunt.*
146 *Tamburlanus Scytharum Rex victum Baiazetem Turcarum Imperatorem vinctum caueis inclusit.*
147 *Aureliani Imperatoris in victos Palmirenos acta.*
148 *Romani à Samnitibus victi, victorum conditiones accipere coacti fuere.*
149 *Pompeius Magnus superata Mauritania Hiarbam Regem in triumpho duxit.*
150 *Paulus Æmilius duxit in triumpho Persen Macedoniæ Regem.*
151 *Pharao Nechao Rex Babyloniæ Ioachaz Regem Hierusalem portauit in Ægyptum, vbi tandem mortuus est.*
152 *Nabuchdonosor Rex Babyloniæ, Sedechiam Regem cepit, filios occidit, oculos illi eruit, & æcum portauit in Babiloniam.*
153 *Amalecitæ capta vrbe Siccleg, captiuas duxerunt omnes mulieres.*
154 *Romani oppressos vi bellica in seruitutē redigebāt.*
155 *Northmanni victis Frisijs conditiones, ac leges imponunt.*
156 *Hosti fides seruanda.*
157 *Captiuus discedens, cogitur ad redeundum. nu. 158.*
159 *Attilius Regulus redijt ad Carthaginenses iuxta promissa, à quibus fuit occisus.*
160 *Petri Aleres Hispani, Comitis, fidelitatis, & pollicitationis nobile exemplum.*
161 *Caroli Cæsaris Quinti pactiones cum Francisco Gallicarum Rege, non sunt admirandæ.*
162 *Fidem frangenti pœna ex Silio Italico, & alijs. nu. 163.*

164 *Promissio, etiam sola fide præstita seruanda.*
165 *Infidum quod est, stabile non est.*
166 *Fideles sumus, si quod verbis promittimus, operibus complemus.*
167 *Fracta fidei in quosdam Gallos, & ipsorum Regem inuehit Barlandus.*
168 *Principum sola verba debent esse firmissima.*
170 *Periurij exceptio à limine iudicij repellit agẽtem.*
171 *Iudicis, & partis, quis personam sustinere nequit.*
172 *Ex iuramento causatur exceptio fori declinatoria.*
173 *Flandriam, Artesiam, ac alias ibi Regiones pacificè, vt liberas possedit Carolus Imperator, & nunc Philippus filius.*
174 *Capto Francisco I. Galliarum res erant labefactata.*
175 *Caroli V. Cæsaris, quoad auiditatem capiendi totam Italiam modestia, quæ omnium Principum qui id malè conceperant, iudicia fefellit.*
176 *Italiæ status nunquam adeo tranquillus, & quietus, quàm cum primum Dominati sunt Austriaci.*
177 *Rex Galliæ, an possit alienare aliquam Ciuitatem Regni Gallici. nu. 178.*
178 *Bald. in c. in generali. si de feud. defunct. declaratur.*
179 *Subditorum quandoque interest non mutare Dominum.*
180 *Regnum Galliæ post Clodouai mortem, & pluries, in partes diuisum.*
181 *Rex Galliæ potest inuestituras facere feudales, & priuilegia concedere. nu. 182.*
183 *Pax inter Carolum Cæsarem, & Franciscum Regem, fuit toti Reipublicæ Christianæ vtilis.*
184 *Publica vtilitas maior attenditur.*
185 *Philippi Pulchri Galliæ Regis actus, quibus Guldonem Dampetram Flandriæ Comitem dolò opprimeret. nu. 186. 187. 190. 191.*
188 *A Flandro Comitatu nulla antiquitus data appellationes, quia est Principatus supremus. nu. 189.*
192 *Flandriam Carolus Quintus Cæsar ab omni nexu superioritatis exemit.*
193 *Regem Catholicum pro Regno Maioricarum, falsò sibi persuasit Carolus de Grassalio, sub esse Regi Galliæ.*
194 *Maiorica Ciuitas suum habet Episcopum, suffraganeum Archiepiscopi Tarraconensis.*
195 *Comitatus Ruscinonensis Galliæ subditus non est.*
196 *Italia dicitur sui iuris, non autem prouincia.*
Comitatus Ruscinonis, & Ceredaniæ oppigneratione olim à Gallis detentus.

CAP. XLVII.

NOn solum apud nostræ professionis autho
res, sed apud alios quoscunq; communi-
ter probatissimum illud est, Hispaniarum Re-
gem Catholicum, absolutum, liberumq; Domi
1 num esse, nec idcirco Imperio, alteriuè † huma-
no laico Principi subditum esse. vt voluit Glos.
in c. Adrianus. il 2. 63. Distinct. & in c. Et si ne-
cesse. de donat. int. vir. & vxor. Glos. 1. in c. 1. in
princip. de pac. inter subdit. tenend. vbi dicit,
omnes Reges vltramõtanos subditos non esse
Imperio. Io. de Turrecremat. in c. In Apibus.
7. q. 1. qui expressim censuit Regem Hispania-
rum, non recognoscere Imperatorem. Oldrad.
in consil. 69. nu. 9. Panor. post alios. in c. Per ve-
nerabilem. nu. 9. 37. Qui fil. sint legitim. & in c.
Nouit. sub nu. 16. de Iudic. in c. Quanto. nu. 6.
in fin. de iureiurand. Feli. in c. Cum non liceat.
sub nu. 13. de præscript. Matth. de Afflict. in d.
c. 1. in princip. nu. 1. de pace tenend. Nicol. de
Vbald. in tract. de succession. ab intestat. parte
1. colum. 28. vers. vltimus modus legitimandi.
Andr. Barbat. Sicul. in Addit. ad Bald. in d. c. 1.
in princip. in Addition. prima de pace tenẽd.
Ioan. de Imol. in c. Super specula. nu. 3. de pri-
uileg. Gaspar Vallaschus in rep. l. Imperium ff.
de iurisd. omn. iudic. Roderic. Sanctius de ori-
gin. potestat. Regal. par. 1. col. 5. vers. primo re-
petimus illud. Io. Lopez. de Donat. int. vir. &
vxor. in introd. num. 18. Alphonsus Aluarez in
Specul. Rom. Pontific. cap. 41. sub versicul. Im-
primis igitur. & cap. 63. vers. Præmitto. Dida-
cus de Couar. in Regul. Peccatum. in secunda
parte relection. § 9. in fin. Gabriel Biel in tract.
de Monetis. conclus. 5. Marian. Socin. Nepos in
cons. 68. nu. 188. vol. 3. Iosephus Gonzalez va-
riar. quæst. iuris. c. 30. nu. 78. Ludouic. Gomez
in §. Fuerat. nu. 5. Instit. de actionib. Glossator
in consuetud. Parisiens. in princip. nu. 20. Ioan.
de Firmo de Gabell. par. 1. quæst. 5. Cardinal.
Alexand. in c. Ius quiritum. 2. distin. Ant. Cor-
set. de potestat. & excellẽt Regia q. 22. Guliel.
de Monteferrat. de success. Regũ. Dubio 1. col.
8. nu. 40. Lud. Montaltus de reprobat. sententię
Pilati. artic. 4. §. 1. in princ. Petr. Belluga in Spe-
cul. Princip. Rub. 6. num. 3. rub. 11. §. Ijs igitur.
num. 1. 2. & Rub. 14. §. Veniamus per totum. in
quibus locis ego dixi in Apostillis. Restaur. Ca
stald. de Imperat. q. 53. nu. 13. cũ pluribus seq.
Thomas Grammat. in consil. ciuil. 169. Iacob.
Menoch. in cons. 2. nu. 102. vol. 1. Ioan. de Imol.
& Gemin. in c. Grãdi. nu. 10. de supplen. neglig.
2 prælat. Vbi dicũt, Regem † Aragonum liberum
esse. & Alphonsus Montaluus in proęm. legum
Fori Noui. in verb. Don Alphonso.
Rationem præfati Doctores assignant, præ-
sertim Glos. in dicto c. Adrianus. quia Hispania-
3 rum † Regna ab infidelium manibus eripuerũt.
Bald. in l. Ex hoc iure. ff. de iust. & iur. Roderic.
Sanct. de origin. potestat. Regal. parte 1. fol. 57.
vers. Tertio acquisita. & in specie inquit Al-
phonsus de Cartagena Episcopus Burgens. In
Anacephaleosi Hispan. Regum. in prologo,
vbi ait: Deniq; Romanorum Imperatores, qui-
bus, licet non subsimus, cum Hispani Roma-
num Imperium, supra se non recognoscant:
eruerunt enim, Deo adiuuante, de faucibus in-
fidelium Regnum. de quibus nos fusissimè di-
ximus supra cap. 38. & 39.

Tunc

Tunc vero arbitror, Hispanias, & Gallias, de quibus statim dicam, ab Imperij seruitute liberatas, cum Alaricus Gothorum Rex in Italia existens, prius à Stilicone ibidem frustratus, promittente Honorio fedem ei, vt Gothis in Gallia, tandem mortuus, cū Vuallia Rege perfectū fuit, qui fœdus insimul coierunt, ac Vualliæ Hispaniæ Regna concessa, vt cōtra Alanos, & Sueuos, qui illa occupabant, bellum dirigeret: quo facto, Hispanijs libertas ab Imperio data est, vt scribit Paulus Orosius Histor. lib. 7. c. 29. & Ioannes Magnus Archiepisc. Vpsalensis Histor. Gothor. & Suenonum. lib. 15. ca. 15. 16. & 17. vbi in specie inquit: Vnde satis apparet, quantis calamitatibus, & vexationibus opprimebatur inclita natio Hispanorum, ante Gothorum Imperium, sub quo non solum liberata fuit ab omni exterarum gentium incursu, sed in eam amplitudinem, & gloriam ascendit, vt nunc aut præcipua, aut inter præcipuas totius Orbis nationes, meritò existimetur. Nec dissentire videtur Albert. Crantius in Saxonia. lib. 3. c. 3. qui dum meminisset de Honorio Imperatore inquit: Gothi Italiam peruagati, Vrbem Romam capiunt, prouinciæ extetæ ab exteris occupantur, Galliæ, & Hispaniæ amittuntur. Hæc dicit Crantius, qui Imperatorum acta describens, non aliud dicere voluit, nisi has ab Imperio iam separatas fuisse. Hoc idem latissimè prosequitur Carol. Sigonius de Imper. Occidental. lib. 11. Quæ dicta de Regnis Hispaniæ fuere, idem de Gallia asserunt, illā Romano Imperio † minimè subijci. dicto ca. Per venerabilem. Qui fil. sint legitim. Latè Cassæn. in Gloria mundi. consil. 27. consid. 30. par. 5. post Oldrad. in d. consil. 69. nu. 1. Carol. de grassalio. Regal. Franc. iur. 1. & 6. Io. Ferrault. de iurib. & Priuil. Regn. Franciæ. Iur. 1. Qui ad satietatē. & latius diximus ad Bellug. in Specul. princip. Rub. 11. §. His, & Rub. 14 §. Veniamus. in verb.

4

Eodem modo Rex noster, vti Rex Neapolis,
5 & Siciliæ ab Imperio liber† est. Latissimè Andr. de Isern. in Procem. feudor. nu. 28. & in c. 1. in princ. num. 5. vetsic. Idem de Rege Siciliæ. de his, qui feud. dat. poss. Matin. Freccia de subfeud. Baron. lib. 1. tit. de Origi. Baron. nu. 35. Iosephus Cumia in Proęm. rituum Siciliç. nu. 6. Præceptor meus Io. Bolognet. in cons. 2. nu. 10. Matth. de Afflict. in Prælud. Cōst. Regni. q. 1. sub nu. 4. Card. Paris. in cons. 27. nu. 7. 8. 9. vol. 1. Annibal Troysius in proęm. ad Pragmat. Regni. in princip. Iacob. Philipp. Portius in cons. 106. nu. 12. & dum dicimus Siciliam, etiam Neapolim dicimus; sic Regnum appellatur: insulam enim Siciliæ à Sarracenorum manibus ereptam per Northmannos Principes, vt diximus.

Sic etiam, vt extera omittam, Rex Catholicus, tamq; Rex Indiarum, & noui Orbis, ab
6 omni† temporali dominio liber est. vt testatur Dominicus de Soto de iust. & iur. lib. 4. q. 4. art. 2. & dixi supra. c. 46. dum scripsi de Dominio insularū Indiatū, Terræ firmæ, & Maris Oceani.

Multi super hac quæstione, multa dixerunt, volētes aliquos Principes ab Imperatoris dominio subtrahere. super qua multa scribit Oldrad. in d. cons. 69. plura etiā Belluga in Spec. princip. Rub. 14. §. Veniamus. Restaur. Castald. de Imperat. q. 4. & 5. Lancellot. Conrad. in tēpl. iudic. lib. 1. cap. 1. §. 1. in verb. Imperator est Dominus. Super quo ego nunc nihil certi statuo, cum scripserim ad Bellugam in eisdem locis. Et plenè etiam in peculiari cōtrouersia, quam ad Illustris. & Reuerendiss. Domini Cardinalis Vincentij Iustiniani petitionem diffusè dixi: An potestas temporalis mediatè, vel immediatè à Deo dependeat? Quantum tamen ad ea, quæ scripsimus, tractanda in præsenti capite, breuiter pro nunc hæc profero. Catholicū Regem ab Imperatoris subiectione liberū esse
7 dijudico, habito respectu† ad Regnū Hierusalem, ex rationibus supra in præcedenti capite dictis, dum scripsi de Regno Hierusalē. Sic etiā quoad acquisitionem noui orbis per proximè ibi dicta. Eodem pacto ob Regnum Neapolis, cum fuerint de patrimonio Romanæ Ecclesiæ, vt statim dicam. Sic pariter de Hispaniarum Regnis, quia absq; Imperatorū suffragio, propriis ipsorum bonis, ac sanguine, quæsierunt, illorumq; dominium liberū pleno iure possederunt. Quæ rationes in alijs non militant, vt ex historiarum lectione apparet. Benè verū videtur, quòd multa Regna de facto Imperatorem non recognoscunt, vt Regnū Galliæ. Si autē vellent rationibus inniti, friuolæ illæ essent, & dubium esset, an militarent. Galliæ enim Re
8 gna, tunc hoc iure libertatis vsa fuerunt, dum apud illos, per quandam † annorū seriem, Imperatores aliqui à Carolo Magno subsequuti, illa possederunt. Galli enim, cū apud ipsos Imperatores haberent, illorū prærogatiuis, & præsentia non solum lætabantur, sed sui iuris quodammodo se profitebantur, & nō idcirco Galliæ Regna, dicebantur ab Imperio libera. Non enim idcirco, quia Roma, quia Italia, quia nōnulli Principes in illis habent Papam præsentem, Principes suos stātes, ideo Romano Pontifici non illa obsequitur, vel subdita est, & ijdē Principes nō idcirco superiori nō subiacēt.

Si enim loquimur de Monarchia Romanorum, nulli dubium est, & Hispanias & Gallias, fuisse populo Romano, eiusq; Reipublicæ subditos, vt qui tantummodo primis labris Historiarum lectionem nouerūt, & in illa diù versati sunt, decernere poterunt.

Si verò, dum fuit, in vnum Principem translata Imperij Maiestas, nulla tunc Galliæ Regibus ab Imperatoribus Romanis, aut per Pontifices Romanos est exemptio tributa, nulla da
9 ta libertas, sed tantum Francis: & Carolo † Magno, non vti Galliæ Regi, sed vti Imperatori, eius-

eiuſdem Romanæ Eccleſiæ, & ſic ſemper lo-
quitur de Carolo, tam text. in cap. Venerabi-
lem. de elect. quàm etiam text. in c. Per uenera-
bilem. qui fil. ſint legit. Iniuſtū enim, & irratio-
nabile videretur, Imperatorem alicui humano
Principi ſubditum eſſe, præterquàm Summo
Romano Pontifici, à quo eius dignitas, & po-
10 teſtas immediatè dependet. † vt cōcludit Bar-
tol. in extrauag. Ad reprimendum. in verb. Su-
biecta. Caſtald. & Conrad. in locis ſupra alle-
gatis. Dederat enim Eccleſia Romana eidem
Carolo in ſuarum actionum præmium Imperij
Maieſtatem. Duo igitur vera Axiomata inde
eliciuntur. Primum, quòd hi Canones loquun-
tur in perſonam Caroli Magni, vti Imperato-
ris, tunc Gallorum Regis, cui etiam ſi modo vi
ueret, Pontifex diceret nulli Principi ſubditū
eſſe, cum creaſſet illum Imperatorem. Alterū,
quòd loquuntur de Carolo, vti Francorum Re-
ge, ac de illius perſona, qui Franci nō ſunt Gal
licani, ſed Francones: vt diximus latè ſuprà. c.
4. & voluit Auguſt. de Ancon. de poteſt. Papæ.
q. 37. art. 4. Vndè dum apud eoſdē Gallos per-
ſeuerarunt Imperatores per annos circiter cē-
tum, & tres, vt alibi tradidimus, quaſi exiſten-
tibus ibi Dominis, ac Imperatoribus, ijdē ſub-
diti minimè videbantur, cum Imperatores ijs
dominarentur. Poſtquàm verò ab eis ablatum
fuit Imperium, & ad Othonem Magnum Saxo-
niæ Ducem Germanum deductum fuit, & ad
11 eoſdem Germanos Principes, † omnia, quæ aſ-
ſerunt, libertatum priuilegia ceſſauerunt; vt è
noſtris voluit Cardin. Zabarell. in d. c. Venera-
bilem. nu. 5. & nouiſsimè B. Ioannes à Capiſtra
no de poteſtat. Papæ. par. 2. ſecundæ partis.
verſ. Et nota ſecundum Dominum. & habetur
apud Carol. Sigon. de Regn. Italiæ. lib. 6. & 7. &
nos diximus ad Bellugam in d. § Veniamus. in
verb. Archiepiſcopus Moguntinus. Et ideo ſi
ne dubio Galliarum Regna ſub Imperatorum
Romanorū poteſtate remanſerunt; vt per prius
erant, dum eis ſui Imperatores dominabātur:
vt cuique intuenti patet. Nam Hungari, & Boe
12 mi, qui nunc † ſub Rodulpho II. Auguſto, non
idcirco ſunt ab Imperio liberi.

Quantum verò attinet ad Regna Hiſpania-
rum, cum à tempore Honorij Imperatoris, vt
hoc eodem capite diximus, ab Imperio ſe ſub
duxerint, illaq; per nationes Barbaras, Sarra-
cenos, ac Mauros occupata recuperauerint, di
ci neceſſe eſt, libertate potiri, & in illa de iu-
re, & de facto conſeruati. Quò verò ad Regna
Hieruſalem, & Siciliæ, citra forum, ſiue Nea-
polis, cum fuerint Eccleſiæ Romanæ, à qua no
ſtri Reges cauſam habent, cum ipſa eadem Ec
cleſia nulli in hoc mundo ſubiaceat (vt nemo
etiam ſtultus negabit) ſic etiam Reges noſtri,
13 qui eiuſdem † Eccleſiæ perſonam ſuſtinent, ali
cui non ſubiacebunt. Cle. Paſtoralis. §. Cæterū.
de re iudic. Reſtaur. Caſtald. de Imperat. q. 74.
nu. 4. Afflict. in prælud. Feud. ſub nu. 17. Quò
verò ad Noui Orbis acquiſitionem, iam dictū
14 eſt, cum noua ſit acquiſitio, † Imperio penitus
ignota, nec alicui Imperatori, vt Imperatori,
ſubdita, ſic etiam remanet libera.

Quatenus verò inſurgunt aliqui, opponētes
Regem Catholicum liberum nō eſſe, vt qui be-
neficiarius, ac feudatarius ſit, pro Regno Nea-
polis, Summi Romani Pontificis, atque Eccle-
ſiæ Romanæ. Reſponſio in promptu eſt, hoc mi
nimè opponi poſſe, nec idcirco ſequitur argu-
mentum: Eſt feudatarius Summi Pontificis, er
go ſubditus Imperatoris. Verum enim eſſe fa-
15 temur † Regna Neapoli, ſeu Siciliæ Eccleſiæ
Romanæ patrimonij fuiſſe. c. Ad Apoſtolicæ.
de re iud. in 6. Bart. in l lex 12. Tabularum. nu.
1. ff. ad leg. Iul. Maieſt. nec Doctores Regni Nea
politani negant: Ità dicit Andr. de Iſer. in Pro-
log. feudor. nu. 28. Afflict. in deciſ. 77. num. 2.
Marin. Freccia. de ſubfeud. Baron. lib 1. tit. de
offic. Magni Cancellar. nu. 25.

Dum iunior ſcriberem ad Bellugam in Spe-
cul. Principum. Rub. 1. in verb. Siciliæ. Ibi dixi
per quorūdam noſtrorum Regum abuſum, Re-
16 gnum Neapolitanum † appellari etiam Sici-
liæ, cum antiquitus vna ſimul cum Brutijs per
anguſtum terræ ſpatium, eſſet prius coniuncta
inſula, ex authoritate Virgilij, Diodori Siculi,
Plinij, Tucydidis, Caſſiodori, & aliorum, qui aſ-
ſeruerunt Maris impetu ſegregatam, aut terrę-
motu. Quod quando id actum fuerit, nullus au
thor tempus huiuſmodi caſus deſcribit. Et mi-
nus probabile eſt, quod dicit Thom. Facellus
rerum ſicul. Decade. 1. lib. 1. cap. 2. hoc fuiſſe
diluuij tempore vniuerſalis, cum & ſi potuit eſ
ſe, factum tamen, & cōſideratio diuinationem
ſapit; cum ſi fuiſſet ante diluuium, vel in ipſo
diluuio, quis author illi reuelaſſet, cum ante
diluuium, nullum præter Moyſem, authorem,
aut ſcriptorem habeamus?

Veram tamen in eodem loco non profiteor
eſſe ipſius Facelli opinionem, quòd Regnum
Siciliæ dicitur tantummodo de inſula ipſius Si
17 ciliæ, † cum per Pontifices, & Reges huius Re-
gni fuerit impoſitum nomē vtriuſq; Siciliæ. nā
ſi omnes videantur Græcorum, atque Latinorū
Hiſtoriæ, in quibus alicuius partis Regni Nea-
polis fit mentio, Sicilia fuit pars Regni appel-
lata, licet apud antiquiores, Brutij, Lucani, Peu
centij, fuerint nominati, atq; aliæ partes Apu-
lia. Magna Græcia, Samnites, & ſimilia locorū,
eiuſdem Regni nomina, atq; Prouinciarum. Vt
cūctis igitur de cætero, hæc omnia ſint clario-
ra, altius, ac vlterius rem exordiar, diſtinctèq;
procedendum eſt, quemadmodum Regna Sici
liæ, ſeu Neapolis ad Romanam Eccleſiam per-
uenere. Cum verò Regnum Neapolitanum no-
mino, Regnum Siciliæ ſemper intelligo, cū ſic
ſemper appellatum fuerit, Neapolitanum ſor-
titus modico hinc tempore.

Nulli dubium Regnum Neapolitanum, seu Siculum, florente non solum Romano Imperio, illorumq; Republica, sed ipsis etiam Imperatoribus rerum potientibus, sub eisdem eadē
18 Regna fuisse, sicut † totam Italiā, & orbis omnes partes. Labente autem in deterius postmodum eodem Romanorum Imperio, & ex vno Monarchico, bicipiti facto. & quandoque quatripartito, & eorundem Imperatorum authoritas, & dominium diminuta fuere. Diuiserūt
19 que sibi ipsis Imperij Regna, quod plenè † impletum fuit tempore Constantij Chlori, & Galerij, quia Galerio Illyricum, Asia, & orientis Regna contingerunt; Constantio vero, Italia, Galliæ, & Aphrica. vt Eutropius testatur rerum Romanar. lib. 11. cap. 1. & 2. Io. Zonaras Annalium lib. 3. Cum vero ad Constantinum Magnum Imperij summa peruenit; Is primum
20 Beato Syluestro † Summo Romano Pontifici, Vrbem Romam, & Italiam, donauit, cuius donationis tenorem inferam, qui talis est.
21 In Nomine Sanctæ, & Indiuiduæ † Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Imperatur Cæsar Flauius Constantinus in Christo Iesu, vnico eiusdem Triuitatis Saluatore, Domino, & Deo nostro, fidelis, mitis, beneficus, Alemanicus, Gothicus, Sarmaticus, Germanicus, Britannicus, Hunnicus, Pius, fœlix, victor, ac triumphator semper Augustus, sanctissimo, & Beatissimo Patri Patrum Syluestro Episcupo, & Papæ Magnæ vrbis Romæ, & omnibus Pontificibus eius in Cathedra Beati Petri, vsq; ad cunsummationem seculi sedentibus. Item omnibus Reuerendissimis, & Religiosis Catholicis Episcopis, huic sacræ, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ per hanc nostram imperialem constitutionem subiectis. Gratia, Pax, Amor, Lætitia, Magnanimitas, Misericordia, ab Omnipotente Deo, & Patre, & Iesu Christo filio eius, & Spiritu sancto cum omnibus vobis. Sequitur narratio miraculorum in eius persona factorum à Beato Syluestro Summo Pontifice, ac nonnulla ad plenum narrantur, quæ omisimus, cum non faciant ad casum nostrum. versus finem sequūtur hæc verba. Vnde ne Pontificalis apex vilescat, sed magis quàm terrenum Regnum ipse dignus, & gloria, & potentia decoretur. Ecce Palatium nostrum, (vt ante dictum est,) & vrbem Romam, & totius Italiæ, & occidentaliū regionum Prouincias, loca, Ciuitates, sæpenumero prædicto Beatissimo Patri nostro Syluestro Catholico Papæ tradentes & cedentes, huius, & successoribus eius, Pontificibus, potestati, & iudicio, & per diuinum nostrum Pragmaticum Edictum, decreuimus disponenda, atq; manenda. Vnde cōgruum iudicauimus nostrū Regnum, & huius gloriam ad Orietales regiones transferre, & in vrbe Byzantio, optimo loco in nostro nomine vrbem ædificantes, illic nostrum Imperium constituere: Vbi Sacerdotū principatus, & Christianæ Religionis caput à cœlesti Rege est constitutum, non esse iustum, illic potestatem habere terrenum Regem. Hæc igitur per hanc nostram sacram scripturam, & alia Diualia decreta, determinata, & roborata, vsque ad mundi consummationem, illibata, & inconcussa permanere decernimus. Vnde coram viuente Deo, qui nos regnare præcepit, & corā terribili eius iudicio, obtestamur omnes nōstros successores Imperatores, vel cunctos optimates, Satrapas, etiam amplissimum Senatum, & vniuersum populum in toto orbe terrarum, nūc, & in posterum, nulli eorum quoquomodo licere, aut confringere, vel in quo quam conuelli. Si quis autem (quod non credimus) in hoc temerator, aut contēptor extiterit, æternis condēnationibus subiaceat innodatus, sentiatq; sibi ipsi contrarios sanctos Dei, & Principes Apostolorum Petrum, & Paulum, in infimo inferno cruciandus; deficiatq; cum diabolo, & omnibus impijs. Huius autē Imperialis decreti paginam, proprijs manibus roborantes, super venerandum Corpus Principis Apostolorum, Beati Petri manibus proprijs imposuimus. Illic Dei Apostolo promittentes, illibata nos hæc omnia conseruare, & nostris successoribus, & Imperatoribus per nostra mandata conseruanda relinquere, & Beato Patri nostro Syluestro, & Catholico Papæ, & per ipsum omnibus eius successoribus Pōtificibus, Domino, & Deo, & Saluatore nostro IESV Christo placidè annuente, æternè, & fœliciter his hæc in possessionem futura, Imperiali subscriptione. Diuinitas vos conseruet in multis annis, Sanctissimi, & Beatissimi Patres. Datū Romæ. 3. Calendas Aprilis, Domino nostro Flauio Constantino Augusto, & Gallicano viris Consulibus, & Clarissimis. Quod non solum ex inserta donatione probatur, sed ex c. Constantinus. 96. dist. Et illam eandem referendo ex omni scriptorū genere confirmat, ac vltra omnes probat Francisc. Bursat. in cons. 124. per totum vol. 1. quibus adde Francisc. Hotoman. in disputat. feudi stica. ca 8. in fi. Iacob. Menoch. in conf. 149. nu. 39. vol. 2. Rol. à Vall. in conf. 88. num. 29. vol. 1. Hierony. de Monte de finibus regund. c. 11. nu. 21. Paul. Fusc. de visitat. lib. 1. ca. 21 Hieronym. Vicur. de regimin. mūdi. par. 2 q. 4. Petrus Magdalen. de numer. test. in testamento. par. 1. c. 12. nu. 20. & alios nos induximus ad Bellug. in Specul. princip. Rub. 9. in verb. Beato Syluestro. & hos, atque alios nouissimè referens Petrus Cenedo in Collectan. iuris Canunic. par. 2. collectan. 109. nu. 4. & nouissimè dū hæc prælo traduntur Petr. Ant. Petra de fideicom. q. 12. num. 296. cuius donationis vigore quæsitū fuit ius Ecclesiæ Romanæ, eiusq; Summis Pontificibus super eisdem Regnis, vt specialiter de Regno Siciliæ loquitur Eguinar. Baro de benefic. ad Hortens. lib. 2. cap. 1. Mortuo ex inde Constantino

tino

tino, relictis Cōstantino, Constantio, & Constā te filijs, & ex ijs Constanti, cæsit Illyricum, & Italia, & post eius mortem ad Iulianum Apostatam; & demum per successores Orientis Imperatores, eorumq; Exarchos cōtra ius, ac fas administrata fuere, vsq; ad Gothorum, ac Longobardorum aduentum; apud quos longo tempore steterunt, quamdiū in Italia, ac Sicilia versarūt; quousq; à Imperatore Cōstantinopolitano ob negligentiam defensionis Ecclesiæ Romanæ, vocatus fuit Carolus Magnus, qui superato desiderio Longobardorum Rege, Imperium obtinuit, ac Pontifici reliquit Exarchatū Rauennatem, Pentapolim, Ducatum Romanū, Perusinum, Tuscum, & Campanum, iure Principis sibi retento. Sibi etiam reseruauit Apuliam, & Calabriam: quamquam hæc Regni Neapolitani loca Imperio Constantinopolitano, vnà cum insula Siciliæ contigisse, dum fuit inter Carolum, & Eyrenem facta diuisio, voluit Platina in Leon. III. Ludouicus autē Pius
32 Imperator in anno† Domini Nostri Iesu Christi 817. non tā Paschali Primo, & Ecclesiæ Romanæ donauit, quantum donationes antea factas verbis clarioribus confirmauit. Quam refert Carolus Sigonius de Regno Ital. lib. 4. Lōgiori stilo, quam prius retulerat Raphael Volaterranus lib. Geograph. 3. Qui hoc modo, ijsque verbis illam refert. In nomine Domini Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus
33 sancti S. Ego Ludouicus Imperator, concedo tibi Beato Petro, Principi Apostolorum, & pro te, Vicario tuo Domino Paschali Sūmo Pōtifici, successoribusq; eius in perpetuum, Ciuitatem Romanam cum sua iurisdictione; omnibusq; circa terris, Ciuitatibus, Portubus, ac Maritimis locis Hetruriæ. In ea denique Mediterranea Vrbem veterem, Balneoregium, Viterbium, Soanam, Populoniam, Rosellas, Perusium, Maturanum, Sutrium, Nepet. Versus Campaniam, Ananiam, Signiam, Ferentinum, Alatrum, Patricum, Frusinonem, cum omnibus circa oppidis, & vicis. Nec non Exarchatum Rauennæ integrum, sicut piæ recordationis Carolus Pater, & item Pipinus Auus noster B. Petro dudum concessere. Videlicet Rauennam, Bouiū, Æmiliam, Forum populi, Forum Liuij, Fauentiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comaclum, Adriam, Ceruiam. In Marchia, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Auximū, Humanam, Esium, Forum sempronij, Feretrum, Vrbinum, Territorium Balnense, Callium, Luceolos, Eugubium. In Campania, Soram, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam. Patrimonia quoq; ad nostram pertinentia ditionem, Beneuentanum, Salernitanum, Calabriæ interioris, & superioris, ac Neapolitanum. Ducatū insuper Spoletinum, Tuder, Otriculum, Narniam, reliquaq; eius ditionis. Insulas quoque inferi Maris, Corsicam, Sardiniam, Siciliā. Quæ omnia piæ memoriæ Pipinus Auus, deinde Carolus Imperator, genitor noster per Attheriū, & Maynardum Abbates ad hoc spontè missos B. Petro, eiusq; successoribus, scripto concesserunt: Nos item probamus, atq; concedimus. Hanc igitur nostram voluntatem scripto, ac iureiurando firmamus. Et per legatum S. R. E. Theodorū, Domno Paschali misimus; manuq; propria me subscripsi: EGO LVDOVICVS. Quam etiam retulit Francis. Hotoman. in Disputation. feudistica. cap. 8. Ex quibus apparet, Pipinum, & Carolum Magnum antea, & postmodum Ludouicum pium eadem confirmasse, & quatenus opus erat, de nouo concessisse: Hinc ob Principum Auaritiam modici temporis postmodū successu, turbata fortè in eius possessione Romana Ecclesia, his verbis conquæritur Nicolaus I. Magnus appellatus, Summus Pontifex, scribens ad Michaelem Imperatorem Cōstantinopolitanum, dum ait: Præterea Calabritanum Patrimonium, & Siculum, quaq; Ecclesiæ nostræ concessa fuerunt, & ea possidenda obtinuit, & disponendo per suos familiares regere studuit, concessionibus reddantur, quoniam irrationabile est, vt Ecclesiastica possessio, vnde luminaria, & concinnationes Ecclesiæ Dei fieri debent, terrena quauis potestate subtrahantur: Sed domui Dei restituta, meritum redditionis multiplicent, & suscipiētis votum spiritalis desiderij lucris exerceatur. Quæ retulit etiam Carolus Sigonius de Regno Italiæ. lib. 5. Cū verò tam Siciliæ, quàm Regni Neapolitani, partes essent à Sarracenis, & ab alijs occupatæ, ob Constantinopolitanorum Imperatorum in curiam, qui dissidijs inter se dimicantes, ac ob itinerum longinquitatē, aliasue causas, desides facti: ea Regna à Sarracenorum tandem manibus per Northmannos fuere recuperata. Inuicto enim marte, ac insigni victoria illos profligarunt, & idcirco Re-
24 gnum Neapolitanū venit† ad Roberti Northmanni potestatem, qui fuit Dux Apuliæ, & Calabriæ, qui habebat inter alios auxiliares Rogerium eius fratrē, qui Bossus fuit appellatus; qui cum in obsidione Regij apud Brutios, mitam animi vim, & militiæ actus ostendisset, à Roberto fratre, fuit Comes Mileti, & Scyllaceus factus: Cumq; Robertus illi promisisset, æqua lance diuisuros quicquid iuris acquirerent, tandem Robertus vocatus à Bettumeno Sarraceno, & alijs in insula Siciliæ ad opprimendos eosdem Sarracenos, hoc onus Robertus, Rogerio imposuit, qui illud suscepit; Cūque Messanam prius vrbem cępisset, alacrior factus, insimul cum fratre ad recuperationem totius insulæ omnes vires intenderunt, illamque paulatim inuicto animi robore ab infidelium manibus abstulerunt. Vnde Robertus pro sua sede, sola sibi Panormi Vrbe reseruata, totū insulæ residuum fratri cessit, ac Siciliæ Comitem

situ-

titulauit: vt ſcribit poſt alios Facellus Hiſtor.
Sicul. Decade. 2. lib. 6. cap 5. Ipſe verò ſub Du-
catus Apuliæ, atque Calabriæ titulo Regnum
Neapolitanum ſibi ſeruauit. Et quãquã diſcor-
dias aliquas habuerit cum quibuſdam Roma-
25 inis Pontificibus. & inueſtituras eiuſdem † Re-
gni obtinuerit ab Anacleto Antipapa, vt dicit
Albert. Crantius in Nornegia. lib. 4. c. 16. Tamẽ
antea à Nicolao II. Summo Pontifice eandem
26 inueſtituram obtinuerat cum † Ducatus titu-
lo, & honore. vt retulit Pandolphus Collenu-
cius. Hiſtor. Neapol. lib. 3. Facell. Hiſtor. Sicul.
Decad 2. lib. 7. cap. 2. Bernardin. Corius Hiſtor.
lib. 1. Quod Melphi in Apulia factum fuiſſe me-
morat Carol. Sigonius de Regno Italiæ. libr. 8.
& 9. vbi aſſerit fuiſſe per Alexandrum II con-
firmatum. Qui Robertus Papam, Gregorium
27 † VII. acerrimè defendit à Clemente Antipa-
pa, & ab Henrico Imperatore eius confœdera-
to: vt dicit Baptiſta Platina in eodem Grego-
rio. Facell. Hiſtor. Sicul. Decade. 2 lib. 7. cap. 1.
Mortuis verò Gregorio Pontifice, & Roberto
Guiſcardo Duce, relictis duobus filijs Boemun
do, & Rogerio, quorũ hic vltimus, ille primus,
vt dicit Collenuc. lib. 3. abſente primo, Roge-
rius vltimus Ducatum occupauit, quos tãdem
diſſentientes, Vrbanus II. Melphi accedens,
concordes fecit. ac Statum. Ducatumq; confir-
mauit. In Comitatu verò Siciliæ Rogerius Boſ
ſij filius perſeuerabat, Roberti ex fratre Roge-
rio Boſſo, Nepos, ad quem poſtmodum, & Apu
liæ Ducatus peruenit, quia mortuo Rogerio
Roberti filio, res ad Gulielmum filium acceſſit,
cui Ducatus fuit confirmatus à Caliſto II. vt
per Tho. Facell. Hiſtor. Sicul. Decade. 2. libr. 7.
cap. 3. Hoc demum iter faciente Conſtantino-
polim verſus, Alexij Comneni Imperatoris fi-
liæ nupturo, dum reuerſus eſt, Rogerius Sici-
liæ Comes Regnum inuaſerat, atq; occupaue-
rat, etiam ex priuilegio eiuſdem Vrbani II. &
Caliſti II. (qua ex cauſa, alibi forſitan primus
proferam.) Acquiſito itaque vtriuſque Regni
per Rogerium Comitem, Dominio, rerum fęli-
ci ſucceſſu. faſtuq; eleuatus, Comitatus Siciliç,
Ducatusq; Apuliæ, & Calabriæ non amplius ti
tulũ ſuſtinuit, ſed vltro ſe Regis titulo inſigni-
uit. Hoc ægrè tulerunt idem Caliſtus, & poſt
eũ Honorius II. Qui tandem eidem Rogerio
præfatorum dominiorum omnium inueſtiturã
confirmauit, & hoc idem Innocẽtius II. ſequu
tus eſt. Titulum verò Regium iam prius habue
rat ab Anacleto Antipapa, tempore eiuſdẽ In-
nocentij II. creato: vt dicit Platina in eodem
Innocentio II. Facell. vbi ſupra Decade. 2. lib.
7. cap. 3. Collenucius lib 3. vbi ait, eundem Re-
gium titulum à Cęleſtino II. vel Lucio II. con-
firmatum: & idem longa ſerie poſtmodum ſer-
uatum fuit, vt ampliſſimè ſcripſi ſupra c 46. &
etiam modo ſeruatur. Sed ab Innocentio Secũ
do eundem Regium titulum cõfirmatum fuiſſe.
eidem Rogerio, ſcribit Carolus Sigonius de
Regno Italiæ. lib. 11.

Cẽſus Annuus, Eccleſiæ Romanę pro Regno
promiſſus, vſq; ad Fridericum Imperatorem
28 † fuit mille Farrorum, vt in dicto c. Ad Apoſto
licæ. de re iudic. in 6. quæ eſt ſpecies Moneta-
rum, cuius rationem huc vſq; rectam habere ne
quiui. Quia mille Squifatorum, dicit Sigonius
de Regno Italię. lib. 15. vt ſexcenti Squifati pro
Apulia, & quadringenti pro Marchia tribueren
tur. Sic etiam dicimus de alia monetæ ſpecie,
quam Sarraceni, appellant. vt in capit. 2. extr.
de confeſſ. & de Moneta Tarinorum. habe-
tur in c. Ad noſtram de empt. & vẽd. Hæc enim
nomina ad placitum ponuntur, prout Principi
bus, Rebus publicis, & alijs Dominis facienti-
bus videtur; prout regionum conſuetudo etiã,
ac patriarum vſus ſeruare conſueuit. Vnde ex
illo textu certificari non poſſumus, ad quam
ſummam quantitas cenſus aſcenderet, lector
quiſpiam ſi ſciet addat.

Tempore verò, quo Carolus I. Comes Ande
gauenſis, & Prouinciæ fuit ab Vrbano IV. Pon-
tifice vocatus, ac poſtmodum à Clemente IV.
29 fuit alia diuerſa † quantitas pro cenſu ſtabili-
ta. Nam Pandolphus Collenucius. Hiſtor. Nea
pol. lib. 4. dicit ab eis fuiſſe ſtatutum cenſum,
ducatorum Annuorum quadraginta octo mil-
le. Quibus concinit illorum opinio, qui cenſue
runt, quòd dum Iulius II. Pontifex fecit inue-
ſtituram Ferdinando Regi Catholico, Philippi
Regis nunc Regnantis Proauo materno, pro-
miſſum, ſtabilitumq; fuiſſe cenſum annuum, Ec
cleſiæ Romanæ ſoluendum, vnciarum octo mil
le, qui iuxta Regni Neapolitani vſum, ad ratio
nem aureorum ſex pro vntia, facerent ſummã
ducatorum quadraginta octo mille: vt factum
fuiſſe refert Bodinus de Republ. lib. 1. c. 9. Sed
communis ſcriptorum traditio, eſt, quòd cen-
ſus fuerit ducatorum annuorum quadraginta
30 milliũ: † Sic enim dicit Baptiſta Platina in Cle
ment. IV. Hac cõditione, vt Carolus Sacramen
to adactus, quotannis feudi nomine quadra-
ginta millia nummum Aureorum Eccleſiæ Ro-
manæ perſolueret. Quod firmarunt etiam Paul.
Æmil. in Diuo Ludouico. Ioan. Baptiſta Carra-
fa Hiſtor. Neapol. lib. 4. Thom. Facell. Hiſtor.
Sicul. Decad. 2. lib. 8. c. 3. Mambrinus Roſeus
Hiſtoriar. par. 3. lib. 2. Michael Ritius de Regi
bus Siciliæ. lib. 2. in fin. nouiſſimè Ianus Iuue-
nis de Tarentin. Hiſtor. lib. 7. cap. 3. & Stepha
nus Fercatulus de Gallor. Imperio. lib. 2. Ho-
die vero ſolutio cenſus annui pro eiſdem Re-
31 gnis, eſt ducatorum ſeptem mille, † vt patet
ex libris Regiæ Cameræ Summariæ, & ſic mihi
32 pluries oretenus † confirmauit Regens Fer-
dinandus Fornarius I. C. celeberrimus Colla-
teralis Conſiliarius, & Magni Camerarij locũ-
tenens, & per Leonem Decimum Summũ Pon-
tificem fuit redactus cenſus ad ducatos ſeptẽ
mille,

mille, & vna Chinea, vt dicit Mambrin. in dicta Histor. lib. 1. par. 3.

Non sequitur idcirco conclusio, Rex est vectigalis Summi Pontificis, ergo est subditus Imperatori Non enim tenet huius argumenti cõ-
33 sequentia. Si Rex † aliquis insuper ab alio Regnum teneret in feudum, rex tamen est supremus Dominus, quoad totum Regnum, & omnes alios ibidem existentes: vt scribit Bal. in procem. digestor. nu. 11. & in l. 1. C. vnd. legit. in fin. Vbi in specie inquit: Est argumentum, quòd singularia feuda, quæ sunt in Regno Apuliæ, sint de Dominio Regis, licet maior ipsa vni-
34 uersitas, scilicet totum † regnum sit feudale Ecclesiæ. Et ità tenuerũt antiqui Doctores regni, & optimè; inter quos credo, quòd Bald. voluit allegare And. de Isern. in cap. 1. §. Præterea si inter duos. nu. 15. de prohibit. feud. alien. per Fed. vbi dicit: Censeri inuestitos reges de regnis eo modo, quo erant apud Ecclesiam, & Pontifices, vt quicquid iuris in illis habebant, & ipsis datum, & concessum censeretur. l. Emptor. C. de Hæred. actio. vend. Maximè dum in concessione, vel infeudatione, aliqua sunt re-
35 seruata, quia cætera † concessa intelliguntur. l. Nam quod liquidè. ff. de Penu legat. Cum ergo, solo censu, & Ciuitate Beneuentana reseruatis, concessio facta extiterit, vtique omnia alia concessa videntur, vt postmodum dicam. Nec idcirco supremus Rex, censebitur alicui temporali Domino subditus: Ideoq; Ecclesiam Romanam, eiusque pro tempore Summos Pontifices, particularium Feudorum, puta Ciuitatum, oppidorum, & Castrorum, Dominus minimè interim censeri: Absurdum enim sequeretur Regem inuestitum, alijs infeudare Dominis, vel Principibus minimè posse; & sic inuestitura ei facta, esset inutilis, & infructuosa: cuius contrarium patet de iure verum esse. Agit enim Rex omnia, vt verus Regni Dominus, in-
36 feudat, reuocat, † & concedit excadentias, & de Domanijs, & allodijs, vt sibi videtur, disponit, & ita seruandum est. l. Minimè. l. De interpretatione. ff. de legib. & voluit Andr. de Isern. in Prologo Const. Regni col. fi. vbi dicit, ad hoc facere text. in d. c. Ad Apostolicæ. de re iud. in 6. vbi Papa cancellat omnes concessiones, & inuestituras factas à Friderico Imperatore post depositionem. Ergo ante depositionem non negat sibi licuisse. Vnde omnibus eorundem Regnorum Regibus licet, licuitque
37 disponere de omnibus Feudis † particularibus, vt comprobat Sigismund. Loffred. in consil. 4. num. 2 Habet enim, vt conclusiuè loquar, Ecclesia Romana generale, directum Regni dominium, cum Rex sit Feudatarius, vtile dominium retinens, quoad totum Regnum. Directum verò; habet idem Rex, quoad concessio-
38 nes, & subinfeudationes, † quas facit Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, & Baronibus: & ita hæ opiniones cõciliantur, ne videantur inuicem aduersari. arg. d. l. 1. C. vnd. legit. voluit Matth. de Afflict. in prælud. Const. Regni. q. 22. quem sequitur Ioan. Anton. de Nigris in prælud. Capitulor. Regni. nu. 11. Vnde vltimo loco, ad nihil aliud teneri Regem, nisi ad præstandum annuum censum ecclesiæ Romanæ, voluit Marin. Freccia de subfeud. Baron. lib. 1. titul. de antiquo statu Regni. num. 58. vbi dicit, ipsum vidisse plurium Regum Regni, inuestituras, & ab omni, & quocunq; alio, esse liberum, & exemptum, dicit nouissimè Ioan. Vincent. de Anna in Rep. Const. Constitutionem diuæ memoriæ. nu. 7.

Nec debet insuper obesse regi Catholico, quòd Regnum Siciliç, seu Neapolis habeat à Summo Põtifice: quia cum Summus Pontifex, nullum habeat in terreno orbe, à quo, dignitate, præeminentia, & authoritate superetur; vt hoc minimè ambigi posse dijudico. esset enim intellectus sanitate carere; sequitur eò magis Principibus alijs præstare, qui ab alio terreno, quouis Principe, statum, vel Dominiũ habent, dum rex noster à Papa causam habere digno-
39 scatur, & sic à † digniori. §. Eos autẽ. vers. Quis enim Auct. vt iudic. sine quoq. suffrag. Maius enim, efficaciusque donum est, quod à maiori habetur. l. Restituendæ. in fin. C. de aduoc. diuers. iudic. ibi. Nam qui nobis digni iudicati sunt, ij multò magis in anterioribus quoq; sunt adiuuandi. vbi glos. dicit. Maiorem honorem
40 deberi ijs, qui electi sunt ab Imperatore ad † dignitatem aliquam, quã m ijs, qui ad eandem dignitatem ab alijs inferioribus electi sunt. l sin. ff. de Albo scribend. facit tex. in c. Filium vestrum 1. q. 1. c. Dominus noster 93. distinct. vbi etiam glos. & habetur. in c. Per tuas. de Maior. & obed. Specul. in tit. de citation. §. Iam de citatione. nu. 12. vers. Porro Martin. Laudens. de dignitat. §. 32. Hinc Doctor creatus à Papa, vel Imperatore, præcedit alios ab inferioribus
41 † creatos. idem Laudens. in dicto tract. §. 16. Iacob. Philipp. Portius in consil. 167. num. 77. Vnde in controuersia maxima dixit; Ducem Ferrariæ præcedere Ducem Florentiæ, quòd ille sit inuestitus à Papa. M. Anton. Nat. in cons. 638. nu. 21. vol. 3. & in eadem facti specie idem Portius in dicto cons. 167. num. 73. 77. vbi inquit, vassallum Sũmi Pontificis pręcedere vassallum Cęsaris. Vnde illi, qui habent inuestituras à Summo Pontifice, vel Imperatore concedentibus, sunt Principes supremi, solo supremo recognitionis iure cõcedentibus remanẽ-
42 te, † vt de Duce Mediolani, Ferrariæ, Mantuæ, & Vrbini, loquitur Io. Iacob. de Leonardis. in cons. 117. inter cõsil. Albert. Bruni. quem sequitur Iacob. Menoch. in cons. 92. nu. 31. vol. 1.

Subesse autem Summo Pontifici, atque illius Ecclesiæ apud Christianos, summa libertas est. Nec enim nouũ est, vel incògruũ Sũmo Põtifici

Ro-

Romano, Imperatores, Reges, Principesque quoslibet subijci, illiq; obedientiã, reuerentiã, ac subiectionẽ habere oportere. Nec ea iniuria videbitur Secularibus, Principib', dicẽte Ieremia. cap. 1. Ego constitui te super gentes, & Regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. Et iterũ eiusdem. cap. 18. Repente loquar aduersus gentem, & aduersus Regnum, vt eradicem, & destruam, & disperdam illud. Christo enim à Deo Cœlestis,
43 atque terreni Imperij claues † traditæ sunt, dũ dicit Matth. c. 28. Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra. & Io. cap. 17. Sicuti dedisti ei potestatem omnis Carnis. Vnde idem Christus prius dixit Simoni filio Ioannis: vt habetur Io. ca. 1. Vocaberis Cephas, quasi omnium caput: & habetur Matth. cap. 16. Marci c. 3. Lucæ cap. 14. Petra autem erat Christus: vt dicit Paul. 1. Corinth. cap. 10. Cui Petro, cum omnimodam potestatem reliquerit, sequitur omnẽ
44 potestatem spiritualem, ac temporalem † illi subiecisse: vt quandoque diximus ad Bellug. in Specul. Principum. Rub. 6. in verb. A cœlesti maiestate: & in extrauag. Super gentes. de cõsuet. in cõmunib. Ex quo sequitur Summũ Romanum Pontificẽ habere primatũ in Imperatores, Reges, & alios mũdi Principes. Inde Israelitæ à Samuele Sacerdote, ac Propheta, Christũ eiusq; Vicarium repræsentante, pecierunt; Da nobis Regem: vt patet lib. 1. Reg. c. 8. Deus etiã proiecit Saul, ne esset Rex super Israel, & à Samuele vngere fecit Dauid in Regem: vt habetur 1. Reg. cap. 15. & 16. Hinc Dominus dixerat Moysi Exodi c. 7. Ego constitui te Deum Pharaonis. Nam, & Dauid, qui Typus Christi, & Pontificum extitit, dictum fuit. . . . . Firmabo Regnum tuũ, & vniuersus populus seruiet tibi. Dabat autem Deus Omnipotens, vt accipienris fieret. l. Vbi. §. fin. ff. de verb. oblig. §. Sic itaque. Instit. de actionib. Et idcirco dicitur
45 Papam esse † super Regna, idest super illorum Principes: vt in d. c. Ad Apostolicæ. §. Nos itaque. Et super Imperatorẽ, & omnes Reges terræ: vt in cap. Nouit. de iudic. c. Per venerabilẽ. §. Rationibus. §. Sunt autem. qui fil. sunt legit.
46 Hinc Imperatores à Summo Pontifice † coronantur. c. Venerabilem. vbi Hostiens. Io. Andr. & Panor. nu. 6. de elect. & habetur in cap. 1. in princip. tit. de statut. & consuetud. contr. lib. eccles. Augustin. de Ancon. de potestat. Papæ q. 38. articul. 3. & post antiquiores alios, voluerunt Restaur. Castald. de Imper. q. 25. & q. 32. Lancellot. Cõrad. in templo iudic. lib. 1. cap. 1. q. 2. cum duabus seq. Vnde Lotharius Imperator Romæ in Lateranensi Palatio, est in pi-
47 cturã relatus ab Innocentio II. Romano † Pontifice coronam accipiens, cum inscriptione horum versiculorum.

Rex venit, ante fores, iurans prius Vrbis honores
Post homo fit Papæ, sumit, quo dante coronam.

De quo Platina in eodem Innocẽtio. meminit Radeuicus Histor. lib. 1. c. 9. & 10. Carol. Sigonius de Regno Italiæ. lib. 11. & è nostris Hotoman. in disputat. Feudistic. cap. 8. Fridericus I. similiter coronam Imperij accepit ab Adriano
48 IV. † Summo Pontifice. Io. Auentinus Histor. lib. 6. Restaurus Castald. de Imperator. q. 33. num. 11. Platina in Adrian. 4. Sic antea Carolus
49 Magnus à Leone III. † Ludouicus Pius, & Her
50 mingarda vxor à Stephano † IV. Ludouicus al-
51 ter Lotharij filius † à Sergio II. & iterum ab
52 Adriano II. Carolus Caluus à Ioanne † VIII. Carolus Crassus ab eodem. Vido à Stephano
53 V. † Lambertus à Formoso. † Ludouicus III. à
54 Benedicto IV. † Berẽgarius à Ioanne Decimo.
55 † Otho Magnus à Ioanne Duodecimo. Otho III. à Gregorio V. Henricus I. à Benedicto VIII. Henricus II. & Agneta coniux à Clemente II. Henricus IV. à Paschale II. & sic deinceps alij, vsq; ad Carolum Quintum Austrium, qui coronatus fuit à Clemente VII. in anno 1530. in Ciuitate Bononiæ. Restaurus Castaldus de Imperatore q. 35. nu. 7.

Sic Imperium transfert Romanus Pontifex
57 de gente in gentem. † Hinc requisitis à Summo Pontifice Constantino, & Leone Imperatoribus Constantinopolitanis, vt Ecclesiam Romanam, & eius statum Ecclesiasticum contra Longobardos, atq; quosdam hæreticos tuerentur, idq; facere negligentibus; ab Oriente in Occidentem Imperiũ translatum fuit ad Fran-
58 cos, seu † Germanos in personis Pipini, & Caroli Magni, vt latè dixi ad Bellugam in Specul. princip. Rub. 14. §. Veniamus. in verb. Archiepiscopus Moguntinus. Ius etiã eligendi Romanum Imperatorem Germanis Principibus fuit ab Ecclesia tributum. Innocentius III. in c. Venerabilem. de elect. & dixi ad Bellugam vbi supra. Quibus in locis dicitur ad eundem Ro-
59 manum † Pontificem spectare ius examinandi personam electam in Regem Romanorum, promouendam postmodum ad culmen, & fastigium Imperij, qui eum iniungit, consecrat, & coronat, vt ibidem patet. Hoc latè prosequitur Aluarus Pelagius de Planctu Ecclesiæ. lib. 1. cap. 41. vbi reddit causas plures, quare ad Ger
60 manos Principes fuit translata, & cõcessa † eligẽdi potestas, præsertim dicit: Pipinum, & Carolum Magnum ex Germanorum gente fuisse, qui Ecclesiam à Longobardorum, & aliorum oppressionibus tunc tutati sunt, & ex Franconibus editum. Iacobus Vuempheling Rer. Germanicat. c. 9. & 10. diximus nos supra c. 4. Ipse autem Summus Põtifex ex causa Impera-
61 torẽ deponit † c. 2. de re iudicat. in 6. Hoc etiã facit in Regibus, ac Regnis. vt voluit Augustin. Beroius in consil. 147. num. 22. vol. 3 Hinc Chilperico, vel, vt alij vocant Childerico Zacharias Summus Pontifex Galliæ Regnum eri-
62 puit, eoque demum † vita interim sublato,

Stephanus Secundus Summus, & ipse Pôtifex,
Galliæ Regnum, Pipino Martelli filio tribuit,
eodem Chilperico in Monasterium detruso,ac
gente,& familia Pharamundi ibidem cessante.
vt est author idem Aluarus vbi supra in dicto
cap.41. Quam Historiam in Pipino Paulus Ae-
milius recitauit.& Gelasius Pôtifex in c. Alius
15. q. 6. Sigebertus sub anno 750. Aymoinus
lib.4. cap.61. Ado Viennensis.Aetare 6.Ottho
Phrisingensis.lib.5.cap.23.Bernard.Saccus Hi-
stor.Ticinensl.lib.10.in præfat.Michael Ririus.
de Regib.Galliæ.Similiter,aqua,& igni, ac di-
63 ris affecit Philippum † primum Galliæ Regem
Vrbanus II. vel vt alij dicût,Paschalis II. quòd
cum Bertam Balduini, Hollandiæ Comitis fi-
liam,vxorem duxisset,ex qua filios susceperat,
Ludouicum Crassum,& Constantiam,eam non
repudiarat solum, sed Montrolium oppidum
Maritimum ablegauerat,super inducta Bertra-
da pellice, cuius libidine, atq; arbitrio cuncta
administrabat, ac omnia Gallici Regni nego-
tia peragebat: vt sunt testes Paulus Aemilius
lib. 3. in Philippo I. Michael ritius de Regi-
bus Galliæ lib.2.Ioan. Tilius in Chronico Gal-
liæ. anno 1086. Hinc Pontifex Regi Hungariç
comminatur,si votum Hierosolymitanum non
adimpleat, ipsum nô modo excommunicatio-
ni subiectum, sed etiam Regno iure primo-
64 genitnræ priuaturum. † c.licet.de voto. cuius
textus intuitu dicitur, Regê priuari posse per
Pontificem, aut alium superiorem ex causa, in
Regnis, in qbus proceditur per successionem,
65 non per electionem,†vt dicit Innoc.in c.Gran
di.de supplend. neglig. prælat. Eandem pote-
statem Pontifex exercet in Regnis Angliæ, &
66 †Hyberniæ, per ea, quæ supra c.46. latè dixi-
mus, dum de Regno Angliæ loquuti fuimus.
67 Hinc Pius V.† Pôtifex Maximus,Elizabetham
Angliæ reginam,quòd Ioannis Caluini, alio-
rumq; Hæreticorum ab Ecclesia damnatorum,
pestiferas sectas sequeretur, diris execratus
est,eiusq; Regnû occupanti permisit,per suam
Constitutionem incip.Regnans in excelsis. fa-
ctam in anno 1569.Quod antea quodammodo
côditionaliter factum fuerat à Paulo III. Sum-
mo Pontifice in anno 1535.dum citauit Henri-
cum VIII. Angliæ Regem,excommunicauit,ac
Regno priuauit, ac subditos ab eius obedien-
tia absoluit. Quod plenius postmodum in an-
no 1538.per eundem Pontificem confirmatum
fuit. vt plenè tradidit Nicolaus Sander. de
Schismar. Anglican. lib. 1. Tacitè autem per
Summos Romanos Pontifices, quadam conni-
uentia recessum fuerat à priuatione pro fidei
Christianæ zelo, vt restitueretur Christianus
cultus,vt postmodum Henrico mortuo,relicta
Maria, fides Christiana est dilatata, & restitu-
tus Insulæ Iesu Christi cultus, cooperantibus
68 Philippo ipso Austrio Rege Catholico, † &
Maria coniugibus. Vrbanus quoq; Sextus Pon

tifex,Carolum Hûgariç Regem.Iulius II.Ioan-
69 nem Allebretum Regem † Nauarræ priuauit.
vtsupra cap.præcedenti retulimus, dum de Re
gno Nauarræ egimus, & scribit Alphonsus Al-
uarez in Specul.Rom.Pontificis. c.16. Martin.
Nauar.de Finib.humanor.actuum.in fi. de quo
etiã scripsi supra.c.46.vbi egi de Regno Nauar
ræ,&dixi quodâmodo Doctorê Nauarrû lucta-
re cû laruis. Itã de Regno Scotiæ inquit Poly-
dorus Virgilius.lib.17.Bonifacius interea Pon
tifex à Scotis præterea fatigatus, interdixit
Eduardo Regi, ne amplius posthac Scotos bel
lo vexaret, quod id Regnum antea in Romani
Pontificis fidem, & potestatê à Scotis ipsis per
missum fuisset: & ideo asseuerabat, sibi soli in-
70 regrum esse,cuicumq; †liberet,dare,aut aufer
re. Sic de Regno Poloniæ scribit Albert.Cran-
tius in Vuandalia.lib.8. c.2. Lakoldus autem à
Pontifice Rex nominatus,& consecratus, vt vi
deretur ecclesiæ gratus, omne Regnum fecit
B.Petro tributariû,vt per singula quotannis ca
pita soluatur numus vnus,q appellatur S.Petri:
Quò verò ad Imperatores à Pôtificibus depo-
sitos, insigne patet exêplû Henrici III. Impe-
71 ratoris,† quê Gregorius VII. Sûmus Pontifex
cû tali sententia deposuit. Audi me Princeps
Apostolorum Petre, tu mihi, Beatusq; Paulus,
72 †optimi,pter cęteros,testes esse potestis,me in
uitû ad sâctę tuæ ecclesię gubernacula esse pro
tractû, ob eã rê mihi persuadeo,tibi placere,vt
ego populo Christiano, tibi præcipuè à Deo
commisso,præsim,ac summam ligandi, atq; sol
uendi in Cœlo,& in terra potestatê obtineam,
tibi præcipuè à Christo Dño nostro delatam.
Hac igitur fiducia nixus, pro Ecclesiæ tuæ ho-
nore,ex parte omnipotêtis Dei,Patris,& Filij,
& Spiritus sancti,iure authoritatis tuæ,Hêrico
Regi, Henrici Imperatoris filio, qui aduersus
tuam Ecclesiã inaudita superbia insurrexit, to
to Regno Germaniæ,atque Italiæ interdico,&
omnes Christianos vinculo sacramenti,quo se
illi obstrinxerût,exsoluo. Et ne quisq̃ ei,vt Re-
gi, obtemperet,veto.Æquû est enim,vt qui stu
det honorem Ecclesiæ tuæ minuere,ipse hono-
re dispolietur,quê videtur habere. Et quoniã,
vt Christianû decet,authoritati meę nô paruit,
neq; ad Deû reuertit,quê reliquit, abstentorû
consuetudine vtens,ac salutaria mea præcepta
despiciês,atq; Ecclesiam tuã tentans scindere,
oîno se ab eius corpore separauit:ob eã rê tuo
noîe vinculo Anathematis ipsum alligo,vt Gê
tes sentiant,q tu es Petrus,& super tuã Petrã,
filius Dei ædificauit Ecclesiã suã, & portæ in-
feri nô præualebunt aduersus eã. Qđ Decretû
retulit Carolus Sigonius de Regno Italiæ.li.9.
Licet sub alia forma reperiatur apud Platinam
in eodê Greg. VII. Hinc Germani Principes,
mâdâte Pôtifice, illû Imperialib. insignib. de-
nudarût,& demû miserè mortuû, insepultum,
Pontifice vetante, per quinquennium in qua-
dam

dam cella deserta tenuere. Et nõ solum à Gre-
gorio, sed alijs successoribus, fuerat Anathema
tis vinculo innodatus: de quo scribit Iacobus
Vuimphelingus Rerum Germanic. c. 18. & antè
eum Albert. Crantius in Metropoli. lib. 5. c. 20.
cum pluribus seq. & in Saxonia lib. 5. c. 20. vbi
73 plenius Eodem modo† Alexander III. Fride-
ricum amouit, Innocentius III. Othonem, Gre-
gorius IX. & Innocentius IV. Fridericum II.
Ioannes XXII. & Clemens VI. Ludouicum
Bauarum, vt traditum est in dicto c. Ad Apo-
stolicæ. & post alios scribit Albertus Pighius
Hollandus de Ecclesiastica Hierarchia. cap. 14.
74 Sic non ità pridem fecit Sixtus Quintus † in
Henricum Principem Condensem Omnes au-
tem Principes optimi Summo Pontifici colla
75 †subigere non sunt veriti. Henricus IV. Impe-
rator Gregorio VII. Lucchinus Vicecomes
Dux Mediolani Benedicto XI. Philippinus
Gonzaga pro Dñio Mantuę, Martinus de Scala
pro Dñio Veronæ, ac Vicentiæ, Albertinus pro
Dñio Regij, Carrarienses pro Dñio Patauij. de
quibus, & alijs multis Antonius Polus in Luci-
dario Papæ. lib. 1. Aymoinus. lib. 4. c. 61. Cran-
tius in Noruegia. lib. 4. c. 16. Rodericus Sãctius
Zamorensis de origine Principatus. lib. 1. versi-
cul. Demum de iure diuino. D. Thom. de Aqui
no de regimin. Principum. lib. 3. c. 10. & lib. 2.
sentent. dist. vlt. in fi. Thom. de Vio de Author.
Pap. q. 12. & 64. Lancellot. Conrad. in templo
omn. iudic. lib. 2. c. 1. §. 4. in verb. Pontificis præ
stantia. Ioan. de Capistran. de potestat. Papæ.
lib. 1. parte 1. in princip. & nouissimè Iosephus
Stephanus de adorat. Pedum Pontificis. cap. 7.
& 8. Quàm optimè Theodosius Imperator D.
76 Ambrosio, non Summo† Pontifici, sed Medio-
lanensium Archiepiscopo obedientiam præ-
stitit, cum prius ante eius faciem Ecclesiæ fo-
res occluserit, nec ingredi fecerit templũ, do-
nec non fecisset dispositionem. l. Si vindicari.
C. de Pœnis. Summum verò humilitatis, insti-
tiæ, & modestiæ exemplum omni æuo memo-
77 rabile, Constantinus† Magnus Imperator ex-
hibuit, dum in Sacratissimo Oecumenico Ni-
ceno Concilio interesset: non enim ibidem
sedit, nisi prius de eorundem Episcopo-
rum licentia sibi locus assignaretur, sedemque
minorem, & inferiori loco positam voluit. Cui
cum traditi à Concilio libelli essent, in qui-
bus, de causis, quæ inter eosdem erant, ageba-
tur: vt idem Imperator, tamquàm supremus
Iudex, & Arbiter illas iudicaret; à Spiritu san-
cto edoctus, ea verba protulit, quæ Principum
Temporalium omnium cordibus deberent af-
figi. DEVS (inquit) vos constituit Sacer-
78 dotes, † quibus, & potestatem dedit, de no-
bis quoque iudicandi, & ideo nos à vobis re-
ctè iudicamur, vos autem iudicari ab homini-
bus non potestis. Propter quod Dei solius in-
ter vos expectate iudicium, vt & vestra iurgia,
quæcunq; sunt, ad illud diuinum referantur
examen. Vos enim nobis à Deo dati estis Dij:
conueniens non est, vt homo iudicet Deos,
sed ille solus, de quo scriptum est; Deus stetit
in Synagoga Deorum, in medio autem Deos
diiudicat (vt Dauid Psal 81.) De quo Theodo-
ritus Histor. Ecclesiasti. lib. 1. cap. 11. Sozomen.
in Histor. Ecclesiastic. lib. 1. cap. 17. Ruffin. lib. 1.
cap. 17. ac nouissimè Ludouic Mayorana in Cly
peo Militantis Ecclesiæ. lib. 3. capit. 23. Hunc
tamen imitatus minimè fuit Philippus Pulcher
Rex Galliæ, quẽ asserunt Bonifacio VIII. Pon-
79 tifici Maximo † scripsisse ipsum in temporali-
bus alicui non subesse. Cui Pontifex respõdit.
Deũ time, & mandata eius obserua: scire te vo
lumus. ꝙ in spiritualibus, & temporalibus, no-
bis subes: vt referunt Nicolaus Gillius Histori-
cus Gall. & author Chronicorũ Britanniæ Ar-
moricæ. lib. 4. cap. 14. Ideoq; ab eodem Pontifi-
ce est excõmunicatus, & declaratũ Regnũ Gal-
liæ Imperio subditũ, & Ecclesiæ: vt dixi ad Bel
lugam in Specul. princip. Rub 11. § His igitur.
in verb. Non recognoscentis: vnde miserabili
80 † tandẽ morte occubuit, de qua melius est au-
dire scribentẽ, q̃ aliquid dicere, Iacobum Me-
yerum, qui Annalium Flandriæ. lib. 11. in anno
1314. ità scribit. 3. Calend. Decembris Pulcher
Rex aprum in Sylua Vastiniensi dum ardentius
insequitur, equus eius, ità grauiter à bestia feri
tur, vt in pedes anteriores cadens, Regẽ in ter
rã à suis elongatũ. effunderet, hęrenteq; altero
pede eius in stapeda ꝑ longũ traheret, lacera-
retq; adeo, vt tandẽ semianimis inuẽtus, & ad
fontẽ Belialdũ relatus, statim spiritũ exalarit.
Sed hoc Galli in historijs suis prætereunt. Cæ-
terũ alij memorant, & Boccatius lib. 9 de casi-
bus meminit hoc modo. Erat inter alios ab
Apro deiectus, inter opaca nemorũ Francorũ
Rex, tã exitũ suum, q̃ damna, atque dedecora à
Flandrẽsibus suscepta deplorans; Et cũ eo tres
pariter filij execrantes immaturas mortes, &
vxorũ adulteria incidebãt. Hæc Boccatius. Ità
Pulcher, qui tot author fuerat mortium, in mi-
serũ, & ipse tandẽ incidit fatũ. Nec semen eius
super terram longeuũ erat. Nulla eius filijs re-
gnandi fęlicitas: oẽs ante diẽ breui post, absq;
vlla virili sobole assumpti sunt, vt manifesti Nu
minis ira, ceu tacti videãtur de cęlo, propterea
ꝙ non modo in summi Sacerdotis Bonifacij,
81 sed etiã in summi † Principis Henrici, eminen
tissimi viri, mortem tam turpiter conspirasset.
Philippã innocentissimã Flandriæ virginẽ suã
Anagonam, omnesq; eius necessarios tãtis affe
cisset iniurijs. Romam, Italiamq;, summa sacer
dotali dignitate in morẽ schismaticũ spoliaf-
set. In Galliamq; nisus esset trãsferre, & Impe-
rialẽ apicem. Templarios oẽs promiscuè absq;
vllo discrimine necasset, cũ certũ esset, multos
fuisse insontes. Populũ nouis vectigalibus, & in
iustis exactionibus, absq; aliquo Regũ exẽplo

oppressisset. Liribus, rixis, calũnijs, torã Galliã
perjsuum nouũ Parlamentũ replesset. Ad hæc
ꝙ summi Sacerdotis censuras, & fulmina nihil
ęstimasset, quarum tamen rerum contemptum,
nullo non seculo, grauiter à numine punitum
constat. Hæc Meyerus, & alia longius prosequi
tur. A Pontificum itaque gremio se eximere,
82 †semper fuit inexpiabile. Hinc Accursius in
c. 1. in verb. Imperio. de pac. iuram. firmand. di-
cit Regem Galliæ esse Imperio subdirũ. Quod
necibi negauit Bal. nu. 1. vbi dicit, de facto tñ
subiectionem non obseruare, & ideo peccare
83 nõ faciẽdo, qđ† de iure tenerur. dicit Nicola.
de Neapol. in lectura Bart. in l. Si duas. § Gram
matici. nu. 2 ff. de excus. tur. sic dixerat ante il-
lum Oldrad. in cons. 69. col. 1. Abb. Panor. in c.
Per venerabilem. num. 9. 37. Qui fil. sint legit. &
in c. Nouit. nu 6. post Innocẽt. de iudic. quibus
concinunt, q̃ scripsit Sfortia Oddus de restit.
84 in integrum. q. 92. nu. 95. lib 2. Starus† Delphi-
nalis autem subditus est Imperio. voluit Petrus
Mesia in Carolo IV. fol. mihi 1002. Vtinam ve
rò persenerarint omnes Galli Principes (salua
bonorũ pace) & sequuti essent Cõstantini Ma-
gni exempla, Pipini, & Caroli Magni, aur fortè
85 è viuis non defecisset Carolus IX. † inuicti vir
animi, & de fide Chtistiana, & Ecclesia Catho-
lica optimè meriti, quia fortè Regnum illud,
antiquum Christianæ religionis exemplar, non
hodie tot vexaretur cruciatibus, & erumnis.
Sed Deus Opt. Max. illorum corda Principum
86 †moueat, suoq; rore perfundat, qui alios Ca-
tholicos, & fidei zelatores opprimere conan-
tur, & illorum exẽpla sequantur, qui in eodem
Regno, prauorum cõsortia diffugiunt, ac à pie
tate Christiana minimè auertuntur, vt pristinã
religionis obseruantiã prosequantur. ijs concl
nunt, q̃ scripsimus in extrauag. Super gentes.
de consuetud. in communibus. Si tamen Deus
Opt. Max. spatium mihi dare dignabitur, vt cę-
ptum commentandi opus omnes extrauagan-
tes communes, & Ioannis PP. XXII. perficere
yalcam. Sed cęptum iter per agamus.

Nec verò illud amplectendum est, pro ut ali-
qui dixerunt, pro censu annuo Regni Neapo-
litani, fuisse permutatã vrbem Auenione à Re-
gina Ioanna, & Summo Pontifici datam: inde
87 coniectando, censum †non deberi, vt quidam
scripsir; miror quem hunc lapidem, quasi pe-
rram scandali in medium produxisse, credens
fortè ex hoc Reges nostros mouere, vt à Pon-
tificum nexibus eximerentur, in dignum fortè
iudicantes ecclesiæ Romanæ iugum sustinere.
Ego aurem potius placere studeo Deo Opt.
88 Max †& eius ecclesiæ, quæ me Christianum fe
cit, aluit, & seruat, & mortuum habebit; Sũmo
Pontifici, qui illam regit, in cuius gremio om-
nes fouemur, q̃ alteri cuilibet terreno Princi-
pi, & præsertim Philippo Regi nostro, cuius il-
letutelam, & curã gerit, ac defensionẽ sempter
suscepit, qui ob hanc Christianam pietatem vl
tra omnes mundi Principes à Deo est sublima-
tus, & hæc minimè curat.

Quantũ verò attinet ad dictũ authorẽ ei sic
breuiter satisfacimus: Vrbs Auenionẽsis, lõgo
antea tempore, fuit Ecclesiæ Romanæ, ac Sum-
89 mis† Põtificibus tradita, nempè à Trophinio,
vel vt alij dicunt, à Trophino Burgũdiæ Rege,
vt est restis Albertus Crantius in Vuandalia.
lib. 2. cap. 10. dum ait: Nam Trophinius Rex Ec
clesiam in Auenione fundatam cum circumia-
cẽte agro, sedi tradidit Apostolicæ. hoc idem
faretur Gulielmus Paradinus de antiquo statu
Burgundiæ. cap. 12 Huc (inquit) pertinet, quod
quidam scribunt, Trophimum Burgundiæ Re-
gem Basilicam insignem Auenione excitasse,
vrbis ditionem, adiacentisq; agri dominatum
in ius, potestatemq; Romani Pontificis tran-
stulisse. Hæc Paradinus. ex quibus patere pos-
set longo antea tempore, quàm author præ-
supponit, Auenionem ad Apostolicam Sedem
pertinuisse. Vel secundò dicendum est, esse ve-
rum quidem Reginam Ioannam Dñam fuisse
vrbis Auenionensis, quæ erat Roberti Regis
neptis ex Carolo filio, quę cum nephariè An-
dream Regem, suum virum in Ciuitate Auuer-
sæ strangulari fecisset, intelligens minas Ludo
uici Regis Vngariæ, fratris eiusdem Andreæ
mortui, ac eius cum exercitu aduẽrum, fugam
arripuit eum Ludouico altero eius nouo viro
Tarenti Principe, & in Gallias perrexit, vbi in-
tercedente Clemente V. Sũmo Pontifice, tunc
Auenione existente, pax inita fuit, vt Ioanna,
& Ludouicus Princeps Tarẽti, iterũ Regnum
Neapolitanum acciperent, pro ut iterũ redie-
runt: quòdq; Ludouicus Regis titulo non vte-
retur, sed tantum Principis Tarenti. & Regina
mortuo, Vngariæ Regi Ludouico sua iura ser-
uarentur, cuius beneficij ergo Reginam de-
90 disse Pontifici Ciuitatem Auenioni † in Gal-
lia Narbonensi sitam. cuius Rei meminit Mar-
tin. Cromerus Histor. Polonicæ. lib. 12. Vbi
Ioannæ, & Regni mentionem faciens inquit:
Nec multò post adnitente Pontifice Maximo,
Ioannæ id certo pacto restituit. Illa vero Aue-
nionem vrbem, Narbonensis Prouinciæ, loco
mercedis, iure sempiterno donauit. Vel potius
id esse verum fateor, vrbem iam dictam, locaq;
adiacentia, Romanæ ecclesiæ, loco mercedis, si-
ue census decursi, pro Neapolitano Regno, ac
91 per plures † annos non soluti, fuisse concessa.
Quod & fatentur Pandolph. Collenucius, Hi-
stor. Neap. lib. 5. & Carrafa lib. 5. & nouissimè Ia-
nus iuuenis de Tarentinor. Histor. lib. 7. cap. 3.
Quod nec negauit Renatus Choppinus de Do
man. Franciæ. lib. 1. Titul. 12. nu. 9. in fin. & fate-
tur Mambrinus Roseus Histor. lib. 2. par 3.

Mihi etiã haud ineptè arrider, Sũmos Roma-
nos Põtifices Spiritu sancto ductos, hanc Aue-
nionẽsis Ciuitatis donationẽ procurasse, vt esset

in

92 in Regno Galliȩ† Asylum, seu refugij Ciuitas.
Sic olim Deus oĩpotẽs Mosi decreuit. Numer.
c. 35. vt in Dominio Læuitarũ essent, dũ ait: De
ipsis autem oppidis, quæ Læuitis dabitis, sex
erũt in fugitiuorum auxilia separata, vt fugiat
ad ea, qui fuderit sanguinem. & paulò post,
Quando transgressi fueritis Iordanem in ter-
rã Chanaam, decernite quæ vrbes esse debeant
in præsidia fugitiuorum. Et iterum Deuteron.
cap. 4. Tunc separauit Moyses tres Ciuitates
trans Iordanem ad Orientalem plagam, vt con
fugiat ad eas, qui occiderit nolens proximum
suum. & Deuteron. c. 19. Cum disperdiderit
Dñs Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus
est terram, & possederis eam, habitaueris q; in
vrbibus eius, & in ædibus; Tres Ciuitates sepa
rabis tibi in medio terræ, quã Dñs Deus tuus
dabit tibi in possessionem, sternens diligenter
viam, & in tres æqualiter partes, totam terræ
tuæ prouinciã diuides, vt habeat è vicino, qui
propter homicidium profugus est, quo possit
euadere. Et Iosuæ cap. 20. Separate vrbes fugi-
tiuorum, de quibus loquutus sum ad vos per
manũ Moysi, vt confugiat ad eã, quicunq; ani-
mã pcusserit nescius: Et paulò post. Hæ Ciuita-
tes cõstitutȩ sunt cũctis filijs Israel, & aduenis,
q habitãt inter eos, vt fugeret ad eas, q animã
nescius percussisset, & non moreretur in manu
pximi. de qbus etiã Iosephus antiquit. Iudai.
lib. 4. cap. 7. & Philo Iudæus in lib. de Profugis.
Carolus Sigon. de Repub. Hebrȩor. lib. 1. c. 2.
93 Ciuitates autẽ refugij hæ erãt. In Tribu† Nep-
thalim, Cedes Neptalim, quã Iosephus appel-
lat Ceedesa, Cȩdesis, Cydida, Sesesecha, Ca-
des, & Tarsa diuersisque nominibus appella-
tur. In Tribu Iuda, Hebron, siue Chebron, dicta
pri⁹ Arbee, à Grȩcis Arboc. In Tribu Ephraim,
94 Sichem, q̃ & Sichima, & Sichimi, & Christi tem
pore, corruptè Sichar appellabatur. In Tribu
95 †Ruben, vrbs Bosor. In Tribu Manasse, Gaulõ,
96 †q̃ alias dicitur Galan, Gholan, & Galon, & à
Iosepho Gaulana, Gaulane, Gaulademan, Gau-
97 latim, appellata. In Tribu† Gad, Ciuitas Ra-
moth Galaad appellata, quã Iosephus Arima-
num, alias Arimnã vocat. de quibus vltra ꝙ in
pfatis scripturæ locis fit mentio. Habetur etiã
Paralip. lib. 1. c. 6. De alia Ciuitate refugij, quæ
98 appellabatur Bethsura, †scriptum est Machab.
lib. 1. c. 10. Erant autem hæ Ciuitates præsidia,
& Asyla diuino iudicio destinata, in quibus il-
li tantum, qui citra recentem inimicitiam, nec
sponte, sed præter voluntatem, homicidiũ com
misissent, effugiebant, ne à proximo, vel occisi
cognato ad effusi sanguinis vindictam, occide
99 rentur, ibiq; tutò manerent: Ijs Exilium †statu
tum erat tantisper, dum is Pontifex viueret, cu
ius tẽpore, homicidium patratum fuerat. Post
verò illius obitum, redire in patriam eis libi-
tum erat. Exilij autem tempore cuiuis occisi
cognato, licebat homicidam interficere, extra
tamen refugij vrbem depræhensum, vt in lo-
cis supra notatis scriptum est. Sic etiam vrbs
Beneuenti in hoc Regno Neapolitano, data
100 †dicitur ab Henrico Imperatore Sũmo Pon
tifici, pro affrancatione census Ecclesiæ Bãber
gensis: vt est author Platina in Leone IX. Fuit
hic Henricus I. qui Benedicto VIII. Sũmo Pon-
tifici, ob ecclesiam S Georgij, quam Bambergæ
construxerat, & dotauerat, quotãnis dare cõsti
tuit, pollicitusq; fuit, ei & successoribus equũ
vnum album, & argenti Marchas centenas. vt
dicit Carolus Sigonius de Regno Italiæ. lib. 8.
Promissionẽ Beneuenti postmodum fecit Hen
ricus II. vt in eodem libro, retulit idem Sigo-
nius. Nec desunt qui asserant, nõ modo vrbem
Beneuentanam, sed totum Ducatum, relictum
liberum pro termino diuisionũ Imperij Orien
talis, & Occidentalis. Sub neutro tamen ipso-
rum hoc reperio dum facta extitit diuisio in-
ter Nicephorum Imperatorem Constantinopo
litanum, & Carolum Magnum Imperatorẽ Oc
cidentis: quod testatur Panduph. Collenucius
Histor. Neap. lib 2 Carrãfa lib. 2. Sed tamẽ dum
Clemens IV. Regno Neapolitano inuestiuit
Carolum Comitem Andegauẽsem, reseruauit
101 †sibi Ciuitatem Beneuenti. vt retulit Facel-
lus Histor. Sicul Decade 2. c. 3. Sed antiquioris
Dñij esse hãc vrbem sub Ecclesia Romana, iam
diximus; quæ hodie refugij loco est in hoc
Regno Neapolitano. Sic omnes Reges in eo-
rum Regnis facere deberent, vt ostenderent
se Ecclesiæ Romanæ beneficos esse.

Doctores, & scriptores aliqui Galli, dixerũt;
Regem Catholicum, eorum Regem Gallum re-
cognoscere in causis appellationum, tamq̃ su-
periorem, pro Archiducatu Austriæ, Ducatu, &
Comitatu Burgundiæ, Flandriȩ, & Artesiæ. Hoc
vidẽdum esse dijudico, nec dum ista discutiun
tur, quicquam detrahatur tantorum Regum
authoritati, & potestati.

De Archiducatu Austriæ, vt supra proximè
diximus, loquitur Frãcisc. Marcus in decis. Del
phinal. 163. vol. 1. De Ducatu Burgundiæ, & Co
mitatu, quia iam coniuncti erant, cum sit ex
Paris Franciæ, quinimmò Parium Decanus, vt
dicit Rob. Guaghin. Histor. lib 9. cap. 1. Iacob.
Philipp. Bergomas supplementi Chronicor.
lib 8. ꝙ Dux Burgundiæ est post Reges, primus
& alios omnes præcedit: Et Burgundionũ Pro-
uinciam in Francorũ ius cessisse. Quos refert
Barthol. de Cassȩn. in Gloria mundi. p. 5. Consi
derat. 44. Vbi dicit procuratorem Ducis Bur-
gundiæ in Concilio Basiliensi præcessisse Ele-
ctores Imperij. Hinc dicit esse Franciæ benefi-
ciarium, siue feudatarium Renat. Choppin. in
Consuet. Andegauens. in Præceptorio libello.
parte 3. nu. 2. lib. 1. Et incorporatam Burgun-
diam Regnis Galliæ, cõcludit idem Choppin.
de Doman. Franciæ. lib. 1. titul. 2. num. 8. Idem
Francisc. Marc. in dicta Decis. 163. vbi dicit ap-

pellationes deuolui ad Senatum Parisiensem: & sic dicit etiam de Comitatu Flandriæ.quem sequitur Anton.Scappius de iure non scripto. lib.2.cap.2.nu.5.

Satisfaciam ex ordine oppositionibus addu ctis:& primo,quoad Archiducatum Austriæ,dicendum est;Marchiones primum fuisse,& post modum Duces, vtsupra cap. 46. demonstraui, dum de Archiducatu Austriæ memini.Quibus
102 addenda sunt,quòd semper†stetit Archiducatus sub Imperio,& in anno 1225. Fridericus Secũdus, creauit Fridericum vltimum Austriæ Ducem , Regem cum omnibus ceremonijs, & solemnitatibus requisitis, ac necessarijs,vt scribit Germanographus lib. 5. de qua in Regem erectione sic loquitur idem Fridericus Imperator apud Petrum de Vineis. Epistolar. lib.6. cap.26.Ducatus(inquit) Austriæ,& Stiriæ cum pertinentijs suis ad nomen, & honorem Reginm transferentes, te hactenus prædictorum Ducatuum Ducem,de potestatis nostræ plenitudine,& magnificentia , promouemus in Regem,eisdem libertatibus,immunitatibus, & iuribus prædictum Regnum tuum dotantes, quæ deceant Regiam dignitatem:vt tũ sicut hactenus tamquam Dux, Princeps, & fidelis noster extiteras;sic in posterum Regio decoratus honore,tu,& successores tui , legitimi Principes, fideles,& deuoti,nobis,& successoribus nostris in Imperio,perpetuo persistatis.Hactenus pro hac re Petrus de Vineis. Ex quibus notorium est, tam tẽpore Ducatus,q̃ Regni sacro Romano Imperio subditũ fuisse Austriæ Principem, non autem Regi Galliæ.Hinc postmodum Rodulphus Comes Habspurgensis Imperator in anno 1274 congregatis Principibus apud Nurembergam,destinauit legatum Henricum Burgrauium Nurembergæ ad Ottocarum Boemiæ Regem,vt Austriã, Stiriamq;, quas tenebat indebitè,restitueret Imperio;licet teneret ex dote Margaritæ sororis eiusdem Friderici vltimi Ducis,& Regis,vt diximus creati;cum eãdem, senio iam confectam vxorem idem Ottocarus morientem absque filijs veneno extinxisset, & proinde ram ex delicto, q̃ defectu successorũ, Feuda erant aperta, ac deuoluta Imperio. Ottocarus autem,non modo non restituit,sed legatum ludibrio, & contemptui habuit.Idcirco
103 Rodulphus†Cæsar, exercitu congregato,in eũdem bellum direxit, Ottocari exercitũ profligauit,vicit, ipsumq; occidit,ac post modum ex Principum consensu, Albertum eius filium, Habspurgensem Comitem,Austriæ,Carinthiæ, & Carniolæ Ducem creauit,vassallumq; Imperij fecit, vt testatur idem Germanographus: à quo Alberto recta linea descendunt omnes Austriaci,& qui nũc Austriæ Archiduces sunt, ac Rodulphus II. qui nunc Imperio præest, & Philippus Rex Catholicus,qui nunc regnat, vt patet iu arbore , quam fecimus supra. cap. 4.

Vnde euacuatum remanet dictum Francisci Marci, qui prætendebat Regem Galliæ recognoscere Archiducem Austriæ, cum recognoscat Imperium.Nec verũ est assumptum, q̧ cognoscat de appellationibus ex supradictis; Et ex alio etiã, quia ab Archiducatu Austriæ nul-
104 la†datur appellatio: est enim Tribunal supremũ,vt voluit Ioachim.Minsinger. obser.58. centur. 5. quem nouissimè refert, & sequitur Hieronym. Trentlerus Disputation. Selectar. parte 2.Disput.33.Thesi.4.

Quò verò ad Ducatum Burgundiæ, quæ ad responsionem necessaria sunt, ea repetenda sunt,quæ supra diximus cap.46.dum de Ducatu Burgũdico scripsimus. Quibus illud addendum erit, quòd antequàm in anno 420. Galliæ dominia sub vno Rege Pharamundo deducta
105 essent,habebant & Burgundi † Reges suos, præsertim in anno 414. suum Regem Gundiochum, aliosq; postmodum vsq; ad Gundemarum, vltimum Regem ex linea Gundiochi. vt scribit Gulielmus Paradinus. de antiquo statu Burgundiæ.cap.5. Germanographus. lib.2.Habebat autem tunc temporis Burgundia latiores fines sub se; Burgundiam superiorem, Sequanos, Allobroges, qui nunc Sabaudi dicuntur,Delphinatum, & circa vrbem Arelatensem adiacentia. Et tamen Lotharingorum, & Burgundionum Reges sub Imperatoris Romani fide,obsequio, ac iuramento fuerunt, vt in anno 930.Rodulphus Rex Burgũdiæ,(qui etiam fuit Italiæ Rex) Othoni Primo, se & regnum subiecit, vt dicit Germanograph.lib.3. vel potius Cõrado Othonis filio,vt ibi dicitur;à quo non dissentit Gulielm. Paradin.in dicto cap.5. & Bodin. de Repub. lib.2. cap. 3. Et quatenus de facto hodie causæ Burgundici Ducatus de-
106 ducerentur†ad Parlamentum Parisiense; esset contra ius; sicuti cõtra ius etiam retinetur Ducatus ipse, vt in dicto cap.46.diximus.Quæ tum maximè vera sunt,cum Burgundiones iu-
107 ris† Italici fuerint. habetur in l. In Lusitania.ff.de cẽsib. Italia autem nunquàm fuit sub Gallorum Regibus,eorumque Parlamentis obnoxia. Quò verò ad Comitatum Burgundicum
108 in dicto c. 46.annotauimus esse feudum†Imperiale: ob quod in hoc nullo iure fulciuntur, qui tenuerunt causas appellationum ad Gallos deuolui. Quæ tantò facilius procedunt, quantò à Francisco Rege Galliæ omni iuri, & superioritati Burgundicæ Carolo Cæsari Au-
109 strio facta cessio†plena fuit. Ioan.Francisc. Guicciardinus Histor.lib.16.Galeatius Capel. in Histor.Mediol. lib. 5. & dicam infra. & voluit Arnoldus Ferron.Histor.Gallic.lib.8.Hinc
110 Rex Galliæ tractauit cum† Landoio Sulmonæ Principe,vt Carolus Cæsar prætium reciperet pro Burgundia;quod facere recusauit,quia contra pollicita id erat. Insuper nec à Bur-
111 gundia dari † appellationes, voluit idem

Ioachim.

Ioachin. Minsinger. obseruat. Imperial. 58. Centur. 5. sequitur nouissimè Hieronym. Treutlerus disputationum selectar. lib. 2. disputat. 33. Thesi. 4.

Quantum ad Flandriam attinet, dum stetit penes Reges Gallos, vtique appellationū causæ ad Senatum Parisiensem deuoluebantur, & hoc non negamus: Et pro eis etiam facit di-
112 ctum Bald. in auct. statuimus. † nu. 2. C. de Episcop. & cleric. qui ex relatione Petri, dicit: Flādrenses debuisse ad Francorum Regem recursum habere contra Flandriæ Comitem, quòd iustitiam non faciebat. Hoc tamen dictum nō idcirco arguit, quòd rex ipsum priuauerit, & quia hanc potestatem in Comitem exercere potuisset. Estò vero, quod quis cotā vno superiore quæreletur de aliquo Domino, non ex hac querela ille constituitur superior, nisi iura superioritatis, & exerceat, & habeat.

Ijs etiam iuribus, Gallicis Regibus spectantibus, quoad deuolutiones causarum appellationum ad Senatum Parisiensem, facta est cauta cessio, & renunciatio ab eodem Rege Francisco primo ad fauorē Caroli Cæsaris Austriaci; ad quem cū dominia peruenerint, alijs suis
113 legibus vsus est. Cuius cessionis † meminerat Arnold. Ferron. Histor. Gallicæ. lib. 8. & 9. in Francisco primo. Qui de eadem renunciatione, ac cessione Francisci Regis Galliæ, facta Carolo V. semper Augusto, meminit dicens. Rex (inquit) Cæsari, quæcunque obsequia debita, iuraq; patronij, professiones, iusiurandum fidei, omneq; supremum dominium, fines summæ ditionis, potestatem summæ, & vltimæ cognitionis, quam olim exercuit in iudicijs, Imperium summum, & quæcunq; iura supremi Imperij, quæ olim exercuit in FLANDROS, Cæsari, fuisq; reddito. Et ibidem ponitur renunciatio omnium adiacentium ditionum, & omnium capitulorum, inter eos inhitorum. Cuius cessionis, ac renunciationis meminit etiam Renatus Choppinus in consuetud. Andegauens. in præceptor. libello. par. 2. § 6. nu. 4. in fi. Carolus de Grassalio Regal. Franciæ. lib. 1. iure. primo. Io. Bodin. de Repub. lib. 1. c. 9. Io. Frācifcus Guicciardin. in d. lib. 16. Galeatius Capella. lib. 5. Gulielm. Zenocar de Repub. Catol. lib. 3. Io. Lucius Placirorū Curiæ Parisiēsis li. 7. tit. 1. c. 5.

Franciscus Rex Galliæ, libertati restitutus,
114 quæsiuit à Senatu Parisiensi cōsilium, an † cōditiones, & pacta, in conuentione inhita cum Carolo Cæsare, ratas, ac rata habere deberet?
115 Ioannes de Selua, magni † tunc nominis vir, ac etiam modo, vt sui labores inuulgati demōstrāt, in Ducatu Mediolani, tunc Præses, statim regi respōdit: illas ratas minimè esse debere, nec ad obseruationem illorum teneri: ex Authoritate Cardinal. Zabarellæ in consil. 137. vbi
116 dixit: promissiones † vi, ac metu extortas, & proinde Regem non cogi ad illorum obseruationem: exemplo Ioannis Regis Cypri, qui & si Genuensibus, à quibus captus fuerat, ac illis filium obsidem dederat pro obseruatione promissorum, rex tamen ille, promissis non stetit. Vnde inquit, Regem Galliæ statim ingresso regno nō teneri ad pactorum ratificationem: & consequēter ratificatione minimè facta, nec etiam teneri ad carcerem redire. Et hoc fuit illius consilium, quod sequuti alij consiliatij, ex quibus Rex promissis non stetit. Quos sequitur, ac refert Carolus de grassal. Regal. Frāciæ. lib. 1. iure. 1. Cui concinunt, quæ scripsit Andr. Alciatus de Singular. certamine. capit. 44. vbi
117 nonnulla, † inducit, quæ faciunt ad hāc controuersiam, quæ crediderim ab eo scripta, tacitis Imperatoris, ac Regis nominibus, ex professo pro rege scribens; obtegisse tamen, ne videretur contra Dominum scribere: nouissimè eandem opinionem comprobat Ioannes à Rebertetia Topicorum. lib. 2. cap. 14.

Sed tamen etiam Galli scriptores Io. de Selua dictum improbarunt, videntes falsum regi persuasisse. Nec etiam debebat Rex ambiguitatem in medium ducere, quā vti Princeps virtutum cumulo ornatus, sciebat indebitè proponere. Cum, & si pactionem promissam ratā non haberet, adhuc promissionis, & fidei vinculum non erat sublatum. Regiæ namq;, ac Principis fidei candor, illæsus esse debebat: nec decens erat, illum in iudicialem disputationē deducere, nisi ex professo, vt ostenderet causam non seruatæ fidei, & promissionis à suo Senatu procedere, non ab ipso: quia & si honestum, & decorum Principi sit, vt suorum consiliariorū,
118 ac Senatorum authoritate moueatur, † non tamen cogitur id Princeps facere: vt latè dixi ad Bellugam in Specul. Principum rubr. 1. in verb. Sine consilio. & in verb. Principaliter. & rub. 2. in verb. Procerum. & in rub. 10. sub nu. 10. verb. Vita. Quæsiuit autem rex occasionē, qua se à pollicitis, & conuentis retraheret. Quàm lapidè huius facti meminit Antonius Sebastianus Minturnus Episcopus Vxētinus hoc Epigrāmate de Carolo, & Rege Galliæ, dū ait.

Cedite Romano, externi concedite Reges
Tuq; ò Galle, bonis cede superbè Deis.
Quis neget hūc ipsum Iouis omnipotentis Alumnū,
Et meliora pia, iura fouere manu?
Victis sæpe tuis Ducibus, Tu denique captus,
Bella paras, nec te fœdera Sancta tenent.
Omnia, quid quæris? turbaras milite multo,
Sola repugnabat Regia Parthenope.
Res tamen ostendit, Fatis, & Numine Diuum,
Non Armis fretum, vincere, non opibus.

Nec etiam dici poterat metum induxisse, solā Cæsaris præsentiam ob dignitatem: quia sola
119 personæ dignitas metum inferre non † præsumitur. l. Ad inuidiam. C. de His, quæ vi met. caus. fiunt. Nam, & si Imperator, in suprema sit omnium dignitate positus, nō præsumitur idcirco,

120 circo, alicui vim, mætum, aut violẽtiam † inferre. l. Non est verisimile. ff. eo. tit. cum per legitimos tramites, calumniantium iniquitates expellat: vt inquit Iustinianus in Proœm. Inst.
121 in princ. Dignitas enim non est alicui † nocio ua: vt dicit Salycet. in d. l. Non est verisimile. l. Si longius. in fin. ff. de iudic. & Bart. in l. De pupillo. §. Si quis ipsi. nu. 14. ff. de oper. noui nunt. Cardin. Parisius in consil. 5. nu. 170. vol. 4. Marc. Anton. Natta in consil. 589. vol. 1. Maximè cum nemo inficiare possit, Carolum Cæ-
122 sarem, fuisse iustitiæ † fontem, ac nephariorũ scælerum vindicem: ob quod non præsumitur alicui, tanto minus tanto Regi vim, aut mætũ intulisse. Bart. in l. fin. ff. Quod mæt. cauſ. Cardinal. Parisius in consil. 135. nu. 12. vol. 4. Prosp. Pasethus in consil. 147. nu. 7. vol. 1. Et hinc est
123 exceptionem mætus non allegari, † dũ quis agit in Curia Papæ, aut Imperatoris: vt inquit Roffred. Beneuentan. in sum. libellorum. rub. De vtili rei vendicat. nu. 3. in fin.

Profitẽtur etiam Gallici Doctores, ipsorum Regem Imperio subditum non esse, vt supra retulimus hoc eodem capite: hoc præsupposito sequitur, non præsumi in eum mętum aliquem cæcidisse; cum illi præsumatur mætus inferri, quem aliquis in superiorem recognoscit, & cõ
124 sequenter, † cui replicare non audet. Francisc. Aret. in consil. 24. num. 6. quem referendo sequitur alios allegans Iacob. Menoch. de arbitr. iudicũ quæst. lib. 2. casu 136. nu. 6. Centur. 2. Quis enim dicere poterit Franciscum Galliæ
125 Regẽ † inuicti animi Principẽ mætu aliquo potuisse terreri? Cum illorũ tẽporum scriptores asserant, vnoq; ore fateantur, illum in angustijs, in quibus reperiebatur, nunquam animi vigorem, aut corporis robur amisisse; licet in manus Cæsaris, eiusque Principum, vt Belli occasio, & Fortuna tulerat, ac Dei numen permiserat, venisset. Vnde quis mætus is fuerit? Cuiusq; rectum arbitrium iudicare poterit, an validus, tamq; grauis fuerit, vt dici possit tan-
126 tum Regem, considerata personæ † qualitate, mætu captum: iuxta tradita ab eodem Menoch. de arbitr. iudic. quæst. lib. 2. casu 135. Cent. 2. Si enim Imperatori non subiacet, iam ambo Reges erant, & contentiones quodam modo inter pares præsupponebantur ex parte eiusdem Regis; quia iam prætenderat in Imperio, quo tempore illi prælatus fuit Carolus; vnde nullus mætus inter paris potentiæ Reges
127 † allegari posse. notatur in c. Lotharius. 31. q. 2. & ibi gloss. in verb. Repræhensibile. Inanis igitur mętus figurari non debuit inter tam supremæ Nobilitatis, & potentiæ Reges; quia nõ caderet in virum Cõstantissimum, cum præsertim abesset timor cruciatus corporis, vel mor-
128 tis; quo stante omnis mętus † allegatio euanescit. l. Mętum. vbi Ang. & l. seq. ff. De eo, quod mæt. cauſ. gest. l. Interpositas. C. de Transact. l. Mætum. C. Quod mæt. cauſ. Iaſ. in consil. 72. col. 1. vol. 1. Quis timor, corporis, vel cruciatus indui poteſt, quando Carolo Cæsari nil fuit dulcius, nil amabilius, nisi, vt infirmitate grauatũ Regem, præsentia, promissis, ac omnibus benignitatis officijs coleret? ità vt penè suo congressu animum sumpsisse, vitam, vim, ac salutẽ recuperasse, scripserint Galeatius Capella Histor. Mediol. lib. 5. Io. Francisc. Guicciardin. Histor. lib. 16. Nec enim Carolus Cæsar Philippũ Galliæ Regem, & Ludouicũ eius filium est imitatus, qui per annos duodecim cum dimidio
129 iniusto in bello † captum Ferdinandum Sanctij Regis Lusitaniæ fillium, nunquam è carcere liberarunt donec ipsum, vti Flandriæ Comitem, ad pretensas pactiones coegissent: de quo latè Iacob. Meyerus Annal. Flandr. lib. 8. Eodẽ modo Philippus alter Pulcher, qui graue faci-
130 nus in Guidonem Flandriæ Comitem † cõmisit, ac eius vxorem; qui cum eorum filiã virginem despondissent Eduardo Vualliæ Principi, Eduardi Regis Anglorũ filio: Nam egrè ferens Philippus Comitis cum illo Rege coniunctionem procurari: (illũ enim oderat) ad Corbelium verbis simulatis, ac blandis, ad se vocatos Comitem, & vxorem, q illud matrimoniũ contraxissent, acri custodiæ tradidit, nec illos libertati reddidit, nisi intercedente Pontifice, & sub praua conditione, & inter cætetas, q eadem Virgo Philippa appellata, sibi obses daretur, (quod nec Barbari fecissent) aliaq; iniustissima sibi promitti fecisset. Cumq; data esset puella obsẽs, & Pontifex Maximus esset iutec eos discordiarum arbiter factus; neque Pontificis dicto stare voluit, nec persuasione puellã restitui, aut illi libertatem dati vnquam permisit; abiectis humanis, & penè diuinis monitionibus. Vnde multa mala, ac ruinæ processere, ac puella ibidem, & dolore, & animi tristitia in fatis concessit, decimo captiuitatis anno, nec voluit recordari illud Virgilij, quòd

Nullum memorabile nomen
Fœminea in pœna est.

Et ibidem etiam Comes Guido non sine violẽtiæ, & veneni suspitione contabuit, & spiritum reddidit: vt scribit idem Meyerus. lib. 10. 11. & 12. Hoc facinus comprobatur ex matrimonio postmodũ subsequuto inter Isabellã eiusdem Philippi filiam, & Eduardum illi Virgini Philippæ designatum, cuius rei actum sic explicat ibi Meyerus. Et hanc (inquit) quidem fa-
131 cem suæ peperit Galliæ, adultera † illa Isabella, quæ Flandræ honestissimæ Virgini, Lutetiæ necatæ, sponsum intercępit. Hæc illẽ. Non tamen illa immunis à scælere permansit, vt alibi dico. Nunquid Carolus Cæsar seruitia, vel obsequia homini, ac Regi libero digna, ac debita, dum illum captũ habuit, denegauit, aut à suis denegari passus fuit? Nũquid carceres arduos
132 illi adhibuit, quemadmodum olim † Ludo-
nicus

uicus XII. Galliæ Rex, Ludouico Sfortiæ Mediolani Duci fecit, atq; Cardinali Ascanio eius fratri; quos tam diu in carcere tenuit, donec Ludouicus Carcerũ squalore emarcuit, & spiritũ reddidit? De quibus Paulus Iouius in eorum viris. Nũquid captum Regem veluti alter
133 Carolus Comes † Andegauensis, qui Regno Neapolitano potitus, nihil antiquius, nihilque celebrius habuit, quàm vt Cõradinum Regem Imperatoria stirpe genitum, atque Henricum Austriæ Ducem, violenta morte subuerteret? de quibus egi in meis Declamationibus Academicis. Nunquid autem contra iustè captum, carceratum, ac detentum, (vt inferius dicam) Regem, debeat metus in medium opponi; qui
134 non alias inducitur, nisi iniusto † carcere in tercedente? vt post alios deducit Riminald. Sen. in cons. 140. nu. 2. vol. I. Quando igitur hæc omnia militant, non est quod cõtractum inter eos initum labefactent.

Fæcialia etiam, ac bellica iura sciebant. Captus enim Rex Galliæ, & in manibus Caroli Cæsaris existens, pollicitationibus liberatus, ab illis discedere non debuerat; quia iam obnoxius erat Victoris. Vnde cum datis filijs obsidibus, sacratissimo iureiurando pepigisset, pacta seruaturum, & in primo loco Galliæ cum peruenisset, statim promissa ratificaturũ, aut in captiuitatem redditurum: Iã ea omnia obseruare debuerat; quinimò, cum facta liberatione Rex peruenisset ad villam dictam, San Giouãni di Lus, & demum Baionam, vt Guicciardinus dicit lib. 16. in istis locis, seruata forma cõuentorum, ratificationẽ facere debuerat: quare excusari non potest, illum nõ adimpleuisse ex Senatus Cõsulto Parisiensi; quia antequàm Parisius peruenisset illam facere necesse erat; & ideo excusatio non admittitur, quia ex ipso iam non impleuerat. Nec nouum est iure belli, Victores hostem deuictum, & in suam potestatem redactum, vltima quæq; victoris arbitrio
135 facturum esse: victum † etiam victoris seruũ fieri, eodem belli iure: habetur in l. Hostes. ff. de captiu. Quod antea placuerat etiam Aristoteli Politic. lib. 7. cap. 14. Et bona etiam in bel-
136 lo capta, capientium † fieri. l. Naturalem §. fin. ff. de Acquir. rer. dom. Latẽ Connanus Commentar. iuris ciuilis lib. 3. cap. 3. nu. 4 ante eum Corn. in cons. 191. vol. 3. Anton. Contius dispu tation. iuris ciuil. lib. 1. cap. 11. Hancq; omniũ
137 gentium legẽ, vt bona † capta in bello fiant capientium, esse voluit Aristotel. in loco allegato. Licet Bart. in l. si quid in bello. num. 3 ff. de Captiu. dixerit; eade bona fieri Ducis exercitus bellum inuadentis; quod certo modo ibi addentes declararont. Eius tamen dictum improbatur, & rectè à Vaconio à vacun. Declarat. iuris ciuil. lib. 2. declar. 35. per totum Ad præfatorum omnium confirmationem facit illa
138 lex. 12. Tabularum. Aduersus † hostẽ æterna authoritas esto: cuius Cicero meminit lib. offici or. 1. Ludouic. Charond. c. 5. Aymar. Riuall. Pardulphus Prateius, Franc. Hothomau. & cæteri. De iure etiam diuino, Principis fiunt, quę
139 in bello quæruntur. patet † Genes. capit. 14. vbi cum Abrahã percussisset Chodorlahomor Regem Elamitarum, dixit Baræ Regi Sodomorum, pro quo pugnauerat. Leuo manum meam ad Dominum Deum Excelsum, possessorẽ Cœli, & terræ, q̃ à filo subtegminis, vsque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt. Et ex Ambrosio de Patriarchis. lib. 1. c. 3. habetur in c. Dicat. 23. q. 5. & ex Isidoro in cap. Ius militare. 1. distinct. & nouissimè plures allegans Petrus Nauarrus de restit. ablator. lib. 2. cap. 3. nu. 287. & Armilla in §. Bellum. nu. 23. sed Bartol. non respexit supradicta.

Hæc autem iure belli, ac Fæciali licuisse, testis locupletissimus est Marcellus Consul, qui
140 † aduersus Siculorum legatos, causam suam in Senatu dicens, quòd illi conquerebantur, capris Syracusis nonnulla illis grauia onera, & afflictiones intulisset, apud Liuium. lib. 26. Ego (inquit) P.C. Syracusas spoliatas si negaturus essem, nunquàm spolijs earum, Vrbem Romã exornarem. Quæ autẽ singulis victor, aut ademi, aut dedi, cum belli iure, tum ex cuiusq; merito, satis scio me fecisse, ea vos rata habeatis Patres cõscripti, necne; magis Reipublicæ interest, quàm mea. Mea quippe fides exoluta est ad Rempublicam pertinet, ne acta rescindendo, alios in posterum segniores Duces faciatis. Hinc quoad idem negotium Cicero in Orat. pro M. Marcello. Nam cum (inquit) victoriæ conditione, iure omnes victi occidissemur, clementiæ tuæ iudicio conseruati sumus. Et Iosephus de bello iudaic. lib. 3. c. 25. inducit Iosephum Iudęorum Ducem, dicentem: Eum mori lege belli, qui trucidatur à victorihus. Cuius iuris Gallia plenè informata est à Cæsare, suorum Nunciorum medio, dum ad Hæduorũ Ciuitatem, eos conseruatos docuit suo beneficio, quos belli iure interficere potuisset: vt docuit idem Cæsar in Commentar. lib. 7. dum inducit Centurionem illum 14. legionis dicentẽ ad Scipionem. Tibi gratias (inquit) ago, quòd mihi vitam, incolumitatemq;, belli iure capto polliceris: vt docuit Hircius de Bello Aphricano. Sic Ariouistus olim in Gallia respondit Ius esse belli, vt qui vicissent ijs, quos vicissẽt,
141 quemadmodum † vellent, imperarent: vt refertur Cæsar de Bello Gallico. lib. 5. Hinc apud Romanos Victores Duces, eorũ qui victi erant
141 † spolia opima asportabant, & triũphos agebant, Reges victos cathenis cinctos ducentes, prædamq; seruatam in triũpho afferebant, Hostium arma, Machinas, Naues correptas, comburebãt: sic leges victis, tributa, cẽsus, & onera imponebant, vt quorundam meminit Alex. Sardus de Moribus Gentium. lib. 3. c. 9. Exempla

pla etiam non desunt, quibus patet, victis à vi-
ctoribus conditiones, & quoad bona. & corpo
ra, pro libito positas fuisse. Hinc Lucius Cor-
nelius Sylla contra Prænestinos, quòd iuniorē
Marium recepissent, dum cum eo ille bellum
gereret, rigore vsus est, in deditionem illos P.
Cethego coegendo, eosq; extra mænia Ciuita
tis ductos, occidi mandauit, & ipsorum Cada-
143 uera per agros spargi: quo † diro spectacu-
lo, & crudelitate, quinq; millia hominum con-
sumpsit. Vnde de Alexandrinorum deditione
inquit Hirtius: Omnis multitudo oppidauorū,
armis proiectis, munitionibus suis relictis, ve-
ste ea sumpta, qua supplices dominātes depre
cari consueuerant, sacrisq; omnibus prolatis,
quorum religione præcari offensos, iratosque
animos Regum erant soliti, aduenienti Cæsari
occurrerunt, seq; ei dediderunt. Eodem modo
144 † faciebant Athenienses contra Thasios, de
quibus Tucydides Belli Peloponensiac. libr. 1.
Thasij (inquit) tertio, quàm oppugnari cępti
sunt, anno, Atheniensibus sese dediderunt, mu
ris dirutis, Nauibus traditis, pecunijs in præ-
sentiarum, quidem quanti pēdi debebant, sol-
ui iussis, in posterum reliquis, relicta eis conti-
nente, & metallo. Hinc Carthaginensium lega-
tos, missos ad Scipionem, introducit sic abie-
ctè, & suæ Reipublicæ nomine humillimè de-
precantes Franciscus Petrarcha lib. 7. Aphricæ
dum dicit.

145 *Aspice placatos † tandem, & miserere precamur*
Afflictis, liceat pro te sperare salutem,
Quam ciues rapuere feris si parcere pulchra est
Vltio.

Et paulo post:

Satis est miseros sperare salutem
Et veniam petiisse Reos.

Quibus extemplo respōdit idem Scipio apud
eundem F. Petrarcham:

Non Pacis tractator ego, sed Victor, & Vltor

Et apud Plautum in Amphitruone habetur:

Deinde vtrique Imperatores in medium exeunt,
Extra turbam ordinum colloquuntur. simul
Conuenit, victi vtri sint eo prælio, Vrbem,
Agrum, aras, focos, seque vti dederent.

Ac post pauca inquit:

Postridie in castra ex Vrbe ad nos veniunt flentes
Principes,
Velatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum.
Deduntq; se, Diuina, humanaq; omnia, Vrbē, et liberos,
In ditionem, atq; in arbitriū cuncti Thebano populo.

Hinc Tamburlanus Scytharum Rex, cum in bel
146 lo Baiazetem Turcarum Principem † vicis-
set, victum caueis inclusum, & catenis vinctū,
tenuit sub mensa Canis instar, & equum ascen-
dens, pedibus supra caueā positis. ascendebat,
pro Scabello illo vtēs, & sic in Ludibrium per
totam Asiam circumduxit: vt testatur Cælius
Augustin. Histor. Sarracenicæ. lib. 3. & Vuolph-
gāgus Drechslerus in Chronico de Rebus Tur
cicis. Sic Aurelianus Imperator scribens Cæ-
sonio Basso, quòd Palmyrenis victis pœnas in-
tulisset, & proinde gloriatur his verbis: Non
147 oportet (inquit) vlterius † progredi mi-
litum gladios, iam satis Palmyrenorum cęsum,
atque occisum est. Mulieribus non pepercì-
mus, infantes occidimus, senes iugulauimus,
rusticos interemimus, cui terras, cui vrbē dein
ceps relinquemus. Parcendum est ijs, qui re-
manserunt: credimus enim paucos, tam multo
rum supplicijs esse correctos. Hæc Aurelianus
de quibus Fla. Vopiscus in Aureliano. Eodem
148 modo antea Romani cum † Samnitibus bel-
lum gerentes, victi turpes à victoribus condi-
tiones accipere coacti fuere Samnites enim vi
ctoria potiti, vniuersum Romanum exercitum
captum, turpiter armis, vestimentisq; nudatū,
tantum singulis vilioribus operimentis, ob ve-
recundiam corporum tegendam, concessis, sub
iugo missum, seruitioq; subiectum, longum age
re pompæ ordinem præceperunt: vt sunt au-
thores Historici, præsertim Eutropius rer. Ro-
manar. lib. 2. c. 2. Sic Magnus Pompeius, Mau-
149 ritania superata, † Hiarbam illorum Regem
in triumpho duxit. Paulus Æmilius Perseum
150 † Macedoniæ Regem: vt infinitos propen o-
dum alios omittā casus, quibus apparet. victos
victoribus paruisse, & conditiones quasdam vi
ctores pro libito posuisse. Omissis vero profa-
151 nis exēplis, videamus sacra. Nā Pharao † Ne-
chao Rex Babilonię, qui cępit Ioachaz Regē
Hierusalem, & portauit illum in Ægyptum, vbi
tandem mortuus est, & mulctā à Ciuitate exe-
git, talenti vnius in auro, & centum in argēto;
Et creauit Regem Eliacim filium Iosię, quē vo-
cauit Ioachim, cōtra quem temporis successu,
cum tributum Ægyptio non solueret. Nabuch-
donosor bellum intulit, & illos in Babiloniam
asportauit. Sic etiam fecit contra Sedechiam
152 Regem, † quem captum, portauit primo in
Reblata, & coram eo occidi fecit eius filios, &
ipsi oculos eruere, cęcumq; in Babiloniam du
xit, & medio Naburzadan militiæ suæ Princi-
pis, Domos Dei. Regis, aliasq; succendit, mu-
ros Hierusalē disiecit, secumq; asportauit vasa
aurea templi, omnemq; eiusdem templi, & to-
tius Ciuitatis substantiam, ac diuitias, & secū
duxit populum, & præsertim omnes adolescen
tes ex progenie Regia, inter quos fuere, Da-
niel, Ananias, Azarias, & Misael, dicti sua lin-
gua postmodū Baldasar, Sidrach, Misach, & Ab
denago: vt habetur 4 Reg. ca. 23. & 24. & lib. 2.
Paralipom. c. 26. voluit Philo de temporib. lib.
1. in fin Io. Zonaras Annal. lib. 1. & ego dixi in
Apologia in sententiam Pilati, Aquilæ reper-
153 tam. Similiter Amalechitæ cæperunt † Vrbem
Siceleg, & captiuas duxerunt mulieres. patet
1. Reg. cap. 30. Antiochus cœpit Hierusalem,
& omnia spolia ciuitatis, & succēdit illā igni,
destruxit domos eius, ac muros eius in circui-

tu.

tu, & captiuas duxit mulieres, & natos, & pecora: vt patet lib. 1. Macchabę. cap. 1. Et moris Romanorum hoc fuisse constat, vt etiam op-
154 pressos vi bellica in seruitutẽ † redigerent: vt testatur Iudas Machab. lib. 1. cap. 8. Omittã ex professo multa exempla ex sacra pagina, quibus demonstrarem, vsui fuisse belli iure, cõditiones victis à victoribus semper impositas. Sic nouissimè de Northmaunis vincẽtibus Frisios inquit Alber. Crantius in Noruegia. lib. 2. cap. 19. Dant erga Frisij, leges accipiunt victo-
155 ris, quas, † visum est: conditiones imposuit, tributa cum censibus impositis volentes accepere. Hinc dum Andromache repellere conatur Vlyssem, Astianacta Hectoris filium petentem, ac sibi dari quærentem, post multa Vlysses idem apud Senecam in Troade c. 6. respondet.

Neue crudelem putes
Quòd forte iussus, Hectoris natum petam,
Petissem Orestem. Patere, quod victor tulit.

Et de captis belli iure Pyrrhus cum Agamemnone verba faciens apud eundem Senecam in Troade. cap. 4. inquit:

Lex nulla capto parcit, aut pœnam impedit.

Vnde Virgilius lib. 6. Æneidos concludit.

Vna salus victis, nullam sperare salutem.

Nec noua res dicitur, quòd conuentio inita fuerit; quòd si ratificatio non subsequeretur, rediret Rex ad locum, à quo discedebat; nam de iure, captiui redire debent, quando dimis-
156 si sunt, † quia hosti fides: (vt diximus,) seruanda. l. Conuentionum. vbi DD. ff. de Pact. & hoc voluit Gloss. in c. Ius gentium 1. distinct.
157 vbi dicit† Captiuum cogi ad redeundum argum. capit. Si quis seruum. 17. quæst. 4. vbi dicitur hoc procedere dum bellum sit iustum. Verum aut ex parte Regis Galliæ iustum erat bellum, & etiam ex parte Imperatoris, & secundum præfatam limitationem redire debe-
158 bat ad locum promissum: † quod voluit Lancelot. Conrad. in Templo omn. iudic. in tract. de Duell. par. 5. conclusion. 100. nu. 14. & ante eum Alciat. de singular. certam. cap. 44. vbi semper nititur fauere Reg. Galliæ, subfictis coloribus nominum, & quęstionum & sine dubio, vt supra dixi, censui illum tractatum ex professo ab eo confectum ad fauorem Regis Galliæ. Iam enim eius Epistola ad eundem Regem facta in Ciuitate Auenione in anno 1529. ostendit, quia gliscentibus difficultatibus post bellum, quod fuerat in anno 1526. iam ipse scri-
159 pserat. Nam Attilij Reguli speciosissimi † victoris exemplo vti debuerat, qui in sedijs Asdrubalis, & Xantippi Lacedemonij Ducis à Carthaginensibus captus, ad Romanos missus, fide præstita, vt internuncius cum sua libertate aliquos Pęnos captiuos Romanorum commutari procuraret, & nisi captiui redderentur, se rediturum promiserat. Re infecta, intrepido animo ad efferos illos redijt, qui indebitũ eius obseruatæ fidei piaculum reddere voluerunt; perpetua illum gloria cumulantes, seipsos aurẽ feris, non hominibus, pares reddentes, quas ità crudeles inuenire, difficillimum erit. cuius acta refert Cicero in orat. contra Pisonẽ. Liu. lib. 28. Valer. Maxim. lib. 1. c. 1. & lib. 9. cap. 12. Quàm speciosum aliud exemplum proferam:
160 Petrus Aleres Comes, cũ Alphonso VI. † Regi, atque Vraccæ vxori, matrimonium contrahentibus iurasset pro more, vti Dominis; postmodum cum essent dissidia inter eos orta, & Vracca à Viro diuertisset, à Petro Arces, & Loca quædam, quæ in sua manu erant, obtinuit. Videns verò Petrus vtriq; iuramẽtum dedisse ad Alphonsum accedens: Loca (inquit) quæ fidei meæ credita erant, quia in Castulonẽsi Regno posita, Reginæ Vraccæ, vtpotè, quæ mihi Domina est, hæreditario iure debebantur, ab ea iussus, tradidi. Verum, vt nosti, cum eam duxisti vxorem, tibi quoq; fidem pro eis locis sacramento obstrinxi; itaque pro ea tibi fide, corpus meum, manusq; illas, quæ iurauerunt, tibi præsens assigno, vt veluti eorum Dominus, in ipsa, quod pro æquitate, ac iustitia tua, duxeris, statuere valeas. Cuius rei fidem admiratus Rex, non sine magna animi vi, iuramento solutum, dimisit. Quam Historiam (vocando illum Petrum Assurij, Rodericus Archiepisc. Tolet. Histor. lib. 7. cap. 1.) Si considerasset Franciscus Rex, facinus Philippi similiter Galliæ Regis, cui Pulchri agnomen dederunt, ab inobseruantia abstinuisset. Hic cũ haberet Guidonẽ Flandriæ Comitem, ac Robertum, & Gulielmum filios captiuos, hisq; pro sedandis populorũ animis, in eundem Galliæ Regem propensis, licentiam sub conditione reditus habuissent, cumq; nihil pro Regis desiderio obtinuissent, ad eundem Regem in Gallijs redierunt, à quo in carcerem tetrum coniecti sunt, vbi tabidus Guido obijt. Hoc vno à Carthaginensibus differens, quod illũ non ità acri, ac publica morte peremerit, vt illi Atrilium: de hoc Paul. Aemil. & Io. Tilius in eodem Philippo: & pulchrè Germanographus. libro 2. Iacob. Meyerus Annal.
161 Flandr. lib. 10. Vnde de Caroli Cæsaris† pactione minimè demirẽtur. Quæ igitur Rex verbis testatus fuerat, obseruare debuerat. Huic pertinet illud Terentij in Andria.

Immo enim nunc maximè abs te oro, atque postulo Chremes,
Vt beneficiũ verbis initũ dudũ, nũc re comprobes.

Et idem Terentius similiter in Andria:

Attamen vbi fides,
Si roges, nihil illos pudet, hic vbi opus est, nõ verẽtur,
Illic, vbi opus non est, ibi verentur.

Vnde Silius Italicus Belli Punici Secundi. lib. 2. inquit.

Cerno equidẽ, nec pro nihilo est, mihi fœdera rũpi,
Statque dies, ausis olim iam tristibus, vltor.

Et Ouidius lib. 2. Fastorum ait:

Surgis

Surgit cui dederat clarum Collatia nomen
Non opus est verbis, credite rebus ait.

162 Hinc frangenti fidem † has pœnas immine-
re inquit Silius Italicus Belli Punici II. lib.2.

Qui frangere rerum
Gaudebit pacta, & tenues spes linquet Amici,
Non illi domus, aut coniux, aut vita manebit
Vnquã expers luctus, lachrymaq; aget æquore sẽper,
Ac tellure premens, aget ægrum nocte, dieq;
Despecta, ac violata fides.

De quo etiam Tibullus lib. 1. Elegia 9. inquit.

Ah miser, & si quis primo periuria cęlat,
Sera tamen tacitis, pœna venit pedibus.

163 Vnde de pœna promissionis †iuratæ, ac mini-
mè adimpletę dicit Iuuenalis Satira 13. dũ ait:

Spartano cuidam, respondit Pythia Vates:
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depositum retinere, & fraudem iure tueri
Iurando: quærebat enim, quæ Numinis esset
Mens, & an hoc illi facinus suaderet Apollo.
Reddidit ergo metu, non moribus, & tamen omnẽ
Vocem aditi dignam templo, veramq; probauit
Extinctus tota pariter cum prole, domoq;,
Et quamuis longa deductis gente propinquis.

Ad promissionum, itaq; obseruantiam teneba
tur, & præsertim tenebatur redire ad locũ, vn-
de discesserat, ex distinctione Gloss. in d.c. Ius
gentium. Quia ex parte Regis Galliæ, qui bel-
lum inferebat, illud fortè iniustè mouebat, dũ
aliena quæreret. quid enim sibi cum Italia prę-
sertim in Ducatu Mediolani, & in Regno Nea-
politano? Iam pluries dictum est in capite prę-
cedenti. Vnde Carolus Cæsar, & pro Regno
Neapolitano, & pro Ducatu Mediolani, ad se
spectantibus, prouocatus iure bellum gerebat,
quo stante redire cogebatur. Nõ redijt, promis
sa fregit: notum est enim non modo promissio-
nem iureiurando, sed sola fide, conuentam,
164 seruari † oporteret. c. Peruenit ex. de fideiuss.
latè Abb. Panor. in c. Ad aures. §. Ex hoc. col. 2.
de his, quæ vi mæt. caus. si. quæ etiam hosti ser-
uanda est. c. Noli 23. q. 1. Vnde benè Cicero de
165 amicitia, inquit, nihil esse stabile, qđ est † in-
fidum. Et propterea fidem, stabile, & æternum
facere Imperium, inquit Q. Curtius. de Gestis
Alex. libr. 8. Hinc Gregorius Homel. 26. Tunc
(inquit,) veraciter fideles sumus, si quod ver-
166 bis † promittimus, operibus complemus. Id-
circo rectè in Prouerbijs Seneca. Fidẽ, qui per-
dit, nil potest vltra perdere. Vnde, Adrianus
Barlandus in Histor. Brabantiæ. cap. 181. eosdẽ
167 Gallos, ac † Regem fractæ fidei reprehendit,
ꝙ cum Turriculam in ripa Ticini, Hispani qui
dam milites tuerentur aliquandiù, tandem se
tradidere sub fide, de ipsos incolumes seruan-
do: demũ fide neglecta, suspendio necati, quod
nec Arnold. Ferronus in Francisco I. lib. 7. ne-
gauit: & tamen hoc facinus olim punitũ à Deo
extitit, dum Saul promisisset incolumes serua-
re Gabaonitas, quos postmodum gladio neca-
uit: Vnde fames ob hoc durauit tribus annis,
vt nec terra herbam virentem produceret, &
hoc est rogitu Dauid expiatum: vt patet lib. 2.
Reg. c. 21. Periurium verò in omni homine gra-
ue, in Principibus vero grauissimum, quorum
168 † verba absq; iureiurando firmissima esse de-
bẽt: vt dicit Martin. Laudens. de Princip. §. 258.
Parui etiam refert, quòd Rex Galliæ, pacẽ,
fœdera, & promissiones illas Carolo Cæsari, fa-
cere non poterat, nec factas tenebatur adim-
plere, vt quòd essent toti Regno Galliæ præiu
diciales: vt dicit Renatus Choppinus de Do-
man. Franc. lib. 2. tit. 12. nu. 10. Non enim tra
ctabatur de præiudicio Regni Gallici, quia
promissiones non erant de Regno Galliæ, sed
erant tantummodo, quòd restituerentur, quæ
169 Regni Gallici † minimè erant, Ducatus enim
Burgundiæ, vt iam diximus in capite præcedẽ
ti, non erat Regni Galliæ, & sic alia iura, vt
etiam dicemus. Nec refert, quod dicit idem
Renatus Choppin. vbi supra: Regium actorem
contra Carolum Cæsarem, cognoscente Rege,
in frequenti Gallicæ Nobilitatis Senatu, fuisse
decretum, pro Comitatu Flandrico, & Attre-
batensi vocari in ius Carolum, & interim in ij-
ci manus in Agros, coronæ Gallicæ clientela-
res, sub die Pridie Calend. Iulij anni 1522. &
& iterum. 18. Calend. Februarij. 1536. Tũ quia
obstant supranotata, & allegata in obiectum;
tum etiam quòd cum Carolus Cæsar, vigore
iuratæ promissionis, & exemptionis Regiæ ab
eo receptæ, palam est, iudicium nõ substitisse:
quia Rex contraueniens in Periurium incide-
170 rat; quæ periurij exceptio, ipsum † à Iudicij
limine expellebat, cum sit litis finitæ. l. 1. ff. de
iureiur. cap. 1. de litis contestat. in 6. cum mil-
le simil. cum præsertim Iudex esset incompe-
tens, quia abdicauerat à se iurisdictionem co-
gnoscendi appellationes, & carebat Iurisdi-
ctione, & vertebatur lis cum eodem Rege, de
suæ promissionis obseruantia: ob quod cum es
171 set pars litigans, non poterat ipse † cogno-
scere, & fungi partis, ac Iudicantis officio per
iura notoria. Tum etiam cum esset Carolus Cæ
sar Imperator, & sic superiori gradu constitu-
tus, non poterat Rex cognoscere, cum esset mi
nor, qui in maiorem non habet Imperium, vt Iu
ra sunt vulgatissima. Ideoq; ex eodem iura-
172 mento oriebatur † exceptio fori declinato-
ria: vt post Innoc. in c. Cum venissent, de Insti-
tut. & Bald. in l. Postquam liti. C. de Pact. voluit
Vendelin. Schellinch. de Exception. Forensi.
tit. de except. iuris iurand. col. 3. vers. Nota pri
mò. & voluit Petrus Termineus in processu iu-
ris scripti, & non scripti. cap. 47. Insuper præ-
tensa decreta nullam habuerunt exequutionẽ.
quis illum citauit? quo in loco? Steterunt ita-
que prætensa illa acta intra Galliæ Cãcellos in-
clusa. Cur non potius id fecit Carolus Cæsar
in citando eundem Regem ad conuentionum
ob-

obſeruantiam? non ne poterat facere decreta contraria? obſeruauit tamen, vt tantum Principem decuit, ſub totius Mundi iudicio negotium relinquens, ex quo appareret eius animi magnitudo,& præſtantia, ſatis ſibi videri
173 Regem à promiſsis defeciſſe. Ipſe autem† cõtinuauit poſſeſsionem Flandriç,& Arteſiæ liberam, ſicq; vſq; modo illã tenet Philippus Rex Catholicus. Vnum tamen perpetuò notandum eſſe cenſeo, Carolum Cæſarem tunc temporis ſuam fortunam temperaſſe, & comiter ſe geſſiſſe. Si enim iniquo fuiſſet animo, non ne habens Regem in ſua manu,& exercitum eius flo
174 rentem, Gallorum autem res tunc† temporis labefactatæ cum eſſent, poterat,& ſuo iure, nõ ſolum Burgundiæ Ducatum recuperare, ſed omne penè Gallicum Regnum ſubijcere, & in vitam tanti Principis, ſaltem ſuorum medio inſidiari? Verum fides ipſius fuit ſemper candore illæſa, & benignitate, & clementia vſus eſt, proprijs bonis contentus, aliena minimè appetens: & quo die Mediolani Imperium ſub eo fuit, Pontificum, Venetorum, aliorumq; Italiæ
175 Principũ opiniones in quiete† firmauit; cum arbitrarentur omnes, illum ad totius Italiæ dominationem aſpirare. vt ſcribit Ioan. Franciſc. Guicciardin. Hiſtor. lib. 15. & 16. cuius intentionem fuiſſe contrariam, ipſe rerum euentus confirmauit, quia ex eius parte, ac demum Philippi Regis, nunc regnantis apparet, vllis vnquàm ſub Principibus, adeo florentem, & tran
176 quillum Italiæ ſtatum† fuiſſe, quàm ipſis dominantibus.

Nec illud obeſt (vt iterum repetam) ꝙ cõtra publicam Regni vtilitatem, non poterat fçdera, ac pacis conditiones promittere; cum Rex Galliæ poteſtatem nõ habeat, alienandi vnam
177 de Ciuitatibus,& † oppidis Regni Gallicani. vt dicit Bal. in c. In generali. n. 2. ſi de feud. defunct. fuer. controuerſ. int. dom. & agnat. vaſſal. poſt Hoſtienſ. in c. Dilecti filij. extr. de Maior. & obed. Carol. de Graſsal. Regal. Franc. lib. 1. iure 2. Quia, vt diximus, nihil iuris Gallici, vel ſtatus Regni, alienabat, ſed ea, quæ ſeparata à
178 Regno erant. Bal. etiam dum dicit ſupra† allegata, innititur Hiſtoriæ Cõſtantini, de donatione facta B. Siluestro Sũmo Pontifici, in qua dicit conſenſum populi interceſſiſſe, alias fortè donatio, fuiſſet infirma, cuius rei hiſtoria nõ ita proceſsit, vt ipſe dicit. Et non debent trahere, quæ illi dicunt de Imperio, ad Regnum Galliæ: quia in Imperatore inducũt dictum, qđ debet augere Imperiũ; illud tñ ego intelligo, quoad infideles,& exteros, non quoad Eccleſiam; quia cum donat Summo Põtifici,& eccleſiæ Romanç Imperator, donat ſuo ſuperiori, cũ ab eccleſia Romana dependeat. In Rege autẽ illud ſolum poterant allegare, ꝙ intereſt ſubdi
179 torum, non† mutare Dñm, & è contra. vt dicit Innoc. in c. Auditis. de præſcript. & in c. In noſtra. de iniur. & damn. dat. Tamen videmus in Rege Galliæ obſeruari contrarium; quia facit inueſtituras, atque alienationes pro libito, alias pro Rege nõ haberetur. Sunt enim feuda in Gallia alienabilia, & diuiſibilia ad inſtar patrimoniorũ. Sic etiam poſt mortem Clodouçi
180 Regis, etiam ipſum Regnum † diuiſum fuit, inter Childebertum, Clotarium, Clodamirum, & Theodoricum. Nam Childeberto Pariſienſes, Clotario Sueſsiones, Clodamiro Aurelianẽſes, & Theodorico Mediomatrices obuenere. vt fatetur Paul. Aemilius in Childeberto. & Io. Tilius in Chronic. Regni Galliæ, & ſic alias pluribus vicibus factum fuit. Quamquàm Franciſcus Rex Galliæ, & ſi facere potuiſſet, nihil Regni, vt ſupra dixi, alienauit. Nec enim negabunt (vt diximus) poſſe Regem Galliæ inueſtituras facere, iuriſdictiones concedere, & cauſas appellationũ (quas Reſſortus ibi dicũt) à ſe abdicare, vel alteri cõcedere exemptionis
181 † priuilegium. vt dixi ſupra cap. 39. Præſupponunt enim temporali vlli Principi eum Regem ſubditum, & alium in ſuperiorem non recognoſcentẽ: & idcirco cauſas appellationum,
182 ſi ipſas habebat † cædere, cum ſiat Domini perpetui. Deci. in c. Paſtoralis. col. 2. de appell. Roland. à Valle. in conſil. 86. nu. 16. cum pluribus ſeq. vol. 1.

Nec curãdum eſt, quòd vertebatur eo caſu, totius Gallici Regni damnum, & quòd in fçdere non ſeruando aderat publica Regni vtilitas. Ex quo, ſicuti ex eorum aſſertione publica, vtilitas ſit ſpectanda, nulli dubium, illam declarationem facere pro Imperatore, quia ex fœderibus,& pace inita inter Carolum Cæſarem, &
183 Regem† Galliæ, reſultauit non ſolum publica Regni Gallici vtilitas, ſed omnium Regnorum totius Chriſtiani orbis, quia intercedebant bella in pluribus Regnis Imperatoris, & quies, ac tranquillitas ſtatus Eccleſiæ Romanæ, ac Summi Põtificis, ac ipſius Regni Galliæ, vt ex lectura Hiſtoricorum eorundem temporum apparet. Vnde ſequitur vtilitatem totius
184 Chriſtiani orbis præferri debuiſſe † vtilitati Regni Gallici arg. l. Sancimus. C. de ſacroſanct. eccleſ. Doctor. in l Nullus. C. de ſum. Trinit. & Fid. Cathol. Bartol. in l. 1. num. 26. ff. ſolut. matrim. bonus text. in l. 1. §. Cum autem. C. de caduc. toll. Nec tractabatur, vt diximus de damno Regni Gallici, cum iura ceſſa non eſſent illius Regni, ſed ſeparata.

Sed vt veritati ſit locus, & oſtendam, nullum Regibus Galliç ius competere ſuper Flandricis rebus, nec ſuper cauſis; Rẽ ab antiquiori origine repetam, ex cuius relatione controuerſia clarior effulgebit. Cum Gandenſes in anno 1287. grauiter diſſiderent cum Guidone Dampetra illorum Comite, & Domino, Phi-
185 lippus † Rex Galliæ, pulcher dictus, nullum opportunius tempus ratus eſt aptius eſſe, vt ſuo

Ii de-

desiderio, aliena vsurpandi, satisfaceret, quàm vt Trigintanouëuiratus Gãdensiũ sub ipsius tutela pertraheret; & illius defensionẽ, ac patrociniũ aduersus Comitem, illorum Dominum, susciperet; & in illũ insidias molitetur, vt iam pollicitus est; hoc solum velle simulaus, vt in Galliæ curiam appellationis causas deducerent: sed alia maiora corde gerebat, quæ Gallici Historici subticuere. Sed audiamus scriptorem sic loquentem Iacobum Meyerum Histor. Flãdr. lib. 10. Philippus (inquit) Gallorum Rex,
186 † vt Flandros, maximè autẽ Gandensiũ, cum Comite tũ diffidẽtes Trigintanouemuiros ad suũ attraheret conuentum iuridicum, quẽ stabilem instituerat ad Lutetiam Parisiorũ, multa fecit, nihil non pollicitus, nihil intentatum prætermisit. Accepit hoc anno (erat aũti 287) Trigintanouëuiratum illum in suam fidem, ac protectionem, omniaq; iura eorum, ac consuetudines incolumes se pmittit obseruaturum, dũmodo, se Curiæ Gallicæ, Ressortioniq; submitterent, tradiditque inde litteras suas, quæ Gandaui in Archiuijs etiamnum seruãtur. Hęc Meyerus. & paulò post. Porrò (ait) Gandauenses (vt liceat intelligere absq; consensu multitudinis neminem regnare) cum Valesio occultum fecere fœdus, srq; deserto Comite, in potestatem dediderunt, pactis conditionibus, vt eos Rex teneret pro suis cliẽtibus, ac propria sua Ciuitate, nec tangeret eorum corpora, leges, consuetudines, & vsus, seque submiserunt eum in modũ Ressortioni Curiæ Par. sicẽsis. Hæc idem Meyerus. Vnde violentus hiç ingressus fuit, qui nullum Gallo Regi ius tribuit. Quid enim facere poterant Gandaucuses aduersus iura Comitis eorum Domini? Eorum præterea perfidia, quod præiudicium, aut quem iustum illi titulum transferre poterant, quem non haberent? Sequutus igitur hanc violentiam contra Comitem à suis desertum, ac derelictum, tantumque abfuit, vt idem Rex eundem Comi
187 tem ad se sub spe pacis tractandæ † tractum, cum omni Equitum Comitatu Carceri mancipauerit, & Compendij, (vt dixi) senectute, ac pędore tabidum mori fecerit; & ante eius mortem Flandriam, iam eo dolo captam, debacchatus. Capto autẽ statu, & ipso Rege Gallij, agente, sui occisi sunt; quod ægrè ferens Rex, exercitu comparato, credens improuidos Flandros opprimere, illi pro eorum personis, propinquis, pro familijs, domibus, sanguine, bonis, focis, laribusq; militantes, magnam Gallicæ nobilitatis partem occiderunt, & ad duodecim, vel viginti millia Gallorũ (vt aliqui voluerunt) deleuere. Donec fide sola Guidonem Comitem pro populis paeandis dimisisset, vt ad carcerem reuerteretur, vt post modum fecit, &
188 inibi mortuus est. Antiquissimi tamen † iuris erat, à Flandrorum Comitum iurisdictione, nullas dari appellationes, vti Magistratibus supremi Principis. Sed vt clarius rei veritas innotescat, audiamus Iacobum Marchantium de reb. Flandrię memorab. cap. 15. dicentem. Præterea (inquit) antiquissima cõsuetudine positũ erat, vt Reipublicæ administratæ rationes, non redderent, antequàm Guidus Dampetrus aliter decreuisset, & obtinuisset. Postremò ab illorũ
189 † sententijs appellare non licebat. Etenim in causis ciuilibus, leges Principum, & consuetudines patrias sequebantur. In criminalibus verò, confessioni delinquentis, & idoneis probationibus insistebant. Itaq; irrita erat prouocatio, & qui iudicio contradicebat, mulctam pecuniariam Comiti, iudicibusque dependebat. Verũ Philippus pulcher, Galliæ Rex, cum Lutetiæ Parisiorum Parlamentum sæpe, παρλαμενταν erexisset, vsum subortitionis (quam Ressortum vocant) introducere, & omnibus modis, Flan-
190 dros illuc attrahere est conatus; primũ † dolo, atq; blanditijs, deinde Imperio, cum Gui-
191 dum Dãpetrum † iniquissimæ custodiæ mancipasset. Huic instituto Flandri sæpissimè fortiter restitere, sed Philippus Austrius primus, & eius mater ad amouẽda bella, omnino consenserunt, vt Flandris ad Senatũ Parisiensem, prouocare liceret. At Carolus V. Imperator, omni
192 nexui, atque obligationi † regionem exemit. Hæc Marchantius. Non mirentur itaque Galli Reges si ad pristinum libertatis decorem, pro uocandi ius Flandrorum populis, ad suos pristinos Principes, veluti ad propriam naturam, redijt.

Regem Catholicum subesse Regi Galliæ pro
193 Regno Maioricarum scribit † Carolus de Grassalio Regal. Franc. lib. 1. iure 1. ex Petro Iacobo de Aureliaco in pract. tit. de succeſſ. Regni Francię. sub nu 13. vers. Item non aduertũt bene consiliarij. Vbi dicit à pauco tempore citra. Rex acquisiuit ab ecclesia Magalonensi ius vassalli, quod habebat in Regẽ Maioricarũ, qđ ius ecclesia tenebat à nullo. Hoc dictũ non est Petro Iacobo dignũ, licet duorum Apostolorum nomine pfulgeat; ex quo nullã dicit causam, vel rationem, nec particularem authoritatem, alicuius Doctoris, aut scriptoris assignat; ex quo dictum suum rectè fundatum appareret, nec diceretur figuratum sua fantasia prætensum ius vassallagij. Nam si erat ius ecclesiæ Magalonensis, subesse ecclesiæ, non esset subesse terreno Principi, sed Deo. Nec constat de alienatione Ecclesiæ Magalonensis, ac ipsam factam Regi, Summi Pontificis authoritate, atque assensu accedente. Vnde hæc sua assertio tamquàm obscurissima, & incerta pro nihilo habenda erit, Maximè cum pateat Regnum Maioricarum nunquàm Episcopo Magalonensi subditum fuisse, sed habere suum pro-
194 prium † Episcopum Maioricarum, vt paret ex Prouinciali Romanæ Curiæ, qui datur suffraganeus Archiepiscopo Tarraconensi in

Re-

Regno Aragouiæ quod & ſcribit Franciſc. Gratianus in Compendio iuris Canonici. parte 3. diſtinct. 1. & ſub Aragonia, inſulam Maioricæ poſuit Claud. Ptol. Geograph. lib. 2. cap. 6. in fin. In Regnis autem Maioricarum nullum ius habere apparet ex his, quæ diximus ſupra cap. 46. Potuiſſet autem Magalonenſis Eccleſia in Regno Maioricarum habere aliquos redditus, aut cenſus annuos Eccleſiæ relictos iure legati, alioué modo; & ex hoc non ſequitur, ergo Regnum eſt illi ſubditum. Idcirco contemnendum videtur præſuppoſitum.

Nec minus ridiculum eſt aliud dictum, eiuſdem Caroli de Graſſalio. in dicto loco. vbi dicit. Subeſſe Regem Catholicum Regi Galliæ ob
195 Comitatum † Ruſcinonenſem, tamquàm ſubditum Prouinciæ Narbonenſi. Hoc argumentum mihi non videtur, vt reiectione indigeat. Non enim ſequitur, eſt poſitus Comitatus Ruſcinonis ſub Narbonēſi Prouincia, ergo eſt ſubditus Regi Galliæ, qa iſta ſituatio eſt facta demouſtrationis gratia à Ptolom. lib. 2. c. 10. & à Straboue. lib. 4. & à Pnmponio Mella. lib. 2. c. 3. vt declararetur, cuius nam rationis eſſet. Nec ipſe demonſtrauit aliquam dictæ ſubiectionis rationem, vel cauſam aliquam aſſignauit, quo iure id aſſerat. Cum autem Prouinciæ à Romanis diſtinctæ eſſent, vt procul victæ, ſub Narbonæ Prouincia Ruſcinon. poſita. vt de Prouincijs latè dixi ad Bellugā in Specul. Principum. Rub. 11. § Iam ſupra. in verb. Prouincia. Vnde
196 Italia † potius dicitur ſui iuris, quàm Prouincia. Plin. lib. 3. c. 4. Quo verò ad Comitatum Ruſcinonis, ac Cerdaniæ dixi ſupra in dicto cap. 46. vbi ex eis apparet, nunquàm Comitatum hunc Regibus Galliæ ſubditum fuiſſe, præterquàm oppigneratione, à qua demum fuit releuatus, & ad dominos reuerſus ſuos. Hic autem Comitatus, veluti æmulus Galliæ ſemper fuit.

Ex ijs conſtat Regem uoſtrum abſolutum Principem eſſe, vt iam ſæpe dictum eſt.

ARGVM. CAP. XLVIII.

Monarcha eſt in Regnis ſuis Rex Catholicus. Reſoluitur obiectum, quòd ſubiaceat Romano Pontifici.

COMPENDIVM.

1 *Rex Siciliæ Monarcha eſt in Regno ſuo.*
2 *Monarcha dominus eſt ſolus.*
Μόνος ideſt ſolus, ἀρχὸς ideſt Princeps.
3 *Rex Catholicus dicitur Imperator in Regno ſuo.*
4 *Rex Catholicus exercet omnia iura Imperatoris.*
5 *Reges liberi in ſuis Regnis exercent iura Imperij.*
6 *In Regibus, vt in Imperatore committitur crimen læſæ Maieſtatis.*
7 *Rex Neapoli, & Siciliæ legem facit.*
8 *Rex in Regno ſuo poteſt pluſquàm Imperator in Imperio.*
9 *Dux Mediolani in ſuo ſtatu poteſt omnia, quæ Imperator in Imperio; ſic Dux Ferrariæ, & Dux Vrbini. nu. 10. 11.*
12 *Papa dum Regnum confert, dat omnem poteſtatis plenitudinem.*
13 *Duci Mantuæ Imperatoris Feudatario. poteſtatis plenitudinem conceſſiſſe dicitur, dum ei fecit inueſtituram.*
14 *Papa Duci Vrbinati omnia ſuperioritatis iura contuliſſe videtur.*
15 *Regi Catholico Papa beneficiario omnia conceſſa videntur.*
16 *Papa aliquem inueſtiens omnia Regalia concedere videtur.*
17 *Petr. de Anchar. in conſil. 332. opinio, ac dictum declaratur, quomodo procedat.*

CAP. XLVIII.

EX dictis in præcedenti capite, perſpicuum eſt, Catholicum Regem Monarcham eſſe in ſuis Regnis, vt ſpecialiter de Rege noſtro,
1 vti Siciliæ Rege † dixit Marinus de Caramanico in gloſ. Conſt. Regni. in proœm. vbi idem tenuit Andr. de Iſer. quos ſequitur Matth. de Afflict. in deciſ. Neapol. 120. nu. 6. arg. c. Scitote 6. q. 3. & c. In apibus 3. q. 1. & voluit idem Iſern. in c. 1. in princ. nu. 6. in fin. verſ. Rex eſt. de His, qui feud. dar. poſſ. Paris de Put. in tract. Syndicat. iu verb. Sententia. cap. An ſi dictum capitulum. il 1. in fi. Antou. Corſet. de poteſtat. & excell. Regia. in pluribus locis. Franciſc. Marc. in deciſ. Delphin. 455. num. 9. vol. 1. Matth. de Afflict. iu prælud. Conſtit. Reg. q. 1. num. 4. Nicol. Pernus Sicul. in tract. de Regina, & Rege col. 3. verſ. Item Princeps habet. Alphonſus Aluarez in Specul. Roman. Pontif. c. 31. & 54. col. 7. verſ. Item eſt notādū Marinus Freccia de ſubfeud. Baron. lib. 1. tit. de origin. Baronū. n. 35 Io. Vinceut. de Anna in rep. Conſtit. Conſtitutionem
2 Diuæ memoriæ. nu. 4. 5. Monarcham verò † eſſe, nil aliud deſignat, niſi eſſe Dūm ſolum, atque abſolutū, græcè enim, Μόνος ideſt ſolus, & ἀρχὸς, ideſt Princeps, de qua Monarchia pleuè ſcripſi ſupra c. 3. & Idcirco Rex Catholicus dicitur
3 Imperator † in Regno ſuo, vt poſt Andr. de Iſer. voluit Ioſephus Cumia in ritibus Siciliæ. c. 5. nu. 6. & ante eum Barthol. Camerarius in c. Imperialē. § Præterea Ducatus. col. 1. de prohibit. feud. alieu. per Frideric. & idcirco dicitur habere ius Imperatoriū. vt voluit Cyn. in l. Benè à Zenone. C. de quadrien. pſcript. Bal. in l. Exēplo. n. 4. C. de probat. Nō ꝙ ſit verè Imperator, cū ſit vnus. d. c. In apibus. arg. l. 2. §. Nouiſſimè. ff. de origiu. iur. latè Io. Lecerier. de primogen. lib. 1. q. 7. col. 1. Reſtaur. Caſtal. de Imper. q. 69. & faciūt, quæ dixi iu d. c. 3. Sed habet Rex omnia iura Imperialia, & Imperatori ſpectantia,

maximè in Regibus superiorem non recogno-
scentibus : vt de Rege nostro diximus in cap.
4 præcedenti. Et Ideo exercet omnia † iura Im-
peratoris.Innocēt.in c.Cum P. de fid.instrum.
& in c.Per venerabilem. qui fil. sint legit.Hinc
5 Reges liberi in suis Regnis† exercent iura Im
perij. vt dicit Bartol.in l.Hostes.ff. de capti.&
postlim.reuers.Rex Catholicus est liber à Do-
minio Temporali.dixi in præcedenti capite,&
voluit Paris de Puteo in d.cap. An si dictū ca-
pitulum.in fin.Ergo sine dubio exercere potest
iura Imperialia, & in illo,sicut in Imperatore
6 committitur crimen lęsæ Maiestatis.† Andr.de
Iser.in c. 1. in verb. Bona committentium cri-
men lęsæ maiestatis. nu.9. quæ sint Regal.Luc.
de Penna in l.1.C.de cond. & proc.lib.11.& in
l.1.C.Vt nemo priuat.eo.lib. & dixi latè supra
7 cap.26. Hinc Rex huius Regni† Neapolitani,
seu Siculi facit legem generalem, vt dixi supra
c. 31. Quinimmò omnes dicunt posse Regem
8 in Regno suo,† plusquàm Imperator in Impe-
rio.Andr.de Isern. in c.1. col.2. de vassall. de-
crep.ætatis.& in cap.1.§.Valuassores. col.1.de
his qui feud.dar. poss. & in c.1. in fin. de noua
form.fidelit. Hinc dicunt, quòd est quasi Deus
in terris.Bald. in c.Imperialem. in princip.de
prohibit. Feud. alienat. per Frideric. Albert.
Brunus in consil.45.num.14.Paul.de Castro in
consil. 225. circa finem vbi concludit Ducem
9 † Mediolani in suo Dominio posse omnia,quæ
Imperator in Imperio. Sequitur Rolan.à Vall.
in consil.86. nu.19. 20.volum.1. & ante ipsum
Alexand.in consil. 87. vol. 2. Andr. Barbat. in
consil.34.col.2.vol.2. Curt.iunior.in consil.61.
num.9.Riminald.senior in consil.103.num.19.
10 vol.1.Sic†de Duce Ferrariæ dicit idem Rimi-
nald.in consil.444.num.5.vol.3.De Serenissimo
11 Domino Duce†Vrbini,Iacob.Menoch.in con-
sil.92.nu.32.33. vol.1.

Minimè autem refragatur, non posse Monar
cham appellari, cum sit Summi Pontificis be-
neficiarius, siue Feudatarius ; Quia omnes
Christiani Reges,quoad subiectionem,sunt Pa
pæ subditi;& etiam Imperator ipse,qui supre-
mus est Princeps,& dicitur Rex idcirco,ac Im
perator Romanorum, cum ab Electoribus eli-
gatur, ab Apostolica Sede potestatem habenti
bus,& eius ordine,vt diximus in capite præce
denti.Coronatur etiam,inungitur, comproba-
tur,& deponitur. ex quibus argumentum non
officit.Insuper & si Rex Pontificē recognoscat,
Papa tñ contulit ei omnem Regiæ potestatis
plenitudinem,cū ijs prærogatiuis, & superio-
12 ritatibus, quemadmodū†erat apud ecclesiam
Romanam. vt dixi supra capite præcedenti,vt
13 de Duce Mantuæ Feudatario Imperatoris†vo
luit Barthol.Socin. in consil.66. col.3. vol.3.&
M.Anton.Natta in consil.487.nu.9.vol.3.Ioan.
Petr.Surd.in cons.1.nu.12.vol.1.& in cons.210.
n.22.& in cons.178.vol.2.& in decis.Mātuan.1.
nu.1.3.Rolandus Cauagnol.in proęm. Decret.
Montisferrat. §.1. num. 6. Et de Duce Vrbini
14 †idem dicit Menoch.in dicto consil.92.nu.32.
vol. 1.qui alios nonnullos allegant . Sic de Re-
15 ge Catholico Ecclesiæ Romanæ† beneficiario
dicit Paris de Puteo in dicto verb. Sententia.
in dicto cap.An si dictum capitulum detestan-
tes.in fin.Io.Vincent.de Anna in d.Const.Con
stitutionem.num.7.& Hinc dicitur,quòd dum
Papa concedit alicui,Regni cuiuspiam inuesti
16 turam,censetur†omnia ei Regalia concedere.
vt post alios voluit Barthol Cępolla de seruit.
Vrban.prædior.cap.de Portu. col.1.

Nec obstabunt,quæ dicit Petr.de Anchar.in
consil. 332. dum ait:Quòd quamuis aliquis sit
factus Dominus perpetuus, tamen in eum non
censentur translata Regalia . quem sequitur
Abb.Panor.in consil.61.vol.2. Vnde idcirco di
cūt:Legitimare spurios non posse.vt in specie
de Rege Siciliæ dicit Ludouic.Sardus. de legi
17 timation. q.8. Ex quo illa procedunt † si esset
facta concessio Magistratui temporali:secus ve
rò perpetuo, puta Ducibus, Marchionibus, &
similibus, vt in casu nostro : quia tunc in eum
omnia translata fuisse cēsentur.vt voluit Alex.
in consil.2.col.3.versic. Quinimmo plus.vol.1.
Barthol.Soci.in consil.3.nu.15.vol.3.& plenius
Syluester Aldobrandin. in consil. 722. Inter
consil.Riminald. senior.vol.4.

De hac potestate Regis dixi supra. cap. 42.
nu.47. & dicam infra cap. 53.

ARGVM. CAP. XLIX.

Rex Catholicus non solum vti Rex Hierusalem, & Siciliæ, sed tamquàm Rex Hispaniæ, oleo sancto inungitur. Quando Regum vnctio inuenta sit? Quo oleo fiat? Quis personæ locus in ungitur? A quo fiat vnctio? Quid illa significet? Quot sint sanctorum oleorum species,declarantur. Quibus modis, & quibus concurrentibus fiant? quid sit balsamum, quouè in loco reperiatur? Qui sunt alij Reges, qui vnguntur? Multa tradita sunt de vnctione Pontificum, & Prælatorum,Imperatorum,atq; aliorum.

COMPENDIVM.

1 *Rex Catholicus tamquàm Rex Hierusalem, & Sicilia,oleo sancto inungitur.*

2 *Reges Galliæ, & Angliæ, inunguntur, alij verò minimè,nisi consuetudine id obseruatum fuerit.*

Oleum

3 *Oleum Chrismatis quod?*
4 *Balsamum quid sit?*
5 *Chrismatis oleum in die cęna Domini ab Episcopo conficitur.*
6 *Chrismatis oleo, vnguntur, siue benedicuntur, Fons baptismatis, Ecclesia, altare, Episcopi in capite, & manibus, baptizandi in fronte, confirmandi, & Calices, ac Patena.*
7 *Oleo singulis annis facto vtitur sacerdos, alias punitur.*
8 *Oleum sanctum infirmorum, quo vtitur Ecclesia pro infirmis.*
9 *Oleum Cathecumenorum, quo vnguntur baptizandi in pectore, & scapulis, manus sacerdotis, dum sacris ordinibus insignitur. Iunguntur Imperatores, & Reges nu. 10.*
11 *Sacerdotis vnctio à Deo ordinata in scriptura sacra, quomodo fieret? sic etiam vasa. nu. 12. 13.*
14 *Oleum, quo vngebatur Summus Sacerdos, altare, & vasa. nu. 15.*
15 *Primus Rex Saul vnctus à Samuele Sũmo Sacerdote.*
16 *Secundus Dauid Rex.*
17 *Tertius Salomon Rex.*
18 *Quartus Azabel Rex super Syriam, & Iehu in Regem Israel.*
19 *Summorum Pontificum vngebantur capita, sacerdotum verò manus. nu. 20.*
21 *Imperatores, & Reges, vnguntur in brachio, humero, & armo.*
22 *Summus Pontifex Romanus vngitur à Cardinali Hostiensi.*
23 *Imperator vngitur à Summo Pontifice.*
24 *Carolus Quintus Cæsar, à quo fuit vnctus?*
25 *Reges vnguntur à Metropolitanis in eorum Regnis iuxta morem seruari solitum.*
26 *Rex Neapolis vngitur ab Archiepiscopo Neapolitano.*
Sicilia, ab Archiepiscopo Panormitano.
Alemania, ab Archiepiscopo Coloniensi.
Gallia, ab Archiepiscopo Rhemensi.
Anglia ab Archiepiscopo Cantuariensi.
27 *CHRISTVS est plenitudo, quia omnia in omnibus adimplet.*
28 *CHRISTVS est caput.*
29 *Manuũ vnctio in sacerdotibus, significat potestatem, quòd sint exequuturi obsequium, & ministeriũ Dei.*
30 *Sacerdotum vnctio in brachijs est, quòd sperent in CHRISTVM.*
32 *Pontifices vnguntur in Capite, & manibus, quia in eis debet esse perfectio vitæ contemplatiuæ, & actiuæ. nu. 33.*
34 *Principes vnguntur in brachijs, quia principaliter in actiua vita versantur.*
35 *Homerus Principatum designat, nu. 36.*
37 *DEVS Aaron Summo sacerdoti reseruauit in sacrificandi Ritu Arietis Armum, & quare? nu. 38.*
39 *Vnctio vigorem designat.*
40 *Balsamum quid sit, & quo in loco nascatur?*
41 *Opo balsamum, balsami succus.*
42 *Cilobalsamum, balsami signum.*
43 *Corpobalsamum, balsami fructus.*
44 *Balsami frutices in montibus Engaddi, sub Herodis Ascalonitæ olim Dominio. nu. 45.*
46 *Cleopatra, Marco Antonio concedente, Hortos cum fruticibus Balsami in Aegyptum inter Heliopolim, & Babilonem transtulit.*
47 *Fons, quo irrigatur balsamum in Aegypto, celebris, quòd in illo puer CHRISTVS IESVS Lotus fuerit, & Virgo sanctissima ex eo biberit. nu. 49.*
48 *Balsami Hortus in Alcairo est.*
50 *Balsamum non mixtum CHRISTVM significat.*
51 *Sacerdotes dicuntur bonus Christi odor.*
52 *Balsamum perfectissimum in Nouis insulis Philippi Regis, reperitur.*
53 *Oliua diuinam sapientiam denotat. nu. 54.*
55 *Oliua pro iusto accipitur.*
56 *Oliuæ ramus, pacis signum.*
57 *Oliuæ ramus in Numismate Alexandri Seueri.*
58 *Oliuæ ramus in Numismate Philippi Cæsaris.*
59 *Pontifices, Imperatores, ac Principes, qui vnguntur, quæ considerare debeant?*
60 *Oleum diuinam gratiam significat.*
61 *Oleum misericordiæ signum.*
62 *Oleum significat diuitias.*
63 *Oleum optimam formam significat.*
64 *Reges multi ab Apostolica Sede, vt vngerentur, procurarunt.*
65 *Reges Noruegiæ, & Septentrionis oleo sancto inunguntur.*
66 *Rex Catholicus Regni Hierusalem titulo tenus honoratur.*
67 *Rex Catholicus, vti Rex Siciliæ, etiam oleo sancto iungitur; sic Gallus, & Anglus.*
68 *Elizabeta Angliæ Regina, dum vngeretur, quæ verba impia protulerit?*
69 *Bugenhagius Pomeranus Hæreticus paruifacit Regum vnctionem.*
70 *Reges, qui vnguntur, an vassalli ecclesiæ fiant?*
71 *Reges Christiani debent Summis Pontificibus colla submittere.*
72 *Minadoi error.*
73 *Bamba Hispaniarum Rex vnctus per Archiepiscopum Toletanum.*
74 *Miraculum in vnctione Bambæ Regis.*
75 *Oleum asportatum per Columbam sancto Remigio Archiepiscopo Rhemensi Clodouæi tempore dum baptizaretur. nu. 76. 77.*
77 *Apis, vapor, & fumus in altum ascendebant, dum Bãba Hispaniarũ Rex vngeretur, & quid significẽt?*
78 *Fumus, & Nebula in die denotant gloriam.*
79 *Vapor sapientiæ symbolum.*
80 *Ascensus vaporis sursum significat quòd ad dignitatem magnam, altisq; supremam sit ascensus.*
81 *Apis Regem habet sine aculeo, ad opera subditorum, & populi clementiam.*
82 *Philosophus, qui triginta annos consumpsit, vt apis naturam addisceret.*

CAP. XLIX.

REx Catholicus, tamq̃ Rex Hierosolymitanus, & tamq̃ Rex Siciliæ sancto oleo inungitur,

& consecratur, quod multis alijs Regibus mi-
1 nimè† conceditur. Vltra Imperatorem Roma-
norum, quatuor tantum Reges vngi, scripsere
nonnulli, Regem Hierusalem, Regem Siciliæ,
Regem Galliæ, & Regem Angliæ, cæterosau-
tem minimè; nisi ex priuilegio id obtinuerint,
2 aut consuetudine hactenus† seruatũ fuerit. vo-
luit Alberic. de Rosat. in prima Rub. Codicis.
Martin. Laudes. in tract. de Princip. §. 76. Iacob.
Aluarot. in c. 1. num. 17. Quis dicatur Dux, vel
March. vbi inter Reges, qui vnguntur, nõ enu-
merauit Angliæ Regẽ. & similiter. Io. Leceriet
de primogenit. lib 2. q. 13. num. 3. Quoad istos
quatuor Reges, idem tenuit Anton. Corset. de
potestat. & excellent. Regia. lib. 2. q. 14. & 23.
Paris de Puteo de re militar. lib. 7. §. Quomo-
do. & de reintegrat. feudor. c. 2. incip. Prò cla-
riori. nu. 7. fol. 2. qui non enumerat Regem Hie
rusalem. de his agit Restaur. Castaldus de Im-
perator. q. 18. per totum. Lancellot. Conrad. in
templ. Iudic. lib. 1. cap. 1. § 4. versic. vigesimo
quinto. sub nu. 2.

Sed pro totius materiæ intellectu, vidẽdum
erit, quo oleo vnctio fieri debeat? Secundò,
quando fuerit inuenta? Tertiò, in quo personæ
loco inungatur? Quartò, qui illos inungant?
Quintò, quid significet ista inunctio?

Ad primum, dicendum est, in Catholica Ec-
clesia, plura sancta olea dari. Primum dictum
3 est Oleum † Chrismatis, idest vnctionis, quia
Chrisma græcè, latinè vnctio dicitur. Istudque
ex oliuarum oleo, ac Balsamo cõficitur. Oleum
oliuarum ab omnibus cognitum est. Balsamum
4 † nõ intelligitur de arbore, vel Balsami frutice,
sed de succo balsami, qui opobalsamum dici-
tur, de quibus infra dicam, hoc eodem capite.
Hoc Chrismatis oleum per Episcopum, nõ per
5 † alium conficitur; & in die Cœnæ Domini, non
alio. vt in c. Omni tempore. Dist. 4. vbi glossa.
6 Hoc oleo benedicitur Fons Baptismatis, † Ec-
clesia, altare, Episcopi in capite, & manibus;
pueri baptizandi in fronte; & quando ipsi, ac
omnes fideles baptizati confirmantur; Calices,
& Patenæ. Et istud singulis annis cõficiendum
est, eodem tempore. vt inibi dicit Glos. Hoc
oleo singulis annis cõfecto vti debet sacerdos.
7 alias† punitur. c. Si quis de alio. de consecrat.
Dist. 4. c. Literis. de consecration. dist. 3. cap. Te
referente. de celebrat. Miss. habetur per Glos.
& Hostiẽs. in sum. de sacra vnction. Io. Frãcisc.
Pauin. de visitatio. p. 2. q 4. vers. Sequitur videre.
Armilla in summa in verb. oleum. nu. 1. Paulus
Fuscus de visitat. lib. 1. cap. 6. nu 2. & 3. Michael
Timoth. in Praxi visitand. ecclesias. lib. 2. c. 22.
Secundum est oleum Sanctum infirmorum quo
7 vtitur † S. Dei Ecclesia pro infirmis, in vltimo
mortis discrimine cõstitutis; & idcirco vnctio
extrema dicitur, quam Iesus Christus Dñs no-
ster, exeuntibus è vita, dereliquit; quod fece-
runt Apostoli vngentes multos infirmos, qui
sanabãtur. vt patet Marci. c. 6. Et ideo Iacobus
in sua Canonica Epistol. c. 5. ait: Infirmatur qs
in uobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orẽt
super eum, vngentes eum oleo in nomine Dñi,
& oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit
eum Dñs, & si in peccatis sit, remittentur ei. de
hoc habetur in Concil. Florent. Tit. de extrem.
vnct. & nouissimè in Trident. sess. 14. c. 1. cum
pluribus seq. Io. Sotteallus in summa Pontific.
§. Vnctio extrema. per totum. Paul. Grysald. de-
cision. Catholicar. § Extrema vnctio. nu. 1. cum
9 pluribus seq. Tertium oleum † dicitur Cathe-
cumenorum, & isto oleo inunguntur Baptizan
di in pectore, & scapulis; Vnguntur etiam ma-
nus sacerdotis, dum ad sacros ordines ordina-
tur. vt per Gulielm. Durandi in rationale Diui-
nor. officior. lib. 6. c. 74. nu. 21. Et eodem oleo
10 inungũtur Imperatores, Reges, ac† Principes.
Hostiens. vbi supra. §. Qui, & à quo. Armilla in
d. §. Oleum. Paul. Fusc. & alij supra allegati in
locis supra notatis. & habetur in c. 1. §. Vnde.
de sacr. vnction. M. Anton. Cucch. instit. Cano-
nic. Maior. lib. 5. titul. 9. nu. 24 25.

Ad secundum, quando inunctio fuerit inuen
11 ta? dicendum est à Deo fuisse ordinatã † San-
ctam inunctionem, summi Sacerdotis, templi,
altaris, vasorum, vestium, ac aliorum, ad Sa-
crorum ministerium destinatorum, dum Moy-
si Exod. cap. 29. inquit; Indues Aaron vesti-
12 mentis suis, idest Linea, & Tunica, & † super-
humerali, & rationali, quod cõstringes balteo,
& pones Tyaram in capite eius, & Laminã san
ctam super Tyaram, & oleum vnctionis fundes
super caput eius, atq; hoc ritu consecrabitur.
Et de eodem Aaron cap. 40. inquit; Et assum-
13 pto vnctionis oleo, † vnges tabernaculum, cũ
vasis suis, vt sanctificentur. Altare Holocausti,
& omnia vasa eius, labrum cum basi sua, om-
nia vnctionis oleo consecrabis, vt fiat san-
cta sanctorum. Applicabisq; Aaron, & filios
eius ad fores tabernaculi testimonij, & lotos
aqua indues sanctis vestibus, vt ministrent mi-
hi, & vnctio eorum in sacerdotium sempiter-
num proficiat. Hæc ibi. Istud verum Oleum
14 † sanctum, quo summus Sacerdos, Altare, &
vasa vngebantur, factum erat, iuxta præceptũ
Domini, Moysi datum, Exodi cap. 30. vbi di-
cit: Sume tibi Aromata, primæ Mirrhæ, & ele-
ctæ, quingentos siclos; & cinamomi medium,
idest ducentos quinquaginta siclos; calami si-
militer ducentos quinquaginta; Casiæ autem
quingentos siclos in pondere sanctuarij; Olei
de oliuetis, mensuram Hin; Faciesque vnctio-
nis oleum sanctum, vnguentum compositum
opere vnguentarij, & vnges ex eo Tabernacu-
lum testimonij, & Arcam testamenti, mensam-
que cum vasis suis, candelabrum, & vtensilia
eius, altaria Thimiamatis, & holocausti, & vni-
uersam supellectilem, quæ ad cultum eorum
pertinet; sanctificabisq; omnia, & erunt san-
cta

ćta ſanctorum; qui tetigerit ea ſanctificabitur.
Aaron, & filios eius vnges, ſanctificabiſq; eos,
vt ſacerdotio fungantur mihi. Et iterũ Exo. c.
31. Dominus elegit fabros pro vaſis, & cande-
labris faciendis, & pro conſeruãdo oleo, & Thi
miamate Aromatum in Sanctuario. De eiuſdẽ
vnctione, habetur Leuitici.cap.6. Hæc (inquit)
eſt oblatio Aaron, & filiorum eius, quam offer
re debent Domino in die vnctionis ſuæ. & Le-
uitici cap.7. Hæc eſt vnctio Aaron, & filiorum
eius in cæremonijs Domini. & pluries Leuiti-
ci cap.8. & 21. Numeri.cap 4 Eccleſiaſtic.cap.
45. Et hæc de vnctione vaſorum, templi, ac Sa-
cerdotum. Quò verò ad vnctionem Regum, Pri
15 ma † apud ſcripturam ſacram inunctio facta
fuit à Samuele in perſonam Saulis Regis 1. Re-
gum.cap.9. 10. & 15. ſecundo loco, de vnctio-
16 ne in perſonam Dauid † per eundem Samue-
lem; vt habetur lib. 1. Regum cap 16. & lib.2.
Reg. cap.2. & 3. in fin. 5. & 12 & lib.1. Paralip.
cap.11. & 14. Et de ſe ipſo idem Dauid Pſal.88.
Inueni Dauid ſeruum meum, oleo ſancto meo
17 vnxi eum. Tertiò, in perſonã Salomonis † eius
filij per Nathã Prophetam, & Sadoch Sacerdo-
tem. pater. lib.3. Regum. cap.1. & 5. & lib.1.
18 Paralipom. cap. 29. Quarto † vnctus eſt Ha-
zael Rex ſuper Syriam, & Iehu filius Namſi in
Regem Iſrael: vt habetur lib.3. Reg cap.19. &
lib.2. Paralip. cap.22. Et ſic deinceps Ioas.lib.
4. Reg.c.11. ſic etiam de Ioiade filio Ioſiæ lib.
4. Reg.cap.23. & lib.2. Paralipom. c. 23. & 24.

Ad tertiũ, quo in loco perſonæ vnctio fiat?
Dicendum eſt quoad Summos Pontifices apud
19 Hebræos, † capita inungi ſolitos, Sacerdotum
20 verò † manus. de Capite habetur Exodi in d.
cap.29. & oleum vnctionis fundes ſuper caput
eius, atque hoc ritu conſecrabitur. Sed Impe-
51 ratores, & Reges vnguntur in brachio, in hu-
21 mero, vel in Armo: vt dicit text. in d.cap.1.§.
Vnde. de ſacr.vnct. Quàmquam Saul fuerit vn-
ctus in capite. Intelligitur autẽ de brachio dex
tro: iuxta illud Sapientiæ.c.5 Dextera ſua Do-
minus teget eos, & in brachio ſancto ſuo de-
fendet illos: & habetur in Pontificali, vbi dici-
tur de brachio, & ſcapulis.

Ad quartum autem, de illis, qui inunctionẽ
miniſtrant, & qui eo munere fungi debent.
22 Summus Pontifex inungitur à Cardinali † Ho-
ſtienſi, qui alios omnes Cardinales præcedit,
vt eſt nunc Dominus meus Cardinalis Geſual-
dus, Archiepiſcopus Neapolitanus: vt dicit al
ter tunc Cardinal. Hoſtienſ. & Ant. de Butr. in
cap. Antiqua. de Priuileg Martin. Laudenſ. de
Cardinalib. lib.1.§.38. Cucchus inſtitut. Cano-
nicar. maior. lib.2. tit.4. nu.16.17. nouiſſimè edi
tus Io. de Capiſtran. de poteſt. Papæ. par.3. pri-
mæ partis princip. col.1. & Antonius Paganus
de Ordine iuriſdict. & reſident. Epiſcop. ſect.3.
23 Imperatorem verò vngit Summus † Pontifex.
cap. Venerabilem. de elect. Specul. in tit. de de-
legat.§. Nunc oſtendendum. verſ.39. Bald. in 1.
Rub. Codic. col.2. verſ. Venio ad tertiam gloſ-
ſam. Cardin. in Clem. vnic.§. Nos itaque notab.
21. de iureiur. Bald. in tit. de Pace Conſtant. in
verb. Conceſſimus. in fi. verſ. Sed hodie. Et ante
eos Iacobus Ardizonus in Summ.c.137. in fin.
Sed aliqui dicunt ex antiquiſſima conſuetudi-
ne Imperatoris vnctionẽ fieri ſoluiſſe per Car-
dinalem Hoſtienſem, ſed per Papã imponi co-
ronam: vt poſt Io. Andr. & Hoſtiẽſ. quos refert,
voluit Abb. Panorm. in d.c. Venerabilem. nu.6.
Cardin. Zabarell. in Clem. vn. in princ. notab.9.
24 de iureiur. vt fuit factũ in unctione Caroli † V.
Imperatoris, quem inunxit Alexander, Farne-
ſius Cardinalis Hoſtienſis, qui poſtea fuit Sum
mus Pontifex, Paulus III. appellatus. ſcribit
teſtaur. Caſtald. de Imperator. q.26. num.3. Re-
ges verò vnguntur à Metropolitanis in eorum
25 Regnis, iuxta † morem hactenus ſeruari ſoli-
tum, & conſuetudinem ſolitam. c. Quanto. de
translat. Epiſcop. c 1.2. & 3 25.q.2. Vt Rex Nea
26 polis ab Archiepiſcopo Neapolitano; Rex † Si
ciliæ ab Archiepiſcopo Panormitano, vt ſerua
tum fuit in Manfredo, Federico II. & alijs. Rex
Alemaniæ ab Archiepiſcopo Colonienſi: Rex
Galliæ ab Archiepiſcopo Remenſi: rex Anglię
ab Archiepiſcopo Cantuarienſi: vt ſcribit Ho-
ſtienſis in ſumma de ſacr. vnct.§ A quo, & qua-
liter. verſic. Vnctio Regis. Rex Poloniæ ab Ar-
chiepiſcopo Gneſnenſi: vt dicit Martin. Cro-
mer. Hiſt. Polonicæ. lib.2.

Ad quintum autem, quid ſignificet hæc in-
unctio? diſtinguendum eſt, in Summo Põtifice,
Sacerdote, & Imperatore, ac regibus. Vngitur
Pontifex in capite, vt ipſum caput, ſiue Princi-
pem ſupremum omnium eſſe appareat: reprę-
ſentat enim Summus Pontifex perſonam capi-
tis, ideſt Ieſu Chriſti Dñi noſtri, de quo Paulus
Apoſtolus ad Epheſios. c. 1. Qui credimus ſe-
cundum operationem potentiæ virtutis eius,
quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à
mortuis, & conſtituens ad dextram ſuam in cę
leſtibus ſupra omnem Principatum, & poteſta-
tem, & Virtutem, & Dominationem, & omne
nomen, quod nominatur, non ſolum in hoc ſe-
culo, ſed etiam in futuro: & omnia ſubiecit ſub
pedibus eius, & ipſum dedit caput ſuper om-
nem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius, plenitu-
27 do eius, qui † omnia in omnibus adimplet. de
quo longè antea dixerat Dauid Pſalm.17. Con-
ſtitues me in caput gentium. & iterum idem
Paulus ad Epheſ.c.4. Creſcamus in illo per om
28 nia, qui eſt caput Chriſtus. † & iterum cap 5.
Quoniam vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus
caput eſt Eccleſiæ. Et idem Apoſtolus ad Co-
loſſenſes.cap.1. Et ipſe eſt caput corporis Ec-
cleſiæ, qui eſt principium. & cap.2. Quia in ip-
ſo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis cor-
poraliter, & eſtis in illo repleti, qui eſt caput
omnis Principatus, & poteſtatis. Ipſe demum
tam-

tamquam caput totius Principatus, constituit
Petrum Summum post se Pontificem, cui Prin-
cipatus potestarem contulit, dum Io.cap.1.in-
quit: Tu vocaberis Cephas.

In Sacerdotibus autem, per manuum vnctio
nem data est illis potestas, quòd obsequium, &
29 ministerium † Dei sint exequuturi, ac functu-
ri. Hinc in scriptura dum agitur de ministerijs
à Deo per manum Moysi operatis, dicitur Exo
di cap. 35. Quæ iusserat Dominus per manum
Moysi: & Leuitici cap.10. Ad eos, per manum
Moysi: & capit. 26. In monte Sinai per manum
Moysi. Sic etiam Numer. ca.4. & 36. Deuteron.
cap.14. Iosuæ cap.17.20. & 21. & alibi sæpe in
scriptura. Vel quòd per sanctam vnctionem in
manus, accipiant gratiam Spiritus sancti, qua
effugant Dæmones: vt dico de Magistratuum
edictis. lib.1. cap.14.

In Imperatore verò, ac Regibus, brachij in-
unctio facta est ab Ecclesia Dei, quia (vt inferius
dicā) Christus, quasi vnctus dicitur, & inūctio
30 brachij, illum † in Christi, virtute, ac fortitu-
dine speraturum cognosceret, cum, vt plurimū
31 in sacra scriptura pro brachio, Christus† deno
tetur. Inde illud Dauid Psalm.76. Donec annū-
ciem brachium tuum. & Psal.97. & brachium
sanctum eius. & Esaiæ cap. 40. Brachium eius
dominabitur: & c. 51. Consurge, consurge in-
duere fortitudinem, brachium Domini. & cap.
52. Parauit Dominus brachium sanctum suum
in oculis omnium gētium. & c.62. Iurauit Dñs
in dextra sua, & in brachio fortitudinis suæ.
Sic etiam Lucæ c.1. Fecit potētiam in brachio
suo. Plures reddit vnctionis brachiorum in Re-
gibus causas Aluarus Pelagius de Planctu Ec-
clesi.lib.1.c.56. in fin. quarum illa mihi verior
32 arridet, quia Pontifices, vnguntur in † capite,
& manibus. dicto c.vnico. de sacra vnct. quia in
illis debet esse perfectio contemplatiuæ, &
33 actiuæ † vitæ c.Si quis 36.distinct. & cap.Nisi.§.
nec putes extr. de renunriat. Principes verò in
34 brachio, quia inactiua † se debent principali-
ter exercere. In Humero etiam vnguntur, quia
35 Humerus Principatum designat, † iuxta illud
Deuteronom.cap.33. Et Beniamin air Amatissi
mus Domini, habitabit confidenter in eo, quasi
in thalamo tota die morabitur, & inter hume-
ros illius requiescet. & Esaiæ cap.9. Paruulus
enim natus est nobis, & factus est Principatus
super humerum eius. Vnde dicitur, humiliare
36 humerum; pro ijs, qui non sunt in † Principa-
tu, sed ducti sunt in seruitium alterius. iuxta il
lud Baruch cap. 2. Inclinate humerum vestrū,
& ceruicem vestram, & opera facite Regi Babi
lonis. de quo etiam antea dixerat per Hiere-
miam c. 27. Quibus concinunt verba Ciceron.
in Orat. pro L. Flacco. Respublica (inquit) quā
vos vniuersam in hoc iudicio, vestris humeris,
vestris, inquam, humeris, iudices, sustinetis.
Quò verò ad vnctionem armi, iam Deus omni-
potens in sacrificio arietis Moysi ordinato, in-
37 ter cætera, Armum, † Arietis, Dextrum, Aaron,
Sacerdoti summo reseruauit. Exodi.cap.29. Et
ideo Leuitici c.7. inquit: Pectusculum enim ele
uationes, & armum separationis tuli à filijs Is-
rael de Hostijs eorum Pacificis, & dedi Aa-
ron Sacerdoti, & filijs eius lege perpetua ab
omni populo Israel. & cap.9. Pectora eorum,
& Armos dextros separauit Aaron, eleuans co
ram Domino, sicut præceperat Moyses. Idem
dicit Leuitici. capit. 10. Numeri capit. 6. &
15. Deuteron.cap.18. Itaq; summi Sacerdotis,
atq; Pontificis erant hæc omnia, quorum iam
partē, non absq; misterio fecit, Reges in Hume
ris, & Armo vngi, vt statuerent, quasi portionis
à Domino illis reseruatæ, participes fierent à
Pontificibus. Et ne sine authoritate, vel à me
ipso id dicere, vel asserere videar, inuictissimā
authoritatem habeo. lib.1. Reg.cap.9. vbi dici-
tur: Dixitq; Samuel coco: Da partem, quā de-
di tibi, & præcepi, vt reponeres seorsum apud
te. Leuauit autem cocus armum, & posuit ante
Saul. Dixitq; Samuel: ecce, quod remāsit, pone
ante te, & comede, quia de industria seruatum
est tibi, quando populum vocaui. Et comedit
Saul cum Samuele in die illa. Ex quo videtur
38 portionis suæ † Saulem participem fecisse, &
futuri Regni eidem potestatem cōmunicasse,
quia in eodem capite prius dicitur; Assumens
itaq; Samuel Saulem, & puerum eius introdu-
xit eos in Triclinium, & dedit eis locum in ca
pite eorum, qui fuerant inuitati: erant enim
quasi triginta viri. Hæc erat authoritas vnctio-
nis Regum Hierusalem, cuius titulum nunc te-
nens Rex Catholicus, primatū vltra Reges om
nes habere dignoscitur. Vngi verò Reges, in
sacra scriptura, vigoris etiam, & salutis signi-
39 ficationem habere, † & ipsa docet experientia;
cum Dominus percussit omne Primogenitum
Ægyptiorum, in quorum domibus, ac in porta
rum superliminaribus, & in vtroq; poste, non
esset vnctio sanguinis Agni. vt patet Exodi. c.
12. & ex Hesychio, docuit Pierius Hieroglý-
phicor.lib.35.

Balsamum, quod ingreditur oleum, quo Pon
tifex, alijq; inunguntur, est frutex duorum cir-
40 citer † cubitorum, in Engaddæ Ciuitatis olim
territorio nascens, quæ in sacra scriptura Asa-
sonthamar dicebatur. Genes.cap.14. quasi vrbs
Palmarum, eo quòd Palmis, ac Balsamis flore-
ret. Sicq; Vineas Engaddi Salomō vocauit Cā-
tic. cap.1. & Hieronym. in Ezechiel. cap.27.
Adeo, vt soli vni Iudeæ in toto terrarum Or-
be, concessa Arboris, ac fruticis species. Hæc
si ferro lędantur, emoriuntur, ferro semper
inimicæ. Si uitreis tantum acutis, lapide, vel
osseis cultellis incidantur, succum stillant pre
tiosissimum eximiæ suauitatis, qui cunctis odo
41 ribus præfertur, & is succus Opobalsamū † di
42 citur; Calobalsamum lignum appellatur, † à
Calo,

Calo, ideſt ligno. Semen, ſiue fructus, Carpo-
43 balſamum † dicitur, à Carpos, ideſt fructus.
Præcipua gratia datur lachrymæ, ſecūda Semi-
ni, tertia Corticei, & quarta Ligno. Olim in In-
dia, loco ante dicto erant, qui frutices, tamquā
vineæ colebantur. In Mōtibus Engaddi adſunt
frutices, ſed virtute carentes ſua; licet antiqui
44 tus fuiſt† virturibus eſſent perſpicuæ. de his la
tiſſimè Plin. lib. 12. cap. 25. Illa loca, & Hortus,
in quibus Balſami frutices erant, ſub Herodis
45 Magni Aſcalonitæ Dominio, erant, † cui inui-
dens Cleopatra Regina Ægypti, Marco Anto-
nio concedente, Hortum cum fruticibus in
46 Ægyptum tranſtulit. † Ibi inter Heliopolim, &
Babilonem, locus eſt in quem reperiuntur, à
patruo, vbereq; fonte irrigātur. Maximo etiam
cultu, ac veneratione locus habetur, in quo fa-
ma peremnis eſt, Beatiſsimam Virginē, & Bea-
tum Ioſephum, dum in Ægypto fuerunt, bibiſ-
47 ſe, † & Puerum Ieſum Chriſtum Dominū fuiſ
ſe lotum. Folia dicitur habere parua, Rutæ ſo-
lijs ſimilia, Albiora tamen. Hortus hic conſi-
48 tus in Alcairo eſt. Latè † hæc omnia habentur,
& plura longè apud Plinium in loco allegato,
& latius apud Bartholom. de Saligniaco in Iti
nerario Hieroſolymitano. Tom. 10. ca. 6. vti illū
refert Chriſtianus Adrichomius in Theatro
Terræ ſanctæ: multa ſcribit Pelbartus à Theme
ſuuar in Roſario Theologię. lib. 3 §. Balſamum.
per totum: & Leo Apher in Hiſtoria Aphricę.
lib. 8. & ante eos Ioſephus Antiquit. Iudaicar.
lib. 8. c. 2. & lib. 15. cap. 5. Bernard. Corius Hi-
ſtor. lib. 1. Non mirum igitur, ſi Balſamo inun-
gatur Summus Pontifex, & Sacerdotes, isque
naſcatur, & alatur ex fonte, in quo IESVS
49 † CHRISTVS lotus eſt, vnde eis virtus tribua
tur, quæ à Summo omnium Pontifice Chriſto,
50 tributa eſt. Balſamum enim non mixtū, † Chri-
ſtum ſignificat: iuxta illud Eccleſiaſtici. ca. 24.
Quaſi Balſamum nō mixtum odor meus. Quia
Sophiſticatum, & alijs commixtū, prauis Chri-
ſtianis aſſimilatur: vt dicit ibi Pelbartus. Ideo-
que cum Summus Pontifex, Chriſtianorum om
niū ſit Princeps cōſtitutus, & Sacerdotes Chri
ſtiani, odorem bonorum operum, atq; exēplo-
rum alijs exhibere debeant; non mirum, ſi eo
inungantur. Hinc illud Pauli 2. Corinth. cap. 2.
51 Chriſti bonus † odor ſumus. quem locum ad-
hunc effectum expendit Staniſlaus Oſius Car-
dinalis Varmienſis de Sacrament. cap. 38. Sed
hodie ex Dei omnipotentis gratia, etiam in no
uis inſulis Catholici Regis reperitur perfectiſ-
52 ſimum balſamum. vt † ſcribit Garzias Hortus
Simplicium Aromatum. lib. 2. cap. 7. Nicolaus
Monardes. lib. 2. cap. 7.

Quò verò ad oleum, ſiue reſpiciamus ad oli
uæ arborem, ſiue ad oleum ipſarum, magnū in
omnibus deſignat myſterium. Oliua enim diui-
53 nam ſapientiam† denotat. & irā accipi debet
illud Iudicum c. 9. Ierunt ligna, vt vngerent ſu
per ſe Regem, dixeruntq; oliuæ: Impera nobis.
Quæ reſpondit: nunquid poſſum deſerere pin-
guedinem meam, qua, & Dij vtuntur, & homi-
nes, & venire, vt inter ligna promouear? Et
54 Eccleſiaſt. c. 24. † Quaſi oliua ſpecioſa in cam-
pis. & cap. 50. Quaſi oliua pullulans. Capi etiā
ſolet oliua pro Eccleſia. hinc illud Oſeæ. ca. 14.
Et erit quaſi oliua gloria eius. Et Pauli ad Ro-
manos. cap. 11. Quòd ſi aliqui (inquit) ex ramis
fracti ſunt, tu autem, cum Oleaſter eſſes, inſer-
tus es in illis, & ſocius radicis, & pinguedinis
oliuæ factus es, noli gloriari aduerſos ramos:
vbi plura alia. Oliua etiam pro iuſto accipitur:
55 † vt patet Iob. cap. 15. Quaſi oliua proijciens
florem ſuum. & Dauid Pſalm. 51. Ego autem ſi-
cut oliua fructifera in domo Dei. Ramus oliuæ
olim Noæ in Arca à columba portatus, pacis
56 † Symbolum fuit, & cum humano genere pla-
catam fuiſſe Dei iram ſignificauit. de quo Ge-
neſ. cap. 8. & de columba dicitur. At illa venit
ad eum ad veſperum porrans ramum oliuæ vi-
rentibus folijs in ore ſuo. vnde illud Virgilij
lib 8 Æneidos.

Paciferaq; manu, ramum prætendit oliuæ.

Cui aſtipulatur Baptiſta Mantuanus dum ait.

Vimina pacifica per templa legantur oliuæ.

57 Idcirco in Seueri † Alexandri Imperatoris Nu
miſmate eſt imago talari veſte induta, oliuæ ra
mum manu tenēs, cum in ſcriptione. Fundato
ri Pacis. Sic & Numiſma Philippi Cæſaris, in
58 quo eſt in ſcriptum. † Pax Aeterna: vt latè di-
xi in Apologia Catholica in ſententiam Pilati,
Aquilæ repertam. Ibidem aſſerui, Victoriæ ſi-
gnum oliuam pro cēdere. Sic olim victores Du-
ces ex Oliuarum ramis in triumphis coronas
gerebāt. Eo modo Athenienſes, eo modo Roma
ni Equitū turmas olea coronabāt: vt dicit Plin.
li. 15. c. 4. Diuinā itaq; ſapientiā, & conſiderēt,
& ſequi procurēt Pōtifices, Regeſq;. Pōtifices,
qui Eccleſiæ præſunt, Sacerdotes, qui in ſortē
59 Domini electi ſunt, † Eccleſiam foueant, &
tueantur. Pontifices, ſacerdotes, ac Reges, quæ
iuſta ſunt amplectantur. Pacem procurent, &
ipſi Pacis authores efficiantur. Nam Pōtifices,
& Sacerdotes, calcatis vitiorum ſordibus, gre
gem eis creditum, deuictis hoſtibus, Mundo,
Carne, & Diabolo: Reges, de bellatis terræ mō
ſtris, hæreticis, ac fidei Chriſtianę hoſtibus, Ec-
cleſiæ pugiles efficientur, ipſam tuebuntur, in-
uicto Marte, & brachio forti, in cœlo, gloria
ſempiterna fruentur. Oleum etiam, quod oli-
60 uæ fructus exiſtit, diuinam † gratiam præſe-
fert. & huc ſpectat illud Deuteron. cap. 32. Vt
ſugeret mel de petra, & Oleum de ſaxo duriſsi
mo. Et Dauid Pſal. 44. Propterea vnxit te De*,
Deus tuus, Oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.
quod, & retulit Paulus Apoſtolus ad He-
bræos cap. 1. ſic idem Dauid Pſalm. 88. Inueni
Dauid, ſeruū meum, oleo ſancto meo vnxi eū.
vt multis comprobat Cardinalis Hoſius de ſa-
crament.

crament.cap.38.verf.Neque verò quia. Et mi-
61 fericordiam † etiam defignabit oleum,qua fu
periores, & Principes, mifericorditer, & cle-
menter,quum fpirituales, tum temporales, vti
debent. de quo Dauid Pfalm.22. Impinguafti
in oleo caput meum. & Ecclefiaftes.c.9.Omni
tempore fint veftimenta tua cãdida, & oleum
de capite tuo non deficiat. Vnde Efaias.cap.1.
Vulnus,& Liuor,& plaga tumens, non eft cir-
cumligata, nec curata medicamine, nec fota
oleo. Et iterum.cap.10. Computrefcet iugum
à facie olei.& Luc.cap.10.Et appropians al-
ligauit Vulnera eius, infundens oleum, & vi-
num. quod è noftris retulit etiam Gul. Bene-
dict.in rep.c.Raynutius.in verbo. Condidit. il
1.nu.58. de teftam. Oleum infuper diuitias fi-
62 gnificabit,† quibus Dominus abundare facit,
tam Ecclefiafticos,& fpirituales, quàm laicos,
& temporales Principes. vt dicit Iob. cap. 29.
Et petra mihi fundebat riuos olei. & Dauid
Pfalm.4.A fructu frumenti,vini, & olei fui mul
tiplicati funt. & Salmon Prouerb.cap.21.The-
faurus defiderabilis,& oleum in habitaculo iu
fti. Et Ieremiæ.c.41.Noli occidere nos,quia ha
bemus thefauros in agro,frumenti, & ordei, &
olei, & mellis. Et Ofeæ cap. 2. Quia ego dedi
ei frumentum, & vinum, & oleum, & replebi-
mini eis, & non dabo vos vltra opprobrium in
gentibus. Oleum etiam bonam,ac optimã fa-
63 mam denotabit,cui † ftudere debent;iuxta il-
lud Salomonis Canticor.cap.1.Oleum effufum
nomen tuum. Hinc Auguftin.de verbis Domi-
ni. fermon.23. authoritate Pauli 2. Corinth. c.
13.Si linguis hominum loquar, & Angelorum,
charitatem autem non habeam,factus fum ve-
luti æs fonans,aut Cymbalum tinniens Subdit
Auguftin. Charitas fupereminet, meritò oleo
affimilatur;omnibus enim humoribus oleũ fu-
pereminet.Mitte oleum,fuper infunde aquam,
oleum fupereminet.;Mitte aquam, & fuper in-
funde oleum,oleum fupereminet. Si ordinem
feruaueris vincit: fi ordinem mutaueris, vin-
cit:charitas numquam cadit. Vnde armati di-
uina gratia, & mifericordia circũdati, diuitijs
abundantes,ijs vtantur benè operantes, vt eo-
rumbonæ famæ ftudiofi,charitatem pręferẽtes,&
præfenti feculo fint admirationi,& futu-
ro per benè,ac rectè operata,mercedem repro
miffionis accipiant. Hinc his comitati virtuti-
bus, vncti appellati funt, Chrifti nomine, vt
Moyfes omnium primus, fic appellauit. vt di-
cit Eufebius de Præpar.Euangelica.lib.4.c.25.
Propterea.lib.2.Reg.cap.1.dicitur,Quare non
timuifti mittere manum tuã,vt occideres Chri
ftum Domini? & lib.1. Paralipom.c.16. Nolite
tãgere Chriftos meos, & in Prophetis meis no
lite malignari. quod reperijr Dauid Pfal. 105.
In tantum autem inualuit, oleo vngẽdi Reges
64 ritus,vt multi † certarint Apoftolicæ fedis be
neficio,vnctionem obtinere:vt de Rege Scotię
fcribit Hoftienf.in Summa tit. de facra vnctio.
Hoc etiam fummo, ac laudabili ritu,etiã apud
65 † Serenifsimos Noruegiæ,& Septẽtrionis Re-
ges fieri docet Olaus Magnus de Hiftor. Se-
ptentrionali lib.14.cap.5.& 6.

Quatuor itaque funt ennumerati Reges, qui
fancto oleo vngi debent,Hierofolymitanus,Si-
66 culus, † Gallus, & Anglus. de ijs dici poteft
illud Auguftin. de quæft. veter.& noui teftam.
lib.primo. cap.14. Apud maiores (inquit) no-
ftros, qui in Reges vngebantur, Chrifti voca-
bantur, habentes imaginem Chrifti venturi.
Qui natus de Deo patre in Regem,non imme-
rito Chriftus appellatur,quia quod iftis Chrif-
ma, illi dedit natiuitas. Quorum quatuor Re-
gnorum, duo Catholici Regis exiftunt. Hi
Reges fuere, qui tamquàm Ecclefiæ pugiles,
tali honore dignati funt. Sed proh dolor,Re-
gnum Hierufalem apud Barbaros eft, & fo-
67 lo honoris titulo † Rex nofter decoratur. Re-
gnũ Angliæ ab Ecclefia Catholica, & fidelium
communione diuifum eft.In hoc Elizabeta Re
gina rerum moderatur, quæ dum Regnum au-
fpicata eft, ouis modum figurans, ftatim intus
68 lupum ferre demonftrauit.Dum enim† fancto
oleo perfunditur,quid dixerit,quidue fecerit,
melius eft,vt audiamus Anglum,& ipfum Nico
laum Sanderum, virum vndequaq; optimum,
& de Chriftiana Ecclefia, & fide optimè meri-
tum.Is enim Sanderus de Schifmate Anglica-
no.lib.3.Iufiurandum (inquit)tamen Chriftia-
nis Regibus,lege, & more maiorũ præfcriptũ,
de fidei Catholicæ defenfione, Priuilegiorum,
ac libertatum Ecclefiafticarum conferuatione;
ne fortè de Regno minus ritè adepto, poftea
fieret quæftio;fuorum fuafu, qui Regni caufa,
quiduis fimulandum,diffimulandum,iurãdum,
periurandum, fenferant, in fua inauguratione
folemniter pręftitit;permifit fe quoque oleo li
niri,fed non fine irrifione,& faftidio; nam fub
papilionem parumper pro more ad Regales in
duendas veftes,diuertens, nobilioribus circũ-
ftantibus ancillis dixiffe fertur;Abite,ne fœtor
huius olei vos offendat.Hæc Sanderus. Imitata
traditiones Lutheranorũ,& præfertim Bugen-
hagij Pomerani,qui æquè fanctũ, & honeftum
69 effe dixit,Regem † inungi tamquàm oleo be-
nedictionis,adipe coquinario Raparum more.
quorum meminit hoc admodũ dãnans Olaus
Magnus in Hiftor. Septentrional.lib.14.cap.5.
Regnum Galliæ fuis vacillans incendijs, inte-
ftina retinet bella, quæ vertuntur inter Catho-
licos,& fidei Chriftianæ veros affertores, & hę
reticos,& eiufdẽ fidei hoftes.Ita quòd ex qua-
tuor folus Rex Siculus nofter Catholicus pro
fide,& ecclefia Romana quotidie vigilat. Dñs
illum,eiusq; fucceffus pro totius Chriftiani po
puli gloria,diutiffimè conferuet, & actus fuos
fecundet.

Nec ijs arrideo, qui dicunt,hanc vnctionem
ope-

70 operari, ꝙ Reges vncti, vassalli † Ecclesiæ fiãt. arg. c. Intelleximus. de iureiur. & voluit Bald. in c. Pastoralis. de rescript. quem referens, sequitur Martin. Laudens de Princip. §. 23. & Lãcellott. Courad. in Templo omn. iudic. lib. 1. c. 1. §. 4. in verb. Iudex est competens. Quod si idcirco dictum putent, vt omnia vassalli, ac seu datarij munia subire teneantur, id non amplecterer. Quia si omnes Reges, qui inunguntur, vt sunt hodie plures, fierent vassalli Ecclesiæ, quod sanè intelligi oportet. Non negauerim enim omnes Christianos Reges, (vt iam dictũ est supra. c. 46. dum egi de Regno Nauarræ, &
71 de Regno Angliæ. & cap. 47.) debere † Summo Pontifici colla submittere, alias in uanum Christiani Principes appellarẽtur, si Christi vices gerenti, non obtemperarent. Minusq; propterea verum est illud, ꝙ idcirco Rex habeat beneficiorum collationem, siue potius nominationem, quia sacro oleo vngitur. vt censuit Minadous in rep Const. In aliquibus. In verb. Comitum. nu. 10. 11. vbi errauit, dũ inquit, vn-
72 gi sacro Chrismate, † cum illo oleo non vngatur, sed oleo Cathecumenorum, vt dictum est. Nec ob causam vnctionis, competit ei beneficiorum nominatio, sed alia, vt dicam infra. ca. 50. Sed illam esse causam arbitror, Regibus, & Principibus congruentem, quam ex somnio ad Machabæum dictã scimus. de qua habetur lib. 2. Machab. c. vlt. ACCIPE SANCTVM GLADIVM, Munus à Deo, in quo deijcies aduersarios populi mei Israel. Vt hoc debeant Christiani Principes, pro Ecclesia, & Christiano populo operari.

Hispaniæ Reges, nihil dignius, nihilq; sanctius putarunt, quàm vt cæterorum supradictorum Regum more, sancto oleo vngerentur,
83 vt fuit vnctus † Bamba Rex per Archiepiscopum Toletanum. Hispaniæ Primatem. de quo Io. Magnus in Historia Gothorum, & Suenonũ. lib. 16. cap. 21. Nec passus est (inquit) se Regem nominari, donec sanctorum Regum exemplo, per manus Pontificum inunctus, & coronatus esset. Facta est ea coronatio Toleti per officium Primatus Archiepiscopi Toletani. Quod ante eum dixerat Rodericus Archiepiscopus Toletan. Histor. Hispanic. lib. 3. cap. 1. dum ait: Decreuit se à Regis nomine temperare, donec in maiori Ecclesia, vrbis Regiæ, vnctionis reciperet sacramentum. Mox igitur à Principibus Toletum ducitur, & in Primate Ecclesia Beatæ Virginis, à Quirico eiusdem Pontifice, in Regem omnibus annuentibus cõsecratur, & paulòpost idem Rodericus refert, in eius inũctione hoc miraculũ accidisse. Et in ipsa hora (ait)
74 qua à Pontifice vngebatur, cunctis† cernentibus, visus est vapor ab eo loco, vbi vnctionis oleum fundebatur in modũ virgæ funeæ ascendisse: & visa est apis de eius capite prosiluisse, & ad cęlos cõtinuo volitasse. Hæc Rodericus.

de quo Miraculo scripsit etiam Baptista Fulg. lib. 1. c. 4. Cuius miraculi vim eam esse magnam nemo prudens negabit: non æquale solum, sed quasi excedens miraculum, quod Galliæ accidit, dum in Regem vngeretur Clodouæus, vt referunt dixisse Robert. Guaghin. lib. 1. quòd Beato Remigio Archiepiscopo Remensi fuerit asportata ampulla oleo plena per Colum-
75 bã, quo † dicunt inungi Galliæ Reges. vt retulit Guido Pap. in Decis. Gratianopol. 14. in fin. Carolus de Grassalio Regalium Franciæ. lib. 1. iure. 1. & iterum. iure. 2. Francisc. Marc. in decis. Delphin. 456. nu. 15. vol. 1. & nouissimè Stephanus Forcatulus de Gallor. Imper. lib. 6. Qđ oleum fuit asportatum tempore, quo Clodo-
76 uæus baptizabatur, non † autem tempore inunctionis, vel coronationis: Fuitq; e baptismi tempore ad augendam Christi fidem in Rege tunc Ethnico. vt miraculo securior redditus, vigilantius perseueraret in fide; ac videns numina in eum operari tam altè, Idola respueret, & alij etiam, tutè ad eandem fidem accederent.

Quantum attinet autè ad Bambæ Regis miraculum in coronatione, atque inauguratione factum, è cuius capite Apis, vapor, & fumus
77 ascendebant † in cœlũ, Admiranda Dei Optimi Maximi potentia enucleatur, qui sibi complacere Catholici Regis actum ostendens, per fumum, & vaporem è capite ascendentem, demonstrauit. Sic Exodi. cap. 19. dicitur: Totus autem mons Sinai fumabat, eo quòd descendisset Dominus Deus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo, quasi de fornace, eratq; omnis mons terribilis. Voluit etiã ostendere gloriam Regis: iuxta illud Salomonis Canticor. c. 3. Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex Aromatibus Mirrhę, & Thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? Sic etiam illud Isaię. c. 4. Vbi per splendorem fumi, & ne-
78 bulę in die, denotat gloriam, † vt ibi dicit Hieronymus. ad quod facit, quod dixerat Dauid Psal. 143. Qui tangit montes & fumigant. Ac si diceret, quòd per tactum Domini, resultat fumus gloriam designans. Ità etiam Apocalyps. ca. 19. Et fumus eius ascendit in secula secu-
79 lorum. Per vaporem enim † designatur sapiẽtia Dei, & claritas, & fuisse operatas in illo sic Sapientiæ. cap. 7. Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quædam est claritatis omnipotentis Dei sincera. & Ezechiel cap. 8. Et vapor nebulæ de Thure consurgebat. Ascensus autem va-
80 poris † sursum, nihil aliud designat, nisi, quòd ad dignitatem magnam, & alijs excellentissimam, ex diuina dispositione ascendebat. & sic capi solet Genes. c. 45. & 46. Ascendam, & nunciabo Pharaoni. & Numeri. cap. 33. Ascenditq; Aaron sacerdos in montem Hor, iubente Domino. Et illud Deuteronom. c. 10. Ascende ad me in montem. Sic intelligitur illud lib. 1. Paralip. ca. 11. Ascendit igitur primus Ioab filius Saruiæ,

Saruiæ,& factus est Princeps. Non mirum etiã
81 si Apis ibidem ascendit, euius natura† illa est, vt Regem habeat sine aculeo, ad populi clemẽtiam,& opera subditorum intentum, vti de eis retulit Plotinus in lib. de suo euiusq; genio. de quibus Clemens Romanus Constitut. Apostolicar. lib. 2. cap. 67. Et accede (inquit) ad Apẽ, & disce quàm sit operatiua, & opus quàm grauẽ negotietur, euius labores Reges, & Idiotæ ad sanitatem adhibent: est autem desiderabilis,& gloriosa, quemamodum est viribus infirma. Omitto alia, quæ apud Horũ Apollinem, Pieriũ, aliosq; Hieroglyphicorum, Emblematum, ac Symbolorũ scriptores reperiũtur, quia apud eos videri poterunt: ne fortè mihi illud accidat, quod illi Philosopho euenit, qui triginta annos in solitudine stetit, vt Apis naturã
82 addisceret; † cuius nouissimè meminit Cornelius Mussus Episcopus Bitontinus serm. Quadragesimal. 12.

ARG. CAP. L.

Catholicus Rex in suis Regnis, & Dominijs habet nominationes Prælatorum in vim iuris Patronatus. A quo tempore hoc ius habeat? Ex qua causa? Discutitur opinio quorundam Gallorũ scriptorum, qui contrarium asseuerarunt. Qui alij Reges, ac Principes hoc ius habeant? A quibus debẽt abstinere, qui has prærogatiuas habent.

COMPENDIVM.

1 *Sacerdotia,& Ecclesiastica beneficia ad laicorum collationem minimè spectant.*
2 *Samuel, cum vidisset Saulem qui obtulerat Domino Pacifica,& Holocausta, ipso non expectato, sui Regni perditionem illi prædixit.*
3 *Ozias Rex in contemptum Azariæ Pontificis, voluit, ingresso Domini templo, adolere incensum super altare Thimiamatis, & statim lepra percussus est.*
4 *Rex Catholicus in Regnis Neapolis, Siciliæ, Hispaniæ, Mediolani, Brabantiæ, in Flandria, in nouo Orbe, nominat, & præsentat Prælatos. num. 5. 21.*
6 *Regi Galliæ competit ius nominandi ad Sacerdotia, abolita Pragmatica sanctione per concordata inter Leonem X. Summum Pontificem, & Franciscum Primum.*
7 *Reges Vngariæ, & Angliæ habent nominationes ad prælaturas.*
8 *Summum Pontificem non disponere de iurispatronatibus, quomodo intelligendum?*
9 *Laicum posse beneficium conferre, Summi Pontificis authoritas requiritur. num. 10.*
11 *Rex Catholicus ex priuilegio Papæ habet ius præsentandi in Regno Apuliæ.*
12 *Electio Abbatis Cassinensis ad quem spectat?*
13 *Nominationes an fiant, sine Papæ priuilegio, sed virtute præscriptionis?*
14 *Actus actiuorum sunt in patiente benè disposito.*
15 *Præscriptio nulla currit, data præscribentis incapacitate.*
16 *Prælati mortem Regi nunciari, consuetudine introduci potest.*
17 *Prælati solemnem præsentationem, an sit necesse Principi seculari notificari.*
18 *Electio, an retractetur, si Principi seculari facta non fuerit notificatio.*
19 *Prælatus non debet esse laico Principi suspectus, ne sui status secreta rimetur.*
20 *Apostoli docebant, Regem timeri, Magistratum in honore haberi.*
22 *Regnum Neapolitanum, Apuliæ Regnũ prius dictũ.*
23 *Rex Apuliæ priuilegium habet, vt in qualibet Ecclesia vnum ponat.*
24 *Reges Neapolitani in quadraginta Ecclesijs Cathedralibus Episcopos ponunt.*
25 *In insula Siciliæ omnes prælati à Rege Catholico præsentantur. num. 26.*
27 *Prælati Status Mediolani à Rege nominantur.*
28 *In Belgia, siue Flandria Rex Prælatos præsentat.*
29 *Apud insulas Indiarum,& nouum orbem Rex Catholicus præsentat prælatos.*
30 *Reges plurimi qui exprimuntur prælatos nominant.*
31 *Rex Alemaniæ prælatos nominat ex concessione Pontificis.*
32 *Institutio,& confirmatio Prælati ad superiorem Ecclesiasticum, non ad laicum pertinet. nu. 33.*
34 *Reges Hispanos à Carolo Magno ius habuisse nominandi Prælatos, falsum est. nu 35.& 36.*
37 *Duodecimum Concilium Toletanũ, quo tẽpore fuerit?*
38 *Hispaniæ Reges ius nominandi Prælatos Gallis Regibus communicauere.*
39 *Reges omnes nominare debent, vt Philippus Rex Catholicus ad Prælaturas.*
40 *Concil. Trid. confirmauit omnia priuilegia Imperatoris, ac Regum super iurepatronatibus.*
41 *Regis Hispani consensus exigitur, si prælatura, aut pensio in Hispania per Pontificem daretur.*
42 *Nominandi ad prælaturas non sint coniugati.*
43 *Non desponsati per verba de præsenti.*
44 *Non bigami.*
45 *Non Scismatici.*
46 *Non Sortilegi.*
47 *Non Sacrilegi.*
48 *Non furiosi.*
49 *Non rei criminis lesę Maiestatis.*
50 *Non falsantes literas Papę.*
51 *Non Sodomitę.*
52 *Non Apostatæ.*
53 *Non homicidę.*
54 *Non periuri.*
55 *Non vsurarij publici.*
56 *Non per saltum ordinati.*
57 *Non Simoniaci.*
58 *Non excommunicati.*

Non

59 Non publici concubinarij, moniti, nec emendati.
60 Non milites, qui bellum frequentauerunt.
61 Non suspensi ab officio, & beneficio.
62 Nominandi, qui sint ad Prælaturas?
63 Theologiæ, an canonum Doctor nominandus potius.
64 Nominandus ad beneficia, an debeat esse præsens?
65 Rex Catholicus in Regno Lusitaniæ eligit administratorē in Capella, vel maioratu instituto pro consanguineis, extinctis omnibus de linea primi instituētis.

C A P. L.

SAcerdotia, Prælaturas, aliaq; iura Ecclesiastica, ac spiritualia, ad laicorū collationem
1 minimè spectare, †exploratissimum est, sed ad
solos Ecclesiasticos, iam inde antiquum est, à
principio nascentis Ecclesiæ sub sanctis Apostolis, à quibus Canon huiusmodi emanauit: Si
quis Episcopus, secularibus potestatibus vsus,
Ecclesiā p ipsos obtineat, deponatur, & segregetur, omnesq;, qui illi cōmunicant. Hinc Gregorius VII. Sūmus Pontifex inquit: Si quis deinceps Episcopatū, vel Abbatiā de manu alicuius laicę psonæ susceperit, nullatenus inter Episcopos, vel Abbates habeatūr, nec vlla ei, vt Episcopo, vel Abbati audiētia cōcedatur. Insuper, & gratiam B. Petri, & introitum Ecclesiæ interdicimus, quo vsq; locum, quem sub crimine, tā inobedientiæ, quàm ambitionis, ex qua scælus Idolatriæ cæpit, resipiscendo non deseruerit. Similiter & de inferioribus Ecclesiasticis dignitatibus constituimus. Item si quis Imperatorū, Regum, Ducum, Marchionum, Comitū, vel quilibet secularium potestatum, aut personarum inuestituram Episcopatus, vel alicuius Ecclesiasticæ dignitatis dare præsumpserit, eiusdem sententiæ, vinculo obstrictum esse sciat. Et postmodum: Quoniam (inquit) inuestituras contra Sanctorum Patrum authoritatē à laicis in multis partibus cognouimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in Ecclesia (immò ruinā sanctæ Religionis) oriri, ex quibus Christiana cen-sura religio cōturbatur: decernimus, vt nullus clericorum inuestituras Episcopatus, vel Abbatiæ, vel Ecclesiæ, de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicuius laicæ personæ, viri, vel fœminæ suscipiat: q si præsumpserit, recognoscat, inuestiturā illā, Apostolica authoritate, irritā esse, & se vsq; ad dignā satisfactionē, excōmunicationi subiacere. vt plenè habetur in c. Si quis deinceps. c. Qm̄. c. Si qs Episcopus 16. q. 7. Hinc Saul volens procedere ad bellandum contra Philisthijm, non expectato Samuele sacerdote, obtulit ipse Dño pacifica, & holocaustū: adueniēte
2 postmodū Samuele, † & factum redarguente,
audire meruit: Stultè egisti, nec custodisti, mādata Dñi Dei tui, q̄ pcepit tibi. Quod si nō fecisses, iam nunc præparasset Dñs Regnū tuum super Israel in sempiternum, sed nunq̄ regnū tuū vltra consurget. vt patet lib. 1. Regū. c. 13.

Ozias etiam Rex ingressus Templū Dñi, voluit adolere incensum super altare Thimiamatis. Vnde ingressus post eū Azarias Pōtifex, & cum eo Sacerdotes Dñi, viri fortissimi octoginta, restiterunt regi, atq; dixerunt: Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Dñi, sed Sacerdotū, hoc est filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministeriū; Egredere Sanctuario, Ne contempseris, quia non reputabitur tibi in gloriā à Dño Deo. Vnde iratus Ozias, & tenēs in manu Turribulū, vt adoleret incensum, mina
3 batur Sacerdotibus: statimq; est orta † lepra in
fronte eius coram Sacerdotibus in domo Dñi, vnde proiecerunt eum. vt patet lib. 4. Regum. c. 15. & plenius lib. 2. Paralip. cap. 26. & scribit Ignatius in Epistola ad Magnestos. Latius prosequitur Clemens Roman. Constitutionū Apostolicar. lib. 2. c. 31. Quibus adstipulantur dicta Oldrad. in consil. 1. num. 12. & per totum.

Secus tn̄ est in Rege Catholico, qui in Regnis
4 Hispaniæ, Neapolis, †Siciliæ, in Brabantia Flā-
dria, in Insulis Indiarū, alijsq; Dominijs, habet ius eligēdi, seu nominādi, ac præsentādi Prælatos, ad prælaturas, beneficia, ac sacerdotia. in Ducatu verò Mediolani aliquos tantū. Et de Hispanijs habetur expressè in c. Cū longè. 63. dist. vbi Gloss. tenuit, quod sicut olim Rex Hispaniæ
5 eligebat, sic etiā hodie. † Sequitur Io. de Selua.
de benefic. lib. 2. q. 23. col. 8. Ioan. Ferald. de Priuileg. Regni Frāc. iur. 9 vt de ijs, & alijs scripsit Anton. Corset. de potestat. & Excell. Regia. q. 11. & q. 55. in fin. Frācisc. Marc. in decis. Delphin. 456. sub nu. 32. vol. 1. Didac. Couar. in c. Quamuis. in 2. parte relect. § 10. sub num. 5. Alphons. Aluarez in Specul. Roman. Pontific. c. 41. col. 2. vers. & dicunt Doctores. & iterum cap. 51. §. 9. vers. sed animaduertendum. Matth. de Afflict. in prælud. Const. Regni. q. 18. Restaur. Castald. de Imperator. q. 100. nu. 16. Ioan. Thom. Minadous in Const. Regni. In aliquibus. in verb. Comitum. nu. 11. Gulielm. Benedict. in Rep. cap. Raynutius. in verb. Et vxorem nomine Adelasiam. Decision. 2. nu. 70. cum seq. de testament. & Ferdinand. Vasq. Controuers. Illust. cap. 22. nu. 15. Sic etiam maiori ex parte dicunt supradicti Doctores, competere Regi Galliæ in sa-
6 cerdotijs † eiusdem Regni, abolita, & antiqua-
ta Pragmatica Sanctione per concordata inter Leonem X. Summum Pōtificem, & Franciscū I.
7 Regem Galliæ. Sic etiam de Regibus † Hunga-
riæ, & Angliæ, de quibus etiam Specular. in titul. ne sed. vacant. Compostellan. in c. Quod sicut. col. fi. vers. sed nunquàm illi. ext. de elect. & Collectar. in c. Cum dilecta. in princ. de concess. præben. Bal. in l. Rescripta. col. 2. C. de precib. Imperat. offer. Oldrad. in d. consil. 1. Alex. in consil. 74. col. 2. vol. 4. Æneas de Falconibus in tractat. Reseruation. quæst. 3. in princip. sub nu. 13. nouissimè Arnulphus Ruzeus in tracta. de iure Regalior. per totum. & post eū Philipp.

Probus Regalior.q.2. & quæst.9. sub nu. 12.13. Petr. Rebuffi in tract. nominacion. q. 1.num.51. Ioan. Nicol. Gimonteus in pract. Beneficial.tit. 3.cap.3.nu.4. & Ioan. Corasius in Sacerdotior. Paraphrasi.parte 4.cap.4.nu.2. & per totum.Et
8 de his intelligitur illud quòd† Summus Pontifex non disponit de beneficijs patronalibus. vt post Felyn. in tract. Quomodo litteræ Apostolicæ. dicit idem Ruzeus priuileg.14.nu.7.

Quantum verò attinet ad ius conferendi sacerdotia vacantia, videtur quoad illos Reges, qui non habent ius suum fundatum ex priuilegio, non posse dicto iure vti. Requiritur enim
9 speciale Summi Pontificis priuilegium, † quominus possit etiam laicus beneficium conferre. Archidiacon. in c. Hortamur.col.4.71.dist. Eli-
10 gêdi enim personam†in beneficio, potest Pontifex ius laico tribuere. Anton.de Butr.in c.Dilecta.circa princ. de testib. & in c. In nostra.q. 2.de rescript. Martin. Nauarr.in cons.43.nu.10. 17. de Simon.lib.2. Prout est Rex noster Catho-
11 licus,præsertim in Regno Apuliæ, † qui super hoc habet priuilegiũ à Papa. vt testatur Matth. de Afflict. in prælud. Const.Regni. q. 18. col.2. vbi dicit:ipsum vidisse priuilegium Hérici VI. Imperatoris,dum erat Regni Rex, factum Acerris,Calendis Augusti,Anni Domini nostri Iesu Christi 1191. in quo asserebat post longam inter ipsum, & Pontificem Maximum dissensionem super electione Abbatis Cassinensis, & tandem
12 Pontificem declarasse, dicti Abbatis† electionem ad ipsum spectauisse,& de cætero sibi spectare,ac successoribus in Regno. Cuius rei testis est etiam Glossator. in summa. 16. q. 7. in verb.Ecclesias. quam gloss. probauit Io. Andr. in Specul. tit. de legat. §. Nunc tractemus. sub nu.5.vers. sed nunquid legatus.in verb.cõtulit. Alexand. in consil.74.col.2. vers.Et pro hoc facit.volum.4. Lancellot. Conrad. in Templo iudic.lib.1.cap.2.§ 3.num.10. & lib. 2. cap.5.§.1. & Francisc. Bursat.in consil.126.num.25.vol.2. Et ante eos Innocent. in cap. Quod sicut.col.1. vbi Panor.num.6. & alij. de elect. Ioan. de Selua de benefic. in dicta quæst. 23. Vbi dicunt ex Summi Pontificis priuilegio, id fieri posse.
13 Quod ampliant procedere† etiam vbi per Reges in cõcedendis beneficijs, & prælaturis, est legitimè præscriptum. vt dicit Ioannes Monachi, & alij. in c.2.de præbend.in 6.vt id, quod est concessibile per verbum Papæ, possit esse etiam præscriptibile. vt ibidẽ dicit Geminian. Quoad vltimum dictum hoc concludunt communiter.Nullo pacto licere per aliquod temporis transitũ. Per hanc præscriptionem, ius istud conferendi, posse per Principem laicum quæri, cum in eis similia iura spiritualia cõferendi non cadat.c. Sacrosancta.c.Messana. de elect. &
14 actus agentium operantur in patiente † benè dispositio. vt dicit Aristotel. lib. 2. de Anima. 14. Data enim incapacitate, sequitur non dari æqualitatem priuilegij, & consuetudinis præscriptæ.quia eadem concurrente incapacitate,
15 præscriptio† nulla currit. Ioan. Andr. Gemin. & alij in dicto c.2.de præb.in 6.Cardinal.Zabarell.in consil.58.& alios referens Ioan. de Selua de benef. dicta quæst. 23. Benè tamen consuetudine induci potest, quòd Prælati morte
16 nuncietur Regi,vel Principi seculari, vt † electum confirmet. iuxta tradita in c. Lectis 63. distinct. & c.Abbatem. il secundo 18.q.2. quorum authoritate,sic cẽsuit Innoc. in d.c.Quod sicut. col.1. cuius opinionem,communiter amplecti censuit ibidem Panor. nu. 7. Solemnem
17 Prælati electionem, fore†Principi seculari præsentandam. dicit Gloss.in d.c.Abbatem.Et si talis notificatio facta non fuerit, eleuationem
18 † retractari, scripsit Innoc. in d.c. Quod sicut. Quamquàm Panor. ibidem dicat, non idcircò electionem retractari. Nec absona est conclusio,quod hæc notificatio sit seculari Principi facienda,cum possit suas exceptiones opponere, puta qꝫ sit sibi suspectus, nec Prælatus sit odio-
19 sus Principi in suo statu, & secreta† Regni, ac Dominij timetur, aut de proditione formidet. l.Si quis aliquid.§.Trãsfugæ.ff.de pœnis.l.Omnes. §. Exploratores.ff. de re milit. & ex hac causa fore admittendum,cum sua intersit. Voluit Innocẽt.in c.Super his.col.2. de Accus.Panor.in d.c.Quod sup.§.Super eo.nu.7.Io.Igne. in l. Necessarios.§.Non alias.nu.331.ff.Ad Syllan. Barthol.de Cassan.in Catalogo Glor.mũdi. par.5.Considerat.24. vers. 194. Didac. Couar. in d.§ 10.num.5. in fin. Vnde inoleuit, vsus,& practica in Regno Neapolitano, vt non admittantur Bullæ, rescripta,& collationes sacerdotiorum, Prælaturarum, aut beneficiorum à Sede Apostolica emanatorum, nisi interponatur Regium brachium, siue exequatur, ex eadem causa intuitionis secretorum: vt latius dicam infra cap.seq. Sedes autem Apostolica,& Summi Pontifices Romani, concomitati à Spiritu sancto, ne qua sit dissidia inter ecclesiasticum, & seculare Imperium, probè id agere solet, vt prælati ponantur,qui Ecclesiastico digni seruitio sint,ac temporali dominatui minimè pertinaces. Nam ipsa secularis potestas apud Prælatos non debet esse ludibrio. Vnde Episcopos
20 † docuerunt Apostoli dicẽtes:Regem timeto, sciens Dñi esse electionem: Magistratus eius in honore habeto,vt ministros Dei; vltores enim sunt omnis iniuriæ, quibus penditore Tributũ, vectigal, atq; omnem collationem grato animo: vt ad verbum refert Clemens Romanus Apostolicar. Constitut.lib.7.cap.17.

Rex Catholicus itaq; in Hispaniæ Regnis de
21 iure intentionem habet†radicatã, vt tñ ab eo nominati ad omnes Prælaturas admittantur; tum ex tex.dicti c. Cum longè.63. dist. approbato per Sedem Apostolicã, expressò,& tacitò cõsensu per approbationẽ illius Cõcilij Toletani

tani Duodecimi, apud qđ c. 6. id annotatur. & voluit alia allegās Martin. Laudens. in tract. de priuileg. & rescript. § 2. Tum ex dotationibus, & erectionibus earundem Ecclesiarum, & redditnum, atq; introituum illis per Reges passim concessorum. Tum etiam ex recuperatione regnorum, & ecclesiarum præfatarum de manibus Maurorum, ac Sarracenorum, proprijs eorum sumptibus, bonis, ac sanguinum effusione, & iterum ad Christianam pietatem reintegratorum: quod Regibus Aragonum concessum est ab Vrbano Secundo, & præsertim Petro Regi vt scribit Franciscus Taraffa de Regibus Hispan. in Alphonso VI. sequitur Petr. Gregorius Syntagmat. iuris vniuers. lib. 17. c. 7. nu. 11. confirmatum à Calisto III. In anno 1455. & à Paulo III. In anno 1539.

In Regno Neapolitano similiter Rex nominat Prælatos, (& si non omnes) quod fuit Re-
22 gnum Apuliæ prius † nuncupatum. vt dicit gl. supra allegata 16. q. 7. in Summa. Afflict. in dicta q. 18. Ioan. de Selua in d. q. 23. Marin. Freccia de subfeud. Baron. lib. 1. tit. de Prouinc. & Ciuitat. Regni. vbi enumerat Prælaturas Cathedrales, quæ ad Regis Catholici præsentationem pertinent; licet causas nō dicat, nec rationes inducat. & post Alex. in cons 74. col. 2. vers. & pro hoc facit. vol. 4. voluit Lancellot. Conrad. in Templo iudic. lib. 2. cap. 1. de Pontific. Max. § 4. in verb. Dignitates, & ordines. nu. 11. Hinc dicit Gemin. in c. Is cui. sub num. 5. de præbend. in 6. quòd Rex Apuliæ priuilegio
23 † potitur, quòd in qualibet ecclesia potest poni facere vnum, quod plus est. Et omnes inuestituræ ab Apostolica Sede factæ Regibus huius Regni, sunt cum iurispatronatibus, beneficijs, sacerdotijs, & alijs ad eorundem Regum, collationem, electionem, & nominationem, ac præsentationem spectantibus, & pertinentibus. Regesque Neapolitanos, Pontificum beneficio, nominandi Episcopos facultatem habuisse in quadraginta primarijs Ecclesijs, quas
24 Cathedrales dicimus, scribit Cæsar † Lambertin. de iur. patron. lib. 1. q. 1 1. quem refert, & sequitur Anastasius Germonius de sacror. immunitatib. lib. 3 cap. 12. nu. 30.

Quò verò ad sacerdotia, siue prælaturas Siciliæ vltra pharum, dictum est supra, eidem Regi
25 † Catholico spectare ius præsentandi prælatos, etiā ad Cathedrales Ecclesias: ex Anton. Corseto, & alijs. Cum expulsis ab eadem insula Sarracenis, Episcopi positi fuerint, atq; electi, & nominati à Roberto, & Rogerio Northmannis Dominis, eisdemque confirmatum ius
26 perpetuò per Vrbanum Secundum † Summum Pontificem, vt post alios testatur Thom. Facellus Histor. Sicul. Decad. 2. lib. 7. cap. 1.

In Ducatu Mediolani eodē modo Rex Catholicus Prælatos aliquos præsentat. vt dicit Ae-
27 † neas de Falconib. in d. Tract. reseruation. q. 3. in princip. nu. 13. sequitur Restaurus Castald. de Imperator. q. 100. nu. 25.

In Dominio Belgiæ, siue Flandriæ similiter Rex, itaq; Comes, Prælatos nominat, & præsen-
28 tat; † quod etiam iure fundatur, ipsum in eis iura patronatus habere, notatur in c. Dilecto. de testib. & attestat. & in c. fin. ext. de concess. præben. & vbique in dictis locis Panor. voluit etiam Felin. in d. c. Dilecto. Selua in dicta q. 23. Renat. Choppin. de Doman. Franc. lib. 1. titul. 4. sub nu. 15.

Prælati etiam insularum Indiarum, ac Noui
29 orbis, similiter ab eodem Rege Catholico † nominantur, & præsentātur. In his enim Rex Catholicus ex concessione, & priuilegio Pontificum, ius habet fundatum, vt dixi plenè supra. c. 46. dum de insulis nouis, ac Nouo orbe memini. Nam in illis quærendis Rex Catholicus, effudit, bona, opes, ac sanguinem; vt Ecclesiæ Catholicæ, cuius nomen gerit, amplies Principatum, alios ibi aggreget, & Ecclesias ibi nouas constituat, erigat, & dotet. Sic enim exequutus est, & exequitur, noua templa construi mandando, ecclesias ædificari faciendo, dotes cōgruas, & redditus illis tribuendo, fidei Christianæ ibidem seminaria sustentando. Vndè nō immeritò, vti optima mater, sancta Sedes Apostolica, grato animo, Prælatos ex Regia nominatione constituit, instituit, ac fouet.

Illud verò in Summa notandum erit, non solum eosdem Principes, sed alios etiam hoc iure vti, nonnullos esse, vt Alemaniæ Regem,
30 Boemiæ, † Vngariæ, Poloniæ, Suetiæ, Noruegiæ, Daciæ, & aliorum Regnorum: vt de rege Ale-
31 maniæ specialis concessio facta apparet † in anno circiter 1112. à Calisto Secundo Summo Pontifice, Henrico IV. Imperatori, cuius diplomatis tenor talis est. Ego Calistus seruus seruorum Dei, dilecto filio Hērico Dei gratia Romanorū Imperatori Augusto, concedo electiones Episcoporū, & Abbatū Teutonici Regni, q ad Regnū pertinent, in præsentia tua fieri absque Simonia, & aliqua insolentia: vt si qua inter partes discordia emerserit, Metropolitani, & Prouincialium Consilio, vel iudicio, saniori parti assensum, & auxilium prabeas. Electus autem Regalia per sceptrum à te recipiat. De quibus verò querelam ad me detuleris pro ratione officij mei, auxilium meum præstabo. Do tibi veram pacem, & omnibus, qui in parte tua sunt, vel fuerunt tēpore huius discordiæ. quod retulit Carolus Sigonius de Regno Italiæ lib. 10. Hi verò, & si ius nominandi, ac præsentandi habent, intelligi tamen debet, id solum eis concedi, non autem extendi ad ea, quæ spiritualitatem concernunt, confirmationem, & institutionem, & ijs similia: cōfirmatoris enim, & institutoris id iuris spiritualis esse, & non
32 laici, notū † est. ità ex Bonifacio de Viralin. in Cle. vnica. de concess. præb. voluit Petr. Rebuff.

ib tract. Nomination. q. 15. sub nu. 10. dicens:
Laicū habere ius conferendi beneficia ex pri-
uilegio Papæ; & si cōfert, nō conferre aliquod
ius spirituale; quia ipse non habet; sed inuesti-
tus consequitur ius spirituale à confirmatore,
vel alio ministro Ecclesiastico. vt refert, & seq-
tur Anastas. Germon. de indultis. §. In quibus-
cunq; nu. 13. Sed ante omnes istos, ijs verbis,
quæ referam, dixerat Innocent. in c. Quod su-
per. col. 1. de elect. Dicimus (inquit) ꝙ ex inue-
33 stitura Regum, † vel electione non habebant
instituti ab eis aliquod ius spirituale, puta ꝙ
possent conferre ecclesias, vel Canonicatus, vel
ordinare clericos, vel huiuscemodi: potestatē
autem horum recipiebant à confirmatore, vel
consecratore, vel quocunque alio ministro spi-
rituali, & Ecclesiastico. Per inuestituram autē
laicorum potest recipere vassallagia, & alia
temporalia. Hæc Innocentius.

Aliqui scriptores, præsertim Galli, asserue-
runt, Reges Hispanos hoc ius nominandi, præ-
34 sentādi, atq; † eligendi Prælatos à Carolo Ma-
gno habuisse, qui eiecto Desiderio Longobar-
dorum Rege, & ab eius iugo liberato Adriano
Summo Pontifice, Hispanias Maumeticha pra-
uitate imbutas, Christianas fecerit. Potitis il-
lis, Hispaniæ Rex insinuatus est, & ità istud re-
galiæ ius consequutos esse. Hoc dixerunt Ioan.
Feraldus vbi supra priuilegio 9. & post eum
35 Carol. de Grassalio † Regal. Franciæ lib. 2. iure
3. Io. Igneus in d. §. Non alias. nu. 336. Quibus
& si optimè satisfecerit Didac. Couar. in d. c.
Quamuis. in 2. par. relect. §. 10. sub nu. 6. quem
nouissimè sequitur Petr. Cenedo Collect. iuris
canonici. 51. nu. 31. par. 1. Hoc ego corroboro
ex alio, ex quo perperam tempora computa-
uerunt, ac Historias, quæ si rectè essent calcu-
latæ, fortè illud non dixissent. Carolus enim
Magnus, si, vt ipsi dicunt, post Desideriū, eiusq;
eiectionem, Hispanias, vt ipsi asserunt libera-
uisset, id non fuisset, nisi in anno Domini 800.
vt Paul. Aemilius, Io. Tilius, & alij Gallici scri-
ptores dixerunt: ius verò præsentandi, ac Præ-
latos nominādi, & eligendi, Hispanis Regibus,
36 fuit in anno circiter 679. † in anno primo Aga-
thonis Papæ, qui modico tēpore sedit in Papa-
tu, quo tempore fuit facta illa declaratio per
Duodecimum Cōcilium Toletanū, in quo iam
dicitur, longo antea tempore id ius Hispaniæ
Regibus competijsse. Hoc autem Concilium
37 † fuit in primo anno Regis Eruigij, qui regna-
uit tempore eiusdem Agathonis Pontificis, ac
aliorum in anno 679. & sic per centum viginti
vno circiter annos, anteq̄ Carolus Magnus po-
tiretur Imperio, Reges Hispani hoc ius habue-
runt, quod adeo verum est, vt vlteriori replica-
tione minimè indigeat: si videantur Alphōsus
de Carthagena Episcopus Burgensis in Ana-
cephaleosi Hispanor. Reg. c. 40. & Roderic. To-
letan. Archiepiscop. de Regib. Hispaniæ. lib. 3.
cap. 12. Ioan. Magnus Archiepiscop. Vpsalēsis
Histor. Gothor. & Suenon. lib. 16. cap. 23. & ip-
sa eadem Concilia Ecclesiastica demonstrant:
quod nec neganit Carolus de Grassal. Regal.
Franc. vbi supra. in finalibus verbis: Nisi veli-
38 mus † dicere è conuerso Gallis Regibus id cō-
municatum fuisse per Hispaniæ Reges, præser-
tim dum Gallias, excepta Narbonensi Prouin-
cia, Theodoricus Hispanorum, & Gothorum
Rex subegit. vt post Procopium, & alios anti-
quiores patet ex Aurelio Cassiodoro lib. 3. va-
riarum. cap. 1. & 16. ad Gemellum: virum spe-
ctabilem, Vicarium Præfectorum Galliæ scri-
bens. & cap. 17. ad Prouinciales Galliæ cap. 32.
34. 38. & 40. cum duobus seq. & Carol. Sigon.
de Imper. occidental. lib. 12. de quo Theodori-
co etiam scripsit cōplura Platin. in Simplicio,
Fælice III. Gelasio I. Anastasio II. Simmacho,
Hormisda, & Ioanne I. Sic etiam de Thorismū-
do, Euricio, & alijs Regibus Gothis quoad
Gallias pertinet, scribit plenè Ioan. Magnus
Histor. Gothor. & Suenon. lib. 15. cap. 20. cum
pluribus seqq. sed primæ responsioni me refe-
ram, hanc vltimam suspensam à modo relin-
quendo, cum id perfunctoriæ dixerim.

Omnes itaq; Principes, qui has habent præ-
rogatiuas, magna circumspectione ad electio-
nes, nominationes, & præsentationes Prælato-
rum procedant, ne fortè eorundem nominato-
rum vitæ impuritas, morumque peruersitas, no-
minanti imputetur. Hoc optimè aduertit Phi-
lippus Rex Catholicus, de cuius electionibus,
ac nominationibus ad Prælaturas, ne fortè Re-
gi meo succensere credar, inducam, quæ scri-
bit Alienigena, vir tamen, & Morum, & scien-
tiæ grauitate conspicuus Anastasius Germo-
nius Taurinensis de sacror. immunitatib. lib. 3.
cap. 12. nu. 40. Vtinam (inquit) omnes tale ius
39 habentes, † tales nominationes facerent, vt
PHILIPPVS Hispaniarum Rex, & verè Catho-
licus, non enim statim nominat, neq; ad cuius-
cunque preces, sed matura adhibita delibera-
tione, habitoq; personarū delectu, tales offert
viros Pontifici Maximo, non in Hispanijs so-
lum, sed & in Indijs, in Neapolitano, & in Si-
ciliensi Regno, qui Episcopali dignitate me-
rito ab omnibus digni existimentur. Et ob hanc
vnam potissimum causam, semper putaui, om-
nia illi Potentissimo Regi fœliciter succedere.
Parum siquidem prodest, bonum esse Princi-
pem, Pium, Religiosum, Fortem, Potentem, di-
uitijs affluentem, Prouincias, & Regna pluri-
ma habentem, nisi habeat, qui subditos in offi-
cio contineat, & sermone, & moribus, & autho-
ritate, in Christi, suæ Ecclesiæ, atque Principis
fide retineat, conseruet, & iam deperditos ad
rectam viuendi normam reducat. Hæc Ger-
monius.

Nouissimo Tridentini Concilij iure, firma-
40 ta sunt omnia priuilegia iurispatronatuū † Im-
pe-

peratoris,ac Regum in Cathedralibus, ac alijs
locis, quæ obseruari Partes mandarunt: vt in c.
Sicuti.9.de Reformat. sess 25.
Inque Regijs Iurispatronatibus Hispanicis,
illud etiam animaduersione dignũ esse digno-
scitur, quòd qui illorum beneficiorum pensio-
nes obtinuerint à summo Pontifice,nõ admit-
41 tantur, nisi eiusdem Regis Hispani † consen-
sus accesserit. vt in specie annotauit Didacus
Couarruuias Pract.quęst.cap.36.Sub nu.9.vers.
Secundo est obseruandum,& dicam infra c....
Ij, quorum Curæ est, nominationes Regias
in publicum exhibere, aduertant suos Princi-
pes, vt se Ecclesiæ sanctæ desiderio, ac inten-
tioni satisfacere, Diuinis obsequijs obtempe-
rare, & eorum animabus consulere procurent,
vt nominari faciant viros,qui non sint coniuga
42 ti. † c.2. cap. Cum decorem. de Cleric. con-
iugat.cap.1. eod. tit. in 6. Non desponsati per
43 † verba de præsenti.cap.1. De cleric. coniug.
44 in 6. Non Bigami † cap. Vnico.de Bigam.in 6.
45 Non † schismatici. ca. Quia diligentia extr.de
elect. c. Nos consuetudinem 12. distinct. Non
46 † sortilegi, de quibus post alios nonnullos,
quos allegat,scribit Simon Maiolus de Irregu-
47 laritat. lib.5.cap.31. Non sacrilegi.† c. Vene-
rabilem. de elect. latè Diaz in Pract. Crimin.
48 Canon.cap.81. Non † furiosi: vt latè Maiolus
de irregular. lib.2. cap. 14. Perr.Rebuff. de Pa-
cific. Possessor. nu 185. Non rei Criminis læsæ
49 Maiestatis † c.Satis peruersum.56.distinct.Nõ
50 falsantes literas Papæ.† c. Ad falsariorum. de
51 crimin.fals. Non † Sodomitæ.c.Mulier 15.q.1.
52 Non Apostatæ.† c.pen. c. fin.50. distinct. Non
53 homicidæ. vt † latissimè Maiol.vbi supra lib.5.
54 cap.48. Per plura seq. Non periuri † c.Quære-
lam de iureiur.c.Constitutus 2.de Appell.iux-
ta.c. Cum non ab homine.de iudic.Non vsura-
55 rij † Publici,ac Manifesti.c. De petro.47. dist.
56 Non per saltum ordinati, † aut extra tempo-
ra, aut vnica vice plures ordines recipientes.
c.Quidã.c.Dilectus.c.Literas.de Temp. ordin.
Præpositus in c.Solicitudo.52.distinct.Non Si-
57 moniaci.†c. Nobis.& seq.de Simon.c.Cum cle
58 rici.vbi Panor. de pact. Non†excommunicati.
c.Postulastis.de cleric.excommunicat. Non pu
59 blici † concubinarij, moniti, nec emendari.
Maiol.de irregul.lib.1. c. 12. Non milites,qui
60 bellũ†frequentauerũt.Præposit.in c.Miror.50.
61 dist.Non suspensi ab†officio,& beneficio.c.Cũ
dilectus.de cõsuet.c.Cũ bonæ.de ætat.& qual.
& alij de iure diuino,& Canonum prohibiti.
Doctores itaq; nominandi sunt,Magistri,vel
62 licẽtiati in sacra Theologia, vel iure† Canoni-
co promoti, aut publico alicuius Academiæ,
vel vniuersitatis testimonio ad subditos alios
docendos,opere, & exemplo idonei, præponi
debent: vt decernit sancta Synodus Tridenti-
na.sess.22.de reform. cap.2. incip. Quicunque.
Ob quod decretum, sublata est controuersia,
qs præferri debeat in Episcopatu,Theologus,
an Canonista: quam nõnulli Doctores agitarũt,
63 † vt ijs enumeratis optimè aduertit Petrus Ce
nedo in Collectan iuris Canonici 51. nu.5.p.1.
Nominãdi verò, an debeant esse præsentes?
64 videtur quòd non ex scriptis† nouissimè dum
hæc transcribuntur per Antonium de Gamma.
in decis. Lusitanic.173.nu.9.
Quinimmo instituẽs Maioratum, siue Capel
laniam pro cõsanguineis instituentis, si omnes
cõsanguinei extincti sint, Rex Catholicus, in
65 Regno † Lusitaniæ, eligere potest administra-
torem,non tamen perpetuũ, sed ad vitam ele-
cti.vt pluribus probauit idem Anton. Gamma
in decis.Lusitan.193. per totum.

ARGVMENT. CAP. LI.

In Hispaniæ Regnis Alienigenæ, atque exteri ad prælaturas, sacerdotia, atq; beneficia non admittuntur, sed eorundem Regnorum naturales, & qua ratione id fiat?

COMPENDIVM.

1 *In Hispania ad prælaturas, & ecclesiastica beneficia, alienigenæ, & exteri non admittuntur.*
2 *Papa non confert prælaturas in Hispania, nisi prius à Rege naturalitatis codicillos impetrauerit beneficiarius.*
3 *In Gallia exteri non admittuntur ad beneficia iure Albinatus, idest Alibi natus.*
4 *In Ciuitate Verona indigenę, non autem exteri, admittuntur ad beneficia.*
5 *De ipsius Ciuitatis clero Episcopus ordinandus. nu. 7.*
6 *Clerici de alienis Episcopatibus non instituendi.*
8 *Ordinatus ad pręlaturam debet scire linguam, & idioma subditorum, vt possit adimplere suum officium.*
9 *Assuerus edictum misit suis subditis populis secũdum cuiuscunque linguam.*
10 *Ioseph rediens de Aegypto intelligebat linguam Iudęorum, quod pro miraculo retulit Dauid.*
11 *Nabuchdonosor nobiliores Iudęorum pueros instrui fecit linguam Caldęorum.*
12 *Ecclesiarũ Rectores, & Parochiani confessiones animarum suę Paręcię audire debent, & scripturam interprętari. nu. 13.*
14 *Christus missurus in vniuersum mundum Apostolos per Spiritus sancti gratiam, illos linguarum diuersitatem docuit.*
15 *Deus Opt. Max. vt in principio nascentis superbię opus imperfectum redderet, linguarum, ac idiomatum confusionem induxit.*
16 *Patronus pręsentare debet in patronatu clericũ eiusdem diœcesis, qui intelligat, & intelligatur.*
17 *Externus alieno, non erit hominis vice.*
18 *Regula Cancellariæ, ordinat, vt præficiendus sciat idioma.*

19 Philippus Rex Catholicus suorum Regnorum omnium linguas intelligit.nu. 20.

21 Philippus Rex Catholicus, Philippum iuniorem Hispaniarum Principem eius filium, linguis omnibus instrui fecit.

22 Bonorum virorum optima conuersatio, testis vita fidelis est.

23 Neophiti debent cum Christi fidelibus conuersari, vt in fide, & moribus proficiant.

24 Dominarum studia, plerunq; ex Ancillarum Comitatu iudicantur.

25 Christiani cum Iudais in conuiuijs, & balneis conuersari non debent.

26 Ioannes Apostolus balneum ingressus vidit Cherintum hareticum, statim cum suis aufugit.

27 Claudo vicinus ambulans, & ipse claudicare discit.

28 Romanis ex Asia multa mala mutuata.

29 Anglia defecit, & Gallia patitur ob conuersationes Lutheranorũ, Caluinistarũ, aliorumq; hareticorum.

30 Erasmi Rotherodami libellus de sarcienda Ecclesia concordia, tollendus vti hareticus.

31 Exteri euitandi ad Ecclesias Regendas, ne depauperentur Ecclesia.

32 Veneti Pralatos ex illorum statu procurant.

33 Apud Deum personarum exceptio non reperitur.

34 In Regno Neapolitano, quoad pralaturas, qua sunt ad Regis nominationem, medietas Regnicolis cedet, & alia pralatorum medietas exteris.

35 Sacerdotes Salij apud Romanos, indigena, non exteri esse debebant.

36 Subditi prasumũtur fideliores Domino, quàm exteri.

CAP. LI.

SEquelam quandam eorum, quę dicta sunt in
præcedenti capite facientes, quasi ex eodé fonte riuulos ducimus, ꝙ Rex Catholicus,
1 & Hispanię populi, in Sacerdotijs, †Pręlaturis,
beneficijs, alienigenas, exterosq; nõ admittũt:
sed tm̃ eorum indigenis, originarijs, & vt ipsi
dicunt, naturalibus illa tribui, nec Papam dare
2 extraneo †sacerdotia, ni prius à Rege, naturalitatis codicillos impetrauerit. Gloss. in regula
Cancellariæ 19. vbi inquit: Sixtum IV. Sũmum
Romanum Pontificem, motu proprio Bullam
Regi Hispaniæ concessisse, ꝙ in Regno suo nemo forensis habere beneficium possit absq; suo
consensu. sequitur Guliel. Benedict. in c. Raynutius. in verb. Et vxorem nomine Adelasiam.
in decis. nu. 483. de testament. Couartuu. pract.
quæstion. cap. 35. nu. 5. versicul. Secundo adnotandum. nouissimè Petr. à Nauarra de restitut.
Ablator. parte 1. lib. 2. cap. 2. num. 168. Renatus
Choppin. de Doman. Franciæ. lib. 1. tit. 12. sub
nu. 10. in margine. Sic etiam in Gallia, vbi istud
ius vocant Albinatus, quasi quòd Alibi natus
3 † in Regno Galliæ ad beneficia nõ admittatur.
& hoc per concordata inter Leonem X. Summum Pontificem, & Franciscum I. Galliæ Regem, vt dicũt Guliel. Benedict. vbi supra, & Io.
Corasius in Paraphrasi Sacerdotiorum. par. 3.
c. 5. nu. 12. & Io. Nicol. Gimonteus in Enchiridio Benefic. tit. 3. c. 3. nu. 4. Arnulphus Ruzeus
de iure regaliorum. priuileg. 29. nu. 7. Et indigenas tantum admitti, non autem exteros, serua-
4 ri etiã † in Ciuitate Veronæ scripsit Bal. in consil. 46. vol. 1. & idem obseruari Bononiæ voluit
Andr. Barbat. in consil. 23. vol. 1.

Nec desunt dispositiones iurium, ac rationum etiam momenta ad id comprobandum,
quia Innocentius III. in c. Bonæ. il 2. §. Intelleximus. de postul. prælator. cum tractaretur de
electione Archiepiscopi Stridoniẽsis, dicit ibi:
quia vero nõ plenam de personis illius Regni
notitiam habeamus, ideoq; non poteramus salua conscientia eidẽ Ecclesiæ in alia persona, q̃
de Regno Hungariæ originẽ duceret, cõgruè
prouidere, nec vellemus ei præficere alienum.
Simile habetur in c. Qm̃ in plerisq;. de offic. ordi. ibi, Pontifex loci Catholicum Præsulem, nationibus illis conformẽ, prouida deliberatione constituat. & ex Augustino in c. Hortamur.
71. distin. Vt in ecclesijs (inquit) à nobis fundatis, aliunde veniens Præsbyter non suscipiatur.
Vnde Cęlestinus Papa in c. Nullus inuitis 61.
dist. inquit: Tunc autem alter de altera eligatur
ecclesia, si de Ciuitatis ipsius clero, cuius est
5 Episcopus †ordinandus, nullus (quod euenire
non credimus) dignus poterit reperiri. Et Gregorius de Creando Panormitanæ vrbis Antistite. in c. Obitum 61. distin. Commonemus (inquit) etiam fraternitatem tuam, vt nullum de
alia eligi permittas ecclesia, nisi fortè inter
Clericos ipsius Ciuitatis, in qua visitationis impendis officium, nullus ad Episcopatũ dignus
(quod euenire nõ credimus) poterit inueniri.
Ità etiam Honorius III Episcopo Rhegino, di-
6 cit: ꝙ nõ † instituant clericos de alienis Episcopatibus. in c. fi. de cleric. peregrin. gl. notabilis
in c. Si proponente. in verb. de hoc mẽtionem.
de rescript. ibi, Si de terra illa est oriundus. Et
de iure ciuili ad ecclesiam promouendi sunt
7 illi, qui sunt de illa Ciuitate, † vel oppido. vt in
l. In Ecclesijs. C. de episcop. & cler.

Plures assignantur rationes, quarum prima
est, quia oportet eum, qui ecclesiæ præest, scire
linguam, & idioma subditorum, & eorum, qui
eius gregi sunt cõmissi, vt possit debitè suum
8 ministeriũ, atq; officium † explere. Hinc Moyses dum populum doceret, vt seruaret mandata, & præcepta Domini, inter cętera mala in
casu inobseruantiæ, quæ ei prædixit: adducet
(ait) Dominus super te gentem de longinquo,
& de extremis terræ finibus in similitudinem
Aquilæ volantis, cum impetu, cuius linguam
intelligere nõ possis. Et Assyriorum Rex cum
cõminaretur Ezechiam Regem, lingua Iudaica cum clamore magno, contra illum, & habitatores Ciuitatis, vt terreret eos, vtebatur. vt patet lib. 2. Paralipom. c. 32. Sic Assuerus, dũ misit
edi-

9 edictum suum, illud † secundum linguã vniuscuiusq; Prouinciæ cõcepit: vt habetur Hester. cap. 1. 3. 8. & 9. Sic pro miraculo narrat Dauid, quòd Dominus fecerat Ioseph intellige-
10 re linguam Iudæorum † rediens de Ægypto: vt patet Psalm. 80. Testimonium in Ioseph posuit illud, cum exiret de terra Aegypti, linguã, quam non nouerat, audiuit. Hinc dicit Eliacim ad Basbacem, loquere ad seruos tuos Syra lingua, intelligimus enim, ne loquaris ad nos Iudaicè. patet Esaiæ. cap. 36. Eodem pacto dicitur Ieremiæ cap. 5. Ecce ego adducam super vos gẽtem de longinquo, domus Israel, ait Dominus, gentem robustam, gentem antiquam, cuius ignorabis linguam, nec intelliges quid loquatur. & Baruch. cap. 4. Adduxit enim super illos, gentem de longinquo, gẽtem improbam, & alterius linguæ. Vnde Ezechiel. cap. 3. dicitur. Non enim ad populum profundi sermonis, & ignotæ linguę tu mitteris, ad domum Israel: neq; ad populos multos profundi sermonis, & ignotæ linguæ, quorum non possis audire sermones. Propterea Nabuchdonosor Rex Babilonis, dum captiuos duxit Regem Iuda, & Hebræos, vt intelligerẽt idioma, decreuit pueros
11 nobiliores doceri linguam † Caldæorum. vt habetur Daniel. cap. 1. Cum enim Pastores, siue Ecclesiarũ Rectores debeant à Parœciæ homini
12 bus † confessiones audire. c. Omnis anima. de Pœnit. & remissionib. Verbum Dei, & sacram
13 scripturam interpretari. † c. Inter cætera. de offic. ordin. c. Ecce. 95. distinct. cum concord. Debeãt Dioecesim, & Parochianos visitare. Prouerb. cap. 27. in Extrauag. Sedes Apostolica. Ioãn. XXII. de cõcess. præbẽd. Ideirco ijs opus est scire idioma eiusdem Ciuitatis, & Parochorum, alias inane esset eorum officium, & ministerium. vt rectè inquit Paulus. 1. Corinthior. cap. 14. Si nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor Barbarus; & qui loquitur, mihi Barbarus. vnde Augustin. de Ciuitat. Dei lib. 19. c. 7. dicit: Facilius animalia quæuis diuersi generis sibi sociari, quàm diuersæ linguæ, eiusdem speciei homines. Christus itaq; Euangeliũ sanctum prædicari desiderans in vniuersum mun
14 dum, per † sancti spiritus missionem, sanctos Apostolos prius linguarum diuersitatem edocuit. vt scribit Lucas Actuum. cap. 2. Sic in principio propagãtis superbiæ, vt opus cæptum ad ædificandam, erigendamq; Turrim, vanum, imperfectumq; fieret, & minimè perficeretur con
15 fusionem idiomatum, ac linguarũ † Deus induxit. vt habetur Genes. cap. 11. Rectè itaque Cardin. in c. Significasti. de iur. patron. refert Hugonem antiquum iuris interpretem dicere
16 solitum: Patronũ debere † præsentare Episcopo, clericum eiusdem Dioecesis, qui intelligat, & intelligatur. Rocch. de Curte in tract. iuris patronat. in verb. Honorificum. q. 18. Disparitas enim linguæ, & idiomatis, faciet, quod Rector non erit sic acceptus populo. Externus
17 enim † alieno, non erit hominis vice. vt inquit Plin. lib. 6. cap. 1. Vnde allegata regula Cancellariæ Apostolicæ de idiomate, quæ est numero mihi 19. de hoc expressè loquitur dicens: Item voluit, quòd si contingat ipsum alicui personæ de parochiali Ecclesia prouidere, seu mandare prouideri, vel gratiam expectatiuam concedere; nisi dicta persona intelligat, & intelligẽ-
18 ter loquatur Idioma loci, vbi Ecclesia † huiusmodi consistit, prouisio, seu mandatum, & gratia desuper, quoad parochialem Ecclesiam, nullius sit roboris, vel momenti. Quam dispositionem esse iuri consonam, voluit Ioan. de Selua de benefic. par. 3. q. 26. latissimè Ludouic. Gomez in dicta Regul. q. 2. per totũ Petr. Rebuff. in Pract. Benefic. Regul. Quòd quis intelligat idioma. Gloss. 1. Alphonsus Hoieda de Benefic. cõpatib. & incomp. par. 1. cap. 24. nu. 43. cum pluribus seq. Petrus à Nauarra de restitur. ablatorum. lib. 2. cap. 2. nu. 168. & seq Io. Baptista Ferrett. in conf. 279. nu. 4. vol. 2. vbi inquit: Patere notorium exemplum in Christo Domino, qui elegit Apostolos ex Iudæa, & multos ex eis cõsanguineos, & coniunctos. Hinc Rex Catholicus maiori ex parte omnium eius Regnorum
19 linguas cognouit, intelligit, † & colloquitur. Quinimò si accidat alicui eidem Regi scribere, nec scribat proprio scribentis idiomate, ægrè ferre nimium solet. Et in eius supremis Concilijs apud eum existentibus, Senatores habet, & Consiliarios eorundem Regnorum, vt dum casus occurrerit de illius Regni, & Domi
20 nij negotijs, valeant † differere, & à populis illius Regni intelligi. Sic etiam audio eius filiũ Philippum Iuniorem Hispaniarum Principem
21 alijs † omnibus linguis instrui fecisse, quem Deus Opt. Max. diutissimè nobis conseruet incolumem, ac pulchra faciat, & perenni tempore, prole parentem.

Secunda ratio assignatur, admitti regnicolas, potiusquàm exteros, & alienigenas, ne fortè sint exteri malorum morum, aut aliquorum vitiorum sordibus infecti, & timeant, ne ijsdẽ vitijs sui regnicolæ, ac indigenæ afficiantur: optima enim bonorum virorum conuersatio,
22 bonæ vitæ, testis † fidelis est. c. Valentinianus. vbi gloss. 61. dist. Hinc Dauid Psal. 17. Cum sancto sanctus eris, cum peruerso peruerteris, seu cum innocente innocens eris. & Ecclesiastici. cap. 13. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit. Idcirco Neophiti conuersari debent cum
23 Christi fidelibus, vt in fide, & moribus † proficiant. c. Iudæorum. 28. quæst. 1. & Hieronym. in Epistol. ad Demetriadem. Semper (inquit) in comitatu tuo, graues fœminas habeas, mores
24 enim, & studia dominarum, plerunq; † ex ancillarum, & comitantium moribus indicantur. Quia, vt dicit Isidorus lib. Soliloqu. 2. Sancta conuersatio, confundit inimicum, ædificat proximum,

ximum, & glorificat Deum. Conuersatio autem malorũ, semper bonos mores corrumpit. c.Sæpe.28.q.1. Hac de causa Christianis laicis, & clericis prohibita est cõuersatio cum Iudæis
25 in conuiuijs, & balneis, ità vt nec† medicinas ab eis recipere admittantur. c.Nullus. 28.q.1. Vnde Ioannes Apostolus Balnea ingressus cũ discipulis, vt Euãgelium doceret eos, qui illuc
26 conueniebant, cum inter Lauantes † Cherinthum hæreticum vidisset, relato statim gradu, ad suos cõuersus, fugiamus hinc ait, ne Balnea nos opprimant ruina, in quibus Cherintus lauat, veritatis inimicus. vt refert Marcus Ma-
27 rull.lib.3 Si claudo enim vicinus † ambulaueris, & ipse claudus ambulare disces. vt inquit Plutarch. de liber. educan. ca.2. Vnde Ouidius lib.3. de Ponto.

Quis non è timidis ægri contagia vitat,
Vicinum metuens, ne trahat inde malum?

Et Iuuenalis Satyra 2. ait:

Dabit hanc contagio labem,
Et dabit in plures, sicut grex totus in agro
Vnius scabie cadit, & porrigine porci,
Vnaq; conspecta, liuorem ducit ab vna.

Et Ouidius lib.2. de Remedio amoris:

Si quid amas, nec vis, facies contagia vites;
Hæc etiam pecori sæpe nocere solent.
Dum spectant oculi læsos, læduntur, & ipsi,
Multaq; corporibus transitione nocent.
In loca nonnunquam siccis arentia glebis
De propè currentis flumine manat aqua.

28 Sic ex Asia multa mala† romanis mutuata asseruit Liuius. lib. 39. Luxuriæ enim peregrinæ (inquit) origo ab exercitu Asiatico inuecta in vrbem est. Hi primum lectos æratos, vestem stragulam pretiosam, plagulas, & alia textilia, & quæ tum magnificæ supellectilis habebantur, menopodia, & Abacos romam aduexerunt. Tunc Psaltriæ, Sambucistriæ, & conuiualia ludionum oblectamenta addita epulis. Epulæ quoq; ipsæ, & cura, & sumptu maiore apparari cæptæ. Tum coquus vilissimũ antiquis mancipium, & æstimatione, & vsu, in prætio esse, & quod ministerium fuerat, ars haberi cæpta: vix tamen illa tum conspiciebantur, semina erant futuræ luxuriæ. Hæc Liuius. Sic
29 Anglia à fide defecit, † sic Gallia nutat, ob inuectionem Lutheranorum, Caluinistarum, Hugonistarum, & harum pestiferarũ infirmitatũ, quas vtinam inter ipsos nunquam introduxissent. Hoc enim illud erat, quod Christus Dominus aduertit Matth. cap.6. Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt Lupi rapaces. Hanc pestem omni Christianæ Reipublicæ sub ficta verborum simulatione, clanculum introducere tentauit Erasmus Rotherodamus in li-
30 bello de † Sarcienda Ecclesiæ concordia. Quæ tamen benè aduertit, & optimè illi respondit, ac eius versutias refellit Ruardus Tapperus in oratione Theologic.6.

Tertia, ac vltima assignati ratio poterit quòd idcirco bonum sit, indigenas, & non exteros præfici, beneficijs præsertim animarum
31 curam habentibus, ne † Ecclesiæ ad necessitatem, ac paupertatem redigantur, cũ bona transeant ad extraneos, qui nõ sic faciliter, nec ità commodè poterunt residere, vt oriundi: quod optimè considerauit Abb. Panormit. in c. Ad decorem.nu.4. de instit. vbi dicit etiam, quòd facilius residebunt inde geniti, quàm aliundè. quod refert, & sequitur Ioan. Baptista Fetett.
32 in cons.279.nu.4.vol.2. Vbi pro † Serenissimo Venetorum Dominio quoad Episcoporum electionem in eorum statibus, & Dominijs ità faciendum consuluit.

Hæc omnia intelligi oportet, si in loco idonei fuerint, vt præfati intelligunt: alias enim, via minimè præcludi poterit extero, vt ad beneficia aspiret; cum apud Deum nulla sit perso-
33 narum † acceptio. vt considerarunt Abb. Panorm. in d.c. Ad decorem. & alij ferè omnes supra allegati. & præsertim Petr. à Nauarr. de restit. ablator. lib.2.c.2.nu.165. cũ pluribus seqq. & antea Dominicus de Soto de iustit. & iur. lib.3.q.6. artic.2. alias complures rationes dũ hæc prælodantur vidi apud Philipp. Probum Regalior. q.35.nu.1. cum pluribus sequentibus.

Non omitto commemorare, Carolum V. Regnis, Siciliæ, & Neapolitano, concessisse, vt Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatiæ, Prioratus, Canonicatus, Præbendæ, & cætera benefi-
34 cia, quæcunq; pertinentia † ad collationem, seu nominationẽ & præsentationem Regiam; conferantur pro mediate Regnicolis, pro alia verò ad suæ Maiestatis beneplacitum: & cũ vacauerint prouideantur alternatim, vt in priuilegijs constat, vrbi Neapolitanæ concessis ab eodem Imperatore, datis Bruxelles die 12. Maij 1550. & habetur in prag. 1. incip. Item attesa. §.Placet, Cæsareę, & Catholicæ Maiestati concedere. sub Rub. de Officiorum prouisione.

Sic olim apud Romanos Sacerdotes Salij in-
35 digenæ illi, non autem exteri † esse debebant, vt latè ex Historicis tradidi infra cap.57.

Nec etiam tam iuri dissonum videatur, vt homines Regni, potius quàm exteri ad Sacerdotia admittantur; ne exteri, Regni scrutentur arcana. vt dixi in cap. præcedenti nu.16. cum plu-
36 ribus seq. Subditus enim Domino fidelior pręsumitur, quàm exterus. arg. Const. Regni. Cum Hæreditatium. vbi Matth. de Afflict. not. 1. & nouissimè Petr. de Gregorio Siculus de Concess. Feud. par.8. q.7. nu.5.6.

ARGVMENT. CAP. LII.

Quando Papa iuripatronatus laicorum, & præsertim Regis Catholici in Hispania derogare valeat?

COM-

COMPENDIVM.

1 *Iuripatronatus laicorum Summus Pontifex derogare potest. num. 8.*
2 *Iurispatronatus communicatio, laicis fuit facta ex gratia.*
3 *Summum Pontificem velle derogare iuripotronatus laicorum non præsumitur. num. 6.*
4 *In Hispania, an admittantur collationes, & expectationes beneficiorum spectantes ad Reges?*
5 *Impetrans beneficium spectans patrono nihil agit.*
7 *Laici retrahendi non sunt ab ædificatione Ecclesiarum.*
8 *Summus Pontifex expressè præiudicare potest Iuripatronatus laicorum, quia potestas eius aliquo termino non limitatur. & vide num. 9.*
10 *Papa exprimere debet esse de Iurepatronatus laicorum.*
11 *An debeat exprimi, quòd ad tales Principes spectat.*
12 *Derogatio Iuripatronatus laicorum valet, vbi post collationem laicus tacuit per quatuor menses.*
13 *Iuspatronatus laico spectans consuetudine, vel præscriptione, confertur à Papa, & illi derogat.*

CAP. LII.

1 IVripatronatus laicorum Summus † Pontifex derogare potest. c. Cum dilectus. vbi Panorm. & alij de iur. patron. Archidia. in c. Piæ mentis. 16. q. 7. & post eosdem, ac Gemin. Philip. Deci. Felyn. Aymon. Crauet. Rocch. de Curt. Cæsar. Lambert. Quint. Mandos. & Alphonsum Hoiedam scripsi in consil. 25. nu. 22. cum pluribus seq. Centur. 1. Quibus nunc addo August. Beroum in cons. 12. nu. 11. vol. 1. Didac. Couar. pract. quæst. cap. 36. vbi latissimè Syluest. Aldobrand. in consil. 1. nu. 29. vol. 1. Ioan. Coras. in Sacerdotior. Paraphras. par. 4. cap. 6. nu. 32. Reddunt rationem Doctores, quòd lai-
2 cis fuit facta communicatio † Iuris patronatus ex gratia. arg. c. 1. extr. de iur. patron. c. Quod autem. eod. tit.

Hispani tamen Reges, eiusq; Magistratus, non admittunt quoad Prælaturas, ac beneficia, quæ spectant ad collationem Regis, Ducum, ac aliorum laicorum, quia nõ censetur Summũ
3 Pontificem velle derogare † Iuripatronatus laicorum. c. Ex parte. ca. Super eo. de offic. deleg. Lapus sancti Miniati in c. Si postquam. nu. 2. de præbend. in 6. Io. Baptista Ferrett. in cons. 190. nu. 7. Riminald. Sen. in cons. 462. num. 10. vol. 3. Hac de causa in Hispania, non admittunt colla-
4 tiones, reseruationesq; beneficiorum † spectantium ad Reges, vel alios laicos, factas per Summum Pontificem. vt volunt Io. Lopez in tract. de benefic. vacant. in Curia. §. 10. & 11. Didac. Couarru. in d. ca. 36. in princ. & nouissimè Flaminius Parisius Episcopus Bitontinus de resignation. beneficior. lib. 2. q. 4. num. 42. 43. Nam Couarr. vbi supra, dicit, Carolum V. Cæsarem edicto cauisse in ijs Regnis, Regijsq; Magistratibus, vt diligentissimè cuvent, ne authoritate literarum Apostolicarum fiat derogatio Iuripatronatus laicorum: & ideo Regios Magistratus suspendere exequutionem litterarum Apostolicarum, donec per supplicationis auxilium fiat Summus Pontifex certior, quantum detrimenti Reipublicæ immineat, & quàm graue scandalum suboriatur ex his derogationibus, & edictum præfatum factum fuisse in anno Domini Nostri Iesu Christi 1525. & idem factum fuisse per Philippum Regem Catholicum nunc regnantem in anno 1558. Idq; confirmatur ex
5 eo, q impetrans beneficium † spectans patrono, nihil agit. vt voluit Cardin. in c. Dilectus. vers. Et in eo. quod dicit gloss. de offic. deleg. sequitur Io. Bapt. Ferrett. in cons. 211. in causa. num. 11. Hinc Hostiens. in d. c. Dilectus. de Iurepat. dicit, se vidisse literam Papalem, directã Prælatis Angliæ, in qua ordinabatur, q quando Papa scribit pro aliquo beneficiando, non est
6 suæ intentionis, q ei † conferatur Ecclesia, in qua patronus laicus, obtineat patronatũ. quod sequitur Io. And. ibi. & Lud. Gomez. in Regul. Cancell. de Annali. q. 27. nu. 4. in fin. quod censuit etiam Rota in antiq. in Decis. 266. incip. Nota quòd Papa. latè. Ioan. de Selua. in Tract. de benefic. p. 3. q. 11. col. 6. vers. Vndecima qualitas, cũ seq. Cæsar Lambertin. de iurepatron. lib. 1. par. 1. q. 9. Artic. 3. nu. 27. 28. & lib. 2. par. 1. q. 6. artic. 22. nu. 4. & ante eos voluit Lapus in allegat. 96. Causam, ac rationem proferunt Do-
7 ctores, ne laici retrahãtur † ab ædificatione, dotatione, vel erectione ecclesiarũ. vt dicit Lap. in dicta alleg. 96. sub nu. 3. Andr. Barbat. in consil. 33. sub nu. 1. vol. 2. Hieronym. Gigas de pension. q. 37. nu. 12. Cardin. in Clem. Per litteras. q. 3. de præben. & in Cle. 1. q. 7. Vt lit. pendent. Deci. in consil. 126. sub num. 4. & in cons. 149. col. fin. Io. de Selua in dicta q. 11. nu. 13. Couar. Vbi supra. Io. Nicolaus Gimonte. in Enchirid. Benefic. titul. 2. cap. 1. in fi. Ioan. Coras. in dicta Paraphras. parte 4. cap. 6. nu. 33.

Declara non procedere, vbi Summus Pontifex declararet velle præiudicare iuri patrona-
8 tus † laicorum; quia potestas eius nullo termino limitatur; quia si id expresserit; præiudicabit, quia tunc non tractatur de ambigua, vel dubia intentione Pontificis interprætanda, & est seruanda declaratio Papæ. vt voluit Lap. in dicta allegation 96. sub nu. 3. argu. Glos. in dicta Clem. 2. in verb. Apostolicis de præbend. & Couar. vbi supra. col. 1. Ioan. Paulus Lancellot. instirut. Canonicar. lib. 1. Titul. de collat. §. Ex legationis. & in tit. de institut. & iur. patr. §. Legatus. Martin. Mesnartius in Epithom. legum Pontifical. lib 3. titul. 5. §. Deniq; si quibus. Rota in nouis in Decis. 331. supposito facto. col. 2. vers. Quartum. & col. fin. Angel. in l. Sed si hac. §. Patronum. ff. de in ius voc. Gulielm. Cassador. in Decis. 4. in titul. de probat. Io. Coras. in d. c. 6. nu. 32. Quãuis in impetrationibus huiusmodi, re-

requiratur, quòd apponantur verba: quòd ta-
le beneficium tanto tempore vacauerit, quòd
9 eius collatio † est ad sedem Apostolicam legi-
timè deuoluta; vel ad id patronorum accedat
assensus. vt habetur in Regul. Cancellariæ de
Triennali. §. 8. Debet tamen declaratio, dice-
10 re, quòd sit iurispatronatus † laicorum, per ea,
quæ dicit Anton. de Butr. in cap. Dilectus. col.
4. de offic. deleg. vbi inquit: quòd si in literis
Papæ dicatur, beneficium spectare ad præsenta-
tionem cuiuscunq; non includetur iuspatro-
natus laici, nisi illud exprimatur.

Declara secundò; summum Pontificem, cum
vult derogare iuripatronatus Regum, Ducum,
Marchionum, & aliorum Principum, debere in
concessione, & litteris, expressim asserere ad
11 tales Principes spectare, alias † non censebitur
illis derogatum: vt per Regulam Cancellariæ al
legatam cuius hæc verba sunt. Et si per ipsum
(loquitur de Pontifice) iuripatronatus huius-
modi derogare contingerit; si ius huiusmodi
ad aliquem Regem, Ducem, Marchionem, vel
aliũ Principem pertineat, & hoc in literis pro-
uisionis, vel mandati, de prouidendo de dicto
beneficio mentio facta non fuerit, non censea-
tur iuri huiusmodi quomodolibet derogatum
fore. Cuius Regulæ authoritatem inducit Fe-
lyn. Quando litet. Apostolic. col. 6. vers. amplia-
tur octauo. nu. 18. Cæsar Lambert. de iurepat.
par. 1. lib. 3. q. 9. art. 11. Io. Lopez de Benefic.
vacant. in cur. in d. §. 11. quos refert, & sequi-
tur Couar. vbi supra in d. cap. 36. Arnulph. Ru-
zeus de iure Regalior. Priuileg. 9. Barthol. de
Cassæn. in Catalog. glor. mundi par. 8. conside-
rat. 46. in fin. Paulus Fusc. de Visit. lib. 2. ca. 10.
nu. 14. Marin. Frecc. de subfeud. lib. 2. different.
30. nouissimè Petr. Cenedo collect. iur. Canon-
nic. 99. nu. 2. par. 2.

Declara tertiò, censeri derogatum iuripatro
natus laicorum, quando post collationem pa-
12 tronus laicus tacuit † per quatuor menses, ni-
hil opponẽdo. ità Cardin. in cle. 1. col. 15. vers.
Sed post longam. de supp. neglig. prælat. quem
refert, ac sequitur Felyn. in d. tract. quand. lit.
Apostolic. nu. 3. vers. limita Decimò.

Declara quartò, & vltimò, secus esse, vbi Pa-
13 pa conferret iuspatronatus laico † compertẽs,
Priuilegio, consuetudine, vel præscriptione. vt
fuit originalis opinio Feder. de Senis in Con-
sil. 65. Infrascriptæ quæst. quem sequitur Card.
in consil. 61. Vacante in 2. dubio. quos refert,
& sequitur Felyn. vbi supra sub nu. 32. vers. li-
mita vndecimò. Gulielm. Cassiod. in decis. 4. tit.
de iur. patr. Io. Coras. in d. cap. 6. nu. 34. Quia
tunc cæssat ratio præfata, ne laici retrahantur
ab Ecclesiarum fundatione.

ARGVMENT. CAP. LII.

In Regno Siciliæ Catholicus Rex est Summi Pontificis, atq; Apostolicę Sedis legatus de latere: & cognoscit de appellationibus Ecclesiasticorum ordinariorum per suum Regium tribunal, Monarchiæ appellatum. Quo tempore, quoue Pontifice sit facta dicta concessio? quæ sit potestas legati de latere?

COMPENDIVM.

1 *Reges Siciliæ sunt legati de latere perpetui, Sedis Apostolicæ.*
2 *Vrbani II. Summi Pontificis priuilegium Legati de latere concessum Domino Siciliæ.*
3 *Rex Aragoniæ habet cognitionem super prælatos exemptos.*
4 *Summus Pontifex concedit laico iurisdictionem sapiens spiritualitatem quandam.*
5 *Rex Catholicus habet intentionem fundatam ex priuilegio quo ad iurisdictionem Legati de latere.*
6 *Priuilegium in vim contractus concessum est irreuocabile.*
7 *Priuilegium in vim contractus, an prætextu ingratitudinis sit reuocabile.*
8 *Pontificis authoritate cuncta reguntur.*
9 *Vrbanus II. concessit priuilegium Rogerio ex iustis causis, narratis ibi.*
10 *Pelagius Summus Pontifex alias Commisit Cresconio viro illustri in Sicilia negotia Ecclesiastica.*
11 *Gregorius Magnus Pontifex commisit similiter Romano defensori Siciliæ.*
12 *Papa in vniuerso orbe, habet plenitudinem potestatis.*
13 *Pontifex omnium animarum curam gerit.*
14 *Catholica, & Apostolica Ecclesia per orbem vniuersum, sunt vnus Thalamus.*
15 *An soli Cardinales possint creari legati de latere. num. 17.*
16 *Alexander II. Summus Pontifex Simoniacorum, & fornicatorum Sacerdotum causas commisit Ducibus Bertoldo, & Rodulpho.*
18 *Ecclesia quandoque indiget Principibus laicis, & eorum brachijs.*
19 *Ecclesia Romana permisit quandoque vt Principes seculares scirent Summorum Pontificum electionem ob Tyrannorum ferociã, quod postea ob quietem temporũ Ludouicus Pius Imperator refutauit.*
20 *Cardinales Legati de latere, qui non sunt Episcopi, à Summo Pontifice filij appellantur.*
21 *Creator pater dicitur, nos filij.*
22 *Ecclesia dicitur mater nostra, & nos filij.*
23 *Summus Pontifex in Ecclesia pater est.*
24 *Legati de latere, quod faciunt, Papa facere intelligitur.*
25 *Legati de latere possunt facere omnia, quæ non sunt reseruata.*
26 *Legatus de latere gerit vices Pontificis.*
27 *Papa committens alicui Prouinciam, omne Imperium*

rium

rium censetur illi committere.

28 *Legatus de latere habet plenissimam iurisdictionem, cui adhæret merum Imperium.*

29 *Legatus de latere prouincialium causas per appellationem ad ipsum deuolutas audit.*

30 *Legatus de latere de appellatione ad Papam facta, non se intromittit, nisi illis renunciantibus.*

31 *Papa potest adiri per simplicem querelam.*

32 *Legatus de latere intromittit se de causis per querelam intentatis coram Papa. num. 33.*

34 *Legatus de latere cognoscit de omni causa ad forum Ecclesiasticum spectante, etiam inter laicos.*

35 *Legatus de latere habet etiam iurisdictionem in exemptos.*

36 *Vbi quis possidet præcedente titulo, & bona fide per priuilegium, debet in possessione manuteneri.*

37 *Consuetudo longissima, est fidelissima interpres priuilegij.*

38 *Alphonsus de Taboada Pardo Regens in Concilio Italico rogauit authorem, vt scriberet, super Monarchia Siciliæ.*

CAP. LIII.

NOrthmannorum Principum obsequijs, &
actibus deuincti Summi Romani Pontifices, diuersis eos pro tempore, ac rerum euentu, ornárunt dignitatibus: & ob id Vrbanus II.
Summus Pontifex, Rogerio Northmanno, tunc
Comiti Siciliæ, & Calabriæ, eiusq; filijs, & heredibus, & successoribus in perpetuum concessit
1 priuilegium, vt † legati de latere Sedis Apostolicæ essent. vt latius patet ex Priuilegio expedito in anno Domini Nostri Iesu Christi
1099. quod priuilegiũ tale est, illudq; subijciã.
2 Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei, charissimo Rogerio Comiti Calabriæ, & Siciliæ salutem, & Apostolicam benedictionem. Quoniã prudẽtiam tuam supernæ Maiestatis dignatio, multis triumphis, & honoribus exaltauit, & probitas tua in Sarracenorum finibus Ecclesiam DEI plurimum dilatauit, & sanctæ Sedi Apostolicæ deuotam se multis modis semper exhibuit: Nos in specialem, atq; charissimum filium eiusdem Ecclesiæ te assumpsimus. Idcirco de tuæ probitatis sinceritate plurimũ confidẽtes, sicut verbis promisimus, ità litterarum authoritate firmamus. Quòd omni vitæ tuæ tẽpore, vel filij tui Simonis, vel alterius, qui legitimus tui hæres extiterit, nullum in terra potestatis vestræ: præter voluntatem, aut consilium vestrum, Legatum Romanæ Ecclesiæ statuemus. Quinimmò, quę per Legatum acturi sumus, per vestram industriam, Legati vice, cohiberi volumus, quando ad vos ex latere nostro mitteremus ad salutem sanctarum Ecclesiarũ, quæ sub vestra potestate existunt; ad honorem B. Petri, sanctæq; eius Apostolicæ Sedis, cui deuotè hactenus obedisti. Si verò celebrabitur conciliũ, & tibi mandauero, quatenus Episcopos, & Abbates tuæ terræ, mihi mittas, quot, & quos volueritis mittes, alios verò ad seruitium Ecclesiarum tuarum retineas. Omnipotẽs DEVS actus tuos in beneplacito suo dirigat, & te à peccatis absolutum, in vitam æternam perducat. Datum Salerni per manus Ioannis S. R. E. Diaconi, Tertio Nonas Iulij, Indictionis 7. anno Pontificatus nostri, vndecimo. Quod priuilegium ad viuũ refert Thomas Facellus Rerum Sicul. Decade. 2. lib. 7. cap. 1. vbi dicit, ex eo tempore semper viguisse idem priuilegium, & vsq; modo viget, ac in pacifica illius possessione Rex Catholicus permanet, & tenet Tribunal, quod Monarchiæ appellatur, in quo introducuntur appellationes ab ei' Regni Prælatis, & ad suos Regios Magistratus deuoluũtur, ibiq; vti à Legatis de latere causæ deciduntur. Eodem modo in Regnis Valentiæ, & Aragoniæ, Regem habere ius cognoscendi, etiam super Prælatos
3 † exẽptos, antiquissima, & immemorabili consuetudine, ac ita seruari refert Petrus Belluga in Specul. Princip. Rub. 11. §. Videndum. vbi nos diximus in verb. Probamus. ad ibidem scripta relationem haberi volumus.

Potuit itaq; Summus Pontifex Rogerio Comiti Calabriæ, & Siciliæ tale priuilegium concedere, ac ipsum, & successores de latere Legatos facere. Potest enim Pontifex laico iurisdi-
4 ctionem, etiam eorum, quę concernunt † spiritualitatem quandam: vt voluit Glo. in verb. Ecclesias. in summa. 16. q. 7. quæ loquitur specialiter de Rege Apuliæ. Quamuis ego nõ videam ab officialibus Regijs præsupponi hoc ius, & hanc iurisdictionem in hoc Regno; licet priuilegium pręfatum concernat vtrunq; : ipsi tamẽ videant. Gloss. similis est in c. Imperiũ. in verb. Administratoribus. in fin. 10. distinct. quod, & voluit Io. Andr. ad Specul. in tit. de leg. § Nunc tractemus. sub nu. 3. vers. Sed nunquid legatus, in Addit. incip. Contulit illa. idem Io. Andr. in Specul. tit. de præben. §. Restat. num. 7. & iuxta illa, quæ amplè tradidimus supra, in capitibus præcedentibus. & voluit Martin. Nauar. in consil. 6. nu. 2. de offic. ordin. lib. 1. Nouissimè dum hæc Typographo dantur ad materiam scribit Barthol. Vgolinus de censur. Ecclesiastic. cap. 1. Tabula 1. §. 10. nu. 3. & seq. Ob istud itaque pri-
5 uilegiũ, & concessionẽ, Rex Catholicus † suam habet intentionem, titulo, ac bona fide fundatam. arg. c. Porrò. cap. Recepimus. de priuileg. Bald. in l. 1. §. Si is qui de exercit. act. Idem Bal. in consil. 355. vol. 1. Paul. de Castro in cons. 34. col. 1. vol. 2. Petr. de Ancharan. in consil. 171. Franc. Beccius. in cons. 36. nu. 5. vol. 1. Iacob. Menoch. in cons. 40. nu. 2. vol. 1. Io. Petr. Surd. in consil. 140. nu. 21. vol. 2. Fabius Turrett. in cons. 99. nu. 9. vol. 1. Maximè cum idem priuilegium concessum fuerit ob remunerationem, ac merita gestorum pro fide Christiana, ac Ecclesia Dei; vt Pontifex in eodem priuilegio narrat.

6 quo casu resultat in vim † contractus, & est irreuocabile,& perpetuò durat. l.Si pater. §.fin. vbi glos. ff.de donat. plures allegans Andr. Tiraquel.de reuoc.donat.in verb.Donatione largitus.nu.14.Thom.Grammat.in decis.65.nu.24. Octauian. Cacheran.in decis.Pedem.139.n.28. Menoch.in consil.5.nu.139.vol.1.M.Anto.Natta in cons.122.num.14.volu.1. & in consil.268. nu.5.7.vol.2. Latè Surdus in dicto consil.140. nu.38. Elbertus Leoninus in cons.25. num.5.6. vol.1.Regens de Ponte in consil.60. numer.22. vol.1. Quorum aliqui asserunt etiam prætextu
7 † ingratitudinis esse irreuocabile, (quod ego non affirmo.) Dictum priuilegium itaq; factum à Summo Pontifice, seruandum, cum eius au-
8 thoritate omnia ad eius libitum regantur. † c. Cuncta.c.Per principalem 9.q.3. Cui nemo dicere potest,cur ità facis?c.In memoriam.19.distinct.c.Quamuis. de pœnit. distinct.3. Vbi dicitur: In Papa volūtatem sufficere pro ratione. Quamuis in concessione eiusdem priuilegij motus fuerit Summus Pontifex, optima ratio-
9 ne, & causis validissimis;quia † cum Sicilia Saracenis,ac Mauris esset subdita, sublata Idolorum cultura, & Maumethanæ fidei impuritate, ecclesiam Dei, & Christi fidē ibidem restituit, vt de eodem Rogerio,& alijs successoribus am plè diximus supra. cap.42. Nec nouum videatur hanc cognitionem dari laicis Principibus, cum Pelagius sine primus, qui fuit anno Do-
10 mini 556. per annos † sexdecim, siue Pelagius II. qui fuit in anno 579. per annos decem, in Pontificatu, id commisit Cresconio Illustri in
11 Sicilia.in c.fin.10.q.3.Et Gregorius Magnus† in anno 590.per annos 13. scribit idem Romano defensori Siciliæ in c.Peruenit.11.q.1.quæ iura ad hunc finem à nemine huc vsq; perpēsa fuere.Disputare verò de hac concessione,esset potestatem Pontificiam in ambiguum deducere, & in crimen Sacrilegij incidere;cum in vniuer-
12 so orbe Papa plenitudinē habeat † potestatis. ex illo Exodi. cap.18. & ad materiam diximus supra cap.50. Tractat autem Pontifex in dicto Priuilegio de prælatorum cura, & tamen omnium animarum ad illum cura pertinet, eiq;
13 commissa est,ipsarumq; tutelam gerit. † c.1.in princip. de Immunit. Eccles. in 6.ca.1. de præbend.in 6.latè B.Ioannes de Capistran. de potestate Papæ.par.3.Secundę partis princip.col. 1. Et sicuti vniuersæ Ecclesiæ Catholicæ, atque
14 Apostolicæ per † orbem, sunt vnus thalamus Christi. vt in c.3. distinct.21. Itā, & Papa, qui eiusdē Ecclesiæ Primas est, & Christi Vicarius.

Et licet aliqui dicere soleant, solos sanctæ
15 Romanæ Ecclesiæ Cardinales posse creari † legatos de latere. vt dicit Abb. Panormit.in c.1. in fin. de offic. legat. Tamen per supradicta, etiam seculares ac laici,legati de latere à Papa creari possunt arg.c.1.de offic.legat.in 6.& notatur in c.Præter.§.verum.35. distinct. vbi Alexander II. Papa dicit: Gregorium eius prædecessorem, commisisse causas Simoniacorum,&
16 fornicatorum † Sacerdotem, Ducibus Bertoldo, & Rodulpho.vbi gloss.latè.& voluit Andr. Sicul. in tract. de Cardin.à Later.in Præludijs. col.1. Angel. de Clanasio in summa.§.Legatus nu.2. vers. Secundi sunt.vbi tamen dicit,quòd hodie fiūt tantummodo Cardinales, (& sic nō antea) ex Panor. in d.c 1. & voluit Armilla. in §. legatus.num. 2. & potest quis creari legatus
17 † de latere,etiam non Cardinalis,cum potestate tamen legati de latere. Æneas de Falconib. in tract.reseruation.par.2.q 1.in fin. Lācellott. Conrad. in templo omn iudic.lib.2.cap.3.§ 3. nu.8.Nec mirum, quòd tunc temporis Ecclesia Principibus secularibus hanc potestatem tribuerit, quia ob Sarracenorum, & Paganorum tyrranidem, Ecclesia secularium. ac tempora-
18 lium Principium brachijs indigebat.† vt dicit Anastas. Germonius de Sacror. Immunit.lib.2. cap.12.nu.27.Sic etiam quandoq; permisit Ecclesia,quòd seculares Imperatores.Summi Pontificis scirent electionem, ne à tyrannorum ferocia, & crudelitatibus opprimerentur: quam
19 postmodum, † quiete temporum tributa, Ludouicus Pius refutauit. vt in c. Ego Ludouicus.63.dist. Et quemadmodum Cardinales,qui legati de latere sunt,cum non sunt Episcopi,fi-
20 lij à summo Pontifice† appellantur.c.1.de supplend. neglig.prælat. gloss. in c.1. de offic.leg. in 6. Andr. Barbat. in c.In præsentia. col.4. de probat. & nouissimè Anastas.Germonius de in
21 dult.Card.§.Dilecto.per totum.Sicuti † Creator pater dicitur, nosq; filij appellamur, vt testatur Dauid ex diuina reuelatione de Salomone filio suo.lib.1. Paralipom.cap.28.dicens:Ipsum mihi elegi in filium,& ego ero ei in Patrē.
22 Et Ecclesia etiam mater nostra, & nos † filij. vt de vtroq; inquit Salomon Prouerbior. c.1. Audi fili mi disciplinam patris tui,& ne dimittas legem matris tuæ. & Canticor cap.3.Egredimini, & videte filiæ Syon Regem Salomonē in Diademate, quo coronauit illum mater sua, Eodem modo Vicarius Christi Summus Ponti-
23 fex,qui caput à Christo positus,& pater in† Ecclesia Dei,nos appellat filios, qui lux est,& nobis dixit Io.c.12 Dum lucem habetis, credite in Lucem, vt filij Lucis sitis.

Legatorum vero de latere potestas,maxima
24 est,vt quæ ab eis fiunt, à Papa facta † censeantur.c.1. §. Hi qui de præbend. in 6. & deduxit Aym.Crauett.in cons.177. sub nu.3.vol.1. Pos-
25 sunt enim facere omnia,quæ non † sunt reseruata c. 2. c. Quoad translationem.de offic.leg. c. Frater.15.q.1.Gloss.in c. Si abbatem de Electio. in 6.Goffred.de Trano in summa de offic. leg. & Hostiens.in summa eiusdem tit.§.Quod pertinet. vers.Gerunt enim Franc.Marc.in decis. Delphin.317.nu.28.& in decis.975.num.6. vol. 1. & ideò est honorandus tamquam Papa. c.fin.

c.fin.93.diſtinct. c.1.94. diſtinct. & gerit vices
26 † ipſius Pontificis. Specul. in tit. de legat. §.
Nũc tractemus. In princip. Eo enim ipſo, quòd
Papa, vel Princeps, ſuas vices alicui, aut legationis officium committit in aliqua Prouincia,
vel regno, omnem illi iuriſdictionem, omneq;
27 Imperiũ in illo loco, videtur† illi commiſiſſe.
c.Mandata.ext. de præſumpt. c.Valdè.94.diſt.
Specul.in dicto tit.de legat. §. Qualiter. nu.4.
verſ. Debet autem. & §. Nunc oſtendendum.
ſub nu.52.53. verſ. Legatus igitur.& verſ. Alia
autem. vbi aſſeruit: Legatum pleniſſimam iuriſ-
28 dictionem habere, cui adhæreret merum†Imperium; ſicut olim habebat Proconſul. l. Non
alias.§.fin.ff.de offic.Proconſul.& legat.& ipſe
pòſt Principem, in loco ſibi delegato, habet
maius Imperium. vt in l. Et ideo. ff. eod. tit l.
Nec quicquam.ff. de offic.Præſid. Ad eius officium ſpectat, Prouincialium cauſas audire, quę
29 per appellationem deferūtur† ad illum.c.Decreto.2 q.6.c.1.extr.de offic.legat.Gloſ.in cap.
Cupiens.in princip. de elect. in 6. Licet non ſe
30 intromittat de appellatione † interpoſita ad
Papam, niſi partibus renunciantibus.c.Studuiſti.vbi Gloſ. de offic.legat.Franc. Marc. in Deciſ.Delphin.344. nu.2.vol. 1. & poſſunt coram
ipſo tractari dum eſt in prouincia, omiſſo medio.Gloſ. in c.Romana. de appellat. in 6.Et ſi-
31 cut Papa poteſt adiri per† ſimplicem quærelam.c.Si quis 2.q.6. & c.Cuncta per mũdum 9.
q.3.c.Dilectis.de appell.Sic, & legatus, qui honoratur, vt dictum eſt, tamquàm Papa Hinc ſe
intromittit in cauſis per quærelam intentatis
32 coram† Papa.c. Quoties 2.q. 3. Aut ſaltem ratione legationis, per quærelam aditur, vt lega-
33 tio†operetur l.1.in fin. ff.Ad municip.quod dicit etiam hodie per conſuetudinem probari
Hoſtienſ. in dicta ſumma, titu. de offic. leg. §.
Quid pertinet.ſub num.3. verſ.Spectat autem.
quod expreſſim tenuit Franciſ. Marc. in deciſ.
Delph.432.num.2. vol.1. cognoſcit inſuper de
34 omni cauſa ad forum Eccleſiaſticum†ſpectante, etiam inter laicos. Specul. in tit.de legat.§.
Supereſt.in princ.& §.Nunc oſtẽdendum.verſ.
19 Franciſc.Marc.in deciſ. Delph. 350.num.3.
35 vol.1.Habet etiam hodie legatus de latere†iuriſdictionem in exemptos.cap. Si abbatem.de
elect.lib.6.c.1.de verb. ſignific.in 6.Gloſ.& Doctor.in c.1.de offic.legat. Marc.in deciſ.344 &
in dicta deciſ.350.ſub nu.3.vol.1.Multa eidem
permittuntur, multaq; ſimiliter interdicuntur
eiſdem legatis, de quibus ſcribere deſiſto: poſſunt tamen videri apud eoſdem ſupra allegatos. Omnis autem illorum poteſtas, pẽdet à poteſtate eis per Pontifices tributa, ad quam oculus debet ſe referre.

Apparet ex ijs ad titulum Regi tributum,
bonam fidem adeſſe, & poſſeſſionem; in qua reperitur vigore dicti priuilegij pacificè & quietè
36 continuaſſe: in qua abſq; dubio, †manutenendus erit. Paul. de Caſtro in cõſ.323.col.1.vol.1.
Ægydius Boſſius in titul. de Fiſco, & priuileg.
eius.nu.60. Tanto plus cum procedendi vſus,
per conſuetudinem, quingentorum annorum
curriculo ductam, à data expeditionis priuile-
37 gij, quæ conſuetudo fuit eiuſdem † priuilegij
hactenus fidiſſima interpres. vt poſt Deci. in
conſil.156. in fi. Laurentius Syluanus in conſil.
66.nu.20.& alios allegãdo Barthol. Bertazzol.
in conſil.ciuil.97.nu.25.vol.1.

Super hac cauſa Monarchici Tribunalis Si-
38 culi, dum erat in Regno Neapolis†Doctor Alphonſus de Taboada Pardo, Regens ſupremi
Concilij apud Catholici Regis Maieſtatem rerum Italicarũ, multis ſermonibus, mecum colloquutus fuit, mihique impoſuerat, vt pro Rege ſcriberem; ac mihi promiſit ex Inſula Siciliæ, tranſmitti facere multa ſcripturarum exempla, aliaq; in facto conſiſtentia, quibus habitis, ſcribendi onus acceptaueram. Cumque Hiſpaniam nauigaſſet, & ad curiam Regiam perueniſſet, multas mihi ſuper eodem negotio, & alijs, litteras dedit, quibus ſcripturas, expectabam. Tandem paucis poſt reditum menſibus exactis, infirmitate oppreſſus migrauit ad cœlum, cui Deus Sedem illi præparet, ob incorruptam fidem, eiuſdemq; integritatem, ac vitam, macula indemnem. Cuius mortem nõ poſſum, non ægro ferre animo, ob propenſum eius in me amorem, quo vſq; ad ſummum me diligebat; Tum etiam ob morum, ſcientiæ, ac animi dotes, ex quibus ab incępto deſtiti. Quis autem Romanorum Pontificum non concederet ſimilia, ac maiora priuilegia, cũ armis inuictis Regnum illud à Sarracenorum manibus per plura ſecula occupatum, eripuerint, & omnes illos radicitus extirpauerint? de quo Petr. de Gregorio Siculus, de conceſſ. Feudor. parte 1. q.1.nu.14.& pluties in hoc opere dixi.

ARGVMENT. CAP. LIV.

Epiſcopi manus Regum Hiſpaniæ, antiquiſſima obſeruatione oſculantur. Reprehenditur Aluarus Pelagius, qui obſeruantiam hanc damnat.

COMPENDIVM.

1 *Epiſcopi Hiſpanis Regibus manus oſculantur. nu.9. 20.*
2 *Rex Epiſcopatuum patronus in Hiſpania.*
3 *Præſentatus, honorificè, ac ſtudioſè patronum, & in proceſſionibus, illum honorat.*
4 *Principi patrono venienti ad eccleſiam, præſentatus exit obuiam.*
5 *Patronus in ſeſſionibus præ alijs honoratur.*
6 *Patroni ſunt bonorum eccleſiæ defenſores, & agunt contra patronos alienantes.*
7 *Patronus reuocat bona informiter alienata.*

8 *Caroli V. Cæsaris modestia tuidam patrono in ettlesia montis Oliueti Neapoli.*
9 *Viles appellat Hispanos prælatos, qui osculantur manus Regis, Aluarus Pelagius.*
10 *Aluarus Pelagius dicit timore ipsum oscula dedisse manibus Regis Portugalliæ.*
11 *Adorationem significat osculatio manuum.*
12 *Aluari Pelagij opinio reprobatur. nu. 25.*
13 *Apostolus statuit subiectionem fieri Regibus vti pręcellentibus.*
14 *Apostoli in ecclesia primitiua, dum Episcopos ordinabant, vt Regem timerent, statuebant, & Magistratum honorarent. nu. 15.*
16 *Prælati venereri debent Reges, nec dicere quid mihi & Regi?*
17 *Isaac osculum à filio suo petijt in reuerentiæ signum.*
18 *Patem Christianam Christus reliquit.*
19 *Moyses tognatum suum Iethro osculatus est, & adorauit cum.*
21 *Manuum eleuatio misericordiam designat.*
22 *Episcopi ecclesiam referunt.*
23 *Episcopi Apostolorum sunt suctessores, & illorum vices gerunt.*
24 *Sisenandus Hispaniarum Rex in Quarto Concilio Toletano humi se prostrauit coram patribus Concilij.*
26 *Seruilis timor, repellendus est.*
27 *Quod est in excelso fastigio positum, vt sit venerabilius, debet esse humilius.*
28 *Robertus Northmannus Carolum Simplitem Galliæ Regem, resupinauit.*
29 *Antistitum, & prælatorum officium nobile, quo modo se gerere debeant.*

CAP. LIV.

HIspaniæ Regibus, hoc pro quadam singulari, atq; optima prærogatiua tribuunt, vt
1 eorum manus† Episcopi osculentur: quod dixerunt Archidiac. & Lauren. in cap. Duo sunt 96. distinct. & refrrunt Aluarus Pelagius de Planctu Eccles. lib. 2. cap. 18. & 30. & Francisc. Marc. in decis. Delphinal. 455. num. 13. vol. 1. ad hoc inducere solui text. in l. 1. C. de domestic. & protect. lib. 12.

Consuetudinem hanc osculandi manus Regum Hispaniæ per Episcopos introductam arbitror ex eo, q̀ cum Rex sit Ecclesiarum, atque
2 Episcopatuum† patronus, vt dixi supra ca. 50. Videntur Prælati eo casu osculari manum patrono, exhibendo illi hoc studiū, & modestiam honoris gratia, per ea, quę dicit Rocch. de Curte de iure patron. in verb. Honorificum. q. 63. vbi dicit, quòd præsentatus honorificentius recipit patronum, & studiosè ei seruit, & in pro-
3 cessione præ alijs illum † honorat. quod etiam voluit Abb. Panor. in rub. de iure patron. nu. 4. & in c. Nobis. nu. 5. eo. tit. dicens: quòd cum patronus venit ad Ecclesiam, debet Prælatus cum clericis obuiam sibi ire processionaliter; saltem vsque ad ambitum Ecclesiæ, maximè quando
4 persona est talis, cui hæc cōueniant, puta † Rex, vel magnus Princeps: & hoc seruatur Venetijs in Ecclesia Sancti Marci, in qua Dux habet ius patronatus, & Primicerius cum alijs Canoni-
5 cis exeunt† sibi obuiam. Item debetur honor, quia præ cæteris laicis est honorandus, in sessionibus, vel alijs. Hæc Panormitanus. Debetur etiam patronis honor, quia ipsi sunt defen-
6 sores bonorum Ecclesiæ, cuius sunt † Patroni, & possunt agere contra Rectores alienantes. cap. Si quis præsbyterorum. vbi Glos. de rebus Eccles. non alienand. Abb. Panormit. in dicto cap. Nobis nu. 7. Petr. de Anchar. in consil. 122. Deci. in consil. 174. in fin. Rocch. in dicto verb. Honorificum. quæst. 3. Ioan. Baptista Ferret. in
7 consil. 294. num. 7. Vbi dicit, patronum† habere potestatem reuocandi bona informiter alienata. Et hoc honore, patronis debito, procedere arbitror. Hinc Monasterium montis Oliueti ordinis diui Benedicti, quod erectum, ac dotatum maiori parte asseritur à quibusdam de Domo Orilia obseruat, ex Summi Pōtificis authoritate; vt proximior illius familię, fundatori, in quibusdam anni solemnitatibus, sella in loco anteriori seruetur honoris gratia, in qua assistat, etiam præsente Principe; & idcirco retulit mihi R. pater quidam illius Monasterij, q̀ alias Carolus Quintus Imperator, cū die qua-
8 dam † solemnitatis esset, illum familiæ locum deputatum, non solum non exturbauit, sed asseruauit.

Ijs se opponit Aluarus Pelagius in dicto lib. 2. cap. 18. Ex Lauren. in dicto cap. Duo sunt.
9 dicens: Viles esse† Prælatos Hispaniæ, qui osculantur manus Regum. Vbi fatetur ipsum potius timore, quàm amore, osculatum fuisse dexteram Regis Portugalliæ: & dicit iam non fe-
10 cisse, quia timore† fecisset. argum. c. Qui ex timore. de regul. iur. & subiungit: Hæc fieri non debere, cum in hoc seculo, nihil sit excellētius Sacerdotibus, nihil sublimius Episcopis. & alia ibidem dicit, quibus sacerdotum, & Episcoporum altitudinem enarrat, quam possem longè pluribus corroborare. Debuit dicere quòd
11 osculatio manuum, creaturæ illius † adorationem significet: vt dicit Hieronym. in Ezechiel. cap. 8.

Sed salua tanti viri grauis pace, dicamus
12 hanc manuum ex osculationem, †non prætendere Reges Hispaniæ ex debito, sibi ipsis fieri debere ab Episcopis, ac illorum ordine; cui scimus, & Imperatores, & Principes Christianos succensere, ipsisque subesse, & præsertim Reges Hispanos, qui in tantum Episcopali dignitati, & Ecclesiasticis ordinibus semper tribuerunt, vt merito sit illis Catholicorum Regum, nomē tributum. Ex causa enim supra narrata solitos fuisse Episcopos Reges Hispanos sic honorare, Prælatorum ipsorum moris, ac

mo-

modestiæ fuit, vt Reges de Catholica Ecclesia,
tam optimè meritos, eadem gratitudinis, &
obsequij reuerētia magnifacerēt. Sciūt namq;
Antistites, Prælati, & Ecclesiarū Episcopi, præ-
ceptum Petri Apostolorum Principis 1. Petri
cap. 2. Subiecti estote omni humanæ creaturæ
13 propter Deum; siue† Regi, quasi præcellenti;
siue Ducibus, tamquàm à Deo missis, ad vindi
ctam malefactorum, ad laudem verò bonorum.
& ibidem Petrus post pauca. Regem (inquit)
14 honorificare. † Sic Apostoli olim in primitiua
Ecclesia, Episcopos ordinarūt, vt Regem time-
rent, tamquàm electum à Domino; & Magistra-
15 tus eorum in honore † haberent, vt ministros
Dei. vt docet Clemens Romanus Constit. Apo
stolicar. lib. 7. cap. 17. quorum authoritate fre-
tus Augustinus. in Ioan. c. 1. tract. 6. inquit: sed
dicitis; quid nobis, & Imperatori? Sed vt iam
dixi, de iure humano agitur: Apostolus voluit
seruiri omnibus Regibus, voluit honorari Re-
ges, & dixit, Regem reuerimini. Nolite ergo
16 †dicere, quid mihi, & Regi? habetur. in c. 1. §.
Item tolle iura. 8. distinct. Nec enim tam ma-
gnum quid est, quòd tantam nauseam causa-
uerit Aluaro, quòd Prælati dignentur Regum
manus osculari, quando sanctorum Apostolo-
rum, & Ecclesiæ Doctorum sapientia moneat,
Reges reuereri, atque honorari. Sic in signum
17 reuerentiæ Isaac † osculum petijt à filio suo.
Genes. cap. 27. & Lucæ cap. 7. dicitur: osculum
mihi non dedisti. Dantur enim oscula in si-
18 gnum pacis Christianæ à Christo † relictæ. de
his 1. Petri. cap. 5. Salutate inuicem in osculo
sancto. quod & repetijt etiam Paul. ad Roman.
cap. 16. & 1. Corinth. cap. 16. & 2. Corinth. cap.
13. Nec enim datur vitio Moysi, Dei viro ac-
ceptissimo, quòd occurrit Iethro cognato suo,
& adorauit, & osculatus est, salutauerintque
19 † se mutuò verbis pacificis. vt dicitur Exodi,
cap. 18. in quo non tam cætera, quàm adora-
tionem magnifacio, humilitatem etiam Moy-
si, & osculum pacis. Nec etiam piaculum id
20 habeatur, quòd Reges Hispani dexteram† ma-
num Episcopis porrigant, quando sciunt il-
los adeo Christianæ fidei zelo ductos fuisse,
& nunc etiam ducantur, vt Hispaniæ Regna
ab hostium, Arabum, Sarracenorum, ac Mau-
rorum manibus, effuso sanguine vendicaue-
rint: vt modo etiam id testari cupiant, in om-
nibus Ecclesiæ, & fidei Christianæ necessitati-
bus, eandem fidem per dexteræ porrectionem
testatam velint: idq; Prælatis testimonium per
illius exhibitionem profiteantur se auxilium
præstituros. sic illud Virgilij lib. 6. Aeneidos:

Dà dextram misero, & tecum me tolle per vndas.

Et iterum idem Virgilius:

Dà dextram, atq; animū præsenti pignore firma.

Manum etiam Reges, dum Prælatis exhi-
bent, misericorditer cum eis tunc agere osten-
dunt; eandemque manum liberalem in eorun-
dem Prælatorum paupertatibus futuram. Sic
intelligi oportet illud Dauid Psalm. 140. Ele-
21 uatio manuum † mearum sacrificium vesper-
tinum. vt testatur Hieronym. in Isaiam. cap. 13.
in princip. Vel etiam Reges dextram manum
22 † porrigunt Episcopis, quia cum Episcopi Ec-
clesiam referant, & Christi Vicarij sint. cap.
Mulier 33. quæst. 5. & Apostolorum sint succes-
23 sores, & illorum vices gerentes. † cap. In no-
uo. 21. distinct. cap. Quorum vices. 68. distinct.
Illud tantum significare velint, ab Ecclesia Dei,
& eius Pastoribus illam gubernantibus, nun-
quàm discessuros. Iuxta illud Moysis, qui cum
manum tenebat in sinu suo lepra erat effusa:
iterum retracta, erat curata; nil aliud sentien-
tes, quàm velle semper cum Christo, eiusque
Pastoribus iugiter conuersari; & idcirco illas
Episcopis porrigere, quorum tactu, & osculo,
& honoratæ, & omni sorde, ac immunditia cu-
ratæ intelligantur.

Nunquam etiam Hispanorum Regum mo-
ris fuit, hanc superbiæ gloriam sibi aucupari,
vt humano quodam fastu ab Episcopis volue-
rint adorari, cum legamus in actis Concilij
Quarti Toletani. Sisenandum Hispaniæ Regem
24 † ad Concilium cum Clarissimis, & Nobilissi-
mis viris ingressum, coram Sacerdotibus Dei,
humi prostratum, cum lachrymis, & gemitibus
pro se interueniendum Domino postulanit. Vn
de legitur in Codice Diui Benedicti vetustissi-
mo (quem Leo de Castro in Isaiam cap. 49. di-
cit appellari de moribus Ecclesiæ) olim Reges
Hispaniæ, cum adirēt Episcoporum Synodum,
procumbere solitos, toto corpore terra ante
ipsos Episcopos, & terram osculari, neq; prius
se attollere humo, quàm hi suis sedibus surge-
rent, & Reges eorum pedibus circumfusos, bra
chijs attollerent, & in Sella Regia, pro dignita
te, collocarent. vt testatur nouissimè Iosephus
Steuanus de Adoratione pedum Pontificis.
cap. 4. De quo antea Alphonsus de Cartagena.
in Anacephaleosi Hispanor. Regum. cap. 34. &
Ioan. Magnus in Histor. Gothor. & Suenon. lib.
16. cap. 17. Temporibus etiam nostris, Hispani
Reges, maximo in honore, sanctissimos Eccle-
siarum Antistites, reuerentur: quorum omnium
palmam gerit Philippus Rex Catholicus, qui
tantum tribuit ijs ecclesiæ Romanæ Prælatis,
vt accedenti ad eius curiam Antonio Carrafæ
Sāctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali ad tria pas-
suum millia ei extra oppidum Madridi, ob-
uiam perrexerit, ab equo descenderit, reue-
rentiam maximam exhibuerit, ad dextrum la-
tus illum ad domum vsque perduxerit, pom-
pa Regia, omnique fastu, ac reuerentia cumu-
latum.

Aluarus itaque Pelagius, quod ipse fecit,
alijs non faciendum scribit: debebat autem ip-
25 se prius, † si hoc sibi videbatur erroneum, ab
ipso abstinere, nec præbere exemplum, vt quòd

ipse tanta scientia ornatus fecisset, alij itidem sequerentur. Et dum dicit ipsum, non amore, sed timore Portugalliæ Regis manum fuisse osculatũ, ipse correptione dignus est Doctissimè Præsul facere hoc non debueras: Te timore mũdano fecisse asserens, quod fieri debere impium iudicabas. Quid nõ cõmemorabas Christi præceptum. Matth. cap. 10. Nolite timere (inquit) eos, qui occidũt corpus, animam non possunt occidere, sed potius timete eum, qui potest, & animam, & corpus perdere in Gehennam. Hinc illud Deuteron. cap. 31. Viriliter agire, & confortemini, nolite timere. Sic Petrus, cum Claudum sanasset, & congregati essent Saducæi, & Principes templi, & Magistratus, & manus iniecissent in eum, & alios discipulos, & interrogassent in qua virtute, & nomine id fecisset? audacter respõdit: Notum sit omnibus vobis, & omni plębi Israel, quia in nomine IESV CHRISTI Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deum suscitauit à mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus. vt habetur Lucę Actuum cap. 3. & 4. Seruilis itaque timor
26 tuus fuit, qui repellendus est, teste† Gregorio in cap. Nec autem 13. q. 4. Maximè cum stares coram Rege Catholicissimo, nec illum actum à re postulante: sed quia tibi placuit, & placere voluisti, & cõcupiuisti, Dño, propterea alios immeritò ad bellum armas, in quo tu inermis esse voluisti. Obseruandum itaq; censeo illud Diui Bernardi, super Cantic. Sermon. 3. Hominibus quidem ità esse videmus, seruos videlicet offensores Dominorũ, osculari pedes, cum ab eis veniam petũt: & pauperes diuitum manus, cum ab eis munus accipiunt: ac Reges debent ab hoc osculo temperare: nam quicquid
27 † in Excelso fastigio, positum est, humili & trita consuetudine, quò fit venerabilius, vacuum non esse debet. Pulchrum Roberti Northmanni facinus referam, qui Regum Neapolis, & Siciliæ seminarium fuit. Hic cum pacem inijsset,
28 eum Carolo Simplici† Gallorum Rege, pedem osculaturo porrigente. At ille pedem cœpit, & Regem resupinauit. Sic illud factum refert Albertus Crantius in Noruegia. lib. 2. c. 26. Aderant (inquit) ex Francis, regi blãdientes, qui hortarentur Robertum procumbere, regiaque osculo, vestigia honorare. Horrebat liber animus, & Dux inuictus, seruile ministeriũ: alium ex instantibus ex officio vicarium dedit, Rex illi pedem porrendit (erat is Carolus simplex, Balbi filius) ille mordicus apprehẽso pede, Regem resupinat. sequitur Baptista Fulgos. lib. 6. cap. 4. Pandolphus Collenucius lib. 1. Io. Baptista Carrafa. lib. 1.

Super hoc autẽ capite, si meũ expectatur iu-
29 diciũ. Hoc assero, vt Antistites, † nunq̃ eorũ vilipendi ministeriũ patiantur, sed studeant placere Deo, potius q̃ hominibus, ac Principibus. In actibus eorum ordini spectantibus Ambrosium cum Theodosio sibi assumant. In actibus autem charitatis, ac morum, in quibus Episcopali muneri non detrahitur, humilitatem amplectantur, quam Christus Magister noster, & Dominus, edocuit, vt nisi pusilli efficerẽtur, nõ intrarent in Regnum Cœlorum. Reges in honore habeant, Catholicos, & Christianos: hi enim sunt, qui eos, & Ecclesiam Dei à manu venientiũ in vestimentis ouium, & Pseudo Christianorum Regum, ac Barbarorum incursionibus tuentur. Hæc, cęteraq; omnia Ecclesiæ iudicio remittens, vt delenda deleat, & quæ illi aduersa essent oblineet, eidem enim semper obsequentissimus ero.

ARGVM. CAP. LV.

Catholicus Rex, diuina virtute, sanat à dęmonibus oppressos. Galliæ, & Angliæ Reges strumas. traduntur aliqua ad hanc rem ex sacris litteris.

COMPENDIVM.

1 *Caroli Tapiæ I.C. Regij Consiliarij Laudes.*
2 *Reges Catholici, diuina gratia suffragante, demones effugant ab obsessis.*
3 *Reges Galli sanant strumas.*
4 *Reges Angli similiter strumas sanant.*
5 *Saul obsessus à spiritu domini malo, quiescebat à spiritu, dum Dauid pulsabat Cythara.*
6 *Adolescentes tibicine Phrigio in furorem acti, insana peragentes, Cantu Dorico à Demone sedati sunt.*
7 *Asclepiades mirabili experimento, sonorum concentu, Phreneticos, & immutata mente laborantes ad sanitatem reuocauit.*
8 *Vespasianus Imperator cæcum illuminauit, & Claudum sanauit.*

CAP. LV.

Carolus Tapia Iureconsultus, non solũ Aegidij patris sui, olim regiæ Cameræ Præsidentis virtutes, sed proprias, animi, & corporis sui dotes præseferens; qui iuuenis plures Regni Prouincias, Audiroris Regij Magistratu optimè functus est, & Magnæ Curiæ Vicariæ in causarum capitalium consessu Iudex sedit, &
1 nũc Regij Consiliarij† in Senatu Neapolitano, munere fungitur; quem amaui semper, & colui, amo, coloq;: Is (inquã) de Constit. Principum. in Rub. cap. 1. nu. 3. scribit: Catholicos Reges diuina virtute adiutos, ea operari, quòd Dæ-
2 mones humana† corpora obsidentes, effugere faciant. Eodem modo Galliæ Reges, morbum sanare strumarũ, (les escrouelles) Galli dicunt,
3 eorum† contactu. vt restantur Io. Monach. & Dominic. de sanct. Gemin. in c. a. de præbend. in 6. & alij relati per Carolum de Grassalio

Regal.

Regal. Franciæ. lib. 1. iure 4. & Barthol. Camerar. in dialog. de Orat. cap. 5. Eisdem morbis, ijsdē miraculis mederi solitos Reges Angliæ,
4 refert † Polydorus Vergilius Histor. Anglicar. lib. 8. Solebat, (inquit) Rex Eduardus diuinitus solo tactu sanare strumosos, hoc est, Strumam patientes, est enim Struma morbus, quem Itali, Scrophulam vulgò vocāt, à Scrophis, quę ea mala scabie affliciātur. Id est humor, in quo subtus concretæ, quædam ex putre, & sanguine, quasi glandulæ oriūtur, ac vt plurimum per pectus, & guttur serpit, quod, quidem immortale munus, iure quasi hæreditatio ad posteriores Reges manauit. Nā Reges Anglię, etiam nunc, tactu, ac quibusdam hymnis, non sine ceremonijs prius recitatis, strumosos sanant. Hęc Polydorus, quæ omnia confirmat Alanus Copus Dialogor. lib. 3. cap. 28. Non mirum si Dęmones à Regibus Catholicis, virtute Diuina pellantur. Nam videmus, quòd dum Saulem ar-
6 ripiebat † Spiritus Domini malus, Dauid tollebat Cytharam, illamq; percutiebat manu sua, & interim refocillabatur Saul, & lęuius habebat, recedebat enim ab eo spiritus malus. vt habetur lib. 1. Regum cap. 16. cuius meminit Ioan. Laurentius Anania de Natura Dęmon. lib. 4. Miracula ista sunt supernaturalia quæ diuina voluntate operantur, quorum plura operatus est ad prædecessorum Regum Catholicorum gratiam: de quibus dicam infra cap. 66. Sic olim adolescētes Phrigio Tibicine in furorem acti, & insana peragentes à Dęmone, Cantu
6 Dorico sedati sunt, nec† amplius spiritus commotus est insulso eo motu, sed concinno, ac venusto. causam, & rationem reddit Bernardinus Telesius de rerum natura. lib. 7. cap. 36. Asclepiades fertur publico testimonio, quòd Phre-
7 neticos, † & mente immìnuta laborantes concentu sonoro, mirabili experimento ad sanitatem reuocauit. vt testatur Cælius Aurelianus Chronicor. lib. 1. cap. 5. Censorinus de die Natali. Martianus Capella. lib. 9. cap. 6. Sic dicunt
8 † Vespasianum illinitu saliuæ oculos cæci illuminasse, & pede, ię sum sanasse apud Alexandriam, ex prædictione Serapidis illius gentis Dei. vt testatur Cornelius. Tacitus Annalium. lib. 20. sed hoc qui voluerit, credat.

ARGVM. CAP. LVI.

Regna, & Dominia Catholici Regis sunt hæreditaria, ad quorum successionem admittuntur, inter masculos primogeniti, inter fœminas masculus.

COMPENDIVM.

1 *Regna Catholici Regis hæreditaria sunt.*
2 *Regnum Aragonia hæreditarium est. nu. 3.*
3 *Regnum Maioricarum, hæreditarium est.*
4 *Regnum Lusitania, hæreditarium est.*
5 *Regnum Castella hęreditarium est.*
6 *Regna omnia Hispanię hęreditaria sunt.*
7 *Regna Neapolis, Apulię, & Sicilię, iure hęreditario deferuntur. nu. 8. 9. 10. 12.*
9 *Consi. Regni. Cum hęreditarium. intellectus.*
11 *Marinus Freccia Historiarum peritissimus.*
13 *Regna Neapolis, & Sicilię Ecclesię Romanę Feuda sunt.*
14 *Concessiones feudorum concessionum principia habuerunt, succedunt propterea in illis hęredes.*
15 *Sigismundus Rex Polonię, & Suecię, electus à populo, & proceribus omnibus spiritualibus, & temporalibus populis.*

C A P. LVI.

DOminia, status, ac Regna Catholici Regis omnia sunt hæreditaria, tam in Hispania, Neapoli, ac Sicilia, quàm alia quæcūq;: & sicuti
1 ad ipsum successorio iure† obuenerūt; vt dictū est supra. c. 46. vbi larissimè de omnibus dictum est; ità etiam ad suos hæredes transmittuntur, vt dicam cap. seq. Quoad Regna Hispaniæ esse
2 hæreditaria † exploratum est. De Regno hæreditario Aragoniæ scribit Oldrad. in cons. 94. & in cons. 95. Et de Regno Aragoniæ, & Maioricarū
3 † scripsit idem Oldrad. in consil. 251. Perr. de
4 Ancharan. in cons. 339. De Regno † Lusitaniæ. habetur in c. Grandi. de suppleud. neglig. plar. Philipp. Deci. in consil. 443. in princ. de Regno
5 † Castellæ. Andr. Barbat. in cons. 10. col. 2. & plu-
6 res ibidem. vol. 2. De omnibus Regnis † Hispanicis dicit Cardin. Alex. in c. Ius naturale. col. 3. distinct. 1. Paul. de Castro in cons. 164. Abb. Panor. in consil. 85. vol. 1. Andr. Sicul. in dicto consil. 10. col. 7. Philipp. Deci. in cons. 397. col. 2. vers. 2. principaliter. Sic etiam Hispanis legibus cauetur. in l. 2. titul. 15. partita 2. in hæc verba. *Pusieron que el señorio del Reyno heredassen siempre à quellos, que veniessen por linea derecha.* Hoc etiam tenuerunt Doctores Hispani Roderic. Suarez in allegat. 10. Michael Cifuentes in l. Tauri. 40. vers. 16. Dubitatur. vbi etiam Ant. Gomez. num. 72. vers. Primò quia succedit. Iacob. Simaneas institut. Catholic. cap. 9. nu. 262. Gregor. Lopez in l. 9. tit. 7. partita 2. nouissimè Michael ab Aguirre de success. Regni Portugalliæ. parte 1. num. 16. Cum pluribus seqq.
7 In Regnis † Neapolis, Apuliæ, & Siciliæ similiter, iure hæreditario deferuntur. Bald. in consil. 275. colum. 3. volum. 2. & ante eum Andr. de Iser. in cap. 1. in fin. De eo, qui sibi, & hæred. suis Idem Bald. in l. Cum antiquioribus. colum. 4. vers. Et quia tales. C. de iur. delib. Idem Bald. Martin. Laudens. & Cardin. Alexand. in cap. 1. de fil. nat. ex matr. ad Morg. Ias. in l. Quoties. nu. 41. C. de rei vendic. post Nicol. de Vbal. de.

succeff.ab iotestat. par. 1. col. 14. & tenent Do-
ctores huius Regni. Andr. de Isern. in cap. 1. §.
Quid ergo. in fin. de inuestitur. de re alien. fact.
qui dicit : hoc cautum fuisse per inuestituram
factam Regi Carolo I. ei, & hæredibus suis; sed
non dicit quòd ante illa tempora sic etiam ser-
uabatur in succedendo in Regno, vt ad hære-
8 des † trāsferretur: nec aduertit ad Côst. Regni.
9 Cũ † hæreditarium. vbi Fridericus Imperator.
Cum hæreditarium (inquit) Regnum nostrum
Siciliæ, cuius præclara nobis hæreditas, lauda-
biles mores suorum incolarũ consueuerit enu-
trire : quam ad hoc nemo expendit, nisi Barth.
Camerar. in cap. Impetialem. fol. 47. littera F.
de prohibita Feud. alien. per Frider. Illud ta-
10 men esse † hæreditarium tenuit Ioan. Vincent.
de Anna in Rep c. 1. nu. 171 de vassall. decrepit.
ætat. & ad longum scribit Marin. Freccia de
subfeud. Baron. lib. 3. q. 16. per totum. vbi dum
intendit aliqua noua tradere tanquàm Histo-
11 riarum peritissimus, † in Caroli inuestitura se
fundat, redditq; quæstionem inuolutam, vt ex
eius dictis nulla certa elici possit cõclusio: nec
considerauit præcedentia tempora supradicta.
Insuper consideranda sunt verba Vrbani II.
Summi Pontificis, in priuilegio inserto supra
12 cap. 53. vbi apparet eundem Pontificem † illud
hæreditarium habere. ibi (Simonem tuum filiũ,
& alios filios, & hæredes) hoc idem sentit Ca-
stellian. Cotta in Memor. §. Primogenitus. quem
sequitur Ioan. Lopez in rub. de donat. int. vir.
& vxor. §. 69. sub nu. 34. Ioan. Anton. Cannetius
Sicul. in rep. c. Si aliquem. Regni Siciliæ. in §. Et
quia. nu. 5. 6 fol. 169. & faciunt omnia notata
per Tho. Gram. in decis. Neapol. 1. licet in fine
dicat, quòd Regnum Neapoli sit Feudum Ec-
clesiæ, & quod non habeatur iure successionis,
sed ex concessione. Quo dicto nihil potest dici
13 insulsius, quia non † negamus Regnum Neapo-
lis seu Siciliæ, esse Feudum Ecclesiæ Romanæ,
transmittitur tamen ad hęredes, quia cõcessio-
14 nes aliæ Feudorum † semper habuerunt prin-
cipia concessionum, succedunt propterea in il-
lis hæredes, vt dicam. cap. seq. Sic etiam dicen-
dum est, quoad alia Regna, atq; dominia Re-
gis Catholici, vt dictum est in dicto cap. 46. in
quo de omnibus eius Regnis, ac Dominijs lo-
quuti fuimus, per lineas succedentium tradi-
tas. idcirco non oportet rem claram, aliquibus
ambiguitatum inuolucris obumbrari, & cum
per tot secula sic fuerit res deducta, nunc acci-
dat in dubium reuocari.

Nec est speculationis huiusmodi tractare,
aut scribere de Regnis, in quibus datur electio,
quia nullũ est Regi Catholico in suo Imperio
simile, vt est Regnum Poloniæ, cui nũc optimè
15 moderatur Serenissimus † Sigismundus Rex
Poloniæ, ac Suetiæ, quorum Regum electio ad
primores quosdam Regni proceres, spiritua-
les, temporales, Senatum, populumq; Poloni-
cum spectat. vt monstrat pluribus in locis Mar-
tin. Cromer. in Histor. Polonica. descripta post
Albert. Cranti in Vuandalia.

ARGVMENT. CAP. LVII.

In Regnis Catholici Regis, etiam fœminæ succedunt. Agitur incidenter de lege Salica apud Gallos, & multa circa illam noua aperiuntur.

COMPENDIVM.

1 *Regna Catholici Regis ad proximiores transmittuntur.*
2 *Regna Hispaniarum transmittuntur ad successorem Primogenitum, etiam ad fœminas. nu. 23.*
3 *Mulier etiam primogenita admittitur ad successionē Regnorum Regis Catholici. nu. 4.*
5 *In Regno Neapolitano, & Siculo succedit primogenitus, & primogenita, seruata sexus prærogatiua, vt semper masculus fœminam excludat, num. 7.*
6 *Intellectus Const. Regni, Comite.*
Intellectus Const. Regni. Comitibus.
Intellectus Const. Regi. In aliquibus.
Intellectus Const. Vt de successionibus.
Intellectus c. Regni. Considerantes.
8 *In Regno Hungariæ similiter succedunt Primogeniti masculus, & fœmina data sexus prærogatiua.*
9 *Regnum sui natura est quid indiuisibile.*
10 *Regi per vnum melius est.*
11 *Regnum diuisum desolatur.*
12 *Regnũ indiuisum, & solidum, tutius, & securius est.*
13 *Diuisit Deus inimicos Dauid.*
14 *Diuisio Regni fuit comminata Balsasar filio Nabuchdonosor.*
15 *Diuisionis Regni Iudeæ inter Aristobolum, & Antigonum mala.*
16 *Macedoniam, ne quando in eos caput attolleret, Romani diuiserunt in quatuor partes.*
17 *Gallia dum fuit in quatuor partes diuisa, magnum sentijt detrimentum. num. 19.*
18 *Numidarum Regno diuiso, à Iugurtha attritus Adherbal.*
20 *Diuisio Regni Polonici facta per Boleslaum III. Regem, bellorum causa fuit. num. 21.*
22 *Primogeniti Regna, alij vitâ, & militiâ recipiant.*
24 *Galli ex lege Salica à Pharamundo Rege facta, fœminas excludunt à Regno.*
25 *Legis Salicæ conditores qui?*
26 *Ius diuinum fœminas ad successionem admittit, defectu masculorum. num. 27.*
28 *Lex omnis facta contra ius diuinum est nulla.*
29 *Legis Voconiæ dispositio qualis?*
30 *Caroli de Grassano error.*
31 *Ius naturale æquilibrio admittit Mares, & fœminas ad successionem.*
32 *Lex. 12. Tab. sine discretione admittit cognatos ad successionem.*

Lex

33 Lex Solonis erat, vt cuilibet liceret successionem suam dare, si filios non haberet.

34 Patri æquè successisse fœminas, & mares lege 12. Tabul. quæ refertur.

35 Iure nouissimo Codicis, & authenticorum, fœminæ ad succedendum admittuntur.

36 Lex Salica fuit facta apud Sicambros.

37 Franci Rhenum incolentes.

38 In Regno Galliæ successit quandoque fœmina, nu. 39.

40 Nauarræ Regnum datum fuit Ioannæ, & Carolo.

41 Odoardus III. Rex Angliæ ex persona matris Isabellæ prætendit Regnum Galliæ.

42 Angli quando victores, & Galli victi.

43 Odoardus Regni Gallici titulo se ornauit.

44 Catherina Caroli Sexti Gallorum Regis filiæ pactis conuentis in matrimonio Henrici V. Regis Angli fuit pacta Regnum Galliæ sibi dari. nu. 47. 48. 49.

45 Henricus Angliæ Rex Catherinæ filius ex persona matris Angliæ, & Galliæ Rex fuit.

46 Carolo Sexto Bituritenses tunc temporis solum paruerunt.

Capitula matrimonialia Catherinæ dum nupsit Henrico V. Angliæ Regi, lingua gallica, num. 47.

49 Catherina Lutetiæ coronata Regina Galliæ.

50 Carolus VII. Galliæ Rex perfidia occidit Ioannem Ducem Burgundiæ. num 53. 54.

51 Caroli VI. edictum, ne quis pro Galliarum Regente Carolum Septimum agnoscat, cum proscriptione, & declaratione proditionis facta contra Ioannem Ducem Burgundiæ. num. 53. 54.

52 Henricus V. Rex Angliæ, fuit Rex Galliæ coronatus. Henricus Quintus Rex Galliæ, & Angliæ erexit studium Cadomense.

55 Simon Pollitius Compeodianus, quia dixit, Potiora esse iura Regis Angli, quam Philippi Valesij in Regno Galliæ, truncatis manibus, pedibusq; fuit Cruci positus.

56 Gallia infatuata, lege Salica.

57 Legis Salicæ verba, quæ de Regno Galliæ non loquuntur.

58 Terra Salica, an dicatur terra quæ adhæret coronæ.

59 Lex Salica loquitur de terra Fràcia oriẽtalis. nu. 64.

60 Salica vnde dicta? nu. 61. 63. 65. 67.

62 Terra Salica inter Massilienses, & Ligures.

63 Salij qui fuit? num. 64. 68.

66 Salix dicitur frugiperda.

69 Intellectus c. 1. de filijs natis ex matrimon. ad Morganat.

CAP. LVII.

PEr ea, quæ in præcedenti capite scripsimus,
apparet Regna Catholici Regis esse hæredi
1 taria, † & idcirco ad proximiores hæredes il-
la transmitti: in quo firmando sufficerent suc-
cessiones, & transmissiones factæ per tot anno-
rum sæcula, vt latè descripsimus supra cap. 46.
Et cum sic legitimo annorum curriculo fuerit
obseruatum, id sufficeret. arg. l. de interpræta-
tione. ff. de legib.

Deferuntur autem Regna Hispanica ad suc-
2 cessorum Primogenitum. vt de eis † sentit Ol-
drad. in consil. 94. 95. & 231. Alberic. de Ro-
sat. Statutor. par. 1. quæst. 144. idem Alberic. in
l. Donationes quas. circa princ. C. de Donat.
int. vir. & vxor. Anchar. in consil 389. Castrens.
in consil. 164. & Panor. in consil 85. vol. 1. Andr.
Sicul. in consil. 10. volum. 2. Deci. in consilio
397. & 413. Et si non adessent, etiam mulier
3 primogenita † admitteitur, ijs masculis deficiẽ-
tibus, quod expressè cauetur per leges eiusdẽ
Regni Partita. 2. tit. 15. l. 2. Ijs verbis. *Que el Se-
ñorio del Reyno no lo ouiesse sino el hijo mayor, e por-
ende establescieron, che hijo Varon no ouiesse; la hija
mayor muriesse ante que heredasse, si dexasse hijo, ò
hija, che ouiesse de su muger legitima, que à quello,
ò quella lo ouiesse, e no otro ninguno.* Quæ nil aliud
dicunt, nisi quòd Dominium Regni non sit, ni-
si filij maioris, & si filium non haberet, filia ma-
ior, tamquam hæres succedat in Regno, & si fi-
lius maior moreretur antequàm in Regno suc-
cederet, si filium relinqueret masculum, aut fœ-
minam ex legitima vxore, quòd filius, vel filia
4 † succederent, & nemo alius. quod probarunt
Michael Cifuentes. & Anton. in d. l. Tauri. 40.
& post eos ad satietatem Lud. de Molina de Hi-
spanor. Primogen. lib. 1. cap. 1. & 11. vbi tractat
quæstionem, si nascerentur duo eodem tempo-
re, si filius primogeniti præcedit secundogeni-
tum? si admittuntur transuersales deficiẽtibus
descendentibus? si successio durat perpetuo? si
attenditur proximitas vltimi decedentis, an
primi inuestiti? & alia complura, quæ possunt
apud illum videri.

Eodem itidem iure, atq; vsu, vtimur in Re-
gno Neapolis, & Siciliæ, vt primogenitus succe
dat, siue masculus ille sit, siue fœmina, seruata
sexus prærogatiua, ità quòd Masculus semper
5 fœminam excludat: † ità, & pro vt diximus de
successione Regnorum Hispaniæ. vt scripsit
Andr. de Iser. in c. 1. De eo, qui sib. & hæred.
mascul. & voluit Francisc. Curt. de Feud. par.
3. in princip. Fallent. 8. vbi dicit, de Regno Si-
ciliæ, & est expressum in Regno per iura eius-
6 dem regni: vt in Const. Comite. † Const. Comi-
tibus. Const. In aliquibus. & in Const. Vt de suc
cessionibus. & in c. Regni. Considerantes. & de
7 eiusdem † Siciliæ Regno scribit Cannetius, in
Rep. c. Si aliquem. Regni Siciliæ in verb. Fran-
corum. fol. 67. & iterum in d. c. Et quia. fol. 269.
Gemin. in c. Grandi. col. 2. de suppl. negligent.
Prælator. in 6. Io. Lecerier. de Primogenitur. q.
19. nu. 5. Paris de Puteo de finib. feudor. ca. 35.
incip. An in bonis. nu. 1. Et in cap. 40. Nunc vi-
dendum. fol. 176. Io. Thom. Minadous in rep.
Const. In aliquibus. Notab. 3. nu. 130 Nicol. de
Neapoli, & Io. Ant. Niger in d. c. Regni. Consi-
derantes. Marin. Freccia de subfeud. Baron. li.
1. cap. De origin. feudor. num. 88 89. & lib. 3. q.
16. Petr. Rebuff. in declarat. feudor. Diuisione

15.

15.num.33. Iacobin. de sanct.Georgio in Inue-
8 stit.feudor.§.In feudum.nu.31. Simile † est in
Regno Hungariæ,vt habetur in cap. Licet ext.
de voto,

Optimum est,quòd Regnum non diuidatur,
cum Regnum sui natura Feudum sit indiuisi-
9 bile, quia † contradiceret publico bono. c. In-
tellecto.de iureiurand.d.c.Licet.de voto. & di
cit Fridericus in d.c.Imperialē.§.Prętereà Du-
catus.de prohib.feud. alienat. per Frider. Do-
ctor.in d.c.Licet. Tiraquell. de primogenit. q.
4.nu.13. Oldrad. in consil.131.Lud.de Molina
de Hispan primog.lib.1.c.11.nu.6.par.1.Iacob.
de Ardizon.in Summa feudal.cap.7.vers.Quo-
dam est etiam.Io.Berber.in Viator.iuris.par.2.
tit.de feud.nu.25.cum pluribus seq.Iacobin.in
d.§.In feudum.diuis.11.Curt. Iun.in tract.feu-
dor.par.4.q.40.Iacob. Aluarot.inter cons.Neui
zan. consil.60.nu.4.6. & Petr.Rebuff.in decla-
rat.feud.num.25.26.diuision.12.

Rationes plures à Doctoribus adducuntur,
10 sed ex omnibus illa sufficit,quòd † melius est
regi per vnum, & quia vires vnius regni vnitæ,sunt fortiores. Primum caput respicit regi-
mē Monarchicum,& vnius Principis,quod om-
nibus esse melius,atq; vtilius probaui supra c.
3. ad quod me referam,ne idem in medium re
ducam. Alterum caput respicit Dominum, &
subditos, ne in plures partes Regnū diuisum,
11 desoletur, † iuxta dictum Christi Matth. cap.
12.& Lucæ cap.11. Et habetur in d. c. Intelle-
cto. & voluit Innocent.in d.ca.Licet. Solidum
12 enim, atque † indiuisum regnum, tutius,atq;
securius redditur, & iura Maiestatis in vno
sunt maiora, & tāquàm duplicatus funiculus,
difficile rumpitur.Ideo,dū Iacob ventura præ-
diceret filijs, Simeon, & Leui appellauit vasa
iniquitatis bellantia,& dixit:Maledictus furor
eorum,quia pertinax; & indignatio eorū,quia
dura. Diuidam eos in Iacob, & dispergam eos
in Israel. Hinc Dauid, cum percussisset Phili-
stheos,lætatus est dicens. lib.1.Paralipom. ca.
13 14. Diuisit Deus inimicos meos. † per manum
meam,sicut diuiduntur aquæ. Et iterum roga-
uit Dominum, vt inimicos suos diuidat idem
Dauid Psal.16.Domine à paucis de terra diui-
de eos in vita eorum. Adeo quòd diuisio re-
gni ruinam,& translationem prædicit. Et ideo
eum Balsasar Nabuchdonosoris filius interpre
tari fecisset à Daniele scripturam in muro scri
ptam, MANE, Thecel,Phares, malum illi præ-
dicens. Phares, inquit, diuisum est regnum
14 tuum,& † datum est Medis,& Persis. vt patet
Daniel. cap.5. Sic etiam diuiso Iudææ Regno
inter Aristobolum regem, & Antigonum fra-
trem,cum maximo Regni,& subditorum detri
15 mento, Antigonus † ab Aristobolo fratre oc-
cisus est. Ioseph.antiquit.Iudaic.lib.13. ca.19.
Romani,nequando Macedonia simul vnita,cō-
tra ipsos, caput attolleret, nihil melius puta-
runt, quàm vt illam in quatuor partes diuidé-
16 rent (authore Liuio,) & quatuor † vrbes cō-
stituerent;quarum vnicuique parti, vna caput
esset. Vrbes fuere Amphipolis, Pella, Thessalo-
nica, & Pelagonia. Magnum sentijt Gallia de-
trimentum,cum fuit in quatuor partes diuisa:
17 dum † Lothario Gallia,Pipino Aquitania, Lu-
douico Bauaria obuenit,de quib⁹ Paul. Æmil.
& Io.Tilius in Chronico Galliæ. Carolus Sigo-
nius de regno Italiæ. li.4. Eodē modo diuiso
18 Numidarū regno, inter Iugurthā,† & Adher-
balem,attritus à Iugurtha Adherbal, vt est au-
thor Sallustius in Iugurthino. Sic iterum factū
19 de Gallia.Nā † Clodouęo mortuo,quatuor filij
in quatuor partes regnū diuiserūt: Childeber-
tus enim Rex Parisiorū;Clodouęus iunior,quē
Clodomirū alij vocant, Aurelianorum; Clotha
rius Suessionum, & Theodoricus Metensium.
vt docet Aemil. in Clothario. Aimoinus lib.2.
Gregorius Turonens.lib.3. Ioan. Lecerier. de
primogenit.lib.1.quęst.11.conclus.3.nu.25.Sic
postmodum ijs extinctis, Clothario solo super
stite, huic alij quatuor filij succedunt,& simili-
ter Reges omnes fuere. Cherebertus, quē alij
Aribertum vocant, Parisiorum; Chilpericus
Suessionum,Gontrannus Aureliorum,& Sige-
bertus Metensium, vt ijdem sunt authores. &
Aimoinus lib.3.Gregor.Turonensis lib.4. & Io.
Lecerier, vbi supra. nu. 25. Boleslaus III. Rex
20 Poloniæ, æquis portionibus Regnū † quatuor
filijs diuisit, nec aliquid Cazimiro filio iuniori
reliquit, sed summam rerum ad Vuladislaum
natu maiorem esse statuit. Cæteros verò tres
filios Boleslaum, Crispum dictū, Mieceslaum,
& Henricum ex æqua portione diuisit. Vnde
grauissima ex partitione bella suborta sunt.
Vuladislaus enim natu maximus, Craccouien-
sem, Siradiensem, Lenciciensem, tractū habuit,
ac Silesiam. Boleslaus, Massoniam, Cuiauiam,
Culmēsem, ac Dobrinensem. Miecislaus, Gnes-
nensem, Posnauiensem, Calissiensem, & Pome-
raniam. Henricus Sendomiriensem. Cazimirus
sine portione, apud Vuladislaum educandus
datur. Miris idcirco bellorum conflictibus Po-
21 lonorum Imperium † est agitatum, vt scribit
Martin. Cromerus Histor. Polonicæ lib.5.& 6.
Ex ijs paucis exemplis (quia omittimus alia, q
ad rem facerent) patet, quàm bene consultum,
vt regna apud vnū permaneant indiuisa. Alijs
22 verò Principum filijs concedenda est † rerum
quædam conueniens copia, vt vita militia, vel
Appanagium, vt apud Gallos. de quo loquuti
sumus de Compromiss.§.2.glos.1.nu.119.cum
pluribus seq.& aliquid per Ioan.Thom. Mina-
doum in decision.Neap.3.

In regnis Hispaniæ etiam fœminas succe-
23 dere clarum est, & fatentur etiam exteri, † vt
Franscisc. Connanus Comment. iuris ciuil.lib.
1.ca.8.num.7.in fi. Sic etiam in omnibus alijs,
per ea quæ ex singulorum Dominiorum regia

Ca-

Catholici successione amplissimè tradidimus supra.cap.46.

Abborret Gallorum Imperium,hāc mulierū in eisdem Regnis successionem,ex vulgatissima apud illos lege Salica,quam fecisse Phara-
24 mundum † Primum Galliæ Regem,in anno decimo sui Regni,scribit Robert. Guaghin.lib.1. cap.3.Paulus Æmil. in Histor.Galli.lib 8.in Ludouico Hutino. licet Ioannes Tilius in chronico Regum Galliç,dicat fuisse factam in anno tertio.Eius legis meminit Iacob.Aluarot.in c. 1.§.Mulier. Si de feud. fuet.controuers.Io.Lecerier.de Primog.lib.1. q.22.nu.4. cum plurib. seq.Guliel.Benedict.in cap.Raynutius.in verb. Duas habens filias. num.74.& 75.& in verb. Et vxorem nomine Adelasiam.num.30. de testam. Carolus de Grassal. Regal. Franciæ. lib. 1. iure 17. Marc.Ant. Peregr. de iure fisci. tit. De his, qui iura Fiscal.bab.nu.49. Io. Ferald.de iurib. & priuileg.Reg.Franc.priuileg.20.Dicunt legē hanc per quosdam peritissimos Sicambros fa-
25 ctam fuisse,Pharamundo † mandante, vocatos Vuisogastem, Bodogastem, Salogastem, & Lozogastē. vt dicunt Carol. de Grassal.& Ferald. vbi supra. quorum ante ipsos meminerat Ado Viennensis Chtonicorū Ætate 6. in anno 375. vbi illos nominat Vuisouastum, Vuisogastum, Attogastum, & Salegastum. Sed non meminerunt Adonis, tatione, inferius dicam. Ab his dissentit Stephanus Forcatulus de Gallorū Imperio.lib.5. apud quem vocantur, Morganns, Egybus, Solegasus, & Atrogasus, de hac lege Salica fit mentio in c.1. de fil. natis ex matrim. ad morg.cōtract. & in capitulis Catoli Magni, tit.de Allodijs. cap.62. Et meminit Iacob.Ardizon.in summa feud.cap.137.

Illa tamen lex Salica,qnam ipsi dicunt, & si aliena res sit, & ad nos minimè pertinens, vt tamen videamur iure moueri, ex infrascriptis diceremus, nec in Gallia seruaudam fuisse.

Primò,quia illa est contra ius diuinū, quod
26 permittit successionem etiam filiabus † fœminis,defectu masculorum. vt patet Numeri cap. 27.vbi de filiabus Salphaad dicitur. Retulitq; Moyses causam earum ad iudicium Domini, qui dixit ad eum: Iustam tem postulant filiæ Salphaad: da eis possessionem inter cognatos patris sui, & ei in hæreditatem succedant. Et deinde Deus legem sanciens generalē subiungit. Ad filios autem Israel loqueris hæc.Homo
27 cum mortuus fuerit † absq; filio,ad filiam transibit eius hæreditas.Si filiam non habuerit,habebit successores fratres suos. & iterum idem cauetur Numer. cap. 36. & Iosue. cap. 17. Sed
28 omnis lex facta † contra ius diuinum est nulla.vt latè cōclusi de Magistratuum Edictis. lib. 2.cap.1.ergo & cæt.Huic capiti concinit illud, quod scriptum est de lege Voconia,quam suadente M. Catone,tulit C.Voconius Saxa trib. Pleb. vt post Ciceronem, & alios dixi in cons. 49.nu.59. Centur.1. hac lege statutum erat,ne
29 quis † hæredem mulierem instituerer: cuius iniquitatem in loco supra allegato tetigi, ex Augustino de Ciuitate Dei.lib.3.cap.21. Inter primum (inquit) & secundum Punicum bellum, legem Voconiam esse latam, ne quis hæredem fœminam faceret, ne vnicam quidem filiam:qua lege (ait)quid iniquius dici,aut cogitari possit, ignoto.Sequitur Anton. August. in Voconia. Vnde grauiter mirot,cur Carolus
30 † de Grassalio Regal. Franc.lib.1. iur.18. pro lege Salica, allegauerit text. Numeri cap.27. cum dicat pęnitus contra legem illam.

Secundò eadem lex est contra ius naturale, per ea,quæ dixi in dicto consil.49.nu.68.Quia
31 † æquilibrio, & Mares, & fœminas ad parentum successionem optima ratione vocari, perspicuum est:nā naturale ius,Agnationis,& cognationis discretionem facere minimè potuit.

Tertiò eadem Salica lex,est contra leges.12.
32 Tabul.quæ nulla sexus discretione† adhibita, cognatos ad successionem admittit. vt post alios tradidit Anton. August. in d. l.Voconia. Sed & prius Solonis lex erat.Cui voluerit quis,
33 bona sua dandi, nisi filios † habeat, ius esto: quam etiam ad fœminas porrigi ex Demosthene cēsuit Patdulphus Prateius.in l.Solonis.11. & l.13.dixit ex eadē lege intestato patri æquè successisse fœminas,ac mares, Idem Prateius.
34 In 12.tabulis autem ita † erat, Filia vti patri, ità defuncto viro,hæres estò.

Quartò est contra ius nouissimnm Codicis,
35 & Authenticorum,quibus fœminę † admittuntur.l.Maximum vitium.C.de liber.præteritis.l. lege duodecim tabularum.C. de legit. hæred. §.Reliquum. authent. de Hæred.ab intestat.venientib. cum alijs similibus adductis per Ludouic. de Molina de Hispan.Primogen.lib 3.cap. 4. num.2. 3. par.2.

Quintò eadem lex Salica nō fuit facta inter
36 Gallos,nec pro eodem Regno.Fuit enim† cōposita apud Sicambros,qui sunt Germaniæ Populi.vt scribit Strabo. lib. 14. ab vtraq; Rheni parte incolentes: de quibus optimè scribit Albert.Crantius in Vuandalia. lib.2. cap.3.Vnde non fuit facta pro Regno Gallico. Quod probatur ex scriptis per Adon.Viennens. Ætate 6. Valentiniani (inquit,) & Valentis tempore,rebellantes Alamannos,Franci inter Danubium, & Meotidas Paludes, iuncti Romanis, superauerunt. Francos lingua Attica, Valentinianus Imperator à feritate dicti, atq; audacia appellari primus voluit, qui post paulūlum cum tributa Romanis negarent,ac Romanorum impetum ferre non possent, egressi à Sicambria, peruenerunt in extremas partes Rheni fluminis in Germanorum oppida; ibiq; aliquot annos cum Principibus suis Marcomiro, & Sunnone resederunt. Vbi primum Regem Pharamundum sibi constituunt,legibusq; se subdūt, quas

quas priores eorum, Vuisouastus, Vuisogastus, Abogastus, & Salegastus inuenerunt. Hæc Ado. Ex quibus percipitur legem illã, si qua lata es-
37 set, apud Francos Rhenum incolentes † factã extitisse, & neutiquam probari, ac vllibi scriptorem reperiri, fuisse pro Gallici Regni successione per latam.

Sextò, in successione Regni Gallici, contrarium fuit obseruatum, quia in eo successit foe-
38 mina, & † quantum ex Historicis percipere potui à principio sic seruatũ extitit: Mortuo enim Clodione Crinito sine hæredibus Masculis, sed solum fœminis, & ex fœminis alijs masculis, omnes successerunt in Regno, & ob ætatem minorem, delata fuit tutela, & cura Dominij Maroueo, de quibus ità scribit Francisc. Belforestius Magnorum Annalium. lib. 1. cap. 4. Tomo 1. in lingua Gallica. En l'an Donc de grace. 448. Meroue fuit faict tuteur, & regẽt, & des enfans, & des terres, & subiects de Clodion. idest; In anno igitur gratiæ 448. Merouæus factus est tutor, & rector, cum filiorum, tum etiam terrarũ, & subditorum Clodionis. hæc Belforestius. Et tamen prius cap. 1. dixerat, Clodionem absque mascula prole decessisse: quod si verum est Meroueum non fuisse filium Clodionis, (de quo latè dixi supra. cap. 4.) vbiq; à principio delatum est Regnum Galliæ ad fœminas, cum tamquam ipsarum Rector, & tutor administrasset. Similiter dũ moritur Ludouicus Hutinus Rex Galliæ, reliquit Clementiam vxorem, quæ grauida erat, peperitq; puerum Ioannem, qui intra dies octo moritur: in cuius morte, aspirabat ad Regni successionem Ioanna Hutini filia pupilla, ex prima vxore Margarita filia Roberti Ducis Burgundiæ, quam defendebat Otho Dux Burgundiæ Auunculus: vnde vt cæssarent discordiæ, Philippus Lõgus Regnum obtinuit, cum desponsasset primam eius filiam eidem
39 Othoni Duci, ob quorum † matrimonium corruptus Otho, causa fuit, vt Ioannæ pupillæ inter morerentur iura. Hæc eadem Ioanna nupta est postmodum Carolo Comiti Eburonum, ne plus pro Galliæ Regno, Philippo Longo contradiceret, quasi transactionis quodã iure, Ioãnæ, & Carolo Nauarræ Regnũ datum fuit, qua
40 † transactione, quieuit. Philippus Pulcher demum Galliæ Rex, habuit filios Ludouicum Hutinum, Philippum Longum, & Carolũ Pulchrũ, & Isabellam. Mortuis itaque Hutino primogenito, Longo secundogenito, & Carolo, Isabella nupserat iam Odoardo. II. Angliæ Regi, ex qua natus est Odoardus. 3. qui ex persona Isa-
41 bellæ † matris, mortuis patruis, prætendit Regnum Galliæ ad se spectare, bellumq; mouit, quod per temporum interualla, circiter centũ annis durasse, scribit Iacob. Meyer. Annal. Flãd. lib. 12. in anno. 1335. Quod bellum malè cessisse Gallis, scripsit ẽ nostris Bald. in l. 1. num. 3. ff. de Senatorib. vbi loquitur de hac successione Odoardi nati ex filia Regis Galliæ, dicens: Et si malè successit Regibus Francorum, fortè fuit propter aliam causam, quæ erat in mente Diuina. Adeo quòd Bald. (quem Doctores Galli pro eorum opinione adducunt) fatetur Anglos
42 Victores, & Gallos † victos, ex mente Diuina: credo illum dicere voluisse ex causa, Philippi Pulchri, qui tam infestus fuerat Ecclesiæ, & contemptor Summi Pontificis, & eius clauium. & Bald. allegat etiam Antonius Corset. de potest. & excell. Regia. q. 66. sequitur Carolus de Grassalio Regal. Franciæ. lib. 1. iure. 17. Licet ipsum alleget Baldum pro sua opinione. Hinc idem
43 Odoardus, Regni † Galliæ, & Angliæ titulo se ornauit, vexilla, signa, ac numismata, & monetam Liliatam cõfecit. vt est author Paul. Æmil. Histor. Gallic. lib. 8. in Philippo Valesio. & Meyerus. lib. 12. in anno 1339. Similiter Catherina Caroli VI. Gallorũ Regis filia, Henrico V. An-
44 glorum Regi, dum † nuptui tradita est, pactis cõuentis deferebatur ad eos Regnum: de quo Guaghinus in Carolo VII. sic inquit pactũ fuisse. Vt si superstite Henrico, vita decederet Carolus VI. Franciæ Regnum Henricus adiret: sin contra, idest, quòd Henricus prædecederet, & ex Henrico virilis proles superstes esset, Carolo deficiente, Henrici filius, Franciæ Principatum haberet. Mortuo demũ Henrico, alter Hen
45 ricus eius filius in Ciuitate † Parisiensi. Regiũ sibi Galliæ nomen assumpsit, & ex inde Galliæ, Angliæq; Rex, publicis, priuatisque literis, & Forensi sigillo, monetaq;, quam nouam cudi fecit, appellabatur. Et iisdem temporibus Caro-
46 lus VI. iam dictus Bituricensis † tantum Rex, cum ei tantum Bituriges parerent, nominabatur. De his etiam Paul. Æmilius lib. 10. in eodẽ Carolo VI. Præterea (inquit) in Tricassibus, Catherina, patre (qui nec sui, nec Regni, nec mentis potens foret) nihil detrectante, nubit Henrico his legibus, vt Rex genet, si socero superstes fieret. liberive ex Catherina procreati in Regnum Franciæ succederent. Interea rem Francicã administraret gener Anglus, Rectorque Frãciæ diceretur. Hoc idem dicit Michael Ritius de Regibus Galliæ. libro 3. Carolus de Grassalio in dicto iure 17. & nouissimè Petr. Greg. sintagmat. iuris vniuers. lib. 45. ca. 4 nu. 10. & Francisc. Hotoman. in disputation. feudistica. cap. 7. refert, ex Enguerrantio Gallico Historico in lingua Gallica. Itẽ que apres nostre trespas les dicts Princes, & Barons, & Estas de Frãce Seront feaux hommes, & liges du dit Roy Henry nostre fils, & hoir, & iceluy nostre fils Leur Seigneur Souuerain, & Lige, & Vray Roy de France sans aucune opposition. Quæ latinè sic sonant. Post nostrum ẽ vita excessum,
47 Principes, Barones, & status Frãciæ, erunt † fideles homines, & ligij, prædicti Regis Henrici, filij, & hæredis nostri. Idemq; filius noster erit summus Princeps, ac Dominus Ligius, & verus Fran-

Franciæ Rex ſine vlla controuerſia. De quo
Ioannes Tilius in Chronicis Galliæ, in anno
1432. inquit: Henricus Sextus ex Anglia tradu
ctus in ptimario Lutetiæ Templo, Francię Rex
coronatur. Et Iacob. Meyerus Annal. Flandriæ
lib. 16. Cathetina (ait) filia Caroli, Henrico Re-
48 gi † deſpondetur, in illamq́; & legitimos eius
hæredes, ius Regni transfertur, exhæredato
Carolo Pontacenſi, omniq́; ſexu virili Capeti-
ci Stemmatis. Et iterum poſt pauca. Regina Ca
49 therina † ex Anglia redit Lutetiam ad Regem,
coronaturq́; maxima pompa. Omnis nobilitas
deſerto Carolo Rege, Henricum reſpicit, ad
Henricum cõfluit. Carolus agit inſtar hominis
priuati, relictus ab omnibus, vnde grauiter do
lebant plures cordati. Hæc Meyerus. Nec ab
re, aut iniuſtè Carolus Sextus, Carolum Pon-
tacenſem Septimum, tunc Delphinum exhære
dem fecit, eumq́; per ſuum edictum, tamquàm
latronem, damnaſſet, ac proſcriptum declaraſ
ſet, ob facinus, ac parricidium commiſſum in
50 Ioannem † Ducem Burgundiæ, quẽ ſub collo-
quij ſpecie, contra pacem, ac fidẽ iureiurando
firmatã, ac pluribus vicibus iteratam, Monſtro
lium arceſsiſſet, illum ob fidem iuratã, nihil ta
le facinus arbitrantem, miſerè ibidem occidit.
Edicti autem verba hoc demonſtrant, quæ ità
deſcripſit Meyerus in loco ſupra allegato. Ita-
que edicit Rex, ne quis pro Regẽte Galliarum
51 † Carolum illum agnoſcat, ſed tamquàm dam-
natum, & proſcriptum latronem, omnes exti-
ment, qui tam inhumaniter, tam atroci latroci-
nio, pacem omnem ſuſtulerit, omnem concot-
diæ mentionem extinxerit, ſpecie boni, ſpecie
pacis, prætextu obliuionis æternæ iniutiarum,
velamine abolitionis, tam lõgæ ſimultatis, ſub
vmbra fidei, tantam, auſus ſit committere per-
fidiam: cui quidem perfidiæ non modo in Gal-
lijs, ſed in nullo orbis terrarum tractu, ſimilis
poſſit inueniri. Victos hic omnium ſeculorum
atrociſſimos dolos, ſi quis cũ hac perfidia com-
ponere quampiam aliquam memoria ſtudeat,
operam certè illum omnem ſuam ludere. Nam
hanc non inter Ethnicos, ſed eos, qui ſe Chri-
ſtianos dicunt, factam, centies Chriſtus in te-
ſtem vocatus, centies, ſi falleret, Regnum cęlo-
rum, pars Paradiſi cęleſtis, renunciata, remota.
Centies ipſe Chriſtus, niſi fide agerent, abnega
tus, partiq́; ipſius vale dictum. At Deo Opti-
mo Maximo nullam eſſe grauiorem perfidiam,
quàm quæ ſub pietatis, religionis, ac fidei præ-
textu, ſub mente hypocritica, ſub ſimulatione
nephanda, committitur. Iudæ proditoris Caro
lum perditiſſimum eſſe diſcipulum. Non poſſe
illi hærere, non poſſe eius tutari partes viros
vllos nobiles, aut probos (quicunque ſint) niſi
ſuam nobilitatem, & honorem prorſus commit
tant, commaculent, infament, atq; in æternum
proſtituant, niſi ſures, latrones, per iuri, ſidefra
gi, omniq; honore caſsi, velint vnà cum ſua po-
ſteritate appellari, & habeti. Cõſtare, omnibus
modis, omnium grauiſsimæ eſſe reos perduel-
lionis, quotquot conſcij ſint tam nephariæ, fæ-
dæ, & abhominandæ perditionis: omnem ſi ſal
lerent, eccleſiæ cohertionem, cenſuras, anathe-
mata ſibi eſſe præcatos: feſelliſſe turpiſsimè,
prodidiſſe perfidiſsimè: extra ergo omnem ec-
cleſiam, reiectos eſſe, repulſos ab omnibus, ſa-
cris abſtentos, excommunicatos, anathemati-
zatos, ipſosq́; eſſe anathemata vniuerſos. Nec
in Cœlo, nec in terra partem habere vllam, aut
locũ. Omnia commiſiſſe, omnia ſuis ipſorum
votis, præcationibus, conceptisq́; ſalſiſsimis iu
ramẽtis, perdidiſſe, repuliſſe, & abnegaſſe. Deo
Cteatori ſuo, Chriſto redemptori ſuo, fœdiſsi-
mè eſſe mẽritos, Spiritui ſancto pacis præſidi,
pacis cuſtodi, pacis conciliatori, mendaces, &
execrabiles eſſe inuentos, cum vt ſocordem,
& veſanam ſuam, omnibus ſeculis inauditam
per ſecerint proditionem, nullam cum Cęlo,
nullam cum Chriſto, nullam partem cum Deo
habere, præeligant, æquum eſt, iuſtũ eſt, par eſt.
Nec vllam in hoc Regno partem obtineant.
Cenſemus itaq́;, ac iudicamus, prædictum Ca-
rolum, qui ſe falſo audet adhuc ſe nominare
Delphinum, omnesq́; eius ſęderatos, atq́; per-
nitioſos latrones, omnibus ſuis ditionibus, do
minatibus, ac Cliẽtelis per totum hoc Regnũ,
per totum hunc Chriſtianum orbem, prorſus
excidiſſe: illa omnia vacare, alijsq́; eſſe diſtri-
buẽda. Quòd ſi ſubmiſsis clam percuſſoribus,
Ducem interemiſſent, multò tolerabilius vide-
ri poſſet eorum facinus. Videri poſſet Burgun-
dio tallionem accepiſſe ab Aurelianenſi Cęſo;
quãmq; vt id faceret, multæ, & graues cauſæ
hortabantur. At nunc intollerabilem, atq́; irre-
miſsibilem eſſe eorũ perfidiam. Vocarãt enim
multis Nancijs Ducem ad commune cõſilium,
ad commune Regni commodum, pro ſalute (vt
dicebant) Reipublicæ. Venit Dux bona fide, ne
Reipublicæ de eſſe videretur, ne Delphino mi
nus parere putaretur, ne pacem ſugiſſe quoli-
bet modo diceretur, ad omnia quæ Delphinus
imperaſſet, præſto, ac paratus. Igitur cum nullo
vnq̃ iure, memoratus Carolus Pontacenſis, ad
ſoliũ Regni, ad ius coronæ, aſpirare vlra poſ-
ſit, cum pro reiecto, pro damnato, à rerum na-
tura, à Deo, à parẽtibus omni ratione ſit; æquũ
eſſe, vt in æternum, iſto ſua ſpoliato hæredita-
te, Anglorum Rex Henricus, pacis, ac quietis
gratia; quæ alioqui nullo poſsit modo parari;
Rex Gallorum pronuncietur, filiam Caroli Re
gis vxorem ducat. Patricidæ, quia nihil quàm
cruciarij ſunt, vbicũq; inuenti, vbicunq; capti,
crucibus, patibuliſq́ue ſuffigantur: quotquot
nephariæ proditionis rei, comperiantur, ſimul
quotquot illis adhærere, vel auxilij quicquam,
aut fauoris præbere audeant. Quamq̃ Delphi-
nus iuuenis adhuc eſſet, exceſsit tamen eius
Veſania, & prauitas ingenij omnẽ ætatem, plus
om-

omnibus dolosus,& perfidus ad decipiendum nostrum cognatum fidelissimum, Ducem Burgundię,arguitur. Datum Trecis die 27. Ianuarij 1419. Regni nostri anno quadragesimo. Vult tamen esse data in anno 1410.ob errorem Typographorum,quia pax erat antea inita,sub die 29. Iulij 1419.delictum verò patratum fuit post pacem,& inde factum fuit edictum in mẽse Ianuarij anni sequentis 1420. Posui totum huius edicti tenorem, pro eis,qui in promptu historicos non habent;ac etiam,quia patet pu blicè declaratum Henricum V.Angliæ Regem, fuisse & Galliæ successorem,ob vxorẽ.Sic postmodum Henricus VI.vt supra dixi,ex Tilio,& alijs Historicis,Henrici V. filius in anno 1432.
52 fuit Rex Galliæ coronatus;† erexitq; studium Cadomense in Normandia in anno 1433.vt di cit Renatus Choppin.de Doman. Franciæ. lib. 3.tit.17. nu.17. De huius Ducis Ioannis morte Hadrianus Barlandus in Chronico Braban-
53 tiæ.cap.91. inquit:Quidam hunc tradunt † in oppido Galliarum,cui Monstrolium nomẽ est, interemptum; quo loco dies Principum conuentioni dictus erat. Cædis authorem fuisse Delphinum, qui postea Rex factus,Caroli VII. nomen accepit.De hoc etiam Iacobus Marchã tus de Reb.Flandriæ Memorabilib.cap.17.Cu-
54 ius (inquit) ex filia nepos,Io.Diuionius, † cũ Monstrolij ad Sequanæ,& Ionæ confluentem, præsente Carolo Delphino Viennensi, à quo amicitiam, fidemq; sanctissimè iurato,illuc vo cabatur,trucidatus est. Et Guliel.Paradinus de antiquo statu Burgundiæ. cap. 6. Ijs (inquit) enim, quibus Ludouicum exceperat insidijs, cęcidit apud Mõsteriolum,id oppiduli nomẽ, ad cõfluentem Ionæ,& Sequanę,quorum Principum cædes, nobis vix æstimandis constitit cladibus: illorum siquidem vulnerum diù luit Gallia vniuersa cruorem. Et sic veritas extitit, quàmuis ægrè ferant Galli,etiam narrare prætendentias Anglorum Regum, in Regnis Galliæ,cum nec auribus id audire permittant,quia
55 Simon Pollitus† Compẽdianus,cum semel Lutetiæ palam dixisset super Regno Galliæ, esse potiora iura Odoardi Angli, quàm Philippi Valesij, fuit captus, & truncatus manibus, ac pedibus ad patibulum tractus, ibiq; suffixus, vt refert Meyerus Annalium Flandriæ. lib.12. in fin.vnde rectè idem Historicus: At postquã, inquit, (malo, nescioquo, Gallorum Genio) soli inter alios semper Franci dominari conati sunt, omnia conturbata,omnia tristia, omnia luctuosa,omnia seditiosa, nusquàm pacem,nusquàm quietem hactenus vidimus. Optatissimam visa est Anglia offerre occasionem, sed Gallicana illa hebetudo, & Infęlicitas per Sa-
56 licam † infatuata,arripere nequiuit. Hæc Meyerus.

Septimò,dicta verba legis Salicæ,minime lo
57 quūtur de regnis Galliæ,eius enim verba† ità feruntur. DE TERRA VERO SALICA nulla portio hæreditatis mulieri veniat,sed ad virilẽ sexum tota terræ hæreditas perueniat.vt in titul.de Allode.cap 62. Quæ sit autem istà terra Salica, ad huc non constat, & idcirco est Diuinatio illa, quam facit Carol.de grass. Regal.
58 Franciæ. lib. 1. iure 17. vers.primo. Quòd terra Salica dicatur † terra, quæ adhæret coronæ. & Ioan. Feraldus Priuileg.20. Qua expositione,quid dici possit magis ambiguum, non inuenio:est enim mera declaratio diuinatiua, & textui minimè congruens, ideo repellenda. Maximè cum dicta lex facta fuerit in prima Francia, quam Orientalem Galli,seu Franconiam dixere, & idcirco suam Franciam dixere, vt supra diximus cap.4. Vnde,& si ponatur verè legem hanc factam extitisse, attento loco, in quo facta fuit, adhuc loqui de Francia illa intelligẽdum erit,potius quàm de Gal-
59 lia: vt post Eguinarthum † in Carolo Magno. Hermannum Comitem in lib. de Origi. Francorum. dicit Francisc. Hotom. in indice verb. Feudalium.in verb.Salica lex.vbi reprehendit Claudiũ de Seysello,& Vitum Amberbacchiũ, dicentes Salicam idest Gallicam : in quem errorem, miror cæcidisse Franc. Connan. Commentar. iuris ciuil. lib. 1. cap.8. num.4. exponẽtem Saliorum idest Gallorum. Sed Io.Feral. in dicto Priuileg.20.dicit,Salicam appellatam
60 à loco Saletham, vbi condita est. † Vel à Sale; quia sicuti Sal condimentum est cibi, sic Salica lex condimentum fuit Francis vitæ melioris.Tamen vtraq; etymologia sapit diuinationem,& contradicit eidem legi,quæ dicit TERRA SALICA. Vnde declaratio facienda erat, quod nam istud territorium Salicum sit. Sed dum ipsi diuinant, discamus, & nos similiter ad etymologiam diuinare,& pro eis dicamus,
61 Salicam dici à Salogaste, † vno ex illius legis conditoribus. Vel melius ipsi tueri possent, terram Salicam illam esse, quæ est inter Massi-
62 lienses, & Ligures,† de quibus luquitur Strabo lib.4. quos Plin.lib.3.cap.5.quasi sub Liguribus inter Italos eos enumerat, & describit, à quibus Salijs dicit ortos fuisse Vercellenses. Idem Plin.lib.3. cap.17. à quibus legem Salicam appellatam fuisse, ac istud didicisse à magni nominis viro Gulielmo Bellaio Langeo, Gulielmus Paradinus de Antiquò statu Burgũdiæ cap.7. 10. & 16. sed ante eos id Bellaium didicisse crediderim à Liuio lib.5. Vel potius dicant, Salios esse eosdem Francos Orienta-
63 les, quos Francones nunc appellant, † à Sala fluuio ibidem existente. vt voluit Andr. Althamerus in Commentar. ad Cornel. Tacitũ, quem sequutus est Andr. Alciatus, dicens inde Salicam appellari. de his Franconibus expressim de Constantino scribens Ammianus Marcellinus lib.17. Quibus (inquit) paratis,
64 petit primos † omnium Francos; eos videlicet,

licet, quos cõsuetudo Salios appellauit. quod, & firmat Iacob. Meyerus Annal. Flandriæ. lib. 11. & Albert. Crantius in Saxonia lib. 2. cap. 18. vbi agit de Flumine Sala. Vnde eum dicat lex illa, Terram Salicam, ista loca iam nominata, iam in illa prohibitione venirent; & inuanum, ac diuinatiuè ad omne Regnum Galliæ protraheretur; tam malè etiam inter se, ipsimet dissentiunt. An potius dicatur Salica, à Sali-
65 ce, quia tum salix antequam † ad maturitatem perueniat, semen amittat, & ob id apud Ho-
66 merum salix † dicitur Frugiperda, semenque ipsius salicis, mulieribus sterilitatis medicamentum esse constet: vt scribit Plin. libro 16. cap. 26. Hinc forsitan Salicam dici voluerunt, quasi succedendi sterilitatem mulieribus pariat. Vel Salicam à Salijs Sacerdotibus dictam,
67 ac eam legem, de † Terra Sacerdotibus data loqui, vt in ea fœminæ non succedant; quasi à Sacerdotum consortio arceantur, & ad solos sacerdotes perueniat, non autem ad Sacerdotum filias. Salij autem Sacerdotes apud
68 Romanos † Marti Gradiuo duodecim fuere à Numa Pompilio instituti, salij à saltando appellati, quòd quotannis in comitijs, ornati tunicis versi coloribus per vrbem incedentes tripudiabant, succincti baltheis æneis, Togas fibulis nectebant, quas Trabæas appellabant; Pileosque in capite gerebant, quos apices nuncupabant; Gladio accincti, dextra lanceam siue Virgam, Læua Thraciam Peltam, Ancyle vocabant, quæ cœlestia erant arma. Indigenæ illi, habentes viuentem vtrunque parentem, ac liberos: quorum Sacerdotum inuentionem, & officia describit Liuius lib. 1. Lucius Fenestell. de Magistratibus sacerdot. cap. 6. 7. Pomponius Lętus cap. 8. plenius Alexand. ab Alexan. Dier. Genial. lib. 1. cap. 26. Alexan. Sardus de Moribus gentium. lib. 13. cap. 17. Carolus Sigon. de antiq. iur. ciu. Roman. lib. 1. c. 19. Francisc. Connan. Commentar. iuris ciuilis. lib. 1. cap. 12. num. 3. Et idcirco illam legem Salicam non pro Gallis, sed Sacerdotibus factam fuisse, asseuerari potest.

Nec text. in dicto cap. primo de filijs natur. ex matrimon. ad Morganatic. contract. loqui-
69 tur † de lege Salica. Nam Andr. de Isern. antiquus Feudistarum Doctor, intelligit tex. vt dicat, lege solita. non lege Salica. Quasi textus dicat, quod soli primi filij succedant ex solita lege, non autem secundi filij, quem ibi simpliciter sequuntur Iacob. Aluarot. & Matth. de Afflict.

ARGVMENTVM Cap. LVIII.

Catholici Hispaniarum Reges in Imperatorem eligi possunt.

COMPENDIVM.

1 *Ludouici Tertij Imperatoris dictum de Adelberti Marchionis Lucæ diuitijs.*
2 *Adelberti Marchionis Lucæ domus instructa.*
3 *Imperio quilibet eligi potest, dum tamen eligi possit, suaque requisita habeat.*
4 *Eligendus in Imperatorem, prius videndum est, num Imperio dignus sit.*
5 *Eligentes debent in eligendum in Imperatorem consentire.*
6 *Electores Imperij à Summo Pontifice eligendi ius habuerunt.*
7 *Schisma dum fuit electus Imperator Alphonsus Decimus Hispaniæ Rex, & Ricardus Northumbriæ Comes, Angli Regis frater.*
8 *Alphonsus Decimus leges Hispanicas composuit, & Astronomicas tabulas edidit.*
9 *Alphonsus Decimus in nuptijs Ferdinandi filij, & Blanchæ congiarium populo dedit, & pauperibus virilium vestes.*
10 *Alphonsus Decimus Imperatorem Constantinopolitanum à Soldano captum, ingenti pecunia redemit.*
11 *Alphonsus cessit iura imperij, quia occupatus Hispaniæ Regnis; Imperium capere minimè potuit. num. 12.*
13 *Ricardus ab Archiepiscopo Moguntino, & Comite Palatino tantum fuit electus. Alphonsus verò à cunctis alijs.*
14 *Ricardus in acquirendo Imperio pecuniarum aceruo vsus.*
15 *Carolus Quintus Rex Hispaniarũ Imperator electus.*
16 *Hispania habuit suos Imperatores Romæ, & Constantinopoli.*
17 *Papa eligit Imperatorem negligentibus electoribus.*
18 *Imperium tam diu durabit apud Germanos, quamdiu Ecclesia expediens iudicauerit. Et si electores, vel eligere nollent, vel concordare non possunt. num 19.*
20 *Electores in eligendo negligentes, electio deuoluetur ad Papam.*
21 *Iustus Lypsius, nostro æuo litterarum cultor egregius.*
22 *Alphonsus Rex Neapolis, non vnius tantum orbis, sed plurium, si fieri posset, Imperio dignus.*

CAP. LVIII.

Hispaniarum Catholici Reges, & si nulli humano Imperatori, aut Principi inuideãt, cum eis conueniat illud, quod olim dixisse fe-
1 runt Ludouicum † III. Imperatorem: hic enim eum esset Lucæ in omnem Regiæ magnificentiæ speciem effuso apparatu exceptus ab Alde-
2 berto † Lucæ Marchione, vidésq; lectissimas hominum militum cohortes, summam domus dignitatem, ac maximas familiæ impensas; inuidia tumẽs, amico ad aures dixit: Nimirum hic Regis potius, q̃ Marchionis nomine potest dignari, neq; enim vlla in re mihi, nisi titulo ce-

dit, vt refert Carolus Sigonius de Regno Ita-
liæ. lib.6. Hac tamē prærogatiua lætantur, ꝙ in
Reges, ac Romanorum Imperatores eligi pos-
sunt. Quilibet enim in Principem eligi potest,
3 dum † tamen Imperio dignus sit, & sua habeat
requisita. cap. Venerabilem. de elect. Prius ta-
men vident, an eligendus, Imperio dignus
4 † sit. l. Fin. §. Quæ omnia. C. de quadrien. præ-
script. Bald. in titul. de Pace Constant. in verb.
Concesserimus. quæst. 3. vbi inquit: quemlibet
posse in Principem eligi, in quem eligentes
5 consenserint: † vt latius scribit Restaur. Ca-
stald. de Imperator. quæst. 9. Et quàmquàm ele-
ctores Imperij ex Germanis Principibus, ele-
ctionem facere soliti sint, subsequente tamen
licentia, & annuente id Romano Pontifice à
6 quo electores, † eligendi ius habuerunt, vt
scripsi ad Bellugam in Specul. Principum. Rub.
14 §. Veniamus. In verb. Archiepiscopus Mo-
guntinus. Elegerunt tamen quandoque exte-
ros Principes, pro ut fecerunt vacante Impe-
rio ob mortem Friderici Secundi Imperato-
ris; quo tempore Electores Imperij Schisma fe-
cerunt: aliqui enim ipsorum Richardum Nor-
thumbriæ Comitem, Angliæ Regis fratrem: alij
7 verò Alphonsum Decimum † Hispaniæ Regem
elegerunt. Nec immeritò Alphonsus electus
fuit, cuius gesta domi, forisq; maxima memo-
rantur. Hic leges Hispanicas (partitas nomi-
8 nant) in sua volumina digessit, & † ordinauit.
Canones Astrologicos (quos Alphonsinas ta-
bulas appellant) composuit, ex quibus Astro-
logi cognomen adeptus est. Magna demum li-
beralitas, atq; munificentia apud eum fuere:
quippe qui in Ferdinandi filij, & Blanchæ nu-
9 ptijs congiarium populo dedit, † in quo viri-
tim pauperibus vestes exhibuit. Imperatorem
insuper Constantinopolitanum à Soldano ca-
ptum, ære ingenti † exhibito, liberalissimè rede-
mit. Et quàmquàm neutri ipsorum Imperium
fuerit delatum. vt dicit Baptista Platina. in Cle
mente IV. tamen ibidem asseruit, magnam ho-
minum partem eidem Alphōso Imperium de-
tulisse. Et idem Platina in Gregorio X. inquit,
post mortem Richardi, Alphonsum Pontifici
in Italiam venienti obuiū, Rodulpho tunc ele-
cto Romanorum Imperatori, omnia Imperij iu
11 ra sibi spectantia cessisse. quod fatetur † etiam
Albert. Crantius in Saxonia. lib. 8. c. 30. & Ber-
nardin. Corius. Histor. lib. 2. de quo Alphonsus
de Carthagena in Anacephaleosi Regum Hi-
spanorum. cap. 84. dicit: Neq; Richardum, ne-
que Alphōsum habuisse Pontificis benedictio-
nem. Quinimmo occupatum Alphōsum in Hi-
12 spaniæ † Regnis, vacare non potuisse, vt suum
ius obtineret. voluit Lucius Marin. de Reg. Hi-
span. lib. 7. cap. 1. Germanographus. lib. 3. dixit,
Richardum ab Archiepiscopo Moguntino, &
13 Comite Palatino tantum fuisse electum: † Al-
phonsum verò cunctorum aliorum eligentium
Principum suffragijs; eundemque Richardo
maximo pecuniarum aceruo, Imperium qua-
14 si venale habere † voluisse. Eodem pacto Ele-
ctores Carolum Quintum Austriacum, Hispa-
niarum, Neapolis, aliorumque Regnórum Re-
15 gem in Romanorum † Imperatorem elegerūt;
quo vllus vnquam, vel maior, aut vigilantior
extitit. Nec nouum id fuit: habuerat enim Hi-
16 spania † suos Imperatores Romanos, & Cōstan
tinopolitanos, Neruam, Vlpium Traianum, He-
lium Adrianum, Antoninum Pium, & M. Anto-
nium Imperatores Romanos: Theodosium se-
niorem, Archadium, Honorium, ac Theodo-
sium iuniorem, Imperatores Constantinopoli-
tanos, quorum virtutes alios prędecessores tūc
Imperatores obumbrarūt: vt Historici omnes
fidissimi testes erunt; ex quibus liquet dubiūm
nō esse Philippi Catholici Regis familiam eli-
gi posse ad Imperij culmen.

Negligentibus verò Imperij Electoribus, in
eligendo Imperatore, electio spectabit ad Pa-
pam, à quo illi potestatem habuerunt. vt cen-
17 suit † Alphonsus Aluarez in Specul. Rom. Pon
tific. cap. 56. col. 1. Quia Imperium tam diù du-
rat apud Germanos, quàm diù ecclesia expe-
18 diens † iudicauerit: vt inquit D. Tho. de Aqui-
no de Regimin. Princip. lib. 3. cap. 18. & 19. se-
quitur Lancellot. Conrad. in templo omn. Iud.
lib. 1. cap. 1. q. 2. nu. 9. dixi ad Bellugam in loco
supra allegato. Quod procederet, etiam si Ele-
ctores eligere nollent, vel cōcordare non pos-
19 sent: iuxta † dispositionem. cap. Venerabilem.
supra alleg. Vnde quia de iure non est præfi-
xum tempus certum ad Imperatorem eligen-
dum, Papa non poterit eligere, nisi prius illos
admoneat: & si post statutum ab eo diem, Ele-
ctores in eligendo negligentes fuerint, electio
20 deuoluetur ad Papam; † quia statuta dies in-
terpellat, & facit contumaciam. cap. Potuit.
extra. de locat. & sentit Ioan. Andr. in cap. Ad
Apostolicæ. de sent. & re iudic. in 6. & Beatus
Ioan. de Capistran. de potestat. Pap. secunda
parte, 2. partis princip. versic. Nunquid Papa
possit. Philippi Regis Catholici virtutes to-
tius orbis Imperio dignas, prætercam; suffi-
cit vsurpare, quod de Alphonso Neapoli Re-
ge, scribit litterarum bonarum cultor æuo no-
21 stro † Iustus Lipsius. Epistolicar. quæst. libro 2.
22 Epistol. 23. Non vnius † tantum orbis, sed plu-
rium, si fieri posset, Imperio dignus.

ARGVM. CAP. LIX.

Hispani Reges ex Papæ permissu habent decimarum concessiones à quo Pontifice concessio facta extitit? Quo tempore? Cui Regi? Quid de decimis beneficialibus, quæ passim imponūtur?

COMPENDIVM.

1 *Decimarum Ecclesiasticarum concessio laico Principi in feudum fieri nequit.*

2 *Laicus Decimas posSidere nequit.*

3 *Regi Hispaniarum Decimarum concessiò Ferdinãdo, à Summis Pontificibus facta fuit, ex causa legitima. num.4.*

5 *Regibus Hispaniæ antiquior concessio Decimarum facta fuit per Vrbanum Secundum Summum Pontificem. nu.7. & 8.*

6 *Reges Hispani, Regna illa de Maurorum manibus eripuere.*

9 *Fructus Decimarũ laicis Principibus concedi possunt.*

10 *Decimæ concedi poterant laicis ante Concilium Lateranense.*

11 *Regibus Hispanis Decimæ concessæ fuerunt ante Lateranense Concilium.*

12 *Lateranense Concilium quo anno fuit. num. 13.*

14 *In Lateranensi Concilio fuerunt Patres mille trecenti octoginta quatuor.*

15 *Pontifex potest laicum facere capacem iuris spiritualis.*

16 *Decimis infeudati ante Concilium Lateranense sunt tuti. num. 17.*

18 *Priuilegium concessionis Decimarum, quomodo probabitur fuisse concessum ante Concilium Lateranense.*

19 *Decimarũ Priuilegiũ si hodie concederetur, requireretur expressa derogatio Constitutionis Lateran.*

20 *Decimarum, quis sit iudex competens?*

21 *Papalium Decimarum, quæ in dies imponuntur, medietas, ex Papæ permissu, in hoc Regno Neapolitano, datur Regi.*

22 *Decimarum Papalium indictio, appellatur Collecta Papalis.*

23 *Decimæ Papalis impositio, an fieri posSit iure ordinario, vel fiat de absoluta potestate. num.24.*

24 *Papa potest imponere Decimam Ecclesijs, & clericis. num 25.28.30,*

25 *Papalis Decimæ impositio, est de iure diuino.*

26 *Aaron summo Sacerdoti est data potestas, ut caperet Decimam ipsius Decimæ à Leuitis.*

27 *Decima Papalis imponitur ex vrgentissima causa. nu. 19.30.32.*

31 *Decima Papalis non debetur de capellis, quæ nõ excedunt valorem viginti librarum.*

33 *Decima Papalis exigitur temporaliter, nõ perpetuò.*

34 *Decima Papalis exigitur per Principes laicos, si illis concessa esset.*

35 *Regibus Catholicis, & Regibus Galliæ sæpe à Pontificibus concessa fuit Decima Papalis. nu. 36.*

37 *Serenissimæ Reipub. Venetorum fuit concessa quandoque Decima Papalis.*

38 *Quis teneatur ad solutionem Decimæ Papalis?*

39 *Pensionarius, an qui soluit Pensionem teneatur ad Decimam Papalem.*

40 *Priuilegium non soluendi Decimas concessum Monasterijs ad Aquas Lupias, & Lucis.*

CAP. LIX.

DEcimarum Ecclesiasticarum à Deo insti-
tutarum exactionem laico Principi, ho-
1 miniuè † dari, aut concedi in Feudum non
posse, statutum est ab Innocẽtio Tertio, in c.2.
extra. de locat. & conduct. glos. magna in cap.
Quamuis. extr. de decim. Hinc dicitur: Laicum
2 decimas † posSidere non posse. cap. Causam
quę. extra. de præscript. cap.1.16. quæst.7. c. Pro-
hibemus. de decim. c. Cum Apostolica. de his,
quæ fiunt à prælat. sin. consens. capit. & dixi la-
tisSimè de compromisS. §. 2. glos. 1. num. 314.
cum pluribus seqq. vbi plures causas asSigna-
ui: ibi me remitto.
Hispanis autem Regibus, ius percipiendi,
atque exigendi decimas Ecclesiasticas ex pri-
uilegio beneficiario, Regibus Ferdinando, &
Elizabethæ coniugibus à Summo Põtifice con-
3 cessas, scribit † Didac. Couarr. Pract. quæst.
cap. 35. sub num. 2. vers. Tertio. quem sequitur
Anastas. Germonius de sacror. immunitat. lib.
3. cap. 19. num. 90. Quorum Regum tempore,
fuere Sixtus Quartus, Innocentius Octauus,
Alexander Sextus, Pius Tertius, Iulius Secun-
dus, & Leo Decimus. NouisSimè vero Ioannes
Mariana Rerum Hispanic. lib. 15. cap. 9. tradi-
dit, in anno Domini 1310. per Clementem
Quintum, illas Regi fuisse concessas, in sum-
4 ptus erogandos in bellis contra † Mauros. &
iterum cap. 15. fuisse in eandem causam concessas
per Ioannem XXII. Ego verò, & si di-
cam, præfatas concesSiones ab ipsis relatas,
factas fuisse, ad confirmationem tamen con-
cesSionum longo antea tempore factarum, di-
xi enim ad Bellugam in Specul. Principum
Rubric. 13. §. Tractemus. in verb. Restat. & in
verb. Sanctio, & Petro, antiquius concessum
fuisse illud priuilegium exigendi decimas Re-
5 gibus † Hispaniæ per Vrbanum Secundum,
Summum Pontificem, qui fuit in anno 1088.
& sedit annis circiter duodecim, ex Lucio Ma-
rineo de Reb. Hispan. lib. 8. cap. 13 vbi inserit
tenorem Bullæ Pontificiæ. ConcesSio autem fa-
cta extitit Petro Sanctij Tertij filio, qui fuit ab
anno 1098. vsque ad annum 1108. Nec im-
merito per sanctam Apostolicam Sedem hæc
concesSio Hispanis Regibus facta extitit, cum
6 † omnia Hispaniæ Regna à Maurorum, ac Sar-
racenorum manibus eripuerint: vt in capitulo
Adrianus. vbi Gloss. 63. distinct. Quam etiam
probat Petr. Gregor. Sintagmat. Iuris vniuers.
lib. 17. cap. 7. & Thom. Campeggius Episcopus
Feltrensis. de Annatar. institut. colum. 3. vers.
Præterea potest Romanus Pontifex. Martin.
Nauarr. de Reddit. bonor. Eccles. quæst. 1. Co-
rollar. 35. in princip. vbi ipse inquit: Regem no
7 strum habere tertiam † partem decimarum in
Regno Castellæ, & bonam partem Regni Gra-

natæ, & insularum Fortunatarum, & aliarum
Prouinciarum noniter quæsitarum. Et qui di-
cit decimarum priuilegium fuisse concessum
post Lateranense Concilium, ipse probare de-
bet: vt fuisse conclusum in Rota Romana dicit
Paul. Aemil. Verall. in decis. 376. nu. 4. parte 2.
Et ob hoc contra Reges Portugalliæ inuehit
8 † habentes decimas super quibusdam piscibus.
Aluarus Pelagius de Planctu Ecclesiæ lib. 2.
cap. 30. versicul. nono. Decimarum concessio
Henrico Castellæ, & legionis Regi confirmata
extitit per Pium II. Pontificem anno 1462.
Hinc Decimarum Ecclesiasticarum fructus,
9 laicis Principibus concedi possunt, † & per
eos legitimè possideri. cap. Decimas Deo. 16.
quæst. 7. vbi gloss. Dictaque concessio fieri po-
test ex causa, puta, vt Ecclesiam defendant, vt
in dicto capit. 2. de locat. voluit Gloss. in dicto
cap. Quamuis. dicens olim fuisse factas Deci-
marum cõcessiones, vt defenderẽt Ecclesiam
ab Hæreticis, & alijs oppressoribus, & illas ab
antiquo concessas ad huc posident. vt scribit
Paul. de Roma in tract. de pension. eccles. c. 6.
num. 10. Abb. Panorm. in dicto cap. Cum Apo-
stolica. not. 2. de his, quæ fiunt à prælat. Deci. in
consil. 341. num. 11. Dominic. de sanct. Gemin.
in c. 2. sub num. 12. de præb. in 6. Ioan. de Van-
quel in Breuiario. in cap. statuto. §. Sanè. con-
clus. 1. de decim. in 6. vbi dicit: Fuisse solitum
concedi decimas laicis in Feudum, vt ab op-
pressionibus Ecclesiam defenderent. Hæc au-
tem permissio fieri poterat ante Lateranense
10 † Concilium, quo prohibitum fuit, ne in ho-
mines laicos hoc ius transferatur. cap. Prohi-
bemus. extra. de decim. & dicto cap. Cum Apo
stolica. de quo Lateranensi Concilio habetur.
in cap. Cum & plantare. de priuileg. in 6. & in
dicto §. Sanè. Concessio autem Hispanis Re-
11 gibus † facta longo interuallo ante Lateranen-
se Concilium per Vrbanum Secũdum, vt supra
diximus; Nam Lateranense Concilium fuit fa-
12 ctum tempore Alexandri † III. Summi Pon-
tificis in anno 1179. vt scribit Archidiacon. in
dicto §. Sanè. & Ioan. Andre. in dicto c. Quam-
uis. & Guido Papæ in Decis. Gratianop. 288.
in fin. Capella Tholosan. in decis. 439. Frãcisc.
Duaten. de sacr. eccles. minist. lib. 7. cap. 1. &
dixi ad Bellug. in Specul. Princip. Rub. 13. in
13 verb. In expugnabilem. Siue fuerit † aliud La-
teranense Concilium factum sub Innocentio
Tertio in anno 1215. Cui interfuerunt Patriar
cha Hierosolymitanus, & Constantinopolita-
nus, Archiepiscopi Metropolitani septuagin-
ta, Episcopi quingenti, Abbates duodecim,
Priores Conuentuales octingenti, qui ascen-
14 dunt † ad numerum mille, trecentorum, octo-
ginta quatuor, vltra legatos Regum Hierusa-
lem, Hispaniæ, Galliæ, Angliæ, & Cypri. Vrba-
nus Secundus, vt dictum est, fuerat in anno
Domini 1086. vel vt alij 1088. de quo Platina,
& Albert. Crantius in Metropol. lib. 9. Michael
Bucchinger. Histor. Ecclesiastic. Nonæ fol. 237.
Genebrardus, Adrichomius, & alij.
Posse verò Papam ius percipiendi decimas
Ecclesiasticas, laicis concedere, indubitabile
est. Facere enim potest laicum capacem iuris
15 † spiritualis. cap. 2. vbi Doct. extra. de iudic.
& in specie, quoad decimas scribit Ioan. Paul.
Lancellot. Institut. Canonic. lib. 1. titul. de de-
cim. §. Ex contrario. in verb. A potestate cleri-
cali. ad quod facit tex. in dicto cap. Cum Apo-
stolica. in fin. vbi decimæ erant datæ perpetuo
in Feudum. sic in dicto cap. fin. § Sanè. de de-
cim. in 6. Collectar. in cap. Ad hæc. in fin. de de-
cim. Hostiens. in summa eiusdem titul. §. Fin.
versicul. Tertio quæritur. Guido Pap. in decis.
288. num. 3. Capell. Tholosan. in decis. 439. vbi
dicitur. Quòd infeudati de decimis ante Con-
16 cilium Lateranense † sunt tuti. Sic etiam con-
cludit Petr. Rebuff. in tract. de decim. quæst. 13.
num. 110. Bertrandus Argentreus articul. 266.
Titul. de decimis. num. 8. fol. 349. & ante eos
Domini de Rota in Antiq. decis. 498. vbi di-
cunt posse tueri priuilegium concessionis de-
17 cimarum concessarum ante † Lateranense
Concilium. & in Nouis decision. 46. Incip. Ca-
pitulum. & Arnulphus Ruzeus de iure rega-
lior. in præfat. parte 5. num. 7. nouissimè dum
hæc typis dantur Io. Petr. Bimius in consil. 185.
num. 41. vol. 2.
Quomodo autem probabitur decimas fuisse
cõcessas ante Lateranense Concilium? Dicen-
dum est copulatiuè requiri probationem præ-
scriptionis immemorabilis, & concessionem
per priuilegium, factam fuisse ante idem Con-
cilium, & hoc per famam constet priuilegium,
18 & † concessionem factam fuisse per Summum
Põtificem: vt latius ista, ac alia in materia pro-
sequor ad Bellug. in Specul. Princip. Rub. 13.
vers. Restat. in verbo. Inexpugnabilem. & Ioan.
Francisc. Balb. in tract. præscript. par. 1. quintæ
part. princip. q. 7. num. 14. Cum pluribus seq.
Francisc. Duaren. de sacr. eccles. Minister. lib. 7.
capit. 1. Franc. Bursat. in consil. 50. volum. 1.
Francisc. Sonsbech. in Commentar. Feudor.
parte 8. num. 10. Cum pluribus seq. Et nos in
loco supra allegato disseruimus, an decimæ an
te Lateranense Concilium in Feudum datæ, ad
Ecclesiam deuolutæ, iterum concedi valeant.
Sed si hodie decimarum priuilegium conce
deretur, etiam cum clausula derogatoria, ad
huc generalis non sufficeret, sed requiritur
19 expressa † derogatio constitutionis contentæ
in cap. Nuper. de decim. quæ est Constitutio
Conciliaris facta in Concilio Lateranensi ab
eodem Innocentio III vt concludit Rota Ro-
mana, & pluries ibidem conclusum esse asserit
Christophor. Robusterius in decis. Nouissima
Rot. 122. nu. 1. Cum pluribus seqq. & in decis.
123. num. 1. volum. 1.

Quis

Quis autem decimarum sit Iudex compe-
20 tēs:& à laicis Iudicibus,an† cognosci posit;
latè dico infra. cap.71.casu 54.

Quò verò ad decimas Papales, quas Summi
Pontifices imponunt, Rex Catholicus,præser-
21 tim in hoc Neapolitano Regno, hoc† supre-
mum ius obtinet, vt illarum medietatem ipse
habeat:& sic passim seruari, & in Camera Re-
gia annotatum fuisse pluries retulit mihi Fer-
dinandus Fornarius I. C. celeberrimus, olim
regens in Consilio Italico supremo apud Ca-
tholicam Maiestatem, & Locumtenens Magni
Camerarij in regno Neapolitano, & hoc ex
permissione Papiæ,& non aliter.

Hoc nouum non est,cum Rex Catholicus in
eisdem Hispaniæ Regnis habeat ius exigendi
decimas Ecclesiasticas, vt supra diximus. Eo-
dem modo,& huius decimæ Papalis impositio
(sic enim eam appellant,) quæ à Summo Ro-
22 mano Pontifice imponitur,†appellaturq; col-
lecta Papalis.vt dicit Bald. in l.Neminem.in fi.
C.de sacros.eccles.

Hanc Pontificalis decimæ impositionem, or
23 dinario iure, fieri non posse, sed tantum † de
absoluta potestate, censuit Abb.Panor.in cap.
2.in fin. ext. de decim. cuius contrarium cen-
suit ibidem Hostiens. qui dixit, posse Papam,
24 eam imponere, Ecclesiæ, & † Clericis; quia
ipse habet curam omnium. c. Cuncta per mun-
dum.9.quæst.3. & in extrauag. Vnam sanctam.
Bonifacij Octaui.

Sed posse Papam illam imponere, etiam iu-
25 re ordinariæ potestatis, apparet†ex sacris lit-
teris Numeri. cap.18. & 2.lib. Esdræ.cap.10.in
fin. Vbi data est potestas ipsius decimæ impo-
nendæ Aaron Summo Sacerdoti, vt caperet
26 decimam ipsius † decimæ à Leuitis: in cuius
locum, & modum, decimam Papalem imponi
posse, censuit Petr. Rebuff. in tract. de decim.
quæst. 3. sub num. 3. nouissimè Ludouic. Car-
bon.de legib. lib. 15. cap.3. Non enim obser-
uarunt Summi Pontifices illam sine magna, &
27 vrgentissima † causa imponere: puta pro bel-
lo contra infideles,ac alios Christianæ fidei ho
stes gerendo. De hac decima Papali,& eius im
positione habetur in Clē. 2. vbi Gloss. & Doct.
de Decim. & habetur in Extrauag. Bonifacij
Octaui. Incip. Declarationes. sub rub. de de-
cim. in communibus. Hanc opinionem com-
muniter probatam esse apparet ex omnibus,
qui de illa tractauerunt, vt sunt Hostiens. in
dicto capit. 2. de Decim. Rebuff. vbi supra. la-
tè Stepha,& Gul.de Monte Laudun. & Petr.de
Auchar.in Clem.2.de decim. Domin. de sanct.
Gemin.in cap.Præsenti.§. Porrò.num.4.de of-
fic.ordi.Lap.in allegat.135. Ioan.Andr.ibidem
in alleg.140.tangit Martin.Nauar.in consil.49.
num.1. sub titul.de præben.lib.3.Marc.Anton.
Cucch.Institur.Canonic.Minor. lib.2. titul.14.
in fin.Ioan. Baptista Ferrett. in consil. 124.&
in consil. 138.vol. 1. Quod comprobat Diuus
Thom. Aquinas in secunda secundæ quæst. 87.
artic.vlt. vers.Ad tertium.vbi formaliter dicit:
vnde nunc eadem ratione tenentur Clerici
28 Summo Pontifici † decimam dare, si exigeret:
naturalis enim ratio dictat, quòd illis, qui ha-
bent curam animarum, de communi multitu-
dinis statu prouideatur, vnde possint exequi
ea,quæ pertinent ad communem salutem. Hæc
Thomas. Quod sequutus est Dominic. de So-
to de Iust. & iur.lib.9. quæst.4. articul.4.Dum
ait:Congruens fuit Dei præceptum,vt decima-
rum decimam Summo Sacerdoti penderent:
qua vtique nunc ratione Summus Pontifex, iu
29 sta ingruente necessitate, † decimam decima-
rum à Clero exigere valet.Immo verò vtinam,
vniuersalis, eademq; perpetua toti Clero im-
poneretur.Hæc Soto cum alijs,quæ sequuntur,
hoc idem dicit Anastas. Germonius de sacro-
rum immunitat.lib.3.cap.19.sub nu.46. Roma-
nus vero(inquit) Pontifex, licet ab inferiori-
bus sacerdotibus quotannis decimarum deci-
mam non exigat, cum tamen aliqua vrget ne-
cessitas, aliquodue Ecclesiæ imminet pericu-
30 lum,decimam† imperat;quandoq; etiam,non
semel, sed iterum, & tertiò,& pluries, vt libet,
quæ libenti animo, vti iure debitæ persoluun-
tur. Hęc Germonius. Vnde istius decimę im-
positio per Summum Pontificem,nō per alium
facienda est.denuncianda insuper super bene-
ficijs Ecclesiasticis, non autem super Prælato-
rum, seu Religiosorum proprijs bonis; & ta-
xanda est, vt in eisdem iuribus; nec augetur si
fructus essent augumētati, vt voluit Collectar.
in dicto cap.Nuper extra. de decim. vbi etiam
31 subiunxit;non † deberi hanc decimam,de ca-
pellis, quæ nō excedunt valorem viginti libra-
rum. Quod voluit etiam Hieronym.Gigas de
pensionib.eccles.q.92. nu.13. Quàmquam hoc
non seruatur, quia etiam de minimis introiti-
bus exigitur decima,cum imponitur.Et supra-
dicta omnia habentur in dicta Clem.2.& in di
cta.Extrauag.vnica.de decim.& voluit Rebuff.
in dicta q.3.vbi in hac materia refert Alphon-
sum Tostatum in Matth. cap.23. q. 74. De hac
Papali decima ità scriptum est sub Martino V.
in Concilio Constantiensi. sess. 43. Martinus
& cęt.Præcipimus,& mandamus,Iura, quę pro
32 hibent †inferioribus à Papa decimas, & alia
onera ecclesijs, & personis Ecclesiasticis impo
ni,districtius obseruari.Per nos autem nullate
nus imponātur generaliter super totū clerum,
nisi ex magna, & ardua causa, & vtilitate vni-
uersalem ecclesiam concernente, & de consi-
lio, & consensu, & subscriptione fratrum no-
strorum sāctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium,
& Prælatorum, quorum consilium commodè
haberi poterit. Nec specialiter in aliquo Re-
gno,vel Prouincia, inconsultis Prælatis ipsius
Regni,vel Prouinciæ, & ipsis non consentien-

tibus, vel eorum maiori parte, & eo casu, pro personis Ecclesiasticis, & authoritate Apostolica duntaxat, leuent. Hæc Martinus in Concilio Præsidens.

Exigitur autem decima hæc per summum
33 Sacerdotem, temporaliter, non† autem perpe-
tuo. vt habetur Numer. dicto cap. 18. & notatur in supra allegatis iuribus. Et etiam exigitur
34 per Principes laicos, † quibus fortè ob iam
narratas causas, concessio facta esset. vt dicitur in dicta Clem. 2. vbi glos. in verb. Cui vis. & in verb. Ad tempus. vbi Ioan. de Vanquel inquit, Principi laico concedi posse. Sic pluries Regibus nostris facta fuit, & quotidie fit. Sic olim
35 Philippo† Pulchro Regi Galliæ. Et alijs vt scri-
bit Robert. Guaghin. lib. 6. & 9. Paul. Æmilius lib. 8. & 10. Iacob. Meyer. Annal. Flandr. lib. 6. Renatus Choppin. de Doman. Franciæ lib. 3. cap. 23. nu. 7. vbi inquit: Fuisse concedi solitas Principibus laicis ob expeditiones sacras, nūc (ait) proh dolor, neglecto sacrarum expeditionum consilio, decimæ nihilo secius in annuas Fisci rationes, patrimonij instar, referuntur. In Regibus nostris Summi Pontifices proni sunt,
36 cum† (vt pluries supra diximus) Reges Hispa-
ni, Neapolis, Siciliæ nō hæc solum modica adiutoria, sed redditus omnes, omniaq; ipsorum bona profusè effuderint in bellis in hæreticos, ac Christianæ fidei hostes. Sic etiam Summi
37 Pontifices, pluries concesserunt† Serenissimæ
Venetorum Reipublicæ. vt scribit Ioan. Baptista Ferret. in dicto consil. 138. vol. 1. Sic olim Calisto II. ex causa, ratione subsidij, concessio facta fuit Hispanis Catholicis Regibus.

Ad hanc materiam, quis teneatur ad solutionem decimæ Papalis, is, qui habuit fructus, & translatus est ad aliam Ecclesiam, an verò
38 †successor in beneficio? Successorem in bene-
ficio teneri, post Ioan. de Monte murlo. & Ioan. Andr. voluit Frideric. de Senis in consil. 209. Incip. Capitulum vacante sede. Et ad illius solutionem teneri pensionarium, non autem il-
39 lum, qui soluit† pēsionem; concludit Hierony.
Gigas de pension. ecclef. q. 61. nu. 14.

Notandum, etiam fore arbitror ꝙ per Martinum Quintum, & Innocentium Octauū Summos Romanos Pontifices, exemptionis spiritualium decimarum priuilegium concessum fuit venerabili Monasterio sanctæ Mariæ ad
40 aquas † Lupias, Hispanorum idiomate vulga-
ri dictum (Guadalupe) sito in Regno Castellæ, in qua libertate antea fuisse asserunt. Quod & confirmarunt supradicti Pontifices. Idem priuilegium cōcessit Alexander Sextus Monasterio Lucis, vulgo dictum (de la Luz,) voluit Verall. in decis. 378. parte 2.

ARGVM. CAP. LX.

Peculiare est Neapolitanorum, ac Siculorum Regum, appellari, sacram Maiestatem. Assignatur rationes. Maiestas, quid sit? quare dicatur sacrū Regium Concilium Neapolitanum?

COMPENDIVM.

1 *Regi Catholico, vt Regi Hierusalem, Neapolis, & Siciliæ, dicitur* SACRAE REGIAE MAIESTATI.
2 *Reges, cum inungantur, videntur quodammodo esse homines sacri.*
3 *Romæ ijdem dicebantur Pontifices Maximi, & Imperatores.*
4 *Rex Catholicus est Rex Hierusalem. nu. 5.*
6 *A maiori Principe dignitatem habens, maiori gradu, & prærogatiua lætatur.*
7 *Canonicus à Papa creatus præfertur canonicis ab alijs creatis.*
8 *Rex Hierusalem, & Rex Siciliæ à Papa Regnum tenent.*
9 *Res sacræ, & sanctæ in nullius bonis sunt.*
10 *Iuxta Deorū templa, maxima prærogatiua, Iudicum subsellia constituebant Romani.*
11 *Athenienses in templo Martis Areopagitarum concilium constituerunt.*
12 *Romani in templis Senatum habuerunt.*
13 *Senatus Romanus in Templo Castoris, & Pollucis.*
14 *Aliquando Senatus erat in templo Martis, aliquando in templo Bellonæ, & quandoque in templo Apollinis. nu. 15. 16.*
17 *Caius Consulatu Galliæ, Scipio consulatu Corsicæ priuati fuerunt.*
18 *Consilio Neapolitano, sacri nomen additum est.*
19 *Maiestas per Antonomasiam intelligitur de diuina.*
20 *Humana etiam Principis persona dicitur Maiestas.*
21 *Maiestas conuenit Prætori, Regi, Imperatori. nu. 23. & 25.*
22 *Maiestas Regia dicitur.*
24 *Maiestas populi Romani dicebatur.*
26 *Maiestas dicitur summa potestas.*
27 *Maiestas, honoris, & reuerentiæ filia.*
28 *Maiestas à maioritate dicitur.*
29 *Maiestas à Maia dicitur. nu. 30.*
31 *Maia magna mater Deorum dicitur.*
32 *Maiestas peculiariter Regi Catholico conuenit.*
33 *Sacra oracula Principum Romanorum responsa appellabantur.*

CAP. LX.

ADeo Catholici Regis authoritas suprema est, quòd dū ei tamquàm Regi Hierusalem, Neapolis, atq; Siciliæ scribi continge-
1 rit, hoc peculiari titulo insignitur, vt ei† dica-
tur: SACRÆ REGIÆ MAIESTATI. vt scripsit Marinus de Caramanico, Glossator, antiquus Doctor in proœm. Constitut. Regni. quem ibidem

ibidem sequitur Andr. de Iser. & Marinus Freccia de subfeud. Baron. lib. 1. titul. de offic. Magni Cancellar. sub nu. 26. & 27. Volens causam assignare Marin. Glossator. col. 3. vers. Quinimmo ante Reges. dicit: quòd Reges cum inunguntur, & consacrentur, vt in c. vnico. de sacr.
2 vnction. videntur quodam modo † esse homines sacri, & sacerdotes, ad similitudinem Sacerdotum, ac Regum, & qui erant Pontifices, & Reges in sacra scriptura. Sic etiam apud Ro-
3 manos erant Pontifices † Maximi, & Imperatores insimul. Quod sequitur Freccia in loco supra allegato. Vbi reddit ipse aliam rationem, quòd tempore, quo fuerunt inuestiti hoc Regno Fridericus Imperator, & Carolus Comes Andegauensis, specifice à Sede Apostolica potestatem habuerunt, vt in Capellanos Regios, vnum deputarent Iudicem, qui Regius Capellanus maior vocaretur, & de causis illis cognosceret.

Harum tamen rationum nulla mihi satisfacit. Si enim prima ratio militaret, Reges Galliæ, & Angliæ, qui & ipsi oleo sancto inunguntur, vt latè dixi supra. cap. 49. & illi codem honoris encomio vterentur, quòd alienum ab effectu est, & ideo aliunde videtur quærenda ratio. Secunda verò ratio, quam assignant, non illa est, vt euacuatione indigeat.

Rationem ego illam assignarem, quòd cum
4 Rex Catholicus sit Rex Hierusalem, † in qua Ciuitate ante Christi Natiuitatem Dei Ecclesia stetit, ibidemq; primo loco per sui sanguinis effusionem IESVS CHRISTVS fundauit, quemadmodum ibi Christus, idest vnctus Rex Sacerdotium nouæ legis instituit, ac Petrum Ecclesiæ Vicarium firmauit, & Rex noster eius-
5 dem sacri ac sancti Regni † sit Rex, vt supra dixi cap. 46. Idcirco illi Sacræ Maiestatis titulus non incongruenit. Alteram verò dicerem, quòd cum qui à maiori Principe dignitate aliqua or-
6 natur, ei maior † gradus, & prærogatiua tribuitur: arg. notatorum per Abb. Panor. & Felin. in c. Per tuas. col. 2. de maiorit. & obedient. vbi dicunt: Canonicum à Papa creatum, præferri
7 † Canonicis ab alijs creatis. Bartol. in l. 2. vbi Alexand. in addit. ff. de Alb. scriben. Petrus de Monte in Monarchia. q. 5. Latè Ferdinandus Vasq. in præfat. Controuers. Illustr. nu. 136. &
8 seq. Idcirco cũ Rex Siciliæ, & Hierusalem † ab Ecclesia, & Papa Regnum teneat, & in Regno, (vt sæpius dictũ est) Papam repræsentet, dicendum est ea ratione, dum illi scribitur, Sacri nomine insigniri, ac honorari, vti repræsentanti, ac illum referẽti, qui sacratum rerum omnium in Christiano orbe Principem locum tenet, omnium sacratissimum. Quibus appositissimum, atq; conuenientissimum est illud Ouidij. lib. 5. Fastorum, dum ait:

Hinc Sacra Maiestas, quæ mundum temperat omnem,
Quæ q; die partu est edita, magna fuit.

Cumque Maiestas sacra appelletur, & sacrum nulli sit humano Principi, aut homini subditũ, sed res sacræ, ac sãctæ liberæ illæ sint, & in nul-
9 lorum † patrimonio, atq; Dominio esse possint. §. Sacræ res. & §. Sãctæ quoq;. Inst. de rer. diuis. cum simil. sic Rex Catholicus nulli homini laico subditus intelligatur, & ideo sacra Maiestas ille appellatur.

Hinc factum est, vt Magistratuum Regiorum Senatus in hoc Regno Neapolitano, priscis etiam temporibus, sacrum Neapolitanum Cõcilium sit appellatũ, & passim nuncupetur; Concilium sanctæ Claræ prius dictum, in cuius Ecclesiæ, ac Monasterij palatio, Concilij tribunal regebatur. Plato enim in lib... de legibus
10 voluit, iuxta Deorum † templa, iudicum, ac Magistratuum tribunalia constitui oportere; vt tamquam iudicantium Deorum ibi sint Delubra, Deosq; iudiciorum suorum speculatores, & censores, homines considerent. Idcir-
11 co Athenienses, Areopagitarum † Senatum in templo Martis constituerunt, in quo iudices, sententias disceptabant, eorumq; iudiciũ exquisitissimum habebatur. Hoc verò iudicium principium habuit, cum Halirrhotius Neptuni filius in Alcippem Martis filiam vitium fecisset, à Marte interfectus, causa à duodecim Dijs ibidem cognita, sex illorum sententijs absolutus traditur; cuius rei post Hellanicum Histor. lib. 1. meminit Pausanias. lib. 3. Alex. ab Alex. dier. Genial. lib. 3. cap. 5. lib. 4. cap. 11. lib. 6. cap. 11. Ludou. Cælius Rhodigin. Antiquar. lection. lib. 7. cap. 19. & è nostris Io. Philipp. in lib. Responsor. in Præfat. nu. 3. Apud Ro-
12 manos † itidem in templis, ac sacris ædibus Senatum haberi consueuisse certissimum est. Templa verò erant per Augures constituta, & proinde in curia Hostilia, in Pompeia, & post Iulia, cum profana essent loca, templa per Augures sunt constituta, vt in his Senatus consulta more maiorum iusta fieri possent. vt post M. Varronem ad Oppianicum lib. 4. Epistolicar. quæst. scribit Aulus Gellius noctium atticar. lib. 14. cap. 7. post eum Fenestell. de Magistrat. Roman. cap. 1. Quandoq; autem Senatus
13 habebatur in templo † Castoris, & Pollucis:
14 aliquando verò in templo † Martis, vt est author Sueton. tranquill. in Caligula. Cicero in
15 Verrem Action. 7. In tẽplo † Bellonæ. vt testa-
16 tur Liuius. lib. 38. & 39. In templo † Apollinis, vt testatur Cęlius apud Cicer. Epistol. Famil. lib. 8. Hinc illud Virgilij lib. 7. Æneidos.

Hic sceptra accipere, & primos attollere fasces,
Regibus omen erat, hic illis Curia, Templum,
Hæ sacris sedes, epulis, hic ariete caso,
Perpetuis soliti, patres considere mensis.

Nec obest, quòd Caius consulatu Galliæ, &
17 Scipio Consulatu Corsicæ, à Senatu † priuati fuerint, quòd in tẽplis, ac Sacris ædibus Parlamẽta fecissent, vt ex Valerio retulit Gemin. in

in cap. Decet. num. 3. 12. 15. de immun. Eccles. in 6. Illi enim loquuntur de parlamentis, seu adunantijs ciuium, non autem de iudicum decretis, vel sententijs, quæ sunt longè diuersa.
18 Cõsilio itaq; Neapolitano sacri† nomen additũ, quãuis multi nonissimi, etiã alijs Senatibus hæc tribuant, iustè ne, an è cõtra ipsi iudicent.

Maiestas autem per Anthonomasiam intelli-
19 gitur de DEI Maiestate. †l. Non distinguemus. §. Sacerdotio. ff. de arbitr. l. Vnica. C. Nulli licet. in fren. lib. 11. Ità habetur Exod. c. 40. Nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, & Maiestate Domini coruscante. & Numeri cap. 14. Attamen omnes homines, qui viderũt maiestatem meam, & signa, quæ feci in Ægypto. Et Deuteron. cap. 5. Ecce ostendit nobis Dominus Deus noster Maiestatem, & magnitudinẽ suam. & lib. 2. Paralipom. cap. 7. Maiestas Domini impleuit domum. & lib 3. Esdræ. cap. 4. Et non in iudicio eius iniquum, sed fortitudo, & Regnum, & potestas, & Maiestas omnium æuorum. Et Thobiæ c. 13. Quoniam ostendit Maiestatem suam in gẽtem peccatricem. & Hester. c. 13. Dominus omnium es, nec est, qui resistat Maiestati tuæ. & Dauid Psalm. 28. Deus Maiestatis intonuit. & iterum Psal. 71. Et benedictum nomen maiestatis eius in æternum, & replebitur Maiestate eius omnis terra. Et Salomon. Prouerb. cap. 25. Sic qui scrutator est Maiestatis, opprimetur à Glotia. & Sapientiæ cap. 7. Speculum sine macula Dei Maiestatis, & imago bonitatis illius. & Isaiæ c. 2. A facie timoris Domini, & à Gloria Maiestatis eius. & capit. 3. Vt prouocarent oculos Maiestatis eius. & cap. 60. & domũ Maiestatis meæ glorificabo. & cap. 63. Qui eduxit ad dexterã Moysem brachio Maiestatis suæ. Et Ezech. cap. 43. Et terra splendebat à Maiestate sua. & lib. 2. Machab. c. 2. Et apparebit Maiestas Domini. & Matth. c. 24. Et venientem in nubibus Cœli, cum virtute multa, & Maiestate. & c. 25. Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua. & Lucæ. c. 9. Filius hominis erubescet, cum venerit cum maiestate sua. & cap. 21. In potestate magna, & maiestate.

Sed quia, vt inquit Poeta, componitur orbis, Regis ad exẽplum. Maiestatem, humana iactan-
20 tia, non ad Diuinam solum traxit, sed † ad humanam. vt in l. Gazaros, C. de Hæret. Hinc conuenire Imperatori, conuenire Regi, & potesta-
21 ti Prætoriæ, censuit † Marian. Socin. seniot. in
22 consil. 22. nu. 4. vol. 1. Quoad Maiestatem† Regiam. notatur in l. 1. C. Vt nemo priuat. ibi, Ro-
23 giæ Maiestatis. de maiestate Prætoris. † in l Si familia. ff. de iurisd. omn. iudic. ibi, Prætoria Maiestas contempta. Sequitur Lancellot. Conrad. in templo Iudic. lib. 1. cap. 1. §. 1. in verb. Orbem vniuersum. sub nu. 6. Populi tamen Ro-
24 mani† Maiestas antea nominabatur. vt per Cic. Philippica 3. & alibi sæpe apud scriptores. & de Maiestate populi Romani habetur. l. 1. ff. Ad leg. Iul. maiestat. A quo populo translata potestate in vnum Principem, non mirum, si populi
25 titulo insignitur. De qua Maiestate† Imperiali, ac Regia, latissimè scribit Restaur. Castald. de Imperator. q. 2. per totum.
26 Vnde Maiestas cum dicatur † summa potestas: vt dicit D. Thom. in commentar. ad Hebræos. cap. 2. Ideirco dicitur honoris, & decoris suprema, ac maior dignitas. Hinc Poetæ fabulantur, maiestatem esse honoris, ac reueren-
27 tiæ filiã, † de qua vltra omnes diffusissimè scripsit Ouid. lib. 5. Fastorum, vbi illius authoritatem à Regibus cultam describit, dicens:

His benè Maiestas, armis defensa Deorum
Restat, & ex illo tempore culta manet.
Assidet inde Ioui, Iouis est fidissima custos,
Et præstat sine vi, sceptra tenenda Ioui.
Venit, & in terras, coluerunt Romulus illam,
Et Numa, mox q; alij, tempore quisque suo.
Illa patres in honore pio, matresq; tuetur,
Illa comes pueris, virginibusq; venit.
Illa datos fasces commendat, eburq; curule,
Illa coronatis, alta triumphat equis.

Quod, & scribit Plin. lib. 35. c. 10. Augustin. dẽ Ciuitate Dei lib. 4. cap. 21. & 24. Quos refert Claudius Minos. ad Alciatũ Emblemate 9.
28 Dicta itaq; videtur Maiestas, † ab ipsa maioritate: iuxta Rubricam de maioritate. & obed. quasi maiorem locum obtinens. Vel maiestas, quasi dignior, & maior status, veluti supremus, idest maior stans, maiorem gradum veluti præsefetens. Et ità conuenit Deo, Summo Pontifici, Imperatori, ac Regibus. Alijs autẽ, puta Duci Sabaudiæ, Magno Duci Hetrutiæ, Duci Ferratiæ, Duci Mantuæ, Duci Vrbini, Duci Patmæ, & Placentiæ, ac similibus, non datur, ac tribuitur ista sublimitas Maiestatis, sed Celsitudo, quam vulgus (Altezza) vocat.
29 Sed dicamus Maiestatem à Maia † etiam dici, ac appellari posse; cum, & ipsam Maiam Piso, & post ipsum Festus Pompeius, & Seruius
30 Maurus, † Maiestatem voeent. Quam magnam Deorum matrem Poetæ dixerũt, & Terram ob suam amplitudinem, ac magnitudinem, appellarunt. Cui prægnantem porcam in sacrificijs offerebant, vti fœcundissimi animalis Symbolum. Nil aliud indè significantes, quàm quòd Terra dicatur Maia, magna mater Deorum, id-
31 est Principum, vel potentum, ob eius† magnitudinem, fertilitatem, & fœcũditatem, Maiam, ac Maiestatem appellati. Quasi quòd DEVS Optimus Maximus, sua ipsius Maiestate, ac fœcũditate, omnia impleat, & cuncta, sua magnitudine, gubernet, regat, fœcũdet, & compleat: sic ad eius similitudinem, faciant Pontifices, Imperatores, faciant & Reges. vt Authores supra allegati asserũt, ac scripsere Pierius in Hieroglyph. Cartat. in Imaginibus, & nouissimè Natalis Comes Mythologiæ lib. 2. cap. de Ioue,

Maia

Maia antiquis Bona, Dea, Opis, Fauna, Fatua, Idæa, Pessinuntia, Cybeles, Rhea, & Phrygia nuncupata, quia hominibus fauet, opem liberis præstat, quòd infantes in lucem editos, fandi modos, & verba edoceat Strabo lib. 10. Liuius lib. 39. Varro de lingua latin. lib. 4. Macrob. Saturnalior. lib. 1. cap. 12. Fulgent. Mythol. lib. 1. cap. 3.

Specialiter uerò conuenit Regi Catholico,
32 & peculiariter, Maiestas. vt voluit † nouissimè Io. Redin. de Maiest. Principis in verb. Maiestatē. nu. 34. 50. vbi dicit. Sacra Maiestas Regi Catholico cōsonat: Quis enim ità sacer, q sacra colat, qui sacra extollat, qui sacra tueatur, q leges sacras Populo tribuat, vt Rex noster sacratissimus: Principū etiā Romanorum rescripta,
33 & responsa sacra oracula † dicebātur: quinimmo eorum iussa, eorum ore prolata, & absq; rescripto, & annotatione emanata, oracula appel labantur. l. fin. C. de Diuers. rescript. l. Iubemus. C. de Sacrosf. Eccles. Ipsi enim Principes Romani aliquid Maiestatis super humanæ attribuerūt, Deorumq; se in numero esse, falsò sibi persuaserunt. vt author Cicero in topicis. de his habetur. in §. Illud proprium. Inst. de adopt. ibi. Per sacrum Oraculum.

ARGVM. CAP. LXI.

Austriaca Regis Catholici familia, plures habuit Comites, Duces, Reges, & Imperatores, quàm alia quæ piam.

COMPENDIVM.

1 *Austriaca Familia plures habuit Comites, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores.*
2 *Non octo secundum aliquos, sed vndecim habuit Imperatores Austriaca familia. num. 3.*
4 *Ludouicus Bauarus Schismaticus.*
5 *Rodulphus Secundus Imperator, strenuissimè militat cum Turcarum Principe.*
6 *Author Arboris Austriacæ separatam molitur commentationem.*

CAP. LXI.

HAc prærogatiua singulari lætatur Catholici Regis, Austriaca familia, cum supra alias quaslibet familias, plures habuerit Comites, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores,
1 † vt amplissimè dixi supra. cap. 4. vbi longa seric per arborem paternæ lineæ, quot supremi Principes in illa fuerint, declaratum fuit. Ha-
2 buit itaq; vsq; ad præsentem † diem, octo Romanorum Imperatores, vt testatur Renatus Choppin. de Doman. Franciæ. lib. 2. Sed tamen
3 vndecim Imperatores † ex ea linea fuere. Horum I. Rodulphus. Albertus eius filius I. in Imperio hoc nomine, ex eius familia. Fridericus III. contra Ludouicum Bauarum, qui diis exe-cratus est à Ioanne XXII. Summo Pontifice, tum ob Imperij fasces, eo renitente susceptos, tum etiam, quia creare ausus fuit Petrum de Corbaria Minoritam, Nicolaum V. appellatum, Antipapam. vt dicunt Germanographus lib. 3. Albert. Crantius in Saxonia. lib. 9. cap. 8. 14 &
4 21. Quem schismaticum declaratum refert † Aluarus Pelagius de Planctu Eccles. in Proœm. & lib. 1. cap. 65. vbi latissimè, & Iacobus, Vuimphelingus Rer. Germanicar. cap. 44. Item Fridericus IV. post Vuenceslaum electus, paulò post moritur. Albertus II. Fridericus V. Maximilianus I. Carolus V. Ferdinandus. Maximilianus II. & Rodulphus II. qui nunc rerum Imperialiū moderatur, qui tam diù strenuissimè militauit, ac militat cum Turcarum Imperatore,
5 † contra quem multas, illasq; notabilissimas victorias, reportauit quem Dominus Deus dignetur pro suæ Christianæ fidei exaltatione, longo temporum curriculo conseruare, atque suos in eiusdem fidei gloriam prouehere. Vltra prefatos scriptores, horum meminere Vuolphgangus Lazius in Genealogia Austriaca lib. 1. Io. Bodin. de Republ. lib. 4. cap. 1. Vuimphelingus vbi supra. cap. 49. Genebrardus, Adrichomius, alijq; Historici, & Chronographi. & supra nos diximus in d. cap. 4. Vbi Genealogiæ Austriacæ Arborem, posuimus; cuius † commentarios
6 separata tractatione ab hoc volumine, si Deus dignabitur ocium tribuere, moliemur.

ARGVMENT. CAP. LXII.

Licet Rex Catholicus habeat Principes, Duces, Marchiones, Comites, & Barones Feudatarios, cum plenissima iurisdictione, mero, mixtoq; Imperio, & gladij potestate: cognoscit tamen in pluribus casibus, qui enumerātur, qui ad solam eiusdem Regis curiam, & Magistratus, pertinent.

COMPENDIVM.

1 *Rex Neapolis, suiq; supremi Magistratus, pupillis Baronum, ac titulatorum morientium, constituit tutorem, seu Balium.*
2 *Is tutor ratione bonorum feudalium Balius dicitur. Intellectus Const. Regni. In aliquibus. Intellectus Const. Regni. Comitibus.*
3 *Tutor, seu Balius durat vsq; ad annum pupilli decimumquintum.*
4 *Senatus Romanorum, tutorem dabat personis Clarissimis, & Illustribus.*
5 *Prætor se ipsum tutorem constituere non poterat.*
6 *Quando Baro, vel Feudatarius, reliquisset tutorem, aut Balium, tunc non datur à Curia.*
7 *Intellectus c. Regni. Feudatarius.*

8 Balius,seu tutor datur,quãdo Baro moritur intestatus. Mater potest relinquere filio tutorem.seu Balium.
9 Feudatarijs habentibus Feuda quaternata datur per Curiam Regiam Balius, secus in habentibus feuda, plana,& de tabula.
10 Pupillus Feudatarius habent Feuda quaternata, & de tabula, ac bona burgensatica, omnia administrat per Balium.
11 Balius debet facere inuentarium,& finito Baliatu rationes reddere.
12 Rex ipse,si Baliatum administrat, nec inuentarium, nec alias solemnitates faciet.
13 Mater in Baliatu praefertur, dum tamen sit persona honesta,& sobria, ac industriosa.
14 Balius in vendendis rebus pupillaribus decretum non exigit,quia sufficit aliqualis informatio de necessitate, & vrgentia vendendi,& licentia Regis, Proregis,vel Concilij.
15 Balio salarium constituitur.
16 Rex, & eius Magistratus procedunt in causis lesae Maiestatis humana,etiã in Consiliarios. nu. 18.
17 Intellectus Const. Regni. Statuimus. nu.20.
19 Rex, & sui Magistratus cognoscunt de crimine falsae Monetae.
21 Rex.suiq; Magistratus,cognoscunt de causis Feudorum quaternorum.
22 Feudales causae requirunt maiores iudices.
23 Causae Feudorum non quaternatorum, cognoscuntur à Regijs Iustitiarijs prouinciarum.
24 Intellectus Const. Regni. Iustitiarij nomen, & normam. nu.27.31.
25 Feudalium causarum cognitio hodie spectat ad sacrum Concilium.
Intellectus Prag. Incip. Deficiente aliquo. sub tit. de offic. sacr. Reg. consil.
26 Feuda quaternata, sunt feuda magna,Ciuitates,Castra, & Baroniae.
28 Quaternata appellantur,quia sunt posita in quaternionibus, seu libris Regiae Camerae.
29 Feuda quaternata, an dicantur feuda data à Rege, & si à Rege itã non appellentur.nu.30.
31 Feuda quaternata secundum quid,vt dicit Camerar. Intellectus Const Regni.Constitutionem diuae memoriae.
32 Defenditur Afflict. ab Impugnatione Camerarij,cuius dictum improbatur. num. 33.
34 Libri,siue quaterniones,conseruantur in Regia Camera,vbi etiam Feudorum refutationes annotantur.
35 Intellectus Prag. 14. incip. Molte volte.Marchionis Mondesarijs.
36 Rex, & sui Magistratus, cognoscunt de causis Curialium, & illorum, qui in curia assistunt.
37 Intellectus Const.Regni. Statuimus vt magna Curia. §.Et de quaestionibus.
38 Rex, & sui officiales, cognoscunt de Banuitis,publicis viarum turbatoribus,ac latronibus.
39 Contumax non opponit exceptionẽ fori declinatoriã.
40 Banniti,& contumaces carent eorũ Priuilegijs.
41 Banniti, & contumaces Forum amittunt.
42 Rex,& sui Magistratus cognoscunt de inobseruantia Saluę Guardię,securitatis,& similiũ.nu.44.45.
43 Priuilegia, qui concessit, ille de in obseruantia cognoscit.
44 Violator salua guardia, siue securitatis, committit crimen Maiestatis.
45 Ignorans saluum conductum, & securitatem, non punitur, si non obseruat.
46 Rex cognoscit, si vellet experiri contra Ciuitatem, vel castrum immediatè sibi subditum.
47 Magna Curia, dum est in aliqua Ciuitate,vel loco,cognoscit de omnibus delictis, quae ea praesente,committuntur.
48 Intellectus Const. Regni. Capitaneorum. nu.78. 79.
49 Intellectus. Const. Regni. Honorem. num.53.
50 Guerrae tempore factum dicitur, quod immediatè, ante, & post factum fuerit.
51 Factum quando censeatur tempore guerrae, Iudicis arbitrio remittitur.
52 Magnus Iustitiarius vbi est, silent alij Iustitiarij,etiã Regij Prouinciarum. num.53.
54 Magna Curia, & alij officiales Regij supremi, torquent inquisitos ex officio, non datis defensionibus, ex praerogatiua quadam, quam praeminentiam vocant.
55 Intellectus. cap.Regni. In accusatis.
Intellectus. cap.Regni. Tormentis.
Intellectus. cap. Regni. Prouisa iuris sanctio.
Intellectus. cap. Regni. Iuris censura.
Intellectus. cap. Regni. Diuiam, & pluries.
Intellectus. cap. Regni.Si cum sceleratis.
56 Regij Magistratus cognoscunt de causis Virginum,pupillorum,viduarum,& miserabilium personarum. num. 58.59.
Intellectus Const. Regni. Statuimus.
57 Personae miserabiles, quae?
60 Magna Curia cognoscit de delictis commissis per officiales, & in officiales.
61 Intellectus Const. Regni. Magister Iustiarius.nu.82.
62 Officialium appellatione, an veniant Actuarij, siue Notarij stãtes pro cõficiendis actis ad bancũ Iudicis.
63 Baiuli, an veniant officialium appellatione.
64 Regij Magistratus cognoscunt de causa, vbi denegatur Iustitia. num.65.
66 Magna Curia cognoscit de praesentatione, seu liquidatione instrumentorum Guarentigiatorum,siue ad formam ritus.
67 In liquidatione instrumenti, an opponatur fori declinatoria?
68 Magna Curia Vicaria citat ad recognoscendum scripturam priuatam, manu alicuius scriptam.
69 Consilium, etiam lapsis temporibus appellationis introducenda, cognoscit causam ex eisdem actis. numero 70. 73.
71 Stylus Curiarum seruandus.
72 Consilij sententia sub persona Regis proferuntur.
74 Magna Curia cognoscit de homicidijs, & damnis clandestinis.
75 Intellectus Const. Regni. Super incisionibus.
Intellectus Const. Regni. Si damna clandestina.n.80.
76 Prouinciarum custodia in Regno commissa est Barrigello Regio.

77 Ma-

77 *Magna Curia cognoscit, de delictis commissis per Barones, & per vniuersitates.*
81 *Spoliatus possessione à Fisco Regio, ipsum conuenit Fiscum in magna Curia.*
83 *Fiscus pro ciuilibus causis de iure communi conuenitur coram Magistratibus Principis, pro criminalibus coram Præside.*
84 *Fiscus, an vtatur iure priuati?*
85 *Minor restituitur aduersus lapsum Eremocidij, siue instantiæ.*
86 *Maior etiam restituitur aduersus lapsum instantiæ, ex iustis causis impedimenti.*
87 *Instantia perempta in hoc Regno Neapolitano, conceditur causæ insufflatio ferìtius vita per sacrum Concilium, siue per illius Præsidentem.*
88 *Insufflationem inferiores à Principe non concedunt.*
89 *Insufflatio ex mera Principis gratia conceditur.*
90 *Dum insufflatur causa, reficiuntur à petente, & supplicante expensa. vide nu. 92.*
91 *Intellectus Prag. Instantia causa.*
93 *Instantia non permittitur in tribunali, & Concistorio Principis nu. 94 95.*
96 *Instantia non permittitur in parlamento Parisiensi.*
97 *In Senatu Sabaudiæ instantia non permittitur.*
98 *Insufflatio conceditur pluries.*
99 *Insufflatio dum conceditur, pars non citatur.*
100 *Magnus Iustitiarius, & Iustitiarij prouinciarum cognoscunt de pœna spreta defensa.*
Intellectus Const. iuris gentium.
Intellectus Const. Regni. Fidelium nostrorum.
Intellectus Const. Regni. Si quis in posterum.
Intellectus Const. Regni. Defensus.
Intellectus c. Regni. Terrerij.
101 *In pœna spreta defensa ali; officiales, præterquàm Regij, non se intromittunt.*
102 *Formula petitæ Defensæ, & spretæ.*
103 *Magna curia cognoscit de Guerramota per aliquos in Regno.*
Intellectus Const. Regni. Cumes.
104 *Guerramota quando dicatur.*
105 *Vis publica dicitur, si coadunatis, ac armatis hominibus, & sine vexillis, delictum fieret.*
106 *Magistratus Regij in Hispania præsertim in Catalonia, sequestrant iurisdictiones, ut fructus Baronum recuperatum Bannitos, & latrones.*
107 *Familiares Regij, ut Familiaritatis priuilegio fungentes, Regiæ iurisdictioni subiacent, & ab illis cognoscuntur.*
108 *Magistratus Regij iurisdictionem auferunt Baronibus vtentibus nimia sæuitia in subditos, & vassallos. nu. 109 vide decisionem magnæ Curiæ, & Regij Consilij. nu. 113.*
110 *Vasalli, & subditi sæuiter tractati à Barone, eximuntur à Principe à sua iurisdictione, etiam vassallo tacente, & nihil petente.*
111 *Subiectus grauatus eximitur à iurisdictione domini.*
112 *Subditus licet quæstionem contra dominum non mo ueat, debet tamen Index ex officio prouidere.*
114 *Magna curia, & Prouinciales Regij ordinant, vt causam existentem in limine expeditionis, expediant, alias auocant.*
115 *An comminatio, quod causam expediat, debeat fieri à superiore Baronis, si habeat appellationis causus? nu. 116.*
117 *Ad Principem spectat subditos à grauaminibus releuare.*
118 *Intellectus Const. Regni. Cum circa.*
119 *Magistratus, & officiales aliqui student placere domino.*
120 *Domini terrarum amant Placentium nō Veronam.*
121 *Princeps prouisionem facit absque causæ expressione, & cognitione.*
122 *Omisso medio appellatur ad magnam Curiam. nu. 123.*
124 *Superior tunc manus imponit, vt causa expediatur, quando est in expeditionis limite.*
125 *Causam esse in limine expeditionis, intelligitur, etiam quando pars habet processum pro compilato, & legitimato.*

CAP. LXII.

PLures Principes, Duces, Marchiones, Comites, & Barones, habet sub se Rex Catholicus, præsertim in hoc Regno Neapoli inuestitos de Feudis, cum Mero, mixtoq; Imperio, & Gladij potestate; in pluribus tamen casibus contra eorum vassallos, Regia tribunalia procedunt, in quibus; ijdem Barones nō se intromittunt.

Primò in hoc Regno Neapolitano, moriente aliquo ex dictis Feudatarijs, idem Rex, siue
1 † eius Locum tenens, suumq; supremum collaterale Concilium, dat, & constituit Pupillis, morientium Baronum, ac titularorum tutorem eius nomine, quem Balium appellant, in bonis Feudalibus. vt in Const. Regni. In aliquibus. in
2 fin. & in † Const. Minoribus. Quod Balij officium durat vsq; ad ceptum annum pupilli deci
3 mum quintum. † vt in dictis locis tradidit Afflict. & idem in Decis. Neap. 183. nu. 6. Anton. Capic. in c. Imperialem. col. 10. vers. Constitutio Regni. de Prohibit. feud. alien. per Feder. Marin. Freccia de subfeud. Baron. lib. 2. Author. 39. Niger in cap. Regni. Feudatarius. D. Præsidens de Franchis in Decis. Neap. 10. nu. 1. Iosephus Cumia in Riribus Sicil. c. 19. nu. 46. 48. Ioan. Vincent. Annius in allegar. 118. nu. 5. Vnde Rex se ipsum constituit protectorem, tutorem, ac Balium pupillo, quod speciale est in Principe. Sic Senatus Romanorum dabat tuto
4 tem clarissimis, ac personis † Illustribus. vt in l. 1. C. de tutor. & curat. Clariss. Prætor tamen
5 se ipsum tutorem constituere minimè † poterat. l. Prætor. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. voluit etiam Io. Thom. Minadous in dicta Cōstit. In aliquibus. notab. 5. in princip. num. 1. & seq.

Declara primò, eadem Iura, & cōstitutiones non procedere, quando idem Baro, vel Feudatarius reliquisset suis Pupillis, tutorem, vel Balium,

llum;tunc enim Rex,& sua Curia conquiescũt.
6 † ità cauit rex Carolus II. in d. c. regni Feu-
7 datarius. † & voluit Afflict.in dicta Decis.183.
nu.6.vers. Quinto,& vltimo.Iuribus etiam in-
sulæ Siciliæ cauetur similiter.vt per cap.Regis
Alphonsi.388. vt retulit Cumia. in d. cap. 19.
nu.47.Ioan. de Arnon. in Epitho.36.Et sic so-
8 lum quando moritur † intestatus,vel eo non re
licto.Quod procedit etiam in matre relinquen
te filio Balium: vt post Isern. voluit D.Regens
de Ponte in consil.31.nu.6.vol.1.

Declara secũdò,procedere in Baronibus ha
bentibus Feuda quaternata, non autem Feu-
da Plana, seu de tabula,quia in illis Regia cu-
9 ria † in dando tutore non se intromittit, sed
proceditur attẽto iure communi.vt post Andr.
de Barulo. in dicta Const. Minoribus. voluit
ibidem Afflict.nu.2 Niger in d.c.Feudatarius.
nu.13.Sed secus esset si pupillus haberet feuda
quaternata, & Plana,ac bona burgensatica,tūc
10 enim Balius dabitur,& administrabit † omnia.
vt concludit Afflict.in dicta const.Minoribus.
nu.2. & Niger vbi supra nu.14.

Et hic Balius bonorum pupillarium inuen-
tarium facere debet, ac Baliatu finito,admini-
11 strationis † rationẽ reddere.vt in dicta Const.
Minoribus. vbi hoc voluerunt Andr. de Baru-
lo.& Andr. de Iser. & Afflict.num.7. Cumia in
d.cap.19. nu.48. Niger in d.c.Regni.Feudata-
rius.nu.10. Sed dũ Baliatus administratur per
Regem,non inuentarium,non rationes redde-
12 re,† nec aliorum solemnitates obseruare te-
nebitur.vt concludit Minadous in dicta const.
In aliquibus. notab.5. nu.3. cum pluribus seq.
In Baliatu,vt in Tutela , mater alijs coniunctis
13 præfertur, dum tamen sit persona † sobria,in-
dustriæ, & honestatis plena . vt per Afflict. in
dicta decis.183. in fin. & iterum in dicto col-
laterali consilio idem decisum fuit,teste D.Præ
sidente d Franchis in dicta decis.Neap.10.Et
in vendendis bonis pupillaribus Balius nõ de-
bet aliud decretum de vendẽdo exigere, dum
per aliqualem informationem constet de ne-
cessitate, & vrgentia vendendi, & habeatur li-
14 centia, à Rege, Prorege,† seu Locumtenente,
vel eius Consilio,teste D.Regente de Ponte in
consil.1.nu.117.vol.1.Præsumuntur enim ij om
nia rectè ordinare. Huic Balio constitui Sala-
15 rium,bis decisum fuisse † ab eodem Consilio,
refert idem Præsidens de Franchis. in decis.
Neap.122.nu.5.

Secundò Rex,& eius Curia procedit contra
omnes inquisitos de crimine læsæ Maiestatis
16 † humanæ.vt dixi supra.cap.26. & habetur in
l.1.C. Ad leg. Iul.Maiestat.& habetur in Con-
17 stit. Statuimus. † de offic. nost. iusti.vbi Mat-
theus de Afflict. nu.3. qui ampliat procedere
etiam si delinquentes essent septem supremi
officiales. Idem Afflict. in Const. Regni. Lite-
ras. nu.9.Ioseph. Cumia in Ritib. Siciliæ. cap.
82.nu.22. Quinimmò etiam si conspirassent in
18 Curiam supremam,vel † aliquem Senatorem.
Petr. Rebuffi in concord. Franciæ. in Procem.
in verb.Summis.vers.14.& dixi vbi supra.

Tertiò.Rex, eiusq; officiales cognoscunt de
19 crimine falsæ monetæ. vt † exactè dixi supra.
cap.12. ibi me remitto.

Quartò supremi Regij Magistratus cogno-
20 scunt omnes feudorum causas† quaternatorũ.
vt in dicta Const. Regni. Statuimus. de offic.
21 nostri † Iustit.vbi tex.dicit:de Feudis quater-
natis, & de quota parte ipsorum cognoscere
Magistrum iustitiarium.quod sequitur ibidem
Andr. de Iser. col.3. vers. Item quid si pupilli.
Matth. de Afflict. ibidem nu.4. Cumia in Riti-
bus Siciliæ. cap.36.nu.25. & cap.82.nu.23.Re-
buffi in Procem. concord.Franciæ in verb.Sum
mas. col.3.vers. Decimo tertio. Quia istæ cau-
22 sæ etiam de iure communi,requirunt † maio-
res iudices. vt dixi de compromiss.§.2. Gloss.
1. sub nu.128. vbi tractaui, An causa Feudalis
debeat, vel possit compromitti. Et nouissimè
eandem quæstionem formauit Ioan. Vincent.
Annius.in Const. Constitutionem Diuæ memo
23 riæ.nu.284.286. De † feudis verò non quater-
natis nec magnis cognoscunt etiam Iustitiarij
24 Regij Prouinciarum. vt in Const. † Iustitiarij
nomen, & Normam. in fin. vbi Isern. & voluit
idem Isern.in dicta Const.Statuimus col.3.Ho
die vero cognitio hæc spectat ad Regium Con
silium.vt in Prag.Regis Ferdinandi I.incip.De
25 ficiente † aliquo. sub rub. De offic. sacr. Reg.
consil.voluit Petr.Foller.in dicta constitut.Sta
tuimus.nu.6.

Quaternata feuda in hoc Regno appellan-
26 tur, feuda magna,& Baroniæ,† ciuitates,& ca
stra. vt inquit Imperator in dicta Const. Iusti-
27 tiarij † nomen, & Normam.in fin. & ibi hoc
voluerunt Marinus Glossator, Isern. & Afflict.
in quibus locis dicitur appellari quaternata ,
28 cum sint † posita,& annotata in quaternioni-
bus Regiæ Curiæ . Quamquam Andr.de Isern.
in c.1.de contr. inuestit.apud Par. termin. te-
neat,quòd quando Feudum conceditur à Re-
29 ge , dicatur , & appelletur quaternatum: † &
idem dicit in Cõst.Post mortem.& in const.Si-
baro.Tamen Consilium decreuit,tunc feudum
collatum à Rege,appellari, vel dici quaterna-
tum, quando idem rex sic illud appellarit,vel
30 dici † vult in inuestitura. vt per Matth.de Af-
flict. in decis. Neap.282. nu.3.4. Vnde verius
est illud, quod dicitur in d. Constit. Iustitiarij
31 nomen,† & normam.in fi. quòd quando Feu-
dum est appositum, atq; annotatum in quater-
nionibus Regiæ Curiæ dicatur quaternatum.
Quod & voluit Paris de Puteo de Reintegrat.
Feud.cap.19.Incip.Et aduertendum.nu.7. vol.
14. Non enim describuntur Feuda in quater-
nionibus, nisi dentur à Rege:vnde fateri neces
se est,quòd Feuda quaternata dicantur statim,
quòd

quòd dantur à Rege. Hoc autem viderur mi-
hi ridiculum disputare, ex quo inuestirus à
Rege aliquo Feudo, per priuilegium, vel alio
modo, illius priuilegij exemplum registra-
tur, & remanet penes Cameram Regiam, &
insuper in Regno producitur priuilegium,
seu inuestitura in Regia Camera, in cuius li-
bris describitur, & sic dicuntur quaternata, &
in quaternionibus, seu libris Regijs posita.
Aliqua eriam dicuntur quaternata secundum
quid, puta quando aliquis Princeps, vel Ba-
ro Regis Feudatarius, veller in quempiam es-
se gratus, vel donare in remunerationem feu-
dum aliquod; cumque alienatio minime abs-
que Regis assensu sit permissa. argum. dictæ
32 Constitut. Constitutionem diuæ memotiæ. †
Quo casu alienante Barone, assensu Regis in-
tercedente, dicetur quarernatum quoad Re-
gem, & semper ità iudicabitur. vt repræhen-
dendo Afflict. censuit Barthol. Camerar. in
Rep. cap. Imperialem. fol. 68. Littera M. versic.
Prima conclusio sit. cum plutibus sequen. de
prohibit. feud. alien. per Frider. Marin. Frec-
cia de subfeud. Baron. lib. 2. titul. de Differ.
int. Feud. titul. & alia. num. 14. Ioan. Anton.
Cannet. in Rep. cap. Si aliquem. Regni Siciliæ.
§. In qua Constitutione. num. 2. cum pluribus
sequen. fol. 210. Perr. Foller. in Constit. Statui-
mus. nnm. 11. 13. 14. & in cap. regni. Item sta-
tuimus quòd vassallis. num. 7. Robert. Maranta
in consil. 79. num. 1. cum pluribus seq. & no-
uissimè Magnus Feudista Francisc. de Amicis
in Rep. titul. de his qui feud. dar. poss. §. Pro
complemento. num. 1. fol. 54. & §. Quaternata.
num. 1. folio 55. & antea declarauerat Iaco-
bur. de Franch. in Rep. Eiusdem titul. numero
274. cum pluribus sequen. Nec meo iudicio
fuit rationabilis repræhensio facta per Ca-
33 merar. contra Afflict. † Quia sufficit illud ap-
pellari quarernatum, quod fit à Rege conce-
dente, vel consentiente, si enim Rex aliena-
tioni non consentiret, alienatio non fietet, &
idcirco recipit nomen à Rege confirmante,
non à Barone concedente. Vnde vtcumque
fit dum Rex, vel inuestit, vel consentit, dici-
tur quaternatum verè, non secundum quid, &
ità declaranda erant dicta Afflict. Hi quater-
niones, erant in magna Curia Siclæ, vt dicit
Cæsar Vrsill. in decis. Afflict. 282. in princip.
Sed re uera conseruantur, & annotantur ho-
34 die in Regia † Camera, in quibus fiunt anno-
tationes etiam feudorum refutatorum. vt in
Pragmat. 14. Marchionis Mondesatis. Incip.
35 † Molre volte. facta die 18. Iulij. 1579. Hoc
vero nomen Feudi quaternati, de iure com-
muni est incognitum, & credo posse poni in
illa diuisione feudorum, quorum aliud est Re-
gale, aliud non regale.

Quintò in Regno Magistratus Regij, cogno-
scunt de causis curialium, & eorum, qui assi-
36 stunt, † & commorantur in Curia, è qua abs-
que Regis licentia discedere nequeunr; quo-
rum quæstiones, Magister iustitiarius, seu eius
magna Curia cognoscit. vt placuit Friderico
37 Imperatori. in dicta Constitut. Sratuimus, † vt
Magnæ curiæ. §. Et de quæstionibus nostrorum
curialium. vbi Doctor. præsertim Foller. nu. 16.
post Matth. de Afflict.

Sextò cognoscir curia Regia indistinctè de
Bannitis, ac publicis viarum turbatoribus, at-
que latronibus, in publicis, ac Regijs vijs fur-
38 ta, latrocinia, ac alia † delicta parrantibus:
quod dictum in eo fundant, quòd viæ publi-
cæ sunt de Regalibus. vt in cap. 1. Quæ sint
regal. & dixi plenè supra capitulo 7. & voluit
in simili Barthol. de Cassen. in Catalog. Gloriæ
Mundi. parte 5. considerat. 24. num. 2. Quia
Magna curia haber iurisdictionem ordinariam
fundatam in toto Regno. vt dicir Carauita in
Ritu 250. num. 8. & eodem modo procedunt
Regiæ audientiæ Prouinciales, & Commissa-
rij Latrunculatores, quos Commissarios con-
tra delinquenres appellant, quorum iurisdi-
ctio ob amplas potestates sibi concessas, om-
nes alias iurisdictiones Baronales occupat:
quo autem iure, ipsi viderint; hoc dicterium in
promptu proferentes, quod ad modum belli
procedant, quod bellum pro eis, vt plurimum
facit, cum absque delinquentium extirpatio-
ne, totum Regnum perturbent, ac deuastent:
& nisi malefactores inter ipsos ex Proregum
ordine se colliderent, & extinguerent, com-
missariorum intuitu semper efflorescerēt, quia
vt plurimum mali Commissarij (Bonos, ac Dei,
& iustitiæ timoraros semper excipio) poresta-
te in eorum diplomatibus eis concessa abutun
tur, in maximam; atque inenarrabilem subdi-
torum iacturam, ac Regni ruinam. Pro curiæ
autem iurisdictione dici posset, quòd similes
viarum turbatores, & latrones, contumaces ef-
fecti, ac banniti, non possint opponere exce-
ptionem fori declinatoriam, qua regulariter
39 † contumax priuatur, vt dico de contumacis
vindicta. Pena .... Et isto casu, quoad ipsos
delinquentes sine dubio transirer eadem opi-
nio, quia quoad Dominos iurisdictionum, &
Barones, aliud censerem. Insuper ijdem ban-
niti, & contumaces effecti in tribunali Regio,
tunc sine dubio, tamquam Curiæ regiæ inimi-
40 ci, & tamquàm spoliati eorum † priuilegijs. at-
gum. l. Is qui reus. ff. de pub. Iud. Forum eriam
perderent, ac apud Regios officiales conueni-
41 ri possent, ac eorum † causæ ibi rractari. vt in si-
mili dicit Audr. Gail. practicar. obseruat. lib. 1.
obseruar. 1. num. 38.

Septimò, si Princeps concessit alicui securi-
tatem, saluo conductum, seu saluaguardiam,
42 † vel vti dicunt, Guidaticum pro suis delictis,

aut alia ex causa; visoq; priuilegio, principalibus, ac regalibus codicillis, aliqui verò idem priuilegium non obseruatent, vtriq; cõtrà eosdem inobseruãtes, ac non obtemperantes, Magistratus Regij procedere possent, quia is, qui codicillos, ac priuilegia concedit, de eorum
43 obseruãtia, & declaratione † cognoscit. l. Cum de nouo. C. de legib. Bal. in prælud. Feud. n. 18. c. Cum venissent. vbi gloss. in verb. Iudicari. de iudic. c. 1. de leg. Courad. in feud. & in specie de violante securitatem Principis, Princeps co
44 gnoscit, tamquàm contra committentem † crimen læsæ Maiestatis l. 1. ff. ad leg. Iul. Maiest. Guid. Pap. in decis. Gratianop. 418. Nicol. Boer. in decis. Burdegal. 179. nu. 1. Menoch. de arbitr. iud. q lib. 2. Cent. 4. casu 337. & 338. nu. 3. & casu 346 Barthol. Berrazol. in cons. crim. 11. n. 17. vol. 1. Io. Grandis de Bello Exulum. in prædica mento quantitatis. cap. 2. nu. 8. Contra eos autem nõ proceditur, si securitatis, aut salui con-
45 ductus † notitiam non habuerint. Ludouic. Carret. in pract. crim. §. 6. nu. 204. Ludo. Gozadin. in consil. 61. Deci. in consil. 327. Marian. Socin. Nepos in cons. 58, nu. 12. vol. 1. Francisc. Bursat. in consil. 134. num. 19. vol. 2. Ioseph. Mascardus de probat. §. Bannitus, conclus. 162. nu. 18. 20. & dixi plura ad materiam supra. cap. 38. vbi ad hoc, vt ista concedi valeant, quæ requirantur, plenè tradidi.

46 Octauò, si Rex vellet experiri † in Ciuitatem, siue Castrũ, aut oppidum, immediatè sibi subditum, quod est sub ipsius Regis, non autẽ Baronis, Domanio; vt sũt quàmplures Ciuitates, & oppida in Regno, vtiq; non censetur publica Ciuitas, sed habetur loco priuatorũ. vt in l. Eum, qui vectigal. ff. de verb. signific. vbi plura ad propositum optimè inducit Guliel. Fornerius. & habetur in l. Nihil interest. ff. Ad Senatus consult. Macedon. Ideo contra eam experitur in Tribunalibus Regijs, nec remittetur causa ad tribunal propriæ Ciuitatis.

Nonò, Magister iustitiarius, eiusq; magna Curia, dum est præsens in loco aliquo, aut Ci-
47 uitate † cognoscit de maleficijs omnibus, eo præsente, aut parum ante commissis. vt in Cõst.
48 Regni. † Capitaneorum. vbi hoc dicit Afflict. nu. 4. procedere, vt non possint alij Magistratus procedere in causis ciuilibus. Cui licet ibidem contradicat Foller. num. 16. tandem residet cum opinione Afflicti, quem sequor ob ver
49 ba Const. † Honorem. ibi, silere debebunt. vt statim dicam. Quomodo autem intelligantur verba illa, (vel parum antè aduentum ipsorum) videnda sunt notata à Bald. in cap. 1. in princ. num. 4. de Pace tenend. vbi dicit, de fa-
50 cto tempore guerræ, diceus includi, † quod factum est immediatè ante, & immediatè post guerram. argum. l. Diuortio. vbi eum sequitur Alexan. num. 6. ff. solut. matrim. quem simpliciter retulit in dicta Const. Capitaneorum. nu. 5. in fin. faciunt notata per Angel. in Auth. de hæred. & Falcidia. in princip. colum. 2. hoc ta-
51 men remitti Iudicis arbitrio censendum † videtur. atq. eorũ quæ scribit Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. Cent. 2. casu 9. 24 & 25. & ibi pluries.

Decimò, Regij Magistratus, & præsertim Magister Iustitiarius, eiusq; magna Curia, vbi reperitur, silent alij iustitiarij Prouinciarũ, etiam
52 † Regij. vt in Const. Honorem. dicens, alias curias vti luminaria minora offuscari, & obũbrari per præsentiam magnæ Curiæ, quæ dicitur luminare maius; cum iuxta Philosophum, Excellens sensibile, corrumpat sensum. Vnde respectu illius, silent omnes aliæ Curiæ. vt dicit Ritus 48. & 59. quos ad hunc finem allegat Carauita in ptag. Filiorum familias. §. 1. num. 11. & istud est ferè idem cum capite superiori.

Vndecimò, magna curia Vicariæ procedit contra delinquentes, latrones insignes, stratarum grassatores, ac disrobatores, incendiarios, raptores violentos, ac facinorosos homines, contra quos laborat infamia, & contra eos ex processu informatiuo, non dãtis adhuc defen-
54 sionibus procedit ad eos torquendos ex † prærogatiua, per quandam præ eminentiam, data, & concessa soli eidem magnæ Curiæ Vicariæ, argumento capitulorum Regni. c. In accusatis.
55 c. Tormẽtis. c. Prouisa † iuris sanctio. cap. Iuris censura. cap. Diù iam, & pluries. & cap. Si cum scęleratis. de qua magnæ Curiæ Vicariæ præeminentia. scribit Matth. de Afflict. in decis. Neapol. 391. & in Cõst. Item diram, & Duram. in fin. Patis de Puteo in tract. syndicat. in verb. Tortura. cap. Quia plerique. Thomas Grammat. in consil. crim. 64. nu. 4. & in voto 3. nu. 30. cum plutibus seq. & in decision. Neapol. 34. num. 31. cum seq. de qua latè Niger in dicto c. Si cum scæleratis. Ludo. Carrer. in pract. crim. in rep. l. Obseruare. nu. 188. & nouissimè D. Prçsidens de Franchis in decis. Neap. 145. per totum. In ijs locis explanatur tota hæc materia.

Duodecimò, tribunalia Regia, in regno indistinctè, siue per viã electionis, siue per viam pethorrescentiæ, in causis viduarum, pupillorum, ac aliarum miserabilium personarum eli-
56 gentium forum, † cognoscit de eorum causis, non solum vigore iuris communis. l. Vnicæ. C. quand. imper. inter vid. sed etiam de iure Regni. in dicta Const. Statuimus. supra allegata, vbi Lallus de Tuscia, Afflict. & Foller. Qui de-
57 clarant, quæ dicuntur † personæ miserabiles. & ad hanc materiam faciunt notata per eundem Afflict. in decision. Neap. 257. & Anton. Capic. in decis. 160. Didac. Couar. Pract. q. c. 7. Andr. Tiraq. de priuileg. piæ causæ. in præfat. vers. Et videtur hoc comprobare. Guid. Papæ in decis. Gratianop. 566. Idem Tiraq. de reuoc. donat. in verb. Omnia. num. 30. Roland. à Valle

de

de lucr. dotis. quæst. 12. num. 8. & in consil. 20. vol. 2. Pace Scala de consil. sapientis. lib. 2. c. 7. & nouissimè Ioan. Petrus Surd. in consil. 152. num. 52. vol. 2.

Quod ampliatur procedere, ità vt non valeant hæ miserabiles personæ alios Iudices eligere, q̃ ordinarios Regios: puta si pro causa feudali, vellet virgo, vidua, pupillus, vel alia miserabilis persona eligere aliũ Iudicem Re-
58 gium, quàm ordinarium deputatum, vt† non possit. vt post Bal. in cap. Imperialem. §. Præterea. it 3. de prohibit. feud. alienat. per Fridaric. voluit Paris de Puteo de reintegrat. Feudor. cap. 198. Anc. citatus. nu. 44. cum pluribus seq. fol. 108.

Declara secundò non procedere in miserabilibus personis subditis, ac vassallis alicuius Domini, habentis priuilegium speciale denegatorium dictæ. l. Vnicæ. ac priuilegio electionis fori, spectanti miserabilibus personis: quia
59 tunc Princeps non cognoscet, sed tunc† fit remissio ad illum Dominum. vt post alios consuluit Deci. in consil. 165. num. 5. & sic fuit decisum in Regio Consilio. vt per Thom. Grammm. in decis. Neapol. 20. per totum. latè Prosp. Carauit. in ritu 233. Petr. Belluga. in Specul. Princip. rub. 23 §. Sed pone. & Rub. 38. vbi aliqua dixi in addit. & D. Præsidens de Franchis in decis. 192. quam refert, & sequitur Antonius Tessaur. in decis. Pedem. 177. sub nu. 11. Fabius de Anna nunc Regis Consiliarius ad patrem in allegat. 145. vbi retulit Decisionem factam in anno 1583. Ad materiam Francisc. Viuius in decis. 65. & alios allegans Senator Carolus Tapia de Constit. Princip. par. 2. cap. 9. num. 106. Sic etiam vidi priuilegia à Rege Ferdinando concessa Consaluo Ferdinando de Corduba magno Capitaneo, derogantia priuilegijs miserabilium personarum.

Decimo tertiò, cognoscunt Magistratus Regij eiusdem magnæ Curiæ Vicariæ, de omnibus delictis commissis, & per officiales, & in
60 officiales† Regni. vt in Const. † Magister Iusti-
61 titiarius. vbi Matth. de Afflict. num. 1. & habetur. in cap. Regni. Iniunxit. in vers. Nec non. & in Ritibus magnæ Curiæ Vicariæ. Ritu 49. 51. & 61. Marin. Freccia. de subfeud. Baron. libro primo, titul. de offic. Magistr. Iustitiar. num. 40. versic. Sexto. & omnia verba Marini antea dixerat Anton. Capic. in inuestitur. Feudal. in verb. Feudorum clausulæ. §. Cognitione etiam causarum, quæ ex prærogatiua ad magnam Curiam. in fin. Idem Capic. in decision. Neapol. 17. num. 51. & dixi in consil. 23. nu. 65. Centur. 1. & latissimè Carauit. in dicto Ritu 49. vbi in specie tractauit, an in casu huiusmo-
62 di, officialium appellatione, veniant, & † contineantur Notarij sedentes ad bancum Iudicis, siue actuarij? vbi dicit quòd non. Et tamen contrarium dicit fuisse determinatum, per magnam Curiam Vicariæ, cognosci debere has actuariorum causas: & ità per Consilium fuisse iudicatum. vt refert Ioan. Vincent. de Anna in singulat. 48. vbi disputat: An bauli di-
63 cantur officiales, † ità quòd teneantur stare syndicatui? dicens nunquàm Consilium hoc voluisse determinate.

Decimo quartò, Regia Tribunalia ob denegatam ab aliquo inferiori magistratu iustitiam, cognoscunt quoad illam causam. Ob de-
64 negationem enim † iustitiæ, priuatur quis illa causa, & à superiore cognoscitur. cap. Ex transmissa c. Ex parte B. cap. Ex tenore. extra. de For. competent. & in §. Si tibi igitur. Auct. de mandat. Princip. & §. Statuimus. Auct. de statutis. & consuet. & in Auct. Statuimus. C. de Episcop. & Cleric. Bartol. in l. De pupillo. §. Si quis. num. 1. vbi Alexan. num. 2 ff de opet. nou. nunt. Quod procedit etiam in Feudalibus. cap. 1. vbi Afflict. num. 97. de milit. vassall. qui contum. est. Quod intelligitur ante cœ-
65 ptum iudicium † primæ instantiæ: vt si supplicatum sit Domino, vel Iudici, & sit denegata iustitiæ administratio: quia alias si cœptum esset iudicium, & adiretur superior, tunc aditus esset per viam grauaminis, aut appellationis.

Decimo quintò, magna Curia cognoscit de præsentatione, seu liquidatione instrumentorũ ad formã ritus, etiamsi creditores, & debitores
66 essent† originarij, vel ciues aliarũ, Ciuitatum, seu terrarũ, existentium sub dominio aliorum Baronũ, vel Dominorũ. iuxta tradita per Ant. Capic. in inuestit. Feudal §. Feudorũ clausulæ, in verb. Cum cognitione etiam causarum, quæ ex prærogatiua ad magnam Curiã. Quod per eadẽ verba retulit Marin. Freccia de subfeud. Baron. lib. 1. tit. de offic. Magist. Iust. nu. 40. Paris de Puteo in tract. syndic. in § Instrumentũ. in princ. vbi inquit hoc caueri ex Constitutione Regni: quam tamen non allegat, nec reperietur aliqua Regni Constitutio, quæ hoc dicat. Videmus tamen vsu forensi in omnibus Regni Tribunalibus instrumenta liquidari, vt dicunt, & fatentur ijdem Paris, & Freccia in loco allegato. Quinimmo facta liquidatione, vel comparente citato, ad hoc vt vocatus vigore in-
68 strumenti non carceretur; opponi fori † declinatoriã ex multis ab ipse allegatis voluit Bernardin. Pand. de exequut. instru. par. 5. declarat. 13. nu. 40. licet ab ipso allegata procedant de iure communi.

Decimo sextò, cognoscit magna curia Vicariæ in dando termino, ac dilatione ad reco-
68 gnoscendam, & probandam scripturam † manu propria alicuius firmatam, seu subscriptam: & si tractatur causæ remissio ad proprios Iudices, nũquam remittitur, recognitione prius non facta. Anton. Capic. & Marinus Freccia in locis proximè allegatis.

Nn 2 De;

Decimo septimò, si fuerit appellatum ad
Consilium, & introducta ibidem appellatio-
ne; nihilominus, illa non prosequuta, fuerit
desertæ; producto tamen processu, & actis ad
idem sacrum Concilium, etiam post lapsum
temporis dati ad introducendam appellatio-
nem, qui in Regno est dierum quinquaginta,
iuxta text. in Constitut. Regni. Appellatio-
69 num † tempora, idem Consilium ob modi-
cum temporis lapsum, quinimmo indistinctè,
70 procedit ex eisdem actis, causam † termi-
nando, an benè, vel perperam fuerit iudica-
tum. vt per Matth. de Afflict. in decis. Neap. 79.
num. 3. 4. & in decis. 243. in fin. in quibus dicit
itâ fuisse antiquum S. C. stilum, qui stilus cu-
71 riarum † seruandus est. l. Labeo. versic. Mo-
re agentium. ff. de statu lib. l. 1. § In honorarijs.
ff. de var. & extraord. cognit. Barrol. in l. 3. §.
Testes num. 1. ff. de Testibus. Nicol. de Neapol.
in lectura Bartol. in l. Iurisperitos. in princip.
num. 4. ff. de excusatur. Alexand. in consil. 240.
num. 2. volum. 6. Guid. Papæ in Proemio. decis.
& in decis. 164. num. 3. Ioan. de Amic. in con-
sil. 42. colum. 3. Hieronym. Gig. de pension. Ec-
cles. quæst. 12. num. 24. quæstio. 88. num. 2. Sed
talis S. C. stilus, non potest ab alijs curijs ser-
uari: vt dicit Vincent. Maxilla in proœm. con-
suetud. Bari. num. 148. Rationem stylus huius
à Consilio obseruari soliti, illam esse constat;
ex quo sententiæ à sacro Consilio sub nomi-
72 ne Regio, ac sub Regis persona † proferun-
tur: vt dicit Prosp. Carauit. in Ritu 260. num.
4. & sequen. Et idcirco dicit, nec magnam Cu-
riam, nec Regias audientias Prouinciales, aut
alios inferiores Iudices, hoc facere posse. Fa-
cit tamen hoc Consilium, dum tamen non fuis-
set antea probatum Decretum, quo fuisset de-
clarata appellatio deserta, quia eo casu nullo
73 pacto reuisionem † admittit. vt scribit Cæsar
Vrsill. ad Afflict. in decisiô allegata. 79. nu. 1.
Decimo octauò, Regij Magistratus eiusdem
magnæ Curiæ Vicariæ cognoscunt de homici-
dijs, & damnis clandestinis, vbicunque, & in
74 † quacunque Regni parte illatis. vt in Constit.
75 Regni. Super † incisionibus. & in Constitut. si
damna clandestina. ibi: Officialibus nostris,
quærentibus exhibere. & voluerunt Anton.
Capic. & Marin. Freccia vbi supra. Hæc autem
damnorum clandestinorum cognitio hodie in
hoc regno, minimè est in vsu; quia custodia
76 prouinciarum est commissa, & † constituta
Barigello Regio in qualibet prouincia, pro
quibus fit solutio, vt post Carolum Tapiam,
nunc Regium Consiliarium meritissimum, scri-
psi in relatione in materia bannitorum Italo
Idiomate conscripta ad Illustrissimum, & Ex-
cellentissimum Dominum Don Henricum de
Guzman Comitem de Oliuares, regni Neapo-
litani Locumtenentem & Proregem, ad quam
me refero.

Decimo nonò, regia magna Curia Vicariæ
cognoscit de delictis publicè commissis per
77 vniuersitates, † Comites, aliosq; Barones. vt
78 in Côst. Regni. † Capitaneorum. in princ. Quæ
qualitates delicti publicè cômissi, antè omnia
summariè constare debent, vt post multos ab
ipso allegatos cēsuit ibidem Matth. de Afflict.
nu. 3. quod latius prosequitur Paris de Puteo
de reintegr. Feudor., c. 198. An citatus. nu. 17.
fol. 108. Nec est facienda vis in eo, quod dicit
ibi Afflict. dicens secus esse in delictis clande-
stinis; quia hāc limitationem frigidam esse, ac
extra regulam, voluit ibi Foller. num. 14. 15. Et
79 consequendum. d. Const. Capitaneorum † lo-
quitur, magnam curiam procedere in delictis
publicè patratis per vniuersitates, Comites, &
Barones, declarat casum minimè côprehensum
80 in Cõst. si damna clandestina. † quæ loquitur
de delictis clā, & occultè patratis. Subsequitur
postmodū ista Côst. Capitaneorum. quæ decla-
rans alium casum, dicit; eādem magnā curiam
procedere, & inquisitionē formare de delictis
publicè commissis. Et hæc est veritas.
Vigesimò, vbi Fiscus nullo iuris ordine ser-
uato, ac de facto aliquem sua possessione desti-
tuit, aut spoliat, priuatus in eadem magna Cu-
81 ria conueniet † Fiscum, & possessionis, ac spolij
restitutionem intentabit. vt in Const. Magister
82 † Iustitiarius. vbi hoc annotauit Afflict. nu. 5. po-
nens ipsum pro speciali casu ad Regiā Curiā
spectante, cum re uera ponere non debuerit;
quia etiam de iure communi, Fiscus pro causis
ciuilibus coram Principis Magistratibus con-
83 uenitur, † & pro criminalibus coram Præside.
vt in l. Ad Fiscum l. Si quis aduersus. l. Domi-
nicis. Cū aliquid l. Vniuersi. & toto tit. C. vbi
caus. Fiscal. l. 2. C. de iurisd. omn. iudic. l. Fin. C.
vbi in rem act. Afflict. in c. 1. §. t. nu. 44. de fra-
84 trib. de nouo Benefic. inuestit. Quia in ijs † non
iudicatur Fiscus; vt vti debeat iure priuati.
quemadmodū latissimè dixi ad Bellug in Spe-
culo Principum. Rub. 3. in verb. Iure priuati.
Vigesimo primò, quando in causis ciuilibus
petimitur instātia, quod fit per lapsum trienij
à die litis contestatę in prima instantia. vt in l.
Properandum. C. de iudic. de iure communi
fiebat restitutio instantiæ ex causis legitimis,
vt in l. Sed & si per Prætorem. eum l. Seq. ff. ex
quibus caus. maior. In qua instantiæ, siue Ere-
85 modicij lapsu, restituitur non solum † mi-
nor, ratione minoris ætatis. l. Si fine § Fin. ff.
de minoribus. Cyn. & Bartol. in l. 1. in fin. C. si
aduers. libert. Barthol. Socin. in consil. 299.
num. 1. & seq. volum. 2. Petr. Rebuff. ad Constic.
Galliæ. titul. de restitut. in integr. cap. 283. Sed
etiam concedebatur maioribus, si iustæ impe-
86 dimenti † causæ subsistebant. vt in dicta l. Si
fine. §. Fin. ibi constat autem. Gloss. & Cardin.
in cap. Auditis. quæst. 2 extr. de rest. in integr.
Ioseph. Ludouic. in decis. Perusin. 36. num. 1.
quod

quod multis limitatur modis, ac declaratur,
quos ponit Sfortia Oddus de restit. in integr.
quæst. 67. Augustin. Berous in consil. 35. num. 3.
volum. 3. Sed in hoc Regno Neapolitano, tam
87 à Rege, quàm à cõsilio, † atque ab ipsius Con-
silij Præsidente sub Regis nomine, peremptæ
causæ per lapsum instantiæ, conceditur insuf-
flatio spiritus vitæ, ita quòd lapsa iam instan-
tia restituitur. vt authoritate gloss. in l. Ab ho-
stibus. §. Sed quod simpliciter. in verb. Restitu-
tionis. ff. ex quib. caus. maior. Bartol. in l. Si ab
hostibus. nu. 5. C. ex quib. caus. maior. Paris de
Puteo de Syndi. in verb. Sententia. cap. Restat
vnum. nu. 5. Anton. Capic. in decis. Neap. 11. in
decis. 165. per totũ. Matth. de Afflict. in Const.
Regni. Sæpe contingit. circa finem. Tho. Gram-
mat. in decis. Neap. 69. nu. 4. in decis. 91. nu. 1.
Idem Afflict. in c. 1. in princ. Speciali 39. Quæ
sint Regal. Marc. Ant. Natta in consil. 636. n. 76.
vol. 3. vbi dicit inferiores à Principe hoc face-
88 re † non posse. sequitur. Robert. Marant. in Spe-
cul. aur. parte 5. in verb. Instantia. nu. 35. quos
sequi videtur Anton. Sola in Constit. Sabaud.
titul. de iudic. in Decreto. Ad causam. Gloss. 3.
nu. 7. 8. nouissimè Roland. Cauagnol. in decret.
Montisferrat. 13. §. 6. quæst. 4. in fin. Ioan. Petr.
Surd. in consil. 199. nu. 13. vol. 2.

Conceditur autem insufflatio spiritus vitæ
89 ex mera Principis gratia, † vt dicit idem Gram
mat. in decis. Neap. 103. nu. 117. quem retulit,
& sequitur Roland. à Valle. in dicto consil. 4.
num. 15. vol. 3. Nicol. Boer. in decis. Burdegal.
247. per totum.

In casu verò insufflationis spiritus vitæ, ac
restitutionis instantiæ semper consilium facit
90 reficere expensas petenti, † quod, & iure com-
muni cauebatur l. Nouerint. C. Vt intra cert.
temp. caus. & habetur in dicta l. Properandum.
§. Illo cum. C. de iudic. Alexand. in consil. 66.
visis dubitationibus. colum. 1. vol. 5. Andr. de
Isern. in Constit. Regni. Sponte volentibus. &
Paris de Puteo in loco supra allegato. Gram-
mat. in dicta decis. 91. nu. 3. Prosper Paseth. in
consil. 156. num. 2. vol. 1. Carauita in Ritu. 248.
nu. 1. & seqq. & Ioan. Baptista Asinius in pract.
ciuili. §. 2. cap. 16. nu. 9. & seq. Et in Regno ità
91 cauetur per pragmat. Incip. Instantia † causæ.
ibi (nisi prius refectis expensis) quam Pragma-
ticam in hoc puncto limitat Ioan. de Arno. in
Epitho. 2. non procedere in paupere, quem di-
92 cit restitui ad insufflationem, † expensis mini-
mè refectis.

Vnum tamen aduertendum est, instantiam
non perimi, vbi causa agitatur in concistorio,
93 ac Tribunali, & Senatu ipsius Principis, † vt
in specie de causa, quæ agebatur, in Regia
94 Camera † summariæ. dicit Afflict. in Constit.
Reg. Accusatorem. nu. 5. sequitur Carauit. in
95 dicto ritu. 248. num. 1. in fin. Et in † Consilio
voluit idem Afflict. in decis. Neap. 78. num. 5.
seq. Sebastian. Vant. de nullitat. tit. An quælibet
sententia. num 8. Marc. Anton. Natta. in consil.
383. num. 1. volum. 2. & de Senatu Parisiensi
96 † dicit Ioan. Imbert. instit. Forens. lib. 2. cap. 2.
97 & de Senatu † Sabaudiæ, dicit Antonin. Tes-
saur. in decis. Pedemont. 10 num. 16. Insuffla-
98 tio autem non solum bis, sed ter † concedi-
tur, vt inquit Capicius in decis. 165. num. 4.
Grammat. in decis. 69. num. 4. 6. In qua dicit,
99 nec partem citari debere, cum proueniat † ex
Principis benignitate, & gratia, quod sequitur
Asinius in loco allegato.

Vigesimo secundò, cognoscit Iustitiarius, &
eius magna curia de pœna spretæ defensæ Re-
giæ; & sic etiam Regij Iustitiarij Prouincia-
100 rum. de quo habetur † in Cõst. iuris gentium.
in Const. Fidelium nostrorum. in Const. Si quis
in posterum. in Const. Defensas. & in c. Regni.
Terretij. Et ideò in illius exactione, aliorum lo
101 corum Capitanei, & Magistratus non se † in-
tromittunt. vt voluit Sebastian. Neapod. in d. c.
Terretij. nu. 1. Matth. de Afflict. in dicta Const.
Fidelium nostrorum. num. 10. Defensa autem
petebatur ab eo, qui dubitabat offendi ab ali-
quo in bonis, vel in persona; & ideo imponeba-
tur defensa eidem, ne de facto in bonis, vel in
persona offenderetur; & ille cui cõcedebatur,
dicere poterat illis, à quibus timebat offendi:
102 Ego talis prohibeo te, ne me offendas † in bo
nis, vel in persona ex parte Regis: erat enim fa
cienda sub inuocatione Regij nominis, vt di-
cunt Afflict. vbi supra. Ioan. Anton Niger in di
cto c. Terretij. num. 14. Et in hoc mihi videtur
aliud non fuisse, nisi quòd tuebatur sub prote-
ctione nominis Regij, quòd si ille, facta com-
minatione, offendisset, spretæ defensæ pœna
exigebatur.

Vigesimo tertiò, cognoscit magna curia de
103 Guerra mota p aliquos in Regno. vt in † Cõst.
Regni. Comes. vbi Andr. de Iser. dicit: Tũc dici
Guerram, vel bellum moueri, si armauit quis
milites, ac iuerit cũ vexillis, & banderijs, alias
si quis iret cum hominibus non armatis, erit
104 vis priuata, si delictum † aliquod hoc modo
commisissent. l. 3. ff. Ad leg. Iul. de vi priuat. Si
verò armatis hominibus, & sine vexillis. tunc
erit vis publica, etiam si aliquod delictũ sub-
105 sequutum † non fuerit. l. 1. l. 2. l. pen. ff. ad Iul.
de vi pub. Et in tali casu guerrę motę procedit
Magna curia, per dispositionem reformatio-
nis factæ per Reginam Ioannam Secundam, vt
in suis capitulis. cap. 12. factis in anno 1412.
pro ut refert Afflict. in dicta Constit. Comes.
num. 7. in fin. Anton. Capic. in inuestitur. Feu-
dal. §. Feudorum clausulæ. in verb. Cognitio-
ne etiam causar. & Marin. Freccia de subfeud.
Baron. lib. 1. tit. de officio Magistr. iustit. num.
40. de hoc latius dico de Magistratuum. edict.
lib. 3. cap. . . vbi me refero.

Vigesimo quartò, officiales, ac Magistratus

Regij in Hispania, præsertim in Catalonia,
106. †sequestrant iurisdictiones, fructus, & emo-
lumenta Baronum receptantium latrones, de-
linquentes, bannitos, ac facinorosos homines,
relictis quibusdam emolumentis, quibus vi-
uãt, vt factum fuisse in Domino Castri de Mos-
set, in quo tutè se recipiebant déliuquentes,
qui infestabant Comitatum Rossilionis, scri-
bit Don Ludouic. de Peguera in decis. crimin.
36. per totum. vtinam in hoc Regno ita ser-
uaretur.
107 Vigesimo quintò, familiares Regij, † qui-
que familiaritatis priuilegia, & diplomata ha-
bent; licet fortè originarij, ac subditi sint ali-
quorum dominorũ, siue Baronum; tamẽ ab of-
ficialibus, & Magistratibus Regijs cognoscun-
tur, cum eiusdem Principis iurisdictioni sub-
iaceant: vt optimè corroborando concludit
Marc. Anton. Natta in consil. 576. In primo du-
bio. nu. 6. cum pluribus seq. vol. 3.
Vigesimo sextò, Magistratus Regij, auferunt
108 † iurisdictionem Dominis, & Baronibus, ob
nimiam eorum sæuitiam, qua vtuntur in subdi-
tos, & vassallos. Superiorum namque interest,
ne auxilium, contra sæuitiam, famem, vel into-
lerabilem iniuriam, denegetur, ijs, qui iustè
depræcantur: vt Diuum Piuum ad Ælium Mar-
tianum Bæticæ Proconsulem, rescripsisse, scri-
bit Vlpianus in l. 2 §. Dominorum. ff. de his, qui
sunt sui, vel alien. iur. vbi Bald. num. 1. post Gu-
lielmum de Cun. & Cyn. dicit, quòd ob nimiam
crudelitatem potest alicui iurisdictio auferri.
Hinc Imperatores Archadius, & Honorius di-
xerunt, ob incommoda à Vicarianis Apparito-
ribus data, officialibus Cõsularibus Hellespon
109 ti, ijdem Asiæ Proconsulis potestati † subditi
essent, & ab eisdem Vicarianis eximerentur. vt
in l. Vnica. C. de offic. Comit. sacri patrimon.
alias dicta lex situata est sub titul. C. de offic.
Proconf. & leg. l. Officium. Hoc dictum sequi-
tur Ludouic. Roman. in consil. 37. num. 1. alle-
gans text. in §. Sed hoc tempore. & §. Fin. In-
stit. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. Quo in lo-
co, inquit Ioan. Faber, posse Principem talem
110 vassallum ex toto eximere à Domini † iuris-
dictione, etiam tacente subdito, & nihil peten-
te. quod sequitur Guid. Pap. in decis. Gratia-
nop. 62. & clarius idem Ioan. Faber. in dicta l.
Officium. inquit: Nota, quòd vbi subiectus est
111 granatus debet eximi à iurisdictione † Do-
mini. l. 1. C. Si quacunque prædit. potestat. l. Si
postulauerit. §. Iubet. ff. de adultet. l. 2. ff. de his,
qui sunt sui, vel alieu. iur. l. Fin. ff. si quis à pa-
rẽt fuer. manumiss. l. Si lenones. C. de Episcop.
audiẽr. Et quamuis ipse subditus quæstionem
112 non faciat, Iudex tñ debet ex officio † pro-
uidere. l. Illicitas. §. 2. vers. Neque innocenti-
bus. ff. de offic. præsid. Specul. in tit. de denun-
tiat. §. 1. vers. Priuata. Hæc optimè Faber. Hinc
Conlilium Neapolitanum, ob sæuitiam Baro-
nis Belmontis, post sententiam Magnæ Curiæ
Vicariæ, qua erat deportatus in insulam Lipa-
rensem, & eius vita durante iurisdictione ciui-
113 li, & criminali † in vassallis priuatus, illam
confirmauit: vt habetur per Thom. Grammat.
in decis. 104. quã sequitur Ferdinãd. Vasquius
controuersi. Illustr. lib. 1. cap. 8. nu. 17. cum plu-
ribus seqq. Nicol. Boer. in decis. Burdegal. 275.
nu. 3. Curtius iunior in consil. 137. nu. 4. quem
refert, & sequitur Quintilian. Mandos. in tract.
iogratitud. cap. 62. Causa 73. Andr. Gail Pract.
obser. lib. 1. obseruation. 16. Barthol. Bertazzol.
in consil. criminal. 281. sub nu. 6. vol. 2.
Vigesimo septimò, magna Curia Vicariæ po
testatem habet, & hoc faciunt etiam Regiæ au-
dientiæ Prouinciales, dum ordinant Baroni-
bus, eorum officialibus, ac alijs subditis Magi-
stratibus, vt causam in expeditionis limine
114 existentem, intra breue † quoddam tempus
expediant: vt post Matth. de Afflict. in Constit.
Iustitiarij nomẽ. voluit Marin. Freccia. de sub-
feud. Baron. lib. 2. authoritat. 11. per totũ. quem
sequitur Anton. Sola in Decret. Sabaudiæ. sub
titul. de Castellanis. in Decreto. Quia pluri-
bus Glos. 3. sub num. 3. & notilsimè illum re-
ferens Roland. Cauagnolius in Decretis Mon-
tisferrati. Decret. 2. §. 1. num. 13. & dum hæc
transcribuntur vidi Ioan. Petr. Surd. in consil.
152. nu. 31. 32. vol. 2.
Declarant tamen Freccia, & Sola, non pro-
cedere vbicunque Baro, vel Feudatarius ha-
beret cognitionem primarum, & secundarum
causarum: quia eo casu, ista comminatio ad su-
115 periorem, qui habet † secundas causas spe-
ctaret. argum. cap. Irrefragabili §. Excessus. de
offic. ordin. & per alia iura ab ipsis allegata.
Sed ego non sic indistinctè hanc declaratio-
116 nem admitterem. † Quid enim si Baro quis-
piam, aliquem in carcere mancipatum detine-
ret, de aliquo delicto pulsatũ, & desiderio ma-
ximo teneretur, vel ipsum condemnari facere,
vel tam diù in carcere illum detinere, donec
tędio & maceratione affectũ, ad pecuniariam
cõpositionẽ induceret, aut trãsig eret? nõ enim
causam expediri faceret, publicè ordinãdo of-
ficiali, vt causã expediat, secretò autẽ, & clam
pcipiendo pęnitus aduersũ. Isto enim casu ma
lignitas, & superioris negligẽtia, nõ debet esse
subdito nociua: ad Principẽ etenim spectat, op
117 pressos † à grauaminibus releuare c. Ad Ro-
118 manã Ecclesiã. et 2. q. 6. & habetur † in Cõst.
Regni. Cũ circa. Si enim malo Principis animo,
aut facto Dñi, causæ expeditio pstoletur, vtiq;
vanum erit, secundũ iudicem adire; eodem nã-
que animo statim mouebitur, & interim in-
quisitus, vel vexatus, incideret in Scyllam, cu-
piens euitare Carybdim. Cum præsertim ma-
gistratus, & officiales aliqui reperiantur, qui
119 student † placere Domino. vt dicit Andr. de
Isern. in c. Imperialem. in princip. col. 7. de pro
hibit.

hibit. Feud. alien. per Federic. & ideo dicit
Cagnol. quòd Domini terrarum amant Placen
120 tiam, non † Veronam. Magna Curia enim Prin
cipem, ac Regem repræsentat, qui subditis po
test præcepta facere, etiam non expressa cau-
sa. Vani enim capitis esse existimatur, iudica-
re, Principem haud posse, absq; cognitione, &
121 causæ † expressione præcipere. vt dicit In-
noc. in c. Ad aures. de tempor. ordinat. sequi-
tur Abb. Panor. in c. Si quãdo in fin. de rescript.
Eodem modo poterit, & Magna Curia Regia,
principem repræsentans. Ijs accedit eandem
Magnam Curiam Vicariæ, prærogatiuam ha-
122 bere, vt ad illam, omisso medio, † appelle-
tur. vt dicit Gloss. Marini de Caramanico in
Const. Regni. Cum noua. in verb. Sed ad celsi-
tudinem. quam sequitur Matth. de Afflict. in
Constit. Iustitiarijs nomen, & normam. sub nu.
37. in fin. vbi dicit. Et scias, quòd semper ad ma
gnam Curiam Vicariæ potest appellari omisso
123 medio. Ego autem † in vsu Forensi hoc ser-
uarem. Facerem enim mandatum, ac præce-
ptum Baroni, seu Domino iurisdictionis, pri-
marum, ac secundarum causarum, quòd sub cõ
petenti termino; habito respectu ad persona-
rum, causæ, ac loci, qualitatem; causam à suis
officialibus expediri faceret, alias illam auoca
rem. Quia eo modo, cum ipse Baro sit Domi-
nus iurisdictionis, si malum non habebit ani-
mum, id exequetur: & nunquam præcepta alio
modo expedirem, nisi Domino, & suis officia-
libus prius iussissem. Ex ijs enim perciperem,
an negligant, vel oculis conniuentibus dissimu
lent.

Declaratur secundò, dum tamen processus
sit instructus, & causa reperiatur in statu, in
quo expediri possit, vt tunc superior manus
124 † apponat, pro celeri causarum expeditio-
ne. arg. c. Iurgantium. de re iudic. quod, & Frec-
cia id annotauit. Idem similiter dicerem, quan
do processus, & si non esset in statu expeditio-
125 nis, tamen pars haberet illum † pro compi-
lato, & concluso: vt fieri solet in criminalibus,
dum partes habent processum pro legitimato,
compilato, & concluso.

ARGVMENT. CAP. LXIII.

A Sacerdotibus, & clericis, ac personis Ec clesiasticis in nonnullis casibus, Rex exigit collectas, qui discutiuntur.

COMPENDIVM.

1 *Pharao Rex Aegypti, Sacerdotum territoria fecit immunia.*

2 *Artaxers Persarum Regis edictum, quo sacerdotes à solutionibus, & tributis declarauit immunes.*

3 *Clerici, & Ecclesia à collectarum solutione sunt immunes.*

4 *Ecclesia, & alia loca pia, & clerici ab omni solutione, etiam extraordinaria sunt immunes.*

5 *Imponentes, & qui scribunt, & consentiunt, & consilium præstant, incidunt in excommunicationem.*

6 *Ciuitates etiam hoc imponentes clericis, & Ecclesijs, subiaceat interdicto.*

7 *Communitates, & vniuersitates excommunicari nequeunt.*

8 *Regia Curia cogit clericos coniugatos ad collectarũ solutiones. num. 11.*

9 *Intellectus Prag. Regis Ferdinandi Primi. Incip. Nuper ad Maiestatem.*

10 *Iniiciens manus violentas in clericum cõiugatum incidit in canonem excommunicationis.*

11 *Bona prius perpetuis futuris temporibus donata, vel empta quæ erant tributis, & collectis obnoxia, an teneantur ad collectas.*

12 *Vendens Ecclesiæ, vel personis Ecclesiasticis bona, & iura, censetur vendere, vel donare, quæ obtinet. nu. 13.*

14 *Laici pro bonis collectas, & tributa Regi soluunt.*

15 *Bona, quæ transeunt ad Ecclesias, transeunt cum oneribus annexis.*

16 *Bona semel oneribus ascripta, ità in Ecclesias transeunt.*

17 *Ecclesia, vel persona Ecclesiastica ignorans bona esse oneri submissa, agunt contra venditores secus si scirent. nu. 18.*

19 *Ecclesia acquirens possessionem, quæ pro solido, & libra est affecta collectæ, tenetur ad collectam, quia est onus reale affixum. nu. 20. 23.*

21 *Ecclesia tenetur ad tributum de possessionibus tributarijs. nu. 24.*

22 *Prædia, in quibus fundata est Ecclesia, libera sunt.*

25 *Clerici de bonis patrimonialibus non soluunt tributum, sed de emptis sic.*

26 *Intellectus c. Regni. Item statuimus quod possessiones.*

27 *Intellectus Prag. Regis Ferdinandi in anno. 1473. 3. Martij sub titul. de cler. & diacon. Soluat.*

28 *Intellectus Prag. Ferdinandi Regis Incip. Fœlicis memoria quæ est. 2. sub tit. de cler. & diacon. Soluat. §. In quo dicitur. cum inserta Const. Papæ Honorij. num. 29.*

30 *Ecclesiam, & clericos non teneri ad collectas pro bonis emptis, & donatis nu. 31. 32. 33.*

32 *Ecclesia, vel clerici ementes, si promittant soluere collectas, tenebuntur. nu. 33.*

34 *Vendenti, donanti, aut leganti Ecclesiæ, licet apponere conditiones sibi visas.*

35 *Si fieret statutum, quòd omnia prædia ciuium intelligantur tributaria, & deseruiant pro inductione collectarum, an habens post modum Ecclesia ex illis teneatur ad collectas.*

36 *Argumentatio licita est à pacto ad statutum.*

37 *Argumentum de testamento ad statutum, valet.*

38 *Ecclesia, & clerici, an teneantur ad collectas, cum in fraudem Regiarum functionum facta esset per eos illorum acquisitio.*

39 *Si in fraudem collectarum sit facta alienatio in Ecclesiam, vel clericos, bona amittuntur.*

40 Cle-

40 *Clerici, qui clericaliter non viuunt, collectas soluere debent.*

41 *Intellectus c. Regni. Item statuimus quòd clerici, qui clericaliter.*

42 *Clerici clericaliter non viuentes priuilegium clericale amittunt.*

43 *Clerici non seruientes in diuinis, fructus beneficiorum non lucrantur, sed illos restituere tenentur.*

44 *Clericaliter viuere dicitur, qui cunctis relictis, totum se diuinis ministerijs addicit.*

45 *Ecclesia, & clerici habentes temporalem aliquem vsum fructum, tenentur ad collectas.*

46 *Ecclesia, & clerici tenentes animalia in pascuis, in quibus ciues soluunt, & ipsi soluere debent.*

47 *Ecclesia, & Clerici tenentur ad solutionem onerum Feudalium, qua tenentur à Principe.*

48 *Ecclesia, & Clerici tenentur ad collectas pro refectione pontium, & viarum. nu. 49. 50. 51. 52. 53.*

49 *Vnde in refectione murorum Brundusij, Hydrunti, Tarenti, Manfredoniæ, Baroli, & Barij in Regno Neapolitano, & Carthaginis nona in Hispania, tenentur Ecclesia. nu. 50. 51. 52. 53.*

52 *Princeps secularis non potest facere leges contra Ecclesias.*

54 *Quando est reficienda via per vicinos, an teneatur Ecclesia tunc vicina.*

55 *Clerici tenentur soluere collectas, & gabellas pro rebus quas tenent negotiationis gratia. nu. 58.*

56 *Clericis licita est negotiatio pro sustentatione vita absq; cupiditate lucri.*

57 *Nemo Deo militans immiscet se negotijs secularibus.*

CAP. LXIII.

DVm Pharao Aegypti Rex, subditis per manus Ioseph, frumenta exhibuit, deficiente † illis pecunia pro illorum emptione, dederunt pecora, & animalis; postmodum illis deficientibus, territoria, & personas; vt data semente, præstarent Regi de frugibus colligendis, quintam partem. Excepit autem territoria sacerdotibus data, quos voluit esse immunes
1
ab illius quintæ partis solutione. vt latè patet Genes. cap. 47. Sic Artaxerses statuit per medium Esdræ Prophetæ. vt patet lib. 1. Esdræ. c.
2 7. Vobis (inquit) quoque notum † facimus de vniuersis Sacerdotibus, & Leuitis, & Cantoribus, & Ianitoribus, Nathinneis, & ministris Domus Dei huius, vt vectigal, & tributum, & Annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. Ex quibus patet à principio fuisse Ecclesias, & Sacerdotes immunes habitos à tributorum, & collectarum seculariũ, solutione. Hoc etiam de iure communi cauetur, vt ad col
3 lectarum solutionem Clerici, & Ecclesiæ † minimè teneantur. Auct. Item nulla communitas. C. de Episc. & cler. vbi expressè Fridericus prohibuit Ecclesias, aliaq; pia loca, & Ecclesiasticas personas, ad collectarum, vel exactionum, Angariarum, perangariarum onera, minimè co
4 gi, nec etiam ad munera † extraordinaria; vt in l. 1. C. eo. tit. nec ad munera sordida. l. Omnis à clericis. C. eod. tit. & l. Placet. C. de sacrosanct. Eccles. vbi etiam dicitur: nec extraordinarium, nec superindictũ soluere debere. Nec aliqua tributa. vt voluit Bartol. in d. l. Placet. num. 59. Ecclesiæ enim, & Clerici per generalem regulam sunt immunes ab omnibus laicorum collectis, & impositionibus: & si moniti fuerint, qui illas imponunt, vt desistant, & post monitionem minimè destiterint cum omnibus fautoribus excommunicantur. cap. Non minus. vbi latè Panormitanus. de Immun. Eccles. Alex. in consil. 68. volum. 2. & non solum, qui
5 imponunt, sed scribentes, ac dantes, † consilium, auxiliũ, & fauorem, ipso facto in canonem incidunt. vt in Clem. 1. de Immun. Eccles. &
6 etiam Ciuitas † incurrit pœnam interdicti. ca. Clericis. de Immun. Eccles. in 6. & cap. Quamquam de censib. in 6. cum vniuersitates † ex-
7 communicari nequeant. c. Romana. § Vniuersitatem. de sent. excom. in 6. nouissimè Ludou. Carbon. de legib. lib. 9. cap. 14.

Regia Curia tamen in Regno Neapolitano
8 cogit Clericos ad collectarum † solutionem si fuerint Clerici coniugati, vigore Pragmaticæ
9 Regis Ferdinandi † Primi. Incip. Nuper ad Maiestatem nostram: factæ 24. Maij 1469. ibi: Nostri Consilij matura deliberatione, mandamus, quatenus dictarum prouinciarum singulos clericos coniugatos, cogatis, & compelli mandetis, & faciatis, q in collectis omnibus, & Fiscalibus functionibus, cæterisq; oneribus, vniuersitatum, ciuitatum, terrarum, & locorum dictarum Prouinciarum quomodolibet imminentibus, contribuant. Hoc etiam cauetur de iure communi. vt per Abbatem antiquum, in c. Ex parte. ext. de cleric. coniugat. Hi enim clerici coniugati, non sunt priuilegiati, nisi quoad forum, vt ad iudicium seculare non trahantur.
10 Et quando quis † in eos violentas manus iniecerit, in canonẽ excommunicationis incidat. cap. Si quis suadente. 17. q. 4. & hoc idem dicit eadem Pragmatica. & notatur in c. Vnico. de cler. coniugat. in 6. à quo sumpta fuit eadẽ pragmatica. hoc idẽ voluit Marc. Ant. Cucch. Instit. Canonic. maior. lib. 3. tit. 9. num. 30. dicens. Quare citra excommunicationem quidem, manus in eum iniici non potest, vt diximus, neq; à Iudice laico distringi, aut iudicari, si in habitu, & tonsura incedat; In cæteris verò, priuilegium nullum sentit. voluit ante ipsum Iulius Ferret. de Publican. vectigal. & munerib. num. 531. ante ipsos Speculat. in tit. de cleric. coniug. in fin. faciunt notata per Lapum in allegat. 118. Incip. Quæritur. in fin. vbi de clericis coniugatis verba faciẽs, dicit. quia imponuntur collectæ, & distringuntur bona ad ipsas soluendas. Ioan. de Vanquel in dicto c. Vnico, conclus. 2. de cler. coniug. in 6. vbi postquã in

in prima conclusione enumerauit priuilegia
clericorum non coniugatorum; In secunda di-
cit coniugatos gaudere solum illis duobus pri
uilegijs,concurrentibus tamē necessarijs; alijs
11 autem † omnibus minimè. Angel.de Clausul.in
summa in §. Clericus.14.nu.3. Panor. in c. fin.
nu.8.de vit. & honest.clericor. Ioan.de Firmo
de Gabell.par.7.col.5.vers.Item verum.Guid.
Pap. in Decis.83.in fin. ibi : Addentes. Ioan-
nes de Amicis in consil.146. nu.3. Petr. Duen.
regul.100. limitat.10. & dixi ad Bellugam in
specul. Princip. Rub.11.§ Videamus.in verb.
Coniugati.vbi latè.quem locum refert Petrus
Cenedo in Collectan. iuris canonici. parte 2.
Collectan.105.no.4. in fin. & dixi latissimè ad
eandem pragmaticam in Commentarijs.

Secundò coguntur clerici ad solutionem col
lectarum, pro bonis emptis, & donatis, maxi-
mè dum similia bona,donata,vel empta ab Ec-
clesijs, vel Ecclesiasticis personis, fuissent per
12 prius collectis, & tributis Regijs † obnoxia,
atq; obligata.arg c. Ecclesiæ. c. Quiconq; 16.
q.1.vbi Ecclesiæ antiquæ,iura Decimarum,atq;
aliorum debitorum minimè perdūt,ob translā-
tionem in nouas Ecclesias factam. vt habetur
in c. Cum contingat. in c. Nuper.extr. de De-
cim.c.1. in fin. de pignorib. qui enim vendit,
aut donat Ecclesiæ,vel Ecclesiasticis personis,
13 † censetur donare,ac vendere illa iura,quæ ip
se habet,& cum eodem onere annexo.l.Qui ta-
bernas.ff. de contrah. empt. sed cum nulli sit
dubium,quòd dum bona sunt penes laicos,Re
14 gi † pro illis tributa, & collectas persoluunt.
l.1. vbi gloss.C.In quib. caus.pign. vel hypoth.
tacit. contr. l.1. in fin. vbi glos. Si propt. pub.
pensitat. Bal. in Pace Constantiæ. in verb. Nos
Romanorum. Paul. de Castr.in l.apud Iulianū.
§ Hæ res. ff.de leg.1. Barthol. Socin.in consil.
313. colum. fin. volum.2. Angel. in consil.206.
inter ordinamenta. colum.1. Idcirco dum pe-
nes Ecclesias, & personas Ecclesiasticas tran-
15 seunt,cum annexis iuribus,atq; solitis † one-
ribus per trāsibunt.Bald.in consil.148. Præmis
so statuto. vol.1. Bona enim semel in collectis
16 ascripta,cum eodē onere † ad Ecclesias trans-
feruntur. Archidiac. in c. Si tributum.11. q.1.
Dyn. Iacob. Butrigar. & Salycet.in l.Placet.C.
de sacros. Eccles. Cald. in consil.2. de censib.
& in cons.7.de constit. Alex.in cons.130.col.4.
vol.2. Card.in Cle.1.opposi.2. de immunit.Ec-
cles. Iason.in Consil.83.col.1.vol.3.Iulius Fer-
rett.de Publican. vectigal. munerib. & oneirb.
nu.560. Trāseunt etiam cum omnibus suis vi-
tijs.l.Pomponius.§.Cum quis.ff.de acquir.pos
ses. l.fin. C.de exactor. trib. lib.10.Vbi si præ-
dia fiscalibus functionibus obnoxia,domui Im
periali, Ecclesiæ, vel locis, aut personis, alia
prærogatiua munitis alienentur, vt tributarijs
functionibus sit consultum, publicè vendi de-
bent facta prius ablatione. Ecclesia verò, aut
Ecclesiastica persona,si ignorantes, oneri sub-
missam,emant,vel recipiant, contra vēdentes,
17 aut dantes † agere pro interesse non prohiben
tur. vt in §. Si verò quidam. Auth. de alien. &
emphiteosi. l. Vnica.§ Res verò.C.de impon.
lucr. descript. lib.10. Si verò scientes id fe-
cerint, sibi imputent; cum scienti nulla fiat
18 † iniuria. cap. Scienti. de Regul. iur. in 6.Vn-
de Io.Andr.in cap.1. de Immunit.Eccles.in 6.
dicit: quòd si Ecclesia acquirat possessionem,
quæ pro solido, & libra, sit affecta collecta, quæ
transit cum onere suo; quia est onus reale, ad
19 quod tenetur † Ecclesia,& persona Ecclesiasti
ca.vt voluit ibi gloss.in verb.Bonorum.Sequun
tur ibidem Philipp.Franc. & Io.de Vanquel in
breuiario. Quinimmo Innoc.in d.cap.Non mi-
nos. de Immunit.Eccles.dicit,quòd si Ecclesia ac-
quirat possessionem,ob quam præstatur munus
20 personale, seu militare,puta † hospitium,etiā
per Ecclesiam præstandum erit. Ang.in d.consil.
206. col.1.dicens,quòd facta impositione tributi,
vel collectæ pro tribus annis, & tunc temporis
viuebat testator,qui moriēs hospitale reliquit
hæredem,quòd Hospitale tenebitur. Simile est in
c.Si tributum. & in c. Magnum.11. q.1.vbi di-
citur, Ecclesiam teneri ad tributum de posses-
21 sionibus † tributarijs. & habetur in c Tributū.
23.q.8. Felyn. in ca.Meminimus.col.2.in fin.de
Accusat. Exceptis prædijs, in quibus fundata
22 esset Ecclesia,quæ sunt † libera.ca.Secundum.
vbi Gloss.& cap.seq.vbi gloss.23.q.8.Hinc Præ-
posit.in d.c.Si tributum.col.2.dicit,non esse di-
cendum,quòd Ecclesia, quæ est mater, & fons
iustitiæ,velit negare soluere tributū,& auferre
debitum, cui debetur. quod corroboratur ex
dicto Christi,dum inquit; reddendū esse,quod
Cæsaris,Cæsari;quod Dei, Deo.Matth.cap.22.
Vnde Apostolus Paulus ad Romanos. cap.13.
dicit,esse reddendum omnibus debitum, cui
tributum,tributum;cui vectigal,vectigal;cui ti
morem,timorem;cui honorem, honorem.Cum
non sit à iure extraneum, vt pro rebus colle-
ctis,& tributo affectis, Ecclesia, & Clerici te-
23 neantur. Hinc Ecclesiam teneri ad onera † or-
dinaria,merè realia,quę de consensu Principis
ponuntur,tenuerunt Bart.Salyc.& Ias.in l.Pla-
cet.C.de sacros.Eccles. & ante eos Archidiac.
in c.Placet.16.q.2. vbi memoria tenendum est,
quod dixit Ias.in d.l.Placet.eam legem non es-
se correctam per auct.Item nulla communitas.
cum d.l.Placet. sit in canonem redacta, & Ca-
nonizata in d.ca.Placet.16.q.2. & d.auct.Item
nulla communitas.loquitur in tributis,& impo
sitionibus extraordinarijs.

Et vltra præfatos iam supra allegatos, hoc
idem voluerunt Ioannes Arcamonus in c. Re-
gni.Itē statuimus,quòd clerici. vbi dicit,quòd
24 si prædium † Tributarium donatur Ecclesiæ,
tenebitur ad tributū. Matth.de Afflict.in Con-
stit.Regni. Hac edictali. la seconda. Notab.2.
nu.5.

nu.5. verſic.Sic etiam.quo in loco tenuit,quòd
ſi bona, quæ ſunt ſcripta in Cataſto pro colle-
ctis,emantur per Clericos, tenebuntur clerici
pro illis ſoluere collectas Regias. Idē Afflict.
in Conſt.Statuimus.la 2.n. 16.Sic etiam tenuit
Petr. Piccollus in forma appretij.in verb. Cle-
rici. vbi dicit, quòd clerici de bonis patrimo-
nialibus,nō debent ſoluere appretiū,ſed de bo
25 nis emptis ſic. † Et Luc.de Penn. in l.Hi,qui,
col.2.C.de Præd.& omnib.reb. Nauicul.lib.10.
Hoc etiā expeditū eſt in Regno per Regē Ca-
26 rolū II.in c. Regni.† Itē ſtatuimus,ꝙ poſſeſſio-
nes.vbi dicitur:Itē ſtatuimus,ꝙ poſſeſſiones q̃
nō ſunt Curiæ,vel alijs obligatæ,poſſint à qui-
buſcunq; dari, donari,vel obligari, alias lega-
ri Eccleſijs, dummodo æedem poſſeſſiones,
vel res, curiæ non teneantur in aliquo. Si verò
talis obligatio fuerit, propter quam datio, le-
gatio, vel donatio impediri non poſſit; tunc
res, vel poſſeſſiones ipſæ,præfatis titulis,cum
ſuo onere ad Eccleſias transferantur. Hoc idē
27 cauetur † per Pragmaticam Regis Ferdinandi
factam in anno 1471. die 3. Martij. Sub Rubr.
de cleric. & Diacon. Siluat. qua dicitur; quòd
teneantur ſoluere clerici, & perſonæ eccleſia-
ſticæ,ſicut prius fiebat ſolutio à venditoribus.
Et quatenus opponeretur; Iſtud prouiſum eſſe
à Principibus ſecularibus,qui leges in clerico-
rum, atq; Eccleſiarum præiudicium facere ne-
queune. Reſpondetur, hoc idem cautum eſſe
in Regno per Conſtitutionem Honorij Papæ
28 I.Incip.Honorius ſeruus ſeruorum Dei. † Ad
perpetuam memoriam. Dilectus filius.quæ eſt
inſerta in Pragmatica Regis Ferdinandi Incip.
29 Ferdinandus,Fœlicis memoriæ † Carolus,quæ
eſt.2. ſub titul.de Cleric.& diacon.Saluat.§ 8.
In quo dicitur. Item, quòd res & poſſeſſiones,
quæ non ſunt in aliquo curiæ, vel alijs obliga-
tæ,donari poſſint Eccleſiijs,& legari; ſed ſi ea
obligatione tenentur, propter quam datio,&
legatio, & donatio de iure impediri poſſit;
hoc caſu res, & poſſeſſiones huiuſmodi, præ-
dictis titulis, cum onere ſuo ad eccleſias trāſ-
ferant. Anton. Capicius in inueſtitur. Feudal.
§. Feudorum clauſulæ. in verb. Collectis.verſ.
Clerici.fol.222. Io. Mauritius in repetit.l.Vni-
cæ.col.49. verſ. Vt quid in patrimonialibus.C.
de Mulierib. & in quo loc. muner. ſub lib. 10.
Petr.Duenna in Regul.100.limitation.2.& Fol
ler.in Conſt.Prædeceſſorum noſtrorum. nu.6.
cum duobus ſeqq.Ex quibus videtur Magiſtra
tus Regios rectè agere, dum illos cogunt pro
bonis emptis,& donatis ad collectarum ſolu-
tionem. Quas leges,& ſi laicas ſeruare debēt,
vti ab Honorio Pontifice, probatas.

Sunt autem non modica iura, & authorita-
tes, quibus contraria opinio fulciri poſſet, ꝙ
immo Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ, nec
30 pro bonis emptis,nec † pro donatis, teneau-
tur cum ſecularibus, & laicis ad Regias colle-
ctas ſoluendas. vt tenuerunt Nicol. de Neapo-
li, & Sebaſtian. Napodanus in d.c.Regni.Item
ſtatuimus. Quam opinionem ego latius proſe-
quutus ſum in conſil.74. per totum. Centur.1.
in qua ad Clericorum fauorem conſului.Hanc
tenuerunt Archidiacon.Io.Andreas,Gemin.&
Philipp.Franc.in d.c.1.de immunitat.Eccleſię.
in 6.Bartol. in conſil.180. & in l. Reſcripto.§.
Sciendum. ff. de Munerib.& honor. Anton.de
Butr. & Ioan.de Imola in cap fin.de vit.& ho-
neſtat.cler.Luc.de Pen.in l.Obſiſtere.C.de An-
non.& tribut.lib.10.

Tenendo autem, quòd Eccleſiæ, & clerici
teneantur in caſu prædicto: declarari poteſt,
procedere quotieſcunq; prædium, vel poſſeſ-
ſio,quæ ad eos perueniunt,eſſent antea affectæ
oneri tributi, & collectarum,& ſic regiſtratæ,
31 quod onus ſit vniforme,& non variabile, † ſed
perpetuo ſimile. vt voluit Abb. Panorm. in d.
cap.fin.num.12. verſ. Tertia opinio. de vit. &
honeſtat. cleric. & in d. cap. Non minus. col.
3. de immunit. Eccleſ. Iaſ. in d. l. Placet. in 2.
lectura. nu.7.verſ. Secundo præmitto.C.de ſa-
croſ. Eccleſ.Felyn.in cap.Verum in fin.de for.
compet. Guid.Pap.in deciſ.Gratianop.79. An
clerici.Petr.Dueu. in dicta Regul.100.limit.6.
Angel. in conſil.24.Foller.in dicta Cōſtit.Præ-
deceſſorum. nu.6.

Secundò declara procedere cum fortè inter
venditorem, aut donantem,emptorem,& do-
32 naratium,eſſet conuentum de ſoluendis † col-
lectis per clericum emptorem, vel donatariū:
tūc enim de eiſdem bonis,donatis, vel emptis
tenebuntur clerici.Innoc.in d.c.Verum de for.
comp. Ioan.Andr. in d. cap. Non minus. col.2.
verſ. Sed ne tunc. de immunit. Eccleſ.Bald. in
l. Neminem.C.de ſacroſ. Eccleſ.& in auct. Sed
periculum. C. Sine cenſ.vel reliq. Ioan.de Fir-
mo.in tract.de Gabell. par.7. col.6. Aſteſan. in
ſumma lib.6. tit.30.c.4.col.3. Feſtaſ. de Æſtim.
par.4.cap. 2. nu.31. Nicol.Bellon.in conſil.40.
nu.4. Petr. Duen. Regul.100.Fall.6.

Tertiò declara,(& ſimilis eſt quodammodo
cum præcedenti) procedere ſimiliter in teſta-
tore legante, puta aliquod prædium,alicui Ec
cleſiæ, vel clerico, cum conditione appoſita,
quòd Eccleſia, vel clericus ſoluant collectas:
33 † quia tunc tenebuntur. vt voluit Petr. de An-
char. in conſil.217. Dubium facit. Felyn. in c.
Eccleſia Sanctæ Mariæ. nu.84. de conſtit. Lici-
tum eſt enim cuiq; priuato leganti,aut donan-
ti res ſuas, imponere conditiones, & onera,
34 quæ ſibi videntur,& Eccleſia † donataria, vel
legataria tenebitur obſeruare.arg.c.Verum de
Condit. appoſit.in tm̄,ꝙ trāſlatis in Eccleſiam
vel Eccleſiaſticam perſonam, bonis,cū illa con
ditione; ſi onera non ſoluantur,licitum eſt lai-
co, authoritate propria, capere. vt tenuerunt
Hoſtienſ. & Ioan. Andr.in d.c.Verum. de for.
compet. Anchar. in d.conſil.217. Felyn. in d.
c.Ec-

c. Ecclesia sanctæ Mariæ.nu.84. Multæ aliæ declarationes, videri possunt apud supra allegatos,quas omittimus.

Ex ijs duabus nouissimis declarationibus, patet,verum dixisse Bartol. in d.l. Rescripto. §.Sciendum.nu.3.ff. de Mun. & honor. vbi dat cautelam, quòd fiat statutum,vt omnia prædia
35 ciuium intelligantur † tributaria,& deseruiãt indicendarum collectarum causa. Rectè itaq; asseruit sic factum fuisse Perusij; & in Ciuitate Eugubij fuisse melius factum; quia omnes Ciues donauerunt omnia prædia Ciuitati, quæ illa taxauit pro collectis,& concessit. Nec benè in eum insiluisse Bald. in d. l. Placet. & in l. fin. C. Sin. cẽns. vel reliq. Panorm. in cap. fin. de vita, & honestat. cleric. Card. in c. Perpendimus.col.30. de sentent. excommunic. Thom. Parpalia.in d.l.Placet.nu.77.quia ex dictis Doctorum, in supra dictis duabus proximis declarationibus, patet, posse fieri per statutum. Et tanto plus,quando in statuto non exprimeretur Ecclesiæ, vel clerici. Cum enim per expressum pactum possit fieri per contractum, vt ecclesia,vel clerici soluant collectas; & sic etiam per dispositionem testamentariam, tantum abest, vt fieri valeat per statutum; licita est enim
36 argumentatio à pacto ad statutum. † l. fin. C. de Fideiuss. cum simil. Gloss. in Rubr. C. de Decret. Decur. lib. 10. Florian. de sanct. Petr. in l. Si ædes. in princip. ff. de seruitut. Vrban. præd. Alexand. ad Bartol. in l. Omnes populi. sub q. 4. ff. de iust. & iur. Curti. iunior. in consil. 122. nu. 10. Alexand. in consil. 50. vol. 5. Deci. in l. Nec ex prætorio. ff. de Regul. iur. Marian. Nepos in consil. 25. nu. 21. vol. 1. Maxill. in consuetudin. Bari in Procem. nu. 135. Menoch. in consil. 4 nu. 32. vol. 1. & Fab. Turrett. in consil. 5. nu. 33. vol. 1. Sic etiam de testamento ad statutum
37 valet † argumentum. vt post Bald. voluit etiã Francisc. Veggius. in consil. 63. nu. 35. vol. 1. Marian. iun. in d. consil. 25. nu. 21. vol. 1. Vnde quemadmodum fieri potest per pactum, & testamentum, similiter, & fiet per statutum. Vnde rectè dixerat Bartol. quod, & renuit Angelus in consil. 23 Nulla persona. & eundem Bartol. ab impugnantibus vindicauit Io. Maurit. in Rep. l. Vnicæ. col. 61. vers. Sed bonè Iuppiter C. de mulier. & in quo loc. mun. sub lib. 10. & antea Bald in consil. 280. præmisso. volum. 1. & Barthol. Socin. in consil. 12. vol. 4. Curti. Iun. in consil. 68. vol. 4. Andr. Barbar. in consil. 1. vol. 3. Deci. in dicto c. Ecclesia Sanctæ Mariæ. nu. 68. de Constit. qui similiter respõdet obiectis contra Bart. Ego tamen id, omniaque Sanctæ Ecclesiæ iudicio, remitto.

Tertiò principaliter Magistratus Regij faciunt, quòd Ecclesiæ, & clerici soluant, quando possessiones,& bona, essent in illis translata in fraudem collectarum, ac onerum Regiarum
38 † functionum. l. Sacrosancta. l. Sub prætextu. C. de sacros. eccles. Bartol. in d. consil. 180. antè ipsum Speculat. in tit. de cleric. coniugat. col. fin. vers. Sed quid si fratres. vbi ponit modum probandi fraudẽ. Quinimmo in casu isto, fraude derecta, teneri ad bonorum amissionem Fi-
39 sco† applicandam. voluit Luc. de Penna in l. fi. in fi. C. de Annon. & tribut. lib. 10. Duen. regul. 100. Fall. 6. Vidi multoties Patres donare filijs clericis, ac fratres fratribus, & eo modo curiam Regiam nituntur fraudare, ac vniuersitates: & sic fraudare fiscum procurant in vita, & dum clerici moriũtur Fiscus Apostolicus prætendẽs bona, excludirur ab hæredibus eodem collirio: & sic in vita fraudatur Fiscus, in morte fraudatur Christus.

Quartò, Curia Regia, clericos, qui clericali-
40 ter non viuunt ad collectarum solutionẽ† co-
41 git. per c. Regis Caroli II. incip. Item † statuimus, quòd clerici, qui clericaliter. vbi volũt Io. Ar camon. Nicolaus de Neap. & Sebastian. Napodanus. & habetur in Bulla eiusdem Papæ Honorij. §. 7. Anton. Capic. in inuestitur. Feudal. §. Feudorum clausulæ. in verb. Collectis. vers. Clerici. fol. 222. amittunt enim isto casu priuilegiũ
42 † clericale. l. Si qua per calumn. l. Generaliter. C. de Episcop. & cleric. l. 1. C. de Hæretic. Qui enim non seruiunt in diuinis, non debent fructus beneficiorum lucrari, & ad illorum restitu
43 tionem † tenentur tamquam indigni. Vt dicit Bald. in l. 1. in princip. C. de His quib. vt in dignis. cap. fin. vbi Gemin. de rescript. in 6. cap. 1. Vbi Ioan. Calder. de Cælebrat. miss. cap. Si Canonici. §. Scitum. vbi Gemin. de offic. ordin. in 6. Petr. de Ancharan. in consil. 218. primo inquirendum est. Iason. in l. Scriniarios. C. de Testam. milit. Philipp. Franc. in cap. Commissa. §. Porrò. de elect. in 6. dicitur autem clericaliter
44 viuere, qui cunctis relictis, totum † se diuinis ministerijs addicit. Nicol. de Neapoli. in d. c. Item statuimus.

Quintò cogit curia, & clericos, & Ecclesias ad collectarum solutionem, quando eisdem temporaliè aliquis vsus fructus relictus esset,
45 † authoritate Angel. in consil. 206. Inter ordinamenta. Felyn. in d. c. Ecclesia sanctæ Mariæ. nu. 86. & in c. Verum. col. fi. vers. Limita primo. de for. comp.

Sextò easdem Ecclesias, & clericos cogit ad solutionem collectarum, quas laici exigunt
46 inter se pro animalibus, quæ immittuut † in pascuis aliquibus, si fortè Ecclesia, & aliquæ personæ Ecclesiasticæ vellent eis vti. Abb. Panor. in consil. 6. Casus super quo quæritur. vol. 1. Ias. in d. l. Placet. in 1. lectura num. 19. in fin. & in 2. lectura. nu. 25. Nicol. Festas. de Æstimo. par. 4. cap. 1. num. 49.

Septimò Magistratus Regij cogunt clericos ad solutionem onerum feudalium, quæ tenen-
47 tur† à Principe. vt per Hosti. in summa tir. de immunit. Eccles. § A quibus. col. 5. vers. Item

hæc

aut alia ex causa; visoq; priuilegio, principalibus, ac regalibus codicillis, aliqui verò idem priuilegium non obseruarent, vtiq; cõtrà eosdem inobseruátes, ac non obtemperantes, Magistratus Regij procedere possent, quia is, qui codicillos, ac priuilegia concedit, de eorum
43 obseruátia, & declaratione † cognoscit. l. Cum de nouo. C. de legib. Bal. in prælud. Feud. n. 18. c. Cum venissent. vbi glos. in verb. Iudicari. de iudic. c. 1. de leg. Conrad. in feud. & in specie de violanre securitatem Principis, Princeps co
44 gnoscit, tamquàm contra committentem † crimen læsæ Maiestatis l. 1. ff. ad leg. Iul. Maiest. Guid. Pap. in decis. Gratianop. 418. Nicol. Boer. in decis. Burdegal. 179. nu. 1. Menoch. de arbitr. iud. q lib. 2. Cent. 4. casu 337. & 338. nu. 3. & casu 346 Barthol. Bertazol. in cons. crim. 11. n. 17. vol. 1. Io. Grandis de Bello Exulum. in prædicamento quantitatis. cap. 2. nu. 8. Contra eos autem nō proceditur, si securitatis, aut salui con-
45 ductus † notitiam non habuerint. Ludouic. Carrer. in pract. crim. §. 6. nu. 204. Ludo. Gozadin. in consil. 61. Deci. in consil. 327. Marian. Socin. Nepos in cons. 58, nu. 12. vol. 1. Francisc. Bursat. in consil. 134. num. 19. vol. 2. Ioseph. Mascardus de probat. §. Bannitus. conclus. 162. nu. 18. 20. & dixi plura ad materiam supra. cap. 38. vbi ad hoc, vt ista concedi valeant, quæ requirantur, plenè tradidi.

46 Octauò, si Rex vellet experiri † in Ciuitatem, siue Castrũ, aut oppidum, immediatè sibi subditum. quod est sub ipsius Regis, non autẽ Baronis, Domanio; vt sũt quàmplures Ciuitates, & oppida in Regno, vtiq; non censetur publica Ciuitas, sed habetur loco priuatorũ. vt in l. Eum, qui vectigal. ff. de verb. signific. vbi plura ad propositum optimè inducit Guliel. Fornerius. & habetur in l. Nihil interest. ff. Ad Senatus consult. Macedon. Ideo contra eam experitur in Tribunalibus Regijs, nec remittetur causa ad tribunal propriæ Ciuitatis.

Nonò, Magister iustitiarius, eiusq; magna Curia, dum est præsens in loco aliquo, aut Ci-
47 uitate † cognoscit de maleficijs omnibus, eo præsente, aut parum ante commissis. vt in Cõst.
48 Regni. † Capitaneorum. vbi hoc dicit Afflict. nu. 4. procedere, vt non possint alij Magistratus procedere in causis ciuilibus. Cui licet ibidem contradicat Foller. num. 16. tandem residet cum opinione Afflicti, quem sequor ob ver
49 ba Const. † Honorem. ibi, silere debebunt. vt statim dicam. Quomodo autem intelligantur verba illa, (vel parum antè aduentum ipsorum) videnda sunt notata à Bald. in cap, 1. in princ. num. 4. de Pace tenend. vbi dicit, de fa-
50 cto tempore guerræ, dicens includi, † quod factum est immediatè ante, & immediatè post guerram. argum. l. Diuortio. vbi eum sequitur Alexan. num. 6. ff. solut. matrim. quem simpliciter retulit in dicta Const. Capitaneorum. nu. 5. in fin. faciunt notata per Angel. in Auth. de hæred. & Falcidia. in princip. colum. 2. hoc ta-
51 men remitti Iudicis arbitrio censendum † videtur. arg. eorũ quæ scribit Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. Cent. 2. casu 9. 24 & 25. & ibi pluries.

Decimò, Regij Magistratus, & præsertim Magister Iustitiarius, eiusq; magna Curia, vbi reperitur, silent alij iustitiarij Prouinciarũ, etiam
52 † Regij. vt in Const. Honorem. dicens, alias curias vti luminaria minora offuscari, & obūbrari per præsentiam magnæ Curiæ, quæ dicitur luminare maius; cum iuxta Philosophum, Excellens sensibile, corrumpat sensum. Vnde respectu illius, silent omnes aliæ Curiæ. vt dicit Ritus 48. & 59. quos ad hunc finem allegat Cataiuta in prag. Filiorum familias. §. 1. num. 11. & istud est ferè idem cum capite superiori.

Vndecimò, magna curia Vicariæ procedit contra delinquentes, latrones insignes, stratarum grassatores, ac disrobatores, incendiarios, raptores violentos, ac facinorosos homines, contra quos laborat infamia, & contra eos ex processu informatiuo, non dàtis adhuc defen-
54 sionibus procedit ad eos torquendos ex † prærogatiua, per quandam præ eminentiam, data, & concessa soli eidem magnæ Curiæ Vicariæ. argumento capitulorum Regni. c. In accusatis.
55 c. Tormẽtis. c. Prouisa † iuris sanctio. cap. Iuris censura. cap. Diù iam, & pluties. & cap. Si cum sceleratis. de qua magnæ Curiæ Vicariæ præeminentia. scribit Matth. de Afflict. in decis. Neapol. 391. & in Cõst. Item diram, & Duram. in fin. Paris de Puteo in tract. syndicat. in verb. Tortura. cap. Quia plerique. Thomas Grammat. in consil. crim. 64. nu. 4. & in voto 3. nu. 30. cum pluribus seq. & in decision. Neapol. 34. num. 31. cum seq. de qua latè Niger in dicto c. Si cum scæleratis. Ludo. Carrer. in pract. crim. in rep. l. Obseruare. nu. 188. & nouissimè D. Præsidens de Franchis in decis. Neap. 143. per totum. In ijs locis explanatur tota hæc materia.

Duodecimò, tribunalia Regia, in regno indistinctè, siue per viã electionis, siue per viam perhorrescentiæ, in causis viduarum, pupillorum, ac aliarum miserabilium personarum eli-
56 gentium forum, † cognoscit de eorum causis, non solum vigore iuris communis. l. Vnicæ. C. quand. imper. inter vid. sed etiam de iure Regni. in dicta Const. Statuimus. supra allegata, vbi Lallus de Tuscia, Afflict. & Foller. Qui de-
57 clarant, quæ dicuntur † personæ miserabiles. & ad hanc materiam faciunt notata per eundem Afflict. in decision. Neap. 257. & Anton. Capic. in decis. 160. Didac. Couar. Pract. q. c. 7. Andr. Tiraq. de priuileg. piæ causæ. in præfat. vers. Et videtur hoc comprobare. Guid. Papæ in decis. Gratianop. 566. Idem Tiraq. de renoc. donat. in verb. Omnia. num. 30. Roland. à Valle

de

de lucr.dotis. quæſt. 12.num.8. & in conſil.20.
vol. 2. Pace Scala de conſil.ſapientis.lib.2.c.7.
& nouiſsimè Ioan. Petrus Surd. in conſil.152.
num.52.vol.2.

Quod ampliatur procedere, ità vt non va-
leant hæ miſerabiles perſonę alios Iudices eli-
gere, q̃ ordinarios Regios: puta ſi pro cauſá
feudali, vellet virgo, vidua, pupillus, vel alia
miſerabilis perſona eligere aliũ Iudicem Re-
58 gium, quàm ordinarium deputatum, vt† non
poſſit. vt poſt Bal.in cap. Imperialem §.Præte-
rea. il 3. de prohibit. feud. alienat. per Fride-
ric. voluit Paris de Puteo de reintegrat. Feu-
dor.cap. 198. An citatus. nu.44. cum pluribus
ſeq. fol. 108.

Declara ſecundò non procedere in miſera-
bilibus perſonis ſubditis; ac vaſſallis alicuius
Domini, habentis priuilegium ſpeciale dero-
garotium dictæ. l. Vnicæ. ac priuilegio electio-
nis fori, ſpectanti miſerabilibus perſonis: quia
59 tunc Princeps non cognoſcet, ſed tunc† fit re-
miſſio ad illum Dominum. vt poſt alios conſu-
luit Deci.in conſil.165.num.5. & ſic fuit deci-
ſum in Regio Conſilio. vt per Thom. Gramm.
in deciſ.Neapol. 20. per totum.latè Proſp.Ca-
rauit.in titu 233. Petr Belluga.in Specul.Prin-
cip.rub.23 §. Sed pone. & Rub.38. vbi aliqua
dixi in addit. & D. Præſidens de Franchis in
deciſ.192. quam refert, & ſequitur Antoninus
Teſſaur.in deciſ.Pedem.177. ſub nu.11. Fabius
de Anna nunc Regis Conſiliarius ad patrem
in allegat. 146. vbi retulit Deciſionem factam
in anno 1583. Ad materiam Franciſc. Viuius in
deciſ.65.& alios allegans Senator Carolus Ta-
pia de Conſtit. Princip. par.2.cap.9. num.106.
Sic etiam vidi priuilegia à Rege Ferdinando
conceſſa Conſaluo Ferdinando de Corduba
magno Capitaneo, derogantia priuilegijs mi-
ſerabilium perſonarum.

Decimo tertiò, cognoſcunt Magiſtratus Re-
gij eiuſdem magnæ Curiæ Vicariæ, de omni-
bus delictis commiſſis, & per officiales, & in
60 officiales† Regni. vt in Conſt. † Magiſter Iuſti-
61 ſtitiarius. vbi Matth. de Afflict. num. 1. & ha-
betur in cap. Regni. Iniunxit. in verſ. Nec non.
& in Ritibus magnæ Curiæ Vicariæ. Ritu 49.
51. & 61. Marin. Freccia. de ſubfeud. Baron.
libro primo, titul. de offic. Magiſtr. Iuſtitiar.
num. 40. verſic. Sexto. & omnia verba Marini
antea dixerat Anton. Capic.in inueſtitur.Feu-
dal.in verb.Feudorum clauſulæ.§. Cognitione
etiam cauſarum, quæ ex prærogatiua ad ma-
gnam Curiam. in fin. Idem Capic.in deciſion.
Neapol.27. num.11. & dixi in conſil.23.nu.65.
Centur. 1. & latiſſimè Carauit. in dicto Ritu
49. vbi in ſpecie tractauit, an in caſu huiuſmo-
62 di, officialium appellatione, veniant, &† con-
tineantur Notarij ſedentes ad bancum Iudi-
cis, ſiue actuarij? vbi dicit quòd non. Et tamen
contrarium dicit fuiſſe determinatum, per ma-
gnam Curiam Vicariæ, cognoſci debere has
actuariorum cauſas: & ità per Conſilium fuiſ-
ſe iudicatum. vt refert Ioan. Vincent. de An-
na in ſingular. 48. vbi diſputat: An baiuli di-
63 cantur officiales, † ità quòd teneantur ſtare
ſyndicatui? dicens nunquàm Conſilium hoc
voluiſſe determinare.

Decimo quartò, Regia Tribunalia ob dene-
gatam ab aliquo inferiori magiſtratu iuſti-
tiam, cognoſcunt quoad illam cauſam. Ob de-
64 negationem enim † iuſtitiæ, priuatur quis il-
la cauſa, & à ſuperiore cognoſcitur. cap. Ex
tranſmiſſa c. Ex parte B. cap. Ex tenore.extra.
de For. competent. & in §. Si tibi igitur. Auct.
de mandat. Princip. & §. Statuimus. Auct. de
ſtatutis. & conſuet. & in Auct. Statuimus. C.
de Epiſcop. & Cleric. Bartol. in l. De pupillo.
§. Si quis.num.1. vbi Alexan.num.2 ff de oper.
nou. nunt. Quod procedit etiam in Feudali-
bus. cap.1. vbi Afflict.num.97. de milit. vaſſall.
qui contum. eſt. Quod intelligitur ante cœ-
65 ptum iudicium † primæ inſtantiæ: vt ſi ſup-
plicatum ſit Domino, vel Iudici, & ſit dene-
gata iuſtitiæ adminiſtratio: quia alias ſi cœ-
ptum eſſet iudicium, & adiretur ſuperior, tunc
aditus eſſet per viam grauaminis, aut appel-
lationis.

Decimo quintò, magna Curia cognoſcit de
præſentatione, ſeu liquidatione inſtrumentorũ
ad formã ritus, etiamſi creditores, & debitores
66 eſſent† originarij, vel ciues aliarũ, Ciuitatum,
ſeu terrarũ, exiſtentium ſub dominio aliorum
Baronũ, vel Dominorũ. iuxta tradita per Ant.
Capic.in inueſtit. Feudal §. Feudorũ clauſulæ.
in verb. Cum cognitione etiam cauſarum, quæ
ex prærogatiua ad magnam Curiã. Quod per
eadẽ verba retulit Marin. Freccia de ſubfeud.
Baron.lib.1.tit.de offic.Magiſt.Iuſt.nu.40. Paris
de Puteo in tract. ſyndic. in § Inſtrumentũ.in
princ. vbi inquit hoc caueri ex Conſtitutione
Regni: quam tamen non allegat, nec reperie-
tur aliqua Regni Conſtitutio, quæ hoc dicat.
Videmus tamen vſu forenſi in omnibus regni
Tribunalibus inſtrumenta liquidari, vt dicunt,
& fatentur iidem Paris, & Freccia in loco al-
legato. Quinimmo facta liquidatione, vel com-
parente citato, ad hoc vt vocatus vigore in-
68 ſtrumenti non carceretur; opponi fori† decli-
natoriã ex multis ab ipſe allegatis voluit Ber-
nardin. Pand. de exequut. inſtru.par. 5. decla-
rat.13.nu. 40. licet ab ipſo allegata procedant
de iure communi.

Decimo ſextò, cognoſcit magna curia Vica-
riæ in dando termino, ac dilatione ad reco-
68 gnoſcendam, & probandam ſcripturam † ma-
nu propria alicuius firmatam, ſeu ſubſcriptam:
& ſi tractatur cauſæ remiſſio ad proprios Iu-
dices, nũquam remittitur, recognitione prius
non facta. Anton. Capic. & Marinus Freccia in
locis proximè allegatis.

Decimo septimò, si fuerit appellatum ad Consilium, & introducta ibidem appellatione; nihilominus, illa non prosequuta, fuerit deserta; producto tamen processu, & actis ad idem sacrum Concilium, etiam post lapsum temporis dati ad introducendam appellationem, qui in Regno est dierum quinquaginta, iuxta text. in Constitut. Regni. Appellatio-
69 num † tempora. idem Consilium ob modicum temporis lapsum, quinimmo indistinctè,
70 procedit ex eisdem actis, causam † terminando, an benè, vel perperam fuerit iudicatum. vt per Matth. de Afflict. in decis. Neap. 79. num. 3. 4. & in decis. 243. in fin. in quibus dicit ità fuisse antiquum S. C. stilum, qui stilus cu-
71 riarum † seruandus est. l. Labeo. versic. More agentium. ff. de statu lib l. 1. § In honorarijs. ff. de var. & extraord. cognit. Bartol. in l. 3. §. Testes num. 1. ff. de Testibus. Nicol. de Neapol. in lectura Bartol. in l. Iurisperitos. in princip. num. 4. ff. de excusatut. Alexand. in consil. 240. num. 2. volum. 6. Guid. Papæ in Proemio decis. & in decis. 264. num. 3. Ioan. de Amic. in consil. 42. colum. 3. Hieronym. Gig. de pension. Eccles. quæst. 22. num. 24. quæstio. 88. num. 2. Sed talis S. C. stilus, non potest ab alijs curijs seruari: vt dicit Vincent. Maxilla in proem. consuetud. Bari. num. 148. Rationem stylus huius à Consilio obseruari soliti, illam esse constat, ex quo sententiæ à sacro Consilio sub nomi-
72 ne Regio, ac sub Regis persona † proferuntur: vt dicit Prosp. Carauit. in Ritu 260. num. 4. & sequen. Et idcirco dicit, nec magnam Curiam, nec Regias audientias Prouinciales, aut alios inferiores Iudices, hoc facere posse. Facit tamen hoc Consilium, dum tamen non fuisset antea probatum Decretum, quo fuisset declarata appellatio deserta, quia eo casu nullo
73 pacto reuisionem † admittit. vt scribit Cæsar Vrsill. ad Afflict. in decisio. allegata. 79. nu. 2.

Decimo octauò, Regij Magistratus eiusdem magnæ Curiæ Vicariæ cognoscunt de homicidijs, & damnis clandestinis, vbicunque, & in
74 † quacunque Regni parte illatis. vt in Constit.
75 Regni. Super † incisionibus. & in Constitut. si damna clandestina. ibi i Officialibus nostris, querentibus exhibere. & voluerunt Anton. Capic. & Marin. Freccia vbi supra. Hæc autem damnorum clandestinorum cognitio hodie in hoc regno, minimè est in vsu; quia custodia
76 prouinciarum est commissa, & † constituta Barigello Regio in qualibet prouincia, pro quibus fit solutio, vt post Carolum Tapiam, nunc Regium Consiliarium meritissimum, scripsi in relatione in materia bannitorum Italo Idiomate conscripta ad Illustrissimum, & Excellentissimum Dominum Don Henricum de Guzman Comitem de Oliuares, Regni Neapolitani Locumtenentem & Proregem, ad quam me refero.

Decimo nonò, Regia magna Curia Vicariæ cognoscit de delictis publicè commissis per
77 vniuersitates, † Comites, aliosq; Barones. vt
78 in Côst. Regni. † Capitaneorum. in princ. Quæ qualitates delicti publicè cômissi, antè omnia summariè constare debent, vt post multos ab ipso allegatos cēsuit ibidem Matth. de Afflict. nu. 3. quod latius prosequitur Paris de Puteo de reintegr. Feudor., c. 198. An citatus. nu. 17. fol. 108. Nec est facienda vis in eo, quod dicit ibi Afflict. dicens secus esse in delictis clandestinis; quia hãc limitationem frigidam esse, ac extra regulam, voluit ibi Foller. num. 14. 15. Et
79 consequendum. d. Const. Capitaneorum † loquitur, magnam curiam procedere in delictis publicè patratis per vniuersitates, Comites, & Barones, declarat casum minimè côprehensum
80 in Côst. si damna clandestina. † quæ loquitur de delictis clã, & occultè patratis. Subsequitur postmodũ ista Côst. Capitaneorum. quæ declarans alium casum, dicit; eãdem magnã curiam procedere, & inquisitionẽ formare de delictis publicè commissis. Et hæc est veritas.

Vigesimò, vbi Fiscus nullo iuris ordine seruato, ac de facto aliquem sua possessione destituit, aut spoliat, priuatus in eadem magna Cu-
81 ria côueniet † Fiscum, & possessionis, ac spolij restitutionem intentabit. vt in Const. Magister
82 † Iustitiarius. vbi hoc annotauit Afflict. nu. 5. ponens ipsum pro speciali casu ad Regiã Curiã spectante., cum re uera ponere non debuerit, quia etiam de iure communi, Fiscus pro causis ciuilibus coram Principis Magistratibus con-
83 uenitur, † & pro criminalibus coram Præside. vt in l. Ad Fiscum l. Si quis aduersus. l. Domitius. Cũ aliquid l. Vniuersi. & toto tit. C. vbi caus. Fiscal. l. 2. C. de iurisd. omn. iudic. l. Fin. C. vbi in rem act. Afflict. in c. 1. §. 1. nu. 44. de fra-
84 trib. de nouo Benefic. inuestit. Quia in ijs † non iudicatur Fiscus, vt vti debeat iure priuati. quemadmodũ latissimè dixi ad Bellug. in Speculo Principum. Rub. 5. in verb. Iure priuati.

Vigesimo primò, quando in causis ciuilibus perimitur instãtia, quod fit per lapsum trienij à die litis contestatæ in prima instantia. vt in l. Properandum. C. de iudic. de iure communi fiebat restitutio instantiæ ex causis legitimis, vt in l. Sed & si per Prætorem. cum l. Seq. ff. ex quibus caus. maior. In qua instantiæ, siue Ere-
85 modicij lapsu, restituitur non solum † minor, ratione minoris ætatis. l. Si fine § Fin. ff. de minoribus. Cyn. & Bartol. in l. 1. in fin. C. si aduers. libert. Barthol. Socin. in consil. 299. num. 1. & seq. volum. 2. Petr. Rebuff. ad Constit. Galliæ. titul. de restitut. in integr. cap. 283. Sed etiam concedebatur maioribus, si iustæ impe-
86 dimenti † causæ subsistebant. vt in dicta l. Si fine. §. Fin. ibi constat autem. Gloss. & Cardin. in cap. Auditis. quæst. 2 extr. de rest. in integr. Ioseph. Ludouic. in decis. Perusin. 36. num. 1.

quod

quod multis limitatur modis, ac declaratur,
quos ponit Sfortia Oddus de restit. in integr.
quæst.67. Augustin. Berous in consil.35.num.3.
volum.3. Sed in hoc Regno Neapolitano, tam
87 à Rege, quàm à cōsilio, † atque ab ipsius Con-
silij Præsidente sub Regis nomine, peremptæ
causæ per lapsum instantiæ, conceditur insuf-
flatio spiritus vitæ, ita quòd lapsa iam instan-
tia restituitur. vt authoritate gloss. in l. Ab ho-
stibus. §. Sed quod simpliciter. in verb. Restitu-
tionis. ff. ex quib. caus. maior. Bartol. in l. Si ab
hostibus. nu.5. C. ex quib. caus. maior. Paris de
Puteo de Syndi. in verb. Sententia. cap. Restat
vnum. nu.5. Anton. Capic. in decis. Neap. 11. in
decis.165. per totū. Matth. de Afflict. in Const.
Regni. Sæpe contingit. circa finem. Tho. Gram-
mat. in decis. Neap. 69. nu.4. in decis. 91. nu.1.
Idem Afflict. in c.1. in princ. Speciali 39. Quæ
sint Regal. Marc. Ant. Natta in consil.636.n.76.
vol.3. vbi dicit inferiores à Principe hoc face-
88 re † non posse. sequitur. Robert. Marant. in Spe-
cul. aur. parte 5. in verb. Instantia. nu.35. quos
sequi videtur Anton. Sola in Constit. Sabaud.
titul. de iudic. in Decreto. Ad causam. Gloss.3.
nu.7.8. nouissimè Roland. Cauagnol. in decret.
Montisferrat. 13. §.6. quæst.4. in fin. Ioan. Petr.
Surd. in consil.199. nu.13. vol.2.

Conceditur autem insufflatio spiritus vitæ
89 ex mera Principis gratia, † vt dicit idem Gram
mat. in decis. Neap. 103. nu. 117. quem retulit,
& sequitur Roland. à Valle. in dicto consil.4.
num.15. vol.3. Nicol. Boer. in decis. Burdegal.
247. per totum.

In casu verò insufflationis spiritus vitæ, ac
restitutionis instantiæ semper consilium facit
90 reficere expensas petenti, † quod, & iure com-
muni cauebatur l. Nouerint. C. Vt intra cert.
temp. caus. & habetur in dicta l. Properandum.
§. Illo cum. C. de iudic. Alexand. in consil.66.
visis dubitationibus. colum.1. vol.5. Andr. de
Isern. in Constit. Regni. Sponte volentibus. &
Paris de Puteo in loco supra allegato. Gram-
mat. in dicta decis.91. nu.3. Prosper Paseth in
consil.156. num.2. vol.1. Carauita in Ritu. 248.
nu.1. & seqq. & Ioan. Baptista Asinius in pract.
ciuili. §.2. cap. 16. nu.9. & seq. Et in Regno ità
91 cauetur per pragmat. Incip. Instantia † causæ.
ibi (nisi prius refectis expensis) quam Pragma-
ticam in hoc puncto limitat Ioan. de Arno. in
Epitho.2. non procedere in paupere, quem di-
92 cit restitui ad insufflationem, † expensis mini-
mè refectis.

Vnum tamen aduertendum est, instantiam
non perimi, vbi causa agitatur in concistorio,
93 ac Tribunali, & Senatu ipsius Principis, † vt
in specie de causa, quæ agebatur, in Regia
94 Camera † summariæ. dicit Afflict. in Constit.
Reg. Accusatorem. nu. 5. sequitur Carauit. in
95 dicto ritu.248. num. 1. in fin. Et in † Consilio
voluit idem Afflict. in decis. Neap.78. num.3.
seq. Sebastian. Vant. de nullitat. tit. An quælibet
sententia. num 8. Marc. Anton. Natta. in consil.
383. num. 1. volum. 2. & de Senatu Parisiensi
96 † dicit Ioan. Imbert. instit. Forens. lib.2. cap.2.
97 & de Senatu † Sabaudiæ, dicit Antonin. Tes-
saur. in decis. Pedemont. 10 num. 16. Insuffla-
98 tio autem non solum bis, sed ter † concedi-
tur, vt inquit Capicius in decis. 165. num. 4.
Grammat. in decis. 69. num. 4.6. In qua dicit,
99 nec partem citari debere, cum proueniat † ex
Principis benignitate, & gratia, quod sequitur
Asinius in loco allegato.

Vigesimo secundò, cognoscit Iustitiarius, &
eius magna curia de pœna spretæ defensæ Re-
giæ; & sic etiam Regij Iustitiarij Prouincia-
100 rum. de quo habetur † in Cōst. iuris gentium
in Const. Fidelium nostrorum. in Const. Si quis
in posterum. in Const. Defensas. & in c. Regni.
Terrerij. Et ideò in illius exactione, aliorum lo
101 corum Capitanei, & Magistratus non se † in-
tromittunt. vt voluit Sebastian. Neapod. in d.c.
Terrerij. nu.1. Matth. de Afflict. in dicta Const.
Fidelium nostrorum. num. 10. Defensa autem
petebatur ab eo, qui dubitabat offendi ab ali-
quo in bonis, vel in persona; & ideo imponeba-
tur defensa eidem, ne de facto in bonis, vel in
persona offenderetur; & ille cui cōcedebatur,
dicere poterat illis, à quibus timebat offendi:
102 Ego talis prohibeo te, ne me offendas † in bo
nis, vel in persona ex parte Regis: erat enim fa
cienda sub inuocatione Regij nominis, vt di-
cunt Afflict. vbi supra. Ioan. Anton Niger in di
cto c. Terrerij. num. 14. Et in hoc mihi videtur
aliud non fuisse, nisi quòd tuebatur sub prote-
ctione nominis Regij, quòd si ille, facta com-
minatione, offendisset, spretæ defensæ pœna
exigebatur.

Vigesimo tertiò, cognoscit magna curia de
103 Guerra mota p aliquos in Regno. vt in † Cōst.
Regni. Comes. vbi Andr. de Iser. dicit: Tūc dici
Guerram, vel bellum moueri, si armauit quis
milites, ac iuerit cū vexillis, & banderijs, alias
si quis iret cum hominibus non armatis, erit
104 vis priuata, si delictum † aliquod hoc modo
commisissent. l.3. ff. Ad leg. Iul. de vi priuat. Si
verò armatis hominibus, & sine vexillis. tunc
erit vis publica, etiam si aliquod delictū sub-
105 sequutum † non fuerit. l.1. l.2. l. pen. ff. ad Iul.
de vi pub. Et in tali casu guerrę motę procedit
Magna curia, per dispositionem reformatio-
nis factæ per Reginam Ioannam Secundam, vt
in suis capitulis. cap. 12. factis in anno 1432.
prout refert Afflict. in dicta Constit. Comes.
num. 7. in fin. Anton. Capic. in inuestitut. Feu-
dal. §. Feudorum clausulæ. in verb. Cognitio-
ne etiam causar. & Marin. Freccia de subfeud.
Baron. lib.1. tit. de officio Magistr. iustit. num.
40. de hoc latius dico de Magistratuum. edict.
lib.3. cap. . . vbi me refero.

Vigesimo quartò, officiales, ac Magistratus

Regij in Hispania, præsertim in Catalonia,
106. †sequestrant iurisdictiones,fructus,& emolumenta Baronum receptantium latrones, delinquentes,bannitos, ac facinorosos homines, relictis quibusdam emolumentis, quibus viuãr,vt factum fuisse in Domino Castri de Mosset, in quo tutè se recipiebant delinquentes, qui infestabant Comitatum Rossilionis, scribit Don Ludouic. de Peguera in decis.crimin. 36. per totum. vtinam in hoc Regno ita seruaretur.

107 Vigesimo quintò, familiares Regij, † quique familiaritatis priuilegia,& diplomata habent ; licet fortè originarij,ac subditi sint aliquorum dominorũ, siue Baronum; tamẽ ab officialibus, & Magistratibus Regijs cognoscuntur, cum eiusdem Principis iurisdictioni subiaceant: vt optimè corroborando concludit Marc. Anton. Natta in consil.576. In primo dubio.nu.6.cum pluribus seq.vol.3.

Vigesimo sextò,Magistratus Regij,auferunt
108 †iurisdictionem Dominis, & Baronibus,ob nimiam eorum sæuitiam,qua vtuntur in subditos, & vassallos. Superiorum namque interest, ne auxilium, contra sæuitiam,famem,vel intolerabilem iniuriam, denegetur, ijs, qui iustè deprecantur:vt Diuum Pium ad Ælium Martianum Bæticæ Proconsulem, rescripsisse,scribit Vlpianus in l.2 §. Dominorum.ff.de his,qui sunt sui,vel alien.iur. vbi Bald.nom.1.post Gulielmum de Cun.& Cyn.dicit,quòd ob nimiam crudelitatem potest alicui iurisdictio auferri. Hinc Imperatores Archadius,& Honorius dixerunt,ob incommoda à Vicarianis Apparitoribus data, officialibus Cõsularibus Hellespon
109 ti,ijdem Asiæ Proconsulis potestati†subditi essent,& ab eisdem Vicarianis eximerentur. vt in l. Vnica. C. de offic. Comit. sacri patrimon. alias dicta lex situata est sub titul. C. de offic. Proconf. & leg. l.Officium. Hoc dictum sequitur Ludouic. Roman. in consil.37. num.1.allegans text.in §. Sed hoc tempore. & §. Fin. Instit.de his,qui sunt sui,vel alien.iur. Quo in loco, inquit Ioan. Faber, posse Principem talem
110 vassallum ex toto eximere à Domini †iurisdictione,etiam tacente subdito, & nihil petente. quod sequitur Guid. Pap.in decis. Gratianop.62. & clarius idem Ioan. Faber.in dicta l. Officium. inquit: Nota, quòd vbi subiectus est
111 granatus debet eximi à iurisdictione † Domini.l.1. C.Si quacunque prædit. potestat. l.Si postulauerit.§. Iuber.ff.de adulter.l.2.ff.de his, qui sunt sui, vel alien. iur.l Fin.ff. si quis à parẽt fuer.manumiss.l.Si lenones. C. de Episcop. audiẽt. Et quamuis ipse subditus quæstionem
112 non faciat, Iudex tñ debet ex officio †prouidere. l.Illicitas. §.2. vers. Neque innocentibus.ff.de offic præsid. Specul.in tit. de denunriat. §.1.verf. Priuata. Hæc optimè Faber. Hinc Consilium Neapolitanum, ob sæuitiam Baronis Belmontis, post sententiam Magnæ Curiæ Vicariæ, qua erar deportatus in insulam Liparensem,& eius vita durante iurisdictione ciui-
113 li, & criminali † in vassallis priuatus, illam confirmauit: vt habetur per Thom. Grammat. in decis. 104.quã sequitur Ferdinãd. Vasquius controuers.Illustr.lib.1. cap.8.nu.17. cum pluribus seqq. Nicol. Boer.in decis. Burdegal.175. nu.3. Curtius iunior in consil.137. nu.4. quem refert,& sequitur Quintilian. Mandos.in tract. ingratitud.cap.62. Causa 73. Andr. Gail Pract. obser.lib.1. obseruation.16. Barthol.Bertazzol. in consil.criminal. 281. sub nu 6. vol.2.

Vigesimo septimò,magna Curia Vicariæ potestatem habet,& hoc faciunt etiam Regiæ audientiæ Prouinciales, dum ordinant Baronibus,eorum officialibus,ac alijs subditis Magistratibus, vt causam in expeditionis limine
114 existentem, intra breue † quoddam tempus expediant:vt post Matth. de Afflict. in Constit. Iustitiarij nomẽ.voluit Marin. Freccia.de subfeud.Baron.lib.2.authoritat.11.per totũ.quem sequitur Anton. Sola in Decret. Sabaudiæ. sub titul. de Castellanis. in Decreto. Quia pluribus Glos.3.sub num. 3. & nobilissimè illum referens Roland. Cauagnolius in Decretis Montisferrati. Decret. 2. §. 1. num. 13. & dum hæc transcribuntur vidi Ioan. Petr. Surd. in consil. 152.nu.31.32.vol.2.

Declarant tamen Freccia, & Sola, non procedere vbicunque Baro, vel Feudatarius haberet cognitionem primarum, & secundarum causarum:quia eo casu,ista comminatio ad su-
115 periorem, qui habet† secundas causas spectaret.argum.cap. Irrefragabili §. Excessus.de offic. ordin. & per alia iura ab ipsis allegata. Sed ego non sic indistinctè hanc declaratio-
116 nem admitterem. † Quid enim si Baro quispiam,aliquem in carcere mancipatum detineret,de aliquo delicto pulsatũ,& desiderio maximo teneretur,vel ipsum condemnari facere, vel tam diù in carcere illum detinere, donec tedio & maceratione affectũ, ad pecuniariam cõpositionẽ induceret, aut trãsig. ret?nõ enim causam expediri faceret,publicè ordinãdo officiali,vt causã expediat, secretò autẽ,& clam pcipiendo penitus aduersũ. Isto enim casu maligniras,& superioris negligẽtia,nõ debet esse subdito nociua:ad Principẽ etenim spectat,op
117 pressos à grauaminibus releuare c. Ad Ro-
118 manã Ecclesiã.el.2.2.q.6.& habetur† in Cõst. Regni. Cũ circa. Si enim malo Principis animo, aut facto Dñi,causæ expeditio pstoletur, vtiq; vanum erit,secundũ iudicem adire;eodem nãque animo statim monebitur, & interim inquisitus, vel vexatus, incideret in Scyllam, cupiens euitare Carybdim. Cum præsertim magistratus, & officiales aliqui reperiantur, qui
119 student † placere Domino.vt dicit Andr. de Isern.in c. Imperialem.in princip.col.7.de prohibit.

hibit. Feud. alien. per Federic. & ideo dicit
Cagnol. quòd Domini terrarum amant Placen
120 tiam, non† Veronam. Magna Curia enim Prin
cipem, ac Regem repræsentat, qui subditis po
test præcepta facere, etiam non expressa cau-
sa. Vani enim capitis esse existimatur, iudica-
re, Principem haud posse, absq; cognitione, &
121 causæ † expressione præcipere. vt dicit In-
noc. in c. Ad aures. de tempor. ordinat. sequi-
tur Abb. Panor. in c. Si quãdo in fin. de rescript.
Eodem modo poterit, & Magna Curia Regia,
principem repræsentans. Ijs accedit eandem
Magnam Curiam Vicariæ, prærogatiuam ha-
122 bere, vt ad illam, omisso medio, † appelle-
tur. vt dicit Gloss. Marini de Caramanico in
Const. Regni. Cum nona. in verb. Sed ad celsi-
tudinem. quam sequitur Matth. de Afflict. in
Constit. Iustitiarijs nomen, & normam. sub nu.
37. in fin. vbi dicit. Et scias, quòd semper ad ma
gnam Curiam Vicariæ potest appellari omisso
123 medio. Ego autem † in vsu Forensi hoc ser-
uarem. Facerem enim mandatum, ac præce-
ptum Baroni, seu Domino iurisdictionis, pri-
marum, ac secundarum causarum, quòd sub cõ
petenti termino; habito respectu ad persona-
rum, causæ, ac loci, qualitatem; causam à suis
officialibus expediti faceret, alias illam auoca
rem. Quia eo modo, cum ipse Baro sit Domi-
nus iurisdictionis, si malum non habebit ani-
mum, id exequetur: & nunquam præcepta alio
modo expedirem, nisi Domino, & suis officia-
libus prius iussissem. Ex ijs enim perciperem,
an negligant, vel oculis conniuentibus dissimu
lent.

Declaratur secundò, dum tamen processus
sit instructus, & causa reperiatur in statu, in
quo expediri possit, vt tunc superior manus
124 † apponat, pro cæleri causarum expeditio-
ne. arg. c. Inregantium. de re iudic. quod, & Frec-
cia id annotauit. Idem similiter dicerem, quan
do processus, & si non esset in statu expeditio-
125 nis, tamen pars haberet illum † pro compi-
lato, & concluso: vt fieri solet in criminalibus,
dum partes habent processum pro legitimato,
compilato, & concluso.

ARGVMENT. CAP. LXIII.

A Sacerdotibus, & clericis, ac personis Ec clesiasticis in nonnullis casibus, Rex exigit collectas, qui discutiuntur.

COMPENDIVM.

1 *Pharao Rex Aegypti, Sacerdotum territoria fecit immunia.*

2 *Artaxers Persarum Regis edictum, quo sacerdotes à solutionibus, & tributis declarauit immunes.*

3 *Clerici, & Ecclesia à collectarum solutione sunt immunes.*

4 *Ecclesia, & alia loca pia, & clerici ab omni solutione, etiam extraordinaria sunt immunes.*

5 *Imponentes, & qui scribunt, & consentiunt, & consilium præstant, incidunt in excommunicationem.*

6 *Ciuitates etiam hoc imponentes clericis, & Ecclesijs, subiacent interdicto.*

7 *Communitates, & vniuersitates excommunicari nequeunt.*

8 *Regia Curia cogit clericos coniugatos ad collectarũ solutiones. num. 11.*

9 *Intellectus Prag. Regis Ferdinandi Primi. Incip. Nuper ad Maiestatem.*

10 *Inijciens manus violentas in clericum cõiugatum incidit in canonem excomunicationis.*

11 *Bona prius perpetuis futuris temporibus donata, vel empta quæ erant tributis, & collectis obnoxia, an teneantur ad collectas.*

12 *Vendens Ecclesiæ, vel personis Ecclesiasticis bona, & iura, censetur vendere, vel donare, quæ obtinet. nu. 13.*

14 *Laici pro bonis collectas, & tributa Regi soluunt.*

15 *Bona, quæ transeunt ad Ecclesias, transeunt cum oneribus annexis.*

16 *Bona semel oneribus ascripta, ità in Ecclesias transeunt.*

17 *Ecclesia, vel persona Ecclesiastica ignorans bona esse oneri submissa, agunt contra venditores secus si scirent. nu 18.*

19 *Ecclesia acquirens possessionem, quæ pro solido, & libra est affecta collecta, tenetur ad collectam, quia est onus reale affixum. nu. 20. 23.*

21 *Ecclesia tenetur ad tributum de possessionibus tributarijs. nu. 24.*

22 *Prædia, in quibus fundata est Ecclesia, libera sunt.*

25 *Clerici de bonis patrimonialibus non soluunt tributum, sed de emptis sic.*

26 *Intellectus c. Regni. Item statuimus quod possessiones.*

27 *Intellectus Prag. Regis Ferdinandi in anno. 1473. 3. Martij sub titul. de cler. & diacon. Soluat.*

28 *Intellectus Prag. Ferdinandi Regis Incip. Fœlicis memoriæ quæ est. 2. sub tit. de cler. & diacon. Soluat. §. In quo dicitur. cum inserta Const. Papæ Honorij. num. 29.*

30 *Ecclesiam, & clericos non teneri ad collectas pro bonis emptis, & donatis. nu. 31. 32. 33.*

32 *Ecclesia, vel clerici ementes, si promittant soluere collectas, tenebuntur. nu 33.*

34 *Vendenti, donanti, aut leganti Ecclesiæ, licet apponere conditiones sibi visas.*

35 *Si fieret statutum, quòd omnia prædia ciuium intelligantur tributaria, & deseruiant pro indictione collectarum, an habens post modum Ecclesia ex illis teneatur ad collectas.*

36 *Argumentatio licita est à pacto ad statutum.*

37 *Argumentum de testamento ad statutum, valet.*

38 *Ecclesia, & clerici, an teneantur ad collectas, cum in fraudem Regiorum functionum facta esset per eos illorum acquisitio.*

39 *Si in fraudem collectarum sit facta alienatio in Ecclesiam, vel clericos, bona amittuntur.*

40 Cle-

40 *Clerici, qui clericaliter non viuunt, collectas soluere debent.*
41 *Intellectus c. Regni. Item statuimus quòd clerici, qui clericaliter.*
42 *Clerici clericaliter non viuentes priuilegium clericale amittunt.*
43 *Clerici non seruientes in diuinis, fructus beneficiorum non lucrantur, sed illos restituere tenentur.*
44 *Clericaliter viuere dicitur, qui cunctis relictis, totum se diuinis ministerijs addicit.*
45 *Ecclesia, & clerici habentes temporalem aliquem vsum fructum, tenentur ad collectas.*
46 *Ecclesia, & clerici tenentes animalia in pascuis, in quibus ciues soluunt, & ipsi soluere debent.*
47 *Ecclesia, & Clerici tenentur ad solutionem onerum Feudalium, quæ tenentur à Principe.*
48 *Ecclesia, & Clerici tenentur ad collectas pro refectione pontium, & viarum. nu. 49.50.51. 52.53.*
49 *Vnde in refectione murorum Brundusij, Hydrunti, Tarenti, Manfredoniæ, Baroli, & Barij in Regno Neapolitano, & Carthaginis nouæ in Hispania, tenentur Ecclesiæ. nu. 50.51.52.53.*
52 *Princeps secularis non potest facere leges contra Ecclesias.*
54 *Quando est reficienda via per vicinos, an teneatur Ecclesia tunc vicina.*
55 *Clerici teneantur soluere collectas, & gabellas pro rebus quas tenent negotiationis gratia. nu. 58.*
56 *Clericis licita est negotiatio pro substentatione vitæ absq; cupiditate lucri.*
57 *Nemo Deo militans immiscet se negotijs secularibus.*

CAP. LXIII.

DVm Pharao Aegypti Rex, subditis per
manus Ioseph, frumenta exhibuit, defi-
1 ciente † illis pecunia pro illorum emptione,
dederunt pecora, & animalia; postmodum illis
deficientibus, territoria, & personas; vt data
semente, præstarent Regi de frugibus colligen
dis, quintam partem. Excepit autem territoria
sacerdotibus data, quos voluit esse immunes
1 ab illius quintæ partis solutione. vt latè patet
Genes. cap. 47. Sic Artaxerses statuit per me-
dium Esdræ Prophetæ. vt patet lib. 1. Esdræ. c.
2 7. Vobis (inquit) quoque notum † facimus de
vniuersis Sacerdotibus, & Leuitis, & Cantori-
bus, & Ianitoribus, Nathinneis, & ministris Do
mus Dei huius, vt vectigal, & tributum, & An-
nonas non habeatis potestatem imponendi su
per eos. Ex quibus patet à principio fuisse Ec-
clesias, & Sacerdotes immunes habitos à tri-
butorum, & collectarum secularium, solutione.
Hoc etiam de iure communi cauetur, vt ad col
3 lectarum solutionem Clerici, & Ecclesiæ † mi-
nimè teneantur. Auct. Item nulla communitas.
C. de Episc. & cler. vbi expressè Fridericus pro
hibuit Ecclesias, aliaq; pia loca, & Ecclesiasti-
cas personas, ad collectarum, vel exactionum,
Angariarum, perangariarum onera, minimè co
4 gi, nec etiam ad munera † extraordinaria; vt
in l. 1. C. eo. tit. nec ad munera sordida. l. Om-
nis à clericis. C. eod. tit. & l. Placet. C. de sacro-
sanct. Eccles. vbi etiam dicitur: nec extraordi-
narium, nec superindictũ soluere debere. Nec
aliqua tributa. vt voluit Bartol. in d. l. Placet.
num. 59. Ecclesiæ enim, & Clerici per genera-
lem regulam sunt immunes ab omnibus laico-
rum collectis, & impositionibus: & si moniti
fuerint, qui illas imponunt, vt desistant, & post
monitionem minimè destiterint cum omnibus
fautoribus excommunicantur. cap. Non mi-
nus. vbi latè Panormitanus. de Immun. Eccles.
Alex. in consil. 68. volum. 2. & non solum, qui
5 imponunt, sed scribentes, ac dantes, † consi-
lium, auxiliũ, & fauorem, ipso facto in canonem
incidunt. vt in Clem. 1. de Immun. Eccles. &
6 etiam Ciuitas † incurrit pœnam interdicti. ca.
Clericis. de Immun. Eccles. in 6. & cap. Quam-
7 quam de censib. in 6. cum vniuersitates † ex-
communicari nequeant. c. Romana. §. Vniuer-
sitatem. de sent. excom. in 6. nouissimè Ludou.
Carbon. de legib. lib. 9. cap. 14.

Regia Curia tamen in Regno Neapolitano
8 cogit Clericos ad collectarum † solutionem si
fuerint Clerici coniugati, vigore Pragmaticæ
9 Regis Ferdinandi † Primi. Incip. Nuper ad Ma-
iestatem nostram: factæ 24. Maij 1469. ibi: No-
stri Consilij matura deliberatione, mandamus,
quatenus dictarum prouinciarum singulos cle
ricos coniugatos, cogatis, & compelli mande-
tis, & faciatis, q̃ in collectis omnibus, & Fi-
scalibus functionibus, cæterisq; oneribus, vni-
uersitatum, ciuitatum, terrarum, & locorum di
ctarum Prouinciarum quomodolibet imminen
tibus, contribuant. Hoc etiam cauetur de iure
communi. vt per Abbatem antiquum. in c. Ex
parte. ext. de cleric. coniugat. Hi enim clerici
coniugati, non sunt priuilegiati, nisi quoad fo-
rum, vt ad iudicium seculare non trahantur.
10 Et quando quis † in eos violentas manus inie-
cerit, in canonẽ excommunicationis incidat.
cap. Si quis suadente. 17. q. 4. & hoc idem di-
cit eadem Pragmatica. & notatur in c. Vnico.
de cler. coniugat. in 6. à quo sumpta fuit eadẽ
pragmatica. hoc idẽ voluit Marc. Ant. Cucch.
Instit. Canonic. maior. lib. 3. tit. 9. num. 30. di-
cens. Quare citra excommunicationem qui-
dem, manus in eum inijci non potest, vt dixi-
mus, neq; à Iudice laico distringi, aut iudica-
ri, si in habitu, & tonsura incedat; In cæteris
vero, priuilegium nullum sentit. voluit ante ip
sum Iulius Ferret. de Publican. vectigal. & mu-
nerib. num. 531. ante ipsos Specul. t. in tit. de
cleric. coniug. in fin. faciunt notata per Lapum
in allegat. 118. Incip. Quæritur. in fin. vbi de
clericis coniugatis verba faciẽs, dicit, quia im-
ponuntur collectæ, & distringuntur bona ad ip
sas soluendas. Ioan. de Vanquel in dicto c. Vni-
co, conclus. 2. de cler. coniug. in 6. vbi postquã
in

in prima conclusione enumerauit priuilegia
clericorum non coniugatorum; In secunda di-
cit coniugatos gaudere solum illis duobus pri
uilegijs, concurrentibus tamē necessarijs; alijs
11 autem † omnibus minimè. Angel. de Clauas. in
summa in §. Clericus. 14. nu. 3. Panor. in c. fin.
nu. 8. de vit. & honest. clericor. Ioan. de Firmo
de Gabell. par. 7. col. 5. vers. Item verum. Guid.
Pap. in Decis. 83. in fin. ibi: Addentes. Ioan-
nes de Amicis in consil. 146. nu. 3. Petr. Duen.
regul. 100. limitat. 10. & dixi ad Bellugam in
specul. Princip. Rub. 11. § Videamus. in verb.
Coniugati. vbi latè. quem locum refert Petrus
Cenedo in Collectan. iuris canonici. parte 2.
Collectan. 105. nu. 4. in fin. & dixi latissimè ad
eandem pragmaticam in Commentarijs.
Secundò coguntur clerici ad solutionem col
lectarum, pro bonis emptis, & donatis, maxi-
mè dum similia bona, donata, vel empta ab Ec-
clesijs, vel Ecclesiasticis personis, fuissent per-
12 prius collectis, & tributis Regijs † obnoxia;
atq; obligata. atq c. Ecclesiæ. c. Quicunq; 16.
q. 1. vbi Ecclesiæ antiquæ, iura Decimarum, atq;
aliorum debitorum minimè perdūt, ob trāsla-
tionem in nouas Ecclesias factam. vt habetur
in c. Cum contingat. in c. Nuper. extr. de De-
cim. c. 2. in fin. de pignorib. qui enim vendit,
aut donat Ecclesiæ, vel Ecclesiasticis personis,
13 † censetur donare, ac vendere illa iura, quæ ip
se habet, & cum eodem onere annexo. l. Qui ta
bernas. ff. de contrah. empt. sed cum nulli sit
dubium, quòd dum bona sunt penes laicos, Re
14 gi † pro illis tributa, & collectas persoluunt.
l. 1. vbi gloss. C. In quib. caus. pign. vel hypoth.
tacit. contr. l. 1. in fin. vbi glos. Si propt. pub.
pensitat. Bal. in Pace Constantiæ. in verb. Nos
Romanorum. Paul. de Castr. in l. apud Iulianū.
§ Hæ res. ff. de leg. 1. Barthol. Socin. in consil.
313. colum. fin. volum. 2. Angel. in consil. 206.
inter ordinamenta. colum. 1. Idcirco dum pe-
nes Ecclesias, & personas Ecclesiasticas tran-
15 seunt, cum annexis iuribus, atq; solitis † one-
ribus per trāsibunt. Bald. in consil. 148. Præmis
so statuto. vol. 1. Bona enim semel in collectis
16 ascripta, cum eodē onere † ad Ecclesias trans-
feruntur. Archidiac. in c. Si tributum. 11. q. 1.
Dyn. Iacob. Butrigar. & Salycet. in l. Placet. C.
de sacros. Eccles. Cald. in consil. 2. de censib.
& in cons. 7. de constit. Alex. in cons. 130. col. 4.
vol. 2. Card. in Cle. 1. oppos. 2. de immunit. Ec-
cles. Iason. in Consil. 83. col. 1. vol. 3. Iulius Fer-
rett. de Publican. vectigal. munerib. & onerib.
nu. 560. Trāseunt etiam cum omnibus suis vi-
tijs. l. Pomponius. §. Cum quis. ff. de acquir. pos
sess. l. fin. C. de exactor. trib. lib. 10. Vbi si præ-
dia fiscalibus functionibus obnoxia, domui Im
periali, Ecclesiæ, vel locis, aut personis, alia
prærogatiua munitis alienentur, vt tributarijs
functionibus sit consultum, publicè vendi de-
bent facta prius ablatione. Ecclesia verò, aut
Ecclesiastica persona, si ignorantes, oneri sub-
missam, emant, vel recipiant, contra vēdentes,
17 aut dantes † agere pro interesse non prohiben
tur. vt in §. Si verò quidam. Auct. de alien. &
emphiteosi. l. Vnica. § Res verò. C. de impon.
lucr. descript. lib. 10. Si verò scientes id fe-
cerint, sibi imputent; cum scienti nulla fiat
18 † iniuria. cap. Scienti. de Regul. iur. in 6. Vn-
de Io. Andr. in cap. 1. de Immunit. Eccles. in 6.
dicit: quòd si Ecclesia acquirat possessionem,
quæ pro solido, & libra, sit affecta collecta, ꝙ
transit cum onere suo; quia est onus reale, ad
19 quod tenetur † Ecclesia, & persona Ecclesiasti
ca. vt voluit ibi gloss. in verb. Bonorum. Sequun
tur ibidem Philipp. Franc. & Io. de Vanquel in
breuiario. Quinimmo Innoc. in d. cap. Non mi-
nus. de Immunit. Eccles. dicit; ꝙ si Ecclesia ac-
quirat possessionem, ob quam præstatur munus
20 personale, seu militare, puta † hospitium, etiā
per Ecclesiam præstandum erit. Ang. in d. cons.
206. col. 1. dicens, ꝙ facta impositione tributi,
vel collectæ pro tribus annis, & tunc temporis
viuebat testator, qui moriēs hospitale reliquit
hæredem, ꝙ Hospitale tenebitur. Simile est in
c. Si tributum. & in c. Magnum. 11. q. 1. vbi di-
citur, Ecclesiam teneri ad tributum de posses-
21 sionibus † tributarijs. & habetur in c. Tributū.
23. q. 8. Felyn. in ca. Meminimus. col. 2. in fin. de
Accusat. Exceptis prædijs, in quibus fundata
22 esset Ecclesia, quæ sunt † libera. ca. Secundum.
vbi Gloss. & cap. seq. vbi gloss. 23. q. 8. Hinc Præ-
posit. in d. c. Si tributum. col. 2. dicit, non esse di
cendum, quòd Ecclesia, quæ est mater, & fons
iustitiæ, velit negare soluere tributū, & auferre
debitum, cui debetur. quod corroboratur ex
dicto Christi, dum inquit; reddendū esse, quod
Cæsaris, Cæsari; quod Dei, Deo. Matth. cap. 22.
Vnde Apostolus Paulus ad Romanos. cap. 13.
dicit, esse reddendum omnibus debitum, cui
tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui ti
morem, timorem; cui honorem, honorem. Cum
non sit à iure extraneum, vt pro rebus colle-
ctis, & tributo affectis, Ecclesia, & Clerici te-
23 neantur. Hinc Ecclesiam teneri ad onera † or-
dinaria, merè realia, quę de consensu Principis
ponuntur, tenuerunt Bart. Salyc. & Ias. in l. Pla-
cet. C. de sacros. Eccles. & ante eos Archidiac.
in c. Placet. 16. q. 2. vbi memoria tenendum est,
quod dixit Ias. in d. l. Placet. eam legem non es-
se correctam per auct. Item nulla communitas.
cum d. l. Placet. sit in canonem redacta, & Ca-
nonizata in d. ca. Placet. 16. q. 2. & d. auct. Item
nulla communitas. loquitur in tributis, & impo
sitionibus extraordinarijs.
Et vltra præfatos iam supra allegatos, hoc
idem voluerunt Ioannes Arcamonus in c. Re-
gni. Itē statuimus, quòd clerici. vbi dicit, quòd
24 si prædium † Tributarium donatur Ecclesiæ,
tenebitur ad tributū. Matth. de Afflict. in Con-
stit. Regni. Hac edictali. la seconda. Notab. 2.
nu. 5.

nu.5. versic.Sic etiam.qoo in loco tenoit,quòd
si bona, quæ sunt sctipta in Catasto pro colle-
ctis,emantur per Clericos, tenebuntur clerici
pto illis soluere collectas Regias. Idē Afflict.
io Const.Statoimos.la 2.n. 16.Sic etiam tenuit
Pett. Piccollus in forma appretij. in verb. Cle-
rici. vbi dicit, quòd cletici de bonis patrimo-
nialibus,nō debent soluete appretiū,sed de bo
25 nis emptis sic. † Et Luc.de Penn. in l.Hi,qui,
col.2.C.de Præd.& omnib.teb.Nauicul.lib.10.
Hoc etiā expeditū est in Regno per Regē Ca-
26 rolū II.in c. Regni.†Itē statuimus,ꝙ possessio-
nes.vbi dicitur:Itē statuimus,ꝙ possessiones q̄
nō sunt Curiæ,vel alijs obligatæ,possint à qui-
buscunq; dari, donari,vel obligari, alias lega-
ri Ecclesijs, dummodo ædem possessiones,
vel res, curiæ non teneantut in aliquo. Si vetò
talis obligatio fuetit, proptet quam datio, le-
gatio, vel donatio impediri non possit; tunc
res, vel possessiones ipsæ,præfatis titulis,cum
suo onere ad Ecclesias transferantur. Hoc idē
27 cauetut † per Pragmaticam Regis Ferdinandi
factam in anno 1473. die 3. Martij. Sub Rubr.
de cleric. & Diacon. Siluat. qua dicitur; quòd
teneantur soluere clerici, & personæ ecclesia-
sticæ,sicut prius fiebat solutio à venditotibus.
Et quatenus opponeretur;Istud prouisum esse
à Principibus secularibus,qui leges in clerico-
rum, atq; Ecclesiarum præiudicium facere ne-
queunt. Respondetur, hoc idem cautum esse
in Regno per Constitutionem Honorij Papæ
28 I.Incip.Honotius seruus setuorom Dei. † Ad
perpetuam memoriam. Dilectus filius.quæ est
inserta in Pragmatica Regis Ferdinandi Incip.
29 Ferdinandus,Fœlicis memoriæ † Catolus,quæ
est.2. sub titul.de Cleric.& diacon.Saluat.§ 8.
In quo dicitur.Item, quòd res & possessiones,
quæ non sunt in aliquo curiæ, vel alijs obliga-
tæ,donari possint Ecclesiijs,& legari; sed si ea
obligatione tenentut, proptet quam datio,&
legatio, & donatio de iure impediri possit;
hoc casu tes, & possessiones huiusmodi, præ-
dictis titulis, cum onete suo ad ecclesias trā-
ferant. Anton. Capicius in inuestitut. Feudal.
§. Feudorum clausulæ. in vetb. Collectis.vers.
Clerici.fol.222. Io. Mauritius in repetit.l.Vni-
cæ.col.49. vers.Vt quid in patrimonialibus.C.
de Mulierib. & in quo loc. munet. sub lib. 10.
Petr.Dueona in Regul.too.limitatioo.2.& Fol
ler.in Const.Prædecessorum nostrorum. nu.6.
cum duobus seqq.Ex quibus videtur Magistra
tus Regios rectè agere, dum illos cogunt pro
bonis emptis,& donatis ad collectarum solu-
tionem. Quas leges,& si laicas seruare debēt,
vti ab Honorio Pontifice, ptobatas.

Sunt autem non modica iura, & authorita-
tes, quibus contraria opinio fulciri posset, ꝙ
immo Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ personæ, nec
30 pto bonis emptis,nec † pto donatis, tenean-
tut cum secularibus, & laicis ad Regias colle-
ctas soluendas. vt tenuerunt Nicol.de Neapo-
li, & Sebastian. Napodanus in d.c.Regni.Item
statuimus. Quam opinionem ego latius prose-
quutus sum in consil.74. per totum. Centur.1.
in qua ad Clericorum fauorem consului.Hanc
tenuerunt Archidiacon.Io.Aodreas,Gemin.&
Philipp.Franc.in d.c.t.de immunitat.Ecclesię.
in 6.Bartol. in consil.180. & in l. Rescripto.§.
Sciendum. ff. de Munerib.& honor. Anton.de
Butr. & Ioan.de Imola in cap fin.de vit.& ho-
nestat.cler.Luc.de Pen.in l.Obsistete.C.de An-
non.& tribut.lib.10.

Tenendo autem, quòd Ecclesiæ, & clerici
teneantur in casu prædicto: declarari potest,
procedere quotiescunq; prædium, vel posses-
sio,quæ ad eos perueniunt,essent antea affectæ
oneri ttibuti, & collectarum,& sic registratæ,
31 quod onus sit vnifotme,& non variabile, †sed
perpetuo simile. vt voluit Abb. Panorm. in d.
cap.fin.num.12. vers. Tertia opioio. de vit. &
honestat. cleric. & in d. cap. Non minus. col.
3. de immonit. Eccles. Ias. in d. l. Placet. in 2.
lectura. nu.7.vers. Secundo præmitto.C.de sa-
cros. Eccles.Felyn.in cap.Verum in fin.de for.
compet. Guid.Pap.in decis.Gratianop.79. An
clerici.Pett.Duen.,in dicta Regul.100.limit.6.
Angel. in consil.24.Follet.in dicta Cōstit.Præ-
decessorum. nu.6.

Secundò declara procedete cum fortè inter
venditorem, aut donantem,emprorem,& do-
32 natatium,esset conuentum de soluendis †col-
lectis per clericum emptorem, vel donatariū:
tūc enim de eisdem bonis,donatis, vel emptis
tenebuntur clerici.Innoc.in d.c.Verum de for.
comp.Ioan.Andr. in d, cap. Non minus. col.2.
vers. Sed ne tunc. de immunit. Eccles.Bald. in
l. Neminem.C.de sacros. Eccles.& in auct. Sed
periculum. C. Sine cens.vel reliq. Ioan.de Fir-
mo.in tract.de Gabell. par.7. col.6. Astesan. in
summa lib.6. tit.30.c.4.col.3. Festas.de Æstim.
par.4.cap. 2. nu.31. Nicol.Bellon.in consil.40.
nu.4. Petr. Duen. Regul.100.Fall.6.

Tertiò declara,(& similis est quodammodo
cum præcedenti) procedere similitet in testa-
tore legante, puta aliquod prædium,alicui Ec
clesiæ, vel clerico, cum conditione apposita,
qnòd Ecclesia, vel clericus soluant collectas:
33 † quia tunc tenebuntut. vt voluit Petr. de An-
chat. in consil.217. Dubium facit. Felyn. in c.
Ecclesia Sanctæ Mariæ. nu.84. de constit. Lici-
tum est enim cuiq; ptiuato leganti,aut donáo-
ti res suas, imponere conditiones, & onera,
34 quæ sibi videntur,& Ecclesia † donataria, vel
legataria tenebitur obseruare.arg.c.Verum de
Condit. apposit.in tm̄,ꝙ trāslatis in Ecclesiam
vel Ecclesiasticam personam, bonis,cū illa con
ditione; si onera oon soluantur,licitum est lai-
co, authoritate propria, capere. vt tenuerunt
Hostiens. & Ioan. Andr.in d.c.Verum. de for.
compet. Anchar. in d.consil.217. Felyn. in d.
c.Ec-

c. Eccleſia ſanctæ Mariæ.nu.84. Multæ aliæ de-
clarationes, videri poſſunt apud ſupra allega-
eos,quas omittimus .

Ex ijs duabus nouiſſimis declarationibus ,
patet,verum dixiſſe Barrtol. in d.l. Reſcripto.
§.Sciendum.nu.3.ff. de Munc.& honor.vbi dat
cautelam, quòd fiat ſtatutum,vt omnia prædia
35 ciuium intelligantur † tributaria,& deſeruiãt
indicendarum collectarum cauſa . Rectè itaq;
aſſeruit ſic factum fuiſſe Peruſij; & in Ciuitate
Eugubij fuiſſe melius factum ; quia omnes Ci-
ues donauerunt omnia prædia Ciuitati, quæ
illa taxauit pro collectis,& conceſsit. Nec be-
nè in eum inſiluiſſe Bald. in d. l. Placet. & in l.
fin. C. Sin. cẽnſ. vel reliq. Panorm. in cap. fin.
de vita, & honeſtat. cleric. Card.in c.Perpen-
dimus.col.30. de ſentent. excomunic. Thom.
Parpalia.in d.l.Placet.nu.77.quia ex dictis Do
ctorum, in ſupra dictis duabus proximis decla
rationibus, patet , poſſe fieri per ſtatutum. Et
tanto plus,quando in ſtatuto non exptimeren
eur Eccleſiæ, vel clerici.Cum enim per expreſ-
ſum pactum poſſit fieri per contractum , vt ec-
cleſia,vel clerici ſoluant collectas; & ſic etiam
per diſpoſitionem teſtamẽtariam , tantum ab-
eſt, vt fieri valeat per ſtatutum; licita eſt enim
36 argumentatio à pacto ad ſtatutum. † l. fin.C.
de Fideiuſ. cum ſimil.Gloſſ.in Rubr.C.de De-
cret. Decur.lib. 10. Florian.de ſanct. Petr. in l.
Si ædes. in princip.ff. de ſeruitut. Vrban.præd.
Alexand. ad Bartol.in l.Omnes populi. ſub q.
4.ff. de iuſt. & iur. Curti. iunior.in conſil.122.
nu.10. Alexand. in conſil.50. vol.5. Deci. in l.
Nec ex prætorio.ff. de Regul. iur. Marian.Ne-
pos in conſil.25.nu.21.vol.1.Maxill.in conſue-
tudin.Bari in Proœm.nu.135.Menoch. in conſ.
4 nu.32. vol.1. & Fab. Turrett. in conſil.5.nu.
33.vol.1. Sic etiam de teſtamento ad ſtatutum
37 valet † argumentum . vt poſt Bald.voluit etiã
Franciſc. Veggius . in conſil. 63. nu.35. vol.1.
Marian. iun. in d. conſil. 15. nu.21. vol.1. Vn-
de quemadmodum fieri poteſt per pactum , &
teſtamentum, ſimiliter, & fiet per ſtatutum. Vn
de rectè dixerat Bartol. quod, & tenuit Ange-
lus in conſil. 23 Nulla perſona.& eundem Bar-
tol. ab impugnantibus vindicauit Io. Maurit.
in Rep.l.Vnicæ.col.61.verſ.Sed bonè Iuppiter
C.de mulier. & in quo loc. mun. ſub lib. 10. &
antea Bald.in conſil.280. præmiſſo.volum.1. &
Barthol. Socin. in conſil.12.vol.4.Curti.Iun.in
conſil.68.vol.4.Andr. Barbat.in conſil.1.vol.3.
Deci.in dicto c. Eccleſia Sanctæ Mariæ. nu.68.
de Conſtit. qui ſimiliter reſpõdet obiectis con
tra Bart. Ego tamen id , omniaque Sanctæ Ec-
cleſiæ iudicio, remitto.

Tertiò principaliter Magiſtratus Regij fa-
ciunt,quòd Eccleſiæ, & clerici ſoluant , quan-
do poſſeſſiones,& bona, eſſent in illis tranſlata
in fraudem collectarum, ac onerum Regiarum
38 † functionum.l.Sacroſancta.l. Sub prætextu.C.
de ſacroſ. eccleſ. Bartol. in d.conſil. 180. antè
ipſum Speculat. in tit. de cleric. coniugat.col.
fin. verſ. Sed quid ſi fratres . vbi ponit modum
probandi fraudẽ.Quinimmo in caſu iſto, frau-
de detecta, teneri ad bonorum amiſſionem Fi-
39 ſco † applicandam.voluit Luc. de Penna in l.fi.
in fi.C.de Annon.& tribut.lib.10. Duen.regul.
100.Fall.6. Vidi multoties Patres donare filijs
clericis , ac fratres fratribus , & eo modo cu-
riam Regiam nituntur fraudare,ac vniuerſita-
tes: & ſic fraudare fiſcum procurant in vita,&
dum clerici moriũtur Fiſcus Apoſtolicus præ-
tendẽs bona , excluditur ab hæredibus eodem
collirio:& ſic in vita fraudatur Fiſcus,in mor-
te fraudatur Chriſtus .

Quartò, Curia Regia,clericos,qui clericali-
40 ter non viuunt ad collectarum ſolutionẽ† co-
41 git.per c.Regis Caroli II. incip. Item † ſtatui-
mus,ꝙ clerici,qui clericaliter.vbi volũt Io. Ar
camon.Nicolaus de Neap. & Sebaſtian.Napo-
danus. & habetur in Bulla eiuſdem Papæ Ho-
norij.§.7.Anton.Capic. in inueſtitur.Feudal.§.
Feudorum clauſulæ.in verb.Collectis.verſ.Cle
rici.fol.222.amittunt enim iſto caſu priuilegiũ
42 † clericale.l. Si qua per calumn.l.Generaliter.
C.de Epiſcop. & cleric. l.1.C.de Hæretic. Qui
enim non ſeruiunt in diuinis,non debent fru-
ctus beneficiorum lucrari,& ad illorum reſtitu
43 tionem † tenentur tamquam indigni. Vt dicit
Bald.in l.1. in princip.C.de His quib. vt in di-
gnis.cap.fin.vbi Gemin.de reſcript.in 6.cap.1.
Vbi Ioan.Calder.de Cælebrat.miſſ. cap. Si Ca-
nonici.§. Scitum.vbi Gemin. de offic.ordin. in
6. Petr. de Ancharan. in conſil.228. primo in-
quirendum eſt.Iaſon.in l.Scriniarios.C.de Te-
ſtam.milit.Philipp.Franc. in cap.Commiſſa. §.
Porrò.de elect. in 6. dicitur autem clericaliter
44 viuere,qui cunctis relictis , totum † ſe diuinis
miniſterijs addicit. Nicol. de Neapoli. in d. c.
Item ſtatuimus.

Quintò cogit curia, & clericos, & Eccleſias
ad collectarum ſolutionem , quando eiſdem
temporaliè aliquis vſus fructus relictus eſſet ,
45 † authoritate Angel. in conſil.206. Inter ordi
namenta. Felyn. in d.c. Eccleſia ſanctæ Mariæ.
nu.86.& in c.Verum.col.fi.verſ. Limita primo.
de for. comp.

Sextò eaſdem Eccleſias, & clericos cogit ad
ſolutionem collectarum , quas laici exigunt
46 inter ſe pro animalibus , quæ immittunt † in
paſcuis aliquibus , ſi fortè Eccleſia , & aliquæ
perſonæ Eccleſiaſticæ vellent eis vti. Abb. Pa-
nor. in conſ.6. Caſus ſuper quo quæritur. vol.
1. Iaſ. in d.l.Placet. in 1. lectura num.19.in fin.
& in 2.lectura.nu.25. Nicol. Feſtaſ.de Æſtimo.
par.4.cap.1. num.49.

Septimò Magiſtratus Regij cogunt clericos
ad ſolutionem onerum feudalium, quæ tenen-
47 tur † à Principe. vt per Hoſti. in ſumma tit. de
immunit. Eccleſ. § A quibus. col.5. verſ.Item
hæc

hæc vera. Astesan. in summ. lib. 6. tit.30. artic. 4.col.pen.Philipp.Franc.in d.c.1.col.1. de immunit. Eccles. in 6. Ioan. Fabri in d. l. Placet. nu.8. Fräcisc.de Platea io tract.de excomunic. § 36.nu.6. Carol. de Grassalio Regal.Franciæ. lib.2. Iur.11.

Octanò tenentur clerici,& ecclesiasticæ personæ ad solutionem onerũ pro refectione pon
48 tium,& viarum:tunc enim † tendit ad vtilitatem ipsorum, & ad pietatem aliorum : vnde si est imposita collecta pro casibus iam dictis, Ecclesiæ,& clerici tenebũtur.l. Ad instructiones. vbi hoc voluerunt Iacob.Butrigar. Bald. & Salycet.C.de sacrosf.eccles. Azo in summa tit. de operib.public.in princip. & in summa C. quib. muncrib. vel præstat. nem. lic.se excuf.& C.de immunitat. Nemin. conced.lib.10. Anton.Capic. in inuest feudal. §. Feudorum clausulæ. in verb.Collectis.versic.Clerici.fol.122. Io.Maurit.in Rep. d.l. Vnicæ. col.65. C. de mulier. & in quo loc.mun. sub lib. 10. vers. A quo tamen. Ioan.de Amic.in consil. 146.nu.5. Tho. Grammat. in decis. Neap.100. nu.26. Iul. Ferrett. in tract.de publican.& vectigal.nu.370.& seq. Vn
46 de in refectione Murorum† Brũdusij, Hydrunti, Tarenti, Manfredoniæ, Baroli, Barij in Regno Neapolitano, & Carthaginis nouæ in Hispania, teneri Ecclesias, voluit Alphons. Aluarez in Specul. Roman. Pontific. cap.63. col. 4. vers.Sed in refectione. Petr. Duen. regul. 100. Falle.16.M.Anton. Natta in consil. 180. in fin. & in consil.311.nu.4. vol. 2. Franciscus Viuius in commun.opin.42. lib.2.Ripa in tract.de peste. tit. de remed.ad conseru. vbert. nom.234. & in l.Si se non obtulit.nom.11. ff. de re iud.& respons.20.num.5.cum pluribus seq. lib.2. Benedict. Capra in regul.96.nu.69.Cornel. Benicas.de priuileg.paupertat.quæst.9.Speciali.6. nu.21.Francisc.Gratian.in Compend. iuris Canonici. parte 3.distinct.4.num.118.& complures alios optimè cumulans nouissimè Petrus Cenedo in Collectan. iuris Canonici 37. nu.2. parte 1.Barthol.Cæpoll.de seruit. Vrban.præd. tit.de refectione. col. fin. vers. Decimo tertio. vbi inquit,quòd ecclesia,& clerici tenentur ad reparationem murorum,& fortaliciorum, pon
50 tium, † viarum, portarum, & aquæductus Ciuitatis,& similium,arg.l.Ad portus.C.de oper. pub. Bald.in l.Si pendentes.in 2.lect. ff.de vsufruct.Ioan. Petr. Ferrar. in pract. in libell. 1.in Gloss. in verb. Iure dominij, vel quasi. col. fin. Luc.de Pen.in l.Com ad fœlicissimam.colum.1. cum multis seq. C. quib. muncrib. vel præstat. lib.10. Vbi latissimè disputat, respondens ad motiua contraria. & Hostiens. in summ. in tit. de immunit. eccles. §.A quibus. colum. 5. vers. Hæc vero.eum seq. Petr. de Anchar. in dicto c. Non minus. Alber. de Rosat. in dicta l. Ad instructiones. Richard. de Media Villa in quolibet 2.quæst.30.artic.4. quem refert,& sequitur Astesan.vbi supra articul.4.Vbi dicit exigi necessitatem, & quod clerici sint diuites. Iacob. de Aten.Bald. & Lambertin. de Ramponib. in d.l.Ad instructiones. Vbi dicunt,teneri Ecclesiam, dum modo muri Ciuitatum fierēt ad ne-
51 cessitatem†ob timorem guerræ,secus si fierent ad ornatũ.Sequitur Duen.in dicta Regul. 100. Fall. 16. Quo casu clerici per Episcopum, non autem per Iudicem temporalem cogerentur. Bald.in dicta l.Ad instructiones.Guid.Papæ in decis.78.An ecclesia.

Non de sunt autem nonnulli,qui tenuerunt contrarium : ecclesias minimè teneri, nec pro refectione murorum, viarum, & pontium, & l. Ad instructiones, fuisse factam à Principe lai-
52 co,qui statuere†non poterat contra Ecclesias, & Ecclesiasticas personas, nisi fuisset probata per Summum Pontificem.c.Ecclesia sanctę Mariæ.de Const.c.Benequidem.95. distinct.& voluit Ioan.Andr.in dicto cap. Non minus.col.fi. dicens, quòd nulla lex, nec Digestorum, nec Codicis,nec Authenticorum,potuit ligare ecclesias.sequitur Abb. Panor. io consil.3. Videtur,& in consil.30. Casus,super quo.vol.1.Andr. Barbat.in consil.1.volum.3. Corn.in consil.72. col.pen.vol.4.Syluest.de Priet.in summa.§ Immunitas 1. col.12. in princip..Vbi loquit, hanc esse cõmunem Canonistarũ opinionem. Omittam plures alios, huius opinionis assertores.

Tenendo autem primam opinionẽ vti communiorem,declara illam primo,tunc procedere,& ecclesias, ac clericos teneri ad reparatio
53 nem murorum, † quando vrgeret necessitatis causa ob guerram, vel obsidionem Ciuitatis, vnde timeretur depopulatio, homicidia, & deprædationes: eo enim casu clerici tenebuntur,& Ecclesiæ, maximè pro soluendis stipendijs militum conductorum ad custodiam Ciuitatis. vt supra retuli ex Iacob.Buttigar. Bal. & Lambertin. de Ramp. in dicta l. Ad instructiones. vbi etiam hoc voluerunt Iacob. de Aren. & Cyn. idem voluit Iacob. Aluarot. in cap.1.§.Illicitas. num.2. de pac. iur.firm.& asseruit sic factum fuisse in Ciuitate Gratianopoli Guid. Pap.in Decis.alleg.74.Corn.in d.consil.72. nu.16. vol.4. Nicolaus Festas.de Æstim. par.4.cap.1.nu.25.vbi allegat Castrens.in consil. 413. ex puncto.nu.4. vol.2. Duen. in dicta Regul. 100.fall.12. & Augustin. Berous in consil. 31.nu.25.vol.1. Marc. Mantua Dialog De narrat.classe 7.cap.26.num.3.

Secundò declara, vbi esset annexum onus rei;puta,quia diceret,vnum quemq; teneri reficere viam, quatenus protendit domus sua:
54 tunc enim † Ecclesia tenebitur.l.fin. ff. de via refic. Bartol. in d.l. Ad instructiones,& Syluester Prier. in d. §. Immunitas 1. post Panor. in d.c.Non minus.de immunit.Eccles. Ioan. Mauritius in d.l. Vnica.col.70. vers. Qua igitur ratione.C.de Mulierib.& in quo loc.lib.10. Quo

vero

verò ad pontes, & muros, dicendum est, vt supra.

Nonò principaliter, coguntur clerici soluere collectas, & gabellas pro rebus negotiationis, ac vsus mercimonij: Clerici enim nego-
55 tiatores † tenentur ad collectas pro illis rebus. vt dicit Specul. de immunit. ecclef. in fin. Negotiatio enim clericis est interdicta, cum illos à diuinis ministerijs abstrahat. c. Quamquàm. de censibus. in 6. cap. fin. de vita, & honestat. cleric. & habetur 14. quæst. 4. in summa, & in cap. Negotiatorem 88. distin. Archidiac. Ioan. Andr. Geminian. Philipp. Franc. & alij in dicto cap. Quamquàm. Frideric. de Senis. in consil. 107. Iul. Ferrett. de publican. & vectigal. num. 572. Andr. Tiraquell. in retractu consanguin. §. 32. Glos. vnica. num. 80. Gregor. Lopez in l. 50. tit. 6. partita prima. Ferdinand. Vasq. de success. progress. lib. 1. §. 10. sub nu. 648. Augustinus Berous in consil. 168. num. 8. volum. 1. Io. Francisc. Pauin. de visitat. parte 1. q. 8. vers. Attendendum est. Io. de Firmo de gabell. part. 7. quæst. 6. num. 11. Panor. in consil. 6. volum. 1. Clericus enim negotiator, vt pestis est fugiendus. d. c. Negotiatorem 88. distinct. Io. Andr. in
56 dicto c. Quamquàm. Quando nō est † negotiatio pro substentatione vitæ, sed lucri, & cupiditatis causa, quod est illicitū. c. dilecti. Vbi Bernard. & Innoc. extr. de decim. vel ob curam orphanorum, pupillorum, viduarū, vel causarum similium, de quibus D. Tho. de Aquin. in 2. 2. q. 187. §. Ad secundum, dicens hæc verba. Dicitur in decretis, decreuit hæc sancta Synodus nullū deinceps clericum, aut possessiones cōducere, aut negotijs secularibus se permiscere, nisi propter curam pupillorum, aut orphanorum, aut viduarum, aut si fortè Episcopus Ciuitatis, Ecclesiasticarum rerū solicitudinem, cum habere præcipiat. vbi Cardinal. Caietan. prosequitur. quos refert Gulielmus Redoanus de spolijs ecclesiastic. q. 2. num. 43. 45. Latè Iacob. Philipp. Portr. in consil. 16. num. 19. cum pluribus seq. Martin. Nauar. in consil. 5. num. 1. titul. de deposi. Petr. Foller. in Const. Regni. De personis.
57 sub num. 7. Nemo enim Deo militans † immiscet se negotijs secularib. Apostol. ad Timoth. cap. 2. aliqua inducit Lelius. Zacus de priuileg. ecclesi. priuileg. 132. num. 2. & seq. Io. Bernard. Diaz in pract. crimin. Canon. c. 50. Vnde etiam Episcopus pro rebus, quas mercimonij causa
58 ducit, collectam, & gabellam soluere † tenebitur. Io. de Imol. in consil. 184. Visa relatione, in fin. Hinc pro rebus temporalibus teneri sacerdotes ad tributa Regia decreuit Senatus Parisiensis in anno 1287. teste Iacobo Meyero. Analium Flandr. lib. 10.

Cætera, quæ materiam hanc concernerent, tractaui in consil. 74. Centur. 1. hic eadem repetere, iustum nō esset, vndè ad ibi scripta relationem haberi volo.

ARGVM. CAP. LXIV.

Prælati Feudatarij præstant Regi iuramentum. Quot iuramentorum in feudali materia species sint? quæ cum alijs, materiam concernentibus amplè enucleantur.

COMPENDIVM.

1 *Prælati in Regnis Catholici Regis habentes ab eo feuda, tenentur illi præstare iuramentum fidelitatis. num. 4.*
2 *Prælati quoad feudum, quod tenent à Principe sunt illo minores.*
3 *Prælati pro alijs rebus non feudalibus iuramentum præstare non tenebuntur.*
5 *Episcopi iurant fidelitatem Imperatori.*
6 *Regalem solum reuerentiam sibi in Episcopis reseruauit Theodoricus Gothorum Rex.*
7 *Iuramentum familiaritatis quod præstant domestici, & familiares Regi.*
8 *Formula iuramenti familiaritatis vbi posita est.*
9 *Domestici, qui sint?*
10 *Vassallus, an dicatur domesticus, & admittatur pro domino.*
11 *Familiarium appellatione qui veniant? nu. 12 13. 14.*
12 *Familiæ appellatione qui?*
15 *Caroli Borromei S. R. E. Cardinalis modestia cum familiaribus.*
16 *Seruum puerum appellauit Centurio.*
17 *Philippus Rex Catholicus, etiam subditos, familiares appellat.*
18 *Consiliarij Principum, au familiarium appellatione continentur.*
19 *Consiliarij ad Principis latus sedere debent.*
20 *Consiliarij Summi Pontificis sedent ad pedes.*
21 *Princeps est de Senatorum numero.*
22 *Iuramentum subditi præstant domino, dum habitant in eius Ciuitatibus, et subditis, & præstatur ratione iurisdictionis.*
23 *Iuramentum præstatur ab habente bona in loco.*
24 *Iuramentū homagij, seu ligij præstatur soli Principi.*
25 *Iuramentum homagij, ac ligij præstans, declarat esse hominem illius tantum cui iuratur.*
26 *Ligius, quasi illius, cui præstatur, ligatus.*
Iuramentum fidelitatis quod?
27 *Dominus concedens feudum censetur sibi fidelitatis seruitium reseruasse.*
28 *Vassallus ad iuramenti fidelitatis præstationem tenetur.*
29 *Iuramentum assecurationis quod?*
30 *Intellectus Const. Domini à vassallis.*
31 *Iuramentum assecurationis merum doctorum somnium, cum sit idem cum iuramento fidelitatis.*
32 *Argumentum à rubrica validum est.*
33 *Assecuratio est sequela iuramenti, habens vim à fidelitate iurata.*
34 *Formula iuramenti homagij. nu. 37. & 38.*
35 *Ab homine libero fieri potest iuramentum homagij,*

quamuis videatur quædam seruilis subiectio.
36 Dominus recipiens iuramentum homagij obligatur ad illius protectionem.
39 Constituere quis se potest scriptura interueniente, ascriptitium.
40 Seruus matrimonium non contrahit cum libera.
41 Ascriptitij villani sunt, & rusticissimi.
42 Religioni diuinæ, quis potest se perpetuo obligari.
43 Religioni se dicare seruitium est.
44 Seruire Deo est Regnare.
45 Præstans iuramentum homagij, libertati suæ praiudicium facere non censetur.
46 Homagium, an hominium appelletur?
47 Ligium dicitur, quia ligat ad perpetuam fidelitatem.
48 Ligium verbum, incognitum est de iure feudorum, secus de iure Canonico.
49 Ligium esse verbum Gallicum, quod apud Italos vassallagium significat.
50 Ligius dicitur, quasi legolitatem continens.
51 Homagium est veneratio, quam vassallus patrono propter beneficium acceptum, tribuit.
52 Homo ligius dicitur homo, qui præstat homagium.
53 Intellectus Const. Regni. Probationum defectum.
54 Robertus Northmannus Dux Apuliæ Beati Petri vexillo a Pontifice donatus.
55 Ligius duorum Principum, quis esse non potest.
56 Ligius si quis duorum est, semper dicitur excepta authoritas maioris, ac primi habentis ius potentius.
57 Iuramentum homagij, ac ligij præstatur genibus flexis coram Principe, complicatis manibus cum manibus domini.
58 Iuramenti homagij, & ligij formula præstiti in Regno Neapolitano Ferdinando Regi.
59 Ligium à liga appellatur.
60 Ligium à lilijs dici sibi persuasit Forcatulus.
61 Homagij iusiurandum pro rebus temporalibus, non autem spiritualibus præstatur.
62 Homagij iuramenti effectus, quòd iurantis bona feudalia, & Burgensatica sunt sub illius iurisdictione.
63 In feudo ligio non habet locum pœnitentia.
64 Principum beneficia perpetua, & permanentia esse debent.
65 Feudi refutatio quando, & quibus personis fiat.
66 In feudo ligio fœmina succedit. nu 71 72.73.
67 Fœmina in feudo ligio, seruiet per substitutum nec ne? nu. 68.
69 Mulier armis assueta, an seruiat de persona in bello. num. 70.
74 Feuda in Gallia ad instar patrimoniorum redacta sunt. nu. 75.
76 In Regno Neapolitano, & Siculo fœmina succedunt in feudo masculis deficientibus. nu 77.
77 Intellectus Const. Regni. In aliquibus.
Intellectus Const. Regni. Ut de successionibus.
78 Fœmina quando admittatur ad feudum remissiuè.
79 In feudo ligio ipse solus Princeps, qui inuestiuit Iudex est.
80 Ligium feudum nunquàm appellabitur, nisi ita in inuestitura dicatur.
81 Iuramenti fidelitatis formula.
82 Iuramenti fidelitatis formula ex Petro de Bella pertica.
83 Iuramenti fidelitatis formula ex Rolandino.
84 Iuramenti fidelitatis formula ex Hannetonio.
85 Iuramenti fidelitatis formula ex Sonsbecio.
86 In iuramento fidelitatis hæc promissa intelliguntur scilicet, incolume, tutum, honestum, vtile, facile, & possibile.
87 Intellectus Const. Regni. Domini à vassallis.
88 Iuramentum fidelitatis species est seruitutis.
89 Iuramentum fidelitatis, an sit personaliter præstandum, & an per procuratorem præstetur. n. 90. 91.
92 Ementes feuda in Regno Neapolitano, non tenentur præstare iuramentum fidelitatis, sed tàtum per hæredes eius.
93 In iuramento fidelitatis, an scripturarum tactus de substantia requiratur? nu. 94. 95.
96 Prælati, & Episcopi non tenentur dum iurant, sacra tangere. nu. 97.
97 Prælati, & Episcopi, dum præstant iuramentum fidelitatis, iurant tactis sacris Euangelijs.
98 Iuramentum, an præstetur super veteri, vel nouo testamento, super altare, aut sanctorum reliquijs. num. 99.
99 Intellectus l. Tauri 67. in Hispania.
In Hispania Prælati contrauenientes etiam iuramento homagij puniuntur, vt proditores.
100 Magnus Magister equitum de Alcantara iuramento contrauenïens, quid passus fuerit?
101 Iuramentum assecurationis præstatur à domesticis, familiaribus, & habitatoribus sub domini iurisdictione.
102 Andreæ de Isernia, & Iacobi Aluaroti opinio improbatur.
103 Declaratio. c. 1. Qualit. vass. iurar. deb. secundum authorem contra Iser. & Aluarot. nu. 110. 111.
104 Alexander Macedo ab Iola prægustatore Antipatri filio veneno creditur extinctus, ex Aquafontis Stygiis, siue Nonacridis, portata in vngula iumenti. nu. 105.
106 Mahometes Arabs, à domesticis exhibito veneno, perijt.
107 Carolus Caluus Rex Galliæ venenato medicamine à Sedechia medico exhibito, interijt.
108 Ratio eadem totius quoad totum, sicuti partis quoad partem.
109 Agesilao Lacedemoniorum Regi vitio datum, quòd claudus esset.
112 Mens quid est?
113 Mens in anima est, vt visus in corpore.
114 Mens animi instrumentum, vt manus corpori.
115 Mens melior, & diuinior pars in anima.
116 Mentis vmbra est anima, & anima vmbra corpus.
117 Mens est cor cordis, & anima animæ.
118 Mentis præstantia secundum Ciceronem.
119 Mens velocissimum omnium, cœlum, Maria, terras vno puncto peruolat.
120 Mens in summo capite constituta, dominatum corporis tenens.
121 Mentis opera soli Deo nota.

122 *Mens Dei ministerio implètur.*
123 *Anima hominis, triade constat, mente, siue intelligentia, voluntate, & memoria.*
124 *Amatorio poculo, quem mortuū scribit Aristoteles.*
125 *Intellectus Const. Regni. Poculum amatorium.*
126 *C. Caligula Imperator ex poculo amatorio à Cesonia dato, in furorem actus.*
127 *Lucius Lucullus poculo amatorio extinctus.*
128 *Bamba Regi Hispaniarum Catholicissimo in potu herba posita, vt turbaretur mente ab Ardanasto Graco.*
129 *Iuramentum assecurationis in Regno à Baronibus peti nequit, nisi licentia desuper obtenta. nu. 130.*
Intellectus Const. Regni. Comite, vel Barone.
131 *Feudum, vel aliud à Rege habens in terra alicuius Baronis, non tenetur illi præstare iuramentum.*
132 *Paridis Putei dictum declaratur.*
133 *Rex concedens censetur concedere cum iuribus ad se spectantibus.*
134 *Iuramentum fidelitatis, an praecedat inuestituram. nu. 135. 136. 137. 138.*
139 *Inuestitura verbalis, vel abusiua non tribuit Feudatario possessionem, neq; vtile dominium; datur tamen authoritas capiendi possessionem propria authoritate. nu. 140. 141. 142.*
143 *Habens possessionem realem, an præferatur habenti abusiuam.*
144 *Inuestitura abusiua probatur per breue testatum.*
145 *Breue testatum quid est? nu. 146. 147.*
148 *Inuestitura propria dicitur possessio. 149.*
150 *Inuestitura loco sufficit priuilegium, aut litteræ assecurationis in Regno Neap. & Siculo.*
151 *Intellectus Const. Regni. Dignum.*
152 *Inuestiente mortuo quo modo inuestitura probetur.*
153 *Iuramentum fidelitatis, an remittatur?*
154 *Fidelitas non pro omni feudo præstatur.*
155 *Fidelitas an remittatur?*
156 *Feudum dicitur à fidelitate. nu. 157. 160. 161.*
158 *Pactum quòd ob felloniam vassallus nō perdat feudum, est inualidum.*
159 *Fidelitas basis, & fundamentum feudi.*
162 *Feudi concessio contractus innominatus.*
163 *Feudum à faciendo, vel à Faida. nu. 165.*
164 *Feudum à fœdere vel à Feida. nu. 166.*
167 *Fida, & Diffida, quid?*

CAP. LXIV.

PRælati, aliæq; personæ ecclesiasticæ à laicis Principibus feuda possidentes, vt multi sunt in Regnis Catholici Regis, tenebūtur præ
2 stare eidem Regi fidelitatis † Iuramentum, vt præstant. vt habetur in c. Nimis. de iureiurand. Vnde licet Episcoporum authoritas, maior sit qualibet seculari. vt in c. Solitæ. de maiorit. & obed. Attamen ipsi Prælati tenentes Feuda à
5 Rege, & † sic à Principe seculari, illo respectu, & casu, sunt Principe minores. c. Si Episcopus. vbi gloss. fin. 18. distinct. & notatur in dicto c. Nimis. & ibi per gl. Quia fortè pro alijs rebus, licet temporalibus, non tñ feudalibus iuramen
3 tum præfatū præstare non † tenebuntur. vt post Innoc. in d. c. Solitæ. & Hostiens. in d. c. Nimis. voluit Abb. Panor. ibi nu. 1. Idē Hostiēs. in c. Ex diligenti. de Simon. & in c. Veritatis. in fi. de iureiur. & post eum Andr. de Iser. in c. 1. sub nu. 2. vers. Item nota q̄ quādo. de noua form. fidelit. dicit, q̄ Episcopus antecedit Regē dignitate, sed si habet feudum à Dño temporali laico, fa-
4 cit ei Sacramentum † fidelitatis, & homagij. Ioan. Blanchi in summa. tit. de sacram. fideli. col. 3. in princip. Ioan. Thom. de Marinis de generibus, & qualitat. feud. lib. 1. titul. 15. nu. 26. ante ipsum Marrin. Laudēs. in c. 1. nu. 16. qualit. iurar. deb. vassall. domin. fidelit. & ante ipsum ibidem. Andr. de Isern. num. 10. & Aluarotus. nu. 4. qui allegat Roffred. parte 8. titul. de offic. iudic. quo subuen. censit. sub Rubricella de Sacramento cuiuslib. vassall. sequitur præposit. de sanct. Georg. in dicto c. 1. col. 4. vers. Quæro an clerici. Qualit. iurar. deb. vass. Anton. Capic. in inuestitur. feudal. §. Feudorum iuramenta. vers. Ecclesia recipiens. Paris de Puteo de reintegrar. feudor. cap. 150. An si aliquis num. 7. fol. 157. Francisc. Bursat. in consil. 4. nu. 11. vol. 1. Iacobin. de sanct. Georg. in inuestitur. Feudal. §. Qui quidem inuestiti. num. 7. Paris de Puteo de syndicar. titul. de regum, & Princip. excessib. num. 14. vers. Septimodecimo. Arnulphus Ruzeus de iure Regalior. Priuileg. 11. num. 14. Priuileg. 37. num. 1. Priuileg. 43. nu. 14.

5 Sic etiam Episcopi iurant fidelitatem † Imperatori. glos. in c. Nullus ex Ecclesiastico. 22. q. 5. Sic modestissimè Theodoricus Gothorum rex (à quo Philippus Rex Catholicus per matris lineam genus ducit) in Episcopis solam si-
6 bi Regalem, quam † exhibere debent reuerentiam, reseruauit. vt in cap. Concilia. §. Hinc etiam 17. distinct. quem sequitur Bartholom. de Cassæn. in Catalogo Gloriæ mundi parte 4. considerat. 28.

Plures tamen iuramentorū species ego tradidi de Magistratuum Edict. lib. 1. c. 12. Nunc verò, faciendo auctarium, vt in hoc ordinatè procedam, hunc ordinem seruabo. Primò quærere, Quot sint iuramentorū à vassallis præstandorum species, & quis illas præstare teneatur? Secundò, quæ sint illorum formulæ; & præsertim iuramenti fidelitatis, de quo agimus, & an præstetur per Procuratorem? Tertiò an iuramentum fidelitatis debeat præcedere inuestituram feudalem? Quartò, an tale fidelitatis iuramentum remitti valeat? Quintò, an ipsa fidelitas, possit remitti? Sextò, an fidelitatis iusiurandum, sit de feudalis inuestituræ substantia?

Quoad primum, dicendum est, sex esse iuramentorum species, quæ domino à vassallis, ac subditis præstantur.

Prima iuramẽti species dicitur familiaritatis,
7 †quod præstare debebunt domestici, & fami-
liares Principi, seu Regi, licet non teneant feu-
dũ aliquod ab eodem Principe; vt sunt Secre-
tarij, Cancellarij, Consiliarij, Camerarij, Cubi-
cularij, Pincernæ, Dapiferi, ac similes. de hac
8 †Iurisiurandi formula loquitur tex. in c. 1. §. Si
verò. qualit. iurar. deb. vass. Dño. vbi Andr. de
Iser. Domestici enim dicũtur, qui in eadem do
mo sunt, & nobiscũ habitant. l. Pręsenti. §. Sanè.
vbi glos. C. de his, qui ad eccles. confug. l. 2. ff.
ad Senat. cons. Syllan. Bartol. & Bald. in l. Re-
spiciendum. §. Furta. ff. de Pęnis. vbi appellan-
9 tur† domestici, serui, liberti, & mercenarij, qui
operas suas locarunt. Similiter dicũtur dome-
stici, viro vxor, filij, vassalli, mercenarij, quibus
quis imperatur, ratione reuerentiæ, obedien-
tiæ, potestatis Dñicæ, ac iurisdictionis. l. Ido-
nei. vbi gl. ff. de testib. Licet dubium in vassallo,
an dicatur domesticus, & admittatur ad testi-
10 monium†pro Dño. de quo Matth. de Afflict.
in decis. Neap. 304 Thom. Grammat. in consil.
ciuil. 12. nu. 18. Vnde Aristoteles Politicor. lib.
1. cap. 3. Domum, ac familiam constituerit con
stare, viro, vxore, liberis, ac seruis. Familiarium
11 † etiam appellatio, eosdem comprehendit,
quia in ijs venit paterfamilias, materfamilias,
filiusfamilias, filiafamilias, nepotes, neptes, &
deinceps: & familiares dicũtur, qui ex eodem
sanguine sunt, vt Fabiorum, Corneliorum, &
similium: sic serui, liberti, & famuli salariati, ac
stipendio conuento operãtes. l. Pronunciatio.
§. Familiæ. ff. de verb. significat. l. fin. C. eo. titul.
Vlpianus in Fragmentis, titul. 28. de possessio-
nibus dandis § Intestati. & habetur in §. Quin-
to. §. Cumq;. instit. de bonor. possess. Basilicon
Synops. lib. 44. tit. 3. cap. 104. l. Quod si nobis.
§. Idem pędius. l. Ædiles. §. Familiæ. ff. de edilit.
edict. l. Qui in adoptionem. ff. de adopt. l. De-
testatio. ff. de verb. signific. l. Species ff. de aur.
& argent. legat. quæ loquitur de vernis. Iusti-
nianus in Nouell. 60. Hos libertos dicit Iaco-
bus Cuiacius. obseruat. lib. 10. cap. 17. l. Cum
de. C. de donat. l. Prædia ff. de fund. instruct. l.
3. l. In adulterij. C. de adulter. l. Si familia. ff. de
iurisd. omn. iud. l. Illud. ff. Ad leg. Aquil. In qui-
bus iuribus promiscuè traditum est familiares
12 dici, ac familiæ † appellatione venire, virum,
vxorem, dominium habentem, liberos, filios, fi-
lias, nepotes, neptes, libertos, ac seruos. de qui
bus omnibus eleganter scripserunt, ac alia nõ
parum multa Ioan Brechæus in dicta l. Pronun
ciatio. §. Familiæ. Sed & elegantissimè ibidem
Gulielmus Fornerius. & antè eos Frãcisc. Con
nanus Commentar. iuris ciuilis. lib. 9. cap. 1.
nu. 5. Ex quibus apprimè notandum censeo, &
13 obiter, familiares apud antiquos† dictos etiã
seruos; & dominos, etiam illorum intuitu, pa-
tres familias appellatos. Vnde miratur Seneca
ad Lucillum lib. 6. Epistol. 47. dicens; Ne illud
quidem videtis, quàm omnem inuidiam ma-
iores nostri Dominis, omnem contumeliam ser-
uis detraxerint: Dominum, patrem familias ap
pellauerint; seruos, (quod in mimis adhuc du-
rat) familiares. Instituerunt diem festum, non
14 quo solum Domini † cum seruis vescerentur,
sed quo vtique honores illis in domo gerere,
ac ius dicere permiserunt; & domum Rempu-
blicam pusillam esse iudicauerunt. Quàm op-
timè ætate nostra id gessit Carolus Borromeus
15 †Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis amplis-
simus, qui singulis hebdomadis, stata die cum
omnibus familiaribus, nec etiam ijs omissis,
qui infima seruitia gerebãt, grato animo, in ea-
dem mensa, pijssima, ac integerrimo affectu co-
medebat, & tunc non solum sibi ab alijs mini-
strari nõ permittebat, quin ipse ijs ministrabat,
humillimos Christi Dñi actus imitando. Macro
bius lib. Saturnalior 1. c. 11. Nam nostri maiores
(inquit) Dñis inuidiam, omnem seruis contu-
meliam detrahentes; Dominum, patrem fami-
lias: seruos, familiares vocauerunt. Quod re-
fert Hotoman. in Comment. verbor. iuris. §.
Familiares. & Fornerius in loco supra addu-
16 cto. Huc pertinet illud Centurionis, qui†ap-
pellauit, seruum puerum: Puer meus iacet in
domo Paraliticus. & post modum iterum. Do-
mine non sum dignus, vt intres sub tectũ meũ,
sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.
habetur Matthæi cap. 8. Ioan. cap. 4. Lucæ c. 7.
Sic Philippus Rex Catholicus, appellat fami-
17 liares etiam † subditos, quibus, iura, priuile-
gia, & immunitates familiarium suis diplo-
matibus concedit. Et sui Consiliarij, & seruien
tes personæ, vti stipendio, aut gratitudine Prin
cipum familiæ appellatione veniunt, tamquàm
18 ad eius latus†militantes. l Quisquis. C. ad leg.
19 Iul. Maiestat. Vnde ad eius latus † sedere de-
bent. vt dicit Bartol. in l. Iurisperitos. ff. de ex-
cus. tut. Secus in Consiliarijs Summi Pontificis,
20 qui sedent ad pedes, & quandoque†isti Con-
siliarij Principes appellantur. l. 1. C. si qua.
præd. potest. Paris de Puteo de syndicat. titul.
de excess. Consiliarior. nu. 9. & seq. Sunt enim
21 pars Principum; ipse enim Princeps est † de
Senatorum numero. l. Ius Senatorum. C. de di-
gnit. lib. 12. Martin. Laud. de Consiliarijs Prin-
cip. §. 1. & § 26. Nicol. Boer. de Auth. magni
Concil. ad Ioan. Montaigne. nu. 129.
Secunda iuramẽti species illa est, quam præ-
stant subditi suo Domino, dum habitant in
eius Ciuitate, vel oppido eius dominio subie-
22 cto. & hoc † præstatur ratione iurisdictionis:
de quo Andr. de Isern. in c. Imperialem. §. Præ-
terea si dno. nu. 46. de prohibit. feud alien. per
Frideric. ad quẽ locũ se refert idẽ Andr. in c. 1.
nu. 4. vers. Itẽ, & qui habitat in terra. qualit. vas-
sal. iurar. deb. & in c. 1. §. Inuestitura. sub nu. 2.
vers. vassallus ergo. de noua form. fidelit. argu-
mẽto. illius textus. & idẽ voluit Hostiẽs. in d. c.

Ex diligenti. de Simon. ſequitur Guid. Pap. in
deciſ. Gratianop.307.vbi dicit, hoc obſeruari
feciſſe ab hominibus ſuis ſancti Albani. Bald.
ante eum in l.Vnica §. Ne autem. num.20. C.
de caduc. tollen.Ant. Capic. in inueſt. feudal.
§.Feudorum iuramenta. col. fin. verſ. Vide ta-
men.& in deciſ. Neapol.9.per totum.

Tertia ſpecies iuramenti, quæ præſtatur ab
hominibus,qui habẽt ibidem bona,ac res bur-
23 genſaticas:†quia præſtant iuramentum domi-
no loci, in quo res ſitæ ſunt. Andr. de Iſern. in
dicto cap.1.§.Inueſtitura.num.2. ſub verſ.Vaſ-
ſallus ergo.de noua form. fidelit. allegat text.
in dicto cap.1. Qualiter iurar. deb.Anton.Ca-
pic.in dicto.§.Feudorum iuramenta. colum.3.
verſ. Iterũ omnes habentes . Sed contra Andr.
tenuit Luc.de Penna.in l. Deuotum. col. 2. C.
de metat. & epidim.lib.11. Iacobin. de ſanct.
Georg. in inueſtit. Feud. in verb. Qui quidem
inueſtiti.num.9.

Quarta ſpecies, eſt iuramentum homagij,ſi-
24 ue ligij, quod præſtatur ſoli Principi,†videli-
cet Põtifici,Imperatori, Regi,ac Principi. Ho-
ſtien ſ.in dicto c. Ex diligenti.And.de Iſern.in
dicto c.1.§.Inueſtitura.ſub num.2.verſ. Homa-
gium verò.& plenius, quàm alibi,habetur per
Specul.in tit.de feud. §. Quoniam, ſiue eſt ru-
bricell.de homagijs, & fidelitatibus.num.1.4.
Qui dicunt, eum qui ſimile iuſiurandum præ-
ſtiterit,fieri hominem illius ligium, cum in iu-
25 ramento†huiuſmodi nemine excepto, contra
omnes mundi homines, promittat:& inde di-
26 catur Ligius, quaſi † illius, cui iuramentum
præſtitum fuit,ſubditus,& ligatus.argum. tex.
cũ gloſs.in Clem.Paſtoralis.de re iudicat.Spe-
cul.vbi ſupra. Aluarot. in dicto c. Imperialem.
§.Fi.de prohibit.Feud.alien.per Frideric.Abb.
Panor. in dicto c. Ex diligenti.nu.1.de Simon.
Bald.in conſil.291.vol.2. Io.de Anan. in conſ.
7.col.3. Guido Pap. in conſil. 213. & in deciſ.
309.Ioan.Berber.in viator.iur.parte 2. titul.de
Feud.quæſt.2. nu.23. Iaſon in Prælud.Feudor.
nu.106. Capic. in inueſtit.feudal.§.Feudorum
homagia. col.1.verſ.Homagij iuramentũ.Maſ-
uer.in pract.titul.de feud.num. 15. Barthol.de
Caſſæn.in conſuetud.Burgund.tit.des Fiefz.§.
3.in verb.Et homage. Ioan. Sanxon in conſue-
tud.Turonenſ.Rub. Comment. Homage.artic.
1.concluſ.23.Iacob.Menoch.in conſil.2. nu.14.
25.vol.1.& inferius declarabo Ligium.

26 Quinta ſpecies eſt iuramentum† fidelitatis,
quod à vaſſallo feudum habẽte à ſuo domino,
præſtatur.de hoc habetur in dicto c.1.Qualiter
vaſſal.iur.deb.domin.& in c.1.de form.fidelit.
& in c.2.de noua form. fidelit. Dominus enim
feudum concedens, fidelitatis ſeruitium ſibi
27 cenſetur†reſeruaſſe, & idcirco præſtãdum eſt.
Andr.de Iſer.Bal.Aluarot.prępoſit.& alij in di
ctis c.1.Qual.vaſſ.iur.deb.& in dicto c.1.de for
ma fidel.& in d.c.1.de noua forma fidel.Frãciſ.
Aret.in conſ.14.Corn.in cõſ.16.in princ.vol.1.
Deci.in conſ.11. col.3. Martin. Laudenſ. in d.
c.1.de noua form.fidel.Capicius in dicta inue-
ſtitura.§.Feudorum iuramenta.col. 2. verſ.Iu-
rare debent fidelitatem dño terræ, in primis
Feuda ab eo tenentes.Iacob.de S.Georg.in in-
ueſtit.Feud.§.Qui quidem inueſtiti.num.1.Io.
Berber. in viator. iuris tit. de feud.nu.39.Maſ-
uer.in d.tit.de feud.ſub nu.4.in fin.Cardin.Pa-
riſ.in conſ.23.nu.19.vol.1.ante ipſum Alex.in
conſ.30. col.9. vol. 1.quem refert, & ſequitur
Io.Cephal.in conſ.151.nu.24.vol.2.Ante ipſos
Iacobus de Ardizon.in sũma feud. p.2. c.142.
Supra dictum eſt.Afflict.in d. c. Imperialem.§.
Iſtud.nu. 27. Vbi inquit: Vaſſallum ſine feudo
28 eſſe non poſſe, & † ideo vaſſallum habentem
Feudum, teneri ad huiuſmodi iuramenti præ-
ſtationem. Curt. iunior in tract.Feudor.par.2.
q.2.Vdalrich.Zaſ.par.7.Guliel.Hannetonius iu
ris Feud.lib.1. cap.9. nu.1. Franciſc.Duarenus
in conſuetud. Feudor.c.13. nu.1.Petr.de Bella
pertica.in tract. Feudor.tit.2. nu.2.cum pluri-
bus ſeq.Rol.à Valle in conſil. 53.nu. ..vol.2.&
in conſil.90. nu.29.cum pluribus ſeq.vol.4. Io.
Ferrar. Montac. in vſus Feudor. lib. 3. cap. 7.
Franciſc.Sonsbec.iuris Feudorum. p. 11. nu.3.
4. Anton. Sola in decret. Sabaud. in Decreto.
Rempublicam.parte 1.gloſ.3.nu.13.14.

Sexta iuramenti ſpecies, eſt iuramentum aſ-
ſecurationis, quod præſtatur à domeſticis, &
29 familiaribus† Regijs, aut Principis,atq; habi-
tatoribus ſub eius iuriſdictione.de quo in d.c.
1.qualit.vaſſall.iur.deb.Iacobin.in d §.Qui in-
ueſtiti.nu.5.6.Io.Ferrar.Montan. in vſus Feud.
lib. 3. c.7. in fin. Paris de Puteo de reintegrat.
feud.cap. 245.nu.7.8. fol.135. & in Regno,de
30 hoc habemus. Cõſt.Domini†à vaſſallis.quæ in
ſpecie loquitur de iuramento aſſecurationis.
Capic.in deciſ.9. nu. 6. Sed hoc iuramentum,
dico fuiſſe merũ doctorum ſomnium, quia eſt
31 idem,ac†iuramentũ fidelitatis,& ità illud no-
minat text.in d.c.1. ibi,Ideo iurat fidelitatem.
Tanto plus, quia eſt poſitus ſub Rub. qualit.
vaſſall.iur.deb.fidel.& ſic poteſt argui à Rubr.
32 Quod†argumẽtum in iure validũ eſt,ac licitũ.
l.Imperator.cũ ſimil.ff.de in diem adiect. Per-
peram enim feciſſet Iuriſconſultus in rubrica
proponere iuramentum fidelitatis, & demum
illo omiſſo, tractare iuramentũ aſſecurationis,
à lingua Latina tam alienũ.Vnde tam iuramen
tũ hoc,q̃ illud, qđ præſtatur ab habitatoribus,
& ipſis domeſticis,dico eſſe idẽ cũ iuramento
fidelitatis;qa id non facit aſſecuratio, ſed ipſa
33 aſſecuratio†eſt ſequela vim hæbẽs à fidelitate
iurata, ſub qua dñs redditur tutus, & ſecurus.

Quoad ſecundum quæſitum,(vt ordinatè in
hac re procedamus) videamus prius de formu-
34 la † iuramenti homagij, quæ præſtatur Prin-
cipi ſupremo,quam Bald.in cap.Quæ in eccle-
ſiarum. de Conſtit. dicit eſſe præter naturam,

35 atq; dici quādam seruilem† subiectionē, præsertim in homine libero: Ab homine autem libero fieri posse, salua libertate, scribit Io. Ferrar. Montan. in vsus Feudorum. lib. 6. c. 1. vers. Homagium itaq;. Inducēs obligari Dominum ad illius protectionem, & ad alia, quæ prius
36 †annotauerat Specul. in tit. de Feud. §. 2. nu. 6. cum pluribus seq. Qui ibidem nn. 2. hanc tra-
37 didit formulam EGO. N. † ex causa homicia, siue Homagij, promitto tibi P. esse perpetuus tuus homo, & stare cum meis hæredibus ad tuam maiorem Signoriam, & præstare tibi annuatim tale, ac tale seruitium, constituens, ac confitens me tuum esse hominem; & deinceps me in tui possessione, tamquàm Domini, esse, & stare in tali loco, vel alibi vbicunq; me volueris. Apostillator ad speculator. dicit hāc formam esse Rolandini Rodulphini Bononiensis. Re uera tamen illa non est, sed forma iuramenti fidelitatis. Tamen in istis seruantur locorum consuetudines, quæ solent esse diuersæ. l. Si publicanus. §. t. ff. de publican. Andr. de Isern. in dicto cap. 1. §. Inuestitura. num. 9. de noua form. fidel. Hanc tamen iuramenti de homagio formulam, sequitur. Martin. Laudens. in cap. 1. num. 52. de his, qui feud. dar. poss. Alia
38 verò est formula, †quā tradidit Andr. de Isern. in dicto. §. Inuestitura. sub num. 2. vers. Homagium vero, quę ità se habet. EGO. N. Iuro Homagium tibi Domino P. vt à modo sim homo ligius vester. Inducit Specul. In dicto §. Quoniam. num. 6. plura ad probandum, quòd præstatio iuramenti Homagij, non sit libertatis priuatio, & inter cætera, quòd potest quis, scri-
39 ptura † interueniente constituere se ascriptitium. vt in l. Cum scimus C. de agricol. & cens. lib. 11. Quæ verba non resoluunt dubium, quia ascriptitij sunt serui per descriptionem facti; quinimmo peioris cōditionis, quàm serui, cum
40 non possint matrimonium† contrahere cum libera l. fin. C. de agric. & censit. lib. 11. & habetur in Nouella 22. vbi hoc eleganter tradidit Iacob. Cuiac. col. 4. Hicque ascriptitij sunt vil-
41 lani, & rusticissimi, † vt Festus Pompeius refert. Quia isti ideo obligantur, tamquàm vilissimi, qui trahi non possunt ad exemplum nobilium, qui præstant homagium ipsi supremo Principi. Dicūt insuper, posse quempiam per-
42 petuò se obligare Religioni diuinę. †c. Omnes fœminæ 27. q. 2. Et tamen Religioni se dicare
43 †seruitium est. c. Multos 54. distinct. Iis tamen responderi poterit, hoc oppositum, non militare, quia seruire Deo, non solum non est ser-
44 uire, † sed regnare, ac Dominari: & ideo potest quis eius seruitio perpetuo obligare: vt post multos, quos allegat, voluit Vincent. Carrocius de locat. & conduct. par. 1. tit. de operibus perpetuis. num. 6. Vnde, nec ego censeo præstantem iuramentum homagij, libertati
45 † suæ præiudicium facere; non enim illa iura-

ta, pollicitatio seruilis est, sed tutelæ, defensionis, & obedientiæ signum, quam suo superiori, ob beneficij concessionem ille promittit, qua obligatur id facere; etiam iure diuino ex dicto Petri 1. cap. 2. Obedite superioribus vestris, non solum bonis, & modestis, sed etiam discolis. de quo latè dico de Magistratuum edictis. lib. 3. cap. . Sed redeundo ad rem, de qua agimus; dicimus homagium appellari, aut
46 potius hominium.† Hostiens. in c. Si diligenti. de censibus in cap. Nimis. & in cap. Veritatis. de iur. iur. in cap. fi. de regul. iur. Andr. de Iser. in Const. probationum defectum. vers. Homagium. Paris de Puteo de reintegrat. feudor. cap. 245. Nunc videndum est, nu. 5. fol. 135. dicens appellari ligium, quia ligat ad perpetuam
47 fidelitatem† domino. Nec est verbum cognitum de iure Feudorum, sed benè de iure Ca-
48 nonico.† Clem. Pastoralis. de re iudic. cap. Ex diligēti. de Simon. Andr. de Isern. in dicto c. 1. de noua for. fidel. Afflict. in Const. Si vassallus à
49 Domino. nu. 18. est autem hoc verbum† Gallicum, quod apud Italos vassallagium appellatur. Specul. in tit. de feud. §. Quoniam. num. 5. Et respectu iurantis appellatur homo ligius, quia, vt diximus, dicitur homo ligatus seruitio
50 domini: vel ligius, quasi legalitatem † continens. vt inquit Speculat. vbi supra. nu. 4. in fin. Vnde homagiū sic diffinitur à Fran. Hotoman. in disputat. Feudistica. cap. 24. in princip. Ho-
51 magium est veneratio, quam† vassallus patrono, propter beneficium acceptum, tribuit: cum se eo nomine, hominem, id est, clientem ipsius fore profitetur. Ex verbis autem Speculat. homagium dici vassallagium, rectè arbitror dixisse Francisc. Hotoman. vbi supra. c. 7. In ma-
52 teria, de qua agitur, hominem† ligium appellari, eum, qui præstat homagium, quod lingua Germanorum, vassum, & vassallum dicūt. Quibus in hoc Regno Neapolitano ad stipulatur
53 Const. Probationum † defectum. Vbi Fridericus Imperator ait: Ipse autem hominem nostrum esse contendat. Quod clarius redditur ex illo Albert. Crantij in Noruegia. lib. 4. cap. 7. vbi de Roberto ait: Et Guiscardus se se constituens ecclesiæ Romanæ vassallum, vel (quod eius Regionis verbum est) ligium Romano Pontifici, quæcunque peterentur præsidia mittere, ac quando opus videretur, cum omnibus copijs, afferre spopondit præsidium. & cap. 9. inquit: Quo in conuentu Robertus ligium se (quod eius regionis verbum totalem significat subiectionem) Pōtifici, & Eccle-
54 siæ iterum fecit, & B. Petri† vexillo à Pontifice donatus est. & c. 12. Rogerius Melphi ad Vrbanū Pontificē se contulit, & Ligiū se, ac vassallū Ecclesiæ Romanæ, obligans, Ducatus, & Paternæ successionis confirmationem ab illo obtinuit. de quo Carolus Sigonius de Regno Italiæ. lib. 10. Anacletus (inquit) optatissimam occa-

occaſionem adeptus, auidè arripuit: ac re cõpoſita Beneuẽtum profectus. V. Calẽdas Octobris, ipſum præſentem Siciliæ Regem, Apuliæ, Calabriæq; Ducem, Capuæq; Principem declarauit; ac Feudatarium, ſiue Hominem (vt vocabant) Ligium Eccleſiæ, confirmauit. & idẽ Sigonius ibidem lib. 11. Rogerius Innocentiũ cuſtodia, Innocentius Rogerium contracta noxia, exoluit. Et ne vlla in futurum belli materia ſupereſſet, ipſum Regem Siciliæ, Ducem Apuliæ, & Calabriæ, & Principem Capuæ appellauit, atq; hominem (vt vocabant) Ligium Eccleſiæ confirmauit. & Aimonius lib. 5. Hiſtoriar. cap. 53. Vnde Rex volens (inquit) omnes iuſtè, ac rationabiliter manutenere, & vnicuique ius ſuum conſeruare, cum magno exercitu Northmanniam aggrediens, & eum pro eadem terra in hominem Ligium accepit. & Antoninus Florẽtinus Hiſtor. par. 2. tit. 17. §. 1. Factus eſt (ait) ibidem Comes Bertrandus Regis Hieroſolymitani homo leugius. Et ſic facta eſt compoſitio vocabuli vnita, ex homine, & ligio, & quandoq; etiam ſeparatim facta eſt horum appellatio. Et iterum idem Antoninus c. 9. §. 31. Eodem anno Rex Philippus cum Rege Angliæ colloquium habuit, ſubmonens illum, vt tamquam ſuum hominem leugium, vt pro Comitatu Pictauenſi, & Andegauenſi, & pro Ducatu Aquitaniæ; veniret Pariſios. & de Arturo Anglo idem Antoninus in d. §. 31. Tradens ei Comitatum Britanniæ, Pictauenſem, & Andegauenſem, & ſic in perpetuum eum hominem leugium accepit. & iterum cap. 8. §. 3. Tũc viſum eſt arbitris, quòd Dominus Princeps apud Imperatorem accederet, atq; cum debita ſolemnitate debitam homoleugiam exhiberet, & ligiam ſibi fidelitatẽ præſtaret. & Sigebertus in Chronico anni. 1176. Rex Scotiæ pacificatus eſt cum Rege Angliæ, hoc modo: Fecit ei Homagium, & ligantiam de omni terra ſua, vt proprio Domino. Albert. Crantius in Vuandalia. lib. 3. cap. 36. Apud Cæſarem immẽſo auro in ſatisfactionẽ, & Hominio (quod nunc vocant Homagium) præſtito, indemnitatem coemit. Extat etiam Epiſtola Emanuelis Comneni Imperatoris Cõſtantinopolitani ad Fridericum Imperatorem apud Albert. Crant. in Saxonia. lib. 6. cap. 37. Sultanus (inquit) Imperio noſtro ſe dedidit, & miſſis legatis, miſericordiam poſtulauit, fecitq; Imperio noſtro Hominium, & iuramenta: pollicitus eſt ſeruire nobis aduerſus omnem hominem cum exercitu, ità vt ſit amicorum noſtrorum amicus, & hoſtis inimicorum. Et de Gulielmo Siciliæ rege inquit Carol. Sigonius de Regno Italiæ. lib. 12. Ad ædem ſancti Martini exijt, (de Pontifice Adriano loquitur) atque ibi, Gulielmum ad pedes procidentem in gratiam recepit, & Ligium de more Homagium facientem, Regem Siciliæ, Ducem Apuliæ, & Calabriæ, ac Principem Capuæ confirmauit.

Is, qui præſtat Homagij, ſeu Ligij iuramen-
tum, illius Principis, ſolus homo eſt, nec enim
55 † duorum Principum Ligius eſſe poteſt inſoli
dum. l. Si vt certo. §. Si duobus vehiculum. ff.
commodat. Specul. in tit. de feud. §. Quoniam
nu. 23. Andr. de Iſern. in d. cap. 1. §. Inueſtitura
ſub nu. 2. verſ. Hoc non fit. de nou. form. fidelit.
optima gloſſ. in d. clem. Paſtoralis. in verb. Homoque
ligius. de re iudic. Bald. in Auct. Hoc
amplius. ſub nu. 8. C. de Fideicommiſſ. faciunt
notata per Alexand. in conſil. 118. nu. 5. vol. 5.
& poſt alios Lud. Roman. in conſil. 47. nu. 6. &
per totum. ſequitur Sigiſmund. Loffred. in Paraphraſi
Feudor. in d. c. 1. col. 1. verſ. Hic igitur
titulus. de Noua for. fidelit. Anton. Capic.
in Inueſtitur. Feudal. §. Feudorum Homagia.
verſ. Ligium, ſeu homagium. poſt Iacobin. de
ſanct. Georg. in Inueſtitur. Feudal. in verb. In
Feudũ. Diuiſion. 7. Quia iuxta illud Euãgelicũ
Matth. cap. 6. Nemo poteſt duobus Dominis
ſeruire. Iacob. Menoch. in conſ. 2 nu. 24. & ſeq.
vol. 1. Et quando quis eſt ligius duorum, ſem-
per intelligitur excepta authoritas maioris,
56 † ac primi, & habentis ius potentius. vt con-
cludit Lud. Roman. in d. conſil. 47. poſt alios.
quàmquam quando hoc modo exciperetur au
thoritas ſuperioris, non cenſerem dici verum
Homagij iuramentum.

Iuramentum homagij, ac ligij fit, & præſta-
57 tur flexis genibus coram † Principe, complica-
tis manibus, cum manibus dñi. vt dicit Andr.
de Iſern. in dicto. §. Inueſtitura. Capic. vbi ſu-
pra. Nicol. Boer. in Conſuetud. Bituricenſ. tit.
Des coſtumes des Fiefz. §. 3. col. fin. & ſic vſu
fuiſſe in hoc Regno, ac ipſum ità vidiſſe, ſcri-
bit Marin. de Caramanico Gloſſator in Conſt.
Regni. Domini à vaſſallis. in verb. Domini. cir-
ca finem. Iuriſiurandi huiuſmodi formulam,
ſeruari ſolitam in Regno Neapolitano illiuſq;
exemplum nobile proferam, relatum à Pandol
pho Collenucio Hiſtor. Neapolitan. lib. 7. quod
58 eſt tale. † Ego Vrſus Vrſinus Nolæ, & Atripal-
dæ Comes, Dominus Aſculi, Lauri, Foreni, &
eorum territoriorum, tibi Ferdinando Regi,
tuiſq; filijs, & ſucceſſoribus in Regno Neapo-
li, promitto, pro me, filijſq; meis, ac ſucceſſori-
bus in eiſdẽ Ciuitatibus, terris, ac finibus meis,
eſſe fidelem; & dictos meos hæredes, & ſucceſ-
ſores futuros fideles, tuis mandatis, tuorumq;
hæredum, ac ſucceſſorum omni loco, ac tempo
re obſequentes; & cum meis Ciuitatibus, Ca-
ſtris, populis, & confinibus, me futurum erga
te in fide, & amore conſtantem. Et ſi quãdo in-
tellexero, aliquẽ contra, & aduerſus te, & tuos
hæredes, inſidias, vel proditiones moliri, tibi,
tuiſque manifeſtaturum. Et vltimo loco, om-
nia erga te, tuoſq; officia facturum, & operatu-
rum, domi, foriſque, pace, & bello, erga tuos
inimicos, & hoſtes, & pro tui Regni beneficio

ea me

ea me acturum, quibus naturæ legibus, & Homagij rationibus, bonus, ac fidelis vassallus obstringitur. Ità me Deus adiuuet, & hæc sancta Euangelia, per quæ sciente, ac mea spôte, nec astrictus, iuro. Interim Rex erat sedens in Regali solio eleuatus, inter magnos Principes, ac Barones positus, circumstabat Magistratus suo loco stabiliti, Purpureis clamydibus ornati, ad pedes dextra manu, Genuflexus erat Regis Secretarius, læua Ciuitatis prælatus maior, in sinu Regis sacrorum Euangeliorum librum sustinens, in quorum medio Genuflexus stabat Vassallus, iuramentum faciens, cum vtraq; manu librum tenens, ipsas supra librum expãsas, Rex intra manus suas complicabat, iterumq; vassallus repetebat. Ego cum meis filijs, & successoribus, Ferdinãdo meo Regi, ac Domino, suisq; hæredibus, & successoribus, me constituo, ac Dono. Quibus verbis ter repetitis, osculabatur manus Regis. Ille autem osculum illi præbebat in facie. Subiungit ibi Collenucius. Hic est mos iurandi fidelitatem Regibus Neapolis, ab his, qui sunt illorum Ligij, quia dum colligantur digiti iurantis à digitis Regis, intelligitur illum suæ fidei, ac obedientiæ colligasse.

Ex his videtur, non esse contemnendam opi
59 nionem Francisci Hottomãni † de verbis Feudalib. § Liga. qui à liga dicit ligium appellari, quasi eo iuramento ligatus (vt supra dictum est) sit Dominus, & vassallus. Protulit ad hunc effectum, exemplum relatum ab Alberto Argẽtinensi in Chronico. Inter Principem (inquit) & Francum interpositis iuramentis, & confectis literis, liga perpetuò est confirmata; Marchio cum Mastino Veronensi ligam contraxit, eiusq; filio suam filiam desponsauit. Sed Stephanus Forcatulus in commentar. feudor. cap. 3. sub nu. 1. censuit Ligium dici à Francorum
60 Regum † Lilijs, & quòd Gallicè, Lilium, Liz dicitur, & inde ligium appellatur. Cuius dictum miror à tanti viri ore prolatum, qui non iuris modo, sed antiquitatis, erat diligens, atq; acerrimus perscrutator: quod quantum à vero distet, mea censura refutari non indiget.

Homagij iusiurandum præstatur, pro rebus
61 tantum temporalibus, non autem pro † spiritualibus. Indignum est enim, & à Romanæ Ecclesiæ consuetudine alienum, vt pro spiritualibus facere quis Homagium compellatur. c. fin. extr. de regul. iur. quia omnis promissio esset Simoniaca c. Ex diligẽti. extr. de Simon. Andr. de Isern. in d. § Inuestitura. nu. 2. vers. Hoc non fit. Capic. in d. § Feudorum Homagia. col. 1.

Effectus iuramenti Homagij inter cæteros
62 hic est, quòd omnia † bona vassalli, non feudalia solum, sed Burgensatica, sunt sub illius Domini iurisdictione, cui iuramentum præstitit. Speeul. in tit. de Feudis. §. 2. nu. 33. Anton. Capic. in Inuestitur. Feudal. §. Feudorum Homagia. col. 2. vers. Effectus Ligij. Martiu. Laudēn. in c. 1. nu. 51. de his, qui feud. dar. poss. arg. c. Cæterum. de iudic.

Secundus, feudi ligij effectus, quia in Feu-
63 do Ligio non † habet locum pœnitentia. Bal. in dicto cap. Cæterum. Martin. Land. in d. cap. 1. nume. 52. Iacobin. in Tract. Feud. in verb. In Feudum. dinis. 7. num. 22. Anton. Capic. in d. §. Feudorum Homagia. vers. Effectus est etiam. Curt. Iun. in Tract. Feud. Parte 1. q. 8. colum. 8. Quia turpe esset frangere fidem Principi, à quo beneficium obtinet, cum Principum bene-
64 ficia † perpetua, ac permanentia illa esse oporteat. §. Illud. Auct. Const. quæ de dignit. licet alias refutatio feudi fieri valeat. c. 1. de vassall. qui contr. Const. Loth. vbi hoc notauit Bald. & in c. fin. vbi Bald. & alij de Capit. qui cur. vend. Quamquam non sit indistinctè in omni casu: vt post alios voluit Ias. in Prælud. Feud. nu. 112. vers. Tertius effectus. Io. Sainson in consuetud. Turon. tit. Comment homaige. art. 1. conclus. 23. Catellian. Cotta in Memor. in verb. Feudum Ligium. quos simpliciter sequitur Petr. Rebuff. in declarat. Feudor. Diuision. 23. Quan-
65 do autem, & quibus personis fieri possit † feudi refutatio? Scribit aliqua Io. Anton. Cannet. in Rep. c. Volentes Regni Siciliæ. §. Sed operæ prætium. nu. 1. fol. 161. & in §. Prædictis. nu. 16. fol. 171. Vincent. de Franch. in decis. Neap. 3. nu. 9. & nouissimè hanc materiam exactissimè tractauit Io. Vincent de Anna. in Rep. c. 1. de vassall. de crep. ætat.

Tertius Ligij Feudi effectus est, quia in illo
66 succedit fœmina, † vt scribit Specul. in tit. de Feud. §. Qm. vers. 21. nu. 47. Alex. in cõs. 30. nu. 4. vol. 1. Curt. Iun. in tract. Feud. par. 3. limit. 10. nu. 13. Io. Sainson. in consuetud. Turon. tit. Comẽt homaige. Artic. 1. concl. 23. vers. Secundus effectus. Marian. Soci. Nepos. in cons. 77. nu. 22. vol. 1. & latius in consil. 1. nu. 36. vol. 4. Anton. Gabrielius com. conclus. lib. 6. tit. de verb. signif. conclus. 6. nu. 55. Ioan. Thom. de Marin. de generib. & qualit. feud. tit. 11. nu. 24. vers. Decimo limitatur. Quia eo casu fœmina præstabit iuramentum fidelitatis pro feudo,
67 & seruiet per substitutum. † vt dicit Specul. vbi supra. Licet hanc Specul. rationem ego nõ ità passim admitterem, quia si fortè pro Feudo erit electa personæ industria, & esset personale seruitium, non posset dare, ac exhibere substitutum: minusq; succederet in Feudo, pro quo
68 deberetur illud personale † seruitium, nisi à Domino esset habilitata ad seruiẽdum per substitutum. ex dictis per Bald. in cap. 1. §. Et quia. nu. 19. de his, qui Feud. dar. poss. Ludouic. Roman. in consil. 367. nu. 12. Curt. Iun. in loco allegato. Regul. 1. vers. Quinto limitatur. Card. Paris. in consil. 4. nu. 19. in consil. 12. nu. 27. in consil. 23. nu. 30. vol. 1. Matth. de Afflict. in decis. Neap. 320. nu. 5. 6. Alex. in dicto consil. 30. Deci. in l. Fœminæ. nu. 56. ff. de regul. iur. Alber. Brun,

Brun.in consil. 14. nu.2.Hierony.Grat.in cons.
9. num. 153. vol.1. Curt. Senior. In consil.50.
69 col.6. Nisi vellemus dicere,quòd mulier † esset armis,assueta,possetq; seruire de persona
in bello. Aluarot. Laudens.Præposit.& alij. in
d §. Et quia. Iacobin. de Sanct.Georg.in inuestit. Feudal. §. Et fœminis. nu.8. Petr. Duenn.
Regul.309. nu.2. Carol Rui.in cons. 18.nu.16.
70 & seq. volum. 1. Sed nec isto casu † mulierem
admitti censuit Gulielm. Hannetonius iuris
Feudor.lib.2.c.8.Dicens in bello,Dñm nõ egere armorum exercitio solum, sed consilij peritia, qua fœmina incapax est. Hanc tamen ter-
71 tium effectum† improbarunt.Iason in prælud.
Feudor.num.111. & Rui.in consil. 39. num.8.
vol. 1. dicentes valde mirari, de hac Specul.
opinione, cũ potius deberet succedere in feudo nõ ligio,quàm in Feudo ligio. Idcirco ego
declaraui procedere, deficientibus masculis,
72 † vt per Anton. Capic.in dicta inuestit.§ Feudorum Genera.colum.49.in verb.Ligium Feudum est.vers.Nona conclus. 10. & vers. seq Se-
73 cũdo declaraui†nõ procedere,nisi extãte cõsuetudine succedendi in Feudis ligijs:vt dicit
Specul.in loco supra allegato. Alex. in cõs.30.
vol. 1. Iason. in Prælud. Feud. sub nu. 111. col.
32. Curt.in.d.Tract.Feud.parte 1.q.8.Iacobin.
in Tract.de Homag.col.1.vbi dicit: Talem consuetudinem fore probandam. Pro vt consue-
74 tudo in Gallia, † vbi Feuda ad instar patrimoniorum redacta sunt. vt dici Io. Fabr.in.§.
1.Inst.de legitim. patron.tut.in. §. Adeo.inst.
de locat.in Auct. ingressi.C. de sacros. Eccles.
Petr. Iacob. in pract titul. ex quib. caus.feud.
amitt. in addit. & in tit.de success.feud. col.8.
vers. Modo In summa Ioan. Andr. & Panor.in
cap. significauit de rescript.Bald. in cap. 1. col.
penult.de success.Feud.Secundum quam Galliæ consuetudinem consuluit Philipp. Deci.
in consil.208. & 269. col.3. vol.2. Ioan. Cotas,
in l.Filium.C. Famil. Hercifcund. & Miscellaneor.lib.6.c.12.nu.7. Nicol.Boer. in consil.10.
75 per totum.Et sic seruari†in Delphinatu scribit Guid.Pap. in decis.9. & in decis.297. Francis.Marcus in decis.Delphin. 316.nu.5.vol.1.&
similiter apud Bituricenses,Burgundos,Niuernienses,& Turonenses,testatur.Cassan.in consuetud. Burgund. tit. Des Fiefz. Rub. 43. §. 5.
nu 29.Nicol.Boer.in consuetud.Bituricens.tit.
de feud.§ 1.Ioan.Sainson in consuetud.Turonens.tit.de Piè de Fiefz. Articul.2. & Carol.de
Grassalio Regal. Franciæ.lib.1.iur.7.vers.Pari-
76 ter leges.Et similiter†in hoc Regno Neapoli-
77 tano, ac Siculo. per Constit. † In aliquibus.&
Const. Vt de successionibus. vbi Andr.de Isern,
& Afflict.per quæ iura deficientibus masculis,
fœminæ admittuntur.vt voluit Iacob.Aluarot.
in c.1.de eo,qui sibi,& hæred.Curt.par. 3.princip.Zas.in tract.feudor.p. 8. nu. 42.Sigismund.
Loffred. in consil.39. Io.Tho.de Marin. de generib.& qualit.feud.tit.11.nu.23.cum pluribus
seqq. Iul.Clar.in §.Feudum q.33. in fin. Iacob.
de Ardizon.in summa Feud.c.157. Ioan. Tho.
Minadous in Rep. dictæ Const.In aliquibus.in
Rubr in verb.Filiorum.num.25.27. Iacobin.de
sanct.Georg. in dicto §.Et fœminis.nu.9.Francisc.Duaren. iuris feud.c. 10. nu.8. Hanneton.
lib.2.cap.9.Et in insula Siciliæ est. tex.in c.Volentes.vbi Blasc.Lancea.Cannet.& alij. Sic obseruari Patauij,voluit Ioan.Baptista Ferretr. in
consil.87.nu.20.vol.1. Curt.post Iacob.de beluis.in dicta p.3.nu. 10.Iacob. Menoch.in cons.
65.nu.34.vol.1.Cephal.in consil.361. num. 24.
vol.3.Duen.in regul.309. fall. 1. Quando verò
78 fœmina † admittatur ad feudum amplissimè
scripsi de Magistratuum edictis. lib. 1. cap. 2.
Quartus ligij feudi effectus est, quòd licet sint
pares curiæ iudices Feudorum, tamẽ secus est
79 in feudo ligio;quia † idem Princeps, cui præstitum est homagij, seu ligij iuramentum, potest etiam cognoscere; nã ipse solus instituit,
& ipse institutum destituit. originale dictum
Bald.in dicto c. Cæterum col.5. de iudic. relatum à Ias.in dictis prælud. feud. nu.112. quem
sequitur Catell. Cotta in memor. Feudum ligium. Ioan. Sainson in consuetud. Turon. tit.
Comment.Hommage.artic.1. conclus.13. vers.
Quartus. Nũquam autem feudum ligium dice-
80 tur, vel appellabitur, nisi eo†modo in inuestitura fuerit nominatum.Bald.in cap. Iuter dilectos.col.6.de fid.instrum. Ias.vbi supra.nu.108.
81 Quoad formulam iuramenti † fidelitatis, de
quo dixi supra hoc eodem capite vers. Quinta species. nu. 26. Nulli dubium illam reperiri
descriptam in c. De forma 22.q.5.à quo textu,
sumpta est dispositio, ac formula in c.1.de noua form.fidelit.hoc modo. Ego Titius iuro super hæc sancta Dei Euangelia,quòd ab hac hora in antea vsq; ad vltimum diẽ vitæ meæ, ero
fidelis tibi Caio Domino meo contra omnem
hominẽ,excepto Imperatore,vel Rege.Et post
infra subiungit dicens. Ego iuro, quòd nũq̃
scienter ero in cõsilio,vel auxilio,vel in facto,
quòd tu amittas vitam,vel membrum aliquod;
vel quòd tu recipias in persona aliquam læsionem,vel iniuriam,vel cõtumeliam, vel quòd tu
amittas aliquem honorem, quem nunc habes,
vel in antea habebis. Et si sciuero, vel audiuero de aliquo, qui velit aliquod istorum contra
te facere,pro posse meo, vt nõ fiat,impedimentum præstabo: & si impedimentum præstare
nequiuero,quàm cito potero, tibi nunciabo,&
contra eum prout potero,auxilium meum tibi
præstabo: & si contingerit te rem aliquã,quam
habes, vel habebis, iniustè, vel fortuito casu
amittere,eam recuperare iuuabo, & recuperatam omni tempore retinere.Et si sciuero te vel
le iustè aliquem offendere,& inde generaliter,
vel specialiter fuero requisitus, meum tibi,sicut potero,præstabo auxiliũ.Et si aliquid mihi
de

de ſecreto manifeſtaueris, illud ſine tua licen-
tia nemini pandam, vel per quod pandatur, fa-
ciam. Et ſi conſilium mihi ſuper aliquo facto
poſtulaueris, illud tibi dabo conſilium, quod
mihi videbitur magis expedire tibi, & nunquā
ex perſona mea aliquid faciam ſcienter, quod
pertineat ad tuam, vel tuorū iniuriam, vel con-
tumeliam. Petrus autē de Bella pertica in tract.
de Feudis. ritul. 2. nu. 3. cum plurib. ſeq. tradi-
82 dit aliam parum diſſimilem formā dicens. † Iu
ro ego P. quod ab hac hora in antea ero fidelis,
vt vaſſallus Domino Ioanni in omni opere. Itē
iuro, quòd non ero in conſilio, neq; in facto, vt
ipſe Dominus, vitam, vel honorem perdat, aut
membra, vel capiatur mala captione, vel muni-
tiones ſuas perdat, vel bona: quòd ſi prædicta,
vel aliquod prædictorum ſciuero, ſi potero cō-
tradicam, vt non fiat; alioquin denunciabo Do-
mino, quàm citius potero, per me, vel per aliū,
vt ſit Domino meo notum. Item quod eidem
Domino erit facile facere, non faciam difficile;
quod eidem ſit poſſibile, vt ſit impoſſibile, non
tractabo. Item conſilium, quod mihi per ſe, aut
per litteras, vel per nuncium manifeſtabit, ſeu
manifeſtauerit, ad eius damnum, nulli pādam;
ſed poſtulatus, conſilium tribuam bona fide.
Item iuuabo, & defendam ipſum Dominum, &
omnia iura ſua, toto poſſe meo ſecūdū Deum,
& iuſtitiam contra omnes homines huius mun
di, excepta perſona Imperatoris. Aliam tradi-
83 dit formam Rolandinus † Rodulphinus Bono-
nienſis, Artis notariæ lib. 1. ritul. de empt. &
vend. cap. 1. Quæ talis eſt. Promiſit dicto Do-
mino Azoni, & corporaliter iurauit ad ſancta
Dei Euangelia ex nunc ſibi, & ſuis hæredibus
fidelem eſſe vaſſallum: ipſum quoq;, & ſuos hæ
redes, res, iura, & honores ipſorum pro poſſe
fideliter cōſeruare, & nullatenus, quod in de-
trimentum, & periculum, ſiue damnum perſo-
næ, vel perſonarum, iurium, & honorem ſui, &
ſuorum hæredum vetti poſſet, aliquod per ſe,
vel per alium contractare, vel machinari: im-
mò ſi quos hoc, vel aliquod eorum tractare,
vel machinari ſenſerit, quàm velocius pote-
rit, domino indicare: & quicquid ſibi ſub fi-
de, & credentia eius, ſibi ab ipſo impoſitū fue-
rit, ſecretum fideliter retinere, nec non perſo-
nam, res, & iura, honores ſuos aduerſus quo-
ſcunq; (excepto Imperio Romano) & his, qui-
bus prius fidelitatis debito erat aſtrictus, tue-
ri, & totis viribus, adiuuare, & generaliter pu-
ram, & meram fidelitatem ſibi, & ſuis hæredi-
bus reddere, & per omnia impartiri. Aliam
84 verò breuiorem ſcripſit Gulielmus † Hanneto-
nius iuris Feudor. lib. 1. cap. 11. quæ ità ſe ha-
bet. Ego Titius vaſſallus ad hæc ſacroſancta
Euāgelia iuro, quòd ab hac hora in poſterum,
vſq; ad vltimum vitæ meæ diem, tibi Caio Dño
meo, contra omnem hominem, excepto Impe-
ratore, vel Rege, vel priore Domino meo, fide-
lis ero. Martin. Laudenſ. in c. 1. nu. 2. de Nouā
form. fidelit. dicit: quòd forma ibidem tradita
ſeruanda eſt vbiq;, niſi alia adſit conſuetudo.
Franciſ. Sonsbechius in Commentar. Feudal.
85 parte 11. num. 2. hoc modo illam ponit. † Ego
Petrus, aut Paulus iuro ſanctè, quòd perpetuo
ero fidelis tibi Domino meo contra omnes, ſi-
cut debet eſſe vaſſallus ſuo domino, neque id,
quod ſub nomine fidelitatis, mihi commiſeris
pandam alicui alij in tuum detrimentum me
ſciente. Formulā, qua vſus eſt Carolus Magnus
& alias duas retulit Carolus Sigonius de Re-
gno Italiæ. lib. 7. Quæ quia in idem coincidūt,
& à prænarratis iuribus captæ ſunt, non mihi
viſum eſt illas, aliaſq; per multas apud alios
deſcriptas inſerere; in ijs enim qlibet ſuo mar-
te in eis addit, & minuit. Vnde arbitror illam
huius, iuramenti formulā ſeruēdam eſſe, quam
hactenus inueterata conſuetudo introduxerit.

In hoc iuramento fidelitatis illa promiſſa à
vaſſallo eius Domino intelligūtur, quæ haben-
tur in dicto cap. deforma. 22. quæſt. & in cap. 1.
de noua form. fidel. Scilicet, incolume, tutum,
86 † Honeſtum, vtile, facile, & poſſibile: quæ ver-
ba ego non declarabo, quia ſunt enucleata in
eiſdem locis, præſertim ab Andr. de Iſern. Mar
tin. Laudenſ. Bald. Iacob. Aluarot. præpoſit.
& Afflict. in d. cap. 1. de noua for. fideli. And.
in conſt. Comite, & Barone. in fin. Petr. de Bel-
la pertic. de feud. tit. 2. nu. 10. cū pluribus ſeq.
Iacob. de Ardizon. in ſūma Feud. c. 142. Incip.
Supra. col. 12. verſ. Iurant autem. Guliel. Han-
neton. in d. c. 11. Sonsbechius in dicta par. 11.
ſub nu. 3. Io. Ferrarius Montanus in Vſus feud.
lib. 3. cap. 7. col. 4 verſ. Capita autem. Io. Thom.
de Marin. de Generib. & qualitat. Feudor. lib.
1. tit. 15. num. 16. Iacobin. de Sanct. Georgio
in dicta inueſtitur. § Qui quidem inueſtiti. nu.
17. Anton. Capicius in inueſtitur feud. § Feu-
dorum iuramenta. col. 3. verſ. Iurans fidelitatē.
& nouiſſimè Franciſc. de Amic. in c. 1. §. Natu-
ra etiam. num. 6. fol. 117. Qui Feud. dar. poſſ.
Nicol. Boer. in Conſuetud. Biturig. tit. des co
ſtumes des Fiefz. § 3. col. 1. Simile iuramentum
ordinatur in Regno Vaſſallis, vt illud præſtent
87 ſuis Dominis. vt in Conſt. Regni. Domini † à
vaſſallis. vbi in fin. Semper excipitur perſona
Imperatoris, ac Regis.

88 Hoc Iuramentum fidelitatis † ſpeciem eſſe
ſeruitutis dixit Specul. in tit. de teſte. §. 1. verſ.
Sed nunquid vaſſallus. arg. l. Si filius. ff. de Pro-
bat. gloſ. in l. Si cuius. §. 1. ff. de vſufruct. Luc. de
Penn. in l. Deuotum. col. 2. C. de metat. lib. 12.
Sed tamen intelligēda ſunt, vt diximus ſupra,
dum verba fecimus de iuramento Homagij li-
gij. Et præſtandum eſſe perſonaliter, nec admit
89 ti procuratorem † ad illius præſtationem, vo-
luit Bald. in l. 1. ff. de rer. diuiſ. & in c. 2. in fin. de
ordin. cognition. In hoc autem puncto, con-
traria ſententia, vti verior, eſt cōmuni calculo

receptas

90 recepta, vt possit illud iuramentum † per procuratorem præstari. vt sibi contrarius voluit idem Bald. in l. Vnica. § Ne autem. nu. 20. C. de Caduc. toll. & in c. 1. §. Nisi iusta. nu. 6. quo tēp. miles. Vbi dicit, impeditum vassallum quo minus Dominum possit adire, posse per procuratorem iuramentum fidelitatis præstare; quod tenuit etiam Iacob. Aluarot. ibi nu. 13. Martin. Laudens. in c. 1. § Nulla autem. nu. 12. Per quos
91 fiet inuestit. vbi dicit exigi ad hoc † speciale mandatum, eandem opinionem firmat Anton. Capic. in d. §. Feudorum iuramēta. col. fin. vers. Iuramentum fidelitatis. Ioan. Iacob. de Leonard. inter consil. Albert. Bruni consil. 116. nu. 13. Petr. Rebuff. in concord. Franc. in Rubr. de elect. derogat. vers. Decimus sextus. Arnulphus Ruzeus de Iure Regalior. Priuileg. 43. nu. 2. Afflict. in c. 1. de Form. fidel. & ipsum sequitur dum hæc typis mandantur Flamin. de Rubeis in consil. 20. nu. 37. vol. 1.

Sed notandum est, præsertim in hoc Regno Neapolitano, quòd emētes Feuda pro illis emptis non tenentur iurare Regi fidelitatem, sed
92 tantummodo † succedentes in feudo. vt notat Andr. de Isern. in c. Si minori. nu. 7. in fin. Si de feud. defuncti milit sequitur Capic. in d. § Feudorum iuramenta. col. 3. Nec ab re, quia cum feuda alienantur, Rex præstat assensum, & ideo censetur Regem acceptasse vassallum emptorē ad eius obsequia.

An autem scripturarum Euangelicarum tactus in specie requiratur, in præstatione huius
93 † iuramenti? In hoc fuere diuersæ sententiæ, & tactum requiri eorundem tenuerunt Gloss. in clem. 1. §. Porro in verb. Tactus de Hęret. Accurs. Bartol. Bald. Abb. Panor. Didac. Couar. Francisc. Marc. Iacob. Philipp. Portius, & Purpuratus in locis à me relatis in Commentar. de Magistratuum Edict. lib. 1. cap. 12. Contrarium
94 † vero tenuerunt Andr. Alciat. Menoch. Ioan. Baptist. Ferrett. Emanuel Suarez, & Bonacossa. quos retuli in loco supracitato. Vbi feci quādam distinctionem ibi descriptam. Sed in particulari tenui, quòd vbi fit expressio tactus scri-
95 pturarum sacrarum ità faciundum sit † ex Panor. Andr. Barbatia, Ancharano, Antonio Corseto, Iasone, & Couarruuia ibi me refero. Sed alios plures nouissimè allegat Petr. Cenedo, Collect. iuris canonic. 108. nu. 6. par. 2.

Et licet Prælati, ac personę Ecclesiasticę, atq; Episcopi non teneantur sacra tangere, dum
96 † iurant. c. Si quis præsbiter. 2. q. 4. Gloss. in c. Vt circa de elect. in 6. tex. in c. fi. de iur. cal. quē ad hoc dicit singularem Panor. & Andr. Sicul. & post ipsos Anton. Corset. in Rub. de Ireiur. quæst. 4. Guido Pap. in decis. 615. Tamen specialiter Episcopi dum summo Pontifici fideli-
97 tatis iuramentum † præstant, tactis sacris Euāgelijs, illud faciunt. c. Ego. N. in fin. de ireiur. ibi, & hæc sancta Euangelia. & sic etiam quando præstant omnem fidelitatem. Gloss. in clem. 1. in verb. Tactis. de ireiur. Lancellot. Conrad. in templ. omn. iudic. lib. 2. cap. 5. §. 3. de solicitudin. & offic. Episcop. num. 40. Quamquam Bald. & post eum Capic. in d. §. Feudorum iuramenta col. 4. vers. Iuramentum fidelitatis, vel aliud dixerint, sufficere, siue præstetur super
98 veteri testamento, siue super † nouo, aut super altari, vel ligno Crucis, aut sanctorū reliquijs. Quod ego per præfata, ac per alia plura, quæ inducere possem minimè admitterem. Et idcirco per quām optimè super ijs, ac similibus iu-
99 ramenta fieri prohibitum † est in Hispania. vt in l. Tauri. 67. Vbi Anton. Gomez. Et in eadem Hispania per consuetudinem expeditum est, quòd Prælati à Rege feuda recipientes, si contrauenient iuramento, etiam Homagij, quod plus est, vt cōtra proditores proceditur in eos, vt olim seruatum fuisse in personam Magni Ma
100 gistri Equitum † de Alcantara scribit Oldrad. in consil. 93. per totum, sequitur Anton. Scappius de iure non scripto. lib. 1. cap. 6. in fin.

Quantum verò ad formulam sextæ speciei
101 iuramenti assecurationis, cuius supra † meminimus, habet & illa suos modulos, nam si præstetur à domesticis, & familiaribus, & ab habitatoribus sub Domini iurisdictione, vt dictum est, tex. in d. c. 1. Qual. vassal. iurar. deb. dicit, quòd iurabunt custodire vitam Domini, membrum, mentem, & eius rectum honorem. Vix facere possum in hoc, vt nō dicam, quod sentio, contra mentem Andr. de Isern. & Aluarot.
102 † qui dicunt, quod tex. in d. c. 1. Loquitur de domesticis, & familiaribus, Puta (ipsi dicunt) de vxore, & filijs. Quod est pœnitus contra textum eiusdem legis, quæ non loquitur, nisi de familiaribus, & domesticis, in quibus, & sic vt superius conclusi, veniant supradicti. Attamen tex. dicit de subdito habitante sub eius iurisdictione, & sic vxor, & filius, non possunt realiter dici subditi Domino, Marito, vel patri, rari enim reperiri possent Domini, vel Barones, exercentes iurisdictiones in vxores, & filios; esset enim contra votum coniugalis, ac paterni amoris. Quo vero ad familiares, & domesticos, dicendum est solum loqui textum de familiaribus, & domesticis stantibus ad seruitia, ac de officialibus ei inseruientibus, & non alijs. Et cū formulam, qua isti domestici tenentur præcauere eorum iuramento, nec Accursus, Isernia, Aluarot. & alij exactè declarauerint, Ego bre-
103 uiter, vt mihi sonare videntur † illa verba, relinquēdo subtilioribus ingenijs ansā exactius declarandi, sic declarabo. Iurant custodire (vitam) quia cum sint familiares fortè deputati ad perferendas dapes in mensa, ac Epulas, vt sunt hodie apud Magnos Principes, hi, qui prę gustando faciunt Domino credentiam, quos (vulgus scalcos nominat) Ij, ne videantur insidias parare Domino, sed custodire vitam. vt voluit

voluit Accurs.in cap.1.§.1.Quid sit inuestitur.
tenentur iurare,& sic conseruare ipsum indem
nem à veneni propinatione, & ità conseruare,
& custodire vitam. Vt plurimum enim magni
Principes ità moriuntur,sic dicunt Alexandrũ
104 Macedonem † ab Iola prægustatore,filio An
tipatri, aspirantis ad Regnum, fuisse veneno
extinctum, quòd Cassander frater in iumenti
105 † vngula attulerat ex fonte Sucystige.vt scri-
psere Quintus Curtius. lib.9. in fin. Arrianus
Nicomedensis.lib.7.ex saxo Nonacridis mana
re aquam scribit Diodorus in Alexandro. hoc
& Plutarchus asseruit in eodem Alexãdro. Sic,
106 & Mahometes † Arabs, vastata Syria, & Da-
masco, eiusque regione, veneno à domesticis
exhibito, periit. Carolus Caluus Gallorũ Rex
107 † à Sedechia medico, venenato medicamine
interiit.vt est author Paul.Aemilius.lib.3.& no
uissimè Carolus Sigonius de Regno Italiæ.lib.
5. In finita sunt propemodum exempla, quæ
afferri possent, & ommittuntur.

Sequitur in textu ibi (Membrum) quemad-
modum domestici debent custodire, & con-
seruare Domini vitam, & sic totalem corporis
compagem, sic etiam, & membrum, cũ eadem
sit ratio totius quoad totum, ac partis,quoad
108 †partem, vt voluit Aristoteles lib. 1. cap. r.
l. Quæ de tota. ff.de rei vendicat. Principi ea-
dem est offensa si lædatur in membro, sicut si lę
datur in vita; Dedecet enim Principem esse
membris mutilum.Et ideo,quandoq; Agesilao
109 Lacedemoniorum Regi virtuosissimo, † vitio
tributum fuit, quod claudus esset.

Sequitur in textu ibi (mentem) Andr. de
Isern.ibi nu.4.in fine. textum declarat, dicen-
do mentem, scilicet personam Iacob. Aluaror.
ibi corrigit, dicens,si habes in textu, mortem,
procedit de plano.Sed si,mẽtẽ, interpretatur,
quòd non reuelabit mentem Domini, idest se-
cretum. arg. c.1. de Form. fidelit. Prima ipso-
110 rum correctio,quòd velit † dicere,mortem,
mihi non satisfacit, quia I. C. bis idem repli-
casset post quatuor verba, & Battalogiæ illum
criminaremur,cum prius dixisset, quòd custo-
diret vitam, qui custodit vitam non procurat
mortem,& è conuerso,mortem procurans ma-
lus est custos vitæ; Ità vt mihi magis arrideat,
vt omnes textus dicunt,mentem. Quo sic stan-
te, nec credendum esse arbitror declarationi
111 Aluaroti,qui declarat,†mentem, idest secre-
tum.Quia si de secreti retentione facienda, ac
non patefacienda,loqui voluisset,sicut in eodẽ
contextu supra dictum fuerat,quod sibi cõmi-
sisset,non panderet. in c.1. de noua for.fidelit.
ibi,& si aliquid mihi de secreto manifestaueris
illud sine tua licentia,nemini pandam.Idcirco
dum de secreto minimè propalando, loqui vo
luit,verbis claris aperuit de secreto non mani-
festando,non autem de mente, sed longè ali-
ter sonat illud verbum,altiorem rem intuitus.

112 Legislator itaq; dicere voluit,de mẽte † pro
priè sumpta, prout est in corpore humano. Est
autem mens facultas principalis ipsius animæ,
idcirco apud Aristotelem lib.7.Politicor.c.15.
dicitur, mentem esse habitum animæ rationa-
113 lis. † Est enim mens in anima,vt visus in cor
pore. Idem Aristoteles.lib.1.Moral.Nichoma-
chior.capit.6.in fi.Et ideo Philo Iudæus in lib.
de Mundi Opificio, dicit, quòd sic est mens in
114 anima, vt † oculus in corpore. Et alibi ap-
pellatur mens animi instrumentum, vt manus
corpori. vt dicit idem Aristoteles. Problem.1.
sect.30. Appellatur ab aliquibus intelligentia,
qua solus homo præditus, cæteris animalibus
antecellit,qua res incorporeas ab omni mate-
ria abstractas, contemplatur. Hinc meliorem,
115 & † diuiniorem partem in anima,mentẽ esse
dixit Simplicius lib.6.Physicor.32.de qua Al-
bertus Magnus,Magnor. Moralium.lib.1.tract.
1.cap.1. Et mentis vmbram esse animam,& ani
116 mæ † vmbram corpus, appellauit Marsilius
Ficinus in Philebo Platonis.cap.21.& mentem
cor cordis,& animam animæ à sapientibus ap
117 pellari, scripsit Leo † Hebræus Dialog.Amo
ris.3. Propterea cæteris aliis animæ facultati-
bus animam eminere, nonnulli dixerunt. Vn-
de Cicero Homini (inquit,) siue natura, siue
118 Deus, nihil mente † præstantius dedit. Hinc
ferunt Thaletem Milesium dixisse,velocissimũ
119 omnium,quæ sunt mentem † esse,ac tantæ ce
leritatis, vt vno temporis puncto, Cœlum, Ma-
ria,Terras peruolet. Inde Lactantius Firmia-
nus in lib.de Opificio Dei. c.16.Videtur enim
120 (inquit) mens, quæ dominatum † corporis
tenet,in summo capite constituta,tanquàm in
Cœlo Deus. Quibus alludit illud Virgilii:

Spiritus intus alit,totamq; infusa per artus
Mens agitat molem.

Hinc idem Lactantius lib. 7. cap. 11. dicit,
121 mentis opera soli Deo esse nota. †Quia ipsa
meditatur,& sic capitur verbis os, de quo Da-
uid Psalm.36.Os iusti meditabitur sapientiam.
Et ideo diuinis sensibus, & intellectibus, non
hominis neq; Angelorum, sed Dei ministerio
122 †mens impletur,vt inquit Hierony. in Can-
tica Canticor. Homelia 1. Vnde cũ mens idem
sit,atque intelligentia, anima hominis ex hac
tria de constat, ex mente, siue intelligentia,
123 †voluntate, & memoria. Cum enim homini
sit tributa facultas, qua applicatur ad bonum,
vt ad illud sempiternum,ad quod fuit cõditus,
possit applicari, ideo data est ei facultas, qua
bono se cupiat applicare, & ista est voluntas;
Ex petere verò nequit, nisi intelligat, & hoc
operatur facultas alia,quę intelligentia nomi-
natur. Sed cum animus noster non semper in
eadem cogitatione insistat, sed ad actus alios
transeat,fuit illi receptaculo opus, in quo con
deret, ceu in Thesaurum rerum absentium co-
gitata, ne posterioribus subeuntibus, priora

excideren, quod vocatum est memoria, quas res, cum vsus exposcit, repetat, ac depromat, vt post antiquiores voluit Ioannes Ludouicus Viues. de Anima. lib. 2. cap. 1. Et hæ tres facultates, vt Galenus ait, in Cerebro sitæ sunt, sequitur nouissime Virus Amerbachius de Anima lib. 3. cap. de sede Animæ, & nouissimè Ambrosius Parçus de Anatome humani corporis. lib. 23. cap. 11. & de eis ex Aristotele loquitur Hermolaus Barbarus in Compendio scientiæ naturalis. lib. 5. & ex Platone elegantissimè tradidit Stephanus Theupolus Patritius Venetus Academicarum contemplationum lib. 2. cap. 2. Dum itaq; rex. voluit custodiri mentem Domini, ad illam conseruandam respexit, ne familiares, & domestici, per Epulas, ac potiones, & illarum exhibitiones, eandem Domini mentē ab alienent, illiq; per noxias exhibitiones Epularum, atq; potionum Phrænesim inducant, dementem, eadem mente captū, amētem illum reddant, aut mortē ex inde inducāt. Hinc Aristoteles lib. 2. Magnorum moralium, scribit, quandā mulierem cuidam viro poculum ama-
114 toriū porrexisse, † ex illo subinde illum mortuū cecidisse. Benè itaq; Rex Rogerius Northmannus, in hoc Regno Neapolitano prohibuit dari amatorias potiones. vt in Const. Reg. Po-
115 culum † amatorium, cum ex ijs amatorijs poculis mortem oriri sæpius, censuit. Hippolyti de Marsil. in l. Eiusdem. §. Adiectio. ff. de sicar. Sic Cæsonia, Caij Caligulæ Imperatoris vxor,
126 dum illi, vt ardentius amaretur, † poculum porrexisset, in furorem adactum, dementem fecit. vt est author Suetonius in Caligula. cap. 43. & Iosephus Antiquitat. Iudaicar. lib. 19. cap. 2. de quibus Iunius Iuuenalis sic inquit:

Si non
Et furere incipias, vt auunculus ille Neronis
Cui totam tremuli frontem Cæsonia Pulli
Infudit

127 Eodem modo Lucius Lucullus † poculo amatorio extinctus est. vt dicit Plin. lib. 25. c. 3. Ardanastus Grecus beneficiorum immemor Regi Gothorū, & Hispaniarum Regi Catholicissimo
128 in potu herbā posuit, qua illius memoria † turbaretur. vt dicit Roderic. Episcop. Toletanus Histor. lib. 3. c. 11. & Io. Magnus Histor. Gothor. & Suenonū. lib. 16. c. 22. Hæc itaq; legislatorem voluisse mihi videtur, non autem, quæ Andr. de Iser. & Aluarotus comminiscuntur. Nec enim eorum declarationi non assentior, vt contradicendi studio gloriam aucupem, quod inane mihi videtur, sed vt aperiam meam sententiam, alij suam dicant, vel inter vtranq; sententiam proferant iudicij melioris, quibus semper obediam. Cætera verò illius contextus plana sunt.

Hoc vnum annotatione dignum est in hoc Regno Neapolitano, minimè posse Barones, aliosq; Principes petere ab eorū subditis hoc assecurationis iusiurandum, nisi licentia desu-
129 per obrētā † fuerit. vt in Cōst. Comite, vel Barone. vbi glo. Andr. de Iser. Afflict. & alij. alias
130 amissione feudi aliorumq; bonorū † puniuntur ipsorum quiliber. Andr. de Iser. in c. Si minori. nu. 7. Si de feud. defunct. milit. sequitur Marin. Freccia de subfeud. Baron. lib. 1. Author. 4. nu. 2. Petr. de Gregorio Sicul. de concess. feud. parte 8. q. 16. §. Tertio. num. 1. vbi Don Garzias Mastrill. in Apostillis.

Animaduersione etiā dignū est, q̄ q̄n vnus haber à Rege concessionē rerū feudalium, vel Burgensaticarū in terra, aut Ciuitate alicuius Comitis, vel Baronis, eo casu ille Baro, iuramentū
131 † ab illo possidente feudū, vel rē, petere non poss. vt dicit Andr. de Iser. in c. 1. nu. 7. qualit. vassal. iurar. deb. vbi sic concludit per plures rationes. Sequtur Paris. de reinteg. feud. c. 148. An possidēs. fol. 136. dicēs, ipsum ità decreuisse in facto in quæstione tunc verrente inter Ducem Suessę, & Comitē Venafri. Dux enim possidebat feuda in territorio Comitis, Comes p̄tendebat ab eo iuramentum, decreuit, q̄ non tenebatur, quia tenebat feuda in capite à Rege, & q̄ Par in Parem non habet Imperiū. Hoc tñ vltimum
132 dictum, quoad † dictam decisionem ego non probarem, quia in simili casu, non est paritas iurisdictionis, quæ impediat præstari simile iuramentum, quia Baro habens à Barone tenetur iurare, sed est ratio in proposito casu, quia immediatè possidet à Rege, & ideo ratione superioritatis, non tenetur se submittere Baroni, cum teneatur iurare Regi, & dum Rex concessit, videtur concessisse cum eisdem iuribus
133 † sibi spectantibus. vt dicit Andr. in loco supra allegato. quem sequitur idem Paris in cap. 150. An si aliquis. nu. 2. fol. 137.

Quoad tertium quæsitum, an fidelitatis iu-
134 ramētum, feudalem inuestituram † præcedere debeat? Hoc dubium est terminatum. in cap. 1. Quid præced. deb. inuestir. an fidel in quo concluditur inuestiturā p̄cedere oportere. Nec sine ratione, qa si iuramentū p̄cederet, esset quędam absurditas, & iuramentum esset quodammodo vanum, & frustratoriū, iuraret enim seruare fidelitatem tali Domino, pro tali feudo concedendo, vel inuestiendo. Quæ inuestitura ex multis posset frustrari, quid enim si dñus voluntatem mutaret? aut alio modo impedimentum insurgeret, quominus inuestitura, & concessio subsequantur? Nonne vassallus derisus haberetur, cùm iurauerit, & sine feudo remaneat? Probari etiam supradicta conclusio potest ex tex. c. 1. in fin. de Noua form. fidelit. vbi dicitur, inuestitura vero facta, & fidelitate subsequuta, omnimodo cogatur Dominus inuesti-
135 rum in vacuam † possessionem mittere. Ex quibus patet inuestiturā præcedere oportere.

Tamen Andr. de Iser. Aluaror. Præposit. Afflict. & alij. in d. c. 1. Quid præced. deb. dicunt Realem inuestituram subsequi iuramentum,

136 sed abusiuam† Inuestituram præcedere oportere, adeo ut iuramentum præstandum sit in medio vtriusq; inuestituræ;& in hoc nemo dissentit. Hanc tamen inuestituram Abusiuam verbalem, rectius appellauit ibi Bald. & demum dicit subsequi debere iuramentum fidelitatis, & vltimo loco Realem inuestituram. Dic ex-
137 plicatius, fieri instrumentum † concessionis, vel infeudationis rei in feudum datæ à Domino, facitq; dictam inuestiturã verbotenus, per Fustem, Hastam, Anulum, & similia, quæ à Do-
138 mino ipsi† vassallo porriguntur. vt in c. 1. in princip. Quid sit inuestitur. Accipit exẽplum huius verbalis inuestituræ vassallus, & in simul, aut alternatim, Fustem, Hastam, Anulum, vel qd simile Domino reeognoscendum exhibet in signum factæ verbalis inuestituræ. vt dicitur in c.1.§.Si duo. de pace tenend. & eius violat. ibi, cum inuestitor Donum inuestituræ cognoscit. Ex hac verbali, vel abusiua inuestitura, neque possessio, nec vtile Dominium Rei nouiter in
139 feudum† concessæ, vassallo tribuitur c. Ex ore de his quæ fiunt à maior. part. capit. arg. l. Cum hæredes. in princ. ff. de acquir. possess. & c. Per tuas. de donat. Andr. de Iser. in proœm. feudor. num. 43. 44. & in c. 1. in princip. nu. 2. Quid sit inuestit. Marian. Socin. Nepos in cõs. 75. nu. 36. vol. 2. & in consil. 1. num. 89. vol. 4. Ioan. Cæph. in consil. 468. nu. 74. vol. 4. Dicunt tamen, inue-
140 stito per eãdem verbalem, siue abusiuam† inuestituram, tributã intelligi vassallo, licentiam propria authoritate capiendi possessione realem ipsius feudi concessi. Innoc. Panor. & alij. in c. 2. de Consuet. Doctor. in dicto c. 1. Quid sit inuestit. Bald. in rub. C. de contrahend. empt. q. 18. Angel. in l. Papinianus, § 1. ff. de inofficios. testa. Iul Clar. in §. Feudum q. 26. in princ. ante illũ Iacob. Ardizon. in sũma. c. 39. Ex his. Iacob. de sanct. Georg. in d. inuestit. §. Inuestiui. nu. 3. Guliel. Hanneton. de iur. feudor. lib. 1. cap. 7.

Hæc tamen abusiua, verbalis, seu impropria inuestitura, si est dominus præsens in loco Rei in feudum concessæ, vel ità vicinus, quòd corporaliter demonstret, & corporalẽ, ac vacuam, & expeditam, per verba eidem vassallo possessionem tribuat, operabuntur, ac si vera posses-
141 sio, & vtile dominium verè traditum† esset. argum. l. Quod meo. §. Si venditorem. ff. de acquir. possess. l. Clauibus. ff. de contrah. empt. Andr. de Isern. in dicto cap. 1. num. 2. Quid sit inuestit. Hanneton. in dicto cap. 7. Andr. Tiraq. iur. const. parte 3. limitat. 6. num. 4. Si verò feudum, & res concessa, eiusque demonstratio sit de longinquo, quòd oculis nõ faciliter demon-
142 strari possit, vtiq; eius † rei dominium, vel possessio, non transferuntur, & intelligenda est opinio Iacob. de Ardizon. in dicto cap. 39. sequitur Iacob. in dicto §. Inuestiui. nu. 3. arg. l. Si ager. ff. de rei vendic. l. fin. C. de sacrosanct. ecclesi. & Hanneton. vbi supra. apud eosdem ha-
143 betur quæstio, quis præferatur† habens possessionem abusiuam, an qui habet realem? & alia in hac materia.

Eadẽ abusiua, siue verbalis inuestitura pro-
144 batur, vel per Curiæ pares, vel per breue† testatum c. 1. de feud. guard. c. 1. in princ. qui test. sunt necess. c. 1. §. 1. §. Itẽ vassallus. §. Si quis de manso. Si de inuestit. feud. contro. inuest. Andr. in c. 1. in princ. Quib. mod. feud. constit. Quod breue testatum aliqui instrumẽtum publicum appellant, id tamen non admitto, quia de pro-
145 batione† per instrumentum, habetur in c. 1. in princ. Quid sit inuestit. & in c. 1. Si de feud. vassal. ab aliq. appell. & Andr. in d. c. 1. quib. mod. feud. const. vbi etiam loquitur de priuilegio. Vnde ego dicerem, non esse aliud breue testa-
146 tum, nisi aliquod memoriale, vel aliqua† cartula, in qua breuẽ attestationẽ, dñs sua manu fecisset, vel aliena manu scriptam sua manu firmatam, & sigillo munitam, in qua asserat inuestisse Titium de tali feudo, & hãc testationem, probationem vocat Francisc. Hotom. in d. c. 1. in princ. de feud. Guard. Breue testatum, idest testationem literis consignatam, & alibi dicitur, per chartam, per scripturam, per libellum. Et huc spectat breuis ille, cuius meminit Ardizon. in summa c. 78. Sed si dubitetur. Vbi dicit, an probet breuis, in quo sunt scripta nomina possessionum feudi? quem sequitur Paris de Puteo. de reintegr. feud. c. 75. Et iuxta n. 15. fol. 47.
147 quamuis quod dicit Ardizon. † ego intelligo, de libro Dñi, in quo sũt annotata nomina Feudorum. de breue vero testato, meminit Io. Ferrar. Montan. in vsus feudor. lib. 3. c. 1. col. 4. vers. Si verò pares. ibi, vnius testimonio, & sigillo ante eos Bal. in c. 1. in princ. nu. 3. cũ pluribus seq. de cõtrouers. inuestit. De inuestitura, vero propria, & reali iã nota est omnibus, & ideo de ea vlterius dicendũ non erit, cũ Inuestitura ꝓpriè
148 nil aliud sit, nisi possessio† c. 1. in princ. qnid sit inuest. & ibi Andr. nu. 1. Idem Andr. in c. 1. in princ. sub vers. hoc in Regno. Quib. mod. feud. const. potest. & voluit Ioan. Vincent. Annius in allegat. 144. nu. 2. Hieron. Grat. in cõs. 9. nu. 114. vol. 1. Portius in cons. 2. n. 48. An verò inuestitus per Anulũ, vel quid simile à Dño, tamen dicente, ꝙ talis inuestitura habeat vim Realis, & cor-
149 poralis† possessionis, dicatur realiter inuestitus declarat Afflict. in decis. Neap. 299. p totũ.

In Regnis tñ Neapolitano, seu Siculo, loco in-
150 uestituræ, sufficit habere priuilegiũ, aut† assecurationis litteras à Rege cõcessas. vt in const.
151 Dignũ. † voluit Andr. de Iser. in c. 1. nu. 4. vers. Confirmatur. Quo tẽpor. mil. in c. 1. in princip. Quib. mod. feud. const. pot. in c. 1. §. Sciendum nu. 4. sub verb. Inuestitura. de feud. cognit. & in Rubr. Quid sit inuestit. in fi. & in c. 1. §. Si minori. num. 7. in fin. Si de feud. defunct. milit. in c. 1. nu. 3. Quid præced. deb. Martin. Laudens. in c. 1. in princip. nu. 27. vers. Fallit in Regno Siciliæ,

de

de his, qui feud.dar. poss. Antonius Capic. in inuestitur.Feudal.§ Feudorũ inuestiturę.col.5. vers.Inuestitura in Regno.Guliel. Hāneton. in lib. 1. de iur.Feud.c.7.in princ. Paris de Puteo de reintegrat.feud.c. 76. Sequitur. nu. 14.cum pluribus seq. fol. 49. Nouissimè Francisc. de Amicis in c.1.§.Habet.nu.9.fol.104 de his,qui feud.dar. poss. Petr. de Gregor. Sicul. de concess. feud.parte 5.q.4.num.21.23.

Sed inuestiente per abusiuam, vel verbalem inuestituram, mortuo, cum sint statuti probationum modi, vt per Doctores supra notatos,
151 pulchrum † probationis exemplum protulit Abbas Vespergensis in Chronico anni 808. Ducatũ Sueuorum (inquit) viuente adhuc Othone Duce, Henricus Imperator, Bertholdo Comiti promiserat, eique Annlum suum, velut huius rei commonitorium dederat, quem ille diligenter seruans post amborum obitum, Imperatoris scilicet, & Ducis, Imperatrici Agneti, Imperium tũc disponenti obtulit, eamq; annulum agnoscentem, pro Ducatu sibi commisso, commonuit. Hæc Verspergẽsis. Sed crederem hoc solo Realem inuestituram minimè concedẽdam, non præcedente breue testato, scriptura, vel priuilegio, aut parium testimonio.

Quoad quartum quæsitum, an fidelitatis iu-
153 ramentum, remitti valeat? Dicendum est, † minimè ambigi à principio inuestiturę à Domino fidelitatis iuramentũ remitti posse, sunt enim
154 feuda nonnulla, pro quibus fidelitas † præstanda nõ est. c.1.§. Est, & alia ingratitudo. Quæ sit prima caus. benefic. ami. cap. 1. §. Nulla. per quos fiat inuest.& vtrobiq; Andr. de Isern. Anton. Capic. in inuestit. Feudal. §. Feudorũ iuramenta. col.4. Paris. de reintegr. Feud. c.9. Pone. nu.22. Francisc. de Amic. in c.1.§ Natura. nu. 8. fol. 117. de his, qui feud. dar. poss. Frãcisc. Duaren. in Consuetud. feudor. cap. 13. nu. 1. in fin. Abb. Panor. in consil. 81. nu. 7. vol. 1. Francisc. Sonsbech. in vsus feud. parte 2. num. 33.

Quoad quintum, an possit remitti fidelitas?
155 videtur dicendum remitti posse † arg. d. c. 1. §. Est, & alia. Quæ sit prima caus. benefic. amitt. ibi, vt pro his fidelitas non sit præstanda. Sed tũ omnes Doctores in præcedenti quæstione descripti tenuerunt cõtrarium, fidelitatem remitti minimè posse, quia ille text. interpretatur de iuramento fidelitatis, vt habetur simile. in c.1.§ Nulla. ibi qui fidelitatem facere recusat. Per quos fiat inuestit. & in c.1.§. Omnes filij. ibi fidelitatem facere debent. Si de feud. defunct. cont. sit. & voluerunt Iacob. de Beluis. in Prælud. Fẽud. col.2. Iacob. Aluar. & Præpos. in Prælud. Diuision. 11. & sic intelligenda sunt scripta Iacob. de Ardiz. in summa. cap. 4. Dicitur autem. Hoc idẽ voluit Petrus Sicul. in consil. 5. in princ. Iacob. Menoch. in consil. 1. nu. 29. in consil. 65. nu. 43. vol. 1. Francisc. Sonsbech. in vsus feud. p. 2. n. 33. Io. Ceph. in consil. 519. n. 35. vol. 4. Causam ego credo, nec dominus remittens fidelitatem, faciat eum in fidelem, ac proditorem, & esset pactum delicti causatiuum, & ex alijs etiam, vt dicam in sequenti quæstione.

Quo verò ad sextũ, & vltimum, an fidelitas sit de feudi substantia? Dicunt oẽs supradicti Doctores, ea de causa iuramentũ fidelitatis remitti posse, fidelitatẽ vero minimè, quia est de
156 substantia ipsius feudi, cũ feudũ † dicatur à fidelitate, qđ dicit textus incauillabilis. in d.c. 1.§. Nulla. Per quos fiat inuestit. ibi, Nulla autẽ inuestitura debet fieri ei, qui fidelitatem face-
157 re recusat, cum à fidelitate † feudum dicatur, vel à fide. cuius authoritate ita voluit Iacob. Ardizon. in summa. c.4. Incip. Dicitur autẽ. Io. Blanch. in summa. Rub. 1. vers. Item feudum. Iacob. de Beluis. in prælud. col. 2. Bald. col. 4. vers. Secundo quæritur. Aluarot. colum. 4. vers. quarto quæritur. Host. in sum. tit. de feud. § Vnde dicatur. Martin. Laudens. in c. 1. in princ. nu. 23. vers. Quæro vnde dicatur. de his, qui feud. dar. poss. Vnde dicit, non valere pactum inter
158 Dñm, & vassallum, ꝙ vassallus † non cadat à feudo propter Feloniã, quia inuitaretur vassallus ad delinquendum, arg. l. Conuenire. ff. de pact. dotalib. l. Si vnus. §. 1. ff. de pact. Hanc eandem opinionem tenuit Cardin. in c. si. q. 15. de feud. Io. de Imol. in c. 2. col. 13. vers. Secundo tangit. eo. tit. Ias. in prælud. q. 3. nu. 18. Sed post antiquiores aũtẽ omnes voluit hoc idẽ Andr. in d. §. Nulla. nu. 2. in c. 1. § Porro. num. 18. vers. Sed si feudetur simpliciter. Ex quib. caus. feud. amitt. in c. 1. §. Si minori. num. 5. Si de feud. defunct. milit. Panot. in consil. 82. nu. 2. vol. 1. Afflict. in decis. 229. nu. 2. Deci. in cons. 413. nu. 2. Marian. Socin. Nepos in cons. 102. nu. 1. vol. 2. Io. Raynaudi in repet. c. Imperialem. §. Illud quoq; præcipimus. nu. 7. 12. de prohibita feud. alien. per Frideric. Claud. de Seisell in Specul. feud. & tit. de Diffin. & inuent. feud. colum. 76. vers. Et per cõsequens sequitur. & col. 80. vers. Dicitur autem feudum. Francisc. Sonsbechius in vsus feud. par. 2. nu. 33. Hotom. in d. §. Nulla. in verb. Cũ à fidelitate. Barthol. Camer. in d. c.
159 Imperialẽ, col. 5. vbi dicit, basim, † fundamentum, substantiã, atq; ipsius feudi essentiam esse fidelitatẽ. & eius Simia, à quo, vt mihi pluries
160 testatus est, feudales riuulos † didicisse. Francis. de Amic. in d. c. 1. §. Habet. nu. 6. fol. 103 de his, qui feud. dar. poss. qui inquit ꝙ fidelitas feudo inest, vt calor igni, à quo separari neqt. Iacob. Menoch. in cons. 1. nu. 32 in cõs. 2. n. 265. vol. 1. in cons. 156. nu. 13. vol. 2. Afflict. in decis. 320. nu. 4. Io. Neuizan. in consil. 11. Camerar. in c. 1. nu. 50. An agnat. Iul. Clar. in § Feudum q. 5. Nicol. Boer. in cõsuetud Bituric. tit. Des costumes des Fiefz. § 3. col. fin. Augustin. Berous in cons. 115. nu. 8. vol. 1. Io. Ceph. in cõs. 369. nu. 10. vol. 3. in cons. 549. nu. 36. vol. 4. Ant. Sola in decret. Sabaud. in decret. Rẽpublicã. Glo. 3. primę partis.

partis. num. 3. in fin. & nouissimè Marchio de
Ponte in consil. 2. nu. 13. in consil. 30. num. 34.
vol. 1. Petr. de Gregorio Sicul. de concession.
feud. parte 1. q. 9. nu. 7. & 8. vbi Don Garzias
Mastrill. in apostill.
Alij dicũt, feudum dici à fieri, & sic à facien-
161 do. qa propter fieri datur, vt † scripsisse Henri
cum Archiepiscop. in summa sua. §. 2. voluit An
ton. de Prato veter. in c. 1. de his qui feud. dar.
poss. retulit Ias. in prælud. feud. nu 28. Qua ra-
tione asserunt feudi concessionẽ esse cõtractũ
162 † innominatũ, do, vt facias, & cõpetere actio-
nẽ præscriptis verbis. quod etiã asserũt Claud.
Seisell. & Camerat. in locis allegatis. Tñ cõtra-
ctũ nominatũ esse voluit Bal. in cons. 327. vol. 1.
Socin. apud Albert. Brun. in cons. 10. nu. 21. Ru-
beus Alexandrin. in cons. 130. nu. 8. Io. Cephal.
in consil. 302 nu. 121. vol. 3. Io. Baptista Caccia-
lup. in rep. c. 1. de feud. cognit. parte 5. nu. 9.
163 Alij verò dictũ volunt feudũ † à faciendo, qa
vassallus teneatur seruire Dño facto, & dicto. vt
ex Odoffred in summa dicit Ias. in loco alle-
gato. Io. Raynaud. & Seisell. vbi supra.
164 Alij autẽ à fœdere dictum volunt, † cuius fuit
author Vdalrich. Zasi. in tract. Feudor. parte 1.
tit. de origin. feud. quem sequitur Camerar vbi
supra. Sonsbech. parte 2. num. 31. in fin.
165 Alij nouissimo loco feudũ potius † à Faida
denominatum putant. vel à verbo Germanico
Feed, quod Guerram significat, cum vassallus
166 † Dñm iuuare teneatur in bello. Vel à Feida
quod est inimicitia. vt in Longobard. tit. de ho-
micid. l. Si quis. vbi dicitur, quia filiæ eius, ꝙ
fœmineo sexu esse probantur, non possunt ip-
sam Faidam leuare. Et inde dicitur, diffidatio
illa, dum quis ad bellum, aut singulare certa-
men prouocatur. vt non ineptè plura adducẽs,
voluit Francisc. Hotoman. in disput. Feudisti-
ca. cap. 1. & in Commentat. verbor. Feudalium.
in verb. Faida. Quam Etimon calluit etiam Ac-
curs. in c. 1. § Hoc autem. in verb. Legibus in
fin. de his qui feud. dar. poss. vt rectè animad-
uertit Camer. in dicto c. Imperialem. colum. 3.
Ioan. Thom. de Marin. de generib. & qualit.
feud. tit. 15. nu. 1. Hinc sumptam arbitror Fi-
167 dam, & Diffidam, quam aliqui † Barones sol-
uere faciunt ab hominibus clandestine dam-
nificantibus eorum nemora, & pascua, de qui-
bus ago in commentar. de Magistrat. edict. lib.
4. Ex quibus apparet fidelitatem esse de sub-
stantia Feudi.

ARGVM. CAP. LXV.

Patres in Regnis Catholici Regis, filios habent sub eorum potestate. An Galli, contra quorundam opiniones latè discutitur? De Patriciatus dignitate non nulla differuntur.

COMPENDIVM.

1 Filios non esse parentibus subditos nonnulli populi prætendunt.

2 Regem Galliæ non subesse Imperio, ex Accursio perperam capit Iason. nu. 3.

4 Galli substitutionem pupillarem filijs suis an faciant?

5 Hispani liberos filios familias habent in eorum potestate.

Intellectus l. Tauri 48.

6 Filij familias in Regno Neapolitano sunt sub parentum potestate.

7 Intellectus Pragmaticæ filiorum familias.

8 In Ducatu Mediolani filijfamilias sunt sub parentum potestate.

Intellectus Const. Mediolani. Nemo possit. tit. de acquis. hæred.

9 Parentum potestas in filios, solum ad Romanos ciues spectat.

10 Filios esse sub potestate parentum, maius priuilegium est.

11 Parentibus parere iuris naturalis est.

12 Potestas parentum in filios iuris naturalis est, non ciuilis. nu. 13. 14. 18.

15 Imperat Princeps ciuibus suis, pater liberis, præceptor discentibus, Tribunus, vel Centurio militibus.

16 Filius dicitur pars patris separata.

17 Totum illud est, quod priusquàm sint partes, esse necessarium est.

Ascanij Clementini error.

19 Parentum potestas in liberos, ortum habuit à natura, formam, atq; incrementum à iure ciuili.

20 Parentum dominatum natura constituit, sed humanitatis plenum, & pietatis.

21 Filij nati ex matrimonio, semper præsumuntur sub potestate parentum.

22 Patria potestas, an sit probanda?

23 Patria potestas, an præsumatur? nu. 24.

25 Patriciatus dignitas filium à potestate patris subducit. num. 26.

26 Dignitas filium à patris potestate educit.

27 Princeps, an iuri naturali deroget? nu. 28.

29 Natura omnes etiam ex fornicatione natos filios appellat. ciuilia autem iura diuerso modo illos ad hæreditates admiserunt.

30 Honorandi parentes ex præcepto decalogi, & si filij in dignitate positi sint.

31 Patritiatus dignitas. nu. 36. 39.

32 Accursius defenditur ab impugnatione Budæi, & Alciati. nu. 33.

33 Dictio quasi nota improprietatis, & similitudinis. num. 34.

35 Christus appellat filiolos.

36 Patritiatus dignitas, an æqualis, antiqua, cum ea, quę erat, Iustiniani tempore.

37 Patritij à Romulo electi.

38 Consules sub Imperatoribus, non tamen tanta authoritatis quanta sub Republica Romana fuere.

39 Patritiatus dignitas vnde dicta?

40 Patritiatus in remunerationem conferebatur.

41 Patritiatus dignitas, consularẽ dignitatẽ excedebat.

Iura

42 *Iura naturalia apud omnes æquè seruanda sunt.*
43 *Galli in vxores, & liberos, æquè ac in seruos potestatem habent.*
44 *Arrestum Gallici parlamenti Parisiensis, quo declaratum est, filios esse in potestate parentum. nu. 45.*
45 *Roffredus Beneuentanus, Azonis discipulus, & Accursij prædecessor.*

CAP. LXV.

ET si nonnulli populi, tamq̃ Romano Imperio de facto nõ subiacentes, dicere valeãt Imperatorum legibus non subesse, & proinde
1 filios ipsorum à parentũ nexibus† liberos esse, vt de Gallis, inquit Accursius. Instit. de patria potest. in fin. in verb. Romanorum. cuius Glos. Magni facit Iason. illius authoritate dicens,
2 Regem† Galliæ non subesse Imperio. Hoc autem nequaquàm in tanti viri ore sentiendum fuit. Nunquam ego in dialecticis, ac Philosophicis exercitationibus, didici, nec audiui, hoc argumentandi genus. Filij Gallorum non
3 sunt sub parentum† potestate; Ergo Rex Galliæ non subiacet Imperio. Sed ad institutum redeundo. dicit Accurs. quòd Galli illos tractãt, vt seruos, vel vt absolutos. Hoc tenent pro speciali prærogatiua Galli, quasi filij sint liberi, sed patres, eorumq; authoritas est imminuta. Ex eodem fonte manat illud, quod apud eosdem Gallos, patres substitutionem pupillarem fa-
4 cere† nequeunt suis filijs Ias. & alij. in l. Moribus. ff. de vulg. & pupill. subst. Ista est magna prærogatiua, quà Galli patres priuarentur, ac restricta est illorum potestas, cum pupillares tabulas facere arceantur. Quam Glo. declarat Andr. Alciat. in tract. Dispũctionũ. lib. 2. c. 22. & Petr. Costalius aduersariorum iuris in l. Itẽ in potestate. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iuris.
Hispanicatum tamen legum dispositione,
5 parentes habent liberos, ac filios familias † in potestate. vt patet ex l. Tauri. 48. vbi Michael Cifuentes, Anton. Gomez, & Tellius Ferdinãd. & plura scribit Ludouic. de Molina de Hispanor. primogen. lib. 2. c. 9. num. 12. cum pluribus seq. p. 1. Sic etiam ex dispositione iurium Re-
6 gni† Neapolitani. vt in pragmat. Filiorũ† fami-
7 lias. vbi Prosper Carauita. & Io. Francis. Scagl. in Commentarijs. Eodem mode ex iure Duca-
8 tus Mediolanensis. vt † in Constit. Mediolani. Nemo possit. sub tit. de acquir. hæred. vbi loquitur de acquirenda hæreditate à patre repudiata, an possit per filium adiri patre viuente, dicens non posse, nisi fuerit emancipatus. Et tamen emancipatio præsupponit patriam potestatem. Maxima autem est authoritas habere filios in potestate, cum dicat Imperator, parentum potestatem in filios spectare solum-
9 modo ad Ciues† Romanos. §. Ius autem. Inst. de Patr. potestat. Romani autem ipsi eo iure vtuntur, quod erat omnibus alijs magis priuilegiatum, vt omnibus innotescit. Hinc maxima dignitate honorari dicebatur ea natio, quę iure ciuium Romanorum, seu iure quiritum ornabatur. Nec est in ambiguitatem redigẽdum, quòd voluissent Romani vti potestate in filios, quasi hoc non esset priuilegium dignius, & fa-
10 uorabilius,† quod etiam ad Hispanos, & Gallos extendi voluit Ascan. Clementinus de patria potest. cap. 2. num. 4.
Quinimmo hac lege teneri oẽs perspicuum est, & omnes locorum quorumlibet parentes, suos filios habere sub potestate, quia vt paren-
11 tibus pareamus, iuris naturalis† dictamen ordinat. vt scribit Ioacchimus Hopperus vir grauissimus Frisius, & Philippi Regis Catholici in inferiori Germania q. Consiliarius de vera iuris prudentia. lib. 5. cap. 4. Potestas enim paren-
12 tum† in filios, non iuris ciuilis est, sed naturalis, idq; rectè docuit Aristoteles lib. Politicor. 1. cap. 8. dum ait, naturæ lege, ac præscripto,
13 † liberos parentum Imperio subiectos esse, quod enim procreauit, ac genuit (vt præsit) & amicitiæ ratio, & senectutis, postulat, qđ quidem est Regalis potestatis. & demum post pauca inquit, qua quidem re, & maior natu minori, & procreator natis præstat. Insuper idem Aristoteles moralium Nicomach. lib. 8. cap. . .
14 inquit, natura pater filiorum, † & Aui Nepotum, & Rex eorum, quibus præsidet, Imperium obtinet. Vnde idem Aristoteles lib. 1. Oeconomicor. cap. 3. inquit, filios procreant homines, non solum, vt naturæ tributum ferant, verum etiam, vt commoda inde suscipiant, valentes enim ipsi, imbecilles suos labore tuentur, & alunt; Mox imbecilles ob senium facti à valentibus eadem reportant. Hæc Aristoteles. A quo mutuo accepit per diuersos verborum conceptus, eandem tamen sententiam concludens Francisc. Patritius de institut. Reipub. lib. 4. titul. 3. dum ait, Quid? quod naturæ restituere debemus, quod mutuo accepimus, vtpotè vitam alijs dare, quam nobis parentes nostri tribuerunt, qua ex re id nancíscimur, vt filij nobis per ætatem senio confectis, & imbecillioribus factis, id restituant, quod à nobis in eorum infirma ætate acceperunt. Alunt nos in ea ætate, in qua baculo nitentes, infirmi, inualidiq; sumus, sicut nos illos educauimus in prima eorum ætate, cum nostris vlnis sustinebantur, vel reptando humi niti conabantur. Et hoc pacto vicissitudo naturæ perpetuo adimpletur, & quod in simplici genere nequit, in sua specie conseruatur. Hæc Patricius. Vnde inquit, Seneca de Clementia lib. 1. cap. 16. Non est (inquit) vnum imperãdi genus, Impe-
15 rat † Princeps ciuibus suis, pater liberis, præceptor discentibus, tribunus, vel centurio militibus. Hanc sententiam sequitur Vaconius à Vacuna declarat. Iuris ciuil. lib. 3. c. 50. nu. 1. 2. Qui etiam alio vtitur argumento, quòd filius

16 dicatur pars patris separata, † vt voluit Aristot. Morali. Nichomac. lib. 5. c. 6. Et pars separata cum toto est eadem, & sicuti pars natura ipsa subest toti, & à toto regitur, vt nemo negabit, ita filius natura ipsa subest patri, cuius est pars. vt dicit Aristotel. lib. 1. Politicor. Hæc Vaconius. Quod ego cõfirmo ex alio argumen
17 to. Illud est verè totũ, quod prius q̃ sint † partes, esse necessariũ est. Aristot. lib. 1. Politic. c. 2. Patrem vero prius esse. ipso filio posteriori, docet Aristot. in prędicam. de relation. & cuilibet est notorium. Ergo patri, vti primo, & toto, filius tamq̃ posterior subesse necesse est. Non rectè igitur sentijt Ascan. Clementin. de patria potestat. cap. 3. dum dixit, patriam potestatem
18 de iure ciuili esse. Cum iuris† esse naturalis voluerit Vaconius in dicta declarat. 50. lib. 3. Frãcisc. Hotom. in d. § 1. in verb. Proprium est. Inst. de patr. potest. Quo in loco dixerunt ortum habuisse potestatem paternam à natura,
19 formam† vero, atq; incrementum à ciuilibus legibus. Hoc idem sub ambiguè tamen sentit. Francisc. Connanus Commentar. iur. ciuil. lib. 2. cap. 13. num. 4. Paternum (inquit) dominatum
20 †natura constituit, sed dum humanitatis plenum, & pietatis. Huc eleganter spectat illud Plinij iunioris in Panegyrico ad Traianum. Tu quidem Cæsar illam exceptionem remoui sti (si modo filius in potestate patris fuisset) intuitus opinor, vim, legemq; naturę, quę semper inditione parentum esse liberos iussit, nec vti inter pecudes, sic inter homines, potestatem, & Imperium valentioribus dedit.

Hinc filij nati ex matrimonio semper præsumuntur sub potestate, nisi emancipationem,
21 vel manumissionem† probet. l. Item in potestate. l. Nam ciuiũ. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. l. Si filius. ff. de probat. quod & tenuit Doctor antiquissimus Roffredus Beneuẽtanus, de
22 libell. par. 1. tit. de actio. Quod† iussu, n. 2. licet patriam potestatem probandam esse voluerint Raph. Fulgos. & Lud. Roman. in l. Sed & si de sua. in princ. ff. de acq. hæred. & idcirco nõ præ
23 sumi, †vt ꝓbauit Philipp. Deci. in l. Siue emancipati. nu. 3. C. de collat. quem quodammodo sequitur Andr. Alciat. in tract. pręsumpt. regul. 2. præsumpr. 2. Quæ opiniones conciliantur, ꝙ præsumitur quis sub parentum potestate, quan
24 do† cõstat de filiatione ex matrimonio. vt probauit Angel. in dicta l. Sed et si de sua. quem sequitur Corn. in consil. 104. littera f. vol. 3.

Sed iterum opponere poterunt, patriam potestatem iuris non esse naturalis, quia per Principem non tolleretur, nihilominus per Patriciatus dignitatem, filio à Principe collatã, is à
25 Patris potestate subducitur. † l. fi. C. de Consul. lib. 12. à qua idem deduxerunt cõpilatores. in §. Sed ex cõstitutione. Inst. qb. mod. ius patr. potestat. soluit. Respondetur minimè obstare, nam Princeps non eximit filiũ directò à patris potestate, sed dum illi dignitatem confert, dignitas illa, illiusq; gradus est sequela exemptionis filij à potestate patris, sic, eodem pacto dignitas Episcopalis eximit filiũ à potestate parentis, non quod id faciat Summus Põtifex, qui illum Episcopi dignitate exornat sua authoritate, atq; potestate, vt sui iuris illũ faciat, sed dum illi dignitatis culmen confert, digni-
26 tas† est, quæ ipsum à parentis manu illum educit. §. Illud. Auct. Constit. q̃ de dignit. vnde sum pta est auct. Sed episcopalis. C. de episcop. & cleric. Bal. in l. Sacrosãctæ. nu. 1. C. eo. tit. Panor. in c. Cum scimus. nu. 5. de regul. & in c. Cũ voluntate. nu. 8. de sentent. excomun. & post Viuium in commun. opin. 120. lib. 2. voluit Ascan. Clem. de patria potestat. c. vlt. nu. 49. Quod, & antea voluit Dyn. in c. Decet. vbi Nicol. Boer. de reg. iur. in 6. Nec videtur absonum dicere, Principem, & si non possit in sui totalitate iuri
27 naturali† derogare. vt voluit Glos. in l. fin. C. si contra ius vel vtilit. publi. Potest tñ illi in par-
28 tem derogare, †vt voluit ibi Salycet. & post eũ Constantius Rogerius de potẽtia legis. p. 3. §. Pollicitus. nu. 1. Vnde in casu prædicto, tũc derogaret præfatæ dispositioni, quando mãdaret ꝙ in totũ tollatur potestas parentum in filios, qđ fieri neqnaq̃ posset, tolleret enim pietatẽ, qua vti debent filij in patres, & tolleret etiam charitatem, ac dilectionẽ proximi, quod esset iniquum, sed cum mitiget dispositionem potestatis paternæ, dicens, ꝙ qui habet dignitatem Episcopatus, & Patritiatus, dicatur nexibus parentum solutus, dat. honorato priuilegium, non submouens directò totalem parentum authoritatem. Et hinc videmus ei à Deo, & ab hominibus quãdoq; ob necessitatem, hominumq; vtilitatem, ex causa fuisse dispensatum. Ioan. de Turrecremat. in c. 1. distinct. 5. & post alios scribit Ferdinandus Vasquius controuers. Illustr. cap. 21. num. 10. lib. 1. Natura enim omnes filios appellat, siue ex concubitu fornicario, quis nascatur, siue modo quouis alio, filius enim dicitur. Tot. tit. de naturalibus liber. & alibi pluries. Tamen Iurisconsulti, Principes, alijque legum latores, illos æquè ad hæredita-
29 tem† non admiserunt. vt exemplificat. Frãcisc. Hotoman. in Comment. verb. Iuris. §. Naturale. & in §. Sed, & naturalia. Inst. de iur. natur. gent. & ciuil. Sed non idcirco filius Episcopus, vel Patritius factus, non honorem debitum pa
30 tri dabit, saltim† ex præcepto Decalogi, de honorandis parentibus. Hinc Durandus in primo sentent. distin. 47. q. 4. censuit, Quartum, & Quintum præceptum, esse dispensabilia. quem tamen refellit Dominicus de Soto. de iustit. & iur. lib. 2. quæst 3. articul. 8. Patriam tamen potestatem directò non contineri sub illo præcepto, nõ negauerim. Quamq̃ quacunq; filius fuerit potestate præditus, ex eadẽ lege, tenebitur patri debitum honorem exhibere. Et ideo hãc

po-

poteſtatẽ parentũ in filios iuris naturalis eſſe,
vagantem extra tabulas decalogi,& in illa lo-
cum ſibi vendicare authoritatem Diui Thomę,
quam ſequntus eſt in loco proximè allegato
Dominicus Sotus, qui alia præcepta, quæ ex-
tra Decalogum vagantur,neq; implicitè in ip-
ſo continentur, etiam ſi ſint vires naturæ, ni-
hil vetat, quominus ſint diſpenſabilia, vt ipſi
cenſuerunt.

Non duxi, hoc in loco ſilentio prætereun-
dum,poſtquam loquuti fuimus de Patritiatus
31 dignitate, † quòd Gulielm. Budæus in l.fin.ff.
de Senat.& Andr. Alciatus in 12.lib. Cod. tit.
de cõſulib.grauiter lacerarũt Accurſiũ,primus
de dicto eiuſdẽ Accurſij.in §.Plæbis ſcitũ.Inſt.
de iur.natut.gent. & ciuil. Alter vero de dicto
eiuſdem.in § Filius Inſt. Quib. mod. iua. patr.
poteſt. ſolu. Quòd terminos confuderit,intel-
ligendo de his Patritijs in eiſdem locis loquu
tũ fuiſſe Iuſtinianũ,vt de Patritijs antiquis Ro-
manorũ, cum ſint pœnitus diuerſi. Ego miror
32 duo iuriſconſultorum lumina, † Italiæ vnum,
Galliæ alterum, taxaſſe Accurſium hac labe
eruendũ.Budęus dixit,Accurſium dixiſſe in lo
cò allegato,quòd ij erant Patres Imperatoris.
Hoc Accurſius minimè dixit, ſed quòd Patri-
cij erant quaſi Patres Principis.Quid vero ma
li fecit hoc dicens? cum motus fuerit. tex. in
d.§. Filius. in quo Imperator protulit ſimilia
verba,dicens, quem ſibi patrem elegerit. Vn-
de Budæus hunc errorẽ(ſi errare Princeps di-
citur legem faciens) debuit Imperatori, non
accurſio tribuere. Hoc vnum melius dixit Ac-
curſius eodem Imperatore,quia hic Patricios
appellauit Patres,Accurſius vero,quaſi Patres,
33 per illam dictionem,quæ in proprietatis † no-
ta dicitur.l. Si cũ dotem.§. fin.ff. Solut.matr. l.
Si quis cum à fideicom ff. de Condi. indebit.
Corn. in conſil. 198.litera.a. vol.2.& in conſil.
224. litera.b. vol.4. Nil aliud dicere voluit,ni-
ſi quòd non ſit verè pater, ſed ad ſimilitudinẽ
patris, cum dictio quaſi ſit nota ſimilitudinis,
34 † ac ſimilitudinem inducens.l.Poſthumorum.
in princip.ff. de iniuſt. rupt. & irrit.teſta.Dyn.
in conſil 41. nu. 5. Licitum eſt enim,magnæ-
que modeſtiæ, cauſa Imperatori,Patritiũ quẽ-
piam Patrem appellare,eſt enim magnitudinis
animi notorium indiciũ.Sic omnipotens Deus
per Nathan Prophetam dixit ad Dauid lib. 2.
Regum c. 7. Ego ero ei in patrem, & ipſe erit
mihi in filium. Sic Ieſus Chriſtus ſemper appel
35 lat filiolos.† Marc. cap. 10. Io.c.13. Sic Paulus
ad Galathas c.4.& Plurics Io.1.cap 2. & 3.cum
duobus ſeq. Andr. Alciatus dicit, ꝙ Accurſ.in
d.§.Filius. confundit dignitatem Patriciatus,
quæ erat tempore Iuſtiniani cũ vetere. Et tunc
dico Accurſiũ ibidem hoc minimè dixiſſe, ſed
quod ſupra dixit, dum in verb Patriciatus. di-
cit,erat enim Patricius, quaſi Principis pater.
Vnde Salluſtius.O Patres conſcripti. Hæc ſunt
verba Accurſij.Ex quo ſumit tacitum argumen
tum, quòd dum allegat Salluſtium loquentem
de veteribus Patricijs, ergo Accurſius illos
æquipetat. Non autem dicit, quòd ſint ijdem,
ſed quòd cum Imperator,Patricios appellaret
Patres,ſic etiam Patricij, ac Senatores antiqui
Romanorum appellabantur patres, ex dicto
Accurſij, & ex mille alijs, qbus poſſet validiſ-
ſimum, atq; optimum Accurſij dictum confir-
mari. Sed eſtò, quòd Accurſius feciſſet hanc
confuſionem,quam illi dicunt,& quam ille vn-
quàm fecit,nec tamen idcirco erit tam magnũ
facinus.Quia,& ſi ego,minimè ambigam, ſum-
36 mam Patriciatus† dignitatem,Iuſtiniani tem-
pore,fuiſſe diuerſam à prima. Non tamen Im-
perarores,Patricios creauerunt,quin ſaltim an
tiquorum Patriciorum quædam ſemina, ac ſim
bolum haberent.Primi namq; illi tamquàm pa
37 tres à Romulo†electi, & eos tamquam patres
habuit in Senatum: Sic Imperatores tamq̃ pa-
tres illos tenuerũt, & voces,ac ſuffragia in Se-
natu habuiſſe, permiſerunt. Quemadmodum,
& in Conſulibus eſt inſpicere, quorum autho-
ritas maxima fuit exactia Regibus, & vigente
Republica; Tamen ſub Imperaroribus fuerũt,
& conſules in honore quidem habiti, ſed non
38 †tantæ authoriratis,ac poteſtatis.Sed nec ſo-
lus Accurſius eoſdem Patricios æquiperaſſet.
Sed & Caſſiodorus lib. variarum 6. cap. 2. vbi
de Patriciatus formula,verba faciẽs,poſt mul-
39 ta. Patriciatus (inquit)culmen†aſcende,quod
quidam iuridicorũ, à patribus dictum eſſe vo-
luerunt. Notanda verò dijudico eſſe illa ver-
ba(iuridicorum)innuẽs fortè ſemper ſuo tem-
pore, ſuaq; ætate, iuridicos ita tenuiſſe. Vnde
idem Caſſiodorus lib.1.c.3. in perſonam Theo-
dorici Regis, conferentis illi Patritiatum in-
40 quit,Patriciatus tibi apicem iuſta†remunera-
tione conferimus, vt quòd alijs eſt præmium,
tibi ſit retributio meritorum. Et inter Senato-
res Patritios numerari,apparet ex eodem Caſ-
ſiodoro ibidem cap. 4. dum de honore Patri-
ciat⁹ ei collato, ſcribit Senatui. Hinc Patricius
Præfectorios,aliarumq; dignitatum viros præ-
cedit. Vt teſtatur idem Caſſiodorus in eadem
formula Patriciatus. quod, & confirmauit Iu-
ſtinianus Imperator.l.Nemini. C.de Conſulib.
lib.12.Propterea rectè ſcripſit Suidas Patricios
appellari πατρίκιος πατὴρ τῦ κοινῦ, ideſt Patricius
pater communis,ſiue Reipublicæ. Patriciatus
41 verò dignitatem† exceſſiſſe conſularem noto-
rium eſt. Erat enim ſecunda poſt Imperialem,
nam & Conſules à poteſtate parentum non li-
berabantur,Patricius autem ſic,quod,& aduer
tit diuini,& humani Iuriſconſultiſsimus Ioac-
chimus Hopperus de vera iuris prudentia.lib.
8.titul.3.Qui plura ad hanc materiam deſide-
rat,videbit ſi Deus permitter, in Commẽtarijs
noſtris de feudis dignitatum, quos moliri cœ-
pimus,ſed interim videãt Petr.Fabrũ Semeſtr.
lib. 1.

lib.1.cap.2. Petr. Gregor. Sintagmat. iuris vniuersi. lib. 11. cap. 10. nu. 5. & seq. Alexand. ab Alexand. Dier. Genial. lib. 5. cap. 18. Fenestell. de Magistrat. Romanor. c. 1. Pomponium Lætũ de Magistrat. cap. 3.

Ex his diceremus, omnes gentes filios in eo-
42 rum potestate habere, cũ iura naturalia† apud omnes æquè seruanda sint; Nec obstare illud, quod de Gallis in loco supra allegato scripsit Accursius. Nam, & Iulius Cæsar, qui tot annorum seculis illum præcessit, in commentar. lib. 6. Galli (inquit) potestatem vitæ, ac necis in
43 vxores, & liberos, æquè, † ac in seruos habẽt. Quod non negauit idem Connanus in d. c. 13. sub nu. 6. in fin. & qui veritatem sequuntur id minimè negant: vt inquit Bartholomeus de Cassan. in Consuetud. Burgund. Rub. 6. §. 3. gloss. 2. nu. 21. vers. Licet. vbi dicit illo anno per Arrestum Parlamenti Parisiensis fuisse iudicatum, quòd filij Gallorum, & Francigenarum
44 † sunt in potestate patris. quod post eum ingenue fatetur Petr. Gregor. Sintagmat. iur. vniuers. lib. 11. cap. 5. nu. 4. qui allegat Iulium Cæsarem, & Prosperum Aquitanicum, & ante eos Azonis discipulus, & Accursij precessor noster
45 Roffred. † Beneuentan. de Libellis. Rub. de Action. in rem præiud. nu. 3. vbi dicit, & Hispanos, & Gallos filios habere in eorum potestate. quod & fatetur Bodin. de Repub. lib. 1. cap. 4. Io. Paponus Arrestor. lib. 12. tit. 4. cap. 1. pet quæ redduntur ambigua, quæ aduersus hanc traditionẽ scripsit Carolus de Grassal. Regal. Franciæ. lib. 1. Iure. 10. Lodouicus Maynus Action. in artem redactar. lib. 2. cap. 44 Sed habeant ipsi, vt fatentur, Galli filios eorum liberos, & à Parentum nexibus alienos, ipsa enim filiorum libertas, vt in primis annis Parentum in obedientiæ assueti, operabitur, vt alios superiores facilius aspernantur, ex quorum contemptu omnis Reipublicæ neruus, & ordo confunditur.

ARGVM. CAP. LXVI.

Iuridici, ac Senatorum, & Consiliariorum consessus, & conuentus plures Regi Catholico pro ministranda Iustitia inseruiunt. Quot illi, & quibus in locis sint? quæ illis incumbant? Quæ salaria, & stipendia?

COMPENDIVM.

1 *Philippus Rex Catholicus habet consessus, ac Tribunalia, consiliariorũ, vltra omnes mũdi Principes.*
2 *Princeps est Reipublicæ animus.*
3 *Reges creati à Deo, vt commissis sibi populis æquo libramine iustitiam faciant.*
4 *Rex ex numero Proborum virorum creatus.*
5 *Reges creati sunt, vt suo terrore populos à malo coerceant.*
6 *Rex, hominum, ac Reipublicæ amore detineri debet, non Equorum, Canum, ac similium.*
7 *Regis officium est publicæ vtilitati, non suæ incũbere.*
8 *Rex Catholicus Philippus spectatissimos eligit viros Magistratus.*
9 *Legum Periti Iudices ordinandi sunt.*
10 *Reges non sibi ipsis, sed Reipublicæ nati sunt.*
11 *Consiliarij Regij omnium peritissimi esse debent.*
12 *Consultationes in Consilijs, fiunt de opibus, de bello, pace, Regionis, & locorum custodia, & alijs; de sacrificijs, legibus, societatibus, fœderibus, & similibus. num. 13.*
14 *Consiliarij scire debent omnia genera rerũ publicarũ.*
15 *Sapientis actiones iustæ sunt.*
16 *Sapientes debent præcipere, & imperare.*
17 *Madritium oppidum, siue Mantua Viseria, (Madrid) vulgo Hispanorum dicitur.*
18 *Madrid oppidum nobilissimum, Regum Catholicorũ inclita sedes, & Damasi Papæ patria, ac Sancti Isidori, non illius Ecclesiæ Doctoris.*
19 *Concilium sanctissimæ Inquisitionis in oppido Madritiano.*
20 *Gaspar Quiroga. S. R. E. Cardinalis, Archiepiscopus Toletanus, Hispaniæ Primas, olim Concilio sanctissimæ Inquisitionis Præsidens.*
21 *Magistratus, & officiales Concilij sanctissimæ inquisitionis quot sunt?*
22 *Concilium supremum Regale, & eius Magistratus; cui olim præsidebat Comes Varascia, nunc vero, Don Ioannes à Stunica Comes Miranda, & Labaguesa Marchio.*
23 *Status Concilium, suiq; Magistratus Madritij residentes.*
24 *Concilium Bellicum ibidem, & sui officiales.*
25 *Concilium Cameræ in eodem loco, cum suis Magistratibus. Don Petri de Vera, ab Aragonia Regij Senatoris laus.*
26 *Concilium Italicum, & sui Magistratus.*
27 *Don Ioannis à Stunica Comitis Miranda laudes.*
28 *Concilium de Azienda, & sui officiales.*
29 *Conciliũ ordinum Equitum, cum suis magistratibus Madritij residentibus.*
30 *Concilium Aragoniæ.*
31 *Concilium Lusitanicum.*
32 *Concilium Cameræ computorum, ac rationum.*
33 *Concilium Indiarum, & Noui orbis.*
34 *Consessus causarum Capitalium.*
35 *Consessus pro statu Belgico siue inferioris Germaniæ.*
36 *Officiales pro insulis Canariæ.*
37 *Concilium in oppido Pinciano, Valladolid, dicunt.*
38 *Concilium in Vrbe Granata.*
39 *Conuentus in Regno Nauarræ.*
40 *Conuentus in Compostella, siue Galitia.*
41 *Concilium in Ciuitate Vlissipona.*
42 *Consiliarij in insula Sicilia.*
43 *Consessus Regius in Sardinia.*
44 *Consilium siue Senatus Mediolanensis, cum suis magistratibus.*

45 In

45 In Hetruria ad Portum Herculeum, & Orbitellum Regius Gubernator.
46 Concilium apud Dolam in Burgundia.
47 Concilia Duó in inferiori Germania, vnum Bruxellæ, & Mechliniæ alterum.
48 Groningæ Ciuitati adeſt Tribunal Regium pro Hollandis, Transiſalanis, & Friſijs.
49 Tribunalia Regni Neapolitani.
50 Regni Mexicani, Inſularum Indiarum, Philippinarum, Noui orbis Concilia.
51 Magiſtratuum munus pro iuſtitia.
52 Salaria, & ſtipendia tribuit Philippus Rex Catholicus, ne mala, ac praua fiant.
53 Stipendia, & ſalaria, & euectiones Magiſtratuum, quas exhibet Philippus Rex Catholicus vltra Principes omnes.
54 Magiſtratus, qui in altum prouehuntur à Philippo Rege Catholico illos ab imò erigente, quid facere debent.

CAP. LXVI.

TRibunalium conuentus magiſtratuum iuſtitiam Miniſtrantium, plures habet Rex
1 Catholicus, in quo † excedit non ſolum Chriſtiani orbis, ſed totius Mundi Principes alios, & in ijs ſupremi, ac ſpectatiſsimi Principes viri exiſtũt, quorum iudicijs, ac virtutibus totus orbis poſſet recto tramite gubernari.

Vnde Catholicus Rex, laudibus vltra omnes, hac peculiari prerogatiua cumulandus eſt, cum ità prudenter, ac ea, qua eſt ſuprema diligentia, muneri Regibus iniuncto ſatisfaciat, quia, vt Seneca de Clementia. lib. 1. inquit. Rei-
2 publicæ † animus, Princeps eſt. Animo itaq; titubante, tota Reſpublica corruit. Creati ſunt enim Reges à Deo, inter cætera, vt ſibi commiſ-
3 ſis Populis, æquo libramine † iuſtitiam faciãt. Hinc Hieronymus in Oſeam. cap. 9. Ideirco (inquit) Deus Principes dedit, vt Populum corriperent, & ad rectum iter retraherent. Hæc vero omnia exhibere ſoli nequeũt, ideo viros graues Senatores, & conſiliarios creant, non ſapientia ſolum, ſed vſu, experientia, ac gerendarum rerum Prudentia claros, ipſoſq; eligũt, vt Regum vices gerentes, neceſſaria ſubditis munia miniſtrent. ait enim Ariſtoteles Politicor. lib. 5. cap. 10. Regnum in præſidium proborum hominum, contra iniurias Popularium
4 eſſe conſtitutum, & Regem ipſum † ex numero proborum virorum creatum, vt virtute, aut rerum virtute geſtarum magnitudine, aut ob generis excellentiam præſtaret. Vnde Iſidorus de ſummo bono. lib. 3. cap. 47. Principes (ait) Regeſq; electi ſunt, vt terrore ſuo Populos à
5 malo † coercerent, atq; ad rectè viuendum legibus ſubderent. Rectè etiam Marius Salomonius de Principatu lib. 3. Nolite exiſtimare (inquit) à Deo creatum Mundum, & in eo homines, vt Principum ſeruirent emolumentis, abſurdum quidẽ eſt, ſupra quàm dici poteſt, propter Principes factos homines opinari; Nam liberos, atq; æquales, nos omnes Deus genuit, Principes ſolum ad commodum Populorum, quo facilius humanam, atq; ciuilem ſocietatẽ, innocentem cuſtodirent, multis ſe beneficijs iuuantes, creati ſunt. Hinc ad Nicoclem Iſocrates in Oratione. 2. dicebat. Hominum, patriæq; amore detineri oportet Regẽ, neq; enim Equo
6 rum, † neq; Canum, neq; hominum, neq; alterius vllius rei poſsibile gerere curam ipſius intersit, curæ ſit tibi, vt multitudini Imperium tuum gratum ſit. Et Laurentius Grimalius de optimo Senatore lib. 2. Regis (inquit) officium
7 ſciat † eſſe, non ſuæ, ſed publicæ ciuiũ vtilitati conſulere, legibus parere, ius, & libertatem Populi ſeruare, Senatus authoritatem, & dignitatem defendere, reuereri, & obſeruare. Hinc Claudianus de 4. Honorij Conſulatu.

Tu ciuem, Patremq; geras, tu conſule cunctis,
Nec tibi, nec tua te, moueant, ſed publica vota.

Hoc agit Rex, quia in ijs Tribunalibus ſpecta-
8 tiſſimos viros eligit, attendens conſilium † Iethro, quod dedit Moyſi, vt iudicaret Populos, Exodi. cap. 18. Prouide (inquit) de omni plæbe viros ſapientes, timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam. Quibus cũ gubernatur omnis ſuæ Monarchiæ machina. Proptetea Laurentius Grimalius de Optim. Senatore lib. 1. Quis (ait) Prudentius cauſas, & controuerſias decidet, quis ciuium ſeditiones melius componet, quis Reipublicę leges, Populi conſuetudinem, libertatem, mores, ſapientius defendit, quàm Iuris, legumq; Peritus? de quo Caſſiodorus lib. Variar. 8. cap. 18. inquit,
9 Profeſſionem conſtat eſſe iuſtitiæ, legum † Peritos Iudices ordinare, quia vix poteſt negligere, qui nouit æqualitatem, nec facile erroris vitio ſordeſcit, quem doctrina purgauerit: Fœlix, & certa eſt conditio negociorum, quando ille ſententiam dicit, qui non poteſt ignorare, quod eligit. Hinc Rodericus Zamorenſ. in Specul. vitæ humanæ. lib. 1. cap. 1. de Regibus inquit, Qui non ſibi ſed Reipublicæ nati ſunt,
10 † dum diſcordias pacificant, oppreſſos à potentibus eripiunt, prouincias pace gaudere faciunt. violentias cohibent, iuſtitiam ſeruãt, malos diſſipant, & quicquid agendum eſt, ſiue ad benè, beateq; viuendum, ſiue ad res ipſas Politicas, fœliciter gubernandum, finemq; debitum dirigendum, legibus, præceptis, ac iuſtis lationibus diſponunt. Et poſt pauca. Eſt deniq; Rex Pater patriæ, amans quos regit, protegẽs, quos gubernat. Et Plato lib. 1. de Repub. Qui magiſtratum gerere debẽt, probi, electiq; ſint. Vnde Iſocrates in loco ſupra allegato, Nicoclẽ conſulit, vt viros prudentia clariſſimos, ſibi in conſilium, & commertium admittat peritiſſi-
11 mos enim ſcientiarum omnium, † cõſiliarios Regios eſſe oportet; nam, vt inquit Ariſtoteles.

les.lib.1. Rethoric. cap.4. Consultationes fiũt
12 de opibus de bello, † pace, Regionis.& locorum custodia. de his, quæ inferuntur, & efferũtur, ac de legum latione, & alibi in Rethor.ad Alexand. cap.2. Fit quandoq; consultatio de
13 † Sacrificijs, legibus, apparatu ciuili, societatibus, fœderibus aduersus alias Vrbes. Vndè necesse est, vt qui benè velit consulere, quid optimum hominibus sit, sciat eligere. vt dicit idem Aristotel.lib.1. Rethoricor. c.6. Et ideo consultoris est necesse scire omnia genera re-
14 rum publicarum, † vt dicit Aristoteles in d.c. 4. Quando igitur sapientes eliguntur, sciunt quid, & causas cognoscunt. Aristoteles. 1.Me-
15 taphys.cap.6. Et cum sapientis actiones † iustæ sint. vt ait Aristot.lib. 12.Metaphys.52.equũ
16 est sapientem † præcipere, & imperare, non autem illi præcipi oportet. vt dicit idem Aristotel. lib. 1. Metaphys. cap.8. Quantumuis enim sapiens Rex habeatur, cum cõsilio tamen procerum omnia disponere debet. vt dicit Alphõsus Mõtaluus in Procem.leg.Fori noui.in verb. Quimos conseio. & dixi ad Bellugam.consilia rij autem eligendi sunt. vt tetigi supra.ca.21.

Primi autem conuentus apud ipsum Regem sunt in oppido Madritio, (quod Madrid
17 † appellant) Mãtuam Viseriam dixit Ptolom. lib.2.cap.6. Maioritum appellat Lucius Marineus rer. Hispanic. lib.2. cap.3. omni celebri-
18 tatis genere oppidum Nobilissimum, † non solum vti sedes Catholicorum Regum, sed etiã vti Damasi summi Pontificis, ac Sancti Isidori, non illius Ecclesiæ Doctoris, sed alterius reliquijs fulgentissimum, cuius situm, & commoditates describit Marineus in loco allegato. Hoc in loco hæc parlamenta, siue consilia reperiuntur. Concilium officij sanctissimæ Inqui
19 sitionis.in quo † non ità pridem viuens præsidebat Gaspar Quiroga, Archiepiscopus Tole-
20 tanus S. R. E. Cardinalis, Hispaniarum † Primas. In hoc resident sex Consiliarij, ac Senatores, Inquisitores Maiores appellati, Secretarij sex, Auditores quinque, Fisci Patronus vnus, Lictor vnus, Alguzerius appellatus, Custodes, siue Valuasores, quòd Valuas, seu Portas custodiunt, quatuor, ij vulgo Porterij appellantur. In hoc tribunali, res, & causæ, Fidẽ Catholicam concernentes, iustissimo libramine cognoscuntur; Equo tribunali sunt alij conuẽtus sanctissimæ Inquisitionis in Regnis alijs, ac Ciuitatibus, scilicet Vallis Oleti, (quam Pinciam dicunt) Granatę, Toleti, Lograni, Chõchæ, Hispalis, Murtiæ, Cordubæ, Arenæ, Aragoniæ, Barchinonæ, & Siciliæ. De his Ioannes Vasæus Chronicorum lib.1. cap.9. Quotquot (in-
21 quit) in Hispania sunt de rebus fidei † cognitores, ea fide religionem officij seruant, ea integritate, ac vigilantia, vt nemo quisquam hiscere contra sacrosancta Ecclesiæ statuta quicquam audeat: Alibi forsan impiè facere non licebit, in Hispania, ne loqui quidẽ, nisi piè conceditur. Alibi errores furtè iam nati extirpantur, in Hispania ipsa etiam errorum semina, antequam pululent opprimuntur. Hæc Vasæus. quem refert Iacob. Simancas in Praxi Hæreseos. tit. 1. num. 14.

Secundò, adest Concilium supremum Rega-
22 le, appellatum, in quo nõ ità pridem † Comes Varaseiæ præsidebat, in hoc Tribunali residẽt sexdecim Consiliarij, ac Senatores. Fisci Patronus vnus, Secretarij sex, Relatores causarum quinque, & Porterij dundecim. Nunc dum ista transcribuntur, & Prælo dantur præsidet Don Ioannes à Stonica Comes Mirandæ, & Labagnesæ Marchio, olim Regis nostri sanctissimus Locumtenẽs in hoc Regno Neapolitano. Hoc concilium per Antonomasiam supremum appellatur, & dum Rex nominat Concilium suũ de hoc excellentiam intelligitur.

Tertiò residet Cõsilium status appellatum,
23 in quo Præsidet Catholica Maiestas, habet † Senatores, seu Consiliarios sex, è quorum numero paucis ab hinc annis erat Antonius Perenotus, S. R. E. Cardinalis de Gran Vela, idem Gaspar Quiroga Cardinalis, Marchio Aquilariæ, Don Ioannes Idiaquez, Don Ioannes à Stunica Princeps Petræ Pertiæ, & Frater Ferdinandus Ciaues, ordinis Prædicatorum, suæ Catholicæ Maiestatis à sacris confessionibus; Habet etiam alios officiales, & Porterios.

Quartò, Concilium Bellicum, in quo præsi-
24 det eadem sacra Catholica Maiestas, † habetq; sex Consiliarios, viros Principes, vsu bellorũ, militięq; exercitatos, cũ suis secretarijs, alijsq; officialibus.

Quintò consilium Cameræ, in quo similiter
25 sua Catholica Maiestas Præsidet, † Quatuor habet consiliarios, & Senatores, & sunt ex illis, qui sunt in Consilio Regali, de quo diximus supra, vers. Secũdò adest. Habet hoc tribunal suos Secretarios, aliosq; officiales ad illud explendum necessarios. In hoc tribunali tractantur omnes actus gratiam sapientes, qui à Principe emanant, vt mihi retulit Admodum Illust. Dñs Don Petrus de Vera ab Aragonia in sacro Cõcilio Neapolitano Decanus, vir omnium virtutum genere absolutus, & nunc eiusdem sacri Consilij Præsidens incorruptissimus.
26 Sextò; Concilium adest Italicũ. † in quo Res Italicæ, scilicet Regni Neapolitani, Sicilię, Sardiniæ, Ducatus Mediolani, Portus Herculis, & Orbitelli, in hoc tribunali defuncto Gaspare Quiroga Cardinali, qui in illo præsidebat, subrogatus fuit à Regia Maiestate nuper Dõ Ioãnes Fernandez à Velasco Regni Castellæ Comestabilis, qui nunc meritissimè Præsidet. Habet septem Consiliarios, siue Regentes, nunc in viuis optimè moderantes, Saladinum, Scudero, Franciscum Aluarez de Ribera. Iacobum Mainoldũ, Lanzam, Celeses, Camillũ de Curte, &

& Io. Thomam Salamancam. Habet sex alios officiales minores eidē tribunali inseruientes.
28 Septimò adest Concilium † appellatum Hispanicè de Azienda, in quo præsidebat nuper Don Ferdinandus de Vegha, habet Consiliarios siue Senatores duodecim, Secretarios quatuor, Fiscalem vnum, Relatores causarum quatuor, aliosq; minores officiales sex. In hoc concilio tractatur de omni Regis Patrimonio.
Octauò adest Cōcilium Ordinum Equitum,
29 de quibus ordinibus † latè dicam infra c. 74. Huic præsidebat paulo ante Don Iudicus de Cardona, adsunt Consiliarij, siue Senatores quatuor, Secretarij Duo, alijq; officiales.
30 Nonò Concilium Aragoniæ, † in quo præsidet Vicecancellarius, adsunt Consiliarij quinque, Secretarij quatuor, Fiscalis vnus, scriba mandatorum vnus, Porterij quatuor, ac alij officiales in eodem Senatu inseruientes.
Decimò. Concilium Lusitanicum, siue Por-
31 tugalliæ, † cui Præsidet Don Christophorus Mora Princeps conspicuus, & in eo residēt Auditores quatuor, Secretarij duo, & alij officiales quatuor. Habet etiam Capellanum Maiorem Regium, cui subsunt sex alij Capellani minores Lusitani, adest sanctissimi Domini nostri Summi Pontificis Nuncius separatim pro hoc Regno.
32 Vndecimò adest Concilium † Cameræ, seu computorum, ac Rationum, in quo sunt Auditores quatuor, Fiscalis vnus, Relator vnus; sed & adest Locūtenens vnus, Rationales Maiores, duo, qui Contadores Maiores appellantur, alijq; rationales viginti, quos Cōtadores de Risolda, appellant, Secretarij duo, & Porterij quatuor.
33 Duodecimò adest Concilium Indiarū, † in quo affuit olim Præsidens Doctor Don Antonius de Padilla, habet Consiliarios quatuor, Fiscalem vnū, Relatores duos, Secretarios duos, Rationales maiores tres, quos Contadores maiores dicunt, Porterios tres.
Decimotertiò in eadem Curia adest Consef-
34 sus Causarum Capitaliū, & Criminaliū, † in hoc sunt quatuor Doctores præfecti eisdē causis, hos Hispanicè Alcaides nōminant, adest Fiscus, adest Carcerarius, alijq; officiales eidem tribunali necessarij.
Decimoquartò pro statu inferioris Germa-
35 niæ, siue Belgico sunt in eadem † Curia Secretarij Regij duo, qui eiusdē status negotia tractant, alijq; officiales eidem officio necessarij.
Decimoquintò, adest Regēs, & consiliarius
36 pro Insulis Canariæ, cum † suis alijs officialibus, deputatis pro negotijs earundem insularum. Hæc omnia, aliaq;, in curia sita sunt quorum notitiam non habemus.
Extra Curiam per Hispaniæ Regna, sunt alij quatuor iuridici conuentus, siue Consilia, in quibus sunt præfecti, Consiliarij, alijq; Magistratus, sunt autem infrascripti.
37 In Oppido Pinciano, quòd Valladolid † appellant, idq; in Ciuitatem nunc redactum est, cum suo Episcopo, in hoc resident sui consiliarij, siue Auditores, alijq; Magistratus ad illud tribunal necessarij.
38 In Vrbe Granatæ alius, in quo † sunt similiter sui Præsidentes, atq; auditores, & hi maxima prærogatiua vtuntur, ob diuersorum populorum ad illorum tribunal concursum.
39 In Regno Nauarræ est alius † conuentus, in quo pro iustitia ministrāda coram Consiliarijs ibidem deputatis cōcurrunt omnes subditi illius Regni.
40 In Compostella, siue Galitia † similiter est alius conuentus Magistratuum Regiorum de causis ibidem cognoscentium.
Similiter in alijs Regnis habet Rex Catholicus, conuentus aliorum cōsiliorum, & Sena-
41 tuum, vt in Lusitaniæ † habet Senatum totius Regni, in Ciuitate Regia Vlyssipona, in quo sūt Magistratus, ac Senatores Regij apud quos omnia Regni iurgia ditimuntur, cum alijs officialibus, ad Regni gubernationem spectantibus, & pertinentibus.
42 In insula Siciliæ adest † sub Locumtenente, siue Prorege totius Regni, consiliarij, Senatores, ac Regentes; Adest Magna Curia. Adest Cōsiliū siue Monarchia, de qua dixi supra. c. 53.
43 Apud insulā Sardiniæ similiter † adest consessus Regius Magistratum Regiorum, in quo tractantur causæ omnium Insulanorum.
44 Mediolani, adest consessus † Regiorum Senatorum pro toto Ducatu ibidem concurrentes pro litibus grauibus, quæ in eo agitantur.
45 In Hetruria adest Gubernator † Regius apud Orbetellum, ac Portum Herculeum, ab eo tamē causæ appellantur ad Concilium Regium Neapolitanum,
46 Apud Dolam in Burgundia † adest similiter tribunal cum pluribus Senatoribus, & Consiliarijs.
47 In Belgio adsunt † duo Senatus plurium cōsiliariorū quorum alter apud Bruxellas, apud Mechliniam alterum residet, vt Barlandus, & alij fatentur, & de ipsis loquuntur.
Sic etiam apud Hollandos, Transisalanos, &
48 Frisios, hi namq; vltimi apud † Groningam Ciuitatem tribunali Regio subsunt.
Regni tamen Neapolitani, dicam latius, vti
49 alij notitiam habeant. Adest enim sub † Gubernatore, & pro Rege Cōcilium Regni supremum, quod appellatur collaterale, in quo, vt plurimum sunt quatuor supremi Senatores, Cōsiliarij, qui Regente appellantur, qui vti Doctores totum ferè Regnum gubernant, & regunt. Adest ibidem Secretarius Regius, qui habet sub se alios officiales circiter triginta ibidem inseruientes. Adest ibidem Consilium Regium, siue Senatus in quo est Præsidens Sacri

Concilij, ac sexdecim consiliarij,in plures Rotas diuisi. Adest Secretarius eiusdem Sacri Cōcilij; sunt ibidem Actuarij, examinatores, & Scribæ ascendentes ad numerum ducētorum. Suut Porterij plures,qui stant custodiētes Portas Aularum, siue Rotarum, & ij vocant alta voce quærendo litigantes,& Aduocatos, quo mane ingrediuntur aulam, & est aliqua causa discutienda. Adest etiam Consilium, siue Camera Regia,in qua pręsidet Locumtenens Magni Camerarij, ac Decem Curia Consiliarij,siue Præsidentes,sex Doctores, & quatuor alij non Doctores, qui eliguntur ex rationalibus Cameræ pro computorum dispunctione Regiorum,Regij Fisci Aduocatus vnus, & Procuratot Regij patrimonij. Rationales duodecim. Quatuor sigilli Regij custodes; Adsunt Actuarij, ac scribæ, & Potterij, alijq; officiales circiter Ducenti. Adest Magna Curia Vicariæ, in quo est Regens causarum Capitalium,ac Criminalium,in quo sunt quatuor iudices crimiuales Doctores, quornm duo sunt ex nouissimis Consiliarijs,alij duo pouuntur à Locumtenēte,& pro Rege, & ij sunt biennales. Adest Regij Fisci aduocatus perpetuus vnus, Aduocatus Regius pauperum, Procurator Fisci. Adsune Actuarij examinatores Fiscales, & scribæ, qui excedunt numerum Ducentorum. Adest etiam Tribunal Magnæ Curia Vicariæ causarum Ciuilium,quas committit idem Regēs,octo adsunt iudices causarum Ciuilium Doctores Biennales in duabus Aulis Actuarij,scribæ,subactarij excedentes numerum trecentorum. In vtroq; Magnæ Curiæ consessu, magna quantitas Militum, siue Alguzeriorum, qui sunt sub Capitaneis Custodiæ Ciuitatis Neapolis,pręsertim tempore Nocturno, ac sub eodem Regente vti Capite, hiq; Alguzerij, siue viatores sistunt litigantes,& carcerandos. Similiter adest Tribunal Magnæ Curiæ Siclæ, cū suis iudicibus duobus Doctoribus perpetuis,sunt Magistri Rationales, Actuarij, alijq; officiales. Qui oēs alijq; qui omittuntur in Vrbe Neapolitana resident. Sunt autem extra Vrbem octo alij Conuentus Juridici,siue Audientiæ Regiæ,in quarum qualibet, adest Gubernator, siue Iustitiarius Prouincialis,qui maiori ex parte,sunt Duces,Marchiones, Comites, & alij Equites à Rege creati, & sunt biennales,ac triennales, in qualibet etiam ipsarum adsuut quatuor Auditores Regij, similiter biennales, qui ponuntur à Prorege Regni, & vnus Regij Fisci Aduocatus, & Procurator Regius vnus, & hi sunt perpetui à Rege Creati, Habet quælibet ipsarum audientiarum suos Magistros Cameræ, Secretarios; Actuarios, Nuncios, satellites, seu viatores. Hæ vero Regiæ Audientiæ Resident, in Ciuitate Licij in Magna Græcia, siue Hydrunto, in Ciuitate Trani, Salerni, Luceriæ, Theatæ, Consentiæ, Rhegij, ac Montis fuscoli.

Omisi ex professo Concilia, siue tribunalia
50 Regia, Regni Mexicani,insularum † Indiarū, Philippinarum, ac noui orbis, ne plus debito lōgior existerem, cum septem consilia ibidem Regis nostri esse scribat Gulielm. Zenoch. de Repub. Caroli.lib.2.

Eorundem Magistrorum Regiorum munus
51 hoc est ad iustitiam litigantibus † exhibendam; quo modo autem id fieri debeat,& à quibus præcauere debent,amplè tradidi sup.c.21.

Stipendia autem, & salaria eisdem debētur,
52 ne mala, ac praua perpetrare † cogantur, de quibus salarijs, & stipendijs plusq̄ alius quispiam vsq; huc amplè tradidi de Magistratuum edictis lib.1.cap.11. Ibi videbitur. Deo permittente. Rex autem Catholicus virtuti deditos
53 ad culmina † Magistratuum extollit,stipendia liberalissimè tribuit, & ob merita aliquorum, quandoq; stipendia duplicat, ex Regio Thesauro,atq; ærario illa exhiberi faciēdo,aliquos etiam prouehit ad Consiliarij,status,ac bellici gradum; Comites creat alios,Marchiones,Duces,ac Principes, virtutē sic erigendo,vt scientia præditi irremunerati non transeant, alijq; discant virtutibus incumbere, Regique fideie seruitij obsequiū exhibere,vt ijs stimuli,quandoq; tumidis, ac superbis allecti mortales, in hoc mundo suā mercedem habuisse,gaudeant. Vtinam aliqui hoc liberale,& Magnificum re-
54 gis† inteutum,non vitio vertant,sed Deo gratiās reddant, quòd Regis animum ad eos fouendos mitem reddiderit,ac idcirco populis, se tractabiles, & non asperos exhibeant, considerātes, quòd ex stercore erigerit pauperes, & collocauerit cum Principibus populi sui,

ARGVM. CAP. LXVII.

Bellum indicere potest Rex Catholicus, idq; iure, & authoritate probatur.

COMPENDIVM.

1 *Indicere bellum est de Regalibus, & ad supremum Principem spectantibus.*
2 *Rex Catholicus non recognoscit superiorem in temporalibus,.*
3 *Rex Catholicus habet potestatem indicendi bellum.*
4 *Reges de facto Imperatorem non recognoscentes indicendi belli authoritate funguntur,*
5 *Rex Aragonia bellum indicere potest.*
6 *Reges Hispania bellum indicunt. nu. 10.*
7 *An liceat bellum indicere pro recuperanda re sua,ac furtiuè accipere.*
8 *Aliena possessio ab aliquo occupari de facto nequit,*
9 *Princeps legibus, & constitutionibus ciuilibus solutus est.*
11 *Principes Christiani, Pontifici Maximo subditi, eo inconsulto, bellum contra alium Christianum Principem indicere non possunt. nu. 12.*

Phi:

13 Philippus Rex Catholicus nullum vnquàm bellum mouit, nihil vnquàm contra alium egit, vel armis nullum lacessiuit, nisi coram Pontifice Maximo, & Cardinalium Consistorio, causa proposita, & perorata.

CAP. LXVII.

QVI habet iura Regalia, ac supremo Principi spectantia, ac superiorem in Temporalibus non cognoscens, bella indicere potest. Sed Rex Catholicus habet iura supremi Principis, & neminem recognoscit in temporalibus, ergo Rex Catholicus bellum indicere potest.

Maior probata est supra c.32. In quo traditum est, Indicere bellum, esse de Regalibus, &
1 ad supremos†spectare Principes. Insuper Ca-
2 tholicum Regem non†recognoscere aliquem, dictum est supra c.47.& 48. Vnde sequitur con
3 clusio Regem Catholicum ius† indicendi bellum potestatem habere.

Reges autem de facto Imperatorem non recognoscentes indicendi belli authoritatem ha
4 bere†concludit Oldrad. in cons. 70. incip. An Princeps. Vt in specie de Rege Aragoniæ di-
5 cit†Raphael Fulgos.in l. Ex hoc iure.ff.de iust. & iur. astipulantur notata per Bartol. in l. Hostes.nu.9.16.ff.de Captiu.& postlim.reuers.voluit Panor.in c.Sicut infra.il 3.num.8. de iureiurand. Vbi dicit, Reges Hispaniæ posse bel-
6 lum indicere, quia†habent iura Principis, nec habent superiorem temporalem, ad quem possint recurrere pro iustitia, ex mente Innocent. in c.Olim il 1. de Restit. spoli. qui dicit, quòd vbi quis rem suam possessam per alium, vel ius suum prosequi non potest, licitum est authoritate superiotis, Arma mouere, & bellum indi-
7 cere ad recuperandum sua, ac † etiam furtiuè accipere c.1.23.q.2.l.Nullius.C.de ind.Tamen si Principem super se habeat, eius authoritate hoc faciat, & non aliter. c.1.24.q.2.Et hoc iustum videtur, quia nulli licet iura temperare, sine authoritate conditoris iurium. In iure autem continetur, alienam possessionem quem oc
8 cupare†non posse. l. Si quis intantam. C. vnd. vi. Ipsi autem Principi, qui à Constitutionibus
9 Ciuilibus solutus est, sine† authoritate hoc licet.l.Digna vox.C.de legib. Hæc sũt verba Innocentij. Hanc eandem opinionẽ tenuit Tho. Grãmatic.in decis.Neap.65. nu.74. Vbi inquir,
10 Hispaniarum†Regem posse bellum indicere.

Ex iam dictis videtur, nõ solum Regem Catholicum, sed, & alios Christianos Reges, ac Principes, cum Pontifici Maximo subiaceant,
11 illo inconsulto, † bella indicere non posse. Tho.Grammat.in dicta decis.65.nu. 74. Quam opinionem ego veram sentio, dum Princeps
12 Christianus contra alium Principem † Christianum bellum mouere intenderet, aut alium Populum, ac Regnum Christianum. Hac perpetua obseruantia vsus est Philippus Rex Catholicus, nullum enim vnquàm Christianum populum, vel Principem Christiano nomine profitentem bello lacessiuit, nisi perorata, ac relata prius causa coram Pontifice Maximo, &
13 † omniũ Cardinalium Collegio, ac factis debitis, & Christiano Principi necessarijs monitionibus, sic in Belgas, ità in Lusitanos, sic in alios quoscunque semper se exercuit. Iustè igitur repræhendi vnquam poterit, si monitis inauditis bellum in aliquos monit, & ob id Dei Optimi Maximi beneficio, semper fęlicissimè omnia ei cesserunt. Ad bellorum Segetem, qui plura desiderat, quæ scripsimus supra. c.32. videat, & materiam plenam videbit.

ARGVM. CAP. LXVIII.

Antiquiora, & commodiora Regna, ac Dominia possidet Rex Catholicus, antiquitates, & commoditates ad viuum enucleantur.

COMPENDIVM.

1 *Summus Pontifex, seu sancta Romana Ecclesia, quid possideat in Italia?*
2 *Serenissima Respublica Venetorum, Genuensium, & Lucensium, quid possideant in Italia remissiuè.*
Serenissimi Dux Sabaudia, Magnus Dux Hetruria, Dux Ferraria, Dux Mantua, Dux Vrbini, possident eorum status Italia.
3 *Rex Catholicus, quos status possideat in Italia?*
4 *Solidum ius queritur ex temporum prioritate.*
5 *Antiquissimum quod est, hoc est venerabilissimum.*
6 *Antiquitas Italia, nulli Orbis parti cedit.*
7 *Kithim idest Italia post Diluuium primo loco habitata.num.15.*
8 *Iapeto filio Noë Italia contingit.*
9 *Gomerus Gallus Iapeti, siue Iani filius.nu 69. 73.*
10 *Priora Regna hęc nominantur, Armenum, & Italicum.num.11.*
12 *Italię splendidissima origo, tempore, & origine gentis.*
13 *Ianus sub initium Aurei Seculi in Hetruria lęuum latus Tyberis tenuit.*
14 *Moyses Italię meminit.*
16 *Insula Cethim, idest Italia.*
17 *Italia insula instar.*
18 *Portus Herculeus, & de eo multa remissiuè.*
19 *Thomas Facellus Sicilię antiquitates ab omni temporum iniuria vindicauit.*
20 *De Italia laudibus multa ex Strabone.*
21 *Italia temperies.*
21 *Italia longitudo, & latitudo.*
23 *Italia Flumina, & Lacus.*
24 *Italia Metalla.*

25 Italiæ materia, esca, pecora.
26 Italiæ vbertas.
27 Italiæ laudes ex Pomponio Mela.
28 Italiæ laudes ex Iulio Solino.
29 Italiæ laudes ex Plinio.nu.30.
31 Italiæ laudes ex Varrone.
32 Italiæ laudes ex Aeliano.
33 Italiæ laudes.
34 Italiæ laudes ex Floro.
35 Italiæ laudes ex Cassiodoro.
36 Scyllaceus sinus apud Brutios.
37 Italię laudes ex Ioanne Boemo.
38 Regnum Neapolitanum, est Ambitiosorum, Auarorum, ac Tyrannorum Palestra.
39 Italiæ laudes ex Virgilio.
40 Insulę Siciliæ fertilitas omnibus nota.
41 Galesus Italię Fluuius.
42 Mons Hybla, & de suis apibus in Sicilia.
43 Croci fertilitas apud Magnam Gręciam, Marrucinos, Marsos, & Aprutinos, ac Siculos.
44 Canabis qualitas apud Sabinos, Capuanos, Auersanos, totamq; Campaniam.
45 Apulia frumentis abundans.
46 Italia digna fuit, tenere Spirituale, & Terrenum Imperium, sanctam Dei Ecclesiam, Summum Christi Vicarium, Petri successorem.
47 Paulus Apostolus in Hispania ad prædicandum.
48 Hispania habitata à Thubal Iapeti filio.
49 Ianus in Celtiberos Hispalos venit.
Setubal in Lusitania, vel Dubal Ciuitates à Thubale conditas.
50 Pomponius Mela, num Bethican in Hispania descripserit.
51 Contra eos, qui Berosum non habent inter Historicos.
52 Berosum Magnifaciunt Iosephus, & D. Hieronymus post Plinium.nu.53.
54 Hispania vnde dicta.
Celtiberi qui? nu.55.
55 Celtę qui? nu 56.
57 Hispani Galleci à Gomero Gallo dicti. num. 58, 59. 60.
61 Brennus Belga Dux in actum transeuntis, non permanentis obsedit Romam.
62 Camillus de Brenno, siue eius bello triumphauit.
63 Galli à Candore dicti, quia γαλα lac album significat.
64 Galatbę sic nuncupati à Corporis candore.
65 Galactites siue Galaxias Gemmę species, intercurrentibus Venis sanguineis lactei coloris.
66 Brennus, suiq; milites deleti dum spoliarent Apollinis Delphici templum. nu 67.
68 Gallos Cisalpinos inter Italos enumerat Cicero.n.69.
70 Gomarenses qui?
71 Galatbæ Gręciæ populi, & à flumine Gallo dicti. num 72.
73 Gomerus Gallus Italiam habitauit.
74 Hispanię laudes ex Strabone.
75 Hispanię laudes ex Solino.
76 Hispanię laudes ex Plinio.
77 Hispanię laudes.
Hispanię laudes ex Iustino.
78 Burgundię, Flandrię, Artesię, Hollandię, Hannonię, Phrisię, Brabantię laudes remissiuè.
79 Belgię, & inferioris Germanię fertilitas, & commoditas.

CAP. LXVIII.

SVmmus Pontifex, sanctaq; Romana eccleſia
poſſidet in Italia partē Inſubriæ, quam Lom
bardiam appellant, in ſtatu Bononienſi, Vm-
1 briam, †ſtatumq; Peruſinum, Spoletinum, Mar-
chiam Anconitanam, partem Latij, ſiue Cam-
paniæ. In eadem Italia, ſuum habet Imperium
2 †Senatus, & Reſpublica Venetorum, Reſpubli-
ca Genuenſium, & Lucenſium; Aliam partem
habet Dux Sabaudiæ, Dux Magnus Hetruriæ,
Dux Ferrariæ, Dux Mantuæ, Dux Vrbini, Dux
Mutinæ, & Rhegij, alijq; Principes. Sed & in
3 ea ſuos habet Status Rex Catholicus † Regnū
Neapolitanum, ſiue Regnū Siculum, Ducatum
Mediolani, ac in Hetruria Herculeum Portum,
Orbitellum, & Plumbinum nunc habet, & Re-
gna Hiſpaniæ, quæ ſunt antiquiora, & commo-
diora omnibus alijs, & ſic alia dominia eiuſ-
dem Catholici Regis, Idcirco vti poſſidēs Re-
gna antiquiora, ipſe maxima prærogatiua vti-
4 tur, ex temporis enim prioritate ſolidum † ius
quæritur. l. Qui Balneum. l. Qui potior. ff. qui
pot. in pignor. hab. cum ſimil. Quod enim anti-
5 quiſsimum, hoc venerabiliſſimum eſſe † voluit
Ariſtoteles. lib. 1. Metaphyſic. cap. 2. cum alijs
multis adductis per Bartholom. de Caſſen. in
Catalog. Gloriæ Mundi parte 4. conſiderat. 23.
& ad ſaturitatē in eodem caſu Iacob. Philipp.
Port. in conſil. 167. num. 54. cum pluribus ſeq.
Frideric. Scot. in conſil. 28 num. 10. cum ſeqq.
lib. 6. tom. 1.
Quātum attinet ad Italiæ antiquitatem, nul
6 li orbis parti cędere, notum † eſt: Hinc rectè
Virgilius lib. 1. Aeneidos:
Terra antiqua, & potens.
Si enim à veritate non deflectamur, inchoan-
do ab vniuerſalis Diluuij initio: Dum Noe ſe-
cundus hominum parens, tribus filijs Semo,
Chamo, ac Iapeto, Aphricam, Aſiam, & Euro-
pā diuiſit; apparebit inter Europæ partes has
fuiſſe primo loco habitatas, Celtiberiam, Cel-
7 tas, & Kithim, † ideſt Italiam, Tuyſconum, &
Ioniam, vt eſt author Beroſus lib. 1. Iſtaq; por-
tio Europæ Iapeto, ac aliquibus ex ſuis filijs
8 contigit, Hic Iapetus Europam ſortitus † in
multas creuit gentes, dictusque eſt Ianus, qui
primo regnauit apud Tuſcos in Hetruria, te-
nens. Læuum Tiberis Latus, ab hoc deſcen-
9 dens Gomerus † Gallus eius filius colonias
poſuit in Regno, quod poſt Italia dicta eſt.
Porro Aſchanez filius Gomer, de quo Geneſ.
c. 10. ante omnia in vltima Italiæ parte apud
Calabros in Regno Neapolitano Ciuitatem
ædi-

ædificauit, cui à suo nomine Aschenaz nomen impofuit, quæ Reghium postea dicta fuit. vt testatur Iosephus Antiquit. Iudaicar. lib. 3. dicēs, Aschanez instituit populos, à Græcis Reghinos appellatos. Hinc Hierony. in quæst. super Genesim, dicit, Aschenam esse Ciuitatem Italiæ, Reghium à Græcis dictam. Steterat autem Italia in solitudine ab anno Diluuij vniuersa-
10 lis 108. quo instituit Italicum Regnum † primum ipse Noë, fuitque Iapetus eius filius Ianus appellatus, qui stetit per triginta tres annos, & post ipsum Gomerus Gallus eius filius, eiusque posteri aliqui. vt idem Berosus est author. lib. 4. & nouissimè Gul. Zenocar. de vita, & Repub. Caroli. lib. 1. Quod hoc vno argumento solido probatur, quia à Diluuio, hæc duo Regna prius habitata, ac priora fuere, & hæc sola
11 nominantur, Armenum, & Italicum, † vt his verbis Berosus. lib. 3. demonstrat, dum de accessu Noë in Italia, & eius morte loquitur dicens: Cumq; iuisset ad Regendū Kithim, quam nunc Italiam nominant, desiderium sui reliquit Armenis, ac propterea post mortem illum arbitrati sunt in Animam cęlestium corporum, tralatum, & illi diuinos honores impenderunt, & ob id solum hæc duo regna, Armenum quidem, quia ibi cœpit, Italicum verò, quia ibi finiuit, & docuit, & Regnauit: Naturaliumq;, atque diuinorum, quæ eos erudiuit, libros plenissimè illis conscriptos, reliquit. Hæc Berosus. quem nouissimè sequitur Ioannes Magnus Histor. Gothorum, & Suenon. lib. 1. cap. 3. Quibus cōcinunt scripta à Marco Catone de Originibus in princip. Italiæ (inquit) splendidissima
12 origo fuit, tum † tempore, tum origine Gentis. Cœpit enim aureo sæculo sub Principibus Dijs, Iano, Chamese, Saturno, gente Phænica, & Saga, quæ post inundationem terrarum per Orbem primas Colonias misit. Hæc Cato. Et Quintus Fabius Pictor de Aureo Sæculo, & Origine vrbis. lib. 1. Italiæ (ait) Imperium, penes duos populos Principes extitit, posterius Romani, principio Tusci sub Iano cœperunt In Aureo Sæculo. Aurea ætas primo ortu generis humani fuit, sic dicta, quòd posterioribus sæculis comparata, æquè, atque Aurum inter metalla effulsit. Eam cœpisse sub Ogyge, ante Ninum annis circiter ducentis quinquaginta Xenophon, atque maiores prodiderunt. Is Ia-
13 nus sub initium † Aurei Sæculi, Læuum latus, Tyberis in Hetruria tenuit; Chameses verò, ac Saturnus circa finem eiusdem ætatis, dextrum incoluerunt. Hæc Fabius. de his Ouidius lib. 1. Fastorum sic inquit: *(nem,*

Causa Ratis superest, Thuscum Rate venit ad Amnem
Ante per errato Falcifer Orbe Deus.

Et post pauca idem Ouidius eodem in loco:
At bona posteritas puppim formauit in Aere,
Hospitis aduentum testificata Dei.

De Italiæ antiquitate multi q̄ pluta scripserūt, q̄ ego vti vulgatissima, & cuiq; obuia, omitto.

Tantæ Molis erat Italiæ nomen, quòd non absq; magna cōsideratione, eius meminit Moyses, testante Propheta Balaam Num. c. 24. Venient (inquit) in Trieribus de Italia superabūt
14 † Assyrios, vastabuntq; Hebræos, & ad extremum etiam ipsi peribunt. & Isaiæ c. 66. dicitur. Et ponam in eis signum, & mittam ex eis, qui saluati fuerint ad gētes in Mare, in Aphricam, & Lydiam, tenētes Sagittam in Italiam, & Gręciam ad Insulas longè ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. & Ezechiel. c. 27. Quercus de Basan dolauerunt in Remos tuos, & transtra tua fecerunt tibi ex Ebore Indico, & Prætoriola de insulis Italiæ. Et sub nomine Kithim pluries meminit scriptura, sed antequàm locos referam, narrabo differentiam, quia in nonnullis codicibus, littera textuū fuit mendosè apposita dictio Cethim, pro Kithim. Quia Cethim est nomen proprium vnius ex filijs Iuan, qui fuit filius Iaphet, & de hoc habetur Genes. cap. 10. vbi de Cethim, & Dodanim filijs Iuan fit mentio. Et similiter habetur 1. Paralipom. cap. 1. Sed dum dicit de terra Cethim, credo id fuisse ex impressorum errore, cum dicere debuisset Kithim, vel Cheithim, corruperunt dicendo Cethim, de qua dictione plurima dixi in Apologia Catholica Italo Idiomate à me conscripta in sententiam Pilati Aquilæ repertam.

Quātum verò attinet ad dictionem Kithim, quam Italiam interpretati sunt omnes, præsertim Hieronymus, ad quod facit illud supra al-
15 legatum Numer. cap. 24. † Quo in loco dicitur, venient de Trieribus de Italia. Septuaginta interpretes habent de Kithim. Sic Isaias cap. 23. ibi de Terra Cethim reuelatum est. & ibidem. In Cethim consurgens trāsfreta, ibi quoq; non
16 erit requies tibi. & Hieremiæ c. 2. † Transite ad Insulas Cethim, & videte, & in Cedar mittite, & considerate vehementer, & videte si factum est huiuscemodi, si mutauit gēs Deos suos. Vbi septuaginta interpretes dixerunt. Ite ad Insulam Italiam, quia gens non mutauit Deos suos. Vnde Titus Liuius lib. 5. dicit, Italia instar in-
17 sulæ, cingitur † supero, & infero Mari. Plin. lib. 3 cap. 5. & Caius Semprouius in lib. De diuision. Italiæ. Sic in illo Ezechielis. cap. 27. de insulis Italiæ. Septuaginta. verterunt de insulis Chelcijm. Quam expositionem vbiq; probauit Hieron. tam apud Isaiam, Hieremiā, q̄ Ezech. & Berosus ante eum, & ibi etiam Io. Annius & Io. Lucidus de temporib. lib. 1. cap. 4. & pleriq; alij. Necnon Benedictus Pererius in Genesim lib. 15. tomo 2. & de Aquila Iudæo Pontico, qui venerat de Italia, meminit Lucas Actuum. cap. 18. & de Paulo nauigante in Italiam idem Lucas Actuum. cap. 27. Quoad Lombardiam, siue Insubriam, quæ continet Mediolanum, scribit Plin. libro 3. cap. 17. Strabo. lib. 4. Ac

nouissimè Bernardus Saccus Histor. Ticinens.
lib.1.per totum. Vbi de tota Italia, ac de Re-
gno Neapolis,& Siciliæ multa loquutus est. De
18 Portu Herculeo † multa Plin.lib.3. c. 5. Ptolo.
lib.3.cap.1. Cato in lib.de Originib. De Insula
Siciliæ non oportet me laborare ad ostenden-
19 dam † eius antiquitatem, quia nouissimè post
multos scriptores ab omni temporum iniuria
vindicauit Thomas Facellus in Commentar.
Rerum Siculatum.

Quo vero ad eiusdem Italiæ, suorumq; po-
pulorum,ac locorum,cum cōmoditatem, tum
fœlicitatem,ac fertilitatem, ità inquit Strabo.
lib.1.Et Italiæ promōtoria nouit, eam mediam
vocans; Scit etiam Siculos, & Hispaniæ pro-
montoria,eiusq; fœlicitatem. & iterum de ea-
dem Italia loquitur idem Strabo.lib.5.& lib.6.
vbi in fin.ait,ad verbum.Cum multa à nobis di
sputata sint(loquitur autem de Italia)nunc am
20 plissima significabimus, quibus† hoc tempore
ad tantum Maiestatis fastigiū res Romana con
scenderit,vnum quidem,ꝙ instar insulę,tuta in
circuitu maria custodiant, paucis exceptis pat
tibus, quæ tñ inaccessis, vti muro, montibus,
vallatæ sunt.Secūdum est maximè ex parte ip-
sius importuositas, & ꝙ sicubi portus existūt,
magnitudine, & excellentia mirabiles adstant
aduersus externorū impetus,cōmodi. Nec mi-
nus ad inferendas incursiones, & ad ipsā mer
caturæ commoditatem,& abūdantiā.Tertium,
21 aeris† vniuersi tēperies,cui subiacet.Ad quam
varietatem,animalia,arbores,&(vt paucis sim-
pliciter dicam) cuncta quibus vtilissimus mor
talibus victus suppeditatur,plurimam diuersi-
tatem habent,siue bonum, siue malum dixeris.
22 Ipsius longitudo† à Septētrione in Meridiem,
vt plurimum extenditur. Cuius longitudini ad
ditamentum est Sicilia,talis, & tanta,perinde,
ac eius pars. Aeris temperies, & intemperatia
pro caloris,& frigoris,& horum mediocritatis
conditione dijudicatur.Itaq; cum tanta longi
tudine,quæ nunc est Italia, eam in amborū ex-
cessuum medio iacētem, plurimam temperatè
conditionem,cōtinere necesse est, modisq; plu
rimis.Id etiam alio illi pacto cōtingit.Nā cum
montes Apennini, perpetua longitudine por-
rigantur,cumq; latus vtrumq; cāpos,& colles
frugiferos emittat,nulla pars extat,cui nō mō-
tanis,& campestribus bonis frui cōtingat.Ad-
23 de fluuiorum, & lacuum † magnitudinem, &
copiam. Ad hæc, & frigidarum, & calidarum
scaturigines aquarum, quas ad mortalium sa-
lutem,parés natura compluribus in locis com-
24 parauit. Quid diuersarum facultates † metal-
25 lorum? Quid materiam, atque escas † homi-
nibus,ac pecoribus attributas?Quid fructuum
26 vbertatem, atque † bonitatem pro dignitate
differat? Inter gentes quidem amplissimas, &
Græciam ipsam, & Excellentissimas Asiæ par-
tes,media consistēs,virtutis præstantia, & am-

plitudine ad circum stantibus ad Imperan-
dum, nata est, ex vicinitate subiugandorum
facultatem nacta. Quòd si ad susceptam de
Italia orationem, & de Romano populo,cuius
ditioni subiecta est, summatim quædam adij-
cienda sit ratio,quando ipsam Romani ad vni-
uersi orbis Imperium, perfugium struxerunt,
ac propugnaculum. Assumatur, & hæc, quòd
post Romam conditam, Romani perpetuo,
multas hominum ætates, sub Regio Principa-
tu, integrè, castèque duxerunt. Postea, cum
Tarquinium, qui Regum vltimus, improbè,
flagitiosèque Imperabat, eiecissent, ac Vrba-
nam sic mixtam constuete, vt singulas Princi-
patus,& optimates,regerent, accersitis in Re-
gni communicationem,atque vsum Sabinis,la-
tinisque. Quos cum ingratos,sicut, & alios fi-
nitimos,assiduè depræhendissent, eorum stra-
ge suum amplificare, quodammodo coacti sūt
Imperiam. Hoc pacto paulatim ad incremen-
tum progredientibus illis, euenit, vt Ciuita-
tem repentè, præter spem hominum, amitte-
rent, præterque spem reciperent. Hoc autem
Nono, & Decimo, post commissam Naualem
pugnam, ad Capræ fluuium, anno gestum est,
sicuti Polybius memoriæ prodidit. Postquam
factam cum Antialcide pacem, Romani, cum
istos propulsassent, Latinos primum omnes
subiugarunt, deinde Tuscos,& Gallos Trans-
padanos ab inuerecunda quadam licentia re-
præsserunt. Postea Samnites, post quos Ta-
rentinos, ac Pyrrhum debellarunt, reliquum-
que, nostra ætate, Italiæ, præter circumpada-
nam Regionem,ea namque ad huc belligeran-
te: In Siciliam transmigrarunt, qua exclusis
Carthaginensibus, Padam, Gallosque reperie-
runt: Vbi consistente adhuc bello: Ecce Anni-
bal irrupit Italiam, hocque secundum bellum
incidit Punicum:Nec longè post tertiū,in quo
deleta Carthago fuit, & Romani potiti sunt
Aphrica, & Hispania, quas Carthaginensibus
eripuere. Græci verò, & Macedones, & Asiæ
intra Taurum, & Alyn fluuium, incolæ, nouan-
dis rebus, cum Carthaginensibus conspira-
runt. Hos etiam, vt simul in potestatem redi-
gerent, progressi sunt. E quibus Antiochum
Regem, & Philippum, & Persen, & Illyrios;
Thracesque finitimos, Græcisque, ac Mace-
donibus aduersus Romanos, belligerendi pri-
mordia eripuere, & donec vniuersos in stra-
gem darent, qui intra Istrum, atque Alym in-
colunt, perpetuo dimicare perrexerunt. Ea-
dem, & Hispani, & Galli sunt perpessi, cœ-
terique omnes, qui Romano parent Impe-
rio. Ab subiuganda enim Hispania, nunquàm
ab armis cessatum est, donec vniuersam illa-
tis stragibus, occuparent. Captis deinde Nu-
mantinis, & Viriato, nouissimeque Serto-
rio Mactato, vltimisque vastatis Cantabris,
ab Cæsare Augusto exteriorem, & interio-

rem Galliam totam cum Liguria: Primum quidem particulatim adepti sunt, postea D. Cæsar, de hinc Augustus, communi bello pariter cœperūt. Hoc verò tempore aduersus Germanos belligerant, ab hisce propinquis incitati locis. Vnde quibusdam iam Triumphis, decoratā fecere Patriam. Oram Africæ (nisi quæ Carthaginensibus subiecta est) Regibus, & illis quidem subditis commiserunt, qui cum desciuere, extincti sunt. Nunc sub Iubæ Regno constitit, & Mauritaniæ, & cæteræ Lybiæ partes plurimæ, propter illius in Romanum populum beneuolentiam, & amicitiam. Similia, & de Asia contingere; Si quidem initio per Reges Romanis obedientes gubernabatur. Postmodum cum illi defecissent, vt Reges Attalici, Syri, Paphlagones, Cappadoces, & Aegyptij rebellātes, ac postea destructi: Quemadmodum, & de Mithridate, & Eupatore casus tulit, & de Ægypti Regina Cleopatra, cūcta sanè intra Phasin, & Euphratem, pter Arabes aliquos, Romanū possidet Imperiū, & ab eis Reges designati. Armeni verò, & vltra Colchos iacētes, Albani, & Iberi, sola Ducum præsentia indigentes, benè qdem sese cōtinent. Hæc ibidem Strabo, pluraq; alia. Et de Italiæ Regione, quasi illa vulgatissima,
27 omnibusq; nota sit. Pompon. Mela † de situ orbis. lib. 2. c. 4. dicit, de Italia magis, quia ordo exigit, q̃ quia monstrari egeat, pauca dicentur. & Paulò post. Vocat amenæ Campaniæ littora.
28 Vnde de illa Iulius Solinus † in Polyhistore. c. 7. inquit: Sed Italia tanta cura ab omnibus dicta est, præcipuè M. Catone, vt iam inueniri nō possit, quod veterum authorum præsumpserit diligentia, largiter in laudem excellētis terræ, materia suppetente, dum scriptores præstantissimi, reputant locorum salubritatem, Cœli temperiem, vbertatē soli, aprica collium, opaca nemorum, innoxios saltus, vitium, olearumque prouentus, ouilia pecuaria, tot Amnes, lacus tantos, bifera violaria, inter hæc Vesuuium, flagrantis animę spiritu vaporantem, tepentes fontibus Baias, colonias tam frequentes, tam assiduam nouatum vrbiū gratiam, tam clarum Decus veterum oppidorum. Hæc Solinus. De eadem Plin. lib. 3. c. 5. Nec ignaro (inquit) in-
29 grati, † ac segnis animi existimari posse meritò, si breuiter, atque in transcursu ad hunc modum dicatur, terra omnium terrarum alumna, eadem, & parens, numine Deum electa, quæ cęlum ipsum clarius faceret, sparsa congregaret Imperia, Ritusq; molliret, & tot populorū discordes, ferasque linguas, sermonis commercio, contraheret ad colloquia, & humanitatem homini daret, breuiterque vna cunctarum gentiū in toto orbe, patria fieret. Sed quid agam? Tanta nobilitas omniū locorum, quos quis attigerit, tanta rerum singularum, populorumq; claritas tenet. Vrbs Roma, vel sola in ea, & digna tam festa ceruice facies, quo tandem narrari debet opere? Qualiter Campaniæ ora per se fęlixq; illa, ac beata amenitas? vt palam sit vno in loco gaudentis opus esse naturæ. Iam ea tota vitalis, ac perennis salubritatis Cœli temperies est, tam fertiles cāpi, tam aprici colles, tam innoxij saltus, tam opaca nemora, tam munifica siluarum genera, tot montiū afflatus, tanta frugum, & vitium, olearumq; fertilitas, tam nobilia pecori vellera, tot opima Tauris colla, tot lacus, tot Amnium, fontiumq; vbertas totam eā perfundens, tot Maria, Portus, gremiūq; terrarum commercio patens vndiq;, & tamq̃ ad iuuādos mortales ipsa auidè in Maria procurrens. Neq; ingenia, ritusq;, & lingua, manuque superatas commemoro gentes. Ipsi de ea indicauere Græci, genus in glotiā suam effusissimum, quotam partem ex ea appellandò Græciam Magnam. Hæc Plinius. Et alibi idem Plin. lib. 37. cap. 13. Quod est vltimum inquit.
30 Et iam per actis omnibus naturæ † operibus, discrimen quoddam rerum ipsarum, atq; terrarum facere conueniat. Ergo in toto Orbe, & quacunque Cœli conuexitas vergit, pulcherrima est omnium, rebusque meritò Principatum naturæ obtinens, Italia, Rectrix, parensq; mūdi altera, viris, fœminis, Ducibus, militibus, seruitijs, artium præstātia, ingeniorum claritatibus, iam situ, ac salubritate cęli, atq; temperie, accessu cunctarum gentium facili, littoribus portuosis, benigno ventorum afflatu. Etenim contingit recurrentis positio in partem vtilissimā, & inter Ortus, Occasusq; mediam, aquarum copia, nemorum salubritate, montium articulis, ferorum animalium innocentia, soli fertilitate, pabuli vbertate, quiequid est, quo carere vita non debeat, nusquam est præstantius, Fruges, vinum, olea, vellera, lina, vestes, iuuēci. Ne equos equidem in Trigarijs præferri vllos vernaculis animaduerto. Metallis, auri, argēti, æris, ferri, quamdiū libuit exercere, nullis cæssit. Et ijs nunc in se grauida, pro omni dote, varios succos, & frugum, pomorumque sapores fundit. Hactenus de illa Plinius. Ante ipsum Marcus Terentius Varro de re rustica lib. 1. c. 2. inducit Publium Agrasium interrogan-
31 tem Cum cōsedissemus † (inquit) Agrasius, vos, qui multas per ambulastis terras ecquā cultiorem Italia vidistis, inquit? Ego vero Agrius, nullā arbitror esse, quæ tam tota sit culta. Primum cum orbis terræ diuisus sit in duas partes ab Erathosthene, maximè secundū naturā ad meridiem versus, & septemtriones. Et sinc dubio, quoniam salubrior pars, septemtrionalis est, q̃ Meridiana, & quæ salubriora illa fructuosiora, dicendum est magis eā fuisse oportunā ad colendū, q̃ Asiam. Ibiq; Italiam primum, q est in Europa. Secundò, q hæc temperatior pars est, quàm interior, nā intus penè sempiternæ hyemes. Neque mirum, quòd sunt Regiones, inter circulum septemtrionalem, & inter Cardinem

Cœli, vbi Sol etiam sex mensibus continuis non videtur. Itaq; in Oceano in ea parte, ne nauigari quidem posse dicunt, propter mare congelatum. Fundaneus, em tibi quicquam nasci putas posse, aut coli natum? Verum est enim illud Pacuuij, Sol si perpetuo sit, aut Nox flammeo vapore, aut frigore, terræ fructus omnes interire. Ego hic, vbi Nox, & dies, modicè redit, & abit, tamen æstiuo die, si non dessenderem meo insitieio somno meridie, viuere nō possem, illic in semestri die, ac nocte, quemadmodum quicquam seri, aut alescere, aut meti possit? Contra, quid in Italia vtensile, non modo non nascitur, sed etiam non egregium fit? Quod Far conferam Campano? Quod Triticum Appulo? Quod Vinum Falerno? Quod Oleum Venafro? Non arboribus consita Italia est, vt tota Pomarium videatur? An Phrigia magis vitibus cooperta, quam Homerus appellat ἀμπελόεσσαν, quàm hæc? Aut Argos, quod idē Poeta πολύπυρον, in qua terra iugerū vnum Denos, & quinos denos culleos fert vini, quòd quædam in Italia Regiones. Hæc Varro. Aelianus autem de varia Historia lib. . . scribit in
32 hæc verba. Incoluerūt † Italiam plurimi homines, & vix est terra, in qua plures fuerint coloni, quàm in Italia, Idq; propter summam, & eximiam eius fertilitatem, dispositionē marium, & commoditatem Portuum maris. Superauit etiam māsuetudo incolarum, omnium aliarum nationum incolas, & numeratæ sunt olim in ea, mille centum sexaginta sex Ciuitates. Hæc Aelianus. Insuper author ille in Cosmograph.
33 lib. 2. inquit, cœpit etiam Italia ante † duo millia annorum sibi vsurpare dominium in alias prouincias, eoq; temporis successu peruenit, vt totius mundi imperium fœlicibus auspicijs obtinuerit, id, quod suo loco infra dicam, vbi de administratione Imperij Romani, sermo inciderit. Præsefert autē Italiæ situs, Maiestatem quandam, proinde non quasi sine ratione ad tantam ascenderit potestatem, quādo quidem vndiq; sic natura munita sit, vt à nulla parte pateat ingressus in eam citra laborem, & sudorem. Cingitur æquoribus, ceu magnis fossis, & à tergo habet montes instar incorruptibilium murorum. Et post pauca idem de aliqua Regni Neapolitani parte inquit. Campania pulcherrima Italiæ terra, quæ bis floribus vernat, certamenque dicitur Liberi, & Cereris ob summam Soli vbertatem, hic amitti vitibus mōtes, Gaurus, Falernus, Massicus, & pulcherrimus omnium Vesuuius, Aetnei ignis imitator, caput vrbium regionis Capua, cōdam inter tres Maximas Romani, & Carthaginem numerata. Et ibidem Venetiæ, reliquis vrbibus opulētiores, Mediolanum minus, Genua superbior, Florentia pulchrior, Bononia fertilior, Rauenna antiquior, Neapolis nobilior, & Roma caput Christianæ potestatis vocetur. Hæc ille de qua antea Cicero de lege Agraria contra Rullum. Campania (inquit) semper superbit, bonitate agrorum, & magnitudine fructuum, salubritate aeris, & pulchritudine regionis. Vnde Lucius Florus in Epithom. de Gestis Rom. lib. 1. c. 16.
34 Omnium (inquit) non modo † Italia, sed toto orbe terrarum pulcherrima Campaniæ plaga, nihil mollius cœlo, denique bis floribus vernat, nihil vberius solo, ideo Liberi, Cererisque certamen dicitur, nihil hospitalius mari: Hic illi nobiles Portus Caieta, Misenus, & Tepentes fontibus Baiæ, Lucrinus, & Auernus, quædam Maris ocia, hic amitti vitibus Montes, Gaurus, Falernus, Massicus, & pulcherrimus omnium Vesuuius, Aetnei ignis Imitator. Hæc Florus. Hinc Cassiodor. sub Attalarici Regis nomine lib. Variar. 8. cap. 33. de quodam San-
35 cti Cipriani conuentu apud Lucanos † scribens dicit: Est enim conuentus iste, & nimia celebritate festiuus, & circumiectis Prouincijs valdè proficuus, quicquid enim præcipuum, aut industriosa mittit Campania, aut opulenti Brutij, aut Calabri peculiosi, aut Appuli Idonei, vel ipsa potest habere Prouincia, in ornatum pulcherrimæ illius venalitatis exponitur, vt meritò tam ingentem copiam, iudices de multis regionibus congregatam. Videas enim illic, collucere pulcherrimis stationibus, latissimos campos, & de amœnis frondibus intextas subito momentaneas domos populorum cantantium, lætantiumq; discursum. Hæc ille. Et idem Cassiodorus lib. 9. cap. 6. dum Athalaricus scribit Primiscrinio, qui ob sanandam infirmitatem ad Baianos sinus, ac Balnea ire prædixerat. Inquit, Naturalis siquidem cura est, ægris dare lætitiam, nam sac inualidum gaudere, sanatus est. Perge igitur ad amænos recessus, perge ad Solem, vt ità dixerim, clariorem, vbi salubritate aeris temperata, tertis blandior est natura Illic miraculis, alta cogitatione perpensis, cum arcanis mundi, mens humana colloquitur, Nec admirari desinit, quæ ibi agi posse cognoscit. Primum Nerei fluenta marinis delitijs esse completa, tot Portus naturæ prudentia finibus intermissos, tot insulas Nobiles, amplexu Pelagi dotatas, deinde immissum Auerno stagneum Mare, vbi ad voluptatem hominum vita tegitur Ostreorum, indu striaque mortalium fieri, vt res alibi fortuita, ibi semper appareat copiosa. Quātis ibi Molibus marini termini decēter inuasi sunt? Quātis spacijs in visceribus æquoris, terra promota est? Dextra, læuaque greges pisciū ludunt. Clau dantur alibi industriosis parietibus, copiosæ delitiæ, captiui tenētur aquatiles greges. Hic vbiq; sub libertate viuaria sunt. Adde q tā amœna est suscepta piscatio, vt antè Epulosum cōuiuium, intuentium pascat aspectum. Magnū est enim gaudium desiderata cœpisse, sed in his rebus, gratior est plerunq; amœnitas oculi,

li, quàm vtilitas Captionis. Sed ne longius eua gemur, inter Neptunnias Gazas habitare cre ditur, cui ocia Baiana præstantur. Hæc ibi Caſ-
36 ſiodorus. Et de finu † Scyllaceo apud Brutios idem Caſsiodorus. lib. 12. cap. 15. multa profert, & tandem in fi. dicit, alij dicunt inſulas ego habitationes tuas Appellatem potius for tunatas, ſic etiam idẽ Caſsiodor. de Laudibus Iſtriæ multa dicit. lib. 12. cap. 22. de Italiæ etiã laudibus, multa ſcribens Ioannes Boemus Au-
37 banus de † motibus gentium. lib. 3. cap. 19. inquit, eſt Italia metallis grauida, vbiq; vitalis, & perennis ſalubritas, eximia cœli tempeties, campi fertiles, Aptici colles, innoxij ſaltus, opaca ne mora, munifica ſiluatum genera, mira frugum, vitium, & olearum fertilitas, nobilia pecori vellera, opima Tauris colla, perſpicui, & piſcoſi Lacus, flumina, fonteſq; ſalubertimi, ipſa auidè ad mortales iuuandos, in maria procurrens, & veluti gremium, omnium gẽ tium cõmercio pandens, vt veté dicta ſit à quibuſdam, terrarum omnium alumna, atq; eadẽ parens, cæleſtium prouidentia electa, quæ ſparſa cõgregaret imperia, molliretq; efferatatum gẽtium ritus, diſcordes ad colloquia linguas, munere literarum, latinoq; ſermone congregaret. Hæc Boemus. De his nouiſsimè Iacobus Vuimphelingus rerum Germanic. c. 71. Ægyptus (inquit) Sicilia, Italia, Hiſpania, ſicut receptiſſimi authores prodiderunt, ſunt quidem Regiones vbertimæ. fertiliſſimæq;. Hinc Pandolphus Collenucius Hiſtor. Neapolit. lib. 3. in ptinc. Quamobrem (inquit) qui rectè intuetur, res, quæ temporibus his acciderunt, confiteri cogetur, Regnum Neapolitanum eſſe am
38 bitioſorum, auarorum, † Tyrranorumq; paleſtram, rapinis, bellorumq; calamitatibus expoſitum, ob ſuam nimiam fertilitatem, aliaſq; innumeras eius dotes, ſicuti in cæteris bonis aſſolet, à multis deſideratum. Hæc Collenucius.
39 De qua antea Virgilius † lib. 2. Georgicorum dixerat:

Sed neq; Medorum Sylua, ditiſſima terra,
Nec Pulcher Ganges, atque Auro turbidus Hermus.
Laudibus Italiæ certent, non Bactra, nec Indi,
Totaq; turiferis Panchaia pinguis arenis,
Hæc loca, non Tauri ſpirantes naribus ignem
Inuertere ſatis immanis dentibus hydri.
Nec galeis, denſiſq; virum ſeges horruit haſtis
Sed grauida fruges, & Bacchi Maſſicus humor,
Impleuere. Tenent Oleaq; armentaq; læta.
Hinc bellator equus, campo ſeſe arduus infert,
Hinc albi Clitumne, greges, & maxima Taurus
Victima, ſæpe tuo perfuſi lumine ſacro.
Romanos ad templa Deum duxere triumpho.
Hic ver aſſiduum, atq; alienis menſibus æſtas,
Bis grauidæ pecudes, bis pomis vtilis arbos.

Dum itaq; Italiæ laudes proferunt, & ipſa, & Sicilia, & eius partes aliæ, laudari dicuntur. Si-
40 ciliæ verò commoditatem, † atq; fertilitatem, natrare ſuperfluum eſt, tanta enim vbertas eius narratur, vt in Fabellam traſierit, Cererẽ Deam ibi ſpicas primum inueniſſe, cum in illa pateat centuplum aliquibus in locis frumenta producere, ſic pingues tettarum glebæ ſe habeãt, eſt etiam viniſetax, olei, mellis, ſacchari, gemmarum, ſalis, aquarum, fontium, montium, paſcuorum, aliarum etiam frugum, ac bonorum. Latiſsimè ſcribit Diodorus Siculus lib. 6. Plin. lib. 15. c. 15. & lib 14. c. 9. & alibi pluries. Strabo. lib. 6. Aelian. lib 12. Pauſanias lib. 6. Atheneus. Dipnoſoph. lib. 1. Macrobius lib. Saturnali 5. cap. 15. Tho. Facell. Rerum Sicul. lib. 1. cap. 4. de qua Sicilia inquit Strozza pater:

Arua q; frugifera pinguia Sicaniæ.

Vnde Italia fertilis Auro, Argento, armentis, fritibus, piſcibus, arboribus, oleribus, paſcuis, floribus, fluminibus, lacubus, fontibus, riuis, omnibuſq; quæ ad cultum, victumq; humani generis, vtile eſt. Hinc Virgilius lib. 2. Georgiorum.

Hæc eadem Argenti Riuos, æriſq; metalla
Oſtendit venis, atq; auro plurima fluxit.

41 Et de Galleſo† Italiæ fluuio Statius lib. 2 Syluatum meminit, dum ait:

Et Lacedemonij pecuaria culta Galeſi.

42 Et de Apibus Hyblæ Montis † Siciliæ, ſcribit Ouidius dum ait:

Quot Lepores in Atho, quot Apes paſcuntur in Hybla.

Et Martialis. lib. 7.

Paſcat, & Hybla meas, paſcat Himettus apes.

De Croco iam notum abundate, tum Neapolitanum Regnum, præſertim magnam Græciam
43 † Marruccinos, Marſos, & Aptutinos, tum, & multo plus Siculos. Vnde Statius lib. 2. Sylua.

Et tenues Arabum reſpirant germina ſylua.
Sicaniſq; Crocis.

44 In agro Sabino† naſci Canabem, arborum ſimilitudinem æquantem. Scribit Plin. lib. 19. c. 9. & in pluribus alijs regni Neapolitani locis, Capuæ, Aueſſæ, totamque ferè Campaniam. Abundat Regnum lino, maxima, quantitate, & excellenti qualitate. Caſeo etiam optimi ſaporis, & odoris, ità vt non inuideamus Caſeo Parmenſi, vel Lunæ, de quo Martialis:

Caſeus Hetruſcæ ſignatus imagine Lunæ
Præſtabit pueris prandia mille tuis.

45 Abundat frumentis † præſertim Apulia, de qua is, & qui ipſe Appulus erat Horatius lib. 3. Carminum inquit:

Quam ſi quicquid arat impiger
Appulus, occultare meis dicerer Horreis.

Hinc de vbertate frugum Italię Virgilius lib. 2. Georgicor. inquit:

Salue magna parens frugum, Saturnia Tellus.

Sed omittamus hãc temporis perditionem in deſcribendis rebus, quibus abũdat Italia, quia magna in hoc, opus eſſet Hiſtoria. Hoc vnum namq;

namq; mihi sufficere videtur, apud Deum Optimum Maximum, adeo gratam fuisse Italiam, quòd à Noè illam fecerit visitari, qui Typum Christi gerebat, & figura Arcæ Ecclesia militãs erant, ibi per Christum formanda. vt dixi in Apologia Catholica contra sententiam Pilati Aquilæ repertã. In eadem erat positus Iaphet, cui fuit à patre data benedictio, vt dilataret Deus Iaphet, & habitaret in Tabernaculis Sem. Genes. cap. 9. Vnde à Principio constitutum est, vt suum Imperium latius fieret. Hinc, vt supra dictum est, Regi Catholico concessum est, vt eius Dominij dilatatio fieret ad extremas insulas, vt diximus supra. cap. 43.

In Italia stabilitum est spirituale, ac terrenũ
46 Imperium est enim ibidem † Constituta Sancta Dei Ecclesia, Summus CHRISTI Vicarius, ac Petri successor, potestas cuius, iudicij diem expectabit. Sic & seculare Imperium, vt Imperator Romanus appelletur, qui ab eodem Romano Pontifice probandus est, quàmquam ab electoribus fuerit is electus; quæ iura horum duorum Principum Italia, vltra omnes nationes retinet potiora. Magna igitur videtur Catholici Regis prærogatiua, qui optimam Italiæ partem possidet.

Hispaniæ Regna, insulæq; eis adiacẽtes, eadem prærogatiua potiuntur, & antiquitatis, & commoditatis. Antiquitas patet ex multis, sed præsertim ex Machabæor. lib. 1. cap. 8. & per Apostolum ad Romanos. cap. 15. quo ex loco
47 patet Paulum † iuisse in Hispaniam Prædicaturus. vt post Dionys. & Nicol. de Lyra voluit Alphonsus Aluarez in Specul. roman. Pontific. cap. 66. Habitata autem primum extitit Hispa-
48 nia à Thubal † Iapeti filio, quem Berosus Iubal vocauit. qui lib. 5. ità dicit. Anno eius duodecimo, Iubal condidit Celtiberos, & post pauca inquit Samothes, qui, & Dis Celtas Colonias fundauit. Quod, & antea idem Berosus dixerat lib. 3. Samothes (inquit) possedit Celtas, & Iubal occupauit, Celtiberos. Ex quo apparet Hispaniam habitatam antequam Gallia habitaretur. ex quo idem Berosus ait, Id ipsum agit Iubal apud Celtiberos, & Samothes apud Celtas. Inde Iosephus Antiquitat. Iudaicar. lib. 1. cap. 6. dicit, filijs Iaphet in Europa, vsque ad Gades contigisse. & demum paulò post inquit, quin & Thobelus (quem nos Thubal dicimus) Tobelis sedem dedit, qui nunc sunt Iberi. Quin immo inquit Berosus. Anno Nini Decimo Ianus (idest Noha) pater ex Aphrica in
49 Celtiberos † Hispalos venit, vbi duas Colonias dimisit à se dictas Noelas, & Noeglas, his enim, & antea cognominibus, cognominauerat vxores Iapeti, & Chemesenui. de his etiam suo tempore meminit Plinius lib. 4. cap. 20. dũ ait, Regio Asturum Noega oppidum in Peninsula Pesici. & paulo post. Oppidum Noela. Insuper ex Thuballs nomine Setubal Ciuitas est in Lusitania, quæ etiam num vitescit, & hanc potius crederem ab eo appellatam, quàm Dubal, nisi dixerim mutata T. in D. ità appellari solitam, vt dicit Io. Lucidus de tempor. lib. 6.
50 cap. 1. vbi allegat † Pomponium Melam in descriptione Bæticæ, cuius contextum cum viderim fateor inuenire non potuisse, quia idem Mela. lib. 2. c. 4. describens Hispaniam, meminit de Corduba, Astagi, & Hispali. Sed dum hæc exemplo traderentur, & venissent ad manus meas scripta Historiarum Hispanicarum emanata à Ioanne Mariana, & studuissem illa in nonnullis oportunis locis reportare, is lib. 1. cap. 7. commentitia dicit esse, ac simulata, & fabulosa, & simulatum esse Berosum, vbi ipse subsequitur, narrans quædam magis fabulosa de Geryonibus, & Herculibus, omnia ex poetarum scriptis extracta, quæ non concernunt Historiarum lucem, ac veritatem, commenti-
51 tia habens omnino Berosi † scripta, cuius tñ Berosi meminit Plin. lib. 7. ca. 37. vbi dicit, eidem ab Atheniensibus in Gymnasio ob Astrologiæ peritiam, & futurarum rerum prædictiones positã Auream Statuam linguam habentẽ.
52 Quem magnificat Iosephus † Antiquit. Iudaicar. lib. 1. cap. 3. dum hæc inquit. Namq; & Manetho Aegyptiarum rerum scriptor, & Berosus Caldaicarũ, & ad hæc Mochus, Hæstiæus, Hieronymus Aegyptius, qui Phœnicũ res prosequuti sunt, nobiscum consonant, & iterum lib. 1. Contra Apionem. Nunc itaq; (inquit) sunt dicenda ea, quæ apud Chaldæos noscuntur esse conscripta, & de nobis in Historia sunt relata, quæ multam habent concordiam cum nostris voluminibus, etiam de alijs rebus. Testis autem horum est Berosus, vir, genere quidem Chaldæus, notus autem eis, qui doctrinæ, eruditioniq; congaudent, quoniam de Astronomia, & Chaldæorum Philosophia, ipse Græcas conscriptiones addidit. Igitur Berosus, Antiquissimas sequutus Historias, de facto Diluuio, & hominum in eo corruptione, sicut Moyses, ità conscripsit; simul de Arca, in qua generis nostri Princeps seruatus est, deuecta scilicet ea in summitate montiũ Armeniorum, deinde scribens eos, qui ex Noe progeniti sunt, & tempus eorum adijcians, vsq; ad Nabulassarum peruenit, Babyloniotũ, & Chaldæorum Regem. Hæc Iosephus. Eundem Berosum
53 † sequendum esse, inquit Hierony. in Esaiam. capit. 37. & in Danielem. capit. quinto. Errabo, & ego cum alijs hætens opinioni Iosephi, Hieronymi, & aliorum, cum tot annorum Historiam ab antiquissimo viro conscriptam damnare, non ausim, cum si aliud non agerem supra modum comprobarem. Quoad præfata tamen congruunt, quæ scripsere Rodericus Archiepiscop. Toletan. Hispanic. Histor. lib. 1. c. 3. Alphonsus de Carthagena in Anacephaleosi Reg. Hispanorum. cap. 3. Episcopus Gerundensis

densis in Paralipom. Hispan. lib. 1. cap. 9. Lu-
cius Marineus Rer. Hispanic. lib. 6. cap. 1. & Be
nedictus Pererius in Genes. lib. 15. vers. 2. Sub
nu. 16. Dicta autē fuit Hispania Iberia ab Ibero
Thubalis filio, aut Ibero flumine, vel ab Iberia
Ciuitate olim ad Iberi fluminis ostia sita. He-
speria etiam ab Hesperio Hispani Regis filio,
Hesperus enim, & Italiæ etiam Hesperiæ no-
54 men dedit, vel Hispania ab Hispalo Rege † Cel
tiberos autē à Celtis, & Hiberis dictos putant,
vt sit inde factum nomen ab vtroq; compositū,
de quo Diodor. Sicul. lib. 6. Antiquit. inquit,
Iberi quiddam, Celtæq; pro agris bello certan
tes, pace demum constituta, communicataq;
inuicem patria, mutua connubia permisissent,
dicuntur hac rerum cōmunione, id nomen sor-
tiri; Duæ igitur robustæ nationes, in patria fer
tili coniunctæ, effecere, vt magnum esset Cel-
tiberorum nomen. quem sequitur Episcopus
Gerundens. in Paralipom. Hispan. lib. 1. cap.
10. & 13. Et si Celtæ Galli sint, vt suis locis ostē
dunt Geographi. Tamen, quæ dicta sunt de
compositione nominis Celtiberorū ex Celtis,
& Iberis, non arbitror fuisse Celtas Gallos, sed
55 ex populis Hispaniæ in Lusitania, † de quibus
Ptolom. lib. 2. cap. 5. & Strab. lib. 3. qui ait: In-
ter Anam, & Tagum fluuios Hispaniæ, Celtæ
maiori ex parte incolunt, & Lusitanorum ple-
riq;, quos ex vlteriori Tagi Regione in Colo-
niam Romani traduxere quod mihi magis arri
det, nam Hispalensem conuentum, & eius re-
giones describens Plin. lib. 2. cap. 1. Celticam
inter cæteras ipsorū Ciuitates, & oppida enu-
merat. Tantoq; plus, quia idem Strabo lib. 3.
paulo inferius, quàm supra annotauimus di-
cit: Neq; Celtis, qui nunc appellantur Celtibe
ri. probatur, etiam hoc ex Herodoto. lib. 2. dum
inquit, Celtæ autem sunt extra Cippos Hercu-
lis, Cynesij finitimi, omnium in Europa ad oc-
casum habitantium, vltimi. prout Celtici popu
li apud Anam fluuium situantur, propè Promō
56 torium † Sacrum, quod nunc dicitur, Caput
Sancti Vincentij, occidētem versus, inter Anā,
& Calaspem fluuios. & Iterum idem Herod.
lib. 4. de Celtis dicit, qui omnium in Europa ad
solis occasum vltimi sunt. Celtiberi vero siti
sunt sub Idubedæ Montibus, in quibus sunt Ci
uitates plurimæ, quarum omnium antiqua Nu
mantia, de his Celtiberis dico infra cap. 68. Sūt
57 etiam in Hispania Galleci, à Gomero † Gallo
dicti, filio Iaphet, qui Italiam tenuit, vt Bero
sus lib. 4. scribit ibi, Italiā tenuit Gomerus Gal
lus. & idem Berosus lib. 5. circa principium ait:
Anno huius decimo, Gomerus Gallus posuit
Colonias suas in Regno, quod post, Italia di-
cta est. Vnde non credat quis Gallos ab isto, Ori
58 ginem primam traxisse, † vel propriam, quia
cum dicat Berosus fuisse in Italia, intelligendū
est de Gallis Cisalpinis, vsq; ad Rubiconē am-
nem antiquum Italiæ terminum, Hos Insubres
nunc Ducatus Mediolanensis appellamus, ab
his autem oriri potuerunt, & dici Galli etiam
vltra Alpes. Et in hoc decepti videntur, qui cre
diderunt eos esse Gallos vltra Alpes, cum no-
tum sit ex iam dictis apud eos Samothem con
sedisse. Et dum dicunt, eosdem Gallos transal-
pes fuisse, qui Macedoniæ, atq; Græciæ multas
clades dedere. Quàmquam hoc negare non au
sim, non tamen fatear apud me id dubium, atq;
59 ambiguum non esse. Quando de ijs † Pausa-
nias lib. 1. In Attiacis meminit, dum dicit, eos
ad Vastum Mare in Extremis Europæ oris ac-
colere. Ex qua authoritate dici posset intelli-
genda Pausaniç verba de Gallecis Hispaniæ lo
qui. Sed paulo inferius idem Pausanias. Ho-
rum fines (inquit) amnis Eridanus perlabitur,
cuius in Ripis Phætontis casum, solis filiæ, il-
lius sorores, collachrimari creduntur, verum,
60 vt Galli † appellarentur, non nisi sero vsus ob-
tinuit. Hæc Pausanias. Ex hac nouissima autho-
ritate, videtur apertè inferri, quòd loquatur de
Gallis Cisalpinis Italiæ populis, apud quos est
flumen Eridanus, quod Padū appellamus. Hoc
facilius coniectari verè potest, quia ipsorum
Dux Euridanus nominaretur, quasi ab eorum
flumine sic dictus, de eo meminit Iustin. lib. 24.
itaq; in vtramq; partem multa afferri possent.
Sed & illud notatu dignum est, quòd cum Du-
61 ce Brenno † Belga, Galli Capitolium ex im-
prouiso, & quasi transeuntis, non permanentis
status, obsedissent, ac Romæ grauia damna fe-
62 cissent, à Camillo, qui de eis † triumphauit,
fuere pœnitus, quasi deleti, ac prosequuti, tan-
tumq; abest, vt cum se ad Græcos, ac Macedo-
nas contulissent, ex omni gente exercitus re-
dactus etiam ex Italia, in qua reperiebatur,
& ab eisdem Græcis, fuerit eisdem Gallorum
nomen inditum, ob vultus candorem, quod
63 Græci Gallum dicunt, quia. γαλα. † album si-
gnificat, quasi lactis colore albos homines vi-
dissent, Galos nominauerint, qui post multipli-
cata litera, Galli fuerint dicti, vt verificaretur,
quod supra ex Pausania retulimus, sero ipsos
Gallos appellatos, quasi secundum eorum lin-
guam Candidos. Et huc pertinet, quod ex Var-
rone scribit Hieronym. in 2. ad Galatas in Epi-
stola ad Paulam, & Eustochium, quòd Galli an-
64 tiquitus à Corporis candore, Galathæ † nun-
cupabantur. Inde Galactites, siue Galaxias, la-
pidis Gemmæ species, lactei coloris inter cur-
65 rentibus † lineis sanguineis, seu venis, de qua
Plin. lib. 37. cap. 10. Cumq;, vt dictum est, Græ-
ciam per rexissent: Apollinisq; Delphici Tem-
66 plum spoliassent, cum à Delphorum † militi-
bus, tum etiam ab insequutis, ob patratum fa-
cinus tempestatibus. pluuijs. Grandinibus, To-
nitruis, Fulguribusq; sunt pęnitus obtriti, atq;
deleti, Brennusq; Dux vulnerum receptorum
impatiens, proprio se pugione confodiens, vi-
67 tā, animamq; † exalauit. Gallos insuper nomi-
nat

nat Italos Cicero Philippi.c.3.dum ait,nec vero de virtute, constantia,Grauitate Prouinciæ
68 Galliæ † tacere potest;est enim ille flos Italiæ: Illud firmamentum Imperij Populi,Romani,Illud ornamentum dignitatis.Hæc Cicero. Hæc affirmantur etiam à scriptoribus, qui veritati studere solent, nec maculate eorum scripta mendacijs didicere qualis est inter alios,& ipse Gallus Stephanus Forcatulus lib.1. de Gallorum Imperio de Gomero Gallo sic inquit.
69 Quid non faceret vir† fortis,& Clemens prorsus dignus, qui vel Gallis nomen inderet, vel acciperet, non Cisalpinis tantum, sed etiam Transalpinis, & Italicis: hoc itaq; fatetur Gomerum, & Italos,& Cisalpinos coluisse, quod credo ex iam dictis aduerteret,ob legendi diligentiam,idq; negare non poterat.Sed probare quòd is Gomerus trans Alpes etiam fuerit, hoc opus,hic labor est.Quia inuicta est sententia Iosephi contra ipsos Antiquit. Iudaic. lib.
70 1.cap.6. dum ait Gomarenses apud † Græcos, à Gomar dictos,esse illos, qui Galatæ appellantur. Quo aliud Lucidius dici non potest. Ga-
71 latæ autem sunt Græciæ † Populi,ad quos Epistolam scripsit Paulus Apostolus. & testatur Hierony.in Epistola supra allegata ad Paulam, & Eustochium. dum ait,Gallo Græciam, ab ijs Gallis dici, quos supra diximus. Huius etiam meminit Plin. lib. 5. cap.32. dicitq; à Flumine
72 Gallo,eam Regionem † percuttente. & idem Plin.lib.1. cap.1.ac Strabo.lib.12. & habetur. lib.1. Machabe. cap.8. & lib.2. Machab. cap.8. Lucæ cap.16. Actuum. & 1. Corinth. cap.16.& 2.Timoth. cap.4. & 1. Petri.cap.1. Vel potuissent potius nominari à Gomero Gallo Galatę, qui Insulam huius nominis incoluntad Italiæ obiectum propè Melitam insulam,cuius meminit Plin. lib.3.cap.8. in fin.& lib.5.cap.7.Ex ijs patet Gomerum Gallum in Italiam habitasse,
73 resedit autem †apud Vmbros propè Tyberim. vt est author M. Cato de Originibus in prine. Cumq; tunc vita essent longeui,ex eiusdē Gomeri filijs, potuisse Gallis, nomē tribuere,quis uerat? Cum certum sit ex Italia etiam commigrasse in Asiam Orientalem, dum cum Gange aliquos misit Ianus pater ad deducendas ibidem Colonias.vt Berosus lib.4. testatur.& alij ex filijs eiusdem Gomeri transierunt ad Battrianos,ibiq; sedes sibi quęsierunt.vt dicit idē Berosus lib.5.Vnde sicuti ex Italia dispersi sūt ad deducendas Colonias in Asiam, & in Battrianos,quis prohibuit, vt non idem fecerint, in Galatia,Gallecia, siue Galleco, & in Gallia trans Alpes ? ibiq; ipsorum nomē reliquerint. Ex his satis liquet Hispaniarum Antiquitas.

Commoditas autem ex Hispaniarū Regnis
74 publica est,cuius Hispaniæ Iucunditatem †celebrat Strabo lib.1.dum dicit, scit etiam Siculos,& Hispaniæ fœlicitatem.& lib.3.dicit,Aeris salubritas, & suauis Zephiri spiritus, eius regionis peculiaris est. Vnde de inducit Homeri versiculos, quo Proteus dicit se Menelaum transmissurum.

Elysium in Campum, terrarumq; vltima tandem
Dy te transmittent, flat flauus vbi Rhadamantus
Existitq; viris, vbi vita facillima durans,
Non Hyemis vis multa,Niues,non ingruit imber,
Stridula, sed semper Zephirorum flamina mittit
Ingens Oceanus fœmmina grata virorum,

Vnde Iulius Solinus in Polyhystore.cap.25.in-
75 quit, Terrarum Plaga comparanda † optimis, nulli posthabenda frugum copia,siue soli vbertę, siue vinearum prouentus respicere,siue arborarios, velis omni materia affluit,quæcunq; aut precio ambitiosa est,aut vsu necessaria.Argentum, vel Aurum,si requiras,habet,ferrarijs nūquam deficit,nec exdit vitibus,vincit oleas:
76 Plin.lib.3. cap.3.Metallis (inquit) † Plumbi, Ferri, Aeris, Argenti, Auri, tota fermè Hispania Scottet Citeriot, & specularibus Lapidibus, Bœtica, & Minio. Vnde postquam laudes Italiæ effudisset, de Hispania subiungens dicit idem Plin.lib.37. cap.13. Ab ea, exceptis Indiæ fabulosis,proximè quidem dixerim,Hispaniam, quacunq; ambitur Mari. & Aurum.(ait) Argentum,& ferrum bonum,& probatum,nullibi in tanta copia, vt in Hispania est inuentū. vbi multa effudit. & Iustinus lib.44. de eadem Hispania,inquit:Hęc inter Aphricam,& Galliā posita,Oceani freto,& Pyreneis mōtibus clauditur, sicut minor vtraq; terra, ita vtraq; fertilior; Nam, neq; vt Africa violento Sole torretur,neq; vt Gallia assiduis ventis fatigatur,sed media inter vtramq;,hinc tēperato calore, inde fœlicibus, & tempestiuis imbribus, in omnia frugum genera fœcunda est, adeo vt, non ipsis tantum incolis,verum etiam Italiæ, vrbiq; Romanæ, cunctarum rerum abundantia suppetat.Hinc enim non frumenti tantum copia magna est, verum etiam vini, mellis,oleiq;e;Nec ferri solum materia præcipua est, sed & equorum pernices greges, nec summa tantum terræ Laudanda bona, verū abstrusorū metallorū fœlices diuitiæ. Iam lini, spartiq; vis ingens, minij certè nulla feracior terra. In hac cursus amnium non torrentes, rapidiq;, vt noceant, sed lenes, & vineis, campisq; irrigui, æstuarijsq; Oceani affatim piscosi.& pancis interiectis idem Iustinus subsequitur. Salubritas cœli per omnem Hispaniam, æqualisq; actis spiritus, nulla paludum graui nebula inficitur.Huc accedunt Marinæ, Auræ, vndiq; aduersus assidui flatus,quibus omnem Prouinciam penetrātibus,euentilato terrestri spiritu,præcipua omnibus sanitas redditur. Hæc Iustinus. In Hispaniæ laudem plura scribit Episcop. Getundens. in Paralipom. Hispan. lib.1. c.13.& 14.Lucius Matineus Histor. Hispanic.lib.1. cap.3. & plures in tota Historia.de qua breuibus Martianus Capella Europæ (inquit) lumen Hispania

cons

contributum, fertili frugum, optimæq; Prouinciæ, metallorum, auriq; fœtura, meri, marmorum, gemmarumq; muneribus prædicanda.

Quoad antiquitates, & commoditates statuum Burgundiæ, Flandriæ, Artesiæ, Hollan-
78 diæ, Hannoniæ, † Brabantiæ, Frisiæ, ac aliorũ,
repetenda erunt, quæ de is supra tradidimus
cap.46. in quibus abunde tractatum est; Sic de
antiquitate nouarum insularum, earumq; di-
uitijs, Auro Argento, Vnionibus, ac lapidibus
prçciosis, satis supra, ac diffusè dictum est, ideo
repetendum forè minimè arbitror. Quo vero
ad Inferioris Germaniæ, siue Belgiæ commo-
79 ditatem, † atq; fertilitatem, hoc vnum præ cę
teris notatu dignum arbitror, quòd ab anno
Domini 1568. vsq; modo, sunt iam circiter an-
ni triginta, quibus semper continuis bellorum
turbinibus afflicta fuit, & tamen tam ampla, ac
fertilis est ibidem frugum omnium, ac aliarũ
rerum ad humanum vitæ vsum necessariarum,
abundantia, vt apud Regiones nationum alia-
rum, ac exteras gentes miraculo quodam ha-
beatur, vt nullius ibidem rei oportunæ copia
desideretur, cuius non commoditas statim, af-
fatimq; suppetat, & habeatur.

ARGVMENT. CAP. LXIX.

Expellit Rex Catholicus à suis Regnis, atque expellendi potestate fungitur, Iudæos, idq; optimis rationibus.

COMPENDIVM.

1 Rex Catholicus à Regnis suis potestatem habet expellendi Iudæos.

2 Princeps an absq; peccato expellere possit Iudæos? nu.3. & pluribus seq. vsq; ad fin.

3 Ex Iudæorum conuersatione possumus ipsos lucrari. num.21.22. 23.

4 Expellens iudæos an faciat contra præcepta charitatis, & dilectionis. num.24.25.

5 Iudæi enumerantur inter oues Christi, creatione, Redemptione, & gubernatione. nu.26.

6 Iudæos expellere, videtur fieri contra dictum Esaiæ, & Pauli Apostoli. nu 27.

7 Terra à Deo omnibus indifferenter est tradita. nume.28.29.

8 Christiani prohibentur Iudæos offendere, & illorum bona in vadere. nu 30.

9 Iudæi expelli de iure an possint? vide.

10 Iudæi facti nobis serui per mortem Domini nostri Iesu Christi.

11 Domini seruos vendunt, & expellunt.

12 Principes, tolerantes Iudæos faciunt ex tolerantia Christiana.

13 Christiani cum Iudæis non possunt, manducare, ac alia facere.

14 Filij Iudæorum, ne parentum erroribus inficiantur, ab illorum consortio separantur.

15 Deus præcepit filijs Israel, vt per sequerẽtur, Amorrhæum, Hethæum, Pharezeum, Chananæum, Heuæum, & Iebusæum, & illos occiderent.

16 Sara eiecit de domo sua Agar ancillam, & Ismaelem filium.

17 Deus expulit Iudæos.

18 Christus expulsis Iudæis, vertit se ad gentes, & possessionem Crucis dedit Symoni Cyreneo.

19 Dauit rogauit à Deo expulsionem eorum, qui irritauerant Deum. sic etiam Esaias.nu.20.

21 Cum Hæreticis conuersari non permittitur.

22 Picem, qui tetigerit coinquinabitur ab ea.

23 Conuersatio mala, bonorum virorum mores sæpè corrumpit.

24 Charitas debet esse ordinata.num.25.

26 Pontifex potestate fungitur ligandi, & soluendi.

27 Reliquiæ, quæ saluabuntur, quæ sint?

28 Nulli homini distinctus locus vitæ, & mortis datus est in terra:

29 Patria omnium vna est terra.

30 Intellectus l. Nullus C. de Iudæis. & l. Christianis. C. de Pagan.

31 C. Cornelius Hispalus Prætor Peregrinus Chaldeos vrbe, & Italia edicto suo abire iussit.

32 Apud Berytum Syriæ Vrbem Iudæus Crucifixi imaginem lancea vulnerauit, à quo sanguis exiuit.

33 Sanguis, qui exiuit ex Crucifixo vulnerato à Iudæo in Ciuitate Beryti, Mantuæ miraculis clarescit.

34 Philippus primus Galliæ Rex Iudæos Gallia expulit.

35 In Gallia recepti Iudæi ob pecuniarum inopiam, magno probro id factum est.

36 Iudæi è Berna expulsi fuere.

37 Iudæi ob scelera eorum Nuremberga, & Herbipoli periere gladio, seruatis Infantibus.

38 Rubeaquenses, Iudæos omnes expellerunt.

39 In Baioaria ad Danubij Ripam in oppido Deckendorff Iudæi, acceperunt Sanctissimæ Eucharistiæ sacramẽtum, & vilipendijs affectum, in fornace positum, & illæsum extractũ, & Malleis percusserũt in Incude, & similiter illæsum, & miraculis clarum, ob quod ipsi cremati, & dilaniati fuere.

40 In Germania sub Imperio Vincesla Imperatoris, Iudæi apud Pragam Boemiæ vrbem plura ipsorum milia trucidata, quia puteos, fontes. & flumina Tixico infecerant.

41 Iudæi in Ciuitate Tridenti, in die Parasceuæ, Beatum Simonem puerum grauibus affecerunt supplicijs, & in flumen proiecerunt, quod facinus repertum, affecti supplicijs, & puer miraculis coruscat.

42 Iudæi ob scandalum fidei pellendi sunt.

43 Ferdinandus Rex Catholicus, & Emanuel Rex Portgalliæ ab eorum Regnis expellerunt circiter octingentos mille Iudæos.

44 Baiazethes Turcarum Imperator Iudæos à Ferdinando expulsos, & Emanuele receptauit, & dixit ipsum demiratam Regis Ferdinandi Regis prudentiam, cur illos expulerit, tantis se viribus priuando.

CAP.

CAP. LXIX.

Expelleudi Iudæos à suis Regnis, præsertim
1 Hispanicis potestatem habet Rex† Catho-
licus, vt testatur Io. Picus Mirandula in lib. aduer
sus Astrolog. 5. cap. 12. Iacob. Simancas in praxi
Hæreseos. tit. 17. nu. 5. & in Catholicis Institu-
tion. cap. 35. nu. 6. Didacus Perez. lib. 8. titul. 3.
l. 40. Petr. de Aragon. de Iustit. & iur. siue. 2. 2.
q. 10. artic. 8. Dominic. Baunes 2. 2. q. 10. artic.
10. Gundissaluus Illescas. Hist. par. 2. lib. 6. c. 20.
§. 2. & nouissimè alios cōplures allegans Petr.
Cenedo. collectan. Iuris Canonici. 15. nu. 2. 3.
par. 2. Thomas Triuisan. in decis. Veneta sub
nu. 2. lib. 2. Sunt enim nobis infesti cap. Cum
sit nimis. de Iudæ. & inimici Crucis Christi Lan
cell. Gallia in cons. 123. nu. 41.

Principi vero, an hoc permissum sit, vt absq;
2 peccato e locis suæ Iurisdictionis illos † expel
lat? Diuersæ fuerunt opiniones, quarum diuer
sitatem breuiter enarrabo. Tenuerunt nonnul-
li, expelli eos minimè posse, ex pluribus ra-
tionibus.

Primò, quia ex ipsorum consortio, possumus
eos Lucrari Deo omnipotenti, & ad Christia-
nam fidem reducere, quod effectum non habe-
3 ret si ipsi † expellerentur. arg. c. Infideles 23.
quæst. 4. vbi ex Augustino dicitur, nō posse nos
Christianos, aliquos infideles Christo lucrari,
si eorum colloquium vitamus, & conuiuium,
ex quo Dominus IESVS cum publicanis, &
peccatoribus conuersatus est, vnde ijdem He-
bræi CHRISTO exprobaruut, quare cum pu-
blicanis & peccatoribus conuersaretur, vt pa-
ter Matth. cap. 9. Marci. cap. 2. & Luc. cap. 5.

Secundò, eosdem expellere, dicitur esse cō-
4 tra præcepta charitatis, ac dilectionis † ordi-
dinaræ de proximo diligendo tamquam se ip-
sum, tam in vereti, quàm in noua CHRISTI le-
ge. Leuitici. cap. 19. Matth. cap. 22. Marci. cap.
12. Dilectio autem proximi, malum non opera-
tur, vt dicit Paul. ad Roman. cap. 13. nam cha-
ritas nihil agit perperam. idem Apostol. 1. Co-
rinth. cap. 13. Et qui rectam habet diligendi
voluntatem, nihil iniquum agit. cap. Charitas.
2. distinct. Sed expellere Iudæos, est ipsos non
diligere, & malum, ac perperā agere, rectamq;
erga eos voluntatem non habere, ergo vti con
tra præceptum legis diuinæ factum, expellere
Iudæos non licet.

Tertiò, quia, & Iudæi, & omnes infideles enu
5 merantur inter oues Christi, Creatione, † Re-
demptione, & Gubernatione, quia dixit CHRI
STVS Ioannis. cap. 10. Alias oues habeo, quæ
non sunt de hoc ouili, & illas oportet me ad-
ducere. Hinc Papa potestatem habuit Io. cap.
Vltimo. dum IESVS Petro inquit, Pasce oues
meas. Non distinguens has, vel illas.

Quartò, quia si Iudæi expellerentur, defice-
ret in eis. Illud Esaiæ cap. 10. & Paul. ad Ro-
6 man. cap. 9. dicentium, si fuerit numerus † fi-
liorum Israel, sicut Arenæ maris, reliquiæ sal-
uæ erunt.

Quintò, quia, terra indistinctè data est om-
nibus indifferēter, iuxta illud Dauid Psal. 113.
7 Cęlum † Cœli Domino, terram autem dedit fi-
lijs hominum; si ergo expellerentur, non habe-
rent quo loci habitarent.

Sextò ista opinio fulcitur authoritate Ho-
norij, ac Theodosij Imperatorum in l. Nullus.
C. de Iudæis, & in l. Christianis. C. de Pagan.
& eor. sacrif. in quibus prohibentur Christia-
8 ni Iudæos offendere, ac† bona illorū inuadere.

Septimò expelli non posse probatur Docto-
rum authoritate, qui censuerūt eos expelli mi-
9 nimè posse † per Principes aliquos, vt latè ex
ijs, & alijs censuit Oldrad. in consil. 87. & ple-
nius in consil. 264. Innocent. in c. Quod super.
vbi Imol. & Panor. de voto. Ioan. Andr. ad Spe-
cul. iu Rub. de iud. Idem Ioan. Andr. & Ioan. de
Anan. in c. Et si Iudæos. de Iudæ. Petr. de Anch.
in c. Peccatum. num. 14. de regul. iur. in 6. Alex.
in cons. 99. vol. 6. Iacobin. de sanct. Georg. in
inuestit. feudal. §. Dux. q. vltim. nu. 1. Cardin.
Paris. in consil. 2. per totum. vol. 4. Marquar. de
Sulan. de Iudæis. par. 1. cap. 7. nu. 4. Petr. Ge-
rard. in sing. 59. Roland. à Valle in consil. 25.
vol. 3. Marc. Anton. Natta in consil. 620. nu. 22.
vol. 3. Iason in l. Apud Iulianum. §. Constat. nu.
29. ff. de leg. 1. Martin. Laud. de Princip. § 9. No-
uissimè alios plures allegans Petr. Cenedo col-
lectan. iuris Canonici. 15. nu. 2. par. 2. Io. Bapti-
sta Ferrett. in cons. 37. & in cons. 381. per totū.

Contraria sententia, mihi probabilior vide-
tur, ac pro fide Catholica, tutior. Primò, quia
per mortem Domini nostri Iesu Christi Iudæi
10 facti sunt nobis serui. vt † in d. c. Et si Iudæos.
& c. Consuluit de Iudæ. Sed Domini possunt
seruos suos, nō solum expellere, sed, & vende-
11 re, quod † plus est l. 1. l. 2. C. si seru. expor. vend.
& voluit Archidiac. in cap. Qui sincera. 45. di-
stin. Ergo expulsio tanto facilius locū habet.

Secundò quatenus à Christianis aliquibus
Principibus Iudæi tollerantur in eorū Regnis,
aut iurisdictionibus, ista tolerantia est ex pieta
12 te, & gratia † Christiana. vt in dicto c. Et si Iu-
dæos. & voluit Iacobin. de sanct. Georg. in d.
§. Dux. q. vltima. in fin. Vnde non debet ad ne-
cessitatem induci, vt cogatur quis eos tolerare
in suis Dominijs, ac Regnis. l. Non quicquid. in
princip. ff. de iudic.

13 Tertiò, cum Iudæis non possumus † mandu-
care, & comedere. vt in cap. Omnes 28. q. 1. Om
nes deinceps clerici, siue laici Iudæorum con-
uiuia vitent, nec eos ad conuiuium quisquàm
accipiat. Si igitur, nec manducatio cum eis li-
cita est, quanto minus habitatio. vt ibidem. in
c. Nullus. prohibemur recipere eorum Azima,
cum eis habitare, eos in infirmitatibus vocare,
aut medicinas ab eis recipere, nec in balneis

cum

cum eis lauari. Quod & voluit Gloss. in c. Ad mensam 11. q. 3. vbi dicit nō posse cum Iudæis, Christianos comedere, nec etiam hodie hoc permitti, etiam cum infidelibus.

Quartò, filia, vel filiæ Iudæorum, ne parētum vltra inuoluantur erroribus, ab eorum consortio separantur, & deputandi sunt, aut monasterijs, aut Christianis mulieribus, aut viris Deū
14 timentibus; vt † sub eorum conuersatione, cultum fidei discāt, atque in melius instituti, tam in moribus, quàm in fide, proficiant. vt in quarto Toletano Concilio statutum fuit, de quo in c. Iudæorū 28. q. 1. Si igitur cohabitatio etiam filijs est interdicta cum patribus, ac matribus; quantò plus debet esse fugienda, & interdicenda cum nostris.

Quintò ipsi Iudæi expellendi sunt, cum DEVS præceperit Moysi, ac filijs Israel, vt persequerentur Amorrhæum, Hethęum, Pherezeum, Chananæum, Heuæum, & Iebusæum, illosq; oc-
15 ciderent, & ad Internicionem † deducerent, & cum illis non habitarent. vt patet Exodi c. 23. Tradam (inquit) in manibus vestris habitatores terræ, & eijciam eos de conspectu vestro. Non inibis cum eis fœdus, nec cum Dijs eorum. Non habitent in terra tua, ne fortè peccare te faciāt in me, si seruieris Dijs eorum, quod tibi certè erit scandalum. Simile habetur Exodi c. 34. Obserua, cuncta, quæ hodie mandaui tibi. Ego ipse eijciam ante faciē tuam Amorrhęum, Chananęum, & Hethæum, Pherezeum quoque, Heuæum, & Iebusæum. Caue ne vnquàm cum habitatoribus terrę illius iungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam. Et Deuteronom. cap. 7. inquit: Non inibis cum eis fœdus, nec misereberis eorum, neque sociabis cum eis coniugia. Ex quibus demonstratur prohibitam esse cum eis habitationem.
16 Sextò, Sara eiecit de Domo † sua Ismaelem, & Agar ancillam eius matrem, quod cum Abrahæ displicuisset, dixit tamen illi Deus. Non tibi videatur asperum super puero, & super ancilla tua, omnia, quæ tibi dixerit Sara exaudi vocem eius. vt patet Genes. cap. 21.

Septimò, quos expellit Deus, & nos expellere debemus: vt dicitur Leuitic. c. 20. Nolite (inquit) ambulare in legitimis nationū, quas ego
17 expulsurus sum † ante vos: Sic Christus Hebræos expulit, dum Lucæ c. 23. dixit: Filiæ Hierusalem nolite flere super me, sed flete super vos, & filios vestros. Hinc lamentatur Ieremias Thren. c. 5. Hæreditas nostra versa est ad alienos, & domus nostræ ad extraneos. & Oseę. cap. 9. Omnes nequitiæ eorum Galgal, quia ibi exosos habui eos, propter malitiam adinuentionum eorum, de domo mea eijciam eos. Et hinc expulsis Iudæis, se vertit ad gentes, &
18 possessionem dedit † Crucis Simoni Cyrenęo. Vnde Iudæi incedunt toto orbe huc, atq; illuc peregrini. vt inquit Hierony. in Amos. cap. 8.

Octauò, & vltimò, si expulsio Hebræorum peccatū esset. ad quid Dauid rogat expulsionem? dum Psalm. 5. dicit: Decidant à cogitationibus suis secundum multitudinem impietatum ex-
19 pelle eos, quoniam † irritauerunt te Domine. & Dauid iterum dicit, quòd expelluntur operantes iniquitatem. Psalm. 35. Et enarrans Dei potentiam, qua in præteritum vsus erat, inquit Psalm. 43. Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos: afflixisti populos, & expulisti eos. Sic ad Sobnam Templi Præpositum inquit Isaias. cap. 22. Et expellam te de statione
20 † tua, & de ministerio tuo deponam te. & Ioel. cap. 2. dicitur: Et expellam eum in terram in viam, & desertam.

Ad opposita autem, ita posset responderi. Ad primum, si conuersatio Iudæorum permitteretur, ex quo possemus eos ad fidem conuertere, esset etiam licita conuersatio cum Hære-
21 ticis, quia militaret eadem ratio: quod † non admitto per quæ scripsi ad Bellug. in Specul. Princip. rub. 11. in princ. in verb. Cum aliquibus reprobis. in fin. quem locum meum nouissimè refert. Petr. Cenedo Collectan. iuris Canonici 15. nu. 1. in fi. p. 2. Secundò respondetur, quòd quemadmodum ex illorum conuersatione possemus eos lucrari: eodem modo, & ipsi ex nostris possent ad Iudaismum trahere. quia, vt dicitur Ecclesiastic. cap. 13. Qui tetigerit pi-
22 cem † coinquinabitur ab ea, & qui communicauerit superbo induet superbiā. Hinc Salomon Prouerb. cap. 13. dicit, cum peruerso peruerteris. Nam vt inquit Paulus 1. Corinth. c. 5. Modicum fermentum totam massam corrumpit. Et Seneca. ad Lucil. Epistol. 82. Salutare est non conuersari dissimilibus. Mala enim conuersa-
23 tio bonorum hominum † mores sæpe corrumpit. Sæpe 28. q. 1. Quinimmo nec etiam cum Parentibus, aut propinquis conuersari debemus, si per ipsos fidem Christi perdere timemus. cap. Si infidelis 28. q. 2. Nam, vt dicit Ouidius. lib. 2. de Remedio Amoris:

Dum spectant oculi læsos, læduntur & ipsi,
Multaq; corporibus transitione nocent.

Hinc Plutarchus de liber. Educandis inquit: Si claudo vicinus ambulaueris, & ipse claudus ambulare disces. Quia, vt ait Augustin. de confess. lib. 2. Societas mala est res contagiosa. Nec obstat, q̄ Christus cū publicanis, & peccatoribus conuersaretur; quia hæc fuit exprobatio ei facta à Iudæis, cui respōsio facta sufficit, q̄ non est opus benè valentibus medicus, sed malè habentibus; Christus etenim securus erat, q̄ peccatores illos ex sua conuersatione facilius lucraretur, in quo cū esset omnium supremarum virtutum implementum, cum alijs, etiam reis conuersando, illorum labe infici non poterat, cum esset ipse totius salutis author.

Ad secundū, de proximi dilectione non obstat, quia charitas dilectionis debet esse ordi-

24 nata, cum prius debeat obuiari periculo† Christianorum, qui possent ab ipsis infici, quàm ꝙ ipsi ad fidem reducantur; quia prius oportet diligere se ipsos, & inde incipit dilectio, post Deum, vt diligat proximum, sicut se ipsum; post enim Dei dilectionem seipsum diligit, & proximum sicut ipsum. Vnde Augustin. in Psal. 118. Vt sciamus (inquit) diligere Deum, sciendus est Deus, & vt sciat homo diligere proximum, sicut se ipsum, prius diligendo Deum, de
25 bet diligere† se ipsum. Quod vnde poterit scire si nescit Deũ, si nescit se ipsum? Hæc August. & latè Bernard. in tract. de diligendo Deo. quia illud Terentij vulgatum est. Proximus sum ego met ipsi mihi.

Ad tertium autem non obstat, quia & si Christus dixisset ipsum alias oues habere ducẽdas ad suum ouile, non idcirco dixit, illas expelli non posse. Quia ista intelliguntur de nobis gentilibus, quos reducere debebat ad suum ouile, quia nõ eramus de ouili Hebræorum, sed Gentilium, & Christus iam dixerat nõ esse missum, nisi ad oues, quæ perierant Domus Israel; quia illi erant sui, non extranei: & hæc erat hæreditas vertenda ad extraneos, cum non essemus filij legitimi, & naturales, sed adoptiui. Quò verò ad id, quod dixit Petro: Pasce oues meas. Iam Pontifex habet potestatem Pontificiam
26 †ligandi, & soluendi per ea verba. vt latè concludit Ioan. de Turrecremat. in tract. de Concilio, & consequenter quo ad hoc valet illud Apost. 1. Corinth. cap. 5. Quid enim mihi de ijs, qui foris sunt iudicare?

Ad quartum, similiter nõ obstat, quia veræ reliquiæ, quæ fient saluæ, sunt illæ, quæ reperiẽtur
27 † diebus nouissimis. & etiam illæ, de quibus latissimè egi supra cap. 43.

Ad quintum, similiter respondetur, terram esse datam hominibus omnibus: nulla antem est facta loci distinctio propria, cui quis incum-
28 beret debeat, cum non sit alicui locus mortis stabilitus. nam iuxta illud Ouidij lib. 1. Fastor.

Omne solum forti patria est, vt piscibus æquor.

Et Statius lib. 5. Thebaidos.

Omne homini natale solum.

Et. vt inquit Seneca de Remedijs fortuitorum.
29 cap. 9. Patria omnium vna est, extra† hanc nemo proficisci potest. Itaque expulsus ab vno loco, aliò migrabit.

Ad sextum, nulla fit offensio Iudæis dum expelluntur à propria expellentis iurisdictione. nec enim cogitur quis habere secretos Regni, vel Dñi sui exploratores, maximè cõtrariæ se-
30 ctæ, & factionis.† & tex. in d. l. Nullus. & l. Christianis. intelliguntur, dum tamen, scandalum aliquod aliorum non immineat, vt in eisdem iuribus habetur; & statim dicã. & sic etiam intelligitur seprimũ oppositũ de Doctorũ opinione, qui contrarium asseruerunt qñ scandalum, vel aliud legitimum impedimẽtum militaret.

Nec nouum est, quia olim C. Cornelius Hispalus, Prætor Peregrinus M. Pompilio Lenate, & L. Calpurnio Coss. Edicto Chaldæos circa de-
31 cimum diem ex† vrbe, & Italia abire iussit. lenibus enim ac ineptis ingenijs, fallaci syderũ interpretatione, quæstuosam mendacijs suis caliginem inijciebant. vt est author Valer. Maxim. lib. 1. Titul. de Auspicys. cap. 4. Si igitur apud Ethnicos, reprobæ conuersationis homines, ne boni ipsorum consuetudine macularentur, expulsi fuere; Quantò magis id Principibus nostris, ne Christiani Iudæorum perfidia inficiantur, permitti oportet? Quis enim illos non [illegible], ac eorum cõsuetudinem non abhorreat? quando IESVM CHRISTVM, Dominum prodere, ad mortem vsq; turpissimam, non sunt veriti? Hinc in Ciuitate Beriti apud
32 Syriam† in Christianorum vilipẽdium, Iudæus quidã, Dñi N. Iesu Christi Crucifixi imaginem, lancea suffodit, quo ex vulnere magna sanguinis copia effluxit, quo impletũ vas fuit, illoq; cruore magna quãtitas hominum, fuit sanitati restituta. Hic est ille sanguis, qui in Ciuitate
33 Mantuæ allatus, infinitis claret miraculis.† De hac Crucifixi imagine lancea perforata, & sanguinis effusione, scribit D. Athanasius. in lib. de imagine Iesu Christi. Baptista Platina in Leone III. Paul. Aemil. in Carolo Magno. Carolus Sigonius de Regno Italiæ, lib. 4. huius miraculi meminit sancta Romana Ecclesia in Martirologio. sub die 9. Nouembris, vbi alios assertores retulit Cæsar Baronius nunc S. R. E. Cardinalis meritissimus. Quàm optimè in anno
34 1160. Philippus Primus† Rex Galliç, dum per inquisitionem, Iudæos quotannis accipere solnisse clam puerum Christianum, illumq; in locis subterraneis clãculum ducere, quem in loco in die Parasceues Crucifigebant; quos apprehendit, & ex illis octoginta viuos igne cremari iussit Rex Galliæ, quod Ioan. Tilius refert ad annum 1180. postmodum in anno 1181. eos è Gallia expulit. Cum tamen postmodum
35 ob bellorum turbines, pecuniæ inopia† laboraret, magna à Iudæis pecunia soluta, in Ciuitate Parisiensi, omnique Gallia recepti sunt, ac lares nõ sine maximo probro aperti. Idemque post eum fecit Ludouicus Sextus. In anno demum 1287. quia Christianum puerum truci-
36 darunt è Berna† expulsi sunt. vt testatur. Germanographus lib. 3. Sic demum ob perpetam ab eisdem Iudæis gesta, Nurembergæ, Herbi-
37 poli, ac† alibi plura ipsorum millia periere, ac trucidata fuere, seruatis tantũ Infantibus Baptismi causa, quod fuit in anno 1299. tempore Alberti Primi Imperatoris. In anno 1309. Ru-
38 beaquenses ob illorũ† facinora Iudęos omnes expulere. In anno 1337. In oppido Dekendorff in Ripa Danubij in Baioaria capti fuere Hebrei, qui acceperant Sanctissimum Dñi Eucha-
39 ristiæ† Sacramentũ, & vilipẽdijs affecerant, ac demum

demum in Fornace poſuerãt, à qua Illæſum extractum eſt, Idem poſtea in Incude Malleis percuſſerunt, & nihil effecerunt, ſed intactum ſeruatur in cuſtodia, miraculis continuis præfulgens. qui carcerati demum igne Cremati, ac dilaniati fuere. In anno vero 1348. quia reper-
40 ti fuerunt, quod puteos, ac fontes † toxico inficiebant, ad vnum trucidati fuere in Germania, & hinc maxima, ac dira peſtis exorta, quæ tam grauis fuit, qua nulla grauior, reperti quę fuere in Fluminibus, Fontibusq; ſacculi, toxico, venenoq; pleni. Et ſub Imperio Vinceſlai Imperatoris apud Pragam Boemiæ vrbem plura eorundem Iudæorum millia interfecta fuere, ſeruatis tantum pro Baptiſmo paruulis. In anno vero 1475. Hebræi in die Paraſceuæ
41 in Ciuitate Tridenti, acceperunt † puerum Simonem, quem grauibus affecerunt ſupplicijs, ac in flumen proiecerunt, de quibus maximum ſumptum fuit ſupplicium: quod corpus beati pueri nunc etiam maximis coruſcat miraculis, cui Tridentini propriam erexerunt Eccleſiam. Plura facinora à Iudæis perpetrata refert Antonin. Florentin. parte 2. titul. 17. cap. 1 §. 6. Polydor. Vergilius Hiſtor. Anglicæ. lib. 17. Vincent. Beluacenſ. in Specul. Hiſtorial. lib. 30. cap. 25. & 51. Baptiſt. Platin. in Clem. 5. Iacobus Perez de Valentia in Pſalm. 67. Ideoq́ue maximum ex eorum conuerſatione vertitur Reipublicæ non ſolum ſcandalum, ſed periculum: & in caſu ſcandali euitandi, & imminentis periculi, præſertim quoad fidem, pel-
42 lendi ſunt. vt ſupra † dictũ fuit: vt voluit etiam Parnom. in dicto cap. Quod ſuper num. 15. Armilla in verb. Iudæi. Iacobin. de ſanct. Georg. in dicta inueſtitur. § Dux. num. 1. Anton Capic. in inueſtitur. Feudal §. Feudorum officia. col. 2. verſ. Rex an poſsit expellere. Petr. Gregor. Sintagmat. iuris vniuerſ. lib. 22. c. 3. ſub nu. 23. Vnde Tiberius Cæſar illos vrbe expulit, illorumque ſacrificia, vt dicit Cornelius Tacitus Annal. lib. 2. Siſebutus etiam Hiſpaniarum Rex in anno circiter 639. ac Dagobertus Rex Galliæ illos ex Hiſpania, & Gallia expulerunt. ſcribit Iacobus Meyerus Hiſtor. Flandr. lib. 1. Hinc Ferdinandus Catholicus Hiſpaniarum
43 Rex, quem † ſequutus eſt Emanuel Rex Portugalliæ, ab eorum Regnis eiecerunt centum viginti quatuor millia familias Iudæorum, quæ aſcendebant ad numerum, octingentorum millia hominum, qui ad Baiazetem tunc Turcarum Imperatorem accurrerunt, qui habitationes eis conceſsit, tum Conſtantinopoli, tũ Teſſalonicæ, tum etiam alijs in locis, ac dixiſſe ferunt: Illum, de prudentia Ferdinandi Regis
44 † grauiter mirari, quòd id fecerit, ſe tantis viribus priuando, eijciens populum, cuius numerus, Regnum fortius faciebat. de quibus Lucius Marinæus Hiſt. Hiſpan. lib. 19. cap. 21. Io. Buter. de Repub. lib. 7. c. 11. Leo Affer. Hiſtor. Afric. lib. 1. Ioan. Nicolaus Dolionus in Compend. Hiſtor. lib. 4. plura tamen ad hanc Remfulciẽdam refert nouiſſimè Petrus Cenedo in dicto Collectaneo iuris Canonici 15. par. 2.

ARGVMENT. CAP. LXX.

Tam in ſuis Regnis, quàm alibi natis, Rex Catholicus plures Sanctos viros, quorum memoria, & reliquijs congaudet Eccleſia, ipſe habet, qui maiori parte enumerantur. Sanctitatis plures traditæ ſunt definitiones ex Theologis, ac Platone, Ariſtotele, & alijs, quæ plenè diſcutiuntur.

COMPENDIVM.

1 *Rex Catholicus in ſuis Regnis, & Dominijs viros ſanctitate conſpicuos plures habuit, quàm alius quiſpiam Chriſtiani orbis Princeps.*
7 *Patriæ, & loca, in quibus nati ſunt ſancti, aut martyrio coronati ſunt, Honore maximo fulgent.*
3 *Ciuitas Toleti quibus ſanctis præfulgeat?*
4 *In Ciuitate Hiſpalenſi qui ſancti fuerint?*
5 *Ciuitas Corduba quibus ſanctis illuſtretur.*
6 *Ciuitas Compoſtellæ, ſiue Galicia.*
7 *Beati Iacobi corpus, qui ab Herode ſecuri percuſſus eſt, in Hiſpania ab eius diſcipulis translatum eſt. num. 8.*
9 *Ciuitas Cæſarauguſta ſuis ſanctis honoratur.*
10 *Ioannis Gaſparis Hortigas & Petri Cenedo iuriſconſultorum laudes. nu. 11.*
12 *Illiberi Epiſcopi.*
13 *Illiturgi Epiſcopus.*
14 *Vergij Epiſcopus.*
15 *Braccharæ ſancti.*
16 *Ciuitatis Tarraconæ martyres.*
17 *Ciuitatis Emeritæ martyres.*
18 *Charteis Epiſcopus.*
Zamorenſis, & Illerdenſis Epiſcopi.
Epiſcopi Saguntini.
Epiſcopi, & ſancti Aſtoricenſes.
Epiſcopus Conchæ.
19 *Ciuitas Vrgelli, & ſui ſancti.*
20 *Ciuitas Legiona quos ſanctos habeat.*
21 *Barchinona ciuitatis ſancti.*
22 *Valentia ciuitas, & eius viri ſancti.*
23 *Compluti ciuitas ſuis ſanctis celebris.*
24 *Didacus Complutenſis ordinis minorum ſancti Franciſci ſumptibus Philippi Regis Catholici in ſanctorum numero relatus.*
25 *Abula, ſiue Abila ciuitas, & eius ſancti.*
26 *Hoſca ciuitas ſuis ſanctis nobilis.*
27 *Gerunda ciuitas ſimiliter.*
28 *Burgos ciuitas ſuis ſanctis congaudet.*
29 *Turcaſſonenſis ciuitas.*

30 *Iberia Ciuitas.*
Calagurum Diuo Dominico, & alijs celebris Ciuitas.
31 *Vlyssipo Ciuitas nobilissima suis sanctis.*
32 *Ebora Ciuitas.*
33 *Carthago noua ob sanctos suos illustris.*
34 *Hispania pluribus sanctis gaudet.*
35 *Tarasia Regina sancta.*
36 *Apparitio sancti Michaelis Archangeli in monte Gargano.*
37 *Ecclesia sancti Angeli Fasanella.*
38 *Ecclesia sancti Angeli in monte Valua.*
39 *Neapolitana Ciuitas suis splendet sanctis.*
40 *Sancti in vrbe Neapolitana.*
41 *Capua Ciuitatis, & antiquitas, & sanctorum splendore nobilitas.*
42 *Salernitana Ciuitas, & eius sancti.*
43 *Ciuitas Beneuenti suis sanctis perspicua.*
44 *Nolana Ciuitas, & eius sancti.*
45 *Puteolorum Ciuitas, & quibus sanctos ornatur.*
46 *Muleassen Rex Tuneti, viso in Ciuitate Neapolis, miraculo Corporis, & sanguinis sancti Ianuarij, obstupuit.*
47 *Miseni qui martyrio coronati.*
48 *Ciuitas Surrenti quos habeat sanctos.*
49 *Tarenti Ciuitas quibus sanctis effulgeat.*
50 *Brundusij Ciuitas suis veris sanctis speciosa.*
51 *Ciuitatis Interamnæ sancti.*
52 *Caieta sancti.*
53 *Nusci Ciuitas, sancto Amato fulget.*
54 *Aquinum, quibus sanctis sit Celebre.*
Aquila Ciuitas suis sanctis Celebris.
55 *Sulmona Ciuitas sancto Pamphilo ornata.*
56 *Barium Ciuitas quibus est sanctis conspicua.*
Amiterni Ciuitas suis martyribus splendet.
57 *Ferentinum quibus gaudet sanctis.*
58 *Canusium quibus sanctis fulgeat.*
Theani Ciuitas.
59 *Fundis Ciuitas habet suos sanctos.*
60 *Iserna gaudet Celestino Quinto.*
Venafrum quibus sancti s ornetur.
61 *Pinna habet suos sanctos.*
62 *Sinuessa quos habet sanctos?*
63 *Potentia quibus honoretur sanctis.*
Venusia quibus sanctis sit illustris.
64 *Terracina quibus ornata Diuis.*
65 *Vigiliarum Ciuitas suis ornatur sanctis.*
66 *Sora & ipsa suis sanctis nobilis.*
67 *Consa Ciuitas suis sanctis splendescit.*
68 *Oliuetum quibus sanctis sit celebre.*
69 *Capistranum in Aprutio quibus gaudet sanctis.*
70 *In Prouincia Lucaniæ propè Silarum flumen, qui sancti?*
71 *In Pelignis qui sancti?*
72 *Calabria propè Scyllaceum Sanctus Bruno Carthusiensis.*
73 *Paula gaudet Francisco minimorum Regulæ Institutore.*
74 *Styli in Calabria, qui sancti?*
75 *Cupertini in magna Græcia qui sancti?*
76 *Guleti propè Nuscum, sanctus Gulielmus.*
77 *In Monte Cassino sancti plures floruerunt.*
78 *Pauli Regij Episcopi Vici Equensis virtutes, ac laudes.*
79 *Sicilia insula quos habuit sanctos? nu. 85.*
80 *Messana Ciuitas quibus sanctis refulget.*
81 *Apud Panormum qui sancti?*
82 *Catinensis Ciuitas quibus illustretur sanctis.*
83 *Siracusarum Ciuitas quos habuit sanctos.*
84 *Taormina quibus sanctis gratuletur.*
86 *Sardinia quos habeat Celebres sanctos.*
87 *Mediolanum quos sanctos habuerit.*
88 *Papia quibus sanctis decoretur.*
89 *Nouaria suos habet sanctos.*
90 *Nouocomum etiam suis gaudet sanctis.*
91 *Cremona quos sanctos habeat.*
92 *Laus Pompeia quibus congratuletur viris sanctis.*
93 *Burgundia suos habuit sanctos viros.*
94 *Luxonium quos habeat viros sanctitate claros.*
95 *Gandauum quibus illustretur Diuis.*
96 *Leodium quibus sanctis magnificetur.*
97 *Maldeberta Virgo sancta Comitis Hannoniæ filia.*
Attrebatis, qui sancti?
98 *Lerinenses quos sanctos foueant.*
99 *Vltraiecti qui sancti fuerint.*
100 *Namurcium quos sanctos Veneretur.*
Belgæ sancti alij plures.
101 *Aldenburgi in Flandria, qui sancti?*
102 *Furnis, qui in sanctorum numero reperiuntur.*
103 *Andania, qui?*
Hannonia in Hasbanio qui sancti?
104 *Frisia quibus sanctis præfulgeat?*
105 *Lebuinus dictus Apostolus Transisalanæ.*
106 *Bruxella in Brabantia quos sanctos habeat.*
107 *Brabantia plures habuit sanctos viros, & fœminas.*
Louanium quibus sanctis sit honoratum.
108 *Hollandia, quibus sanctis honoretur.*
109 *Artesia suis sanctis nobilitatur.*
110 *Sanctitas quid? secundum Dionysium.*
111 *Sanctitas quid? secundum Theologos.*
112 *Sanctitas quid? ex D. Thoma Aquinate.*
113 *Sanctitas quid? secundum Platonem num. 114. 115. 116. 117.*
118 *Sanctitas quid? secundum Aristotelem.*
119 *Definitio vnius rei, vna traditur.*
120 *Sanctus, an careat peccato?*
121 *Dauid electus secundum cor Domini, peccauit.*
122 *Definitio debet conuerti cum suo definito.*
123 *Definitio constat ex genere, & differentijs.*
124 *Beatitudo ab omnibus amatur.*
125 *Præceptum iuris est, ius suum vnicuiq; tribuere.*
126 *Dilectionis charitas ex doctrina Christi.*
127 *Charitas est mutuus Amor, siue amicitia hominis ad Deum.*
128 *Amicitia bona, & vera inter bonos tantum.*
129 *Sine charitate quis, est veluti æs sonans, aut Cymbalum Tinniens.*
130 *Pietas sanctitatem præcedit, & Religio subsequitur.*
131 *Pietas in Deum principaliter est.*

132 Pie-

132 *Pietatem Græci, quomodo vocent?*
133 *Religio est virtus, per quam homines Deo cultum, ac venerationem exhibent.*
134 *Religio à relegendo.*
135 *Religio à Religando.*
136 *Religio si tollitur, nulla nobis ratio cum cælo est.*
137 *Propinquiora ad finem meliora sunt.*
138 *Religio est idem sanctitati.*
139 *Religio operatur per interiores, & exteriores actus.*
140 *Interiores actus operantes in religione sunt principales, exteriores verò vsi secundarij.*
141 *In cultu diuino, vtenдū est aliquibus corporalibus.*
142 *Deus amico non indiget.*
143 *Actus interiores religionis, sunt deuotio, & oratio.*
144 *Hæretici dixerunt Deum per externos actus, adorandum non esse.*
145 *Sanctitas vouendo, atque orando petit.*
146 *Sub Heroica virtute, omnes morales virtutes includuntur.*
147 *Dij appellantur, qui Christi diuinitatem intelligũt.*
148 *Deos appellabant, qui aliquorum memoriam apud Gentiles adorare nolebant.*
149 *Romani ex vita integritate, & alijs quibusdam, inter diuos aliquos referebant.*
150 *Philosophus Gymnosophista, quomodo responderit Alexandro interroganti, quo pacto quis Deus euadat.*
151 *Hiarcha Indorum Rex, dixit ipsos esse Deos, quia viri boni essent.*
152 *Proximus quis primo enti, tanto perfectius alijs exhibet.*
153 *Diuina perfectio in quibus consistat.*
154 *Cordis munditia, reddit quem amicum Deo.*
155 *Finis nostræ perfectionis Regnum cælorum est.*
Beatitudo, spei vna, realis altera.
156 *Beatitudo consistit in perfecta Dei visione, ac fruitione.*

CAP. LXX.

HAec est suprema Catholici Regis gloria,
hæc summa omnium fœlicitas, quòd in suis
Regnis, ac Statibus, plures viros sãctos habuit,
1 quorum† actionum, morũ, virtutum, atq; exem-
plorum actibus, non suorum tñ Regnorum, lo-
ca irradiãtur, sed totus orbis gloria, & decore
præfulget. Referam illos succinctè, vel natiuita
rum, vel martiriorum locos assignando, vel vbi
sanctæ illorum reliquiæ reperiantur. Non mo-
dica enim gloria est, vel sanctorum corpora in
loco habere, vel à locis huiusmodi sãctissimos
viros natiuitatum originem, ac fundamẽta du-
cere. Hinc de Gordiano martire, ac milite Cæ-
sareæ scribens Magnus Basilius in Psal. 59. in-
quit: Sicuti arbores, quæ bona ferũt poma pro-
priæ bonitatis nutrienti tribuunt humo; sic iste
ex nostræ vrbis prodiens vtero, ad summumq;
culmen gloriæ euectus, patriæ, quæ eum produ
2 xit, atq; aluit, honorem gloriosissimi† martirij,
tribuit. Iucunda nobis sunt externa poma, mo-
do delectent sapore; sed nostro longè gratiora
gustui, propria, quã peregrina; præterquã quòd glo-
riam quandam nobis conferre videntur. Hæc
Basilius. quẽ retulit Alardus Aemstelredamus
similitudinum. fol. 148. Faciamus, itaq; illorum
omnium Breuiariũ quoddam, in quo Catalogũ
illorumq; nomina ad æternã memoriã reduca-
mus, & primo à Regnis Hispanicis, in quibus
narrãdis, nulli p̃iudicans, ordinem antiquitatũ
non seruãdo, nulli p̃iudiciũ afferre intẽdimus.
3 Ciuitas enim Toleti plures† habuit Antisti-
tes, ac sanctos, sanctasq; virtutũ, ac meritorum
gloria conspicuos, sanctos enim Bernardum,
primum Toletanæ Ecclesiæ antistitem, & Euge
nium simili modo Episcopum, sancti Dionysij
Areopagitæ discipulum, qui in agro Parisiensi
martirij coronã accepit, & post ad Ciuitatem
Toleti trãslatus est: Eugenium alterum Episco
pum, & Cõfessorem, Idelphonsum, Helladium,
Iustum, Iulianũ, Ep̃os. Leocadiam, Martianam,
Obduliam, Virgines, & martires, & etiam Casil
lam, siue Casilidam, Regis Toleti Mauritani fi-
4 liam. In Ciuitate† Hispalẽsi floruerunt sanctis-
simi viri Antistites, & Ecclesiæ Summi Docto-
res Isidorus, Leander, & Laurianus Episcopi.
Fęlix Diaconus, Florentius confessor, Hermini
gildus, Petrus, Seruãdus, Florentina Isidori, &
fratrum soror, Iusta, Ruffina, Virgines, & respe-
5 ctiuè martires. In Ciuitate† Cordubæ, plurimi
effloruerunt martires, qui fęlicissimo certami-
ne vrbem adornãrunt, Eulogius Præsbyter, Fę-
lix, Hieremias, Emilas, Abundantius, Aciselus,
Christophorus Monachus, Adulphus, Ioannes,
Amator, Petrus, Ludouicus, Anastasius, Aure-
lius, Argymirus monachus, Fandila, Faustus,
Iannarius, Martialis, Georgius, Habentius mo-
nachus, Seruus Deus Monachus, Sandalius, Se-
cundinus, Sisenandus, Gunesindus præsbiter,
Isidorus Monach⁹, Bouildes, Isaach Monach⁹,
Præfectus pręsbyter, Leonigildus monachus,
Ludouicus, Paulus monachus, Rogellus, Pau-
lus Diaconus, Pelagius, Zoilus, & decẽ nouem
alij. Vuistremundus monachus, Vualabonsus
Diaconus, Ruidericus, Salomon, Sancius, Theo
domirus, Sabinianus; Victoria, Aurea, Colum-
ba, Digna, Flora, Liliosa, Natalia, Leocritia, Põ-
posa martires: Sancta Speciosa, mater, & Tran-
quilla Perez Virgo. In Ciuitate Compostellæ,
6 † Galiciæ, siue Gallaciæ prouinciæ, est corpus
sancti Iacobi, fratris sancti Ioannis Euangeli-
stæ, cuius sanctissimi Apostoli reliquijs, & si
7 orbis totus gaudere debet, Hispania † tamen
supra alios, cum in tot contra Mauros, ac Sar-
racenos congressibus, & Bellis, inuicta manu
semper victoriam reportauerit, & persona vi-
sus astiterit, & vix anno à CHRISTI passione
trãsacto, Herodis mãdato, securi percussus est,
& capite truncatus, interijt, cuius corpus san-
ctissimũ, non sine mysterio ab eius discipulis in
8 Hispaniam† trãslatũ est, ibiq; toto terrarũ orbe

notifsimus, miraculis claret. Sancti etiam alij
viri Petrus Epifcopus Compoftellanus, Facun-
dus, & Primitinus, martires. In Ciuitate Cæfar-
9 auguftæ, † Braulius, & Valerius Epifcopi, Lam-
bertus, Saturnini quatuor, Succeffus, Apode-
mius, Caius, Crementius, Cęcilianus, Fronto,
Optatus, Fęlix, Lupercus, Euetius, Primitinus,
Martialis, Vrbanus, Quintilianus, & Publius.
Iulia, & Eneratis, fiue Engratia, Virgines, &
Martires præfulgent. De quam pluribus alijs
10 fcribit eleganter Io. Gafpar † Hortigas in Pa-
trocinio pro Gymnafio Cęfarauguftano par. 3.
num. 100. & fatis optimè ac diuerfimodè pa-
triam fuam illuftrando refert Petrus Cenedo
11 † in Collectaneo iuris Canonici 43. per to-
12 tum. parte 1. Cæcilius, † & Gregorius Epifcopi
13 Illiberi. Euphrafius Epifcopus † Illiturgi.
14 Vergij, † Ctefiphon Epifcopus ordinatus ab
15 Apoftolis. Bracchatæ, † fuerunt Fructuofus,
ac Petrus Epifcopi; Victor, Martir. Tarraconæ
16 † Fructuofus Epifcopus, Augurius Diaconus,
Eulogius Diaconus, Maginus martires. Emeri-
17 tæ, † Germanus, Seruãdus, Stercatius; Antigo-
nes, Iulia, Lucretia, Virgines, ac martires. Char
18 teiæ Hefychius † Epifcopus. Attilanus Epifco-
pus † Zamorenfis. Licerius Epifcopus † Illerden
fis. Sacerdos, Epifcopus † Sagũtinus. Turbidus,
& Gennadius, Epifcopi † Aftoricenfes. Marta,
virgo, & Martir Aftoricenfis. Iulianus, Epifco-
19 pus † Conchenfis. Vrgelli, † Iuftus, Hermengau-
20 dius, & Odo Epifcopi. Legione, † Froylanus
Epifcopus, Claudius, Lupercus, Victor, & Vi-
ctorinus Martires, Marciel, & Nona. Barcino-
21 næ, † Pacianus, Seuerus Epifcopi, Cucuphas
martir, Eulalia, Virgo, & Martir Indaletius Epi
fcopus Vicenfis ordinatus ab Apoftolis. Tor-
22 quatus Epifcopus Accitanus. Valentiæ † Ciui-
tas fanctorum plurium virorum fulgore illu-
ftratur, Eutropio Epifcopo, Diuo Vincentio
martire, Xyfti Papæ, & Laurentij martirum di-
fcipulo, Vincẽtio altero Ferrerio Ordinis Præ-
dicatorum, fummo Theologo, ac Beato Petro
23 Nicolao factore. Compluti † Ciuitas non mi-
nus cęlebris fuorum fanctorum decore. Cruo-
rem fanguinis effuderunt ibi Iuftus, & Paftor,
martires: & Diuus Didacus ordinis minorum
de Obferuantia Sancti Francifci Afsifiatis, qui
24 procurante Philippo Rege Catholico † Secun-
do, fuit per D. N. Sixtum Quintum Summum
Pontificem in Sanctorum numerum relatus,
25 in Anno Domini 1588. Abilæ † feu Abulæ
etiam Ciuitas clarifsima redditur, ob Marti-
rium fancti Vincentij, quem fupra nominaui-
mus. Floruit etiam ibi Secundus Epifcopus,
Nec non Chriftera, & Sabina martires. Apud
26 Hofcam, † Nunilo, Otentius, Patientia, & Alo-
27 dia martires. Gærunda † Ciuitas, clarefcit ob
martyrium Ioannis Gothi Epifcopi, & Fœlicis
28 Diaconi. Burgos † Ciuitas, congaudet gloria
Sancti Elclmi, & martirij fanctę Helenę. Turiaf-
29 finenfis † Ciuitas ob Æmilianum præsbyte-
30 rũ. Iberia † ob fanctam Chriftianam ancillam,
& martirem. Calagurum † ob natiuitatem San-
cti Dominici ordinis Prædicatorum inftituto-
ris fanctifsimi, & ob martirium Chelidonij, &
31 Hemiterij. Vlyfsipo gloriatur † natiuitate San
cti Antonij ordinis diui Francifci, cuius Cor-
poris fanctifsimæ reliquiæ in Ciuitate Paduæ
honorificè venerantur. Gloriatur etiam Verif-
fimo, & Marcio martiribus, ac Iulia martire, &
32 Maxima virgine. Ebora, † Irene virgine, & mar
33 tire. Carthago † Noua redditur illuftris ob re-
liquias sãctorum Sperati, Natalij, Cirini Betu-
rij, Fœlicis, Aquilini, Lætarij, Ianuarij, Enneco
Abbate Ouetenfi, Ferdinando filio Ioãnis Re-
gis Lufitaniæ; ac Generofa, Donata, Beffia, &
34 Secunda martiribus. Gaudet Hifpania, † Ifau-
ro Epifcopo Augienfi, ac alijs, quorum patriæ
incertæ funt, vt Epitatio, & Geruntio Epifco-
pis. Bafileo, Crifpulo, Reftituto, Ciriaco, Arca-
dio, Pafchafio, Probo, Eutichiano, Entichio,
Fęliciano, Philiberto, Honorio, Læto, Stepha-
no, Victore, Polixena Apoftolorum difcipula,
Xantippa, Quiteria Virgine, Vuilgeforti, Pau-
la, Centolla, & Helena martiribus, & Tarafia
35 † Regina. Infiniti propemodum alij funt, quo-
rum fanctiffimis reliquijs Hifpania redditur
Illuftriffima, quorum meminere Surius, Meta-
phraftes, Lyppomanus, & alij, qui fanctorum
vitas fcripfere. Sanctus Eulogius in memoria-
li fanctorum. Alphonfus Villegas in flore fan-
ctor. Hifpanorum. Petrus in Catalogo. Beda,
Ado Viennenfis, Vfuardus, Gregorius Turo-
nenfis, Rodericus Toletanus, Alphonfus de
Carthagena, Lucius Marineus, Epifcopus Ge-
rundenfis, Didacus Valera, Ambrofius Mora-
les, Ioannes Vafæus, Francifcus Tarapha, &
Martyrologium Romanum, vbi Cęfar Baronius
Cardin. Illuftrifsimus.

In Regno vero Neapolitano, multa repe-
riuntur fanctorũ corpora, ibi quiefcentia, alia-
que plura. Admodum notanda ac memoratu
36 digna eft apparitio † fancti Michaelis Angelo-
rum Principis in Apulia apud montem Gar-
ganum fub die 8. Maij, tempore Gelafij Primi
Summi Pontificis, vt fcripfere omnes Hiftorici.
Ad hunc cæleberrimũ locum ex diuerfis Chri-
ftiani orbis partibus Peregrini concurrunt: cu-
ius templi, ac Speluncæ Ecclefia, nõ hominum
manu facta in Monte Gargano, non fine admi-
ratione vifitur. Ecclefiæ eiufdem dedicatio-
nem, Romana Ecclefia, eiufque feftiuitatem
cælebrat fub die 29. Septembris. Eiufdem Ar-
changeli Michaelis, alia Gripta eft æquè mira-
bilis, quæ olim reperta fuit in oppido idcirco
37 appellato, Sãctus Angelus † Fafanellæ, quod op
pidum magnũ eft. & nobile, in quo reperta fuit
Caua fpecus in mõte folido, & intacto, in quo
folum per quoddam foramen in altum pofitum
ingrediebantur columbæ, ad quas capiendas,

cum

Cum aucupes nocte illud foramen certo modo rete tetendissent, vt manè aues exeuntes caperent; vnus ipsorum per foramen, in quo Sol oriens radijs introibat, inspiciens, in profundo Antri pauimentum quoddam se videre dicebat: quod cum alijs nonnullis retulisset, certatim plures loci inspiciendi causa illuc se contulerût: cumq; foramen ità angustum esset, vt vix vnus ingredi eum pedibus antè posset, decreuerunt, quòd fune ligatus aliquis ingrederetur; nec audentes ingredi, ob dubium rei euêtum, tandè vnus, funibus benè ligatus, lumen manu magnum portans, descendit est, circiter altitudinem quinquaginta passuum emensus, cumq; campanulam pro signo ascensus, portasset, locum intuitus Antrum pulcherrimum reperit, ità affabrè elaboratum, vt artificis manu pulchrius designari minimè posset, in quo reperit, quinq; altaria, ex Calce, & Cœmentis facta, in quinque angulis Antri, distâtibus quasi æqualiter, & lapidi, siue Monti non hærentibus, sed ab eo separatis, quantum retro transire posset, & in parte posteriori cuiuslibet Altaris in conspectu stantis supra altare in muro Lapidis siue Montis erat pictura antiquissima; quarum aliquæ Deum Omnipotentem, ac Iesum Christum Dominum nostrum, ac Beatissimam Virginem Mariam diuersimodè repræsentabât. Exeunte itaq; illo, & factum referente, & q imago magna ibidem erat Michaelis Angelorum Principis, alij plures descenderunt, & locum videntes idem referebantinde que factum est, vt Ciuibus in Fasanella Ciuitate ibidem proxima factum diuulgatum sit, & certatim rupto monte in parte inferiori magna cum difficultate, facta sit Ecclesia summæ deuotionis, admodum ditata, in qua Abbas per Summos Pontifices creatus est, habens Episcopalia Iura: cuius redditus ad duo millia circiter ducatorum numerum ascendit, soliq; Summo Pontifici subditus est; ibidemque factum est oppidum circiter mille Focularioru, quorum Ecclesia infinitis coruscat Miraculis.

38 Alia similis est apud Valuas † prope Silarim Fluuiû, in qua in octauo Maij Mirabilis est exterorum concursus, in medio cuius adest fons paruus surgentis aquæ, minimè currens, ità tamen, vt si eodem tempore millæ aquæ lagenæ extrahantur, numquam plus crescat vel decrescat. Alia similis est in montibus nostris similiter ad mirabilis cum picturis, quæ dicitur, & appellatur, sanctus Angelus de Monte nigro.

39 † Vrbs Neapolitana, Regni Regia, & caput, sanctorum suorum splêdore est fulgentissima,

40 præsertim † sâctis epis, Athanasio, Agrippino, Asprenate, Euphebio, Ioanne, Pomponio, Seuerino, & Seuero. Similiter sancto Agnello abbate, sancto Gaudioso Episcopo Africano, S. Quodvult Deus. Sanctis, & virginibus, Patricia, Candida Sancti Petri Discipula, Candida Iuniote, Restituta, alijsq; pluribus, Sâctorum Reliquijs.

Adest Corpus sancti Ianuarij, Corpus Beati Iacobi de Marchia ordinis sancti Frâcisci de obseruâtia, duo corpora sanctorum Innocentiû, quę sunt in Ecclesia sanctæ Marię Annunciationis. In qua nouissimè dû hæc prælo dantur sunt corpora sanctorum Sabini, Primiani, Firmiani, Paschasij, Alexandri, Eunomij, Tellurij, & Vrsulæ, quæ fuere reperta nouiter in Ciuitate Lesinensi in Monte Gargano, quæ ciuitas est sub Iurisdictione eiusdem Venerabilis Ecclesię Annunciationis, quibus Reliquijs factæ sunt octo Arculæ, Auro, Argentoq; vermiculatæ, & Repositę in Arca magna affabrè facta: quorum sanctorum reliquiæ effuso magna pompa Populo, omniq; Clero, & Religiosis fuere processionaliter translata, cui processioni interfuimus. Adest in Monasterio monialium sanctæ Patritiæ vnus clauus, quo D. N. IESVS Christus

41 Crucifixus extitit. Capuæ Ciuitas, † nô solum sui antiquitate, sed sanctorum gloria eminet, habet enim sanctissimos Episcopos, Bernardum, Paulinum, Pamphilum, Ruffinum, Victorem, Ruphum, Vitalianum, Castrensem, Decorosum, & Germanum. Habet inuictissimos martires, Canionem, Priscûm, vnum ex septuaginta duobus Christi discipulis, Tâmarum, Rosium, Elpidium, Marcum, Heraclium, Secundinum, Adiutorem, Augustû, Vindonium, qui ex Africa Capuæ cum Sancto Castrensi, martirij gloriam compleuerût. Sic & Aemilius, Antoninus puer, Arontius, Carpophorus, Donatus, Quintus, Rufus, Saturninus. In toto Campaniæ tractu Erasmus, & Siluanus Episcopi, Marcus, & Vindonius côfessores, Vitalis Martir, Aristón, Crescentianus, Enthychianus. Vrbanus, Iustus, Fęlicissimus, Fęlix, Dion, & Benedictus Monachus, & Diodorus. Similiter, Martia, Symphorosa, Dominica, & octoginta alij Martires. Sa-

42 lerni, † adest Corpus Beatissimi Apostoli, & Euangelistæ Matthæi, excepto brachio dextro, & vno Dente, quia dens positus est in quadam Cruce, & brachium in quodam Tabernaculo, ibidem existentibus. Corpora sanctorum Fortunati. Gaij, & Anthes, Martirum: Nec non Beatorum Gramatij, Veri, Eusterij, Gaudiosi, & Valentini Episcoporum eiusdem Ciuitatis; Et Elpidij, Cionis, Elpieij, Valentiniani confessorum, ac Citini, & Quingesij, & Beati Fœlicis Martiris, Corpus Gregorij Septimi Summi Pôtificis. Adest ibi Magnus reliquiarum sanctarum cumulus, scilicet Isaiæ Prophetæ, Zachariæ patris Ioânis Baptistæ, Simeonis Iusti, Abraham, Isaac, & Iacob; Petri, Andreæ, Iacobi, Philippi, ac Barnabæ Apostolorum, Stephani Prothomartiris, Xysti, Sebastiani, Fabiani, Cataldi, Pantaleonis, ac aliorum. Et sanctarum Virginum, Agnetis, Cœciliæ, Margaritę, Barbaræ, Fęlicitatis, Agathæ, Emerêtianæ, & aliarum.

43 Beneuenti, † Corpus Gregorij VIII. & Barbati Epi-

Episcopi: Adest corpus Modesti Leuitæ,& mar
tiris: Adsunt duodecim fratres Afri Martires.
44 Nolæ, † Sanctus Paulinus Episcopus, Sanctus
Fœlix Episcopus,cum triginta martiribus;San
ctus Maximus Episcopus, Fœlix præsbyter mi
raculis Clarissimus, Fœlix alter Martir; Iucun-
da, & Iulia Virgo,& Martir. In Ciuitate Puteo
45 lorum,†martirium passus est Sãctus Ianuarius
Episcopus Beueuentanus, cuius reliquiæ Nea
poli asseruantur , cum ampulla eius sanguine
plena,quæ quotannis ponitur in aliquo ex Se-
dilibus Nobilium Neapolitanorum Magna cũ
Pompa, postmodum eiusdem sancti viti cor-
pus, & reliquiæ asportantur,tota Ciuitate pro
cessionaliter eunte,& vt in conspectu reliquiæ
sunt cum sanguine, statim sanguis , tam longo
temporum curriculo ad modum ferè lapidis
induratus, tamquam cera liquescit, & bullien-
do eleuatur per ampullas:quod cum semel in-
46 spexisset Muleassen Tuneti Rex, † alta voce ,
maximum Miraculum se videre asseruit: & sta-
tim corpore transeunre,& à loco distãte in pri
stinam sanguis duritiem,reuertitur. Adsunt ibi
dem corpora Sanctorum Martyrum, Sosij,Pro-
culi,Festi, Desiderij.& Acutij,& Honorati Ab-
batis Fundani, ac Iulianæ Virginis , & marty-
ris. Adest corpus sancti Cęlsi discipuli sancti Pe
tri. In eadem Vrbe passi sunt Abundius Episco
pus,& Fidelis. Adest sancta Nicea, sancti Procu
47 li mater. Apud Misenum† olim Ciuitatem,mar
tyrio Coronati Zosimus, item Eleutherius Epi
48 scopus, & Antia eius mater . Surrenti † adest
corpus sancti Autonini Abbatis Cassinensis,
sancti Quinti, Quartillæ , & Quintillæ Marty-
49 rum. Tarenti.† corpus sancti Cataldi Hiberni,
illius Ciuitatis Episcopi, Miraculorum,& vitæ
glotia clarissimi , qui post applicationem , &
prædicationem primam à Petro Apostolorum
Principe , & à Marco Euangelista , primus ex
Domini Iesu Christi mandato ad Vrbem illam
50 perrexit. Brundusij † Sanctus Leucius, & san-
51 ctus Pelinus Episcopi. Interamnæ,† Proculus,
Anastasius,& Valentinus Episcopi. Nec nõ Pro
culus alter, Apollonius, Ephebus Martyres,&
Agapes Virgo, & Martir. Formijs.siue Caietæ,
52 † Gelasius II. Pontifex, sancta Albina Virgo ,
53 & Martir. Nusci,† sanctus Amatus Episcopus.
Aquini, Constantius Episcopus,& Clinius con
fessor. Nuceriæ,Fœlix & Constanria Martyres.
54 Aquilæ,† Raynerius Episcopus,Maximus Dia
conus, & Martyr, & Ioannes Gallus. Valuæ,si-
55 ue Sulmonæ, † Pamphilus Episcopus . Amal-
56 phiæ, sanctus Andreas Apostolus. Bari, † san-
ctus Nicolaus Episcopus Mirensis. Amirerni ,
Victorinus Episcopus,& octoginta tres Marty-
57 res. Forconij,† Fœlix,& Florentius Martyres.
58 Theani† Vrbanus Episcopus. Canusij†pars re-
liquiarum sancti Sabini Episcopi. Fundis,†So-
terus Papa,Paternus Martir, Fœlix monachus,
59 & Libertinus Abbas. Isterniæ,† Petrus de Mur-
60 rono, Cœlestinus quintus dictus. Venafri,† Ni
61 cander,& Marcionus martyres. Pinnæ,† Ioan-
62 nes Episcopus Pinnensis. Sinuessæ, † Secundi-
nus Episcopus,Castus Episcopus,& Martyres.
63 Potentiæ,†Gerardus Episcopus. Venusiæ.†Fe-
lix Episcopus Africanus,Ianuarius præsbyter,
Audactus præsbyter, Fortunatus,& septimus,
64 Lectores, & Martyres. Terracinæ † apud Fos-
samnouam, sanctus Thomas de Aquino Doctor
Angelicus , Epaphroditus Episcopus , Linda-
nus Appulus Monachus,Montanus, Fœlix,Eu-
sebius Monachus, Iulianus præsbyter,& marty
res; Flauia, Domitilla, Euphrosina,Theodora,
65 Virgines,& Martyres. Vigilijs in Apulia,† Mau
rus Episcopus,Sergius, & Panthaleemon mar-
66 tyres. Soræ, † Dominicus Abbas, & Restituta
67 Virgo,& Martyr. Consæ,†Herebertus,seu Phi
68 libertus, & Menas solitarius. Oliueti † Patriæ
meæ Natalis, Maccharius Abbas Romanus,il-
le,qui ex officio Vicarię potestatis ad monacha
tũ peruenit , & ex eius miraculis inter Diuos
annumeratur: & quo die ad Monasterium san-
ctæ Mariæ de Paradiso ordinis minorum obser
uantiæ in eodem oppido,ab Abbatia sancti Pe
tri sita extra męnia per duo milliaria,eius san
ctissimæ reliquiæ translatæ sunt , viginti à Ma-
lignis spiritibus vexati, liberati fuere:comitã-
tes verò Pompam processionis ex diuersis lo-
cis numerati fuere sexdecim millia circiter ho
mines, nec à loco cellulæ in Abbatia , in qua
reliquię quiescebant, valuere extrahi:nisi vno
Religioso patuit cellulæ ingressus,quum alijs
circiter quadraginta Monachis,& pręsbyteris,
qui id succesiuè vnum post alium ingredi ex-
perti sunt,patuit aditus,sed semper facula.quã
manu ingredi volens gestabat, in ingressu Ho-
stioli,nemine flante extinguebatur. Cuius reli-
quiæ in eodẽ monasterio, cum alijs sanctorum
reliquijs honorificè, & magna deuotione ser-
69 uantur.ac venerantur. Capistrani†in Aprutio,
Beatus Ioannes, ordinis Sancti Francisci,Sum-
mus Theologus , & Canonista . In Prouincia
70 †Lucaniæ propè flumen Silaris,qđ nostra ter-
ritoria irrigat , Vitus , Modestus , & Crescen-
71 tia Martyres. In Pelignis , † Peregrinus Epi-
72 scopus , & Martyr. Calabrię , propè † Scyl-
laceum inter Stilum,& Arenam, in Monasterio
Sãcti Stephani,erecto liberalitate Rogerij Gui
scardi Northmanni Comitis Calabriæ, & Sici-
liæ, Bruno Carthusiensis ordinis, institutor,vi-
tæ austeritate , & Miraculorum gloria clarus,
73 ac Beatus Laoninus Northmandus . Paulæ† in
Calabria, Franciscus , ordinis Minimorum In-
stitutor, cuius corpus sanctissimum in Gallia
Celtica apud Ciuitatem Turonensem magno
74 cum honore seruatur. Stili † in Calabria, Ioan-
75 nes Theresti monachus. Cupertini † in Magna
Græcia, Vuerdinus Abbas Hidruntinus, q vitæ
sanctitatẽ,& Prophetiæ spiritu corruscauit. Gu
76 leti † propè Nuscum, Gulielmus Vercellis ta-
men

mè natus in Sabaudia, Regni Neapolitani ama
tor, Eremita Montis Virginis, cuius corpus san
ctissimum diuisum extitit; caput enim, & pars
vna Guleti, altera in Monasterio Montis Vir-
77 ginis asseruantur. Apud Cassinum Mõtem † S.
Benedictus Monasticæ vitæ institutor, ex quo
infiniti propemodum Religionũ ordines pro-
diere. Ibibem fuere vitæ sanctitate conspicui,
Summi Pontifices, Stephanus III. Stephanus X.
& Gelasius II. Nec non Benedictus alter, Deus
dedir, Ioannes Capuanus, Petronacius, Gui-
nizo, Bonitus, Bertarius, Abbates. Odorisius
Abbas, post modum Cardinalis; Leo Cardina-
lis Ostiensis, Carolo magnus Austrasiæ, & Sue-
uiæ Rex; Rachisius Longobardorum in Italia
Rex; Faustus, Simplicius, Constantinus, Gebi-
zo, Adam, Alamannus, Albertus Pelignus, Pau-
lus Capuanus, Petrus Cuculus, Leo Amalphi-
tanus, Aldemarius, Angelus, Ebizo, Azo Cam-
panus, Gayderisius, Guayferius, Sergius Amal-
phitanus; Randisius Comitis Burrelli filius;
Paulinus, & Augustinus ambo sancti Benedicti
discipuli. Sancta Scholastica soror sancti Bene-
dicti; sancta Rectruda vxor Rachisij regis. Ca-
uæ in Monasterio sanctæ Trinitatis, ordinis
eiusdem sancti Benedicti, Victor III. Summus
Pontifex, Cõstabilis, Petrus Salernitanus, Fal-
co, Petrus Secũdus, Alferius Salernitanus, Leo,
Leonardus, & Simeon; de quibus omnibus, su-
pra allegati Historici sanctorum gesta scriben-
tes, Marcus Antonius Marsilius, Ianus Iuue-
nis, Leo Hostiẽsis, & Petrus Diaconus in Chro-
nicis Cassinensibus, Paulus Diaconus, Carolus
Sigonius, Cardinalis Baronius, & nouissimus
78 omniũ Paulus Regius † Episcopus vici Aequẽ
sis, vir morum, ac vitæ integritate conspicuus,
& multæ lectionis, ac diligentię summæ in scru
tandis scripturarum Arcanis. Apud Rhegium
Calabriæ, sãctus Leo Papa, Sanctus Suerus Epi
scopus, & martyr, Thomas Abbas, Cyprianus
Abbas, Agnes, Fœlicitas, & Perpetua Marty
res. Apud Ciuitatem Rossani Bartholomæus
Abbas, Nilus Abbas, Stephanus, & Theodora
Virgo. Consentiæ Beatus Bonatius, Gerardus,
Lucas Episcopus, Mattheus, Rogerius, Nico-
laus, Peregrinus, & Thelesphorus. Apud Ca-
strouillarum, Sanctus Angelus, Sanctus Donu-
lus, Leo, Nicolaus, Samuel, & Vgolinus mar-
tyres. Periliæ, Anterus Papa, & martyr. Hera-
cleæ, quam dicunt Ieraci, Antonius confessor,
Ieiunius confessor, Nicodemus, sancta Venera
virgo, & martyr. Apud Ciuitatem sãcti Marci,
Cassiodorus martyr, Senator martyr, Viator
martyr. Bellouiso, siue Beluederi, sanctus Da-
niel martyr, Beatus Cyriacus. Tropeæ sancta
Domenica virgo, & martyr Bouæ, sanctus Elias
Abbas, Leo monachus. Tauriani, sanctus Fan-
tinus Abbas, Lucas Abbas, Ioannes Episcopus,
Georgius Episcopus. Apud Turium, Theles-
phorus Papa, & martyr. Mesuracæ Zosimus Pa-
pa, Beatus Matthæus. Cerenthiæ, Bernardus
Episcopus. Amautheæ, Beatus Antonius. Cru-
polati, Beatus Bernardinus. Bisiniani, Beatus
Martinus, Proclus. Burrelli, Beatus Randisius.
Crotonæ B. Petrus. Longobardi B. Archange-
lus, & alijs in locis infiniti propemodum.

Insula Siciliæ suis etiam viris sanctissimis
79 decoratur habuit enim Agathonem Leonem
II. & Stephanum III. Summos Romanos Pon-
80 tifices. Messana † Ciuitas habuit Ampelum,
Caium, Corebum præfectum, Donatum mona-
chum, Eutychium, Faustum, Firmanum, Placi-
dum monachũ, & socios, Victorinũ, Anthiam,
81 & Flauiam martyres. Propè † Panormum, fuit
82 Alexander monachus. Cataniæ, † Berillus, à
sancto Petro Missus, & Leo Episcopi, Attalus,
Cornelius, Euplius Diaconus, Fabianus, Miner
uinus, Pontianus, Quintianus, Sextus, Simpli-
cianus, Stephanus, Agatha virgo, & martyres,
83 ac Angelus monachus. Siracusarum † Ciuitas
habet, Martianum, Maximianum, & Zozimum
Episcopos; Euodium, Hermogenem, & Cali-
stum martyres. Clementem monachum, Mar-
tiam, & Luciam virgines, ac martyres. Taormi-
84 na, † Pancratium Episcopum. Habet insuper
85 Sicilia Agathonem † alterum, Triphinum, Al-
phium, Philadelphum, Cirinum, Angelum prę-
sbyterum ordinis Carmeliti, Albertum, Mer-
curim, & socios milites martyres, ac alios so-
cios septuaginta nouem. Eutaliam, & Triphi-
nam virgines, ac martyres, & Gregorium Epi-
scopum Agrigentinum, aliosq; nonnullos, de
quibus scripsere supra dicti, & Cardinalis Ba-
ronius, & Thomas Facellus nouissimè.

86 Sardinia habet † Symmachum Papam, Be-
nedictum Episcopum, nec non Æmilium, Fœ-
licem, Priamum, Lucianum, Antiochium, Came
rinum, Cisellum, Ephisium, Ianuariũ, Politum,
Protum, Saturninum, Crispolum; Crescentia-
nam, Hemeclinam, Iustam, Iustinam martyres,
de quibus vltra præfatos supra allegatos scri-
bit Ioannes Franciscus Fara de Rebus Sardois.

In Mediolanensi Dominio, sanctorum suo-
rum perennis gloria fulget: Sanctissimi enim
87 commemorantur † Episcopi Mediolanenses,
Ambrosius in primis, Summus Catholicæ Ec-
clesiæ doctor, Anatolius, Benignus, Benedict°,
Caius, Datius, Antoninus, Auxanus, Calime-
rius, Dionysius, Castritianus, Eustorgius I. Eu-
sebius, Eustorgius Secundus, Clicerius; Hono-
ratus, Magnus, Galdious, Ioannes, Gerundus,
Mansuetus, Marolus, Martinianus, Senator,
Mona, Miternus, Simplicianus Cęlsus puer, Ve
nerius, Mirocles, Aquilinus præterea, Faustus
miles, Fœlix, Geruasius, & Prothasius, Iulius,
Matronianus, Nazarius. Nabor, Petrus, Robu-
stianus, ac Victor martyres, Sabina, Matrona,
Valeria, & Marcellina virgo, Ambrosij soror.
88 Papia † Augustino Summo Ecclesiæ doctore
Lætatur, & Syro I. Epo, Anastasio, Armenta-
rio,

rio, Crispino, Ennodio, Epiphanio, Dalmatio, Damiano, Fœlice, Pompeio, Petro, Maximo, Iuuentio, Ioanne, Vrsisceno, sanctissimis illius Ecclesiæ Episcopis. Nec non Guniforte Marty
89 re, & Honorata Virgine. Nouaria vero † Gaudet, Agapio, Gaudentio Episcopis, Laurentio præsbitero cum multis alijs pueris. Nouo-
90 comensis Ciuitas, † Abundantio, Fœlice, Amātio, Episcopis. Nec non Secundo, Licinio, Fidele, Carpophoro, & Seuerino martyribus, & Ioanne Meda ordinis Humiliatorum funda-
91 tore, Nec non liberata virgine. Cremona, † Ho
92 mo bono. Laus Pōpeia † Bassiano Epō. Suntq; quam plures sanctissimi viri, quorum meminerunt scriptores iam dicti, Beda, Ado, Vsuardus, Surius, Mambritius in vitis Sanctorum, Sozomenus, Socrates, Bucchingerus in Historijs Ecclesiasticis; Petrus Diacon. Leo Hostiens. Bernardinus Corius, & Bernardus Saccus in Histor. Ticinens.

Ad Burgūdiam transeundo, Flandriam, Brabantiam, Artesiam, Hannoniam, Hollandam, Frisiam, omnemq; Belgiā; nam, & hæc loca sanctissimis viris illustrantur. Calysto enim Secun-
93 do Summo Pontifice gaudet Burgundia, † ac etiam S. Sigismundo Burgundiæ Rege, Gilberto, Blithmundo, Romano, Eustasio Abbatibus. Columbano, & Adone Monachis Luxouiensi-
94 bus. Gulielmo Abbate † Diuionense, Benigno
95 præsbytero. Gandaui adest, † vita, & miraculis clarus Bauo, Gundualdus Episcopus, Liuinus Episcopus, Bertulphus, Ausbertus, Landoaldus prȩsbyter, Vulfrānus Episcopus, Amātius Diaconus, Vninōalocus monachus, Ageltrudis virgo, sancti Bauonis filia, & Amelber-
96 ga. Leodij, † Lambertus Episcopus Tungrensis, Albertus Episcopus Rhemensis, Vuolbodonus, Remaclus, Humbertus, Notgerus, Theodardus Episcopi Leodienses. Mononus Eremi
97 ta, Maldeberta virgo † filia comitis Hannoniȩ, Iuliana virgo, & Oda vidua. Atrebatis, Vedastus Episcopus, Leodegarius Episcopus Augustensis, Poppo Abbas, Gerinus, Ranulphus, Saturnina virgo, & martyr, Bettilia virgo. Apud
98 Lerinenses † Varanus Episcopus, Marinus, Alselmus, Agilulphus, Cono, Crapasius, Abbates. Gummarus confessor, Vincentius præsbyter, Porcarius Abbas, cum quingentis alijs monachis, martyres. Apollinaris monachus. Vltraie-
99 cti, † Amandus, Vuillibrordus, Benignus, Fridericus, Gregorius, Radbodus, Albericus, Auf-
100 fridus, Episcopi. Namurci, † Gerardus Abbas, Adilia virgo. Alij etiam Belgiæ sancti, Eligius Episcopus, Arnulphus Episcopus Suesio
101 nensis. Aldemburgi † in Flandria, Vuinocus, Vuandregisilus Abbates, Relindis, Rectrudis Abbatissæ. Furnis, Vualburga virgo. Andaniæ,
102 † Begga vidua. Niuellæ, Ydnberga † vidua.
103 Hannoniæ, † in Hasbanio, sanctus Trudo, Gislenus Episcopus, Addelinus Abbas, Libertus martyr. & Quinibertus, Lābertus, Berlerius monachi, Aldegūdis virgo, Ragēfreda, Aia, seu Agia Hannoniæ comitissa, Amelberga, Hildtrudis virgo, Vualdetrudis vidua. Similiter Landelinus Abbas, & Domitianus confessor.
104 In Phrisia, † Bonifacius, Lulgerus Episcopi: iste enim Frisiorum, & Saxonum Apostolus, ille Germanorum appallatur. Eobanus Bonifacij Coepiscopus, siue Cobanus, Adelarius, seu Adalarius Episcopus, Vuirtrungius, siue Vutringus, Vualretus, Adhalerus, Stricaldus, siue Stirchaldus, Hamuntius, siue Hamuudus, Boso, Vuaccarus, siue Vuattarus, Gundecherus, siue Gunderherus, aut Guntherus, Vuilliherus, Hildebrandus, Adolphus, & alij triginta nouem Monachi, Lebuinus confessor, dictus
105 Apostolus † Transisalanæ. Bruxellæ in † Bra-
106 bantia, Bonifacius Lausanensis Episcopus, Gudila Virgo. Similiter in Brabātia, Dympna, Vuiuina, Gertrudis, & Lutgardes, Virgines, &
107 martyres. Apud Louanium, † Verona virgo. Duaci, Amatus Archiepiscopus Senonensis,
108 Mauronrius abbas. In Hollandia, † Aldebertus confessor apud Egmundam, & ibidem Hie-
109 ro presbyter, & martyr. In Geldria, † Vuerem
110 fridus monachus. In Artesia, † Idaberga virgo. Boloniæ Vulmarus Abbas, longeq; alij plures, de quibus agunt Beda, Ado, & alij. Molanus in Indiculo sanctorum Belgij, Io. Thritthemius de viris Illustrib. Sancti Benedicti. Iacobus Meyerus in Annalibus Flandriæ: Hadrianus Barlandus in Histor. Brabantiæ: Demochares de sacrificio missæ. Cornelius Kempius de Origin. Frisiorum. Gulielmus Paradin. de Antiquo statu Burgund. Petrus Cratepolius de Episcopis Germaniæ. Cardinal. Baronius ad Martyrologiū. Albertus Crātius, Germanographus, & alij. Vbbo Emmius in Historia Frisica.

Supranarratos monstrasse sufficiat sanctos, nec enim omnium nomina, sic aliud agentes perquirere potuimus, quorū numerus sine dubio longè maior existit, illorumq; vitam cum sancta militans Ecclesia, magno in honore habeat, illisq; reuerentiam exhibeat, qui in triumphanti existentes, nos exaudiunt, precesq; pro nobis Deo effundunt, non solum, vt à peccatorum nexibus seruemur incolumes, sed si quando, peccatorum eorundem pōdere grauemur (quod humanū est) Spiritus sancti gratia adiuti, resurgamus, ac iustificemur, eorundemq; tutelarium sanctorum Patrocinio subleuati, misericordiæ gratiam consequamur.

Magnæ igitur sunt Catholici Regis diuitiæ, maximi Regnorum tituli, supremæ nobilitatis stemmata, summæ prerogatiuæ, indicibilia virtutum encomia, sed horum nulli, huic sanctorum ordini, ac reliquiarum Thesauro, aliquid contra poni potest. Iddirco Rex Catholicus, & subditi omnes hac immarcescibili gloria lætātur. Benedictus sit DEVS, & Dominus noster, qui,

qui, & Regem, ac ſubditos ſuos, tanta digni-
tate, ac priuilegio decorare dignatus eſt.

Sāctitas itaq; præcedit omnia. Ne autem in
ambiguo aliqui laborent, qui Theologicarum
Lectionum inueſtigationi non ità incumbunt,
ſanctitatis definitionem, ex Theologis, ac etiā
ex Philoſophis pertractabimus.

Prima definitio ea eſt; Sanctitas eſt ab omni
peccato libera, & perfecta puritas. † Hanc tra-
didit Dionyſius. de Diuin. nominibus. cap. 12.
quā ſequutus eſt Pelbarrus à Themſuar in Ro-
ſario ſacræ Theologiæ, Tomo. 1. §. Spiritus ſan-
ctus. verſ. Sed quare huic nomini.

Secunda apud Theologos definitio tradi-
111 tur, quòd Sanctitas nil aliud eſt, niſi † illa quę
eſt virtus heroica, ideſt Diuina apud Philoſo-
phos. vt voluit Franciſc. de Mairon. in lib. De
virtutib.

Tertia datur definitio, quòd Sanctitas eſt
112 virtus, ſiue ſcientia faciens fideles, & † ſer-
uantes ea, quæ ad Deum ſunt iuſta. Hanc ex An
dronico Philoſopho Peripatetico, refert & ſe-
quitur D. Thom. de Aquino in 2. 2. q. 81. artic.
8. Pelbartus in Roſario. par. 3. in verb. Iuſti-
tia. §. 5. verſ. Quæritur quæ, & quot. Dominicus
Nanus Mirabell. in Polyanthea. §. Sanctitas.

Quarta traditur definitio, quòd Sanctitas ſit
113 habitus, quo homines † inclinantur, ea om-
nia Deo tribuere, quæ Dei ſunt. Quam primo
loco tradidit Plato. lib. 24. ſiue in Euriphrone.

Quinta ibi tradita eſt ab eodem Platone,
114 quòd Sanctitas ſit hominis ad Deum † Amor,
vel amicitia.

115 Sexta ab eodem, quòd Sanctitas eſt † Cura
Deorum.

116 Septima eiuſdem, quòd † Sanctitas ſit vo-
uendi, atq; ſacrificandi Deo, ſcientia.

Octaua, eiuſdem, quòd Sanctitas ſit, quędam
117 mercatura inter † Deos, & Homines.

Nona, & vltima traditur, quòd Sanctitas
118 ſit virtus Heroica, qua † homines fiunt Dij.
& hæc traditur ab Ariſtotele lib. 7. Ethic. c. 1.

Sed agè breuius, quantum fieri poteſt, diſſe-
ramus de qualibet ipſarum, generaliter dicen-
tes, difficile, quoddam modo eſſe, veram ſan-
ctitatis definitionem afferre, præſertim, cum
clarum ſit, vnius rei, vnicam tradi oportere
119 † definitionem. Ariſtotel. Poſteriorum Ana-
liticor. lib. 2. textu. 10. 32. 82. vbi etiam Auer-
rors.

Prima enim non modicam habet ambiguita-
tem, quia ſi poneremus pro conſtanti, non da-
ri ſanctitatem peccato interueniente, nec ſan-
ctum cum peccato; ſequeretur aduerſari dicto
Auguſtini de Eccleſiaſtic. dogmatibus cap. 86.
120 Nullus (inquit) ſanctus, & Iuſtus † caret pec-
cato, nec tamen ex hoc definit eſſe iuſtus, vel
ſanctus, cum affectu teneat ſanctitatē. Nō enim
Naturæ humanæ viribus, ſed propoſiti adiu-
mento per Dei gratiam acquirimus ſanctitatē.

Et ideo veraciter, ſe omnes ſancti pronunciant
peccatores, quia in veritate habent, quod plan-
gant, & ſi non repræhenſione conſcientiæ, cer-
tè mobilitate, & mutabilitate præuaricatricis
naturæ. Hæc Auguſtin. quod confirmat Hiero-
nymi. Aduerſ. Iouinian. lib. 2. pluribus exem-
plis comprobans, dicens præſertim. Dauid ele-
121 ctus ſecundum † cor Domini, qui omnes eius
fecerat voluntates, & qui in quodam Pſalmo
dixerat: Iudica me Domine, in Innocentia mea
ingreſſus ſum, & in Domino ſperans non infir-
mabor. Proba me Domine, & tenta me, vre re-
nes meos, & cor meum. Poſtea tentatur à Dia-
bolo, & poſt peccatum pœnitens loquitur. Mi-
ſerere mei Deus ſecundum magnam miſericor
diam tuam. Magnū peccatū magna vult dele-
ri miſericordia. Hæc Hieronymus. Et ſi verum
ſit ſine labe in vltimo vitæ exitu reperiri debe
re: iuxta illud Ioan. Apocalypſ. cap. 21. Non
intrabit in eam aliquod coinquinatum.

Quoad ſecundam verò definitionem. Iſta nō
eſt definitio, ſed ſimilitudo potius quædam
definitionis, quæ capi poteſt ex dicto Ariſtote-
lis, de quibus infra dicendum eſt, dum ad no-
122 nam definitionem reſpondebimus. Tū † præ-
ſertim cum non conuertatur cum ſuo definito,
nec cum illo conueniat, vt eſt neceſſe, & docet
Auer. in lib. 2. poſter. 82. Non enim omnis exer-
cens aliquam Heroicam virtutem eſt ſanctus,
vt vnicuiq; intuenti patet. Et tantò minus ſub-
ſiſteret hæc definitio, cum nullæ in ipſa diffe-
123 rentiæ † reperiantur, ex quibus, & Genere
conſtare debet. Ariſtotel. lib. 1. Topicor. cap 7.

Quoad tertiam. Hæc videtur melior, cum vi
deatur habere ſua requiſita: conſtat enim ex
Genere, & differentijs. loco enim generis eſt,
virtus, vel ſcientia. Loco vero differentiarum,
eſt fidelitas, & obſeruatio eorum, quæ ſunt iu-
ſta apud Deum. Cum enim (vt Cicero in Hor-
tenſio, docuit) Beati omnes eſſe velimus, quia
124 Beatitudo † ab omnibus amatur, vt inquit
Auguſtin. de Trinitat. lib. 3. cap. 4. & latè Ma-
giſter. lib. 4. ſententiar. diſtinct. 49. articul. 2.
Ille beatus, ac ſanctus erit dicendus, qui illa
obſeruauerit, quæ ſanctitatem inducunt: ſunt
autem dum ea fiunt, quæ ad Deum ſunt iuſta,
vt infra dicam.

Quoad quartam, quæ Platonis eſt, verè ipſa
redolet Chriſtiani nominis Dogma, infimul cū
alijs ſequentibus vſq; ad nonam excluſiuè, cō-
ueniunt, vt ſtatim dicā. Quia DEO cōueniunt,
quæ nobis immediatè ab ipſo proueniunt illa
autem ſunt, quæ accepimus; ſcilicet, rationem,
& mētem, Parentis noſtri ſimilitudinem abſq;
vllo Angelorum, ac Cœlicolarum miniſterio.
vnde hæc Dei ſunt, & idcirco habitus, quoad
reddendam Deo mentem, & rationem, homi-
nes inclinantur. ſanctitas eſt: & qui Deo red-
dit, quæ ab ipſo immediatè accipit, opus ſan-
ctum operatur, & ſanctus appellabitur. Vnde
dum

dum Plato ibidem dicit, Sanctitatem esse generis iustitiæ partem: nil aliud sibi voluit, quàm quòd cum vnum ex iuris preceptis, sit ius suum
125 † vnicuiq; tribuere. vt post Vlpianum in l. Iustitia. ff. de Iustit. & iur. voluit Imperator in §. Iuris. Inst. eo. tit. & ante eos Aristoteles lib. 5. Ethicor. dum quis quæ à Deo accepit, illi reddit, sanctitatis opus facit, quod redditionis illius partis iustitiæ existit.

Quò verò ad quintam definitionem ab eodem Platone traditã, quòd Sanctitas sit Amor, vel Amicitia ad Deum. Hoc idem docuit Dominus noster IESVS CHRISTVS illi interrogãti, quod esset mãdatum magnum in lege? apud Matth. cap. 22. Respondens. Diliges Dominum
126 Deum † tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Et Marci. cap. 12. Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est, & diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Ad interrogationem Legisperiti interrogantis, quid faceret, vt posset vitam æternam possidere ex traditione legis. Lucæ c. 10. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua. Quod antea dictum erat Deuteron. cap. 6. Quia charitas fundata est super beatitudine, cuius obiectum est Deus, & ideo charitas est
127 mutuus † Amor, siue Amicitia hominis ad Deum. vt dicit D. Thom. in 2. 2. q. 23. artic. 1. & hoc est, quod Apostolus dicebat ad Timothe. cap. 1. Finis præcepti charitas. Et idcirco charitas & dilectio Dei est illa, quæ operatur vltra omnes virtutes. Inde Augustin. in Ioan. c. 1. Dilectio sola (inquit) discernit inter filios Dei, & filios Diaboli. Signent se omnes signo Crucis: respondeant omnes, Amen: cantent omnes Alleluia, baptizentur omnes, intrent ecclesias, impleant parietes Basilicarum, non discernuntur filij Dei à filijs Diaboli, nisi charitate. Qui habent charitatem nati sunt ex Deo. Magnum iudicium, magna discretio: quicquid vis habere, hoc solũ nisi habeas, nihil tibi prodest: Alia si nõ habeas, hoc habe, & implesti legem. Hæc Augustinus. Vnde concludam cum Bernardo in lib. de Diligendo Deum: O Iugum (ait) sancti Amoris, quod dulciter capis, gloriosè laqueas, suauiter premis, delectanter oneras, fortiter stringis, prudenter erudis. O fœlix amor, ex quo oritur strenuitas morum, puritas affectionum, subtilitas intellectuum, desideriorum sanctitas, operum claritas, virtutum fœcunditas, meritorum dignitas, præmiorum sublimitas. Hæc Bernardus. Hinc Augustinus contra Manichæos lib. 1. Si voluntatem (inquit) Dei, quisque desiderat, fiat amicus Deo: quia si voluntatem hominis nosse quisq̃ vellet, cuius amicus non esset, omnes eius impudẽtiam deriderent, non autem quisq̃ efficiatur amicus Dei, nisi purgatissimis moribus. Beatus enim, & sanctus ille efficitur, cum optima amicitia cum illo contrahi, qui omnium bonorum longè optimus est Deus. Ad quod concinit dictum Petri Blesensis. in lib. de Amicitia. Vera enim
128 (ait) Amicitia † inter bonos tantum oriri solet, & inter meliores proficere, inter optimos consummati. Concludamus igitur cum eodem Augustino de Moribus ecclesiæ Catholicæ lib. 1. cap. 25. dum inquit: Diligamus igitur Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente; quicunque ad vitam æternam peruenire proposuimus. Vita enim æterna est totũ premium, cuius promissione gaudemus. Hęc Augustinus. Vnde sanctis Apostolis Christus inquit: Io. c. 15. Vos amici mei estis. Sanctus itaq; ille dicitur, qui recto, ac perfecto modo Deum amat; & sanctitas (vt Plato rectè ait) ad Deum fit amor, & amicitia. Amicitia verò ista, vt diximus, charitas in Deum appellabitur, sine qua
129 † quis est veluti æs sonans, aut Cymbalum tinniens, & nihil sibi prodest, vt Paulus ait, primæ Corinth. 13.

Quantum ad sextam, septimamq; definitionem, quarum prima dicit, quod sit Deorum Cura; Altera verò, quòd sit scientia vouendi, atq; sacrificandi Deo. Has duas ego credo in sanctis viris, atque in sanctitate ipsa ingredi. Respicere autem illam curam, Dei Optimi Maximi cultũ, & quoad vota, & sacrificia, Religionẽ, & huc spectant, quæ dicit Marsilius Ficinus in argumẽtũ ad Platonẽ in Eutiphrone: Pietatẽ
130 præcedere ipsam † sanctitatem, & Religionem subsequi. Est enim pietas (inquit) Dei paretis agnitio. Sanctitas eius, quod Dei est, Deo agnito, retributio; Religio eius quod Deo redditum est, assidua meditatione, iustisq; operibus cum Deo ipso, indissolubilis religatio: vt meritò sapiens ille dixerit, Funiculum Triplicem difficile solui. Funiculum, inquam ex Pietate, sanctitate, Religioneq; connexum: Pietas sanctitatem excitat, Sanctitas pietatem confirmat, & sancit. Sanctitas quoq; religionem mouet. Religio religat sanctitatem: prius enim hoc, vel instinctu, vel inspiratione, vel admonitione opus est, quo Deum vnum nostrum esse parentem, fide indubia cogitemus, quam pietatem esse volunt. Cum quis ista concepit, mox omnem mentis, & rationis intentionem in Deum noscendum, amandumq; figit. Atq; hunc in cognoscenda, amandaque diuinitate frequentem intuitum sanctitatem, Mercurius quoque definit. Hæc Ficinus. Pietas autem in
131 Deum † principaliter est; vt testatur Hieronym. in Epistol. ad Paulinum. Cui adstipulatur dicta Ciceronis lib. 2. de Natur. Deorũ. Pietate (ait) erga Deos sublata, fides etiam, ac societas Generis humani, vna excellentissima virtus, Iustitia tollatur, necesse est. Idcirco Apostol. 1. Timoth. cap. 4. dicit, quod pietas ad omnia vtilis

vtilis eſt, promiſſionem habens vitæ,quæ nunc
eſt,& futuræ. Vnde Auguſt. de Ciuir. Dei. lib.
10.c.1.Pietas quoq; (dicit) propriè Dei cultus
132 intelligi ſolet,quam † Græci εὐσέβειαν vocanr,
vbi dicit: Idcirco Deũ pium appellari Ex pic-
tate igitur ad diuinum cultum reducta,ſancti-
tas oritur, quæ religione completur. Eſt enim
Religio virtus, per quam homines Deo cultũ,
133 † ac venerationem exhibent.vt ſcribit Bona-
uent.lib.3.ſent.diſt 9.art.3.Tho.de Aquin.2.2.
q.81.art.1. Antonin.Florent. in Sum.par.4.tit.
5.cap.7. ſequitur Viguerius in tit.de virt. iuſt.
ca.5. § 5. verſ.2.Vnde Bonauent.in loco ſupra
allegato,dicit: Religionem eſſe virtutem.qua
colitur, q eſt ſuperioris naturæ. Sequitur Prie-
rius in Summa §. Religio.nu. 1. Dicitur autem
134 Religio † à Relegendo. vt docuir Cic. lib.1.
de nar.Deor.Qui (inquit) omnia,quæ ad cultũ
Deorum pertinerent, diligenter pertractarẽt,
& quaſi relegerent,ſunt dicti Religioſi,à rele-
gendo. Hinc autem Religionem dictam à re-
legendo,declarati poſſe dicerem,quòd is,qui
Religionem habere profitetur,cultus diuini li
bros, cæremonias, Regulas, & ſanctorum acta
relegendo, Religioſus euadat. Vel à religan-
135 do † potius. vt inquit Lactant. Firma libr.4.
c.28. Hoc (ait) vinculo pietatis obſtricti Deo
religati ſumus,vnde ipſa Religio nomen acce
pit.Et poſt pauca Diximus(inquit)nomen re-
ligionis à vinculo pietatis eſſe deductũ; quod
hominem ſibi Deus religauerit, & pietate cõ-
ſtrinxerit.Cui concinir Auguſt. de vera Relig.
lib.10. cap.4. Religet (inquit) nos Religio vni
omnipotenti Deo. Vnde Religionis ſcopus
Deum reſpicit. Idcircò idem Lactant. libr. 3.
136 cap.10. ait:Si Religio † tollitur, nulla nobis
ratio cum cœlo eſt.& iterũ cap.11.Cadunt er-
go ad multiplices Religiones,ſed ideo falſas,
quia ſapientiam reliquerunt,quæ illos docere
porerat, Deos multos eſſe non poſſe: ſed aut
ſtudent ſapientiæ, ſed ideo falſæ. quia religio-
nẽ ſummi DEI,omiſerũt,qui eos ad veri ſcien-
tiam,potuit erudire. Hæc Lactantius. Religio
verò non eſt virtus Theologica,cum Deus non
cõparetur religioni, vt obiectum, vel materia;
ſed ſicut finis; ſed virtus moralis verſatur cir-
ca ea,quæ ſunt ad finem. Præfertur autem cun-
ctis moralibus virtutibus;nã virtutes ordinan
tur ad proportionem ordinis præceptorũ,ſed
præcepta concernentia religionem, tamquàm
principalia, primo loco fuerunr poſita. Exodi.
c.20.Ergo,& ipſa religio moralibus proponen
da eſt.Tanto magis,quia quæ ſunt propinquio
137 ra ad finem, ſunt meliora,† cum ſint propin-
quiora ipſi fini;nulla autem moralium virtutũ,
ipſa religione eſt propinquior ad Deum,ergo
ipſa religione, vlla virtus moralis eſt melior.
In quantum enim ordinatur in honorem diui-
num,quia operatur directè,& immediatè ipſa
religio,vt dicit D.Tho.in 2.2.q.81.art.6.& ità
argumentatur Petr.de Arag.ad D.Tho de iu-
138 ſtit & iur.in d.art.6.Vnde † religio eſt idẽ Sã
ctitati; iuxta illud in Cantico Zacch. Luc.c.1.
Seruiamus illi in Sanctitate, & iuſtitia corã ip-
ſo.Sed ſeruire Deo pertinet ad actũ religionis,
ergo religio eſt idẽ Sanctitati. Quibus cõcinit
D.Tho.in dicta 2.2.q.182.art.7. Religio(inqt)
& Sanctitas quamq̃ eſſentialiter idem ſint; Ra-
tione tñ diſtincta ſunt.ꝙ Sãctitate mens homĩ
nis applicat ſe Deo; Religione verò ei debitũ
exhibet famulatum in his,quę ſpecialiter ad il
lius ſpectant cultum.Quem ſequitur Ant.Flo-
rentin.in ſumma.Parte 4.titul.5.cap.7.§ 2.Vn-
de hinc dicitur Religionem operari debere,
non ſolum per interiores actus. ſed etiam per
139 exteriores,& hi ſũt,qui apud † Græcos vocã-
tur θεοσέβειαν, ideſt,cultus diuinus, & λατρείαν, id-
eſt exterior ſeruitus. Et prima reſpicit virtutes
Theologicas,ſecunda vero actũ ſeruitutis,quę
pertinet ad iuſtitiam,vt dicit D.Bonauent.lib.
1.Sẽt.diſt.9.q.2 artic.3 Operatur autẽ religio
per actus interiores, quaſi principales, ac p ſe
140 ad religionem pertinentes; Exteriores † verò
actus,quaſi ſecundarios,& ad interiores actus
ordinatos.vt cõcludit D. Tho.in d.q 81..art.7.
probat hoc per illud Dauid.Pſ.83.Cor meũ,&
caro mea exultauerũt in Deũ viuum. Sed ſicut
interiores actus ptinent ad cor,ità exteriores
actus pertinent ad mẽbra carnis,ergo Deus co
lẽdus eſt,nõ ſolũ interioribus actibus,ſed etiã
exterioribus.Hæc autẽ exteriora nõ exhiben-
tur Deo,quaſi his indigeat,cum ſe ipſo ſit glo-
ria plenus,& nihil à creatura adijci poſsit;ſed
propter nos,quia pro hoc.ꝙ Deũ honoramus,
ac reueremur, noſtro ſuperiori ſubijcimur,q2
mens humana,vt Deo cõiugatur, indiget ſen-
ſibiliũ manuductione.per illud Apoſt.ad Rom.
c.1.Quia inuiſibilia Dei,per ea q̃ facta ſunt, in
141 tellecta cõſpiciuntur.Et ideo † in diuino cul-
tu neceſſe eſt aliqbus corporalibus vti, vt eis,
quaſi ſignis qbuſdã,mẽs hoĩs excitetur ad ſpi-
rituales actus, quibus Deo coniungitur; Et ad
hunc finem exteriores actus requiruntur, non
autem ꝙ Deus ijs indigeat.Hinc Deum amico
142 non † indigere ſcribit Ariſtoteles Moralium
Eudemiorũ.lib.7.c.16.Deus enim eſt ſua Bea-
titudo,& ſe ipſo ſolus Beatus. Ariſtotel.lib.7.
Politic. c.1. Et principium primũ fœliciſsimũ
eſt ex ſe ipſo.Idem Ariſtotel.lib.11.Metaphyſ.
c.4.Eodem modo actibus iſtis nõ indiget,iux-
ta illud *David.Pſ.49.*Nunquid mãducabo car-
nes Taurorum,aut ſanguinem hircorum pota-
bo?Sed exhibẽtur vti ſigna interiorum, & ſpi-
ritualium operum, quæ pro ſe Deus acceptat.
Hinc illud Auguſtini. lib.10. de Ciuitat. Dei.
cap.5. Sacrificium viſibile,inuiſibilis ſacrificij
ſacramentum, ideſt ſacrum ſignum eſt.Hæc in
effectu concludit Tho.vbi ſupra. Actus autem
143 interiores ſunt duo,deuotio,† & oratio. Ex-
teriores verò alij duo, adoratio, & ſacrificij

oblatio. vt dicit Raym.in verb.Religio.cap.7.
& ſeq. poſt D.Thom.in 2.2.quæſt.81.articul.1.
& 2. Ad deuotionem autem pertinent habere
voluntatem ad exequenda illa,quæ ſunt ad di-
uinum cultum, & ſamulatum, ſcilicet ad ho-
norem, & reuerentiam exhibendam. Oratio-
ne autem homo ſubijcit ſe Deo, & profitetur
orando ſe indigere Deo, actore, & authore
ſuorum beneficiorum. Adoratione verò exhi-
betur proprius religionis actus: per ſacrificio-
rum verò oblationem, reuerentia Deo exhibe-
tur,qui actus eſt Religionis.Propterea illorum
hęreſis confunditur, qui Latria Deum per ex-
144 ternos actus,nõ eſſe adorandum† cenſuerũt,
& eijciendas ab Eccleſia Dei exteriores cære-
monias.Contra quos ſcribit Auguſt.ad Ianua-
rium. Epiſtol.118. Albertus Carpenſis contra
Eraſmũ Rotherodam. lib.6.Albertus Pighius.
Controuerſ.12. & Controuerſ.13. Alphonſ.de
Caſtr.contra hæreſes. in verb. Cantus. Conra-
dus Brunus in libr. de cęremonijs. Sranislaus
Oſius Cardinalis Varmienſis.de Confeſſ.Polo-
nica. cap.27. Tom.2.Demotius de Inſtaurand.
relig.lib.9. Demochares. de ſacrif.Miſſæ.c.3.&
4.Latè. Petr.Arag.de iuſtit.& iur. q.81. artic.7.
& nouiſsimè Concil. Trid.ſeſſ.13.de reformat.
c.5. & Canon 6. vbi agitur de adoratione Eu-
chariſtiæ.& facit cõtra Ioan.Oecolampadium.
Paul.Gryſald.deciſ.Catholicar.in verb. Adora
tio. in verb. Cæremonia!. in verb. Latria. Vbi
damnantur errores Eraſmi, Martini Lutheri,
Ioannis Vuiclephi, Vualdẽſium, Pauperum de
Lugduno, & Sectariorum, contra quos etiam
agit Damian.Roſcius de Hęreſib.agnoſcendis.
§.Adoratio.& §.Cæremonia. & in lib.de ſectis
Hæreticor. §.Sectarij. & alibi pluries.

Sanctitas itaque habet pietatẽ præcedentẽ,
& Religionem ſubſequentem, vt dictum eſt,
ſub qua religione implicatur,& includitur, ſe-
ptima Platonis definitio, quæ conſtat exhibi-
tione votorum,& ſacrificiorum oblatione.Vo-
145 uendo enim,ac † orando petit; & ſacrifican-
do,& ſacrificia offerẽdo,atque exhibendo,dat.
Quid enim petit à Deo? ſe ipſum. Quid Deo
dat? ſe ipſum. Ideam enim ſui, quæ in diuina
mente eſt,petit. Dat verò naturam ſuam, quæ
Ideæ particeps eſt.Quo verò ad octauam eiuſ-
dem Platonis definitionem, quòd ſanctitas ſit
mercatura inter Deos,& homines,Ità illa intel
ligenda eſt, non ad modum humanæ mercatu-
ræ,ſed conuenit cum proximè dictis, vt homi-
nes orantes,Deo voueant, & petant,vt aliquid
accipiant: Deus, orationes, votaque recipiat,
Illi petita conſequentur, & proinde illi laudũ
diuinarum Deo ſacrificia offerant.

Quoad nonam,ad vltimam definitionem ex
Ariſtotele, quòd Sanctitas ſit virtus Heroica,
qua homines fiãt Dij. Sub hac virtute Heroica
146 oportet includi † omnes virtutes morales,&
eas,quibus quis poſſit Deus,ideſt ſanctus fieri;
Et in hac virtute omnes prænarratæ contine-
buntur.Huc ſpectat illud Dauid Pſ.81.Ego di-
xi Dij eſtis,repetitum à CHRISTO Ioan.c.10.
Homines autem fiunt Dij, & appellantur, qui
non vt ſimplices homines moriuntur, ſed ſu-
ſceperunt, ac intellexerunt Euangelium IESV
CHRISTI, pro vt Petrus, & Paulus vocantur à
Hieronymo in Epiſt.Paul.ad Galatas. cap.1. &
propriè Dij appellantur, qui Chriſti diuinita-
147 tem†intelligunt. vt dicit idem Hieronym.in
Matth.cap.16. Satis ſuperque quoad Sanctita-
tis definitionem hæc dicta ſunt.

Sed non erit tam alienum à Scopo,vt etiam
antiquorum Gentilium errata recenſeamus:
quorum enim memoriam laudare volebant
148 † Deos appellabant per quædam figmenta,
ex Poetarum inuentis, vt docuit Lactantius.
lib.1. cap.11. Quinimmo idem Lactantius lib.
eo.cap.15.aſſeruit:Deos appellare, ſiue ob vir
tutum excellentiam, ſiue ob adulationem prę-
ſentis potentiæ, ſiue ob beneficia, quibus erãt
ad humanitatem compoſiti. Apud Romanos
autem ex vitæ integritate, & ex quibuſdam
cœleſtibus ſignis, quæ ſuperare naturam vide-
149 bantur, † poſt mortem in Diuos referebant;
vt in C.Iulio Cęſare ſcribit Sueton. Tranquill.
in eius vita. cap. penultimo. Perijt (inquit)
ſexto, & quinquageſimo anno, & in Deorum
numerum relatus eſt, non ore modo decernen
tium, ſed & perſuaſione vulgi: Siquidem lu-
dis, quos primò cõſecratos ei hæres Auguſtus
edebat, ſtella Crinita per ſeptem dies conti-
nuos fulſit.Hæc autem in Diuos relatio,potius
diuinatoria eſt, quàm ad aliũ finem fieri apud
eos ſolita erat. Quoad hæc autem dicere poſ-
ſumus, quod olim dixerit vnus ex Gymnoſo-
phiſtarum Philoſophis. Is enim, interroganti
150 Alexãdro,quemadmodum ex mortali,† quis
Deus euadat? Si quid fecerit, ille reſpondit,
quod facere denegatum ſit homini: vt refert
Plutarchus in Alexandro. Vel illud Hyarchæ
Indorum Philoſophorum Principis, quem cũ
Appollonius Thianeus interrogaſſet,qualẽ de
ſe ipſis exiſtimationem haberent? Reſpondiſſe
ferunt Hiarchã, Deos ſe eſſe opinari Interro-
ganti verò,quam ob cauſam ità putarent? quo-
151 niã † boni viri (inquit) ſumus. vt ſcribit Phi-
loſtratus de vita Apollonij. lib.3.c.6. deriden-
da autẽ erat,hæc illorum ex ſeipſis Deificatio.

Secundum autem Theologos (poſtquàm de
ſanctis ſermo incidit) dicere poſſumus illud, quod
opera illorum ſequũtur illos. Quia autem vir-
tus Sanctitatis,ſumma fęlicitas eſt;tutiſſima ad
eam obtinendam cordis puritas, & munditia
exiguntur. Idq; non ſine autoritate: Vnum-
quodq; enim tãtò perfectus eſt,quantò magis
152 eſt proximus perfectiſſimo † Enti,q eſt Deus
Benedictus, & maximè diſtat à ſuo oppoſito,
vt cõcludit Plato in Parmenide.Eſt enim cõdi-
tio primi principij,vt ſit maximè perfectũ. In-

de

de ſequitur magis; aut minus perfectum dici,
per appropinquationem ad ipſum maximũ bo
153 num. Vndè cum diuina perfectio † conſiſtat
in ſumma ſimplicitate, & puriſſima bonitate,
omnimodam elongationem ab omni compoſi
tione, & malitia. vt inquit D. Thom. par. 1. q. 3.
Sequitur hominem tunc bonum dici, ac perfe-
ctum, pro quanto in modo viuendi imitatur di
uinam bonitatem, ac rectitudinem. Hanc verò
imitari non poteſt, niſi puritate, & cordis mun
ditia. Et hoc eſt, quod Chriſtus docuit Matth.
cap 5. Beati mundo corde, quia ipſi Deum vi-
debunt. Et ideo dicebat Dauid Pſalm. 17. Se-
cundum puritatem manuum meatũ in conſpe-
ctu oculorum eius. Et idem docuit Apoſtol. ad
Philippenſ. cap. 1. Vt ſitis ſinceri, & ſine offenſa
in diem Chriſti. Hinc Petrus Epiſtol. 2. c. 3 ſin-
ceram mentem excitat in nobis. Vnde Geneſ.
c. 20. Excuſabat ſe apud Deum Abimelech In
ſimplicitate (inquit) cordis mei, & munditia
manuum mearum feci hoc. & ibidẽ Deus ſub-
ſequitur. Et ego ſcio, quòd ſimplici corde fece
ris, & ideo cuſtodiui te, ne peccares in me. &
Eccleſiaſtic. c 38. Ab omni delicto munda cor
tuum. & Chriſtus Matth. ca. 23. munda prius,
quod intus eſt. & hoc etiã dicebat Paul. 2. Co-
rinth. c. 7. Mundemus nos ab omni inquinamẽ-
to carnis, & ſpiritus, perficientes ſanctificatio-
nem in timore Dei. Per cordis namque mun-
154 ditiam fiunt † amici Dei. de quo Salom. Pro-
uerb. cap. 22. Qui diligit cordis munditiã pro-
pter gratiam laborum ſuorum, habebit amicũ
Regem. Et huc ſpectat illa prima definicio ſan-
ctitatis, quam ſupra ex Dionyſiò retulimus; q
ſit ab omni peccato libera, & perfecta puritas.
de qua puritate loquitur D. Thom. in 2. 2. q.
81. artic. 8. vbi dicit, quòd mens humana mun-
di illecebris, & inferioribus ijs non conſorde-
ſcat. Sic etiam illud Plutarchi in lib. de cohi-
benda ira. In omnibus (inquit) illud Empedo-
clis magni ponderis, diuinumq; cenſeam, ieiu-
nare à vitijs. Cum multis alijs quæ ſequuntur.
Quibus concinit Iſaias c. 55. Derelinquat im-
pius viã ſuã, & vir iniquus cogitationes ſuas,
& reuertatur ad Dñm. Vndè rectè orabat Da-
uid Pſ. 50. Cor mundũ crea in me Deus. Quod
diſcutrens Io. Caſſianus de Monach. deſtinat.
Collat. 1. cap. 1. cum pluribus ſeq. in perſonam
Abbatis Moyſi: cap. 4. ait: Finis quidem no-
ſtræ profeſſionis (vt diximus) Regnum Dei
155 ſeu Regnum Cœlorum eſt: deſtinatio verò,
id eſt ſcopus, puritas cordis, ſine qua ad illum
finem, impoſſibile eſt quempiam peruenire. In
hac igitur deſtinatione deſigentes noſtræ di-
rectionis obtutus, velut ad certam lineã, cur-
ſum rectiſsimũ dirigemus: ac ſi paululũ qd ab
ea cogitatio noſtra deflexerit, ad contẽplatio-
nẽ eius illico recurrẽtes, ruſus eã, velut quadã
norma rectiſsima, corrigemus, q ſemp omnes
conatus noſtros ad vnũ hoc reuocans ſignum,
arguit ſtatim ſi à propoſito directionis mens
noſtra, vel paululũ deuiauerit. Hæc Caſsianus.

Veritatis Chriſtianæ Doctores, duas cõſide-
rãt Beatitudines, ſpei vnam, rei alterã. Realis,
156 & vera beatitudo, † in clara conſtat, ac perpe
tua Dei viſione, ac fruitione in patria. Spei au-
tẽ in cõſtante, ac vero Dei cultu in via. Quæ nõ
tam vera fœlicitas dici poteſt, quàm quædã ve-
ræ, & futuræ fœlicitatis expectatio. Spe quidẽ
inchoatur; Re perficitur. Vna in tempore pe-
regrinationis, altera in æternitate manſionis.
Vna in labore, altera in requie. Vna declinat à
malo, & facit bonũ, altera nullum habet à quo
declinet, malum; & magnũ habet, quo fruatur
bonum. Vna cum hoſte pugnat, altera ſine ho-
ſte regnat. Vna flagellatur malis, ne extollatur
in bonis, altera in plenitudine gratiæ, caret
omni malò. Vna bona, & mala diſcernit, altera
ſolũ q bona ſunt cernit. Vna bona eſt, & adhuc
miſera, altera melior, & omnino beata. Vna be
ne viuitur per gratiã, in altera beatè per glo-
riam, quam tñ quicunq; ſic habet, vt eius vſum
referat ad illius finem, quem diligit ardentiſ-
ſimè, ac fideliſſimè ſperat, non abſurdè dici
etiam nũc beatus poteſt, ſpe iſta, potius quàm
re illa. De his Chriſoſtomus in Ioan. Homelia
55. inquit. Hæc relinquenda, illa permanſura:
hæc tempore cõſumitur, & multis ſubiecta eſt
periculis, illa perpetuò manet: hanc pauper
ſibi comparare non poteſt, illam duobus Obo-
lis, quis emere poteſt. Et hoc rectiſſimè præ-
ſentit Ouid. lib. 5. Metamorph.

Sed ſcilicet vltima ſemper
Expectanda dies homini eſt, diciq; beatus
Ante obitum nemo, ſupremaque funera, debet.

Hinc Petratcha in Epiſtol. A morte hominis viuere incipit humanus fauor, & finis vitę, principium eſt gloriæ. Quam nobis concedat ſanctiſſima Trinitas, proq; nobis intercedant Sancti omnes apud Deum omnipotentem; Cui laus, honor, gloria, & imperium.

ARGVM. CAP. LXXI.

Magiſtratus Regij in ſtatibus Catholici Regis, cognoſcunt caſus deſcriptos, qui videtur ſapere ſpiritualitatem, vel videntur Eccleſiaſtici. Diſcutiuntur ad longum caſus.

COMPENDIVM.

1 *Laici eccleſiaſtica negotia tractare non poſſunt.*
2 *Summus Pontifex cauſam eccleſiaſticam, vel ſpiritualem alicui Principi laico in dignitate poſito, committere poteſt.*
3 *Gregorius Summus Pontifex cauſas Simoniacorũ, & fornicariorũ Rodulpho, ac Bertoldo Ducibus commiſit.*

cultatem excommunicandi Pontifex dare potest, etiam laicis.
5 Causa inter Episcopos Bellunensem, ac Feltrensem, & Ciues Taruisinos per Papam Serenissimo Dominio Venetorum commissa fuere.
6 Rex Catholicus in Aragonia an cognoscat super prælatos exemptos?
7 Rex Catholicus, an in Regno Siciliæ habeat Tribunal Monarchiæ, cognoscens causas Prælatorum?
8 An Rex, & sui Magistratus cognoscant de crimine læsæ Maiestatis humanæ commisso per clericos. nu. 9.
9 Senatus Venetus an cognoscat contra clericos committentes crimen læsæ maiestatis humanæ.
10 Intellectus Const. Regni. De personis. & sub nu. 13.
11 Pœna criminis læsæ maiestatis, an habeant locum solummodo contra subditos?
12 Clericus, an dicatur committere crimen læsæ maiestatis, cum non sit Principi laico subditus.
13 Intellectus Cle. Pastoralis. §. Rursus de re iudic. n. 14
15 Clerici ciues sunt, & ciuium appellatione cōtinētur.
16 Sacerdotes sunt pars Reipublicæ.
17 Domicilium habens in aliqua Ciuitate, dicitur esse illius Ciuitatis.
18 Forum quis sortitur ratione patrati delicti.
19 Clericus committens crimen maiestatis potest deponi, et actualiter degradari, & tradi seculari Curiæ.
20 Præpositi opinio improbatur.
21 Verbalis depositio differt ab actuali degradatione.
22 Committens crimen læsæ maiestatis in Regem Neapolis, & Siciliæ videtur committere in Pōtificem & suam Sedem Apostolicam, cuius loco regit.
23 Degradatione quis efficitur Curiæ secularis.
24 Archidiacon. & Barbatia, & error.
25 Exemplis res obscura clarescunt.
26 Dorieus Rhodius à Lacedemonijs maiestatis damnatus.
27 Sanctus Desiderius Episcopus Viennæ, Audij Episcopi Lugdunensis, & Brunechildis Reginæ factionibus, iussu Theodorici Regis lapidibus obrutus.
28 Elizabetha Anglica Regina Tyrannis.
29 Qui pro fide martyres ab Elizabetha martyrio coronati.
30 Aegidius Rhemensis Episcopus maiestatis suspectus ab Episcopis iudicatus.
31 Prætextatus Episcopus Rothomagensis à prouinciali Concilio maiestatis insimulatus, cognitus fuit.
32 Salonius, Ebrodus, & Sagittarius Vapingenses Episcopi, maiestatis Rei, à Cōcilio Lugdunensi cogniti.
33 Sisbertus Archiepiscopus Toletanus maiestatis reus contra Flauium Egicam Regem, à Decimo sexto Concilio Toletano cognitus.
34 Rex, & sui officiales, an cognoscant de causa personæ Ecclesiasticæ laicum magistratum administrāte? nu. 36. 37. 38. 39. 40.
35 Clericus Regium officium administrans, illius officialibus, quoad officium subditus est.
36 Clericus laicum officium administrans non cognoscitur à Iudice seculari nisi trina monitione præcedente: & an vnica monitio publica pro tribus sufficiat. nu. 37. 38 39 40.
39 Fori priuilegium, vt amittatur trina monitio requiritur.
41 Clericus quando puniatur ciuiliter per secularem Iudicem.
42 Clericus magistratus laicus à laico priuatur officio? num. 44.
43 Princeps est magistratus creare.
45 Iudex secularis, an puniat clericum portantem arma.
46 In Gallia clericus repertus cum armis, punitur pœna pecuniaria per Iudicem laicum.
47 In Hispania eodem modo.
48 Sic etiam in Regno Neapolitano.
49 Clericus, an priuetur tantum armis à Iudice seculari.
50 Iudex secularis capit citra excommunicationem clericum portantem arma, si resistat.
51 Clericus arma portans, quibus pœnis subiciatur.
52 Clericus de nocte arma portans, quomodo capiatur à familia laici Iudicis absque metu excommunicationis.
53 Clericus offendens officialem Regium an ab eo cognoscatur?
54 Iudicis interest suam iurisdictionem tueri.
55 Clericus vsurpans iurisdictionem Regiam, an puniatur ab officialibus Regus?
56 Iudex ordinarius exercet suos actus contra impedientes suam iurisdictionem.
57 Iudex ense, & armis iurisdictionem suam tuetur.
58 Regij magistratus in Hispania cognoscunt de vi, & iniurijs factis inter personas ecclesiasticas. n. 59. 60.
59 Sic etiam in Regno Neapolis fieri solet. nu. 60.
60 Et in Delphinatu.
61 Clericus exercens cauponam, aliamuè artem sordidam, perdit priuilegium clericale.
62 An requiratur monitio, vt procedat præfata opinio, vt dicatur exutus priuilegijs clericalibus?
63 Clericus actu degradatus, an cognoscatur à Iudice laico?
64 Degradatio in quibus casibus fit remissiuè.
65 Facta degradatione, & tradito Curiæ seculari clerico, an possit de meritis principalis inquisitionis cognoscere? num 67. 68.
66 Lites ex litibus oriuntur.
69 Degradato tradito, an cognoscat laicus de nullitate sententiæ prolatæ?
70 Iudex secularis, cui degradatus est traditus, an cognoscat de nullitate?
71 Iterans sacramentum ordinis incurrit indispensabilem irregularitatem, in sacramentis ordinum.
72 Iudex laicus, an Episcopo negligente, ipse cognoscat?
73 Prælatus, vel clericus habēs Feudū à Principe laico, causa feudi corā suis officialibus tractāda est. n. 77.
74 Intellectus c. Regni. Item statuimus quòd clerici.
75 Ecclesia tenens feudum, tenetur obseruare omnia, quæ obseruant alij vassali.
76 Iudex ordinarius feudi, est Dominus, licet inuestitus sit clericus. num. 77.
77 Iudex laicus Domini inuestientis cognoscit contra Clericum feudatorium, ciuiliter ad feudi amissionem, non autem criminaliter.

78 Cle-

78 *Clerici Schismatici, & incorrigibiles cognoscuntur à Rege, & suis officialibus laicis, si præcedat monitio. nu. 79.*

80 Clerici Histriones, Parasiti, Scurræ, Ioculatores, *Ludis se exercentes per annum, si intra annum tertiò moniti, non resipuerint, cognoscuntur à Iudicibus laicis.*

81 *Histriones ac mimi ludibria facientes, & publicè in scenam prodeuntes ludicræ artis causa, infames sunt. nu. 82.*

83 *Histriones, & similes in Theatro in 14. ordinibus non sedebant.*

84 Clericus *verbaliter depositus, & tamquàm incorrigibilis excommunicatus, & anathematizatus à Iudice seculari cognoscitur.*

85 Clericus *Apostata habitu relicto immiscens, se enormibus à laico* Iudice *comprimitur.*

86 *Nominum ignari de facili paralogizant.*

87 *Nominis præcognitio ante omnia est necessaria, alias frustra fit aditus ad scholas.*

88 *Apostasia quid est?*

89 *Apostasiæ tres species.*

90 *Apostata fidei punitur pœnis hæreticorum.*

91 Apostatare *à fide, quis verè dicatur.*

92 *Fidei desertores tãquàm hæretici seuerius puniuntur.*

93 *Apostatæ non testantur, & quinquennio post eorum mortem contra eos proceditur, & priuilegijs exuuntur. nu. 94.*

95 *Apostasia crimen capitale est.*

96 Iuliani *Apostatæ* Imperatoris *acta.*

97 *Apostatæ volentes redire ad fidem recipiuntur.*

98 *Abnegantes fidem apud Turcas, si conuertuntur, vt pœnitentes, recipiuntur.*

99 *Apostasiæ obedientia quæ?*

100. *Apostasiam obedientiæ incurrit, non obediendo sacris* Canonibus.

101 *Apostasia durante à testimonio repellitur.*

102 *Apostasia Religionis, siue ordinis dum clericus, omisso habitu, & tonsura, in sacris ordinibus existens apostatatur.*

103 *An eo casu, requiratur monitio trina?*

104 Clericus *in minoribus constitutus, nec obtinens beneficium Ecclesiasticum, absque peccato habitum dimittere potest.*

105 Religiosus *claustralis temerariè habitum Religionis dimittens, ac vitam secularem assumens est excommunicatus.*

106 *Monachus habitum dimittens, illum non reassumẽs, captus, carceri mancipatur. num. 108.*

107 *Apostata minimè dicitur, qui leuitate habitum dimisit, nec ad seculum se totaliter conuertit, nec animum religionis omisit.*

109 Clementis *Octaui Summi Pontificis constitutio, quoad Religiosos reformatorum.*

110 *Apostasia vna est, sed diuersis modis committitur. In definitione Apostasia est genus, & differentia.*

111 *Vnum secundum definitionem sunt vnum numero, & non plures.*

112 *Apostasia pluribus modis committitur.*

113 *Iesus Christus, quando potestatem dedit Petro.*

114 *Pascere in sacra scriptura, Regere significat.*

115 *Pastor in scriptura, Rex, & Princeps denotatur.*

116 Christus *omnem potestatem habuit.*

117 *Lex custodienda est.*

118 *Pontifici, eiusq; legibus non obtemperans, illi infidus, inobediens, & Apostata est.*

119 Clerici *sunt in sortem Domini electi.*

120 Ordinandi, *& sacros ordines conferendi potestas, Episcoporum est.*

121 Clericus *assassinus, an à iudice laico debeat cognosci, & puniri? & quid si clericus sit mandans? & quid si mandatarius? nu. 122.*

123 Clericus *homicida simplex, à quo cognoscatur, & quid in Serenissimo Dominio Veneto?*

124 Clericus *assassinus ad ecclesiam confugiens extrahitur, quia ei priuilegium non proderit.*

125 *Homicida triplex, ecclesiæ immunitate non gaudet, occidens in ecclesia, occidens veneno, & occidens proditoriè.*

126 *Homicidium proditoriè cõmitti quomodo dicatur?*

127 *Homicida Proditorius apud Hispanos, is est, qui retro, non facie ad faciem hominem occidit.*

128 *Itinerum insidiatores, agrorum depopulatores, sacrilegi, aliiq; in Ecclesia delinquentes, occidentes clericum, aliique enumerati, immunitate Ecclesiæ minimè gaudent.*

129 Raptores, *Adulteri, læsæ Maiestatis rei, publicorum tributorũ debitores, & priuatorũ,* Curiales, *apparitores, & alij immunitate Ecclesiastica nõ gaudent.*

130 *Ecclesia facinorosorum, ac peruersorum hominum non debet esse refugium.*

131 *Publicæ quieti non conuenit, vt delicta impunita remaneant.*

132 *Tiberius Cæsar omnia Asylorum loca aboleuit.*

133 *Qui ab Ecclesia extrahuntur, siue licentia Episcopi non fit.*

134 Quoad *latrones, & viarum effractores inter Summum Pontificem, & ministros Regios inhita est cõuentio, vt è monasterijs, & Ecclesijs extrahantur.*

135 *Salomon à cornu altaris euelli, ac occidi iussit Ioab.*

136 *Lacedemonij Pausaniã, cũ vellent occidere, & ille confugisset in Asylum in templo Palladis, muro templum circundederunt, & occiderunt fame, & sic fraude omnia impleuerunt.*

137 *Cramnus Clotharij Regis filius Austropium Ducem inedia in templo Diui Martini, mori fecit.*

138 *Vuliacharius, siue Vulcarius Aquitaniæ Dux, cum confugisset ad templum Diui Martini Turonensis, ibi, vt ipsum concremaret idem Clotharius flammis Ecclesiam incendit.*

139 Immunitatem *Ecclesiasticam labefactantes in maximo rerum discrimine ceciderunt.*

140 *Laicus cognoscit clerici causam, dum id facit præsente suo Episcopo, & nihil dicente. num. 141.*

142 *Regij Magistratus cognoscunt de infringente, securitatem, vel saluaguardiam ab ipso concessam.*

143 *Clericus violator pacis tenetur ad pœnam pecuniariam, ad quam condemnatur per Episcopum, & datur domino temporali, non tamen exequitur in bonis mobilibus.*

144 *In Gallia etiam in bonis mobilibus clerici datur iudici laico manus iniectio.*
145 *Clericus falsarius litterarum Apostolicarum, ab ecclesiastico Iudice degradatus, officijs, ac beneficijs priuatus, laicis iudicibus datur puniendus.*
146 *Falsarius etiam vnius puncti in litteris Apostolicis, sic condemnatur.*
147 *Clericus coniugatus siue habitu, & tonsura delictum committens, priuilegio exutus, à Iudice laico punitur.*
148 *Clerici coniugati regulariter gaudent priuilegio clericali in causis ciuilibus, & criminalibus, & ea none, si quis suadente.*
149 *Clerici coniugati, vt priuilegio gaudeant, habitum, & tonsuram congruentem ferre debeat.*
150 *Clerici coniugati carcerantur pro debito ciuili.*
151 *Clericus coniugatus, vt priuilegio clericali exuatur, an trina monitio requiratur.*
152 *Intellectus Prag. Regis Ferdinandi primi. Incip. Nuper ad Maiestatem nostram. sub tit. de cleric. & diacon. saluat.*
153 *Clerici coniugati, vt priuilegio gaudeant, debeat abstinere ab ys, quæ prohibeantur clericis non coniugatis.*
154 *Clericus coniugatus debet habere vnicam, & virginem.*
155 *Probatio, quòd clericus coniugatus acceperit vnicam, & virginem debet fieri, sed interim manet carceratus coram seculari.*
156 *Clericus in minoribus constitutus non incedens in habitu, & tonsura, videtur minores ordines reliquisse, & à laicis Iudicibus cognoscitur. nu. 157. & quid prouisum sit Concil. Trident. nu. 158.*
159 *Const. Clementis VII. Summi Pontificis, quoad clericos minores Regni Neapolitani. nu. 160.*
161 *In Comitatu Ruscinonensi, clericus in minoribus constitutus coram laico Iudice conuenitur.*
162 *Vestium clericalium, nullus à iure stabilitus modus.*
163 *Vestes, & habitus clericorum qualis esse debet. nu. 164. 165. 166.*
166 *Vestis clericorum qualis, ex Hieronymo.*
167 *Quoad supradicta optimè scripserunt Ianus Langl'æus, & Renatus Choppinus.*
168 *Clerici comam nutrire non debent, & tonsuram in capite gerant.*
169 *Tonsura parua in sũmitate capitis facienda non est.*
170 *Clericus, qui comam relaxauerit, Anathema est.*
171 *Rasura capitis quomodo fieret in scriptura veteri sacra.*
172 *Nazaræus sanctus interpretatur, alijsq; modis.*
173 *Seruire Deo, regnare est.*
174 *Summitas capitis, eminentia mentis: denudatio capitis, reuelatio mentis dicitur.*
175 *Sacerdotes Aegyptij, omnes capillos, ac pilos radunt, præter illos, qui nobiscum nascuntur, vt palpebræ.*
176 *Flamen Dialis liber capillos detondebat, seruus minimè.*
177 *Tonsura libidinum abiectionem designat.*
178 *Equarum libido extinguitur, tonsa iuba.*
179 *Capilli libertorum apud Romanos tondebantur in libertatis symbolum.*
180 *Tonsura, an inter sacros ordines numeretur? n. 181.*
181 *Septem ordines sacri, an sint secundum septiformem Spiritus sancti gratiam. nu. 182.*
182 *S. Ignatius discipulus sancti Ioannis Euangelistæ.*
183 *Ordines sacros conferre volentes orabant, & ieiunabant.*
184 *Nouem ordines, an sint secundum Canonistas.*
185 *Nouem sunt Angelorum chori.*
186 *Sacerdotes Angeli dicuntur.*
187 *Ordines sacri possũt aptari ad gratias gratis datas.*
188 *Psalmistatus, siue prima tonsura non ordo, sed principium, siue dispositio ad ordines.*
189 *Ordines minores non esse sacros, sed ministerium ad sacros, ce asulit D. Thomas.*
190 *Tonsuram esse derisibilem falsò censuerunt Ioannes Vuicleph, & Martinus Lutherus Haeretici.*
191 *Tõsura clericalis, etiam Apostolorum tempore fuit.*
192 *Clericus, qui habuit duas vxores, siue Bigamus à Iudice seculari cognoscitur.*
193 *Clericus vnicam, & virginem habere potuit, vt ordines sacros suscipere valeat.*
194 *Qui plura coniugia frequentauit, castitatis hortator esse non potest.*
195 *Bigamia, quo modo dicatur contracta? nu. 196. 197. 198. 199.*
200 *Clericus, & Religiosus hæreticus, officio, ac beneficio ecclesiastico nudatus, curiæ sæculari datur puniendus, nisi deprehenso errore statim sua sponte ad fidei Catholicæ vnitatem redierit. nu. 201.*
202 *Omnis hæreticus cognoscitur à Iudice Ecclesiastico, tamen semper Curiæ seculari traditur puniendus.*
203 *Degradationis forma remissiuè.*
204 *Clericus deponens falsum coram Iudice temporali, an ab ipso puniatur? nu. 205. 206.*
207 *Iudex ecclesiasticus an faciat inhibitionem Iudici laico sub pœna excommunicationis, vt clericum remittat?*
208 *Clericus capitur per laicum interueniente Episcopi mandato.*
209 *Captura si fiat clerici per laicum sit statim consignanda Iudici ecclesiastico.*
210 *Clericus suspectus de fuga, tam pro debito, quàm pro causa criminali, an capi possit à Iudice laico? nu. 212 213.*
211 *Clericum capit laicus, ratione proprij, ac priuati interesse.*
212 *Iudex laicus Regius, an intromittat se in causis possessorij beneficiorum ecclesiasticorum. n. 215. 216. 220. 219 230. 231.*
214 *An in Regno Neapolitano? an. 21.*
Intellectus c. Regni. Ad Regale fastigium.
Intellectus c. Regni. Charitatis affectus.
Intellectus c. Regni. Finis præcepti charitas.
Intellectus c. Regni. Omnis prædicatio.
217 *Possessorium causa spiritualis, non est spirituale.*
218 *In Ciuitate Florẽtiæ etiam seruatur, vt Index laicus cognoscat de causis possessorijs beneficiorum.*
219 *Hoc idem seruatur in Gallia.*

221 *Et*

221 Et in Camera Imperiali.
222 Et in statu Mediolani.
223 Et in Ducatu Sabaudiæ.
224 Item vbique gentium.
225 Et in Serenissimo Dominio Veneto.
226 Iudex secularis, num se intromittat nomine possessoris in possessorio recuperanda, & retinenda, num autem adipiscenda? nu. 227.
228 Et sic etiam obseruatur in Lusitania.
229 Laici, qua ex causa in possessorijs beneficiorum se intromittunt 230. 231.
232 Iacobus Aldobrandinus Nuncius Apostolicus in Regno Neapolitano.
233 Clemens Octauus Summus Pontifex ob oppositiones ab authore factas, fecit primam suam Constitutionem in materia negotiationis illicitæ.
234 Clerico minori, an detur tutor, vel curator à Iudice laico? nu. 235. 236.
237 Clerici ad tutelam, vel Curam gerendam ab Episcopo coguntur.
238 Clericum relinquens tutorem vel Curatorem in suo testamento, an sicut olim, sic hodie careat ecclesiastica sepultura? nu. 239.
239 Intellectus c. Neq; 88. distinct.
240 Clericus depositarius, an cogatur per Iudicem temporalem ad depositi exhibitionem?
241 Clerici emancipatio, an fiat coram Iudice laico?
242 Emancipationis actus, an sit solius patris?
243 In emancipatione, an requiratur filij consensus?
244 Emancipatio est actus voluntariæ iurisdictionis.
245 Emãcipatio coram competenti Iudice facienda est.
246 Insinuatio requiritur in donatione excedente quingentos aureos.
247 Si sit donatio vltra summam aureorum quingentorum clerico, an insinuatio fiat corã Iudice laico?
248 In facienda insinuatione, an requiratur decretum?
249 An sufficiat absq; decreto, Iudicis tantum authoritas in insinuatione?
250 Insinuatio coram quocunq; Iudice fieri potest. sed vide. nu. 251.
In bonis mobilibus, & se mouentibus clericorum per Iudicem laicum, an fiat exequutio?
251 Bona mobilia, & se mouentia clericorum sunt illis accessoria, & illorum personas sequuntur.
253 Bona mobilia clericorum, eorũdem clericorum prærogatiua gaudent.
254 Clerici non debent fame perire.
255 Bona clerici, quæ tenet gratia negotiationis, exequuntur per laicum Iudicem.
256 Trina monitio an requiratur, vt possint bona clericorum gratia negotiationis, exequi? nu. 257. 258.
258 Monitio trina requiritur, quoad perditionem priuilegij, quoad omnia bona.
259 Clerici bona existentia in domo conducta, an exequantur per Iudicem laicum.
260 Clericus hæres laici, quando teneatur coram Iudice laico litem prosequi. nu. 261. 263. 264. 265. 266.
262 Minor succedens maiori, an vtatur priuilegio suo, quoad forum in lite agitata cum defuncto, & altero? num. 263.
267 Clericus author laudatus ab aliquo, cui fuit mota lis coram Iudice seculari, an teneatur prosequi litem coram seculari, an vero variet forum ex persona sua. num. 270. 271. (cãtis.
268 Venditor tenetur defendere emptorem in foro vo-
269 Author laudatus apud Gallos vocatur Garendum.
272 Intellectus Prag. Dubitationem.
273 Clericus an reconueniatur corã Iudice laico? n. 275.
274 Intellectus ritus Magnæ Curiæ Vicariæ 67.
276 Clericus, qui perpetrato delicto suscepit clericatũ, quando conueniatur coram seculari iudice? nume. 277. 278. 279.
280 Votum habuisse aliquem de suscipiendo clericatu, an stetur suo iuramento?
281 Clericus pro graui delicto, an possit banniri per Iudicem laicum? num. 282.
283 Clericus, num à iudice seculari cogatur reparare domum minantem ruinam.
284 Vrbis aspectus non deformandus.
285 Clericus repertus in flagranti crimine potest capi per iudicem laicum, & consignari iudici Ecclesiastico. sed vide. nu 286.
287 Iudex secularis, an inhibeat Iudici ecclesiastico, ne turbet eum in sua iurisdictione, & è contra. nu. 288. 290.
289 Inhibitio quid sit?
391 Concilium collaterale facit litteras hortatorias Regias iudicibus ecclesiasticis, non tamen inhibet.
292 Iudex laicus cognoscit, an agens sit periurus?
293 Iudex laicus cogit ad obseruantiam iuramenti.
294 Laicus Iudex cognoscit de iuramento apposito super contracta simulato.
295 Iudex secularis potest punire periurum pœna iuris ciuilis.
296 Periurij causa, an sit merè ecclesiastica?
297 Iudex laicus cognoscit, an absolutio à iuramento obreptis, vel subreptis precibus fueris impetrata.
298 Iuramentũ an possit remitti, à parte parti? nu. 299.
300 Periuria, quæ ex contractu proueniunt, criminaliter non puniuntur, nisi quis circumueniatur.
301 Intellectus Const. Regni. Cum iuxta prouidum.
Intellectus Const. Regni. Eos, qui scienter.
302 Intellectus ritus 171. magnæ Curiæ Vicariæ.
303 Periurij instrumentalis pœna in Regno, quæ?
304 Clericatus, an cognoscatur per Iudicem laicum. nu. 306. 308 309.
Clericus quis minimè nascitur.
395 Clericatu pendente, an quis sit clericus, interim Iudex laicus nihil innouabit. nu. 307.
310 Laicus Iudex summariè se informat de clericatu.
311 Vestes, & habitus, an sint clericales ad laicum Iudicem cognoscere spectat.
312 Ordines, & illorum collatio, qualiter sunt probandi?
313 In hæresis crimine laicus Iudex se intromittere nequit.
314 Hæretici traduntur puniendi Curiæ seculari.
315 Bona subditorum laicorum hæreticorum, an laico superiori debeantur? nu. 316.
317 Cuius sunt bona hæretici in Hispania. nu. 318. 319. 321.

320 Phi-

320 *Philippi II. Regis Catholici de exterminandis Hæresibus publicum iuramentum.* *(tici?*

322 *Quid in Regno Neapolitano, cuius sunt bona hære-*
Intellectus. Const. Regni. Inconsutile.

323 *Intellectus. Const. Regni. Patarenorum.*

324 *Cuius sunt bona Hæretici in statu Mediolani.*

325 *Quid in Serenissimo Venetorum dominio?*

326 *Quid in Ducatu Sabaudiæ?*

327 *Quid in Ducatu Ferrariæ?*

328 *Quid in Ducatu Mantuæ?*

329 *Quid in Marchionatu Montisferrati?*

330 *Clerici hæretici bona, confiscanda sunt ab ecclesia.*

331 *Bona hæretici, commisso crimine dicuntur cõfiscari, facta tamen prius declaratione per Iudicem ecclesiasticum. nu. 342.*

332 *Laici Magistratus, tunc exequuntur in bonis hæretici, quando est facta declaratio per Iudicem ecclesiasticum.*

333 *Sacrilegium est crimen Ecclesiasticum aut saltem mixti fori. nu. 334.*

335 *Usura, an sit crimen ecclesiasticum, an mixti fori. nu. 336. 337 338.*

339 *Intellectus Const. Regni. Usurariorum.*

340 *Intellectus Prag. Caroli V. usurariorum.*

341 *In crimine usurarũ, an procedatur desistente parte?*

342 *Laicus debitor, an in ecclesia capi possit. nu. 343.*

344 *Clericus exercẽs aduocationis officium coram laico, de suis excessibus ab illo cognoscitur.*

345 *Captus à Iudice laico, ab eo aufugiens ad ecclesiam, an possit inde extrahi?*

346 *Principium capturæ attenditur, an licitum fuerit.*

347 *Clericus vendens frumentum, vinum, & oleum, cum falsis ponderibus, & mensuris, an à Iudice laico cognoscatur?*

348 *Causa decimarum ad quos Iudices spectet?*

349 *Rex Catholicus in Hispania habet inuestituram decimarum?*

350 *Rex, & sui Magistratus in Regno Neapolis, an cognoscant de causa decimarum?*

351 *Clerico Venatori, aut Piscatori laicus Iudex eripiet Canes, aues, retia, & similia.*

352 *Clericus tenens magistratum, vel officium à Rege, vel Principe laico, si appellatur ab eo, ad officiales Regis, & Principis appellabitur.*

353 *Clerici, ac sacerdotes prætendentes honoraria, & salaria in funere defunctorum facta coram laico, nõ ecclesiastico Iudice vocabunt laicos, vel hæredes.*

354 *Clerici pro actionibus realibus coram laicis iudicibus agitabunt, maximè in Regno Nauarræ.*

365 *Clericus petens legatum piũ, an apud laicum Iudicem conuenire teneatur?* *(bitur.*

356 *Actio sepulchri violati, coram laico iudice tracta-*

357 *Pro sepulchro violato, agitur actione iniuriarum.*

358 *Pro sepulchro violato pœna vlla irrogatur, nisi quòd gesta irritantur.*

359 *Violatoribus sepulchrorum, quæ pœna?*

360 *Violati sepulchri causas author egit.*

361 *Intellectus Const. Regni. Si quis aliquem occisum.*

362 *Cadauera punitorum dantur ecclesiastica sepultura, aliquibus tamen interuenientibus.*

363 *Damnatorum cadauera, vt dentur ecclesiastica sepultura debent ostendisse in patibulo, & dum morti traderentur, signa pœnitentiæ.*

364 *Cadauer damnati recipi, aut sepeliri non potest, licentia Principis non præcedente. nu. 365. 384.*

366 *Pilotus cõcessit corpus Iesu Christi Domini nostri.*

367 *Princeps non de facili concedere debet, vt læsæ maiestatis damnatorum cadauera, recipiantur, & sepulturæ tradantur.*

368 *Cadauera latronum insignium, & disrobatorum stratarum, non debent sepulturæ concedi.*

369 *Petitio Corporis Domini Nostri IESV Christi, ad quem finem facta fuerit.*

370 *Corpora, & Cadauera apud Hebreos non debent stare Sabbato.*

371 *Iezabeli Reginæ, comminatio facta, quòd nemo eam sepeliret.*

372 *Facinorosi sepultura asini sepeliebantur.*

373 *Apud Hebræos corpora ante solis occasum, ac Vesperi accipiebantur.*

374 *Cadauera punitorum, sepulturæ dantur Principe, vel eius vices gerente, concedente.*

375 *Magistratus Regij in Regno Neapolitano, quomodo cognoscant de exceptione excommunicationis. num. 376.*

377 *Excommunicationis exceptio diuersimodè opponi potest, coram ecclesiasticis, & laicis Iudicibus.*

378 *Iudex secularis non decernet excommunicationem esse validam, sed tantum an sit excommunicatus; & hoc summariè cognito, illum repellere debet. nu. 379. 380. 381.*

383 *Excommunicatus an possit esse Arbiter, vel Arbitrator.*

282 *Excommunicationis exceptio opponitur contra Iudicem. Et contra actorem. nu. 384. 385. Et contra Procuratorem. nu. 386. Item contra Aduocatum. nu. 387. Atq; contra testem 388. Et tandem contra eum, qui vellet liquidare instrumentũ. nu. 389.*

CAP. LXXI.

1 DEcernimus (inquit Põtifex in Concilio) vt laici, † Ecclesiastica tractare negotia non præsumant. cap. 2. de Iudic. vt latè disserui de Compromiss. §. 2. gloss. 1. nu. 72. cùm pluribus seq. Diuersa enim, ac separata est Iurisdictio Spiritualium, & Ecclesiasticarum causarum à Iurisdictione, Laicorum; vt latè dixi ad Bellugam in Specul. Princip. Rub. 6. in verb. à cœlesti maiestate. & Rub. 11. §. Videndum in verb. Probemus, nouissimè Ludouic. Carbon. de legib. lib. 9. cap. 14. quia iuxta illud Virgil.

Diuisum Imperium, cum Ioue Cæsar habet.

Sunt tamen nonnulli casus, de quibus, aut de iure, aut de facto cognoscunt Magistratus Regij, alijq; iudices temporales, quos maiori ex parte, veluti quandam summulam horum faciẽdo, recitabo, qui tales erunt relatiuè illos portando, semper tamen sanctæ Ecclesiæ iudicio illos subijciens, vt probanda probet, & reijciẽda conculcet.

Pri-

Primus ante omnès ille ſe caſus offert, quòd
quamuis cauſa ſit ſpiritualis, vel ad Ecclefia-
ſticum Iudicē pertineat; ex aliqua tamē iuſta,
ac rationabili cauſa poterit illam Summus Pō-
2 tifex, Principi ſeculari, † alterivè laico, in di-
gnitate aliqua conſtituto, illam committere, &
ex eius commiſsione, laicus de illa cognoſce-
re. c. Mennam. 5. q. 4. vbi gloſſ. dicit: hic laico
delegatur ſpirituale negotium. c. Præter hoc.
§. Ad hoc verò. 32. diſtinct. vbi Gregorius, Ro-
dulpho, & Bertoldo Ducib' laicis, dicit, quòd
Simoniacos, & fornicarios in officijs non reci
3 piant, & à ſanctis† miniſterijs illos prohibeāt.
Gloſſ. in cap. Dilecti filij. de Arbitr. & habe-
tur in cap. Si quos. 23. q. 4. Gloſſ. in c. 1. in verb.
Præcipimus. 94. diſtinct. gl. in c. Benè quidem
in verb. Præter. 96. diſtin. Et idcirco excommu-
4 nicandi etiam facultas † à Papa laicis mands-
ri poteſt. Gloſſ. in d. §. Ad hoc verò. in veib. Du-
cibus. quam eſſe communem opinionem poſt
Gloſſ. Hoſtienſ. Petr. de Anchar. Io. de Imol.
voluit Deci. in c. 2. nu. 13. de Iudic. & ante eum
Abb. Panor. nu. 2. Arcbidiac. Hoſt. & Gem. in
d. c. Mennam. Auguſtin. Berous in d. c. Dilecti.
nu. 36. & in c. Contingit. nume. 8. de Arbit. vbi
dicit: Sereniſsimum Venetiarum Ducē habuiſ-
ſe à Summo Pontifice facultatem componen-
di contationes inter Epiſcopos Bellunenſem,
5 † & Feltrenſem, & Ciues Taruiſinos: quos
refert, & ſequitur nouiſsimè Iacob. Philipp.
Portius in conſil. 118. & 120. vbi concludit csu
ſam matrimonialem fuiſſe commiſſam Illuſtriſ
ſimo conſilio Decem, Sereniſsimi Dominij Ve
neti, vt apud eum eſt videre. Quod poſt Steph.
Aufrer. de poteſtat. ſecul. ſuper Eccleſiaſt. per-
ſon. Regul. 1. voluit Lancellott. Conrad. de of-
fic. prætor. in cauſ. crimin. titul. de Inquiſition.
nu. 8. caſu 1. & 10. & Io. de Capiſtran. de pote-
ſtat. Papæ. par. 3. Secundæ partis princip. fol. mi
bi. 101. verſ. Solus Papa concedit laico.
Secundus caſus, quia ex ſupradictis spparet
6 Regem Catholicum in Reguis Aragoniæ † ha-
bere cognitionem ſuper prælatos exemptos vt
dicit Petr. Belluga in Specul. Principū. Rub. 11.
§. Videndū. vbi dixi in verb. Exēpti. & in verb.
Probemus. & ſic in inſula Siciliæ habet autho-
7 ritatē legati de latere, & tenet ſuum tribunal †
Monarchiæ in quo agitantut cauſæ Prælatorū.
de quo dixi ſupra csp. 53. & nouiſsimè Petrus
Cenedo in Collectan. iuris Canonici. 37. nu. 3.
par. 1. vbi refert ad hoc propoſitum, quæ ego
dixeram ad Bellugam. in d. §. Videndum.
Tertius caſus eſt, dum clerici committunt
crimen læſæ Maieſtatis humanæ; quia illorum
cauſam de facto cognoſcunt Principes noſtri,
8 alijq. laici Principes, in quos tale delictum† pa
tratum fuit. vt dicit Iul. Clarus in Pract. Crim.
q. 36. nu. 28. & in §. Læſæ Maieſtatis, nu. 7. vbi in
fin. dicit: In Ciuitate Florentiæ alias fuiſſe ſu-
ſpenſum pro ſimili cauſa, quendam Archie-
piſcopum. Faciunt notata per Hieronym. Gi-
gant. in tract. de crim. læſæ Maieſtat. lib. 1. tit.
Quis de crim. læſæ Maieſtar. cognoſc. poſſ. nu.
20. vbi dicit. Ipſum vidiſſe Priuilegia diuerſo-
rum Summorum Pontificum ad fauorem Sere-
niſsimi Dominij Venetiarum, vt de hoc crimi-
9 ne contra † clericos cognoſcere poſsit. Simili-
ter de Rege Galliæ, quòd hsbet ſimile Priuile-
gium ſcribit Maſuer. in Pract. tit. de iudic. nu.
9. Gulielm. Benedictus in Rep. c. Raynutius.
de teſtam. in verb. Et vxorem nomine Adela-
ſiam. deciſ. 5. nu. 147. Et in Regno iſto Nespo-
10 litano habemus tex. in conſt. De perſonis† cle
ricorum; quæ diſponit idem.
Sed text. in clem. Paſtoralis. §. Rurſus de re
Iud. facit in contrarium; quòd pœnæ criminis
læſæ Maieſtatis locum habeant ſolū modo cō-
11 tra † ſubditos. hoc voluit Bartol. in Extrauag.
Qui ſint Rebelles. in verb. Rebellādo. in princ.
Andr. Baibat. in conſil. 21. vol. 3. Cardin. in ca.
Vergentis. de Hæret. Martin. Laudenſ. de Cri-
min. læſæ Msieſtat. Notab 34 Hippolyt. de Mar
ſil. in ſingul. 164. in fin. Reſtsur. Caſtsld. de Im-
perat. q. 118. nu 8. & ſeq. Rolan. à Valle in con-
ſil. 4. in princip. vol. 1. Lælius Zanchus de Mi-
lit. ſacro, & ſecul. lib. 2. cap. 20. nu. 8 Qui idcir-
co dixerunt, non committi crimen læſæ Maie-
12 ſtas per clericum, cum non ſit Principi † laico
ſubditus. quod voluit Afflict. in c. 1. in verb. Bo
na committentium crimen læſæ Maieſtatis. nu.
33. Quæ ſint Regal. Thomas Grammatic. in de-
ciſ. Neapol. 29. nu. 12. & in deciſ. 61. nu. 17. &
nouiſſimè Petrus Foller. in d. Conſt. de perſo-
nis. num. 23. Sed clerici non ſunt ſubditi laico
Principi, ergo de eis cognóſcere non poteſt.
Quorum opinio communis eſt, & pro Eccleſia
fauorabilior, & pro anima tutior. Aliqua tamē
lege iuris ciuilis, minimè probatur, commit-
tentem crimen læſæ Maieſtatis debere ſubditū
eſſe: quinimmo inferius dicam, etiam in non
ſubditos cōtrarium obſeruatum extitiſſe. Nec
13 ſtringit tex. † in d. §. Rurſus cum ille reſpectū
non habeat ad ſubditum, vel nō ſubditum, ſed
quòd ſit commiſſum delictum in diſtrictu, vel
extra diſtrictum. ibi, extra diſtrictum Imperij.
Sed tenendò hanc vltimam opinionem, quòd
Princeps ſecularis, pro tali crimine in clericū
non procedat, nec ſibi permittatur. Hæc opi-
nio recipiat infraſcriptas declarationes.
Primò ſecus eſſe, vbi locus commiſſi crimi-
nis eſt laico Principi ſubditus, & clericus ex
eodem loco originarius eſſet: tunc enim læſa
diceretur eiuſdem Principis Maieſtas, ab origi-
14 nario, & ciue. † ad quod facit tex. in d. clem.
Paſtoralis. §. Rurſus. in verb. Domicilium, &
originem. Negari enim non poteſt, ciues com-
mittere crimen læſæ maieſtatis, & incolas, cle-
ricos autem, Ciues eſſe, ac ciuium appellatio-
15 ne † contineri, optimè argumentsndo con-
cludit Oldrad. in conſil. 35. quæſtio eſt, nota-
tur

tur in c. Accedens.el.2.extr.vt lit.non contest.
vbi Clericus dicitur Ciuis illius † loci, in quo
habitat. Et etiam ratione Originis dicitur quis
ibidē tenere domicilium. l.pen.ff. de Senator.
cuius authoritate ità voluit Gloss.in d.c. Acce-
dens. Hinc Bald.in l.1.§.In initio.nu.3.ff.de of-
fic.præfect.vrb. dicit:clericos esse de laicorum
districtu.arg. tex. notab.in c.fin. de offici. de-
leg. in 6. ibi: Dominio temporali, vel Eccle-
siastico. Idem Bald. in l.1.§. Huius studij.ff.de
16 instit. iur.dicit:Sacerdotes † esse partem Rei-
publicæ,quē sequitur Petr.de Anchar. in c.Di-
lecti. vbi Card. de for. compet.& nonnulla ad
hunc finem adducit Felyn.in c.Rodulphus.nu.
32.cum pluribus seq.de Rescript.vnde habens
incolatum, seu Domicilium in aliqua Ciuitate
17 de illa Ciuitate, esse dicitur.† Gloss.notab.in
c.Statum. §. Cum verò in verb. Eiusdem Ciui-
tatis.& in verb. Vnam in fin. vbi hoc ponderat
Dominicus de S. Geminian. de Rescript. in 6.
Alexand. in l.De pupillo.quam legit cum lege
præcedenti.§ Si in publico.sub n.4.ff de oper.
noui. nuntiation. & ante ipsum Bartol. in l.1.
nu.11.& seq.ff. Ad municip.de Incol. l. Pupil-
lus.§.Incola.ff. de verb.Signif.l.Ciues.C.de In-
col.lib.10.Roland. à Valle in consil.79. nu.51.
vol.3. Francisc.Cantucc. in decis. Rot. nouiss.
105. num.1. vol.2.

Secundò declara, sufficere hoc crimen com-
missum fuisse intra fines, ac districtus Iurisdi-
ctionis illius Principis laici.Ratione enim lo-
ci, in quo facinus patratum est, quis sortitur
18 forum † Auct. qua in prouincia.C. vbi de cri-
min. agi oport. cum multis à me traditis ad
Bellug. in Specul. Principis. Rub. 11.5. Ex quo
prædiximus. in verb. Amissiones; vbi posui
Regulam, in materia remissionis in crimina-
libus facienda ad locum delicti. vbi posui tri-
ginta vnam declarationes,quæ videri possunt.

Tertiò declara, posse Principem laicum, seu
secularem, contra clericum, inquisitionem, &
processum formare,sic & aliam Ecclesiasticam
personam simile facinus committērem;non tñ
ipse puniet,sed ex illo ꝓcessu, & inquisitione,
seruatis de iure seruãdis,talis clericus, vel reli
giosus, à suo Epō,alioue Ecclesiastico superio
19 re,deponi,aut † etiam actualiter degradari,&
tradi etiā Principi laico,debitis pœnis puniē-
dus. vt dicit Imperator. in §. illud palam est.
Auct. vt Cleric.apud propr.Episcop.ibi: Prius
hūc spoliari à Deo Amabili Episcopo,Sacerdo
tali dignitate,& ita sub legum fieri manu.& in
§. Si verò crimen. & §. Si verò prius. Auct. de
Sāctiss.Episcop.ibi:Tunc ipse Episcopus, hunc
secūdum regulas ab honore, siue gradu, quem
habet, separet, iudex autem vltionem ei infe-
ret congruentem. Hoc etiam cauetur per Au-
gustin.in c. Si quis laicus 12. q. 5. ibi: Episco-
pus,præsbyter, Diaconus, si hoc crimen com-
20 miserit, degradetur, Et quatenus † Præposit.
in c.Imprimis.2.q.7.in § de personis.nu.17.Ex
posuerit illud verbum, degradetur, idest depo-
natur,verbo tenus non actualiter; Hæc esset di
uinatio,& violatio textus,& verborum,de qui-
bus formaliter scriptum est in c. Degradatio.
21 de Pœn. in 6.in quo apparet diuersitas † ver-
balis depositionis ab actuali degradatione,nō
obstante opinione Iulij Clari in dicta q.36.nu.
28.qui consuit, verbo tantum deponi,& dicit
esse communem opinionem ex Curt.Iunior.in
cons. 159.nu.1.qui nihil de hoc.nec alibi,quod
ego viderim,dicit, & corruptè allegatur à Io.
Baptista Villalobos. in commun. opin. §. Epi-
scopus.num.99.quia,vt videmus,opinio com-
munis, est potius in contrarium per supra alle
gata, quam tenuit Abb. Panor.in c. At si cleri-
ci.num.41.in fin. de Iudic.Ioan. Bernard. Diaz
in Pract. criminal. Canonic.cap.120. per totū,
Hierony. Gigas de crimin.læsæ Maiestat.lib.1.
q.30 nouissimè Simō Maiol.de Irregularit.lib.
5. cap.19.nu.3. & Anton. Capic.in decis. 130.
nu.75. & sequitur Foller. in dicta Constit. de
Personis.num. 34.Maximèq; procedit in Rege
huius Regni, Siciliæ, & Neapolis, qui reco-
gnoscit idem Regnū ab Ecclesia Romana,quo
22 casu videtur crimen læsæ Maiestatis † in Ponti
ficem, & Ecclesiam Romanam;vt optimè con-
siderauit Gigas, quem sequitur Foller. vbi su-
pra. Et opinionem Panor.in d. c. At si clerici,
tenet etiam Lud. Roman.in cons.165.& in sin-
gul.701. Incip. Dicam tibi. Qui,& si loquatur
de degradatione, tamen per degradationem
23 efficitur Curiæ secularis,† & intelligitur tradi
tus eidē,vt perpendit Diaz.Et mirum est,quòd
Archidiacon. in d.cap. Si quis laicus.& Andr.
Barbat.in d.c.At si clerici. dicant dictum. cap.
Si quis laicus. non habere Canonis authorita-
24 tem, sed illud esse Paleæ : † quia apparet esse
dictum Diui Augustini, ibidem à Cōpilatore
Gratiano positum,non autem,vt ipsi dixerunt.

25 Per exempla etiam res obscuræ † clarescūt,
& decisio dubij resultat Illustrior. Videbantur
super esse exempla,quòd etiam non subditi le-
sæ Maiestatis Rei fuerint puniri. Sic Dorieus
Rhodius cū circa Peloponnesum peregrinan-
do captus esset, Spartam in vinculis est dedu-
ctus, ibiq; à Lacedemonijs Maiestatis damna-
26 tus, capitali supplicio † noxam luit;vt est au-
thor Pausan. in Eliacis siue libr.6 Hoc tamen
exemplum rem non afficit,cum nō iure, sed fa-
cto id violento fecerint.

Quò verò ad personas Ecclesiasticas Maie-
statis insimulatas,& à laicis superioribus puni
tas,S. Desiderius Episcopus Viennensis,se of-
ferre videtur.Hic enim Andij Episcopi Lugdu
nensis,& Brunechildis Reginæ factionibus,Ma
27 iestatis pulsatus,Theodorici Regis † iussu, la-
pidibus obrutus est.vt meminit Aimoinus Hi-
stor.Gallicæ.lib.3.c.93.Hunc esse credo Sanctū
Desiderium, quem, Ado Viennensis Chronic.

Aetate

Ætate 6. in anno Domini 583. à Brunechildis
Comitibus captum aſſeruit,& ſuper flumen Ca
laronam,in territorio Lugdunenſi,eadem iubē
te,peremptum. Hoc ſimiliter Violentia factum
extitit, nullo canonum, alteriuſuè iuris, ordi-
ne,vel diſpoſitione ſeruatis; & idcirco ad exē-
plum non eſt aliquo modo trahendum. Exem-
plum octo monachorum Frāciſcanorum ,quos
vti læſæ Maieſtatis reos, ſupplicio affectos re-
fert Polydorus Virgilius in Hiſtor. Anglic. lib.
21. plura ſunt huiuſmodi exempla, præſertim
facta ſub Impiæ Elizabethæ Reginæ Angliæ ty
28 rannide,† & ſua ſuis Magiſtratibus. Compræ-
henſi enim,capti,tracti, incluſi lacubus ,carce-
ribus, turribus, ac torti equuleis, innumeriſq;
tormentis, tandem diros cruciatus, mortes,
& crudeliſſima pro fide Chriſtiana, pro Roma-
na Eccleſia Martyria conſummarunt Edmūdus
29 Campianus, Rodulphus† Geruinus, Alexan-
der Briantus, Thomas Forclus,Iohannes Sher-
tus, Georgius Haddocus,Ioannes Mundinus,
Ioannes Nutterus, Iacobus Fennus, Thomas
Emerfordus, Iacobus Bellus, Vnodoſius, Gu-
lielmus Lacius, Riccardus Kirkmannus, Iaco-
bus Tomſonus, Gulielmus Hartus, Riccardus
Terkellus,Ioannes Paynus,Hugo Taylerus,Ro
bertus Ionſonius, Gulielmus Philbæus, Lucas
Kirbeus, Laurentius Riccarſonus,Thomas Co-
tamus, Ioannes Nelſonus, Euerardus Anſius,
Cubertus Maynus, Thomas Alfeldus, Odoar-
dus Tranſamus,& alij infiniti,quorum non mo
do meminerunt ſcriptores Catholici Anglica-
ni. Nicolaus Sanderus de Schiſmat. Anglican.
lib. 3. & Andr. Philopatrus in Edictum Eliza-
bethæ. Sect. 4. & alibi pluries. Sed etiam illius
impuriſſimæ fœminæ ſcriptores,& Hiſtorici hæ
retici, nullam aliam Martyrij cauſam proponē
tes,præterquàm figuratæ Maieſtatis læſæ. Hu-
iuſmodi verò nequiſſima exempla, non modo
ad veram iuris dicendi normam non ſunt tra-
henda,ſed pœnitus eliminanda. Cum enim om
nipotentem Deum, & Ieſum Chriſtū omnemq;
Chriſtianam cōgregationem, Eccleſiamq. reli-
querit,& Sathanicam, ac Diabolicam ſibi pote
ſtatem arroganerit, quæ vnquam iura pro Ec-
cleſijs,proq. Eccleſiaſticis perſonis, ſeruabit?
Sequenda ſunt exempla Chriſtianorum,atq;
30 Catholicorum Principum;nam Egidius†Rhe-
menſis Epiſcopus,Maieſtatis ſuſpectus,à Chil-
derico Galliæ Rege, præhendi iuſſus, incrē-
pato tandem Rege, fuit ab Epiſcopis, non à
laicis iudicatus. vt ſcribit Gregor. Turonenſ.
Hiſtor. Gallic.lib. 10. cap. 19. Sic legimus Præ-
textatum Epiſcopum Rothomagenſem,Frede-
gundæ Reginæ odio, Maieſtatis falsò imperi-
31 tum, in exilium † miſſum, cognoſcente Pro-
uinciali Cōcilio,à Chilperico, Gūtramno reuo
catū ſcripſit Aimoin.Hiſtor.Frācor.lib. 3. c.27.
& 64. eodē modo Salonius,Ebrodus,& Sagitta
rius Vapingenſes Epiſcopi, vt Maieſtatis Rei,
32 per † conciliū Lugdunenſe, ſedibus pulſi, à
Ioanne Summo Pontifice ad proprias ſedes re
ſtituti fuere. Aimonius in d.lib. 3. cap. 28. Siſ-
bertus etiam Toletanus Epiſcopus, quod Fla-
33 uium†Egicam Regem, à quo fuerat ad ſedem
ſublatus,occidere,ac Regno priuare ſtatuiſſet,
& cum alijs conſilia inijſſet, in Decimo ſexto
Concilio Toletano,congregatis ſexaginta vnū
Prælatis, à Patribus, Honore, Gradu, ac Bene-
ficijs deturbatus,perpetui exilij ergaſtulo dā-
natus, ni eum Rex à pœna voluiſſet reddere
immunem. vt ſcribit Bernard. Diaz. in Pract.
Crimin.Canonic.cap. 110.& nouiſſimè Io.Ma-
riana Hiſtoriar. Hiſpanic.lib. 6. cap. 17. Ex his
liquet Prælatos, viroſq; Eccleſiaſticos, læſæ
Maieſtatis reos laici Principis,ab eccleſiaſticis
viris, atq; Iudicibus fuiſſe cognitos, & poſt-
modum ipſis in caſu neceſſario de iure degra-
datis, tunc licere ex traditione curiæ ſecnlari
facta,laicis Magiſtratibus in eos animaduerte-
re,& non alias. Et ita reſideo.

Neq; laicis Magiſtratib' opitulatur diſpoſi-
tio d. Conſt. De perſonis. quia illa fuit lex, &
conſtitutio Principis laici, quæ Eccleſiaſtica-
rum perſonarum iura offendere non potuit.
arg. Auct. Caſſa, & irrita. C. de Sacroſ. Eccleſ.
pro vt in ſimili inquit. Petr. Pechius in tract. de
iure ſiſtendi. cap. 4. nu. 1. dum inuehit contra
eos, qui cauſas Eccleſiaſticas ad laicorum Iu-
dicum Tribunal,trahunt. de quo etiā Alphonſ.
Mōtalnus in leges fori Noui.lib. 1. l. 2. tit. 2. De
la Guarda del Rey. in verb. Quier. clerigo. Vbi
inquit, illam legem, imponentem pœnam cle-
rico maledicenti Regi, fieri minimè potuiſſe.

Quò verò ad exempla ex aduerſo relata, tā
illius Archiepiſcopi Florentini ſuſpenſi,quàm
aliorum inductorum,potius alicuius violētiæ,
ac Tyrannidis vim ſapiunt, quàm illud, iure,
lege, aut ratione factum fuiſſe. Vnde ad conſe-
quentiam trahi minimè poſſunt. Et dum exem
plis res agenda foret,tutiora, ac potiora ſunt,
quæ pro Eccleſiaſticis perſonis adducta fuere.

Quartus caſus principalis eſt in perſona Ec-
cleſiaſtica,laicum Magiſtratum adminiſtrante,
quia Iudex laicus ipſum punire poterit, vel
per captionem temporalium,vel bonorum Im-
mobilium venditionem. Cum enim immiſcent
ſe clerici ſecularibus adminiſtrationibus,indi-
34 gnum eſt eos † ab Eccleſia in ipſa fraude ſub-
ueniri. c. Sacerdotibus. Ne cleric. vel Monach.
quaſi ſua propria ex cauſa id patiantur. Hinc
lege prohibitum eſt, non lugeri eum, qui ad
patriam delendam, parentes,ac liberos inter-
ficiendos, acceſſiſſet. l. Minimè. ff. de Relig. &
ſumpt. fun. Et idcirco Clericus officialis, Re-
35 gium officium adminiſtrans, & ſi in eo † deli-
quit, ab ipſo ſeculari Principe punitur. vt vo-
luit Stephan. Aufrer. de poteſtat. ſecul. Regul.
1. fall. 17. Gulielm. Benedict. in cap. Raynu-
tius. in verb. Et vxorem nomine Adelaſiam.
deciſ.

decis. 2. num. 155. sequitur Petr. Foller. in di-
cta Const. Regni. De personis. num. 9. & in Se-
natu Parisiensi sic decisũ refert Io. Gall. quæst.
235. refert Choppinus de sacra Politia Forens.
lib. 2. titul. 1. num. 17. in fi. Lancellot. Conrad.
de offic. Prætor. in caus. crimin. §. 3. titul. de
inquisit. num. 7. vers. 17. Iul. Clar. in pract. Cri-
min. q. 36. num 25. Petrus Plaza in Epithom.
Delictor. c. 14. nu. 23. & nouissimè voluit Petr.
Cenedo in Collectaneo iuris Canonici. 37. nu.
16. par. 1. Hæc tamen conclusio plures recipit
declarationes.

Prima erit declaratio. Tunc demum proce-
dere, quando per Episcopum facta erit publi-
ca monitio, sub amissionis clericalis priuilegij
pęna, in officijs, aut Magistratibus secularibus
36 non se intromitterent clerici. In casu † enim
contrauentionis, secularis iudex cõtra eos po
terit procedere. vt post Gloss. in d. cap. Sacer-
dotibus. voluit ibidem Hostiens. Vbi dicit hãc
publicam monitionem, vim habere trinæ mo-
37 nitionis. † arg. cap. A nobis. de sent. excõmun.
& melius secundum Panor. in d. cap. Sacerdo-
tibus. num. 8. facit text. in l. a. C. Quomod. &
quand. iud. & glos. in cap. consuluit. de offic.
deleg. Hanc tamen minimè probauit Panor.
ibidem.

Secunda declaratio sit: Quòd præcedente
38 trina monitione si post illam, † clericus aliauè
persona ecclesiastica, laicali Magistratui se im-
misceat, tunc rectè poterit laici Principis Iu-
dex contra illum procedere. hoc probauit gl.
in dicto c. Sacerdotibus arg. c. Ad audientiam.
de sentent. excommunic. Quia ad priuilegium
39 fori perdendũ † trina monitio exigitur. vt scri-
bit. Abb. Panor. in d. c. Sacerdotibus. nu. 8. licet
ipse ibidem. nu. 7 dicat, hoc nõ probari in illo
textu, cum in eo nõ fiat aliqua monitionis tri-
næ mentio. Mihi tamen videtur trinam moni-
tionem sufficere, ex quo, quàmquã Abb. in d.
loco, asserat in illo textu hoc non probari, ni-
hilominus videtur sibi contrarius, dum in ter-
tio intellectu, dicit per trinam monitionem fo
ri priuilegium amitti.

Tertia declaratio sit; quòd ista coactio, &
districtio clerici, non fiat per iudicem laicum,
40 sed per † Ecclesiasticum, vt placuit eidem
gloss. in d. c. Sacerdotibus. & hanc declara-
tionem amplectitur. ibi Panor. num 6. dicens
hunc esse bonum intellectum ad illum textum,
& communiter sequi à Doctotibus. & dum
tex. dicit ibi. Indignum est eis ab ecclesia sub-
ueniri, intelligit non loqui de subuentione re-
spectu fori, sed vt subleuetur à fraude cõmis-
sa, puta dando auxilium, vel fauorem. Sed iste
suus intellectus videtur mihi diuinatorius ad
illum textum, licet declaratio sit securior pro
ecclesiasticis viris, ac pro anima: quam ego
amplector.

Quarta declaratio sit, quòd clericus puniri
possit ciuiliter per secularem iudicem, prout
41 † consuetum esse scribit Stephanus Aufrer.
de potestat. secul. super Eccles. personas. re-
gul. 1. Fallent. 17. sequitur Gulielm. Bened. in
dicta decis. 2. num. 155. de hoc dixi in princi-
pio huius tertij casus, quia istud procedit,
quoad bona immobilia, non autem quoad mo-
bilia. quinimmo per proximè dicta, nec ciui-
liter, nec criminaliter, licere iudici seculari,
manum bonis clerici apponere pro hac causa,
nisi implorato brachio Iudicis Ecclesiastici, &
sic censerem.

Quinta declaratio erit quod persona Eccle
siastica priuari poterit illo officio, seu Magi-
stratu laicali, seu profano, in quo se exercebat.
42 † vt tenent Aufrer & Gulielm Benedict. in lo-
cis allegatis. Qui mirum in modum in hac re
suadenda se affligunt, pręsupponentes, quòd
in omni gubernatione Oeconomica, vel Poli-
tica quisque subsit capiti Domus, aut Ciuita-
tis. Sed ego dico ex alio hoc fieri, quia cum
43 Principis sit † Magistratus creare, vt in c. 1. in
verb. Potestas creandorum Magistratuũ. Quæ
sint Regalia & ego dixi supra cap. 21. sequitur
Magistratum à Principe laico datum clerico,
illum vti ab eo dependentẽ, ei quodammodo
subijci, & ideo cuius fuit dare, eiusdem erit, &
tollere, ac illum Magistratu priuare, ne inde si
alias esset subsequatur absurdum, posset enim
persona ecclesiastica, in administrando laici
officio, aliqua perperam agere, ac flagitia pa-
trare, nec tunc conueniret, ꝙ Magistratũ con-
tra Domini mentem, inuitus administraret, &
44 idcirco † optimum erit, illum submouere, vt
concludunt Didac Couar. Pract. quæst. cap 33.
nu. 6. quem sequitur Petr. Foller. in dicta Cõst.
de personis. nu. 9. & Lancellot. Conrad de of-
fic. prætor. in caus. criminalib. lib. 1. cap. 9. § 3.
tit. de inquisit. nu. 7. vers. 17. Sed melius à prin-
cipio, Principem ab ijs abstinere: duo enim in-
conuenientia inde oriri possent, vnum quòd
nõ rectè de commissis excessibus cum eo age-
retur. Alterum, ꝙ in sortem Dei allectus, ab
illa se quodammodo nõ sine scandalo abstra-
heret. Vnde satius est illis non vti, ne in eis pu
niendis incurratur animæ periculum. qua do
re optimè in hoc Regno prouisum est per Ca-
pit. Vt cum nihil habeant, quòd est num. 159. ꝙ
in praxi huius Regni seruatur teste Vinc. de
Franchis decis. 479.

Quintus casus principalis est, quia Iudex
secularis puniet clericum, aliamq; ecclesiasti-
cam personã portantem arma prohibita secu-
45 laribus. † voluit Io. Faber. in l. Addictos. C. de
46 episcopal. aud. † & ità dicit seruari in Gallia
Bartholo. de Cassæneo in consuetud. Burgund.
Rub. 1. §. 5. in verb. S'il n'à grace. num. 79. Et
47 obseruatur si in Hispania, † vt testatur Di-
dac. Couar. variar. resolut. lib. 2. c. vltim. in fin.
versic. Trigesimo sexto. & Io. Lopez in rep. c.

Per

Per vestras. §. 1. in quæst. incip. Sed est pulchra.
nu. 13. de donat. int. vir. & vxor. Petr. Plaza in
Epith. delictor. c. 8. nu. 26. Carol. de Grassal. Re-
gal. Franciæ. lib. 2. priuileg. 17 Et in hoc Regno
48 Neapolitano, † vt testatur Paris de Puteo de
Syndic. §. Clericus officialis. in fi. Lancell. Con-
rad. in d. tit. de Inquisit. nu. 7. casu 13. Petr. Ce-
nedo in Collectan. iuris Canonici. 37. num. 17.
par. 1. Hanc tñ pœnam à Iudice Ecclesiastico
infligendam esse voluit Io. de Platea. in § Item
lex Iulia. Inst. de Publ. iud. sequitur Iacob. Me-
noch. de arbitr. iu d. q. lib. 2. Centur. 4. casu 394.
nũ. 33. & seq. in quam opinionẽ inclinat etiam
Paris de Put. vbi supra. dum dicit, ad tollendũ
omne dubium, posse adiri iudicem Ecclesiasti-
cum. Secundò, declarandus erit casus iste, vt iu
dex secularis, clericũ armis tantũ spoliet, nec
49 alia pœna ipsum † puniat. vt censuit Couar. in
d. c. 20 seu vltim. ad fin. & Foller. in d. Const. de
personis. num. 4. Orationes enim, & lachrymæ
sunt clericorũ arma c. Conuenior. 23. q. 8. c. Por
ro. vbi Gloss. 16. q. 4 latè Dec. in cons. 151. Hinc,
Clericũ arma portantem ex Episcopi ordina-
tione capere volens, si resistentem inueniat, &
50 occidat, in excommunicationẽ † non incidit.
c. Vt famę. de sent. excõm. Marc. Mãrna Dialog.
Denarrat. Class. 4. c. 52. nu. 6. Quibus autẽ Eccle
siasticis pœnis subijciatur clericus arma por-
51 tans † ex Matisconense, Maguntiaco, Ilerden-
se, & Toletano Concilijs, refert Ioan. Sottea-
le. in summa Pontifical. §. Arma. Et hinc dici-
tur, quòd si clericus de nocte armatus reperi-
tur, poterit capi per familiam laici iudicis
52 absq; metu † excomunicationis. vt voluit Abb.
Panor. in c. 1. nu. 7. de deposit. Dec. in c. Cũ non
ab homine. nu. 40. de iudic. dico de Magistrat.
edict. lib. 3. c. . . Hanc tamen materiã alias agi-
taui ad Bellugam in Speculo princip. Rub. 11. §.
Dubitatur. in verb. Armorum. ad quæ me re-
mitto.

Sextus principalis casus est in offendente of-
ficialem regium: eo enim casu, clericus offen-
53 dens † ab eo punitur. arg. l. Vnica. ff. si quis ius
dicent. nõ obtemper. vbi habetur, Ius dicentẽ
posse oẽs inobediẽtes punire, & iurisdictionẽ
suã pœnali iudicio defendere. & arg. cap. 1. de
off. deleg. quorũ authoritate, ità tenuit Steph.
Aufror. in d. tract. Fallẽr. 14. n. 22. Sequitur Foll.
in d. Constit. de personis. nu. 5. Lancel. Conrad.
in d. tit. de Inquisition. num. 7. casu 14. Interest
54 enim iudicis suã iurisdictionẽ † tueri. Innoc.
Hostiens. & alij. in c. Dilectis. de rescr. Sed text.
in d. l. Vnica, non afficit clericos, in quos nõ po
terat statuere. Vnde diceremus posse capi à secu
lari, & secundũ excessum, puniri per suũ Eccle
siasticũ superiorẽ, vel laicũ si esset casus dignus
degradatione, vel seculari iudicio.

Septimus casus principalis, quia clericus,
vsurpando iurisdictionẽ Regiã, secularẽ, iudi-
55 catur † à laico iudice. c. Ex parte. il 1. de verb.
signif. melius in c. Dilecto. de sent. excom. in 6.
Innoc. in c. Cũ olim. il 1. de restit. spoliat. Steph.
Aufrer. vbi supra. num. 23. Et sic in Gallia fieri
consuetum asseruit Gulielm. Bened. in d. verb.
Et vxorem nomine Adelasiam. decis. 2. sub nu.
141. Ordinarius enim iudex exercet suos actus
56 in extraneos † impedientes suam iurisdictio-
nem. arg. c. Dilectus. de Pœnis. potest enim iu-
57 dex ense, ac armis † suam iurisdictionem tue-
ri. vt voluit Bald. in Margarita. in verb. Iudex.
Quando tamen sua Iurisdictio est euidens, &
notoria. vt dicit Barthol. de Cassæ. in consue-
tud. Burgund. Rub 1. § 5. in verb. s'il n'à grace.
num. 87. Quod intelligendum est, vt dicam in
casu sequenti. in fi.

Octauus casus principalis est, quia Rex, &
sui officiales cognoscunt de iniurijs, & vi, fa-
ctis inter personas Ecclesiasticas in Regnis
58 † Hispaniæ per l. 5. tit. 1. lib. 2. Ordinata. quam
legem ortum habuisse ex cap. Princeps. ca. Re-
gum. 23. q. 5. scribit Petrus Nunius de Auẽdan.
de Exequend. mand. Reg. cap. 1. num. 5. testatur
Io. Bapt. Villalob. opin. com. § Clericus. nu. 80.
Sic etiam ex communi obseruantia fieri con-
sueuit in hoc Regno † Neapolitano. vt per
59 Matth. de Afflict. in decis. Neapol. 24. sub nu.
9. & in vtroque casu sequitur Ant. Scappius de
iur. non scripto. lib. 1. cap. 16. num. 1. 2. Et hoc
ambiguum esset, nisi faceret per viam cogni-
tionis ordinariæ, vel propriæ iurisdictionis,
sed potius per modum defensionis cuiusdam
extraiudicialis, ne inter personas Ecclesiasti-
cas in Regno, scandala, & rixæ oriãtur, & per-
turbetur Status Regni tranquillus, præsertim
subditorum laicorum; maximè quia in hoc Re-
gno, quod vicinissimum est Summo Pontifici, &
Vrbi Romanæ, qui statim aditi posset, cuius cõ-
trarium militaret in Hispania, vt propter lon-
ginquitatem, & Romanæ Curiæ distantiã, Rex,
suiq; magistratus modestè clericales contume
lias inter ipsos vertentes, compescant. vt etiã
aduertit idem Villalobos. vbi supra. supradi-
60 ctam opinionem seruari in Delphinatu † di-
cit Guid. Pap. in decis. 562. nu. 2. 3. Fran. Marc.
in decis. 2. num. 5. volum. 1.

Nonus casus est, in exercente clerico artem
sordidam, puta cauponam, aut artem Macella-
61 rij: ij enim cum clericale priuilegium † amit-
tant, à laicis Iudicibus iudicantur. vt ex Paulo
de Leazar. Gulielmo de Monte laudun. Boni-
facio Vitalin. Cardin. Gemin. Diaz, Lamberti-
no, Francisc. Nigro, Rodoan. & Concilio Tri-
dentino. vt dixi alias in Specul. Princip. Rub.
11. §. Videndum. in verb. Tabernariorum. Qui-
bus nunc adde M. Anton. Nattam. in cons. 319.
num. 7. vol. 2. Cassęn. in dicta consuetud. Burg.
Rub. 11. §. 1. In verb. S'il n'à gracè. num. 63. ver-
sicul. Duodecimo fallit. Et an isto casu requi-
ratur aliqua monitio, & quanto debeãt perse-
62 uerare in eodem exercitio, vt † exuti dican-

tur priuilegijs clericalibus, dixi ad Bellugam
in Specul. Principum. in loco supra allegato.
nouissimè Simon Maiolus de irregularit. lib. 2.
c. 1. sub nu. 6. & ante eos Io. Francisc. Pauinus
de visitat. par. 1. q. 7. vers. Nec non etiam.
Decimus casus est persona ecclesiastica actu
degradata à suo superiore, quia cum de foro
63 seculari efficiatur, de ea laicus Iudex† cogno-
scit. c. 2. de Pœnis. c. Nouimus. de verb. signific.
Io. Andr. & alij in c. Cum non ab homine. de iu
dic. Et per hanc actualem degradationem sta-
tim fieri de foro seculari voluit Abb. Panor. in
c. At si clerici. de Iudic. Ioan. Bernard. Diaz. in
pract. crim. Canon. c. 132. in fin. Lancellott. Con-
rad. in d. tit. de Inquisit. n. 7. vers. Quarto. cuius
degradationis aliquid in materia dixi supra
hoc eodem capite in casu tertio, vers. Tertio
declara. Degradatio autem fit in omnibus casi
64 bus, in quibus à Iudice† seculari imponeretur
pœna mortis per regulam traditam ab Innocēt.
& Ioan. Andrea. in c. Ad abolēdam. de hæretic.
& voluit Cassan. vbi supra. nu. 56.
Aduertendum mihi videtur in hac materia
ad duas quæstiones arduas, quarum prima est:
An facta degradatione, & tradito Curiæ secu-
65 lari degradato clerico,† possit de meritis prin
cipalis inquisitionis, ac delicti cognoscere? Se-
cūda, Num idem secularis Iudex; cognoscat, an
iustè, vel iniustè fuerit condemnatus? In qui-
bus Luc. de Pen. in l. 1. C. de priuileg. scolar. lib.
12. tenuit affirmatiuam, quòd Iudex Laicus de
vtroq; capite possit cognoscere. Ego dicerem,
ꝙ de prima tantum valeat cognoscere: non. n.
poterit perueniri, ad condemnationis senten-
tiam, nisi processu, & inquisitione agitata, lite
cōtestata, datisq; necessarijs dilationibus, quæ
summariè videri possent, ne res iudicata in lō-
66 gum protrahatur, & lites† ex litibus oriantur.
contra l. Terminato. C. de fruct. & lit. expens.
quia cum sit executor, nullamq; habeat iuris-
67 dictionem super exceptionibus† propositis
cognoscere nequit. l. Si vt proponis. l. Executo
rem. C. de Exeq. rei iudic. saltem autem illas ad
superiorē remittere debet, ac rescribere, & in-
68 terim super† sedere. arg. c. De cætero. de sent.
& re iudic. De quibus autē exceptionibus, va-
leat exequutor cognoscere scribit Andr. Gail.
Practic. obser. lib. 1. obser. 113. per totum. Quid
69 si opponeretur † nullitas sententiæ? tractat
Fran. Viuius in decis. 53. nu. 4. ad materiā Rol.
Cauagnoli. in Decret. Montisferrat. 23. §. 1. nu.
6. In secundo capite excepta exceptione nul-
litatis, censerem iudicem secularē cognoscere
non posse. Nam ex quo Ecclesiasticus Prælatus
conferat sacros ordines, ad illum spectabit eos
dem illis exuere, & gradu deijcere, vt dictum
est; quo deiecto, & charactere deleto, si iudex
secularis cognosceret, & fortè decerneret ppe
ram degradatū, esset quodammodo illum resti
tuere ad Sacramēti ordinu reiterationē, quod
70 fieri non potest, † nisi tantummodo omissum
suppleri. c. 1. & 2. & toto tit. de Sacram. iter. vel
non. ne quodāmodo fiat iniuria sacramento, &
primæ ordinationi. ca. Ostenditur. de Consecr.
71 dist. 4. & incurreret iterans indispensabilē† ir-
regularitatē. c. Quod quidā. 1. q. 1. Alber. in di-
ctionar. in verb. Ordinatus. penultimo, Tabiena
in Sum. §. Irregul. 4. nu. 7. Simon Maiolus de ir-
regul. lib. 3. c. 15. nu. 9. Armill. in §. Ordo. n. 8. 10.
Martin. Mesnartius in Epith. legum Pontifical.
lib. 2. tit. 15. Vnde optimè decreuit Concil. Tri
dent. sess. 7. can. 9. Si quis dixerit, in tribus Sa
cramentis Baptismo scilicet, Confirmatione, &
Ordine, nō imprimi characterem in anima, hoc
est signū quoddā spirituale, & indelebile, vnde
ea iterari nō possunt, Anathema sit. Martin. Na
uar. in Sum. confess. c. 22. nu. 2. & in cons. 36. nu.
2. de temp. ordin. Marc. Ant. Cucch. Instit. Ca-
nonicar. maior. lib. 5. titu. 1. nu. 17. 18. Insuper si
cognitio ista, an ritè gradu eiectus sit, ad secu-
larem iudicem pertineret, vana quodammodo
redderetur iudicis Ecclesiastici potestas, quia
secularis, si improbaret, vel approbaret, qđ ab
Ecclesiastico Iudice factum esset, assumeret si-
bi omnimodā cognitionē rei spiritualis, qđ à
iure improbatur. secus dicerē de alia sentētiæ
nullitate, q̄ spiritualē cognitionē nō tangeret.
Vndecimus casus erit, vt negligente Epi-
scopo, aliove Ecclesiastico superiore, iudex lai
72 cus de clerico † valeat cognoscere. ca. Filijs.
vel nepotibus. 16. q. 7. ibi, Regis hoc auribus in-
timate. Gloss. in cap. Principes seculi. 23. q. 5. &
de prælati negligentia scripsi Adolescens de
Compromiss. §. 4. gloss. 6. nu. 4. vsq; ad finē. da-
turq; ista potestas, cū iudex Ecclesiasticus, vel
deest, vel deses est, quia alias nō posset secula-
ris adiri. c. Ex transmissa. de for. comp. c. Peti-
mus. c. Placuit, vt quisque. 11. q. 1. c. Nec licuit.
17. dist. gloss. in d. c. Filijs. Hæc tñ iura loquun-
tur potius, vt temporalis superior, nō sinat Ec-
clesiam suis bonis, ac iuribus fraudari, quàm
quòd ei iurisdictionem aliquam tribuat. Vide-
tur enim hoc casu superior laicus constitutus
defensor, vt illius metu, Ecclesiasticæ personæ
inuigilēt, & hæc authoritas datur Canone cō-
cedente, & ideo videtur similis cum prima.
Duodecimus casus spectans ad cognitionē
regiorū Magistratuū est, quotiescūq; Prælatus
Ecclesiæ, vel clericus, haberent feudū à Princi-
pe seculari, quia causa corā eodē Iudice laico
73 tractāda † esset. vt in c. Cæterum. de iudic. cap.
Ex transmissa. c. Verum. c. Ex tenore. de for. cō-
pet. Et in hoc Regno Neapolitano prouisum
est per Regem Carolum II. in cap. Regni. Item
74 statuimus, † quòd clerici. vbi dicitur ita etiam
conuentum fuisse inter Sanctam Romanam Ec
clesiam, & Regem Carolum I. & voluit Andr.
de Isern. in Constit. Regni. De personis. & in ca.
1. §. Item si clericus. col. 2. de capitul. Conrad.
Paris de Put. in tract. Syndic. in verb. Clericus.

num.

nu.1.& post alios, quos allegabit Petr.Cenedo
Collectan.iuris Canonici 37. nu.3.parte 1.Pro-
sper Carauit.in Ritu Magnæ Curiæ 235.nu.19.
in fin. Ioan. Vincent. Annius in Reper. Const.
Regni.Constitutioné diuæ memoria.nu. 33. &
antea dixerá ad Petr.Bellug.in Specu.Princip.
Rub.11.§.Videndũ.in verb.Perdunt.Augustin.
Berous in consſ.82. per totũ vol.1.Paris.de Pu-
teo de reintegrat.feudor.c.198.An citatus.fol.
mihi 108.Io.Ferrar. Montanus in vsus Feudor.
lib.5.c.1.vers.Et quod notatu dignũ.post Curt.
in tract. Feudor. tit. quis sit Iudex in materia
feudor.§ Circa istam. Io. Anton.Cannetius in
Rep.c.Volentes.Regni Siciliæ.§ Restringitur.
n.16.17.fol.mihi 182.Vndè Bal.in l.Sed si hac.
§.Si liberta.in fi.ff.de in ius vocan.dicit,ꝙ licet
Ecclesia Romana sit mater Imperij, tñ si tenet
feudum ab Imperio hoc respectu sit eius vassal
la, quia Feudataria, non quia mater; Hinc eccle
sia tenens Feudum, tenetur seruare omnia, quæ
75 tenentur † seruare omnes alij vassalli. vt dicit
idem Bal.in l.fin.in fi.C.sine censſ.vel reliq. Ean
dem verò opinionem quòd Iudex ordinatius
76 sit Dñs feudi quàmquã infeudatus, siue†inue-
stitus sit clericus, vel ecclesia. tenuit Alex. in
consil.79.col.1.vol.1.Cardinal. Paris.in consil.
24.nu 3.in consil.27.nu 9.vol.1. Marian.Socin.
senior.in consil.12. vol.1.Aluarot.in c.1.Apud
quem, vel quos, & in cap. 1. de controuers. in-
ter.Episcop. & vassall. Ripa in c. Decernimus
num.21.de iudic.Felin.in dicto cap. Cæterum
num. 5. & excepto Barbatia, hoc indistinctè
tenent omnes Canonistæ, Legistæ, & Feudistæ.
Lapus in allegat.118.in fin.Petr. de Bellaper-
tica.de feudis.titul.15.per totum. ante eos Ia-
cobus Ardizon.in summa Feudor.cap.138.q.1.
Gulielm.Hanneton.iuris feudor. lib. 4. cap. 1.
& cap 2.& habetur in obseruat.46. Cameræ im
perialis.voluit Io.Baptista Caccialup.de feud.
tit.de different.iuris ciuil. & feudor.different.
15. nu. 21. Claudius de Seysell. in Specul. iur.
feudor.tit. de origin. & caus.col. 19. vers. Sed
insurgit. & colum.30.vers. Et intelligo tamen.
Martin.Laudens. in cap.1.nu.4. de controuers.
inter Episcop.& vassall. Zas. de Feudis.par.11.
Franciscus Duaren. in vsus feudor. c.20.nu.6.
Iul. Clar. in § Feudum q.90. Eguinarius Baro
de benef. ad Hortensium. lib.4.cap.1.& pluri-
bus seq. Alciatus in cap. Cum non ab homine.
nu.4.de iudic.Francisc.Sonsbech.iuris feudor.
parte 14.nu.20. Frãcisc.Mare.in decis.Delphi.
46.num.10.vol.1. Francisc.Bursar.in consil.49.
num.9.vol.1. Iosephus Cumia in Ritibus Sicil.
cap.2.nu.40.Io. Bessian. in consuetud. Aluern.
cap.7.articul.9.vers.vigesimo octauo.

Hæc omnia tamen intelligũtur, dum agitur
77 ciuiliter ad amissionem feudi, non†tamen cri-
minaliter.Io.Andr. in c. Vnico. de cleric.con-
iugat.in 6.Ex mente Innocentij Panor.in dicto
c. Verum. Paris de Puteo de reintegrat. feud.
cap.198.num.3.4. Iacobin. de sanct. Georg. in
tract.de homag.nu.13.Petr. Nicol. Mozzius.in
tract.Feudor.titul. de naturalib. feud. nu.128.
in fin. & nouissimè, dum hæc transcribuntur
alios allegans Io.Petr.Surd.in consſ.193.nu.13.
cum pluribus seq.vol.2.

Decimus tertius casus est, quia Rex, ac alius
78 secularis Princeps poterit coercere†clericos,
schismaticos, & incorrigibiles, vt ad Narsetem
Patritium, scribit Pelagius Summus Pontifex.
in c.De liguribus.23.quæst.5.ibi: Diuisiones, &
schisma faciendo per potestates publicas op-
primatur.& notat Gl. in c.Principes.ead.caus.
& quæst.allegans tex.in c. Eos qui.32.distinct.
vbi datur Principibus licentia mancipandi fę-
minas Diaconorum, post Diaconatum captas;
declaratur tamen eos carere officio, & benefi-
79 cio, si commoniti fuerint ab † Episcopo. Et de
clerico incorrigibili plura adducit Gulielm.
Benedict.in d.verb. Et vxorem nomine Adela-
siam.Decis.2. nu.149. Lancellor.Conrad. in d.
titul.de Inquis. sub nu.7.casu 24.& Petr.Cene-
do in Collectan. iuris Canonici 37. nu.12.p.1.
Hoc tamen verum puto, si à superiore prius ec
clesiastico incorrigibiles declarari sint.

Decimus quartus erit casus, posse Magistra-
tus Regios, & laicos cognoscere clericos Hi-
striones, Parasitos, Scurras, ac Iocularores,
quos Buffones, siue Goliardos appellãt. Clerici
enim ijs ludicris se exercentes, per annũ si ijs
immiscuerint, nec resipuerint, vel intra annum,
tertiò moniti, non destiterint, omni clericali
80 †priuilegio cadunt.c.1.de vita, & honest.cle-
ric.in 6.vbi Io. Andr. & Io. Monach. Specul.in
tit.de accus.§.1. Io. de Firmo in tract. de Epi-
scopo.par.1.q.62. Io.Ant. Niger in Extrauag.
Clem.7.in verb. Solemnũ nu.1.de vita, & hone-
stat.cleric. Io.Bernard.Diaz.in pract.criminal.
Canonic.cap.62.num.1. & seq. Iacob. Nouell.
in tract. ad defens. titul. Quæ person. accusar.
non poss.num.2. cum pluribus seq. Cuccus In-
stit. Canonic. minor. lib. 2. tit. 2. vers. Curare
igitur. Quos allegaui ad Bellug. in Specul.
Princip.Rub. 11. §. Videndum. in verb. Iocu-
latore. His addo Archidiac. & Gemin. in di-
cto cap.1.de vita, & honestat.Cleric.in 6.Ioan.
Francisc.de Paninis de visitat.parte 1. quæst.7.
vers. Attendendum est insuper. Petr. Cenedo
in Collectan. iuris Canonici 37. num.20.parte
1. Histriones enim præfati, ac mimi ludibria
facientes, publicèque in scęnam prodeuntes,
81 artis † ludicræ causa, sunt infames. l. 1.l.2. §.
Ait prætor. ff.de his, qui notantur infa.de qui-
bus habetur in c. 1. 4. q. 1. Vndè pulchrè Cy-
prianus ad Eucratiũ.lib.1.Epist.10.Pro dilectio
ne tua (inquit) & verecũdia mutua, consulendũ
me existimasti frater charissimè, qd mihi videa
tur de Histrione quodã, qui apud nos cõstitu-
tus in eiusdẽ ad huc artis suæ dedecore perse-
uerat, & Magister, & Doctor, nõ erudiẽdorum,

ſed perdendorum puerorum,id,quod malè di
dicit, cęteris quoque inſinuat, an talis debeat
communicare nobiſcum? Quod puto ego,nec
Maieſtati diuinæ, nec Euangelicæ diſciplinæ
congruere,vt pudor,& honor eccleſiæ,tam tur
pi,& infami contagione fœdetur.Nam cum in
lege prohibeantur viri induere muliebrem ve
ſtem,& maledicti huiuſmodi iudicentur:quan-
tò maioris eſt criminis,non tm̃ muliebria indu
menta accipere, ſed & geſtus quoq; turpes, &
molles,&muliebres,magiſterio impudicę artis
exprimere.Hæc Cyprianus.Quorum aliqua po
ſuit Gratianus.in c.Pro dilectione,de conſecr.
diſt.2.de ijs etiam ſcribit Simon Maiol.de irre
gularit.lib.2.c.5.lib.3.c.1. & plenius antè eum
Aluarus Pelagius de Planctu Eccleſiæ, lib. 1.
c.49. vbi Goliardos, Buffones, Ioculatores,&
Scęnicos,infames eſſe aſſeruit. & iterum lib. 2.
cap.28. de his agit Plato in Ione,ſiue de furo-
re Poetico lib.14. Ariſtot.Problem.22.ſection.
11.& Problem.4.ſectio. 18. & Problem.15.ſect.
19. & lib. Rethoricor. 3. cap. 2. & de quodam
actu, memoratu digno Poli Hiſtrionis, ſcribit
Aul.Gell.Noct.Atticar. lib.7.cap.5. & Quinti-
lian.Orator. inſtit.lib.5. cap.2.& lib.11.cap.3.
82 Hinc Scipio apud Ciceronem ait,† cum artem
Ludicram, ſcęnicamq; totam in probro duce-
rent, genus id hominum, non modo honore
ciuium reliquorũ carere, ſed etiam Tribu mo-
ueri, notatione Cenſoria voluerũt.Hinc etiam
Romani, adeo Fabularum actores, ac omnes,
qui Ludicram artem,Hiſtorionicam,ſcęnicam-
que,exercerent,odio habuerunt; vt lege caue-
rint, vt qui artem Ludicram exercuerit in 14.
83 ordinibus † non ſedeant. Quam tulit L.Rho-
ſcius.vt teſtatur Cicero.Philippic.11.& in orat.
pro L.Murena. Cornel. Tacitus. Annal. lib.15.
Lucius Flor.lib.99. Vdalrich. Zaſ.de legib.An-
tiq. in Iulia Theatrali. quem ſequitur Anton.
Auguſtin.in Roſcia.& eius meminit etiã Fran-
ciſc. Patritius de inſtit. Reipub. lib. 2. titul. 6.
Sed pulchra de ijſdem ſcribit Caſsiodor. lib.
variar.4.cap.51.& aliqua Hieronymus Mercu-
rialis de arte Gymnaſtica.lib.3. cap. 7.
Decimus quintus caſus eſt, in clerico verba-
liter depoſito,qui tamquàm incorrigibilis ex-
communicatur,& creſcente contumacia dein-
84 de anathematizatur,& à ſeculari iudice† com
primitur.c.Cũ non ab homine. vbi Io.Andr.&
Andr.Barbat.de iudic.latè Andr.Alciat.in d.c.
Cum non ab homine.nu.212 cum pluribus ſeq.
& Barthol. de Caſſęn.in Conſuetud. Burgund.
Rub.1.§ 5.in verb. S'il n'à grace.nu.58.
Decimus ſextus caſus erit in clerico Apoſta-
85 ta,qui relictis habitu, & tõſura,ænormibus† ſe
immiſcet,hic enim à ſeculari Iudice cognoſci-
tur.c.1.de Apoſtat.Caſſęn.in loco ſupra allega
to.nu.51.& Concil.Trident. ſeſs.25. cap.19.
Sed ante omnia nomen iſtud Apoſtaſiæ vi-
dendum eſt, quid ſignificet.qui enim Nominũ
86 † ſunt ignari; de facili paralogizant,vt inquit
Ariſtotel.lib.1.Priorũ Analyticor.& lib.1.Elen-
87 chorum.Quia nominis† pręcognitio,omnis co
gnitionis noſtræ fons, & origo eſt,ſine qua fru
ſtra ſit aditus ad ſcholas. vt inquit Themiſt.in
primo Poſterior.Hoc enim non cognito,com-
municatio aliqua veri ſermonis eſſe non poterit:
vt dicit Ariſtoteles lib.12.Metaphyſ.c.2. Vñ
de Apoſtaſiæ definitio, ita ſe habet. Apoſtaſia
88 eſt temerarius à ſtatu fidei,† obedientiæ,& re-
ligionis receſſus. Alex.de Ales.in tract.Apoſta
ſiæ,quem ſequuntur Sũmiſtæ,Piſanella, Tabie-
na, Roſella,Silueſtrina,& Armilla in §.Apoſta-
ſia.poſt D.Thom.in 2.2.q.12.art.1.Ex hac inſur-
89 gunt tres† Apoſtaſiæ ſpecies, Fidei, obedien-
tiæ,& religionis. Gl.in c.1.de Apoſtat.Hoſtieſ.
in ſumma eiuſdem titul. §. Quot ſpecies.
Prima ſpecies Apoſtaſia fidei, eſt illorũ,qui
à fide Catholica,& Chriſtiana deuiarunt:& alij
qui appellant illam perfidiæ, quia peruertitur,
& recedit à fide,& ſimilis Apoſtata,eſt hæreti-
cus,& in illo ſibi locum vendicant omnes pœ-
90 næ,quæ Hæreticis per canones,& iura† ciuilia
imminẽt. vt voluit Innocẽt. in c. 1.de Apoſtat.
dimittens enim Chriſti legem, & ad Iudaicam
perfidiam, & ad Ritus Paganorũ,|& hæretico-
91 rum accedens,dicitur† verè Apoſtatare,& hæ-
reticus eſſe.vt inquit Petr.de Palude in 4.ſent.
diſt. 13. q.3. & diſponitur per c. Contra Chri-
ſtianos.de hæretic.in 6. vbi hoc volũt Anchar.
Gemin.Philipp. Franc. & cæteri.Eymericus in
director.inquiſit.parte 2.q. 44. Ioan.Calderin.
de forma proced.contra hæretic.tit.de his,qui
condemnantur, vt hæretici.nu.1.& multi quos
ad ſatietatem allegat ad Eymeric.Doctor Fran
ciſc. Pegna in dicta quæſt. 44. & quæſt.49. Ca-
mill. Campegius ad Zanchin. de hæretic. c. 2.
in fin.Arnaldus Albertinus de agnoſcen.aſſert.
Catholic.vel hæretic.quæſt.2.num.3.Petr.Gre-
gor.Sintagmat.iur.vniuerſ. lib.2.cap.2. num.5.
Ioan.Sotteall. in Summa Pontifical. §.|Apoſta-
ta.Marc. Anton. Cucch. inſtit. Canonicar. mi-
nor.lib.4.titul.5. Caietan. in Sum.§.Apoſtaſia.
Martin.Meſnart.in Epith.legum Pontifical.lib.
5.titul.9. Anton. Florentin.in Summa.parte 2.
titul.12. cap.6. Iſti tamquam hæretici, & fidei
92 deſertores puniuntur,& † ſenetius.l.Fin.C.de
apoſtat.nec poſſunt teſtari,& accuſatio fit con
tra eos,etiam poſt ipſorum mortem quinquen
93 nij† ſpatio l. 2. C.eo. tit.Et omnibus Chriſtia-
94 norum priuilegijs† exuuntur l.3 C. eod.tit.Et
huius criminis pœna capitalis eſt in eos,qui li
95 berũ apoſtatare coegerint,† vel perſuaſerint l.
5. & l. Pen. C. de apoſtat. & nouiſsimè Iacob.
Lectius in l. Si quis aliquid. ff. de Pęnis.& bo-
na Fiſco applicantur l. 1. C. eo. titul. l. Fin. C.
Theodoſ. eod. titul. Huiuſmodi fuit Iulianus
96 Imperator apoſtata appellatus, cuius† impijſ-
ſima, & grauia facinora, ſcribit Eutropius an-
tiquit.Roman. lib.11. cap.4.Ioannes Zonaras.

Hiſtor.lib.3.Baptiſta Fulgoſ.Hiſtor.lib.1.Caro-
lus Sigonius de Imperio occidental.lib.6.ple-
nius quàm alius Ammianus Marcellinus lib.15.
vſq; ad lib.25.incluſiuè.& Paulus Morigius de
origine Religionum. lib.1 cap.33.alijq; Hiſto-
rici.Huiuſmodi verò apoſtatæ, cum Hæretico-
rum pęnis feriantur,ſi reſilire noluerint,vt hæ-
retici impęnitentes, traduntur Curiæ ſeculari:
ſi tamen pro ut hæretici pœnitentes, redire ad
97 fidem voluerint,ad miſericordiam† recipiun-
tur.iuxta tex. in c.Ad abolendam. §. Præſenti.
de hæretic.in 6.Raymund. in titul.de Apoſtaſ.
§. Reuertentes. vbi dicit: quòd reuertentes ab
Apoſtaſiæ perfidia, cum fuerint hæretici,tamq̃
reuertentes ab hæreſi, ſunt recipiendi. Quem
ſequitur Eymericus in d.q.44.nu.1.& q.49.n.4.
Gundiſſaluus de Villadiego de hæretic. q. 20.
nu.2.Iacob. Simancas in praxi Hæreſeos.tit.4.
num. 1. & ſeq. Bernardus Comenſ. in Lucerna
Inquiſitor.§ Apoſtaſia.n. 3. Melchior Cano de
locis Theologalib. lib.12. cap.9. & ſic cenſen-
dum eſt de his, qui abnegant fidem apud Tur-
cas,vel Paganos metu mortis,quia ſi reuertun-
98 tur,vt pœnitentes† Hæretici, recipiuntur iux-
ta dictum Auguſtini in lib.de Bono coniugali.
cap.16. & habetur in c. Sicut 32.q.4. D.Thom.
2.2.quæſt.15. Eymeric.in dicta quæſt.49. in fin.
& latiſſim Pegna ad eum in director. parte 1.
quæſt 9 & parte 2.q.41.

Apoſtaſia obedientiæ, quæ eſt ſecunda ſpe-
cies, eſt illa, qua quis ſua ſponte, maioris ſui
99 †præceptum tranſgreditur, vt de Adami, &
Euæ tranſgreſſu pouit exemplum Hoſtieñſis in
ſũma.eo.tit.§ Quot ſpecies.verſ. Sed Apoſta-
ſia inobedientiæ. Vel cum quis ſacris canoni-
100 bus† obedire noluit, vel Sũmo Pontifici.c.Si
qs. c.Illud de maior.& obed. c.Alieni erroris.
2.q.7.c.Alieni 3.q.4.Et hoc dũ quis dicit,Papã
ipſum faciendi Canones poteſtatem non habe
re:& talis,vt hæreticus punitur.c.Nulli fas.19.
Diſt.Vel dum quis obedire recuſat ex contem-
ptu,& tunc mortaliter peccat:contẽptor enim
vbiq; dãnabilis, agit enim contra iuſtitiam, &
101 grauiter punitur, quia† durante Apoſtaſia à
teſtimonio repellitur,& excommunicatur. c.Si
quis à ſuo. 3.q.4. c.Si autem nobis 11.q.3.Et ſi
eſt incorrigibilis traditur Curiæ ſeculari. Ar-
milla in §.Apoſtaſia.nu.5.Mitius tamẽ puniun-
tur,ſi non claro animi faſtu id fiat,ſed ex laſci-
uia quadam potius, & concupiſcentia, vt poſt
alios voluerũt.Abb.Panor.in d.c.1.de Apoſtat.
Diaz in pract. criminal. Canon. cap.104.Cue-
chus vbi ſupra.Maurus Antonius Berarducius
in ſumma Corona.§. Irregularitas. verſ.primo
per Apoſtaſiam.

Apoſtaſiæ tertia ſpecies,religionis,ſiue ordi
nis, pluribus modis per clericos ſeculares, &
monachos,ſeu Religioſos clauſtrales.Vnde lo-
quamur prius de religioſis ſecularibus, & poſt
modum de monachis, & clauſtralibus.Quoad
clericos autem dicendũ eſt, eos ſi in ſacris or-
102 dinibus exiſterent, & relinquerent† habitũ,
& tonſuram,ſtatim apoſtatare.c.1. cap.Tuæ vbi
hoc voluit Io.de Anan.num.11. & Abb.Panor.
nu.2.de Apoſtat.Hiq; perdunt priuilegiũ cleri
cale, ſi à ſuperiore ſuo,tertiò moniti,vt habi-
103 tum,& tonſuram deferant, nec† id fecerint.
c.Non obſeruetis. 27.q.7. c.penul. vbi Gloſ.in
verb.Apoſtatæ. 50.diſt. Panor.in c.In audientia.
de ſenteut.excom.Armilla.§ Apoſtaſia num.8.
Diaz in d.Pract.c.104. Lancellot,Conrad.de of
fic.prætor.in cauſ.crim.lib. 1.c.9.§. 3.tit.de in-
quiſit.nu.7.verſ.vigeſimo.Simon Maiolus de ir
regular.lib.5.c.34.nu.4.Ab his excipitur caſus
quãdo clericus eſſet in minoribus conſtitutus
ordinibus,nec eccleſiaſticum beneficium obti-
ret, quia tũc abſq; criminis Apoſtaſiæ incurſu,
& abſq; peccato mortali, habitum dimittere
184 †poterit.Innoc. & Panor. in d.c.Tuæ.Caiet.
in d.§.Apoſtaſia. Quod ſecus eſſet, ſi haberet
beneficiũ eccleſiaſticũ, & illud retineret, vt ſu-
pra dicti teſtãtur.Quo verò ad Religioſos clau
ſtrales,ſeu monachos, ſi talis temerariè depo-
nit habitum Religionis cum aſſumptione vitæ
103 ſecularis,† talis eſt excõmunicatus.c.Vt peri
culoſa. Ne cleric. vel monach. in 6.Nõ tamẽ fit
Apoſtata ob abſentiam diuturnam, ac longin-
quam à religione, & Monaſterio,niſi cõſtet,ꝙ
eo modo viuat,vt animum ad religionem mini
mè redeundi apertè oſtendat. arg. l. Deſertor.
ff,de re milit. Et eo caſu monachus ſi non vult
redire, nec habitũ reaſſumere, ipſo capto,car-
106 ceri ſub graui cuſtodia† mancipandus eſt.c.
A nobis. de Apoſtat. Quòd ſi aliã religionem,
etiã laxiorem ingrediatur,apoſtatare nõ dice-
tur, etiam ſi nullã licẽtiã ſui ſuperioris habue-
rit, aut petierit.Glo.in c.fi. de Apoſtat. in c.Ex
parte.de Temporib.ordin.Innoc.in c. Intelle-
ximus.de Ætat.& qual. Panor. in c. Conſulta-
tioni.nu.4.de apoſtat.Capell. Tholoſ. in deciſ.
16.& nouiſſimè Petr.Cenedo in Collectan.iuris
Canonici. 165. nu.4.p.3. Vndè,qui ex leuitate
habitũ dimiſit, nec ad ſeculũ ſe totaliter cõuer
107 tit,& aĩum religionis nõ omiſit,Apoſtata† mi
nimè cenſendus eſt. Voluit Oldra. in conſ.202.
n 4.5.Arnald. Albertinus de agnoſcend.aſſert.
Catholic.vel hæretica. q.2. n.3. Et ſi redierint
108 ſunt recipiẽdi,ſi illius† religionis regula id
permittat.Caietan.in d.§. Apoſtaſia.& Armilla
ibidem.nu.6. Interim tñ ſeruanda ſunt conten
ta.in Cõcil.Triden.ſeſs 25.c.19.Martin.Nauar.
in Summa.c.27.n.132.150.Paul. Gryſaldus de-
ciſ.Catholic. §. Apoſtaſia.verſ.Denium,& verſ.
fin.& q̃ ſtatuit nouiſſimè Clemens VIII. Sũmus
Põtifex in Conſtitutione facta hoc anno 1596.
qua diſponitur;à Regula fratrũ de Obſeruãtia
109 S.Franciſci arctiori,quã† reformatorũ appel-
lãt,exeuntes,ſi nouiter ingreſſi ſunt, & p annũ
in illa perſeuerauerint; vel ſi fratres ad eãdem
religionem tñ laxiorem per tranſierint,cum in

prima per annum perseuerassent, & professionem, siue probationem in ea fecissent, non potuisse ad eam sine Sũmi Pontificis licentia pertransire, alias Apostasiæ crimen incurrant.

Silentio tamen non prætereundum est quoad proximè dicta, de triplici Apostasia, quia illa Trimembris species, vnica tãtum esse debet,
110 & diuersimodè commiti. † Definitio enim Apostasiæ supra tradita, habet suum Genus, & differentias; quia loco Generis, est ly recessus temerarius. Loco differentiarum, sunt illa verba, Fidei, obedientiæ, & Religionis. Quæ omnia faciunt veram definitionem cõstantem ex Genere, & differentijs. Definitio enim est sermo vnus, quia significat vnam substantiam:
111 & quæ sunt vnum †secundum definitionem, sunt etiam vnum numero, & non plures, vt per Aristotel. lib. 7. Metaphysic. 42. 43. quia vnica est substantia illius rei, q̃ definitur. Vndè ex declaratione definitionis, ꝓbabimus oẽs istas species diuersas appellatas à Doctoribus no-
112 stris in vnũ reduci. Apostasia† namq; cõmitti tur pluribus modis differentibus, & constituentibus vnam substantiam. Dum enim quis recedit à fide Deo debita, Apostata est. Dum quis recedit ab obedientia, quam Deo debemus, & Præceptis eius, & tunc similiter est recessus à fide, quam ipsi Deo, & eius mandatis per obedientiam præstare cogimur. Deo enim, eiusq; præceptis ideo obedire debemus, quia fide credimus ipsum esse Dominum, & omnium præceptorum optimum legis latorem, cui si per obedientiam non obtẽperamus, vtiq; ab eius obedientia, quam fideliter præstare tenemur, Apostatamus. Aut tractatur de obedientia, quæ nõ præstatur Summo Pontifici, Principi, & eorum legibus: & tunc similiter minimè fideles ei sumus, quia Summus Pontifex constitutus fuit à D. N. IESV CHRISTO Matth. cap. 16. caput, dum dixit: Tu es Petrus, & super hanc Petram
113 † ædificabo Ecclesiam meam. Et vt dicit Apostol. 1. Corinth. cap. 10. Petra autem erat Christus. Insuper dum dixit eidem Petro Ioan. cap. 1. Vocaberis Cœphas, id est caput. & Io. cap. 21. dum dixit: Pasce oues meas. Pascere verò in sa
114 cris† litteris, regere significat. Hinc illud Isaiæ cap. 44. qui dico Cyro; Pastor meus es: Et c. 63. Vbi est, qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui. & Hieremiæ. cap. 6. Ad eam venient Pastores, & greges eorum. & cap. 22. omnes Pastores tuos pascet ventus. & Ezechiel. cap. 34. Propterea Pastores audite verbum. & Nahum. cap. 3. Dormitauerunt Pastores tui. & Zachar. cap. 11. Suscitabo Pastorem in terra. Quibus authoritatibus monstratur, Pascere, Re
115 gere, & † Pastorem, Regem, aut Principem denorari. Vnde cum CHRISTVS omnem potestatem habuerit, iuxta illud Matth. cap. 28. Data
116 est † mihi omnis potestas. Et Io. cap. 17. Sicut dedisti ei potestatem omnis Carnis. Cui fuerat dictum cap. 1. Ecce constitui te hodie super Gentes, & super Regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. Propterea sequitur potestatem dedisse Petro, & successoribus, quibus, qui non obedierit, vti contra Dominum infidelis, Apostatat. Sic etiam contra eorum leges, lex enim
117 † custodienda est, Hinc DEVS Exodi. c. 16. Vsq; quo (inquit) non vultis custodire mandata mea, & legem meam? Hinc dedit præceptum Leuitici cap. 18. Custodite leges meas, atq; iudicia, quæ faciens homo, viuet in eis. & contra inobedientes legibus, & mandatis suis, comminatur Leuitic. cap. 26. Quod si non audieritis me, nec feceritis mandata mea, si spreueritis leges meas, & iudicia mea contempseritis, vt non faciatis ea, quæ à me constituta sunt, & ad irritum perducatis pactum meum; Ego quoq; hæc faciam nobis; quæ sequuntur. Vnde Salomon Prouerbior. c. 3. Ne obliuiscaris legis meæ. cap. 4. Legem meam ne derelinquas. Hinc Ecclesiastici. cap. 32. Qui quærit legem replebitur ab ea, & qui insidiosè agit, scandalizabitur ab ea. & cap. 41. inquit, Veh vobis viri Impij, qui dereliquistis legem Domini Altissimi. Vnde lamentatur apud Hieremiam cap. 16. Et me dereliquerunt, & legem meam non custodierunt. contra quos comminatur ibidem cap. 44. Et non ambulauerunt in lege Domini, & in præceptis meis, quæ dedi coram vobis, & coram patribus vestris. Sic etiam docuit apertè CHRISTVS. Io. cap. 15. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea. Qui igitur Summi Pontificis legibus non obtemperat, illaq; non seruat, illi in-
118 fidus est, in obediens, † & Apostata. Sic etiã alijs Principibus; nam vt dicit Apostolus ad Roman. cap. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas, nisi à Deo, quæ autem sunt à Deo ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Vnde tamquam Principibus infideles, eisq; inobedientes, apostatare dicuntur. Quò verò ad obedientiam Religiosorum præstandam suo superiori ab ijs, qui religionis habitum susceperunt, in idem incidunt, quia eorum Regulæ, tamquam legibus, eis stabilitæ, & à Summis Pontificibus approbatæ, non obediunt. Vnde suis Institutoribus, & superioribus inobediendo, & ab eorum præceptis, & obedientia se subtrahentes, absq; dubio infideles sunt, perfidi, & in eorum, superioritate, fide, & obedientia, apostatant: Eodem modo, & clerici Sacris ordinibus insigni-
119 ti, quia cum sint in sortem Domini † allecti. c. Cleros. 21. distinct. Gloss. in c. Porro. 66. distinct. & in c. Duo sunt. 12. q. 1. sine ambiguitate à suis ordinibus deficientes, à sui authoris grege abeuntes, infideles eis sunt, inobedien-

dientes, & facrorum ordinum contemptores, & idcirco ab eis apoftatantes. Cumq; ordinandi, ac facros ordines conferendi poteftas
120 peculiaris fit † Epifcoporum. cap. Tranfmiffam. vbi gloff. de elect. & voluit Marc. Anton. Cucch. Inftit. canonic. Maior. lib. 4. tit. 12. nu. 1. cũ pluribus feq Qui, & illam à Chrifto habuerunt, dum quis fe à facris ordinibus fubtrahit, Chrifto, Pontifici, Epifcopo, & fuperiori contradicit, & Apoftata ei efficitur. Hæc de Apoftafia fint obiter dicta; maturius, ac celebrius alijs anfam relinquendo.

Decimus feptimus cafus erit, in clerico, ac Religiofo affaffino: is enim, qui pecunia promiffa, hominem Chriftianum occiderit, aut oc-
121 cidi mãdauerit, fi clericus eft à Iudice † laico punietur. vt in c. 1. de homicid. in 6. vbi tale delictum committẽs, clericale priuilegiũ perdit. vbi hoc voluerunt Lapus, & alij. Calderin. in conf. 4. tit. de dilat. Angel. in conf. 14. Hippolyt. de Marfil. in pract. crimin. §. Examinanda. nu. 25. & ante eum Paris de Puteo de fyndicat. §. Inquifitio. in cap. Incip. Dicit cõftitutio Regni. nu. 13. Curri. fenior. in conf. 20. nu. 44. Tho. Grammat. in voto 9. nu. 18. & in voto 11. nu. 8. Anton. Capic. in decif. Neapol. 155. in princ. & fub nu. 26. Lud. Carrer. in pract. crim. §. Circa. nu. 10. Cũ pluribus feq. Bernard. Diaz in pract. crimin. Canonic. c. 91. nu. 1. 3. Hierony. Gabriel. in conf. 196. nu. 5. vol. 1. Ioan. Maria Monticell. in pract. crim. Regul. 8. nu. 18. Hippoly. Bonacoff. in com. opin. criminal. §. Affaffinus. & §. Clericus. parte 1. Io. Igneus. in l. Neceffarios. §. Non alias. num. 448. ff. Ad Syllan. Stephan. Aufr. in dicto tract. regul. 1. Fall. 18. M. Mantua Dialogor. iuris Dialogo. 76. Marc. Ant. Blanch. in pract. crimin. §. Mortuo homine. nu. 25. Remig. de Gonny. de immunit. ecclefiæ. Fall. 15. num. 10. Didac. de Couarruuiar. refolut. lib. 2. cap. 25. nu. 10. verfic. Sexto deducitur. & lu Cle. fi furiofus. fecunda parte relectiõn. in initio. nu. 9. de homicid. Caffæn. in confuet. Burgund. in loco fupra allegato. nu. 50. Ioan. Brunell. in Rep. c. Pro humani. de Homicid. in 6. parte 5. nu. 6. Tiber. in tract. crimin. lib. 9. tit. de mandato. nu. 21. Lel. Zanchus de priuileg. Ecclef. priuileg. 79. num. 7. Petr. Cenedo in Collectan. iuris Canonici. 37. nu. 11. parte 1. Quod procedit
122 non folum in clerico mandante, † fed etiam mandatario, vt fupradicti contendunt; q etiam afferunt, non requiri ifto cafu aliquam degradatio nem. vt dicit Gemin. in dicto c. Pro humani. Capic. in dicta decif. 155. in fin. Diaz in d. c. 91. Monticell. in dicta regul. 8. nu. 19. verf. Quartum fpeciale. Hi etiam tractarũt de clerico ho-
123 micida, an fecularis Iudex cognofcat, † prout cognofcere officiales Sereniffimæ Reipublicæ Venetæ, ex Summi Pontificis conceffione fcribit Io. Baptifta Ferrett. in confil. 297. nu. 8. & faciunt, quæ dicam in cafu fequenti. Alias enim fine Summi Pontificis Priuilegio id non concederem.

Decimus octauus cafus ex iam proximè dicto, originem trahens eft: quòd clericus affafsinus, vel alius quifpiam, & fi confugiat ad Ecclefiam, tamen à Iudice feculari, & laico, inde
124 extrahitur: nihil enim † ei Priuilegium Ecclefiæ proderit. vt poft antiquiores voluit Guido Papæ in decif. Gratianopol. 121. Iodocus Damhouder in Enchirid. crimin. c. 106. nu. 12. Remigius de Gonny. in dicto tract. de immunit. ecclef. Fallent. 15. verf. Venio ad Fallentiam noftram. Blanc. in pract. crimin. §. Mortuo. nu. 23. 24. Petr. Plaza in Epithom. delict. cap. 19. n. 24. Iul. Clar. in §. Affafsinium. num. 5. & in pract. crim. q. 30. num. 12. cum pluribus. feq. quod & nouifsimè cenfuit Anaftaf. Germonius de facror. immunit. lib. 3. cap. 16. nu. 68. Quorum aliqui indiftinctè etiam homicidã proditorium, quinimmo etiam aliqui, homicidam fimplicem ab ecclefia extrahi poffe dixerunt. Verum Nicol. Boer. in decif. Burdegal. 109. nu. 5. afferuit, triplicem homicidam non gaudere immuni-
125 tate præfata: fcilicet † occidentem in ecclefia, occidentem veneno, & occidentem proditoriè. Guid. Pap. in dicta decifio. 121. Dicitur autem proditoriè tũc committi homicidium, dum nulla præcedente inimicitia, quis interfi-
126 citur, & alijs modis, quos † refert Bart. in l. Refpiciendum. §. Delinquunt. nu. 1. ff. de pœn. Iul. Clar. in §. Homicidium. nu. 10. Niger in c. Nuper apud Tranum. nu. 28. cum pluribus feq. vbi latè. Bonacoff. in quæft. crim. §. Proditor. Petr. Plaza. in Epith. delict. cap. 21. Per totum.
127 Quàm optimè apud Hifpanos † dicitur proditoriè quem occidi fi nõ facie ad faciem, fed à parte retro hominem occiderit. vt voluit Anton. Gomez in tract. delictor. rit. de homicid. cap. 3. nu. 5. quem fequitur Io. Baptifta Baiard. in pract. crim. §. Homicidium. num. 22. cum pluribus feq. Quorum nobilifsimus eft, & vti nam vbiq; leges ita dictarẽt. Sic infidiatores itine-
128 rum, † depopulatores agrorum, facrilegi, vel alij in ecclefia delinquentes, clerici difciplinæ fugiendæ caufa, aufugiunt, occidentes clericum, ferui, Blafphemi, Iudæi, Hæretici, excommunicati, Fractores carcerum, damnati ad fupplicium: vt poft alios refert Nicola Boer, in dicta decif. 109. & in 110. Raptores, Adulteri, læ-
129 fæ maieftatis rei, † debitores publicorum tributorum, ac etiam priuatorum, curiales, apparitores, & Fifcalia intercipientes. vt congerit Perr. Gregor. Sintagmat. iuris vniuerf. lib. 33. cap. 22. Eam reddunt rationem, quòd ecclefia facinoroforum hominum, ac peruerforũ, non
130 deber effe refugium; † atque receptaculum; præberet enim anfam, atque materiam delinquendi. l. Alia caufa. §. Eleganter ff. folut. matr. l. Conuenire. ff. de pact. Reipublicæ etenim, ac humanæ quieti conuenit, vt delicta impunita

non

131 non† per transeant. c. Vt famę. de sent. excom.
l. Ita vulneratus. ff. ad leg. aquil. Vnde Tiberius
Cæsar omnia Asylorum iura, quæ vbiq; erant,
132 † aboleuit. vt scribit Suetonius in Tiberio.
c. 37. Causa autem illa fuit, quia per vniuersam
Græciam, Asylorum licentia, atq; delictorum
impunitas increbuerat, & Templa pessimis, &
obæratis hominibus, ac debitoribus erant ple-
na, ibiq; omnes delictorum patratores, ac su-
specti, & debitores fugitiui trahebantur, nec
iustitiæ coertio, ob Deorum Cęremonias, sibi
locum vindicabat. vt refert Cornelius Tacitus
Annali. lib. 3. Hos autem immunitate Ecclesia-
stica carere, & ità in Italia obseruari voluit Sa-
lycet. in l. 2. & in l. Præsenti. C. de his, qui ad ec
cles. confug. Iacob. de Beluis. in pract. crimin.
tit. de Fuga reor. nu. 1. Augustin. Arimin. ad An-
gel. de malef. in verb. In scalis sancti Petronij.
Ioan. Petr. Ferrar. in pract. in form. Inquisition.
in verb. Hæc est. num. 4 quos refert Lancellot.
Conrad. de offic. prætor. in causis criminalib.
lib. 1. cap. 9 § 3. titul. de captura. num. 6. Quam-
133 uis exigit† Episcopi licẽtiam, etiam petitam,
& non obtentam, scribit Fabius Monteleo in
pract. Arbitrali. littera 3. Incip. prouisa. nu. 19.
q. 2. Et pluries vidimus capi in monasterijs, &
ecclesijs per ministros regios in hoc Regno,
maximè latrones, & viarum grassatores: & sic
134 inita † est conuentio inter Summum Pontifi-
cem, & Curiam Regiam sub die 16 Augusti
1585. In turbandis autem Ecclesiarum immu-
nitatibus, maxima, meo iudicio, circumspectio
135 exigitur. Nam, & si Salomon à Cornu† Alta-
ris è templo euelli iussisset Ioab, ac demum oc
cidi, vt habetur lib. 3. Regum. c. 2. Illud tamen
fuit ob Maiestatis flagitium. Nec debet eccle-
sijs fraus fieri, vt fecerunt Lacedemonij, qui
simulantes per exteriores actus, nolle Palladis
templum, atq; illius Asylum violare, vbi confu
gerat Pausanias, illud muro circumdederunt,
136 illumq; fame ibi mori fecerunt, † vt scripsere
Diodor. Siculus lib. 11. Tucydides Belli Pelopo
nens. lib. 1. Aemilius Probus in Pausania. Sic
137 Cramnus † Clotharij Regis filius, Austrapiũ
Ducem, inædia, ac ne aquæ poculo dignum à
Sancti Martini Turonẽsis Basilica euulsum mo
ri fecit. Sic & idem Clotharius, terrius, dete-
riusq; facinus cõmisit: vt enim occideret Vui-
liacharium, seu Vulcarium Aquitaniæ Ducem,
138 Templum† eiusdem Sancti, & Ducem, ac om-
nia concremauit. vt est author Gregor. Turo-
nens. Hist. lib. 4. c. 18. & 20. Licet post modum,
vt peccati facinus deleret, illud in pristinum
statum, reparati curauerit. Mulra enim exem-
pla vidimus eorum, qui immunitatem hanc
130 † ecclesiasticam labefactare conati sunt, in
miserrimos rerũ euentus cęcidisse. Sed vt pos-
sit extrahi quis ab Ecclesia, quæ requirantur
vide Anton. de Gamma in decis. Lusitan. 281
n. 1. Vide bullã Greg. 14. de immunit. ecclesiarũ

Decimus nonus casus est, dum clericus cau-
sam agit coram Iudice laico non suo, præsente
140 eius Episcopo, & non contra dicente, † cum
videatur eo casu consentire. Ioan. Andr. & An-
ton. de Butr. in c. l. & c. de offic. deleg. Abbas
Panor. in c. Significasti. de foro comp. de quo-
141 rum dicto ego satis dubito, cum† Episcopus
id facere non possit expressè, per ea, quæ latè
scripsi in consil. 68. per totum Centur. 1. Abba-
tem verò, ac alios supra allegatos sequitur Ia-
cob. Concenatius quæst. iuris lib. 1. cap. 9. nu. 5.
Deci. in cons. 700. Quamquàm expressè videa-
tur Episcopum posse permittere, quòd cleri-
cus possit litigare coram Iudice laico. vt in c.
Clericum nullus. 11. q. 1. quem nemo vsque huc
considerauit in hac materia.

Vigesimus casus erit, in clerico infringente
securitatem, siue diploma securitatis, conces-
sum à Rege. (saluaguardiam appellant) contra
142 hunc enim† Regij Magistratus animaduertũt,
l. 2. C. vt nem. priuat. ibi vel miles], vel clericus
proscribendum. Stephan. Aufrer. de potestat.
secul. super Ecclesiast. per ecclesiastic. person.
regul. 1. Fallen. 20. Barth. de Cassæn. in consue-
tud. Burgund. Rub. 1. §. 5. in verb. S'il n'a gracè.
nu. 81. Qui loquitur de hac prærogatiua Regis
Galliæ. Hoc idem tenuit Antoninus Tessaurus
in decis. Pedem. 132. nu. 1. de qua salua guardia
dixi supra cap. 38. Et hoc etiam probatur ex
c. 1. §. Si clericus de pace. De pace tenend. &
eius violat. Vbi dicitur: Clericũ pacis violato-
rem puniri pœna pecuniaria, quæ applicatur
143 Domino temporali, tamen condemnatio† fit
per Episcopum, & exequutio non potest fieri
in bonis mobilibus, sed immobilibus. vt fuit
originale dictum Oldradi in consil. 17. num. 8.
Quem sequitur Cassæn. vbi supra. Afflict. in d.
§. Si clericus. nu. 2. Guliel. Benedict. in verb. &
vxorem nomine Adelasiam. decis. 2. num. 152.
Lancellot. Conrad. de offic. prætor. in caus. cri-
min. tit. de inquisit. num. 17. casu 12. In Gallia
144 datur † manus Regiæ iniectio, etiam in bonis
mobilibus clericorum, exceptis, quæ vsui eccle
siastico deseruiũt. vt scribit Renatus Choppin.
de sacra Politia Forens. lib. 3. titul. 2. num. 2. Sed
ego hanc manum non inijcerem si laicus essem
superior, faciant suo Marte in Gallia.

Vigesimus primus casus erit, in clerico Fal-
sario litterarum Apostolicarum. Is enim ab ec-
clesiastico Iudice degradatus, officijs, ac bene-
ficijs omnibus priuatus, seculari Curiæ tradi-
145 tur puniendus: † secundum legitimas consti-
tutiones per quas laici conuicti puniuntur. c.
Ad falsariorum. de crim. falsi. Quod dicit pro-
cedere, etiam si lineam vnam, aut vnũ punctum
146 † addiderit. voluit Hostiens. in summa de cri-
mine falsi. §. Porrò. vers. Sed hodie. Matth. de
Afflict. in d. §. Si clericus. in fin. de Pace tenen-
da, Bernard. Diaz in pract. crim. cano. cap. 108.
nu. 1. Laucellot. in d. tit. de Inquis. n. 7. casu 27.
& in

& in titul. de falsat. nu. 17. Simon Maiol. de ir-
regular. lib. 5. cap. 35. nu. 1. M. Anton. Cucch. In-
stit. canonic. maior. lib. 2. titul. 6. num. 107. Vbi
dicit spectare ad vtrunq;. Io. Paul. Lancellot.
quod primi tenet Instit. Canonic. lib. 4. tit. de
crimin. fals. Martin. Mesnatt. in Epith. leg. Pon-
tific. lib. 5. titul. 20. vers. In litteris verò & Fran
cisc. Gratian. in Compend. Iuris Canonici. p. 6.
distin. 1. titul. de crim. fals.

Vigesimus secũdus casus est, in clerico con
iugato, qui reperitur delictũ committere absq;
habitu, & tonsura. Is enim à laico Iudice puni-
147 tur, † cum clericale priuilegium amittat c. 1.
de cleric. coniug. in 6. Et si tales clerici coniu-
148 gati gaudeant priuilegio fori † in causis ciui-
libus, & criminalibus. & etiam canone. Si quis
suadente 7. q. 4. vt voluit Panor. in c. Ex parte.
in c. Ioãnes. nu. 6. ext. de cleric. coniug. Angel.
Clauas. in summa. §. Clericus 14. nu. 3. Christo-
phor. de Castellion. in consil. 5. num. 8. Io. Paul.
Lancellott. Inst. Canonic. lib. 4. tit. de sent. ex-
com. §. Si quis. in Glos. in verb. Nouitios. Cuc-
chus Inst. Canonic. Minor. lib. 2. tit. 3. vers. Item
clerici. Iul. Ferrett. de Gabell. nu. 531. Exigitur
tamen, vt habitum, & tonsuram eis congruen-
149 tem † ferant; alias ipso priuilegio dicuntur
ex vti. vt supra dictum est, & voluerunt supra
allegati Doctores, & M. Ant. Natta in cõsil. 319.
150 nu. 6. vol. 2. vbi dicit: Posse † carcerari pro de-
bito ciuili. & plenius in cõsil. 356. nu. 1. vol. eo.
Ioan. Franciscus Pauinus de visitat. parte 1. q.
74. vers. Attendẽdum est insuper. Iosephus Gon
zalez variar. quæst. cap. 11. nu. 29. quem refert,
& sequitur Petrus Cenedo Collectan. iuris Ca-
nonic. 105. nu. 4. in fin. parte 2. Barthol. de Cas-
sen. in dicto verb. S'il n'à grace. nu. 57. referens
Alexan. in consil 8. in fin. vol. 1. Raph. Fulgos. in
cons. 157. qui acerrimè contendunt hoc casu
exigi trinam monitionem. Quod mihi durum
satis videtur, vt in ijs trina monitio reqratur:
nec hanc opinionem sic indistinctè tenerem.
contrarium enim, quòd in clerico coniugato
151 monitio † trina non requiratur post Io. Mo-
nach. & Archidiac. in dicto. c. 1. de cleric. con-
iug. in 6. & Gulielm. de Monte Laudun. in Cle.
1. de vita, & honest. cleric. voluit Guido Papæ
in decis. Gratianop. 138. sub nu. 2. voluit etiam
M. Anton. Natta in dicto consil. 356. nu. 5. vol. 2.
de qua alibi dicam. In hoc Regno Neapolita-
152 no habemus Pragmaticam † conditam à Fer-
dinando Rege Catholico in anno D. 1469. In-
cip. Nuper ad Maiestatem nostram. sub tit. de
cleric. & Diacon. quę est sumpta à dicto. cap. 1.
qua dispositum est, clericum coniugatum gau
dere his duobus priuilegijs, dum tamen habi-
tum, & tonsuram deferat. Quod, & nouissimè
confirmatum est à Concilio Trident. sess. 23.
c. 17. Vt sanctum. In fin. ibi: Sufficì possint etiam
coniugati, vitæ probatæ (dum modo non biga-
mi) ad ea munia obeunda idonei, & qui tonsu-
ram, & habitum clericalem in ecclesia gestent:
quod, & dicit Didac. Couarr. pract. quæst. c. 13.
sub nu. 7. vers. Prima. Exigitur etiam, vt hi cle-
153 rici coniugati abstineant † ab ijs secularibus
negotijs, à quibus clerici non coniugati absti-
nere debent. Vt post Innocent. in c. fin. de vit. &
honest. cleric. & Alex. de Neuo in cõs. 60. nu. 4.
Voluit Iul. Clar. in pract. q. 36. num. 13. quod an
tè eos dixit Specul. titul. de cleric. coniug. in
princ. Rota in Nouis. in decis. 202. Si clericus.
Guid. Papæ. in decis. 83. num. 3. Francisc. Marc.
in decis. 290. sub num. 1. Lancellott. Courad. in
loco allegato. Hic autem clericus coniugatus
154 debet habere vnicam, & virginem, † vt dicam
inferius. casu 24. de his latius scripsi ad Bel-
lug. In Specul. Princip. Rub. 11. §. Videamus. in
verb. Coniugatis. & probatio, quòd acceperit
155 vnicam, & virginem, debet fieri † coram Iudi-
ce ecclesiastico, sed interim manet carceratus
coram seculari. Rota in Nouis. decis. 200. Quis
autem dicatur habitus, & tonsura dicam in ca-
su sequenti.

Vigesimus tertius casus erit in clerico in mi
noribus constituto, non incedente in habitu,
& tonsura, quia videtur illos minores ordines
dereliquisse, & ad secularium vitam regressum
156 † fecisse: quia ij laicorum iurisdictioni sube-
runt. arg. c. Ex parte. de priuileg. Doctores Re-
gni in Constitut. de personis. Rebuffi in tract.
Nominationum. q. 14. num. 70, Couarr. pract.
Quæst. cap. 31. num. 6. vers. Quarto deducitur.
Sed tamen Andr. de Isern. & Afflict. in Const.
Apostatantes. concludunt, quòd per dimissio-
nem habitus, & tonsuræ, clericale priuilegium
157 non † amittant. Quicquid tamen illi dixerint.
Hodie hæc difficultas est certificata per dispo-
sitionem Concilij. Tridentini sess. 23. cap. 6. vbi
158 loquitur † de clerico prima tonsura initiato,
& in minoribus ordinibus constituto. Is (in-
quit) etiam fori priuilegio nõ gaudeat, nisi be-
neficium ecclesiasticũ habeat. Aut clericalem
habitum, & tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ
ex mandato Episcopi inseruiat, vel in semina-
rio clericorum, aut in aliqua schola, vel vniuer
sitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad ma-
iores ordines suscipiendos, versetur. Sequun-
tur Petr. Foller. in dicta Const. de personis. nu.
20. Nauarr. in Summa. cap. 25. num. 135. Io. An-
ton. de Nigris in extrauag. Clem. 7. in verb. Ha-
bitum. nu. 40. de vita, & honestat. cler. Et in Re-
gno Neapolitano expeditum est ex dicta Con-
stitutione Clementis VII. Incip. Exponi nobis.
159 † sub data Romæ 19. Ianuarij 1524. ibi: Vt di-
ctos primæ tonsuræ, & minorum ordinum cle-
ricos in dicto regno Siciliæ citra Pharum exi-
stentes per edictum publicum, vt infra termi-
num duorum mensium; quos illi pro termino
peremptorio, & trina monitione canonica assi-
gnabis; moneas, & requiras, vt habitum, & ton-
suram honestè, & alia solẽnia iuxta canonicas

san-

fanctiones deferant; alioquin dicto duorũ mẽ-
fium termino elapfo, fi in habitu decenti cle-
ricali incedere,& tonfuram deferre,ac alia fo-
lemnia obferuate,vt fupra, neglexerint,& eof-
dem foro feculari fubiectos fore, & tamquam
laicos per curiam fecularem,& vfque ad vindi
ctam fanguinis, vltimiq; fupplicij pęna puniri
poffe,in dicta monitione,auctoritate noftra de
clares,& denuncies: & quos etiam nos ex nũc
prout ex tunc,& è conuerfo declaramus fecu-
lares, & per curiam fecularem puniendos de-
cernimus ipfo iure,nulla alia noua declaratio-
ne fuper hoc requifita, vel requirenda. Non
obftantibus,&c. Quarum literarum vigore fuit
factum publicum edictũ per Don Hieronymũ
Centelles,tunc Nuntium Apoftolicũ in Regno
Neapolis, cui conftitutio erat per Pontificem
160 directa. Vnde † in ifto Regno mihi videntur
fublata requifita alia, ad hoc vt clericus in mi-
noribus conftitutus, vel in prima tonfura exi-
ftens, cenfeatur exutus priuilegio clericali, &
præfertim de trina monitione; cum fit facta di
cta monitio publica de iure valens pro Trina ;
prout etiã Papa in illa decreuit, & omnia alia
quatuor requifita, cum iftis de quibus per Bar
tholom.Cœpoll.in conf.crim.11.& multa con-
gerit Tho Gramm.in voto 33.per totum. Quẽ
mirot dictæ Conftitutionis Pontificiæ non me-
161 miniffe. In Comitatu † Rufcinonenfi, mino-
ribus ordinibus infignitos coram laico Iudice
conueniri fcribit Choppin. de facr. Polit. Fo-
rẽf.lib.2.tit.2.n.9.Sed ego hoc nõ admitterem.
Poftquam de habitu,quoad veftes,& clerico
rum tonfuram fermo fe obtulit, minimè inani-
ter erit, fi aliqua addamus in eadẽ materia ad
illa, quæ alias exarauimus ad Bellugam in Spe
cul.princip. Rub.11. §. Videamus. in verb.Ve-
ftes. Vbi fcripfimus quò ad veftes, nullum à
162 iure certum habitum fuiffe † conftitutum,&
proinde de Regionis more honeftum vfum at-
tendendum fore, & hanc opinionem ibi pro-
baui, ex Gloff. Innocentio, Gulielmo de Mon-
te Lauduno,Cardinale Panormitano, Alexan-
dro, Capra, Capella Tholofana, Conarruuia,
Diaz, & Cuccho,& ex Marrifconenfi,& Tridẽ-
tino Concilijs cõprobaui. Nunc ad illa adden-
do, Dicimus, Habitum, veftes, & clericorum
163 calceamenta, decorem† habere debere,vt cle
rici habitu, ac inceffu profeffionem fuam pro-
bent, talem illum portantes, qui religioni, &
ordini congruat. vt dicitur in Concil. Cartha-
ginenfi.4.cap.45.in Agathenfi.c.20.in Matifco
164 nenfi.1.c.5.& tales veftes, nec nimium† fint
breues,nec rubei, nec viridis coloris: non de-
beut vti manicis,aut fub talaribus confutitijs,
feu roftratis,frenis, fellis,pectoralibus, & cal-
caribus deauratis,nec corrigijs auri, vel argen
ti,ornatum habentibus, fed nec annlo, nifi cui
165 † competit ex officio dignitatis. in Concil.
Lateranenfi 2.ca.16. fub Innocentio Papa III.
Nec manicas ad cubitum pendẽtes. Quicunq;
autem beneficiatus,aut officium in Ecclefia ge
rẽs, in habitis huiufmodi pręfumpferit effe,di
uinis officijs,pro qualibet vice à participatio-
ne prouentuum Ecclefiafticorum per annũ no
uerit fe fufpenfum, fructusq; illi fabricæ illius
Ecclefiæ applicentur.Concil.Cõftantienfe feff.
43.tit.de vit. & honeft. cler.notatur in Clem.2.
eod.tit. vbi de hoc latiffimè Ioannes de Van-
quel in Breuiario. Quàm optimè de ijs agens
Hieronymus ad Euftochium fcribens ait. Sunt
quidam mei ordinis,quibus omnis cura eft de
166 veftibus,fi benè oleant, fi pes laxa † pelle nõ
polleat,crines calamiftri veftigio rotantur, di-
giti anulis radiant, & ne plantas humidior via
fpargat, vix imprimunt fumma veftigia. Tales
fponfos magis exiftimate, quàm clericos.Hæc
Hieronymus. De Religioforum veftibus agunt
Marc. Ant. Marfil. de Ecclefiafticorum reddi-
tuum origin. & iure. par.2. cap.19. nu.16.ante
eum Io. Francifc. Pauin. de vifitat. par.1. q.7.
verf.Puniendi funt etiam. Ianus Lãglæus Ocij
Semeftris. lib.13.cap.1.& Renatus Choppinus
de Sacra Politia.lib.3.tit.2. num.3. Qui eorum
more abundantiffimi ex antiquitatum arcanis
167 multa † tradiderunt. Hæc de Religioforum
veftibus obiter dicta fint: quæ an ab Ecclefia-
fticis vitis feruentur,ipfi videant;nam fuo tem
pore, coram Chrifto horum omnium exactiffi-
mam rationem reddent.

Quantum attinet ad tonfuram,inquit Anice
tus Papa contra Prifcillianiftas in Epiftola de-
cretali fita in c. Prohibete. 23. diftinct. Cleri-
ci (inquit) iuxta Apoftolum, comam non nu-
168 triant, † fed defuper caput in modum Sphe-
ræ, radant, quia ficuti difcreti debent effe in
conuerfatione ita, & in tonfura, & in omni ha
bitu debent apparere.& Concilium Carthagi-
nenfe 4.cap.44.fimiliter iubet,vt clerici Comã
non nutriant. notatur in c. Clericus. de vit. &
honeft.cleric. Idem ex Ifidoro voluit Conciliũ
Aquifgranenfe,fub Ludouico Imperatore.c.1.
Et coronam,& tonfuram afportare congruentẽ
voluit Conciliũ Lateranenfe.2.c.16.Sin minus
ftatutũ eft ab Archidiacono poffe tonderi in-
uitum.vt voluit Concilium Agathenfe.cap.10.
relatum in d. c. Clerici. 23. diftinct. Vndè di-
citur in Concilio Toletano 4. cap.40. Omnes
clerici detonfo fuperius capite toto, inferius
folam circuli coronam,nõ ficut huc vfq; in Ga
liciæ partibus, facere lectores videntur, quæ
169 prolixis,vt † laici comis,in folo capitis Api-
ce medium circulum tondent. Ritus enim ifte
in Hifpanijs,hæreticorum fuit. Vnde oporret,
vt pro amputando ab Ecclefijs fcandalo, hoc
fignum de decoris auferatur,vt fit vna Tonfu-
ra, vt habetur; ficut totius Hifpaniæ eft vfus.
qui autem hoc non cuftodierit, Fidei Catholi-
170 cæ reus erit. Hinc Clericus, qui comam † re-
laxauerit,Anathema erit.c.Si quis.vbi glof.13.
di-

distinct. Et peccare mortaliter non deferentē
tonsuram, voluit Abb. Panor. in c. Si quis. de
vita, & honestat. cleric. sequitur Bernard. Diaz
in Pract. crim. canonic. cap. 70. in fin. & Alphon-
sus Aluarez in Specul. Roma. Pontific. cap 35.
col. 2. vers. Et notabis, quòd habitus. Io. Fran-
cisc. Pauin. de visitat. part. 1. q. 7. vers. Atten-
dant etiam.

Antiqui etiam vsus fuit Rasuræ capitis con-
171 suetudo, cuius extant primitiæ, † Numeri. c.
6. Tunc radetur (inquit) Nazareus ante ho-
stium tabernaculi fœderis, Cæsatiæ consecra-
tionis suæ, tolletq; capillos eius, & ponet su-
per ignem, qui est suppositus sacrificio pacifi-
corum. Et post pauca, dicit: Et Armum coctū
Arietis, tortamq; absq; fermento vnam de ca-
nistro, & Laganum Azimum vnum, & tradet in
manus Nazaræi, postquam rasum fuerit caput
eius, & post hæc potest bibere Nazaræus vinū.
172 Nazaræus autē, sanctus † interpretatur apud
Hieronym. cap. 2. in Matthæum. Vnde Aquila
ob votum, totondit sibi caput, Actuum cap. 18.
Vel Nazareus interpretatur secundum septua-
ginta interpretes, sanctificatus. vt refert idem
Hieronym. in Esai. cap. 10. Et ijs concinit, quod
scriptum est Actuum. cap. 21. Sanctifica te cum
illis, & impende in illis, vt radant capita. Co-
rona autem signaculum est, quo signantur in
partem sortis ministerij Diuini, & regale de-
cus significat; cum seruire Deo, Regnare sit,
173 † Hinc illud Petri. 1. cap. 2. Vos estis (ait) ge-
nus electum, Regale sacerdotium. Desuper nu-
datur summitas capitis, vt eorum mens ad do-
minum libera monstretur, quæ reuelata facie,
gloriam Dei contempletur. Summitas enim ca
174 pitis est eminentia † mentis; capitis denu-
datio, reuelatio mentis. vt dicit Magister. sen-
tent. lib. 4. distinct. 24. Cardinalis Osius in lib.
de Sacrament. cap. 51. Ioannes de Capistrano.
in Specul. Cleric. par. 1. vers. Quintò dixi. Sa-
175 cerdotes Ægyptij † omnes capillos, & pilos
radunt, præterquam eos, qui cum homine na-
scuntur, scilicet superciliorum, ac Palpebra-
rum, vt post Antiquiores, scribit Alexander Sar-
dus de Moribus Gentium, lib. 3. cap. 18. Apud
Sacerdotes etiam Romanorum id vsu fuisse
conijcio. Flamē enim Dialis liber, capillos de-
176 tondebat, † seruus autem minimè. vt dicit
Lucius Fenestella de Sacerdotijs Roman. c. 5.
Vnde comam non nutriebant, sed tondere so-
liti erant. quod, & probat Aul. Gell. Noct. Atti-
car. lib. 10. cap. 15. Dionysius Halicarnass. lib.
2. Liuius lib. 1. Marcus Varro de lingu. latin.
lib. 1. Plutarch. Problemat. 42. & 48. Sardus de
Moribus gent. lib. 3. cap. 17. An quia tonsura
177 libidinum abiectionem † designet? vt hinc
verificetur illud Plinij. lib. 8. cap. 3. qui censuit,
178 extingui equarum libidinem tonsa † Iuba.
Apud eosdem Romanos, libertorū capilli ton-
debantur pro Symbolo, quòd à seruitute exi-
179 merentur. † vt scribit Liuius lib. 34. & Plutar-
chus in Publicola. cuius meminit etiam nouis-
simè è nostris vir eruditissimus Gulielmus For-
nerius selectionum. lib. 1. cap. 4. Clericus itaq;
cum tondetur, & in sortem Domini recipitur,
à seruitute Mundi, Principum laicorum, & va-
nitatum, liber esse censetur.

Tonsura vero, an inter sacros ordines annu-
180 meranda sit? Theologi à Canonistis † dissen-
tiunt. Nam Theologi, vt ab ipsis initium ca-
piam, tenuerunt, septem tantum esse sacros or-
181 dines secundum septiformem † spiritus san-
cti gratiam, suntq;, Ostiarius, Lector, Exorci-
sta, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, & Præ-
sbyter. Sic voluit Magister lib. 4. sentent. di-
stinct. 24. vbi hoc tenuit Ricchardus, & alij mul
ti. Hugo de sancto Victore. de sacrament. lib.
2. par. 3. c. 1. Francisc. Duarenus de sacris Ec-
cles. minister. lib. 1. cap. 14. Franciscus Caldas.
Pereyra de Restitut. in Integr. §. Læsis. nu. 104.
melius ergo. Huic opinioni astipulatur illud
182 sancti Ignatij, Discipuli † sancti Ioannis Euan
gelistæ, qui scribens ad Antiochenses, faciens
mentionem de his septem ordinibus inquit,
saluto sanctum Præsbyterum vestrum, saluto
sanctos Diaconos, saluto subdiaconos, lecto-
res, cantores, Ostiarios, laborantes, exorci-
stas, atq; confessores. In collatione verò ordi-
nū, cum in eū, qui ordinibus insignitur, infunda
tur spiritus sancti gratia, quemadmodum septi
formis est eiusdē spiritus sancti gratia, sic & se
ptem ordines sacri esse dicantur. Vndè cū vel-
lent Apostoli ex præcepto Spiritus sancti mitte
re ad prædicandū Paulū, & Barnabā, orauerūt,
& ieiunauerunt anteq̄ eis manus imponerent,
183 † vt habetur Lucæ Actuum cap. 13. Videtur
hoc posse comprobari ex Concilio Carthagi-
nensi 4 cap. 3. in quo tractatur de Præsbyteri
ordinatione. cap. 4. de ordinatione Diaconi.
cap. 5. de ordinatione subdiaconi. cap. 6. de or
dinatione Acolythi. c. 7. de ordinatione Exor-
cistæ. cap. 8. de ordinatione Lectoris. cap. 9. de
ordinatione Hostiarij. Et nullibi in eodem Cō-
cilio in ordinum enumeratione, tractatur de
Psalmistatu, siue tonsura.

Canonistæ verò, nouem ordines esse conten-
184 dunt, supra notatis, duos alios † adijcientes
Episcopatum, scilicet, & Psalmi statum, siue
tonsuræ, ad similitudinem nouem ordinum An
gelorum. arg. cap. Cum contingat. vbi hoc te-
nuerunt Anton. de Burr. & Abb. Panor. nu. 1. de
ætat. & qualit. post Hostiensem. hanc opinio-
nem tenuit Cardin. Alexandrin. in c. Cleros.
21. distinct. Cardin. Zabarell. in cle. 2. §. 1. de
sepult. Angel. Clauas. in summa §. Ordo. il 1.
Lancellotr. Conrad. in templ. Iud. lib. 2. cap. 1.
§. 4. in verb. Ordinum defectus. in princ. Marc.
Anton. Cucchus Instit. canonic. minor. lib. 1.
tit. 3. versic. Horum omnium. Io. Paul. Lance-
lott. Instit. Canonicat. lib. 1. tit. De his, qui

sunt

sunt in minor. ord.§. Est & Psalmista. Alphon-
sus Alusrez in Specul. Rom. Pontific. cap.79.
vers. Sed notate. Thom. Gram. in voto 33. nu.
21. pleuius declarat Nicolaus Ploni⁹ in lib. de
Sacrsm. par.6. cap. t. num.3.Io.Lopez in tract.
de libertar.Ecclesiastic.par.2.q.5.nu.3.Nouem
185 enim cum sint Angelorum † chori in trium-
phanti cœlorum Ecclesia, Nouem oporret es-
se, & Ecclesiæ militantis ordines Angelorum,
186 nam, & ipsi † Sacerdotes Angeli dicuntur.
vt ex pluribus dixi supra. cap.43. vt ad simili-
tudinem cœlestis Hierarchiæ, facta sit, & Ec-
clesiastica. Hæc Canonistarum opinio corrobo
rari potest ex eo, qđ dicit D.Thom. de Aquin.
in d. lib.4. sentenr. distinct.24.q.4. vers.Ad se-
cundam.quòd ijdem ordines possunt sufficien-
187 ter aptari † ad gratiss gratis datss.de quibus
scribit Paulus 1. Corinth. cap.12. declarando,
vt sermo sapientiæ, Episcopo: scientiæ, Sacer-
doti: Fidei, Diacono: Operum vittutum, Sub-
diacono: Interprætationis sermonum, Acoly-
tho: Gratiæ sanctitarum, Exorcistæ: Prophe-
tiæ: lectori. Discretionis spirituum, Ostiario:
Generum linguarum, Psalmistæ, conueniant.
Huic opinioni poterit annecti authoriras Con
cilij Tridentini session.21. cap.1. de Reform.
vbi ordinatur nihil esse recipiendum pro col-
latione ordinum, etiam clericalis tonsuræ.
Alij mediam, quandam viam tenuere, quòd
tonsura. siue capiris corona, seu Psalmistatus
188 † non sir ordo, sed Principium ordinum, vt
quæ sir sacrorum ordinum Ianua.vt inquit Ar-
milla.§.Ordines. nu.3. vbi ait: Tonsuram ordi-
nem non esse, sed dispositionem ordinum.
Quod postmodum sensisse videtur Sranislaus
Osius Cardinal. Varmiensis de Sacramentis. c.
51. Præcedit autem hos omnes (inquit) pri-
ma tonsura quæ nō est ordo, sed magis disposi
tio quædam ad suscipiendos ordines. Cuius
opinionis authoritas comprobarur ex dicto
D. Thomæ de Aquin. in lib. de Articul. fidei,
& Eccles. sacram. vbi postquam dixerat, quòd
Episcopatus est magis dignitas, quàm ordo.
Enumerat seprem esse sacros ordines, Præsby-
teratus, Diaconarus, Subdiaconatus, Acoly-
thatus, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarij. Subiun-
git. Clericatus autem, non est ordo, sed quæ-
dam professio vitæ dantium se diuino ministe-
rio. refert, & sequitur Alphons. Aluarez in Spe-
cul. Romsn. Pontific. cap. 8. Et idem D. Tho-
mas contra Gentiles. lib.4. cap.75. dixit: Mi-
189 nores ordines sacros non † esse, tamen esse
ministerium ad sacros. sequitur Simon. Maiol.
de Irregul. lib 3. cap.21. nu.7. Idem dicit M.
Anton. Cucch. instit. Canonic. Msior. lib.2. tit.
16. nu.22. Ad hos (inquit) vti vestibulum quod-
dam, & limen, ascensum præbet, prima, quam
voeant, tonsura, qua initiati Psaltes, seu Psalmi
stæ appellantur. quod, & renuit Ianus Lāgleus
Ocij Semestris. lib. 13. c. 2. Vnde cōfutanda est,

Ioannis Vuicleph, & Martini Lutheri, opinio,
qui clericalem tonsuram derisibilem esse dixe
190 runt: † contra quos facit Quartum Conciliū
Toletanum. c.41. sub sancto Isidoro Archiepi-
scopo absolutum. Quinimò tonsuram clericalē
191 fuisse Apostolorum † tēpore, concludit Dio-
nysius de Ecclesiastic. Hierarchia. lib.2. cap.6.
Dominicus de Soto lib.4. sent. dist.24. q.1. art.
1. Paulus Grysaldus decis. Catholic. §. tōsura.2.
Vigesimusquartus casus est, qđ clericus in
192 minoribus cōstitutus habuit † duas vxores,
vel contraxit cum vidua, aut corrupta: is enim
seculari iudici subiacet. Hinc Gregor. X. Sum-
mus Pontifex, inquit, Altercationis antiquæ
dubium, præsentis declarationis oraculo deci-
dentes, Bigamos omni priuilegio clericali de-
claramus esse nudatos, & coertioni fori secula
ris addictos, consuetudine contraria non ob-
stāte. Ipsis quoq; sub Anathemate prohibemus
deferre tonsuram, & habitum clericalem. vt in
c.1. de Bigam. in 6 Barthol. de Cassæn. in con-
suetud. Burgund. Rub.1. § 5. in verb. S'il n'a gra
ce. nu.64. Lancellott. Conrad. de offic. prætor.
in caus. crimin. tit. de Inquisit. sub nu.7. versic.
Octauo. ante eos Lapus in allegarion. 40. in-
cip. An priuilegium. Hieronym. Grat in consil.
87. nu.18. vol.1. Cardinal. Parisius in cons.153.
194 vol.4. Vnicam enim, & virginem † potest ha-
bere, iuxta præceptum Pauli 1. ad Timoth. c.3.
Oportet autem Episcopum esse irrepræhensibi
lem, vnius vxoris virum. & ad Tit. cap. 1. Sine
crimine est, vnius vxoris vir. Nec ab re hoc sta-
tutum vnius tantum vxoris virum esse debere
clericum, nec admitti vxorum plurium: qui.n.
194 tot cōniugia frequentauit, castitatis † horta-
tor esse non potest. cap. Vnam tantum. 26. dist.
Ecclesia enim, cum vnitatem quandam præfi-
guret. de qua per Abb. Panor. in ca. 2. de Cle-
ric. coniug. Astensis de Monogsm. lib. 8. tit. 7.
col.1. designat coniunctio carnalis conformi-
tatem, quæ est inter Christum, & Ecclesiam mi-
litantem per assumptionem carnis humanæ: si-
cuti fuit vna caro, & pura, sic vnicum oportet
matrimonium esse. ca. Acutius 26. distin. Mar-
quard. de Susannis de Cœlibat. Sacerdot. non
abrogand. par.1. cap.10. nu.16. Dicitur autem
195 contracta Bigamia, † si contraheret matrimo
nium cum aliqua credens virginem, quam re-
perit corruptam, quia dicetur isto casu cōtra-
cta Bigamia interpretatiua. c. A nobis. de Big.
c. Maritum. 33. dist. Dummodo illam cognoue-
196 rit, & eum ea se commiscuerit † carnali copu-
la, alias bigamus non diceretur. c. Debitum. de
Bigam. Clauas. in Sum. §. Bigamia. Steph. Aufr.
ad Capell. Tholos. q.234. Simili modo, si con-
traxit cum virgine, & post coniūctionem pas-
sa est se adulterari, & clericus post Adulteriū
197 se immiscet: tunc enim, & Bigamus † erit. ca.
Si cuius. & c. seq. 34. dist. etiam si ignorabat il-
lam adulteram. Abb. Panorm. in cap. Si vir. de
adult.

Adult. etiam si redderet debitum ex præcepto Ecclesiæ.& ibidem habetur. Si verò Virginem accepit, quam non cognouit, & mortua illa, accepit secūdam, quam cognouit, & è contra,
198 tunc bigamus † non erit. Clauſ. & Aufr. vbi ſupra. Qui quoad bigamiæ vinculum alia desideret, Videre poterit Panor. in capit. Coniugatus. num. 6. de conuerſ. coniug. in cap. Si diligenti. num. 6. de for. compet. in cap. 2. nu. 12. 15. de indic. in cap. Ioannes. num. 1. 6. de Cleric. coniug. Capell. Tholoſan. in deciſ. 52. in deciſ. 64. in deciſ. 219. in deciſ. 234. Bernard. Diaz in Pract. Crim. Canon. cap. 16. Cardin. in clem. 1. de Vita, & honeſt. cler. Marian. Socin. ſenior in conſil. 12. colum. 1. verſic. Secundo, volum. primo in conſil. 122. eod. tit. Felyn. in c. Eccleſia Sāctæ Mariæ, quæſt. 17. de conſtit. Guid. Pap. in deciſ. 183. & in conſil. 110. nu. 1. Afflict. in conſt. Apoſtatantes. nu 21. Petr. Foller. in pract. crim. Canon. tit. de Bigam. Cucch. Inſtit. Canonicar. Minor. lib. 2. tit. 3. Carauita in Ritu 66. Fuerunt tamen plures, qui dixerūt Bigamos, tunc demum per laicum Iudicem cognoſci, quando à principio contraxiſſet, vel cum adultera, vel cum vidua, vel duas vxores accepiſſet, in alijs autem caſibus non officere,
99 niſi quoad † promotionem. arg. c. Debigamis. de Bigam. & c. Deinde. 26. diſtinct. ſic concludit Capella Tholoſ. vbi Aufrer. in deciſ. 64. in deciſione. 153. 154. 155. ſequitur Caſſan. vbi ſupra.

Vigeſimusquintus caſus eſt, quia clericus, vel religioſus quiſque, de Hæreſi inquiſitus, ſeu hæreticus declaratus omni officio, & bene
200 ficio † Eccleſiaſtico nudatus degradatur, & curiæ ſeculari traditur puniendus. c. Ad abolendam. §. præſenti. de Hæretic. Niſi poſt deprehenſionem erroris, ſtatim ſua ſponte, ad fi-
201 dei † Catholicę vnitatem redierit. vt ibi notatur. ſimile. in c. 1. de Hæret. in 6. in c. Degradatio. de pęnis. & nouiſsimè decernit Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 4. Cum vero. Bernard. Diaz in dicta pract. cap. 106. nu. 9. Maiolus de Irregular. lib. 5. cap. 45. Paul. Grilland. de Hæretic. lib. 1. quæſt. 3. nu. 4. Iacob. Simancas in Praxi Hęreſeos. tit. 67. nu. 7. 8. Albertus Pighius de Eccleſiaſtic. Hierarch. cap 8. Idem Simanc. Inſtitution. Catholicar. cap. 45. num. 18. Gundiſſaluus de Villadiego. de Hæret. q. 15. num. 3. Franciſ. Sarmientus Selectionum lib. 1. cap. 14. num. 9. Quod procedit etiam in omni hæretico, quia & ſi cognitio ſpectet ad iudicem Eccleſiaſticū,
202 tamen traditur † Curię ſeculari puniēdus. Ægid. Boſſ. in tit. De for. comp. nu. 161. Iul. Clarus in §. Hęreſis. nu 6. Lancell. Conrad. de offic. prætor. in cauſ. crim. tit. de hæret nu. 12. Degradationis verò formam, aliaq; ad materiam poſt
203 multos, quos allegat † remiſſiuè tractat Petr. Cenedo in collectan. Iuris Canonici. 65. nu. 3. parte 2. & Ianus Langlæus Ocij ſemeſtris. lib. 13. capit. 2.

Vigeſimusſextus caſus, ex quo clericus de-
204 ponens falsū corā Iudice laico, & tēporali † ab eodem punitur. l. Nullum. vbi hoc dicunt Cyn. Bal. & Salic. C. De teſtib. ſic videtur in hoc Regno Neapolitano fuiſſe deciſum. vt per Afflict in deciſ. 219. nu. 3. & ſic ſeruari etiā in Gallia, reſtatur Guliel. Benedict. in Rep. c. Raynutius. in verb. & vxorem nomine Adelaſiam. in deciſ. 2. nu. 142. & Petr. Rebuff. in Conſt. Galliæ. tit. de liter. obligat. artic. 1. gl. 6. num. 5. Nicol. Boer. in deciſ. Burdegal. 82. Sed contrarium in
205 caſu pręmiſſo, quòd non poſſit puniri † per iudicem laicum, ſed per Eccleſiaſticum, ad quē eſt remittendus, tenet Hoſtien. in c. Verum. de for. comp. & decreuit Neapolitanū Regiū Conſilium. vt per eundem Afflict. in deciſ. 230. ſub nu. 4. & Anton. Capic. in deciſ. 5. n. 13. ante hos duos vltimos Luc. de Penna in l. Nulli. col. 2. C. De veteran. lib 12. Capell. Tholoſ. in deciſ. 378. Robert. Maranta in ſpecul. Aureo parte 2. princip───. 32. nu. 2. ante eos Feder. de Senis in cōſ. 93. Iul. Clar. in pract. crim. q. 38. nu. 14. Rol. à Vall. in conſ. 12. num. 48. vol. 2. Idem Boer. in conſuetud. Bituricenſ. in tit. Des Coſtumes cōcernas les iuges, & leuar iuriſdit. §. 21. col. 4. Petr. Foller. in Conſt. Regni. De perſonis. nu. 3. & remiſſiuè dixi de Compromiſſ. § 3. glo. 2. nu. 8. & in conſil. 78. per totum. centur. prima. Sed Feder. de Senis in conſ. 88. M. Anton. Blāc.
206 de compromiſſ. q. 3. in princip. ſub. nu. 32. † tenuerunt, poſſe pecuniariter puniri clericum, atq; condemnari per laicum iudicem. quem refert Robertus Lancellot. de attentat. appell. pend. parte 2. cap. 15. nu. 97. Et in caſu præfato, Eccleſiaſticus Iudex, facit inhibitionem ſub pęna excommunicationis Iudici laico, vt in
207 cauſa non † procedat, ſed ad ipſum remittat. vt concludit Barthol. Socin. in conſ. 137. vol. 2. Benè tamen verum erit, quòd ſi laicus coram Eccleſiaſtico Iudice falſum depoſuerit, poterit ab vtroq; iudice puniri. ita annotauit. Afflict. in dicta deciſ. 219. Quem ſequitur Marant. vbi ſupra. & nouiſſimè remiſſiuè Petr. Cenedo in Collectan. Iuris Canonici. 37. num. 10. parte prima. Quod neque probarem ſic indiſtinctè.

Vigeſimusſeptimus caſus erit, quia interueniente Epiſcopi ordine, poteſt clericus capi
208 † per laicum eius mandato obtemperātem. c. Si clericos. vbi hoc voluit Lap. Miniatus. nu. pri. de ſenten. excomun. in 6. captura tamen ſi permittatur, & fit, eccleſiaſtico ſuperiori
209 conſignatio facienda † erit. Abb. Panor. in c. Cum non ab homine. ſub nu. 11. de Iudic. Conrad. de offic. prætor. in cauſ. crimin. tit. De Captur. ſub n. 11. Aegid. Boſſ. in tit. De captur. nu. 37. & latè dixi in conſil. 68. cent. pri.

Vigeſimus octauus erit caſus in clerico ſuſpecto de fuga; is enim tam pro ciuili debito,

Vu quàm

ſed perdendorum puerorum,id,quod malè di
dicit, cęteris quoque inſinuat, an talis debeat
communicare nobiſcum ? Quod puto ego,nec
Maieſtati diuinæ, nec Euangelicæ diſciplinæ
congruere,vt pudor,& honor eccleſiæ,tam tur
pi,& infami contagione fœdetur.Nam cum in
lege prohibeantur viri induere muliebrem ve
ſtem,& maledicti huiuſmodi iudicentur:quan-
tò maioris eſt criminis,non tm̃ muliebria indu
menta accipere, ſed & geſtus quoq; turpes, &
molles,&muliebres,magiſterio impudicę artis
exprimere. Hæc Cyprianus. Quorum aliqua po
ſuit Gracianus.in c.Pro dilectione,de conſecr.
diſt.2. de ijs etiam ſcribit Simon Malol.de irre
gularit.lib.2.c.5.lib.3.c.1. & plenius antè eum
Aluarus Pelagius de Planctu Eccleſiæ, lib. 1.
c.49. vbi Goliardos, Buffones, Ioculatores,&
Scęnicos,infames eſſe aſſeruit. & iterum lib. 2.
cap.28. de his agit Plato in Ione,ſiue de furo-
re Poetico lib.14. Ariſtot.Problem.22.ſection.
11.& Problem.4.ſectio. 18. & Problem.15.ſect.
19. & lib. Rethoricor. 3. cap. 2. & de quodam
actu, memoratu digno Poli Hiſtrionis, ſcribit
Aul.Gell.Noct.Atticar. lib.7.cap.5. & Quinti-
lian.Orator. inſtit.lib.5. cap.2.& lib.11.cap.3.
82 Hinc Scipio apud Ciceronem ait,† cum artem
Ludicram, ſcęnicamq; totam in probro duce-
rent, genus id hominum, non modo honore
ciuium reliquorũ carere, ſed etiam Tribu mo-
ueri, notatione Cenſoria voluerũt.Hinc etiam
Romani, adeo Fabularum actores, ac omnes,
qui Ludicram artem,Hiſtorionicam,ſcęnicam-
que,exercerent,odio habuerunt, vt lege caue-
rint, vt qui artem Ludicram exercuerit in 14.
83 ordinibus † non ſedeant. Quam tulit L.Rho-
ſcius.vt teſtatur Cicero.Philippic.11.& in orat.
pro L.Murena. Cornel. Tacitus. Annal. lib.15.
Lucius Flor.lib.99. Vdalrich. Zaſ.de legib.An-
tiq. in Iulia Theatrali. quem ſequitur Anton.
Auguſtin.in Roſcia.& eius meminit etiã Fran-
ciſc. Patritius de inſtit. Reipub. lib. 2. titul. 6.
Sed pulchra de ijſdem ſcribit Caſsiodor. lib.
variar.4.cap.51.& aliqua Hieronymus Mercu-
rialis de arte Gymnaſtica.lib.3. cap. 7.

Decimus quintus caſus eſt, in clerico verba-
liter depoſito,qui tamquàm incorrigibilis ex-
communicatur,& creſcente contumacia dein-
84 de anathematizatur,& à ſeculari iudice† com
primitur.c.Cũ non ab homine. vbi Io.Andr.&
Andr.Barbat.de iudic.latè Andr.Alciat.in d.c.
Cum non ab homine.nu.212 cum pluribus ſeq.
& Barthol. de Caſſen.in Conſuetud. Burgund.
Rub.1.§ 5.in verb. S'il n'à grace.nu.58.

Decimus ſextus caſus erit in clerico Apoſta-
85 ta,qui relictis habitu, & tõſura,ænormibus† ſe
immiſcet,hic enim à ſeculari Iudice cognoſci-
tur.c.1.de Apoſtat.Caſſen.in loco ſupra allega
to.nu.51.& Concil.Trident.ſeſſ.25. cap.19.

Sed ante omnia nomen iſtud Apoſtaſiæ vi-
dendum eſt, quid ſignificet.qui enim Nominũ
86 † ſunt ignari; de facili paralogizant,vt inquit
Ariſtotel.lib.1.Priorũ Analyticor.& lib.1.Elen-
87 chorum.Quia nominis† pręcognitio,omnis co
gnitionis noſtræ fons, & origo eſt,ſine qua fru
ſtra fit aditus ad ſcholas. vt inquit Themiſt.in
primo Poſterior.Hoc enim non cognito,com-
municatio aliqua veri ſermonis eſſe non potẽ-
rit.vt dicit Ariſtoteles.lib.12.Metaphyſ.c.5. Vũ
de Apoſtaſiæ definitio, ita ſe habet. Apoſtaſia
88 eſt temeratius à ſtatu fidei,† obedientiæ,& re-
ligionis receſſus. Alex.de Ales.in tract.Apoſta
ſiæ,quem ſequuntur Sũmiſtæ,Piſanella, Tabie-
na, Roſella,Siluestrina,& Armilla in §.Apoſta-
ſia.poſt D.Thom.in 2.2.q.12.art.1.Ex hac inſur-
89 gunt tres† Apoſtaſiæ ſpecies, Fidei, obedien-
tiæ,& religionis. Gl.in c.1.de Apoſtat.Hoſtienſ.
in ſumma eiuſdem titul. §. Quot ſpecies.

Prima ſpecies Apoſtaſia fidei, eſt illorũ,qui
à fide Catholica,& Chriſtiana deuiarunt:& alij
qui appellant illam perfidiæ, quia peruertitur,
& recedit à fide,& ſimilis Apoſtata,eſt hæreti-
cus,& in illo ſibi locum vendicant omnes pœ-
90 næ,quæ Hæreticis per canones,& iura† ciuilia
immiuẽt. vt voluit Innocẽt. in c.1.de Apoſtat.
dimittens enim Chriſti legem, & ad Iudaicam
perfidiam, & ad Ritus Paganorũ,& hæretico-
91 rum accedens,dicitur† verè Apoſtatare,& hæ-
reticus eſſe.vt inquit Petr.de Paiude in 4.ſent.
diſt. 13.q.3. & diſponitur per c. Contra Chri-
ſtianos.de hæretic.in 6. vbi hoc voluit Anchar.
Gemin.Philipp. Franc. & cæteri.Eymericus in
director.inquiſit.parte 2.q. 44. Ioan.Calderin.
de forma proced.contra hæretic.tit.de his,qui
condemnantur, vt hæretici.nu.1.& multi quos
ad ſatietatem allegat ad Eymeric.Doctor Fran
ciſc. Pegna in dicta quæſt. 44. & quæſt.49. Ca-
mili. Campegius ad Zanchin. de hæretic. c. 2.
in fin.Arnaldus Albertinus de agnoſcen.aſſert.
Catholic.vel hæretic.quæſt.2.num.3.Petr.Gre-
gor.Sintagmat.iur.vniuerſ. lib.5.cap.2. num.5.
Ioan.Sotteall. in Summa Pontifical. §.Apoſta-
ta.Marc. Anton. Cucch. inſtit. Canonicar. mi-
nor.lib.4.titul.5. Caietan. in Sum.§.Apoſtaſia.
Martin.Meſnart.in Epith.legum Pontifical.lib.
5.titul.9. Anton. Florentin.in Summa.parte 2.
titul.12. cap.6. Iſti tamquam hæretici, & fidei
92 deſertores puniuntur,& † ſeuetius.l.Fin.C.de
apoſtat.nec poſſunt teſtati,& accuſatio fit con
tra eos,etiam poſt ipſorum mortem quinquen
93 nij† ſpatio l. 2. C.eo. tit.Et omnibus Chriſtia-
94 norum priuilegijs† exuuntur l.3 C. eod.tit.Et
huius criminis pœna capitalis eſt in eos,qui li
95 berũ apoſtatare coegerint,† vel perſuaſerint l.
5. & l. Pen. C. de apoſtat. & nouiſsimè Iacob.
Lectius in l.Si quis aliquid. ff. de Pęnis.& bo-
na Fiſco applicantur l. 1. C. eo. titul. l. Fin. C.
Theodoſ. eod. titul. Huiuſmodi fuit Iulianus
96 Imperator apoſtata appellatus, cuius† impijſ-
ſima, & grauia facinora, ſcribit Eutropius an-
tiquit.Roman. lib.11. cap.4. Ioannes Zonaras.
Hiſtor.

Histor.lib.3.Baptista Fulgos.Histor.lib.l.Caro-
lus Sigonius de Imperio occidental.lib.6.ple-
nius quàm alius Ammianus Marcellinus lib.15.
vsq; ad lib.25.inclusiuè.& Paulus Morigius de
origine Religionum. lib.1.cap.33.alijq; Histo-
rici.Huiusmodi verò apostatæ, cum Hæretico-
rum pęnis feriantur,si resilire noluerint,vt hæ-
retici impęnitentes, traduntur Curiæ seculari:
si tamen pro ut hæretici pœnitentes, redire ad
97 fidem voluerint,ad misericordiam† recipiun-
tur.iuxta tex. in c.Ad abolendam. §. Præsenti.
de hæretic.in 6.Raymund. in titul.de Apostas.
§. Reuerentes. vbi dicit: quòd reuertentes ab
Apostasiæ perfidia, cum fuerint hæretici,tamq̃
reuertentes ab hæresi, sunt recipiendi. Quem
sequitur Eymericus in d.q.44.nu.1.& q.49.n.4.
Gundissaluus de Villadiego de hæretic. q. 20.
nu.2.Iacob. Simancas in praxi Hæreseos.tit.4.
num. 1.& seq. Bernardus Comens. in Lucerna
Inquisitor.§ Apostasia.n. 3. Melchior Cano de
locis Theologalib. lib.12. cap.9. & sic censen-
dum est de his, qui abnegant fidem apud Tur-
cas,vel Paganos metu mortis,quia si reuertun-
98 tur,vt pœnitentes† Hæretici, recipiuntur iux-
ta dictum Augustini in lib.de Bono coniugali.
cap.16. & habetur in c. Sicut 32.q.4. D.Thom.
2.2.quæst.15. Eymeric.in dicta quæst.49. in fin.
& latissim Pegna ad eum in director. parte 1.
quæst 9 & parte 2.q.41.

Apostasia obedientiæ, quæ est secunda spe-
cies, est illa, qua quis sua sponte, maioris sui
99 †præceptum transgreditur, vt de Adami, &
Euæ transgressu ponit exemplum Hostiēsis in
sūma.eo.tit.§ Quot species.vers. Sed Aposta-
sia Inobedientiæ. Vel cum quis sacris canoni-
100 bus† obedire noluit, vel Sūmo Pontifici.c.Si
qs. c.Illud de maior. & obed. c.Alieni erroris.
2.q.7.c.Alieni 3.q.4.Et hoc dū quis dicit,Papā
ipsum faciendi Canones potestatem non habe
re:& talis,vt hæreticus punitur.c.Nulli fas.19.
Dist.Vel dum quis obedire recusat ex contem-
ptu,& tunc mortaliter peccat:contēptor enim
vbiq; dānabilis, agit enim contra iustitiam, &
101 grauiter punitur, quia† durante Apostasia à
testimonio repellitur,& excommunicatur. c.Si
quis à luo. 3.q.4. c.Si autem nobis 11.q.3.Et si
est incorrigibilis traditur Curiæ seculari. Ar-
milla in §.Apostasia.nu.5.Mitius tamē puniun-
tur,si non elato animi fastu id fiat,sed ex lasci-
uia quadam potius, & concupiscentia, vt post
alios voluerīt.Abb.Panor.in d.c.1.de Apostat.
Diaz in pract. criminal. Canon. cap.104.Cuc-
chus vbi supra.Maurus Antonius Berarducius
in summa Corona.§. Irregularitas. vers.primo
per Apostasiam.

Apostasiæ tertia species,religionis,siue ordi
nis, pluribus modis per clericos seculares, &
monachos,seu Religiosos claustrales.Vnde lo-
quamur prius de religiosis secularibus, & post
modum de monachis, & claustralibus.Quoad
clericos autem dicendū est, eos si in sacris or-
102 dinibus existerent, & relinquerent† habitū,
& tonsuram,statim apostatare.c.1. cap.Tuæ vbi
hoc voluit Io.de Anan.num.11. & Abb.Panor.
nu.2.de Apostar.Hiq; perdunt priuilegiū cleri
cale, si à superiore suo,tertiò moniti,vt habia
103 tum,& tonsuram defetant, nec† id fecerint.
c.Non obseruetis. 27. q.7. c.penul. vbi Glos.in
verb.Apostatæ. 50.dist. Panor.in c.In audiētia.
de sentent.excom.Armilla.§.Apostasia num.8.
Diaz in d.Pract.c.104. Lancellot,Conrad.de of
fic.prætor.in caus.crim.lib. 1.c.9.§. 3.tit.de in-
quisit.nu.7.vers.vigesimo.Simon Maiolus de ir
regular.lib.5.c.34.nu.4.Ab his excipitur casus
quādo clericus esset in minoribus constitutus
ordinibus,nec ecclesiasticum beneficium obti-
ret, quia tūc absq; criminis Apostasiæ incursu,
& absq; peccato mortali, habitum dimittere
184 †poterit.Innoc. & Panor. in d.c.Tuæ.Caiet.
in d.§.Apostasia. Quod secus esset, si haberet
beneficiū ecclesiasticū, & illud retineret, vt su-
pra dicti testātur.Quo verò ad Religiosos clau
strales,seu monachos, si talis temerariè depo-
nit habitum Religionis cum assumptione vitæ
103 secularis,† talis est excōmunicatus.c.Vt peri
culosa. Ne cleric. vel monach. in 6.Nō tamē fit
Apostata ob absentiam diuturnam, ac longin-
quam à religione, & Monasterio,nisi cōstet,q
eo modo viuat,vt animum ad religionem mini
mè redeundi apertè ostendat. arg. l. Desertor.
ff,de re milit. Et eo casu monachus si non vult
redire, nec habitū reassumere, ipso capto,car-
106 ceri sub graui custodia† mancipandus est.c.
A nobis. de Apostat. Quòd si aliā religionem,
etiā laxiorem ingrediatur,apostatare nō dice-
tur, etiam si nullā licētiā sui superioris habue-
rit, aut petierit.Glo.in c.fi. de Apostat. in c.Ex
parte.de Temporib.ordin.Innoc.in c. Intelle-
ximus.de Ætat.& qual. Panor. in c. Consulta-
tioni.nu.4.de apostat.Capell. Tholos. in decis.
16.& nouissimè Petr.Cenedo in Collectan.iuris
Canonici. 165. nu.4.p.3. Vndè,qui ex leuitate
habitū dimisit, nec ad seculū se totaliter cōuer
107 tit,& aīum religionis nō omisit,Apostata† mi
nimè censendus est. Voluit Oldra. in cons.202.
n 4.5.Arnald.Albertinus de agnoscend.assert.
Catholic.vel hæretica. q.2. n.3. Et si redierint
108 sunt recipiēdi,si illius† religionis regula id
permittat.Caietan.in d.§. Apostasia.& Armilla
ibidem.nu 6. Interim tn̄ seruanda sunt conten
ta.in Cōcil.Triden.sess 25.c.19.Martin.Nauar.
in Summa.c.27.n.132.150.Paul. Grysaldus de-
cis.Catholic. §. Apostasia.vers.Denium,& vers.
fin.& q̄ statuit nouissimè Clemens VIII. Sūmus
Pōtifex in Constitutione facta hoc anno 1596.
qua disponitur;à Regula fratrū de Obseruātia
109 S.Francisci arctiori,quā† reformatorū appel-
lāt,exeuntes,si nouiter ingressi sunt, & p annū
in illa perseuerauerint; vel si fratres ad eādem
religionem tn̄ laxiorem per transierint,cum in

prima per annum perseuerassent, & professio-
nem,siue probationem in ea fecisseut,non po-
tuisse ad eam sine Sũmi Pontificis licentia per
transire, alias Apostasiæ crimeu incutrant.

Silentio tamen non prætereundum est quo-
ad proximè dicta, de triplici Apostasia,quia il
la Trimembris species,vnica tãtum esse debet,
110 & diuersimodè commiti. † Definitio enim
Apostasiæ supra tradita, habet suum Genus,
& differentias; quia loco Generis, est ly recess-
sus temerarius. Loco differentiarum , sunt illa
verba, Fidei, obedientiæ, & Religionis. Quæ
omnia faciunt veram definitionem cõstantem
ex Genere , & differentijs. Definitio enim est
sermo vnus, quia significat vnam substantiam :
111 & quæ sunt vnum †secundum definitionem,
sunt etiam vnum numero, & non plures,vt per
Aristotel. lib.7. Metaphysic. 42. 43. quia vnica
est substantia illius rei, q̃ definitur. Vndè ex
declaratione definitionis, ꝓbabimus oẽs istas
species diuersas appellatas à Doctoribus no-
112 stris in vnũ reduci. Apostasia† namq; cõmitti
tur pluribus modis differentibus,& constituen
tibus vnam substantiam. Dum enim quis rece-
dit à fide Deo debita, Apostata est. Dum quis
recedit ab obedientia , quam Deo debemus ,
& Præceptis eius, & tunc similiter est recessus
à fide,quam ipsi Deo,& eius mandatis per obe
dientiam præstare cogimur. Deo enim , eiusq;
præceptis ideo obedire debemus,quia fide cre
dimus ipsum esse Dominum,& omnium præce-
ptorum optimum legis latorem,cui si per obe-
dientiam non obtẽperamus,vtiq; ab eius obe-
dientia,quam fideliter præstare tenemur,Apo-
statamus. Aut tractatur de obedientia, quæ nõ
præstatur Summo Pontifici, Principi,& eorum
legibus: & tunc similiter minimè fideles ei su-
mus,quia Summus Pontifex constitutus fuit à
D. N. IESV CHRISTO Matth. cap. 16. caput ,
dum dixit:Tu es Petrus, & super hanc Petram
113 † ædificabo Ecclesiam meam.Et vt dicit Apo
stol. 1.Corinth.cap.10. Petra autem erat Chri-
stus. Insuper dum dixit eidem Petro Ioan.cap.
1.Vocaberis Cœphas,idest caput.& Io.cap.21.
dum dixit: Pasce oues meas.Pascere verò in sa
114 cris† litteris,regere significat. Hinc illud Isa
iæ cap.44. qui dico Cyro; Pastor meus es:Et c.
63. Vbi est, qui eduxit eos de mari cum pasto-
ribus gregis sui.& Hieremiæ.cap.6.Ad eam ve
nient Pastores,& greges eorum. & cap.22.om
nes Pastores tuos pascet ventus . & Ezechiel.
cap.34. Propterea Pastores audite verbum.&
Nahum. cap.3. Dormitauerunt Pastores tui. &
Zachar. cap. 11. Suscitabo Pastorem in terra.
Quibus authoritatibus monstratur,Pascere,Re
115 gere,& † Pastorem,Regem,aut Principem de
notari. Vnde cum CHRISTVS omnem potesta-
tem habuerit, iuxta illud Matth. cap.28. Data
116 est † mihi omnis potestas. Et Io. cap.17. Si-
cut dedisti ei potestatem omnis Carnis. Cui
fuerat dictum cap. 1.Ecce constitui te hodie su
per Gentes, & super Regna,vt euellas , & de-
struas, & disperdas, & dissipes, & ædifices , &
plantes.Propterea sequitur potestatem dedis-
se Petro,& successoribus,quibus,qui non obe-
dierit, vti contra Dominum infidelis, Aposta-
tat. Sic etiam contra eorum leges , lex enim
117 † custodienda est , Hinc DEVS Exodi. c.16.
Vsq; quo (inquit) non vultis custodire man-
data mea, & legem meam ? Hinc dedit præce-
ptum Leuitici cap. 18. Custodite leges meas ,
atq; iudicia , quæ faciens homo , viuet in eis .
& contra inobedientes legibus , & mandatis
suis,comminatur Leuitic. cap.26. Quod si non
audieritis me , nec feceritis mandata mea , si
spreueritis leges meas , & iudicia mea con-
tempseritis, vt non faciatis ea , quæ à me con-
stituta sunt , & ad irritum perducatis pactum
meum ; Ego quoq; hæc faciam nobis ; quæ se-
quuntur. Vnde Salomon Prouerbior. c.3. Ne
obliuiscatis legis meæ.cap.4. Legem meam ne
derelinquas. Hinc Ecclesiastici. cap. 32. Qui
quærit legem replebitur ab ea, & qui insidiosè
agit , scandalizabitur ab ea. & cap.41. inquit ,
Veh vobis viri Impij , qui dereliquistis legem
Domini Altissimi.Vnde lamentatur apud Hie-
remiam cap. 16. Et me dereliquerunt,& legem
meam non custodierunt . contra quos commi-
natur ibidem cap.44. Et non ambulauerunt in
lege Domini , & in præceptis meis , quæ dedi
coram vobis, & coram patribus vestris. Sic
etiam docuit apertè CHRISTVS.Io.cap.15.Si
præcepta mea seruaueritis, manebitis in dile-
ctione mea. Qui igitur Summi Pontificis legi-
bus non obtemperat , illaq; non seruat,illi in-
118 fidus est, in obediens, † & Apostata. Sic etiã
alijs Principibus ; nam vt dicit Apostolus ad
Roman. cap. 13. Omnis anima potestatibus
sublimioribus subdita sit : non est enim pote-
stas,nisi à Deo, quæ autem sunt à Deo ordina-
ta sunt. Itaq; qui resistit potestati , Dei ordi-
nationi resistit : qui autem resistunt, ipsi sibi
damnationem acquirunt. Vnde tamquam Prin
cipibus infideles, eisq; in obedientes , aposta-
tare dicuntur.Quò verò ad obedientiam Reli-
giosorum præstandam suo superiori ab ijs, qui
religionis habitum susceperunt , in idem inci-
dunt, quia eorum Regulæ, tamquam legibus ,
eis stabilitæ , & à Summis Pontificibus appro-
batæ , non obediunt. Vnde suis Institutoribus,
& superioribus inobediendo,& ab eorum præ
ceptis, & obedientia se subtrahentes,absq; du
bio infideles sunt , perfidi , & in eorum , supe-
rioritate, fide, & obedientia, apostatant : Eo-
dem modo,& clerici Sacris ordinibus insigni-
119 ti, quia cum sint in sortem Domini † allecti.
c. Cleros.21. distinct. Gloss. in c. Porro.66. di-
stinct. & in c. Duo sunt.12. q. 1. sine ambigui-
tate à suis ordinibus deficientes , à sui autho-
ris grege abeuntes , infideles eis sunt , inobe-
dien-

dientes, & sacrorum ordinum contemptores,
& idcirco ab eis apostatantes. Cumq; ordi-
nandi, ac sacros ordines conferendi potestas
120 peculiaris sit † Episcoporum. cap. Transmis-
sam. vbi gloss. de elect. & voluit Marc. Anton.
Cucch. Instit. canonic. Maior. lib. 4. tit. 12. nu.
1. cũ pluribus seq Qui, & illam à Christo habue
runt, dum quis se à sacris ordinibus subtrahit,
Christo, Pontifici, Episcopo, & superiori con-
tradicit, & Apostata ei efficitur. Hæc de Apo-
stasia sint obiter dicta; maturius, ac celebrius
alijs ansam relinquendo.

Decimus septimus casus erit, in clerico, ac
Religioso assassino: is enim, qui pecunia pro-
missa, hominem Christianum occiderit, aut oc-
121 cidi mãdauerit, si clericus est à Iudice † lai-
co punietur. vt in c. 1. de homicid. in 6. vbi tale
delictum committẽs, clericale priuilegiũ per-
dit. vbi hoc voluerunt Lapus, & alij. Calderin.
in cons. 4. tit. de dilat. Angel. in cons. 14. Hippo
lyt. de Marsil. in pract. crimin. §. Examinanda.
nu. 25. & ante eum Paris de Puteo de syndicat.
§. Inquisitio. in cap. Incip. Dicit cõstitutio Re-
gni. nu. 13. Curti. senior. in cons. 20. nu. 44. Tho.
Grammat. in voto 9. nu. 18. & in voto 11. nu. 8.
Anton. Capic. in decis. Neapol. 155. in princ. &
sub nu. 26. Lud. Carrer. in pract. crim. §. Circa.
nu. 10. Cũ pluribus seq. Bernard. Diaz in pract.
crimin. Canonic. c. 91. nu. 1. 3. Hierony. Gabriel.
in cons. 196. nu. 5. vol. 1. Ioan. Maria Monticell.
in pract. crim. Regul. 8. nu. 18. Hippoly. Bona-
coss. in com. opin. criminal. §. Assassinus. & §.
Clericus. parte 1. Io. Igneus. in l. Necessarios.
§. Non alias. num. 448. ff. Ad Syllan. Stephan.
Aust. in dicto tract. regul. 1. Fall. 18. M. Mantua
Dialogor. iuris Dialogo. 76. Marc. Ant. Blanch.
in pract. crimin. §. Mortuo homine. nu. 25. Re-
mig. de Gonny. de immunit. ecclesiæ. Fall. 15.
num. 10. Didac. de Couarr. variar. resolut. lib. 2.
cap. 25. nu. 10. versic. Sexto deducitur. & in Cle.
si furiosus. secunda parte relection. in initio.
nu. 9. de homicid. Cassæn. in consuet. Burgund.
in loco supra allegato. nu. 50. Ioan. Brunell. in
Rep. c. Pro humani. de Homicid. in 6. parte 5.
nu. 6. Tiber. in tract. crimin. lib. 9. tit. de manda-
to. nu. 21. Lel. Zanchus de priuileg. Eccles. pri-
uileg. 79. num. 7. Petr. Cenedo in Collectan. iu-
ris Canonici. 37. nu. 11. parte 1. Quod procedit
122 non solum in clerico mandante, † sed etiam
mandatario, vt supradicti contendunt; q etiam
asserunt, non requiri isto casu aliquam degra-
dationem. vt dicit Gemin. in dicto c. Pro huma
ni. Capic. in dicta decis. 155. in fin. Diaz in d. c.
91. Monticell. in dicta regul. 8. nu. 19. vers. Quat
tum speciale. Hi etiam tractarũt de clerico ho-
123 micida, an secularis Iudex cognoscat, † pro
ut cognoscere officiales Serenissimæ Republi
cæ Venetæ, ex Summi Pontificis concessione
scribit Io. Baptista Ferrett. in consil. 297. nu. 8.
& faciunt, quæ dicam in casu sequenti. Alias
enim sine Summi Pontificis Priuilegio id non
concederem.

Decimus octauus casus ex iam proximè di-
cto, originem trahens est: quòd clericus assassi
nus, vel alius quispiam, & si confugiat ad Ec-
clesiam, tamen à Iudice seculari, & laico, inde
124 extrahitur: nihil enim † ei Priuilegium Eccle
siæ proderit. vt post antiquiores voluit Guido
Papæ in decis. Gratianopol. 121. Iodocus Dam-
houder in Enchirid. crimin. c. 106. nu. 12. Re-
migius de Gonny. in dicto tract. de immunit.
eccles. Fallent. 15. vers. Venio ad Fallentiam no
stram. Blanc. in pract. ctimin. §. Mortuo. nu. 23.
24. Petr. Plaza in Epithom. delict. cap. 19. n. 24.
Iul. Clar. in §. Assassinium. num. 5. & in pract.
ctim. q. 30. num. 12. cum pluribus. seq. quod &
nouissimè censuit Anastas. Germonius de sa-
cror. immunit. lib. 3. cap. 16. nu. 68. Quorum ali-
qui indistinctè etiam homicidã proditorium,
quinimmo etiam aliqui, homicidam simplicem
ab ecclesia extrahi posse dixerunt. Verum Ni-
col. Boer. in decis. Burdegal. 109. nu. 5. asseruit,
triplicem homicidam non gaudere immuni-
125 tate præfata: scilicet † occidentem in eccle-
sia, occidentem veneno, & occidentem prodi-
toriè. Guid. Pap. in dicta decisio. 121. Dicitur
autem proditoriè tũc committi homicidium,
dum nulla præcedente inimicitia, quis interfi-
126 citur, & alijs modis, quos † refert Bart. in l.
Respiciendum. §. Delinquunt. nu. 1. ff. de pœn.
Iul. Clar. in §. Homicidium. nu. 10. Niger in c.
Nuper apud Tranum. nu. 28. cum pluribus seq.
vbi latè. Bonacoss. in quæst. crim. §. Proditor.
Petr. Plaza. in Epith. delict. cap. 21. Per totum.
127 Quàm optimè apud Hispanos † dicitur pro-
ditoriè quem occidi si nõ facie ad faciem, sed
à parte retro hominem occiderit. vt voluit An
ton. Gomez in tract. delictor. tit. de homicid.
cap. 3. nu. 5. quem sequitur Io. Baptista Baiard.
in pract. crim. §. Homicidium. num. 22. cum plu
ribus seq. Quorum nobilissimus est, & vti nam
vbiq; leges ita dictarẽt. Sic insidiatores itine-
128 rum, † depopulatores agrorum, sacrilegi, vel
alij in ecclesia delinquentes, clerici disciplinæ
fugiendæ causa, aufugiunt, occidentes cleri-
cum, serui, Blasphemi, Iudæi, Hæretici, excom-
municati, Fractores carcerum, damnati ad sup-
plicium: vt post alios refert Nicola Boer, in di
cta decis. 109. & in 110. Raptores, Adulteri, læ-
129 sæ maiestatis rei, † debitores publicorum tri
butorum, ac etiam priuatorum, curiales, appa-
ritores, & Fiscalia intercipientes. vt congerit
Petr. Gregor. Sintagmat. iuris vniuers. lib. 33.
cap. 22. Eam reddunt rationem, quòd ecclesia
facinorosorum hominum, ac peruersorũ, non
130 debet esse refugium; † atque receptaculum;
præberet enim ansam, atque materiam delin-
quendi. l. Alia causa. §. Eleganter ff. solut. matr.
l. Conuenire. ff. de pact. Reipublicæ etenim, ac
humanæ quieti conuenit, vt delicta impunita
non

131 non† per transeant.c.Vt famę.de sent.excom.
l.Ita vulneratus.ff. ad leg.aquil.Vnde Tiberius
Cæsar omnia Asylorum iura, quæ vbiq; erant,
132 † aboleuit. vt scribit Suetonius in Tiberio.
c.37.Causa autem illa fuit,quia per vniuersam
Græciam, Asylorum licentia, atq; delictorum
impunitas increbuerat, & Templa pessimis, &
obæratis hominibus, ac debitoribus erant ple-
na, ibiq; omnes delictorum patratores, ac su-
specti, & debitores fugitiui trahebantur, nec
iustitiæ coertio, ob Deorum Cęremonias, sibi
locum vindicabat. vt refert Cornelius Tacitus
Annali.lib.3. Hos autem immunitate Ecclesia-
stica carere,& ità in Italia obseruari voluit Sa-
lycet.in l.a.& in l.Præsenti.C. de his,qui ad ec
cles. confug. Iacob. de Beluis. in pract.crimin.
tit.de Fuga reor.nu.1. Augustin.Arimin.ad An-
gel. de malef. in verb.In scalis sancti Petronij.
Ioan.Petr.Ferrar.in pract.in form. Inquisition.
in verb. Hæc est.num.4 quos refert Lancellor.
Conrad. de offic. prætor. in causis criminalib.
lib.1.cap.9 § 3.titul.de captura.num.6. Quam-
133 uis exigi† Episcopi licētiam,etiam petitam,
& non obtentam, scribit Fabius Monteleo in
pract.Arbitrali.littera 3.Incip. prouisa. nu.19.
q.2. Et pluties vidimus capi in monasterijs, &
ecclesijs per ministros regios in hoc Regno,
maximè latrones, & viarum grassatores: & sic
134 inita † est conuentio inter Summum Pontifi-
cem, & Curiam Regiam sub die 16 Augusti
1385. In turbandis autem Ecclesiarum immu-
nitatibus,maxima,meo iudicio, circumspectio
135 exigitur. Nam, & si Salomon à Cornu† Alta-
ris è templo euelli iussisset Ioab, ac demum oc
cidi,vt habetur lib.3.Regum. c. 2. Illud tamen
fuit ob Maiestatis flagitium. Nec debet eccle-
sijs fraus fieri, vt fecerunt Lacedemonij, qui
simulantes per exteriores actus,nolle Palladis
templum, atq; illius Asylum violare,vbi confu
gerat Pausanias, illud muro circumdederunt,
136 illumq; fame ibi mori fecerunt,† vt scripsere
Diodor.Siculus lib.11. Tucydides Belli Pelopo
nens. lib. 1. Aemilius Probus in Pausania. Sic
137 Cramnus † Clotharij Regis filius, Austrapiũ
Ducem, inædia, ac ne aquæ poculo dignum à
Sancti Martini Turonēsis Basilica euulsum mo
ri fecit. Sic & idem Clotharius, tertius, dete-
riusq; facinus cōmisit: vt enim occideret Vui-
liacharium,seu Vulcarium Aquitaniæ Ducem,
138 Templum† eiusdem Sancti,& Ducem,ac om-
nia concremauit. vt est author Gregor. Turo-
nens.Hist.lib.4. c.18.& 20. Licet post modum,
vt peccati facinus deleret, illud in pristinum
statum, reparari curauerit. Multa enim exem-
pla vidimus eorum, qui immunitatem hanc
130 † ecclesiasticam labefactare conati sunt, in
miserrimos rerũ euentus cęcidisse. Sed vt pos-
sit extrahi quis ab Ecclesia, quæ requirantur
vide Anton. de Gamma in decis. Lusitan. 281
n.1. Vide bullã Greg.14.de immunit.ecclesiatũ

Decimus nonus casus est, dum clericus cau-
sam agit coram Iudice laico non suo,præsente
140 eius Episcopo, & non contra dicente, † cum
videatur eo casu consentire. Ioan.Andr.& An-
ton. de Butr.in c.1. & c. de offic. deleg. Abbas
Panor.in c. Significasti. de foro comp.de quo-
141 rum dicto ego satis dubito, cum† Episcopus
id facere non possit expressè, per ea, quæ latè
scripsi in consil.68.per totum Centur.1. Abba-
tem verò, ac alios supra allegatos sequitur Ia-
cob.Concenatius quæst.iuris lib.1. cap.9.nu.5.
Deci.in cons.700.Quamquàm expressè videa-
tur Episcopum posse permittere, quòd cleri-
cus possit litigare coram Iudice laico. vt in c.
Clericum nullus.11.q.1.quem nemo vsque huc
considerauit in hac materia.

Vigesimus casus erit, in clerico infringente
securitatem, siue diploma securitatis, conces-
sum à Rege.(saluaguardiam appellant) contra
142 hunc enim† Regij Magistratus animaduertũt,
l.2.C.vt nem.priuat. ibi vel miles, vel clericus
proscribendum. Stephan. Aufrer. de potestat.
secul.super Ecclesiast. per ecclesiastic. person.
regul.1.Fallen.20. Barth. de Cassæn.in consue-
tud.Burgund.Rub.1.§.5.in verb. S'il n'à gracè.
nu.81.Qui loquitur de hac prærogatiua Regis
Galliæ. Hoc idem tenuit Antoninus Tessaurus
in decis.Pedem.132.nu.1. de qua salua guardia
dixi supra cap. 38. Et hoc etiam probatur ex
c.1.§. Si clericus de pace. De pace tenend. &
eius violat. Vbi dicitur: Clericũ pacis violato-
rem puniri pœna pecuniaria, quæ applicatur
143 Domino temporali, tamen condemnatio† fit
per Episcopum, & exequutio non potest fieri
in bonis mobilibus, sed immobilibus. vt fuit
originale dictum Oldradi in consil.17. num.8.
Quem sequitur Cassæn. vbi supra. Afflict. in d.
§.Si clericus.nu.2. Guliel. Benedict. in verb.&
vxorem nomine Adelasiam. decis. 2. num. 152.
Lancellot.Conrad.de offic.prætor.in caus.cri-
min.tit. de inquisit. num.17. casu 12. In Gallia
144 datur † manus Regiæ iniectio,etiam in bonis
mobilibus clericorum,exceptis,quæ vsui eccle
siastico deseruiũt.vt scribit Renatus Choppin.
de sacra Politia Forens.lib.3.titul.2.num.2.Sed
ego hanc manum non inijcerem si laicus essem
superior, faciant suo Marte in Gallia.

Vigesimus primus casus erit, in clerico Fal-
sario litterarum Apostolicarum. Is enim ab ec-
clesiastico Iudice degradatus,officijs,ac bene-
ficijs omnibus priuatus, seculari Curiæ tradi-
145 tur puniendus:† secundum legitimas consti-
tutiones per quas laici conuicti puniuntur. c.
Ad falsariorum.de crim. falsi.Quod dicit pro-
cedere,etiam si lineam vnam,aut vnũ punctum
146 † addiderit. voluit Hostiens. in summa de cri-
mine falsi. §. Porrò. vers. Sed hodie. Matth.de
Afflict.in d.§. Si clericus.in fin.de Pace tenen-
da,Bernard. Diaz in pract.crim. cano.cap.108.
nu.1.Lancellot.in d.tit. de Inquis.n.7.casu 27.

& in

& in titul. de falsat. nu. 27. Simon Maiol. de ir-
regular. lib. 5. cap. 35. nu. 1. M. Anton. Cucch. In-
stit. canonic. maior. lib. 2. titul. 6. num. 107. Vbi
dicit spectare ad vtrunq;. Io. Paul. Lancellot.
quod primi tenet Instit. Canonic. lib. 4. tit. de
crimin. fals. Martin. Mesnart. in Epith. leg. Pon-
tific. lib. 5. titul. 20. vers. In litteris verò & Fran
cisc. Gratian. in Compend. iuris Canonici. p. 6.
distin. 1. titul. de crim. fals.

Vigesimus secũdus casus est, in clerico con
iugato, qui reperitur delictũ committere absq;
habitu, & tonsura. Is enim à laico Iudice puni-
147 tur, † cum clericale priuilegium amittat c. 1.
de cleric. coniug. in 6. Et si tales clerici coniu-
148 gati gaudeant priuilegio fori † in causis ciui-
libus, & criminalibus. & etiam canone. Si quis
suadente 7. q. 4. vt voluit Panor. in c. Ex parte.
in c. Ioãnes. nu. 6. ext. de cleric. coniug. Angel.
Clauas. in summa. §. Clericus 14. nu. 3. Christo-
phor. de Castellion. in consil. 5. num. 8. Io. Paul.
Lancellott. Inst. Canonic. lib. 4. tit. de sent. ex-
com. §. Si quis. In Glos. in verb. Nouitios. Cuc-
chus Inst. Canonic. Minor. lib. 2. tit. 3. vers. Item
clerici. Iul. Ferrett. de Gabell. nu. 531. Exigitur
tamen, vt habitum, & tonsuram eis congruen-
149 tem † ferant; alias ipso priuilegio dicuntur
ex vti. vt supra dictum est, & voluerunt supra
allegati Doctores, & M. Ant. Natta in cõsil. 319.
150 nu. 6. vol. 1. vbi dicit: Posse † carcerari pro de-
bito ciuili. & plenius in cõsil. 356. nu. 1. vol. eo.
Ioan. Franciscus Paulnus de visitat. parte 1. q.
7. vers. Attendẽdum est insuper. Iosephus Gon
zalez variar. quæst. cap. 12. nu. 29. quem refert,
& sequitur Petrus Cenedo Collectan. iuris Ca-
nonic. 105. nu. 4. in fin. parte 2. Barthol. de Cas-
sen. in dicto verb. S'il n'à grace. nu. 57. referens
Alexan. in consil 8. in fin. vol. 1. Raph. Fulgos. in
cons. 157. qui acerrimè contendunt hoc casu
exigi trinam monitionem. Quod mihi durum
satis videtur, vt in ijs trina monitio requiratur:
nec hanc opinionem sic indistinctè tenerem.
contrarium enim, quòd in clerico coniugato
151 monitio † trina non requiratur post Io. Mo-
nach. & Archidiac. in dicto. c. 1. de cleric. con-
iug. in 6. & Gulielm. de Monte Laudun. in Cle.
1. de vita, & honest. cleric. voluit Guido Papæ
in decis. Gratianop. 138. sub nu. 2. voluit etiam
M. Anton. Natta in dicto consil. 356. nu. 5. vol. 2.
de qua alibi dicam. In hoc Regno Neapolita-
152 no habemus Pragmaticam † conditam à Fer-
dinando Rege Catholico in anno D. 1469. In-
cip. Nuper ad Maiestatem nostram. sub tit. de
cleric. & Diacon. quę est sumpta à dicto. cap. 1.
qua dispositum est, clericum coniugatum gau
dere his duobus priuilegijs, dum tamen habi-
tum, & tonsuram deferat. Quod, & nouissimè
confirmatum est à Concilio Trident. sess. 23.
c. 17. Vt sanctum. In fin. ibi: Suffici possint etiam
coniugati, vitæ probatæ (dum modo non biga-
mi) ad ea munia obeunda idonei, & qui tonsu-
ram, & habitum clericalem in ecclesia gestent.
quod, & dicit Didac. Couarr. pract. quæst. c. 13.
sub nu. 7. vers. Prima. Exigitur etiam, vt hi cle-
153 rici coniugati abstineant † ab ijs secularibus
negotijs, à quibus clerici non coniugati absti-
nere debent. Vt post Innocent. in c. fin. de vit. &
honest. cleric. & Alex. de Neuo in cõs. 60. nu. 4.
Voluit Iul. Clar. in pract. q. 36. num. 13. quod an
tè eos dixit Specul. titul. de cleric. coniug. in
princ. Rota in Nouis. in decis. 202. Si clericus.
Guid. Papæ. in decis. 83. num. 3. Francisc. Marc.
in decis. 290. sub num. 1. Lancellott. Conrad. in
loco allegato. Hic autem clericus coniugatus
154 debet habere vnicam, & virginem, † vt dicam
inferius. casu 24. de his latius scripsi ad Bel-
lug. in Specul. Princip. Rub. 11. §. Videamus. in
verb. Coniugatis. & probatio, quòd acceperit
155 vnicam, & virginem, debet fieri † coram Iudi-
ce ecclesiastico, sed interim manet carceratus
coram seculari. Rota in Nouis. decis. 200. Quis
autem dicatur habitus, & tonsura dicam in ca-
su sequenti.

Vigesimus tertius casus erit in clerico in mi
noribus constituto, non incedente in habitu,
& tonsura, quia videtur illos minores ordines
dereliquisse, & ad secularium vitam regressum
156 † fecisse: quia ij laicorum iurisdictioni sube-
runt. arg. c. Ex parte. de priuileg. Doctores Re-
gni in Constitut. de personis. Rebuffi in tract.
Nominationum. q. 14. num. 70. Couarr. pract.
Quæst. cap. 31. num. 6. vers. Quarto deducitur.
Sed tamen Andr. de Isern. & Afflict. in Const.
Apostatantes. concludunt, quòd per dimissio-
nem habitus, & tonsuræ, clericale priuilegium
157 non † amittant. Quicquid tamen illi dixerint.
Hodie hæc difficultas est certificata per dispo-
sitionem Concilij Tridentini sess. 23. cap. 6. vbi
158 loquitur † de clerico prima tonsura initiato,
& in minoribus ordinibus constituto. Is (in-
quit) etiam fori priuilegio nõ gaudeat, nisi be-
neficium ecclesiasticũ habeat. Aut clericalem
habitum, & tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ
ex mandato Episcopi inseruiat, vel in semina-
rio clericorum, aut in aliqua schola, vel vniuer
sitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad ma-
iores ordines suscipiendos, versetur. Sequun-
tur Petr. Foller. in dicta Const. de personis. nu.
20. Nauarr. in Summa. cap. 25. num. 135. Io. An-
ton. de Nigris in extrauag. Clem. 7. in verb. Ha-
bitum. nu. 40. de vita, & honestat. cler. Et in Re-
gno Neapolitano expeditum est ex dicta Con-
stitutione Clementis VII. Incip. Exponi nobis.
159 † sub data Romæ 19. Ianuarij 1524. ibi: Vt di-
ctos primæ tonsuræ, & minorum ordinum cle-
ricos in dicto regno Siciliæ citra Pharum exi-
stentes per edictum publicum, vt infra termi-
num duorum mensium; quos illi pro termino
peremptorio, & trina monitione canonica assi-
gnabis; moneas, & requiras, vt habitum, & ton-
suram honestè, & alia solẽnia iuxta canonicas

san-

fanctiones deferant; alioquin dicto duorũ mẽ-
sium termino elapso, si in habitu decenti cle-
ricali incedere,& tonsuram deferre,ac alia so-
lemnia obseruate,vt supra, neglexerint,& eos-
dem foro seculari subiectos fore, & tamquam
laicos per curiam secularem,& vsque ad vindi
ctam sanguinis, vltimiq; supplicij pęna puniri
posse,in dicta monitione,auctoritate nostra de
clares,& denuncies: & quos etiam nos ex nũc
prout ex tunc,& è conuerso declaramus secu-
lares, & per curiam secularem puniendos de-
cernimus ipso iure,nulla alia noua declaratio-
ne super hoc requisita, vel requirenda. Non
obstantibus,&c. Quarum literarum vigore fuit
factum publicum edictũ per Don Hieronymũ
Centelles,tunc Nuntium Apostolicũ in Regno
Neapolis, cui constitutio erat per Pontificem
160 directa. Vnde † in isto Regno mihi videntur
sublata requisita alia, ad hoc vt clericus in mi-
noribus constitutus, vel in prima tonsura exi-
stens, censeatur exutus priuilegio clericali, &
præsertim de trina monitione; cum sit facta di
cta monitio publica de iure valens pro Trina;
prout etiã Papa in illa decreuit, & omnia alia
quatuor requisita, cum istis.de quibus per Bar
tholom. Cœpoll.in cons.crim.11.& multa con-
gerit Tho. Gramm.in voto 33.per totum. Quẽ
miror dictæ Constitutionis Pontificiæ non me-
161 minisse. In Comitatu † Ruscinonensi, mino-
ribus ordinibus insignitos coram laico Iudice
conueniri scribit Choppin. de sacr. Polit. Fo-
rẽs.lib.2.tit.2.n.9.Sed ego hoc nõ admitterem.

Postquam de habitu,quoad vestes,& clerico
rum tonsuram sermo se obtulit, minimè inani-
ter erit, si aliqua addamus in eadẽ materia ad
illa, quæ alias exarauimus ad Bellugam in Spe-
cul.princip. Rub.11. §. Videamus. in verb.Ve-
stes. Vbi scripsimus quò ad vestes, nullum à
162 iure certum habitum fuisse † constitutum,&
proinde de Regionis more honestum vsum at-
tendendum fore, & hanc opinionem ibi pro-
baui, ex Gloss. Innocentio, Gulielmo de Mon-
te Lauduno,Cardinale Panormitano, Alexan-
dro, Capra, Capella Tholosana, Conarruuia,
Diaz, & Cuccho,& ex Matisconensi,& Tridẽ-
tino Concilijs cõprobaui. Nunc ad illa adden-
do, Dicimus, Habitum, vestes, & clericorum
163 calceamenta,decorem† habere debere,vt cle
rici habitu, ac incessu professionem suam pro-
bent, talem illum portantes, qui religioni, &
ordini congruat. vt dicitur in Concil. Cartha-
ginensi.4.cap.45.in Agathensi.c.20.in Matisco
164 nensi.1.c.5.& tales vestes, nec nimium† sint
breues,nec rubei, nec viridis coloris: non de-
bent vti manicis,aut sub talaribus consutitijs,
seu rostratis,frenis, sellis,pectoralibus, & cal-
caribus deauratis,nec corrigijs auri, vel argen
ti,ornatum habentibus, sed nec anulo, nisi cui
165 † competit ex officio dignitatis. in Concil.
Lateranensi 4.ca.16. sub Innocentio Papa III.
Nec manicas ad cubitum pendẽtes. Quicunq;
autem beneficiatus,aut officium in Ecclesia ge
rẽs, in habitis huiusmodi pręsumpserit esse,di
uinis officijs,pro qualibet vice à participatio-
ne prouentuum Ecclesiasticorum per annũ no
uerit se suspensum, fructusq; illi fabricæ illius
Ecclesiæ applicentur. Concil.Cõstanciense sess.
43.tit.de vit. & honest. cler.notatur in Clem.2.
eod.tit. vbi de hoc latissimè Ioannes de Van-
quel in Breuiario. Quàm optimè de ijs agens
Hieronymus ad Eustochium scribens ait. Sunt
quidam mei ordinis,quibus omnis cura est de
166 vestibus,si benè oleant, si pes laxa † pelle nõ
polleat,crines calamistri vestigio rotantur, di-
giti anulis radiant, & ne plantas humidior via
spargat, vix imprimunt summa vestigia. Tales
sponsos magis existimate, quàm clericos.Hæc
Hieronymus. De Religiosorum vestibus agunt
Marc. Ant. Marsil. de Ecclesiasticorum reddi-
tuum origin. & iure. par.2. cap.19. nu.16.ante
eum Io. Francisc. Pauin. de visitat. par.1. q.7.
vers.Puniendi sunt etiam. Ianus Lãglæus Ocij
Semestris, lib.13.cap.1.& Renatus Choppinus
de Sacra Politia.lib.3.tit.2.num.3. Qui eorum
more abundantissimi ex antiquitatum arcanis
167 multa † tradiderunt. Hæc de Religiosorum
vestibus obiter dicta sint: quæ an ab Ecclesia-
sticis viris seruentur,ipsi videant;nam suo tem
pore, coram Christo horum omnium exactissi-
mam rationem reddent.

Quantum attinet ad tonsuram,inquit Anice
tus Papa contra Priscillianistas in Epistola de-
cretali sita in c. Prohibete. 23. distinct. Cleri-
ci (inquit) iuxta Apostolum, comam non nu-
168 triant, † sed desuper caput in modum Sphe-
ræ, radant, quia sicuti discreti debent esse in
conuersatione ità, & in tonsura, & in omni ha
bitu debent apparere.& Concilium Carthagi-
nense 4.cap.44.similiter iubet,vt clerici Comã
non nutriant. notatur in c. Clericus. de vit. &
honest.cleric. Idem ex Isidoro voluit Conciliũ
Aquisgranense,sub Ludouico Imperatore.c.1.
Et coronam,& tonsuram asportare congruentẽ
voluit Conciliũ Lateranense.2.c.16.Sin minus
statutũ est ab Archidiacono posse tonderi in-
uitum.vt voluit Concilium Agathense.cap.10.
relatum in d.c. Clerici. 23. distinct. Vndè di-
citur in Concilio Toletano 4. cap.40. Omnes
clerici detonso superius capite toto, inferius
solam circuli coronam,nõ sicut huc vsq; in Ga
liciæ partibus, facere lectores videntur, quæ
169 prolixis,vt † laici comis,in solo capitis Api-
çe medium circulum tondent. Ritus enim iste
in Hispanijs,hæreticorum fuit. Vnde oportet,
vt pro amputando ab Ecclesijs scandalo, hoc
signum de decoris auferatur,vt sit vna Tonsu-
ra, vt habitus; sicut totius Hispaniæ est vsus.
qui autem hoc non custodierit, Fidei Catholi-
170 cæ reus erit. Hinc Clericus, qui comam † re-
laxauerit,Anathema erit.c.Si quis.vbi glos.23.
di-

distinct. Et peccare mortaliter non deferentē
tonsuram, voluit Abb. Panor. in c. Si quis. de
vita, & honestat. cleric. sequitur Bernard. Diaz
in Pract. crim. canonic. cap. 70. in fin. & Alphon-
sus Aluarez in Specul. Roma. Pontific. cap 35.
col. 2. vers. Et notabis, quòd habitus. Io. Fran-
cisc. Pauin. de visitat. part. 1. q. 7. vers. Atten-
dant etiam.
Antiqui etiam vsus fuit Rasuræ capitis con-
171 suetudo, cuius extant primitiæ, † Numeri. c.
6. Tunc radetur (inquit) Nazareus ante ho-
stium tabernaculi fœderis, Cæsariæ consecra-
tionis suæ, tolletq; capillos eius, & ponet su-
per ignem, qui est suppositus sacrificio pacifi-
corum. Et post pauca, dicit: Et Armum coctū
Arietis, tortamq; absq; fermento vnam de ca-
nistro, & Laganum Azimum vnum, & tradet in
manus Nazaræi, postquam rasum fuerit caput
eius, & post hæc potest bibere Nazaræus vinū.
172 Nazaræus autē, sanctus † interprætatur apud
Hieronym. cap. 2. in Matthæum. Vnde Aquila
ob votum, totondit sibi caput, Actuum cap. 18.
Vel Nazareus interprætatur secundum septua-
ginta interpretes, sanctificatus. vt refert idem
Hieronym. in Esai. cap. 10. Et ijs concinit, quod
scriptum est Actuum. cap. 21. Sanctifica te cum
illis, & impende in illis, vt radant capita. Co-
rona autem signaculum est, quo signantur in
partem sortis ministerij Diuini, & regale de-
cus significat; cum seruire Deo, Regnare sit.
173 † Hinc illud Petri. 1. cap. 2. Vos estis (ait) ge-
nus electum, Regale sacerdotium. Desuper nu-
datur summitas capitis, vt eorum mens ad do-
minum libera monstretur, quæ reuelata facie,
gloriam Dei contempletur. Summitas enim ca
174 pitis est eminentia † mentis; capitis denu-
datio, reuelatio mentis. vt dicit Magister. sen-
tent. lib. 4. distinct. 24. Cardinalis Osius in lib.
de Sacrament. cap. 51. Ioannes de Capistrano.
in Specul. Cleric. par. 1. vers. Quintò dixi. Sa-
175 cerdotes Ægyptij † omnes capillos, & pilos
radunt, præterquam eos, qui cum homine na-
scuntur, scilicet superciliorum, ac Palpebra-
rum, vt post Antiquiores, scribit Alexander Sar-
dus de Moribus Gentium, lib. 3. cap. 18. Apud
Sacerdotes etiam Romanorum id vsu fuisse
conijcio. Flamē enim Dialis liber, capillos de-
176 tondebat, † seruus autem minimè. vt dicit
Lucius Fenestella de Sacerdotijs Roman. c. 5.
Vnde comam non nutriebant, sed tondere so-
liti erant. quod, & probat Aul. Gell. Noct. Acti-
car. lib. 10. cap. 15. Dionysius Halicarnass. lib.
2. Liuius lib. 1. Marcus Varro de lingu. latin.
lib. 1. Plutarch. Problemat. 42. & 48. Sardus de
Moribus gent. lib. 3. cap. 17. An quia tonsura
177 libidinum abiectionem † designet? vt hinc
verificetur illud Plinij lib. 8. cap. 3. qui censuit,
178 extingui equarum libidinem tonsa † Iuba.
Apud eosdem Romanos, libertorū capilli ton-
debantur pro Symbolo, quòd à seruitute exi-
179 merentur. † vt scribit Liuius lib. 34. & Plutar-
chus in Publicola. cuius meminit etiam nouis-
simè è nostris vir eruditissimus Gulielmus For-
nerius selectionum. lib. 1. cap. 4. Clericus itaq;
cum radetur, & in sortem Domini recipitur,
à seruitute Mundi, Principum laicorum, & va-
nitatum, liber esse censetur.
Tonsura vero, an inter sacros ordines annu-
180 meranda sit? Theologi à Canonistis † dissen-
tiunt. Nam Theologi, vt ab ipsis initium ca-
piam, tenuerunt, septem tantum esse sacros or-
181 dines secundum septiformem † spiritus san-
cti gratiam, suntq;, Ostiarius, Lector, Exorci-
sta, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, & Præ-
sbyter. Sic voluit Magister lib. 4. sentent. di-
stinct. 24. vbi hoc tenuit Ricchardus, & alij mul
ti. Hugo de sancto Victore. de sacrament. lib.
2. par. 3. c. 1. Francisc. Duarenus de sacris Ec-
cles. minister. lib. 1. cap. 14. Franciscus Caldas.
Pereyra de Restitut. in Integr. §. Læsis. nu. 104.
melius ergo. Huic opinioni astipulatur illud
182 sancti Ignatij, Discipuli † sancti Ioannis Euan
gelistæ, qui scribens ad Antiochenses, faciens
mentionem de his septem ordinibus inquit,
saluto sanctum Præsbyterum vestrum, saluto
sanctos Diaconos, saluto subdiaconos, lecto-
res, cantores, Ostiarios, laborantes, exorci-
stas, atq; confessores. In collatione verò ordi-
nū, cum in eū, qui ordinibus insignitur, infunda
tur spiritus sancti gratia, quemadmodum septi
formis est eiusdē spiritus sancti gratia, sic & se
ptem ordines sacri esse dicantur. Vndè cū vel-
lent Apostoli ex precepto Spiritus sancti mitte
re ad prædicandū Paulū, & Barnabā, orauerūt,
& ieiunauerunt anteq̃ eis manus imponerent,
183 † vt habetur Lucæ Actuum cap. 13. Videtur
hoc posse comprobari ex Concilio Carthagi-
nensi 4 cap. 3. in quo tractatur de Præsbyteri
ordinatione. cap. 4. de ordinatione Diaconi.
cap. 5; de ordinatione subdiaconi. cap. 6. de or
dinatione Acolythi. c. 7. de ordinatione Exor-
cistæ. cap. 8. de ordinatione Lectoris. cap. 9. de
ordinatione Hostiarij. Et nullibi in eodem Cō-
cilio in ordinum enumeratione, tractatur de
Psalmistatu, siue tonsura.
Canonistæ verò, nouem ordines esse conten-
184 dunt, supra notatis, duos alios † adijcientes
Episcoparum, scilicet, & Psalmi statum, siue
tonsuræ, ad similitudinem nouem ordinum An
gelorum. arg. cap. Cum contingat. vbi hoc te-
nuerunt Anton. de Butr. & Abb. Panor. nu. 1. de
ætat. & qualit. post Hostiensem. hanc opinio-
nem tenuit Cardin. Alexandrin. in c. Cleros.
21. distinct. Cardin. Zabarell. in cle. 2. §. 1. de
sepulr. Angel. Clauas. in summa §. Ordo. il 1.
Lancellott. Conrad. in templ. Iud. lib. 2. cap. 1.
§. 4. in verb. Ordinum defectus. in princ. Marc.
Anton. Cucchus Instit. canonic. minor. lib. 1.
tit. 3. versic. Horum omnium. Io. Paul. Lance-
lott. Instit. Canonicar. lib. 1. tit. De his, qui
sunt

Adult. etiam ſi redderet debitum ex præcepto
Eccleſiæ. & ibidem habetur. Si verò Virginem
accepit, quam non cognouit, & mortua illa,
accepit ſecũdam, quam cognouit, & è contra,
198 tunc bigamus † non erit. Clauaſ. & Aufr.
vbi ſupra. Qui quoad bigamiæ vinculum alia
deſiderat, Videre poterit Panor. in capit. Coniugatus.
num. 6. de conuerſ. coniug. in cap. Si
diligenti. num. 6. de for. compet. in cap. 2. nu.
12. 15. de iudic. in cap. Ioannes. num. 1. 6. de
Cleric. coniug. Capell. Tholoſan. in deciſ. 52.
in deciſ. 64. in deciſ. 219. in deciſ. 234. Bernard.
Diaz in Pract. Crim. Canon. cap. 16. Cardin. in
clem. 1. de Vita, & honeſt. cler. Marian. Socin.
ſenior in conſil. 12. colum. 1. verſic. Secundo,
volum. primo in conſil. 122. eod. tit. Felyn.
in c. Eccleſia Sãctæ Mariæ, quæſt. 17. de conſtit.
Guid. Pap. in deciſ. 183. & in conſil. 110. nu. 1.
Afflict. in conſt. Apoſtatantes. nu 21. Petr. Foller.
in pract. crim. Canon. tit. de Bigam. Cucch.
Inſtit. Canonicar. Minor. lib. 2. tit. 3. Carauita
in Ritu 66. Fuerunt tamen plures, qui dixerũt
Bigamos, tunc demum per laicum Iudicem
cognoſci, quando à principio contraxiſſet, vel
cum adultera, vel cum vidua, vel duas vxores
accepiſſet, in alijs autem caſibus non officere,
199 niſi quoad † promotionem. arg. c. Debigamis.
de Bigam. & c. Deinde. 26. diſtinct. ſic concludit
Capella Tholoſ. vbi Aufrer. in deciſ. 64.
in deciſione. 153. 154. 155. ſequitur Caſſan. vbi
ſupra.

Vigeſimusquintus caſus eſt, quia clericus,
vel religioſus quiſque, de Hæreſi inquiſitus,
ſeu hæreticus declaratus omni officio, & bene
200 ficio † Eccleſiaſtico nudatus degradatur, &
curiæ ſeculari traditur puniendus. c. Ad abolendam.
§. præſenti. de Hæretic. Niſi poſt deprehenſionem
erroris, ſtatim ſua ſponte, ad fi-
201 dei † Catholicę vnitatem redierit. vt ibi notatur.
ſimile. in c. 1. de Hæret. in 6. in c. Degradatio.
de pęnis. & nouiſsimè decernit Concil.
Trid. ſeſſ. 13. cap. 4. Cum vero. Bernard. Diaz
in dicta pract. cap. 106. nu. 9. Maiolus de Irregular.
lib. 5. cap. 46. Paul. Grilland. de Hæretic.
lib. 1. quæſt. 3. nu. 4. Iacob. Simancas in Praxi Hęreſeos.
tit 67. nu. 7. 8. Albertus Pighius de Eccleſiaſtic.
Hierarch. cap 8. Idem Simanc. Inſtitution.
Catholicar. cap. 45. num. 18. Gundiſſaluus
de Villadiego. de Hæret. q. 15. num. 3. Franciſ.
Sarmientus Selectionum lib. 1. cap. 14. num. 9.
Quod procedit etiam in omni hæretico, quia
& ſi cognitio ſpectet ad iudicem Eccleſiaſticũ,
202 tamen traditur † Curię ſæculari puniẽdus.
Ægid. Boſſ. in tit. De for. comp. nu. 161. Iul. Clarus
in §. Hęreſis. nu 6. Laucell. Conrad. de offic.
prætor. in cauſ. crim. tit. de hæret. nu. 12. Degradationis
verò formam, aliaq; ad materiam poſt
203 multos, quos allegat † remiſſiuè tractat Petr.
Cenedo in collectan. Iuris Canonici. 65. nu. 3.
parte 2. & Ianus Langlæus Ocij ſemeſtris. lib.
13. capit. 2.

Vigeſimusſextus caſus, ex quo clericus de-
204 ponens falsũ corã Iudice laico, & tẽporali †
ab eodem punitur. l. Nullum. vbi hoc dicunt
Cyn. Bal. & Salic. C. De teſtib. ſic videtur in hoc
Regno Neapolitano fuiſſe deciſum. vt per Afflict.
in deciſ. 219. nu. 3. & ſic ſeruari etiã in Gallia,
teſtatur Guliel. Benedict. in Rep. c. Raynutius.
in verb. & vxorem nomine Adelaſiam. in
deciſ. 2. nu. 142. & Petr. Rebuff. in Conſt. Galliæ.
tit. de liter. obligat. artic. 1. gl. 6. num. 5. Nicol.
Boer. in deciſ. Burdegal. 82. Sed contrarium in
205 caſu pręmiſſo, quòd non poſſit puniri † per
iudicem laicum, ſed per Eccleſiaſticum, ad quẽ
eſt remittendus, tenet Hoſtien. in c. Verum. de
for. comp. & decreuit Neapolitanũ Regiũ Concilium.
vt per eundem Afflict. in deciſ. 230. ſub
nu. 4. & Anton. Capic. in deciſ. 5. n. 13. ante hos
duos vltimos Luc. de Peona in l. Nulli. col. 2. C.
De veteran. lib 12. Capell. Tholoſ. in deciſ. 378.
Robert. Maranta in ſpecul. Aureo parte 2. principalis.
actu. 12. nu: 2. ante eos Feder. de Senis in
cõſ. 93. Iul. Clar. in pract. crim. q. 38. nu. 14. Rol.
à Vall. in conſ. 12. num. 48. vol. 2. Idem Boer. in
conſuetud. Bituricenſ. in tit. Des Coſtumes cõcernas
les iuges, & leuar iuriſdit. §. 21. col. 4.
Petr. Foller. in Conſt. Regni. De perſonis. nu. 3.
& remiſſiuè dixi de Compromiſſ. § 3. glo. 2. nu.
8. & in conſil. 78. per totum. centur. prima.
Sed Feder. de Senis in conſ. 88. M. Anton. Blãc.
206 de compromiſſ. q. 3. in princip. ſub. nu. 32. †
tenuerunt, poſſe pecuniariter puniri clericum,
atq; condemnari per laicum iudicem. quem
refert Robertus Lancellot. de attentat. appell.
pend. parte 2. cap. 15. nu. 97. Et in caſu præfato,
Eccleſiaſticus Iudex, facit inhibitionem ſub
pęna excommunicationis Iudici laico, vt in
207 cauſa non † procedat, ſed ad ipſum remittat.
vt concludit Barthol. Socin. in conſ. 137.
vol. 2. Benè tamen verum erit, quòd ſi laicus coram
Eccleſiaſtico Iudice falſum depoſuerit,
poterit ab vtroq; iudice puniri. ita annotauit.
Afflict. in dicta deciſ. 219. Quem ſequitur Marant.
vbi ſupra. & nouiſſimè remiſſiuè Petr. Cenedo
in Collectan. Iuris Canonici. 37. num. 10.
parte. prima. Quod neque probarem ſic indiſtinctè.

Vigeſimusſeptimus caſus erit, quia interueniente
Epiſcopi ordine, poteſt clericus capi
208 † per laicum eius mandato obtemperãtem.
c. Si clericos. vbi hoc voluit Lap. Miniatus. nu.
pri. de ſenten. excomun. in 6. captura tamen
ſi permittatur, & fiat, eccleſiaſtico ſuperiori
209 conſignatio facienda † erit. Abb. Panor. in c.
Cum non ab homine. ſub nu. 11. de Iudic. Conrad.
de offic. prætor. in cauſ. crimin. tit. De Captur.
ſub n. 11. Aegid. Boſſ. in tit. De captur. nu.
37. & latè dixi in conſil. 68. cent. pri.

Vigeſimus octauus erit caſus in clerico ſuſpecto
de fuga; is enim tam pro ciuili debito,

quàm etiā pro causa criminali, si est suspectus
de fuga, capi potest citra dubium excommuni
210 cationis. vt de primo † voluerunt Ioan.
de Lignan. & Cardinal. in dicto cap. Cum non
ab homine. dicentes posse Clericum à priua-
to capi, ratione proprij, ac priuati interesse.
211 † arg. c. Olim. pri. De Restit. spol. Ias. in l.
Vinum. sub num. 5. ff. Si cert. petat. quod post
Bertrand. & Cardinal. comprobat Panor. in
dicto capit. Cum non ab homine. num. 17. 18.
quia, vt ipse dicit, cessat hoc casu omnis do-
lus, qui requiritur in casu. capit. Si quis sua-
dente. 17. quæst. 4. idem Panorm. in capitulo
Vt famæ. sub num. 6. de sent. excom. Felyn.
in cap. Si vero. il primo. num. 2. eo. tit. Ludo.
Roman. in l. De pupillo. §. Si quis riuos. num.
5. de oper. noui nuntiat. ante eos Lapus in al-
leg. 126. num. 4. Quoad secundum pro causa
212 criminali similiter † fieri posse censuit idem
Panor. in dicto c. Cum non ab homine. num. 12.
vsque ad num. 17. Ægidius Boss. in tit. de Ca-
ptura. num. 38. & seq. Petr. Rebuff. ad Constit.
Gall. Tomo. pri. Tit. De litet. obligat. Artic. 6.
glo. 4. nu. 76. Quę intelliguntur sanè, vt duca-
tur ad suum Iudicem Ecclesiasticum compe-
213 rentem † vt pręfati Doct. annotauerunt. &
hęc fieri possunt, & antè delictum, vt obuietur
committendo, & etiam illo commisso, & stan-
te fugę suspitione. & quamquam aliqualiter
dissentiat Andr. Alciat. in dicto cap. Cum non
ab homine. num. 19. Optimè tamen ei respon-
det, & satisfacit Iacob. Menoch. de Arbitrar.
Iudic. quęst. lib. 2. Centut. 2. casu. 180. num. 17.
cum pluribus seq.

Vigesimus nonus casus, illeq; notabilis, ac
in dies in Regno Neapolis controuersus, quia
Officiales, & Magistratus Regij sunt in paci-
fico Iure cognoscēdi de possessorijs causis be-
214 neficiorum † Ecclesiasticorum inter Prela-
tos, clericos, ac Religiosos, tum retinendæ,
tum recuperandæ, tum etiam adipiscendæ
(quod plus est) possessionis: idq; non solum
Regni legibus cautum est, sed etiam Iure com
muni, ac Doctorum authoritate. Iure Regni
Neapolitani, à Roberto Rege edito, suntque
illa Iura quatuor. primum est in capit. Regni.
215 Ad Regale † fastigium. secundum in cap.
Charitatis affectus. Tertium est cap. Finis pre-
216 cepti † charitas. Quartum verò est in cap.
Omnis † prædatio. Iure vero communi proba-
tur ex c. Inter dilectos. de Fid. Instru. ibi. Quam
ex delegatione Ludouici Imperatoris, tulit.
fuitq; originale dictum Vincentij antiqui Do-
ctoris. vt illum refert, & sequitur Ioan. Andr.
Archidiacon. & Innocent. quos refert Anton.
de Butr. in cap. fin. de Iudic. & probatur per
Glo. in cap. Literas. de Iura. Cal. Vbi Panor. nu.
7. cuius text. authoritate Bald. in cap. 1. num. 2.
Apud quem, vel quos controuers. Feud. dicit,
217 quòd possessorium causæ † spiritualis, non
est spirituale, quia non tangit medullam veri-
tatis. Iacobus Mandellus Albensis in consilio
487. in princip. vbi Vincent. Anibaldus in Ad-
dit. vol. 3. Vnde Guido Papæ in decis. prima
nu. 1. in Decis. 71. num. 1. & in decis. 85. dicit,
quòd quādo agitur sup possessorio, vel quasi,
etiā in spiritualibus, vel beneficialibus causis,
iudex laicus est iudex competens. ante eos
Angel. in consil. 23. vbi dicit statutum simile
218 Reipublicę Florentinæ hoc disponens † va-
lidum esse, ad euitanda scandala. Hoc idem
219 seruari in † Galliā dicit Guido Pape vbi su-
pra. & Petr. Rebuff in Const. Galliæ Tom. pri.
tit. de sent. exeq. Artic. 1. gl. 11. & Tomo 2. tit.
Ne beneficiator. Cadauera. articul. 1. gloss. 3. &
Tomo. 3. tit. de Mater. possessor. artic. 5. gloss.
primo, numero 19. cuius meminit etiam Gu-
liel. Benedict. in Rep. capituli Raynutius. in
verb. Et vxorem nomine Adelasiam. decis. se-
cunda, nume. 39. Ioan. Igneus in l. Necessa-
rios. § Non alias. parte. 2. ff. Ad Syllan Ni-
col. Boer. in decis. Burdegal. 69. num. 23. Fran-
cisc. Marc. in decis. Delphin. 190. num. sexto
in decisione 512. numero secundo, & tertio
volum. primo, & in decis. 115. num. 3. vo-
lum. 2. Arnulph. Buzeus de iure regalior. Priui
leg. 26. numero. 2. Renatus Choppin. de sacra
Polit. Foreus. lib. secundo, tit. 1. numero 2. cum
pluribus sequentibus. & titul. 5. sub numero
16. Et dicta Iura in hoc Regno Neapolitano
220 † compilata fuere in anno. 1332. & sic
passim seruatum ex eo tempore fuit, vt te-
statur Affl. in decis. 2. num. 10. & in decis. 24.
nu. 1. Thom. Grammat. in decis. 78. nu. 2. Rober
tus Marant. in specul. Aut. parte. 2. distinct. 11.
num. 37. & Choppin. in dicto tit. 5. sub num. 16.
vbi meminit legum nostrarum. sic etiam termi
221 natum extitit † in Camera Imperiali. vt do-
cet Ioachim Mynsingerus. obseruat. 67. centut.
222 2. Sic, & in statu Mediolanensi † eiusdem
Regis Catholici, vt per Andr. Alciat. in consil.
223 24. nu. 1. & etiam in Ducatu Sabaudię, † vt
per Octauian. Cacheran. in decis. Pedem. 116.
& Anton. Tesaut. in decis. 82. nu. 1. in decis. 117.
nu. 1. in decis. 131. & ita passim vbiq; gentium
224 seruari † dicit Ripa in Rub. extra de Iudic.
nu. 90. Aimo Crau. in consil. 258. Dec. in cons.
210. in princip. & nu. 2. Ioan. Coras. in. l. Natu-
ralitet. §. Nihil commune. nu. 17. ff. De acquit.
poss. Iacob. Mandell. in cons. 75. nu. 4. 5. Iacob.
Philipp. Port. in cons. 102. Didac. Couat. pract.
quæst. cap. 35. Marc. Anton. Natta in consilio
411. numero primo, volumine secundo. Sic
225 etiam obseruari in † Serenissimo Dominio
Veneto testatur Ioan. Baptista Ferrett. in con-
silio primo, numero 11. 12. & in consilio 36.
nu. secundo, & tertio. Nicolaus Milus in verb.
Iudex. Iacob. Menoch. de recup. possess. Re-
medio decimoquinto, numero 120. Augustiu.
Berous in consilio 56. numero duodecimo,
vol.

volum. 3. Ioan. Beffianus in Cõsuetud. Aluern.
capit. 7. articulo 9. versic. Decimoquintò. Re-
staur. Castald. de Imperat. quæst. 101. nume. 11.
Niger in dicto cap. Regni. Ad regale fastigiũ.
nouissimè Regens de Ponte in consil. 96. nume.
16. volum. 1. Quæ dicunt, ac asserunt procede-
226 re in possessorio recuperandæ, & † retinen-
dæ, non autem adipiscendæ. Tamen etiam in
possessorio adipiscendæ procedere laicos Iu-
227 dices † fuit determinatũ in hoc Regno Nea-
pol. vt per Thom. Gramm. in dicta decis. 78. &
etiam in Senatu Sabaudo. vt per Thessaur. in
228 dicta decis. 82. sub nu. 4. In Lusitania † idem
obseruari testatur Aluarus Vallascus Consul-
tation. 93. Quam cognitionem esse quodam-
229 modo in modum charitatiui cuiusdam † au-
xilij, ac subsidialis, ne partes veniant ad arma,
dicunt hoc fieri aliqui ex dictis Regni Doctori
bus. Sed melius Didacus in dicto cap. 35. dicit
230 hoc fieri † per Iudices temporales, ne laicis
fiat iniuria, vel grauamen aliquod. Insuper ne
turbetur regni tranquillitas ob timorem, ne
sub clericorum fortè contendentium super ali
cuius beneficij, vel rei beneficiariæ possessio-
231 ne, sumantur † arma, & fiat aliqua in Regno
sub occasione recti, proditio. Et ideo dũ ado-
lescens essem Ariani Gubernator, & super be-
neficio Sanctæ Mariæ de Tinchiano esset con-
trouersia inter Io. Hieronymum Vitellũ à Cu-
ria Regia præsentatum, pro illo in possesione
mittendo, armatis hominibus stipatus, ad lo-
cum personaliter accessi, & pacificè possessio
nem tradi procuraui. de quo dixi in cons. 70.
per totum. Centur. 1. & cum prima vice Illu-
striss. ac Reuerend. D. Iacobus Aldobrandinus
232 † Nuntius Apostolicus in Regno Neapoli-
tano; habuisset hanc primam causam; nã mor-
tuo Domino Ioãne Antonio Gensano, qui mor
tua vxore clericũ induerat, & plura beneficia
Ecclesiastica habuerat, & in materia Spolio-
rum iam concordatus erat cum Sede Aposto-
lica, & cum R. Ioanne Angelo Egiptio, Sedis
Apostolicæ nomine, vigore facultatis eidem
concessæ, in qua solum sibi reseruauerat Sum
mus Pontifex ius procedendi contra clericos
ob negotia illicita; statim idem Nuncius eodẽ
Gensano mortuo, confiscauit omnia eius bo-
na, valoris circiter ducatorum vigintiquinque
milliũ, prætendebatq; illa vendere nõ iure spo
lij, sed quòd idem mortuus conduxerat à Cu-
ria Regia quædam territoria, & hæc erat nego
tiatio illicita, & prætendebat de facto aliena-
re bona. Cumq; causam meorum defenderem
multa opposui, & inter cætera, quòd non erat
capta inquisitio prætēosæ negociationis illici-
tæ viuẽte clerico, sed post mortem, & hoc erat
contra reseruationem factam per Sixtum Quin
tum Summum Pontificem, & alia nonnulla, de
quibus alibi. Cumq; adijssem Concilium Col
laterale Magistratuum Regiorũ, subsidiali bra-
chio Regio tuti fuerunt, & postmodum discus-
so negotio coram eodem Nuntio, victoriam re
portaui, sed non sine aliquali vtilitate tribura
Cameræ Apostolicæ, & ex oppositione iam à
me in dubium deducta, hanc primam Consti-
233 tutionem fecit † Clemens Octauus Summus
Pontifex, quod & si illicitorum negotiorũ cle-
rici morientes, dum viuerent, inquisiti non es-
sent, quòd etiam ipsis mortuis de cætero in-
quisitiones formarentur. Alias vero causas as-
signabo infra. cap. eo. in fi.

Trigesimus casus erit, dum clerico minori
datur tutor, vel curator: quia datur per Iudi-
234 cem † laicum. vt argum. cap. Verum. c. Cum
sit generale. de for. comp. & cap. fin. de Iudic.
in 6. Voluerunt Domini de Rota. In antiq. de-
cis. 207. Nota quòd vbi clericus. Bernard. de
Bisgneto. decis. 5. in tit. de Iudic. Bald. in l. fin.
C. de Administrat. tut. Robert. Maranta in Spe-
cul. Aureo. distinct. 11. numer. 38. Ioach. Myn-
sing. obseru. 67. versic. Quintò. Centur. 2. Dec.
in consil. 150. num. 3. & 7. Borgnin. Caualcan.
de tutor. & curat. sub num. 288. Ioan. Baptista
Ferrett. in consil. 105. num. 5. Contrarium ta-
men tenuit Carol. Ruin. in consil. 89. in princ.
volum. 5. quem sequitur Anton. Piagg. de tut.
& curator. quæst. 5. num. 6. Declara tamen hoc
335 procedere, dum clericus litigat coram † se-
culari; alias dandus esset per Iudicem Eccle-
siasticum. vt supradicti omnes tenuerunt.
Ego vltra præfatam declarationem, dicerem
236 fore considerandum, quod; aut † datur cleri-
cus clerico, & tunc dandum fore curatorem,
ac tutorem coram Ecclesiastico Iudice; aut
laicus clerico, & tunc indistinctè coram lai-
co, ratione coertionis, & coactionis, vt Iu-
dex coercens sit competens: hæc procedunt
in legitimis, & datiuis; quia si essemus in te-
stamentarijs, vel alijs, in quibus actus coactio-
nis non exigeretur, sed essemus in voluntarijs,
tunc vtrobique fieri posset, volente tamen cle-
rico, quia alias non cogeretur. sicut notatur
in capit. fin. 86. distinct. Ne distrahantur à di-
uinis. cap. Cyprianus. 21. quæst. 3. Coguntur
237 vero † per Episcopum ad tutelam, vel cu-
ram pupillorum egenorum. cap. Decreuit. 88.
distinct. & habetur plenè. in cap. fin. supra al-
legato, vbi Gloss. Et quàmquàm relinquens
238 clericum tutorem † in testamento careat Ec-
clesiastica sepultura. vt in cap. Neque. 88. di-
stinct. tamen secus est hodie. vt ibi dicit gloss.
argum. dicti. cap. fin. 86. distinct. & ità intel-
ligenda sunt, quæ dicit Anton. Piagg. de tu-
tor. & curat. quæst. 3. nume. 2. vt voluit etiam
Sebastian. Medices de Sepultur. quæst. 11. nu.
339 19. & 20. Quinimò † text. in d. cap. Neque.
Non loquitur, quòd careat Ecclesiastica sepul-
tura, sed quòd non fiat oblatio pro eo. Quod
capitulum dicit factum esse ad terrorem. glos.
in dicto cap. fin. 86. distinct.

Trigesimusprimus casus erit in clerico de-
positario: is enim cogitur exequutiuè ad de-
positi restitutionem, non per modum ordina-
240 riæ cognitionis, vel † iudicij, sed modo iā
dicto. Bald. in l. Acceptam. nu. 4. in fi. C. de vsur.
quem sequitur Alex. ad Bart. in l. 11 sub num. 1.
in verb In clericis. ff de Iud. idem Bald. in l. Si
fideiussor. § fin. ff. Qui satisd. cog. Stephan. Au-
fret. ad Capell. Tholos. in decis. 168. & in tract.
de potestat. secul. super Eccles. person. Regul.
2. fallent. 14. Petr. Rebuff. ad Constit. Gall. To-
mo 1. tit. de liter. oblig. artic. 3. gloss. 9. num. 3.
Robert. Marant. in Specul. Aur. par. 2. distinct.
11. num. 38. Menoch. de recup. possess. remed.
15. nu. 214. Restaur. Castald. de Imperat. quæst.
101. num. 12. Cæsar Vrsillus ad Afflict. in decis.
24. num. 2. qui allegat Lud. Roman. in consil.
287. vbi non loquitur de clerico depositario,
sed de Hebræo. Ioan. Vincent. Annius in sing.
127. vbi Fabius filius. qui alios multos allegāt.
Ioseph. Cumia in Ritib. Siciliæ. cap. 19. nu. 24.
nouissimè Petr. Cenedo in Collectan. iuris Ca-
nonici. 37. num. 21. par. 1. & Ioan. Petr. Surd.
in cons. 280. numer. 11. vol. 2. & Renat. Chop-
pin. de Sacr. Polit. Forens. lib. 2. tit. 1. sub num.
17. Sed contrarium dici posset ex notatis ab
Andr. Tiraquel. de retract. conuent. § 4. gloss.
7. num. 10.

Trigesimussecundus casus, in emancipatio-
241 ne clerici, quæ fit coram iudice † laico, vt cō-
cludit Rota in Nouis. decis. 178. Emancipatio.
sequitur Io. Baptista Ferret. in cons. 105. num.
8. Dec. in cap. Decernimus. nu. 210. de iudic.
Rationem reddunt Domini de Rota, quia hic
242 actus emancipationis est solius † patris, &
idcirco fit coram Iudice ipsius Patris. Quæ
ratio non est perfecta. quia actus emancipatio-
nis, si esset solius patris, sequeretur patrem
posse emancipare filium inuitum, & tamen
243 † requiritur filij consensus. l. Nec auus. C. de
Emancipat. Et ideo dicendum est, quòd eman-
244 cipatio, cū sit actus † voluntariæ iurisdictio-
nis. vt post omnes dixi in consil. 73. Centur. 1.
Idcirco potest à patre fieri, vbi illum voluntas
direxerit. Velquia emancipatio, cùm sit fa-
245 cienda apud † competentem iudicem. vt vo-
luit Dec. in consil. 13. num. 6. & per totum: Ni-
mirum si à patre fiat coram suo Iudice laico,
quod conuenit cum Rota in dicto loco: iste. n.
actus fit ab ipso Patre laico.

Trigesimustertius casus, cum pater, vel alius
quispiam donat filio clerico vltra quingentos
246 aureos, in qua donatione, cū insinuatio † re-
quiratur. § Aliæ. Instit. de donat. iuxt. l. fin. &
simil. C. de Donat. Similis insinuatio facienda
247 erit coram iudice laico, & seculari. † vt vo-
luit Rota in nouis decis 178. col. fin. Qui licet
nihil allegent, tamen facit text. in auct. de De-
fensorib. ciuit. § Iusiurandum. & text. in l. In
hac. C. de Donat. In quibus iuribus habetur in-
sinuationem in vrbe Regia fieri coram Magi-
stro census. Sed ego pro hac opinione allego
textum, à nemine, quem viderim allegatum.
in l. Consulta diualia. C. de testament. Ratio-
248 nem ego arbitror, quia siue † in facienda in-
sinuatione exigatur decretum, iuxta distinctio-
nem Bald. in l. Nec quicquam. § Vbi decretum.
ff. de offic. proconsul. & legat. quam sequitur
Ias. in consil. 51. num. 8. volum. 1. Siue tantum-
249 modo iudicis authoritas † absque decreto
vt scribit ad longum Octaul. Simoncell. de De-
cret. minor. lib. 2. tit. 6. num. 66. cum pluribus
seq. semper facienda erit à proprio suo Iudi-
ce: in prouincijs apud præsides; in ciuitatibus
apud defensores, vel proprios Iudices, quibus
is, qui donat suppositus est. Licet coram quo-
250 cumque † iudice fieri posse ex Canatio, Go-
mezio, Viuio, & alijs, voluerit Emanuel Sua-
rez in Thesaur. receptar. sentent. § Insinuatio.
251 nume. 106. Contra tamen illam fieri debere †
apud Iudicem competentem, ex professo scri-
psit Ioan. Vandus variar. quæst. iuris. lib. 1. q. 11.
Quod & dixerat prius Iacobus Cuiacius in
Nouella. 15. & hoc ego admitto.

Trigesimusquartus casus erit, nam licet in
bonis mobilibus, ac se mouentibus clericorū
non fiat exequutio per laicos magistratus, quia
sine illis commodè viuere nequeunt: sunt
252 enim † corpori accessoria, & illorum perso-
nas sequuntur. cap. Similiter. 16. quæst. 1. l. Si
captiuus. § Si expulsus. ff. de capti. & postlim.
reuers. Mobilia etenim personis clericorū ad-
253 hærent, idcirco personarū prærogatiua † vtū-
tur. cap. Ecclesiatum seruos. 12. quæst. 2. Gloss.
in cap. fin. de vit. & honest. cleric. Et si alia bo-
254 na non haberent: non enim debent † fame
deficere. l. fin. C. Vbi pupill. educ. deb. l. Si lon-
gius. § fin. ff. de Iudic. potest tamen fieri exe-
quutio, si idem clericus habeat aliqua bona,
negotiationis gratia: illa enim potest laicus
255 Iudex exequi: † in eis enim clericus priuile-
gio minimè gaudet. cap. Quamquam. vbi Ar-
chid. Ioan. Andr. Lap. Dominic. & cæteri. de
censib. in 6. Clem. præsenti. eod. tit. Specul.
in tit. de Immunit. Eccles. § 1. nu. 3. vers. Quod
si causa mercimonij. Ioan. de Firmo de Gabell.
parte 3. ante eum Alberic. de Rosat. in auct.
Item nulla communitas. colum. 2. C. de Epi-
scop. & cleric. Stephan. Aufret. de potest. se-
cul. Regul. 2. limit. 32. Iul. Ferrett. de Publi-
can. & vectigal. num. 423. & sequen. Abb. Pa-
norm. in consil. 6. in fin. volum. 1. Ioan. de Tur-
recremat. in cap. Si quis in atrio. 17. quæst. 4.
Benedict. Capra in Regul. 96. nume. 87. Petr.
Rebuffi ad Const. Galliæ. Tom. 1. titul. de liter.
obligat. artic. 2. Gloss. 1. numer. 119. Francisc.
Marc. in decis. Delph. 286. num. 3. vol. 1. Marc.
Anton. Natta in consil. 139. num. 4. 5. volum. 1.
ante eos Iacob. de Beluis. in Rep. § Contrahen-
tes. num. 106. de for. comp. in 6.

Et quamquàm aliqui velint, requiri trinam
356 monitionem, vt quoad eadem bona † clericus amittat priuilegium clericale. vt voluit Felyn. in c. Ceterum. sub nu. 5. de iudicibus. dum dicit, quòd si clericus efficitur mercator, talis statim est subditus Magistratui seculari merca
357 torum; tamen debet † prius monitio præcedere. quod voluit etiam Iul. Ferretus in dicto tract. de Publican. & vectigal. num. 572.

Verumtamen hoc non obstat, quia contraria opinio procedit, dum tractatur de amittē
358 do † priuilegio, quoad omnia bona, vt tunc exigatur monitio. & ità dicit Dominic. de San cto Gemin. in dicto cap. Quamquàm. sub nu. 7. versic. Sed contra. Quod ante ipsum dixerat ibi Lapus Sancti Miniati. nu. 2. argum. ca fin. de vit. & honest. cleric. Ibi, post trinam monitionē perdant in omnibus rebus, non tantū, quæ causa negociationis deferrent, vel deferri faciūt. quorum opinionem sequitur Io. de Vanquel. ibidem in dicto cap. Quamquàm. conclus. 1. versic. Hanc autem immunitatem. & Philipp. Franc. colum. fin.

Trigesimusquintus casus est, quia secularis
359 Iudex exequitur bona mobilia Clerici † existentia in domo ab eo conducta. Idem Rebuff. in dicto tit. de liter. oblig. artic. 4. Gloss. 2. nu. 14. Sed per rationes in principio præcedentis proximi casus dictas, iste casus mihi videtur admodum dubius.

Trigesimussextus casus est, in clerico hærede laici, qui litem cum defuncto cęptam, debet prosequi coram Iudice seculari, & propha
360 no. † Hinc Iabolenus. Si is, qui Romæ iudicium acceperat, decesserit, hæres eius, quamuis domicilium trans mare habeat, Romæ tamen defendi debet, quia succedit in eius locū, à quo hæres relictus est. l. Si is, qui Romæ. ff. de iudic. defendendus est enim, vbi defunctus debuit, & conueniendus, si ibi inueniatur, nulloque suo proprio priuilegio excusatur. vt dicit Vlpianus. in l. Hæres absens. in princip. ff. eod. tit. vnde Paul. de Castr. ibi n. 4. dicit, quòd clericus debet litem, à defuncto, cuius est hæ
361 res, coram seculari † Iudice cęptam, ibidem prosequi. dicens ità Cyn. consuluisse. Hoc idē tenuit Ioan. ab Imol. in l. Si cum hominem. col. 2. ff. de fideiuss. Idem Castrens. & Lud. Roman. in l. Si constante. §. fin. ff. sol. matrim. Bald. in l. Quidam existimauerunt. ff. si cert. petat. idem Bald. in l. 1. in fi. C. Si pend. appell. mors. Alex. ad Bart. in l. 1. ff. de Iudic. Andr. Barbat. & Francisc. Aretin. in ca. Quia. v. de Iud. Marian. Sen. in ca. fin. colum. 15. limit. 8. de Mut. pet. Nicol. Milis in Repert. in ver. Miles. Bald. in cōs. 207. volum. 1. Stephan. Aufr. de Potestat. secul. super Eccles. personas. Regul. 2. fallent. 6. hanc opinionem tenuit Boer. in decis. 69. nume. 32. latissimè illam. pluribus argumentis prosequitur Hieronym. Cagnol. in l. 2. nu. 249. cum pluribus seq. C. de Pact. inter empt. & vendit. Ferdinandus Vasqu. de success. creation. §. 22. nu. 20. Francisc. Viuius opin. 48. lib. 2. quem sequitur Emanuel Suarez Receptar. sent. §. Clericus. nu. 104. & dum hæc transcribuntur Didacus Spino in Specul. Testament. Gloss. principal. 33. num. 72. Io. Petr. Surdus in cons. 122. num. 16. volum. 2. & in decis. Mantuan. 110. nu. 2. post Matth. de Afflict. in decis. Neapol. 312. Vbi Cæsar Vrsill. & ibidem fuit tractata in Regio Consilio causa; An minor, qui est priuile
362 giatus in fori electione, † succedens maiori, qui litigauerat coram alio iudice, possit in eligendo foro, suo priuilegio vti. iux. l. Vnicam. C. Quand. Imper. int. & pet Const. Regni
363 Neapol. incip. Statuimus. † Hoc etiam à me renratum quandoque fuit pro Suauia Rota de Caletro contra Saluatorem Ceta, pro pupillis eiusdem Suauiæ, pro quorum patre Mariano Cera scripseram, in causa magni momenti. vt in consil. 31. Centur. 1. volui vti Priuilegio pupillari in trahenda causa ad regium Conciliū, quæ cōmissa Vincentio de Franchis Regij Consilij Præsidi eruditissimo: is inhibuit Curiæ, in qua pupillorum pater egerat, introductaque eadem, fuit decretum pupillos prosequenres patris litem, non vti priuilegio. cuius decisionis meminit idem Pręses de Franchis in decis. Neapol. 364. & eandem conclusionem fulciunt, dicta per Riminald. Sen. in consil. 369. nume. 3. & 4. volum. 2. eam prosequitur Didacus Couarruuias. Pract. quæst. cap 8. numero 3. quem nullus ex nouissimis refert, nisi Ioan. Fichard. ad Villalob. in commun. opin. §. Clericus. num. 72. quod tenuit Petrus Anton. Angussola in consil. 59. numer. 1. libro 3. Quorum aliquos retuli ad Bellug. in Specul. princip. Rub. 11. §. Videndum. in verb. Episcopo. in fin. quos nouissimè sequitur Petr. Cenedo in Collectan. Iuris Canonic. 37. nume. 7. parte 1.

Contrarium verò, quòd instantia cum defuncto seculari inchoata nō transeat in Clericum
364 † hæredem. tenuerunt Ant. de Butr. Panorm. Felyn. Dec. in dicto capit. Quia. V. Salycet. in dicta l. 1. in fin. C. Si pendent. appell. post Gloss. in capit. Clericus nullum. 11. quæstione 1. Iacobin. de Sanct. Georg. & Lancellott. Dec. in dicta l. Hæres absens. Dec. in consil. 700. num. 5. Alexand. in d. l. Si constante. §. fin. nu. 4. ff. solut. matrim. Petr. Rebuff. ad Constit. Galliæ Tom. 1. tit. de liter. oblig. articul. 2. gloss. 1. num. 11. in fi. Io. Baptista Asinius in Pract. iudiciar. §. 2. c. 12. nu. 44. vsque ad finem. Et hæc opinio est fauorabilior pro clericis, & tutior pro anima.

Has ego opiniones cōciliarē, quia aut actor laicus, & reus similiter laicus, & eorum Iudice laico lis agitata fuerit, quo pendente iudicio actor moritur, succeditque ei clericus,

eus,& tunc abſque dubio, clericus proſequetur coram eodem iudice, quia ſuccedit actori, & ſicut actor, ſic ipſe cogitur forum rei laici
265 proſequi. cap. Si clericus. c. Cum ſit generale. de for. comp. c. Experientiæ. & c. ſeq. 11. q. 1. l. Iuris ordinem. C. de iuriſd. omn. iud. Aut defunctus erat reus, cui ſuccedit clericus, & eadē ratione idem faciendum eſt.. Aut ſumus in caſu remiſſionis faciendæ, ac petitæ ad Iudicem Eccleſiaſticum, & tunc dicerem, ꝙ ſi lis eſſet conteſtata cum defuncto, capi debent eadem
266 acta, & proſequuntur coram † Eccleſiaſtico Iudice in illis terminis, in quibus reperitur, vt nouiſſimè poſt alios dicit idem Petr. Anton. Anguſſol. in d. conſil. 59. in medio libr. 9. Hæc nunc incidenter dicta ſint, ſaluo iure maturius conſiderandi.

Trigeſimusſeptimus caſus erit in clerico authore laudato ab emptore, cui fuit mota lis coram Iudice laico; quia clericus venditor tenetur iudicium ſuſcipere, & emptorem defendere coram eodem iudice, nec declinabit forum
267 † ex perſona ſua. l. Venditor. ff. de Iudic. l. 1. C. Vbi in rem act. in quibus iuribus habetur vulgata regula, ac generalis, venditorem debere
268 defendere emptorem in foro † vocantis. de qua Bald. in conſ. 460. volu. 4. Maſuer. in pract. tit. de Dilat. nu. 17. verſic. Adde compellitur, vbi Gallica lingua, vocat Authorem laudatum,
269 † Garendum, & euictio, ac defenſio promiſſa, Garendia, ſequitur ipſum allegando Petr. Rebuff in Conſt. Galliç. Tom. 3. tit. de Dilation. nu. 4 cum pluribus ſeq. Hinc vnico ore concludunt cōmuni voto, clericū authorem vocarū,
270 nō poſſe declinare forū ex perſona ſua, † ſed iudicium proſequere debere apud laicum iudicem. quam opinionem tenuit Alber. de Roſat. in l. Non ſolum § Quod vulgo. vbi dicit, ità fuiſſe Parmæ terminatum. vbi etiam Angel. ff. de Vſucap. & voluit Petr. de Anchar. in cap. Ea quæ. q. 17. de reg. int. in 6. Abb. Panor. in ca. fin. § fin. nu. 28. vt lit. non conteſt. Ang. de Aret. in Rub. Inſt. de except. nu. 17. & in §. Actionū. nu. 29. Inſt. de act. Io. Fab. in §. fin. Inſt. de ſatiſdat. Raphael Fulgoſ. in d. l. Venditor. Idem Petr. de Anch. in conſ. 333. in princ. Corn. Peruſi. in cōſ. 79. vol. 4 Dec. in conſ. 700. Barthol. Soc. in conſ. 91. ſub num. 14. vſque ad fin. vol. 3. Steph. Auſt. de poteſt. ſecul. reg. 2. fall. 5. & in deciſ. Capell. Tholoſan. 360. Matth. de Afflict. in deciſ. 227. nu. 2. Ant. Capic. in deciſ. 197. nu. 7. Gulielm. Benedict. in verb. Et vxorem nomine Adelaſiam. deciſ. 2 nu. 125. Maſuer. vbi ſupra. Nicol. Boer. in deciſ. 69. num. 27. Hippolyt. de Marſ. in ſing. 694. Robert. Marant. in Spec. aur. par. 6. Actu 5. nu. 10. Marian. Soc. Nepos in conſ. 46. nu. 5. vol. 1. Ant. Burgoſ. in c. fin. nu. 16. 20. & alijs ſeq. de emption. & vend. Hieron. Cagnol. in d. l. Venditor. nu. 13. Rebuff. in loco allegato. nu. 5. Didac. Couar. Pract. quæſt. c. 8. nu. 3. Gaſpar Caballin. de euict. §. 3. nu. 118. & ſeq. Borgninus Caualc. in deciſ. Fiuizan. 8. nu. 14. par. 1. Vinc. Maxilla in conſuetud. Bari. §. Authore laudato. nu. 13. in tit. de dilat. & dum iſta tranſcribuntur. Ioã. Petr. Surdus in conſ. 222. nu. 20. vol. 2. & abſque dubio hæc eſt communis opinio.

Contrariam partē tenuerunt Paul. de Caſtro in d. l. Venditor. ex Specul. in tit. in d. titul. De primo, & ſecund. Decret. § Reſtat. verſ. Quid ſi Dominus. Angel. ſibi contrarius in d. l. Venditor. Thom. Gram. in deciſ. Neapol. 21. vbi dicit ità ſeruare ſacrum Concilium. ex mente etiam Capic. in dicta Deciſ. 197. & ità concludit ipſe Gramat. referens Nicol. Boer. in d. deciſ. 69. in finalibus verbis. Et tamen Boer. ibi non loquitur in præmiſſo caſu pro quo illum refert, adducendo eius verba, ſed ibi loquitur de caſu, quando clericus ſuccedit laico; de quo diximus in caſu præcedenti. Hanc tamen eandem opinionem tenuit Ioan. de Arnon. in ſingul. 69. Maſuer. in tit. de Dilation. num. 19. Petr. Foller. ad Marant. in loco relato. Marc. Anton. Natta in conſil. 324 vol. 2. mouentur omnes authoritate Gloſſ. in d. c. Clericum nullus. 11. q. 1. In hac varietate, licet prima opinio ſit communior, & magis approbata, tā pro anima
271 † hæc eſt tutior vti fauorabilis ordini clericali. Ex quo primæ opinionis Doctores, potiori fundamento regulantur, ꝙ clericus author laudatus non veniat, niſi ad præſtandā ſimplicem defenſionem, vt in ſpecie ex mente Ioannis Ant. de Monte Sperello præceptoris voluerunt Corn. in d. conſ. 79. & Soc. in d. conſil. 91. vnde faciliter ibi iudicium ſuſcipere debeat; Cum tamen contrarium ſit in Regno per Re-
272 giam Pragmat. † Dubitationem. Qua cauetur, authorem laudatum condemnari eadem ſententia, & contra eum exequi. Quod & voluit Rob. Marant. in loco allegato. nu. 8. ex quibus ſi clericus author vocatus, coram ſeculari iudicium ſuſciperet, non diceretur abſolutè defenſor, vt ipſi dicunt, ſed poſſet condēnari, & contra eum exequi, ac manus iniijci in eius bonis, quod ab Eccleſiaſticis non permitteretur, & certè non ſine euidenti ratione.

Trigeſimus octauus caſus erit, in reconuentione; quia ſi clericus contra laicum iudicium merè ciuile inſtituit coram laico Iudice, coram
273 eodem iudice † reconuenitur, præſertim in hoc Regno Neapolitano. vt in Ritu Magnæ
274 † Curiæ Vicariæ. 67. Incip. Item quòd ſi clericus, & voluit Matth. de Afflict. in deciſ. Neap. 173. vbi aſſeruit, ità Deciſum fuiſſe in Regio Cōcilio. quem refert, & ſequitur Rob. Marant. in Specul. Aur. par. 4. diſt. 6. nu. 35. in Antiquis. & nu. 53. in nouiſſimis Cæſar Vrſill. ad Afflict. vbi ſupra. Propter Carauit. in dicto Ritu. 67. nu. 2. cum pluribus ſeq. Qui meminerunt, hanc controuerſiam communi iure ancipitem eſſe. Tamen ſupra dictam communem fatetur Ioan.

Ba-

Baptista Villalob. opinion. commun. §. Clericus. nu.72. ex Curtio Iunior. in l.2.nu.88.ff.de
Iurisd.omn.iud. & nouissimè Petr. Cenedo in
Collect. iuris Canonici.37. nu 6. par.1. Casus
tamen iste potest declarari, & limitari pluribus modis. vt per Maran. & Carauit. in locis
allegatis. Et vltra eos, ego suprad. ctam opinionem declaro procedere, solum quoad causæ co-
275 gnitionem, & † condemnationem, non tamē
Iudex laicus posset illum de persona astringere ex causa iam dicta; sed iudex Ecclesiasticus
id exequetur. vt originaliter voluit Archid.
in cap. 1. de cleric. coniug. in 6. Lapus in alleg.
118. Quæritur non leuiter sub num.4. Marian.
Soc.sen.in c.1. nu.34. de Mutuis pet. & in cap.
Proposuisti. nu.55. de for. comp. Fel. in ca. At si
clerici. nu.24. de Iudic. vbi posuit hanc limitationem, & omnes alias positas à Marāta, & Carauita. quos sequutus est Quintilian. Mandos.
ad Lapum in d. alleg. 118. Vesill. ad Afflict. in
d.decis. 173. & Ioachim. Mynsinger. obseruat.
67. versic. primus casus. Centur. 2.

Trigesimusnonus casus erit, in clerico, vel
Religioso, qui patrato delicto, clericatū susceperit, vel religionem ingressus fuerit: censetur
enim ad euitandam Iudicis laici pœnā statuen-
276 dam, id fecisse; contra quem † ab eodē Magistratu proceditur. arg. l. Hos accusare. in princip. ff. de accus. l. Si maritus. §. legis Iuliæ. vers.
Cæterum si quis ff. de adult. l. fin. ff. de re milit.
& hoc voluit Oldrad. in cons. 4. in fin. Petr. de
Anch. in d.c. Ea quæ. nu.19. de reg. iur. in 6. Bartol. in l. Cum quædā puella. vbi Iason. nu.10. ff. de
iurisdict. omn. iud. Io. Andr. & Panor. in ca. 1. de
oblig. ad ratiac. Io. de Imol. in cōs. 118. Petr. Gerard. in singul. 51. & alij plures, quos allegat
Mars. in sing. 534. Attende ad vnū. Steph. Aufr.
de Potest. secul. regul. 1. fall. 11. Petr. Duen. reg.
100. limit. 18. vers. Ex quo cōfirmatur. Ægidius
Bossius in tit. de Pœnis. num. 58. Didac. Couar.
pract. quæst. c. 32. sub nu. 4. Lancellott. Conrad.
de offic. prætor. in caus. crim. tit. de Inquis. nu.
7. versic. Vndecimò. alios inducens Petr. Plaza
in Epith. delict. c. 35. per totum. Francisc. Viu.
opin. 38. lib. 1. Barthol. de Cassen. in consuetud.
Burgund. rub. 1. § 5. in verb. S'il n'a grace. nu.
209 Iul. Clar. in pract. crim. q. 36. num. 44. & ità
fuit prouisum per Arrestum Capellæ Tholos.
q. 144. Emanuel Suarez receptar. sentent. §. Clericus. nu. 122. faciunt notata à Præsidente de
Franch. in decis. Neap. 219. & in decis. 417 Hippolyt. Bonacoss. in com. opin. crim. § Clericus.
par. 1. & nouissimè Petr. Cenedo Collectan. iuris Canonici. 37. num. 13. pat. 1. Declarant nonnulli ipsorum, iudicem secularem in casu præ-
277 fato † procedere posse, quoad bona, secus verò quò ad personam. Declaratur etiam procedere supradictam conclusionem, dummodo in
278 fraudem post delictum assumpserit † clericatum. vt dicit Præsidens de Franchis. in decis.
209. nu. 1. 5. quam fraudem ego arguerem ex
notatis in l. Post contractum. ff. de donat. & maximam fraudis præsumptionem censerem, si is
assumpsisset tonsuram, aut aliquos minores ordines, in quibus aliquamdiù perseuerasset, nō
progrediendo ad maiores ordines. Declarant
279 etiam non procedere quoties, quis † ex voto
clericales ordines post delictum assumpsisset,
votum autem fuisset antea factum; quia tunc
cognoscet Iudex Ecclesiasticus intelligendo.
vt intelligit Couarr. in d.c.32. col. fin. quod vo-
280 tum antea factum † fuisset, stari iuramento illius voluit Viuius in d. comm. opin. 38. quod
esset maximum inquisiti priuilegium, & quotidie fieri posset hæc fraus: & ideo rectè ab
hac opinione discedit Emanuel Suarez in d. §.
Clericus. num. 223. quoad supradicta tetigi remissiuè aliqua ad Bellug. in Specul. princ. Rub.
11. §. Videndum. in verb. Commissio. & nouissimè Francisc. Moneldus in cons. 133. per totū.
vol. 1. Io. Bapt. Baiard. in pract. crim. q. 36. n. 41.

Hāc habitus susceptionem, de qua diximus
ac etiam professione inde sequutam nullam,
& inualidam declarauit Sixtus V. Pont. Max. in
sua Constit. edita 13. Cal. Decemb. 1587. iudicibus secularibus facultatem concedens à proprijs Monasterijs extrahendi.

Quadragesimus casus est, quia Iudices Re-
281 gij, & seculares possunt pro graui delicto † clericum bannire. iuxta communes conclusiones
traditas per Gulielm. Benedict. in d. verb. Et
vxorem nomine Adelasiam. decis. 2. num. 161.
282 cum seq. Sed contrarium † tenuit post Albert. Gandin. Alberic. de Rosat. in 6. parte statutor. q. 29. Bald. in l. 2. nu. 7. vers. Item quære
de ista quæstione, & vers. Modo iuxta hoc. ff. Si
quis in ius voc. non ierit. ante eos Dyn. in cons.
53. Alexand. in consil. 77. col. 2. vol. 3. quem refert, & sequitur Iacob. Philipp. Portius in cons.
43. nume. 12. 13. & communiter sic omnes tenent.

Quadragesimus primus casus est, in clerico
habente Domum minantem ruinam, ac egentē
reparatione, à seculari enim iudice, ac potestā-
283 te † reparare cogitur. vt censuit Guliel. Benedict. in Rep. cap. Raynutius. In verb. Domum nu. 17. Sic etiam clerici domos habentes
vicinas vijs egentibus refectione, & accommodatione, quia pro eorum portione à seculari
Iudice coguntur, ne vrbis aspectus dehonore-
284 tur, ac † deformetur, argum. eorum, quæ scribit Specul. in tit. de Satisdat. §. fin. circa medium. & voluit Barthol. Cœpoll. de seruit. rusticor. pred. tit. de seruit. viæ. q. 25. in princip.
& de seruit. Vrban. præd. c. De refection. q. 13.
dixi supra cap. 7. & 63. vbi egi, quando clerici
teneantur ad refectionem viarum, & Pontiū?

Quadragesimus secundus casus est, quia secularis Iudex inueniens clericum aliquem in
flagranti crimine, illum capit, vt asportet ad

Ec-

285 Ecclesiasticum † Iudicẽ. vt concludit Lap. in
Alleg. 126. Angel. de Aret. in tract. Malefic. in
Verb. Fama publica. nu. 65. Paris de Puteo de
Syndic. in verbo. Clericus. nu. 4. 6. Felyn. in c.
Si vero. Il 1. num. 2. 4. de sentent. excõmun. &
in c. Cum non ab homine. nu. 3. de Iudic. Diaz,
in Pract. crim. canon. cap. 114. Ægid. Boss. in
tit. De Captura. nu. 3. Benedict. Vadus in Re-
pertor. Felyn. in verb. Clericus. nu. 2. Lance-
lott. Conrad. de offic. præt. in caus. crim. tit.
de Captura. nu. 5. 11. Hyppol. Bonacoss. in Com
mun. opin. crim. par. 1. in verb. Clericus. Quod
declaro non procedere si reperiretur in flagrã
286 ti crimine † alicuius delicti, propter quod
amitteretur Priuilegium clericale.

Quadragesimustertius erit casus, quia Iu-
dex secularis inhibet Iudici Ecclesiastico, ne
287 † turbet eum in sua iurisdictione, sicut è con-
tra Ecclesiasticus laico. arg. l. Cõsulta Diualia.
C. de Testa, multis comprobat Gulielm. Bene-
dict. in c. Raynutius. in verb. Si absq; liberis. il
2. in substitutione fideicommissaria. nu. 49. par-
te 2. Quod ego non admitterem, cum non ha-
288 beãt fundatam † superioritatem Iudices Re-
gij in Ecclesiasticos, ergo quomodo secularis
Ecclesiastico inhibebit? cum inhibitio sit pro-
hibitio, vel inter dictio à maiorem potestatem
289 † habente, iudici, vel parti, vel vtriq; facta.
vt dicit Quintil. Mandos. de inhibit. q. 1. in fin.
290 Quomodo autem fiat † per Ecclesiasticum se-
culari, scribit idem Mandos. q. 10. Vnde Con-
cilium supremum collaterale Regis nostri, dũ
291 Ecclesiasticæ personæ procedunt † in aliquo
casu ad laicum iudicem spectante, facit literas
Regias hortatorias modestissimas, & reueren-
tia plenas, quæ registrantur in Cancellaria Re-
gia, quibus Prælatos hortatur, vt in casu tali
non procedant, cum spectet ad iurisdictionem
Regiam, & secularẽ; quia ipsi ordinabunt quòd
ministri Regij summariè procedant, & de iure
prouideant. Hic addenda essent, quæ tradit Co
uarr. c. 35. Practicar. quæstionum.

Quadragesimoquartò, vt omittamus pro
nunc clericos, cognoscit in Regno Iudex Re-
gius, ac omnes laici, de periurio, (non de iu-
ramento, an licitum sit, quia hoc ad Ecclesia-
292 sticum iudicem pertinet,) sed an † agens, vel
excipiens sit periurus. c. Cum sit generale, de
for. compet. vbi Anton. de Buttio, & alij. c. fin.
vbi Geminian. & cæteri. eo. tit. in 6. Abb. Pa-
nor. in c. Ex literis. de Sponsal. Hæc inducit Ri-
minald. Senior in consil. 200. nu. 1. vol. 1. Iudex
enim laicus competens est, & cognoscit, ad co
293 gendum quem ad obseruantiam † iuramenti.
c. Licet. de iureiur. in 6. & sic per nullitatis mo
dum cognoscit, vtputa si appositum est super
contractu simulato: ista enim cognitio ad lai-
294 cum iudicem † pertinet. l. Emptione. C. Plus
Valer. quod agit. l. fin. C. de non numer. pecun.
Bald. in l. 1. nu. 3. & in l. Nec patronus. nu. 6. C.
de oper. libert. vbi dicit, nescire, quomodo
Canonistæ hoc reuocent ad suum Imperium.
Io. Andr. in d. c. Licet. vers. Multum facit. Lu-
douic. Roman. in Singul. 420. Incip. Ego co-
ram magnis Dominis. vbi dicit, ipsum dixisse,
quòd Dominus rector erat Iudex competẽs in
declarando Capitaneum Ciuitatis periurum.
& iterum idem Roman. in sing. 421. Incip. Ca-
nonistæ. inquit, quòd Iudex secularis potest
295 punire periurum † pœna Iuris ciuilis, quia
iuramentum non est fori mutatiuum, sed accu-
mulariuum. Vnde idem Roman. in consil. 512.
nu. 11. dicit, quòd crimen Periurij non est adeo
merè Ecclesiasticum, quominus Iudex secula-
296 ris possit de illo cognoscere, etiam † per viã
iurisdictionis punitiuæ. vt voluit Guid. Pap. in
decis. Gratianop. 178. nu. 1. latè tractauit Petr.
Belluga in Specul. Princip. Rub. 12. §. Quædã.
vbi ego multa dixi. in verb. Forus. quæ sequi-
tur Petr. Cenedo in Collectan. iuris Canonic. 22.
nu. 2. par. 3. & sunt videnda, quæ scripsi de com
promiss. §. 2. gloss. 1. nu. 378. cum pluribus seq.

Quadragesimoquintò Iudex laicus cogno-
scit, an obreptis, vel subreptis præcibus abso-
lutio à iuramento impetrata fuerit, aut alteri
297 nullitati † subiaceat. vt traditum est à Petr.
de Anchar. in consil. 382. retento ordine in 4.
dubio. Barthol. Socin. in consil. 83. nu. 16. vol.
4. Barthol. Cœpol. in Cautel. 101. In multis.
Aym. Crauett. in consil. 7. nu. 11. Hippolyt. de
Marsil. in singul. 367. Nemo. Matth. de Afflict.
in decis. Neapol. 210. num. 9. in 4. dubio. Rob.
Marant. in Specul. Aur. par. 4. dist. 11. num. 41.
Ioacchim. Mynsinger. obseruat. 67. versic. Se-
primò. Cent. 8. Cardin. Parisius in cons. 96. nu.
94. vol. 1. Syluester Aldobrandin. in cons. 8. nu.
57. vol. 1. Posset enim tractari, an remissio, vel
iuramenti relaxatio, aut absolutio fuisset facta
per partem, ac remissa: quo casu secularis iu-
dex vigore illius posset cognoscere: quoties
enim iuramentum præstitum est ad fauorem
alicuius, potest à parte, cuius fauore iuratum
298 est, remitti ipsi iuranti, † non ipsum. directè
iuramentum, sed illa promissio iuramento ve-
stita: puta promisit Caio Titius tali die dare
centum. dando ei maiorem dilationem; Re-
missum, & relaxatum est iuramentum, vnde
non incidit iurans in periurium. vt voluit Abb.
Panor. in c. 2. notab. 3. de sponsalib. quem se-
quitur Ioan. de Arnon. in comment. 43. Promi-
si. Hippolyt. Bonacoss. in quæst. crimin. §. Per-
iurium. plura similia adducit Felyn. in d. cap.
Præterea. nu. 32. 33. de spõsal. Ijs concinit, quod
scribit D. Tho. de Aquin. in secunda secundæ.
q. 89. articul. 9. quem corruptè allegauit Felyn.
vbi supra. nu. 31. in fin. Is enim D. Thom. vbi su
pra dicit hæc verba. Homo potest promittere
299 aliquid sub iuramento † dupliciter. Vno mo-
do quando promittit aliquid pertinens ad vti-
litatem ipsius, puta sub iuramento promittat,

se

se seruiturum ei, vel pecuniam daturum, & à
tali promissione potest absoluere ille, cui pro-
missio facta est. Intelligitur enim iam ei soluis-
se promissum, quando facit de eo secundum
eius vtilitatem. Alio modo promittit aliquis
alteri, quod pertinet ad honorem Dei, vel vti-
litatem aliorum: puta si aliquis sub iuramento
promittat alicui se intraturum religionem, vel
aliquod opus pietatis facturum: Et tunc ille,
cui promittitur, non potest absoluere promit-
tentem, quia promissio non est facta ei princi-
paliter, sed Deo; nisi fortè sit interposita con-
ditio gratiarum cuius posset, scilicet, si illi vide-
bitur, cui promittitur, vel aliquid aliud tale.
Hæc Diuus Thomas. Periuria autem, quæ ex cõ
tractu proueniunt, (quemadmodum maiori ex
parte tractatur apud temporales iudices) cri-
300 minaliter non puniuntur, nisi quis † circum-
ueniatur. vt post Bart. in l. De periurio. ff. De
crimin. Stellion. & Bald. in l. 2. C. de reb. cre-
dit. voluit M. Anton. Natta in consil. 598. num.
14. vol. 3. Et omittendo pœnas contraurenien-
tium iuramento à iure communi statutas, In
hoc Regno Neapolitano, erat pœna mutilatio-
nis, seu truncationis manus, statuta per dispo-
301 sitionem Const. Regni † Cum iuxta prouidũ
302 & Const. Eos, qui scienter. † & dicit Ritus Ma
gnæ Curiæ Vicariæ. 174. iuxta tamen declara-
tionem, quam refert Fab. Monteleo in Practic.
Arbitral. par. 4. nu. 23. quem refert, & sequi-
tur Ioannes Baptista Baiardus in §. Periurium.
303 num. 8. Tamen illa pœna non est in vsu, † &
accusato, ac liquidato instrumento, contra ac-
cusatum, & periurium exequitur personaliter,
& realiter, tantummodo ad partis instantiã,
& Fiscus pro pœna exigit ab accusato pœnam
pecuniariam ad rationem decem pro centena-
rio. vt scribit Matth. de Afflict. in Const. Statui-
mus, vt magnæ. num. 14. & illam nunquam vsui
fuisse scribit Petr. Foller. in Pract. Censua. in
verb. Nicolaus. nu. 88. quem sequitur Carauit.
in dicto Ritu. 171. nu. 2. & aliqua ad materiã
scribit Bernard. Pand. de exequut. Instr. par.
4. declarat. 16. Et quæ loquuti sumus, procedũt
in contractu, aut instrumento, iuramento valla-
to, quia quoad periuria, mendacia, & falsita-
tes Principalium, ac testium in iudicio in hoc
Regno alia iura, ac pœnæ prodita sunt.

Quadragesimosextò, Iudices laici cogno-
scunt de clericatu, & coram ipso doceri debet,
& probari sacro ordine illum esse insignitum;
304 cum † clericus quis minimè nascatur. capit.
Præsbyteri. 68. distinct. ca. Legum. 2. quæst. 1.
Io. Andr. in c. Scienti. de regul. iur. in 6. vbi
dicit, minimè aliquem præsumi clericum. se-
quitur Luc. de Pen. in l. Quicunq; præsumpt.
62. C. de Apoch. pub. lib. 10. & in l. Qui ex quæ-
sturæ. Præsumpt. 25. C. De quæst. lib. 12. Albert.
Brunus in consil. 38. num. 10. Nec enim sufficit,
quòd quis se clericum profiteatur, nisi probet
titulum clericatus. vt voluit Io. in d. c. Si iu-
dex laicus. de sent. excom. arg. d. c. Legum. quẽ
sequitur Lapus in d. c. Si iudex Laicus. vbi fir-
mando eandem opinionem, dicit quòd pen-
305 dente † iudicio, an ille talis sit clericus, iu-
dex interim laicus nihil innouabit. arg. c. Si-
gnificante de appell. hinc est quòd si.

Sed contrarium tenent communiter Docto-
res, quod cognitio hæc clericatus ad Ecclesia-
306 sticum † iudicem pertineat, quorum antesi-
gnanus est Innocent. in d. c. Vt famæ. col. 1. de
sent. excommunic. dicens probationem, an quis
sit clericus, faciendã esse, corã iudice Ecclesia
stico, seu ordinario ipsius clerici, seu ordina-
rio ipsius iudicis laici, qui eum ceperit: arg. c.
Tuam. de ordin. cognit. & quòd interim iudex
307 laicus retinebit † penes se carceratum: Sed
nihil innouabit. quem sequitur Lapus in d. ca.
Si iudex laicus. & Iosn. de Vanquel. concl. vlt.
Matth. de Afflict. in Const. Regni. Apostatãtes
sub num. 19. antè eum Marian. Soc. sen. in consi.
122. col. 2. versic. Tertiò dicitur. volu. 1. Raph.
Fulgos. in consil. 124. in primo dubio. quos se-
quitur Ripa in c. Decernimus. sub nu. 4. de iu-
dic. Didac. Couar. Pract. quæst. cap. 33. nu. 1. Iul.
Clar. in Pract. crim. q. 36. num. 22. M. Ant. Natta
in consil. 553. nu. 11. vol. 3. In hoc tamen Regno
308 Neapolitano, magna Curia dat dilationẽ † su
per petita remissione, & summariè recipit scri-
pturas de clericatu, & ordinibus, & examinat
testes, & interim clericum in suis fortijs reti-
net: quo cognito, & reperto, remittit ad suum
309 Ecclesiasticũ iudicem, cũ ista cognitio † cle-
ricatus fiat tantummodo ad ipsius Iudicis in-
strumentum. vt dicit post alios Præsidens de
Franchis in decis. Neap. 329. nu. 9. Hoc dictum
ego corroboro, per ea, quæ dicit Archidiacon.
in c. Frequens. 60. distinct. vbi licet de his qua
litatibus cognoscendum sit per Iudicem Eccle
siasticum, fatendum tũ est, ꝙ Iudex secularis,
310 summariè se † informat, & cognoscit ad finẽ
remittendi, si constat de qualitatibus. Sequitur
Anton. de Butrio in d. c. Tuã. de ordin. cognit.
quos refert, & sequitur Petr. Belluga in Specul.
Principum. Rub. 11. §. Videamus. sub nu. 5. Co-
gnitionem habitus, & vestium, an sit clericalis,
311 vel laicalis, spectare ad † laicum iudicem, vo
luerunt. Socin. Senior. in d. consil. 122. Fulgos.
in d. consil. 124. Dominic. in c. 1. de cleric. con-
iug. in 6. Ripa vbi supra. Guid. Pap. in decis.
138. num. 3. Hyppolyt. Bonacoss. in commun.
opin. crimin §. Clericus par. 1. super quo vi-
dẽdi sunt Domini de Rota in nouis. decis. 202.
Qualiter autem docendi, & probandi sunt or-
312 dines, illorumq; † collatio, an sufficiant bul-
læ assertiuæ Pontificis sui, siue Episcopi, & an
per testes, & quot requirantur? videndi sunt
Panorm. & Fely. in c. Nonnulli. § Sunt, & alij. de
rescript. Idem Felyn. in c. Cum causam. & in c.
Albericus. de Testib. Geminian. in cons. 91. Fer-
rett.

rett. in consil. 397.nu.19.& nouissimè alios allegans Io. Baptista Baiard. in Pract. Crim. q. 86. nu.22.23. Ex hoc cap. descendit etiã quòd si coram Iudice laico exhibẽtur bullæ falsæ, potest idem Iudex cognoscere de illarum falsitate; quod sumitur ex verbis ritus ibi ; cum publicis documentis, & ita in praxi seruan. &c.

Quadragesimusseptimus casus est, in bonis hæreticorum seculariũ, siue laicorum : licet.n. Hæretici criminis cognitio ad Ecclesiastici iudicis cognitionem pertineat, irà quòd in eo lai
313 cus iudex † se intromittere nequit. vt latissimè comprobaui ad Bellugam in Specul. Princip. Rub.12.§. Viso.in verb. Ecclesiasticus. Ta
314 men traduntur Curiæ seculari † puniendi. vt dixi supra hoc eodem capite.casu 16.in prima specie Apostasiæ. Ijs nunc addo, quòd bona hæreticorum subditorum laicorum, laico
315 Principi debeantur. † Auct. Gazaros. C. de Hæretic.& Manich.& propter iurium, quę hinc inde allegantur, obscuritatem, licet nimium se inuoluãt Doctores; Tamen hęc sententia, quòd bona laicorum hæreticorum applicentur Domino, ac Principi temporali delinquentis; pro
316 batur† apertissimè in c.Cum secundum.§.Cõfiscarionis. de Hæretic. in 6. vbi hoc tenent Ioan. Andr.Petr.de Anchara. Geminian. Philipp. Franc. & cæteri. Matthæ. de Afflict. in constit. Regni. In consutilem. sub numero 29. ante eum idem Anch. in cons. 15. Spiritualis iudex. Hostiens. in summa.tit. de Hæret. §.Qua pœna.col. 2. vers.Curiæ secularis. Ludonic. Carrerius de Hæret.nu.61. Aluarot. in c.1.§.Gazaros.nn.1.& §. Statuimus. el 2.nu. 3.de statut.& consuetud. contra lib.Ecclesi. Ioan. Ignens. in l. Necessarios.§.Non alias.nu.42.ff. Ad Syllan. Alphons. Aluarez in Specul.Rom. Pontif. cap. 53.nn.13. Ang. de Clauas. Rosell. Tabien. in §. Hæreticus. Syluest. Prierius in §.Hæresis.2.nu. 8.Roland. à Valle in consil.8.nn.9.vol.3.quem sequitur Francisc. Bursat. in consil.43. nu. 36. vol.1. qui plures allegat. Marc. Anton.Peregr. de iure fisci.lib.4.tit.5.nu.29.30.Anton.Scapp. de iure non scripto.lib.5. cap.133.nn.5.& seq. Iul. Clar. in §. Hæresis.nu.12.Alphons.de Castro de iusta Hæret. punit.lib.2.c.5.& 6.Ægid. Boss. in tit. de bonor. public. num.62. & post Aym. Crauett. in consil.128. voluit Iacob. Simancas in Praxi Hæreseos. tit.57. num.8. Petr. Foller. post Pract. Crim. in Fragmenr. tit. de Hæret. & Pataren. nu. 10. Sic Regem nostrum Catholicum in Regnis Hispaniæ obseruare,
317 † scribit Didac.Couar.variar.resol.lib.2.cap. 9. numero 12. non solum laicorum hæreticorum, sed clericorum bona mobilia,& immobilia confiscari per Fiscum Regium, retulit. Iul. Clar. in d.§. Hæresis. nn.12. Anton. Scapp. in
318 d.cap.133.nu.6.Et rectè Fisco † Regio in Hispania applicari scribit Repertorium Inquisitor. in verb. Diuisio. comprobans subsequitur Francisc.Pegna.ad Eymericum in Director.Inquisitor. parte 3. Commentar. 158. colum.13. versicul. Hinc consequitur dicens. Quoniam
319 Rex† noster Catholicus non modo curam habet constituendi Prætorium, siue sapientissimum Senatum, qui in Regia Curia omnes causas totius Hispaniæ ad huius criminis punitionem pertinentes tractar, cui præest vnus ex magnis Hispaniæ Præsulibus; verum etiam inquisitoribus Hæreticæ prauitatis, quos præsul illæ authoritate Pontificia constituit, ac mittit per totam Hispaniam ad extirpandam hæreticæ prauitatis labem, abundè subministrat expensas,& quęcunq; necessaria: quę si cæteri Domini temporales abundè, & sufficienter Inquisitoribus, & eorum ministris præstarent; iustum quidem esset, vt de bonis confiscatis participarent. Hæc Pegna. de quo in eadem causa inquit Iacob.Simãcas in Praxi Hęreseos. tit.
320 21.num.6. Valdoliti † coram omni Hispania Dominus meus Rex Philippus, retecto capite, magna cũ Religione, ac reuerẽtia in manibus Ferdinandi Valdesij Archiepiscopi Hispalensis, Generalis Inquisitoris Hispaniæ, iurauit, se non permissurum Hæreticos in suis Regnis viuere, atq; fauorem ad eorum punitionem præstaturum, secundum formulam, quam ego paulò ante confeceram. Hæc Simancas. Et hoc es
321 se peculiare regis Catholici in Hispania † sequitur Iul. Clar. vbi supra. & Scap. in d. cap. 133. Idem etiam cauetur antiquis iuribus hu
322 ius Regni † Neapolitani per Const. In consu
323 tilem. Const. Patarenorum. † vbi Andr. de Iser. Affl. Lallus,& Foller. Sic etiam seruari in Ducatu Mediolani scribit Iul. Clar. in d.§.Hæresis.nu.12.vbi dicit Procuratorem Regij Fisci confiscare omnia bona Hæreticorum præ
324 fatorum laicorum, & illis à Fisco Regio† diuenditis, fiunt æquæ portiones Fisco Regio,& Episcopo, ac Inquisitori. Nam idem Rex in eodem statu magnam curam, & industriam super hoc negotio exerceat. vt testatur Lãcelott. Cõrad. de offic. Prætor. in caus.crim.§.3. c.3. tit.
325 de Hæret. nu.23. in fin. Quid autem † seruetur apud Serenissimũ Venetorum Dominium. scribit idem Peregr. vbi supra. num.31. quoad Principem secularem in Ducatu Sabaudiæ da
326 ri portionem † bonorum confiscatorum Inquisitori,& alia bona Ducali Fisco applicari, dicit Martin. Landens. in consil.58. in princ. & num. 12. crim. diuers. vol. 1. Et in Ducatu
327 † Ferrariæ loquitur Iacob.de Zocch.in cons. 81.volum.eod.sequitur Anto.Rosell.in consil. 82.Francisc.de Porcellinis in consil.83.& Francisc. Aluarot. in consil.84. eo.vol. Qui consul
328 uerunt in eadem causa, & materia. In † Ducatu Mantuæ, & eius Fisco similiter loquitur Francisc. Bursar. in d. consil. 43. vol.1. & de
329 Marchionatu † Montisferrati, idem voluit Roland. à Valle in consil.8.vol.3.

Pri-

Primò declara secus esse si clericus esset
330 Hæreticus; quia eius bona cõfiscáda sunt † ab
Ecclesiæ fisco. vt post Prierium in Verb. Hære-
sis. 1. col 6. dixi ad Bellugam in Specul. Prin-
cip. Rub. 11. §. Viso, in Apostill. in Verb. Ad
Principem. in fin. quos sequitur Petr. Cenedo.
in collectan. Iuris Canonici 15. num. 6. par. 2.
qui alios plures cumulat.

Secundò declara, quod & si bona, com-
331 misso crimine Hæresis dicantur † confiscari
cap. Cum secundum. de Hæret. in 6. l. fin. C.
Ad leg. Iul. maiestat. Tamen intelliguntur, fa-
cta prius declaratione per Iudicem Ecclesia-
sticum, & præcedente sententia: & tunc exe-
332 quutiones fiunt ab eiusdem Principis † Ma-
gistratibus. c. Vergentis. de Hæretic. DD. in d.
c. Cum secundum. Crauetta d. consil. 128. &
Boss. in tit. de Bonor. public. num. 62. & di-
cunt expressim Iacob. de Zocchis in d. consil.
81. nu. 6. & seq. Francisc. Aluarot. in d. consil.
84. num. 1. alias declarationes dixi ad Bellu-
gam in Specul. Princip. Rub. 11. §. Viso. in verb.
Ecclesiasticus. Andr. Alciat. in c. 1. num. 74. de
offic. ord. quod & voluit Bernardin. Corius
Histor. lib. 5.

Quadragesimus octauus casus, quia licet sa-
333 crilegium sit crimen Ecclesiasticum. † c. Cum
sit generale. & c. Conquestus de foro compet.
in eo tamen etiam Iudex Laicus procedere
334 potest. Dicitur enim † mixti fori facinus. vt
ex Azone, Panormitano, Barbatia, Philippo
Franco, Afflicto, Bertrando, Francisco Marco,
Follerio, Mantua, Fulgeonio, Rolando, Meno-
chio, Grillando, & Claro dixi ad Bellugam,
in Specul. Princip. Rub. 11. §. Videamus. lo 2.
in verb. Sacrilegio. Ijs addo Corn. in cons.
175. num. 12. vol. 1. Ioan. Berber. in Viator. iu-
ris Par. 1. tit. 17. de sacrilegijs. nu. 5. Lancelott.
Conrad. de offic. præt. in caus. Crimin. tit. de
sacrileg. sub nu. 9. Hippolyt. Bonacoss. in Com.
opin. crim. §. Sacrilegium. par. 1. Anastas. Ger-
mon. de Sacror. Immunit. lib. 3. cap. 12. nu. 70.
& hoc vidi in pluribus, ac diuersis casibus in
Regno, & in Magna Curia Vicariæ.

Quadragesimusnonus casus erit, in crimine
vsurarum, quia quamquam censeatur crimen
335 † Ecclesiasticum, vt plenissimè probaui ad
Bellugam in Specul. Princip. Rub. 11. §. Iam
de Vsurarijs. in verb. Mixti fori. & plenius de
Compromiss. §. 2. gloss. 1. numero 100. cum
pluribus seqq. Tamen esse delictũ mixti fori,
336 † censuit Belluga in loco allegato. num. 9.
ante ipsum Iacob. Butrigar. in l. Improbum.
C. Ex quib. caus. infam. irrog. qui tenuit Iu-
dicem sæcularem in eo posse procedere. An-
dr. Alciat. in cap. 1. nume. 78. de offic. ordin.
qui allegat idem tenuisse Ioan. Monach. Ar-
chidiac. Ioan. Andr. & Gemin. in c. 1. de vsur.
in 6. vbi dicunt, quòd Vsurarij per Episcopũ
337 puniri poterunt; & puniti, † poterunt puni-
ri à Iudice seculari pro excessu pœnæ. Ioan. Ba
ptist. Caccialup. in l. Cunctos populos. in prin-
cip. num. 61. C. De summa Trinitat. & fide Ca-
thol. Corn. in consil. 19. vol. 3. M. Ant. Natta
in consil. 369. nu. 6. 8. vol. 2. Andr. Alciat. in d.
c. 1. nu. 80. de offic. ordin. Paul. de Castro in
consil. 109. vol. 2. Declaranda tamen est hęc opi
338 nio quinq; † modis, quos retuli de Compro-
miss. §. 2. gloss. 1. nu. 82. & 100. cũ pluribus seqq.
quos sequitur Claudius Bertazzol. ad Barthol.
Bertazzol. in consil. crimin. 2. vol. 1. vbi sequi-
tur dicta, quæ antea nos diximus. Et in Regno
339 † Neapolitano habemus Const. Regni. † Vsu-
rariorum. & Pragmaticam Caroli Cæsaris,
340 eiusdem † Principij, quæ pro secularibus
iudicibus ista disponunt. ad quæ videas etiam
Octau. Cacheran. in decis. Pedemontan. 137.
nu. 11. Ioan. Baptist. Lup. de Vsur. in c. Quam-
quam. Commentar. 4. §. 4. nu. 66. vbi tenuit, Co-
gnitionem huius criminis quoad clericos ad
Ecclesiasticum, quoad Laicos ad Laicum per-
tinere. post Calder. inter consil. Anch. in con-
sil. 236. Andr. Barbat. in d. c. Cum sit generale.
nu. 173. & Couar. Var. Resolut. lib. 3. cap. 3.
nũm. 1. ac alios ab eo relatos. Quoad Crimen
341 vsurarum, an parte desistente possit, † pro-
cedi? quod non ex pluribus scripsi in cons. 15.
Centur. 1. sed quoad supranotatum antea ca-
sum vide Anton. de Gamma in decis. Lusitan.
194. num. 1.

Quinquagesimus casus ille se offert, quòd
Debitor laicus in Ecclesiis capi potest per Iu-
342 dicem † Laicum. vt dicit Ias. in l. Vinum. nu.
5. ff. Si cert. petat. quod dicit procedere in
debitore suspecto de fuga, & quòd hoc dice-
re, non esset ponere os in cœlum. Quia ta-
men hæc controuersia plures habet contradi-
343 ctores, qui tenent † extrahi posse, & alij con-
trarium, & quid in debitore tributorum? ha-
betur in l. Nemo. C. de exactorib. trib. lib. 10.
plenè tamen tractauit hanc quæstionem Ol-
drad. in consil. 54. qui tenuit licere iudici se-
culari, maximè existente statuto, quòd debi-
tor possit capi de persona, vt habemus in Re-
gno in obligatis ad formã Ritus, & apud acta,
& plures refert ibi Raynald. Corsus in apo-
still. in verb. Inde extrahi. ac Barthol. de Cas-
sen. in consuet. Burgund. rub. 1. §. 5. in s'il n'ha
grace. nu. 115. & seq. Remig. de Gonny de im
mun. Eccl. fall. 27. Sed vt video in hoc regno
non obseruatur, quia laici debitores ad Eccle-
sias confugientes à laicis Iudicibus non amo-
uentur.

Quinquagesimusprimus casus erit, in cleri-
344 co exercente officiũ ac exercitium † Aduoca
tionis, & Patrocinij corã iudice seculari: quia
si in illo, deliquit, ab ipso punitur, vt post mul-
tos ab eo allegatos, scribit Petr. Cenedo in Col
lectaneo iuris Canonici. 39. nu. 4 par. 2. De hoc
tamẽ casu, ego dubito, sicut dixi supra in teste.

Quin-

Quinquagesimussecundus casus erit, dum Iudex laicus aliquem cœperit, quo capto ille
345 aufugit in Ecclesiam; quia † indè ab eodem iudice laico extrahi poterit. Archidiac. in c. Sicut Antiquitus. 17.q.4.quem refert, ac sequitur Oldrad. in consil.54. in fin. Principiū enim
346 capturæ † attenditur, quod licitum fuit. vt dicit Hyppol. de Marsil. de raptu Virginū. nu.111. & in Pract. Criminal. § Vlterius. nu.4. 6. Alexand. in consil.24. vol.2. Nicol. Boer. in decis. Burdegal. 110. sub nu.8. Batth. de Cassæn. in d.verb. S'il n'hà grace. nu.114. cum pluribus seq. Plenè idem Remigius de Gonny de immuni. Eccles. fall.30.10. Maria Monticell. in Pract. Criminal. Regul.11. num.19. vbi plures ponit limitationes quibus quis non gaudet immunitate Ecclesiarum.

Quinquagesimustertius, in clerico, qui venderet frumentum, vinum, & oleum, aliaq; si-
347 milia, cum falsis ponderibus, & † mensuris; quia à laico Iudice punietur. vt post Cassæn. vbi supra. num.90. voluit Petr. Cenedo in collectan. iuris Canonici. 37. nu.18. par.1. quod non transit absq; dubio, & Idcirco non est simpliciter admittendum.

Quinquagesimusquartus casus est, in causa Decimarum; quia illius cognitio in Regnis Hispanicis ad Regios magistratus pertinet, in
348 † cognitione quarum est legitimus, seu quasi ac Pacificus possessor Rex Catholicus vt scribit Petr. Belluga in Specul. Princip. Rub.13. §. Restat. sub nu.12. in fin. & dicit per Regem Iacobum fuisse decisum, quòd à secularibus iudicibus Decimarum causæ cognoscantur, qui Rex fuit in anno 1213. Maximè quia cum Rex
349 noster potiatur † inuestitura Decimarum spiritualium, facta per Vrbanum II. Summum Pontif. Apostilla vltima. & supra c.59. licet quoad hoc contrarium tenuerit Anastas. Germonius de sacror. Immunitatib. lib.3. cap.19. num.85. cum pluribus seq. Et in eadem possessione sunt Regij Magistratus in hoc Regno Neapolita-
350 no, vt plenius retuli † ad Bellugā in d. Rub. 13. §. Restat. in verb. Princeps est in possessione. vbi memini decisionis in facto pro Episcopo Bisatiensi, & Sācti Angeli; de qua causa latè scripsi in consil. 20. Centur.1. & plura quæ ad hanc rem pertinent scripsi de Compromiss. §.2. gloss.1. nu.314. cum multis seq. Illa tamen decisio Regis Iacobi, non potuit officere clericis, cum non essent sui subditi.

Quinquagesimusquintus casus erit in clericis exercētibus venationem, aut piscationem prohibitam; quia si reperientur id facere à Iudice seculari, vel à ministris laicæ iurisdi-
351 ctionis priuari † poterunt, Canibus, auibus, alijsq́ue instrumentis Piscationis, Venationis, & Aucupij. vt ex Ignatio Salzedo ad Bernard. Diaz in Pract. Crim. canonic. c.67. tradidit Petr. Cenedo in Collectaneo iuris canonici. 37. n.19. par.1. Sed de hoc dicam latius de Magistratuū Edictis. lib.3. c...

Quinquagesimussextus casus est, in tenente Prælato, vel Sacerdote officium, aut magistratum à Rege, aut alio principe laico; quia
352 † si is grauat appellatur ad Regem, ac Principem, à quo fuit constitutus, vel eius tribunal. vt dicit Paris de Puteo de Syndicat. in verb. Clericus. nu.1.

Quinquagesimusseptimus casus est, in actione honorarij, seu stipendij, ac Salarij, quod peterent Sacerdotes pro sacrificijs in funere factis; quia seculares, qui ad hoc tenerentur,
353 non coram † Ecclesiastico, sed coram laico indice vocandi erunt. & sic per Senatum Parisiensem iudicatum fuisse refert Renat. Choppin. de sacra Politia Forens. lib. 2. tit. 2. nu.1. nisi consuetudine aliud caueatur, vt ibidem dicitur.

Quinquagesimus octauus erit in actionibus
354 Realibus; pro ijs enim clerici coram † laicis iudicibus conueniuntur in Regnis Catholici Regis, & præsertim in Regno Nauarræ. vt post multos, quos allegat, voluit Petrus Cenedo in collectaneo iuris Canonici. 37. num.14. par.1. de cuius veritate latè disputauit Didacus Couar. Practic. quæstionum. cap.31. vers. Qua ratione consuetudo Anglorum.

Quinquagesimusnonus casus erit, dum petitur per clericum, vel alium quempiam legatum pium; quia de eo cognoscit, & cognitio
355 spectat † ad laicum iudicem, & etiam ad Regium. vt concludit Andr. Tiraquell. de Priuileg. Piæ causæ. Priuileg. 150. quem refert. & sequitur Renat. Choppin. de Doman. Franciæ. lib.2. tit.7. num.8. & de sacra Politia Forensi. lib.2. tit.5. nu.16. Sed idem Tiraquell. in Priuilegio. 149. tenuit esse causam mixti fori, sic & Renatus vbi supra. Idcirco in Regno procedunt etiam officiales Ecclesiastici Reuerendæ Fabricæ Principis Apostolorum de Vrbe.

Sexagesimus casus erit in Actione sepulchri
356 violati; nam apud laicum iudicem † proponitur si agitur contra laicum. omnis enim violentia dicitur personalis iniuria. l. Itaq; Fullo, ff. de Furt. Cæsar Lambertin. de iure Patron. lib.3. q.9. artic.7. Sebastian. Medices de sepultur. par.1. q.16. nu.46. quos retuli, & sequutus fui in consil.25. nu.65. centur.1. cum enim in
357 simili casu agatur † actione iniuriarum, vt concipit libellum Specul. in tit. de sepultur. nu. 14. & reus sit laicus, rei forus debet cognoscere. Quinimmo cum de iure canonico vlla pe-
358 na sit statuta, nisi quòd gesta † irritantur. c. Fraternitatem. de sepult. sequitur pœnas criminales debere exequi, ac tractari coram Iudice laico, & temporali: quia sepulchrorū vio-
359 latoribus † si armata manu fiat, capitis pœna imminet. l.3. § Aduersus. ff. de Sepulchr. Violat. sed Io. Betber. in viatorio iuris. par.1. tit. 30. de

30.de ſepulchr.violat.nu.1. dicit hanc actionẽ
in deſuetudinem abijſſe.quem ſequuti ſunt Io-
doe.Damhouder.in Enchirid.crim.c.109.& Iu
li.Clar.in pract crim.q.68.in fi.Sed ego dico,ꝙ
ad tempus ætatis meæ quater diuerſas cauſas
violati ſepulchri in facto habui,& illos defen-
360 di corā Iudicibus ſecularibus,† vna excepta
de qua in d.cõſ.meo.25.quæ fuit agitata à Prę-
sbitero actore, & nihilominus oppoſui excep-
tionẽ fori declinatoriã. Tanto plus,quia in Re
gno eſt,vltra alias pęnas,ſpolianti mortuũ ca-
361 dauer pęna manus.vt in Cõſtit. † Si quis ali-
quẽ occiſum.q̃ eſt vltima omniũ Conſtitut Re
gni, cuius meminit nouiſſimè alios referẽs Io.
Baptiſta Baiardus in pract.crim. q.68.nu. 142.
Sexageſimus primus caſus eſt, quia, etſi cõ-
munis Canoniſtarũ concluſio ſit,ꝙ punitorum
cadauera tradi ſepulturę Eccleſiaſticę poſſunt,
362 præcedente tñ ſacramẽtali omniũ † peccato-
rũ confeſsione . vt ex Conſilio Magutinẽſi ha-
betur.in c.Quæſitũ.13.q.2. Hoſtienſ.in Summa
de Sepultur.§ Quibus inter dicitur.verſ.Quid
de ſuſpenſis.Abb.Panor.in c. Ex parte.il 2. nu.
4.de ſepultur.& in c.2.nu 3.de furt.& aliqui ẽt
ſufficere aſſerũt ſi , pęnitẽtię ſigna oſtendiſsẽt,
363 dum † patibulo, vel morti traderentur. arg.
c.A nobis.il 2.de ſent. excõ. & voluit Goffred.
de Trano in ſumma tit.de ſepultur. Non tñ id
permiſſum eſt,ſi Rex , vel Princeps accipiendi
364 † cadauer licentiã prius nõ dederit.l.1. & fi.
ff De Cadauer. punit. exigitur itaq; in ijs Ec-
cleſiaſticæ ſepulturæ tradendis Principis laici
licentia , qđ Hoſtienſ. & Abbas Panor. in locis
allegatis tradiderũt.ac materiã pręclarè exor-
nans Didac.Couar.variar.reſolut.lib.2.c.1. nu.
11.vſq; in finẽ. poſt Ant. Gomez in lib. Delict.
tom.3.c.14.nu.8.Barthol. de Caſſen.in conſue-
tud.Burgund.Rub.2.§.1.in verb.Il cõfiſque les
biens.nu.5.vſq; ad finẽ. Iul.Clar.in pract.crim.
q.100.nu.1.Cyrillus Fulgeon.in ſũmul.crimin.
par.3.tit. De exeq.rei iudic.§ 3.nu.1.2.& alios
complures allegans nouiſſimè Cenedo in col-
lectaneo Iuris Canon.4.nu.1.3. par. 1. Et licet
Imperatores dixerint : Obnoxios criminũ di-
gno ſupplicio ſubiectos, ſepulturæ tradi , non
vetamus.in.l Obnoxios.C. de Relig. & ſumpt.
365 fun.tñ ſubintelligitur licẽtia Principis † in-
teruenicns.vt d. Caſſen.vbi ſup. Quã Princeps
de facili concedere debet. Ponunt exemplum
366 de Pilato,qui conceſsit† Corpus Ieſu ad ſe-
peliendum.Matth.c.27.Marci.c.15.Lucę. c.23.
& Io.c.19.quod,& feciſſe Auguſtũ ipſum teſti
ficare in eius vita lib.10.ſcribit Vlpianus. in d.
367 l.1.ff.de Cadau. punit. Non tñ † faciliter cõ-
cedendũ à Principe eſt in caſu damnatorũ Ma
ieſtatis Lęſæ.l.1.ff.Vbi ſupra.Nec ẽt in furibus,
& latronibus inſignibus, & viarum graſſatori-
368 bus:debent.n.permanere in publico,vt † cę-
teri illorum aſpectu à ſimilib. abſtineant . Fa-
moſos (inquit Calliſtratus) latrones in ijs lo-
cis,vbi graſſati ſunt,furca figendos,cõpluribus
placuit.vt & cõſpectu deterreantur alij ab ijſ-
dem facinoribus, & ſolatio ſit cognatis, & af-
finibus interemptorũ,eodem loco pęna reddi-
ta,in quo latrones homicidia feciſſent.l.Capi-
talium. §. Famoſos. ff. De pęnis. cuius memi-
nerunt ſupra narrati,& etiã Io.Rogetaius Tro
chæus, de offic.iud. in cauſis capital.titul.4.in
verb.Latrones. Nec negauerim ijs ẽt caſibus ſi
Princeps noluerit,id facere illũ poſſe . Nec eſt
capienda vis,ꝙ Principes teneantur exẽplo Pi
lati . Nec audiendi ſunt Doctores,Nã non cõ-
ſiderarunt , qđ petitio Ioſephi ab Arimathia,
369 † fuit pro cõdendo Ieſu in ſuo ſepulchro, ex
diuinis Myſterijs indè capiẽdis, quia iã Iudæi
ob diem Feſtum petierant à Pilato, vt tolleren
300 tur corpora,ne ſtarẽt † in Cruce Sabbatho.vt
dicit Io.c.19.Inſuper Chriſtus omnis erat faci-
noris innocens,non debet trahi ſui Sanctiſſimi
corporis exẽplum ad alios,cũ non ſit noua res
in facinoribus corpora inſepulta remanere.Sic
371 cõminata eſt pęna Iezabeli,qđ nemo † ſepel
372 liret eã.lib.4.Regũ.c.9.& ſepultura aſini † ſe-
pelliendũ facinoroſũ. dicit Hierem.c.22.Aſini
ſepultura eſt,vt relinquatur inſepult',canibus,
lupis,auibus deuorandus.ſic in ſuo aſino retu-
lit Apuleius lib.4.Cũ canes (inquit) & Vultu-
res intima protrahunt viſcera.Vt ad illud cor-
373 poris Ieſu Chriſti hoc addam, arbitror † vſu
fuiſſe apud Hebræos,vt Cruci,vel patibulo affi
xi,qñ mortui eſſent,ante noctẽ, ac ſolis occasũ
fuiſſe ſublatos,nec relictos.vt patet Ioſue cap.
8.vbi capta Hai Vrbe,& obtẽta à Ioſue Victo-
ria,cũ ſuſpendi feciſſet Regẽ,ſic ibi dicitur.Re
gẽ quoq; eius ſuſpendit in patibulo vſq; ad ve
ſperã,& ſolis occaſum, pcepitq; Ioſue,& depo
ſuerunt cadauer eius de Cruce. Sic fecit etiam
idẽ Ioſue , dum fecit ſuſpendere illos quinque
Reges,quia fecit illos ſtare vſq; ad veſperã, &
poſtmodũ fecit,illos eximi,& deponi de pati-
bulo.vt patet Ioſue c.10. Nec ẽt qđ aſſerũt Do-
ctores ſupra allegati verum arbitror , quod li-
centia concedendi cadauera punitorum fiat ẽt
à Iudice: nam tm̃ à Principe, vel qui locum ſu-
374 premum † Principis obtinet,id fieri permiſ-
ſum cenſeo:Iudex enim functus eſt ſuo officio,
nec amplius cadaueris mortui poteſtatem ha-
bet,ſed id Principi ſoli licere.arg.dictæ.l.1. &
fin.ff De cadauer. punit. & vtrobiq; Accurſ. &
gl.in dicto. capit. Quicunque .
Sexageſimus ſecundus, & vltimus caſus eſt,
quia laici, ac Regij Magiſtratus in hoc Regno
Neapol.,antiquis,ac patrijs legib. cognoſcunt
375 de exceptione excommunicationis . † vt di-
ctat Ritus Magnæ Curiæ Vicariæ.61.cuius hęc
ſunt verba.Item Curia ipſa cognoſcit , & pro-
nunciat de exceptione excommunicationis ,
& talis exceptio excommunicationis non ali-
ter admittitur , niſi in promptu , & in ipſo in-
ſtanti legitimè doceat ipſi Curiæ de excõmu-

municatione prędicta per legitima documenta, vt dicatur alius ritus. 236. qui fuere conditi à Regina Ioanna II. Quæ regnauit in anno. 1414. Ista tamen exceptio non respiciet iudicare, an excommunicatio sit valida, quia
376 super hoc iudex † laicus determinare non valet, vt statim dicam. Hæc autem exceptio diuersimodè opponi potest, tam coram Ecclesiasticis, quàm coram laicis, & prophanis
377 iudicibus, & in ciuili foro, etiam † de iure Canonico: vt decreuit Summus Pontifex Alexander IV. in c. Decernimus. de sent. excom. in 6. Vbi Gemin. Philipp. Franc. & cæteri Doctores Lapus in allegat. 92. incip. Inspeximus. sub nu. 5. Accurs. in l. 1. in verb. Vti. C. De iur. & Fact. ignor. & in l. Placet. in verb. Acrimoniã. C. de sacros. Eccles. vbi Bald. sub nu. 5. vers. Et ex hoc insurgunt. & ibidem etiam Iason. in fin. Idem Bald. in l. Quoties. nu. 6. C. De Iudic. idẽ Iason in d. l. Placet. nu. 29. Andr. Barbat. ad Bal. in dicta. l. Placer. Arnold. Ferron. in consuetud. Burdegal. tit. De retract. §. 7. Latè Andr. Tiraq. de retract. consanguin. §. 1. gl. 9. nu. 275. Hieronym. Gigas de Pensionib. q. 100. num. 19. Marc. Anton. Peregrin. De iure fisci lib. 3. tit. 11. num. 15. Non tamen videbit Iudex secularis, nec
378 † decernet, excommunicationẽ esse validã, vel non validam, sed tantum de facto, an sit excommunicatus, vel non, per summariam facti cognitionem. vt dicit Gemin. in c. Cum c. Laicus. nu. 13. de for. comp. in 6. & in dicto c Decernimus. nu. 4. in fine. vbi etiam Ioan. de Vanquel. Et constito summariè de excommunica-
379 tionis exceptione, illum repellere Iudex † debet, Et si non repelleret, grauaret, & ab eo appellari posset. vt inquit Ferrettus in consil. 351. num. 4. Et quoties tractatur de excommunicatione Maiori, & notoria, debet illum
380 † Iudex suo officio repellere, quemadmodũ Sancta Mater Ecclesia illum eripit. c. Exceptionem. de except. Vel si excommunicatio notoria quidem non est, faciet iudex hanc repul-
381 sionem ad partis petitionem, & instantiam, † quæ id probabit per litteras fortè ordinarij. c. Post cessionẽ. De prob. & dicunt Dominicus. & Vanquel. in locis allegatis.

Opponitur autem quandoq; contra ipsum
382 † iudicem, quod sit excõmunicatus. cap. Ad probãdum. de sent. & re iud. c. Cũ inter priorẽ. c. Dilecti filij. c. Exceptionem. extra. de except. c. Prudentiam. de offic. deleg. gl. in c. Proposuisti. in verb. Tẽpore. de cleric. excõmu. minister. Sebastian. Vãr. in tract. nullitat. tit. De nullit. ex defect. iurisd. n. 61. Pereg. vbi supra. n. 8. Iodoc. Damhouder. in Praxi rer. ciuil. cap. 131. num. 1. Marchio de Ponte In consi. 42. num. 58. vol. 1. Et ante eos dixi de cõpromiss § 1. gl. 4. nu. 73. Cũ
383 plurib. seq. vbi † discutio, an excõmunicatus esse possit arbiter, vel arbitrator.

Contra actorem similiter, quia si sit excõmu-
384 nicatus, in iudicio agere, ac stare † nõ põt. d. c. Prudẽtiã. d. c. Cũ inter priorẽ. d. c. Dilecti. c. fin. De except. c. Intelleximus. vbi Felin. n. 13. Dec. nu. 6. de Iudic. Io. de Lignan. de censur. Eccles. §. 15. q. 42. Hypp. de Marsil. in sing. 560. Io. Paul. Lãcell. Instit. canonic. maior. lib. 3. tit. De procur. §. Hic vero. Damhouder. in d. pract. ciuil. c. 128. nu. 1. Hierony. Magon. in decis. Lucens. 71.
385 nu. 3. siue agatur criminaliter, † siue ciuiliter, Petr. Plaza in Epith. delictor. cap. 44. nu. 10.

Sic etiã contra procuratorẽ, cui excõmuni-
386 cationis exceptio opponitur. † d. c. Post cessionẽ. similiter si procurator fuerit cõstitutus ab excõmunicato. c. fi. de Procur. Guid. Pap. in singul. 175. & in decis. Gratianopol. 339. & alij Doctores supra proximè allegati.

Item excõmunicationis exceptio opponitur
387 cõtra Aduocatũ, qui aduocare † prohibetur. c. Excõmunicamus. extra de hæret. & idem ẽt
388 aduersus † testem. c. Veniens. il 2. de testib. c. Decernimus. sup. allegato. Nellus de S. Gemin. de testib. parte. 1. nu. 20. Lud. Carrer. in pract. crim. tit. De hæretic. nu. 145. Io. Mon d. in defen sor. iuris. Rub. cõtra testes. nu. 3. Io. Frãcis. Ponzinib. de Lamijs. nu. 48. Anton. Gabriel. tit. De testib. cõclus. 19. nu. 1. Opponitur ẽt contra eũ,
389 qui † vellet liquidare Instrumentũ, ad formã ritus, vt in Regno. vt post Benedict. Barz. de instru. Guaretig. parte 1. q. 3. nu. 6 & parte 7. q. 10. voluit Pand. de Exeq. instr. parte 2. declarat. 21. nu. 91. Frec. de psent. instr. par. 12. in princ. n. 3.

Hoc in loco longè plura induci potuissent, quæ ex professo omisimus, & casus, qui deducti fuere, vt visum fuit, maiori ex parte, non absq; difficultate, & ambiguitate pertrãseunt: tũ ex parte Sũmi Põtificis Rom., ne eius authoritati, Decori, atq; potestati detraharur; tũ ex latere Principũ laicorũ, prę sertim Regis Cath. ne eius iurisdictio turbetur, ac eius Respubl. damnum patiatur. Ob qđ eorundẽ Magnorũ Princ. semp fuit, sẽper erit, vt casus, qui Doct. nostrorũ caligine, in diuersas euntiũ sententias, quodãmodo offuscari, in quandã tranquillã, claramq; semitam, distinguantur, deducantur, & decidãtur. Sic possunt Summi pro tẽpore Romani Pontif. ac Illustris. Consistorium Illustrissimorum, & Reuerendissimorum DD. S. Rom. Ecclesię Cardinalium, præhabito inter eos colloquio, cum Illistrissimis, & Excellentiss. DD. Catholicorũ, & Christianorum Principum Oratoribus, & Legatis peragere, vt distinctè fartam, intactamq; vnusquisq; suã iurisdictionẽ operetur. Hinc. n. totius Christiani Orbis summa Tranquillitas. summus, atq; mutuus inter eos amor, orietur, & continuabitur. Quę vero à nobis dicta sunt, Rex Catholicus, suiq; Magistratus, alijq; Principes, malo me animo edixisse minimè arbitrẽtur. Summus verò Pontifex, Sanctaq; Ecclesia Romana, expurget, cancellet, & deleat suo arbitrio, cui semper nostrum submisimus.

ARG.

ARGVM. CAP. LXXII.

Deus Opt. Max. suiq; sancti, plura dignati sunt miracula operari ad predecessorum Regum Catholicorum gratiam, quorum aliqua recensentur.

COMPENDIVM.

1 *Sancti diuina virtute, miracula fecerunt.*
2 *Vualdenses Haretici negauerunt in Sancta Ecclesia, miracula reperiri.*
3 *Vualdensium Heresis, aut ex ignauia processit, cum nihil penitus scirent; aut ex propria malitia.*
4 *Sanctorum Miraculis, Tyrannorũ violentia fracta fuit.*
5 *Miraculum in Bamba Hispaniarum Rege cum sancto oleo inungeretur.*
6 *Rogerio Northmanno miraculum accidit in bello cum Sarracenis in Insula Sicilia.*
7 *S. Georgius Rogerio Northmanno in bello adfuit.*
8 *Pius Titulus, quo vsus fuit Rogerius Northmannus.*
9 *Leouigildus Gothorum Rex Arriana Haresis defensor acerrimus.*
10 *Angelici cantus auditi dum Herminigildus Leouigildi filius à patre securi percussus, ac occisus fuit.*
11 *Miraculum, quod accedit Pelagio Cantabria Duci, dum pugnabat cum Mauris, & Sarracenis.*
12 *In morte Adelphonsi Pelagij generi, miraculum.*
13 *Therasia Virgo Veremundi Regis filia Christiana nubit Abdalla Arabo Regi Toleti.*
14 *Abdalla percussus ab Angelo in mortis periculo cõstituitur, ex prace vxoris, qua virgo idcirco conseruata, & restituta fuit.*
15 *S. Iacobus Apostolus ad fauorem Ferdinandi Regis Castella, & Legionis.*
16 *S. Isidori Episcopi Hispalensis miraculum.*
17 *Eiusdem S. Isidori defensio ad fauorem Alphonsi Regis, & Imperatoris.*
18 *Vas smaragdinum quomodo ad Ianuenses peruenerit, in quo dicitur Christum Pascha cum discipulis comedisse.*
19 *Crux aurea per Angelum asportata in Ecclesia Ouetensi.*
20 *S. Iacobus Apostolus contra Sarracenos, & Mauros ad fauorem Remyri Primi, Hispaniarum Regis.*
21 *Idem Diuus ad fauorem Francisci Cortesij Imperatoris exercitus Hispanorum Regum in Nouo Orbe.*
22 *Idem Diuus Iacobus Alphonso Alburquercio Goam in Insulis nouis recuperanti, adiutorium prastitit.*
23 *Arma Gentilitia Vuerneri Comitis Habspurgensis Rodulphi I. Imperatoris Attaui, Toto Monasterio, & Ecclesia igne consumptis ab igne illasa, & intacta, remansere.*
24 *Philippus I. Caroli Casaris pater, & Philippi nunc regnantis Auus, cum vxore, & familia nauigans, tempestate pané obrutus, facto voto Diuo Iacobo Apostolo, statim, cessante vi Maris, saluus cum omnibus redditus.*

CAP. LXXII.

QVàm optimè Dauid Psalm 78. Tu es Deus; qui facis mirabilia. & non ipse solus, sed
1 eius † virtute Sancti Viri; idem Dauid Psalm.
67. Mirabilis Deus in Sanctis suis. Vualden-
2 sium Hæresis, qua dixerunt † nullum in Ecclesia miraculum esse, quorum errorem recenset Guido Carmelita de Hæresibus c. 15 Apparet, aut ex ignauia id processisse, cũ tamquã litte-
3 ris † carẽres nescierint scripturas scrutari: aut malitia prorsus, quam non nisi sola maligni animi intentione, probarunt. Ecclesia enim catholica ijs adeò abũdans est, vt nihil aliud contineat, tam vetus, quàm noua scriptura, nisi miracula; quæ si enumerare vellem, esset vtramque scripturam integro libro referre. Sed adeant Alphonsum de Castro contra Hæreses lib. 11. tit. De Miraculo. & Paul. Grysald. in decis. Catholic. §. Miracula. Magna itaque Catholico Regi prærogatiuæ gloria insurgit, quòd antecessoribus suis Regibus, & ex eius gentis Ducibus, multa Deus, sanctique eius miracula exhibuerunt, vt verificatum diceretur illud Gregorij lib. Moralium.
4 18. Miraculis (inquit) † sanctorum, fracta est violentia Tyrannorum. Horum autem aliqua tantum referam, quibus sufficiat ostendere, Bonitatem Diuinam, particularem illorum curam habuisse.

Bamba imprimis se offert Hispaniarum Rex, qui dum ab Archiepiscopo Toletano, Oleo
5 Sancto † in Regem innungeretur, cernentibus omnibus, Vapor ortus est à loco ipso inunctionis, ascendens in altum ad modum nubeculæ albæ ad similitudinem funis, & è capite Apis directè in altum volans Cœlum versus. cuius miraculi meminit Roderic. Toletanus Historiar. lib. 3. capit. 1. Et nos amplè diximus supra capit. 49. versus finem. quo loci declarauimus, atque explicuimus miraculi huius implicitas virtutes.

Quis autem miraculum illud non magni faciet, quod Rogerio Northmanno accidit? Dum enim Rogerius plurimum laboraret, vt
6 Insulam Siciliæ † Sarracenis, ac Mauris purgaret, ipsosq; expellere constituisset; modicum autem, nec sufficiens cum haberet exercitum; Sarraceni, atque Arabes contra, numeroso nempe, vt quinquaginta peditum, & triginta Equitum millia armatis hominibus essent muniti; Is, vt animi erat eximij, Diuino solum fretus auxilio, nec humanis cõfisus viribus, cum hostibus, non æquo Marte, congredi non detractauit. Magna itaq; animi alacritate, suos ad bellum, pro Christi fide gerendum, & verbis, & opere alliciebat.

è contra alij multitudine, ac numero confisi, victoria iam dudũ de Christianis potiri, quasi certò contendebant. Dumq; vtrinq; pugnarẽt, in Rogerij exercitu repentè quidam Eques apparuit, admodum ornatus, supra hominum naturam, forma præstanti, albo insedens equo, albis itidem armis, pellucidisq;, albaq; super inducta veste contectus, aspectum habens ad solis modum fulgentem, sub veste Crucem gerens rubeam, hastamq; manu tenens, cuius incogniti Equitis aduentu, omnis Rogerij exercitus admiratus est. Visa eodem tempore in eiusdem Rogerij Vexilli acie ex improuiso, albis alba Crux plumis pendens. His visis, Rogerius hilarior factus, viresq; validiores reassumens, suis; Confortamini (inquit) & estote hilares, quia non absq; Diuino numine
7 visio hæc fuit: S. enim † Georgius Eques ille esse debet, qui in meum, vestrumq; venir auxilium: huic enim iugiter vota mea offerre oleo; illum sequamur, Deo enim concedente, sub huius Gloriosissimi, ac S. Ducis tutela, inimicorum nostrorum gloriam, victoriamq; reportabimus. Accensi itaq; Northmannorum militum animi, atq; alacriores, & promptiores facti, in Arabes, Mauros, ac Saracenos Impetum maximũ facientes, illos prostrarunt, magnamque stragem facientes ad vnum deleuerũt, ita vt nec vnus illorum superstes remanserit: & Insula tota vitijs purgata, ad fidem Christi reducta est. Hinc postmodum Rogerius Deo Gloriam victoriæ reddens in suis Vexillis, magnis
8 litteris hoc Dauidis Dicterio † semper vsus est. DEXTERA DOMINI FECIT VIRTVTEM, DEXTERA DOMINI EXALTAVIT ME. vt scripsi supra cap. 41. & refert Thom. Facellus Histor. Sicular. Decad. 2. lib. 7. cap. 1.

Regnante etiam Leouigildo, Gothorum,
9 Suenonum, Hispaniarum, & Galliæ Rege, † perfidiæ Arrianæ defensore acerrimo, Hermigildus filius, ab Arriana impietate reuocatus, S. Leandri Episcopi Hispalensis opera, & industria, ad Catholicam Ecclesiæ fidem conuersus, Leouigildi patris mandato captus, carceri inclusus, ferreis vinculis alligatus, nullis valuit carcerum tenebris obumbrari, vt lumen Catholicæ fidei in eo deficeret; plurimumq; gaudebat, has, aliasq; maiores pro Christi fide cõtumelias pati. In hac igitur D. N Iesu Christi fide constantissimè perseuerans, vsq; ad illustre Martyrium peruenit. Sanctissimo enim Dominicæ Resurrectionis die, orto iam sole, Rex Impius, filium pium, atq; optimum, carcere clausum, spiculatore misso, securi percuti iussit: in cuius Sanctissimæ Animæ exitu, circa
10 eius corpus, Angelici cantus † auditi fuere, lucentesq; lampades visæ. scribit Roderic. Archiep. Tolet. Histor. Hispanic. lib. 2. capit. 14. Alphõs. de Carthagena in Anacephaleosi. cap. 26. Io. Magnus Histor. Gothor. & Suen. lib. 16. capit. 9. Ado Vienneñs. Chronic. Ætat. 6. sub anno 583. Gregor. Turon. Histor. lib. 5. cap. 38. lib. 6. capit. 43. & lib. 8. capit. 28. & habetur in Martyrologio Romano ad diem. 13. Aprilis. vbi Cardinalis Baronius alios complures allegat, qui apud eum videri possunt.

Non dissimile accidit, Dei Omnipotentis voluntate, miraculum in Pelagio Cantubriæ
11 Duce, † ex Gothorum Regum genere superstite. Occupatis etenim à Sarracenis, & Arabibus, omnibus Hispaniæ Regnis, Modico solum loco apud Cantabros, Astures, & conuicinos in Tarraconensi tractu, se tenens, cum aliquibus Hispanis, Asyli quodam modo similitudine; tandem adortus ab eis, & cum esset paucis militibus associatus, & quodam in Antro, siue cauea, salutis causa se deduxisset, ab exercitu numeroso Arabum, Taric Principis illorum, Duce Alchama, obsessus, cum illi fundibula, iacula, & sagittas in eum mitterent, è missilium multitudine illum, suosque opprimere credentes, Diuina Clementia factum est, vt iacula, spiculæ, sagittæ omnes, in ipsos emittentes retrorsum caderent, seque ipsos, & offenderent, ac perimerent. Vnde Pelagius resumptis validioribus animi viribus, laudando Dei potentiam, spiritu fortitudinis roboratus, suos adhortatus, è Specu cum suis egressus, in Alchamam Ducem, suosque irruens, tantam animi, & corporis vim agitarunt, tantaque ferocia illos persequuti sunt, vt cæsis ex Arabibus viginti circiter millibus, victoriam reportauerit. vt testatur Roderic. Toletan. lib. 4. capit. 2. 3.

Adelphonsus ex filia Pelagij gener, in eadem fide perseuerauit, vt Socrus, recuperauitq; è manu Sarracenorum, & Arabum multas Ciuitates, regiones, Prouinciasq; sub cultu Christianæ fidei reducens; Ecclesias restaurauit, necessarijsq; muniuit, eundemq; Christianum cultum, magnis operibus pronchẽdo, tandem morti proximus, dum spiritum Deo redderet, auditæ in aere voces fuere dicentes. Ecce quomodo tollitur Iustus, & nemo
12 considerat, † ablatus est à facie iniquitatis, & erit in pace memoria eius. Roderic. lib. 4. cap. 5. nouissimè Io. Marian. Histor. Hispanic. lib. 7. cap. 4.

Tarasia Veremundi Regis filia, Virgo, Adelphonsi Regis soror, Nupta Abdallæ Regi To-
13 leti Arabo, † ipsa reluctante, cum eius amplexibus, vellet nocte cõmisceri, Christiana (inquit) sum, alienaq; cõnubia abhorreo: noli me tãgere, ne te interficiat D. Iesus Christus, quẽ colo. Isq; statim percussus ab Angelo, mortis
14 † periculũ sibi imminere senrijt, statimq; vocatis suis, eam Legionẽ remisit ad suos, maximo cum honore habitam, pluribus Camelis, Auro, Argẽto, ac preciosa suppellectili, oneratis, comitatam.

Comitatu. Roderic. lib. 5. capit. 7.

Ferdinando Regi Castellę, & Legionis, Sancij Maioris filio, obsidenti Coymbram Ciuitatem, diuturna obsidione cinctam, visibiliter
15 S. Iacobo † Apostolo apparente, & illam, ac maiorem Portogalliæ partem obtinuit. teste Alphonso de Carthagena Episcopo Burgensi in Anacephaleosi Regum Hispanor. cap. 73.

In Ciuitate Toletana ex lapidibus viuis gradnum altaris S. Isidori Episcopi Hispalensis
16 pellucida aqua tribus continuis † diebus manauit, vt quasi lapides lachrymas effunderent. Causam verò, ac rei nouitatem Populus mirabatur. Cumq; in ciuitate reperirentur Petrus Legionensis, & Pelagius Ouetensis, Pontifices, audito miraculo, cum omni clero, & populo, sacris vestibus induti, à cathredali Ecclesia ad S. Isidori altare procedentes, Missa celebrata, ac sermone præposito, ad miraculi locum accedentes Pontifices, Dominum laudantes, ac lachrymis oculos rigantes, ex ipsa Aqua ipsi, cæteriq; potauerunt, nescientes, quid miraculi nouitas designaret. Repente Alphonsi Regis mors audita, Hispaniarum luctus, & lachrymæ præsignatæ sunt; quia etiam ex lapidibus lachrymabiles latices exierunt. narrat Roderic. Toletan. Histor. lib. 6. cap. 35. & Ferdinand. Perez de Guzman Histor. lib. 1. tit. 6. capit. 13.

Alphonso Regi, atq; Imperatori, obsidenti Vrbem Beatianam, nocte apparuit S. Isidorus, dicens; Ne congredi sequenti die cum Sarracenis dubitaret, neuè diffideret: illi enim se futurum adiutorem pollicebatur. Hinc sequenti die, commisso Prælio, eiusdem tutelaris di-
17 ui præsidio adiutus, Victoriam † obtinuit. At Ianuensibus, qui ei auxiliares fuerant, pretiosissimum vas Smaragdinum, (quod credūt illud esse, quod in Mensa habuit D. N. IESVS
18 Christus, dum † Pascha cū suis discipulis māducauit) cętera Raymundo Barchinonæ comiti contulit. Idem Roderic. lib. 7. capit. 11. Quamquam aliter dicat Paulus Morigius in Historia Religionum. lib. 3. cap. 2. in fin.

Cum Alphonsus Rex, cognomento castus, Ouetensem Ecclesiam reædificasset, insignēq; ibidem Auream crucem fieri designasset; mox in altari eiusdem Ecclesiæ, manu Angeli visa
19 est Crux † aurea asportata, tantæ pulchritudinis, vt omnis humani artificij munus excederet; quæ inter preciosissimas illius Vrbis reliquias, etiam num honorificentissimè asseruatur. vt scribit Alphons. de Carthagena in Ret. Hispanic. Anacephaleosi. cap. 53. Lucius Marineus de Reb. Hispanic. lib. 7. ca. 1. Io. Laurent. Anania in Fabrica Mundi in Europa. parte 1. Quamquam eidem Regi duos iuuenes occurrisse, qui se Aurifices Peregrinos effinxerunt, quibus Rex assignari fecit aurum, atq; argentum in magna quātitate, ac domum opificij faciendi gratia, & momento Crucem illā apparuisse factam, & iuuenes illos Angelos fuisse, & disparuisse, scribit Roderic. Toletan. Histor. lib. 4 cap. 9.

Ramyro I. Hispaniarum Regi, contra Sarracenos bellum gerenti, Iacobus Apostolus ap-
20 paruit; qui eum confortauit, vt sequenti † die viriliter ad bellum accederet, quia esset victoriam reportaturus. Surgens sequenti die diluculo, Prælatis, magnatibusq; visionem aperuit, qui oratione præcedēte ad prælium procedentes, viderunt Diuum Iacobum vexillo albo omnibus Christianorum turmis ante ire, qua Ducis præsentia vigorati, omnes Sarraceni ad fugam conuersi sunt, illoq; die ex eis ad septuaginta millia hominum cæcidere. Scribit Archiepiscop. Toletan. lib. 4. cap. 12. Fulgos. lib. 1. cap. 6. & illius simia Andreas Eborēs. de Dictis, & factis. sub tit. De Miraculis.

Sic etiam Francisco Cortesio exercitus Hispanorum Regum Imperatori, nouam Hispaniam prius ingresso in Orbe nouo, cum Barbaris, paganisq; pugnanti, accessit D. Iacobus
21 Hispaniæ Patronus, & tutelare numen † pro Christianis visus est pugnare. vt dicit Io. de Barros Historiæ Indicę. Decade. 2. lib. 2. cap. 25. & lib. 3. cap. 9. Alanus Copus Dialogo 3. cap. 29. in princ.

Eodem D. Iacobo tutelam ferente Alphonsus Alburquercius Vrbem Goam recuperauit.
22 † Victi namq; Barbari quæsierunt, quis nam esset Egregius ille Dux, Punicæa Cruce, & fulgentibus armis insignis, qui tantam edidisset stragem, & Mahometanas Phalanges, Christianorum paucitati cędere coegisset. vt refert Io. Petrus Maffeus Historiar. Indicar. lib. 4. in fin.

Vuerneri Austriaci Comitis Habspurgensis, Rodulphi I. Imperatoris Attaui tempore, incendio consumptum est monasterium, atq; Ecclesia, cui nomen, A V E Maris stella; & nō sine maxima omnium conspicientium admiratione, omnia in cinerem conuersa sunt, ex-
23 cepta sola trabe, in qua insignia, † ac gentilicia Austriacorum arma affixa erant, quæ intacta ab igne, & illæsa remansit. vt est author Pett. Marenus. lib. 3.

Dum Philippus Austriacus Caroli Cęsaris pater, & Philippi nunc Regnantis Auus, è Germania cum Ioanna Vxore, solueret, magna ventorum, ac procellarum agitatus tempestate, mortis periculum sibi, vxori, alijsq; in mari imminere videns, genuflexi, se visitaturos cū
24 vxore, Beati Iacobi † Apostoli limina, vouentes, momento mare tranquillissimum redditō est; ità vt in capienda Hispanorum Regnorum possessione, Ioannæ Reginæ, ac Philippo Viro, S. Apostolus Ductor, defensorq; fuerit. cuius nauigationis meminit Iacobus Marchantus Ret. Flandriæ memorabilium. cap. 166.

Xx 3 Omitto

Omitto complura alia enumerare miracula,& præsertim quæ Deus omnipotens dignatus est operari,in progressu, ac profectu actionum Caroli Cæsaris Quinti, ac Philippi nunc Regnantis eius filij, de quibus alibi dabitur locus opportunior.

ARGVM. CAP. LXXIII.

Prælati habentes Iurisdictiones laicorum, debent laicos, non ecclesiasticos Magistratus constituere.

COMPENDIVM.

1 *Prælati, & Sacerdotes temporalem Iurisdictionem eorum dignitati annexam, administrare possunt.*
2 *In Regno Neapolitano, laici magistratus administrant iurisdictionem temporalem Prælatorum.*
3 *In Hispania, edictis cautum, ne persona ecclesiastica laicalem iurisdictionem administrent.*
4 *Laici abstinere debent, ne personas ecclesiasticas magistratus in iurisdictione temporali eligant.*
5 *Subrogatus sapit naturam eius in cuius locum subrogatur.*
6 *Clerici, ac alia persona religiosa, nec iubente episcopo, possunt temporales causas iudicare.*

CAP. LXXIII.

Abbas Panor. in c.Clericis.nu.5. extr.Ne cleric. vel mo. dicit Prælatos, ac Sacerdotes
1 † posse administrare iurisdictionem temporalem eorum dignitati annexam, dummodo abstineant à condemnatione ad mortem,aut membri mutilationem, vt ibi dicit. Sed in Regno Neapolitano, ac alijs Catholici Regis, non
2 admittuntur † ad iustitiæ exercitium clerici, vel personę Ecclesiasticę; nisi laici,quo ad ministrationem officij in iurisdictione laicali, quam haberent prælati: & hic vsus publicus est, alias Regij Magistratus animaduerterent. Vnde eadem ratione Fridericus Imperator in hoc Regno Neapolitano, prohibuit,ne clerici vel aliæ Ecclesiasticę personæ officia baiulatorum administrarent.vt habetur in Côst. Regni. Clerici quoq;.vbi hoc voluerunt Afflic.num.1. & alij. Ratio assignatur,quia postea non esset consultum laicis,vt starent clerici,vel personę ecclesiasticæ ad reddendam in sindicatu, administrationis rationem: licet sint aliæ rationes nonnullæ & principaliter, quia interdicta est personæ ecclesiasticæ temporalis iurisdictionis administratio. Quod prohibitum esse
3 edictis Regijs in Hispania † protulit Didac. Couuar.pract.quæst. cap.33. num.6. & dixi ex professo plenius de Magistratuum edict.lib. 1. cap 9. per totum. Alia etiam ratio assignari potest, quia Prælatus hoc casu, sustinet ac repræsentat Principem, Baronem, vel Dominum temporalem, ac laicum, in quorum locum est subrogatus; Ideoq; cum sæcularis, ac laicus,
4 ab electione personæ ecclesiasticæ debeat † abstinere, vt dixi in dicto cap. 9. lib. 1. de Magistr. edict. eodem modo, & ipse Prælatus subrogatus in vicem laici superioris, cum sapiat
5 † naturam eius, in cuius locum subrogatus est.l.Imperator.§.fi.ff.de leg. 2. l. 1. ff. De Rei vxor.act.l.Decernimus.C. De aquęduct.lib. 11. Et hoc voluit gl.in c.de præsentium.16. quæst. 1.vbi dicit; Clericos, ac alias personas ecclesiasticas,etiam iubentibus Episcopis,non pos-
6 se seculares causas † iudicare.quem nouissimè allegat Renatus Choppin.de Sacra Politia forensi.lib.1.tit.2. num. 18. vbi dicit; Ita edictis Galliæ cautum,ac etiam pluribus Arestis confirmatum.Sed multa ad materiam dixi de Magistratuum edictis.lib. 1.cap. 9. ad quæ me re-
7 fero.Sed in Regno habemus † etiam c. Vt cum nihil. Vbi Io. Anton. Niger. & nouissimè D. Præsidens de Franchis. in Decis.Neapol.475. nu. 2. Qui dicunt clericos secularia officia in Regno non administrare.

ARGVM. CAP. LXXIV.

Multi Equitum ordines sub Catholico Rege existût, quorum ipse Dominus, & Magister est,& sub eo militant. Qui illi sint: à quo adinuenti: quo tempore: quid vnicuiq; ordini incumbat: omnesq; alij equites aliorum principum recensentur. Quis fuerit equestris Ordo apud Romanos, nouissimè, atq; amplissimè enucleatur.

COMPENDIVM.

1 *Philippus Rex Catholicus caput est plurium Ordinum Equitum;*
2 *Ordinem S. Iacobi de Spada Philippus Rex Catholicus confert, cuius ipse est Dominus.*
3 *Ordinem S. Iacobi de Spada Alexander VI. Summus Pontifex aggregauit Corona Regum Hispanorum.*
4 *Rex Catholicus ordinis S. Iacobi Equitum Magister, habet ex Magisterio circiter ducenta annua aureorum millia.*
5 *Quis primus Ordinis author? referuntur opiniones. num. 6. 7. 11. 12. 14.*
8 *Primus Ordinis Equitum S. Iacobi de Spada; Magister, Petrus Ferdinandus à Ponte Encaleto.*
9 *Ordo Equitũ Diui Iacobi est sub Regula S. Augustini.*
10 *Confirmatus Ordo Equitum Diui Iacobi ab Alexandro III. Summo Pontifice.*
13 *Equites S. Iacobi ordinati ad tuenda Peregrinorum itinera, qui confluebant ad visitanda S. Iacobi Apostoli limina.*
15 *Vestis, & Crux Equitum quales sunt.*

Cala-

16 *Calatrauensium Equitum ordo ad eundem Philippū Regem Catholicum spectat.*

17 *Ferdinandus Rex Catholicus creatus ordinis Calatrauę administrator perpetuus, mortuo Garzia Lopez vltimo Magistro.*

18 *Ordo Calatrauensium Equitum perpetuò Hispanis Regibus incorporatus à Leone X. & Adriano VI. Summis Pontificibus.*

19 *Ordinis Calatraua institutor primus Rex Săcius III. Aragonię, & Nauarra, confirmatus per Alexandrum III.*

20 *Ordo Equitum Calatraua militat sub Regula Diui Benedicti.*

21 *Paulus III. decreuit, hos Equites posse nubere.*

22 *Equites Calatrana ad ducenta millia circiter Sarracenorum interfecerunt.*

23 *Calatraua Oppidum, Natura munitum, ad Anam Fluuium situm.*

24 *Raymundus Fiterij, & Didacus Velasquius, ordinis propagatores.*

25 *Ordo militum, siue Equitum de Auis calatrauensium ordini accessit.*

26 *Ferdinandus Monteiro primus ordinis de Auis magister.*

27 *Ordo de Auis, de Ebora prius dictus fuit.*

28 *Equites de Auis, à Castro Auisio appellati.*

29 *Garzias de Aca, Calatrauensium Equitum Magister.*

30 *Vnio Equitum de Auis, cum Equitibus Calatrauensibus quando facta.*

31 *Ferdinandus Regis Portugallię frater Calatrauensiū Equitum magister in sanctorum numero habitus.*

32 *Franciscus de Rades de Andrada Eques, Historicus maximus.*

33 *Equites S. Maria de Redēptione, siue de mercede ad Philippum Regem Catholicum pertinet.*

34 *Ordinis Equitum de Mercede militia instituta à Iacobo Rege Aragonum Fortunato appellato.*

35 *Ordo Equitum istorum de Redemptione confirmatus à Gregorio IX. Summo Pontifice.*

36 *Ordinem hunc hodie per Sacerdotes ministrari finit Rex Catholicus, permissu Summorum Pontificum.*

37 *Alcantara Equitum Ordo per Philippum Regem Catholicum, tamquem aggregatus Hispaniarū Regibus, administratur.*

38 *Quoad ordinem Equitum de Alcantara sicco pede scriptores pertransierunt.*

39 *Milites Alcantara prius vocati fuerunt, Equites S. Iuliani del Piro, siue del Peiro.*

40 *Gomezius Fernandez primus fundator ordinis Equitum de Alcantara.*

41 *Ferdinandus Quintana Calatraua Magister.*
Nunnius Fernandez I. Alcantara Magister dictus.

42 *Equites Alcantara, quam Crucem gestant.*

43 *Philippus Rex Catholicus Alcantara ordinis Magister.*

44 *Philippus Rex Catholicus habet pro Magistratu Alcantara circiter annuos ducatos centum mille.*

45 *Alcantarę Equites, pro quouis delicto, & contractu, vbiq; locorum commisso, ex Priuilegijs Summorū Pontificum, excommunicari nequeunt.*

46 *Ordo militum Iesu Christi ad Regem Catholicum spectat, tamquam Regem Lusitania.*

47 *Habet Rex, tamquam militia Magister, ducatos centum millia annuos.*

48 *Ordinis Equitum Iesu Christi institutor Dionysius Rex Portugallia.*

49 *Domicilium Equitum ordinis Iesu Christi, Castrum Marinum prius, nouissime Touarrium.*

50 *Caroli Tapia Regis Consiliarij liber emendandus à menda Impressorum.*

51 *Ordo militum Iesu Christi, Vnde sic dictus.*

52 *Equites Christi in Liuonia, qui Rubeum ensem, insutum cum Cruce Pallio deferunt.*

53 *Montesia Equitum ordo à Iacobo II. Rege Aragonia institutus, ad arcendos ab eodem Regno Mauros.*

54 *Sedes horum militum, Montesia.*

55 *Montesia milites sub Calatraua militia ordine positi sunt. num. 56.*

57 *Ordo militum Aurei Velleris ad Philippum Regem Catholicum, vti Burgundia Ducem pertinet.*

58 *Diploma ordinationis Equitum Aurei Velleris, factū per Philippum Burgundia Ducem.*

59 *Equitum de la Banda Ordo ad Regem Catholicum spectat.*

60 *Francisci Tarapha locus corrigendus.*

61 *Ordo Equitum Diui Georgij de la Garter, ab Odoardo III. Anglia Rege institutus. num. 62.*

63 *Ordo Equitum Stellę à Ioanne Rege Gallia.*

64 *Ordo S. Michaelis Archangeli institutus à Ludouico XI. Gallia Rege.*

65 *Equites S. Spiritus ab Heurico III. Gallię Rege.*

66 *Ordo Equitum Annunciationis B. Maria Virginis ab Amadeo Sabaudię Comite.*

67 *Ordo Equitum S. Stephani Papa Institutus à Cosmo Medices Magno Hetruria Duce.*

68 *Ordinem Equitum S. Stephani multis cumulat Honoribus Ferdinandus Medices, nunc Magnus Dux Hetruria.*

69 *Ordo Equitum S. Georgij Imperatorum Constantinopolitanorum.*

70 *Princeps huius ordinis Georgiani Neapoli residet à Philippo Rege Catholico honestatus.*

71 *Teutonicorum ordo, à quibus erectus.*

72 *Vrbs Hierusalem capta à Christianis in anno. 1099.*

73 *Henricus à Vualpot Teutonici Ordinis Magister primus. num. 75.*

74 *Teutonicorum Equitum habitus, & vestes.*

76 *Hierusalem à Saladino capta.*

77 *Quanto tempore Vrbs Hierusalem apud Christianos stetit.*

78 *Teutonici Equites Prussiam omnem subiecerunt.*

79 *Templarij milites quando fuere.*

80 *Templarij cur appellati?*

81 *Templarij quem habitum, & Crucem deferrent.*

82 *Templarij Equites viui exusti in Ciuitate Parisiorū, & vbiq; gentium eodem tempore capti, & Mortis traditi fuere.*

83 *Templarij iusta ne causa morti traditi, an non?*

84 *Ordinis Equitum Diui Ioannis Hierosolimitani institutio à Gerardo quodam.*

Equites

85 *Equites S.Ioannis, quia Hospitabantur Peregrinos idcirco Hospitalary dicti sunt.*
86 *Equites S.Ioannis, Equites Rhodij, quandoq; dicti.*
87 *Rhodij insula fuit appellata, ex militum etiam Institutione.*
88 *Rhodus à Solimano capta, & quando.*
89 *Melita Insula ab Imperatore Carolo V. data Equitibus Hierosolymitanis.*
90 *Melita insula à Turcarum Imperatore oppugnata, tamen ab Equitibus strenuissimè tutata.*
91 *S.Sepulchri Equites, & quam Crucem asportabant.*
92 *Equites S.Sepulchri Vniti Rhodijs.*
93 *Equites S.Maria Matris Domini, à quo creati.*
94 *Fratres de Madonna qui?*
95 *S. Lazari Hierosolylmitani Equites quando, & quo tempore originem habuerunt, & à quo Pontifice confirmati sunt.nu. 96. 97.*
98 *Ioannoctus Castiglionus ordinis S.Lazari, Magister à Pio IV. Pontifice Maximo creatus.*
99 *S.Lazari Militia collata in Emanuelem Philibertũ Serenissimum Sabaudię Ducem.*
100 *Ordinem Diui Lazari, & Mauritij prouehit, & ad maiora dirigit Serenissimus Carolus Emanuel Dux Sabaudia.*
101 *Crux Equitum SS.Lazari, & Mauritij.*
102 *Quęstiones plures, quoad Equites remissiuè referuntur.*
103 *Rex Catholicus alios Equites, ac dignitates creare potest.*
104 *Senatores Decuriati causas iudicabant Romæ.*
105 *Decuriati qui erant?*
106 *Senatores, & Equites, an simul iudicarent? nu. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 124.*
107 *Philippi Broidei I.C. Ariensis Laudes.*
108 *Romanorum hominum triplex Ordo, Senatorius, Equestris, & Plebeius.*
109 *Senatorius ordo dignior, Equestris secundo, plebeius nouissimo.*
110 *Senatores Veste lati clauia utebantur.*
111 *Equites Anulis Aureis.*
Plebęi Argenteis.
112 *Ordines sessionum erant, in Summis Plebei, medio Equites, in parte inferiori Senatores.*
113 *Paulus Manutius Plutarchum damnat.*
114 *Plutarchi defensio contra Paulum Manutium.*
121 *Lex Seruilia.*
122 *Lex Liuia.*
123 *Lex Plotia, siue Plautia.*
124 *Lex Cornelia.*
125 *Lex Aurelia.*
126 *Pompeius Magnus Legem Aureliam confirmauit.*
127 *Lex Pompeia vetans, ne patroni vltra tres horas consumerent in perorandis causis.*
128 *C.Cęsar Iudicia ad Sanatores, & Equites transtulit.*
129 *Romulus pro sui corporis custodia trecentos elegit, quos Celeres appellauit.*
130 *Celer Deus dicebatur.*
131 *Celeres Equites dicebantur. num. 132.*
133 *Equites habebant ex publico equum.*
134 *Medius ordo fuit equester inter Senatorium, & Plebeium.*
135 *Centum à Romulo Senatores primo electi ex Albanis.*
136 *Tarquinius Priscus alios elegit Senatores.*
137 *Patres conscripti, quare dicti.*
138 *Equites seminarium sunt Senatus.*
139 *Quando Equites Laudes aliquas apud Romanos haberent.*
140 *Pharao, quo pacto Equitem fecit Ioseph.*
141 *Torques aurea, & Vestis purpurea Equitum insignia.*
142 *Principes, quo modo Equites nunc faciant.*
143 *Torques militare premium.*

CAP. LXXIV.

PRincipes catholici, qui viam vniuersę carnis ingressi sunt, dum viuerent, magnopere contenderunt; vt acerrimi Christianæ fidei hostes conterrerentur, nec non bona omnia, ac sanguinem, pro Christi fide, eiusq; S.Ecclesia effuderunt. Et vt perennia, ac perpetua eorum tam promptæ volũtatis monumenta, nota fierent, successoresq; in idem contenderent, & anhelarent, Ordines quorundam Religionum Equitũ creauerunt, qui necessitatibus ingruentibus, armata manu, Sanctissimæ Crucis signo ornati, similia exequerẽtur. Hinc est, quòd Philippus Rex Catholicus, tot catholicorum Prin
1 cipum, † non fortunarum, sed virtutum Animi etiam successor, & hæres, sit author factus, caput, ac Princeps tot ordinum Religiosorum Equitum, ità vt Diuino progressu, ac Numine in ipsum, veluti omnium Equitum Archarium, & Christianæ Fidei tutamen, omnes penè ordines confluxerint; hasq; Equitum religiones secundum propria instituta, non seruauerit solum, sed fouerit, foueatq; in dies, vt perpetua illius fidei, ac Religionis testimonia; qui futuri sint admirentur. Cum itaq; hac prerogatiua excellat, totq; grauissimos viros quotidie horum ordinum decore honestet, non absonũ erit, si illorũ ordinũ creationes enucleauerim.
Sãcti Iacobi de Spada Ordinẽ Equitum con-
2 fert Philippus Rex Catholicus, cuius † caput ipse est, & Magister, suiq; successores, & heredes. Aggregatus Ordo iste Coronæ regum Hispanorum in personã Ferdinandi regis Catholici, ab Alexandro VI. Summo Pontifice,
3 † cõfirmatus postmodum Carolo V. Cæsari, ac Philippo, nunc Regnanti à Leone X. & Adriano VI. Summis Pontificibus. Nec immeritò, quia multa bella, dissensiones, & tumultus retro actis temporibus, Hispaniæ Regibus à Magistris, & Equitibus eiusdem ordinis obuenerunt; Visumq; fuit congruum S.Rom.Ecclesiæ, Religionis illius Principatum in Religiosos eosdem Reges conuertere, quorum prædecessorum Diuitijs, ac studijs, eadẽ religio erecta, ac opibus, magnisq; redditibus fuerat honestata. His accedat, Religionem eandem maiorem præsferre authoritatem, si illius Princeps

sit

fit, is Rex, qui porentia, & fidei constantia, il-
lam tueatur. Huius itaq; Rex Catholicus ordi-
4 nis Magister, quotannis Duceuta † circiter Au
reorum millia habet.

Quis eorundem Equitum Ordinē erexerit,
quoue rempore, scriptores dissentiunt. Nam
5 à Perro † Fernandez originem habuisse scrip-
sit Barrhol. de Cassæneo in Caralog. Gloriæ Mū
di. parte 9. Considerat. 7. Qui fuir sub Alexā-
dro III. Summo Pontifice, qui sedit à die 5.
6 Septembris 1159. † per annos viginti duos,
excepris diebus seprem. Eamq; confirmatio-
nē procurasse Hyacinthum Cardinalem, Pon-
tificium in Hispania legatum in Anno 1175.
Scribir Cōsiliarius Tapia de rebus Religiosis.
in verb. Monasteria. cap. 36. sub num. 2. Quod
& scripsit Franciscus Sansouinus de Equitum
Orig. lib. 2. Confirmat Paulus Morigius in
Historia Religion. lib. 3. cap. 4. in princip. qui
dicit, hoc factum fuisse in anno Domini. 1170.
7 † Quod & nouissime dum ista cōscribimus con
firmat Io. Mariana de reb. Hispanicis lib. 11. c.
13. dicens; diploma desuper expeditum me-
dio eiusdem Hyacinrhi Cardinalis, in d. anno
1175. Tertio Nonas Iulij, & primum ordinis
Magistrum fuisse eundem Petrum Ferdinandū
8 à Ponte † Encalaro, & fuisse illi concessum pro
Domo, Xenodochium Diui Marci Legione. &
Canonicos Regulares hoc dedisse initium: vi-
9 uunt enim sub Regula D. Augustini. † Apertè
idcirco errat M. Anton. Marsil. Archiepis. Saler
nitanus de Ecclesiasticor. Reddiruum Origin.
ac Iure. cap. 16. num. 15. dum dicit, hunc ordinē
sub Calixro III. emanasse anno Domini. 1470.
Qui fuit Pontifex in anno 1455. quo tempore
non fuir Fernandez, & religio ista longe antea
tempore erat. Vnde dicerem hunc errorem nō
tanti viri fuisse, qui temporum erat accuratis-
simus indagator, sed crediderim errorem, vel
scriprorum, vel impressorum fuisse, dum dice-
re debuissent sub Alexandro III. scripserint
Calixro, & dicere voluerunt annum 1170. loco
eius posuerint. 1470. Confirmar eadem Anro-
nius Nebrissensis Histor. Hispanic. Decade pri
ma. lib. 2. cap. 9. vbi dicit. confirmationem fuis
se factam per Alexandrum III. Summum Pon-
10 rificem Septimo † sui ponrificatus anno, in
anno 1176. sed similirer mendum est impres-
soris, quia voluit dicere pontificatus sui anno
decimo seprimo. Confirmatio aurem fuit facta
per eundem Calixrum III. anno. 1455. Henri-
co Regi Castellæ, & Legionis. & per Pium IV.
Philippo II. Regi Carholico. in anno 1560.

Alij censuerunt eandem Equirum Religionē
11 originem habuisse à Ramyro I. † Asturum, &
Legionis Rege in anno Domini. 837. sub Gre-
gorio IV. Pontifice, quod voluir Alphonsus
Illescas de Viris Pontificum in Gregorio IV.
12 & Ramyro. I. lib. 4. Quod mihi † minimè arri
det. Nam, vt nonnulli dicunt, Ramyrus I. Re-
gnare cępit in anno. 829. & vixit annis sex, &
mensibus nouem, vnde eius Regnum peruenit
ad annum. 835. & dimidium; Vnde instituisset
hunc ordinem post morrem, & in Sepulchro, à
morte per annum cum dimidio circirer, quod
est absurdum. Et alij etiam voluerunt institu-
tum fuisse ab Alphonso Casto eiusdem Ramyri
patre in anno Dom. 788. Non tamen negaue-
rim ab eodem Alphonso, & ramyro filio ob
inaudita miracula per S. Iacobum in profligā-
dis Mauris, arq; Arabibus facta eosdem Reges
eidem Ecclesiæ census, ac redditus perpetuos,
magnaq; Donaria Regibus digna, contulisse,
quibus cum à principio Milites educarentur,
qui fuerant constituti ad tuenda Peregrinorū
itinera, qui ex diuersis Mundi partibus ad visi-
13 tanda eiusdem S. † Apostoli limina vndique
confluebant: vt de Donarijs eorundem Regū
scribit Rodericus Ximenius Toletanus. lib. 4.
cap. 8. & 9. Alphonsus de Cartagena in Ana-
cephaleosi. capit. 53. & 54. Verius esser dicere
hunc ordinem fuisse antiquiorem, cum Dida-
cus Valera dicat institutum fuisse ab eodem
14 Ramyro in anno. 826. quem sequitur † Io.
Vassæus in Annalib. Hispan. in anno. 826. &
postmodum ab Alexandro III. longo post rē-
pore confirmatum, & Priuilegiis auctum. Ho-
rum Equitum religio, & militia, tam altas ra-
dices egit, & ad illud altitudinis fastigium ali
quando peruenit, vt Regibus, non solum æmu-
la, sed formidabilis fuerit. Hodie verò sub pijs
Catholicisq; Principibus maior effulget; icà
nullę Christianorum militiæ inuidear. Eorum
15 vestis alba statura est, habens † Crucem rubeā
oblongam, ad modum miliraris Gladij forma-
ram, & etiam vestis nigra. Quo vero ad Magi-
stratus eiusdem ordinis, Regimen, reddirus:
ritus, aliaq; ordinis statura. Bernardin. Corius
Histor. lib. 2. Sansouinus, Rodericus, Illescas,
Mariana, & Tapia in locis allegaris. per rran-
situm meminir Anron. Gamma in decis. Lusi-
tan. 353. sub num. 6.

Calarrauensium similiter Equitum ordo ad
eundem Philippum Regem Catholicum eius
16 Magistrum, ac Principem † spectat, cum in an
no Domini. 1489. Morruo Garzia Lopez. IV.
17 vltimo Magistro, creatus † fuerit Ferdinan-
dus Rex Carholicus, perpetuus ordinis Admi-
nistraror ab Innocentio VIII. & illud Priuile-
18 gium in personam Caroli V. Regis Hispani †
fuit in anno. 1516. confirmatum à Leone X. &
postmodum perpetuo Regibus Hispanis in-
corporarum in anno. 1523. ab Hadriano VI. &
in anno. 1543. à Paulo. III. Summis Ponrifici-
bus. Haber autem Magister annuos redditus
circirer centum millia.

Originem habuisse dicunt hunc ordinem à
Sancio. III. Aragoniæ, & Nauarræ Rege, qui
19 regnare cępit in anno Dom. 1069. † prima ta-
men illius approbatio facta fuit in anno Do-
mini.

albus habitus assignatus, & post multos virtu-
tum gloria, & sanctitatis exemplo, clarissimos
Magistros, tempore Georgij, Ioannis II. re-
gis Lusitaniæ filij, Coymbræ Ducis, & Turris no
30 uæ Marchionis, magni eorundem † Equitum
Magistri, subsequuta eius morte, fuerit facta
incorporatio, siue vnio, & Calatrauensium tan
tummodo denominatio remansit, abolitis Ebo
ræ, & Auisij militum, nominibus. Apud eos-
dem Auisij milites, in anno 1443. 17. Iunij mor
tuus est Ferdinandus, eiusdem Ioannis II. Por-
31 tugalliæ Regis frater, militiæ eiusdem † Ma-
gister, qui ob infinita in eius sepulchro Miracu
la in sanctorum Albo ascriptus est. De cæteris,
quo ad hanc militiã spectãtibus, redditibus, bo
nis, Domicilijs, Magistratibus, & alijs hoc per-
tinẽtibus, scripsere Roderic. Toletanus, Alphõ
sus Carthagena, Lucius Marineus, Illescas, Ta-
rapha de Rebus Hispanicis. Barth. de Cassen. in
Gloria mundi, Par. 9. consider. 8. Senator Ta-
pia de Reb. Religios. in verb. Monasteria. cap.
48. Ex hoc Ordine, & Militia est Magnus Hi-
32 storicus Licentiatus Franciscus † de Rades de
Andrada, quem audiui Militarium Ordinum
Historiam scripsisse, quæ adhuc ad manus no-
stras minimè peruenit; tangit aliqua de hoc or-
dine Ferdinand. Vasq. de success. progressu.
vol. 1. lib. 3. par. 3. §. 30. limit. 34. nu. 300. Anton.
de Gamma in Decision. Lusitan. 353. per totũ.
S. Mariæ de redemptione, siue de mercede
33 Militiæ ordo ad eundem Philippum † Regem
Catholicum spectat, ex eisdem causis, ac iu-
re succedendi. Institutus hic ordo fuit ex Mi-
litibus, & Magistris laicis prius, à Iacobo I. For
34 tunato appellato, † Rege Aragonum, qui à ma
nibus, & posse Sarracenorum Baleares insulas
eripuit in anno Dom. 1212. siue 1213. pro ca-
ptiuorum hominũ redẽptione. vt dicit Raph.
Volater. Antropologiæ. lib. 21. Cassæneus in
Catalog. Gloriæ Mundi. par. 9. consid. 9. Paul.
Morigius in Historia Religionum. lib. 3. cap.
4. Carolus Tapia de rebus Religios. in verb Mo
nasteria. cap. 37. confirmatus fuit hic ordo à
35 Gregorio IX. Sum. Pontif. in anno. 1230. † vt
scribit Michael Bucching. in histor. Ecclesiast.
noua. sub Gregorio IX. fol. mihi. 249. Hodie ta
men hic ordo deductus est penes Sacerdotes.
Habitus illorum est albus, gerunt Crucem in
pectore Albam, licet prius nigram, & sub ea
Regni Aragonum Arma, siue insignia, vt ab il-
lis Regibus ortum habuisse, pateat. Cum cau-
sa redemptionis in pietate consistat, vt quæ pe
cunia compleri, & exequi absq; armorum exer
citio possit, & ex illa mera charitas, pietasq;
redundet, Rex Catholicus per Sacerdotes, iux-
36 ta † Clementis V. & Ioannis XXII. Summorum
Pontificum diplomata ministrari finit.
Alcantaræ autem Militia, illiusq; ordo apud
eundem Philippum Regem Catholicum repe-
37 ritur, † vti perpetuò Regibus Hispaniarum ag-
38 gregatus. De eorundem militiæ origine. † Cas-
sæn. in loco allegato dicit, nihil ipsum scire. &
sic etiã inquit Paulus Morigius de Hist. Relig.
lib. 3. ca. 6. & Sãsouinus Siceo pede pertransit.
Originis autẽ illius veritas est, quia ordinatus
hic ordo fuit in ann. D. 1170. Fuerũt autẽ à prin
cipio appellati Milites S. Iuliani de Piro, siue
39 † lingua Hispanica del Peiro, seu Pereiro; Et
hinc primum illorum insigne erat Arbor Piri
40 Viridis in Auro. Primus fundator † Gome-
tius Fernandez, qui triginta annis illi præfuit.
Confirmatus tamẽ fuerat Prior in anno 1177.
ab Alexandro III. Sum. Pontif. & postmodum
Ordo Militiæ confirmatus à Lucio III. in anno
1183. & post modum iterum ab Innocẽtio III.
in anno Dom. 1205. cui ordini postmodum in
anno 1214. siue, vt alij 1216. ipsisq; militibus
S. Iuliani, à Calatrauæ Militibus, & pro eis à
41 Martino Ferdinando Quintana † Magistro, do
natum fuit oppidum Alcantara firmissimum ad
Tagi fluminis Ripam in Lusitania, recipiente
Nunoio Fernandez tunc militum S. Iuliani de
Piro Magistro, qui ex oppidi donati tunc no-
mine, primus Equitum Alcantaræ magister est
appellatus. Regi tamen Henrico Castellæ, & le-
gionis cõcessa est perpetua administratio eius-
dem Magistratus Equitum Alcantarę per Cali-
stum III. Sum. Pontif. in anno Dom. 1455. cru-
42 cem portant † ad similitudinem Calatrauen-
sium, viridis tamen coloris. Ferdinando Regi
facta fuit perpetua concessio per Alexandrum
43 Sextum Sum. Pontif. † qua ex causa Philip-
pus Rex Catholicus est illius ordinis magi-
ster, ac administrator perpetuus. vt scribit Na-
uarr. de Redditib. bonor. Ecclesiast. q. 1. Corol-
lario 35. nu. 94. pro quo magisterio habet Rex
Catholicus annuos circiter ducatos centum
44 † mille. Et Oldradus in cons. 93. incip. Magi-
ster. tractat, de Magistro Equitum Alcãtarę, qui
habuerat à Rege Castrum in custodiam, quod
fuerat Hospitalis, seu Templariorum, & illud
reddidit Regi, à quo fuerat datum in custo-
diam, & ob redditionem fuerat excõmunica-
tus, & demum ab excommunicatione absolu-
tus; & in ibi consuluit, rectè absolutum fuis-
se. Hinc dixit Borgnin. Caualcan. in decis. Fi-
uizan. 28. nu. 47. par. 1. quòd Equites de Alcan-
tara pro quouis delicto, & contractu, vbiq; lo-
corum commisso, ex Summorum Pontificum
45 † Priuilegijs, non possunt excõmunicari, nec
declarari pro excommunicatis. & in decis. 31.
nu. 18. in fin. inquit: Priuilegium Equitum de
Alcantara, concessum à Sum. Pontif. Leone X.
esse generale, & comprehendere quæcunque
loca, & delicta ex quauis causa. iuxta gloss.
pen. in c. 1. de Priuileg. in 6. vbi per Gemin. Cę-
tera, quæ ad hunc ordinem spectant apud su-
pradictos videri poterunt, de quibus etiam Na
uar. in consil. 14. nu. 2. tit. de sponsalib. & ali-
qua scribit Io. Boter. Relation. Vniuersalium.
lib.

lib.1.c.9. Vnio tñ, siue reductio huius militiæ ad
instar Militiæ S. Iacobi, facta fuit eisdẽ Cathol.
Regibus à Paulo III. Sum. Pontif. anno 1543.
Iesu Christi Militia ad Philippum Regem Ca
46 tholicum, vti Lusitaniæ Regem † pertinet; pro
qua, tamquam Magister, habet annuos Ducatos
47 centum millia. † Huius institutor Ordinis fuit
Dionysius Rex Lusitaniæ ĩ anno circiter 1317.
48 vel vt aliqui volunt, † in anno 1320. à Ioanne
XXII. Pontifice approbatus; cui ordini, omnia
quæ olim in eodem regno Templarij Milites à
Clemente V. extincti, possidebant, tradita fue-
re ad arcẽdos Maurorum Impetus. Castrum Ma
49 rinum † pro Domicilio illis prius Tributum,
postmodum Touarium. Sub Cistercienfium, &
ipsi Regula constituti. Rubea vtuntur Cruce,
† linea candida illam inter secante. Huius or-
dinis meminerunt Paulus Morigius in Histor.
religion. lib.3.c.4. Francisc. Sansouinus.lib.2.
nouissimè Io. Marian. Rer. Hispanicar.lib.15.c.
16. Io. Petrus Maffeus Historiat. Indicar.lib.1.
ex quorum dictis corrigendus est liber Consi-
50 liarij Tapiæ. de Reb. religios. in verb. † Mo-
nasteria. cap.52. dum dicit de Ioanne Rege, vt
dicat de Dionysio; & dum ibi scriptum est in
anno 1326. fuit error numeri, & caracterum,
quia vult dicere 1316. vel 1317. cum Ioannes
XXII. sederit ab anno 1316. per septem annos,
qui permenerunt vsq; ad annum Domini 1323.
qui non peruenit ad annum 1326. & hoc fuit
Impressorum Neapolitanorum in curia, cũ sic
viderim originale scriptum apud eundem Eru
ditissimum Regium Consiliarium, vocantur itẽ
hi Equites Portugalliæ. Credo Regem Diony-
sium illud nomen ordini imposuisse, ex alia Mi
litia paucis antea annis eiusdem nominis ap-
51 pellata à Gregorio IX. Summo † Pontif. in an-
no Domini 1229. tempore Federici II. Impera-
toris, cuius Militiæ meminit Paudolphus Col-
lenucius Histor. Neapolit. lib.4. sunt etiam in
52 Liuonia † quidam Sodales, siue fratres Chri-
sti Militiam professi, qui & ipsi Rubeum ensem
cum Cruce pallio insutum deferunt, de qui-
bus latissimè Martin. Cromerus Histor. Polon.
lib.7. De ordine militum Iesu Christi loquitur
Ant. de Gamma. in decis. Lusitan. 353. per totũ.
Montesiæ Militum ordo à Iacobo II. rege
Aragoniæ, Valentiæ primum institutus † ad Ar
cendos ab Aragoniæ Regno Mauros in anno
circiter 1319. creato Gulielmo Erilio Magi-
stro, vt capi potest ex Gonsalno Argotes de
Molina de Nobilitate Hispanica. par.1. lib.1.c.
31. Io. Mariana. lib.15. cap.16. Illesch. de vi-
tis. Pontific. lib.2. cap.2. Sedes illorum Monte-
54 sia, † vnde illis nomen sortitum. Sub Calatra-
uæ Militia, hanc fuisse positam ijdem scripto-
55 res † asserunt, & ijsdem Regulis regitur. Cru-
cem æqualem Rubeam portant. Quamquam
hunc ordinem erectum in anno 1212. à Iacobo
I. scripsetit Cassan. in Catalog. Glor. Mundi.
par.9. consider. 9. Morigius in Histor. Reli-
gionum. lib.3. cap.4. in fin. in quibus est error,
Michael Bucchinger. in Histor. Ecclesiastic. no-
ua. sub Gregor. IX. fol.249. Quo modo autem
56 subsit, vel vnita sit Calatrauensium ordini, † vi
dẽdus est Ferdinand. Vasquius de success. pro-
gressu. vol.1. lib.3. par.3. §. 30. limitat.34. num.
300. qui dicit, hunc ordinem de Montesia dici
etiam Diui Georgij.
Aurei velleris Militiæ ordo ad eundem Phi-
57 lippum Regem Catholicum, † vti Burgundiæ
Ducem, spectauit, & spectat; fuitq; institutus
hic ordo in anno 1429. à Philippo Burgundiæ
Duce. Sed in anno Dñi 1431. fuit expeditum
58 Diploma tenoris sequentis † PHILIPPVS Dei
gratia Dux Burgũdię, Lothricij, Brabantiæ, Lẽ-
burgi, Comes Flandriæ, Artesiæ, Burgundiæ Pa
latinus, & de Namur, Marchio sacri Imperij,
Dominus Salinarum, & Mechliniæ. Notum fa-
cimus omnibus præsentibus, & futuris, quòd
propter Magnum; & perfectum Amorem, quẽ
habemus erga nobilem statum, & ordinem di-
gnitatis Equestris, cuius honorem ardenti, &
singulari effectu, ex optamus augere, per quẽ
ordinem vera fides Catholica, status S. nostræ
Matris Ecclesiæ, & tranquillitas, prosperitasq;
Reipublicæ fit, vt esse potest, defensa, custodi-
ta, & conseruata: Nos ad laudem, & Gloriam
omnipotẽtis creatoris, & Redemptoris nostri,
ad reuerentiam Matris eius gloriosæ Virginis,
& ad honorem Domini Nostri S. Andreæ, glo-
riosi Apostoli, & Martiris, Ad exaltationem fi-
dei, & S. Ecclesiæ, & exercitationem virtutum,
& bonorum morum, decimo die mensis, Ianua-
rij, anno D.N. 1429. qui erat dies solemniza-
tionis matrimonij inter nos, & nostram charis-
simam, & Amantissimam coniugem Elizabeth,
in oppido nostro Burgensi, accepimus, creaui-
mus, & ordinauimus, & per has præsentes acci
pimus, creamus, & ordinamus ordinem, & fra-
ternitatem dignitatis Equestris, & Amicabilis
societatis certi numeri Equitum, quẽ volumus,
appellari Ordinẽ Velleris aurei, sub forma, &
conditionibus, statutis, modis, & articulis, qui
sequuntur. Primo ordinamus, vt in ordine an-
te dicto sint vnus, & triginta Equites viri nobi
les, nomine, & Armis, & sine repræhensione,
quorum nos tempore nostro erimus caput, &
supremus, & post nos, successores nostri Duces
Burgundiæ. Sequuntur postmodum Capita or-
dinationis factæ, quæ omittuntur. Datum in
nostro oppido Insulensi 27. die Nouembris.
Anno Gratiæ. 1431. Ordo hic in supremum,
atq; altissimum peruenit honorem, itâut in il-
lum ordinem, Imperatores, Imperatorum fi-
lij, Reges, ac supremi Principes allecti fue-
rint, & allici, atq; aggregari desiderent. Insti-
tutionis huius ordinis meminere Iacob. Meye
rus Annal. Flandr. lib.16. Iacobus Marchantus
de Rebus Flandriæ memorabi.lib. cap.3. Bodi-
nus

nus de Repub. lib. 5. c. 4. Barthol. de Cassen. in
Catalog. Glor. Mundi. par. 9. cõsid. 10. in fi. San-
sou. lib. 2. Io. Pierius Valerian. Hieroglyph. lib.
20. Monstrelletus in Annalibus. Stepha. Forca-
tulus de Gallor. Imper. lib. 7. De his alibi
si Deus voluerit.

Equitum de la Banda ordo, & si penè desie-
59 rit, ad eundem tñ Cathol. † Regem pertinet,
cũ fuerit institutus hic ordo ab Alphonso. XI.
Castellæ, & Legionis Rege in anno 1308. vt te-
statur Francis. Tarapha de Regib. Hispanic. in
Alphonso XI. Sed nouissimè Io. Mariana lib.
60 16. c. 2. dicit, fuisse in anno † Dñi. 1332. Verum
in hoc censurandus est Francis. lib. 3. qui di-
cit fuisse in anno. 1268. cũ hoc tpe esset Alphõ
sus X. Astronomus. & Morigius. lib. 3. c. 9. Qui
dicit fuisse in anno. 1368. quo tpe erat Petrus
Rex, Crudelis appellatus. Alphonsi XI. filius,
qđ à vero plurimũ differet. De Habitu, atq;
illorum Regulis agit Francis. Sansou. lib. 3.

Hæc de Catholici nostri Principis Equitum
ordinibus habui, quæ dicerem, exornent me-
lius alii.

Nec idcirco defuerunt quàmplurimi Prin-
cipes, qui Nobilissimos Equitum ordines in-
stituere.

Ordo Equitum Diui Georgij, dictus (de la
61 Gartier) institutus fuit ab Odoardo III. † An-
gliæ Rege in anno Dñi. 1350 Io. Tilius in Chro
62 nico Galliæ. sub anno. 1350. † sed fuisse in an-
no. 1351. scripsit Iacob. Meierus Annal. Flãdr.
lib. 13. Et hic ordo spectaret ad Philippum Re-
gem Cath., per ea, quæ supra diximus cap. 46.
vbi de Angliæ Regno egimus.

63 Stellæ æquitum ordinem instituit Ioannes †
Rex Galliæ in anno 1351. Frossardus, & Tilius
in loco allegato. Qui dicit ad huius ordinis
æmulationem Odoardum fecisse Equites de la
Gartier. verum hoc per Historias incertum
est, tamen dicunt ordinem Anglicum fuisse
per annum antea institutum. vt dicit Sansouin.
lib. 3.

64 S. Michaelis Archangeli † Ordo institutus
fuit à Ludouico XI. Rege Galliæ in anno. 1469.
vt in eius vita testatur Paulus Æmilius, & Bar-
thol. de Cassen. in Gloria Mundi. par. 9. consid.
10. Hic ordo in maxima, & suprema dignitate
constitutus est.

65 S. Spiritus Equites instituisse † in anno. 1579.
Henricum III. Valesium Galliæ Regem, mihi
relatum extitit.

66 Ordinem Equitum Annunciationis † B. Ma-
riæ Virginis instituit in anno. 1409. Amadeus
tunc Sabaudiæ Comes, qui & hodie est in sum-
mo honore.

S. Stephani Papæ Militiam, & ordinẽ ex Pri-
67 uilegio Pij IV. Sũmi Pontificis † in anno 1561.
Instituit Cosmus Medices Magnus Dux Hetru
riæ, cuius meminit Paulus Morigius in Histor.
Relig. lib. 3. c. 8. & Seraphinus Oliuarius meri-
tissimus Rotæ Romanæ Auditor. in decis. No-
uissim. Rotæ. 591. vol. pri. quem quotidiè pro-
uebit, ac magis cumulat honoribus Serenissi-
68 mus Ferdinandus Medices † Magnus Dux,
qui modo rerum moderatur.

Ordo etiam militum S. Georgij, Constanti-
69 nopolitanorum Imperatorum, † qui hodie cõ-
fertur à successorib. Ducum Dyracchij, & Des-
potorum Seruiæ, atq; Albaniæ, qui & si anti-
quissimus est, vt qui à Cruce rubea, olim in
Cælo à Constantino Imperatore visa. initiũ ha-
buit, tamen cum Imperij illius declinatione,
& hic Ordo etiam declinauit; Principi tamen,
70 qui hoc ius † habet, Neapoli degenti Rex no-
ster, qua est humanitate, & clementia plenus,
quotannis ex ærario Regio, dari facit in hac
Ciuitate Neapoli ducatos sexcentos; ne coga-
tur victum aliunde petere, hoc habet ex Regia
liberalitate.

Theutonici Equites fuerunt, & modo etiam
71 sunt, illorumq; ordo à Theutonibus, ex † pie-
tate, Christianæq; Religionis amore apud Sar
racenos cęptus, proq; fidei defensione, & in-
cremento, laudabiliter institutus. vt dicit Ia-
cobus Vuimphelingus rerum Germanicar cap.
61. Hic ordo potentissimus fuit, & bella maxi-
ma pro fide; & Christiana Republica gessit.
Capta enim per Christianos Principes Vrbe
72 Hierusalem in anno Domini. 1099. † quæ ste-
tit apud Christianos per annos octoginta octo
& sic ad annum vsque Domini. 1187. quo fuit
capta à Saladino Ægypriorum Soldano. Du-
rante itaque eodem Regno apud Christianos
Principes, cumq; maximus, ac frequentissimus
esset ad Sepulchrum Christi visitandum, Chri-
stianorum virorum concursus, Theutonicorũ,
seu Germanorum præsertim; eadem in Ciuita-
te quidam Germanus, siue Theutonicus Hein-
73 richus à Vualpot † appellatus, tenens Ho-
spitium quoddam, ob diuitias, quibus abun-
dabat, Peregrinos ibidem fouebat, multique
Principes viri, ei adhærere, & ex Germania
à nonnullis Principibus, & Diuitijs, & opibus
aduiti fuere. Hinc vnionem facientes, tam-
quam fratres, & sodales, omnes venientes
tuebantur, & pijs operibus insistentes, Al-
74 bum quendam † habitum gerentes. cum ni-
gra Cruce, facta sibi ipsis quadam Diuæ Ma-
riæ Virginis Ecclesia, Milites Diuæ Mariæ Vir-
ginis se appellarunt, eundem Heinricum à
75 Vualpot † Magistrum primum habentes. Vnde
capta, (vt dictum est) Hierosolyma à Sala-
76 dino, discedere à Hierusalem coacti, † Pto-
lemaidam, quam Acconem dixerunt, Phæ-
niciæ Clarissimam Vrbem se contulere, illamq;
sibi sedem fecerunt, in qua cum existerent in
maximas opes, magnamq; potentiã creuerũt;
Quę, & ab eodem Saladino occupata, penes ip
sum stetit annis circiter trib., & deniũ in anno
1191. à Christianis est iterũ recuperata, opera

Friderici. I. Imperatoris, Gulielmi Siciliæ Re-
gis, Philippi Adeodati Gallorum, & Ricardi
Anglorum Regum: spatioq; annorum centum
77 † stetit penes Christianos; quo anno scilicet.
1190. siue 1191. Dictus de Vnalpot cũ suis Mi-
litibus Hospitale ibidem Theutonicorum te-
nuerunt. vt scripserunt Io. Heroldus de conti-
nuatione belli sacri. lib. 1. cap. 7. lib. 2. cap. 11.
lib. 4. cap. 11. & 12. lib. 5. cap. 6. & 7. lib. 6. cap. 7.
& 10. Iacobus Cardinalis de Vitriaco in de-
scriptione Terræ Sanctæ. cap. 95. & 97. quos re-
fert, & sequitur nouissimè Christianus Adrico
nius in Theatro Terræ Sanctæ. in Tribu Asser.
cap. 66. Martinus Cromerus Histor. Polonic.
lib. 6. Postmodum Ptolemaide capta à Sarrace
nis, in patriam redire coacti, ne ocio marcesce
rent, habito prius diplomate, & approbatione,
atq; concessione à Friderico II. Imperatore,
contra Prutenos bella aspera susceperunt, qui
valde Christianos infestabãt; acquisitaq; omni
78 † Prussia, illam tenuerunt, & ad Christianam
fidem reduxerunt: quæ bella, aliaq; nonnulla
maxima exercuerunt, maximo animi, fideique
feruore sub triginta, & quatuor eiusdem Mili-
tiæ Magistris, donec existente Magistro Alber-
to Marchione Brandeburgensi, ob bella sibi à
Poloniæ Rege illata, Ducatum Prussiæ ab eo-
dẽ Rege recognoscere coactus fuit;, ac in eius
verba iurare. vt scribit Germanographus. lib. 3.
aliqua Sansouin. lib. 2. Albert. Crantius in Me-
tropol. lib. 7. c. 9. Michael Bucchinger. in Histo.
Ecclesiast. noua. sub Clem. V. Martinus Crome.
Histor. Polonic. lib. 7. 9. & 26. Idem Cromer. in
Oratio. Funebri Sigismundi I. Regis Poloniæ.
Paul. Morigius. lib. 3. ca. 3. ante eos Barthol. de
Cassen. in dicta parte. 9. confider. 6. nouissimè
Heinrichus Pantaleon in Prosopographia, seu
de Viris Illustr. German. parte 3. in Alberto I.
Duce Prussiæ. & Alex. Guagninus in Historia
Prussiæ. fol. mihi. 67. & seq.

79 Templarij milites fuere, † ac floruere Gelasij
II. Summi Pontificis tempore, vt in eius vita
scribit Platina, licet sub dubio. Hi Christiani
nominis viros Hierosolymis proficiscentes,
hospitio accipiebant, acceptos armis accincti
per templa, & loca sacra comitabantur, vt om-
nem terram sanctam tutò viserent. Huius singu
laris pietatis, officij, & charitatis authores, vi-
ri graues à principio nouem fuere, & licet tũc
leuis quædam res videretur, non modica post
modum accepit incrementa. Nam, & faculta-
tes maximas, opes, & oppida quàm plurima
vbiq; possidebant. Et quia propè templum ha-
80 bitationes habebant, Templarij † sunt appel-
lati: aut, (vt mea fert opinio) quia per templa
Peregrinos comitabantur. Candidum gerebãt
81 pallium, rubra Cruce † insignitum. Propaga-
taq; est ea religio per ducentos circiter annos
vsque ad Clementis V. Summi Pontificis tem-
pora, cuius opera, & instigatione Philippi
Pulchri Regis Galliæ, Magister, nonnullique
alij, vt quòd fœda commisissent, Viui Flam-
82 mis in Ciuitate Parisiorum exusti † fuere; eo-
demque tempore alij vbique gentium capti, ac
morti traditi. Causas mortis, varias ferunt,
prout cuiq; illis temporibus cordi erat. de his
Robertus Guaghinus. lib. 7. Paulus Aemilius
in Philippo Pulchro. Tilius in Chronico. Cran
tius in Vuandalia lib. 7. cap. 47. & in Saxonia
lib. nono capit. tertio Bucchinger. in Historia.
Ecclesiastica noua. in Gelasio Secundo Petrus
Messia in Sylua Variæ lectionis. lib. primo cap.
quarto. Platina in Clementina V. Morigius de
Origin. Relig. lib. tertio capit. secundo. San-
souinus lib. 2. de his Meyerus, Annal. Flandriæ.
lib. 11. Eodem anno (inquit) 1307. incidit
abolitio in Templariorum ordinem, qui per
omnem fermè Europam compræhensi, hor-
rendis supplicijs necabantur; ideo, quòd ad
Sarracenorum defecisse impietatem diceban-
tur. Ortum initium à Pulchro Rege, & Galli-
ca Nobilitate, qui præcibus Pontificem Maxi-
mum ad hoc adegerunt, spe ducti, (vt Itali
tradunt scriptores) se ditatum iri illorum pos-
sessionibus, quas per omnem Galliam, pluri-
mas habebant. Multa (Inquit Antoninus) Tem-
plarijs obijciebantur, sed vtrum verè, nondum
83 satis † constat. Hæc Meyerus. sed modo illi
sibi vident in alio seculo rectè nè, an malè cũ
eis actum fuisset. Hunc eorum ordinem pro-
barat in Italia Innocentius III. in c. Cum de-
putati. extra de iudic.

Sancti Ioannis Hierosolymitani militum
84 Ordo, & nunc viget; à Gerardo † quodam
captis Hierosolymis initium habuit. vt dicit
Cassen. in Gloria Mundi. parte nona conside-
ratione quarta in anno circiter. 1150. post
Vincentium lib. 27. Primo loco Hospitalarij
appellati, quia Christianos Hierosolymam pe-
85 tentes, hospitio † recipiebant; inde Hiero-
solymitani appellari. Postea Hierosolyma
pulsi, Rhodum Insulam petierunt, & habi-
tarunt, à Turcarum Imperio ereptam, & à
Clemente Quinto eis concessam, vt est testis
Platina in eo, & ab hac Insula Equites Rhodij
86 † dicti fuere, diuersisq; temporibus acerrima
bella gerentes, maximas Victorias reporta-
runt, donec anno Domini. 1480. à Mahome-
87 te Turcarum Imperatore Rhodus † Insula
fuit obsessa, quam obsidionem magno demum
suo cum dedecore, maximoq; suorum nu-
mero deperdito, post tres circiter ab obsi-
dione menses, soluere coactus fuit. In anno
postmodum. 1523. Rhodus eadem à Solyman-
88 no, † Turcarum itidẽ Imperatore iterum a-
dorta, obsessa, cum ab Equitibus esset acer-
rimè, fortissimè, & constantissimè defensa,
tandem hostium multitudine nostri oppressi,
cumque eis auxilium aliquod, Christiano-
rum Principum nullus misisset, post sextum
obsi-

obsidionis mensem, saluis personis, rebusq;
89 aliquibus, cędere loco coacti fuere, & † Melitã
Insulam à Carolo Cæsare donati, quã munie-
runt. Demũ in anno. 1565. eam ab eisdẽ turcis
obsessam, adeo viriliter tutati sũt, vt perpetuũ,
90 nulloq; æuo aboliturum nomen † strenuissimi
Equites acquisierint: hodieq; eadem religio
Dei Optimi Maximi Gratia, in altissimo gradu
Honoris, & potẽtiæ, seruatur incolumis, sic sẽ-
per Deus illam protegat, de ea Sansouinus vbi
supra. lib. 2. & ẽt in Chronico. Morigius lib. 3.
c. 1. Cassęn. vbi supra. Carolus Tapla de rebus
Relig. in verb. Monasteria. c. 34. & diligentis-
simè scripsit Arnoldus Ferronus Historiæ Gal-
licæ. lib. 6. Dolionus Historiar. lib. 5.

S. Sepulchri Equites, quorũ Magister erat in
91 Ciuitate Perusij in Vmbria, † duas Cruces ru-
beas asportabant. Hi postmodum ab Innocen-
tio VIII. Sum. Pont., fuerunt vniri cum supra-
92 scriptis † Equitibus. Rhodijs. vt scribit Fran-
cisc. Sansouinus in dicto. lib. 2.

S. Mariæ Matris Domini Equites, creauit in
93 partibus Bononiæ, & Mutinæ, † Vrbanus. IV.
Sum. Pontifex, quo in ordine multi erant viri
Nobiles, decentem, nobilemq; habitũ gerẽtes,
cum Cruce parua rubea in pectore dicebãtur
94 fratres de Madõna, quos † vulgus fratres gau-
dentes appellabat, quorum aliqui etiã num vi-
gent. vt dicit Sansouinus in eodem lib. 2.

S. Lazari Hierosolymitani Equites, à Magno
Basilio originẽ habuerunt, eorumq; numerus,
95 † & ordo à Damaso Summo Pontifice priuile-
gijs decoratus. successu tẽporum ab Innocen-
96 tio III. in anno 1198. & post modũ † ab Hono-
rio III. & ab Alexãdro IV. Summ. Pontificibus
cõfirmatus, à quo Alexandro sub Regula S. Au
gustini fuit positus, & bonis auctus, & à Fride-
rico I. Aenobarbo Imperatore ditatus. Quum
verò militia, temporũ mutatione, declinasset,
97 illam tñ restituit Pius IV. † Pontifex Maximus
98 creauitq; eius Magistrũ † Ioannottum Castel-
lionum Mediolanen. in anno 1565. quo mor-
tuo eadem Militia collata fuit in Emanuelem
99 Philibertum † Sabaudiæ Ducem, quam vniuit,
& vocari voluit Milites SS. Lazari, & Mauritij,
cum hic fuerit de Domo Sabauda, fuitque hoc
actum Gregorio XIII. Sum. Pontifice concedẽ-
te. Hunc ordinem Serenissimus Sabaudiæ Dux
auxit, & ad maiora prouexit, ac prouehit maxi
100 mè Serenis. Carolus † Emanuel, qui modo
rerum potitur. Crucem portant rubeam albo
colore cinctam, & in medio crucis viridis aliã
101 † paruã Crucem albam viridi filo circundatã.
de ea Paulus Morigius Mediolanen. de Orig.
Relig. lib. 3. c. 7. Sansou. lib. 2. & Aldobr. Rotæ
Auditor ĩ decis. nouiss. rotę 679. in princ. vol. 1.

A nostris Doctoribus quoad Equites plures
102 tractantur quęstiones, an acquirant † Feuda?
an in illis succedant? quomodo succedant in
alijs bonis? an possint testari? an possint more
Hispanorum constituere maioratum? tum ex
patrimonialibus, tum ex bonis commendarũ,
& beneficialibus? an visitentur ab ordinarijs
locorum? an sint capaces beneficiorum Eccle-
siasticorũ? an promittant vota Castitatis, Pau-
pertatis, & obedientiæ? & similia plura de qui-
bus Martin. Nauar. in c. si. 16. q. 1. vbi in q. 3. nu.
29. 31. & in tract. de Reddit. Eccles. q. 3. Corol-
lar. 16. nu. 28. & in cons. 23. tit. De regular. latè
Ludou de Molin. de Hispanor. Primog. lib. 2. c.
9. num. 69. parte 1.

Posse Regem Catholicum vltra præfatos in
suis Regnis, ac Dominijs creare alios Equites
Torquatos, Nobiles, Patricios, ac alias digni-
tates Comitum, Marchionum, Ducum, ac Prin-
cipum indubitabile est: Quia cum Rex noster
sit Princeps, qui habet iura Regalia, & facere
possit omnia quæ potest Imperator in Impe-
rio. vt supra pluries in pluribus capitulis di-
103 ctum est, sine ambiguitate † hæc facit. iuxta
tex. in c. 1. in verb. Potestas creandorum Magi-
stratuum. Quæ sint regal. & amplè tradidit An
dreas Tiraquell. de Nobilitat. cap. 6.

Sed cum decreuissem huic capiti finem im-
ponere, mutaui sententiam, iniustum diudicãs
nihil de Antiquorum Romanorum Equitum
ordinibus disserere, cũ locus hic aptus videa-
tur; non quia ostentationem quandam exhibe-
re videar, cum quæ scribam ex diuersis scripto
ribus, qui ante me fuerunt, excerpere decreue
rim; Sed in vnum veluti omnium Equitum Po-
merium, antiquorum etiam fructus inserere,
quando videam, non solum scriptores nostros,
sed nonnullos de secretioribus literis optimè
meritos, hanc tractationem, magno confusio-
num inuolucro descripsisse, conabor tamen in
quantum potero, ab obscuritatis caligine illã
vindicare; quod si non ex voluntate succedet,
saltem voluntas prompta cuiq; notoria sit.

Ante Gracchorum tempora, qui fuere anno
Vrbis circiter 519. Romæ iudicandi potestas
penes Senatores erat, nec quidem penes om-
104 nes, sed penes illos, qui Decuriati essent † in
Albo ob vitæ, ac morum integritatem. Decu-
riati autem dicebantur, qui ex singulis decem
105 erant selecti, & hoc est, † quod Cicero in
Verrem Action. 4. appellat Decuriam Sena-
torum. & Philippica. 5. appellat Decuriam
Judicum. Ordo autem Senatorius Romæ, se-
paratus erat à Plæbe. Verum C. Sempronius
Gracchus, cum Tribunus Plæbis esset, in ip-
sam Plæbem propensus, Volens æquare Sena-
toribus Equites, & Equestris ordinis homines,
106 Senatores, & Equites insimul iudicare † per-
misit, vt hoc narrans Plutarchus in Graccho
dicit: Legem à C. Graccho latam, vt trecen-
ti Equites cum trecentis Senatoribus iudi-
carent. Ex qua Plutarchi authoritate, scrip-
508 tores nonnulli in eam opinionem ducti sunt,
æqualẽ fuisse honoris, atq; Nobilitatis gradũ,

Senatorum,& Equitum afferentes.

Ne tamen veritas Historiarum Populi Romani, diuersitatibus sententiarum per diuersas ambages reddatur obscura; Dicendum est Phi
107 lippum † Broidæum ad Franciscum Polletū in Historia Fori Romani.lib.3.cap.8. Iurisconsultum Atrensem elegantissimum, Historiarū, atque amœniorum studiorum perscrutatorem vigilantissimum, declarasse Plutarchum in loco allegato intelligi oportere, quòd C. Gracchus transtulerit iudicandi potestatem in Equites, non autem communicauerit. Verè ne, an aliter,melius erit, vt eadem Plutarchi verba ad viuum referam,nam dum de C.Graccho loquitur sic inquit. Hic trecentos Equites Romanos, trecentis admiscuit Senatoribus, atq; iudicia hisce sexcentis communicauit. Hæc Plutarchus. Ante vero quàm sententiam meā aperiam, cōmemoro,apud Romanos, tres hominum Ordines fuisse, qui non Magistratus, sed ciuium ordines dicebantur. Senatorius,
108 Equestris,&† Plebęius. Ex his ordinibus Magistratus fiebant. Senatorius ordo dignior,
109 Equestris secundo, Plebæius nouissimo.†Senatorij viri ex Veste discernebantur, nempe
110 laticlauia † veste, Equites Anulis aureis
111 † Plebæi Argenteis. Senatores in Orchestra, siue Cauea dum inspiciebantur ludi,qui locus erat in inferiori parte, & ludis proximior. In
112 summis † ordinib. Plebæi, in medijs Equites stabant. Ordo itaq; Equestris medius fuit inter Senatores,& Plebæios.

His præhabitis,dicendum est,quòd C. Sempronius Gracchus,Plæbis Tribunus existens, nihil antiquius,ac melius putauit,quàm vt medium ordinem cum primo, scilicet Senatorio coęquaret. Idcirco communicauit cum illis iudicia,& iudicandi potestatem:& hoc dicere voluit Plutarchus,vt locus supra allegatus demonstrat. Quod Paulo Manutio in lib. De legibus.minimè placuit, Quin immò adeo id ægrè tulit,vt neruos omnes contorserit, dicens
113 manifesto † errore Plutarchum peccauisse, ac lapsum fuisse,nulloq; modo prętèr Equites, Senatores iudicasse, sed à dictarum Legum Rogatione, ipsos solos Equites id munus expleuisse. Prò sua Opinione tuenda contra vnū Plutarchum, viros Grauissimos adducit Ciceronem,Velleium Paterculum, Appianum Alexandrinum, Liuium, & Asconium Pedianum. Ego, vt verum fatear, si rectè Plutarchum interprætemur, Virum Præstantissimum
114 ab hac iniuria remoueo. † Certum est, vt supra diximus, Iudicia penes Senatum prius fuisse; à Romulo enim hæc illis tributa potestas.vt Polybius lib.6. & Dionysius Halicarnaseus lib. 2. testantur. ac Pomponius Lætus de Magistratibus. cap. 4. Vndè Plutarchus dum ait,communicatam iudicādi potestatem Equitibus, non idcirco fuit abrogata potestas Senatoribus,& ipsis iudicandi,Senatumq; ideirco amotum, ac solis Equitibus concessum, vt Manutius sibi persuasit. Promiscua enim illis potestas data.vt in simul mixti iudicarent.Hoc benè esse posset, vt Plutarchi litera dicere deberet. Hic Sexcentos Equites Romanos,& nō Trecentos. Hoc enim cordi habuisse Gracchū arbitror, vt tacitè submoueret Senatorum Iudicia,cum Senatores essent trecenti, Equites sexcenti, Inferendis suffragijs, ac seligendis Iudicum Decurijs,Equester ordo ob maiorem multitudinem præualeret. Pro hac habeo Liuium authorem in promptu in Epithome. 60.
115 qui de C. Gracchi lege verba † faciens, inquit. Tertiam, qua Equestrem ordinem, tunc cum Senatu consentientem corrumperet, vt sexcenti ex Equitibus in Curiam subligerētur, & quia illis temporibus,Trecenti tantùm Senatores erant, sexcenti Equites,trecētis Senatoribus admiscerentur, idest. Vt Equester ordo, bis tantum virium in Senatu haberet. Hæc Liuius. Vnde dictum Plutarchi,sic intelligi oportet,vt cōmunib.suffragijs iudicarēt, non vt soli Equites iudices essent. Et dū Velleius Patercu
116 lus lib.2. De C. Graccho inquit.† Iudicia de Senatu transferebat ad Equites. Eodem modo interpætanda sunt,vt ob maiorē Equitū numerū,& maiora illorum suffragia,vt superātia Senatorū minora;tantum abest,vt omnis iudicādi potestas ad Equites tacitè videretur esse translata,cū Senatorū sententia tamquam paucorū,semper videretur succumbere. Similimodo Asconij Pediani dicta intelligi oportet.
117 I.n.in Diuinatione Ciceronis ait,† C.Gracch* legem tulerat, vt Equites Romani iudicarēt, Idest cū Senatorib., non soli. Ne Asconius vir grauissimus Romanarū Antiquitatū enucleator, Liuio in loco allegato contradicere videretur,quod neutiquam ferendum est. Appiani
118 dictū lib. 1.Bellorū ciuilium.† dum ait.M.Liuius Drusus Tribunus Plębis,Senatum,& ordinē Equestrem,Iudiciorū causa,quæ adēpta Senatui.& Equitib.tradita fuerāt Intelligi oportet,adempta Senatui, non priuatiuè, vt nostri dicunt,sed tradita Equitib.,cumulatiuè. Illud
119 eiusdē Liuij Epith.70. dum † ait, Pub. Rutilius,Vir summæ Innocētiæ,qui Legatus Q Mutij pro Consule à Publicanorū iniurijs Asiam defenderat,inuisus Equestri Ordini,penes quē iudicia erant,repetundarū damnatus,in exiliū missus est.Liuius intelligendus est,vt à 60.Epithomate ad 70. sibi ipsi minimè breui spatio, contradicat.vt dicatur,penes quē iudicia erāt, scilicet cumulatiuè cū Senatoribus. Quod nouissimo loco Manutius obijcit ex Cicerone in Fragmentis Orationis, pro C. Cornelio in Commentarijs Asconij, minus obstabit. ità
120 Cicero. † Memoria teneo, cum primum Senatores,cum Equitibus Romanis, Lege Plotia Iudicarent. ex his verbis Argumentum sumit

fortis,

fortissimum, suo iudicio, Manutius: Quia cum
primum dicit, ergo lege Gracchi, quæ multis
antea annis lata erat, nullam in Iudicijs, Equi-
tum, & Senatorum societatem fuisse. Si hoc
Gracchus non cauisset, ac Iudicia non commu
nicasset Equitibus, & Senatoribus, induceret
falsum dixisse Liuium, Plutarchum, Velleium,
& Appianum, qui hoc dixerunt. Argumentum
idem contra eundem, torqueo, nam ante Legē
Plotiam, de qua statim dicam, super eadem re
fuisset lata Lex Setuilia, Qua eadem commu-
121 nicatio iudicandi, † Senatoribus & Equiti-
bus facta fuit, anno Vrbis. 647. eodem Q. Ser-
uilio Cępione, & C. Attilio Serrano Consuli-
bus, vt est author Cassiodorus; quam Legem
Setuiliam Crassus etiam sua Oratione persua-
sit, vt meminit Cicero de Orator. lib. 2. & hinc
idem Cicero in Orat. pro A. Cluentio ait; C.
Setuilius Glaucia alia lege, illam primam Ser
uiliam Cæpionis confirmauit. Et similiter an-
122 te Legem Plotiam fuit, & Lex Liuia † in an-
no Vrbis. 662. L. Martio, & Sex. Iulio Coss.
Plotia vero, siue Plautia lata est anno Vrbis.
123 664. C. Pompeio † Strabone, & L. Portio
Catone Coss. vt sunt authores Cicer. de Orat.
lib 3. & ad Atticū lib. 4. Epistol. 16. Vdalrich.
Zas. Hotoman. & Anton. Augustin. in Plotia. Ex
quibus clarum sit, Ciceronis dictum in Corne-
liana intelligi oportere, quòd æquis, ac parib.
numeris Lege Plautia fuerint Iudicia Senato-
ribus, & Equitibus communicata, cum prius
Ordo Equestris ob numerum maiorem, habe-
ret suffragia maiora, vt videretur solus Eque-
stris ordo iudicare. Alioquin oporteret Cice-
ronem redarguere, quòd nullam legum Setui-
liæ, Glauciæ, & Liuiæ notitiam habuerit. Quod
cum satis absurdum sit, silentio transeundum
fore potius duxi. Nam & Cæpionis Legem Ci
cero commemorat de Inuention. lib. 1. cap. De
repræhensione.. Offensum est (inquit) quòd
eorum, qui audiūt, voluntatem lædit, vt si quis
apud Equites Romanos, cupidos iudicandi,
Cæpionis Legem Iudiciariam laudet. & illam
C. Seruilij Glauciæ. similiter idem Cicero in
Bruto, dum dicit. Glauciam ob eam Equestrem
ordinem sibi vehementer deuinxisse. ex ijs cō-
stat Ciceronis authoritatem ei non suffragari.
Post hæc L. Cornelius Sulla Consul, & Dictator
124 perpetuus, cum Q. Metello, Equestri † ordini
iudicia ademis, & vt in solum Ordinem Sena-
torium transferrentur. Qua lege decem annis
à solis Senatoribus iudicatum extitit, cumque
iudicia turpiter, & cum infamia, quòd munera
à Reis caperent. fieri viderentur. L. Aurelius
125 † Cotta, Vir Nobilissimus, Tribus Ordinibus
iudicia cōmisit, Senatoribus, Equitibus, & Tri-
bunis Aerarij, vt retulerunt Liuius in Epitho.
79. Velleius Paterculus. lib. 2. Illamq; in suo se-
cundo Consulatu confirmauit Pompeius Ma-
gnus, & fortiori vinculo postmodum in tertio
126 Consulatu firmauit idem Magnus: † cuius
meminit Cicero in Pisonem; vbi Pedianus. Vl-
tima verò Lex Pompeia iudicaria, Oratores, &
causarum Patronos arctabat, vt in dicendo nō
127 nisi tres horas † consumerent. Vndè idem
Cicer. in Bruto. Maximè verò, (inquit) per-
specta est vtriusq; nostrum exercitatio, ante-
quam perterritum hoc Armis studium, Brutè,
nostrum conticuit subitò, & obmutuit Lege
Pompeia, ternis horis ad dicendum datis ad
causas simillimas inter se, vel potius easdem,
noui veniebamus quotidie. Post hanc Pompe-
iam legem, lata est lex Iulia, quam tulit C. Iu-
128 lius Cæsar Dictator, qui iudicia † ad Senato-
res, & Equites transtulit, & Tribunos Ærarij
substulit, dicente Suetonio Tranquillo in Cæ-
sare. cap. 41. Iudicia ad duo Genera Iudicum
redegit, Equestris Ordinis, & Senatorij, Tribu-
nos Ærarios, quod erat tertium, substulit. Hęc
omnia dicta sunt, vt quo in gradu, & existima-
tione fuerit apud Romanos Equestris ordo,
quisq; perciperet.

Principe Orbis, Romano Populo existente,
qui Senatorij Ordinis erant, supremum gradū
illi præseferebant, qualem hodie dicere pos-
semus, Imperatores, Reges, suiq; Iuris Princi-
pes. Equestrem verò ordinem, qui apud Ro-
manos erat, Æqualē esse Principibus medijs,
Ducibus, Marchionibus, Comitibus, alijsq; si-
milibus. Plebæm verò Plebi similem videri.
Qui Equitum originem tradere voluerunt, ni-
mium se torserunt, vt illorum Antiquitatem à
Romanis expiscandam censerent: quasi ante
Romanæ Vrbis constitutionem, illiusq; incre-
menta, apud nationes alias, Principes viri non
fuerint; quorum Nobilitas, Equestri, quem nūc
dicimus, ordini similis fuerit. Sed age sequa-
mur eandem viam, & postmodum breuiter a-
lia percurramus. Romulus à principio pro sui
129 † corporis custodia trecentos elegit, eosq; à
promptitudine, & cęleritate, cęleres appella-
uit. Vel, vt Valerius Antias dicit, quia illorum
130 Deus † Cęler fuerit nominatus, quo exequē-
te, Remus occisus est, illorumq; Princeps Cæ-
lerum Tribunus dictus. Quod, & Liuius lib. 1.
Dionys. Plin. lib. 33. cap. 2. Aymatus Riuallius
Hist. iuris ciuilis. lib. 1. cap. 3. qui illum Fabiū
Cæleterm nominat, alijq; permulti scripsere.
Nec ea ex causa Equites dictos, vel creatos
dijudico, sed ab Equitando ipsos appellatos
fuisse certissimum est: Non quòd primum ij no-
bilitatis gradum haberent; Cum eos elegerit
Romulus ex Triginta curijs; in quibus Popu-
lum Romanum diuiserat; & in eis erant, & No
biles, & Plebæi, sed ex singulis Tribubus De-
nos. Quibus concinunt verba Festi Pompei:
Cæleres (inquit) antiqui dixerunt, quos nunc
131 † Equites dicimus, à Cælere interfectore Re-
mi, qui initio à Romulo ijs prępositus fuit, qui
primitus electi fuerūt, ex singulis curijs Deni,

ideoq; omnino Trecenti fuere Hinc Plinius in eodem loco. Equitum nomē sæpè variatum est in ijs quoq;, qui ad Equitatum trahebantur;

132 † Celeres sub Romulo, Regibusq; appellati sunt; Deindè Flexumines, postea Trossuli, cum oppidum in Tuscia, citra Volsinios passuum nouem millia, sine vllo peditum adiumento cæpissent. Ex horum verbis ab Equirando à pedi tum differentia, Equites vocitatos apparet, ha-

133 bebant enim ex publico † Equum. Videtur id innuere Ouidius lib.3. Fastorum, dum ait.

Inde Patres centum, Denos secreuit in orbes
Romulus, Hastatos instituitq; Decem.
Et totidem Princeps, totidem Pilanus habebat
Corpora, legitimo, quiq; merebat Equo.
Quin etiam Patres totidem Tatiensibus ille
Quosq; vocant Ramnes, Luceribusq; dedit.

Ex quibus apparet à principio apud Romanos, Equites inter Nobiles enumeratos non fuisse. Vnde Martialis, post tot tempora lib.5. Epigram.17. Dū Gellia diceret habuisse Auos, Proauosq; Nobiles, refellens Nubere Equiti, sed Laticlauo ità respondet.

Dum Proauos, Atauosq; refers, & nomina magna,
Dum tibi noster Eques sordida conditio est.

134 Medius namq; fuit Equestris inter † Senatorium, atq; Plæbeium. Vnde Liuius lib.26. Consensum Senatus, Equester ordo est sequutus; Equestris ordinis, Plebs. & antè eum Cicero in Orat. in Toga Candida in Catilinam. A quibus (inquit) consulatum petis? à Senatoribus, qui te authoritate sua, spoliatum ornamentis omnibus, vinctum penè, Africanis oratoribus tradiderūt? ab Equestri Ordine, quem trucidasti? à Plebe, cui spectaculum eiusmodi, tua crudelitas præbuit. Et Velleius Paterculus lib.1. Tū Senatus, atq; Equestris ordinis pars melior. & intacta perniciosis consilijs. Plebs in Gracchū irruere. Valerius lib.3. cap.7. de Scipione. Si quidem (ait) & Senatum totum, & Vniuersum Equestrem ordinem, & cunctam plebem, Iouis Opt. Max. puluinaria petens, comitem habuit. Hinc Valerius Martialis. lib.4. Epigram.2.

Cum Plebs, & minor ordo, Maximusque.

Et idem Martialis lib 5. Epigram.28.

Ingenium, studiumq; tibi, moresq; genusq;
Sunt Equitis, fateor; cætera plebis habes.
Bis septena tibi non sunt subsellia tanti
Vt sedeas viso pallidus Oceano.

Vltimi versus respiciunt quatuordecim ordines sedēdi in Theatro, de quib⁹ suprà egimus.

Magnificari autē, ac erigi cęptus ordo Equestris, cum in ordinem Senatorium allici cępit; & tūc cępit Senatoria nobilitate perfrui. Cen-

135 tum enim primo à Romulo † Senatores ex Albanis lecti. vt Liuius lib.1. est author. Centum alij postmodum ex Sabinis, vt est author Dionysius, & scribit etiā Plutarch in Romulo. Tarquinium verò Priscum alios centum elegisse

136 ac trecentorum numerum † compleuisse. Postremo Brutum consulem primum, Valerij Collegam, eum numerum à Tarquinio superbo, expulsionibus. ac cedibus imminutum, expleuisse, Liuius est author; quamquam in numero ab alijs dissentiat. Gentis vero Equestris, & Plæbis ordo, cæpit ad maiora prouehi, ac Nobilio rem gradum ascendere, non solum cum per leges Gracchorum, ac aliorum narraras fuere eis communicata iudicia, sed longo antea interuallo, ab ipsa nempè Regum expulsione, quan do numerus Senatorū est suppletus. Hi enim, qui in illum Amplissimum ordinem allecti fuere, (cum alij Patricij prius vocarentur) coopta

137 ti alij postmodum, & cum illis scripti, † insimul Patres Conscripti nominari cępere. Hinc festus Pompeius; Qui patres, quiq; conscripti vocati sunt in curiam, quo tempore Regibus vrbe expulsis. P. Valerius Consul propter inopiam Patriciorum ex Plebe allegit in numerum Senatorū Cētum, & sexaginta quatuor, vt expleret numerum Trecentorum. Quod & Liuius non diffitetur, Patres conscriptos esse vocatos asserens, qui à Bruto in nouum Senatum erant lecti. Quamquam Zonaras Annal. lib. 2. dicat Seruium Tullum Regem fuisse primum, qui Plebæios in Senatum vocasse statuerit. Nihilominus Liuius lib.2. dicit, eam rationem legendi in Senatum seruatam fuisse, vt semper ex ordine Equestri, qui proximus dignitate erat, legerentur. & ità ibidem scribit à Bruto Consule obseruatum. Vnde non immeritò ex persona Persei Regis loquentis dicit idem Liuius

138 lib. 42 Equites † seminarium esse Senatus. Quod lōgo post tempore idem dicere vsurpauit Alexander Seuerus Imperator apud Aeliū Lampridium. Hinc Augustus apud Suetonium dixit, se nihil aliud tradere, quàm Equestri familia natum, in qua, & primus Senator Pater suus fuerit. Hæc etiam confirmantur à Fenestella de Magistratibus. Rom. cap.1. Pomponio Lęto. cap.2. & 3. Zas. in lege Iulia iudiciaria. Gulielm. Budæ. in Posterioribus in l. fin. §. Iudicandi. ff. de Munerib. & Honor. Alexand. Sard. de Moribus Gent. lib.2. cap.2. & 3. Christoph. Myle. de scribenda vniuersitatis Rer. Histor. lib.3. Ferrād. Adduens. lib.1. Explication. cap.7 Sed notandum est, nullam laudem apud Romanos, Equites retulisse, nisi vbi militaria munera, legitimo tempore obijssent, Et tunc ad Censores ducebant Equum in forum, & enumeratis stipendijs, & sub quibus Imperatori-

139 bus militassent, meritas laudes, vel † vituperationes, referebant. vt post alios scribit Alex. Sardus lib.2. cap.28. Qui verò laudes honoris gratia referret, hic verè Eques. & Equitum insignijs vtebatur, de quibus supra diximus.

Pharao Rex Ægypti ob sapientiam Iosephi, & somniorum interpretationem, dixit illi; Ecce constitui te super vniuersam terram Aegypti. Tulitq; Anulum de manu sua, & dedit eum

in

in manu eius, vestiuitq; eũ Stola Bissina, & colo
140 lo; Torquem Auream † circumposuit. vt habetur Genes. cap. 41. Vnde exprobrãdo in Hierosolymam Ezechiel. cap. 16. inquit: Et ornaui te ornamẽto, & dedi armillas in manibus tuis, & Torquem circa collum tuum. Hinc 3. Esdræ. cap. 3. promittit Rex Darius, ei, qui loqueretur sermonem sapientiorem, Dona magna; quòd cooperiretur Purpura, biberet in auro, & super aurum dormiret, currum Aureo freno, Cydarim Bissinam, & Torquem circa collum. Vnde Salomon Audi (inquit) fili mi, disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ, vt addatur gratia capiti tuo, & Torques collo tuo. vt habetur Prouerb. cap. 1. Sic Balthassar Rex filius Nabuchdonosor. Daniel. cap. 5. Quicunq; (ait) legerit scripturam hanc, & interpretationem eius manifestam mihi fecerit, purpura
141 vestietur, & Torquem † Auream habebit in collo, & Tertius in Regno meo erit. Et paulò post ibidem. Tunc iubente Rege indutus est Daniel purpura, & circundata est Torques Aurea collo eius. Vnde inoleuit communis Principum vsus, vt quos virtutum ornamenta decorant, hos Anulis aureis, chlamidibus pictis, Stolis, Fibulis, Baltheis, Phaleris, Monilibus, Ar
142 millis, † Calcaribus, Ensibus, Torquibus, & similibus, honestatunt: quorum aliqua refert Alex. ab Alexand. Diet. Genial. lib. 2. cap. 29. Equites verò inualescente vsu postmodum, nõ solum apud Romanos, sed Chalcidenses, Cretenses, Achæos, Capuanos, Germanos, Batauos, Gaditanos, Macedonas, Aegyptios, & vbiq; ferè gentium, maximo in honore fuerũt, ac modo sublatis Senatuũ illorũ figuris, apud Equitum ordinem primus quidam gradus habetur, meritæq; virtutis præmium fuisse, etiam Sylius Italicus lib. 15. scripsit, dum ait.

Hic Torque aurato circundat Bellica collo.

143 Et militare hoc præmium † esse, etiam D. Isidorus lib. Ethimologiarum 9. cap. 7. inquit: item stipendiorum modus, dignitatum gradus, Præmiorum honor, veluti cum corona, vel Torques Donatur. vt habetur in c. Ius militare. 1. distinct.

ARGVM. CAP. LXXV.

Fractæ Naues, & Naufragantium bona, Regum Hispaniæ, ac Neapolis sunt in eius Regnis. Quæstio hęc disceptatur, & quibusdam declarationibus conclusio elicitur.

COMPENDIVM.

1 *Fractarum Nauium, ac Naufragantium bona Regis Catholici sunt. sed vide. nu. 16.*

2 *Naufragantium bona, tam in Italia, Neapoli, Sicilia, Hispania, & Anglia littoribus sunt Regum. num. 8.*

3 *Sic in Gallia, Aquitania, & Nauarra, ac Serenissimo Dominio Venetorum. num. 4.*

5 *Et in statu Britonum, siue Britanniæ Armoricæ.*

6 *Iura Britanniæ a morte Henrici III. sunt Serenissimarum Isabellæ, & Catherinæ, filiarum Philippi Regis Catholici.*

7 *Cruciferi in Polonia, & Pomerania sunt in possessione Nauium fractarum, & Naufragantium.*

9 *Afflictio, afflicto danda non est.*

10 *Proiecta in Mari, an fiant occupantis.*

11 *Occupantis an sint bona tam vno capite, quàm alio.*

12 *Bona pretiosissima veniunt in proiectionem, cum vident tempestatem, leuanda Nauis gratia.*

13 *Catullus Nauigans, ob tempestatem proiecit bona.*

14 *Ionas Propheta, & bona in mare proiecta.*

15 *Dominus post tempestatem tranquillum facit.*

17 *In statu Romano similiter obseruari capturã Nauium fractarum, fieriq; indebitè.*

18 *Magistratus in Regno Galliæ qui procedant contra Naufragantes.*

19 *Et sic in Regno Neapolitano malè fieri, & obseruari.*

20 *Consuetudo, quòd dentur bona naufragantium occupanti, an valida. num. 23.*

21 *Naufragantium bona occupantes, tamquam fures, & Latrones puniuntur.*

22 *Naufragantium bona occupantes, an sint excommunicati.*

24 *Bona delata ex alluuione, aut ex vi fluminis, an fiãt occupantis.*

25 *Bona in Mari proiecta, quando præsumantur derelicta?*

26 *Bona Turcarum Naufragantium, vel aliorum, an occupentur licitè.*

27 *Bona si sunt Piratarum, cum quibus geri possit bellum, an sint occupantis, & an si fuerint aliorum Piratarum? num. 28 29.*

Intellectus Auth. Nauigia. C. De Furt.

30 *Piratæ sunt diffidati publici, & an possint disrobari?*

31 *Piratæ tamquam publici hostes sunt infames, & militiam exercere nequeunt.*

32 *Piratę sunt Latrones maritimi.*

33 *Piratæ ex ore Pontificum quotannis excommunicantur.*

34 *Piratę, publicorum cõmerciorum sunt Turbatores.*

35 *Hysterologia sermocinatio ordinis peruersi.*

36 *Sine Principis licentia, Piratica exerceri non debet.*

37 *Bellum inconsulto Principe fieri nequit.*

38 *Romani Piratas persequebantur.*

39 *Lex Gabinia.*

40 *Demetrij Piratæ dictum mirabile factum Alexandro Macedoni.*

41 *Si ob naufragium bona proiecta sunt, an habeantur pro derelictis, & quando fiant occupantis.*

42 *An in omni casu sit facienda restitutio Bonorum ex naufragio receptorum nu. 43. 44.*

45 *Bona naufragantium accipiens, ad hoc, vt furtum nõ com-*

committant, nec excommunicationem incurrat, quę requirantur?
46 Naufragium quomodo probatur?
47 Clausula leuato velo, quid denotat.
48 Coram quo Iudice Naufragium probetur.
49 Caphalemorum iudicium contra Zenothedimem Nauicularium.
50 Testes super Naufragio deponentes, an parte citata debeant recipi? num. 51.
52 Bona Naufragantium Iudaeorum deberi pro Regi Regni tenuit Lauarius.

CAP. LXXV.

1 NOn modica videtur Hispanorum Regum prærogatiua, quod Fractarū Nauium, † ac Naufragantium bona eorundem sunt. vt meminit gl. in c. Dispensationes. 1. q. 7. Io. de Platea. in l. 1. C. De Naufrag. lib. 11. Gulielm. Benedict. in Rep. c. Raynutius. in verb. Et vxorem nomine Adelasiam. decis. 5. n. 374. de Testam. Francisc. Marc. in decis. Delph. 414. num. 3. vol. 1. Aluarus Pelag. de Planct. Eccles. lib. 2. cap. 46. col. 4. vers. Quid de naufragiis. Hoc idem obseruari in hoc Regno Neapolitano, scribit Andr. de Iser. in Const. Regni. Rapinas. & Matth. de Afflict. in Const. Dohanæ secreti. nu. 16. & idem in
2 omnibus† littoribus Italicis, Neapolis, Sicilię, Hispaniæ, & Angliæ. voluit Renat. Choppin. de Doman. Franciç. lib. 1. tit. 16. nu. 9. 10. sic in Gal
3 lia, Aquitania, & Nauarra † voluit idem Choppin. in consuetud. Andegauens. parte 1. lib. 1. cap. 51. num. 2. Quis enim impedit, quominus Princeps, vel Republica præscribat Maris Imperium, si non quoad Dominium, & proprietatem, saltem quoad vsum Iurisdictionis, vt pluries supra dixi, & nouissimè pro Serenissimo
4 † Venetorum Imperio eleganter scribit Angelus Mattheatius de Via vniuersi Iuris. lib. 1. c. 36. num. 13. & seq. Quo iure Rex Catholicus, suique prædecessores vsi sunt spatio circiter quingentorum annorum. Hoc idem ius est in
5 statu Britannico Armorico, seu Britonum, † vt post Bertrandum Argentreum in Consuetud. Britanniæ voluit idem Choppin. in. de Domā. vbi supra. nu. 10. Quod ius nunc post mortem Henrici III. Regis Galliæ competit Regi Catholico, ac eius filiabus Isabellæ, & Catherinæ,
6 † per ea, quæ suprà tradidi cap. 46. in Ducatu Britanniæ. Cruciferos Equites in Polonia, & Pomerania, fractas Naues, & Naufragorum bo
7 na vsurpasse, scribit † Martin. Cromerus in Histor. Polon. lib. 11.

Prauam verò esse consuetudinem, inquit gl. in dicto c. Dispensationes. vbi inquit, malè facere Hispanos Reges: quid enim habet Fiscus
8 † in aliena calamitate, vt de re tam luctuosa cō pendium sectetur. vt dicit Imperator in dicta l. 1. C. De Naufrag. lib. 11. Quando eorum miseria tam magna fit. l. 3. in fin. ff. De incend. ruin. Naufrag. vt post procellas, & Maris tempestates in portu, vbi salutem sperabant, ventorum vi iactati, inueniant contraria numina, & sic eis conueniat illud Virgilij lib. primo Æneidos.

Terris iactatus, & Alto.

9 Afflicti enim tempestate nauigantes, vndiq; proiecti, alia afflictione lædendi non † sunt. c. Cum percussio. 7. q. 1. c. Mulier. 5. Distinct. Ne tale hominum infortunium, etiam suorum bonorum perditione grauetur. l. Tam dementes. C. De Episc. audient. Nec dicēdum ēst ex proiectione bonorum in Mari, habere illa pro de-
10 relictis, ità vt fiant occupantis, cum sint in † bonis nullius. §. Feræ. Inst. de rer. diuis. Constantin. Hermenopul. in Promptuar. iur. ciuilis. lib. 2. tit. 11. §. Si leuandæ. Quia aut bona sunt à Naui iam fracta in mari reperta, & tunc cum id fuerit in Tempestatis, & fortuito casu, nullo pacto haberi possunt, vel præsumi derelicta: aut verò causa leuandæ Nauis, ob superfluum onus, ne fluctibus mergatur: & tunc similiter proiecta, nunquam censerem bono animo proiecta, nec derelicta putanda esse, & idcirco oc-
11 cupantis † minimè erunt. iuxta gl. notab. in c. Cum dilecti. vbi Panor. num. 11. De Accusat. & habetur in l. Nauis leuandæ. & l. Qui leuandę. ff. Ad leg. Rhod. de iactu. Nec enim nouum est,
12 leuandæ nauis causa, vt homines † incolumes conseruentur, & nè onere prægrauata, vndis submergatur, etiam bona prętiosissima proijci,
13 vt de Catullo † nauigante refert Iuuenalis Satyra. 12. Dum ait.

Accidit, & nostro similis fortuna Catullo
Cum plenus fluctu medius foret alueus, & iam
Alternum puppis latus, euertentibus vndis.
Arboris incertæ nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere iactu
Capit cum ventis, imitatus Castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens euadere damno
Testiculorum, adeo medicatum intelligit inguem.
Fundite, quæ mea sunt, dicebat, cuncta Catullus,
Præcipitare volens, etiam pulcherrima, Vestem
Purpuream, teneris quoq; Mœcenatibus aptam.

Sed ijs in periculis existentes aliquando idē fecerunt leuandæ nauis gratia, dum non bona
14 solum, sed Ionam in Mare miserunt. † vt patet Ionæ. cap. 1. Non absimile fuit naufragium Pauli Apostoli, & sociorum. de quo scribit latè Lucas Actorum. cap. 27. Vnde si Naufragantium bona ab alijs diripiuntur, & dominis iam meliora sperantibus, non tradantur; vtiq; domini promissionibus deluderētur, qui dixerat per Thobiam. cap. 3. Non delectaris in perdi-
15 tionibus nostris, quia post † tempestatem, trāquillum facit; & post lachrymationem, & fletū, exultationem infundis. ac illud, quod Christus afflictis promisit Matth. cap. 11. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam uos. Præterea perperam agere Hispania
16 rum Reges, censuerunt † Aluar. Pelag. in dicto cap.

cap. 46. cui se subscribit Guliel. Bened. in di-
cto Verb. Et Uxorem nomine Adelasiam.decis.
5.nu.374.& Francisc.Marc.in decis.Delphinat.
424. lib. 2. Quod etiam malè fieri in partibus
17 Romanæ † ditionis, scribit Lucas de Pen. in
dicta.l.1.C.De Naufrag.& de hac etiam cupi-
ditate bonorum Naufragantium contra Magi
18 stratus in Regno Galliæ † inuehitur Gulielm.
Benedict.in loco allegato.& Francisc. Marc.in
dicta decis. 424. Similiter etiam hoc malè
19 seruari in Regno Neapolitano † dixerũt Iser.
& Afflict.in dicta Constit. Rapinas. Nec vale-
re consuetudinem in contrarium obseruari so
litam, quantumuis longo tempore illa fuerit,
cum censeatur sublata per Federicum Impe-
ratorem in Auth.Nauigia. C. De furt. hoc etiã
probarunt Aluarus, post Isern. & Gulielm. Be-
nedictus in locis relatis. & Federic. de Senis
in consil. 107. Qui asseruit consuetudinem
20 † in contrarium, quòd dentur occupanti,non
valere atg.l. Depræcatio.ff. Ad leg. Rhod. de
iact.hoc idem tenuit Barthol.Veronens.de ser-
uit. tit. de Littore Maris.in fin. vbi dicit,acci-
pientem bona Naufragantium, esse puniendũ
21 tamquam furem,& † Latronem,seu raptorem
arg.l.2.& 3.ff.de Incend.Ruin.Naufrag. & arg.
dictæ Auth. Nauigia.C. de furt.quod pluribus
comprobat Iacob. Menoch.de Arbitrar.Iudic.
quæst. lib.2. centur.3. casu 297.& Centur.4.ca-
su 394. nu.99. & nouissimè Hierony. Treutle-
rus Disputation. Selectar. lib.2. Disputat.30.
Thesi.2.& 3.Vnde eadem bona accipientes es-
se obligatos ad eorũdem bonorum restitutio-
nem, alioquin esse omnimodæ excommunica-
22 tioni † obnoxios.c.Excommunicationi.de Ra
ptorib.sequitur Martin.Nauar.in Manual.Con
fess.cap.17. num 98.99.170.& cap.27.nu.117.
vers.Nona.& in consil.1.nu.1.2.de Pœnit.& re
missionib.Martin. Mesnart. in Epithom.legum
Pontifical.lib.5. tit.17. vers. Qui autem.Caie-
tan. in tract.de vsur. cap.1. Itaq; mihi videtur
in hac controuersia vltimam opinionem, esse
pro anima securiorem,cum aliquibus declara-
tionibus, quas subijciam.

Prima declaratio fit: tunc demum fieri oc-
cupantis, quando illi, qui Naufragium patie-
bantur,voluissent, ac declarassent habere illa
bona proiecta pro derelictis;tunc enim, vel oc
23 cupãtis,vel Domini tale ius † occupantis præ-
tendentis ex consuetudine,bona erunt. vt no-
tat Federic. de Senis in consil. allegato 107.
quem sequuntur Paul. de Castro, & Alexand.
in l. Hoc amplius.§.De his.ff.De damn. infect.
Marc. Anton. Natta. in consil.331.nu.1. vol.2.
vbi dicit:Bona, quæ vi fluminis,aut inundatio-
ne delata sunt,aut per alluuionem,non fieri oc
24 cupantis. † sequitur Anton. Scappius de iu-
re non scripto.lib.4. cap.32.nu.9. Alphons.Al-
uarez in Specul. Roman. Pontific. cap.85.col.
17.vers. Item quòd ex naufragio.Derelicta tũc
præsumuntur, vt dicit Abb. Panor.in d.c.Cum
dilecti. quando fortè librum apertum proie-
25 cisset; † & istud antea dixerat Accurs.in l.Fal-
sus.§.Si iactum.ff. de Furt. Et melius si dixis-
set, quando haberet arcas clausas cum merci-
bus, & illas aperit,& sic apertas proijcit.Quæ
intelligenda sunt, puta in præmissa fluminum
inundatione,Alluuione, vel Maris procella, si
fuerint Tabulę,Dolia,Trabes,& similia,in qui-
bus seruanda erunt,quæ dicit Nauar.in d.cap.
17.nu.170. 176.

Secunda declaratio erit: quòd si bona nau-
fragãtium sunt infidelium,puta Turcarum,Sar
racenorum, Hæreticorum, vel aliorum simil-
lium, Christianæ fidei Hostium, restitui mini-
26 mè debent,& hoc † probatur in d.Auth. Naui-
gia.C. de Furt. ibi Christiano nomini inimica.
Angel. de Clauas.in summa.§.Naufragium.nu.
1. Armill. in §. Naufragium.nu.1. Martin. Na-
uar. in summa in d cap.17. nu.98.& seq.Fran-
cisc.Marc. in decis. Delphin.424. in fin. vol.2.
Anton. Scappius in d. cap.32. nu.8. sequitur
Petr.à Nauarra de Restitut. Ablator. lib.4.c.1.
nu.55.dummodo ipse dicit contra Martin.Na-
uarrum,dicti Infideles sint Piratæ, & cum eis
27 iustum † bellum inferatur,aliàs si bellũ fuerit
iniustum, etiam, quòd sit Pirata infidelis sem-
per dicit, quem teneri ad restitutionẽ.Sed hoc
mihi videtur iniustum, & veritati contradi-
ctum, ex quo cum istis semper erunt iusta bel-
la, & ideo semper bona ab ipsis Naufraganti-
bus capi poterunt. quo verò ad bellandum cũ
ipsis fieri posse amplissimè scripsi supra.c.32.&
cum bella contra eos sint licita, vtiq; licitũ est
etiam contra eorum Piratas bona naufragan-
tium capere. Nec illud quod dicit idem Petr.
Nauarra obstat, ꝙ si sunt Piratæ semper surri-
puerunt bona ab alijs, quorum fuerunt bona,
& ideo restituenda, ex quo tunc censerem re-
28 stituenda fore,qñ † cõstaret bona esse erepta
à Christianis,alias minimè.atg.dictæ Auth.Na-
uigia. quæ in hoc claré loquitur.

Tertia declaratio: Regis,vel occupantis fie-
ri, quotiescunq; huiusmodi naufragantium bo
29 na,essent Piratarum Christianorum.† vt loqui-
tur tex.in d.Auth.Nauigia.quæ loquitur gene-
ricè in Piratis. ratio est, quam ibidem assignat
Bald. in fi. Quia Piratæ æquiperantur hostibus
fidei, & Principis, & possunt impunè à quoli-
30 bet derobari, † quia sunt ipso iure diffidati.
Auth.Cassa, & irrita.C. de Sacros. Eccles.c.1.de
Milit. vassall. qui contumax est. quem sequitur
Barthol. Soc. in cons.152. col.2. vers Quinim-
mo talis.vol.2. Lelius Zanch. de Milite sacr. &
secul lib.2. cap.26. nu.6. cum seqq.Ias.in cons.
170.col.2.vol.2.Benuenut. Straccha de Nauib.
par.2.nu.16. Vnde piratas more Catulorũ mi-
litare in Syluis, & nauigantium securitatẽ im-
pedire,hostesq; publicos,& infames esse,ac mi
31 litiam † exercere non posse,scribit Bald.in l.1.

in

in fin.C. Qui bon. cæd. poss. ante ipsum Innocent. in c. Lator.col.vlt. de Pignor. Sunt enim
32 Piratæ latrones † Maritimi, secundum Iacob.
Aluaror.in c.1.§.Nauigia.nu.1.de statut.& cõsuetnd. contr. lib. Eccles. Ideo ex ore Pontifi-
33 cum quotannis † excommunicantur. Io.And.
& Panor. in d.c. Excommunicationi.& ad materiam Angel. in consil.290. Barth. Veron. in auct. Sed nouo iure.C. de ser. fugit. Præposit. in d.§.Nauigia.Petr. Santerna de Spõsion.Mercator.par.4.nu.52.& sequ. Ex ijs dicendum est,
34 quòd cum Piratæ sint publicorum † commerciorum turbatores, & latrones. vt inquit Vlpianus.in l.3 §. Labeo.ff.de Incend. ruin. naufrag.ibi: Non minus in mari,quàm in villa per latrunculos inquietamur. loquitur enim ibi I. C. per Hysterologiam,id est per sermocinatio-
35 nem † ordinis peruersi,cum concludat nos inquietari per latrunculos sic in mari,sicut in Villa.vt aduertit diligentissimus Gulielm.Fornerius in l. Verbum oportebit 8. in princip.ff.de verb. Signif. sequitur illorum bona, Regis fie-
36 ri, cum eius iniussu, ac sine licentia † Piraticam exercere nequeat: sumunt arma prædandi causa,& particulare bellũ mouere dicuntur,qđ
37 inscio Principe † fieri nequit, alias incurrunt crimẽ Maiestatis læsæ.l.3.ff. Ad leg. Iul. Maiest. & habetur in Rub.C. Vt armor. vsus.lib.11. Illorum persequutio facienda est, vt à Romanis
38 factum † deputando Cn.Pompeium aduersus Piratas authoritate legis Gabiniæ factæ ab A.
39 Gabinio Plæbis Tribuno, quorum † meminit Cicer. in orat. pro lege Manilia. Velleius Paterculus lib.2.& alij relati per Vdalric. Zas. in Gabinia, & ibi etiam Fran.Hotoni.& latè Plutarch. in Pompeio. Sed sicuti habemus latrones terra, sic Mari Piratas, vnde dicere possumus, quòd olim Alexander Macedo Demetrio
40 † Piratæ dixerat: Cur Piraticam exerceret? qui cum dixisset,nihil à Patre præter illam artẽ didicisse, & duos Myoparones ex hæreditate habere,& hoc modo vitam ducere: quod cũ Alexander damnaret,& Tu, inquit ille, cui florentissimum Philippus pater Macedoniæ Regnum reliquit,cur totum mundum,& Regna,quæ tua minimè sunt, latrocinijs infestas?

Quarta declaratio, quòd si quis ob Naufragium bona proiecisset, habitutus pro derelictis, & alius se aquis traderet, vt ab undis illa eriperet,tunc sine dubio bona occupantis huius erunt, si Dominus aliunde non sperabat illa habere. Si verò inueniẽs,vel occupans,si nullum subijsset periculum,tunc iusta mercede interueniente boni viri arbitrio,fiet domino bo-
41 norum † restitutio. Anton. Florentin. in summa par.2.tit.1.cap.15.§.2.Armilla in d.§ Naufragium.nu.2. quos refert, & sequitur Martin. Nauar. in Manual. cap. 17. nu.98. quamquam quo ad hanc declarationem in omni casu fa-
42 ciendam esse restitutionem, † voluit Petrus à Nauar.de Restit.ablatorum,in d.c.1.nu.56.57.
43 Recepta tamen † laboris,& expensarum mercede,de qua Hostiens.in c.Dudum.de elect.dicit,non esse iniquum,vt aliquid detur inuento-
44 ri ad hoc, vt homines potius alliciantur † ad propalandum, quàm ad occultandum res inuentas. quem sequitur Anton. de Butrio. in d. c. Dudum.nu.36. Anton.Scappius de iure non scripto.lib.5.cap.155.nu.13.

Quinta declaratio erit, vt quoad euitãdam furti actionem, ac excommunicationem, sufficere si quis simpliciter bona cepisset, etiam nõ habita consideratione, an essent derelictæ,vel
45 non.† excusabitur enim à prædictis.arg.l.Falsus.§. Si iactum.ff.de Furt. & illius authoritate voluit post Io.Andr. in c. Quantæ.de sent. excom. Angel.Clauas.in d.§.Naufragium sub nu. 3. in fin.

Naufragiũ probatur ab illo,qui in eo se fun-
46 dat,quod fit leuato velo, † & summariè. l. De submersis.C.de Naufrag.lib.11.quod nõ aliud denotat, quàm quòd omissis dilationibus,sola
47 facti veritate inspecta † cognoscatur.quẽ tex. magnificauit Hieron Maggius Miscellan.lib.2. cap.13.dicens post Clementem,leuato velo,nil aliud esse,nisi quia solebant iudices,cũ de causa non liquebat,& maiori dilatione opus esset, velum interponere, quando autem velum amouebatur,negotium clarum esse. quem sequitur Iacob. Menoch. de Arbitrar. Iud. quæst. lib.2. Centur.3.casu 297.nu.3.de quo dico in Neanomologia. Fit autem probatio apud illius Ciui-
48 tatis iudicem,vbi casus euenerit.† vt dicit Bartol.in l.2.C.de Naufrag. lib.11. cui proximum est iudicium Cephaleniorum contra Zenothe-
49 midem Nauicularium † Massiliensem. de quo Demosthenes in orat. aduersus Zenothedimẽ. Possuntq; recipi testes eo casu etiam parte non
50 citata,quãdo est in longinquis partibus.† Bartol.in d.l.2. vbi Io. de Plat. Ludou. Rom. in l. Si vero.§.De viro.Fall.41.54.ff.solut.matr.Hippol.de Marsil.in sing.24.latè Capell.Tholosan. vbi Aufr. in decis.447. Stephan. Bertrand. in cons.103. col.1. vol.2. Andr. Alciat. in consil. 67. & in consil.101. nu.19.Iacob.Philipp. Portius commun.opin.lib.1. conclus.43. limit.18. Bennenut. Stracch. de Assecur. Gloss. 28.nu.2. Sebastian. Medices de Casib. Fortuit. par.2. q. 9.nu.4.cum seq.Hieron.de Laurentijs in decis. Auenionens.91.nu.4.qui dicunt esse citandam
51 partem † in testium receptione, cum id commodè fieri potest.
52 Quantum attinet ad † bona Naufragantium Iudæorum,Io. Anton.Lanar.in cons.84.per totum censuit illa deberi proregi Generali eiusdem, & Regnorum suorum Locumtenenti, vt in d. cons.84. per totum,quod ego non admitterem, & ita resideo.

ARGVM. CAP. LXXVI.

Plures habet Ciuitates in suis Regnis Rex Catholicus, Primates, Archiepiscopales, & Episcopales, quæ enumerantur.

COMPENDIVM.

1 *Philippus Rex Catholicus in suis Regnis, plusquam Princeps alius plures habet Ciuitates Archiepiscopales, Episcopales, & Prælatos alijs quibuslibet ditiores.*

2 *Episcopi in locum Apostolorum successerunt.*

3 *Diuitiæ Ecclesiarum, ostendunt liberalitatem, ac pietatem Regum, ac Principum, qui illas fouerunt.*

4 *Ciuitates Archiepiscopales, & Metropolitanæ in Hispania nouem.*

5 *Ciuitas Archiepiscopalis à Metropolitana, quid differat?*

6 *Toleti Ciuitas Regia, Archiepiscopus suus, Hispaniæ Primas.*

7 *Episcopales Hispaniæ Ciuitates, sunt quinquagintà tres.*

8 *In Regno Neapolitano Ciuitates Archiepiscopales viginti vna.*

9 *Episcopales Ciuitates Regni Neapolitani centum viginti tres sunt.*

10 *Insula Sicilia habet decem Ciuitates, tres Archiepiscopales, & septem Episcopales. num. 11.*

12 *Sardinia habet Ciuitates Archiepiscopales tres.*

13 *Episcopales Ciuitates in Sardinia quindecim.*

14 *Archiepiscopatus Mediolani, & Episcopatus, Papiæ, Cremonæ, Hypporedis, & similiter est Episcopalis Lauda Pompeia, Vigleuanum, Nouo comum, & aliæ. num. 15.*

16 *Ciuitates Burgundiæ, Brabantiæ, Britanniæ, Armoricæ, Flandriæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ, & aliorum populorum Belgorum.*

17 *Apud Nouum Orbem in regno Mexicano sunt plures vrbes magnæ.*

18 *Ciuitas Mexicana Archiepiscopalis.*

20 *Episcopi suffraganei Archiepiscopo Mexicano.*

21 *Apud Regnum Peruti, siue Peruaci adest Archiepiscopus, & sui Episcopi.*

22 *Ciuitas an fiat per Episcopi constitutionem.*

23 *Ciuitates creantur etiam ab Imperatore.*

24 *In Ciuitatibus Philippi Regis Catholici viginti quatuor Cõcilia Ecclesiastica, solẽnissima facta fuerũt.*

25 *Theata Ciuitas in Regno Neapolitano.*

26 *Theatẽ ciuitatẽ incẽdit Pipinus Caroli Magni filius.*

27 *Theata ciuitas ab Henrico Caroli Magni Equite instaurata.*

28 *Henricorum familia Illustris apud Theatem.*

29 *Octauij Henrici laudes.*

CAP. LXXVI.

QVemadmodum Rex Catholicus plurium est Regnorum Dominus, vt diximus, atq; enumerauimus supra cap. 46. eodem modo plures habet Ciuitates magnas, Nobilis-
1 simas Archiepiscopales, & Episcopales, † quorum Prælati habent redditus, & prouentus maiores, quàm alij habeant cuiuslibet Regni. vt fatetur Germanographus lib. 1. & Martin. Nauarr. de Redditib. Bonor. Ecclesiasticor. q. 2. sub nu. 13. Vnde cum eadem Regna, sint corona tot Prælatorum ornata, maximus Regi Catholico honor insurgit, cum Episcopi in Apostolorum
2 locum † successerint. c. Quorum. 68. dist. c. Audentes 12. q. 1. gloss. in c. Porrò. 66. dist. hinc Anacletus Pontifex, & Martyr ad Episcopos Italiæ, Epist. 2. c. 2. De Apostolis, inquit, qui, & iubente Domino in toto orbe dispersi Euangelium prædicauerunt, ipsis quoq; decedẽtibus, in locum eorum successerunt Episcopi. & eadem verba refert Isidorus de Ecclesiastic. offici. lib. 2. cap. 5. Vnde Beda in Lucam. cap. 10. Apostolos formam Episcoporum exhibere dixit. Sic ante eos Clemens Pontifex, & Martyr ad fratrem Domini Epistol. 1. Episcopos vicẽ Apostolorum gerere, S. Petrus Dominum docuisse, dicebat. & Gregor. Homel. 26. in Euangel. Apostolorum profectò, nunc in Ecclesia Episcopi locum tenent. Sicut igitur si viuentes Apostoli in carne essent in mundo, in loco vbi degerent, tanto digni essent honore, eodẽ modo, & Episcopos honori esse Principibus certum est. Vnde Prælati ciuitatum præfatarũ ob diuitias, quas habent facilius poterunt eorum necessitatibus prouidere, & in pauperes; qđ superest erogare. vt dicit D. Thom. de Aqu. in 2. 2. q. 62. artic. 2. ad quartum. Ex diuitijs enim Prælatorum colligitur pietas, & Magna-
3 nimitas Principum, aliorumq; qui † Ecclesias liberalitate fouerunt, nasciturq; ex his purior diuini cultus obseruatio, in manutenendo decore Ecclesiæ, & Domus Dei, ac substentatione Prælatorum, quorum dignitas, ne à Tyrannis opprimantur, redditibus fouetur, & oritur etiam exhibitio operum charitatis in pauperes, & egenos; iuxta illud Esaiæ. cap. 58. Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosq; induc in domum tuam. Cum videris nudũ operi eum, & carnem tuam ne despexeris. quod lõgiori stilo comprobat Antonius Paganus de ordine iurisdictione, & resident. Episcopor. Sẽction. 8. circa finem. Aliqua tradidit Marc. Anton. Marsil. de Ecclesiasticor. redditũum origin. ac iure par. 3. cap. 28. nu. 5. & seq. Et solũ modo in Hispania. in Regno Neapolitano, Siculo, Sardio, & Ducatu Mediolanensi, habet Rex Catholicus triginta. & septem Ciuitates Archiepiscopales, & ducentas, & vnam Ciuitates Episcopales. Sed nouissimè videndus est Peregrin. Iannimus de citat. Real. lib. 1. cap. 1. num. 765.

In Hispania, Archiepiscopales Ciuitates sũt Toletana, Hispalensis, Compostellana, Cæsaraugustana, Granatensis, Valentina, Tarraconẽsis, Vlyssiponensis, & Braccharensis, quæ sunt nouem

4 uem † Metropolitanæ, & Archiepiſcopales,&
quid differat Ciuitas Metropolitana ab Archie
5 piſcopali ? plenè † Bartol.in l.1.num.3.4.C. de
Metropol.Berito.lib.11. Sed videnda ſunt no-
tata in c.Cleros.21. diſt. c.Paſtoralis. de offic.
ordin.Io.de Firmo in tract.de Epiſcopo.in prę
fat.Io.Franciſc.Pauin.de offic. & poteſt.capit.
Sed. vacan.Præludio 6.nu.14.quem refert.Lan
celott.Conrad. in templo indic.lib.2.cap.4 la-
tiſsimè Aluar. Pelagius de planctu Eccleſ. lib.
2.cap.11.18. & 19. Franciſc. Duaren. de ſacris
Eccleſ.Miniſter. lib.1.c.9. Anaſtaſius Germon.
de ſacrorum immunit.lib.2.c.5. Iacobus Cuia-
cius in Nouella.11. Ioacchim. Hopper.de ve-
ra iuris prudent.lib.5.tit.16.Toletana verò Ci-
6 uitas,eiuſq; Archiepiſcopus dicitur † Hiſpa-
niæ Primas,& dicitur ſecundus à Rege. vt di-
cit Lucius Marineus de Reb. Hiſpanic.lib.2.c.
7 3.Epiſcopales quinquaginta tres, † Barchino-
nenſis,Vicenſis,Vrgellenſis,Gerundenſis, Iller
denſis,Derruſenſis, Maioricenſis,Oſcenſis,Pā-
pilonenſis, Segobricenſis,Tiraſſonenſis. Cala-
guritana,Saguntina Burgenſis,Segobiēſis.Cor
dubenſis,Oxomēſis,Palentina,Cōchenſis,Car-
thaginenſis,Abulenſis,Salmaotina,Caurienſis,
Legionenſis, Ouetenſis,Zamorenſis,Egitanen-
ſis, Pacenſis, Eborenſis,Placentina, Ciuitaten-
ſis, Lamentenſis,Portucall, Aurienſis, Coym-
bricenſis,Viſenſis, Aſtoricenſis,Tudenſis,Olu-
cenſis,Mindonienſis,Giennenſis,Gadenſis,Ru
bicenſis,Siluenſis,Eunenſis.Malechenſis,Mon-
teſanenſis,Abderatanenſis,Orenſis,Guardien-
ſis, Canarienſis. Marochitana in Africa,& no-
uiſſimè Pinciana. de quibus in prouinciali Ro-
manæ Curiæ.Luc.Marin.de Reb. Hiſpanic.lib.
4. Franciſc.Gratianus in compendio iuris Ca-
nonici.par.3.diſt 1.Io Gaſpar Ortigas in patto
cin. pro Gymnaſ. Cæſarauguſt.par.2.num.122.
quem refert, & ſequitur Petr. Cenedo in col-
lectan. iuris Canonic.43.par.1.

In Regno Neapolitano, ſunt centum quadra
8 ginta tres Ciuitates: Archiepiſcopales, † vi-
ginti vna. Epiſcopales verò centū viginti duæ.
Archiepiſcopales ſunt,Neapolitana.Capuana,
Salernitana, Beneuentana, Amalphitana, Sur-
rentina, Conſana,Achetontina, Materana,Ta-
rentina,Brunduſina. Hydruntina,Barenſis,Tra
nenſis, Sypontina, Theatina,Rhegina,Lancia-
nenſis, Conſentina,Roſſanenſis,& Sanctę Seue
9 rinæ. Epiſcopales vero ſunt, Nolana,† Puteo-
lana, Acerrana,Enarina,Auerſana,Theanenſis,
Caluenſis. Caſertana, Calatienſis, Calentina,
Sueſſana, Venafrana,Aquina, Caputaquenſis,
Cauenſis. Policaſtrenſis, Naſcana, Sarnenſis,
Marſicenſis, Nucerienſis, Rauellenſis, Scalen-
ſis,Lictetenſis,Capritana,Minorēſis, Vici equē
ſis, Maſſæ Lubrenſis,Caſtri Maris, ſeu Stabien-
ſis,Murana,Satriana,Laquedonienſis,Biſatien-
ſis,ſancti Angeli Lombardorum,Venuſina,An-
glonenſis, Aſculana,Hadrienſis, Theleſina,Li-
patenſis, Strongilenſis,Melitenſis,ſanctæ Aga-
thæ Gothicæ, Aliſana, Mons viridana, Marſici
veteris. Montis marani, Frequentina, Auelli-
nenſis, Triuicana,Arianenſis, Bouianenſis,Po-
tentina, Bouinenſis, Grauinenſis. Tricaricen-
ſis, Motulenſis, Caſtellanetenſis, Hoſtunenſis,
Neocaſtrenſis,Gallipolitana,Vxentina, Alexa-
na, Leucadenſis Neritonenſis,Birontina,Mel-
phitenſis, Egnatienſis,ſiue Iuuenatienſis,Ru-
benſis,Polignanenſis,Minerbinenſis.Lauellen-
ſis.Cuperſana,Bitettenſis,Andrienſis,Vigilien
ſis,Monopolitana,Montis Piloſij Melfiēſis,Ra-
pollēſis.Lucerina,Troiana.Veſtana,Aquilana,
Pinnenſis, Cariatenſis,Turibulenſis, Dragona-
ria,Vulturarienſis,Alariēſis,Cannēſis,Termula
na,Leſinenſis.Triuentina,Guardiēſis,Fernien
ſis,Sulmonenſis,Valuēſis.Fūdana.Caietana,So
rana,Salpēſis,Interamnenſis,Caſſanēſis, Croto
nienſis,Tropienſis,Oppidēſis.Bouana,Graciē-
ſis,Squillacenſis,Nicoterēſis.Marturanēſis.Biſ
ſinianenſis,Vbriaticēſis S.Marci,Belcaſtrenſis,
Sitonienſis,Inſulenſis,Geruntinēſis, & nouiſſi-
mè,S.Seueri.de quibus idē Prouinciale Roma-
næ Curiæ,Franciſc Gratian.in compendio iu-
ris canonici. par.3. diſt.1. & Marinus Freccia
de ſubfeud.Baron.lib.1.tit.de Prouincijs,& ci-
uitatib.Regni.nu.16. cum pluribus ſeqq.

Apud inſulam Siciliæ, ſunt Decē Ciuitates,
10 tres Archiepiſcopales,& † ſeptē Epiſcopales.
Archiepiſcopales ſunt.Meſſana, Panormitana,
11 & Montis Regalis.Epiſcopales verò ſunt.†Ca
tinenſis,Agrigentina,Syracuſana,Pactenſis,Ce
phalodienſis,Mileuitana, ſiue Melitēſis & Ma-
zarenſis.de quibus habetur in eodem Prouin-
ciali Romanæ Curiæ. & per Franciſcum Gra-
tianum in loco allegato. Thom. Facell. Hiſto-
riar. Sicul.Decade.1. lib.2. & 3.

In Sardinia habet Decem,& octo Ciuitates,
12 quarum tres ſunt † Archiepiſcopales, & Me-
tropolitanæ,& quindecim Epiſcopales ac ſuf-
fraganeæ. Archiepiſcopales Callaritana,Turi-
tana. ſiue Saſſarenſis, & Arborenſis.Epiſcopa-
13 les † quindecim, Sulcinenſis, Dolienſis,Suel-
lenſis. Sorrenſis, Plonatenſis,Ampurienſis.Gi-
ſarenſis, Caſtrenſis, Oſtraingenſis.Boſanenſis,
Viſellenſis,S.Iuſtæ,Terræ Albæ,Ciuitatenſis,&
Galtellinenſis. de his apud eoſdem ſcriptores
Prouincialis Curię Romanæ,Franciſc.Gratian.
in loco allegato. Io.Franciſc.Faram. in Hiſtor.
de Rebus Sardois. Germanographus in Coſ-
mographi. lib.2.

In Ducatu Mediolani, eſt Archiepiſcopalis
14 Mediolanenſis, † Epiſcopales,ſunt Papienſis.
15 Cremonenſis, Hippotedia, † Nouaria, Lauda
Pompeia, Vigleuanum, Nouocomum, & aliæ,
de quibus apud ſcriptores ſupra allegatos. &
Bernardin. Corium, Galeatium Capellam, in
hiſtorijs Mediolanenſium. Bernard.Saccum in
Hiſtoria Ticinenſi. Carolum Sigonium de Re-
gno Italiæ, & alios.

Quò verò ad Vrbes, ac Ciuitates Burgũdiæ,
Flandriæ, Britanniæ, Armoricæ, Brabantiæ, Ho-
landiæ, Arteſiæ, Annoniæ, Phriſiæ, Zelandiæ, ac
Regionũ conterminarũ, illas non referam. Suf
16 ficit de illis videre † Gulielmũ Paradinum de
antiquo ſtatu Burgundiæ. Iacob. Meyerũ in An
nalib. Flandriæ, Hadrianum Barlandum in Hi-
ſtor. Brabantiæ. Gerardum Geldenhaurium in
Hiſtoria Batauica. Iacob. Marchãtum de rebus
Flandriæ memorabilibus. & nouiſſimè Vbbonẽ
Emmium in Hiſtoria Phriſica.

Similiter in Nouo Orbe, & præſertim in Re-
17 gno Mexicano, ſunt q̃ plures vrbes† valde ma
gnæ; quia ſunt multæ aſcendentes ad numerũ
centum viginti millia domorũ. Eſt ibidem ere
18 cta † Ciuitas Archiepiſcopalis Mexicana, cui
ſubſunt ſeptem ciuitates ſuffraganeæ, ſiue Epi-
ſcopales, cum ſuis Epiſcopis, qui ſubſunt Mexi
19 cano: Epiſcopus† Xaliſconins, Mechauacanus,
Guaxaca, Taſcala, Guatimala, Chiapa, & Nica-
20 ragna. Eſt Archiepiſcopus † S. Dñici in Inſula,
qui, & ipſe ſub ſe alios Epiſc. ſuffraganeos ha-
bet, Cubenſem, Boriqnensẽ, Honduranum, Car
thagenã, & S. Marthæ. In Regno Peruaci, adeſt
21 ẽt ibidem† Archiepiſcopus, habẽs ſub ſe Epiſ
copos, Cuſconũ, Quitonum, & Charcas alioſq;
permultos quotũ meminit Galiel. Zenocharus
de Repub. Caroli Cæſaris. lib. 2. Petrus Martyr
in hiſtoria Noui Orbis. Decade. 2. lib. 9.

An Ciuitas fiat per Conſtitutionẽ Epiſcopi?
22 quod ſic cõcluſi † ad Bellugã in Spec. Princip.
Rub. 6. in verb. Dignitatẽ. ſequitur Petr. Cenc-
do in collect. Iuris Canon. 150. nu. 1. par. 2. An-
te Aduentum D.N. IESV Chriſti, & ante Con-
ſtitut. Epiſcoporum Eccleſ. erant Ciuitates, &
ità intelligi oportet, quæ ex Raynaldo Corſo
diximus in d. verbo Dignitatem. Dubium autẽ
non eſt poſſe appellari ſtatim ciuitatem, dato
illi per Sum. Pont. Epiſcopo. vt dixi in loco al-
23 legato. Sed videmus Ciuitates creari etiam †
ab Imperaroribus, vt fecit Iuſtinianus in No-
uella. 11. vbi Cuiacius. cui poſt modum Epiſco
pum impetrant à Summo Pontifice.

Vnde nullus Chriſtianorum Principum erit,
qui Eccleſiaſticorum Prælatorum, ac virorum
numero maiori gaudeat, q̃ Rex Catholicus; &
ideo ex octogintaocto Concilijs, quæ ad hunc
vſq; diem acta fuerunt, in Regnis Cath. Regis
24 viginti quatuor † facta extiterunt; Scilicet in
Vrbe Toletana tredecim Concilia diuerſis tẽ-
porib. In Ciuitate Mileuitana, ſiue Melita, vnũ.
In Ciuitate Tarraconæ vnum. Ilerdę vnum; Va
lentiæ vnum. Gerũdę vnum. Cæſarauguſtæ vnũ.
In Ciuitate Hiſpalenſi duo. In Ciuitate Brac-
charenſi tria. vt patet ex Summa Conciliorum.
& apud Platinam in uitis Pontificum.

Omiſi tractare earundem Ciuitatum, Vr-
biumq; antiquitatem: in his. n. recẽſendis opus
eſſet ſeparato volumine, cum ſatis vniuſcuiuſq;
Regni Hiſtoriarũ libri huic rei opus p̃ſtiterint.

Quatuor autem verba proferam, quoad Ci-
uitatem Teatinam, quam noſtrorum vulgus,
(Ciuità de chieti) appellat, quæ eſt in Regno
25 Neapol. † vt ſupra cõmemorauimus, quam ſub
Marrucinis in 4. Regione Italię cõmemorauit
Plin. lib. 3. c. 12. ibi, Marrucinorum Theatini.
De qua ẽt ſcribit Strabo lib. Geograph. 6. quã
Theatem Marrucinorum dixit. & Theateam
ſimiliter in Marrucinis repoſuit Ptolomeus
in Tabula. 6. Europæ. Hoc idem affirmarunt Ra
phael Volaterã. Geograph. cõmentar. Vrbano.
lib. 6. Flauius Blondus de Italia Illuſtrat. Re-
gione. 12. Abrahamus Ortelius in Synonimis
Geographicis. Hanc Ciuitatẽ celebrarunt Ga-
binius lete Romanus in Eparchigraphia Italię.
Io. Caramanius de antiquit. Orbis. lib. 3. Conra
dus Eſius in chronico de origine Ciuitatũ Ita-
liæ. Quintilius Epiſcopus Silibeus de Primor-
dijs Vrbium. lib. 3. Gottifr. Beringus de dirutio
nib. Orbis. de eadẽ Silius Ital. lib. 8. ſic inquit.

Marrucina ſimul Frentanis emula pubes
Corfini populos, magnumq; Theate trahebat.

cuius lõgiori ſtilo meminit Petrus Boccarinus
de Orta in chronico Italico lib. 1. quam incen-
26 dit † Pipinus. vt teſtatur Carolus Sigonius de
Regno Italiæ. lib. 4. Baptiſta Platina in Leone.
III. & demũ ciuitas iſta fuit reparata, & inſtau-
27 rata † ab Henrico quodam, Caroli Magni olim
Equite, habita venia à Lothario Imper. in anno
Dñi 827. qui idcirco Nobiliſſimam Hẽricorum
28 familiã in eadem † Ciuitate reliquit, qui cum
alijs ciuib. Nobilib. illam illuſtrarũt, vt teſtatur
idem Boccarinus. Quod non diffitetur Gotti-
fredus Beringus vbi ſupra, dum ait: & demum
reſtaurata ab eius incolis. Huius familiæ Hen-
ricæ, fuit olim Fabius Henricus, qui ſub Gotti-
fredo Bullonio, & Boemundo militauit in bel-
lo ſacro, cuius ſupradicti meminerunt, & nouiſ
ſimè Torquatus Taſſus. Habuit etiam hæc fami
lia Cardinales plures, & meo tempore in ea flo
ruerunt Fabius, & Horatius Henrici fratres,
alijq; plures aliarum nobilium familiarũ Equi-
tes. vt ex compluribus ſcripſit Alphonſus Ci-
carellus Menanienſis Philoſ. & Medicus, & pa-
tet ex inſtrumento publ. Romæ, rogato in An-
no. 1581. manu Iacobi Grenerij Not. Apoſtol.
Romani, cuius ego exemplar habeo. Hac in Fa
milia floruit Octauius Henricus Iuſtinianę pri
29 mæ Vxoris meę frater I.C. pluribus † Magiſtra
tibus Regijs functus, qui moriens abſq; liberis
etiam Philippo Auſtrin II. Regi Cath. Legatũ
mille, & quingentorum circiter ducatorum re
liquit, vt tñ primo in Hęreticos bello expen-
derẽtur, quos Fiſcus regius in Tabulis Regijs
accepto tulit. In huius funere, ac tumulo ita
optimè luſit Põpilius Rubeus I.C. Biſatianus.

Virtutis ſpecimen, Patria Lux, Aura tuorum,
Portus Amicorum, Nobilitatis Honos,
Cuncta iacent tecum Octaui, Qui ſanguinis hæres
Henrici, meritis tot cumulatus abis.

Nos dolor oppressit, te mors: Tu Latus Olympi
Arce manes, Lachrymis nos sumus orbe dati.
Sed quia mortale est, quod nascitur; Atq; potitur
Spiritus aetherea sede; Abeant Lachryma.

ARG. CAP. LXXVII.

Arma gẽtilitia, siue insignia Familiæ Austriacę, & Franconum, nec non Gothorum Regum declarantur, ac aliorum Regnorum.

COMPENDIVM.

1 *Reges Catholici, an Familia propriu nomen habeât?*
2 *Philippus Rex Catholicus, Paterno genere, Franconiu, siue Austriu Reges, ac Principes refert, Materno vero, Gothorum Regum.*
3 *Franconia, vel Austria Regum arma gẽtilitia, quinq; alauda Aues. nu. 4.*
5 *Austria ab omni seruitio libera à Marco Imperat.*
6 *Priscorum Pontificum Romanorum insigne fuit Galerum in capite portare.*
7 *Austria Principes liberi.*
8 *Alauda aues Arbori non insident.*
9 *A lauda apud Apulos, Terraneola dicitur, Vulgo illorum, Terragniola.*
10 *A lauda sumpta diuersimodè, ex tẽplo cholicis Passionibus subuenit.*
11 *Leudes apud Germanos subditi, & Vassalli dicũtur.*
12 *Alaudium, siue Alode, vnde sumptum.*
13 *Allodium quare. nu. 14.*
15 *Austrij Principes, vsq; ad Lupoldũ nonũ Austria ducẽ, tenuerunt pro insignijs Alaudas post alia arma.*
16 *Austrij Principes à Lupoldo nono portauerunt pro insignijs, barram, siue Trramitem rectum ab vno latere ad aliud, album colore, campum verò rubeum extra scutum, temporum successu adornatũ Aquila nigra bicipiti.*
Quo modo Habspurgensis comitatus peruenit ad Austriacos?
17 *Austria Ducatus, ac Stiria, & Tyrolis Comitatus, quo pacto ad Austriacos peruenerunt.*
18 *Ducum Franconia Insignia fuere tres Bufones.*
19 *Bufones, siue Rana Rubeta in Terra, & in aqua viuunt, venena habent, qua sibi ipsis reseruant, & à Pastu quotidie deponunt, & reassumunt.*
20 *Cornua Principatum designant.*
21 *Historia Dario Regi Persarum declarata à Gobria, dum Scythæ illi misissent, Ranam, Murem, Auem, & quinque sagittas.*
22 *Gothi vnde originem duxerint.*
23 *Gothorũ Regũ insignia fuere, leo erectus, coronã capite gerens; super campũ distinctum trib. aquarũ cursibus, siue fluminib. intersecatis tribus terrę fascijs.*
24 *Leo Principatum designat.*
25 *Corona Principatum, ac Regnum protendit.*
26 *Insignia Regnorum, ac Dominatuum Regis Cathol.*
27 *Materia insignium, & armorum remissiue descripta.*
28 *Scipio Africanus pro insigni vultum patris gerebat.*

CAP. LXXVII.

DVm de Philippo Rege Catholico Hispaniarũ Domino, ac suis prædecessoribus lo
quitur Lud. de Molina, de Hispan. Primog. lib.
1. c. 2. nu. 14. & lib. 2. c. 14. nu. 4. Ex Burgo de Pa
ce in Proęm. ad leges Tauri. nu. 30. dicit eosdẽ
1 Reges, nullũ habere cognomen Familiæ, cũ † sa
tis sit personas Regias, titulo, ac nomine Re-
gio insigniri. Et proinde aliquibus propriæ fa-
miliæ insignijs, quæ arma Gentilitia vocantur,
vsos nõ fuisse, sed tãtum Regnorũ insignijs. Ex
quibus si vellẽ familię insignia describere, in va
nũ laborare arbitrarer. Vt tamen in hoc etiã le-
ctoribus satisfaciã, aliquid afferam, quo meam
opinionem aperiã, quã qui sequi, sectariq; vo-
luerint, arbitrij eorum, ac voluntatis erit.
Paterno genere Philippus Rex Catholicus,
Frãconiæ, siue Austriæ Reges, Principesq; re-
2 fert; † Materno vero Gothorũ Regũ lineã tra-
hit, vt supra dictũ est. c. 4. Austriæ vero Principũ
Arma antiqua, ac gẽtilitia, siue insignia, fuere
3 quinq; Alaudæ aues. † vt scribit Germanogra-
phus lib. 3. q nõ aliũde arbitratur originẽ traxis
se, nisi qa, victo per Traianũ Decebalo Daciæ
Rege, ibidẽq; Præsidij causa reliquisset legio-
nes, post modũ M. Antonini Philosophi, ac Ælij
veri tẽpore, cũ cõtra Romanos cõuenissẽt Mar
co manni, Quadi, Vandali, Sarmatæ, Sueui om
nesq; penè Germania, & Auxilio Christianorũ,
victoriã obtinuisset, Pannonios (qui Austriaci)
seruitio, liberos fecit, cũ apud eos legio prius
esset præsidij causa, quã Alaudã dicebant. De
quorũ Pannoniorũ à seruitute liberatione agit
Eutrop. Histor. lib. 10. c. 5. Iulius Capitolinus in
Marco Antonino. Honofrius Pãuinius in Com
ment. Fastor. inde Germanographus scribit, ab
ea legione Magni nominis, quæ Alauda dice-
batur. (vt scribit Plin. lib. 11. c. 37. vbi auem Ga
leritam dicit) Austriæ Principes Alaudas aues
quinq; pro insignijs habuisse. Quæ coniectura
nequaq̃ parui faciẽda, & tantũ abest, vt illã cõ-
4 firmando † afferam, quòd ex eo tẽpore Austriæ
Principes, insignia eadem portauerint, quæ in-
fra describãtur. Hic autẽ Imperator Imperium
cæpit in anno D. N. IESV Christi 162. in quo vi-
xit annis circiter viginti, quia is persequutio-
nẽ fecit in Christianos in anno 168. Post modũ
vero anno circiter tertio ante illius mortẽ, cũ
obtinuisset victoriã præfatã in bello Marcomã-
nico, Christianorum præcibus, literas dedit ho
rum testimoniales ad eorũdẽ Christianorũ fa-
uorẽ ad Senatũ, Populumq; Romanũ, ob victo-
riã illorũ medio obtentã, quarũ tenorẽ retulit
in eius anni Fastis Panuinius. Vnde Alaudarum
5 Auiũ insignia quòd cũ Austria † ab eodẽ Marco
Imperatore, omni seruitio Imperiali esset effe-
cta libera, & immunis, tantum abest, vt sui Prin-
cipes, seruitio iam dicto immunes, liberiq; effe
cti, ad immunitatẽ perpetuò demonstrandã il-
lis Gentilitijs armis sic semper vsi fuerint. Vel
quia

quia eadem Auis Galerũ in capite eleuatũ ge-
6 stat, qđ Priscorum † Pontificũ Romanorũ insi-
gne fuit, vigente tũc Republica, nulli alteri ex
Magistratibus cõpetens, vel cõueniẽs. ipsi tan-
tũ facta permissio, pro maiori Imperio, & po-
testate, maiorĩq; diceretur dignitate insigni-
tus. Alexãder ab Alexãdro dier. Genial. lib. 2. c.
8. Vel quia eã terrã Austrij Principes suo iure
7 possideãt, nemini obnoxiã, † neminemq; in su-
periorẽ recognoscẽtes. Hinc Alaudæ arbori nõ
8 insidẽt, sed in terra tantũ, † vt est author Aristo
9 teles de Histor. animal. lib. 9. c. 8. & idcirco † Ter
raneolã illã Apuli appellẽt, vulgo, (Terragnio-
la,) quarum ibidem magna copia est, & alibi
etiam sic appellantur. vt dicit Franciscus Ma-
rius Grappald. de Partibus ædium in Auiario.
An quia Galerus ille, quo Alauda cristatur, Co-
ronam in capite designet, quasi prognosticum,
(diuina volũtate) Symbolũ fuerit, & quasi præ-
sagiũ futurę Imperialis Monarchię in suos Prin
cipes dignitas, vt rerum cursus & euẽtus ostẽ-
dit. An vero, (vt cum Medicis dicamus) ꝙ cum
Cholicis passionibus, Alauda diuersimodè sum
10 pta extemplo † succurrat. vt post Plin. lib. 30.
c. 7. voluit Auerroes lib. 5. colliget. cap. 55. Sic
Principes Austriaci, Ecclesiæ Romanæ, ac Rei-
publicæ Christianæ, magnis, & periculosis Ty-
rannorũ, Barbarorũ, atq; Hæreticorum morbis,
morsibusq;, prontissimo auxilij, & fauoris reme
dio, succurrerẽt: vt sẽper fecerũt, & modò acer
rimè, gratia Dei adiuti, omni conatu validissi-
mo, (oscitantibus aliquibus alijs Christianis
Principibus) succurrunt. An vltimo loco, tã ipsi
Pãnonij, siue Austrij, quàm sui Principes, ab Im
perij tũc Romani Iugo immunes facti, vti ꝙ idẽ
Imperiũ esser in eos recasurũ, gestauerint, ge-
stentq; Alaudes pro armis, atq; insignijs ad de-
notandũ sui iuris Principes, nec alteri tẽporali
Dominio subditos esse, aut obnoxios; leudes
11 enim apud Germanos † subditi, & vassalli di-
cuntur, vt post Gregor. Turonen Histor. lib. 9. c.
20. voluit Frãc Hotoman. in Cõmẽtario verb.
12 feudal. in verb. Alode. Alaudium, † siue Alode
verbum compositum ab A, & Lode, quasi sine
Vassallo, & subdito dicatur, sicuti Amens sine
mente, Auernus sine Auibus dicitur: vt dican-
13 tur Principes nulli † Vassalliticam subiectionẽ
debentes; inde Allodia proprij iuris esse dicit
Beatus Rhenanus rer. Germanic. lib. 2. Et nostri
Doctores dicunt Allodium dici proprietatem,
14 quæ à nullo recognoscitur, † vt dixi in cõs. 40.
nu. 4. 5. Cẽt. 1. Ex quibus Alaudis, perpetua eo-
rundem Principum libertas, Potestas, Impe-
riumq; appareret.

Hæc tñ insignia durauere apud eos, vsq; ad
Lupoldum IX. Austriæ Ducem, qui gesto bello
cum Prutenis, fidei Christianæ hostibus, dum
reuertitur, omissis Alaudarũ insignijs, alia ret-
15 tulit, scilicet in Campo rubeo † barram, siue
tramitem album ab vno latere ad alium, post-
modum adornata temporum successu cũ Aqui
la bicipiti, vt videbitur in delineatione scribẽ-
da inferius. & ex tunc successores ea arma por
tauerunt. vt scribit Germanographus in d. lib.
3. Aduertendum tñ per transitum Austriacos
16 peruenisse ad Dñium † Comitatus Absburgen
sium hoc pacto: quia iste Lupoldus Nonus, re-
liquit Fridericũ. & Lupoldũ X. masculos, quo-
rum Fridericus apud terram Sanctam dum Da
miata obsidione cingeretur mortuus est bellã-
do, & Lupoldus X. dum perijt, reliquit plures
filias, & tres masculos. Masculi, nullis relictis fi
lijs periere, Gertrudis illorum soror cum Duca
tu Austriæ nupsit Hermãno Marchioni Badẽsi,
à qua moriente sine filiis, venit in Agnetẽ sorο
rem, nuptam Duci Carinthiæ, quæ genuit May-
nardũ Comitẽ Tyrolis, qui genuit Elizabethã,
quæ nupsit Alberto Victorioso nuncupato, fi-
lio Rodulphi I. Comitis Absburgensis, ad quos
17 peruenit † Ducatus Austriæ, Styrię, & Comita-
tus Tyrolis, vt dicit idẽ Geograph⁹ in d. lib. 3.

Quò verò ad insignia Principũ Franconiæ,
18 de quibus in d. c. 4. egimus, fuere trium † Bufo
num, & durauerũt vsq; ad Clodouæum Regẽ,
qui postmodum vsus est tribus lilijs. vt scribit
Barth. de Cassen. in gloria mundi. par. 5. cõsid.
31. & Carol. de Grassal. Regal. Franciæ. lib. 1. iu-
re. 2. nam quoad hos Bufones, quæ Ranæ Rube
tæ appellantur, & in terra, ac in aqua viuunt,
19 venena habent, quæ sibi ipsis reseruant. † & à
pastu quotidie deponũt, & reassumunt, vt vult
Plin. lib. 8. c. 31. Per hæc insignia, illud dicendũ
est significari Francones Principes, terra, mari-
que æqualiter conseruari, & suũ virus gerere,
non ad offensas, nisi pro re, & tẽpore, lacessiti,
id euomere cogantur. Habere aũt vidẽtur quę-
20 dam, veluti † Cornua, quæ Principatum desi-
gnare, nouum non est. Quinimmo si in nu-
mero aliarum obstrepentiũ Ranarum, Rubeta
rana obijciatur, statim obmurescere scribit Pie
rius Hieroglyphic. lib. 29. Sic Principes Fran-
cones, si qui contra ipsos obstrepant, eorũ vir-
tutibus, ac præsentia compescunt. Nec silentio
omittendam duco Historiam à Gobrya Persa
21 † Dario Regi declaratam: Cui cũ Scythę, qui-
bus cum bellum gerebatur, inter alia per Cadu
ceatorem, Ranam dono misissent, cum Mure,
Aue, & quinq; sagittis, dixit: ò Persę, nisi effecti,
vt Aues subuoletis in cęlum, ant, vt mures su-
beatis terra, aut vt Ranæ insiliatis in Paludes,
non remeabitis vnde venistis, his sagittis cõ-
fecti. vt scribit Herodotus lib. 4. Vnde Franco-
nes hęc isignia portãtes, dicere volebãt aduer
sarijs, aut aquis mergerẽtur, vel terrę cederẽt.

Quatenus verò attinet ad insignia Isabellæ
Matris Regis Cath. vt in arbore gentilitia ma-
terni generis docuimus supra in d. c. 4. cum à
Gothis Regib. originem ducat, de his dicendũ
22 est. Hi à Gothia, siue † Gothlandia, ex insula
Scandia, siue Scandinauia exierant, vt sunt au-

thores post Saxonem Grammaticum,& Iornádem Episcopum Rauennatem, Gothos Histor. Alber.Crantius in Vuandalia lib.12.c.33. & in Succia.lib.1.c.2.& 3.Pandolf.Collenuc. Histo. Neapol.lib.1.Qui non solum maiorem Europę partem,sed & Asiæ,& Africæ bella intulerunt.
23 vt dixi in d.c.4.Insignia vero † illorum fuere, Leo Erectus, coronam supra caput habens,sup campum distinctum rribus aquarum cursibus, siue fluminibus intersecaris tribus terrę fascijs vt scribit,ac notar Germanogr. lib.3.Nec diutius immorandum est, in declaratione horum
24 insignium à Gothis Regib.gestorum,qñ Leo † Principatum designat,ac Principem.Sic intelligitur illud lib.2.Regũ. c.23. Ipse pcussit duos Leones.Modo.& sic ēt illud Hesther.c. 14.Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis.& alibi ēt apud Ezechielem.c.19.
25 Sic & coronam Principatum,ac Regnum† portendere, multis possem Sacræ Scripturæ testimonijs comprobare, quæ cum clara sint,omitto.Quo ad fascias terrę,& tres aquarum cursus nil aliud designabant, nisi eorum Principatũ, in tribus Mundi partibus dilatandum, Africa, Asia,atq; Europa,ac mari, & aquis porituros. Quorum prædecessorum insignia,in hoc superat rex Cath.qđ ijs trib.Mundi plagis.Quartā iunxit,Noui orbis scilicet Regna, & Oceanum Mare. Supradictorũ autem quatuor armotum exempla hæc sunt,quæ subijciuntur.

Arma Gentilia Regum Franconia.

Similiter arma Regum Franconia.

Arma Gentilitia Regum Gothorum.

Arma Gentilitia Austriacorum.

QVo verò ad inſignia Regnorum, ac Domi
natuum Regis Catholici, ſi mea me ſen-
26 tentia confirmauero † in calce huius capitis
deſcribi curabo, omittendo illarum ſignificata
declarare, quia in ijs alio peculiari libro opus
eſſet.

De Armorum, atque inſignium Gentiliorum
inuentione multa ſcriberem, ſed non eſt hic lo
cus, quomodo apud antiquos fuerint, ad quid
27 † fuerint inuenta, quis concedat. pro nunc le-
ctores remittam ad Bart. in tract. De Inſignijs,
& Armis. Budæum in Annotationibus priori-
bus. in l. fin. ff. de Origin. iur. Barth. de Caſſan.
in Gloria mundi. par. 1. confider. 20. cum pluri-
bus ſeq. Andr. Tiraquell. de Nobil. c. 6. nouiſſi-
mè alios complures referẽs Antoninus Theſ-
ſaurus. in deciſ. Pedem. 270. & ante eum Com-
pater ſuus Antonius Sola in Decretis Sabau-
diæ. rit. De Inſignijs, & armis. in Decret. arma.
Gloſſ. 1. & 2.

Multi in Vexillis, multi in Armis patrum, ac
Parentum imagines detulerunt, vt eorum ge-
ſtis, ac memoria, ſuum genus Illuſtrius redde-
rent. Sic Scipio Africani ſuperioris filius, vultũ
28 Patris † annulo ſculptum gerebat, quem pro-
pinqui, tamquam ignobili, & degeneranti ob
eius ignauiam, è manu detraxerunt. vt dicit
Valerius lib. 3. cap. 5. Non ſic Philippus Rex
Catholicus, & alij Auſtriaci, quorum acta ma-
iorum æmulatione illecti, imitantur, & ſic eis
maiora, & fœliciora ſuccedunt. Quod ſemper
Deus Optimus Maximus operetur ad ipſorum
gloriam, & Regnorum beneficium.

ARGVM. CAP. LXXVIII.

Sub Philippi Catholici Regis Dominio, inuentio quarundam rerum Nobiliſſimarum, & Orbi toto vtilium facta extitit, quibus maximo mundo commoditas, ac beneficium emicuit.

COMPENDIVM.

1 *Latina lingua Maieſtas, & excellentia. num. 5.*
2 *Latina lingua Græca locupletior.*
3 *C. Iulius Cæſar de lingua latina ratione ſcripſit.*
4 *Romani exteros oratores, non niſi latina lingua loquẽtes, vel interprete latino vtebantur. num. 6.*
7 *Titulus Crucis D. N. Ieſu Chriſti latinè etiã ſcriptus.*
8 *Latina lingua, an a Latio dicta, vel alio.*
9 *Latium vndè dicatur?*
10 *Italica vulgaris lingua, non eſt propria, ſed ex pluribus barbaris compoſita.*
11 *Latium antiquum, & nouum quod?*
12 *Campana reperta apud Nolam Campaniæ vrbem a Sancto Paulino Epiſcopo.*
13 *Pulſationis campanæ virtutes.*
14 *Campana benedicitur, & exorcizatur.*
15 *Campana vaſa magna, Nola paruula campana appellantur.*
16 *Martinus Lutherus, & Eraſmus Rotherodamus erroneè aſſeruerũt cãpanas in Eccleſia ſuperfluas eſſe.*
17 *Sanctus Hieronymus contemporaneus fuit Paulino.*
18 *Campanarum vſus ante Paulinum non fuit.*
19 *In ſcriptura ſacra loco campanarum antiquitus, erãt tubæ, aliaque inſtrumenta.*
20 *Campanarum beneficia quæ?*
21 *Campana miraculorum appellata, quæ eſt apud Cæſaraugustam in Hiſpania, quæ quandoque pulſauit ſine aliquo humano tactu.*
22 *Pixis, & Charta Nautica, ſiue Magnes Amalphiæ inuenta.*
23 *Flauius Amalphitanus, vel, vt alij Ioannes Magnetis, & Chartæ Nauticæ inuentor.*
24 *Pixidis, & Chartæ Nauticę vtilitates. num. 25.*
26 *Pandectarum legalium volumina Amalphiæ inuenta, & Piſis delata, ac demum Florentiæ nu. 27. 28.*
29 *Pandectæ Florentinæ, an Archetypæ ſint?*

CAP. LXXVIII.

SI rerum omnium, in Philippi Regis Catholici
Dominijs repertarum inuentores deſcribere
vellem, magno, in egroq; volumine mihi opus
eſſet. Verum tamen, cum ſpeculationem hanc
mihi non propoſuerim, aliqua tantum attingã,
& enarrabo, quibus lætentur aliqui, quòd hac
etiam prærogatiua Rex ipſe præfulgeat.

Latinæ linguæ vſus antesignanus ſe offert,
cuius linguæ excellentiam, ac Maieſtatem, ru-
1 di meo eloquio † deſcribere diffiteor. Illuſtri
enim egeret Oratore, qui eiuſdem linguæ ele-
gantiam, ac rerum omnium cognitionem, ſa-
2 pienter calleret. Locupleriorem, quam † Græ-
cam, Latinam linguam, appellauit Cicero. de
Finibus bonor. & malor. lib. primo. Vnde illa
ſibi ipſi laudes, & encomia proferat, cum ipſa
ſit ad omnem materiam perpetuæ memoriæ
tradendam, accommodatior, & in exarandis
quibuſcunq; artibus frugalior. Hanc C. Cæſar
ad ſummum vſq; dilexit, ità, vt Hiſtorici ſcri-
3 bant, ipſum de latinè † ſcribendi ratione accu-
ratiſſimè ad Manlium ſcripſiſſe. Vſuq; Roma-
nis fuit nullos admittere exterarum gentium
legatos, qui latino, vel ipſi, vel ipſorum inter-
4 prætes idiomate non loquerentur. † Ob quod
factum extitit, vt nõ Europa ſolum, ſed aliæ
Mundi partes, latinæ linguæ vſum complecte-
rentur; & ideo Republica deficiente, Imperio-
que Romano declinante euenit, vt linguę vſus
nonnullis in partibus præſertim Chriſtianis,
remanſerit, cuius conſuetudine, ac beneficio, ſi
priuati eſſemus, de humanis rebus, Chriſtianis
præſertim, actum foret. Eius itaq; Nobilitatem
5 ac magnitudinem, extollit † Laurentius Valla
Elegantiarum lib. 1. in Proæmio. Carolus Si-
gonius de Antiquo Iure Italiæ. lib. 1. cap. 3. Ni-
colaus Valla in defenſione aduerſus Lauren-
tium Vallam. cap. 1. Vndè Valerius lib. 2. cap. 1.
Magiſtratus vero Priſci, (inquit) quantopere

suam. Populiq; Romani Maiestatem, retinentes, se gesserint. Hinc cognosci potest, quòd in ter cæteta, obtinendæ grauitatis indicia, illud quoq; magna cum perseuerantia custodiebāt;
6 Ne græcis vnquam nisi latinè responsa darēt, quin etiam, ipsa linguæ volubilitate qua plurimum valent excussa, per interpretem loqui co gebant, non in Vrbe tantum nostra, sed in Græcia, & Asia, quò latinæ vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur. Hæc Valerius. Hoc latinæ linguæ institutum mirum in modum nouissimè extollit Iacobus Reuardus Ambiguitatum iutis lib. 4. capit. 2. per totum. Hinc in Ctuce Domini Nostri Iesu Christi, Ti-
7 tulus scriptus extitit literis Græcis, † Latinis, & Hebraicis. vt paret Lucæ cap. 23. Ioan. c. 19.
8 Dicta est autem † latina lingua à Latio, vndè illud Ouidij. lib. 2. de Ponto. eleg. 3.

Me tuus ille Parens, Latia facundia lingua,
Qui non inferior Nobilitate fuit.

9 Latium dicit M. Terentius † Varro, ex eo dici, quòd latet Italia inter præcipitia Alpium, & Appennini. Siuè autem à Latino Rege dictum putetur latium. Siuè quòd Saturnus cum in Italiam venisset, ibi latuisset. iuxta illud Virgilij lib. 8. Æneidos, dum ait, de illo.

Is genus indocile, ac dispersum montibus altis
Composuit, legesq; dedit, Latiumq; vocari
Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris.

& hinc latinam linguam dictam fuisse, popalosque latinos. vt dicit idem Virgilius lib. primo Aeneidos.

Inferretq; Deos Latio, genus vndè Latinum.

Latinorum itaq; lingua hæc peculiaris, propria, ac germana fuit, qua nunc vtimur. Vulga-
10 ris itaq; lingua, † qua nunc loquimur, ex diuerso Barbarorum, ac ex terrarum gentium idiomate composita, Gothorum nempè, Alanorum, Vuandalorum, Hunnorum, Longobardorum, Northmannorum, Gallorum, aliarumq; nationum, quarum diuersus vsus, & vocabulorum discretio, Vulgarem Italam linguam, quā fouemus, conflauit. Idcirco ante quingentos circiter annos, in omni Italiæ tractu, vllum reperies librum. Scripturam vllam, Italo vulgari Idiomate scriptam. Posse autem rem hanc probari, perfacile mihi esset, illi tamen incumbere nolui, quando credam, nemiuem in hac ambiguitate pedem fixurum.

Latium verò, partim sub Summi Pontificis, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ dominio, partim
11 verò sub Dominio † Philippi Regis Catholici in Regno Neapolitano repetitur. Nam si inspiciamus antiquum Latium, id erat à Tiberi flumine ad Circæios vsq; montes. Nouum vero latium à Tiberi vsq; ad Lyrim fluuium, qui Gariglianus appellatur vulgo, & extenditur ad Sinuessam vsque, comprehendens Ciuitates Caietam, Fundos, Sinuessam, Molam, Formios, aliasq; complures, quarum omnium communis lingua latina fuit Authores Græci latiniq; fatentur. Strabo lib. 5. Plin. lib. 3. cap. 5. Pomponius Mela. lib. 2. cap. 2. Iulius Solinus in Polyhistore cap. 7. Io. Baptista Catrafa Histor. lib. pri. Post Pandolfum Collenucium Histor. Neapol. lib. 1. à quo habuit omnia. Hæc lingua communis multarum gentium nunc est, atq; ad alias nationes profusa, ea vtitur omnis Christiana respublica, hac ita viuitur, vt fortè sine illa omnia bona corruerent.

Campanarum vsus simili modo in Regno Neapolitano originem habuit, quæ, & Nolæ
12 vocantur † à Nola Ciuitate Campaniæ, in qua repertæ fuerunt, quæ idcirco Campanæ appellantur ab ipsa Campaniæ Regione, in qua ipsa Nola ciuitas est: cuius ciuitatis Episcopū virum Sanctissimum Paulinum inuentorem tradidere Gulielm. Durandi in rationale diuinor. offic. lib. 1. cap. 4. quem sequitur Paulus Fuscus de visitation. lib. 1. cap. 14. num. 2. Paulus alter Grysaldus decis. Catholic. in verb. Campanæ. num. 1. Iste Campanarum vsus militanti Ecclesiæ satis accommodus, & in omni templo, & beneficiali Ecclesia esse debet. Illaeq; benedicuntur, & ideo per illius tactum, ac sonitum fi-
13 deles † invitantur ad præmium, & crescit in illis fidei deuotio, mentes fruges, & corpora humana sanantur, procul pelluntur hostiles exercitus, & inimicorum omnium insidiæ, fragor, & grādinum procella, turbinum impetus, ac fulgurum temperatur, infesta tonitrua, & ventorum flamina suspenduntur, spiritus procellarum, & diabolicæ potestates prosternuntur; Hæc omnia operari per Campanarum benedi-
14 ctionem, & exorcizationem † scribit in loco allegato Gulielm. Durandi. Ioannes de Selua de Benefic. lib. 1. q. 5. vers. Quartum requisitū. Viguerius lib. 6. Catholic. institut. tit. De exorcismis. nu. 217. Quibus, & nomina etiam imponi posse dixit Petr. Grego. Sintag. iuris vniuersi lib. 2. cap. 4. sub num. 20. Alias operationes à Campanis nasci scribit Io. De Selua in loco allegato. dicens insuper Campanas appellari va-
15 sa Magna † Nolas vero paruas Campanulas, dicitq; inuentionem fuisse in eadem ciuitate Nolæ in Campania. quem sequitur Paulus Fuscus in d. c. 14. nu. 3. cum pluribus seq. Hinc con funditur error Martini Lutheri, & Erasmi Roterodami, qui asseruerunt, Campanarū vsum
16 † in Ecclesia esse petuitiosum, contra quos scribit Grysal. in loco allegato.

Nec dicendum est, Campanarum vsum non fuisse Diui Paulini inuentum, sed antiquius illas vsui fuisse, cum D. Hieronymus in Epistola ad Eustochium de Campana meminerit, dicēs, Quousque Campanula in Claustro pulsabitur. Nam notum est, si Paulini Episcopi Nolani, Summæ sapientiæ, & sanctitatis viri, tempora considerare velimus, videbimus Hieronymum
17 Summum † Ecclesiæ Doctorem, ac ipsum Paulinum

libum eodem tempore fuisse: Paulinus ætate iunior, Hieronymus maturior, vt ostendũt eiuſ dē Hieronymi Epiſtolæ, & præſertim in Epiſto la ad Paulinum de Inſtitut. Monachi. incip. Bonus homo. & ex Epiſtol. ad Cælantiam. de Ratione piè vivendi. incip. Vetus ſcripturæ celebrata ſententia. Ex quibus patet Hieronymum Paulino contemporaneum fuiſſe. Et idcirco quis vetat, quòd dum Paulinus Campanam, illiusque vſum invenerit, Hieronymus, rei nouæ primus mentionem faciat? Ante enim ip-
18 ipſos Campanarum vſum cognitum † non fuiſ ſe reperio. Sacra eloquia videãtur, quia ex illis apparebit per Tubarum, aliorumq; inſtrumentorum ſonitum, actus, quibus conuocatio aliqua faciẽda erat, fuiſſe perfectos. Hinc dum Nabuchdonoſor Statuam ſuã Auream erexit, adorationis illius tempus præfiniens, vt omnibus notum eſſet, præmiſit edictum. Vobis dicitur Populis, Tribubus, & linguis. In hora, in qua audieritis Sonitum Tubæ, & Fiſtulæ, & Ci-
19 tharæ, † Sambuci, Pſalterij, & Symphoniæ, & vniuerſi generis Muſicorum, cadentes adorate ſtatuam auream, quam conſtituit Nabuchdono ſor Rex. vt habetur Danielis. cap. 3. Et volens Dominus docere Moyſem, quo pacto Populũ conuocaret, & exercitum dixit Numer. c. 10. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus connocare poſſis multitudinem, quando mouenda ſunt caſtra; cumq; increpueris tubis, cõgregabitur ad te omnis turba ad oſtium Tabernaculi fœderis. Si ſemel clangueris, venient ad te Principes, & capita multitudinis Iſrael. Si autem prolixior, ac conciſior clangor increpuerit, mouebũt caſtra primi, qui ſunt ad oriẽtalem plagam. In ſecundo autem ſonitu, & pari vlulatu, leuabunt tentoria, qui habitant ad meridiem. Quando autem congregandus eſt populus, ſimplex tubarum clangor erit, & non conciſè vlulabunt. Filij Aaron clangent tubis. Et millies in ſcriptura ſacra mentio fit, tantũmodo ſonitus Timpanorum, tubarum, & ſimilium, cum campanarum vſus non eſſet. Illarum itaque aduentio, quàm ſit vtilis, chriſtiana omnis Reſpublica conſpicit, quæ illis vtitur. Palam igitur dicendum, & Nolanæ ciuitati Illuſtri, & Sanctiſsimo illius Antiſtiti Paulino, pro cõmuni Chriſtianorum beneficio, gratias
20 agere debere: magna enim ſunt † commoda, ac beneficia, quæ nouiſsimè recenſet Michael Timotheus in Praxi viſitandi lib. 2. cap. 54. & 55. Hinc in Hiſpania apud ciuitatem Cæſaraugustæ, in oppido Vililla, dicitur adeſſe campanam, Miraculorum appellatam, quam pulſa-
21 ri ex ſe ſolam, pluries miraculosè † viſam fuiſſe aſſerunt, & quoties id factum fuit, ſemper portentum aliquod malum ſucceſsiſſe, ſcripſere nonnulli: prout nouiſsimè ex authenticis ſcripturis ipſum vidiſſe ſcribit Leonardus Vairus Epiſcopus Puteolanus de Faſcino. lib. 2. cap. 14. de ipſa Campanarum inuentione facta per D. Paulinum ſcribit etiam Petrus Meſſia in Sylua variæ lectionis. lib. 2. cap. 9. Eiuſdem Paulini meminit Diuus Ambroſius epiſt. 30. ad Sabinum. Auguſtin. de Ciuitate Dei. lib. primo cap. 10. Diuus Gregorius Dialogor. lib. 3. cap. 1. & 2. Gregor. Turon. de Gloria confeſſorum. cap. 107.

In Ciuitate Amalphitana duo bona reperta fuere, quæ omne ferè bonum aliud excedunt. Quorum primum illud inuentum mirabile eſt,
22 Pixis Nautica, ſiue † Magnes, ſiue Nautica, vt
23 dicunt, charta. Alij enim dicunt Flauium † quẽdam Amalphitanum inuentorem primum illius fuiſſe, qua inuentione, in rebus mundanis, vix aliud mirabilius aſsignari poterit: cum eo reperto Nautæ ſua itinera perficiant, & nauigationes ſuas ſecurius moderentur. Nam, tam & ſi Polydorus Vergilius de Inuentorib. rer. lib. 3. cap. 18. dicat Pyxidis verum inuentorem certum neſciri; tamen eundem Flauium inuentorẽ fuiſſe, nouiſsimè poſt alios ſcribit Thom. Bozius de ſtatu Italiæ. lib. 4. cap. 1. nu. 68 licet ibi de Pixide non meminerit. nam ità inquit:
24 Neq; vero hic † omittendus eſt, incredibiles habens vtilitates, Magnetis vſus, quod eſt inuentum Flauij ciuis Amalphitani; eius namq; tota ratio pẽdet à Coſmographia. Idcirco erat hic appoſitè de illo à nobis loquendum. Quanta porro ſit eius admirabilitas, quot, ac quantos afferat ſecum fructus ad itinera Nautica facienda, inſtituenda commercia, mortaliũq; vitas, maria traijcientium, conſeruandas, qui neſcit, aut non fatetur, is neceſſe eſt, vt ſit valdè imperitus, atq; hebes. Hoc igitur Italia inuento, quo ſalus hominum pluri morum continetur, ex quo Pontificiæ paret authoritati, maximè gloriabitur per Amalphitanum Ciuẽ. Nunquid verò hic eius emolumẽtum conquieſcet? An verò longè plura indè exiſtent? Ità profe-
25 cto? Non enim Chriſtophorus Columbus † Genuenſis fuiſſet auſus tam vaſtos Oceani receſſus adire, aut experiri, committereq; ſe ignotiſsimis itineribus, ac toties ire, & redire, cum detexit Indias nouas, & remotiſsimos populos nobis aperuit, niſi ad fuiſſet illi vſus Magnetis. Quo circa Hiſpani, acceptũ quidem referre, Imperium tam latum, Chriſtophoro Genuenſi potiſſimum debẽt; ſed eius conatus, vel nullus omninò fuiſſet, vel ſi quis aliquando, irritus caderet, niſi Italus alius tam nobile inuẽtum, generi humano dediſſet. Et poſt pauca inquit: neq; enim Luſitani potuiſſent explorare oras Africę, & circum legere, illas præteruehi, orientaleſq; Indias capeſſere, & ad remotiſsimas regiones, quotannis ventitare, niſi chartæ Nauticæ, Magnetis ab Italis inſtitutus vſus, ipſis ad fuiſſet, atq; adeſſet. Hæc Bozius. de qua inuentione meminere Pãdolphus Collenucius Hiſtor. Neapol. lib. 1. & Io. Bapt. Carraf. lib. 1. Huius

Huius Pixidis meminit Leuinus Lemnius de occultis rer. Miraculis. lib. 3. cap. 4. Petr. de Medino Artis Nauigatoriæ lib. 6. cap. 1. Nouissimè dum hęc imprimenda dari curarem, dum Neapoli infirmitate præmerer accessit approximan dorum remediorum causa ad me Summus Philosophus, ac Medicus, variarum scientiarum studio eruditus Vincentius Brunus, qui mihi ostendit locum, in quo Magnetis eundem inuentorem scribit in suo Theatro. Eodem itidē tempore vidi Gulielmum Gilbertum Colcestrē sem, Medicum Londinensem, in comment. de Magnete. lib. 1. cap. 1. qui post alios idem firmat, quamuis sub dubio: inducens nauigationes, quas fieri faciebat Salomon in Ophir ad asportandum aurum. de quo habetur. lib. 3. Regum. cap. 9. 10. & 22. & lib. 1. Paralipom. c. 29. lib. 2. cap. 8. & 9. Ieremiæ cap. 10. qui elegantissimè hoc discutit. Licet ob incognitam sibi Italiam, dum voluit dicere Amalphim, dicit Melphiam sub Dominio Principis Doriæ, quia & si Melphia sit in Regno Neapoli in Apulia prope Daunios, quæ est sub Doria, non fuit tamen in hac Ciuitate, sed Amalphiæ, quæ est in Regione inter Salernum, & Surrentum propè Mineruæ Promontorium. Adinuentio ista adeo vtilis est, vt nauigantes sine illius vsu vix consisterent.

Alterum verò, & secundum inuentum in eadem Ciuitate Amalphiæ, fuere legum, & Pande
26 ctarum volumina † Archetypa, Iustiniani olim Principis ordine, ac mandato congesta, cōtra quos, ac Scalenses Rauellenses, cum Pisani bel lum gererent, & victoriam reportarent, vt belli fortuna tulit, inter opima spolia hos pande-
27 ctarum † libros asportauere, quæ, vt par erat, tamquam vectigal maximum apud ipsos diutius conseruata extitere, & Pisanæ pandectæ appellatæ. Hoc Diuino munere Pisani priuati fuere, dum à Florentinis cum ipsis bellum ge-
28 rentibus, victi fuere, † & Florentiæ translati, vbi magna cum veneratione asseruantur, antiquissimarum quarundam reliquiarum loco. Et tamen Andr. Alciatus dispunctionum lib. 3. c. 22. quem nouissimè sequitur Federicus Scotus in consil. 17. sub nu. 34. lib. 5. Tomo 1. asseruerunt eadem volumina, non illa esse Archetypa Iustiniani Imperatoris. Hane tamen opinio nem confutabis ex Laurētio Valla Elegantiar. lib. 3. c. 1. dicente illa esse archetypa, nimiūq; ipsa laudat, atq; extollit. Quod, & facit Angel. Politianus Miscell. cap. 41. & 78. Hierony. Cagnol. in Proęm. Digestor. nu. 74. Io. Fetrar. Montanus in Proęm. instit. col. mihi 30. vers. Tū Maximum, & planè. & nouissimè Hermannus Vulteius in Commentarijs iuris prudentiæ Romanæ. in Prologo de studio iuris: qui similiter dū dicere voluit, repertas in Ciuitate Amalphiæ, dicit de Ciuitate Melphiæ in Apulia. Easdem Pandectas mendosas dixit Gulielm. Budæus in Prioribus annotationibus ad Pādect. in l. 1. col. mihi. 12. ff. de iust. & iur. Et multos Pandectarum litera abuti dicit Anton. Contius Lectionum subseciuarum. lib. 1. cap. 1. nu. 3. lib. 1. cap. 3. num. 1. Vt cumq; tamen res se habeat, sicut diuinare poterunt, illa volumina Archetypa
29 esse, † sic etiam diuinare magis conuenit illos, qui Archetypas Pandectas minimè credūt. Ratione etenim vera, coniectari licet, quòd cum toto terrarum Orbe, legum alij Archetypi libri non inueniantur. nec alio in loco; tantum abest, vt illos proponamus veros esse. Ijs accedit, priuatum hominem neminem hoc onus, hunc laborem, hos sumptus erogare potuisse in faciendis tot magnis voluminibus, illisq; auro, & coloribus affabrè fieri. Qui autem Pandectas alias Originales, siue Archetypas habent, vel adesse dissimulant, ij in Foro, ij in Publicum proferant. Quo verò ad mendositatem, & quantum ad illam attinet, & si non deficiunt, qui illam calumnientur; Dicimus non admodum difficile esse, vt per tot annorum, ac seculorum 1
cursus, aliqui fuerint, qui literam corrumperent, cum hominum quam plurimorum actus sint in dissentiendo positi. Cū præsertim octingenti sint circiter anni, quibus tot summi Imperatores, tot summi, atque sanctissimi Romani Pontifices, tot Ecclesiæ Prælati in tot sacratissimis Concilijs congregati, tot Magistratus, tot Patroni, Aduocati, & causarum oratores, tot Iurisconsulti excellentissimi prodiere, qui fortè cæcutierint, hiq; pauci solummodo in tenebris lumen veritatis inspexerint. Ad quid igitur profuit, tot ciuiles leges in canones redigere? Quomodo si alibi nusquam repertæ sunt, ijs legibus in eisdem pandectis reclusis totus fere orbis colla submittit? Et quamquam arbitrer, quòd dum Budæus dixerit, quandoque menti habuisse, vt Pandectæ emendatiores in publicum prodirent, Iurisconsultum eundem numeris omnibus absolutum pro sui ingenij fęlicitate facturum: sed, & alij etiam complures, & penè infiniti fuere, ac etiam num ætate nostra sunt grauissimi viri, qui Pandectas ipsas, si quo egerēt, ob scriptorum fortè incuriam, suo nitori redderent. Et si qua menda in illis esset, quod vix crederem, hoc Iustiniano Principi, ac illarum compilatoribus vitio tribui nō potest, eorum namq; manibus Pandectas minimè scripsere, sed scribis, & amanuensibus id faciundū mandarunt. qui in describēdo, errorem aliquē committere potuisse, piaculū nō est. Ab Amalphitanis verò in Belli præda inter pretiosiora, quæ capta sunt, Pandectarum hi libri à Pisanis fuere capti, anno D. N. Iesu Christi 1148. postmodum verò dum per Gynium Caponum, Nobilem virum Florentinum, & Strenuum, aliosq; tunc illius Reipublicæ ciues essent Pisani redacti sub eorum Dominio Pandectas indè Florentiæ retulerunt: Ex eoque tempore, tamquam è cœlo

Cœlo demiffi, custoditi fuero. vt ex Raphaele Volaterrano, Raynerio, Gracia Pisano retulit Plotius Gryphius Pisanus in suæ Patriæ annalibus. Francisc. Torellius in præfat. Pandectar. Florentinarum. aliqua refert Bart. in l. Si creditor. § fin. ff de Distract. pignor. & nouissimè Dionysius Gothofredus in Praxi Ciuili lib. 1. tit. a. c. De exemplarib. De his etiam optimè Stephanus Forcatulus de Gallorum Imperio. lib. 4.

Adinuentiones nonnullas referrem ab hominibus Dominij Regij effectas, sed ijs quandoque satisfecit Polydorus Vergilius Vrbinas. Ea tamen res exactior, ac diligentior exhiberi deberet, & maiori volumine, & labore digua operatio exigitur ab Anilium fabularum narratione aliena, in qua aliquando cogitaueram si quid boni præstare valuissem, sed otium, ac animi, corporisq; libertatem illud opus desiderat, nó me occupatum, ac negotiorũ mole oppressum.

ARGVM. CAP. LXXIX.

Armorum peritia viri clarissimi recensentur, qui ex Regnis Philippi Regis Catholici fuere, ac hi, qui sub illis fortissimè militarunt.

COMPENDIVM.

1 *Armorum, & militiæ exercitium fuit ante Doctoratũ.*
2 *M. Cocceius Nerua Imperator Hispanus.*
3 *Nerua Ioannem Euangelistam ab Insula Pathmos reuocauit.*
4 *Iulius Cocceius Nerua Auus Hispanus ex Italica.*
5 *M. Vlpius Traianus Imperator Hispanus.*
6 *Traianus domi Sanctus, & foris clarus habitus.*
7 *Aelius Adrianus Hispanicæ stirpis.*
8 *Adrianus primo Christianis obstitit, demum fauit.*
9 *Sergius Galba Imperator Hispanus.*
10 *Antoninus Pius Imperator Hispanus.*
11 *M. Antonius cognomento Verus Hispanus.*
12 *Theodosius Primus, & senior Imperator Hispanus.*
13 *Archadius, & Honorius Hispani.*
14 *Theodosius Iunior Hispanus.*
15 *Arganthonius Tartessiorum* Rex *Hispanus.*
16 *Viriatus Rex Hispanus.*
17 *Viriati virtutes bellicæ.*
18 *Romani* Imperatorem *à suis occidi, impiũ iudicarũt.*
19 *Prouinciarum Hispanicarum virtutes.*
20 *Reccharedi Regis Gothorum, & Hispanorũ actiones.*
21 *Bamba Regis actus.*
22 *Pelagij Cantabriæ Ducis virtutes.*
23 *Regni Neapolitani gens inuicta.*
24 *Locrensium,* Crotoniatarum, *Sybaritarum, at aliarum Regni Neapolitani nationum virtutes.*
25 *Agathocles Siciliæ* Rex *fuit Rheginus Brutiorum.*
26 *Dinus Tarentinus Dux fortissimus.*
27 *Milo Crotoniata Athleta maximus.*
28 *Otho Siluius Cæsar, fuit Ferentinas.*
29 *Florentinum oppidum Apuliæ.*
30 *Adrianus ex Auria Aprutina.*
31 *C. Marius ex Arpino.*
32 *Robertus, & Alphonsus Reges.*
33 *Consaluus Ferdin. de Corduba Magnus Capitaneus.*
34 *Christophori Columbi virtutes.*
35 *Ferdinandi Cortesij virtutes.*
36 *Andreæ Doriæ virtutes in maritimis rebus.*
Ioannis Andreæ Doriæ, & Caroli Doriæ filij in rebus maritimis virtutes.
37 *Balduini Flandriæ Comites virtutes.*
38 *Balduini Pij uirtutes.*
39 *Theodorici Alsatij Flandriæ Comitis virtutes, ac Philippi eius filij. num. 40.*
41 *Balduini Margaritæ filij actiones.*
42 *Ioannis Burgundiæ Ducis virtutes, & mors.*
43 *Philippi Ducis Ioannis filij eximiæ virtutes inter omnes Europæ Principes.*
44 *Caroli Bellicosi virtutes.*
45 *Caroli Quinti Cæsaris virtutes.*

CAP. LXXIX.

ANtea fuisse armorum, ac Militiæ exercitium, Doctoratus dignitate, † scripsere Signorol. Homod. in cons. 13 nu. 19. quem sequitur Iacob. Philipp. Portius in consil. 167. nu. 62. vnde cum enumerare habeam, viros Principes, qui ex Regnis Catholici Regis fuere, vel ei, suisq; antecessoribus seruierunt, quos Armorum, ac Militiæ exercitium excellentissimos reddidit, ac etiam viros diuersarum scientiarum splendore conspicuos, cædam hac vice de Armis prius tractare, ac illorum prius telam ducere, & sequenti capite de alijs agere.

Habuit Hispania viros Principes, Armorũ
exercitio Claros, quorũ iudicijs, & Romanorũ,
& Constantinopolitanorũ fuit rectũ, & admi-
nistratum Imperiũ, quod tribuitur primo, M.
2 Coccio Neruæ Imperatori, † quem ex Hispana
origine extitisse, nonnulli commemorant, licet
Narniensem illum Italum fuisse aliqui asserant.
Hic illa, quæ Domitianus perperam gesserat,
restituit, & pro modico, quo imperauit, tempo
re, optimi Principis nomen promeruit. Proscri
ptos restituit, & inter alios sanctissimum Apo-
3 stolum, & Euangelistam † Ioannem ab insula
Pathmos, vbi relegatꝰ fuerat, reuocauit, & alias
nõnullas virtutes exercuit, ità vt inter Diuos,
(pro vt illa ferebat ætas) relatus fuerit. vt au-
thor est Dio in eius vita. Hunc itaq; Hispanum
fuisse testatur etiam Lucius Marinęus Rer. Hi-
spanic. lib. 21. c. 2. Et Iulium Cocceium, Neruæ
4 † Auum fuisse ex Ciuitate Italica apud Hispa-
niam, quæ cũ fuisset ab Hispanis obsessa, ac di-
ruta, ipsum Gades petijsse, (hodie Caliz dici-
tur Hispanicè) scribit Paulus Orosius. lib. 7. c.
7. Eutropius lib. 10. c. 1. Io. Zonaras Annalium
lib. 2. Iacob. Philippus Berg. Suppleméti chro-
nicor. lib 2. Mambrinus Roseus Fabrianensis in
5 Traiano. M. Vlpium † Traianum Hispanũ fuis-
se ijdem perhibent. Pronepos enim fuit Ruffi
Vlpij ex eadem Italica Ciuitate, qui eodem mo

do,

do,ac tempore,illa deleta. Gades petierat,eiq; idem Ruffus fuit Abauus,cui Traiano post Net uam ab eius adoptione Imperium delatum, ꝙ
6 domi sanctus, & foris † clarus, habitus fuit, & Victo Decebalo rege Daciam superauit. Parthos vicit,Victis Regem dedit. Armeniam,Arabiam,ac Prouincias trans Tigrim, & Eufratē, Imperio adiecit. Amicitiarum cultor,Ingeniorum,& Eruditorum admirator,diuini,& humani I. C. eaq; bonitate fuit, vt alijs postmodum Principibus,dum acclamaretur,& Augusti Fęlicitas,& Traiani bonitas precatetur. Idē Dio in eius vita. Orosius lib.7.c.7. Eutropius lib.10. cap.1. Io. Zonar. Annal. lib.2. Io. Baptista Egnatius Romanor. Principum.cap.14. Carolus Sigonius,& Honofrius Panuinius in Fastis. Luci. Marin. Histor. Hispanic. lib.22.c.3. Ælius Adria
7 nus stirpis Hispanicæ† ex eadem Ciuitate Italica extitit ex Aelio Adriano, Traiani Principis consobrino, Adriæ in Italia orto, genitus, post Traianum Imperium adeptus,vario,& sublimi ingenio,literarum omnium peritissimus, Mathematices primum; Architectus, Musicus, Statuarius,aliarumq; Artium,& militaris disci-
8 plinæ scientissimus. A Primordio † Christianis obstitit,cognita tamen Religionis excellētia', beneficus illis fuit. Orosius lib.7.cap.8. Eutropius lib.10.c.3. Iacob. Philipp. Bergomas Supplement. chronicor. lib.2. Zonaras lib.2. Albert.
9 Crantius in Saxonia lib.3. Sergius† Galba,& ipse Hispanus fuit.vt est author. Sueton. Trāquil-
10 lus in Galba cap.3.& 9. Antoninus † etiam cognomento Pius, ac M. Antoninus cognomento
11 Verus† Imperatores,& si in Hispania nati non fuerint,ex eorundem tamen Imperatorum origine prodiere, vt Marinæus,& alij annotarūt.

Nec solum ei Imperio id accidit, vt Imperatores tam probos Romę Hispania dederit,sed & Constantinopolitano similiter. Hoc melius, ꝙ Christianos,pios,& Catholicos:nā, & Theo
12 dosius † I. qui,& senior, Hispanus fuit: huius
13 præterea filij Archadius,& † Honorius;eodē
14 modo,& Theodosius † iunior, Archadij filius. Paul. Orosius lib.7. c.19. 20.& 21. Paulus Diaconus ad Eutropium. lib.12.c.3. Zonaras. lib.3.

Argantonium Tartessiorum Regem Hispa-
15 nia etiam produxit,virum† belli exercitio nobilem,quem trecentis annis vixisse scribit Sylius Italicus lib. 3.

Argantoniacos armat Carteia Nepotes.
Rex Proauis fuit,humani ditissimus aui,
Terdenos Decies emensus belliger annos.

& Baptista Mantuanus in Alphonso ait

Et vetus ille auri diues, ditissimus aui.
Hesperiis quondam Rex Argantonius oris.

quem vixisse annis centū viginti,regnasse octoginta,retulit Cicero in Catone Maiore,siue de senectute. & post ipsum Lucianus, & Macrob. Quamquam Plinius lib.7.c.48. post Anacreontem Poetam,vixisse asserit annis centum quinquaginta. de quo Lucius Marin. in Histor. Hispan. lib.2. cap. 2. Io. Laurentius Anania in Fabrica mūdi tract.1. in Europa.& nouissimè bella ab eo gesta, & eius acta describit Ioannes Mariana de rebus Hispaniç. lib. 1. cap. 17.

Magni animi Viriatum Regem ex Lusitania
16 natum,licet à principio humilem,† magnū tamen postea ex progressu rerum, Hispania produxit. Fortissimæ tamen,& Magnanimæ virtu-
17 tis,Bellicæq; Artis expertissimus † fuit. Parua namq; militū manu à principio Prouincias aggredi cæpit,vtraq; Tagum, & Hiberum Flumina progressus,omnia Armis impleuit, Populos subdidit, subditos ei obedire coegit vti Regi. Contra illum Romani C. Vectelium Prętorem, cum expedita militum manu miserunt,cōgressi insimul,subacto,ac profligato exercitu à Viriato, eiusq; Militum globo, cum Paucis Prætor, vix saluus euasit. Missus demum Cn. Plautius ab eisdem victus, fuga similiter sibi vitam quæsiuit. Videntes autem Romani suos,primo, secundoq; congressu victos, quasi ignominiā deleturi, iterum,tertioq; Claudium Vnimanū, vel,vt alij dicunt, Numidanum,numeroso exercitu congregato destinarunt, commissa autem inter illos acie, Viriatus victor extitit. Is,vt Romanis notam inureret,illorum Fasces, Trabeā, aliaq; Insignia,atq; ornamēta,quasi triumphās in summis Montium exposuit. Cumq; diuersis temporibus per annos quatuordecim, vel, vt alij, decem, & octo, Armis, viribusq; Romanos afflixisset, à suis tandē perfidiosè occisus est, quem tamen,non nisi mortuum superauere Romani, dum occisoribus militibus, pręmium petentibus, dare noluerint,iudicantes apud eos,
18 impium facinus esse, Imperatorem† à suis occidi. vt dicūt Cicero,& Liuius Epith.52. Paul. Orosius lib.5.cap.2. Eutropius lib.4.c.6. de quibus Romanorum Prouincijs Velleius Paterculus Histor. Roman. lib.2. inquit. Illæ enim pro-
19 uinciæ † Scipiones contempserunt:illæ contumelioso viginti annorū bello,sub Duce Viriato maiores nostros exercuerūt:illæ terrore Numātini belli Populum Romanum concusserūt: in illis turpe Q. Pompei fœdus, Turpiusq; Mancini,Senatus cum ignominia dediti Imperatoris, rescidit: illa tot consulares, tot Prætorios assumpsit Duces,patrumq; ætate,in tantū Sertorium armis extulit,vt per quinquennium, diiudicari non potuerit, Hispanis,Romanisnè in armis plus esset Roboris, & vter Populus alteri pariturus foret. Hinc Cicero in Antoniū. Cæsar exercitum inuictum ex Hispanis militibus conduxit. de quo Baptista Fulgos. lib.3.c.4.

Sed quid vetustiorum temporum exempla commemoro, illorum virtutes enarrando, qui ad hos exhibendos actus,inanis tantū spe gloriæ impellebantur? Quādo alios Principes referre potero, qui Christianæ fidei zelo innixi, periculosis bellorum fluctibus agitati, magnā suis

suis hostibus cladem intulerunt, quorum Hi-
20 spanorum, Gothorumq; Regum Recharedus † se offert, qui ob Arrianam hæresim è Gallia, & Hispania pulsam primus Catholicissimi, atque Religiosissimi Regis nomen retulit. vt dixi supra c.41. Hic plures cum Romanis pugnas cõferuit, semperq; victor euasit. Vascones & plu- ribus bellis, in illum irruptionem facientes repulit. Cum sexaginta millia demũ Francis fortiter dimicando, quadraginta millia ex ipsis deletis, reliquisq; partim captis, partimq; fugatis, Victoriæ triumphum portauit. vt post Raphaelem Volateranum, scribit Ioãnes Magnus Historiæ Gothorum, & Suenon. lib. 16. cap. 10. & ante eos Roder. Ximenius Archiepiscopus Toletan. rer. Hispan. lib. 2. c. 15 Nec minori Bellicæ virtutis encomio dignus est Vuãba, (quẽ
21 † Bambam † appellant) Rex, qui suorum Regnorum rebelles Principes aliquos, populos, vicit, subegit, ac domuit. Sarracenos etiam Hispaniarum littora turbãtes gladio alios, seruitute cæteros subegit, ac ducentas, & septuaginta illorum naues incẽdio consumpsit. de quo Roder. Archiepiscopus Tolet. Histor. lib. 3. cap. 1. vsq; ad cap. 12. Io. Magnus. lib. 16. cap. 22. Sed quis æquam enarrandarum virtutum linguam exer-
22 cebit † Pelagij Cantabriæ Ducis, Gothorum Regum Seminarij, qui primus eijciendorũ Sarracenorum ex Hispania consilium sumẽs, multis illos cladibus affecit, suum dilatans Regnũ, Magnum adeo posteris exemplum dederit, vt quem sequuti successiue viginti nouem Reges eadem imitando, vsq; ad Alphonsum nonum Regem, qui & ipse vnico prælio cum Sarracenis conserto, ducenta illorum millia profligauerit, Alijq; decem, & septem circiter Reges, vsq; ad Philippum nunc regnantem, fecerunt itidem, quorum vita, Christianorum omnium Principum gloriam ferè superanic. Plus enim cruoris, ac sanguinis in ijs iustissimis bellis effusum est septingẽtos circiter per annos, q̃in alijs plijs non itã iustis in annis mille, & quingẽtis. Et nisi Hispanorum Regum infatigabilis vigor extitisset, non Hispania fortè tantum, & Gallia, sed cætera Christianorum Principũ regna Sarracenorum, & Maurorum sæuitiam, ac tyrannidem experirentur. Sit DEO Opt. Max. Laus, honor, gloria, & Imperium, qui hęc à suis populis flagella auertit; & horum Catholicorũ Principum Animæ per eiusdem Dei Clementiam Paradisi Gloria perfruanrur, quorum laboribus, ærumnis, sanguinisq; effusione, Pace trãquilla, & dulci ocio fruimur.

Regnum Neapolitanum habuit semper gentem, vsibus bellicis assuetam, ac penè inuictam
23 † à quibus in Cleomenem Lacedemonium, Agatoclem, Alexandrum Epirotam, Pyrrhum Molossum, Annibalem Carthaginẽsem, & alios exhibita est summa vis animi in bellis, & validissima corporum virtus; sic etiam ostenderũt in bellis Cæsaris, & Pompei, aliorumq; Romanorum, fortissimum Robur, ac bellicam virtutẽ in eis exercuerunt. Hinc apud Historicos cõme-
24 morantur bella † Locrensium, Crotoniatarũ, Sybaritanorum; Hinc Peligni, Frentani, Marsi, Lucani, Picentij, Sammites, alijq; Regni Neapolitani populi, quorum bellandi industria pluribus annis Romanorum Rempublicam fortiter exercuit. Habuit etiam suos Imperatores, suos Reges, Armorum peritia clarissimos, Agatho-
25 clem † Siciliæ Tyrannum, Regemq;, qui tantopere Carthaginenses, & Africanos infestauit. Is enim ex patre Figulo Rhegij apud Brutios nascitur, vt sunt authores Diodorus Siculus Bibliotheces. lib. 19. Thomas Facellus in Histor. sicul. Decad. 1. lib. 6. cap. 3. & Decad. 2. lib.
26 4. cap. 1. Habuit, & Dinum † ex Tarento, virũ ac Ducem exercitus fortissimum, ac rei, artisque bellicæ peritissimum; cuius meminit Plutarch. in Problem. 155. Ianus iuuenis in Histor. Tarentinor. lib. 3. capit. 3. Habuit, & Milonem
27 † ex Crotone, qui in Athletica præstitit: Ita malum punicum tenebat, vt nemo illi è manu extorqueret, aut digitum corrigeret, cum is tamẽ vllibi malum læderet; idem disco vncto insidẽs à nullo distrahi poterat; & cum semel constitisset, nemo eum è vestigio educebat. In Olympia Bouem ictu manus expansę, alij pugno, occidisse, & per stadium sine anhælitu portasse, ac totum vno die comedisse (quod haud creditu facile est) & ibidem Coronatum fuisse. quorũ meminit Plinius. lib. 7. cap. 20. Herodotus lib. 3. Pausanias in Eliacis. lib. 6. Aul. Gell. Noct. Atticar. lib. 15. cap. 16. Petr. Crinitus. lib. 8. cap. 6. De quo Baptista Mantuanus inquit

Hausit dogma Croton, forti insignita Milone.

& iterum idem Baptista

Quadrupedum soleas, Calabrumq; aquare Milonẽ

de quo etiam late Hieronym. Mercurial. de Arte. Gymnastica, lib. 1. c. 13. & 15. lib. 3. c. 3. & 5. lib. 6. cap. 3. Hinc Maximinum Cæsarem ob fortitudinem vocauerunt Milonem Crotoniatem
28 Capitolinus in eo. Otho etiam † Silius Cæsar, qui post Sergium Galbam Imperator fuit, ex Ferentino oppido Regni Neapolitani fuit, vt est author Suetonius in Othone. cap. 1. & si Ferentinum alibi collocet Strabo. lib. 5. vna vice Ferentenum illud appellando, altera verò,
29 vt supra. Quod oppidum est † in Apulia propè Luceriam, iam desolatũ, sola turri, cum quibusdam ædificijs dirutis, existente. hoc oppidum quondam sub Samnitibus erat, vt aduertit Philippus Beroaldus ad Sueton. in loco allegato. & in eo perijt Federicus. 2. Imperator. De quo Pãdolf. Collenucius Histor. Neap. lib. 4. Hadria-
30 nus † Imperator, & ipse ex Hadria Aprutina
31 ortum duxit, vt multi scripsere. C. Marius † ex Arpino, qui maxima bellandi peritia extitere.
32 Sic Robertus Rex, sic † Alphõsus Aragoneus, quorum virtutibus, & armorum exercitio tutã regnandi

regnandi petitiam quęsiuere. vt de supradictis
antiquiorib. scripsere Liuius, & alij. Herodot.
lib. 5. & 6. & 9. Collenucius lib. 1. & de nouis-
simis idem Collenucius lib. 4. 5. & 6. & pluries.
Barthol Facius de Factis Alphonsi. Paul. Iouius
de Viris Illustrib. bellicis lib. 1. cap. 14. lib. 2. c.
1. lib. 3. cap. 2. Sub Regibus Ferdinando, & Eli-
33 zabetha, † militauit Consaluus Ferdinandus
de Corduba, †qui ob eius bellica gesta, magni
cognomen habere meruit. Christophorus etiā
34 † Columbus, qui incognitarum insularum re-
gna Christiano Orbi, non absque stupore, &
miraculo, quæsiuit, inuenit, & domuit. Quem
pari ardore, viribus, & fortuna sequutus est Fer
35 dinādus † Cortesius. Sub Carolo V. Cæsare, ac
Philippo Rege nunc regnante Petrus† Nauar-
rus, Ferdinandus† Aluarez Dux albæ, Alphon-
sus, † & Ferdinandus Dauali, Ferdinandus †
Gonzagha, Prosper Columna † Antonius† Ley
ua alijq; permulti, quorū ductu tot bella pro-
fligata, tot Reges victi, victoriæ obtētę, & Tro-
phea erecta. Vt interim silentio minimè pertrā
36 seam Andream† Doriam, Maritimarum classiū
instruendarum, ac maritimæ nauigationis, al-
terum Neptunum, qui suo tempore Pyratas
omnes fugauit, omnia christiani orbis freta
secura reddidit, victorias reportauit; quem
Mauri Sarraceni, Turcæ, reges, Imperatores
christiani nominis hostes, timuerunt, horrue-
runt, & coluerunt: de quo nulla non prædica-
bit ætas. Cuius virtutis æmulator, & successor
egregias nauauit artes Ioannes Andreas Do-
ria Catholici Regis in maritimis Imperator,
qui à suis Auis, Atauisq; nō degenerans, Bar-
baris omnibus est formido, & pauor. Æmulan-
tur nunc ipsum filij, summæ spei adolescen-
tes, præsertim Carolus Doria.

Nec desunt ex Burgundia, Belgia, alijsq; in-
ferioris Germaniæ populis Catholico Regi,
prædecessores Principes viri, armorum peritia
strenuissimi, inter quos eminet Balduinus Flā-
37 driæ comes, qui †ab eximijs corporis viribus,
armorumq; exercitatione, ferrei nomen retu-
lit, qui Caroli Calui, Galliæ Regis filiam Iudi-
tham, formosissimæ speciei puellam præstan-
tem, Anglorum Regi, nuptui destinatam, (il-
la tamen, fratreq; suo consentientibus) abdu-
ctam, rapere non dubitauit, purgataq; causa
coram Nicolao I. Summo Pontifice, debitis Ec
clesiæ sollemnibus, despōsauit. Et demum plu-
ribus in prælijs cum Northmannis habitis, for-
tissimas manus conseruit. Sic Balduinus alter
38 cognomento Pius, †suorum prædecessorū glo-
riam omnem superauit. Robertus etiā, qui Hie-
rosolymitanus est appellatus, adeò se in illa ex
peditione Hierosolymitana magnanimè ges-
sit, vt idcirco Hierosolymitanus sit dictus: vt
Gulielmus Tyri Episcopus, alijq; Historici pro
39 didere. Theodoricus Alsatius, & ipse † Flan-
driæ comes minimè prætereūdus est. Hic enim
in omni vita, Pietate insignis, religione Illu-
stris, munificentia clarus, belli, pacisq; artibus
nobilis, fortitudine, iustitia, ac rerum gestarū
magnitudine inclitus, quater in Syriam ad iu-
uandos in bellis Christianos accessit, omniq;
splendore apparatus bellici emicuit: vt post
alios scribit Iacobus Meyerus Annal. Flandr.
lib. 5. quem non minore animi vigore imitatus
40 est Philippus † filius, qui strenuè rexit Comi-
tatum Flandriæ per annos viginti quatuor, No
bilissimus omnium, qui antea fuerant in Flan-
dria, diuitijs, & honoribus affluens, prudentia,
& potentia magnus, feruens in iustitia, fortis,
& probus ad arma, vniq; Macchabæorum me-
ritò comparandus: vt idem Historicus inquit.
41 Eodem modo Balduinus Margaritæ † Alsatiæ
filius, Flandriæ, Hannoniæq; Comes, Impera-
tor Constantinopolitanus creatus, quia vir for
tissimus, nobilissimus, & Dux summus fuerit ha
42 bitus. Ne interim omittam Ioannem† Burgun-
diæ Ducem (qui à Carolo Delphino occisus
fuit) qui erat vir belli, & pacis artibus præstās,
nobilitati iuxta, ac Popularibus suis charus, cū
quibus nihil habuit dissidij, de quo suo loco
supra diximus, cuius ex morte graues confla-
tæ sunt inimicitiæ, quarum exitus mali extite-
re, ac vtriusq; imperij subditi perpessi fuere,
vnde succedit illud Horatij.

Quicquid delirant Reges plectuntur Achiui.

Commemorare autē Philippi Ducis gesta, qui
fuit filius eiusdem Ducis Ioannis, operæ pre-
tium non videtur, cum suo tempore omnes Eu
43 ropæ Principes suis † virtutibus superauerit,
captiuamq; fecerit puellam illam Ioannam, in
qua tantopere Galli confiderant, q̄ tādem Ro-
thomagum ducta, falsæ religionis, Magiæ, su-
perstitionis, ac Veneficij insimulata, flāmis exu
sta est. Hic Dux acerrimus cædis paternæ vltor
extitit. P. Aemilius in Carolo 6. & in Carolo 7.
Ioannes Tilius in Chronico Galliæ. Iacob. Me-
yer. Annal. Flandriæ. lib. 16. Subsequutus est ip-
44 sum, Carolus Princeps sua† ætate omnium bel
licosissimus, qui ex inde bellicosi nomen quæ
siuit, qui in Castris est appellatus Annibal, in
conficiendis itineribus Iulius Cæsar, & Alexan
der, Algoris, solisq; patientissimus, frigidæ tot
illi hyemes actæ, tot sub pellibus torridæ æsta-
tes transactæ, quorum gesta scripsere. P. Aemi-
lius in Lud. XI. Adrianus Barlandus in Chroni
co Brabantiæ. cap. 102. & 132. Iacob. Meyerus
Annal. Flandriæ lib. 17. Iacob. Marchantius de
Reb. Flandriæ memorab. Vnum referam pro
Coronide, qui pro omnibus erit, Carolū Quin-
45 tum † Cæsarem Austriacum apud eosdem Bel-
gas, seu Brabantos, Gandaui natum, cuius acta
stupotis plena, ac ordinarios humanos cona-
tus superantia, non referam, sed bella gesta, vi-
ctoriæ quæsitæ, Trophea relata, Regna obten-
ta, Reges profligati, capti, adiuti, illum orna-
tum titulis perpetuis reddunt; quibus præte-
riti

riti Principes obūbrati, præsentes, ac futuri instructi sunt, & instruuntur in dies. Quo cū huic capiti finem imponam. Silentio pertransiens acta Philippi nunc Regnantis, aliorumq; Principum virorum, qui sub ipso, alijsq; militarūt, ne volumen Historiæ conficiam, aliaq; rationabili causa, quam exprimere, non est præsentis speculationis.

ARGVM. CAP. LXXX.

Plures habuit in suis Dominijs Rex Catholicus viros, scientiarum omnium genere Clarissimos, quorum aliqui antiquiores commemorantur.

COMPENDIVM.

1 *Maior, ac præstantior existimatur, qui uiris melioribus præest.*
2 *Decus Regium est augeri dignitatibus subiectorum*
3 *Pythagoras in Regno Neapolitano docuit.*
4 *Ex Pythagora doctrina viri clarissimi floruere.*
5 *Poetæ Clarissimi, qui ex Regno Neapolit. prodiere.*
6 *Orbilius Beneuentanus, Horatij præceptor.*
Iurisconsulti ex Regno Neapolitano.
Herodotus apud Thurios propè Tarentum in magna Græcia Historiam scripsit.
8 *Ducatus Mediolanensis viri literarum clarissimi.*
9 *Sancti, Ecclesiæ Doctores Hispani, aliq; scientiarum fulgore clarissimi.*

CAP. LXXXX.

Absoluta in capite præcedenti enarratione quorundam virorum grauium, qui armorum exercitio claruere, superest modo, de his agere, quos literarum, scientiarum, ac studiorum gloria Illustres reddidit, qui in eiusdem Catholici Regis Imperio floruerunt. Maior enim, & præstantior existimatur, qui viris
1 melioribus, ac † dignioribus præest. vt dicit Imperator in § Nos igitur. Auct. de defensorib. ciuit. & in § Generaliter. Auct. Vt nouæ factæ constit. voluit Nicol. Boer. de Auth. magni Concil. in princip. nu. 11. vt in simili voluit Alphons. Aluarez in Specul. Roman. Pontific. cap. 16. in princip. Et nouissimè in Philippo Rege Catholico loquitur Ferdin. Vasquius in con-
2 trouers. Illustr. in præfat. nu. 26. Est enim † Decus Regium augeri dignitatibus subiectorū. Hinc potentius, augustius, & formidabilius effici Regnum, scripsit Bald. in ca. Intellectu. col. fin. de iureiur. Voluit Barth. de Cassan. in Gloria mundi. par. 5. consid. 19. Bonus de Curtili in tract. Nobilitatis. par. 3. num. 107.

Cui autē Christiano Principi inuidebit Rex Catholicus, q̄ habeat, vel habuerit suis in Dominijs, viros omni scientiarū genere præstantes? Certè nulli, siue antiquos intueamur annos, siue nouissimos ad nostra vsq; tēpora. Silentio enim prætereeam viros scientiarum Principes, quos nostra ætate, ac parum antea Deus producere dignatus est, ne dum aliquos referrem, alijs præiudicium saltem iusti liuoris generem, quod nunquam mei moris fuit, nisi quātum exiles meæ vires sunt, summos viros, summis quoque laudibus prosequi.

Neapolitanum Regnum, summæ, primæque
3 authoritatis Philosophos habuit, Pythagorā † in primis. Samius ille fuerit, vel Tyrrhenus in Regno tamen Neapolitano docuit, moratus est, ac mortuus, ibiq; suam Philosophiæ sectam prius reliquit. vt amplissimè dixi supra cap. 40. vbi videndum est, ne idem repetam. de quo, & Ouidius Metamorphoseos. lib. 15.

Positaque Italis in finibus Vrbis
Vir fuit, hic ortu Samius, sed fugerat vna,
Et Samon, & Dominos, odioq; Tyrannidis exul
Sponte erat. isque licet Cæli regione remotus
Mente Deos adyt.

4 Ex eius demum † Pythagoræ Schola, ac doctrina prodiere Architas, Euritus, Lysias, (vel vt alij Lysides) Polus Lucanus, Aristoxenus, Philosophi. Heraclides, sed non ille Ponticus, Nicomachus, qui de Musica, & Arithmetica scripsit, Iccus, Zeusis, Apollodorus, medici, Scymnus, Nycocles, Alexis, Eumenes Cytharistæ, Poetæ, & Rapsodi, auyuchon Tragædiographus, Hegisippus, qui scripsit de cōmedis obsonijs, Anochus, & Smycrina victores in Olympico. Archias, (pro quo orauit Cicero) Spintharus, Cleanthes, & L. Crassitius, omnes ex Tarēto. vt de his testatur Diogenes Laerrius. lib. 8. & 9. Cicero in Tusculanis, & ad Atticū. Musæus in lib. de Machinis Atheneus in Dypnosophystis. Pausanias in Attiacis. Galenus in lib. Epydemiorum, Alex. de Alexand. dierum genial. lib. 1. c. 30. Ianus iuuenis de Tarēt. Histor. lib. 3. c. 2. & 3. Marcellus itidem Orator Aeserninus. vt dicit Petr. Crinit. de Poetis. lib. 3. cap. 49. Alij etiam Philosophi ex hoc Neapolitano Regno extitere, Hippasus, & Metopus Metapōtini, Philolaus, & Alchmeon Crotoniatæ; Zeno, Leucippus, & Parmenides, atque C. Trebatius Iurisconsultus Ciceronis familiaris ad quē direxit suos Topicorū libros ex Elea Lucaniæ Ciuitate, propè Silarum fluuiū, iuxta Sinum Posidoniatem. Ocleus, & ipse Lucanus, Tymeus Locrensis, Diuus Thomas Aquinas, Augustinus Niphus Suessanus, Ioannes Antonius Thessaurus ex Corleto in Lucania, qui Salerni triginta circiter annis Philosophiam publicè docuit, Marcus Antonius Zimara, & Theophilus filius, Sancti Petrinates ex Hidrunto. Bernardinus Telesius Consentinus, qui ætate nostra cōmentarios de rerū natura edidit præclarissimos. Sic etiam ex eodem Regno, exiere
5 † Poetæ Excellentissimi, Ennius Poeta Vetustus ex Rudia, Horatius ex Venusia, Lucillus ex Arunca, Beneuento proxima, Pacuuius ex Brundusio, Ouidius ex Sulmona, Sta-

tius & Sincerus, Sanazarius ex Neapoli, Iuuenalis ex Aquino, Orbili' Horatij pręceptor ex Beneuento, Sallustius ex Amiterno, & Cicero Princeps eloquentiæ ex Arpino. vt de quibusdam meminit Pãdolphus Collenucius Histor. Neapol. lib. 1. alijq; Historici. Pett. Crinit. de Poetis. lib. 3. cap. 38. vbi etiam meminit Orbilij Beneuentani, præceptòris Horatij. & lib. 4.
6 cap. 65. Habuit, & Iurisconsultos† per celebres Lotharium, & Roffredũ de Epiphanio, & Odofredum, Beneuentanos, quorum Roffredus moritur, & sepelitur Beneuenti in anno 1215. Odoffredus verò moritur, & sepelitur Bononię anno 1265. vt est author Dionys. Gothofred. in Praxi. lib. 1. tit. 1. cap. de Interpretibus iuris ciuilis Goffredum de Irano, Nicolaum Spinellũ, Bartholomæum de Capua, Alexandrũ de Alexandro, & Antonium de Alexandro, Ioannem Baptistã Carrafam, Scipionem Ianuarium, Andream Mariçondam de Neapoli. Marinum de Caramanico, Andreã, & Bartholomeũ de Isernia, Andream Accõzaiocum de Barulo, aliosq; propemodum infinitos. Apud Thurios in magna Gręcia propè Tarentum Herodotus Historiã scripsit. Plip. lib. 12. ca. 4. Ioachimus Vadianus in Epithomæ de tribus terræ partibus in Italia.

Insula Siciliæ suns produxit Philosophos
7 grauissimos, Dicearchum† Aristotelis discipulum, Aristoclem, Licum, Eumenem, & Ibicũ Historicos, Lupum Poetam, omnes Zancleos, siue Messanẽses. de quibus Diogenes Laerti', Athenæus, & cæteri. Habuit eadem Ciuitas Andreã Barbatiam Iurisconsultum famosissimum. Habuit, & Timeum Historicum. de quo Cicero in Oratore, & Plutarchus in Nicia. Suidas, & alij. Charondam etiam Philosophum, ac tot Ciuitatũ Legumlatorem. Andronem, qui cantandi Rithmos morem edocuit. Diodorum, siue Liodotum Magum, & Nicolaum de Tudeschis, Iurisconsultum, Abbatem Panormitanum, & Cardinalem, qui Canonistarum facilè Princeps iudicatur ex Catania Vrbe. de quibus Athenæus Dipnosophistar. lib. 1. Aristoteles lib. 2. Politicorum, & lib. 4. Gorgiam insuper Philosophũ, & Oratorem Excellẽtissimũ ex Leontino. Hic fuit plurium maximorũ virorum præceptor, scilicet Periclis, Isoctatis, Alcidamantis, Eschili Poetæ, Agathonis, & aliorũ. de quo Pausanias lib. 10. Quintilianus, Aelianus, Philostratus, & alij. Thengenem præterea, & Epicharmum Poetas Excellentissimos ex Megara. de quibus Suidas, Aristoteles in Poetica, Cicero in Tusculanis. ac Lucianus meminerunt. Habuit Theocritum Poetam antiquissimum, Philemonem, Sophronem, Coracem oratorem, Ctesiam, siue Tisiam similiter Oratorem, Dionem, Sophanem, Epicharmum, (licet natu Choum) Photinum, Charmum, Maracum, Philossenum, Poetas: Menectatem Philosophum, & Medicum, Callimachum, Moschum, Grammaticum, Antiochum, Philistum, Calliam, & Flauium Vopiscum Historicos, Lysiam Oratorem, Theodorum Philosophum, Archetimum Philosophum, & Historicum, & Archimedem scientiarum omnium peritissimum, omnes ex Syracusa Vrbe. Quorum meminit Ouidius in Ibi, Diogenes Laertius, Cicero in Rethoricis, Suidas, Aul. Gelli' in noctibus Acticis. lib. 6. cap. 10. Athenæus Dipnosophistot. lib. 14. Plutarchus in Agesilao. Pausanias. lib. 10. Diodor. lib. 12. Iustinus lib. 3. Plutarch. in Marcello. Plin. lib. 7. cap. 57. Marc. Victruuius. lib. 9. Orpheum etiam Poetam ex Camerina. vt retulit Suidas. Timagoram, Philosophum, & Apollodotum Poetam Comicum ex Gela. Phalaridem, Empedoclem, Azonem Philosophum, & medicum, antequam esset Hippocrates, Creontem Philosophum, & medicum, Polum Oratorem, ac Philosophum, (licet multi dicant esse Lucanum) Gorgiæ Leontini discipulum, Dinolocum, Archinum, ac Sophoclẽ Poetas clarissimos ex Agrigento. Horum diuersimodè meminerunt Aristoteles. lib. 1. Metaphys. 5. Plin. lib. 29. cap. 1. Cicero in Verrem. Aristoteles in Poetica. Stesichorum etiam Poetã ex Imera, cuius meminit Phalaris in Epistolis. Plin. lib. 10. Quintilianus lib. 10. & 11. Phocilidem Poetam ex Mile, Diodorum Siculum appellatum, Historicum grauissimum ex Argira, vt ipse restificatur in præfat. Historiarum. & lib. 6.

Mediolanensi in Dominio infiniti propemodum prodiere viri Illustres, † studiorum can-
8 dore conspicui. Statius enim Cæcilius, Poeta Comicus, sed & Ambrosius Mediolanensium Archiepiscopus, Sũmus Ecclesiæ Doctor, Obertus de Orto, Gerardus Cagapisti, Vincentius, & Christophorus Castellioni, quorum primus fuit Magister Bartholomei Brixiẽsis, Simon de Bursiano Cardinalis, Signotolus Homodeus, Petrus de Bexutio, Lancelottus, & Philippus Decij, Ioannes Antonius de Sancto Georgio Cardinalis Alexandrinus, Iason Maynus, & nouissimè Andreas Alciatus, omnes ex Mediolano. Martinus, & Ioannes Bosianus, & Richardus Malumbre, Cremonẽses. Oldradus de Ponte, & Martinus Carrettus, Laudenses. Nicolaus Alexandrinus gener Bartoli. Frãciscus de Curte Senior, & Franciscinus de Curte Iunior, Papienses iureconsulti Excellẽtissimi, alijq; permulti eorundem, ac aliorum locorum eidem Dominio subiectorũ. de quibu Catellian. Cotta in Memorab. §. Iurisperitus, & Iacobus Spiegellius in Lexico, eodem verbo, ac alij.

Hispania viros scientijs omnibus præditos habuit, qui omni Christianæ Reipublicæ luminis fulgorem effuderũt, sanctissimos præsertim
9 viros† Ecclesiæ Doctores, Leandrũ, cuius suasu Moraliũ libros Sanctus Gregorius scripsit, Fulgentium, Isidorum, Ildelphonsum, Paulum, Oro-

Orosium, Damasum Summum Pontificem, Paulum Burgensem, Sulpitium, Prudentium, Trogum Pompeium, Iustinum, Senecas, Lucanum, Martialem, Syllium Italicum, Sedulium, Iuuencum, Sextilium Rethorem, Voconium Victorem, Ruffum Festum Auienum, Fabium Quintilianum, Moderatum Columellam, Iulium Higinum, Pomponium Melam, Raymundum Lullium, Alphonsum Regem Astronomum, Alphonsum Tostadum. Et in Medicina, ac Philosophia viros Primarios, Auicennam, Aben Ezram, Moysen, & Dauidem Kimbi, Rasim, Algazelem, Mesalac, Calaf, & Auerroem. In iure Canonico, Raymundum Barchinonensem, Garziam, Bernardum Compostellanum. Sed quia si scriptores Hispanos enumerare vellem, libro integro opus esset, satis est, vnico verbo, hanc meam aperire sententiam, Hispanos hodie, siue Theologica, siue Philosophica scribant commentaria, siue studijs quarumuis sciẽtiarum se tradant, cæteros vincere, subtilitate, grauitate, & modestia.

Longum esset enumerare viros scientiarum Cælebres, Burgundos, Flandros, Brabanros, Hannonios, Artesios, Hollandos, Frisios, Zelandos, ac Dominatuum aliorum Philippi Regis Catholici, in inferiori Germania, quia multo labore opus esset, idcirco desistam.

ARG. CAP. LXXXI.

Regna Catholici Regis, quam fidem Christianam semel susceperunt, nunquam reliquerunt. Et Hispaniæ Regna, & si per octingentos circiter annos fuerint à Mauris, & Sarracenis occupata, nunquam IESV Christi fides ibi intermortua est, sed semper viguit. Sic in Italia, & alijs locis dicitur.

COMPENDIVM.

1 *Catholici Reges, quam primum fidem Christianam à Clodouao Baptismi Lauacrum suscipiente à Beato Remigio Rhemensi Archiepiscopo ministrante, numquam reliquerunt.*
2 *Regna Catholici Regis à labe Hæretica semper immunia fuere.*
3 *De Italia fide Ioannis Aubani Boemi testimonium.*
4 *Insulæ Cethim, an sint Insulæ Italiæ? num. 5.*
6 *Hispania quamquã octingentos circiter per annos occupata, numquam Christi fidem amisit.*
7 *In Pelagio Cantabriæ Duce Regum Gothorum seminarium seruatum fuit.*
8 *Pelagius, quo pacto in statu successit.*
9 *De Hispaniei Regni fidei Christianæ incumbenti gloria, Stanislai Osij Cardinalis dictum.*
10 *Hispanis semper ius fuit belli in Sarracenos inferendi.*
11 *De Hispaniæ virtute Ioannis Vasai Belgæ testimoniũ.*
12 *Aliqui Belgarum populi, quid in fidem, & temporalem Dominum patrauerint.*
13 *Religione, & cultu diuino spretis, omnia corruunt.*
14 *Spreto Regis Imperio, Dei ordinationi resistitur.*

CAP. LXXXI.

CAtholici Reges, suiq; gẽtiles, quam primum
fidem Christianã susceperunt à Clodouæo,
1 † baptismi sacramentum ministrãte Beato Re-
migio Archiepiscopo Rhemensi, in illa, vsque
ad Philippum Regem Catholicũ semper per-
seuerarunt, & ad extremi iudicij, vsque diem
(Deo permittente) perseuerabunt. Simili mo-
do Regna, Dominiaq; ipsorum Imperio subdi-
ta, ab hæreticorum maculis illæsa, atque immu-
2 nia † conseruata extiterunt. Præsertim Italia
de qua rectè, atque eleganter Ioãnes Aubanus
Boemus de Moribus gentium. lib. 3. cap. 19. in-
quit; Terrarum omnium alumna, atque eadem
3 † parens, cęlestiũ prouidentia electa, quæ spar-
sa congregaret Imperia, molliretq; efferatarũ
gentiũ ritus, discordes ad colloquia linguas,
munere literarum, latinoq; sermone congrega
ret. Cęterum, vt gentes sileam, (nam longum es
set numerare, quas Itali, Romani, lingua, & ar-
mis vicere; tantum vna Quiritum Ciuitas, vir-
tutum omnium valuit exemplis, quantum om-
nis Gręcorum eloquentia pręceptis. Qui, qua-
si ità futurum diuinassent, vt hæc vna terra, om
nibus esset gẽtibus Imperatura, quotam ipsius
partem, magnam Græciam dixere. Et vt breui-
ter dicam, non sine prouidentia accidit, vt cũ
Deus Optimus Maximus, terras inuisit, tum ibi
cunctarum gentium, Arx esset, & Imperiũ, vbi
mox Christiani nominis futurum erat caput.
Hæc Boemus. Dei enim Omnipotentis benefi-
cio factum est, vt ab hæreticarum fabularum va
nitatibus Italia seruaretur incolumis. de qua
verè dictum est à Hierem. cap. 2. Transite (in-
quit) ad Insulas Cethim, & videte, & in Cedar
4 mittite, & considerate † vehementer, & videre
si factum est huiuscemodi; si mutauit gẽs Deos
suos. Quod dixerat Iudæis exprobando, quòd
à diuinis traditionibus discessissent, non sic
prophetauit de Italia: secundum enim septua-
ginta interpretes illa verba (Insulas Cethim)
Insulas Italiæ, ipsi dixerunt, & sic ijdẽ septua-
ginta prodiderunt de illo Ezechiel. cap. 23. De
terra Cethim reuelatũ est. vt dicit litera de ter-
5 ra Italiæ. & Ezech. ibidẽ dicit. In Cethim † con-
surgens transfreta. Similiter in Italiam consur-
gens transfreta. Hinc Italiam Insulæ instar ha-
beri, vti circundatam supero, & infero mari.

Plin.lib.3.capit. quinto, & Caius Sempronius in lib. De diuisione Italiæ, & dixi supra. cap. 68.

Hispaniæ Regna, & si octingentorum circiter annorum spatio fuerint à Sarracenis, Mauris, atq; Arabibus vexata, ac subacta, nunquam
6 tamen fides illorum † defecit. Hinc tot sancti viri ab Arabum Regibus, alijsq; vexati, Sanctique Martyres, vt inuiolatam Christi fidem seruarent, cruciatus maximos, atq; horribilia tormenta pertulerunt; ne vllam Christi fidei maculam inuterent, quos enumerauimus sanctos viros supra.cap.70. Mortuo præterea Roderico, vltimo Gothorum, & Hispaniarum Rege. quem prodidit Iulianus Comes. vt scribit post alios Ferdinandus Pèrez de Gusman Histor.lib.1.tit. 6. capit. 9. in Pelagio Gothorum
7 Regum Seminario † Cantabriæ Duce, Fides Christiana sincerè conseruata est, & in omni eius Dominio, ad quos Barbarorum furor, ac rabies peruenire nequiuit. A quo Pelagio maternum Philippi Secundi Catholici Regis genus educitur, vt dixi supra. capit. 4. Hi fuere, qui Diuino auxilio freti, Hispaniarum miserijs succurrerunt. vt dixi supra. cap.40. de quo Rodericus Archiepiscopus Toletanus. lib. 4. cap.primo inquit: Sarraceni totam Hispaniam occupauerant, Gentis Gothicæ fortitudine iam contrita, nec alicubi resistente, exceptis paucis reliquijs, quæ in Montanis Asturiarum, Biscagæ, Alauæ, Guipuscuæ, Ruchouiæ, & Aragoniæ, remanserunt: quos ideo Dominus reseruauit, ne Lucerna Sanctorum in Hispanijs coram Domino extingueretur. & Alphonsus de Carthagena in Anacephaleosi Regum Hispanorum.cap.42. Hic Vitiza (inquit) voluit occidere Pelagium, cuius patrem apud Tudam fuste peremerat, sed ad Cantabriam fugiens, euasit furiam persequentis, quia volebat Dominus liberationis Asylum in Hispanijs conseruare. cuius rei ita meminit Lucius Marineus ter. Hispanic.lib.7.cap.1. de Mauris scribens, inquit: Hispaniam penè totam occuparunt, præter quosdam Asturiæ populos, Vascones, & Cantabros, locorum natura munitos, & nonnullos Aragoniæ Nobiles, & Cæsaraugustę ciuitatis Equites. Et post pauca dicit ibidē.
8 Pelagius itaq; Roderico, fratris filio † successit. Is ab initio vbi Theodebertum patrem, oculis mulctatum vidit, furorem Vitizæ fugiens, in Cantabriam se contulit, ibiq; latuit, vbi magno fuit adiumento reb. collapsis. Quos sequitur nouissimè Io. Mariana Histor. Hispani. lib.7.cap.1.& 3. Germanographus.lib.2. Ab his igitur Mauri primo congressu victi sunt, quorū exemplo successores permoti, eadem regna ab ipsorum Sarracenorum, Maurorumq; faucib. eripuerūt. vt latius dixi supra in d.c.40. Vnde non immeritò Stanislaus Cardinalis Varmiensis aduersus Prologomena Brentij.lib. 3. Nullū
9 † (inquit) Regnum est hoc nostro infœlici seculo magis ab Hæresibus intactum, quàm sit, vel hoc solo nomine fœlicissimū, Hispaniarum Regnum, cui propter hanc in fide Catholica constantiam, & eius tuendæ diligentiam, alias præterea multas fœlicitates Deus largitur. Quem ad hunc finem retulit Iacob. Simācas in Praxi Hæres. tit.18. num.3. rectè igitur Petr. de Ancharan. in c. Peccatum. q. 3. in princ. De regul. iur. in 6. inquit: Hispanis semper ius fuisse ad-
10 uersus † Sarracenos bellum indicendi, Ciuitates, prouinciasq; ab eisdem occupatas recuperandi. quem sequuntur Doctores Canonistæ. in c. Quod super.is. extra de voto. refert, & sequitur nouissimè Anastas. Germonius de Sacror. immunit.lib.3.c.13.nu. 28. & notabiliter Odofred. in.l.2.C. De Hæret. inquit: Puniuntur suspecti hæreseos in Religiosissimis Hispaniæ Regnis, vel hoc maxime hac tēpestate triumphantibus, & singulari laude dignis, quòd nulla, nō solum planè hæresis, verum ne suspitio quidē hæreseos, fine digna, vel momento, maneat nota. Hinc Ioan. Vasæus Belga chronicorum Hispanic. lib. primo cap. 9. inquit: Quod sanè ad
11 egregiam Hispaniæ † laudem pertinet, quæ sicut opulentia, bellica virtute, Imperij amplitudine, reliquas omnea prouincias superat, vel certè æquat, ita religionis antiquitate, & veræ fidei cultu, nulli omnino priores partes concedit. Fuit profectò Hispania christianæ religionis semper obseruantissima, & fidem Catholicam, qua semel imbuta, sincerissimè vsq; coluit, hæreticis infestissima. Hæc Vasæus. quæ referuntur ab eodem Simanca in pract. titul.1.num.14.

Et si aliqui Regis Catholici subditi in inferiori Germania, Holandia, Zelandia, Phrisia, alijsq; conterminis Prouincijs, siue ipsorum aliqui, fidem Christianam violarunt, patet, hoc potius aliquorum finitimorum principū suasu, atque exemplo, & astu, factum fuisse, quàm
12 quòd Christi fidem violare † desierint: licet fidem naturalis, ac temporalis Regis fefellerint. Sed Diuina elementia suffragante, ac Philippi Regis nostri Zelo, Principum, Ducum, ac Tribunorum actionibus, militibusq; pijs bellātibus, pijs quoq; subditis annuentibus maiori ex parte fidem Christianam resumpserunt, ac eidem Regi, temporali domino fasces submictunt. Quando vident, spreta religione,
13 † cultuq; diuino, omnia in apertam ruinam
14 prolabi: Spreto etiam Regis Imperio, † Dei ordinationi resisti, à quo potestas omnis, (vt dicit Apostolus,) per quem, (vt dicit Salomon, pro verb. capit. 8.) Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Deum Optimum Maximum quotidie precor, vt tanto Regi, qui Christi fidem, inuicto Marte tuetur,

Cor

Cor dilatet, vitam producat longiſſimam, Populos omnes ſibi ſubditos in fide cōſeruet, vt tandem antè tribunal eius, dum ad iudicandum venier, audire mereamur, venite benedicti Patris mei, poſſidere Regnū, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Quod nobis cōcedat Deus Omnipotens, Miſericordiæ oculos tantum ad nos conuertens.

ARGVM. CAP. LXXXII.

Bellicoſæ, & fortiſſimæ gentes in Regis Catholici Regnis extitere, & modo extant, plurimaq; grauiſſima, ac periculoſa bella vicerunt.

COMPENDIVM.

1 *Milites ſe bello exercentes, fortiſsimi, ac deuotiſsimi ab Imperatore dicuntur.*
2 *Iphicratis laus in diſciplina militari.*
3 *P. Scipio expugnata noua Carthagine milites laudauit.*
4 *Principes laudantur ex fortitudine, & potentia ſubditorum.*
5 *Romana Reipublicæ difficultas in Italia Dominatu capienda.*
6 *Romani Italiam poſt quingentos annos domuere, ſed reliquum totum orbem intra annos ducentos.*
7 *Romanorū clades apud Candinas ſedes à Samnitibus habita.*
8 *Samnites ſub iugo Romanos poſuere.*
9 *Alexāder Epiratarum Rex à Samnitibus oppreſſus.*
10 *Italos non niſi Italarum armis vinci poſſe docuit Annibal.*
11 *Siculi terra, mariq; Athenienſes, & Niſiā vicerunt.*
12 *Agathoclis, Siciliæ Regis, aſtus magnanimus.*
13 *Siculi Gallos omnes occiderunt, vnica hora.*
14 *Mediolanenſes plurima bella geſſere.*
15 *Hiſpana bellicoſa gens, & qualis. nu. 17.*
16 *Hiſpani tempore Annibalis quales fuere.*
18 *Rolandus Dux inferioris Britanniæ.*
19 *Hiſpani pluſquam duodecies centum millia Arabes diuerſis vicibus occiderunt.*
20 *Hominum inferioris Germaniæ pulchritudo.*
21 *Belgæ quid non magni fecerunt.*
22 *Milites Philippi Regis, & Caroli Cæſaris patris, quid operati fuerint, & quid fecerint.*

CAP. LXXXII.

Milites, qui bellando vires exercent, & Imperatores honoris titulo ipſos decorant, for-
1 tiſsimos, ac deuotiſsimos † quandoq; appellando. l. Fortiſsimi. C. de Erog. militar. Annon. lib. 12. l. Fortiſsimis. C. de militar. veſt. canone. eod. lib. & in. l. Tam collatores. C. De re milita.
2 lib. 10. Vnde Aemilius Probus in Iphicrate, † volens illum extollere Iphicrates, inquir, Athenienſis, non tam magnitudine rerum geſtarū, quàm diſciplina militari nobilitatus eſt.
Sic Pub. Scipio expugnata noua Carthagine in
3 Hiſpania, milites † collaudauit, quòd non eruptio hoſtium, non altitudo Mœnium, non in explorata ſtagni vada, non caſtellum in alto tumulo ſitum, non muniriſsima arx deterruiſſet, quominus traſcenderent omnia, perrumperentq;. vt eſt apud Liuium lib. 26. ſic eoſdem ex geſtis laudando, & ex laudibus erigēdo. Hinc Venulum laudantem Aeneam inducit Virgilius lib. 11. Aeneidos, dicens.

Experto credite, quantus
In clypeum aſſurgat, quo turbine torqueat haſtā.
Si duo præterea tales Idæa tuliſſet
Terra viros, vltro Inachias veniſſet ad vrbes
Dardanus, & verſis lugeret Græcia fatis.
Quicquid apud dura ceſſatum eſt mœnia Troiæ,
Hectoris, Aeneæq; manu, victoria Graium
Hæſit, & in decimum veſtigia retulit annum.
Ambo animis, ambo inſignes præſtantibus armis;
Hic pietate prior.

Quemadmodum itaq; milites bellatores laudibus extolluntur, quāto magis Principes qui
4 ijs præſt? Laudantur Principes ex fortitudine, & potentia † ſubditorum. Vnde Ouidius in Heroidis Epiſtola. 13.

Claſſeq; Viriſq; potens.

Hinc Plautus in Bacchid. Armis, Equis, exercitu, atq; eximijs bellatoribus. Siue igitur conſideremus Neapolitanum Regnū, ſeu Siculum, ſiue Inſubriç Ducatum, ſiue Hiſpanos, Burgundos, Brabantos, Flandros, Hollandos, Friſios, Selandios, ſiue alios quoſlibet populos, Philippo Regi ſubditos, dicere, ac fateri neceſſe eſt, nullam eis æquiparari gentem poſſe, quæ bellicoſior, fortior, inſignior, queq; maiores victorias contra ſuos hoſtes reportauerit.

Populus Romanus dum Mundi Monarchiā exercuit, dum vires ſuas circumquaq; diffudit, orbis dominatum quæſiuit. Nulla tamen eidē romano Imperio concertatio difficilior, nulla operoſior, nulla incertior, nullaq; maioribus
5 perplexitatibus intricatior, quàm vt Italiam † ſubderet, contra quam, veluti cum ſuis luctatus populus Romanus quingentos per annos, vix tandem illam edomuit: tantum difficile erat in eadem gente dare Imperio caput. vt inquit Lucius Florus de Geſtis Romanorum. lib. ſecundo, capit. primo. Poſtmodum ducentos circi-
6 ter per alios annos, omnes, † mundi partes ſuo ſubiecit Imperio, Africam, Aſiam, Europamque. Abhorrebant enim finitimæ gentes dare contribulis Principatum, ſubmittere colla, ac obedientiam exhibere. Certabāt enim de Imperio, Capua, aliæq; Neapolitani Regni Vrbes, proq; hac vrbe, & circumuicinis regionibus idem Romanus populus Samnites inuaſit, Gentem, ſi opulentiam quæras, aureis, & argenteis armis, diſcolorique veſte vſque ad ambitum armatam, ſi inſidiarum fallaciam, ſaltibus ferè, & montium fraude graſſan-

tem. Si rabiem, ac furorem, sacratis legibus, humanisq; hostijs in exitium vrbis agitatam Si pertinaciam, sexies rupto fœdere, cladibusq; ipsis animosiorem. Hos tamen quinquaginta annis per Fabios, & Papyrios patres, eorumq; liberos, ita subegit, ac domuit, ita ruinas vrbium diruit, vt hodie Samnium in ipso Samnio requiratur. Maxima tamen nota, & Illustris ex
7 hac gente clades apud Caudinas † Furcas Veturio, Posthumioq; Consulibus, accepta est. Clauso enim per insidias intra eum saltũ exercitu, vnde non posset euadere, stupens occasione tanta Dux hostium Pontius, Hærennium patrem consuluit, mitteret omnes, vel occideret? Sapienter, vt senior suasit, hic armis exu-
8 tos, mittere sub iugum † maluit, vt nec amici forent beneficio, & post flagitium hostes magis; retentis in obsidatu sexcentis Romanis Equitibus, ignominia oneratos; cœteris rebus vacuos, Consules, reliquosq; remiserunt; sub ea Pacis conditione, qualis facienda Samnitibus placuit. Sed si fœderis fidem, quam sibi Romani ab alijs seruari voluerunt, ipsi seruassent; hodie, aut omnino non essent, aut Samnio dominante, seruirent. vt inquit Eutropius rerum Romanar. lib. 2. cap. 2. quod antea dixerat Pau
9 lus Orosius Histor. lib. 3. cap. 15. Alexander † Epirotarum Rex, Alexandri Magni auunculus, cum aduersus Romanos bellum gesturus, copias in Italiam traiecisset, ac vires sui exercitus in finitimis Romanæ vrbis, firmaret; dum bellis exercetur, ab eisdem Samnitibus, qui Lucanis suffragabantur, maximo in eadem Lucania afflictus bello, & victus, & occisus extitit. Idem Orosius lib. 3. cap. 11. Eutrop. lib. 2. c. 1. Campani, Apuli, Lucani, & horum bellorum Caput Tarentum; Nec non Salentini, & horũ caput Brundusium, quantis populum Romanũ calamitatibus afflixerint, meum non est aperire, cum appareant historiæ notissimæ, de quibus breuiator Luc. Florus in Epithom. de Gest. Roman. lib. 1. cap. 18. & 20. Pacata tamen Italia, tunc demum Italis authoribus militibus, Romanorum Respublica, totum orbem, ipsorũ nomine audito, trementem subdidit, quod alteri nationi contingit nunquam; quia notum est illud Annibalis ad Antiochum Regem di-
10 ctum: Italos, non nisi † Italorum armis vinci posse. vt refert Iustinus. lib. 31.

Siculorum bellica virtus magna semper fuit, & si Tucydides in persona Alcibiadis Belli Peloponensiaci. lib. 6. in oration. 2. vocet illos rei militaris imperitos. Valer. Maximus. lib. 7. c. 3. vocet Siculorum iuuentutem imbellem, & timidam. Tamen quo ad Alcibiadem id dixit, vt Lacedemonios impelleret facilius, ad arma que induceret, non tam contra Siculos, quàm contra Athenienses à quibus damnatus fuerat, nec pertimescerent, si Athenienses Siculos aliquos, rei militaris imperitos, socios haberent. Scipio Maior apud Valerium, Trecentos illos iuuenes Siculos, quos cum armis, & Equis, instructos stata die adesse iusserat, cum conspexisset, idemq; Imperator suis verbis ad Carthaginense prælium perficiendum, vti arduum negotium, quasi formidine, & timore perterruisset; quæsiuit, vt Equos, armaq; ei darent, quia trecentos ex suis esset in eorum locum subditurus Illi ituri iam erant: cognito autem Imperatoris desiderio, quòd Equis, ac armis indigeret, annuerunt, vt petitum negotium facesserent. Et hoc vafrè Principis factum, verborum lenocinio tectum fuit. Sed negari nequaquam potest bellicam virtutem speciosissimam semper apud Siculos fuisse. Cuius periculũ Siculi iam ostenderunt, Siracusij præsertim, qui Lacedemonijs iuncti, Athenienses, ac Niciam eorũ
11 Ducem, terra, mariq; † profligarunt, ipsosque deleuerunt. vt est author Plutarchus in Alcibiade, & in Nicia. Tucydides. lib. 6. & 7. nouissimè Thomas Facellus rerum sicular. Decad. 2. lib. 2. cap. 3. Bella etiam alia ab eis gesta cõtra vtrũq; Dionysiũ, omittuntur. Quantę verò glo-
12 rię palmā q̃sierit, Agathocles Sicilię Rex, qui † videns Syracusas à Carthaginẽsibus obsessas, Lybiam petens proprias naues incendit, vt & ipse, suiq; Siculi milites, de fuga desperarent, & animi vigorem in manibus tantum reponerent. In congressu demum cum Carthaginensibus veniens Annonem illorum Ducem occidit, exercitumq; deleuit: Lilimum libiæ Regẽ ob scelus pro ditionis occidit, Nomades vicit, Captaq; Carthagine vrbe, Africæ Regem se fecit. Tam diù etiam Siculi Romanos, & ipsorum Consulem M. Marcellum, tenuerunt armis occupatos. Sarracenos etiam, qui longo tempore, insulam occupauerant, diuersimodè infestarunt. Ad internitionem etiam aliquando multas, illorum Chiliadas deduxerunt, occideruntq;. Alio etiam tempore, non valentes Gallorum insolentiam pati, vnicæ horæ spacio om
13 nes Gallos occiderunt † anno D. N. Iesu Christi. 1282. die 30. Martij. Cuius meminit Pãdolf. Collenuc. Histor. Neapol. lib. 5. Thom. Facell. Histo. sicul. lib. 8. primę Decadis. Paulus Ritius Regum Siciliæ. lib. 3. vbi dicit, hoc fuisse in anno. 1281. & sic etiam Collenucius.

Mediolanenses, alijq; insubriæ Populi, iam
14 diù armis exercitati, bella cruenta † gessere, cum Friderico præsertim Cæsare, cum Gallis, cum Maximiliano Cęsare, Heluetijs, cũ Imperatore Carolo Cæsare, alijsque compluribus, diuersa quandoq; fortuna: vt de eis memoriæ prodiderunt Historici, Bernardinus Corius, Ioannes Simonetta, Galeatius Capella, & Bernardus Saccus, insuper Germanographus lib. 2. Io. Francisc. Guicciardin. Histor. lib. 11. & 12.

Quò verò ad Hispanos, cum sit Gens corpore agili, sano, robustoq;; idcirco bellicosi sem-
15 per † fuere, bellorum potius amatores, quàm

ocij

ocij, aptiores prælijs quàm alij, cum velocirate
corporum, tum etiam armorum habiru, atq;
exercitio. vt teſtatur Liuius lib. 22. Ideo plu-
ries à Romanis requiſiti fuere, vt in ipſorum
ſocietatem accederent, quam illi aliqñ reſpue-
rũt, eodem Liuio authore. Ipſorũ namq; robo-
re Annibal in omni exercitu vſus eſt; quos fe-
tos, bellicoſoſq; appellauit. idem Liuius lib.
34. quos meliori curſu ſtetiſſe in Cannenſi pu-
16 gna aduerſus Romanos, † teſtis eſt ipſe Liuius.
Sed peruetuſta tempora omittẽdo, quibus mo
ribus Afrorum, coniunctione & ſocietate, erãt
quodam modo affecti, ad melioris demum vitæ
vſus redacti, ſi numerentur bella ab ijs acta, vi-
ctoriæ habitæ, & trophea obtenta, longiori ſer
mone opus eſſet; idcirco Cicero in Anton. di-
cit Cæſarẽ exercitũ inuictũ ex Hiſpanis militi-
bus cõduxiſſe. Hinc Velleius Patercul⁹ Hiſtor.
Roman. lib. 2. inquit, illę enim Prouincię (loqui
tur de Hiſpanijs) Scipiones contemoſerunt:
17 † Illæ cõtumelioſo, viginti annorum bello, ſub
Duce Viriato, maiores noſtros exercuerunt. Il-
læ terrore Numantini belli, Populum Roma-
num concuſſerunt: in illis turpe Q. Pompei fœ
dus, Turpius Mancini, Senatus cum ignominia
dediti Imperatoris, reſcidit. Illa tot conſula-
res, tot Prætorios aſſumpſit Duces, Patrumq;
ætatę in tãtum Sertorium armis extulit, vt per
quinquennium iudicari nõ potuerit, Hiſpanis,
Romaniſne in armis plus eſſet roboris, & vter
populus alteri pariturus foret. Hæc Patercu-
lus. Magna Hiſpanis, ſummaq; gloria eſt, dum
intra Pyreneos ſaltus cum Carolo Magno, &
eius exercitu conflixerunt, in quo ad interni-
tionem Galli deleti fuere: quo in conflictu in-
18 ter alios cæcidit Rolãdus Dux † Citerioris Bri
tanniæ (Orlandum vulgus appellat) Caroli Ne
pos. cuius meminit Cælius Auguſtinus Hiſtor.
Sarracenicę. lib. 2. Quanta autem, abſq; aliarum
gentium ſuffragijs, bella in Mauros. Arabes, Sar
racenos geſſerint, in quibus, diuerſis vicibus,
19 pluſquam duodecim centum millia † ex illis oc
ciderunt, donec omnia Regna pacata, & tran-
quilla reddiderunt, non eſt meum referre; cum
plenè de his ſcripſerint, Rodericus Ximenius
Archiepiſcopus Toletanus, Alphonſus de Car
thagena Epiſcopus Burgenſis, item Paulus Epi
ſcopus Gerundenſis, Lucius Marineus, Franci-
ſcus Tarapha, alijq; Hiſpanicarum rerum ſcri-
ptores. Hoc vno tantum ſufficit laudari enco-
mio viros Hiſpanos, adeo alias mundi natio-
nes excedere, quòd ipſi nouum orbem, inuiſa
Maria, inuſitatas, ac inſolitas nauigationes. in
vaſtiſſimis Oceani Maris fluctibus ſe dederũt,
ibiq; cũ Populis acerrimis perículoſiſſima bel-
la geſſerunt, & gerunt. Has partes vllus antea
cognouit Geographus, nullus excogitauit Ma
thematicus, nullus præuidit Aſtrologus, nullus
antea Nauta tetigerat, quæ apud Indicarum re
rum ſcriptores exagitantur.

Quantum attinet ad Burgundos, Brabãtos,
Flandros, Hannones, Attrebates, Hollandos,
Friſios, Selãdios, alioſq; inferioris Germaniæ
Populos, nullis ipſos cædere hominibus bello-
rum gloria claris, experientia rerum geſtarum
docuit. Hinc Ludouicus Pellatanus in oratio-
ne Funebri pro Philiberto Ghaulon Aurangiæ
Principe, de Burgũdis inquit: Hominũ tãta co-
20 pia, ea proceritas, † & pulchritudo corporũ,
tantum in bellicis rebus robur, vt facilius ſit,
id ex eorum geſtis, quàm ex cuiuſq; oratione
intelligere. & Gulielmus Paradinus de Anti-
quo iure Burgundiæ. cap. 6. poſt Agathiam in-
quit: Burgundos ab Auguſto, vſq; ad Leonis
Auguſti tempora fuiſſe cęlebres. vbi idem au-
thor tradidit, Theodoſij Iunioris Principatu,
Borgundionum Globos Rhenum tranſuectos,
quantam alij nunquam vaſtitatem Gallis intu-
liſſe. Hunnos, & Subtarum eorum Regem, Atti-
læ Patruum proſtrauiſſe, ipſoſq; omnes, Rege
occiſo, ad internitionem penè reduxiſſe. Sic &
debellaſse Clodomirum idem Paradinus ſcri-
21 bit c. 13. Belgæ omnes † quid non magni fece-
runt in bello ſacro in Aſsyria geſto? Quod ſpe
cimen non oſtenderunt, dum inter ſeipſos in-
uicem dilaccrarunt? Quas non prodidere vir-
tutes, dum toties, cum Gallis, & Anglis manus
conſeruere? quorum acta plenè poſt alios enar
rarunt Hadrianus Barlandus in Hiſtoria Brabã
tica, Iacobus Meyerus in Flandrica, Gerardus
Geldenhaurius in Batauica, Iacobus Marchan-
tus de Reb⁹ Flãdriæ memorabilibus, Ludouic.
Guicciardin⁹ de Rebus Europæ memorab. Phi
lipp⁹ Galleus, & Gerardus Cãdidus, alijq; per
multi. Vtinã verò ipſorũ aliqui à Rege eorum
Dño, minimè laceſsiti, non aliqñ defeciſsent.

Sed Caroli Cæſaris tempore, ac Philippi II.
nunc Regnantis, quas ſubditi vndiq; virtutes
bellicas, quæ non fortia facta, in bellorum tur-
binibus, non exhibuerunt? Quos non Princi-
pes, quos non Reges, quos non contumaces,
22 ac rebelles viſerunt, ceperunt, & † eneruarũt,
ac profligarunt? In Italia, in Hiſpania, in Fri-
ſia, in Germania, in Hetruria, in Pannonia, in
Peloponneſo, in Vltraiecto, in Tranſiſalana, in
Anabaptiſtas, in Lybicos, in Tunetanos, in Me-
xicano, in Peruaco, in Allobrogos, in Liguria,
in Belgia, in Corphinio, in Epiro, in Dalmatia,
in Africa, in Iuliacẽſes, in Saxones, in Boemia,
in Corſica, in Britannia, in Anglos, in Turcas,
in Hæreticos? Quorum omnium vndiq; Hiſto-
rię conſcriptæ demonſtrant, demonſtrabuntq;,
cum in diuerſis Mundi Plagis Militum Philip-
pi Regis, vexilla fœlicia conſpiciantur.

ARGVM. CAP. LXXXIII.

Ex vtraq; linea Philippi II. Regis Catho-
lici, paterna ſcilicet, & Materna, plu-
res viri ſancti prodiere.

COM-

COMPENDIVM.

1 *Leopoldus Austriæ Marchio, sanctitate clarus.*
2 *Sancti quinq; in familia Materna Gothorum, ac Hispanorum Regum Philippi II. Regis Catholici.*
3 *Alphonsus Petri Cantabriæ Ducis filius ex Recharedi Gothorum, & Hispaniæ Regis genere filius fuit, & ex hoc Sanctus Leander.*
4 *Braulius Sanctus Episcopus Cæsaraugustanus.*
5 *Miraculum, quod in Braulio visum fuit, dum Cæsaraugustanus Episcopus electus fuit.*
6 *S. Fulgentius Astigitanus Episcopus.*
7 *Fulgentius sanctus, quinq; linguas callebat, Hispanam, Hebraam, Græcam, Arabam, & Latinam.*
8 *Isidorus S. Leandro fratri in Episcopatu successit.*
9 *S. Isidori laudes ex octauo Concilio Toletano.*
10 *Florentina virgo sancta, Isidori, Leandri, & fratrum soror.*
11 *S. Hermigildi, Leouigildi Gothorum Regis, filij vita.*
12 *Ferdinandus Ioannis I. Portugalliæ Regis filius, sanctitate vitæ conspicuus.*

CAP. LXXXIII.

SAncti quoq;, clarissimiq; viri, tum in Austriaca Familia, tum in materna Philippi II. Regis gente fuere, quorum vita, gestis, & gloria, idem Cath. Rex, suiq; descendentes mirum in modum lætari debent. Inter hos Leopoldus
1 Austriæ Marchio † emicuit, cuius vitam, & miracula scripsit Ioannes Frãciscus Pauinus olim I.C. & Rotæ Rom. Auditor meritiss. eaq; retulit Laurentius Surius Tomo. 6. eademq; recitata fuisse coram Innocentio VIII. Summo Pontifice scribit meritissimus Cardinalis Cæsar Baronius in cõmentarijs ad Martyrologium sub die 15. Nouẽb. & plura de eo Germanogr. lib. 3

In familia etiam generis materni eiusdem Philippi 2. Regis Catholici, ac Gothorum Regum gẽte, alij complures sanctitate conspicui viri effluxere. Ex vno enim matrimonio, sex filij suscepti sunt, quorum quinq; non Hispaniæ
2 solum, sed totius Christiani † orbis lumina extitere, fratres omnes, sororesq;, scilicet, S. Leander, S. Fulgentius, S. Isidorus, S. Braulius, ac S. Florentina, qui generis nobilitatem, vitæ, ac morum sanctitate, solis fulgore, & lumine clariorem reddiderunt. Quorum ordo, & Genealogia sic patet. Theodoricus enim Gothorum Rex inter cęteros Seuerianũ filium habuit Carthaginensem Ducem, qui ex Theodora vxore ex Regia stirpe filios habuit, quod melius ex infrascripta nota, ac tabella demonstratur.

Theodoricus Rex

Seuerianus Dux Carthagin.
Theodora vxor.

S. Leãder. S. Fulgẽti'. S. Isidor'. Theodosia vxor Leouigildi regis. S. Braulius. S. Florent.

S. Herminigildus. Recharedus Rex.

Ex Recharedi Regis verò genere, fuit Alphõ
3 sus, Petri Cantabriæ Ducis filius, † Ormisendæ vir, quæ fuit Fauillæ. II. Regis, filia, & Pelagii I. Regis Neptis, à quo Materno ex genere descẽdit Philippus. II. Rex Catholicus, vt diximus supra. cap. 4. & Larius in Arbore Genealogica Gothorum Regum, quam Commẽtarijs ornatam, eidem Regi, ac Philippo. III. Principi dirigere curabimus. Quam Sanctorum horum Genealogiam, vt supra descriptam, retulit Alphõsus de Carthagena in Anacephaleosi Hispanorum Regum. cap. 24. & Ferdinandus Perez de Gusman in Valerio Historiarum. lib. 4. tit. 4. c. 7

Sanctus Leander verò, Hispalensis Episcopus fuit, de cuius vitæ sanctitate, morum claritate, doctrina, & actibus, non est meum scribere: nam de eo scripsit Sanctus Gregorius Magnus Summus Pontifex, dum illi Moralium libros dedicauit, vt patet ibi in Præfatione. & iterum de eo, Dialogor. lib. 3. cap. 31. & lib. 4. Epistolar. cap. 46. Isidorus de Viris Illustribus. cap. 28. Ioannes Tritthemius de viris Illustrib. Sanct. Benedict. lib. 2. cap. 9. lib. 4. cap. 130. Ado Viennens. chronic. Aetate. 6. sub anno Domini. 585. Rodericus Toletan. rer. Hispanic. lib. 2. c. 15. Harthman. Schedel. in chronico Mundi. fol. 147. Vincẽtius Beluacens. in specul. Historial. lib. 21. cap. 135. Lucius Marinæus rer. Hispanic. lib. 5. cap. 52. Io. Mariana de Reb. Hispanic. lib. 5. cap. 15. & lib. 6. cap. 1. Sixtus Senens. in Bibliothec. sancta. lib. 4. Ambros. Morales Historiæ Vniuersal. lib. 12. c. 5. Ioan. Magnus Histor. Gothor. & Suen. lib. 16. cap. 9.

Braulius verò Sãctus, Leandri frater, Cæsar-
4 augustanus Episcopus fuit, ibidemq; † sedit annis circiter viginti, & Quarto, Quinto, & Sexto Toletanis Concilijs interfuit, vt eorundem Cõciliorum acta demõstrant: & eiusdem Braulij meminit Martyrologium Romanum sub die 26. Martij. Epistolæ eius leguntur ad Isidorũ, & Isidori ad ipsum, vt est author Mariana lib. 6. cap. 6. Huic dum tractaretur de Cæsaragu-
5 stani Episcopi electione † inter plures, à capite eius innoxia flamma ad Cœlum ascendere visa est. vt testatur Roder. Archiepisc. Toleran. lib. 2. cap. 15. quem sequitur Lucius Marinæus de reb. Hispanic. lib. 5. cap. 21.

Sãctus Fulgentius, horũ frater, Astingitanus
6 primò Episcopus, † ac dein Carthaginẽsis fuit. Congregato autem apud Toletum Concilio pro eliminanda Arriana perfidia, cõcionibus, alijsq; suis operibus, illos mirificè oppressit, & qui Christiani à fide deuiauerant, eius opere, & auxilio, summa vi prudentiæ, operumq; exhibitione ad Christi fidem concinnam reduxit. Eruditissimus verò fuit, linguarum omniũ cultor, vt qui Hispanicam, Hebræam, Græcam,
7 † Arabam, & Latinam calleret. Tandem cũ annum ageret vitæ sexagesimum sextum, vocatis S. Leandro fratre, Hispalensi Episcopo, & Lau-

reano

reano Episcopo Gaditano, suo perquàm familiari, summa cum sanctitate Calẽdis Ianuarijs ab hac vita migrauit ad Cælum, & à pluribus Episcopis, & à Recharedo Rege, summis virtutũ Laudibus, funus celebratum extitit. Huius viri sancti meminere, Lucius Marin. ret. Hispanic. lib. 5. cap. 22. Alphonsus de Carthagena in Anacephaleos. Hispan. Reg. c. 26. Roder. Toletan. lib. 2. c. 14. Io. Magnus Archiepisc. Vpsalens. in Histor. Gothor. & Suenon. lib. 16. c. 10. Illustriss. Cardinal. Baronius in Martyrolog. ad primũ Ianuarij. Mariana lib. 5. cap. 13. lib. 6. c. 1.

Isidorus sanctus horum frater, qui Leandro
8 fratri in Hispalensi Archiepiscopatu † successit, illiq; quadraginta circiter annorum spatio præfuit: de quo SS. Patres Toletani Concilij octaui sic inquiunt. cap. 2. Nostri seculi Doctor Egregius, Ecclesiæ Catholicæ nouissimum de-
9 cus, ætate postremus, † doctrinæ comparatione non infimus, atq; (quod maius est) seculorum finitorum doctissimus, cum Reuerentia nominandus Isidorus. Eius vitam scripsit sanctus Braulius eius frater, quam refert Laurentius Surius Tomo 2. & S. Ildelphonsus de viris Illustribus. Io. Magnus. lib. 16. cap. 10. & 18. Roderic. lib. 2. c. 17. 18. 19. Alphõsus de Carthagena in locis allegatis. de quo sic inquit. Marinæus lib. 5. c. 53. Leandro viro docto, sanctoq; frater Isidorus doctissimus, atq; sanctissimus, in Hispalẽsis Episcopatus dignitate succesit, qui vnus inter omnes Hispaniæ, tum sanctitate, tum literis clarus, non secus ac Sol inter omnia sidera, fulsit. Natus enim exstirpe Regia, verus Nobilis, verus Doctus, verus Sanctus, & cunctis virtutibus excellens, plurimum, & Patriã Hispaniã, & Christianã Religionẽ, illustrauit. & alia quę sequuntur. & latè Marian. lib. 6. c. 7.

S. Florentina, horum sanctorum virorum, soror, eorundem Seueriani Ducis, ac Theodoræ
10 filia virgo, † vitam egit sanctissimam, & incorruptam, Monastetijs quadraginta circiter annis præfecta, in quibus mille Virgines DEO Optimo Maximo famulantes, vitam deuotissimè peragebant. Iustiniani Principis temporibus, humanam carnem terræ reddens, animã DEO, cœlum petijt, & innumeris miraculis fulgens, in sanctarum Virginum numero relata est. de qua Martyrologium Romanum, sub die 20. Iunij. Lucius Marinæ. lib. 5. cap. 13. Alphõsus Carthagen. in Anaceph. cap. 26. S. Ildelfons. de viris illustribus in Isidoro. Ambros. Morales in Histor. lib. 12. cap. 5. Mariana. lib. 6. cap. 7.

Sãctus quoq; Herminigildus, Leouigildi Gothorum, & Hispanię Regis, ac Theodosiæ filius,
11 eorundem Isidori, Leeandri, † Fulgentij, Braulij, ac Florentinæ, ex Theodosia sorore Nepos, nobilissimum Martyrium pro Christi fide consummauit. Non enim, vt suus pater Arrij perfidiam sequutus est, sed à Leandro edoctus, Catholicam amplexus est fidem; ob cuius inexpugnabilem confessionem à Patre Atriano, Regni terreni priuatus infulis in carcerem iniectus, ad extremum, nocte Sanctæ Dominicæ Resurrectionis, in capite securi percussus, Regnũ cæleste, Rex, & Martyr intrauit. Ado Viennens. Chronicor. Ætate 6. in anno 583. Gregorius Turonensis. Histor. lib. 5. cap. 38. lib. 6. c. 43. lib. 8. cap. 28. D. Gregorius Magnus lib. 3. Dialog. cap. 31. & Beda Vsuardus, Sigebert. & alij. Roderic. Tolet. lib. 2. cap. 14. Alphons. Carthag. in Anacephal. cap. 26. Io. Magnus lib. 16. cap. 9. Mariana. lib. 5. cap. 12. & Michael Ritius de Regib. Hispan. lib. 1.

Silentio etiam nõ prætereaem Ferdinandum
12 Ioannis I. Portugalliæ † Regis filiũ, qui in Sarracenorum bello, ab eis captus, mira patientia in seruitute vitam duxit, vt mola, qua viueret, ei, & famulo, sufficeret, ob quod vitæ abstinentia, pariter, & Religione, inter beatorum cætus enumeratur. de quo Germanograph. lib. 2. Sansouinus in Chronologia Regum Portugalliæ. quos omnes Rogamus vt pro nobis, & omni Populo Christiano DEVM orare dignentur.

ARGVM. CAP. LXXXIV.

Iustitia, Prudentia, Fortitudine, & Temperantia, eiusq́; partibus, quę declarantur, ornatus est Philippus Rex Catholicus.

COMPENDIVM.

1 *In Philippo Rege Catholico pollet, Iustitia, Prudentia, Fortitudo, & Temperantia.*
2 *Quatuor supradicta virtutes diuina appellantur.*
3 *Solymani Turcarum Imperatoris de Carolo V. Cæsare dictum.*
4 *Adulationem author fugit.*
5 *Viri probi, vel amant, vel non blandiuntur.*
6 *Adulantes, & vituperantes sunt duo persequutorum genera.*
7 *Ciuitatis rector qualis, tales ciues.*
8 *Princeps mendacij amicus, habet omnes ministros impios.*
9 *Mores, & studia Dominarum ex Ancillis metiũtur.*
10 *Principem talem inuenies, qualem familiam habet.*
11 *Ludouicus XI. Rex Gallia à suo famulatu Nobiles, patritiosq; exegit, & iguobilibus vsus.*
12 *Princeps iustus, dicitur opus Pium.*
13 *Iustitiam colere, summum in Regibus bonum.*
14 *Regum est iustitiam colere, & oppressos à calumnijs releuare.*
15 *Diuertendum à Malo, & bonum faciendum.*
16 *Iustitia est non peccare.*
17 *Abstinendum à malis, & ad bonorum actiones accedendum.*
18 *Iustitia, quibus virtutibus comitibus rectè exhibeatur?*
19 *Religio quid est?*

20 Rex

20 *Rex Catholicus Philippus, quod iusiurandum præstitit publicè pro Religione, & fide Christiana.*
21 *Pietate, quomodo quis vtatur, & quando, & ex quibus exhiberi dicatur.*
22 *Pietas, quid est ?*
23 *Aequitas sine pietate sæuitia est.*
Patria Regis Catholici, est omne suum Imperium.
24 *Pietas propriè Principum est.*
25 *Philippus Rex Catholicus Corpus Sãcti Eugenij Episcopi Toletani, suis humeris in collo portauit.*
26 *Theodoricus Rex Gothorum corpus S. Theodorici discipuli S. Remigij proprijs humeris asportauit.*
27 *Eutychianus Pontifex quadraginta duos martyres solus suis humeris collo asportauit, & sepulturæ tradidit.*
28 *Misericordia, virtus nulla gratior, admirabilior.*
29 *Misericordia sine iustitia, est fatuitas.*
30 *Gratia fit dum benemerentibus refertur.*
31 *Aequitas quid est ?*
32 *Aequitas Epicheia appellatur.*
33 *Epicheia est pars iustitiæ subiectiua.*
34 *Vindicta, quomodo est pars Iustitiæ ?*
35 *Fide, quo pacto fiat Iustitia ?*
36 *Veritate, quomodo vtendum in iustitia exhibenda.*
37 *Optimi sunt, qui legibus obtemperant.*
38 *Seminatio discordiarum, omnium litium, & quæstionum fomentum.*
39 *Litigiosi, & discordes ad sacros ordines, non promouentur.*
40 *Amicitia si totus mundus plenus esset, non esset opus iustitia.*
41 *Amicitias recõciliare inter ciuilia officia reputatur.*
42 *Amicitia inter duas ciuitates, ex duabus fiunt vna.*
43 *Liberalitas, quomodo ingrediatur iustitiam. nu. 45.*
44 *Liberalitate, quo pacto vtendum.*
46 *Liberale nihil est, quod non sit iustum.*
47 *Alexandri Macedonis dictum dum donaret, plusquã donatus peteret.*
48 *Antigoni Regis dictum illi, qui plus merito peteret.*
49 *Alexander Macedo dispensatori mandauit, vt quod peteret Anaxarchus daret. Petijt centum talenta: dedit Alexander, licet dispensator esset dubius, ob grauitatem summæ.*
50 *Prudentia, an virtus sit?*
51 *Prudentia est peculiaris Regum virtus.*
52 *Prudentia, quid sit ? nu. 54.*
53 *In Prudentia, quid concurrere oportet ?*
55 *Prudentia memoriæ, & vsus filia.*
56 *Fortitudo, magnanimitas est.*
57 *Philippus II.* Rex Catholicus*, nunquam permisit, quòd sui populi, quo ad fidem Christianam suo Marte viuerent, & si promitterent, subiectionis vinculo obstringi, dum pro libito vita permitteretur.*
58 *Fortitudo animi, à quibus comitatur virtutibus ?*
59 *Fortitudinis proprium est, nihil nisi turpia timere.*
60 *Fortitudine Martyres sancti vsi sunt.*
61 *Cato, ne Tyranni Cæsaris in manus veniret, sibi mortem consciuit.*
62 *Temperantia, iuncta iustitiæ, opus sanè Regium.*
63 *Temperantia Principum, qualis esse debeat ?*
64 *Temperantia, quid operetur ?*
65 *Iustitia, Prudentia, Fortitudinis, ac Temperantia, quando bona sint? ex D. Gregorio Magno.*
66 *Philippi II. Regis Catholici Politia, atq; Imperiũ, quibus modis tam rectè gubernetur, ac tam sanctè imitanda.*

CAP. LXXXIV.

VT tandem receptui canam, & vno, simpli-
ciq; verborum compendio perstringam,
ad corporis, animiq; dotes Philippi Regis Ca-
tholici, omisso omni affectatæ locutionis leno-
1 cinio; dicam † in eo pollere Iustitiam, Pruden-
tiam, Fortitudinem, & Temperantiam. Ex qui-
bus quatuor virtutibus, tota boni operis stru-
ctura consurgit. vt dicit Gregor. lib. 2. Moral.
2 c. 35. Hinc, has quatuor virtutes diuinas † ap-
pellauit Plato de legibus. Dialog. 1.

Sed an mihi id probandum fuerit ? ne, dum Regi, ac Domino has ineſse exarauerim, adulari veluti illum procurem ? Nequaquam certè. cum Regem nunquam facie viderim, licet id læuiter facere potuissem à pluribus Magistratibus rogatus, qui me ad eum, veluti manu ducere procurarunt. Abstinui tamen multis ex causis, non admodum irrationabilibus, præsertim, vt affectatæ fortè ambitionis vitium effugerem. Quantum autem ex eius simulachri effigie (quam ante oculos semper habeo) cõspicere possum, interiora illius animi arcana considerans, ob aliquam iniustitiæ labem illius animum infici haud posse contendo. Nec aliquorum inspicienda est volũtas, qui in illum, mali alicuius odoris scintillas inijcere procurant.
His dici illud potest, quod de Carolo V. Cæ-
sare Patre, olim dictum afferunt à Solymanno
3 Turcarum † Imperatore, ab effero prolatum,
sed Christianissimo Principe dignum. Apud quem, cum quidam ex Dynastis, & Principibus viris perfugisset, isq; interrogatus, cur à Caroli Cæsaris obsequio diuertisset ? Illeq; cũ quasdam simulatas, Auaritiæ, Inuidiæ, Libidinis, ac Iniustitiæ suspitiones enarrasset, quibus Cæsarem aspergere procurabat. Solymannus extemplo, illum à suo conspectu abesse iussit, nullamq; rerum causam ab eo. sibi persuaderi posse: nimis enim diù, percunctando, indagando, disquirendo, cognitam, & perceptam, se habere Cæsaris vitam, vt horum flagitiorum labes in tam sanctè, & piè leges, Cæremoniasq; Dei, & maiorum suorum custodientis, pectus adhærescere nequiret. vt testatur Gulielm. Zenocarus de Repub. Caroli. lib. 5. Meam etiam conscientiam testem habeo, ab omni adulationis genere alienam, quam veluti pestem, semper abhorrui, & illam, si fortè tenuissem, vt aliqui volunt, mea messis ad fructus peruenisset; sed æternitatis fructus ego semper amaui, sem-

per

per colui,semper sequutus sum. Aduleutur,qui
4 volent, quibusq; † voluerint. Ego liberum ge-
ro animum,quem qui habet,non adulatur:nam
5 viri probi,vel amant,† vel certè non blandiun-
tur. vt inquit Aristoteles.lib.5. Politicor.c.11.
Quia consolor cum dicto Hieronymi ad Deme
triadem. Beata (inquit) mens, quæ nec adu-
latur, nec adulanti credit,quia nec decipit al-
terum, nec ipsa decipitur. Vnde August.super
Psalm.69.Duo sunt genera persequutorum,sci-
6 licet vituperantium,& † adulantium.Sed plus
persequitur lingua adulatoris, quàm manus
persequentis.Testem etiam habeo eiusdem Ca
tholici Regis familiam, Principibus viris, ar-
morum peritia, & scientiarum studio, clarissi-
mis, effulgentem,ab omni vitiorum sorde im-
munem, ex quorum societate, probatissima re-
ditur Principis vita,omni flagiriorum labe alie
na. Inde illud Ecclesiastici. cap.10.Secundum
iudicem populi, sic et, ministri eius, & qualis
7 rector est † Ciuitatis, tales & inhabitantes in
ea. Ideo Principes Pharaonis, illecebris, ac
voluptatibus per adulationē lenocinātes, do-
minoq; adulantes,criminātur, quòd ad raptus
Saræ vxoris Abrahæ illum induxerint Genes.
cap.12. contra illud Prouerbior. cap.29. Prin-
ceps, qui libenter audit verba mendacij, om-
8 nes † ministros habet impios. Hinc Hierony.
ad Demetriadem.Semper in Comitatu tuo gra
9 ues fœminas habeas, mores † enim, & studia
dominatum, plerunq; ex ancillarum, & co-
mitantium moribus iudicantur. Ad quod ap-
positè facit, illud Nicolai V.Summi Pontificis,
qui de Eugenij IV.moribus interrogatus,quid
sentiret? Hoc facilè (inquit Pontifex) cogni-
tu est, nam qualis familia est, talem, & Princi-
10 pem † inuenias. vt de eo restatur Aeneas Sil-
uius commentar.lib.4. Nobilissimos, Illustris-
simosq; Principes in sua familia habet, à qui-
bus praua fieri,operariq; minimè possūt. Hinc
Gallici scriptores probro vertūt Ludouico XI.
11 Galliarum Regi,quòd à suo † famulatu nobi-
les, Patritiosq; exegisset, & Sartore pro fœcia-
li, tonsore pro legato, & pro Cancellario, me-
dico vteretur. Quod eo indignius reputatur,
quia olim Antiocho Syriæ Regi vitio datum
fuit, quòd Senatus Principem Apollophanem
fecisset Medicum.Hinc Isocrates ad Nicoclem
Cypri Regem in Oration.2.de Regno.Nullam
familiaritatem (inquit) temere, citraq; ratio-
nem amplectere,sed enim illis assuesce conuer
sationibus gaudere, ex quibus ipse crescas, &
alijs melior esse videaris.Ideo Euripedes apud
Stobæum,inquit.

Tanto cum dolore Rempublicam nostram aspicio,
Hactenus enim ò Senes,nequaquā sic habitabamus,
Sed erāt in vrbe nostra,primū quidē Imperatores,
Ex præcipuis familijs,opibus,& genere præstātes.

A Iustitia itaq; Catholici Regis auspicādo,di-
cere satis erit,illam apparere, & scipsa proba-
ri;quando,vt omnium suorum Regnorum con-
trouersiæ, iusta trutinæ statera administrētur,
tot iuridicos conuentus,tot Senatorum decu-
rias,tot consiliariorum consessus,maximo ho-
nestatos stipendio,grauissimaq; authoritate fo
ueat.Putauit Rex Catholicus,verum esse,quod
scribit Isocrates in Nicocle, Pulcherrima esse
sacrificia, maximamq; pietatem, si quando
12 † optimum,& iustissimū se Rex exhibeat. Ideo
D. Gregorius lib.7.Epist.120. summum in Re-
13 gibus bonum esse, & iustitiam † colere,& sua
cuiq; seruare arbitratus est.& D. Hieronym.in
Ieremiam. cap.22. Regum (inquit) propriū
est,facere iudicium, & iustitiam,& liberare de
14 manu † calumniatorum,ui oppressos,& Pere-
grino,pupilloq; & viduæ qui facilius opprimū
tur à potentibus, præbere auxilium. Et mihi
opus non est,quoad diffinitionem iustitiæ ope-
rari, aut chartas occupare, cum, & à Theolo-
gis,Vlpiano, Iustiniano, ac cæteris diuersimo-
dè traditæ sint, & nos infra hoc eodem capi-
te,dum de illa sermocinabimur declarabimus,
nō omittēdo alia,quę olim scripsimus de Com
promiss.in præfar.nu.4.cum pluribus seq.Iusti-
tiam itaq; Rex Catholicus exhibet Deo, & Po-
pulis, dum à malo semper declinat, & bonum
operatur. motus authoritate Dauid.Psalm.33.
15 Diuerte à malo,& fac † bonum.& iterū Psalm.
36. Declina à malo, & fac bonum, & inhabita
in seculum seculi.& confirmatur Esaiæ.cap.10.
Quiescite agere peruersè, & discite benè face-
re. Quod, & probauit Petrus Apostol.Epistol.
1.cap.3. Qui vult vitam diligere, & dies vide-
re bonos, coerceat linguam suam à malo,& la-
bia eius ne loquantur dolum: declinet à malo,
& faciat bonum. Hinc Prosper in sententijs ex
Augustino excerptis .sent. 98. Tota (inquit)
iustitiæ ratio est, vt declinentur mala, & fiant
bona:cuius obseruantiæ inter quaslibet aduer-
sitates, forma seruanda est. Sed notanda sunt
eiusdem Augustini verba de tempore.sermon.
16 59. dicentis: Iustitia non aliud est,quàm† non
peccare; non peccare autem, legis præcepta
seruare: Præceptorum autem obseruatio, du-
plici genere continetur, vt nihil eorum, quæ
prohibentur facias;& omnia,quæ iubentur im-
plere contendas. Ad idem Io.Chrisostomus in
Psalm.4.in vers. Sacrificate sacrificium iustitiæ
ait.Nō sufficit,si à malis abstineamus.sed opor
17 tet etiam bonorum † accedere actiones. Quo
circa vlterius progrediendo nos admonet di-
cens. Declina à malo, & fac bonum,non solum
enim improbitatis actio, sed etiam à virtute
cessatio, vt puniamur,efficit. Nam, & qui esu-
rientem non pauerunt, & sitienti potum non
dederunt, & qui nudum non vestierunt, non
furati sunt, nec auari fuerunt, nec bona alie-
na cœperunt; sed quia non fecerunt eleemosi-
nam,propterea pœnæ immortali dati sunt, &
supplicio, cuius nulllus est finis. Ex quo intel-
ligi-

ligimus, quòd abstinere à malis, non satis est nobis ad saluté, nisi adsit etiam bonorum possessio, & virtutis actio. & post pauca, subiunxit: Sacrificate sacrificiũ iustitiæ,& sperate in Domino:Iustitiam autem hic, non singularem aliquam dicit virtutem, sed vniuersam: quem admodum etiam, virum iustum, vocamus, qui omnem in se virtutem continet.Hæc Chrisostomus.Operatur autem Rex Catholicus iustitiã, religione, pietate, misericordia, gratia, æquitate, vindicta, fide, veritate, obseruantia, amicitia, & liberalitate, quibus comitibus recta
18 † Iustitia exhibetur.vt post Ciceron. Rethoric.ad Heren.lib.3. voluit D.Thom. 2.2. q.80. artic. vlt. Anton. Florentin. in summa. par.4. tit.5. cap.5. Io. Viguerius de virtute iustitiæ. cap.5. §.5.

Religione vtitur Rex Catholicus, dum verbis, & opere procurat,vt debitus DEO cultus,
19 honor,& veneratio† exhibeatur.Idem Thom. 2. 2. q.81.artic.1.Bonauentura.lib.3.sent. dist. 9.q.3. artic.3. Et qui contra eam operatur dignis persequutionibus opprimatur,presertim, vt hæretici conculcentur,perdantur,annihilentur,dissipentur,ac de cętu Christianorum eradantur.In quibus exequendis,& obseruandis, non prætеritis, non præsentibus,non futuris, quibuscunq; Catholicis Principibus Philippus inuidet; habentes quem imitentur, ac subsequantur. Vnde Vallis oleti,retecto capite idé
20 Rex,in manibus Ferdinandi† Valdesij Archiepiscopi Hispalensis, in Hispania Generalis inquisitoris, iurauit, se non permissurum hæreticos in suis Regnis viuere, atq; fauorem ad eorum persequutionem,& punitionem Inquisitoribus præstaturum.vt retulit Iacobus Simãcas in Praxi Hæreseos. tit.21. sub nu.6. Quod quã diligenter obseruauerit, & obseruet cum Elizabetha Anglica, Principe Autengiæ,, & alijs huius farinæ hominibus, nõ est quid super hoc laborem: iam enim omnes eius vires, omnes neruos,conatum omnem, in hac alea fixit omnes suorum Regnorum in hoc opere peragendo, redditus consumpti sunt,& consumuntur: vnde non bonis,non fratribus,non sanguine iũctis pepercit, vt sua promissa ex vitæ candore procedentia, exequeretur.

Pietate Rex Catholicus, iustitiam exercet, vt dictum est, Deo exhibendo debitum cultũ,
21 sed † patriæ, Parẽtibus,ac sanguine iunctis,vt post Ciceronem de inuention. Rethor. lib.2. voluit D. Thom.in 2.2.q.101.artic.1.vnde Am
22 brof. in Psalm.118.inquit: Pietas iustorũ† tribunal, Egenorum Portus, Miserorum suffragiũ, indulgentia peccatorum. Hinc rectè Io. Chrisost.de Gener.Christi.serm.145. Aequitas sine
23 bonitate† seuiria est,& iustitia sine pietate crudelitas est.† Patria antè Regi nostro,omne suũ Imperium est,cum omnes foueat,subditis omnibus succurrat, rectitudine legum, constitutione Magistratuum,& boni patris familias officium exequendo, omnes inuisit, saltem per suas imagines,Nũmos,Aurum,Argentum,Margaritas ipsis exhibendo, & iustitia, pietate, & clementia sua cuncta à longè intuens. Regum nostrorum Hispanorum hoc semper peculiare
24 fuit,vt pietatis virtute vterentur,quam † benè tam diù antea prædixit Claudianus dum ait,

Quid dignum memorare tuis Hispania terris
Vox humana valet? primo lauat equore solem
India,tuf essos exacta luce iugales
Proluis,inquè tuo,respirant sidera fluctu.
Diues equis,frugum facilis,pretiosa metallis,
Principibus facunda Pijs.

Exemplum Religiosæ pietatis ostendit Philippus Rex Catholicus in anno Domini 1565.corpus S. Eugenij Episcopi Toletani,dum è Gal-
25 lia in Hispaniam † transferretur, proprijs humeris,ouans, & præ gaudio magno exultans in locum euexit, indque suam antiquam,ac nobilem Toletanam sedem delatum fuit.vt testatur Cardinalis Baronius in Martyrologiũ sub die 15. Nouembris. Simile olim fecerat Theo-
26 doricus Rex Galliæ asportando Reliquias † S. Theodorici, discipuli S. Remigij proprijs humeris. Sic Euthychianus Pontifex, Trecentos
27 quadraginta † duos martyres solus suis humeris sepulturæ tradidit.vt dicit Eusebius lib. 7.cap.7. Michael Bucchingerus in Histor. Ecclesiast. nona. in Eutychiano.

Misericordia verò iustitiam operatur idem Rex,dum, vel innocentium causam tuetur, vel errantium,ac supplicantium scelera dimittit, ac miseretur.nulla virtus enim,nec gratior,nec
28 admirabilior,misericordia est.† vt dicit Cicero in orat.pro Q. Ligario. Nam, vt dicit Salomon Prouerb.cap.20.Misericordia, & veritas, custodiũt Regem,& roboratur clementia thronus eius. Et vt inquit Chrisostomus.Iustitia sine misericordia, non est iustitia, sed crudeli-
29 tas: sic misericordia, † sine iustitia non est misericordia,sed fatuitas; & de hac sentijt Ouid. lib.2.de Ponto dum ait,

Regia,crede mihi, res est, succurrere lapsis.

Gratia, siue gratitudine iustitiã operatur Rex Catholicus, iuxta authoritatem Ciceronis Re-
30 thoric.lib.3.dũ benemerentibus gratiam † refert. Nam Principes viros,qui in bellorum periculosis calamitatibus,& conflictibus se inferuerũt,vel vbi viros scientia ornatos cõspicit, magnis cẽsibus, decoris titulis,Magistratibus, alijsq; similibus honestat, ac fouet, quantũ vllus vnquam Princeps.

Aequitate verò Rex vtitur. vt inquit Paulus ad Hæbræos. cap.2.Virga æquitatis, virga Regni. Est etiam æquitas iustitia dulcore Misericordiæ temperata:vel motus rationalis regẽs
31 misericordiam, & † rigorem.c.Disciplina.45. distinct.& volnit Io.Francisc. Pauin.de visitat. par.1.q.10. versic.Postremo attendendum,hãc

equi-

31 tatem Epicheiam † vocauit Aristot. lib. 5. Ethi-
cor. cap. 10. dum dixit, quòd Epicheia est quo-
33 dam iustum, quam dicit † esse partem iustitiæ
subiectiuam D. Thomas 2. 2. q. 120. artic. 2. Nil
aliud verò est æquitas, quàm dum multum ex
iure remittitur. Porro æquitas dicitur ipsa iu-
ris medulla, germanaq; iustitiæ intelligitur,
quæ nullo scripto comprehenditur, sed censen
do tantum assequi potest, vt benè exemplificat
Io. Rogeraius Trochęus de offic. iud. in causis
capitalibus. tit. 1. in verb. Iuris dicendi, & æqui
tatis statuēdæ peritus. col. 10. Nec potest aliud
rectè concludi, nisi quòd per eam quodam mo-
do mollificatur iuris asperitas.

Vindicta, vel vltione vtitur in iustitia exhi-
benda Rex Catholicus, vt quemadmodum me
rentibus gratia, sic demerentibus vltio: demon
34 stratq; vlcisci † malè merentibus oportere. vt
inquit Cicero Rhetoricor. lib. 3. & istud consi-
stit in punitione iniurias inferentium, ac delin
quentium, in qua vltione intelligitur, vt non
adsit prauum desiderium, & ex propria mala
vlciscendi voluntate, sed pro mera tantum iu-
stitiæ exequutione.

Fide, autem iustitiam fieri dicimus, dum il-
lam seruari magnopere contendimus, inquit
35 Cicero in † loco supra allegato: quod respicit
etiam iurisiurandi obseruationem, quam cum
etiam Barbari adimplere studeant, quanto ma-
gis id facere debebunt Christiani Principes?

Veritate autem, in iustitia exhibenda, opus
est. Vnde Chrisostom. super Matth. Non solum
(inquit) proditor est veritatis, qui mendaciũ
pro veritate loquitur, sed qui non liberè pro-
36 nuntiat veritatem, quam † pronuntiare opor-
tet. Aut non liberè defendit veritatē, quam de-
fendere oportet. Hinc veritatis imaginem à
collo iudicis pependisse apud Ægyptios scri-
psi in Apologia Catholica in sententiam Pilati
Aquilæ repertam.

Obseruantia verò vtitur rex, dum leges, mo
resq; Ciuitatis, aut regionis cuiusq; seruari
oportere concludit: vt in loco supra allegato
Cicero scripsit, quod est opus omni optimo
Principi pertinens. Digna vox est enim regnā-
tis, legibus alligatum se Principem profiteri. l.
Digna vox. ff. de legib. Ij enim optimi viden-
37 tur, qui legibus † semper obtemperarunt. vt
dicit Aristotel. lib. 1. Rethoric.

Amicitia verò iustitia redditur, dũ per Prin
cipem inter populos illam seruari coniunctio-
nem illæsam, constituitur. Seminatio enim di-
scordiarum, non solum, est contra iustitiam, &
38 mater omnium litium. sed & quæstionum † so-
mētum. Gloss. in Extrauag. 1. Ioānis Pap. XXII.
in verb. Discordia de verb. signif. Vnde litigio-
39 si, † ac discordes promoueri ad sacros ordi-
nes non debent. ca. 1. 90. distinct. Hinc dicitur,
40 quòd si totus mundus plenus † esset amicitia,
non esset opus iustitia. vt post Aristot. & alios
dixi de Compromiss. §. 1. Gloss. 3. num. 130. Vn-
de non solum dissoluendæ non erunt societa-
tes, & amicitiæ, sed ciuile, ac inter ciuilia offi-
41 cia reputatur, amicitias reconciliare. † vt di-
cit Aristot. Moralium Eudemior. lib. 7. ca. 1. Id-
circo, Amicitiam, Maximum esse bonum Ciui-
tatibus; applicatæ namque insimul ex duobus
42 fiunt † vnum. Aristot. lib. 2. Politic. cap. 2. Benè
itaque Cassiodorus ait: Decet Regalis apicis
curam, generalitatis custodire concordiā, quæ
ad laudem regnantis trahitur, si ab omnibus
pax ametur. Cicero etiam lib. Retho. 3. enu-
merans iustitię partes dicit, illam esse, si socie-
tatis, atque amicitiæ, studiosè dicemus coli,
conuenire. Philippo autem Regi Catholico,
cum omnibus mundi Principibus adest amici-
tiæ vinculum, præterquam cum odiosis, & cum
ijs, qui Christo rebelles facti suere.

Liberalitate vtitur in iustitię administratio-
ne Rex Catholicus: quia Ambrosius lib. offic. 1.
cap. 28. Liberalitatem iustitię partem appellat,
43 dum † dicit: iustitiam referri ad societatem ge
neris humani, quæ societatis ratio ad duo re-
fertur, iustitiam, & beneficentiam, quam libe-
ralitatem dicunt. Et licet verus iustitiæ actus,
sit referre alteri, quod suum est, liberalitas au-
tem de suo aliquid effundat; tamen liberalita-
tis exercitatio eam iustitiæ partem continet,
44 vt qui illa vtitur, & moderatè vtatur † habito
respectu ad personam illam exercentem, & ad
personam eius in quem exercetur, qualitatem,
necessitatem, & merita. Nec enim ità donandũ
est Histrioni, aut Parasito, quemadmodũ opti-
mo Bellatori, aut sapienti; Nec etiam ità pri-
uatus, aut mediocris status Princeps largiri
oportet, quemadmodum Rex, Princeps sui iu-
ris, aut Respublica. Liberalitatis itaque exhi-
bitio, remunerationis vim aliquā retinens est,
45 cuiusdam ex merito solutio, quo fit, vt † cui illa
confertur, ex iustitia collata intelligatur. Hinc
Cicero lib. offic. 1. cap. 18. dicit nihil esse libe-
46 rale, quod non † iustum. Inde cum Alexander
Vrbem cuidam donabat, ille cui donabatur, se-
ipsum mensus, tanti muneris inuidiā refugiēs,
dixit, suæ fortunæ non conuenire; At ille, non
47 † quæro (inquit) quid te accipere deceat, sed
quid me dare. Cōtrarium Antigonus, à quo cũ
Cynicus Talentum peteret, Respondit, illum
48 † plus petere, quàm ad Cynicum pertineret.
At ille denarium petijt, cui respondit, minus
esse, quàm quòd Regem deceret dare. Inquit
Seneca de benefic. lib 2. cap. 17. Turpissima est
eiusmodi cauillatio. Inuenit, quomodo neu-
trum daret. Hoc autem Principis moderationi
inconueniens est. Idcirco quàm optimè conue
nit exemplum; Mandat Alexander dispensa-
49 tori, vt quicquid Anaxarchus Philosophus †
peteret, daret. Petit ille centum talenta, dispen
sator veritus dare summam, ni Alexādro signi-
ficaret, respondit Alexāder: Anaxarchum nos-

se eum se habere amicum,qui hanc summam,& longè etiam maiorem dare,& posset,& vellet, eamq; illi dati iussit. In ijs itaque liberalitas non solum in opere largiendi, sed in beneuolo largientis affectu, ac voluntate benefica cõsistit,quibus semper munifica cẽsetur;Hac virtute, vt diximus, Philippus Rex Catholicus, Principes alios superat.

Prudentiã in Rege Catholico reperiri, non mirum,cum à Prudentissimis viris,vt diximus ortum ducat, cum ijs educatus sit, & prudentissimos habeat Aulicos. Et quàmquam Aristoteles lib.1. Magnor. Moralium cap.33. dispu-
50 tet, an prudentia † virtus sit; tum concludit virtutem dici, & nec iustitiam, nec fortitudinẽ sine illa benè cedere; tamen lucidius idẽ Aristotel.Politico lib.3.capit.3.dixit: Prudentiam esse propriam Præsidentis virtutem.& antè ipsum hoc dixerat, Isocrates in orat. 4. cui titulus, Euagoras. vbi ad Nicoclem Cypri Regem
51 inquit: Prudentiam esse peculiarem † Regis virtutem. Est enim prudentia virtus animæ rationalis, præparans ea,quæ sunt ad fœlicitatẽ. vt inquit Aristotel.in lib. de Virtutibus. cap.2. Est autem prudentia rerum bonarum, & mala-
52 rum,& neutrarum † scientia. vt post Ciceron. lib.2.de Inuentione Rethor. & Macrobium in Somnio Scip.lib.1. cap.8. dixi de Compromissis.§.2.glos.6.nu.31. cum pluribus seq. Quod, & placuit Augustin.de Ciuit.Dei.lib.19.cap.4. & de quæstion.83.q.31. Vnde nulla virtutum, prudentia vacat.inquit Cicer.Tusculan.quæst.
53 lib.5. In prudentia autem concurrere † oportet, amorem veri, meditationem animi, eiusdem perspicacitatem, veritatis inuestigationem, inquirendi diligentiam, cogitationem, memoriam, deliberationem,& bonorum delectionem,studium,& scientiam. inquit idem Cicero.lib.offic.1.quæ omnia declarare, vt breuitati studeamus omittimus. Sed consilium salubre, quoad prudentiam dat Seneca in lib. de
54 Quatuor virtutibus. Prudentis † propriũ (inquit) est,examinare consilia, & non cito,facili credulitate ad falsa prolabi, de dubijs non definias,sed suspensam tene sententiam. Vnde dum honesti naturam, ac vim Cicero diuisit in quatuor partes, illam dixit esse præcipuam, & quæ in veri cognitione versatur, quæ si rectam humanarum rerum actionem respicit, Prudentia dicitur; quam Pacuuius memoriæ, & vsus
55 filiam † appellauit. Hac igitur Duce passim omnia gubernantur, quæ rerum, temporum, personarum, factorum, actionum, causas meritur: ita vt in singulis, non ità molliter, vel fortiter, non segniter, nec præcipitanter, non passim,ac indistinctè,sed matura consideratione habita, procedat. Quæ sic compleuit, ac complet Philippus Rex Catholicus, vt omnia passim ità gubernentur,quòd nihil melius desideretur.

Fortitudine viget, & gubernatur Philippus Rex Catholicus. non quòd dicere velim, neruorum,artuum, membrorum,aut musculorum: illa enim Athletarum fortitudinem demõstrãt, de qua in præsentiatũ nos minimè loquimur, sed de illa,quam Seneca. de virtutib. lib.4. re-
56 fert,quam † magnanimitatem appellat,quæ in arduis, difficilibusq; causis,animi alacritatem ostendit, & ad subeunda omnia pericula, fortitudinem, ac robur præfefert, dũ quis potius præclarè mori appetit,quàm turpiter, vel cum ignominia viuere. Hanc virtutem ad summum vsque habuit, habetq; Philippus Rex Catholicus,eamq; semper constantissimè operatus est, in morte Caroli Cæsaris Patris,Vxorum,Filiorum, Fratris, in bellorum turbinibus, alijsque calamitatibus, quæ illi acciderunt, vt tam Maximum,& Catholicissimum Regem, Mortaliũ, & mundanarum Sarcina, mortalẽ esse, his connexitatibus, Deus Optimus Maximus corroboraret. Mortes autem tollerare, tamquam visitationes à Deo missas, & si strenui animi sit. Bellorum autem furores sibi illatos à suis Principibus viris,coniunctis, amicis, subditisque, præsertim ex causa fidei, vigilantissimi,ac strenuissimi viri robur ostendit. Nunquam enim Regius ille Catholicus animi vigor, labefactari, aut obumbrari potuit, vt aliqui populi sibi subditi, qui arma sumpserant, & illa perfidè, licet arma deponere, tributa,census, & subiectionis omnia iura, offerrent perficere, si pro
57 eorum libito eos viuere sineret, † ne quidem aures porrigere permisit. Quin bona potius, sanguinem effundere, vitamq; perdere, quàm ipsum permissurum, vt Christianæ fidei, atque officio, quo illi obnoxius est,vel modica læsione,aut nota inuratur. Cicero Tusculan. quæst. lib.2. & Rethoric.ad Heren.lib.3.& post ipsum
58 Suidas, dicunt, hanc † fortitudinem comitari constantiam, grauitatem, animositatem, siue magnitudinem animi,generositatem, fiduciã, sedulitatem,tolerantiam, siue patientiam, humanarum rerum despicientiam, & perseuerantiam. de qua agit Plato in Protagora. Ambros. de offic.lib.1.Hieronym. in Ioelem. Seneca ad Lucill.lib.2. Epist.37.lib.14. Epist 91.& vnico verbo rectè concludit Macrobius in Somnium Scipion.lib.1. cap. 10. Proprium fortitudinis
59 † esse, nihil nisi turpia timere, & in summa de illa, rectè Ambrosius in dicto offic. lib.1. Non mediocris (inquit) animi est fortitudo,quę sola defendit ornamenta virtutum omnium, & iustitiam custodit, quæ inexpiabili prælio aduersus omnia vitia decertat, inuicta ad labores, fortis ad pericula,rigidior aduersus voluptates,vt auaritiam fugiat tãquam labem quandam,quæ virtutem effeminat. Hanc fortitudi-
60 nem Martyres † sequuti sunt,qui extinxerunt impetum ignis,effugauerunt aciem gladij, ludibria,ac verbera experti sunt, vincula,& carceres,

ceres, anguſtiati, afflicti, lapidati, ſecti, aduſti, fortes facti ſunt in bello, dum tot execrabiles corporum lacerationes, fęlici patientia, ac ſine gemitu, pertulere. Tamen, vt dicit Lactantius Firmian. lib. 6. cap. 14. Fortitudo, ſi nulla neceſſitate cogente, aut nō pro cauſa honeſta, certum periculum ſubierit, in temeritatē conuertetur. Hoc vitio culpatur fortitudo Catonis, qui ne Tyranni Cæſaris vultum aſpiceret,
61 intrepidè ſibi mortem † conſciuit. ſed dum incommoda, quæ formidabat à Cæſare importuno letho declinat, & mortis timorem morte fugat, formidinis iſta temeritas, magis quàm fortitudinis virtus, indicanda eſt: nec honeſtas tanta fuit turpia cauens, quàm infirmitas aduerſa non ſuſtinens. Hinc illos in inferno torqueri, inquit Virgilius lib. 6. Aeneidos dū ait:

Proxima deinde tenent mæſti loca, qui ſibi lethum
Inſontes peperere manu, lucemq; peroſi
Proiecere animas. quam vellent æthere in alto
Nunc, & pauperiem, & duros perferre labores?
Fata obſtant, triſtiq; palus inamabilis vnda
Alligat, & nouies Styx interfuſa coercet.

Temperantia vtitur Rex Catholicus, quæ generaliter omnes virtutes complectitur, & in iuſtitia fortitudine, & prudentia, tēperamentum habet. In iuſtitia, quoad pſonas. res, actiones, iudicia, in bono, & æquo, in pœnis imponēdis, in continēdis populis, in legibus ſanciendis,
62 & ideo temperantia iuncta iuſtitiæ, opus † ſanè Regium eſt, inquit Iſocrat. in Nicocle. orat. 5. In Prudentia verò, conſiliorum directionē, taciturnitatem, grauitatem, cum ingruerit. In fortitudine, patientiam, & alia multa. Particulariter autem tēperantia appetitus animi perturbationes moderatur, conſtantiam, caſtitatem, modeſtiam, pudicitiam, impetus, reuerentiam, tranquillitatem cōcordiam, pacem, ordinem, ornatum, cultumq; mundum, & geſtum corporis, orationis decorum, ſtudiaq; licita retinet. Plato. lib. 3. de Repub. Temperantiam
63 conſiſtere ait, in † Principibus, ut à venereorum, Epularum, compotationumq; vſu, ſint cōtinentes. & teſte Suida, illam comitabūtur, Modeſtia, & ornatus. Modeſtiſsimo ſemper veſtiū ornatu, vſus eſt. vterq; Philippus. & Maximo Regi conueniente. Quod ſatis aduertendum eſt in Principe, ne ſit adeo vaga veſtium pompa, vt immodeſtiæ redarguatur: ne vel adeo miſera, vt nimiæ auaritiæ imputetur. Concludo cum Proſper. de vita contemplatiua. Temperantia (inquit) facit abſtinentem, parcum,
64 ſobrium, moderatum, † pudicum, tacitum, & verecundum. Hæc virtus, ſi in animo habitat, libidines frænat, affectus tēperat, deſideria ſancta multiplicat, vitioſa caſtigat, omnia intra nos confuſa ordinat, cogitationes prauas remouet, ſcientias inſerit, ignem libidinoſæ voluptatis extinguit, mentem placida tranquillitate componit, & totam ob omni ſemper tempeſtate vitiorum, defendit.

Hæ quatuor virtutes, pediſſequas alias nonnullas habent. in quarum enarratione, cum nec alius liber ſufficeret, omittimus. De his tamen omnibus in ſumma dicendum eſt cum Gregorio lib. Moralium 22. cap. 1. De primis (inquit)
65 quatuor † virtutibus loquar, prudentia, temperantia, fortitudine, atq; iuſtitia; tantò perfectæ ſunt ſingulæ, quantò viciſſim, ſibimet coniunctæ. Diſiunctæ autem, perfectæ eſſe nequaquam poſſunt, quia nec prudentia vera eſt, quæ iuſtè temperans, & fortis non eſt. Nec fortitudo integra, quæ prudens, temperans, & iuſta non eſt. Nec vera iuſtitia, quæ prudens, fortis, & temperans non eſt. Hæc Gregorius.

His virtutibus ornatus à Deo ſic optimè diſpoſitus Rex Catholicus Philippus ſua Regna
66 gubernat, † quorum Politia, fortaſſis vlla melior, vlla ſanctior, vlla ſtabilior, vlla frugalior, inueniri poteſt: quam trāquillitate, pace, quiete, & Chriſtiano ocio lætantem tenuit, tenet, & Deo Optimo Maximo volente, ad Philippū iuniorem filium Hiſpaniarum Principem, ſummæ expectationis ſucceſſorem, alioſque ſuos tranſmittet. Ex cuius Politiæ ſimulachro, hi Principes, qui ſunt diſſidijs dediti, accipere exempla, deberent, vt quem liuore, ac inuidia nonnulli prauè oderūt, ob virtutes imitentur.

Authoris Peroratio, ac Protestatio.

HÆc habui, quæ ex admodum exili agello ingenioli mei, de largissima Catholici regis præstãtia excerperem, & conscriberem, ac literis consignarem, in quibus satis sit principium auspicasse, ac rudi, crassaq; minerua antiquitati consecrasse, alijs frugalioribus clarissimorum virorum ingenijs, campum vberius excolendum relinquendo. Quæ TIBI DEO OPTIMO MAXIMO, PATRI, IESV CHRISTO FILIO, ET SPIRITVI SANCTO, VNI DEO, VERO, VIVENTI, AETERNO, VOVEO, ET ACCEPTA FERO. Siquid autem in hoc opere, alijs scribendis, (si tu volueris,) scriptisq; esset, quod diuinæ tuæ legi, tuæ sanctæ Ecclesiæ traditionibus, Summorum Pontificum placitis, Sanctorum Oecumenicorum Conciliorum decretis, esset contrarium; illud totum inane sit, cassum, irritum, ac abolitum: vnam tantummodo à te Domino petendo, & hanc requirens, vt inhabitem in domo tua die ac nocte, & post mortem in eorundem Catholicorum Christianorum cætu permaneam. Sic tu me DEVS adiuua ob tuam Misericordiam, cui sit semper laus, honor, gloria, & Imperium per sæcula nunquam finienda.

Olіueti die XXV. Aprilis anno Domini Nostri Iesu Christi CIↃ. IↃ. XↃVII.

Laus sanctissimæ Trinitati, gloriosissimæ Virgini MARIAE, Beato Michaeli Angelorum Principi, Sanctæ Mariæ Magdalenæ, sanctæ Catherinæ; ac sanctissimo Euangelistæ Marco, cuius hodie solemnem diem festum colimus, totiq; cœlestium spirituum, & sanctorum cohorti. Amen.

F I N I S.

Subscripta verba addenda sunt ad Caput XLIII. sub num. 64.

Dicerat hoc à Lucio Anneo Seneca Seniore eius patruo, qui libro primo suasoriarum, suasoria prima in princ. hæc Auitum dicere facit. Fertiles in Oceano iacere terras, vltraq; Oceanum rursus alia littora, alium nasci Orbem: nec vsquam Naturam rerum desinere, sed semper indè vbi desisse vidratur, nouam exurgere. Fabianus verò Philosophus ibi contradicens dixerat: vltra Oceanum terras non esse habitabiles: deinde si essent, perueniri tamen ad illas non posse. Eodem in loco inducitur Pedo Poeta, qui nauigante Germanico Imperatore inter alia diceret:

Quo ferimur? ruit ipsa dies, orbemq; relictum
Vltima perpetuis claudit Natura tenebris.
Anne non alio positas sub cardine gentes,
Atque alium libris intactum quærimus orbem?

Subscriptus casus addendus est ad Cap. LXXI. qui in Archetypo erat eius tamen numeri non sunt in Compendio, neq; in Indice.

Alter casus erit, quia non alias cõcedunt Regij Magistratus exequutionem Rescriptorum Apostolicorum, nisi ipsi prius cognoscant, summario quodam, pioq; iudicio, an beneficia, quæ fortè Rescriptis collata sint, suo ordine procedant, ita quòd Regium brachium ipsi postmodum con-
1 cedunt, quod Regium Exequatur appellant. † cuius rei meminit Matth. de Afflict. in decis.
Neap. 24 Petrus de Gregorio Siculus de concess. Feud. par. 8. q. 7. nu. 8. dicens ita per Pragmaticam Siciliæ caueri. quæ iura Regni summis labris tangit Fabius de Anna. in consil. 7. num. 28. vol. 1. Nec nouum. sic enim in inferiori Germania, siue Flandria, sic in Castellæ regno, & in
2 † Hispania seruari censuit Didacus Couarruuias. Practic. quæst. cap. 35. & cap. 36. vbi plu-
3 ribus hanc rem probat. Simili modo obseruari in Gallia † testatur Carolus Degrassal. Regal. Franciæ lib. 2. Iur. 7. Post Aufrer. de Potestat. secul. super Eccles. person. Regul. 2. Fallent. 30. Martin. Nauar. in c. Cum contingat. Remed. 1. de rescript. quem refert, ac sequitur idem Couar. in d. cap. 35. vers. 5. Iustitia. Et sic obseruatũ fuisse in Regno Neapolitano dixi alias ad Petr. de Bel-
4 lug. in Specul. Princip. rub. 6. in verb. Priuilegijs. vers. In Hispania. & ità obseruari etiam † in Serenissimo Dominio Venetorũ voluit Io. Baptista Fertett. in consil. 1. nu. 14. 15. dicens ità obseruari in tota Italia, & vbique.

INDEX
RERVM SINGVLARIVM,
IN HOC VOLVMINE
DE REGIS CATHOLICI PRAESTANTIA;

Contentarum, ordine alphabetico digestus, in quo prior numerus capur, alter numerum capitis designat.

A

Aron summo Sacerdoti data potestas à Leuitis exigendi Decima Decima.Cap.59.nu.26.
Abbatis Cassinensis electio ad quem spectet? cap.50 aum.12.
Abdalla ab Angelo percussus, in mortis articulo constitutus, ex Terasia vxoris Virginis prace liberatus, Virginem vxorem intactam patri restituit. cap.72. num.14.
Abdalla Arabo Toleti Regi, nupsis Terasia Virgo Christiana, Veremundi Regis filia. cap.72. num.13.
Abel sanguis clamauit ad Dominũ pro grauamine à Cain habito.cap.39.num.21.
Abila, & Calpa montes, Gibraltaris, & Herculis columna, dicti.cap 46.num.80.
Abila Ciuitas, & sui Sancti.cap.70.num.25.
Abhoali Dux Arabum, victus, & captus ab Alphonso II Rege, Magno appellato.cap.42.num.22.
Abnegantes fidem apud Turcas, & Barbaros, si conuerterentur, vt pœnitentes reciperentur. cap.71. num 98.
Abolitio generalis. an operetur, quoad inquisitos existentes in carcere? cap.38.aum 41.42.
Abolitionum causa iusta esse debent. cap. 38 num.69.
Abolitio generalis ob particularem domus Principis dignitatem, aut filiorum laetitiam, & natiuitatem. cap.38.nu. 77.78.80 81.
Abram mutato nomine, Abraham dictus, & qua ex causa? cap.1.num.18.
Abraham figura Petri. cap.1 num.21.
Abraham pugnauit contra Regem Chordorlahomor, quem cum alijs Regibus socijs belli, vicit. cap.32.num.119.
Abraham sepultus est in Hebron. cap 32. num.216.
Absolutionis nota, ac formula apud Romanos cap.17.n.4.5.
Abula ciuitas, vide supra in verb. Abila
Academia inconsulto Principe, fieri nequiũt. cap.34.n.1.2.
Academia ex legitima immemorabili praescriptione quaesita, regulantur vt alia ex Principis permissu erecta. cap. 34. aum.6.9.
Academia, ac studia non veniunt sub prohibitione Monopoliorum. cap.34.num.8.
Academia praescriptione quaesita, non extenduntur ad actũ Magisterij, siue Doctorandi. cap.34.num.9.
Academias, studia, & collegia erigere, Principis opus est. cap.34.num.11.12 15.16.
Academijs instructi Alexander Macedo, & Scipio Africanus. cap.40.num.3.
Achab, mandante Domino, pugnauit contra Benadab Regem Syriae, & plaga magna, secunda vice magnam plagam illos affecit. cap.32 num. 140.141.
Acclamationes in Ecclesia facienda non sunt. cap.36.nu 73.
Accusationum remissiones non fieri prohibentes, perperam agunt. cap.15.num.22
Achaia Princeps, & Constantinopolitanus Imperator Balduinus Octauus, secundus dictus.cap.46.num 310.
Acephalorum haeresim substulit quis? cap.42. num.9.
Acephali quid sentiebant? cap.42.num.8.
Accursius defenditur ab impugnatione Budaei, & Alciati: cap.65.num.32.33.
Actibus aliquibus corporalibus vtendum in cultu diuino. cap.70 num 141.
Actus actiuorũ sunt in patiente benè disposito. cap.50.n.14.
Actuũ geminatio robur maius inducit. cap.43. num.44.
Actus interiores operantes in Religione sunt principales, exteriores vero secundarij. cap.70. num. 140.
Actus interiores Religionis, sunt deuotio, & oratio.cap.70. num. 143.
Actus exteriores in adorando Deo non esse necessarios, falsò dixerunt Haeretici.cap.70.num.144.
Actuarij, an veniant officialium, ac magistratuum appellatione? cap.62.num.62.
Adam cunctis rebus nomina imposuit.cap.1.num.3.
Adam ob scientiam, & notitiam, congruentia nomina imposuit.cap.1.num.5.
Adam si hodie viueret, matrimonium, contra quorundam opinionem, rectè contraheret.cap.16.num.125.127.
Adamo Deus Optim. Maximus primam legem sanciuit. cap. 31.num.1.
Adam sepultus est in Hebron cap.32.num.216.
Adalbertus Sanctus, Episcopus Pragensis. cap.46.nu.128.
Adalberti Marchionis Luca Diuitia. cap.58. num.1. Eius domus instructissima num.2.
Adamas effossilis in Insulis Nouis reperitur cap.28. nu.39.
Adamantes excedentes pondus triginta Mangelorum in Nouis Insulis sunt Regis Catholici. cap.28.num.39.
Adoha praestatur hodie loco feudalis seruitij. cap.18. num. 57.62.
Adoha seruitium taxatum est in Regno Neapolitano. cap. 18.num.62.64.
Adherbal per Iugurtham attritus Numidarum Regno diuiso.cap 57.num 18.
Adolescentis Erithrei Historia.cap.39.aum.3.
Adolescentes in furorem acti, insania peragentes, Tibicine

Phrygio, cantuq; Dorico à Demone sedati sunt. cap 55. num.6.
Adoptione contrahitur cognatio legalis. cap.16. num.86.
Adoptionis,& arrogationis, an sint diuersa species? cap.16. num.87.
Adoptio quid sit? cap.16. num.100.101.
Adoptio refert naturæ similitudinem, vt filium quis habeat, quem non generauit. cap.16. num.101.
Adoptio actus legitimus est, naturã imitatus. cap.16. nu.102.
Adoptio coram quibus Magistratibus fiebat? cap.16. num. 103.104.
Adorationem significat manuum osculatio. cap.54. nu.11.
Adiutoria, quæ debentur Regi, ac Baronibus. vide in verb. Subuentio. & in verb. Vassallus.
Adrianus VI. Pontifex fuit Vltraiectinus. cap.46. nu.408.
Adrianus IV. Pontifex coronauit Federicum Primum Imperatorem. cap.47. num.40.
Adrianus Imperator, Hispanicæ stirpis fuit. cap 79. nu.7.
Adrianus Imperator, primo Christianis obstitit, demum fauit. cap.79. num.8.
Adrianus Imperator ex Adria Aprutij. cap.79. num 30.
Aduocatus Fisci prosequens accusationem, ac delationem testamenti de falso institutam, non excluditur à lucro sibi per testamentum delato, secus in Aduocato voluntario. cap.15. num 46.
Aduocandi officium in Regno Neapolitano prius, inconsulto Principe, exerceri non peterat. cap.40. num.97.
Aduocatus exercens aduocationis officium contra testamentum paternum, non priuatur legitima. cap.15. num.48.
Adulatio authori inimica. cap.84. num.4.
Adulantes, & vituperantes, duorum persequutorum genera. cap.84. num.6.
Aediles Curules erant viarum curatores. cap.7. nu.10. 12.
Aedileum procuratio triplex, quæ declaratur. cap.7. nu.11.
Aedificare cuilibet regulariter licitum est. cap.37. num.3.
Aedificia iuris gentium sunt. cap.37. sub num.3.
Aedificium funditus destructum, si readificetur, dicitur nouum. cap.37. num.11.
Aedificiorum reparatio, si nunquam fuisset habitata, fieri non potest, si habitatio facta sit, quia reparatio permittitur. cap.37. num 13.
Aedificatio in solo alieno non permittitur. cap 37. num.21.
Aedificium dirutum ordine, & mandato superioris, non potest propria authoritate reparari. cap.37. num.15.
Aegidius Rhemensis Episcopus, Maiestatis suspectus ab Episcopis iudicatus fuit cap.71. num 30.
Aethiopia pro Gentilium Ecclesia. cap.43. num.35.
Aerarium, siue Camerarium habere debent Barones. in verb. Barones.
Aegyptij. & Cynecij, pueris cibum non dabant, nisi quoddam signum funda percussissent. cap.46. num.170.
Aelius Adrianus Imperator, Hispanicæ stirpis fuit. cap. 79. num 7.
Aequiuocum habet nomen vnum, sed substantiæ rationem diuersam. cap.16. num.91.
Aequitas sine pietate, sæuitia est. cap.84. num.23.
Aequitas quid est? cap.84. num.31.
Aequitas Epichæa appellatur. cap.84 num.32.
Aer communis est. cap.10. num.4.
Affinitas, an contrahatur inter paganum, vel Iudæum cum Christiana se commiscentes? cap.16. num.36.
Affinitas quid sit? cap.16. num.109.
Affinitas etiam ex illicito coitu contrahitur. cap.16. n.110.
Afflictio afflicto danda non est. cap.75. num.9.
Africam quam Elmagdia, Arabes appellant, cœpit Rogerius Northmannus primus Siciliæ Rex. cap.42. num.49.
Agar ancillam è domo eiecit Sara vna cum Ismaele filio. capit.69. num 16.
Agathocles Siciliæ Rex Rheginus ex Brutijs. cap.79. nu.25.
Agatocles Siciliæ Regis actus magnanimus. cap.82. nu.12.
Agesilao Lacedemoniorum Regi vitio tributum, quòd claudus esset. cap.64. num.109.
Aggeres ad vicini odium fieri nequeunt. cap.10. num.22.
Aggeres facienti, an incumbat onus cautionem damni infecti præstare? cap.10. num.23.27.
Aggeres, qui nauigationi impedimento sunt, interdicto locus est. cap 10. num.26.
Aggeres secundum artis peritiam faciendi. cap.10. nu.28.
Aggeres fieri, Hirundines docuerunt. cap.10. num.29.
Agri vectigales. vide in verb. Vectigales.
Aimilia familia, quàm diu Romæ durauit? cap.4. nu.77.
Alaudæ aues quinque Franconiæ, atque Austriacæ familiæ arma gentilitia. cap.77. num.3 4.
Alaudæ aues arbori non insident. cap.77. num.8.
Alauda auis apud Apulos, Terraneola dicitur. cap.77. n.9.
Alauda sumpta diuersimodè extemplo colicis passionibus subuenit. cap.77. num.10.
Alaudas pro gentilitijs armis tenuere Austriaci vsque ad Lupoldum Nonum Austriæ Ducem. cap 77. num.14.
Alaudium, siue Alode, vnde sumptum? cap.77. num.12.
Allodium quare sic dicatur? cap.77. num.13. & 14.
Alani dictum in malos iudices. cap.21. num.38.
Albertus Archidux Austriæ ætate nostra, armorum studio, & belli gloria clarus. cap.32. num.8.9.
Alcantara Equitum ordo Hispanis Regibus aggregatus, ad Philippum Regem Catholicum spectat. cap.74. num.37.
Alcantara Equitum ordinem sicco pede scriptores tractarunt. cap.74. num.38.
Alcantara Equitum Magister primus Nunnius Ferdinandus. cap.74. num.41.
Alcantara Equites, quam Crucem gestant? cap.74. nu 42.
Alcantara Equites pro quouis delicto, vbique commisso, excommunicari nequeunt. cap.74. num 45.
Alchimia, siue ars Chimica, an permissa sit? cap.12. num. 32.33.36.37.
Alchimia quantum damni, siue detrimenti afferat? cap. 12. num.34.
Alchimia artem, qui authores descripserint? cap.12. nu.35.
Alchimia Symbolum est legitimatio spuriorũ. cap.35. nu 1.
Aldemburgi in Flandria, qui sancti fuere? cap.70. nu.101.
Alexander II. Summus Pontifex, Simoniacorum. & Fornicariorum Sacerdotum causas, Bertoldo, & Rodulpho Ducibus laicis commisit. cap.53. num.16.
Alexander III. Summus Pontifex Federicum I. Imperatorem Imperio amouit. cap.47. num.73.
Alexander III. Summus Pontifex concessit Reipublicæ Venetorum per anulum Veneti Maris inuestituram. cap. 46. num.233.
Alexander VI. Summus Pontifex Reges Catholicos inuestiuit Nouo Orbe, & Mari Oceano. cap.46. num.224.
Alexãder Magnus Macedonicæ Monarchiæ Rex primus. cap.4. num.39.
Alexander Macedo Academijs incumbit. cap.40. num.3.
Alexandri Macedonis virtutes, superbia commaculauit. cap.41. num 2.
Alexandri Magni acta, à Catholicorum Regum actibus superantur. cap.43. num.8.
Alexander Macedo ab Iola prægustatore, Antipatri filio, veneno creditur extinctus, ex aqua fontis Nonacridis, vel alia in vngula iumenti portata. cap.64. nu.104.105.
Alexandro interroganti, quomodo quis Deus euadat, pulchrè respondit Philosophus Gymnosophista. c.70. nu.150.
Alexander Macedo dispensatori cum mandasset dari Anaxarcho Philosopho, quam peteret pecuniam, illeq; talenta

centum

uentrum petijsset, dispensator dubius ob summa grauitatem, ac magnitudinem, quid tamen pulchrè Alexander dixerit? cap.84. num.48.

Alexandri ab Alexandro I.C. Neapolitani viri celebris, laus. cap.11. num.33.

Alexander Seuerus Imperator, milites contra se tumultuātes, magna animi vi, compressit. cap.32. num.70.

Alexander Farnesius Parmæ, & Placentiæ Dux, belli studio clarus cap.32. num.10.

Alexandri Macedonis dictum dum donaret plusquam donator peteret. cap.84. num.46.

Alexius Isaacium Angelum Imperatorem, Imperio, vitaq; priuauit. cap.30. num.80.

Alexia Ciuitas, Arras, siue Arazzo vulgo dicta, in qua fiūt panni pulcherrimi ad Palatiorum ornatum, vulgo dicti, panni d'Arazzo. cap.46. num.353.354.

Alexandrinus Portus. vide in verb. Portus.

Alemaniæ Rex. vide in verb. Rex.

Alfreda nouerca Odoardum Secundum, Angliæ Regem veneno extinxit. cap.3. num.81.

Alexander Centius I.C. Maceratensis laudatur. capit.40. num.34.

Alexander Rex Epirotarum à Samnitibus oppressus. capit. 82. num.9.

Alphonsus Pelagij gener, Galitiam, aliasq; prouincias à Sarracenis recuperauit. cap.42. num.16.

Alphonsi Generi Pelagij Regis in morte miraculum. cap. 72. num.12.

Alphonsus Neapolis Rex non vnius Orbis, sed plurium, si fieri posset, Imperio dignus. cap.58. num.22. Illius virtutes. cap.79. num.32.

Alphonsus primus Petri Cantabriæ Ducis filius, & Pelagij ex Ormisenda filia gener, an primus Catholicus nominatus? cap.41. num.11. Ex Recharedi Regis genere is extitit. cap.83. num.3.

Alphonso Regi Neapolitano Magnanimi nomen tributum. cap.41. num.35.

Alphonsus III. Hispaniæ Rex magnus dictus. cap.41. nu.32.

Alphonsus III. Magnus appellatus, Portugalliæ Regnum Sarracenis ademit. Abbohalim Arabum Ducem cœpit, Thesauros pauperibus erogauit, & Diui Iacobi Ecclesiam adornauit. cap.42. num.22.

Alphonsus Castus septuaginta millia Arabes prostrauit. cap.42. num.17.

Alphonso Casto Crux in Ouetensi Ecclesia per Angelum asportata. cap.42 num.18.

Alphonsus Castus Rolandum, quem Orlandum vulgus appellat, deuicit. cap.42. num.19.

Alphonsus Sextus Rex, pulsis Sarracenis Toletum cœpit. cap.42 num.26.

Alphonsus IX. Rex ducenta Sarracenorum millia occidit. cap.42. num.27.

Alphonsus Decimus, Astronomus appellatus in Imperatorem Romanorum electus. cap 42. num.28. cap.58. nu.7.8.

Alphonsus X. Murciam quæsiuit. cap.42 num.28.29.

Alphonsus X. leges Hispanicas cōposuit, & tabulas Astronomicas edidit. cap.58. num.8.

Alphonsus X. occupatus Hispaniæ Regnis, Imperio vacare nequiuit & ideo Imperij iura cessit. cap.58. num.11.12.

Alphonsus X. in Nuptijs Ferdinandi eius filij, & Blanchæ, populo congiarium dedit, & pauperibus viritim vestes. cap.58. num.9.

Alphonsus X. Imperatorem Constantinopolitanum à Soldano captum ingenti pecunia redemit. cap.58. num.10.

Alphonsus X. à maiori electorum parte in Imperatorem electus. cap.58 num 13.

Alphonsus X. Rex, & Imperator defensus à Sancto Isidoro Episcopo Hispalensi. cap.72. num.17.

Alphonsus XI. Rex Hispaniæ, Reges Granatæ, & Benamarin cœpit. cap.42. num.30.

Alphonsus Vndecimus Alcalam, & Algeziram à Sarracenis eripuit. cap.42. num.31.

Alphonsus Ferdinandi primi Aragonum Regis filius. Lotophagos Insulam, quam Gerbim dicunt, cœpit, Bophecrium Regem victum cum exercitu occidit, Hidruntim Ciuitatem a Turcis recuperauit. cap.42. num.69.

Alphonsus Congi Princeps in Nouo Orbe, Cruce visus, victoriam reportauit. cap.43. num.29.

Alphonso Alburquerco Goam in Nouis Insulis recuperanti, Diuus Iacobus Apostolus præsto fuit. cap.72. num.22.

Alphonsus de Taboada Pardo Regens in Consilio Italico apud Maiestatem Regis Catholici, rogauit authorem, vt scriberet super Monarchia Siciliæ. cap.53. num.38.

Algezira, siue Algerium, vel Argira. cap.42. num.31. cap. 46. num.183.

Algezira Mesgana quandoque nuncupata quia illius vrbis conditores ex Mesgana familia oriūdi fuere. c.46 nu.184

Algezira quandoque sub Regibus Bugiæ fuit. cap.46. n.186.

Algezira quandoque subfuit Regibus Telensinis. capit.46. num.185.

Algezira à Ferdinando Rege & Elizabetha Regina coniugibus Regibus Catholicis capta & quot annis eisdem ab eo Rege solutum tributum. cap.46. num 187.

Algezira Regnum, Ferdinando Catholico Rege mortuo, Barbarossa occupauit. cap.46. num.187.

Algeziram, vt recuperaret Carolus V. Imperator, Rex Catholicus, pluries infœlici Marte pugnauit. cap.46. n.188.

Alienigenæ, & exteri ad beneficia, & prælaturas Ecclesiasticas in Hispania, non admittuntur. cap.51. num.1.

Alimenta si cui debentur, illa extra sues lares quærere non debet. cap.14. num. 43.

Aluarus Pelagius appellat viles Prælatos Hispanos, qui Regis manus osculantur. cap 54. num.9.

Aluarus Pelagius dixit, ipsum ob timorem, dedisse oscula manibus Regum Portugalliæ. cap.54. num.10.

Aluari Pelagij opinio reprobatur. cap.54. num.12.25.

Altare, quo pacto vngebatur in scriptura sacra. capit.49. num.14.15.

Alueus fluminis, quando ex facto Alluuionis, vel ex facto hominis mutetur, cuius sit, publici nè an priuati iuris. cap.8. num.28 29.

Alueus fluminis, siue cursus communis est pro diuiso, vsq; ad medietatem. cap.8. num.35.36.

Aluei fluminis, an sint Baronum? cap.8. num.37. vsque ad num.55.

Alueus est tamquam stomachus, venter, seu lectus fluminis. cap.8. num.50.

Alueus cedit flumini, & aquis. cap 8. num.52.

Alumen, an sit metallicum? cap.28. num.24.25.26.

Alumen, an sit de Fodinis. cap.28. num.51.

Amalorum Gothorum Regum charitas. cap 4. num.10.

Amantes de forma iudicare nequeunt. cap.21. num.45.

Amfractum quid sit? cap.7. num.5.

Amasias in Valle Salis, viginti millia hominum strauit. cap.25 num.36.

Amalecitæ capta vrbe Siceleg omnes mulieres captiuas duxerunt. cap.47. num.153.

Amalecitæ captiuas duxerunt Abigail, & Achinoam, vxores Dauid. cap.32. num.135.

Amalfia in ciuitate Regni Neapolitani, inuēta Pixis, Charta Nautica, & Magnes nauigandi. cap.78. num.22.

Amalfiæ inuenta legalium Pandectarum volumina, delata Pisas, & inde Florentiam, vbi seruantur, & an illa Archetypa sint? cap.78. num.26 27.28.29.

Amalfitanus Flauius, Pixidis, & Chartæ Nauticæ inuentor. cap.78. num.23.

Amictus

Amletus occidit Feugonem.cap 3.num.86.

Amatorio poculo mortuum fuisse quendam, scribit Aristoteles.cap.64. num 125.

Amatorio poculo in furorem actus Caius Caligula, à Cesonia sibi exhibito.cap.64. num. 127.

Amatorio Poculo extinctus L. Lucullus cap.64. nu.128.

Amicitia non est ineunda cum hominibus alienos Deos adorantibus. cap. 32.num.201.

Amicitia iungenda non est. cum his, qui oderunt Dominũ, nec prabendum auxilium impijs.cap.32. num.202.

Amicitia si totus mundus essee plenus, opus non esset iustitia.cap 84 num.40.

Amicitias reconciliare inter ciuilia officia reputatur .capit. 84. num.41.

Amicitia inter duas Ciuitates, operabitur, quòd dua fient vna. cap.84. num 42.

Amicitia bona, & vera inter bonos tantum.cap.70.nu.128.

Amicus Deo quis redditur ex cordis munditia. c.70.n.154.

Amiterni Ciuitas suis splendet Martyribus. cap.70. n.56

Ambrosio Archiepiscopo Mediolani, se humilians Theodosius Imperator.cap.47.num.76.

Amodeus Comes tunc Sabaudia institutor ordinis Equitum Annunciationis B. Maria Virginis cap 74.num.66.

Amore vel affectione iustitia facienda non est.cap.21.nu.43.

Amore peruertitur iudicium, dum amico, & propinquo placere contenditur. cap 21. num.44.

Amor mulierum, multos ducit ad perditionem, & interitũ. cap.21.num.47.

Anacharsis venando à fratre occisus cap.24. num.13.

Anacharsis Scytha. vide in verb. Athenensium.

Animalia inimicis non asportantur. cap 9. num. 54.

Animalia deputata ad pistrinum pro molitione frumentorum, non sunt obnoxia Baronum seruitijs. c.19. nu.97.

Animalia propria habens Baro, non vtitur animalibus subditorum. cap.19 num.98.

Animalia, qua perirent inseruitio Baronum eorum culpa, solui debent ab eisdem.cap.19.num.99.101.

Andrea Apostoli pradicatio vbi fuerit? cap.43. num.14.

Andrea Doria virtutes in rebus maritimis . cap.79. nu.36.

Andrea de Isernia opinio improbata. cap.64.num.102.103. 111.113.

Andreas Doria Dux Maximus. cap.42.num.75.

Andrea Doria de portu Noua Carthaginis, ac aliorum mundi Portuum loco tutissimo dictũ memorabile. cap.9. nu.6.

Andaluzia omnis, cum Regno Gibraltaris expulsis ad vnũ Mauris. recuperata a Ferdinando, & Elizabetha Regibus Catholicis. cap.46.num.85.

Anacauense studium a Carolo V. Gallia Rege erectum. cap.40.num.55.

Andreas Alciatus in libello de singulari certamine, sub fictis quastionibus, scripsit pro Francisco primo Rege Gallia contra Carolum V. Casarem. cap.47.num.117.

Ancilla quales, tales metiuntur Dominas. cap. 84. num.9.

Ancus Martius Rex Romanorum propè Hostiam primus Salinas instituit, & Salis congiarium populo exhibuit. cap.25.num 1.

Ancus Martius apud Romanos, Belli indicendi formulam induxit.cap 32. num.10.

Andania qui sancti fuere.cap.70. num.103.

Angarios subditos esse, est de Regalibus. cap 18.num.1.

Angaria opus est quod fit Domini sumptibus.cap.18. nu 2.

Angararius quis sit cap.18 num.4.

Angariarum, & Perangariarum clausula si est in priuilegijs, quid significet? vide in verb Clausula.

Angariarum, Perangariarum, ac plaustrorum onere, nemo excusatur.cap.19.num.79.

Angarij qui sint? cap.30.num.20.

Angelorum chori nouem sunt.cap.71. num.185.

Angeli dicuntur sacerdotes. cap.71. nu.186.cap.43.nu.43.

Angeli boni à Lucifero grauante appellarunt ad Deum. cap.39.num.19.

Angelici cantus auditi, dum Hermenigildus Leouigildi Regis filius à patre securi percussus, Deo animam reddidit. cap.74.num.10.

Ancyle scutum erat paruum, quod Parma vocabatur. cap. 32. num.43.

Angli Reges Arumas sanant. cap.55. num.4.

Anglia Rex declaratus à Sixto V. Summo Pontifice Philippus II. Rex Catholicus. cap.44.num 3.

Anglia Reges nullum ius habent in Regno Hierusalem. cap.46. num.33.

Anglorum, & Brittonum Regna Elizabetha administrat, sic Deo permittente. cap.46.num.189.

Anglia Regnum Philippo II Regi Catholico concessum à Pio V. Summo Pontifice. cap.46.num.190.

Anglia Rex pro Regno soluit Romano Pontifici annuas Marchas septingentas. cap 46.num. 94.195.

Anglia Regnum tamquam feudum Ecclesia Romana concedi potuit Philippo II. Regi Catholico a Summo Pontifice. cap.46.num 197.

Anglia super Regno Philippus Rex Catholicus habet annuas trecentas Marchas, vti Flandria Comes. capit. 46. num.198.

Anglia Rex *oleo sancto inungitur. cap.49. num 2.*

Anglia defecit à fide, & Gallia patitur ob conuersationes Lutheranorum, Caluinistarum, aliorumque hareticorum. cap.51.num.29.

Angli quandoque victores, & Galli victi. cap.57. num.47.

Anglia Rex. vide in verb. Rex, & Reges.

Anima est vmbra mentis ex Marsil.fic.cap.64. num 117.

Anima hominis, triade constat, mente, siue intelligentia, memoria, & voluntate. cap.64.num.24.

Anna Comitis Sabaudia nutrix, leges fecit.cap.31. nu 41.

Anna Dotalitium fuit Britannia Armorica.c 46 nu 324.

Anna Britannica matrimonia, quàm funesta semper fuerint.cap.46. num.325.

Annibalis Carthaginensis vxor Helce Castulonensis. capit. 46. num.45.

Annibali venienti ad Italia internitionem, iunxerunt se Galli Reguli apud Ruscinonem cap.46. num.339.

Annibal dixit Italiam, non nisi Italis vinci posse. c.82.n.10.

Anuli aurei, erant insignia Equitum apud Romanos. cap. 74. num.111.

Anulis Argenteis vtebantur Plebei Roma. cap.74.nu.111.

Antiochus Seleuco patre defuncto, fratrem occidit.c.3.n.85

Antiochus Eupator contra Iudaam currus cum falcibus trecentos habuit.cap.19. num.38.

Antiochus, & Seleucus in Antigonum centum viginti currus armarunt. cap.19.num.45.

Antiochi Epiphanis Syria Regis apud Vrbem Daphnim triumphus. cap.46.num.18.

Antiochus Rex Syria Gentilis erat cap.32.num.209.

Antiochia pulchra Ciuitas Syria ad Orontem fluuium sita. cap.46. num.236.

Antiochia Principatus, quo iure ad Philippum Regem Catholicum spectet. cap. 46.num.235.

Antiochenses prace flexerunt Demetriũ Regem.c.21.n.25.

Antiochia à Botmundo capta, qua Riblata dicebatur. cap. 42.num.55.58.

Antigonus Rex primus Monarchia Syriorum, & Asiaticorum. cap.4.num.42.

Antigoni Regis dictum in illum, qui plus merito peteret. cap.84. num.47.

Antiquius, quod est, eò venerabilius.cap.4. num.3.cap.68. num.5.

Antiquitas Italia nulli orbis parti cadit. cap.68. num.6.

Anti-

Antiqui primas mensae à salsis inchoabant. cap.15.nu.50.
Antistitum, ac Prælatorum officium Nobile, quo se gerere debeant. cap.54.num.29.
Antonia Familia Illustris Romæ, quãdiu durauit. c.4.n.56
Antoninus Caracalla Imperator Adulterinam monetam cudi faciebat. cap.12.num.26.
Antoninus Caracalla probris afficitur, quòd Iuliam nouercam duxit vxorem. cap.16.num.180.
Antonius Perenottus de Granuela Cardinalis. præf. nu.59.
Antoninus Pius Imperator Hispanus. cap.79.num.10.
Antonius armauit in Cæsarem naues quingentas c.19.n.62.
Antonij Orificij Iuriscōsulti, Regij Consiliarij laus. c.24.n.8.
Antonij Capicij opinio improbata. cap.25.num.19.
Antonius Angelutius I.C. Maceratensis laudatur. cap.40. num.34.
Antuerpia Brabantiæ Ciuitas, totius Christianitatis, nobilissimum rerum omnium emporium. cap.46. num.283.
Appellationes à sententijs nundinarijs, an fiant ad Regios, Baronum, vel alios magistratus? cap.36 num.45.
Appellationes à Burgundia, num dentur ad Parlamentum Parisiense? cap 47.num.106.111.
Appellant oppressi, vt releuentur. cap.39.num.5.9.
Appellatio iudicantium iniquitatem, vel imperitiam corrigit. cap 39 num.6.
Appellationis remedium non ad iniquitatis defensionem, sed innocentiæ præsidium, fuit institutum. cap.39. num.7.8.
Appellatio est iuris naturalis. cap.39. num.12.
Appellatione remota, solus Princeps causas committit. cap. 39. num.13.
Appellatio, quoad principia est iuris naturalis, quoad formam est iuris ciuilis. cap.39. num.14.
Appellationem auferens Statutum non valet. cap.39.nu.15.
Appellatio in biduo in causa propria, in triduo in causa aliena, prius fiebat. cap 39.num.16.
Appellationis faciendæ spatium hodie est decem dierum. cap.39. num.17.
Appellarunt Angeli boni à Lucifero grauante ad DEVM. cap 39.num.19.
Appellatio primo loco apud Romanos, fuit facta per Horatium, qui obtinuerat victoriam contra Albanos, & prouocauit ad populum. cap.39.num.25.
Appellatio apud Romanos, an daretur à Dictatore? capit. 39 num.31 32 33.
Appellatio, an daretur à Prætore ad Consulem? c.39. n.35.
Appellatio, ac prouocatio apud Romanos, non concedebatur, nisi intra mille passus ab vrbe. cap.39. num.36.
Appellationum Iudicem Regium Concilium per Barones, & Dominos deputari facit, vel in loco iurisdictionis, vel in Prouincia eadem intra duodecim milliaria. capit. 39 num.37.
Appellabant Prouinciales ad Romanos, quamquam longo interuallo distantes. cap.39. num.38.
Appellationum causa concessa non intelliguntur, etiam concesso castro, vel iurisdictione cap.39. num 39.
Appellationes, nisi in priuilegio specialiter concedantur, concessa non intelliguntur. cap.39.num.42.
Appellationis introducendæ tempore lapso non obstante Regium Consilium ex eisdem actis causam cognoscit. cap.62. num.69 70.73.
Appellatur omisso medio ad Magnam Curiam Vicariæ. cap.62.num.122.123.
Apes Regem habent sine Aculeo ad sui populi clementiam, & subditorum opera intentum. cap.49. num.81.
Apum, vt naturam addisceret Philosophus quidam, stetit in solitudine triginta annis. cap 49. num.82.
Appius Claudius Virginiæ amore accensus, multorum fuit causa malorum. cap.3. num.5.
Appius Claudius morte mulctatus. cap.3.num.7.
Apollonij Thianei iudicium coram Phraorte Indorum Rege in thesauro inuento in re vendita inter emptorem, & venditorem. cap.27.num 37.
Apostasia quid sit? cap 71.num.88.
Apostasiæ tres species cap.71. num.89.
Apostata fidei punitur pœnis Hæreticorum. cap 71.nu.90.
Apostata a fide quis verè dicatur? cap.71. num.91.
Apostatæ non testantur, & quinquennio post illorum mortem contra eos proceditur, & priuilegijs exuuntur. cap. 71. num 93 94.
Apostasia crimen capitale est. cap.71.num.95.
Apostata Iuliani Imperatoris acta. cap.71.num.96.
Apostata volentes redire ad fidem, recipiuntur. c.71.n.97.
Apostasia obedientiæ quæ? cap.71.num.99.
Apostasiam obedientiæ incurrit, sacris canonibus non obediens. cap.71.num.100.
Apostasia durante, à testimonio quis repellitur. c.71.n.101.
Apostasia Religionis, siue ordinis est dum clericus ommisso habitu, & tonsura in sacris ordinibus existens, apostatatur. cap 71. num.102.
Apostasia ordinis, vt incurratur, an requiratur trina monitio? cap.71 num.103.
Apostata minimè dicitur, qui leuitate habitum dimisit, nec ad sæculum se totaliter conuertit, nec animum religionis ommisit. cap.71. num.107.
Apostasia omnis vna est, sed diuersis modis committitur. cap 71.num.110.112.
Apostasiæ diffinitio constat ex genere, & differentijs. ca.71. sub num.110.
Apostata est, non obediens Summo Pontifici, & eius legibus cap 71 num.118.
Apostoli docebant Regem timeri, & Magistratum honorari cap.50.num.20.
Apostolorum loco successerunt Episcopi. cap.76.num 2.
Apostolus statuit subiectionem fieri Regibus, vti præcellentibus. cap.54.num.13.
Apostoli in Ecclesia primitiua, dum Episcopos ordinabant, vt Regem timerent, & Magistratum honorarent, statuerunt. cap.54. num.14.15.
Apostolorum vices gerunt Episcopi. cap.54. num 23.
Apostolica, & Catholica Ecclesia per totum orbem, sunt vnus thalamus. cap.53.num.14.
Apri dabantur à Romanis pro signis Vexilliferis ex Ærario à Quæstoribus. cap.32. num.34.
Apuliæ Rex. vide in verb. Rex. & in verb. Regnum.
Apuliæ Regnum hæreditarium est. cap 56. nu.7.8.9. 10.12.
Apuliæ Dux à Summo Pontifice creatus Robertus Northmannus. cap 42.num.47.
Apulia frumento abundans cap 68.num.45.
Aquam ducere ex flumine publico, quando liceat. vide in verb. Flumina.
Aquæ vsus communis pro indiuiso. cap.8. num.36.
Aqua, an sint Baronum? cap.8. num.37, vsque ad nu.55.
Aqua profluens communis est cap.10.num.4.
Aqua, vt sibi non noceat, num quis munimentum facere valeat? cap.10.num.21.24.
Aquense studium. cap.40.num.63.
Aquilæ ex Romanorum ærario à Quæstoribus pro signis in vexillis dabantur militibus. cap.32.num 34.
Aquila Locrensibus victoriam portendit. cap. 32. num.35.
Aquilam Auream Reges Persarum pro insignijs portabant. cap.32 num.36.
Aquila Ciuitas suis sanctis celebris. cap.70.num.54.
Aquilo in scriptura sacra quandoque Diabolus intelligitur. cap.43.num.57.
Aquinum quibus sanctis clarescat? cap.70.num.54.
Arabum diuitiæ cap 45.num 20.
Aragonij salem habent, vt fructum naturalem. c.25 n.49.

Aragonum Rex liber est. cap.47.num.2.
Aragonum Regnum, hereditarium est. cap.56. num.2.3.
Aragonia Regnum post Mauros expulsos Hennecum Aristam Regem habuit. cap 46.num.53.
Aragonum iustitia quid? cap.46.num.54.
Aragonia Regnum, quo iure, & ordine ad Philippum Regẽ Catholicum peruenit. cap.46.num.56.
Aragonia Regnum ab Imperio liberum. cap.46 num.57.
An Aragonia Rex super Prælatos exemptos cognitionem habeat? cap.53.num.3.
Arbor Genealogia Austriaca. vide in verb. Austriaca.
Arbor materni generis Philippi Secundi Regis Catholici ex multis authoribus refertur. cap.4.num.122.
Arbor Amram, & Iocabed. cap.16. num.116.
Arborea Ciuitas in Sardinia, quæ Horsstang appellatur. cap.46.num.333.
Arca Noë, siue Nauis, Ecclesiæ figura. cap.46. nu.231.
Arcirma, siue Arcera Plaustri species. cap.19. num.5.
Archadius Imperator Hispanus. cap.79.num.13.
Archias Corinthius author Nauis mirabilis Hieronis Syracusani. cap.19.num.63.64.
Archidiaconi error. cap.71. num.24.
Archidux præcedit Duces. cap 46.num.240.
Archidux Austriæ quomodo sit Philippus Rex Catholicus? cap.46.num.239.243.
Archiduces dicuntur Regum Romanorum filij, & an primogeniti tantum. cap.46.num.242.
Archiducatus Austriæ sub Imperio. cap.47.num.102.
Archiducatu ab Austriæ nulla datur appellatio. c.47.n.104
Archiducatus Austriæ à Rodulpho Primo Imperatore erectus. cap.46.num.238.
Archiepiscopalis ciuitas, quid differat à Metropolitana? cap.76. num 5.
Archiepiscopus Toleti, est Hispaniæ Primas. cap.76.num.6.
Archiepiscopus Mediolani, quos Episcopos sub se habeat? cap.76. nu 14.15.
Archiepiscopus Mexicanus, quos Episcopos suffraganeos habeat? cap.76 num 20.
Archiepiscopus Regni Peruaci, siue Peruti. cap.76. nu.21.
Archiepiscopales ciuitates Regni Neapolitani viginti vna. cap.76. nu.8.
Archiepiscopales ciuitates Sardiniæ tres. cap 76. nu.12.13.
Archiepiscopi, tabelliones creant. cap.30.num 7.
Archiepiscopus præcedit Episcopos. cap.46. nu.241.
Archimedes Nauem Hieronis Siracusani in Mare posuit. cap.19 num.65.
Ardanastus Græcus herbam in potu dedit Bambæ Regi, vt mente turbaretur. cap 64 nu.129.
Ardæus Pamphyliæ Tyrannus, Patrem, ac fratrem natu maiorem occidit. cap.3.nu.74.
Areopagitarum Concilium Athenienses in templo Martis constituerunt. cap 60. num.11.
Aries Marti vti Bellorum authori tribuitur. cap.32.nu.18.
Aristobolus Iudeæ Rex Antigonum fratrem Regni consortem occidit. cap.3. num.4.
Aristocratia est optimatum status. cap.3. nu.2.
Argentinenses dum à populo recti sunt, multa mala passi sunt. cap.3.num.15.19.20 21.23.24 25.26.28.
Argentinenses, quàm optimè nouerunt Gulielmi de Nassau perfidiam. cap.25 num.26.
Argenteis pugnandũ telis & omnia vincuntur. c.21.n.42.
Argentum appendix est ad Iudices. cap.22.num.1.
Argenti, aurique Fodina, cæterorumq; metallorum, de Regalibus sunt. cap 28 nu.3.15.16.17.21.
Argẽtũ arte fieri posse, multi vanissimè scripsere. c.28.nu.43.
Argentum dicitur metallicum. cap 28.nu 23.34.
Argentarij, sunt publici numularij, siue Bãcherij c.22.nu.4.
Argentarij officium, publicam causam habet. c.22.nu.5.14.
Argentariorum, ac numulariorum officium à Fisco proponebatur. cap.22. nu.6.
Argentarios, ac Numularios primus Romæ, Tarquinius Priscus Rex instituit. cap.22. nu 7.
Argentariorum loco, sunt hodie publici Campsores, & Bancherij. cap.22. nu.8.
Argentaria taberna quæ? cap.22. nu. 9.
Argentarij. an differant a Mensarijs, & Mensularijs? vide in verbo Mensarij.
Argentarij publicas, non priuatas rationes administrabãt. cap.22.num.14.
Argentarij a Principe ex publico constituebãtur. c.22 nu.15
Argentarij fidem publicam cum haberent, fideles iudicabantur. cap.22.num.16.
Argentariorum, Nũmulariorum, & Campsorum officium, quid contineat? cap.22.num.21.
Arghantonius Tartessiorum Rex Hispanus. cap.79. nu.15.
Argumentum ab vsu via ad aquarũ vsum, validũ. c.8.n.53.
Argumentum à cognatione naturali, ac matrimoniali ad spiritualem, valet. cap.16. num.45.
Argumentum à Rubrica validum est. c.19.n.94.c.64.n.32.
Argumentum de pacto ad statutum licitum est. c.63. nu.36.
Argumentum de testamento ad statutum validum est. cap. 63. num 37.
Arnaldi de Villanoua opera reprobata, nisi expurgentur. cap.40.num.113.
Arrianus I.C. an ille sit Nicomedensis. qui Alexandri Macedonis acta scripsit? cap.32.num.68.
Arriana Hæresis acerrimus defensor, Leonigildus Gothorum Rex. cap.72.num.8.
Arrogationis formula. cap.16. num.105.106.
Armandia, quæ sint? cap.6. num.1.9.15.
Arma bellica, quæ? cap.6.num.5.
Arma hostibus asportantium pœna. c.6.nu.7.ca.9.n.50.51.
Arma asportans Sarracenis, & Fidei Christianæ hostibus, excommunicatus est. cap.6.nu.8.cap.9. num.50.51.
Arma Gentilitia Regum Austriæ, vel Franconiæ. quinque Alaudes aues cap.77 num.3.4. Alia post Lupoldum IX. Ducem Austriæ.num.16.
Arma gentilitia Gothorum Regum, quæ? cap 77.nu 23.
Arma Gentilitia omnium Regnorum Catholici Regis. cap. 77. num.26.
Armorum, & Insignium materia, quæ? cap.77.num.27.
Armorum, & militiæ exercitium fuit ante Doctoratum. cap.79. num.1.
Arma portantem clericum, an capiat, aut puniat iudex secularis? quid si cum licentia Papæ? & an si resistat, & capiatur sit excommunicatus Iudex? cap.71.num.45. 46.47.48.49.50.51.
Arma portans clericus, quibus pœnis subijciatur? c.71.n.51
Armis etiam Iudex suam iurisdictionem tuetur. c.71.n.57.
Arma qui tantum ferre poterant apud Romanos, Militiæ conscribebantur. cap.32 num 21.
Arma Militum Romanorum, quæ? cap.32. num.41.
Arma Gentilitia Vuernheri Comitis Habspurgensis, Rodulphi Primi Imperatoris Attaui, omni Monasterio, & Ecclesia igne consumptis, ab igne illæsa, & intacta remansere. cap.71 num.23.
Armum arietis sacrificandi, Deus reseruauit Aaron summo Sacerdoti, & quare? cap.49.num.37.38.
Armificationum solus Princeps dispositor. cap.6. num.2.
Armamentum Calcydensium. cap.6.num.12.
Armamentum Philonis mille nauium. cap 6.num.16.
Armenum Regnum, & Italicum sunt priora post diluuium habitata cap.68 num.10.11.
Arsaces Monarchiæ Medorum Rex I. cap.4 num.32.
ArZana, vel Arsenala Italicè, Latinè. Nauale. cap.6.n.19.
Arsenale dic, vt supra proximè in verb. ArZana.

Arta-

Artaxersis Persarum Regis titulus. cap 46. num.8.
Artaxersis Persarum Regis Edictum, quo Sacerdotes à tributis fecit immunes. cap.63. num.2.
Artaxerses Persarum Rex, Atossam filiam vxorem duxit. cap.16. num.158.
Artesia Comitatus, vulgo Artois dicti accolæ, Attrebates nominati. cap.46. num.352. cap.70. num.97.
Artesia Laudes. cap 68. num.78.
Artesia suis sanctis nobilitatur. cap.70. num.109.
Artem Notarij exercens Decurio, priuatur Decurionatu. cap.30. num.46.
Artifices omnes viles sunt. cap.30. num.32.
Arx à priuato construi nequit. cap.37. num.1.
Arx fieri ad æmulationem nequit. cap.37. nu.2.14.
Arx pro castrametatione ad æmulationem fieri prohibetur. cap.37. num.4.
Arces & Castra noua fieri, veteraq; ædificia incastellare absque Principis permissu, illicitum est. cap.37. nu 5.
Arces, Castra, Turres, Fortellitia inuito Principe fieri non licet. cap.37. num.7.
Arces facere de Regalibus est. cap.37. num.7.9.
Arces, & Castra in Regno Neapolitano construere, & in terris Domanij Regij, & Baronum, nec noua, nec collapsa reparare sine Regis licentia licet. cap.37. num. 20.
Arces, & Castra Baronibus ædificare cur prohibitum est? cap 37. num.22.
Arcem Dominus directus reparare forma non mutata permissum est. cap. 37. num.23.
Arcem Baronis, Rex ædificare potest. cap.37. num.24.
Arces apud Anglos, & Moscouitas priuati non habent. cap.37. num.27.
Arces in statu Monarchico habere malum est. c.37. n.27.
Arces ædificatæ in Nouo Orbe, ad Quiloam, Monbazam, Goam, Calecutum, Ceilanum, Ciaulum, Cairum, Malacam, Maldenas, Pacenum, Socoteram, Ternatim, & alia loca. cap.37. num.29.30.
Arcibus nullis viuntur Chinarum Reges. cap.37. num.31.
Arces sunt pessimæ in publicis Rebus. cap.37. nu.32.33.
Arx Tyranni sedes dicitur. cap.37. num.34.
Arx quantum Thebanis noxia fuerit. cap.37. num.35.
Arx Tarentinis nocuit. cap.37. num 38.
Arces Acrocorinthum, Demetriadem, & Calcydem solo æquauit Consul T. Flaminius. cap.37. num.38.
Arcem Acradinam deleuerunt Siracusani. cap.37. nu.39.
Arces sui Dominij artificiosè deleuit Franciscus Maria Ruuereus Senior, Vrbini Dux. cap.37. num.40.
Arces suas Florentini Carolo VIII. Galliæ Regi sub bona fide non sine maximo illorum malo dederunt. c.37. n.44.
Arx in Ciuitate Tyri inexpugnabilis. cap.17. num.42.
Arx Syon, vocata est Arx Regia, Dauid sedes, solium, & Thronus Dauid. cap.37. num.44.
Arx Syon, quam occupauit Dauid. cap 37. num.43.
Ascanij Clementini error. cap 65. num.17.
Asclepiades sonorum concentum, experimento mirabili, Phreneticos, & immutata mente laborantes ad sanitatem restituit. cap.55. num.7.
Asia Romanis multa mala mutuata est. cap.51. num.28.
As vocata libra. cap.28. num.14.
Ascriptitiũ quis se constituere potest per scripturã. c 64. n.39.
Ascriptitij Vsilani sunt, & rusticissimi. cap.64. num.41.
Asinus in scriptura, populus Gentilis significatur. capit.22. num.203.
Asini cuiusdam narratio pulchra apud Leonem Africanum. cap.27. num.61.
Assecurationis iuramentum. in verb. Iuramentum.
Astensis Comitatus Galliæ Regno olim adiectus, non indicatur legibus Gallicis. cap.46. num.322.323.
Astericenses Sancti, & Episcopi. cap.70. num.18.
Astronomicas Tabulas edidit Alphonsus Decimus Rex Hispaniæ. cap.58. num 8.
Assuerus Rex, subditorum lingua fecit suis populis edictũ. cap.51. num.9.
Asylorum loca aboleuit Tiberius Cæsar. cap.71. nu.132.
Atheniensium triginta Rectorum insolentia. cap.3. num.8.
Atheniensium Respublica sub populi gubernatione deducta, ad nihilum reducta est. cap.3. num.15.16.17.
Atheniensium statum damnabat Xenophon. c.3. num.35.
Athenienses virum clarissimum Phocionem morte damnarunt, ac ossa extra fines proiecerunt, quæ à Megarensi muliere collecta fuere. cap.3. num.37.38.
Atheniensium Nauale. cap.6. num.18.
Atheniensium Portus. vide in verb. Portus.
Athenienses habebãt templum Dianæ Soluizoniæ dicatum. 16. num.191.
Athenienses pugnaturi cum Siracusanis, centum quadraginta naues armarunt. cap.19. num.60.
Athenienses reposuerunt Thesaurum Delphis. c.27. n.79.
Atheniẽses, victos Tasios pro libito mulctarũt c. 47. n.144.
Athenienses, Areopagitarum consilium in Templo Martis constituerunt. cap.60. num.11.
Athenienses prima mensis die Militum delectum faciebãt. cap.32. num.22.
Athenienses, & Nicias victi à Siculis. cap.82. num.11.
Atheniensium Rempublicam Anacharsis Scytha derisit. cap.3. num.40.
Athenarum vrbs Nobilissima, olim scientiarum omnium studio Illustris. cap.46. num.306.
Athenarum vrbs quo iure ad Philippum Regem Catholicũ spectet? cap.46. num.307.
Athenarum Dux fuit Constantia Rogerij Regis Siculi Neptis. cap.46. num.308.
Athenarum Dux Philippus Rex Catholicus, & quo iure? cap.46. num.311.
Athenæ captæ à Carolo Cæsare. cap.46. num.312.
Attila Hunnorum Rex, flagellum Dei, & populorum terrorem, se appellauit. cap.49. num.4.5.
Attilæ progenies, ac successores narrantur. cap.46. n.126.
Attilius Regulus rediit ad Carthaginenses, iuxta promissa, à quibus periniquè morti traditus. cap.47. num.159.
Attrebates, qui sancti? cap 70. num.97.
Attrebates illi sunt, qui subsunt Comitatui Artesiæ, vulgo Artois. cap.46. num.352.
Auaritia iudicantium, leges perimit. cap.21. num.34.
Aue dicendum non est ei, qui Euangelium, eiusq; doctrinam non recipit. cap.32. num.205.
Auenio Ciuitas Ecclesiæ Romanæ data à Ioanna Neapolis Regina. & quare? cap.47. num.87.89.90.91.
Auenio Ciuitas in Gallia, refugij locus, atque Asylum. cap. 47. num.92.
Auenionense studium. cap.40. num 63.
Auicenna, homines ex putri materia generari perperam censuit. cap.43. num.3.
Augures Romæ in loco excelso Templum habebant. c.17. n.9
Augustus quo die primo consalutatus. cap.21. num 11.
Augustus eloquens, & studiosus, qui multa scripsit. capit. 40. num.14.
Augustinus Sanctus Bella probauit. cap.32. num.171.
Augustini Sancti Summi Ecclesiæ Doctoris ossa ab Insula Sardiniæ Papiam translata à Luithprando Longobardorum Rege cap.46 num.157.
Augustini dictum, An Deus dicatur esse in loco, & quomodo. pref. num.15.
Aulici in Principum Domibus Zizanias non seminent. cap. 26. num.38.
Aurea Mensa inuenta in iactu retis in controuersiam deducta, cuius venditori iactus, an emptori deberetur, tandem à Sole.

à Solone Apollini Delphico dicata. cap.27.num.35.36.
Aureliani Imperatoris, in Palmirenos victos, acta. cap.47. num.147.
Aurelia lex fuit confirmata à Pompeio Magno. c.74.n.126.
Aurelianense studium à Clemente V. Summo Pontifice, & à Philippo IV. Galliæ Rege, erectum. cap.40. num.54.
Aurusпices cum videbat Diogenes, nil ineptius se conspicere fatebatur. cap 27. num.11.
Auro, quo pacto vitium accedat? cap.12.num.53.
Auri substantia metallis alijs nobilior. cap.28. num.2.
Auri, argentique fodinæ, aliorumque metallorum sunt de Regalibus. cap.28.num.3.15.16.17.21.
Auri, aliorumque metallorum, quæ pars detur Principi. cap.28.num.6.9.18.
Aurum dicitur metallicum. cap.28.num.23.24.
Aurum ad inimicos non asportatur. cap.9. num 53. 56.57.
Aurum artificio fieri posse, nonnulli vanissimè scripserunt. cap.28. num.43.
Auri potentia maxima. cap.45.num.20.
Austriacæ familiæ nobilitas. cap.4.num.24.
an Austriaca familia superet omnes mundi Monarchias? cap.4. num 51.104.
Austriaca familia à Dagoberto Franciæ, siue Franconiæ Rege deducitur. cap.4 num.76.89.
Austriaca familia ex Germanis originem trahit. c.4. n.83.
Austriaca Genealogiæ arbor ab anno Domini nostri IESV CHRISTI. 306. cap.4. num.102.
Austriaca familia vincit Romanorum familias numeratas. cap 4.num.105.
Austriaca familia per annos descriptos superat Venetorum Monarchiam. cap.4.num.106.
Austriaca familia superat per plures annos durationem Regum Gallorum. cap 4 num.107.
Austriacam familiam ex Perleonibus quibusdam Romanis, falsò sibi persuasit Raphael Volateranus. cap.4.nu. 108.109.110. 112.113.
Austriacam familiam, eiusque Genealogiam viri grauissimi quam plurimi scripsere, qui referuntur c.4.nu.111.
Austriacæ familiæ splendor maximus. cap.4.num.123.
Austriaca familia plures habuit Comites, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores. cap 61.num.1.2.
Austriaci arboris commentationem molitur separatim author. cap.4.num 6.
Austriaci, quomodo habuerint Comitatum Habspurgensem? cap ... sub num 16.
Austriæ Regum arma, & insignia Gentilitia. cap.77. nu.3.
Austria ab omni tributo libera à Marco Imperatore effecta. cap 77. num.5.
Austriæ Principes liberi. cap.77. nu.7.
Austria, & Styria Ducatus, & Tyrolis comitatus quo pacto ad Austriacos peruenerit. cap 77.nu.17.
Austriaci Reges, Principesq;, & Galliæ primi Reges ex eadem stirpe orti. cap 41 nu 45.
Austriacorum Catholicorum Principum gloria maxima. cap 43.num.59.
Austria duo habet consilia siue parlamenta Viennæ Vnum, Alterum Æneponti. siue in Ispruch. cap.46. nu.140.
Austriæ Archiducatus. vide in verb Archiducatus.
Authores ex quibus confecta est arbor Genealogiæ Regis Catholici cap.4.nu.103.
Author hos commentarios scripsit, non tamen inani gloria tactus. in præf.nu.3.
Author s etato, Regis Locumtenentes qui Regnum Neapolis gubernarunt, illorumq́; laudes. praf. num.59.
Author commentarios porit ad cap.1. Quæ sint Regal. per plura capita in discursu operis. cap.5.num.1.
Author describit alia, quæ sunt de Regalibus in his commentarijs, non descripta ab Imperatore Friderico. c.27.nu.86.
Author Deo, & Ecclesiæ placere studet, non autem mundi Principibus. cap.47.num.88.
Author Austriaci arboris commentationem separatam molitur. cap.61.num.6.
Authoris quoad legem Regiam iudicium. cap.31.num.13.
Author, quæ dixerat adolescens, modo corrigit. c.41. nu.44.
Author in enarrandis aliquibus Catholicorum Regum actibus, ommissis Fabulas, vt multorum mos fuit, veritatis simplicitate, ac puritate vsus. cap.42.num.6.
Authori inimica adulatio. cap.84.num.4.
Author, qui laudatur, & vocatur ad suscipiendum iudiciũ in Gallia, Garendum dicitur. ca 71. nu.269.
Auxilium impijs præbendum non est. cap.32. nu.202.
Azarium, siue Calybs dicitur ferrum densum. c.28.nu.37.
Azimorum Festum, vide in verb. Festum.
Azabel IV. Rex, vnctus in scriptura sacra super Syriam. cap.49. nu.18.

B

BAiazethes Turcarũ Imperator à Tamburlano Cauea ferrea inclusus. cap.47.nu.146.
Baiazethes Turcarum Imperator, cum receptauit octingentos circiter mille Iudæos à Ferdinando Rege Catholico, & Emmanuelo Rege Portugalliæ expulsos ab illorum Regnis, dixit admodum mirari Prudentiam Regis Ferdinandi, quòd voluntariè se tantis viribus priuauerit. cap. 69. nu.44.
Baiuli an veniant officialium appellatione? cap.62. nu.63.
Bald. in l. Siqua Illustris nu.6.C. Ad Orfic. declaratur. cap. 14. num.32.
Bald. dictũ in l.1.C. de Hæred. Decur. improbatus. c.14.n.59
Bald. in Auct. Statuimus. C. de Episc. & cleric. declaratur. cap.47.nu.112.
Bald in c. In generali. si de Feud. defunct. declaratur. capit 47. num.178.
Balij, ac tutores Principum leges condunt. cap.31.nu.40.
Balij. vide in verb. Tutor.
Balduinus Flandriæ comes & illius virtutes. cap.79.nu.37.
Balduini Pij virtutes. cap.79. nu 38.
Balduini Margaritæ filij virtutes. cap.79.nu.41.
Balduinus Octauus. secundus dictus, Imperator Constantinopolitanus, & Princeps Achaiæ cap 46.nu.310.
Baleares Insulæ dicũtur Maiorca, & Minorca c.46.n.166.
Baleares adeo se funda exercebant, vt pueris cibum sumere non liceret, nisi illum loco alto positum, funda deijcerent. cap 46.num.169.
Baleares Insulæ fertilissimæ sunt. cap.46. num.171.
Baleares Insulæ adeo cuniculis refertissimæ sunt, vt contra illorum multitudinem, militare præsidium petierint à Romanis. cap.46.num.172.
Baleares insulæ à Mauris, & Sarracenis recuperatæ, opera Raymundi Berengarij tertij Barchinonæ Comitis. cap. 46.num.173.
Baleare Regnum, quo pacto ad Philippum Regem Catholicum peruenerit? cap 46.num.175.
Balluca. quid significet? cap.28. nu.10.
Balsamum quod? cap.49. num.4.
Balsamum quid sit? & quo in loco nascatur? cap. 49. n.40.
Balsami succus, Opobalsamum dicitur. cap 49. nu.41.
Balsami lignum, dicitur Calebalsamum cap 49.num.42.
Balsami fructus, dicitur Carpobalsamum. cap. 49. nu.43.
Balsami frutices, erant in montibus Engaddi sub Herodis Ascalonitæ dominio. cap.49.num.44 45.
Balsami Hortos cum fruticibus, Marco Antonio concedente, Cleopatra in Ægyptum transtulit inter Heliopolim, et Babilonem. cap.49.num.46.
Balsamum irrigatur fonte Aegypti celebri, quòd in illo puer IESVS CHRISTVS lotus fuerit, & ex illo Beatissima Virgo biberit. cap.49.num.47.49.

Balsami

Balsami Hortus in Alcairo est. cap 49. num. 48.

Balsamum non mixtum, CHRISTVM significat. cap. 49. num. 50.

Balsamũ perfectissimũ in nouis insulis repertum. c. 49. n. 52

Balsasar filio Nabuchdonosoris fuit comminata Regni diuisio. cap. 57. num. 14.

Baltheus, siue Lorus, quo vxor cingebatur, itura ad virum. cap. 16. num 184.

Baltheus, siue Cestus, cõtinebat. quæ enumerãtur. c. 16. n. 186

Bamberga, & Nuremberga Ciuitates, Franconiæ. c. 4. n. 98.

Bamba Regis Hispani virtutes. cap 42. nu. 14. c. 79. nu. 21.

Bamba Rex ducentas septuaginta Naues Arabum cum hominibus incendio consumpsit. cap. 42. nu 14.

Bamba Rex vnctus ab Archiepiscopo Toletano. c. 49. nu. 73.

Bamba Rex dum vngeretur, Diuinum miraculum accidit. cap. 49. nu. 74. 77. cap. 72. nu. 5.

Bamba Hispaniarum Regi, ut mente turbaretur, in potu herba posita ab Ardanasto Græco. cap. 64. nu. 129.

Bannitis fidem, securitatem ac Saluoconductum concedere, ad supremos Principes pertinet. cap. 38. nu. 1.

Banniti, & contumaces, an personaliter comparere teneantur ad petendam gratiæ exequutionem cap. 38. nu. 61. 62.

Bannitorum causa a Rege, ac suis magistratibus cognoscuntur. cap 62. nu. 38.

Banniti carent eorum priuilegijs. cap. 62. nu 40.

Banniti forum amittunt cap. 62 nu. 41.

Bannitos receptans, qui plures numero cum essent, per vim sibi aperiri, ac receptari fecerunt, non tenetur de receptatione. cap. 18. num. 24.

Baptismus omni ætati, & tempori datur. cap. 1. nu. 38.

Baptisma vnum. cap. 3 nu. 71.

Baptismus nouem propinquitates causat. cap. 16. nu. 20.

Baptismatis administratio fit à Sacerdotibus cap. 16. nu. 28.

Baptismus, an fiat per mulierẽ in casu necessitatis? c. 16. n. 29

Baptismus, an detur per hæreticum? cap. 16. nu. 30.

Baptismus, an fiat à Iudæo? cap. 16. nu 30.

Baptismus, an fiat à Pagano. cap. 16. nu. 31.

Baptismus fit per has personas ordinatas, seruato ordine, vt habetur. cap. 16. nu 53.

Baptizante pagano, an cognatio spiritualis contrahatur? cap. 16. nu. 34.

Baptismus est Sacramentorum omnium fundamentum. c. 16. num. 35.

Barbarossa occupauit Algezire Regnum. cap. 46. num. 187.

Barcagij ius, est quod exigitur pro Barca. cap. 11. nu. 46.

Barbatij error. cap. 71. nu 24.

Barchinonensis ciuitatis antiquitas, ac laudes. c. 46. nu. 336.

Barchinonensis Comitatus, quo iuri spectet ad Philippum Regem Catholicum? cap 46. nu. 337.

Barchinona Ciuitatis Sancti. cap. 70. nu. 21.

Barnabæ Apostoli prædicatio vbi fuerit? cap. 43. nu. 23.

Barium Ciuitas. quibus sanctis est conspicua? cap. 70. nu. 56.

Barriselli prouinciales in Regno ad quid constituti fuerint? cap. 11. num. 62.

Barrisellos Prouinciales in Regno cõstituit Don Petrus Toletus Regni Prorex. cap. 11. nu. 63.

Barricellis in Regno est commissa custodia prouinciarum. cap. 62. nu. 76.

Barones in locum Regis siue Principis succedunt. c. 13. n. 23.

Baronum seruitijs, an subditi sint obnoxij? cap. 18. nu. 14.

Baro si habet competentem familiam, an seruitia exigat à vassallis. cap. 18. nu. 16.

Baro imponens seruitium soluere debet salarium. c. 18. n. 17.

Barones, an vassallos conuocent pro Bannitorum persequutione vel captura. cap. 18 nu. 21. 22. 23.

Barones vnum hominem habere debent, quem ærarium, siue Camerarium vocant, qui curat illorum negotia. cap. 18. num. 31. 32.

Barones in bello quot equis, & quanto tempore seruire debeant Regi? & an in bello extra Regnum. cap. 18. sub nu. 63. cap. 20. nu. 53. cap. 32. nu. 229. 230.

Baronis, an veniant officialium appellatione? cap. 19. nu. 91.

Baronibus communicata est Iurisdictio, merum, ac mixtum Imperium à Rege Alphonso. cap. 19. nu. 93.

Barones habentes propria animalia, non possunt vti animalibus vassallorum. cap. 19. nu. 98.

Barones tenentur soluere pratium animalium demortuorũ, in eorum seruitio, & eorum culpa cap. 19. nu. 99. 101.

Barones collectas subditis non imponunt. cap. 20. nu. 26.

Barones, an imponant collectas ordinarias sancta Maria vocatas? cap. 20. nu. 26.

Barones in quatuor casibus in Regno Neapolitano exigunt subuentionem à vassallis. cap. 20 nu 30. 31. 32.

Baroni habenti ciuilem iurisdictionem debetur subuentio. cap. 20. num. 33.

Baroni, an debeatur subuentio pro filia Spuria nuptui danda? cap. 20 num. 34.

Baroni an debeatur subuentio pro filia moniali facienda? cap. 20. num. 35.

Baroni an debeatur subuentio, non solum pro prima, sed secunda, tertia & deinceps filia maritanda? c. 20. n. 36.

Baroni facienti filium Doctorem, an debeatur subuentio? cap. 20. num. 37.

Baro, & Rex, an eodem tempore subuentionem petant? cap. 20. num. 45.

Barones a Principe iurisdictionem habent. cap. 21. num. 16.

Barones in Regno Notarios creare nequeunt. c. 30. n. 36. 37.

Barones Prælati possunt creare notarios in spiritualibus. cap. 30. num. 39.

Baronibus non permittitur castra, & arces ædificare. cap. 37. num. 22.

Baronis Castrum Rex potest ædificare. cap. 37. num. 24.

Baronis in terra, Rex tẽpore belli apponit custodiã. c. 37. n. 26

Barones non restituant bannitos, nec indulgeant damnatis. cap. 38. num. 10.

Barones gratias criminum non faciant, si ex priuilegio potestatem non habent, cum speciali prouisione reseruata Principi veniant. cap. 38 num. 20. 21.

Barones. vbi pro debito imminet pœna, gratias faciunt. cap. 38. num. 22.

Baro relinquens tutorem, vel balium, eo casu non datur per Curiam cap. 62. num. 6.

Baronum & Vniuersitatum delicta cognoscit magna Curia Vicariæ. cap. 62 num. 77.

Baronibus receptantibus bannitos in Hispania præsertim in Catalonia. sequestrantur iurisdictiones, ac fructus. cap. 62. num. 106.

Baronibus vtentibus nimia sæuitia in vassallos, ac subditos, aufertur iurisdictio per Magistratus Regios. cap. 62. num. 108. 109. 113.

Bart. in l. Id quod apud hostes. ff. de leg. 1. declaratur. c. 46. n. 3

Bartholomeus occidit Antonium. cap. 3. num. 86.

Bartholomei Apostoli prædicatio vbi fuerit? cap. 43. nu. 13.

Bartholomei Camerarij opinio improbatur. cap. 62. nu. 33.

Basilica via dicuntur via Regia cap. 7. num. 16.

Bassaltes lapides qui? cap. 28 num. 32.

Bastardi & illegitimi sunt viles. cap. 30. num. 30.

Batauia dicitur Hollandia. cap. 46. num. 359.

Batauivirtute præcipui. cap. 46. num. 360.

Batauicrines coloris aurei habent. cap 46. num. 361.

Batauos in sui custodia adhibuit C. Caligula Imperator, cap. 46. num. 365.

Beare est prodesse. cap. 45. num. 37.

Beatus dicitur benè auctus. cap. 45. num. 28.

Beatitudo ab omnibus amatur. cap. 70. num. 124.

Beatitudo spti vna, realis altera. cap. 70. num. 155.

Beatitudo consistit in perfecta Dei visione.cap.70.num.156
Behazaar lapis inuenitur mineralis, ac fodiualis.c.28.n.40
Belus, & Nembroth primi, Ciuitates ædificarunt.c.4 n.27
Bellicarum machinarum inuentores qui? cap.6.num.14.
Bello capta capientium fiunt.cap.47.num.139.
Bellum indicere Regalis iuris est.cap.67.num.1.
Bellum indicere potest Rex Catholicus. cap.67. num.3.
Bellum indicere possunt Reges, de facto superiorem non recognoscentes.cap.67.num.4.
Bellum indicere potest Rex Aragoniæ. cap 67.num.5.
Bellum indicunt Reges Hispaniæ.c.67.n.6.10.cap.32.nu.6.
Bellum indicere pro re sua recuperanda, ac furtiuè accipere an liceat? cap.67.num.7.
Bellum indicere nequeunt Principes Christiani, Summo Pontifici subditi, ipso inconsulto contra alium Christianum Principem.cap.67 num.11.12.
Bellum vnquam mouit Philippus Rex Catholicus II. nihil vnquam egit contra aliquem, vel armis vllum lacessiuit, nisi coram Pontifice, & Cardinalium Concistorio, causa proposita, & perorata.cap.67.num.13.
Bellum inconsulto Principe fieri nequit.cap.75. num.37.
Belli primi exequendi Deus Michaeli Angelorum Principi in Luciferum commisit authoritatem.cap.32.num.1.
Bellum indicit Summus Pontifex cap 32.num 3.
Bellum indicit Princeps secularis. cap.32. num.4.
Bellum indicens priuatus, in læsæ Maiestatis crimen incurrit. cap.32. num.5.
Bellum à Principe indictum cessat eo mortuo.cap.32. nu.7.
Belli gloria ætate nostra clarissimi, Rodulphus II. Imperator, Albertus, Hernestus, Maximilianus, Austriæ Archiduces cap.32.num 8.9.
Bella decernebat populus Roman. ex Romuli lege.c.32.n.14
Belli indicendi formula apud Romanos.cap.32. num.15.
Belli indicendi formulam apud Romanos Ancus Martius tradidit.cap 32 num.16.
Belli signum apud Carthaginenses, Hasta.cap.32.nu.17..
Bellorum authori Marti, Aries tribuitur.cap.32. num.18.
Bellum si a Romanis indicendum erat, amico Regi, per legatos prius Amicitia renunciabant. cap.32.nu.19.
Bellum geritur, vt in pace degatur.cap.32. nu.82.
Bellum moueri potest pro defensione, & bonorum ablatorum restitutione. cap.32.num.91.
Bellum pro iniuria propulsana, & pro patria defensione fit. cap.32.num.92.
Bellum pro compescendis contumacibus, & rebellibus moueri debet.cap.32. num 93.
Bellorum Philippi II. Regis Catholici in Hollandos, Zelando, ac Phrisios, causa. cap.32.num.95.
Bellũ licitũ est contra Turcas, Mauros, Sarracenos, Hæreticos, ac alios Christianæ fidei hostes.c.32.n.96. 176.178
Belli indicendi causa iusta esse debet. cap.32. num.97.
Bellum indicendum Principe mandante. cap.32.num.98.
Bello indicendo exigitur authoritas Principis, puta Pontificis, Imperatoris, ac Regum, & de Rege Hispaniæ. cap.32. num.99.100.
Bellum indicendum est optimo fine attento, ad malum vitandum, & bonum introducendum. cap.32.num.101.
Belli gerendi contra Hæreticos, optima Caroli V. Imperatoris, ac Germaniæ Principum intentio.cap.32.num.102.
Belli gerendi in Hæreticos Philippi Secundi Regis Catholici intentio.cap.32.num.103.
Belli gerendi in Turcas Zelus Catholicus Rodulphi II. Imperatoris Romanorum, cap.32.num.104.
Bellum diffidatio præcedere debet, alias proditorium diceretur cap 32 num.106.107.
Bello indicendo contra hæreticos diffidatio nulla requiritur. cap.32.num.108.
Bello ĩndicẽdo, monitio, an diffidatio requiratur.c.32.n.109
Belli iure, quis diffidans dicatur? cap.32.num.111.
Bellũ nullũ suscipiendũ esse, hæretica opinio fuit.c.32.n.113
Bellum geri posse per Christianos in Turcas, Mauros, Sarracenos, & Hæreticos notorium est, & contraria opinio Hæretica est. cap.32 num.114.
Bellorum Reges dedit Deus Israelitis.cap.32.num.125.
Bellando mori, non ità dedecorosum. cap.32. num. 145.
Bella gessisse Moysem, reprehendit Manes, Hæreticus, & sequaces, contra quos author scribit, cap.32. nu.115.117. cum pluribus seq.
Bellorum Domini liber sacræ scripturæ deperditus est. cap. 32. num.162.163.
Bella gessit Moyses diuina sequutus Imperia.cap.32.n.171
Bellum probatur à Diuo Augustino cap.32. num.171.
Bella geri posse dixerunt. Nicolaus, Gregorius Magnus, Leo IV. aliiq; Summi Pontifices.cap.32. nu 172.174.
Bellum geri pro tuitione patriæ, vel domi defendere infirmos, plena iustitia est.cap.32.num.173.
Bella exercentur, vel pro iustitia conseruanda, vel acquirenda à seruante iniustitiam. cap.32. num.175.
Bella, qui Principes Christiani in Turcas, gesserint. ca.32. num.177.
Bellum, an gerendum sit in Turcas, si pacem quærant? cap. 32.num.179.
Bella sunt iuris gentium. cap.37.num.6.
Bellũ Naupactiũ contra Turcarũ Imperatorem à Summo Põtifice, Philippo II. Rege Cathol. & Serenis. Venetorum Republica, Ioanne Austrio Duce.cap.46.num.319.
Bello, an seruiat mulier armis assueta? cap. 64. nu.69. 70.
Belgiæ ciuitates? cap.76.num.16.
Belgarum aliqui populi, quid in fidem ac temporalem Dominum patrauerint.cap.81.num.12.
Belgiæ, ac inferioris Germaniæ laudes.cap.68.num.79.
Belgiæ sancti plures.cap.70.num.100.
Belgæ, quid non magni fecerunt. cap.82 num.21.
Belgiæ Prælatura à Rege Catholico nominantur.c.50. n.29
Beneficia inuito non dantur.cap.46.num.271.
Beneficia Ecclesiastica, & sacerdotia ad collationem laicorum minimè regulariter pertinent.cap.50.num.1.
Beneficiorum collationes, ad Regee spectantes, an in Hispania admittantur? cap.52.num 4.
Beneficiũ impetrãs quod patrono spectat, nihil agit.c.52 n.5
Beneficia Principũ cõferuntur absenti, & inuito.c.46.n.272
Beneficia feudalia alicui persona collata, datarij intuitu alicuius, ipsius beneficiarij morte extinguuntur.c.46.nu. 273.
Beneficiarius in Hispania non habet collationem à Summo Pontifice, nisi à Rege naturalitatis codicillos impetrauerit.cap.51 num 2.
Beneficiorum fructus non lucrantur clerici, qui clericaliter non viuunt, nec in diuinis seruiunt.cap.63. num.42.
Beneficia Principum perpetua, & permanentia esse debent. cap.64.num.64.
Beneuentana ciuitas in Regno Neapolitano Ecclesiæ Romanæ data.cap 47.num.100.101.
Beneuenti ciuitas suis sanctis perspicua. cap.70. num.43.
Beniamitæ fundis se exercuerunt in bello Israelitarum. cap. 46. num.167.
Berardinus Alfanus I.C. Perusinus laudatur. cap 40. n.30.
Berengarius coronatus à Ioanne X. Summo Pontifice. cap. 47.num 54.
Bergensi ducatu priuatus Dux à Carolo Quinto Cæsare, cap.46 num.303.
Berithus Phœniciæ vrbs capta à Boemundo. cap.42. nu.59.
Bernardi Sancti dictum, quomodo Deus vbique esse dicatur. præf.num.21.
Bernates dum à populo reguntur, multa mala perpessi sunt. cap.3.num.15.19.20.21.23.25.26.28.
Bernates, Illustres habẽt familias, ex quib. cũ populo mixtis,

reguntur. capit.3. num.29.
Berosum non ponentes inter Historicos errant.c.68. nu.51.
Berosum magni fecerunt post Plinium Iosephus, & Diuus Hieronymus.cap.68 num.52.53.
Bethis fluuius, Maurorum voce Guadalsibir, Ana dictus latinè, Guadiana Hispanicè.cap.46.num.66.
Bethicum appellatur Granata Regnum.cap.46.num.65.
Bethica, apud Hispaniam, an à Pomponio Mela describatur? cap.68.num.50.
Bigamia, quomodo dicatur contracta? capit.71.num. 195. 196. 197. 198.199.
Biblus planta est, ex qua Naues conficiuntur.cap.43.n.41.
Biturigense studium. cap.40.num.62.
Blasphemia peccatum maximum.cap.16. num 75.
Boemundus Northmannus ad sacrum bellum processit, Antiochiam in expeditione, qua Reblata appellabatur, obtinuit, illiusque Rex creatus. Berithum Phœnicia Vrbē subdidit, lancea, qua latus Domini nostri Iesu Christi à Longino vulneratum est, qua in bellis pro vexillo vsus potitus est, centum millia Sarracenos occidit, quindecim millia Camelos cœpit, totque illius virtutes celebrantur, vt eius consilio, qua gesta fuere, semper prosperè cessere, qua vero sine illo mala.cap.42.num.53.54.55.56.57.58. 59. 60.cap 46.num.53.
Bohemi Imperio subditi. cap 47.num.12.
Boleslaus occidit Vuenceslaum fratrem. cap.3. num.86.
Bombi Aenei, aliaq; arma, curribus in bello asportantur. cap.19.num.48.
Bona Sarracenis, vel hostibus asportari prohibitum est. vide in verbo Arma.
Bona vacantia ad Principem spectant.cap.14. num.1.
Bona vacantia, vnde, & quore sic dicantur? cap.14.num.2.
Bona vacantia habent Reges Gallia.cap.14 num.5.
Bona vacantia habent Respublica, qua funguntur iure Principum.cap.14.num.6.
Bona vacantia. vide in verb. Fiscus.
Bona vacantia, quanto tempore contra Fiscum praescribantur, & quando currere incipiant? ca 14.num.61.62.
Bona qua auferuntur ab indignis, sunt de Regalibus. ca. 15. num.1.5.
Bona contrahentium incestas nuptias publicantur, & in eis nō habet locū. Auct. Bona damnatorum. c.16 n.205.
Bona condemnatorum, & proscriptorum, sunt de Regalibus.cap 17.num.1.
Bona proscripta, qua appellentur, & alia in materia. vide in verb. Proscriptio.
Bona amittebantur ab eis, qui amittebant libertatem, & ciuitatem.cap.17 num.21.22.
Bonorū publicatio quibus casibus fiebat, remissiuè.c.17. n.23
Bonorum publicationis leges Iustinianus Imperator antiquauit.cap.17 num.24.
Bonorum publicatio in Regno, fit in certis quibusdam casibus. cap.17. num.26.
Bona hareticorum. vide in verb. Hareticorum.
Bonorum appellatione. quid contineatur? cap.26. num.4.
Bona subrogata gaudent priuilegio bonorum illorum, eorum loco subrogatorum. cap.33.num.25.26.
Bona in bello capta capientium fiunt.cap 47. num 136.137
Bona naufragātiū. vide in verb. Naues & verb. Naufragiū.
Bona proiecta in Mari an occupantis sint? cap.75.num.10.
Bona pretiosissimo proijciuntur leuanda nauis gratia, tempestatis tempore.cap.75.num.12.
Bona proiecit [illegible] atull. nau oēs ob tēpestatē coactus.c.75.n.13
Bona, & seipsū ob tēpestatē proiecit in mare Ionas.c.75.n.14
Bona delata ex alluuione, vel ex vi fluminis, an fiant occupantis? cap.75. num. 24.
Bona in mari proiecta, quando prasumantur derelicta? cap. 75. num.25. 41.
Bona Turcarum naufragantium, vel aliorum, an licitè occupentur? cap.75.num.26.
Bona si sunt Piratarum cum quibus geri potest bellum, an sint occupantis, & quid si fuerint aliorum piratarum? cap.75.num.27.28 29.
Bonorum, Naufragio receptorum, an in omnem casum restitutio facienda sit? cap.75 num.42. 43.44.
Bona naufragantiū accipiens, vt furtū nō cōmittat, nec excommunicationem incurrat qua requirantur? c.75.n.45
Bona sunt vita, ac substantia hominum cap. 32. num.90.
Bona feudalia, an recuperentur, si fiat gratia pro delicto? cap.38 num.31.
Bona feudalia, an recuperentur per indulgentiam factam bannito, seu foriudicato? cap.38.num.34.36.
Bona alienata per Fiscum, an recuperentur per indulgentiam habitam? cap.38.num.38.
Bona per gratiam, vel indulgentiam, an sint restituenda? cap.38.num.40.
Bona dicuntur alter sanguis.cap.45. num.23.
Bona appellātur, quia beant. idest beatos faciunt. c.45.n.27.
Bona qua prius perpetuis futuris temporibus erant collectis, & tributis obnoxia, donata, vel empta, an soluant collectas? cap.63. num.11.
Bona, qua transeunt ad Ecclesias, an transeant cum suis oneribus? cap 63.num.15.
an Bona semel oneribus ascripta, ita in Ecclesia transeant. cap.63.num.16.
Bona alienata in fraudē collectarū amittuntur.c.63. n.69.
Bonorum virorum mores, conuersatio mala sepè corrumpit. cap.60.num.23.
Bonum faciendum est, & diuertendū à malo.c.84.n.15.17.
Bonifacius VIII. fuit Studium Romanum. ca.40.n.19 20.
Bononiense Stadium, an Theodosij priuilegio fungatur? cap.40 num.21.22 23.24.25.
Bos in scripturis Iudaicus populus significatur c 32. n.203.
Bothnij & Lappones pro vehendis curribus, vtuntur Rangeris animalibus & qua qualiaq; illa sint. cap.19 n.43.
Bipherius Rex Africa occisus eiusq: exercitus ab Alphonso Ferdinandi primi Aragoniū Regis filius victus.c.42.n.69.
Brabantia Ciuitates. cap.76.num.16.
Brabantia Lungrorum Regio prius dicta.cap.46.num.280
Brabantia Ciuitas Louanium, scientiarum omnium Academia. cap 46.num.281.
Brabantia Ducum sedes Bruxella.cap.46 num.282.
Brabantia & totius Christianitatis nobilissimum rerum omnium Emporium cap.46 num 283.
Brabantia Ciuitas Mechlinia, Nobilis, Concilium habens Regium, alijsq; dotibus ornata. cap.46. num.284.
Brabantia Domini, Louanij Comites, ac Brabantia prius dicti.cap.46.num.285
Brabātia iura in Philippū Regē Catholicū.c.46. n.286.293
Brabātia plures habuit viros et mulieres sāctas.c.70. n.107
Brabantia laudes.cap.68 num 78.
Braulius Sanctus Episcopus Casaraugustanus ex Regis Catholici genere materno.cap 83.num 4.5.
Bracchij unctio in sacerdotibus quid significet.cap.49.n.30
Bracchium denotat Christum.cap.49.num.31.
Braccbara Ciuitatis sancti. cap.70.num. 5.
Brasilis, siue Insula Sancta Crucis Portus.cap.9.num.37.
Brennus Belga Dux obsedit Romam in actum transeuntis, non permanentis. cap.68 num.61.
Brenni triumphum obtinuit Camillus cap.68. num.62.
Brennus, eiusq; milites deleti dum spoliarent Apollinis Delphici templum cap 68.num.66.67.
Breue testatum, quid sit? cap.64 num.146.147.148.
Britannia Armorica iura ab Henrici III Gallia Regis morte, sunt translata in Isabellam, & Catherinam Austriacas Philippi II. Regis Catholici filias cap.75.num 6.
Britannia Armorica Ciuitatis cap.76 num.16.
Britannia Armorica Anna Dotalitium. cap.46. nu 324.

Britannia Armorica multis seculis suos Duces habuit. cap. 46.num.325.
Britannia Armorica successio, ad Isabellam, & Catherinam Austriacas delata. cap.46.num.326.
Britannia Armorica olim sub Rollone, siue Roberto Northmanno.cap.46 num.327.
Britannia Armorica suum habet Senatum.cap.46. nu.328.
Britannia Armorica, quomodo ad Gallos Reges peruenerit? cap.46.num.259.
Britannici Armorici Senatus, Consiliarij viri grauissimi. cap.46.num.329.
Britannia Armorica Ducum sunt bona naufragantium. cap.75. num.5.
Brundusij Ciuitas suis sanctis speciosa cap.70. num.50.
Bruno Carthusiensis Sanctus in Calabria propè Scyllaceum. cap.70. num.72.
Bruxella Brabantia Ducum sedes, Regiaq;. cap.46. n.282.
Bruxella adest Diua Gudula Virginis Templum Magnificum.cap.46.num.282.
Bruxella in Brabantia, quos sanctos habuit. cap.70.n.106.
Buccina in castris Pratorijs, & Consularibus diuersimodè pulsabat.cap.32.num.49.
Buccina genus Lituus.cap 32.num.50.
Bufones tres Fràconia Ducũ arma gentilitia. c.77.num.18.
Bufones, siue Rana Rubeta describuntur, ac illarum natura denarrata cap.77.num.18.
Bugia Regibus quandoque subdita Algezira. c.46. nu.186. à Ferdinando Rege capta. cap 42.num.37.
Bugenhagius Pomeranus Hareticus Regum inunctionem oleo sancta qua est perfidia parui facit. c.49. num.69.
Burdegalense studium cap.40.num.61.
Burgenses Portus. vide in verb. Portus.
Burgensis Ciuitas in Hispania primam hodie vocem habet in conuentibus.cap.46.num.51.
Burgos ciuitas suis sanctis gaudet. cap.70.num.28.
Burgundi salem habẽt, vt fructũ naturalem.c.25.num.49.
Burgundi suos Reges habebant.cap.47. num. 106.
Burgundiones Italici iuris sunt. cap. 47. num.107.
Burgundia feudum est Imperiale.cap.47.num.108.169.
Burgundia ius cessum Carolo V. Casari illorum Duci à Francisco primo Gallia Rege. cap.47.nu.109. 110.113. cap.46.num.255.
Burgundia Ciuitates.cap.76.num.16.
Burgundiones pro Gentilitio Insigni Serpentem faciebant. cap.32 num.37.
Burgundia sub Germanorum gente. cap.46.num.243.
Burgundia, & Burgundiones, quo pacto sic appellati? cap. 46.num.244.245.
Burgundi quãdo Christianã fidẽ susceperint? c. 46. n.246.
Burgundia Regnum prius.cap.46 num.247.
Burgundi Duces Regia pollent dignitate cap.46.num.248.
Burgundia quando in Ducatum redacta? cap.46. num.250.
Burgundia Rex Rodulphus, Henricum Conradi Imperatoris II. filium haredem fecit. cap.46.num.251.
Burgundia annis quindecim prafuit Conradus II. Casar. cap.46.num.252 253.
Burgundia iura quomodo ad Philippum Regem Catholicũ peruenire. cap.46.num 254.
Burgundia antiquitus semper libera fuit.cap 46. num.256.
Burgundici status successio, quomodo reguletur? & an ad fœminas perueniat? cap.46.num.258.
Burgundia quos habuit sanctos? cap.70. num.93.
Burgundia Comitatus Nuythlandia quandoq, dicta.ca. 46. num 379.
Burgundia Comitatus beneficium, ac feudum est Imperiale. cap.46.num 381.
Burgũdici Comitis iuramẽtũ Imperatori prastitũ. c.46.382
Burgundico in Comitatu Senatus, & studium est apud Dolam.cap.46. num.383.

C

CAba Iuliani Septa Comitis filia à Roderico Rege violenter stuprata. cap.46.num.82.
Casar illorum in Porticu imagines habuit, qui Rempublicam auxerant. cap 4.num.21.
Casar in Antoni m armauit naues ducentas quinquaginta cap.19.num.61.
Casar iudicia aa Senatores & Equites trãstulit.c.74.n.129
Casar latina lingua rationem scripsit.cap.78 num.3.
Casar dictator eloquentia pradictus.cap.40.num.13.
Casar vide in verb. Caius.
Casaraugusta ciuitas quibus sanctis sit decora.cap.70.nu.9.
Casaraugustanum Gymnasium cap.40.num.138.139.140
Casaraugustani Iurisconsulti celeberrimi.cap.40.nu.141.
Casaraugusta, & Salduba an idem sint? cap.40.nu.141.
Cadauera punitorum dantur Ecclesiastica sepultura, aliquibus tamen interuenientibus. cap.71.num 362.374.
Cadauera punitorum, vt dentur Ecclesiastica sepultura, debent in patibulo, & dum morti traduntur, ostendisse pœnitentia signa.cap.71.num.363.
Cadauer damnati recipi, aut sepelliri non potest, licentia Principis non pracedente.cap.71.num.364.365.374.
Cadauera latronum insignium, ac disrobatorum stratarũ, non debent sepultura concedi.cap.71.num.368.
Cadauera, & corpora apud Hebraos, non poterant in patibulo stare Sabbato.cap.71.num.370.
Cadauera, & corpora apud Hebraos ante solis occasum, ad vesperi accipiebantur. cap.71.num.373.
Cadomense studium erectum fuit ab Henrico VI. Anglia, & Gallia Rege. cap.40.num.60.
Cain Abelis frater, cumulandis diuitijs anxiè incubuit. cap. 12.num.14.
Canabis qualitas apud Sabinos, Capuanos, Auersanos, totamque campaniam. cap.68 num.44.
Caieta Sancti.cap.70. num.52.
Caius Duillius Romanorum primus Naualem triumphum obtinuit.cap.19.num.68.
Caius Casar. vide in verb. Casar.
Caij Iurisconsulti. & A. Gellij conciliatio.cap.16.num.107.
C.Chaream, ac Lupum quòd C. Caligulam Imperatorem occidissent, Claudius Casar morti tradidit. c.26 num.36.
Caius Consulatu Gallia priuatur. cap.60.num.17.
Caius Marius ex Arpino.cap.79.num.31.
C.Casar Britannia tantum peruenit.cap.46. num.226.
C. Caligula Batauos in eius custodia adhibuit.c.46. n.365.
C.Caligula poculo amatorio a Cesonia exhibito in furorem actus. cap.64.num.127.
C.Cornelius Hispalus Prator peregrinus, Caldaos vrbe, & Italia suo edicto abire iussit.cap.69.num.31.
Calatraua oppidum sui natura munitum ad Anam fluuium situm cap.74 num.23.
Calatrauensiũ Equitum Ordo. vide in verb. Equites. & in verb. Ordo.
Calatrauensiũ Equitum Magister primus Garzias de Ata. cap.74.num. 29.
Calagurum ciuitas celebris Diuo Dominico, & alijs sanctis. cap.70.num.30.
Calcei Episcoporum Sandalia nuncupantur.c.46.n. 149.
Calobalsamum dicitur Balsami lignum.cap.49. num.42.
Calpe vrbs, qua nũc Tariffa dicitur, et quare? c.46.n.77.83
Calpa, & Abila Montes sunt Gibraltaris, & Herculis columna dicta cap.46.num.80.
Calybs, siue Azarium est ferrum densum.cap 28. num 27.
Calabria Dux à Pontifice creatur Robertus Northmannus. cap.42.num 42.
Cambises Persarum Rex, Smerdẽ fratrẽ occidit.c.3.nu.76.
Cambises esse deberent omnes Principes.cap.21.num.39.
cambij iure, an aliquid citra peccatum accipi possit vltra sortem? cap.22. num.75.

Cambij

Cambij exercitatio de Principis licentia exercenda.c.22.n.27
Cambiorum subtilis, & perplexa materia, mercatoribus, plusquam Doctoribus cognita, illis solum intelligibilis ob negotiorum inuolutiones, & subtilitates. cap.22.n.26.
Camillus Borrellus operis author. in hoc libro fecit commentarios ad cap.1. Quæ sint Regalia. cap.5. num.1.
Camillus de Brenno, sine eius bello, triumphum egit. cap.68. num.62.
Campana reperta apud Nolam Ciuitatem Campaniæ. cap. 78. num.12.
Campana pulsationis virtutes. cap.78. num 13.
Campana benedicitur, & exorcizatur. cap.78. num.14.
Campana vasa ænea, parua Nola appellatur. c.78.n.15
Campanas esse in Ecclesijs superfluas perperam tenuerunt Lutherus, & Erasmus Rotherodamus. cap.78. num.16.
campanarum vsus, ante Sanctum Paulinum Nolanum Episcopum, nullus fuit. cap.78. num.18.
campanarum loco. quid erat in scriptura sacra? c.78.n.19.
campanarum beneficia, & vtilitates quæ? cap.78. nu 20.
campana miraculorum apud Cæsaraugustam Hispaniæ. cap.78. num.21.
campania comitibus nullum ius competit in Regno Hierusalem. cap.46. num.29.
campsum, cambium dicitur. cap.22. num.22.
campsores idest permutatores. cap.22 num.23.
campsores de iure ciuili ex cambio fœnus recipiunt. c.22.n.24
Canaria insula. Fortunata appellata. cap.46. num.200.
Canaria Insula beatorum sedes appellata. cap.46. nu. 201.
Canarias Insulas Eugenius IV. Pontifex concessit Ioanni Secundo Henrici Regis filio. cap.46. num.207.
Canaria Insula quæ iure ad Philippum Regem Catholicum spectat? cap.46. num. 208.209.
Can ut M enus Imperator Tartarorum cap. 41. nu.30.
Canis Scala occidit Eurieganum. cap.3. num.86.
Canis Scala Magnus appellatus. cap 41. num 34.
Canonicus à Papa creatus præfertur Canonicis ab alijs creatis. cap.60 num.7.
Canonum, an Theologiæ potius Doctor sit nominandus ad prælaturas? cap. 50 num.65.
Canonibus sacris non obediens, Apostasiam inobedientiæ incurrit cap 71. num. 100.
Cantabriam, Hispani Vizcaiam dicunt. cap. 46. num.388.
Cantabriæ Duces. primi authores, vt Mauri, & Sarraceni Hispania pellerentur. cap 46. num.389.
Cantabriæ Dominium ad Philippum Regem Catholicum spectat. cap.46. num.390.
Cantabrigense studium cap.40. num 68 69.70.71.
Cantare canticum nouum. est prædicare Christum crucifixum & passum. cap.43. num.47.
Cauterium est vehiculi species. cap.19 num. 10.
Canusium quibus gaudeat Sanctis? cap.70 num 58.
Cappadoces Regem petierunt à Romanis. cap.3. nu.63.
Capitis spinia improbata. cap.25. num 19.
capilli libertorum apud Romanos condebantur in libertatis Symbolum cap 71. num. 179.
Capistraaum quibus Sanctis gaudet? cap 70. num 69.
capitis pœna, mortis pœnam significat. cap.12. nu.43. 44.
capitula matrimonialia Catherinæ filiæ Caroli Sexti Regis Galliæ, lingua Gallica, dum nupsit Henrico Quinto Regi Angliæ. cap.57. num.47.
capta in bello captiuitatem fiunt cap.47. num. 139.
capta in bello Siciliæ, an essent iure capta à Marcello Consule? cap.47 num 140.
captura principium attenditur licita ac an fuerit? c.71.n.346
captus à Iudice laico ab eo ad Ecclesiam confugiens, an possit inde extrahi. cap 71. num.345.
captiuus discedens cogitur ad redeundum. cap 47. nu. 157.
Capuæ ciuitatis antiquitas, & suis Sanctis nobilis. c.70. n.41.
carcer facit pœnas, mulctas, & Thesauros. cap. 27. num.2.
carcerem habebant Messenij, cui nomen erat Thesaurus. cap.27. num.1.
carcer iniustus, malum inducit. cap.47. num.134.
carcerati in diebus Natalitijs, & Paschalibus, solent sub fideiussoribus liberari. cap.38. num.72.
Cardinalium collegium, sede vacante, restituit exules, & bannitos. cap.38. num 5.
Cardinales soli, an possint creari legati de latere? capit.53. num.15.17.
Cardinales Legati de latere, qui non sunt Episcopi à Summo Pontifice, filij appellantur. cap.53. num.20
Cardinales quatuor virtutes, scilicet Iustitia, Prudentia, Fortitudo, & Temperantia, diuinæ appellantur. cap.84. num.2.
Carignanum est sub Ducatu Sabaudiæ cap.36. num.34.
Carmagnola est sub Marchionatu Sebusiano. c.36. n.34.
Caro corrupit viam suam. cap.16. nu 34.
Carnis stimulum nemo non habet. cap.16. num.14.
Carolus Magnus coronatus est à Leone III. Summo Pontifice cap.47. num 49.
Carolus Caluus, & Carolus Crassus Imperatores coronantur à Ioanne Octauo Summo Pontifice. c. 47. n.52.53.
Carolus Caluus Imperator à Sedechia medico veneno extinctus medicamine exhibito c. p 64. num. 107.
Caroli Comitis Andegauensis in Corradinum Regem immanitas. cap.47. num. 133.
Carolo Sexto Galliæ Regi remanserunt Bituriges tantum, dum nuptui dedit Catherinam filiam Henrico Quinto Angliæ Regi cap.57. num 46.
Caroli Sexti Galliæ Regis edictum, ne quis pro Regente Carolum septimum agnoscat, cum proscriptione, & declaratione mortis proditoriæ illatæ in Ioannem Ducem Burgundiæ. cap 57 num 51 53.54.
Carolus VII. tunc Delphinus. postmodum Galliæ Rex perfidia occidit Ioannem Ducem Burgundiæ. c.57. n.50.53.54
Carolus Dux Burgundiæ ab Arnoldo emit Ducatum Geldriæ. cap.46. num.302.
Caroli Bellicosi Burgundiæ Ducis virtutes. c.79. nu.44.
Carolus Quintus Austrius Imperator, patris sui nomen, Philippo II. Regi Catholico imposuit cap.1. num 44.
Carolus V. Cæsar, Dei gratia, titula vtebatur. c.2. nu 18.
Carol. V. coronatur à Clem. VII. Summ. Pontif. c.47. n.56.
Carolus V. Cæsar Iustitiæ fons. cap.47 nu.122.
Carolo Quinto Cæsari super statu Burgundico cessum fuit omne superioritatis ius à Francisco Primo Galliæ Rege. cap.47. num.109 110 113. cap.46. num.255.
Carolus Quintus Cæsar pacificè possidet Flandriam, Artesias, alias ibidem regiones & nunc possidet Philippus II. eius filius. cap 47. num. 173.
Caroli V. Cæsaris. quoad ambiebat omnem Italiam, modestia, quæ omnium Principum, qui id malè conceperant iudicia elusit. cap.47. num.175.
Carolus V. Rex Hispaniæ Imperator electus. cap.58. nu.15.
Carolus V. Imperator militibus Sancti Ioannis Hierosolymitani, donauit insulam Melitam. cap.74. num.89.
Caroli V. Cæsaris virtutes. cap.79. nu.45. cap 42. nu.72.
Caroli V. Imperatoris in Gandauenses clementia. c.32. n.94
Caroli V. Cæsaris. ac Principum Germaniæ optima contra hæreticos intentio. cap.32 num.102.
Carolus V. Imperator priuauit Ducem Geldriæ Ducatu Iuliaco, Cliuensi, & Bergensi. cap.46. num.303.
Caroli V. Clementia in Geldriæ Ducem cap.46. nu.304.
Carolus V. Cæsar Athenas cœpit. cap.46 num.312.
Carolus V. Cæsar Naupactum superauit. cap.46. num.318.
Carolus V. Cæsar, Gandaui in Flandris natus. c 46. n.346.
Carolus V. Imperator Principes alios gratia superauit, & gloria. cap.46. nu.347.

Caroli V. Cæsaris sermo ad Principes electores in causa Lutheri Hæresici, Christianissimo Principe dignus. capit. 42. num. 73.

Carolus V. Imperator, Tertius Africanus appellatus. cap. 42. num. 74.

Carolus V. Imperator à quo fuit vnctus? cap. 49. num. 24.

Carolus V. Imperator modestè egit cum quodam patrono Ecclesiæ laico in Monasterio Montis Oliueti Neapoli. cap. 53. num. 8.

Caroli V. Imperatoris milites, magna semper operati sunt. cap. 82. num. 21.

Carolus Hispaniarum Princeps Philippi II. Regis Catholici filius, quo dicto vsus est in eum, qui Magnum Palatium Madridi habebat. cap. 23. num. 18.

Caroli Hispaniarum Principis mors, ob prauos Aulicos zizaniarum seminatores. cap. 26. num 39.

Caroli IX. Galliæ Regis, Magna animi vis, & Christiana intentio in profligandis Hæreticis. cap. 32. n. 105.

Caroli IX. Galliæ Regis sempore, Hæreticorum imminens ruina, euitari potuit. cap. 32. sub num. 180.

Caroli Noni Galliæ Regis virtutes, & immatura mors. ca. 47. num. 85.

Carolus V. Imperator pro recuperando Algeziræ Regno, pluries infælici Marte pugnauit. cap. 46. num. 188.

Carolo Quinto Imperatori, Franciscus primus Rex Galliæ, cessit omnia iura Ducatus Mediolani. cap. 46. nu. 279.

Carolus Quintus Imperator, statim natus creatur Dux Lucemburgi. cap. 46. num. 298.

Caroli Borromei S. R. E. Cardinalis modestia cum familiaribus. cap. 64. num. 15.

Caroli Doriæ in Maritimis rebus virtutes. c. 79. sub nu. 36.

Caroli Degrassalio error, dum putauit pro Regno Maioricarum, Regem Catholicũ subesse Regi Galliæ. c. 47. n. 194.

Caroli de Grassalio error. cap. 57. num. 30.

Carolus Emanuel Dux Sabaudiæ militia clarissimus. cap. 32. num. 11.

Carolus Emanuel Sabaudiæ Dux ordinem Equitum Sanctorũ Lazari, & Mauritij quotidie prouehit. c. 74. n. 100.

Caroli Sigonij lapsus cap. 21. num 6.

Caroli Sigonij opinio improbatur. cap. 22. num. 10. 11.

Caroli Tapij Regij Consiliarij locus à menda purgandus, causata ex impressorum incuria. cap. 74. num. 50.

Caroli Tapij I.C. Regij consiliarij laudes. cap. 55. num. 1.

Carolinus Orbis dictus à Caroli Quinti Imperatoris nomine. cap 42. num. 77.

Carpobalsamum dicitur, Balsami fructus. cap. 49. nn. 43.

Carpentum quid sit? cap. 19. num. 13.

Carrum, siue carrus, vehiculum est quatuor rotarum. cap. 19. num 11.

Carrum rotæ apud Romanos, quandoque stanno ornatæ cap. 19. num. 20.

Carruca duas habet rotas. cap. 19. num. 12.

Carrucarum ornatus argentei, & aurei. ca. 19. num. 21. 22.

Carrucas pellibus operibant Romani, sicque modis alijs hodie apud Neapolitanos. cap 19. num. 23.

Carrutis vtuntur Neapolitanæ Matronæ in festis diebus. cap. 36. num 78.

Carthaginensium Thesaurus, quis? cap. 27. num. 75.

Carthaginensium Legati à Scipione Africano victore, veniam petunt. cap. 47. num. 145.

Carthaginenses pro belli signo, Hasta vtebãtur. c. 37. n. 17.

Carthaginenses, dum populo recti mala, quam plurima passi. cap. 3 num. 15. 19. 20. 21. 23.

Carthago formidabilis sub Hannone. Bomilcare. Amilcare, & Annibale, quibus priuata, cecidit. cap. 3. num 18.

Carthago noua suis sanctis Illustris. cap. 70. num. 33.

Carteia ea ciuitas est, quæ & Tartessus. cap. 46. num. 78.

Carteia in Coloniam à Romanis, ijs qui nati essent ex militibus Romanis. & mulieribus, vxoribusque Hispanis. cap 46. num. 79.

Carteia Episcopus. cap. 70. num. 17.

Casimirus secundus Rex Poloniæ Magnus dictus. c. 41. n. 33

Cassianus Rex Tartarorũ, Christi fidem adeptus. c. 46. n. 28

Cassinensis Abbatis electio ad quem spectat. cap. 50. num. 12

Cassinensi in monte, qui sancti floruere. cap. 70. num. 77.

Castra noua facere absque Principis permissu, illicitum est. cap. 37. num. 5.

Castra noua facere est de Regalibus. cap. 37. num. 7.

Castra. vide in verb. Arces.

Castro concesso, non intelliguntur concessa secunda causa appellationum. cap. 39. num. 39. 40.

Castulo ciuitas Hispaniæ. cap 46. num. 44.

Castulonensis Helce Annibalis Carthaginensis vxor. cap. 46. num. 45.

Castellæ Regnum, quo iure ad Catholicum Regem spectet. cap. 46 num. 46.

Castellæ Regno vnitum fuit legionis Regnum. cap. 46. num. 47. est hæreditarium. capit. 56. num. 5.

Catalonia, an dicatur Gothlonia, vel Gothorum Colonia, vel Gothlania, quasi Gothi. & Alani. cap. 46. nu. 94. 95

Cataloniæ Regnum, quomodo ad Philippum Regem Catholicum spectet? cap. 46 num. 93.

Cathalon græcè, totum latinè significat. cap. 42. nn. 7.

Cathechismus causat cognationem spiritualem c. 16. nu. 21.

Cathechizatio fit antè fores Ecclesiæ. cap. 16. nu. 22.

Cathecuminorum oleum, quo vnguntur baptizandi in pectore, & scapulis manus sacerdotis, dum sacris ordinibus insigniuntur, sic Imperatores, & Reges. c. 49. nu 9. 10.

Catherina Reginæ, & Henrici Octaui Regis Angliæ matrimonij controuersia ardua. cap. 16. nu. 172. 173.

Catherina & Isabella, Philippi II. Regis Catholici filia in Ducatu Britanniæ Armoricæ succedunt. cap. 46. nu. 326.

Catherina Caroli VI. Galliæ Regis filia. pactis conuentis dũ Nubit Henrico V. Regi Angliæ, ordinata est ad Regnum Galliæ pro Dote. cap. 57. nu. 44. 47. 48. 49.

Catherina filia Caroli VI. Regis Galliæ capitula matrimonialia lingua Gallica, dum nubit Henrico V. Regi Angliæ. cap. 57. num. 47.

Catherina Caroli VI. filia, Lutetiæ Parisiorum coronata Galliæ Regina. cap. 57. nu. 49.

Catinense studium, & viri clarissimi, qui in illo floruerũt. cap. 40. num. 119.

Catinensis Ciuitas, quibus illustretur sanctis. cap. 70. nu 82.

Catholici Reges Hispani, quam fidem Christianam semel susceperunt, nunquam reliquerunt. cap. 81. nu. 1.

Catholici Regis Regna ab Hæreticorum labe semper immunia. cap. 81. nu. 2.

Catholici nominantur Hispani Reges. cap. 41. nu. 1. 23.

Catholicus, an Rex Ferdinandus primo loco fuerit nominatus? cap. 41. nu. 10.

Catholicus an primo loco nominatus fuerit Alphonsus Petri Cantabriæ Ducis filius, & Pelagij ex Ermisenda filia gener. cap. 41. nu 11.

Catholici nomen Richaredo Regi prius datum. cap. 41. nu. 12. 13. 14. 17.

Catholici nomen Recharedo Regi Concilium Toletanũ III. tribuit. cap. 41. nu. 17.

Catholicus dicitur fidelis. cap. 41. nu. 48.

Catholica præcepta dicuntur vniuersalia. cap. 41. nu. 49.

Catholica dicitur fides Christiana, quia vniuersalis. cap. 41. num. 51.

Catholica dicitur Religio. cap. 41. nu. 52.

Catholicum dicitur collegium clericorum, ac monachorum. cap. 41. nu. 53.

Catholica, & vniuersalis appellatur, Ecclesia. cap 41. nu 54

Catholicorum Regum acta, Alexandri Macedonis acta superant.

perant.cap.43.nu.8.
Catholicorum Principum Austriacorum gloria maxima. cap.43. num.59.
Catholicus Rex deputatus ad reducendos populos insularum nouarum ad Christi fidem. cap.43.nu.60.
Catholicus vir, quis sit. declaratur. cap.42.nu.4.
Catholici Reges pro fide Christi, quæ perpessi sunt? cap.42. num. 5.
Catholicus Rex dicitur Imperator in Regno suo. cap.2.nu.3.
Catholicus Rex omnia Imperatoris iura exercet. c.48. nu 4.
Catholico Regi Papa beneficiario omnia concessa videntur. cap 48.num.15.
Catholicus Rex oleo sancto inungitur. cap.49.nu.1.
Catholici Regis Regna ad proximiores transmittuntur. capit.57.nu.2.23.
Catholica atq; Apostolica Ecclesia sunt vnus Thalamus. cap.53.nu.14.
Cato, ne in tyranni Cæsaris manus veniret, sibi mortem consciuit. cap.84. nu.59.
Catullus nauigans ob tempestatem proiecit bona. capit.75. nu 13.
Caturcense studium. cap.40.nu.59.
Caudemi Philosophi Athmensis ad Darium Persarum Regem pulchrum responsum. cap.46.nu 20.
Causa quæ fuit compositionis horum commentarior. præf n.1
Causis inter Bellunensem & Feltrensem Episcopos, & Taruisinos, summus Pontifex commisit Serenissimo Venetorũ Dominio. cap.71.nu.5.
Causaria militia missio, quæ? cap.32.nu.61.
Causa Decimarum ad quos iudices spectet? c.71.nu.358.
Causa rationabilis in Principe dicitur voluntas. c.38.n.70.
suisq; Magistratibus cognoscitur. cap.62.nu.26.
Causa curialium, & in curia Regia assistentium, à Rege, suisque Magistratibus cognoscitur. cap.62 num.36.
Causa Bannitorum ac publicorum disrobbatorum, latronum, & viarum turbatorum à Rege, & suis Magistratibus cognoscuntur. cap.62. nu.38.
Causa salue guardia, vel securitatis cognoscitur à Rege, suisq. magistratibus. cap.62. nu.43 44.45.
Causæ Virginum, Pupillorum, viduarum & Miserabilium personarum cognoscuntur à Rege, & suis magistratibus. cap 62. nu. 56. 57. 58.
Causa denegationis iustitiæ cognoscitur à magistratibus Regijs. cap.62.nu.64.65.
Causa instrumentorum præsentandorum, seu liquidorum, cognoscitur à Magna curia vicariæ cap.62. nu 66.
Causa recognitionis scripturarum priuatarum, cognoscitur a Magna Curia Vicaria. cap.62 num 68.
Causa quando dicatur esse in limine expeditionis, vt possit fieri præceptum, quòd expediatur? cap.62. num.124.125.
Causa possessoria beneficiorum Ecclesiasticorum in ciuitate Florentiæ cognoscitur per iudicem laicum. cap.71. nu. 218. Idem in Gallia. nu.219 In Camera imperiali.221. In Statu Mediolani. nu.222. In Ducatu Sabandiæ. 223. In Serenissimo Dominio Veneto. num.225. In Lusitania. num.228. Vbique gentium. num.224.
Cæcilia familia Romæ quàmdiu durauit. cap.4.nu.64.
Cedere bonis nequeunt decoctores, quos (Banchi falliti) nos Itali appellamus cap.22. num.17.
Celeres nominauit Romulus, quos pro sui corporis custodia elegit. cap.74. num.129.
Celer apud Romanos Deus dicebatur esse. cap. 74. nu.130.
Celeres Equites dicebantur. cap.74. num.131.132.
Celtæ, qui populi sint? cap.68. num 55.56.
Celtiberi qui populi sint. cap.68. num.54.55.
Cœlorum Regnum finis est nostræ professionis c.70.n.155.
Censores, vias silice sternendas in vrbe, Glarea extra vrbem, ac Pontes multis in locis faciendos, primi omnium locauerunt. cap.11. num.52.
Census pro Regno Neapolitano, Ecclesiæ Romanæ debitus, qualis? cap.47. num.28.29.30.31.32.
Census debitus ob castrum, an diruto castro debeatur? cap. 37. num.17.
Centesimam exigebant Romani ex rebus venalibus. cap.11. num 20.
Centurio, seruum puerum appellauit. cap.64. num.16.
Centurio imperat militibus. cap 65. num.15.
Centuriones militum, quatuor CHRISTO grati. cap.32. num.159.160.
Cerdania à Ioanne Castellæ Rege oppignerata cum Ruscinone Ludouico XI. Gallorum Regi. cap.46. num.343.
Cephaleniorum iudicium contra Zenothedimem Nauicularium. cap.75. num. 49.
Cestus Veneris cingulum. cap. 16. num.182.
Cestus, siue Baltheus continebat, quæ enumerantur. capit. 16. num 186.
Cestus amabilitatem, & cupidinem continebat. c.16.n.187
Cæstus cum diphtongo, est clauæ species. cap.16. nu.193.
Cethim Insula, idest Italia cap.68. num.16.
Cibari salsa quid mali operentur? cap.25. num.56.
Cibum sumere non poterant pueri Baleares, nisi illum funda ab alto deiecissent cap.46. num.169.
Cindasuindi Regis Hispani virtutes. cap.42. nu.10.11.12.
Cindasuindus Rex Hispaniæ libros Moralium Diui Gregorij originales habuit. cap 42. num.11.
Ciriola Arriani Episcopi facinus pessimum. cap.41. nu.15.
cingulum Veneris, cestus. cap.16. num.182.
cingulum Veneris ad viri domum asportabatur. c.16.n.183
cingulum, ac Zona pro virginitate sumebatur, quibus noua nupta cingebatur. cap.16. num.188.189.
circumcisio apud Hebræos octauo die fiebat, & nomina imponebantur, & quare? cap.1. num.32.33.
circumcisio apud Arabes, tertiodecimo anno die fiebat? cap. 1. num.34.
circumcisio apud Fessam Mauritaniæ vrbem fit maxima cum lætitia septimo natiuitatis die. cap.1. num.36.
Cisalpinos Gallos inter Italos enumerauit Cicero. capit.68. num.68.69.
cisium vehiculum duarum rotarum. cap.19. num.14.
citatio partis, an requiratur, dum producitur gratia? cap. 38. num.50 51.
Ciues tales, qualis ciuitatis rector. cap.84. num.7.
ciuium appellatione continentur clerici. cap.71. num.15.
ciuis illius ciuitatis dicitur, qui habet in ea domicilium. cap. 71. num.17.
ciuitate concessa, an veniat portus? cap.9 num.62.
ciuitatem, & libertatem, qui amittebat, & bonis etiam destituebatur. cap.17. num.21.22.
ciuitatis, an sibi imponant collectas? cap.20. nu.18.19. 29.
ciuitas, an teneatur dare Episcopo Palatium? cap.23 n.24.
ciuitas refugij in Tribu Neptalim. cap.47 num.93. in Tribu Iuda ibidem. In Tribu Effraim num.94. in Tribu Ruben. nu.95. In Tribu Manasse. nu.96. In Tribu Gad. n.97
ciuitas refugij Bethura. cap.47 num.98
ciuitas Beneuentana. in verb. Beneuentana.
ciuitates Archiepiscopales, & Episcopales, & prælaturas ditiores, & plures, quàm alius habet Philippus Rex Catholicus. cap 76. num 1.
ciuitates Archiepiscopales, & Metropolitanæ in Hispania nouem. cap.76. num.4.
ciuitas Toleti Regia est, & suus Archiepiscopus est Hispaniæ Primas. cap 76. num.6.
ciuitates Episcopales Hispaniæ sunt quinquaginta tres. cap. 76. num.7.
ciuitates Archiepiscopales in Regno Neapolitano sunt viginti vno, Episcopales centum vigintitres. c.76. nu.8.9.
Ciui-

Ciuitates Archiepiscopales, & Episcopales Siciliæ. cap.76 num.10.11.
Ciuitates Archiepiscopales Sardiniæ tres, Episcopales quindecim. cap.76 nu.12.13.
Ciuitates Archiepiscopales, & Episcopales Insubriæ seu Lõbardiæ, seu status Mediolani. cap.76.nu.14.15.
Ciuitates Burgũdiæ, Brabantiæ, Britanniæ Armoricæ, Flãdriæ, Hollandiæ. Zelandiæ, Frisiæ, & aliorum populorum Belgiæ. cap.76.nu.16.
Ciuitates plures in Regno Mexicano, & in nouo orbe. capit.76. num.17.
Ciuitas Mexicana Archiepiscopalis. cap.76.nu 18.
Ciuitas, an fiat per Episcopi constitutionem? cap.76.nu.22.
Ciuitates fiunt etiam ab Imperatore cap.76. nu.23.
Ciuitas Theate in Regno Neapolis quam incendit Pipinus, Caroli Magni filius, instaurat illam Henricus. cap.76. nu 25.26 27.
Ciuitas diruta ordine superioris omnia priuilegia amittit, nisi fuisset ordo tyranni, quia tunc priuilegia manerent. cap.37.nu 16.
Ciuitas supra montem posita est Ecclesia. c.43. nu.63.
Ciuitates imponentes collectas Ecclesijs, & clericis, subiacẽt interdicto. cap.63.nu.6.
ciuitates excommunicare nequeunt. cap.63.nu.7.
charmides laudatur, quòd longa serie a Solone lineam duceret. cap.4.nu.11.
Charitas omnis incipit à seipso. cap.18.nu.19. debet esse ordinata. cap 69.nu.24.25.
Charitas dilectionis ex doctrina Christi. cap.70. nu.126.
Charitas quid est? cap 70.num.127.
Charitate, qui caret, est veluti æs sonans, aut cymbalum tinniens. cap.70.nu.109.
Charta Nautica, siue Nauigationis, Amalphiæ in Regno Neapolitano inuenta. cap.78.nu.72.
Charta Nautica, & Pixidis inuentor Flauius Amalphitanus. cap.78.nu.23.
Charta Nautica. & Pixidis vtilitates. cap.78. nu.24.25.
Chormunta Portus in verb. Portus.
Chij prius inuenere lapides diuersi colores. cap.28.nu.31.
Chinarum Reges vllis vtuntur arcibus cap.37.nu.31.
Chirographum est scriptura priuata propria alicuius manu subscripta. cap.15.nu.63.
Chirographum tribus testibus firmatum, habetur tamquam scriptura publica. cap.15.nu 64.
CHRISTVS ex Regum genere materno originem duxit. cap 4.nu.17.
Christo cælestis, & terreni Imperij claues datæ. c.47.nu.43.
Christus Petro dedit omnem spiritualem, & temporalem potestatem. cap.47.nu 44.
Christus quando potestatem dedit Petro? cap.71. nu.113.
Christus omnem habuit potestatem. cap.71.nu.116.
Christus Petro non dixit, quòd proijceret gladium, sed quòd poneret in locum suum. cap.32 nu.157.
Christus dominus probauit decertationem. c.32. nu.158.
Christo placuerunt quatuor militum centuriones. cap.32. num.159.160.
Christi tunica inconsutilis non fuit diuisa. c.41. sub nu.57.
Christus est super omnem Ecclesiam. cap.41. nu.55.
Christi crux, appellatur verum signum cap.43. nu.25.
Christus mediator DEI, & hominum. cap.43.nu.37.
Christus vas appellatur. cap.43.nu.40.
Christus est gloria Domini. cap.43.nu 50.
Christus principium est. cap.43.nu.54.
Christus dicitur domus Iuda. cap.43. nu.56.
Christi titulus erat Domini. & Magistri. cap.46. nu.10.
Christi crucifixi imago à Nicodemo facta, est in ciuitate Iloristang in Sardinia. cap.46. nu.334.
Christus est plenitudo. cap.49. nu.27.
Christus est caput. cap.49. nu.28.
Christum significat Balsamum non mixtum. cap.49.nu.50.
Christi bonus odor, dicuntur sacerdotes cap.49. nu.51.
Christus christianis pacem reliquit. cap.54 nu.18.
Christus missurus in mundum vniuersum Apostolos ad prædicandum, per sancti spiritus gratiam illos linguarum diuersitatem docuit. cap.51. nu.14.
Christus expulsis Iudæis vertit se ad Gentes, & possessionem crucis dedit Simoni Cyreneo. cap 69. nu.18.
Christi ex doctrina, est charitas dilectionis cap.70.nu.126.
Christi diuinitatem, qui intelligunt, Dij appellantur. cap.70.num.147.
Christiano Principi bellum gerere volenti in alterum christianum Principem, an liceat infidelium auxilio vti? cap.32.num.181.182.183.184.185. vsq; ad num.221.
Christiani Principes habentes Statum Monarchicum Arces habent. cap.37.nu.28.
Christiani à Christo nomen sumpserunt. cap.41.nu.46.
Christianum nomen est nomen nouum. cap.43.nu.48.
Christiana fides Catholica dicitur, quia Vniuersalis. cap. 41. num.51.
Christiani cum Iudæis in conuiuijs, & balneis conuersari nõ debent. cap.51.nu.25. cap.69. nu.13.
Christianis prohibitum est Iudæos offendere, aut bona illorũ inuadere cap.69.nu.8 30.
Christianissimi dicuntur Reges Galliæ. cap.41.nu.41.
Christianissimi nomen tributum Regibus Hispanis. cap.41. num.46.
Christophori Columbi Genuensis virtutes. cap.79. num. 34. cap 42. num.38.40.
Christophorus Columbus primus omnium insulas Noui orbis, & illarum nauigationem inuenit. cap.46.num 219.
Christophorus Columbus, Indiarum insulas, ac nouum Orbem inuenit Ferdinando Regi Catholico. cap.42.nu.39.
Clamor filiorum Israel eripuit illos de Manu Pharaonis. cap.39.num.22.
Claudia Familia quàm diu Roma durauit. cap.4. nu.60.
Claudius Cæsar coniunctarum matrimonia semper quæsiuit cap.16. nu.177.
Claudius Nerò, & Sext. Liuius Salinator, sumpto insimul Magistratu, odia deposuere. cap.21.nu.50.
Claudius Imperator à cæde Cæsaris vsq; ad sua tempora Historiam scripsit quadraginta trium volumin. c.40. n.17.
Claudo vicinus ambulãs, & ipse claudicare discit c.51.n.27
Clarissimi viri Romæ deferre non poterant, & si omnibus passim permissum esset. cap.14. nu.69.
Classem 40. triremium misit in Syriam Gulielmus Bonus Siciliæ Rex cuius aduentu Saladinus obsidionem soluit. cap.42.num 67.
Claues mulieri euntiad domum viri traduntur in Dominij signum. cap.9.nu.42.
Clauium ademptio in vxore Diuortij signum. cap.9. nu.43.
Claues lanæ tributa quid significent? cap.9.nu 44.
Clausula angariarum. & perangariarum, si adest in Priuilegio, quid significet? cap.18 nu.34.35.41.42.
Clausulæ generales ordinariæ non nocent tertio. c.18.nu.36.
Clausulæ Generales, an operentur, vt intelligantur concessa salina? cap 25. nu.39.
Clausula, leuato velo, quid significat? cap.75. nu.47.
Clausula, & quatenus opus est de nouo concedimus, ac facias quod feudum antiquum, fiat nouum? cap.38.nu. 32.
Clausula, appellatione remota, vtitur solus Princeps. cap.39. num.17.
Claustralis Religiosus temerariè habitum suæ religionis dimittens, at vitam secularem assumens, est excommunicatus. cap.71. nu 105.
Clearchus Solensis scripsit de insulis fortunatis. c.46.n.202
Clemens VIII. Summus Pontifex ob dubia ab authore facta

in

in quadam causa, fecit primam constitutionem in materia negotiationis illicita quoad clericos. cap. 71. nu. 225.

Cleopatra concedente Marco Antonio transtulit Hortos Balsami cum fruticibus in Ægyptum inter Aeliopolim, & Babilonem. cap. 49. num. 46.

Clericus licet sit immunis à gabella, debet tamen consignare fidem gabellario. cap. 11. num. 106.

Clerici Haeretici. vide in verb. Haeretici.

Clerici, nec iubente Episcopo, temporales causas iudicare poterunt. cap. 73. num. 6.

Clericus, an dicatur committere crimen lesæ Maiestatis humanæ, cum non sit subditus? cap 71. num. 12.

Clerici cives sunt, & civium appellatione continentur. cap. 71. num. 15.

Clericus committens crimen lesæ Maiestatis humanæ, potest deponi, actualiter degradari, & tradi curiæ seculari. cap. 71. num. 19.

Clericus ex degradatione fit Curiæ secularis. c. 71. nu. 22.

Clericus Regium officium administrans, illius officiali subest, quoad officium. cap. 71. num. 35.

Clericus laicum officium administrans, non cognoscitur à iudice seculari, nisi trina monitione præcedente. Et an unica monitio pro tribus sufficiat? cap. 71. nume. 36. 37. 38. 39. 40.

Clericus, vt amittat fori privilegium trina monitio requiritur. cap 71. num. 39.

Clericus quando puniatur civiliter per secularem iudicem. cap. 71. num. 41.

Clericus Magistratus laicus à laico privatur officio. capit. 71. num. 42. 44.

Clericum arma portantem, an puniat iudex secularis? cap. 71. num 45.

Clericus portans arma punitus fuit pœna pecuniaria per iudicem laicum in Statu Mediolani. cap. 71. num. 46.

Clericum arma portantem iudex punit pœna pecuniaria in Hispania, cap 71. num. 47.

Clericus in Regno Neapolitano portans arma punitur pœna pecuniaria. cap. 71. num 48.

Clericus, an privetur armis tantũ à iudice laico? c. 71. n. 49.

Clericus in Regno Neapolitano clericum punit pecuniaria pœna. cap 71. num. 48.

Clericum capere potest iudex secularis citra excommunicationem. si portet arma, si resistat. cap. 71. num. 50.

Clericus arma portans, quibus pœnis subiciatur? c. 71. n. 51

Clericus de nocte portans arma, quomodo capiatur à iudice laico absque metu excommunicationis. cap. 71. num. 52.

Clericus offendens Regium officialem, an ab ipso cognoscatur? cap. 72. num. 53.

Clericus vsurpans Regiam iurisdictionem, an ab ipso puniatur? cap. 71. num 55.

Clericus exercens cauponam perdit clericale privilegium. cap 71. num. 61.

Clericus exercens cauponam, vt exuatur clericalibus privilegijs, an requiratur trina monitio? cap. 71. num. 62.

Clericus actu degradatus, an cognoscatur à iudice laico? cap. 71. num. 63.

Clericus, vel Prælatus habens feudum à Principe laico, coram suis officialibus tractanda est causa feudi. capit. 71. num 73. 77.

Clericus, & Religiosus, licet sit investitus feudo, tamen iudex ordinarius feudi est ipse Dominus. cap. 71. nu. 76. 77.

Clerici Schismatici, & incorrigibiles cognoscuntur à Rege, & suis officialibus laicis, si præcedat monitio. capit. 71. num. 78. 79.

Clerici Histriones, Parasiti, Scurræ, Ioculatores, Ludis se exercentes per annum, si intra annum tertiò moniti non resipuerint, cognoscuntur à iudicibus laicis. cap. 71. n. 80.

Clericus verbaliter depositus, & tamquam incorrigibilis excommunicatus, & anathematizatus, à iudice seculari cognoscitur. cap. 71. num. 84.

Clericus Apostata immiscens se anormibus, habitu relicto, à laico iudice comprimitur. cap. 71. num. 85.

Clericus in minoribus constitutus, nec obtinens beneficium Ecclesiasticum, absque peccato habitum dimittere potest. cap. 71. num. 104.

Clerici sunt in sortem Domini electi. cap. 71. num. 119.

Clericus assassinus, an à iudice laico debeat cognosci, & puniri, & quid si clericus sit mandans, & quid si mandatarius? cap. 71. num. 121. 122.

Clericus homicida simplex, a quo cognoscatur? & quid in Serenissimo Dominio Veneto? cap. 71. num. 123.

Clericus assassinus ad Ecclesiam cõfugiens extrahitur, quia ei privilegium non proderit. cap. 71. num. 124.

Clerici causam cognoscit laicus, si Episcopus suus est præsens, & nihil dicens. cap. 71. num. 140. 141.

Clericus violator pacis, tenetur ad pœnam pecuniariam ad quam condemnatur per Episcopum, & datur Domino temporali, non tamen exequitur in bonis mobilibus. c. 71. num 143.

Clericorum in bonis mobilibus in Gallia datur iudici laico manus iniectio. cap. 71. num. 144.

Clericus falsarius literarum Apostolicarum, ab Ecclesiastico iudice degradatus, officijs ac beneficijs privatus, laicis iudicibus datur puniendus. cap. 71. num. 145.

Clericus coniugatus sine habitu, & tonsura delictum committens, privilegio exutus, à laico iudice punitur. cap. 71, num. 147.

Clerici coniugati regulariter gaudent privilegio clericali, in causis civilibus, criminalibus, & Canone, si quis suadente. cap. 71. num. 148.

Clerici coniugati, vt privilegio gaudeant, habitum, & tonsuram congruentem ferre debent. cap. 71. num 149.

Clerici coniugati carcerantur pro debito civili. c. 71. n. 151.

Clerici coniugati. vt privilegio gaudeant, debent abstinere ab ijs, quæ prohibentur clericis non coniugatis. c. 71. n. 153

Clericus coniugatus, vt privilegio clericali exuatur, an trina monitio requiratur? cap. 71. num. 151.

Clericus coniugatus debet habere vnicam, & Virginem. capit. 71. num. 154.

Clericus, qui accepit vnicam, & virginem debet probare, & interim detinetur carceratus coram Iudice seculari. cap. 71. num. 155.

Clericus in minoribus constitutus non incedens in habitu, & tonsura, videtur minores ordines reliquisse, & à laicis iudicibus cognoscitur, & quid sit provisum per Concil. Trident. cap. 71. num. 156. 157. 158.

Clericus in Comitatu Ruscinonensi in minoribus constitutus coram laico iudice convenitur. cap. 71. num. 161.

Clericalis vestiũ nullus à iure modus stabilitus. c. 71. n. 162

Clericorum habitus, & vestes quales esse debeant? cap. 71. num. 163. 164. 165. 166.

Clericorum vestis ex Hieronymo qualis esse debeat? cap. 71. num. 166.

Clericorum vestitum, & habitum optimè tractarunt Ianus Langlaus, & Renatus Choppinus. cap. 71. num. 167.

Clerici Comam nutrire non debent, sed tonsuram in capite gestabunt. cap. 71. num 168.

Clericus, qui comam relaxaverit, anathema est. c 71. n. 170

Clericus, qui duas habuit vxores, sive bigamus à Iudice seculari cognoscitur. cap. 71. num. 192.

Clericus vnicam, & Virginem habere potuit, vt ordines sacros suscipere valeat. cap. 71. num. 193.

Clericus, & religiosus hæreticus officio, & beneficio Ecclesiastico nudatus, Curiæ seculari datur puniendus, nisi errore purgato, statim sua spontè ad fidei Catholicæ vnitatem redierit. cap. 71. num. 200. 201.

Clericus perhibens falsum coram iudice temporali, an ab eo puniatur. cap. 71. num. 204. 205. 206.

Clericus potest capi per laicum de mandato Episcopi. cap. 71. num. 208.

Clerici captura si fit per laicum, debet statim fieri consignatio Iudici laico. cap. 71. num. 209.

Clericus suspectus de fuga, tam pro debito ciuili, quàm pro causa criminali, an capi possit à iudice laico? capit. 71. num. 210. 212. 213.

Clericum capit laicus, ratione proprij, ac priuati interesse. cap. 71. num. 211.

Clerico minori, an detur tutor, vel curator à iudice laico? cap. 71. num. 234. 235. 236.

Clerici ad tutelam, vel curam gerendam ab Episcopo coguntur. cap. 71. num. 237.

Clericum relinquens tutorem, vel curatorem in suo testamento, an hodie careat, sicut prius, Ecclesiastica sepultura. cap. 71. num. 238. 239.

Clericus depositarius, an cogatur per iudicem temporalem ad depositi exhibitionem cap. 71. num. 240.

Clerici emancipatio, an fiat coram iudice laico? c. 71. n. 241.

Clericorum bona mobilia, & se mouentia, an per secularem iudicem exequantur? cap. 71. num. 250.

Clericorum bona mobilia, & se mouentia, sunt illis accessoria, & eorum personas subsequuntur. c. 71. nu. 251.

Clericorum bona mobilia, eorundem clericorum prærogatiua, an gaudeant? cap. 71. num. 253.

Clerici non debent fame perire. cap. 71. num. 254.

Clerici bona quæ tenet gratia negotiationis, per laicum Iudicem exequuntur. cap. 71. num. 255.

Clericorum bona, quæ tenentur gratia negotiationis, antequam exequantur, an trina monitio requiratur? cap. 71. num. 256. 257. 258.

Clerici bona ex stantia in domo conducta, an per iudicem laicum exequantur? cap. 71. num. 259.

Clericus hæres laici, quando teneatur coram iudice laico litem prosequi? cap. 71. num. 260. 261. 263. 264. 265. 266.

Clericus author laudatus ab aliquo cui fuit mota lis coram iudice seculari; an teneatur prosequi litem coram seculari, an verò variet forum ex persona sua? cap. 71. nu. 267. 270. 271.

Clericus, an reconueniatur coram iudice laico? cap. 71. nu. 273. 275.

Clericus, qui perpetrato delicto, suscepit clericatum, quando conuenіatur coram seculari iudice? cap. 71. num. 276. 277. 278. 279.

Clericus, an pro graui delicto banniri possit per Iudicem laicum? cap. 71. num. 281. 282. 287.

Clericus, num coram iudice temporali cogatur reparare domum minantem ruinam? cap. 71. num. 293.

Clericus repertus in flagranti crimine, potest capi per iudicem laicum, & consignari iudici Ecclesiastico? Sed vide. cap. 71. num. 285. 286.

Clericatus, an cognoscatur per iudicem laicum? cap. 71. nu. 304. 306. 308. 309.

Clericus quis minimè nascitur. cap. 71. num. 304.

Clericatu pendente, an quis sit clericus, interim iudex laicus, nihil innouabit. cap. 71. num. 305. 307.

Clericus exercens aduocationis officium, coram laico de suis excessibus cognoscitur. cap. 71. num. 344.

Clericus vendens frumentum vinum & oleum cum falsis ponderibus, & mensuris, an à laico iudice cognoscatur? cap. 71. num. 347.

Clerico venatori, aut piscatori, laicus iudex eripiet illi, canes, aues, retia, & similia. cap. 71. num. 351.

Clericus tenens magistratum, vel officium à Rege, vel Principe laico, si appellatur ab eo, ad officiales illius Principis, & Regis appellabitur. cap. 71. num. 352.

Clerici. & Sacerdotes prætendentes honoraria, & salaria in funere defunctorum facta, an laicos hæredes coram laico, vel Ecclesiastico iudice vocabunt? cap. 71. num. 353.

Clerici pro actionibus realibus coram laicis iudicibus agitabunt, præsertim in Regno Neapolitano. cap. 71. n. 354.

Clericus petens legatum pium, an apud laicum Iudicem illud petere teneatur? cap. 71. num. 355.

Clerici, quando proprijs manibus bellum gerant? cap. 32. sub num. 220. 222. 223. 224.

Clericus in bello iusto potest genericè alios ad pugnam hortari, dicens viriliter pugnate, aut simili modo c. 32. n. 221.

Clerici in bello iniusto, & si adsistant sine armis, aut præfecti, vel tribuni officia assumpserint, irregulares efficiuntur. cap. 32. num. 228.

Clerici alienis Episcopatibus non instituuntur. ca. 51. n. 51.

Clerici coniugati à Curia Regia coguntur soluere collectas. cap. 63. num. 8.

Clericum in coniugatum manus violentas iniiciens, in canonem excommunicationis incidit. cap. 63. num. 10.

Clerici à collectis, & illarum solutione sunt immunes. cap. 63. num. 3.

Clerici de bonis patrimonialibus non soluunt tributum, sed sic de bonis emptis. cap. 63. num. 25.

Clerici non tenentur ad collectas pro bonis emptis, & donatis. cap. 63. num. 30. 31. 32. 33.

Clerici ementes bona, & promittentes soluere collectas, tenebuntur. cap. 63. num. 33.

Clerici acquirentes bona in fraudem Regiarum functionum, tenentur ad collectas. cap. 63. num. 38.

Clerici clericaliter non viuentes ad collectas tenentur. cap. 63. num. 40.

Clerici clericaliter non viuentes, amittunt clericorum priuilegia. cap. 63. num. 42.

Clerici non seruientes in diuinis, fructus amittunt, illosq; non lucrantur. cap. 63. num. 43.

Clericaliter viuere dicitur, qui relictis mundanis, totum se diuino cultui tradidit. cap. 63. num. 44.

Clerici habentes temporalem aliquem vsumfructum, tenentur ad collectas. cap. 63. num. 45.

Clerici tenentes animalia in pascuis, in quibus alij ciues soluunt, & ipsi soluere tenebuntur cap. 63. num. 46.

Clerici tenentur ad solutionem onerum feudalium, pro rebus, quas tenent à Principe. cap. 63. num. 47.

Clerici tenentur ad collectas pro refectione Pontium, & viarum. cap. 63. num. 48. 49. 50. 51. 52. 53.

Clerici tenentur soluere collectas, & gabellas pro rebus, quas tenent gratia Negotiorum. cap. 63. num. 55. 58.

Clericis licita est negotiatio pro sustentatione vitæ absque lucri cupiditate. cap. 63. num. 56.

Cleuensi Ducatu priuatus fuit Dux à Carolo Quinto Cæsare. cap. 46. num. 303.

Clientum, & patronorum officia, quæ erant? cap. 18. nu. 47.

Clientes si derisui essent habiti maximum facinus existimatum fuit. cap. 18. num. 50.

Clienti, qui fraudem fecisset, sacer erat. cap. 18. num. 51.

Clientes fallere apud Persas, & Indos, crimen maximum existimatur. cap. 18. num. 52.

Clotharius Rex Templum Diui Martini Turonensis incendit, vt Vuiliacarium, siue Vulcarium Aquitaniæ Ducem occideret. cap. 71. num. 137.

Clotildis Chilperici Regis Burgundi filia, Galliæ Regina, Clodoueum Regem Christianum fecit. cap. 46. nu 249.

Cognatio spiritualis contrahitur ex cathechismo. c. 16. n. 21.

Cognatio spiritualis, an contrahatur ex tactu Linteoli, quo tactus est puer in fonte Baptismatis? cap. 16. num. 26.

Cognatio spiritualis, an contrahatur cum pagano baptizante? cap. 16. num. 34.

Cognationem spiritualem, an contrahat infans tenens puerum

rum in Baptismate.cap.16.num.43.47.
Cognatio spiritualis sacramentum non est.cap.16.nu.64.
Cognationem spiritualem non contrahunt monachi.capit.16.num.78.
Cognatio spiritualis contrahitur in Sacramento confirmationis.cap.16.num.83.
Cognatio legalis per adoptionem, & arrogationem contrahitur.cap.16.num.86.
Cohors apud Romanos quot milites habebat? cap.14.nu.49.
Coitus, an essent futuri inter Adamum, & Euam, si non peccassent, & an fuissent voluptatibus referti? cap.16.nu.112.113.115.
Collatio appellatur collecta.cap.20.num.1.
Collatio ordinaria iuris est Regalis.cap 20.num 2.17.
Collecta ordinaria quid est? cap.20.num 3.16.
Collecta extraordinaria qua? cap.20.num.4.
Collecta extraordinaria solet imponi pro primo fœlici aduentu Imperatoris, Regis, & similium.cap.20.num.5.
Collecta ordinaria dicitur, qua imponitur ob imminentus bellum.cap.20.num.6.
Collecta ordinariam imponit Imperator, Rex, & alij superiorem non recognoscentes.cap.20.num.16.
Collectam ordinariam, & extraordinariam, an imponant ciuitates, & oppida superiorem recognoscentes? capit.20.num.18.19.
Collecta si imponitur pro donatiuo Principi faciendo, Principis authoritas tunc requiritur.cap.20.num.25.
Collectam non imponunt Barones subditis.cap.20.num.26.
Collectam non imponunt, qui non habent merum, & mixtum Imperium.cap.20.num.27.
Collectas ordinarias Sancta Maria an imponant Barones, cap.20.num 28.29.
Collectam ordinariam imponit Imperator, Rex, & Princeps, erogatis suis redditibus, si non sufficientem pecuniam suam habeat.cap.20.num.38.39.
Collectis ab extraordinarijs, nemo excusatur.c.20.n.46.47.
Collectas impositas ad propulsandos populos infideles omnes soluere tenentur.cap.20.num.46.47.
Collectam, an soluere teneantur Ecclesia, & persona Ecclesiastica.cap.20.num.48.
Collectam extraordinariam, an teneantur subditi aspertare Regi extra Regnum, vel sufficiat illam suis Magistratibus, & Quæstoribus consignari.cap.20.num.50.
Collectam soluere, an teneantur Ecclesia, & clerici.c.63.n.3
Collectas imponentes Ecclesijs, & clericis, tam consentientes, quàm scribentes, & consilium præstantes, sunt excommunicati.cap.63.num.5.
Collectas, si ciuitates imponunt Ecclesijs, & personis Ecclesiasticis, subiacent interdicto.cap.63.num.6.
Collectas soluere clericum coniugatum cogit Curia Regia.cap.63.num.8.
Collectas soluere, an teneantur clerici, & Ecclesia pro bonis donatis, vel emptis, qua antea erant tributis, & collectis obnoxia.cap.63.num.11.
Collectas, & tributa soluere tenentur laici suo Regi pro bonis.cap 63.num.14.
Collectas soluere tenentur clerici, qui clericaliter non viuunt.cap.63.num.40.
Collegia, & congregationes, in consulto Principe fieri nequeunt.cap.34.num.1.2.
Collegia visitantur à Prælatis, ex Concilio Tridentino.cap.34.num.5.
Collegia ex legitima immemorabili præscriptione introducta, regulantur, vt alia ex Principum concessione.cap.34.num.6.9.
Collegia artificum approbatorum non veniunt sub prohibitione collegiorum.cap.34.num.7.
Collegia, Studia, Academia, præscriptione quæsita, non extenduntur ad actum Magisterij, siue doctorandi.c.34.n.9.
Collegia, Academias, studia erigere, Principis opus est.cap.34.num.11.12.15.16.
Collegia duo Perusij, vnum sapientia veteris, alterum sapientia noua. nuncupata, erecta à duobus Cardinalibus.cap.40.num.31.32.
Collegia Salamantina à quibus instituta sunt? capit.40.num.123.124.
Colonia Agrippina studium.cap.40.num.38.
Comes Astensis confert Regalia cap.5.num.20.
Comes Portuum. vide in verb. Portus.
Comes Metallorum quis? cap.28.num.5.
Comites plures habuit Austriaca familia. cap.61.num.1.
Comites Palatini creati à Papa, Imperatore, & alijs Principibus, creant Tabelliones.cap.30.num.14.
Comites, an indulgeant damnatis, & restituant bannitos.cap.38 num.10.
Comitibus Campania nullum ius in Regno Hierusalem.ca.46.num.29.
Comes Flandria dicitur Marchio sacri Romani Imperij.cap.46.num.331.
Comitatus Ruscinonis, Galliæ subditus non est.c.47.n.195.
Comitatus Ruscinonis, & Ceredania olim oppigneratus Gallis.cap.47.num.196.
Comitatus Habspurgensis, quomodo peruenerit ad Austriacos.cap.77.num.16.& in verb. Habspurgensis.
Comitatus Styria, & Tyrolis, quo pacto ad Austriacos peruenerunt? cap.77.num 17.
Comitatus, quando facta sit Burgundia? cap.46.num.250.
Comitatus Tholosanus Gallia Regno adiectus, non iudicatur Gallia legibus, sic olim Comitatus Astæ.capit.46.num.322.323.
Comitatus Barchinona quo iure spectet ad Philippum Regem Catholicum? cap.46.num.337.
Comitatus Flandria ad Regem Catholicum spectat.cap.46.num.344.
Comitatus Flandria, omnes Christiani Orbis Comitatus excedit.cap 46.num.345.
Comitatui Flandro succedit fœmina.cap.46.num.349.
Comitatus Artasia, Artois, dictus quomodo ad Philippum Regem Catholicum peruenit.cap.46.num.352.
Comitatus Hannonia, vnde ad Regem Catholicum peruenit.cap.46.num.359.vide in verb.Hannonia.
Comitatus Hollandia, quando primum institutus.cap.46.num.362.vide in verb. Hollandia.
Comitatus Namurci. vide in verb. Namurcum.
Comitatus Tyrolis in verb. Tyrolis.
Commercia, & mercatus sunt de iure gentium.cap.8.nu.20.cap.36.num.24.
Commeatus erat facultas ab exercitu abeundi, qua iustis ex causis concedebatur.cap 32.num.73.
Commeatus codicillis fiebat.cap.32.num.74.
Commeatu concesso, si ad statum diem, ex aliquibus iustis causis excusatio admittebatur.cap.32.num.75.
Commeatum, remeatumq; exuli, nemo, nisi Princeps concedit.cap.38.num.2.
Commilitones, an exclusio Fisco succedant? cap.14.nn.52.
Commonatio, quæ fit Iudici à superiore, quod causam expediat. si est in limine expeditionis, an fiat per superiorem si Baro habet secundas causas appellationum? capit.62.num.115 116.124.
Commissarij Regij redemptionales.vide in verb. Mensarij.
Commodus Imperator, Perennium, qui sua imagine Monetam cudi fecerat, morti tradidit.cap.12.num.89.
Comperendinatio est, quando causa differtur in alterum diem.cap.17 num.6.
Compostella Ciuitas quibus sanctis illustretur.cap.70.nu.6.
Complutum, ciuitas suis est sanctis celebris.cap.70.n.23.
Com-

Complutensis schola, quando, & à quo erecta, & quot ibidem Cathreda sint? cap.40.num.127.128.129.

Concessioni aequiperatur cursus temporis immemorabilis. cap 8.num.22.39.

Concessio extrahendi aquam de flumine. vide in verb. Flumina.

Concessione facta omnium vectigalium à Principe, solum ipsi reseruato, quòd sal ab eo recipiant, si mercatores cum sale transeant. quis ex.got vectigal inuestiens, an inuestitus? cap 25.num.44.

Concessione Fodinarū. quid veniat? c.28.nu.22.23 34.38.

Concessione feudali facta, an veniant Fodinæ. cap.28.n.44.

Concessa intelliguntur caetera, exceptis reseruatis.c.47.n.35

Concilia Achaicarum nationum, ne in Romanorum perniciem coirent, aboleuit Memmius Consul.cap.34.num.4.

Concilium Toletanum Duodecimum, quo tempore fuerit? cap.50.num.38.

Concilium Tridentinum confirmauit omnia priuilegia Iurispatronatuum Imperatorum, ac Regum.cap.50. nu.41.

Concilium Areopagitarum Atheniens. cōstituerunt in Templo Martis.cap.60.num.11.

Consilio Neapolitano, quod nomen datum cap 60.num.18.

Concilia Ecclesiastica viginti quatuor inhita sunt in ciuitatibus Philippi Regis Catholici.cap.76.num 24.

Concilium Prouinciale Praelatorum cognouit crimen laesae Maiestatis humanae contra Praetextatum Episcopum Rothomagensem.cap.71.num.31.

Concilium Lugdunense cognouit causam Salonij, Ebrodi, & Sagittarij, Episcoporum reorum Maiestatis humanae. cap 71.num.32.

Concilium Toletanum Decimum sextum cognouit causam Sisberti Archiepiscopi Toletani, rei Maiestatis in Flauium Egicam Regem.cap.71.num.33.

Consilium Regium Collaterale, & maius Regni Neapolitani, facit literas Hortatorias Praelatis Ecclesiasticis, non tamen inhibet.cap.71.num.29.

Concilium Tertium Toletanum Recharedum Hispaniae Regem, Catholici nomine decorauit, & qua ex causa? cap.41.num.17.

Concilio Hispalensi Sanctus Isidorus interfuit. c. 42.nu.8.

Concilium Lateranense, quando fuit? cap.59.num.12.13.

Concilio Lateranensi interfuere patres mille trecenti octoginta quatuor.cap 59.num.14.

Concha Episcopi Sancti.cap.70.num.19.

Concussiones quas fiunt? cap.32.num.156.

Condemnare, an sit idem quòd damnare.cap.17.num.2.

Condemnati dicuntur per iustam sententiam. cap.17.n.3.

Condemnationis formula apud antiquos Romanos. cap. 17. num.4.5.

Conditio nuptiarum, si solemniter non impleantur, non verificatur.cap.46.num.277.

Confessionis Sacramento, quo pacto contrahitur cognatio spiritualis. cap.16.num.85

Confirmationis sacramento, cum quibus contrahatur spiritualis cognatio cap.16.num 84.

Congiarium nummus Imperatorium est.cap.25.num.2.

Coniectores videns Diogenes, nil eis ineptius se videre dicebat. cap.27.num.11.

Coniugia plura, qui frequentauit castitatis hortator esse non potest.cap.71.num.194.

Consaluus Ferdinandus de Corduba Magnus Capitaneus appellatus cap.79.num.37.

Conradus Caesar annis quindecim praefuit Burgundiae. cap. 46.num.252.253.

Consanguinitas quid est? cap.16.num.108.

Consensus est actus à voluntate dependens.cap.16.nu.48.

Consensus plenus non adest, nisi post pubertatem.c.16.n.59.

Consessus causarum capitalium in Hispania. c.66. num.34.

Consessus pro Statu Belgico, siue inferiori Germania est in curia Regia. cap.66.num.35.

Consessus Regius in Sardinia.cap.66.num 43.

Consa ciuitas, & sui Sancti.cap.70 num.67.

Consistorium cur S. Clara appelletur.praef.num.66.

Consilium Iustitiae in Regno Neapolis apud quos resideat. praef. num.63.

Consilium Status, ac belli in Regno Neapolis.praef. nu.62.

Consilia, quae sunt apud Regem Catholicum in oppido Madritiano, scilicet. Consilium Sanctissimae Inquisitionis. cap.66.num.19. Sui Magistratus & officiales.ibid.n.21. Consilium supremum Regale, cui praeest Don Ioannes à Stunica Comes Mirandae, & Marchio Labagnesiae. n.22. Consilium status.num.23. Consilium bellicum.nu.24. Consilium Camerae.num.25. Consilium Italicum nu 26. Consilium de Azienda nu 28. Consilium Ordinum Equitum num.29. Consilium Aragoniae. num. 30. Consilium Lusitanicum.num.31. Consilium Camerae computorum, & rationum. num. 32. Consilium Indiarum, & Noui Orbis. num.33. Consilium in oppido Pinciano, dicto Valladolid.num.37. Consilium in vrbe Granatae.nu.38. Consilium in Ciuitate Hispalis. num.41. Consilium Mediolanense. num.44. Consilium Dolanum in Burgundia nu. 46. Consilia Belgiae apud Bruxellas, & Mechliniam. nu. 47. Consilia Mexici, Insularum Indiarum, Philippinarum, & Noui Orbis.num.50. Conuentus in Regno Nauarrae. num.39. Consessus in Compostella, siue Galitia. num.40.

Consiliarij Principum, an familiarium appellatione veniant? cap.64 num.18.

Consiliarij ad Principis latus sedere debent. cap.64. nu.19.

Consiliarij Sūmi Pontificis sedent ad illius pedes. c.64.n.20

Consiliarij Regij omnium peritissimi esse debent. c.66. n.11.

Consiliarij scire debent omnia genera Rerumpublicarum. cap.66.num.14.

Consiliarij in Insula Sicilia. cap 66. num.42.

Constantia Rogerij Siciliae Regis Neptis Athenarum Dux fuit.cap 46.num.308.

Constantini Donatio Syluestro Summo Pontifici facta refertur totus tenor. cap.47.num 20.21.

Constantini Imperatoris in Praelatos Concilij Niceni, modestia, & humilitas.cap.47.num.77.78.

Constantinopolim capere potuit Rogerius Siciliae Rex cap. 46.num.309.cap.42.num.51.

Constantinopolitanus Imperator, & Achaiae Princeps Balduinus Octauus, secundus dictus.cap 46.num.310.

Constitutio Clementis VII. Summi Pontificis, quoad clericos minores Regni Neapolitani. cap.71. num.159.160.

Constitutio Clementis Octaui Summi Pontificis quoad religiosos reformatos. cap.71.num.109.

Consuetudo, quòd bona naufragantium dentur occupanti, an sit valida? cap.75.num 20.23.

Consuetudo fidelissima interpres priuilegij. cap.53.num.37.

Consules sub Imperatoribus fuere, non tamen eiusdem authoritatis, vt tempore Reipublicae Romanae. cap.65.nu.37

Consularis potestas patritiatu minor.cap.65 num.41.

Consultationes in consilijs fiunt de Opibus. Bello, Pace, Regionis, & locorum custodia. ac alijs. Sacrificijs, legibus, societatibus. foederibus, & similibus cap.66.num.12.13.

Contractus illicitos facientes, poenas incurrunt.c. 30.n.14.

Contumaces, & banniti, an personaliter compareant ad petendam Gratiae exequutionem? cap.38.nu.61.62.

Contumaces non opponunt exceptionem fori declinatoriā. cap.62.num.38.

Contumaces carent eorum priuilegijs.cap.62.num.40.

Contumaces forum amittunt.cap.62. num.41.

Controuersia pulchra Romae agitata Neronis Imperatoris tempore super inundatione.cap.8.nu.30.31.32.33.

Con-

Conuersari cum hæreticis permissum non est.cap.69. nu.21.
Conuersatio mala bonorum virorum mores sæpe corrumpit.cap.69.num 23.
Conuersatio bonorum virorum vita testis fidelis.c.51.n.22.
Conuentus vide in verb.Consilia.
Corduba Ciuitas, ac Regnum a Ferdinando III. capta. cap. 46.num.74.cap.42.num.27.
Corduba Ciuitas vtriusque Senecæ patria. cap.46. n.75.
Corduba ciuitas, quibus sanctis decoretur? cap.70 num.5.
Cordis munditia reddit quem Deo amicum. cap.70.nu 154.
Cornelia familia, quàmdiu Romæ durauit? cap.4.num.62.
Cornicines qui? cap.32.num.51.
Cornua Principatum designant.cap.77.num.20.
Corona Principatum significat.cap.77. num.25.
Corona Ciuica apud Romanos honoris maioris.cap.46.nu 7
Corporis Domini Nostri IESV CHRISTI petitio à Pilato cur facta fuerit per Iosephum ab Arimathia? cap.71. num.369.
Corpus est vmbra animæ cap.64.num 117.
Corsico consulatu priuatus fuit Scipio. cap.60. num.17.
Corsica Cyrnos Græcè appellata.cap.46. num.158.
Corsica modico interuallo à Sardinia distat.cap.46. n.159.
Corsica à Carolo Magno Ecclesiæ Romanæ donata. cap.46. num 160.
Corsicæ donationem Ecclesiæ Romanæ factam, confirmauit Ludouicus Pius Imperator.cap.46.num.161.
Corsica per Genuenses a Sarracenorum manibus erepta.cap. 46 num.162.
Corsica Iacobo II. Regi Aragoneo à Bonifacio Octauo Summo Pontifice, fuit Aragonum Regno adiecta. capit.46. num.163.
Corsicæ Insulæ pro inuestitura iuramentum præstiterunt Ecclesiæ Romanæ Iacobus II. Rex, & Alphonsus eius filius. cap.46.num.164.
Corsica in Regno, quid iuris habeat Philippus Rex Catholicus? cap.46. num.165.
Corcyra Insula a Rogerio Northmanno primo Siciliæ Rege capta.cap 42.num.50.
Corynthus à Rogerio primo Siciliæ Rege captus.c.42. n.50.
Cosmus Medices Magnus Dux Hetruriæ institutor Ordinis Equitum Sancti Stephani Papæ.cap.74. num 67.
Cosmo Mediceo Magni Hetruriæ Ducis nomen tributum. cap.41.num.37.
Cotes non asportantur ad inimicos.cap.9. num.52.
Couinus Britannorum vehiculum. cap.19.num.17.
Coymbricensis Schola magna immunitas.cap.40. num.137.
Crammis Clotharij Regis filius, Austrapium Ducem in Templo Diui Martini reclusum inedia perire fecit.cap. 71.num 124.
Cracconense studium apud Polonos ab Vladislao Iagellone Rege erectum. cap.40.num.47.
Creator Pater, nos filij dicimur.cap.53.num.21.
Cremona, quos Sanctos habeat? cap.70.num.91.
Creta, an sit metallica? cap.28 num.24.25.26.
Crimen læsæ Maiestatis humanæ commissum per clericos, an cognoscatur a Rege, vel suis Magistratibus? cap.71. num.8.9.& an per Senatum Venetum, si commissum in Rempublicam? num 9.
Criminis læsæ Maiestatis pœna, an habeant locum tantummodo contra subditos? cap.71.num.11.
Crimen læsæ Maiestatis humanæ an committere dicatur clericus, cum non sit subditus? cap.71.num 12.
Crimen læsæ Maiestatis humanæ committens clericus, potest deponi, & actualiter degradari, & tradi Curiæ seculari.cap 71.num.19.
Crimen læsæ Maiestatis committens in Regem Neapolis, & Siciliæ videtur illud committere in Summum Pontificem.cap.71.num.22.
Crimen læsæ maiestatis humanæ cognoscitur per Regem & suos Magistratus in Regno Neapolitano. cap.62. numero 16.18.
Crimen falsæ monetæ à Rege, & eius officialibus, cognoscitur.cap.62.num.19.
Crimina, & delicta officialium, & Iudicum in Regno Neapolitano sola Magna Curia cognoscit.cap. 62. n.60.
Crimen Maiestatis committis violator saluæ guardiæ, & securitatis Regiæ.cap.62.num 44.
Crimen guerræ motæ in Regno cognoscitur per Magnam Curiam Vicariæ.cap.62.num.103.
Crismatis oleum quod sit? cap.49. num.3.
Crismatis oleum fit per Episcopum in die cœnæ Domini.ca. 49 num.5
Crismatis oleo inungitur, fons Baptismatis, Ecclesia, Altare, Episcopi in capite, & manibus, Baptizandi, & confirmandi in fronte, calices, & patena.cap 49. nu.6.
Crismatis oleo, nouiter confecto vtitur sacerdos, alias punitur. cap.49.num.7.
Croatia, quo iure spectet ad Philippum Regem Catholicum? cap.46.num.133.
Croatiam, Dalmatiamq; possederunt Neapolitani Reges. cap.46. num.135.137.
Croati, & Dalmatæ ex magna Slauorum gente descendunt. cap 46. num.134.
Croci fertilitas in Regno Neapolitano in Magna Græcia, apud Marrucinos, Marsos, Aprutinos, ac etiam Siculos. cap 68.num. 43.
Crotoniatarum virtutes. cap.79. num.24.
Crux equitum Sancti Lazari. & Mauritij. c.74. nu. 101.
Crux Christi appellatur verum signum. cap.43.num.26.
Crux alba apparuit in Montibus Pyreneis Henneco Aristæ Regi. cap.46.num.55.
Crux aspoeata Alphonso Regi, cælo appellato per Angelum in Ecclesia ouetensi.cap.42 num.18.cap.72. nu.19.
Cruciferi Equites in Polonia, & Pomerania sunt in possessione Nauium fractarum, & naufragantium.cap.75. num 7.
Crucifixi imaginem apud Berytum Syriæ Vrbem, Iudæus lancea vulnerauit vnde sanguis exiuit. cap.69 num.32.
Cultui diuino operando vtendum est aliquibus actibus corporalibus. cap.70 num.141.
Custodia Prouinciarum in Regno committitur Barricello. cap.62.num.76.
Custodes Porcorum sunt viles. cap.30.num.31.
Cupiditas homines præcipitat. cap.21. num. 55.56.
Cupiditas, latrociniorum, & fraudum causa. capit.25. num.58.
Cupertini in Magna Græcia, qui sancti fuere? cap.70. numero 75.
Cur protelata horum commentariorum æditio. prof. nu.72.
Curiatas leges Romulus fecit, & cur sic appellentur? cap. 31. num 3.
Curator apud Romanos non deferebat adultum. capit.14. num.74.
Currus vocatur Plaustrum.cap.19.num.2.
Currus est genus, habens sub se plures species. capit. 19. num.4.
Currus faciendi materia quæ? cap.19. num.19.
Curruum Rota, quandoque Stanno ornata. capit.19. numero 20.
Curru, vel vehiculo Romæ in festo Septimontij vti non licebat. cap.19 num.24.
Curru mulieres, ne veherentur Lycurgi lege apud Athenienses prouisum erat in festo Misteriorum. cap 19.num.23. cap.36. num.77.

Curribus vti in bellis antiquissimi moris fuit. capit. 19. numero 32.
Currus Falcati in bello. cap. 19. num. 33.
Currus Falcatos noningentos habuit Rex Chanaam in suo exercitu cap. 19. num. 34.
Currus triginta millia habuerunt Philistæi pugnaturi cum Israelitis. cap. 19. num 35.
Currus septingentos Syrorum cœpit Dauid cum suo exercitu. cap. 19. num 36.
Currus mille, & quadringentos cœpit Salomon. capit. 19. num. 37.
Currus trecentos cum Falcibus habebat Rex Antiochus Eupator contra Iudæam. cap 19 num. 38.
Curribus vtebantur Romani in bello. cap. 19. num. 19.
Currus ducentos habuit Darius Rex Persarum in bello. cap. 19. num 40.
Currus bis mille habuit Porus Rex India. capit. 19. numero 41.
Curribus falcatis vtuntur Gothi, & Suenones. capit. 19. num 42.
Curribus Vehendis Bethnij. & Lappones. Rangiferis animalibus vtuntur, & quæ animalia illa sint. cap. 19. numero 43.
Currus ducentos Falcatos Cyrus in Crœsum pugnaturus habuit cap. 19. num. 44.
Currus centum viginti armarunt Seleucus, & Antiochus in Antigonum. cap 19. num 45.
Currus bello aptos octo millia, & viginti habuit Sesosis Ægypti Rex. cap. 19 num. 46.
Currus circiter decem mille, & sexcentos habuit Ninus Assyriorum Rex. cap. 19. num 46.
Curribus in bello aspersantur Bombi Ænei, aliáque arma. cap. 19. num 48.
Currus sunt Naues terrena cap. 19. num 49.
Currus Maritimi dicuntur Naues. cap. 19 num 49.
Cursum celerem equorum (quos Postas Italicè appellamus) Cyro. Xersi. & Augusto tribuunt cap. 19. num. 28.
Cyrenensium Thesaurus. cap 27. num. 77.
Cymba quid sit? cap 11. num. 75.
Cymbri pro Insigni in bello portabant Taurum. cap. 32. numero 37.
Cymbalum alarum in scriptura sacra, quid significet? cap. 43 num. 32.
Cynea Nobile dictum ad Pyrrhum Regem Epirotarum. capit 32. num. 87.
Cyrenij, & Aegyptij cibum dabant pueris, cum signum quoddam funda percuterent. cap 46. num. 170.
Cypri Regibus nullum ius est in Regno Hierusalem. cap. 46. num. 22.
Cyrus Persarum Rex Monarchiæ illius Rex primus. cap. 4. num. 26.
Cyrus expositus in Persarum Regno successit. capit. 14. numero 33.
Cyrus pugnaturus in Crœsum portauit currus Falcatos ducentos. cap. 19. num. 44.

D

DAlmatia, quo iure spectet ad Philippum Regem Catholicum. cap. 46. num. 133 137. 138.
Dalmatiam Croatiamq; possederunt Reges Neapolitani. cap 46. num. 135. 137.
Dalmatiæ Insulas, ac Ciuitates cœperunt Robertus Northmannus Dux Apuliæ, & successores. capit. 46. numero 138.
Dalmatæ, & Croati ex magna Slauorum gente descendunt. cap. 46. num. 134.
Damni infecti cautio, an danda sit ab eo, qui aggeres facit. cap. 10 num. 23. 27.
Damnati delatores Romæ esse non poterant. capit. 14. numero 71.
Damnare an sit idem quòd condemnare. cap 17. num. 2.
Damasi Papa patria Madrid cap. 66. num. 18.
Darius. vnius Imperium præferendum esse dicebat. cap. 3. num. 64.
Darius Persarum Rex in exercitu habuit currus ducentos. cap 19 num. 40.
Darij Persarum Regis ira in Caudemum Philosophum. cap. 46. num. 21.
Dauentria Ciuitatis situs, & studiorum Academia. cap. 46. num 409. 412.
Dauid fleuit Absalonem filium, licet inimicum. capit. 15. num 29.
Dauid cum exercitu suo cœpit septingentos currus Syrorum. cap. 19. num. 36.
Dauid cum Cythara pulsabat. tunc Saul quiescebat à spiritu Domini malo cap. 55. num. 5.
Dauid pugnauit contra Phylistæum, destruxit filios Amon, ac Regias vrbes Ammonitarum. cap 32. num 136 137.
Dauid bellauit contra Absalon filium suum. capit. 32. numero 139.
Dauid. vti bellator strenuus laudatur in scriptura sacra. cap. 32. num. 144.
Dauid se coniunxit ad bellum cum Achi Rege Geth. capit. 32. num. 189. 214.
Dauid percutit Fœdus in Hebron. cap. 32 num. 192 215.
Dauid contraxit confœderationem cum Amsai contra Saulem. cap. 32. num. 194 217
Dauid percussit Fœdus cum Ionatha filio Saul. capit. 32. num. 195 217.
Dauid fecit confœderationem cum Abner de domo Saulis pro gerendo bello contra eundem. cap. 32 num. 196.
Dauidem adibant oppressi à Saule. cap. 39 num. 18.
Dauid funda vsus contra Philisthæos. cap. 46. num. 168.
Dauid Secundus Rex, qui fuit vnctus in scriptura sacra. cap 49. num. 16.
Dauid rogauit Deum, vt expelleret ab eo illos, qui irritauerant Deum. cap 69. num. 19.
Dauid electus secundum cor Domini. cap 70 num. 121.
Debora vxor Lapidoth cum Barac deleuerunt Laban Regem Chanaam cap. 32. num. 128.
Decem virorum, causa legum ferendarum electorum à populo Romano, immanitas cap. 3. num 4.
Decem viri à Romanis creati fuere sine prouocatione. cap. 39. num 30.
Decem viri abdicare coacti ob facinus A. Claudij in Virginiam. cap 3. sub num. 6.
Decimarum causa ad quos indices spectat. cap. 71. numero 348. 350.
Decimarum inuestituram habet Rex Catholicus in Hispania. cap. 71. num. 349.
Decimarum Ecclesiasticarum concessio, regulariter laico in feudum fieri non potest. cap. 59 num. 1.
Decimas laicus possidere non potest. cap. 59. num. 2.
Decimarum Ecclesiasticarum concessio facta Regi Hispaniæ ex causa valet. cap 50. num. 3 4 5. 7 8. 14.
Decimarum fructus laicis Principibus, concedi possunt. cap. 59. num. 9.
Decimæ concedi poterant laicis ante Concilium Lateranense cap. 59. num 10.
Decima concessæ Hispanis Regibus fuere ante Concilium Lateranense cap. 59 num. 11.
Decimis infeudati ante Concilium Lateranense, tuti sunt. cap. 59. num. 16. 17.

Deci-

Decimarum priuilegium fuisse concessum ante Lateranense Concilium quomodo probabitur? cap. 59. num. 19.
Decimarum priuilegium si hodie fieret, exigitur expressa mentio derogationis constitutionis Lateranensis Concilij. cap. 59. num. 19.
Decimarum causa quis sit iudex competens? cap. 59. nu. 20.
Decimarum Papalium, quæ in dies in Regno Neapolitano indicuntur, medietas ex Papæ permissu, Regi nostro tribuitur. cap. 59. num. 21.
Decimarum Papalium impositio appellatur Papalis collecta. cap. 59. num. 22.
Decima Papalis impositio, an possit fieri iure ordinario? cap 59. num. 23. 24.
Decimam potest imponere Papa Ecclesiis, & clericis. cap. 59. num. 24. 25. 28. 30.
Decima Papalis impositio est de iure diuino. cap. 59. nu. 25.
Decimam Decima, vt leuitis, ceperunt, data est Aaron Summo Sacerdoti potestas. cap. 59. num 26.
Decima Papalis imponitur pro causa vrgentissima. cap. 59. num. 27. 29. 30. 31.
Decima Papalis non debet solui ab Ecclesiis, quarum introitus non excedit valorem viginti librarum. capit. 59. num. 31.
Decima Papalis imponitur temporaliter, non perpetuo. cap. 59. num. 33.
Decima Papalis exigitur per Principes laicos, si illis à Summo Pontifice concederetur. cap. 59 num. 34.
Decima Papalis ex causa sæpe concessa est à Summis Pontificibus Regibus Catholicis, & Gallicis. capit. 59. num. 35. 37.
Decimarum priuilegium concessum Monasterijs ad aquas Lupias & lucis. cap. 59. num 40.
Decima Papalis quandoq; concessa Serenissimo Venetorum Dominio. cap. 59. num. 37.
Decimam papalem, quis soluere teneatur? cap. 59. nu. 38.
Decimam Papalem, quis teneatur soluere Pensionarius, an qui soluit Pensionem? cap. 59. num 39.
Declaratio cap. 1. Qual. Vassall. iur. deb. secundum authorem contra Isern. & Aluarot. cap. 64. nu. 103. 111. 113.
Declinatoria Fori. in verb. Fori.
Decisio sacri Consilij Neapolitani. cap. 19. num. 104.
Decisio sacri Regij Consilij. cap. 36. num. 15.
Decoctores, quos (Banchi falliti) dicimus cadere bonis non possunt. cap 22. num 17. 18.
Decoctores dicuntur solum vertere, & quid hoc verbum significet? cap. 22. num. 18.
Decoctores dicuntur foro cadere. cap. 22. num. 19. 20.
Decuma erat vectigal, quod exigebatur ex frugibus Siculorum. cap. 11. num. 21.
Decuriati Senatores qui? cap. 74. num. 105.
Decurio exercens artem Notarij, priuatur Decurionatu. cap. 30. num. 46.
Decretum, an requiratur in facienda insinuatione? cap. 71. num. 248.
Decretum Fisco inaudito est nullum. cap. 38. num. 66.
Defendendi facultas, etiam brutis est à Natura permissa. cap. 32. num. 89.
Defensionibus via præcludi non debet, cum sint iuris naturalis. cap. 39. num. 11.
Defensa spreta, atque petita formula. cap. 62. num. 102.
Deferre omnes poterant Romæ, clarissimis viris exceptis cap. 14. num. 69.
Deferre seipsas mulieres poterant, alios vero non. cap. 14. num 70.
Deferri non poterant Domini. cap. 14. num. 72.
Deferri non poterant Patroni à libertis. cap. 14. num. 73.
Deferre pupillum, vel adultum, non poterat tutor, vel curator. cap. 14. num. 74.
Deferri in fide errantes, cupiunt Sancti Officij Inquisitores. cap. 14. num. 75.
Degradari actualiter & deponi potest clericus committens crimen læsæ Maiestatis humanæ. & tradi Curiæ seculari. cap. 71. num. 19.
Degradatio actualis, differt à verbali depositione. cap. 71. num 21.
Degradatione quis efficitur curiæ secularis. capit. 71. numero 23.
Degradatio, in quibus casibus fiat? cap. 71. num. 64.
Degradatione facta, ac tradito iudici seculari clerico, an possit de meritis principalis inquisitionis cognoscere? cap. 71. num. 65. 67. 68.
Degradato tradito, an cognoscat laicus de nullitate sententiæ? cap. 71. num. 69.
Degradationis forma remissiuè. cap. 71. num. 203.
Delatores qui? cap. 14. num. 63.
Delatores Tiberius Cæsar confirmauit, illis fidem præstando, sic Vitellius, Domitianus, & Constantinus. cap. 14. num. 64. 65.
Delatores Nero compressit, & eorum præmia ad quartam tantummodo deduxit. cap. 14. num. 66. 67.
Delatores Opilius Macrinus persequutus est. c. 14. nu. 68.
Delatores esse non poterant Veterani milites, sicuti nec damnati. cap. 14. num 71.
Delicti ratione forum quis sortitur. cap. 71. num. 18.
Delicta, vt impunita remaneant, Publicæ quieti non conuenit. cap. 71. num. 131.
Delicta officialium. vide in verb. Magna Curia.
Delinquendi occasio danda non est. cap. 38. num. 12.
Delphinalis status Imperio subditus. cap. 47. num. 84.
Delphinalis status suo iure, non lege salica regitur. cap. 46. num. 257.
Dimarchia est popularium gubernatio. cap. 3. num. 2. 14.
Demetrius Rex in Ptolomæum Philopatorem armauit quingentas Naues. cap. 19. num. 58.
Demetrij Piratæ dictum mirabile ad Alexandrum. capit. 75. num. 40.
Democratia est gubernatio multorum. cap. 3. num. 2. 13.
Democratia continet in se Ochlocratiam. cap. 3 num. 13.
Democratici, & Olygarchici, ac illorum Ambitio Rempublicam Romanam vastarunt. cap. 3. num. 65.
Democratico sub statu Romani habuere Prætorum edicta. cap. 31. num. 6.
Dæmone obsessos, suffragante diuina gratia, sanant Catholici Reges. cap. 55. num. 2.
Dentium stuporem tollit sal. cap. 25. num. 54.
Denunciandi sunt Rebelles Principum cap. 14. num. 82.
Denunciandi sunt Reipublicæ hostis. cap 14. num. 82.
Deponi, ac degradari potest clericus committens crimen læsæ Maiestatis humanæ, & tradi curiæ seculari. capit. 71. num. 19.
Depositio verbalis differt ab actuali degradatione. cap. 71. num. 21.
Deportatos, ac exules restituere est supremi Principis. cap. 38. num. 1.
Desiderius Sanctus Episcopus Viennæ. Audij Episcopi Lugdunensis, & Brunechildis Reginæ factionibus, iussu Theodorici Regis lapidibus obrutus. cap. 71. num. 27.
Deuotio est ex actibus interioribus religionis. capit. 70. numero 143.
Deus creauit omnia cum pondere, numero, & mensura. præf. num. 10.
Deus æternus nullum habet principium, rerum omnium initium. præf num. 11.
Deus nomina prima imposuit. cap. 1. num. 2.
Deus, quid ingratis comminatur? cap. 2. num 7.
Deus humilibus dat gratiam. cap. 2. num. 10.

Deus superborum sedes euertit cap.2.num.14.
Deus prædixit Iacob, quòd ex eius Lumbis Reges egrederentur.cap.3 num.61.
Deus Optimus Maximus Matrimonij institutor.c.16.nu.1.
Deus cum Dauid misericordiam constituit.cap.3.num.62.
Deus dedit leges generales, Vicarius tamen illius ex caussa limitat.cap.16.num.134.
Deus Optim. Maxim. Adamo primam legem sancivit. capit.31.num.1.
Deus primum bellum Michaeli Angelorum Principi in Luciferum decreuit. cap.32.num.1.
Deus dedit Israelitis bellorum leges. cap.32.num.125.
Deus contra Iosue iratus, quòd non pugnauerat contra Phærezæos, Iebusæos, & vsque ad vnum illos non deleuerat. cap.32.num. 127.
Deus permisit bella Samsonis.cap.32.num.132.
Deus comminatur Sedechiæ Regi per os Hieremiæ.cap.32. num.147.
Deus pluries vocauit se Dominum exercituum. cap.32.numero 161.
Deus cum Abraham, & successoribus, exclusis alijs gentibus, fœdus iniuit. cap.32. num.190.215.
Deus vniuersale diluuium in mundo dimisit. cap. 43. numero 2.
Deum significat laus.cap.43.num.51.
Deus, Arietis armum sacrificandi reseruauit Aaron Summo Sacerdoti, & quare? cap.49.num.37.38.
Deus Opt. Max. ve in principio nascentis superbiæ. Turris opus imperfectum relinqueret, linguarum, ac Idiomatum diuersitatem induxit. cap.51.num.15.
Deus personarum exceptionem non admittit.cap.51.nu.33.
Deus diuisit inimices Dauid.cap.57.num.13.
Deo militans non implicet se negotijs secularibus. capit.63. num.57.
Deus indifferenter terram hominibus habitandam tradidit. cap.69.num.7.28.29.
Deus præcepit filijs Israel, vt persequerentur, & occiderent Amorrhæum, Hethæum, Pherezæum, Chananæum, Heuæum, & Iebusæum.cap.69.num.15.
Deus expulit Iudæos. cap 69. num.17.
Deus amico non indiget.cap.70 num.142.
Deum per actus externos non esse adorandum dixerunt Hæretici.cap.70.num.144.
Deos appellabant, qui aliquorum memoriam apud posteros Gentiles adorari volebant.cap.70.num.148.
Deus, vt quis euadat, interroganti Alexandro quendam Philosophum Gymnosophistam, quid responderit? cap.70. num.150.
Deos esse illos. qui viri boni sunt, inquit Hiarcha Indorum Rex Alexandro.cap.70.num.151.
Deo amicum quem reddit cordis munditia. capit. 70. numero 154.
Deus cognitor grauaminum inter Adamum, & Diabolum opprimentem. cap.39.num.20.
Diacatholicon confectio est vniuersalis omnes humores respiciens.cap.41.num.50.
Dianæ Soluizoniæ Templum Athenis.cap.16. num.191.
Diabolus in scriptura, quandoque Aquilo appellatur. cap. 43.num.57.
Dictio, &, exponitur idest.cap.38. num.37.
Dictio, Veh, in scriptura quid significet? capit. 43. numero 31.33.
Dictio quasi est nota improprietatis.cap.65. num.33.34.
Didacus Lopius de Sesa vnus ex quinque viris Portugalliæ creatis in Interregno, vt eiusdem Regni successionem decernerent. cap.3.num 11.
Didacus Velasquius ordinis Equitum Calatrauæ propagator. cap.74.num.24.
Didaci Almagri, & Francisci Pizarri acta. c.46. n.223.
Didacus Complutensis ordinis minorum Sancti Francisci in Sanctorum numero relatus, sumptus necessarios ministrante quam splendidè Philippo Secundo Rege Catholico.cap.70.num.24.
diffidatio debet bellum præcedere. alias diceretur proditorium.cap.32.num.106.107.108.
diffidatio nulla requiritur in bello indicendo in hæreticos. cap.32.num.108.
diffidatio, an monitio requiratur in bello indicendo? cap.32. num.109.
diffidatus, quis dicatur, Belli iure? cap.32.num.111.
diffidanti contra diffidatum. an intelligatur concessa authoritas illum offendendi? cap.32.num.112.
Diffinitio vna traditur vnius Rei.cap.70.num.119.
diffinitio debet conuerti cum suo diffinito. capit.70. numero 122.
diffinitio constat ex genere, & differentijs. cap.70. nu.123.
dignitas filium à parentis potestate educit. capit. 65. numero 26.
digitorum mensura, quæ? cap.7.num 6.
dignitatem. qui prior quæsiuit, inter pares ille præcedit. cap. 4.num.124.
dignitatem habere ab Imperatore maius est, quàm ab alio inferiore.cap.47.num.40.
dignitate ornatus non censetur, vim aut calumniam alicui inferens.cap.47 num.120.
dignitas vnius. non est alteri nociua.cap.47. num.121.
dignitatem habens à maiori Principe, maiori gradu, & prærogatiua lætatur.cap.60.num.6.
dignitas est augeri dignitatibus subiectorum. capit.80. numero 2.
dignitates à Principe conferuntur.cap.40.num.94.
dies Paschatis dicuntur per septem dies ante, & septem post. cap.38.num.73.
dijs Templa dicanda.cap 23.num.14.
dij appellantur, qui Christi Diuinitatem intelligunt.cap.70. num.147.
Dilinganum studium.cap.40.num.45.
dilectionis charitas est ex doctrina Christi. capit.70. numero 126.
diluuium vniuersale DEVS immisit in mundum. cap.43. num.2.
Diogenes, cum Vates, coniectores, & Aruspices videbat, nil inaptius se videre iactabat.cap.27.num.11.
Dionysii Areopagitæ prædicatio vbi fuerit? capit.43.numero 22.
Dinus Tarentinus Dux fortissimus.cap.79.num.26.
disciplinarum cura debet esse publica.cap.40.num.2.
dispensationes Matrimoniorum ex causa fiunt. capit. 16. num.148.
dispensationes Matrimoniorum, quando fiunt ob Regnorum conseruationem.cap.16.num.149.
discordiarum seminatio, omnium litium, & quæstionum fomentum.cap.84.num.38.
discordes, & litigiosi ad sacros ordines promouendi non sunt. cap 84.num.39.
dispositio refertur ad proximè præcedentia. cap.8. num.42.
Diui Georgij Ordo Equitum dictus dela Garter ab Odoardo III. Angliæ Rege institutus.cap.74.num.61.62.
diuisio inter Imperatorem Orientis, & Occidentis. capit. 47.num.19.
diuisio Regni comminata fuit Balsasar filio Nabuchdonosor.cap.57.num.14.
diuisio Regni Iudææ inter Aristobolum, & Antigonum mala.cap.57.num.15.
diuisio Regni Macedoniæ facta per Romanos in quatuor partes, ne quando caput attolleret.cap.57.num.16.

Diuisa

Diuisa olim Gallia in quatuor partes magnum sentijt detrimentum.cap.57.num.17.18.

Diuitiarum Adelberti Marchionis Luca dictum Ludouici III. Imperatoris.cap.58.nu.1.

Diuitia Ecclesiarum liberalitatem Regum, ac Principum ostendunt. cap.76.nu.3.

Diuitia sunt omnium vita humana rerum Neruus.cap.45.num.1.

Diuitiarum causa multi in Sacra scriptura laudantur.capit.45 num.12.

Diuitiarum causa gloriabatur Salomon.cap.45.nu.13.

Diuitia Antiqua Nobiliores.cap.45.nu.15.

Diuitijs humana necessitati succurritur. cap.45.nu.16.

Diues Galesus in Italia. cap 45.nu.17.

Diuitia vnum ex quatuor humana vita bonis. capit.45. num.18.

Diuitia Arabum.cap 45.nu.21.

Diuitia Regum celebrantur.cap.45. nu.22.

Diues Plebeius non suspenditur.cap.45.nu.26.

Diuitiarum causa laudatur Siphax Numidarum Rex.capit.45.num 31.

Diuitijs gloriabatur Phraotes Rex Indorum, sed quas Amicis impartiebatur.cap.45.nu.33.

Diuitia bona, vel mala dicuntur pro vtentium qualitate. cap.45.nu.36.

Diuitia, vt boni simus non efficiunt, sed disciplina. capit.45.num.38.

Diuitia quando bona, & quando mala ex Augustino.cap.45.num.39.

Diuina profectio in quibus consistat? cap.70.nu.153.

Diuinum ius fœminas non existente Masculo ad successionem admittit.cap.57 nu 26.27.

Diuos aliquos Romani dicebant, quos vita integritate pollere conspiciebant cap.70.nu.149.

Diuortij signum ademptio clauium vxori facta. capit.9. num.43.

Doctorandi licentia, & authoritas; an quaratur prascriptione studiorum, Academiarum, & collegiorum.cap.34. num.9.

Doctorandi ius prascripsit Ciuitas Salernitana.c.34. n.10.

Doctor creatus a Papa, vel Imperatore pracedit creatum ab alijs inferioribus.cap.47.nu.41.

Doctoratus dignitas fuit post armorum, & militia exercitium.cap.79.nu.1.

Dola studium. vide in verb. Studium.

Dola in Burgundia Comitatu est Senatus, & studium.capit.46.nu.383.

Domicilium habens in aliqua Ciuitate dicitur esse Ciuis illius Ciuitatis.cap.71.nu.17.

Dominus vnus est.cap.3.nu.71.

Dominus Fani confert Regalia.cap.5.nu.21.

Domini habentes iura Principum, vectigal indicunt.cap.11. num.39.40.41.

Dominus vectigalis passus, tenetur pro scelere in via patrato.cap.11.nu.57.

Dominus vectigalis passagij, an teneatur disrobato extra viam. cap.11.nu.95.

Domini deferri non poterant.cap.14 nu.72.

Dominum non mutare, subditorum quandoque interest.capit 47. nu.179.

Dominus post tempestatem tranquillum facit.c.75.nu.15.

Domitianus Imperator, Dominus, ac Deus appellari voluit. cap.41.num.7.

Dominus operatur Diuinitus in conficiendis, ac dispensandis Sacramentis.cap.16 nu.41.42.

Dominia, & Status, qui Regibus Dotalitij causa obueniunt, non iudicantur, vt alia ipsorum Regna. capit. 46. numero 321.

Dominarum studia, plerumq; ex Ancillarum comitatu iudicantur.cap.51.nu 24.

Domini terrarum amant Placentiam, non Veronam; capit.62.nu.120.

Domini seruos vendunt, expellunt.cap.69.nu.11.

Domitia familia, quamdiu Roma durauit? cap.4.nu.65.

Domus appellatione, an veniat domuncula? cap.12. numero 70.

Domus Euersio, vel demolitio, quando fiebat? capit.17. numero 20.

Dominandi potentia est de iure gentium.cap.18.nu.13.

Domus sacra. vide in verb. Sacra.

Domus Principibus erigenda. cap.23.nu.14.

Domus Iuda, dicitur Christus.cap.43.nu.56.

Domestici qui sint? cap.64 nu.9.

Domesticus, an dicatur vassallus Domino, & an pro Domino admittatur? cap 64. nu.10.

Donare Principi, vel Domino vniuersitates nequeunt, nec etiam congregari pro simili causa in hoc Regno Neapolitano.cap.20.nu.23.24.

Donandi licentia concessa, an maior pars, non consentientibus alijs possit donare? cap.20 nu.25.

Donatio facta Syluestro Pontifici ab Imperatore Constantino.cap.47.nu.20.

Donationis facta à Constantino exemplar.cap.47.num.21.

Donatio Ludouici Pij Imperatoris Ecclesia Romana facta, eiusq; exemplar. cap.47.nu.22.23.

Donum maius, atq; efficacius, quod datur à Maiori.capit.47.nu.39.

Donatiua qua imponuntur in Regno, in cuius loco impositiones successerunt, quo modo, & quando imponantur, & quo modo appellentur? cap.20.num.54.

Donatio vltra quingentos Aureos fit cum insinuatione. cap.71.num.246.

Donatio si fiat vltra summam quingentorum aureorum, an fiat coram iudice laico? cap.71. num.247.

Donaria pramiaq; militum, qua? cap.32.nu.76.

Donis quibus Romani ornarunt L.Sicium Dentatum ob res praclarè gestas? cap.46.num.16.

Donans bona Ecclesia potest apponere conditiones sibi visas.cap.63.nu.34.

Dorieus Rhodius à Lacedemonijs Maiestatis damnatus.cap.71.num.26.

Dorius Fluuius Gallicia Regnum diuidit à Lusitania. cap.46 nu.42.

Dormiens infans aquiperatur.cap.16.nu.65.

Dormiens caret locutione, voce, & auditu.cap.16.num.66.

Dormiens de mutilatione membrorum, & homicidio non tenetur.cap.16.nu.67.

Dormientes inter miseros ponuntur.cap.16.num.68.

Dormientes dicuntur quasi mortui.cap.16.num.71.

Drachmam faciunt scrupuli tres.cap 12.num.18.

Drachma octo faciunt vnciam.cap.12.num.19.

Dubia in re, quastionem per medium partiri, amicularum sententia dicitur.cap.27.num.38.

Ducentesima exigebatur ex rebus venalibus. capit.11.numero 26.

Duces duodecim, siue Vaiuoda apud Polonos sublati.cap.3.num.12.

Dux *Mediolani confert Regalia.c.5.n.14.c.47.num.42.*

Dux Sabaudia confert Regalia.cap.5.num.15.

Dux *Mantua confert Regalia.cap.5.n.16.c.47.num.42.*

Dux Ferraria confert Regalia. capit. 5.num.17. capit. 47. num.42.

Dux Florentia, & Senarum confert Regalia.c.5.num.19.

Dux Sabaudia vectigal indicit.cap.11.num.38.

Duces Sabaudia, Florentia, Mantua, Vrbini, aliiq; Italia Principes, Religiosissimi.cap.20.num 44.

Duces plures habuit Austriaca familia.cap.61.num.1.
Duces Mediolani, Sabaudia, Florentia Ferraria, Mantuę, & Vrbini Tabelliones creant. cap.30.num.6.
Duces Mediolani, Sabaudia, Ferraria, & Vrbini legem faciunt. cap.31.num.27.28.29.31.
Ducis Mediolani Tutor legem facit.cap.31.num.42.
Ducatus Austria, quo pacto ad Austriacos peruenit. cap.77.num.18.
Ducum Franconia insignia fuere tres Bufones.c.77.nu.18.
Ducis prima cohortis effigies in vexillis precedebat.cap.31.num.34.
Ducum Florentia & Ferraria disputationem de pracedentia, multi scripserunt, cap.45.num.40.
Ducatus Mediolani successio, quo iure ad Philippum Regem Catholicum peruenerit? c.46.nu.261.262.274.275.
Ducatus, & Regna diuidi regulariter nequeunt.c.46.n.290
Ducatus Lotharingia est Romanorum Imperatorum beneficium.cap.46.num.292.
Ducatus, quando factus sit Burgundia. cap.46. num.257.
Ducatus Lemburgi adiectus Ducatui Brabantia.capit.46.num.294.
Ducatus Lemburgi, quo iure ad Philippum Regem Catholicum spectat? cap 46.n.295.296 297.298.299.
Ducatum Lemburgi Philippus Pius pecunia redemit, tanquam Dux Burgundia.cap.46. num.197.
Dux Lucemburgi Creatus Carolus V. Imperator, statim natus.cap.46.num.298.
Dux Geldria primus Creatus Reynoldus II. à Ludouico Bauaro Imperatore. cap.46.num.301.
Ducatum Geldria ab Arnoldo emit Carolus Dux Burgundia.cap.46.num.302.
Ducatu Geldria, Iuliaco, Cleuensi, & Bergensi priuatus Dux à Carolo V. Casare.cap.46.num.303.
Ducatus Geldria, quo iure spectet ad Philippum Regem Catholicum. cap.46. num.305.
Dux Apulia & Calabria à Summo Pontifice creatus Robertus Northmannus. cap 42. num 42.
Dux Mediolani, potest in suo statu, qua Imperator in Imperio. cap 48. num.9.
Dux Ferraria in suo Ducatu potest, qua Imperator. capit. 48. num.10.
Dux Vrbini potest in suo statu, qua Imperator in Imperio. cap.48.num.11.
Duci Mantua dum inuestituram facit, omnem potestatis plenitudinem concessisse videtur. cap.48 num.13.
Duci Vrbini Papa omnem videtur potestatem concessisse. cap.48. num.13.
Duces Sabaudia, Hetruria, Ferraria, Mantua, Vrbini, quos Status in Italia possideant? cap.68. num.3.
Dyracchium captum a Rogerio Northmanno primo Sicilia Rege. cap.42. num.50.

E

Ebera Ciuitas, & Sanctis fui. cap.70.num.32.
Ebrodus Episcopus à Concilio Lugdunensi cognitus pro delicto Maiestatis. cap.71.num.31.
Ebur effossitium repertum an possit? cap.28. num.41. 42.
Ecclesia, an teneatur ad refectionem via. capit.7.nume.20. cap.63.num.54.
Ecclesia varia agit quoad dispensationes pro temporum varietate. cap.16.num.135.
Ecclesiarum, ac Pralatorum Naues, an teneantur bellorum tempore? cap.19.num.78.
Ecclesia, aut Pralati Nauis si ab hostibus fuerit incensa, solutio ad Rempublicam spectabit. cap.19.num 80.81.
Ecclesia, vel Pralati quando cum secularibus teneantur seruitia prastare? cap.19.num 82.83.
Ecclesia, & Ecclesiastica persona an teneantur ad collectas cum secularibus? cap.20. num.48.
Ecclesia acclamationes vitet seculares.cap.36. num.73.
Ecclesia negotijs immunes sint. cap 36.num.74.
Ecclesiastica beneficia, & sacerdotia ad laicorum collationem minimè spectant. cap.50.num.1.
Ecclesia Romana feuda sunt Regna Neapolis, & Sicilia. cap.56.num.13.
Ecclesiastica persona, nec iubente Episcopo possunt temporales causas iudicare. cap.73. num.6.
Ecclesiarum diuitia, ostendunt Regum, ac Principum liberalitates. cap.76.num.3.
Ecclesiastica laici tractare negotia non possunt.cap.71.n.1.
Ecclesiasticam causam Summus Pontifex alicui Principi laico in dignitate constituto committere potest.cap.71.n.2
Ecclesia tenens feudum, tenetur obseruare omnia, qua obseruant alij vassalli. cap.71. num.75.
Ecclesia immunitate non gaudet clericus Assassinus.c.71. num.124.
Ecclesia immunitate non gaudet homicida proditorius, vel qui veneno operatus est.cap 71.num.125.
Ecclesia immunitate non gaudent insidiatores itinerum, Agrorum depopulatores, sacrilegi, delinquentes in Ecclesia, occidentes clericum, ac alij enumerati. c.71.n.128.
Ecclesia immunitate non gaudent Raptores, Adulteri, Lasa Maiestatis Rei, publicorum tributorum debitores, & priuatorum, Curiales, Apparitores. & alij.c.71. n.129.
Ecclesia facinorosorum, & peruersorum hominum non debet esse refugium. cap.71. num.130.
Ecclesijs, vt extrahantur malefactores inhita conuentio inter Summum Pontificem, et Regios ministros.c.71.n.134
Ecclesiasticam immunitatem labefactantes in maximo rerum discrimine ceciderunt.cap.71.num.139.
Ecclesiasticus index, an faciat inhibitionem iudici laico sub pœna excommunicationis, vt clericum remittat? cap.71. num.107.
Ecclesiasticus index; an reos possit in exilium condemnare? cap.71.num.188.
Ecclesia dum readificatur non exigitur Episcopi licentia. cap.37 num.10.
Ecclesia dicitur Catholica, & vniuersalis. cap.41. nu.54.
Ecclesia non est diuisa in partes. cap.41.num.57.
Ecclesia dicitur vas.cap.43.num.25.
Ecclesia Dei, locus est. cap.43. num.45.
Ecclesia Dei Mons dicitur. cap.43.num.46.
Ecclesia Dei nondum est completa. cap.43. num.61.
Ecclesia Dei est ciuitas supra montem posita .cap.43. n.65.
Ecclesia figura Arca, siue Nauis Noa cap.46. num. 231.
Ecclesia Catholica dicitur per vniuersum Orbem diffusa. cap.42.num.2.
Ecclesiam Archiepiscopalem Salernitanam adificauit Robertus Northmannus Dux Apulia, & Calabria.cap.42. num.44.
Ecclesiarum gubernatio committenda vix est, ne illas depauperent. cap.51.num.31.
Ecclesia indiget quandoque Principibus laicis, & eorum brachijs. cap.53.num.18.
Ecclesia Romana permisit quandoque Principes seculares scirent Summorum Pontificum electionem ob Tyrannorum ferociam, quod postea ob temporum quietem non permisit Ludouicus Pius Imperator, sed illud refutauit. cap.53.num.19.
Ecclesia dicitur mater, nos vero filij. cap.53.nu.22.
Ecclesia pater Summus Pontifex est.cap.53.nu 23.
Ecclesia à collectarum solutione sunt immunes.cap.63.nu.3.
Ecclesia, & alia loca pia, an sint immunia à solutione extraordinaria cap.63. nu.3.
Ecclesia, & personis Ecclesiasticis vendens bona, censitur vendere, vel donare iura, qua obtinet.cap.63. nu.12.
Ecclesia, vel Ecclesiastica persona ignorans bona esse oneri

submissa, agunt contra venditores, secus si scivissent. capit. 63. nu. 27. 18.
Ecclesia acquirens bona, quae pro solido, & libra sunt affecta collecta, tenetur solvere collectam, quia est onus reale affixum, cap. 63 nu. 19. 20. 23.
Ecclesia tenetur ad tributū de bonis tributarijs. c. 63. n. 21. 24
Ecclesia, & clerici non tenentur ad collectas pro bonis emptis, & donatis. c 63. nu. 30. 31. 32 33.
Ecclesia emens, & promittens soluere collectam, tenebitur. cap. 63. nu. 32. 33.
Ecclesia emptrix, vel donataria, aut legataria, habet bona cum conditione sibi venditis, donatis, vel legatis. cap. 63. num. 34.
Ecclesia, an teneatur ad collectas, si obtineat bona, quae per statutum erant deputata pro indictione collectarum. cap. 63. num. 25.
Ecclesia, & clerici, an teneantur ad collectas, cum in fraudem Regiarum functionum, esset per eos facta acquisitio. cap. 63. nu. 38.
Ecclesia habens temporalem aliquem vsumfructum, tenetur ad collectas. cap. 63. nu. 45.
Ecclesia tenens animalia in pascuis in quibus solent ciues soluere, & ipsa soluere debet. cap. 63. nu. 46.
Ecclesia tenetur ad solutionem onerum Feudalium, quae tenent à Principe. cap. 63. nu. 47.
Ecclesia, an teneatur ad refectionem Pontium, & viarum? cap. 63. nu. 48. 49. 50. 51. 52. 53.
Ecclesia Romana, quos status possidet in Italia? c. 68. nu. 1.
Edicta Praetorum apud Romanos fuerunt in statu Democratico. cap. 31. nu. 6.
Edictum Caroli VI. Galliae Regis in Carolum VII. ob mortem Ioannis Ducis Burgundiae. cap. 57. nu. 51. 53. 54.
Effigies Ducis primae cohortis in vexillis apud Romanos praecedebat. cap. 32. nu. 34.
Elcasin hominum genus apud Fessam Mauritaniae urbem, qui inuenire Thesauros profitentur. cap. 27. nu. 12.
Electio praelati, an retractetur, si Principi seculari notificata non fuerit? cap. 50. nu. 18.
Eligendus in Imperatorem videri debet prius, num Imperio dignus sit? cap. 58. nu. 4.
Eligentes in eligendum Imperatorem, prius consentire debent. cap. 58. num. 5.
Electores Imperij à Summo Pontifice potestatem eligendi habuerunt. cap. 58. nu. 6.
Electoribus negligentibus, Papa Imperatorem eligit. cap. 58. nu. 17. 18. 20.
Electorum dicitur Metallicum. cap. 28. nu. 23. 34.
Elizabetha Angliae Regina dominante, Regnum in deterius lapsum est. cap. 4. nu. 80.
Elizabetha Angliae Regina à Pio Quinto Summo Pontifice diris affecta. cap. 47. nu. 67.
Elizabetha Angliae Regina tyrannis. cap. 71. nu. 28.
Elizabetha Angliae Regina, quos viros Sanctos Martyrio coronauit. cap. 71. nu. 29.
Elizabetha Angliae Regina auxilia petijt ab Amurathe Turcarum Principe, vt Rodulphum II. Imperatorem, & Philippum Regem Catholicum oppugnaret. c. 32. nu. 220.
Elizabetha Anglorum Regina in Mariam Stuardam Scotiae Reginam, dirum ac pessimum facinus. cap. 40. nu 76.
Elizabetha Angliae Regina, Ecclesiae se Christianae caput fecit, sibiq; praestari fecit nefandum iusiurandum pro rebus Ecclesiasticis & spiritualibus. cap. 46. nu. 192.
Elizabetha Angliae Regina dum oleo sancto vngeretur, quae verba impia protulerit? cap. 49. nu. 68.
Elizabetha, & Ferdinandus Reges Catholici expulsis ad vnum Mauris Regnum Gibraltaris cum omni Andaluziae recuperarunt. cap. 46. nu. 85.
Elizabetha, & Ferdinandi Catholicorum Regum virtutes. cap. 47. nu. 71.
Eliogabalus Imperator, se Cybelem, Bacchumq; cognominauit. cap. 41. nu. 8.
Elmaghdia Portus, vide in verb. Portus.
Elmaghdia, quā latinè, Africam dicimus Rogerius Northmannus I. Siciliae Rex, expugnauit, & capit. c. 42. nu. 49.
Emanuel Rex Portugalliae, vnam post aliam assentiente Pontifice tres sorores duxit vxores. cap. 16. nu. 150.
Emanuel Rex Portugalliae in Nouis insulis plures Arces erigi curauit. cap. 37. nu. 28.
Emanuel Rex Portugalliae, & Ferdinandus Rex Catholicus ab eorum Regnis expulerunt circiter octingentos mille Iudaeos. cap. 69. nu. 43. Quos Baiazethes Turcarum Imperator receptauit, & quid dixerit in Ferdinandum ob hoc facinus. nu. 44.
Emanuel Philibertus Sabaudiae Dux Equitum Sancti Lazari Dominus. cap. 74. nu. 99.
Emancipationis actus, an sit solius patris. cap. 71. nu. 242.
Emancipatio dum fit, an requiratur filij emancipandi consensus? cap. 71. nu. 243.
Emancipatio est actus voluntariae iurisdictionis. capit. 71. num. 244.
Emancipatio coram competenti iudice est facienda. capit. 71. num 245.
Emeritae Ciuitatis Martyres. cap 70. nu 172
Emptiones, & venditiones sunt de iure gentium. c. 36. n. 25.
Ense, & Armis iudex suam iurisdictionem tuetur. cap. 71. num. 57.
Entia omnia cupiunt rectè gubernari. cap. 3. nu. 67.
Enti primo, quanto quis proximior, tanto perfectior. cap. 70 num. 152.
Entius Rex Sardiniae, Federici II. Imperatoris filius, Mutinensium medio, fuit à Bononiensibus captus. c. 46. n. 153.
Episcopi, & Praelati, an conferant Regalia? cap. 5. nu. 24.
Episcopi in locum Apostolorum successerunt. cap. 76. nu. 2.
Episcopi suffraganei Archiepiscopo Mexicano. c. 76. nu 20.
Episcopi Regni Peruti, siue Peruaci. cap. 76. nu. 21.
Episcopi constitutio, an faciat Ciuitatem. cap. 76. nu. 22.
Episcopi iudicarunt Ægidium Rhemensem Episcopum, Maiestatis suspectum. cap. 71. nu. 30.
Episcopo negligente, an iudex secularis cognoscat? cap. 71. num 72.
Episcoporum munus est sacros ordines conferre. c. 71. n. 120.
Episcoporum habitationes Palatia dicuntur. cap. 23. nu. 20.
Episcopi licentia requiritur, vt quis ab Ecclesia extrahatur. cap. 71. n. 133.
Episcopi Tabelliones faciunt. cap. 30. nu. 7.
Episcopi licentia non exigitur in re aedificanda Ecclesia. capit. 37. nu. 10.
Episcopus, an Bannitos, & exules restituat? cap 38. num. 6.
Episcopus de eiusdem Ciuitatis clero ordinatur. cap. 51. nu. 5.
Episcopi, Hispanis Regibus manus osculātur c. 54. n. 1. 9. 20.
Episcopi Ecclesiam referunt. cap. 54. nu. 22.
Episcopi Apostolorum sunt successores, & illorum vices gerunt. cap. 54. nu. 23.
Episcopi iurant fidelitatem Imperatori. cap. 64. nu. 5.
Episcopales ciuitates Hispaniae sunt quinquaginta tres. capit. 76. num. 7.
Episcopales ciuitates Regni Neapolitani centum viginti tres. cap. 76. nu. 9.
Episcopales Ciuitates Siciliae septem. cap. 76. nu 10. 11.
Episcopales Ciuitates Sardiniae quindecim. c. 76. nu. 12. 13.
Episcopales Ciuitates Insubriae, siue Lombardiae. capit. 76. num. 14 15.
Epicheia est pars iustitiae subiunctiua. cap. 84. num. 33.
Epularum mala. cap 16. num. 18.
Epydamniorum Thesaurus. cap. 27. num. 76.
Equarū libido, Tōsa coma, seu iuba extinguitur. c. 71. n. 178.

Equites ordinis Sācti Iacobi de Spata.uide in uerb. Ordines.

Equites Ordinis Sancti Iacobi de Spata ordinati adtuenda peregrinorum itinera, qui ad visitanda einsdem Diui Iacobi limina confluebant. cap.74.num.13.

Equitum ordinis Diui Iacobi vestis, & Crux, quales? cap. 74. num.15.

Equitum Calatrauensium ordo ad Philippum Regem Catholicum spectat. cap.74.num.16.

Equitum Calatrauensium ordo perpetuo Hispanis Regibus incorporatus à Leone Decimo. & Adriano Sexto Summis Pontificibus.cap.74.num.18.

Equites Calatraua posse nubere decreuit Paulus III. Summus Pontifex. cap.74.num.21.

Equites Calatraua ad ducenta circiter millia Sarracenorũ inter fecerunt. cap.74.num.22.

Equites de Auis à Castro Auisio sic appellati. c.74.nu 28.

Equitum Calatrauensium Magister GarZias de Aca. cap. 74. num 29.

Equites de Auis vniti, cum Equitibus Calatrauensibus. cap.74. num.30.

Equites Sanctæ Mariæ de Redemptione. siue de Mercede ad Philippum Regem Catholicum spectant. cap.74.n.33.

Equitum Sanctæ Mariæ de Mercede ordo à Iacobo Fortunato Rege Aragonum institutus cap.74. num.34.

Equitum Sanctæ Mariæ de Mercede ordo à Gregorio IX. Summo Pontefice fuit confirmatus. cap.74.num.35.

Equitum Alcantara ordo, Regibus Hispaniæ aggregatus ad Philippum Regem Catholicum spectat.cap.74. nu.37.

Equitum Alcantara ordinem scriptoris sicco pede tractatum. cap.74. num.38.

Equites Alcantara, Sancti Iuliani de Piro, siue del Peyro, priur dicti. cap.74. num 39

Equitum de Alcantara ordo à Gometio Ferdinandez prius institutus, & fundatus. cap.74.num.40.

Equites Alcartaræ, quam crucem gestent? cap.74. nu.42.

Equitum Alcantara ordinis Magister Rex Catholicus. cap.74.num.43.

Equitum IESV CHRISTI ordo à Dionysio Rege Portugalliæ institutus cap.74. num.48.

equitum Iesu Christi ordo ad Regem Philippum Catholicum spectat. cap.74.num.46.

equitum Iesu Christi Domicilium, Castrum Marinũ prius, nunc Touarium.cap.74.num.49.

equites Christi in Liuonia, ensem Rubeum cum Cruce insutum pallio defervnt.cap.74.num.52.

equitum Montesiæ ordo à Iacobo II. Rege Aragniæ ad arcendos Mauros institutus. cap.74.num.53.

equitum Montesiæ sedes ipsa Montesia.cap.74 num.54.

equites Montesiæ sub Calatraua ordine positi. c.74.n.55.56

equites ordinis Aurei Velleris ad Philippum Regem Catholicum uti Burgundiæ Ducem spectant.cap.74.nu. 57.

equitum de la Banda ordo ad Philippum Regem Catholicũ spectat. cap.74.num.59.

equitũ ordo de la Gartier Diui Georgij institutus ab Odoardo III. Rege Angliæ cap.74. num.61.62.

equitum Stellæ ordo institutus à Ioanne Rege Galliæ. cap. 74.num.63.

equitum Sancti Michaelis Archangeli ordo institutus à Ludouico XI. Galliæ Rege. cap.74 num.64.

equites Sancti Spiritus ab Henrico III. Galliæ Rege creati cap.74.num.65.

equites Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis ab Amodeo Comite Sabaudiæ instituti. cap.74.num.66.

equites Sancti Stephani Papæ creati à Cosmo Mediceo Magno Hetruriæ Duce. cap.74.num.67.

equites Sancti Stephani multis tumulat honoribus Ferdinandus Mediceus Magnus Hetruriæ Dux.c.74.nu.68.

equitum Sancti Georgij ordo Imperatorum Constantinopolitanorum. cap.74.num.69.

equitum Sancti Georgij Princeps Neapoli residens, à Philippo Rege Catholico honestatur.cap.74.num.70.

equitum Teotonicorum ordo.cap.71. num 71.

equitum ordinis Teotonicorum primus institutor Henricus à Vnalpot.cap.74.num.73.

equitum Teotonicorus habitus, & vestis.cap.74.num.74.

equites Teotonici omnem Prussiam subiecerunt. c.74. n.78.

equites Templarij quando fuere? cap.74. num.79.

equites Templarij, cur sic appellati. cap.74 num.80.

equites Templarij, quem habitum, & crucem deferant? cap. 74.num.81.

equites Templarij viui exusti in Ciuitate Parisiorum, & vbique gentium morti traditi, iustè, ne an non? capit.74. num.82.83.

equitum Diui Ioannis Hierosolymitani institutor Gerardus.cap.74. num.84.

equites Sancti Ioannis Hierosolymitani, quia hospitabantur peregrinos, ideo Hospitalarij dicebantur.cap.74.n.85

equites Sancti Ioannis, Equites Rhodij ab Insula, in qua residebant sic appellati.cap.74.num.86.87.

equites Sancti Sepulchri, quam crucem gerant? c.74.n.91.

equites Sancti Sepulchri vniti Rhodijs. cap.74 num.92.

equites Sanctæ Mariæ Matris Domini. cap.74. num.93.

equites siue fratres de Madonna, qui? cap.74. num 94.

equites Sancti LaZari Hierosolymitani, quando, & quo tempore originem habuerunt et a quo Pontifice confirmati sint? cap.74.num.95.96.97.

equitum Sancti Lazari ordo in Emanuelem Philibertum Serenissimum Sabaudiæ Ducem.cap.74.num.99.

equites Sanctorum Lazari, & Mauritij ad maiora promouebit Serenissimus Carolus Emanuel Dux Sabaudiæ. cap. 74.num.100.

equitum Sanctorum Lazari, & Mauritij Crux.c.74.n 101

equitum plures iuris quæstiones remissiuè.c.74. num.102.

equites alios creare potest Rex Catholicus. c.74. n. 103.

equites, & Senatores Romæ, an insimul iudicarent? c.74. num.106.115.116.117.118.119.120.121.124.

equitum ordo apud Romanos erat secundo loco.c.74. n.109

equites Annulis aureis vtebantur. cap.74.num.111.

equites quo in loco sedebant in Theatro.cap.74. nu.112.

equites celeres dicebantur.cap.74.num.131.132.

equites habebant equum ex publico. cap.74.num. 133.

equestris ordo medius inter Senatorium, & Plebaium c.74. num.134.

equites Seminarium erant Senatus.cap.74.num.138.

equites quando laudes aliquas apud Romanos haberent? cap.74.num.139.

eques quo pacto à Pharaone factus fuerit Iosephus c.74 n.140

equitum Insignia quæ? cap.74.num.14.

equites, quomodo faciant Principes? cap.74.num.142.

equiti duos Equos dabant Romani, vt vno desudante, alterum desiliret. cap.32. num.40.

equites Neapolitani exercent ludos gladiatorios.c.32. n 46

equi ex ærario dabantur pro Insigni in vexillis.cap 32. n.34

equus pernicissimus victis Alanis sortitus inter milites, semper Probo Imperatori cessit.cap. 1.num.12.13.

Ermengarda Ludouici Pij Imperatoris vxor coronata à Stephano Quarto Summo Pontifice.cap.47 num.50.

Erasmus Rotherodamus Hæreticè censuit, campanas in Ecclesijs esse superfluas. cap.78. num.16.

Erasmus Rotherodamus audet reprehendere Moysem, quòd bella gesserit, contra quem author ex pluribus concludit.cap 32.num.115.117 cum pluribus seqq.

Erasmi Rotherodami Hæresis.cap.45.num. 14.

Erasmi Rotherodami libellus, vti Hæreticus tollendus. cap. 51.num.30.

Erithrei Adolescentis Historia.cap.39.num.3.

Esaias

Esaias letatur, quòd Dominus in bellis expugnabit Assur. cap.32.num.148.
Esaias Propheta dicitur Apostolus, & Euangelist. cap.43. num.25.
Esaias rogauit, vt expellerentur ab eo illi, qui Dominum irritauerant. cap.69.num.19.
Esdra libri Tertius, & Quartus inter Apochryphos numerantur. cap.43.num.6.
Esseda apud Belgas Vehiculi species. cap.19. num.9.
Euangelicam Doctrinam non recipienti, nec Aue dicendũ. cap 31.num.205.
Euectiones, qua sint? cap.19.num.30.
Euboa capta à Rogerio Northmanno primo Sicilia Rege. cap.42.num.50
Eucharistiæ Sanctissimum Sacramentum à Iudais vilipendijs affectum. in fornace positum, illasum, & tandem in Incude malleis percussum, similiter Illasum, Miraculis fulget. cap.69.num.39.
Eufemij Graci, qui pro Constantinopolitano Imperatore, Sicilia Insulam regebat, dirum facinus. cap. 46 nu.141.
Eufemij proditione accessere ad Insulam Siciliam quadraginta millia Sarraceni cap.46.num.142.
Eugenij sanctissimi Episcopi Miraculum. cap 41. num.8.
Eugenius IV. Summus Pontifex Canarias Insulas concessit Ioanni II. Henrici Regis filio. cap.46.num 207.
Eugenij Sancti Episcopi Toletani corpus suis humeris collo portauit Philippus II. Rex Catholicus. cap 84. num.25.
Euthychianus Pontifex quadraginta duos Martyres, solus suis humeris collo portauit, & sepultura tradidit. ca.84. num.27.
Examinari debet Notarius creandus. cap.30.num.11.
Examinatio Notarij, & Tabellionis faciendi in Regno Neapolitano fit per curiam Regiam. cap.30.num.13.
Examinatio Tabellionis faciendi fieri debet ab ipsis examinatoribus, prauio examinatorum iuramẽto. c.30.n.15.16
Exautheratio qua? cap.32.num.66.
Exauthorari militia dicitur, qui è castris eijcitur. c.32.n.67
Exautheratus militia afficiebatur infamia, & dicebatur ignominiosè militia missus. cap.32.num.69.
Exceptio excommunicationis diuersimodè opponi potest, coram Ecclesiasticis, & laicis iudicibus. cap.71. nu.377.
Et opponitur contra Iudicem. num.382.
Et contra Actorem. num.384.385.
Item contra Procuratorem. num.386.
Et contra Aduocatum.387.
Item contra testem. num.388.
Et contra eum qui vellet liquidare instrumentum. n.389
Excommunicatus an possit esse arbiter, vel arbitrator. cap. 71.num.383.
Exceptio periurij à limine Iudicij agentem expellit. capit.47. num.169.
Exceptio fori declinatoria causatur ex iuramẽto. c.47.n.172
Exceptionem fori declinatoriam non opponit contumax. ca. 62.num.39.
Excellentissimi dicuntur Gallia Reges. cap.42. num.38.
Excommunicatus est asportans arma Sarracenis, & alijs Christiana fidei hostibus. cap 6.nu.8. cap.9.num.56.
Excommunicati an sint occupantes bona Naufragantium? cap.75.num.22.
Excommunicandi potestatem, etiam laico dare potest Summus Pontifex. cap.71.num.4.
Excommunicati sunt imponentes collectas Ecclesiis, & clericis. cap.63.num.5.
Excusationes à seruitijs, qui proponant? in verb. seruitia.
Expensæ in valore moneta, an includantur? cap.12.nu.29.
Expeditio significat militum exitum, siue eductionem ad bellum. cap.20.num.8.
Expeditione in Militari dicitur, qui itineri accinctus est ad bellum. cap.20.num.9.
Expeditione in militari dicitur, qui in suscipienda Corona Imperiali, Regali, aut Principali accinctus est. c.20.n.10
Expiationum festum apud Hebræos. vide in verb. Festum.
Expositis, quis succedat? cap.14. num.31.
Expositis, quando Fiscus succedat. cap.14.num.35.
Exercitus militum per Consulem educebatur, factis prius sacris. cap.32. num.32.
Exercitus Imperator, Purpurea paludatus Clamyde prodibat. cap.32.num.33.
Exercitia militum ante pugnam. cap.32.num.44.45.
Exemplis res obscura clarescunt. cap.71.num.25.
Exteri. & alienigena non admittuntur ad Prælaturas, & beneficia Hispanica. cap.51.num.1.
Exteri vitandi ad Ecclesias regendas, ne illas depauperent. cap.51.num.31.
Exterus alieno, non erit hominis Vice. cap.51. num.17.
Exules restituere supremi Principis est. cap.38. num.1.
Ezechias Rex imputatur. quòd Thesauros suos, legatis Regum Babilonis ostendisset. cap.45.num.40.

F

FAbia gens Romanorum illustris quamdiù durauit Romæ. cap.4.num.52.53.54.
Fabricensium, & armificationum solus Princeps disponit. cap.6.num.2.
Fabricenses appellantur, quia arma bellica fabricãt. c.6.n.4.
Fabricenses habent fabrorum præfectum. cap.6.num 6.
Facinorosi sepeliebantur sepultura Asini. cap.71.n.372.
Facultatem excommunicandi etiam laico dare potest Summus Pontifex. cap.71. num.4.
Falsa moneta. vide in verb. Moneta.
Falsarij monetarum puniuntur tamquam Rei læsa Maiestatis. cap.12.num.61.62.
Falsarius etiam vnius puncti in literis Apostolicis, condemnatur. cap.71. num.146.
Falsi pœna tenetur Notarius. reassumens instrumentum, non interuenientibus requisitis. cap.30.num.74.
Falcati currus. vide in verb. Currus.
Familia Illustri, quem ortum fuisse, magnifaciendum est. cap.4 num.9.
Familia Austriaca. vide in verb. Austriaca.
Familia Austriaca plures habuit Comites, Marchiones, Duces, Reges. & Imperatores. cap.61. num.1.2.
Familia Henricorum in Ciuitate Theata, Nobilissima. ca. 76 num.28.
Familia propria, an nomen aliquod habeant Reges Catholici? cap.77.num.1.
Familia iudicis laici, quomodo capiat clericum arma portantem absque metu excommunicationis? cap.71. nu.52.
Familiarum Decus, & honestas, per diuitias conseruantur. cap.45.num.29.
Familiarum Nobilitas egestate sordescit. cap 45. num 30.
Familiarium appellatione, quid veniet? cap.64. num.11. 12.13.14.
Familiarium appellatione, an Consiliarij Principum veniant? cap.64.num.18.
Familiaritatis iuramentum quòd? cap 64.num.11. 12.13.14.
Familia appellatione, quid veniat. cap.64.num.12.
Familiares Regij familiaritatis priuilegio fungentes, Regia iurisdictioni subiacent. cap.62.num.107.
Familia qualis est Principi. talem ipsum inuenies. c.84.n.10
Fauilla Dux Cãtabria, author materna stirpis Philippi Regis Catholici. cap.4.num.119.
Federicus Imperator in Regno Neapolitano, primus Salis vectigal instituit. cap.25.num.20.21.
Federicus primus Imperator coronatus ab Adriano Quarto Summo Pontifice. cap 47.num.48.
Federicus primus Imperio amotus ab Alexandro Tertio Sum-

Summo Pontifice. cap 47. num.73.

Federicus secundus Imperio amotus per Gregorium Nonū, & Innocentium Quartum Summos Pontifices.c.47.n.73

Federicus Secundus, quam pœnam imposuit illis, qui notarios in Regno Neapolis ipso inconsulto creassent? c.30.n.9

Federicus Secundus Imperator, uti Rex Sicilia, ac Neapolis fuit creatus & coronatus Rex Hierusalem. c 46.n.39

Ferdinandus de Castro Lemos, & Andrada Comes, & eius laudes. præf.num.59.

Ferdinandus Rex Neapolis, filias Principis Rossani sui Rebellis, magna eis dote constituta, nuptui tradidit .ca.26. num.26.

Ferdinandus Aragoneus ab Henrico fratre Castella Rege, Ioanni puero relictus tutor, dum posset sibi Regnum quærere, magnanimo verborum, ac facti exemplo, puero reseruauit. cap.26.num.34.

Ferdinandus Vasquius, excedit Afflictum in enarrandis casibus, in quibus Fiscus non succedit in bonis, quæ auferuntur ab indignis.cap.15.num.2.3.

Ferdinandi Fornarij I.C. Regentis, ac Locumtenentis Regia Cameræ laudes. cap.22.num.29.

Ferdinandus Monteyro primus Magister ordinis Equitum de Auis.cap.74.num.26.

Ferdinandus Regis Portugalliæ frater Calatranensiū Equitum Magister in sanctorum numerum relatus. cap.74. num.31.cap.83.num.12.

Ferdinandus Quintana Calatrauæ magister.cap.74.n.41.

Ferdinandus Mediceus Magnus Hetruriæ Dux, ordinem Equitum Sancti Stephani Papæ, magnis cumulat honoribus.cap.74.num.68.

Ferdinandi Cortesij virtutes.cap.79.num.35.

Ferdinandus Loffredus Trinici Marchio Militum Regni Neapolitani Tribunus in Belgio, & Gallia, strenuè, & fortiter se gessit.cap 32.num.13.

Ferdinandus Rex, an ipse primus fuerit Catholicus nominatus? cap.41.num.10.

Ferdinandus, & Elizabetha Reges Catholici Regnum Gibraltaris cum omni Andaluzia, expulsis ad unum Mauris, recuperarunt.cap.46.num.85.

Ferdinando Regi fuit Nauarræ Regnum iuridicè concessum.cap.46.num.109.113.

Ferdinandus Rex Catholicus desponsauit Germanam Fuxeam sororem Comitis de Fois.cap.46.num.117.

Ferdinandus Cortesius secundam ad Nouas Insulas, ac nouum orbem, nauigationem instituit.cap.46.num 220.

Ferdinandus Magaglianes tertiam Noui orbis, ac Insularum Indiarum nauigationem fecit.cap.46.num.221.

Ferdinandi filij Sanctij Maioris Regis virtutes.c.42.n.25.

Ferdinandus Sanctij maioris Regis filius Coymbram Ciuitatem, ac Portugalliam obtinuit.cap 42.num.25.

Ferdinandus tertius Rex, Cordubam. Hispalim, Giennam, & Andaluziam quæsiuit.cap.42.num.37.

Ferdinandus Sanctij Quarti filius, Gibraltaram à Mauris obtinuit. cap 42.num.29.

Ferdinandus V. Rex, Iustus cognominatus Granatam Saracenis eripuit. ipsosq; Hispania fugauit. cap.42. nu.33.

Ferdinandus Quintus Rex Iudæos Hispania expulit.c.42. num.36.

Ferdinādus Quintus.Rex Catholicus in Africa Melillam, Orannum, Mersalcaber Portum, Trabacam, quæ Bugia dicitur, & Tripolim suo Imperio adiecit. cap.42. nu.37.

Ferdinandi. & Elizabethæ Catholicorum Regum virtutes. cap.42.num.71.

Ferdinandus Gonzaga Dux Maximus.cap 42. num.75.

Ferdinandus Rex Catholicus, & Emanuel Rex Portugalliæ expulerunt ab eorum Regnis Iudæos circiter octingentos mille. cap.69. num.43.

Ferdinando Regi Castellæ, & Legionis affuit Diuus Iacobus Apostolus. cap.72.num.15.

Ferrariam habere priuatis non licet. cap.28.num.35.

Ferrariæ Dux creat Tabelliones.cap.30.num.6.

Ferrariæ Dux legem facit. cap.31.num.29.

Ferrariense studium.cap 40.num.85.86.

Ferrariæ Dux potest in suo statu, quæ Imperator in Imperio.cap.48.num.10.

Ferrum dicitur Metallicum.cap.28.num.23.34.

Ferrum dicitur terrenum. cap.28.num.36.

Ferrum densum dicitur Azarinm.cap.28.num.37.

Festum Azimorum, Pascha, siue Phase durabat septem diebus. cap.36.num.58.

Festum Hebdomadum, siue Pentecostes, quod? & quid in eo fiebat? cap.36.num.59.

Festum Tubarum, celebrabatur prima die mensis Tisri, id est Septembris. cap.36.num.60.

Festum orationum quale erat? cap.36.num.61.

Festum Tabernaculorum, quod? cap.36. num.62.

Festum Neomeniarum. cap.36. num.63.

Festum Enceniorum.cap 36.num.64.

Festum Purificationis Templi. cap.36. num.65.

Festum Ignis.cap.36.num.66.

Festa Hebræorum plurima.cap.36.num.62. vbi de Festo Iudith, Ieiunij Nabuchdonosor, Victoria obtenta à Iuda Macchabæo. Ieiunij Hesther, fortium maius, ac minus, Enceniorum Templi Zorobabelis, Ieiunij ob mortem Godoliæ, Planctus ob mortem filiæ Iephthæ. cap.36.num 66.

Festa Hebræorum, quæ fiebant septimo quoque anno. cap. 36.num.67.

Festum Sabbatarium, quinquagesimo quoque anno. cap.36. num.68.

Festis diebus mercatus, & Nundinas fieri prohibitum est. cap.36.num.70.

Feudo priuatus vassallus non reuelans Dominum esse interficiendum.cap.14.num.83.

Feudi seruitium, onus militare est, & quomodo præstabitur? cap.18.num.55.56.57.

Feudalis seruitij loco. hodie præstatur Adoha c.18.n 57.62.

Feudo simpliciter concesso, nulla seruitij mentione facta, Vassallus non tenebitur Regi, nisi ad illa sex, de quibus in cap 1. de Noua form. fidelit.cap.18.num.60.

Feudum diuersimodè a Principe constituitur.c.28.nu.68.

Feuda omnia singularia in Regno Apuliæ, sunt de Dominio Regis; licet totum Regnum recognoscat ab Ecclesia. cap. 47. num.34.

Feudorum omnium particularium Rex disponit.c.47.n.37

Feudum Imperiale est Burgundia. cap.47.num.108.169.

Feuda Romanæ Ecclesiæ sunt Regna Neapolis, & Siciliæ. cap.56.num.13.

Feudorum concessiones, principia habuerunt, & propterea succedunt in eis hæredes. cap.56.num. 14.

Feudum habens prælatus à Principe laico, causa eiusdem feudi coram Principis officialibus tractabitur. capit.71. num.73.77.

Feudi iudex ordinarius est Dominus, licet inuestitus sit clericus. cap.71.num.76.77.

Feudi Domini inuestientis iudex laicus, cognoscit contra clericum feudatarium, ad feudi amissionem ciuiliter, non criminaliter.cap.71.num.77.

Feudo concesso cum omnibus Regalibus, non venit creatio Tabellionum.cap.30.num 40.41.

Feudalia bona, an facta gratia veniant in restitutione? cap. 38.num 21.

Feudum, si est antiquum, & in eo ponatur clausula, & quatenus opus est, de nouo concedimus, fit nouum? c.38.n.32

Feudalia bona, an recuperentur, si est facta indulgentia bannito, vel foriudicato ex delicto? cap.38. num. 34. 36.

Feudum, an ob periurium amittatur? cap.46.num.123.

Feudum Ecclesiæ est Angliæ Regnum. cap.46. num.197.
Feudi nomine Henricus III. Rex Castellæ inuestiuit Ioannem Benthacourtium Gallum de Insulis Canarijs, siue Fortunatis. cap.46. num.206.
Feudatarius, an intra annum, & diem, teneatur petere inuestituræ renouationem, & iuramentum præstare. cap. 46. num.264.267.
Feudatarius cadit feudo, si renouationem non petit. cap.46. num.267.
Feudalia beneficia alicui personæ data, datarij intuitu, ipsius beneficiarij morte extinguuntur. cap.46. num.273.
Feuda in Gallia diuisibilia sunt. cap.46. num.291.
Feudum Imperiale est comitatus Burgundiæ. c.46 num.381.
Feudum Imperiale Hollandia cap.46. num.369.
Feudum Decimarum. vide in verb. Decima.
Feudatarius si reliquit Tutorem, seu Balium pupillo, non datur per Curiam. cap.62. num.61.
Feudatarijs habentibus feuda quaternata datur tutor, siue Balius non autem habentibus feuda plana, & de Tabula. cap.62. num.9.
Feudorum quaternatorum causæ cognoscuntur per Regem, & eius Magistratus. cap.62. num.21.
Feudales causæ maiores iudices requirunt. cap.62. nu.22.
Feudalium causarum cognitio hodie in Regno Neapolitano spectat ad sacrum Consilium. cap.62. num 25.
Feuda quaternata, sunt feuda magna, Ciuitates, Castra, & Baroniæ. cap 62. num.26.
Feuda quaternata, an dicantur feuda à Rege, quamuis non sic à Rege appellentur? cap.62. num.29.30.
Feuda quaternata secundum quid, secundum opinionem Camerarij cap 62. num.31.
Feudorum libri, siue quaterniones in Regno Neapolis conseruantur in Regia Camera summaria. cap.62. num.34.
Feudorum Refutationes an seruantur in Regia Camera. cap.62. num.34.
Feuda habentes prælati in Regnis Catholici Regis, tenentur illi præstare iuramentum fidelitatis. cap.64. nu.1.4.
Feudum concedens Dominus, censetur fidelitatis iuramentum sibi reseruasse. cap.64. num.27.
Feudo in ligio non habet locum pœnitentia cap. 64. nu.63.
Feudi refutatio quando, & quibus personis fiat? c.64. n.64.
Feudo Ligio succedit fœmina. cap.64. nu.66.71.72.73.
Feudo Ligio, an fœmina seruiat per substitutum. cap.64. num.67.68.
Feuda in Gallia sunt ad instar patrimoniorum. capit. 64. num 74.75.
Feudi Ligij ipse Princeps, qui inuestiuit, iudex est. c.64. n.79
Feudum Ligium nunquam appellatur, nisi quando in inuestitura ità dicatur. cap.64 num.80.
Feudum emens in Regno Neapolitano, non tenetur præstare iuramentum fidelitatis, sed tantum eius hæredes. cap. 64. num.92.
Feudum, vel aliud à Rege habens in terra alicuius Baronis, non tenetur illi præstare iuramentum. cap.64. num.132.
Feudum dicitur à fidelitate. cap.64. nu.157.158.162.
Feudum, quòd per Felloniam non perdatur, pacto fieri non potest. cap.64. num.159.
Feudi basis, ac fundamentum est fidelitas. cap.64. num.160.
Feudi concessio contractus est innominatus. cap.64. nu.163.
Feudum, an à faciendo, vel à Faida dicatur? cap. 64. num. 164.166.
Feudum, an dicatur à fœdere, vel à Feida? c.64. nu.165.
Fengo occidit Horuendilium. cap.3. num.86.
Fida, & diffida quid? cap.64. num.168.
Fides vna. cap.3 num.71.
Fides Christiana semper stetit apud Hispanos, etiam potientibus rerum Sarracenis, ac Mauris. cap 4. num.120.
Fidei Christianæ hostibus, & Sarracenis apportans arma excommunicatur. cap.6. num.8.
Fides tacita accommodata cum defuncto, de tradenda hæreditate, vel legato incapaci. probatur per confessionem hæredis. cap.15. num.58.59.60.
Fides tacita accommodatio debet probari. cap.15. num.60.
Fidei tacita accommodatio quomodo probetur? cap.15. n.61
Fidem frangentes, ex Sylio Italico pœna. c.47. nu 161.163.
Fide sola præstita, promissio est seruanda. cap.47. 164.
Fidem ob fractam contra Gallos quosdam, ac ipsorum Regem inuehit Barlandus. cap.47. num.167.
Fidei defensor dicitur Philippus Rex Catholicus. c.44. nu.1.
Fidei defensoris Titulum, dedit Leo Decimus Pontifex Maximus Henrico VIII. Angliæ Regi. quia contra Lutheri hæreses volumen scripserat cap.44. num.2.
Fidei Christianæ desertores, tamquam hæretici seuerius puniuntur. cap.71. num.92.
Fidem Christianam apud Turcas abnegantes, si conuertuntur, vt pœnitentes recipiuntur. cap.71. num 98.
Fides Christiana dicitur Catholica, & vniuersalis. cap.41. num.51.
Fide, quomodo fiat iustitia? cap.84. num.35.
Fidelitas, non autem seruitium est de natura feudi. capit. 18. num.59.
Fidelitatis iuramentum. vide in verb. Iuramentum.
Fidelitas non pro omni feudo præstatur. cap 64. num 155.
Fidelitas, an remittatur? cap.64. num.156.
Fidelitas est basis, & fundamentum feudi. c.64. num.160.
Fideles sumus, si quod verbis promittimus, operibus complemus. cap.47. num.166.
Fidelis dicitur Catholicus. cap 41. num.48.
Filij Ruben, Gad & dimidia Tribus Manasse, bellum gesserunt cum Agarenis, & obtenta magna victoria, & insigni præda vicerunt. cap.32 num 142.
Filius adoptiuus, an excludat fiscum cap.14. num.30.
Filij emancipati, hæredes, vel non hæredes, retinent iura sepulchrorum. cap.15. num.11.
Filius patris perduellis retinet ius sepulchri. cap 15. nu.13.
Filijs licet fiat iniuria ob stuprum viduæ, tamen ipsis hæreditas, non fisco applicabitur. cap.15. num 53.
Filij spurij publicè instituti excludunt fiscum. cap.15 nume. 54 55.56.57.58.
Filium odit, qui Virga parcit. cap.39. num 2.
Filij Iudæorum, ne parentum erroribus inficiantur, ab illorum consortio separantur. cap.69. num.14
Filijs Israel præcepit Deus, vt persequerentur Amorrhæū, Hethæum, Pherezæum, Chananeum, Heuæum, & Iebusæum, & illos occiderent. cap.69. num.15.
Filios non esse parentibus subditos nonnulli populi prætendunt. cap 65. num.1.
Filiosfamilias in eorum potestate habent Hispani. c.65. n.5.
Filijfamilias in Regno Neapolitano, & Hispania sunt sub potestate parentum. cap.65. num 5.6. In Ducatu Mediolani similiter ibidem. num.8.
Filios parentibus subesse, est priuilegium maius. c.65. n.10
Filios obedire parentibus iuris naturalis est. cap.65. num.11.
Filius dicitur pars patris separata. cap.65. num 16.
Filij nati ex matrimonio, semper præsumuntur esse sub potestate parentum cap.65. num 21.
Filios natura appellat, etiam natos ex fornicatione, iura vero ciuilia diuerso modo illos ad hæreditates admittunt. cap.65 num.29.
Filios subesse parentibus in Gallia iudicatum est Aresto parlamenti Parisiensis. cap.65. num 44.45.
Fini propinquiora sunt meliora. cap.70. num.137.
Finis nostræ perfectionis, est Regnum cœlorum c.70. n.155
Firmanum Studium erectum in Marchia a Sixto V. Summo Pontifice. cap.40. num.35.
Fiscus, vsque ad quem gradum excluditur a bonis vacantibus.

tibus. cap.14. num.8. 9.10.
Fiscus naturalem, & spurium excludi, nisi sit restitutus Natalibus cap.14.num.11.12.29.
Fiscus absentibus in obsidatu morientibus, quando succedat? cap.14.num.13.14.
Fiscus, an excludatur a substitutis. cap.14. num.16.
Fiscus, an excludatur a socio, cui a Principe donatio facta fuerit? cap.14.num.17.
Fiscus, an in successione liberti, excludat Patronum? cap. 14.num.18.
Fiscus, an excludatur à viro, vel vxore? cap.14. num.19. 20.21.22.23.
Fiscus, an excludatur à viro, vel vxore ex lege 12. Tabularum? cap. 14.num.24.
Fiscus, an excludat filium adoptiuum? cap. 14.num.30.
Fiscus, quando expositis succedat? cap.14.num.35.
Fiscus, dum in Regno Neapolitano, alicui succedit, tertiam partem erogat pro defuncti anima. cap.14.num.36.
Fisco, an praeferatur tutor in succedendo. cap.14. num.37. 38.39.40.
Fiscus mortuo collegiali, an ei succedat, vel collegialis? cap. 14 num.47.48.
Fiscus, an excludatur à Commilitone? cap.14.num.52.
Fiscus nobili moriente, an excludatur ab altero Nobili eiusdem congregationis, vel sedilis, vt dicunt Neapolitani? cap.14.num.57.58.59.
Fiscus non succedit bonis, quae auferuntur ab indignis in multis casibus relatis ab Afflicto, & Vasquio. c.15.n.2.3
Fisci causam ita est sub optimo Principe. cap.15.num.21.
Fiscus, & si succedit in locum indigni, ac haeredis ipsius; secus tamen in bonis aliunde indigno obuentis. capit.15. num.39.40.
Fiscus succedit in haereditate, quando testator instituit capacem, & postea factum incapacem scienter. c.15.n.41.42
Fiscus non succedit testatori, nesciens incapacitatem instituti. cap.15.num.42.
Fiscus non succedit incapaci ex sola turpitudine sua, vt exemplis ostenditur. cap.15.num.43.
Fiscus non succedit, sed fratres consanguinei fratri instituenti turpem personam. cap.15. num.44.
Fisco excluso, maritus habet lucra matrimonialia, si iure licito vxorem occidat. cap.15.num.45.
Fiscus excluditur, si ante aditam haereditatem, indignus moritur. cap.15.num.49.
Fiscus non olim indignitatis exceptionem opponit. c.15.n.53.
Fiscus excluditur à filijs spurijs, publicè institutis. capit.15. num 54.55.56.57.58.
Fiscus exclusus fuit a fratre testatoris, & legata Donationis relicta ademptio, & fratri tributa. cap 15.nu.65.
Fisco datur Decima saxorum, & Marmorum. cap.28. nu. 8.19.28.
Fisco pro singulis debentur quotannis septem scrupuli. cap. 28. num.9.18.
Fiscus citandus est, dum gratia Principis producitur. cap. 28. num.73.
Fiscus pro causis ciuilibus, conuenitur coram Magistratibus Regijs, pro Criminalibus coram Praeside. c.62. nu.83.
Fiscus, an vtatur iure priuati? cap.62.num.84.
Flamen Dialis liber, capillos detondebat, seruus minimè. cap.71.num.176.
Flandriam, Artesiam, & alias ibi Regiones, pacificè possederunt Carolus Quintus Imperator, & Philippus filius, qui etiam nunc possidet. cap.47.num.173.
Flandro à Comitatu, nulla datur appellationes, cum sit Principatus supremus. cap.47. num.188.189.
Flandriam Carolus Caesar ab omni nexu superioritatis eximi fecit. cap.47. num.192.
Flandria Praelati à Rege Cathol. nominantur. c.50.num.29.
Flandriae Ciuitates. cap.76.num.16.
Flandriae Comitatus ad Regem Catholicum spectat. ca.46. num.344.348.356.
Flandriae Comes, dicitur Marchio sacri Romani Imperij. cap.46.num.331.
Flandriae Comitatus omnes totius Christianitatis Comitatus excedit. cap 46.num.345.
Flandriae Comitatus foeminas ad successionem admittit. cap.46.num.347.
Flandriam semper Galli Reges ambierunt. cap.46. nu.355.
Flandriam Carolo V. Caesari cessit Franciscus primus Rex Galliae. cap.46.num.357.
Flauius Amalphitanus Pixidis, & Chartae Nauticae inuentor. cap.78.num.23.
Florentia in causis possessorijs, beneficiorum Ecclesiasticorum procedit iudex secularis. cap 71. num.218.
Florentiae Dux erent Tabelliones. cap.30.num.6.
Florentini dum à populo recti fuere, nonnulla incommoda perpessi sunt. cap.3.num.15.19.20.21.23.
Florentinarum Pandectarum volumina, Apud Amalphiã Regni Neapolitani primum inuenta, & postmodum Pisis delata, & inde Florentiae. cap.78.num.26 27.28.
Florentina Pandecta, an sit Archetypa sint? cap.78. num. 26.27.28.29.
Florentini Carolo VIII. Galliae Regi, Arces bona sub fide dederunt, non sine maximo eorum malo. cap 37 nu.41.
Florentinum Apuliae oppidum. cap.79. num.39.
Florentius filius Vuilhelmi Germaniae Regis, primus Hollandiae Comes. cap.46. num.372.
Florentina virgo sancta ex materno Philippi II. Regis Catholici genere orta. cap.83.num.10.
Flumina nauigabilia, & ea ex quibus fiunt nauigabilia, de Regalibus sunt. cap.8.num 1.6 9.
Flumina reddunt Ciuitates Illustriores, vt videntur in Belgio, Germania, Italia, & apud Chinos. cap.8. num.5.
Flumina hyeme tantum fluentia, aestate vero arentia, publicane an dicantur, aut torrentia. cap 8.num 7.8.
Flumina minimè nauigabilia, si semper fluunt, dicuntur publica, & si ex ijs nauigabilia aliqua minime fiant. cap. 8.num.10.
Fluminum publicorum proprietas, est Principis, vsus vero omnibus communis. cap.8 num.11.
Flumine, & prohibitione, & nauigatione vnusquisque vtitur. cap.8.num 12.
Flumine ex nauigabili, vel ex eo, quod fit nauigabile, Aquã ducere, absque Principis permissu, an liceat? cap.8. n.23.
Flumine ex nauigabili, vel ex eo, quod fit nauigabile, quando Princeps aquam ducere permittat? cap.8. nu.14.21.
Fluminum curam gerens Themistocles, aquam extrahere exeis, in dicta poena prohibuit. cap.8.num.16
Fluminum, Aquaeductuum, ac Fontium omnium in locum priuatum fluxum prohibuer. M. Portius Cato, & L. Valerius Censores. cap.8.num.17.
Fluminum, Aquarumq; extractio, fieri nequit, neque concessio, non auditis, ijs quorum interest. cap.8.num.23.
Flumine extrahendi aquam concessio intelligitur, dummodo tamen non excrescat, vel cursus impediatur. cap.8. nu.26.
Fluminum aquam ducendi pluribus dari potest, si omnibus sufficiat. cap.8.num.27.
Fluminis Alueus. vide in verb. Alueus.
Fluminis Tiberis super inundatione pulchra controuersia Romae agitata Neronis tempore. cap.8 nu.30.31.32.33.
Fluminum ex mutatione, territoriorum, ac iurisdictionum fines non mutantur. cap.8.num.34.
Fluminum, Aquae, ac illarum cursus, an sint Baronum? cap. 8.num.27. vsque ad num.55.
Flumine à publico in deriuanda aqua immemorabilis praescriptio sufficit. cap.8. num.34.

Flu-

Flumine ex nauigabili, vel ex eo, quod fit nauigabile aquam extrahi licet, si nauigatio non impediatur, & aqua ad idem flumen reuertatur. cap. 8. num. 56.
Fluminis pars, an sit Ripa? cap. 10. num. 7.
Flumine, vel Alueo mutato, in cuius Ponte vectigal exigebatur, an idem vectigal exigi possit? cap. 11. num. 77. 78. 81. 82. 83. 84.
Flumen pede transiens, an soluat vectigal, quod exigebatur in Ponte. cap. 11. num. 85. 91.
Flumini minus fidendum, quàm Ponti. cap. 11. num. 93.
Fluminum transitus periculosus. cap. 11. num. 94.
Flumina in sacra scriptura, quid significent? cap. 43. num. 34. 36. 52.
Fodina Auri, Argenti, ac Metallorum sunt de Regalibus. cap. 28. num. 3. 15. 16. 17. 21.
Fodinarū concessione, quid veniat? cap. 28. n. 22. 23. 34. 38.
Fodinarum appellatione, an veniat Pix. cap. 28. num. 38.
Fodina, an veniant in concessione Feudali? cap. 28. nu. 44.
Fodina Auri, Argenti, aliorumque Metallorum in Regno Neapolitano sunt Regis. cap. 28. num. 50.
Fodinas Auri, atque Argenti, alicubi esse, non cito credant Principes. cap. 28. num. 55.
Fodinas Magnas promisit Caselius Bassus Pœnus Neroni, qua promissione frustratus est. cap. 28. num. 56.
Fodinis in cauis, multi occisi, & multi suffocati. cap. 28. num. 58.
Fodina, an habeant Dæmones custodes? cap. 28. num. 59.
Fodinas multas in nouo Orbe, habet Philippus Rex Catholicus. cap. 28. num. 61.
Fodrum apud Germanos equorum pabulum dicitur, sed vide cap. 20. nu. 11. 12. 13. 14.
Fœcialium Princeps, Pater Patratus dicebatur. c. 32. nu. 16.
Fœdera, & paces, Fœcialium Sacerdotum medio fiebant. cap. 32. num. 80.
Fœdera iungere, non licet cum iis, qui oderunt Deum. cap. 32. num. 208.
Fœdera, & paces inter Principes sunt legitima abolitionum causa. cap. 38. num. 74.
Fœdus perpetuum obseruare Hispanis Regibus, pro se, & suc cessoribus permisit Thebaldus Campaniæ Comes. cap. 46. num. 122.
Fœmina ad succedendum in Comitatu Flandrico, permittitur. cap. 46. num. 349.
Fœmina admittuntur ad successionem Regnorum Hispaniæ. cap. 57. num. 2. 3. 4. 23.
Fœmina primogenita admittitur ad successionem Regnorum Catholici Regis. cap. 57. num. 3. 4.
Fœmina succedit in Regno, non existente Masculo. cap. 57. num. 5. 7.
Fœminas excludunt Galli à successione Regni ex lege Salica. cap. 57. num. 24.
Fœminas, non existente masculo, ius Diuinum, ad successionem admittit. cap. 57. num. 26. 27.
Fœminas æquilibrio, & Mares, ius naturale ad succedendum admittit. cap. 57. nu. 31.
Fœmina admittuntur iure nouissimo Codicis, & Authenticorum. cap. 57. num. 35.
Fœmina quandoq; successerunt in Regno Galliæ. cap. 57. num. 38. 39.
Fœmina succedit Feudo ligio. cap. 64. nu 66. 71. 72. 73.
Fœmina succedit in Regno Neapolitano & Siculo, non existentibus Masculis. cap. 64. num. 76. 77.
Fœmina, an seruiat per substitutum in Feudo ligio. cap. 64. num. 67. 68.
Fœmina, quando admittatur ad Feudum? remissiuè. cap. 64. num. 78.
Fons est in Ægypto, quo irrigatur Balsamum, in quo Gloriosissima Virgo MARIA bibit, & Dominus noster IESVS Christus lotus fuit. cap. 49. num. 47. 49.
Formula Absolutionis, & condemnationis, qua erat? cap. 17. num. 4. 5.
Formula Sponsionis, & Satisdationis cap. 17. num. 18.
Formula belli indicendi qualis apud Romanos inducta per Ancum Martium. cap. 32.
Formula Pacis remissiuè. cap. 32. num. 81.
Formula spreta defensa. cap. 62. num. 102.
Fornicationem prohibuit Apostolus Paulus. cap. 16. nu. 16.
Formula iuramenti Homagij. cap. 64.
Formula Iuramenti Homagij, & Ligij, præstita Regi Ferdinando in Regno Neapolitano. cap. 64. num. 58.
Foro cadere dicuntur decoctores. cap. 22. num. 19. 20.
Foro cadere quid significat? cap. 22. num. 20.
fora nonnulla fuere apud Romanos, quæ declarantur. cap. 36. num. 1.
forum sortitur quis in Nundinis ratione contractus ibidem gestis. cap. 36. num. 38.
forum, quis sortiter ratione patrati delicti. capit. 71. numer. 18.
fori Priuilegium, vt amittat Clericus trina monitio requiritur. cap. 71. nu. 39.
forum non declinat contumax. cap. 62. num. 39.
fori declinatoria, an opponatur in liquidatione Instrumenti? cap. 62. num. 67.
Fortellitium funditus destructum ob alicuius rebellionem, si rebellis, aut filij reconciliatio fieret, nō readificabitur absque Principis permissu. cap. 37. num. 12.
fortitudo destruitur, nisi consilio fulciatur. cap. 42. num. 1.
fortitudo magnanimitas est. cap. 84. num. 54.
fortitudo animi, quibus comitetur virtutibus? cap. 84. numer. 56.
fortitudinis proprium est, nihil præter turpia timere. cap. 84. num. 57.
fortitudine Sancti Martyres vsi sunt. cap. 84. num. 58.
fortunata Insula Canaria appellata. cap 46. num. 200.
fortunata Insula sunt Beatorum sedes appellata. cap. 46. num. 201.
fortunatarum Insularum descriptionem fecit Clearchus Solensis. cap 46. num. 202. & Plutarchus. nu. 203.
fortunata Insula sex à Plinio numerantur, sed nostro æuo duodecim describuntur. cap. 46. num. 204. 205.
Franeca oppidum nobilissimum Musarum domicilium. cap. 46. num. 396.
Franciscus de Castro. & eius laudes. præf. num. 59.
Franciscus I. Galliæ Rex inuicti animi Princeps. cap. 47. num. 125.
Franciscus I. Galliæ Rex Carolo V. Cæsari omne ius super statu Burgundico cessit. cap. 47. num. 109. 110. 113. cap. 46. num. 255.
Franciscus I. Galliæ Rex, consilium quo finit, vt promissa Carolo Cæsari non adimpleret. cap. 37 num. 114.
Francisco I. Galliæ Rege capto, res Gallica labefactata erāt. cap. 47. num. 174.
Franciscus I. Galliæ Rex contra Hicienses, Turcarum auxilio vsus, sed finis illorum pessimus fuit. cap. 32. numero 219.
Francisci I. Galliæ Regis Titulus, quo fuit vsus. cap. 46. numer. 11.
Franciscus I. Galliæ Rex à multis sæculis optimus. cap. 46. num. 2.
Franciscus I. Galliæ Rex cessit Carolo V. Cæsari iura status Mediolani. cap 46. num. 279.
Franciscus I. Galliæ Rex omnia Flandrica iura, Carolo V. Cæsari renuntiauit. cap. 46. num. 357.
Franciscus Maria Feltrius Ruuereus Vrbini Dux, Francisci Mariæ II. nūc dominantis Auus, prouidè omnes sui Dominij Arces, deleuit, ac Venetias accessit, ratus Alexan

dro VI. mortuo, omnia sua dominia recuperaturum, vt subsequutum fuit. cap. 37. num. 40.
Francisci de Ximenes de Cysneros S. R. E. Cardinalis, Archiepiscopi Toletani in Capienda Orania virtus. cap. 46. num. 180.
Franciscus Saa ex quinq; viris creatis in Interregno, vt Portugalliæ successionem decernerent. cap. 3. num. 11.
Franciscus, & Hugolinus Gonzaga occiderunt Hugolinum fratrem. cap. 3. num. 86.
Francisco Cortesio Imperatori exercitus Hispaniæ Regum in Orbe nouo præsso fuit Diuus Iacobus Apostolus. cap. 72. num. 2.
Franciscus Rades de Andrada Eques, & Historicus maximus. cap. 74. num. 32.
Francisci Almeida medio, ædificatæ fuere arces ad Quiloā, ad Mombazam, Goam, Calecutum, Ceilanum, Cianiū, Cainum, Malacam, Maldenas, Pacenum, Socoteram, Ternatem aliaq. loca in nouo Orbe. cap. 57. num. 29. 30.
Francisci Pizzari, & Didaci Almagri acta. cap. 46. num. 223.
Francisci Duareni I. C. Galli, libellus, cui Titulus. Defensio pro Ecclesia Gallicana, tollendus est. cap 2. num. 17.
Francisci Connani I.C. Galli, & Consiliarij Regij virtutes. cap. 4. num. 100.
Francisci Hotomani opinio improbatur. cap. 16. num 87.
Francisci Hotomani, quoad legem Regiam iudicium. cap. 31. num. 12.
Franciscus Cantucius I.C. Perusinus Rotæ Romanæ Auditor. cap. 40. num. 31.
Franciscus Pegna I.C. Hispanus Rotæ Romanæ Auditor meritissimus. cap. 40. num 113.
Francisci Aluarez de Ribera I. C. & Regentis allegationes pro Rege Catholico in successione Lusitana. cap. 46. nu. 213. 214.
Francisci Terapha locus corrigendus. cap. 74. num. 60.
Francia, an à Franco Carnifice denominetur? cap. 4. n. 91.
Francia, an Francone quodam Hectoris Troiani filio, denominetur? cap. 4. num. 92 93.
Francia vnde dicta? cap 4. num. 99.
Franci Orientales pro eorum Insignis faciebant Leonem. cap. 32. num. 37.
Franci Rhenum incolunt. cap 57. num. 37.
Franconia in Germania sita est. cap. 4. num. 96.
Franconiæ Vrbis Herbipolis, & Nuremberga. cap. 4. num. 98.
Franconiæ Regum arma, & insignia gentilitia, quinque Alaudæ Aues. cap. 77. num. 4.
Frater ordinis Sancti Francisci minorum, an Fiscum excludit? cap. 14. num. 15.
Fratres de Madonna, qui? cap. 74. num. 94.
Frenetici non iurant, nec iuramento obligantur. cap. 16. num. 76.
Friburgense Studium, ac Gymnasium in Brisgoia, à Conrado IV. vel vt alij volunt ab Alberto Archiduce Austriæ, erectum. cap. 40. num. 39.
Frisiæ Ciuitates. cap. 76. num. 16.
Frisia Orientalis, & Occidentalis, Philippi Regis Catholici habet Oppidum Nobilissimum, & Arcem Linghen. cap. 46. num. 394.
Frisicus Senatus apud Leouardiam Ciuitatem. cap. 46. num. 397.
Frisij à Nerone Imperatore Ciuitate Romana Donati. cap. 46 num. 401.
Frisios sibi vindicauit Philippus Dux Burgundiæ.
Frisiæ laudes. cap. 68. num. 78.
Frisia suis Sanctis illustratur. cap. 70. num. 104.
Frumentum hostibus non asportatur. cap 9. num. 52.
Frumenti feracissima Sardinia. cap. 46. num. 150.
Frumento abundantissima Apulia. cap. 68. num. 45.
Fructus Decimarum laicis Principibus concedi possunt. cap. 59. num. 9.
Fructus beneficiorum Ecclesiasticorum non lucrantur Clerici non viuentes clericaliter, sed eos amittunt. cap. 63. num. 43.
Fulgentius Sanctus Episcopus Hastingitanus ex materno genere Philippi Secundi Regis Catholici. cap. 83. num. 6. calluit linguas Latinam, Græcam, Arabicam, & Hebræam. cap. eod. num 7.
Fuluia familia, quamdiu Romæ durauit? cap. 4. nu. 66.
Fuluius Flaccus. & M. Aemilius Lepidus, cum essent inimici, Censores creati, deposuere odia, quibus antea tenebantur. cap. 21. num. 49.
Fundis se in bello exercuerunt Beniamitæ, & habitatores Gabaa. cap. 46. num. 167.
Fundæ vsus Dauid contra Philisthæos. cap. 46. nu. 168.
Funda quærebant cibum pueri Baleares, in altum positum. cap. 46. num. 169.
Funda cum signum quoddam percuterent pueri Cynecionum, & Aegyptiorum, tunc illis cibum tribuebant. cap. 46. num. 179.
Fundis Ciuitas suos habet sanctos. cap. 79. num. 59.
Fumus, & Nebula in die, denotant Gloriam. cap. 49. nu. 78.
Furconium Ciuitas, quibus gaudeat Sanctis. cap. 70. numer. 57.
Furnis, qui in sanctorum numero sunt relati. cap. 70. num. 102.
Furioso quis succedat? cap. 14. num. 55 56.
Furiosorum hospitale Neapoli. cap. 14. num. 56.
Furiosus matrimonium contrahere nequit. cap. 16. numero 56.
Furiosus nullam habet voluntatem. cap. 16. num. 57.
Furiosi non iurant, nec iuramento obligantur. cap. 16. numero 76.
Futurorum incerta veritas. cap. 16 num. 79.
Futura solus Deus ante præuidet. cap. 16. num. 30.
Fundum alienum, an quis ingrediatur pro metallorum, vel saxorum inuentione? cap. 28. num. 45. 46. 47. 48. 49.

G

GAbaa Ciuitas Saul, vbi à Dauide sepultus fuit. cap. 32. num. 134.
Gabaa habitatores fundis se exercuerunt in bello Israelitarum. cap. 46. num. 167.
Gabaonitis à Iosue iubente Domino bello illatum fuit. cap. 32. num. 126.
Gabrielis Paleoti Cardinalis Laudes. præf. num. 49.
Geiza primus Pannoniæ Rex Christianus. cap. 46. nu. 127.
Galatæ, sic nuncupati à corporis candore. cap. 68. num. 64.
Galatæ, Græciæ populi, à flumine Gallo sic dicti. cap. 68. nu. 71. 72.
Galaxias, siue Galactites, gemmæ species, intercurrentibus sanguineis, & lacteis venis cap. 68. num. 65.
Galesus dines in Italiæ. cap. 45. num. 17.
Galesus Italiæ fluuius. cap. 68. num. 41.
Galliæ Reges Dei gratia se appellant. cap. 2. num. 3.
Galliæ Reges primi à Dagoberto Rege Franconiæ, vsq; ad Pipinum. cap 4. num. 76. 89.
Galliæ Regum linea à Pipino vsque ad Hugonem Capetum. cap. 4. num. 77.
Galliæ Regum linea ab Hugone Capeto vsque ad Henricū III. Regem defunctum. cap. 4 num. 78.
Galliæ Regnum, quare Francia denominatum. cap. 4. n. 99.
Galliæ Rex habet bona vacantia. cap. 14. nu. 5.
Gallia habet salis vectigalia. vide in verb. Salina.
Gallia Imperio, an subdita? cap. 4. num. 8. 9.

Gallia Regnum ereptum Chilperico, & datum Pipino à Zaccharia Summo Pontifice. cap. 47. num. 62.
Gallorum Principum ad fidei Zelum progressus optimos desiderat author. cap. 47. num 86.
Gallia res labefactata erant, Francisco Primo illorum Rege capto. cap. 47. num. 174.
Gallia Rex, an possit alienare aliquam Gallici Regni Ciuitatem? cap. 47. num. 177. 178.
Gallia Regnum post Clodouai mortem pluries fuit in partes diuisum. cap. 47. num. 180.
Gallia Rex potest inuestituras Feudales facere, & priuilegia concedere. cap. 47. num. 181. 182.
Gallis Regibus, Hispani Reges, Prælatos nominandi potestatem communicauere. cap. 50. num. 39.
Galli Reges sanant strumas. cap. 55. num. 3.
Gallia consulatu priuatus Caius. cap. 60. num. 17.
Gallici Magistratus qui sint; qui naufragantes cognoscant? cap. 75. num. 18.
Gallia Reges dicuntur Excellentissimi. cap. 41. nume. 38. Illustres. num. 39. Magnifici. num. 39. Christianissimi. num. 40.
Gallia Reges primi, & Reges, ac Principes Austriaci ex eodem genere originem ducunt. cap. 41. num. 45.
Gallia Reges nullum ius habent in Regno Hierusalem. cap. 46. num. 36. 37. 40.
Gallia Reguli cum Annibale pœno ad Italia internicionem apud Ruscinonem se iunxerunt. cap. 46. num. 339.
Gallia Reges semper Flandriam ambierunt. cap. 46. num. 355.
Gallia Rex Franciscus Primus omnia iura Flandria cessit Carolo V. Cæsari. cap. 46. num. 357.
Gallia Rex Oleo sancto inungitur. cap. 49. num. 2.
Galli non admittunt exteros ad beneficia Ecclesiastica iure Albinatus, idest alibi natus. cap. 51. num. 3.
Gallia multa patitur incommoda ob admissas aliquas, Lutheri, Caluini, & aliorum hæreticorum traditiones. cap. 51. num. 29.
Gallia olim in quatuor partes diuisa magnum sensit detrimentum. cap. 57. num. 17.
Galli ex lege Salica, quam asserunt à Pharamundo Rege factam excludunt fœminas a Regni successione. cap. 57. num. 24.
Gallico in Regno successit quandoque fœmina. cap. 57. num 38. 39.
Gallia Regnum prætendit Odoardus III. Angliæ Rex, ex persona Isabella matris. cap. 57. num. 41.
Gallia Regnum promissum in dotem Catherina filia Caroli VI. Gallorum Regis. cap. 57. num. 44. 47. 48. 49.
Gallia Rex fuit Henricus V. Angliæ Rex ex persona eiusdem Catheriaæ suæ matris. cap. 57. num. 45. 52.
Gallia infatuata ob legem Salicam. cap. 57. num. 56.
Gallia Regem non subesse Imperio ex Accursio perperam capit Iason. cap. 65. num. 2. 3.
Galli substitutionem pupillarem filijs suis, an faciant? cap. 65. num. 4.
Galli in filios, & vxores, equè, ac in seruos potestatem habēt. cap. 65. num. 43.
Gallici parlamenti Parisiensis, Arrestum, quo declaratum fuit, filios esse potestate paterna. cap. 65. numer. 44. & 45.
Galli à candore dicti, quia γαλα lac album significat. cap. 68. num. 63.
Galli plurimi à Siculis vna hora extincti. cap. 82. numer. 13.
Gallos Cisalpines inter Italos enumerauit Cicero. cap. 68. num. 68. 69.
Gallecia Regnum, Castella Regno proximum, flumine Dorio à Lusitania diuisum. cap. 46. num. 92.
Gallecia Regnum, vnde ad Philippum Regem Catholicum peruenit. cap. 46. num. 93.
Galleci Hispani à Comero Gallo sic dicti. cap. 68. num. 57. 58. 59. 60.
Galerum insigne antiquorum Summorum Pontificum Romanorum. cap. 77. num. 6.
Gandauensis Portus. vide in verb. Portus.
Gandaui in Flandria natus Carolus V. Cæsar. cap. 46. num. 346.
Gandauum, quibus illustretur diuis. cap. 70. num. 95.
Garzias de Aca, Calatrauensium hominum, ac Equitum Magister. cap. 74. num. 29.
Gaspar Quiroga S. R. E. Cardinalis, Archiepiscopus Toletanus Hispania primas olim in sanctissimo Inquisitionis Consilio præsidens. cap. 66. num. 20.
Gedeon ex mandato Domini, centum viginti millia hominum bellatorum cæsa vidit. cap. 32. num. 129.
Gellij, & Caij Iurisconsulti conciliatio. cap. 16. num. 107.
Gelonum Thesaurus. cap. 27. num. 77.
Geldria Comes primus creatus Otho de Nassau. cap. 46. num. 300.
Geldria Dux primus creatus Reynoldus II. à Ludouico Bauaro Imperatore. cap. 46. num. 301.
Geldria Ducatum ab Arnoldo emit Carolus Dux Burgundia cap. 46. num. 302.
Geldria priuatus Dux à Carolo V. cap. 46. num. 303.
Geldria Ducatus, quo iure pertineat ad Philippum Regem Catholicum? cap. 46. num. 305.
Geminatio actus robur maius inducit. cap. 43. num. 44.
Genus est, quod prædicatur de pluribus differentibus specie, in eo quod quid sit. cap. 16. num. 88.
Generi species subijcitur. cap. 16. num. 89.
Genus debet esse prius, & ante speciem. capit. 16. numero 92.
Generis cuiusque plures debent esse species. cap. 16. numer. 93.
Genus & species differunt. cap. 16. num. 96.
Generis loco Iurisconsulti, quandoq; appellant speciem. cap. 16. num. 99.
Geneologica arbor Austriaca ab anno Domini Nostri IESV Christi 306. cap. 4. num. 102.
Genuenses, dum a populo recti fuat multa mala patiuntur. cap. 3. num. 15. 19. 20 21. 23.
Genuensium Respublica confert Regalia. cap. 5. numer. 23.
Genua Portus. vide in verb. Portus.
Genuensium Respublica creat Tabelliones. capit. 30. numer. 5.
Genuenses Insulam Corsica à Sarracenorum manibus eripuerunt. cap. 46. num. 162.
Genuensium Respublica, quos status in Italia possideat. cap. 68. num. 2.
Genuenses, quo pacto habuerunt vas smaragdinum, in quo dicitur comedisse CHRISTVM Pascha cum discipulis. cap. 72. num. 18.
Gentiles, qui dicantur? cap. 14. num. 60.
Georgius Almeida Archiepiscopus Vlyssiponensis, vnus ex quinque viris creatis in Interregno, vt Portugallici Regni successionem decernerent. cap. 3. num. 11.
Georgius Sanctus pro Rogerio Northmanno in Insula Sicilia contra Sarracenos visibiliter militauit. cap. 42. num. 46. cap. 72. num. 7.
Geographis antiquis, Noui Orbis, Nouarumq; Insularum inuentio, ac Nauigatio incognita. cap. 43. num. 7.
Gepida, Nauim pro insigni habuere. cap. 32. num. 37.

Germania fons vera Nobilitatis, cap. 4. num. 84.
Germani, quasi Nobilitatis Germin dicti. cap. 4. nu. 85.
Germanorum laudes ex Antonio Campano. cap. 4. numero 86.
Germanorum laudes ex Iacobo Vuinphelingo. cap. 4. numer. 87.
Germanicus Imperator classem mille Nauium preparauit. cap. 19. num. 69.
Germanicus Imperator ingenium habuit mira elegantia praditum & plura composuit. cap. 40. num. 16.
Germana Fuxea cessit Ferdinando Regi iura Regni Nauarra. cap. 46. num. 118.
Gerunda Ciuitas, suiq; Sancti. cap. 70. num. 17.
Gibel Arabibus, Latinis Mons. cap. 46. num. 83.
Gibraltar, Calpe montes prius. cap. 46. num. 76.
Gibraltaris Montes, Abila, & Calpe, Hercules columna dicti. cap. 46. num. 80.
Gibraltar, quasi Gibel Taric, vel Tarif. cap. 46. num. 83.
Gibraltaris Regnum à Mauris recuperatum per Ferdinandum Regem Quartum, Sancty Quarti filium. cap. 46. num. 84. cap. 42. num. 29.
Gibraltaris Regnum, cum omni Audaluzia, expulsis ad vnum Mauris, à Ferdinando, & Elizabetha Regibus Catholicis, recupsratum. cap. 46. num. 81.
Gibraltaris Regnum, quomodo ad Philippum Regem Catholicum spectat. cap. 46. num. 86.
Gienna, Iaen dicta, ac Mentesia, & qua de Re? cap. 46. num. 89.
Giennam occupatam tenuit Abenhut de genere Abobaget Regis Cesar Augustam. cap. 46. num. 90.
Gienna Regnum, quo ordine ad Philippum Regem Catholicum peruenit. cap. 46. num. 91.
Giennam à Sarracenis Ferdinandus III. Rex recuperauit. cap. 42. num. 27.
Gladiatorios ludos exercent Equites Neapolitani. cap. 32. num. 46.
Glarenses, dum reguntur à populo, multa patiuntur mala. cap. 3. num. 15. 19. 20. 21. 23. 24 25. 26. 28.
Gloria Domini Christus est. cap. 43. num. 50.
Gloria Maxima in Maximo Imperio constituta est. cap. 45. num. 4.
Gomerus Gallus, Iani, siue Iapeti filius. cap. 68. numer. 9. 69. 73.
Gomerus Gallus Italiam habitauit. cap. 68. num. 73.
Gomarenses, qui? cap. 68. num. 70.
Gometius Fernandez Equitum de Alcantara primus institutor. cap 74. num. 40.
Gothi falcatis curribus vtuntur. cap. 19. num. 42.
Gothi vnde originem duxerint? cap. 77. num. 22.
Gothorum Regum insignia qua fuere? cap. 77. num. 23.
Gothifredus Bullonius Belga primus Christianorum Hierusalem Rex. cap. 46. num. 24.
Gorhiani Marchionatus in Hispania est, vt Damianus Goes est author. cap. 46. num. 335.
Goz Portus. vide in Vrb. Portus.
Gradus prohibitionis matrimonij ex lege Mosis. cap. 16. nu. 118. 141.
Gradus prohibitionis matrimonij ex lege Alexij Comneni Imperatoris Constantinopolitani. cap. 16. num 123.
Gradum vsq; ad quartum matrimonij prohibitio per quos facta extitit? cap. 16. num. 124.
Gradus dispensationis matrimonij ab Ecclesia dispensari nō posse asserentes, haretici sunt. cap. 16. num. 152.
Gratia Deo agenda in re qualibet. cap. 2. num. 4.
Gratiam Deo agens, ab illo plurimum diligitur. cap. 2. n. 5.
Gratiam coram Deo inuenit humilis. cap. 2. num. 9.
Gratia Principis non nocet iuribus partis. cap. 38. numer. 16.
Gratias criminum non faciunt Barones, si ex priuilegio potestatem non habent: ex speciali enim concessione, reseruata Principi veniunt. cap. 38. num. 20. 21.
Gratias faciunt Barones, vbi pro debito imminet pœna. cap. 38. num. 22.
Gratia facta per Principem non intelligitur quoad bona, & pecunias Fisco quasitas. cap. 38. num. 27. 30.
Gratiam facimus verbum, quid significat? cap. 38. num. 28.
Gratia, an operetur bonorum restitutionem? cap. 38. nu. 40.
Gratia facta, an recuperentur bona feudalia? cap. 38. nu. 31
Gratia generalis, an extendatur ad delinquentes existentes in carcere? cap. 38. num. 41. 42.
Gratia, an sit producenda coram Magistratibus? cap. 38. num. 43. 45. 50.
Gratiarum concessiones, an interinentur? cap. 38. numero 46. 52.
Gratia generalis non producitur coram Magistratibus. cap. 38. num. 48.
Gratia, & Indulgentia motu proprio facta, & de plenitudine potestatis, & ex certa scientia, non debet prasentari. cap. 38. num. 49.
Gratia prasentatio, & insinuatio non exigitur, quando agitur de pœna extraordinaria. cap. 38. num. 52.
Gratia, an requirat scripturam? cap. 38. num. 53. 53.
Gratia testibus probari potest. cap. 38. num. 54.
Gratia, an prasentari debeat a principali, vel sufficiat produci à procuratore, vel alio. cap. 38. numero 57. 58. & 59.
Gratia exequutio, an debeat peti personaliter per bannitum, seu contumacem. cap. 38. num. 61. 62.
Gratia pro bannito, an à quolibet petatur? cap. 38. num. 62.
Gratia dum producitur, Fiscus est citandus. cap. 38. nu. 63.
Gratiarum causa iusta esse debent, cap. 38. num. 69.
Gratia fieri solent ob publicam latitiam. cap. 38. num. 74.
Gratia fit dum benemerentibus refertur. cap. 84. num. 30.
Granatense Studium. cap. 40. num. 133.
Granata Regnum, Besbicum appellatum. cap. 46. num. 65.
Granata Regnum à Ferdinando Rege ad Philippum Regem Catholicum peruenit. cap 46. num. 67.
Granatam Sarracenis eripuit Ferdinandus Quintus Rex, Iussus cognominatus. cap. 42. num. 33. 34.
Granata Vrbis situs, & Amenitas. cap. 46. num. 68.
Grana tinctoria dederunt Grata Vrbi nomen. cap. 46. num 69.
Graci filys; septimo die nomina imponebant. cap. 1. numer. 35.
Graci bellum administraturi, Thesaurum in Delo Insula reposuerunt. cap. 27. num. 78.
Gregorij sancti dictum quomodo Deus vbique esse dicatur. praf. num. 20.
Gregorius Septimus Summus Pontifex acerrimè defensus a Roberto Guiscardo Northmanno à Clementis Antipapa calumnijs. cap. 47. num. 27.
Gregorius VII. Pontifex Henricum Tertium Imperatorem deposuit. cap. 47. num. 71.
Gregorij vij. sententia in Henricum Imperatorem. cap. 47 num. 72.
Gregorius Summus Pontifex, simoniacorum, fornicatorum causas Rodulpho, & Bertoldo, Ducibus laicis commisit. cap. 71. num. 3.
Gregorius Septimus in Castro Adriani per Enricum Imperatorem carceratus. liberatur à Roberto Northmanno Duce Apulia & Calabria. cap. 42. num. 44.
Gregorij Magni libri originales Moralium in Hispania. cap. 42 num. 11.
Gregorij Magni miraculū pro libris Moraliū. cap. 42. n. 13.
Gregorius Magnus Pontifex, negotia Ecclesiastica in Sicilia, Romano Sicilia defensori commisit. cap. 53. num. 11.

Gronin-

Groninga Dominus Philippus Rex Catholicus. cap.46. numer.413.414.
Groninga Ciuitati adest Regium Tribunal pro Hollandis. cap.66. num.48.
Guidagia, quæ sint? cap.11.nu.45.
Guido Papa in Decis. Gratianop.477. declaratur. cap.11. num.102.
Gubernatio recta fit per Vnum. cap.3.nu.68.
Gubernator Regius est in portu Herculeo, & Orbitello in Hetruria.cap.66.num.45.
Guerra tempore factum dicitur, quod immediatè ante, & post factum fuerit. cap.62.nu.50.
Guerra tempore factum censetur sed remittitur iudicis arbitrio. cap.62. nu.51.
Guerra mota quando dicatur? cap. 62.num.104.
Gudulæ Virginis sanctæ Templum magnificum apud Bruxellas. cap.46. num.282.
Guleti propè Nuscum Sanctus Gulielmus. cap.70. nu.76.
Gulielmus Sanctus Guleti propè Nuscum. cap.70. num.76.
Gulielmi Fornerij I.C. Gallis laudes.cap.24. nu.15.
Gulielmus de Nassau Aurengiæ Princeps, Belgicæ tranquillitatis, & quietis turbator. cap.25. nu.25.
Gulielmus de Nassau, eiusq; perfidia, quàm nota fuit Argentinensibus.cap.25.num.26.
Gulielmus Budæus, Petrus Faber, & Ianus Ianglaus, tria Galliæ lumina. cap.32.nu.72.
Gulielmus, Gulielmi mali. Siciliæ Regis filius, Iosephum Marocci Regem vicit, filiam eius Virginem adduxit, In Syriam munitam, classem quadraginta Triremium misit, cuius aduentu Saladinus obsidionem soluit, Pyratis omnia maria purgauit, ac pluribus virtutibus enituit. cap.42.num.66.67.68.
Gymnasia Romana habebant Philosophos, Rhetores, cæterosq; literarum scientia claros. cap.40.nu.5.
Gymnasio Traiani disputabat Theagenes Philosophus.cap. 40.num 4.
Gymnasium Bononiense approbatum à Summis Pontificibus, & an à Theodosio Imperatore? capit.40. num.21. 22.23.24.25.27.
Gymnasij Perusini excellentia describitur. cap.40. num.28.
Gymnasium Coloniæ Agrippinæ. cap.40.nu.38.
Gymnasium Friburgense in Brisgoia à Conrado Quarto Imperatore, vel vt alij volunt ab Alberto Archiduce Austriæ. erectum. cap.40.num.39.
Gymnasium Lypsense. cap.40. nu.43.
Gymnasia omnia Mundi describuntur in verbo illius Ciuitatis, vel loci, de quo agitur, & in verb. Studium.
Gymnosophista quidam Philosophus, quid responderit Alexandro Macedoni interroganti, quo pacto quis DEVS euadere possit; cap.70.num.150.

H

Habitatores insularum Indiarum, quæ ex progenie, & loco sint? c.43.nu.1.
Habitatores insularum sunt ex Decem tribus Israelitarum. cap.43.num.25.
habitatores Gabaà in bello Israelitarum fundit se exercuerunt. cap.46.num.167.
Habspurgensis Comitatus, quomodo ad Austriacos peruenerit? cap.77.num.16.
Habspurgensis Comitatus possidetur per Serenissimos filios Maximiliani Imperatoris. cap.46.num.384.
Habspurgensis comes est Philippus Rex Catholicus. cap.46. num.385.
Hai Vrbi bellum illatum à Iosue filio Nam iubente Domino.cap.32.num 126.
Haldanus occidit Roem, & Aldanum fratres. c.3. nu.86.
Hannonia vulgo illorum, Hainauls appellatur. cap.46. numero 358.
Hannoniæ Comitatus, quomodo ad Philippum Regem Catholicum spectet? cap.46.num.359.
Hannoniæ laudes.cap.68.num.78.
Hannonia in Hasbanio, quis sanctis? cap.70.nu.103.
Hasta apud Carthaginenses belli signum.cap.32.nu.27.
hæreticus omnis denunciandus, etiam nulla prius facta fraterna correctione.cap.14.num.79.80.81.
hæreticus, an baptizet in casu necessitatis? cap. 16 num.30.
hæretici sunt, qui dicunt gradus prohibitionis matrimonij, ab Ecclesia dispensari non posse. cap.16.num.152.
hæreticorum bona confiscantur, nihilo filijs relicto. cap.26. num.3.
hæresis quot modis committatur? & quis dicatur hæreticus? remissiuè. cap.26.num.2.
hæretici clerici bona, cui applicabuntur? cap.26. num.5.
hæretici laici bona, cui applicentur, & quid hodiè obseruetur? cap.26.num.6.7.
hæretici laici bona in statu Mediolani, cui applicentur? capit.26.num.8.
hæretici laici bona in Hispania, cui applicentur? c.26. nu.9.
hæretici bona à die patrati criminis confiscata intelliguntur. cap 26.num.10.
hæreticis suorum bonorum administratio à die patrati criminis interdicitur.cap.26.num.11.
hæretici bona, vt reuelentur, fiunt edicta, & annotatio bonorum.cap.26.num.17.
hæresis crimen, quoad bonorum confiscationem morte non extinguitur.cap 26.num.13.
hæreticum quem esse, declaratio fieri potest, etiam post quadraginta annos. cap.26.num.14.
hæretici bona, cui debentur Domino supremo, an medio iuridico, siue Baroni? cap 26 num.15.16.17.18.
hæretici bona feudalia, vel Emphyteoticaria, an confiscentur Domino directo? cap.26 num.19.20.
hæreticus, siue clericus, siue laicus ad fidem rediens, an bona recuperet? cap 26.num.21.
hæretica labe, ac macula, immunia Regis Catholici Regna. cap 81. num.2.
hæreticorum pœnis punitur Apostata fidei. cap.71. nu.90.
hæreticus omnis cognoscitur a Iudice Ecclesiastico, sed semper traditur Curiæ seculari puniendus. cap.71. numero 202.
hæresis crimen à laico iudice cognosci nequit. cap.71. numero 313.
hæretici traduntur Curiæ seculari. cap.71.nu.314.
hæreticorum laicorum bona, an laico superiori debeantur? cap.71.num.315.316.
hæretici bona in Hispania, cuius sint? cap.71. nu.317.318. 319.321. In Regno Neapolitano.num.322. In statu Mediolani.num.324. In Dominio Veneto. 325. In Ducatu Sabaudiæ. 326. In Ducatu Ferrariæ 327. In Ducatu Mantuæ 328. In Marchionatu Montisferrati. 329.
hæretici clerici bona, ecclesiæ applicantur. cap. 71. nu. 330.
hæretici bona, commisso crimine dicuntur confiscari, facta prius declaratione iudicis Ecclesiastici. cap. 71. num. 331.332.
hæretici omnes post primam, & secundam monitionem, vitandi sunt. cap.32. nu.207.
hæreticæ prauitatis inquisitores, an bannitos, & exules restituant? cap.38.nu.7.
hæresis Erasmi Rotherodami. cap.45.nu.14.
hæretici Acephali. vide in verb. Acephali.
hæreticos in consuetudinem, & conuersationem habere, illicitum est. cap.69.num.21.
hæretici dixerunt DEVM non esse adorandum per exteriores actus. cap.70. num.144.

Heretici Vualdenses, negauerunt in Sancta Ecclesia reperiri miracula. cap.72.num.2.
Heresis Vualdensium, aut ex ignauia, aut ex malitia processit, cum nihil penitus scirent. cap.72.num.3.
Hæres defuncti voluntatem non implens, an priuetur hæreditate? cap.15 num.6.7.
Hæreditate, an priuetur, qui defunctum extra suam electam sepulturam sepelliuit? cap.15.num.7.8.
Hæres coactus restituere hæreditatem per fideicommissum, retinet iura sepulchrorum. cap.15.num.12.
Hæres succedit, & si vulnerauerit testatorem, si ob hanc causam indignus, & exhæres iudicatus non fuerit. capit. 15.num.14.
Hæres non vlciscens mortem defuncti, si ab altero accusante præuentus fuerit, hæreditate non priuatur. cap.15.n.16
Hæres non iudicatur indignus, si non accusauerit, quia non fit certus author necis defuncti. cap.15.num.17.
Hæres minor non vindicans mortem defuncti, non est indignus. cap.15.num.18.
Hæres non vindicans hodie mortem defuncti, non priuatur vt indignus. cap.15.num.20.
Hæres censetur habere ratum factum defuncti c.15. nu.26.
Hæres accusans testamentum de falso, ante sententiæ prolationem desistens, non tractatur à Fisco, vt indignus. cap.15.num.37.
Hæredum, siue cohæredum vnus, falsi accusatus, potest alter legatum petere excluso Fisco. cap.15.num.38.
Hæreditas, vel legatum, quod aufertur ab indigno, ob delictum certæ personæ, illi, & non Fisco, applicabitur. cap.15.num.51.
Hæreditas ob stuprum viduæ, filijs debetur, quibus fit iniuria, non autem Fisco. cap.15.num.51.
Hæres quis ab aliquo relictus, dicitur ab eo honorem accipere. cap 45.num.32.
Hebræorum lingua, an prima fuerit? cap.1.num.6.
Hebræi Thesauros tenebant in Templis, & sepulchris. cap. 27.num.81.
Hebræorum festa. vide in verb. Festum.
Hebræi in die Phase, iaest transitus vnum delinquentem liberabant. cap.38.num.71.
Hebdomadarum festum. vide in verb. Festum.
Hector vnicum filium habuit, Scamandrum nomine, siue Astyanactam. cap.4.num.94.
Helena Adiabenorum Regina Palatium sibi ædificauit Hierosolymis. cap.23.num.15.
Helce Castulonensis, vxor Annibalis Carthaginensis. cap. 46.num.45.
Helmstedianum Gymnasium. cap.40. num.45.
Henecus Arista, post pulsos Mauros, primus Aragoniæ Rex. cap.46. num.52.100.111.
Henneco Aristâ Regnum montibus Pyreneis apparuit Crux Alba. cap.46.num.55.
Henricus Guzmanus Comes oliuares, & eius laudes. præf. num. 59.
Henrico Octauo Angliæ Rege corrupto, subditi in deterius prolapsi sunt. cap.4.num.79.
Henrici Octaui Angliæ Regis, & Catherinæ Reginæ super matrimonio grauissima fuit orta controuersia. c.16. num.172.173.
Henricus primus coronatur à Benedicto VIII. Henricus II. & Agnes vxor à Clemente II. Henricus IV. à Pasquale Secundo. cap.47. num.56.
Henricus Tertius Imperator à Gregorio Septimo Summo Pontifice depositus. cap.47.num.71.
Henricus Borbonius Nauarrus, & Henricus Princeps Condæus diris affecti à Sixto V. Summo Pontifice. c.47.n.74.
Henrico VIII. Angliæ Regi, fidei defensoris titulus datus à Leone Decimo Summo Pontifice, ob scripta eius in hæreses Lutheri. cap.44.num.2.
Henricus Tertius Galliæ Rex, institutor ordinis Equitum Sancti Spiritus. cap.74.num.65.
Henricus à Vualpoth Teotonici ordinis Equitum primus Magister. cap.74 num.73.
Henricus ciuitatem Theatem instaurauit. cap.76. num.27.
Henricorum apud Theatem familia Nobilis. c.76. nu.28.
Henricus Borbonius inter huius ætatis Principes, Dux bellorum, ac militiæ expertissimus. cap. 32. num. 12.
Henricus Cornelius Agrippa reprehendit Moysem, quòd bella gesserit, contra quem scribit author. cap.32. num. 115.117. cum pluribus seq.
Henricus Tertius Rex Castellæ, feudi nomine inuestiuit de Insulis Canarijs Ioannem Benthacoursium Gallum. cap.46.num.206.
Henricus Sextus Rex Angliæ fuit vltimus de domo Lancastria. cap.46. num.199.
Henricus Conradi Secundi Imperatoris filius, Rodulphi Regis Burgundiæ hæres. cap 46.num.251.
Henricus Quintus Angliæ Rex ex persona matris Catherinæ Galliæ Rex. cap.57.
Henricus Quintus Rex Angliæ, fuit coronatus Rex Galliæ. cap.57. num.52.
Henricus Quintus Rex Galliæ, & Angliæ erexit studium Cadomense. cap.57. num.52.
Heraclius Imperator Phocam patrem occidit. cap.3. n.78.
Herbipolis Vuirtzbur, & Marcopolis appellata. c.4. n.97.
Herculis columnæ, Gibraltaris, siue Abila, & Calpe, montes. cap.46 num.80.
Herculeus portus, & de illo multa remissiuè. cap.68.n.18.
Herminefredus Bertarium fratrem occidit. cap.3.nu.86.
Hermenegildus Sanctus, Leouigildi filius, dum pro Christi fide à patre securi percussus est, Angelici cantus auditi fuere. cap.72.num.10.
Hermenegildus ex materno genere Philippi Secundi Regis Catholici fuit. cap.83.num.11.
Hermionensium Nauale. cap.6.num.17.
Hernestus Archidux Austriæ, belli gloria, & Armorum studio, ætate nostra clarus. cap.32.num.8 9.
Herodis matrimonium, quo pacto malo exitu finitum. cap. 16.num.174.
Herodes, & Herodias in Hispania fugati. cap.16. n.175.
Herodias filia erat Aristobole, & Berenices, Neptis Herodis. cap.16 5.num.145.
Herodes Magnus. cap.41.num.26.
Heroica sub virtute, omnes Morales virtutes continentur. cap.70.num.146.
Heroicus vir vnus, totam gentem illustrat. cap.4. nu.12.
Heyldebergense studium à Ruperto Comite Palatino erectum. cap.40 num.42.
Hiarcha Indorum Rex, dixit, Deos esse qui viri boni essent. cap.70.num.151.
Hieronis Syracusani iunioris, Nauis ingentissima, & mirabilis ab Archia Corinthio facta, & ab Archimede Syracusano in mare posita, ac Ptolomeo Regi dono missa. cap.19. num 63.64.65.
Hieronymi dictum quomodo Deus vbique esse dicatur. præfat.num.16.18 24 25.26.
Hieronymus, ac Sanctus Paulinus Episcopus Nolanus contemporanei fuere. cap.78. num.17.
Hieremias ad bellandum prouocat. cap.32.num.148.
Hierusalem Rex, liber est. cap.47.num.7.
Hierusalem Regnum ad Regem Catholicum spectat. ca.60. num 4.5 cap.46 num.28.34.35.40.
Hierusalem Rex à Papa Regnum habet. cap.60.num.8.
Hierusalem vrbs capta à Christianis anno Domini 1099. cap.74.num.72.
Hierusalem erepta Christianis à Saladino. cap.74.nu.76.
Hie-

Hierusalem vrbs quanto tempore apud Christianos durauit. cap.74.num.77.cap 46.num.25.
Hierusalem Rex apud Christianos primus Gothsfredus Bullonius Belga. cap.46.num.24.
Hierosolymitano in Regno nullum habent Comites Campana Galli.cap.46.num 29.
Hierosolymitano in Regno, nullum ius Cypri Regibus. cap. 46. num.32.
Hierosolymitano in Regno nihil competit Gallia Regibus. cap.46. num.36.37.40.
Hierusalem Rex Reges alios pracedit.cap.46. num.41.
Hierusalem, & Sicilia Rex, oleo sancto inunguntur. capit. 49 num.2.
Hilarij dictum quomodo Deus vbique esse dicatur.praf.n.17
Hirundines docuerunt, vt aggeres in Fluminibus fierent. cap.10.num.29.
Hispania semper fidem Christianam tenuit, & coluit, etiã potientibus rerum Arabibus, Mauris, ac Sarracenis. vide in verb. Fides.
Hispania Reges habent omnia iura Regalia. cap.5.num.26.
Hispania Salinas habet. vide in verb. Salina.
Hispania Rex liber est, nec alicui humano Principi subiacet. cap.47. num.1.
Hispani Reges eadem Hispania Regna à Maurorum manibus eripuere. cap 47.num.3.
Hispani Reges Gallis Regibus potestatem nominandi Pralatos communicauere. cap 50.num.39.
Hispania, an admittat collationes beneficiorum Ecclesiasticorum spectantium ad Reges. cap.52.num.4.
Hispania Regna omnia hareditaria sunt. cap. 56. num.6.
Hispania suos habuit Imperatores Roma, & Constantinopoli. cap.58.num.16.
Hispania Ciuitates Archiepiscopales, siue Metropoles nouem sunt.cap.76.num.4.
Hispania habet Ciuitates Episcopales, quinquagintatres. cap.76.num.7.
Hispani fuere, quàm plures Imperatores, ac viri graues, videlicet Honorius Imperator. cap.79.num.13. M. Cocceius Nerua Traianus. num.2. Iulius Cocceius Imperatoris Auus. num.4. M. Vlpius Traianus Imperator. nu. 5. Aelius Adrianus. num.7. Sergius Galba. num.9 Antoninus Pius. num.10. M. Antonius, cognomento verus. num.11. Theodosij Senior, & Iunior. num.12..14. Archadius, & Honorius. num.13. Arganthonius Tartessiorum Rex. num.15. Viriatus Rex. num.16.
Hispani Sancti Doctores Ecclesia, alijque scientiarum fulgore clarissimi cap.80.num.9.
Hispanorum ingenia, quomodo describat Ioannes Picus Mirandula. cap 80.num.10.
Hispania, & si per octingentos circiter annos fuerit, ac steterit à Mauris, & Sarracenis occupata, numquam tamen Christianam fidem amisit. cap.81.num 6.
Hispanorum Catholica fidei testimonium Stanislai Osij Varmiensis Cardinalis. cap.81. num.9.
Hispanis semper ius fuit belli indicendi in Sarracenos. cap. 81.num.10.
Hispanarum virtutum testimonium ex Vasao.cap.81.n.11.
Hispania laici Iudices, puniunt pœna pecuniaria clericum arma portantem. cap.71.num.47
Hispani proditorium homicidam illum dicunt, qui retro non facie ad faciem hominem occidit.cap.71.num.127.
Hispania Regis habent legis condenda potestatẽ.c.31 n.24.
Hispania Reges bellum indicere possunt. cap.32.num.6.
Hispania Regibus, Christianissimi nomen datum. cap. 41. num.42.43.
Hispaniarum Rex cunctis pracedit ob maiores diuitias. capit.45.num.7.
Hispania in duas partes diuisa. cap.46. num.42.
Hispaniarum Regna, temporum mutatione, & nomina mutarunt. cap.46.num.43.
Hispania Ciuitas Castulo. cap.46.num.44.
Hispani ad Pralaturas, & beneficia Ecclesiastica, exteros, & alienigenas non admittunt. cap.51.num.1.
Hispanis Regibus, Episcopi, manus osculantur. cap. 54. numero 1. 19 20.
Hispanorum Episcopatuum Rex est patronus. cap.54.nu.2.
Hispaniarum Regi, Ecclesiasticarum Decimarum concessio fieri potuit. cap.59.num.3.14.
Hispaniarum Regna transmittuntur ad primogenitum successorem. cap.57.num.2.23.
Hispani filiosfamilias eorum habent sub potestate.c.65.n.5.
Hispaniam petijt Paulus Apostolus ad pradicandum. cap. 68. num.47.
Hispania habitata fuit a Thubal, Iapeti filio.cap.68. n.48.
Hispania vnde dicta? cap.68.num.54.
Hispani Galleci à Gomero Gallo cognominati.cap.68.num. 57. 58.59.60.
Hispania laudes ex Strabone.cap 68.num.74.ex Solino.nu. 75.ex Plinio.num.76. ex Iustino, & Germanographo. num.77.
Hispania pluribus sanctis gaudet.cap 70.num.34.
Hispana gens bellicosa, & qualis? cap.82 num.15.
Hispani Annibalis pœni tempore, quales fuere? c.82.nu.16.
Hispani plusquam duodecies centum millia Arabes, diuersis vicibus occiderunt.cap.82.num 19.
Hispani Reges. vide in verb. Rex, & Reges.
Hispalensis schola.cap.40.num 132.
Hispalis Regnum in Bethica Situatum.cap.46.nu.70.
Hispalis Regnum, quo ordine ad Philippum Regem Catholicum peruenerit? cap. 46. num.71.
Hispalensis Ciuitatis, situs, amenitas & laudes.c.46.n.72.
Hispalensis, Ciuitas, qua Sibilia vulgo nominatur, Noui Orbis nauigationibus, Nobilis.cap.46.num.73.
Hispalensi Concilio Sanctus Isidorus interfuit.c.42.nu.8.
Hispalim Ferdinandus III. Rex à Mauris recuperauit. ca. 42.num.27.
Hispalis ciuitas, quibus Sanctis sit decorata. cap. 70. nu.4.
Histerologia sermocinatio ordinis per versi. cap.75. nu.15.
Historia declarata à Gobrya Dario Regi persarum, super munere ei misso à Scythis. cap.77. num 21.
Historia adolescentis Erithrei. cap.39.num.30.
Histriones, & Mimi ludibria facientes, & publicè in Scanam prodeuntes, ludicra artis causa, infames fiunt. cap. 71. num.81.82.
Histriones, & similes in Theatro in 14. ordinibus non sedebant. cap.71.num.83.
Hollandia ciuitates. cap.76.num.16.
Hollandia Batauia nuncupatur.cap.46.num.359.
Hollandia comitatus ad Philippum Regem Catholicum peruenerit. cap.46. num.360.
Hollandus Comitatus, quando primo institutus, & à quo? cap.46.num.362.
Hollandi magnis vtuntur Nauibus. cap.46.num.361.
Hollandi, Nautica artis expertissimi.cap.46 num.364.
Hollandi cum Danis, Saxonibus, & Frisijs confaderati. cap.46 num.366.
Hollandia Comitissa Margarita partus numerosus. capit. 46.num.367.
Hollandia sauos Maris impetus passa est, & frequenter patitur. cap.46.num.368.
Hollandia Imperij feudum, siue beneficium.c.46.nu.369.
Hollandia Comes primus Florentius Vuilhelmi Germania Regis filius. cap.46.num.372.
Hollandia quibus sanctis splendeat? cap.70. num.108.
Hollandia laudis.cap.68.num 78.
Homagij iuramentum. in verb. Iuramentum.

Homagium, an Hominium appellari debeat? cap.64.n.46.
Homagium est veneratio, quam vassallus ob acceptum beneficium, patrono tribuit. cap.64.num.51.
homines primos, an nutu tantum suam voluntatem significarent. cap.1.num.7.
hominum vires contra vires fluminum, non sufficiunt. cap. 11. num.92.
hominum Romanorum, triplex ordo, Senatorius, Equestris, & Plebeius. cap.74.num.108.
homini statura Proceris Romani dabant signa militaria, qui moueri à loco minimè poterat iniussu Principis. capit. 32.num.38.
homines ex putri materia generari, perperam censuit Auicenna. cap.43.num.3.
hominum paupertas, & inopia Reipublica pernitiosa. cap. 46.num.14.
hominis vice non est alieno exterus. cap.51.num.17.
homini nulli distinctus certus mortis, aut vita locus in mundo. cap.69.num 29.
hominum inferioris Germaniæ pulchritudo. c.87.num.20.
homicida triplex, Ecclesia immunitate non gaudet, occidens in Ecclesia, occidens veneno, & occidens proditoriè. cap.71. num.125.
homicidium proditoriè committi, quomodo dicatur? cap.71. num.126.
homicida proditorius apud Hispanos is est, qui retro, non facie ad faciem, hominem occidit. cap.71. num.127.
honores dum dantur, Auorum Nobilitas quæritur. c.4.n.14
honoris filia Maiestas. cap.60.num 27.
Honorifici tituli exprimi debent. cap.46. num.22.
Honorius Imperator Hispanus. cap.79.num.13.
Horani Portus. vide in verb. Portus.
Horatio Coclitis Pons rescissus, magnum patria pietatis argumentum. cap.11.num.53.
Horatij Poeta praceptor Orbilius Beneuentanus. c.80.nu.6.
Horitanus Marchionatus in Sardinia est. cap.46. nu.332.
Horistang hodie dicitur in Sardinia, Ciuitas, qua olim arborea nuncupabatur. cap 46.num.333.
Horistang Ciuitas, Imaginem Christi Crucifixi à Nicodemo olim factam habet. cap.46.num.334.
Hortus Balsami. vide in verb. Balsamum.
Hosca Ciuitas suis Sanctis, Nobilis. cap 70.num.26.
Hospitale Furiosorum Neapoli adest. cap.14.num.56.
Hostium commercium prohibitum, ne Regnorum Arcana, & Regnorum sciantur. cap.9.num.58.
Hostia Portus a Claudio Imperatore constructus. c.9.n.27.
Hostes commeatu, Armis, Telis, Equis, aliaue re iuuare illicitum. cap 9.num.55.
Hostes Reipublica denunciandi sunt de iure. cap.14. n.82.
Hostem aduersus authoritas æterna ex lege duodecim Tabularum. cap.47. num.138.
Hosti fides seruanda est. cap.47. num.156.
Humerus Principatum designat. cap.49.num.35.36.
Humilis coram Deo gratiam inuenit. cap.2.num.9. 10.
Humilitatis Philippi II. Regis Catholici, exemplum. cap. 2.num.15.
Humilius esse debet, quod est altiori fastigio positum. capit. 54.num.27.
Hunanu Portus. vide in verb. Portus.
Hungaria habet salis vectigalia. cap.25. nu. 32. & in verb. Saline.
Hungari Imperio subditi. cap.47.num.12.
Hungaria Rex. vide in verb. Rex, & Reges.
Hungari Pannoni sunt appellati. cap.46.num.124.
Hungaria in Regno, quod ius habet Rex Catholicus? capit. 46.num.130.
Hungarici Regni titulũ ex pacto tenẽt Austriaci. c.46.n.131
Hungaria Regnum, quo iure possidet Rodulphus Secundus Romanorum Imperator. cap.46.num.132.
Hungaria in verb. Regnum.
Hydruntinam Ciuitatem à Turcis recuperauit Alphonsus Rex, Ferdinandi Primi Aragonũ Regis filius. c.42.n.70.
Hybernia Gymnasium in Vuallia. cap.40.num.77.
Hybernia Rex soluit Romano Pontifici annuas Marchas Trecentas pro Regno. cap.46. num.194.195.
Hyppocritarum fraudes, multos à vero, rectoq; iudicio amouerunt. cap.21.num.30.

I

IAcob, mutato nomine Israel dictus. cap.1.num.19.
Iacob, interpretatur supplantator. cap.1.num.22.
Iacob sepultus est in Hebron. cap.32.num.216.
Iacobi Maioris, Apostoli prædicatio, quo in loco fuerit? cap. 43.num.10.
Iacobus Minor, Apostolus, quo loci prædicauerit? c.43.n.11
Iacobi Apostoli Templum apud Gallacos, exornauit Alphonsus III. Rex, Magnus appellatus. cap.42.num 22.
Iacobi Apostoli Episcopi Hierosolymitani, qui ab Herode securi percussus fuit, corpus à Discipulis fuit in Hispaniã translatum. cap.70.num.78.
Iacobus Apostolus ad fauorem Ferdinandi Regis Castella, & Legionis. cap.72.num 15.
Iacobus Apostolus in bello contra Mauros, & Sarracenos ad fauorem Ramyri primi Hispaniarũ Regis. c.72.n.20.
Iacobus Apostolus ad fauorem Francisci Cortesij Imperatoris exercitus Regis Hispania in Nouo Orbe. c.72.nu.21.
Iacobus Apostolus præsto fuit Alphonso de Alburquerco Goã recuperanti in Nouis Insulis. cap.72:num 22.
Iacobo Apostolo vouis in Maris tempestate Philippus Primus Austriacus, Caroli Cæsaris Quinti pater, & Philippi II. Auus, & ob id saluus rediyt cum omnibus, qui secum erant. cap.72.num.24.
Iacobus Fortunatus Rex Valentiam, & Maioricã à Mauris eripuit. cap.42.num.32.
Iacobus Fortunatus, Petri Secundi filius Rex Aragonum, Valentiam ciuitatem à Mauris secundo occupatam recuperauit. cap.46 num.59.
Iacobus Aragoneus à Bonifacio Octauo Summo Pontifice Insula Sardinia inuestitus fuit. cap.46.num 154.
Iacobi Aluaroti opinio improbata. cap.28.num.20.
Iacobi Alnarsti opinio improbatur. cap.64. nume.102. 103. 111.113.
Iacobus Aldobrandinus Nuntius Apostolicus in Regno Neapolitano. cap.71.num.232.
Iacobi Galli I.C. Neapolitani Præceptoris, laudes. cap.40. num.78. & 118.
Iacobi Mainoldi I.C. Cremonensis Regentis Laudes. cap. 46.num.23.
Iacobus Sanazarius Poeta Illustris. cap.28.num.52.
Iacobus Marchantus Historiarum scriptor elegantissimus. cap.46.num.251.
Iactantia, & inanis gloria vbique sibi arcem tenet. c.40.n.6
Iactantiam sequitur Ruina. cap.41. num.9.
Iader, siue Zara Insula vendita Venetis vendita centum mille florenis. cap.46.num.146.
Iano claues tributa, quid significant? cap.9.num.44.
Ianus, an primus monetam percusserit? cap.12. nu.15.
Ianus, an idem, quod Noa. cap.12.num.16.
Iani, siue Iapeti filius Gomerus Gallus. cap.68.nu.9. 69.73.
Ianus sub initium Aurei seculi laeuum latus Tyberis tenuit. cap.68.num.13.
Ianus in Celtiberos Hispalos venit. cap.68.num.49.
Ianus Langlaus, & Renatus Choppinus, quoad clericorum vestes optimè scripserunt. cap.71.num.167.
Iapeto Noa filio. Italia contigit. cap.68.num.8.
Iapeti, siue Iani filius Gomerus Gallus. cap.68.nu.9. 69.73.
Iason perperam ex Accursio capit, Regem Galliæ non subesse

esse Imperio. cap. 65. num. 2. 3.
Ianus Langlaus Galliæ lumen. cap. 32. num. 72.
Iberia Ciuitas, & Sancti sui. cap. 70. num. 30.
Ichnusa, dicta Sardinia, & quare? cap. 46. num. 148.
Idioma, & linguam subditorum scire debent Prælati, vt illis possint scripturas interpretari. cap. 51. nu. 14. per totũ.
Idiomatum, ac linguarum diuersitatem DEVS immisit in ædificatione turris Nembroth, siue Babel, vt illorum superbiam confunderet. cap. 51. num. 15.
Iehu Quintus Rex in scriptura sacra, vnctus super Israel. cap. 49. num. 18.
Ielles Portus in Verb. Portus.
Iephte Principum Galaad Dux contra filios Amon fortiter pugnauit, & contra filios Ephraim, quos vicit. cap. 32. num. 130. 131.
Ierich Vrbi bellum illatum à Iosue filio Nun, Domino iubente. cap. 32. num. 126.
IESVS Christus Prophetarum omnium Princeps, & Dominus. cap. 36. num. 72.
IESVS Christus, quando potestatem dedit Petro. cap. 71. num. 113.
IESVS Christus omnem potestatẽ habuit. cap. 71. n. 116.
IESVS Christus in Centurione milite, multum sibi complacuit. cap. 32. num. 153.
IESVS Christus, prædixit bella fieri oportere. cap. 32. num. 154.
IESV Naue vti strenuus bellator in scriptura sacra narratum. cap. 32. num. 144.
Iezabeli Regina comminatio facta, quod nullus illam sepeliret. cap. 71. num. 181.
Ignominiosa militiæ missio, quæ? cap. 32. num. 62.
Ignominiosæ missionis militiæ formula, quæ? cap. 32. num. 63. 64. 65.
Illegitimi, & bastardi dicuntur Viles. cap. 30. nu. 30.
Illerda Latinè, Hispanicè vero hodie Leryda cognominatur. cap. 46. num. 96.
Illerda Ciuitas, Studijs, alijsq; dotibus, ac victoria Cæsaris contra Varronem. Petreium, & Afranium, Pompei præfectos. memorabilis. cap. 46. num. 97.
Illerdenses Episcopi. & Sancti. cap. 70. num. 18.
Illergeta vocati ab Illerda. cap. 46. num. 96.
Illiberis Ciuitas quæ? cap. 40. num. 134. 135.
Illibera Episcopi. cap. 70. num. 12.
Illicitos contractus facientes pœnas incurrunt. cap. 30. n. 14.
Illepula, quæ? cap. 40. num. 134. 135.
Illustres dicuntur Galliæ Reges. cap. 41. num. 39.
Illiturgi Episcopus. cap. 70. num. 13.
Illustres sunt immunes à sordidis. cap. 18. num. 26.
Imaginum vsus apud Romanos, quis esset, nouissimè enucleatus cap. 4. num. 18.
Imago, quid sit, & quid significet? cap. 4. num. 20.
Imagines illorum in Porticu tenuit C. Cæsar, qui Rempub. auxerant. cap. 4. num. 21.
Immunem se prætendens à solutione vectigalis, an debeat docere de immunitate? cap. 11. nu. 103.
Immunis, & Priuilegiatus à vectigali, tenetur bulletam cõsignare Daciano. cap. 11. nu. 105.
Immunes notorij immunitatis professionem facere non tenentur. cap. 11. num. 108.
Immunitatis concessio denotat priuilegium. cap. 33. nu. 1.
Immunitatem à collectis, & muneribus concedere, Regalis iuris est. cap. 33. nu. 2. 3. 4.
Immunitatis priuilegia sunt Fisco damnosa, cum contra ipsum tendant. cap. 33. nu. 9.
Immunitatis priuilegium si Princeps concedat, an compenset cum sua portione pensionis? cap. 33. nu. 12. 13.
Immunitas concessa non extenditur ad munera ordinariã à iure stabilita. cap. 33. num. 14.
Immunitatis priuilegium non extenditur ad munera patrimonialea. cap. 33. num. 15.
Immunitatis Priuilegium vni concessum pro re aliqua si pro eadem soluic concessionarius nõ obstringeretur ad soluendum, si concedens prius non soluisset. cap. 33. num. 16.
Immunitatis Priuilegium intelligitur de his, quæ ad concedentem spectant. cap. 33. num. 17.
Immunitatis Priuilegium amplissimum extenditur ad omnia. cap. 33. num. 20.
Immunitatis priuilegium extenditur etiam ad bona postea quæsita. cap. 33. num. 21.
Immunitatis priuilegium non extenditur ad bona postea quæsita, si per verba simplicia concessum fuisset, secus si per veba amplissima. cap. 33. num. 22.
Immunitatis priuilegium concessum personæ, extenditur ad bona præsentia & futura. cap. 33. nu. 23.
Immunitatis priuilegium habet locum in bonis postea quæsitis per subrogationem bonorum priorum, quibus concessa erat immunitatis prærogatiua. cap. 33. num. 24.
Immunitatis priuilegium concessum à Principe, iura Principis habente id ad quod tenebatur immunis, respiciet cæteros de vniuersitate. cap. 33. nu. 27.
Immunitatis priuilegio non obstante, belli tempore, fiet solutio. cap. 33. num. 28.
Immunitatis priuilegium alicui concessum, an extendatur ad eius colonos. cap. 33. nu. 29. 30. 31.
Immunitatis priuilegium non afficit vniuersitatem, nisi adsit clausula non obstante cap. 33. nu. 32.
Immunitas concedi, an possit per vniuersitatem cognoscentẽ superiorem cap. 33. nu. 33. 34. 35.
Immunis, & priuilegiatus gaudet immunitate, & est particeps vtilitatum, & redditnum communium. cap. 33. n. 38.
Immunitatis priuilegium, non extenditur ad solutionẽ Landemij. cap. 33. nu. 39.
Immunitatum priuilegia conceduntur ob sexus, & corporis debilitatem, numerum liberorum, paupertatem, ordinem, conditionem, dignitatem, religionem, absentiam Reipublica causa, & alia quæ declarantur. cap 33. nu. 40.
Immunitatum priuilegia probanda sunt. cap 33. nu 41.
Immunitatem prætendentes per publica documenta ostendere edixit M. Antonius Philosophus cap. 33. nu. 42.
Immunitate, an gaudeat Clericus assassinus ad Ecclesiam confugiens? cap 71. nu. 124.
Immunitate Ecclesia non gaudet homicida triplicis speciei, occidens in Ecclesia. veneno. & proditoriè. cap. 71. n. 125
Immunitatem Ecclesiasticam labefactantes, in maximo rerum discrimine ceciderunt. cap. 71. num. 139.
Immunia fecit Sacerdotum territoria Pharao Rex Aegypti. cap. 62. num. 1.
Immunes declarauit Sacerdotes à solutionibus, & Tributis Artaxerses Rex Persarum. cap. 63. nu. 2.
Immunes sunt Ecclesia, & Clerici à solutione collectarum. cap. 63. nu. 3.
Imperator primus Christianus. cap. 1. nu. 46.
Imperatoris monetã cudens, qua pœna teneatur? ca. 12. n. 38
Imperator Fiscum habet. cap. 14. nu. 7.
Imperator Nauibus ascriptos homines habere debet. cap. 19. num. 85.
Imperator imponit collectam. in verb. collecta.
Imperator Natalibus restituit. cap. 15. nu. 4.
Imperator non potest legitimare filiũ Sacerdotis, nec quo ad temporalia. cap. 33. nu. 17.
Imperator, an vbiq; gentium legitimet, quoad temporalitatem & honores? cap. 15. nu. 18.
Imperator Pontifici subditus est. cap. 47. nu. 10.
Imperatorum Orientis, & Occidentis, Status diuisio. cap. 47. num. 19.
Imperator coronatur à Summo Pontifice. cap. 47. num. 46.

Impe-

Imperatorem ex causa deponit Sum. Pontifex.cap.47. n.59.
Imperator quilibet eligi potest, dum tamen sua habeat requisita. cap. 58. num.3.
Imperatorem à suis interfici inuisum est Romanis. cap. 26. num. 37.
Imperator dum eligendus est, primum inspicitur, an Imperio dignus sit? cap. 58. num 4.
Imperatores Romanos & Constantinopolitanos habuit Hispania. cap. 58. num. 16.
Imperatorem eligit Papa, Electoribus negligentibus.cap. 58. num. 17. 18. 20.
Imperatores plures habuit Austriaca familia.cap.61.nu.1.2.
Imperatores Romani, etiam Pontifices Maximi appellabantur. cap.60. num.3.
Imperator etiam creat Ciuitates.cap.76. num. 23.
Imperator M. Cocceius Nerua Hispanus ab exilio reuocauit D. Ioannem Apostolum, & Euangelistam. cap. 79. num. 2. 3.
Imperator M. Vlpius Traianus Hispanus fuit.cap.79. n.5.
Imperator Adrianus Hispanica stirpes cap. 79. num.7.
Imperator Sergius Galba, Hispanus fuit, cap 79. num. 9.
Imperatores Hispani fuere Antoninus Pius. cap.79. nu. 10. M. Antoninus Verus. num. 11. Theodosius senior. nu. 12. Archadius. num. 13. Honorius. num. 13. Theodosius iunior. num. 14.
Imperatorem à suis occidi, Impium Romani esse censuerunt. cap. 79. num. 18.
Imperator Otho Seluius Firentinos. cap. 79. num. 28.
Imperator creat Tabelliones. cap. 30. num. 2.
Imperator, & Papa, an possit Notarios, & Tabelliones creare vnus in iurisdictione alterius? cap. 30. nu. 53. 54. 55.
Imperator, an possit in toto orbe Tabelliones creare? cap.30. num. 54.
Imperator, & Pontifex, creant Comites Palatinos, & Equites. cap. 30. num. 57.
Imperator exercitus Purpurea Clamyde Paludatus prodibat. cap. 32. nu. 33.
Imperator tamquam supremus, Princeps in suo statu, aliaque Respublica habentes iura Imperij restituunt deportatos, ac exules & indulgent damnatis. cap. 38. num. 8.
Imperator Turcarum, se magnum appellat. cap. 41. nu. 31.
Imperatori spectat concedere statum Mediolani. cap. 46. num. 263.
Imperator dum fecit inuestituram Duci Mantuæ, omnem ei potestatem dedisse videtur. cap. 48. num. 13.
Imperatores vnguntur in Bracchio, humero siue Armo. cap. 49. num. 21.
Imperator vngitur à Summo Pontifice. cap. 49. num. 23.
Imperium vnius præferendum esse dixit Darius Rex Persarum. cap. 3. num. 64.
Imperium omnesq; dignitates à Papa dependent. cap. 5. n. 10
Imperium non omnibus Magistratibus Romanis concessum erat. cap. 21. num. 5.
Imperio apud Germanos translato, omnes illius prærogatiuæ ibidem translata dicuntur. cap. 47. num. 11.
Imperio subditi sunt Hungari & Bohemi. cap. 47. num. 12.
Imperio ignota, Orbis noui acquisitio. cap. 47. num. 14.
Imperio Roma potente, & Regnum Neapolitanum, & Siculum sub illo fuere. cap. 47. num. 18
Imperium à Summo Pontifice, transfertur de gente in gentē. cap. 47. num. 57.
Imperium a Græcis in Germanos cur translatum fuit remissiuè. cap.47. num. 58.
Imperio subditus status Delphinalis. cap. 47. num. 84.
Imperij electores à Summo Pontifice ius eligendi habuerunt. cap. 58. nu. 6.
Imperij scisma dum fuit electus Imperator Alphonsus Decimus Rex Hispaniæ, et Ricchardus Comes Northumbriæ, Regis Angliæ frater. cap. 58. num.7.
Imperij iura cessit Alphonsus Decimus Rex Hispaniæ. cap. 58. num. 11. 12.
Imperium tamdiu durabit in Electores, quamdiu Ecclesia id expediens iudicauerit. cap. 58. num. 18.
Imperio non subiacere Galliæ Regem, perperam ex Accursio refert Iason. cap. 65. num. 2. 3.
Imperio Mero, mixtoq; concesso, non intelliguntur concessa causa secunda. cap. 39. num. 43.
Impedimentum matrimonij, iustitia publica honestatis. cap. 16. num. 170.
Imperiale feudum est Burgundia. cap. 47 nu. 108. 169.
Incestæ Nuptiæ, illæ sunt, quæ prouemunt ex consanguinitate, & affinitate. cap.16. num. 162.
Incestum, quando dicatur? cap. 16. num 163. 181. 182.
Incestum, an committatur, cum Moniali? cap. 16. numeri. 164. 166.
Incestas nuptias cõtrahentium pœna publicationis bonorum est de Regalibus. cap. 16. num. 195.
Incestus iure punitur, qui citra matrimonij causam cum coniuncta coit. cap. 16. num. 200.
Incestas nuptias, vel sponsalia consumpta per carnis copulam contrahens, an incedat in pœnam Cle. 1. de cõsang. & affinit. cap. 16. num. 104.
Incestas nuptias contrahentium pœna est, quod bona publicantur, & in eis locum non habet Auctor. bona damnator. cap. 16. num. 205.
Incestuosi, an Tabelliones creari possint? cap. 30. num. 42. 44. 48. 49. 50.
In Christo creata sunt omnia præf. num. 32.
Indicus Hortadus Mendozius Marchio Mondesaris. præf. num. 59.
Indignitatis capita, quæ remissiuè. cap. 15. num. 4.
Indignitatum causa ad hæredes non transeunt. cap. 15. n. 15
Indignus donec non condemnetur, mouet actiones hæreditarias, & diuidit cum hærede. cap. 15. num 9.
Indignus retinet iura sepulchrorum. cap. 15. num. 10.
Indignus non iudicatur hæres non vindicans mortem defuncti, quia minor. cap. 15. num. 18.
Indignus non est hæres, qui non accusat, cum non sit certus author necis defuncti. cap. 15. num. 17.
Indignus hodie non dicitur hæres non vindicans mortem defuncti. cap. 15. num. 20.
Indignitatis exceptio à Fisco, non ab alio proponitur. cap. 15. num. 53.
Indiarum Reges liberi sunt. cap 47. num 6.
Indulgere condemnatis, ius est supremi Principis. cap. 38. num. 1.
Indulgere non solent, nec remittere Principes, non habita partis remissione. cap. 38. num. 14.
Indulgentia intelligitur de præteritis delictis, non de futuris. cap. 38. num. 11.
Indulgentia non extenditur ad pœnam parti debitam. cap. 38. num. 13. 39.
Indulgentia, vel gratia Principis non nocet iuribus partis. cap. 38. num. 16.
Indulgentiam habens, an recuperet bona alienata per Fiscū? cap. 38. num. 38.
Indulgentia, an operetur recuperationem bonorum. cap. 38. num. 40.
Indulgentia generalis, an operetur quoad delinquentes in carcere existentes. cap. 38. num. 41. 42.
Indulgentia, vel gratia, an sit producenda coram Magistratibus. cap. 38. num 43. 45. 50.
Indulgentia dum producitur, an Fiscus sit citandus? cap. 38. num. 63.
Indulgentia, & decretum Fisco inaudito est nullum. cap. 38. num. 66.

Indulgentia, seu gratia Principis. si appareat quòd preces veritate nitantur, exequitur si autem non, tunc manum non apponit, sed Principi refert, quia per appositionem manuum Principum. Inferiorum manus dicuntur ligata cap.38.num.67.
Indulgentia, & gratia non procedit, si omnes delictorum qualitates expressa sint. cap.38. num.68.
Indulgentiarum causa iusta esse debent. cap 38.num.69.
Indulgentia, & gratia fieri solent ob publicam laetitiam. cap.38. num.74.
Indulgentia fiunt, dum prima vice Rex, seu Princeps, Regnum, aut statum ingreditur. cap.38. num.75.
Indulgentiam generalem fecit Philippus II. *Rex Catholicus, cum Regni possessionem capit. cap 38 num.76.*
Indulgentia fit ob particularem Domus Principis dignitatem. cap.38.num 77.
Indulgentia fieri solet ob natiuitatem filiorum Principis. cap.38.num.78.
Indulgentiam generalem fecit Philippus Rex Catholicus, ob victoriam contra Turcarum Imperatorem, & ob filiorum natiuitatem. cap 38 num.82.83.84.
Indulgentia dum conceduntur, quadam capita reseruantur, & qua? cap.38.num.85.
Indulgentia reliqua. vide in verb. Princeps. & in verb. remittens.
Indulgemus verbum, quid significet? cap.38. sub nu. 27.29.
Infans spiritualem cognationem, an contrahat si tenet in Baptismo? cap.16.num.43. 47.
Infans matrimonium carnale non contrahit. cap.16.nu.47.
Infans voluntatem non habet. cap.16.num.50.
Infans, quid velit ignorat? cap 16.num.50.
Infantes vsum rationis non habent. cap.16.num.54.
Infantes nesciunt discernere bonum à malo. cap 16.num.54.
Infans furioso, fatuo, & amenti aequiperatur. c.16.nu.55.
Infans dicitur inuitus. cap.16 num.61.
Infans aequiperatur dormienti. cap. 16.num.65.
Infans non praesumitur doli capax. cap.16.num.72.76.
Infantes septennio minores, mentiri, & verum dicere, & confiteri non dicuntur. cap.16.num.73.
Infans nisi sit pubertati proximus non dicitur doli capax. c. 16.num.74.
Infantes delicta minimè obligantur. cap.16 num.76.
Infans. non peierat, quia non iurat. vbi supra.
Infantes, quando dicantur pubertati proximi? vbi supra.
Infantes. vt Senes, ità benè sentire nequeunt cap.16.n.82.
Infames sunt Histriones, & Mimi Ludibria facientes, & in Scenam prodeuntes Ludicra artis gratia. c.71.n.81.82
Infidum, quod est. stabile non est. cap.47 num.165.
Infirmorum oleum pro infirmis deseruit. cap.49 num 8.
Ingenia parca fuere in enarrandis Catholici *Regis encomijs. praef num.2*
Ingolstadiense studium. cap.40. num.45.
Ingratis quid comminatur Deus. cap.2.num.7.
Ingratus DEO *Saul. cap.2. num.8.*
Inhibitio, quid sit? cap 71.num.289.
Inimici. an esse debeamus inimicorum amici nostri. cap 32. num.191.198.
Iniuria fit mortuo ex nuptiis immaturis. cap.15.num.52.
Iniurias priuatorum hominum propulsare iuris naturalis est. cap.39 num.1.
Ino Mater Portumni. in verb. Portunum.
Inquisitores Sancti Officij, errantes in fide deferri cupiunt. cap.14 num.75.
Inquisitores Haeretica prauitatis, an exules restituant? cap. 38. num.7.
Innocentius Secundus Pontifex, coronauit Lotharium Imperatorem. cap.47.num.47.
Innocentius Tertius Pontifex, Othonem Imperio amouit. cap.47. numero 73.
Innocentius Quartus, & Gregorius Nonus Federicum Secundum Imperio amouerunt. cap.47.num.73.
Innocentius Quartus Pontifex fouit studium Romanum. cap.40.num.19.20.
In Regia Camera summaria quot Praesidentes assideant. praef.num.67.
Insignia Gentilitia Gothorum Regum, qua? c.77.num.23.
Insinuatio requiritur in donatio excedente quingentos aureos. cap.71.num.246.
Insinuatio, an fiat coram Iudice *Ecclesiastico, cum sit donatio vltra summam quingentorum aureorum, clerico? cap.71.num.247.*
Insinuatio. cum fit, an requiratur decretum? cap.71.nu. 248.
Insinuatio, dum fit, an sufficiat tantummodo iudicis authoritas absque decreto. cap.71.num 249.
Insinuatio coram quocunque iudice fieri potest. c.71.nu.250.
Institutio, & confirmatio Praelati ad superiorem Ecclesiasticum pertinet. cap.50.num.33.34.
Insula Cethim, an sint Insulae Italia? cap.81.num.45.
Insularum Indiarum habitatores, qua ex progenie, & loco sint? cap 43.num.1.
Insularum Nouarum inuentio, & nauigatio antiquis Geographis incognita. cap.43.num.7.
Insularum Indiarum habitatores, sunt ex decem Tribubus Israelitarum. cap.43.num.25.
Insularum Indiarum Principes, legationem miserunt Gregorio Decimotertio Pontifici Maximo, & Sixto Quinto eius successori. cap.43.num.55.
Insula Iader, siue Zara vendita Dominio Veneto pro centum mille florenis. cap.46.num.136.
Insulas, & Ciuitates Dalmatia. ceperunt Robertus Northmannus. & successores. cap.46.num.138.
Insulam Siciliae, Robertus, Rogerius, & Boemundus Northmanni *Principes Sarracenis purgarunt. cap.46. nu.143.*
Insula Sardiniae. in Mari Lybico, an Africo sita sit? cap. 46.num.147.
Insula Sardinia dicta Ichnusa, & qua ex causa? c.46.n.148
Insula Sardinia Sandaliotes appellata. cap.46.num.148.
Insula Sardinia à Bonifacio Octauo Summo Pontifice inuestitus fuit Iacobus Rex Aragoniae. cap.46.num.154.
Insula Sardiniae adiecta Regno Aragoniae ab Alphōso Quarto Rege, Miti, appellato. cap.46.num.155.
Insula Sardinia, quomodo ad Philippum Regem Catholicū *peruenerit? cap.46.num.156.*
Insula Corsica, Cyrnos, Graecè dicta. cap.46. num.158.
Insula Corsica. modico interuallo distat a Sardinia. capit. 46.num.159.
Reliqua. vide in verb. Corsica.
Insula Maiorica. & Minorica, Baleares appellatae. ca.46. numero 166.
Insula Canariae, Fortunatae appellata. c 46. num.200.
Insularum Fortunatarum descriptionē fecit Plinius, Clearchus Solensis, & Plutarchus c.46.n.202.203.204.205.
Insulas Canarias, siue Fortunatas, feudi nomine concessit Henricus Tertius Rex Castellae *Ioanni Benthacourtio Gallo. cap.46 num 206.*
Insulas Canarias Eugenius Quartus Pontifex concessit Ioāni Secundi Henrici Regis filio. cap.46. num.207.
Insula Canaria, quo iure ad Philippum Regem Catholicum *spectent? cap 46.num.208 209.*
Insula Noui Orbis, qua? cap.46.num.218.
Insularum Nouarum primam nauigationem inuenit, ac instituit Christophorus Columbus Genuensis. cap. 46. num. 219. Ferdinandus Cortesius secundam. num 220. Ferdinandus Magaglianes tertiam. n.221. ca.42.num.38.39.
Insulas vnietum, Hispanorum Regum Imperio adiecit Blascus Nunnius. cap.46.num.222.

Insula

Insulæ Nouæ Philippi Regis Catholici, habent Balsamum perfectissimum cap.49.num. 52.
Insula Siciliæ fertilitas.vide in verb.Sicilia.
Insula Cethim,idest Italia. cap.68.num.16.
Insularum Indiarum,ac Philippinarum & Noui Orbis Concilia, & consessus iuridici.cap.66. num.50.
Instrumentum factum ab vno Notario in vno Regno, quomodo Fidem faciat in alio? cap 30.num.62.
Instrumentum grossatum, siue reassumptum, recipere tenentur partes. cap.30.num.71.
Instrumentum, an reassumat alios absente notario,qui de illo fuit rogatus? cap.30. num.72.
Instrumentum, vt reassumatur, viuentis Notarij, Iudicisq. authoritas requiritur.cap.30. num.73.
Instrumentum reassumens Notarius non interuenientibus requisitis, tenetur pœna falsi. cap. 32.num.74.
Instrumentum si est antiquum sufficit probare, quòd ille pro Notario, & Tabellione se gesserit.cap.30. num.77.
Instrumentum antiquum, si est, sufficit probari illum fuisse Notarium per famam.cap. 30. num 78.
Instantia perempta in Regno Neapolitano per Consilium, siue illius Præsidentẽ fit insufflatio spiritus vitæ.c.62.n.87
Instantia non perimitur in Tribunali, vel concistorio Principis.cap.62. num 93.94.95.
Instantia non perimitur in Parlamento Parisiensi. cap. 62. num 96. Nec in Senatu Sabaudo.cap.62. num.97.
Insufflatio spiritus vitæ,instantia perempta ab inferioribus à Principe fieri non potest. cap.62. num. 88.
Insufflatio ex mera Principis gratia cõceditur.cap 62.nu.89.
Insufflatio dum conceditur, à petente reficiantur expensæ. cap. 62.num. 90. 92.
Insufflatio conceditur pluries.cap.62.num. 98.
Insufflatio dum conceditur,pars non citatur.cap.62. nu.99.

Ex sacra Scriptura.

Intellectus cap.23.Ieremiæ. præf. num. 12.
Intellectus Psalmi 138. Dauid. præf. num. 13.
Intellectus cap.9. Amos.præf.num.14.
Intellectus cap.4. Deuteron.ac plurium locorum sacræ scripturæ, quomodo Deus dicatur esse vbique præf. nu. 23.

Ex Iure Canonico.

Intellectus cap. Firmiter. De summa Trinit. & fid. Cathol. præf. num. 41.
Intellectus Clem.Pastoralis. de Re iud.cap.71. num.13.14.
Intellectus c. Neque.88. distinct. cap.71. num 239.
Intellectus.Cle.1.de consan. & aff. cap.56.num.204.
Intellectus.Gloss. in c. Mulier.32.q.2 cap.16.num.26.
Intellectus. c. quod in dubijs, de Pœnit.cap.32. num.226.
Intellectus. c.dispensationes.1.q 7.cap.6.num.10.
Intellectus.l. In tantum. in princ.ff.de rer. diuis.cap.9.nu.66.
Intellectus.l.13.14.Solonis,et 12.Tabularum.cap.14.n.28.
Intellectus l.quo tutela.ff de regul.iur.
Intellectus.l.Senatus.§.Senatus.et l.edicto.ff.de iur.Fisc.cap. 25.nu.59.
Intellectus.l.1.& l.2.ff.de Adopt.cap.16.num.90.97.98.
Intellectus.l. si hominem.§.quoties ff.deposit.cap.22.nu.19.
Intellectus.l.fin.ff.de Curat.bonis dand.cap.22.num.19.
Intellectus.l ex hoc iure.ff de iust.& iur.cap.32.num.2.
Intellectus. l. Qui cum vno. §. ex authoratus ff. de re milit. cap. 32.num.71.

Ex Iure Imperiali.

Intellectus.l.1.C.de fals. monet. cap.12.num.42. 50.
Intellectus Auct. bona damnatorum. C. de Bonis proscript. cap.17.num.26.
Intellectus.l.2.3.C.de Curs.Pub.lib.12. cap.19.n.27.29.30.
Intellectus.l.1.C.de Metall.lib.11.cap.28. nu.4.
Intellectus.l per annos.C.de Metallar.lib.11.cap. 28. nu. 6.
Intellectus.l.ob metallicum.C.de Metallar.lib.11.cap. 28. num.7.
Intellectus. l.Vnica.C.de Nundinis.cap.36.num.21.
Intellectus. Auct. Nauigia.C.de Furt.cap.75.nu.27.28.29.
Intellectus.l.Nullus.C.de Iudæis.cap.69 num.30.
Intellectus.l.Christianis.C.de Paganis.cap 69. nu.30.
Intellectus.c.1.quæ sint Regalia.cap 5.nu.11.12.
Intellectus.c.1.in verb.Armãdiæ.Quæ sint.Regal.ca.6.n.15
Intellectus.c.1.in verb. Argentariæ.Quæ sint.Regal.cap.22. num.2.3.4.
Intellectus.c.1.in verb.Piscationũ.quæ sint.Rega.ca.24.n.15
Intellectus.c.1.in verb. Salinarum. quæ sint. Regal.cap.25. num. 10.
Intellectus.c.1.in verb.Argentariæ. quæ sint Regal. cap. 28. num.1.
Intellectus.c.1.de Fil. nat. ex matrim. ad Morgan. cap. 57. num.69.

Ex Constitutionibus Regni Neapolitani.

Intellectus.Const.consuetudinem prauam.§. fin. cap.8. num. 38. 48.
Intellectus.Const.Quadragenalem.cap.8. num.47.
Intellectus.Const Regni.Dignum.cap.9.num.64.
Intellectus.Const.Regni.En quæ ad decus. cap.9. nu.64.
Intellectus Const. Regni.Super Incisionibus.cap.11.nu.61.
Intellectus. Const. Regni. Si damna clandestina. cap. 11. num.61.
Intellectus.Const.Regni.Adulterinam.cap.12.nu.25.45.
Intellectus.Const.Regni.Qui nummos.cap.12.num. 46. 54.
Intellectus.Const.Regni.Iam sæpe.cap.12. nu. 54.62.86.
Intellectus.Const.Regni.Dohana cap.14. nu. 3.20. 36. cap. 27.num. 64.
Intellectus.Const.In locis demanij.cap. 30.sub num. 13. 18. 27.35.
Intellectus.Const.Regni.Inconsutilem.cap.14. num.78. cap. 17. num. 25.
Intellectus.Const.Regni.Apostatantes.cap.17.nu 25.
Intellectus. Const. Vsurariorum. cap. 17.num. 25.cap.71. num 349.
Intellectus.Const.Comes.cap.17.num 25.
Intellectus.Const.Prosequentes.cap.18.num 4.
Intellectus.Const.Quia à frequenter.nu 8.38.40.
Intellectus. Const.omnes officiales.cap.18 num.14.
Intellectus.Const.Quamplurimum.cap.18.num 64.cap.20. num.31.
Intellectus.Const.sic nostra seruitia.c.19. n.88.98. 99.100.
Intellectus.Const. Magistros Fundicarios.cap.25. nu.14.
Intellectus.Const. Inter multas.cap.28. num. 53.54.
Intellectus.Const.Cum hæreditarium.cap.56. num.9.
Intellectus.Const.De personis.cap.71 .nu.10.& sub nu.33.
Intellectus.Const.Cum iuxta prouidum.cap.71.nu.301.
Intellectus.Const.Eos,qui scienter. cap.71.sub nu.301.
Intellectus.Const.Patarenorum.cap.71.nu.323.
Intellectus.Const.Inconsutilem.cap.71.nu.322.
Intellectus.Const.Si quis aliquem occisum.cap.71. nu.361.
Intellectus.Const.Præsenti.cap.30.num 43.
Intellectus.Const.Baiulos,& omnes iudices.cap.30.num.69.
Intellectus.Const.Castra,munitiones.cap.37.num.17.
Intellectus.Const.Probationum defectum.cap.64.nu.53.
Intellectus.Const.In locis Demanij. cap.37.num.19.20.
Intellectus.Const.Pœnam eorum.cap.38. nu.35.
Intellectus.Const.Iustitiarij.cap.39.num.43.
Intellectus.Const.Iustitiarios Regionum.cap.40. num.95.
Intellectus.Const. Aduocatorum officium.cap.40.nu.95.
Intellectus.Const.Vtilitati.cap.40. num.111.
Intellectus.Const.In terra qualibet. cap.40. num.111.
Intellectus.Const.In aliquibus.cap.62.num.2.
Intellectus.Const. Comitibus.ibidem. cap. 57. num.25.
Intellectus.Const.Statuimus.cap.62. num.17.20.
Intellectus.Const. Iustitiary nomen,& normam. cap. 62. nu. 24.27.31.

Intel-

Intellectus. Const. Magister Iustitiarius.cap.62.num.61.
Intellectus. Const. Super incisionibus. cap.62. num.75.
Intellectus. Const. Si damna clandestina. cap.62. nu.75.80.
Intellectus. Const. Ea,qua ad decus. cap. 21. num.20.
Intellectus. Const. Iurisgentium. cap. 62. num. 100.
Intellectus. Const. Fidelium nostrorum. ibidem.
Intellectus. Const. Si quis in posterum. ibidem.
Intellectus. Const. Defensas,vt dicitur. ibidem.
Intellectus. Const. Comes. cap.62. num.104.
Intellectus. Const. Regni. Cum circa.cap.62.num.118.
Intellectus. Const. Domini à Vassallis.cap.64.num.30.87.
Intellectus. Const. In Aliquibus. cap.64. num. 77.
Intellectus. Const. Vt de successionibus. cap.64. num.77. cap. 57. num. 25.
Intellectus. Const. Poculum Amatorium. cap.64. num.126.
Intellectus. Const. Comite, vel Barone. cap. 64. num. 131. cap. 57. num. 25.
Intellectus. Const. Dignum.cap.64. num.152.
Ex Capitulis Regni Neapolitani.
Intellectus.c. Reg. Cum nihil prosint.cap.9. num. 60.
Intellectus.c. Regn. Vt illorum fraudibus. cap.9. num. 60.
Intellectus.c. Super extractione. cap. 9. num 60.
Intellectus.c. Clandestinis. Regis Caroli I. cap.11. num.61.
Intellectus. c. Statuimus. Regis Caroli I. cap. 11. num. 61.
Intellectus.c. Item statuimus, quòd Iustitiarij, & Iudices. cap. 25. num. 43.
Intellectus.c. Prædicti magistri procuratores.cap.27.nu.65.
Intellectus.c. Quia non decet. Caroli II. cap. 27. num. 66.
Intellectus. c. Item statuimus, quòd pœna. Regis Caroli II. cap. 11. num.61.
Intellectus.c. Constitutionem. Regis Caroli II. cap.11.n.61.
Intell.c. Quod nullus officialis. Regis Caroli II. c.18.nu.15.
Intellectus.c. Item statuimus, quòd Comes Barones, cap. 18. num. 58.
Intellectus.c. Grauamina. Regis Caroli II. cap.19. nu.87.89.
Intellectus.c. Quod nullus. Caroli II. cap. 19. num.87.90.
Intellectus.c. Item quòd Iustitiarij, & Iudices. Caroli II. cap. 28. num. 51.
Intellectus.c. Item nullus cap.36. num. 42.
Intellectus.c. Ad Regale Fastigium.
Intellectus.c. Charitatis affectus.
Intellectus.c. Finis præcepti charitas.
Intellectus.c. Omnis prædatio.cap.71. num.215. 216.
Intellectus.c. Considerantes. cap.57. num.25.
Intellectus.c. In accusatis. cap.62. num. 55.
Intellectus. c. Tormentis. ibidem.
Intellectus. c. Prouisa iuris sanctio. ibidem.
Intellectus.c. Iuris censura, ibidem.
Intellectus.c. Diu iam, & pluries. ibidem.
Intellectus.c. Si cum sceleratis. cap. 62. num. 55.
Intellectus.c. Statuimus, cap.62. num. 57.
Intellectus.c. Item statuimus, quòd possessiones. cap. 63. n. 26.
Intellectus.c. Item statuimus, quòd Clerici clericaliter. cap. 63. num.41. cap.71. num.74.
Ex Ritibus Regni Neapolitani.
Intellectus Ritus Regiæ Cameræ sub tit. de iur. salis. cap.25. num.15.
Intellectus Ritus Magnæ Curiæ Vicariæ.cap.71. num.274.
Intellectus Ritus.171. Magnæ Curiæ.cap.71. num.302.
Ex Pragmaticis Regijs.
Intellectus. Pragmatica. Essendo che. sub tit. de Monetis. cap. 12 num. 54.
Intellectus. Pragm. Regis Ferdinandi Primi incip. Ad perpetuam. sub tit. de Sala. cor. qui mitt. per cur. cap.18. num. 29. cap.19. num.88.96.
Intellectus. Prag.10. Audiuimus. Caroli V. sub tit. de Baronib. cap.18. num.41.
Intellectus. Prag. Ducis Ossunæ. Incip. Ancor che. cap. 20. num.22.
Intellectus. Prag. Caroli V. Audiuimus. sub tit. Baronib. cap. 25. num.43.
Intellectus. Prag. Incip. Perche.§.18 sub tit. de Administr. vniuer. cap.33. num.37.
Intellectus. Prag. Ducis Ossunæ. Ancor che. cap.33. num.37.
Intellectus. Prag. Regis Ferdinandi Primi. Incip. Nuper ad Maiestatem nostram. sub tit. de Cleric. & Diacon. siluat. cap.71. num.152. cap.63. num.9.
Intellectus. Prag. Dubitationem.cap.71. num.272.
Intellectus. Prag. Caroli V. Vsurariorum.cap.71. nu.340.
Intellectus. Prag. Regis Ferdinandi Primi. Incip. Cōstitutionem Diui Federici.cap.30. num. 70.
Intellectus. Prag. Eiusdem Ferdinandi. Incip. Eandem Constitutionem cap.30. num.70.
Intellectus Prag. Incip. Item che. 4. sub tit. de offic. Magistr. iust. cap.38. num. 64.
Intellectus. Prag.8 Incip. Vogliamo. eod tit. cap.38. num 65.
Intellectus. Prag. Ducis Ossunæ. Incip. Essendo peruenuto. cap. 30. sub num.79.
Intellectus. Prag. Incip. Deficiente aliquo. sub tit. de offic. Sacri Regij Consil. cap.62. num. 25.
Intellectus. Prag.14. Marchionis Mondesaris. Incip. Molte volte. cap.62. num.35.
Intellectus. Prag. Instantia causa Regis Ferdinandi Primi. cap. 62. num. 91.
Intellectus Prag. Regis Ferdinādi in anno 1473. 3. Martij. sub tit. de Cleric. & Diacon. siluat. cap.63. num.27.
Intellectus. Prag. Regis Ferdinandi. Incip. Fœlicis memoriæ. quæ est 2. sub tit. de Cleric. & Diacon. siluat. §. In quo dicitur. cum inserta Const. Papæ Honorij. cap.63. num.29.
Intellectus. Prag. Filiorum familias. cap.65. num. 7.
Intellectus. Const. Mediolanensis. Incip. Nemo possit. sub tit. de Acquiren. hæred. cap.65. num.8.
Intellectus.c. Regni. Territij. cap.62. num.100.
Intellectus.c. Regni. Feudatarij. cap.62. num.71.
Ex legibus Hispanicis.
Intellectus l.7. titul.2. Partit.5. Hispanica. cap.11. nu.27.
Intellectus. l. Tauri.67. In Hispania. cap.64. num.99.
Intellectus. l. Tauri.48. cap 65. num.5.
Intellectus. c. 1. Qual. Vass. iurar. debeat. secundum authorē contra Isern. & Aluaro'ū. cap.64. num.103.111.113.
Intellectus. l.45. Titul.28. Partit.3. cap.27. num. 19.
Interinatio est cognitio causæ, an preces in supplicatione porrecta veritate nitantur. cap.38. num.46.52.
Interamna Ciuitatis sancti. cap.70. num.52.
Inuentarium facere debet Balius. cap.62. num.11.
Inuestituras habentes à Pontifice, vel Imperatore, habent potestates supremas, recognitione tantum penes ipsos remanente, vt Duces Mediolani, Ferrariæ, Mantuæ, Vrbini, & similes. cap.47. num.42.
Inuestitura renouationem, an infra annum, & diem Feudatarius facere teneatur, & iuramentum præstare? cap. 46. num. 264. 266.
Inuestituram, ad petendam, miles, an habeat annum, & mensem cap.46. num.265. 266.
Inuestitura renouatio necessaria est, alias Feudatarius Feudo cadit. cap.46. num. 267.
Inuestitura renouatio, & iuramentum Feudatarij, reddunt Dominum securiorem. cap.46. num. 270.
Inuestituram Comitatus Tyrolis habuit Maximilianus Cæsar à Paulo Ziegliero Episcopo Curiensi. cap.46. nu. 387.
Inuestituram dum fecit Imperator Duci Mantuæ, omnem ei potestatem concessisse videtur. cap.48. num.13.
Inuestitura verbalis, vel Abusiua, non tribuit Feudatario, possessionē, neq; vtile dñium, datur tñ inde authoritas ca-

piendi possessionem propria authoritate. cap. 64. nn. 140. 141. 142. 143.
Inuestituram realem habens, an praeferatur habenti abusiuam? cap. 64. num. 144.
Inuestitura abusiua probatur per breue testatum. cap. 64. num. 145.
Inuestitura propria dicitur possessio. cap. 64. num. 149. 150.
Inuestiturae loco sufficit priuilegium, aut assecurationis litera in Regno Neapolitano, & siculo. cap 64. num. 151.
Inuestitura, quomodo probabitur inuestiente mortuo. cap. 64. num. 153.
Inuidia saepe Iudices diuiti adimunt, & pauperi addunt. cap. 21. num. 27.
Ioab percussit 12. millia in Valle Salinarum. cap. 25. numero 36.
Ioab occidi iussus à Salomone, & à cornu altaris euelli. cap. 71. num. 135.
Ioannis Baptista viro sanctissimo ab Herode, cur mors fuerit illata? cap. 16. num 121. 142.
Ioannes Baptista, cur Herodis matrimonium improbabat? cap 16. num. 142.
Ioannes Baptista probauit militiam. cap 32. num. 155.
Ioannem Euangelistam ab Insula Patmos exilio renocauit Nerua Imperator. cap. 79. num. 3.
Ioannis Apostoli praedicatio, vbi fuerit? cap 43. num. 20.
Ioannes Apostolus, & Euangelista, Balneum ingressus, vidit in eo Charinthum haereticum, & ideo cum suis statim aufugit. cap. 51. num. 26.
Ioannis sancti Hierosolymitani Equites instituit Gerardus. cap. 74. num 84.
Ioannes de Capistrano praesens in bello contra Turcas. cap. 32. num 227.
Ioannes XXII. & Clemens VI. Summi Pontifices Ludouicum Bauarum Imperio amouerunt. cap. 47. num. 74.
Ioannes Rex Pannoniae malè Turcarum auxilio vsus. cap. 32. num. 218.
Ioanni II. Henrici Regis filio, ab Eugenio IV. Pontifice, Insula Canaria, siue Fortunata concessa fuere. cap. 46. num. 207.
Ioannes Rex Castellae Comitatum Russinona pignori dedit Ludouico II. Gallorum Regi. cap. 46. num. 340.
Ioanna Neapolis Regina, Ciuitatem Auenionis dedit Romanae Ecclesiae. cap. 47. num. 87. 89. 90. 91.
Ioannes Austrius Dux Belli gesti apud Naupactum contra Turcas pro Summo Pontifice, Philippo Rege Catholico, & Serenissima Venetorum Republica. cap. 42. num. 82. cap. 46. num. 319.
Ioannes Austrius in Arcem Namurcensem se recepit, cum populi in Belgio rebellarent. cap. 46. num. 375.
Ioannis Burgundiae Ducis virtutes. cap. 79. num. 42.
Ioannes Dux Burgundiae perfidia occisus à Carolo VII. Galliae Rege tunc Delphino. cap. 57. num. 50. 53. 54.
Ioannes Allebretus Nauarrae Rex Regno priuatus per Iulium II. Summum Pontificem. cap. 47. num. 69.
Ioannis Allebreti Nauarrae olim Regis in Ecclesiam, & Summum Pontificem actus indigni. cap. 42. num. 35. cap. 46. num 107. sed vide. num. 120.
Ioannem Allebretum olim Nauarrae Regem, iustissimè prosequutus est Summus Pontifex. cap. 42. num. 35. cap. 46. num. 108.
Ioannes Alphonsus Pimentellus Benauenta Comes, & eius laudes. praef. num. 59.
Ioannes à Stunica Petra Percia Princeps Regni Castellae Commendatarius. praef. num. 59.
Ioannis à Stunica Miranda Comes, & Marchio Labagnesia praef num. 59.
Ioannis Andrea Doriae in maritimis rebus, virtutes. cap. 79. sub num. 36.
Ioanes à Stunica Comes Mirandae, ac Labagnesae Marchio, est supremi Concilij Regalis in Hispania Praesidens. cap. 66. num 22. eius laudes. num. 27.
Ioannis Ferrarij Montani I.C. grauissimi opinio improbatur. cap. 16. num. 127.
Ioannis de Amicis cautela frigida, cap. 30. num. 59.
Ioannes Bolognettus Iurisconsultus, authoris Praeceptor, studij Messanensis olim primus lector. cap. 40. num. 117.
Ioannes Baptista Baiardus I.C. Parmensis, authoris amicus laudatur. cap. 38. num. 86.
Ioannes Paulus Lancelottus I. C. Perusinus laudatur. cap. 40 num. 30.
Ioannes Pelicanus I. C. Maceratensis laudatur. cap. 40. num. 34.
Ioannes Gaspar Hortigas I. C. Caesar Augustanus Hispanus laudatur. cap. 70. nu. 10. 11.
Ioannes de Selna I. C. Praeses parlamenti Parisiensis, consuluit, vt Franciscus Primus Galliae Rex, promissa Carolo V. Caesari, non impleret. cap. 47. num 115.
Ioannes Benthacourtius inuestitus Insulis Canariae, siue Fortunatis ab Henrico III. Rege Castellae. cap. 46. nu. 206.
Ioannes Mascarenius, & Ioannes Tellius, ex quinque viris Portugalliae in interregno, vt Regni successionem decernerent. cap. 3. num. 11.
Ioannes Oecolampadius impius haereticus Moysem reprehendit, quòd bella gesserit. cap. 32. num. 115. Contra vero author. num. 117. cum pluribus seqq.
Ioannes Bodinus I. C. Andegauensis celeberrimus. cap. 40. num. 56. 57. 58.
Ioannis Bodini dictum improbatur. cap. 25. num 24.
Ioannis Bodini, quoad Nauarrae Regnum, perfida criminatio. cap. 46. num. 103.
Ioannes Bodinus cum Lutheranis, Caluestinis, & Hugenistis Haereticis sensisse videtur. cap 46. num. 105.
Ioanni Regi Pannoniae quod malum accidit, dum contra Austriacos vti voluit Turcarum auxilio. praef. num. 65.
Ionathas Hebraeorum Pontifex, Iesum fratrem occidit. cap. 30. nume 83.
Ionathas filius Saul, & Dauid fadus percusserunt. cap. 32. num. 195. 217.
Ioannottus Castellionus Ordinis Equitum Sancti Lazari Magister à Pio IV. Pontifice Maximo creatus. cap. 74. num. 98.
Ionas Propheta se, & bona ob tempestatem proiecit in mari. cap. 75. num. 44.
Iotles armari ad bellum prouocat. cap. 32. num. 150.
Iolao responsum factum pro Insula Sicilia, quàm vanum fuerit. cap. 46. num. 146.
Ioppe Portus, vide in verb. Portus.
Ioseph de Aegypto rediens intelligebat linguam Iudaam, quod pro miraculo Dauid retulit. cap. 51. num. 10. factus Eques à Pharaone. cap. 74. num. 140.
Iosephus Marocci Rex à Gulielmo Rege Siciliae, bono appellato Victus, ac filia eius captiua abducta. cap. 42. nu. 66.
Iosue interpretatur, Dominus Saluator. cap. 1. num. 25.
Iosue in ore Gladij pugnauit, & fugauit Amalech, & populo eius. cap. 32. num. 121.
Iosue filius Num bellum gessit in vrbem Ierichò, & vrbem Nai, & Gabaonitas iubente Domino. cap. 32. num. 126.
Iosue fecit foedus cum Gabaonitis. cap. 32. num. 188. 210. 211. 212. 213.
Iouis vitia ac scalera. cap. 41. num. 3.
Iouis filij ex meretricibus, quot? cap. 41. num. 4.
Iphicratis laus in disciplina militari. cap. 82. num. 2.
Ira, & celeritas ad bene consulendum, contraria. cap. 21. num. 54.

Ira

Ira, cupiditas, & libido, homines præcipitant. cap. 21. num. 55. 56.
Iræ inter pares est dissensionum causa, expulsionum, & bellorum contra Iustitiam. cap. 21. num. 57.
Iratus nihil boni facit. cap. 21. num 60.
Irenes Constantinopolitana Imperatrix Constantinum filiũ, decennem obcæcauit, Imperioque priuauit. cap. 15. numer. 36.
Irregularitatem indispensabilem incurrit iterans Sacramentum Ordinis. cap. 71. num. 71.
Isaac in Reuerentiæ signum, osculum petijt à filio suo. cap. 54. num. 17.
Isaac sepultus est in Hebron. cap. 32. num. 216.
Isaias dicitur Apostolus, & Euangelista. cap. 43. num. 25.
Isabella, & Catherina Philippi II. Regis Catholici filiæ ad Ducatum Britanniæ Armoricæ succedunt. cap. 46. num. 326.
Isernia Ciuitas gaudet Celestino Quinto Summo Pontifice, & Sancto. cap. 70. num. 60.
Isidorus Sanctus Ecclesiæ Catholicæ Doctor, Episcopus Hispalensis, ex materno Philippi II. Regis Catholici genere, & eius laudes. cap. 83. sub num. 8. 9.
Isidori Sancti Episcopi Hispalensis miraculum. cap. 72. numer. 16.
Isidori eiusdem protectio ad fauorem Alphonsi Decimi Regis, & Imperatoris. cap. 72. num. 17.
Ismael filius Abrahæ, & Agar, eiectus è domo à Sara. cap. 69. num 16.
Israel, idest Anima videntes Deum. cap. 1. num. 23.
Israelitæ bella gesserunt, ob adulterium cum filijs Beniamin. cap. 32. num. 133.
Israelitæ confæderationem fecerunt, cum Iephte contra Ammonitas. cap. 32. nu. 193. 216. 217.
Israelitarum tribus decem, Osea Regis tempore, captiuæ factæ sunt. cap. 43. num. 4. 25.
Italia non nisi Italis superatur. præf. num. 53.
Italici iuris sunt Burgundiones. cap. 47. num. 107.
Italica vulgaris lingua non est propria, sed diuersarum gentium linguis composita. cap. 78. num. 10.
Italiæ status vnquam adeo tranquillus & quietus, quàm cũ primum dominati sunt Austriaci. cap. 47. num. 176.
Italia dicitur sui iuris, nec appellatur prouincia. cap. 47. nu. 196.
Italiæ incorrupta est fides Christiana, & de ea Ioannis Aubani Boemi testimonium. cap. 81. num. 3.
Italiæ antiquitas nulli orbis parti cedit. cap. 68. num. 6.
Italia primo post Diluuium habitata. cap. 68. num. 7. 15.
Italia Iapeto Iani filio contingit. cap. 68. num. 8.
Italicum Regnum, & Armenum sunt priora post Diluuium. cap. 68. num. 10. 11.
Italia splendidissima, Tempore, & origine gentis. cap. 68. num. 12.
Italiæ meminit Moyses, & quo in loco. cap. 68. num. 14.
Italia pro Cethim. cap. 68. num. 16.
Italia Insulæ instar. cap. 68. num. 17.
Italiæ laudes ex Strabone. cap. 68. num. 20. Ex Pomponio Mela. num. 27. ex Iulio Solino. num. 28. ex Plinio. nu. 29. ex Varrone. nu. 31. ex Aelinno. nu. 32. ex Germanographo. nu. 33. ex Lucio Floro. nu. 34. ex Cassiodoro. num. 35. ex Ioanne Boemo. nu. 37. ex Virgilio. num. 39.
Italiæ Temperies. cap. 68. num. 21.
Longitudo, & latitudo. num. 22.
Flumina, & Lacus. num. 23.
Metalla. num. 24.
Materia. Esca, & pecora. num. 25.
Vbertas, & fertilitas. num. 26.
Italia digna fuit tenere spirituale, & terrenum Imperium, Sanctam Dei militantem Ecclesiam, summum Christi Vicarium, Petri successorem. cap. 68. num. 46.
Italiæ Dominatu quærendo Romani insudarunt. cap. 82. num. 5.
Italia à Romanis post quingentos annos domita, & in ducentis alijs totum orbem ceperunt. cap. 82. num. 6.
Italiam solis Italis vinci posse dixit Annibal. cap. 82. nu. 10.
Iudas Machabæus, & fratres ob Templi prophanationem, sciderunt sibi vestimenta cap. 36. num. 76.
Iuda domus dicitur Christus. cap. 43. num. 56.
Iudæus, an Baptizet? cap. 16 num. 30.
Iudæi habent omnes actiones legales, Romanis competentes. cap. 16. num. 39.
Iudæa habet Mare salis, in quo fuere Ciuitates Sodoma, & Gomorra. cap. 25. num. 35.
Iudæos expellere potest à suis Regnis Rex Catholicus. cap. 69. num. 1.
Iudæos expellendo, an peccetur mortaliter? cap 69. num. 2. 3. vsq; ad finem.
An Iudæos lucrare possumus cum eis conuersando? cap. 69. num. 3 21. 22 23.
Iudæos expellens, an faciat contra præcepta charitatis, & dilectionis? cap 69. num. 4. 24. 25.
Iudas Machabæus, & fratres plurima gesserunt bella. cap. 32. num. 152.
Iudas Machabæus vsus est auxilio Romanorum. cap. 32. nu. 186. 209.
Iudæi enumerantur inter oues Christi, creatione, redemptione, & gubernatione. cap. 69. num. 5. 26.
Iudæos expellens, an faciat contra dictũ Isaiæ, & Pauli Apostoli? cap. 69. num. 6. 27.
Iudæos offendere, vel illorum bona inuadere, Christianis prohibitum. cap. 69. num. 8. 30.
Iudæi sunt facti nobis serui ob mortem Domini Nostri Iesu Christi. cap. 69. num. 10.
Iudæi expelli de iure, an possint? cap. 69. num. 9.
Iudæos, qui retinent in suis dominijs, faciunt ex tollerantia Christiana. cap 69. num. 12.
Iudæi cum Christianis, nec manducare, nec alia facere possunt. cap. 69. num 13.
Iudæorum filij, ne parentum erroribus inficiantur, ab illorũ consortio separantur. cap. 69. num. 14.
Iudæos expulit Deus. cap 69 num. 17.
Iudæus apud Berytum Syriæ Vrbem Christi crucifixi imaginem, lancea vulnerauit, à quo exiuit sanguinis quantitas magna. cap. 69. num. 32.
Iudæos Galliæ expulit Philippus Primus Galliæ Rex. cap. 69. num. 34.
Iudæi pecuniarum inopia, probro in Galliam recepti. cap. 69. num. 35.
Iudæi ex Berna expulsi fuere. cap. 69. num. 36.
Iudæi ob eorum scelera apud Nurembergam, & Herbipolim, omnes, exceptis infantibus, gladio periere. cap. 69. numero 37.
Iudæi omnes à Rubeaquensibus expulsi fuere. cap. 69. num. 38.
Iudæi cremati, & laniati fuere in Baioaria, cum in oppido Deckendorf ad ripam Danubij, cepissent sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, & vilipendijs affectum, in Fornace positum & illæsum extractum, malleis ferreis in incude percusserunt, & similiter illæsum, & miraculis clarum remansit. cap 69. num. 39.
Iudæorum plura millia trucidata apud Pragam Boemiæ Vrbem, quia Puteos, Fontes, & Flumina, toxico infecerant. cap 69. num. 40.
Iudæi apud Tridentum in die Parasceue Beatum Simonem puerum grauibus affecerunt supplicijs, & in flumen proiecerunt

iecerunt, quo facinore detecto, rei fuere supplicijs affecti, & puer miraculis corruscat. cap.69.num.41.
Iudæi ob scandalum fidei pellendi sunt. cap. 69. numero 42.
Iudex pauperum misericordia, vel precibus, moueri non debet cap.21.num.26.29.
Iudex pretio moueri non debet.cap.21.num. 31.
Iudices ex inuidia, sæpe adimunt diuit. & addunt pauperi. cap.21.num.27.
Iudices praui, non causarum merita, sed pecuniarum, non iura, sed munera, non iustitiam, sed pecuniam attendunt. cap.21.num.35.
Iudices mali, quomodo appellet Alanus.cap 21.num.38.
Iudex occupatus affectibus, rationem inquirendæ veritatis amittit.cap.21.num.46.
Iudices nec ira, nec furore laudabiles. cap.21.num.53.
Iudex quis esse non debet, nisi valeat virtute disrumpere iniquitates.cap.21.num. 61.
Iudicium peruertitur, dum propinquo, vel amico, Amore placere contendimus.cap.21.num.44.
Iudicant liuore, vel odio, perperam iudicat. cap.21.nu.48.
Iudicaturus, quid facere debeat ex Philone.cap.21.nu.62.
Iudici timor inesse non debet.cap.21.num.63.
Iudicibus ac Magistratibus, quid exprobabit Dominus noster Iesus Christus in die iudicij? cap.21.num.65.
Iudices, ac Magistratus Regijs ubi adsunt Principum Palatia priuatas domos habitare nequeunt. cap.23.num. 4. 5.
Iudicis, ac partis personas, quis sustinere nequit.cap.47.num. 171.
Iudex secularis, an puniat Clericum arma portantem. cap. 71.num. 45.
Iudex ordinarius potest suos actus exercere contra impedientes suam iurisdictionem.cap.71.num.56.
Iudex suam iurisdictionem, ense & armis tuetur. cap.71. num.57.
Iudex laicus, an Episcopo negligente, cognoscat? cap.71.numer.72.
Iudex ordinarius Feudi est ipse Dominus, licet inuestitus sit Clericus.cap.71.num.76.77.
Iudex laicus Domini inuestientis cognoscit contra Clericum Feudatarium, ciuiliter ad Feudi amissionem, non autem criminaliter.cap.71.num.77.
Iudex Ecclesiasticus, an faciat inhibitionem Iudici laico, sub pœna excommunicationis, ut Clericum remittat? cap. 71.num 207.
Iudex laicus Regius, an se intromittat in causis possessorijs beneficiorum Ecclesiasticorum? cap.71.num. 214.215. 216.220.229.230.231.
Iudex secularis, num se intromittat nemine possessoris in possessorio recuperanda, retinenda, & adipiscenda. cap.71. num.226.
Iudex secularis, an inhibeat Iudici Ecclesiastico, ne turbet eum, in sua iurisdictione, & è contra? cap.71.num. 287. 288.290.
Iudex laicus cognoscit, an agens sit periurus. cap.71.num. 292.
Iudex laicus cogit, ad obseruantiam iuramenti.cap.71.num. 293.
Iudex laicus cognoscit de iuramento apposito super contractu simulato.cap.71.num.294.
Iudex laicus potest punire periurum pœna Iuris ciuilis. cap. 71.num. 295.
Iudex laicus cognoscit, an absolutio à iuramento obreptis, vel subreptis precibus fuerit impetrata. cap.71. nu.297.
Iudex laicus summariè se informat de clericatu. cap.71. nu. 310.
Iudex laicus quomodo cognoscit de exceptione excommunicationis, & si constiterit, quid agere debeat. cap.71. num 378.379.380.381.
Iudices maiores cognoscunt de causis Feudalibus. cap. 62. num. 22.
Iudices ordinandi sunt legum periti.cap.66.num.9.
Iudith pro Ciuitate Bethulia Holofernem occidit. cap. 32. num. 143.
Iugurtha Adherbalem & Hyempsalem Mycipsæ filios, pro Humidia Regno, occidit.cap.3.num.82.
Iugum ducere cum infidelibus non licet.cap.32.num.204.
Iulia familia, quamdiu durauit Roma.cap.4.num.55.
Iulius Cæsar Cæsarius I.C. Poeta celebris, autem occidere credens hominem occidit.cap.24.num.11.
Iulius II. Pontifex Max. Ioannem Allebretum, Nauarræ Regem Regno priuauit. cap.47. num.69.
Iulius Cocaius, Neruæ Imperatoris Auus fuit Hispanus.cap. 79. num.4.
Iulius Oradinus I.C. Perusinus, eius patriæ Episcopus, Rotæ Romanæ Auditor Decanus.cap.40.num. 31.
Iuliani Apostatæ Imperatoris acta.cap.71.num.96.
Iulianus Septa Comes Hispanicarum perditionum author. cap. 46.num 81.
Iuliaco Ducatu priuatus Dux à Carolo V. Cæsare. cap. 46. num.303.
Iuppiter Hortatur Venerem, ut relictis bellis, Matrimonia curet.cap.16.num.185.
Iura Regum in sacra scriptura, quæ enumerentur. vide in verb. Regum.
Iurisconsulti, resignandi esse Imperatori Regalia, censuerũt, qui fuerint? cap.5.num.3.
Ius in bonis, quæritur per sententiam.cap.26.num.25.
Ius visitandi collegia commissa Prælatis à Tridentino Concilio.cap.34. num.5.
Ius naturale omnia naturalia docuit.cap.16.num.140.
Ius superioritatis semper dicitur Domino reseruatum. cap. 37.num 25.
Iuris spiritualis laicum capacem facere potest Summus Pontifex.cap.59. num.15.
Ius Diuinum fœminas ad successionem admittit, non existente masculo.cap.57.num 26.27.
Ius naturale æquilibrio ad successionem mares, & fœminas admittit.cap.57 num.31.
Iuri naturali, an deroget Princeps.cap.65.num.27.28.
Iura naturalia apud omnes æquè seruanda sunt.cap.65.num. 42.
Ius solidum quæritur ex prioritate temporis. cap. 68. numero 4.
Iura patronatus Ecclesiastica, disponi per Summum Pontificem, quomodo intelligatur? cap. 50.num.8.
Iuris patronatuum Imperatoris, ac Regum priuilegia omnia confirmauit Concil. Triden.cap.50. num.41.
Iuri patronatus laicorum Summus Pontifex derogare potest. cap.52.num.1.8.9.
Iuris patronatus communicatio facta est laicis ex gratia. cap.52. num.2.
Iuri patronatus laicorum derogare velle Summum Pontificem, non præsumitur.cap.52.num.36.
Ius patronatus esse laicorum vel ad talem Principem spectare an exprimere debeat Summus Pontifex. cap. 52. num. 10.11.
Iuri patronatus laicorum collato, quando patronus per taciturnitatem intelligatur præiudicare? cap. 52. numero 12.
Iuri patronatus laico spectanti consuetudine, vel præscriptione Papa derogare potest. cap.52. nu 13.
Iuramentum causat exceptionem fori declinatoriam. cap.47. num.172.

Iuramentum, an possit remitti à parte parti? cap. 71. num. 298 299.
Iuramentum Militum, quid continebat apud Romanos. cap. 32. num. 30. 31.
Iuris naturalis est priuatorum hominum, vim, & iniuriam propulsare. cap. 39. num. 1.
Iuris naturalis est defensio. cap. 39. num. 12.
Iuris naturalis est appellatio. cap. 39. num. 12. 14.
Iuramentum praestitum à Iacobo Aragonum Rege, & Alphonso eius filio pro Corsica. cap. 46. num. 164.
Iuramentum, quando liget successorem? cap. 46. num 268. 269.
Iuramentum Feudatarij, & renouatio inuestiturae, reddit dominum securiorem. cap. 46. num. 270.
Iuramentum Comitis Burgundiae praestitum Imperatori. cap. 46. num. 382.
Iuramentum fidelitatis praestare tenentur Regi Catholico Praelati habentes Feuda in suis Regnis. cap. 64. numer. 1. 4.
Iuramentum fidelitatis praestant Episcopi Imperatori. cap. 64. num. 5.
Iuramentum fidelitatis, quod? cap. 64 num. 26.
Iuramentum fidelitatis sibi reseruasse censetur, Dominus concedens Feudum. cap. 64. num. 27.
Iuramentum fidelitatis praestare tenetur Vassallus. cap. 64. num. 28.
Iuramentum fidelitatis, an praecedat inuestituram? cap. 64. num 135. 136 137. 138. 139.
Iuramenti fidelitatis formula. cap. 64. num. 81.
Alia ex Petro de Bellapertica. num. 82.
Ex Gulielmo Hannetonio. num. 83.
Ex Rolandino. num. 84.
Ex Francisco Sonsbecio. num. 85.
Iuramento fidelitatis, haec inserta, & promissa intelliguntur, incolume. tutum, honestum, vtile, facile, & possibile. cap. 64. num 86.
Iuramentum fidelitatis est species seruitutis. cap. 64. numero 88.
Iuramentum fidelitatis, an sit personaliter praestandum. & an praestetur per procuratorem? cap. 64. numero 89. 90. 91.
Iuramentum fidelitatis praestare non tenetur in Regno Neapolitano emens Feudum, sed eius haeres. cap. 64. numero 92.
Iuramentum fidelitatis, an scripturarum tactum requirat? cap. 64 num 93. 94. 95.
Iuramentum fidelitatis, an remittatur? cap. 64. nu. 154.
Iuramenti sequela est assecuratio habens vim ac fidelitate iurata. cap. 64. num. 33.
Iuramentum assecurationis, quod? cap. 64. nu. 29.
Iuramentum assecurationis, est merum Doctorum figmentum, ac somnium, cum idem sit, ac iuramentum fidelitatis. cap. 64. num 31.
Iuramentum assecurationis praestatur à domesticis, familiaribus, & habitatoribus sub Domini iurisdictione. cap. 64. num. 101.
Iuramentum assecurationis in Regno Neapolitano à Baronibus peti non potest, nisi obtenta à Rege licentia. cap. 64. num. 130.
Iuramentum Homagij, seu Ligij praestatur soli Principi. cap. 64. num. 24.
Iuramentum Homagij, siue Ligij praestans, declarat esse hominem illius. cui iuramentum praestatur. cap 64 num. 25.
Iuramenti Homagij formula cap 64. num. 34. 37. 38.
Iuramentum Homagij ab homine libero fieri potest, & si videatur quaedam seruilis subiectio cap. 64. num. 35.
Iuramentum Homagij, si recipiat Dominus, obligatur ad illius protectionem. cap. 64. num. 36.
Iuramentum Homagij praestans libertati suae, facere praeiudicium non censetur. cap. 64. num. 45.
Iuramentum Homagij, siue ligij praestatur flexis genibus coram Principe, complicatis manibus cum manibus Domini. cap. 64. num. 57.
Iuramenti Homagij, ac ligij formula, praestiti Ferdinando Regi in Regno Neapolitano. cap. 64. num. 58.
Iuramentum Homagij pro rebus temporalibus, non autem pro rebus spiritualibus praestatur. cap. 64. num. 61.
Iuramenti Homagij effectus est, quòd iurantis bona Feudalia, & Burgensatica, sunt sub illius iurisdictione. cap. 64. num. 62.
Iuramentum familiaritatis, quod praestant domestici, & familiares Regij. cap. 64. num. 7.
Iuramenti familiaritatis formula. cap. 64. num. 8.
Iuramentum praestare non tenentur Praelati pro rebus non Feudalibus. cap. 64. num. 3.
Iuramentum praestatur à subditis Domino, dum habitant in eius Ciuitatibus ei subditis, & praestatur ratione iurisdictionis cap. 64 num. 22.
Iuramentum praestatur ab habente bona in loco. c. 64. numero 23.
Iuramentum dum praestant Episcopi, & Praelati, non tangunt sacra. cap 64. num. 96. 97.
Iuramentum, quod praestant Praelati, & Episcopi tangunt sacra Euangelia. cap 64 num. 97.
Iuramento Homagij contrauenientes Praelati in Hispania puniuntur, vt proditores. cap. 64 num. 99.
Iuramento cum contrauenisset, Magnus magister Equitum de Alcantara, quid passus fuerit? cap. 64. nu. 100.
Iuramentum, an praestatur super veteri, vel nouo Testamento, an super altare, vel super sanctorum reliquijs. cap. 64. nu. 98. 99.
Iuramentum an teneatur praestare, qui tenet Feudum à Rege in terra Baronis eidem Baroni. cap 64. num. 132.
Reliqua in verb. Iusiurandum.
Iurisdictionem concedit Rex, Princeps Respublica, lex, & consuetudo legitimè praescripta. cap. 21. num. 15.
Iurisdictionem omnem ab Ecclesia pendere scripsit Author. cap. 21. num. 1.
Iurisdictio omnis mediatè, vel immediatè pendet à Principe. cap 21. num. 17.
Iurisdictio, quae manat à Principe propria appellatur. cap. 21. num. 18.
Iurisdictionem temporalem Praelatorum in Regno Neapolis, administrant laici, sic & in Hispania. cap. 73. num. 2. 3. 4.
Iurisdictionem suam tueri Iudicis est. cap. 71. num. 54.
Iurisdictionem Regiam vsurpans Clericus, an ab officialibus Regijs puniatur? cap. 71. num. 55.
Iurisdictionem suam exercet Iudex ordinarius contra impedientes. cap. 71. num. 56.
Iurisdictionem suam tuetur Iudex, ense, & armis. cap. 71. num. 57.
Iurisdictio territorio inest. cap. 71. num. 191.
Iurisdictio ordinarij resoluitur Principe mandante. cap. 38. num. 44.
Iurisdictione concessa, non intelliguntur concessa causa appellationum. cap. 39 num. 39. 40 41.
Iusiurandum apud Romanos, quomodo militibus praestabatur? cap. 32. numer. 23. 24. 25. 26. 27. 28. Quomodo praestabatur secundum opinionem authoris? cap. 32. num. 26.
Iusiurandum praestabatur militibus iunioribus. cap. 32. numero 29.
Iusiurandum praestitum à Philippo II. Rege Catholico pro religione, & fide Christiana. cap. 71. num. 320. & cap. 84. num. 20.

Iustorum acta in libro vitæ scripta sunt. cap 2. nu. 6.
Iustorum liber sacra scriptura nõ reperitur. cap 32. nu. 164.
Iustinianus Imperator leges de publicatione bonorum loquentes, antiquauit. cap. 17. num. 24.
Iustitia propriam vtilitatem negligit. cap 21. num. 37.
Iustitiam seruare, summum in hac vita bonum est. cap. 21. num. 22.
Iustitiam ministrans, sex scopulos fugiat, qui declarantur. cap. 21. num. 23.
Iustitia facienda non est amore, vel affectatione. cap. 21. num 43.
Iustitia bono Zelo exercenda. cap. 21. num. 52.
Iustitia ex Anselmo quid? cap. 21. num. 64.
Iustitia Aragonum. cap. 46. num. 54.
Iustitiam colere, summum est Regibus bonum. cap. 84. num. 13. 14.
Iustitia est non peccare. cap. 84. num. 16.
Iustitia quibus virtutibus comitibus exhibeatur? cap. 84. num. 18.
Iustitia quo pacto fide fiat? cap. 84. num. 35.
Iustitia in exhibenda, quomodo vtimur veritate? cap. 84. num. 36.
Iustitia opus non esset, si totus mundus esset plenus Iustitia. cap. 84. num. 40.
Iustitiam quomodo ingreditur liberalitas. cap 83. nu. 60.
Iustitia si iungatur Temperantia, Regnum sanè, opus erit. cap. 84. num. 65.

K

Kithim, idest Italia, prima omnium post Diluuium habitata. cap. 68. num. 7. 15.

L

Lacedemonij cum Pausaniam, cum vellent occidere, & ille confugisset in Templo Palladis in Asylo, muro Templum circumdederunt, & fame occiderunt, & sic fraude eorum desiderium implenerunt. cap. 71. nu. 136.
Lachrimis, quis facile mouetur. cap. 21. num. 28.
Lachrimæ periclitantium multos a vero, recto iudicio amouerunt. cap. 20. num. 30.
Laicum posse beneficium conferre, requiritur Summi Pontificis authoritas. cap. 50. num. 9. 10.
Laicorum Iuripatronatus derogare potest Summus Pontifex. cap. 52. num. 1. 8.
Laicis ex gratia facta est, Iurispatronatus communicatio. cap. 52. num. 2.
Laicorum Iuri patronatus velle derogare Summum Pontificem non præsumitur. cap. 52. num. 3. 6. 9.
Laici retrahendi non sunt ab ædificatione Ecclesiarum cap. 52. nu. 7.
Laicorum Iuspatronatus esse, an debeat exprimere Summus Pontifex? cap. 52. num. 10.
Laici in Regno Neapolitano administrare debent temporalem Prælatorum Iurisdictionem. cap. 73. num. 2.
Laicalem Iurisdictionem in Hispania, Ecclesiastica persona non administrant. cap 73. num 3.
Laici vitare debent, ne Iurisdictioni temporali, Ecclesiasticas personas præponant. cap. 73. num. 4.
Laici Ecclesiastica tractare negotia non possunt. cap. 71. n. 1.
Laicis à Pontifice Maximo dari potestas potest excommunicandi. cap. 71. num. 4.
Laicum Magistratum administrans persona Ecclesiastica, an à Magistratibus laicis Regis cognoscatur? cap. 71. nu. 34. 36. 37. 38. 39. 40.
Laicum administrans officium Clericus non cognoscitur à Iudice seculari, nisi trina monitione præcedente. & an vna publica monitio pro tribus sufficiat? cap. 71. num. 36. 37. 38. 39. 40.
Laicum magistratum administrans Clericus, à laico Iudice priuatur. cap. 71. num 42 44.
Laicus Iudex in Hispania punit Clericum portantem arma pœna pecuniaria. cap 71. num 47.
Laicus Iudex, an priuet armis Clericum? cap. 71. nu. 49.
Laicus Iudex citra excommunicationem capit Clericum portantem arma, si resistat. cap. 71. num. 50.
Laici Iudicis familia, quomodo capiat Clericum arma portantem absq. metu excommunicationis. cap 71. nu. 52.
Laicum Regium Iudicem offendens Clericus, an ab eo cognoscatur? cap. 71. num. 53.
Laicus Iudex, an cognoscat de Clerico, actu degradato. cap. 71. num. 63.
Laici Regij magistratus in Hispania in Regno Neapolitano, in Delphinatu cognoscunt de vi, & iniurijs illatis Clericis. cap. 71. num. 58. 59. 60.
Laicus Iudex degradato tradito, an cognoscat de nullitate sententiæ prolatæ? cap. 71. nu. 69. 70.
Laicus Iudex Episcopo negligente, an cognoscat? cap. 71. numer. 72.
Laicus Iudex cognoscit Clerici causam, dum id facit suo Episcopo præsente, & nihil dicente. cap. 71. nu. 140. 141.
Laicus Iudex Regius, an intromittat se in causis possessorijs beneficiorum Ecclesiasticorum. cap. 71. num. 214. 215. 216 220. 229. 230. 231. & an in Regno Neapolitano? nu. 215. 216.
Laici, qua ex causa in possessorijs beneficiorum Ecclesiasticorum se intromittunt. cap. 71. num. 229. 230. 231.
Laicus Iudex cogit ad obseruantiam iuramenti. cap. 71. nu. 293.
Laicus Iudex cognoscit de iuramento apposito super contractu simulato. cap. 71. num. 294.
Laicus Iudex potest punire periurum pœna iuris ciuilis. cap. 71. num. 295.
Laicus Iudex summariè se informat de clericatu. cap. 71. num. 310.
Laicus Iudex in hæresis crimine se intromittere nequit. cap 71. num. 313.
Laici Magistratus, tunc exequuntur in bonis Hæretici, quando per Iudicem Ecclesiasticum est facta de clerico. cap. 71. num. 332.
Laicus debitor, an in Ecclesia capi possit? cap. 71. n. 342. 343.
Laico Decimarum Ecclesiasticarum datio in Feudum fieri non potest. cap. 59 num. 1. 2.
Laicis, ante Lateranense Concilium Decimæ concedi poterant. cap. 59. num. 10.
Laicum capacem iuris spiritualis facit Summus Pontifex. cap. 59 num. 15.
Laici Principes exigunt Papales Decimas, si illis à Pontifice conceduntur. cap. 59. num. 34.
Laici pro bonis eorum soluunt Regi tributa, & collectas. cap. 63. num. 14.
Lamissio expositus Langobardorum Regno præficitur. cap. 14. num. 34.
Lambertus Rex coronatur à Formoso Summo Põtifice. cap. 47. num. 53.
Langobardis triginta Duces, ob insolentiam sublati. cap. 3. num. 9.
Laodiceam Vrbem à Constantinopolitano Imperio ademit Tancredus Nortmannus. cap. 42. num. 64. 65.
Lapidicinæ quæ appellatur? cap. 28. num. 27.
Lapis Parius, quis? cap 28. num. 28.
Lapis Ligusticus quis? num. 30.
Lapis Ophites quis? num. 31.
Lapis Lacanibus quis? num. 31.
Lapis Porphireticus, Leucostictos dicitur. num. 31.

Lapidas

Lapides versicolores Chijprius dedere.cap.28.num.31.
lapides Bassaltes.num.32.
lapides Onychites.num.32.
lapidis Carystij natura mirabilis.num.33.
lapis Behazaar est Mineralis,& fodinalis.cap.28. num 40.
lappones, & Bothnij pro vehendis curribus, vtuntur Rangiferis animalibus,& qua illa sint? cap.19.num. 43.
Lateranense Concilium,quando fuit? cap.59 nu.12.13.
Lateranensi Concilio interfuere Prælati,& patres mille trecenti octoginta quatuor.cap.59.num.14.
latina lingua Maiestas,& Excellentia.cap.78. num.1.5.
latina lingua locupletior lingua Græca.cap.78.nu. 2.
latinæ linguæ rationem scripsit C.Iulius Cæsar. cap.78. nu.3.
latina lingua, aut interprete latino vtebantur Romani ab Oratoribus exteris legationes habentes.cap.78.nu.4.6.
latinè etiam scriptus titulus Crucis Christi. cap.78. num.7.
latina lingua à latio dicta.cap.78 num.8.
latium vnde dicatur? cap.78.nu. 9.
latium antiquum,& nouum quod? cap.78. num. 11.
laticlaui veste Senatores vtebantur.cap.74.num. 110.
Laudemij solutio non includitur in priuilegio immunitatis. cap.33. num.39.
laude Pompeia quibus Sanctis gratuletur? cap 70. nu.92.
Laurentio Mediceo, Magnifici nomen tributum. cap.43. num.36.
Laus Deum significat.cap.43. num. 51.
Leander sanctus Episcopus Hispalensis ex materno Philippi II. Regis Catholici genere.cap.82 num.3.
Lebuinus sanctus, dictus est Apostolus Transisalanæ cap.70. num. 105.
legatos miserunt Principes Nouarum Insularum Gregorio XIII.& Sixto V. Summis Pontificibus.cap 43. nu. 55.
legati de latere iurisdictionem habet fundatam in Regno Sicilia, Philippus Rex Catholicus ex Pontificis priuilegio. cap.53. num.5.
legati de latere Sedis Apostolicæ, an soli Cardinales creari possint? cap.53.num.15.17.
legati de latere quicquid faciunt, Papa facere intelligitur. cap.53. num.24.
legati de latere, omnia, quæ Papæ reseruata non sunt, facere possunt. cap. 53. num. 25.
legati de latere Pontificis vires gerunt. cap. 53. num.26.
legati de latere plenissimam habent iurisdictionem, cui adhæret merum Imperium. cap.53. num. 28.
legatus de latere Prouincialium causas per appellationem ad ipsum deuolutas, audit.cap.53.num.29.
legatus de latere de appellatione facta ad Papam, non se intromittit. cap.53. num. 30.
legatus de latere intromittit se in causis per querelam intentatis coram Papa. cap. 53. num. 32. 33.
Legatus de latere cognoscit de omni causa ad forum Ecclesiasticum spectante, etiam inter laicos. cap.53. nu.34.
Legatus de latere, habet etiam iurisdictionem in Exemptos. cap 53.num.35.
Legalium Pandectarum volumina in Ciuitate Amalphia in Regno Neapolitano inuenta, Pisis, ac Florentia post modum delata, & an Archetypa illa sint? cap.78.nume.26.27.28.29.
Leges Aranearum telas appellauit Solon, & quare? cap. 21. num.36.
Lege 12. Tabularum, disponitur, quòd aduersus Hostes sit æterna authoritas. cap.47. num.138.
Leges Hispanicas Alphonsus Decimus Rex composuit. capit. 58. num 8.
lege, & constitutione ciuili Princeps solutus est. c.67.nu.9.
legem, facit Rex Neapolis.cap 48.nu.7.cap.31.nu 23.
leges contra Ecclesias Princeps secularis facere nequit. cap.63.num.52.
legum periti iudices ordinandi sunt. cap.66.nu.9.
legibus optemperantes optimi sunt.cap.84 nu.37.
lex Canuleia permisit matrimonia inter patritios, & populares. cap.3. num.51.
lex generalis recipit restrictionem ab alijs legibus.c.16.n.76.
lex iniquissima Semiramidis Reginæ, quæ indifferenter omnia coniugia permisit. cap.16. nu.161.
lex disponens duo nomina, debet illa pariformiter terminare. cap.36. num.22.
lex semper loquitur. cap.381.nu.60.
lex Seruilia. cap.74. nu.121.
lex Liuia ibidem nu.122.
lex Plotia, siue Plautia. num.123.
lex Cornelia. nu. 124.
lex Aurelia.nu.125.
lex Aurelia confirmata à Pompeio Magno. cap.74.nu.126.
lex Pompeia vetuit, ne patroni causarum vltra tres horas in perorandis causis consumerent.cap.74. nu.127.
lex Gabinia.cap.75. num.39.
lex custodienda est. cap.71.nu.117.
legibus Pontificis non obtemperantes, illi infidus, inobediens, & Apostata est. cap.71.nu.118.
legem primam Adamo Deus Opt. Maximus sanciuit. cap. 31.num.1.
lex prima Adamo data fuit, tamquam lex matrix, & primordialis. cap.31. nu.2.
Leges Curiatas Romulus fecit, & cur sic appellata? cap. 31. num.3.
leges habuerunt Romani sub statu Monarchico. Regum,& Imperatorum insertas in libro Codicis, Institutionum, Authenticarum, siue Nouellarum cap.31. nu.4.
leges plures particulari nomine insignitas habuit Populus Romanus sub statu Olygarchico. cap.31.nu.8.
legis condendæ potestatem sibi assumpsit Populus Romanus exactis Regibus. cap.31. nu.9.
legis Regiæ Genuina declaratio.cap.31.nu.11.12.
legis Regiæ iudicium secundum opinionem Francisci Hotomani.cap.31. nu.12.
legis Regiæ declaratio, & iudicium secundum opinionem Authoris cap.31.nu.13.
lex Regia dicitur, rectum quodcunq;. cap.31.nu.14.
lex est quodcunq; Imperator cauit,& voluit.cap.31.nu.16.
legum condendarum potestas ad Principem spectat. cap.31. num.17.
leges faciunt omnes Reges in suis Regnis. cap.31. num.19. 20. 37.
lex noua, Rex nouus. cap.31.nu.21.
leges faciunt Respublicæ cap. 31.nu.26.
leges condunt Duces Sabaudiæ.cap.31. nu.27.
legem facit Dux Mediolani. cap.31. nu 28.
Dux Ferrariæ. ibidem nu.29.
Dux Vrbini ibidem.nu.30.
Marchio Montisferrati. nu.31.
leges condunt omnes, qui iure Principis funguntur.c.31.n.32
leges condere non sufficit nisi adsit Principis authoritas, qui illas obseruare faciat. cap.31.nu.33.
leges nos ordinant,& dirigunt ad bonum cōmune.c.31.n.34
leges habent vim cogentem. cap.31.nu.35.
legibus, licet solutus sit Princeps, secundum illas tamen viuere debet. cap.31.nu.38.
legi robur addit Rex, dum illam obseruat.cap.31.nu.39.
leges faciunt Tutores,& Balij Principum.cap.31. nu.40.
leges condidit Anna tutrix Comitis Sabaudiæ.cap.31.n.41.
leges condidit tutrix Ducis Mediolani. cap.31. num. 42.
legis implementum in Dei dilectione consistit.cap.31.nu.196
leges 12 Tabularum, absq; discretione cognatos ad successionem admittunt.cap.57. num. 32.
lege 12. Tabularum mares, & fœminæ successerunt. cap.57. num.34

Legis Voconiæ dispositio qualis. cap 57. num.29.

Leges omnes contra ius Diuinum factæ sunt nullæ. cap. 57. num.28.

Lex Solonis erat, vt cuilibet liceret successionem suam dare, si filios non haberet. cap. 57. nu.33.

legis Salicæ conditores, qui? cap 57. num.25.

lex Salica fuit facta apud Sicambros. cap. 57. num.36.

lege Salica fuit infatuata Gallia. cap. 57. num. 56.

legis Salicæ verba de Regnis Galliæ non loquuntur. cap. 57. num. 57.

lex Salica loquitur de terra Franciæ Orientalis. cap. 57. nu. 59.64.

lex Salica vnde dicta est? cap. 57. num 60.61.63.65.67.

legio Angelorum quot habeat vnitates pref. num.45.46.

legio quot milites habebat? cap.14. num.48.

legionis Regnum vnitum Castellæ Regno. cap.46. nu. 47.

legionis Ciuitas triginta septem Regum corpora conseruat. cap.46. num. 48.

legionis Regnum ad Philippum Regem Catholicum spectat. cap.46. num.49.

legionis Ciuitas in Hispania in conuentibus primam vocem retinet. cap.46. num.50 suos sanctos habet. cap.70. nu. 20.

legionis Regnum ad Ferdinandum I. Hispaniæ Regem dotis causa peruenit. cap.46. num.52.

legitimatio spuriorum est Alchimiæ Symbolum. cap.35. n.1.

legitimare spurios est de Regalibus, & solius Principis donum est. cap.35 num 58.

legitimandi potestas à Papa, & Imperatore, & Rege delegari potest. cap.35. num.10.

legitimandi potestatem habens, spurios non comprehendit. cap.35. num.11.

legitimare Princeps aliquis, an possit subditum alterius Principis. cap.35. num.12.

legitimare potest Summus Pontifex, in statu Ecclesiastico, tam quoad spiritualitatem, quam temporalitatem. cap. 35. num 13.

legitimatio facta per Papam, quoad honores, & sacros ordines, valet etiam in terris Imperij. cap.35. num.14.

legitimatio Imperatorum, non valet quoad sacros ordines. cap.35. num.15.

legitimatio facta per Papam in terris Imperij, an valeat quoad successiones & officia temporalia? cap.35. num.16.

legitimare nō potest Imperator filium Sacerdotis, nec quoad temporalia. cap.35. num.17.

legitimare, an possit Imperator vbiq; gentium quoad temporalia & honores? cap.35. num.18.

legitimare an possit Princeps secularis, vt quis succedat in Emphyteosi Ecclesiastica? cap.35. num.19.20.

legitimari, quis potest, vt succedat in Emphyteosi Ecclesiastica à particulari potestatem habente ita quod in legitimatione ità exprimatur. cap 35. num.21.

legitimatus ad succedendum, succedit in bonis sitis in statu Principis legitimantis, non in alijs. cap.35. num.22.

Lemburgi Ciuitas, siue Ducatus, Ducatui Brabantiæ adiectus. cap.46. num. 294.

Lemburgi Ducatus quo iure ad Philippum Regem Catholicum spectet. cap.46. num. 295.296 297.298.299.

Lemburgi Ducatum Philippus Dux Burgundiæ pecunia redemit. cap.46 num.297.

lenones omnes viles sunt. cap.30. num.33.

lerinenses, quos sanctos foueant? cap.70. num. 98.

Leo III. Summus Pontifex coronauit Carolum Magnum Imperatorem. cap.47. num.48.

Leo IV. Pontifex populum in Sarracenos congregauit. cap. 19 num 84.

Leo X. Pontifex Maximus Henrico VIII. Regi Angliæ, titulum defensoris Fidei datus, ob scripta contra Lutherum. cap. 44. num.2.

Leo Principatum designat. cap.77. num.24.

Leo insigne Ducum Franconiæ. cap.32. num 37.

Leo Decimus Pontifex fouit Studium Romanum. cap. 40. num. 19.20.

Leouardia Ciuitatis Laudes, vbi est Senatus Frisiæ. cap.46. num.397.

Leodium, quibus Sanctis magnificetur? cap.70. num.96.

Leonigildus Gothorum Rex, Arrianæ hæresis defensor acerrimus. cap.72. num.9.

Leuinus Consul Naupactum Aetholiæ vrbem appulit, bellū gesturus contra Philippum & Acarnanes. cap 46 nu.317

Leudes apud Germanos, subditi, & Vassalli dicuntur. cap. 77. num. 11.

Leui, Simeon, & alij filij Iacob ceperunt Ciuitatem Sichem, & depopulati sunt eam. cap.32. num.120.

liberale nihil est, quod non sit iustum cap.84 num.85.

liberalitas, quomodo ingrediatur iustitiam? cap 84. nu.49.

liberalitate quo pacto, vtendum? cap.84. num.44.

liber Bellorum Domini, deperditus est. cap.32. num.162.163

liber iustorum deperditus est, nec reperitur. cap.32. num.164.

liber de verbis dierum non reperitur. cap.32. num.165.

liber Nathan Prophetæ & Aiæ Silonitis non inuenitur. cap. 32. num.166.

liber Salomonis de Natura lignorum, herbarum, iumentorum, volucrum, reptilium, & piscium, non inuenitur. cap. 32. num. 167.

liber verborum Domini deperditus cap. 32. num.168.

libertatem & Ciuitatem qui amittebat, etiam bona amittebat. cap.17. num.21.22.

Liberti patronos deferre non poterant. cap. 14. num.73.

libido homines præcipitat. cap.21. num.55.56.

libido, stuprorum, adulteriorum, & corruptelarum omnium causa cap.21. num. 59.

libra constat vncijs duodecim. cap.28 num.13.

libra vocatur As & Pondo cap.28 num.14.

licentia Regia requiritur, cum vniuersitas vult donare domino, vel congregari pro simili causa. cap. 20. num. 23. 241.25.

Licinia familia, quamdiù durauit Romæ? cap.4. nu 63.

Lindauij dum à populo regerentur, multa mala passi sunt. cap.3. num.15.19.20.21.23.

lingua Hebræorum an prima fuerit? cap.1. nu.6.

lingua vulgaris Italica non est propria, sed diuersarum gentium linguis composita cap.78. num.10.

linguam Subditorum, & Idioma debet nosse Prælatus. cap. 51. per totum.

linguarum, ac Idiomatum diuersitatem DEVS in Turris ædificatione introduxit, vt illorum superbiam confunderet. cap.51. num.15.

linguas omnes suorum Regnorum intelligit Philippus Rex Catholicus. cap.51. num.19 20.

linguis omnibus Philippus Rex Catholicus instrui procurauit Philippum Hispaniarum Principem, eius filium. cap. 51. num. 21.

ligium, quasi illi, cui præstatur, ligatus cap.64. num. 26.

ligium dicitur, quia ligat ad perpetuam fidelitatem. cap. 64. num. 47.

ligium verbum incognitum est de iure Feudorum, secus de iure Canonico. cap.64. num.48.

ligium verbum est Gallicum quod apud Italos, vassallaginm significat. cap.64. num.49.

ligium dicitur, quasi legalitatem continens. cap 64 nu.50.

ligius duorum Principum, quis esse non potest. cap 64. nu.55.

ligius si quis est duorum, semper intelligitur excepta authoritas maioris ac primi habentis ius potentis. cap.64. n.56.

ligium à liga appellatur. cap.64. num. 59.

ligium à lilijs dici sibi persuasit Forcatulus. cap. 64. num. 60.

Ligium Feudum, numquam appellatur, nisi in inuestitura ità dicatur. cap.64. num.80.
ligium iuramentum. vide in verb. Iuramentum.
lites ex litibus oriuntur.cap.71. num 65.
litigiosi,& discordes ad sacros ordines non promouentur.cap. 84. num.39.
littorum vsus publicus est.cap.10.num.3.
littora Maris communia sunt.cap.10. num.4.
lituus Buccina genus.cap.32.num.50.
Liuius Drusus,æs Argento *miscebat.cap.12. num.27.*
liuore iudicans perperam facit.cap.21.num.48.
loca Senatoria. vide in verb. Senatoria.
locatio vectigalium.vide in verb. Vectigalium.
loca,& patriæ,in quibus,aut nati,aut martyrio coronati fuere Sancti,honore maximo fulgent.cap.70.num.2.
Locrensium populorum Regni Neapolitani virtutes. cap.79. num. 24.
Locrensibus,Aquila portendit victoriam. cap.32. num.35.
Locrenses à Dionysio Syracusano capti,illi seruire coacti fuere.cap.57. num.36.
locus dicitur Ecclesia Dei. cap.43. num. 45.
Lorus, siue Baltheus quo vxor ad maritum accedens,cingebatur. cap.16.num.184.
Lotharius Imperator *coronatus ab* Innocentio *II. Summo Pontifice.cap.47.num. 47.*
Lotharius I.C. *Cremonensis. cap 40. num.26.*
Lotharingia. Austrasia prius dicta.cap.46.num.287.
Lotharingia, quo iure ad Philippum Regem Catholicum spectet.cap.46.num.288.
Lotharingia Ducatus est, Romanorum Imperatorum *beneficium.cap.46. num.292.*
Louanium,Ciuitas Brabantia,scientiarum omnium fertilissima Academia.cap 46. num.281.
Louanij Studium. vide in verb. Studium.
Louanium quibus Sanctis fulgeat? cap.70. num.107.
Lucensium Respublica,quomodo gubernetur?cap.3. num.30. 31.32.33.34.37.88.
Lucensium Respublica creat Tabelliones.cap.30. nu.5.
Lucensium Respublica quid possideat in Italia. cap.68. nu.2.
Luca de Penaa opinio improbata. cap.8. num.55.
Lucij Marinei opinio ab authore improbata.cap.46. nu.225.
Lucemburgi Dux,Carolus V. statim natus creatur. cap. 46. num 298.
Lucilla Commodi Imperatoris *soror, Maiestatis damnata. cap.26.num.32.*
L.Cornelius Sylla victos Prænestinos homines,extra mœnia occidi mandauit,& per agros spargi.cap.47.num.143.
L. Lucullus amatorio Poculo extinctus.cap 64. num.128.
L. Menenij Agrippa in conciliando populo Romano cum patribus artificium cap.3.num.48.
L.*Papirij iudicium magnanimum, cum Q. Fabio magistro Equitum, qui eo Imperatore inconsulto, fæliciter iam pugnauerat.cap.39.num.32 34.*
L. Siccius Dentatus ob res præclarè gestas. quibus donis à Romanis honestatus fuerit?cap.46. num.16.
L. Valerius, & M. Portius Cato, Censores, aquam publicam ex fontibus, & fluminibus, in priuatum locum fluere prohibuerunt.cap.8.num.17.
L. Valerius Poplicola Potitus, & M. Horatius Barbatus, lege cauerunt, vt nullus Magistratus sine prouocatione crearetur.cap.39.num 28.
Ludgerus Sanctus Frisius ab vtero sanctificatus, Saxonum Apostolus *dictus. cap.46.num.402.*
Ludi Portumnales. vide in verb. Portumnales.
Ludus gradiatorios exercent Equites Neapolitani. cap. 32. num. 46.
Ludouicus Caroli Balbi Imperatoris filius, Aprum in venatione premens,intorto aliunde telo transfixus. cap.24. numero 14.
Ludouicus Pius Imperator *donationem* Constantini *Syluestro Pontifici factam, non solum confirmauit, sed ampliorem fecit.cap.47. num.22.23.*
Ludouicus Pius imperator, coronatus à Stephano IV. Summo Pontifice.cap.47.num.50.
Ludouicus Lothary filius coronatur à Sergio II. *& Adriano II. Pontificibus. cap.47.num. 51.*
Ludouicus III. Imperator *coronatur à Benedicto IV.* Pon*tifice. cap.47. num. 53.*
Ludouici III. *Imperatoris dictū de diuitijs Adelberti Marchionis Luca.cap.58.num. 1.*
Ludouicus Pius Imperator *donationem* Insula *Corsica factā Ecclesia confirmauit.cap.46. num.161.*
Ludouicus Bauarus Imperio *motus à Ioanne XXII. & Clemense VI. cap.47.num.73.*
Ludouicus Bauarus Imperator scismaticus.cap.61.num.4.
Ludouicus XI.Gallia Rex institutor ordinis Equitum Sancti Michaelis Archangeli.cap.74.num.64.
Ludouicus XI. Rex Gallia. nobiles, & patritios à suo famulatu exigit,ignobilibus vsus.cap.83.num 11.
Ludouicus Milanus, & Thomas Brancatius Cardinales, *quid passi fuerint,quia vagabātur de nocte?cap.64.n.110.*
Ludouicus Sensius I.C. Perusinus *laudatur. Qui cum aliquibus scholaribus lacus Trasimeni à quis submersis. cap. 40.num. 29.*
Lugensi Ciuitati *Episcopus concessus.cap 46. num.314.*
Luithprandus Langobardorum Rex ab Insula *Sardinia Papiam transtulit ossa Sancti Augustini Episcopi, Summi Ecclesia, Doctoris.cap.46 num.157.*
Lupia Portus. vide in verb. Portus.
Lupum, & C. Charcam *quòd* C. *Caligulam* Imperatorem *occidissent,Claudius Cæsar morti tradidit.cap.26.nu.36.*
Lupi pro Militaribus insignis dabantur à Quæstoribus ex Aerario. cap. 32. num 34.
Lupos non gignit Sardinia.cap.46. num.151.
Lupoldus Nouus Austria Dux mutauit insignia Gentilitia suorum prædecessorum,& quid pro insigni fecerit? cap.77. num. 16.
Lupoldus Sāctus Marchio Austria, *& ex familia Austriaca.cap.83.num.1.*
Lusitania Regnum hæreditarium est. cap.56. num.4.
Lusitania Regnum *est vltima Philippi Regis Catholici acquisitio.cap.46 num.209.*
Lusitanici Regni translatio, ac decisio ad fauorem Philippi Regis Catholici cessit.cap 46. num.212.
Lusitania data doëis nomine ab Hispanis Regibus Tharsia.cap.46 num.215.
Lusitania Regnum ad Philippum Regem Catholicum transmissum.cap.46.num 216.
Lusitania à Sarracenorum manibus erepta per Alphonsum *III. Regem, Magnum appellatum.cap.42. num.22.*
Luxonium,quos habuerit viros sanctos? cap.70. num.94.
Luxuria inimica Deo & virtutibus,cap.16. num.15.
Lycurgus Atheniensibus *lege cauit. ne mulieres in Festo misteriorum curru veherentur.cap.19.nu.25.cap.36.nu.77.*
Lyntres,qui sint? cap.11. num.76.
Lypsense Gymnasium. cap.40. num 43.
Lysimachus apud Thraces Salis vectigal primus exegit.cap. 25. num.3.

M

M*Acedones Thesaurum reposuerunt in oppido Quinda iuxta Tarsum.cap.27.num.80.*
Macedonia à Romanis diuisa in quatuor partes, ne quando caput attolleret.cap.57. num.16.
Macellum Roma quod? cap.36. num.220
Maceratense Studium celeberrimum erectum à Paulo III *Summo*

Summo Pontifice, & priuilegijs cumulatum à Leone X. cap. 40. num. 33.
Machina dicuntur res ad belli vsum preparata. cap. 6 n. 13.
Machinarum Bellicarum inuentores qui? cap. 6. nu. 14.
Madrid oppidum nobilissimum in Hispania Catholicorum Regum inclita Sedes, Damasi Papa, & Isidori Sancti, nō illius Ecclesia Doctoris, Patria. cap. 66. num. 18.
Madritum oppidum, siue Mantua Viseria (Madrid vulgo Hispanorum) dictum. cap. 66. num. 17.
Magia authorem Mosem, quomodo intelligatur. cap. 27. num. 13.
Magia, dicitur perspectiua scientia, & declaratur ex Philone Iudao. cap. 27. num. 15.
Magia, quomodo adulterata, ac deprauata sit? cap 27. n. 16.
Magicorum hominum genus, potentibus inuidum, sperantibus fallox. cap. 27. num. 10.
Magicis arsibus, quidit ari quarunt in hoc mundo, pauperiores sunt, & in alio cruciabuntur in Inferno. cap. 27 nu. 8.
Magicis arsibus Thesauros inuenire credentes, semper illudunsur. cap. 27 num. 9.
Mago Trasullo, Tiberius Casar semper vsus. cap. 27. nu. 9.
Magistratus creabantur à populo Romano. cap. 21. num. 3.
Magistratus cuiuslibet iurisdictio, & potestas, quàmquā minima manat à Principe. cap. 21. num. 14.
Magistratus constituuntur à Ducibus, Marchionibus, Comitibus, & Baronibus. cap 21. num 19.
Magistratus creantur ad iustitiam ministrandam. cap. 21. num. 21.
Magistratus, vel diuites, vel pauperes, scientia probatos, pramijs honestatos esse oportet. cap 21. num 41.
Magistratus, & Officiales Regij habitare debent in Palatijs Regum, ac Principum si adsunt & non in domibus priuatorum cap. 23. num. 4. 5.
Magistratuum creatio pertinet ad Principem. cap. 36. num. 23. cap. 71. num. 43.
Magistratus existentes in magna Curia Vicaria, causarum capitalium. praf. num. 68. & causarum ciuilium. nu. 69.
Magistratus Naufragantium, qui sint in Gallia? cap. 75. num. 18.
Magistratus Regij perpetui à Rege, temporales à Prorege eliguntur. praf. num. 64.
Magistratus Regij an cognoscans causā in persona Ecclesiastica laicum Magistratum administranse? cap. 71. num. 35. 36. 37. 38 39. 40.
Magistratum Regium si administret Clericus, illius officialibus quoad officium subditus est cap. 71. num. 35.
Magistratum laicum administrans Clericus, a laico priuasur officio. cap. 71. num. 42. 44.
Magistratum laicum administrans Clericus, an à Magistratibus laicis puniatur. cap. 71. nu. 30. 36. 37. 38. 39. 40.
Magistratus Regij, an puniant Clericum vsurpantem iurisdictionem Regiam? cap. 72. num. 55.
Magistratus Regij tam in Hispania, quàm in Regno Neapolitano, & in Delphinatu, cognoscunt de vi, & iniurijs factis personis Ecclesiasticis. cap. 71. num. 58. 59. 60.
Magistratus Regij cognoscunt de infringense securitatem, vel saluaguardiam ab ipso Rege concessam. cap. 71. n. 142.
Magistratus cum subditis sunt parensum loco. cap. 39. nu. 4.
Magistratibus vim inferentibus prouocatione resistitur. cap. 39. num. 5.
Magistratus Regij constituunt sutorem, seu Balium pupillis Baronum. cap. 62 num. 1.
Magistratus Regij procedunt in crimine lesa Maiestatis humana commissa, tam in Consiliarios. cap. 62. nu. 16. 18.
Magistratus Regij cognoscunt de Fendie quaternatis, cap. 62. num. 21.
Magistratus Regij cognoscunt de crimine falsa moneta. cap. 62. num. 19.
Magistratus Regij cognoscunt de causis curialium. cap. 62. num. 36.
Magistratus Regij cognoscuns de causis bannitorum, latronum, disrobatorum & surbatorum viarū. cap. 62. nu. 30.
Magistratus Regij cognoscunt contra violatores salua guardia, vel securitatis. cap. 62. nu. 43. 44. 45.
Magistratus Regij cognoscunt de causis Virginum, pupillorum, & miserabilium personarum. cap. 62. num. 56. 57. 58.
Magistratus Regij cognoscunt de causa denegationis Iustitia. cap. 62. num. 64. 65.
Magistratus Regij in Regno Neapolitano quomodo cognoscant de exceptione excommunicationis. cap. 71. nu. 375. & 376.
Magistratus Regij in Hispania, prasertim in Catalonia sequestrant iurisdictiones & fructus Baronum, receptantiū Bannisos, & Latrones. cap. 63. num. 106.
Magistratus Regij Iurisdictionem auferunt Baronibus vtentibus nimia sauitia in subditos, & vassallos. cap. 62. num. 208 109. 113.
Magistratus, & officiales aliqui student placere Domino. cap. 62. num 119.
Magistratus in Hispania pro Insulis Canaria. cap. 66. nu 36
Magistratuum munus pro Iustitia. cap. 66. num 51.
Magistratibus stipendia, & salaria prastat Philippus Rex Catholicus, ne praui fiant. cap. 66. num. 52.
Magistratus, qui ex infimo gradu prouehuntur à Philippo Rege Catholico, quid facere debeant? cap 66. num. 54.
Magna Curia Vicaria Neapolis Palatium. vide in verbo Palatium.
Magna Curia Vicaria, dum prasens est, cognoscit de omnibus delictis illa prasente commissis. cap. 62. num 47.
Magna Curia, & alij Magistratus supremi Regij, torquent inquisitos ex officio, non datis defensionibus ex prarogatiua quadam quam praeminentiam dicunt. cap. 62. nu. 54.
Magna Curia Vicaria cognoscit de delictis officialium. cap. 62. num. 60.
Magna Curia cognoscit de prasentatione, seu liquidatione Instrumentorum Guarentigiatorum. cap. 62. num. 66.
Magna Curia Vicaria citat ad recognoscendam scripturam priuatam manu alicuius scriptam. cap. 62. num. 68.
Magna Curia Vicaria cognoscit de homicidijs, & damnis clandestinis. cap. 62. num. 74.
Magna Curia Vicaria cognoscit de delictis Baronum, & Vniuersitatum. cap 62. num. 77.
Magna Curia Vicaria cognoscit dum conuenitur Fiscus pro spoliatione possessionis. cap. 62. num. 81.
Magna Curia Vicaria cognoscit de guerra in Regno mota. cap. 62. num. 103.
Magna Curia, & prouinciales Regij, ordinant, vt causam existentem in limine expeditionis, diffiniant, sub pœna Auocationis. cap. 62 num. 114. 115. 116.
Magnus Iustitiarius Magna Curia Vicaria, vbi est, silent alij etiam Regij Iustitiarij Prouinciales. cap. 62. nu. 52. 53.
Magnus Iustitiarius & Iustitiarij Prouinciarum cognoscūt de pœna spreta defensa. cap. 62. num. 100. 101.
Magnetis, ac Pixidis Nautica vsus Amalphia in Regno Neapolitano inuentus. cap. 78. num. 22.
Magni dicti sunt, Mitridates Rex Ponti. cap. 41. nu. 21.
Herodes Magnus. ibidem. num. 26.
Tamburlanus. num. 27. 28. 29.
Cangius Imperator Tartarorum. num. 30.
Turcarum Imperator. num. 31.
Alphonsus III. Rex Hispania. num. 2.
Casimirus II. Rex Polonia. num. 33.
Matthaus Vicecomes. Dux Mediolani. num. 34.
Canis de Scala. ibidem.
Magni Ducis Hetruria nomen datum Cosmo Mediceo. ca. 41. num. 37.

Magna-

Magnanimi nomen datum Alphonso Regi Neapolis. cap. 41. num. 35.
Magnus Magister de Alcantara cum iuramento contranensset, quid passus? cap 64. num. 100.
Magnifici nomen datum Laurentio Medicoo cap. 41. n. 36.
Magnifici dicuntur Galliæ Reges. cap. 41. num. 40.
Magnus Capitaneus dictus Consaluus Ferdinandus de Corduba. cap. 79. num. 33.
Mahometes Arabs, veneno à Domesticis exhibito, periit. cap. 64. num. 106.
Maia magna mater Deorum appellata. cap. 60. num. 31.
Maiestatis Reus fit bellum gerens, de lectum habens, & exercitum praparans. cap. 6. num. 3.
Maiestatis Diuinæ offensio est maior. cap. 14. num. 77.
Maiestatem Diuinam, longe maius est offendere, quàm humanam. cap. 26. num. 1.
Maiestas Regis appellatur. cap. 26. num. 27. cap. 60. nu. 22.
Maiestatis læsæ pœna locum habent in Rege Neapolitano. cap. 26. num. 28.
Maiestas humana quot modis læditur. cap. 26. num. 29.
Maiestatis humanæ delictum committentis bona confiscantur. cap. 26. num. 31.
Maiestatis damnata Lucilla Commodi Imperatoris soror. cap. 26. num. 32.
Maiestatis læsæ Rufinus, & Stilico pœnas subierunt. cap. 26. num. 33.
Maiestati sacra Regia dicitur Regi Catholico, vti Regi Hierusalem, Neapolis, ac Siciliæ. cap. 60. num. 1.
Maiestas per Antonomasiam, dicitur de Diuina. cap. 60. num. 19.
Maiestas dicitur etiam humana Principis persona. cap. 60. num. 20.
Maiestas conuenit Pratori, Regi, & Imperatori. cap. 60. nu. 21. 23. 25.
Maiestas Populi Romani dicebatur. cap. 60. num. 24.
Maiestas dicitur summa potestas. cap 60. num. 26.
Maiestas, Honoris, ac Reuerentia filia. cap. 60. num. 27.
Maiestas à maioritate dicitur. cap 60. num. 28.
Maiestas à Maia dicitur. cap. 60. num. 29. 30.
Maiestas peculiariter, Catholico Regi conuenit. cap. 60. num. 32.
Maiestatis damnatus Dorieus Rhodius. cap. 71. num. 26.
Maiestatis humanæ crimen committentes Clerici, vel Religiosi an cognoscantur à Iudice seculari. vide in verb. Clericus.
Maiestas Regis læditur, sicut Imperatoris. cap. 48. num. 6.
Maiestatis in crimine procedit Rex, & sui Magistratus. cap. 62. num. 16. 18.
Maiorem minori præferri irascendum non est. cap. 4. nu. 126.
Maior ex iustis impedimenti causis restituitur aduersus lapsum instantiæ. cap 62. num. 86.
Maius donum, & efficacius, quod datur à maiori. cap. 47. num. 39.
Maioricarum Regnum Gallo Regi non subest. ca. 47. nu. 194.
Maiorica Ciuitas suum habet Episcopum, suffraganeum Archiepiscopi Tarraconensis. cap. 47. num. 194.
Maioricarum Regnum hæreditarium est. cap. 56. num. 3.
Maiorica, & Minorica Insulæ, Baleares dictæ. cap. 46. numer. 166.
Maiorica Studium, & Academia, in quo leguntur opera Raymundi Lullij, illorum conterranei. cap 46. num. 171.
Maioricam, & Minoricam siue Baleares Insulas à Mauris recuperauit Berengarius Tertius Comes Barcinonæ. cap. 46. num. 173.
Maioricam à Mauris occupatam denuò recuperauit Iacobus Rex Aragonum Fortunatus appellatus, Petri II. Regis filius. cap. 42. num. 32. cap. 46. num. 174.
Maiorica, & Minorica, quo pacto ad Philippum Catholicū Regem spectent? cap. 46. num. 175.
Maldeberta virgo sancta Comitis Hannoniæ filia. cap. 70. num. 97.
Malines oppidum in Brabantia ad Philippum Regem Catholicum spectans. cap. 46. num. 393.
Mancipes, an appellarentur Publicani? cap. 11. num. 17.
Mancipes, an dicantur Publicanorum Principes? cap. 11. num. 18. 19.
Mandra Græcè, Latinè locus, siue receptaculum Bouum, Baccharum, ouium, & similium. cap. 6. num. 11.
Mandro quidam fuit, qui à Remo, & Naui ad Imperium sublatus fuit. cap. 6. num. 24.
Mangelus, pondus est quinque granorum frumenti. cap. 28. num. 39.
Manes Costa I. C. Maceratensis laudatur. cap. 40. nu. 34.
Manipulus, quot milites habebat apud Romanos? cap. 14. num. 49.
Mansionaticum, quid sit. cap. 20. num. 15.
Mantua Dux creat Tabelliones. cap. 30. num. 6.
Mantua Duci, dum Inuestituram fecit Imperator, omnem potestatem concessisse videtur. cap. 48. num. 13.
Mantua Vrbi miraculis fulget sanguis crucifixi à Iudæo vulnerati Lancea apud Berytum Syriæ vrbem. cap. 69. nu. 33.
Mantua Viseria, dicitur Oppidum Madrid in Hispania. cap. 66. num 17.
Manus violentas iniiciens in Clericum coniugatum incidit in canonem excommunicationis. cap. 63. num. 10.
Manuum vnctio in Sacerdotibus, quid significet? cap. 49. num. 29.
Manus Regum Hispaniæ osculantur ab Episcopis. cap. 54. num. 1. 9. & seqq.
Manuum osculatio, adorationem significat. cap. 54. num. 11.
Manuum eleuatio, misericordiam significat. cap. 54. nu. 21.
MARIA Virgo Regali ex progenie. cap. 4. num. 23.
Maria Angliæ Regina cum Philippo II. Rege Catholico viro, Angliæ religionem restituit. cap. 47. num. 68.
Mare commune est. cap. 10. num. 4.
Mari Oceano, & Orbe Noue inuestiti Reges Catholici ab Alexandro VI. Summo Pontifice. cap. 46 num. 224.
Maris Imperator, cum dictus Neptunus. cap. 46. num. 227.
Mare Oceanum vsque ad tempus hoc centum annis possessum à Regibus Catholicis. cap. 46. num 228.
Maris proprium ius, si quis possideat contra alium vtitur interdicto possideris. cap. 46. num. 229.
Mare Oceanum, cur Pontifici permissum sit concedere. cap. 46. num. 230. 232.
Maris Veneti concessio per Annuli inuestituram factam Reipublica Veneta ab Alexandro III. Summo Pontifice. cap. 46. num. 233.
Maris pars illius esse censetur, cuius sunt loca vicina. cap. 46. num. 234.
Mares, & fœminas æquilibrio ius naturale ad successionem admisit. cap. 57. num. 31.
Maria Pyratis purgata fuere à Gulielmo bono Siciliæ Rege. cap. 42. num. 68.
Marse Elcabiri Portus. vide in verb. Portus.
Marcella Familia quàmdiu Roma durauit. cap. 4. nu. 65.
Marcelli Coss. causa, an capta in Bello siculo, fierent capientium? cap. 47. num. 140.
M. Portius Cato, & L. Valerius Censores aquam publicam in locum priuatum fluere ex fontibus, & fluminibus prohibuere. cap. 8. num. 17.
M. Aemilius Lepidus, & Fuluius Flaccus, cum prius odiosi essent, Censores creati, odia deposuere. cap. 21. num. 49.
M. Coccius Nerua Imperator fuit Hispanus. cap. 79. nu. 2.
M. Coccius Nerua Imperator ab Insula Patmos D. Ioannē Euangelistam exilio reuocauit. cap. 79. num. 3.
M. Vlpius Traianus Imperator Hispanus fuit. cap. 79. n. 5.

M. Vlpius

M. Vlpius Traianus, Domi Sanctus, & foris clarus. cap. 79. num. 6.

M. Antonius cognomento Verus Imperator Hispanus. cap. 79 num 11.

M. Antonius Philosophus edixit, vt contendentes immunitatem per publica documenta ostenderent. cap. 33. nu. 43.

M. Horatius Barbatus, & L. Valerius Poplicola potitus lege cauerunt vt nullus Magistratus sine prouocatione fieret. cap. 39. num. 28.

M. Valerius Coruus, & Q. Apuleius Pansa, legem confirmarunt, quòd nullus Magistratus esset sine prouocatione. cap. 39 num. 29.

Marchio Montisferrati confert Regalia. cap. 5. num. 18.

Marchiones plures habuit Austriaca familia. cap. 61. nu. 1.

Marchio Montisferrati legem facit. cap. 31. num. 31.

Marchio Sacri Romani Imperij, dicitur Philippus Rex Catholicus vti Dux Burgundiæ & Britãnia. cap. 46. n. 330.

Marchio Sacri Romani Imperij est Flandriæ Comes. cap. 46. num. 331.

Marchionatus Horistanni est in Sardinia. cap. 46. nu. 332.

Marchio Horistanni est Philippus Rex Catholicus. cap. 46. num. 334.

Marchionatus Gotiani, secundum Damianum Goes, est in Hispania. cap. 46. num. 335.

Margarita Comitissa Hollandiæ partus numerosus. cap. 46. num. 367.

Marinus Freccia I. C. Regius Consiliarius, Historiarum peritissimus. cap. 56. num. 11.

Marpurgense studium cap. 40. num 45.

Maritus occidens vxorem iure licito, lucratur iura matrimonialia excluso Fisco. cap. 15. num. 44.

Marmor, an sit Metallicum? cap. 28. num. 24. 25. 26.

Marmorum Decima Fisco datur. cap. 28. nu. 8. 19. 28.

Marocchi Regnum, quo pacto ad Philippum Regem Catholicum spectet? cap. 46. num. 146.

Marti, vti bellorum authori, Aries tribuitur. cap. 32. nu. 18.

Martia Otalicia Seuera, Philippi Imperatoris vxor. cap. 1. num. 43.

Martia gens, quanto tempore durauit Roma. cap. 4. num. 68. 69. 70.

Martini Lutheri error. cap. 16. num. 13.

Martinus Lutherus perperam censuit, campanas in Ecclesijs esse superfluas. cap. 78. num. 16.

Martinus AZpilcueta Doctor Nauarrus multos à Philippo Rege Catholico habuit liberalitatis actus. cap. 46. nu. 106.

Martini Doctoris Nauarri, quoàd Regnum itidem Nauarra erga eundem Philippum Regem, fucata opinio explosa. cap. 46. num. 104.

Martyres ab Elizabetha Angliæ Regina, martyrio coronati. cap. 71. num. 29.

Masculus semper fœminæ præfertur. cap 46. num. 289.

Masculus fœminam excludit à successione Regnorum. cap. 57. num 5. 7.

Mater in Baliatu præfertur, dummodo sit mulier industriosa, & sobria. cap. 62. num. 13.

Mater potest relinquere Tutorem, siue Balium filio. cap. 62. num. 8.

Maternam generis originem clarissimam esse, gloriosum est. cap. 4. num. 217.

Mathathias moriens, accendit filios ad bellandum contra exercitum Regis Antiochi. cap. 32. num. 151.

Mathiæ Apostoli prædicatio vbi fuerit. cap. 43. num. 19.

Matthæi Apostoli vbi fuerit prædicatio. cap 43. num 16.

Matthæi de Afflictis cautela insipida. cap. 30. num. 59.

Matthæus de Afflictis defenditur ab impugnatione Camerarij. cap. 62. num. 32.

Matrimonij institutor Deus Optimus Maximus. cap. 16. num. 1.

Matrimonium post hominis præuaricationem, in lasciuientis carnis remedium datum. cap. 16. num. 2.

Matrimonium, qui damnauerunt & ex quibus? cap 16. n. 5.

Matrimonium si non esset, vel genus humanum corrueret, vel flagitijs abundaret. cap 16. num. 10.

Matrimonij Sacramentum Magnum est. cap. 16. num. 11.

Matrimonium operatur. vt duo sint vna caro. cap. 16. n 12.

Matrimoniũ quomodo Baptismate & cognatione spirituali impediatur? cap. 16. num 19. 20. 23. 24. 25. 27.

Matrimonium carnale interdictum est inter Iudæorum, & Christianam. cap 16. num. 38.

Matrimonium carnale, requirit consensum cap. 16. nu. 46.

Matrimonium carnale infans non contrahit. cap. 16. nu. 47.

Matrimonium carnale contrahentium voluntatem exigit. cap. 16. num. 49.

Matrimonium furiosus contrahere nequit. cap. 16. num. 56.

Matrimonium impedit inuita, & coacta voluntas. cap. 16. num. 60.

matrimonia libera esse debent. cap. 16. num. 62.

matrimonium contrahere melius est, quàm cognationem spiritualem. cap. 16. num. 63.

matrimonium inter Amram. & Iocabed extitit contractum in tertio gradu. cap. 16. num. 116.

matrimonium olim contractum inter consobrinos: cap. 16. num. 117.

matrimonij gradus prohibiti ex lege Mosis. cap. 16. num. 118. 141.

matrimonium prohibitum vsq; ad gradum septimum à Gregorio Pontifice, & Concilio Lugdunensi. cap. 16. nu. 122.

matrimonij gradnum prohibitio ex lege Alexij Comneni Imperatoris Constantinopolitani. cap. 16. num. 123.

matrimonij prohibitio vsque ad quartum gradum, per quos. cap. 16. num. 124.

matrimonium contraherent si hodie viuerent Adam, & Noe. cap. 16. num 125. 127.

matrimonium elapso quarto gradu, etiam inter ascendentes, & descendentes contrahitur. cap. 16. num. 126.

matrimonium qualiter ex illicita copula carnali impediatur? cap. 16. num. 128.

matrimonium dispensatur à Summo Pontifice in collateralibus, & potest ascendentibus, & descendentibus. cap. 16. num. 129. 130. 131. 146. 147. 151. 154.

matrimonium inter ascendentes, & descendentes, licet non dispensare soleant Pontifices, id tamen facere possunt. cap. 16. num. 131. 155.

matrimonium Herodis, quare Ioãnes Baptista improbabat? cap. 16. num. 142.

matrimoniorũ dispensationes ex causa fiunt. cap. 16. nu. 148.

matrimoniorum dispensationes fiunt quandoq, ex causa conseruationis Regnorum. cap. 16. num. 149.

matrimonij gradus prohibitos ab Ecclesia dispensari non posse asserentes hæretici sunt. cap. 16. num. 152.

matrimonia indistinctè permissa cuiq; cum quibus placeret ex iniquissima Regina Semiramidis lege. cap. 16. nu. 161.

matrimonia incesta. vide in verb. Incestus. & in verb. Nuptiæ.

matrimonium contrahere nequeunt, qui se religioni vouerũt. cap. 16. num. 165.

matrimonium cõtrahere non potest Presbyter, vel Sacerdos, post obtentum sacerdotium, ac habitum, & consecrationẽ. cap. 16. num. 168.

matrimonij impedimentum Iustitia publicæ honestatis. cap. 16. num. 170.

matrimonij Henrici VIII. & Catherinæ Regum Angliæ controuersia ardua. cap. 16. num. 172. 173.

matrimonium Herodis, quomodo malo exitu finitum. cap. 16. num. 174.

matrimonij, quod contraxit Titus, Vespasianus cum Domitia

tia uxore fratris, dum moreretur, pœnituit. cap. 16. num. 176

Matrimonia coniunctarum semper Claudius Cæsar *quæsiuit. cap. 16. num. 177.*

Matrimonium cum Nouerca contraxit Antoninus Caracalla, *ideo probris afficitur cap. 16. num. 180.*

Matrimonia, ut curet, relictis bellis Iuppiter *Venerem hortatur. cap. 16. num. 185.*

Matrimonium, *an debeat esse consumatum, ut habeat locum pœna incestarum nuptiarum, vel sufficiant sponsalia? cap. 16. num. 199.*

Matrimonium non contrahit seruus cum libera. cap. 64. num. 40.

Maximilianus Cæsar à Paulo Ziegliero Episcopo Curiensi inuestitus fuit Comitatu Tyrolis cap. 46. num 387.

Maximilianus Archidux Austriæ ætate nostra, belli gloria, & Armorum studio clarus. cap. 32. num. 8 9.

Mechlinia, Ciuitas Brabantiæ nobilis concilium habet Regium, alijsque dotibus ornata. cap 46. num. 284.

Mechlinia Ciuitatis Laudes & situs. cap. 46. num. 404.

Mechlinia habet consilium Regium cap 46. nu. 405.

Mechlinia, *quomodo ad Philippum Regem Catholicum spectet. cap 46. num. 406.*

Mediolani Status Prælati aliqui à Philippo Rege Catholico nominantur. cap 50. num. 28.

Mediolanensi ex Statu, qui Viri clarissimi effluxerunt. cap. 80. num. 8.

Mediolani Dux Tabelliones creat. cap. 30. num. 6.

Mediolani Dux legem facit cap. 31. num. 28.

Mediolani Ducis Turrix legem fecit. cap. 31. num 42.

Mediolanensis Status, quomodo ad Philippum Regem Catholicum pertineat? cap. 46. num. 261. 262. 274. 275.

Mediolani statum confert Imperator. cap. 46. num. 263.

Mediolanensi in Ducatu, infirma Regum Galliæ iura. cap. 46. num. 276. 278.

Mediolanensia iura Franciscus Primus Rex Galliæ cessit Carolo Quinto *Cæsari. cap. 46. num. 279.*

Mediolani Dux, potest, quæ Imperator in Imperio. cap. 48. num. 9.

Mediolanum, quot Sanctos habuerit. cap. 70. num. 87.

Mediolanenses plurima bella gessere. cap 82. num. 14.

Megarenses dum à populo reguntur, multa mala passi sunt. cap. 3. num. 15. 19. 20. 21. 23. 24. 25. 26. 28.

Megarensium Thesaurus. cap. 27 num. 77.

Medela Portus vide in verb. Portus.

Melillam in Affrica cœpit Ferdinandus V. Rex Catholicus, iustus appellatus. cap. 42. num. 37.

Melita Insula à Carolo V. Imperatore donata Equitibus S. Ioannis Hierosolimitam. cap. 74 num. 89.

Melita Insula ab Imperatore Turcarum oppugnata, sed ab Equitibus strenuissimè defensa cap. 74. num. 90.

Melitam Insulam Rogerius Northmannus Sarracenis eripuit. cap. 42. num. 47.

Melones fiunt in Ripa Maris apud Barolum. cap. 10. nu. 17

Melsacabir Portus, vide in verb. Portus.

Membrorum suorum nemo est Dominus. cap. 18. num. 12.

Memmius Consul Achaicarum nationum concilia substulit ne in perniciem Romanorum coirent. cap. 34. num. 4.

Memprocus Rex Britanniæ, Malim *fratrem occidit. cap. 3. num. 85.*

Mendacij Amicus Princeps, ministros omnes habebit iniquos. cap. 84. num. 8.

Menephro propriam matrem deperiuit. ca. 16. num. 157.

Mensarij siue Mensularij ab Argentarijs diuersi erant, ut falsò sibi persuasit Sigonius cuius opinio improbatur. capit 22 num 10. 11.

Mensarij quinq; viri, qui essent? & quod illorum officium? cap. 22. num. 12.

Mensarijs viris æquiperantur hodie in Regno Neapolitano viri Regij redemptionales, qui mittuntur ad Ciuitates, & loca grauis debitorum mole oppressa cap. 22. nu. 13.

Mensas primas antiqui à Ribus salsis inchoabant. cap. 25. num. 50.

Mens, quid est? cap. 64. num. 113.

Mens, Anima est, ut visus in corpore. cap. 64. num. 114.

Mens *animi instrumentum, ut manus corporis. capit. 64. num. 111.*

Mens melior, ac diuinior pars in anima. capit. 64. numero 116.

Mens est cor cordis, & anima animæ. cap. 64. num. 118.

Mens est velocissimum omnium, cœlum, maria, terras, uno puncto peruolat. cap. 64. num. 120.

Mens est in summo capitis constituta, & dominatum corporis tenet. cap 64. num. 121.

Mens *Dei ministerio impletur. cap. 64. num. 123.*

Mentis umbra est anima, & anima umbra, corpus. cap. 64. num 117.

Mentis præstantia secundum Ciceronem cap. 64. num. 119.

Mentis opera soli Deo nota. cap 64. num. 122.

Mente, ut turbaretur Bamba Hispaniarum Rex, herbam habuit in potu ab Ardanasto Græco. cap. 64. num. 129.

Mercatura, & commercia sunt de iure gentium. capi. 8. numer. 20.

Mercimonia sunt Reipublicæ necessaria. cap. 8. num. 18.

Mercatores portantes sal in Regno Neapolitano, illud vendunt Curiæ si illud voluerit, sin autem cui placuerit, solutis Regiæ Curiæ iuribus. cap. 25 num. 15.

Mercatori unius Regni non licet facere nundinas in alienis Regnis *cap. 36. num. 46. 47.*

Mercatum peragebant Romæ Nono quoque die, quia octo diebus Rei rusticæ incumbebant. cap. 36. num. 4. 7.

Mercatus, qui, & an differant à Nundinis. *cap. 36. num. 19. 20. cætera in verb* Nundina.

Mercatus qui fieri solent qualibet hebdomada Salerni, Perusij & alibi, quomodo appellantur, & an illi absque Principis permissu fieri valeant. cap. 36 num. 26.

Mercata sunt in suburbijs Ciuitatis Fassæ, in Agla, in Beniacam & in Guardan. cap. 36 num 52. 53.

Mercatus fieri festis diebus prohibitum est. cap. 36. num. 70.

Mersalcabir Portus latissimus prope Oranum à Telensinis Regibus conditus. cap. 46. num. 181.

Mersalcabir Portus à Ferdinando V. Iusto appellato Rege Catholico captus. cap. 42. num. 37.

Meroueus an fuerit Clodij Criniti filius. cap. 4. num. 114. 115. 116.

Mercurij Gattinara consilium dum per Carolum V. Franciscus I. Rex Galliæ detinebatur cap. 46. num. 260.

Mesçana, quandoque appellata Algezira. cap. 46. num. 184.

Messalina Barbati Messallæ filia, meretricum Princeps, cap. 16. num. 178. 179.

Messanum studium erectum à Philippo II. Rege Catholico, cap. 40. num. 116.

Messana Ciuitas quibus Sanctis præfulgeat. capit. 70. numer 80.

Metropolitana Ciuitas, *quid differat ab Archiepiscopali. cap. 76. num. 5.*

Metallis inueniendis laborans pro qualibet uncia metalli dat Fisco octo scrupulos. cap. 25 num. 18.

Metallorum species quot sunt. cap. 28. num. 23.

Metalica sunt Aurum, Argentum. Electrum, Æs, Stamnū, Plumbum, & Ferrum. cap. 28. num. 23. 24.

Metallorum, *aut saxorum inueniendorum gratia, an quis fundum alienum ingrediatur. cap. 28. num. 45. 46. 47. 48. 49.*

Metallis effodiendis pericula, & labores. cap. 28. num. 57.

Metapontinorum *Thesaurus. cap. 27. num. 77.*

Mœtum non induci sola persona dignitas.ca.47.num. 119.
Mœtus exceptio allegari nequit ab agente in Curia Papæ, vel Imperatoris.cap. 47 num.123.
Mœtus præsumitur inferri illi, qui est subditus, vel cui non audet respondere. cap. 47. num. 124.
Mœtus consideratur attenta personæ qualitate.cap.47.num. 126.
Mœtus vllus inter paris potentiæ Principes.cap. 47.nu.127.
Mœtus allegari nequit, vbi non adest cruciatus corporis, vel mortis timor. cap. 47. num.128.
Mœtum inducit carcer iniustus cap.47.num. 134.
Mexicani Regni Ciuitates plures. cap.76.num. 17.
Mexicana Ciuitas Archiepiscopalis. cap.76. num. 18.
Mexicana Synodus facta in ea Ciuitate.cap.42. num.78.
Mexicani Regni Tribunalia Regia. cap. 66. num. 50.
Michaelis Archangeli Equitum Ordo institutus à Ludonico XI. Galliæ Rege.cap.74. num. 64.
Michaelis Angelorum Principi à Deo impositum primum bellum in Luciferum.cap.32.num. 1.
Michael Archangelus præliatur cum Lucifero, quem vicit. cap. 32. num.118.
Michaelis Archangeli apparitio Apuliæ in Monte Gargano. cap.70.num. 36.
Michaelis Archangeli Ecclesia in Oppido Sancti Angeli Fasanella, alta valna, & alibi.cap.70. num.37.38.
Michael Balbus Imperator Constantinopolitanus Amorraus, à Iudæis sola circumcisione differens. cap.46.n.140.
Michael ab Aguirre Apologiam scripsit pro Regno Lusitaniæ ipso iam quæsito a Rege Catholico Philippo II. cap. 46.num.314.
Milites veterani delatores esse non poterant. cap. 14.nu.71.
Militem boni nominis in delectu militum Romani primum in boni hominis signum vocabant.cap.32. num.20.
Milites apud Romanos non vocabantur Sacerdotes, vel sones, sed alij, qui arma ferre possent.cap.32. num.21.
Militum delectum prima mensis die Athenienses faciebant. cap. 32. num.22.
Militum Sacramentum, ac iusiurandum, quomodo præstabatur. cap. 32. num 23. 24.25.26.27.28.
Militibus, quomodo, secundum opinionem authoris præstabatur iuramentum.cap 32. num. 26.
Militibus iunioribus iuramentum præstabatur. capit. 32. numer. 29.
Milites iurantes quæ promittebant .cap. 32.num. 30.31.
Milites per Consulem educebantur, factis prius sacris.capit. 32. num. 32.
Militibus exteris, mercenarijs, vel auxiliaribus, rarò victoria quæritur. præf. num. 55.
Militum Imperator purpurea veste paludatus prodibat.cap. 32.num. 33.
Militaria signa dabantur hominibus proceris statura, qui moueri loco non poterat Principis iniussu. cap.32. nu. 38.
Militibus a Romanis ducētos circiter per annos, stipendium nullum datum. cap. 32. nu.39.
Militum Romanorum arma, quæ.cap.32. num.41.
Militibus Tyronibus dabatur Parma alba, vt in ea pingerent, vel scriberent eorum acta cap. 32. num. 42.
Militum exercitationes ante pugnam cap. 32. num. 44.45.
Militia missio triplex. cap. 32. num. 52.
Militia missio honesta quæ.cap. 32. num. 53. 58.60.
Militia vacatio dabatur maiori annorum quinquaginta. cap. 32. num. 54.
Milites in bello apud Romanos viginti annis vacabant. cap. 32.num. 55.
Milites quando vacationem omnem consequebantur. capit. 32. num. 56.
Militia vacare dicebatur, qui ex priuilegio Principis ante tempus dimittebatur. cap. 32. num.57.
Militiæ exauthoratio quæ? cap. 32. num.68.
Militia exauthoratus eiectus a Castris, dicitur.cap.32. numer. 67.
Militia exauthoratus afficiebatur infamia, & dicebatur ignominiosè militia missus.cap. 32.num.69.
Militibus quibus dabantur Torques aurei? cap. 32. num.77.
Militares pœna quæ? cap. 32. num. 78.
Militare, delictum non est.cap.32. num.169.
Miles, an habeat annum, & mensem ad petendam inuestituram? cap.46. num 265.266.
Milites se bello exercentes, fortissimi, ac deuotissimi ab Imperatore appellantur. cap. 82. num.1.
Milites laudauit expugnata noua Carthagine P. Scipio cap.82.num. 3.
Milites Caroli V. Cæsaris, & Philippi II. Regis Catholici, quàm magna operati sunt. cap. 82. num. 21.
Milo Crotoniata Athleta Maximus. cap.79.num. 27.
Minadoi error.cap. 49 num.72.
Minor non vindicans mortem defuncti, non dicitur indignus, nec hæreditate priuatur. cap. 15. num. 181
Minor 14. annorum, an obligetur Diabolo ex peccato mortali? cap. 16. num. 137.
Minor ad professionem in Monasterio non admittitur. cap. 16. num. 138.
Minor succedens maiori, an vtatur priuilegio suo, quoad forum in lite agitata cum defuncto, & altero tertio? cap.72. num. 262. 263.
Minor restituitur aduersus lapsum trimoeidij sine instantia. cap 62 num.85.
Minotauri dabantur à Romanis in vexillis militum pro signis per Quæstores ex ærario. cap.32.num.34.
Mirrha Vesanus in Cyniram patrem Amor.cap.16. n.156.
Miraculum pro libris Moralium D. Gregorij Magni. cap. 42. num. 13.
Miraculum in vnctione Bambæ Regis Hispani. capit. 49. num. 74.
Miracula fecerunt Sancti virtute Diuina. cap.72.num.1.
Miracula in Sancta Ecclesia reperiri negauerunt Vualdenses Hæretici. cap.72.num.2.
Miraculis Sanctorum fuit fracta violentia Tyrannorum. cap.72. num. 4.
Miraculum dum Bamba Rex Hispaniæ in Regem Oleo sancto inungeretur. cap.72 num. 5.
Miraculum dum Rogerius Northmannus bellum cum Sarracenis conferret in Insula Siciliæ cap. 72 num 6.
Miraculum quod accidit Pelagio Cantabriæ Duci, dum cū Sarracenis, & Mauris pugnaret. cap.72. num. 11.
Miraculum, quod accidit in morte Alphonsi generi Pelagij Cantabriæ Ducis. cap.72.num.12.
Miraculum Sancti Isidori Episcopi Hispalensis. cap. 72. num. 16.
Misericordiam constituit Deus cum Dauid. cap 3. nu.62.
Misericordia moueri non debet Iudex. cap. 21. nu. 27.29.
Misericordia virtus, qua nulla, neque gratior, neque admirabilior. cap.84.num.28
Misericordia sine iustitia est fatuitas.cap 84.num.29.
Miseni qui Martyrio coronati. cap.70. num.47.
Missio à malitia quotuplex. cap. 32. num.52.
Missio militia honesta quæ? cap. 32.num.53. 58.60.
Missio à militia testibus etiam probatur. cap.32.num.59.
Missio militia causaria, quæ? cap. 32. num. 61.
Missio militia ignominiosa quæ? cap. 32.num.62.
Missiones ignominiosæ à militia, formula quæ? cap.32.num. 63.64.65.
Mithridates Ponti Rex, matrem, fratrem, & sex filios occidit. cap. 3. num.77.
Mithridates habuit instructas Naues ducentas. capit. 19. num. 66.

Mithri-

Mithridates Pontifex Magnus dicebatur. cap. 41. nn. 25.
Mœcenas Augusto dicebat, ut duo fuerat literarum, & Armorum studia. cap. 40 num. 10.
Molina nobilissimum Hispaniæ Oppidum. cap 46. num. 391.
Monachus irreuocabiliter quis erit elapso anno. cap. 16. nn. 167.
Monachus collegium catholicum dicitur. cap. 41. nu. 53.
Monachus habitum dimittens, & illum non reassumens, captus carceri mancipatur. cap. 71. num. 106. 108.
Monarchicus regendi status in vnius gubernatione consistit. cap. 3. num. 1.
Monarchicus vnius Principis status probatur. cap. 3. nu. 66.
Monarchia initium habuerunt post Noè tempora. cap. 4. num. 25.
Monarchia prima Assyriorum, & Caldeorum. cap. 4. n. 25.
Monarchia Assyriorum, & Caldeorum Series, & duratio quot annis fuerit? cap. 4. num. 28. 29.
Monarchia secunda Medorum. cap. 4. num. 31.
Monarchia Medorum Arsaces primus Rex. cap. 4. num. 32.
Monarchia Medorū quod annis durauerit. cap. 4. nu. 33. 34.
Monarchia Persarum Tertia cap. 4. num. 35.
Monarchia Persarum Cyrus fuit Rex primus. cap. 4. num. 36.
Monarchia Persarum quot annis durauerit? cap. 4. nn. 37.
Monarchia quarta Macedonia. cap. 4. num. 38.
Monarchia Macedonia Alexander Rex Primus. cap. 4. num 39.
Monarchia Macedonum quanto tempore durauit? cap. 4. num. 40.
Monarchia quinta Syriorum, & Asiaticorum. cap. 4 num. 41.
Monarchia Syriorum, & Asiaticorum Antigonus Rex primus. cap. 4. num 42.
Monarchia Syriorum, & Asiaticorum quanto tempore durauerit? cap. 4. num. 43.
Monarchia sexta Aegyptiorum. cap. 4. num. 44.
Monarchia Aegyptiorū Rex primus Ptolomeus Lagi filius. cap. 4. num. 45.
Monarchia Aegyptiorum durauit annis ducentis quinquaginta septem. cap. 4. num. 46.
Monarchia septima Romanorum. cap. 4. num. 47.
Monarchia Romanorum Romulus Primus Rex. cap. 4. num. 48.
Monarchia Romanorum quanto tempore durauit. cap. 4. num. 49. 50.
Monarchia Veneta initium. cap. 4. num. 73.
Monarchia Veneta primus Dux Paulutius Heracleanus. cap 4 num. 74.
Monarchia Veneta Imperium quamdiù durauerit? cap. 4. num. 75.
Monarchia Græcè, vnius Dominationem Latinè significat. cap. 21. num. 12.
Monarchiæ Tribunal habet Philippus Rex Catholicus in Insula Sicilia super causis Prælatorum, ex Sedis Apostolicæ priuilegio. cap 71. num. 7.
Monarchico in statu, Arces habere periculosum est. cap. 37. num. 27.
Monarchia, idest solus Princeps, à μόνος, idest solus apude Princeps. cap. 48. num. 2.
Monarcha est in Regno suo Rex Catholicus. cap. 48. nn. 1.
Monetarum inuentum infaustum hominibus. cap. num. 1.
Monetam formare & cudere Principis est. cap. 12. nu. 2.
Monetam faciunt, Papa, Imperator, Reges, Principes, ac Respublica quæ iura Principum habent. cap. 12. num. 3.
Monetam cudere priuato non licet. cap. 11. num. 6.
Moneta publica forma percutitur. cap. 12. num. 8.
Moneta cudenda ius à Principe conceditur. cap. 12 num. 9.
Moneta cudenda ius competit præscriptione immemorabili. cap. 12. num. 10.
Monetarum, quis primus percussor extiterit? cap. 12. numero 11.
Monetam, an primus Phydon Corinthius extiterit? cap. 12. num. 12.
Monetam, an percusserit Thare pater Abrahæ. cap. 12. num. 13.
Monetam, an Ianus primo percusserit? cap. 12. num. 15.
Monetarum signatarum principium, quando primum Romæ? cap. 12. num. 20.
Moneta Principis cudentis imaginem habere debet, quòd sit proba, & iusti ponderis. cap. 12. num. 21.
Moneta quomodo habeat imaginem. cap. 12. num. 22.
Monetæ probitas, in quo consistat? cap. 12. num. 23. 24.
Monetam, & pecuniam adulterinam faciebat Antoninus Caracalla. cap. 12. num. 26.
Monetæ pondus, in quo consistat? cap. 12. num 28.
Monetæ valor, an includat expensas? cap. 12. num. 29.
Monetam Imperatoris cudens, qua pœna puniatur? cap. 12. num. 38.
Monetam falsam cudenti apud Aegyptios, ambæ manus amputabantur? cap. 12. num. 39. 87.
Monetam Regis, ac Principis exteri cudens, qua pœna plectatur. cap. 12. num 40 41.
Monetã abradens, tondens. ac tingens, qua pœna teneatur? cap. 12. num 47. 48 49. 52 55. 56 57.
Monetæ adulteratio, quomodo tincturis fiat? cap. 12. numero 51.
Monetam stanneam expendens, aut plumbeam, qua pœna teneatur? cap. 12. num. 58. 60.
Monetam falsam expendens, si ab alio illam habuerit, teneatur ad restitutionem? cap. 12. num. 59.
Monetarum falsarij prosequuntur vt rei criminis læsæ Maiestatis. cap. 12. num. 61. 62.
Moneta falsa vbi fabricatur, domus confiscatur. cap. 12. nu. 63. Quid si domus sit pupillorum, aut viduarum. numero 64
Moneta falsa si fiat in aliqua domo, an Dominus domus puniatur? cap. 12. num. 65. 66.
Moneta falsa si reperta est in domo, vel in Arca alicuius, si non ostendatur a quo habita fuerit, an teneatur de falsa moneta? cap. 12 num. 67. 68.
Monetam æream, vel alterius vilis materiæ qui condiderit, qua pœna puniatur? cap. 12. num. 67 68. 69. 71. 72.
Monetam bonam faciens sine licentia Principis, qua pœna plectatur? cap. 12. num. 73.
Monetam bonam cudens sine Principis scientia, incurrit crimen inobedientiæ, non autem falsi. cap. 12. num. 74.
Monetam cudentes non reuelans punitur. cap. 12. num. 75.
Monetas falsantes quis reuelare teneatur. cap. 12. num. 76.
Monetam Principis, vel publicam liquefaciens, fundens, vel destruens, qua pœna teneatur? cap. 12. num. 77.
Monetam auream fundens Aurifex causa deaurandi, an puniatur? cap 12. num. 78.
Monetam falsam fabricare, qui incœperit, non tamen perfecerit, quomodo teneatur? cap. 12. num. 79 80. 81. 82.
Monetam Principis imagine signatam recusans, quomodo teneatur? cap. 12. num. 83. 84. 85. 86.
Monetario non ex fide pecuniam cudenti, Galba Imperator manus amputauit, & mensæ affixit cap. 12 num. 88.
Monetam cum fabricasset cum sua imagine Perennius, Commodus Imperator illum morti tradidit. capit. 12. num. 89.
Monetariorum Iudex qui? cap. 12. num. 91.
Monitio trina. an requiritur, vt possint bona Clericorum, quæ tenentur gratia negotiationis, exequi. cap. 71. num. 256 257. 258.
monitio trina requiritur, quoad perditionē priuilegij quoad

omnia bona cap.71.num.258.
Monitio, an diffidatio requiratur in bello indicendo? cap.32. num. 109.
Monitio in bello, quid significet? cap.32.num 110.
Monopoliorum prohibitione non veniunt collegia, Academia, & studia literarum. cap.34. num.8.
Mons dicitur Ecclesia Dei. cap 43.num.46.
Mons latinè. Arabicè Gibel dicitur cap 46.num.83.
Montis Pessulani studium antiquissimum, in quo multi peritissimi Iurisconsulti floruerunt, qui enumerantur. cap.40. num. 65.
Montis Regalis studium cap.40. num 81.
Montes Engaddi habebāt Balsami frutices sub dominio Herodis Ascalonita. cap.49. num.44 45.
Montesia sedes Equitum Ordinis Montesij.cap.74.nu.54.
Montesia Equites sub Calatraua Equitibus positi. cap.74. num. 55.56.
Morales omnes virtutes cōtinentur sub heroica virtute. cap. 70. num.146.
Mores bonorum virorum, conuersatio mala sæpe corrumpit. cap.69. num.23.
Mores, & studia Dominarum ex Ancillis metiuntur. cap. 84. num.9.
Mortuo fit iniuria ex immaturis nuptijs.cap.15.num.52.
Mosem fuisse Magia Authorem, quomodo intelligatur? cap.27. num.13.
Moyses ob aurei vituli adorationem præcepit filijs Leui, vt occiderent fratres, propinquos, & amicos.cap.32.nu.122.
Moyses pugnauit in Chananaos, & Amorraos, & possedit terram illorum.cap.32. num.123.
Moyses, & Phinees filius Eleazari Sacerdotes contra Madianitas bellum gesserunt.cap.32.num.124.
Moyses bella gessit, Diuina sequutus Imperia. cap.32.n.170.
Moyses constitutis iudicibus, reseruauit sibi difficilia cognoscere.cap.39. num.23.
Moyses petijt itineris transitum à Sebon Rege Gesebon. cap. 46.num.115.
Moyses cognatum suum Iethro osculatus est, & adorauit eū. cap. 54. num. 19.
Moyses Italia meminit. & quo in loco? cap.68.num.14.
Mulcta sunt de Regalibus.cap.13. num.1.
Mulcta, ac pœna debentur Domino Iurisdictionis, ac meri, & mexti Imperij. cap.13.num.2.
Mulcta, & obuentiones iurisdictionum emolumenta sunt. cap.13. num.3.
Mulcta est pecuniaria pœna, pœna vero est personalis, & pecuniaria.cap.13. num.4.
Mulcta ab homine imponitur. cap. 13. num.6.
Mulcta est mutabilis, loco, tempore, & personis.ca.13.n.7.8.
Mulcta debetur Iudicis officio nobili.cap.13. nu.9.10.
Mulcta non imponitur, nisi ab eo, cui iudicandi munus publicè competit cap.13. num.11.
Mulcta augetur, & minuitur à Iudice. cap. 13. nu.12.13.
Mulcta criminali iudicio ab exactoribus Fisco infertur.cap. 13.num.14.15.
Mulcta infamiam, aut ignominiam damnato non inferunt. cap.13. num.17.
Mulcta potest pluries cognosci ab eodem Iudice.cap.13. num. 18.19.
Mulcta recipit prouocationem.cap.13. num.20.21.
Mulcta, & pœna concessa non dicuntur, nisi in priuilegio exprimantur.cap.13. num.22.
Mulcta, & pœna pro murorum reparatione imposita, non confiscantur, sed reparationi dantur.cap.13.num.24.
Mulcta, vnde dicatur? cap.13. num.25.26.
Mulcta intra annum tantum exigitur. cap.13. num.28.
Muleassen Tuneti Rex, obstupuit in Ciuitate Neapoli, videns corpus, & sanguinem S. Ianuarij. cap. 70. num.46.
Mulieri eunti ad domum viri claues traduntur, in Dominij signum.cap.9.num.42.
Mulieres deferre non poterant, nisi se ipsas.cap.14.nu.70.
Mulier, an baptizet in casu necessitatis? cap.16. nu.29.
Mulierum Amor, multos ad perditionem ducit. cap.21. num.47.
Mulier ad Regnorum Regis Catholici successionem admittitur.cap.57. num.3.4.
Mulier succedit in Regno, non extante masculo. cap.57. numer. 5. 7.
Mulier ad successionem Regni Hungaria admittitur, data tamen sexus prærogatiua, non existente masculo. cap. 57. num.8.
Mulier armis assueta, an de persona seruiat in bello. cap. 64. num.69.70.
Mundus sine mercatura viuere nequit. cap.8. num 19.
Munimenta quis facit, vt sibi aqua minimè noceat. in verb. Aqua.
Mustuganin Portus vide in verb. Portus.
Murtia, siue Murgis Ciuitas, Oreola dicta quandoq; in Bethica est.cap.46.num.87.
Murtia Regnum quo iure ad Philippum Regem Catholicum peruenerit? cap.46.num.88.
Murtiam cœpit à Sarracenis Alphonsus X. Rex Astronomus, & Imperator.cap.42.num.28.
Mutinense studium.cap.40.num.89.90.
Myris Aegyptiorum Rex lacu effosso arte mirabili, piscium vectigal in eo instituit, & vxori donauit. cap.24. nu. 5.6.
Myris Aegyptiorum Regis pulchrum exemplum in filijs Natiuitate.cap.38.num.79.
Muza Rex Arabum ab Ordonio vere mundi Regis filio occisus. cap.42. num.21.
Muzeres Rex Salamantica ab Ordoniolictus. cap.42. num. 21.
Myronis Sycioniorum Tyranni Thesaurus. cap. 27. nu. 74.

N

NAbucdonosor Babilonia Rex Sedechiam Regem capit, filios occidit, oculos illi eruit, & cæcum portauit in Baboloniam.cap.47. num.152.
Nabucdonosor nobiliores Iudaorum pueros lingua Caldearū imbui fecit.cap.51.num.11.
Nathan Propheta liber non reperitur.cap.32. num.166.
Nathinei qui? cap.32. num. 211.
Natalibus restuere. vide in verb. Legitimatus. & in verb. Spurius.
Namurci Ciuitas totius Comitatus sui caput. cap.46. num. 374.
Namurcensi in Arce se recepit Ioannes Austrius, cum Belgia Populi rebellarent.cap.46.num.375.
Namurcensis Comitatus, fide, & nobilitate Decorus.cap.46. num.376.
Namurcensem Comitatum Philippus Pius Dux Burgundia emit. cap.46. num. 377.
Namurcum quos Sanctos inter alios colat, & veneretur? cap.70. num.100.
Natura filios, etiam natos ex fornicatione appellat filios, sed ciuilia iura diuersimodè ad hæreditates ipsos admisit. cap. 65. num. 29.
Naturalis Iuris est priuatorum hominum, vim, atq; iniuriā propulsare. cap.39. num. 1.
Naturalis iuris, sunt defensiones. cap.39. num.11.
Naucleri Portū applicantes in quam Prouinciam ituri sint profitebuntur. cap.9. num. 49.
Naulum quid est.cap 9. num.67.
Nauale Hermionensium.cap.6. num.17.
Nauale Atheniensium.cap.6.num.18.
Nauale latinè, Arzana, siue Arsenale Italicè.cap.6.nu.19.

Nauale pulchrũ, et mirabile Venetorũ describitur. cap.6.n.20
Nauale nouum Neapoli factum. cap.6. num.21.
Nauale factũ apus Nouas Insulas in Ciuitate Goa. ca.6.n.22
Naualis rei materiam tractarunt Polydorus Virgilius, & Lazarus Baysus. cap.19. num.56.
Naualis pugna facta à Rogerio Siciliæ Rege cõtra Emanaelem Imperatorem Constantinopolitanum. cap.19. nu.71.
Naualis classis Othomanorum in Rhodios cap.19 num.72.
Naualis classis Solymani in Vienã, & Zighettum. c.19.n.73.
Naualis classis Selymi in Melitam Insulam. cap. 19. nu.73.
Naualem Triumphũ apud Romanus obtinuit C. Duillius. cap.19. num.68.
Nauale prælium militum Summi Pontificis, Regis Catholici, & Venetorum in Turcas. cap.19. num.74.
Nauis dum conficitur, armari dicitur. cap.6. num.13.
nauigationem impedienti interdictum datur. cap.8. nu.2.3.
nauium exercitium Reipublicæ utile. cap.8. num.4.
naues vbi secarè stare possunt, ibi dicitur statio. cap.9. nu.8.
naui confiscata, an confiscetur scapha. cap.11. num.73.
nauis de substantia num sit scapha? cap.11. num.74.
nauis sunt currus Maritimi. cap.19. num.49.
naues in maritimis bellis sunt necessaria. cap.19. num.50.
nauibus vtitur Philippus Rex Catholicus ad Salomonis similitudinem pro asportando auro, argento, lapidibus pretiosis, & vnionibus ab Insulis Noui Orbis; cap.19. nu.52.
naues bellicæ cap.19. num.53.
nauium primus inuentor quis, & an fuerit Noè? cap.19. nu. 54.55.
naues rubricari solebant, quod, & modo fit. cap.19. num.57.
naues quingentas armauit Demetrius Rex in Ptolomeum Philopatorem. cap.19. num.58.
naues rostratas mille, & ducentas; onerarias tres mille armauit Xerxes Persarum Rex cum Græcis pugnaturus. cap. 19. num.59.
naues ducẽtum quinquaginta armauit Cæsar in Antonium. cap.19. num.61.
naues quingentas armauit Antonius in Cæsarẽ. cap.19. n.62
nauis ingentissima, & mirabilis dono missa ab Hierone Syracusano Ptolomeo Regi, cuius author fuit Archias Corinthius. cap.19. num.63.64.
nauim Hieronis in Mare ponere nequiuit author, sed id fecit Archimedes Syracusanus. cap.19. num.63.64.65.
naues instructas ducentas habuit Mithridates Rex Ponti. cap.19. num.66.
naues centum triginta in Anchoris posuere Romani intra dies sexaginta ab arborum incisione. cap.19. num.67.
nauium mille classem præparauit Germanicus Imperator. cap.19. num 69.
naues quingentas Atheniensiũ incendit Scipio. cap.19. n.70.
naues, & Triremes quingentas, & quindecim armauit Philippus Rex Catholicus in Elizabetham Angliæ Reginã. cap. 19. num.75.76.
nauium exercitus necessarius ad Reipublicæ vtilitatem. cap. 19. num.77.
naues Ecclesiarum, & Prælatorum an teneantur tempore bellorum? cap.19. num.78.
nauis Ecclesiæ, vel Prælati si fuerit incensa pro communi beneficio ab hostibus, soluenda erit à Republica. cap.19. num. 80.81.
nauibus ascriptos homines habere debet Imperator. cap.19. num.85.
nauium fractarum, & naufragantium bona Regis Catholici sunt. cap 75. num.1.16.
nauium fractarum, & naufragantium bona in Polonia, & Pomerania, sunt crucisferorum Equitum. cap.75. num.7.
nauium fractarum captura, quomodo fiat in statu Romano. cap.75. num.17.
nauim Gepidæ pro insigni faciebant. cap.32. num.37.
nauis siue Arca, Ecclesiæ figura. cap.46. num.231.
nauibus magnis utuntur Hollandi. cap.46. num.363.
naufragantium bona in Italia, in littoribus Neapolis, Siciliæ, Hispaniæ, & Angliæ Regum sunt. cap.75. num.2.8 9. sic in statu Britonum, seu Britannia Armorica. num.5. In Gallia, Aquitania, Nauarra, & in statu Veneto. nu. 3.4.
naufragantium Magistratus, qui sint in Gallia? cap. 75. num.18.
naufragantium bona, quod dentur occupanti, consuetudo, an sit valida? cap.75. num.20.23.
naufragantium bona occupantes, tamquam fures, & latrones puniuntur. cap.75. num 21.
naufragantium bona occupantes, an sint excommunicati? cap.65. num.22.
naufragantium bona accipiens, quid faciat, vt furtum non committat, nec excommunicationẽ incurrat. cap.75. n.45.
naufragium, quomodo probetur? cap.75. num 48.
naufragium deponentes testes, an recipiendi sine parte non citata. cap.75. num.50.51.
Nauticæ artis peritissimi Hollandi. cap.46. num.364.
Naupactus in Aetholia est. cap.46. num.315.
Naupactus à Nauium compactu sic dicta. cap.46. num.316.
Naupactum Vrbem appulit Leuinus Consul gesturus bellum in Acarnanes, & Philippum. cap.46. num.317.
Naupactus à Carolo V. Cæsare superatus. cap.46. nu.318.
Naupacticum bellum contra Turcas actum à Summo Pontifice, Philippo Rege Catholico, & Serenissima Venetorũ Republica, Ioanne Austrio Duce, & Classis summo Imperatore. cap.46. num.319.
Nauarri Doctoris opinio reprobatur cap.16. num.44.
Nauarra Regno priuatus Ioannes Allebretus Regni Rex à Iulio II. Summo Pontifice. cap.47. num.69.
Nauarra, Vasconia prius dicta, & Vasconum Regnum. cap. 46. num.99.
Nauarræ Regnum à Mauris occupatum recuperauit, primus Hennecus Arista Rex. cap.46. num.100.111.
Nauarra Regnum, quanto tempore apud Gothos Hispaniarum Reges fuerit. cap.46. num.101.
Nauarræ Regnum quo iure ad Philippum Regem Catholicum peruenit? cap.46. num.102.
Nauarra Regnum num à Philippo Rege Catholico successoribus Ioannis Allebreti olim Regis restitui debeat cap.46. num.103. vsque ad num. 123. vbi contra Martinum Nauarrum Doctorem tacitè contrarium seminantem.
Nauarræ Regnum iuridicè concessum Ferdinando Regi. cap. 46. num.109.113.
Nauarra Regnum Castellæ Regno adiecit Ferdinandus V. Rex iustus appellatus. cap.42. num.35.
Nauarra Regnum datum fuit Ioannæ Reginæ, & Carolo V. Cæsari eius filio. cap.57. num.40.
Nazaræus interpretatur Sanctus, & alijs etiam modis. cap. 71. num.172.
Neapoli nauale nouum. cap.6. num.21.
Neapolitanus Portus vide in verb. Portus.
Neapolitani Regni Salinæ sunt vberrimæ. vide in verb. Salina.
Neapolitanum Regnum est de patrimonio Ecclesiæ Romanæ. cap.47. num.15.
Neapolitanæ mulieres, & matronæ in festiuitatibus Ecclesiarum Carrucis vtuntur. cap.36. num.78.
Neapolis Rex liber est. cap.47. num. 5.
Neapolitani Reges Romanæ Ecclesiæ personas sustinent. cap. 47. num.13.
Neapolitanum Regnum appellatur etiam Sicilia. cap. 47. num.16.
Neapolitanum Regnum, quomodo venit ad manus Ducis Roberti Guiscardi Northmanni cap.47 num.24.25.26.
Neapolitani Regni census Ecclesiæ Romanæ debitus quis?

cap.47. num. 28.26.30.31.32.
Neapolitanum Regnum hæreditarium est.cap.56. num.7.8. 9.10.12.
Neapolitanum Regnum Ecclesiæ Romanæ Feudum est.cap. 56.num.13.
Neapolitanæ Concilio, Sacri Nomen additum, & quo ex causa.cap. 60.num.18.
Neapolitanum Regnum habet Archiepiscopales Ciuitates viginti vno.cap.76.num.8.
Neapolitanum Regnum habet Ciuitates Episcopales, centum viginti tres. cap.76. num.9.
Neapolitani Regni gens inuicta.cap.79.num.23.
Neapolitano in Regno docuit Pythagoras.cap.80.num.3.
Neapolitano ex Regno Poetæ clarissimi floruere.cap.80.n.5.
Neapolitano in Regno Iudex secularis punit pœna pecuniaria Clericum arma portantem.cap.71.num.48.
Neapolitani Equites exercent ludus gladiatorios.cap.32. num.46.
Neapolis, & Siciliæ Reges, condendæ legis potestatem habẽt. cap.31.num.23. cap.48.num.7.
Neapolitanum Studium, illiusque antiquissimus visus, ample traditum est.cap.40.num.93.98.99.100.101.103.104.
Neapoli studuit Sylius Italicus.cap.40. num.102.
Neapolitana vrbs Romanis fidelis.cap.40. num.106.
Neapolitana Ciuitas multis ornata ciuibus.cap.45. nu.10.
Neapolitanis Regibus ius competit in Regno Hierusalem. cap.46. num.38.39.
Neapolitani Reges possiderunt Dalmatiam, Croatiamque. cap.46.num 135.137.138.
Neapolitanum Regnum, & Siculum, vtriusque Siciliæ Regnum appellatur.cap.46.num.137.
Neapolitanum Regnũ sub Imperio prius fuit. cap. 46.n.144.
Neapolitanum Regnum, quomodo ad Philippum Regem Catholicum pertineat? cap.46. num.145.
Neapolitani Prælati, qui ad Regis nominationem spectant, eligantur pro medietate ex eodem Regno, pro altera, vt Regi placuerit.cap.51.num.34.
Neapolitanus Rex, suique Magistratus supremi, pupillis Baronum morientium, constituant Tutorem, siue Balium. cap.62. num.1.
Neapolitani Regni Tribunalia. cap.66. num.49.
Neapolitanum Regnum fuit quandoque Auarorum, Ambitiosorum, atque Tyrannorum hominum palæstra. cap.68. num.38.
Neapolitana vrbs suis splendet Sanctis, & illorum corporibus & reliquijs congaudet.cap.70.num.39.40.
Nepula, & fumus in die denotant gloriam. cap.49. nu.78.
Nembroth, & Belus primi Ciuitates ædificarũt.cap.4.n.27.
Nemo Deo militans secularibus negotijs se immisceat. cap. 63.num.57.
Negotia in Ecclesia non sunt tractanda.cap.36. num.74.
negotia melius coram pluribus, quàm coram vno examinantur.cap.39. num.10.
Nero Imperator Frisios Ciuitate Romana donauit. cap.46. num.401.
Neopatria, Naupontus latinè.cap.46.num 313.
Neopatry, sunt etiam Neoportuenses in Belgia ad mare siti. cap.46.num.320.
Neophita debent cum Christi fidelibus conuersari, vt in fide & moribus proficiant.cap.51.num.23.
Neptunus, cur Maris Imperator appelletur.cap.46. nu.227.
Nerua Imperator fuit Hispanus.cap.79.num.2.
Nerua Imperator Ioannem Apostolum, & Euangelistam ab Insula Patmos exilio reuocauit.cap.79.num.3.
Nicephori Constantinopolitani Imperatoris facinus pessimũ contra Ecclesias & Monasteria. cap.20. num 49.
Nicephorus Imperator postulabat pecunias ab Officialibus officiis dimitibus ex pauperibus, simulans occultos Thesauros inuenisse.cap.27.num.84.
Nicias Victus à Siculis.cap.82.num. 11.
Nicienses quæ mala perpessi, dum Rex Galliæ Turcarũ auxilio vsus est præf. num. 57.
Nicolai Sdrini Comitis pro Christi fide constantia, & virtus.cap.42. num.80.
Ninus Rex primus Assyriorum Monarchia. cap.4. nu.28.
Ninus Assyriorum Rex habuit currus circiter decem mille, sexcentos. cap.19. num.47.
Nobilitas Austriacæ familiæ.cap.4. num.1. 24.
Nobiliores, & Antiquiores præferuntur. cap.4. num.2.
Nobilitas apud Deum est claritas virtutum. cap.4. nu.5.
Nobilitatis materiam multi scripsere.cap.4. num.6.
Nobilitas est maiorum claritas. cap.4. num.8.
Nobilis supernaturalis, is dicitur qui est in gloria. cap.4.n.4.
Nobilis appellatur, qui ex claris naturalibus nascitur. cap.4. num.7.
Nobiles esse homines Reipublicæ interest.cap.4. num.13.
Nobilitas Auorum quærenda in subeundis honoribus. cap.4. num.14.
Nobiles, quam ignobiles, natura melioris sunt ex Platone. cap.4.num.15.
Nobilitate antiqua foueri virtutis argumentum maximum. cap.4. num. 16.
Nobilis creatus Notarius tenetur ad collectas, & tallias ignobilium.cap.30.num.47.
Nobilitatem quis acquirit per subiectos.cap.45. num.5.
Nobiles furca non suspenduntur.cap.45.num.25.
Nobilitas familiarum sordescit egestate.cap.45.num.30.
Noè si hodie viueret, posset matrimonium cõtrahere. cap.16. num.125. 127.
Nola Vrbs Campaniæ in Regno Neapolitano Campanarũ vsus inuentus est. vide in verb. Campana.
Nolana Ciuitas, & sui Sancti.cap.70. num.44.
Nominum impositionis, magna ratio habenda est.cap.1.n.1.
Nomina prima Deus imposuit.cap.1.num.2.
Nomina cunctis imposuit Adam. cap.1. num.3.
Nomina congruentia ex summa sapientia imposuit Adam. cap.1. num.5.
Nomina optima, vt filijs imponantur, maxima cura parentibus esse oportet.cap.1.num.8.
Nomen honesti hominis assumere malum non est.cap.1.n.9.
nominibus pulchris nuncupari Ciuitatis ornamentum est. cap.1.num.10.
nomen pulchrum probitatis, & honestatis est argumentum. cap.1.num.11.
nomen turpe habens, quando in se torturæ indicium habeat? cap.1.num.14.
nominis mutatio in sacra scriptura quid significet? cap.1. num.17.
nomina filijs quando imponebant Romani? cap. 1. num. 27. 28.29.30.
nomina Græci, quo die imponebant? cap.1. num.34.
nomen alicuius Sancti imponendum iuxta Concil. Triden. cap.1 num.37.
nomen malum assumere turpe est. cap.1. num.45.
nominis similitudo affectionis causam producit.cap.1.nu.46.
nomen celebrius qui habet, alijs melior esse oportet. cap.1. num. 47.
nominis efficatia non paucos gignit effectus. cap.1. num.48.
nominum ignari de facili paralogizant. cap.71.num.86.
nominis præcognitio ante omnia est necessaria, alias si aliter fit aditus ad scholas.cap.71. num.87.
nominatio Prælatorum in Regno Neapolitano, Siculo, Hispanico, Mediolanensi Brabantia, in Flandria, Nouo Orbe, spectat ad Philippum Regem Catholicum.cap. 50.nu. 4. 5. 22.
nominatio Prælatorum in Gallia ad Regem pertinet, abolita

Pragma-

Pragmatica sanctione per concordata inter Leonem Decimum Pontificem, & Franciscum Primum Galliæ Regẽ. cap.50. num.6.
nominationes ad Prælaturas in Hungaria, & Angliæ pertinet ad Reges. cap.50. num.7.
nominationes ad Prælaturas, an fiant ex sola præscriptione sine Summi Pontificis Priuilegio. cap.50. num.13.
nominandi potestatem Regibus Hispanis à Carolo Magno tributam falsò quidam asseruerunt. cap. 50. nu.35.36.37.
nominandi Prælatos, Hispaniæ Reges, Gallis Regibus communicauere. cap.50. num 39.
nominationem Prælatorum si alij facerent, vt facit Philippus Rex Catholicus, christiana Respublica aliter se haberet. cap.50. num.40.
nominandi ad Prælaturas, non sint coniugati. cap.50. n.43.
non desponsati per verba de præsenti. num. 44.
non bigami. num.45.
non scismatici, nec sortilegij. num.46.
non sacrilegi. num.47.49.
non furiosi. num. 50.
non rei criminis læsæ Maiestatis. num. 51.
non falsantes literas Papæ. num.52.
non Sodomitæ. num 53.
non Apostatæ. num.54.
non Homicidæ. num. 55.
non Periuri. num.56.
non Vsurarij publici. num.57.
non per saltum ordinati. num. 58.
non Simoniaci. num. 59.
non excommunicati. num. 60.
non publici concubinarij moniti, & emendati. num.61.
non milites qui bellum frequentarunt. num.62.
non suspensi ab officio, & beneficio. num.63.
nominandi, qui sint ad prælaturas. cap. 50. num.64.
nominandus, an Theologiæ, vel Canonum Doctor potius, cap.50. num.65.
nominandus ad beneficia, an debeat esse præsens? cap. 50. num 66.
nominis boni militem in delectu militum primum, Romani in boni ominis signum vocabant. cap. 32. num. 20.
nomina ab euentu, qui sibi quæsierint? cap.41. num. 5.
nomen nouum est nomen Christianum. cap.43. num.48.
nono die ad mercatum veniebant Romani, quia octo dies Rei rusticæ vacabant. cap.36. num.4.5.
Noruegiæ Reges Oleo sancto inunguntur. cap. 49. nu. 65.
Northmanni Frisijs victis, leges, conditionesq; imposuerunt eorum arbitrio. cap.47. num.155.
Notariorum creatio est de Regalibus. cap.30. num. 1.
Notarij in Regno Siciliæ creantur à solo Rege. cap.30. nu. 4.
Notarij creantur à Rebus publicis, Venetorum, Genuensium, Lucensium, & Ragusinorum. cap.30. num.5.
Notarios creant Duces Mediolani, Sabaudiæ, Florentiæ, Ferrariæ, Mantuæ & Vrbini. cap 30. num. 6.
Notarij creari possunt ab habentibus potestatem illos creandi. cap 30. num.8.
Notarius creandus debet examinari, an sit sufficiens in exercitio. cap.30. num. 11.
Notarij aliqui vix scribere sciunt. cap.30. num.12.
Notarij creandi in Regno Neapolitano, examinantur per Curiam Regiam siue per eius Officiales. cap.30. num.13.
Notarius dum creatur exigitur priuilegium Principis illum creantis. cap.30. num.17.
notarij in Regno Neapolitano creantur à Rege. cap.30. n.18.
notarij creandi non debent esse Villani, Angarij, Perangarij, & viles. cap.30. num.19.
notarij creandi in Regno non debent esse Vassalli Prælatorũ, quàmq; id non seruatur in Regno. cap.30. nu. 34.
notarios creare nequeunt Barones in Regno Neapolitano. cap.30. num.36.37.
notarij in Regno Neapolitano, creantur à Regio Prothonotario, vel Viceprothonotario. cap.30 num.38.
notarij creantur à Regibus. cap.30. num.3.
notariorum creatio non venit in concessione Regaliorum in Feudum. cap. 30. num.40.41.
notarij creari, an possint spurij, & incestuosi? cap. 30. num. 42.44.48.49.50.
notariorum vile ministerium. cap.30. num.44.
notariatus artem exercens Decurio priuatur Decurienatu. cap.30. num.46.
notarius creatus de nobilibus, tenetur ad collectas cum ignobilibus. cap.30. num.47.
notarius Principis dignitatem habet. cap.30. num.48.
notarij Apostolici in Regno Neapolitano, an conficiant instrumenta, & illa probent? cap.30. num. 58.
notarij à Pontifice creati, si à Regijs Magistratibus examinantur, approbantur eorum acta. cap.30. num.61.
notarius, an habeat potestatem recipere scripturam à Scheda alterius notarij. cap.30. num.63.
notarij potestatem tribuere leuandi copiam de Scheda alterius notarij est de Regalibus, & ad Principem spectantibus. cap.30. num.64.
notarius recepturus reassumptionem à Scheda alterius notarij, debet continere, quòd sit originalis, scripta ab ipso, continens Annum, Indictionem, Mensem, Diem, locum, testes, & rogitum. cap.30. num 65.
notario absente, an alius reassumat instrumentum ab eius Scheda? cap.30. num.72.
notarij absentis instrumentum, vt reassumatur, requiritur Iudicis authoritas. cap.30. num 73.
notarius punitur pœna falsi, si reassumit instrumentum, requisitis non interuenientibus. cap.30. num.74.
notariũ esse, quomodo probabitur. cap.30. num.75.76.77.78.
notarius non ostendens priuilegium punitur pœna falsi. cap. 30. num.79.
notarij conficientes acta ad banchum Iudicis, an veniant appellatione officialium. cap.62. num.62.
Nouaria Ciuitas, quos sanctos habuerit? cap.70. num.89.
Noui Orbis Reges liberi sunt. cap 47. num.6.
Noui Orbis partes, & acquisitio illarum ignota Imperio. cap. 47. num. 14.
Nosocomium quibus gaudeat Sanctis. cap.70. num.90.
Nubere volentibus consilium datur, vt nubant, potius quàm vtantur. cap.16. num.7.
Nullitas sententiæ prolatæ, an cognoscatur per Iudicem laicum tradito Clerico degradato? cap.71. num.69.70.
Numa Pompilius sodalitia Romæ primus instituit, Tarquinius superbus illorum conciones prohibuit. cap. 34. num.5.
Numa Pompilius Pacis Templum Romæ constituit. cap.32. num. 64.
Numerus par fœminæ, impar masculo tribuitur. cap.1. n.30.
Numidarum Regno diuiso à Iugurtha, attritus fuit Adherbal. cap.57. num. 18.
Numismati, subditorum nomina apponi, indecorum. cap. 12. num 90.
Numulariorum officium. Vide in verb. Argentarij.
Nundinæ statutæ fuere, dum conueniebant homines ex Agris in Vrbem. cap. 36. num.3.
Nundinæ appellatæ sunt à Nono die, quo fiebant. cap. 36. num. 5.6.7.
Nundinarum concedendarum ius apud Senatum Romanũ prius erat. cap.36. num. 10.
Mundinæ ad Principem spectant, qui illas concedit. cap. 36. num.11.26.
Nundinæ Germanica lingua Platz appellantur. cap. 36. num. 12.
Nundinæ solemnes, quæ? cap.36. num.19.

Nundinarum ius, præscriptione immemorabili quæritur. ca. 36. num. 13.

Nundina per priuilegium à Principe concessa, vel præscriptione quæsita, an possint per Principem cassari? cap. 36. num. 16. 17. 18.

Nundinarum priuilegium concessum per Principem titulo oneroso, non potest per ipsum cassari. cap. 36. num. 18.

Nundinarũ iure disposita, habẽt locũ in Mercatis. c. 36. n. 20

Nundinarum Priuilegium amittitur, si spacio annorum decem illo vsus non fuerit? cap. 36. nu. 27. 28. vbi vide.

Nundinarum priuilegium Ecclesiæ concessum, non amittitur, si spatio annorũ decem illo vsus non fuerit. c. 36. n. 29

Nundinarum pro concessione, si solui debet quid annuum, nõ vtens priuilegio, non cadit à iure suo. cap. 36. num 30.

Nundinæ non admittuntur, si alius habeat eodem tempore nundinas in loco per decem milliaria vicino. vide ca. 36. num. 31. 32. 33. 34.

Nundinarum concessio facta censetur, vt nemini sit præiudicialis. cap. 36. num 32.

Nundinæ vbi sunt, ibi est immunitas vectigalium, & gabellarum. cap. 36. num. 35. 36.

Nundinarum tempore pro debitis antea gestis, vel debito antea contracto pro Represalijs cogi non possunt. c. 36. n. 37

Nundinariorum contractuum causa, ibidem quis forum sortitur. cap. 36. num. 38.

Nundinis versantes, & ibi accedentes tuti esse debent in accessu, recessu, & mora. cap 36. num. 39. 40.

Nundinarijs in causis proceditur summariè. c. 36. n. 43. 44.

Nundinariæ causæ indecisæ remanentes, tractandæ sunt in Curia loci, eo stilo, non autem stilo Nundinario. cap. 36. num. 44.

Nundinarijs à sententijs ad quem appelletur, ad Regios, Baronum, vel alios Magistratus? cap. 36. num. 45.

Nundinariũ forum Numidarũ Vacca nominatũ. c. 36. n. 48

Nundinarium Forum in Regno Marocchi in regione Nea, in oppido Hadecchi. cap. 36. num. 49.

Nundinaria Fora in Regno Fessæ in Nuchaila, & in Mecnaso. cap. 36. num. 51.

Nundinaria Fora in Regno Telensino in Elmohascar, in Geseiri, in Bona siue Hyppona. cap. 36. num. 54.

Nundinaria Fora Regni Constantinæ, & Tuneti in Lothophago. cap. 36. num. 54.

Nundinarium forum Numidarum in Teusar. c. 36. nu. 54.

Nundinæ Christianorum plures, & recensentur aliquæ memorabiles. cap. 36. num. 55.

Nundinæ, an fiant diebus Festis, DEO, Beatæ Virgini, aut Sanctis dicatis? cap. 36. num. 56.

Nundinas fieri Festis diebus prohibitum est. cap. 36. nu. 70.

Nundinæ in Ecclesiis celebrandæ non sunt. cap 36. n. 71 79.

Nundinarum negotiationes, & fori tumultus ab Ecclesia arcendi sunt. cap. 36. num. 75.

Nunnius Fernandez primus Equitum Alcantaræ Magister. cap. 74. num. 41.

Nunnij viles sunt. cap. 30. num. 29.

Nuptiæ immaturæ mortuo iniuriam inferunt. cap. 15. n. 52.

Nuptiæ incestæ illæ dicuntur, quæ ex consanguinitate, & affinitate proueniunt. cap 16. num. 162.

Nuptiarum conditio, nisi solemniter impleantur, non verificatur. cap. 26. num. 277.

Nuremberga, & Herbipolis Franconiæ Vrbes. cap. 4. nu. 98.

Nuscum Ciuitas Sancto Amaso Episcopo lætatur. c. 70. n. 53

O

OBoli duo, scrupulum faciunt. cap. 12. num. 18.

Obsidibus, quando Fiscus succedat? cap. 14. n. 13. 14.

Occasio delinquendi danda non est. cap. 38. num. 12.

Ocium Respublicas omnes, & omnia Regna peruertit. ca. 32. num. 86.

Octauarij dicti sunt, qui octauam redditunm partem exigebant. capit. 11. numero 20.

Octauij Henrici Laudes. cap. 76. num. 29.

Octauianus Niger I.C. Maceratensis laudatur. c. 40. nu. 33.

Ochlocratia sub Democratia est. cap. 3. num. 13.

Occupantis, an fiant bona proiecta in mari. ca. 75. n. 10. 11.

Occupanti dari bona Naufragantium consuetudo, num sit valida? cap. 75. num. 20. 23.

Occupantes bona naufragantium tamquam fures, & latrones puniuntur. cap. 75. num. 21.

Occupantes bona naufragantium, an sint excommunicati? capit. 75. num. 22.

Oceanum Mare spacio centum annorum à Regibus Catholicis possessum. cap. 46. num 228.

Odia Magistratus inuicem deponere debẽt. cap. 21. n. 49. 50

Odio iudicans perperam facit. cap. 21. num. 48.

Odia Principes multi ob publicum bonũ deposuere. c. 21. n. 51

Odio prosequitur filium, qui Virgæ parcit. cap. 39. num. 2.

Odoardus Tertius Rex Angliæ ex persona Isabellæ matris prætendit Regnum Galliæ. cap. 57. num. 41.

Odoardus Tertius Rex Angliæ, se Galliæ titulo ornauit. capit. 57. num. 43.

Offensionem maiorem committit in Maiestatem Diuinam, quam humanam. cap. 14 num. 77.

Officialium nomine, an veniant Barones? cap 19. num. 91.

Officialis non appellatur Rex. cap. 19 num. 92.

Officiales Regij, an puniant clericum vsurpantem iurisdictionem Regiam? cap. 71. num. 55.

Officiales Regij in Hispania, in Regno Neapolitano, & in Delphinatu cognoscunt, de vi, & iniurijs illatis clericis. cap 71. num. 58. 59 60.

Offendendi authoritas, an intelligatur concessa contra diffidatum iure belli? cap. 32. num. 112.

Officialium delicta cognoscuntur à Magna Curia Vicariæ. cap. 62. num. 60.

Officialium appellatione, an veniant actuarij, vel notarij stantes ad conficienda acta ad bancum Iudicis? c. 62. n 62

Officialiũ appellatione, an veniant baiuli? cap. 62. num. 63.

Officiales pro Insulis Canariæ. cap. 66. num. 36.

Officium laicum administrans à laico etiam iudice, eodem officio priuatur. cap. 71. num. 42. 44.

Officium quo in diuinis celebrandis vtuntur Sacerdotes Toletani, & de illo miraculum. cap. 46. num. 63.

Oleum Chrismatis, quod? cap. 49. num 3.

Oleum Chrismatis per Episcopum conficitur in die Cœnæ Domini. cap. 49. num 5.

Oleo Chrismatis iungitur, siue benedicitur, Fons baptismatis, Ecclesia, Altare, Episcopi in capite & manibus Baptizandi, & confirmandi in fronte, calices, & patena. cap. 49. num. 6.

Oleo chrismatis facto singulis annis vtitur sacerdos, alias punitur. cap. 49. num. 7.

Oleum Sanctum infirmorum, quo vtitur Ecclesia pro infirmis. cap. 49. num. 8.

Oleum Cathecuminorum, quo vnguntur baptizandi in pectore, & scapulis, manus Sacerdotis, dum sacris ordinibus insignitur, hoc eodem vnguntur Imperatores, & Reges. cap. 49. num 9. 10.

Oleum, quo in scriptura veteri vngebatur altare, & vasa, & summus sacerdos. cap. 49 n. 11. 12. 13. 14. 15.

Oleum diuinam gratiam significat. cap. 49 num. 60.

Oleum Misericordiæ signum. ibidem. num. 61.

Oleum significat Diuitias. num. 62.

Oleum significat optimam famam. ibidem. num 63.

Oleo sancto inungi, multi Reges à Sede Apostolica procurarunt. cap 49. num 64.

Oleo sancto vnguntur Reges Noruegiæ, & Septemtrionis. cap. 49. num. 65.

Oleo sancto vngitur Rex Catholicus vti Rex Hierusalem

titulo

titulo tenus, & uti Siciliæ Rex, ita Rex Gallus, & Rex Anglas. cap. 49. num. 66. 67.
Oleo sancto, dum ungeretur Elizabetha Angliæ Regina, quæ Impia verba protulerit. cap 49. num. 68.
Oleo sancto Reges Vngi, parui facit Bugenhagius Pomeranus Hæreticus. cap. 49. num 69.
oleum asportatum per Colambam Sancto Remigio Archiepiscopo Rhemensi tempore Clodoaei, sed fuit dum Baptizaretur. cap. 49. num. 75. 76. 77.
oliua diuinam sapientiam denotat. cap. 49. num. 53. 54.
oliua pro iusto ibidem. num. 55.
oliua ramus, Pacis Symbolum. cap. 49. num. 56.
oliua ramus in Numismate Alexandri Seueri. cap. 49. n. 57.
oliua ramus in Numismate Philippi Cæsaris. cap. 49. nu. 58.
Oliuetum, quibus sanctis splendeat? cap. 70. num. 68.
Ophir in scriptura sacra, qui locus erat. cap. 19. num. 51.
opinio Præpositi improbatur. cap. 71. num. 20.
Opobalsamum, succus est Balsami. cap. 49. num. 41.
Opilius Macrinus delatores persequutus est. cap. 14. nu. 68.
Oppressi à Saule Rege adhibant David. cap. 39. num. 18.
Optimi sunt obtemperantes legibus. cap. 83. num. 37.
Oracula sacra, dicebantur responsa Romanorum Principum. cap. 60. num. 33.
Oratorum ars, multos à vero, rectoq; iudicio auertit. capit. 21. num. 30.
Orani ciuitas, quo in loco Africæ sita. cap. 46. num. 177.
Orani Ciuitas, Respublica prius erat, quæ cum Regibus Telensinis aspera gessit bella. cap. 46. num. 178.
Orania à Ferdinando, & Elizabetha Regibus Catholicis occupata. cap. 46. num. 179. 180. & cap. 32. num. 37.
Orania in capienda Francisci de Ximenes de Cisneros Sancta R.E. Cardinalis virtus. cap. 46. num. 180.
Oraniæ proximus est Portus Mersalcabir dictus, latissimus à Telensinis Regibus conditus. cap. 46. num. 181.
Orani Regnum ad Philippum Regem Catholicum spectat. cap. 46. num. 182.
Oratio est ex actibus interioribus religionis. c. 70. nu. 143.
Orbilius Beneuentanus Horatij Poetæ præceptor. ca. 80. n. 6.
Orbis Noui inuentio, & acquisitio à pluribus descripta. cap. 46. num. 217.
Orbis Noui, Insula quæ? cap 46. num. 218.
Orbe nouo, & Mari Oceano inuestiti Catholici Reges ab Alexandro VI. Summo Pontifice. cap. 46. num. 224.
Orbis Carolinus à Carolo V. Imperatore dictus ca. 42. nu. 77.
Orbis Noui consilia. cap. 66. num. 50.
Orbem Terrarum ducentis annis Romani domuerunt, Italiam vero post quingentos annos. cap. 82. num. 6.
Ordo qualis in personis Diuinis. præf. num. 29.
Ordo sessionum is seruandus est, qui ex prouectione ostenditur. cap. 4. num. 125.
Ordinum Equitum plurium, caput est Philippus Rex Catholicus. cap. 74. num. 1.
Ordinem Equitum Sancti Iacobi de Spata Philippus Rex Catholicus confere, cum illius sit Dominus. cap. 74. nu. 2.
Ordinem Equitum Sancti Iacobi de Spata Alexander Sextus Summus Pontifex perpetuo aggregauit coronæ Regum Hispaniæ. cap. 74. num. 3.
Ordinis Equitum Sancti Iacobi de Spata Rex Catholicus est Magister, habens annua ducenta aureorum millia ex Magisterio. cap. 74. num. 4.
Ordinis Equitum Sancti Iacobi de Spata, quis primus auctor? cap 74. num. 5 6. 7. 11. 12. 14.
Ordinis Equitum Sancti Iacobi de Spata, primus Magister Petrus Ferdinandus a Ponte Encalato. cap. 74. num. 8.
Ordo Equitum Sancti Iacobi, est sub Regula Sancti Augustini. cap. 74. num. 9.
Ordo Equitum Sancti Iacobi de Spata, fuit confirmatus ab Alexandro Tertio Summo Pontifice. cap. 74. num. 10.
Ordo Calatrauensium Equitum ad Philippum Regem Catholicum spectat. cap. 74. num 16.
Ordinis Equitum Calatraua creatus administrator perpetuus Ferdinandus Rex Catholicus mortuo Garzia Lopez, ultimo Magistro. cap. 74. num. 17.
Ordo Calatrauensium Equitum perpetuo Hispanis Regibus incorporatus à Leone Decimo, & Adriano Sexto Summis Pontificibus. cap. 74. num. 18.
Ordinis Equitum Calatrauæ Institutor primus Sancius III. Rex Aragoniæ, & Nauarræ, confirmatus per Alexandrum Tertium Pontificem. cap 74. num. 19.
Ordo Equitum Calatraua militat sub regula Diui Benedicti. cap. 74. num. 20.
Ordo Equitum de Auis, Calatrauensium ordini accessit. ca. 74. num. 25. 30.
Ordinis equitum de Auis, primus Magister Ferdinandus Monteiro. cap. 74. num. 26.
Ordo Equitum de Auis, de Ebora prius dictus. cap. 74. n. 27.
Ordo Equitum Sanctæ Mariæ de redemptione, siue de Mercede ad Philippum Regem Catholicum spectat. c. 74. n. 33.
Ordo equitum Sanctæ Mariæ de Mercede à Iacobo Rege Aragonum Fortunato dicto institutus. cap. 74. num. 34.
Ordo equitum Sanctæ Mariæ de mercede à Gregorio Nono Summo Pontifice confirmatus. cap. 74. num. 35.
Ordo Equitum Sanctæ Mariæ de Mercede à Sacerdotibus ministrari finit Philippus Rex Catholicus, accedente Pontificis consensu. cap. 74. num. 36.
Ordo Equitum Alcantaræ Regibus Hispanis aggregatus ad Philippum Regem Catholicum spectat. cap. 74. num. 37.
Ordo equitum Alcantaræ à scriptoribus sicco pede tractatus. cap. 74. num. 38.
Ordo Equitum Alcantaræ, prius dictus Sancti Iuliani de Piro, siue del Peyro. cap. 74. num. 39.
Ordinis Equitum Alcantaræ Magister, est Philippus Rex Catholicus. cap. 74. num. 43.
Ordo Equitum Iesu Christi ad Philippum Regem Catholicũ spectat, tamquã Lusitaniæ Regem. cap. 74. num. 46.
Ordinis Equitum Iesu Christi primus institutor Dionysius Rex Portugalliæ. cap. 74. num. 48.
Ordinis Equitum Iesu Christi Domicilium, Castrum marinum prius, Tomarium nouissimè. cap. 74. num. 49.
Ordo Equitum Iesu Christi. quare sic appellatus. c. 74. n. 51
Ordo Equitum Iesu Christi in Liuonia cap. 74. num. 52.
Ordo Equitum Montesiæ ad arcendos è Regno Mauros à Iacobo II. Aragonum Rege institutus. cap. 74. num. 53.
Ordo Equitum Montesiæ, sub Calatrauæ ordine positus. cap. 74. num. 55. 56.
Ordo Equitum aurei Velleris ad Philippum Regem Catholicum, tanquã Burgundiæ Ducem, spectat. cap. 74. num. 57.
ordinis Equitum Aurei Velleris diploma factum à Philippo Burgundiæ Duce. cap. 74. num. 58.
ordo Equitum de la Gartier ab Odoardo Tertio Angliæ Rege institutus. cap. 74. num. 61. 62.
ordo Equitum Stellæ à Ioanne Rege Galliæ institutus. capit. 74. num. 63.
ordo Equitum Sancti Michaelis Archãgeli institutus à Ludouico Vndecimo Rege Galliæ. cap. 74. num. 64.
ordo Equitum Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis institutus ab Amodeo Comite Sabaudiæ. cap. 74. num. 66.
ordo Equitum Sancti Stephani Papæ institutus à Cosmo Mediceo Magno Hetruriæ Duce. cap. 74. num. 67.
ordinem Equitum Sancti Stephani magnis hodie cumulat honoribus Ferdinandus Mediceus Magnus Hetruriæ Dux. cap. 74. num 68.
ordo Equitum Sancti Georgij Imperatorum Constantinopolitanorum. cap 74. num. 69.
ordinis equitum Sancti Georgij Princeps, residet Neapoli, & à Philippo Rege Catholico honestatur. cap. 74. nu. 70.

Ordo equitum Teotonicorum à quibus erectus.cap.74.nu.71.

ordinis Equitum Teotonicorum, primus Magister, & institutor. Henricus à Vualpot.cap.74.num.73.

ordo equitum siue militum templariorum, quando fuit institutus. cap 74.num.79.

ordo Equitum Teotonicorum, omnem Prusiam subiecit.cap. 74. num.78.

ordinis Equitum Sancti Ioannis Hierosolymitani, institutor. Gerardus. cap.74. num.84.

ordo Equitum Sancti Ioannis Hierosolymitani, dicebatur Hospitalariorũ.quia Peregrinos hospitabantur.c.74.n.84

ordo Equitum Sancti Ioannis appellatur Rhodius ab Insula Rhodo. cap.74 num.86.87.

ordo Equitum Sancti Lazari, quando, & à quo institutus, & à quo Pontifice confirmatus.cap.74. num.95.96.97.

ordinis Equitum S. Lazari Magister creatus Ioannottus Castellionus à Pio IV. Summo Pontifice. cap.74. nu.98.

ordo Equitum Sancti Lazari in Emanuelem Philibertum Serenissimum Sabaudiæ Ducem collatus.cap.74.num.99.

Quoad hos Equites, & alios vide fusius in verb. Equites.

ordo Senaterius apud Romanos dignior.cap.74. num.109.

ordo Equestris secundus erat apud Romanos.cap.74.n.109.

ordo Plebaius nouissimus erat apud Romanos. c.74. nu.109.

ordo Sessionum in Theatro apud Romanos, Summo, & Altiori loco Plebai, medio Equites, & inferiori Senatores. cap.74.num.112.

ordo medius inter Patritios, & Plebaios fuit ordo equestris. cap.74.num 134.

ordinis Sacramentum iterans incurris indispensabilem irregularitatem. cap.71. num.71.

ordines sacros conferre Episcoporum est.cap.71.num.120.

ordines sacri septem an sint secundum sepriformem spiritus sancti gratiam? cap.71.num.181.182.

ordines sacros conferre volentes orabant, & ieiunabant. capit.71.num.183.

ordines nouem, an sint secundum Canonistas.c.71.n.184.

ordines sacri possunt aptari ad gratias gratis datas. capit. 71.num.187.

ordo sacer, an sit Psalmistatus, siue prima tonsura? ca.71. num.188.

ordines minores non esse sacros, sed ministerium ad sacros censuit D.Thomas.cap.71.num.189.

ordines, & illorum collatio, qualiter sunt probandi? capit. 71.num.312.

ordinatus ad Prælaturam, debet scire linguam, & Idioma subditorum, vt possit suum munus adimplere.ca.51.nu.8.

ordinaria collecta vide in verb. collecta.

Ordonij Ramyri Regis filij virtutes.cap.42.num.21.

Ordonius Muzam Arabum Regem cum duodecim millibus occidit, Zeith Regem Canariæ, & Muzerem Regem Salamaticæ vicit. cap.42 num.21.

Ordonij Secundi Regis virtutes cap.42. num.23.

Orlandum siue Rolandum Alphonsus Castus Rex Hispaniæ vicit.cap.42. num.19.

originem ducere ex materna familia clarissima, gloriosum est.cap.4.num.117.

Olygarchia gubernatio paucorum dicitur.cap.3. num.2.

Olygarchia multa continet discrimina.cap.3. num.3.

Olygarchiæ status omnibus est odio. cap.3. num.12.

Olygarchici, & Democratici ob eorum Ambitionem Rempublicam vastarunt.cap.3.num.65.

omnia, quæ in scriptura sacra sunt oportet impleri.c.43.n.24

Oseas filius Num, vocatus Iosue.cap.1.num.20.

Oseas interpretatur, Deus saluabit.cap.1.num. 24.

Osculum datur manibus Regum Hispanorum ab Episcopis. cap.54 num.1.9 & seq.

Osculum petijt Isaac à filio suo in signum reuerentiæ.cap. 54.num.17.

Ossa S. Augustini Episcopi summi Ecclesiæ Doctoris ab Insula Sardinia Papiam translata à Luithprando Longobardorum Rege, & illorum miraculum.cap.46. num.157.

Ossunensis Schola in Hispania.cap.40. num 136.

Osyris Aegyptius à Tiphone fratre occiditur. cap.3. nu. 75.

Otho Magnus Imperator, coronatur à Ioanne XII. Summo Pontifice.cap.47.num.55.

Otho Tertius coronatur à Gregorio V. Pontifice. cap. 47. num. 56.

Otho Imperio motus ab Innocentio III. cap.47. num.73.

Othomanorum Imperatorum familia, & series. cap. 4. sub num. 116.

Othomannorum classes in Rhodios, Viennam, Zighetum, & Melitam Insulam.cap.19.num.72.73.

Ouium feracissima Sardinia.cap.46. num. 150.

Oxomensis Schola Hispania.cap.40.num.131.

Oxoniense studium in Anglia. cap.40. num.67.

Ozias Rex in contemptum Azariæ Pontificis, voluit ingresso templo Domini, adolere incensum super Altare Thimiamatis, & statim lepra percussus est. cap.50. num. 3.

P

PAgamus, an Baptizet? cap.16. num.31.

Palatia Romani faciebant propè vias publicas. cap 7. num. 17.

Palatia habent Principes in Ciuitatibus insignibus. cap.23. num.1.

Palatia Imperialia, & Principum priuatorum domibus hærere non debent. cap. 23. num. 5.

Palatia Regia illi habitant, quibus facta est deputatio. cap. 23.num 6.

Palatia Principum à priuatis præscribi nequeunt. cap. 23. num. 7.

Palatia Prætoria, in quibus iura redduntur, alteri vsui destinari nequeunt.cap.23.num.8.

Palatij Magnæ Curiæ Vicariæ magnanimitas, & structura in Vrbe Neapolis.cap 23. num.9.

Palatia Regia duo Neapoli, vltra Arces.cap 23.num.10.

Palatia dicuntur Imperatorum, Regum Principum, aliorumque similium dignitatum. cap.23. num.11.

Palatium Salomonis. cap.23. num 12.

Palatium Salomonis habitarunt Christiani Reges capta Hierosolyma.cap.23.num.13.

Palatium magnum Hierosolymis sibi ædificauit Helena Adiabenorum Regina. cap.23. num.15.

Palatia Magna facientes damnat Afflictus, sed quid faceret hodie.cap.23. nu.16.

Palatium magnum habentem in villa Madrid in Hispania, quo dicto taxauerit Carolus Hispaniarum Princeps, Philippi II. Regis Catholici filius. cap.23. nu.18.

Palatia non solum dicuntur Principum, sed aliorum etiam. cap.23. num.19.

Palatia appellantur habitationes Episcoporum. c.23.nu.20.

Palatia Principum immunitate gaudent, vt ex eis nemo extrahatur. cap.23.num.21.

Palatium per Antonomasiam dicitur Principis.c.23.nu.22.

Palatium dare Episcopo, an teneatur Ciuitas? c.23.nu.24.

Palentia studium in Hispania anno 1209. cap.40.nu.120.

Panes sale conditi sunt lauiores.cap.25.nu.53.

Pandectarum legalium uolumina in Ciuitate Amalphiæ Regni Neapolitani, inuenta, Pisas primum delata, postremo Florentiæ. cap.78.nu.26.27.28.

Pandecta Florentina, an Archetypa illa sint? c.78. nu.29.

Pannonia superior est Austria. cap.46.nu.237.

Panormi ciuitas, quos habeat sanctos? cap.70. num.81.

Papa Imperij, ac omnium dignitatum author.cap.5.nu.10.

Papa, an dispenset contra præcepta Euangelica. cap.16. num.132.133.134.

Papa, an cum conuersis ad fidem dispenset, vt vxores retineant?

rineant? cap.16. num. 139.
Papa est super omnia Regna. cap. 47. num.45.
Papa, & Imperator, an possint creare tabelliones, & notarios vnus in iurisdictione alterius? cap.30. num.53.54.55.
Papa, an in toto orbe posit tabelliones creare? c.30. nu.54.
Papa bellum indicit. cap.32. num.31.
Papa Notarios creat. cap. 30 num.1.
Papa tamquam supremus Princeps in suo Dominio Bannitos restituit, & exulibus dat veniam. cap.38. nu.4.23.
Papa etiam in statu alieno, intuitu dignitatum Ecclesiasticarum, gratiam facit. cap.38. num.24.
Papa in quibusuis Mundi partibus obtinet Principatum cap. 38. num. 25.
Papa in concernentibus spiritualia, in toto Christiano orbe dispensat. cap. 38. num.26.
Papa dum Regnum confert dat omnem potestatis plenitudinem. cap. 48. num.12.
Papa aliquem inuestiens, omnia Regalia concedere videtur. cap.48. num.16.
Papa in vniuersa orbe habet potestatis plenitudinē. c.53. n.12
Papa committens alicui prouinciam, omne Imperium committere videtur. cap.53. num.27.
Papa potest adiri per simplicem querelam. cap.53. nu. 31.
Papalis Decima vide in verb. Decima.
Cætera vide in verb. Pontifex.
Papia Vrbs, quibus sanctis decoretur? cap.70. num. 88.
Papirus quid sit. cap.43. num.42.
Parata. quid est, cap.20. num.14.
Parentum loco sunt Magistratus cum subditis. c.39. num.4.
Parentes non habere filios subditos, nulli non populi pratendunt. cap.65. num.1.
Parentum potestas in filios ad solos ciues Romanos pertinet. cap.65. num. 9.
Parentum potestat in filios, iuris naturalis est, non ciuilis. cap.65. num 11.12.13.14.18.
Parentum potestas in liberos, ortum habuit à natura, formam, atque incrementum à iure ciuili. cap.65. num. 19.
Parentum dominatum natura causticuit, sed humanitatis plenum, atque pietatis. cap.65. num. 20.
Parentes honorandi ex precepto decalogi, & si filij in dignitate positi sint. cap.65. num.30.
Paridis Putei dictum declaratur. cap.64. num.133.
Parisiense studium, quando, a quo, & quo tempore originem habuit. cap.40. num.48.49.50.
Parmense studium. cap.40. num. 91.
Parochi, & Rectores Ecclesiarum confessiones animarū sua Parrochia audire debent, & illis scripturam interpretari. cap.51. num.12.13.
Parma alba dabatur apud Romanos Tyronibus militibus, vt in ea acta illorum pingerent, vel scriberent. c.32. n.42.
Parma erat scutum paruū, quod Ancyle dicebatur. c.32. n.43
Partus numerosus Margarita Comitissa Hollandica. cap. 46. num. 367.
Paschatis dies qui? cap.38. num.73.
Passagij vectigal est ius Regale, & Principum. cap.11. n.43.
Passagij ius est, quod exigitur pro iure passus. cap. 11. nu.46.
Passus, passagij, & pedagij vectigal à Forensibus transeuntibus exigitur. cap.11. num.48.
Passus vectigal exigens, tenetur de Robaria, vel delinquentem exhibere. cap.11. num. 58.59.
Passus Dominus dans bulletam transeuntibus, fiduciam, & securitatem dare censetur. cap.11. num.6.
Pascere in scriptura regere significat. cap.71. num.114.
Pastor in scriptura, Rex, & Princeps designatur. c.71. n.115.
Passus vectigal exigens an teneatur pontē reficere? c.11. n.64
Patauini studij magnificentia. cap.40. num.78.
Paternitas semel per actum quæsita deleri nequit. c.16. n.37.
Pater magis corripit filium, quam abdicat. ca.15. nu.30.
Pater dat filio causam essendi, viuendi, & discendi, & quomodo? cap.15. num.31.
Patris ignominia, turpitudo est filiorum. cap.15. num.32.
Pater obsequijs est a filio honorandus. cap.15. num.33.
Pater non est testis contra filium, nec è conuerso. ca.15. n.35.
Patres, & patroni dicebantur, vt tamquam patres clientib. patrocinarentur. cap.18. num.48.
Pater imperat liberis. cap 65. num.16.
Patris pars separata dicitur filius. cap.65. num.16.
Pater patratus Facialium Princeps erat. cap.32. num. 16.
Patres conscripti cur dicti, & appellati? cap.74. num.137.
Patria omnium vna est, Terra. cap.69. num.29.
Patriæ, & loca, in quibus nati, aut martyrio coronati fuere Sancti honore maximo fulgent. cap. 70 num 2.
Patria Catholici Regis, est omne suum Imperium. cap. 84. num. 23.
Patria potestas, an sit probanda cap.65. num.22.
Patria potestas, an de iure præsumatur. cap 65. nu. 23.24.
Patricijs Romulus plebem comendauit. cap.18. num.49.
Patricij à Romulo electi. cap 65 num.37.
Patriciatus dignitas filium à parentum potestate subducit. cap. 65. num.25.26.
Patriciatus dignitas qua esset. cap.65. num.31.36. 39.
Patriciatus dignitas antiqua, an esset æqualis illi, quæ erat tempore Iustiniani Imperatoris. cap.65. num 36.
Patriciatus dignitas, vnde dicta. cap.65. num. 39.
Patriciatus dignitas in remunerationem dabatur. cap. 65. num 40.
Patriciatus dignitas, Consulatus dignitatem excedebat. cap. 65. num.41.
Patronorum, & clientum officia quæ erant. cap. 18. nu.46.
Patrono beneficium spectans, si quis impetrauerit, nihil agit. cap. 52. num. 5.
Patronus præsentare debet in iure patronatus Clericum eiusdem Diœcesis qui intelligat, & intelligatur. cap. 51. n.16.
Patronus Episcopatuum in Hispania est Rex Catholicus, cap.54. num.2.
Patronus per præsentatum, honorificè, & studiosè tractabitur. cap. 54. num. 3.
Patronus præ alijs honoratur in sessionibus. cap. 54. num. 5.
Patroni sunt bonorum Ecclesiæ defensores contra præsentatos alienantes. cap. 54. num.6.
Patronus reuocat bona informiter alienata. cap.54. num.7.
Patronus in Ecclesia Montis Oliueti Neapolis, honoratus à Carolo V. Cæsare. cap.54 num. 8.
Paulinus Sanctus Episcopus Nolanus, & Sanctus Hieronymus contemporanei fuere. cap.78. num.17.
Paulinus Heracleanus Veneta Vrbis Dux primus. capit. 4. num.74.
Paulus Apostolus, ne se cum infidelibus iungeret, dissensionē posuit inter Saduceos, & Pharisæos. cap.32. num 206.
Paulus Apostolus coram Iudæis à festo appellauit ad Cæsarem. cap. 39 num.24.
Pauli Apostoli prædicatio vbi fuerit. cap.43. num.21.
Paulus Apostolus Hispaniam perijt ad prædicandum. capit. 68. num.47.
Paulus Ziegherus Episcopus Curtensis Maximilianum Cæsarem Comitatu Tyrolis inuestiuit. cap.46. num.387.
P. Aemilius in Triumpho duxit Persen Macedoniæ Regem. cap.47. num.150.
Paulus Manutius Plutarchum damnat, sed ab authore defenditur. cap 74. num.113.
Pauli Regij Episcopi Equensis laudes. cap.21. nu.65. & iterum. cap.70. num.78.
Paula gaudet Francisco sancto minimorum Ordinis institutore. cap.70. num.73.
Paupertas indecens in Rege. cap.46. num.13.
Paupertas hominum Reipublicæ perniciosa. cap.46. nu.19.

Pax

Pax subita inter Carolum Cæsarem, et Franciscum primum Galliæ Regem, fuit toti Christiano Orbi necessaria, & vtilis. cap. 47. num. 183.

Pax, & Fœdus apud Romanos fiebant Fecialium sacerdotum medio. cap. 32. num. 80.

Pax, quomodo fiebat & illius formula? cap. 32. num. 81.

Pax semper et quærenda. cap. 32. num. 83.

Pax cordi Romanis, vt ille Numa Pompilius Templum erexerit? cap. 32. num. 84.

Pax est serenitas mentis, Tranquillitas, animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, & consortium charitatis. cap. 32. num. 85.

Pax, & Fœdera inter Principes sunt legitima causa abolitionum. cap. 38. num. 74.

Pax à Christo relicta Christianis. cap. 54. num. 18.

Peccatum non interuenire inter ementes, & vendentes difficile est. cap. 36. num. 69.

Peccatum committit, non faciens, quod de iure facere tenetur cap. 47. num. 83.

Pecuniæ obediunt omnia. cap. 45 num. 6. 19.

Pecuniarum potentia. cap. 45. num. 20.

Pecunia omnium Regina. cap. 45. num. 24.

Pedagij vectigal est ius Regale, & ad Principem spectans. cap. 11. num. 43.

Pedagij vectigal exigitur à transeuntibus pede. cap. 11. n. 44.

Pedagij ius intelligitur concessum, territorio concesso. ca. 11. num. 47.

Pedum mensura quæ cap. 7. num 6.

Pelagius Summus Pontifex Ecclesiastica negotia in Sicilia commisit Crescomo laico viro Illustri. cap 53. num. 10.

Pelagius Cantabriæ Dux ex Gothorum Regum seminario. cap. 81 num. 7.

Pelagij Cantabriæ Ducis virtutes. cap. 79. num. 22.

Pelagius quo pacto in statu Hispanico successit. c. 81. nu. 8.

Pelagius Cantabriæ Dux, Asturum, & Legionis Regnum a manibus Arabum vindicauit, viginte millibus illorum occisis. cap. 42. num. 15.

Pelagio Cantabriæ Duci contra Sarracenos pugnanti, quod miraculum accidit. cap. 72. num. 11.

Pensio si detur per Pontificem super beneficio Hispano, an consensus Regis Hispaniæ requiratur? cap. 50. nu. 42.

Pensionarius, an teneatur soluere Decimam Papalem? cap. 59 num. 39.

Perafannus Ribera Alcalanorum Dux. præf num. 59.

Perangaria est onus quod fit sumptibus vassalli. cap. 18. n. 3.

Perangariarum, Angariarum, & Plaustrorum, oneribus, nemo excusatur. cap. 19. num. 79.

Perangariarum, & angariarum clausula si adest in Priuilegio, quid significat? cap. 18. num 34. 35. 41. 42.

Perangarij, qui sint? cap. 30. num 20.

Peregrino, qui succedant? cap. 14. num. 51.

Perennius cum monetam cum sua imagine cudi fecisset à Commodo Imperatore fuit morti traditus. ca. 12 n. 89.

Perfectio diuina in quibus consistat. cap. 70. num. 153.

Perfectionis nostræ finis, Regnum Cœlorum est c. 70. n. 155.

Periander Corinthius à populo lapidibus obrutus, & quæ ex causa? cap. 3. num 55.

Perinus Fulgesius occidit Nicolaum fratrem. cap. 3. nu 86.

Periclis Athemensis dictum pulcherrimum. cap. 42. nu. 76.

Periurij exceptio à limine iudicij repellit agētem c. 47. n. 69.

Periurij causa, an sit merè Ecclesiastica? cap. 71. nu. 396.

Periuria quæ ex contractu proueniunt, criminaliter non puniuntur, nisi quis circumueniatur. cap. 71. num. 100.

Periurij instrumentalis pœna in Regno Neapolitano quæ? cap. 71. num. 303.

Persarum Reges Aquilam pro insigni portabant. c. 32. n. 36.

Persona sed dignitas malum non inducit. cap. 47. nu 119.

Personam iudicis, ac partis quis sustinere, nefas. c. 47. n. 170.

Personarum exceptio apud Deum nulla est. cap. 51. num. 33.

Persona miserabilis. quæ? cap. 62. num. 57.

Peruani, siue Peruuii Regni Archiepiscopus, & Episcopi. cap. 76. num. 21.

Perusini Gymnasij excellentia describitur. cap. 40. num. 28.

Perusij Ciuitas, duo habet scholarium collegia, sapientia veteris vnum. & sapientia noua alterum, appellata, à duobus Cardinalibus erecta. cap. 40. num. 31. 32.

Petrus Apostolus in administratione. fuit Paulo maior. cap. 16. num. 136.

Petro omnis potestas spiritualis, & temporalis à Christo tradita. cap. 47. num 44.

Petri prædicatio vbi fuerit? cap. 43. num. 9.

Petrus Geronus Ossuna Dux præf. num. 59.

Petri de Anchar. in consil. 332. opinio declaratur. c. 48. nu. 17.

Petri Crinitii error. cap 27 num 13.

Petri Bembi Cardinalis pulchri latini versus in Sepulchro Iacobi Sanazarij cap. 20. num. 101.

Petri Fabri opinio improbatur. cap. 16. num. 87.

Petrus Faber, Gulielmus Budæus, & Ianus Ianglaus tria Galliæ lumina. cap. 32 num. 72.

Petrus Aluarus crucem effinxit Arbori in Insula quæ Sanctæ crucis nomine est insignita, cuius ligno multi sanati sunt. cap. 43 num. 27. 28.

Petri Aleres Comitis Hispani, fidelitatis, ac promissionis nobile exemplum. cap. 47. num. 160.

Petrus Aerodius I. C. Celebris Andegauus. c. 50 n. 56. 57. 58

Petri Cerede I. C. Hispani laudes. cap. 70. num. 10. 11.

Petri de Vera ab Armonta I. C. Hispani Consiliarij Regij, & sacri Consilij Decani Laudes. cap. 40. sub num. 122.

Petrus Albizinus Romanus I. C. elegans apud Regios Prouinciales Samnites Fisci Regij patronus. cap. 32. nu. 79.

Petoritum vehiculi genus. cap. 19. num. 8.

Pharao Nechao Rex Babiloniæ Ioachaz Regem Hierusalē portauit in Aegyptum, vbi tandem mortuus est. cap. 47. num. 151.

Pharao quo pacto fecit Equitem Iosephum? cap. 74. nu. 140.

Pharao Rex Aegypti sacerdotum territoria fecit immunia. cap. 63. num. 1.

Philadelphia, quare sic dicta? cap. 32. num. 138.

Philippi Secundi Regis Catholici dies, annusque natalis. cap. 1. num. 39.

Philippi II. Regis Catholici parentes. cap. 1. num. 40.

Philippus Amyntæ filius, Alexandri pater. cap. 1. nu. 41.

Philippus appellatus est primus Imperator Christianus. cap. 1. num. 42.

Philippi eiusdem Imperatoris vxor. vide in verb. Martia.

Philippus Rex Catholicus ad summum humanarum rerum fastigium euectus est. præf. num. 50.

Philippus Rex Catholicus acerrimus Sanctæ Ecclesiæ defensor. præf. num. 52.

Philippo Secundo Regi Catholico à Carolo Quinto patre patris sui nomen impositum fuit. vide in verb. Carolus.

Philippus Secundus Rex Catholicus à superbia semper alienus. cap. 2. num. 1.

Philippus Secundus Rex Catholicus, Dei gratia, se Regem appellat. cap. 2. num. 2.

Philippus II. Rex Catholicus superbos semper odit. c. 2. n. 11.

Philippi II. Regis Catholici, humilitatis exemplū. c. 2. n. 15.

Philippi Secundi Regis Catholici linea à Dagoberto Franciæ siue Franconiæ Rege. cap. 4. num. 76. 88. 89. c. 77. n. 2.

Philippi Secundi Regis Catholici, Maternæ stirpis arbor, à Cindasuindo Gothorum Rege, vsque ad Pelagium Cantabriæ Ducem, & deinceps. cap. 4. nu. 119. cap. 77. nu. 2.

Philippi Secundi Regis Catholici maternum genus à Gothis Regibus. cap. 4. num. 121. cap. 77. num. 2.

Philippi Secundi Regis Catholici. maternæ generis arbor à multis authoribus tracta refertur. cap. 4. num. 122.

Phi-

Philippus Secundus Rex Catholicus, ad illum gradum elatus est, vt Christianorum principum nullus, similem aspiraverit. cap.4.num.128.
Philippus Secundus Rex Catholicus ad similitudinem Salomonis, pro asportando Auro, Argento, Gemmis, & vnionibus vtitur Nauibus.cap.19.num.52.
Philippi Secundi Regis Catholici, Nauale prælium in Turcas. cap.19.num.74.
Philippus Secundus Rex Catholicus in Elizabetham Angliæ Reginam armauit classem Nauium, & Triremium Quingentarum, & quindecim.cap.19. num.75.76.
Philippus II. Rex Catholicus religiosissimus. c.20.nu.42.
Philippus Tertius Rex Catholicus magnæ spei apud subditos ex suis actibus. præf num.73.
Philippus pulcher, primus in Gallia salis vectigal instituit. cap.25.num.22.23.
Philippus I. Galliæ Rex, ab Vrbano Secundo Summo Pontifice, diris affectus. cap.47.num.63.
Philippus Secundus Rex Catholicus, & Maria coniuges, religionem Christianam Angliæ restituunt. cap.47.n.68.
Philippi pulchri Galliæ Regis in Summum Pontificem ausus temerarius.cap.47.num.79.
Philippus pulcher miserabili morte occubuit.c.47.nu.80.81.
Philippi Galliæ Regis, & Ludouici filij in Ferdinandum Sanctij Regis Lusitaniæ filium, carcer, vt ad iniquas pactiones, vti Flandriæ comitem illum adigerent. cap. 47.num.129.
Philippi pulchri Galliæ Regis in Guidonem Flandriæ Comitem,& eius filiam Virginem impietas.c.47.n.130.131.
Philippus Rex Catholicus, pacificè possedit, ac possidet Flandriam, Artesiam, & alias sibi regiones.cap.47.nu.173.
Philippi Pulchri Galliæ Regis actus, quibus Guidonem Dampetram Flandriæ Comitem, dolo opprimeret. cap.47.nu. 185.186.187.190.191.
Philippus Rex Catholicus, quare dicatur, Fidei defensor. cap.44.nu.1.6.
Philippum II. Regem Catholicum Angliæ Regem Sixtus V. Pontifex Maximus declarauit. cap.44.num.3.
Philippus II. Rex Catholicus, nullum vnquam bellum mouit, nel vnquam contra alium egit, uel armis ullum lacessiuit, nisi coram Pontifice Maximo & Cardinalium Concistorio causa proposita, & perorata.cap.67.nu.13.
Philippus Rex Catholicus, Caput, & Magister est plurium Ordinum Equitum. cap.74 nu.1.
Philippus Rex Catholicus ordinis Equitum Sancti Iacobi de Spada Magister, & ex eo ducenta habet Aureorum millia. cap 74. num.4.
Philippus Rex Catholicus est ordinis Equitum Calatrauæ Dominus. cap.74 nu.16.
Philippus Rex Catholicus est ordinis equitum Sanctæ Mariæ de Merced Dominus.cap.74. nu.33.
Philippus Rex Catholicus Ordinis Equitum Alcantara Dominus, & Magister.cap.74.nu.37.43.
Philippus Rex Catholicus ex Magistratu Equitum Alcantara habet ducatos annuos circa centū mille.ca.74.n.44.
Philippus Rex Catholicus, tāquam Rex Lusitaniæ, & Equitum ordinis Iesu Christi Dominus, & Magister habetq; ex Magisterio annuos ducatos cētum mille.c.74.n.46 47.
Philippus Rex Catholicus, tamquam Dux Burgundiæ habet ordinem Equitum Aurei velleris.cap.74 nu.57.
Philippus Rex Catholicus Dominus est ordinis Equitū de la Banda.cap.74. nu.59.
Philippi Broides I. C. Ariensis laudes. cap.74. nu.107.
Philippus Rex Catholicus, plusquam alius quispiam in suo statu habet Ciuitates plures Archiepiscopales, Episcopales, ac Prælatos ditiores. cap.76. num.1.
Philippi Alsatij, Flandriæ Comitis virtutes.cap.79.nu.40.
Philippi Ioannis Burgundiæ Ducis filij virtutes.c.79. nu.43.
Philippi II. Regis Catholicis de exterminandis Hæreticis iusiurandum solemne. cap.71. nu.330.cap.84. nu.22.
Philippi Regis Catholici in aliquos Hollandiæ, Zelandiæ, ac Frisiæ Populos bellum ex causa. cap.32.nu.95.
Philippi Regis Catholici Zelus in gerendo bello in Hæreticos. cap.32.nu.10.
Philippus Rex Catholicus subditis in inferiori Germania obedientiam offerentibus, vt illos eorū placito, uiuere sineret, ne læderetur Fidei Cādor, aures vnq̄ præstitit.c.32.n..80
Philippus II. Rex Catholicum, dum Regni possessionem capit, generalem indulgentiam pronunciauit. c.38.nu.76.
Philippus II. Rex Catholicus, ob partam in Turcas victoriam & ob filij natiuitatem generalem delictorum abolitionem, & indulgentiam protulit. c.38.nu.82.83.84.
Philippus II. Rex Catholicus, curauit semper studia.c.40.n.7
Philippi Apostoli prædicatio vbi nam fuerit? cap.43. nu.12.
Philippi Regis Catholici annui redditus qui? cap.45.nu.3.
Philippi Regis Catholici respublica est fælicissima, cum multis ciuibus splendeat. cap.45. nu.9.
Philippus Rex Macedonum gloriabatur, quòd suum Imperium auro, potiusquam armis auxisset.cap 45. nu.10.
Philippus Rex Catholicus maiorem redditūū suorum partē, pro Ecclesiæ,& Fidei christianæ tuitione erogauit,& erogat.cap.45. num.34.
Philippi pulchri Galliæ Regis segnities ad porrigenda sacro bello adiutoria per Pontificem quæsita. cap.46.nu.27.
Philippus Rex Catholicus, num teneatur, restituere Nauarræ Regnum successoribus Ioannis Allebreti, olim Nauarræ Regis? cap.49.nu.103. vsq; ad nu. 123.
Philippi Regis Catholici liberalitas, & fauores exhibitè Martino Azpilcueta Doctori Nauarro. cap.49. nu.106.
Philippus Rex Catholicus, quæ iura habeat in Regno Corsicæ? cap.46.nu.165.
Philippo II. Regi Catholico concessum Angliæ Regnum à Pio V. Pontifice Maximo. cap 46. nu 191.
Philippus Rex Catholicus, vti Comes Flādriæ habet annuas trecentas Marchas super Regno Angliæ.cap 46.nu.198.
Philippus Rex Catholicus in Regno Angliæ succedit ex familia Lancastria. cap.46.nu 199.
Philippo Regi Catholico, quo iure spectent Insulæ Canariæ? cap 46.nu 208 209.
Philippus Rex Catholicus in successione Regni Lusitaniæ habuit sententiam in sui fauorem. cap 46.nu.212.
Philippo Regi Catholico, quo iure spectet Principatus Antiochiæ? cap 46 num.235.
Philippus Rex Catholicus, quomodo sit Archidux Austriæ? cap.46. nu.239.243.
Philippus Rex Catholicus, quo iure ad Ducatum Burgundiæ peruenerit? cap 46.nu.254.
Philippo Regi Catholico, quo iure Ducatus Mediolani perueniat? cap.46.nu.261.262.274 275.
Philippi Regis Catholici in Brabantia Ducatu, iura.cap.46. num.286.293.
Philippo Regi Catholico, quo iure spectet Lotharingia? cap. 46.num.288.
Philippus Dux Burgundiæ, Ducatum, Lemburgi pecunia redemit. cap.46 nu.297.
Philippus Rex Catholicus, quod Ius habet in Ducatu Geldriæ? cap.46 nu.305.
Philippus Rex Catholicus, quod ius habeat in vrbi Athenarum? cap.46.nu. 307.
Philippus Rex Catholicus, Athenarum Dux. c 46. nu.311.
Philippus Rex Catholicus dicitur Marchio sacri Romani Imperij, tamq̄ Dux Burgundiæ & Brabātiæ.c.46.nu.330
Philippus Rex Catholicus Marchio Horistanni. cap.46. num.334.
Philippo Regi Catholico quomodo spectet Barchinonæ Comitatus? cap.46.nu.337.

Hhh Phi-

Philippo Regi Catholico spectat Ruscinonis Comitatus.cap. 46.num.339.
Philippus Rex Catholicus, quo iure habeat Insulas Zelandiae? cap.46.num.373.
Philippus Pius Dux Burgundiae Namurcensem Comitatum emit. cap.46.num.377.
Philippus Rex Catholicus, quod ius habet in oppido Zuthpheni. cap.46.num.378.
Philippus Rex Cathol. Habspurgensis Comes est.c.46. n.385
Philippus Rex Catholicus, Cantabriae Dominus est. cap.46. num.390.
Philippus Dux Burgundiae, Frisios sibi vendicauit. cap.46. num.403.
Philippi Regis Cathol. iura in Mechliniam? ca.46.n.406.
Philippus Rex Cathol. ius habet in Vltraiectum.c.46. n.410
Philippus Rex Catholicus, Dominus est Groningae. cap.46. num.413.414.
Philippi Secundi Regis Catholici virtutes, narrari nequeũt. cap.42.num.79
Philippus Secundus Rex Catholicus omnium suorum Regnorum linguas intelligit.cap.51.num.19.20.
Philippus Tertius Rex Catholicus futurus, nunc Hispaniarum Princeps omnibus linguis instructus ex paterna ordinatione. cap.51.num.21.
Philippus Rex Catholicus, etiam subditos familiares appellat. cap.64.num.17.
Philippus I. Galliae Rex, Iudaeos Gallia expulit. c.69.nu.4.
Philippus Rex Catholicus à suis Regnis Iudaeos expellere potest. cap.69.num.1.
Philippus Rex Catholicus, plures habet consessus, & Tribunalia Senatorum vltra omnes Mundi Principes. cap. 66.num.1.
Philippus Rex Catholicus, viros spectatissimos in Magistratus eligit. cap.66.num.8.
Philippus Rex Catholicus dat salaria, & stipendia Maxima, vltra alios quoscunque Principes, & multos ex infimo gradu in altum prouehit, & quid illi facere debeant? cap 66. num. 52.53.54.
Philippus Secundus Rex Catholicus, sumptus fecit, vt in sanctorum numero referretur S. Didacus Complutensis ordinis Minorum Sancti Francisci.cap.70.num.24.
Philippi Secundi contra haereticos publicum iuramentum. cap.71.num.320.
Philippus Primus Austriacus Rex, Caroli Imperatoris quinti pater, & Philippi Secundi Auus, nauigans cum familia, aquis penè obrutus ex magna Maris procella, & tempestate, vouit Diuo Iacobo Apostolo, à quo saluus factus est. cap.72.num.24.
Philippi Secundi Regis Catholici milites, magna bella gesserunt.cap 82. num.21.
Philippus Secundus Rex Catholicus, pollet Iustitia, Prudentia, Fortitudine, & Temperantia.cap.84. num.1.
Philippus Secundus Rex Catholicus corpus Sancti Eugenij Episc. Toletani suis humeris in collo portauit. c.84.n.25.
Philippus Secundus Rex Catholicus, bella potius substinuit, quam vt subditi contra fidem Christi liberè viuerent. cap.84.num.55.
Philippi Secundi Regis Catholici, Politia atque Imperium, quibus modis tam rectè gubernentur? cap.84. num.66.
Caetera vide in Prooemio. & in verb. Rex. & in verb. Hispania & in toto opere.
Phydon Corinthius, an primus monetam percusserit? capit. 12.num.12.
Philisthaei pugnaturi cum Israelitis habuere triginta millia currus. cap.19.num 35.
Philonis armamẽtarium siue Nauale mille nauiũ. c.6.n.16.
Philosophi maximi ex Insula Sicilia, qui. cap.80. num.7.
Philosophi, an Roma pulsi fuerint Senatus consulto? cap.40. num.11.12.
Philosophi in Vrbe Romana retenti sunt. cap.40. num.12.
Philosophus, qui triginta annis in solitudine stetit, vt Apis naturam addisceret. cap.49.num.82.
Philosophus Gymnosophista, quid responderit Alexandro, interroganti, quo pacto, quis Deus euadat? ca.70.nu.150.
Phocionis viri clarissimi ossa proiecta fuere, sed tamen à Megarensi muliere collecta. cap.3.num.37.38.
Phocion quatragies quinquies Athenensium exercituum Imperator, vitam sine macula transegit. cap.3. num.39.
Phinees filius Eleazari, & Moyses bella gesserunt contra Madianitas. cap.32.num.124.
Phoenices sunt Gentiles. cap.32. num.210.
Phraates Indiarum Rex, gloriabatur habere diuitias, sed quas amicis impartiebatur. cap.45.num.33.
Phreneticos, & mutata mente laborantes, sonorum concentu experimento mirabili Asclepiades ad sanitatem restituit. cap.55. num 7.
Pictauense studium. cap.40.num.51.
Picem, qui tetigerit, coinquinabitur ab ea. cap 69. num. 22. vide in verb. Pix.
Pilatus, quare concessit corpus Domini nostri Iesu Christi. cap.71.num.366.
Pilentum Hispanorum vehiculum. cap.19.num.18.
Pincianum studium Hispaniae. cap.40.num.125.
Pincia latinè, vulgo Hispanorum, (Valladolid) in Ciuitatem erecta à Clem. VIII. Summo Pontifice. c.40. nu.126.
Pinna Ciuitas suos habet sanctos. cap.70. num.61.
Pinus Ordelaphus, occidit Franciscum fratrem. ca.3. nu.86.
pietas sanctitatem praecedit. cap.70.num.130.
pietas in Deum principaliter est. cap.70.num.131.
pietatem Graeci, quomodo nominent. cap.70.num.132.
pietate, quomodo quis vtatur, quando, & ex quibus exhiberi dicatur. cap.84. num.21.
pietas, quid est? cap.84. num.22.
pietatem propriè Principes decet. cap.84.num.24.
pij titulo vsus Rogerius Northmannus. cap.72.num.8.
Pius V. Pont. Max. Elizabetham Angliae Reginam diris afficit. cap.47.num.67.
Pius V. Pontif. Max. concessit Angliae Regnum Philippo Secundo Regi Catholico. cap 46.num.191.
Pipino Regnum Galliae datum à Zaccharia Summo Pontifice. cap 47. num.62.
Pipinus Caroli Magni filius Ciuitatem Theatae incendit. cap.76.num.26.
Piratarum bona, quando fiunt occupantis? c.75.n.27. 28 29.
Piratae sunt diffidati publici, & an possint dirobari? capit. 75.num.30.
Piratae, vti publici hostes, sunt infames, & militiam exercere nequeunt. cap 75.num.31.
Piratae sunt latrones maritimi. cap.75.num 32.
Piratae ex Pontificum ore quotannis excommunicantur. cap. 75. num.33.
Piratae publicorum cõmerciorum sunt turbatores. c.75.n.34.
Piraticae exercere nequit absq; Principis licentia. c.75. n.36.
Piratas Romani persequebantur. cap.75.num.38.
Piratis maria purgauit Gulielmus Bonus appellatus, Siciliae Rex. cap.42. num 68.
Pisanum studium. cap.40 .num.82.
Pisani Sardos vicerunt. cap.46.num.152.
Pisis primum ab Amalphia delatae fuere legum Pandectae, & postmodum Florentiae. cap.78.num.26.27.28.29.
piscationes sunt de Regalibus. cap.24 num.1.
piscari cuilibet licitum est in Mari, & Fluminibus. c.24.n.2
piscationum redditus sunt de Regalibus. cap.24.num 3.
piscationum quos redditus in Ciuitate Neapolis, habeat Rex Catholicus? cap.24.num.4.
piscationum, & piscium vectigal institutum à Myride Aegy-

Aegyptiorum Rege in lacu arte mirabili effosso, quod vxori concessit. cap.24.num.5.6.
piscari quando non liceat remissiuè. cap.24. num.7.
piscari aliquem in loco publico solum, quando liceat? capit. 24.num.8.
piscatio cur clericis permissa, venatio minimè. cap.24. nu.9.
piscationum materiam alibi author tractauit. c.24.num.1.
piscium feracissima Sardinia. cap 46.num.150.
pix, an veniat Fodinarum appellatione? cap.28. num. 38. reliqua in verb. Picem.
pixis Nautica apud Amalphiam Neapolitani Regni Ciuitatem inuenta est cap.78.num.22.
pixidis, Charta Nautica, atque magnetis inuentor Flauius Amalphitanus. cap.78.num 23.
pixidis, & Charta Nautica vtilitates. cap.78. num.24.25. Placentinum Studium. cap 40.num.92.
platea ius in Regno, quid est? cap.23. num.23.
plaustrum est signum cœleste plurium Stellarum, quas Vrsam vocamus. cap.19.num.1.
plaustrum currus dicitur. cap.19 num.2.
plaustrum & Plostrum idem sunt. cap.19 num.3.
plaustrorum præstatio est de Regalibus. cap.19 num.26.
plaustrorum onere nemo excusatur. cap.19. num.79.
Plebæus ordo infimus apud Romanos. cap.74.num.19.
Plebæi apud Romanos vtebantur Annulis Argenteis. cap.74. num.111.
Plebæi, quomodo in Theatro sedebant? cap.74. nu.111.
Plebæius diues non suspenditur. cap 45. nu.26.
Plebis scita habuere Romani sub statu Demarchico. cap. 31.num.7.
Plenitudo est consumatio prædicationis. cap.43. nu.49.
Plinij locus dilucidatur. cap 4. nu.19.
Plinij locus declaratur. cap 27.nu.4.
plures quod portant, leuius. quàm si pauci. cap.33. nu.11.
Plutarchi defensio aduersus Paulum Manutiū c.74.n.113.
Plutarchus Cheroneus de Fortunatis Insulis scripsit. ca. 46. num.203.
plumbum dicitur Metallicum. cap.28.num.23.34.
pœna asportantium arma hostibus. cap.6 num.7.
pœna, quæ imminet transeuntibus, non facta solutione. cap. 11.num.97.
pœna cui debetur, domino, an conductori? cap. 11.nu 97.
pœna fraudantium vectigalia, cui debeatur. cap.11.nu.100. 101.102.
pœna capitis mortis pœnam significat. cap.12.num.43.44.
pœna sunt de regalibus. cap.13.num.1.
pœna debentur domino iurisdictionis, ac meri, & mixti Imperij. cap.13.num.2.
pœna est pecuniaria, & personalis. cap.13 num.4.
pœna quatrupli, & dupli pecuniaria sunt. cap.13. num.5.
pœna firma, & certa est. cap.13.num.7 8.
pœna debetur officio iudicis mercendario cap.9 10.
pœna exigitur a quocunque cui commissa est causa. c.13 n.11
pœna non remittuntur, nisi a solo Principe. cap.13 n.12.13.
pœna pecuniaria plerunque parti adiudicatur. c.13.n.14 15
pœna infamiam, & ignominiam inferunt. cap.13. nu.16.17.
pœna semel suo efficio indicitur. cap.13.num.18.19.
pœna si imponitur, ab ea non prouocatur. cap 13.nu.20.21.
pœna concessa non dicuntur, nisi in concessione exprimantur. cap.13.num.22.
pœna ad quid inuenta sint, & quot illius genera sint? cap. 13.num.27.
pœna imponitur à lege. cap 13.num 6.
pœna publicationis bonorum ob incestas nuptias est de regalibus. cap 16.num.195.
pœna contrahentium incestas nuptias, an intelligatur in Nuptijs prohibitis de iure ciuili, an de iure Canonico? ca 16.num.196.197.198.
pœna contrahentium incestas nuptias, an requirat matrimonij consummationē vel sufficiant sponsalia? c.16.n.199
pœna contrahentium incestas nuptias, non habent locum, si impedimenta nesciuissent. cap 16.num.201.
pœna contrahentibus incestas nuptias, locus non est, ex illicita fornicatione. cap.16.num.202.
pœna contrahentium incestas nuptias, non habent locum in sponsalibus de futuro contractis, salua dispensatione Summi Pontificis. cap.16.num.203.
pœna corporali, quis obligari non potest. cap 18 nu.10.11.
pœna criminis læsæ Maiestatis. vide in verb. Maiestatis.
pœna frangentium fidem ex Silio Italico. c.47. nu.161.163.
pœna criminis læsæ Maiestatis, an habeant locum solum contra subditos? cap.71.num.11.
pœnis quibus subijciatur clericus portans arma? c 71. n.51.
pœnis Hæreticorum punitur apostata fidei. cap 71. num.90.
pœna statuta à Federico Imperatore ijs, qui creassen, ... consulto, notarios in Regno Neapolitano. cap.30. num.9.
pœna militares quæ? cap 22. num.78.
Poeta clarissimi qui ex Neapolitano Regno floruere. capit. 80.num.5.
pœna parti debita, non venit in Indulgentia delicti, sed debita indulgenti. cap 38.num.13.39.
pœna vide in verb. Princeps remittens.
Polonia Studium apud vrbem Cazimiram. cap. 40. nu.46.
Pompeius Magnus superata Mauritania, Hiarbam Regem in triumpho duxit cap.47.num.149.
Pompeius Magnus, Aureliam legem confirmauit. capit.74. num 126.
Pomponius Mela nunquid in suo opere Bethicam in Hispania descripserit. cap.68 num.50.
pondus monetæ. in quo consistat? cap.12.num.28.
pondo vocatur libra. cap.28 num.14.
pons super flumen factus, uenit appellatione via. cap.11. num.49.
Pontem facere in via, vel in Flumine publico, homini priuato non licet. cap.11. num.50.
pontes, & via in Regno Neapolitano aptantur ordinatione Regiæ Cameræ. cap.11. nu. 51.
pons rescissus Horatio coclíti, magnum pietatis Patriæ Argumentum. cap.11.nu 53.
pontem lapideum supra Istrum, siue Danubium Traianus Imperator construxit. cap.11.nu.54.
Pontem reficere, an teneatur exigens vectigal passus. cap. 11.num.64.
Pontes dicuntur facti ex ligno. cap 11. nu.66.80.
pontes dicuntur, etiam lapidibus fabricati. cap 11. nu 67.
pons vnde dicatur? cap.11.nu.67.79.
ponti, potius quàm flumini, quis fidere debet. capit.11. numero 93.
pontagij ius est, quod exigitur pro ponte. cap.11.nu.46.
ponto Nauiculæ species. cap.11.nu 68.
Pontifex Fiscum habet. cap.14. nu.7.
Pontifex dispensat matrimonia collateralium. ac potest etiā dispensare ascendentium, & descendentium. cap.16 num. 129.130.131.146.147.151.154.
Pontifex quamuis non soleat dispensare inter ascendentes, & descendentes, id tamen facere potest si vult. cap.16. num.121.155.
Pontificis Nauale prælium cum Turcis. cap 19. nu 74.
Pontifex potest legitimare quoad spiritualitatem, & temporalitatem in Statu Ecclesiastico cap.35.nu.13.
Pontifici subditus est Imperator. cap 47 nu 10.
Pontifex coronat Imperatorem. cap.47. nu 46.
Pontifex transfert Imperium de gente in gentem. cap.47. num 57.
Pontifex ex causa Imperatorem deponit. capit.47. numero 61.

Pontifex Maximus comminatus Regi Vngariæ priuaturum se Regno, nisi votum impleret. cap.47.num.64.
Pontifex in Regnis, in quibus proceditur per electionem, an possit priuare? cap.47.num 65.
Pontifex potestatem habet in Regno Angliæ, & Hyberniæ. cap.47.num.66.
Pontifex Regnum Scotiæ mutare, vni dare, alteriq; auferre potest.cap 47.num 70.
Pontifices Alexander Tertius Federicũ Imperatorem amouit, Innocentius III. Othonem. Gregorius IX. & Innocentius IV. Federicum II. Ioannes XXII.& Clemens VI. Ludouicum Bauarum.cap.47.num.73.
Pontifici Maximo Principes optimi colla submittunt. cap. 47. num.75.
Pontificis Romani è gremio se eximere inexpiabile est. cap. 47.num.82.
Pontifex derogare potest Iuripatronatus laicorum.cap 52. num 1.8.
Pontificem velle derogare Iuripatronatus laicorum, non præsumitur. cap.52.num.3.6.9.
Pontifex, an debeat exprimere esse Iuspatronatus laicorum. cap 52.num.10.
Pontifex derogat Iuripatronatus laicorum, præscriptione, vel consuetudine quæsito.cap 52.num.13.
Pontifices Maximi, & Imperatores dicebantur apud Romanos. cap.60.num.3.
Pontificum Priscorum Romanorum arma Gentilitia, quæ? cap.77 num.6.
Pontifex Maximus causam Ecclesiasticam, vel spiritualẽ alicui Principi laico in dignitate posito committere potest. cap.71.num.2.
Pontifex excommunicandi facultatem etiam laico dare potest.cap.71.num.4.
Pontificii legibus non obtemperans, eiq; infidus, atque inobediens, Apostata est.cap.71.num.118.
Pontifex quando quoad spiritualem materiam possit vbiq; locorum, creare Tabelliones.cap.30.num 56.
Pontifex & Imperator, vbique locorum Equites, & Palatinos Comites creant.cap.30. num.57.
Pontifices maximi, qui bellum gerendum esse, ac posse asseruerunt.cap.32. num.172.174.
Pontifex Maximus transfert Regna de gente in gentem. cap.46.num.110.
Pontifex Romanus ius habet transferendi Regnum Angliæ. cap.46 num.193.194.195.196.
Pontifex Maximus habet mille Marchas annuas, septingentas pro Regno Angliæ, & trecentas pro Regno Hyberniæ.cap 46.num.194.195.
Pontifici, an liceat Oceanum Mare concedere? cap.46.num. 230.232.
Pontificum capita vngebantur in scriptura sacra. cap. 49. num.19.
Pontifex vngitur à Cardinali Hostiensi.cap.49. num.22.
Pontificum vnctio in capite, & manibus, quid significet? capit.49. num.32.33.
Pontifices, qui vnguntur, quid considerare debent? c.49.n.59
Pontifici Maximo, Christiani Reges debent colla submittere. cap.49.num.71.
Pontifex non confert Prælaturas in Hispania, nisi beneficiarius producat Codicillos naturalitatis à Rege.cap.51. num 2.
Pontifex concedit laico iurisdictionem sapiens spiritualitatem.cap.53.num.4.
Pontifices Maximi sua authoritate cuncta gubernant. cap. 53. num 8.
Pontifex animarum omnium curam gerit.cap.53. num.13.
Pontificum Romanorum electionem, vt quatenus scirent Principes sæculares permisit, ob Tyrannorum Ferociam, quod postea ob quietem temporum Ludouicus Pius Imperator refutauit.cap.53.num.19.
Pontifex Ecclesiæ pater est.cap.53.num.23.
Pontifex facit laicum capacem iuris spiritualis.c.59.nu.5.
Pontifex potestate fungitur ligandi, atque soluendi.capit. 69.num.26.
Pontifex, seu Romana Ecclesia quos status in Italia possideat? cap.68.num.1.
populus Romanus decemuiros abdicare coegit ob facinus A. Claudij in Virginiam. cap.3.sub num.6.
populus bellua appellatur.cap.3.sub num.42.
popularis famæ arbitrio, vbi viuitur, fugiendus locus est. cap.3.num.41.
populus huc, atque illuc facilè impellitur. cap.3. num.43.
populus ferè omnis temerarius est, demens, desidiosus, promptissimus ad mutandam sententiam.cap 3.num.45.
populus præceps fertur per deuia.cap.3.num.54.
populi mutatio sententiarum facilis.cap.3.num.57.
populi, multitudinisque natura est, vt humiliter seruiat, vel superbè dominetur.cap.3.num.59.
populus Romanus, Magistratus creabat.cap.21.num.3.
populi appellatione, & Patritij & Plebæi veniunt.c.21.n.4.
populi Romani Maiestas dicebatur.cap.60. num.24.
populus Romanus, ex actis Regibus, legis condendæ sibi potestatem assumpsit. cap.31. num.39.
populus Romanus omnem potestatem transtulit in Principem.cap 31.num.10.15.
populus Romanus bella indicebat Romuli lege.cap.32. n.14.
Portugalliæ quinque viri in Interregno creati ab Henrico Cardinali Rege, quid in successione Portugalliæ decreuerint? cap.3.num.11.
Portugalliæ quinque viri in Interregno creati, vt Regni successionem decernerent, qui fuere? cap.3.num.11.
Porcorum custodes, viles sunt. cap.30.num.31.
Portitores, qui sint? cap.9.num.68.
Portumnales ludi, qui? cap.9.num.40.
Portumni mater Ino, siue Leucothea, latinè Matuta, fabulosè Nautarum custos dicitur. cap.9.num.39.
Portumnus, cur cum clauibus in manu, pingebatur? capit.9. num.41.
portus, quid est? cap.9 num.1.2.3.7.
portus pro Domo.cap.9.num 2.
portus, vt bonus sit, quæ necessaria erunt? cap 9. num 4.
portus Naturalis è conspectu, Insulam habere debet.capit.9. num.5.
portus noua Carthaginis in Hispania tutissimus. cap.9. n.6.
portus Arabum, Carmuta capax duarum mille Nauium. cap.9 num.10.11.
portus Athoniensium in Munychio.cap.9.num.12.
Alter eorundem in Phalero.num.13.
Sciriadis eorundem.num.14.
portus GoZ apud Teculetum Hea oppidum in Africa. n.15.
portus Sela apud Fessanos. num.15.
Ioppe.num.16.
Ielles.num.17.
Melela. num.18.
portus Horami, & Monsæ Elcabiri in Regno Telensino. cap.9 num.19.
portus Hunanim. & Melsacaber.cap.9 num.20.
portus Lupiæ inter Brundusium, & Hydruntem ab Adriano ædificatus. cap.9.num.21.
portus duo Syracusanorum. cap.9. num.22.
portus Mustuganin. cap.9.num.23.
portus Temendfust. cap.9.num.24.
portus Sucacaida in Regno Constantina. cap.9. num.24.
portus Elmabdia.cap 9 num.25.
Zidib. num.25.
portus Alexandrinus. num.26.

Portus

Portus Hostia à Claudio Cæsare constructus. cap.9. nu 27.
portus Gandauensis, Burgensis, & Tornacensis.cap.9.n.28.
portus Neapolitanus.num.29.
portus Neapolitanus habet turrim ex qua ignis Nauigantibus ostenditur.cap.9. num.30.
Sic portus Alexandrinus. num.31.
Sic etiam portus Hostia. num.32.
portus in Ciuitate Genua. cap.9. nu.33.
portus in Gallia apud aquas mortuas. num.34.
portus Puteolanus, Iulius appellatus.cap.9.nu.35.36.
portus securus in Insula S.Crucis, siue Brasili. cap.9. nu.37.
portuum Custos, portumnus.cap.9 num.38.
portuum redditus sunt de Regalibus.cap.9. num.45.
portuum vectigal, portorium appellatur. cap 9. nu.46.47.
portuum Comes, eiusque Vicarius Romæ erat, & quid gerebat? cap 9.num.48.
portum applicantes Naucleri in quem locum ituri sunt profitebuntur.cap.9. num.49.
portus nouos facere nequiuerunt Domini terrarum. cap. 9. num. 61.
portus an veniat concessa Ciuitate.cap.9. num.62.
portuum delicta, & ibi commissa à quo cognoscantur. cap. 9. num. 64.
portus sunt publici iuris.cap.9. num. 63.
portus fieri reficiendus, an omnes teneantur conferre. cap. 9. num.65.
portus Mersalcabir propè Oraniam latissimus conditus à Regibus Telensinis.cap 46.num.181.
portus Herculeus apud Hetruriam. & de eo nonnulla remissiuè.cap.68. num.18.
Portulani Regij rerum maritimarum sunt in Regno Neapolitano.cap.9.num.59.60.
Porus Rex Indiæ in exercitu currus bis mille habuit. cap. 19. num. 41.
possidens præcedente titulo, & bona fide, etiam per priuilegium debet in possessione manuteneri cap. 53.num.36.
possessio aliena de facto occupari nequit.cap 67. num.8.
possessione spoliatus per Fiscum debet agere in magna Curia. cap.62. num.81.
possessorium causa spiritualis, non est spirituale.cap.72. num. 188.
possessorijs in causis Ecclesiasticorum beneficiorum, seculares Iudices procedunt in Ciuitate Florentia.cap.72. nu.218.
In Gallia.ibidem. num.219.
In Camera Imperiali.num.221.
In Statu Mediolani.num.222.
In Ducatu Sabaudiæ num 223.
In Sereniss. Dominio Veneto. num.225.
In Regno Lusitania. num.228.
Vbique Gentium.num.224.
Posthumia familia Romæ quamdiù durauit? cap.4. nu.59.
Potentia Ciuitas, quibus ornetur Sanctis.cap.70. nu.83.
potestas dominandi est de iure gentium.cap.18. num.13.
potestas à populo Romano translata est in Principem. capit. 21. num.9.
potestas in vnum tantum Principem venit.cap.21. nu. 13.
potestati qui resistit Dei ordinationi resistit. cap.26.nu.30.
potestas summa, ac suprema, Maiestas appellatur. capit. 60. num.26.
potestas parentum in filios. vide in verb. Filij. & in verb. Parentum.
Pragense studium in Bohemia erectum à Carolo IV. Imperatore cap.40.num.36.
preces quid operentur.cap.21.num.24.25.
prece moueri non debet Iudex.cap.21. num.26. 29.
pretio Iudex moueri non debet.cap.21. num. 31.
præcedentiam Ducum Florentiæ, & Ferrariæ, qui Doctores tractarunt.cap.45.num.40.
Præceptor imperat discipulis.cap.65.num.16.
præceptum iuris est, ius suum vnicuique tribuere. capit.70. num.125.
prædia, in quibus fundata est Ecclesia libera sunt. cap.63. num.22.
prædicatores prædicare nequeunt, nisi mittantur. capit. 41. num. 56.
prædicatores, qui mittuntur ad prædicandum, dicuntur fungi legatione, & appellantur legati.cap.43. num.38.
prædium designat vsum, & proprietatem.cap.8. num. 49.
prædicatio Petri Apostoli, vbi fuerit, cap.43. num.9.
Iacobi maioris ibidem. num. 10. Iacobi minoris. num. 11. Philippi.num.12. Bartholomæi. nu. 13. Andreæ. nu. 14. Thomæ. num.15. Matthæi. num. 16. Thadæi.num.17. Simonis Cananæi.nu.18. Matthiæ. nu.19. Ioannis.nu.20. Pauli.nu.21. Dionysij Areopagitæ.nu.22. Barnabæ.n.23.
præfertur ortus meliori sanguine cæteris paribus. capit. 4. num. 127.
præeminentia magnæ Curiæ Vicariæ in verb. Magna Curia.
prælatorum, ac Sacerdotum deputatio praua à populis facta. cap.3.num.46.
Prælati mortem, Regi nuntiari, consuetudine induci potest, cap.50. num.16.
Prælati solemnem præsentationem an sit necesse notificari Principi seculari.cap.50. num.17.
Prælati electio, an retractetur, si Principi seculari notificatio facta non fuerit.cap.50.num.18.
Prælatus non debet esse Principi laico suspectus, ne sui status secreta rimetur.cap.50.num 19.21.
Prælati Status Mediolani à Rege Catholico nominantur, cap.50 num.28.
Prælati institutio, & confirmatio ad Prælatum Ecclesiasticum, non ad laicum pertinet. cap.50. num.33.34.
Prælati Sacerdotes habentes iurisdictionem temporalem annexam dignitati, illam administrare possunt. capit.73. num. 1.
Prælatorum iurisdictionem temporalem in Regno Neapolitano laici administrare debent.cap.73 num.2.
Prælatus, vel Clericus habens Feudum à Principe laico, causa Feudi coram suis officialibus agitanda est. cap.71. num.73. 77.
Prælatorum vassalli non debent esse notarij in Regno, sed non obseruatur. cap.30. num.34.
Prælati Barones, creant Notarios in Rebus spiritualibus. cap.30 num.39.
prælatorum nominatio, quæ Regi competit in Regno Neapolitano medietas cadit Regnicolis, altera exteris. cap. 51. num.34.
Prælati debent revereri Reges. cap.54. num. 16.
Prælatorum, & Antistitum, officium nobile, quo se gerere debeant.cap.54. num.29.
Prælati habentes Feuda in Regnis Catholici Regis, debent illi fidelitatis iuramentum præstare. cap.64. num. 1. 4.
Prælati quoad Feudum à laico Principe habitum, sunt illo minores.cap.64.num.2.
Prælati pro rebus alijs non Feudalibus iuramentum præstare non coguntur. cap.64. num. 3.
Prælati præstant Imperatori fidelitatis iuramentum. cap.64. num. 5.
præmia, donariaq; militum quæ. cap.32. num.76.
præpositi opinio improbatur.cap.71. num.20.
præscriptio immemorabilis, æquiperatur concessioni. cap. 8. num. 22. 39.
præscriptio centenaria, & immemorabilis non censetur sublata, si omnis præscriptio per statutum, vel legem remoueatur.cap 8. num.41.
præscriptio immemorabilis etiam in Feudalibus sufficit. cap. 8.num.42.

præscribendis in iuribus Principi reseruatis, scientia, & patientia illius requiritur. cap.8.num.43.

præscriptio immemorabilis, scientiam, & patientiam non requirit.cap.8. num.44.45.

præscriptio immemorabilis, vt enrrat sufficit Baronum, vel suorum officialium scientia. cap. 8. num.46.

præscriptione, an quaratur ius imponendi vectigal. cap. 11. num.42.

præscriptione non licebit, quod non licet contractu. cap.18. num. 37.

præscriptio immemorabilis vim habet tituli. cap. 34.nu.7.9.

præscriptione immemorabili, quæritur ius nundinarum. cap. 36.num.13.

præscriptio immemorabilis vim habet tituli, & Regalis concessionis. cap.36. num.14.

præscriptio nulla currit data præscribentis incapacitate. cap. 50.num. 15.

præsens, an esse debeat nominandus ad prælaturas. cap. 50. num. 66.

præsentatio gratiæ non exigitur, quando agitur de pœna extraordinaria. cap.38. num. 52.

præstantior existimatur, qui viris melioribus præest. cap. 80. num.1.

prætextatus Episcopus Rothomagēsem à prouinciali Cōcilio Maiestatis insimulatus Regia cognitus fuit. c.71.nu.31.

prætorium quid appellauerit Vlpianus cap. 30. num.23.

prætorum edicta apud Romanos fuere sub statu Democratico.cap.31. num.7.

prætor se ipsum tutorem constituere non poterat.cap 62. n.5.

primi nominis creatio quare facta. præf. num. 37.

primogenitus regulariter in Regnis succedit.cap.46.nu.31.

primogenitus succedit in Regno Syriorum cap.46.num.30.

primogeniti Regna capiunt, & alij vitam, & militiam. cap. 57. num. 22.

Principatus omnis & potestas à Deo est. præf. num.9.

Principis munus est habere viarum curam, quam totam sui iuris fecerunt cap 7.num 15.

Principis vnius status Monarchicus probatus. cap.3. nu.66.

Principes aliqui in Anglia Christi Domini nostri clam fidē colunt. Elizabethæ Reginæ timore. cap 4. num.81.

Principibus cur concessa Regalia.cap.5.num.27.

Princeps solus disponit de Fabricensibus, & Armificationi. cap.6.num.2.

Princeps quando licentiam præstet. vt ex flumine nauigabili vel ex eo, quod fit nauigabile, aqua extrahatur. cap.8. nu. 14.21.

Princeps quando concedat licentiam extrahendi aquam. cap. 8.per totum.& vide in verb. Flumina.

Princeps Dominus est personarum.cap.18. num.33.

Princeps imponit collectas. vide in verb. collecta.

Principis vni, quo anno Vrbis populus parere inchoauit. cap. 21.num.10.

Principes omnes deberent esse Cambyses.cap.21.nu.39.

Principes omnes dum Visitatores contra suos Magistratus constituunt, eorum conscientiam exonerant. cap.21.n 40.

Principes nonnulli ob publicum bonum odia, & simultates deposuere.cap 21.num.51.

Princeps solus statuit contra ciuiles leges cap.22.nu. 28.

Principes in Ciuitatibus, & locis insignibus habitare solent, vbi habere palatia solent.cap 23. num. 5.

Principi habitare sacratas Deo domos aen permittitur. cap. 23. num.2.

Principes non sito credant referentibus Auri, atque Argenti fodinas.cap.28. num. 55.

Principis est legem condere. cap 33. num.7.

Princeps tollit natalium defectu.cap.35. num.3. 7.

Principes optimi Summo Pontifici colla summittunt.cap.47. num. 75.

Princeps non cogitur suorum consiliariorum iudicium sequi. cap.47.num.118.

Principum etiam verba sola debent esse forma.cap.47.n.168.

Principi seculari notificari solemnem Prælati præsentationem.an sit necesse.cap 50.num.17.

Princeps legibus, et Constitutionibus ciuilibus solutus est. cap. 67. num.9.

Principes Christiani, Summo Pontifici subditi, contra alium Christianum Principem, ipso inconsulto, bellum indicere nequeunt.cap 67.num.11.12.

Principes quomodo Equites nunc faciunt. cap.74. nu.142.

Principatus designatur per Coronam.cap.77.num. 20.

Principatus designatur per Leonem.cap.77.num.24.

Principatus & Regnum designatur per Coronam. cap. 77. num. 25.

Principum Romanorum responsa sacra Oracula dicebantur.cap 60 num.33.

Principis est Magistratus creare.cap.71.num 42.

Princeps in scriptura sacra dicitur Prætor.cap.71.nu.115.

Principis laico in dignitate constituto Summus Pontifex causam Ecclesiasticam, vel spiritualem committere potest, cap.71. num.2.

Princeps non ita facilis esse debet ad concedenda cadauerum punitorum corpora, vt sepulturæ tradantur.cap.71.n.367.

Principis priuilegium exigitur in notario creando. cap. 30. num. 17.

Principis Notarius dignitatem habet.cap.30. num.48.

Principi omnis potestas a populo tradita est. cap. 31. num. 10.15.

Princeps habet legum condendarum potestatem. capit. 31. num 17.

Principis authoritas subditos obligat. cap.31. num.25.

Princeps habet virtutem coactiuam.cap.31. num 35.

Principis est authoritatem legibus præbere cap. 31. num.37.

Princeps, licet solutus sit legibus, tamen secundum illas viuere debet.cap.31.num.38.

Princeps secularis bellum indicit.cap.32. num.4.

Principis authoritas exigitur in bello indicendo, puta Pontificis, Imperatoris, Reges, præsertim Hispaniæ. cap. 32. nu. 99.100.

Principes Christiani, qui gesserint bella in Turcas. cap. 32. num. 177.

Principes Christiani in statu Monarchico, Arces nocent. cap. 37. num. 28.

Principi Christiano bellum gerere volenti in alium Christianum Principem, an liceat infidelium auxilio vti. cap. 32. num.181.182.183.184.185. vsque ad num. 221.

Principis spectat gratiam facere, condemnatis indulgere, Bannitis securitatem, ac saluoconductum concedere, deportatos exulesque restituere, delicta condonare, ei famæ restituere. cap.38. num.1.2.3.

Principes Regalia non habentes, nec indulgent damnatis, nec Bannitos restituunt. cap.38. num.9.

Principes indulgere, ac remittere non solent, non habita partis remissione cap.38. num.14.

Principes pro bono pacis, solent ius parti competens, remittere cap.38.num.15.

Principis gratia, partium iuribus non nocet. cap.38. nu.16.

Princeps, licet remittendo, non censeatur parti præiudicare, potest tamen parti silentium imponere, & audientiam denegare.cap.38.num.17.

Princeps remittens pœnam, nō censetur remittere maculam infamiæ honoris, vel dignitatis. nisi adessent verba ampla & generalia.cap.38.num.18.19.

Principes indulgentes, aut gratiam facientis in statu suæ iurisdictionis, non in alijs facere poterunt. cap.38. nu. 23.

Princeps restituens in integrum, videtur restitutum redacere in statum, in quo erat delictum. cap.38. num.33.

Prin-

Principis voluntas dicitur causa rationabilis. cap.38.nu.70.
Princeps solus remittit causam appellationo remota. cap.39. num.13.
Principi studiorum cura esse debet. cap.40. num.1.
Principum Austriacorum Catholicorum gloria Maxima. c. 43. num 59.
principium Christus est.cap.43.num.54.
Principes, quare in bracchio vnguntur? cap.49. num. 34.
Principes, qui vnguntur, quod considerare debent.c.49.n.59
Principibus laicis, & illorum bracchijs quandoq; Ecclesia indiget.cap.53.num.18.
Principi patrono venienti ad eius Ecclesiam, præsentatus obuiam exit.cap.54.num.4.
Principis est subditos a grauaminibus releuare. c.61.n.117.
Princeps prouisionem facit absque causæ expressione, vel cognitione. cap.62. num.121.
Princeps secularis leges contra Ecclesias facere nequit. cap. 63. num. 52.
Princeps est de Senatorum numero.cap.64.num 1.
Principum beneficia perpetua, & permanentia esse debent. cap.64.num.64.
Princeps, qui aliquem inuestiuit, illius iudex est in Feudo ligio.cap.64.num.79.
Principes Iudæos tolerantes id faciunt ex charitate Christiana.cap 69.num.12.
Princeps imperat ciuibus.cap.65 num.16.
Princeps, an iuri naturali deroget.cap.65.num.27.28.
Princeps est Republicæ animus.cap 66.num.2.
Principes laudantur ex subditorum fortitudine, & potentia. cap.82. num 4.
Princeps amicus mendacij, ministros omnes impios habet.capit.84. num 8.
Principem talem inuenies, qualem familiā habet.c.84.n.10.
Princeps iustus opus pium dicitur.cap.84.num.12.
principale regulat accessorium.cap.16.num.40.
prior, qui dignitatem quæsiuit, præcedit.cap.4.num.124.
priora Regna fuit Armenum, & Italicum post diluuium. cap.68.num.10.
prius occupans in publicis præfertur.cap.8.num.52.
priuatus arcem construere non potest.cap.37.num.1.
priuati in Anglia, & apud Moschouitas, Arces non habent. cap 27.num.27.
priuatorum hominum iniuriam propulsare.cap.39.num.1.
priuilegia Principum de extrahendis aquis à Flumine, non præiudicant habentibus anterius.cap.8.num 24.
priuilegia vtilitati publicæ damnosa reijciuntur.cap.8.n.25.
priuilegium ducendi aquam de flumine. vide in verb.Flumē.
priuilegium immunitatis, vide in verb. Immunitas.
priuilegio aliquid concedi. contra ius est.cap.33.num.5.
priuilegium dicitur lex priuata.cap.33.num 6.
priuilegiatus a vectigali debet alletam consignare Datiario. cap.11.num.105.
priuilegium secundum ius commune, non appellabitur priuilegium, nisi concedatur inhabili. cap.33. num.8.
priuilegium strictè interpretatur, si ad alicuius importunitatem esset concessum, secus si motu proprio c.33.n.18.19
priuilegium amplissimum extenditur ad omnia. cap.33.n.20
priuilegium fori, vt amittat clericus trina monitio requiritur.cap.71.num.39.
priuilegium clericale. an perdat clericus ob exercitium cauponæ, aut alterius sordidæ artis.cap.71 num.61.
priuilegijs clericalibus, vt clericus dicatur exutus, an requiratur monitio? cap.71.num 62.
priuilegiū Principis requiritur in notario creando.c.30.n.17
priuilegium si non ostendat Notarius in Regno Neapolitano, punitur pœna falsi. cap.30.num 79.
priuilegium concessum in vim contractus est irreuocabile. ca. 53.num.6.
priuilegium in vim contractus concessum, an vitio ingratitudinis sit reuocabile? cap 53.num.7.
priuilegij fidissima interpres consuetudo. cap.53.num.37.
priuilegium decimarum. vide in verb. Decima.
priuilegia, si non obseruentur, ille cognoscit, qui ea concessit. cap.62.num.43.
probo Imperatori semper cessit equus perniciissimus, qui Alanis victis inter milites sortiebatur. cap.1. num.12.13.
probi viri, vel amant, vel non adulantur. cap.83. num.5.
procurator, an præstet iuramentum fidelitatis pro Domino? cap.64.num.89.90.91.
proditor inuitus est legi, Naturæ, Dijs, & hominibus, quos simul violat.cap.26.num.38.
promissiones vi, ac metu extortæ, an seruandæ sint? cap.47. num 116.
promissio etiam sola fide præstita seruanda.c.47.num.164.
prophanorum Principum ordo quo pacto stabilitus.præf.n.49
propinquis prius dandum est.cap.26.num.24.
propinquiora ad finem, meliora sunt.cap.70.num.137.
Proregio Neapolis potestas. præf.num 60.
proscriptio quid sit? cap.17.num.7.8.10 11.
proscripta bona, quæ dicebantur? cap.17.num.11.12.16.17.
proscriptus hodie, quis appelletur. cap 17. num. 13.
proscriptiones L. Cornelij Syllæ cap.17.num 16.
Prothonotarius, aut Viceprothonotarius in Regno Neapolitano creat Notarios. cap. 30 num.38.
prouerbium. in portu res est, quid significet? cap.9.num.9.
prouerbium in Vado res est, quasi in Tuto. cap.11.num.88.
prouinciarum Hispanicarum virtutes.cap.79.num.19.
prouincia quot in Regno, & quot Magistratus sint in illis. præf.num.70.
prouinciales, quamuis longo essent interualli spacio distantes, ad Romanos appellabant. cap.39.num.38.
prouinciæ dicuntur procul victæ. cap.46. num.12.
prouinciarum custodia in Regno commissa est Barrigello. cap 62 num.76.
prouocatione resistitur magistratibus vim inferentibus. cap. 39.num.5.
prouocant, vt releuentur oppressi.cap.39.num.5.9.
prouocationis legem tulit P.Valerius Poplicola.c. 39.nu.27.
prouocatio à Dictatore, num daretur? cap.39.nu.31.32.33.
prouocatio non dabatur, nisi intra mille passus ab vrbe. cap. 39.num.36.
proximus, qui primo enti est, tanto alijs perfectior erit. cap. 70.num.152.
prudentia, an virtus sit? cap.84. num 49.
prudentia peculiaris est Regum virtus. cap.84. num.50.
prudentia, quid sit? cap.84.num.51.
prudentia. quid habere debeat? cap.84.num.52.
prudentia est memoriæ, & vsus filia. cap.84. num.53.
Prusias Nicomedem Bithiniæ Regem occidit.cap.3. nu.79.
Prusiam omnem sibi subiecere Equites Teotonici.c.74.n.78
Psalmistatus, siue tonsura prima, non est ordo, sed principium, siue dispositio ad ordines.cap.71. num.188.
Ptolomeus Lagi filius Aegyptiorum Monarchiæ primus Rex cap.4.num.45.
Publicanus ex Caio I.C. qui? cap.11.num 11.12.
publicanus ex authore qui.cap.11.num.13.
publicum pro vectigali accipitur. cap 11.num.14.
publicani tuentur vectigalia. cap.11. num.15.
publicani. siue exactores, an mancipes appellarentur? capit. 11. num.17.
publicanorum Principes, an appellarentur mancipes? ca.11. num.18.19.
publicani, an essent ex Equestri ordine ciuium Romanorum. cap.11.num.31.32.
publici iuris, quæ sunt priuato non licent.cap.12.num.7.
publicatio bonorum apud Romanos sequebatur cum supplicio.

cio. cap.17. num.19.
Publicatio bonorum, quibus casibus fiebat ? remissiuè.cap. 17. num.23.
publicationis bonorum leges Iustinianus antiquauit. cap.17. nume.24.
publicationes bonorum in Regno Neapolitano sunt certi quidam casus. cap.17. num.26.
publica vtilitas priuata praefertur. cap.32. num.10. cap. 47. num.184.
P. Plemminius Romanorum legatus cathenis ab ejs vinctus, quòd Thesauros a Templo Proserpina apud Locros Regni Neapolitani, rapuisset, tam diu in Carcere detentus, donec restituto Thesauro vitam egit. cap.27. nu.29. 30.
P. Valerius Poplicola dictus, quòd esset in populum propensus. cap. 36. num.26.
P. Valerius Poplicola legem tulit de prouocatione. cap.39. nume.27.
pugna futura signum apud Romanos quod? c.32. num.47.
Putolorum Ciuitas, quibus sanctis ornetur? cap 70. nu.45.
Pythagoras in Regno Neapolitano docuit. cap. 80. num.3.
Pythagora ex doctrina viri clarissimi exiere. cap.80. nu.4.

Q

Quadragesima solutio fiebat pro litibus, & iudicijs conceptis. cap.11. num.25.
Quadragesima solutio, quid esset ? cap.11. num.6.
Quaestores dabant ex Aerario signa Militibus in vexillis, Aquilas, Lupos, Minotauros, Equos, Apros, & similia. cap.32. num.34.
Quieti publica cōuenit, vt delicta impunita non remaneant. cap 71. num.131.
Qui virga parcit, filium odit. cap.39 num.2.
Quintus Apuleius Pansa, & M. Valerius Coruus legem confirmarunt, quòd nullus Magistratus sine prouocatione esset. cap.39. num 29.
Quinque viri creati ab Henrico Cardinali Rege Portugaliae vt in Interregno, successionem eiusdem Regni decernerent, & qui illi fuerint, & quid fecerint ? cap.3. nu.11.

R

Radbodi Frisis Regis ad Vuolfranctum Antistitem de Regno Caelesti, & Inferorum dictum turpissimum. ca. 40. num.399.
Ragusinorum Respublica, quomodo gubernetur. cap.3. n.31. 32 33. 34. 87. 88.
Ragusinorum Respublica Tabelliones creat. cap 30. num.5.,
Ramyri Veremundi Regis filij virtutes. cap.42. num.20.
Ramyre primo Hispaniarum Regi militanti contra Sarracenos & Mauros fauit Sanctus Iacobus Apostolus. cap. 72 num.20.
Ranarum Rubetarum natura. cap.77. num.19.
Rangiferis animalibus vtuntur Bothnij, & Lappones. cap. 19. num.43.
Rasura capitis Sacerdotum, quomodo fieret in sacra veteri scriptura? cap 71. num.171.
Ratio voluntatis magistra & praeceptrix. cap.16. num.53.
Rationis vsum infantes non habent. cap.16. num.54.
Ratio eadem vbi militat ibidem, & dispositio militabit eadem. cap.16 num.153.
Ratio eadem totius quoad totum, sicuti partis quoad partem. cap.64. num.108.
Raymundus Fiterij Ordinis Equitum Calatraua propagator. cap.74. num.24.
Raymundus Berengarius III. Barcinona Comes Baleares Insulas a Mauris eripuit. cap.46 num.173.
Raynaldus Rodulphus Perusinus I C. laudatur. cap.40. n.30.
Reassumptio Instrumenti. vide in verb. Instrumentum. in verb. Notarius. in verb. Tabellio.
Rebelles Principum denunciandi sunt. cap.14. num.82.
Reccaredo Regi Hispanorum, Sueuorum, & Gothorum Catholici nomen prius tributum, & qua ex causa. cap. 41. num.12. 13. 14. 17.
Reccaredo Regi Catholici nomen tributum à tertio Concilio Toletano. cap.41. nu 17. eius virtutes cap.79 nu.20.
Reccaredi Regis acta scribit Gregorius Magnus scribens Leandro Episcopo Hispalensi. cap.41. num.18.
Receptator. vide in verb. Bannitus.
Rector nominare debet suos subditos. cap.1. num.4.
Rectores. & parocchiani Ecclesiarum, animarum sibi subditarum confessiones audire, & illis scripturam interpretari debent. cap.51. nu 12. 13.
Rector praesentandus in Iurepatronatus debet esse clericus Dioecesis eius, qui intelligat, & intelligatur. c.51. nu.16.
Rector ciuitatis, qualis fuerit, tales, & ciues erunt. cap. 84. num 7.
Redemptionales Regij Commissarij vide in Verb. Mensarij.
Redditus Turcarum Principis. cap.45. nu.2.
Redditus Philippi II. Regis Catholici. cap.45. nu 3.
Redditutum maiorem partem Philippus Rex Catholicus erogat pro tuitione fidei Christianae, & Ecclesiae. cap.45. num.34.
Refugium ad ciuitates refugij quanto tempore durabat. caput. 47. num.99.
Refugij Ciuitates. vide in verb. Ciuitat.
Refutationes Feudorum in Regno Neapolitano conseruantur in Regia Camera summaria. cap. 62. num.34.
Refutatio Feudi quando & quibus personis fiat. cap.64. n.64
Reges ex eius lumbis egressuros praedixit Deus Dauid. cap. 3. num.61.
Regem petierunt Cappadoces à Romanis cap.3. num.63.
Regi per bonum Regem melius est, quam per bonam legem. cap.3. num.86.
Reges custodiuntur à ciuilibus, Tyranni verò à militibus externis mercede conductis. praef num.58.
Reges Galliae. vide in verb. Galliae. & in verb. Gallorum.
Reges vectigal inducunt. cap.11. num. 36.
Regum proditores denunciandi sunt. cap.14 num 82.
Regum iura in sacra scriptura, in quibus consistebant. cap. 19. num. 31.
Regi in duobus casibus subditi subuenire debent. cap. 20. nu. 30. 31 32.
Regi collectam extraordinariam imponenti existenti extra Regnum, an eam subditi ibidem afferre debeant, an vero sufficiat, illam suis Magistratibus cōsignare. cap.20. n. 50.
Reges prius rexere Romanos, deinde Magistratus. cap. 21. num. 2.
Reges Christiani capta Hierosolyma, palatium Salomonis habitarunt. cap.23. num.13.
Reges Natalibus restituunt. cap. 35. num.4.
Reges Hispani eadem Regna à Maurorum, & Sarracenorum manibus eripuere. cap.47. num.3.
Reges Neapolis. & Siciliae liberi cap.47. num. 5.
Reges Insularum Indiarum, & Noui Orbis, liberi sunt. cap. 47 num.6.
Reges Neapolis. & Siciliae, Ecclesiae Romanae personas sustinent. cap.47. num.13.
Reges omnes de Feudis particularibus disponunt. c.47. n.37
Regem Carolum Hungariae Regno priuauit Vrbanus Secundus Summus Pontifex. cap.47 num.68.
Regem Catholicum Gallo Regi esse subditū pro Regno Maioricarum falsò sibi persuasit Carolus de Grassalio. cap. 47. num.193.
Regi Galliae competit ius nominandi Praelatos in Gallia per concordata inter Leonem Decimum Summum Pontificem, & Franciscum primum Regem, abolita pragmatica sanctione. cap.50. num.6
Reges Hungariae, & Angliae habent nominationes ad praelaturas. cap.50. num.7.

Regi

Regi nunciari solere Prælati mortem consuetudine introduci potest. cap. 50. num. 16.

Regem timeri, & Magistratum in honore haberi, Apostoli Sancti docebant. cap. 50. nu. 20.

Reges Neapolis in eodem Regno in quadraginta Ecclesiæ prælatos siue Episcopos nominant. cap. 50. nu. 25.

Reges plurimi exprimuntur, qui Prælatos nominant. cap. 50. num. 31.

Reges Hispanos, ius nominandi Prælatos à Carolo Magno habuisse, falsum est. cap. 50. num. 35. 36. 37.

Reges Hispaniæ Gallis Regibus ius nominandi Prælatos cõmunicauere. cap. 50. num. 39.

Reges Catholici, diuina suffragante gratia, à Dæmonibus obsessos sanant. cap. 55. num. 2.

Reges Galli sanant strumas. cap. 55. num. 3.

Reges Angli sanant strumas. cap. 55. num. 4.

Reges finis est vt Regnum prosperetur. præf. num. 6.

Regis Catholici Regna, hæreditaria sunt. cap. 55. num. 1.

Reges complures habuit Austriaca familia. cap 61. num. 1.

Regi Catholico, vti Regi Hierusalem, Neapolis, & Siciliæ dicitur sacra Regia Maiestati. cap. 60. num. 1.

Reges cum inunguntur, videntur esse quodammodo homines sacri. cap. 60. num. 2.

Regi conuenit Maiestas. cap. 60. nu. 20. 21. 22. 23. 25.

Regi Catholico specialiter conuenit Maiestas. cap. 60. nu. 32.

Reges de facto Imperatorem non recognoscentes, habent authoritatem indicendi bellum. cap 67. num. 4.

Reges Hispaniæ bellum indicunt. cap. 67 num. 6. 10.

Regum Hispanorum corona, Alexander VI. Pontifex, ordinem S. Iacobi de Spada. cap. 74. num. 3.

Regis Catholici sunt bona fractarum Nauium, & naufragantium. cap. 75. num. 1. 16.

Regum sunt bona naufragantium in Italia, & Littoribus Neapolis, Siciliæ Hispaniæ, & Angliæ. cap. 75. num. 2. 8. In statu Brittonum seu Britanniæ Armoricæ. num. 5. In Gallia, Aquitania, Nauarra, & Venetorum Dominio. num. 3. 4.

Regum, ac Principum liberalitatem ostendunt Ecclesiarum diuitiæ. cap. 76 num. 3.

Reges Catholici, an familia propria nomen habeant. cap. 77. num. 1.

Re... Catholici, & eorum successores, quam fidem Christianam semel susceperunt, numquam reliquerunt. cap. 81. num. 1.

Regis Imperio spreto, Dei ordinationi resistitur. cap. 81. n. 14.

Reges creant Tabelliones. cap 30. num. 3.

Reges Siciliæ creant Tabelliones. cap. 30. num. 4.

Reges omnes in suis Regnis suprema vtuntur potestate. cap. 31. num. 18.

Reges leges faciunt in suis Regnis. cap. 31. num. 19. 20. 37.

Regis officium est iubere. cap. 31. num. 36.

Reges in Neapolitano Regno creant Tabelliones. cap. 30. num. 18.

Reges Hispaniæ bellum indicere possunt. cap. 32. num. 6.

Reges Persarum pro insigni Aquilam portant Auream. cap. 32. num. 36.

Reges Catholici, quos casus solent reseruare in cõcessione indultus, & gratiarum. cap. 38. num. 86.

Reges Hispani, Catholici nominandi sunt. cap. 41. num. 1. 23.

Regibus Hispanis, Christianissimi nomen tributum est. cap. 41. num. 42. 43.

Reges, & Principes Austriaci, cum primis Galliæ Regibus eodem ex genere orti. cap. 41. num. 45.

Regis Insulæ Todari, notabile dictum ad nouarum Insularũ acquisitionem. cap. 43. num. 64.

Regis Catholici redditus. cap. 45. num. 3.

Regum Diuitiæ celebrantur. cap. 45 num 22.

Reges Chinarum vllis vtuntur Arcibus. cap. 37. num. 31.

Regi tenuitas, & paupertas indecentia. cap. 46. num. 13.

Regibus Cypri nullum ius competit super Regno Hierusalẽ. cap. 46. num. 32.

Regibus Angliæ nullum ius est in Regno Hierusalem. cap. 46. num. 33.

Regibus Galliæ nullum ius pertinet in Regno Hierusalem. cap. 46. num. 36. 37. 40.

Reges Siciliæ, & Neapolis ius habent in Regno Hierusalem. cap. 46. num. 38.

Regum triginta septem mortuorum corpora seruantur in Ciuitate Legionensi. cap. 46. num. 48.

Reges Neapolitani possederunt Dalmatiam, Croatiamque. cap. 46. num. 135. 137.

Regibus Siculis, & Neapolitanis competit ius super Dalmatia, & Croatia. cap. 46. num. 137. 138.

Regibus Bugiæ, quando fuit subdita Algezira. cap. 46. num. 186.

Regibus Telensinis quandoque fuit subdita Algezira. cap. 46. num. 185.

Reges Catholici centum annis Oceanum Mare possederunt. cap. 46. num. 228.

Regum Romanorum filij, Archiduces dicuntur, et an primogeniti solum. cap. 46. num. 242.

Reges suos Burgundi habuerunt. cap. 46. num. 247.

Regum Galliæ quoad Mediolani statum infirma ratio. cap. 46. num. 276. 278.

Regibus si Dominia obueniunt Dotalitij iure, non indicantur, vt ipsorum Regna. cap. 46. num. 321.

Reges Galliæ semper Flandriam ambierunt. cap. 46. n. 355.

Reges liberi in suis Regnis Imperij iura exercent. capit. 48. num. 5.

Regum læditur Maiestas, sicut Imperatorum. cap 48. nu. 6.

Regi Catholico Papa beneficiario, omnia concessa videntur. cap. 48. num. 15.

Reges aliqui, non iure, sed consuetudine inunguntur. cap. 49. num. 2.

Reges Galliæ. & Angliæ Oleo Sancto inunguntur. cap. 49. num. 2. 66. 67.

Reges vncti in scriptura sacra. cap 49. num 15. 16. 17. 18.

Reges vnguntur in bracchio, in humero, vel Armo. cap. 49. num. 21.

Reges vnguntur à Metropolitanis in eorum Regnis iuxta morem seruari solitum. cap. 49. num. 25.

Reges, quare in Bracchio vngantur. cap. 49. num. 34.

Reges multi ab Apostolica Sede, vt Oleo sancto vngeretur procurarunt. cap. 49. num. 64.

Reges Noruegiæ, et Septentrionis Oleo sancto vnguntur. cap. 49. num. 65.

Reges vngi Oleo sancto, parui facit Bugenhagius Pomeranus Hæreticus. cap. 49. num. 69.

Reges, qui vnguntur, an vassalli Ecclesiæ fiant. cap. 49. numero 70.

Reges Christiani, Summo Pontifici debent colla submittere. cap. 49. num 71.

Reges Siciliæ sunt perpetui Apostolicæ Sedis Legati. cap. 53. num. 1.

Regi Siciliæ concessum priuilegium Legati de latere perpetui ab Vrbano II. Summo Pontifice. cap. 53. num. 2.

Regibus Hispanis manus osculantur Episcopi. cap. 54. num. 1. 9. 10.

Reges revereri debent à Prælatis. cap. 54. num. 16.

Regibus Hispaniarum, Decimarum Ecclesiasticarum concessio facta fuit à Summo Pontifice. cap. 59. nu. 3. 5. 7. 8. 14.

Reges Hispani, à Maurorum, & Sarracenorum manibus Regna eripuere. cap. 59. num. 6.

Regibus Catholicis, ac etiam Gallicis quandoque concessa fuit à Summis Pontificibus, Decima Papalis. cap. 59. nu. 35. 37.

Regi

Regi per vnum melius eſt.cap.57.num.10.
Regem Galliæ non ſubeſſe Imperio ex Accurſio perperam capit Iaſon.cap.65. num.2.
Reges creati ſunt à Deo, vt commiſſis ſibi populis, æquo libramine iuſtitiam faciant.cap.66. num.3.
Reges creati ſunt, vt ſuo terrore populos à malo coerceant. cap.66.num.5.
Reges hominum, & Reipublicæ amore detineri debent, non Equorum, Canum, Auium, & ſimilium.cap.66. num 6.
Regis officium eſt, publicæ, non ſuæ vtilitati conſulere. cap. 66. num.7.
Reges non ſibi ipſis, ſed Reipublicæ nati ſunt.cap.66. nu.10.
Regibus, iuſtitiam colere proprium, ac ſummum bonum eſt. cap.84. num.13.14.
Regalia dicuntur, quæ ſunt Principi reſeruata cap. 5. nu.2.
Regalia Imperatori reſignanda eſſe, qui iuriſconſulti decreuere.cap.5.num 3.
Regalia ponuntur pro iure, & poteſtate conferendi beneficia, ſeu Feuda Regalia.cap. 5.num.4.
Regalia appellantur etiam iura Fiſcalia, & de menſa. cap. 5.num.5.
Regalia appellantur Feuda dignitatū, puta Ducatus, Marchionatus & ſimilium. cap.5.num.6.
Regalia dicuntur ſacerdotia maiora, & opulentiora. cap. 5. num.7.
Regalia dicuntur veſtimenta, & inſignia in augurationis Regum.cap. 5. num.8.
Regalia conferunt Summus Pontifex, & Imperator. cap. 5. num. 9.
Regalia Reges conferunt.cap.5. num.13.
Regalia confert Dux Mediolani.cap.5.num.14.
Dux Sabaudiæ ibidem. num. 15.
Dux Mantuæ.num.16.
Dux Ferrariæ.num.17.
Marchio Montisferrati. num. 18.
Dux Florentiæ & Senarum.num.19.
Comes Aſtenſis. num.20.
Dux Fani. num.21.
Reſpublica Venetorum, Genuenſium & ſimilium.num 22.
Regalia, an conferant, Epiſcopi, & alij Eccleſiæ Prælati. cap. 5.num.24.
Regalia confert Rex Catholicus, vti Rex Siciliæ, & Apuliæ. cap. 5. num.25.
Regalia omnia iura habet Rex Hiſpaniæ. cap. 5. num.26.
Regalia, quare Principibus conceſſa fuerint.cap.5.num.27.
Regalium iure ſunt via publica. cap.7. num.1.
Regalium ſunt Portuum redditus.cap.9.num 45.
Regalia dicuntur ripatica.cap 10.num.1.
Regalium appellatione eſt vectigalium indictio, & exactio. cap.11. num.34.35.
Regale ius eſt vectigal paſſagij, & pedagij. cap.11. nu.43.
Regalium iure veniunt bona, quæ ab indignis auferuntur. cap.15.num.15.
Regalium appellatione, venit pœna publicationis bonorum ob inceſtas nuptias.cap.16. num.195.
Regalium iure veniunt bona condemnatorum, & proſcriptorum. cap.17. num.1.
Regalium appellatione ſunt Angarij, & Perangarij ſubditi. cap.18.num.1.
Regalium iure venit Plauſtrorum præſtatio cap.19.nu 26.
Regalis iuris eſt collatio ordinaria.cap.20.num 2.
Regalium appellatione, quæ palatia veniant. cap. 23. num.1.
Regalium iure ſunt Piſcationes. cap. 24. num. 1. & illarum redditur.num.3.
Regalia multa Principum deſcribit author per Imperatorē Federicum non enumerata.cap.27.num.86.
Regalium iure ſunt Fodinæ Auri, Argenti, ac Metallorum. cap.28. num.3.15.16.17.21.
Regalis iuris eſt immunitatem à collectis, & muneribus concedere.cap.33. num.2.3.4.
Regalis iuris eſt, Studia, Academias, & collegia literarum erigere.cap.34.num.11.12.15.16.
Regale ius, & Principis eſt, ſpurios Natalibus reſtituere. cap.35. num.2.
Regalis iuris eſt bellum indicere.cap.67. num 1.
Regaliorum ius eſt, creare Tabelliones, & Notarios, ac ad Principes ſpectet.cap.30. num.1.
Regalibus conceſſis in Feudum non venit Tabellionum creatio.cap.30.num.40.41.
Regalis iuris eſt concedere poteſtatem leuandi ſcripturam de Scheda alterius Notarij. cap. 30. num.64.
Regalis iuris eſt, & ad Principem ſpectat, Arces, & Caſtra noua facere.cap.37. num.7.9.
Regentes, ac ſupremi Conſiliarij aſſiſtunt Regi dum eſt in Regno, & ipſo abſente. Proregi. præf. num. 65.
Regiorum beneficiorum Eccleſiaſticorum collationes, an admittantur in Hiſpania. cap 52. num.4.
Regium Decus eſt augeri dignitatibus ſubiectorum. cap. 80. num. 2.
Regium officialiū ſi offendat Clericus, an ab eo cognoſcatur. cap 71.num.53.
Regia lex, vide in verb. Lex.
Regienſe Studium.cap 40. num.87.88.
Regia pollent dignitate Burgundi Reges.cap.46. nu. 248.
Regina Elizabetha Angliæ, dum Oleo ſancto vngebatur, quæ verba impia protulerit? cap.49. num.68.
Regij familiares. vide in verb. Familiares.
Regij Officiales, an puniant Clericum vſurpantem iuriſdictionem Regiam. cap.71. num 55.
Regij Magiſtratus in Hiſpania cognoſcunt de vi & iniurijs factis inter perſonas Eccleſiaſticas.cap.71. num. 58.60.
Regij Magiſtratus Regni Neapolitani cognoſcunt de violentijs & iniurijs illatis Clericis.cap.71.num.59.
Regij Magiſtratus cognoſcunt in Delphinatu ſimiliter, vt ſupra dictum eſt.cap.71.num 60.
Regij Magiſtratus cognoſcunt de infringente Saluaguardiam, vel ſecuritatem ab ipſo conceſſam. cap.71. nu.142.
Regnum ad quid inſtitutum. præf num. 8.
Regna fortitudine, & iuſtitia conſeruantur, ex opinione Ariſtotelis. præf. num.51.
Regna Iturea, & Trogonitidis, Gaulonitidis, Batanæ, & Paneadis, cui fuere legata. cap.16. num.144.
Regna Neapolis, et Siciliæ fuere de patrimonio Eccleſiæ. cap. 47. num.15.
Regnum Neapolitanum appellatur etiam Sicilia. cap.47. num. 17.
Regnum Siciliæ intelligitur tantum de Inſula. cap.47. n.17.
Regnum Neapolitanum, ſub Rep. Romana fuit Roma rerum potente. cap. 47. num.18.
Regnum Neapolitanum, quando venit ad manus Roberti Guiſcardi Northmanni.cap.47.num.24.25.26.
Regni Neapolitani cenſus, Eccleſiæ Romanæ debitus, quis? cap.47.num.28.29.30.31.32.
Regna Angliæ & Hyberniæ ſunt Summo Pontifici ſubdita. cap.47. num.66.
Regnum Galliæ poſt Clodouei mortem pluries in partes diuiſum cap.47. num.180.
Regnum Neapolitanum, Apuliæ Regnum prius appellatum fuit.cap.50.num.23.
Regna Catholici Regis hæreditaria ſunt. cap. 56. num. 1.
Regnum Aragoniæ hæreditarium eſt.cap.56. num.2.3.
Regnum Maioricarum hæreditarium eſt. cap.56. num.3.
Regnum Luſitaniæ eſt hæreditarium. cap. 56. num.4.
Regnum Caſtellæ eſt hæreditarium.cap.56. num.5.
Regna omnia Hiſpaniæ hæreditaria ſunt. cap.56. num.6.
Regna Neapolis, Apuliæ, & Siciliæ hæreditario iure deferuntur.

runtur.cap.56.num.7.8.9.10.12.
Regna Neapolis, & Sicilia Ecclesia Romana Feuda sunt. cap.56.num.13.
Regnorum Regis Catholici Armagentilitia.cap.77.nu.26.
Regna Catholici Regis ab hareticorum labe sunt immunia. cap.81 num.2.
Regere significat, quod in sacra pagina dicit Pascere. cap. 71. num. 114.
Regnare est, seruire Deo.cap.71.num.173.
Regnum sine Thesauris, congruè stare nequit. cap.46. nu.15.
Regnum Hierusalem apud Christianos, quamdiu stetit? cap.46.num.25.
Regnum Syriorum Primogenito prius debitur.cap.46.n.30.
Regna Hispaniarum, mutatione temporum, & ipsa nomina mutarunt.cap.46.num.43.
Regnum Castella, quo iure ad Regem Catholicum spectet. cap.46.num.46.
Regnum Legiones vnitum Regno Castella.cap.46.num 47.
Regnum Legionis, dotis nomine ad Ferdinandum Primum Hispanum Regem peruenit.cap.46. num.52.
Regnum Aragonia post Mauros expulsos, Hennecum Aristam Regem habuit.cap.46.num.53.
Regnum Aragonia, quo ordine, & iure venit ad Philippum Regem Catholicum.cap.46.num.56
Regnum legionis ad Philippum Regem Catholicum spectat. cap.46.num.49
Regnum Aragonia ab Imperio liberum.cap.46.num.57.
Regni illius caput, Valentia Ciuitas.cap.46.num.58.
Regnum Toletanum quo ordine, ac iure ad Philippum Regem Catholicum spectet.cap.46.num.64.
Regnum Granata, Bethicum dictum.cap.46.num.65.
Regnum Granata à Ferdinando Rege ad Philippum Regē Catholicum transmissum.cap.46.num.67.
Regnum Hispalis in Bethica situatum.cap.46.num.70.
Regnum Hispalis, quo ordine ad Philippum Catholicum Regem peruenerit. cap.46.num.71.
Regnum Corduba, ac ipsa Ciuitas à Ferdinādo Rege capta. cap.46.num.74.
Regnum Gibraltaris à Maurorum manibus ereptum per Ferdinandum IV. Regem, Sanctij IV. Regis filium. cap. 46.num.84.
Regnum Gibraltaris à Ferdinando, & Elizabetha Regibus Catholicis expulsis ad vnum Mauris, cum omni Andaluzia, recuperatum.cap.46.num.85.
Regnum Gibraltaris quo pacto ad Philippum Regem Catholicum peruenerit.cap.46.num.86.
Regnum Murtia ad Catholicum Philippum Regem delatum & dicitur, quo iure. cap 46.num.88.
Regnum Gienna, quo ordine ad Philippum Regem Catholicum venerit.cap.46.num.91.
Regnum Gallecia, Regno Castella proximum, & flumine Dorio à Lusitania diuisum.cap.46.num.92.
Regnum Gallecia, quomodo ad Philippum Catholicum spectet.cap.46.num.93.
Regnum Catalonia rectò ordine ad Philippum Catholicum Regem spectat.cap.46.num.93.94.
Regnum Nauarra Vasconum prius dictum.cap 46.nu.99.
Regnum Nauarra à Maurorum Dominio Hennecus Arista prius omnium Rex eripuit.cap.46.num.100 111.
Regnum Nauarra quanto tempore penes Gothos Hispaniarum Reges steterit.cap.46.num.101.
Regnum Nauarra vnde ad Regem Catholicum Philippum perueniat.cap.46.num.102.
Regnum Nauarra, an successoribus Ioannis Allebreti olim Regis debeat a Philippo Rege Catholico restitui. cap. 46. num.103.104 105. vsque ad num.123.
Regnum Nauarra iuridicè concessum Ferdinando Regi Catholico.cap.46.num.109.113.
Regna de gente in gentem transfert Summus Pontifex. cap. 46.num.110.
Regni Hungaria titulum ex pacto tenent Austriaci. cap.46. num. 131.
Regnum Hungaria quo iure teneat Rodulphus Secundus Imperator.cap.46.num.132.
Regnum Neapolitanum, ac Siculum vtriusque Sicilia nomine appellatur.cap.46.num.137.
Regnum Neapolitanum, & Siculum sub Imperio prius fuere. cap 46.num.144.
Regna Neapolis, & Sicilia, quo pacto ad Philippum Regem Catholicum pertineat.cap.46.num.145.
Regnum Sardinia, quomodo ad Philippum Regem Catholicum pertineat.cap.46.num.156.
Regnum Maiorica, & Minorica quo pacto ad Philipum Regem spectet.cap 46.num.175.
Regnum Marocchi, qualiter ad Philippum Regem Catholicum pertineat.cap.46.num.176.
Regnum Algezsna à Ferdinando, & Elizabetha Regibus Catholicis captum, & quot annis pro eo fuit eis tributum solutum.cap.46.num.187.
Regnum Algezsra, vt recuperaret Carolus V. Imperator pluries infelici marte pugnauit.cap.46.num.188.
Regnum Algezira, mortuo Ferdinando Rege, à Barbarossa fuit occupatum.cap 46.num.187.
Regnum Anglia concessum fuit à Summo Pontifice, Philippo II Regi Catholico.cap.46 num.190.
Regni Anglia census quotannis debitus Romano Pontifici est, Marcharum septingentarum.cap.46.num.194.195.
Regnum Anglia a Pontifice transfertur de gente in gentem. cap.46.num.193.194.195.196.
Regnum Anglia tamquam Feudum Ecclesia concedi potuit per Summum Pontificem Philippo II. Regi Catholico. cap.46 num.197.
Regni Hybernia census annuus Romano Pontifici debitus est Marcharum trecentarum.cap.46.num.194.195.
Regnum Canaria, quo iure ad Philippum Regem Catholicū pertineat.cap.46.num.208.
Regnum Lusitania est nouissima Philippi II. Regis Catholici acquisitio.cap.46.num.209.
Regni Lusitanici successio ex decisione, ac sententia diffinitiua peruenit ad Philippum Regem Catholicum. cap.46. num.212.
Regnum Lositania datum olim Dotalitij causa Tharesia virgini ab Hispanis Regibus.cap.46.num.215.
Regnum Lusitanicum ad Philippum Regem Catholicum transmissum cap.46.num.216.
Regnorum Noui Orbis acquisitio à diuersis authoribus descripta.cap.46.num.217.
Regnis Orbis Noui, ac Maris Oceani ab Alexandro VI. Summo Pontifice inuestiti fuere, Catholici Reges.cap.46. num 224.
Regna, & Ducatus diuidi aqualiter nequeunt. cap.46.num. 290.
Regnum Nauarra Castella Regno adiecit Ferdinandus V. Rex Iustus appellatus, cap.42.num.35.
Regnum dum confert Papa, omnem potestatis plenitudinem dare censetur.cap.48.num.12.
Regna Catholici Regis ad proximiores transmittuntur.cap. 57.num.1.
Regna Hispaniarum transmittuntur ad successorem primogenitum.cap 57.num 2.23.
Regna Regis Catholici transmittuntur ad fœminas primogenitas.cap.57.num.3.4 seruata tamen sexus prarogatiua, non existente masculo.num.5.7.
Regnum Hungaria similiter non existente masculo, mulieres admittit ad illius successionem. cap.57.num.8.
Regnum natura est quod indiuisibile.cap.57.num.9.

Regnum

Regnum diuisum desolatur.cap.57. num.11.
Regnum indiuisum, & solidum, tutius, & securius est. cap. 57.num.12.
Regni diuisio fuit comminata Balsasar filio Nabuchdonosor Regis. cap.57. num.14.
Regni Iudea diuisio inter Aristobolum, & Antigenum, pessima.cap.57.num.15.
Regne Numidarum per Iugurtham diuiso, fuit attritus Adherbal.cap.57. num 18.
Regni Polonici diuisio facta per Boleslaum III. Regem, fuit bellorum causa.cap.57.num.20.21.
Regnum Gallia olim in quatuor partes diuisum, magnum sensisse detrimentum.cap.57. num.20.21.
Regna capiunt primogeniti, & cateri vitam, & Militiam. cap.57.num.22.
Regnum Nauarra datum fuit Ieanna, & Carolo. cap. 57. num. 40.
Regnum Gallia pratendit Odoardus Rex Anglia ex persona Isabella matris. cap. 57. num. 41.
Regnum Gallia in dotem promissum Catherina Caroli VI. Regis filia, dum nupsit Henrico V. Anglia Regi. cap. 57. num.44.47. 48 49.
Regna priora post Diluuium fuere Armenum, & Italicum. cap.68. num.10.11.
regnum Neapolitanum est ambitiosorum, auarorum, ac tyrannorum palestra. cap.68. num.38.
regnum Cœlorum finis est nostra perfectionis.cap.70.n.155.
regnare est, seruire Deo. cap.64. num. 44.
regula Cancellaria de Idiomate est, vt praficiendus beneficio sciat idioma.cap. 51. num.18.
reipublica interest tractare de Principum actibus. praf. nu.5.
reipublica consulitur melius per vnum.cap.3. num. 72.
reipublica interest, nobiles esse homines.cap.4. nu.13.
reipublica hostes denunciandi sunt. cap.14. num.82.
reipublica pars sunt Sacerdotes.cap.71. num.16.
religionis contrarius, & qui in eam committit, omnibus est iniurius.cap.14. num.76.
religione, & cultu Diuine spretis, omnia corruunt. cap. 81. num. 13.
religiosus claustralis habitum religionis dimittens, & ad vitam secularem rediens est excommunicatus.cap.71.nu.105.
religio Christiana dicitur Catholica.cap.41. num. 52.
religioni diuine potest quis se perpetuo obligare.cap.64.n.42.
religioni Diuine se obligare, seruitium est. cap.64. nu.43.
religio sanctitatem subsequitur.cap.70.num.130.
religio est virtus, per quam homines Deo cultum, ac venerationem exhibent.cap.70.num.133.cap.84.num.19.
religio vnde dicatur?cap.70.nu.134.135.
religio si tollitur, nulla nobis ratio cum cælo est.cap.70. num. 136.
religio est idem sanctitati.cap.70. nu.138.
religio operatur per interiores, & exteriores actus. cap. 70. num. 139.
religionis actus interiores operantes sunt principales, exteriores vero sunt vti secundarij. cap.70. num. 140.
reliquia saluanda qua fine?cap 69. num.27.
remissio si fit à defuncto, hares similem actionem iterum non intentabit.cap.15.num.24.
remissione accusationis facta à principali, & vindicta prosequutio facta censebitur. cap.15. num.25.
remissio expressè facta, censetur perpetua.cap.15.num.27.
Renati Choppini I.C. Andegauensis laudes. cap.11. num.5. & cap.46. num.119.
Renatus Choppinus & Ianus Langlaus, de habitu, & vestibus Clericorum, optimè scripserunt.cap.71. num.167.
Renatus Choppinus I.C. Andegauensis celeberrimus. cap. 40.num.56.57.58.
renouatio inuestitura. vide in verb. Inuestitura.
res sacra, & sancta in nullius bonis sunt.cap.60. num.9.
res, quando incidant in commissum.cap.11. nu.98. 99.
res obscura, exemplis clarescunt. cap.71. num.25.
respublica omnis, mente, consilio, & prudentia regitur. cap. 3. num.36.
Respublica Veneta, Romana reipublica imitatrix.c.4. nu.71.
respublica iure Principum fungentes, habent bona vacantia. cap.14. num.6.
respublica Venetorum, Genuensium, Lucensium, & Ragusinorum, religiosissima. cap.20. num.43.
respublica Venetorum, Genuensium, Lucensium, & Ragusinorum, Tabelliones creant.cap.30.num.5.
respublica Venetorum, ac aliarum legis condenda potestatem habent.cap.31. num. 26.
respublica habentes iura Imperij restituunt deportatos, exules, & indulgent damnatis.cap.38 num.8.
respublica Philippi Regis Catholici fœlicissima est, cum multis ciuibus resplendeat. cap 45. num 9.
respublica Venetorum, Genuensium, & Lucensium, status possident in Italia.cap.68. num.2.
res de facili reuertitur ad naturam suam.cap.46. num.112.
responsum Iolao factum de Sicilia Insula, quam vanum fuerit.cap.46.num.146.
restituimus, verbum, quid significet.cap.38. num.28.
restituens in integrum Princeps videtur restitutum reducere in statu illo, in quo erat ante delictum.cap.38. nu.33.
Rethores, an Vrbe Roma, Senatusconsulto pulsi fuerint. cap. 40. num.10.12.
Rethores Vrbe Romana exclusi.cap.40. num. 12.
Reuerentia filia Maiestas.cap.60. num.27.
Rex bonus, melior, quàm bona lex.cap.3.num.86.
Rex Fiscum habet. cap.14. num. 7.
Rex Dominus est personarum.cap.18.num.33.
Rex pastor appellatur. praf. num.7.
Rex non appellatur officialis.cap.19. num. 92.
Rex, & Baro, an eodem tempore subuentionem petant. cap. 20. num. 45.
Rex imponere potest collectam. vide in verb. Collecta.
Rex expendere nō debet pro vasibus aureis, Canibus, & Falconibus.cap.20.num.40.41.
Rex ab alio regnum tenens in Feudum, censetur Dominus supremus.cap.47. num.23.
Rex in regno concedit, infeudat, renocat, & facit, q[illegible]bet. cap.47. num.36.
Rex dum infeudat Ducibus, Marchionibus, Comitibus, & Baronibus, retinet ipse directum Dominium.cap.47. n.38.
Rex dicitur in scriptura sacra Pastor.cap.71. num.115.
Rex nonus, noua lex. cap.31. num. 21.
Rex in regno plenitudinem habet potestatis.cap.31. num.22.
Rex obediens legi, authoritatem illis tribuit. cap.31. nu. 39.
Rex potest Castrum Baronis adificare. cap.37. num.24.
Rex in terra Baronis, belli tempore custodiam ponere potest. cap.37.num.26.
Rex curare debet, vt literarum studia in regno suo floreant. cap.40. num 6.
Rex in regno suo potest, plusquam Imperator in Imperio. cap. 48. num.8.
Rex si fuerit Balius, siue Tutor inuentarium, & alias solemnitates non conficiet. cap.62. num.12.
Rex, & sui Magistratus procedunt in crimine lasa Maiestatis humana, etiam in censuarios commissa.cap.62. nu.16.
Rex cognoscit contra Ciuitatem, siue Castrum immediatè sibi subditum cap 62. num 46.
Rex concedens, censetur concedere cum iuribus ad se spectantibus.cap.64. num.134.
Rex ex numero proborum virorum creatur. cap.66. nu.4.
Rex Alemania ex concessione Summi Pontificis, Pralatos nominat.cap.50. num.32.

Rex

Rex Alemaniæ ab Archiepiscopo Coloniensi, Oleo sancto inungitur.cap.49.num.26.

Rex Apuliæ, priuilegium habet, vt in Ecclesia qualibet vnũ ponat. cap. 50.num.24.

Rex Aragonum liber est, nec alicui Principi humano subest. cap.47. num.2.

Rex Aragonum bellum indicere potest.cap.67.num.5.

Rex Aragonum habet cognitionem super Prælatos exemptos. cap.53. num.3.

Rex Angliæ soluit quotannis Ecclesiæ Romanæ Marchas sentingentas.cap.46.num.194.195.

Rex Angliæ ab Archiepiscopo Cantuariensi, Oleo sancto inungitur . cap.49.num.26.

Rex Alphonsus, primus communicauit iurisdictionem, merum,ac mixtum Imperium Comitibus,Baronibus, ac Dominis in Regno Neapolitano. cap.19. num.93.

Rex Chanaam in exercitu suo noningentos Falcates Currus habuit.cap.19.num.34.

Rex Carolus Primus,vetuit in Regno Neapolitano,ne arrestarentur bona venalia in stratis,vel mercatis.c.36.n.41.

Rex Catholicus vti Rex Apuliæ, & Siciliæ confert Regalia. cap. 5.num.25.

Rex Catholicus,quod vectigal exigit in Hispania ? cap. 11. num. 27.

Rex Catholicus. quos piscationum redditus habeat Neapoli. cap. 24. num.4.

Rex Catholicus in nouis Insulis, præsertim sancti Dominici plures . . . . . cap. 28. num.28.

Rex Catholicus in Regnis Neapolis.Siciliæ,Hispani,Ducatu Mediolani, Brabantia in Flandria in nouo Orbe nominat,& præsertim Prælatos .cap. 50. num. 4.5.22.23.24. 25.26.27.28.28.30.

Rex Catholicus ex priuilegio Pontificis habet Ius præsentandi in Apulia Regno.cap.50.num.11.

Rex Catholicus in Regno Siciliæ præsentat omnes Prælatos. cap. 50.num.24.26.27.

Rex Catholicus in Regno Lusitaniæ eligit administratorem in Capella, vel maioratu instituto pro consanguineis, extinctis omnibus de linea instituentis. cap. 50. num.67.

Rex Catholicus tamquam Rex Angliæ, dicitur Fidei defensor. cap.44. num.1.

Rex Catholicus Philippus II. Angliæ Rex declaratus à Sixto Quinto Summo Pontifice. cap.44. num.3.

Rex Catholicus,est Rex Hierusalem.cap.60. num.4.5.

Rex Catholicus non recognoscit superiorem in temporalibus. cap. 67.num.2.

Rex Catholicus habet potestatem indicendi bellũ. c. 67.nu.3.

Rex Catholicus Philippus II.nullum vnquam bellum mouit, nihil vnquam contra alium egit, vel armis vllum lacessiuit, nisi causa coram Pontifice Maximo, & Cardinalium consistorio, prius proposita,& perorata.cap.67.num.13.

Rex Catholicus caput est plurium ordinum Equitum. cap. 74. num. 1.

Rex Catholicus Equites Sancti Iacobi de Spata confert, & comendas confert, tamquam illius ordinis Dominus. cap. 74.num. 2.

Rex Catholicus ex Magisterio ordinis Sancti Iacobi de Spata,ducenta circiter annua habet aureorũ millia. c.74.n.4.

Rex Catholicus plures alios Equites creare potest. cap.74. num. 103.

Rex Catholicus in Regno Aragoniæ,an cognoscat super Prælatos exemptos.cap.71.num.6.

Rex Catholicus, an in Regno Siciliæ habeat Tribunal Monarchiæ cognoscens Prælatorum causas ? cap. 71. num. 7.

Rex Catholicus,an cognoscat de crimine lesæ Maiestatis humanæ commisso per Clericos. cap.71. num. 8. 9.

Rex Catholicus, & sui Magistratus, an cognoscant causam personæ Ecclesiasticæ laicum Magistratum administrantis.cap.71.num.34.36.37.38.39.40.

Rex Catholicus in Hispania habet Decimarum spiritualiũ Inuestituram. cap.71.num.349.

Rex Catholicus deputatus ad reducendum ad Christi fidem Nouarum Insularum populos.cap.43. num 60.

Rex Catholicus est maior Rex forte, qui sit in mundo. cap. 45.num.8.

Rex Catholicus maiorem suorum redditum partem pro Ecclesia,& fidei Christianæ tuitione erogauit,& erogat. cap. 45. num. 34.

Rex Catholicus terrenorum bonorum augendorum cupiditate insatiabili non augitur. cap.45. num.35.

Rex Catholicus,quod ius habet in Regno Noruagiæ?cap.46. num.130.

Rex Catholicus dicitur Imperator in Regno suo.c.48.nu.3.

Rex Catholicus exercet omnia iura Imperatoris. c.48. nu.4.

Rex Catholicus tamquam Rex Hierusalem & Siciliæ,Oleo sancto inungitur. cap. 49. num.1. 66. 67.

Rex Catholicus habet in Insula Siciliæ intentionem fundatã Legati de latere ex priuilegio Pontificis.cap.53.nu.5.

Rex Catholicus in suis regnis habet potestatem expellendi Iudæos.cap.69. num.1.

Rex Catholicus quos status in Italia possideat?cap.68.nu.3.

Rex Catholicus in suis Regnis,& Dominijs.viros sanctitate conspicuos habuit, plusquam alius quispiam Christianus Princeps.cap.70. num.1.

Rex Galliæ potest Feudales inuestituras facere, ac priuilegia concedere.cap.47.num.181.182.

Rex Galliæ habet ius nominandi Prælatos in Gallia.c.50.n.6

Rex Galliæ oleo sancto inungitur ab Archiepiscopo Remensi. cap.49. num.26.

Rex Hispaniæ habet omnia iura Regalia. cap.5. num.26.

Rex Hispaniarum alicui humano Principi non subiacet. cap. 47.num.1.

Rex Hispaniæ potestatem habet legis condendæ. c.31.nu.24.

Rex Hispaniæ esse non potest,nisi sit Catholicus.c.41.nu.19.

Rex Hispaniæ appellatur Serenissimus. cap.41. num.20.

Rex Hispaniæ appellatur Illustris. cap.41.num.21.

Rex Hispaniæ appellatur Religiosissimus. cap.41. nu.22.

Rex Hispaniæ appellatur Catholicus. cap.41.num.24.

Rex Hispaniæ cunctos præcedit ob maiores Diuitias.cap.45. num. 7.

Rex Hispaniæ est Episcopatuum Patronus. cap. 54. num.2.

Rex Hierusalem liber est.cap.47.num.7.

Rex Hierusalem, & Rex Siciliæ a Papa Regna habens. cap. 60. num.8.

reliqua in verb.Hispania,& in verb.Philippus.

Rex Hierusalem primus apud Christianos Gothifredus Bullonius Belga.cap.46.num.24.

Rex Hierusalem Reges alios præcedit. cap.46. num.41.

Rex Neapolis, & sui Magistratus an cognoscant de causa Decimarum? cap.71. num.360.

Rex Neapolis habet legis condendæ potestatem. c.31. nu.23.

Rex Neapolis vngitur ab Archiepiscopo Neapolitano. cap. 49. num. 26.

Rex Neapolis legem facit.cap.48.num.7.

Rex Neapolis, & sui supremi Magistratus constituunt Tutorem, siue Balium pupillis Baronum, & titulatorum morientium. cap.62.num.1.

Rex Siciliæ Monarcha est in Regno suo. cap.48. num.1.

Rex Siciliæ primus post Sarracenos Rogerius Northmãnus. cap.42. num.48.

Rex Siciliæ legis condendæ potestatem habet, ac legem facit. cap.31. num.23.cap.48.num.7.

Rex Siciliæ ab Archiepiscopo Panormitano oleo sancto inungitur.cap.49. num. 26.

Rex Hyberniæ soluit Summo Pontifici annuas Marchas trecentas. cap.46. num.194.195.

Rex Tuneti Tributarius factus Rogerio Northmanno primo Siciliæ Regi. cap.42. nu.49.
Rhedaleuius vehiculum est. cap.19. num.16.
Rhodus à Solymanno Turcarum Imperatore capta, & quãdo? cap.74. num.88.
Riccardus Northumbriæ Comes, Regis Angliæ frater ab Archiepiscopo Moguntino, & Comite Palatino in Imperatorem electus. cap.58. nu.7. 13.
Ricchardus, vt Imperium acquireret, aceruo pecuniarum est vsus. cap.58. nu.14.
ripaticæ sunt de Regalibus. cap.10. nu.1.
ripatica, an riparia dici debeant? cap.10. nu.1.
riparum vsus publicus est. cap.10. nu.2.
ripa est vsu publica. cap.10. nu.5.
ripa, an sint de parte fluminis? cap.10. nu.7.
ripa, an sint illorum, qui propè prædia habent. c.10. nu.6.
ripaticum est solutio, quæ pro appulsu ad Ripas fit. cap 10. num.8.9.
ripa appellatione, an contineatur incrementum, quod imbribus flumen recipit. cap.10. nu.11.13.
Ripa, quid sit? cap.10. nu.12.
ripa à Dominis habentibus prædia vicina, alienari, an possint? cap.10 nu.14.
ripa in venditione Prædij vicini venit. cap.10. nu.15.
ripa de per se, vt plurimum inutiles sunt. cap. 10. nu.16.
ripam munire, an possit Dominus ab impetu, & inundatione? cap.10. nu.18.19.20.
Roberti Bellarmini Cardinalis laudes. præf. nu.43.
Robertus Guiscardus Northmannus Neapolitani Regni institutorem. concessionem habuit ab Anacleto, Nicolao II. & alijs Summis Pontificibus. cap.47. num.25.26.
Robertus Guiscardus Gregorium Septimum Summum Pontificem à Clemẽte Antipapa acerrimè defendit. c.47. n.27.
Robertus Guiscardus Northmannus ac eius successores, Dalmatia, & Croatiæ Ciuitates acceperunt, & Insulas, quæ referuntur. cap.46. nu.138.
Robertus, Boemundus, & Rogerius Northmanni, Insulam Siciliæ à Sarracenis eripuerunt. c.42. nu.42. & 46. nu.143.
Robertus Northmannus à summo Pontifice factus Dux Apuliæ, & Calabriæ. cap.42. nu.41.
Robertus Northmannus Gregorium septimum Pontificem ab Henrico Imperatore carceratum, in mole Adriani, liberauit. cap.42. nu.43.
Roberti Guiscardi Northmanni virtutes. cap.42. nu.41.42.
Robertus Northmannus Carolum simplicem Galliæ Regem, resupinauit. cap. 54. nu 28.
Robertus Northmannus Dux Apuliæ à Summo Pontifice donatus vexillo Beati Petri. cap.64. nu.54.
Roberti Regis Neapolitani virtutes. cap.79. nu.32.
Robertus Lancellotus I.C. Perusinus laudatur. cap.40. nume.31.
Rodericus vltimus, ante Mauros, Hispaniarum Rex Cabam Virginem Iuliani septæ Comitis filiam violenter stuprauit, vnde set mala orta. cap.46. nu.82.
Rodericus Cidus, valentiam à Mauris occupatam, primus recuperauit. cap.46. nu.59.
Rodulphi Primi Imperatoris in Ottocarum Boemiæ Regem bellum. cap.47. nu.103.
Rodulphus Rex Burgundiæ Henricum Conradi II. Imperatoris filium hæredem fecit. cap.46. nu.251.
Rodulphus II. Romanorum Imperator Religiosissimus. cap. 20. num 42.
Rodulphus II. Imperator cum Turcarum Principe strenuissimè militat. cap.61. num.5.
Rodulphi II. Romanorum Imperatores zelus Catholicus in gerendo bello in Turcas. cap.32. nu.104.
Rodulphus II. Imperator, quo pacto teneat Regnum Hungariæ? cap.46. nu.132.
Roffredus Beneuentanus Azonis discipulus, & Accursij prædecessor. cap.65. nu.45.
Rogerij Regis Siciliæ, & Neapolis titulus, Pius. cap.44. numero 4.
Rogerij Guiscardi Northmanni actus cum Emanuele Comneno Imperatore Constantinopolitano quoad transitum exercitus. cap.46. nu.121.
Rogerius cum Roberto, & Boemundo Northmannis Siciliæ Insulam, Sarracenis expulsis purgarunt. cap.42. nu.42. cap.46. nu.143.
Rogerij Northmanni Regis Siciliæ pugna Naualis cũ Emanuele Comneno Imperatore Constantinopolitano. cap.19. numero 71.
Rogerius Northmannus Siciliæ Rex Constantinopolim capere potuit. cap.46. nu.309.
Rogerius Northmannus vna cum Roberto fratre pugnãs cũ Sarracenis in Sicilia, adiutorem visibiliter Sanctum Georgium habuit, & Siciliam purgauit. cap.42. nu.45. 46. cap.72. nu.6.7.
Rogerius Northmannus Melitam Insulam Sarracenis eripuit, cap.42. nu.47.
Rogerius Northmannus ab Vrbano II. Pontifice creatus Apostolicæ sedis legatus perpetuus. cap.42. nu. 47. cap. 53. num.9.
Rogerius Northmannus Roberti filius, primus Siciliæ Rex Africam, quam Elmegdiam Arabes appellant, occupauit, Tuneti Regem tributarium fecit, Insulas Corcyram, Eubeam, Corinthum, Thebas, Dyracchium capit, Constantinopolis Burgos incendit, & Ludouicum Galliæ Regem à Turcis eripuit. cap.42. num.48. 49. 50. 51. 52.
Rogerio Northmanno pugnanti in Sicilia cum Sarracenis, miraculum accidit. cap.72. num.6.
Rogerius Northmannus, Pij titulo vsus. cap.72. num.8.
Rolandus Dux inferioris Britanniæ. cap.82. num.18.
Romani quando filijs nomina imponebant. cap.1. nu.28. 29. 30. & 31.
Romanæ vrbis discordia prima à debitorum nexu processit. cap.2. num.47. Secunda à Decem viris. ibidem. num.49. Tertia à prohibitione matrimoniorum Plebis cum patribus. num.50. Quarta ex alijs causis, quæ referuntur. ibidem num.52.
Romana vrbs à sui principio Monarchico statu recta, nunc per Dei gratiam sub vno Pontifice ad pristinum statum reuersa. cap.3. num.90.
Romanorum Monarchia. vide in verb. Monarchia.
Romani propè vias publicas, faciebant Palatia, sepulchra, & similia. cap.7. num.17.
Romani curribus in bello vtebantur. cap.19. num.39.
Romanus populus Magistratus creabat. cap.21. num.3.
Romani intra sexaginta dies ab Arborum incisione in Ancoris Naues centum triginta posuere. cap.19. num.67.
Romani ob violentiam Lucretiæ illatam, Reges vrbe eiecerunt. cap.21. num 8.
Romani Thesauros in Ærario reponebant. cap. 27. nu.82.
Romanorum Duces à victis, opima spolia reportabant. cap. 47. num. 142.
Romani à Samnitibus victi, victorum conditiones accepere. cap.47. num.148.
Romani oppressos vi bellica, in seruitutem redigebant. cap. 47. num. 154.
Roma ijdem dicebantur Pontifices maximi, & Imperatores. cap.60. num.3.
Romani in templis Senatum constituerunt. cap.60. num.12.
Romani populi Maiestas dicebatur. cap.60. num. 24.
Romanorum virorum ordo triplex, Senatorius, Equestris, & Plebeius. cap.74. num. 108.
Romani Piratas persequebantur. cap.75. num.38.
Romani exterarum gentiũ Oratores, & legatos, nõ admittebant,

bant, nisi latinè loquentes, aut latino interprete. cap.78. num.4.6.

Romani impium iudicarunt Imperatorem à suis occidi.cap. 79.num 18.

Romani, iis, quos à statu Plebaio ad equestrem ordinem, aliumvè digniorem proponebant, antiquorum Nobilium nomina imponebant.cap.1.sub num.27.

Romani sub statu Monarchico habuere Regum leges, & Imperatorum, insertas Codici libris institutionum, authenticorum, siue Nouellarum Iustiniani. cap.31. num.4.

Romani sub statu Aristocratico habuerunt Senatusconsulta. cap.31.num.5.

Romani sub statu Democratico habuere Praetorum edicta. cap.31.num.6.

Romani sub statu Demarchico, habuere plebis scita. capit. 31.num.7.

Romani sub statu Olygarchico habuere leges particulari conditoris nomine insignitas. cap.31.num.8.

Romanus populus exactis Regibus, sibi legis condendae potestatem reassumpsit. cap.31.num.9.

Romani, si bellum indicendum erat amico Regi, per legatos prius amicitiam renuntiabant.cap.32.num.19.

Romani in delectu militum, primum militem in boni ominis signum, bono nomine insignitum vocabant.c 32.n.20.

Romani nullum militibus stipendium dedere ducentos circiter per annos. cap.32.num.39.

Romani dabant duos equos Equiti, vt vno desudante in alterum desiliret.cap.32.num 40.

Romanorum militum arma, quae? cap.32.num.41.

Romana vrbis studium litterarium antiquissimum. cap.40. num 8.

Romani eloquentia, & armorum vi totum orbem vicerunt. cap.40.num 9.

Romanum studium fouere Innocentius IV. Bonifac. VIII. & Leo Decimus Summi Pontifices. cap.40. num.19.

Romani quibus donis ornarent L. Siccium Dentatum, ob res praeclarè gestas. cap.46. num.16.

Romanis Corona Ciuica maioris erat decoris. cap.46.nu.17

Romanis ex Asia nonnulla mala mutuata. cap.51.nu.28.

Romanorum Senatus tutorem dabat clarissimis, & Illustribus personis cap.62.num.4.

[illegible] vita integritate, & alijs quibusdam, inter Diuos, aliquos referebant. cap.70.num.149.

Romanae totius Reipublicae difficultas in quaerendo Italiae Dominatu fuit. cap.82. num.5.

Romani post quingentos annos Italiam domuere; totum vero reliquum orbem, ducentis alijs annis perfecere. cap.82. num.6.

Romanorum Clades apud furcas Caudinas à Samnitibus habita memorabilis cap.82.num.7.

Romani à Samnitibus sub Iugo positi.cap.82. num.8.

Romulus leui ex causa Remum fratrem occidit.c.3.nu.73.

Romulus Monarcha Romanorum Rex Primus.ca.4.nu.48.

Romulus pro sui corporis custodia trecentos elegit, quos Celeres nominauit. cap. 74.num.129.

Romulus centum Senatores primo loco elegit.cap.74.n.135

Romulus leges curiatas fecit, & quare sic dicantur? capit. 31.num.3.

Romulus Patritijs plebem commendauit. cap. 18. num.49.

Romulus patritios elegit. cap.65.num.37.

Rubrica.C.de hered. Decur & leges omnes illius tituli, declarantur. cap 14 num.50.

Rubrica praestat argumentum, & declarat nigrum. capit. 19 num.94 95.

Rustica villa, quae sit. cap 30.num.24.

Rusciniolanum, vulgo Hispanorum, Rossiglion, dicitur. cap. 46.num.338.

Ruscinoni se iunxerunt aliqui Galli Reguli cum Annibale veniente ad internitionem Italiae. cap.46.num.339.

Ruscinonis Comitatus ad Philippum Regem Catholicum spectat.cap.46.num.339.340.

Ruscinonis Comitatus pignori datus Ludouico Secundo Galliae Regi à Ioanne Rege Castellae. cap.46. num.341.

Ruscinonis Comitatus restitutus à Carolo Octauo Galliae Rege Ferdinando Regi Catholico. cap.46. num.342.

Ruscino cum Ceredania fuere oppignerata Ludouico Secundo Galliae Regi. cap.46. num.343.

Ruscinonis Comitatus. vide in verb. Comitatus.

S

SAbaudiae Dux, Tabelliones creat. cap.30. num.6.

Sabaudiae Dux legem condit. cap.31.num.27.

Sabaudiae Comites Anna Tutrix legem condidit. capit.31. num.41.

Sabbata apud Hebraeos celebrabantur de Vespere ad Vesperas. cap.36.num.57.

Sabini Sancti Episcopi reliquiae apud Canusium, ac aliae repertae in Ciuitate Lesinensi in Monte Gargano in Apulia. cap.42.num.61.62.63.

Sabinus Sanctus à Sede Apostolica missus contra Anthemium Patriarcham Constantinopolitanum. ca.42.nu.62.

Sacerdos sacramenti Baptismatis administrator. capit.16. num 28.

Sacerdotium castitatem praecipuam habere debet. cap.16. num 169.

Sacerdotia, & Ecclesiastica beneficia ad laicorum collationem, minimè spectant. cap.50.num.1.

Sacerdotes, & Praelati temporalem iurisdictionem dignitati annexam administrare possunt. cap.73. num.1.

Sacerdotes sunt pars Reipublicae. cap.71.num.16.

Sacerdotes Aegyptij omnes capillos ac pilos radunt, praeter illos, qui nascuntur nobiscum, vt palpebrae. cap.71. numero 175.

Sacerdotes Angeli dicuntur. cap.71. nu.186. cap.43. nu.43.

Sacerdotes in Milites, non admittebant Romani. cap.32. num.21.

Sacerdotes, qui mittuntur ad praedicandum, dicuntur legati. cap 43.num 38.

Sacerdotes Toletani, quo officio in horis Diuinis vtantur, & de illo officio Miraculum? cap.46 nu.63.

Sacerdotis vnctio à DEO ordinata in scriptura sacra, & sic etiam vasorum sacerdotalium, & describitur modus, quo fiebant. cap.49. nu.11.12.13.14.15.

Sacerdos Summus. quo Oleo vngebatur? cap.49.nu.14.15.

Sacerdos in Scriptura sacra vngebatur in manibus. cap. 49.num.20.

Sacerdotes dicuntur, bonus Christi odor. cap.49. nu.51.

Sacerdotes, qui vnguntur, quid considerare debent? cap. 49.num.59.

Sacerdotes Salij apud Romanos indigenae, non exteri admittebantur. cap.51.nu.35.

Sacerdotum territoria immunia fecit Pharao Rex Aegypti. cap.63.nu.1.

Sacratas DEO domos Principi habitare non licet. cap. 32.num.2.

Sacra, & sarcta res in bonis nullius sunt. cap.90.nu.9.

Sacrae Regiae Maiestati, dicitur Regi Catholico. cap.60. num.1.

Sacra Oracula dicebantur rescripta Principum Romanorum. cap.60.nu.33.

Sacri nomen additum Concilio Neapolitano. cap.60 nu.18.

Sacrum Consilium Neapolitanum cognoscit causas Feudales. cap 62.nu.25.

Sacrum Consilium cognoscit ex eisdem actis causam, non obstante lapsu temporis appellationis introducendae. cap. 62.nu.69 70 73.

Sacri cõsilij Neapolitani sententia sub nomine Regio proferun-

runtur.cap.62. num.72.
Sacrum Concilium,siue illius Præsidens, insufflationem spiritus vitæ concedunt causa,in qua est perempta instantia. cap 62.num.87.
Sacramentum Ordinis iterans incurrit irregularitatem indispensabilem.cap.71. num.71.
Sacrilegium est crimen Ecclesiasticum,aut saltem mixti fori.cap.71.num.333.334.
Sacramentum Militibus,quomodo præstabatur. cap.32.nu. 23.24.25.26.27.28.
Sacramentum quomodo præstaretur militibus, secundum authorem.cap.32.num.26.
Sacris prius factis, militum exercitus educebatur. cap. 32. num. 32.
Sagittarius Episcopus Maiestatis secularis reus,fuit à Concilio Lugdunensi cognitus. cap.71. num.32.
Saguntina schola, & Academia, vide in verb. Studium.
Saguntini Episcopi,& Sancti. cap.70. num.18.
sal hostibus apportari non potest. cap.9. num.52.
salinas primus propè Ostiam instituit Ancus Martius Rex, & salis congiarium populo dedit. cap.25. num.1.
salis vectigal. M. Liuius censor primus inuenit, qui indè salinator dictus.cap.25. num.1.
salis congiarium munus Imperatorium est.cap.25. num.2.
salis vectigal primus exegit Rex Lysimachus apud Thraces. cap 25. num.3.
sales Metallici sunt.sal Gemma,sal Hammoniacus,sal Alcali.salis Spuma,seu Halinitrum.cap.25.num.4.
sale, & sole, humanis corporibus nihil vtilius. capit. 25. num. 5.
salis montes inuenire, & vasa sculptilia inde fieri notum est. cap.25. num.6.
salina publica,& Principis,quæ sint? cap.25. num.7.
salinas etiam priuati homines habere possunt, & tunc non erunt Principis. cap.25. num.8.9.
salinarum,& eius vectigalis consuetudo attenditur. cap.25. num.11.12.
sal vendi non potest impunè, sine Principis,aut suorum Magistratuum licentia,vel permissu.cap.25.num.13.
sal portantes in Regno tenentur illud vendere Curiæ Regiæ, si emere voluerit, sin autem vendunt eorum libito, saluis Curiæ Regiæ iuribus,& directis. cap 25. num.15.
sal quis cogitur vendere inuitus. c.25. nu.17.19.
salis impositio in Regno Neapolitano fuit facta per Federicum Imperatorem, non autem per Regem Alphonsum, vt aliqui dixere cap.25. num.20.21.
salis vectigal in Gallia, Philippus Pulcher primus instituit. cap.25. num.22.23.
salinarum ius. ac ius Teragij exigitur in Gallia, maximè in Delphinatu per flumina Isara, Druentiam,& Rhodanū. cap.25.num.27.
salinas Luneburgenses Ioannes Dux Brunsuicensis inuenit. cap.25. num.28.
sale abundant Poloni. & in partibus occidentalibus illud mittunt pro mercatura.cap.25. num.29.
salem,quomodo conficiant Septemtrionales. cap. 25. nu.30.
salinas vberes habet Hispania.cap.25. num.31.
salinas & salis vectigal habet Hungaria.cap.25. num.32.
salina Regni Neapolitani sunt abundantes.cap.25.nu.33.
salinas suas habet Sicilia.cap.25.num.34.
salis Mare habet Iudæa, in quo fuere Ciuitates Sodoma,& Gomorrha. cap.25. num 35.
salinarum vallis. in qua Dauid percussit Idumæorum octo decim millia.cap.25.num 36.
salina in Tribu Iuda propè Mare, siue Lacum,vbi est Ciuitas,salis dicta. cap 25. num.37.
salinis à Principe concessis, qui ibidem salinas non habeat, an intelligatur concessisse vectigal exigendum pro salinis priuatorum? cap.25. num.38.
salinarum concessio an facta intelligatur per clausulas generales? cap.25. num.39.
sal vendere si est solitus priuatus, an Princeps super eo, imponat nouum vectigal? cap.25. num.40.41.42.
sal reseruatum à Principe, quod ab ipso accipiatur, omnibus vectigalibus tamen concessis, si mercatores cum sale transeant, cuius erit vectigal inuestiendi, an inuestiti? cap.25. num. 44.
sal Tarentinum quale? cap.25 num.47.
sale pro conficiendo in quodam flumine, magna prælia extitere inter Hermunduros,& Cattos cap 25.nu 45.
sal, aut generatur, aut fit, quomodo generetur, & quomodo fiat. cap 25.num 46.
sal Æthiopum Nigritarum, Numidarum, & Barbarorum. cap.25.num 48.
salsum, vt fructum naturalem habent Aragonij. Vascones,& Burgundi.cap.25. num.49.
salsa Edulia in primis mensis antiqui ponebant. c.25.n.50.
sal pro anima datum Animali, ne putresceret, inquit Chrysippus. cap.25. num.51.
salis operatio in corpore humano. cap.25. num. 52.
sale conditi panes lauiores. cap.25. num.53.
sal dentium stuporem tollit.cap.25. num.54.
salsedo nimia Melancholicum humorem generat. cap.25. num.55.
salsa cibaria. quid mali operentur? cap.25. num.56.
sal in primis mensis apud Græcos, apponi solitum, vti amicitiæ & boni ominis simbolum. cap. 25. num.57.
sal quare positum in oleo. non liquefiat? cap.25. num.58.
sal, an sit metallicum? cap 28. num.24.25.26.
salarium pro seruitijs statutum in Regno, quod est? cap. 19. num.87.
salarium, à Baronibus ob seruitia, an debeatur pro accessu, & recessu? cap.19. num.102.
salarium nullum militibus datum à Romanis ducentos circiter per annos cap 32. num.39.
salarium constituitur Balio, siue Tutori Baronum. cap.62. num.15.
salaria, ac stipendia Magistratibus tribuit Philippus Rex Catholicus. ne praua, ac mala fiant in ministratione iustitia. cap 66. num. 52.
salaria, & stipendia tribuit Magistratibus Philippus Rex Catholicus vltra omnes alios Principes. capit.66. numer.53.
Saladinus in Syria obsidionem soluit ob aduentum classis Gulielmi Siciliæ Regis, boni dicti.cap.42. num.67.
Salamantina Collegia à quibus instituta fuere? cap. 40. num.123.124.
Salmanticense studium, vide in verb. Studium.
Salernitana Ciuitas præscripsit ius Magisterij, siue Doctorandi.cap.34. num.10.
Salernum Northmannorum Regum Regia. cap. 40. numer. 109.
Salernitanum studium. vide in verb. Studium.
Salernitana Ciuitas, quibus Sanctis, ac sanctorum Reliquijs sit fœlicissima? cap.70. num.42.
salica lege Status Delphinalis non regitur. cap.46. nu.257.
salica lex. vide in verb. Lex.
Salij Sacerdotes apud Romanos indigenæ, non exteri, eligebantur.cap.51. num.35.
salij qui sint? cap.57 num.63.64 68.
salix dicitur arbor frugiperda. cap.57. num.66.
Salmanasar Assyriorum Rex in Iudæam insiluit. cap. 43. num. 5.
Salomon accepit currus mille, & quatringentos ab exercitu inimicorum.cap.19. num.37.
Salomon, quid preci fecerit? cap.21. num.24.

Salomon à cornu Altaris euelli, & occidi iussit Ioab. cap.71. num. 135.
Salomonis libri de Natura Lignorum, Herbarum, Iumentorum, Volucrum, Reptilium, & Piscium, non inueniuntur. cap.32. num.167.
Salomon opibus gloriabatur. cap.45. num.13.
Salomon, tertius Rex unctus in scriptura sacra. capit. 49. num. 17.
Salonius Episcopus humanæ Maiestatis reus, ab Episcopis in Concilio Lugdunensi cognitus. cap.71. num.32.
saluoconductum, ac securitatem cõcedere exulibus, bannitis, ac deportatis ad supremos Principes pertinet. cap. 38. num.7.
saluum conductum, vel securitatem ignorans, non punitur. cap.62. num. 45.
salua guardia, vel securitatis violatores cognoscuntur à Magistratibus Regijs. cap.62. num.42.44.45.
salua guardia, vel securitatis violator committit crimen læsæ Maiestatis. cap. 62. num. 44.
Samnites victores, victis Romanis conditiones dedere. cap. 47. num.148.
Samnites apud Caudinos Romanis cladem maximam intulerunt. cap.82. num.7.
Samnites sub iugo Romanos posuere. cap.82. num.8.
Samnites Alexandrum Epyrotarum Regem oppresserunt. cap.82. num.9.
Samsonis, Deus, bella permisit. cap.32. num.132.
Samuel videns Saulem, qui obtulerat Domino pacifica, & holocausta, ipso non expectato, sui Regni perditionem illi prædixit. cap.50. num.2.
Sancta Ecclesia militans ad triumphantis Ecclesiæ symbolum est stabilita. præf. num. 48.
Sancti Spiritus Equites, creati ab Henrico III. Rege Galliæ. cap. 74. num.65.
Sancti Sepulchri Equites, qui? & quam Crucem gererent? cap.74. num.91.
Sancti Sepulchri Equites, vniti Equitibus Rhodijs. cap.74. num 92.
Sancti Lazari Equites, vide in verb. Equites.
Sancti Ecclesiæ Doctores, aliique scientiarum splendore conspicui in Hispania. cap.80. num.9.
Sanctus Desiderius. vide in verb. Desiderius.
Sanctus Ignatius discipulus Sancti Ioannis Euangelistæ. cap. 71. num.182.
Sancti plures in Dominijs Regis Catholici. cap.68. num.1.
Sancti, qui propè Silarum fluuium? cap.70. num.70.
Sancti, qui in Pelignis? cap.70. num.71.
Sanctitas, quid sit secundum Dionysium. cap.70. num.110.
secundum Theologos. num. 111.
secundum D. Thom. Aquin. num.112.
secundum Platonem. num.113.114.115.116.117.
secundum Aristotelem. num. 118.
Sanctissima Virgo exaltata est super Angelorum Choros. præf. num.30. & in Cælo decimum Chorum facit. nu. 31.
Sanctus, an careat peccato. cap.70. num.120.
Sanctitatem præcedit pietas, & Religio subsequitur. cap. 70. num.130.
sanctitas, vouendo, & orando petit. cap.70. num.145.
Sancti, virtute Diuina, fecere miracula. cap.70. num.1.
Sanctorum miraculis Tyrannorum violentia, fracta extitit. cap.72. num. 4.
Sanctius III. Rex Hispaniæ, tariffam capit. cap. 42. nu.28.
Sandalia Calcei Episcoporum sunt. cap.46. num.149.
sanguis Abel clamauit ad Dominum pro grauamine sibi illato a Cain. cap.39. num.21.
sanguis alter, dicuntur Bona. cap.45. num.23.
sanguis exiuit à crucifixo lancea vulnerato à Iudæo apud Berytum Syriæ vrbem. cap. 69. num. 32.
sanguis crucifixi à Iudæo vulnerati apud Berytum, miraculis clares apud Ciuitatem Mantuæ. cap.69. num.33.
sapienti, an vxor ducenda sit? cap.16. num.6.
sapientia est in antiquis. cap.16. num.81.
sapientia veteris, & sapientia noua collegia, duo appellata, extant Perusij. cap.40. num.31.32.
sapientis actiones iustæ sunt. cap.66. num.15.
sapientes debent præcipere, & imperare. cap 66. num.16.
Saporis Regis Persarum superbia, & vanitas. cap.46. nu.3.
Sardinia Ciuitates Archiepiscopales tres, Episcopales vero quindecim habet. cap.76. num.12.13.
Sardinia, num in Mari Lybico, an Africo esse dicatur? cap. 46. num.147.
Sardinia dicta Ichnusa & quare? cap.46. num.148.
Sardinia appellata Sandaliotes. cap.46. sub num. 148.
Sardinia, frumenti, vini, ouium, piscium, aliarumq; rerum feracissima. cap 46. num.150.
Sardinia, nec lupos, nec venenosos gignit serpentes. cap. 46. num. 151.
Sardi, Musacto Rege regnante à Pisanis victi, Christi fidem amplexi sunt. cap 46. num.152.
Sardinia Insula inuestitus Iacobus Rex Aragonum, Fortunatus appellatus à Bonifacio Octauo Summo Pontifice. cap.46. num.154.
Sardinia ab Alphonso IV. Rege, miti appellato, adiecta Aragoniæ Regno. cap.46. num.155.
Sardinia, quomodo ad Philippum Regem Catholicum peruenerit. cap.46. num.156.
Sardinia, quos habeat celebres sanctos. cap.70. num.86.
Sara eiecit de domo sua Agar Ancillam, & Ismaelem filiũ suum. cap.69. num.16.
satisdationis formula. cap.17. num. 18.
Saul a Deo in Regem electus fuit ingratus. cap.2. num 8.
Saul obsessus à spiritu Domini malo, dum Dauid pulsabat Cythara, quiescebat à spiritu. cap.55. num.5.
Saul primus Rex unctus in scriptura sacra cap.49. nu.15.
Saxorum Decima Fisco datur. cap.28. num.8.
Scapha, vulgo Italorum schiffo, dicitur. cap.11 num.69.
Scapha est Nauis instrumentum. cap.11. num.70.
Scapha, quid a Naui differat? cap.11. num.71.72.
Scapha, an confiscetur confiscata Naui. cap.11. num.73.
Scapha, num sit de substantia Nauis. cap.21. num.74.
Scientia abscondita inutilis. cap.27. num.71.83.
Scipio Africanus iunior, Africano seniori officia pietatis exhibuit ipsi, & Annibali se interponens. cap 15. num.34.
Scipio quingentas Atheniensium Naues incendit. cap. 19. num. 70.
Scipio priuatus Consulatu Corsica. cap.60. num.17.
Scipio Africanus pro insigni vultum patris gerebat. cap.77. num. 28.
Scipio Africanus Academijs incumbit. cap.40. num.3
Scipio noua Carthagine expugnata, milites laudauit. cap. 82. num.3.
Scholares debent habere bulletam à Gabellario, alias libri incidunt in commissum. cap.11. num.104.
Scholaris excusatur a commisso, si ostendat libros, quos secum ducit à studio. cap.11. nu. 107.
Scholæ, inconsulto Principe, fieri nequeunt. cap.34. numer. 1. 2.
Scotiæ Regnum vni eripere, & alteri dare potest Summus Pontifex. cap.47. num.70.
Scotiæ studia, vide in verb. Studia.
Scriptura, à qua facienda est reassumptio ab altero Notario, debet esse originalis, continens Annum, Indictionem, Mensem, Diem, locum, Testes, & Rogitum. capit. 30. num.65.
Scriptura reperta in Prothocallo, siue Scheda Notarij, sed scripta alterius, quàm Notarij manu, puta Amanuen-

sit vel scriptoris super aliqua minuta, an de ea Notarius possit reassumptionem facere. cap. 30. num. 66 67. 68.
Scriptura, an requiratur adesse gratiae? cap. 38. num. 53. 55.
Scriptura sacra inclusa, oportet implexi. cap. 45. num. 24.
Scripturarum tactus, an requiratur dum iurant Praelati, & Episcopi. vide in verb. Iuramentum.
Scrupulum faciunt Oboli duo. cap. 12. num. 18.
Scrupuli tres faciunt Drachmam. cap. 12. num. 18.
Scrupulus, & scriptula. quid sint? cap. 28. num. 11.
Scrupulis viginti quatuor fit vncia. cap. 28. num. 12.
Scyllaceus sinus apud Brutios Regni Neapolitani. c. 68. n. 36
Sebastianus Rex Lusitaniae in bello cum Rege Fessae, cecidit. cap. 46. num. 211.
Secularis Iudex, an puniat Clericum arma portantem. cap. 71, num. 45.
secularis Iudex punit poena pecuniaria Clericum portantem arma in Statu Mediolani. cap. 71. num. 46.
secularis Iudex in Hispania punit poena pecuniaria Clericũ arma portantem. cap. 71. num. 47.
secularis Iudex punit Clericum portantem arma pecuniariter in Regno Neapolitano. cap. 71. num. 48.
secularis Iudex an priuet armis Clericum portantem arma? cap. 71. num. 49.
secularis Iudex Clericum portantem arma, si resistat, potest illum citra excommunicationem capere. cap. 71. nu. 50.
secularis Iudicis familia, quomodo capiat Clericum portantem arma absq; metu excommunicationis. cap. 71. nu. 52.
secularem Regium Officialem offendens, an ab ipso cognoscatur? cap. 71. num. 53.
seculares Regij Magistratus in Hispania, in Regno Neapolitano, in Delphinatu, cognoscunt de vi, & violentia illata Clerico. cap. 71. num. 58. 59. 60.
secularis Iudex, an cognoscat de Clerico actu degradato? cap. 71. num. 63.
secularis Iudex. facta degradatione, & traditione, an cognoscat de meritis causae principalis, & inquisitionis? cap. 71. num 65. 67. 68.
secularis Iudex, cui degradatus est traditus, an cognoscat de nullitate? cap. 71. num. 70.
secularis Iudex, an Episcopo negligente cognoscat? cap. 71. num. 72.
secularis Iudex domini inuestientis cognoscit contra Clericum Feudatarium ciuiliter ad Feudi amissionem, non autem criminaliter. cap. 71. num. 77.
secularis Iudex Clericum Apostatam habitu relicto, se negotiis immiscentem. comprimit. cap. 71. num. 85.
secularibus negotijs, nemo Deo militans, se immisceat. cap. 63. num. 57.
Sedechia Regi per os Hieremiae comminatur Deus bellum. cap. 22. num. 147.
Sedes Dei qualis? praef. num. 28.
Sedes pro cuiusq; merito in Caelo stabilita. praf. nu. 47.
Sedes, & subsellia Iudicum Romani constituebant in templis Deorum. cap. 60. num. 10.
Seditiones Gracchorum, Marij. Apulei, Saturnini. Syllae, Catilinae, ac aliorum, vnde ortum habueret. cap. 3. nu. 53.
Seditionis mater, Multitudo. cap. 3. num. 60.
Selandia. vide in verb. Zelandia.
Sela Portus. vide in verb. Portus.
Selimi Turcarum Imperatoris classis in Militam Insulam. cap. 19. num. 73.
Selinuntiorum Thesaurus vbi positus fuerat? cap 27. nu 77.
Semiramis Ninum filium Amoris postulauit. cap. 16. n. 160.
Semiramidis lex matrimonialis foedissima, qua omnium indistinctè coniugia permisit. cap. 16. num. 161.
Sempronia familia quamdiù Romae durauit? c. 4. nu. 67. 68.
Senatus Romanorũ in Templis constitutus erat. c. 60. n. 12.
Senatus Romanus aliquando fuit in Templo Castoris, & Pollucis. cap. 60. num. 13.
Senatus Romanus aliquando fuit in Templo Martis, Bellonae, & aliquando in Templo Apollinis. cap. 60. num. 14. 15. 16.
Senatus Seminarium erant Equites. cap. 74. num. 138.
Senatus Venetus, vide in verb. Venetus.
Senatoria loca in Theatro, erant à Populo distincta. cap. 4. num. 22.
Senatores patres etiam dicebantur. cap. 21. num. 7.
Senatores Decuriati causas Romae iudicabant. c. 74. n. 104.
Senatores Decuriati qui? cap. 74. num. 105.
Senatores, & Equites, an simul iudicarent? cap. 74. num. 106. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 124.
Senatorius ordo dignior. cap. 74. num. 109.
Senatores veste Laticlaui vtebantur. cap 74. num. 110.
Senatores, quo in loco sedebant in Theatro? cap. 74. nu. 112.
Senatores centum primo loco electi à Romulo. cap. 74. n. 135.
Senatores alios elegit Tarquinius Priscus Rex. c. 74. nu. 136.
Senatusconsulta Romani habuere sub Statu Aristocratico. cap. 31. num. 5.
Senatusconsulto Romanorum, an fuerint Roma pulsi, Philosophi, & Rethores? cap. 4. num. 10.
Seneca dictum, quomodo Deus sit vbique. praf. num. 22.
Senenses dum à Populo recti fuere multa mala perpessi sunt. cap. 3. num. 15. 19. 20. 21. 23. 24. 25. 26. 28.
Senes in Milites Romani non vocabant. cap. 32. num. 21.
sententia attendenda est, & pro ea praesumendum. c. 15. n. 25.
sententia venalis nulla est. cap. 21. num. 32. 33.
sententia Anicularum est, in re dubia, rem per medium partiri. cap. 27. num. 38.
sententia Gregorij VII. Summi Pontificis, dum deposuit Henricum III. Imperatorem. cap. 47. num. 72.
sententia sacri Concilij profertur sub nomine Regis. cap. 62. num. 72.
septem Regni Neapolitani officia principalia, & qui nunc illa moderentur. praf. num. 61.
sepeliens mortuum in sepultura à defuncto non electa, an priuetur haereditate? cap. 15. num. 7. 8.
sepulchrorum iura retinet indignus. cap. 15. num. 10.
sepulchra Romanorum propè vias publicas. cap. 7. nu. 17.
sepulchrorum iura habent filij emancipati, siue haeredes fuerint, siue ab haereditate abstinuerint. cap. 15. num
sepulchrorum iura retinet haeres coactus restituere haereditatem per fideicommissum. cap. 15. num. 12.
sepulchri ius retinet filius perduellis. cap. 15. num. 13.
sepulchri violati actio coram seculari Iudice tractabitur. cap. 71. num. 356.
sepulchri violati actio iniuriarum. cap. 71. num. 357.
sepulchro pro violato, poena vlla irrogatur, nisi quòd gesta irritantur. cap. 71. num. 358.
sepulchrorum violatoribus poena quae? cap. 71. num. 360.
sepultura Asini sepeliebantur facinorosi. cap. 71. num. 372.
Seraphinus Oliuarius Rotae Romanae Auditor meritissimus. cap. 35. num. 9
Sergius II. Summus Pontifex, an vocaretur os porci. cap. 1. num. 15. 16.
Sergius Galba Imperator, Hispanus fuit. cap. 79. num. 9.
Sergius Galba Imperator, iuri operam dedit. cap. 40. nu. 18.
Serpentem pro insigni faciebant Burgundiones. c. 32. nu. 37.
Serpentes venenosos non gignit Sardinia. cap. 46. num. 151.
Seruilia familia, quamdiù durauit Romae. cap. 4. num. 61.
Seruitiorum occasione, multa lites in Regno Neapolitano inter Dominos & Vassallos. cap. 18. num. 5.
Seruitia Vassalli Domino regulariter praestare non tenentur absque salario. cap 18 num. 6.
Seruitia Domino à Vassallis non debentur, quamuis ad illa se obligauerint, quia hae obligationes absque Regio assensu fieri nequeunt. cap. 18. num. 7. 38.

serui-

seruitus à gentibus introducta. cap. 18. num. 9.

seruitijs Curia Regia quis obnoxius est, & an seruitijs Baronum. cap. 18. num. 14.

seruitia non debentur per Vassallos, si competentem familiam Curia, vel Baronum habeant. cap. 18. num. 16.

seruitium si imponitur salarium debetur. capit. 18. numero 17.

seruitia à Vassallis debentur dum tamen à proprijs seruitijs non extrahantur. cap. 18. num. 18.

seruitia imponi debent personis solitis. cap. 18. num. 25.

seruitia non imponuntur Doctoribus, Medicis, & similibus. cap. 18. num. 25. 26.

seruitia non praestantur sexu, valetudine, & aetate. cap. 18. num. 27.

seruitia, quae imponuntur conueniant dignitati, professioni, sexui & aetati. cap. 18. num. 28. 29.

seruitia, an praestentur per substitutum. cap. 18. num. 30.

seruitia illicita semper à Dominis praesumuntur extorta. cap. 18. num. 43.

seruitium praestatur Domino ex Feudi natura, maximè si tenor inuestiturae id asserat. cap. 18. num. 53. 54.

seruitium Militare onus Feudi est, & quomodo praestabitur. cap. 18. num. 55. 56. 57.

seruitij Feudalis loco, hodie praestatur Aduha. cap. 18. num. 57. 62.

seruitij ubi nulla mentio est habita, sed Feudum est simpliciter concessum, non tenebitur Vassallus Regi, nisi ad illa sex de quibus in c. 1. de Noua form. fid. cap. 18. num. 60.

seruitium quodlibet per Regem remitti potest. cap. 18. num. 61.

seruitium Adohae est taxatum in Regno Neapolitano. cap. 18. num. 62. 63.

seruitium in bello quomodo a Baronibus Regi praestetur, & quot Equis, & quanto tempore, & an si bellum sit extra Regnum. cap. 18. sub num. 63. cap. 20. num. 59. cap. 32. nu. 229. & seq.

seruitia cum secularibus, quando praestentur ab Ecclesia, & Praelatis. cap. 19. num. 82. 83.

seruire debent Principi supremo homines Animalia currus, & plaustra salario mediante. cap. 19. num. 86. 87.

seruire non tenentur Baronibus Animalia deputata ad Centimulum, siue Pistrinum pro molitione frumenti. cap. 19. num. 97.

... um, an debeatur Baroni etiam extra territorium suae iurisdictionis. cap. 19. num. 103.

seruitium personale Regi debitum an debeatur extra Regnum, vel tantummodo in Regno. cap. 20. num. 51.

seruitium consistens in pecunia, an sufficiat consignari Thesaurario Regis in Regno. cap. 20. num. 52.

seruire Deo regnare est. capit. 71. numer. 173. cap. 64. num. 44.

seruitium est dicere se religioni. cap. 64. num. 43.

seruum puerum appellauit Centurio in Euangelio. cap. 64. num. 16.

seruus non contrahit Matrimonium cum libera. capit. 64. num. 40.

seruos Domini vendunt, & expellunt. cap. 69. num. 11.

Selosis Rex Aegypti habuit Currus bello aptus, octo millia, & viginti. cap. 19. num. 46.

sessionum ordo seruandus ex modo prouectionum. capit. 4. num. 125.

sessionum ordo Romae in Theatro. vide in verb. Ordo.

Setubal, vel Dubal Ciuitates in Lusitania à Thubale condita. cap. 68. num. 49.

Sextus Liuius Salinator, & Claudius Nero suscepto insimul Magistratus odia, quibus detinebantur, deposuere. cap. 21. num. 50.

Sicambri Germani sunt. cap. 4. num. 95.

Sicambria Hungarici Regni caput, Buda nominata, à nomine fratris Attilae. cap. 46. num. 125.

Sicilia suas habet salinas. cap. 25. num. 34.

Siciliae Rex, liber est. cap. 47. num. 5.

Siciliae Reges Ecclesiae Romanae personam sustinent. cap. 47. num. 13.

Siciliae Regnum de Patrimonio Ecclesiae Romanae. cap. 47. num. 15.

Siciliae Regnum intelligitur tantum de Insula. capit. 47. num. 17.

Siciliae Praelati omnes nominantur, ac praesentantur à Rege. cap. 50. num. 24. 26. 27.

Siciliae Regnum haereditarium est. cap. 56. nu. 7. 8. 9. 10. 12.

Siciliae Regnum Ecclesiae Romanae Feudum est. cap. 56. n. 13.

Siciliae Rex à Papa Regnum habet. cap. 60. num. 8.

Siciliae Ciuitates Archiepiscopales tres, Episcopales septem. cap. 76. num. 10. 11.

Sicilia ex Insula, qui clarissimi Philosophi prodiere. cap. 80. num. 7.

Siciliae in Regno, an Rex Catholicus, habeat Tribunal Monarchiae. cap. 71. num. 7.

Siciliae Reges creant Tabelliones. cap. 30. num. 4.

Siciliae, & Neapolis Reges, legis condendae potestatem habent. cap. 31. num. 23.

Siciliae Regibus in Regno Hierusalem ius competit. cap. 46. num. 38. 39.

Siciliae Regibus ius competit super Dalmatiam, & Croatiam. cap. 46. num. 137. 138.

Siciliae Insulam Sarracenis purgarunt Robertus, Rogerius, & Boemundus Northmanni. cap. 46. num. 143.

Siculum Regnum sub Romano prius Imperio fuit. cap. 46. num. 144.

Siculum Regnum quomodo ad Philippum Regem Catholicum pertineat. cap. 46. num. 145.

Siciliae Rex Monarcha est in Regno suo. cap. 48. num. 1.

Siciliae Rex legem facit. cap. 48. num. 7.

Siciliae Rex Oleo sancto inungitur. cap. 49. num. 1.

Siciliae Reges sunt Sedis Apostolicae Legati de latere perpetui. cap. 53. num. 1.

Siciliae antiquitates à temporum iniuria vindicauit Thomas Facellus. cap. 68. num. 19.

Siciliae fertilitas omnibus nota. cap. 68. num. 40.

Sicilia Insula, quos habuit Sanctos. cap. 70. num. 79. 85.

Siculi vicerunt Niciam & Athemiensis. cap. 82. nu. 11.

Siculi Gallos omnes vnica hora vicerunt. cap. 82. num. 13.

Siclus Argenteus, an esset Moneta. cap. 12. num. 17.

Siclus erat viginti obolis. cap. 12. num. 18.

Sigismundus Rex Sueciae à Proceribus spiritualibus, & temporalibus electus Rex Poloniae. cap. 56. num. 15.

signa in vexillis Militum à Quaestore dabantur ex Aerario, puta Aquila, Lupi, Minotauri, Equi, & Apri, capit. 32. num. 34.

signa Militaria dabant homini proceris staturae, qui moueri loco non poterat sine Principis iussu. cap. 32. num. 38.

signum futurae pugnae apud Romanos quod? cap. 32. num. 47.

signum verum dicitur Crux Domini nostri Iesu Christi. cap. 42. num. 26.

Silius Italicus Neapoli studuit. cap. 40. num. 102.

Simeon, & Leui, aliique filii Iacob ceperunt Ciuitatem Sichem & populati sunt eam. cap. 32. num. 120.

similitudo nominis. vide in verb. Nominis.

Simon Bar Iona vocatus Petrus. cap. 1. num. 26.

Simonis Chananaei Apostoli praedicatio vbi fuerit. cap. 43. num. 18.

Simon puer apud Tridentinos in diebus Parasceuae à Iudaeis captus & suppliciis affectus & in flumen proiectus miraculis claret, & rei supplicio affecti fuere. cap. 69. num. 41.

Simon Pollitus Compendianus, quia dixit potiora esse iura

Regis Augli, quàm Philippi Valesij in Regno Galliæ truncatis manibus, pedibusq; fuit cruci positus. cap 57. nu. 55.
Simoniacorum causa laicis à Papa commissa. cap. 71. nu. 3.
Siphax Numidarum Rex ob diuitias laudatur. capit. 45. num. 31.
Sisbertus Archiepiscopus Toletanus Maiestatis Reus in fluuium Egicam Regem, fuit à Concilio 16. Toletano cognitus. cap. 71. num. 33.
Sinuessa, quos habeat sanctos. cap. 70. num. 62.
Sisebutus Hispaniarum Rex nonaginta Iudæorum millia baptizari fecit, Acephalorum hæresim substulit, & narrantur illius virtutes. cap. 42. num. 7. 8.
Sisenandus Hispaniarum Rex in 4. Toletano Concilio coram Patribus se humi prostrauit. cap. 54. num. 24.
Siracusa Ciuitas quos habuit sanctos. cap. 70. num 83.
Sixtus V. Pontifex Maximus in Henricum Borbonium Nauarrum, & Henricum, Principem Condensem. cap. 47. num. 74.
Sixtus V. Summus Pontifex Philippum II. Regem Catholicum. Angliæ Regem declarauit. cap. 44. num. 3.
Sfortia Oddus Perusinus I. C. laudatur. cap. 40. num. 31.
Sfortia Oddi opinio. cap. 15. num. 19.
Sodalitia Romæ instituit Numa Pompilius, cap. 34. num. 3.
Sodalitia, & eorum Conciones Tarquinius superbus substulit, cap. 34. num. 3.
Sole. & sale corporibus humanis nihil vtilius. cap. 25. nu. 5.
Solimani Imperatoris Turcarum classis in Viennam, & Zigettum. cap. 19. num. 72.
Solimani Turcarum Imperatoris de Carolo V. Cæsare pulchrum dictum, & de maledicente in eum pulchrum facinus. cap. 84. num. 3.
Solium Dei quid? præf. num. 27.
Solon leges Aranearum telas appellauit, & quare? cap. 21. num. 36.
Solum vertere quid significat? cap. 22. num. 18.
Solutio quadragenaria, quid fuerit? vide in verb. Quadragenaria.
Socius cui fuit facta donatio à Principe, an excludat substitutum? cap. 14. num. 17.
Somnus nimius infirmitates generat. cap. 16. num. 69.
Somnus est omnium sensuum ligamentum. cap. 16. num. 70.
Sora suis sanctis est nobilis. cap. 70. num. 66.
Species subijcitur generi, & prædicatur de pluribus differentibus numero. cap. 16. num. 89.
Species non potest prædicari de genere. cap 16. num. 94.
Species debet ordinari sub genere. cap. 16. num. 95.
Species, & genus differunt. cap. 16. num. 96.
Speciem pro genere, quandoque appellant Iurisconsulti. cap. 16. num. 98.
Spolia opima ex victis Romani asportabant. cap. 47. nu. 142.
Spoliatus possessione per Fiscum, illum conuenit in Magna Curia. cap. 62. num. 81.
Sponsionis formula quæ? cap. 17. num. 18.
Spurios natalibus restituere, ad Principem spectat. cap. 35. num. 2.
Spurietatem, & natalium defectum Princeps tollit. cap. 35. num. 3. 7.
Spurius omnis infamis, ac vilis conditionis est. cap. 35. nu. 6.
Spurios legitimare de Regalibus est. cap. 35. num. 8.
Spurios legitimandi potestas à Papa, Imperatore, Rege, & similibus delegari potest. cap. 35. num. 10.
Spurios legitimare nequit, habens potestatem legitimandi naturales. cap. 35. num 11.
Spurij, & incestuosi, an tabelliones creari possint? cap. 30. nu. 42. 44. 48. 49. 50.
Spurius non potest esse Tabellio ad banchum Iudicis. cap. 30. num. 49.
Spurius legitimatus per Principem fieri potest Tabellio. cap. 30. num. 50.
Spurius non fit Tabellio, vbi est legitimus contradictor. cap. 30. num. 51.
Spurius semel admissus ad Notariorum ordinem, non impeditur illum exercere. cap. 30. num. 52.
Stabile non est, quod insidiam est. cap. 47. num. 165.
Stamnum dicitur Metallicum. cap. 28. num. 23. 34.
Statio dicitur, vbi Naues secura stare possunt. cap. 9. nu. 8.
Statua reperta in Regno Neapolitano tempore Ducis Roberti Guiscardi, & eius Historia. cap. 27 num. 67.
Statutum reijciens exceptiones non intelligitur reijcere exceptiones ex eodem Statuto prouenientes. cap. 16. num. 77.
Statutum tollens appellationem, non valet. cap. 39. nu. 15.
Statutum si fieret, quòd omnia ciuium bona intelligantur tributaria, & deseruiant pro iudictione collectarum, si bona veniunt ad Ecclesiam, an teneatur? cap. 63. num. 35.
Stauera Ciuitas Metropolis in Vuestergoa Frisia. cap. 46. num 395.
Stephanus IV. Summus Pontifex Ludouicum Pium Imperatorem, & Ermengardam eius vxorem, coronauit. cap. 47. num. 50.
Stephanus Rex Hungariæ in Sanctorum Catalogum relatus. cap. 46. num. 129.
Stephanus Forcatulus I. C. lineam Henrici III. Galliæ Regis à gente Valesia Romana deducit. cap. 4. num. 59.
Stephani Guatij Casalensis laudes. cap. 46. num. 1.
Stilus curiarum seruandus. cap. 62. num. 71.
Stipendium nullum Militibus datum à Romanis ducentos circiter per annos. cap. 32. num. 39.
Studia non veniunt sub prohibitione Collegiorum, & Monopoliorum. cap. 34. num 8.
Studia literarum, Collegia, & Academiæ non veniunt appellatione, ac prohibitione Monopoliorum. cap. 34. num. 8.
Studia, & Academiæ præscriptione quæsita non extenduntur ad actum Magisterij, & Doctorandi. cap. 34. num. 9.
Studia, atque Academias erigendi ius, Principis opus est. cap. 34. num. 11. 12 15. 16.
Studijs, Academijs, & vniuersitatibus, Principes reuerentiã exhibent. cap. 34. num. 13.
Studia Theologiæ non eriguntur absque Summi Pontificis licentia. cap. 34. num. 14.
Studia Dolæ in Burgundia, Louanij in Brabantia, Martini Quinti Summi Pontificis authoritate, erecta. cap. 34. nu. 15. cap. 46. num. 383.
Studia, vt erigantur, Summi Pontificis, an laici Principis licentia requiratur. cap. 34. num. 16.
Studia literarum, vt in Regno floreant, Rex curare debet. cap. 40. num. 6.
Studiorum literarum cura fuit Philippo II. Regi Catholico. cap. 40. num. 7.
Studiorum cura Principis est. cap. 40. num. 1.
Studium Vrbis Romæ antiquissimum. cap. 40. num. 8.
Studium, vt foueret Augustus Mæcenatis dictum. cap. 40. num. 10.
Studium Romanum fouit Innocentius IV. Summus Pontifex. & auxerunt Bonifacius VIII. Leo X. alijque plures Pontifices. cap. 40. num. 19. 20.
Studium Bononiense, an priuilegijs Theodosij Imperatoris fungatur. cap. 40. num. 21. 22. 23. 24. 25.
Studij Perusini Excellentia cap 40. num. 28.
Studium Bononiense à Summis Pontificibus approbatum. cap. 40. num 27.
Studium Maceratense celeberrimum erectum à Paulo III. & a Leone X. priuilegijs pluribus exornatum. capit. 40. num. 33.
Studium Firmanum in Marchia erectum à Sixto V. Summo Pontifice. cap. 40. num. 35.
Studium Pragense in Boemia erectum à Carolo Quarto Impe-

Imperatore. cap.40. num.36.
Studium Vratislaniense. cap.40.num.37.
Colonia Agrippina.ibi.num.38.
Lypsense, num.43.
Ingolstadiense. num.45.
Dilinganum. } num 45.
Marpurgense. } num 45.
Helmstadianum. } num 45.
Studium Friburgense in Brisgoia erectum à Conrado Quarto, seu ab Alberto Archiduce Austria. cap. 40. num.39.
studium Vuithembergense erectum à Federico Quarto Imperatore, cap 40. num.40.
studium Thubingense erectum à Sixto Quarto Summo Pontifice. cap.40. num.41.
studium Heyldebergense erectum à Ruperto Comite Palatino. cap 40.num.42.
studium Vienna Austria à quo erectum fuerit? c.40. n.44.
studium Polonia apud Cazimiram Ciuitatem., cap. 40. num.46.
studium Craccouiense apud eosdem Polonos, erectum ab Vladislao Iagellono Rege.cap.40.num.47.
Studium Parisiense, quando, & à quo originem habuit? cap. 40. num.48.49.50.
studium Tholosanum, & Vniuersitas famosa.c.40.n.52.53
studium Aurelianense à Clemente Quinto, & Philippo Quarto Rege Gallia erectum. cap.40.num.53.
studium Andegauense a Carolo Quinto Rege Gallia erectum. cap.40.num. 55.
studium Cadomense erectum ab Henrico Sexto Anglia, & Gallia Rege.cap.40.num.60.
studium Pictauense.cap.40.num.51.
Caturcense ibidem. num. 59. Burdegalense.num.61. Biturigense.num 62. Auenionense. num.63. Aquense. n.63. Viennense in Delphinatu.num.64.
studium Montispelussani antiquissimum, in quo floruerunt plures Iurisconsulti famosissimi. cap.40. num.65.66.
studium Oxoniense in Anglia.cap.40.num 67.
studium Cantabrigense. cap.40.num.68.69.70.71.
studia Scotia, Sancti Andrea, Abedermensis, & Glasthoniensis, à quibus erecta? cap.40.num.73.74.75.
studium Hybernia in Vuallia.cap.40.num.77.
studij Patauini magnificentia.cap 40.num.78.
studium Vercellense. cap.40 num.78. Taurinense. num.80. Montis Regalis.nu.81. Pisanum. nu.82. Senense.n.83 Ferrariense.num.85. Regiense.nu.86.87.88. Mutinense. num.89.90. Parmense.num.91. Placentinum.n.92.
studium Neapolitanum. & illius antiquitas.cap.40.nu.93. 98.99.100.101.103.104.105.
studij Salernitani antiquitas, & illius Iurisconsulti. cap.40. num.107.108.110.112.115.
studium Messanense in Sicilia erectum à Philippo Secundo Rege Catholico. cap.40 num.106.
studium Catinense, & clarissimi viri, qui in eo floruerunt. cap 40.num.119.
studium Palentia in Hispaniá ab anno 1209. c.40.nu.120.
studium Salmaticense, & illius magnificentia.cap.40.num. 121.122.
studium Pincianum, siue Valladolid. cap.40.num.125.
studium Complutense, quando, & à quo erectum? & quot ibi Cathreda sint.cap.40.num.127.128.129.
studium Saguntinum cap.40.num.130.
studium Oxonense.ibi num.131.
studium Hispalense.num.132.
studium Granatense. num.133.
studium Ossunense. num.136.
studium Coymbricense, & eius magnificentia. cap.40.num. 137.
studium Casaraugustanum.cap.40. num.138.139.140.
Studium Maiorica, & Minorica in quo leguntur opera Raymundi Lullij eorum conterranei.cap.46.num.171.
studium Dauentria. cap.46.num 409.412.
styli in Calabria, qui sancti fuere. cap.70.num.74.
subditos Angarios, & Perangarios habere de Regalibus est. cap.18.num.1.
subditorum quandoque interest, Dominum non mutare.cap. 47.num.179.
subditi fideliores prasumuntur Domino, quàm exteri. capit. 51.num.36.
subditus grauatus eximitur à iurisdictione Domini.cap.62. num.111.
subditus licet contra Dominum quastionem non moueat, debet tamen iudex ex officio prouidere.cap.62. num.112.
subditos à grauaminibus releuare ad Principem spectat. cap.62.num.117.
subditos familiares appellat Philippus Rex Catholicus. cap. 64. num.17.
subditorum fortitudine, & potentia Principes laudantur. cap.82.num.4.
subrogatus sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur. cap.73.num.5.
substituti, an excludant substitutum.cap.14.num.16.
substitutionem pupillarem Galli filijs suis non faciunt. cap. 65.num.4.
subuentio, vel adinterium, quod debent vassalli Domino consistit in quatuor casibus in Regno Neapolitano.c.18.n.64.
subuentio facienda Imperatori, vel Regi, quid requirat? cap.18.num.65.
subuẽtio debetur Baroni in quatuor casibus.c.20.n.30.31.32
subuentio debetur Baroni habenti ciuilem iurisdictionem.ca. 20.num.33.
subuentio, an debeatur Baroni pro filia spuria maritanda. cap.20.num.34.
subuentio, an debeatur Baroni pro filia monachanda. capit. 20.num.35.
subuentio, an debeatur Baroni, non solum pro prima filia, sed secunda, tertia, & deinceps filiabus maritandis? cap. 20. num 36.
subuentio, an debeatur Baroni facienti filium Doctorem. cap.20.num.37.
Reliqua vide in verb. Adiutorium, & in verb. Vassalli.
Sucaicada portus, vide in verb. Portus.
succedens ex statuto, licet non prosequatur accusationem, tamen non tenetur patrem suum accusare.cap.15.n.28.
successionem, qui sperat, bona tueri debet, ne dilapidentur. cap 14.num.46.
successio collegialis, an deferatur collegiali, excluso Fisco? cap.14.num.46.
Suenones falcatis curribus vtuntur.cap.19.num.42.
Suitenses dum à populo recti sunt, multa mala passi sunt.c.3. nu 15.19.20.21.23.24.25.26.28.
Sulmo Ciuitas Sancto Pamphilo ornata.cap.70.num.55.
Sulphur, an dicatur metallicum.c.28.nu.24.25.26.
summarie proceditur in causis nundinarijs. cap 36.n.43.44.
summitas capitis, eminentia mentis, denudatio capitis, renunciatio mentis dicitur.cap.71.num.174.
Summum Pontificem disponere de Iurispatronatibus, quomodo intelligatur? cap.50.num.8.
Summi Pontificis authoritas requiritur, vt laicus beneficium conferat.cap 50.num.9.10.
superbia humana. quo prolapsa. cap.23. num.17.
superbia commaculauit Alexandri Macedonis virtutes, ca. 41.num 2.
superbia saporis Persarum Regis. cap.46.num.3.
superbia sauissima, atque immanissima bestia.cap.2.nu.12.
superbia actiones pessima. cap.2.num.13.
superbos semper odit Philippus II. Rex Cathol.ca.2.nu.11.

Superborum sedes Deus euertit. cap.2.num.14.
superindictum, quandoque munus ordinarium appellatur. cap.20. num 7.
supplicium, apud Romanos bonorum publicatio subsequebatur. cap.17.num.19.
Surrenti Ciuitas, quos habeat sanctos, ac illorum reliquias? cap.70.num.48.
Sybaritarum Thesaurus. cap.27.num.77.
Sybaritanorum virtutes. cap.79.num.24.
Sybilla, quasi Fatidica Virgines. cap 43.num.30.
Sylla proscriptiones. cap.17.num.16.
Synodus facta in Ciuitate Mexicana in Nouo Orbe.ca.42. num.78.
Syracusani dum à populo recti sunt, plurima mala perpessi fuere. cap.3.num.15.19.20.21.23.24.25 26.28.
Syracusani Acradinam Arcem deleuerunt.cap.37.nu.39.
Syracusanorum portus. vide in verb.Portus.
Syriorum Regnum primogenito debetur.cap.40.num.30.

T

Tabelliorum, atque Notariorum creatio, est de Regalibus, & ad Principem spectat. cap.30.num.1.
Tabelliones creantur à Regibus.cap.30.num.3.
Tabelliones creantur per Respub. Venetorum, Lucensium, Genuensium, Ragusinorum. & similium.cap.30 num.5.
Tabelliones creantur a Ducibus Mediolani, Sabaudia, Florentia, Ferraria, Mantua & Vrbini. cap.30. num.6.
Tabelliones fiunt ab Archiepiscopis, Episcopis, Comitibus Palatinis creatis ab Imperatoribus, *& Regibus. c.30. n.7.*
Tabelliones creantur ab habentibus potestatem creandi.cap. 30. num 8.
Tabelliones qui creasset in Regno, *qua pœna afficeretur à* Federico Imperatore? *cap.30.num 9.*
Tabellio creandus per se, non per alium debet se coram superiore præsentare.cap.30.num.10.
Tabellio creandus debet examinari. cap.30. num.11.
Tabelliones aliqui, vix scribere sciunt.cap.30.num.12.
Tabellionis faciendi examinatio in Regno Neapolitano, fit per Curiam *Regiam, siue eius Magistratus. c. 30. nu. 13.*
Tabelliones & Notarij *creandi non possunt esse Vassalli Prælatorum, quod non obseruatur. cap.30.num.34.*
Tabelliones in Regno creantur à Prothonotario, siue eius Viceprothonotario. cap 30.num.38.
Tabellionum creatio non venit in concessione Regaliorum. cap. 30.num.40 41.
Tabelliones non possunt creari spurij, & incestuosi.capit.30. num 42.44.48.49.50.
Tabellionatus Ministerium vile. cap.30 num.44.
Tabelliones seruiunt Reipublica. cap.30.num.45.
Tabellionatus artem si exerceat Decurio, Decurionatu priuatur.cap. 30. num 46.
Tabellio non potest esse Spurius ad bancum iuris. c.30.n 49
Tabellio fieri potest Spurius legitimatus per Principem. capit.30.num.50.
Tabellio non fit legitimatus per Principem, vbi est legitimus contradictor. cap.30. num.51.
Tabelliones, an creare possit Papa, *vel Imperator, vnus in iurisdictione alterius? cap.30.num.53 54.55.*
Tabelliones, an in toto orbe, creare possint Pontifex, & Imperator? cap.30.num.54.
Tabelliones, siue Notarij *Apostolici in Regno Neapolitano, an conficiant instrumenta, & illa probent. cap.30. nu.58.*
Tabelliones creati à Pontifice, à Regijs Magistratibus examinantur, & approbantur illorum acta cap.30. nu.61.
Tabellionibus tribuere potestatem Leuandi instrumenta de Scheda alterius Notarij, est de Regalibus, & ad Principem spectantibus. cap.30.num.64.
Tabellione absente, an alius reassumat, instrumentum ab eius Scheda? cap.30. num.72.
Tabellione absente, & viuente, vt eius Instrumentum *ab altero reassumatur, exigitur iudicis authoritas. c.30.n.73.*
Tabellio tenetur pœna falsi, si reassumat instrumentum, non interuenientibus requisitis. cap. 30 nu 74.
Tabellionem esse, quomodo probetur? c.30.n.75.76 77 78.
Tabellio non ostendens Priuilegium in Regno Neapolitano *punitur pœna falsi. cap.30. num.79.*
Tabernaculorum Festum Hebræorũ. vide in verb.Festum.
Taberna Argentaria, quæ? cap.22.num.9.
Taciti, & expressi eadem est vis.cap.18 nu.39.
Tactus scripturarum, an exigatur dum iurant Prælati, & Episcopi? vide in verb. Iuramentum.
Taio Episcopus Cæsaraugustanus pro libris originalibus Moralium D.Gregorij *Magni ad Pōtificem Regis* Nuntius? *cap.42. num.12.*
Talamus, vnus sunt omnes Catholica, *&* Apostolica *Ecclesia per vniuersum Orbem terrarum. cap.53.nu.14.*
Tamburlani Iudicium, *&* Christiano *dignum super inuentione Thesauri.cap.27.nu.85.*
Tamburlanus Scytharum Rex, victum Baiazetem Turcarum Imperatorem, *vinctum causis inclusum ferreis tenuit. cap.47.num.146.*
Tamburlanus Magnus *appellatus, Tamirhan. siue Tamor Langur, siue* Teniz *Curlu. cap.41.num.28 29.*
Tancredus Narthmannus Laodiceam vrbem ab Imperio Constantinopolitano adesuit. cap.42.num.64.65.
Taormina Ciuitas, quibus sanctis gratuletur.cap.70.n 84.
Tarasia Regina *sancta. cap 70.num 95.*
Tarentini, dum à populo recti sunt, multa mala, & incommoda perpessi fuere.c.3.n.15.19.20.21.23.24.25.26.28
Tarentum, Calabria, *Apulia. & Lucania caput.c.3.n.22.*
Tarentinis Arx *nocuit.cap.37.num.37.*
Tarentum Ciuitas *quibus sanctis ornetur.cap.70.nu.49.*
Tarentinum sal. vide in verb Sal.
Taric. vel Tarif Principis Arabè nomen.cap.46. nu.83.
Tariffa Ciuitas *Hispania, qua olim* Calpe.*c.46.n.77.81.*
Tariffam ciuitatem a Sarracenis recuperauit Sanctius III. *Rex. cap 42.nu.28.*
Tarquinius Priscus Rex, Roma primus Argentarios, & nummularios instituit. cap.21. nu.7.
Tarquinius Roma sodalitia, & illorum Conciones substulit. cap.34. num.3.
Tarquinius Priscus Senatorum numerum auxit, & alios natores addidit. cap.73.nu.136.
Tarracona sancti, qui fuere? cap.70.nu.16.
Tartarorũ Princeps Xaloham Persarum lingua dicebatur, & quid ea verba significent? cap.46.nu.7.
Tartarorum Rex Cassianus Christi *fidem adeptus. cap.46. num.26.*
Tartessus ciuitas, quæ & Carteia. *cap.46.nu 78.*
Taurinense studium apud Sabaudos.cap.40.num 80.
Telespori sunt vectigalium exactores.cap.11.num.2.
Teloneum, quid sit, & vnde dicatur? cap.11.num.1.4. 5.7.
Telonum quod Cicoma *apud Hispanos nominatur, quid sit? cap.11.num.3.*
Telos Græcè, latinè vectigal.cap.11.num.8.
Telonarij qui sint? cap.11.num.9.
Temenafust Portus. vide in verb. Portus.
temperantia iustitia si iungitur, opus sanè Regium erit.cap. 84.num.60.
temperantia Principis, qualis esse debet? cap.84.num.61.
temperantia quid operetur? cap.84.num 64.
templum Diana Soluizotita apud Athenienses.c.16. nu.191.
templa dicanda dijs. cap.23.num.4.
Templarij Equites, qui fuere? cap 74.num.79.
Templarij Equites, cur sic appellati fuere? capit. 74. numero 80.

Templarij Equites, quam Crucem, & habitum deferrent? cap 74.num.81.
templarij Equites, viui exusti in Ciuitate Parisiorum. & vbique gentium eodem tempore, capti, & morti traditi. cap.74.num.82.
templarij Equites, iusta, an iniusta ex causa, morti traditi fuerint.cap.74.num 83.
Tennes Sidonius, quod ciues suos prodidisset, occisus ab Artaxerso Persarum Rege.cap.26.num.35.
Teotonicorum Equitum ordo, à quibus erectus fuerit? capit. 74.num.71.
Teotonicorum Equitum ordinis Magister primus Henricus à Vualpot.cap.74.num.75.
Teotonicorum Equitum vestis, & habitus.cap.74.num 74.
Terasia Veremundi Regis filia Christiana nupsit Abdalla Arabo Regi Toleti, & virgo miraculosè conseruatur. cap.72.num.13.14.
terra Salica, an dicatur terra, quæ adhæret Coronæ? capit. 57.num.58.
terra indifferenter à Deo hominibus tradita.c.69.n.7.28.29
terra omnium vna est patria. cap.69.num.29.
Terracina, quibus ornetur Diuis? cap 70.num.64.
territorio concesso, intelligitur concessum ius Pedagij. capit. 11.num.47.
tessera, quid sit? cap.32.num.48.
testatori nescienti incapacitatem instituti, non succedit Fiscus. cap. 15.num.42.
testari nequeunt Apostatæ. cap.71.num.93.94.
testator si declarat suam intentionem coram testibus, qui rediguntur in scriptis. an probent? cap.30 num.60.
testes recipiendi super naufragio, an parte citata recipi debeant.cap.75.num.50.51.
Thadei Apostoli prædicatio, vbi fuerit. cap 43.num.17.
Thare pater Abrahæ. an monetam percusserit. cap.12.n.3.
Tharesiæ dotalitium fuit Lusitanicum Regnum ab Hispanis Regibus datum cap.46.num 215.
Thasii ab Athenienfibus victi, pro libito mulctati. capit.47. num.144.
Theagenes Philosophus Cynicus quotidie in Traiani Gymnasio disputabat Romæ cap.40.num.4.
Theanum, quos habeat sanctos? cap.70.num.58.
T[illegible] Ciuitas in Regno Neapolitano. c.76.num.25. Illam incendit Pipinus Caroli Magni filius num.26. Instaurauit Henricus. num. 27. Henricorum familia nobilis ibidem.num.28.
Thebani, dum à populo reguntur, multa mala perpessi sunt. cap.3.num.15.19.20.21.23.
Thebanis Arx quantum nocuerit? cap.37. num.35.
Thebæ capta à Rogerio Northmanno primo Siciliæ Rege. cap 42.num.50.
Themistocles Fluminum curam gerens, extrahere ex illis aquam, in dicta pœna, prohibuit. cap.8. num.16.
Thensa vehiculi species.cap 19.num.15.
Theobaldus Campaniæ Comes, dum nupsit Blanchæ Sancti Regis. sapientis dicti, filiæ. iurauit pro se, & successoribus tenere fœdus perpetuum cum Hispanis Regibus. cap.46 num.122.
Theodoricus Theodebertum fratrem occidit.cap 3.num.86.
Theodoricus Gothorum Rex, quæ verba quoad bona vacantia. dixerit. cap.14.num.4.
Theodorici Alsatij Comitis Flandriæ virtutes.ca.79.nu.39.
Theodoricus Gothorum Rex in Episcopis solam sibi reuerentiam reseruauit.cap.64.num.6.
Theodoricus Gothorum Rex corpus Sancti Theodorici discipuli Sancti Remigij proprijs humeris & collo portauit. cap.84.num 26.
Theodosius Magnus Arcadio filio Constantinopoli Rufinū, Honorio Romæ Stiliconem, tutores reliquit.c.26.n.32
Theodosius Imperator, Ambrosio Archiepiscopo Mediolanensi se humiliauit.cap.47.num 76.
Theodosius primus siue senior Hispanus. cap.79. num.12.
Theodosius Iunior Imperator, fuit Hispanus.c.79. num.14.
Theologiæ studia non eriguntur, nisi adsit Summi Pontificis licentia cap 34.num.14.
Theologia, an potius Canonum nominandus sit ad Prælaturas. cap.50.num 65.
thesaurus vocabatur carcer quidam Messeniorum.c.27.n.1.
thesauri veniunt ex carcere.cap.27.num.2.
thesaurus quid est.cap.27.num.3.
thesaurus, cui applicetur. cap.27.num.4.
thesaurum inueniens in suo casu, vel industria, suum facit, & quomodo. cap.27.num.5.6.
thesaurus inuentus artibus, & illusionibus Magicis, etiam in suo, cadit Fisco.cap.27.num.7.
thesauros inuenire credentes Magicis artibus, semper decipiuntur. cap.27.num.9.
thesauros inuenire profitetur quoddam hominum genus apud Fessam Mauritaniæ vrbem qui Elcasiu nominantur.capit.27.num.12.
thesauros inueniens in fundo alieno, priuato, aut publico Cæsaris, Fisci, vel Ciuitatis quid lucretur. c.27.num.17. 18.20.21.22.
thesaurum inueniens in loco sacro, Religioso, in Monumentis, in locis publicis, quid lucretur. cap.27.nu.23.24.25. 26.27.28.
thesauros cum rapuisset P. Plemminius Romanorum Legatus à Templo Proserpinæ apud Locros Regni Neapolitani, Cathenis a Romanis vinctus tamdiu in carcere detentus, donec thesauro restituto in carcere vitam egisset. cap.27.num.29.30.
thesauri inuenti in re vendita portio ad emptorem spectabit. cap.27.num.31.34.37 39.40.
thesaurus dicitur fortunæ donum.capit.27. num.32. verius donum Dei.
thesaurus dicitur donum Dei. cap.27.num.33.
thesaurum in Nemore inuentum, debeatur ne Episcopo, vt in pauperes diuidatur.c.27.num 41.42.
thesaurus inuentus in fundo Emphyteoticario, an partiatur inter Dominum directum & vtilem.c.27. n 43.44.
thesaurum, vel pecuniam, bellorum, aliave causa, vel casu, in muro, alieno loco reponens, sibi debetur, non emptori. cap.27.num.45.46.47.48.
thesaurus inuentus in fundo debetur vsufructuario, non Domino proprietatis. cap.27.num 49.
thesaurus in fundo hypothecato repertus, non debetur habentibus hypothecam cap.27.num.50.
thesaurus inuentus in fundo feudali, debetur inuestito, non domino concedenti, & inuestienti.cap.27. num.51.
thesaurus inuentus in re dotali, durante matrimonio, marito, soluto vero, vxori debetur. cap.27.num.52 53.
thesaurus inuentus in fundo, legitimo tempore præscripto, præscribenti debetur.cap.27.num 54.
thesaurus non est illius, qui videt prius, sed illius, qui prius accipit.cap.27.num.55.
thesaurus, vel pecunia inuenta in re locata, locatoris, non conductoris erit. cap.27.num 56.
thesaurus inuentus in Agro per Colonum, seu operarium mercendariū cui debetur domino, ne an colono.c.27.n.57.58.
thesaurus inuentus per seruum meum, in quo Titius habet vsumfructū in fundo meo, mei proprietarij erit.c.27.n.59.
thesaurus inuentus Canis opera, debetur illius Domino.cap. 27.num.60.
thesaurus inuentus in re, quam quis possidet iure Maioratus, possessori non debetur.cap 27 num.62.
thesaurus in Regno Neapolitano, cui debeatur? cap.27.n.63.
thesaurus repertus sub statua tempore Roberti Guiscardi in

Regno Neapolitano. cap.27.num.67.
Thesauros suffodere in terra visceribus irrationabile est. cap.27.nu.68.
thesauros occultantes, sibi ipsis fraudem faciunt, & alijs pecunias relsquerunt. cap.27. nu.69.
thesauros occultantium pessimus finis. cap.27. nu.70.
thesaurus inusus inutilis. cap.27.nu.71.
thesauros suos alijs ostendere, quandoq; malum.c.27.nu.72.
thesauri dicebantur apud Gracos donaria, & vota, qua dijs faciebant. cap.27.num.73.
thesaurus, qualis Myronis Sycioniorum Tyranni. cap.27. num 74.
thesaurus Carthaginensium quis? cap.27.nu.75.
thesaurus Epydamniorum. cap.27. nu.76.
Thesauri Sybaritarum, Cyreneorum, Seliuuntiorum, Metapontinorum, Megarensium, & Gelonorum remissiuè.cap.27.num.77.
thesaurum in Insula Delo, Graci bella gesturi, reposuerunt.cap.27. nu.78.
thesaurum reposuerunt Athenienses Delphis.cap.27.nu 79.
thesaurum Macedones reposuerunt in oppido quinda iuxta tarsum. cap.27.nu.80.
thesauros Hebrai aliquando in templis, aliquando in sepulchris calabant.cap.27. nu.81.
thesauros Romani tenebant in Ærario. cap.27. nu.82.
thesauros occultos reperisse figurabat Nicephorus Imperator ab officialibus qui ex pauperibus diuites facti essent, pecunias postulando. cap.27. nu.84.
Thesauri dicuntur loca intima, & reconditissima in terra visceribus. cap.43. nu.53.
Thesauro Regem, ac Regnum Carere. malum. c.46. nu.15.
thesauros pauperibus erogabat Alphonsus Tertius Hispania Rex, Magnus appellatus.cap.42.num.22.
Tholosanum Studium, & vniuersitas famosa.ca.40.nu.52.
Tholosanus Comitatus, Gallia Regno adiectus, non iudicatur Gallia legibus. cap 46.num.322 323.
Thome Apostoli pradicatio, vbi fuerit. cap.43. num. 15.
Thomas Facellus. Sicilia antiquitates à temporum iniuria vindicauit. cap.68 num 19.
Thubal Iapeti filius Hispaniam habitauit.cap 68. num.48.
Thubingense Studium erectum à Sixto Quarto Summo Pontifice. cap.40.num.41.
Tiberius Casar Trasullum Magum semper secum habuit. cap.27. num.9.
Tiberius Casar omnia Asylorum loca aboleuit. c.71.n.132.
Tiberius artium liberalium studiosus. cap. 40. num.15.
Tigurini, dum à populo reguntur, multa mala perpessi sunt. cap.3.num.15 19.20.21.23.24 25.26.28.
Tigurini Illustres habent familias, quibus cum mixtim cũ populo gubernantur, cap 3 num.29.
timor seruilis repellendus.cap.54.num.26.
timor à Iudice abesse debet.cap.21.num.63.
Tincturis, quomodo fiat monetarum adulteratio.c.12. n.51
Titus Vespasianus, qui cum Domitia sui fratris matre matrimonium contraxerat, moriens doluit.cap.16.nu.176.
Titus Flaminius Achrocorinthum, Demetriadem, & Calcydem Arces solo aquauit. cap.37 num 38.
titulus Pius Regis Rogerij.cap 44.num.4.
titulus Crucis Christi latinis etiam literis scriptus.c.78.n.7
tituli honorifici cuiuslibet exprimi debent. cap.46. num 22.
Toletanum Duodecimum Concilium, quo tempore fuerit. cap.50.num.38.
Toletum Ciuitas Regia, & suus Archiepiscopus Hispania Primas. cap 76.num 6.
Toletanum Concilium Tertium Recharedo Regi, Catholici nomen tribuit. cap 41.num.17.
Toleti Ciuitas vbi sita & eius laudes. cap.46. num.60.
Toletum Vrbs Regia, & Gothorum Regũ Sedes.c.46.nu.61.
Toletanus Antistes factus Hispania Primas ab Vrbano II. Summo Pontifice.cap 46.num.61.
Toletanam Vrbem à Mauris occupatam recuperauit Alphonsus IV. Rex.cap.46.num.62.
Toletani Sacerdotes, quo officio in Diuinis vtantur, & de eodem officio miraculum.cap.46.num.63.
Toleti Regnum, quo iure ad Catholicum Regem spectet. cap. 46. num.64.
Toleti Ciuitas, quibus sanctis abundet.cap.70.num.3.
tonsuram in capite gerunt Clerici.cap.71.num.168.
tonsura parua in summitate capitis facienda est. capit. 71. num. 169.
tonsura libidinum abiectionem designat. cap.71. num.177.
tonsa iuba equarum, libido extinguitur.cap.71.num. 178.
tonsura, an inter sacros ordines annumeretur. cap.71. num. 180. 181.
tonsura prima, siue Psalmistatus non est ordo, sed principium, siue dispositio ad ordines.cap.71.num.188.
tonsuram esse derisibilem, falsò censuerunt Ioannes Vuichleph, & Martinus Lutherus Haretici cap.71. nu.190.
tonsura clericalis, etiam Apostolorum tempore fuit. cap.71. num.191.
torques aurea Equitum insigne.cap.74.num.141.
torques, est militare pramium.cap.74.num.143.
torques ex auro, quibus militibus darentur.cap.32.nu.77.
Tornacensis Portus. vide in verb. Portus.
torturam dat Magna Curia Vicaria ex officio, & processu informatiuo, ob suam praeminentiam. cap 62. num.54.
totum illud dicitur, quod prius quam sint partes esse necesse est.cap.65.num.17.
Toxico in Germania, & apud Pragam Boemia Vrbem Iudai infecerunt puteos. Fontes, & flumina. cap.69. nu.90.
Traianus Imperator super Istrum, siue Danubium, lapideũ Pontem struxit.cap.11 num.54.
Traianus Imperator Hispanus fuit.cap 79. num.5.
Traianus Imperator, Domi sanctus, & foris clarus fuit habitus cap 79.num.6.
Trabaca idest Bugia à Ferdinando Quinto Iusto appellato Catholico in Africa capta.cap.42. num.37.
tranquillum post tempestatem, Dominus facit.c.75.n.15.
Transisalana Regio, qua.cap.46 num.411.
Transisalana Apostolus dictus Sãctus Lebuinus.c.70 n.105
Tribunal Regium pro Hollandis apud Groningam ciuitatem.cap.66.num 48.
Tribunalia Regni Neapolitani qua.cap.66.num.49.
tribus decem Israelitarum Osea Regis tempore captiua facta sunt cap.43.num.4.
Tribuum Decem exterminatio, quo anno facta fuerit? capit. 43. num.58.
tributa, & collecta soluuntur à laicis Regi pro bonis, qua possident. cap.63.num.14.
Tridentinum Concilium confirmauit omnia priuilegia Imperatoris, ac Regis super Iurispatronatibus cap.50.n.41.
Trinundinum, spacium erat viginti septem dierum, quibus lex proposita pendebat. cap.36.num.8.9.
Triumphus Antiochi Epiphanis Syria Regis apud Ciuitatem Daphnim. cap.46.num.18.
triumphi vanissimi laudatores perdita vita homines. capit. 46.num.19.
Triremes centum quadraginta armarunt Athenienses pugnaturi cum Syracusanis. cap.19. num.60.
Tripolis in Africa capta à Ferdinando Quinto Rege Catholico, iusto dicto.cap.42.num.37.
tructa piscis fluuialis nobilissimus, omni atati, omni complexioni, etiam infirmis permissus cap.46.num.393.
Tubarum Festum. vide in verb. Festum.
Tugij dum à populo reguntur, nonnulla mala patiuntur. cap.3.num.15.19.20.21.23.24.25.26.28.

Tmeti

Tuneti Rex tributarius Rogerio Northmanno, primo Siciliæ Regi. cap.42. nu.49.
Tunica Christi inconsutilis non diuisa. cap.41. sub nu. 57.
Turiassonensis Ciuitas, & sui sancti. cap.70. nu.29.
Turcæ, qui habent Statum Monarchicum, Arces habent. cap.37. num.28.
Turcarum Imperator se Magnum appellat. cap.41. nu.31.
Turcarum Principis redditus. cap.45. nu.2.
Turcæ victi apud Echinados. cap.42. nu.82.
Tutor, an præferatur Fisco in succedendo? cap.14. nu.37. 38. 39. 40.
Tutor ad vniuersitatem patrimonij vbicunq; sitidatus intelligitur. cap.14. nu.42.
Tutor, apud Romanos, non deferebat pupillum. c.14. nu.74.
Tutores ac Balij Principum leges condunt. cap.31. nu.40.
Tutor, siue Balius pupillis Baronum morientium constituitur à Rege, vel suis supremis Magistratibus. c.62. nu.1.
Tutor Baronum ratione bonorum Feudalium Balius dicitur. cap.62. num.2.
Tutor siue Balius durat vsque ad annum pupilli decimum quintum. cap.62. nu.3.
Tutorem clarissimis, & Illustribus dabat Senatus Romanorum cap.62. nu.4.
Tutorem seipsum Prætor constituere non poterat. c.62. nu.5.
Tutor, & Balius, si est relictus à Barone, vel Feudatario, tunc non datur a Magistratibus Regijs. cap.62. nu.6.
Tutor, siue Balius datur, quando Baro moritur intestatus. cap.62. num.8.
Tutorem, siue Balium, etiam mater potest relinquere. cap.61. num.8.
Tutor, siue Balius, datur Feudatarijs habentibus Feuda quaternata, non autem Plana, vel de tabula. cap.62. nu.9.
Tutor, siue Balius Feudatarij administrat, tam bona Feudalia, quam Burgensatica, si vtraq; habeat Feudatarius. cap.62. nu.10.
Tutor, siue Balius debet facere inuentarium. cap.62. nu.11.
Tutor, siue Balius si fuerit Rex, non faciet inuentarium, nec seruabit alias sollemnitates. cap.62. nu 12.
Tutelæ, ac Baliatui præfertur mater, si est sobria, industriosa, & idonea. cap.62. nu.13.
Tutor, seu Balius vendens, sufficit si adsit vrgentia vendendi, ac necessitas per aliqualem informationem, & adsit licentia Regis, Proregis, vel consilij cap.62. nu.14.
Tutori, siue Balio salarium constituitur. cap.62. nu.15.
Tyberis Fluminis super inundatione pulchra controuersia Romæ agitata Neronis Imperatoris tempore. cap.8. nu. 30.31.32.33.
Tyrannis Elizabetha Angliæ Regina. cap.71. nu.28.
Tyranni sedes dicitur Arx cap.37. nu.34.
Tyrannorum violentia fracta fuit miraculis sanctorum. cap.72. nu.4.
Tymoleon Corinthius, alias Syracusanorum Arces euertit. cap.37. nu.30.
Tyrolis Comitatus cum Ducatu Carinthiæ ad Austriacorum Familiam spectat. cap.46. nu.386.
Tyrolis Comitatu inuestitus fuit Maximilianus Cæsar ab Paulo Ziegliero Episcopo Curiensi. cap.46. nu.387.
Tyrus vrbs Phœniciæ apud Syros, Patria Vlpiani, contraxit Fædus cum Romanis cap.32. nu.187.

V

VAdimonium pro securitate sumitur. cap.11. nu.89.
Vadum quid sit? cap.11 nu.86.87.90.
Vacatio a militia dabatur maiori quinquaginta annorum. cap 32. nu. 54.
vacationem omnem, quando milites, habebant. c.32. nu. 56.
vacare à Militia dicebantur, qui ex Priuilegio Principis, etiam ante tempus dimittebatur. cap.32. nu. 57.
vaiuoda. vide in verb. Duces.
Valesia familia Romæ, quamdiù durauit? cap.4. nu.58.
Valentia Ciuitas Regni caput. cap 46. num.58.
Valentiam primus a Mauris occupatam, recuperauit Rodericus Cidus. cap.46. nu.59.
Valentiam iterum à Mauris occupatam, recuperauit Iacobus Rex Aragonum, Petri secundi filius, Fortunatus appellatus. cap.46. sub nu.59. & cap.42. nu.32.
Valentia Ciuitas, & sui sancti. cap.70. nu.22.
Vallis Salinarum. vide in verb. Salina.
vapor designat sapientiam. cap.49. nu.79.
vaporis ascensus sursum significat quòd ad dignitatem magnam, & omnibus alijs excellentissimam, ascendat. cap.49. num.80.
vas dicitur Ecclesia. cap.43. nu.39.
vas dicitur Christus. cap.43. nu.40.
vas smaragdinum, in quo dicitur Christum comedisse Paschacum discipulis, quomodo ad Genuenses peruenerit. cap.72. num.18.
vasa Sacerdotum in sacrificijs, quomodo consecrabantur, ac vngebantur. cap.49. nu.11.12.13.
Vascones salem habent, vt fructum naturalem. c.25. nu.49.
vassallus non reuelans Dominum esse interfecturum, Feudo priuatur. cap.14. nu.83.
vassalli præstare seruitia Domino non tenentur regulariter absq; Salario. cap.18. nu.6.
vassalli seruitia Domino præstare non debent, etiam si de his se obligauerint, quia hæ obligationes absq; Regio assensu fieri nequeunt. cap.18. nu.7.38.
vassalli, & subditi, an seruitia facere teneantur? cap.18. num.14.
vassallus, an seruitia præstare teneatur, si Dominus competentem familiam habeat? cap.18. nu.16.
vassalli si seruiunt salarium habere debent. cap.18. nu.17.
vassalli, an à Baronibus conuocentur implorando auxilium contra Bannitos pro illorum captura. c.18. nu.21.22.23.
vassalli seruire non tenentur, vbi Banniti sunt numero plures. cap.18. nu.23.
vassallorum plures sunt species remissiuè. cap.18. num.44.
vassalli, & subditi clientelares apud Græcos, & Romanos. cap.18. num.45.
vassalli non tenentur Regi, nisi ad illa sex, de quibus in c.1. de Nou. form. fidelit. vbi feudum concessum est nulla seruitij mentione facta. cap.18 nu.60.
vassalli debent subuentionem, vel adiutorium. in verb. Subuentio.
vassallus in duobus casibus tenetur subuenire Regi. cap.20. num.30.31.32.
vassalli in quatuor casibus tenentur subuenire Baroni. cap. 20. num.30.31.32.
vassalli, an debeant subuentionem Baroni pro filia spuria maritanda? cap.20. nu.34.
Vassalli, an debeant subuentionem Domino pro filia monachanda? cap.20. nu.35.
vassalli, an teneantur Baroni subuentionem non solum pro prima, sed secunda, tertia, & deinceps filiabus maritandis? cap.20. nu.36.
Vassallus an teneatur ad subuentionem Baroni pro filio Doctore faciendo? cap.20. nu.37.
Vassalli Prælatorum, an possint esse Notarij in Regno Neapolitano? cap.30. num.34.
Vassalli, & subditi sæuiter tractati à Barone eximuntur à sua iurisdictione per Principem, etiam vassallo tacente, & nihil dicente. cap.62. nu.110.111.
Vassallus, an dicatur Domesticus Domino & an pro eo admittatur? cap.64.
Vassallus ad iuramenti fidelitatis præstationem tenetur? cap.64 nu 28.
Vates cum Diogenes inspiciebat, nihil ineptius, se videre

cice-

dicebat.capit.27. num.11.
Vbbo Emmius Frisicarum Historiarum scriptor diligentissimus & verissimus.cap.46.num.398.
Vectigalium exactores, vide in verb. Telesphori.
Vectigal primum apud Romanos fuit appellatus redditus piscium. cap.11.num.10.
vectigalia tuentur à Publicanis.cap.11.num.15.
vectigales agri, qui à fisco, vel municipibus, non à priuatis conducti sunt.cap.11.num.16.
vectigal, quod exigebatur à Frugibus Siculorum, dicebatur Decuma. cap.11. num.21.
vectigal erat illorum, qui manu mittebantur. cap.11.nu.22.
vectigal, quod exigit Rex Catholicus in Hispania. cap.11. num.27.
vectigalia apud Romanos percursores locabantur publicanis. cap.11. num.28.
vectigalium locatio fieri non poterat, nisi publicè inspiciente populo. cap.11.num.29.30.
vectigalium indictio, & exactio de Regalibus est, ad principem spectans. cap.11.num.34.35.
vectigal indicunt Reges. cap.11.num.36.
vectigal indicit Dux Sabaudia. cap.11.num.38.
vectigal indicunt Domini habentes iura Principum. capit. 11.num.39.40.41.
vectigal imponendi ius, an præscriptione quæratur? capit. 11.num.42.
vectigal Passagij, & Pedagij est ius Regale, & Principum cap.11.num.43.
vectigal Pedagij est ius, quod exigitur à transeuntibus pede. cap.11. num.44.
vectigal passus, pedagij, ac passagij solui debet à Forensibus transeuntibus. cap.11.num.48.
vectigalis exactio passus in Pontibus, ac locis similibus, permissa est, vt à latronum incursibus itinerantes tuti sint. cap.11. num. 55.
vectigalis passus loca, vbi fit exactio, secura esse debens. ca. 11. num 56.65.
vectigalis passus Dominus, tenetur pro scelere in via patrato. cap.11.num.57.
vectigal passus exigentes tenentur de Robaria, vel delinquentem exhibere. cap.11.num.58.59.
vectigal passus exigentes, an teneantur ad refectionem Pontium? cap.11.num.64.
vectigal pedagij exigi solitum in Ponte, vel Scapha, an si mutetur flumen, vel Alueus, exigi possit? cap.11.num. 77 78.81.82.83.84.
vectigal si exigi solet in flumine, siue eius ponte an soluere debeat, qui pede flumen transit. cap 11.nu.85.91.
vectigalis passagij Dominus, an teneatur de furto extra viam? cap.11.num.95.
vectigali non soluto, quando res incidat in commissum? cap.11.num 98.99.
vectigalia fraudantium pœna, cui debeatur? cap. 11. num. 100.101.102.
vectigalis à solutione immunem se prætendens, an docere debeat de immunitate. cap.11.num.103.
vectigalis exactor, si non stat in loco, viator transibit impunè. cap.11.num.109.
vectigalis exactor in Regno Neapolitano debet stare in loco, designato. cap.11.num.110.
vectigal Portorij in portu Siculo, quod erat pro solutione seruorum, pro vsu destinatorum, lege Censoria. capit.11. num.111.
vectigal Piscationum institutum à Myride Ægyptiorum Rege in lacu, arte Mirabili effosso, & vxori concessum. cap. 24. num.5.6.
vectigalia noua Princeps supremus instituere potest. ca.25. num.41.
vectigalibus omnibus à Principe concessis, solum reseruato, quòd ab ipso sal recipiatur, an si Mercatores transeant cum sale, vectigal sit inuestientis, an inuestiti? capit. 25. num.44.
vectigal salis, vide in verb. Salis.
veh, dictio in scriptura sacra. quid significet? c.43.n.31.33.
Venafri Ciuitas, quibus sanctis ornatur? cap.70.num.60.
venatio, cur clericis prohibita, piscatio vero permissa sit? cap.24.num.9.
venereorum concupiscentia, corpus commutant, & insanias inducunt. cap.16. num.17.
Veneris cingulum, cestus dictus est. cap.16. num.182.
Veneris cingulum ad viri domum portabatur. cap.16.n.183
Venerem hortatur Iuppiter*, vt relictis bellis, matrimonia cures. cap.16.num.185.*
Veneri corolla donari solita. cap.16.num.192.
venditiones sunt de iure gentium. cap.36.num 25.
venditor tenetur defendere emptorem in foro vocantis. cap. 71.num.268.
vendens bona, aut donans Ecclesia, vel personis Ecclesiasticis, censetur dare iura, quæ obtinet. cap.63. num.12.
vendens bona sua Ecclesia, potest apponere conditiones sibi placitas. cap.63.num.34.
Venetorum Respublica, quomodo gubernetur? cap.3. nu.30. 31.32.33.34 87.88.
Veneta vrbis Respublica. Romana vrbis, imitatrix, & illius laudes. cap.4.num.71.
Venetorum Imperium Nobilissimis viris Regitur. c 4.n.72.
Veneta Monarchia *initium. cap.4.num.73.*
Veneta vrbis Monarchia, quamdiu durauit? cap.4.nu.75.
Venetorum Respublica confert Regalia. cap.5.num.23.
Venetorum Nauale pulchrum, & mirabile, describitur. cap. 6.num.20.
Venetorum Respublica, & alia similes vectigal indicunt. cap.11.num.37.
Venetorum classis in Turcas, cum Summo Pontifice, & Rege Catholico. cap.19.num.74.
Venetorum Reipublicæ sunt bona naufragantium in eius litteribus. cap.75.num.3.4.
Venetorum Serenissimo Dominio Summus Pontifex commisit causas inter Episcopos Bellunensem, & Feltrensem, ac Taruisinos. cap.71.num.5.
Venetorum Senatus, an cognoscat contra clericos committentes crimen læsæ Maiestatis humanæ. cap 71.num.9.
Venetorum Respublica, creat Tabelliones. cap.30.nu.5.
Veneti centum mille Florenis emerunt Zaram, cap.46, num.136.
Veneti Maris concessio, fuit per Annuli inuestituram eidem Reipublicæ facta ab Alexandro III. Summo Pontifice. cap 46. num.233.
Veneti Prælatos habere ex illorum statu procurant. cap.51. num.32.
Venetorum Serenissimo Dominio, quandoq; concessa Decima Papalis. cap.59. num 37.
Venetorum Respublica, quid possideat in Italia? cap.63 num.2.
Venusia quibus sanctis sit Illustris*? cap.70. nu.63.*
Verba DEI GRATIA*. quid significent? cap.2. nu.16.*
verbum (Domestica) quomodo interpratabitur? c.15.nu.62.
verba, ipso Iure *habent vim latæ sententiæ. cap.26. nu.22.*
verbum Misericordia quid significet? cap.26. nu.23.
verba sola Principum, debent esse firmissima. c.47.nu.168.
verbalis depositio differt ab actuali degradatione. c.71.nu.21
verbum Indulgemus, quid significet? cap.38.num.27.29.
verbum. gratiam facimus, vel restituimus, quid significet? cap.38.num.28.
verbum reddimus bona, quid significet? cap.38 num.29.
Vercellense studium. cap.40.num.79.

Vere-

Veremundi Regis virtutes. cap. 42. num. 24.
Vergij Episcopus. cap. 70. num. 14.
Veronenses ad beneficia exteros non admittunt. cap. 51. nu 4.
Vesontinum Comitatus Burgundici Metropolis. c. 46. n. 380.
Vespasianus quos sanauit. cap. 55 num. 8.
vestis Laticlauia Senatorum. cap. 74. num 110.
vestis purpurea, Equitum insigne. cap. 74. num. 141.
vestes, & habitus, an sint clericales, an ad laicum iudicem cognoscere spectet. cap. 71. num. 311.
Veterani deferre non poterant. cap. 14 num. 71.
vexilla, primæ cohortis, Ducis effigiem habebant. capit. 32. num. 34.
via publica sunt de Regalibus. cap. 7. num. 1.
via publica dicitur, cuius solum publicum est. cap. 7. num. 2.
via in publica, priuatum opus fieri prohibitum est. cap. 7. n. 3.
via publica in porrectum octo pedes, in amphractum sexdecim habere debet. cap. 7. num 4.
via sacra Romæ, quæ erat. cap. 7. num. 7.
via rustica extra vrbem, vel consulares, vel Prætoriæ erant. cap. 7. num. 8.
via extra vrbem Romam, Glarea marginabantur, & substruebantur. cap. 7. num. 9.
viarum Curatores erant Aediles curules cap. 7. num. 10. Et quæ ex causa, vide ex opinione Authoris num 12.
via stercore, Morticinijs, *corijs, alijsq; similibus, infici non debet. cap 7. num. 13.*
via à Magistratibus Græcis curabantur, vt essent complanata, neue perfoderentur. cap. 7. num. 14.
viarum curam, Principes, totam sui iuris fecerunt. c. 7. n. 15
via Basilica, dicuntur via Regia. cap. 7. num. 16.
vias propè publicas, Romani Palatia, sepulchra, & similia faciebant. cap. 7. num. 17.
via publica per quem reficiantur. cap. 7. num 21.
viarum refectioni, Dominus, an Inquilinus obnoxius sit. cap 7. num. 19.
viarum refectioni, an contribuat Ecclesia. cap. 7. num. 20.
via vicinales, seu priuata, an communes sint, vel priuatorum. cap. 7. num. 22.
via appellatione, venit pons super flumen. factus. c. 11. n. 49
via in Regno Neapolitano *aptantur ex ordine Regia* Camera. *cap. 11. num. 51.*
vias Silice sternendas in vrbe, glarea extra vrbem, ac pontes multis in locis faciendos, primi omnium censores, locauerunt cap 11. num. 52.
viam solitam, & rectam, quis ire debet. cap. 11. num 96.
via transitum impedire est contra ius diuinum. c. 46 n. 114.
via, si est per vicinos reficienda, an teneatur Ecclesia contribuere. cap. 63. num. 54.
Vicarius Dei regulas generales ab eo traditas limitat. capit. 16. num. 134.
Victor victo imponebat quæ imperabat. cap. 47. num. 141.
Victi, Victoris belli iure serui fiunt, cap. 47. num. 135.
Victos homines Prænestinos L. Cornelius Sylla occidi, & extra mœnia proijci, & cadauera per agros spargi iussit. cap. 47. num. 143.
Victi Carthaginenses *à Scipione victore veniam petunt. cap. 47. num. 145.*
Viceprothonotarius in Regno Neapolit. Tabelliones creat. cap. 30. num. 38.
Vido coronatur à Stephano Secundo Pontifice. ca. 47 nu. 53.
Vienna Austriæ studium à quo fuit erectum. c. 40. nu. 44.
Vienna in Delphinatu studium cap. 40. num. 64.
vigesima erat exactio, ab illis, qui manu mitsebantur. capit. 11. num. 22.
vigesima exigebatur, Augusto mandante, ab heredibus extraneis. cap. 11. num. 23.
vigesima quinta exigi solita à vendentibus Mancipia. cap. 11. num. 23. & seq.
Vigiliarum ciuitas suis ornatur sanctis. cap. 70. num. 65.
villani, qui sint cap. 30. num. 21. 27.
villa Vrbana, quæ sit. cap. 30. num 22.
villa rustica, quæ dicatur. cap. 30. num. 24.
villa fructuaria, quæ appelletur? cap. 30. num. 25.
villa à vehendo denominatur. cap 30. num. 26.
viles qui dicantur. cap. 30. num. 28.
viles sunt Nuncij cap. 30. num. 29.
vim vi repellere licet. cap. 32. num. 88.
vim, atque iniuriam priuatorum hominum propulsare, iuris naturalis est. cap. 39 num. 1.
vincula duo efficacissima sunt. cap. 4. num. 118.
vinces omnia si argenteis pugnabis Telis. cap. 21. num. 42.
Vincentij Maxilla cautela frigida. cap. 30. num. 59.
vindicta, quomodo sit pars iustitia. cap. 72. num. 74.
vini feracissima Sardinia. cap. 46. num. 150.
vir, vel vxor, superstites. an excludant Fiscum. *cap. 14. n. 19*
viri probi, vel amant, vel non adulantur. cap. 84. num. 5.
Viriatus Rex Hispanus. cap. 79. num. 16.
Viriati bellica virtutes. cap. 79. num. 17.
Virginia puella à Virginio patre occisa. cap. 3. num. 6.
Virginitatem quæ exuebat, Zonam soluere dicebatur. cap. 16 num. 190. 194.
Virgilius Poeta Mantuanus, Neapoli *studijs operam dedit, ibiq; sepultus est. cap. 40. num. 99. 100. 101.*
virtutes argumentum maximum, antiqua Nobilitas. cap. 4 num. 16.
virtutes omnes Morales, sub Heroica virtute continentur cap. 70. num. 146.
virtutes quatuor Cardinales, scilicet Iustitia, Prudentia, Fortitudo, & Tẽperantia, dicuntur diuinæ, & quando bona illa sint. cap. 84 num. 2. 64.
vis publica, quando committi dicatur? cap. 62. num. 105.
visitatores dum mittunt Principes, se debito exoluunt, & exonerant. cap. 21. num. 40.
vita, & Militia datur alijs filijs, Primogenito Regnum capiente: cap. 57. nu. 22.
vituperatores, & Adulantes, duo sunt persequutorum genera. cap. 84. num. 6.
Vliares Bellisarij Eques, quem occidere credens Ioannem *occidit. cap. 24. nu. 12.*
Vlpiani Patria *Tyrus Phœniciæ Vrbs. cap. 32. nu. 187. 210.*
Vltraiectum, Traiectum, illorum lingua materna Vtrecht. cap. 46. nu. 407.
Vltraiectinus Adrianus VI. Summus Pontifex. c. 46. n. 408.
Vltraiectum, quo pacto ad Philippum Regem Catholicum *spectet? cap. 46. num 410.*
Vltraiecti. qui sancti fuerunt? cap. 70. num. 99.
Vlyssipo Ciuitas *suis sanctis nobilissima. cap. 70. num. 31.*
vnctio sacra vigorem designat. cap. 49. num. 30.
vnctio sacra. vide in verb. Chrisma. *& in verb. Oleum Vndervaldi dum reguntur à populo, multa mala patiuntur. cap. 3 nu. 15. 19. 20. 21. 23. 24. 25. 26. 28.*
Vngaria Rex, vide in verb. Rex. & in verb Reges.
vnio Equitum de Auis facta cum Equitibus Calatrauensi*bus. cap. 74. num. 30.*
vnita virtus fortior. præf. num. 4.
vnitas omnium Radix. cap. 3. num. 69.
vnitate visibilia omnia, atq; inuisibilia consistunt. c. 3. n. 70
vnitate potius Reipublicæ consulitur. cap 3. num 72.
vnum secundum diffinitionem, sunt vnum numero, non plures. cap. 71. num. 111.
vniuersitates, an sibi imponant collectas. vide in verb. Ciuitas.
vniuersitates donare Dominis nequeunt, sine Regis licentia, nec congregari pro simili causa. cap. 20. nu. 23. 24.
vniuersitas, an immunitatem concedat, uide in verb. Immunitas.

Vni-

Vniuersitates in Regno Neapolitano, nec directè, nec indirectè donare possunt alijs.cap.33.num.36.
vniuersitatum delicta cognoscit Magna Curia.c.62.n.77.
vniuersitates excommunicari nequeunt.cap.63.num.7.
vntia continet scrupulos vigintiquatuor.cap.28.num.12.
vntijs duodecim constat libra.cap.28.num.13.
Voconia lex. vide in verb. lex.
voluntas contrahentium exigitur in matrimonio carnali. cap.16.num.49.
voluntatem infans non habet.cap.16.num.50.
voluntas quid sit, eiusq; diffinitio. cap.16.num.51.52.
voluntatis magistra, & praeceptrix ratio.cap.16.num.53.
voluntas nulla cadit in furioso. cap.16.num.57.
voluntas dicitur causa rationabilis in Principe.*cap.38. numero 70.*
voluptatis detestatio ex Piperone.*cap.16. num.8.*
voluptatibus concubitus, qui se exercuerunt, languidiores cur fiant.cap.16.num.9.
votum habuisse aliquem, de clericatu suscipiendo, an stetur suo iuramento.cap.71.num.180.
Vrannij dum à populo reguntur multa mala passi sunt. cap.3.num.15.19.20.21.23.24.25.26.28.
Vratislauiensis schola, & Studium.cap.40.num.37.
Vrbanus Secundus Summus Pontifex *diris affecit Philippũ primum Galliæ Regem.cap.47.num.63.*
Vrbanus Secundus Pontifex,*Carolum Vngariæ Regem Regno priuauit. cap.47.num.68.*
Vrbanus Secundus Summus Pontifex *Rogeriũ* Northmannum *Siciliæ Comitem, Apostolicæ sedis Legatum perpetuum creauit.cap.42.num.47.*
Vrbanus Secundus Pontifex *concessit Priuilegium Regi Siciliæ, Legati perpetui de latero.cap.53.num.2.*
Vrbanus Secundus Pontifex *ex iustis causis priuilegium concessit Rogerio* Northmanno.*cap.53.num 9.*
Vrbini Dux creat Tabelliones, & Notarios.cap.30.nu.6.
Vrbini Dux legem facit.cap.31.num.30.
Vrbini Dux, ea in suo statu facere potest, quæ Imperator in Imperio. cap.48.num.11.
Vrbini Duci Papa omnem supremam potestatem concessisse videtur. cap.48.num.14.
Vrbis aspectus, minimè deformandus.cap.71.num.294.
Vrbs Hierusalem capta à Christianis Principibus in anno Domini nostri Iesu Christi. 1099.cap.74.num.72.
Vrbes plures in Regno Mexicano, & in Nouo Orbe. capit.76.num.17.
Vrbs Neapolis Regum Regia, & illius laudes.præf.num.71.
Vrgelli Episcopi, & Sancti.cap.70.num.19.
vsura, an sit crimen Ecclesiasticum, an mixti fori? cap.71.num.335.336.337.338.
Vsurarum in crimine, an procedatur desistente parte? cap.71.num 341.
Vualdenses Hæretici, negauerunt in Sancta Dei Ecclesia reperiri miracula.cap.72.num.1.
Vualdensium Hæreses, cum nihil scirent processerunt ex ignauia, aut ex malitia. cap.72.num.3.
Vuernheri Comitis Habspurgensis, Rodulphi primi Imperatoris *Ataui, Arma Gentilitia, illæsa, & intacta conseruata extitere, omni Ecclesia, & Monasterio igne consumptis,cap.72.num.23.*
Vuiliacharius, siue Vulcarius Aquitaniæ Dux, cum ad Diui Martini Turonensis templum confugisset, à Clothario Rege Ecclesia igne accensa, flammis consumptus. cap.71.num.138.
Vuuitthembergense Studium à Federico Quarto Imperatore erectum cap.40.num.40.
Vuolfrantus in Frisia cultum Domini Nostri *Iesu Christi propagauit.cap.46. num.400.*
Vtilitas publica, potius, quàm priuata inspicitur.c.8.n.15 cap.47.num.184.
Vulgus indoctum appellatur. cap.3.num.44.
Vulgus non consilium, non rationem, non alia quædam bona habet.cap.3.num.58.
Vxor, an sapienti ducenda sit? cap.16.num.6.
vxorem defuncti fratris absque prole in veteri scriptura, frater alter ducebat.cap.16 num.119.
vxor Loro, siue Baltheo cincebatur. cap.16. num.184.
vxores Cyanippi*, & Æmilij Sybaritis à canibus laceratæ. cap.24.num 10.*

X

XEnophen Atheniensium statum improbauit. capit.3. num.35.
Xerses cum Græcis pugnaturus, Rostratas naues mille, & ducentas, onerarias tres mille armauit.cap.19.num.59.

Z

ZAmorenses Episcopi, & Sancti, qui fuere? cap.70.n.18
Zaccharias Summus Pontifex *erripuit* Chilperico *Galliæ Regnum, & Pipino concessit.cap.47.num.62.*
Zara, siue Iader *vendita Venetis centum mille Florenis. cap.46. num.136.*
Zelandiæ Ciuitates*, quæ.cap.76.num.16.*
Zelandia nomen, terram maritimam significat. capit.46.num.370.
Zelandiæ Insulæ Orientales, & Occidentales septem. capit.46.num.371.
Zelandiæ Insula*, quo pacto ad Philippum Regem Catholicum peruenere? cap.46.num.373.*
Zeith Rex Canariæ *victus ab Ordonio Rege*, Veremundi *Regis filio. cap.42.num.21.*
Zidib Portus. vide in verb. Portus.
Zizanias Aulici in Principum Domibus non seminent.ca.26.num.38.
Zizanias ob falsas Aulicorum,*Carolus Hispaniarum Princeps mortuus est.cap.26.num.39.*
Zona, atque cingulum, quo noua nupta cingebatur, Virginitatem denotabat.cap.16 num.188.189.
Zonam Dianæ solutam dicebant mulieres partu leuatæ, & idcirco Athenis erat templum Dianæ *soluzoniæ dicatum.cap.16.num.191.*
Zona donari solita Dianæ, Veneri verò Corollas. capi.16. num.192.
Zonam soluere, erat, cingulum, & virginitatem exuere. cap.16.num.190.194.
Zutphem oppidum apud Geldrios, quomodo ad Philippum Regem Catholicum pertineat.cap.46.num.378.

F I N I S.

Laus Deo optim. Max.

